N. GIJSELAAR JR
BOEKHANDEL BOEKBINDERIJ
ADVERTENTIEBUREAU
LEESBIBLIOTHEEK
AMSTERDAM
BALTH. FLORISZSTRAAT 47

666
96
210
30390 I

M. HENRY

VERKLARING VAN HET OUDE TESTAMENT

EERSTE DEEL

GENESIS—DEUTERONOMIUM

LETTERLIJKE EN PRACTICALE

VERKLARING

VAN HET

OUDE TESTAMENT

DOOR

MATTHEW HENRY

OPNIEUW UIT HET ENGELSCH VERTAALD.
VERMEERDERD MET EENE VOORREDE VAN

DR. H. BAVINCK

KAMPEN — J. H. KOK — 1912.

UNIV. LIB.
BIBLIOTH.
LEF.

BIBL. VRIJE UNIVERSITEIT
CX
11313
AMSTERDAM

VOORREDE.

De Hervorming plaatste het licht weder op den kandelaar en stelde de Schrift in het middelpunt van het Christelijk leven. Hare uitlegging werd met kracht ter hand genomen. Door prediking en profetie, door vertaling en verklaring werd haar inhoud tot kennis der gemeente gebracht. De Hervormers zelven, LUTHER, MELANCHTON, ZWINGLI, CALVIJN schreven commentaren over grootere of kleinere deelen der Schrift, en hunne volgelingen zetten dezen arbeid voort. De meeste van deze verklaringen waren echter onbruikbaar en ontoegankelijk voor het volk. Daarom bleef de behoefte bestaan aan zulk eene uitlegging, welke liep over de gansche Schrift en door den eenvoudige met vrucht geraadpleegd kon worden.

Het eerst werd hier te lande daarin voorzien door de met groote zorg bewerkte kantteekeningen bij den Statenbijbel. Maar hoe uitnemend deze ook waren en tot op den huidigen dag gebleven zijn, ze voldeden toch niet geheel aan de behoefte. Ze waren dikwijls te kort en te onvolledig en stelden daarom telkens bij het raadplegen te leur; ze gaven in vele gevallen meer eene verklaring der woorden dan der zinnen en der gedachten; en ze boden voor het minst geen geregelde, doorloopende uitlegging van de Heilige Schrift.

Het verlangen naar eene volledige en populaire Bijbelverklaring bleef dus bestaan. En vooral ontwaakte dit verlangen met kracht in de achttiende eeuw, toen er in heel de Christenheid een streven openbaar werd, om van de stelsels der school terug te keeren tot den eenvoud der Schrift. Op de geschiedenis en den voortgang der openbaring, op de kennis van de geheele H. Schrift in haar historische ontwikkeling werd, dikwerf eenzijdig en in valsche tegenstelling, de nadruk gelegd. Maar daardoor legde men toch hier en in andere landen er zich ijverig op toe, om eene duidelijke en doorloopende verklaring van geheel de H. Schrift aan het volk in handen te geven.

NICOLAAS HARTMAN, predikant te Zwolle, was de eerste, die hier te lande daartoe eene poging waagde met zijn HUYSBIJBEL, welke voor het eerst in 1735 het licht zag en daarna nog twee malen in 1745 en 1749 herdrukt werd. Een korten tijd maakte deze Huisbijbel grooten opgang, maar hij kon zich toch tegenover andere verklaringen, die allengs het licht zagen, niet handhaven. Er kleefden te vele onvolkomenheden en gebreken aan.

Men richtte daarom naar het buitenland het oog, en wel in de eerste plaats

naar Engeland. Met dit land had ons volk van de dagen der Reformatie af, zoowel godsdienstig als staatkundig, velerlei relatiën. Nederlanders weken in grooten getale, vooral onder Eduard VI (1547—1553), naar Engeland, en Engelsche Puriteinen zochten hier dikwerf eene schuilplaats. Er waren hier Engelsche afgevaardigden op de Synode te Dordrecht; en Engelsche gemeenten bestonden er hier in verschillende steden, die de gemeenschap met het moederland onderhielden. Eene menigte van Engelsche werken werden hier in de 17e eeuw ingevoerd, vertaald en gelezen, vooral van dogmatischen en practischen inhoud.

Bij den overgang van de 17e in de 18e eeuw trad hier eenige stilstand in. Maar in het tweede kwartaal der 18e eeuw begint het lezen en vertalen van Engelsche werken weer toe te nemen. Nu zijn het echter niet alleen dogmatische en practicale geschriften, zooals van THOMAS BOSTON, ISAAC WATTS, RALPH en EBENEZER ERSKINE enz., maar vooral ook verklaringen van Bijbelboeken en verdedigingen van het Christendom tegen de aanvallen der Deïsten. In Engeland was de richting der geesten veranderd. De velerlei kerken en secten, waarin de Christenen verdeeld waren, deden velen vragen, of niet in het aan allen gemeenschappelijke het wezen des Christendoms gelegen ware. En het Deïsme ging zelfs achter de bijzondere openbaring tot de natuurlijke religie terug. Zoo bewoog zich alles om de uitlegging en verdediging der Schrift. En gretig werden deze werken hier en ook in Duitschland ontvangen.

Vooral twee werken beproefden het beste, dat Engeland op dit gebied geleverd had, aan ons volk aan te bieden.

Het eerste was de *Verklaring van de geheele Heilige Schrift door eenigen van de voornaamste Engelsche Godgeleerden*, welke door Prof. J. VAN DEN HONERT met eene voorrede werd voorzien en in 17 deelen, zoowel quarto als folio, te Amsterdam van 1740 tot 1757 werd uitgegeven. Er is in deze uitlegging des Bijbels gebruik gemaakt van de werken van PATRICK, POLUS en WELS, (naar wie deze Verklaring gewoonlijk genoemd wordt), maar voorts ook van verschillende andere Engelsche, Fransche, Duitsche en Nederlandsche verklaringen.

Maar dit werk werd spoedig op zijde gestreefd en geheel in de schaduw gesteld door de **Letterlijke en practicale Bijbelverklaring van M. HENRY**, die, aangevuld en uitgebreid met aanteekeningen van verschillende andere Engelsche en Hoogduitsche Godgeleerden, door den ondernemenden uitgever Reiner Boitet te Delft in 1741 begonnen, in 1759 door van Essen te Delft voortgezet, bij het 15e deel in 1765 door Dirk onder de Linden te Amsterdam overgenomen, en in 1786 voor het N. en in 1791 voor het O. T. voltooid werd [1]). De schrijver van deze verklaring, MATTHEW HENRY, was de zoon van PHILIP HENRY, geb. 24 Aug. 1631 en gest. in 1696, predikant sedert 1657 te Worthenbury in het graafschap Flint, maar door de bekende Act of uniformity van den 24 Aug. 1662, the black Bartholomewday, met meer dan 2000 predikanten uit zijne bediening verdreven. Drie weken daarna, den

1) Bij wijze van *Inleiding* gaat aan het werk vooraf: „eene geleerde, in natuurlijke orde geschikte, en aaneengeschakelde Historie van den Oorsprong des Bijbels; behelzende eene krachtige verdediging van deszelfs goddelijkheid en wederlegging van de voornaamste argumenten der Vrijgeesten, door den vermaarden geleerden Heer Thomas Stackhouse", waardoor deze Bijbelverklaring, hoewel *geheel ten onrechte*, gewoonlijk genoemd wordt: de Bijbelverklaring van Henry en Stackhouse.

18en Oct. 1662 werd hem te Broadoak, waar de familie zijner vrouw woonde, zijn zoon Matthew geboren [1]). Deze toonde reeds spoedig een uitnemenden aanleg en een vromen zin; de vreeze des Heeren lag van der jeugd af in zijn hart, en hij kreeg daarvan ook voor zich zelven de zekerheid en den troost door het sterven van zijn één jaar ouderen broeder in 1667 en eene prediking van zijn vader over Ps. 51 : 17 in 1673. Hij studeerde eerst in de rechten, maar veranderde van keuze en werd in Mei 1687 geordend en eene maand daarna als predikant ingeleid bij de gemeente der Presbyterianen te Chester. Hier bracht hij, niettegenstaande hem vele gelegenheden voor een anderen werkkring werden aangeboden, 25 jaren van zijn leven door. Doch in 1712 vertrok hij naar Hackney, Londen, waar hij echter maar korten tijd meer werkzaam kon zijn, want hij stierf reeds den 22 Juni 1714.

Het merkwaardigste en treffendste in heel het eenvoudig en aan bijzonderheden volstrekt niet rijke leven van HENRY is zijn dagelijksche omgang met de H. Schrift. Deze was inderdaad zijn grootste schat, de lamp voor zijn voet en het licht op zijn pad. Als kind van drie jaar oud las hij reeds in den Bijbel. De opvoeding in het ouderlijke huis droeg een ernstig puriteinsch karakter; vooral de Zondag werd er streng gevierd. En zoo zette HENRY later zijn leven voort ten einde toe. Hij was zeer matig in levenswijze, gezond naar het lichaam, krachtig naar den geest, stond iederen morgen om 5 uur op en ving dan met zijn studie aan. Hij begon en hij eindigde iederen dag met God. Zijn dagboek toont overal de trekken van iemand, die dagelijks leeft in de gemeenschap Gods. Zijne geschriften zijn evenals die van THOMAS BOSTON vol van dankbare erkenning, dat de Heere hem leidt en het hem aan niets laat ontbreken. Het gebed was de ademtocht van zijn leven.

Veel werk maakte hij van den huiselijken godsdienst. Hij las daarbij enkele verzen en ging ze dan verklaren. Op het rechte verstand en op de beoefening van de Schrift was heel zijn streven gericht, zoowel in zijn huis als in de gemeente. Als prediker maakte hij grooten opgang. Hij besteedde veel zorg aan zijn preeken en volgde daarbij eene vaste methode en een geregelden gang. Iederen Zondagmorgen verklaarde hij naar eene bepaalde orde een hoofdstuk uit het Oude en iederen Zondag namiddag een uit het Nieuwe Testament. Des Donderdagsavonds behandelde hij allerlei Schrittuurlijke vraagstukken. In October 1692 begon hij met

1) Het leven van Matthew Henry is beschreven door Mr. William Tong in de uitgave van Henry's Miscellaneous Works, London 1726. Hierop is gebaseerd de biographie van Henry door Erasmus Middleton in zijne Biographia Evangelica or an historical account of the lives and deaths of the most eminent and evangelical authors or preachers, both British and foreign in the several denominations of Protestants, from the beginning of the Reformation to the present time, vol. IV 1786 p. 197—214. Waarschijnlijk is de Levensbeschrijving van Matthew Henry, die in 't Ned. werd overgezet door Goth. Clermont (verg. de voorrede van zijne vertaling van Greenhill over Ezechiel) en met eene voorrede werd voorzien door Joh. van Doesburg, pred. te 's Gravenhage, eene vertaling van de biografie van Tong. Veel beter en uitvoeriger is de levensbeschrijving van Henry door Sir John Bickerton Williams in zijn Memoirs of the life, character and writings of the Rev. Matthew Henry, geplaatst voor de uitgave van Henry's commentary, 3 vol. 1828. Deze uitgave is telkens herdrukt. In de New and illustrated edition, with an introductory essay by the Rev. John Stoughton, verschenen te Londen bij Ward, Lock en Bowden sine anno, beslaat deze biographie 139 bladzijden. Deze biographie van Williams ligt weer ten grondslag aan het Life of Henry by the Rev. James Hamilton, in: Works of the English Puritan divines: Matthew Henry. London, Nelson 1847 p. 11—50. Eindelijk kan nog geraadpleegd worden het artikel over Philip en Matthew Henry in Allibone's Critical Dictionary of English literature and British and American Authors I 1882 p. 823, 824; en van Rev. Alexander Gordon in Dictionary of National Biography ed. by Leslie Stephen and Sidney Lee, Vol. XXVI p. 123.

Gen. 3 : 9 en in Mei 1712 eindigde hij met Openb. 17 : 18. Door dit dagelijksch leven bij de Schrift werd hij op uitnemende wijze voor zijn voornaamste werk, de verklaring van den geheelen Bijbel, voorbereid. Hij begon zijn loopbaan als schrijver in 1689 met een klein anoniem geschrift en gaf later nog vele verhandelingen, preeken en practicale werken in het licht.

Zijn voornaamste werk was echter *de Verklaring van het Oude en Nieuwe Testament*. Door anderen aangespoord, maakte hij er een aanvang mede op den 12 Jan. 1704 en werkte er geregeld aan door. Den 17 April 1714 kon hij in zijn dagboek schrijven, dat hij de *Handelingen der Apostelen* en daarmede het vijfde deel van zijn werk had ten einde gebracht. Twee maanden daarna stierf hij. Anderen voltooiden toen zijn arbeid in zijn geest en met behulp van nagelatene aanteekeningen.

Er zijn zonder twijfel verklaringen der H. Schrift, die in geleerdheid die van HENRY overtreffen. Er zijn er ook, die meer werk maken van de taal- en geschiedkundige uitlegging en dieper indringen in de beteekenis der woorden en het verband der zinnen. HENRY was geen geleerde van beroep en zijne verklaring mist alle *vertoon* van geleerdheid. Het was hem te doen, *om de Schrift te doen verstaan*, niet alleen als een boek, dat over het verleden ons inlicht, maar ook als een woord Gods, dat in het heden tot ons komt en dat nuttig is tot leering en wederlegging, tot onderwijzing en verbetering. HENRY ging er van uit, dat al wat te voren geschreven is, tot onze leering werd geschreven, opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hope hebben zouden. Hij liet, in overeenstemming met de bedoeling der Schrift zelve, zijne verklaring daartoe strekken, dat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.

Zóó werd de Schrift door HENRY opgevat en verklaard. De eigenlijke uitlegging ontbreekt niet. Kort, eenvoudig en menigmaal met treffende juistheid wordt de zin aangegeven en het verband toegelicht. De verklaring is *letterlijk*, maar toch vooral *practicaal*. Nooit maakt hij jacht op allerlei vreemde en ongewone verklaringen, hij zoekt geen ijdele nieuwsgierigheid te bevredigen. Daarbij verspilt hij zijne kracht ook niet in het bestrijden en weerleggen van anderen. Hij behoorde zelf tot de richting der Nonconformisten en Puriteinen ; hij was calvinist en presbyteriaansch. En schoon afkeerig van Romanisme en Socianisme, van alle deïsme en indifferentisme, was hij altijd een zacht, gematigd man. Hij breidde zijne liefde tot alle Christenen uit.

Bij dit alles komt nog, dat HENRY's verklaring op schier iedere bladzijde bewijzen aflegt van den geest en de kennis des schrijvers. Zij boeit, zonder met opzet onze aandacht te vragen. Zij bekoort door den rijkdom van beelden, door de frischheid en natuurlijkheid van stijl, door de levendigheid en opgewektheid van toon, door de duidelijkheid van voorstelling, door den overvloed van practicale opmerkingen en toepasselijke, stichtelijke overdenkingen [1]).

1) De geheel nieuwe vertaling, welke de Heer Kok voor deze uitgave van Henry's Bijbelverklaring opzettelijk door eene bekwame hand bewerken liet, verdient zeker alle lof. Ze munt boven de vorige niet alleen daarin uit, dat zij voor hedendaagsche lezers duidelijker en aangenamer is, maar doet daardoor ook de eigenaardigheden van HENRY's wijze van uitlegging nog beter tot haar recht komen, en is bovendien in vele opzichten beter en juister dan de oude vertaling.

Geen wonder dat deze Verklaring van HENRY veel ingang vond, herhaalde malen herdrukt werd en onder de populaire Bijbelverklaringen steeds eene eereplaats zal blijven innemen. HENRY'S verklaring is om strijd geprezen geworden door mannen als William Tong, Dr. Isaak Watts, Dr. Philip Doddridge, Whitefield, Dr. Adam Clarke, Robert Hall, Dr. Thomas Chalmers, Spurgeon e. a. Maar meer dan dit zegt het, dat de Christenen van alle kerken in Engeland er hun zegel aan hebben gehecht. De Verklaring van HENRY is nog heden ten dage te vinden in duizenden Christelijke gezinnen, niet alleen in het studievertrek van den geleerde en den predikant, maar ook in de boekerij van den landman en den handelaar, op de boekenplank van den werkman en den kleinen burger. Dàt is een zegen, door Gods genade aan HENRY's werk geschonken, die al zijne verwachtingen zeer verre heeft overtroffen.

Het ware natuurlijk te veel, wanneer men beweren wilde, dat deze Bijbelverklaring van HENRY in alle opzichten aan de tegenwoordige behoeften voldoet. Maar wij zijn op dit terrein nog nameloos arm. Het ideaal zou zijn, dat er eene populaire, korte, doorloopende, degelijke en practische verklaring der Schrift in het licht kwam, welke met de nieuwere onderzoekingen haar winste deed, op den grondslag eener wetenschappelijke exegese berustte en door een groep van bekwame en vrome mannen werd samengesteld. Daaraan bestaat behoefte in onze gezinnen, in onze vereenigingen, in onze studeervertrekken. Maar met het oog op den reusachtigen arbeid en de ontzaglijke kosten, die daaraan verbonden zijn, is het niet te verwachten, dat zulk een uitgave spoedig ondernomen zal worden. Hoe het ook te bejammeren zij, wij moeten nog leven van wat het verleden ons biedt. En dan komt zeker de Bijbelverklaring van HENRY het allereerst en het meest in aanmerking.

Want al is geen enkele uitlegging in gezag en waarde gelijk te stellen met de Schrift zelve, en al behoort dus ook de Bijbelverklaring van HENRY steeds met oordeel des onderscheids geraadpleegd te worden, toch is zij in volledigheid, in duidelijkheid, in vertolking der Schrift als het Woord Gods, en in hare toepassing op het leven, door geen der latere, populaire Bijbelverklaringen overtroffen geworden.

De Schrift heeft zoo velerlei bestemming. Zij is een boek uit het verleden, maar ook voor het heden en de toekomst. Zij is een licht voor den enkelen geloovige en een schat voor de gansche kerk van Christus. Zij is een woord voor alle tijden en een gids in alle toestanden des levens. Zij dient tot vertroosting en vermaning, maar ook tot onderwijzing en leering. Zij komt tot gezin en tot maatschappij, tot kerk en tot school. Zij is in één woord de sprake Gods tot de menschheid.

Van die veelzijdigheid der Schrift doet de Bijbelverklaring van HENRY ons iets verstaan. Ze is letterlijk en prakticaal, uitleggend en toepassend, onderwijzend en vertroostend. Zij vertolkt de Schrift als de kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, als het Woord Gods, dat eeuwiglijk blijft.

—

Bovenstaande voorrede werd geschreven in de maand Juni van het jaar 1909, toen de Heer J. H. KOK het voornemen had opgevat, om de Bijbelverklaring van HENRY opnieuw, maar in betere vertaling en aangenamer vorm, ter perse te leggen,

en aan te bieden aan dat nog altijd talrijke publiek in Nederland, dat zich geestelijk voeden blijft met het Woord Gods. De Uitgever maakte een aanvang met de Verklaring van het Nieuwe Testament, en durfde toen nog niet bij zichzelf vaststellen, dat hij, na de voltooiing van dit gedeelte van HENRY's Schriftuitlegging, ook de Verklaring van het Oude Testament wederom het licht zou doen zien.

Dat kon natuurlijk eerst beslist worden door de ontvangst, welke aan de Verklaring van het Nieuwe Testament tebeurt vallen zou. Thans heeft de Uitgever echter de ervaring opgedaan, dat deze ontvangst alleszins gunstig mag heeten. Niet alleen kwam er een genoegzaam aantal inteekenaren, om de kostbare onderneming te doen slagen, maar ook de pers toonde zich met deze uitgave grootelijks ingenomen. En zelfs bladen, die in Schriftbeschouwing van HENRY afwijken, hadden een hartelijk woord van waardeering voor den herdruk van zijne Bijbelverklaring over. Het bleek ten duidelijkste, dat deze Verklaring nog niet verouderd was en ook voor dezen tijd nog hare uitnemende waarde behield. Dit alles gaf den Uitgever moed, om, nu de Verklaring van het Nieuwe Testament gereed is, tot die van het Oude Testament over te gaan en ook hare uitgave ter hand te nemen.

Natuurlijk zijn hieraan groote bezwaren verbonden. Ten eerste is deze Verklaring van het Oude Testament nog omvangrijker dan die van het Nieuwe Testament, zoodat hare uitgave langer tijd vereischt en op hoogere kosten komt te staan. Ten andere is bij vele Christenen de belangstelling in het Oude Testament, ook naar evenredigheid, geringer dan die in de Schriften des Nieuwen Verbonds. Wie zich eenige opoffering getroost voor de aanschaffing van eene uitlegging des Nieuwen Testaments, heeft deze, schoon *ten onrechte*, soms niet meer over voor het verkrijgen van eene verklaring des Ouden Verbonds. En eindelijk geldt het bij HENRY's Verklaring van het Oude Testament nog meer dan bij die van het Nieuwe, dat men boeken beoordeelen moet naar den tijd, waarin ze geschreven zijn. In de twee eeuwen, die na HENRY's dood verloopen zijn is onze kennis van de Hebreeuwsche taal, van de omgeving, waarin Israel leefde, van zijne oudheidkundige toestanden en historische betrekkingen aanmerkelijk uitgebreid. Hier nog meer dan bij het Nieuwe Testament zou eene nieuwe vertaling en verklaring, die stond op de hoogte van den tijd, dus gewenscht zijn.

Maar, zooals reeds gezegd is, wij moeten, althans op het gebied van populaire Schriftverklaring, ons nog behelpen met wat door vorige geslachten is tot stand gebracht. Eén ding van niet geringe beteekenis hadden deze in elk geval bij ons voor. Terwijl de wetenschappelijke kennis van den Bijbel is toegenomen, *heeft het geestelijk verstand der Schrift lang niet in dezelfde mate aan diepte gewonnen.* Men leefde toen veel meer met en bij en uit de Schrift, dan thans in onze drukke dagen het geval is. En in dit opzicht blijft HENRY's Verklaring een standaardwerk van groote waarde.

Men kan hare eigenaardigheid reeds terstond proeven, als men aan hare hand het eerste hoofdstuk van Genesis leest. Men vindt er geen geleerde onderzoekingen in over de formatie van hemel en aarde en geene breede uiteenzettingen met wat andere wetenschappen, ook reeds in HENRY's tijd, daarover ten beste gaven. Maar dat hoofdstuk is door HENRY geheel en al gelezen en verklaard onder den indruk, dien hij zelf aldus vertolkt: the Scriptures were written, not to gratify

our curiosity and make us astronomers, but to lead us to God and make us saints. (De Schriften werden geschreven, niet om onze nieuwsgierigheid te bevredigen en ons tot sterrekundigen te maken, maar om ons tot God te leiden en ons tot heiligen te maken). Dien geest ademt heel zijne Bijbelverklaring. Zij is afkomstig van een man, die bij ervaring wist, dat de kennisse Gods het eeuwige leven is.

Daarom verblijdt ons het kloeke besluit van den Heer KOK, om na de voltooiing van HENRY's Verklaring van het Nieuwe Testament, ook van die van het Oude Testament eene nieuwe uitgave te bezorgen. Het zou inderdaad jammer zijn, als de Bijbelverklaring van HENRY, die het werk van één man en één geheel is, tot die van het Nieuwe Testament beperkt moest blijven. In de Verklaring van het Oude Testament komen zijne eigenaardige gaven ongetwijfeld nog beter dan in die van het Nieuwe Testament aan het licht. Sommigen stelden daarom deze nog boven gene; in de uitlegging van het Oude Testament was hij naar hunne meening nog meer in zijne kracht dan in het Nieuwe; niet alleen omdat hij uit den aard der zaak bij den *aanvang* van zijn reuzentaak zijne beste krachten gaf, maar ook, omdat hij was een geboren exegeet van de Oudtestamentische Schrift. Hierover kan men in meening verschillen. Maar zeker is, dat niemand de Schriftuitlegging van HENRY zonder vrucht voor zijn verstand en hart raadplegen zal. Mits men den Bijbel dan ook leze gelijk HENRY hem las, als het Woord Gods, dat wijs kan maken tot zaligheid.

H. BAVINCK.

AMSTERDAM,
Februari 1912.

EENE VERKLARING

MET PRACTISCHE OPMERKINGEN VAN HET EERSTE BOEK VAN MOZES, GENAAMD

GENESIS.

I. Wij hebben vóór ons den *Bijbel*, of *het Boek*, want dat is de beteekenis van het woord *Bijbel*. Wij noemen hem *het Boek* bij uitnemendheid, want hij is onvergelijkbaar het beste boek, dat ooit geschreven werd, het Boek der boeken, schitterende als de zon aan den hemel der wetenschap; andere kostelijke en nuttige boeken zijn als de maan en de sterren, die er hun licht aan ontleenen. Wij noemen hem het *Heilige Boek*, omdat het door heilige mannen werd geschreven, en ingegeven is door den Heiligen Geest. Hij is volkomen rein van alle leugen, en verdorvene bedoelingen, en de blijkbare strekking er van is heiligheid te bevorderen onder de menschen. De groote dingen van Gods Wet en Evangelie zijn hier voor ons *geschreven*, ten einde tot grootere zekerheid te worden gebracht, verder verspreid te zullen worden, van langeren duur te zijn en naar ver verwijderde plaatsen en tijden zuiverder en vollediger overgebracht te worden, dan dit bij mogelijkheid door gerucht of overlevering had kunnen geschieden. En wij zullen zeer veel te verantwoorden hebben, indien deze dingen, die tot onzen vrede dienen, ons in zwart en wit overgegeven zijnde, door ons veronachtzaamd worden als wat vreemds, Hoséa 8 : 12. De geschriften der onderscheidene door Gods Geest gedrevene schrijvers, van Mozes tot op Johannes, waarin het Goddelijk licht, zooals dat van den morgen, trapsgewijze geschenen heeft (de heilige canon nu voltooid zijnde) zijn allen in dien gezegenden Bijbel bij elkander gevoegd, en Gode zij dank, in onze handen, en zij doen een zoo vollen, helderen dag voor ons opgaan, als wij aan deze zijde des hemels kunnen verwachten. Elk deel is *goed*, maar het alles te zamen is *zeer goed*. Dit is *licht, schijnende in eene duistere plaats*, 2 Petr. 1 : 19; en eene duistere plaats, voorwaar! zou, zonder den Bijbel, de wereld zijn.

II. Wij hebben vóór ons dat deel van den Bijbel, dat wij het Oude Testament noemen, bevattende de daden en gedachtenissen der kerk van de schepping der wereld tot aan de komst van Christus in het vleesch — hetgeen een tijdperk omvatte van omstreeks vier duizend jaren — de waarheden, toen geopenbaard, de wetten, die toen gegeven werden, de Godsvrucht, die toen werd betoond, de profetiën, die toen werden gegeven, en de gebeurtenissen, die haar betroffen, in zoover God het voegzaam oordeelde er voor ons de kennis van te bewaren. Het wordt *een testament*, of *verbond* — *diathêkê* — genoemd, omdat het eene vastgestelde verklaring was van den *wil* van God betreffende den mensch bij wijze van bondgenootschap, en was van kracht door den voorbestemden dood van den grooten Testator, *het Lam geslacht van de grondlegging der wereld*, Openb. 13 : 8. Het wordt het *Oude* Testament genoemd met betrekking tot het *Nieuwe*, waardoor het niet te niet gedaan, of vervangen, maar gekroond en vervolledigd is door de betere hoop, die er in afgeschaduwd en voorzegd werd. Het Oude Testament blijft nog heerlijk, maar het Nieuwe is overvloediger in heerlijkheid, 2 Cor. 3 : 9.

III. Wij hebben vóór ons dat deel van het Oude Testament, dat wij den Pentateuch noemen, of de vijf boeken van Mozes, den dienstknecht des Heeren, die alle andere profeten overtrof, en een type was van den Grooten Profeet. In onzes Heilands verdeeling van de boeken van het Oude Testament in de *Wet*, de *Profeten*, en de *Psalmen*, of *Hagiographa*, zijn dezen de Wet, want zij bevatten niet slechts de wetten, die aan Israel zijn gegeven, in de vier laatsten, maar ook de wetten, gegeven aan Adam, en Noach, en Abraham, in het eerste. Deze vijf boeken

waren, voor zooveel wij weten, de eersten, die ooit geschreven zijn, want wij hebben in geheel het Boek van Genesis geene de minste aanduiding van eenigerlei *geschrift*, noch ook daarna tot aan het oogenblik toen God aan Mozes gebood te schrijven, Exodus 17 : 14, en sommigen denken, dat Mozes zelf nooit schrijven geleerd had, vóórdat God hem zijn voorbeeld gaf in het Schrift der Tien Geboden op steenen tafelen. Hoe dit zij, wij zijn er zeker van, dat dit de oudste geschriften zijn, die nu in wezen zijn, en daarom het best in staat om ons een voldoend bericht te geven van de oudste dingen.

IV. Wij hebben vóór ons het eerste en langste van deze vijf boeken, hetwelk wij *Genesis* noemen, geschreven, naar sommigen denken, toen Mozes in Midian was, ter onderwijzing en vertroosting van zijne lijdende broederen in Egypte. Ik geloof veeleer, dat hij het in de woestijn heeft geschreven, nadat hij op den berg bij God vertoefd had, waar hij waarschijnlijk volledige en bijzondere instructies ontvangen heeft voor het schrijven er van. En gelijk hij het plan beraamde van den tabernakel, zoo heeft hij ook het voortreffelijker en duurzamer werk beraamd van dit boek, naar het voorbeeld, dat hem op den berg getoond was, hetgeen eene betere verklaring is omtrent de zekerheid der dingen, die er in vervat zijn, dan eene overlevering te veronderstellen, die mogelijk van Adam tot Methusalah, van dezen tot Sem, van Sem tot Abraham, en aldus in het geslacht van Jakob gekomen is. *Genesis* is een naam, ontleend aan het Grieksch. Hij beteekent de *oorsprong* of *wording*. Zeer gepast wordt dit boek aldus genoemd, want het is eene geschiedenis van den oorsprong, of de wording der dingen — de schepping der wereld, de intrede van zonde en dood in die wereld, de uitvinding van kunsten, de opkomst, of het ontstaan der volken, en inzonderheid de planting der kerk en haren toestand in de eerste tijden. Het wordt ook *de geschiedenis der geslachten* genoemd — de geslachten van Adam, Noach, Abraham, enz., geene eindelooze, maar nuttige geslachtslijsten. Ook het begin van het Nieuwe Testament is *Genesis* genoemd, Matth. 1 : 1. *Biblos geneseoos*, Het Boek van de *Genesis*, of des *Geslachts* van Jezus Christus. Geloofd zij God voor het Boek, dat ons ons *geneesmiddel* toont, zoo als dit Boek *onze wonde bloot legt*. Heere, open onze oogen, opdat wij de wonderen mogen zien beide van Uwe Wet en van Uw Evangelie!

HOOFDSTUK I.

Daar de grondslag van allen Godsdienst gelegd is in onze betrekking tot God, als onzen Schepper, was het voegzaam, dat het boek der Goddelijke openbaringen, hetwelk bestemd was om de gids, de steun en de regel te zijn van den Godsdienst in de wereld, beginnen zou, zooals het begint, met een duidelijk en volledig bericht van de schepping der wereld — als antwoord op die eerste vraag van eene goede conscientie; *Waar is God, mijn Maker?* Job 35 : 10. Hieromtrent hebben de Heidensche philosophen zeer droevig misgetast, en zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen. Sommigen van hen beweerden, dat de wereld van eeuwigheid af uit zich zelve ontstaan is; anderen schreven haar toe aan eene toevallige vereeniging van atomen. Aldus *heeft de wereld God niet gekend door de wijsheid*, maar heeft zich alle moeite gegeven om Hem te verliezen. De Heilige Schrift, die zich ten doel stelt den natuurlijken Godsdienst te handhaven en te verbeteren door den geopenbaarden Godsdienst, er het verval van tegen te gaan, er het gebrekkige en onvolkomene van aan te vullen sedert den val, tot wederopleving van de voorschriften van de wet der natuur, heeft daarom reeds bij den aanvang dit beginsel van het heldere, onomfloerste licht der natuur vastgesteld, dat deze wereld bij den aanvang des tijds geschapen werd door een Wezen van oneindige wijsheid en macht, en zelf vóór allen tijd, en vóór alle werelden bestaan heeft. De ingang tot Gods woord geeft dit licht, Psalm 119 : 130. Het eerste vers van den Bijbel geeft ons eene betere en meer zekere, een meer bevredigende en meer nuttige kennis van den oorsprong des heelals dan de boekdeelen der philosophen. Het levende geloof van nederige Christenen verstaat deze zaak beter dan de verhevene verbeeldingskracht van de grootste wijzen der wereld, Hebr. 11 : 13.

Wij hebben in dit hoofdstuk drie dingen. I. Een algemeen denkbeeld, dat ons gegeven is van de schepping der wereld, vers 1—2. II. Een bijzonder bericht van het werk op de verschillende dagen, opgeteekend als in een dagboek, klaar en duidelijk en in volgorde. De schepping van het licht op den eersten dag, vers 3—5, van het uitspansel op den tweeden dag, vers 6—8; van de zee, de aarde en hare vruchten, op den derden dag, vers 9—13; van de lichten aan den hemel op den vierden dag, vers 14— 19; van de visschen en vogelen op den vijfden dag, vers 20—23; van de dieren, vers 24—25, van den mensch, vers 26—28, en van voedsel voor beiden op den zesden dag, vers 29—30. III. Het in oogenschouw nemen en de goedkeuring van het geheele werk, vers 31.

In den beginne schiep God den hemel en de aarde. 2. De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op den afgrond. En de Geest Gods zweefde op de wateren.

In dit vers hebben wij het werk der schepping in hare korte samenvatting, en in haar kiem, of onontwikkelden toestand.

I. In hare korte samenvatting, vers 1, waar wij ter onzer vertroosting het eerste artikel

vinden van onze geloofsbelijdenis, dat *God, de almachtige Vader, de Schepper is van hemel en aarde,* en als zoodanig gelooven wij in Hem. In dit vers hebben wij te letten op vier dingen.

1. De uitwerking. *De hemel en de aarde* dat is: de wereld *met alles wat daarin is,* Hand. 17 : 24. De wereld is een groot huis, bestaande uit boven- en benedenverdiepingen, een statig en prachtig gebouw, gelijkvormig en geriefelijk, iedere kamer goed en met wijsheid ingericht en van het noodige voorzien. Het is het zichtbare deel der schepping, waarvan Mozes hier een bericht wil geven, weshalve hij geene melding maakt van de schepping van engelen. Maar gelijk de aarde niet slechts eene oppervlakte heeft, versierd met gras en bloemen, maar ook een binnenste dat verrijkt is met metalen en edelgesteenten, die meer deel uitmaken van haren vasten aard, en van grooter waardij zijn, hoewel van de schepping er van hier niet wordt gesproken, zoo zijn ook de hemelen niet slechts voor ons oog verfraaid met heerlijke lichten, die het uitwendige er van versieren, van welker schepping wij hier lezen, maar van binnen zijn zij vervuld met heerlijke, glansrijke wezens, die buiten het bereik van ons gezicht zijn, meer hemelsch, en ze in waardij en voortreffelijkheid meer overtreffende, dan goud en saffieren de leliën des velds overtreffen. In de zichtbare wereld valt gemakkelijk waar te nemen: *a. Groote verscheidenheid.* Er zijn verscheidene soorten van wezens, die in aard en samenstel zeer grootelijks van elkander verschillen. *Hoe vele zijn uwe werken, o Heere* [1]) en allen zijn zij goed! *b. Groote schoonheid.* De blauwe lucht en de groene aarde zijn bekoorlijk voor het oog van den aanschouwer, veel meer nog dan de versierselen van die beiden. Hoe alles overtreffend moet dan niet de schoonheid zijn van den Schepper! *c. Groote nauwkeurigheid.* Aan hen, die met behulp van het microscoop de werken der natuur met aandacht beschouwen, doen zij zich fraaier voor dan eenigerlei werken van kunst. *d. Groote kracht.* Het is niet één groot blok van onwerkzame stof, want er is in elk schepsel min of meer kracht; de aarde zelve heeft magnetische kracht. *e. Groote orde;* eene wederzijdsche afhankelijkheid van bestaan, eene juiste harmonie van bewegingen, en een bewonderenswaardig verband van oorzaken. *f. Groote verborgenheid.* Er zijn verschijnselen in de natuur, die niet verklaard kunnen worden, geheimenissen, die wij niet kunnen doorgronden, ons geene rekenschap van kunnen geven; maar uit hetgeen wij van hemel en aarde zien, kunnen wij gemakkelijk genoeg de eeuwige kracht en Godheid afleiden ven den grooten Schepper, en er overvloedige stof in vinden voor Zijn' lof. En laten onze schepping, en de plaats, die wij innemen als menschen, ons herinneren aan onzen plicht als Christenen, welke daarin bestaat, dat wij steeds den hemel in ons oog, en de aarde onder onze voeten moeten houden.

2. De Auteur en Oorzaak van dit groote werk, *GOD.* Het Hebreeuwsche woord is *Elohim,* hetgeen aanduidt: *a.* De kracht van God, den Schepper. *El* beteekent *de sterke God;* en wat minder dan almachtige kracht kon alle dingen uit niets voortbrengen? *b.* Het meervoud in de Personen in de Godheid: Vader, Zoon, en Heilige Geest. Dat meervoud in den naam van God in het Hebreeuwsch, dat van Hem spreekt als van velen, hoewel Hij één is, was misschien voor de Heidenen eene reuke des doods ten doode, hen verhardende in afgoderij; maar voor ons is het eene reuke des levens ten leven, bevestigende ons geloof in de Drieëenheid, die, hoewel slechts duister aangeduid in het Oude Testament, helder en duidelijk geopenbaard is in het Nieuwe. De Zoon van God, het eeuwige Woord en de Wijsheid des Vaders, was bij Hem, toen Hij de wereld schiep, Spr. 8 : 30; ja er wordt ons herhaaldelijk gezegd, dat de wereld door Hem gemaakt is, en dat, zonder Hem geen ding gemaakt is, dat gemaakt is, Joh. 1 : 3, 10; Efeze 3 : 9; Coloss. 1 : 16; Hebr. 1 : 2. O welke hooge gedachten moeten hierdoor in ons hart gevormd worden van dien grooten God, tot wien wij naderen in Godsdienstige aanbidding, en van dien grooten Middelaar, in wiens naam wij tot Hem naderen!

3. De wijze waarop dat werk werd tot stand gebracht; er was geenerlei te voren bestaande stof, waaruit de wereld werd voortgebracht. De visschen en het gevogelte werden wel voortgebracht uit de wateren, de dieren en de mensch uit de aarde, maar die aarde en deze wateren zijn uit niets voortgebracht. Door de gewone kracht der natuur is het onmogelijk, dat iets uit niets wordt gemaakt, (de God der natuur is niet onderworpen aan de wetten der natuur,) maar in de schepping is het onmogelijk, dat het anders is, want niets is méér beleedigend voor de eer van den Eeuwigen God dan de onderstelling eener eeuwige stof. Aldus is de uitnemendheid der kracht van God, en alle heerlijkheid moet Hem worden toegebracht.

4. Wanneer dit werk werd voortgebracht; *In den beginne,* dat is: in het begin des tijds, toen deze klok voor het eerst aan den gang werd gebracht. De tijd begon met de voortbrenging van de wezens, die door en naar tijd worden gemeten. Vóór het begin van den tijd was er niets en niemand dan het Oneindige Wezen, dat de eeuwigheid bewoont. Indien wij zouden vragen waarom God de wereld niet eerder gemaakt heeft, dan zouden wij slechts *den raad verduisteren met woorden zonder wetenschap,* Job 38 : 2; immers hoe kan er in de eeuwigheid van eerder of later sprake zijn? En Hij heeft haar gemaakt in het begin des tijds overeenkomstig Zijne eeuwige raadsbesluiten vóór allen tijd. De Joodsche rabbijnen zeggen, dat er zeven dingen waren, die God geschapen heeft, eer Hij de wereld schiep, waarmede zij slechts de voortreffelijkheid van deze dingen willen te kennen geven — De Wet, Bekeering; het Paradijs; de Hel; de Troon der heerlijkheid; het Huis van het Heiligdom en de Naam van den Messias. Maar voor ons is het genoeg te zeggen: *In den beginne was het Woord,* Joh. 1 : 1.

Laat ons hieruit leeren: *a.* Dat atheïsme

1) Ps. 104 : 24, naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

dwaasheid is, en dat atheïsten de grootste dwazen in de wereld zijn, want zij zien, dat er eene wereld is, die zich zelve niet heeft kunnen maken, en toch willen zij niet erkennen, dat er een God is, die haar gemaakt heeft. Ongetwijfeld zijn zij zonder verontschuldiging, maar de god dezer wereld heeft hunne zinnen verblind. *b.* Dat God door een onbetwistbaar recht vrijmachtig Heer is over allen. Indien Hij de Schepper is, dan is Hij ongetwijfeld de Eigenaar en Bezitter van hemel en aarde. *c.* Dat bij God alle dingen mogelijk zijn, weshalve diegenen welgelukzalig zijn, die Hem tot hun' God hebben, en wier hulp en hope in Zijn' naam is, Psalm 121 : 2; 124 : 8. *d.* Dat de God, dien wij dienen, waardig is allen lof en prijs, en toch ver boven allen lof en prijs verhoogd is, Neh. 9 : 5, 6. Indien Hij de wereld gemaakt heeft, dan heeft Hij onze diensten niet noodig, en Hij kan er ook geen voordeel van hebben, Hand. 17 : 24, 25; en toch eischt Hij ze met recht, en verdient Hij onzen lof, Openb. 4 : 11. Indien alles is *van* Hem, dan moet alles ook *tot* Hem wezen.

II. Hier is het werk der schepping in hare eerste *kiem*, of onontwikkelden toestand, vers 2, waar wij een bericht hebben van hare eerste *stof*, en den eersten *Beweger*.

1. De eerste *stof* was een chaos; zij wordt hier de *aarde* genoemd, (hoewel de aarde, in den eigenlijken zin, niet vóór den derden dag gemaakt werd, vers 10) omdat zij het meest geleek op hetgeen later *aarde*, *bloote* aarde genoemd werd, ontbloot van hare versierselen; het was eene zware, logge massa. Zij wordt ook genoemd *de afgrond*, zoowel wegens hare uitgestrektheid, als omdat de wateren, die er later van afgescheiden werden, er nu nog mede vermengd waren. Het was uit deze ontzaglijke massa van stof, waaruit alle lichamen, zelfs het uitspansel, de zichtbare hemelen, later door de kracht van het Eeuwige Woord zijn voortgebracht. De Schepper zou reeds terstond dit werk volmaakt en volkomen hebben kunnen maken, maar door dezen trapsgewijzen voortgang wilde Hij toonen wat gewoonlijk de wijze van werken is van Zijne voorzienigheid en genade.

Let op de beschrijving van dien chaos. *a.* Er was niets in, dat begeerlijk was om aan te zien, want hij was *woest en ledig*. *Tohu* en *bohu*, *verwarring* en *ledigheid*, zoo zouden die woorden ook overgezet kunnen worden, Jes. 34 : 11. Hij was vormloos, hij was nutteloos, hij was zonder inwoners, zonder versierselen, de schaduw, of ruwe omtrek van *toekomende dingen, niet het beeld zelf der zaken*, Hebr. 10 : 1. Door de zonde der menschen, waaronder de schepping zucht, is de aarde bijna tot dienzelfden toestand teruggebracht, — zie Jerem. 4 : 23. — *Ik zag het land aan, en zie het was woest en ledig.* Aan hen, die hun hart in den hemel hebben, schijnt deze lagere wereld, in vergelijking met de bovenwereld, ook nu nog niets dan verwarring en ledigheid te zijn. Er is geene ware schoonheid te zien, geen verzadigende volheid te genieten op deze aarde, dan alleen in God. *b.* En al ware er iets begeerenswaardigs te zien geweest, dan was er toch geen licht om het er bij te kunnen zien; want *duisternis*, dikke duisternis, *was op den afgrond*. God heeft deze duisternis niet geschapen, zooals Hij gezegd wordt de duisternis der beproeving te scheppen, jes. 45 : 7; want het was slechts het gebrek aan licht; waarvan echter niet gezegd kan worden, dat er gebrek aan was, vóórdat iets gemaakt was, dat er bij gezien kon worden; en over het gebrek er aan behoeft ook niet veel geklaagd te worden, als er toch niets anders dan verwarring en ledigheid te zien was. Indien het werk der genade in de ziel eene nieuwe schepping is, dan stelt deze chaos den toestand voor van eene onwedergeborene ziel, waarin geene genade is; dáár is wanorde, verwarring en alle boos werk; zij is ledig van alle goed, want zij is zonder God; zij is duister, zij is de duisternis zelve. Dit is van nature onze toestand, totdat de almachtige genade eene gezegende verandering werkt.

2. De Geest Gods was de eerste *Beweger*; Hij *bewoog zich op de wateren.* [1]) Als wij de aarde woest en ledig beschouwen, dan, dunkt mij, is zij als het dal vol dorre doodsbeenderen. Kunnen dezen leven? Kan uit deze verwarde massa van stof eene schoone wereld geformeerd worden? Ja, indien een geest des levens van God er in komt, Ezech. 37 : 9. Nu is er hoop voor die zaak; want de Geest Gods begint te werken, en indien Hij werkt, wie of wat zal Hem dan afkeeren? Er is gezegd, dat God de wereld maakt door Zijn' Geest, Psalm 33 : 6; Job 26 : 13, en door denzelfden machtigen Werker wordt ook de nieuwe schepping tot stand gebracht. Hij bewoog zich op den afgrond, zooals Elia zich over het doode kind uitstrekte; zooals *de hen hare kiekens vergadert onder hare vleugelen*, over ze heen fladdert en zweeft, om ze te verwarmen en te koesteren, Matth. 23 : 37; zooals een arend zijn nest opwekt, en over zijne jongen *zweeft*, (het is hetzelfde woord, dat hier gebruikt wordt,) Deut. 32 : 11. Leer hieruit, dat God niet slechts de Auteur is van alle zijn, maar ook de Fontein van alle leven, en de Oorzaak der beweging. Doode stof zou altijd dood zijn, indien Hij haar niet verlevendigde. En dit maakt het voor ons gelooflijk, dat God de dooden opwekt. De kracht, of macht, die uit verwarring, ledigheid en duisternis zulk eene wereld te voorschijn heeft gebracht bij den aanvang des tijds, kan, aan het einde van den tijd ons vernederd lichaam uit het graf te voorschijn brengen, al is het ook *een stikdonker land, als de duisternis zelve, en zonder ordeningen*, Job 10 : 22, en het tot een heerlijk lichaam maken.

3. En God zeide: Daar zij licht. En daar werd licht. 4. En God zag het licht, dat het goed was. En God maakte scheiding tusschen het licht en tusschen de duisternis. 5. En God noemde het licht dag, en de duisternis noemde Hij nacht. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest; de eerste dag.

Wij hebben hier een nader bericht van het

1) Naar de Engelsche overzetting.

werk van den eersten dag. Daarin merken wij op:

1. Dat het eerste van alle zichtbare dingen, die God geschapen heeft, licht was; niet opdat Hij zelf er bij zou kunnen zien om te werken, (want duisternis en licht zijn voor Hem gelijk,) maar opdat wij er Zijne werken bij zouden zien, en in die werken Zijne heerlijkheid, en opdat wij onze werken zullen werken terwijl het dag is. De werken van Satan en zijne dienstknechten zijn werken der duisternis, maar die de waarheid doet, komt tot het licht, en begeert het, *opdat zijne werken openbaar worden*, Joh. 3 : 21. Licht is de groote schoonheid en zegen van het heelal; evenals de eerstgeborene, gelijkt het, onder alle zichtbare dingen, het meest op deszelfs grooten Vader in reinheid en kracht, helderheid en weldadigheid; het is na verwant aan een' geest. Hoewel wij er andere dingen bij zien, en er zeker van zijn, dat het is, dat het bestaat, kennen wij er toch den aard niet van, noch kunnen wij het omschrijven, zeggen *wat het is, noch den weg toonen, waar het licht verdeeld wordt*, Job 38 : 19, 24. Als wij het zien, zoo laat ons er door geleid worden *tot*, en er door geholpen worden *in* eene geloovige aanschouwing van Hem, die Licht is, in wien gansch geene duisternis is, 1 Joh. 1 : 5, *den Vader der lichten*, Jak. 1 : 17, en die *een ontoegankelijk licht bewoont*, 1 Tim. 6 : 16. In de nieuwe schepping is *licht* het eerste ding, dat in de ziel wordt gewrocht. De gezegende Geest leidt den wil en de genegenheden gevangen door het verstand te verlichten, en komt alzoo door de deur in het hart, evenals de Goede Herder, wiens eigendom het is, terwijl de zonde en Satan, evenals dieven en roovers, van elders inklimmen. Zij, die door de zonde duisternis waren, worden door genade licht in den Heere.

II. Dat het licht gemaakt was door het woord van Gods kracht. Hij zeide: *Er zij licht.* Hij wilde en bepaalde het, en terstond geschiedde het; *er was licht*, zulk eene kopie, als nauwkeurig overeenkwam met de oorspronkelijke idee in de gedachte Gods. O hoe groot en ontzaglijk is het woord Gods! *Hij sprak, en het was er;* het was er, wezenlijk, afdoend, en voor altijd, niet slechts in vertooning, en om alleen in eene oogenblikkelijke behoefte te voorzien, want Hij gebood en het stond er; voor Hem was *dictum factum — een woord, en eene wereld.* Het woord van God, dat is: Zijn wil en het welbehagen er van, is levend en krachtig. Christus is het Woord, het essentieele, eeuwige Woord, en door Hem was het licht voortgebracht, want *in Hem was licht, en Hij is het ware Licht, het Licht der wereld*, Joh. 1 : 9; 9 : 5. Het Goddelijke licht, dat in geheiligde zielen schijnt is gewerkt door de kracht Gods, de kracht Zijns Woords, en van den Geest der wijsheid en openbaring, die het verstand opent, de nevelen der onwetendheid en dwaling verdrijft en de kennis geeft van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus, zooals in den beginne *God gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen*, 2 Cor. 4 : 6. Er zou op het aangezicht van den gevallen mensch voortdurend duisternis geheerscht hebben, indien *de Zoon van God niet was gekomen en ons het verstand had gegeven*, 1 Joh. 5 : 20.

III. Dat het licht, hetwelk God wilde, door Hem goedgekeurd werd, toen het was voortgebracht. *God zag het licht, dat het goed was.* Het was juist zooals Hij het bedoeld had, en het was geschikt om te beantwoorden aan het doel, waartoe Hij het bestemd had. Het was nuttig en voordeelig; zonder het licht, zou de wereld, die thans een paleis is, een kerkerhol geweest zijn. Het was liefelijk en aangenaam; *het licht is zoet*, Pred. 11 : 7. *Het verblijdt het hart*, Spr. 15 : 30. Wat God gebiedt, zal Hij goedkeuren, en genadiglijk aannemen, en een welgevallen hebben aan het werk Zijner handen. Datgene is in waarheid goed, hetwelk goed is in Gods oog, want Hij ziet niet zooals de mensch ziet. Indien het licht goed is, hoe goed is dan niet Hij, die de Bron is van licht, van wien wij het ontvangen, en aan wien wij er allen lof voor verschuldigd zijn, en al de diensten die wij er bij verrichten!

IV. Dat God *scheiding maakte tusschen het licht en de duisternis*, ze van elkander scheidde, daar zij nooit te zamen gevoegd en met elkander verzoend kunnen zijn, want, *wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis?* 2 Cor. 6 : 14. Hij verdeelde ook den tijd tusschen hen: den dag bestemde Hij voor het licht, en den nacht voor de duisternis, in voortdurende en geregelde opvolging van elkander. Hoewel de duisternis nu verdreven was door het licht, was zij toch niet tot voortdurende ballingschap veroordeeld, maar wisselt zij af met het licht, en heeft hare *plaats*, omdat zij haar *nut* heeft. Want gelijk het licht van den morgen het werk van den dag begunstigt, zoo begunstigen de schaduwen van den avond de rust van den nacht, en trekken de gordijnen om ons heen, opdat wij te beter kunnen slapen, Job 7 : 2. God heeft aldus den tijd verdeeld tusschen licht en duisternis, omdat Hij ons wil doen gedenken, dat dit eene wereld is van mengselen en veranderingen. In den hemel is er volkomen en eeuwigdurend licht, en in het geheel geene duisternis; in de hel is de uiterste duisternis en geen straal van licht. In die wereld is er tusschen deze twee eene groote klove gevestigd; maar in deze wereld wisselen zij elkander af, en zoo gaan wij dagelijks van de eene naar de andere, opdat wij zullen leeren dezelfde wisselvalligheden te verwachten in de voorzienigheid Gods: vrede en beroering, vreugde en smart, om dan het eene tegenover het andere te plaatsen, en ons naar beiden te schikken, zooals wij doen met licht en duisternis, beiden welkom heetende en met beiden ons voordeel doende.

V. Dat God ze van elkander verdeelde door onderscheidene namen. *Hij noemde het licht Dag en de duisternis noemde Hij Nacht.* Als Heer van beiden gaf Hij hun namen, want *de dag is Zijne, ook is de nacht Zijne*, Psalm 74 : 16. Hij is de Heer van den tijd, en zal dit zijn totdat dag en nacht aan een einde komen, en de stroom des tijds verzwolgen wordt in den oceaan der eeuwigheid. Laat ons God erkennen

in de gestadige opvolging van dag en nacht, en beiden toewijden aan Zijne eer door iederen dag voor Hem te arbeiden, en elken nacht in Hem te rusten, en dag en nacht Zijne wet te overdenken.

VI. Dat dit het werk was van den eersten dag, en het was een kostelijke dag werks. *Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de eerste dag.* De duisternis van den avond was vóór het licht van den morgen, om er de tegenstelling van te zijn en er de schittering des te beter van te doen uitkomen. Dit was niet alleen de eerste dag der wereld, maar de eerste dag der week. Ik bemerk dat dit tot eer is van dien dag, omdat ook de nieuwe wereld op den eersten dag der week begonnen is in de opstanding van Christus, vroeg in den morgen, als het Licht der wereld. In Hem heeft de Opgang uit de hoogte ons bezocht, en zalig, eeuwig zalig zijn wij, indien deze Morgenster opgaat in onze harten.

6. En God zeide: Daar zij een uitspansel in het midden de wateren; en dat make scheiding tusschen wateren en wateren. 7. En God maakte dat uitspansel, en maakte scheiding tusschen de wateren, die onder het uitspansel zijn, en tusschen de wateren, die boven het uitspansel zijn. En het was alzoo. 8. En God noemde het uitspansel Hemel. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de tweede dag.

Wij hebben hier het bericht van het werk op den *tweeden* dag, de schepping van het uitspansel, waarbij wij opmerken:

I. Het desbetreffende *bevel* van God: *Daar zij een uitspansel*, als een uitgespreid laken, of eene ontrolde gordijn. Dit sluit in al wat zichtbaar is boven de aarde, tusschen haar en den derden hemel; de lucht, hare hoogere, midden en lagere sfeeren; de hemelglobe en al de lichtkringen van boven; zij reikt in de hoogte tot de plaats waar de sterren zijn, want die wordt *het uitspansel des hemels* genoemd, vers 14:15, en benedenwaarts tot aan de plaats waar de vogels vliegen, want ook die wordt *uitspansel des hemels* genoemd, vers 20. Toen God het licht gemaakt heeft, bestemde Hij de lucht om de vergaderplaats en het voertuig van deszelfs stralen te zijn, en als middel van gemeenschap te wezen tusschen de onzichtbare en de zichtbare wereld. Want hoewel er tusschen hemel en aarde een onbegrijpelijk groote afstand is, is er toch geene onoverkomelijke klove gevestigd, zooals tusschen den hemel en de hel. Dit uitspansel is geen muur des afscheidsels, maar een weg van gemeenschapsoefening, zie Job 26 : 7; 37 : 18; Psalm 104 : 3: Amos 9:6.

II. De *schepping* van dit uitspansel. Opdat het den schijn niet zou hebben, alsof God slechts gebood, dat het gedaan moest worden, en dat iemand anders het gedaan heeft, voegt hij er bij: *En God maakte dat uitspansel.* Wat God van ons eischt, werkt Hij zelf in ons, of het zou niet gedaan worden. Hij, die geloof, heiligheid en liefde gebiedt, schept ze door de kracht Zijner genade, uitgaande met Zijn woord, opdat Hij er al den lof voor ontvange. *Heere, geef wat Gij gebiedt, en gebied dan wat U behaagt.* Van het uitspansel wordt gezegd, dat het *het werk is van Zijne vingeren*, Psalm 8:4. Hoewel de grootte van deszelfs uitgestrektheid het als een werk aanduidt van Zijn' uitgestrekten arm, wordt toch door de bewonderenswaardige fijnheid van zijn samenstel aangetoond, dat het een zeldzaam kunstgewrocht is, het werk Zijner vingeren.

III. Het gebruik en de bestemming er van: om *scheiding te maken tusschen de wateren*, dat is: om te onderscheiden tusschen de wateren, die in de wolken zijn, en die welke den bodem der zee bedekken: de wateren in de lucht, en die op de aarde. Zie het verschil tusschen deze nauwkeurig opgemerkt in Deut. 11 : 10 11; waar Kanaän hierom boven Egypte gesteld wordt, dat Egypte bevochtigd en vruchtbaar gemaakt wordt door de wateren, die *onder* het uitspansel zijn, terwijl Kanaän besproeid wordt door de wateren van *boven*, die uit het uitspansel komen, den dauw des hemels, druppelen op het kruid, *dat naar geen man wacht, noch menschenkinderen verbeidt*, Micha 5 : 6. God heeft in het uitspansel Zijner kracht, kameren, opperzalen, waaruit Hij *de aarde drenkt*, Psalm 104 : 13; 65 : 10, 11. Hij heeft ook *schatkameren der sneeuw en des hagels, dien Hij ophoudt tot den tijd der benauwdheid, tot den dag des strijds en des oorlogs*, Job 38 : 22, 23. O welk een Groote God is Hij, die aldus voorzien heeft voor het gerief en de vertroosting van allen, die Hem dienen, en voor de beschaming van allen, die Hem haten! Het is goed Hem tot onzen Vriend, en kwaad Hem tot onzen Vijand te hebben.

IV. De *benaming* er van. *God noemde het uitspansel Hemel*, Het is de zichtbare hemel, het plaveisel van de heilige stad; boven het uitspansel wordt God gezegd Zijn' troon te hebben, Ezech. 1 : 26; want Hij heeft hem bereid in de hemelen, daarom wordt van den hemel gezegd, dat hij heerscht, Dan. 4 : 26. *Is niet God in de hoogte der hemelen?* Job 22:12. Ja, Hij is dáár, en door de aanschouwing van den hemel, dien wij zien kunnen, moeten wij er toe geleid worden om te denken aan *Onzen Vader, die in de hemelen is.* De hoogte van den hemel moet ons doen gedenken aan Gods oppermacht, en den oneindigen afstand, die er is tusschen ons en Hem. De helderheid van den hemel en zijne reinheid moeten ons herinneren aan Zijne heerlijkheid en majesteit; en volmaakte heiligheid; de uitgestrektheid van den hemel, zijn omsluiten van de aarde, en de invloed, dien hij er op uitoefent, moeten ons aan Zijne grootheid en algemeene voorzienigheid doen gedenken.

9. En God zeide: Dat de wateren van onder den hemel in ééne plaats vergaderd worden, en dat het droge gezien worde. En het was alzoo. 10. En God noemde het droge Aarde, en de vergadering der wateren noemde Hij Zeeën. En God zag, dat het goed was. 11. En

God zeide: Dat de aarde uitschiete grasscheutjes, kruid zaadzaaiende, vruchtbaar geboomte, dragende vrucht naar Zijnen aard, welks zaad daarin zij op de aarde. En het was alzoo. 12. En de aarde bracht voort grasscheutjes, kruid zaadzaaiende naar zijnen aard, en vruchtdragend geboomte, welks zaad daarin was, naar zijnen aard. En God zag, dat het goed was. 13. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest; de derde dag.

In deze verzen wordt het werk verhaald van den derden dag: de formeering van zeeën en droog land, en het vruchtbaar maken van de aarde. Tot nu toe was de kracht van den Schepper aangewend en gebruikt voor het bovengedeelte der zichtbare wereld. Het licht van den hemel was ontstoken, en het uitspansel gevestigd, maar nu daalt Hij neder tot deze lagere wereld, de aarde, die bestemd was voor de kinderen der menschen, bestemd beide tot hunne woning en om hen te voeden en te onderhouden; en hier wordt ons bericht, hoe zij voor die beiden geschikt werd gemaakt, het bouwen van hun huis, en de toebereiding van hunne tafel. Merk op:

I. Hoe de aarde toebereid werd tot eene woning voor den mensch: door het vergaderen van de wateren bij elkander, en door te maken, dat het droge gezien wordt. In plaats dus van die verwarring door de dooreenmenging van aarde en water in ééne groote massa, vers 2, zie, er is nu orde, door eene scheiding, die ze beiden nuttig maakt. God zeide: *Het zij*, en *het was*, niet spoediger gezegd dan gedaan.

1. Aan de wateren, die de aarde hadden bedekt, werd bevolen zich terug te trekken, *zich in ééne plaats te vergaderen*, namelijk in de holten, die bestemd en geschikt waren om ze te ontvangen, De wateren, die aldus gezuiverd, verzameld en in hunne eigene plaats geleid werden, noemde Hij *Zeeën*, want hoewel er velen zijn, in ver verwijderde streken, en zij verschillende kusten bespoelen, hebben zij toch boven den grond en onder den grond gemeenschap met elkander, en aldus zijn zij één, de gemeene vergaderplaats van wateren, waarin alle rivieren vloeien, Pred. 1 : 7. Wateren en zeeën beteekenen in de Schrift dikwijls benauwdheid en beproeving, Psalm 69 : 2, 3, 15, 16; 42 : 8. Gods eigene kinderen zijn daar in deze wereld niet van vrijgesteld, maar het is hun tot troost, dat dit slechts wateren zijn *onder* den hemel, (in den hemel zijn er geene), en dat zij allen in de plaats zijn, die God er voor bestemd heeft, en binnen de perken, die Hij er aan heeft gesteld. Hoe de wateren in het eerst vergaderd werden, en hoe zij nog door dezelfde almachtige hand, die ze binnen grenzen heeft geleid, dáár in gehouden worden, is sierlijk beschreven in Psalm 104 : 6—9, waar dit vermeld wordt als eene oorzaak tot lof *Die met schepen ter zee afvaren* behooren dagelijks de wijsheid, macht en goedheid te erkennen van den Schepper, die de groote wateren voor den mensch dienstbaar gemaakt heeft tot handel en verkeer; en zij, die te huis blijven, moeten zich schuldenaren erkennen van Hem, die de zee binnen de grendelen en deuren houdt van de plaats, die haar is aangewezen, en zich stelt tegen den hoogmoed der golven, Job 38 : 10 : 11.

2. Het droge werd uit de wateren te voorschijn gebracht, en werd *Aarde* genoemd, en *aan de kinderen der menschen gegeven*. Het schijnt dat te voren de aarde wel in wezen was, maar zij was niet nut, omdat zij onder het water was. Zoo worden Gods gaven dikwijls te vergeefs ontvangen, omdat zij begraven liggen; breng ze te voorschijn, en dan worden zij dienstig. Wij, die op den huidigen dag de weldaad genieten van droog land, (hoewel sedert de schepping de aarde in den zondvloed onder water was, maar toen weder opgedroogd werd) moeten ons als pachters erkennen, afhankelijk van God, *wiens handen* het droge geformeerd hebben: Psalm 95 : 5; Jona 1 : 9.

II. Hoe de aarde toegerust werd met hetgeen voor de voeding en het onderhoud van den mensch noodig was, vers 11, 12. Er werd terstond voorziening gemaakt door de onmiddelijke voortbrengselen van de uit de wateren opgerezene aarde, die, in gehoorzaamheid aan Gods gebod, dadelijk vruchtbaar werd, gras voortbracht voor het vee, en kruiden voor den mensch. Er was ook voorziening gemaakt voor de toekomst, door de bestendiging van de onderscheidene gewassen, die talrijk en van verschillenden aard, en allen keurig en kostelijk zijn, elk dier gewassen *zijn eigen zaad hebbende, naar zijn' aard*, opdat, gedurende het verblijf van den mensch op aarde, voedsel voor hem verkregen wordt uit de aarde. *Heere, wat is de mensch dat Gij hem aldus gedenkt en bezoekt*, dat zulk eene zorg wordt gedragen, en zulk eene voorziening wordt gemaakt voor het onderhoud en de bewaring van die schuldige, schadelijke levens, die duizendmaal verbeurd werden! Merk hier op:

1. Dat niet alleen *de aarde is des Heeren, maar ook hare volheid*, en dat Hij de rechtmatige Eigenaar er van is met alles wat zij bevat. De aarde was *ledigheid*, vers 2, maar nu is zij door het spreken van een woord vol geworden van Gods schatten, en nog zijn zij Zijner, *Zijn koren en Zijn most, Zijne wol en Zijn vlas*, Hosea 2 : 9. Hoewel ons het gebruik er van is toegestaan, blijft de eigendom er van toch berusten in Hem, en tot Zijn' dienst en eere moeten zij gebruikt worden.

2. Dat de gewone voorzienigheid eene voortdurende schepping is, en daarin *werkt onze Vader tot nu toe*. De aarde is nog steeds onder de kracht en uitwerking van dit gebod om gras en kruiden voort te brengen en hare jaarlijksche vruchten. En hoewel zij in den gewonen loop der natuur zijnde, niet als voortdurende wonderen zijn te beschouwen, zijn zij toch wel voortdurende voorbeelden van de onvermoeide kracht, en ouuitputtelijke goedheid van den grooten Maker en Meester der wereld.

3. Dat God, hoewel Hij gemeenlijk gebruik maakt van de werking der ondergeschikte oorzaken, overeenkomstig haren aard, ze echter niet noodig heeft, noch er aan gebonden is

want, ofschoon de kostelijke vruchten der aarde gewoonlijk voortgebracht worden door de invloeden van *de zon en de maan*, Deut. 33 : 14, bevinden wij toch, dat hier de aarde een' grooten overvloed van vruchten, rijpe vruchten waarschijnlijk, voortbrengt, vóórdat de zon en de maan geschapen waren.

4. Dat het goed is om ons van het noodige te voorzien, eer wij ze nog behoeven te gebruiken. Vóór dat de dieren en de mensch geschapen waren, waren hier gras en kruiden voor hen bereid. God heeft aldus wijs en genadig gehandeld met den mensch, zoo laat dan de mensch niet dom en dwaas met zich zelven handelen.

5. Dat God de eere moet hebben van al het voordeel, dat wij uit de voortbrengselen der aarde ontvangen, hetzij in voedsel of geneesmiddelen. Hij is het, die *den hemel verhoort, als de hemel de aarde verhoort*, Hoséa 2 : 20. En als wij door genade deel hebben in Hem, die de Fontein is, als de waterstroomen zijn uitgedroogd, en de vijgeboom niet bloeit, dan kunnen wij ons toch in Hem verblijden.

14. En God zeide: Dat er lichten zijn in het uitspansel des hemels, om scheiding te maken tusschen den dag en tusschen den nacht; en dat zij zijn tot teekenen en tot gezette tijden, en tot dagen en jaren. 15. En dat zij zijn tot lichten in het uitspansel des hemels, om licht te geven op de aarde. En het was alzoo. 16. God dan maakte die twee groote lichten, dat groote licht tot heerschappij des daags, en dat kleine licht tot heerschappij des nachts; ook de sterren. 17. En God stelde ze in het uitspansel des hemels, om licht te geven op de aarde; 18. En om te heerschen in den dag, en in den nacht, en om scheiding te maken tusschen het licht en tusschen de duisternis. En God zag, dat het goed was. 19. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest; de vierde dag.

Dit is de geschiedenis van het werk van den *vierden* dag, de schepping van zon, maan en sterren, die hier verklaard en beschreven worden, niet zooals zij in zich zelven zijn, in hare eigene natuur, om de nieuwsgierigen te voldoen, maar zooals zij zijn in betrekking tot deze aarde, waaraan zij tot lichten dienen; en dit is genoeg om ons stof te geven tot dankzegging en lof. De Godvruchtige Job vermeldt dit als een voorbeeld van de heerlijke macht van God dat Hij: *Door Zijn' Geest de hemelen heeft versierd*, Job 26 : 13, en hier hebben wij een bericht van deze versiering, die niet slechts zoo zeer de schoonheid is van de bovenwereld, maar zoo zeer de zegen van de benedenwereld; want hoewel de hemel hoog is, staat hij toch in betrekking tot de aarde, en moeten de bewoners der aarde er met dank en eerbied naar opzien. Van de schepping der hemellichten hebben wij een bericht:

I. *In het algemeen*, vers 14, 15, waar wij vinden:

1. Het bevel, dat hun betreffende gegeven is: *Dat er lichten zijn in het uitspansel des hemels.* In vers 3 had God gezegd: *Er zij licht*, en er was licht; maar dit was, als het ware, een chaos van licht, verstrooid en verward; nu was het bijeenvergaderd en gevormd tot onderscheidene hemellichten, en aldus èn meer heerlijk èn meer dienstig gemaakt. God is een God van orde, en niet van verwarring; en gelijk Hij Licht is, zoo is Hij ook de Vader en Formeerder van lichten. Deze lichten moesten in *het uitspansel des hemels* zijn, in die groote uitgestrektheid, die de aarde omsluit, en voor allen zichtbaar is; want *niemand, die eene kaars ontsteekt, bedekt ze met een vat, maar zet ze op een kandelaar*, Lukas 8 : 16, en eene schoone, statige, gouden kandelaar is het uitspansel des hemels, vanwaar deze kaarsen licht geven *aan allen, die in het huis zijn*. Van het uitspansel wordt gesproken als zelf een glans hebbende, Dan. 12 : 3, maar die glans was niet voldoende om licht te geven op de aarde, en wellicht is om die reden van het werk van den *tweeden* dag, waarop het uitspansel gemaakt was, niet uitdrukkelijk gezegd, dat *het goed was*, omdat het, vóórdat het op den *vierden* dag met deze lichten was versierd, niet dienstig was geworden voor den mensch.

2. Het nut, waartoe zij bestemd waren op deze aarde. *a.* Zij moeten dienen ter *onderscheiding van de tijden*, van dag en nacht, zomer en winter, die elkander afwisselen door de beweging van de zon, welker opgang de dag maakt, en welker ondergang den nacht brengt; hare nadering tot onzen keerkring doet den zomer ontstaan, haar terugwijken naar den anderen keerkring maakt het winter, en zoo is er onder de zon voor alles een bestemde tijd, Pred. 3 : 1. *b.* Zij moeten dienen ter regeling van werkzaamheden. Zij zijn tot teekenen van weersverandering, opdat de landman met voorzichtigheid zijne zaken regele, aan het aanzien der lucht bespeurende of ondergeschikte oorzaken zijn begonnen te werken, of het schoon weder zal wezen of onweder zal komen, Matth. 16 : 2, 3. Zij *geven* ook *licht op de aarde*, opdat wij kunnen *wandelen*, Joh. 11 : 9, en *werken*, Joh. 9 : 4, naar de plicht van iederen dag het eischt. De hemellichamen schijnen niet voor zich zelven, en ook niet voor de wereld der geesten hier Boven. Die behoeven ze niet; maar zij schijnen voor ons, voor ons genot en ons voordeel. Heere, wat is de mensch, dat Gij zijner gedenkt! Psalm 8 : 4, 5. Hoe ondankbaar, hoe niet te verontschuldigen zijn wij, indien wij, als God deze lichten voor ons gegeven heeft, om er bij te werken, slapen of spelen, of den tijd verbeuzelen, en het groote werk veronachtzamen, waarvoor wij in de wereld zijn gezonden! De hemellichten zijn gemaakt om ons te dienen, en zij doen het getrouwelijk, en schijnen, zonder in gebreke te blijven, op hun' tijd; maar wij zijn gesteld als lichten in deze wereld, om God te dienen, en beantwoorden wij nu evenzoo aan het doel, waarvoor wij geschapen zijn? Neen, dat doen wij niet, ons licht schijnt niet voor God, zooals Zijne lichten schijnen voor ons, Matth. 5 : 14.

Wij verbranden onzes Meesters kaarsen, maar behartigen niet onzes Meesters werk.

III. In *het bijzonder*, vers 16—18. De hemellichten zijn de zon, de maan en de sterren; en die allen zijn het werk van Gods handen.

1. De zon is het grootste licht van allen, honderd en zestig maal grooter dan de aarde [1]) en het heerlijkste en nuttigste van al de hemellichten, een verheven voorbeeld van de wijsheid, macht en goedheid van den Schepper, en een onwaardeerbare weldaad voor alle schepselen van deze lagere wereld. Laat ons uit Psalm 19 : 2—7 leeren Gode de eere Zijns naams te geven als den Maker van de zon.

2. De maan is een minder licht, en toch wordt zij hier tot de groote lichten gerekend, omdat zij, hoewel kleiner dan velen van de sterren, en haar licht van de zon ontleend is, toch krachtens haar ambt om te heerschen over den nacht, en ten opzichte van hare nuttigheid voor de aarde, uitnemender is dan zij. Diegenen zijn het meest te waardeeren, die de meeste diensten bewijzen, en diegenen zijn de grootste lichten, niet die de schoonste gaven hebben, maar die er ootmoedig en getrouw het meeste goed mede doen. *Zoo wie onder u zal willen groot worden, die zij uw dienaar*, Matth. 20 : 26.

3. Hij maakte *ook de sterren*, waarvan hier gesproken wordt, zooals zij zich gewoonlijk aan het oog voor doen, zonder onderscheid te maken tusschen de planeten en de vaste sterren, of eenig bericht te geven van haar aantal, haren aard, hare plaats en grootte, hare bewegingen en invloeden, want de Schriften zijn niet geschreven om onze nieuwsgierigheid te voldoen en sterrenkundigen van ons te maken, maar om ons tot God te leiden en heiligen van ons te maken. Van deze lichten nu wordt gezegd, dat zij *heerschen*, vers 16, 18; niet dat zij, evenals God, opperheerschappij hebben, maar zij zijn tot heerschers gesteld onder Hem. Van het mindere licht, de maan, wordt hier gezegd; dat zij heerschappij heeft des nachts; maar in Psalm 136 : 9 worden de sterren genoemd als deelende in deze heerschappij; *de maan en de sterren tot heerschappij in den nacht*. Er wordt niets meer mede bedoeld dan dat zij licht geven, Jer. 31 : 35. De beste en meest eervolle wijze van regeeren is door licht te geven en goed te doen; diegenen dwingen achting af, die een nuttig leven leiden, en als lichten schijnen.

Leer uit dit alles: *a*. De zonde en dwaasheid van die aloude afgoderij, de aanbidding van zon, maan en sterren, die, naar sommigen denken, ontstond uit, of ten minste gesteund werd door, eenige fragmenten van overleveringen uit den tijd der aartsvaders betreffende de heerschappij van de hemellichten. Maar het bericht, dat er hier van gegeven wordt, toont duidelijk, dat zij beide Gods schepselen en des menschen dienstmaagden zijn, en daarom is het zoowel eene groote beleediging van God, en eene groote versmaadheid voor ons zelven om er godheden van te maken, en er Goddelijke eer aan te bewijzen, zie Deut. 4 : 19. *b*. Den plicht en de wijsheid om dagelijks dien God te aanbidden, die alle deze dingen gemaakt heeft, ze gemaakt heeft om voor ons datgene te zijn wat zij zijn. De wentelingen van dag en nacht wijzen ons op den plicht om iederen morgen en avond de plechtige offerande te brengen van gebed en dankzegging.

1) Volgens de toenmalige berekening. De schrijver was tijdgenoot van den grooten mathematicus en sterrenkundige Sir Isaac Newton.

20. En God zeide: Dat de wateren overvloediglijk voortbrengen een gewemel van levende zielen; en het gevogelte vliege boven de aarde, in het uitspansel des hemels. 21. En God schiep de groote walvisschen, en alle levende wriemelende ziel, welke de wateren overvloediglijk voortbrachten naar hunnen aard; en alle gevleugeld gevogelte, naar zijn aard. En God zag, dat het goed was. 22. En God zegende ze, zeggende: Zijt vruchtbaar, en vermenigvuldigt, en vervult de wateren in de zeeën; en het gevogelte vermenigvuldige op de aarde. 23. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest; de vijfde dag.

Tot nu toe waren op iederen dag zeer schoone en voortreffelijke wezens voortgebracht, die wij nooit genoeg kunnen bewonderen, maar vóór den vijfden dag lezen wij niet van de schepping van eenig levend wezen, en daarvan geven deze verzen ons nu het verhaal. Het scheppingswerk ging niet slechts trapsgewijze van het ééne tot het andere, maar ontstond en ging trapsgewijze voort van het minder voortreffelijke naar het meer voortreffelijke, ons leerende om te streven naar de volmaaktheid, zoodat onze laatste werken onze beste werken zijn. Het was op den vijfden dag, dat de visschen en vogelen werden geschapen, en wel beiden uit de wateren, hoewel er ééne soort van vleesch is der visschen, en eene andere der vogelen, werden zij toch te zamen geschapen, uit de wateren, want de macht van de Eerste Oorzaak kan uit dezelfde tweede, of ondergeschikte, oorzaken verschillende uitwerkselen teweegbrengen.

1. Het maken der visschen en vogelen in den beginne, vers 20, 21. God gebood, dat zij voortgebracht zouden worden, vers 20, 21. *Dat de wateren overvloediglijk voortbrengen*, zeide Hij; niet alsof de wateren in zich zelven voortbrengende kracht hadden; maar „laten de visschen *in* de wateren tot aanzijn komen, en de vogelen *uit* dezelven." Dit bevel heeft Hij zelf ten uitvoer gebracht: *God schiep de groote walvisschen*, enz. De insecten, die wellicht even talrijk zijn als alle andere diersoorten, en even verwonderlijk van bouw, maakten deel uit van het werk van dezen dag; sommigen er van zijn verwant aan de visschen, en anderen aan de vogelen. De heer Boyle [1]) zegt (naar ik mij herinner) dat hij de wijsheid en macht van den Schepper evenzeer bewondert in eene mier, als in een olifant. Er wordt hier nota genomen van de verschillende soorten van visschen en vogelen, ieder naar haren aard, en van het groot aantal van beiden, die voortgebracht werden,

1) Beroemd Engelsche natuurkundige.

want de wateren brachten overvloediglijk voort. Er wordt inzonderheid melding gemaakt van *de groote walvisschen*, wier grootte en kracht die van alle andere dieren overtreffen, en treffende bewijzen zijn van de macht en grootheid van den Schepper. De uitdrukkelijke nota die hier van den walvisch genomen wordt boven al de overigen, schijnt genoegzaam om te bepalen welk dier met den leviathan bedoeld is, Job 40 : 20. De verwonderlijke formatie van het lichaam der dieren, hunne verschillende grootte, gestalte en natuur met de bewonderenswaardige vermogens van het gevoelsleven, waarmede zij begiftigd zijn, kunnen, als zij nauwkeurig beschouwd worden, dienen, niet alleen om de tegenwerpingen van atheïsten en ongeloovigen te beschamen en tot zwijgen te brengen, maar in Godvruchtige zielen hooge gedachten en hoogen lof van God op te wekken, Psalm 104 : 25, enz.

II. Hoe God ze zegende tot hunne bestendiging. Leven doet verslijten; deszelfs kracht is niet de kracht van steenen, het is eene kaars, die opbranden zal, indien zij niet eerst uitgeblazen wordt; en daarom heeft de wijze Schepper niet slechts de verschillende individuen gemaakt, maar ook voor de voortplanting der verschillende soorten gezorgd, vers 22. *God zegende hen, zeggende, zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt.* God zal Zijne eigene werken zegenen, en ze niet verlaten; en *al wat God doet zal in eeuwigheid zijn*, Pred. 3 : 14. De kracht van Gods voorzienigheid bewaart alle dingen, gelijk als in den beginne Zijne scheppende macht ze heeft voortgebracht. De uitwerking van Gods zegen is vruchtbaarheid, en aan dien zegen moet zij toegeschreven worden; de vermenigvuldiging van jaar tot jaar van visschen en vogelen is nog steeds de vrucht van dien zegen. Zoo laat ons dan Gode de eere toebrengen voor de voortduring van deze schepselen tot op den huidigen dag ten voordeele van den mensch, zie Job 12 : 7—9. Het is te betreuren, dat het visschen en de vogeljacht — op zich zelven onschuldige vermaken — ooit misbruikt worden om iemand van God en zijn plicht af te houden, terwijl zij toch juist kunnen dienen om ons te leiden tot de overdenking van de wijsheid, macht en goedheid van Hem, die deze dingen gemaakt heeft, en ons met ontzag te vervullen voor Hem, zooals de visschen en vogelen ontzag hebben voor ons.

24. En God zeide: De aarde brenge levende zielen voort, naar haren aard, vee, en kruipend en wild gedierte der aarde, naar zijnen aard. En het was alzoo. 25. En God maakte het wild gedierte der aarde, en het vee, naar zijnen aard, en al het kruipend gedierte des aardbodems, naar zijnen aard. En God zag, dat het goed was.

Wij hebben hier het *eerste* gedeelte van het werk van den *zesden* dag. Op den vorigen dag was de zee met hare visschen gevuld, en de lucht met hare vogelen, en op dezen dag worden nu de landdieren geschapen, het vee en de kruipende dieren der aarde. Hier evenals te voren:

1. Sprak de Heere het woord. Hij zeide: *De aarde brenge voort.* Niet alsof de aarde eenigerlei vruchtbare kracht heeft om deze dieren voort te brengen, of alsof God haar Zijne scheppingskracht had afgestaan; maar: „Laten thans die schepselen in het aanzijn komen op de aarde, en er uit te voorschijn komen in hunne onderscheidene soorten, overeenkomstig de ideeën er van in de Goddelijke raadsbesluiten betreffende hunne schepping."

2. Hij *deed ook het werk*, Hij maakte ze naar hun' aard, niet slechts in verschillende gestalten, maar ook met eene verschillende natuur, verschillende manieren, en behoefte hebbende aan verschillend voedsel. Sommigen er van zijn tamme huisdieren, anderen zijn wilde dieren in bosch en veld. Sommigen leven van gras en kruiden, anderen van vleesch; sommigen zijn onschadelijk, anderen zijn verslindende roofdieren; sommigen zijn stout en koen, anderen schuw en vreesachtig. Sommigen zijn voor den dienst van den mensch, niet voor zijn voedsel, zooals het paard, anderen strekken hem tot voedsel, maar doen hem geene diensten, zooals het schaap, anderen, zooals de os, zijn voor beiden geschikt, en sommigen voor geen van beiden, zooals de wilde dieren. In al deze dingen wordt de menigvuldige wijsheid van den Schepper openbaar.

26. En God zeide: Laat ons menschen maken, naar ons beeld, naar onze gelijkenis; en dat zij heerschappij hebben over de visschen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over het vee, en over de geheele aarde, en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt. 27. En God schiep den mensch naar zijn beeld, naar den beelde Gods schiep Hij hem. Man en vrouw schiep Hij ze. 28. En God zegende ze, en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar, en vermenigvuldigt, en vervult de aarde, en onderwerpt ze, en hebt heerschappij over de visschen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over al het gedierte, dat op de aarde kruipt.

Wij hebben hier het *tweede* gedeelte van het werk van den zesden dag, de schepping van den mensch, waarvan het voor ons van bijzonder belang is kennis te nemen, opdat wij ons zelven kennen.

Merk op:

I. Dat de mensch van alle schepselen het laatst geschapen werd, opdat het vermoeden niet zou ontstaan, dat hij op eenigerlei wijze, God behulpzaam is geweest bij de schepping der wereld. Immer zal die vraag verootmoedigend en vernederend voor hem zijn: *Waar waart gij, toen Ik de aarde grondde*, Job 38 : 4, gij, of iemand van uwe soort? Toch was het beide eene eer en eene gunst voor hem, dat hij het laatst gemaakt was; — eene eer, want de methode, gevolgd bij de schepping, was voort te gaan van het mindere

naar het meerdere, van hetgeen minder volmaakt was, naar hetgeen méér volmaakt was; en eene gunst, want het voegde niet, dat hij in het voor hem bestemde paleis gehuisvest zou worden, vóórdat het volkomen in orde was gebracht, gemeubeld en ter zijner ontvangst bereid. De mensch had, zoodra hij geschapen was, de geheele zichtbare schepping voor zich, beide om haar te beschouwen en om er de geriefelijkheid van te genieten. De mensch werd op denzelfden dag geschapen als de dieren, omdat zijn lichaam met het hunne uit dezelfde aarde gemaakt was, en, zoolang hij in het lichaam is, bewoont hij met hen dezelfde aarde. God behoede ons er voor, dat wij ons, door aan het lichaam en deszelfs begeerlijkheden toe te geven, den beesten gelijk maken, die vergaan!

II. Dat de schepping van den mensch eene meer uitnemende en onmiddellijke daad was van de Goddelijke wijsheid en macht dan die van de andere schepselen. Het verhaal er van wordt met eenige plechtigheid ingeleid, en met een duidelijk merkbaar verschil van het overige. Tot nu toe was er gezegd: *Er zij licht*, en: *Er zij een uitspansel*, of „Dat de aarde, of de wateren dit of dat voortbrengen"; maar nu wordt het woord van bevel in een woord van raadpleging verkeerd: „*Laat ons menschen maken*, om wiens wille de overige schepselen gemaakt zijn; dit is een werk, dat wij in onze eigene handen moeten nemen." Te voren spreekt Hij als gezaghebbende, nu spreekt Hij als hebbende liefde, genegenheid, want *Zijne vermakingen zijn met der menschenkinderen*, Spr. 8 : 31. Het schijnt, dat dit een werk was, waarnaar Hij verlangde, alsof Hij had gezegd: „Daar nu het voorbereidende afgedaan is, zoo laat ons nu aan de zaak gaan, *Laat ons menschen maken*." De mensch moest een schepsel wezen, verschillend van alles wat tot nu toe gemaakt was. In hem moeten vleesch en geest, de hemel en de aarde te zamen zijn, en aan beide werelden moet hij verwant wezen. En daarom neemt God zelf het niet slechts op zich om hem te maken, maar het behaagt Hem zich zóó uit te drukken, alsof Hij een raad te zamen riep om over het maken van den mensch te beraadslagen: *Laat ons menschen maken*. De drie Personen der Godheid, Vader, Zoon en Heilige Geest, beraadslagen er over, en werken er toe mede, omdat de mensch, toen hij gemaakt was, toegewijd zou worden aan den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest. In dien Naam zijn wij gedoopt, want aan dien grooten Naam zijn wij ons bestaan verschuldigd. Laten *zij* den mensch regeeren, die gezegd hebben: *Laat ons menschen maken*.

III, Dat de mensch gemaakt was naar Gods *beeld*, en naar Zijne *gelijkenis*, twee woorden, die dezelfde zaak te kennen geven, maar elkander versterkende; *beeld* en *gelijkenis* duiden het gelijkendste beeld aan, de naaste overeenkomst met het voorbeeld boven die van alle andere zichtbare schepselen. De mensch was niet gemaakt naar de gelijkenis van eenig schepsel, dat vóór hem geschapen was, maar naar de gelijkenis van zijn Schepper, maar toch blijft er tusschen God en den mensch een oneindige afstand. Christus is het *uitgedrukte* beeld van Gods zelfstandigheid, als de Zoon van Zijn' Vader, daar Hij met Hem dezelfde natuur heeft. Het is slechts *iets* van Gods eer dat den mensch is medegedeeld, die Gods beeld is, zooals de schaduw in den spiegel, of des konings beeltenis op een muntstuk. Gods beeld in den mensch bestaat in deze drie dingen!

1. In zijne *natuur en gesteldheid*, niet van zijn lichaam, maar van zijne ziel. Maar wèl heeft God aan het *lichaam* van den mensch die eere aangedaan, dat het Woord vleesch is geworden, de Zoon van God is bekleed geworden met een lichaam, gelijk het onze, en weldra zal Hij het onze bekleeden met eene heerlijkheid, gelijk aan de Zijne. En dit kunnen wij veilig zeggen: Dat Hij, door wien God de *werelden* gemaakt heeft, niet alleen de groote wereld, maar den mensch, de kleine wereld, het menschelijk lichaam in het eerst gevormd heeft naar het plan, dat Hij beraamd heeft voor zich zelven in de volheid des tijds. Maar het is de ziel, de groote ziel van den mensch, die inzonderheid het beeld Gods draagt. De ziel is een geest, een met rede begaafde, onsterfelijke geest, een werkzame, invloed uitoefenende geest, hierin gelijkende naar God, den Vader der geesten, en de Ziel van de wereld. *De ziel des menschen is eene lamp des Heeren.* De ziel van den mensch, beschouwd ten opzichte van hare drie edele vermogens: verstand, wil en werkzame kracht, is misschien de schoonste, helderste spiegel in de natuur, om er God in te zien.

2. In *zijne plaats en gezag. Laat ons menschen maken naar ons beeld, en dat zij heerschappij hebben.* Daar hij heerschappij heeft over de mindere schepselen, is hij, als het ware Gods vertegenwoordiger, of onderkoning, op de aarde; zij hebben het vermogen niet om God te vreezen en te dienen, daarom heeft God hen bestemd om den mensch te vreezen en te dienen. Maar in zijne heerschappij over zich zelven, door de vrijheid van zijn' wil, is méér van Gods beeld dan in zijne heerschappij over de schepselen.

3. In *zijne reinheid en rechtheid.* Gods beeld in den mensch bestaat in kennis, rechtvaardigheid en ware heiligheid, Efeze 4 : 24; Colos. 3 : 10. Hij was recht, Pred. 7 : 29. In al zijne natuurlijke vermogens heerschte eene gewone eenswillendheid met den wil van God. Met zijn verstand zag hij de dingen Gods helder en juist, en er was geene dwaling of vergissing in zijn kennen. Zijn wil kwam gereedelijk en altijd overeen met den wil van God, zonder aarzeling of tegenstand. Zijne genegenheden waren geregeld, hij had geene ongeregelde lusten of hartstochten. Zijne gedachten konden zich gemakkelijk bij de beste onderwerpen bepalen, en er was geene ijdelheid of ontembaarheid in. Al de mindere vermogens waren onderworpen aan de voorschriften en aanwijzingen van de hoogere, zonder opstand of muiterij. Zóó heilig, zóó gelukkig waren onze eerste ouders door dat het beeld Gods in hen was. En deze eere, die in den beginne op den mensch gelegd was, is eene goede reden, waarom wij

geen kwaad van elkander moeten spreken, Jakobus 3 : 9, noch elkander kwaad moeten doen, Gen. 9 : 6; en eene goede reden, waarom wij ons niet moeten verlagen tot den dienst der zonde, en waarom wij ons moeten toewijden aan den dienst van God. Maar hoe zijt gij gevallen, o Morgenster! Hoe is dit beeld van God in den mensch geschonden! Hoe klein zijn de overblijfselen er van, en hoe groot is het verderf er van! Moge de Heere het door Zijne heiligende genade vernieuwen in onze ziel!

IV. Dat de mensch geschapen was *man en vrouw*, en gezegend werd met vruchtbaarheid en vermeerdering. God zeide: *Laat ons menschen maken*, en onmiddellijk volgt hier op: en *God schiep den mensch*, Hij volbracht wat Hij zich voorgenomen had. Bij ons zijn zeggen en doen twee dingen; maar dat zijn zij niet bij God, Hij schiep ze, man en vrouw, Adam en Eva; eerst Adam uit de aarde, daarna Eva uit Adams ribbe, Hoofdst. 2. Het schijnt, dat God bij de andere schepselen vele paren gemaakt heeft, maar wat betreft den mensch: *heeft Hij niet éénen gemaakt?* Mal. 2 : 15, hoewel Hij des geestes overig had, waaraan Christus een argument ontleent tegen de echtscheiding, Matth. 19 : 4, 5. Onze eerste vader Adam, was beperkt tot ééne vrouw, en indien hij haar had verlaten, zou er geene andere geweest zijn, die hij had kunnen huwen, hetgeen duidelijk te kennen gaf, dat de huwelijksband niet willekeurig ontbonden mag worden. De engelen zijn niet man en vrouw geschapen, want zij moesten hun geslacht niet voortplanten, Lukas 20 : 34—36; maar de mensch was dit wèl, opdat zijn geslacht voortgeplant en bestendigd zou worden. Vuren en kaarsen, de lichten van deze lagere wereld, hebben, omdat zij verteerd worden en uitgaan, het vermogen om anderen te ontsteken, maar zoo is het niet met de lichten des hemels, de sterren ontsteken geene sterren. God heeft slechts één man en ééne vrouw geschapen, opdat alle geslachten der menschen zullen weten, dat zij uit éénen bloede gemaakt zijn, uit één stam zijn voortgekomen, en hierdoor bewogen zullen worden om elkander lief te hebben. God, hun het vermogen gegeven hebbende, om de natuur, die zij hadden ontvangen, over te brengen, voort te planten, zeide tot hen: *Weest vruchtbaar, en vermenigvuldigt, en vervult de aarde.* Hier gaf Hij hun:

1. Een *groot erfdeel. Vervult de aarde*, dit is het, dat aan de kinderen der menschen geschonken is. Zij zijn gemaakt, *om op den geheelen aardbodem te wonen*, Hand. 17 : 26. Dat is de plaats, waar God den mensch gesteld heeft om de dienstknecht te wezen van Zijne voorzienigheid in zijne heerschappij over de lagere schepselen, de ontvanger te zijn van Gods milddadigheid, waarvan andere schepselen leven, maar het niet weten, om in deze lagere wereld de inzamelaar te wezen van Zijn' lof, en die in de schatkist hier Boven te storten, Psalm 145 : 10, en eindelijk om hier een proeftijd door te brengen voor zijne toelating in een' beteren staat.

2. Een *talrijk en duurzaam geslacht*, om van dit erfdeel te genieten, een' zegen over hen uitsprekende, in de kracht waarvan hun nageslacht zich zal uitbreiden tot de uiterste einden der aarde, en tot aan de uiterste grens van den tijd zou voortduren. Vruchtbaarheid en toeneming hangen af van den zegen Gods. Obed-Edom had acht zonen, want God had *hem gezegend*, 1 Kron. 26 : 5. Aan dezen zegen, dien God in den beginne gebood, is het te danken, dat het geslacht der menschen nog in wezen is, en dat *het ééne geslacht gaat, en het andere geslacht komt.*

V. Dat God den mensch, toen Hij hem gemaakt had, heerschappij heeft gegeven over de mindere schepselen, *over de visschen der zee, en over het gevogelte des hemels.* Hoewel de mensch in de behoefte van geen van beiden voorziet, heeft hij toch over beiden macht, en nog veel meer *over al het gedierte* dat op de aarde kruipt, dat meer onder zijne zorg en onder zijn bereik is. God bedoelde hiermêde den mensch te eeren, opdat hij zich hierdoor des te sterker gedrongen zal gevoelen om zijn' Maker te eeren. Deze heerschappij is door den val des menschen zeer verminderd; maar toch laat Gods voorzienigheid er nog zoo veel van overblijven voor de kinderen der menschen als noodig is voor de veiligheid en het onderhoud van hun leven; en Gods genade heeft aan de heiligen een nieuw en beter recht gegeven op het schepsel dan dat, hetwelk hij door de zonde heeft verloren; want alles is het onze, zoo wij van Christus zijn, 1 Cor. 3 : 22.

29. En God zeide: Ziet, Ik heb ulieden al het zaadzaaiende kruid gegeven, dat op de gansche aarde is, en alle geboomte, in hetwelk zaadzaaiende boomvrucht is; het zij u tot spijze. 30. Maar aan al het gedierte der aarde, en aan al het gevogelte des hemels, en aan al het kruipend gedierte op de aarde, waar eene levende ziel in is, heb Ik al het groene kruid tot spijze gegeven. En het was alzoo.

Wij hebben hier het derde gedeelte van het werk van den zesden dag, hetgeen niet bestond in eene nieuwe schepping, maar in eene genadige voorziening van spijze voor alle vleesch, Psalm 136 : 25. Hij, die mensch en dier gemaakt heeft, heeft er aldus voor gezorgd om ze te behouden, Psalm 136 : 7. Hier is:

I. Spijze, voorzien voor den mensch. Kruiden en vruchten moeten zijne spijze wezen, daaronder begrepen koren en alle voortbrengselen der aarde, dezen waren hem toegestaan, maar geen vleesch (naar het schijnt) tot na den zondvloed, Hoofdst. 9 : 3. En vóór dat de aarde onder den vloed was bedolven, en nog veel meer, vóórdat zij om den wille van den mensch vervloekt was, waren hare vruchten ongetwijfeld aangenamer van smaak, en meer voedend en versterkend voor het lichaam, dan merg en vettigheid en al de stukken van de spijs des konings nu zijn. Zie hier:

1. Hetgeen ons *ootmoedig* moet maken. Gelijk wij uit de aarde *gemaakt* zijn, zoo worden wij ook uit de aarde *onderhouden*. Eens heeft de mensch engelenspijze gegeten, brood uit den

hemel, maar zij sterven, Joh. 6 : 49, voor hen was het slechts als brood uit de aarde, Psalm 104 : 14. Er is eene spijze, die blijft tot in het eeuwige leven, de Heere geve ons die spijze!

2. Hetgeen ons *dankbaar* moet maken. De Heere is voor het lichaam; van Hem ontvangen wij alle onderhoud en alle geriefelijkheid van dit leven, en Hem behooren wij er dankbaar voor te zijn. Hij geeft ons alle dingen rijkelijk te genieten, niet slechts het noodige, maar overvloed, en hetgeen ons liefelijk en aangenaam is, verscheidenheid, sieraad en verlustiging. Hoe veel zijn wij Hem verschuldigd! Hoe zorgzaam behooren wij te wezen, om, als wij leven van Gods milddadigheid, te leven tot Zijne eer!

3. Hetgeen ons *matig* behoort te doen zijn, en *tevreden* met ons lot. Hoewel aan Adam heerschappij was gegeven over visschen en gevogelte, heeft God hem toch in zijn voedsel beperkt tot kruiden en vruchten, en hij heeft daar nooit over geklaagd. Hoewel hij later verbodene *vrucht* begeerd heeft, vanwege de wijsheid en kennis, die hij er zich van beloofde, lezen wij toch nooit, dat hij verboden *vleesch* begeerd heeft. Als God ons spijze geeft voor ons *leven*, zoo laat ons niet met het murmureerende Israel, spijze begeeren naar onzen *lust*, Psalm 78 : 18. Zie Dan. 1 : 15.

II. Spijze, voorzien voor de *beesten*, vers 30. *Zorgt ook God voor de ossen?* Ja, voorzeker; Hij voorziet in geschikt voedsel voor hen, en niet alleen voor ossen, die gebruikt werden voor de offers en voor den dienst des menschen, maar zelfs voor de jonge leeuwen en de jonge raven zorgt God in Zijne voorzienigheid; zij vragen en ontvangen hunne spijze van God. Laat ons Gode de eere geven voor Zijne milddadigheid jegens de mindere schepselen, die allen, als het ware, dagelijks gevoed worden aan Zijne tafel. Hij is een groot Huishouder, een zeer rijke en milddadige, die al wat leeft verzadigt. Laat dit het volk van God aanmoedigen, om al hunne zorgen op Hem te werpen, en niet bezorgd te zijn omtrent hetgeen zij zullen eten en drinken. Hij, die voor Adam voorzien heeft, zonder *zijne* zorge, en nog voor alle schepselen voorziet zonder *hunne* zorge, zal hun, die op hem vertrouwen, het goede niet onthouden, Matth. 6 : 26. Hij, die Zijne vogelen voedt, zal Zijne kinderkens niet laten verhongeren.

31. En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest; de zesde dag.

Wij hebben hier de goedkeuring en het besluit van het geheele werk der schepping. Gods werk is volmaakt, en als Hij begint, zal Hij ook voleindigen, in de voorzienigheid en de genade, zoowel als hier in de schepping.

Merk op:

I. Hoe God Zijn werk in oogenschouw nam; Hij *zag al wat Hij gemaakt had.* Dat doet Hij nog; al de werken Zijner handen zijn onder Zijn oog. Hij, die alles gemaakt heeft, ziet alles, Psalm 139 : 2—17. Alwetendheid kan niet gescheiden worden van Almacht. *Gode zijn al Zijne werken van eeuwigheid bekend*, Hand, 15 : 18. Maar dit was de plechtige beschouwing van den Eeuwigen Geest van de kopieën Zijner eigene wijsheid, en de voortbrengselen van Zijne kracht. God heeft ons hierin het voorbeeld gegeven om onze werken te overzien. Daar Hij ons het vermogen heeft gegeven van na te denken, verwacht Hij, dat wij het zullen gebruiken, dat wij onzen weg zullen zien, Jer. 2 : 23; onze wegen zullen bedenken, Psalm 119 : 59. Als wij een *dag* werks volbracht hebben, en ingaan tot de rust van den nacht, dan behooren wij in ons hart te spreken over hetgeen wij op dien dag gedaan hebben. En evenzoo, als wij eene *week* werks volbracht hebben, en ingaan tot de sabbatsrust, dan behooren wij ons te bereiden om onzen God te ontmoeten. En als wij ons *levens*werk volbracht hebben, en ingaan tot de rust van het graf, dan is het de tijd om te gedenken, opdat wij berouwhebbend sterven, en er aldus afscheid van nemen.

II. Het welbehagen van God in Zijn werk. Als wij onze werken overzien, dan bevinden wij met schaamte, dat veel er van zeer slecht was; maar toen God *het Zijne* overzag, was alles zeer goed. Hij heeft het niet goed genoemd, vóórdat Hij het aldus gezien had, om ons te leeren, niet te antwoorden eer wij gehoord hebben, zie Spr. 18 : 13. Het werk der schepping was een zeer goed werk. Al wat God gemaakt heeft, was goed gemaakt, er was geene fout, geen gebrek in.

1. Het was *goed*. Goed, want het is geheel in overeenstemming met de bedoeling van den Schepper, juist zooals Hij het wilde hebben; toen het afschrift vergeleken werd met het groote oorspronkelijke, werd het juist bevonden, er was geene fout in, geen enkelen verkeerd geplaatsten haal. Goed, want het beantwoordt aan het doel der schepping, en het is geschikt voor hetgeen, waartoe het bestemd was. Goed, want het is dienstig voor den mensch, dien God aangesteld had tot heer van de zichtbare schepping. Goed, want het is alles ter heerlijkheid Gods; er is in geheel de zichtbare schepping datgene, hetwelk een bewijs is van Gods wezen en volmaaktheden, en strekt om in de ziel des menschen liefde en Godsdienstige vereering voor Hem op te wekken.

2. Het was *zeer* goed. Van het werk van iederen dag (behalve van den tweeden) werd gezegd, dat het *goed* was, maar nu wordt gezegd, dat het *zeer* goed is. Want:

1. Thans was de mensch gemaakt, die *een hoofdstuk is der wegen Gods*, bestemd om het zichtbare beeld te wezen van des Scheppers heerlijkheid, en de mond der schepping in hare lofzeggingen.

2. Omdat nu *alles* gemaakt was, ieder deel was *goed*, maar het geheel was *zeer* goed. De heerlijkheid en goedheid, de schoonheid en harmonie van Gods werken, beide van Zijne voorzienigheid en genade, zullen, zooals hier het werk der schepping, het best openbaar en dus gezien worden, als zij voltooid zijn. Als de hoofdsteen voortgebracht wordt, zullen wij roe-

pen: *Genade, genade, zij denzelven*, Zach. 4 : 7. Daarom oordeel niet vóór den tijd.

III. De tijd, wanneer dit werk voleindigd was. *Het was avond geweest, en het was morgen geweest, de zesde dag.* Zoodat God in zes dagen de wereld gemaakt heeft. Wij moeten niet denken, dat God de wereld niet in één oogenblik gemaakt zou kunnen hebben. Hij, die zeide: *Er zij licht, en er was licht*, zou gezegd kunnen hebben: „Er zij eene wereld", en er zou eene wereld geweest zijn, *in een punt des tijds, in een oogenblik*, zooals bij de opstanding, 1 Cor. 15 : 52. Maar Hij deed het in zes dagen, ten einde te toonen, dat Hij vrij is, doende Zijn eigen werk op Zijne eigene wijze, en in Zijn eigen tijd, opdat Zijne wijsheid, macht en genade voor ons openbaar zouden worden, en wij er over zouden nadenken, en ten einde ons ook een voorbeeld te geven om zes dagen te arbeiden, en op den zevenden dag te rusten; daarom is dit als reden opgegeven voor het vierde gebod. Zóó zeer zou de sabbat bijdragen om den Godsdienst in de wereld op te houden, dat God hierop het oog had in Zijne regeling van den tijd voor de schepping. En nu, gelijk God Zijn werk overzag, laat ons onze bepeinzing er van overzien, en dan zullen wij haar zeer gebrekkig bevinden, en onzen lof armelijk en flauw. Zoo laten wij ons zelven dan opwekken en alles wat binnen in ons is, om *Hem te aanbidden, die den hemel, en de aarde, en de zee, en de fonteinen der wateren gemaakt heeft*, overeenkomstig het eeuwig Evangelie, dat aan alle natie en geslacht, en taal en volk verkondigd moet worden, Openb. 14 : 6, 7. Al Zijne werken, aan alle plaatsen Zijner heerschappij loven Hem, en daarom: *loof den Heere mijne ziel!*

HOOFDSTUK II.

Dit hoofdstuk dient tot aanhangsel van de geschiedenis der schepping, meer in bijzonderheden dat deel der geschiedenis verhalende, dat onmiddellijk betrekking heeft op den mensch, den bevoorrechte van deze lagere wereld. Wij vinden er: I. De instelling en heiliging van den sabbat, die gemaakt was voor den mensch ter bevordering van zijne heiligheid en geluk, vers 1—3. II. Een omstandiger bericht van de schepping van den mensch, als middelpunt en hoofdsom van het geheele werk, vers 4—7. III. Eene beschrijving van den hof van Eden en het plaatsen van den mensch in dien hof onder de verplichting van eene wet en een verbond, vers 8—17, IV. De schepping der vrouw, haar huwelijk met den man, en de instelling van de verordening van het huwelijk, vers 18—25.

Alzoo zijn volbracht de hemel en de aarde, en al hun heir. 2. Als nu God op den zevenden dag volbracht had Zijn werk, dat Hij gemaakt had, heeft Hij gerust op den zevenden dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had. 3. En God heeft den zevenden dag gezegend, en dien geheiligd, omdat Hij op dezen gerust heeft van al Zijn werk, hetwelk God geschapen had, om te volmaken.

Wij hebben hier:

I. De regeling van het rijk der natuur door Gods rusten van het werk der schepping, vers 1, 2. Waar wij opmerken:

1. Dat de schepselen, beide in hemel en op aarde, hun *heir* zijn, of hunne legerscharen, hetgeen aanduidt, dat zij talrijk zijn, maar gerangschikt, geoefend en onder bevel staande. Hoe groot is hun aantal! En toch kent en houdt ieder zijne eigene plaats. God gebruikt hen als Zijne legerscharen voor de bescherming van Zijn volk, en het verderf Zijner vijanden, want Hij is de Heere der heirscharen, van al deze heirscharen, Dan. 4 : 35.

2. Dat de hemel en de aarde voltooide werken zijn, en dat zijn ook al de schepselen, die er zich in bevinden. Gods werk is zóó volkomen, dat er niets aan toe te doen, en niets aan af te doen is, Pred. 3 : 14. God, die begon te bouwen, toonde zich wèl in staat te voleindigen.

3. Dat God, na het einde der eerste zes dagen, opgehouden heeft van alle werken der schepping. Hij heeft Zijn werk in dier voege geëindigd, dat Hij, hoewel Hij in Zijne voorzienigheid werkt tot nu toe, Joh. 5 : 17, in het bewaren en besturen van de schepselen, en inzonderheid van de formeering van den geest des menschen in Hem, toch geene nieuwe soorten van schepselen maakt. In wonderen heeft Hij de natuur bedwongen en beheerscht, maar nooit haren vastgestelden loop veranderd, of opgeheven, of iets toegevoegd aan iets van hare instellingen.

4. Dat de eeuwige God, hoewel oneindig zalig in zich zelven, toch voldoening heeft gevonden in het werk Zijner handen. Hij heeft niet gerust als iemand, die vermoeid is, maar als vindende een welgevallen aan Zijne eigene goedheid en de openbaring van Zijne heerlijkheid.

II. Het begin van het rijk der genade in de heiliging van den sabbatdag, vers 3. Hij rustte op dien dag, en had een welbehagen in Zijne schepselen, en toen heiligde hij hem, en heeft ons voorgeschreven om op dien dag te rusten, en voldoening en vreugde te vinden in den Schepper; en Zijn rusten wordt in het vierde gebod als reden opgegeven voor ons rusten na onzen zesdaagschen arbeid. Merk op:

1. Dat de plechtige viering van één dag in de zeven, als een dag van heilige rust, en heilig werk tot eer van God de onafwijsbare plicht is van allen, aan wie God Zijne heilige sabbatten heeft geopenbaard.

2. Dat de wijze van de sabbatheiliging de goede oude weg is, Jer. 6 : 16. Sabbatten zijn zoo oud als de wereld, en ik zie geene reden om te twijfelen, dat de sabbat, die nu in den staat der onschuld was ingesteld, door het volk Gods in geheel den patriarchalen tijd Godsdienstig werd waargenomen.

3. Dat de sabbat des Heeren in waarheid heerlijk is, en dat wij alle reden hebben hem te eeren, hem te eeren om zijne oudheid, zijn grooten Auteur, de heiliging van den eersten sabbat door den heiligen God zelven, en, in gehoorzaamheid aan Hem door onze eerste ouders in den staat der onschuld.

4. Dat de sabbatdag een gezegende dag is, want God heeft hem gezegend, en wat Hij zegent is waarlijk gezegend. God heeft hem

geëerd, heeft ons voorgeschreven om op dien dag Hem te zegenen, en beloofd ons op dien dag te zullen ontmoeten en zegenen.

5. Dat de sabbatdag een *heilige* dag is, want God heeft hem geheiligd. Hij heeft hem afgezonderd en onderscheiden van de overige dagen der week, en Hij heeft hem zich afgezonderd tot Zijn' dienst en eere. Hoewel men algemeen aanneemt, dat de Christelijke sabbat, dien wij waarnemen, van de schepping af gerekend, niet de zevende, maar de eerste dag der week is, mogen en moeten wij toch, daar het een zevende dag is, en wij er de rust op vieren en gedenken van God den Zoon, en de volbrenging van Zijn werk der verlossing, de oorspronkelijke instelling van den sabbatdag eeren door het werk der schepping te gedenken tot eer van den grooten Schepper, die daarom waardig is op dien dag van alle Godsdienstige vergaderingen, lof, eer en dankzegging te ontvangen.

4. Dit zijn de geboorten des hemels en der aarde, als zij geschapen werden, ten dage als de Heere God de aarde en de hemel maakte. 5. En allen struik des velds, eer hij in de aarde was, en al het kruid des velds, eer het uitsproot. Want de Heere God had niet doen regenen op de aarde, en er was geen mensch geweest, om den aardbodem te bouwen; 6. Maar een damp was opgegaan uit de aarde, en bevochtigde den ganschen aardbodem. 7. En de Heere God had den mensch geformeerd uit het stof der aarde, en in zijne neusgaten geblazen den adem des levens; alzoo werd de mensch tot eene levende ziel.

In deze verzen wordt:

I. Een naam gegeven aan den Schepper, dien wij nog niet ontmoet hebben, en die is *Jehovah*, waarvoor wij in onze overzetting steeds het woord HEERE in kapitale letters gebruiken, om aan te duiden, dat er in het oorspronkelijke *Jehovah* staat. In het eerste hoofdstuk werd Hij altijd *Elohim* genoemd, een God van kracht, maar nu *Jehovah Elohim*, een God van kracht en volkomenheid, een voleindigende God. Gelijk wij Hem bekend zien bij Zijn' naam *Jehovah*, toen Hij verscheen om te volbrengen wat Hij had beloofd, Exod. 6 : 3, zoo zien wij Hem nu bekend bij dien naam, nu Hij voleindigd heeft, wat Hij heeft begonnen. *Jehovah* is de groote en onmededeelbare naam van God, die aanduidt, dat Hij Zijn bestaan heeft uit zich zelven, en aan alle dingen bestaan geeft, Hij wordt daarom gepast bij dien naam genoemd, nu hemel en aarde volbracht zijn.

II. Er wordt nog verder nota genomen van de voortbrenging van planten en kruiden, omdat zij gemaakt en bestemd waren, om voedsel te wezen voor den mensch, vers 5, 6, waar wij opmerken:

1. Dat de aarde hare vruchten niet voortbracht uit zich zelve, door eene kracht, die haar eigen was, maar zuiver en alleen door de almachtige kracht van God, die iedere plant formeerde en elken struik, éér zij in de aarde groeiden. Zoo is het ook met genade in de ziel; deze *plant van naam* groeit niet van zelf in den grond der natuur, neen, zij is een werk van Gods eigene handen.

2. Ook de regen is eene gave Gods, hij kwam niet, vóór dat God *had doen regenen*. Indien er gebrek is aan regen, het is God, die hem terug houdt; indien er overvloedige regen komt op zijn' tijd, het is God, die hem zendt; indien hij komt op eene bijzondere wijze, het is God, die *doet regenen over de eene stad, maar over de andere stad niet doet regenen*, Amos 4 : 7.

3. Hoewel God gewoonlijk werkt door middelen, is Hij er toch niet aan gebonden; als het Hem behaagt kan Hij er ook zonder werken. Gelijk de planten voortgebracht werden vóórdat de zon gemaakt was, zoo waren zij er ook vóór dat regen de aarde bevochtigde, en vóór dat de mensch haar bebouwde. Hoewel wij daarom God niet moeten verzoeken door de middelen te *veronachtzamen*, moeten wij toch op God vertrouwen, ook als de middelen *ontbreken*.

4. Op de een of andere wijze zal God de planten Zijner planting bewateren. Hoewel er nog geen regen was, heeft God een damp gemaakt, die dezelfde uitwerking had als regen, daarmede *bevochtigde Hij den ganschen aardbodem*. Aldus behaagde het Hem Zijn doel tot stand te brengen door de geringste middelen, opdat *de uitnemendheid der kracht zij Gods*. De Goddelijke genade daalt neder als een damp, of stille dauw, en bewatert de kerk zonder gerucht of gedruisch, Deut. 32 : 2.

III. Een meer bijzonder bericht van de schepping van den mensch, vers 7. De mensch is een kleine wereld, bestaande uit hemel en aarde, ziel en lichaam, en nu hebben wij hier een bericht van beider oorsprong, en van hunne samenvoeging. Laat er ons met ernst over nadenken, en tot lof van onzen Schepper zeggen: dat wij *op eene heel vreeselijke wijze wonderbaarlijk gemaakt zijn*, Psalm 139 : 14. In den aartsvaderlijken tijd verwijst Elihu naar deze geschiedenis, als hij zegt: *uit het leem ben ik ook afgesneden*, Job 33 : 6, en vers 4, *de adem des Almachtigen heeft mij levend gemaakt*, en, Hoofdst. 32 : 8 *er is een geest in den mensch*. Let dus op:

1. Den geringen oorsprong, en toch wonderlijken, schoonen bouw van het lichaam van den mensch. *a*. De stof was gering, verachtelijk. Hij was geformeerd *uit het stof der aarde*, wel iets zeer onwaarschijnlijks om er den mensch uit te maken; maar dezelfde oneindige Kracht, die de wereld uit niets gemaakt heeft, heeft den mensch, Zijn meesterstuk, uit zoo goed als niets gemaakt. Hij was gemaakt uit het stof, het kleine stof, dat op de oppervlakte der aarde ligt. Waarschijnlijk geen droog stof, maar stof, bevochtigd door den damp, die uit de aarde opging, vers 6. Hij was niet gemaakt uit stofgoud, parel- of diamant poeier, maar uit gewoon stof, stof van den grond. Vandaar dat hij gezegd wordt *uit de aarde — choikos, stoffig te zijn*, 1 Cor. 15 : 17. En ook wij zijn uit de aarde, want wij zijn van zijn geslacht, en van denzelfden vorm. Zóó nauwe verwantschap is

er tusschen de aarde en onze aardsche ouders, dat de schoot onzer moeder, waaruit wij geboren zijn, *de aarde* genoemd wordt, Psalm 139 : 15; en de aarde, waarin wij begraven moeten worden, de *moederschoot* genoemd wordt, Job 1 : 21. Onze grondslag is in de aarde, Job 4 : 19. Ons samenstel is aardsch, en de formeering er van als een aarden vat, Job 10 : 9. Ons voedsel is uit de aarde, Job 28 : 5. Onze gemeenzaamheid is met de aarde, Job. 17 : 14. Onze vaderen zijn in de aarde, en onze eindstrekking is daarheen gericht, wat hebben wij dan om hoogmoedig op te wezen? Jes. 51 : 1. *b.* Toch was de Maker groot, en het maaksel schoon. De Heere God, de groote Bron van wezen en bestaan, heeft den mensch geformeerd. Van de andere schepselen wordt gezegd, dat zij *geschapen* en *gemaakt* waren, maar van den mensch, dat hij *geformeerd* was, hetgeen een' trapsgewijzen voortgang aanduidt in het werk, in zeer groote stiptheid en nauwkeurigheid. Om de schepping van dit nieuwe wezen uit te drukken, neemt hij een nieuw woord, een woord (naar sommigen denken) ontleend aan des pottebakkers formatie van zijn vat, want wij zijn het leem, en God is de Pottebakker, Jes. 64 : 8. Het lichaam van den mensch is op wonderbaarlijk schoone wijze gewrocht, Psalm 139 : 15, 16. *Materiam superabat opus. — Het werk overtreft de materialen.* Laten wij *onze lichamen stellen tot eene levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande*, Rom. 12 : 1; als *levende tempelen*, 1 Cor. 6 : 19; en dan zullen onze vernederde lichamen weldra veranderd worden en gelijkvormig gemaakt aan het heerlijk lichaam van Christus, Filipp. 3 : 21.

2. Den hoogen oorsprong, maar toch ook de bewonderenswaardige nuttigheid van de *ziel* des menschen. *a.* Zij ontstaat uit den adem des hemels en wordt er door voortgebracht. Zij is niet, gelijk het lichaam, gemaakt uit de aarde, en daarom is het te betreuren, als zij de aarde, aankleeft, en aardsche dingen bedenkt. Zij kwam onmiddellijk van God; Hij gaf haar om in het lichaam te zijn, Pred. 12 : 7; zooals Hij later de steenen tafelen met Zijn eigen Schrift gegeven heeft om ze in de ark te leggen en de *urim* van Zijn eigen samenstelling om op de borstlap des hoogepriesters te zijn. Vandaar dat God niet alleen de Formeerder, maar de Vader der geesten is. Laat de ziel, die God ons ingeademd heeft, uitgaan in verlangen naar Hem, en laat zij *voor* Hem wezen, daar zij *van* Hem is. Laten wij onzen geest bevelen in Zijne handen, want uit Zijne handen hebben wij Hem ontvangen. *b.* Zij heeft hare woning in een huis van leem, en is er het leven en het onderhoud van. Door haar is de mensch eene levende ziel, dat is: een levende mensch, want de ziel is de mensch. Het lichaam zou een waardeloos, nutteloos afzichtelijk geraamte zijn, indien de ziel het niet verlevendigde. Aan God, die ons deze ziel gegeven heeft, zullen wij er weldra rekenschap van hebben te geven, hoe wij haar gebruikt, hare gaven en vermogens aangewend hebben, en als het dan zal blijken, dat wij er schade aan geleden hebben, al was het ook om daardoor de geheele wereld te gewinnen, dan zijn wij voor eeuwig rampzalig. Daar dan nu de afkomst der ziel zoo edel is, haar aard en vermogens zoo voortreffelijk zijn, zoo laat ons niet behooren tot die dwazen, die hunne eigene ziel versmaden, Spr. 15 : 32, door aan het lichaam boven haar de voorkeur te geven. Toen onze Heere Jezus de oogen van den blinde met slijk heeft gezalfd, heeft Hij misschien te kennen gegeven, dat Hij het was, die den mensch het eerst uit het leem der aarde heeft geformeerd; en toen Hij blies op Zijne discipelen, zeggende: *Ontvangt den Heiligen Geest*, gaf Hij te kennen, dat Hij het was, die het eerst den mensch in zijne neusgaten den adem des levens heeft ingeblazen. Hij die de ziel des menschen gemaakt heeft, is alleen machtig om haar te vernieuwen.

8. Ook had de Heere God eenen hof geplant in Eden, tegen het Oosten; en Hij stelde aldaar den mensch, dien Hij geformeerd had. 9. En de Heere God had al het geboomte uit het aardrijk doen spruiten, begeerlijk voor het gezicht, en goed ter spijze; en den Boom des Levens in het midden van den hof; en den Boom der Kennis des goeds en des kwaads. 10. En eene rivier was voortgaande uit Eden, om dezen hof te bewateren, en werd van daar verdeeld, en werd tot vier hoofden. 11. De naam der eerste rivier is Pison. Deze is het, die het gansche land van Havila omloopt, waar het goud is. 12. En het goud dezes lands is goed; daar is ook Bedólah, en de steen Sardónix. 13. En de naam der tweede rivier is Gihon. Deze is het, die het gansche land Kush omloopt. 14. En de naam der derde rivier is Hiddékel. Deze is gaande naar het oosten van Assur. En de vierde rivier is Frath. 15. Zoo nam de Heere God den mensch, en zette hem in den hof van Eden, om dien te bouwen en dien te bewaren.

Daar nu de mensch bestaat uit lichaam en ziel, een lichaam, gemaakt uit de aarde, en eene redelijke, onsterfelijke ziel, den ademtocht des hemels, hebben wij in deze verzen de voorziening, die gemaakt was voor beider welzijn en geluk. Hij, die hem gemaakt heeft, heeft er voor gezorgd om hem gelukkig te maken, indien hij zich slechts in dien gelukstaat had bewaard en dien had weten te waardeeren. Dat deel van den mensch, waardoor hij verwant is aan de wereld van het gevoel, of der zinnen, was gelukkig gemaakt, want hij was geplaatst in het paradijs Gods; dat deel, hetwelk verwant is aan de wereld der geesten, was goed verzorgd, want hij werd opgenomen in een verbond met God. Heere, wat is de mensch, dat hij aldus verhoogd zou worden? De mensch, die een worm is! Hier hebben wij:

I. Eene beschrijving van den hof van Eden, die bestemd was om het huis en het domein van dezen voornamen heer te wezen, het paleis van dezen vorst. De door Gods Geest gedreven schrijver, die in de eerste plaats voor de Joden heeft geschreven, en in zijn verhaal

rekening heeft gehouden met den staat van kindsheid, waarin de kerk zich toen nog bevond, beschrijft in deze geschiedenis de dingen naar hun uiterlijk aanzien, en laat ons over, om door nadere ontdekking van het Goddelijk licht, tot het begrip geleid te worden van de verborgenheden, die er in zijn opgesloten. Geestelijke dingen waren vaste spijze, die zij nog niet konden verdragen, maar hij schrijft hun als tot vleeschelijken, 1 Cor. 3 : 1. Daarom verwijlt hij niet zoo zeer bij het geluk van Adams geest, als wel bij het geluk van zijn' uitwendigen toestand. De Mozaïsche geschiedenis geeft ons evenals de Mozaïsche wet, veeleer de voorbeeldingen der hemelsche dingen, dan de hemelsche dingen zelven, Hebr. 9 : 23. Merk op:

1. Dat de plaats, bestemd voor Adams woning, een hof was, geen ivoren huis, geen paleis met goud overtogen, maar een hof, gemeubeld en versierd door de natuur, niet door de kunst. Hoe weinig reden hebben de menschen om trotsch te zijn op statige en prachtige gebouwen, als het toch de gelukzaligheid was van den mensch in den staat der onschuld, om ze niet noodig te hebben! Gelijk de kleederen, zoo kwamen ook de huizen, met de zonde. De hemel was het dak van Adams huis, en nooit was eenig dak zoo kunstig geplafonneerd en geschilderd. De aarde was zijn vloer en nooit was een vloer zoo rijk ingelegd; de schaduw der boomen diende hem tot afzondering; daaronder waren zijne eetzalen, zijne slaapkameren, en nooit waren kamers zoo fraai behangen als dezen; Salomo's kameren in al hare heerlijkheid waren niet zoo fraai versierd. Hoe meer wij ons kunnen schikken naar het eenvoudige, en hoe minder wij ons toegeven in die kunstmatige verlustigingen, die uitgevonden zijn om der menschen hoogmoed en weelde te streelen, hoe dichter wij naderen tot den staat van onschuld. De natuur is met weinig tevreden, en met hetgeen het meest natuurlijk is; de genade met nog minder, maar lust of begeerte is met niets tevreden.

2. Het plan en de inrichting van dezen hof waren het onmiddellijke werk van Gods wijsheid en macht. De Heere God plantte dezen hof, dat is: Hij *had* hem geplant — op den derden dag, toen de vruchten der aarde gemaakt werden. Wij kunnen met grond onderstellen, dat het de volkomenste plaats voor genoegen en genot was, die de zon ooit heeft gezien, daar de algenoegzame God zelf dien hof bestemd heeft voor het tegenwoordig geluk van Zijn bemind schepsel, den mensch, in zijn' staat van onschuld, en hij een type en voorbeeld was van de gelukzaligheid van het verkoren overblijfsel in de heerlijkheid. Geen genot kan liefelijk of bevredigend wezen voor eene ziel, dan het genot, dat God er voor bereid en bestemd heeft, er is geen waar paradijs, dan dat, hetwelk God geplant heeft; het licht van onze eigene vuren, en de spranken, die wij ontstoken hebben, zullen ons spoedig in het duister laten, Jes. 50 : 11. De geheele aarde was toen een paradijs, vergeleken met wat zij is sedert den val, en sedert den zondvloed. De schoonste tuinen in de wereld zijn eene woestijn, vergeleken met wat de geheele oppervlakte van den grond geweest is, eer hij om des menschen wil vervloekt werd. Maar dat was nog niet genoeg: God plantte een' hof voor Adam. Aan Gods uitverkorenen zullen onderscheidene gunsten bewezen worden.

3. De ligging van dien hof was uiterst liefelijk. Het was in *Eden*, hetwelk *genot* en *verlustiging* beteekent. De plaats wordt hier beschreven naar zulke kenmerken en grenzen, als (naar ik veronderstel) genoegzaam waren in den tijd, toen Mozes schreef, ter bijzondere aanduiding voor hen, die dat land kenden, maar nu kunnen, naar het schijnt, de nieuwsgierigen geene voldoening hieromtrent verkrijgen. Laat het onze zorge wezen om ons eene plaats te verzekeren in het hemelsche paradijs, dan behoeven wij ons niet te kwellen met een onderzoek naar de plaats van het aardsche paradijs. Het is zeker, dat het, waar het ook geweest moge zijn, alle gewenschte genoegens en geriefelijkheden had, en (hetgeen van geen huis of hof op aarde gezegd kan worden) geene ongemakken of bezwaren. Schoon van ligging, de vreugde en heerlijkheid der gansche aarde, was deze hof. Het was ongetwijfeld de aarde in hare hoogste volmaaktheid.

4. De boomen, waarmede deze hof beplant was. *a.* Hij had met de overigen van den grond de beste en keurigste boomen gemeen. Hij was verfraaid en versierd met iederen boom, die wegens zijne hoogte en omvang, zijn bouw en zijne kleur, zijn blad en zijn bloesem, aangenaam en bekoorlijk was voor het oog. Hij was vervuld en verrijkt met iederen boom, die vrucht droeg, aangenaam voor den smaak, en nuttig voor het lichaam, en dus goed tot spijze. Als een teeder Vader, ging God niet slechts te rade met hetgeen voor Adam nuttig was, maar ook met hetgeen hem liefelijk en aangenaam was, want er is een genoegen dat zeer wel bestaanbaar is met onschuld, ja er is een waar en alles overtreffend genoegen in onschuld. God schept behagen in den voorspoed van Zijne dienstknechten, en wil hen gerust en welvarend hebben; het is hunne eigene schuld zoo zij ongerust zijn. Als God in Zijne voorzienigheid ons plaatst in een Eden van overvloed en genot, dan moeten wij Hem dienen *met vroolijkheid en goedheid des harten van wege de veelheid van alles wat Hij ons geeft.* Maar, *b.* hij had twee buitengewone boomen, die aan dezen hof alleen eigen waren, er waren geene dergelijke op de aarde. Er was *de boom des levens in het midden van den hof*, die niet zoo zeer een memoriaal was van de Bron en Oorsprong van zijn leven, en wellicht ook geen natuurlijk middel was om het leven te bewaren of te verlengen, maar voornamelijk bedoeld was een teeken en zegel te wezen voor Adam, dat hem de voortduring en het geluk van zijn leven verzekerde, zelfs tot de onsterfelijkheid en de eeuwige gelukzaligheid door de genade en gunst van zijn' Maker op voorwaarde van zijn volharden in dien staat van onschuld en gehoorzaamheid. Van dien boom kon hij eten en leven. Nu is Christus voor ons de Boom des levens, Openb. 2 : 7; 22 : 2, en het *Brood des levens*, Joh. 6 : 48, 53. *b.* Er was ook *de Boom der kennis*

des goeds en des kwaads, aldus genoemd, niet omdat er eenigerlei kracht in was om nuttige kennis voort te brengen of te vermeerderen, want dan zou hij voorzeker niet verboden zijn; maar: *Ten eerste*, omdat er eene uitdrukkelijke, besliste openbaring was van den wil van God betreffende dezen boom, zoodat hij er zedelijk goed en kwaad door kon kennen. Wat is goed? Het is goed niet van dezen boom te eten. Wat is kwaad? Het is kwaad van dezen boom te eten. Het onderscheid tusschen alle andere goed en kwaad was van nature in het hart des menschen geschreven: maar dit, hetwelk voortvloeide uit eene bepaalde wet, was op dezen boom geschreven. *Ten tweede.* Omdat uit de gebeurtenis gebleken is, dat hij aan Adam eene proefondervindelijke kennis van goed gegeven heeft door het verlies er van, en van kwaad door het gevoel, of de bewustheid er van. Gelijk het in het verbond der genade niet alleen heet: *Geloof, en word zalig*, maar ook, *Geloof niet en word verdoemd*, Markus 16 : 16; zoo was er in het verbond in den staat der onschuld niet alleen: „Doe dit, en leef", hetwelk verzegeld en bevestigd was door den boom des levens; maar „Laat het na en sterf", hetgeen ons verzekerd werd door den anderen boom: er is gevaar voor u als gij hem aanraakt; zoodat God in deze twee boomen aan Adam *goed en kwaad* heeft voorgesteld, *den zegen en den vloek*, Deut. 30 : 19. Deze twee boomen waren als twee sacramenten.

5. De rivieren, die dezen hof bewaterden, vers 10—14. Deze vier rivieren (de ééne rivier, die verdeeld was in vier hoofden, of takken) droegen veel bij tot de schoonheid en vruchtbaarheid van dezen hof. Van het land van Sodom wordt gezegd, dat het *geheel bevochtigd was, als de hof des Heeren*, Hoofdst. 13 : 10. Merk op: Dat hetgeen God plant, door Zijne zorge ook wel bewaterd zal worden. De boomen der gerechtigheid zijn geplant aan waterbeken, Psalm 1 : 3. In het hemelsche paradijs is eene rivier, die deze zeer verre overtreft, want het is eene rivier van het water des levens, niet, zooals deze, komende uit Eden, maar voortkomende uit den troon Gods en van het Lam, Openb. 22 : 1, eene rivier die de stad Gods verblijdt, Psalm 46 : 5. Hiddekel en de Eufraat zijn rivieren van Babylon, waarvan wij elders lezen, en bij welke de gevankelijk weggevoerde Joden zaten *en weenden als zij gedachten aan Zion*, Psalm 137 : 1; maar mij dunkt, zij, (en ook wij) hadden veel meer reden om te weenen, als zij gedachten aan Eden. Adams paradijs was hunne gevangenis, zulk eene ellende heeft de zonde teweeggebracht. Van het land van Havilah wordt gezegd, vers 11, 12, dat *het goud van dit land goed* is, en *dat daar ook is bedolah en de steen sardonyx*, dit wordt voorzeker vermeld, om den rijkdom van het land van Havilah als een tegenhanger te doen zijn van dien, die de heerlijkheid van Eden uitmaakte. Havilah had goud en specerijen, en edelgesteenten, maar Eden had hetgeen oneindig beter was, den boom des levens, en gemeenschap met God. Zoo kunnen wij van de Afrikanen en Indiërs zeggen: „Zij hebben het goud, maar wij hebben het Evangelie. Het goud van hun land is goed maar de schatten van het onze zijn oneindig beter."

II. Het plaatsen van den mensch in dit paradijs der verlustiging, vers 15, waar wij hebben op te merken:

1. Hoe God hem in het bezit er van stelde. *De Heere God nam den mensch, en zette hem in den hof van Eden*, vers 8, 15. Merk hier op: *a.* Dat de mensch gemaakt was *buiten* het paradijs, want nadat God hem geformeerd had, zette Hij hem in den hof; hij was van gewoon leem, niet van paradijsstof, gemaakt. Hij leefde buiten Eden, eer hij in Eden leefde, opdat hij zien zou, dat hij al het liefelijke van zijn paradijstoestand aan Gods vrije genade was verschuldigd. Hij kon geen pachtersrecht op den hof aanvoeren, want hij was niet op het erf geboren, ook had hij niets dan wat hij had ontvangen, en zoo was dan alle roem voor altijd uitgesloten. *b.* Dezelfde God, die de Oorsprong was van zijn bestaan, was ook de Oorsprong van zijne zaligheid. Dezelfde hand, die hem tot eene levende ziel heeft gemaakt, heeft ook den boom des levens voor hem geplant, en er hem bij gevestigd. Hij, die ons gemaakt heeft, is alleen machtig om ons gelukkig, zalig te maken. Hij, die de Formeerder is van ons lichaam, en de Vader van onzen geest, Hij, en niemand buiten Hem, kan afdoend voor het geluk zorgen van die beiden. Het zal zeer veel tot het liefelijke bijdragen van iederen toestand, als wij God duidelijk voor ons heen hebben zien gaan, en dus weten, dat Hij ons in dien toestand heeft geplaatst. Als wij de voorzienigheid niet gedwongen, maar gevolgd, hebben, gelet hebben op hare wenken en aanduidingen, dan kunnen wij hopen een paradijs te vinden, waar wij het anders niet verwacht zouden hebben, zie Psalm 47 : 5.

2. Hoe God hem werk en bezigheid gaf. Hij heeft hem daar geplaatst, niet gelijk den leviathan in de wateren, om er te spelen, maar om den hof te bouwen en te bewaren. Zelfs het paradijs was geene plaats, die van werk vrijstelde. Merk hier op: *a.* Dat niemand onzer in de wereld gezonden is, om er lui en ledig te zijn. Hij die ons lichaam en onze ziel gemaakt heeft, heeft ons iets gegeven om er *mede* te werken; en Hij, die ons deze aarde ter woonplaats heeft gegeven, heeft iets voor ons gemaakt om er *op* te werken. Indien eene hooge afkomst, of eene groote bezitting, of een ruim domein, of volkomene onschuld, of een aanleg voor zuivere bespiegeling, of een klein gezin, iemand een vrijbrief voor gemak kon geven, dan zou Adam niet aan het werk gesteld zijn; maar Hij, die ons het aanzijn gaf, heeft ons werk gegeven om Hem te dienen in onzen tijd en geslacht, en onze zaligheid te werken; en indien wij ons werk niet doen, dan zijn wij ons bestaan en onderhoud niet waard.

b. Dat wereldlijke bezigheden zeer bestaanhaar zijn met een staat van onschuld en een leven van gemeenschap met God. De zonen en erfgenamen des hemels hebben, zoo lang zij hier in deze wereld zijn, iets te doen op aarde, waaraan zij een deel moeten geven van hun' tijd en

hunne gedachten; en als zij het doen met het oog op God, dienen zij Hem daarin even waarlijk, als wanneer zij op de knieën zijn. *c.* Dat het beroep van den landman een aloud en eervol beroep is; het was zelfs in het paradijs noodig. De hof van Eden behoefde wel niet gewied te worden — want de last van doornen en distelen bestond toen nog niet — maar hij moest bebouwd en bewaard worden. Zelfs in haren oorspronkelijken toestand liet de natuur nog plaats voor de verbeteringen door kunst en vlijt. Het was een beroep, geschikt voor den staat der onschuld, voorziening makende voor leven, niet voor lusten, en den mensch de gelegenheid gevende om den Schepper te bewonderen, en Zijne voorzienigheid te erkennen; terwijl zijne handen bezig waren met zijne boomen, kon zijn hart bezig zijn met zijn' God. *d.* Er is een waar genot in het werk, waartoe God ons roept, en ons in gebruikt. Adams werk was er zoo ver af eene vermindering te zijn van zijn genot in het paradijs, dat het er juist nog aan toevoegde, dit genot verhoogde. Hij zou niet gelukkig hebben kunnen zijn, indien hij lui en ledig ware geweest, en nog altijd geldt de wet: dat zoo iemand niet wil werken, hij ook geen recht heeft om te eten, 2 Thess. 3 : 10; Spr. 3 : 23.

III. Het gebod, dat God aan den mensch in zijn' staat der onschuld heeft gegeven, en het verbond, waarin Hij hem toen heeft opgenomen. Tot nu toe hebben wij God gezien als des menschen machtigen Schepper, en milden Weldoener; nu verschijnt Hij als zijn Bestuurder en Wetgever. God zette hem in den hof van Eden, niet om er naar zijn eigen zin en wil te leven, maar om er onder bestuur en regeering te zijn. Gelijk het ons niet vergund is lui te zijn, en niets te doen in de wereld, zoo is het ons ook niet vergund om eigenzinnig te zijn, en te doen wat ons behaagt. Toen God den mensch heerschappij had gegeven over de schepselen, wilde Hij hem laten weten, dat hij zelf onder het bestuur was van zijn' Schepper.

16. En de Heere God gebood den mensch, zeggende: Van allen boom dezes hofs zult gij vrijelijk eten; 17. Maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten: want ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.

Merk hier op:

I. Gods gezag over den mensch als een schepsel, begaafd met rede en een vrijen wil. De Heere God gebood den mensch, die nu stond als een publiek persoon, de vader en vertegenwoordiger van geheel het menschdom, om, gelijk hij kort te voren eene natuur ontvangen heeft, nu voor zich en al de zijnen eene wet te ontvangen. God gebood aan alle schepselen naar hunne bevatting en vermogens, Psalm 148 : 6; 104 : 9. De redelooze schepselen hebben ieder hun eigen instinct; maar de mensch was bekwaam gemaakt om redelijken dienst te verrichten, en daarom ontvangt hij niet alleen het gebod van een' Schepper, maar het gebod van een' Vorst en Gebieder. Hoewel Adam een zeer groot, een zeer goed en een zeer gelukkig man was, heeft de Heere God hem toch geboden, en het gebod strekte niet tot vermindering van zijne grootheid, noch tot een smaad van zijne goedheid, noch tot afneming van zijn geluk. Laat ons Gods recht erkennen om ons te regeeren, en onzen plicht om ons door Hem te laten regeeren, en nooit aan onzen eigen wil toelaten om in strijd of mededinging te zijn met den heiligen wil van God.

II. De bijzondere daad van dit gezag in Hem voor te schrijven wat hij moest doen, en op welke voorwaarden hij de gunst zijns Scheppers zou behouden. Hier is:

1. Eene bevestiging van zijn' tegenwoordigen gelukstaat in deze schenking: *Van allen boom dezes hofs zult gij vrijelijk eten.* Dit was niet alleen eene vergunning van vrijheid voor hem om de heerlijke vruchten van het paradijs te nemen als eene belooning voor zijne zorg en moeite om den hof te bouwen en te bewaren, 1 Cor. 9 : 7, 10; maar het was daarbij nog eene verzekering van leven voor hem, onsterfelijk leven, als hij gehoorzaam was. Want *de boom des levens in het midden des hofs zijnde,* vers 9, als het hart en de ziel er van, heeft God ongetwijfeld daar het oog op gehad, inzonderheid in deze schenking; toen daarom, na zijne rebellie, deze schenking herroepen werd, wordt van geen enkelen boom des hofs gesproken als voor hem verboden, behalve van den boom des levens, Hoofdst. 3 : 22, waarvan daar gezegd wordt dat hij er van zou kunnen eten *en in eeuwigheid leven,* dat is: nooit sterven, noch ooit zijn' gelukstaat verliezen. „Blijf heilig, zooals gij zijt, overeenkomstig den wil uws Scheppers, en gij zult gelukkig blijven, zooals gij zijt in het genot van de gunst uws Scheppers, hetzij in dit paradijs, of in een, dat nog beter is." Op voorwaarde dus van eene volkomene, persoonlijke en voortdurende gehoorzaamheid, was Adam verzekerd van het paradijs voor zich en zijne erfgenamen tot in eeuwigheid.

2. Eene op de proefstelling van zijne gehoorzaamheid, op straffe van de verbeurte van al zijn geluk. Maar van den anderen boom, die zeer dicht bij den boom des levens stond, (want van beiden wordt gezegd, dat zij *in het midden van den hof zijn,*) en die *de boom der kennis* genoemd werd, *ten dage als gij daarvan eet zult gij den dood sterven.* Alsof Hij gezegd had: Weet Adam, dat gij thans wèl op u zelven acht moet geven; gij zijt tot proefneming in het paradijs geplaatst; wees oplettend, wees gehoorzaam, en het zal voor altijd wèl met u wezen; maar anders zult gij even rampzalig zijn, als gij nu gelukkig zijt. Hier wordt Adam, in geval van ongehoorzaamheid, met den dood bedreigd; *stervende zult gij sterven,* waardoor een stellig en schrikkelijk vonnis wordt aangeduid, zooals in het eerste gedeelte van dit verbond: *etende zult gij eten,* eene vrije en volledige schenking wordt aangeduid. Merk op: *a.* Dat zelfs aan Adam in den staat der onschuld ontzag werd ingeboezemd door eene bedreiging. Vrees is een der handvatsels van de ziel, waaraan zij gegrepen en vastgehouden wordt. Indien

hij dus deze omtuining noodig had, hebben wij haar nog veel meer noodig. *b.* De straf, waarmede gedreigd wordt, is de dood, *Gij zult sterven;* dat is: „Gij zult geen toegang hebben tot den boom des levens, en al het goede, dat er door aangeduid wordt, en al het geluk, dat gij nu smaakt of in het vooruitzicht hebt, zult gij verliezen. Gij zult onderhevig worden aan sterven, en aan al de ellende, die er aan voorafgaat, en er mede vergezeld gaat." *c.* Hiermede werd gedreigd als onmiddellijk gevolg van de zonde: *Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven,* dat is: „Gij zult sterfelijk worden, in staat om te kunnen sterven. De schenking der onsterfelijkheid zal herroepen worden en die beschutting u worden ontnomen. Gij zult onderworpen worden aan den dood, als een veroordeelde misdadiger, die voor de wet dood is"; (alleen verkreeg Adam, omdat hij de wortel van het menschelijk geslacht moest wezen, nog uitstel); „ja de voorloopers van den dood zullen u terstond aangrijpen, en van nu voortaan zal uw leven een stervend leven wezen." En dit, voorzeker, is een vastgestelde regel: *de ziel, die zondigt, die zal sterven.*

Adam werd op de proef gesteld met eene stellige wet, niet te eten van de vrucht *van den boom der kennis.* Nu was het zeer gepast om zijne gehoorzaamheid door een gebod als dit op de proef te stellen. *a.* Omdat de reden er van zuiver en alleen in den wil van den Wetgever berust. Adam had in zijne natuur een afkeer van hetgeen op zich zelf kwaad was, en daarom wordt hij op de proef gesteld door iets dat kwaad was alleen omdat het was verboden, en, op zich zelven iets kleins, iets gerings zijnde, was het juist daarom des te meer geschikt, om er zijne gehoorzaamheid aan te beproeven. *b.* Omdat het bedwang er van gelegd is op de begeerten van het vleesch en het verstand, die, in de verdorvene natuur van den mensch, de twee groote bronnen zijn van zonde. Het verbod beteugelde beide zijne begeerte naar zingenot, en zijne eerzucht naar zeldzame kennis, opdat zijn lichaam beheerscht zou worden door zijne ziel, en zijne ziel door zijn' God.

Zoo gerust en tevreden, zoo gelukkig was de mensch in zijn staat der onschuld, daar hij had al wat zijn hart kon begeeren om hem gelukkig te maken. Hoe goed was God voor hem! Met hoe vele gunstbewijzen heeft Hij hem overladen! Hoe zacht waren de wetten, die Hij hem gaf! De mensch nochtans, in waarde zijnde, begreep zijn eigene belangen niet, en is daarom weldra *als de beesten geworden, die vergaan.*

18. Ook had de Heere God gesproken: Het is niet goed, dat de mensch alleen zij; Ik zal hem een hulpe maken, die als tegen hem over zij. 19. Want als de Heere uit de aarde al het gedierte des velds en al het gevogelte des hemels gemaakt had, zoo bracht Hij ze tot Adam, om te zien, hoe hij ze noemen zoude. En zoo als Adam alle levende ziel noemen zoude, dat zoude zijn naam zijn. 20. Zoo had Adam genoemd de namen van al het vee, en van het gevogelte des hemels, en van al het gedierte des velds; maar voor den mensch vond hij geene hulpe, die als tegen hem over ware.

Hier hebben wij:

I. Een voorbeeld van des Scheppers zorge voor den mensch, en Zijne vaderlijke voorziening in zijne behoefte aan behaaglijkheid en vertroosting, vers 18. Hoewel God hem liet weten, dat hij een onderdaan was, door hem een gebod te geven, vers 16, 17, laat Hij hem, om hem aan te moedigen in zijne gehoorzaamheid, ook weten, dat hij een vriend en een gunstgenoot is, voor wiens genoegen en welzijn Hij zorgde. Merk op:

1. Hoe genadiglijk God medelijden had met zijne eenzaamheid: *Het is niet goed, dat de mensch alleen zij.* Er was eene hoogere wereld van engelen, en eene lagere wereld van dieren, en tusschen dezen was hij geplaatst. Daar er echter geene wezens waren van zijne eigene natuur en rang, niemand met wie hij gemeenzaam kon omgaan, kon hij met recht gezegd worden *alleen* te zijn. Hij, die Hem gemaakt had, kende hem, en wist wat goed voor hem was, en Hij zeide: „Het is niet goed, dat hij aldus alleen blijft." *a.* Het is niet liefelijk of behaaglijk voor hem, want de mensch is een gezellig wezen, het is een genoegen voor hem van gedachten te wisselen met zijne eigene natuurgenooten, hun liefde te geven en liefde van hen te ontvangen; kennis mede te deelen, en kennis te ontvangen, te beminnen, en bemind te worden. Wat God hier zegt van den eersten mensch, zegt Salomo van alle menschen, dat *twee beter is dan één,* en: *wee den éénen,* Pred. 4 : 9, enz. Indien er slechts één mensch in de wereld ware, welk een droefgeestige mensch zou hij dan moeten wezen! Volstrekte eenzaamheid zou een paradijs in eene woestijn verkeeren, en een paleis in een kerkerhol. Diegenen zijn dus zeer dwaas, die zelfzuchtig zijn, en alleen op de wereld zouden willen wezen. *b.* Het strekt niet tot zijne vermeerdering en voortduring van zijn geslacht. God had in den beginne eene wereld van menschen kunnen maken, om de aarde te vervullen, zooals Hij den hemel met eene wereld van engelen heeft vervuld, maar de plaats zou te eng geweest zijn, om het bestemde getal der menschen tegelijk te kunnen bevatten. Daarom heeft God het voegzaam geoordeeld om dat getal vol te maken door eene opeenvolging van geslachten, die, naar God den mensch geformeerd had, uit twee moesten voortkomen, uit man en vrouw; één zal altijd slechts één zijn.

2. Hoe God genadiglijk besloten heeft hem van gezelschap te voorzien. Het gevolg van dit overleg nopens hem was dit vriendelijke besluit: *Ik zal eene geschikte hulp voor hem maken,* eene hulp, die hem *gelijk* is, zooals die zinsnede door sommigen gelezen wordt; iemand van dezelfde natuur en denzelfden rang van wezens, eene hulpe *bij* hem — zoo lezen anderen die woorden — iemand die samenwoont met hem, altijd dáár is; eene hulpe vóór hem — zoo lezen nog anderen — die hij altijd met genot en verlustiging zal beschouwen. Merk hieruit op: *a.* Dat wij in onzen besten toestand in deze

wereld, de hulp van anderen noodig hebben, want wij zijn elkanders leden; *en het oog kan niet zeggen tot de hand: Ik heb u niet van noode*, 1 Cor. 12 : 21. Daarom moet het ons verblijden hulp van anderen te ontvangen, en aan anderen hulp te geven, al naar de gelegenheid zich voordoet. *b.* Dat het alleen God is, die onze behoeften volkomen kent en volkomen machtig is er in te voorzien, Filipp. 4 : 19. In Hem alleen is onze hulpe, en van Hem zijn al onze helpers. *c.* Dat eene geschikte huisvrouw, eene echtgenoote, eene geschikte hulpe is, en van den Heere is. Die betrekking zal waarschijnlijk liefelijk en aangenaam zijn, als het geschiktheid is, die de keuze bestiert en bepaalt, en als wederzijdsche hulpvaardigheid het voortdurende streven is, 1 Cor. 7 : 33, 34. *d.* Dat de gezelligheid van een goed, vriendelijk huisgezin een genoegzaam middel is tegen het smartelijke der eenzaamheid. Hij, die een goeden God, een goed hart, en eene goede huisvrouw heeft, met wie hij zich kan onderhouden, en toch nog klaagt over gebrek aan omgang en gezelligheid, zou ook in het paradijs niet rustig en vergenoegd zijn geweest, want Adam zelf had niets méér, en toch bevinden wij niet, dat hij zelfs vóórdat Eva was geschapen, over eenzaamheid geklaagd heeft, wetende, dat hij *niet alleen was, want de Vader was met hem.* Zij, die de meeste voldoening smaken in God en Zijne gunst, zijn op den besten weg en in den besten gemoedstoestand om de goede dingen van dit leven te ontvangen, en in zoover de oneindige Wijsheid het goed oordeelt, kunnen zij zich er ook van verzekerd houden.

II. Een voorbeeld van de onderworpenheid der schepselen aan den mensch, en zijne heerschappij over hen, vers 19, 20. *De Heere God bracht al het gedierte des velds en al het gevogelte des hemels tot Adam*, hetzij door den dienst der engelen, hetzij door een bijzonder instinct in de dieren, die hen aandreef om tot den mensch te komen als tot hun meester en gebieder, den os reeds in tijds leerende Zijn' bezitter te kennen. Aldus stelde God den mensch in het bezit van het schoone erfdeel, dat Hij hem geschonken had, en tevens van zijne heerschappij over de dieren. God bracht ze tot hem opdat hij ze noemen zoude, en aldus een blijk zou geven:

1. Van zijne kennis, als een wezen begiftigd beide met het vermogen der rede en der spraak, en dus *geleerder gemaakt dan de beesten der aarde, en wijzer dan het gevogelte des hemels*, Job 35 : 11. En:

2. Een bewijs van zijne macht. Het is eene daad van gezag om namen te geven, Dan. 1 : 7, en van onderworpenheid om ze te ontvangen. De lagere schepselen hebben nu, als het ware, hulde gedaan, aan hun' vorst bij zijne inhuldiging, om hem trouw en gehoorzaamheid te zweren. Indien Adam getrouw ware gebleven aan Zijn' God, dan kunnen wij onderstellen, dat de dieren zelven de namen, die hij hun nu gaf, zoo goed geweten en onthouden zouden hebben, dat zij ten allen tijde, als hij hen riep, tot hem gekomen zouden zijn. God gaf namen aan den dag en den nacht, aan het uitspansel, aan de aarde en de zee; en *Hij noemt de sterren bij namen*, om te toonen, dat Hij er de Opperheer van is; maar Hij gaf aan Adam verlof om als hun heer de beesten en de vogelen te noemen, want, daar Hij hem naar Zijn beeld gemaakt heeft, verleent Hij hem iets van Zijne eer en heerlijkheid.

III. Een voorbeeld van de ongenoegzaamheid der schepselen om voor den mensch een geluk te zijn: *maar* onder die allen, *vond hij geene hulpe, die als tegen hem over ware.* Sommigen beschouwen dit als de woorden van Adam zelven. Al de schepselen gade slaande, die in paren tot hem kwamen, om namen te ontvangen, geeft hij aldus aan zijn' Maker Zijne begeerte te kennen: „Heere, dezen allen hebben eene hulp tegenover zich, maar wat zal ik doen? Voor mij is er geene." Maar het is veeleer Gods oordeel bij deze schouwing. Hij bracht hen allen te zamen, om te zien of er eene geschikte, voegzame wederga was voor Adam onder al die talrijke geslachten van mindere wezens, maar er was geene. Merk hier dan op:

1. De waardigheid en voortreffelijkheid van de menschelijke natuur. Onder al de zichtbare schepselen op aarde was zijn gelijke niet, zij werden allen in oogenschouw genomen, maar geen van allen was hem gelijk.

2. De ijdelheid van deze wereld, en de dingen, die er in zijn. Neem ze allen te zamen, en zij zullen geene geschikte hulpe wezen voor den mensch. Zij passen niet bij de natuur der ziel, voorzien niet in hare behoefte, voldoen niet aan hare rechtmatige begeerte, komen niet overeen met hare onvergankelijke duurzaamheid. God schiep een nieuw wezen om eene hulpe te zijn, geschikt voor den mensch — niet zoo zeer de vrouw, als wel het Zaad der vrouw.

21. Toen deed de Heere God eenen diepen slaap op Adam vallen, en hij sliep. En Hij nam ééne van zijne ribben, en sloot hare plaats toe met vleesch. 22. En de Heere God bouwde de ribbe, die Hij van Adam genomen had, tot eene vrouw; en Hij bracht haar tot Adam. 23. Toen zeide Adam: Deze is ditmaal been van mijn gebeente, en vleesch van mijn vleesch; men zal ze Manninne heeten, omdat zij uit den man genomen is. 24. Daarom zal de man zijnen vader en zijne moeder verlaten, en zijne vrouw aankleven; en zij zullen tot één vleesch zijn. 25. En zij waren beiden naakt, Adam en zijne vrouw; en zij schaamden zich niet.

Wij hebben hier:

I. Het maken der vrouw, om eene geschikte hulpe te zijn voor Adam. Dit geschiedde op den zesden dag, evenals het plaatsen van den mensch in het paradijs, hoewel het hier vermeld wordt na het bericht van het rusten op den zevenden dag; maar hetgeen in Hoofdst. 1 : 27 gezegd werd in het algemeen, dat God den mensch schiep, man en vrouw, wordt hier meer in bijzonderheden verhaald. Merk op:

1. Dat Adam eerst geformeerd was, en daarna Eva, 1 Tim. 2 : 13, en dat zij *uit* den man, en *om* den man is geschapen, 1 Cor. 11 : 8, 9,

hetgeen dáár alles aangevoerd wordt als reden voor de nederigheid, bescheidenheid het stille zijn, en de onderworpenheid van die sekse in het algemeen, en inzonderheid van de onderworpenheid, en den eerbied, die de huisvrouw aan haren echtgenoot verschuldigd is. Daar nu echter de man het laatst van alle levende wezens geschapen is, als de uitnemendste van allen, zoo wordt, omdat Eva na Adam geformeeld werd, en *uit* hem gemaakt is, eere gelegd op die sekse als zijnde de heerlijkheid van den man, 1 Cor. 11 : 7. Is de man het hoofd, zij is de kroon, eene kroon voor haren echtgenoot, de kroon der zichtbare schepping. De man was verfijnd stof, maar de vrouw was dubbel verfijnd stof, een graad verder verwijderd van de aarde.

2. Dat Adam sliep, terwijl zijne vrouw gemaakt werd, opdat er geene mogelijkheid zou zijn om te denken, dat hij hierin *den Geest des Heeren bestierd, of Hem als Zijn raadsman onderwezen heeft*, Jes. 40 : 13. Hij was zich bewust gemaakt van zijne behoefte aan eene geschikte hulp; maar wijl God het op zich genomen heeft om er hem van eene te voorzien, kwelt hij zich niet met eenigerlei zorge hieromtrent, maar ligt neder in zoeten, gerusten slaap, als iemand, die al zijne zorgen op God geworpen heeft, met eene blijmoedige overgegevenheid van zich zelven en van al zijne belangen aan den wil en de wijsheid van zijn' Maker. *Jehovah-Jireh*, laat de Heere voorzien wanneer en met wie het Hem behaagt. Als wij Godvruchtiglijk rusten in God, zal God genadiglijk voor ons werken.

3. Dat God *een diepen slaap op Adam deed vallen;* een diepen slaap, opdat het openen van zijne zijde hem geene smart zou veroorzaken; zoolang hij geene zonde kent, zal God er voor zorgen, dat hij geene pijn gevoelt. Als God in Zijne voorzienigheid aan Zijn volk doet, wat voor vleesch en bloed smartelijk is, gaat Hij niet slechts te rade met hetgeen in de uitkomst goed en gelukkig voor hen zijn zal, maar door Zijne genade kan Hij zooveel rust geven in hun gemoed, dat zij ook onder de zwaarste operatie kalm en rustig zijn.

4. Dat de vrouw *gebouwd werd uit eene ribbe uit Adams zijde*, niet uit zijn hoofd om hem te overtreffen, niet uit zijne voeten om door hem vertreden te worden, maar uit zijne zijde, om zijn gelijke te wezen, onder zijn arm, om door hem beschermd te worden, en nabij zijn hart om door hem te worden bemind. Adam verloor eene ribbe, zonder eenigerlei vermindering voor hem van kracht of schoonheid, want het vleesch werd ongetwijfeld toegesloten, zonder dat er een litteeken van overbleef; maar in de plaats daarvan had hij eene hulpe tegenover zich, die hem zijn verlies overvloedig vergoedde. Wat God Zijn volk ontneemt zal Hij hun op de eene of andere wijze met winst teruggeven. Hierin (evenals in vele andere dingen) was Adam een type of voorbeeld van Hem, die komen zoude; want uit de zijde van Christus, den tweeden Adam, is Zijne bruid, de kerk, geformeerd, toen Hij den diepen slaap des doods sliep aan het kruis, waartoe Zijne zijde geopend werd, en er kwam bloed en water uit, bloed om Zijne kerk te verlossen, vrij te koopen, en water om haar zich te reinigen en te heiligen, zie Efeze 5 : 25, 26.

II. Het huwelijk van de vrouw met Adam. Het huwelijk is eerlijk, maar dit huwelijk was voorzeker het meest eerlijke van allen, die er ooit geweest zijn, waarin God zelf zoo geheel en al de hand gehad heeft. Huwelijken worden in den hemel gesloten (zegt men); voorzeker was dit zoo met dit huwelijk, want de man, de vrouw, het huwelijk, het was alles van God gewild en gemaakt; door Zijne kracht heeft Hij beiden gemaakt, en door Zijne inzetting heeft Hij die beiden tot één gemaakt. Dit huwelijk werd in volkomene onschuld gesloten, hetgeen daarna nooit meer van eenig huwelijk gezegd kon worden.

1. God heeft, als haar Vader, de vrouw tot den man gebracht, als zijn tweede ik, en als eene hulpe voor hem. Toen Hij haar gemaakt had, liet Hij haar niet over om over zich zelve te beschikken, neen, zij was Zijn kind, en zij moet niet huwen zonder Zijne toestemming. Diegenen zullen zich waarschijnlijk tot hun genoegen en vertroosting vestigen, die, door geloof en gebed, en in nederige afhankelijkheid van Gods voorzienigheid, zich onder Goddelijke leiding plaatsen. De vrouw, die door bijzondere genade Gods maaksel is, en door Gods bijzondere voorzienigheid tot den man gebracht werd, zal blijken eene geschikte hulpe voor hem te zijn, *eene hulpe als tegen hem over.*

2. Van God, als *zijn* Vader, heeft Adam haar ontvangen, vers 23. *„Deze is ditmaal been van mijn gebeente.* Nu heb ik wat ik behoefde, en wat geen der schepselen voor mij zijn kon, eene hulpe als tegenover mij." Gods gaven moeten wij met nederige, dankbare erkenning van Zijne wijsheid ontvangen als voor ons geschikt, en als Zijn gunstbetoon jegens ons. Waarschijnlijk was het aan Adam in zijn' slaap geopenbaard, dat het beminnelijke schepsel, dat hem nu voorgesteld werd, een deel was van hem zelven, zijne gezellin en de huisvrouw zijns verbonds zijn zou. Daarin hebben sommigen een bewijs gezien, dat de verheerlijkte heiligen in het hemelsch paradijs elkander zullen kennen. En voorts gaf hij haar, ten teeken, dat hij haar aannam, een' naam, niet bijzonder aan haar, maar die aan geheel hare sekse gemeen zal zijn; zij zal vrouw, *isha*, *manninne*, heeten, alleen in sekse, niet in natuur of aard van hem verschillende, gemaakt *uit* den man, en toegevoegd *aan* den man.

III. De inzetting van het huwelijk, en de vaststelling van de wet er van, vers 24. De sabbat en het huwelijk zijn twee verordeningen, die in den staat der onschuld werden ingesteld, de eerste ter bewaring en instandhouding der kerk, de tweede ter instandhouding van de wereld van het menschdom. Uit Matth. 19 : 4, 5, blijkt, dat het God zelf was, die hier gezegd heeft: *dat een mensch vader en moeder zal verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen";* maar of Hij het sprak door Mozes, den schrijver, of door Adam, die in vers 23 sprak, is onzeker; zij schijnen door Adam gezegd te zijn in den naam van God, aldus de wet stellende voor al zijn nageslacht.

1. Zie hier hoe groot de kracht is van eene Goddelijke inzetting, de banden er van zijn sterker zelfs dan van de natuur. Aan wien kunnen wij méér verbonden zijn, dan aan den vader, die ons verwekt heeft, en de moeder, die ons heeft gebaard? Toch moet de zoon hen verlaten, om samengevoegd te zijn met zijne vrouw, en de dochter hen vergeten, Psalm 45 : 11, 12.

2. Zie hoe noodzakelijk het is, dat kinderen de toestemming hunner ouders hebben voor het huwelijk, en hoe onrechtvaardig zij zijn jegens hunne ouders, zoowel als ongehoorzaam, als zij zonder hunne toestemming trouwen; want zij berooven hen van hun recht op hen, en hun deel in hen, en dragen het onrechtmatig en onnatuurlijk over aan anderen.

3. Zie hoeveel wijsheid en gebed er noodig is bij de keuze van die betrekking, die zoo innig en zoo duurzaam is. Het is wèl noodig datgene goed te doen, wat gedaan wordt voor het geheele leven.

4. Zie hoe vast de huwelijksband is, die niet verdeeld of verslapt moet worden door vele vrouwen te hebben, Mal. 2 : 15, noch verbroken of doorgesneden moet worden door echtscheiding om eenigerlei andere oorzaak dan om hoererij of moedwillige verlating.

5. Zie hoe innig de liefde behoort te wezen tusschen man en vrouw, gelijk hunne eigene lichamen, Efeze 5 : 28. Deze twee zijn tot één vleesch, laten zij ook ééne ziel zijn.

IV. Een bewijs van de reinheid en onschuld van den staat, waarin onze eerste ouders geschapen waren, vers 25. Zij waren beiden naakt; zij hadden geene behoefte aan kleederen als eene beschutting tegen koude of hitte, want noch koude, noch hitte kon hen schaden. Zij behoefden er geene ter versiering; Salomo in al zijne heerlijkheid was niet bekleed gelijk een van dezen; ja zij hadden er ook geene behoefte aan welvoegelijkheidshalve, zij waren naakt, maar hadden geen reden om zich te schamen. *Zij wisten niet wat schaamte was,* gelijk de Chaldeeuwsche overzetting luidt. Een blos is thans de kleur der deugd, maar zij was toen niet de kleur der onschuld. Zij, die geene zonde hadden in hunne conscientie, konden geene schaamte hebben op hun gelaat, al was hun lichaam ook door geene kleederen bedekt.

HOOFDSTUK III.

De geschiedenis in dit hoofdstuk verhaald is, alles wel beschouwd, even treurig als welk ander verhaal ook in den Bijbel. In de vorige hoofdstukken hebben wij het liefelijk gezicht gehad op de heiligheid en onschuld van onze eerste ouders, de genade en gunst van God, en den vrede en de schoonheid van geheel de schepping; alles was goed, zeer goed, maar hier hebben wij eene verandering van tooneel. Wij hebben nu een bericht van de zonde en ellende onzer eerste ouders, den toorn en den vloek Gods tegen hen, de verstoring van den vrede in de schepping, en hare schoonheid bezoedeld en verdorven, alles slecht, zeer slecht. *Hoe is het goud zoo verdonkerd, het goede fijne goud, zoo veranderd!* O mocht ons hart diep getroffen worden door dit verhaal! Want wij zijn allen van nabij daarin betrokken, laat het voor ons dan niet wezen als eene voorbijgaande gedachte. Den algemeenen inhoud van dit hoofdstuk hebben wij in Rom. 5 : 12. *Gelijk door eenen mensch de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood; en alzoo de dood tot alle menschen doorgegaan is, in welken allen gezondigd hebben.* Meer in bijzonderheden hebben wij hier: I. De onschuldigen verzocht, vers 1—5. II. De verzochten zondigende, vers 6—8. III. De zondaren in staat van beschuldiging gesteld, vers 9—10. IV. Zij worden schuldig bevonden, vers 11—13. V. Schuldig bevonden zijnde, worden zij veroordeeld, vers 14—19. VI. Nadat het vonnis is uitgesproken wordt de voltrekking er van uitgesteld, vers 20—21. VII. Desniettemin wordt een gedeelte van het vonnis terstond voltrokken, vers 22—24. En ware het niet om de genaderijke belofte, hier gedaan, van verlossing door het beloofde Zaad, dan zouden zij en geheel hun ontaard, schuldig geslacht aan eindelooze wanhoop zijn overgegeven.

De slang nu was listiger dan al het gedierte des velds, hetwelk de Heere God gemaakt had; en zij zeide tot de vrouw: Is het ook, dat God gezegd heeft: Gijlieden zult niet eten van alle boom dezes hofs? 2. En de vrouw zeide tot de slang: Van de vrucht der boomen dezes hofs zullen wij eten; 3. Maar van de vrucht des booms, die in het midden des hofs is, heeft God gezegd: Gij zult van die niet eten, noch die aanroeren, opdat gij niet sterft. 4. Toen zeide de slang tot de vrouw: Gijlieden zult den dood niet sterven; 5. Maar God weet, dat, ten dage als gij daarvan eet, zoo zullen uwe oogen geopend worden, en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad.

Wij hebben hier een bericht van de verzoeking, waarmede Satan onze eerste ouders heeft aangevallen om hen tot zonde te verlokken, hetgeen noodlottig voor hen bleek. En hier hebben wij te letten op:

I. Den verzoeker, en dat was de duivel in den vorm en de gestalte van een slang.

1. Het is zeker, dat het de duivel was, die Eva heeft verleid; de duivel en Satan is de oude slang, Openb. 12 : 9; een booze geest, door de schepping een engel des lichts, en een onmiddellijke dienaar aan Gods troon, maar door zonde een afvallige geworden van zijn eersten staat, en een rebel tegen Gods kroon en waardigheid. Menigten van hen zijn gevallen, maar deze, die onze eerste ouders heeft aangevallen, was voorzeker de overste der duivelen, de aanvoerder van den opstand. Niet zoodra was hij een zondaar, of hij was Satan, niet zoodra een verrader, of hij was ook een verleider, als een, die verwoed was tegen God en Zijne heerlijkheid, en afgunstig op den mensch en zijn geluk. Hij wist, dat hij den mensch niet anders kon verderven dan door hem te verleiden. Bileam kon Israel niet *vervloeken,* maar wèl kon hij Israel *verleiden,* Openb. 2 : 14. De toeleg van Satan was dus om onze eerste ouders tot zonde te brengen en aldus scheiding te maken tusschen hen en God. Zoo was dan de duivel een menschenmoorder van den beginne, en een groot onheilstichter. Het gansche menschelijke geslacht had hier als het ware slechts één hoofd, en daarop was de slag van Satan gericht. De verdrukker en vijand is deze booze.

2. Het was de duivel in de gedaante van een slang. Of het alleen de zichtbare gedaante en het voorkomen van een slang was, zooals,

naar sommigen denken, die waren, waarvan wij lezen in Exodus 7 : 12, of dat het een werkelijke, levende slang was, aangezet en bezeten door den duivel, is niet zeker; God kon beiden hebben toegelaten. De duivel verkoos zijne rol te spelen in een slang: *a.* Omdat het een *schoonschijnend* schepsel is, eene fraaie bespikkelde huid heeft, en toen nog recht op liep. Het was wellicht eene vliegende slang, die van boven scheen te komen als een boodschapper van de bovenwereld, een der *serafim* want de vurige draken waren vliegend, Jes. 14 : 29. Menige gevaarlijke verzoeking komt tot ons in levendige, fraaie kleuren, die echter slechts oppervlakkig zijn, en schijnt van Boven te komen, want Satan kan zich voordoen als een engel des lichts. En: *b.* Omdat het een *listig* dier is, en daarvan wordt hier nota genomen. Er worden vele voorbeelden aangehaald van de listigheid van den slang, beide om kwaad te doen, en om zich te beveiligen als het kwaad gedaan is. Ons wordt gezegd voorzichtig te zijn als de slangen. Maar deze slang, aangezet zijnde door den duivel, was ongetwijfeld listiger dan al de anderen, want de duivel, heeft wel de heiligheid verloren van een engel, maar de schranderheid van een' engel behouden, en hij is wijs om kwaad te doen. Hij zag er meer voordeel in om den slang als zijn werktuig te gebruiken, dan wij wel weten. Merk op, dat er niets is, waarvan de duivel méér gebruik maakt om zich en zijne belangen te dienen, dan van ongeheiligde loosheid. Wat Eva er van dacht, dat deze slang tot haar sprak, zullen wij wel niet kunnen zeggen, daar ik geloof, dat zij zelve niet wist wat er van te denken. In het eerst onderstelde zij misschien, dat het een goede engel kon zijn, maar later kon zij wel vermoed hebben, dat er iets verkeerds was. Het is merkwaardig, dat velen van de Heidensche afgodendienaars den duivel aanbaden in den vorm van een slang, waarmede zij hunne trouw beleden aan dien afvalligen geest, en zijne kleuren droegen.

II. De persoon, die verzocht werd, was de *vrouw*, die daar alléén was, op eenigen afstand van haren man, maar nabij den verboden boom. Het was de list van den duivel:

1. Om met zijne verzoekingen het zwakkere vat aan te vallen. Hoewel zij in hare soort volmaakt was, kunnen wij haar toch als de mindere van Adam onderstellen in kennis en kracht, en tegenwoordigheid van geest. Sommigen denken, dat Eva het gebod niet onmiddellijk van God ontvangen heeft, maar van haren man, en daarom des te gemakkelijker overreed kon worden om er geen geloof aan te hechten.

2. Het was zijn listig beleid om in gesprek met haar te komen, toen zij *alleen* was. Indien zij zich dicht gehouden had aan de zijde, waaruit zij kortelings genomen was, dan zou zij niet zoo aan gevaar zijn blootgesteld. Er zijn vele verzoekingen, die door eenzaamheid begunstigd worden, maar de gemeenschap der heiligen draagt zeer veel bij tot hunne kracht en veiligheid.

3. Hij deed er zijn voordeel mede, dat hij haar zoo dicht bij den verboden boom vond, waarschijnlijk de vrucht er van aanziende om hare nieuwsgierigheid te bevredigen. *Zij*, die de verboden vrucht niet willen eten, moeten niet nabij den verboden boom komen, *Wijk er van, en ga voorbij*, Spr. 4 : 15.

4. Satan verzocht Eva, ten einde door haar Adam te verzoeken, zooals hij Job verzocht door zijne vrouw, en Christus door Petrus. Het is zijn slim overleg om verzoekingen te brengen door hen, die men daar het minst van zou verdenken, en die het innigst met ons verbonden zijn, en den meesten invloed op ons hebben.

III. De verzoeking zelve, en hoe kunstig die aangelegd was. Er wordt ons in de Schrift dikwijls gesproken van ons gevaar door de verzoekingen van Satan; van zijne *gedachten*, 2 Cor. 2 : 11; en zijne *diepten*, Openb. 2 : 24; zijne *listige omleidingen*, Efeze 6 : 11. De sterkste voorbeelden, die wij er van hebben, waren zijne verzoekingen van de twee Adams, hier en in Matth. 4. In deze heeft hij overwonnen, maar in die werd hij verslagen. Wat hij sprak *tot* hen, op wie hij geen vat had door eenigerlei bederf in hen, spreekt hij *in* ons door ons eigen bedriegelijk hart en zijne vleeschelijke redeneeringen, waardoor zijne aanvallen op ons minder bespeurbaar, maar niet minder gevaarlijk zijn. Wat de duivel beoogde was Eva te overreden om verbodene vruchten te eten, en hiervoor volgde hij dezelfde methode, die hij ook nu nog aanwendt. 1. Hij oppert de vraag: of het wel zonde is; vers 1. 2. Hij ontkent, dat er eenigerlei gevaar in is. 3. Hij stelt er hun veel genot en voordeel van voor. En dat zijn de gewone middelen, waarvan hij zich bedient.

1. Hij oppert de vraag, òf het wel zonde is van dien boom te eten, of de vrucht er van werkelijk verboden is. *Is het ook dat God gezegd heeft?* Die aanloop in zijne rede duidt aan, dat er te voren al iets gezegd was, om dit in te leiden, en waarmede het in verband staat, misschien iets, dat Eva bij zich zelve had gezegd, en dat Satan opneemt om er zijne vraag aan vast te knoopen. In eene aaneenschakeling van denkbeelden zal het eene op vreemde, wonderlijke manier het andere medebrengen, en ten slotte wellicht iets dat slecht is. Merk hier op: *a.* Dat hij zijne bedoeling niet dadelijk blootlegt, hij doet slechts eene schijnbaar onschuldige vraag: „Ik heb iets vernomen, zeg mij is het waar, dat God u verboden heeft van dezen boom te eten?" Aldus begint hij een gesprek, om haar tot spreken te bewegen. Zij, die veilig willen wezen, moeten achterdochtig zijn en huiverig om met den verzoeker te spreken. *b.* Hij haalt het gebod bedriegelijk aan, alsof het verbod niet slechts dien boom, maar alle boom betrof. God had gezegd: *Van al de boomen dezes hofs zult gij eten, behalve van éénen.* Door nu de uitzondering te verzwaren, poogt hij de vergunning ongeldig te maken. *Heeft God gezegd: gij zult niet eten van allen boom dezes hofs?* De Goddelijke wet kan niet afgekeurd worden, tenzij men haar eerst verkeerd voorstelt. *c.* Hij schijnt dit op schimpende wijze gezegd te hebben, de vrouw bespottende om hare schuwheid van zich met dien boom in te laten, alsof hij gezegd had: „Gij zijt zoo voorzichtig en zoo heel stijf en streng, omdat God gezegd heeft: Gij zult niet

eten." Gelijk de duivel een leugenaar is, zoo is hij ook een spotter, van den beginne, en de spotters van den laatsten tijd zijn zijne kinderen. *d.* Wat hij in zijn eersten aanloop reeds bedoelde was, haar gevoel van verplichting, om het gebod te houden, weg te nemen. „Gij moet u stellig vergissen, het kan niet wezen, dat God u van dezen boom buitensluit, Hij zou niet iets doen, dat zoo onredelijk is." Zie hier, dat het Satans list is om de Goddelijke wet te bezwalken als onzeker, of onredelijk, en aldus de menschen tot zonde te brengen, en dat wij daarom wijs zullen doen, om een vast geloof aan, en een diepen eerbied voor, het gebod van God te hebben. Heeft God gezegd: „Gij zult niet liegen, noch Zijn' naam ijdellijk gebruiken, noch dronken wezen? enz." „Ja, ik ben er zeker van, dat Hij dit gezegd heeft, en het is goed en recht gezegd, en door Zijne genade zal ik er mij aan houden, wàt de verzoeker ook er tegen moge aanvoeren."

In antwoord nu op deze vraag geeft de vrouw hem een duidelijk en volledig bericht van de wet, waaronder zij zich bevonden, vers 2, 3. Waar wij opmerken: *a.* Dat het hare *zwakheid* was om in gesprek te treden met den slang. Zij had aan zijne vraag kunnen bemerken, dat hij geen goeds op het oog had, en daarom had zij terug moeten treden met een: *Ga achter mij, Satan, gij zijt mij een aanstoot.* Maar hare nieuwsgierigheid, en misschien hare verrassing om een slang te hooren spreken, bracht er haar toe, om zich nog verder in gesprek met hem in te laten. Het is gevaarlijk om met eene verzoeking te onderhandelen, die reeds terstond met minachting en afgrijzen afgewezen moest worden. Het garnizoen dat begint te onderhandelen, is niet ver van de overgave. Zij, die voor kwaad willen behoed worden, moeten het kwaad uit den weg blijven. Zie Spr. 14 : 7; 19 : 27. *b.* Het was hare wijsheid om de vrijheid op te merken, die God hun gegeven had, in antwoord op zijne sluwe inblazing, alsof God hen slechts in het paradijs had geplaatst om er hen te tantaliseeren met het gezicht van schoone, maar verbodene vruchten. „Ja", zegt zij, „wij mogen eten van de vrucht der boomen, en, dank zij onzen Schepper, er is ons overvloed en genoeg verscheidenheid toegestaan." Om te voorkomen, dat wij ons gedrukt en bezwaard gevoelen onder de beperkingen van den Godsdienst, is het goed om dikwijls aan de vrijheden en vertroostingen er van te denken. *c.* Het was een blijk van haar besluit, om zich aan het gebod te houden, daar zij het getrouwelijk aanhaalt als iets van ontwijfelbare zekerheid. „*God heeft gezegd*, ik ben er zeker van, dat Hij het gezegd heeft: 'Van de vrucht dezes booms zult gij niet eten"; en wat zij er bijvoegt: *noch die aanroeren,* schijnt goed bedoeld te zijn, niet (zooals sommigen denken) om, als het ware stilzwijgend te kennen te geven dat het gebod te streng is *(raak niet, en smaak niet, en roer niet aan,)* maar om er eene beschutting om heen te maken: „Wij moeten er niet van eten, daarom willen wij haar niet aanroeren. Het is ons ten strengste verboden, en het gezag van het verbod is ons heilig." *d.* Zij schijnt eenigszins onzeker omtrent de bedreiging, en geeft er de bewoording niet zoo getrouw en nauwkeurig van weder als van het gebod. God had gezegd: *Ten dage als gij daarvan eet zult gij den dood sterven,* al wat zij er nu van maakt, is: *opdat gij niet sterft.* Een wankelend, onzeker geloof, en wankelende besluiten geven aan den verzoeker een groot voordeel over ons.

2. Hij ontkent, dat er gevaar in steekt. Al zou het nu ook eene overtreding zijn van het gebod, zou er toch geene straf op volgen, vers 4. „*Gijlieden zult den dood niet sterven*", zeide hij, in lijnrechte tegenspraak dus met hetgeen God gezegd had. Het zij, zooals sommigen denken: *a.* „Het is niet zoo zeker, dat gij zult sterven, niet zoo zeker als men u wil doen gelooven." Aldus poogt Satan aan het wankelen te brengen hetgeen hij niet omver kan werpen, en verzwakt hij de kracht der Goddelijke bedreigingen door er de zekerheid van in twijfel te trekken. En wanneer het eens als mogelijk verondersteld kan worden, dat er in eenigerlei woord van God leugen of bedrog is, dan is er eene deur geopend voor bepaald, onverholen ongeloof. Satan leert de menschen eerst te twijfelen, en dan te ontkennen; eerst maakt hij scepticisten, twijfelaars, en dan maakt hij hen trapsgewijze tot atheïsten, godloochenaars. Of, volgens anderen, *b.* „Het is zeker, dat gij niet zult sterven." Hij gebruikt dezelfde stellige bewoording voor zijne tegenspraak, als God gebruikt heeft voor de bedreiging. Hij begon met het gebod in twijfel te trekken, vers 1; maar bevindende, dat de vrouw daaraan vasthield, verliet hij die stelling, en richtte zijn tweeden aanval op de bedreiging, waaromtrent hij haar eenigszins wankelend, onzeker vond, want hij bespeurt zeer snel waar eenig voordeel voor hem te behalen valt, waar de muur het zwakst is, om daar dan zijn geschut op te richten: *Gijlieden zult den dood niet sterven.* Dit was eene leugen, eene zeer bepaalde leugen; want: *a.* Het was in tegenspraak met het woord van God, waarvan wij zeker zijn, dat het waar is, zie 1 Joh. 2 : 21, 27. Het was eene leugen, die God zelven logenstrafte. *b.* Zij was in tegenspraak met zijne eigene kennis, als hij hun zegt, dat er geen gevaar is in ongehoorzaamheid en rebellie; hij zeide wat hij door zeer treurige ervaring wist onwaar te zijn. Hij had de wet zijner schepping verbroken, en had tot zijne schade ondervonden, dat hij er geen voorspoed op kon hebben, en toch zegt hij aan onze eerste ouders, dat zij niet zullen sterven. Hij verheelt zijne eigene rampzaligheid, ten einde hen in diezelfde rampzaligheid te storten, en aldus misleidt hij ook nu nog de zondaren tot hun verderf. Hij zegt hun, dat zij niet zullen sterven, al zondigen zij ook, en zij gelooven hem eerder dan God, die zegt: *De bezoldiging der zonde is de dood.* Nu is de hoop op straffeloosheid een groote steun voor alle ongerechtigheid en onboetvaardigheid er van: *Ik zal vrede hebben, ofschoon ik naar mijns harten goeddunken zal wandelen,* Deut. 29 : 19.

3. Hij spiegelt hun er voordeel van voor, vers 5. Hier nam hij zijn slag waar, en het was een slag naar den wortel, een noodlottige

slag tegen den boom, waarvan wij de takken zijn. Hij wil er niet slechts voor instaan, dat zij er niets bij zullen verliezen, zich aldus verbindend, om hen voor alle leed te bewaren, maar (indien zij zoo dwaas willen zijn van zich te wagen op de zekerheidsstelling van iemand, die zelf bankroet is) hij staat er voor in, dat zij er nog onuitsprekelijk veel bij zullen winnen. Hij zou hen niet hebben kunnen bewegen om zich bloot te stellen aan het gevaar van in het verderf te worden gestort, indien hij hun de groote waarschijnlijkheid niet had voorgehouden van hun lot en stand te zullen verbeteren. *a.* Hij geeft hun te kennen, dat zij, door deze vrucht te eten hun' toestand zeer grootelijks zullen verbeteren. En hij richt de verzoeking in naar den reinen toestand, waarin zij nu nog zijn, daar hij hun geene vleeschelijke genietingen belooft, maar verstandsverlustiging. Dat was het lokaas, waarmede hij den angel bedekte. *a.* „*Uwe oogen zullen geopend zijn;* gij zult veel meer van de macht en het genot van beschouwing en bespiegeling hebben dan gij nu hebt, gij zult een ruimer veld verkrijgen voor uwe beschouwingen, en een dieper inzicht hebben in de dingen, dan gij nu hebt." Hij spreekt alsof thans hun blik nog zeer beneveld was, alsof zij, in vergelijking met hetgeen zij dan zijn zouden, thans zeer kortzichtig waren. *b.* „*Gij zult als goden zijn*, als *Elohim*, machtigen, niet slechts alwetend, maar ook almachtig"; of, „Gij zult als God zelf zijn, Hem gelijk, mededingers van Hem; gij zult vrijmachtige vorsten zijn, niet langer onderdanen, zelfgenoegzaam en niet langer afhankelijk." Eene uiterst ongerijmde inblazing! Alsof het voor schepselen van gisteren mogelijk ware hun' Schepper gelijk te wezen, die van eeuwigheid is. *c.* „Gij zult *goed en kwaad* kennen, dat is: al wat begeerlijk is om te kennen." Om dit deel van de verzoeking te ondersteunen, maakt hij misbruik van den naam, die aan dezen boom gegeven is: hij was bestemd om de *practische* kennis van goed en kwaad te onderwijzen, dat is: van plicht en van ongehoorzaamheid; en hij zal de *proefondervindelijke* kennis geven van goed en kwaad, dat is: van geluk en ellende. In deze beteekenissen was de naam van den boom eene waarschuwing voor hen om er niet van te eten; maar hij verkeert er de beteekenis van, en verwringt haar tot hun verderf, alsof deze boom hun eene bespiegelende, kennis zou geven van den aard, de soort en den oorsprong van goed en kwaad. En: *d.* Dit alles *terstond:* „*Ten dage als gij daarvan eet* zult gij plotseling en onmiddellijk eene verandering ten goede in u ontwaren." Door al deze inblazingen bedoelt hij in hen teweeg te brengen: *Ten eerste.* Ontevredenheid met hun' tegenwoordigen staat, alsof die niet zoo goed was, als hij wel zijn kon, en zijn moest. Merk hier op, dat geen staat of toestand op zich zelven tevredenheid zal brengen, tenzij het gemoed, het hart, tot tevredenheid gebracht wordt. Adam was niet gerust en tevreden, neen, zelfs niet in het paradijs, evenmin als de engelen, die hun beginsel niet bewaard hebben, Judas : 6. *Ten tweede.* Eerzucht om verhoogd te worden, alsof zij geschikt waren om goden te zijn. Satan heeft zich in het verderf gestort door als de Allerhoogste te willen zijn, Jes. 14 : 12—14, en daarom zoekt hij onze eerste ouders diezelfde begeerte in te blazen, opdat ook zij in het verderf gestort zouden worden. *b.* Hij geeft hun te kennen, dat God geen goed met hen voorhad met hun deze vrucht te ontzeggen. „*Maar God weet* hoe veel voordeel het u zou aanbrengen, en daarom heeft Hij uit kwaadwilligheid en afgunst ze u verboden", alsof Hij hen niet van dien boom durfde te laten eten, omdat zij dan hunne eigene kracht zouden kennen, en bij gevolg niet in hun nederigen, ondergeschikten staat zouden blijven, maar met Hem zouden kunnen wedijveren; of, alsof Hij hun de eer en het geluk misgunde, die zij door het eten van dien boom deelachtig zouden worden. Dit nu was: *a.* Eene groote beleediging van God, de gruwelijkste smaad, die Hem aangedaan kon worden; een smaad van Zijne macht, alsof Hij Zijne schepselen vreesde, en nog veel meer een smaad van Zijne goedheid, alsof Hij het werk Zijner handen haatte, en hen, die Hij gemaakt had, niet gelukkig wilde zien. Zal dan nu de beste onder de menschen het vreemd of ongehoord vinden, als hij verkeerd voorgesteld en kwaad van hem gesproken wordt, wanneer dit toch met God zelf is geschied? Gelijk Satan de verklager der broederen is voor God, zoo verklaagt hij God voor de broederen; aldus zaait hij oneenigheid en is de vader van hen, die dat doen. *b.* Het was een uiterst gevaarlijke strik voor onze eerste ouders, daar het strekte om hunne genegenheid voor God te doen ophouden, en hen aldus van hunne trouw te doen aflaten. Aldus trekt de duivel nog de menschen in zijn belang door hun harde gedachten van God in te blazen, en hun eene valsche hoop voor te spiegelen op voordeel en gewin door de zonde. Laat ons dan, in tegenstand van hem, altijd goed van God denken, als het beste goed, en kwaad denken van de zonde, als het ergste van alle kwaad, laat ons den duivel weerstaan, en hij zal van ons vlieden.

6. En de vrouw zag, dat die boom goed was tot spijze, en dat hij een lust was voor de oogen, ja een boom, die begeerlijk was om verstandig te maken; en zij nam van zijne vrucht, en at; en zij gaf ook haren man met haar, en hij at. 7. Toen werden hun beider oogen geopend, en zij werden gewaar, dat zij naakt waren; en zij hechtten vijgeboombladeren te zamen, en maakten zich schorten. 8. En zij hoorden de stem des Heeren Gods, wandelende in den hof, aan den wind des daags. Toen verborg zich Adam en zijne vrouw voor het aangezicht des Heeren Gods, in het midden van het geboomte des hofs.

Hier zien wij waar Eva's onderhandeling met den verzoeker op uitliep; Satan bereikt ten laatste zijn doel, door zijne listen heeft hij de vesting genomen. God heeft de gehoorzaamheid onzer eerste ouders op de proef gesteld door hun den boom der kennis te verbieden, en Satan

is het, om zoo te zeggen, eens met God, stemt in met de proefneming, en juist daarmede onderneemt hij het om hen tot overtreding te verleiden. Hier zien wij hoe hij heeft overmocht daar God dit om wijze en heilige doeleinden heeft toegelaten.

I. Wij hebben hier de beweegredenen, die hen tot de overtreding gebracht hebben. De vrouw, door des verleiders listigen toeleg bedrogen, was de eerste in de overtreding, 1 Tim. 2 : 14. Zij was de eerste in de schuld, en het was het gevolg van hare overlegging, of liever van hare onnadenkendheid.

1. Zij zag geen kwaad in dezen boom, niet méér dan in de anderen. Van al de overige vruchtboomen, waarmede de hof van Eden beplant was, was gezegd, dat zij *begeerlijk voor het gezicht, en goed ter spijze* waren, Hoofdst. 2 : 9. Nu was deze in haar oog gelijk aan de anderen, hij scheen even goed ter spijze als iedere andere boom, en in de kleur van zijne vruchten zag zij niets, dat dood of gevaar dreigde. Hij was even begeerlijk voor het gezicht als de anderen, en dus: „Wat kwaad kon het hun doen? Waarom zou die boom hun méér verboden zijn dan de anderen?" Als de gedachte post vat, dat er in verboden vrucht niet méér kwaad is dan in andere vruchten, dan ligt de zonde aan de deur, en draagt Satan de overwinning weg. Ja hij scheen haar misschien nog beter ter spijze dan de anderen, aangenamer van smaak, voedzamer voor het lichaam, en in haar oog was hij begeerlijker dan al de anderen. Dikwijls vallen wij in een' strik door eene ongeregelde begeerte naar bevrediging onzer zinnen. Of, indien er al niets méér uitlokkends in was dan in de anderen, werd die vrucht toch zoo veel te meer begeerd, wijl zij verboden was. Of dit nu al of niet zoo in *haar* was, wij bevinden, dat er in *ons* (dat is: in ons vleesch, in onze verdorvene natuur) een zonderlinge geest van tegenspraak is, *Nitimur in vetitum — Wij begeeren het verbodene.*

2. Zij stelde zich voor, dat er in dezen boom meer kracht was dan in al de overigen, dat het een boom was, die niet slechts niet gevreesd behoefde te worden, maar dat hij *begeerlijk was om verstandig te maken*, en daarin al de andere boomen overtrof. Dit *zag* zij, dat is: zij bemerkte en begreep het door hetgeen de duivel haar gezegd had; en sommigen denken, dat zij den slang van dien boom zag eten, en dat hij haar zeide, dat hij daardoor het vermogen van de spraak en der rede had verkregen, waaruit zij toen zijne kracht begreep om verstandig te maken, en bewogen was om te denken: „Als hij een redeloos dier verstandig kan maken, waarom zou hij dan een redelijk wezen niet Goddelijk kunnen maken?" Zie hier hoe de begeerte naar onnoodige kennis onder het verkeerd begrip van wijsheid, schadelijk en verwoestend blijkt te zijn voor velen. Onze eerste ouders, die zoo veel wisten, hebben dit niet geweten: dat zij genoeg wisten. Christus is een Boom, begeerlijk om verstandig te maken, Coll. 2 : 3; 1 Cor. 1 : 30. Laten wij door het geloof ons met Hem voeden, teneinde wijs te worden tot zaligheid. In het hemelsche paradijs zal de boom der kennis geen verboden boom zijn, want dáár zullen wij kennen, gelijk wij gekend zijn. Laat ons daarom verlangen dáár te zijn, en intusschen *niet wandelen in dingen, die ons te groot en te wonderlijk zijn*, noch begeeren *wijs te zijn boven hetgeen geschreven is.*

II. De sporten op de ladder der zonde, geene sporten opwaarts, maar afwaarts naar den afgrond, naar de hel.

1. *Zij zag.* Zij had hare oogen moeten afwenden om geene ijdelheid te zien; maar zij leidt zich in verzoeking door met genoegen op de verbodene vrucht te zien. Zeer veel zonde komt tot ons in door het oog. Door deze vensteren werpt Satan zijne vurige pijlen, die het hart treffen en vergiftigen. Het oog doet het hart aan met schuld, zoowel als met smart. Laat ons daarom met den Godvruchtigen Job een verbond maken met onze oogen, om datgene niet te zien hetwelk ons in gevaar brengt om het te begeeren, Spr. 23 : 31; Matth. 5 : 28. Laat de vreeze Gods ons altijd een deksel der oogen zijn, Hoofdst. 20 : 16.

2. *Zij nam.* Het was hare eigene daad en handeling. De duivel heeft de vrucht niet genomen en in haren mond gelegd tegen haren zin en wil in, maar zij zelve nam haar. Satan kan verzoeken, maar niet dwingen, niet noodzaken; hij kan ons bewegen ons zelven nederwaarts te werpen, maar hij kan ons niet nederwerpen, Matth. 4 : 6. Eva's nemen was stelen, zooals Achan's nemen van het verbannene, nemende hetgeen, waarop zij geen recht had. Gewis moet zij het met bevende hand genomen hebben.

3. *Zij at.* Toen zij zag, was zij misschien niet voornemens te nemen, of, toen zij nam, niet voornemens te eten, maar het eindigde er mede. De weg der zonde gaat afwaarts, de mensch kan op dat hellend vlak niet staan blijven, wanneer hij wil. Het begin er van is als een instroomen van wateren door een wijde breuk, tot welke men niet kan zeggen: *Tot hiertoe zult gij komen en niet verder.* Daarom zullen wij wijs doen, als wij het eerste denkbeeld der zonde reeds onderdrukken. *Obsta principiis — Onderdruk* het kwaad reeds in den knop.

4. *Zij gaf ook haren man met haar.* Hij is waarschijnlijk niet bij haar geweest; toen zij door den slang verzocht werd. Indien hij wèl bij haar geweest was, hij zou voorzeker tusschenbeiden getreden zijn om de zonde te voorkomen; maar hij kwam tot haar, nadat zij gegeten had, en zij overmocht bij hem, dat hij ook zou eten, want het is gemakkelijker te leeren wat slecht is, dan te onderwijzen wat goed is. Zij gaf hem de vrucht, hem overredende met dezelfde argumenten, die de slang bij haar had gebruikt, daaraan nog toevoegende, dat zij er van gegeten had, en haar zoo weinig doodelijk vond, dat zij haar juist heel bijzonder aangenaam achtte: *gestolen wateren zijn zoet.* Zij gaf haar aan hem onder schijn van vriendelijkheid; zij wilde die heerlijke, saprijke vruchten niet alléén eten; maar in werkelijkheid was het de grootste onvriendelijkheid, die zij hem kon aandoen. Of misschien gaf zij hem de vrucht, opdat, zoo zij schadelijk mocht blijken, hij in hare ellende

zou deelen, hetgeen wezenlijk een zeer onvriendelijk aanzien heeft, en toch wel zonder moeite verondersteld kan worden als gekomen te zijn in het hart van eene vrouw die verboden vruchten gegeten had. Zij, die zich zelven kwaad hebben gedaan, zijn gewoonlijk gaarne bereid om ook anderen over te halen hetzelfde te doen. Evenals de duivel, was Eva niet zoodra eene zondares, of zij was ook eene verleidster.

4. *Hij at*, overreed en overwonnen door het aandringen zijner vrouw. Het is nutteloos te vragen: „Wat zou er het gevolg van zijn geweest, indien Eva alléén had gezondigd?" Gods wijsheid — daarvan zijn wij zeker — zou de moeielijkheid naar recht en billijkheid hebben opgelost, maar helaas! zoo stond de zaak niet: ook Adam heeft gegeten. „En welk groot kwaad stak daar nu in?" vraagt het verdorven, vleeschelijk verstand. Welk kwaad? Er stak ongeloof in aan het woord van God, en vertrouwen in het woord van den duivel, eene begeerte naar de eer, die niet van God komt; afgunst van Gods volmaaktheden, en een toegeven aan de lusten van het lichaam. Door den boom des levens te veronachtzamen, van welks vruchten hem vergund was te eten, en te eten van den boom der kennis, die hem verboden was, heeft hij duidelijk minachting aan den dag gelegd voor de gunsten, die God hem geschonken had, en voorkeur gegeven aan die, welke God niet geschikt voor hem achtte. Hij wilde zijn eigen lotsbestemmer, zijn eigen meester zijn, hij wilde *hebben* wat hem behaagde, en *doen* waar hij lust in had; in één woord, zijne zonde was ongehoorzaamheid, Rom. 5 : 19, ongehoorzaamheid aan een duidelijk, gemakkelijk na te komen, en uitdrukkelijk gebod, waarvan hij waarschijnlijk wel wist, dat het een gebod was om hem op de proef te stellen. Hij zondigt tegen groote kennis, tegen vele zegeningen en gunsten, tegen licht en liefde, het helderste licht en de dierbaarste liefde, waar ooit een zondaar tegen gezondigd heeft. Hij had geene verdorvene natuur in zich, die hem er toe bracht, maar eene vrijheid van wil, die niet tot slavernij was gebracht, hij was in zijn volle kracht, niet verzwakt of verminderd. Hij is spoedig ter zijde afgeweken. Sommigen denken, dat hij viel op den dag toen hij gemaakt was, maar ik zie niet in, hoe dit er mede bestaanbaar is, dat God aan het einde van dien dag alles *zeer goed* verklaard heeft.

Anderen denken, dat hij op den sabbatdag gevallen is; hoe beter de dag, hoe slechter de daad. Zeker is het, dat hij zijne oprechtheid slechts zeer kort bewaard heeft, in waarde zijnde, volhardde hij niet in dien staat. Maar wat zijne zonde het meest verzwaarde, was dat hij geheel zijn nageslacht in de zonde verwikkeld, en daardoor in het verderf gestort heeft. Daar God hem gezegd had, dat zijn geslacht de aarde zal vervullen, moet hij voorzeker geweten hebben, dat hij als openbaar persoon stond, en dat zijne ongehoorzaamheid noodlottig zou zijn voor geheel zijn zaad, en indien dit zoo was, dan was het voorzeker het grootste verraad, zoowel als de grootste wreedheid, die ooit gepleegd was. De geheele menschelijke natuur in onze eerste ouders vervat zijnde, kon zij van nu voortaan slechts door hen overgebracht worden onder eene smet van schuld en van oneer en eene erfelijke krankheid van zonde en bederf. Kunnen wij dan zeggen, dat er in Adams zonde weinig kwaad was gelegen?

III. De onmiddellijke gevolgen der overtreding. Schaamte en vrees grepen de misdadigers aan, *ipso facto — door de daad zelve*, dezen zijn met de zonde in de wereld gekomen en gaan er nog altijd mede vergezeld.

1. Ongezien werden zij door schaamte bevangen, vers 7, waar wij opmerken: *a.* De sterke overtuiging van zonde, van kwaad, in hun eigen hart. *Hun beider oogen werden geopend.* Dat is niet bedoeld van hunne lichamelijke oogen; die waren te voren reeds geopend, zooals hieruit blijkt, dat de zonde er door in kwam. Jonathans oogen werden verlicht door verbodene spijze te nuttigen, 1 Sam. 14 : 27, dat is: hij werd er door verkwikt en versterkt; maar zoo was het niet met de hunnen. Ook is het niet bedoeld van eenigerlei vordering, die zij maakten in ware kennis, maar de oogen van hun geweten werden geopend, hun hart sloeg hen om hetgeen zij gedaan hadden. Thans, nu het te laat is, zien zij de dwaasheid in van verbodene vrucht te eten. Zij zagen het geluk, de zaligheid, waarvan zij nu vervallen waren, en de ellende, waarin zij zich hadden gestort. Zij zagen, dat een liefderijk God getergd was, dat Zijne genade en gunst waren verbeurd, dat Zijn beeld en gelijkenis in hen verloren, hunne heerschappij over de dieren weg was. Zij zagen hunne natuur verdorven, ontaard; zij gevoelden eene ontsteltenis in hun eigen hart, waarvan zij zich te voren niet bewust zijn geweest. Zij zagen eene wet in hunne leden, strijd voerende tegen de wet huns gemoeds, en hen gevangen nemende tot zonde en toorn. Zij zagen, evenals Bileam, toen *zijne oogen geopend waren*, Num. 22 : 31, den engel des Heeren, staande in den weg, en zijn uitgetrokken zwaard in zijne hand, en misschien zagen zij den slang, die hen bedrogen had, hen beschimpende. De tekst zegt ons: *zij werden gewaar, dat zij naakt waren*, dat is: *a.* Dat zij ontbloot waren, beroofd van al de eer en genietingen van hun' paradijsstaat, en blootgesteld aan al de ellende, die met recht van een vertoornd God verwacht kon worden; zij waren weerloos, hunne bescherming was van hen geweken. *b.* Dat zij zich schaamden, zich voor altijd schaamden voor God en de engelen. Zij zagen zich ontdaan van al hunne versierselen en eereteekenen, vervallen van hunne waardigheid, in de hoogste mate onteerd, blootgesteld aan de minachting en smaad van hemel en aarde, en van hun eigen geweten. Zie hier nu: *Ten eerste.* Welk eene oneer en verontrusting de zonde is; zij sticht onheil overal, waar zij wordt toegelaten, zet de menschen tegen elkander op, verstoort hun' vrede en bederft al hun genot. Vroeg of laat zal zij schaamte brengen, hetzij de schaamte van oprecht berouw, die eindigt in heerlijkheid, of die schande en eeuwige versmaadheid, waartoe de goddeloozen zullen ontwaken op den grooten dag;

zonde is eene versmaadheid voor ieder. *Ten tweede.* Welk een bedrieger Satan is. Hij zeide tot onze eerste ouders, toen hij hen bedroog, dat *hunne oogen geopend zouden worden*, en dat waren zij ook, maar niet zooals zij het begrepen; zij werden geopend voor hunne schande en hun leed, niet tot hunne eer en voordeel. De boosaardigste, schadelijkste leugenaars verontschuldigen zich dikwijls hiermede, dat zij slechts dubbelzinnige woorden gebruiken, maar God zal die verontschuldiging niet aannemen. *a.* Het armzalige hulpmiddel, waarmee zij hunne overtuiging zochten te bedekken en er zich tegen te wapenen. *Zij hechtten*, of vlochten vijgeboom-bladeren *te zamen*, en, om hunne schande, ten deele ten minste, voor elkander te bedekken, *maakten zij zich schorten.* Zie hier wat gemeenlijk de dwaasheid is van hen, die gezondigd hebben. *a.* Zij zijn méér bezorgd om hun aanzien voor de menschen op te houden, dan om van God vergeving te erlangen. Zij zijn traag om hunne zonde te belijden, en zeer ijverig om haar te bedekken, zooveel zij slechts kunnen. *Ik heb gezondigd, eer mij toch. b.* Dat de verontschuldigingen, die de menschen aanvoeren om hunne zonde te bedekken of te verkleinen, ijdel en beuzelachtig zijn, zooals de schorten van vijgebladeren; zij maken de zaak niet beter, maar wèl erger; de schande, aldus bedekt, wordt nog schandelijker, maar aldus zijn wij allen geneigd, *gelijk Adam onze overtredingen te bedekken*, Job 31 : 33.

2. Na het eten van de verbodene vrucht werden zij terstond door vrees bevangen, vers 8. Merk hier op *a.* Wat de oorzaak was van hunne vrees: *Zij hoorden de stem van den Heere God wandelende in den hof aan den wind des daags.* Het was de nadering van den Rechter, die hen verschrikte, en toch kwam Hij op zulk eene wijze, dat alleen schuldige gewetens er beducht voor konden zijn. Het wordt verondersteld, dat Hij in menschelijke gedaante kwam, en dat Hij, die toen de wereld oordeelde, dezelfde was, die de wereld ten laatsten dage zal oordeelen, nl. de *Man, dien God daartoe verordend heeft.* Hij verscheen hun nu (naar het schijnt) in geene andere gestalte of gelijkenis, dan die, waarin zij Hem gezien hebben, toen Hij hen in het paradijs zette, want Hij kwam om hen van zonde te overtuigen en te verootmoedigen, niet om hen te ontstellen en te verschrikken. Hij kwam in den hof, niet onmiddellijk voor hunne oogen nederdalende van den hemel, zooals later op den berg Sinaï (hetzij de dikke duisternis tot Zijne tent makende, of het vlammende vuur tot Zijn' wagen,) maar Hij kwam in den hof als nog altijd bereid zijnde om gemeenzaam met hen te wezen. Hij kwam wandelende, niet loopende, noch rijdende op de vleugelen van den wind, maar bedaard wandelende, traag zijnde tot toorn, ons leerende, om, al zijn wij ook nog zoo getergd en vertoornd, niet driftig en haastig te zijn, niet roekeloos, maar met bedachtzaamheid te spreken en te handelen. Hij kwam in het koele van den dag [1]), niet in den nacht, als alle verschrikking dubbel schrikwekkend is, noch op het heete van den dag, want Hij kwam niet in de hittigheid van Zijn' toorn. *Grimmigheid is bij Hem niet*, Jes. 27 : 4. Hij is hen ook niet plotseling overvallen, want zij hoorden Zijne stem op een' afstand, hun kennis gevende van Zijne komst, en waarschijnlijk was het eene stem, als het suizen eener zachte stilte, zooals die met welke Hij kwam om naar Elia te vragen. Sommigen denken, dat zij Hem hoorden, bij zich zelven sprekende over hunne zonde, en het oordeel, dat nu over hen uitgesproken zou worden, wellicht zooals Hij deed betreffende Israel, Hoséa 11 : 8, 9. *Hoe zoude Ik u overgeven?* Of liever zij hoorden, dat Hij hen riep, en dat Hij tot hen kwam. *b. Wat het bewijs en de uitwerking* was van hunne vrees. *Zij verborgen zich voor het aangezicht van den Heere God.* Eene treurige verandering! Eer zij gezondigd hadden, zouden zij, als zij de stem van den Heere God gehoord hadden tot hen komende, Hem tegemoet zijn geloopen, en met ootmoedige blijdschap Zijn genaderijk bezoek welkom hebben geheeten. Maar nu was het anders. God was eene verschrikking voor hen geworden; hun eigen geweten beschuldigde hen, en stelde hun hunne zonde voor in hare ware kleuren; hunne vijgebladeren waren hun niet nut, deden hun geen dienst. God was als een vijand tegen hen uitgetogen, en de gansche schepping was in oorlog met hen, en zij kenden nu nog geen Middelaar tusschen hen en een vertoornd God, zoodat hun niets overbleef dan eene schrikkelijke verwachting des oordeels. In deze vreeze verborgen zij zich onder de struiken; overtreden hebbende, vluchtten zij. Zich schuldig wetende, durfden zij geen verhoor te ondergaan, maar vloden voor de gerechtigheid. Zie hier: *a.* De leugen van den verleider, en het bedrog van zijne verzoekingen. Hij beloofde hun veiligheid, en nu kunnen zij niet eens *denken* veilig te wezen. Hij zeide, dat zij niet zouden sterven, en toch zijn zij nu genoodzaakt te vluchten om huns levens wil. Hij beloofde hun, dat zij bevorderd, verhoogd zouden worden, maar zij zien zich vernederd, verlaagd, nooit schenen zij zich zelven zoo klein toe als nu. Hij beloofde hun, dat zij kennis zouden hebben, maar zij zien zich bedremmeld en in verwarring, en weten niet eens waar zij zich zullen verbergen. Hij beloofde hun, dat zij als goden zullen zijn, groot en stoutmoedig, maar zij zijn als betrapte misdadigers, sidderend, bleek, vurig wenschende te kunnen ontkomen: zij wilden geene onderdanen zijn, en nu zijn zij gevangenen. *b.* De dwaasheid van zondaren, om het mogelijk en begeerlijk te achten om zich voor God te verbergen: kunnen zij zich verbergen voor den Vader der lichten? Psalm 139 : 7 enz., Jer. 23 : 24. Willen zij zich onttrekken aan de Bron des lichts, die alleen hulp en zaligheid kan geven? Jona 2 : 8. *c.* De vrees, die gepaard gaat met de zonde. die vrees en ontzetting voor Gods verschijning, de beschuldigingen van het geweten, het naderen van benauwdheid, de aanvallen van de mindere schepselen en de vreeze voor den dood, die aan alle menschen gemeen is, het is alles het

1) Naar de Engelsche overzetting.

gevolg der zonde. Adam en Eva, die deelgenooten waren in de zonde, waren ook deelgenooten in de schaamte en de vrees, die er van vergezeld gingen, en ofschoon zij hand aan hand gingen (die handen waren nog zoo kort te voren ineen gelegd in hun huwelijk) konden zij elkander toch niet versterken of vertroosten, ja voorwaar! *moeielijke vertroosters* zijn zij voor elkander geworden!

9. En de Heere God riep Adam, en zeide tot hem: Waar zijt gij? 10. En hij zeide: Ik hoorde uwe stem in den hof, en ik vreesde, want ik ben naakt; daarom verborg ik mij.

Wij hebben hier de aanklacht tegen deze vluchtelingen voor den rechtvaardigen Rechter van hemel en aarde, die, hoewel Hij aan geene formaliteiten is gebonden, toch met alle mogelijke eerlijkheid te werk gaat, *opdat Hij rechtvaardig zij in Zijn spreken.*

I. De verrassende vraag, waarmede God Adam vervolgde en staande hield: *Waar zijt gij?* Niet alsof God niet wist waar hij was, maar aldus wil Hij de rechtshandeling tegen hem aanvangen. Sommigen maken het tot eene klagende vraag. „Arme Adam, wat is er van u geworden?" *„Hoe zijt gij uit den hemel gevallen, o morgenster, gij zoon des dageraads!* Gij, die Mijn vriend en gunstgenoot zijt geweest, voor wien Ik zoo veel gedaan heb, en nog zoo veel meer gedaan zou hebben, hebt gij Mij verlaten en u zelven in het verderf gestort? Is het hiertoe gekomen?" Maar het is veeleer eene verwijtende vraag, om hem van zonde te overtuigen en te verootmoedigen. *Waar zijt gij?* Niet: In welke *plaats*, maar: In welk een *toestand* zijt gij. „Is dit alles wat gij verkregen hebt door van de verbodene vrucht te eten?" Merk op: *a.* Zij, die van God zijn afgedwaald, behooren met ernst na te gaan waar zij nu zijn. Zij zijn ver weg van alle goed, in het midden hunner vijanden, in de slavernij van Satan, en op den breeden weg naar het verderf. Dit navragen naar Adam kan beschouwd worden als een genaderijk achternagaan van hem ten einde hem weder te brengen. Indien God hem niet geroepen had, ten einde hem weder terug te brengen, dan zou zijn toestand even hopeloos zijn geweest als die der gevallen engelen. Dit verloren schaap zou eindeloos voortgedwaald zijn, indien de goede Herder het niet had gezocht, om het weder te brengen, en er hem daarom aan herinnerd had, waar hij was, dáár namelijk, waar hij niet moest wezen, en waar hij noch gerust noch gelukkig kon zijn. *b.* Indien de zondaars slechts willen bedenken waar zij zijn, dan zullen zij niet rusten vóór zij wederkeeren tot God.

2. Het sidderende antwoord, dat Adam gaf op deze vraag, vers 10. *Ik hoorde Uwe stem in den hof, en ik vreesde.* Hij bekent zijne schuld niet, en toch bekent hij haar in werkelijkheid, door zijne schaamte en zijne vrees te bekennen. Maar het is de gewone fout en dwaasheid van hen, die eene booze daad gedaan hebben, om, als zij dieswege ondervraagd worden, niet méér te bekennen, dan hetgeen zóó openbaar is, dat zij het niet kunnen ontkennen. Adam was bevreesd, omdat hij naakt was; niet slechts ongewapend, en daarom bevreesd om met God te strijden, maar ongekleed, en daarom zoo zeer bevreesd om voor Hem te verschijnen. Wij hebben reden te vreezen, om tot God te naderen, als wij niet bekleed zijn *met*, en beschut zijn *door* de gerechtigheid van Christus, want niets anders dan deze zal ons tot wapenrusting kunnen strekken. Laat ons daarom *den Heere Jezus Christus aandoen*, en dan met nederige vrijmoedigheid toegaan.

11. En Hij zeide: Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt? Hebt gij van dien boom gegeten, van welken Ik u gebood, dat gij daarvan niet eten zoudt? 12. Toen zeide Adam: De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van dien boom gegeven, en ik heb gegeten. 13. En de Heere God zeide tot de vrouw: Wat is dit, dat gij gedaan hebt? En de vrouw zeide: Die slang heeft mij bedrogen, en ik heb gegeten.

Wij zien hier dat de overtreders schuldig worden bevonden, door hunne eigene bekentenis, terwijl zij toch nog pogen hunne fout te verontschuldigen en te verkleinen; zij konden wat zij gedaan hadden, niet bekennen en rechtvaardigen, maar zij bekennen en bewimpelen het, stellen het verzacht voor. Merk op:

I. Hoe hunne bekentenis van hen afgedwongen werd. God vroeg aan den man, vers 11: *Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt?* „Hoe zijt gij u bewust geworden van uwe naaktheid als van uwe schande?" *Hebt gij van den verboden boom gegeten?* Hoewel God al onze zonden weet, wil Hij ze toch van ons weten, Hij eischt er eene eerlijke bekentenis van, niet opdat Hij er door ingelicht zal worden, maar opdat wij zullen worden verootmoedigd. Bij dit onderzoek herinnert God hem aan het gebod, dat Hij hem had gegeven: „Hebt gij van den boom gegeten, van welken Ik u gebood, Ik, uw Maker, Ik, uw Meester, Ik, uw Weldoener, dat gij daarvan niet eten zoudt?" De zonde zal het duidelijkst, en het meest als zondig gezien worden in den spiegel van het gebod, daarom houdt God dien spiegel voor aan Adam, en ook wij moeten er ons aangezicht in zien. De vraag aan de vrouw, vers 13, luidde: *Wat is dit, dat gij gedaan hebt?* „Wilt ook gij uwe schuld erkennen, en er bekentenis van afleggen? En wilt gij zien welk eene booze daad het was?" Het betaamt hun, die zelven verbodene vruchten gegeten hebben, en inzonderheid hun, die anderen verleid hebben om het ook te doen, ernstig na te denken over hetgeen zij gedaan hebben. Door verbodene vruchten te eten hebben wij een grooten en genadigen God beleedigd, eene billijke en rechtvaardige wet overtreden, een heilig en plechtig verbond geschonden, en, door Gods gunst te verbeuren, onrecht gedaan aan onze kostelijke ziel, ons blootgesteld aan Zijn' toorn en vloek. Door anderen er toe te verleiden, doen wij het werk des duivels, maken wij ons schuldig aan anderer menschen zonde,

en noodzakelijkerwijs ook aan hun verderf. *Wat is dit, dat wij gedaan hebben?*

II. Hoe zij in hunne belijdenis van de misdaad haar verkleind hebben. Het was nutteloos zich als *niet schuldig* te verklaren; hun gelaat, hunne houding, getuigden tegen hen, daarom worden zij hunne eigene beschuldigers. *Ik heb gegeten,* zegt de man. „Ook ik heb gegeten", zegt de vrouw, want als God oordeelt, zal Hij overwinnen. Maar die bekentenissen zien er niet uit als boetvaardige bekentenissen, want, in stede van de zonde te verzwaren, en er zich voor te schamen, verontschuldigen zij de zonde, en leggen er de schuld en de schande van op anderen.

1. Adam legt al de schuld er van op zijne vrouw. „Zij gaf mij van den boom, en drong mij er van te eten, hetgeen ik alleen deed om haar genoegen te doen", eene beuzelachtige verontschuldiging. Hij had haar behooren te onderwijzen, maar had niet door haar onderwezen moeten worden, en het was niet moeielijk te beslissen door wien van beiden hij zich moet laten leiden en besturen, door zijn God, of door zijne vrouw. Leer hieruit om nooit tot zonde gebracht te worden door hetgeen ons niet af zal helpen van het oordeel; laat niet datgene ons steunen in het bedrijven van kwaad, dat ons niet zal verdedigen voor het gericht. Laten wij dus nooit toegeven aan het dringen van anderen om tegen ons geweten te handelen, nooit God mishagen, om den besten vriend, dien wij in de wereld hebben, te behagen. Maar dit is er nog niet eens het ergste van; hij geeft niet alleen de schuld aan zijne vrouw, maar drukt zich daarbij uit op eene wijze, die eene stilzwijgende afkeuring van God zelven te kennen geeft. „Het is de vrouw die Gij mij gegeven hebt, gegeven hebt om bij mij te zijn als mijne gezellin, mijne leidsvrouw en mijne bekende; zij gaf mij van den boom, anders zou ik er niet van gegeten hebben." Aldus geeft hij te kennen, dat God medeplichtig was aan zijne zonde; Hij gaf hem de vrouw, en zij gaf hem de vrucht; zoodat hij haar bijna uit Gods hand heeft ontvangen. Er is in hen, die verzocht zijn, eene vreemde neiging om te zeggen, dat zij van God verzocht zijn, alsof ons misbruik van Gods gaven ons verbreken van Gods wet kon verontschuldigen. God geeft ons rijkdom, eer, vrienden en betrekkingen, opdat wij Hem met blijdschap zouden dienen in het genieten er van; maar als wij er aanleiding uit nemen om tegen Hem te zondigen, dan moeten wij, in plaats van de Voorzienigheid te laken, omdat zij ons in dien toestand geplaatst heeft, ons zelven laken wegens het verderven der genaderijke doeleinden, die God er mede gehad heeft voor ons.

2. Eva legt de geheele schuld op den slang: *Die slang heeft mij bedrogen.* Zonde is een wicht, dat niemand als het zijne wil erkennen — een teeken en bewijs, dat het iets schandelijks is, Zij, die bereid genoeg zijn om het genot en het voordeel der zonde te nemen, zijn heel weinig genegen om er de schuld en de schande van op zich te nemen. „De slang, dat listige schepsel, dat Gij gemaakt hebt, waaraan Gij toegestaan hebt tot ons in het paradijs te komen, die bedroog mij," of *deed mij dwalen;* want onze zonden zijn onze dwalingen. Leer hieruit: *a.* Dat Satans verzoekingen allen bedriegerijen zijn, zijne argumenten misleidingen; als hij fraai spreekt, geloof hem niet. De zonde bedriegt ons, en door ons te bedriegen misleidt zij ons. Het is door de bedriegelijkheid der zonde, dat het hart verhard wordt, Zie Rom. 7 : 11; Hebr. 3 : 13. *b.* Dat hoewel Satans list ons tot zonde gebracht heeft, dit ons toch niet voor het bedrijven der zonde zal verontschuldigen; hoewel *hij* de verzoeker is, zijn *wij* toch de zondaren, en inderdaad is het onze eigene begeerlijkheid, waardoor wij afgetrokken en verlokt worden, Jak. 1 : 14. Laat het daarom onze smart en onze verootmoediging vanwege de zonde niet verminderen, dat wij er toe verlokt werden; veeleer moet het onzen toorn tegen ons zelven vermeerderen, dat wij ons hebben laten verlokken door zulk een bekenden bedrieger en gezworen vijand. En dit is nu alles wat de gevangenen voor de balie te zeggen hebben, waarom geen vonnis over hen uitgesproken, en volgens de wet aan hen voltrokken moet worden, en dit alles is zoo goed als niets, en in sommige opzichten erger dan niets.

14. Toen zeide de Heere God tot dien slang: Dewijl gij dit gedaan hebt, zoo zijt gij vervloekt boven al het vee, en boven al het gedierte des velds. Op uwen buik zult gij gaan, en stof zult gij eten, alle de dagen uws levens. 15. En Ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen deze vrouw, en tusschen uw zaad en tusschen haar zaad. Datzelve zal u den kop vermorzelen, en gij zult het de verzenen vermorzelen.

Daar nu de gevangenen schuldig zijn bevonden door hunne eigene bekentenis, behalve nog door de onfeilbare, persoonlijke kennis van den Rechter, gaat God er nu onmiddellijk toe over — niets van gewicht aangevoerd zijnde om het te verhinderen — om het vonnis uit te spreken. En in deze verzen begint Hij waar de zonde is begonnen, nl. met den slang. God heeft den slang geen verhoor afgenomen, hem niet gevraagd wat hij gedaan heeft, of waarom hij het gedaan heeft, maar hem onmiddellijk gevonnist.

1. Omdat hij reeds schuldig was bevonden aan rebellie tegen God, en zijne boosaardigheid openbaar was, niet aan het licht gebracht door een geheim onderzoek, maar openlijk erkend en uitgesproken, zooals die van Sodom.

2. Omdat hij voor altijd uitgesloten was van alle hoop op genade en vergeving; waarom zou dan iets gezegd worden om *hem* van zonde te overtuigen en te verootmoedigen, die toch geene plaats voor berouw zou vinden? Zijne wonde was niet gepeild, omdat zij niet genezen moest worden. Sommigen denken, dat de toestand der gevallen engelen niet hopeloos en hulpeloos verklaard was, vóór het oogenblik, dat zij den mensch tot opstand verleid hebben.

Het vonnis over den verleider uitgesproken, kan beschouwd worden:

I. Als neerkomende op den slang, het redelooze dier, waar Satan gebruik van heeft gemaakt, en dat, evenals de overigen, gemaakt was ten dienste van den mensch, maar nu misbruikt werd om hem te schaden. Ten einde dus ongenoegen te betuigen tegen de zonde en naijver wegens de geschondene eer van Adam en Eva, laat God een vloek en smaad komen op den slang, en laat hem *zuchten, bezwaard zijnde,* 2 Cor. 5 : 4. Des duivels werktuigen moeten deelen in des duivels straf; zoo zullen de lichamen der boozen, hoewel zij slechts wapenen der ongerechtigheid zijn, deelen in de eeuwige pijniging der ziel, de voornaamste werkster, die deze wapenen der ongerechtigheid gebruikt. Zelfs de os, die een' mensch doodde, moest gesteenigd worden, Exodus 21 : 28, 29. Zie hier, hoe God de zonde haat, en inzonderheid hoe groot Zijn misnoegen is op hen, die anderen tot zonde verleiden. Het is een altijddurend brandmerk op Jerobeams naam, dat *hij Israel deed zondigen.* Nu wordt,

1. De slang hier onder den vloek van God gelegd: *Gij zijt vervloekt boven al het vee;* zelfs de kruipende dieren waren door God gezegend, toen Hij ze gemaakt heeft, Hoofdst. 1 : 22; maar de zonde heeft den zegen in een vloek verkeerd. De slang *was listiger dan al het gedierte des velds,* vers 1, en hier: *vervloekt boven al het vee en boven al het gedierte des velds.* Ongeheiligde schranderheid wordt loosheid, of list, en blijkt dikwijls een groote vloek te zijn voor den mensch; en hoe listiger de menschen zijn om kwaad te doen, hoe meer onheil zij teweegbrengen, en bijgevolg zullen zij dan ook des te zwaarder oordeel ontvangen. Listige verleiders zijn de meest gevloekte schepselen onder de zon.

2. Hij wordt hier onder des menschen smaad en vijandschap gelegd. *a.* Hij zal altijd als een laag, verachtelijk wezen worden beschouwd, een geschikt voorwerp van afgrijzen en verachting. *Op uwen buik zult gij gaan,* niet langer op voeten, of half recht op, maar gij zult kruipen, uw buik klevende aan de aarde," (eene uitdrukking om een uiterst lagen, ellendigen toestand aan te duiden, Psalm 44 : 26), „en gij zult niet vermijden stof te eten met uwe spijze." Zijne misdaad was, dat hij Eva verleidde om te eten wat zij niet moest eten; zijne straf was, dat hij genoodzaakt werd te eten wat hij niet wilde eten. *Stof zult gij eten,* waardoor niet slechts een lage, verachtelijke toestand wordt aangeduid, maar een lage, armzalige geest. Van hen, wier moed van hen geweken is, wordt gezegd, dat zij *stof zullen lekken als de slang,* Micha 7 : 17. Hoe treurig is het, dat de vloek over den slang, de keus is van den wereldling, wiens aard het is te *hijgen naar het stof der aarde!* Amos 2 : 7. Dezen verkiezen hunne eigene bedriegerijen, en zoo zal dan ook hun oordeel wezen. *b.* Hij moet voor altijd als een venijnig, schadelijk wezen beschouwd worden, een voorwerp van haat en verfoeiing: *Ik zal vijandschap zetten tusschen u en deze vrouw.* De lagere schepselen gemaakt zijnde ten behoeve van den mensch, was het een vloek voor diegenen onder hen, die tegen den mensch gekeerd werden, en tegen wie de mensch gekeerd werd, en dit is een deel van den vloek over den slang. De slang is schadelijk voor den mensch, vermorzelt dikwijls zijne verzenen, omdat hij niet hooger reiken kan, er wordt nota genomen van zijn bijten van de verzenen des paards, Hoofdst. 49 : 17. Maar de mensch zegeviert over den slang, en vermorzelt zijn kop, dat is: brengt hem eene doodelijke wonde toe, het er op toeleggende om geheel het adderengebroedsel uit te roeien. Het is de uitwerking van den vloek over den slang, dat dit schepsel, hoewel listig, en hoogst gevaarlijk, er toch niet in slaagt (hetgeen wél het geval zou wezen, als God er hem de opdracht toe gaf) om het menschdom te verderven. Maar die vreeze voor slangen is zeer verminderd door deze belofte van God aan Zijn volk, Psalm 91 : 13, *Op den fellen leeuw en de adder zult gij treden,* en die van Christus aan Zijne discipelen, Markus 16 : 18: *Slangen zullen zij opnemen,* getuige Paulus, die ongedeerd bleef door de adder, die zijne hand had gevat. Merk hier op, dat de slang en de vrouw even te voren in gemeenzaam en vriendelijk gesprek met elkander zijn geweest over de verbodene vrucht en dat er eene verwonderlijke overeenstemming tusschen hen heerschte, maar nu zijn zij in onverzoenlijke vijandschap met elkander. Zondige vriendschap zal, met recht, in doodelijke vijandschap eindigen. Zij, die zich samen vereenigen in boosheid, zullen niet lang vereenigd blijven.

II. Het vonnis kan beschouwd worden, als gericht tegen den duivel, die slechts gebruik maakte van den slang als zijn voertuig bij deze verschijning, maar zelf de aanlegger was van het kwaad. Op hem, die door den mond van den slang gesproken heeft, wordt hier door de zijde van den slang een slag gericht; hij is voornamelijk bedoeld in het vonnis, dat, even als de wolk- en vuurkolom, eene duistere zijde heeft, gekeerd naar den duivel, en een verlichte zijde, gekeerd tegen onze eerste ouders en hun zaad. Het zijn groote dingen, die in deze woorden liggen opgesloten.

1. Hier wordt een eeuwigdurende smaad gelegd op dien grooten vijand van God en menschen. Onder den naam van slang wordt hij hier veroordeeld om: *a. Verlaagd en vervloekt te zijn door God.* Men veronderstelt, dat hoogmoed de zonde was, die engelen in duivelen heeft verkeerd, hetgeen hier rechtvaardiglijk gestraft wordt met eene groote verscheidenheid van vernederingen, uitgedrukt door den lagen toestand van een slang, kruipende op zijn buik, en het stof likkende. *Hoe zijt gij gevallen, o morgenster!* Hij, die boven God wilde zijn' en een' opstand tegen Hem wilde aanvoeren, wordt hier rechtvaardiglijk der verachting prijs gegeven, en ligt neder om vertreden te worden. De hoogmoed des menschen zal hem vernederen, en God zal diegenen vernederen, die zich niet willen verootmoedigen. *b. Verfoeid en verafschuwd te worden* door geheel het menschdom; zelfs diegenen, die tot zijne belangen worden overgehaald, geven toch nog voor hem te haten en te verafschuwen, en allen, die uit God ge-

boren zijn, maken het tot hunne voortdurende zorge, dat de booze hen niet zal vatten, 1 Joh. 5 : 18. Hij is hier veroordeeld tot een' staat van oorlog en onverzoenlijke vijandschap. *c. Vernietigd en ten verderve te worden gebracht ten laatste, door den grooten Verlosser*, hier aangeduid door het vermorzelen van zijn kop. Zijne listen en lagen zullen allen verijdeld worden, de macht, die hij zich wederrechtelijk heeft toegeëigend, zal gansch en al vernietigd worden, en voor eeuwig zal hij een gevangene zijn van de beleedigde eer der Goddelijke vrijmacht. Doordat hem dit *nu* gezegd werd, was hij gepijnigd vóór den tijd.

2. Hier begint een eeuwigdurende twist tusschen het koninkrijk Gods en het rijk van den duivel onder de menschen. De krijg is verklaard tusschen het zaad der vrouw en het zaad van den slang. De oorlog in den hemel tusschen Michael en den draak is nu aangevangen, Openb. 12 : 7. Het is de vrucht van deze vijandschap, dat er een voortdurende strijd gestreden wordt tusschen genade en bederf in het hart van Gods volk. Door hun bederf valt Satan hen aan, slaat hen met vuisten, zift hen. Door de oefening van hunne genade weerstaan zij hem, worstelen zij met hem, blusschen zij zijne vurige pijlen uit, noodzaken zij hem van hen te vlieden. De hemel en de hel kunnen nooit met elkander verzoend worden, evenmin als licht en duisternis, of Satan en eene geheiligde ziel, want die allen zijn tegenstrijdig met elkander. *b.* Dat er evenzeer aanhoudend strijd is tusschen de boozen en de Godvruchtigen in deze wereld. Zij, die God liefhebben, achten hen, die Hem haten, hunne vijanden te zijn, Psalm 139 : 21, 22. En al de woede en boosaardigheid van vervolgers tegen het volk Gods zijn de vrucht van deze vijandschap, die voort zal duren, zoo lang er een Godvruchtige is aan deze zijde van den hemel, en een goddelooze aan deze zijde van de hel. *Verwonder u dus niet, zoo u de wereld haat*, 1 Joh. 3 : 13.

3. Hier wordt eene genaderijke belofte gegeven van Christus, als den Bevrijder van den gevallen mensch uit de macht van Satan; hoewel gezegd tot den slang, was het toch zoo gezegd, dat onze eerste ouders het hoorden, die ongetwijfeld de wenken van genade, die hun gegeven waren, hebben begrepen, en eene deur der hope voor zich geopend zagen; want anders zou het volgende vonnis hen overstelpt hebben. Hier was het aanbreken van den Evangeliedag; niet zoodra was de wonde toegebracht, of het geneesmiddel was geschonken en geopenbaard. Hier, *in het hoofd des boeks*, zooals het woord luidt in Hebr. 10 : 7, in het begin des Bijbels, is van Christus geschreven, dat Hij *den wil Gods zou doen*. Wij hebben reden om te denken, dat onze eerste ouders en de patriarchen vóór den zondvloed door het geloof in deze belofte gerechtvaardigd en behouden werden, en tot deze belofte en het voordeel er van hebben zij geduriglijk nacht en dag God dienende verhoopt te komen. Hier wordt hun betreffende Christus kennis gegeven van drie dingen. *a.* Zijne menschwording; dat Hij zou worden *het Zaad der vrouw*, het Zaad van *deze* vrouw; daarom klimt Zijne geslachtslijst in Lukas 3 zoo hoog, dat zij Hem toont te zijn de Zoon van Adam; maar God doet aan de vrouw de eer van Hem *haar* Zaad te noemen, omdat zij het was, die door den duivel bedrogen werd, en op wie Adam de schuld had gelegd. Hierin verheerlijkt God Zijne genade, dat zij, hoewel de eerste in de overtreding, toch behouden zal worden door kinderen te baren (zooals sommigen het lezen,) dat is: door het beloofde Zaad, dat van haar zal afstammen, 1 Tim. 2 : 15. Hij moest ook het Zaad wezen alleen van de vrouw, eene maagd, opdat Hij niet besmet zou worden met het bederf van onze natuur. Hij was uitgezonden, *geworden uit eene vrouw*, Gal. 4 : 4, opdat deze belofte vervuld zou worden. Het is eene groote bemoediging voor zondaren, dat hun Zaligmaker *het Zaad der vrouw is, been van ons gebeente*, Hebr. 2 : 11, 14. De mensch is zondig en onrein, omdat hij *van eene vrouw geboren is*, Job 25 : 4, en daarom *zijn zijne dagen vol van onrust*, Job 14 : 1. [1]) Maar het Zaad der vrouw is voor ons zonde gemaakt en een vloek, ten einde ons van die beiden te redden. *b.* Zijn lijden en dood, waarop gewezen wordt in de uitspraak, dat Satan *Zijne verzenen zal vermorzelen*, dat is: Zijne menschelijke natuur. Satan heeft Christus verzocht in de woestijn, om Hem tot zonde te brengen; en sommigen denken, dat het Satan was, die Christus verschrikte in Zijne doodsbenauwdheid, ten einde Hem tot wanhoop te brengen. Het was de duivel, die het Judas in het hart gaf om Christus te verraden, en aan Petrus om Hem te verloochenen, en aan de overpriesters om Hem te vervolgen, aan de valsche getuigen om Hem te beschuldigen, en aan Pilatus om Hem te veroordeelen, in dit alles beoogende om, door den Zaligmaker te verdelgen, de zaligheid te vernietigen; maar het was integendeel door den dood, dat Christus *hem te niet gedaan heeft, die het geweld des doods had*, Hebr. 2 : 14. Christus' verzenen werden vermorzeld, toen Zijne voeten doorboord en aan het kruis genageld werden, en Christus' lijden gaat voort in het lijden der heiligen om Zijns naams wil. De duivel verzoekt hen, werpt hen in de gevangenis, vervolgt en doodt hen, en aldus vermorzelt Hij Christus' verzenen, daar Hij in hunne benauwdheden benauwd is. Maar het is goed, dat, terwijl de verzenen vermorzeld zijn op de aarde, het Hoofd veilig is in den hemel. *c.* Zijne overwinning hierin over Satan. Satan had nu de vrouw vertreden en over haar gejuicht; maar in de volheid des tijds zal het Zaad der vrouw verwekt worden, om wrake te doen en hem te vertreden, hem te berooven, hem gevangen te leiden en over hem te triomfeeren, Col. 2 : 15. *Hij zal zijn kop vermorzelen*, dat is: Hij zal al zijne raadslagen op niets doen uitloopen, al zijne macht vernietigen, zijn koninkrijk en zijne belangen ternederwerpen. Christus heeft Satan teleurgesteld in zijne verzoekingen, zielen uit zijne handen gered, hem uitgeworpen uit de lichamen der menschen, den sterk gewapende uit de bezitting verdreven en den roof gedeeld. Door Zijn' dood heeft Hij een nood-

1) Naar de Eng. overz.

lottigen, onherstelbaren slag toegebracht aan het rijk van den duivel, een wonde toegebracht aan den kop van het beest, die nooit genezen kan worden. Naarmate het Evangelie veld wint, *valt Satan*, Lukas 10 : 18, en hij wordt *gebonden*, Openb. 20 : 2. Door Zijne genade vertreedt Hij Satan onder de voeten Zijns volks, Rom. 16 : 20, en weldra zal Hij hem in den poel des vuurs werpen, Openb. 20 : 10. En de nederwerping van den duivel zal van het verkoren overblijfsel de volkomene en eeuwige blijdschap en heerlijkheid wezen.

16. Tot de vrouw zeide Hij: Ik zal zeer vermenigvuldigen uwe smart, namelijk uwer dracht: met smart zult gij kinderen baren; en tot uwen man zal uwe begeerte zijn, en hij zal over u heerschappij hebben.

Wij hebben hier het vonnis, uitgesproken over de vrouw wegens hare zonde. Zij is veroordeeld tot twee dingen: tot een' toestand van smart, en een' toestand van onderworpenheid, gepaste straffen voor eene zonde, waarmede zij haar zucht tot genot en haren hoogmoed bevredigd had.

I. Zij wordt in een' toestand gebracht van *smart*, waarvan slechts één bijzonderheid genoemd wordt, namelijk die, waarmede zij kinderen voortbrengt; maar hierin zijn begrepen al die indrukken van smart en angst, waarvoor het gemoed dezer zwakke sekse zoo zeer vatbaar is, en al de gewone rampen, waaraan de vrouw onderhevig is. De zonde heeft smart in de wereld gebracht, zij was het, die van deze wereld een tranendal heeft gemaakt, stortvloeden van onrust en benauwdheid over ons hoofd heeft doen komen, fonteinen van smart heeft geopend in ons hart, en aldus de wereld heeft overstroomd. Indien wij geene schuld hadden gekend, wij zouden ook geene smart hebben gekend. De barensnood, de smart bij het ter wereld brengen van kinderen, die spreekwoordelijk groot en zwaar is — spreekwoordelijk zelfs in de Schrift — is het gevolg der zonde; al de weeën, al het kermen van de in barensnood zijnde vrouw verkondigen luide wat de noodlottige gevolgen zijn der zonde: dit komt van het eten van de verbodene vrucht. Merk op:

1. De smarten worden hier gezegd *vermenigvuldigd, zeer vermenigvuldigd*, te zijn. Al de smarten van den tegenwoordigen tijd zijn dit; velen zijn de rampen, waaraan het menschelijk leven onderhevig is, van verschillenden aard, en dikwijls herhaald, de wolken keeren weder na regen. Geen wonder, dat onze smarten vermenigvuldigd zijn, als onze zonden het zijn, zonde en smart zijn tallooze kwaden. De smarten van het baren zijn vermenigvuldigd, want zij sluiten in zich, niet slechts de barensweeën, maar de ongesteldheden, die er aan voorafgaan, (het is smart der dracht) en al de kwellingen bij het zoogen, en dan: als de kinderen blijken goddeloos en dwaas te zijn, dan komt nog meer dan ooit te voren het verdriet van haar, die ze gebaard heeft. Aldus zijn de smarten vermenigvuldigd; als de eene smart voorbij is, komt eene andere in deze wereld.

2. Het is God, die onze smarten vermenigvuldigt. *Ik zal het doen.* God, als de Rechtvaardige Rechter doet het, hetgeen ons onder al onze smarten moet doen zwijgen. Hoe velen wij ook hebben te verduren, wij hebben ze allen verdiend, en nog meer; ja, God, als een teedere Vader, doet het ter onzer noodzakelijke verbetering door tuchtiging, opdat wij verootmoedigd worden vanwege de zonde, en door al onze smarten gespeend worden van de wereld. En het goede, dat wij er door verkrijgen, en de vertroosting, die wij er onder genieten, zullen overvloediglijk opwegen tegen al onze smarten, hoe zeer zij ook worden vermenigvuldigd.

II. Zij wordt tot een' toestand van *onderworpenheid* gebracht; de geheele sekse, die door de schepping met den man gelijk was, is, door de zonde zijne mindere geworden, en het is haar verboden *over den man te heerschen*, 1 Tim. 2 : 11, 12. Inzonderheid is hier de gehuwde vrouw onder de heerschappij gesteld van haren man, en zij is niet *sui juris — tot hare eigene beschikking* — waarvan wij een voorbeeld zien in de wet, Numeri 30 : 6—8, waarbij de echtgenoot gemachtigd wordt om, zoo het hem behaagt, de gelofte, door zijne vrouw gedaan, te vernietigen. Dit oordeel staat slechts gelijk met het gebod: *Gij vrouwen, zijt uwen eigenen mannen onderdanig;* maar door het inkomen der zonde is die plicht tot eene straf geworden, die hij anders niet geweest zou zijn. Indien de man niet had gezondigd, hij zou altijd met wijsheid en liefde hebben geregeerd; en indien de vrouw niet had gezondigd, zij zou altijd met ootmoed en nederigheid hebben gehoorzaamd, en dan zou de heerschappij geene grief of krenking geweest zijn; maar onze eigene zonde en dwaasheid maken ons juk zwaar. Indien Eva niet zelve verbodene vruchten had gegeten, en haar man niet verleid had om er ook van te eten, dan zou zij nooit geklaagd hebben over hare onderworpenheid, daarom moet er ook nooit over geklaagd worden, al is zij hard, maar over de zonde moet geklaagd worden, die haar zoo gemaakt heeft. Die vrouwen, welke hare mannen niet slechts verachten en hun ongehoorzaam zijn, maar over hen heerschen, bedenken niet, dat zij niet slechts eene Goddelijke wet overtreden, maar een vonnis Gods weerstaan.

Eindelijk. Merk hier op, hoe met den toorn barmhartigheid is gemengd in dit vonnis. De vrouw zal smart hebben, maar het zal wezen in het voortbrengen van kinderen, en de smart *gedenkt zij niet meer om de blijdschap dat een mensch ter wereld is geboren*, Joh. 16 : 21. Zij zal onderworpen wezen, maar het zal wezen aan haar eigen man, die haar liefheeft, niet aan een' vreemde, of een vijand. Het vonnis was geen vloek, om haar ten verderve te brengen, maar eene kastijding, om haar tot bekeering te brengen. Het was goed, dat er geene vijandschap gezet was tusschen den man en de vrouw, zooals tusschen den slang en de vrouw.

17. En tot Adam zeide Hij: Dewijl gij geluisterd hebt naar de stem uwer vrouw, en van dien boom gegeten, waar Ik u van gebood,

zeggende: Gij zult daarvan niet eten; zoo zij het aardrijk om uwentwille vervloekt; en met smart zult gij daarvan eten alle de dagen uws levens. 18. Ook zal het u doornen en distelen voortbrengen; en gij zult het kruid des velds eten. 19. In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt. Want gij zijt stof, en gij zult tot stof wederkeeren.

Wij hebben hier het vonnis over Adam, dat ingeleid wordt door het noemen van zijne misdaad, vers 17. *Dewijl gij geluisterd hebt naar de stem uwer vrouw.* Hij verontschuldigde zijne fout, door haar aan zijne vrouw te wijten. *Zij heeft haar mij gegeven*, maar God laat die verontschuldiging niet toe, zij kon hem er niet toe dwingen. Hoewel het *hare* fout was hem tot het eten er van te overreden, was het toch *zijne* fout, dat hij naar haar geluisterd heeft. Aldus zullen ten dage van Gods oordeel de beuzelachtige pleitgronden van de menschen niet slechts te niet gedaan, maar tegen hen gekeerd worden, tot grond en oorzaak worden aangeduid van hun vonnis: *Uit uwen eigen mond zal Ik u oordeelen.* God heeft in drieërlei opzicht teekenen van Zijn ongenoegen op Adam gelegd.

I. Door dit vonnis is zijne woonstede vervloekt: *het aardrijk zij vervloekt om uwentwil*, en van dien vloek is de uitwerking: dat *het hem doornen en distelen zal voortbrengen.* Hiermede wordt te kennen gegeven, dat zijne woonstede veranderd zal worden, hij zal niet langer in een onderscheiden, gezegend paradijs wonen, maar verplaatst worden naar de gewone aarde, en deze zal vervloekt zijn. De aarde, of het aardrijk, is hier genomen voor de gansche zichtbare schepping, die door de zonde van den mensch der ijdelheid onderworpen is, daar de onderscheidene deelen er van niet zoo dienstbaar zullen zijn aan de aangenaamheid en het geluk van den mensch, als waartoe zij bij hunne schepping bestemd waren, en ook geweest zouden zijn, indien hij niet gezondigd had. God heeft de aarde aan de kinderen der menschen gegeven, om hun ter aangename woonstede te zijn, maar de zonde heeft er de eigenschap van veranderd, en zij is nu om de zonde der menschen vervloekt, dat is: zij is eene onteerende woonplaats. Het duidt geringheid aan voor den mensch, dat zijn grondslag is in het stof. Zij is eene dorre onvruchtbare woonstede, hare spontane voortbrengselen zijn nu onkruid en distelen, iets dat walglijk en schadelijk is. De goede vruchten, die zij nu voortbrengt, moeten haar door het vernuft en de vlijt van den mensch ontwrongen worden. Vruchtbaarheid was haar zegen ten dienste van den mensch, Hoofdst. 1 : 11, 29, en nu is onvruchtbaarheid haar vloek tot straf van den mensch. Zij is niet meer wat zij was, toen zij geschapen werd. De zonde heeft een vruchtbaar land in zouten grond veranderd; en de mensch, als een wilde ezel geworden zijnde, heeft nu ook het lot van den wilden ezel, de wildernis is hem tot huis besteld, Job 39 : 9, en hij woont in het dorre, Psalm 68 : 7. Indien deze vloek niet ten deele opgeheven was, dan zou, voor zooveel ik weet, de aarde voor altijd onvruchtbaar geweest zijn, nooit iets anders dan distelen en doornen hebben voortgebracht. De aarde is *vervloekt*, dat is: ten verderve gewijd aan het einde des tijds, *wanneer de aarde en de werken, die daarin zijn zullen verbranden* om de zonde der menschen, van wie de mate der ongerechtigheid dan vol zal zijn, 2 Petrus 3 : 7, 10. Let echter op, hoe ook in dit vonnis barmhartigheid gemengd is:

1. Adam zelf is niet vervloekt, zooals de slang, vers 14, alleen de aarde is om zijnentwil vervloekt. God had zegeningen in hem, namelijk het heilig Zaad: *Verderf het niet, want daar is een zegen in*, Jes. 65 : 8. En er waren nog zegeningen voor hem *weggelegd*, daarom wordt hij niet terstond en direct vervloekt, maar, om zoo te zeggen, slechts uit de tweede hand.

2. Hij is nog boven den grond; de aarde opent zich niet om hem te verzwelgen, slechts is zij niet meer wat zij geweest was. Gelijk hij, niettegenstaande hij van zijne oorspronkelijke reinheid en rechtheid is vervallen, toch blijft leven, zoo blijft ook de aarde, niettegenstaande zij hare oorspronkelijke schoonheid en vruchtbaarheid heeft verloren, zijne woonstede.

3. Deze vloek op de aarde, die alle verwachting heeft afgesneden van geluk te vinden in de dingen hier beneden, kon hem er toe leiden en opwekken, om alleen van de dingen, die Boven zijn, voldoening en zaligheid te verwachten.

II. Zijne werkzaamheden en zijne genietingen zijn hem vergald.

1. Zijne werkzaamheid zal van nu voortaan een zwoegen voor hem worden, hij zal werken *in het zweet zijns aanschijns*, vers 19. Vóór hij gezondigd had was zijne bezigheid een voortdurend genot voor hem; de hof werd toen gebouwd zonder zwaar werken, of harden arbeid, en bewaard zonder ontrustende zorg; maar nu zal zijn arbeid eene vermoeienis zijn, die zijn lichaam verslijt; zijne zorg zal hem eene kwelling des geestes zijn. De vloek op de aarde, die haar onvruchtbaar maakte en doornen en distelen deed voortbrengen, maakte dat zijne werkzaamheden aan den grond veel meer moeielijkheden opleverden, en zwaar werken vorderden. Indien Adam niet had gezondigd, hij zou niet gezweet hebben. Merk hier op: *a.* Dat arbeiden onze plicht is, dien wij getrouw moeten volbrengen; wij zijn verplicht te werken, niet alleen omdat wij schepselen, maar omdat wij misdadigers zijn, het is een deel van ons vonnis, dat door luiheid op drieste wijze getrotseerd wordt. *b.* Dat onrust en vermoeienis bij ons werk de rechtvaardige straf zijn, waaraan wij ons geduldig hebben te onderwerpen, maar niet over hebben te klagen, daar zij altijd nog minder zijn dan wij verdienen. Laten wij echter door ongeregelde zorg en arbeid onze straf niet zwaarder maken dan God haar gemaakt heeft, maar er ons veeleer op toeleggen onzen last te verlichten en ons zweet af te wisschen door in alles Gods voorzienigheid op te merken en weldra onze rust te verwachten.

2. Zijn voedsel zal voortaan — in vergelijking

met hetgeen het geweest is — onaan enaam voor hem worden. *a.* De stof, waaruit zijn voedsel bestaat, is veranderd: hij moet nu *het kruid des velds eten*, en niet langer onthaald worden op de lekkernijen van den hof van Eden. Daar hij zich door de zonde als *de beesten* gemaakt heeft, *die vergaan*, wordt hij nu met hen tot een medegerechtigde op de weide gemaakt, zal hij kruid *te smaken krijgen als de ossen, totdat hij b kend zal hebben, dat de hemel heerscht.* *b.* Er is eene verandering in de manier, waarop hij het eet, *met smart*, vers 17, en *in het zweet zijns aanschijns*, vers 19, moet hij er van eten. Adam kon niet anders dan al de dagen zijns levens met smart eten, gedenkende aan de verbodene vrucht, die hij had gegeten, en de schuld en de schande, die hij er door op zich geladen heeft. Merk hier op: *a.* Dat het menschelijk leven blootgesteld is aan velerlei rampen en ellende, die de armelijke overblijfselen van zijn genot en genoegen zeer vergallen; er zijn sommigen, die nooit met genoegen eten, Job 21 : 25 [1]) vanwege krankheid of droefgeestigheid; allen, zelfs de besten, hebben reden om te eten met smart vanwege de zonde; en allen, zelfs de gelukkigsten in deze wereld, hebben bittere bijmengselen in hunne vreugde; gansche troepen van krankheden, rampen, de dood in allerlei gestalten, zijn met de zonde in de wereld gekomen, en blijven haar verwoesten. *b.* Dat in al de treurige gevolgen van de zonde de rechtvaardigheid Gods erkend moet worden: *Wat klaagt dan een levend mensch?* Toch is er ook in dit deel van het vonnis nog een mengsel van barmhartigheid. Hij zal zweeten, maar zijn arbeid en zwoegen zullen zijne rust te zoeter maken, als hij wederkeert tot zijne aarde, als tot zijn bed; hij zal treuren, maar hij zal niet verhongeren; hij zal smart hebben, maar in die smart zal hij brood eten, dat zijn hart zal versterken onder zijne smart. Hij is niet veroordeeld, om, gelijk de slang, stof te eten, alleen om het kruid des velds te eten.

3. Zijn leven zal ook slechts kort zijn. In aanmerking genomen hoe vol van moeite zijne dagen zijn, is het eene gunst voor hem, dat zij weinigen zijn. Daar echter de dood schrikkelijk is voor de natuur, (ja, al is ook het leven onaangenaam,) wordt *hiermede* het vonnis besloten. „Gij zult *wederkeeren tot de aarde, waaruit gij genomen zijt;* uw lichaam, dat deel van u, dat uit de aarde genomen was, zal er toe wederkeeren, *want gij zijt stof.*" Dat verwijst naar: *a.* Den eersten oorsprong van zijn lichaam, het was gemaakt uit stof, ja het was *stof gemaakt*, en was dit nog; zoodat er niets meer noodig was dan het herroepen van de schenking der onsterfelijkheid, en een terugtrekken van de kracht, die gegeven was, om het te ondersteunen, en dan zal hij natuurlijkerwijs *tot stof wederkeeren.* Of: *b.* Naar de tegenwoordige verdorvenheid en ontaarding van zijn geest. *Gij zijt stof*, dat is: Uwe kostelijke ziel is nu verloren en begraven in het stof van het lichaam, in het slijk van het vleesch; zij was geestelijk en hemelsch gemaakt, maar zij is vleeschelijk en aardsch geworden." Zijn oordeel luidt dus: *tot stof zult gij wederkeeren.* Uw lichaam zal verlaten worden door uwe ziel, en zelf eene klomp stof worden, en dan zal het in het graf worden gelegd, de geschikte plaats er voor, en zich met het stof der aarde vermengen," *ons stof*, Psalm 104 : 29. Merk hier op: *a.* Dat de mensch een gering, broos wezen is, *klein* als stof, het stofje aan de weegschaal; *licht* als stof, *lichter*, dat is minder, dan de ijdelheid; *zwak* als stof, en van geene vastigheid; onze sterkte is niet de sterkte van steenen; Hij, die ons gemaakt heeft, neemt dit in aanmerking en *gedenkt, dat wij stof zijn*, Psalm 103 : 14. De mensch is voorzeker *het hoofddeel van het stof der wereld*, Spreuken 8 : 26 [1]), maar toch is hij stof. *b.* Dat hij een sterfelijk, stervend schepsel is, dat zich heenspoedt naar het graf. Het stof kan voor eene wijle opgeheven worden tot een wolkje, en zoolang het dan opgehouden wordt door den wind, die het opgeheven heeft, kan het groot en van belang schijnen, maar als de kracht daarvan uitgeput is, dan valt het weder, en keert terug tot de aarde, vanwaar het opgeheven werd; zulk een ding is de mensch; een groot man is slechts eene groote massa stof, en moet wederkeeren tot zijne aarde. *c.* Dat de zonde den dood in de wereld gebracht heeft; indien Adam niet had gezondigd, hij zou niet gestorven zijn, Rom. 5 : 12. God heeft aan Adam eene vonk van onsterfelijkheid toevertrouwd, die hij door een geduldig volharden in goed doen, tot eene eeuwigdurende vlam zou hebben kunnen aanblazen, maar door moedwillig te zondigen heeft hij haar dwaselijk uitgedoofd, en nu is de dood *de bezoldiging der zonde, en de zonde de prikkel des doods.*

Wij moeten van dit onderwerp, nl. het vonnis, uitgesproken over onze eerste ouders, waarbij wij allen zoo nauw betrokken zijn, en waaronder wij tot op den huidigen dag nog lijden, niet afstappen, voor wij nog twee dingen overwogen hebben.

Ten eerste. Hoe juist en gepast de treurige gevolgen der zonde op de ziel van Adam en zijn zondig nageslacht zijn voorgesteld en afgebeeld door dit vonnis, waarin ook misschien meer opgesloten ligt dan wij wel weten. Hoewel slechts de smart en ellende genoemd worden, die het lichaam betreffen, waren zij toch een voorbeeld van geestelijke ellende, van den vloek, die doordrong tot de *ziel.*

1. De smarten van eene vrouw in barensnood stellen de verschrikkingen en folteringen voor van een schuldig geweten, dat ontwaakt is tot het besef der zonde; door de ontvangenis van lusten worden deze smarten zeer vermenigvuldigd, en vroeg of laat, zullen zij den zondaar overvallen als de weeën van eene vrouw in barensnood, die niet vermeden kunnen worden.

2. De staat van onderworpenheid, waartoe de vrouw gebracht was, stelt het verlies voor van de geestelijke vrijheid, en de vrijheid van wil, dat de uitwerking is der zonde. De heerschappij der zonde in de ziel wordt vergeleken bij die van een man over zijne vrouw, Rom. 7 : 1—5, des zondaars begeerte gaat er naar

1) Naar de Eng. overz.

1) Naar de Eng. overz. Zie ook Kantt. op den Statenb.

uit, want hij bemint zijne slavernij, en zij heerscht over hem.

3. De vloek der onvruchtbaarheid, die over de aarde gebracht was, en haar voortbrengen van distelen en doornen, zijn eene juiste voorstelling van de onvruchtbaarheid van eene verdorvene en zondige ziel in hetgeen goed, en hare vruchtbaarheid in hetgeen kwaad is. Zij is geheel overgroeid met doornen en distelen, en daarom is zij *nabij de vervloeking*, Hebr. 6 : 8.

4. Het zwoegen en zweeten duiden de moeielijkheid aan, waaronder de mensch, door de zwakheid van het vleesch, in den dienst van God arbeidt en het werk van den Godsdienst verricht, zóó zwaar en moeielijk is het nu geworden, om *in te gaan tot het koninkrijk der hemelen.*

5. Het bitter worden van zijn voedsel duidt aan hoe de ziel gebrek heeft aan de liefelijkheid van Gods gunst, die leven is en het brood des levens.

6. Evenals het lichaam keert de ziel weder tot het stof dezer wereld, hare neiging is dáárheen, zij is aardschgezind, Joh. 3 : 31.

Ten tweede. Hoe bewonderenswaardig de genoegdoening van onzen Heere Jezus door Zijn dood en lijden beantwoord heeft aan het vonnis, dat hier over onze eerste ouders werd geveld!

1. Zijn met de zonde smarten als die eener vrouw in arbeid in de wereld gekomen? Wij lezen van *den arbeid van Christus' ziel*; Jes. 53 11, en *de smarten des doods*, die Hij had geleden, worden *oodinai* genoemd, Hand. 2 : 24, *de smarten van eene vrouw in barensnood.*

2. Is met de zonde onderworpenheid gekomen? Christus is geworden onder de wet, Gal. 4 : 4.

3. Is met de zonde de vloek gekomen? Christus is een vloek voor ons gemaakt, Hij is een vloekdood gestorven, Gal. 3 : 13.

4. Zijn met de zonde de doornen gekomen? Hij is om onzentwil met doornen gekroond.

5. Is met de zonde zweet gekomen? Hij heeft voor ons gezweet als groote droppelen bloeds.

6. Is met de zonde smart gekomen? Hij was een Man van smarten; in Zijne doodsbenauwdheid was Zijne ziel geheel bedroefd.

7. Is met de zonde de dood gekomen? Hij is gehoorzaam geworden tot den dood. Aldus is de pleister zoo groot als de wonde; geloofd zij God voor Jezus Christus.

20. Voorts noemde Adam den naam zijner vrouw Eva, omdat zij een moeder aller levenden is.

God had aan den man een' naam gegeven, en hem Adam, dat is: *roode aarde*, genoemd. Ten teeken van zijne heerschappij heeft Adam een' naam gegeven aan de vrouw, en haar *Eva*, dat is: *Leven*, genoemd. Adam draagt den naam van het stervende lichaam, Eva dien van de levende ziel. De reden voor dien naam wordt hier opgegeven, sommigen denken, door Mozes, den geschiedschrijver, anderen, door Adam zelven, omdat zij *was*, dat is: zijn zou, *de moeder van alle levenden.* Te voren had hij haar *Isha*, *Vrouw*, genoemd, als echtgenoote; hier noemt hij haar *Eva*, *Leven*, als moeder. Indien dit nu gedaan was:

1. Door Goddelijke leiding, of aanwijzing, dan was het een voorbeeld van Gods gunst, en, zooals de nieuwe namen, gegeven aan Abraham en Sara, was het een zegel des verbonds, en eene verzekering aan hen, dat Hij, niettegenstaande hunne zonde, en Zijn ongenoegen hierover, den zegen niet had teruggenomen, waarmede Hij hen gezegend had: *Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt.* Het was ook eene bevestiging van de belofte, nu gegeven, dat het Zaad der vrouw, van deze vrouw, den kop van den slang zou vermorzelen.

2. Indien Adam het uit zich zelven gedaan heeft, dan was het een voorbeeld van zijn geloof aan het woord van God. Het was ongetwijfeld niet gedaan, zooals sommigen vermoed hebben, in minachting en bij wijze van trotseering van den vloek, maar veeleer in nederig vertrouwen en steunen op den zegen: *a.* Den zegen van eene opschorting van het vonnis, in bewondering van de lankmoedigheid Gods, dat Hij zulke zondaars zou sparen om de ouders te zijn van alle levenden, en dat Hij niet terstond de fonteinen van het menschelijk leven heeft doen opdrogen, omdat zij geene andere dan verontreinigde, vergiftigde stroomen kon uitzenden. *b.* Den zegen van een' Verlosser, het beloofde Zaad, waarop Adam het oog had, toen hij zijne vrouw *Eva*, *Leven*, noemde, want Hij zal het Leven zijn van alle levenden, en in Hem zullen alle geslachten der aarde gezegend worden, in welke hoop hij aldus juicht en triumfeert.

21. En de Heere God maakte voor Adam en voor zijne vrouw rokken van vellen, en toog ze hun aan.

Hier hebben wij nog een voorbeeld van Gods zorg betreffende onze eerste ouders, niettegenstaande hunne zonde. Hoewel Hij Zijne ongehoorzame kinderen kastijdde en hen onder de teekenen van zijn ongenoegen plaatste, onterft Hij hen toch niet, maar, als een teeder Vader, voorziet Hij hen van de kruiden des velds voor hun voedsel, en voor *rokken van vellen* voor hunne kleeding; alzoo heeft de vader voorzien voor den tot hem wedergekeerden verloren zoon, Lukas 15 : 22, 23. Indien het den Heere behaagd had hen te dooden, dan zou Hij dit niet voor hen gedaan hebben. Merk op:

1. Dat de kleederen gekomen zijn met de zonde. Wij zouden ze niet noodig gehad hebben, hetzij tot beschutting of tot betamelijkheid, indien de zonde ons niet naakt had gemaakt tot onze schande. Weinig reden hebben wij dus om hoogmoedig te zijn op onze kleederen, die slechts de kenteekenen zijn van onze armoede en eerloosheid.

2. Dat toen God voor onze eerste ouders kleederen gemaakt heeft, Hij ze warm en sterk gemaakt heeft, maar grof en zeer eenvoudig, geene kleederen van scharlaken, maar rokken van vellen. Hunne kleederen waren gemaakt, niet van zijde en satijn, maar van eenvoudige

vellen, niet gegarneerd noch geborduurd, met geen van de versierselen, die de dochteren van Zion later verzonnen, en waarop zij zich verhoovaardigden. Laten de behoeftigen, die armelijk gekleed zijn, hieruit leeren, om niet te klagen; voedsel en deksel hebbende, moeten zij daarmede vergenoegd zijn; zij zijn dan even goed voorzien als Adam en Eva; en laten de rijken, die fraai gekleed zijn, hieruit leeren, om hun versiersel niet te laten bestaan in hetgeen uiterlijk is, 1 Petr. 3 : 3.

3. Dat God dankbaar erkend moet worden, niet alleen omdat Hij ons voedsel geeft, maar ook omdat Hij ons kleederen geeft, Hoofdst. 28 : 20. De *wol* en het *vlas* zijn Zijne, zoowel als *het koren en de most*, Hoséa 2 : 7.

4. In deze rokken van vellen lag eene beteekenis. De dieren, waarvan de huiden afkomstig waren, moesten gedood worden, gedood worden voor hunne oogen, om hun te toonen wat de dood is, en (gelijk wij het hebben in Pred. 3 : 18) opdat zij zullen zien, dat zij als de beesten zijn op zich zelve, sterfelijk en stervende. Men veronderstelt, dat zij niet geslacht werden om tot voedsel te dienen, maar tot offerande, als type en afschaduwing van het Groote Offer, dat in het laatste einde der wereld eens voor altijd geofferd zou worden. Het eerste wat dus stierf was een offer, of Christus in type, die daarom gezegd wordt te zijn *het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld.* Deze offeranden waren verdeeld tusschen God en den mensch ten teeken van verzoening; het vleesch werd Gode geofferd, een geheel brandoffer, de huiden werden aan den mensch gegeven voor zijne kleeding, beduidende dat, daar Jezus Christus zich Gode tot een liefelijken reuk geofferd heeft, wij ons met Zijne gerechtigheid moeten bekleeden als met een gewaad, opdat de schaamte onzer naaktheid niet zichtbaar worde. Adam en Eva maakten zich schorten van vijgebladeren, een deksel, te smal om er zich onder te voegen, Jes. 28 : 20. Zoo zijn ook al de lompen van onze eigene gerechtigheid. Maar God maakte hun rokken van vellen, ruim en sterk, en duurzaam, en voor hen geschikt. Zoodanig is de gerechtigheid van Christus, daarom: *doet aan den Heere Jezus Christus.*

22. Toen zeide de Heere God: Ziet, de mensch is geworden als onzer een, kennende het goed en het kwaad! Nu dan, dat hij zijne hand niet uitsteke, en neme ook van den boom des levens, en ete, en leve in eeuwigheid. 23. Zoo verzond hem de Heere God uit den hof van Eden, om den aardbodem te bouwen, waaruit hij genomen was. 24. En Hij dreef den mensch uit; en stelde cherubim tegen het oosten des hofs van Eden, en een vlammig lemmer eens zwaards, dat zich omkeerde, om te bewaren den weg van den boom des levens.

Het vonnis over de overtreders uitgesproken zijnde, hebben wij nu ten deele, de tenuitvoerlegging er van. Merk hier op:

1. Hoe zij rechtvaardiglijk onteerd en beschaamd werden voor God en de heilige engelen door dat ironisch verwijt betreffende den uitslag van hunne onderneming: *„Zie, de mensch is geworden als onzer één, kennende het goed en het kwaad.* Een fraaie god is hij geworden! Zie eens waartoe hij is gekomen door zijn eten van verbodene vruchten, hoe hij verhoogd is, welk voordeel hij heeft verkregen!" Dit was gezegd om hen te doen ontwaken en hen te verootmoedigen, hen tot het besef te brengen van hunne zonde en dwaasheid, en tot berouw er over, opdat zij, ziende hoe ellendig zij bedrogen uitgekomen zijnde door des duivels raad te volgen, van nu voortaan het geluk, dat God aanbiedt, zullen zoeken op den weg, dien Hij aanwijst. *God maakt hun aangezicht* aldus *vol van schande, opdat zij Zijn' naam zoeken*, Psalm 83 : 17. Hij brengt hen tot die beschaming om hen te bekeeren. Ware boetvaardigen zullen dit verwijt richten tot zich zelven: „Wat vrucht heb ik nu van de zonde? Rom. 6 : 21. Heb ik verkregen, wat ik mij dwaselijk op een' zondigen weg heb beloofd? Neen, neen, het is niet gebleken te zijn wat het voorgaf te zijn, maar wèl het tegendeel."

II. Hoe zij rechtvaardiglijk uit het paradijs gebannen werden, hetgeen een deel was van het vonnis, en opgesloten lag in dit: *Gij zult het kruid des velds eten.* Hier hebben wij:

1. De reden, die God opgaf, waarom Hij hen buitensloot van het paradijs: niet alleen omdat hij zijne hand had uitgestrekt en van den boom der kennis had genomen, dat zijne zonde was; maar opdat hij niet wederom zijne hand zal uitstrekken, en ook van den boom des levens zal nemen, (dat hem nu door de wet verboden is,) en van dien boom zal durven eten, en aldus een Goddelijk sacrament zou ontheiligen, en een Goddelijk vonnis zou trotseeren, en zich dan nog zou vleien met den waan, dat hij er eeuwig door zou leven. Merk op: *a.* Er is in hen, die zich het wezen der Christelijke voorrechten onwaardig hebben gemaakt, eene dwaze neiging om zich aan de teekenen en schaduwen er van vast te klemmen. Velen, die niet houden van de voorwaarden van het verbond, zijn toch, ter wille van hunne reputatie, zeer gesteld op de zegelen er van. *b.* Het is niet slechts rechtvaardig, dat zij aan de zoodanigen ontzegd worden, maar het is ook eene vriendelijkheid voor hen, want door zich aan te matigen hetgeen, waarop zij geen recht hebben, beleedigen zij God en verzwaren zij nog hunne zonde; en door hunne hoop te bouwen op een verkeerd fondament, maken zij hunne bekeering des te meer moeielijk, en hun verderf nog meer ellendig.

2. De methode, die God volgde, toen Hij hem dezen scheidbrief gaf, en hem van dezen lusthof buitensloot. Hij dreef hem uit, en hield hem buiten. *a.* Hij *dreef hem uit*, van den hof naar het veld. Twee maal wordt hier melding van gemaakt, vers 23. Hij *zond hem weg*, en dan in vers 24, Hij *dreef hem uit.* God gebood hem weg te gaan; zeide hem, dat dit geene plaats voor hem was, dat hij den hof niet langer in bezit zou hebben; maar hij beminde de plaats te veel om er gewillig van te scheiden, en daarom *dreef God hem uit*, deed hem er van

uitgaan, of hij wilde of niet. Dat beteekende het buitensluiten van hem, en van geheel zijn zondig geslacht, van die gemeenschap met God, die de zaligheid en heerlijkheid was van het paradijs, het teeken van Gods gunst jegens hem en Zijne verlustiging in de menschenkinderen in hun' staat van onschuld, hadden nu opgehouden; de mededeelingen van Zijne genade werden hem onthouden, en Adam werd zwak, en als andere menschen, evenals Simson, *toen de Geest des Heeren van hem geweken was.* Zijne bekendheid met God was verminderd, verloren, en de gemeenschap, die bestaan had tusschen den mensch en zijn Maker was verbroken en opgeheven. Hij werd uitgedreven, als een, die deze eer niet waardig was, en onbekwaam was tot dezen dienst. Aldus hebben hij en geheel het menschdom door den val de gemeenschap met God verbeurd en verloren.

Maar waarheen zond Hij hem, toen Hij hem uit Eden verdreef? Hij zou hem met volle recht van de wereld hebben kunnen verjagen, Job 18 : 18, maar Hij verjoeg hem slechts uit den hof. Hij zou hem met volle recht in de hel hebben kunnen werpen, zooals de engelen, die gezondigd hebben, dit waren, toen zij van het hemelsche paradijs buitengesloten werden, 2 Petrus 2 : 4. Maar de mensch werd slechts heengezonden om de aarde te bebouwen, waaruit hij genomen was. Hij werd gezonden naar eene plaats van arbeid en zwoegen, niet naar een plaats der pijniging. Hij werd gezonden naar den grond, niet naar het graf; naar het werkhuis, niet naar den kerker, om den ploeg te hanteeren, niet om een keten voort te sleepen. Zijn bebouwen van den grond zal hierdoor beloond worden, dat hij van de vruchten er van zal eten, en zijn omgaan met de aarde, waaruit hij genomen was, zal dienen om hem nederig te houden, en hem aan zijn einde te doen denken. Merk dan op, dat hoewel onze eerste ouders buitengesloten werden van de voorrechten van hun' staat der onschuld, zij toch niet der wanhoop waren prijs gegeven. Gods gedachten der liefde bestemde hen voor een' nieuwen proeftijd op nieuwe voorwaarden. *b.* Hij hield hem er buiten, en ontnam hem alle hoop van er weder in te komen, want *Hij stelde cherubim tegen het Oosten des hofs van Eden;* Gods heirscharen, gewapend met eene ontzaglijke en onweerstaanbare macht, voorgesteld door een vlammig lemmer eens zwaards, dat zich naar alle zijden omkeerde, aan die zijde van den hof, die het dichtst bij de plaats was waar Adam heengezonden was, om den weg te bewaren, die naar den boom des levens voerde, zoodat hij er noch tersluiks, noch met geweld kon binnendringen, want wie kan zich een toegang banen, waar een engel de wacht houdt om den toegang te beletten? Dit nu gaf aan Adam te kennen: *a.* Dat God misnoegd op hem was; wèl had Hij genade voor hem weggelegd, maar voor het oogenblik was Hij vertoornd op hem, was Hij hem ten vijand verkeerd, en streed Hij tegen hem, want hier was een *uitgetrokken zwaard,* Num. 22 : 23; en Hij was hem een verterend vuur, want het was *een vlammig* zwaard. *b.* Dat de engelen krijg tegen hem voerden; geen vrede met het hemelsche heir, zoolang hij in opstand was tegen hun' en onzen Heere. *c.* Dat de weg tot den boom des levens afgesloten was, die weg namelijk, waarop hij in het eerst gesteld was, de weg van vlekkelooze onschuld. Er is niet gezegd, dat de cherubim gesteld waren om hem en de zijnen voor eeuwig van den boom des levens te weren: (Gode zij dank, er is ons een paradijs voorgesteld, en een boom des levens in het midden er van, in de hoop waarvan wij ons verblijden) maar zij waren gesteld om dien weg naar den boom des levens te bewaren, waarin zij tot nu toe geweest waren; dat is: van nu voortaan was het ijdel voor hem en de zijnen, om gerechtigheid, leven en zaligheid te verwachten krachtens het eerste verbond, want dat was onherstelbaar verbroken; daarop kon niet meer gepleit worden, daaraan kon nooit meer voordeel of weldaad ontleend worden. Het gebod van dat verbond overtreden zijnde, is de vloek er van in volle kracht; het laat geene plaats voor berouw, maar allen zijn wij verloren, indien wij naar dat verbond geoordeeld moeten worden. God heeft dit aan Adam bekend gemaakt, niet om hem tot wanhoop te brengen, maar om hem dienst te bewijzen, door hem op te wekken om leven en zaligheid te verwachten van het beloofde Zaad, door wien het vlammig zwaard wordt weggenomen, God en Zijne engelen zijn met ons verzoend, een versche en levende weg naar het heiligdom is ons ingewijd en geopend.

HOOFDSTUK IV.

In dit hoofdstuk hebben wij beide de WERELD en de KERK in een gezin, een klein gezin; en eene proeve van den aard en toestand van beiden in latere eeuwen, ja in alle eeuwen, tot aan het einde des tijds. Evenals geheel het menschdom voorgesteld en vertegenwoordigd werd door Adam, zoo is ook de groote onderscheiding van het menschdom in heiligen en zondaars, Godvruchtigen en goddeloozen, de kinderen van God en de kinderen van den booze, hier voorgesteld en vertegenwoordigd door Kain en Abel, en wordt reeds vroeg een voorbeeld gegeven van de vijandschap, die onlangs gesteld was tusschen het Zaad der vrouw en het zaad van den slang. Wij hebben hier: I. De geboorte, de namen van, en het bedrijf, uitgeoefend door, Kaïn en Abel, vers 1, 2. II. Hun Godsdienst, en den voorspoed, het welslagen, dat zij er in hadden, vers 3, 4 en een gedeelte van vers 5. III. Hoe Kain vertoornd was op God, en hoe hij wegens dien toorn bestraft werd, vers 5—7. IV. Den moord van Kain op zijn' broeder, en het proces tegen hem wegens dien moord. Den moord gepleegd, vers 8. De vervolging tegen hem ingesteld, 1. Zijne beschuldiging, vers 9, eerste gedeelte. 2. Zijn verweer, vers 9, laatste gedeelte 3. Zijne schuldigverklaring, vers 10. 4. Het vonnis over hem uitgesproken, vers 11, 12. 5. Zijne klacht over het vonnis, vers 13, 14. 6. De bekrachtiging van het vonnis, vers 15. 7. De tenuitvoerlegging van het vonnis, vers 15, 16. Het gezin en het nageslacht van Kain, vers 17—24. VI. De geboorte van een anderen zoon, en van een kleinzoon van Adam, vers 25, 26.

En Adam bekende Eva zijne huisvrouw, en zij werd zwanger, en baarde Kain, en zeide: Ik heb eenen man van den Heere verkregen. 2. En zij voer voort te baren, zijnen broeder Abel; en Abel werd een schaapherder, en Kain werd een landbouwer.

Adam en Eva hadden vele zonen en dochteren, Hoofdst. 5 : 4; maar Kain en Abel schijnen de twee oudsten geweest te zijn, en sommigen denken, dat zij tweelingen waren, en, gelijk Ezau en Jakob, heeft God den oudste gehaat en den jongste liefgehad. Hoewel God hen uit het paradijs had verdreven, heeft Hij hen toch niet als kinderloos aangeschreven; maar om te toonen, dat Hij nog andere zegeningen voor hen had weggelegd, bewaarde Hij hun het voorrecht, de weldaad, van dien eersten zegen; de vermenigvuldiging. Hoewel zij zondaren waren, ja, hoewel zij de verootmoediging en de smart gevoelden van boetvaardigen, hebben zij zich toch niet als troosteloos aangeschreven, daar zij de belofte hadden van een' Zaligmaker, die hun tot steun was. Wij hebben hier:

I. De namen van hunne twee zonen. *Kain* beteekent *bezit;* want toen Eva hem gebaard had, zeide zij met vreugde en dankbaarheid, en in groote verwachting en hoop: *Ik heb een' man van den Heere verkregen.* Merk hier op: Kinderen zijn gaven van God, en Hij moet erkend worden in het bouwen van ons gezin, ons geslacht. Het verdubbelt en heiligt ons genot in hen, als wij hen van de hand des Heeren tot ons zien komen, die de werken en de gaven van Zijne hand niet zal laten varen. Hoewel Eva hem gebaard had met de smarten, die de gevolgen waren der zonde, heeft zij de bewustheid niet verloren van de genade in hare smarten. Zegeningen en vertroostingen, al zijn zij niet zonder bijmengsel van smart, zijn méér dan wij verdienen, en daarom moeten onze dankzeggingen niet verzwolgen worden door onze klachten. Velen koesteren de meening, dat Eva in den waan verkeerde, dat deze zoon het beloofde Zaad was, en dat zij *daarom* aldus juichte in zijn bezit; de zinsnede kan ook inderdaad volgenderwijs gelezen worden: *Ik heb een' man verkregen, den Heere, God-mensch.* [1]) Indien dit zoo is, dan heeft zij zich deerlijk vergist, evenals Samuel, toen hij zeide: *Zekerlijk is deze voor den Heere, Zijn gezalfde,* 1 Sam. 16 : 6. Wie kan, als kinderen geboren worden, voorzien wat zij zijn zullen? Hij, van wien gedacht werd, dat hij *een man* was, *de Heere,* of tenminste een man *van* den Heere, en, als priester van het gezin, tot Zijn' dienst, is een vijand geworden van den Heere. Hoe minder wij van schepselen verwachten, hoe draaglijker de teleurstellingen zullen wezen.

2. *Abel* beteekent *ijdelheid.* Toen zij dacht in Kain het beloofde Zaad verkregen te hebben, was zij zóó ingenomen met die bezitting, dat een andere zoon slechts ijdelheid voor haar was. Voor hen, die deel hebben aan Christus, en voor wie Hij alles in alles is, zijn andere dingen als niets. Het geeft ook te kennen, dat hoe langer wij in deze wereld leven, hoe meer wij er de ijdelheid van zien; wat wij in het eerst zoo hoog gewaardeerd hebben als eene bezitting, wordt ons later onverschillig, als eene beuzeling. Met den naam, die aan dezen zoon gegeven werd, wordt het gansche geslacht der menschen aangeduid, Psalm 39 : 5. *Immers is een ieder mensch, hoe vast hij staat, enkel ijdelheid.* Laten wij er naar streven om zoo wel ons zelven als anderen aldus te zien. *De jeugd en de jonkheid is ijdelheid.*

II. Waar Kain en Abel zich mede bezighielden. Merk op:

1. Dat zij beiden een beroep hadden, een bedrijf uitoefenden. Hoewel zij de vermoedelijke erfgenamen der wereld waren, van edele geboorte waren en groote bezittingen hadden, zijn zij toch niet in ledigheid grootgebracht. God heeft hun' vader, zelfs in den staat der onschuld, een beroep gegeven, en *hij* gaf er hun een. Het is de wil van God, dat een iegelijk van ons iets te doen heeft in deze wereld. Ouders behooren hunne kinderen voor het een of ander beroep op te leiden. *„Geef hun een' Bijbel en een beroep"*, zeide de godvruchtige Ds. Dodd, *„en God zij met hen."*

2. Hun werk was van verschillenden aard, opdat zij, naar de behoefte er toe zich voordeed, ruilhandel met elkander konden drijven. De leden van het staatslichaam hebben elkander noodig, en de wederzijdsche liefde wordt ondersteund door onderling verkeer.

3. Hunne werkzaamheden stonden in verband met het bedrijf van den landman, het beroep huns vaders, een *noodzakelijk* beroep, want *de koning zelf wordt van het veld gediend,* maar een *zwaar* beroep, dat voortdurende zorg en oplettendheid vereischt. Heden ten dage wordt het als een laag, gering beroep aangezien, *de armsten des lands* dienen *tot wijngaardeniers en akkerlieden,* Jer. 52 : 16. Maar het was er verre van daan, dat dit beroep eene oneer voor hen was, veeleer waren zij er eene eere voor.

4. Naar de volgorde in het verhaal schijnt Habel, hoewel hij de jongere broeder was, het eerst in zijn beroep gekomen te zijn, en waarschijnlijk heeft zijn voorbeeld Kain tot het zijne gebracht.

5. Abel koos het beroep, dat het gunstigst was voor nadenken en Godsdienstzin, als zoodanig is het herdersleven altijd beschouwd geworden. Mozes en David hebben schapen gehoed, en in hunne eenzaamheid gemeenschap geoefend met God. Dat beroep, en die levenstoestand zijn het best voor ons en moeten door ons gekozen worden, die het best zijn voor onze ziel, ons het minst blootstellen aan zonde, en ons de meeste gelegenheid geven om God te dienen en ons in Hem te verlustigen.

3. En het geschiedde ten einde van eenige dagen, dat Kain van de vrucht des lands den Heere offer bracht. 4. En Abel die bracht ook van de eerstgeborenen zijner schapen, en van hun vet. En de Heere zag Abel en zijn offer aan. 5. Maar Kain en zijn offer zag Hij niet aan. Toen ontstak Kain zeer, en zijn aangezicht verviel.

Hier is:

I. De Godsdienstoefening van Kain en Abel. *Ten einde van eenige dagen,* toen zij eenige vorderingen hadden gemaakt in hun onderscheiden beroep, hetzij aan het einde des jaars,

1) Zie kantt. op den Statenb.

toen zij hun oogstfeest vierden, of misschien bij gelegenheid van een jaarlijkschen vastendag ter gedachtenis van den val, of aan het einde van de dagen der week, op den zevenden dag, die de sabbat was — op den een of anderen tijd, brachten Kain en Abel tot Adam, als den priester van het gezin, ieder een offer voor den Heere, waarvoor, naar wij reden hebben te denken, eene Goddelijke aanwijzing aan Adam was gegeven, als een teeken van Gods gunst jegens hem, en Zijne gedachten van liefde voor hem en de zijnen, niettegenstaande hun' afval. God wilde aldus Adams geloof in de belofte beproeven, en zijne gehoorzaamheid aan de wet ter herstelling; hiermede wilde Hij eene gemeenschap onderhouden tusschen den hemel en de aarde, en eene *schaduw geven van toekomende goederen*. Merk hier op:

1. Dat de Godsvereering geen nieuw verzinsel is, maar eene aloude instelling. Dat is *hetgeen van den beginne was*, 1 Joh. 1 : 1; het is de *goede weg*, Jer. 6 : 16. De stad onzes Gods is in waarheid *de vroolijk huppelende stad, welker oudheid wel van oude dagen af is*, Jes. 23 : 7. De waarheid was vóór de dwaling, en de Godsvrucht vóór de goddeloosheid.

2. Dat het goed is voor kinderen, om in hunne jeugd wèl onderwezen te worden, reeds in tijds te worden gewend aan het bijwonen van den Goddelijken eeredienst, opdat zij, wanneer zij in staat worden om voor zich zelven te handelen, uit eigene beweging *Gode een offer brengen*. In *deze leering en vermaning des Heeren* moeten ouders hunne kinderen opvoeden, Efeze 6 : 4; Gen. 18 : 19.

3. Dat wij, een iegelijk van ons God, moeten eeren met hetgeen wij hebben, naardat wij welvaren van Hem verkregen hebben. Naar dat hun beroep en hunne bezittingen waren, brachten zij hunne offerande, 1 Cor. 16 : 1, 2. *Onze koophandel en ons loon* — waarin dit ook moge bestaan — moet *den Heere heilig zijn*, Jes. 23 : 18. Hij moet ontvangen wat Hem er van toekomt in werken der Godsvrucht en der barmhartigheid, tot instandhouding van den eeredienst en tot ondersteuning van de armen; aldus moeten wij thans *een offer brengen* met een oprecht hart, en *aan zulke offers heeft God een welbehagen*.

4. Dat geveinsden en boosdoeners bevonden kunnen worden even ver te gaan in de uitwendige zaken van den Godsdienst, als de besten van Gods volk. Kain bracht een offer met Abel, ja, Kains offer wordt het eerst genoemd, alsof hij de ijverigste was van de twee. Een geveinsde kan even dikwijls naar de kerk gaan, evenveel bidden, en evenveel aalmoezen geven als een goed Christen, en toch wegens gebrek aan oprechtheid Gode niet welbehaaglijk zijn. *De Farizeër en de tollenaar gingen op in den tempel om te bidden*, Lukas 18 : 10.

II. Het verschillend gevolg van hunne Godsdienstige handeling. Hetgeen wij in al onze Godsdienstige daden op het oog moeten hebben is Gods welbehagen; als wij dit verkrijgen, hebben wij voorspoed, maar onze aanbidding is te vergeefs, als wij dit niet erlangen, 2 Cor. 5 : 9. Voor een toeschouwer zouden de offers van Kain en Abel beiden even goed geschenen hebben. Adam heeft beiden aangenomen, maar God niet, want *Hij ziet niet zooals de mensch ziet*. God *zag Abel en zijn offer aan*, en toonde er Zijn welbehagen in, waarschijnlijk door vuur van den hemel, maar *Kain en zijn offer zag Hij niet aan*. Wij zijn er zeker van, dat er een goede reden was voor dit verschil; de Regeerder der wereld is wel een vrijmachtig souverein, maar handelt toch niet willekeurig ten opzichte van Zijne goedkeuring of Zijne afkeuring van der menschen doen.

1. Er was verschil in het karakter van hen, die de offers brachten. Kain was een slecht man, die een slecht leven leidde, onder de heerschappij was van de wereld en het vleesch, en daarom was zijn offer *den Heere een gruwel*, Spr. 15 : 8, een *vergeefsch offer*, Jes. 1 : 13. God zag Kain zelven niet aan, en daarom zag Hij ook zijn offer niet aan, zooals de wijze van uitdrukking te kennen geeft. Maar Abel was een rechtvaardig man, hij wordt *de rechtvaardige Abel* genoemd, Matth. 23 : 35. Zijn hart was oprecht, en zijn leven Godvruchtig, hij was een van hen, die *Gods aangezicht aanschouwt*, Psalm 11 : 7, en wier gebed daarom *Zijn welgevallen is*, Spr. 15 : 8. God zag hem aan als een heilig man, en daarom zag Hij zijn offer aan als eene heilige offerande. De boom moet goed zijn, anders kunnen de vruchten den hart doorgrondenden God niet welbehaaglijk zijn.

2. Er was een verschil in de offers, die zij brachten. Uitdrukkelijk wordt in Hebr. 11 : 4 gezegd, dat *Abel eene meerdere offerande Gode geofferd heeft dan Kain*, hetzij dat zij: *a*. Meerder was in aard, of wezen. Kains offer was slechts *een offer der erkentenis*, anngeboden aan den Schepper; de spijsoffers *van de vruchten des lands* waren niets meer, en zouden, voor zoo veel ik weet, ook in den staat der onschuld geofferd zijn kunnen worden; maar Abel bracht een *zoenoffer*, het bloed was gestort tot vergeving van zonde, waarmede hij zich als zondaar erkende, Gods toorn afbiddende, en om Zijne gunst smeekende in een' Middellaar; of: *b*. In de hoedanigheid van het offer. Kain bracht *van de vrucht des lands*, wat hem voor de hand kwam, wat hij niet noodig had voor zich zelven, of wat niet verkoopbaar was; maar Abel was kieschkeurig in zijne offerande, niet het kreupele of het magere, of het uitschot, maar *de eerstgeborenen Zijner schapen*, de besten die hij had, *en van hun vet*, het beste van die besten. Vandaar dat de Hebreeuwsche wetgeleerden ten algemeenen regel stellen, dat al hetgeen voor den naam is van den goeden God, het schoonste en het beste moet wezen. Het is voegzaam, dat Hij, die de Eerste en de Beste is, het eerste en het beste heeft van onzen tijd, van onze kracht, en van onzen dienst.

3. Het groote verschil was dit: Abel offerde in het *geloof*, en dat deed Kain niet. Er was verschil in het beginsel, waaruit zij handelden. Abel offerde met het oog op Gods wil als zijn regel, en Gods eer als zijn doel, en in vertrouwen op de belofte van een' Verlosser; maar Kain deed wat hij deed, omdat hij zijne reputatie wilde ophouden, niet in geloof, en zoo is het

in zonde voor hem verkeerd. Abel was een boetvaardige geloovige, zooals de tollenaar, die gerechtvaardigd afging in zijn huis. Kain was onverootmoedigd; hij vertrouwde op zich zelven; hij was de Farizeër, die in zichzelven roemde, maar voor God niet gerechtvaardigd was.

III. Kains misnoegen wegens het onderscheid door God gemaakt tusschen zijn offer en dat van Abel. Kain was zeer vertoornd, hetgeen zich weldra openbaarde in zijn' blik, in geheel zijn voorkomen, want zijn aangezicht verviel, hetgeen niet zoo zeer zijn verdriet en zijne ontevredenheid aanduidde, als wel zijne kwaadaardigheid en woede. Zijn somber, stug gelaat, zijn nedergeslagen blik verrieden zijn hartstochtelijken toorn; hij droeg zijne boosaardigheid op zijn aangezicht, en *het gelaat zijns aangezichts getuigde tegen hem.* Deze toorn duidt aan:

1. Zijne vijandschap tegen God, en zijne verontwaardiging wegens het verschil, dat Hij gemaakt had tusschen zijn offer en het offer zijns broeders. Hij had vertoornd moeten wezen op zich zelven, om zijn ongeloof en zijne geveinsdheid, waardoor hij Gods welbehagen had verbeurd; en zijn aangezicht had moeten vervallen van berouw en heilig schaamtegevoel, zooals dat van den tollenaar, die *zelfs de oogen niet wilde opheffen naar den hemel,* Lukas 18 : 13. Maar in plaats daarvan, vaart hij uit tegen God, alsof Hij partijdig en onbillijk was in Zijne goedkeuring en afkeuring, en alsof Hij hem grootelijks had verongelijkt. Het is een stellig teeken van een onverootmoedigd hart, om vertoornd te wezen wegens de bestraffing, die wij ons zelven door onze zonde op den hals gehaald hebben. *De dwaasheid des menschen zal zijn' weg verkeeren,* en om dan het kwaad nog erger te maken, *zal zijn hart zich tegen den Heere vergrammen,* Spr. 19 : 3.

2. Zijn afgunst van zijn broeder, die de eer had van in het openbaar goedkeuring van God te verkrijgen. Hoewel zijn broeder er zelfs niet aan gedacht heeft om hem een' blaam aan te wrijven, en ook nu niet over hem spotte om hem te tergen, koesterde hij toch haat tegen hem als tegen een vijand, of, hetgeen op hetzelfde neerkomt, als een mededinger. Het is iets gansch gewoons, dat zij, die door hunne trotschheden zich de gunst van God onwaardig hebben gemaakt, vertoornd zijn op hen, die er door verwaardigd en onderscheiden werden. De Farizeën wandelden op dezen weg van Kain, toen zij *zelven niet ingegaan zijn in het koninkrijk Gods en die ingingen verhinderden,* Lukas 11 : 52. Hun oog is boos, omdat hun meesters oog, en het oog van hunne mededienstknechten, goed is. Afgunst, nijd is eene zonde, die zich gewoonlijk zelve ontdekt door het bleeke, sombere gelaat, en hare eigene straf met zich brengt in de verrotting der beenderen.

6. En de Heere zeide tot Kain: Waarom zijt gij ontstoken, en waarom is uw aangezicht vervallen? 7. Is er niet, indien gij wèl doet, verhooging? en zoo gij niet wèl doet, de zonde ligt aan de deur. Zijne begeerte is toch tot u, en gij zult over hem heerschen.

God redeneert hier met Kain om hem te overtuigen van de zonde en dwaasheid van zijn' toorn en misnoegen, en hem wederom in eene goede gemoedsstemming te brengen, opdat meerder kwaad voorkomen zou worden. Het is een voorbeeld van Gods lankmoedigheid en nederbuigende goedheid, dat Hij zóó teederlijk sprak met zoo slecht een man, in zoo slecht eene zaak, *niet willende, dat eenigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekeering komen.* Zoo heeft de vader van den verloren zoon de zaak besproken met den oudsten zoon, Lukas 15 : 28 en verv.; en God met de Israelieten, die zeiden: *De weg des Heeren is niet recht,* Ezech. 18 : 25. God wil Kain zelven een onderzoek laten instellen naar de reden van zijn misnoegen, om dan eens na te gaan, of het eene goede reden is. *Waarom is uw aangezicht vervallen?* Merk op:

I. Dat God al onze zondige hartstochten en ons misnoegen opmerkt. Er is geen toornige blik, geen afgunstige blik, geen norsche of gemelijke blik, die aan Zijn opmerkzaam oog ontsnapt.

II. Dat veel van onzen zondigen toorn en onrustigheid zou verdwijnen, als wij een streng en onpartijdig onderzoek naar de reden er van gingen instellen. „*Waarom ben ik toornig?* Is er eene reden, eene rechtmatige reden voor, eene reden, die geëvenredigd is aan mijn toorn? Waarom ben ik zoo spoedig in toorn ontstoken? Waarom gevoel ik zoo heftig een toorn? ben ik zoo onverzoenlijk?" Ten einde Kain weder tot zich zelven te brengen, wordt hem hier duidelijk gemaakt:

1. Dat hij geene reden had om vertoornd te zijn op *God,* want dat Hij te werk was gegaan naar de vastgestelde en onveranderlijke regelen van bestuur, gepast voor een staat van op de proefstelling. Hij stelt den menschen leven en dood voor, den zegen en den vloek, en dan *vergeldt Hij hun naar hun werk,* en maakt verschil tusschen hen, naar het verschil, dat zij zelven tusschen zich gemaakt hebben — zoo zal hun oordeel wezen. De regelen zijn rechtvaardig, en daarom moeten Zijne wegen, overeenkomstig die regelen, recht zijn, en Hij zal in Zijn spreken gerechtvaardigd worden. *a.* God stelt Kain leven voor en een zegen. „*Is er niet, als gij wèl doet verhooging?* Ongetwijfeld, en gij weet dit." Het zij: *a.* „Indien gij wel gedaan *hadt,* zooals uw broeder, gij zoudt aangenomen zijn, zooals hij aangenomen is." *God is geen aannemer des persoons,* niets van hetgeen Hij gemaakt heeft, haat Hij, aan niemand ontzegt Hij Zijne gunst, dan aan hen, die haar verbeurd hebben; Hij is een vijand van niemand dan van hen, die Hem door hunne zonde tot hun' vijand gemaakt hebben. Indien wij dus niet door Hem aangenomen worden, Zijne goedkeuring niet verwerven, dan hebben wij dit ons zelven te wijten; de schuld ligt geheel bij ons; indien wij onzen plicht gedaan hadden, Zijne goedertierenheid zou ons niet ontbroken hebben. Dit zal God rechtvaardigen in het verderf

der zondaren, ja hun verderf nog verzwaren. Er is geen veroordeelde zondaar in de hel, die, zoo hij wèl gedaan had, zooals hij het had gekund, niet een verheerlijkte heilige in den hemel zou zijn. Hiermede zal weldra alle mond gestopt worden. Of: *b.* „Indien gij *thans* wèl doet, indien gij berouw hebt van uwe zonde, uw hart en uw leven verbetert, en uw offer brengt op eene betere wijze; indien gij niet slechts doet wat goed is, maar het goed doet, dan zult gij nog aangenomen worden. Uwe zonde zal worden vergeven, uwe vertroosting, uwe rust en eere hersteld worden, en alles zal wèl wezen." Zie hier de uitwerking van het tusschenbeiden treden van een Middelaar tusschen God en den mensch. Wij staan niet op den grondslag van het eerste verbond, dat geene plaats liet voor berouw, maar God heeft ons nieuwe voorwaarden gesteld. Hoewel wij overtreden hebben, zullen wij, indien wij berouw hebben en ons bekeeren, barmhartigheid verkrijgen. Zie hoe vroegtijdig reeds het Evangelie gepredikt werd, en de weldaad er van hier aangeboden werd zelfs aan een van de voornaamsten der zondaren. *b.* Hij stelt hem den dood voor en een vloek. „En zoo gij niet wèl doet", dat is: „daar gij niet wèl gedaan hebt, niet in het geloof hebt geofferd, en op de rechte wijze, *de zonde ligt aan de deur"*; dat is: „de zonde is u toegerekend, gij werdt aangezien met misnoegen, en als een zondaar verworpen. Er zou u zoo zware schuld niet geweten zijn, indien gij haar niet zelf op u geladen hadt door niet wèl te doen." Of, zooals het gewoonlijk opgevat wordt: „Indien gij thans niet wèl doet, indien gij volhardt in dezen toorn, en, in plaats van u voor God te verootmoedigen, u tegen Hem verhardt, *de zonde ligt aan de deur"*; dat is: *a. Nog meerdere zonde.* „Nu die toorn in uw hart is, is moord aan de deur." De weg der zonde gaat bergafwaarts, de menschen gaan van kwaad tot erger. Zij, die niet wèl offeren, maar nalatig en onachtzaam zijn in hun dienen van God, stellen zich bloot aan de ergste verzoekingen, en dan ligt misschien de ergerlijkste zonde aan de deur. Zij, die Gods inzettingen niet houden, loopen gevaar van allerlei gruwelen te bedrijven, Lev. 18 : 30. Of: *b. De straf der zonde.* Zóó nauw aan elkander verwant zijn zonde en straf, dat in het Hebreeuwsch hetzelfde woord die beiden beteekent. Indien de zonde geherbergd wordt in het huis, dan wacht de vloek aan de deur, als de gerechtsdienaar, gereed om den zondaar te arresteeren, als hij naar buiten ziet. Hij ligt, alsof hij slaapt, maar hij ligt aan de deur, waar hij spoedig zal ontwaken, en dan zal het blijken dat het verderf niet sluimert. De zonde zal *u vinden*, Num. 32 : 23. Maar sommigen willen dit ook opvatten als eene aanduiding van genade. „Zoo gij niet wèl doet, *de zonde*, dat is: *het zondoffer*, ligt aan de deur, en gij zult er het nut, de weldaad van hebben." Hetzelfde woord beteekent *zonde*, en *een offer voor de zonde.* „Ofschoon gij niet wèl gedaan hebt, wanhoop toch niet; het geneesmiddel is daar; de verzoening is niet ver te zoeken, grijp haar aan, en de ongerechtigheid uwer heilige dingen zal u vergeven worden." Van Christus, het groote zondoffer, wordt gezegd, dat Hij *aan de deur staat*, Openb. 3 : 20. En diegenen verdienen zeker in hunne zonde om te komen, die niet naar de deur willen gaan om aan het zondoffer deel te hebben. In overweging nu van dit alles, had Kain geene reden om vertoornd te zijn op God, maar wel op zich zelven.

2. Hij toont hem, dat hij geene reden heeft om vertoornd te zijn op zijn' broeder; *„zijne begeerte is toch tot u*, hij zal u blijven eerbiedigen als oudste broeder, en gij, als de eerstgeborene, zult evenveel als ooit over hem heerschen." Gods aanzien van Abels offer heeft het eerstgeboorterecht niet op hem doen overgaan, (waar Kain zoo voor ijverde) noch hem met die voortreffelijkheid in hoogheid en voortreffelijkheid in sterkte begiftigd, die gezegd worden er toe te behooren, Hoofdst. 49 : 3. God heeft dit zoo niet bedoeld, Abel heeft het zoo niet opgevat; er was geen gevaar dat het tot Kains nadeel zou gebruikt worden; waarom is hij dan zoo vertoornd? Merk hier op: *a.* Dat het verschil, gemaakt door Gods genade, het verschil niet uitwischt, gemaakt door Gods voorzienigheid, maar het in stand houdt, en ons den plicht oplegt, die er uit voortvloeit: geloovige dienstknechten moeten ongeloovige meesters gehoorzamen. Heerschappij is niet gefondeerd in genade, en de Godsdienst geeft geen recht op ontrouw of oneerbiedigheid in welke betrekking het ook zij. *b.* Dat de achterdocht, die burgerlijke overheden soms opgevat hebben omtrent de ware aanbidders van God, als zijnde gevaarlijk voor de regeering, vijanden van den keizer en schadelijk voor koningen en landschappen (op welk vermoeden de vervolgers hunne woede tegen hen gegrond hebben) zeer onrechtvaardig en onredelijk is. Wàt sommigen, die zich Christenen noemen ook mogen zijn of doen, het is zeker dat *ware Christenen* de beste onderdanen zijn, en de stillen in den lande; hunne begeerte is tot hunne regeerders, en dezen zullen over hen heerschen.

8. En Kain sprak met zijn broeder Abel; en het geschiedde als zij in het veld waren, dat Kain tegen zijn broeder Abel opstond, en sloeg hem dood.

Wij hebben hier het voortschrijden van Kains toorn, en, als gevolg er van, den moord op Abel, die op tweeërlei wijze beschouwd kan worden.

I. Als *Kains zonde*, en het was eene scharlaken roode zonde, eene zonde van de eerste grootte, eene zonde tegen het licht en de wet der natuur, en waarvoor het geweten zelfs van slechte menschen teruggedeinsd is. Zie daarin:

1. De treurige uitwerking van het komen van zonde in de wereld en in het hart der menschen. Zie welk een wortel van bitterheid de verdorvene natuur is, die deze gal en alsem draagt. Adams eten van verbodene vrucht scheen slechts eene kleine zonde, maar zij heeft de deur geopend voor de grootste.

2. Eene vrucht van de vijandschap die *in het*

zaad van den slang is tegen het *zaad van de vrouw*. Gelijk Abel de voorste is in *het edele heir der martelaren*, Matth 23 : 35, zoo staat Kain vooraan in het onedele, schandelijke heir der vervolgers, Judas 11. Zóó vroeg reeds heeft hij, *die naar het vleesch geboren was, dengene vervolgd, die naar den geest geboren was, en alzoo is het* — min of meer — *ook nu*, Gal. 4 : 29, en zoo zal het zijn, totdat de krijg eindigen zal in de eeuwige zaligheid van alle heiligen, en het eeuwige verderf van allen, die hen haten.

3. Zie ook wat de gevolgen zijn van *nijdigheid, boosheid en haat*, indien daaraan wordt toegegeven, indien zij gekoesterd worden in de ziel, dan is er gevaar, dat zij de menschen tot de schrikkelijke zonde, zelfs van moord, doen komen. Roekelooze toorn is moord in het hart, Matth. 5 : 21, 22, en nog veel meer is boosheid dit; die zijn broeder haat, is reeds een moordenaar voor *God;* en als God hem aan hem zelven overlaat, dan is er slechts de gelegenheid voor noodig om hem ook tot een moordenaar voor de *wereld* te maken.

Door velerlei is Kains zonde nog verzwaard. *a.* Het was zijn broeder, zijn eigen broeder, dien hij vermoordde; de zoon zijner moeder, Psalm 50 : 20, dien hij had behooren lief te hebben; zijn jongere broeder, dien hij had behooren te beschermen. *b.* Hij was een goede broeder; die hem nooit leed of onrecht had gedaan, hem niet in het minst geprikkeld of getergd had, hetzij in woord, of in daad, en die in alle opzichten gehoorzaam en eerbiedig jegens hem geweest is. *c.* Hij was te voren hier ernstig tegen gewaarschuwd. God zelf had hem gezegd, waar dit op zou uitloopen, en toch heeft hij in zijn barbaarsch voornemen volhard. *d.* Hij scheen dit bedekt te hebben met een schijn van vriendschap en genegenheid. *Hij sprak met zijn' broeder Abel*, vrij en gemeenzaam, opdat hij geen gevaar zou vermoeden, en hem uit den weg zou blijven. Zoo heeft Joab Abner gekust, en hem toen gedood. Volgens de Septuaginta zeide hij tot Abel: *Laat ons in het veld gaan.* Indien dit zoo is, dan zijn wij er zeker van, dat Abel dit niet in den hedendaagschen zin heeft opgevat als eene uitdaging, want dan zou hij haar niet aangenomen hebben, maar wèl als eene broederlijke uitnoodiging om te zamen aan hun werk te gaan. De Chaldeeuwsche paraphrast voegt er bij, dat Kain, toen zij in het veld waren, beweerde, dat er geen toekomend oordeel was, geen toekomend leven, geene straf of belooning in eene andere wereld, en dat, toen Abel sprak ter verdediging der waarheid, Kain die gelegenheid aangreep om hem aan te vallen. Maar: *e.* De reden, die de Schrift opgeeft, waarom hij hem doodsloeg, was eene genoegzaam verzwarende omstandigheid van den moord; het was *omdat zijne werken boos waren en van zijn' broeder rechtvaardig*, zoodat hij zich hierin toonde *uit den booze te zijn*, 1 Joh. 3 : 12, *een kind des duivels*, als zijnde *een vijand van alle gerechtigheid*, zelfs in zijn eigen broeder, en hierin een werktuig van den verderver. Ja meer: *f.* Door zijn' broeder te dooden, richtte hij een slag op God zelven, want Gods aanzien van Abel was de voorgewende reden van zijn toorn, hij haatte Abel, omdat God hem liefhad. *g.* Die moord op Abel was des te meer onmenschelijk, omdat er nog zoo weinige menschen in de wereld waren, om de ledige plaats aan te vullen. Het leven van een' mensch is ten allen tijde kostelijk, maar thans zeer bijzonder, daar het zoo slecht gemist kon worden.

II. Als *het lijden van Abel.* Van dat Adam gezondigd had, heerschte de dood, maar niet vóór dat oogenblik lezen wij van iemand, die door hem aangegrepen, gevangen was, en nu is:

1 De eerste, die sterft, een heilige, een die door God aangezien en bemind werd, om te toonen, dat: hoewel het beloofde Zaad in zooverhem zal verderven, die het geweld des doods heeft, dat Hij de geloovigen zal verlossen van deszelfs prikkel, zij toch op aarde aan den dood onderworpen zijn. De eerste, die naar het graf gebracht werd, ging naar den hemel; God wilde zich de eerstelingen verzekeren, den eerstgeborene des doods, die het eerst de baarmoeder opende naar eene andere wereld. Laat dit de verschrikking des doods wegnemen, dat hij reeds vroeg het lot was van Gods uitverkorenen, hetgeen de eigenschap er van verandert. Ja meer:

2. De eerste, die sterft is een martelaar, en sterft voor zijn Godsdienst, en van de zoodanigen kan met meer recht dan van soldaten gezegd worden, dat zij sterven op het veld van eer. Er is in Abels dood niet slechts geen vloek, maar er is eene kroon in, zóó bewonderenswaardig goed is de eigenschap van den dood veranderd, dat hij niet slechts onschuldig en onschadelijk is voor hen, die *in* Christus sterven, maar ook eervol en glorierijk voor hen, die *voor* Hem sterven. Laten wij ons dan niet vreemd houden over de hitte der vervolging, noch terugdeinzen, als wij er toe geroepen worden om ten bloede toe te wederstaan, want wij weten, dat er eene kroon des levens is voor allen, die tot den dood toe getrouw zijn.

9. En de Heere zeide tot Kain: Waar is Abel, uw broeder? En hij zeide: Ik weet het niet; ben ik mijns broeders hoeder? 10. En Hij zeide: Wat hebt gij gedaan? Daar is eene stem van het bloed uws broeders, dat tot Mij roept van den aardbodem. 11. En nu, zijt gij vervloekt; van den aardbodem, die zijnen mond heeft opengedaan, om uws broeders bloed van uwe hand te ontvangen. 12. Als gij den aardbodem bouwen zult, hij zal u zijn vermogen niet meer geven; gij zult zwervende en dolende zijn op aarde.

Wij hebben hier een volledig bericht van het verhoor en de veroordeeling van den eersten moordenaar. Daar er toen nog niet, zooals later Hoofdst. 9 : 6, eene burgerlijke rechtspleging was ingesteld, zit God zelf als Rechter; want Hij is de God, wiens de wrake is, en die voorzeker een onderzoek zal instellen naar vergoten bloed, inzonderheid naar dat der heiligen: Merk op:

I. De beschuldiging tegen Kain; *De Heere*

zeide tot Kain: Waar is Abel uw broeder? Sommigen denken, dat Kain aldus ondervraagd werd op den volgenden sabbat na den moord, toen de kinderen Gods, als naar gewoonte, kwamen om zich voor den Heere te stellen, in Godsdienstige bijeenkomst, en Abel, wiens plaats niet ledig placht te blijven, gemist werd, want de God des hemels neemt nota van wie tegenwoordig, en wie afwezig is van de openbare Godsvereering. Aan Kain wordt dit gevraagd, niet slechts omdat er gegronde reden was om hem te verdenken, daar hij kwaadwilligheid jegens Abel aan den dag had gelegd, en omdat hij het laatst met hem geweest was; maar omdat God wist, dat hij schuldig was. Toch ondervraagt Hij hem, ten einde eene bekentenis uit te lokken van de misdaad, want zij, die voor God gerechtvaardigd willen worden, moeten zich zelven beschuldigen, en de boetvaardige zal dit ook doen.

II. Kains *verdediging.* Hij verklaart zich *onschuldig*, en voegt aan zijne zonde nog rebellie toe. Want:

1. Hij tracht een opzettelijken moord te bedekken met eene opzettelijke leugen: *Ik weet het niet.* Hij wist zeer wel wat er van Abel was geworden, en toch was hij onbeschaamd genoeg om het te ontkennen. Aldus was de duivel in Kain beide een moordenaar en een leugenaar van den beginne. Zie hoe het verstand der zondaren verblind en hun hart verhard wordt door de bedriegelijkheid der zonde. Diegenen zijn wel zeer blind, die het mogelijk achten hunne zonden voor God te verbergen, voor God, die alles ziet; en diegenen zijn wel zeer hard, die het begeerlijk achten om ze te verbergen voor een' God, die alleen aan hen, die hunne zonden belijden, vergeving schenkt.

2. Onbeschaamd legt hij zijn' Rechter dwaasheid en onrechtvaardigheid ten laste door Hem deze vraag te doen: *Ben ik mijns broeders hoeder?* Hij had zich moeten verootmoedigen en zeggen: *Ben ik niet mijns broeders moordenaar?* Maar hij vaart uit tegen God zelven, alsof Hij hem eene onredelijke vraag had gedaan, waarop hij volstrekt niet verplicht was te antwoorden. *Ben ik mijns broeders hoeder?* Hij is voorzeker oud genoeg om voor zich zelven te zorgen, en ik heb mij ook nooit met de zorg over hem belast. Sommigen denken, dat hij zich ongunstig uitlaat over God en Zijne voorzienigheid, alsof hij gezegd had: „Zijt *Gij* niet zijn Hoeder? Als hij vermist wordt, dan rust hiervoor de blaam niet op mij, maar op U, daar ik nooit op mij genomen heb om zijn hoeder te zijn." Eene liefderijke zorge voor onze broederen, als hunne broeders, is een dure plicht, die streng van ons geëischt wordt, maar meestal door ons veronachtzaamd wordt. Zij, die onbekommerd zijn omtrent de zaken van hunne broederen, zich geene moeite geven om, als zij er de gelegenheid toe hebben, schade of nadeel te voorkomen voor hun lichaam, hunne bezitting, hun goeden naam, inzonderheid voor hunne ziel, spreken hiermede de taal van Kain. Zie Lev. 19 : 17; Filipp. 2 : 4.

III. De schuldigverklaring van Kain, vers 10. God gaf geen direct antwoord op zijne vraag, maar wees zijne verdediging af als onwaar en beuzelachtig. *„Wat hebt gij gedaan?* Gij gaat licht heen over de zaak, maar hebt gij bedacht hoe slecht de daad, hoe onuitwischbaar de vlek, hoe zwaar de last is van deze schuld? Gij denkt te kunnen verbergen wat gij gedaan hebt, maar te vergeefs, het getuigenis tegen u is duidelijk en onbetwistbaar, *eene stem van het bloed uws broeders roept."* Hij spreekt alsof het bloed zelf zoowel getuige als aanklager is, omdat Gods eigene kennis tegen hem getuigde, en Gods gerechtigheid voldoening eischte. Merk hier op, dat:

1. Moord eene schreeuwende zonde is; geene andere zonde is dit in meerdere mate. Bloed roept om bloed, het bloed van den vermoorde om het bloed van den moordenaar; het roept in de woorden, die Zacharia sprak in zijn sterven: *De Heere zal het zien en zoeken,* 2 Kron 24 : 22, of in die van de zielen onder het altaar. Openb. 6 : 10: *Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerscher?* De geduldige lijders riepen om genade: *Vader vergeef hun;* maar zijn bloed roept om wraak. Zij zwijgen, maar hun bloed roept luid en aanhoudend, en het oor van den rechtvaardigen God is altijd open voor dat geroep.

2. Van het bloed wordt gezegd, dat het roept *van den aardbodem,* waarvan in vers 11 gezegd wordt, dat het *zijn' mond heeft opengedaan om zijns broeders bloed van zijne hand te ontvangen.* De aarde heeft als het ware, gebloosd, toen zij haar gelaat bevlekt zag met zulk bloed, en daarom opende zij haren mond teneinde datgene te verbergen, wat zij niet heeft kunnen verhinderen. Toen de hemel zijne ongerechtigheid openbaarde, heeft ook de aarde zich tegen hem opgemaakt, Job. 20 : 27, en zuchtte zij, omdat zij aldus *der ijdelheid onderworpen* werd, Rom. 8 : 20, 22. Kain heeft waarschijnlijk het bloed en het lichaam begraven, om zijne misdaad te verbergen, maar ook moord komt eindelijk uit. Hij heeft dit bloed niet zoo diep begraven, of het geroep er van klom ten hemel op.

3. In het oorspronkelijke staat het woord in het meervoud, uws broeders *bloeden,* niet slechts *zijn* bloed, maar het bloed van allen die zijne nakomelingen hadden kunnen zijn. Of, het bloed van al het zaad der vrouw, die evenzoo de waarheid zullen bezegelen met hun bloed. Christus stelt het alles op ééne rekening, Matth. 23 : 35. Of, omdat rekening werd gehouden van elken droppel bloeds, die vergoten werd. Hoe goed is het voor ons, dat het bloed van Christus betere dingen spreekt dan Abel, Hebr. 12 : 24. Abels bloed roept om wraak, Christus' bloed roept om vergeving.

IV. Het vonnis uitgesproken over Kain. *En nu zijt gij vervloekt van den aardbodem,* vers 11. Merk hier op:

1. Hij is *vervloekt,* afgezonderd voor alle kwaad, onder den toorn Gods gelegd, gelijk hij is geopenbaard van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen, Rom. 1 : 18. Wie kent de uitgestrektheid en het gewicht van een' vloek Gods, hoe ver hij reikt, hoe diep hij doordringt? Gods *zeggen,* dat een mensch vervloekt is, *maakt* hem vervloekt; want die Hij vervloekt, zijn in waarheid vervloekt. De vloek

wegens Adams ongehoorzaamheid eindigde in de aarde, *vervloekt zij het aardrijk om uwentwil;* maar die voor Kains rebellie viel onmiddellijk op hem zelven: *Gij zijt vervloekt*, want God had genade weggelegd voor Adam, maar niet voor Kain. Wij allen hebben dezen vloek verdiend, en het is alleen in Christus, dat de geloovigen er van verlost worden, en den zegen beërven, Gal. 3 : 10, 13.

2. Hij is vervloekt van *den aardbodem.* Vandáár is het geroep opgegaan tot God, vandáár kwam de vloek neder op Kain. God zou wrake hebben kunnen doen door een onmiddellijken slag van den hemel, door het zwaard eens engels, of door een bliksemschicht; maar Hij wilde de aarde tot wreekster maken van het bloed, hem op de aarde laten blijven, en hem niet terstond afsnijden, maar dit zelfs tot een vloek voor hem te doen zijn. De aarde is ons altijd nabij, wij kunnen er niet van ontvlieden, zoodat, indien deze de uitvoerster is van den Goddelijken toorn, zij onvermijdbaar is; het is de zonde, dat is, de straf der zonde, die aan de deur ligt. Kain vond zijne straf dáár, waar hij zijn deel verkoos te hebben, en waar hij zijn hart op had gezet.

Van de aarde verwachten wij twee dingen, en door dezen vloek zijn beiden aan Kain ontzegd, *onderhoud* en *vestiging. a.* Het onderhoud uit de aarde wordt hem hier onthouden. Het is een vloek over hem in zijne genietingen, inzonderheid in zijn beroep. *Als gij den aardbodem bouwen zult, hij zal u zijn vermogen niet meer geven.* Elk schepsel is voor ons wat God het doet zijn, eene liefelijkheid of een kruis, een zegen of een vloek. Indien de aarde ons haar vermogen niet geeft, dan moeten wij daarin Gods rechtvaardigheid erkennen, want wij hebben Hem ons vermogen niet gegeven. Het aardrijk was te voren voor Adam vervloekt, maar voor Kain was het nu dubbel vervloekt. Dat gedeelte er van, dat hem ten deel viel, en dat hij in bezit had, werd onvruchtbaar voor hem gemaakt en onaangenaam door het bloed van Abel. De goddeloosheid der goddeloozen brengt een vloek op alles wat zij doen, en alles wat zij hebben, Deut. 28 : 15, en verv., die vloek vergalt alles wat zij hebben, en stelt hen te leur in alles wat zij doen. *b.* Er wordt hem hier vestiging op de aarde ontzegd. *Gij zult zwervende en dolende zijn op aarde.* Hierdoor was hij veroordeeld: *a.* Tot eeuwigdurende versmaadheid onder de menschen. Het zal altijd voor iets schandelijks gehouden worden hem te herbergen, met hem te spreken, of hem eenigerlei gunst te betoonen. En volkomen terecht werd een man, die alle menschelijkheid had uitgeschud, door geheel het menschdom verafschuwd en verlaten, en eerloos verklaard. *b.* Tot eeuwige onrust en afgrijzen in zijn eigen gemoed. Zijn eigen schuldig geweten zal hem overal vervolgen, waar hij henen gaat, en hem tot een *Magor-missabib, een schrik van rondom* maken. Welke rust kunnen diegenen vinden, welke vestiging, die hunne eigene ontroering en verstoring met zich omdragen, waarheen zij zich ook wenden? Zij, die aldus heen en weder gedreven worden, moeten wel zwervelingen zijn. Er is geen meer rusteloos zwerver op de aarde, dan hij, die door zijne eigene zonde en schuld wordt vervolgd, geen lager landlooper, dan hij, die de slaaf is van zijne lusten.

Dit was het vonnis, uitgesproken over Kain, en zelfs daarmede is nog barmhartigheid gemengd, in zoover hij niet terstond afgesneden werd, maar nog tijd had om zich te bekeeren, want God is lankmoedig over ons, niet willende, dat eenigen verloren gaan.

13. En Kain zeide tot den Heere: Mijne misdaad is grooter, dan dat zij vergeven worde. 14. Zie, Gij hebt mij heden verdreven van den aardbodem, en ik zal voor Uw aangezicht verborgen zijn; en ik zal zwervende en dolende zijn op de aarde; en het zal geschieden, dat al wie mij vindt, mij zal doodslaan. 15. Doch de Heere zeide tot hem: Daarom al wie Kain doodslaat, zal zevenvoudig gewroken worden. En de Heere stelde een teeken aan Kain, opdat hem niet versloege, al wie hem vond.

Wij hebben hier nog een nader bericht van de maatregelen, genomen tegen Kain.

I. Hier is Kains klacht over zijn vonnis, als hard en streng. Sommigen laten hem de taal der wanhoop spreken, en lezen dan: *Mijne misdaad is grooter dan dat zij vergeven kan worden,* [1]) en dan is wat hij zegt een smaad en beleediging van de genade Gods, waarvan alleen diegenen het voordeel zullen genieten, die er op hopen. Er is bij den God van genade vergeving voor de grootste zonden en zondaars, maar die er aan wanhopen verbeuren haar. Even te voren had Kain zijne zonde nog zeer licht geacht, maar nu vervalt hij in een ander uiterste: Satan drijft zijne vazallen van trotschen eigenwaan naar wanhoop. Wij kunnen niet slecht genoeg denken van de zonde, mits wij haar slechts niet onvergeeflijk achten. Maar Kain schijnt veeleer de taal van toorn en verontwaardiging te spreken: *Mijne straf is grooter dan ik dragen kan,* en zoo is hetgeen hij zegt een smaad en beleediging van Gods gerechtigheid, eene klacht, niet over het groote van zijne zonde, maar van het uiterst strenge van zijne straf, alsof die in geene verhouding stond tot hetgeen hij verdiend had. In plaats van God te rechtvaardigen in zijn vonnis, veroordeelt hij Hem, de straf zijner ongerechtigheid niet aannemende, maar haar bedillende. Menschen, die onboetvaardig zijn, wier hart niet verootmoedigd is geworden, zullen zich door Gods bestraffing niet terecht laten brengen, omdat zij denken, dat zij er door verongelijkt werden, en het is een blijk van groote verharding om meer bekommerd te zijn om ons lijden dan om onze zonden. Faraö's bekommernis gold meer: *slechts dezen dood,* dan deze *zonde,* Exodus 10 : 17, en zoo was het ook hier met Kains bekommernis. Hij is een levend mensch, en toch klaagt hij over de straf zijner zonde,

1) In de Eng. overz. luidt de tekst: Mijne straf is zwaarder dan ik dragen kan. Dus ongeveer gelijkluidend met de kantt. op den Statenbijbel.

Klaagl. 3 : 39. Hij denkt hard en uiterst streng behandeld te zijn, terwijl hij in waarheid eene genadige behandeling ondervindt, en hij roept over onrecht, als hij meer reden heeft zich er over te verwonderen, dat hij niet in de hel is. Wee hem, die aldus twist met zijn' Maker, en in het gericht treedt met zijn Rechter.

Merk op, hoe hij, om zijne klacht te rechtvaardigen, lang en breed over zijn vonnis uitweidt.

1. Hij ziet er zich van de gunst zijns Gods door buitengesloten, en komt tot de gevolgtrekking, dat hij, vervloekt zijnde, verborgen was van voor Gods aangezicht, hetgeen ook inderdaad de wezenlijke aard is van Gods vloek. Dat bevinden veroordeelde zondaren, tot wie gezegd wordt: *Gaat weg van Mij, gij vervloekten!* Diegenen zijn in waarheid vervloekt, die voor eeuwig uitgesloten zijn van Gods liefde en zorg, en van alle hoop op Zijne genade.

2. Hij ziet zich verdreven van alle genoegens van dit leven, en komt tot de gevolgtrekking, dat hij, een zwerver zijnde, in werkelijkheid *heden verdreven is van den aardbodem.* Men kan evengoed geene plaats op aarde hebben, als er geene gevestigde plaats op te hebben; het is beter in het graf te rusten, dan in het geheel niet te rusten.

3. Hij ziet er zich door in den ban gedaan, afgesneden van de gemeente, onder verbod van de openbare inzettingen van den Godsdienst bij te wonen. Zijne handen vol van bloed zijnde, moet hij niet meer *vergeefsch offer brengen,* Jes. 1 : 13, 15. Misschien bedoelt hij dit met zijne klacht, dat hij *verdreven is van den aardbodem,* want, buitengesloten zijnde van de kerk, die nog door niemand verlaten was, was hij verborgen van voor Gods aangezicht, niet toegelaten zijnde om zich *met de kinderen Gods voor den Heere te stellen.*

4. Hij ziet er zich door blootgesteld aan den haat en de kwaadwilligheid van geheel het menschdom. *Het zal geschieden, dat al wie mij vindt mij zal doodslaan.* Wáár hij ook omdoolt, overal is hij in levensgevaar, dat denkt hij ten minste, en, gelijk iemand, die door schuldeischers wordt vervolgd, meent hij in ieder, dien hij ontmoet, een gerechtsdienaar te zien. Er was niemand in leven dan die zijne naaste bloedverwanten waren, maar zelfs voor hen is hij met recht bevreesd, die zelf zoo barbaarsch is geweest voor zijn' broeder. Sommigen lezen hier: *al wat* mij vindt zal mij dooden; niet slechts Al *wie* onder de menschen, maar Al *wat,* onder de schepselen; zich buiten Gods bescherming vindende, ziet hij geheel de schepping in de wapens tegen zich. Schuld, die niet vergeven is, vervult de menschen met voortdurenden angst, Spr. 28 : 1; Job 15 : 20, 21; Psalm 53 : 6. Het is beter te vreezen, en niet te zondigen, dan te zondigen en daarna te vreezen. Dr. Lightfoot denkt, dat dit woord van Kain gelezen moet worden als een wensch: *Laat het daarom nu zijn, dat ieder die mij vindt mij moge doodslaan.* Zijne ziel verbitterd in hem zijnde, *verlangt hij naar den dood, maar hij is er niet,* Job 3 : 20—22, zooals ook zij, die onder geestelijke pijniging zijn, Openb. 9 : 5, 6.

II. Hier is Gods bekrachtiging van het vonnis, want als Hij oordeelt, zal hij overwinnen, vers 15. Merk hier op:

1. Hoe Kain in toorn *beschermd* wordt door deze verklaring, bekend gemaakt, naar wij kunnen veronderstellen, aan geheel de kleine wereld, die toen in wezen was: *Zevenvoudige wraak zal genomen worden op hem die Kain doodslaat* [1]) omdat daardoor het vonnis, dat over hem geveld was, (dat hij zwervende en dolende zou zijn op de aarde) te niet gedaan zou worden. Veroordeelde gevangenen zijn onder de bijzondere bescherming der wet; zij die tot offers aan de openbare gerechtigheid bestemd zijn, moeten aan geene particuliere wraak geofferd worden. Daar God ten opzichte van Kain gezegd had: *Mijne is de wraak, Ik zal het vergelden,* zou het eene vermetele aanmatiging geweest zijn, in wie het ook zij, die God het zwaard uit de hand zou willen nemen, eene minachting jegens eene uitdrukkelijke verklaring van Gods wil en bedoeling, die daarom zevenvoudig gewroken zou worden. God heeft wijze en heilige bedoelingen in de bescherming en verlenging van het leven van zeer goddelooze menschen. Met sommigen handelt God naar het gebed in Psalm 59 : 12. *Dood hem niet, opdat mijn volk het niet vergete, doe hem omzwerven door Uwe macht.* Indien Kain onmiddellijk gedood was, hij zou vergeten zijn, Pred. 8 : 10; maar nu hij leeft, is hij een vreeselijker en duurzamer monument van Gods gerechtigheid, is hij, als het ware, opgehangen in eene keten.

2. Hoe hij in toorn *geteekend* wordt, *De Heere stelde een teeken aan Kain,* om hem van het overige menschdom te onderscheiden, en aan te duiden, dat Hij de man was, die zijn' broeder had vermoord, aan wien niemand leed moest doen, maar wien iedereen moest verafschuwen. God brandmerkte hem, (zooals sommige kwaaddoeners op de wang gebrandmerkt werden) en stelde zulk een zichtbaar en onuitwischbaar teeken van schande en oneer aan hem, dat alle verstandige lieden hem zullen schuwen, zoodat hij niet anders dan een zwerveling en omdolende kon wezen, het uitvaagsel van alles.

16. En Kain ging uit van het aangezicht des Heeren. En hij woonde in het land Nod, ten Oosten van Eden. 17. En Kain bekende zijne huisvrouw, en zij werd bevrucht, en baarde Henoch. En hij bouwde eene stad, en noemde den naam dier stad naar den naam zijns zoons Henoch. 18. En aan Henoch werd Irad geboren; en Irad gewon Mehújael; en Mehújael gewon Methusael, en Methúsael gewon Lámech.

Wij hebben hier een nader bericht omtrent Kain, en wat er van hem geworden is, nadat hij door God was verworpen.

I. Hij heeft zich gedwee onderworpen aan dat deel van zijn vonnis, door hetwelk hij voor Gods aangezicht werd verborgen. Want, vers

1) Vers 15 naar de Eng. overz.

16, *Hij ging uit van het aangezicht des Heeren*, dat is: gewillig liet hij God en Godsdienst varen, en was tevreden om er de voorrechten van te missen, zoo hij slechts ook aan de voorschriften, de geboden, er van kon ontkomen. Hij verliet Adams gezin en altaar, en schudde alle aanspraak af van God te vreezen, kwam nooit onder vrome menschen, en woonde geene inzettingen van den Godsdienst meer bij. Huichelachtige belijders, die voor den almachtigen God hebben geveinsd en gebeuzeld, worden rechtvaardiglijk aan zich zelven overgelaten om iets te doen dat grof ergerlijk is, zoodat zij dan die gedaante der Godzaligheid moeten afleggen, waarvan zij eene schande geweest zijn, en onder den schijn waarvan zij er de kracht van verloochend hebben. Kain ging nu uit van het aangezicht des Heeren, en wij bevinden niet, dat hij er ooit tot zijne vertroosting wedergekomen is. De hel is *een eeuwig verderf van het aangezicht des Heeren*, 2 Thess. 1 : 9. Het is eene altijddurende verbanning van de Bron van alle goed. Dit is de keus der zondaars, en zoo zal, ter hunner eeuwige beschaming, hun oordeel wezen.

II. Hij poogde het hoofd te bieden aan dit deel van het vonnis, dat hem tot zwerven en dolen had verwezen, want

1. Hij koos zijn land. Hij ging en *woonde ten Oosten van Eden*, ergens op een afstand van de plaats, waar Adam met zijn Godsdienstig gezin woonde, zich en zijn gevloekt geslacht onderscheidende van het heilig zaad, zijne legerplaats van *de legerplaats der heiligen en de geliefde stad*, Openb. 20:9. Ten Oosten van Eden, waar de cherubim zijn met het vlammig zwaard, koos hij zijn lot, als om de verschrikkingen des Heeren te tarten. Maar zijne poging om zich te vestigen was te vergeefs, want het land, waar hij in woonde, was hem het land van *Nod*, dat is: *schudding*, of *siddering*, vanwege de voortdurende woeligheid en onrust in zijn eigen gemoed. Zij, die weggaan van God, kunnen nergens rust vinden. Nadat Kain was uitgegaan van het aangezicht des Heeren, heeft hij nooit meer gerust. Zij, die zich buiten sluiten van den hemel, geven zich over aan voortdurende siddering. *„Keer dan weder tot uwe rust, o mijne ziel*, tot uwe rust in God, want anders zult gij voor eeuwig rusteloos zijn."

2. Hij bouwde zich eene stad ter woning, vers 17. *Hij was bouwende eene stad*, zoo lezen sommigen die woorden, haar altijd bouwende, maar op hem en het werk zijner handen een vloek zijnde, kon hij haar niet voleindigen. Of, zooals wij het lezen, hij *bouwde eene stad*, ten teeken van eene vastgestelde scheiding van de kerke Gods, daar hij er niet aan dacht om ooit tot haar weder te keeren. Deze stad zal het hoofdkwartier zijn van den afval. Merk hier op: *a.* Hoe Kain het vonnis Gods trotseert, God had gezegd, dat hij *zwervende en dolende* zou zijn. Had hij zich nu bekeerd en verootmoedigd, dan zou die vloek in een' zegen kunnen verkeerd zijn, zooals dat met den stam van Levi het geval was, die *verdeeld moest zijn onder Jakob en verstrooid onder Israel*, maar zijn onboetvaardig, onverootmoedigd hart in tegenheid wandelende met God, en zich, uten spijt van den hemel, willende vestigen, is, hetgeen een zegen had kunnen wezen, in vloek verkeerd. *b.* Zie wat Kains keus was, nadat hij God had verlaten; hij koos eene vestiging in deze wereld als zijne rust tot in eeuwigheid. Zij, die op aarde, naar de hemelsche stad uitzagen, verkozen in tenten te wonen, maar Kain, die zich om *die* stad niet bekommerde, bouwde er zich eene op aarde. Zij, die door God gevloekt zijn, zoeken hunne vestiging en voldoening hier beneden, Psalm 17 : 14. *c.* Zie welke methode Kain volgde om zich te verdedigen tegen de verschrikkingen, waardoor hij voortdurend gekweld werd. Hij ondernam zijn' bouw, om zijne gedachten af te leiden van zijne rampzaligheid, en het geroep van zijn schuldig geweten te smoren door het gedruisch van hamers en bijlen. Zoo zullen velen hunne overtuiging van zonde smoren, door zich in het gewoel van wereldsche zaken te storten. *d.* Zie hoe goddelooze menschen dikwijls Gods volk vooruit zijn, hen overtreffen in uitwendigen voorspoed. Kain en zijn gevloekt geslacht wonen in eene stad, terwijl Adam en zijn gezegend gezin in tenten wonen; wij kunnen uit al hetgeen dat voor ons aangezicht is ook over haat en liefde niet oordeelen, Pred. 9 : 1, 2.

3. Ook zijn gezin werd gebouwd. Hier is een bericht nopens zijne afstammelingen, ten minste van de erfgenamen van zijne familie tot in zeven geslachten. Zijn zoon was *Henoch* die denzelfden naam droeg, maar niet hetzelfde karakter had, als de heilige, die met God wandelde, Hoofdst. 5 : 22. Goede menschen en slechte menschen dragen denzelfden naam, maar God kan onderscheiden tusschen Judas Iskariot, en Judas, niet de Iskariot, Joh. 14 : 22. Er worden meer namen van zijn nageslacht vermeld, doch alleen maar vermeld, niet als die van het heilig zaad, Hoofdst. 5, waar wij voor ieder hunner drie verzen hebben, terwijl wij hier drie of vier namen in één vers hebben. Zij worden haastig geteld, als niet gewaardeerd, in vergelijking met de uitverkorenen Gods, en in wie men geen welbehagen heeft.

19. En Lámech nam zich twee vrouwen; de naam van de eerste was Ada, en de naam van de andere Zilla. 20. En Ada baarde Jábal; deze is geweest een vader dergenen, die tenten bewoonden, en vee hadden. 21. En de naam zijns broeders was Júbal; deze was de vader van allen, die harpen en orgelen handelen. 22. En Zilla die baarde ook, Túbal-Kain, eenen leermeester van allen werker in koper en ijzer. En de zuster van Túbal-Kain was Naéma.

Wij hebben hier eenige bijzonderheden nopens Lamech, den zevende van Adam in de lijn van Kain. Merk op:

1. Zijn huwen van twee vrouwen. Het was iemand uit het ontaarde geslacht van Kain, die het eerst de oorspronkelijke huwelijkswet overtrad, dat slechts twee één vleesch zouden zijn. Tot nu toe had één man slechts ééne vrouw op een' zelfden tijd, maar Lamech nam er twee.

Van den beginne is het zoo niet geweest, Mal. 2 ; 15; Matth. 19 : 5. Zie hier:

1. Dat zij, die Gods kerk en inzettingen verlaten, zich aan allerlei verzoekingen blootstellen.

2. Dat, wanneer een slechte gewoonte is ingevoerd door slechte menschen, menschen van beteren aard somtijds door onvoorzichtigheid er toe komen, om haar te volgen. Jakob, David en vele anderen, die in andere opzichten goede en Godvruchtige mannen waren, zijn laten verstrikt geraakt in deze zonde, die door Lamech was begonnen.

II. Zijn geluk in zijne kinderen in weerwil hiervan. Hoewel hij zondigde door twee vrouwen te huwen, was hij toch met kinderen gezegend van beiden, en wel de zoodanigen, die beroemd werden in hun tijd en geslacht, niet om hunne Godsvrucht, daarvan wordt geen melding gemaakt (voorzooveel blijkt waren zij de heidenen van dien tijd) maar om hun vernuft. Zij waren niet slechts zelven mannen van zaken, maar ook mannen, die der wereld van dienst waren, en die uitgemunt hebben boven anderen wegens hunne uitvinding, of tenminste hunne verbetering van sommige nuttige kunsten.

1. *Jabal* was een vermaard herder; hij verlustigde zich in veeteelt, en hij was zoo gelukkig in het beramen van methodes om dit bedrijf op de beste en voordeeligste wijze te beoefenen, en er anderen in te onderwijzen, dat de herders uit dien tijd, ja zelfs die uit latere tijden, hem *vader* noemden. Het kan ook wezen dat, zijne kinderen voor hetzelfde beroep opgeleid zijnde, zijne familie eene familie van herders geweest is.

2. *Jubal* was een beroemd toonkunstenaar, inzonderheid een organist, en de eerste, die regelen gaf voor de edele wetenschap der muziek. Toen Jabal hen op weg had gebracht om rijk te zijn, heeft Jubal hen geleerd vroolijk te wezen. Zij, die *hunne dagen in het goede verslijten*, zullen niet zonder trommelen en harpen zijn, Job 21 : 13. Aan Jubal is waarschijnlijk de naam ontleend van de bazuin op het jubeljaar, want het was de kostelijkste, heerlijkste muziek, die vrijheid en verlossing verkondigde. Jabal was hun Pan, [1]) en Jubal hun Apollo [2]).

3. Tubal Kain was een vermaarde smid, die het werken in koper en ijzer grootelijks verbeterd heeft, ten dienste zoowel van den krijg als van den landbouw. Hij was hun *Vulkaan*. Zie hier: *a*. Dat het alleen wereldlijke dingen zijn, waarop vleeschelijke, goddelooze menschen hun hart hebben gezet, en waarin zij zeer vernuftig en naarstig zijn. Zoo was het met dit goddelooze geslacht van den gevloekten Kain. Hier was een vader van herders en de vader van beoefenaars der muziek, maar geen vader der gelooviger. Hier is een leermeester van alle werken in koper en ijzer, maar niemand die de goede kennis des Heeren onderwijst. Hier zijn uitvindsels om rijk te zijn, en machtig te zijn, en vroolijk te zijn, maar er is niets van God, of van Zijn vreeze en dienst onder hen. De tegenwoordige dingen vervullen het hart van de meeste menschen. *b*. Dat diegenen, die ontbloot zijn van de kennis en genade Gods, begaafd kunnen wezen met vele voortreffelijke en nuttige talenten, die hen beroemd maken en nuttig doen zijn aan hun geslacht. Gewone gaven en talenten worden dikwijls aan slechte menschen geschonken, terwijl God het dwaze der wereld voor zich verkiest.

23. En Lamech zeide tot zijne vrouwen Ada en Zilla: Hoort mijne stem, gij vrouwen van Lamech, neemt ter oore mijne rede. Voorwaar ik sloeg wel een man dood, om mijne wonde, en een jongeling, om mijne buil; 24. Want Kain zal zevenvoudig gewroken worden, maar Lamech zeventigmaal zevenmaal.

Uit deze rede van Lamech, die hier vermeld wordt, en waarvan in die tijden waarschijnlijk veel gesproken werd, blijkt nog verder dat hij een slecht man was, zooals Kains vervloekte nakomelingen over het algemeen geweest zijn. Merk op:

I. Hoe hoog en gebiedend hij spreekt tot zijne vrouwen, als iemand die grooten eerbied en oplettendheid eischt en verwacht. *Hoort mijne stem, gij vrouwen van Lamech.* Geen wonder, dat hij, die ééne huwelijkswet had overtreden door twee vrouwen te nemen, ook een andere overtrad, die hem verplichtte om vriendelijk en teeder te wezen voor haar, die hij genomen had, en aan de vrouw, als het zwakkere vat, eere te geven. Diegenen zijn niet altijd het meest zorgzaam om hun eigen plicht te doen, die het hoogst en strengst zijn in hun eisch van eerbied van anderen, en het vaakst hunne bloedverwanten oproepen om te weten wat hunne plaats is en om hun plicht te doen.

II. Hoe bloeddorstig en wreed hij was voor allen, die hem omringden. *Ik sloeg wel een man dood om mijne wonde, en een jongeling om mijne buil.* Hij bekent een man te zijn van woeste en wreede inborst, die zonder barmhartigheid om zich heen sloeg en allen doodde die hem in den weg waren, hetzij een man, of een jongeling, al was hij dan ook zelf in gevaar van gewond te worden in den strijd. Sommigen denken, omdat hij zich bij Kain vergelijkt, vers 24, dat hij iemand van het heilig zaad had vermoord, iemand van de getrouwe aanbidders van God, en dat hij dit erkent als de wonde in zijn geweten, en de schade zijner ziel, maar dat hij, evenals Kain, toch onboetvaardig bleef, sidderende, en toch niet verootmoedigd. Of, dat zijne vrouwen, wetende van hoedanigen geest hij was, hoe licht hij anderen prikkelde en hoe geneigd om elke prikkeling van anderen ten kwade te duiden, bevreesd waren, dat hij door den een of ander om het leven gebracht zou worden. „Vreest niet", zegt hij, „ik tart ieder, wie hij ook zij, om mij aan te vallen, ik zou hem dooden, hij zij man of jongeling." Het is iets gansch gewoons, dat woeste en bloeddorstige menschen *roemen in hunne schande*. Fil. 3 : 11, alsof het beide hunne veiligheid en hunne eer was, dat het hen niet deert, geen

1) De herdersgod.
2) de god der kunsten.

zorg of kommer baart hoeveel menschenlevens opgeofferd worden aan hun toorn en wraak, noch hoe zij gehaat worden, mits zij slechts worden gevreesd. *Oderint, dum metuant — Laat hen haten, mits zij vreezen.*

III. Hoe goddelooslijk hij zelfs op zijn boozen weg op Gods bescherming rekent, vers 24. Hij had gehoord, dat *Kain zevenvoudig gewroken zal worden,* vers 15, dat is: zoo iemand het zou onderstaan Kain te dooden, hij er streng voor gestraft zou worden, hoewel Kain verdiend had duizend dooden te sterven om den moord op zijn broeder. Daaruit leidt hij nu af dat, zoo iemand hem zou dooden om de moorden, die hij begaan had, God zijn dood nog veel meer zou wreken. Alsof de bijzondere zorg van God om het leven van Kain te verlengen en te beveiligen, om bijzondere redenen, die met zijne zaak samenhingen, en ook tot zijn meerdere straf, zooals de verdoemden ook in wezen gehouden worden — alsof, zeggen wij, deze zorg bestemd was om eene bescherming te zijn voor alle moordenaars. Zoo houdt Lamech de slechte redeneering: „Indien God voor de veiligheid van Kain voorzien heeft, zal Hij dit nog veel meer voor mijne veiligheid doen, want ik heb wel velen gedood, maar toch niet mijn eigen broeder, en niet, zooals hij, zonder eenigerlei aanleiding." Het uitstel der straf van sommige zondaren en Gods lankmoedigheid over hen worden dikwijls misbruikt om anderen in gelijke zondige wegen te doen volharden, Pred. 8 : 11. Maar hoewel het voor sommigen lang duurt eer de slag van Gods gerechtigheid hen treft, kunnen anderen er daarom niet zeker van zijn, dat zij niet een haastig verderf over zichzelven zullen brengen. Of indien God hen lang verdraagt, die zich vleien met Zijn geduld, dan vergaderen zij zichzelven slechts *toorn* als een schat *in den dag des toorns.* Dit nu is alles wat wij in de Schrift vermeld vinden betreffende het gezin en het geslacht van den gevloekten Kain, totdat wij hen allen zien afgesneden en omkomen in den algemeenen zondvloed.

25. En Adam bekende wederom zijne huisvrouw, en zij baarde een zoon, en zij noemde zijnen naam Seth. Want God heeft mij, sprak zij, een ander zaad gezet voor Abel, want Kaïn heeft hem doodgeslagen. 26. En dezen Seth werd ook een zoon geboren, en hij noemde zijnen naam Enos. Toen begon men den naam des HEEREN aan te roepen.

Dit is de eerste vermelding van Adams naam in de geschiedenis van dit hoofdstuk. Er is niet aan te twijfelen of de moord op Habel en de onboetvaardigheid van Kain moeten een zeer groote smart geweest zijn voor hem en Eva, te meer omdat *hun eigen boosheid hen nu kastijdde,* en *hunne afkeeringen hen straften.* Hunne dwaasheid had aan zonde en dood toegang gegeven in de wereld, en nu boetten zij er voor, daar zij hierdoor op éénen dag van hun beide zonen beroofd waren, Hoofdst. 27 : 45. Als ouders verdriet hebben van de goddeloosheid hunner kinderen, dan moeten zij daar aanleiding uit nemen om te treuren over het bederf der natuur, dat van hen afkomstig is, en dat de wortel is van de bitterheid. Maar hier hebben wij hetgeen voor onze eerste ouders eene verlichting was in hunne beproeving.

I. God gaf hun den wederopbouw te zien van hun gezin, dat ontzaglijk geschud en verzwakt was door die treurige gebeurtenis. Want:

1. Zij zagen hun zaad, *een ander zaad voor Habel,* vers 25. Let op Gods vriendelijkheid en teederheid jegens Zijn volk in Zijne leidingen met hen; als Hij hun eene lieflijkheid, eene vertroosting ontneemt, geeft Hij er hun een andere voor in de plaats, die nog een grootere zegen voor hen kan blijken te zijn, dan die waarin zij dachten, dat geheel hun leven lag opgesloten. Dat andere zaad was hij, in wien de kerk opgebouwd en vereeuwigd zou worden; en hij komt in de plaats van Habel, want de opvolging der belijders is de herleving der martelaren, de opstanding, als het ware, van Gods vermoorde getuigen. Aldus zijn wij *voor de dooden gedoopt,* 1 Cor. 15 : 29, dat is: wij zijn, door den doop, toegelaten in de kerk, *voor,* of *in de plaats* van hen, die door den dood, inzonderheid door den marteldood, er uit weggenomen zijn, en wij vullen hun ledige plaats in. Zij, die Gods dienstknechten dooden, hopen aldus de *heiligen des Allerhoogsten te verstoren,* maar zij zullen teleurgesteld worden. Christus zal Zijn zaad nog zien; God kan uit steenen Hem kinderen verwekken, en het bloed der martelaren het zaad der kerk doen zijn, wier landen, dies zijn wij zeker, nooit verloren zullen gaan uit gebrek aan erfgenamen. Door den geest der profetie noemden zij dezen zoon Seth, dat is: *vast, gevestigd,* of *geplaatst,* omdat in zijn zaad het menschdom in wezen zal blijven tot aan het einde des tijds, en de Messias van hem zou afstammen. Terwijl Kain, het hoofd van den afval, een zwerveling zou wezen, is Seth, uit wien de ware kerk zal voortkomen, een gevestigde. In Christus en Zijne kerk is de eenig ware vestiging.

2. Zij zagen *het zaad huns zaads,* vers 26. *Aan Seth werd ook een zoon geboren, en hij noemde zijn naam Enos;* den algemeenen naam voor alle menschen, die de zwakheid, broosheid en ellende van des menschen toestand aanduidt. De beste menschen zijn zich hier het meest van bewust, zoowel voor zichzelven als voor hunne kinderen. Wij zijn nooit zoo vast gevestigd, of wij moeten ons herinneren dat wij broos zijn.

II. God gaf hun de wederopwekking van den Godsdienst te zien in hun geslacht, vers 26. *Toen begon men den naam des Heeren aan te roepen.* Het is luttel vertroosting voor een man om zijne kindskinderen te zien, indien hij daarbij niet vrede ziet over Israel, en dat die uit hem voortgekomen zijn in de waarheid wandelen. Ongetwijfeld was Gods naam reeds tevoren uitgeroepen, maar nu:

1. Begonnen de aanbidders van God zich meer op te wekken in den Godsdienst dan vroeger; misschien niet meer dan in den beginne, maar meer dan in den laatsten tijd sedert den afval van Kain. Nu begonnen de menschen

God te aanbidden, niet slechts in de binnenkamer en in hun gezin, maar ook in het openbaar, in de plechtige vergaderingen. Of wel, er was nu zulk een grondige hervorming in den Godsdienst, dat het, als het ware, een nieuw begin er van was. Dit *toen* kan betrekking hebben, niet op de geboorte van Enos, maaar op geheel de voorafgaande geschiedenis; *toen*, als de menschen in Kain en Lamech de treurige uitwerkselen zagen der zonde, door de werking van het natuurlijk geweten, *toen* waren zij zooveel te meer levendig, opgewekt en vastberaden in den Godsdienst. Hoe slechter anderen zijn, hoe beter wij moeten wezen en hoe meer ijverig.

2. De aanbidders van God begonnen zich *te onderscheiden*, zooals de kantteekening aangeeft, namelijk *toen begon men zich naar den naam des Heeren te noemen*. Nu Kain en zij, die den Godsdienst hadden verlaten, een stad hadden gebouwd, en zich als ongodsdienstig en onheilig te kennen gaven, en zich *zonen der menschen* noemden, hebben zij, die God aankleefden, begonnen zich voor Hem en Zijne aanbidding te verklaren, en noemden zij zich *Gods zonen*. Nu begon het onderscheid tusschen belijders en onheiligen, welk onderscheid sedert altijd is gebleven, en zoolang de wereld staat altijd zal blijven.

HOOFDSTUK V.

Dit hoofdstuk bevat de eenige authentieke geschiedenis, die aanwezig is, van het eerste tijdperk der wereld, van de schepping tot aan den zondvloed; omvattende (volgens het getuigenis van den Hebreeuwschen tekst) 1656 jaren, zooals gemakkelijk berekend kan worden naar de leeftijden der patriarchen, vóór zij dien zoon voortbrachten, door wien de lijn afging tot op Noach. Dit behoort niet tot die oneindige geslachtsrekeningen, waarvan de apostel spreekt, 1 Tim. 1 : 4, want Christus, die het einde was der Oud-Testamentische wet, was ook het einde der Oud-Testamentische geslachtsrekeningen, op Hem zagen zij, en in Hem hadden zij hun middelpunt. De geslachtslijst, hier medegedeeld, is verkort ingelascht in den stamboom van onzen Heiland, Lukas 3 : 36–38, en is van groot nut om te toonen, dat Christus het Beloofde Zaad der vrouw was. Wij hebben hier een bericht: I. Betreffende Adam, vers 1–5. II. Seth, vers 6–8. III. Enos, vers 9–11. IV. Kenan, vers 12–14. V. Mahalaleël, vers 15–17. VI. Jered, vers 18–20. VII. Henoch, vers 21–24. VIII. Methusalah, vers 25–27. IX. Lamech en zijn zoon Noach, vers 28–32. Al de Schrift, van God ingegeven zijnde, is nuttig, hoewel niet gelijkelijk nuttig.

Dit is het boek van Adams geslacht: ten dage als God den mensch schiep, maakte Hij hem naar de gelijkenis Gods. 2. Man en vrouw schiep Hij hen, en zegende hen, en noemde hun naam Mensch, ten dage als zij geschapen werden. 3. En Adam leefde honderd en dertig jaren, en gewon een zoon naar zijne gelijkenis, naar zijn evenbeeld, en noemde zijnen naam Seth. 4. En Adams dagen, nadat hij Seth gewonnen had, zijn geweest acht honderd jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 5. Zoo waren al de dagen van Adam, die hij leefde, negen honderd jaren en dertig jaren, en hij stierf.

De eerste woorden van het hoofdstuk zijn het opschrift, of het onderwerp van het geheele hoofdstuk. Het is *het boek van Adams geslacht*, het is de lijst of catalogus van Adams nakomelingen, niet van allen maar alleen van *het heilig zaad, dat er het steunsel van is*, Jes. 6 : 13, en *waaruit, zooveel het vleesch aangaat, Christus gekomen is*, Rom. 9 : 5; eene opgave van de namen, den ouderdom en het overlijden van hen, die de opvolgers waren van den eersten Adam als de bewaarders der beloftenis, en de voorouders van den tweeden Adam. De geslachtslijst begint met Adam zelven. Hier is:

I. Zijne schepping, vers 1, 2, waarin wij een korte herhaling hebben van hetgeen tevoren uitvoerig verhaald was betreffende de schepping van den mensch. Het is ons noodig daar dikwijls van te hooren en er goed mede bekend te worden. Merk hier op:

1. Dat *God den mensch schiep*. De mensch is niet zijn eigen maker, en daarom moet hij ook niet zijn eigen meester zijn, maar de oorsprong, de auteur, van zijn bestaan moet de leider en het middelpunt van zijne bewegingen zijn.

2. Dat er een dag was, toen God den mensch schiep; hij is niet van eeuwigheid, maar van gisteren; hij was niet de eerstgeborene, maar de jongste der schepping.

3. Dat God hem schiep *naar Zijne gelijkenis*, rechtvaardig en heilig, en daarom ongetwijfeld gelukkig; de menschelijke natuur geleek op de Goddelijke natuur meer dan die van eenig ander schepsel in deze lagere wereld.

4. Dat God hem schiep man en vrouw, vers 2, ter hunner wederzijdsche aangenaamheid, zoowel als voor de instandhouding en vermenigvuldiging van hun soort. Adam en Eva zijn beiden onmiddellijk door de hand Gods gemaakt, beiden naar Zijn beeld en gelijkenis; daarom is er tusschen de seksen niet die groote afstand en ongelijkheid, die sommigen zich voorstellen.

5. Dat God hen zegende. Het is de gewoonte der ouders hunne kinderen te zegenen; zoo heeft God, de Vader van allen, de Zijnen gezegend; maar aardsche ouders kunnen slechts om een zegen *bidden*, het is Gods kroonrecht den zegen te *gebieden*. Dit ziet voornamelijk op den zegen van toeneming en vermenigvuldiging, waarbij andere zegeningen echter niet uitgesloten zijn.

6. Dat Hij *hun naam noemde Adam*, of *Mensch*. *Adam* beteekent *aarde, roode aarde*. *a*. God gaf hem dezen naam. Adam zelf had aan de overige schepselen elk een naam gegeven, maar hij moet niet zelf zijn eigen naam kiezen, opdat hij zich niet een wijdsch-klinkenden, hoogen naam zal geven. Maar God gaf hem een naam, die hem ter voortdurende gedachtenis zal zijn van het geringe van zijn oorsprong, en hem zal verplichten te zien op *den rotssteen, waar hij uit gehouwen was, en de holligheid des puts, waar hij uit gegraven was*, Jes. 51 : 1. Diegenen hebben weinig reden tot hoogmoed, die zoo na verwant zijn aan het stof. *b*. Hij gaf dien naam beiden aan den man en aan de vrouw.

Van den beginne van ééne natuur zijnde, en daarna, één geworden door het huwelijk, was het voegzaam, dat zij beiden denzelfden naam zouden dragen ten teeken van hunne eenheid. De vrouw is, evenzeer als de man, *uit de aarde aardsch.*

II. De geboorte van zijn zoon Seth, vers 3. Hij werd geboren in het honderd en dertigste jaar van Adams leven, waarschijnlijk kort na den moord op Habel. Veel andere zonen en dochteren werden tevoren aan Adam geboren, behalve Kain en Habel, maar er wordt geen nota van hen genomen, omdat alleen *zijn* naam eervol vermeld moet worden, in wiens lenden Christus en de kerk waren.

Maar wat hier het opmerkelijkste is betreffende Seth, is dat Adam hem gewon *naar zijne gelijkenis, zijn evenbeeld.* Adam was gemaakt naar het beeld Gods; maar toen hij gevallen en verdorven was, gewon hij een zoon naar zijn eigen beeld, zondig en verontreinigd, broos, sterflijk en ellendig, gelijk hij zelf; niet slechts een *mensch*, gelijk hij zelf, bestaande uit lichaam en ziel, maar een *zondaar*, gelijk hij zelf, schuldig en schadelijk, ontaard en verdorven. Zelfs de man naar Gods hart erkent zich *ontvangen en geboren in zonde*, Psalm 51 : 7. Dit was Adams gelijkenis, de keerzijde van die Goddelijke gelijkenis, waarnaar Adam gemaakt was, maar die zelf verloren hebbende, kon hij haar aan zijn zaad niet mededeelen. De genade zit niet in het bloed, maar wèl het bederf. Een zondaar brengt een zondaar voort, maar een heilige brengt geen heilige voort.

III. Zijn leeftijd en dood. Hij leefde negen honderd en dertig jaren, en toen stierf hij naar het vonnis, dat over hem was uitgesproken: *Tot stof zult gij wederkeeren.* Hoewel hij niet stierf op den dag toen hij de verboden vrucht had gegeten, is hij toch op dien dag sterflijk geworden; hij is toen begonnen te sterven. Zijn leven daarna was slechts een uitstel, het was een verbeurd, veroordeeld leven, ja het was een kwijnend, stervend leven. Hij was niet slechts als een veroordeelde misdadiger, maar als een, die reeds gekruisigd was, die langzaam en trapsgewijze sterft.

6. En Seth leefde honderd en vijf jaren, en hij gewon Enos. 7. En Seth leefde, nadat hij Enos gewonnen had, acht honderd zeven jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 8. Zoo waren al de dagen van Seth negen honderd twaalf jaren; en hij stierf. 9. En Enos leefde negentig jaren, en hij gewon Kenan. 10. En Enos leefde, nadat hij Kenan gewonnen had, acht honderd vijftien jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 11. Zoo waren al de dagen van Enos negen honderd vijf jaren; en hij stierf. 12. En Kenan leefde zeventig jaren, en hij gewon Mahalaleël. 13. En Kenan leefde, nadat hij Mahalaleël gewonnen had, acht honderd veertig jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 14. Zoo waren al de dagen van Kenan negen honderd tien jaren; en hij stierf. 15. En Mahalaleël leefde vijf en zestig jaren en hij gewon Jered. 16. En Mahalaleël leefde, nadat hij Jered gewonnen had, acht honderd dertig jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 17. Zoo waren al de dagen van Mahalaleël acht honderd vijf en negentig jaren; en hij stierf. 18. En Jered leefde honderd twee en zestig jaren, en hij gewon Henoch. 19. En Jered leefde, nadat hij Henoch gewonnen had, acht honderd jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 20. Zoo waren al de dagen van Jered negen honderd twee en zestig jaren; en hij stierf.

I. Wij hebben hier alles wat de Heilige Geest geschikt oordeelde om te worden vermeld betreffende vijf van de patriarchen vóór den zondvloed, Seth, Enos, Kenan, Mahalaleël en Jered. Er is van geen hunner iets in het bijzonder op te merken, hoewel wij reden hebben te denken, dat zij mannen waren, die in hun tijd hebben uitgemunt in wijsheid en Godsvrucht. Maar in het algemeen kunnen wij opmerken, hoe uitvoerig en uitdrukkelijk hunne geslachten vermeld worden. Men zou zoo denken, dat dit alles in minder woorden beschreven had kunnen worden, maar het is zeker, dat, wàt er ook in der menschen boeken gevonden moge worden, in Gods boeken geen enkel ijdel woord is. Het wordt zoo duidelijk beschreven:

1. Om het ook voor menschen met het geringste bevattingsvermogen begrijpelijk te maken. Als ons wordt medegedeeld hoe oud zij waren, toen zij dezen of dien zoon gewonnen, en hoe vele jaren zij daarna nog geleefd hebben, dan is er al heel weinig rekenkunst noodig om iemand te zeggen, hoe oud zij in het geheel geworden zijn, en toch vermeldt de Heilige Geest ook nog de som totaal, om den wille van hen, die ook in dat weinigje rekenkunst niet bedreven zijn.

2. Om het welbehagen te toonen, dat God heeft in de namen Zijns volks. Kains geslacht vonden wij als in der haast geteld, Hoofdst. 4 : 18; maar het bericht omtrent het heilig zaad is uitvoerig, wordt in woorden, niet in cijfers opgegeven. Er wordt ons gezegd hoe lang zij leefden, die in Gods vreeze geleefd hebben, en wanneer zij stierven, die in Zijne gunst zijn gestorven; maar voor anderen doet dit er niet toe. *De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn, maar de naam der goddeloozen zal verrotten.*

II. Hun leven wordt berekend naar *dagen*, vers 8, *al de dagen van Seth*, en zoo ook van de overigen, hetgeen de kortheid aanduidt van het menschenleven, zelfs als het op zijn langst is, en de snelle omwenteling onzer tijden op aarde. Indien hun leven bij dagen gerekend werd, dan voorwaar moet het onze bij uren gerekend worden, of liever: wij moeten dikwijls het gebed van den psalmist bidden, Psalm 90 : 12: *Leer ons alzoo onze dagen tellen.*

III. Behalve van Henoch wordt van ieder hunner gezegd: *en hij stierf.* In de opgave van

het getal der jaren van hun leven ligt opgesloten, dat hun leven, toen die jaren geteld en voleindigd waren, tot een einde kwam en toch wordt het steeds herhaald: *en hij stierf*, om te toonen dat over alle menschen de dood heengaat, en dat het goed voor ons is om te letten op den dood van anderen en er ons voordeel mede te doen tot onze stichting. Die en die was een krachtig, gezond man, maar hij stierf. Die en die was een groot en rijk man, maar hij stierf; deze andere was een wijs staatsman, maar hij stierf; deze was een zeer goed man, maar hij stierf; misschien wel een zeer nuttig man, maar hij stierf, en zoo verder.

IV. Hetgeen bijzonder opmerkelijk is, is, dat zij allen zeer lang geleefd hebben; niet een hunner stierf, vóórdat hij de wentelingen van bijna negen honderd jaren gezien had, en sommigen van hen leefden nog veel langer, een zeer lange tijd voor een onsterflijke ziel om in het leemen huis gevangen te zijn. Het aardsche leven was voor hen stellig niet zulk een last als het, over het algemeen genomen, nu is, anders zouden zij het moede zijn geworden; ook was het toekomende leven toen nog niet zoo helder en duidelijk geopenbaard, als het thans is onder het Evangelie, anders zouden zij ongeduldig geweest zijn, om er in over te gaan. Het lange leven was voor de patriarchen een zegen, en het stelde hen tot een zegen.

1. Er kunnen eenige natuurlijke oorzaken aangeduid worden voor den langen duur van het leven in dit eerste tijdperk der wereld. Zeer waarschijnlijk was de aarde toen meer vruchtbaar, de voortbrengselen er van meer versterkend, de lucht meer gezond, en de invloeden der hemellichamen meer heilzaam vóór den zondvloed dan daarna. De mensch was wel verdreven uit het paradijs maar de aarde was toen nog paradijsachtig; een hof, in vergelijking met haar tegenwoordigen verwilderden toestand; en sommigen denken, dat hun groote kennis van de schepselen en van hunne nuttigheid zoowel voor voedsel als voor medicijn, en daarbij ook hunne soberheid en matigheid, daar zeer veel toe bijgedragen hebben. Toch bevinden wij niet, dat degenen, die onmatig waren, zooals velen geweest zijn, Lukas 17 : 27, zoo kort van leven waren, als onmatige menschen tegenwoordig zijn.

2. In de voornaamste plaats moet dit echter toegeschreven worden aan de macht en de voorzienigheid Gods. Hij heeft hun leven verlengd, opdat de aarde des te sneller vervuld zou worden, en opdat de kennis van God en Godsdienst bewaard zou blijven toen er nog geen geschreven Woord was, maar alleen de overlevering het kanaal was, door hetwelk die kennis tot de opvolgende geslachten is gekomen. Al de patriarchen hier, behalve Noach, werden geboren, vóórdat Adam is gestorven, zoodat zij van hem een volledig en voldoend bericht konden krijgen van de schepping, het paradijs, den val, de belofte, en die Goddelijke voorschriften, welke de Godsdienstige aanbidding en een Godsdienstig leven betreffen. En zoo er eene vergissing of dwaling ontstond, dan konden zij, zoolang hij leefde, zich tot hem wenden als tot een godsspraak, om die vergissing of dwaling te herstellen, en na zijn dood, tot Methusalah en anderen, die met hem omgegaan hadden. Zóó groot was de zorg van den almachtigen God om in Zijne kerk de kennis te bewaren van Zijn wil en de zuiverheid van Zijne aanbidding.

21. En Henoch leefde vijf en zestig jaren, en hij gewon Methusalah. 22. En Henoch wandelde met God, nadat hij Methusalah gewonnen had, drie honderd jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 23. Zoo waren al de dagen van Henoch drie honderd vijf en zestig jaren. 24. Henoch dan wandelde met God; en hij was niet meer; want God nam hem weg.

De berichten loopen hier over verscheidene geslachten, zonder dat er iets merkwaardigs in voorkomt, of eenigerlei verscheidenheid in valt op te merken behalve in de namen en getallen. Maar eindelijk wordt melding gemaakt van een man, dien men niet zoo voorbij kan gaan, maar van wien zeer bijzonder nota genomen moet worden, en dat is *Henoch*, de zevende van Adam. De overigen hebben, naar wij mogen onderstellen, goed en Godvruchtig geleefd en gehandeld, maar hij heeft hen allen overtroffen; hij was de schitterendste ster van den patriarchalen tijd. Het is slechts weinig, dat ons van hem wordt medegedeeld; maar dat weinige is genoeg om zijn naam groot te maken, grooter dan de naam van den anderen Henoch, naar wien eene stad genoemd werd. Betreffende hem zijn hier twee dingen.

I. Zijn Godvruchtige wandel in *deze* wereld, waarvan twee maal wordt gesproken; vers 22: *Henoch wandelde met God, nadat hij Methusalah gewonnen had*, en wederom in vers 24, *Henoch dan wandelde met God*. Merk op:

1. Den *aard* van zijn Godsdienst, de richting en het doel van zijn wandel. Hij *wandelde met God*, hetgeen te kennen geeft: *a. Waren* Godsdienst. Wat is Godzaligheid anders dan een wandelen met God? De goddeloozen zijn zonder God in de wereld, zij wandelen in tegenheid met Hem; maar de Godvruchtigen wandelen met God, hetgeen onderstelt verzoening met God, want *zullen twee tezamen wandelen, tenzij dat zij bijeengekomen zijn?* Amos 3 : 3, en het sluit alle deelen en voorbeelden in van een Godvruchtig, rechtvaardig en sober leven. Met God te wandelen is zich God geduriglijk voor te stellen, en te handelen als degenen, die steeds onder Zijn oog zijn. Het is een leven te leiden van gemeenschap met God, zoowel in Zijne inzettingen als in Zijne leiding; het is in al onze handelingen Gods woord te maken tot onzen regel, en Zijne heerlijkheid tot ons doel. Het is om het tot ons voortdurend zorgen en streven te maken, in alle dingen God te behagen, en Hem nergens in te mishagen of te beleedigen. Het is ons te schikken naar Zijn wil, in te stemmen met Zijne bedoelingen, medearbeiders met Hem te zijn; het is *navolgers Gods te zijn, als geliefde*

kinderen. b. Uitnemenden Godsdienst. Hij was volstrekt dood voor deze wereld; hij heeft niet slechts, zooals alle Godvruchtige menschen, *naar* God gewandeld, maar *met* God gewandeld, alsof hij reeds in den hemel was. Hij leefde boven den maatstaf, niet slechts van andere *menschen*, maar van andere *heiligen*, niet slechts goed in slechte tijden, maar als de beste in goede tijden. *c.* Grooten ijver om den Godsdienst te bevorderen onder anderen. Het ambt eens priesters te volbrengen wordt *een wandelen voor Gods aangezicht* genoemd, 1 Sam. 2 : 30, 35, zie ook Zach. 3 : 7. Het schijnt, dat Henoch een priester des allerhoogsten Gods is geweest, en, evenals Noach, van wien ook gezegd werd dat hij met God wandelde, was hij een prediker der gerechtigheid, en heeft hij Christus' wederkomst geprofeteerd, Judas : 14, *Ziet, de Heere komt met tienduizenden van Zijne heiligen* [1]). Inplaats nu van te zeggen: Henoch *leefde*, zegt de Heilige Geest: Henoch *wandelde met God*. Dit was zijn levenswerk, zijn gestadige zorg en streven; terwijl anderen leefden voor zichzelven en voor de wereld, leefde hij voor God. Het was ook *de blijdschap en de steun zijns levens*, gemeenschap met God was hem meer en beter dan het leven. *Het leven is mij Christus*, Filipp. 1 : 21.

2. De *dagteekening* van zijn Godsdienst. In vers 21 wordt gezegd: Hij *leefde vijf en zestig jaar en hij gewon Methusalah;* maar in vers 22, hij *wandelde met God, nadat hij Methusalah gewonnen had;* hetgeen te kennen geeft, dat hij niet vóór omstreeks dezen tijd uitgemunt heeft in vroomheid en Godsvrucht. Eerst wandelde hij als andere menschen. Groote heiligen komen trapsgewijze tot hunne uitnemendheid.

3. Den voortduur van zijn Godsdienst. Hij wandelde met God *drie honderd jaren*, zoolang als hij in de wereld bleef. De geveinsde zal niet altijd bidden; maar de ware heilige, die uit beginsel handelt en den Godsdienst tot zijne keus maakt, zal volharden tot het einde en met God wandelen zoolang als hij leeft, als die hoopt om tot in eeuwigheid met Hem te leven, Psalm 104 : 33.

II. Zijn glorierijke verplaatsing naar een *betere* wereld. Evenals hij niet gelijk de overigen *geleefd* heeft, zoo is hij ook niet gelijk de overigen *gestorven*, vers 24. *Hij was niet meer, want God nam hem weg. a.* Hij was niet langer in deze wereld. Het was niet het einde van zijn bestaan, maar van zijn bestaan *hier*. Hij werd *niet gevonden*, zooals de apostel het naar de LXX verklaart, niet gevonden door zijne vrienden, die hem zochten, zooals *de kinderen der profeten Elia zochten*, 2 Kon. 2 : 17; niet gevonden door zijne vijanden, die, naar sommigen denken, hem zochten, om hem in hunne woede tegen hem vanwege zijn uitnemende Godsvrucht ter dood te brengen, zooals blijkt uit zijn profetie, dat er vele goddeloozen waren, die harde woorden spraken, en, waarschijnlijk harde dingen deden tegen Gods volk, Judas : 15. Maar God heeft Henoch voor hen verborgen, niet *onder* den hemel, maar *in* den hemel. *b.* God nam hem, door den dienst der engelen, met lichaam en ziel tot zich in het hemelsche paradijs, zooals Hij later Elia tot zich heeft genomen. Hij was veranderd, zooals die heiligen veranderd zullen worden, die bij Christus' wederkomst levend zullen gevonden worden. Telkenmale als een Godvruchtige sterft, neemt God hem tot zich, haalt Hij hem van hier, en ontvangt hem bij zich in den hemel. Betreffende Henoch voegt de apostel er bij, *dat hij vóór zijne wegneming getuigenis heeft gehad, dat hij Gode behaagde*, en dit was het goede getuigenis, dat hij had verkregen.

Met God wandelen is Gode welbehaaglijk. Wij kunnen niet anders met God wandelen op Hem welbehaaglijke wijze, dan door het geloof. God zelf zal hen eeren, die door het geloof aldus met Hem wandelen. Hij zal hen thans erkennen, en op den grooten dag voor engelen en menschen voor hen getuigen; zij, die dit getuigenis niet gehad hebben vóór hunne wegneming zullen het toch daarna hebben. Zij, wier wandel in de wereld in waarheid heilig is, zullen hunne wegneming uit de wereld in waarheid gelukkig en zalig bevinden. Henochs wegneming was niet slechts een bewijs voor het geloof aan de werkelijkheid van een toekomenden staat, en van de mogelijkheid van het bestaan des lichaams in heerlijkheid in dien staat, maar het was ook eene bemoediging voor allen, die met God wandelen, om te hopen, dat zij voor eeuwig bij Hem zullen zijn. Uitnemende Godsvrucht zal gekroond worden met uitnemende eer.

25. En Methusalah leefde honderd zeven en tachtig jaren, en hij gewòn Lamech. 26. En Methusalah leefde, nadat hij Lamech gewonnen had, zeven honderd twee en tachtig jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 27. Zoo waren al de dagen van Methusalah negen honderd negen en zestig jaren; en hij stierf.

Betreffende *Methusalah* valt op te merken:

1. De beteekenis van zijn naam, die, naar sommigen denken, profetisch was, daar zijn vader, Henoch, een profeet geweest is. *Methusalah* beteekent: *hij sterft, er is een schicht*, of: *eene uitzending*, namelijk, van den zondvloed, die gekomen is in hetzelfde jaar toen hij stierf. Indien dit wezenlijk de bedoeling was van zijn naam, en zoo verklaard moet worden, dan was dit eene waarschuwing aan een zorgelooze wereld lang vóórdat het oordeel gekomen is. Hoe dit zij: het is opmerkelijk, dat de persoon, die het langst op aarde geleefd heeft, den dood in zijn naam droeg, opdat hij zou gedenken dat die dood gewis komen zou, al kwam hij ook langzaam.

2. Zijn ouderdom. Hij leefde negen honderd negen en zestig jaren, het langste leven, waarvan wij lezen, dat ooit een mensch op aarde geleefd heeft; en toch hij stierf! Het langste leven moet toch eindelijk sterven. Jeugd noch ouderdom zal van dien krijg vrijstellen, want dat is het einde van alle menschen. Niemand kan aanspraak maken om *altijd* te leven, wijl hij reeds lang geleefd heeft, noch

1) Naar de Engelsche overzetting.

zijn lang leven als pleitgrond aanvoeren tegen het beslag van den dood. Algemeen wordt verondersteld, dat Methusalah even vóór den zondvloed is gestorven; de Joodsche schrijvers zeggen: „zeven dagen tevoren", verwijzende naar Hoofdst. 7 : 10; en dat hij was weggenomen vóór den dag des kwaads, uitgaande van de onderstelling, die algemeen wordt aangenomen, dat al de patriarchen, die in dit hoofdstuk genoemd zijn, heilige, Godvruchtige mannen geweest zijn. Ongaarne opper ik een tegenovergestelde meening, maar ik kan niet inzien, dat hunne Godsvrucht afgeleid kan worden uit het feit, dat zij op dit geslachtregister voorkomen onder de voorouders van Christus, daar toch op die geslachtlijst ook de namen zijn opgegeven van vele koningen van Juda, van wien wij met zekerheid weten, dat zij het tegenovergestelde van Godvruchtig zijn geweest. Indien dit dus met recht betwijfeld kan worden, dan kan men ook als waarschijnlijk onderstellen dat Methusalah met de overigen van de wereld in den zondvloed is omgekomen, want het is zeker, dat hij in dat jaar gestorven is.

28. En Lamech leefde honderd twee en tachtig jaren, en hij gewon een zoon. 29. En hij noemde zijnen naam Noach, zeggende: Deze zal ons troosten over ons werk, en over de smart onzer handen, vanwege het aardrijk dat de HEERE vervloekt heeft. 30. En Lamech leefde, nadat hij Noach gewonnen had, vijf honderd vijf en negentig jaren. En hij gewon zonen en dochteren. 31. Zoo waren al de dagen van Lamech zeven honderd zeven en zeventig jaren; en hij stierf. 32. En Noach was vijfhonderd jaren oud; en Noach gewon Sem, Cham en Jafeth.

Hier wordt voor het eerst melding gemaakt van Noach, van wien wij in de volgende hoofdstukken veel zullen lezen. Wij hebben hier:

I. Zijn *naam*, met de reden van dien naam. *Noach* beteekent *rust*. Zijne ouders gaven hem dien naam in de hoop, dat hij een meer dan gewone zegen zou wezen voor zijn geslacht. *Deze zal ons troosten over ons werk en over de smart onzer handen, vanwege het aardrijk, dat de Heere vervloekt heeft.* Hier is:

1. Zijne klacht over den rampzaligen toestand van het menschelijk leven. Door het inkomen der zonde en den overgang op de opeenvolgende geslachten van den vloek wegens de zonde, is die toestand uiterst-ellendig geworden. Geheel ons leven wordt doorgebracht in arbeid en moeite. Daar God het aardrijk vervloekt heeft, kunnen sommigen slechts met de uiterste zorg en moeite een schaarsch levensonderhoud er uit verkrijgen. Hij spreekt als iemand, die vermoeid is van den arbeid in dit leven, en het betreurt, dat zooveel van ons denken en zooveel kostbare oogenblikken, die tot zooveel hooger doeleinden gebruikt zouden kunnen worden, onvermijdelijk besteed moeten worden om het lichaam te onderhouden.

2. Zijn troostrijke hoop op verlichting door de geboorte van dezen zoon. *Deze zal ons troosten;* hetgeen aanduidt, niet slechts de begeerte en verwachting, die ouders gewoonlijk koesteren van hunne kinderen, dat zij, als zij opgroeien, eene vertroosting en lieflijkheid voor hen zijn zullen, hen zullen helpen in hun werk — hoewel dit dikwijls gansch anders uitkomt — maar het geeft ook een vooruitzicht te kennen op iets meer; zeer waarschijnlijk bestonden er profetieën omtrent hem, welke hem aanduidden als iemand, die op zeer bijzondere wijze zijn geslacht van dienst zou zijn, hetgeen zij zóó opvatten, dat hij het beloofde Zaad was, de Messias die komen zou; en de geloovige verwachting van Zijne komst schenkt ons de beste en zekerste vertroosting zoowel met betrekking tot den toorn Gods en Zijn vloek, dien wij verdiend hebben, als tot den arbeid en de moeite van dezen tegenwoordigen tijd, waarover wij dikwijls klagen. „Is Christus de onze? Is de hemel onzer? *Dit zal ons troosten.*"

II. Zijne *kinderen*. Sem, Cham en Jafeth. Den oudsten van dezen gewon Noach, toen hij vijf honderd jaar was. Jafeth schijnt de oudste geweest te zijn, Hoofdst. 10 : 21, maar Sem wordt het eerst genoemd, omdat op hem het verbond overging, zooals blijkt uit Hoofdst. 9 : 26, waar God de God van Sem genoemd wordt. Aan hem is waarschijnlijk het geboorterecht gegeven, en het is zeker, dat van hem, beiden Christus, het Hoofd, en de kerk, het lichaam, zouden afstammen; daarom wordt hij Sem genoemd, hetgeen een *naam* beteekent, omdat in zijn geslacht de naam Gods altijd blijven zou, totdat Hij uit zijne lenden zou voortkomen, wiens naam boven allen naam is; zoodat, door Sem het eerst te stellen, in werkelijkheid Christus het eerst gesteld werd, die *in allen de eerste zou zijn.*

HOOFDSTUK VI.

Het merkwaardigste, dat wij in de geschiedenis betreffende de oude wereld vermeld vinden, is de verwoesting er van door den zondvloed, waarvan dit hoofdstuk ons het begin verhaalt; waarin wij hebben: I. De toenemende ongerechtigheid van die goddelooze wereld, vers 1—5, en vers 11, 12. II. Den rechtvaardigen toorn van den rechtvaardigen God wegens die toenemende ongerechtigheid, en Zijn heilig besluit om haar te straffen, vers 6, 7. III. De bijzondere gunst van God jegens Zijn dienstknecht Noach. 1. In de hoedanigheid, die hem wordt toegeschreven, vers 8—10. 2. In de mededeeling, die hem gedaan werd van Gods voornemen, vers 13—17. 3. In de aanwijzingen, die Hij hem gaf om een ark te bouwen ter zijner behoudenis, vers 14—16. 4. In het gebruiken van hem ter bewaring van het overige der schepselen, vers 18—21. Eindelijk Noachs gehoorzaamheid aan de bevelen, die hem gegeven waren, vers 22. En dit is betreffende de oude wereld geschreven ter onzer waarschuwing, op dewelke de einden der eeuwen gekomen zijn; de einden der nieuwe wereld.

En het geschiedde, als de menschen op den aardbodem begonnen te vermenigvuldigen, en hun dochters geboren werden, 2. Dat Gods zonen de dochteren der menschen aanzagen, dat zij schoon waren, en zij namen zich vrouwen uit allen, die zij verkozen hadden.

Ter eere van Gods gerechtigheid en ter

waarschuwing van een goddelooze wereld hebben wij, vóór de geschiedenis van het verderf der oude wereld, een volledig bericht van hare ontaarding, haar afval van God en haar opstand tegen Hem. De verwoesting er van was eene daad, niet van volstrekte souvereiniteit of vrijmacht, maar van noodzakelijke gerechtigheid ter handhaving van de eer van Gods regeering. Nu hebben wij hier een bericht van twee dingen, die de boosheid der oude wereld veroorzaakt hebben.

1. De toeneming van het menschdom. *De menschen begonnen te vermenigvuldigen op den aardbodem.* Dat was de uitwerking van den zegen, Hoofdst. 1 : 28; maar des menschen bederf heeft dien zegen zoo misbruikt, dat hij in een vloek werd verkeerd. Aldus neemt de zonde oorzaak door de goedertierenheden Gods om nog overvloediger zondig te zijn. *Als de goddeloozen velen worden, wordt de overtreding veel,* Spr. 29 : 16. Hoe meer zondaren, des te meer zonde, en de menigte der overtreders maakt de menschen stoutmoedig. Besmettdlijke ziekten zijn het meest verwoestend in volkrijke steden, en zonde is een zich verspreidende melaatschheid. Zoo geschiedde het in de Nieuw-Testamentische kerk, dat, *toen de discipelen vermenigvuldigden, er eene murmureering ontstond,* Hand. 6 : 1; en wij lezen van een volk, dat vermenigvuldigd was, maar waarvan *de blijdschap niet groot gemaakt was,* Jes. 9 : 2. Een talrijk gezin moet goed bestuurd worden, of het wordt een goddeloos gezin.

2. Gemengde huwelijken, vers 2. *Gods zonen,* dat wil zeggen : de belijders van den Godsdienst, die naar den naam des Heeren genoemd waren en dien naam aanriepen, *huwden de dochteren der menschen,* dat is: degenen, die wereldsch waren, vreemdelingen voor God en Godsdienst. Het nageslacht van Seth hield zich niet afgezonderd zooals het had moeten doen, beide ter bewaring van eigen reinheid en in verfoeiing van den afval; zij vermengden zich met het gevloekte geslacht van Kain. *Zij namen zich vrouwen uit allen, die zij verkozen hadden.* Maar wat was er nu verkeerd in die huwelijken? *a.* Hunne keuze werd slechts geleid door hun oog: *zij zagen dat zij schoon waren,* hetgeen alles was wat zij zagen. *b.* Zij volgden de keuze hunner verdorven neigingen; zij namen *allen, die zij verkozen hadden,* zonder raad en zonder nadenken. Maar: *c.* Wat van zoo slechte gevolgen voor hen bleek, was dat zij *vreemde vrouwen huwden, een ander juk aantrokken met de ongeloovigen,* 2 Cor. 6 : 14. Dit was aan Israel verboden, Deut. 7 : 3, 4. Het was de onzalige aanleiding van Salomo's afval, 1 Kon. 11 : 1—4, en het had zeer slechte gevolgen voor de Joden na hun terugkeer uit Babylon, Ezra 9 : 1, 2. De belijders van den Godsdienst behooren zoowel voor hun eigen huwelijk als voor dat van hunne kinderen er eene gewetenszaak van te maken om binnen de grenzen hunner belijdenis te blijven. De slechten zullen veel eerder bederven en medesleepen, dan de goeden de slechten zullen hervormen. Zij, die belijden kinderen Gods te zijn, moeten niet huwen zonder Zijne toestemming, die zij niet hebben als zij zich met Zijne vijanden verbinden.

3. Toen zeide de HEERE: Mijn Geest zal niet in eeuwigheid twisten met den mensch, dewijl hij ook vleesch is. Doch zijne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren.

Dit wordt hier vermeld als een teeken van Gods misnoegen op hen, die vreemde vrouwen hadden gehuwd; Hij dreigt Zijn Geest hun te ontnemen, die Hem hadden gegriefd door huwelijken, welke zoo tegenstrijdig waren met hunne overtuiging. Vleeschelijke lusten worden dikwijls gestraft met geestelijke oordeelen, die van alle oordeelen de zwaarste zijn. Of:

Als nog eene oorzaak van de groote goddeloosheid der oude wereld. De Geest des Heeren, getergd zijnde door hun weerstaan van Zijne bewegingen, liet af van met hen te twisten, en toen ging weldra alle Godsdienst onder hen verloren. Hiervoor waarschuwt Hij hen van tevoren, opdat zij Zijn Geest niet langer smart zouden aandoen, maar Hem door hunne gebeden zouden bewegen om met hen te blijven. Let in dit vers:

1. Op Gods besluit om niet altijd door Zijn Geest met den mensch te twisten. Toen heeft de Geest door Noachs prediking getwist, 1 Petrus 3 : 19, 20, en door innerlijke bestraffing van het geweten; maar voor de meesten hunner was het tevergeefs. Daarom zegt God, dat *Hij niet altijd zal twisten.* Merk op: *a.* De gezegende Geest strijdt met de zondaren door de overtuiging en bestraffing van het geweten, ten einde hen van de zonde tot God te bekeeren. *b.* Als de Geest wederstaan, uitgebluscht wordt, dan zal Hij wèl lang, maar niet altijd twisten, Hosea 4 : 17. *c.* Diegenen rijpen snel voor het verderf, met wie de Geest heeft afgelaten van te twisten.

2. De reden van dat besluit: *dewijl hij ook vleesch is,* dat is: ongeneeslijk bedorven, vleeschelijk en zinnelijk, zoodat het verloren moeite is om met hem te strijden. Kan de Moorman zijne huid veranderen? *Hij ook,* dat is: allen, de een, zoowel als de ander, allen zijn in het slijk van het vleesch verzonken. Het is de verdorven natuur en de neiging der ziel tot het vleesch, die het strijden wederstaan van den Geest, en het zonder uitwerking doen blijven. Als de zondaar gedurende langen tijd dat belang heeft gediend, en het met het vleesch heeft gehouden tegen den Geest, dan onttrekt de Geest rechtvaardiglijk Zijne werking en twist niet meer. Niemand verliest het twisten van den Geest, dan zij die het verbeurd hebben.

3. Desniettemin wordt hun uitstel verleend; *doch zijne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren.* Zóólang zal Ik het oordeel uitstellen, dat zij verdiend hebben, en hun nog tijd geven om het te voorkomen door berouw en bekeering. De gerechtigheid zeide: *Houw hen af;* maar de goedertierenheid trad tusschenbeide en bad: *Heere, laat hen ook nog dit jaar;* en de goedertierenheid heeft in zooverre overmocht, dat een uitstel van honderd twintig jaren was verkregen. De tijd van Gods geduld en lankmoedigheid jegens tergende zondaren is soms zeer lang, maar niet onbeperkt. Een uitstel is nog geen

kwijtschelding, hoewel God lang verdraagt, zal Hij toch niet altijd verdragen.

4. In die dagen waren er reuzen op de aarde; en ook daarna, als Gods zonen tot de dochteren der menschen ingegaan waren en zich kinderen gewonnen hadden. Dezen zijn de geweldigen, die van ouds geweest zijn mannen van naam. 5. En de HEERE zag, dat de boosheid des menschen menigvuldig was op de aarde, en al het gedichtsel der gedachten zijns harten ten allen dage alleenlijk boos was.

Wij hebben hier een nader bericht van het bederf der oude wereld. Als *Gods zonen de dochteren der menschen* hadden gehuwd, heeft dit God wel zeer mishaagd, maar Hij heeft hen toch niet terstond afgesneden, maar gewacht om te zien, wat het gevolg zou wezen van die huwelijken, en naar welke zijde de kinderen zouden gaan, en het bleek (zooals dit gewoonlijk gaat) dat zij naar de slechtsten aardden. Hier is:

I. De verzoeking, waarin zij waren om te verdrukken en geweldenarijen te bedrijven. Zij waren *reuzen*, en zij waren *mannen van naam*. Zij werden allen te sterk, die om hen heen waren, en deden allen voor zich buigen.

1. Door hunne *grootte*, zooals de kinderen Enaks, Num. 13 : 33, en

2. Door hun grooten *naam*, zooals de koning van Assyrië, Jes. 37 : 11. Hierdoor werden zij *een schrik in het land der levenden*, en aldus gewapend, hebben zij het recht van al hunne naburen gehoond, en al wat heilig en rechtvaardig is met voeten getreden. Zij, die zooveel macht hebben over anderen, dat zij instaat zijn hen te verdrukken, hebben zelden zooveel macht over zichzelven om niet te verdrukken; groote macht is voor velen een groote strik. Dit ontaarde geslacht minachtte de eer, die hunne voorouders hadden verkregen door deugd en Godsdienst; zij maakten zich een *grooten* naam door hetgeen het voortdurend verderf was van hun *goeden* naam.

II. De beschuldiging, welke tegen hen ingebracht en bewezen werd, vers 5. Het overgelegde bewijs was onbetwistbaar. God zag het, en dat komt in plaats van duizend getuigen. God ziet al de boosheid onder de kinderen der menschen, zij kan thans niet *voor* Hem verborgen worden, en zoo men er zich niet van bekeert, zal zij weldra ook niet *door* Hem verborgen worden. Wat nu was het, dat God heeft gezien?

1. Hij zag al de *stroomen* van zonde, die in der menschen leven vloeiden, de breedte en diepte van deze stroomen; *Hij zag dat de boosheid des menschen menigvuldig was op de aarde.* Let op het verband tusschen dit en hetgeen voorafgaat: de verdrukkers waren *de geweldigen, de mannen van naam*, en *toen zag God dat de boosheid des menschen groot was.* [1]) De boosheid van een volk is voorwaar zeer groot, als de meest-openbare zondaren mannen van naam onder hen zijn. De dingen zijn slecht, als slechte menschen niet slechts geëerd zijn *niettegenstaande* hunne boosheid, maar juist *om* hunne boosheid, en de snoodste lieden aldus vereerd en hoog geroemd worden; de boosheid is groot, als groote mannen boos zijn. Hunne boosheid was groot, dat is: aan alle plaatsen werden door allerlei soort van menschen zeer vele zonden bedreven, zonden, die naar haren aard grof, aanstootelijk, hoogmisdadig zijn, bedreven op de meest vermetele wijze, in trotseering van den hemel; en zij, die de macht in handen hadden, deden niets om ze tegen te gaan of te straffen. Dit zag God. Al de zonden der zondaren zijn aan God, den Rechter, bekend. Zij, die het meest met de wereld bekend zijn, zien er wel veel boosheid in, maar zien toch slechts weinig van hetgeen is, maar God ziet alles, en oordeelt er recht over ten opzichte van hare grootte, het menigvuldige er van, en Hij kan zich niet vergissen in Zijn oordeel

2. Hij zag de *bron* der zonde, die in der menschen hart was. Iedereen kon zien, dat *de boosheid des menschen groot was;* want zij spraken hunne zonde vrijuit, gelijk Sodom; maar Gods oog zag verder: Hij zag *dat al het gedichtsel der gedachten zijns harten te allen dage alleenlijk boos was.* Een treurig gezicht, dat zeer beleedigend was voor Gods heilig oog! Dat was de bittere wortel, de verdorven fontein. Al het geweld en de verdrukking, al de weelde en wellust, die in de wereld waren, kwamen voort uit de verdorvenheid der natuur. De begeerlijkheid had ze ontvangen, Joh. 1 : 15; zie Matth. 15 : 19. *a.* Het *hart* was ondeugend, het was arglistig, meer dan eenig ding; de beginselen waren verdorven, de gewoonten en neigingen slecht. *b.* De *gedachten des harten* waren dit. De gedachte wordt somtijds genomen voor het gevestigd oordeel, of de meening, en zij was vooringenomen en misleid. Soms wordt dit woord *gedachte* genomen voor de werkingen der verbeelding, en die waren altijd òf ijdel, òf laag, òf spinnewebben wevende, òf basiliskuseieren uitbroedende. *c. Het gedichtsel des harten* was dit; dat is: hunne plannen en voornemens waren slecht. Zij hebben niet door zorgeloosheid of onachtzaamheid kwaad bedreven, zooals zij, die maar op goed geluk af leven en geen acht geven op hetgeen zij doen, maar zij deden kwaad met voorbedachten rade, bedenkende hoe zij kwaad zouden doen. Het was boos voorwaar, want het was *alleenlijk* boos, *voortdurend* boos, en *al* het gedichtsel der gedachten was dit. Er was geen goed in hen te vinden, neen, nooit! De stroom der zonde was vol, en sterk, en standvastig, en God zag het. Zie Psalm 14 : 1—3.

6. Toen berouwde het den Heere, dat Hij den mensch op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem aan Zijn hart. 7. En de Heere zeide: Ik zal den mensch, dien Ik geschapen heb, verdelgen van den aardbodem, van den mensch tot het vee, tot het kruipend gedierte, en tot het gevogelte des hemels toe; want het berouwt Mij, dat Ik ze gemaakt heb.

1) Naar de Engelsche overzetting.

Hier is:

I. Gods toorn over der menschen boosheid. Hij zag haar niet als een onverschillig toeschouwer, maar als een die er door gegriefd en beleedigd werd. Hij zag haar, zooals een teeder liefhebbende vader de dwaasheid en wederspannigheid ziet van een ongehoorzaam, rebelleerend kind, dat hem niet slechts vertoornt, maar grieft, en hem doet wenschen kinderloos te zijn aangeschreven. De uitdrukkingen, die hier gebruikt zijn, zijn zeer vreemd. *Het berouwde den Heere, dat Hij den mensch op aarde gemaakt had,* dat Hij een schepsel van zoo edele gaven en vermogens gemaakt, en op deze aarde gesteld had, die Hij expresselijk gebouwd en van het noodige voorzien had, om hem tot een geriefelijke woning te zijn; *en het smartte Hem aan Zijn hart.* Dat zijn uitdrukkingen naar de wijze der menschen, en moeten zoo verstaan worden, dat zij geen ongunstige meening geven van de eer van Gods onveranderlijkheid en zaligheid.

1. Het duidt geen hartstocht of onrust aan in God; (er is niets, dat in den eeuwigen Geest ontroering kan teweegbrengen) maar het drukt Zijn rechtvaardig en heilig misnoegen uit over zonde en zondaren; over zonde als weerzinwekkend voor Zijne heiligheid, en over zondaren als aanstootelijk voor Zijne gerechtigheid. Hij is *gedrukt* onder de zonde Zijner schepselen, Amos 2 : 13 [1]); *vermoeid,* Jes. 43 : 24; *verbroken,* Ezech. 6 : 9; Hij heeft er *verdriet* van, Psalm 95 : 10; en hier heeft Hij *smart aan Zijn hart,* zooals de menschen, als zij verongelijkt worden en mishandeld door hen, aan wie zij goedheid en vriendelijkheid betoond hebben, en dan wenschen, dat zij die adder nooit aan hun boezem gekoesterd hadden, die hen nu in het gelaat sist en haar angel in hun hart steekt. Haat God aldus de zonde? En zullen wij haar dan niet haten? Heeft onze zonde Hem smart gedaan aan het hart? En zullen wij er dan niet bedroefd en verslagen in het hart om zijn? O dat die gedachte ons moge verootmoedigen en beschamen, en dat wij mochten zien op Hem, dien wij aldus smart hebben aangedaan, en treuren, rouwbedrijven over Hem! Zach. 12 : 10.

2. Het duidt ook geenerlei verandering aan in Gods bedoeling of voornemen, want: Heeft Hij eenig ding voor, wie zal dan Hem afkeeren? [2]) Bij Hem is geene verandering. Maar het duidt eene verandering aan in Zijne manier van handelen. Toen God den mensch recht gemaakt had, *heeft Hij gerust en zich verkwikt,* Exodus 31 : 17; en Zijne handelwijze jegens hem toonde, dat Hij een welgevallen had aan het werk Zijner handen. Maar nu de mensch van Hem was afgevallen, kon Hij niet anders dan hem Zijn ongenoegen toonen, zoodat de verandering was in den mensch, niet in God. Het berouwde God, dat Hij den mensch *gemaakt* had; maar nooit bevinden wij, dat het Hem berouwde den mensch te hebben *verlost,* hoewel dat een zeer veel kostbaarder werk was omdat bijzondere en krachtige genade gegeven is om het groote doel der verlossing te verzekeren, zoodat *die genadegiften en roeping onberouwelijk zijn,* Rom. 11 : 29.

II. Gods besluit om den mensch wegens zijne boosheid te verdelgen, vers 7. Merk op:

1. Toen het God berouwde dat Hij den mensch gemaakt had, besloot Hij den mensch te verdelgen. Zoo zullen zij, die in waarheid berouw hebben van de zonde, besluiten om in de kracht van Gods genade, de zonde te dooden en uit te roeien, om aldus wat zij verkeerds gedaan hebben, ongedaan te maken. Het is slechts spotten met God om te zeggen, dat wij bedroefd zijn om onze zonde, en dat zij ons van harte leed is, zoo wij er dan toch aan blijven toegeven. Tevergeefs wenden wij voor eene verandering van *zin* te hebben, als wij dit niet doen blijken door eene verandering van *doen.*

2. Hij besluit den mensch te verdelgen. Het oorspronkelijke woord is veelbeteekenend: *Ik zal den mensch uitwisschen van op het aangezicht des aardbodems,* zooals sommigen die zinsnede lezen, gelijk vuil of slijk afgewischt wordt van eene plaats, die rein behoort te wezen, en dat dan op den mesthoop geworpen wordt, die de geschiktste plaats er voor is. Zie 2 Kon. 21 : 13. Zij, die vlekken zijn op de plaats waar zij wonen, worden met recht door de oordeelen Gods er van afgewischt. *Ik zal den mensch doorhalen van de aarde,* zoo lezen anderen, zooals de regels of woorden van een boek doorgehaald worden, die den schrijver mishagen, of zooals de naam van een burger doorgehaald werd van de lijst der poorters, als hij gestorven of van zijn burgerlijke rechten ontzet was.

3. Hij spreekt van den mensch, als *toen* zijn eigen schepsel zijnde, als Hij tot zijn verderf besloten had, *den mensch, dien Ik geschapen heb.* „Hoewel Ik hem geschapen heb, zal dat hem toch niet verontschuldigen;" Jes. 27 : 11. *Hij, die hem gemaakt heeft, zal hem niet behouden;* Hij, die onze Schepper is, zal, zoo Hij onze Heerscher, onze Bestuurder, niet is, onze Verderver zijn. Of: „omdat Ik hem geschapen heb, en hij zoo ongehoorzaam en ondankbaar was jegens zijn Schepper, zal Ik hem verdelgen." Diegenen verbeuren hun leven, die niet beantwoorden aan het doel van hun leven.

4. Zelfs de redelooze dieren waren begrepen in dit verderf: *het vee en het kruipend gedierte, en het gevogelte des hemels.* Dezen waren gemaakt *voor* den mensch, en daarom moeten zij verdelgd worden *met* den mensch; want er volgt op: *het berouwt Mij, dat Ik ze gemaakt heb;* want het doel, ook van hunne schepping, was verijdeld. Zij werden gemaakt, opdat de mensch met hen God zou dienen en eeren; omdat hij dus slechts zijn eigen lusten met hen heeft gediend, hen aan zijne ijdelheid heeft onderworpen, werden zij verdelgd.

5. God nam dit besluit betreffende den mensch, nadat Zijn Geest gedurende langen tijd tevergeefs met hem had getwist. De gerechtigheid Gods verderft niemand dan hen, die het haten om door de genade Gods te worden hervormd.

---

1) Naar de Engelsche overzetting.
2) Job 23 : 13 naar de kantt. op den Statenbijbel.

8. Maar Noach vond genade in de oogen des Heeren. 9. Dit zijn de geboorten van Noach. Noach was een rechtvaardig, oprecht man in zijne geslachten. Noach wandelde met God. 10. En Noach gewon drie zonen: Sem, Cham en Jafeth.

Wij zien hier Noach onderscheiden van de overigen der wereld, en een bijzonder teeken der eere aan hem gesteld.

1. Toen God misnoegd was op de overigen der wereld, heeft Hij aan Noach gunst bewezen, vers 8. *Maar Noach vond genade in de oogen des Heeren.* Dit rechtvaardigt Gods gerechtigheid in Zijn misnoegen tegen de wereld, en toont dat Hij strikt en nauwkeurig den aard had onderzocht van iederen persoon in de wereld, eer Hij haar als algemeen verdorven oordeelde, want er was één goed man, en dien ontdekte Hij, en hem gaf Hij Zijne goedkeuring te kennen. Het verheerlijkt ook de genade aan Noach bewezen, dat hij tot een vat van Gods goedertierenheid was gemaakt, toen geheel het overige menschdom het geslacht Zijns toorns was geworden; onderscheidende gunsten brengen zeer bijzondere plichten mede. Noach heeft waarschijnlijk geene genade gevonden in de oogen der menschen; zij haatten en vervolgden hem, omdat hij door zijn leven en door zijne prediking *de wereld veroordeelde; maar hij vond genade in de oogen des Heeren,* en dat was hem eere en vertroosting genoeg. God achtte Noach meer dan geheel de overige wereld, en dit maakte hem grooter en meer in waarheid eervol beroemd dan de reuzen in die dagen, die geweldigen werden en mannen van naam. Laat dit het hoogtepunt wezen van onze eerzucht, *om genade te vinden in de oogen des Heeren.* Laat ons begeerig zijn, om, hetzij inwonende, hetzij uitwonende, Hem welbehaaglijk te zijn, 2 Cor. 5 : 9. Diegenen zijn hoog bevoorrecht, aan wie God gunst betoont.

2. Toen het overige menschdom verdorven en boos was, hield Noach vast aan zijne oprechtheid, vers 9. *Dit zijn de geboorten van Noach;* dit is het bericht, dat wij van hem te geven hebben: *Noach was een rechtvaardig, oprecht man.* Deze hoedanigheid van Noach wordt hier vermeld, hetzij: *a.* Als de *reden* van Gods gunst jegens hem; zijn bijzondere Godsvrucht maakte hem bevoegd om bijzondere teekenen van Gods goedertierenheid te ontvangen. Zij, die genade willen vinden in de oogen des Heeren, moeten wezen wat Noach was, en doen wat Noach deed; God heeft hen lief, die Hem liefhebben. Of *b.* Als de *uitwerking* van Gods gunst jegens hem. Het was Gods goedheid *jegens* hem, die dit goede werk teweegbracht *in* hem. Hij was een zeer goed man, maar hij was niet beter dan de genade Gods hem gemaakt heeft, 1 Cor. 15 : 10. Let nu op zijne hoedanigheid, zijn karakter. *Hij was een rechtvaardig man,* dat is gerechtvaardigd voor God door het geloof in het beloofde Zaad; want hij was *een erfgenaam geworden der rechtvaardigheid, die naar het geloof is,* Hebr. 11 : 7. Hij was geheiligd, er waren hem rechte beginselen en neigingen ingeplant; en hij was rechtvaardig in zijn wandel, iemand, die er eene gewetenszaak van maakte, om aan ieder het zijne te geven, aan God het Zijne en aan de menschen het hunne. Niemand dan een bepaald oprecht man kan gunst vinden bij God; de wandel, die Gode welbehaaglijk zal zijn, moet geregeld worden door *eenvoudigheid en oprechtheid Gods,* niet door *vleeschelijke wijsheid,* 2 Cor. 1 : 12. God heeft somtijds het *dwaze* der wereld verkoren, maar nooit heeft Hij er het *schurkachtige* van verkoren. Hij was volmaakt [1]), niet met een zondelooze volmaaktheid, maar in volmaakte oprechtheid; en wèl onzer dat, krachtens het verbond der genade, vanwege de gerechtigheid van Christus, oprechtheid als onze Evangelische volmaaktheid wordt aangenomen. *Hij wandelde met God,* zooals Henoch vóór hem met God gewandeld heeft; hij was niet alleen oprecht, maar vroom; hij *wandelde,* dat is: hij handelde met God, als onder Zijn oog; hij leidde een leven van gemeenschap met God; hij legde er zich voortdurend op toe om zich naar den wil van God te gedragen, Hem te behagen, zich Hem welbehaaglijk te maken. God ziet met een gunstig oog neder op hen, die in oprechtheid, met het oog des geloofs opzien tot Hem. Maar hetgeen de kroon is van zijn karakter, is dat hij aldus was en aldus deed in zijn geslacht, in het verdorven tijdperk, waarin hij geleefd heeft. Het is gemakkelijk Godsdienstig te zijn, als de Godsdienst in de mode is; maar het is een blijk van een krachtig geloof en van groote vastberadenheid om tegen den stroom op te roeien om naar den hemel te gaan, en vóór God te zijn, als niemand anders vóór Hem is. Dat heeft Noach gedaan, en het is teboek gesteld tot zijn onsterfelijke eer.

11. Maar de aarde was verdorven voor Gods aangezicht; en de aarde was vervuld met wrevel. 12. Toen zag God de aarde, en ziet, zij was verdorven; want al het vleesch had zijn weg verdorven op de aarde.

Wederom wordt hier van de boosheid van dat geslacht gesproken, als:

1. In tegenstelling met Noachs Godsvrucht. Hij was rechtvaardig en oprecht, toen de geheele aarde verdorven was. Of:

2. Als nog een verdere rechtvaardiging van Gods besluit om de wereld van het menschdom te verdelgen, welk besluit Hij nu aan Zijn dienstknecht Noach te kennen zal geven.

1. Allerlei zonden werden onder hen gevonden, want in vers 11 wordt gezegd, dat de aarde: *a verdorven was voor Gods aangezicht,* dat is: in de zaken van Gods aanbidding; hetzij, dat zij andere goden voor Zijn aangezicht hadden, of dat zij Hem aanbaden in beelden, of dat zij verdorven en boos waren ten spijt en in minachting van God, Hem trotseerende in Zijn aangezicht. *b. De aarde was ook vervuld met wrevel,* met geweld en onrecht

1) Vers 9 naar de Engelsche overzetting.

jegens de menschen; er was geene orde, geen geregeld bestuur; niemand was veilig in hetgeen hij bezat, al had hij op zijn bezit ook het volkomenste recht, ja het onschuldigste leven zelf was niet veilig, er heerschte niets dan moord en roof. Evenals boosheid de schande is van de menschelijke natuur, zoo is zij ook het verderf van de menschelijke samenleving; zij neemt de conscientie weg en de vreeze Gods, en dan worden de menschen wilde dieren en duivelen voor elkander, *zooals de visschen der zee*, waarvan de grootere de kleinere verslinden. De zonde vervult de aarde met geweld, en verkeert de wereld in eene wildernis, eene hanenmat.

2. Het bewijs er van was onloochenbaar; want *God zag de aarde;* Hij zelf was ooggetuige van het bederf, dat er op heerschte, waarvan al in vers 5 gesproken werd. In al Zijne oordeelen gaat de rechtvaardige Rechter te werk naar de onfeilbare zekerheid Zijner eigen alwetendheid, Psalm 33 : 13.

3. Hetgeen de zaak het meest verergerde was de algemeene verspreiding van de besmetting. *Al het vleesch had zijn weg verdorven op de aarde.* Het waren niet eenige bijzondere volken of steden, die zoo slecht waren, geheel het menschdom was dit; er was niemand, die goed deed, niet één, behalve Noach. Als de boosheid algemeen heerscht, dan zal het verderf niet lang uitblijven. Zoolang er nog een overblijfsel van biddende menschen onder een volk is, om de maat te ledigen naardat zij gevuld wordt, kan het oordeel nog lang tegengehouden worden; maar als alle handen aan het werk zijn om, door de zonde, de omheiningen neder te halen en niemand in de bres staat om haar te stoppen, wat kan dan anders dan eene overstrooming van toorn verwacht worden?

13. Daarom zeide God tot Noach: Het einde van alle vleesch is voor Mijn aangezicht gekomen; want de aarde is door hen vervuld met wrevel; en zie, Ik zal hen met de aarde verderven. 14. Maak u eene ark van goferhout; met kameren zult gij deze ark maken; en gij zult die bepekken van binnen en van buiten met pek. 15. En aldus is het, dat gij haar maken zult: drie honderd ellen zij de lengte der ark, vijftig ellen hare breedte, en dertig ellen hare hoogte. 16. Gij zult een venster aan de ark maken, en zult haar volmaken tot eene el van boven; en de deur der ark zult gij in hare zijde zetten; gij zult ze met onderste, tweede en derde verdiepingen maken. 17. Want Ik, zie, Ik breng een watervloed over de aarde, om alle vleesch, waarin een geest des levens is, van onder den hemel te verderven: al wat op de aarde is zal den geest geven. 18. Maar met u zal Ik Mijn verbond oprichten; en gij zult in de ark gaan, gij en uwe zonen, en uwe huisvrouw, en de vrouwen uwer zonen met u. 19. En gij zult van al wat leeft, van alle vleesch, twee van elk doen in de ark komen, om met u in het leven te behouden: mannetje en wijfje zullen zij zijn. 20. Van het gevogelte naar zijnen aard, en van het vee naar zijnen aard, van al het kruipend gedierte des aardbodems naar zijnen aard, twee van elk zullen tot u komen, om die in het leven te behouden. 21. En gij, neem voor u van alle spijze, die gegeten wordt, en verzamel ze tot u, opdat zij u en hun tot spijze zij.

Hier blijkt nu inderdaad, dat Noach *genade had gevonden in de oogen des Heeren;* Gods gunst jegens hem werd duidelijk te kennen gegeven in hetgeen Hij van hem zeide, vers 8—10, waar zijn naam in vijf regels vijf maal genoemd wordt, terwijl eenmaal volstaan zou hebben om den zin duidelijk te maken; alsof de Heilige Geest er behagen in vond om zijne gedachtenis te vereeuwigen; maar nog veel meer blijkt Gods gunst jegens hem in deze verzen; in de mededeelingen en instructiën, die hem hier gegeven worden.

I. God maakt Noach hier tot *den man Zijns raads*, Hij geeft hem Zijn voornemen te kennen om deze booze wereld te verdelgen door water, zooals Hij later aan Abraham Zijn voornemen mededeelde betreffende Sodom, Hoofdst. 18 : 17. *Zal Ik voor Abraham verbergen wat Ik doe?* Zoo ook hier. Zal Ik voor Noach verbergen wat Ik doe, dewijl hij tot een groot volk worden zal? *De verborgenheid des Heeren is voor degenen, die Hem vreezen*, Psalm 25 : 14. Zij was met *Zijne dienstknechten, de profeten*, Amos 3 : 7, door een geest der openbaring, hen inzonderheid bekendmakende met Zijne voornemens; zij is met alle geloovigen, door een geest van wijsheid en geloof, die hen instaatstelt om de algemeene verklaringen in het geschreven woord en de waarschuwingen, die er in gegeven zijn, te verstaan en toe te passen.

Nu zeide God tot Noach:

1. In het algemeen, dat Hij de wereld wilde verderven, vers 13. *Het einde van alle vleesch is voor Mijn aangezicht gekomen; Ik zal ze verderven.* Dat is: Het verderf van de booze wereld is vastgesteld; *het is gekomen;* dat is: het zal gewisselijk komen, het zal haastelijk komen. In zijne prediking voor zijne naburen heeft Noach hen waarschijnlijk in het algemeen gewaarschuwd voor den toorn Gods, dien zij door hunne boosheid over zich zouden brengen, en nu ondersteunt God die waarschuwing door een bijzondere aankondiging van toorn, opdat Noach zou beproeven of dat iets bij hen zou uitwerken. Hierin kunnen wij opmerken: *a.* Dat God *het woord Zijner knechten bevestigt*, Jes. 44 : 26. *b.* Dat aan hem, die heeft en wat hij heeft gebruikt tot welzijn van anderen, *meer gegeven zal worden*, meer volledige instructies.

2. Hij deelde hem mede, dat Hij de wereld ging verdelgen door een watervloed, vers 17. *Want Ik, zie, Ik breng een watervloed over de aarde.* God zou het menschdom hebben kunnen verdelgen door het zwaard eens engels, een vlammig zwaard, dat zich naar alle zijden keerde, zooals Hij al de eerstgeborenen der Egyptenaren doodde en het leger der Assyriërs, en dan was er niets meer noodig dan een tee-

ken te stellen aan Noach en zijn gezin ter hunner behoudenis; maar God verkoos het te doen door een watervloed, waarin menschen en dieren moesten verdrinken. Wij kunnen er zeker van wezen, dat de redenen hiervoor wijs en rechtvaardig waren, hoewel zij ons onbekend zijn. God heeft vele pijlen in Zijn pijlkoker, en Hij kan er van gebruiken welke Hij wil; gelijk Hij de roede kiest, waarmede Hij Zijne kinderen zal kastijden, zoo kiest Hij ook het zwaard, waarmede Hij Zijne vijanden zal dooden.

Let op die wijze van uitdrukking: *Ik, zie, Ik breng een watervloed;* Ik, die oneindig ben in macht, en het dus *kan* doen, oneindig in gerechtigheid, en het daarom *zal* doen. *a.* Het duidt de zekerheid aan van het oordeel: *Ik, zie Ik,* zal het doen; wat God op zich neemt te doen, kan niet anders dan met kracht en groote uitwerking gedaan worden; zie Job 11 : 10. *b.* Het duidt ook de strekking er van aan tot Gods heerlijkheid en tot eer van Zijne gerechtigheid; aldus zal Hij grootgemaakt en verhoogd worden op de aarde, en aldus zal Hij geheel de wereld doen weten, dat Hij de God is, *wien de wrake toekomt.* Het komt mij voor, dat deze uitdrukking hier eenigszins gelijk is aan die in Jes. 1 : 24: *O wee! Ik zal Mij troosten over Mijne wederpartijders.*

II. God maakt Noach hier tot *den man Zijns verbonds,* wederom een Hebreeuwsche omschrijving voor een vriend, vers 18. *Maar met u zal Ik Mijn verbond oprichten.*

1. Het verbond van *voorzienigheid,* dat de loop der natuur bestendig zal zijn tot aan het einde des tijds, niettegenstaande de onderbreking er van door den watervloed; deze belofte werd onmiddellijk aan Noach en zijne zonen gegeven, Hoofdst. 9 : 8, enz. Zij waren als tot bewaarders gesteld van geheel dit deel der schepping, en hiermede werd aan hem en de zijnen een groote eer bewezen.

2. Het verbond der *genade,* dat God hem een God zal zijn, en dat God zich uit zijn zaad een volk zou nemen. Hier valt op te merken: *a.* Als God een verbond maakt, dan bevestigt Hij het; Zijn verbond is vast en eeuwig. *b.* In het verbond der genade is het loon voor zeer bijzondere diensten, de bron en de grond van alle onderscheidende gunsten. Wij behoeven niets meer te begeeren, hetzij tot vergoeding van verliezen, die wij voor God geleden hebben, of om ons in God gelukkig te doen zijn, dan dat Zijn verbond met ons opgericht is.

III. God stelt Noach hier tot een gedenkteeken van sparende genade, door hem het middel aan te wijzen om zich tegen den komenden watervloed te beveiligen, zoodat hij niet met geheel de wereld zal omkomen. *Ik zal ze met de aarde verderven,* zegt God, vers 13. „Maar *maak u eene ark,* Ik zal zorgen u in het leven te behouden." Bijzondere Godsvrucht zal beloond worden met onderscheidende uitredding en verlossing. Het zal zeer veel bijdragen tot de eer en het geluk van verheerlijkte heiligen, dat zij behouden worden, als het grootste deel der wereld aan het verderf wordt overgelaten. Nu geeft God aan Noach:

1. Aanwijzingen om *eene ark te maken,* vers 14—16. Deze ark was gelijk aan den romp van een schip, toegerust, niet om op het water te *varen* (dat was niet noodig, daar er geene kust was, waarheen gevaren kon worden,) maar om op het water te *drijven,* wachtende totdat het afnemen of vallen zou. God zou Noach hebben kunnen beveiligen door den dienst van engelen, zonder hem eenigerlei zorg, arbeid of moeite te geven, maar Hij verkoos hem te gebruiken om zelf te maken hetgeen het middel ter zijner behoudenis zou zijn, beide ter beproeving van zijn geloof en zijne gehoorzaamheid, en om ons te leeren, dat niemand *door Christus behouden zal worden* dan alleen diegenen, die *hunne zaligheid werken.* Wij kunnen het niet doen zonder God, en Hij zal het niet doen zonder ons; beide Gods voorzienigheid en Gods genade erkennen en kronen de pogingen, het streven van hen, die gehoorzaam en naarstig zijn.

God gaf hem zeer bijzondere en nauwkeurige instructiën betreffende dezen bouw, die wel zeer uitnemend geschikt moest wezen voor zijne bestemming, daar de oneindige Wijsheid zelve er de bouwmeester van was. De ark moet gemaakt worden van *goferhout.* Ongetwijfeld wist Noach welke soort van hout dit was, hoewel wij het niet weten, hetzij cederhout of cypressenhout, of welke andere houtsoort dan ook. Hij moet haar van binnen met drie verdiepingen maken. Hij moet haar verdeelen in hutten met beschotten, plaatsen, geschikt voor de verschillende dieren, zoodat er geene ruimte verloren ging. Er worden hem nauwkeurige afmetingen voorgeschreven, opdat hij evenredigheid zal betrachten, en er plaats genoeg zij om aan het doel te beantwoorden, en niet meer. Zij, die *voor* God werken, moeten hunne instructiën van Hem ontvangen en er nauwkeurig naar handelen. Het is voegzaam, dat Hij, die onze woning bestemt en aanwijst, er de perken en grenzen van vaststelt. Hij moet de ark *van binnen en van buiten bepekken; van buiten* om den regen af te werpen, en te voorkomen dat het water doorsijpelt; *van binnen* om den boozen reuk van de dieren weg te nemen, als zij daar in een besloten ruimte zullen zijn. Merk op, dat God hem niet gebiedt haar te *verven,* maar te *bepekken.* Als God ons woningen geeft, die veilig, warm en gezond zijn, dan moeten wij er dankbaar voor wezen, al zijn zij niet prachtig of sierlijk. Hij moet van boven een klein venster maken om licht binnen te laten, en (naar sommigen denken) om door dat venster de verwoesting te kunnen zien, die op de aarde werd aangericht. Hij moet in de zijde der ark eene deur maken, waardoor hij in en uit kan gaan.

2. God belooft aan Noach, dat hij en de zijnen in het leven gespaard zullen blijven in de ark, vers 18. *Gij zult in de ark gaan.* Wat wij in gehoorzaamheid aan God doen, daar zullen wij waarschijnlijk zelven het voordeel en de vertroosting van genieten; *indien gij wijs zijt, gij zijt wijs voor uzelven.* Hij was niet zelf alleen behouden in de ark, maar ook *zijne vrouw en zijne zonen, en de vrouwen zijner zonen.* Merk op: *a.* De zorg van goede ouders. Zij zorgen niet slechts voor hun eigen veiligheid en behoudenis, maar ook voor de veiligheid en

behoudenis van hunne gezinnen, inzonderheid van hunne kinderen. *b.* Het geluk van de kinderen, die Godvruchtige ouders hebben. De Godsvrucht hunner ouders bezorgt hun dikwijls tijdelijke uitredding, zooals hier, en zij doet hen vorderen op den weg naar de eeuwige zaligheid, zoo zij van dit voorrecht gebruik maken.

IV. God stelt Noach hier tot een grooten zegen voor de wereld, en maakt hem hierin tot een type van den Messias zelven, zooals zijne ouders dit van hem verwacht hebben, Hoofdst. 5 : 29.

1. God maakte hem tot een prediker voor de menschen van dien tijd. Als een wachter heeft hij het woord uit Gods mond gehoord, ten einde hen te kunnen waarschuwen, Ezech. 3 : 17. Terwijl aldus de lankmoedigheid Gods verwachtte, heeft Christus door Zijn Geest in Noach gepredikt voor de oude wereld, die, toen de apostel Petrus schreef, geesten waren in de gevangenis, 1 Petrus 3 : 18—20, en hierin was hij een type van Christus, die in een land en tijd, waarin *al het vleesch zijn weg had verdorven*, rondging, predikende bekeering en de menschen waarschuwende voor een komende overstrooming van toorn.

2. God maakte hem tot een redder, een behouder van de lagere schepselen, om de onderscheidene soorten er voor te behoeden om in den watervloed verloren te gaan, vers 19—21. Hiermede was hem deze groote eer aangedaan, dat in hem niet slechts het menschdom in wezen zou blijven, en uit hem een nieuwe wereld zou ontstaan, de kerk, de ziel van die wereld, en de Messias, het Hoofd dier kerk, maar dat hij ook het middel zou wezen om de lagere schepselen in wezen te houden, en het menschdom aldus in hem een nieuw recht op hen en hunne diensten zou verkrijgen. Hij moest hen voorzien van eene schuilplaats, een onderkomen, ten einde niet in den watervloed te verdrinken. *Twee van elke soort, mannetje en wijfje,* moest hij medenemen in de ark, en opdat het hem geene moeite zou kosten om ze bijeen te doen komen en ze binnen te brengen, belooft God, vers 20, dat zij uit eigen beweging tot hem zullen komen. Hij, die maakte dat de os zijn bezitter zou kennen, en een ezel de kribbe zijns heeren, heeft *toen* gemaakt, dat zij hun behouder en diens ark kenden. Hij moest hen ook van hun levensonderhoud voorzien, opdat zij niet van honger zouden omkomen, vers 21. Hij moet zijn schip proviandeeren naar het getal zijner bemanning, het groote gezin, waarvoor hij nu te zorgen had, en naar den tijd, dien hij er op moest doorbrengen. Ook hierin was hij een type van Christus, aan wien het te danken is, dat de wereld nog stand houdt, door wien alle dingen bestaan, en die het menschdom er voor bewaart, om gansch en al door de zonde te worden afgesneden en verdorven. In hem wordt het heilig zaad in het leven gehouden, en de schepping bevrijd van de ijdelheid, onder welke zij zucht. Noach redde hen, over wie hij had te regeeren, en dat doet ook Christus, Hebr. 5 : 9.

22. En Noach deed het; naar al wat God hem geboden had, zoo deed hij.

Noachs zorg en vlijt in het bouwen der ark kan beschouwd worden:

1. Als een gevolg van zijn geloof in het woord van God. God had hem gezegd, dat Hij weldra de wereld door een watervloed zou doen verzwelgen; hij geloofde het, vreesde voor de komende overstrooming, en in die vrees bouwde hij de ark. Wij behooren geloof te mengen met de openbaring, die God gedaan heeft van Zijn toorn tegen alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen; de bedreigingen van het woord zijn geen valsche alarmkreten. Er zouden zeer vele tegenwerpingen kunnen gemaakt zijn tegen de geloofwaardigheid van de waarschuwing, die aan Noach gegeven was. „Wie kan gelooven, dat de wijze God, die de wereld gemaakt heeft, haar zoo spoedig weer zal vernietigen; die het water van het droge heeft doen afvloeien, Hoofdst. 1 : 9, 10, het over het droge weder zal doen heenstroomen? Hoe was dit overeen te brengen met de goedertierenheid Gods, die over al Zijne werken is; inzonderheid dat, om de zonde van den mensch, onschuldige dieren moeten sterven?" Waar zal water vandaan komen in genoegzame hoeveelheid om de wereld te overstroomen? En *indien* dit zoo moet wezen, waarom moet hier dan alleen aan Noach kennis van worden gegeven? Maar over al die verdorven redeneeringen heeft Noachs geloof gezegevierd.

2. Als eene daad van gehoorzaamheid aan het gebod Gods. Ware hij met vleesch en bloed te rade gegaan, er zouden vele bedenkingen tegen opgekomen zijn. Een gebouw op te richten, zooals hij er nog nooit een gezien had, en van zoo nauwkeurige afmetingen, zal hem op zeer veel zorg, moeite en onkosten te staan komen. Het zal een werk van tijd wezen, het gezicht zal nog voor een langen tijd wezen; zijne naburen zullen hem bespotten om zijne lichtgeloovigheid, hij zal het snarenspel wezen dergenen, die sterken drank drinken. Zijn gebouw zal *Noachs dwaasheid* worden genoemd; en, mocht het ergste al gebeuren, dan zal het ieder vergaan zooals het zijn nabuur vergaat. Maar deze, en duizend andere van zulke tegenwerpingen is Noach door het geloof teboven gekomen; zijne gehoorzaamheid was prompt en vast-besloten. Gewillig en blijmoedig, zonder murmureeren of tegenspreken heeft Noach gehandeld. God zegt: *Doe dit*, en hij doet het. Hij heeft ook met nauwkeurigheid en volharding gehandeld; hij heeft alles juist zoo gedaan als God het hem gezegd had; en begonnen zijnde te bouwen, heeft hij er niet van afgelaten, voordat de bouw voleindigd was; zoo heeft hij gedaan, en zoo moeten wij doen.

3. Als een voorbeeld van wijsheid voor hem zelven, om aldus in zijn eigen veiligheid te voorzien; hij was bevreesd voor den watervloed, en daarom bouwde hij de ark. Als God ons waarschuwt voor komende oordeelen, dan is het onze wijsheid en onze plicht om overeenkomstig daarmede voorzieningen te treffen. Zie

Ex. 9 : 20, 21 ; Ezech. 3 : 18. Wij moeten ons bereiden om den Heere te ontmoeten in Zijne oordeelen op aarde; tot den naam des Heeren loopen, als tot een hoog vertrek, Spr. 10 : 18, in onze binnenste kamers gaan, Jes. 26 : 20, 21 ; inzonderheid om Hem te ontmoeten bij den dood, en in het oordeel op den grooten dag; bouwen op de steenrots, Christus, Matth. 7 : 24, ingaan in Christus, de Ark.

4. Als bestemd tot eene waarschuwing aan een zorgelooze wereld, en het was een duidelijke waarschuwing voor den komenden vloed. Elke houw met zijne bijl, elke hamerslag was eene roepstem tot bekeering, eene oproeping tot hen gericht, om ook arken te bouwen. Maar wijl hij de wereld er niet door kon overtuigen, heeft hij de wereld er door veroordeeld, Hebr. 11 : 7.

HOOFDSTUK VII.

In dit hoofdstuk hebben wij de vervulling van hetgeen voorzegd was in het vorige hoofdstuk, beide met betrekking tot den ondergang der oude wereld, en de behoudenis van Noach, want wij kunnen ons er van verzekerd houden, dat geen woord van God ter aarde zal vallen. Wij verlieten Noach, druk bezig aan zijne ark, vol van zorg om haar intijds klaar te krijgen, terwijl zijne naburen hem bespotten om zijn arbeid en moeite. Nu zien wij hier wat er het einde van was, het einde van zijne zorg en van hunne zorgeloosheid. En dit vermaarde tijdperk van de oude wereld geeft ons eenig denkbeeld van den staat van zaken als de wereld, die nu is, vergaan zal door vuur, zooals die vergaan is door water, Zie 2 Petr. 3 : 6, 7. Wij hebben in dit hoofdstuk I. Gods genaderijke roeping van Noach om in de ark te komen, vers 1, en de dieren er in te brengen, die er met hem in het leven bewaard moesten worden, vers 2, 3, vanwege den vloed, die nu stond te komen, vers 4. II Noachs gehoorzaamheid aan dit hemelsch gezicht, vers 5. Toen hij zes honderd jaar oud was, kwam hij met zijn gezin in de ark, vers 6, 7, en bracht de dieren mede, vers 8, 9, het bericht hiervan wordt herhaald in vers 13—16, waaraan nog toegevoegd is Gods teedere zorg om hem in te sluiten. III. Het komen van den vloed, vers 10; de oorzaken er van, vers 11, 12. het overweldigende er van, vers 17—20. IV. De schrikkelijke verwoesting, die er door werd aangericht in den dood van elk levend wezen op aarde behalve van die in de ark waren, vers 21—23. V. De aanwas er van tot een volle zee, voordat de wateren begonnen af te nemen, en dat wel gedurende honderd en vijftig dagen, vers 24.

Daarna zeide de Heere tot Noach: Ga gij en uw gansche huis in de ark; want u heb Ik gezien rechtvaardig voor Mijn aangezicht in dit geslacht. 2. Van alle rein vee zult gij tot u nemen zeven en zeven, het mannetje en zijn wijfje; maar van het vee, dat niet rein is, twee, het mannetje en zijn wijfje. 3. Ook van het gevogelte des hemels zeven en zeven, het mannetje en het wijfje, om zaad levend te houden op de gansche aarde. 4. Want over nog zeven dagen zal Ik doen regenen op de aarde veertig dagen en veertig nachten; en Ik zal van den aardbodem verdelgen al wat bestaat, dat Ik gemaakt heb.

Hier is:

I. Een vriendelijke, genadige uitnoodiging aan Noach en zijn gezin om in de veilige plaats te gaan, nu de watervloed stond te komen, vers 1.

1. De noodiging zelve is zeer vriendelijk, als die van een teeder vader aan zijne kinderen, om naar binnen te komen, nu de storm opsteekt. *Kom* [1]) *gij en uw gansche huis,* het kleine gezin, dat gij hebt, *in de ark.* Merk op: *a.* Noach ging niet in de ark voordat God het hem gebood. Hoewel hij wist, dat zij bestemd was om zijn toevluchtsoord te zijn, wachtte hij toch op een vernieuwd bevel, en hij ontving het. Het is zeer troostrijk en lieflijk om de roepstemmen der Voorzienigheid te volgen, en God voor ons heen te zien gaan bij iederen stap, dien wij doen. *b.* God zegt hem niet in de ark *te gaan,* maar er in *te komen,* aanduidende dat God er met hem zijn zal, er hem in zal voeren, hem er in zal vergezellen, en er hem ter bestemder tijd veilig uit zal brengen. Het is zeer begeerenswaardig om, waar wij ook zijn, Gods tegenwoordigheid met ons te hebben, want dat is alles in alles voor ons, de troost en lieflijkheid in elken toestand van ons leven. Dat was het, dat Noachs ark, die eene gevangenis was, niet slechts een veilige toevlucht voor hem deed zijn, maar een paleis. *c.* Noach had zich zeer veel moeite gegeven om de ark te bouwen, en nu werd hij er zelf in het leven in bewaard. Wat wij doen in gehoorzaamheid aan het gebod Gods en in het geloof, daar zullen wij voorzeker zelven het eerst en het laatst de nuttigheid en het vertroostende van ondervinden. *d.* Hij niet alleen, maar ook zijn huis, zijne vrouw en kinderen, worden met hem in de ark geroepen. Het is kostelijk om tot het gezin van een Godvruchtig man te behooren; het is veilig en lieflijk om onder zulk eene schaduw te wonen. Een van Noachs zonen was Cham, die later bleek een slecht man te zijn, toch werd hij behouden in de ark, hetgeen te kennen geeft: *a.a.* Dat het aan slechte kinderen dikwijls om den wille hunner ouders goed gaat. *b.b.* Dat er in de beste gezelschappen op aarde eene vermenging is van goed en slecht, en dat wij dit niet vreemd moeten vinden. In Noachs gezin was een Cham, en in Christus' gezin was een Judas; aan deze zijde van den hemel is nergens volmaakte zuiverheid te vinden. *e.* Dit roepen van Noach was een type van de roepstem des Evangelies, tot arme zondaren gericht. Christus is een Ark, die alreeds bereid is, in wien alleen wij veilig kunnen zijn, als de dood en het oordeel komen. Thans is het refrein van het lied: „Kom, kom;" het woord zegt: „Kom", de Evangeliedienaren zeggen: „Kom", de Geest zegt: „Kom, kom in de ark."

2. De reden, opgegeven voor deze uitnoodiging, is een zeer eervol getuigenis voor Noachs oprechtheid: *Want u heb Ik gezien rechtvaardig voor Mijn aangezicht.* Merk op: *a.* Diegenen zijn in waarheid rechtvaardig, die rechtvaardig zijn voor God, die niet slechts de gedaante der Godzaligheid hebben, waardoor zij rechtvaardig schijnen voor de menschen, die men gemakkelijk kan bedriegen; maar ook de kracht er van, waardoor zij zich Gode welbehaaglijk maken, die het hart doorgrondt, en in den aard der

1) Naar de Engelsche overzetting.

menschen niet bedrogen kan worden. *b.* God neemt nota *van*, en schept behagen *in*, hen die *rechtvaardig zijn voor Zijn aangezicht: u heb Ik gezien.* In eene wereld van goddelooze menschen, kon God één rechtvaardigen Noach zien; dat enkele korreltje tarwe kon in den grooten hoop kaf niet verloren zijn. *De Heere kent degenen, die de Zijnen zijn.* God, die een getuige is *van*, zal weldra een getuige zijn *voor* de oprechtheid Zijns volks; Hij, die haar ziet, zal haar tot hun onsterfelijk eer bekend maken aan engelen en menschen. Zij, die genade verkrijgen *om* rechtvaardig *te zijn*, zullen het getuigenis bekomen, *dat* zij rechtvaardig zijn. *d.* God heeft een bijzonder welbehagen in hen, die in slechte tijden en in slechte plaatsen goed zijn. De rechtvaardigheid van Noach was vermaard, vanwege den goddeloozen tijd *waarin*, en het ontaarde geslacht waaronder, hij geleefd heeft. *e.* God zal hen, die zich in tijden van algemeene ongerechtigheid rein bewaren, veilig bewaren in tijden van algemeene rampen; zij die niet deelen in de zonden van anderen, zullen niet deelen in de plagen, die over hen komen; zij, die beter zijn dan anderen, zijn, zelfs in dit leven, veiliger dan anderen en zij varen beter.

II. Hier worden noodzakelijke orders gegeven betreffende de redelooze dieren, die met Noach in de ark in het leven gehouden moeten worden, vers 2, 3. Zij waren niet instaat om zelven waarschuwingen en aanwijzingen te ontvangen, zooals de mensch daartoe instaat was; die hierin *geleerder is gemaakt dan de beesten der aarde, en wijzer dan het gevogelte des hemels*, dat hij begaafd is met het vermogen van voorzien, en alzoo voorzorgen te treffen; daarom wordt de mensch belast met de zorg voor hen; daar zij onder zijne heerschappij zijn, moeten zij ook onder zijne bescherming wezen. En hoewel hij niet ieder schepsel in het leven kon houden, moet hij toch zorgvuldig elke soort behouden, opdat geen er van teniet zou gaan, geheel uit de schepping zou verdwijnen. Hierin kunnen wij opmerken:

1. Gods zorg voor den mensch, voor zijn welvaren en gerieflijkheid. Wij bevinden niet, dat Noach hieromtrent voor zichzelven bezorgd was; God gaat meer te rade met ons welzijn en geluk dan wijzelven. Hoewel God zag, dat de oude wereld zeer boos was, en voorzag, dat de nieuwe wereld weinig beter zou zijn, wilde Hij de dieren toch voor der menschen gebruik in wezen laten; *zorgt ook God voor de ossen?* 1 Cor. 9 : 9. Of was het niet veeleer de mensch, wien deze zorg gold?

2. Zelfs de onreine dieren (die de minste waardij hadden en het minst nuttig waren) werden in de ark in het leven behouden, want Gods barmhartigheden zijn over al Zijne werken, en niet slechts over die, welke van de grootste voortreffelijkheid en het meeste nut zijn.

3. Maar van de reine dieren moesten er meer bewaard blijven dan van de onreine; *a.* Omdat de reinen het meest tot den dienst des menschen waren bestemd, daarom moesten, in gunst jegens hem, meer van dezen bewaard blijven en voortgeplant worden. Er zijn, Gode zij dank, geene kudden van leeuwen, zooals er kudden van ossen zijn, geen kudden van tijgers, zooals kudden van schapen. *b.* Omdat de reinen tot offers aan God moesten dienen, daarom moesten, ter eere van Hem, drie paren voor de teelt bewaard blijven, en het overblijvende zevende ter offerande, Hoofdst. 8 : 20. In aardsche dingen geeft God ons zes voor één, zooals in de verdeeling van de dagen der week, opdat wij in geestelijke dingen geheel voor Hem zijn zullen. Hetgeen toegewijd wordt aan Gods eer en gebruikt wordt in Zijn dienst, wordt zeer bijzonder gezegend en vermenigvuldigd.

III. Hier wordt kennis gegeven, dat de watervloed nu stond te komen. *Over nog zeven dagen zal Ik doen regenen op aarde.*

1. „Er zullen nog zeven dagen verloopen, eer Ik het doe." Nadat de 120 jaren om waren, heeft God hun nog een uitstel van zeven dagen verleend, beide om te toonen, hoe traag Hij is tot toorn, en dat het werk van straffen *Zijn vreemd werk* is, en om hun nog eenigen tijd te laten tot berouw en bekeering; maar het was alles tevergeefs, die zeven dagen werden verbeuzeld, evenals al de overige, zij bleven gerust en zinnelijk, totdat de vloed kwam.

2. „Het zullen *slechts* zeven dagen zijn." Zoolang Noach hun sprak van een oordeel, dat nog veraf was, waren zij in verzoeking om hunne bekeering uit te stellen, omdat het nog voor een zeer langen tijd zou zijn eer het kwam; maar nu ontvangt hij bevel om hun te zeggen, dat het aan de deur is, dat zij nog slechts ééne week hebben om zich te bekeeren, nog slechts één sabbat om er een goed gebruik van te maken, ten einde te zien, of dit hen ten laatste zal doen opwaken en opwekken, om de dingen te bedenken, die tot hun vrede dienen, die anders weldra voor hunne oogen verborgen zullen zijn. Maar het is iets gansch gewoons, dat zij, die gedurende hunne jaren van gezondheid onbekommerd waren over hunne ziel, toen zij den dood nog op verren afstand zagen, even zorgeloos en onbekommerd zijn gedurende de dagen, de zeven dagen, van hunne krankheid, als zij hem zien naderen, daar hun hart door de bedriegelijkheid der zonde verhard is geworden.

5. En Noach deed naar al wat de Heere hem geboden had. 6. Noach nu was zes honderd jaren oud, als de vloed der wateren op de aarde was. 7. Zoo ging Noach, en zijne zonen, en zijne huisvrouw, en de vrouwen zijner zonen met hem in de ark, vanwege de wateren des vloeds. 8. Van het reine vee, en van het vee dat niet rein was, en van het gevogelte, en al wat op den aardbodem kruipt, 9. Kwamen er twee en twee tot Noach in de ark, het mannetje en het wijfje, gelijk als God Noach geboden had. 10. En het geschiedde na die zeven dagen, dat de wateren des vloeds op de aarde waren.

Hier zien wij Noachs bereidwillige gehoor-

zaamheid aan de bevelen, die God hem had gegeven.

1. Op het bericht, dat de vloed na zeven dagen komen zou, ging hij in de ark, hoewel er waarschijnlijk nog geen zichtbaar teeken van te bespeuren was, geene wolk aan den hemel, die den vloed dreigde, niets dat er gedaan werd om hem te laten komen. Alles was nog kalm en helder; want gelijk hij de ark bereidde in het geloof aan de gegeven waarschuwing, dat de vloed *komen* zal, zoo ging hij nu in de ark in het geloof aan de waarschuwing, dat hij *snel* zal komen, hoewel hij niet zag, dat de ondergeschikte oorzaken begonnen te werken. In elken voetstap, dien hij deed, wandelde hij in geloof, en niet door aanschouwen. Gedurende deze zeven dagen heeft hij zich waarschijnlijk met zijn gezin in de ark gevestigd, er zich ingericht, de dieren in de onderscheidene voor hen bestemde ruimten geplaatst, hetgeen het slot was van de zichtbare leerrede, die hij gedurende zoo langen tijd voor zijn zorgelooze naburen gehouden had, en die, naar men zou denken, hen had moeten doen ontwaken. Daar echter dit gewenschte doel niet bereikt werd, bleef dan hun bloed op hun eigen hoofd.

2. Hij nam zijn gansche gezin met zich; zijne vrouw, om zijne gezellin en troosteres te wezen, (hoewel hij daarna geene kinderen meer bij haar gehad scheen te hebben) zijne zonen, en de vrouwen zijner zonen, opdat door hen, niet slechts zijn gezin, maar de wereld van het menschdom gebouwd zou worden. Merk op: Hoewel de menschen nu tot zoo klein een getal teruggebracht waren, en het zeer wenschelijk was dat de aarde weder spoedig bevolkt zou worden, moesten de zonen van Noach ieder toch slechts ééne vrouw hebben, hetgeen de argumenten versterkt tegen het hebben van vele vrouwen, want van het begin dezer nieuwe wereld is dit niet zoo geweest. Gelijk God in den beginne slechts ééne vrouw gemaakt heeft voor één man, zoo heeft Hij nu slechts ééne vrouw voor één man in het leven behouden, zie Matth. 19 : 4, 8.

3. De dieren gingen gereedelijk met hem in de ark. Dezelfde hand, die ze eerst tot Adam gebracht heeft, om van hem namen te ontvangen, bracht ze nu tot Noach om door hem in het leven behouden te worden. De os kende nu zijn bezitter, en de ezel de kribbe zijns beschermers; ja zelfs de wilde dieren stroomden toe naar de ark; maar de mensch was dierlijker geworden dan de dieren zelven, hij had geene *kennis*, hij *verstond niet*, Jes. 1 : 3.

11. In het zeshonderdste jaar des levens van Noach, in de tweede maand, op den zeventienden dag der maand, op dezen zelfden dag zijn alle fonteinen des grooten afgronds opengebroken en de sluizen des hemels geopend. 12. En een plasregen was op de aarde veertig dagen en veertig nachten.

Wij hebben hier:

I. Den datum van deze groote gebeurtenis, die zorgvuldig staat opgeteekend tot groote gewisheid van de geschiedenis.

1. Het was in het 600ste jaar van Noachs leven, dat, volgens berekening, het jaar 1656 na de schepping is geweest. De jaren der oude wereld worden berekend, niet naar de regeering der reuzen, maar naar het leven der patriarchen; voor God zijn heiligen van meer gewicht dan vorsten; *de rechtvaardige zal in eeuwige gedachtenis zijn.* Noach was nu een zeer oud man, zelfs voor dien tijd. Hoe langer wij leven in deze wereld, hoe meer wij er de ellende en de rampen van zien; daarom wordt het als een voorrecht aangeduid van hen, die jong sterven, dat *hunne oogen het kwaad niet zien zullen*, hetwelk staat te komen, 2 Kon. 22 : 20. Soms brengt God Zijn oude dienstknechten in buitengewone beproevingen van gehoorzame lijdzaamheid. Ook de oudsten van de krijgsknechten van Christus moeten zich niet voorstellen van dezen krijg vrijgesteld te worden, voordat de dood hen aflost. Zij moeten nog altijd het harnas aangespen, en niet roemen alsof zij het losmaakten. Gelijk het *jaar* van den zondvloed vermeld is, zoo wordt ons ook:

2. Gezegd, dat het was in de *tweede maand, op den zeventienden dag der maand*, hetgeen, naar berekening, omstreeks het begin van November was; zoodat Noach juist even tevoren nog een oogst had, waarmede hij de ark kon proviandeeren.

II. De ondergeschikte oorzaken, welke medewerkten voor deze overstrooming, die begon op denzelfden dag toen Noach in de ark gevestigd was. Verwoestende oordeelen komen niet, voordat God in de veiligheid van Zijn volk heeft voorzien, zie Hoofdst. 19 : 22. *Ik zal niets kunnen doen totdat gij daarhenen ingekomen zijt;* en wij vinden, Openb. 7 : 3, dat de winden weerhouden worden totdat de dienstknechten Gods verzegeld zijn. Als Godvruchtigen worden weggenomen, dan zijn de oordeelen niet ver meer, want zij worden weggenomen vóór het kwaad, Jes. 57 : 1. Als zij geroepen worden om in hun binnenste kamers te gaan, verborgen worden in het graf, verborgen worden in den hemel, dan zal *de Heere uitgaan uit Zijne plaats om te straffen*, Jes. 26 : 20, 21.

Zie nu wat er op dien dag, dien noodlottigen dag, aan de wereld der goddeloozen gedaan werd.

1. *De fonteinen des grooten afgronds werden opengebroken.* Er was wellicht geene schepping van nieuwe wateren noodig; die, welke reeds gemaakt waren om in den gewonen loop der voorzienigheid zegeningen te zijn voor de aarde, werden nu door een buitengewone daad van Goddelijke macht tot haar verderf gemaakt. *God legt de afgronden op in schatkameren*, Psalm 33 : 7 [1]); en nu brak Hij die schatkameren open. Gelijk wij in ons lichaam vochten hebben, die, als het Gode behaagt, de kiemen en bronnen worden van doodelijke krankheden, zoo had de aarde in haar binnenste wateren, die op Gods bevel ontsprongen en haar overstroomden. Bij de schepping had God *grendel en deuren* gesteld aan de wateren der zee, opdat zij *de aarde niet weder bedekken zouden*, Psalm 104 : 9; Job

1) Naar de Engelsche overzetting.

38 : 9—11, en nu heeft Hij die oude bakens, dijken en heiningen slechts weggenomen, en de wateren der zee keerden weder om de aarde te bedekken, zooals zij haar in den beginne bedekt hadden, Hoofdst. 1 : 9. Al de schepselen zijn gereed om tegen den zondigen mensch te strijden, en ieder hunner kan het instrument worden van zijn verderf, indien God slechts de perken wegneemt, waardoor zij gedurende den tijd Zijner lankmoedigheid in bedwang worden gehouden. *De sluizen des hemels werden geopend,* en *de wateren, die boven het uitspansel zijn,* werden uitgestort op de aarde; die schatkameren, welke God *opgehouden heeft tot den tijd der benauwdheid, den dag des strijds en des oorlogs,* Job 38 : 22, 23. De regen, die gewoonlijk in droppelen nederkomt, kwam toen in stroomen, of *waterhoozen,* zooals zij in Indië genoemd worden, waar dikwijls *wolkbreuken* worden waargenomen, waarbij de regens dan in veel heftiger stroomen nederkomen, dan wij hier ooit in de zwaarste regenbuien gezien hebben. Wij lezen, Job 26 : 8, dat God *de wateren bindt in Zijne wolken,* en *nochtans de wolk daaronder niet scheurt;* maar nu waren de banden losgemaakt, de wolk was gescheurd, en er kwamen regens neder, zooals nooit tevoren gezien waren, in zoo groote hoeveelheid en zoo aanhoudend van duur. De dikke wolken waren niet, zooals gewoonlijk, *vermoeid door bevochtiging,* [1]) zoodat zij spoedig ontledigd werden, maar de wolken keerden nog weder na den regen, en Gods macht vulde ze opnieuw. Het regende zonder tusschenpoos en zonder vermindering, *veertig dagen en veertig nachten,* vers 12, en dat wel tegelijk op de geheele aarde, niet, zooals somtijds, *over eene stad, maar niet over eene ander stad.* God heeft de wereld gemaakt in zes dagen, maar veertig dagen heeft Hij gebruikt om haar te verwoesten, want Hij is traag tot toorn; maar hoewel de verwoesting langzaam en trapsgewijze kwam, kwam zij toch krachtig en afdoende.

2. Leer nu hier uit: *a.* Dat alle schepselen ter Gods beschikking zijn, en dat Hij er het gebruik van maakt, dat Hem behaagt, *hetzij dat Hij die tot eene roede, of tot Zijn land, of tot weldadigheid beschikt,* zooals Elihu zegt van den regen, Job 37 : 12, 13. *b.* Dat God dikwijls *hetgeen tot welstand zou dienen, tot een valstrik doet worden,* Psalm 69 : 23. [2]). Hetgeen gewoonlijk eene lieflijkheid en weldaad voor ons is, wordt, als het Gode behaagt, een geesel en een plaag voor ons. Niets is noodiger of nuttiger dan water, beide de bronnen der aarde en de regen van den hemel, en toch is nu niets meer schadelijk, niets meer verwoestend; elk schepsel moet wezen wat God het maakt. *c.* Dat het onmogelijk is om aan de rechtvaardige oordeelen van God te ontkomen, als zij met eene opdracht tegen de zondaren uitgaan, want God kan hemel en aarde tegen hen wapenen, zie Job 20 : 27. God kan de menschen omringen met boodschappers van Zijn toorn, zoodat als zij opzien, het met afgrijzen en verschrikking zijn zal, en als zij de aarde aanschouwen, zie, daar zal benauwdheid en duisternis zijn, Jes. 8 : 21, 22. Wie kan bestaan voor God, als Hij toornig is? *Eindelijk.* In deze verwoesting van de oude wereld door water, heeft God een proeve gegeven van de laatste verwoesting der wereld, die nu is, door vuur. Wij zien hoe de apostel de eene van die tegenover de andere plaatst, 2 Petrus 3 : 6, 7. Gelijk er onder de aarde *wateren* zijn, zoo verkondigen de Etna, de Vesuvius, en andere vulkanen, dat er ook onderaardsche *vuren* zijn; en dikwijls valt vuur van den hemel; zeer veel schade en verwoesting worden aangericht door den bliksem; zoodat, wanneer de voorverordineerde tijd komt, dan zullen tusschen deze twee vuren de aarde en de werken, die daarin zijn, verbranden; zooals over de oude wereld de vloed gebracht werd uit de fonteinen der groote afgronden en door de vensteren des hemels.

13. Even op dienzelfden dag ging Noach, en Sem, en Cham, en Jafeth, Noachs zonen, desgelijks Noachs huisvrouw, en de drie vrouwen zijner zonen met hen in de ark; 14. Zij, en al het gedierte naar zijnen aard, en al het vee naar zijnen aard, en al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, naar zijnen aard, en al het gevogelte naar zijnen aard, alle vogelken van allerlei vleugel. 15. En van alle vleesch, waar een geest des levens in was, kwamen er twee en twee tot Noach in de ark. 16. En die er kwamen, die kwamen mannetje en wijfje van alle vleesch, gelijk als hem God bevolen had. En de HEERE sloot achter hem toe.

Hier wordt herhaald hetgeen tevoren verhaald was van het gaan in de ark van Noach en zijn gezin, en de dieren, die tot behoud waren aangewezen.

I. Dit wordt aldus herhaald ter eere van Noach, wiens geloof en gehoorzaamheid hierin zoo helder uitblonken, waardoor hij een goed getuigenis heeft verkregen, en die hierin zoo groot een gunstgenoot des hemels bleek te zijn, en zoo groot een zegen voor deze aarde.

II. Er wordt hier nota genomen van de dieren, die ingingen, *ieder naar zijn aard,* overeenkomstig de uitdrukking, gebruikt in de geschiedenis der schepping, Hoofdst. 1 : 21—25, om te kennen te geven, dat juist zooveel soorten als in den beginne geschapen werden, nu werden behouden, en niet minder, en dat deze bewaring als een nieuwe schepping was. Een leven, dat op merkwaardige wijze behouden werd, is als het ware een nieuw leven.

III. Hoewel alle vijandschap tusschen de schepselen voor het tegenwoordige ophield, en verslindende, roofgierige dieren niet slechts zoo zacht en handelbaar waren, dat *de wolf en het lam tezamen nederlagen,* maar zóó veranderd waren, dat *de leeuw stroo at gelijk de os,* Jes. 11 : 6, 7, waren zij, toen de tegenwoordige toestand voorbij was en het bedwang weggenomen werd, toch nog van denzelfden aard als tevoren, want de ark heeft hun aard en lichaamsgestel niet veranderd. Geveinsden in de kerk,

1) Job 37 : 11, naar de Eng. overz en de Kantt. op den Statenbijbel.
2) Naar de Eng. overz. en de Kantt. op den Statenb.

die zich uitwendig naar de wetten van die ark gedragen, kunnen toch onveranderd zijn, en op den een of anderen tijd zal het dan blijken van welken aard zij zijn.

IV. Er wordt bijgevoegd (en die bijzonderheid verdient al onze aandacht,) *de Heere sloot achter hem toe,* vers 16. Gelijk Noach volhardde in zijne gehoorzaamheid aan God, zoo volhardde God in Zijne zorg voor Noach, en hier bleek het een zeer onderscheidende zorg te zijn, want het sluiten van deze deur richtte een scheidingsmuur op tusschen hem en de overige wereld. God sloot de deur:

1. Om hem te beschermen en hem veilig in de ark te bewaren. De deur moet zeer dicht gesloten worden, opdat het water er niet doorheen zal dringen en de ark zal doen zinken, en zeer *stevig,* opdat niemand van buiten haar zal openbreken. Aldus heeft God Noach afgezonderd, zooals Hij Zijne juweelen afzondert, [1]) Mal. 8 : 17.

2. Om alle anderen buiten te sluiten, en hen voor altijd buitengesloten te houden. Totnutoe was de deur der ark open, en indien iemand, zelfs in de laatste zeven dagen, zich had bekeerd en had geloofd, dan zou hij, voorzooveel ik weet, welkom geweest zijn in de ark; maar nu was de deur gesloten, en was alle hoop om er in toegelaten te worden voor hen afgesneden; want God *sluit, en niemand opent.*

V. In deze behoudenis van Noach in de ark is zeer veel van onzen Evangelieplicht en van ons Evangelievoorrecht te zien. De apostel maakt het tot een type van onzen doop, dat is: van ons Christendom, 1 Petr. 3 : 20, 21. Merk dan op:

1. Dat het onze groote plicht is, dat wij in gehoorzaamheid aan de roepstem des Evangelies, door een levendig geloof in Christus, komen op dien weg der zaligheid, dien God voor arme zondaars bereid heeft. Toen Noach in de ark kwam, verliet hij zijn huis en zijne akkers; zoo moeten wij afstand doen van onze eigen gerechtigheid en onze wereldlijke bezittingen, zoodra zij in mededinging komen met Christus. Noach moet zich eene wijl onderwerpen aan de beperkingen en de ongerieflijkheden der ark, ten einde voor een nieuwe wereld bewaard te kunnen blijven; zoo moeten zij, die tot Christus komen om door Hem behouden te worden, zichzelven verloochenen, zoowel in lijden als in dienen.

2. Zij, die zelven in de ark komen, moeten er zoovelen in medebrengen als zij kunnen, door goede leering, door overtuiging en door een goed voorbeeld. *Wat weet gij, man, of gij de vrouw zult zalig maken,* 1 Cor. 7 : 16, zooals Noach zijne vrouw behouden heeft. Er is in Christus plaats genoeg voor allen, die komen.

3. Zij, die door geloof komen in Christus, de Ark, zullen door de kracht Gods er ingesloten worden, en er in bewaard worden door de kracht Gods, als in eene sterkte, 1 Petr. 1 : 5. God stelde Adam in het paradijs, maar Hij heeft er hem niet ingesloten, en zoo heeft hij er zichzelven uitgeworpen; maar toen Hij Noach in de ark bracht, sloot Hij hem er in; en als Hij eene ziel tot Christus brengt, verzekert Hij de zaligheid van die ziel; zij ligt niet in onze eigen bewaring, maar in de hand des Middelaars.

4. De deur der genade zal weldra gesloten worden voor hen, die haar nu veronachtzamen. *Nu* heet het: *Klop en u zal opengedaan worden,* maar de tijd komt, wanneer dit niet zal geschieden, Lukas 13 : 25.

17. En die vloed was veertig dagen op de aarde, en de wateren vermeerderden, en hieven de ark op, zoodat zij oprees boven de aarde. 18. En de wateren namen de overhand, en vermeerderden zeer op de aarde; en de ark ging op de wateren. 19. En de wateren namen gansch zeer de overhand op de aarde, zoodat alle hooge bergen, die onder den ganschen hemel zijn, bedekt werden. 20. Vijftien ellen omhoog namen de wateren de overhand, en de bergen werden bedekt.

Hier wordt ons medegedeeld:

1. Gedurende hoe langen tijd de vloed toenam, *veertig dagen,* vers 17. De onheilige wereld, die niet geloofde dat hij komen zou, heeft zich waarschijnlijk, toen hij gekomen was, gevleid met de hoop, dat hij wel spoedig zou afnemen, en nooit tot het uiterste zou komen, maar nog altijd bleef hij toenemen, hij had de overhand. Als God oordeelt, zal Hij overwinnen. Als Hij begint, zal Hij voleindigen; zoowel in oordeel als in genade is Zijn weg volkomen. Het langzame en trapsgewijze naderen van Gods oordeelen, dat bestemd is om de zondaren tot bekeering te brengen, wordt dikwijls door hen misbruikt, zoodat zij zich verharden in hun boozen weg.

2. In welke mate zij toenamen; zij verhieven zich zóó hoog, dat niet slechts de lage, vlakke landen overstroomd werden, maar, opdat niemand zou ontkomen, werden ook de toppen der hoogste bergen door de wateren bedekt, *vijftien ellen omhoog* rezen de wateren. Zoodat men *het waarlijk tevergeefs van de heuvelen en de menigte der bergen verwachtte,* Jer. 3 : 23. Geene van Gods schepselen zijn zoo hoog, dat Gods macht ze niet teboven zou gaan; en Hij zal hun doen weten, dat in de zaak, waarin zij trotschelijk handelen, Hij boven hen is. Wellicht zijn de toppen der bergen door de kracht der wateren losgewoeld, hetgeen er veel toe bijdroeg om de wateren de overhand over hen te doen hebben, want er is gezegd, Job 12 : 15: *Hij zendt de wateren uit,* en dan overstroomen zij de aarde niet slechts, maar keeren haar om. Aldus werd de toevlucht der leugen weggevaagd, en hebben de wateren de schuilplaats dier zondaren overstroomd, Jes. 28 : 17, en tevergeefs zijn zij er heengesneld om er veiligheid te vinden, Openb. 6 : 16. Nu weken de bergen en wankelden de heuvelen, en niets kon den mensch van dienst zijn dan *het verbond des vredes,* Jes. 54 : 10. Er is op aarde geene plaats zóó hoog, dat de mensch er buiten het bereik is van Gods oordeelen, Jer. 49 : 16,

1) Naar de Kantt. op den Statenb.

Obadja : 3, 4. Gods hand zal al Zijne vijanden vinden, Psalm 21 : 9. Merk op hoe nauwkeurig zij gepeild zijn, *(vijftien ellen,)* niet door Noachs dieplood, maar door de kennis van Hem, *die de wateren opwoog in mate*, Job 28 : 25.

3. Wat werd er van Noachs ark, toen de wateren aldus toenamen? *Zij hieven haar op, zoodat zij oprees boven de aarde*, vers 17, *en zij ging op de wateren*, vers 18. Toen alle andere gebouwen door de wateren nedergeworpen en er onder bedolven werden, bleef de ark alleen bestaan. De wateren, die alle andere dingen verbraken en ternederwierpen, droegen de ark. Hetgeen voor de ongeloovigen een reuke des doods is ten doode, is voor de geloovigen een reuke des levens ten leven. Hoe meer de wateren toenamen, hoe hooger de ark opgeheven werd ten hemel. Aldus zijn geheiligde beproevingen geestelijke bevorderingen, en als de benauwdheden overvloedig zijn, zullen de vertroostingen nog veel meer overvloedig wezen.

21. En alle vleesch, dat zich op de aarde roerde, gaf den geest, van het gevogelte, en van het vee, en van het wild gedierte, en van al het kruipend gedierte, dat op de aarde kroop, en alle mensch. 22. Al wat een adem des geestes des levens in zijne neusgaten had, van alles wat op het droge was, is gestorven. 23. Alzoo werd verdelgd al wat bestond, dat op den aardbodem was, van den mensch aan tot het vee, tot het kruipend gedierte, en tot het gevogelte des hemels, en zij werden verdelgd van de aarde. Doch Noach alleen bleef over, en wat met hem in de ark was. 24. En de wateren hadden de overhand boven de aarde, honderd en vijftig dagen.

Hier is:

I. De algemeene verdelging van alle vleesch door de wateren van den vloed. *Komt, aanschouwt de daden des Heeren, die verwoestingen op aarde aanricht*, Ps. 46 : 9, en hoe Hij puinhoop op puinhoop stelt. Nooit heeft de dood, sedert zijn eerste komst, zoo gezegevierd als toen. Kom en zie! den dood op zijn vaal paard, en de hel, die hem navolgt, Openb. 6 : 7, 8.

1. Al het vee, al het gevogelte, al het kruipend gedierte stierf, behalve de weinigen, die in de ark waren. Merk op, hoe dit herhaald wordt: vers 21. *Alle vleesch stierf. Al wat een adem des geestes des levens in zijne neusgaten had, van alles wat op het droge was, is gestorven*, vers 22. *Alzoo werd verdelgd al wat bestond*, vers 23. En waarom dit? Alleen de mensch had goddelooslijk gedaan, en rechtvaardiglijk is Gods hand tegen *hem*; maar *deze schapen, wat hebben zij gedaan?* Ik antwoord: *a.* Wij zijn er zeker van, dat God hun geen onrecht deed; Hij is de vrijmachtige Heere van alle leven, want Hij is er de eenige bron en oorsprong van. Hij, die ze gemaakt heeft *zooals* het Hem behaagde, kon ze ongedaan maken *wanneer* het Hem behaagde; en wie zal tot Hem zeggen: *Wat doet Gij?* Mag Hij met het Zijne niet doen wat Hij wil; het Zijne, dat voor Zijn welbehagen geschapen was? *b.* God heeft op bewonderenswaardige wijze door hunne verdelging de doeleinden Zijner eigen heerlijkheid doen dienen, door hunne verdelging evengoed als door hunne schepping. Hierin zijn Zijne heiligheid en gerechtigheid grootelijks verheerlijkt; hierin blijkt, dat Hij de zonde haat, en een groot mishagen heeft in de zondaren, als zelfs de lagere schepselen, omdat zij de dienaren zijn van den mensch, deel uitmaken van zijne bezitting, en misbruikt zijn geworden in den dienst der zonde, met hem verdelgd worden. Dit maakt het oordeel des te meer merkwaardig, des te meer schrikkelijk, en bijgevolg des te meer de uitdrukking van Gods toorn en wrake. De verdelging der dieren was hunne verlossing van de dienstbaarheid der verderfenis, naar welke verlossing thans het gansche schepsel zucht, Rom. 8 : 21, 22. Het was ook een voorbeeld van Gods wijsheid. Gelijk de dieren gemaakt zijn voor den mensch, toen hij gemaakt was, zoo zijn zij voor hem vermenigvuldigd, toen hij vermenigvuldigd werd. Toen nu het menschdom tot zoo klein een aantal was teruggebracht, voegde het dat ook de dieren in gelijke evenredigheid verminderd zouden worden, want anders zouden zij overheerschend geworden zijn en de aarde hebben vervuld, en dan zou het overblijfsel van het menschdom, dat nog op aarde was gelaten, door hen overmeesterd zijn. Zie, hoe God hieraan ook voor een ander geval indachtig is, Ex. 23 : 29: *opdat het wild gedierte boven u niet vermenigvuldigd worde.*

2. Al de mannen, vrouwen en kinderen, die in de wereld waren, (behalve die zich in de ark bevonden,) stierven. *Alle mensch*, vers 21, en vers 23, en wellicht waren er toen evenveel op de oppervlakte der aarde als nu, indien al niet meer. Nu kunnen wij ons: *a.* gemakkelijk voorstellen welk een schrik en ontsteltenis zich van hen meester maakten, toen zij zich aldus omsingeld zagen. Onze Heiland zegt ons, dat zij tot op den dag, op welken de zondvloed kwam, *aten en dronken*, Lukas 17 : 26, 27; zij waren in gerustheid en zinnelijkheid verzonken, voordat zij in die wateren verzonken; roepende: *Vrede, vrede*, voor alle waarschuwingen Gods doof en blind. In die houding heeft de dood hen overvallen, zooals die Amalekieten, 1 Sam. 30 : 16, 17. Maar o in welk eene ontzetting waren zij toen! Nu zagen en gevoelden zij wat zij niet wilden gelooven en vreezen; nu het te laat is, zijn zij overtuigd van hunne dwaasheid; nu vinden zij geene plaats meer des berouws, hoewel zij die met tranen zochten. *b.* Nu kunnen wij ook onderstellen, dat zij alle mogelijke middelen beproefden ter hunner behoudenis, maar tevergeefs. Sommigen klimmen op de toppen van boomen of bergen, en verlengen daarmede hun schrikkelijken toestand voor eene wijle. Maar de vloed bereikt hen ten laatste, en zij zijn genoodzaakt om met des te meer nadenken te sterven. Sommigen hebben zich waarschijnlijk vastgeklemd aan de ark, en hopen nu, dat hetgeen hun zoolang tot voorwerp van spotternij geweest was, hun thans behoudenis zou bieden.

Wellicht zijn sommigen boven op de ark geklommen, denkende, dat zij zich daar wel zullen redden, maar dezen komen om, òf door gebrek aan voedsel, òf zij worden snel door een regenvlaag weggerukt. Anderen hoopten wellicht bij Noach te zullen overmogen om in de ark te worden toegelaten, pleitten wellicht op oude bekendheid met hem: *Hebben wij niet in uwe tegenwoordigheid gegeten en gedronken? Hebt gij niet in onze straten geleerd?* „Ja", zou Noach kunnen zeggen, „dat heb ik menigmaal gedaan, maar met heel weinig gevolg. *Ik heb geroepen, maar gijlieden hebt geweigerd, gij hebt al mijn raad verworpen,* Spr. 1 : 24, 25, en nu staat het niet in mijne macht u te helpen, God heeft de deur gesloten, en ik kan haar niet openen." Zoo zal het ook wezen op den grooten dag. Noch het hoog klimmen in uitwendige belijdenis, noch het zich beroepen op hunne betrekking tot Godvruchtige personen zal de menschen in den hemel brengen, Matth. 7 : 22 : 25 : 8, 9. Zij die niet gevonden worden in Christus, de Ark, zijn gewisselijk verloren, voor eeuwig verloren. De zaligheid zelve kan hen niet zalig maken, zie Jes. 10 : 3. *c.* Wij kunnen onderstellen, dat sommigen van hen, die omkwamen in den zondvloed, zelven Noach geholpen hebben, of door hem gebruikt werden bij het bouwen der ark, en toch zijn zij niet zoo wijs geweest, om door berouw en bekeering er zich eene plaats in te verzekeren. Zoo zullen goddelooze leeraren, hoewel zij het middel kunnen geweest zijn om anderen naar den hemel te helpen, zelven nedergeworpen worden in de hel.

Laat ons nu eene wijle stilstaan en nadenken over dit ontzaglijk oordeel Gods! Laat ons hart de verschrikking overdenken, de verschrikking van deze verdelging! Laat ons aanschouwen, en zeggen: *Vreeslijk is het te vallen in de handen des levenden Gods. Wie zal bestaan voor Zijn aangezicht, van den tijd Zijns toorns af?* Laat ons aanschouwen en zeggen: *Het is kwaad en bitter om den Heere, onzen God te verlaten.* Zonder berouw en bekeering zal de zonde der zondaren, vroeg of laat, hun verderf wezen; indien God waarachtig is, dan zal het zoo zijn. *Al ware hand aan hand zoo zal de booze niet ongestraft blijven,* Spr. 11 : 21 [1]) De rechtvaardige God weet hoe *een zondvloed over de wereld der goddeloozen* te brengen, 2 Petr. 2 : 5. Elifaz beroept zich op deze geschiedenis als een blijvende waarschuwing aan een zorgelooze wereld, Job 22 : 15, 16. [2]) *Hebt gij het pad der eeuw waargenomen, dat de ongerechtige lieden betreden hebben? Die uitgeroeid zijn als het de tijd niet was* — en in de eeuwigheid werden heengezonden — *over wier grond een vloed is uitgestort.*

II. De bijzondere bewaring van Noach en zijn gezin, vers 23. *Noach alleen bleef over en wat met hem in de ark was.*

Noach *leeft,* als allen om hem heen gedenkteekenen zijn van Gods gerechtigheid; duizenden vallen aan zijne rechterhand en tienduizenden aan zijne linkerhand; en hij is daar als een gedenkteeken van Gods genade, *alleenlijk aanschouwt hij het met zijne oogen, en ziet de vergelding der goddeloozen,* Psalm 91 : 7, 8. *In den overloop van groote wateren hebben zij hem niet aangeraakt,* Psalm 32 : 6. Wij hebben reden te denken, dat Noach, terwijl de lankmoedigheid Gods wachtte, niet slechts voor die booze wereld gepredikt, maar ook gebeden heeft, en den toorn zou hebben willen afwenden; maar zijne gebeden keerden weder in zijn boezem, en vonden slechts verhooring in zijn eigen behoud, waarnaar duidelijk verwezen wordt in Ezech. 14 : 14, *Noach, Daniël en Job zouden door hunne gerechtigheid alleen hunne ziel bevrijden.* Een teeken der eere zal op voorbidders worden gesteld. Noach *alleen* bleef over, hij *leeft,* maar dat is alles; hij is ook, om zoo te zeggen, levend begraven; opgesloten in een enge ruimte, ontrust door de verschrikkingen van den neerstortenden regen, van den toenemenden vloed, de wanhoopskreten van zijn stervende naburen — zijn hart overstelpt door de treurige gedachte aan de aangerichte verwoesting. Maar hiermede vertroost hij zich, dat hij op den weg des plichts is, en ook op den weg der uitredding. En in Jer. 45 : 4, 5, wordt ons geleerd, dat wij, als verwoestende oordeelen zijn uitgegaan, ons geen groote of aangename dingen moeten zoeken, maar het als een onuitsprekelijk groot voorrecht moeten achten, als onze ziel, dat is ons leven, ons tot een buit wordt gegeven.

HOOFDSTUK VIII.

Aan het einde van het vorige hoofdstuk verlieten wij de wereld in puin, en de kerk in engte en benauwdheid; maar in dit hoofdstuk hebben wij het herstel van de eene en de verruiming van de andere. Nu verandert het tooneel, een andere staat van zaken wordt ons voor oogen gesteld; wij zien nu de lichte zijde van de wolk, die dáár zoo donker en dreigend was; want, hoewel God lang twist, zal Hij toch niet eeuwiglijk twisten, niet geduriglijk verbolgen zijn. Wij hebben hier: I. De aarde vernieuwd door de terugwijking der wateren, en het voor de tweede maal tevoorschijn komen van het droge, en die beiden langzaam en trapsgewijze. 1. Het toenemen der wateren komt tot staan, vers 1, 2. 2. Zij beginnen merkbaar af te nemen, vers 3. 3. Na eene zestiendaagsche ebbe blijft de ark rusten, vers 4. 4. Na een ebbe van zestig dagen komen de toppen der bergen boven het water uit, vers 5. 5. Na eene ebbe van veertig dagen, twintig dagen nadat de bergen zichtbaar werden, begon Noach zijne verkenners uit te zenden, eene raaf en eene duif, teneinde berichten in te winnen, vers 6—12. 6. Twee maanden nadat de toppen der bergen zichtbaar werden, waren de wateren verdwenen, en was de oppervlakte der aarde droog, vers 13, hoewel niet genoegzaam droog om door den mensch weder bewoond te kunnen worden, vóór er nog twee maanden voorbij waren gegaan, vers 14. II. De mensch wederom op aarde gevestigd. Waarin: 1. Noachs verlof om uit de ark te gaan, vers 15—19. 2. Zijn dankoffer, dat hij Gode bracht nadat hij de ark had verlaten, vers 20. 3. Gods aannemen van zijn offer, en de belofte, die Hij hem toen gaf, om de wereld nooit weder door water te verwoesten, vers 21, 22. En zoo heeft ten laatste de barmhartigheid geroemd tegen het oordeel.

En God gedacht aan Noach, en aan al het gedierte, en aan al het vee, dat met hem in de ark was; en God deed een wind over

1) Nnar de Eng. overz. Zie ook kantt. op den Statenb.
2) Naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

de aarde doorgaan, en de wateren werden stil. 2. Ook werden de fonteinen des afgronds en de sluizen des hemels gesloten, en de plasregen van den hemel werd opgehouden. 3. Daartoe keerden de wateren weder van boven de aarde, heen en weder vloeiende; en de wateren namen af ten einde van honderd en vijftig dagen.

Hier is:

I. Eene daad van Gods genade. *God gedacht aan Noach en aan al het gedierte.* Dit is eene uitdrukking naar de wijze der menschen, want niet één van Zijne schepselen, Lukas 12:6, veel minder nog één van Zijn volk, is voor God vergeten, Jes. 49 : 15, 16. Maar:

1. Geheel het menschelijke geslacht, behalve Noach en zijn gezin, was nu vernietigd, heengegaan naar het land der vergetelheid om niet meer herdacht te worden, zoodat Gods gedenken aan Noach het wederkeeren was van Zijne barmhartigheid jegens het menschdom, waarmede Hij geene voleinding wilde maken. Er is een merkwaardige uitdrukking in Ezech. 5 : 13: *Alzoo zal Mijn toorn volbracht worden, en Ik zal Mijne grimmigheid op hen doen rusten en Mij troosten.* Aan den eisch van Gods gerechtigheid werd voldaan door het verderf van deze zondaren; Hij heeft zich getroost over Zijne wederpartijders, Jes. 1 : 24, en Zijn Geest doen rusten, Zach 6 : 8, en *Hij gedacht aan Noach en aan het gedierte.* In den toorn gedacht Hij des ontfermens, Hab. 3 : 2. Hij dacht aan de dagen vanouds, Jes. 63 : 11, dacht aan het heilige zaad, en toen gedacht Hij aan Noach.

2. Noach zelf scheen, ofschoon hij genade had gevonden in de oogen des Heeren, in de ark vergeten te zijn. Misschien begon hij dit zelf te denken; want wij bevinden niet, dat God hem had gezegd hoe lang hij in de ark opgesloten zou zijn, en wanneer hij uit die gevangenschap bevrijd zou worden. Zeer Godvruchtige menschen waren soms gansch gereed te denken, dat zij door God waren vergeten, inzonderheid als hunne beproevingen zeer smartelijk en zeer langdurig waren. Toen de vloed, nadat redelijkerwijs verwacht kon worden dat hij zijn werk volbracht had, nog zoo lang bleef aanhouden, was Noach, hoewel hij een groot geloovige was, wellicht in verzoeking te vreezen, dat Hij, die hem ingesloten had, hem ingesloten zou houden, en begon hij te klagen, zeggende: *Hoe lang, Heere! zult Gij mij steeds vergeten?* Maar eindelijk is God in genade tot hem wedergekeerd, en dat wordt uitgedrukt door aan hem gedachtig te zijn. Zij, die gedenken aan God, zullen gewisselijk door Hem herdacht worden, hoe treurig en troosteloos hun toestand ook moge wezen, Hij zal hun eene bepaling stellen en hunner gedachtig zijn, Job 14 : 13.

3. Met Noach gedacht God aan al het gedierte, want hoewel Zijne vermaking inzonderheid is met der menschen kinderen, verblijdt Hij zich toch in al Zijne werken, en niets van hetgeen Hij gemaakt heeft, haat Hij. Hij draagt bijzondere zorg niet slechts voor de personen van Zijn volk, maar ook voor hunne bezittingen, voor hen en alles wat hun behoort. Hij verschoonde het *vee* in Nineve, Jona 4 : 11.

II. Eene daad van Gods macht over wind en water, welke geen van beiden onder de macht of het bestuur zijn der menschen, maar die beiden achtgeven op Zijne wenken: Merk op:

1. Hij gebood den wind, zeide tot hem: *Ga,* en hij ging, om den vloed weg te vagen. *God deed een wind over de aarde doorgaan.* Zie hier: *a.* Wat Gods gedenken aan Noach was: het was hem te bevrijden. Zij, die door God gedacht worden, worden met kracht van uitwerking door Hem gedacht, ten goede; Hij gedenkt aan ons om ons te redden, te behouden, opdat wij zullen gedenken om Hem te dienen. *b.* Welk een vrijmachtige heerschappij God heeft over den wind. Hij heeft hem *in Zijne vuisten verzameld,* Spr. 30 : 4, en *brengt hem uit Zijne schatkameren voort,* Psalm 135 : 7. Hij zendt hem wanneer, en waarheen, en tot welk doeleinde Hij wil. Zelfs de stormwind *doet Zijn woord,* Psalm 148 : 8. Het schijnt dat er, terwijl de wateren toenamen, geen wind was, want die zou nog meer bijgedragen hebben tot het slingeren der ark, maar God zond een wind, toen daar geen hinder uit ontstond. Waarschijnlijk was het een noordenwind, want die verdrijft den regen. Maar het was een opdrogende wind, zooals die welke God zond om de Roode Zee te klieven voor Israel, Exod. 14:21.

2. Hij riep de wateren terug, en zeide tot hen: *Komt,* en zij kwamen. *a.* Hij nam de oorzaak weg. Hij verzegelde de fonteinen dier wateren, *de fonteinen des afgronds en de sluizen des hemels.* Gelijk God een sleutel heeft om te openen, zoo heeft Hij een sleutel om weder te sluiten, en dezelfde hand, die de verwoesting brengt, moet ook de verlossing brengen; op die hand moet daarom steeds ons oog gericht zijn. Hij, die doorwondt, is alleen machtig te heelen, zie Job 12 : 14, 15. Als de beproevingen het werk gedaan hebben, waartoe zij waren gezonden, hetzij werk ter dooding of ter genezing, dan worden zij weggenomen. Gods woord zal niet ledig tot Hem wederkeeren, Jes. 55:10, 11. *b.* Toen hield de uitwerking op niet plotseling, of opeens, maar trapsgewijze. De wateren werden stil, vers 1, keerden weder van boven de aarde, vers 3, *gaande en wederkeerende,* zooals de Hebreeuwsche tekst luidt, hetgeen een trapsgewijs heengaan aanduidt. De hitte der zon deed veel verdampen, en door de onderaardsche holen werd misschien nog meer opgezogen. Gelijk de aarde niet in één dag onder het water bedolven werd, zoo was zij ook niet in één dag opgedroogd. Bij de schepping was het slechts het werk van één dag, om de aarde te bevrijden van de wateren, die haar bedekten, en haar tot droog land te maken, ja het was het werk van slechts een halven dag, Hoofdst. 1 : 9, 10. Maar het werk der schepping volbracht zijnde, werd dit werk der voorzienigheid tenuitvoer gebracht door den medewerkenden invloed van ondergeschikte oorzaken, onder den aandrang der almachtige kracht Gods. Gewoonlijk werkt God de verlossing Zijns volks trapsgewijze, opdat de dag der kleine dingen niet veracht worde, en aan den dag der groote

dingen niet worde gewanhoopt, Zach. 4 : 10. Zie Spr. 4 : 18.

4. En de ark rustte in de zevende maand, op den zeventienden dag der maand, op de bergen van Ararat. 5. En de wateren waren gaande en afnemende tot de tiende maand; in de tiende maand, op den eersten der maand, werden de toppen der bergen gezien.

Hier hebben wij de uitwerkselen en de blijken van het afnemen der wateren.

1. De ark rustte. Het was rustgevend voor Noach te bemerken, dat het huis, waarin hij zich bevond, nu op vasten grond was, en niet langer beweegbaar was. Zij rustte op een berg, waarheen zij gericht was, niet door Noachs wijsheid (hij stuurde haar niet) maar door de wijze en genadige voorzienigheid Gods, opdat zij zooveel te eerder rusten zou. God heeft tijden en plaatsen van rust voor Zijn volk, na hun heen en weer gedreven zijn, en menigmaal voorziet Hij voor hun tijdige en aangename vestiging, zonder dat zij zelven daar iets voor doen, of er zelfs maar aan gedacht hebben. De ark der kerk, ofschoon somwijlen door onweder voortgedreven en ongetroost, Jes. 54 : 11, heeft toch hare tijden van rust, Hand. 9 : 31.

2. De toppen der bergen werden gezien, als eilandjes, die boven het water tevoorschijn kwamen. Wij moeten onderstellen, dat zij door Noach en zijne zonen gezien werden, want buiten hen was er niemand om ze te zien. Waarschijnlijk hadden zij iederen dag door het venster der ark er naar uitgezien, evenals zeelieden, die na een lange, vervelende reis uitzien, of zij ook land kunnen bespeuren, of zooals de dienaar van den profeet, 1 Kon. 18 : 43, 44, en eindelijk land ontdekken en dit dan in hun journaal opteekenen. Zij voelden den grond meer dan veertig dagen vóór zij hem zagen, volgens de berekening van Dr. Lightfoot, waarvan hij de gevolgtrekking afleidt, dat, indien de wateren evenredig afnamen, de ark een diepgang had van elf el.

6. En het geschiedde ten einde van veertig dagen, dat Noach het venster der ark, die hij gemaakt had, opendeed. 7. En hij liet eene raaf uit, die dikwijls heen en weder ging, totdat de wateren van boven de aarde verdroogd waren. 8. Daarna liet hij eene duif van zich uit, om te zien of de wateren gelicht waren van boven den aardbodem. 9. Maar de duif vond geene rust voor het hol van haren voet; zoo keerde zij weder tot hem in de ark; want de wateren waren op de gansche aarde: en hij stak zijne hand uit, en nam haar, en bracht haar tot zich in de ark. 10. En hij verbeidde nog zeven andere dagen, toen liet hij de duif wederom uit de ark. 11. En de duif kwam tot hem tegen den avondtijd; en ziet, een afgebroken olijfblad was in haren bek; zoo merkte Noach, dat de wateren van boven de aarde gelicht waren. 12. Toen vertoefde hij nog zeven andere dagen; en hij liet de duif uit, maar zij keerde niet meer weder tot hem.

Wij hebben hier een bericht over de verkenners, die Noach uitzond om hem tijding van buiten te brengen, *eene raaf en eene duif*. Merk hier op:

I. Dat God wèl aan Noach zeer bijzonder den tijd had medegedeeld wanneer de vloed zou *komen*, tot op den eigen dag zelfs, Hoofdst. 7 : 4, maar hem niet door eene openbaring bijzonder bericht gaf van den tijd wanneer, en door welke middelen, de vloed zou *verdwijnen*.

1. Omdat de kennis van het eerste noodzakelijk was voor de toebereiding der ark en om er zich in te vestigen; maar de kennis van het laatste kon alleen dienen om zijne nieuwsgierigheid te bevredigen, en het verbergen er van voor hem was een noodige oefening van zijn geloof en geduld. En:

2. Hij kon den vloed niet anders voorzien dan door openbaring, maar het afnemen er van kon hij door gewone middelen ontdekken, en daarom heeft het Gode behaagd hem aan het gebruik dier middelen over te laten.

II. Dat Noach, hoewel hij door geloof zijne bevrijding verwachtte, en haar geduldig heeft verbeid, er toch naar onderzocht heeft, als iemand, aan wien de gevangenschap lang viel. Begeerten naar verlossing uit benauwdheid, het ernstige verwachten er van, en een onderzoek naar het naderen er van, kunnen zeer wel samengaan met geloof en lijdzaamheid. *Die gelooft zal niet haasten* om God vooruit te loopen, maar wèl zal hij haasten om uit te gaan om Hem te *ontmoeten*, Jes. 28 : 16.

1. Noach zond eene *raaf* uit door het venster der ark, die uitging, heen en weder ging — *uitging en wederkeerde* — staat er in het Hebreeuwsch, dat is: rondvloog, azende op de drijvende lijken, maar naar de ark wederkeerde om te rusten, waarschijnlijk niet *in* de ark, maar *er op*. Dit gaf weinig voldoening aan Noach; daarom:

2. Zond hij eene *duif* uit, die de eerste maal zonder goede tijding terugkeerde, nat en vuil waarschijnlijk; maar de tweede maal bracht zij een olijfblad in haren bek, die bleek pas afgeplukt te zijn, een duidelijk teeken dat thans de boomen, de vruchtboomen, boven het water begonnen uit te komen.

Merk hier op: *a*. Dat Noach de duif voor de tweede maal uitzond zeven dagen na de eerste maal, en ook de derde maal was het na zeven dagen, en waarschijnlijk was het zeven dagen na het uitzenden der raaf, dat zij voor de eerste maal werd uitgezonden, hetgeen aanduidt, dat het op den sabbatdag geschiedde, dien Noach Godsdienstig in de ark waargenomen scheen te hebben. Den sabbat in een plechtige bijeenkomst zijner kleine gemeente gevierd hebbende, verwachtte hij zegeningen van den hemel, en deed er onderzoek naar. Zijn gebed opgezonden hebbende, hield hij wacht, Psalm 5 : 4. *b*. De duif is een zinnebeeld van een Godvruchtige, die, geene rust vindende voor de holte zijns voets, geen wezenlijken vrede of voldoening in deze wereld,

deze overstroomde, verontreinigde wereld, tot Christus wederkeert als tot zijne Ark, zijn Noach. Het vleeschelijk-gezinde hart is als de raaf, het vergenoegt zich met de wereld, voedt zich met het aas, dat het er vindt; maar gij, *o mijne ziel! keer weder tot uwe rust*, uwen Noach, zooals er in het Hebreeuwsch staat in Psalm 116 : 7. *Och dat mij iemand vleugelen als eener duive gave*, om tot Hem henen te vliegen! Psalm 55 : 7. En gelijk Noach zijne hand uitstak, en de duif nam, en ze tot zich in de ark bracht, zoo zal Christus genadiglijk bewaren, helpen en verwelkomen hen, die tot Hem vlieden om rust te vinden. *c.* De olijftak, het embleem van vrede, werd niet gebracht door de raaf, een roofvogel, noch door een zwierigen, trotschen pauw, maar door een zachtaardige, geduldige, nederige duif. Het is een zachte gemoedsgesteldheid, die een voorsmaak van rust en blijdschap in de ziel brengt. *d.* Sommigen maken deze dingen tot eene allegorie. De wet werd eerst uitgezonden, zooals de *raaf*, maar zij bracht geene tijding van het afnemen der wateren van Gods toorn, die de wereld van het menschdom hadden overstelpt, daarom heeft God in de volheid des tijds Zijn Evangelie uitgezonden, als de *duif*, in welker gedaante de Heilige Geest is nedergekomen, en dit brengt ons den olijftak, de betere hoop.

13. En het geschiedde in het zeshonderd en eerste jaar, in de eerste maand, op den eersten dier maand, dat de wateren opdroogden van boven de aarde. Toen deed Noach het deksel der ark af, en zag toe, en ziet, de aardbodem was gedroogd. 14. En in de tweede maand, op den zeven en twintigsten dag der maand, was de aarde opgedroogd.

Hier is:

1. De aardbodem opgedroogd, vers 14, dat is: al het water was er van afgevloeid, waarvan Noach zelf op den eersten dag der eerste maand (een vreugdevolle Nieuwjaarsdag!) ooggetuige was. *Hij deed het deksel der ark af*, niet de geheele bedekking, maar zooveel als genoeg was om hem een goed uitzicht over de aarde te geven, en zeer troostrijk was het uitzicht, dat hij nu had. Want zie! zie en verwonder u, *de aardbodem was opgedroogd.* Het is een groote zegen om de aarde rondom ons te zien. Noach was zich meer hiervan bewust dan wij, want zegeningen, die ons wedergegeven zijn, doen ons meer aan dan zegeningen, die wij voortdurend genieten. De macht van God, die nu het gelaat der aarde vernieuwde, kan ook het gelaat eener beproefde, ontroerde ziel vernieuwen, en ook van een verdrukte, vervolgde kerk. Hij kan drogen grond tevoorschijn doen komen, waar hij verloren en vergeten scheen te zijn, Psalm 18:17.

2. De aarde was opgedroogd, vers 14, zoodat zij geschikt was om door Noach bewoond te worden. Merk op dat God, hoewel Noach op den eersten dag der eerste maand de aarde reeds droog zag, hem toch niet wilde toelaten uit de ark te gaan vóór den zeven en twintigsten dag der tweede maand. Wellicht zou Noach, die zijne beperking wel eenigszins moede was, de ark reeds terstond verlaten hebben, maar God heeft, in Zijne goedheid jegens hem, hem bevolen nog zooveel langer er in te blijven. God gaat meer te rade met ons welzijn dan met onze wenschen, want Hij weet beter dan wij het zelf weten wat goed voor ons is, en hoelang het noodig is, dat ons bedwang, onze beperking zal duren, en de begeerde zegeningen nog uitgesteld moeten worden. Wij zouden uit de ark willen gaan, voordat de aarde opgedroogd is, en zoo de deur gesloten is, zijn wij wellicht gereed het deksel af te nemen, en langs een anderen weg er uit te gaan; maar wij moeten er van overtuigd wezen, dat Gods tijd om genade te betoonen voorzeker de beste tijd is, als de zegen rijp is voor ons, en wij rijp zijn voor den zegen.

15. Toen sprak God tot Noach, zeggende: 16. Ga uit de ark, gij, en uwe huisvrouw, en uwe zonen, en de vrouwen uwer zonen met u. 17. Al het gedierte, dat met u is, van alle vleesch, aan gevogelte, en aan vee, en aan al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, doe met u uitgaan; en dat zij overvloediglijk voorttelen op de aarde, en vruchtbaar zijn, en vermenigvuldigen op de aarde. 18. Toen ging Noach uit, en zijne zonen, en zijne huisvrouw, en de vrouwen zijner zonen met hem. 19. Al het gedierte, al het kruipende, en al gevogelte, al wat zich op de aarde roert, naar hunne geslachten, gingen uit de ark.

Hier is:

I. Noachs wegzending uit de ark, vers 15—17. Merk op:

1. Noach ging niet heen, voordat God het hem zeide. Gelijk hij een bevel had om in de ark te gaan, Hoofdst. 7 : 1, zoo wilde hij, hoe vervelend zijne gevangenschap er ook in was, toch wachten op een bevel om er weder uit te gaan. In al onze wegen moeten wij God kennen, en bij al onze bewegingen Hem voor oogen hebben. Alleen diegenen gaan onder Gods bescherming, die Gods leiding volgen, en zich aan Zijn bestuur onderwerpen. Zij, die zich standvastig houden aan Gods woord als hun regel, geleid worden door Zijne genade als hun beginsel; die de wenken ter harte nemen van Zijne voorzienigheid om hen te helpen in hunne toepassing van algemeene aanwijzingen op bijzondere gevallen, kunnen in het geloof zien, dat Hij hen bestuurt en leidt op hunne reis door deze woestijn.

2. Hoewel God hem lang in de ark heeft laten blijven, heeft Hij er hem ten laatste toch uit ontslagen, want *het gezicht is tot een bestemden tijd, dan zal Hij het op het einde voortbrengen en niet liegen*, Hab. 2 : 3. God had gezegd: *Kom in de ark*, hetgeen te kennen gaf, dat God er met hem ging: nu zegt Hij, niet: *Kom uit*, maar: *ga uit*, hetgeen aanduidt, dat God, die met hem ging, al dien tijd met hem gebleven is, totdat Hij hem er veilig uit wegzond; want Hij heeft gezegd: *Ik zal u niet verlaten.*

4. Sommigen maken de opmerking dat, toen hun bevolen werd in de ark te gaan, de mannen en vrouwen afzonderlijk genoemd werden, Hoofdst. 6 : 18. *Gij en uwe zonen, en uwe huisvrouw, en de vrouwen uwer zonen*, waaruit zij afleiden, dat zij gedurende den tijd van rouw afgezonderd waren, en hunne vrouwen afgezonderd waren, Zach. 12 : 12. Maar nu heeft God hen, als het ware, opnieuw getrouwd, Noach en zijne vrouw tezamen uit de ark zendende, en zijne zonen tezamen met hunne vrouwen, opdat zij vruchtbaar zouden zijn en vermenigvuldigen.

5. Noach ontvangt bevel om ook de dieren met zich uit de ark te brengen, opdat hij, na gedurende zoo langen tijd de zorg gehad te hebben om hen te voeden, en zooveel moeite met hen gehad te hebben, nu ook de eer zou hebben hunne heiren uit te voeren en hunne hulde te ontvangen.

II. Noachs vertrek toen hij zijn ontslag had bekomen. Gelijk hij zonder verlof niet uit de ark wilde gaan, zoo wilde hij er ook niet uit vrees of uit grilligheid in blijven, nadat hij dat verlof had verkregen; in alle opzichten is hij het hemelsch gezicht gehoorzaam geweest. Hoewel hij nu een jaar en tien dagen een gevangene is geweest in de ark, heeft hij toch, toen hij er zich in bewaard vond, niet slechts voor een nieuw leven, maar voor een nieuwe wereld, geene reden gezien om over zijn langdurige gevangenschap te klagen. Merk nu op:

1. Noach en zijn gezin kwamen levend uit de ark, hoewel een hunner de goddelooze Cham was, dien God, hoewel hij aan den vloed was ontkomen, toch op andere wijze uit het leven had kunnen wegrukken; maar zij zijn allen levend. Als een gezin lang bij elkander is gebleven, zonder dat er eene breuk in is ontstaan, dan moet dit beschouwd worden als een bijzondere gunst, en toegeschreven worden aan des Heeren genade.

2. Noach bracht al de dieren uit de ark, die hij er met zich ingebracht had, behalve de raaf en de duif, die waarschijnlijk gereed waren om hare makkers te ontmoeten, toen die naar buiten kwamen. Noach kon zeer goede berichten geven van hetgeen hem toevertrouwd was geweest, want van allen, die hem gegeven waren, had hij er geen verloren, maar hij is getrouw geweest aan Hem, die hem had aangesteld, *pro hok vice — voor deze gelegenheid* tot opperhofmeester van Zijn gezin.

20. En Noach bouwde den Heere een altaar. En hij nam van al het reine vee en van al het reine gevogelte, en offerde brandofferen op dat altaar. 21. En de Heere rook dien lieflijken reuk, en de Heere zeide in zijn hart: Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken om des menschen wille, want het gedichtsel van 's menschen hart is boos van zijne jeugd aan. En Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan, gelijk als Ik gedaan heb. 22. Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaiing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden.

Hier is:

I. Noachs dankbare erkentenis van Gods gunst jegens hem in de voltooiing van den zegen zijner redding, vers 20.

1. *Hij bouwde een altaar.* Totnutoe had hij niets gedaan zonder bijzondere instructies en bevelen van God. Hij had een bijzondere aanwijzing gehad om in de ark te gaan, en een andere om er van uit te gaan; maar dewijl altaren en offeranden reeds een Goddelijke instelling waren voor de Godsvereering, heeft hij niet gewacht op een bijzonder gebod om aldus uitdrukking te geven aan zijne dankbaarheid. Zij, die genade van God hebben verkregen, behooren ijverig te wezen om Hem hun dank er voor te brengen, en dit te doen *niet uit bedwang, maar gewilliglijk*. God heeft een welbehagen in vrijwillige offeranden. Noach was nu uitgevoerd in een koude, verwoeste wereld, waar, naar men zou denken, zijn eerste zorg geweest moet zijn zich een huis te bouwen, maar zie, hij begint met een altaar voor God. God, die de eerste is, moet het eerst bediend worden, en wie met God begint, begint goed.

2. *Hij offerde brandofferen* op zijn altaar, *van al het reine vee en het rein gevogelte* één, het oneven zevende, waarvan wij lazen in Hoofdst. 7 : 2, 3. [1])

Merk hier op: *a.* Hij offerde alleen reine dieren; want het is niet genoeg dat wij offeren, wij moeten offeren hetgeen God verordineerd heeft overeenkomstig de wet der offeranden, en niet iets, dat verdorven is. *b.* Hoewel zijn veestapel zoo klein was, en ten koste van zoo groote zorg en moeite van het verderf gered was, heeft hij toch niet met morren of tegenzin aan God het Zijne er van gegeven. Hij zou gezegd kunnen hebben: „Heb ik slechts zeven schapen om er de wereld mede te beginnen, en moet nu nog een van die zeven geslacht worden ten brandoffer? Zou het niet beter zijn om hiermede te wachten, totdat wij ruimer voorzien zijn?" Neen, om de oprechtheid zijner liefde en dankbaarheid te bewijzen geeft hij blijmoedig het zevende aan zijn God als erkenning dat alles het Zijne is, dat hij aan Hem alles verschuldigd is. God te dienen met het weinige, dat wij hebben, is het middel om het weinige veel te maken, en nooit moeten wij verspild achten, waarmede God geëerd wordt. *c.* Zie hier de hooge oudheid van den Godsdienst: het eerste, dat wij in de nieuwe wereld zien doen, is eene daad van Godsvereering, Jer. 6 : 16. Wij moeten thans onze dankbaarheid te kennen geven, niet door brandoffers, maar door de offeranden des lofs, en de offeranden der gerechtigheid door oefening der Godsvrucht en een Godzaligen wandel.

II. Gods genadig welbehagen in Noachs dankbaarheid. In den patriarchalen tijd was het een gevestigde regel: *Zult gij, indien gij wèl doet, niet aangenomen worden?* Hoofdst. 4 : 7 [2])

1) Door de inlassching van het voegwoord *en* in den tekst aldaar, wordt de zin voor den Hollandschen lezer eenigszins onduidelijk. De Hebreeuwsche tekst heeft: *Van alle rein vee zult gij tot u nemen zeven zeven.* Evenzoo ook van gevogelte.

2) Naar de Engelsche overzetting.

Noach deed wèl, en was aldus aangenomen, dat is: God had een welbehagen in hem.

1. God had een welbehagen in zijne daad, vers 21. *Hij rook dien lieflijken reuk,* of *een reuk der ruste,* zooals er staat in het Hebreeuwsch. Gelijk Hij, nadat Hij in den beginne de wereld gemaakt heeft, op den zevenden dag heeft gerust en zich heeft verkwikt, zoo heeft Hij, nu Hij de wereld opnieuw gemaakt heeft, gerust en zich verkwikt in het offer van het zevende. Hij had een welbehagen in Noachs vromen ijver en dit hoopgevende begin van de nieuwe wereld, zooals menschen een welbehagen hebben in aangename welriekende geuren. Zijne offerande was wel klein, maar zij was overeenkomstig zijn vermogen, en God nam haar aan. Na Zijn toorn te hebben doen rusten op de wereld der zondaren, deed Hij hier op het kleine overblijfsel van geloovigen Zijne liefde rusten.

2. Hierop nam Hij het besluit om de wereld nooit meer door water te laten verdelgen. Hierin had Hij het oog, niet zoozeer op Noachs offerande, als wel op de offerande van Christus zelven, die er door afgeschaduwd en vertegenwoordigd werd, en die in waarheid *eene offerande en slachtoffer Gode tot een welriekenden reuk* is geweest, Efeze 5 : 2. Er wordt hier een goede waarborg gegeven, waarop wij gerust kunnen steunen en betrouwen: *a.* Dat dit oordeel nooit herhaald zal worden. Noach zou kunnen denken: „Met welk doeleinde zal de wereld hersteld worden, als zij toch naar alle waarschijnlijkheid om hare boosheid op dezelfde wijze verwoest zal worden?" „Neen", zegt God, „dat zal nooit meer geschieden. In Hoofdst. 6 : 6 werd gezegd: *Het berouwde den Heere, dat Hij den mensch gemaakt had;* en hier is het, alsof het Hem berouwde, dat Hij den mensch verdelgd had, maar noch dáár, noch hier wordt er eene verandering van zin mede bedoeld, maar wèl eene verandering in Zijne wijze van doen. *Het zal Hem over Zijne knechten berouwen,* Deut. 32 : 36. Zijn besluit wordt op tweeërlei wijze uitgedrukt: *a.a. Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken;* in het Hebreeuwsch: *Ik zal niet toevoegen om den aardbodem te vervloeken.* God had den aardbodem vervloekt bij het eerste inkomen der zonde. Hoofdst. 3 : 17; toen Hij hem door den watervloed verwoestte, heeft Hij aan dien vloek toegevoegd; maar nu besluit Hij om er nooit meer aan toe te voegen. *bb. En Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan,* dat is: het besluit was genomen, dat God, *welk* verderf Hij ook over bijzondere personen, of geslachten, of landen brengen zou, toch nooit meer de geheele wereld zal verderven vóór de dag komt, wanneer er geen tijd meer zijn zal. Maar de reden van dit besluit is zeer verrassend, want het schijnt dezelfde reden te zijn, die gegeven is voor de verwoesting dier wereld, Hoofdst. 6 : 5. *Want het gedichtsel van des menschen hart is boos van zijne jeugd aan.* Maar er is dit verschil: dáár werd gezegd: *Het gedichtsel der gedachten zijns harten is te allen dage boos,* voortdurend boos; dat is: „zijne overtredingen roepen voortdurend tegen hem." Hier wordt gezegd: *Het is boos van zijne jeugd aan,* of zijne kindsheid, *aan.* De boosheid zit hem in het bloed, hij bracht haar met zich in de wereld, hij is er in ontvangen en geboren. Nu zou men denken, dat hierop moet volgen: „Daarom moet dat schuldig geslacht gansch en al uitgeroeid worden, Ik zal er eene voleinding mede maken". Neen: „Daarom zal Ik die strenge methode niet meer volgen; want: *Ten eerste.* Hij is veeleer te beklagen, want het is alles de uitwerking van de inwonende zonde, en van zulk een ontaard geslacht was niet anders te wachten; *van den moederschoot af is hij een overtreder genaamd.* en daarom is het niet vreemd, dat hij zoo verraderlijk handelt", Jes. 48 : 8. Aldus *gedenkt God dat hij vleesch is,* verdorven en zondig, Psalm 78 : 39. *Ten tweede.* „Hij zou gansch en al verdelgd worden; want indien er met hem gehandeld werd naar hetgeen hij verdient, dan zou de eene watervloed op den anderen moeten volgen, totdat allen omgekomen zijn." Zie hier:

1. Dat uitwendige oordeelen wèl de menschen kunnen verschrikken en in bedwang houden, maar op zichzelven hen niet kunnen heiligen of vernieuwen; Gods genade moet medewerken met deze oordeelen. De natuur des menschen was even zondig na den zondvloed als vóór den zondvloed.

2. Dat de boosheid der menschen de goedheid Gods des te meer doet uitkomen; Zijne redenen tot barmhartigheid zijn allen ontleend aan Hemzelven, niet aan iets dat in ons is. *b.* Dat de gewone loop der natuur nooit zal ophouden, vers 22. *Voortaan,* zoolang de aarde bestaat en de mensch er op bestaat, zullen *zomer en winter* zijn, niet eenig en alleen winter, zooals het in het laatste jaar was; *dag en nacht,* niet geheel en alleen nacht, zooals het waarschijnlijk was toen de regen zonder ophouden nederkwam. Hier wordt nu duidelijk te kennen gegeven, dat deze aarde niet altijd zal duren, zij en alle werken, die er in zijn, zullen weldra verbranden, en wij verwachten *nieuwe hemelen en een nieuwe aarde,* als alle dingen ontbonden zullen zijn. Maar, zoolang zij nog bestaat, zal Gods voorzienigheid zorgvuldig de geregelde opvolging der tijden en seizoenen in stand houden, en elk zijne plaats doen behouden. Hieraan zijn wij het verschuldigd, dat de wereld bestaat en het rad der natuur in zijn spoor blijft. Zie hier hoe veranderlijk de tijden zijn, en toch ook hoe onveranderlijk. *Ten eerste.* De loop der natuur verandert steeds. Gelijk het is met de tijden, zoo is het ook met de gebeurtenissen van den tijd, zij zijn aan wisselvalligheden onderworpen; *dag en nacht, zomer en winter,* wisselen elkander af. In den hemel en in de hel is dit niet zoo; maar op aarde heeft God het eene tegenover het andere gesteld. *Ten tweede.* Toch verandert zij niet, zij is standvastig in hare onstandvastigheid. Deze jaargetijden hebben nooit opgehouden, en zullen nooit ophouden, zoolang de zon zulk een gestadige aanwijzer blijft van den tijd, en de maan zulk een getrouwe getuige aan den hemel. Dit is *Gods verbond van dag en nacht,* waarvan de vastigheid vermeld wordt ter bevestiging van ons geloof in het verbond der genade, dat niet minder onverbreekbaar is, Jer. 33 : 20. Wij

zien, dat Gods beloften aan de schepselen vervuld zijn, en daaruit kunnen wij afleiden, dat ook aan alle geloovigen Zijne beloften vervuld zullen worden.

HOOFDSTUK IX.

Zoowel de wereld als de kerk waren nu weder teruggebracht tot één huisgezin, dat van Noach, van welker zaken dit hoofdstuk ons een bericht geeft, en het is voor ons van groot belang er kennis van te nemen, omdat wij allen van dit gezin afstammen. Hier is: I. Het verbond der Voorzienigheid, aangegaan met Noach en zijne zonen, vers 1—11. In dit verbond 1. Belooft God hun te zullen zorgen voor hun leven zoodat zij *a.* De aarde zullen vervullen, vers 1, 7. *b.* Veilig zullen zijn tegen de aanvallen der redelooze dieren, die in ontzag voor hen gehouden zullen worden, vers 2. *c.* Dat het hun vergund is vleesch te eten tot onderhoud van hun leven, maar dat zij geen bloed moeten eten, vers 3, 4. *d.* Dat de wereld niet meer verdelgd zal worden door een watervloed, vers 8—11. 2. God eischt van hen zorg te dragen voor elkanders leven, en voor hun eigen leven, vers 5, 6. II. Het zegel van dat verbond, namelijk de regenboog, vers 12—17. III. Een verhaal van een bijzonder voorval betreffende Noach en zijne zonen, dat de aanleiding was van eenige profetieën, betrekking hebbende op latere tijden. 1. Noachs zonde en schande, vers 20, 21. 2. Chams onbeschaamdheid en goddeloosheid, vers 22. 3. De vrome, kinderlijke bescheidenheid van Sem en Jafeth, vers 23. 4. De vloek van Kanaän, en de zegen van Sem en Jafeth, vers 24—27. IV. De ouderdom en de dood van Noach, vers 28, 29.

En God zegende Noach en zijne zonen, en Hij zeide tot hen: Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt en vervult de aarde. 2. En ulieder vrees en ulieder verschrikking zij over al het gevogelte des hemels; in al wat zich op den aardbodem roert en in alle visschen der zee. Zij zijn in uwe hand overgegeven. 3. Al wat zich roert, dat levend is, zij u tot spijze. Ik heb het u al gegeven, gelijk het groene kruid. 4. Doch het vleesch met zijne ziel, dat is zijn bloed, zult gij niet eten. 5. En voorwaar, Ik zal uw bloed, het bloed uwer zielen eischen; van de hand van alle gedierte zal Ik het eischen; ook van de hand des menschen, van de hand eens iegelijken zijns broeders zal Ik de ziel des menschen eischen. 6. Wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden; want God heeft den mensch naar Zijn beeld gemaakt. 7. Maar gijlieden, weest vruchtbaar, en vermenigvuldigt; teelt overvloediglijk voort op de aarde, en vermenigvuldigt daarop.

Aan het einde van het vorige hoofdstuk lazen wij de zeer vriendelijke woorden, die *de Heere zeide in Zijn hart* betreffende het overblijfsel van het menschdom, dat nu overgelaten was om het zaad eener nieuwe wereld te wezen. Nu worden hier deze vriendelijke dingen *tot hen gezegd;* in het algemeen: *God zegende Noach en zijne zonen,* vers 1. Dat is: Hij verzekerde hen van Zijne welwillendheid jegens hen, en van Zijn genaderijke bedoelingen met hen. Dit volgt uit hetgeen Hij *zeide in Zijn hart.* Alle beloften Gods van het goede vloeien voort uit Zijne voornemens der liefde en den raad van Zijn wil. Zie Efeze 1 : 11—31; en vergelijk Jer. 29 : 11: *Ik weet de gedachten, die Ik over u denk.* In Hoofdst. 8 : 20 lazen wij hoe God Noach zegende bij zijn altaar en offer, en nu lezen wij hier hoe God Noach zegende. God zal genadiglijk diegenen zegenen, dat is: wèl bij hen doen, die in oprechtheid Hem zegenen, dat is: wèl van Hem spreken. Zij, die in waarheid dankbaar zijn voor de zegeningen, die zij hebben ontvangen, gebruiken het zekerste middel om dien zegen bevestigd te zien en blijvend te maken.

Nu hebben wij hier het *Magna charta, de groote handvest,* van dit nieuwe koninkrijk der natuur, dat opgericht stond te worden en ingelijfd, daar de vorige handvest verbeurd en dus ingetrokken was.

I. De schenkingen door die handvest verleend, zijn vriendelijk en welwillend voor de menschen. Hier is:

1. Eene schenking van land van groote uitgestrektheid, en eene belofte van toeneming van menschen om dat land te bezitten en te genieten. De eerste zegen wordt hier hernieuwd: *Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde,* vers 1, en herhaald in vers 7, want het menschengeslacht moest, om zoo te zeggen, van nieuws aan beginnen. Nu stelt God hun de gansche aarde voor en zegt hun, dat zij, *zoo lang zij blijft,* voor hen is en voor hunne erfgenamen. De aarde heeft God der menschen kinderen gegeven tot eene bezitting en eene woning, Psalm 115 : 16. Hoewel zij geen paradijs is, maar veeleer eene wildernis, is zij toch beter dan wij verdienen. Geloofd zij God, zij is de hel niet. Hij geeft hun een zegen, krachtens welken het menschdom zoowel vermenigvuldigd wordt, als voortduurt op de aarde; zoodat binnen korten tijd al de bewoonbare plaatsen der aarde meer of min bevolkt zullen worden; en hoewel het eene geslacht voorbijgaat, zal toch een ander in zijne plaats komen, zoodat het menschelijk geslacht in voortdurende opvolging zal zijn, parallel zal loopen met den stroom des tijds, totdat beiden tezamen overgaan in den oceaan der eeuwigheid. Hoewel de dood nog heerscht en de Heere bekend wordt gemaakt door Zijne oordeelen, zal toch de aarde nooit meer ontvolkt worden, zooals zij nu ontvolkt was, maar steeds vervuld blijven, Hand. 17 : 24—26.

2. Eene schenking van macht over de lagere schepselen, vers 2: Hij schenkt hun: *a.* Een recht op hen. *Zij zijn in uwe hand overgegeven.* ter uwer voordeel en gebruik. *b.* Eene heerschappij over hen, zonder welke het recht hun van weinig nut zou wezen. *Ulieder vrees en ulieder verschrikking zal op ieder dier zijn.* [1] Dit is de vernieuwing van een vorige schenking, Hoofdst. 1 : 28, alleen met dat verschil, dat de mensch in zijn staat der onschuld geheerscht heeft door liefde, en dat de gevallen mensch heerscht door vrees. Nu blijft deze schenking van kracht, en tot op den huidigen dag hebben wij er nog het voordeel van. De *dieren welke ons op eenigerlei wijze nuttig*

1) Naar de Engelsche overzetting.

zijn, zijn getemd, en wij gebruiken ze, hetzij tot diensten, of tot spijze, of wel voor beiden, naardat zij er voor geschikt zijn. Het paard en de os onderwerpen zich geduldig aan toom en juk, en het schaap is stom voor het aangezicht zijner scheerders, en voor het aangezicht des slachters, want *de vrees en de verschrikking des menschen* is over hen. De dieren, welke op eenigerlei wijze *schadelijk voor ons zijn, zijn in bedwang gehouden,* zoodat, hoewel nu en dan een mensch door sommigen van hen geschaad kan worden, zij zich toch niet tezamen vereenigen om in opstand te komen tegen den mensch, want anders zou God door hen de wereld evengoed kunnen verwoesten als Hij het door den watervloed gedaan heeft; het is een der booze gerichten Gods, Ezech. 14 : 21. Wat is het, dat de wolven buiten onze steden houdt, en de leeuwen van onze straten, en ze beperkt in de woestijn, wat anders dan deze vrees en verschrikking? Ja sommigen er van zijn *getemd,* Jakobus 3 : 7.

3. Eene schenking tot onderhoud des levens, vers 3. *Al wat zich roert, dat levend is, zij u tot spijze.* De meesten denken, dat de mensch totnutoe voor zijn voedsel beperkt werd tot de voortbrengselen der aarde, vruchten, kruiden en wortels, benevens alle soorten van koren en melk; daarin bestond de eerste schenking, Hoofdst. 1 : 29. Daar echter de vloed misschien veel van de kracht der aarde had weggespoeld, waardoor hare vruchten minder aangenaam en minder voedzaam zijn geworden, heeft God nu de schenking uitgebreid en den mensch toegestaan om vleesch te eten, waaraan de mensch zelf wellicht nooit gedacht heeft, totdat God er hem nu op wees; noch had hij er eenige begeerte naar, evenmin als een schaap begeerte heeft om, gelijk de wolf, bloed te zuigen. Maar nu wordt het den mensch vergund vleesch te eten, er zich zoo vrij en zoo veilig mede te voeden als met het groene kruid. Zie nu hier: *a.* Dat God een goede Meester is, en er in voorziet, niet slechts dat wij kunnen leven, maar genoegelijk en wèl kunnen leven in Zijn dienst, dat wij niet slechts het noodzakelijke, maar ook het aangename hebben. *b.* Dat *alle schepsel Gods goed is,* en niets verwerpelijk, 1 Tim. 4 : 4. Later zijn sommige spijzen, die anders wel geschikt zijn tot voedsel, door de ceremonieele wet verboden, maar van den beginne schijnt het alzoo niet geweest te zijn, en daarom is het ook niet zoo onder het Evangelie.

II. De voorschriften en voorwaarden van deze handvest zijn niet minder vriendelijk en genaderijk, en voorbeelden van Gods welwillendheid jegens den mensch. De Joodsche rabbijnen spreken zoo dikwijls van de zeven geboden van Noach, of van de zonen van Noach, die, zeggen zij, door alle volken gehouden moeten worden, dat het niet ten onpas is om ze hier te noemen. Het eerste is tegen de aanbidding van afgoden. Het tweede is tegen Godslastering en stelt den eisch om den naam Gods te loven. Het derde tegen moord. Het vierde tegen bloedschande en ontucht. Het vijfde tegen diefstal en roof. Het zesde eischt de bedeeling des rechts. Het zevende is tegen het eten van vleesch met het leven. De Joden eischten de waarneming daarvan van de *proselieten der poort.* Maar de voorschriften, of geboden, hier gegeven, betreffen allen het leven van den mensch.

1. De mensch moet zijn eigen leven niet benadeelen door het eten van ongezond voedsel, vers 4. *Vleesch met zijne ziel, dat is zijn bloed,* dat is: „rauw vleesch zult gij niet, zooals de roofdieren, eten". Het was noodig deze beperking te maken aan de schenking der vrijheid om vleesch te eten, opdat zij niet, in stede van hun lichaam er mede te voeden, hun lichaam er door verderven of benadeelen. Hiermede heeft God willen toonen: *a.* Dat zij wel heeren waren over de dieren, maar toch onderdanen van den Schepper, en onder het bedwang van Zijne wet. *b.* Dat zij niet gulzig en haastig moeten zijn in het nemen van spijze, maar op de toebereiding er van moeten wachten, niet zooals de krijgsknechten van Saul, 1 Sam. 14 : 32, en geene *vleeschvraten moeten zijn,* Spr. 23 : 20. *c.* Dat zij niet wreed en barbaarsch moeten zijn jegens de mindere schepselen; zij moeten heeren, maar niet tirannen zijn; zij mogen hen dooden tot hun nut, maar niet pijnigen tot hun vermaak, aan geen dier mogen zij een lid afscheuren, terwijl het nog leeft, om dat te eten. *d.* Dat, zoolang de wet der offeranden geldig was, waarin het bloed *verzoening doet voor de ziel,* Lev. 17 : 11 (beteekenende dat het leven van het offer aangenomen was in de plaats van het leven van den zondaar,) het bloed niet als iets gewoons, iets gemeens, beschouwd moet worden, maar *uitgegoten moet worden voor den Heere,* 2 Sam. 23 : 16, hetzij op Zijn altaar, of op Zijne aarde. Maar nu het groote en ware offer geofferd is, houdt met de reden ook de verplichting er van op.

2. De mensch moet zichzelven het leven niet benemen, vers 5. *Ik zal uw bloed, het bloed uwer zielen eischen.* Ons leven is het onze niet, dat wij mogen afleggen als het ons behaagt, maar het is van God, en wij moeten het overgeven naar Zijn welbehagen. Indien wij op eenigerlei wijze onzen eigen dood verhaasten, dan zullen wij er rekenschap van hebben te geven aan God.

3. Aan de dieren moet niet toegelaten worden het leven van den mensch te schaden, *van de hand van al het gedierte zal Ik het eischen.* Om te toonen hoe zorgvol Hij was voor het leven van den mensch, hoewel Hij kort tevoren zooveel menschenlevens had vernietigd, wil Hij dat het dier gedood zal worden, dat een mensch doodt. Dit werd bevestigd door de wet van Mozes, Exodus 21 : 28, en ik denk dat het niet onveilig zou zijn om nu nog naar die wet te handelen. Aldus toonde God Zijn haat tegen de zonde van moord, opdat de menschen haar te meer zouden haten, en haar niet slechts zouden straffen, maar voorkomen. Zie Job 5 : 23.

4. Moedwillige moordenaars moeten ter dood gebracht worden. Dit is de zonde, die hier bedoeld wordt in bedwang te worden gehouden door de vrees voor straf. *a.* God zal moorde-

naars straffen *van de hand van eens iegelijks broeder zal Ik de ziel des menschen eischen;* dat is: „Ik zal het bloed van den vermoorde wreken op den moordenaar", 2 Kron. 24 : 22. Als God het leven eens menschen eischt van de hand van hem, die het hem onrechtvaardiglijk benomen heeft, dan kan de moordenaar dat leven niet teruggeven, en daarom moet hij het zijne in de plaats er van geven, hetgeen het eenige middel is om vergelding te doen. De rechtvaardige God zal voorzeker onderzoek doen naar bloed, hoewel de menschen het niet kunnen of niet willen. Op den een of anderen tijd, in deze wereld of in de toekomende, zal Hij de moorden ontdekken, die voor der menschen oog verborgen bleven, en de erkende moorden straffen, die te zwaar waren voor de hand der menschen. *b.* De overheid moet de moordenaars straffen, vers 6. *Wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden,* hetzij in plotselinge drift, of met voorbedachten rade, (want onbezonnen toorn is moord in het hart, evengoed als voorbedachte kwaadwilligheid, Matth. 5 : 21, 22). *Zijn bloed zal door den mensch vergoten worden,* dat is: door de overheid, of door wien anders, die aangesteld is om de bloedwreker te zijn. Er zijn van de zoodanigen, die hiervoor de dienaren Gods zijn tot bescherming van de onschuldigen, door de schrik te wezen voor de kwaadwilligen en de boosdoeners, en zij moeten *het zwaard niet tevergeefs dragen,* Rom. 13 : 4. Vóór den zondvloed heeft God, gelijk blijkt uit de geschiedenis van Kain, het straffen van moord zelf in handen genomen; maar nu heeft Hij dit oordeel overgegeven aan menschen, eerst aan gezinshoofden, later aan hen, die het hoofd waren van landen, aan staatshoofden, die getrouw behooren te zijn aan den last, die hun is opgedragen. Moedwillige moord behoort altijd met den dood te worden gestraft. Het is eene zonde, *die de Heere niet wilde vergeven* in een vorst, 2 Kon. 24 : 3, 4, en die een vorst dus ook niet behoort te vergeven in een onderdaan. Aan deze wet wordt eene reden toegevoegd: *want God heeft,* in den beginne, *den mensch naar Zijn beeld gemaakt;* de mensch is een schepsel, dat dierbaar is aan zijn Schepper, en daarom behoort het ook ons dierbaar te zijn. God heeft eere gelegd op den mensch, zoo laat ons dan geene smaadheid op hem leggen. Er zijn, zelfs in den gevallen mensch, nog overblijfselen van Gods beeld, zoodat hij, die onrechtvaardiglijk een doodt, het beeld Gods schendt en Hem oneer aandoet. Toen God aan de menschen toestond hunne *beesten* te dooden, heeft Hij hun toch verboden hunne *slaven* te dooden, want dezen zijn van veel edeler en voortreffelijker natuur; zij zijn niet slechts Gods schepselen, zij zijn ook Gods gelijkenis, Jakobus 3 : 9. Alle menschen hebben iets van Gods beeld in zich, maar magistraten hebben daarbij ook nog het beeld van Zijne macht, en de heiligen dragen het beeld Zijner heiligheid, daarom laden zij, die het bloed vergieten van vorsten of heiligen, een dubbele schuld op zich.

8. Voorts zeide God tot Noach, en tot zijne zonen met hem, zeggende: 9. Maar Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op met u, en met uw zaad na u; 10. En met alle levende ziel, die met u is, van het gevogelte, van het vee, en van alle gedierte der aarde met u; van allen, die uit de ark gegaan zijn, tot al het gedierte der aarde toe. 11. En Ik richt Mijn verbond op met u, dat niet meer alle vleesch van de wateren des vloeds zal worden uitgeroeid; en dat er geen vloed meer zijn zal, om de aarde te verderven.

Hier is:

I. De algemeene vaststelling van Gods verbond met deze nieuwe wereld, en de uitgestrektheid van dat verbond, vers 9, 10. Waar wij opmerken:

1. Dat het Gode genadiglijk heeft behaagd om met den mensch te handelen in den weg eens verbonds, waarmede God Zijn welwillende gunst grootelijks verheerlijkt en den mensch grootelijks aanmoedigt tot plichtsbetrachting en gehoorzaamheld, als een redelijke en loonende dienst.

2. Dat alle verbonden van God met den mensch door Hem zelven gemaakt zijn: *Ik, zie, Ik.* Dit wordt op die wijze uitgedrukt beide om onze bewondering op te wekken, („Zie, en verwonder u, dat, hoewel God hoog is, Hij toch dien eerbied heeft voor den mensch") en om de verzekering van de geldigheid van dit verbond te bevestigen. „Zie, Ik maak dit verbond, Ik die getrouw ben en machtig om het na te komen."

3. Dat Gods verbonden vaster zijn dan de pilaren des hemels en de fondamenten der aarde, en niet teniet gedaan kunnen worden.

4. Dat Gods verbonden gemaakt zijn met de verbondenen en hun zaad, de belofte is aan hen en hunne kinderen.

5. Dat diegenen in het verbond met God opgenomen kunnen worden, en er de voordeelen van kunnen ontvangen, die niet instaat zijn om een tegenbeding te maken, of er hunne toestemming voor te geven; want dit verbond wordt gemaakt *met alle levende ziel, met alle gedierte der aarde.*

II. Het bijzondere doeleinde van dit verbond: het was bestemd om de wereld te beveiligen voor een tweeden watervloed, vers 11. *Er zal geen vloed meer zijn.* God heeft de wereld eens door een watervloed verwoest, en zij is nog even onrein en tergend als ooit tevoren, en God voorzag hare boosheid, en toch beloofde Hij haar niet meer door een vloed te verderven, want Hij handelt niet met ons naar onze zonden. Het is aan Gods goedheid en getrouwheid te danken, niet aan eenigerlei reformatie of verbetering van de wereld, dat zij niet dikwijls door de wateren overstelpt werd, of er thans niet onder is bedolven. Gelijk de oude wereld verwoest werd, om een gedenkteeken te zijn der gerechtigheid, zoo bestaat nu de wereld tot op den huidigen dag als een gedenkteeken van Gods barmhartigheid, volgens den eed van God, dat *de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan,* Jes. 54 : 9. Deze belofte van God houdt de zee en de wolken binnen

de haar gestelde perken, zet haar *grendelen en deuren, tot hiertoe zullen zij komen*, Job 38 : 10, 11. Indien de zee slechts voor eenige dagen zou vloeien, zooals zij nu tweemaal daags gedurende enkele uren vloeit, welk eene verwoesting zou zij aanrichten! En hoe verwoestend zouden de wolken zijn, als de regenbuien, die wij somtijds hebben, eens lang aanhielden! Maar door vloeiende zeeën en alles-wegvagende regens toont God wat Hij zou kunnen doen in toorn, en door de aarde te bewaren van door die beiden overstroomd te worden, toont Hij wat Hij doen kan in genade, en doen zal in Zijne getrouwigheid. Laat ons Hem de eer geven van Zijne trouw in het nakomen van Zijne belofte. Deze belofte verhindert echter niet, dat God andere verwoestende oordeelen over het menschdom kan brengen; want, hoewel Hij zich hier verbonden heeft om dien pijl nooit meer te gebruiken, heeft Hij toch nog andere in Zijn pijlkoker. En evenmin, dat Hij geen bijzondere plaatsen en landen door overstroomingen van zee of rivier kan verwoesten. Ook zal het vergaan der wereld door vuur geene verbreking zijn van deze belofte. De zonde, die de oude wereld heeft doen verwoesten door water, zal deze doen vergaan door vuur.

12. En God zeide: Dit is het teeken des verbonds, dat Ik geef tusschen Mij en tusschen ulieden, en tusschen alle levende ziel, die met u is, tot eeuwige geslachten. 13. Mijnen boog heb Ik gegeven in de wolken; die zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen de aarde. 14. En het zal geschieden, als Ik wolken over de aarde breng, dat deze boog zal gezien worden in de wolken. 15. Dan zal Ik gedenken aan mijn verbond, hetwelk is tusschen Mij en tusschen u, en tusschen alle levende ziel van alle vleesch. En de wateren zullen niet meer wezen tot een vloed, om alle vleesch te verderven. 16. Als deze boog in de wolken zal zijn, zoo zal Ik hem aanzien, om te gedenken aan het eeuwig verbond tusschen God en tusschen alle levende ziel van alle vleesch, dat op de aarde is. 17. Zoo zeide dan God tot Noach: Dit is het teeken des verbonds, dat Ik opgericht heb tusschen Mij en tusschen alle vleesch, dat op de aarde is.

De voorwaarden van overeenkomst tusschen menschen worden *verzegeld* opdat het verbond plechtiger en het houden van het verbond meer zeker zal zijn, ter wederzijdsche voldoening. Daarom heeft God, nog meer gewillig zijnde om aan de erfgenamen der belofte de onveranderlijkheid van Zijn raad te toonen, Zijn verbond bevestigd door een *zegel*, Hebr. 6 : 17, hetgeen het fondament, waarop wij bouwen, vast doet staan, 2 Tim. 2 : 19. Het zegel van dit verbond der natuur was gansch natuurlijk, het was de *regenboog*, die waarschijnlijk tevoren wel in de wolken gezien was, als de ondergeschikte oorzaken daartoe medewerkten, maar nooit een zegel des verbonds is geweest, voordat hij nu door de Goddelijke instelling daartoe gemaakt was. Betreffende dit zegel van het verbond valt op te merken:

1. Dat dit zegel toegevoegd werd met herhaalde verzekeringen van de waarheid dier belofte, waarvan het bestemd was de bekrachtiging te zijn. *Mijn boog heb Ik gegeven in de wolken*, vers 13; *deze boog zal gezien worden in de wolken*, vers 14, opdat het oog het hart zal aandoen en het geloof zal bevestigen; en hij zal zijn *tot een teeken des verbonds*, vers 12, 13; *Ik zal gedenken aan Mijn verbond — en de wateren zullen niet meer wezen tot een vloed*, vers 15. Ja, alsof de eeuwige Geest een memorandum noodig had: *Ik zal hem aanzien, om te gedenken aan het eeuwig verbond*, vers 16. Hier is alzoo regel op regel, opdat wij een zekere en vaste vertroosting zouden hebben, wij namelijk, die de voorgestelde hoop vasthouden.

2. De regenboog verschijnt als de wolken het meest naar regen staan, en keert weder na den regen; als wij het meest reden hebben te vreezen, dat de regen de overhand zal hebben, toont God dit zegel der belofte, dat hij de overhand niet zal hebben. Aldus voorkomt God onze vrees door bemoedigingen, die zoowel gepast als tijdig zijn.

3. Hoe zwaarder de wolken, hoe schitterender de regenboog in de wolken. Zoo zullen, als dreigende beproevingen overvloedig zijn, de bemoedigende vertroostingen nog veel meer overvloedig zijn, 2 Cor. 1 : 5.

4. De regenboog wordt gezien als één deel der lucht helder is, hetgeen aanduidt dat, temidden van den toorn, der barmhartigheid gedacht wordt, en dan worden de wolken, als het ware, ingesloten door den regenboog, opdat zij niet den ganschen hemel bedekken, want de boog is gekleurde regen, de randen der wolken zijn verguld.

5. De regenboog is de weerkaatsing van de stralen der zon, hetgeen aanduidt dat al de heerijkheid en al de beteekenis van de zegelen des verbonds ontleend zijn aan Christus, de Zon der gerechtigheid, die ook aangeduid wordt met *regenboog rondom Zijn troon*, Openb. 4 : 3, en *een regenboog boven Zijn hoofd*, Openb. 10 : 1, hetgeen niet alleen Zijne majesteit en heerlijkheid, maar ook Zijn middelaarschap te kennen geeft.

6. In den regenboog zijn vurige kleuren, om te kennen te geven, dat hoewel God de wereld niet meer door water zal verdelgen, evenwel, als de verborgenheid Gods vervuld zal worden, de wereld door vuur zal vergaan.

7. Een boog wijst op verschrikking, maar deze heeft pees noch pijl, zooals die welke tegen de vervolgers bereid is, Psalm 7 : 13, 14; en een boog alleen zal weinig kwaads aanrichten, want de zegelen van het verbond waren bestemd tot vertroosting, niet tot verschrikking.

Eindelijk. Evenals God ziet op den boog, ten einde aan het verbond te gedenken, zoo behooren ook wij er op te zien, om steeds met dankbaarheid en geloof aan het verbond indachtig te zijn.

18. En de zonen van Noach, die uit de ark gingen, waren Sem, en Cham, en Jafeth; en Cham is de vader van Kanaän. 19. Deze drie waren de zonen van Noach; en van dezen is de gansche aarde overspreid. 20. En Noach begon een akkerman te zijn, en hij plantte een wijngaard. 21. En hij dronk van dien wijn en werd dronken; en hij ontblootte zich in het midden zijner tent. 22. En Cham, Kanaäns vader, zag zijns vaders naaktheid, en hij gaf het zijn beiden broederen daar buiten te kennen. 23. Toen namen Sem en Jafeth een kleed, en zij legden het op hun beider schouderen, en gingen achterwaarts, en bedekten de naaktheid huns vaders; en hunne aangezichten waren achterwaarts gekeerd, zoodat zij de naaktheid huns vaders niet zagen.

Hier is:

I. Noachs gezin en zijn bedrijf. Wederom worden de namen zijner zonen genoemd, vers 18, 19, als die van welken de gansche aarde overspreid werd. Hieruit blijkt, dat Noach na den vloed geene kinderen meer gehad heeft, geheel de menschheid is uit deze drie voortgekomen. God kan, als het Hem behaagt, *de kleinste tot duizend doen worden*, en van hen, *wier begin gering was, het laatste zeer vermeerderd doen worden*. Zoo groot is de kracht en de uitwerking van een Goddelijken zegen.

Het bedrijf, waarop Noach zich toelegde, was dat eens landbouwers, hij was *een man van de aarde*, zooals het Hebreeuwsch luidt, dat is: een man, die handelt, werkt in de aarde, die den grond in bezit had en hem bearbeidde. Van nature zijn wij allen menschen van de aarde, wij zijn er uit gemaakt, wij leven er op, en spoeden er ons heen; velen zijn het op *zondige* wijze, daar zij aan aardsche dingen verslaafd zijn. Door zijn beroep werd Noach er toe geleid om zich met de vruchten der aarde bezig te houden. *Hij begon een akkerman te zijn;* dat is: eenigen tijd nadat hij uit de ark was gegaan, keerde hij terug tot zijn vorig beroep, waarvan hij afgeleid was, eerst door het bouwen der ark, en later waarschijnlijk door het bouwen van een huis op droog land, voor zich en zijn gezin. Gedurende dien tijd was hij een timmerman geweest, maar nu begon hij weder een landbouwer te zijn. Merk hier op, dat Noach, hoewel hij een groot man was, en een goed man, en een oud man, en een rijk man, een man, grootelijks begunstigd door den hemel, en geëerd op aarde, toch geen lui of ledig leven wilde leiden, en ook het landbouwbedrijf niet beneden zich achtte. God kan ons in Zijne voorzienigheid wel een wijle van ons beroep doen weggaan, maar wanneer de reden daartoe niet meer bestaat, dan behooren wij met nederigheid en vlijt er toe weder te keeren, en in het beroep, waarin wij geroepen zijn, *te blijven bij God*, 1 Cor. 7 : 24.

II. Noachs zonde en schande. *Hij plantte een wijngaard*, en toen hij zijn wijnoogst had ingezameld, heeft hij waarschijnlijk een dag vastgesteld voor feestelijke vroolijkheid in zijn gezin, had hij zijne zonen en hunne kinderen bij zich om zich met hem te verblijden in de benoeming van zijn huis, zoowel als in de opbrengst van zijn wijngaard; en wij kunnen onderstellen, dat hij die feestelijkheden ingeleid heeft met een offer ter eere van God. Indien dit nagelaten was, dan was het rechtvaardig, dat God hem aan hemzelven overliet, zoodat hij, die niet begonnen is met God, zou eindigen met de beesten; maar wij hopen in liefde, dat de zaak anders stond. En wellicht heeft hij dit feestmaal aangericht met de bedoeling om bij het einde er van zijne zonen te zegenen, zooals Izak, Hoofdst. 27 : 3, 4: *Dat ik ete, opdat mijne ziel u zegene.* Op dit feestmaal *dronk hij van dien wijn*, want *wie plant een wijngaard, en eet niet van zijne vrucht?* Maar hij dronk al te gul en vrij, meer dan zijn hoofd op zijn leeftijd kon verdragen, want hij was *dronken*. Wij hebben reden te denken, dat hij nooit tevoren dronken is geweest, en ook nooit daarna, en zie nu, hoe hij in deze fout overvallen, achterhaald werd. Het was zijne zonde, en een groote zonde, zooveel te erger na zoo groot eene uitredding, maar God heeft hem aan hemzelven overgelaten, zooals Hij Hizkia aan zichzelven had overgelaten, 2 Kron. 32 : 31. en heeft dezen misstap door de geschiedenis laten vermelden om ons te leeren:

1. Dat het fraaiste schrift, ooit door een mensch sedert den val geschreven toch nog vlekken en verkeerde halen heeft. Van Noach was gezegd, dat hij *volmaakt was in zijne geslachten*, Hoofdst. 6 : 9 [1]); maar dit toont, dat het bedoeld was van zijne oprechtheid, niet van een zondelooze volmaaktheid.

2. Dat zij, die met waakzaamheid en vastberadenheid in het midden van verzoekingen door Gods genade hunne oprechtheid hebben bewaard, door gerustheid en zorgeloosheid en een veronachtzamen van de genade Gods, in zonde zijn gevallen, toen de ure der verzoeking voorbij was. Noach, die in dronken gezelschap sober was gebleven, is nu dronken in sober gezelschap. *Die meent te staan, zie toe dat hij niet valle.*

3. Dat wij het noodig hebben om zeer zorgzaam en voorzichtig te wezen, als wij Gods goede gaven overvloediglijk gebruiken, opdat wij ze niet overdadig gebruiken. Christus' discipelen moeten zich wachten, opdat niet te eeniger tijd hun hart *bezwaard* zal worden, Lukas 21 : 34.

Het gevolg nu van Noachs zonde was *schande*. Hij *ontblootte zich in het midden zijner tent*, hij was tot zijne schande naakt gemaakt, evenals Adam toen hij verboden vrucht had gegeten. Maar Adam zocht verberging, terwijl Noach zoo ontbloot is van gedachte en verstand, dat hij geene bedekking zoekt. Dat was eene vrucht van den wijnstok, waaraan Noach niet gedacht heeft. Zie hier het groote kwaad van de zonde der dronkenschap. *a.* Zij *ontbloot* de menschen, *welke* zwakheden of gebreken zij ook hebben, zullen zij in hunne dronkenschap verraden, en *welke* geheimen hun ook toevertrouwd

1) Naar de Engelsche overzetting.

werden, zullen dan gemakkelijk uit hen te krijgen zijn. Dronken portiers houden open poorten. *b.* Zij *onteert* de menschen, en stelt hen bloot aan verachting. Gelijk zij hen toont, zoo beschaamt zij hen. Als menschen dronken zijn, zeggen en doen zij hetgeen hen, als zij nuchteren zijn, zou doen blozen alleen maar om er aan te denken, Hab. 2 : 15, 16.

III. Chams onbeschaamdheid en goddeloosheid; vers 22. *Hij zag zijns vaders naaktheid,* en *hij gaf het zijn beiden broederen daar buiten te kennen.* Haar toevallig en onwillekeurig te zien, zou geene misdaad geweest zijn; maar:

1. Hij verlustigde zich in dat gezicht, zooals *Edom op den dag zijns broeders gezien heeft,* met welgevallen en beleediging, Obadja : 12. Misschien is Cham zelf somtijds dronken geweest en was hij er door zijn Godvruchtigen vader om bestraft, en deed het hem daarom nu genoegen, hem aldus overwonnen te zien. Het is iets gansch gewoons, dat zij, die zelven op verkeerde wegen wandelen, zich zullen verheugen over den mistred, dien anderen somtijds maken. Maar de liefde verblijdt zich niet in de ongerechtigheid, en ware boetvaardigen, die treuren om hun eigen zonden, kunnen zich niet verblijden in de zonden van anderen.

2. *Hij gaf het zijn broederen te kennen die buiten waren (op de straat,* zooals het Hebreeuwsche woord beteekent), op een minachtende, spottende wijze, opdat hun vader verachtelijk voor hen zou zijn. Het is zeer slecht: *a.* Om van de zonde eene scherts te maken, Spr. 14 : 9, [1]) en opgeblazen te zijn over hetgeen waarover wij veeleer moesten treuren, 1 Cor. 5 : 2. En: *b.* De fouten bekend te maken van anderen, inzonderheid van ouders, die wij verplicht zijn te eeren. Noach was niet slechts een goed *man,* maar hij is een goede *vader* voor hem geweest, en dit was wel een zeer laaghartige vergelding voor zijne liefde en zorg. Cham wordt hier *de vader van Kanaän* genoemd, hetgeen te kennen geeft, dat hij, die zelf vader was, meer eerbied had behooren te hebben voor hem, die zijn vader was.

IV. De vrome zorg van Sem en Jafeth om de schande huns armen vaders te bedekken, vers 23. Niet alleen wilden zij zelven haar niet zien, maar zij zorgden er voor, dat niemand anders haar zag, waarin zij ons ten voorbeeld zijn van liefde met betrekking tot anderer zonde en schande. Wij moeten niet slechts niet zeggen: *Eene verbintenis,* met hen, die haar bekend maken, maar zorgzaam zijn om haar te verbergen, of er het beste voorkomen aan te geven, doende zooals wij wenschen, dat ons gedaan worde.

1. Er is een mantel der liefde, om over de gebreken van allen heen te werpen, 1 Petr. 4 : 8.

2. En er is ook een gewaad van eerbied om over de gebreken te werpen van ouders, of van anderen, die onze meerderen zijn.

24. En Noach ontwaakte van zijnen wijn. En hij merkte wat zijn kleinste zoon hem gedaan had. 24. En hij zeide: Vervloekt zij Kanaän; een knecht der knechten zij hij zijnen broederen.

1) Zie de kantt. op dien tekst in den Statenbijbel.

26. Voorts zeide hij: Gezegend zij de HEERE, de God van Sem. En Kanaän zij hem een knecht. 27. God breide Japheth uit, en hij wone in Sems tenten. En Kanaän zij hem een knecht.

I. Hier komt Noach tot zichzelven. *Hij ontwaakte van zijn wijn,* de slaap had hem genezen, en, naar wij kunnen veronderstellen, zóó genezen, dat hij naderhand nooit meer in die zonde is gevallen. Zij, die slapen, zooals Noach sliep, moeten ontwaken zooals hij ontwaakt is, en niet zooals de dronkaard, die, als hij ontwaakt is, zegt: *ik zal hem nog meer zoeken,* Spr. 23 : 35.

II. De geest der profetie komt over hem, en gelijk de stervende Jakob, zegt hij aan zijne zonen, wat hun wedervaren zal, vers 25.

1. Hij spreekt een vloek uit over Kanaän, den zoon van Cham, in wien Cham zelf vervloekt is, hetzij omdat deze zoon nu meer schuldig was dan de overigen, of omdat de nakomelingen van dezen zoon later uitgeroeid moesten worden uit hun land. ten einde plaats te maken voor Israel. En Mozes verhaalt het hier, om Israel te bemoedigen in den oorlog tegen Kanaän; hoewel de Kanaänieten een geducht volk waren, waren zij toch van oudsher een *vervloekt* volk, en den ondergang gewijd. De bijzondere vloek is: *een knecht der knechten,* dat is: de laagste en verachtelijkste knecht, *zal hij zijn,* zelfs van *zijne broederen.* Zij, die door geboorte zijne gelijken waren, zullen door het recht der verovering zijne heeren zijn. Dit verwijst gewis naar de overwinningen, die Israel over hen behaald heeft, waardoor zij allen òf gedood werden, òf schatplichtig werden gemaakt, Jozua 9 : 23; Richt. 1 : 28, 30, 33, 35, hetgeen omstreeks acht honderd jaren daarna gebeurd is. God bezoekt dikwijls de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, inzonderheid als de kinderen de booze neigingen erven van hunne vaderen, en hun slechte praktijken navolgen, en niets doen om den overgang van die erfenis te verhinderen. Op diegenen wordt terecht schande gelegd, die schande leggen op anderen, inzonderheid hunne ouders smaden en smart aandoen. Een oneerbiedig kind, dat zijne ouders bespot, is *niet meer waardig een zoon genaamd te worden,* maar verdient tot *een huurling gemaakt te worden,* ja, tot een *knecht der knechten* onder zijne broederen. Hoewel nu een vloek Gods langzaam werkt, zal hij toch vroeg of laat zijne werking doen. Op de Kanaänieten rustte een vloek van slavernij, en toch hadden zij gedurende langen tijd de heerschappij; want een geslacht, een persoon kan onder den vloek Gods liggen, en toch nog lang voorspoedig zijn in de wereld, totdat hunne mate der ongerechtigheid, gelijk die der Kanaänieten, vol is. Velen zijn geteekend voor het verderf, die nog niet rijp zijn voor het verderf. En daarom: *Uw hart zijn niet nijdig over de zondaren.*

2. Hij legt een zegen op Sem en Jafeth. *a.* Hij zegent Sem, of liever, hij zegent God voor hem, maar zoo, dat het hem recht geeft op de grootst-mogelijke eer en geluk, vers 26. Hij noemt den Heere *den God van Sem,* en zalig, driewerf zalig, is *het volk, wiens God de*

Heere is, Psalm 144 : 15. Alle zegeningen zijn hierin begrepen. Dit was de zegen, gelegd op Abraham en zijn zaad; de God des hemels *heeft zich niet geschaamd hun God genoemd te worden,* Hebr. 11 : 16. Sem wordt wel genoegzaam beloond voor zijn eerbied jegens zijn vader door de eer, die God zelf op hem legt, *om zijn God te zijn,* hetgeen een genoegzame belooning is voor al onze diensten en al ons lijden om Zijns naams wil. Hij geeft Gode de eer van het goede werk, dat Sem gedaan had, en, inplaats van hem te zegenen en te loven, die slechts het werktuig was, zegent en looft hij God, die de werker is. De eer van hetgeen te eeniger tijd door onszelven of anderen goed gedaan is, moet nederig en dankbaar toegebracht worden aan God, die alle goed werk in ons en voor ons werkt. Als wij der menschen goede werken zien, dan moeten wij niet hen, maar *onzen Vader* verheerlijken, Matth. 5 : 16. Zoo heeft David in werkelijkheid Abigaïl gezegend, toen hij *God zegende,* die haar had gezonden, 1 Sam. 25 : 32, 33, want het is eene eer en een gunst om voor God te mogen arbeiden en door Hem gebruikt te worden in goed doen. Hij voorziet en voorzegt dat Gods genaderijke handelingen met Sem en zijn geslacht van zoodanigen aard zullen zijn, dat het voor geheel de wereld zal blijken, dat Hij de God is van Sem, voor wien Hem door velen dankzegging zal worden toegebracht. *Gezegend zij de Heere, de God van Sem.* Er wordt te kennen gegeven, dat de kerk gebouwd en bestendigd zal worden in de nakomelingen van Sem, want uit hem kwamen de Joden, die gedurende langen tijd het eenige belijdende volk waren, dat God in de wereld had. Sommigen denken, dat dit ziet op Christus, die de Heere God was, die in Zijn menschelijke natuur uit de lenden van Sem zou voortkomen, want van hem, voorzooveel het vleesch aangaat, is Christus gekomen. Kanaän wordt inzonderheid hem dienstbaar gemaakt. *Kanaän zij hem een knecht.* Zij, die den Heere tot hun God hebben, zullen zooveel van de eer en de macht dezer wereld ontvangen, als Hij goed voor hen acht. *b.* Hij zegent Jafeth, en in hem *de eilanden der heidenen,* die door zijn zaad werden bevolkt, vers 27. *God breide Jafeth uit, en hij wone in Sems tenten.*

Volgens sommigen behoort dit gansch en al tot Jafeth, en geeft het te kennen, hetzij: *Ten eerste.* Zijn uitwendigen voorspoed, dat zijn zaad zóó talrijk zal zijn, en zóó zegevierend, dat zij meesters zullen wezen van Sems tenten, hetgeen vervuld werd toen het volk der Joden, het voornaamste van Sems geslacht, schatplichtig was, eerst aan de Grieken, en daarna aan de Romeinen, die beiden van het zaad van Jafeth waren. Uitwendige voorspoed is geen onfeilbaar teeken van de ware kerk; de tenten van Sem zijn niet altijd de tenten van den overwinnaar. Of: *Ten tweede.* Het duidt de bekeering der heidenen en hunne toebrenging tot de kerk aan, en dan zouden wij het willen lezen: *God zal Jafeth overreden,* — want dat is de beteekenis van het Hebreeuwsche woord —, en dan, aldus overreed zijnde, *zal hij in Sems tenten wonen,* dat is: Joden en heidenen zullen tezamen vereenigd zijn in de schaapskooi van het Evangelie. Nadat velen uit de heidenen tot den Joodschen Godsdienst zullen toegetreden zijn, zullen beiden één zijn in Christus, Ef. 2 : 14, 15, en de Christelijke kerk, die voor het meerendeel opgebouwd is uit heidenen, zal de Joden opvolgen in de voorrechten van het lidmaatschap der kerk, daar dezen er zich door hun ongeloof uitgeworpen hebben, en dan zullen de heidenen in hunne tenten wonen, Rom. 11 : 11. Het is alleen God, die hen wederom in de kerk kan brengen, die er zich van afgescheiden hebben. Het is de kracht Gods, die het Evangelie van Christus eene kracht doet zijn tot zaligheid, Rom. 1 : 16. En wederom: er worden zielen in de kerk gebracht, niet door kracht of geweld, maar door overreding, Psalm 110 : 3. Zij worden getrokken door menschenzelen, overreed door rede om Godsdienstig te zijn.

Anderen verdeelen dit tusschen Jafeth en Sem, daar Sem niet direct gezegend was, vers 26. *Ten eerste.* Jafeth heeft den zegen van de aarde beneden; *God breide Jafeth uit,* vermeerdere zijn zaad, verruime zijne grenzen. Jafeths nageslacht bevolkte geheel Europa, een groot deel van Azië, en misschien Amerika. God moet erkend worden in al onze uitbreidingen. Hij is het, die de landpalen vergroot en het hart verruimt. En wederom: Velen wonen in groote tenten, die niet, zooals Jafeth, in Gods tenten wonen. *Ten tweede.* Sem heeft den zegen van den hemel hierboven. *Hij,* dat is God, *zal in Sems tenten wonen,* dat is: „Uit zijne lenden *zal Christus voortkomen,* en in zijn zaad de kerk in stand blijven." Het geboorterecht moest nu verdeeld worden tusschen Sem en Jafeth, daar Cham voor goed uitgesloten werd. Zij deelen gelijkelijk in de vorstelijke waardigheid, Kanaän zal beiden tot knecht zijn. Het dubbele deel is aan Jafeth gegeven, dien God zal uitbreiden, maar het priesterschap is aan Sem geschonken, want *God zal in Sems tenten wonen;* en voorzeker zijn wij gelukkiger indien God in onze tenten woont, dan wanneer wij er al het goud en al het zilver van de wereld in hadden. Het is beter, om met God *in tenten* te wonen, dan zonder Hem in paleizen; in Salem, waar Gods tabernakel is, is meer voldoening dan in *al de eilanden der heidenen. Ten derde.* Beiden hebben zij heerschappij over Kanaän, *Kanaän zal hun een knecht zijn,* zooals sommigen den tekst lezen. Als Jafeth zich met Sem vereenigt, moet Kanaän voor die beiden vallen. Als vreemdelingen vrienden worden, worden vijanden knechten.

28. En Noach leefde na den vloed drie honderd vijftig jaren. 29. Zoo waren al de dagen van Noach negen honderd vijftig jaren. En hij stierf.

Zie hier:

1. Hoe God het leven van Noach verlengd heeft; hij leefde 950 jaren, 20 meer dan Adam, en slechts 19 minder dan Methusalah. Dit lange leven was nog een verdere belooning voor

zijn uitnemende Godsvrucht, en een groote zegen voor de wereld, waarin hij ongetwijfeld was voortgegaan met een *prediker der gerechtigheid* te zijn, met dit voorrecht, dat hij thans voor zijn eigen kinderen predikte.

2. Hoe God een perk stelde aan zijn leven; hoewel hij lang leefde stierf hij toch, na waarschijnlijk velen van zijne afstammelingen vóór hem te hebben zien sterven. Noach leefde om twee werelden te zien, maar een erfgenaam der gerechtigheid zijnde, die door het geloof is, is hij toen hij stierf heengegaan om eene wereld te zien, die beter is dan die beiden.

HOOFDSTUK X.

Dit hoofdstuk toont meer in het bijzonder wat in Hoofdst. 9 : 19 in het algemeen betreffende de drie zonen van Noach gezegd was, nl. dat van dezen de gansche aarde overspreid werd, *en de vrucht van den zegen*, Hoofdst. 9 : 1, 7, de aarde te vervullen. Het is het eenig zeker bericht van den oorsprong der volken, en toch is er, buiten de Joden, geen enkele natie, die zeker kan weten uit welke van deze zeventig bronnen (want zoo velen zijn er hier) zij haren stroom kan afleiden. Vanwege het gebrek aan vroege registers of archieven, de vermenging der volken, de omwentelingen, die er onder hen plaatshadden en den afstand van tijd is de kennis der afkomst in rechte lijn van de tegenwoordige bewoners der aarde verloren; ook zijn er geen andere geslachtslijsten bewaard gebleven dan die der Joden, om den wille van den Messias. Alleen in dit hoofdstuk hebben wij een kort bericht: I. Van het nageslacht van Jafeth, vers 2—5. II. Van de nakomelingen van Cham, vers 6—20, waarin bijzonder nota wordt genomen van Nimrod, vers 8—10. III. De nakomelingen van Sem, vers 21—31.

Dit nu zijn geboorten van Noachs zonen: Sem, Cham en Jafeth. En hun werden zonen geboren na den vloed. 2. De zonen van Jafeth zijn: Gomer, en Magog, en Madai, en Javan en Tubal, en Mesech, en Thiras. 3. En de zonen van Gomer zijn: Askenaz, en Rifath, en Togarma. 4. En de zonen van Javan zijn: Elisa, en Tarsis; de Chittieten en de Dodanieten. 5. Van dezen zijn verdeeld de eilanden der volken in hunne landschappen, elk naar zijne spraak, naar hunne huisgezinnen, onder hunne volken.

Mozes begint met het geslacht van Jafeth, hetzij omdat hij de oudste was, of omdat zijn geslacht het verst verwijderd was van Israel en het minst met hen te doen had in den tijd toen Mozes schreef; daarom maakt hij slechts kort melding van dat geslacht, zich haastende om tot de nakomelingen van Cham te komen, die Israels vijanden waren, en tot die van Sem, die Israels voorouders zijn geweest; want de Schrift is bestemd om de geschiedenis der kerk te wezen, en van de volken der wereld slechts in zooverre, als zij op de eene of andere wijze in betrekking stonden tot Israel, en bij Israels zaken belang hadden. Merk op:

1. Dat er nota van genomen wordt, dat aan de zonen van Noach zonen geboren werden na den vloed ten einde de wereld van het menschdom, die door den vloed verwoest was, te herstellen en weder op te bouwen. Hij, die gedood had, maakte nu weder levend.

2. Aan de nakomelingen van Jafeth waren de eilanden der volken toebedeeld, vers 5, die, na een overzicht er van, plechtig door het lot onder hen verdeeld werden, dit ons eiland [1]) waarschijnlijk onder de overige. Alle plaatsen aan gene zijde der zee, van Judea af gezien, worden eilanden genoemd, en dit leidt er ons toe om de belofte te verstaan: *De eilanden zullen naar zijne leer wachten*, Jes. 42 : 4; van de bekeering der heidenen tot het geloof van Christus.

6. En de zonen van Cham zijn: Cus en Mitsraim, en Put en Kanaän. 7. En de zonen van Cus zijn: Seba, en Havila, en Sabta, en Raema, en Sabtecha. En de zonen van Raema zijn: Scheba en Dedan. 8. En Cus gewon Nimrod; deze begon geweldig te zijn op de aarde. 9. Hij was een geweldig jager voor het aangezicht des HEEREN. Daarom wordt gezegd: Gelijk Nimrod, een geweldig jager voor het aangezicht des HEEREN. 10. En het beginsel zijns rijks was Babel, en Erech, en Accad, en Calne, in het land Sinear. 11. Uit ditzelve land is Assur uitgegaan, en heeft gebouwd Nineve, en Rehoboth, Ir, en Calach, 12. En Resen, tusschen Nineve en tusschen Calach; deze is die groote stad. 13. En Mitsraim gewon de Ludieten, en de Anamieten en Lehabieten, en de Naphtuhieten. 14. En de Pathrusieten, en de Casluhieten, van waar de Philistijnen uitgekomen zijn, en de Caphtorieten.

Hetgeen opmerkelijk en leerrijk is in deze verzen is het bericht omtrent *Nimrod*, vers 8—11. Hij wordt hier voorgesteld als een voornaam man in zijn tijd. *Hij begon geweldig te zijn op de aarde*, dat is: terwijl zijne voorgangers tevreden waren om de gelijken te wezen van hunne naburen, en ieder man wel heerschte in zijn eigen huis, maar niemand aanspraak maakte om ook nog over anderen te heerschen, kon Nimrods eerzuchtige geest daar niet in blijven rusten. Hij was besloten zich boven zijne naburen te verheffen, en dat niet alleen maar ook over hen te heerschen. De geest, die de reuzen vóór den vloed had bezield, (*die geweldigen zijn geweest en mannen van naam*, Hoofdst. 6 : 4) herleefde nu in hem. Zóó spoedig reeds was het ontzettend oordeel vergeten, dat de hoogmoed en de tirannie van die geweldigen over de wereld gebracht hadden. Er zijn sommigen in wie eerzucht en heerschzucht in het bloed is; de zoodanigen zijn er geweest en zullen er zijn, in weerwil van den toorn Gods, die dikwijls van den hemel tegen hen geopenbaard wordt. Aan deze zijde der hel is er niets dat het hoogmoedige hart van sommige menschen kan verootmoedigen en verbreken, en hierin zijn zij gelijk aan die morgenster, waarvan wij lezen in Jesaja 14 : 14, 15.

I. Deze Nimrod was een groot *jager*. Daarmede begon hij, en hierom werd hij spreekwoordelijk vermaard; ieder groot jager wordt ter gedachtenis aan hem een *Nimrod* genoemd.

---

1) Groot Brittannië.

1. Sommigen denken, dat hij met dit jagen goed gedaan heeft, zijn land heeft gediend door het te bevrijden van wild gedierte, waardoor het verontrust werd. Op die wijze heeft hij de gunst en genegenheid zijner naburen weten te verkrijgen, zoodat hij hun vorst werd. Zij, die gezag en macht uitoefenen, zijn, of willen ten minste gehouden worden voor, *weldadige heeren*, Lukas 22 : 25.

2. Anderen denken, dat hij, onder voorwendsel van ter jacht te gaan, manschappen bijeenbracht onder zijne aanvoering om ter jacht te gaan op een ander wild, dat is: om zich meester te maken van het land en het aan zich te onderwerpen. Hij was een *geweldig jager*, dat is: hij was een groot overweldiger van zijns naasten rechten en bezittingen, en een vervolger van onschuldigen, in alles zijn eigen zin en wil doordrijvende, en zich door kracht en geweld van alles meester makende. Hij achtte zich een groot vorst te zijn, maar *voor het aangezicht Heeren*, dat is in Gods schatting, was hij slechts een *geweldig jager*. Groote veroveraars zijn slechts groote jagers. Van Alexander en Caesar zou in de gewijde geschiedenis niet met zoo grooten lof zijn gesproken, als in de ongewijde geschiedenis van hen gesproken wordt. De eerste wordt in de profetie slechts voorgesteld als een stootende geitenbok, Dan. 8 : 5. Nimrod was een geweldig jager *tegen* den Heere, aldus de LXX. Dat is: *a.* Hij voerde den afgodendienst in, zooals Jerobeam gedaan heeft, ter bevestiging van zijn door overweldiging verkregen heerschappij. Om een nieuwe regeering te kunnen vestigen, heeft hij een nieuwen godsdienst opgericht op het puin der oorspronkelijke instelling van beiden. *Het groote Babylon is de moeder der hoererijen.* Of: *b.* Hij ging voort met zijne verdrukking en zijn geweld in trotseering van God zelven. met zijne goddeloosheden den hemel tartende, alsof hij en zijne jagers den Almachtige konden braveeren, den Heere der heirscharen gemakkelijk konden staan. Het was alsof het hem te weinig was, dat hij de menschen moede maakte, dat hij ook God moede maakte, Jes. 7 : 13.

II. Nimrod was een groot *heerscher*, vers 10. *Het begin zijns rijks was Babel.* Op de eene of andere wijze, door list of geweld, geraakte hij tot macht, hetzij dat hij er toe verkoren werd, of er zich met geweld den weg toe baande, en zoo heeft hij de grondslagen gelegd van eene monarchie, die later een hoofd was van goud en de schrik der machtigen, en goed op weg was om een wereldrijk te worden. Het blijkt niet, dat hij door geboorte recht had om te heerschen, maar hij is tot de regeering gekomen, hetzij, zooals sommigen denken, dat hij er wegens zijne geschiktheid en bekwaamheid toe verkozen werd, of dat hij zich door list en geweld langzamerhand en misschien onbemerkt den weg heeft gebaand tot den troon. Zie hier de hooge oudheid van het burgerlijk bestuur, inzonderheid dien vorm er van, waardoor de souvereiniteit bij een enkel persoon berust. Hebben Nimrod en zijne naburen begonnen, ook andere volken hebben spoedig geleerd om zich tot algemeene veiligheid en welvaren onder één hoofd tot ééne maatschappij te formeeren, hetgeen, hoe het nu ook moge begonnen zijn, zoo groot een zegen bleek te wezen voor de wereld, dat de zaken geacht werden zeer slecht te gaan, toen er *geen koning was in Israel.*

III. Nimrod was een groot bouwer. Waarschijnlijk is hij de architect geweest voor den bouw van Babel, en daar begon hij zijn rijk. Maar toen hij in zijn plan om over al de zonen van Noach te heerschen teleurgesteld was door de spraakverwarring, is hij *uit dat land uitgegaan naar Assyrië*, (zooals de lezing van vers 11 is in de kantteekening, [1]) *en heeft gebouwd Nineve, enz.* opdat hij, deze steden gebouwd hebbende, er ook over zou heerschen. Zie in Nimrod den aard der eerzucht.

1. Zij is *grenzenloos*, veel wil meer hebben, en roept nog altijd: *Geef! geef!*

2. Zij is *rusteloos*. Toen Nimrod vier steden onder zijn bevel had, kon hij niet meer tevreden wezen, vóór hij er nog vier bij had.

3. Zij is *kostbaar*. Nimrod wil liever de kosten hebben van steden te *stichten*, dan niet de eer te hebben van ze te *regeeren*. Zucht om te bouwen is de gewone uitwerking van hoogmoed.

4. Zij is *vermetel* en deinst nergens voor niets terug. Nimrods naam beteekent *oproer*, hetgeen, (indien hij wezenlijk zijne macht misbruikt heeft ter verdrukking van zijne naburen) ons leert, dat tirannen voor menschen rebellen zijn tegen God, en rebellie — *wederspannigheid*, is eene zonde der tooverij.

15. En Kanaän gewon Sidon, zijn eerstgeborene, en Heth. 16. En den Jebusiet en den Amoriet, en den Girgasiet. 17. En den Hivviet, en den Arkiet, en den Siniet. 18. En den Arvadiet, en den Zemariet, en den Hamathiet; en daarna zijn de huisgezinnen der Kanaänieten verspreid. 19. En de landpale der Kanaänieten was van Sidon, daar gij gaat naar Gerar tot Gaza toe; daar gij gaat naar Sodom, en Gomorra, en Adama, en Zeboïm, tot Lasa toe. 20. Dit zijn zonen van Cham, naar hunne talen, in hunne landschappen, in hunne volkeren.

Merk hier op:

1. Dat het bericht omtrent de nakomelingschap van Kanaän, de geslachten en volken, die van hem afstamden, en van het land, dat zij in bezit hadden, meer bijzonderheden bevat, dan alle anderen in dit hoofdstuk, omdat zij de natën waren, die door Israel onderworpen moesten worden; en in het vervolg van tijd hun land het *Heilige Land, Immanuels Land* moest worden, en dit was de bedoeling Gods, toen Hij aan dat gevloekte geslacht intusschen die plek gronds ten deel liet vallen, welke Hij voor Zijn eigen volk bestemd had. Mozes wijst hierop, Deut. 32 : 8. *Toen de Allerhoogste den volken de erfenis uitdeelde, toen Hij Adams kinderen vaneen scheidde, heeft Hij de landpalen der volken gesteld naar het getal der kinderen Israels.*

---

1) Op de Engelsche overzetting. Zie ook die op den Statenbijbel.

2. Dat uit dit bericht blijkt dat de nakomelingen van Kanaän beide talrijk en rijk zijn geweest, en zeer aangenaam gevestigd, en toch lag Kanaän onder een vloek, een vloek Gods, en dat wel niet zonder oorzaak. Zij, die onder den vloek Gods zijn, kunnen misschien toch wel veel voorspoed hebben, het kan hun soms zeer goed gaan in de wereld, want wij kunnen liefde of haat, den zegen of den vloek niet kennen uit hetgeen *voor* ons is, maar uit hetgeen *in* ons is, Pred. 9 : 1. De vloek Gods werkt altijd wezenlijk, en altijd vreeslijk; maar het is wellicht een *verborgen* vloek, een vloek op de ziel, en werkt niet zichtbaar; of een *langzame* vloek, en werkt niet onmiddellijk, en dan worden de zondaren er door bewaard voor een dag de toorns. Kanaän heeft hier een beter land dan hetzij Sem of Jafeth, en toch hebben *zij* een beter deel, want zij beërven den zegen.

21. Voorts zijn Sem zonen geboren; deze is ook de vader aller zonen van Heber; broeder van Jafeth, den grootste. 22. Sems zonen waren: Elam, en Assur, en Arphachsad, Lud, en Aram. 23. En Arams zonen waren: Uz, en Hul, en Gether, en Mas. 24. En Arphachsad gewon Selah, en Selah gewon Heber. 25. En Heber werden twee zonen geboren; des eenen naam was Peleg; want in zijne dagen is de aarde verdeeld; en zijns broeders naam was Joktan. 26. En Joktan gewon Almodad, en Seleph, en Hazarmávet, en Jarach. 27. En Hadoram, en Uzal, en Dikla. 28. En Obal, en Abímaël, en Scheba. 29. En Ophir en Havila, en Jobab. Deze allen waren zonen van Joktan. 30. En hunne woning was van Mescha af; daar gij gaat naar Sephar, het gebergte van het oosten. 31. Dit zijn zonen van Sem, naar hunne huisgezinnen, naar hunne talen, in hunne landschappen, naar hunne volkeren. 32. Dit zijn de huisgezinnen der zonen van Noach, naar hunne geboorten, in hunne volkeren; en van dezen zijn de volkeren op de aarde verdeeld na den vloed.

In dit bericht omtrent de nakomelingen van Sem zijn twee dingen op te merken.

I. De beschrijving van Sem, vers 21. Wij hebben niet slechts zijn naam, *Sem*, die *een naam* beteekent, maar nog twee titels om hem te onderscheiden.

1. Hij was *de vader aller zonen van Heber.* Heber was zijn achterkleinzoon; maar waarom moet hij nu de vader van al *diens* kinderen genoemd worden, meer dan die van alle kinderen van Arpachsad of van Selah enz.? Waarschijnlijk omdat Abraham en zijn zaad, Gods verbondsvolk, niet alleen van Heber afstamden, maar naar hem Hebreën werden genoemd, Hoofdst. 14 : 13. *Abram de Hebreër.* Paulus beschouwde het als zijn voorrecht, dat hij *een Hebreër uit de Hebreën* was, Filipp. 3 : 5. Wij kunnen onderstellen, dat Heber zelf een man was van ongemeene Godsvrucht In een tijd van algemeenen afval, en een groot voorbeeld van vroomheid voor zijn gezin; en daar de heilige taal naar hem gewoonlijk *Hebreeuwsch* wordt genoemd, is het waarschijnlijk dat hij haar in zijn gezin heeft bewaard bij de spraakverwarring van Babel, als een bijzonder teeken van Gods gunst jegens hem. En naar hem zijn de belijders van den Godsdienst *zonen van Heber* genoemd. Toen nu de door Gods Geest gedreven schrijver hem een eervollen titel wilde geven, noemt hij hem den *vader der Hebreën,* hoewel zij, toen Mozes dit schreef, een arm veracht volk waren, slaven in Egypte; maar, Gods volk zijnde, was het eene eer voor een man om aan hen verwant te zijn. Gelijk Cham, hoewel hij vele kinderen had, verloochend werd door *de vader van Kanaän* genoemd te worden, op wiens zaad de *vloek* erfelijk overging, Hoofdst. 9 : 22, zoo wordt Sem, hoewel hij vele zonen had, geëerd met den titel van *vader van Heber,* op wiens zaad de *zegen* erfelijk is overgegaan. Een geslacht van heiligen is in waarheid en werkelijkheid meer eervol dan een geslacht van edellieden, Sems *heilig* zaad meer dan Chams *koninklijk* zaad, Jakobs twaalf *patriarchen* meer dan Ismaels twaalf *vorsten,* Hoofdst. 17 : 20. Godsvrucht is ware grootheid.

2. Hij was *de broeder van Jafeth, den grootste,* waaruit blijkt, dat Sem, hoewel hij gewoonlijk het eerst genoemd wordt, toch niet Noachs eerstgeborene was, maar dat Jafeth de oudste was. Maar waarom wordt dit ook als behoorende tot Sems titel en beschrijving vermeld, dat hij *de broeder van Jafeth was,* daar dit toch al dikwijls tevoren gezegd was? En was hij niet ook de broeder van Cham? Waarschijnlijk is dit bedoeld om de vereeniging aan te duiden van de heidenen met de Joden in de kerk. Hij had het als Sems eer genoemd, dat hij de vader was van de Hebreën; maar opdat nu Jafeths zaad niet beschouwd zou worden als voor altijd buitengesloten te zijn van de kerk, herinnert hij er ons hier aan, dat hij *de broeder was van Jafeth,* niet slechts naar geboorte, maar ook naar den zegen, want *Jafeth was bestemd om in Sems tenten te wonen.* Diegenen zijn in den besten zin broeders, die het zijn door genade, en die zich ontmoeten in het verbond van God en in de gemeenschap der heiligen. In het verleenen van Zijne genade geeft God geen acht op meerderheid in jaren, maar gaat de jongere somtijds den ouderen voor in het komen tot de kerk, *zoo zullen de laatsten de eersten zijn, en de eersten de laatsten.*

II. De reden, die aangeduid wordt voor den naam Peleg, vers 25, want *in zijne dagen,* (dat is omstreeks den tijd zijner geboorte, toen hem zijn naam gegeven werd,) *is de aarde verdeeld* onder de kinderen der menschen, die haar moesten bewonen, hetzij, toen Noach haar verdeelde door een ordelijke uitdeeling er van, zooals Jozua het land Kanaän verdeelde door het lot, of dat God, op hunne weigering om met die verdeeling genoegen te nemen, hen verdeelde door de spraakverwarring. Welke van die twee oorzaken het nu was, de Godvruchtige Heber zag er eene reden in om er de herinnering van te bewaren in den naam van

zijn zoon. En met recht kunnen onze zonen bij dien naam genoemd worden, want in onze dagen is, in een anderen zin, de aarde en de kerk op de allerongelukkigste wijze verdeeld.

HOOFDSTUK XI.

De oude onderscheiding tusschen de zonen Gods en de kinderen der menschen, (belijders van den Godsdienst en onheiligen) heeft den vloed overleefd, en kwam nu weder op, toen de menschen begonnen te vermenigvuldigen. Naar die onderscheiding hebben wij in dit hoofdstuk I. De verspreiding van de kinderen der menschen te Babel, vers 1—9, waar wij zien: 1. hun verwaand, God tergend plan, om eene stad en een toren te bouwen, vers 1—4. 2. Het rechtvaardig oordeel Gods over hen in de verijdeling van hun plan door hunne spraak te verwarren, en hen aldus te verstrooien, vers 5—9. II. Den stamboom van de zonen Gods tot op Abraham, vers 10—26, met een algemeen bericht van zijne familie, en zijn vertrek uit zijn geboorteland, vers 27—32.

En de gansche aarde was van eenerlei spraak en eenerlei woorden. 2. Maar het geschiedde, als zij tegen het oosten togen, dat zij eene laagte vonden in het land Sinear, en zij woonden aldaar. 3. En zij zeiden een ieder tot zijnen naaste: Kom aan, laat ons tichelen strijken, en wel doorbranden. En de tichel was hun voor steen, en het lijm was hun voor leem. 4. En zij zeiden: Kom aan, laat ons voor ons eene stad bouwen, en een toren, welks opperste in den hemel zij; en laat ons een naam voor ons maken, opdat wij niet misschien over de gansche aarde verstrooid worden.

Aan het einde van het vorige hoofdstuk wordt ons medegedeeld, dat *van*, of *onder* de zonen van Noach *de volkeren op de aarde verdeeld zijn na den vloed*, dat is: onderscheiden werden in verschillende stammen of koloniën, en daar de plaatsen, waarin zij tot nu toe tezamen gewoond hadden, te eng voor hen waren geworden, is, òf door Noach bepaald, òf onder zijne zonen overeengekomen, waarheen iedere stam of kolonie zich zou richten, beginnende met de landen in hunne nabijheid, om dan al verder en verder heen te trekken, op grooteren afstand van elkander, naar de toeneming der verschillende groepen dit noodig zou maken. Aldus was honderd jaren na den vloed, omstreeks de geboorte van Peleg, de zaak goed in orde gebracht. Maar de zonen van Noach schijnen er afkeerig van geweest te zijn, om zich naar ver verwijderde, afgelegen plaatsen te verstrooien. „Hoe meer zielen, hoe meer vreugde," dachten zij, en „hoe veiliger", en daarom bedachten zij, om bij elkander te blijven, en waren *slap om voort te gaan om het land te beërven hetwelk de Heere, de God hunner vaderen, hun gegeven heeft*, Jozua 18 : 3, zich wijzer achtende dan God en dan Noach. Nu hebben wij hier:

I. Hetgeen hun plan om bij elkander te blijven heeft begunstigd.

1. Zij waren van *éénerlei spraak*, vers 1. Indien er vóór den vloed verschillende talen bestonden, dan was toch alleen die van Noach, welke waarschijnlijk dezelfde was als die van Adam, bewaard gebleven gedurende den vloed, en ook daarna nog gesproken. Terwijl zij nu allen elkander verstonden, was het waarschijnlijk dat zij elkander zouden liefhebben, en elkander behulpzaam zouden zijn, en dus zooveel te minder geneigd om van elkander te scheiden.

2. Zij vonden een zeer geschikte en gerieflijke plaats om er zich in te vestigen, vers 2, *eene laagte in het land Sinear*, een *groote* vlakte, geschikt en ruim genoeg om allen te bevatten, een *vruchtbare* vlakte, die hen allen, naar hun tegenwoordige getalssterkte, kon onderhouden; maar zij hebben wellicht niet bedacht, of er wel plaats genoeg zijn zou indien hun getal vermeerderd werd. Uitlokkende gerieflijkheden voor het oogenblik blijken dikwijls sterke verzoekingen te zijn voor de verwaarloozing beide van plicht en belang met betrekking tot de toekomst.

II. De methode, die zij volgden om zich aan elkander te verbinden en zich tezamen tot één lichaam te vestigen. Inplaats van hunne grenzen te willen uitbreiden door een vreedzame scheiding van elkander onder de bescherming Gods, verzonnen zij om ze te versterken, en alsof zij besloten waren krijg te voeren tegen den hemel, namen zij er een uitdagende houding tegen aan. Hun eenstemmig besluit is: *eene stad en een toren te bouwen.* Het is opmerkelijk, dat de eerste bouwers van steden, beide in de oude en de nieuwe wereld, Hoofdst. 4 : 17, geen mannen waren van het beste karakter of den besten naam; tenten dienden aan Gods onderdanen ter woning; steden werden het eerst gebouwd door hen, die tegen Hem rebelleerden en van Hem afvielen. Merk hier op:

1. Hoe zij elkander opwekten en aanmoedigden om aan dit werk te gaan. *Kom aan,* zeiden zij, *laat ons tichelen strijken en wèl doorbranden,* vers 3, en wederom: *Kom aan, laat ons voor ons eene stad bouwen.* Door wederzijdsche opwekking en prikkeling maakten zij elkander vermetel en vastberaden. Groote dingen kunnen tot stand worden gebracht, als de ondernemers er van talrijk en eenstemmig zijn en elkander er toe opwekken. Laat ons leeren elkander op te wekken tot liefde en goede werken, zooals zondaren elkander aanmoedigen tot booze werken. Zie Psalm 122 : 1; Jes. 2 : 3, 5; Jer. 50 : 5.

2. Welke materialen zij gebruikten voor hun bouw. Het land vlak zijnde, leverde het steen noch kalk op, maar dit heeft hen niet ontmoedigd, zij maakten tichelen om hun tot steen, en lijm om hun tot kalk te dienen. Zie hier: *a.* Welk een moeite zij zich zullen geven, die vastberaden zijn in hunne voornemens. Indien wij even ijverig waren om iets goeds tot stand te brengen, dan zouden wij niet zoo dikwijls aflaten van onzen arbeid, als wij nu doen, onder voorwendsel dat het ons aan de geschikte middelen ontbreekt om er mede voort te gaan. *b.* Welk een verschil er is tusschen der menschen bouwen en Gods bouwen. Als de menschen hun Babel bouwen, dan zijn tichelen en lijm hun beste materialen; maar als God Zijn Jeruzalem bouwt, dan grondt Hij het zelfs op saffieren en maakt de gansche landpale van

aangename steenen, Jes. 54 : 11, 12, Openb. 21 : 19.

3. Tot wat doeleinde zij bouwden. Sommigen denken, dat zij bedoelden zich hierdoor tegen een nieuwen watervloed te beveiligen. God had hun wel gezegd, dat Hij de wereld niet weder door een watervloed zou verdelgen; mzar zij wilden nu vertrouwen op hun eigengemaakten toren, veeleer dan op eene belofte van God, of op eene ark, die door Hem zou worden aangewezen. Maar indien zij dit er mede beoogden, dan zouden zij hun toren veeleer op een berg dan in eene vlakte hebben willen bouwen. Maar er zijn drie dingen, die zij op het oog gehad schenen te hebben met het bouwen van hun toren. *a.* Het schijnt bedoeld te zijn als eene beleediging van God zelven, want zij wilden een toren bouwen, *welks opperste in den hemel zij*, hetgeen een trotseeren van God aanduidt, of tenminste een wedijveren met Hem; zij willen *als de Allerhoogste wezen*, of Hem zoo nabij komen als zij kunnen, niet in heiligheid, maar in hoogheid. Zij vergeten hunne plaats; en, het verachtende om te kruipen op de aarde, besluiten zij op te klimmen tot den hemel, niet door de deur of langs een ladder, maar op een andere wijze. *b.* Zij hoopten zich hierdoor een naam te maken. Zij wilden iets doen, waarvan nu reeds gesproken zou worden, en waardoor het nageslacht zou weten, dat er zulke mannen als zij in de wereld geweest zijn. Liever dan te sterven zonder eene gedachtenis aan hen na te laten, willen zij dit gedenkteeken van hun hoogmoed, eerzucht en dwaasheid stichten. Eerzucht, de begeerte om zich een naam te maken in de wereld, vuurt de menschen aan tot groote en moeilijke ondernemingen, en leidt dikwijls tot hetgeen kwaad is en beleedigend voor God. Het is rechtvaardig in God om die namen te begraven in het stof, die door de zonde bekend zijn geworden. Deze Babelbouwers hebben zich dwaselijk zeer veel onkosten getroost om zich een naam te maken, maar zelfs dit doel hebben zij niet bereikt, want wij vinden nergens ook maar één enkelen naam van deze Babelbouwers in de geschiedenis vermeld. Philo Judæus zegt, dat zij ieder hun naam op een tichel gegraveerd hebben, *in perpetuam rei memoriam — als een eeuwige gedachtenis;* maar geen heeft tot dit doel gediend. *c.* Zij deden het om te voorkomen, dat zij verstrooid en verspreid zouden raken, *opdat wij niet misschien over de gansche aarde verstrooid worden.* „Het werd gedaan", zegt Josephus, „in ongehoorzaamheid aan het gebod, *vervult de aarde*," Hoofdst. 9 : 1. God gebiedt hun zich te verstrooien; „neen", zeggen zij, „dat willen wij niet, wij willen tezamen leven en sterven." Hierom begeven zij zich nu tot deze groote onderneming. Ten einde zich te vereenigen om tezamen één groot en machtig rijk te vormen, besluiten zij tot het bouwen van deze stad en dien toren om de metropolis te zijn van hun koninkrijk en het middelpunt hunner eenheid. Het is mogelijk dat de eerzuchtige Nimrod in dit alles de hand gehad heeft. Hij kon zich niet vergenoegen met slechts over ééne kolonie te gebieden, hij had eene wereldmonarchie op het oog, en om hiertoe te geraken beraamt hij het plan, om, onder voorwendsel van hun wederzijdsche veiligheid, hen allen bijeen te houden, hen tot één lichaam te vereenigen, opdat hij, hen allen onder zijn oog hebbende, niet zou falen om hen ook allen in zijne macht te hebben. Zie nu den vermetelen hoogmoed dezer zondaren. Hier is: *Ten eerste:* Een vermetel tegenstaan *van* God. „Gij zult u verstrooien," zegt God. „Maar dat willen wij niet," zeggen zij. *Wee dien, die met zijn Formeerder twist. Ten tweede.* Een vermetel mededingen *met* God. Het is Gods kroonrecht om de universeele monarch te zijn, de Heer der heeren, en de Koning der koningen. De mensch nu, die daarnaar streeft, wil zich plaatsen op den troon van God, die Zijne eer aan geen ander zal geven

5. Toen kwam de Heere neder, om te bezien de stad en den toren, die de kinderen der menschen bouwden. 6. En de Heere zeide: Ziet, zij zijn eenerlei volk, en hebben allen eenerlei spraak; en dit is het, dat zij beginnen te maken. Maar nu, zou hun niet afgesneden worden al wat zij bedacht hebben te maken? 7. Kom aan, laat ons nedervaren, en laat ons hunne spraak aldaar verwarren, opdat een iegelijk de spraak zijns naasten niet hoore. 8. Alzoo verstrooide hen de Heere vandaar over de gansche aarde; en zij hielden op de stad te bouwen. 9. Daarom noemde men haren naam Babel; want aldaar verwarde de Heere de spraak der gansche aarde, en vandaar verstrooide hen de Heere over de gansche aarde.

Wij hebben hier de verijdeling van het plan der Babelbouwers en het tenietdoen van den raad dier hoovaardigen, opdat, in weerwil van hen, Gods raad zou bestaan. Hier is:

I. Hoe God kennis nam van hun ontwerp, vers 5. *De Heere kwam neder om te bezien de stad.* Dit is eene uitdrukking naar de wijze der menschen; Hij kende haar even volkomen als de menschen kennen hetgeen zij op de plaats komen bezien. Merk op:

1. Eer Hij een oordeel uitsprak over hunne zaak, heeft Hij er onderzoek naar gedaan; want God is onbetwistbaar rechtvaardig en billijk in al hetgeen Hij doet tegen de zonde en de zondaren, en Hij veroordeelt niet zonder gehoord te hebben.

2. Er wordt van gesproken als van een daad van verwaardiging in God om zelfs van dit gebouw kennis te nemen, waarop de ondernemers zoo trotsch waren; want Hij vernedert zich om de verrichtingen te beschouwen zelfs van de meest aanzienlijken in deze lagere wereld, Psalm 113 : 6.

3. Er wordt gezegd, dat het de stad en de toren was, *die de kinderen der menschen bouwden,* hetgeen te kennen geeft: *a.* Hunne zwakheid en broosheid als menschen. Het was uiterst dwaas in de kinderen der menschen, aardwormen als zij zijn, om den hemel te bra-

veeren, en den Heere tot ijver te verwekken. *Zijn zij sterker dan Hij? b.* Hunne zondigheid en hatelijkheid; zij waren *zonen van Adam,* zooals het Hebreeuwsch luidt; ja van dien Adam, dien zondigen, ongehoorzamen Adam, wiens kinderen van nature kinderen der ongehoorzaamheid zijn, kinderen die verdervers zijn. *c.* Hunne onderscheiding van *de kinderen Gods,* de belijders van den Godsdienst, van wie deze vermetele bouwers zich hadden afgescheiden, die dezen toren bouwden om de afscheiding te steunen en te bestendigen. De Godvruchtige Heber wordt niet gevonden onder deze ongodvruchtige menigte, want hij en de zijnen worden *de kinderen Gods* genoemd, en daarom komt *hunne ziel niet in hun verborgen raad, en vereenigen zij zich niet met de vergadering van deze kinderen der menschen.*

II. De raadsbesluiten van den eeuwigen God betreffende deze zaak. Hij is niet als een bloot toeschouwer nedergekomen, maar als een rechter, als een vorst, om *allen hoogmoedige te zien en ten onder te brengen,* Job 40 : 7—10.

Merk op:

1. Hij liet hen eerst voor een goede wijle voortgaan in hunne onderneming, eer Hij er een einde aan maakte, en, indien zij nog tot zooveel nadenken instaat waren. opdat zij er zich over zouden schamen, en het vanzelf moede zouden worden; maar zoo niet, opdat hunne teleurstelling des te smadelijker zou zijn, en ieder, die voorbijging, hen zou bespotten, zeggende: *Deze menschen hebben begonnen te bouwen, en hebben niet kunnen voleindigen,* en aldus de werken hunner handen, waarvan zij zich onsterflijken roem hebben voorgesteld, op hun eeuwige schande zouden uitloopen. God heeft er wijze en heilige doeleinden mede op het oog, als Hij aan de vijanden Zijner eer en heerlijkheid toelaat om gedurende langen tijd met hun goddelooze plannen voort te gaan, en voorspoed te hebben op hunne ondernemingen.

2. Toen zij met veel zorg en moeite tamelijk ver gevorderd waren met hun bouw, besloot God hunne maatregelen te verijdelen en hen te verstrooien.

Merk op: *a.* De rechtvaardigheid Gods, die gezien wordt in de overwegingen, waarnaar Hij handelt in dit besluit, vers 6. Twee dingen worden door Hem in aanmerking genomen: hunne *eenheid* en hunne *hardnekkigheid.*

Hunne *eenheid* is eene reden, waarom zij verstrooid moeten worden: *„Zie, zij zijn eenerlei volk en hebben allen eenerlei spraak;* indien zij aldus eenerlei blijven, dan zal veel van de aarde onbewoond blijven; de macht van hun vorst zal weldra buitensporig groot zijn; goddeloosheid en onheiligheid zullen op ondraaglijke wijze heerschend worden, want zij zullen er elkanders handen in sterken, en, wat het ergste van alles is, zij zullen het overwicht hebben in de kerk, en deze kinderen der menschen zullen, indien zij aldus in haar ingelijfd zijn, het kleine overblijfsel van Gods kinderen verzwelgen." Daarom is besloten en vastgesteld, dat zij niet één moeten zijn. Eenheid is staatkundig beleid, maar zij is geen onfeilbaar kenteeken van een ware kerk. Evenwel: terwijl de bouwers van Babel, hoewel zij tot onderscheidene familiën behoorden, verschillende neigingen en verschillende belangen hadden, zoo eensgezind waren in hun tegenstand tegen God, is het toch wel zeer te bejammeren en een groote schande, dat de bouwers van Zion, hoewel vereenigd in één Hoofd en één Geest, zoo verdeeld zijn als zij zijn in het dienen van God! Verwonder u echter niet over deze zaak; Christus is niet gekomen om vrede te brengen.

Hunne *hardnekkigheid;* nu *zou hun niet afgesneden worden al wat zij bedacht hebben te maken;* nu zal hen niets beletten of weerhouden, en dat is eene reden, waarom zij in hunne plannen gedwarsboomd moeten worden. God had beproefd hen door Zijne geboden en vermaningen van dit plan af te brengen, maar tevergeefs, daarom moet Hij nu andere maatregelen met hen nemen. Zie hier: *Ten eerste.* De zondigheid der zonde en den moedwil der zondaren. Van dat Adam niet weerhouden wilde worden om van den verboden boom te eten, zijn zijne ongeheiligde nakomelingen ongeduldig geweest onder bedwang, en gansch bereid om er in opstand tegen te komen. *Ten tweede.* Zie de noodzakelijkheid van Gods oordeelen op aarde, ten einde de wereld eenigermate in orde te houden, en de handen te binden van hen, die door de wet niet in bedwang willen gehouden worden. *b.* De wijsheid en de barmhartigheid van God in de methode, welke Hij gebruikt om deze onderneming te doen mislukken, vers 7. *Kom aan, laat ons nedervaren, en laat ons hunne spraak aldaar verwarren.* Dit werd niet gesproken tot de engelen, alsof God hetzij hun raad of hunne hulp noodig had, maar God zegt het tot zichzelven, of de Vader tot den Zoon en den Heiligen Geest. Zij hadden gezegd: *Kom aan, laat ons tichelen strijken,* en, *Kom aan, laat ons een toren bouwen,* elkander opwekkende tot de onderneming, en nu zegt God: *Kom aan, laat ons hunne spraak verwarren,* want, indien de menschen zich opwekken tot zonde, dan zal God zich opwekken om wrake te doen, Jes. 59 : 17, 18. Let nu op de *barmhartigheid* van God in Zijn matigen van de straf, en haar niet evenredig te maken aan de overtreding, want *Hij doet niet met ons naar onze zonden;* Hij zegt niet: „Laat ons nedervaren in bliksemen en deze rebellen in één oogwenk verdoen"; of „Laat de aarde zich openen en hen met hun gebouw verzwelgen, en laat hen snel ter helle varen, die op verkeerde wijze tot den hemel willen opklimmen". Neen, alleen: *„Laat ons nedervaren en hen verstrooien;* zij verdienden den dood, maar zij worden slechts verbannen, want Gods lankmoedigheid is zeer groot over een tergende, zondige wereld. Straffen worden voornamelijk bewaard voor den toekomenden staat, vergeleken daarmede zijn Gods oordeelen over de zondaren in dit leven weinig meer dan een bedwang. Let ook op de wijsheid van God in het kiezen van een krachtig, afdoend middel om aan hunne plannen en voornemens den bodem in te slaan, hetwelk bestond in het verwarren van hunne spraak, opdat zij elkanders

woorden niet zouden verstaan. Ook konden zij niet langer de handen ineenslaan als hunne tongen zoo verdeeld waren, zoodat dit een zeer geschikte methode was, beide om hen van hun bouwen te doen aflaten, (want als zij elkander niet konden verstaan, dan konden zij elkander ook niet helpen,) en om hen er toe gezind te maken om zich te verstrooien; want als zij elkander niet konden *verstaan*, dan konden zij elkander ook niet *gebruiken*. God heeft verschillende middelen, — en zij zijn krachtig en afdoend — om de plannen te verijdelen van hoovaardige menschen, die zich tegen Hem stellen, inzonderheid door hen verdeeld te doen zijn onder elkander, hetzij door hen in hun *geest* te verdeelen, Richt. 9 23, of door hunne *tong* te verdeelen, zooals David bidt, Psalm 55 : 10.

III. De volvoering van deze raadsbesluiten Gods ter vernietiging van de raadslagen der menschen, vers 8, 9. God heeft hun doen weten *wiens woord bestaan zal, het Zijne of het hunne*, zooals de uitdrukking luidt in Jer. 44 : 28. In weerwil van hunne *eenerleiheid* en hunne *hardnekkigheid* was God hun toch te sterk, en *in de zaak, waarin zij trotschelijk gehandeld hebben, was Hij boven hen; want wie heeft zich tegen Hem verhard en vrede gehad?* Er werden drie dingen gedaan.

1. Hunne spraak werd verward. God die, toen Hij den mensch gemaakt heeft, hem geleerd heeft te spreken, en woorden in zijn mond heeft gelegd, geschikt om er de gedachten zijns harten door uit te drukken, heeft nu deze bouwers hun vroegere taal doen vergeten en hen geleerd een nieuwe te spreken en te verstaan, die wel dezelfde was voor hen, die van denzelfden stam of familie waren, maar niet voor anderen. Die tot ééne groep of kolonie behoorden konden wel met elkander spreken, maar niet met hen, die tot een andere behoorden. Dit nu was: *a.* Een groot wonder en een bewijs van de macht, die God heeft over den geest en de tong der menschen, welke Hij neigt als waterbeken. *b.* Het was een groot oordeel over deze bouwers; want, aldus beroofd zijnde van de kennis der oude en heilige taal, waren zij niet meer instaat om gemeenschap te oefenen met de ware kerk, waarin zij bewaard bleef, en waarschijnlijk heeft dit veel er toe bijgedragen om hen ook de kennis van den waren God te doen verliezen. *c.* Tot op den huidigen dag lijden wij allen hier nog onder; in al het ongerief, dat wij ondervinden door de verscheidenheid der talen, en al de moeite, die het ons kost om de talen te leeren, die wij noodig hebben te kennen, boeten wij voor de rebellie onzer voorouders te Babel. Ja, de onzalige geschillen, die woordentwist zijn en voortkomen uit ons misverstaan van elkanders spraak, zijn, voorzoover ik weet, mede aan die spraakverwarring te wijten. *d.* Het ontwerp van sommigen, om een universeele letter te vormen, ten einde tot een universeele taal te geraken, is, geloof ik, hoe begeerenswaardig dit ook moge schijnen, toch een vergeefsche poging, want het is een strijden tegen een Goddelijk vonnis door hetwelk de talen der natiën verschillend zullen zijn zoolang de wereld bestaat. *e.* Wij kunnen hier het verlies betreuren van het algemeen gebruik der Hebreeuwsche taal, die van dien tijd af alleen de volkstaal der Hebreën is geweest, en dit gebleven is tot aan de Babylonische gevangenschap, toen het, zelfs onder hen, met het Syrisch werd verwisseld. *f.* Gelijk de spraakverwarring de kinderen der menschen verdeeld en verstrooid heeft, zoo heeft de gave der talen, geschonken aan de apostelen, Hand. 2, er grootelijks toe bijgedragen om de kinderen Gods bijeen te vergaderen, die verspreid waren, en hen in Christus te vereenigen, opdat zij eendrachtelijk, met één mond God verheerlijken, Rom. 15 : 6.

2. Hun bouwen werd gestuit; *zij hielden op de stad te bouwen.* Dit was het gevolg van de verwarring hunner spraak, want het maakte hun niet slechts onbekwaam om elkander te helpen, maar heeft waarschijnlijk hun moed zoozeer terneergeslagen, dat zij niet voort konden gaan, daar zij hierin gezien hebben, dat de hand des Heeren tegen hen was. Het is wijs om af te laten van hetgeen, waartegen wij God zien strijden. God is machtig om alle raadslagen en voornemens van Babelbouwers op niets te doen uitloopen. Hij zit in den hemel en belacht den raad van de koningen der aarde tegen Hem en tegen Zijn Gezalfde, en zal hen nog noodzaken te bekennen, *dat er geene wijsheid en geen verstand en geen raad is tegen den Heere,* Spr. 21 : 30; Jes. 8 : 9, 10.

3. De bouwers werden verstrooid vandaar over de gansche aarde, vers 8, 9. Zij vertrokken in groepen volgens hunne huisgezinnen en hunne talen, Hoofdstuk 10 : 5, 20, 31, naar de onderscheidene landen en plaatsen, die hun toebedeeld waren in de verdeeling, die gemaakt was, en die hun tevoren bekend is geweest, maar waarvan zij geen bezit wilden gaan nemen vóór zij er nu toe genoodzaakt werden. Nu valt hier op te merken: *Ten eerste.* Dat hetgeen zij vreesden hun nu juist overkomen is. Zij vreesden verstrooid te worden, en zochten dit te voorkomen door eene daad van rebellie, en juist door die daad brachten zij de ramp met al hare verschrikkingen over zich, want hoogst-waarschijnlijk zullen wij in die moeilijkheid komen, welke wij door indirecte en zondige middelen zochten te ontkomen, *Ten tweede.* Dat het Gods doen was; *de Heere verstrooide hen.* Gods hand moet gezien en erkend worden in alle verspreiding of verstrooiing; als het gezin verstrooid wordt, familiebetrekkingen uit elkander gaan, gemeenten verstrooid worden, dan is dit het doen des Heeren. *Ten derde.* Dat, hoewel zij zoo vast mogelijk aan elkander verbonden waren, de Heere hen toch verstrooid heeft, want niemand kan bij elkander houden wat God wil scheiden. *Ten vierde.* Dat God aldus rechtvaardiglijk wrake op hen geoefend heeft wegens hunne eenheid in hun trotsche poging om hun toren te bouwen; schandelijke verdeeldheid en verstrooiing is de rechtvaardige straf voor zondige verbintenissen; Simeon en Levi, die broeders waren in ongerechtigheid, zijn verdeeld geworden onder Jakob, Hoofdst.

49 : 5, 7; Psalm 83 : 3—13. *Ten vijfde.* Dat zij een eeuwige gedachtenis nalieten van hunne schande in den naam, die aan de plaats gegeven werd; zij werd *Babel*, dat is *verwarring*, genoemd. Zij, die er naar streven om zich een *grooten* naam te verwerven, eindigen gewoonlijk met een *slechten* naam te verkrijgen. *Ten zesde.* De kinderen der menschen waren nu voor goed verstrooid en zijn nooit, en zullen nimmer, weder allen bij elkander komen tot aan den grooten dag, wanneer de Zoon des menschen zal zitten op den troon Zijner heerlijkheid, en al de volken voor Hem zullen vergaderd worden, Matth. 25 : 31, 32.

10. Dit zijn de geboorten van Sem: Sem was honderd jaren oud, en gewon Arphachsad, twee jaren na den vloed. 11. En Sem leefde, nadat hij Arphachsad gewonnen had, vijfhonderd jaren, en hij gewon zonen en dochteren. 12. En Arphachsad leefde vijf en dertig jaren, en hij gewon Selah. 13. En Arphachsad leefde, nadat hij Selah gewonnen had, vier honderd en drie jaren, en hij gewon zonen en dochteren. 14. En Selah leefde dertig jaren, en hij gewon Heber. 15. En Selah leefde, nadat hij Heber gewonnen had, vier honderd en drie jaren, en hij gewon zonen en dochteren. 16. En Heber leefde vier en dertig jaren, en gewon Peleg. 17. En Heber leefde, nadat hij Peleg gewonwon had, vier honderd en dertig jaren, en hij gewon zonen en dochteren. 18. En Peleg leefde dertig jaren, en hij gewon Rehu. 19. En Peleg leefde, nadat hij Rehu gewonnen had, twee honderd en negen jaren, en hij gewon zonen en dochteren. 20. En Rehu leefde twee en dertig jaren, en hij gewon Serug. 21. En Rehu leefde, nadat hij Serug gewonnen had, twee honderd en zeven jaren, en hij gewon zonen en dochteren. 22. En Serug leefde dertig jaren, en gewon Nahor. 23. En Serug leefde, nadat hij Nahor gewonnen had, twee honderd jaren, en hij gewon zonen en dochteren. 24. En Nahor leefde negen en twintig jaren, en gewon Terah. 25. En Nahor leefde, nadat hij Terah gewonnen had, honderd en negentien jaren, en hij gewon zonen de dochteren. 26. En Terah leefde zeventig jaren, en gewon Abram, Nahor, en Haran.

Wij hebben hier eene geslachtslijst, geen eindelooze geslachtsrekening, want zij eindigt hier in Abram, den vriend van God, en leidt verder naar Christus, het beloofde Zaad, die de Zoon was van Abram, en van Abram wordt de geslachtslijst van Christus gerekend, Matth. 1 : 1 en verv. Voegt gij dus Hoofdst. 5, Hoofdst. 11 en Matth. 1 tezamen, dan hebt gij zulk een geslachtslijst van Jezus Christus, als, voorzoover ik weet, van geen enkel persoon ter wereld overgelegd kan worden, buiten Zijn geslacht, en op zulk een afstand van de bron. En als wij deze drie geslachtslijsten bij elkander leggen, dan zullen wij bevinden, dat twee maal tien, en driemaal veertien geslachten voorbij zijn gegaan tusschen den eersten en den tweeden Adam, waardoor het betreffende Christus duidelijk blijkt, niet slechts dat Hij de Zoon was van Abraham, maar de Zoon des menschen, en het Zaad der vrouw. Merk hier op:

1. Dat omtrent dezen van dat geslacht niets in de geschiedenis vermeld is dan hunne namen en hun leeftijd. De Heilige Geest schijnt zich te haasten om tot de geschiedenis van Abram te komen. Hoe weinig weten wij van hen, die ons voorgegaan zijn in deze wereld, zelfs van hen, die in dezelfde plaats leefden, waarin wij leven, gelijk wij ook weinig weten van hen, die in ver-afgelegen plaatsen onze tijdgenooten zijn. Wij hebben genoeg te doen om acht te geven op het werk van onzen dag, en moeten het aan God overlaten om het verledene of weggedrevene te zoeken, Pred. 3 : 15.

2. Dat er een opmerkelijke, trapsgewijze afneming is in de jaren, die zij leefden. Sem bereikte 600 jaren, dat reeds minder was dan de leeftijd der patriarchen vóór den vloed. De drie volgende bleven beneden de 500, de drie daarop-volgende hebben de 300 niet bereikt, en na hen lezen wij van niemand, die 200 jaren oud is geworden, behalve Terach; en niet vele eeuwen daarna heeft Mozes den gewonen leeftijd des menschen berekend op 70, of op zijn hoogst 80 jaren. Toen de aarde begon vervuld te worden, begon het leven der menschen korter te worden, zoodat die vermindering toegeschreven moet worden aan de wijze beschikking van Gods voorzienigheid, veeleer dan aan een verval der natuur. Om der uitverkorenen wil zijn de dagen der menschen verkort, en kwaad zijnde, is het goed, dat zij weinige zijn, en dat *zij niet bereiken de jaren des levens van onze vaderen*, Hoofdst. 47 : 9.

3. Dat *Heber*, naar wien de Hebreën genoemd zijn, het langst geleefd heeft van allen, die na den vloed zijn geboren, hetgeen wellicht eene belooning was voor zijn uitnemende Godsvrucht en zijn nauwgezet wandelen op de wegen Gods.

27. En dit zijn de geboorten van Terah: Terah gewon Abram, Nahor en Haran; en Haran gewon Lot. 28. En Haran stierf voor het aangezicht zijns vaders Terah, in het land zijner geboorte, in Ur der Chaldeën. 29. En Abram en Nahor namen zich vrouwen; de naam van Abrams huisvrouw was Sarai, en de naam van Nahors huisvrouw was Milka, eene dochter van Haran, vader van Milka, en vader van Jiska. 30. En Sarai was onvruchtbaar, zij had geen kind. 31. En Terah nam Abram, zijnen zoon, en Lot, Harans zoon, zijns zoons zoon, en Sarai, zijne schoondochter, zijns zoons Abrams huisvrouw, en zij togen met henlieden uit Ur der Chaldeën, om te gaan naar het land Kanaän. En zij kwamen tot Haran, en woonden aldaar. 32. En de dagen van Terah waren twee honderd en vijf jaren, en Terah stierf te Haran.

Hier begint de geschiedenis van Abram, wiens naam van nu aan vermaard is in beide Testamenten. Wij hebben hier:

I. Zijn land: *Ur der Chaldeën.* Dat was het land zijner geboorte, een afgodisch land, waar zelfs de kinderen van Heber ontaard waren. Zij, die door genade erfgenamen zijn van het land der belofte, moeten gedenken wat het land hunner geboorte geweest is; wat hun verdorven, zondige toestand van nature geweest is, de rotssteen, waaruit zij gehouwen zijn.

II. Zijne bloedverwanten, van wie om zijnentwil melding wordt gemaakt, en vanwege hun deel in de volgende geschiedenis.

1. Zijn vader was Terach, van wien in Jozua 24 : 2 gezegd wordt, dat hij aan gene zijde der rivier andere goden heeft gediend; zoo vroeg reeds heeft de afgoderij vasten grond gekregen in de wereld, en zoo moeilijk is het zelfs voor hen, die nog eenige goede beginselen hebben, om tegen den stroom op te roeien. Hoewel in vers 26 gezegd wordt, dat Terach zeventig jaren oud was, toen hij Abram, Nahor en Haran gewon, (hetgeen ons schijnt te zeggen, dat Abram, Terachs oudste zoon, was geboren in zijn 70ste jaar,) blijkt toch uit de vergelijking van vers 32, waar gezegd wordt, dat Terach in zijn 205de jaar is gestorven, met Hand. 7 : 4 (waar gezegd wordt, dat Abram van Haran vertrok, toen zijn vader gestorven was,) en met Hoofdst. 12 : 4, (waar gezegd wordt, dat hij slechts 75 jaar oud was, toen hij uit Haran ging,) dat hij in het 130ste jaar van Terach geboren was, en waarschijnlijk zijn jongste zoon is geweest, want naar Gods verkiezing zijn de laatsten dikwijls de eersten, en de eersten de laatsten. Wij hebben:

2. Een bericht omtrent zijne broeders. *a. Nahor,* uit wiens geslacht beiden Izak en Jakob hunne vrouwen hadden. *b. Haran,* de vader van Lot, van wien vers 28 vermeldt, *dat hij stierf voor het aangezicht zijns vaders Terach.* Kinderen kunnen er niet zeker van zijn, dat zij hunne ouders zullen overleven, want de dood regelt zich niet naar volgorde van leeftijd, waarnaar de oudste het eerst sterft; *de schaduw des doods is zonder ordeningen,* Job 10 : 22. Er wordt ook gezegd, dat hij stierf in *Ur der Chaldeën,* vóór het gelukkig vertrek van het gezin uit dat afgodisch land. Het is van het grootste belang voor ons, dat wij ons wegspoeden uit onzen natuurlijken staat, opdat ons de dood daarin niet overvalle.

3. Zijne vrouw was *Sarai,* die, naar sommigen denken, dezelfde is als Jiska, de dochter van Haran. Abram zelf zegt van haar, dat zij de dochter was van zijn vader, maar niet van zijne moeder, Hoofdst. 20 : 12. Zij was tien jaren jonger dan Abram.

III. Zijn vertrek uit Ur der Chaldeën met zijn vader Terach, zijn neef Lot en de overigen van zijn gezin, in gehoorzaamheid aan de roeping Gods, waarvan wij meer zullen lezen in Hoofdst. 12. Dit hoofdstuk laat hen nog in Haran, of Charran, eene plaats, ongeveer halverwege tusschen Ur en Kanaän, waar zij bleven totdat Terach het hoofd nederlegde, waarschijnlijk omdat de grijsaard door ouderdomszwakte verhinderd werd de reis voort te zetten. Velen bereiken wel Charran, maar komen toch niet in Kanaän; zij zijn niet ver van het koninkrijk Gods, maar komen er nooit in.

HOOFDSTUK XII.

Den stamboom en het geslacht van Abram hadden wij in het vorige hoofdstuk; nu komt de Heilige Geest tot zijne geschiedenis. Van nu voortaan vormen Abram en zijn zaad schier uitsluitend het onderwerp der gewijde geschiedenis. In dit hoofdstuk hebben wij: I. Gods roeping van Abram naar het land Kanaän, vers 1—3. II. Abrams gehoorzaamheid aan deze roeping, vers 4, 5. III. Zijn welkom in het land Kanaän, vers 6, 9. IV. Zijne reis naar Egypte met een bericht van hetgeen hem daar geschiedde. Abrams vlucht en fout, vers 10—13. Sarai's gevaar en redding, vers 14—20.

De HEERE nu had tot Abram gezegd: Ga uit uw land, en uit uwe maagschap, en uit uws vaders huis, naar het land dat Ik u wijzen zal. 2. En Ik zal u tot een groot volk maken; en u zegenen, en uwen naam groot maken en wees een zegen. 3. En Ik zal zegenen, die u zegenen, en vervloeken, die u vloekt; en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden.

Wij hebben hier de roeping, waardoor Abram verplaatst werd uit het land zijner geboorte naar het land der belofte, hetgeen bestemd was om zijn geloof en zijne gehoorzaamheid op de proef te stellen, en hem af te zonderen voor God, alsmede voor nog bijzondere diensten en gunsten, die hem verleend zullen worden. Voor de kennis der bijzonderheden van deze roeping kan ons de rede van Stefanus behulpzaam zijn, Hand. 7 : 2, waar ons gezegd wordt:

1. Dat de God der heerlijkheid hem verschenen is, om die roeping tot hem te doen komen. Hij verscheen hem in zulk eene tentoonspreiding van Zijne heerlijkheid, dat er voor Araham geen twijfel was aan het gezag dezer roeping. Later heeft God op onderscheidene wijzen tot hem gesproken, maar deze eerste maal, toen de gemeenschap gevestigd moest worden, verscheen Hij hem als *de God der heerlijkheid* en sprak tot hem.

2. Dat deze roeping tot hem kwam in Mesopotamië, vóór hij te Charran woonde; daarom lezen wij het op de rechte wijze: *De Heere had gezegd tot Abram,* nog zijnde in Ur der Chaldeën; en, in gehoorzaamheid aan deze roeping, zooals Stefanus verder de geschiedenis verhaalt, vers 4, *ging hij uit het land der Chaldeën en woonde in Charran,* of Haran, omstreeks vijf jaren. *En vandaar, nadat zijn vader gestorven was,* heeft God hem door een hernieuwd bevel, ingevolge het eerste, naar het land Kanaän doen gaan. Sommigen denken, dat Haran in Chaldea was, en dus nog een deel was van Abrams geboorteland, of dat hij, er vijf jaren gewoond te hebbende, het zijn land begon te noemen, en er zich in begon te vestigen totdat God hem deed weten, dat dit niet de plaats zijner ruste was. Als God ons liefheeft en genade voor ons heeft weggelegd, dan zal Hij

ons niet toelaten ergens anders ruste te vinden dan in Kanaän, maar genadiglijk Zijne roepstemmen herhalen, totdat het goede werk volbracht is, en onze ziel alleen rust in God.

In de roeping zelve hebben wij een bevel en eene belofte.

I. Een proefgebod, vers 1. *Ga gij uit uw land.* Nu werd hij:

1. Door dit gebod op de proef gesteld om te doen blijken, dat hij God meer liefhad dan zijn geboortegrond en zijn dierbaarste vrienden, en dat hij gewillig alles kon verlaten, om met God te gaan. Zijn land was afgodisch geworden; zijne bloedverwanten en zijns vaders huis waren hem tot een voortdurende verzoeking, en hij kon niet langer bij hen blijven zonder gevaar te loopen van door hen besmet te worden.

Daarom: *Ga gij uit.* לֶךְ־לְךָ *Vade tibi — Ga heen*, in allerijl. *Behoud u om uws levens wil, zie niet achter u om*, Hoofdst. 19 : 17. Voor hen, die zich in een zondigen toestand bevinden, is het van het hoogste belang om er zoo spoedig mogelijk uit te komen. *Ga uit voor uzelven*, (zoo lezen het sommigen,) dat is, om uw bestwil. Zij, die hunne zonde verlaten en zich tot God wenden, zullen zelven onuitsprekelijk winnen bij de verandering, Spr. 9 : 12. Dit bevel, hetwelk God gaf aan Abram, is gelijk aan de roeping van het Evangelie, waardoor al het geestelijk zaad van den gelooviгen Abram in verbond met God wordt gebracht. Want: *a.* De natuurlijke genegenheid moet wijken voor de Goddelijke genade. Ons vaderland is ons lief, onze bloedverwanten zijn ons dierbaar, en het huis onzes vaders is ons het liefste van alles, en toch moet het alles gehaat worden, Lukas : 14 : 26, dat is: wij moeten het alles minder liefhebben dan Christus; het haten in vergelijking met Hem, en wanneer ooit iets of iemand er van in mededinging komt met Hem, dan moeten dezen achterstaan bij Hem, en moet de voorkeur gegeven worden aan den wil en de eer van den Heere Jezus. *b.* De zonde en alle gelegenheden er voor moeten opgegeven worden, inzonderheid slecht gezelschap; wij moeten al de afgoden der ongerechtigheid laten varen, die in ons hart zijn opgericht, en de verzoekingen uit den weg gaan; zelfs een rechteroog moet uitgetrokken worden, dat ons tot zonde leidt, Matth. 5 : 29. Wij moeten gewillig scheiden van hetgeen ons het dierbaarst is, als wij het niet kunnen behouden zonder onze oprechtheid in gevaar te brengen. Zij, die besluiten de geboden Gods te houden, moeten het gezelschap der boosdoeners verlaten, Psalm 119 : 115; Hand. 2 : 40. *c.* Op de wereld en al onze genietingen er in, moeten wij met een heilige onverschilligheid en minachting nederzien; wij moeten haar niet langer als ons vaderland beschouwen, of ons tehuis, maar als eene herberg, en bijgevolg er los van zijn, er boven leven, en er gewillig van scheiden.

2. Door dit gebod werd hij op de proef gesteld, of hij God kon vertrouwen verder dan hij Hem zien kon; want hij moet zijn land verlaten en heengaan naar *een land, dat God hem zal wijzen.* Hij zegt niet: „Het is een land, Ik u zal geven", maar alleen: „een land, dat Ik u zal *wijzen*". Hij zegt hem ook niet wat voor een land het was, hij moet God volgen met onbepaald geloof, en er Gods woord voor nemen in het algemeen, hoewel hem geen bijzondere waarborgen gegeven worden, dat hij met zijn land te verlaten en God te volgen niets zou verliezen. Zij, die met God willen handelen, moeten Hem vertrouwen; de dingen, die gezien worden, moeten wij verlaten voor de dingen, die niet gezien worden; wij moeten ons onderwerpen aan het lijden van dezen tegenwoordigen tijd, in de hoop op eene heerlijkheid, die nog geopenbaard moet worden. Rom. 8 : 18; want *het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen*, 1 Joh. 3 : 2; niet meer dan het aan Abraham was geopenbaard toen God hem riep naar een land, dat Hij hem wijzen zou, hem aldus leerende om te leven in voortdurende afhankelijkheid van Zijne leiding, en met het oog immer op Hem gericht.

II. Hier is een bemoedigende belofte, ja geheel een samenstel van beloften, vele zeer groote en dierbare beloften. Alle geboden Gods gaan vergezeld van beloften voor de gehoorzamen. Als Hij zich aan ons bekend maakt als een gebieder, dan maakt Hij zich ook bekend als een belooner; als wij het gebod gehoorzamen zal God niet nalaten de belofte te vervullen. Hier zijn zes beloften.

1. *Ik zal u tot een groot volk maken.* Toen God hem deed weggaan van zijn eigen volk, beloofde Hij hem tot het hoofd te maken van een ander volk. Hij sneed hem af van den wilden olijfboom, daar hij er geen tak van moest wezen, ten einde hem tot den wortel van den goeden olijfboom te maken. Deze belofte was een groote verlichting van Abrams last, want hij had nu geen kind. God weet Zijne gunsten te regelen naar de nooden en behoeften Zijner kinderen. Hij, die een pleister heeft voor elke wond, zal voor die wonde het eerst een pleister beschikken, welke het pijnlijkst is. Zij was ook een groote beproeving van Abrams geloof; want zijne vrouw is lang onvruchtbaar geweest, zoodat indien hij gelooft, het moet wezen tegen hoop, en zijn geloof moet hij bouwen op die macht, welke *uit steenen Abraham kinderen kan verwekken*, en hen tot een groot volk kan maken. God maakt volken; door Hem worden zij *op een eenige reize geboren*, Jes. 66 : 8, en Hij spreekt om ze te bouwen en te planten, Jer. 18 : 9. En zoo een volk groot wordt gemaakt in rijkdom en macht, dan is het God, die het groot maakt. God kan groote natiën verwekken uit een *dorre aarde*, en *de kleinste tot duizend doen worden.*

2. *Ik zal u zegenen*, hetzij in het bijzonder met den zegen der vruchtbaarheid en vermenigvuldiging, zooals Hij Adam en Noach gezegend had, of in het algemeen: „*Ik zal u zegenen* met allerlei zegeningen, met hooge wellingen en lage wellingen. Verlaat uws vaders huis, en Ik zal u eens vaders zegen geven, beter dan die van uwe voorvaderen." Gehoorzame gelooviгen zullen voorzeker den zegen beërven.

3. *Ik zal uwen naam groot maken;* door zijn land te verlaten, heeft hij aldaar zijn naam verloren. „Laat u dit niet verdrieten", zegt

God, „maar vertrouw op mij, en Ik zal u een grooter naam maken, dan gij ooit dáár gehad kondet hebben." Geen kind hebbende, vreesde hij dat hij geen naam zou hebben; maar God zal hem tot een groot volk maken, en hem aldus ook een grooten naam maken. God is de bron en oorsprong der eer, en van Hem komt verhooging, 1 Sam. 2 : 8. De naam van gehoorzame geloovigen zal voorzeker groot gemaakt en beroemd worden. Het beste getuigenis is dat, hetwelk de ouden door geloof hebben verkregen, Hebr. 11 : 12.

4. *Gij zult een zegen zijn;* [1]) dat is: *a.* „Uw geluk zal een proeve of voorbeeld wezen van geluk, zoodat zij, die hunne vrienden willen zegenen, slechts zullen bidden, dat God hen gelijk zal maken aan Abraham", vergel. Ruth 4 : 11. Gods handelingen met gehoorzame geloovigen zijn zóó vriendelijk en genadig, dat wij voor onszelven of voor onze vrienden geen betere behandeling behoeven te wenschen, het is aldus zegen genoeg. *b.* „Uw leven zal een zegen wezen voor de plaatsen, waar gij u ophoudt." Godvruchtige menschen zijn een zegen voor hun land, en het is hun een onuitsprekelijke eer en een groot voorrecht, dat zij aldus tot een zegen gemaakt worden.

5. *Ik zal zegenen die u zegenen, en vloeken die u vloekt.* Hierdoor werd het tot een soort van aanvallend en verdedigend verbond tusschen God en Abram. Abram heeft van harte Gods zaak omhelsd, en hier belooft God belang te zullen stellen in de zijne. *a.* Hij belooft een vriend te zullen zijn van zijne vrienden; vriendelijkheid, hem bewezen, te zullen beschouwen als Hem zelven te zijn bewezen, en haar dienovereenkomstig te beloonen. God zal er voor zorgen, dat niemand er op den langen duur iets bij verliezen zal om Zijn volk van dienst te zijn, zelfs een beker koud waters zal beloond worden. *b.* Hij belooft tegen zijne vijanden te zullen optreden; er waren dezulken, die zelfs Abram zelven haatten en vloekten; maar terwijl hun vloek zonder oorzaak Abram niet kon deren, zal Gods rechtvaardige vloek hen gewisselijk treffen en verdoen, Num. 24 : 9. Dit is een goede reden, waarom wij hen behooren te zegenen, die ons vloeken, dat het genoeg is, dat God hen vloekt, Psalm 38 : 14—16.

6. *In u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden.* Deze belofte was de kroon van al de overige, want zij wijst op den Messias, in wien *alle beloften ja en amen zijn.* Jezus Christus is de groote zegen der wereld, de grootste, waarmede deze wereld ooit gezegend is geworden; door Hem komt zegen tot het huis, Lukas 19 : 9. Als wij de zegeningen nagaan van ons gezin, onze familie, zoo laat ons Christus in de *imprimis — de eerste plaats* — stellen, als den zegen der zegeningen. Maar hoe zijn alle geslachten der aarde in Christus gezegend, als er toch zoo velen vreemdelingen voor Hem zijn? Ik antwoord: *a.* Allen, die gezegend zijn, zijn in Hem gezegend, Hand. 4 : 12. *b.* Allen, die gelooven, van welk geslacht zij ook zijn, zullen in Hem gezegend worden. *c.* Sommigen van al de geslachten der aarde zijn in Hem gezegend. *d.* Er zijn sommige zegeningen, waarmede al de geslachten der aarde in Christus gezegend zijn, want de Evangeliezaligheid is een *gemeene zaligheid,* Jud. : 3. Het is een groote eer om aan Christus verwant te zijn; dit maakte Abrams naam groot, dat de Messias uit Zijne lenden zou voortkomen, veel meer dan dat hij de vader van vele volken zou worden. Het was Abrams eer, dat hij naar den weg der natuur Zijn vader zou wezen, het zal de onze zijn, om Zijne broederen te wezen door genade, Matth. 12 : 50.

4. En Abram toog heen, gelijk de Heere tot hem gesproken had, en Lot toog met hem; en Abram was vijf en zeventig jaren oud, toen hij uit Haran ging. 5. En Abram nam Sarai, zijne huisvrouw, en Lot, zijns broeders zoon, en al hunne have, die zij verworven hadden, en de zielen, die zij verkregen hadden in Haran; en zij togen uit om te gaan naar het land Kanaän; en zij kwamen in het land Kanaän.

Hier is:

I. Abrams vertrek uit zijn land, eerst uit Ur en daarna uit Haran, in gehoorzaamheid aan de roeping Gods; *Abram toog heen;* hij is het hemelsch gezicht niet ongehoorzaam geweest, maar deed wat hem was bevolen, *niet te rade gaande met vleesch en bloed,* Gal. 1 : 15, 16. Zijne gehoorzaamheid was vaardig, zonder aarzelen of uitstellen; onderworpen zonder tegenspreken of twisten, want *hij is uitgegaan, niet wetende, waar hij komen zou,* Hebr. 11 : 8; maar wetende wien hij volgde, onder wiens leiding hij uitging. Aldus heeft God hem geroepen *op zijn voet,* Jes. 41 : 2.

II. Zijn leeftijd toen hij vertrok; hij was *vijf en zeventig jaren oud,* een leeftijd, toen hij veeleer rust en vestiging zou moeten hebben; maar als God wil, dat hij in zijn ouderdom de wereld opnieuw zal beginnen, dan zal hij daarin berusten. Hier is dus een voorbeeld van een ouden bekeerling.

III. Het gezelschap en de goederen, die hij medenam.

1. Hij nam zijne vrouw en zijn neef Lot met zich; niet met geweld en tegen hun zin, maar door overreding. Sarai, zijne vrouw, zal voorzeker gaarne met hem zijn gegaan; God had hen samengevoegd, en niets kon hen scheiden. Indien Abram alles verlaat om God te volgen, dan zal Sarai alles verlaten om Abram te volgen, hoewel geen van beiden wist waarheen. En het was een zegen voor Abram om zulk eene reisgezellin te hebben, eene hulpe als tegenover hem, dat is: die geschikt voor hem was. Het is zeer aangenaam en troostrijk als man en vrouw overeenkomen om tezamen op den weg naar den hemel te gaan. Ook Lot, zijn neef, was onder den invloed van het voorbeeld van Abram, die na den dood zijns vaders misschien zijn voogd is geweest. Ook hij was bereid en gewillig om met hem te

1) Naar de Engelsche overzetting.

gaan. Zij, die naar Kanaän gaan, behoeven niet alleen te gaan, want, hoewel weinigen slechts de enge poort vinden, vinden haar, Gode zij dank, toch wel sommigen, en wij zullen wijs doen om te gaan met hen, met wie God is, Zach. 8 : 23.

2. Zij namen al *hunne have* mede, al hun roerende goederen, *die zij verworven hadden* Want: *a.* Met zichzelven wilden zij hun al aan God geven, ter Zijner beschikking stellen, geen deel van den prijs terughouden, maar het alles in Zijne hand overgeven, wetende, dat het dan in goede handen was. *b.* Zij wilden zich voorzien van het noodige zoowel voor den dienst van God als voor het onderhoud van hun gezin in het land, waar zij naar toe gingen. Zijn vermogen weg te werpen, omdat God beloofd had hem te zegenen, zou geweest zijn God verzoeken, maar niet op Hem vertrouwen. *c.* Zij wilden niet in verzoeking zijn om terug te keeren, daarom laten zij geen klauw achter, *opdat zij niet zouden gedenken aan het vaderland van hetwelk zij uitgegaan waren.*

3. Zij *namen de zielen mede, die zij verkregen hadden,* dat is: *a.* De dienstknechten, die zij gekocht hadden, en die deel uitmaakten van hun vermogen, maar *zielen* genoemd worden, om hunne meesters er aan te herinneren, dat hun arme dienstknechten *zielen* hebben, *kostelijke zielen,* voor welke zij zorg moeten dragen, zoowel als voor hun lichaam. *b.* De bekeerlingen, die zij hadden verkregen door hen te bewegen de aanbidding van den waren God bij te wonen, en met hen naar Kanaän te gaan; de zielen, die (zooals een der rabbijnen het uitdrukt) zij *onder de vleugelen der Goddelijke majesteit hadden vergaderd.* Zij, die zelven God dienen en volgen, moeten alles doen wat zij kunnen, om ook anderen er toe te brengen Hem te dienen en te volgen. Van die zielen wordt gezegd, dat zij ze hebben *verkregen* of *gewonnen,* wij moeten achten, dat wij ware winners zijn, als wij slechts zielen voor Christus kunnen winnen.

IV. Hun gelukkige aankomst aan het einde hunner reis. *Zij togen uit om te gaan naar het land Kanaän;* dat hadden zij ook tevoren gedaan, Hoofdst. 11 : 31, maar toen staakten zij hunne reis; nu echter gingen zij voorwaarts, en, door de goede hand Gods over hen, kwamen zij in het land Kanaän, waar hun door een nieuwe openbaring gezegd werd, dat dit het land was, hetwelk God beloofd had hun te zullen wijzen. Zij waren niet ontmoedigd door de moeilijkheden, die zij ontmoetten op hun weg, noch afgeleid door de genietingen, die zij er op vonden, maar gingen gestadig voort. Zij, die zich op weg begeven naar den hemel, moeten volharden tot het einde, steeds strekkende tot hetgeen vóór is. Hetgeen wij ondernemen. in gehoorzaamheid aan Gods bevel en in nederige afhankelijkheid van de leiding Zijner voorzienigheid, zal voorzeker wel slagen en met vertroosting voor ons eindigen.

6. En Abram is doorgetogen in dat land, tot aan de plaats Sichem, tot aan het eikenbosch More; en de Kanaänieten waren toen ter tijd in dat land. 7. Zoo verscheen de HEERE aan Abram, en zeide: Uwen zade zal Ik dit land geven. Toen bouwde hij aldaar een altaar den HEERE, die hem verschenen was. 8. En hij brak op van daar naar het gebergte tegen het oosten van Bethel, en hij sloeg zijne tent op, zijnde Bethel tegen het westen en Ai tegen het oosten: en hij bouwde daar den HEERE een altaar, en riep den naam des HEEREN aan. 9. Daarna vertrok Abram, gaande en trekkende naar het zuiden.

Men zou gedacht hebben, dat daar Abram zulk een buitengewone roeping ontvangen had om naar Kanaän te gaan, er na zijne aankomst aldaar een buitengewone gebeurtenis zou plaatshebben; dat hij er met alle teekenen van eer en achting zou zijn ingeleid, en dat de koningen van Kanaän hem onmiddellijk hunne kronen hadden overgegeven en hem hulde hadden gedaan. Maar zie! zijne komst wordt weinig of niet opgemerkt, want God wil nog altijd dat hij door het geloof zal leven, en het land Kanaän, zelfs toen hij er zich in bevond, zal beschouwen als een land der *belofte.* Merk dus op:

I. Hoe weinig gerieflijkheid hij had in het land, waarin hij gekomen was; want:

1. Hij bezat het niet: *de Kanaänieten waren toen ter tijd in dat land.* Hij vond het land bevolkt door, en in bezit van, de Kanaänieten, die waarschijnlijk wel slechte naburen en nog slechter landheeren zullen zijn; en, voorzooveel blijkt, kon hij niet anders dan met hun verlof zooveel grond hebben om er zijne tent op te slaan. Zoo schenen dus de gevloekte Kanaänieten in betere omstandigheden te zijn dan de gezegende Abram. De kinderen dezer wereld bezitten er gewoonlijk meer van dan Gods kinderen.

2. Hij had er geen vaste woonplaats in. *Hij is doorgetogen in dat land,* vers 6. *Hij brak op naar het gebergte,* vers 8. *Hij vertrok, gaande en trekkende,* vers 9. Merk hier op: *a.* Dat het soms het lot is van Godvruchtige menschen om onbestendig te zijn, en dikwijls van woning of woonplaats te moeten veranderen. De Godvruchtige David had zijne omzwervingen, Psalm 56 : 9. *b.* In deze wereld worden wij ook dikwijls in verschillende toestanden geplaatst. Abram woonde eerst in eene vlakte, vers 6 [1]) daarna in een gebergte, vers 8. God had het eene tegenover het andere gesteld. Alle Godvruchtigen moeten zich als vreemdelingen en bijwoners in deze wereld beschouwen, en door het geloof er los van zijn, als van een vreemd land. Dat heeft Abram ook gedaan, Hebr. 11 : 8—14. Zoolang wij ons in den tegenwoordigen staat bevinden, moeten wij reizen, steeds voortgaan van kracht tot kracht, als het nog niet verkregen hebbende.

II. Hoeveel verstroosting hij smaakte in den God, dien hij volgde. Als hij weinig voldoening zal smaken in den omgang met de Kanaänieten, die hij daar vond, vindt hij overvloedige genieting in de gemeenschap met God,

1) Naar de Eng. overz. Zie ook kantt. op den Statenb

die hem daar gebracht had, en hem niet heeft verlaten. Gemeenschap met God wordt onderhouden door het woord en het gebed, en naar de methode dezer bedeeling heeft Abram er gemeenschap met God door onderhouden in het land zijner vreemdelingschap.

1. God verscheen aan Abram, waarschijnlijk in een gezicht, en sprak goede en troostrijke woorden tot hem: *uwen zade zal Ik dit land geven.* Geen plaats of levenstoestand kan ons buitensluiten van de vertroosting van Gods genaderijke bezoeken. Abram is een bijwoner onder de Kanaänieten, en toch ontmoet hij ook hier Hem, die leeft en hem ziet. Vijanden kunnen ons wel scheiden van onze tenten en van onze altaren, maar niet van onzen God. Ja meer, als God hen, die Hem getrouwelijk volgen in den weg des plichts, soms wegleidt van hunne vrienden en bloedverwanten, dan zal Hij hun dit verlies vergoeden door Zijn genadige verschijningen aan hen. Gods beloften zijn zeker en genoegzaam voor allen, die nauwgezet Zijne geboden betrachten en gehoorzamen; en zij, die in onderworpenheid aan Gods roeping, iets dat hun lief is voor Hem verlaten of verliezen, kunnen er zeker van zijn iets anders in de plaats er van te zullen ontvangen, dat oneindig beter is. Abram had het *land zijner geboorte verlaten.* „Welnu," zegt God, „Ik zal u dit land geven," Matth. 19 : 29. God openbaart zich aan Zijn volk en schenkt het Zijne gunsten trapsgewijze. Tevoren had Hij hem beloofd hem dit land te *wijzen,* nu, dat Hij het hem zal *geven,* gelijk de genade toeneemt, zoo neemt ook de vertroosting toe. Het is lieflijk land te hebben, dat God ons heeft gegeven, niet slechts in de leiding Zijner voorzienigheid, maar naar Zijne belofte. Zegeningen, geschonken aan de kinderen, zijn zegeningen voor de ouders. „Ik zal het geven, niet aan u, maar aan uw zaad"; het is eene schenking, die door erfrecht toevalt aan zijn zaad, die Abram echter ook opvatte als eene schenking aan hemzelven van een beter land, waarvan dit het type was, want hij was begeerig naar het hemelsche land, Hebr 11 : 16.

2. Abram heeft God gediend in het waarnemen Zijner inzettingen. *Hij bouwde een altaar den Heere, die hem verschenen was, en hij riep den naam des Heeren aan,* vers 7, 8. Beschouw dit nu: *a.* Als gedaan bij een bijzondere gelegenheid; als God hem verscheen, bouwde hij op die plaats en te dien stonde een altaar met het oog op God, die hem verschenen was. Aldus legde hij, als het ware, een tegenbezoek af bij God, en hield hij gemeenschap met den hemel, als iemand, die vast besloten is dat die gemeenschap zijnerzijds niet zal verbroken worden. Zoo heeft hij dankbaar Gods goedheid jegens hem erkend, waarmede Hij hem bezocht had en hem deze belofte had gegeven; en aldus betuigde hij zijn vertrouwen in, en zijne afhankelijkheid van, het woord dat God had gesproken. Een werkzaam geloovige kan God van harte loven en danken voor eene belofte, waarvan hij de vervulling nog niet ziet, en een altaar bouwen ter eere van God, die *aan* hem verschijnt, hoewel Hij nog niet *voor* hem verschijnt. *b.* Als zijn vaste gewoonte, overal waar hij heenging. Zoodra Abram in Kanaän kwam, heeft hij, hoewel hij er slechts een vreemdeling en bijwoner was, zijn huiselijken Godsdienst ingesteld en instand gehouden, en waar hij eene tent had, had God een altaar, en dat altaar was geheiligd door gebed. Want hij behartigde niet alleen het ceremonieele deel van den Godsdienst door het brengen van een offer, maar hij maakte er eene gewetenszaak van om zijn God te zoeken, Zijn naam aan te roepen, tot Hem te naderen in gebed, de geestelijke offerande, waarin God een welbehagen heeft. Hij predikte over den naam des Heeren, dat is: hij onderwees zijn gezin en zijne naburen in de kennis van den waren God en Zijn heiligen dienst. De *zielen, die hij in Haran verkregen had,* onderwezen zijnde, moeten wij nog verder onderwezen worden. Zij, die zich kinderen van den geloovigen Abram willen betoonen en den zegen van Abram willen beërven, moeten er eene gewetenszaak van maken den plechtigen eeredienst van God te onderhouden, inzonderheid in hun gezin, naar het voorbeeld van Abram. De weg van de Godsdienstoefening in het gezin is een goede oude weg, geen nieuw verzinsel, maar het aloude gebruik van al de heiligen. Abram was zeer rijk en had een talrijk gezin, en was nu zonder vaste woonplaats, in het midden van vijanden, en toch, waar hij ook zijne tent opsloeg, bouwde hij een altaar. Laat ons, waar wij ook heengaan, niet in gebreke blijven, om onzen Godsdienst mede te nemen.

10. En er was honger in dat land; zoo toog Abram af naar Egypte, om daar als een vreemdeling te verkeeren, dewijl de honger zwaar was in dat land. 11. En het geschiedde, als hij naderde om in Egypte te komen, dat hij zeide tot Sarai, zijne huisvrouw: Zie toch, ik weet, dat gij eene vrouw zijt, schoon van aanzicht. 12. En het zal geschieden, als u de Egyptenaars zullen zien, zoo zullen zij zeggen: Dat is zijne huisvrouw; en zij zullen mij dooden, en u in het leven behouden. 13. Zeg toch, gij zijt mijne zuster; opdat het mij wel ga om u, en mijne ziel om uwentwil leve.

Hier is:

I. Een hongersnood in het land Kanaän, *een zware honger.* Dat vruchtbare land was onvruchtbaar geworden, niet alleen om de ongerechtigheid te straffen van de Kanaänieten, die er in woonden, maar om het geloof te beproeven van Abram, die er een vreemdeling en bijwoner was; en een zeer groote beproeving was het. Het beproefde wat hij zou denken:

1. Van God, die hem daar gebracht had; of hij nu niet gereed zou zijn te zeggen, zooals zijn murmureerende nakomelingen, dat hij uitgeleid was om *door honger gedood te worden,* Ex. 16 : 3. Door niets minder dan een krachtig geloof kon hij in zulke omstandigheden goede gedachten van God blijven koesteren.

2. Van het land der belofte; of hij het der moeite waard zou achten de schenking er van

te aanvaarden, en het een genoegzame vergoeding zou vinden voor het land, dat hij had verlaten, daar het toch, voorzooveel nu bleek, een land was, dat *zijne inwoners verteerde.* Nu werd hij beproefd om te zien of hij een onwankelbaar vertrouwen kon blijven koesteren, dat de God, die hem naar Kanaän heeft gebracht, er hem zou onderhouden, en of hij zich in Hem kon verblijden als in den God zijns heils, alhoewel de vijgeboom niet bloeien zal, Hab. 3 : 17, 18. Een krachtig geloof wordt dikwijls geoefend door menigerlei verzoekingen, opdat het bevonden worde te zijn tot lof, en eer, en heerlijkheid, 1 Petrus 1 : 6, 7. Het behaagt God somtijds om door groote wederwaardigheden het geloof te beproeven van hen, die pas-beginners zijn in den Godsdienst. Het is mogelijk, dat iemand op den weg des plichts is en op den weg der zaligheid, maar toch groote moeilijkheden en teleurstellingen ondervindt.

II. Abrams vertrek naar Egypte bij gelegenheid van dezen hongersnood. Zie hoe wijselijk God het zoo beschikt, dat er overvloed is in de eene plaats, als er schaarschte is op een andere plaats, opdat wij, als leden van het groote lichaam, niet tot elkander zeggen: *Ik heb u niet van noode.* In Zijne voorzienigheid heeft God er voor gezorgd, dat er voorraad zou zijn in Egypte, en Abram heeft wijselijk gebruik gemaakt van de gelegenheid; want wij vertrouwen niet op God, maar verzoeken Hem, als wij in den tijd van nood geen gebruik maken van de middelen, die Hij genadiglijk voor ons onderhoud heeft voorzien; wij moeten geen onnoodige wonderen verwachten. Maar wat hier tot lof van Abram bijzonder opmerkelijk is, is dat hij bij deze gelegenheid niet wilde terugkeeren naar het land, vanwaar hij gekomen was, ja niet eens in de richting er van ging. Het land zijner geboorte lag ten noord-oosten van Kanaän; als hij nu Kanaän voor een tijd moet verlaten, verkiest hij naar Egypte te gaan, dat ten zuid-westen, dus in tegenovergestelde richting lag, opdat hij zelfs den *schijn* niet zou hebben van terug te zien, Hebr. 11 : 15, 16. Merk voorts ook op, dat, toen hij afging naar Egypte, het was om er *als vreemdeling te verkeeren,* niet om er te wonen. Hoewel wij in den weg der voorzienigheid soms in slechte plaatsen komen, moeten wij er toch niet langer blijven dan noodig is; wij mogen er *als vreemdelingen verkeeren,* maar wij mogen er ons niet *vestigen.* Zoolang een Godvruchtige zich aan deze zijde van den hemel bevindt, zal hij, waar hij ook is, slechts als vreemdeling verkeeren.

III. Een groote fout, waaraan Abram zich schuldig maakte door zijne vrouw te verloochenen en voor te geven, dat zij zijne zuster was. De Schrift is onpartijdig in het verhalen van de misstappen der beroemdste heiligen, die vermeld worden, niet ter onzer navolging, maar ter onzer waarschuwing, opdat hij, *die meent te staan, toezie dat hij niet valle.*

1. Zijne fout bestond in het ontveinzen van zijne betrekking tot Sarai, er dubbelzinnig van sprekende, en zijne vrouw, en waarschijnlijk ook zijne dienstboden, leerende om dit ook te doen. In zekeren zin was hetgeen hij zeide waar, Hoofdst. 20 : 12, maar hij zeide het met het doel om te misleiden. Hij heeft de eene waarheid zóó bedekt gehouden, dat dit neerkwam op eene verloochening dier waarheid, en zoo heeft hij zijne vrouw en de Egyptenaren er aan blootgesteld om te zondigen.

2. Wat nu op den bodem der zaak lag, was een jaloersch, vreesachtig denkbeeld door hem opgevat, dat sommigen der Egyptenaren zóó bekoord zouden zijn door Sarai's schoonheid, (in Egypte waren zulke schoone vrouwen zeldzaam), dat, indien zij wisten dat hij haar man was, zij het een of ander middel zouden vinden om hem uit den weg te ruimen, ten einde haar te kunnen huwen. Hij onderstelde, dat zij zich eerder schuldig zouden maken aan moord dan aan overspel, zóó groot eene misdaad werd dit toen geacht, en zoo groot een eerbied werd toen voor de heiligheid van den huwelijksband gekoesterd. Hieruit leidt hij nu af, doch zonder grond: *Zij zullen mij dooden.* De siddering des menschen legt een strik, en door de vrees voor den dood worden velen tot zonde gebracht, Lukas 12 : 4, 5. De genadegave, die in Abram het meest kenbaar was, was geloof, en toch is hij aldus door ongeloof en mistrouwen van de Goddelijke voorzienigheid gevallen, zelfs *nadat God hem twee maal verschenen was.* Helaas, wat zal er van de *wilgen* worden, als de *cederen* aldus heen en weder worden bewogen?

14. En het geschiedde, als Abram in Egypte kwam, dat de Egyptenaars deze vrouw zagen, dat zij zeer schoon was. 15. Ook zagen haar Farao's vorsten, en prezen haar bij Farao; en die vrouw werd weggenomen naar Farao's huis. 16. En hij deed Abraham goed om harentwil; zoodat hij had schapen, en runderen, en ezelen, en knechten, en maagden, en ezelinnen, en kemelen. 17. Maar de HEERE plaagde Farao met groote plagen, ook zijn huis, ter oorzake van Sarai, Abrams huisvrouw. 18. Toen riep Farao Abram, en zeide: Wat is dit, dat gij mij gedaan hebt? Waarom hebt gij mij niet te kennen gegeven, dat zij uwe huisvrouw is? 19. Waarom hebt gij gezegd: zij is mijne zuster; zoodat ik ze mij tot eene vrouw zou genomen hebben? En nu zie, daar is uwe huisvrouw, neem haar en ga heen. 20. En Farao gebood zijnen mannen vanwege hem, en zij geleidden hem en zijne huisvrouw, en alles wat hij had.

Hier is:

I. Het gevaar waarin Sarai verkeerde, dat hare kuischheid geschonden zou worden door den koning van Egypte. En het gevaar der zonde is ongetwijfeld het grootste gevaar, waarin wij ons kunnen bevinden. Farao's vorsten, (of liever zijne koppelaars) *zagen haar en,* bemerkende welk een schoone vrouw zij was, *prezen zij haar bij Farao;* niet om hetgeen wezenlijk tot haar lof was — hare deugd en zedigheid, haar geloof en Godsvrucht, (in hunne

oogen waren dit geene deugden), maar om hare schoonheid, die zij te goed achtten voor de omhelzingen van een onderdaan, en waardig de bewondering van den koning; en zoo werd zij terstond weggenomen naar Farao's huis, zooals Esther naar het serail van Ahasveros, Esther 2 : 8, ten einde haar tot zijne vrouw of bijwijf te maken. Nu moeten wij dit niet zoo beschouwen, alsof Sarai nu op weg was tot bevordering en eer, maar wel, als komende in verzoeking, en de aanleiding hiertoe was haar eigen schoonheid, die een strik is voor velen, en Abrams dubbelzinnigheid, die eene zonde is, welke gewoonlijk de deur openzet voor veel zonde. Terwijl Sarai zich nu in dit gevaar bevond, ging het Abram wèl om harentwil. Farao gaf hem schapen en ossen, enz., vers 16, ten einde zijne toestemming te krijgen, en aldus des te eerder te kunnen overmogen bij haar, die hij zijne zuster dacht te zijn. Wij kunnen niet denken dat Abram dit verwacht heeft, toen hij in Egypte kwam, en nog veel minder, dat hij dit beoogd heeft, toen hij loochende dat zij zijne vrouw was; maar God heeft goed uit kwaad doen voortkomen. En aldus *is op de een of andere wijze het vermogen des zondaars voor den rechtvaardige weggelegd.*

II. Sarai's redding uit dit gevaar. Want indien God ons niet uit genade verloste uit de moeilijkheden, die wij ons door onze eigen zonde en dwaasheid op den hals gehaald hebben, en waaruit wij niet konden verwachten verlost te worden op grond van eene belofte, wij zouden reeds voorlang in het verderf zijn gestort. Hij handelt niet met ons naar hetgeen wij verdienen.

1. God plaagde Farao, en verhinderde alzoo den voortgang van zijne zonde. Het zijn gelukkige plagen of kastijdingen, die ons beletten om op den weg der zonde voort te gaan, en ons krachtdadiglijk terugbrengen tot onzen plicht, inzonderheid tot den plicht om weder te geven wat wij ten onrechte genomen en teruggehouden hebben. Merk op, dat niet alleen Farao, maar ook zijn huis, geplaagd werd, inzonderheid waarschijnlijk de vorsten, die Sarai aan Farao hebben aangeprezen. Zij, die deelgenooten zijn in de zonde, worden met recht tot deelgenooten gemaakt in de straf. Zij, die anderer lusten dienen, moeten verwachten in hunne plagen te zullen deelen. Er wordt ons niet in bijzonderheden medegedeeld, waarin die plagen bestonden, maar ongetwijfeld was er in de plagen zelven, of in eene verklaring die er aan toegevoegd werd, genoeg om hen tot de overtuiging te brengen, dat het om Sarai was, dat zij aldus geplaagd werden.

2. Farao heeft Abram bestraft, maar hem toen met achting weggezonden. *a.* De bestraffing was kalm, maar zeer rechtvaardig: *Wat is dit, dat gij mij gedaan hebt?* Hoe onbehoorlijk was het! Hoe onbetamelijk in een verstandig en goed man! Indien zij, die den Godsdienst belijden, doen hetgeen onbillijk en onoprecht is, inzonderheid indien zij zeggen wat zoo goed als een leugen is, dan moeten zij verwachten er van te zullen hooren, en zij hebben dan nog reden om hen te danken, die het hun zeggen. Wij bevinden dat een profeet des Heeren met recht bestraft is geworden door een heidenschen schipper, Jona 1 : 6. Farao redeneert met hem: *Waarom hebt gij mij niet te kennen gegeven, dat zij uwe huisvrouw is?* Waarmede hij te kennen geeft dat, zoo hij het geweten had, hij haar niet in zijn huis zou genomen hebben. Het is een fout, die maar al te gemeen is onder vrome lieden, om kwade vermoedens te hebben omtrent anderen, waarvoor zij niet altijd genoegzame redenen hebben. Wij hebben dikwijls meer deugd en eer en nauwgezetheid van geweten gevonden in sommige menschen dan wij dachten, en het behoort een genoegen voor ons te zijn om op die wijze verrast te worden, zooals Abram het hier was, die Farao een beter man bevond te zijn dan hij gedacht heeft. De liefde leert ons het beste te hopen. *b.* De wegzending was vriendelijk, edelmoedig zelfs, zonder dat hare eer was geschonden, vers 19, *Zie daar is uwe huisvrouw, neem ze.* Zij, die zonde willen voorkomen, moeten de verzoeking wegnemen of haar uit den weg gaan. Hij zond hem ook weg in vrede, en hij koesterde zoo weinig het plan om hem te dooden, zooals hij gevreesd had, dat hij bijzondere zorg voor hem droeg. Dikwijls verstrikken wij ons door angsten, die weldra blijken volstrekt ongegrond te zijn. Wij vreezen dikwijls waar geen vrees is. Wij vreezen *vanwege de grimmigheid des benauwers, wanneer hij zich bereidt om te verderven,* terwijl er toch geen werkelijk gevaar is, Jes. 51 : 13. Het zou meer tot Abrams eer en kalme rust geweest zijn, als hij dadelijk de volle waarheid had gezegd, want eerlijkheid is toch altijd het beste beleid. Ja, in vers 20 wordt gezegd, *Farao gebood zijnen mannen vanwege hem,* dat is: hij verbood hun hem in iets te beleedigen of te schaden. Voor hen, die gezag hebben, is het niet genoeg dat zij zelven geen kwaad doen, zij moeten ook hunne dienaren en hen, die tot hunne omgeving behooren, weerhouden van kwaad te doen. Of, hij gebood hun om Abram, toen hij na den hongersnood weder naar Kanaän terug wilde keeren, hem veilig uit het land te geleiden. Waarschijnlijk was hij er verschrikt door de plagen, vers 17, en leidde hij er uit af, dat Abram een bijzondere gunstgenoot des hemels was, waarom hij uit vrees, dat die plagen weder zouden keeren, er bijzondere zorg voor droeg, dat aan Abram, zoolang hij in zijn land was, geen leed zou geschieden.

God heeft aan Zijne kinderen dikwijls vrienden verwekt door den menschen te doen weten, dat het gevaarlijk is hen te schaden. Het is gevaarlijk om Christus' kleinen te ergeren, Matth. 18 : 6. Hiernaar, onder anderen, verwijst de psalmist: Psalm 105 : 14—16. *Hij bestrafte koningen om hunnentwil, zeggende: Tast Mijne gezalfden niet aan, en doet Mijne profeten geen kwaad.* Misschien zou Abram, indien Farao *hem niet had weggezonden,* in verzoeking geweest zijn om in Egypte te blijven, en het land der belofte te vergeten. Soms maakt God gebruik van de vijanden Zijns volks om hen er van te overtuigen; en hen er aan te herinneren, dat deze wereld de plaats niet is hunner ruste,

maar dat zij aan heengaan moeten denken. Let ook op de overeenkomst tusschen deze verlossing van Abram uit Egypte en de verlossing van zijne nakomelingen uit dat land vier honderd en dertig jaren nadat hij er wegens een hongersnood heen was gegaan. Ook zij zijn er wegens een hongersnood heengegaan. Hij is er uitgeleid door groote plagen over Farao, en zoo, op diezelfde wijze, zijn ook zij er uitgeleid geworden. Abram werd weggezonden, verrijkt door den roof der Egyptenaren, zij evenzeer. Want Gods zorg over Zijn volk is dezelfde, *gisteren, en heden, en tot in eeuwigheid.*

HOOFDSTUK XIII.

In dit hoofdstuk hebben wij een nader bericht omtrent Abram. I. In het algemeen, van zijn toestand en gedrag in het land der belofte, dat nu het land zijner vreemdelingschappen was. 1. Zijn heen en weder reizen, vers 1, 3, 4, 18. 2. Zijn rijkdom, vers 2. 3. Zijne Godsvrucht, vers 4, 18. II. Een bijzonder bericht van een twist tusschen hem en Lot. 1. De ongelukkige aanleiding tot dien twist, vers 5, 6. 2. Wie er bij dien twist betrokken waren, met de verzwarende omstandigheden er van, vers 7. III. De beëindiging van dien twist door de wijsheid van Abram, vers 8, 9. IV. Lots vertrek van Abram naar de vlakte van Sodom, vers 10—12. V. Gods verschijning aan Abram ter bevestiging van de belofte van het land Kanaän aan hem, vers 14—17.

Alzoo toog Abram op uit Egypte naar het zuiden, hij en zijne huisvrouw, en al wat hij had, en Lot met hem. 2. En Abram was zeer rijk in vee, in zilver en in goud. 3. En hij ging volgens zijne reizen, van het zuiden tot Bethel toe, tot aan de plaats, waar zijne tent in het begin geweest was, tusschen Bethel en tuschen Ai; 4. Tot de plaats des altaars, dat hij in het eerst daar gemaakt had; en Abram heeft aldaar den naam des HEEREN aangeroepen.

Hier is:

I. Abrams terugkeer uit Egypte, vers 1. Hij kwam zelf en bracht al het zijne met zich terug naar Kanaän. Hoewel het soms noodig is om naar plaatsen van verzoeking heen te gaan, moeten wij er toch zoo spoedig mogelijk weer uit weggaan. Zie Ruth 1 : 6.

II. Zijn rijkdom, vers 2. *Hij was zeer rijk.* Hij was zeer *zwaar* is de beteekenis van het Hebreeuwsche woord. Want *rijkdommen zijn een last,* en *die rijk willen zijn, laden dik slijk op zich,* Hab. 3 : 6. Er is een last van zorg om ze te verkrijgen, van vrees om ze te behouden, van verzoeking in het gebruik maken er van, van smart in het verlies er van, en ten laatste, een last van rekenschap, die er van afgelegd moet worden. Groote bezittingen maken de menschen slechts zwaar en log. Abram was niet slechts rijk in geloof en goede werken, en in de beloften, hij was ook *rijk in vee, in zilver en in goud.* In Zijne voorzienigheid maakt God Godvruchtige menschen soms rijk, en leert hen zoowel overvloed te hebben als gebrek te lijden. De rijkdom der Godvruchtigen is de vrucht van Gods zegen. God had tot Abram gezegd: *Ik zal u zegenen,* en die zegen maakte hem rijk zonder dat er smart aan toegevoegd werd, Spr. 10 : 22. Ware Godsvrucht kan zeer wel samengaan met grooten voorspoed. Hoewel het *bezwaarlijk* is voor een rijke om in den hemel te komen, is het toch niet *onmogelijk,* Markus 10: 23, 24. Abram was zeer rijk, en toch ook zeer Godsdienstig. Ja meer, gelijk Godzaligheid nuttig is voor uitwendigen voorspoed, 1 Tim. 4 : 8, zoo is uitwendige voorspoed, als er een goed gebruik van wordt gemaakt, een sieraad voor Godzaligheid, en eene gelegenheid om zooveel te meer goed te doen.

III. Zijn vertrek naar Bethel, vers 3, 4. Daar ging hij heen, niet omdat hij er tevoren zijne tent had opgeslagen, en gaarne weder onder zijn oude bekenden wilde wezen, maar omdat hij er tevoren zijn altaar had; en hoewel dit altaar er nu niet meer was, (waarschijnlijk heeft hij het zelf afgebroken, toen hij die plaats verliet, opdat het door de afgodische Kanaänieten niet ontwijd zou worden,) kwam hij toch *tot de plaats des altaars,* hetzij om de herinnering te verlevendigen aan lieflijke gemeenschap met God in die plaats, of misschien om er de geloften te betalen, die hij gedaan had toen hij zijne reis naar Egypte ondernam. Lang daarna heeft God Jakob op die boodschap naar deze zelfde plaats heengezonden; Hoofdst. 35 : 1. *Trek op naar Beth-El, en woon aldaar, en maak daar een altaar dien God, die u verschenen is.* Het is ons noodig om herinnerd te worden, en wij behooren altijd onszelven te herinneren, aan de plechtige geloften, die wij gedaan hebben, en wellicht kan de plaats, waar wij ze gedaan hebben, er toe bijdragen om ze ons weder voor den geest te brengen, en kan zij ons daarom goed doen.

IV. Zijne Godsvrucht aldaar. Zijn altaar was weg, zoodat hij er geen offer kon brengen, maar *hij riep den naam des Heeren aan,* zooals hij vroeger gedaan had, Hoofdst. 12 : 8. Het volk Gods is een biddend volk. Gij kunt even spoedig een levenden mensch vinden zonder adem, als een levend Christen zonder gebed. Zij, die zich oprecht willen betoonen voor God, moeten standvastig zijn in oefening der Godsvrucht. Abram heeft zijn Godsdienst niet achtergelaten in Egypte, zooals velen doen, als zij op reis zijn. Als wij niet kunnen doen *wat wij zouden wenschen te doen,* dan moeten wij er eene gewetenszaak van maken om te doen *wat wij kunnen,* ten opzichte van onze daden van Godsvrucht. Als ons een altaar ontbreekt zoo laat ons niet in gebreke blijven om te bidden; en waar wij ons ook bevinden, den naam des Heeren aanroepen.

5. En Lot, die met Abram toog, had ook schapen, en runderen en tenten. 6. En dat land droeg hen niet, om samen te wonen; want hunne have was vele, zoodat zij samen niet konden wonen. 7. En er was twist tusschen de herders van Abrams vee en tusschen de herders van Lots vee. Ook woonden toen de Kanaanieten en de Ferezieten in dat land. 8. En Abram zeide tot Lot: Laat toch geene twisting

zijn tusschen mij en tusschen u, tusschen mijne herders en tusschen uwe herders; want wij zijn mannen broeders. 9. Is niet het gansche land voor uw aangezicht? Scheid u toch van mij; zoo gij de linkerhand kiest, zoo zal ik ter rechterhand gaan; en zoo gij de rechterhand, zoo zal ik ter linkerhand gaan,

Wij hebben hier een ongelukkige oneenigheid tusschen Abram en Lot, die totnutoe onafscheidelijke metgezellen van elkander zijn geweest; zie vers 1 en Hoofdst. 12 : 4; maar nu gingen scheiden.

I. De aanleiding tot hun twist was hun rijkdom. In vers 2 lazen wij hoe rijk Abram was, en nu wordt ons hier in vers 5 gezegd, dat *Lot, die met Abram toog,* ook rijk was. God had hem met rijkdom gezegend, omdat hij met Abram was gegaan. Het is goed om in goed gezelschap te wezen en te gaan met hen, met wie God is, Zach. 8 : 23. Zij, die deelgenooten zijn met Gods volk in hunne gehoorzaamheid en hun lijden, zullen ook met hen deelen in hunne blijdschap en vertroostingen, Jes. 66 : 10. Zij waren dus beiden zeer rijk. *Het land droeg hen niet om aangenaam en vreedzaam samen te wonen.* Hun rijkdom kan dus beschouwd worden: *a.* Als plaatsende hen op een afstand van elkander, omdat het land te eng voor hen was; zij hadden geen ruimte genoeg voor hun levende have, en dus was het noodig dat zij ieder afzonderlijk zouden wonen. In deze wereld gaat iedere lieflijkheid gepaard aan een kruis. Veel om-handen te hebben is een groot voorrecht, maar er is dit nadeel aan verbonden, dat het ons niet toelaat om zoo dikwijls en zoo lang van het gezelschap onzer vrienden te genieten als wij het wel zouden wenschen. *b.* Als oneenigheid tusschen hen teweegbrengend. Rijkdom is dikwijls een aanleiding tot twist en strijd tusschen bloedverwanten of naburen. Het is een van die *dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de menschen doen verzinken in verderf en ondergang,* 1 Tim. 6 : 9. Rijkdom levert niet slechts de gelegenheid tot twist, is niet slechts hetgeen, waarom gewoonlijk getwist en gestreden wordt, maar hij verwekt ook den *geest* der twisting door de menschen hoogmoedig en hebzuchtig te maken. *Meum et tuum* — het *mijn en dijn,* zijn de groote twiststokers der wereld. Armoede en arbeid, gebrek en omzwerving konden geen scheiding maken tusschen Lot en Abram, maar rijkdom heeft het gedaan. Vrienden zal men spoedig kunnen verliezen, maar God is een vriend, van wiens liefde noch de hoogte van den voorspoed noch de diepte van den tegenspoed ons zal kunnen scheiden.

II. De onmiddellijke werktuigen van den twist waren hunne dienstknechten. De strijd begon *tusschen de herders van Abrams vee en de herders van Lots vee,* vers 7. Waarschijnlijk streden zij om de beste weide te hebben, of het beste water, en beide partijen betrokken hunne meesters in den twist. Slechte dienstknechten richten dikwijls door hun hartstocht en hoogmoed, hun liegen en lasteren veel kwaad aan in gezinnen. Het is zeer slecht in dienstboden om oneenigheid te zaaien tusschen familiebetrekkingen en naburen; die dat doen zijn de agenten van den duivel, en de ergste vijanden van hun meesters.

III. Wat de twist verergerde, was, dat *de Kanaänieten en de Ferezieten in het land woonden.* Dit maakte den twist:

1. Zeer *gevaarlijk.* Indien Abram en Lot niet kunnen overeenkomen om hun vee tezamen te laten weiden, dan is het nog een wonder dat de gemeene vijand hen niet overvalt om hen te plunderen. Verdeeldheid in families en kerken hebben dikwijls haren ondergang tengevolge.

2. Zeer *ergerlijk.* Ongetwijfeld waren de oogen van al hun naburen op hen gevestigd, inzonderheid wegens het eigenaardige van hun Godsdienst en de buitengewone heiligheid, die zij beleden. Er zou dus wel spoedig kennis worden genomen van hun twist, en de Kanaänieten en Ferezieten zouden er gebruik van hebben gemaakt om hen te smaden. De twisten der belijders zijn de smaad voor de belijdenis, en zij geven evenveel als alle andere dingen aan de vijanden des Heeren gelegenheid om te lasteren.

IV. Die twist werd zeer gelukkig beslecht. Het beste is om den vrede te bewaren, zoodat hij niet verstoord wordt; maar als er geschillen ontstaan, dan is het het beste om ze zoo spoedig mogelijk uit den weg te ruimen, en den uitgebroken brand te blusschen. Het voorstel om aan dien strijd een einde te maken, kwam van Abram, hoewel hij de oudste en de voornaamste was, vers 8.

1. Zijn verzoek om vrede was zeer welwillend. *„Laat toch geene twisting zijn tusschen mij en tusschen u.* Abram toont zich hier een man te zijn: *a.* van een *kalmen* geest, die zijn hartstocht wist te beheerschen, en door een zacht antwoord den toorn wist af te wenden. Zij, die vrede willen houden, moeten nooit schelden voor schelden vergelden. *b.* Van een *toegeeflijken* aard, hij wilde zelfs zijn mindere om vrede verzoeken, en den eersten stap doen tot verzoening. Veroveraars rekenen het zich tot eene eer om vrede te schenken door macht, en het is geen mindere eer om vrede te schenken door de zachtmoedigheid der wijsheid. Het volk Gods behoort zich altijd een vreedzaam volk te betoonen; *waar* anderen ook vóór mogen zijn, zij moeten vóór vrede wezen.

2. Zijn verzoek om vrede was zeer dringend. „Laat toch geene twisting zijn *tusschen mij en tusschen u.* Laat de Kanaänieten en Ferezieten strijden om beuzelingen; maar laat er geene oneenigheid komen tusschen u en mij, die van betere dingen weten en naar een beter land uitzien." Onder alle anderen behooren belijders van den Godsdienst zeer zorgzaam te zijn om twist te vermijden. *Gij niet alzoo,* Lukas 22 : 26. *Wij hebben zulke gewoonte niet,* 1 Cor. 11 : 16. „Laat toch geene twisting zijn *tusschen mij en tusschen u,* die zoolang tezamen gewoond hebben en elkander hebben liefgehad." De herinnering aan oude vriendschap moet spoedig een einde maken aan nieuwe twisten, die te eeniger tijd kunnen ontstaan. Laat ons ge-

denken, dat wij *broeders zijn, mannen broeders* is de Hebreeuwsche uitdrukking, een dubbele reden dus. *a.* Wij zijn *mannen*, en als mannen zijn wij *sterflijke* schepselen; morgen kunnen wij sterven, en dan moeten wij in vrede gevonden worden. Wij zijn *redelijke* wezens, en wij moeten ons door rede laten leiden. Wij zijn mannen en geen redelooze dieren, mannen en geen kinderen. *b.* Wij zijn *broeders*. Mannen van dezelfde natuur, van denzelfden stam en hetzelfde geslacht en denzelfden Godsdienst, medegenooten in gehoorzaamheid, medegenooten in lijdzaamheid. De overweging van onze betrekking tot elkander als broeders moet altijd overmogen om onze hartstochten te matigen, en onze twisten òf te voorkomen, òf er een einde aan te maken. Broeders moeten als broeders *liefhebben*.

3. Zijn voorstel tot vrede was zeer billijk. Er zijn velen, die zeggen vóór den vrede te wezen, maar die niets willen doen om hem te bevorderen of te verkrijgen; maar Abram betoonde zich een wezenlijken vriend van den vrede te zijn, door een onverwerpelijk middel voor te stellen om hem te bewaren, vers 9. *Is niet het gansche land voor uw aangezicht?* Alsof hij gezegd had: „Waarom zouden wij twisten om plaats, daar er toch plaats genoeg is voor ons beiden?" *a.* Hij komt tot het besluit dat zij moeten scheiden, en hij wenscht zeer dat zij als vrienden zullen scheiden. *Scheid u toch van mij.* Hoe zou dit vriendelijker uitgedrukt kunnen worden? Hij werpt hem niet uit, dwingt hem niet om weg te gaan, maar raadt hem aan zich van hem te scheiden. Hij geeft hem geen last heen te gaan, maar ootmoedig verzoekt hij hem zich terug te trekken. Zij, die de macht hebben om te gebieden, moeten toch somtijds om den wille van liefde en vrede liever bidden of verzoeken, zooals Paulus Filemon gebeden heeft, Filemon: 8, 9. Als de groote God zich nederbuigt om ons te bidden, dan kunnen wij er toch wel toe komen om elkander te bidden, om *verzoend te worden*, 2 Cor. 5 : 20. *b.* Hij biedt hem een genoegzaam deel aan van het land, waarin zij zich bevonden. Hoewel God aan Abram beloofd had dit land te zullen geven aan zijn zaad, Hoofdst. 12 : 7, en het niet blijkt, dat ooit aan Lot zulk eene belofte gedaan was, hetgeen Abram als reden had kunnen aanvoeren om Lot er geheel van buiten te sluiten, staat hij hem toch toe om nu deelgenoot met hem te zijn, en wijst hij een gelijk *deel* aan iemand, die er geen gelijk *recht* op had. Hij wil Gods belofte niet tot beschermster maken van zijn twist, om er zijn bloedverwant onder te bezwaren. *c.* Hij geeft hem de keus, en wil zich vergenoegen met hetgeen Lot hem overlaat: *zoo gij de linkerhand kiest, zoo zal ik ter rechterhand gaan.* Er was alle reden voor, dat Abram het eerst zou kiezen, maar hij ziet af van zijn recht. Het is een edele overwinning om te willen toegeven om des vredes wil, het is eene overwinning over onszelven, over onzen hoogmoed en hartstocht, Matth. 5 : 39, 40. Het is niet slechts het fijne puntje van eer, maar zelfs ook het belang, dat in vele gevallen opgeofferd moet worden om den vrede te kunnen bewaren of herstellen.

10. En Lot hief zijne oogen op, en hij zag de gansche vlakte der Jordaan, dat zij die geheel bevochtigde. Eer de Heere Sodom en Gomorra verdorven had, was zij als de hof des Heeren, als Egypteland, als gij komt te Zoar. 11. Zoo koos Lot voor zich de gansche vlakte der Jordaan, en Lot trok tegen het oosten; en zij werden gescheiden, de een van den ander. 12. Abram dan woonde in het land Kanaän; en Lot woonde in de steden der vlakte, en sloeg tenten tot aan Sodom toe. 13. En de mannen van Sodom waren boos, en groote zondaars tegen den Heere.

Wij hebben hier de keuze, die Lot gedaan heeft, toen hij van Abram scheidde. Men zou verwacht hebben:

1. Dat hij aarzeling of onwilligheid zou hebben te kennen gegeven om van Abram te scheiden, en dat hij het tenminste ongaarne gedaan zou hebben.

2. Dat hij zoo beleefd zou zijn geweest om aan Abram de keus te laten. Maar wij vinden in die geheele zaak geen bewijs bij hem van eerbied of achting voor zijn oom. Abram had hem de keus aangeboden, en zonder komplimenten neemt hij het aanbod aan en doet zijne keus. Hartstocht en zelfzucht maken de menschen lomp. In de keus nu, die Lot gedaan heeft, kunnen wij opmerken:

I. Hoezeer hij het oog had op *de goede hoedanigheid van het land.* Hij *zag de gansche vlakte van de Jordaan*, het effen land, waarin Sodom lag, dat zij *geheel bevochtigd was* (en de twist was misschien ontstaan over water, waardoor hij zeer bijzonder ingenomen was met die gerieflijkheid,) en *zoo koos dan Lot voor zich de gansche vlakte*, vers 10, 11. Deze vallei, die als de hof van Eden zelf was, verschafte hem nu een zeer aangenaam uitzicht; in zijne oogen was zij schoon van gelegenheid, de vreugde der geheele aarde; daarom twijfelde hij niet of hij zou er zich zeer aangenaam kunnen vestigen, dat hij in zoo vruchtbaar land voorzeker voorspoed zou hebben, zeer rijk zou worden, en dat was alles waar hij het oog op had. Maar wat is er van gekomen? Ach, het eerste nieuws, dat wij van hem hooren is, dat hij in de doornen onder hen is; hij en de zijnen zijn gevankelijk weggevoerd. Zoolang hij onder hen leefde, heeft hij zijn rechtvaardige ziel gekweld door het zien en hooren van hun ongerechtige werken, en nooit heeft hij een goeden dag onder hen gehad, totdat God eindelijk de stad boven zijn hoofd in brand stak en *hem* dwong om voor veiligheid naar het gebergte te vluchten, die voor zijn genoegen en om rijk te worden de vlakte had gekozen. Een zinnelijke keuze is een zondige keuze, en zal zelden voorspoed aanbrengen. Zij, die bij het kiezen van betrekkingen, van een beroep, eene woonplaats, of eene vestiging, geleid en geregeerd worden door de lusten van het vleesch, den lust der oogen, of den hoogmoed des levens, en niet te rade

gaan met de belangen van hunne ziel en van hun Godsdienst, kunnen niet verwachten dat God met hen zal zijn, of hen zal zegenen; maar gewoonlijk zijn zij teleurgesteld, zelfs in hetgeen zij voornamelijk op het oog hebben gehad; zij verkrijgen niet, waar zij zich zooveel genot van voorspiegeld hebben. Bij al onze keuzen moeten wij geleid worden door het beginsel, dat datgene het beste voor ons is, wat het beste is voor onze ziel.

II. Hoe weinig hij *de slechtheid der inwoners overwogen heeft. En de mannen van Sodom waren boos,* vers 13. Merk op dat:

1. Hoewel allen zondaars zijn, sommigen toch grooter zondaars zijn dan anderen. De mannen van Sodom waren zondaars van de eerste grootte, *groote zondaars voor den Heere* [1]), dat is: onbeschaamde, vermetele zondaars, zij waren het spreekwoordelijk; vandaar dat wij lezen van hen, die *hunne zonde vrij uitspreken gelijk Sodom, en niet verbergen,* Jes. 3 : 9.

2. Dat sommige zondaren zooveel te erger zijn, omdat zij in een goed land wonen. Zoo was het met de Sodomieten, want *dit was de ongerechtigheid van Sodom: hoogmoed, zatheid van brood, en overvloedige ledigheid,* Ezech. 16 : 49 [2]), en dit alles werd in de hand gewerkt door den grooten overvloed, dien hun land opleverde. Aldus *zal de voorspoed der zotten hen verderven.*

3. Dat God dikwijls aan groote zondaars grooten overvloed geeft. De onreine Sodomieten wonen in eene stad, gelegen in een vruchtbare vlakte, terwijl de geloovige Abram en zijn Godvruchtig gezin in tenten wonen op de kale bergen.

4. Als de ongerechtigheid op het hoogst is, is het verderf niet ver meer. Overvloedige zonden zijn stellige voorteekenen van naderende oordeelen. Nu kan Lots komst om onder de Sodomieten te wonen beschouwd worden: *a.* Als een groote zegen voor hen en een middel, dat hen tot bekeering kan brengen; want nu hadden zij een profeet in hun midden en een prediker der gerechtigheid. Indien zij naar hem geluisterd hadden, zij zouden hun leven verbeterd hebben, en zoo zou hun verderf zijn voorkomen. God zendt predikers, eer Hij verwoesters zendt, want Hij *wil niet dat eenigen verloren gaan. b.* Als een groote beproeving voor Lot, die niet slechts bedroefd was door hunne boosheid te zien, 2 Petr. 2 : 7, 8, maar gekweld en vervolgd werd door hen, omdat hij niet wilde doen zooals zij deden. Het is dikwijls het verdrietige lot geweest van Godvruchtige menschen, om onder slechte naburen te moeten leven, *een vreemdeling te zijn in Mesech,* Psalm 120 : 5; en kan niet anders, of het is nog des te verdrietiger, indien zij, zooals Lot hier, dit zelf door een onberaden keus over zich hebben gebracht.

14. En de HEERE zeide tot Abram, nadat Lot van hem gescheiden was: Hef uwe oogen op, en zie van de plaats, waar gij zijt, noordwaarts, en zuidwaarts, en oostwaarts, en westwaarts. 15. Want al dit land, dat gij ziet, dat zal Ik u geven en uw zaad tot in eeuwigheid. 16. En Ik zal uw zaad stellen als het stof der aarde, zoodat, indien iemand het stof der aarde zal kunnen tellen, zal ook uw zaad geteld worden. 17. Maak u op, wandel door dit land, in zijne lengte en in zijne breedte; want Ik zal het u geven. 18. En Abram sloeg zijne tenten op, en kwam en woonde aan de eikenbosschen van Mamre, die bij Hebron zijn; en hij bouwde aldaar den HEERE een altaar.

Wij hebben hier een bericht van een genaderijk bezoek, dat God aan Abram bracht ter bevestiging van de belofte aan hem en de zijnen. Merk op:

I. Wanneer God de belofte hernieuwde en bekrachtigde; nadat *Lot van hem gescheiden was,* dat is:

1. Nadat de twist voorbij was; want diegenen zijn het best bereid voor de bezoeken der Goddelijke genade, wier geest kalm en bedaard is, en niet verstoord is door eenigerlei hartstocht.

2. Het was na Abrams nederige, zelfverloochende inschikkelijkheid jegens Lot ter bewaring van den vrede, dat God met dit teeken Zijner gunst tot hem kwam. God zal overvloedige vergoeding schenken in *geestelijken* vrede voor hetgeen wij verliezen door den vrede met onze naburen te bewaren. Toen Abram aan Lot gewillig de helft van zijn recht aanbood, kwam God en bevestigde het geheel voor hem.

3. Nadat hij het aangename gezelschap van zijn bloedverwant had verloren, door wiens vertrek zijne handen verzwakt waren en zijn hart bedroefd werd, is God met deze goede en troostrijke woorden tot hem gekomen. Gemeenschap met God kan ten allen tijde vergoeding bieden voor gebrek aan omgang met onze vrienden. Als onze bloedverwanten van ons gescheiden zijn, is God toch niet van ons gescheiden.

4. Nadat Lot die lieflijke vruchtbare vallei had gekozen, en heen was gegaan om haar in bezit te nemen, uit vrees dat Abram misschien in verzoeking zou komen om hem te benijden en er berouw van te hebben, dat hij hem de keus had gelaten, komt God tot hem en verzekert hem, dat wat hij had aan hem en zijne erfgenamen zou verblijven tot in eeuwigheid; zoodat Lot misschien wel het betere *land* had, maar Abram het beste *recht* er op had. Lot had het paradijs, zooals het dan was, maar Abram had de belofte, en de gebeurtenissen zullen weldra bewijzen, dat Abram, hoe anders het nu ook moge schijnen, in werkelijkheid het betere deel had. Zie Job 22 : 20. God schonk aan Abram Zijne goedkeuring na zijn twist met Lot, zooals de kerken Paulus hare goedkeuring schonken na zijn strijd met Barnabas, Hand. 15 : 39, 40.

II. De beloften zelven, waarmede God Abram nu vertroost en verrijkt heeft. Hij geeft hem de verzekering van twee dingen: een goed land, en een talrijke nakomelingschap om het te bezitten.

1) Naar de Engelsche overzetting.
2) Naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

1. Hier is de schenking van een goed land, een land, vermaard boven alle andere landen, want het zal het Heilige Land zijn, Immanuels land; dat is het land, waarvan hier gesproken wordt. *a.* God toont hier het land aan Abram zooals Hij beloofd had, Hoofdst. 12 : 1, en het later aan Mozes van den top van den Pisga getoond heeft. *Lot hief zijne oogen op, en hij zag de gansche vlakte van de Jordaan*, vers 10, en hij was heengegaan om te bezitten wat hij had gezien. „Kom," zegt God tot Abram, „hef nu *uwe oogen op, en zie en aanschouw het uwe*". Wat God ons heeft te toonen is oneindig beter en meer begeerenswaardig dan alles wat de wereld ons kan doen aanschouwen. Het uitzicht van een oog des geloofs is veel rijker en schooner dan dat van een oog der zinnen. Zij, voor wie het hemelsche Kanaän bestemd is in de andere wereld, hebben somtijds door het geloof reeds in hun tegenwoordigen staat een troostrijk gezicht er op, want wij zien op hetgeen onzienlijk is als werkelijkheid, al is het dan ook nog op een afstand. *b.* Hij verzekert het land aan hem en *zijn zaad tot in eeuwigheid*, vers 15, *dat zal Ik u geven;* en wederom in vers 17, *Ik zal het u geven;* iedere herhaling van de belofte is eene bekrachtiging er van. *Aan u en uw zaad*, niet aan Lot en zijn zaad; zij moesten hun erfdeel niet hebben in dit land, en daarom heeft Gods voorzienigheid het zoo geleid, dat hij eerst van Abram gescheiden zou zijn, en dan zal de schenking *aan hem* — Abram *en zijn zaad* bevestigd worden. Aldus doet God dikwijls goed uit kwaad voortkomen, en maakt der menschen zonden en dwaasheden dienstbaar aan Zijn eigen wijze en heilige raadsbesluiten. *Aan u en uw zaad;* aan *u*, om er als vreemdeling in te blijven; aan *uw zaad*, om er in te wonen en te heerschen als eigenaars. *Aan u*, dat is: aan *uw zaad*. Die schenking aan hem en de zijnen tot in eeuwigheid geeft te kennen, dat het een type was van het hemelsche Kanaän, dat aan het geestelijk zaad van Abram voor eeuwig geschonken wordt, Hebr. 11 : 14. *c.* Hij stelt er hem in het bezit van, schoon het pas aan zijne nakomelingen door erfrecht zal overgaan, vers 17. *„Maak u op, wandel door dit land.* Kom, en neem er bezit van; neem er de deelen van in oogenschouw, en het zal u blijken beter te zijn, dan toen gij het op een afstand zaagt". God is bereid om aan de erfgenamen der belofte nog meer overvloedig de onveranderlijkheid te toonen van Zijn verbond en de onschatbare waardij van de verbondszegeningen. *Gaat rondom Zion*, Psalm 48 : 13.

2. Hier is de belofte van een talrijke nakomelingschap om dit goede land te vervullen, zoodat het nooit verloren zal worden uit gebrek aan erfgenamen, vers 16. *Ik zal uw zaad stellen als het zand der aarde*, dat is: „Zij zullen op ongelooflijke wijze toenemen, en allen tezamen genomen zullen zij zulk een groote menigte vormen, dat niemand ze kan tellen." Zoo waren zij in Salomo's tijd, 1 Kon. 4 : 20. *Juda nu en Israel waren velen, als zand dat aan de zee is in menigte.* Daarvan geeft God hem hier de belofte. God, die in het erfdeel voorziet, voorziet ook in de erfgenamen. Hij, die het Heilige Land bereid heeft, bereidt ook het heilig zaad; Hij, die heerlijkheid geeft, geeft ook genade om voor die heerlijkheid geschikt te maken.

Eindelijk. Er wordt ons gezegd wat Abram deed, toen God aldus de belofte aan hem bevestigd had, vers 12.

1. Hij *verplaatste zijne tent.* God gebood hem *door het land te wandelen*, dat is: denk er niet aan u er in te vestigen, maar verwacht steeds ongevestigd te blijven, en er door heen te wandelen naar een beter Kanaän. In onderworpenheid aan Gods wil hierin, verplaatste hij zijne tent, zich schikkende naar den toestand van een pelgrim te zijn.

2. *Hij bouwde aldaar een altaar* ten teeken van zijne erkentelijkheid aan God voor het vriendelijke bezoek, dat Hij hem gebracht had. Als God ons tegenkomt met genaderijke beloften, dan verwacht Hij, dat wij tot Hem zullen gaan met ootmoedige dankzegging.

HOOFDSTUK XIV.

In de geschiedenis van dit hoofdstuk vinden wij vier dingen. I. Een oorlog met den koning van Sodom en zijne bondgenooten, vers 1—11. II. De gevangenschap van Lot in dien oorlog, vers 12. III. Abrams bevrijding van Lot uit die gevangenschap, en de overwinning, die hij behaald heeft over de veroveraars, vers 13—16. IV. Abrams terugkeer van dien krijgstocht, vers 17, met een bericht hetgeen toen voorviel: 1. Tusschen hem en den koning van Salem, vers 18—20. 2. Tusschen hem en den koning van Sodom, vers 21—14. Zoodat wij hier die belofte aan Abram ten deele vervuld zien, dat God zijn naam groot zal maken.

En het geschiedde in de dagen van Amrafel, den koning van Sinear, van Arioch, den koning van Ellasar, van Kedor-Laomer, den koning van Elam, en van Tideal, den koning der volkeren; 2. Dat zij krijg voerden met Bera, koning van Sodom, en met Birsa, koning van Gomorra, Sinab, koning van Adama, en Semeber, koning van Zeboim, en den koning van Bela, dat is Zoar. 3. Dezen allen voegden zich samen in het dal Siddim, dat is de Zoutzee. 4. Twaalf jaren hadden zij Kedor-Laomer gediend; maar in het dertiende jaar vielen zij af. 5. Zoo kwam Kedor-Laomer in het veertiende jaar, en de koningen die met hem waren, en sloegen de Rephaieten in Asterôth-Karnaïm, en de Zuzieten in Ham, en de Emieten in Schave-Kirjathaïm; 6. En de Horieten op hun gebergte Seïr, tot aan het effen veld van Paran, hetwelk aan de woestijn is. 7. Daarna keerden zij wederom, en kwamen tot En-Mispat, dat is Kades, en sloegen al het land der Amalekieten, en ook den Emorieter, die te Hazezon-Thamar woonde. 8. Toen toog de koning van Sodom uit, en de koning van Gomorra, en de koning van Adama, en de koning van Zeboïm, en de koning van Bela, dat is Zoar, en zij stelden tegen hen slagorden in het dal Siddim; 9. Tegen Kedor-Laomer, den koning van Elam, en Tideal, den koning der volkeren, [en Amrafel, den koning van

Sinear, en Arioch den koning van Ellasar; vier koningen tegen vijf. 10. Het dal nu van Siddim was vol lijmputten; en de koningen van Sodom en Gomorra vluchtten, en vielen aldaar; en de overgeblevenen vluchtten naar het gebergte. 11. En zij namen al de have van Sodom en Gomorra, en al hunne spijze, en trokken weg. 12. Ook namen zij Lot, Abrams broeders zoon, en zijne have, en trokken weg; want hij woonde in Sodom.

Wij hebben hier bericht van den eersten oorlog, waarvan wij ooit in de Schrift gelezen hebben, waarvan wij (hoewel de oorlogen der volken het voornaamste onderwerp zijn in de geschiedenis) geen bericht zouden gehad hebben, indien Abram en Lot er niet bij betrokken waren geweest. Betreffende dezen oorlog nu hebben wij te letten op:

I. De verschillende oorlogvoerenden. De aanvallers waren vier koningen, twee hunner geene minderen dan de koningen van Sinear en Elam, dat is: Chaldea en Perzië; waarschijnlijk echter niet de vrijmachtige vorsten van deze groote koninkrijken in eigen persoon, maar hetzij beambten onder hen, of liever de hoofden en aanvoerders van sommige koloniën, die uit deze groote volken zijn voortgekomen, zich in de nabijheid van Sodom hadden gevestigd, maar de namen hadden behouden van de landen, waaruit zij oorspronkelijk waren. De aangevallenen waren de koningen van vijf steden, die dicht bij elkander lagen in de vallei van de Jordaan: Sodom, Gomorra, Adama, Zeboïm en Zoar. Vier van hen worden genoemd, maar niet de vijfde, de koning van Bela, hetzij omdat hij van veel minder beteekenis was, of veel slechter en schandelijker was dan de overige, en dus waard om der vergetelheid te worden prijsgegeven.

II. De aanleiding tot dien krijg was de opstand der vijf koningen tegen de regeering van Kedor Laomer. Twaalf jaren hadden zij hem gediend. Weinig genot hadden zij van hun vruchtbaar land terwijl zij aldus schatplichtig waren aan een vreemde macht, en hetgeen zij hadden het hunne niet konden noemen. Rijke landen zijn een *begeerlijke* prooi, en onwerkzame, weelderige landen zijn een *gemakkelijke* prooi voor krachtige, bedrijvige volken. De Sodomieten waren de nakomelingen van Kanaän, dien Noach een *knecht van Sem* had genoemd, van wien Elam afstamde, zoo spoedig reeds begon die profetie in vervulling te gaan. In het dertiende jaar hunne dienstbaarheid moede beginnende te worden, rebelleerden zij, weigerden hunne schatting te betalen, en poogden zich het juk van den hals af te werpen, ten einde hunne vrijheid te herwinnen. Na eenigen stilstand om toebereidselen te maken maakte zich Kedor Laomer met zijne bondgenooten op om de rebellen te gaan straffen, en hen geheel tenonder te brengen, en zijne schatting te gaan halen op de punt van zijn zwaard, daar hij haar op geen andere wijze kon verkrijgen. Hoogmoed, geldgierigheid en eerzucht zijn de begeerlijkheden, waaruit krijgen en vechterijen ontstaan. Aan deze onverzadelijke afgoden is het bloed van duizenden geofferd.

III. Den voortgang en voorspoed van dezen oorlog. De vier koningen verwoestten het omliggende land, en verrijkten zich met den buit er van, vers 5—7. Nu zou het verstandig geweest zijn van den koning van Sodom om zich te onderwerpen en om vredesvoorwaarden te vragen; immers hoe kon hij den strijd volhouden met een vijand, die aldus trotsch was gemaakt door zijne overwinning? Maar hij wilde liever het uiterste wagen dan zich te onderwerpen, en dienovereenkomstig ging het hem; *quos Deus destruet, eos dementat — die God wil verderven, levert Hij over aan dwaasheid.*

1. Het leger van den koning van Sodom en zijne bondgenooten werd verslagen; velen van hen, die aan het zwaard waren ontkomen, kwamen om in de lijmputten, vers 10. Aan alle plaatsen, maar inzonderheid op het oorlogsveld, zijn wij omringd van den dood in allerlei vormen.

2. De steden werden geplunderd, vers 11. Al de have van Sodom, inzonderheid hun voorraad van levensmiddelen, werd door de overwinnaars weggevoerd. Als de menschen de gaven der milddadige voorzienigheid Gods misbruiken in gulzigheid en overdaad, dan is het rechtvaardig in God, en ook Zijn gewone wijze van doen, om hen door het een of ander oordeel te berooven van hetgeen zij aldus misbruikt hebben, Hosea 2 : 8, 9.

3. Lot werd gevangen genomen, vers 12. Onder al de overigen namen zij ook Lot en zijne have. Nu kan Lot hier beschouwd worden: *a.* Als deelende met zijne naburen in de algemeene ramp. Hoewel hij zelf een rechtvaardig man was, en de zoon was van Abrams broeder (waarvan hier uitdrukkelijk nota wordt genomen) geraakte hij toch met al de overigen in deze benauwdheid. *Alle ding wedervaart hun gelijk allen anderen,* Pred. 9 : 2. Ook de besten der menschen kunnen zich niet beloven van de grootste moeilijkheden in dit leven vrijgesteld te worden; noch onze eigen Godsvrucht, noch onze verwantschap aan hen, die gunstgenooten des hemels zijn, zal ons beveiligen, als Gods oordeelen zijn uitgegaan. Menigen eerlijken man gaat het te slechter vanwege zijn goddelooze naburen, daarom doen wij wijs met ons van hen af te zonderen, of tenminste met ons van hen te onderscheiden, 2 Cor. 6 : 17, en ons aldus te verlossen, Openb. 18 : 4. *b.* Als lijdende door de dwaze keus, die hij gedaan had om zich onder hen te vestigen. Dit wordt duidelijk te kennen gegeven, als er gezegd wordt: *Zij namen Lot, den zoon van Abrams broeder, want hij woonde in Sodom.* Zoo na een bloedverwant van Abram had een metgezel en discipel van Abram moeten wezen, en had bij zijne tenten moeten verblijven; maar als hij verkiest in Sodom te wonen, dan heeft hij het zichzelven te wijten, als hij in Sodoms rampen moet deelen. Als wij buiten den weg gaan van onzen plicht, dan brengen wij onszelven buiten de bescherming Gods, en dan kunnen wij niet verwachten, dat de keuzen, die wij gedaan hebben door onze lusten, zullen uit-

loopen op ons welvaren en onze vertroosting. Er wordt inzonderheid melding gemaakt van het nemen van Lots have, die have welke den twist met Abram heeft veroorzaakt en zijne scheiding van hem. Het is rechtvaardig in God om ons de genietingen te ontnemen, door welke wij ons de genieting van Hem hebben laten ontrooven.

13. Toen kwam daar een, die ontkomen was, en boodschapte het aan Abram den Hebreër, die woonachtig was aan de eikenbosschen van Mamre, den Emoriet, broeder van Eskol, en broeder van Aner, welke Abrams bondgenooten waren. 14. Als Abram hoorde, dat zijn broeder gevangen was, zoo wapende hij zijne onderwezenen, de ingeborenen van zijn huis, drie honderd en achttien, en hij jaagde hen na tot Dan toe. 15. En hij verdeelde zich tegen hen des nachts, hij en zijne knechten, en sloeg hen; en hij jaagde hen na tot Hoba toe, hetwelk is ter linkerhand van Damaskus. 16. En hij bracht alle have weder, en ook Lot zijnen broeder en diens have bracht hij weder, als ook de vrouwen en het volk.

Wij hebben hier een bericht van de eenige militaire handeling, waarin wij Abraham ooit betrokken vinden, en tot deze kijgsverrichting werd hij gedrongen, niet door gierigheid of eerzucht, maar zuiver en alleen door een beginsel van naastenliefde; hij deed het niet om zich te verrijken, maar om zijn vriend te helpen. Nooit werd een krijgstocht meer eervol ondernomen en ten einde gebracht dan deze krijgstocht van Abram. Hier is:

I. De tijding, die hem gebracht werd van het ongeluk, dat zijn bloedverwant was overkomen. Gods voorzienigheid had het zoo geleid, dat hij zich thans niet veraf bevond, zoodat hij een dadelijke hulp kon wezen.

1. Hij wordt hier *Abram de Hebreër* genoemd, dat is: de zoon en volgeling van Heber, in wiens geslacht de belijdenis van den waren Godsdienst in dezen ontaarden tijd bewaard was gebleven. Abram handelde hierin als een Hebreër — op eene wijze, niet onwaardig den naam en de hoedanigheid van een belijder van den Godsdienst.

2. De tijding werd hem gebracht door iemand, die ontkomen was. Waarschijnlijk was hij een Sodomiet, en even slecht als de slechtsten van hen, maar Abrams betrekking tot Lot kennende en zijne zorg over hem, smeekt hij hem om hulp, en hoopt op een goeden uitslag om Lots wil. De slechtste menschen zullen in den dag hunner benauwdheid gaarne aanspraak maken op bekendheid met hen, die wijs en goed zijn, om aldus hunne belangstelling te verkrijgen. De rijke man in de hel noemde Abram *vader*, en de dwaze maagden richtten een vriendelijk verzoek aan de wijze maagden om een deel van haar olie.

II. Zijne toebereidselen voor dezen krijgstocht. De zaak was blijkbaar goed, zijne roeping om er zich in te mengen duidelijk, en daarom wapende hij in allerijl zijn *onderwezen* dienstknechten, die niet alleen onderwezen waren in de krijgskunst, welke toen bij lange na nog niet tot de volkomenheid gebracht was, waartoe zij in later en slechter tijden was opgevoerd, maar ook onderwezen in de beginselen van den Godsdienst; want Abram heeft zijn huis bevolen den weg des Heeren te houden. Dit toont aan dat Abram:

1. Een *groot*, aanzienlijk man was, die vele dienstknechten had, die van hem afhankelijk waren en door hem gebruikt werden, hetgeen niet slechts zijne kracht en zijne eer was, maar hem ruime gelegenheid gaf om goed te doen, hetgeen alles is dat werkelijk schatbaar en begeerenswaardig is in groote bezittingen.

2. Een *goed* man was, die niet alleen zelf God diende, maar allen, die hem omringden, in den dienst van God onderwees. Zij, die aan het hoofd staan van een groot gezin, hebben niet slechts voor vele lichamen te zorgen, maar ook voor vele zielen. Zij, die bevonden willen worden, volgelingen van Abram te zijn, moeten er voor zorgen, dat hunne dienstboden *onderwezen* zijn in den Godsdienst.

3. Een *wijs* man was, want hoewel hij een man des vredes was, heeft hij toch zijn dienstknechten onderricht ten oorlog, niet wetende, hoe noodig het hem zou zijn om hen op den een of anderen tijd daarvoor te gebruiken. Hoewel onze heilige Godsdienst ons leert vóór vrede te wezen, verbiedt hij ons toch niet om voor den krijg te voorzien.

III. Zijne bondgenooten, die met hem uittogen. Hij bewoog zijne naburen Aner, Eskol en Mamré (met wie hij goede gemeenschap onderhield) om met hem op te trekken. Het was verstandig van hem om aldus zijn eigen troepenmacht door hulptroepen te versterken; en waarschijnlijk achtten zij het voor hen van belang om met hem tegen deze geduchte macht op te rukken, omdat het anders weldra hunne beurt zou zijn om tenonder gebracht te worden. Het is onze wijsheid en onze plicht om ons met zooveel achting en welwillendheid jegens anderen te gedragen, dat zij, wanneer de gelegenheid er zich toe voordoet, ook gaarne bereid zijn ons een dienst te bewijzen. Zij, die zich afhankelijk weten van Gods hulp, behooren toch in tijden van nood gebruik te maken van de hulp van menschen, als Gods voorzienigheid hun die hulp beschikt, want anders verzoeken zij God.

IV. Zijne kloekmoedigheid en zijn gedrag waren zeer opmerkelijk. De onderneming zelve toonde bijzondere dapperheid, in aanmerking genomen de nadeelige positie, waarin hij zich bevond. Wat kon een enkel gezin van landbouwers en schaapherders uitrichten tegen de legerscharen van vier vorsten, die zooeven een groote overwinning behaald hadden? Het was geen overwonnen, maar een zegevierend heir, dat hij ging vervolgen. En het was niet door eigen nood gedrongen, dat hij die stoutmoedige poging waagde; neen, hij werd er toe bewogen door zuivere edelmoedigheid, zoodat het, alles wel overwogen, voorzoover ik weet, een even groot voorbeeld was van ware

dapperheid of kloekmoedigheid, als waarvoor ooit Alexander of Cesar beroemd zijn geworden. De Godsdienst strekt om de menschen niet lafhartig, maar waarlijk moedig te maken. De rechtvaardige is stoutmoedig als een leeuw. De ware Christen is de ware held.

Er was veel beleid in de leiding van den veldtocht. Abram was geen vreemdeling voor krijgslisten. Hij *verdeelde zich*, evenals Gideon met zijn kleine bende gedaan heeft, Richt. 7 : 16, om den vijand van verschillende zijden tegelijk aan te vallen, en aldus zijn weinige manschappen het aanzien te geven van een groot leger. Hij viel hen *des nachts* aan, ten einde hen te verrassen. Een eerlijk beleid is dienstig zoowel voor onze eigen veiligheid, als voor onze nuttigheid. Het slangenhoofd (mits het niets met de oude slang van doen heeft) kan zeer goed passen bij het lichaam van een Christen, inzonderheid als er het oog der duif in is, Matth. 10 : 16.

V. Hij had een aanmerkelijk succes, vers 15, 16. Hij versloeg zijne vijanden en redde zijne vrienden, en wij bevinden niet, dat hij van zijn kant eenig verlies had geleden. Zij, die zich met een kloekmoedig hart in een goede zaak wagen, zijn onder de bijzondere bescherming van een goeden God, en hebben reden om op een goeden uitslag te hopen. *Bij den Heere is geene verhindering om te verlossen door velen of door weinigen*, 1 Sam. 14 : 6. Merk op:

1. Hij redde zijn bloedverwant; tweemaal wordt deze hier *Lot zijn broeder*, genoemd. De herinnering aan de betrekking tusschen hen, beide van nature en door genade, deed hem den kleinen twist vergeten, die er tusschen hen geweest was, en waarin Lot alles behalve wel met Abram had gehandeld. Met recht zou Abram Lot zijne dwaasheid van met hem te twisten hebben kunnen verwijten, en zijne dwaasheid ook om van hem weg te gaan. Hij zou hem hebben kunnen zeggen, dat hij nu had wat hij verdiend heeft, en het had moeten weten, toen het hem goed ging, opdat het hem zou blijven goed gaan; maar in het liefderijk gemoed van den vromen Abram huist geen wrok; alles is vergeven en vergeten, en hij grijpt deze gelegenheid aan om een sprekend bewijs te leveren van de oprechtheid zijner verzoening. Wij behooren, als wij de macht er toe hebben, steeds bereid te zijn om hun te hulp te komen, die in nood of benauwdheid zijn, inzonderheid onze bloedverwanten en vrienden. *Een broeder wordt in de benauwdheid geboren*, Spr. 17 : 17. Een vriend in den nood is een waar vriend. Hoewel anderen in hun plicht jegens ons tekort zijn gekomen, moeten wij daarom toch niet weigeren onzen plicht aan hen te doen. Sommigen hebben gezegd, dat het hun lichter valt hunnen vijanden te vergeven dan hunnen vrienden; maar wij zullen bevinden dat wij verplicht zijn beiden te vergeven, als wij bedenken, niet alleen dat onze God ons, toen wij nog vijanden waren, verzoend heeft, maar ook dat Hij *de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat*, Micha 7 : 18.

2. Om Lots wil heeft hij ook de overige gevangenen bevrijd, hoewel zij vreemdelingen voor hem waren, aan wie hij geenerlei verplichting had; ja hoewel zij Sodomieten waren en groote zondaars tegen den Heere, en hij waarschijnlijk Lot alleen door een rantsoen had kunnen bevrijden, heeft hij toch ook de vrouwen, het volk en hunne have wedergebracht, vers 16. Als wij er de gelegenheid toe hebben, moeten wij goed doen aan alle menschen. Onze liefdadigheid moet uitgebreid zijn, naar de gelegenheid er toe zich voordoet. Overal waar God leven geeft, moeten wij zonder morren of tegenzin zooveel wij kunnen onze hulp verleenen om het te onderhouden. God doet wel aan rechtvaardigen en onrechtvaardigen, Matth. 5 : 45, en dat moeten ook wij. Naar deze overwinning, die Abram behaalde over de koningen, schijnt de profeet te verwijzen, Jes. 41 : 2. *Wie heeft van den opgang* (dat is: van het oosten) *dien rechtvaardige verwekt, en gemaakt dat hij over koningen heerschte?* En sommigen opperen het denkbeeld, dat hij, gelijk hij tevoren reeds recht had op dit land door schenking, er nu ook recht op had door verovering.

17. En de koning van Sodom toog uit, hem tegemoet (nadat hij wedergekeerd was van het slaan van Kedor-Laomer en van de koningen, die met hem waren), tot het dal Schave, dat is het dal des konings. 18. En Melchizedek, koning van Salem, bracht voor brood en wijn; en hij was een priester des allerhoogsten Gods. 19. En hij zegende hem, en zeide: Gezegend zij Abram Gode, den Allerhoogste, die hemel en aarde bezit. 20. En gezegend zij de allerhoogste God, die uwe vijanden in uwe hand geleverd heeft. En hij gaf hem de tiende van alles.

Deze paragraaf begint met de vermelding van den eerbied door den koning van Sodom betoond aan Abram bij zijn terugkeer van het verslaan der koningen, maar eer hiervan een bijzonder bericht gegeven wordt, wordt de geschiedenis van Melchizedek kortelijk verhaald. Hem betreffende, moeten wij opmerken:

I. Wie hij was. Hij was *koning van Salem* en *priester des allerhoogsten Gods*, en er worden nog andere heerlijke dingen van hem gezegd, Hebr. 7 : 1, en verv.

1. De rabbijnen en de meesten van onze rabbijnsche schrijvers zijn van meening dat Melchizedek Sem was, de zoon van Noach, die koning en priester was voor zijne afstammelingen, overeenkomstig de patriarchale wijze. Maar dit is gansch niet waarschijnlijk; want waarom zou dan zijn naam veranderd zijn? En hoe kwam hij gevestigd in Kanaän?

2. Veel Christelijke schrijvers hebben gedacht, dat dit eene verschijning was van den Zone Gods zelven, onzen Heere Jezus, aan Abram in dien tijd bekend onder dien naam, gelijk Hagar Hem later bij een anderen naam noemde, Hoofdst. 16 : 13. Hij verscheen hem

als een rechtvaardige koning, ter erkenning van een rechtvaardige zaak, en gevende vrede. Het is moeilijk te denken, dat van een bloot mensch gezegd zou worden, dat hij is *zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch beginsel der dagen, noch einde des levens*, Hebr. 7 : 3. Van Melchizedek wordt getuigd, dat hij leeft en een priester blijft in eeuwigheid, vers 3, 8; ja de apostel verklaart hem, van wien deze dingen gezegd worden, onze Heere te zijn, die uit Juda gesproten is, vers 13, 14. Het is ook moeilijk te denken, dat in dien tijd eenigerlei mensch grooter was in de dingen Gods dan Abram, en dat Christus een priester zou zijn naar de ordening van een bloot mensch, en dat eenigerlei menschelijk priesterschap zóóver het priesterschap van Aäron zou overtreffen, als dat van Melchizedek het ongetwijfeld overtroffen heeft.

3. Het meest algemeene gevoelen is, dat Melchizedek een Kanaänietisch vorst is geweest, die in Salem regeerde en er den waren Godsdienst onderhield. Maar indien dit zoo is, waarom komt hij dan alleen hier voor in de geschiedenis van Abram? En waarom Abram dan zijn eigen altaren zou hebben, en niet zou offeren op die van zijn nabuur Melchizedek, die grooter was dan hij, schijnt onverklaarbaar. Ds. Gregory van Oxford zegt ons, dat de Arabische Catena, die hij als zeer gezaghebbend beschouwt, van Melchizedek dit bericht geeft: Hij was de zoon van Heraclim, den zoon van Peleg, den zoon van Heber, en dat de naam zijner moeder was Salathiël, de dochter van Gomer, den zoon van Jafeth, den zoon van Noach.

II. Wat hij deed.

1. Hij *bracht voort brood en wijn*, ter verkwikking van Abram en zijne krijgslieden, en ter gelukwensching met de behaalde overwinning. Dit deed hij als een koning, leerende ons goed te doen en mededeelzaam te zijn, geneigd tot gastvrijheid naar wij er toe instaat zijn; en als voorstellende de geestelijke kracht en vertroosting, die Christus in het verbond der genade voor ons heeft weggelegd ter onzer verkwikking, als wij vermoeid zijn van onzen geestelijken strijd.

2. Als priester des allerhoogsten Gods zegende hij Abram, hetgeen wij kunnen denken, een grootere verkwikking voor Abram te zijn geweest dan brood en wijn. Aldus heeft God, Zijn Zoon Jezus opgewekt hebbende, Hem gezonden om ons te zegenen, als gezaghebbende, en die Hij zegent zijn in waarheid gezegend. Christus is naar den hemel gegaan, toen Hij Zijne discipelen zegende, Lukas 24 : 51, want om dit te doen leeft Hij tot in eeuwigheid.

III. Wat hij zeide, vers 19, 20. Twee dingen werden door hem gezegd.

1. Hij zegende Abram voor God, vers 19. *Gezegend zij Abram Gode den Allerhoogste.* Let op de titels, die hij hier aan God geeft, en die heerlijk zijn. *a. God, de Allerhoogste*, hiermede wordt te kennen gegeven Zijn volstrekte volmaaktheden in zichzelven en Zijne souvereine vrijmacht over alle schepselen; Hij is Koning der koningen. Het zal een groote hulpe wezen, zoowel voor ons geloof aîs voor onzen eerbied in het gebed, om God te beschouwen als God den Allerhoogste, en Hem aldus te noemen. *b. Bezitter van hemel en aarde*, dat is: rechtmatige eigenaar en souvereine Heere van alle schepselen, omdat Hij ze gemaakt heeft. Dit duidt Hem aan als een groot God, die grootelijks te prijzen is, en diegenen als een gelukkig volk, die deelhebben in Zijne gunst en liefde.

2. Hij zegende God voor Abram, vers 20, *en gezegend zij de allerhoogste God.* In al ons bidden moeten wij God loven, en aan al onze Hosanna's moeten wij Hallelujah's paren. Dat zijn de geestelijke offeranden, die wij dagelijks moeten opofferen, en ook bij bijzondere gelegenheden. Als den allerhoogsten God moet aan God al de eer onzer overwinningen worden toegeschreven, Exod. 17 : 15; 1 Sam. 7 : 10, 12; Richt. 5 : 1, 2; 2 Kron. 20 : 21. In dezen toont Hij zich hooger dan onze vijanden, Exod. 18 : 11, en hooger dan wij, want zonder Hem zouden wij niets kunnen doen. Voor de goedertierenheden aan anderen bewezen, moeten wij even-als voor de onze Gode dankzegging toebrengen, juichende met hen die juichen. Jezus Christus, onze groote Hoogepriester, is de Middelaar van onze gebeden en van onze lofzeggingen, en Hij offert niet slechts de onze maar ook de Zijne voor ons. Zie Lukas 10 : 21.

IV. Wat aan hem gedaan werd. *Abram gaf hem de tiende van alles*, dat is: van den buit. Dit kan beschouwd worden:

1. Als een vrijwillige gift, aangeboden aan Melchizedek bij wijze van vergelding voor zijn betoonde achting. Zij, die vriendelijkheid ontvangen, moeten ook zelven vriendelijkheid betoonen. Dankbaarheid is een van de wetten der natuur.

2. Als eene offerande, gewijd aan den allerhoogsten God, en daarom aan Melchizedek, Zijn priester, in handen gegeven. Als wij een bijzonderen zegen van God ontvangen hebben, dan is het voegzaam dat wij door een bijzondere daad van Godvruchtige liefdadigheid onze dankbaarheid te kennen geven. God moet uit hetgeen wij bezitten altijd het Zijne ontvangen; inzonderheid als Hij door een bijzondere leiding Zijner voorzienigheid ons die bezitting òf behouden, òf vermeerderd heeft. De tiende van ons inkomen is een zeer betamelijke proportie, dat voor de eer Gods en voor den dienst Zijns heiligdoms afgezonderd moet worden. Aan Jezus Christus, onzen grooten Melchizedek, moet hulde bewezen worden; door een iegelijk onzer moet Hij nederig erkend worden als onze Koning en Priester, en niet slechts van alles de tiende, maar alles wat wij hebben, moet Hem overgegeven worden.

21. En de koning van Sodom zeide tot Abram: Geef mij de zielen; maar neem de have voor u. 22. Doch Abram zeide tot den koning van Sodom: Ik heb mijne hand opgeheven tot den HEERE, den allerhoogsten God, die hemel en aarde bezit; 23. Zoo ik van een draad aan tot een schoenriem toe, ja zoo ik van alles,

dat het uwe is, iets neme! opdat gij niet zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt. 24. Het zij buiten mij; alleen wat de jongelingen verteerd hebben, en het deel dezer mannen, die met mij getogen zijn, Aner, Eskol en Mamre, laat die hun deel nemen.

Wij hebben hier een bericht van hetgeen voorviel tusschen Abram en den koning van Sodom, die hem had opgevolgd, die in den krijg was gesneuveld, vers 10, en zich verplicht achtte aan Abram die eer te bewijzen ter vergelding van de goede diensten, die hij hem bewezen had.

Hier is:

I. Het dankbare aanbod van den koning van Sodom aan Abram, vers 21. *Geef mij de zielen, maar neem de have voor u.* Hij verzoekt om de zielen, dat is: de personen, maar geeft het goed, de have, vrijwillig aan Abram. Waar een recht twijfelachtig en verdeeld is, zal men verstandig doen eene schikking te treffen door wederzijdsche inwilliging, veeleer dan om er om te twisten. De koning van Sodom had een oorspronkelijk recht zoowel op de personen als op de goederen, en het zou eene zaak van onderzoek moeten wezen of Abrams recht door zijne redding zijn recht kon tenietdoen en vervangen; ten einde nu allen twist te voorkomen doet de koning van Sodom dit billijk voorstel.

De dankbaarheid leert ons diegenen naar ons uiterste vermogen te beloonen, die in onzen dienst vermoeienissen hebben ondergaan en zich aan gevaar hebben blootgesteld. *Wie dient ooit in den krijg op eigen bezolding?* 1 Cor. 9 : 7. Het loon der krijgslieden is zuurder verdiend dan dat van andere arbeiders, want zij stellen zich aan levensgevaar bloot.

II. Abrams edelmoedige weigering van dat aanbod. Hij gaf niet slechts de personen weder, die uit de hand hunner vijanden gered zijnde, Abram tot knechten hadden moeten wezen, maar hij gaf ook al de have terug. *Van een draad af tot een schoenriem toe* wilde hij niets nemen, niets van hetgeen ooit den koning van Sodom of aan een der zijnen had behoord. Een levend geloof stelt den mensch instaat om met heilige minachting op de dingen dezer wereld neder te zien, 1 Joh. 5 : 4. Wat zijn alle versierselen en verlustigingen der zinnen voor iemand, die God en den hemel op het oog heeft? Zijn besluit om niets van den buit voor zich te houden, zelfs geen draad of schoenriem, staat vast, want een teedere conscientie vreest ook in kleine dingen te overtreden.

1. Abram bekrachtigt dit besluit door een plechtigen eed. *Ik heb mijne hand opgeheven tot den Heere,* dat ik niets zal nemen, vers 22. Let hier op: *a.* de titels, die hij aan God geeft: *de allerhoogste God, die hemel en aarde bezit,* dezelfde, die Melchizedek zooeven had gebruikt, vers 19. Het is goed om van anderen te leeren hoe ons spreken omtrent God in te richten, en diegenen na te volgen, die van Goddelijke dingen goed spreken. Dit gebruik moeten wij maken van de gesprekken met vrome menschen, wij moeten leeren te spreken zooals zij spreken. *b.* De plechtigheid, die bij dezen eed in acht wordt genomen: *ik heb mijne hand opgeheven.* Bij het Godsdienstig zweren beroepen wij er ons op, dat God onze waarheid en oprechtheid kent, en wij roepen Zijn toorn over ons in, zoo wij valschelijk zweren; het *opheffen der hand* is de beteekenis en uitdrukking van die beide zaken. *c.* Wat hij gezworen heeft, namelijk, dat hij van den koning van Sodom geenerlei belooning zal aannemen, was zeer geoorloofd, maar hij was er tevoren niet toe verplicht. Waarschijnlijk heeft Abram, eer hij ten strijde toog, de gelofte gedaan, dat hij zoo God hem voorspoedig maakte, ter heerlijkheid Gods en ter eere zijner belijdenis de zelfverloochening zou betrachten, om niets van den buit voor zich te nemen. De geloften, die wij gedaan hebben, toen wij op een zegen uitgingen, moeten stipt en nauwgezet gehouden worden, als wij dien zegen verkregen hebben, al zijn zij ook strijdig met ons belang. Als een burger van Zion gezworen heeft, hetzij voor God of voor menschen dan zal hij, al is het *tot zijne schade,* toch *niet veranderen,* Psalm 15 : 4. Het kan ook wezen, dat Abram, toen hij reden vond om wat hem aangeboden werd af te wijzen, dadelijk zijne weigering door een eed bevestigde, om verder aandringen te voorkomen. Somtijds kunnen er goede redenen wezen, waarom wij hetgeen, waarop wij ontwijfelbaar recht hebben, afwijzen, zooals Paulus gedaan heeft, 1 Cor. 8 : 13; 9 : 12. Krachtige besluiten zijn nuttig om de kracht der verzoeking te breken.

2. Hij grondt zijne weigering op een goede reden. *Opdat gij niet zegt: ik heb Abram rijk gemaakt,* hetgeen een smaad zou werpen: *a.* Op de belofte en het verbond Gods, alsof die Abram niet zonder den buit van Sodom konden verrijken. En: *b.* Op de Godsvrucht en de liefdadigheid van Abram, alsof hij met die gevaarlijke onderneming niets anders op het oog heeft gehad dan zich te verrijken. Wij moeten zeer zorgzaam zijn om aan anderen geene aanleiding te geven om te zeggen wat zij niet behooren te zeggen. Het volk van God moet om den wille van hunne eer en goeden naam er zich voor wachten om dingen te doen, die laag of inhalig schijnen, of naar hebzucht zweemen. Abram kende waarschijnlijk den koning van Sodom als een trotsch man, die er wel toe instaat was, om later zulk eene zaak tot een smaad voor hem te maken, al was dit ook nog zoo onredelijk. Als wij met zulke menschen te doen hebben, dan is het ons zeer bijzonder noodig voorzichtig te wezen.

3. Hij beperkt zijne weigering door een dubbele voorwaarde, vers 24. Bij het doen van geloften moeten wij er op bedacht zijn om er de noodzakelijke uitzonderingen aan toe te voegen, opdat wij niet later voor het aangezicht des engels zeggen, dat het eene dwaling was, Pred. 5 : 5. Abram zondert hier uit: *a.* Het voedsel zijner krijgslieden; terwijl zij het koren dorschten waren zij hun voedsel waardig. Dit kon aan den koning van Sodom geen voorwendsel geven om te zeggen, dat hij Abram rijk heeft gemaakt. *b.* Het deel van zijne bondgenooten,

laat hen hun deel nemen. Zij, die streng zijn in het beperken hunner eigen vrijheid, moeten die beperkingen toch niet opleggen aan anderen, en hen daarnaar ook niet beoordeelen. Wij moeten onszelven niet tot maatstaf stellen voor anderen. Een Godvruchtige zal zichzelven de vrijheid ontzeggen, die hij aan anderen niet ontzegt, in tegenstelling dus met het doen der Farizeën, Matth. 23 : 4. Er was niet dezelfde reden, waarom Aner, Eskol en Mamré zouden afzien van hun recht, die er voor Abram was. Zij beleden niet wat hij beleed, en zij bevonden zich niet, zooals hij, onder de verplichting van eene gelofte. Zij hadden de hoop niet, die Abram had, op een deel in de andere wereld; zoo laat hen dan in elk geval *hun deel nemen* van deze wereld.

HOOFDSTUK XV.

In dit hoofdstuk hebben wij een plechtige onderhandeling tusschen God en Abram betreffende een verbond, dat tusschen hen opgericht zal worden. In het vorige hoofdstuk hadden wij Abram op het oorlogsveld, strijdende met koningen; hier vinden wij hem op den berg met God, en hoewel hij dáár groot scheen, schijnt hij hier, dunkt mij, nog veel grooter; *die* eer hebben de grooten der wereld, maar *deze* eer hebben al de heiligen. Het verbond, dat tusschen God en Abram gevestigd zou worden, was een verbond van beloften, en zoo hebben wij hier dan: I. Een algemeene verzekering van Gods vriendelijkheid en welwillendheid voor Abram, vers 1. II. Een bijzondere bekendmaking van de voornemens Zijner liefde betreffende hem in twee dingen: 1. Dat Hij hem een talrijke nakomelingschap zal geven, vers 2—6. 2. Dat Hij hem Kanaän tot een erfdeel zal geven, vers 7—21. Eene bezitting zonder erfgenaam, of een erfgenaam zonder bezitting, zou slechts half troostrijk voor Abram zijn geweest. Maar God verzekert hem beiden, en hetgeen deze twee zaken: het beloofde zaad en het beloofde land, voor dezen grooten geloovige tot een wezenlijke vertroosting maakten, was, dat zij beiden typen waren van deze twee onschatbare zegeningen: Christus en den hemel; en wij hebben reden te denken, dat zij als zoodanig door Abram beschouwd werden.

Na deze dingen geschiedde het woord des HEEREN tot Abram in een gezicht, zeggende: Vrees niet, Abram, Ik ben u een schild, uw loon zeer groot.

Merk hier op:

I. Den tijd, wanneer God dit verbond met Abram gemaakt heeft: *Na deze dingen.*

1. Na die vermaarde daad van edelmoedige liefde, die Abram gedaan heeft door zijne vrienden en naburen te redden uit hunne benauwdheid, en wel *zonder prijs of geschenk*, daarna, *na die daad*, heeft God hem aldus genadiglijk bezocht. Zij, die gunst betoonen aan menschen, zullen gunst vinden bij God.

2. Na de overwinning, die hij behaald had over vier koningen. Opdat Abram zich hierdoor niet zou verheffen, of er te veel mede ingenomen zou zijn, komt God tot hem, om hem te zeggen, dat Hij betere dingen voor hem heeft weggelegd. Een geloovige beschouwing van geestelijke zegeningen is een voortreffelijk middel om er ons voor te bewaren al te groote ingenomenheid te hebben met tijdelijke genietingen. De gaven der gemeene voorzienigheid zijn niet te vergelijken met die der verbondsliefde.

II. De wijze, waarop God met Abram sprak: *het woord des Heeren geschiedde tot Abram*, dat is: God openbaarde zich en Zijn wil aan Abram *in een gezicht*, hetgeen Abram in een wakenden toestand onderstelt, en een zichtbare verschijning van de Shechina, of een merkbaar teeken van de tegenwoordigheid der Goddelijke heerlijkheid. De methoden der Goddelijke openbaring zijn geschikt naar onzen toestand in eene wereld der zinnen.

III. De genaderijke verzekering, die God hem gaf van Zijne gunst.

1. Hij noemde hem bij zijn naam *Abram*, hetgeen een groote eer voor hem was en zijn naam groot maakte, en ook een groote bemoediging en hulp was voor zijn geloof. Het goede woord Gods zal ons goed doen, als het door den Geest tot ons in het bijzonder wordt gesproken en tot ons hart wordt gebracht. Het woord zegt: *O allen gij*, Jes. 56 : 1. De Geest zegt: *O gij, die of die.*

2. Hij waarschuwt hen tegen onrustigheid: *Vrees niet, Abram.* Abram zou kunnen vreezen dat de vier koningen, die hij verslagen en op de vlucht gedreven had, zich wederom zouden verzamelen om hem aan te vallen tot zijn verderf. „Neen", zegt God, „*vrees niet.* Vrees hunne wraak niet, vrees ook de afgunst niet van uwe naburen, Ik zal zorg voor u dragen." Waar een groot geloof is, kan toch ook wel velerlei vrees zijn, 2 Cor. 7 : 6. God neemt kennis van de vrees Zijns volks, al is die ook nóg zoo verborgen, en Hij *kent hunne zielen*, Psalm 31 : 8. Het is de wil van God, dat Zijn volk niet toegeeft aan vrees, wat er ook moge gebeuren. Laat de zondaren in Zion bevreesd zijn, maar vrees gij niet, Abram.

3. Hij geeft hem de verzekering van veiligheid en geluk, dat hij voor eeuwig: *a.* Zoo veilig zal zijn als God hem maken kan. *Ik ben u een schild*, altijd bij u, voor u zorgende, zie 1 Kron. 17 : 24. Hij is niet slechts Israels God, maar een God voor Israel. De gedachte dat God zelf is, en zal zijn, een schild voor Zijn volk, om hen te beveiligen tegen alle verwoestend kwaad, een schild, dat voor hen gereed is, een schild om hen heen, moet volstaan om al hun verwarrende, kwellende vrees tot bedaren te brengen. *b.* Zoo gelukkig als God hem maken kan. Ik zal *uw zeer groot loon zijn*, niet slechts uw belooner, maar uw loon. Abram had edelmoedig de belooningen geweigerd, die de koning van Sodom hem aangeboden heeft, en nu komt hier God en zegt hem, dat hij daar niets bij zal verliezen. Het loon van geloovige gehoorzaamheid en zelfverloochening is zeer groot, 1 Cor. 2 : 9. God zelf is de verkoren en beloofde zaligheid van heilige zielen, verkoren in deze wereld, beloofd in een betere wereld. Hij is *het deel hunner erve en huns bekers.*

2. Toen zeide Abram: Heere HEERE, wat zult Gij mij geven, daar ik zonder kinderen heenga? en de bezorger van mijn huis is deze

Damaskener Eliëzer. 3. Voorts zeide Abram: Zie, mij hebt Gij geen zaad gegeven, en zie, de zoon van mijn huis zal mijn erfgenaam zijn! 4. En ziet, het woord des HEEREN was tot hem, zeggende: Deze zal uw erfgenaam niet zijn; maar die uit uw lijf voortkomen zal, die zal uw erfgenaam zijn. 5. Toen leidde hem uit naar buiten en zeide: Zie nu op naar den hemel en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt. En Hij zeide tot hem: Zoo zal uw zaad zijn. 6. En hij geloofde in den HEERE: en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.

Wij hebben hier de verzekering, gegeven aan Abram, dat hij een talrijke nakomelingschap zal hebben. Wij hebben te letten op:

I. Abrams herhaalde klacht, vers 2, 3. Die klacht was de aanleiding tot de belofte. De groote beproeving, die Abram zwaar drukte, was dat hij geen kind had, en deze zijne klacht stortte hij uit voor het aangezicht des Heeren, en gaf zijne benauwdheid voor Zijn aangezicht te kennen, Psam 142 : 3. Hoewel wij nooit mogen klagen *over* God, is het ons wel veroorloofd te klagen *bij* God, uitvoerig te zijn in het noemen van ons verdriet. Het is voor een gedrukt gemoed eene verlichting om zich te kunnen uitspreken bij een trouw en medelijdend vriend; zulk een vriend is God, wiens oor immer tot ons geneigd is. Zijne klacht is viervoudig:

1. Dat hij geen kind heeft, vers 3. *Zie, mij hebt Gij geen zaad gegeven,* niet alleen geen zoon, maar *geen zaad.* Indien hij eene *dochter* had, zou uit haar de beloofde Messias kunnen voortkomen, die het Zaad der vrouw zou wezen, maar hij had zoon noch dochter. Hij schijnt den nadruk te leggen op dit *aan mij.* Zijne naburen hadden vele kinderen; zijne dienstknechten hadden kinderen, die in zijn huis geboren zijn; „maar", klaagt hij, „mij hebt Gij er geen gegeven", en toch had God hem gezegd, dat hij boven allen bevoorrecht zal zijn. Zij, die als kinderloos aangeschreven zijn, moeten inzien, dat het God is, die hen aldus heeft aangeschreven. Dikwijls onthoudt God aan Zijn eigen kinderen de tijdelijke lieflijkheid en vertroosting, welke Hij overvloediglijk schenkt aan hen, die vreemdelingen voor Hem zijn.

2. Dat er geene waarschijnlijkheid bestond, dat hij er ooit hebben zou, te kennen gegeven in dit: *daar ik zonder kinderen henenga,* of, „ik ga kinderloos, ik kom op jaren, ik ga met rassche schreden bergafwaarts, ja ik ga henen uit de wereld, ik ga den weg van alle vleesch." *Ik sterf kinderloos* is de lezing der LXX. Ik verlaat de wereld, en laat geen kind na."

3. Dat voor het oogenblik zijne dienstknechten hem in de plaats waren van zonen, en dit waarschijnlijk ook voor het vervolg zijn zouden. Zoolang hij leefde was *Eliezer de Damaskener de bezorger van zijn huis;* aan hem droeg hij de zorg op voor zijn gezin en zijne bezittting, die wel getrouw was, doch als een dienstknecht, niet als een zoon. Als hij, Abram, sterft, *zal de zoon van zijn huis zijn erfgenaam zijn,* en heerschap voeren over alles waarvoor hij gearbeid had, Pred. 2 : 18, 19, 21. God had hem reeds gezegd, dat Hij hem *tot een groot volk* zou maken, Hoofdst. 12 : 2, en *zijn zaad als het stof der aarde zal wezen,* Hoofdst. 13 : 16; maar Hij had hem in onzekerheid gelaten, of het zijn zaad zou wezen, dat uit hem geboren zou worden, of zijn aangenomen zaad, door een zoon zijner lenden, of slechts door een zoon van zijn huis. „Heere", zegt Abram, „indien het slechts een aangenomen zoon is, dan moet het een mijner dienstknechten zijn, hetgeen een oneer zal wezen voor het beloofde Zaad, dat uit hem zal voortkomen." Terwijl beloofde zegeningen uitgesteld worden, zijn ons ongeduld en ons ongeloof geneigd tot de gevolgtrekking te komen, dat zij hun ontzegd zijn.

4. Dat het ontbreken van een zoon zoo groot eene droefheid voor hem was, dat er al het lieflijke en troostrijke door weggenomen werd van hetgeen hij bezat. *„Heere, wat zult Gij mij geven?* Het is alles zoo goed als niets voor mij, indien ik geen zoon heb." Indien wij nu onderstellen: *a.* Dat Abram alleen een tijdelijke vertroosting op het oog had, dan was deze klacht zondig. God had in Zijne *voorzienigheid* hem eenige goede dingen gegeven, en nog meer door Zijne *belofte,* en toch acht Abram dit voor niets, omdat hij geen zoon heeft. Zeer weinig betaamde het *den vader der gelooviger* te zeggen: *Wat zult Gij mij geven, daar ik zonder kinderen heenga?* onmiddellijk nadat God hem gezegd had: *Ik ben u een schild, uw loon zeer groot.* Diegenen hebben geen rechte waardeering van de voordeelen, welke voortvloeien uit hunne verbondsbetrekking tot God en hun deel aan Hem, die ze geen genoegzame vergoeding achten voor het ontbreken van alle tijdelijke genietingen of vertroostingen, hoe ook genaamd. Maar: *b.* Als wij onderstellen, dat Abram hierin het oog had op het beloofde Zaad, dan was het aandringen van zijne begeerte zeer loffelijk; alles was hem als niets, indien hij geen onderpand had van dien grooten zegen en eene verzekering van zijne betrekking tot den Messias. God had hem reeds aangemoedigd dien te verwachten. Hij heeft rijkdom, hij heeft eene overwinning behaald in den krijg, hij heeft eer en aanzien; maar zoolang hij in het duister wordt gelaten omtrent het voornaamste, is dit alles hem als niets. Eer wij eenig troostrijk bewijs hebben van ons deel aan Christus en het nieuwe verbond, moeten wij in niets anders rust of voldoening vinden. „Dit en dat heb ik, maar wat zal het mij baten, als ik Christusloos heenga?" Toch was de klacht ook zondig in zooverre op den bodem er van eenig mistrouwen lag in de belofte, en een moede zijn van het wachten op Gods tijd. Ware geloovigen vinden het soms moeilijk om Gods beloften in overeenstemming te brengen met Zijne voorzienigheid, daar zij soms zoo geheel in strijd schijnen met elkander.

II. Gods genaderijk antwoord op deze klacht. Op het eerste gedeelte van deze klacht geeft God geen onmiddellijk antwoord, vers 2, omdat daar wel ietwat gemelijkheid in was, maar toen hij met wat meer kalmte voortging, vers 3,

heeft God hem vriendelijk geantwoord. Als wij dringend aanhouden in den gebede, maar toch met ootmoed en onderworpenheid aan Gods wil bidden, zullen wij niet tevergeefs zoeken.

1. God gaf hem de uitdrukkelijke belofte van een zoon, vers 4. Deze, die in uw huis geboren is, *zal uw erfgenaam niet zijn*, zooals gij vreest, *maar die uit uw lijf voortkomen zal, die zal uw erfgenaam zijn.* God maakt erfgenamen; Hij zegt: „Deze zal niet, en deze zal wél; wàt de menschen ook mogen bestemmen of legateeren van hunne bezittingen, Gods raad zal bestaan. *b.* God is dikwijls beter voor ons dan onze vrees het ons doet verwachten, en geeft den zegen, waaraan wij lang gewanhoopt hebben.

2. Om hem door de verrassing nog sterker aan te doen, voerde Hij hem naar buiten, en toonde hem de sterren, (dit visioen had vroeg in den morgen plaats, vóór het aanbreken van den dag) en zeide hem: *zoo zal uw zaad zijn*, vers 5. *a.* Zoo *talrijk;* voor het ongewapende oog schijnen de sterren ontelbaar te wezen. Abram vreesde, dat hij in het geheel geen kind zou hebben, maar God zegt hem, dat zijne nakomelingen, die uit zijne lenden zullen voortkomen, zoo velen zullen wezen, dat zij niet geteld kunnen worden. *b.* Zoo *heerlijk*, in glans op de sterren gelijkende, want *hunner is de heerlijkheid*, Rom. 9 : 4. Abrams zaad naar het vleesch was *als het stof der aarde*, Hoofdst. 13 : 16, maar zijn geestelijk zaad is *als de sterren des hemels*, niet slechts talloos, maar heerlijk en zeer dierbaar.

III. Abrams vast geloof aan de belofte, die God hem nu schonk, en Gods genadig welbehagen in zijn geloof, vers 6. Hij *geloofde in den Heere*, dat is: hij geloofde in de waarheid van de belofte, die God hem nu gedaan had, rustende op de onweerstaanbare macht en de onverbreekbare trouw van Hem, die beloofd had; *zou Hij het zeggen en niet doen, of spreken en niet bestendig maken?* Zij, die de vertroosting willen hebben van de beloften, moeten met de beloften geloof mengen. Zie hoe de apostel dit geloof van Abram verheerlijkt, en het tot een blijvend voorbeeld stelt, Rom. 4 : 19—21. *Hij was niet verzwakt in geloof; hij heeft aan de beloftenis Gods niet getwijfeld door ongeloof, maar is gesterkt geweest in het geloof; hij was ten volle verzekerd.* Moge de Heere zulk een geloof werken in een iegelijk van ons! Sommigen denken, dat zijn gelooven in den Heere niet slechts betrof den Heere *belovende*, maar ook den *beloofden* Heere, den Heere Jezus, den Middelaar des nieuwen verbonds. *Hij geloofde in Hem*, dat is: hij geloofde en omhelsde de Goddelijke openbaring Hem betreffende, en *verheugde zich Zijn dag te zien*, al was die ook nog verre, Joh. 8 : 56.

IV. God *rekende het hem tot gerechtigheid;* dat is: op rekening daarvan was hij door God aangenomen, en evenals de overige patriarchen, *heeft hij getuigenis bekomen, dat hij rechtvaardig was*, Hebr. 11 : 4. Dit wordt in het Nieuwe Testament aangevoerd om te bewijzen, dat wij gerechtvaardigd zijn door het geloof, zonder de werken der wet, Rom. 4 : 3, Gal. 3 : 6, want Abram was aldus gerechtvaardigd, toen hij nog niet besneden was. Indien Abram, die zoo rijk was in goede werken, niet door die werken gerechtvaardigd was, maar door het geloof, veel minder kunnen wij, die er zoo arm in zijn, er door gerechtvaardigd worden. Dit geloof, dat aan Abram tot rechtvaardigheid was gerekend, had zooeven nog geworsteld met ongeloof, vers 2, en daar het uit die worsteling als overwinnaar tevoorschijn kwam, was het aldus gekroond, aldus geëerd. Een vertrouwend, practisch aannemen *van*, en steunen *op*, Gods belofte van genade en heerlijkheid, in en door Christus, is hetgeen naar den zin en geest van het nieuwe verbond ons een recht geeft op al de zegeningen, welke in die belofte vervat zijn. Alle geloovigen zijn gerechtvaardigd, zooals Abram het was, en het was zijn geloof, dat hem *tot gerechtigheid was gerekend.*

7. Voorts zeide Hij tot hem: Ik ben de HEERE, die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeën, om u dit land te geven, om dat erfelijk te bezitten. 8. En hij zeide: Heere HEERE, waarbij zal ik weten, dat ik het erfelijk bezitten zal? 9. En Hij zeide tot hem: Neem Mij een driejarige vaars en een driejarige geit, en een driejarigen ram, en een tortelduif, en een jonge duif. 10. En hij bracht Hem alle deze, en hij deelde ze midden door, en hij legde elks deel tegen het andere over; maar het gevogelte deelde hij niet. 11. En het wild gevogelte kwam neder op het aas, maar Abram joeg het weg.

Wij hebben hier de verzekering, gegeven aan Abram, dat het land Kanaän hem ten erfdeel is gegeven.

I. God maakt hem Zijn voornemen hieromtrent bekend, vers 7. Merk hier op: Abram heeft hieromtrent niet, zooals wegens zijn gebrek aan een kind, een klacht geuit. Zij, die zeker zijn van deel te hebben aan het beloofde Zaad, zullen geen reden zien om te twijfelen aan hun recht op het beloofde land. Indien Christus de onze is, dan is ook de hemel onzer. En merk ook op, dat, toen hij de vorige belofte geloofde, vers 6, God hem deze heeft verklaard en bevestigd. Aan wie heeft — dat is: gebruikt wat hij heeft — zal meer worden gegeven. Ter zijner bemoediging omtrent de belofte van dit goede land herinnert God hem aan drie dingen.

1. Wat God is *in zichzelven: Ik ben de Heere Jehovah*, en daarom: *a.* „*mag* Ik het u geven, want Ik ben vrijmachtig Heere van alles en heb het recht om over geheel de aarde te beschikken." *b.* „*Kan* Ik het u geven, in weerwil van allen tegenstand der kinderen Enaks." God belooft nooit meer dan Hij kan volbrengen, zooals de menschen dikwijls doen. *c.* „*Wil* Ik Mijne belofte aan u volbrengen"; Jehovah is *geen man, dat Hij zou liegen.*

2. Wat Hij voor Abram had gedaan: Hij had hem uitgeleid uit Ur der Chaldeën, *uit*

het vuur der Chaldeën, [1]) lezen sommigen dien tekst, dat is: *a.* Uit hunne *afgoderij*, want de Chaldeën waren vuuraanbidders; of: *b.* Uit hunne *vervolging*. De Joodsche schrijvers maken melding van eene overlevering, volgens welke Abram wegens zijne weigering om afgoden te aanbidden in een vurigen oven geworpen werd, en er wonderdadig uit gered was. Maar het is veeleer de *plaats* van dien naam. Daarvan heeft God hem door een krachtige roeping uitgeleid, er hem met vriendelijk, genadig geweld aan ontrukt, als een vuurbrand uit het vuur. Dit was: Ten eerste: Een *bijzondere* zegen; „U heb Ik uitgeleid, en anderen er gelaten; duizenden, om er om te komen." God riep hem *toen hij nog alleen was*, Jes. 51 : 2. *Ten tweede.* Een *geestelijke* zegen, een zegen voor zijne ziel, eene verlossing van zonde en van haar noodlottige gevolgen. Indien God onze ziel redt, dan zal ons niets van hetgeen goed voor ons is ontbreken. *Ten derde.* Een *nieuwe* zegen, kortelings geschonken, en daarom moet die zegen treffend, aandoenlijk wezen, zooals de inleiding tot de Tien Geboden: *Ik ben de Heere, die u;* kortelings, *uitgeleid heb uit Egypte. Ten vierde.* Een *fundamenteele* zegen, het begin der zegeningen, der zeer bijzondere zegeningen aan Abram, en daarom een onderpand van nog meerdere zegeningen, Jes. 66 : 9. Merk op hoe God er van spreekt, als van hetgeen, waarin Hij roemt: *Ik ben de Heere, die u uitgeleid heb.* Hij roemt er in, als eene daad van macht en van genade; vergel. Jes. 29 : 22, waar Hij er lang daarna nog in roemt. *Daarom zegt de Heere, die Abraham verlost heeft*, verlost heeft van zonde.

3. Wat Hij nog verder voornemens is voor hem te doen. „Ik heb u hier gebracht, *om u dit land te geven om dat erfelijk te bezitten;* niet alleen het te bezitten, maar het te bezitten als een erfdeel, hetgeen het lieflijkste en het zekerste recht is." De voorzienigheid Gods heeft verborgen, doch genaderijke doeleinden in al haar onderscheidene beschikkingen voor Godvruchtige menschen: wij kunnen de plannen der Voorzienigheid niet begrijpen, voordat de gebeurtenis, dat is de volvoering er van, ze in al hare genade en heerlijkheid voor ons heeft blootgelegd. De groote zaak, die God in al Zijne handelingen met Zijn volk op het oog heeft, is hen veilig naar den hemel te brengen. Zij zijn *verkoren tot zaligheid*, 2 Thess. 2 : 13; *geroepen tot Zijn koninkrijk*, 1 Thess. 2 : 12; *wedergeboren tot de erfenis*, 1 Petr. 1 : 3, 4, en door dit alles *er voor bekwaam gemaakt*, Col. 1 : 12, 13; 2 Cor. 4 : 17.

II. Abram begeert een teeken. vers 8. *Waarbij zal ik weten, dat ik het erfelijk bezitten zal?* Dit kwam niet voort uit wantrouwen in Gods macht of belofte, zooals bij Zacharias; maar hij begeerde dit:

1. Ter versterking en bevestiging van zijn eigen geloof. Hij geloofde, vers 6, maar hier bidt hij: *Heere, help mij* tegen *mijn ongeloof. Thans* geloofde hij, maar hij begeerde een teeken om als een schat bewaard te worden tegen eene ure der verzoeking, niet wetende, hoe zijn geloof door de een of andere gebeurtenis geschokt en beproefd kon worden. Wij allen behoeven, en moeten begeeren, hulp van den hemel tot bevestiging van ons geloof, en wij moeten gebruik maken van de sacramenten, die ingestelde teekenen zijn voor dat doel. Zie Richt. 6 : 36—40; 2 Kon. 20 : 8—10; Jes. 7 : 11, 12.

2. Ter bekrachtiging van de belofte aan zijne nakomelingen, opdat ook zij er toe gebracht worden om haar te gelooven. Zij, die zelven overtuigd zijn van de waarheid van Gods beloften, moeten begeeren dat ook anderen er van overtuigd zullen worden. Johannes zond zijne discipelen tot Christus, niet zoozeer ter zijner eigener, als wel ter hunner overtuiging, Matth. 11 : 2, 3. Kanaän was een type van den hemel. Het is zeer wenschelijk om *te weten, dat wij het hemelsche Kanaän zullen beërven*, om bevestigd te worden in ons geloof aan de waarheid en wezenlijkheid dier zaligheid, en dat ons de bewijzen van ons recht er op helderder en duidelijker worden gemaakt.

III. God zegt aan Abram toebereidselen te maken voor eene offerande, bedoelende hem daarmede een teeken te geven; en dienovereenkomstig maakt Abram toebereidselen, vers 9—11. *Neem Mij een driejarige vaars*, enz. Abram heeft wellicht een buitengewoon teeken aan den hemel verwacht, maar God geeft hem een teeken op een offer. Zij, die de verzekeringen van Gods gunst willen ontvangen en hun geloof bevestigd willen hebben, moeten gebruik maken van de middelen der genade, en verwachten er God in te zullen ontmoeten. Merk op:

1. God bepaalde, dat elk der dieren, die voor dezen dienst gebruikt werden, drie jaren oud moeten zijn omdat zij dan volwassen en in hunne kracht zijn. God moet gediend worden met het beste wat wij hebben, want Hij is het beste.

2. Wij lezen niet, dat God aan Abram bijzondere aanwijzingen gaf hoe met die dieren en vogelen te handelen, wetende dat hij zoo goed bekend was met de wet en de gewoonten omtrent de offeranden, dat hij er geen bijzondere instructiën voor noodig had; of misschien waren hem wel instructiën gegeven, die hij nauwkeurig opvolgde, hoewel zij niet worden vermeld. Er was hem tenminste te kennen gegeven, dat zij toebereid moesten worden voor de plechtigheid van de bekrachtiging van een verbond, en hij was wel bekend met de wijze van ze toe te bereiden.

3. Abram deed wat God hem zeide, hoewel hij nog niet wist, hoe deze dingen tot een teeken voor hem zouden worden. Dit was niet het eerste voorbeeld van Abrams onbepaalde gehoorzaamheid. Hij deelde de dieren middendoor, overeenkomstig de plechtigheid, gebruikt bij de bevestiging van verbonden, Jer. 34 : 18, 19, waar gezegd wordt: zij *hadden het kalf in tweeën gehouwen, en waren tusschen zijne stukken doorgegaan.*

4. Nadat Abram op Gods bevel de toebereidselen gemaakt had, zette hij zich nu om te wachten op het teeken, dat God er hem door geven zou, zooals de profeet op zijn wacht-

1) *Ur*: beteekent licht, of de zon.

toren, Hab. 2 : 1. Terwijl Gods verschijning om zijn offer aan te nemen nog toefde, bleef Abram wachten, en door dit toeven werden zijne verwachtingen opgewekt. Toen *het wild gevogelte nederkwam op het aas* om er op te azen, alsof het gewone en veronachtzaamde dingen waren, *joeg Abram het weg*, vers 11, geloovende, dat op het einde het gezicht zou *spreken en niet liegen.* Er moet op onze geestelijke offeranden een zeer waakzaam oog gehouden worden, niets moet toegelaten worden om er op te azen en ze ongeschikt te maken om door God te worden aangenomen. Indien ijdele gedachten, zooals dit wild gevogelte, nederkomen op onze offeranden, dan moeten wij ze verjagen, en ze niet toelaten om in ons binnenenste te verwijlen, zoodat wij *den Heere aanhangen, zonder her- en derwaarts getrokken te worden.*

12. En het geschiedde, als de zon was aan het ondergaan, zoo viel een diepe slaap op Abram; en ziet, een schrik en groote duisternis viel op hem. 13. Toen zeide Hij tot Abram: Weet voorzeker, dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, dat het hunne niet is, en zij zullen hen dienen, en zij zullen hen verdrukken vier honderd jaren. 14. Doch Ik zal het volk ook rechten, hetwelk zij zullen dienen; en daarna zullen zij uittrekken met groote have. 15. En gij zult tot uwe vaderen gaan met vrede; gij zult in goeden ouderdom begraven worden. 16. En het vierde geslacht zal herwaarts wederkeeren; want de ongerechtigheid der Amorieten is totnogtoe niet volkomen.

Wij hebben hier een volledige en nauwkeurige ontdekking aan Abram van Gods voornemens met zijn zaad. Merk op:

I. Den tijd, toen God met die ontdekking tot hem kwam: *als de zon was aan het ondergaan*, omtrent den tijd des avondoffers, 1 Kon. 18 : 36; Dan. 9 : 21. Vroeg in den morgen, voordat de zon nog aan de kim was verschenen, toen de sterren nog fonkelden, had God hem orders gegeven voor de offeranden, vers 5, en wij kunnen onderstellen, dat voor het bereiden en in orde schikken er van de morgen gebruikt werd. Toen hij dit werk gedaan had, bleef hij er de wacht bij houden, biddende en wachtende tot aan den avond. God houdt Zijn volk dikwijls lang in verwachting van de lieflijkheid en de zegeningen, die Hij voor hen bestemd heeft, en dit is ter bevestiging van hun geloof; maar hoewel de gebedsverhooring en de vervulling der beloften langzaam komen, zullen zij toch *zeker* komen, *het zal geschieden ten tijde des avonds, dat het licht zal wezen.*

II. De toebereidselen tot deze ontdekking:

1. *Een diepe slaap viel op Abram*, geen gewone slaap door vermoeienis of zorgeloosheid, maar een Goddelijke onmacht, zooals die, welken *de Heere God op Adam deed vallen*, Hoofdst. 2 : 21, opdat hij hierdoor geheel ontrukt zijnde aan de merkbare dingen, geheel en al ingenomen zou zijn door de beschouwing van geestelijke dingen. De deuren des lichaams waren gesloten, opdat de ziel in afzondering kon wezen en des te vrijer werkzaam zou kunnen zijn.

2. Met dezen slaap viel ook *een schrik en groote duisternis op hem;* een plotselinge verandering. Even tevoren zagen wij, hoe hij zich vertroostte met de zegeningen van Gods verbond en in de gemeenschap met God, en nu valt *een schrik en groote duisternis op hem.* De kinderen des lichts wandelen niet altijd in het licht, maar soms zijn wolken en donkerheid rondom hen. Deze groote duisternis, die schrik en afgrijzen met zich bracht, was bestemd: *a.* Om de ziel van Abram te vervullen met ontzag en een heiligen eerbied, opdat de gemeenzaamheid, waartoe het Gode behaagd had hem toe te laten, geene minachting zou teweegbrengen. Heilige vreeze bereidt de ziel voor heilige blijdschap; de geest der dienstbaarheid maakt plaats voor den geest der aanneming. Eerst doorwondt God, en dan heelt Hij; eerst vernedert Hij, en dan heft Hij op. Jes. 6 : 5, 6 enz. *b.* Om eene proeve te wezen van de methode van Gods handelingen met zijn zaad; zij moeten eerst in den schrik, het afgrijzen van de duisternis der Egyptische slavernij zijn, en dan ingaan tot de vreugde en blijdschap van het goede land; en daarom moet hij den voorsmaak hebben van hun lijden, eer hij het vooruitzicht kreeg op hun geluk. *c.* Om eene aanduiding te zijn van den aard des bijzonderen verbonds, dat God nu met Abram zou aangaan. De Oud-Testamentische bedeeling, die gegrond was op dat verbond, was eene bedeeling van donkerheid en duisternis, 2 Cor. 3 : 13; van schrik en afgrijzen, Hebr. 12 : 18 enz.

III. De voorzegging zelve; verscheidene dingen worden hier voorzegd:

1. De lijdende toestand van Abrams zaad gedurende langen tijd, vers 13. Abram vleie zich niet met de hoop van niets dan eer en voorspoed voor zijn geslacht; neen, hij moet voorzeker weten hetgeen hij zoo ongaarne geloofde, dat het beloofde zaad een vervolgd zaad zal wezen. God zendt eerst het ergste; wij moeten eerst lijden en dan heerschen. Hij laat ons het ergste weten, voordat het komt, opdat, als het komt, het geene verrassing voor ons zijn zal, ons niet onvoorbereid zal overvallen, Joh. 16 : 4. Nu hebben wij hier: *a.* De *bijzonderheden* van hun lijden. *Ten eerste.* Zij zullen *vreemdelingen* zijn. Dat waren zij eerst in Kanaän, Psalm 105 : 12, en daarna in Egypte; eer zij heeren waren in hun eigen land, waren zij vreemdelingen in een vreemd land. De ongerieflijkheden van een ongevestigden toestand maken een gelukkige vestiging des te meer welkom. Zoo zijn de erfgenamen des hemels eerst vreemdelingen op aarde, een land dat het hunne niet is. *Ten tweede.* Zij zullen dienstknechten zijn; dat waren zij van de Egyptenaren, Ex. 1 : 13. Zie hoe datgene, wat het oordeel was over de Kanaänieten, de beproeving en benauwdheid blijkt te zijn van Abrams zaad; zij

worden dienstbaar, maar met dit verschil: de Kanaänieten dienen onder een vloek, de Hebreën onder een zegen, en *de oprechten zullen heerschen in den morgenstond,* Psalm 49 : 15. Diegenen, die zij dienen, *zullen hen verdrukken,* zie Ex. 1 : 11. Zij, die door God gezegend en bemind worden, worden dikwijls zwaar verdrukt door goddelooze menschen, en God voorziet het en neemt er kennis van. *b.* Den *duur* van hun lijden, *vier honderd jaren.* Deze vervolging *begon* met *bespotting,* toen Ismael, de zoon eener Egyptische, Izak vervolgde, die *naar den geest geboren was,* Hoofdst. 21 : 9; Gal. 4 : 29. Zij ging voort met *afkeer,* want voor de Egyptenaren was het een gruwel om brood te eten met de Hebreën, Hoofdst. 43 : 32; en ten laatste ging zij over in *moord,* de laaghartigste van alle moorden, dien van hun pasgeboren kinderen, zoodat zij in mindere of meerdere mate 400 jaren geduurd heeft, hoewel niet zoolang in den hoogsten graad er van. Het was een lange tijd, maar toch een beperkte tijd.

2. Het oordeel over de vijanden van Abrams zaad, vers 14. *Doch Ik zal het volk* — namelijk de Egyptenaren — *ook richten, hetwelk zij zullen dienen.* Dit duidt op de plagen, door welke God de Egyptenaren niet alleen noodzaakte Israel vrij te laten, maar hen ook strafte voor de harde behandeling, die zij hun hadden aangedaan. God kan aan vervolgers en verdrukkers wel gedurende langen tijd toelaten Zijn volk te vertreden, maar ten laatste zal Hij toch gewisselijk met hen afrekenen, want *Zijn dag komt,* Psalm 37 : 12, 13. De straf der vervolgers is het oordeel over hen; het is rechtvaardig in God en een bijzondere daad van gerechtigheid *om verdrukking te vergelden dengenen, die Zijn volk verdrukken.* Het richten van de vijanden der kerk is Gods werk. *Ik* zal richten: God *kan* het, want Hij is de Heere; Hij *zal* het, want Hij is de God Zijns volk, en Hij heeft gezegd: *Mijne is de wraak; Ik zal het vergelden.* Hem moeten wij het dus overlaten, om het te doen op Zijn tijd en op Zijn wijze.

3. De groote gebeurtenis van de bevrijding van Abrams zaad uit Egypte wordt hier voorzegd: *Daarna zullen zij uittrekken met groote have.* Hier wordt beloofd: *a.* Dat zij *losgelaten* zullen worden; *daarna* zullen zij uittrekken; dat is: hetzij nadat zij gedurende 400 jaren verdrukt zullen geweest zijn, als de dagen hunner knechtschap vervuld zullen wezen, dan kunnen zij verlossing verwachten; of nadat de Egyptenaren gericht en geplaagd zullen zijn. Het verderf van de verdrukkers is de verlossing van de verdrukten; zij zullen Gods volk niet laten gaan, voordat zij er toe genoodzaakt zijn. *b.* Dat zij *verrijkt* zullen wezen; zij zullen uittrekken met groote have; dit is vervuld geworden, Ex. 12 : 35. 36. God heeft er voor gezorgd, dat zij niet slechts een goed land zouden hebben, om er heen te gaan, maar ook een goed fonds om er mede te brengen.

4. Hun gelukkige vestiging in Kanaän, vers 16. Zij zullen niet slechts uittrekken uit Egypte, maar *herwaarts wederkeeren,* herwaarts, naar het land Kanaän, waarin gij u thans bevindt. De afbreking van hun bezit zal geene vernietiging zijn van hun recht; wij moeten de lieflijkheid en de vertroosting niet voor altijd verloren achten, die voor een tijd ophouden. De reden, waarom zij het land der belofte niet vóór het vierde geslacht in bezit moeten hebben, is dat *de ongerechtigheid der Amorieten totnogtoe niet volkomen is.* Israel kan niet in het bezit van Kanaän worden gesteld, voordat de Amorieten uit het bezit gestooten zijn, en zij zijn nu nog niet rijp voor het verderf. De rechtvaardige God heeft bepaald, dat zij niet zullen afgesneden worden, vóór zij zoolang in de zonde hebben volhard en tot zulk een peil van goddeloosheid zijn gekomen, dat er een evenredige verhouding zal wezen tusschen hunne zonde en hun verderf; eer het dus daartoe gekomen is, moet het zaad van Abram nog buiten het bezit gehouden worden. De maat der zonde wordt trapsgewijze gevuld; zij, die onboetvaardig blijven en in hun boozen weg volharden, vergaderen zich toorn. De maat der zonde van sommige menschen wordt langzaam gevuld. De Sodomieten, die groote zondaars waren tegen den Heere, hebben hunne maat snel gevuld; dat deden ook de Joden, die in belijdenis dicht bij God waren; maar het duurde lang eer de maat der ongerechtigheid van de Amorieten gevuld was. Dat is de reden van den voorspoed van slechte menschen, de mate hunner ongerechtigheid is nog niet volkomen. *De goddeloozen leven, worden oud, ja worden geweldig in vermogen, terwijl God hun geweld weglegt voor hunne kinderen,* Job 21 : 7, 19. Zie Matth. 23 : 32; Deut. 32 : 34.

5. Abrams vreedzaam, rustig sterven en zijne begrafenis, eer deze gebeurtenissen zouden plaatshebben, vers 15. Hij zal het niet beleven, dat het goede land in het bezit is van zijn geslacht; gelijk hij er als vreemdeling in geleefd heeft, zoo zal hij er ook als vreemdeling in sterven; maar hij zal ook evenmin het ongeluk beleven, dat over zijn zaad komen zal, en nog veel minder er in deelen. Dit is beloofd aan Josia, 2 Kon. 22 : 20. Godvruchtige menschen worden soms hoogelijk bevoorrecht door *weggenomen te worden vóór het kwaad,* Jes. 57 : 1. Laat het voor Abram genoeg zijn, dat hij, wat hem aangaat, *a.* Tot zijne vaderen zal gaan met vrede. Zelfs de vrienden en gunstgenooten des hemels zijn niet vrijgesteld van den dood; zijn wij meerder dan onzen vader Abraham die gestorven is? Joh. 8 : 53. Godvruchtige menschen sterven gewillig, zij worden niet gehaald, zij worden niet gedwongen, zij gaan; hunne ziel wordt niet van hen afgeëischt zooals van hem, van wien gesproken wordt in Lukas 12 : 20, maar blijmoedig overgegeven; zij zouden niet altijd willen leven. Bij het sterven gaan wij tot onze vaderen, tot *al* onze vaderen, die ons zijn voorgegaan naar den staat der *dooden,* Job 21 : 32, 33; tot onze Godvruchtige vaderen, die ons zijn voorgegaan naar den staat der *gezaligden,* Hebr. 12 : 23. De eerste gedachte helpt om de verschrikking des doods voor ons weg te nemen, de tweede legt er vertroosting in. Als een Godvruchtige

sterft, sterft hij met vrede. Indien de weg Godsvrucht is, is het einde vrede, Psalm 37 : 37. Uitwendige vrede, tot het laatste toe, is aan Abram beloofd; vrede en waarheid in zijne dagen, wat er later ook moge wezen of komen, 2 Kon. 20 : 19. Vrede met God, eeuwige vrede, is verzekerd al den zade. *b.* Dat hij *in goeden ouderdom begraven zal worden.* Misschien wordt hier, waar het land Kanaän hem beloofd is, melding gemaakt van zijne begrafenis, omdat eene begraafplaats zijn eerste bezitting er in was. Hij zal niet slechts in vrede sterven, maar in eere sterven, en op betamelijke wijze *begraven* worden; niet slechts *sterven in vrede,* maar *te zijner tijd,* Job 5 : 25, 26. Een hooge leeftijd is een zegen, die beloofd is in het vijfde gebod; hij is lieflijk aan de natuur en een groote gelegenheid om nuttig te zijn, inzonderheid als het *een goede* ouderdom is. Men kan van een goeden ouderdom spreken bij hen, *Ten eerste,* die oud en gezond zijn, niet belast en bezwaard met kwalen en gebreken, waardoor men het leven moede wordt. *Ten tweede.* Bij hen, die oud en heilig zijn, *oude discipelen,* Hand. 21 : 16, wier grijsheid een sierlijke kroon is, *die op den weg der gerechtigheid wordt gevonden,* Spr. 16 : 31; oud en nuttig, oud en een voorbeeld van Godsvrucht; dezen hebben in werkelijkheid een goeden ouderdom.

17. En het geschiedde, dat de zon onderging en het duister werd, en ziet, daar was een rookende oven en vurige fakkel, die tusschen die stukken doorging. 18. Ten zelfden dage maakte de HEERE een verbond met Abram, zeggende: Aan uw zaad heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af, tot aan die groote rivier, de rivier Frath. 19. Den Keniet, en den Keniziet, en den Kadmoniet, 20. En den Hethiet, en den Fereziet, en de Refaïeten. 21. En den Amoriet, en den Kanaäniet, en den Girgaziet, en den Jebusiet.

Hier is:

I. Het verbond bekrachtigd, vers 17; het teeken, door Abram begeerd, werd hem eindelijk gegeven, toen de zon was ondergegaan, zoodat het duister was, want het was een duistere bedeeling.

1. De *rookende oven* beteekende de verdrukking van zijn zaad in Egypte; zij waren toen in den *ijzeroven,* Deut. 4 : 20; in den *smeltkroes der ellende,* Jes. 48 : 10, arbeidende in het vuur. Zij waren er in den rook, hunne oogen werden er door verduisterd, zoodat zij het einde hunner benauwdheid niet zien konden, en zij zich hoegenaamd niet konden voorstellen wat God met hen doen zou; wolken en donkerheid waren rondom hen.

2. De *brandende lamp* [1]) wijst op vertroosting in deze beproeving, en God toonde haar aan Abram terzelfder tijd, dat Hij hem *den rookenden oven* toonde. *a. Licht* duidt bevrijding aan uit den oven; hunne verlossing was als *een lamp, een fakkel, die brandt,* Jes. 62 : 1. Toen God nederkwam om hen te verlossen, verscheen Hij in *een braambosch, dat brandde, doch niet werd verteerd,* Exodus 3 : 2. *b.* De *lamp* of *fakkel* duidt richting of leiding aan in den rook; Gods woord was hunne lamp; ook dit woord aan Abram was dit; het was een licht, schijnende in een duistere plaats; die brandende fakkel was wellicht reeds eene voorstelling van de wolk- en vuurkolom, die hen uit Egypte leidde, en waarin God was. *c.* De *brandende* fakkel duidt op het verderf hunner vijanden, die hen zoolang in den oven hadden gehouden; zie Zach. 12 : 6. Dezelfde wolk, die de Israelieten verlichtte en vertroostte, benauwde en verbrandde de Egyptenaren.

3. Het *doorgaan daarvan tusschen de stukken* was de bevestiging van het verbond, dat God nu met hem maakte, opdat hij een sterke vertroosting zou hebben, ten volle overtuigd zijnde, dat God hetgeen Hij beloofde gewisselijk zou volbrengen. Het is waarschijnlijk, dat deze oven en fakkel, die tusschen de stukken doorgingen, ze hebben verbrand en verteerd, en aldus de offerande hebben voltooid en Gods aanneming er van hebben betuigd, zooals die van het offer van Gideon, Richt. 6 : 21; die van Manoach, Richt. 13 : 19, 20; en die van Salomo, 2 Kron. 7 : 1. Zoo geeft dit dan te kennen: *a.* Dat Gods verbonden met den mensch gemaakt worden *met offerande,* Psalm 50 : 5, door Christus, het groote offer; geene overeenkomst zonder verzoening. *b.* Gods aanneming van onze geestelijke offeranden is een teeken ten goede en een onderpand voor nog verdere gunstbewijzen; Zie Richt. 13 : 23. En als Hij een heilig vuur van Godsvrucht en liefde tot Zijn dienst ontsteekt in onze ziel, dan kunnen wij hieraan weten, dat Hij onze offeranden aanneemt.

II. Het verbond herhaald en verklaard, vers 18. *Te dienzelfden dage,* dien nooit te vergeten dag, *maakte de Heere een verbond met Abram,* dat is: gaf Hij aan Abram eene belofte, zeggende: *Uwen zade heb Ik dit land gegeven.* Hier is:

1. Eene herhaling van de toezegging. Tevoren had Hij gezegd: *Uwen zade zal Ik dit land geven,* Hoofdst. 12 : 7; 13 : 15. Maar hier zegt Hij: *Ik heb het gegeven,* dat is: *a.* Ik heb er de belofte van gegeven, de handvest is verzegeld en overhandigd, en kan niet teniet gedaan worden. Gods beloften zijn Gods gaven of schenkingen, en moeten aldus gerekend worden. *b.* Ter bestemder tijd is de bezitting even vast en zeker, alsof zij hun nu reeds overgegeven was. Wat God beloofd heeft is even zeker, alsof het reeds geschied was; vandaar dat er gezegd wordt; *die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven,* Joh. 3 : 36, want hij kan even zeker wezen van den hemel alsof hij er nu reeds was.

2. Eene herhaling en opsomming van de bijzonderheden der schenking, zooals dit gebruikelijk is bij de schenking van landen. Hij duidt in bijzonderheden de grenzen aan van dat land, vers 18. En tot grootere zekerheid nog maakt Hij, zooals gewoonlijk in zulke gevallen, melding van hen, die er thans de leen-

1) Vers 17 naar de Engelsche overzetting.

bezitters van zijn. Van tien verschillende volken of stammen wordt hier gesproken, vers 19—21, die uitgeworpen moeten worden, om voor *het zaad van Abram* plaats te maken. Zij kwamen nog niet in het bezit van al die landen, toen God hen in Kanaän bracht. In Numeri 34 : 2, 3 enz. zijn er veel engere grenzen van vastgesteld; maar: *a.* In den tijd van David en Salomo strekte zich hun rechtsgebied tot aan het uiterste van deze grenzen uit, 2 Kron. 9 : 26. *b.* Het was hun eigen schuld, dat zij niet eerder en langer in het bezit van al die landen waren. Zij verbeurden hun recht er op door hunne zonden en door hun eigen laksheid en lafheid hebben zij zich buiten het bezit er van gehouden.

3. Het geschonken land wordt hier tot aan zijn uiterste grenzen aangeduid, omdat het een type moest wezen van de hemelsche erfenis, waar plaats genoeg is; in het huis onzes Vaders zijn vele woningen. De tegenwoordige bezitters worden genoemd, omdat hun aantal en sterkte en hun veeljarig bezit geene hinderpalen zullen zijn voor de vervulling der belofte ter bestemder tijd, en ter grootmaking van Gods liefde voor Abram en zijn zaad, waardoor Hij aan die ééne natie de bezitting heeft gegeven van vele volken, zóó kostelijk waren zij in Zijne oogen, en zoo *verheerlijkt*, Jes. 43 : 4.

HOOFDSTUK XVI.

Hagar is de persoon, die het meest betrokken is in de geschiedenis van dit hoofdstuk; zij is een geringe Egyptische vrouw, wier naam en geschiedenis nooit tot ons gekomen zouden zijn, indien God in Zijne voorzienigheid haar niet in het gezin van Abram had geleid. Waarschijnlijk was zij een der dienstmaagden, die de koning van Egypte onder andere geschenken aan Abram gegeven had, Hoofdst. 12 : 16. Haar betreffende hebben wij in dit hoofdstuk vier dingen: I. Haar huwelijk met Abram haren meester, vers 1—3. II. Haar onbetamelijk gedrag jegens Sarai, hare meesteres, vers 4—6. III. Haar gesprek met een engel, die haar op hare vlucht tegenkwam, vers 7—14. IV. Hare verlossing van een zoon, vers 15, 16.

Doch Sarai, Abrams huisvrouw, baarde hem niet; en zij had een Egyptische dienstmaagd, welker naam was Hagar. 2. Zoo zeide Sarai tot Abram: Zie toch, de HEERE heeft mij toegesloten, dat Ik niet bare; ga toch in tot mijne dienstmaagd, misschien zal ik uit haar gebouwd worden. En Abram hoorde naar de stem van Sarai. 3. Zoo nam Sarai, Abrams huisvrouw, de Egyptische Hagar, hare dienstmaagd, ten einde van tien jaren, welke Abram in het land Kanaän gewoond had, en zij gaf haar aan Abram, haren man, hem tot eene vrouw.

Wij hebben hier het huwelijk van Abram met Hagar, die zijn ondergeschikte vrouw of bijwijf was. Hij kan hierin wel eenigszins verontschuldigd, maar toch niet gerechtvaardigd worden; want *van den beginne is het zoo niet* geweest, en toen het wèl zoo was, schijnt het voortgekomen te zijn uit een overmatige begeerte om hunne gezinnen te bouwen, ten einde de wereld en de kerk spoediger te bevolken. Zoo moet het nu niet zijn. Christus heeft die zaak teruggebracht tot de oorspronkelijke instelling, en laat den huwelijksband slechts toe tusschen één man en ééne vrouw.

I. Die nu dit huwelijk had tot stand gebracht (wie zou het kunnen denken ?) was Sarai zelve. Zij zeide tot Abram: *Ga toch in tot mijne dienstmaagd*, vers 2. Het is Satans listig beleid om de verzoeking tot ons te laten komen door onze naaste en dierbaarste bloedverwanten, of door vrienden, voor wie wij genegenheid koesteren en groote achting hebben. De verzoeking is het gevaarlijkst, als zij ons gebracht wordt door eene hand, van wie wij dit het minst verwachten; daarom zullen wij wijs handelen met acht te geven, niet zoozeer op wie spreekt, als wel op wat gesproken wordt.

2. Gods geboden gaan veel meer met ons welzijn en onze eer te rade dan onze bedenkselen er mede te rade gaan. Het zou veel meer in Sarai's belang zijn geweest, dat Abram zich aan Gods wet had gehouden, dan zich te laten leiden door haar dwaze plannen; maar wij handelen dikwijls in ons eigen nadeel.

II. De beweegreden was Sarai's onvruchtbaarheid.

1. *Sarai baarde Abram geen kinderen.* Zij was *zeer schoon*, Hoofdst. 12 : 14. Zij was een aangename, plichtmatige huisvrouw, een deelgenoote met haren man in zijn groote bezittingen, en toch kinderloos aangeschreven. God deelt Zijne gaven onderscheidenlijk uit, ons beladende met Zijne weldaden, maar er ons niet mede overladende, er wordt ons het een of andere kruis gezonden als tegenwicht van groote genietingen. De zegen van kinderen wordt dikwijls gegeven aan de armen en onthouden aan de rijken; gegeven aan de goddeloozen en onthouden aan Godvruchtigen, hoewel de rijken hun het meest kunnen nalaten, en de Godvruchtigen het meest zorg zouden dragen voor hunne opvoeding. God handelt hierin naar Zijn welgevallen.

2. Zij erkende Gods voorzienigheid in deze beproeving: *De Heere heeft mij toegesloten, dat ik niet bare.* Zooals, waar kinderen zijn, God het is, die ze geeft, Hoofdst. 33 : 5; zoo is, waar zij ontbreken, Hij het, die ze weert, Hoofdst. 30 : 2. Dit kwaad is van den Heere. Het voegt ons dit te erkennen, opdat wij het dragen en er ons voordeel mede doen, als eene beproeving, die Hij om wijze en heilige doeleinden over ons laat komen.

3. Zij gebruikte dit als een beweegreden bij Abram om hem zijne dienstmaagd te doen huwen, en die beweegreden heeft bij hem overmocht. Als ons hart al te veel haakt naar aardsch genot, dan zullen wij er licht toe overgaan om slinksche middelen te gebruiken ten einde het te verkrijgen; ongeregelde begeerten brengen gewoonlijk onregelmatige pogingen teweeg om ze te bevredigen; indien onze wenschen niet in onderworpenheid gehouden worden aan Gods voorzienigheid, dan zal ons werken en streven nauwelijks onder het bedwang Zijner geboden gehouden worden. Het is uit gebrek

aan een vast betrouwen op Gods belofte en een geduldig verbeiden van Gods tijd, dat wij buiten den weg van onzen plicht gaan om naar den verwachten zegen te grijpen; *wie gelooft, die zal niet haasten.*

4. Abrams bewilliging in Sarai's voorstel kwam, naar wij reden hebben te gelooven, voort uit zijn vurig verlangen naar het beloofde Zaad, waarop het verbond zou overgaan. God had hem gezegd, dat zijn erfgenaam een zoon zou wezen, die uit zijn lijf zou voortkomen; maar Hij had hem nog niet gezegd, dat het een zoon zou wezen bij Sarai. „Waarom dan niet Hagar," dacht hij, nu Sarai zelve het voorstelde? Snoode verzoekingen kunnen onder een zeer schoon voorgeven tot ons komen en zeer aannemelijk schijnen. Gelijk vleeschelijke wijsheid vooruitloopt op Gods *tijd* van genade, zoo voert zij ons ook buiten Gods *weg*. Dit zou gelukkig voorkomen kunnen worden, als wij God om raad wilden vragen door Zijn woord en door het gebed, vóór wij iets ondernemen dat van gewicht en verdacht is. Hierin is Abram tekort gekomen, hij huwde zonder Gods toestemming. *Dit gevoelen was niet uit Hem, die hem riep.*

4. En hij ging in tot Hagar, en zij ontving. Als zij nu zag dat zij ontvangen had, zoo werd hare vrouw veracht in hare oogen. 5. Toen zeide Sarai tot Abram: Mijn ongelijk is op u; ik heb mijne dienstmaagd in uwen schoot gegeven; nu zij ziet dat zij ontvangen heeft, zoo ben ik veracht in hare oogen; de HEERE rechte tusschen mij en tusschen u! 6. En Abram zeide tot Sarai: Zie, uwe dienstmaagd is in uwe hand, doe haar wat goed is in uwe oogen. En Sarai vernederde haar, en zij vluchtte van haar aangezicht.

Wij hebben hier de onmiddellijke slechte gevolgen van Abrams ongelukkig huwelijk met Hagar; snel heeft het veel kwaad gewrocht. Indien wij niet wèl doen, liggen zoowel zonde als moeite en verdriet aan de deur, en de schuld en smart, die er voor ons op volgen als wij uit den weg gaan van onzen plicht, hebben wij onszelven te wijten. Zie er een voorbeeld van in deze geschiedenis.

I. Sarai wordt veracht, en hierdoor tot toorn geprikkeld, vers 4. Niet zoodra bemerkte Hagar, dat zij zwanger was bij haren meester, of zij ziet met minachting op hare meesteres, verwijt haar misschien hare onvruchtbaarheid, juicht en triomfeert over haar, om haar te vergrimmen, zooals 1 Sam. 1 : 6; en beroemt zich op het vooruitzicht van aan Abram een erfgenaam te geven voor het goede land en voor de belofte. Zij vindt zich nu een betere vrouw te zijn dan Sarai, meer begunstigd door den hemel, en waarschijnlijk nu ook meer bemind door Abram, en daarom zal zij niet voortgaan zooals totnutoe. Als personen van een lagen, slaafschen geest bevorderd worden, hetzij door God of den mensch, worden zij allicht hoogmoedig en onbeschoft, en vergeten dan hunne plaats en hun oorsprong. Zie Spr. 29 : 21; 30 : 21—23. Het is moeilijk om eer en aanzien op de rechte wijze te dragen.

2. Wij lijden rechtvaardiglijk door hen, aan wie wij op zondige wijze hebben toegegeven, en het is rechtvaardig in God om diegenen tot werktuigen te maken van ons verdriet, die wij tot werktuigen hebben gemaakt van onze zonde, en ons te verstrikken in onze eigen booze raadslagen. Deze steen zal terugkeeren op hem, die hem wentelt.

II. Abram kan niet rustig zijn zoolang Sarai verdrietig en uit haar humeur is. Zij spreekt hem aan met heftigheid, en is daarbij zeer onrechtvaardig; zij geeft hem de schuld van de haar aangedane beleediging, vers 5. *Mijn ongelijk is op u*, met zeer onredelijke ijverzucht hem verdenkende, dat hij Hagar had gesteund in hare onbeschoftheid; en als iemand, die niet wil hooren naar hetgeen Abram te zeggen had om hare vergissing aan te toonen en zich te ontschuldigen, doet zij roekeloos een beroep op God: *de Heere richte tusschen mij en tusschen u*, alsof Abram geweigerd had haar recht te doen. Zoo gebeurt het, dat Sarai in hare drift *als eene der zottinnen spreekt.* Het is eene ongerijmdheid, waaraan driftige lieden zich dikwijls schuldig maken, dat zij anderen verwijten hetgeen hun eigen schuld is. Sarai kon niet anders dan erkennen, dat zij hare dienstmaagd aan Abram had gegeven, en toch roept zij: *Mijn ongelijk is op u*, terwijl zij had moeten zeggen: *Welk eene zottin was ik om te doen wat ik gedaan heb!* Het is nooit een wijs gezegde, dat door hoogmoed en toorn is ingegeven; als de hartstocht op den troon is, is het verstand, de rede, buiten de deur, en wordt dan noch gehoord, noch gesproken. Diegenen hebben niet altijd gelijk, die het luidst en het ijverigst zijn in hun beroep op God; roekelooze verwenschingen zijn gewoonlijk blijken van schuld en van een slechte zaak.

III. Hagar wordt vernederd en er toe gedreven om het huis te verlaten, vers 6. Wij moeten hier letten op:

1. Abrams zachtmoedigheid, waarmede hij de zaak der dienstmaagd Sarai in handen geeft, want haar kwam het toe dit deel der zaken van het huis te bestieren. *Uwe dienstmaagd is in uwe hand.* Hoewel zij zijne vrouw was, wilde hij haar toch niet steunen in iets, dat onbeleefd en oneerbiedig was tegenover Sarai, voor wie hij dezelfde genegenheid bleef koesteren, die hij altijd voor haar gehad heeft. Zij, die vrede en liefde willen bewaren, moeten op harde beschuldigingen een zacht antwoord geven; echtgenooten inzonderheid moeten samen overeenkomen, en trachten niet beiden tegelijk toornig te zijn; *toegeven, of zachtzinnigheid, stilt groote zonden*, Pred. 10 : 4 [1]), zie ook Spr. 15 : 1.

2. Sarai's hartstocht wil wraak op Hagar. *Zij vernederde haar*, haar niet slechts haar gewone plaats aanwijzende en haar het gewone werk latende doen als eene dienstmaagd, maar waarschijnlijk haar latende dienen met hardheid. God neemt kennis van en is misnoegd over,

1) Naar de Eng. overz. Zie ook kantt. op den Statenb.

de harde behandeling, die hardvochtige meesters hunne dienstboden laten ondergaan; zij behooren de dreiging na te laten, en met Job te denken: *Heeft niet Hij, die mij maakte, hem ook gemaakt?* Job 31 : 15.

3. Hagars hoogmoed kan dit niet dragen, haar trotsch hart is ongeduldig geworden onder bestraffing; *zij vluchtte van haar aangezicht.* Zij ontweek niet slechts haren toorn voor het oogenblik, zooals David Sauls toorn ontweek, maar zij verliet haren dienst en liep weg van het huis, vergetende: *a.* Welk een onrecht zij hierdoor deed aan hare meesteres, wier dienstmaagd zij was, en aan haren meester, wiens vrouw zij was. Hoogmoed zal ternauwernood door eenigerlei banden van plicht tenonder worden gehouden, ja niet door velen. *b.* Dat zij zelve den toorn harer meesteres had uitgelokt door haar te verachten. Zij, die lijden door hun eigen schuld, behooren hun lijden geduldig te dragen, 1 Petr. 2 : 20.

7. En de engel des HEEREN vond haar aan eene waterfontein in de woestijn, aan de fontein op den weg van Sur. 8. En hij zeide: Hagar, gij dienstmaagd van Sarai, vanwaar komt gij, en waar zult gij heengaan? En zij zeide: Ik ben vluchtende van het aangezicht mijner vrouwe Sarai! 9. Toen zeide de engel des HEEREN tot haar: Keer weder tot uwe vrouwe, en verneder u onder hare handen.

Hier wordt voor het eerst in de Schrift melding gemaakt van het verschijnen eens engels. Hagar was een type van de wet, die *door bestellingen der engelen gegeven is,* maar *de toekomende wereld is niet aan de engelen onderworpen,* Hebr. 2 : 5. Merk op:

I. Hoe de engel haar weerhield in hare vlucht, vers 7. Het schijnt dat zij den weg naar haar eigen land had ingeslagen, want zij was op den weg naar Sur, in de richting van Egypte. Het zou goed zijn indien onze beproevingen ons aan ons eigen vaderland, het betere land, deden denken. Maar Hagar was nu buiten hare plaats, buiten den weg van haar plicht, en er nog verder van wegdwalende, toen de engel haar vond. Het is een groote zegen om tegengehouden te worden op een weg van zonde, hetzij door ons eigen geweten, of door de leiding van Gods voorzienigheid. God laat hen, die buiten den weg zijn, voor een wijle omdwalen, opdat zij, als zij hunne dwaasheid inzien en tot het besef komen van het verlies, dat zij er zich door berokkend hebben, des te meer geneigd zullen zijn om terug te keeren. Hagar werd niet tegengehouden, vóór zij in de woestijn was en vermoeid nederzat, blijde met het heldere water, waarmede zij zich kon verfrisschen en verkwikken. God brengt ons in de woestijn, en daar ontmoet Hij ons, Hosea 2 : 13.

II. Hoe hij haar ondervroeg, vers 8. Hij noemde haar: *Hagar, dienstmaagd van Sarai.*

1. Als eene bestraffing van haren hoogmoed. Hoewel zij Abrams vrouw was, en als *zoodanig* verplicht om terug te keeren, noemt hij haar *dienstmaagd van Sarai,* om haar te verootmoedigen. Hoewel de beleefdheid ons leert anderen bij hun hoogsten titel te noemen, leeren ons ootmoed en wijsheid om onszelven bij onzen geringsten naam of titel te noemen.

2. Als eene bestraffing van hare vlucht. Sarai's dienstmaagd behoort in Sarai's tent te zijn, niet ronddwalende in de woestijn en heen en weer drentelende bij eene waterfontein. Het is goed voor ons om dikwijls te bedenken wat onze plaats en betrekking is. Zie Pred. 10 : 4.

Nu waren de vragen, die de engel tot haar richt: *a.* gepast en zeer voegzaam, *Vanwaar komt gij?* Bedenk, dat gij wegloopt, zoowel van uw plicht als van de voorrechten, die gij in Abrams tent hebt genoten." Het is een groot voorrecht om in een Godsdienstig gezin geplaatst te wezen, hetgeen diegenen wèl mogen bedenken, die dit voorrecht hebben maar bij de minste aanleiding gansch bereid zijn het te verlaten. *Waar zult gij heengaan?* Gij zult u in *zonde* gaan begeven in Egypte." (Indien zij terugkeert naar dat volk, dan zal zij terugkeeren naar hun goden) „En gij gaat u in de woestijn, door welke gij moet reizen, in *gevaar* begeven, Deut. 8 : 15. Zij, die God en hun plicht verlaten, zouden wèl doen met te bedenken, niet alleen *vanwaar zij gevallen zijn,* maar ook *waartoe zij zullen vervallen.* Zie Jer. 2 : 18. *Wat hebt gij* (evenals Hagar) *te doen met den weg van Egypte?* Joh. 6 : 68. *b.* Haar antwoord was oprecht en een eerlijke bekentenis, waarin zij hare fout erkent van hare meesteres te ontvluchten, en haar toch ook verontschuldigt, daar zij zegt te vluchten *voor het aangezicht,* of het ongenoegen, harer meesteres. Kinderen en dienstboden moeten met toegevendheid en zachtheid worden behandeld, opdat wij hen er niet toe brengen iets onregelmatigs te doen, waardoor wij dan medeplichtig zouden worden aan hunne zonde, die *ons* zal veroordeelen, zonder *hen* daarom te rechtvaardigen. *c.* Hoe hij haar met gepasten en medelijdenden raad terugzond, vers 9. *„Keer weder tot uwe vrouwe, en verneder u onder hare handen.* Ga naar huis, verootmoedig u voor hetgeen gij verkeerd gedaan hebt, vraag om vergeving, en neem u voor voortaan beter te handelen." Hij twijfelt er niet aan of zij zal welkom wezen, hoewel het niet blijkt dat Abram haar iemand nagezonden heeft om haar terug te brengen. Diegenen, die hunne plaats en hun plicht hebben verlaten, moeten, als zij van hunne dwaling dienaangaande overtuigd zijn, zich haasten om terug te keeren en zich te verbeteren, welke vernederingen dit ook voor hen moge medebrengen.

10. Voorts zeide de engel des HEEREN tot haar: Ik zal uw zaad grootelijks vermenigvuldigen, zoodat het vanwege de menigte niet zal geteld worden. 11. Ook zeide des HEEREN engel tot haar: Ziet, gij zijt zwanger, en zult een zoon baren, en gij zult zijnen naam Ismael noemen, omdat de HEERE uwe verdrukking aangehoord heeft. 12. En hij zal een woudezel van een mensch zijn; zijne hand zal

tegen allen zijn, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen voor het aangezicht van al zijne broederen. 13. En zij noemde den naam des HEEREN, die tot haar sprak: Gij God des aanziens! want zij zeide: Heb ik ook hier gezien naar dien, die mij aanziet? 14. Daarom noemde men dien put den put Lachai-Roï; ziet, hij is tusschen Kades en tusschen Bered.

Wij kunnen onderstellen dat Hagar, toen de engel haar den goeden raad had gegeven, om *weder te keeren tot hare vrouwe*, vers 9, terstond beloofde dit te zullen doen, en haar aangezicht huiswaarts richtte; en toen voer de engel voort en bemoedigde haar met eene verzekering van den zegen, dien God voor haar en haar zaad bereid had; want God zal hen tegenkomen met een zegen, die terugkeeren tot hun plicht: *Ik zeide: Ik zal belijdenis van mijne overtredingen doen voor den Heere en Gij vergaaft de ongerechtigheid mijner zonde*, Psalm 32 : 5.

Hier is:

I. Eene voorzegging betreffende hare nakomelingen, die haar gedaan wordt om haar te vertroosten in haar tegenwoordig leed. *Zie, gij zijt zwanger*, en daarom is het hier geen voegzame plaats voor u. Het is voor zwangere vrouwen zeer troostrijk te denken, dat zij onder de bijzondere kennisneming en zorg zijn van de Goddelijke voorzienigheid. God neemt genadiglijk zulk een geval in aanmerking, en richt er Zijn steun naar in. De engel nu:

1. Verzekert haar van een goede, veilige verlossing, en wel van een zoon, naar de begeerte van Abram. Haar schrik en daarop gevolgde omzwerving zouden hare hoop op kroost hebben kunnen vernietigen, maar God heeft niet naar hare dwaasheid met haar gehandeld; *gij zult een zoon baren;* zij was veilig en behouden in het baren, niet slechts door Gods voorzienigheid, maar door Zijne belofte.

2. Hij geeft een naam aan haar kind, hetgeen zoowel voor haar als voor het kind eene eer was. Noem hem *Ismael, God zal hooren*, en de reden ervoor is, dat de Heere gehoord heeft; Hij *heeft* gehoord, en daarom *zal* Hij hooren. De ervaring, die wij gehad hebben van Gods tijdige goedheid jegens ons in onze benauwdheid, behoort ons aan te moedigen, om in gelijken nood op een zelfde hulp te hopen, Psalm 10 : 17. Hij heeft *uwe verdrukking aangehoord*. Zelfs daar waar slechts weinig geroep is van Godsvrucht, hoort de God des ontfermens genadiglijk het geroep der verdrukking. Tranen spreken even goed als woorden. Dit spreekt van troost tot de verdrukten, dat God niet slechts ziet wat hunne verdrukking *is*, maar wat het *zegt*. Tijdige hulp ten dage der benauwdheid moet altijd met dankbaarheid aan God herdacht werden. Op zulk een tijd en in dien nood of benauwdheid, *hoorde de Heere de stem mijner smeekingen, als ik tot Hem riep*, Psalm 31 : 23. Zie Deut. 26 : 7.

3. Hij belooft haar een talrijk nakroost, vers 10. *Ik zal uw zaad grootelijks vermenigvuldigen*, Hebr. *Vermenigvuldigende, zal Ik het vermenigvuldigen*, dat is: het vermenigvuldigen in elken tijd, zoodat het bestendigd zal worden. Men onderstelt dat de Turken van onzen tijd afstammelingen zijn van Ismael, en zij zijn een groot, talrijk volk. Dit was ook ingevolge de belofte, gedaan aan Abram, Hoofdst. 13 : 16: *Ik zal uw zaad stellen als het stof der aarde*. Vele kinderen van Godvruchtige ouders hebben, om hunnentwil, een ruim deel van gemeene zegeningen, hoewel zij, evenals Ismael, niet opgenomen zijn in het verbond; velen zijn vermenigvuldigd, die niet zijn geheiligd.

4. Hij zegt welken aard het kind hebben zal, die, hoe zij ons ook moge voorkomen, haar wellicht niet ongevallig was, vers 12. *Hij zal een woudezel van een mensch zijn*, ruw en stoutmoedig; voor niemand bevreesd, ongetemd, onhandelbaar, vrij levende, ongeduldig onder dienst of bedwang. De kinderen der dienstmaagd, die buiten het verbond met God zijn, zijn naar hunne geboorte als het veulen eens woudezels; het is genade, die de menschen temt, hen beschaaft, hen verstandig en tot iets nut maakt. Er wordt voorzegd: *a.* dat hij in strijd zal leven, in een toestand van krijg; *zijne hand zal tegen allen zijn*, dat is zijne *zonde; en de hand van allen tegen hem*, dat is zijne *straf*. Zij, die van een onstuimigen aard zijn, moeten dikwijls een onrustig leven leiden; zij, die tergend, prikkelend en beleedigend zijn voor anderen, moeten verwachten in hun eigen munt betaald te krijgen. Hij, wiens hand en tong tegen allen zijn, zal bevinden, dat de hand en tong van allen tegen hem zijn, en hij heeft geene reden om hierover te klagen. *b.* Dat hij echter in veiligheid zal leven, en zich tegenover de gansche wereld zal kunnen handhaven; *hij zal wonen voor het aangezicht van al zijne broederen;* hoewel bedreigd en beleedigd door al zijne naburen, zal hij toch stand houden en, om Abrams wil, meer dan om zijns zelfs wil, zullen zij hem verdragen. Dienovereenkomstig lezen wij, Hoofdst. 25 : 18 [1]) dat hij gestorven is zooals hij geleefd heeft, *voor het aangezicht zijner broederen*. Er zijn velen, die door hun eigen onvoorzichtigheid aan veel gevaar zijn blootgesteld, maar door de Goddelijke voorzienigheid verwonderlijk bewaard blijven; zóó veel beter is God voor hen dan zij verdienen, die niet slechts hun leven *verbeuren* door zonde, maar het nog moedwillig *in de waagschaal stellen*.

II. Hagars vrome opmerking omtrent Gods genadige verschijning aan haar, vers 13, 14. In hetgeen zij zeide valt op te merken:

1. Haar eerbiedige aanbidding van Gods alwetendheid en voorzienigheid met toepassing op haarzelve; *zij noemde den naam des Heeren, die tot haar sprak*, dat is: aldus deed zij belijdenis van Zijn naam, dit zeide zij tot Zijn lof: *Gij God ziet mij*. Dit zal voortaan voor haar Zijn naam wezen, en dit Zijne gedachtenis, waaraan zij Hem, zoolang zij leeft, zal kennen en gedenken: *Gij God ziet mij*. De God, met wien wij te doen hebben, is een ziende, een

1) Naar de Eng. overz. Zie ook kantt. op den Statenb.

alziende God. God is (naar de ouden het hebben uitgedrukt) *een en al oog*. Wij behooren dit te erkennen met toepassing op onszelven. Hij, die alles ziet, ziet mij, zooals David in Psalm 139 : 1. *Heere, Gij doorgrondt en kent mij*. Een geloovig achtgeven op God als een God, die ons ziet, zal ons van groot nut wezen bij ons terugkeeren tot Hem. Het is een gepast woord voor een boetvaardige: *a*. „Gij ziet mijne zonde en dwaasheid". Ik heb *gezondigd voor u*, zegt de verloren zoon; *in Uwe oogen*, zegt David. *b*. „Gij ziet mijne smart en verdrukking"; hierop inzonderheid doelt Hagar. Als wij door onze eigen dwaasheid in moeite en verdriet zijn gekomen, heeft God ons toch niet verlaten. *c*. „Gij ziet de oprechtheid en den ernst van mijn terugkeer en van mijn berouw. Gij ziet mijn verborgen treuren over de zonde, mijn verborgen smachten naar U." *d*. „Gij ziet mij, als ik van U wijk", Psalm 44 : 21, 22. Dit denkbeeld moest ons altijd weerhouden van zonde en ons opwekken tot onzen plicht: *Gij God ziet mij*.

2. Haar nederige bewondering van Gods gunst jegens haar: *„Heb ik ook hier gezien* naar dien, die mij aanziet? Heb ik *hier de achterste deelen gezien* van Hem, die mij ziet? Zoo zou dit gelezen kunnen worden, want het woord is ongeveer gelijk aan dat in Exod. 33 : 23. Zij heeft niet *van aangezicht tot aangezicht gezien*, maar als *door een spiegel in een duistere rede*, 1 Cor. 13 : 12. Waarschijnlijk wist zij niet wie het was, die met haar sprak, voordat hij van haar wegging, zooals Richt. 6 : 31, 22; 13 : 21, en toen zag zij hem na met de gedachte van de twee discipelen, Lukas 24 : 31, 32. Of: *heb ik ook hier gezien naar dien, die mij aanziet?* De gemeenschap, die heilige zielen hebben met God, bestaat hierin, dat zij met het oog des *geloofs* zien op *Hem*, als op een God, die met een oog van *gunst en genade* ziet op *hen*. De omgang wordt onderhouden door het oog. Het voorrecht van gemeenschap te hebben met God moet verwondering en bewondering in ons wekken, in aanmerking genomen *wie en wat wij zijn*, die tot deze gunst worden toegelaten. „Heb ik; ik die zoo gering en onwaardig ben?" 2 Sam. 7 : 18. Dit voorrecht moet ook beschouwd worden met betrekking tot de plaats, waar wij aldus bevoorrecht zijn!: „ook *hier?* Niet slechts in Abrams tent en bij zijn altaar, maar ook *hier*, in deze woestijn? Hier, waar ik dit nooit verwacht zou hebben, waar ik buiten den weg was van mijn plicht? *Heere, wat is het?* Joh. 14 : 22. Sommigen nemen het antwoord op deze vraag in ontkennenden zin, en beschouwen het dus als een berouwvolle gedachte: *„Heb ik ook hier* in mijne benauwdheid en verdrukking *naar God gezien?* Neen, ik was even zorgeloos en achteloos ten Zijnen opzichte als ik altijd placht te wezen, en toch heeft Hij mij aldus bezocht en aangezien"; want dikwijls voorkomt God ons met Zijne zegeningen, en wordt Hij gevonden van hen, die naar Hem niet vroegen, Jes. 65 : 1.

III. De naam, dien zij aan deze plaats heeft gegeven, vers 14. Beër Lachai-Roï, *De put van Hem, die leeft en mij ziet*. Het is waarschijnlijk, dat Hagar dien naam er aan gegeven heeft, en dat hij nog zeer lang daarna aldus genoemd werd *in perpetuam rei memoriam — tot een blijvende* herinnering aan deze gebeurtenis. Dit was de plaats, waar de God der heerlijkheid getoond heeft welk eene zorg Hij droeg voor een arme vrouw, die in nood en benauwdheid was. Hij, die de Alziende is, is ook de Eeuwig-levende; Hij leeft en ziet ons. Zij, die genadiglijk toegelaten worden tot gemeenschap met God en tijdige hulp en vertroosting van Hem ontvangen, moeten aan anderen vertellen, wat Hij gedaan heeft voor hunne ziel, ten einde hen aan te moedigen om Hem ook te zoeken en op Hem te betrouwen. Gods genadige openbaringen van zichzelven aan ons moeten in eeuwige gedachtenis bij ons blijven, en nooit vergeten worden.

15. En Hagar baarde Abram eenen zoon; en Abram noemde den naam zijns zoons, dien Hagar gebaard had, Ismael. 16. En Abram was zes en tachtig jaren oud, toen Hagar Ismael aan Abram baarde.

Het wordt hier als aangenomen beschouwd, hoewel het niet uitdrukkelijk wordt vermeld, dat Hagar deed wat de engel haar had bevolen, en toen, in de volheid des tijds, baarde zij haren zoon. Zij, die de Goddelijke geboden gehoorzamen, zullen de vertroosting en de genieting hebben der Goddelijke beloften. Dit was de zoon der dienstmaagd, *die naar het vleesch geboren was*, Gal. 4 : 23, vertegenwoordigende de ongeloovige Joden, vers 25. Er zijn velen, die Abram *vader* noemen en toch geboren zijn naar het vleesch, Matth. 3 : 9. Het vleeschelijk zaad in de kerk wordt spoediger voortgebracht dan het geestelijke. Het is gemakkelijker de menschen te bewegen om de gedaante der Godzaligheid aan te nemen, dan zich te onderwerpen aan de kracht de Godzaligheid.

HOOFDSTUK XVII.

Dit hoofdstuk bevat de overeengekomen artikelen van het verbond, gesloten tusschen den grooten Jehovah, den Vader van alle barmhartigheid, ter eener zijde, en den Godvruchtigen Abram, den vader der geloovigen, ter anderer zijde, Abram wordt *de vriend van God* genoemd, niet alleen omdat hij de man Zijns *raads* was, maar ook omdat hij de man zijns *verbonds* was; beide deze verborgenheden waren voor hem. Van dit verbond wordt melding gemaakt in Hoofdst. 15 : 18, maar hier wordt het bijzonder opgesteld in den vorm een verbond, opdat Abram een sterke vertroosting zou hebben. Hier is: I. De omstandigheid waaronder dit verbond gemaakt werd, de tijd en de wijze, vers 1, en de houding, waarin Abram was, vers 3. II. Het verbond zelf. In de algemeene strekking er van, vers 1. En daarna in de bijzondere voorbeelden. 1. Dat hij de vader zal zijn van vele volkeren, vers 4, 6; ten teeken waarvan zijn naam werd veranderd, vers 5. 2. Dat God hem en zijn zaad een God zal zijn, en hun het land Kanaän zal geven, vers 7, 8. En het zegel van dit deel des verbonds was de besnijdenis, vers 9—14. 3. Dat hij een zoon zal hebben bij Sarai, ten teeken waarvan haar naam veranderd werd, vers 15, 16. Deze belofte nam Abram aan, vers 17. Zijne bede voor Ismael werd verhoord tot

zijn volkomen voldoening. vers 19—22. III. De besnijdenis van Abram en zijn gezin overeenkomstig Oods verordineering, vers 22—27.

Als nu Abram negen en negentig jaren oud was, zoo verscheen de HEERE aan Abram en zeide tot hem: Ik ben God de Almachtige! Wandel voor Mijn aangezicht, en wees oprecht! 2. En Ik zal Mijn verbond stellen tusschen Mij en tusschen u, en Ik zal u gansch zeer vermenigvuldigen. 3. Toen viel Abram op zijn aangezicht; en God sprak met hem, zeggende:

Hier is:

I. De tijd wanneer God aan Abram dit genaderijk bezoek gebracht heeft: *toen hij negen en negentig jaar oud was*, volle dertien jaren na de geboorte van Ismael.

I. Zóó lange tijd verliep er tusschen Gods buitengewone verschijningen aan Abram, en al de gemeenschap, die hij met God had, was in den gewonen weg der inzettingen en leidingen van Zijne voorzienigheid. Er zijn bijzondere vertroostingen, die niet het dagelijksch brood zijn, ja zelfs niet van de beste heiligen, zij worden er slechts nu en dan mede bevoorrecht. Aan deze zijde des hemels hebben zij geschikt voedsel, maar niet altijd een feestmaal.

2. Zóó lang werd de belofte van Izak uitgesteld. *a.* Misschien wel ter bestraffing van Abram wegens zijn overhaastig huwen van Hagar. De vertroostingen, die wij zondig vooruitloopen, worden rechtvaardig vertraagd. *b.* Opdat, daar Abram en Sarai nu zoo ver gevorderd waren in jaren, Gods macht in deze zaak des te meer verheerlijkt en hun geloof des te meer beproefd zou worden. Zie Deut. 32 : 36; Joh. 11 : 6, 15. *c.* Opdat een kind, hetwelk zóó lang verwacht werd, *een Izak, in waarheid een zoon*, zou wezen, Jes. 54 : 1.

II. De wijze, waarop God dit verbond met hem maakte. *De Heere verscheen aan Abram*, in de *Shechina*, een zichtbare tentoonspreiding van Gods heerlijke tegenwoordigheid met hem. God maakt zich eerst aan ons bekend, en geeft ons op Hem te zien door het geloof, en dan neemt Hij ons op in Zijn verbond.

III. De houding, die Abram bij deze gelegenheid heeft aangenomen. *Hij viel op zijn aangezicht*, terwijl God met hem sprak, vers 3. Hetzij:

1. Als iemand, die overweldigd is door den glans en de schittering der Goddelijke heerlijkheid en niet instaat om er het gezicht van te verdragen, hoewel hij haar verscheidene malen tevoren gezien had. Daniël en Johannes hebben evenzoo gedaan, hoewel ook zij bekend waren met de gezichten des Almachtigen, Dan. 8 : 17; 10 : 9, 15; Openb. 1 : 17. Of:

2. Als iemand, die beschaamd is over zichzelven, bloost bij de gedachte aan de eer, die aan iemand, zóó onwaardig, aangedaan wordt. Hij ziet op zichzelven met ootmoed, en op God met eerbied, en ten teeken van beide hemoedsaandoeningen, *valt hij op zijn aangezicht*, neemt hij de houding der aanbidding aan. God is zoo genadig en nederbuigend vriendelijk, dat Hij spreekt met hen, met wie Hij een verbond aangaat en die Hij tot gemeenschap met zich toelaat. Hij spreekt met hen door Zijn *woord*, Spr. 6 : 22. Hij spreekt met hen door Zijn Geest, Joh. 14 : 26. Deze eer hebben alle heiligen. Zij, die tot gemeenschap met God worden toegelaten, zijn en moeten wezen zeer ootmoedig en zeer eerbiedig in hun naderen tot Hem. Indien wij zeggen gemeenschap met Hem te hebben, en de gemeenzaamheid minachting teweegbrengt, dan bedriegen wij onszelven. Zij, die vertroosting willen erlangen *van* God, moeten er zich toe begeven om eer te geven *aan* God, en aanbidden voor de voetbank Zijner voeten.

IV. De algemeene strekking en inhoud van het verbond, als grondslag waarop al het overige gebouwd moest worden; het is geen ander dan het verbond der genade, thans nog gemaakt met alle geloovigen in Jezus Christus, vers 1. Merk hier op:

1. Wat wij kunnen verwachten, God voor ons te zullen bevinden; *Ik ben God, de Almachtige.* Bij dezen naam wilde Hij zich aan Abram bekendmaken, veeleer dan bij Zijn naam *Jehovah*, Exodus 6 : 2. Hij gebruikte hem bij Jakob, Hoofdst. 35 : 11. Zij noemden Hem bij dezen naam, Hoofdst. 28 : 3; 43 : 14; 48 : 3. Het is de naam van God, die door geheel het boek van Job het meest gebruikt wordt, ten minste dertig malen in de redevoeringen, welke in dat boek voorkomen. Na Mozes wordt Jehovah het meest gebruikt, en slechts zelden deze naam. Ik ben *El-schaddai*, dit wijst op de almachtige kracht Gods, hetzij: *a.* Als *wreker*, van שׁדד *hij verwoestte*, zooals de meening is van sommigen, en zij denken, dat God dezen titel aannam vanwege Zijne verwoesting der oude wereld. Dit wordt ondersteund door Jes. 13 : 6, en Joël 1 : 15. Of *b. Als een weldoender* ש voor אשל, *die* en לי *genoegzaam.* Hij is een God, die genoeg is; of, zooals een oude Engelsche overzetting het hier veelbeteekenend heeft: *Ik ben God, de Algenoegzame.* De God, met wien wij te doen hebben, is een *God, die genoeg is. a.* Hij is genoeg in zichzelven; Hij is zelfgenoegzaam, Hij heeft alles, en heeft niets van noode. *b.* Hij is genoeg voor ons, als wij in verbond met Hem zijn; wij hebben alles in Hem, genoeg om onze grootste, veelomvattendste begeerten te bevredigen; genoeg om het ontbreken van alle andere dingen te vergoeden en aan onze onsterflijke zielen een eeuwige gelukzaligheid te verzekeren. Zie Psalm 16 : 5, 6; 73 : 25.

2. Wat God eischt, dat wij voor Hem zijn zullen; het verbod is wederzijdsch: *Wandel voor Mijn aangezicht en wees volmaakt* [1]); dat is: eerlijk en oprecht, want hierin is het verbond der genade wèl geordineerd, dat oprechtheid onze Evangelie-volmaaktheid is. Merk op: *a.* Godsdienstig te zijn is in onze oprechtheid voor Gods aangezicht te wandelen, het is God geduriglijk voor ons te stellen, en in alles te denken, te spreken en te handelen als degenen, die altijd onder Zijn oog zijn. Het is bij al onze handelingen voortdurend acht te geven op Zijn woord als onzen regel, en op Zijne

1) Naar de Engelsche overzetting.

heerlijkheid als ons doel, en ten allen tijde in Zijne vreeze te wezen. Het is in al de plichten der Godsvereering *innerlijk met Hem* te wezen, want inzonderheid daarin wandelen wij voor Gods aangezicht, 1 Sam. 2 : 30, en in alle heilig verkeer geheel en al *voor Hem* te wezen. Ik ken geen Godsdienst zonder oprechtheid. *b.* Dat het wandelen in oprechtheid voor Gods aangezicht de voorwaarde is van ons deelhebben aan Zijne algenoegzaamheid. Indien wij Hem veronachtzamen of geveinsd zijn bij Hem, dan verbeuren wij het voordeel en de vertroosting van onze betrekking tot Hem. *c.* Een voortdurend achtslaan op Gods algenoegzaamheid zal van grooten invloed zijn op ons wandelen in oprechtheid voor Zijn aangezicht.

4. Mij aangaande, zie, mijn verbond is met u; en gij zult tot een vader van menigte der volkeren worden. 5. En uw naam zal niet meer genoemd worden Abram; maar uw naam zal wezen Abraham; want Ik heb u gesteld tot een vader van menigte der volkeren. 6. En Ik zal u gansch zeer vruchtbaar maken, en Ik u tot volken stellen; en koningen zullen uit u voortkomen.

De belofte wordt hier plechtig ingeleid: „*Mij aangaande*", zegt de groote God, „zie, en bewonder het; zie, en wees er van verzekerd, dat Mijn verbond met u is", zooals tevoren, in vers 2, *Ik zal Mijn verbond stellen.* Het verbond der genade is een verbond door God zelf gemaakt, daar roemt Hij in. *(Mij aangaande)* en dat kunnen ook wij. Hier nu:

I. Wordt aan Abram beloofd, dat hij *een vader zal zijn van vele volken;* dat is:

1. Dat zijne nakomelingen naar het vleesch zeer talrijk zullen zijn, beide door Izak en Ismael, en door de zonen van Ketura. Ongetwijfeld ligt in deze belofte iets buitengewoons opgesloten, en wij kunnen onderstellen, dat de geschiedenis er aan beantwoord heeft, en dat er meer menschen van Abram afgestamd zijn, en nog van hem afstammen, dan van iemand anders op gelijken afstand met hem van Noach, den gemeenen stamvader.

2. Dat alle geloovigen in alle tijden beschouwd zullen worden als zijn geestelijk zaad, en dat hij genoemd zal worden niet alleen *de vriend van God,* maar *de vader der geloovigen.* De apostel duidt ons aan, dat wij de belofte in dezen zin hebben op te vatten, Rom. 4 : 16, 17. Hij is de vader van diegenen uit ieder volk, die door het geloof met God in verbond treden, en (zooals de Joodsche schrijvers het uitdrukken) *vergaderd worden onder de vleugelen der Goddelijke majesteit.*

II. Ten teeken hiervan wordt zijn naam veranderd van *Abram, — een hooge vader,* in *Abraham, de vader van eene menigte.* Dit was:

1. Om hem eer te bewijzen. Van de heerlijkheid der kerk wordt gesproken, zeggende, dat zij *met een nieuwen naam zal genoemd worden, welken des Heeren mond uitdrukkelijk noemen zal,* Jes. 62 : 2. Vorsten verwaardigden hunne gunstelingen door hun nieuwe titels te verleenen; aldus werd Abraham verwaardigd door Hem, die in waarheid de bron en oorsprong is van alle eer. Alle geloovigen hebben een nieuwen naam, Openb. 2 : 17. Sommigen denken dat er aan Abrahams nieuwen naam eer toegevoegd werd, doordat er een letter van den naam *Jehovah* ingelascht werd, zooals het eene versmaadheid was voor Jechonia, dat de eerste letter van zijn naam weggelaten werd, omdat zij gelijk was aan de eerste lettergreep van dien heiligen naam, Jer. 22 : 28. Geloovigen worden naar Christus genoemd, Efeze 3 : 15.

2. Om het geloof van Abram aan te moedigen en te bevestigen. Zoolang hij kinderloos was, is zijn naam hem misschien soms tot smart geweest. Waarom zou hij een *hooge* vader genoemd worden, die *in het geheel geen* vader was? Maar nu God hem een talrijk nakroost had beloofd, en hem een naam heeft gegeven, die zooveel beteekenend was, was die naam hem een blijdschap. God roept de dingen, die niet zijn, alsof zij waren; het is des apostels opmerking omtrent deze zaak, Rom. 4 : 17. Hij noemde Abraham *den vader van eene menigte,* omdat hij dit ter bestemder tijd zou blijken te zijn, hoewel hij nu nog slechts één kind had.

7. En Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na u. 8. En Ik zal u, en uw zaad na u, het land uwer vreemdelingschappen geven, het geheele land Kanaän, tot eeuwige bezitting; en Ik zal hun tot een God zijn. 9. Voorts zeide God tot Abraham: Gij nu zult Mijn verbond houden, gij en uw zaad na u, in hunne geslachten. 10. Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u: dat al wat mannelijk is u besneden worde. 11. En gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden; en dat zal tot een teeken zijn van het verbond tusschen Mij en tusschen u. 12. Een zoontje dan van acht dagen zal u besneden worden, al wat mannelijk is in uwe geslachten: de ingeborene van het huis, en de gekochte met geld van allen vreemde, welke niet is van uw zaad; 13. De ingeborene van uw huis, en de gekochte met uw geld zal zekerlijk besneden worden; en Mijn verbond zal zijn in ulieder vleesch tot een eeuwig verbond. 14. En wat mannelijk is, de voorhuid hebbende, wiens voorhuids vleesch niet zal besneden worden, die ziel zal uit hare volken uitgeroeid worden: hij heeft Mijn verbond gebroken.

Hier is:

I. De *voortdurendheid* van het verbond, aangeduid in drie dingen:

1. Het is *opgericht,* om niet veranderd of herroepen te worden; het is vastgesteld, het is

bekrachtigd; het is zoo vast en onwrikbaar als de Goddelijke macht en waarheid het kunnen maken.

2. Het is een erfelijk verbond, en wel met onvervreemdbaar erfrecht, niet alleen met Abraham — want dan zou het met hem sterven, — maar met zijn zaad na hem; niet slechts met zijn zaad naar het vleesch, maar ook met zijn geestelijk zaad.

3. Het is *eeuwig* in den Evangelischen zin en beteekenis er van. Het verbond der genade is eeuwig; het is *van* eeuwigheid in de raadsbesluiten er van, en *tot* in eeuwigheid in de gevolgen er van, en de uitwendige administratie er van is met het zegel er van overgedragen op het zaad der geloovigen, en de innerlijke administratie er van door den Geest aan Christus' zaad in alle tijden.

II. De *inhoud* van het verbond. Het is een verbond van beloften, groote en zeer dierbare beloften. Hier zijn er twee, die in waarheid algenoegzaam zijn.

1. Dat God hun God zal wezen, vers 7, 8. Al de voorrechten van het verbond, alle blijdschap en alle hoop er van, zijn hierin saamgevat; de mensch behoeft niets meer dan dat om gelukkig te zijn. Wat God is, dat wil Hij zijn voor Zijn volk; Zijne wijsheid is hunner om hen te leiden en te raden; Zijne macht is hunner om hen te beschermen en te ondersteunen; Zijne goedheid is hunner om hen te verzorgen en te vertroosten. Wat de geloovige aanbidders van den God, dien zij aanbidden, kunnen verwachten, dat zullen zij in God als het hunne vinden. Dit is genoeg, en toch is het nog niet alles.

2. Dat Kanaän hun een eeuwige bezitting zal zijn, vers 8. God had tevoren dat land aan Abram en zijn zaad beloofd, Hoofdst. 15 : 18. Maar hier, waar het als een eeuwige bezitting beloofd wordt, moet het gewisselijk als een type beschouwd worden van de eeuwige gelukzaligheid, die eeuwige rust, welke daar overblijft voor het volk van God, Hebr. 4 : 9. Dat is het betere land, waarop Abraham het oog heeft gehad, en waarvan de schenking beantwoordde aan het ruime en veelomvattende van de belofte, dat God hun een God zal zijn; zoodat, indien God dit niet had bereid en bedoeld, Hij zich geschaamd zou hebben hun God genoemd te worden, Hebr. 11 : 16. Gelijk het land van Kanaän verzekerd was aan het zaad van Abraham naar het vleesch, zoo is de hemel verzekerd aan al zijn geestelijk zaad, door een verbond, en tot een waarlijk eeuwige bezitting. De aanbieding van dit eeuwige leven is gedaan in het woord, en wordt bevestigd door de sacramenten aan allen, die onder de uitwendige administratie zijn van het verbond, en het onderpand er van is gegeven aan alle geloovigen, Efeze 1 : 14. Kanaän wordt hier gezegd het land te zijn, waarin Abraham een vreemdeling was; en Kanaän is een land, waarvoor wij vreemdelingen zijn, want het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen.

III. Het teeken van dat verbond, en dat is *de besnijdenis*, waarom het verbond zelf *het verbond der besnijdenis* genoemd wordt, Hand. 7 : 8. Hier wordt het gezegd het verbond te wezen, dat Abraham en zijn zaad moeten houden als copie of wederga er van, vers 9. Het wordt genoemd een teeken en zegel, Rom. 4 : 11, want het was:

1. Eene bevestiging aan Abraham en zijn zaad van de beloften, die Gods deel waren van het verbond, hun verzekerende dat zij vervuld zullen worden, dat ter bestemder tijd Kanaän hunner zal wezen. En de voortduring van deze inzetting nadat Kanaän in hun bezit was geeft te kennen, dat de belofte verder zag, naar een ander Kanaän, dat zij nog moeten verwachten, Hebr. 4 : 8.

2. Een gehouden zijn van Abraham en zijn zaad aan dien plicht, die hun deel was van het verbond; niet slechts den plicht van het verbond aan te nemen en er mede in te stemmen, en het wegdoen van het bederf des vleesches (hetgeen meer onmiddellijk en in de voornaamste plaats door de besnijdenis beteekend wordt), maar in het algemeen tot den plicht om alle geboden Gods te houden, die hun bekend gemaakt zullen worden; want de besnijdenis maakte de menschen tot *schuldenaars om de geheele wet te doen*, Gal. 5 : 3. Zij, die willen dat God hun een God zal zijn, moeten er in toestemmen om Hem een volk te wezen. Nu was: *a.* De besnijdenis een bloedige inzetting, want naar de wet werden bijna alle dingen door bloed gereinigd, Hebr. 9 : 22. Zie Exodus 24 : 8. Maar het bloed van Christus vergoten zijnde, zijn thans alle bloedige inzettingen afgeschaft; de besnijdenis maakt dus plaats voor den doop. *b.* Het was bijzonder voor het *mannelijk* geslacht, hoewel de vrouwen mede in het verbond werden opgenomen, want de man is het hoofd der vrouw. In ons rijk wordt de eed van trouw alleen van mannen gevorderd. Sommigen denken dat alleen het bloed der mannen bij de besnijdenis vergoten werd, omdat hierbij gezien werd op Jezus Christus en Zijn bloed. *c.* Het was het vleesch der voorhuid, dat besneden moest worden, omdat het door gewone generatie is, dat de zonde wordt voortgeplant, en met het oog op het beloofde Zaad, die uit Abrahams lenden voort moest komen. Daar Christus zich nog niet voor ons had geofferd, heeft God gewild dat de mensch in verbond met Hem zou komen door het opofferen van een deel van zijn eigen lichaam, en geen deel daarvan kon beter gemist worden. Het is een verborgen deel des lichaams; want de ware besnijdenis is die van het hart; deze eer heeft God op een onsierlijk deel gelegd, 1 Cor. 12 : 23, 24. *d.* De inzetting moest volbracht worden aan kinderen, als zij acht dagen oud waren, en niet eerder, opdat zij al kracht genoeg verkregen zouden hebben om er de pijn van te verdragen, en er tenminste reeds één sabbat over hen heen zou gegaan zijn. *e.* De kinderen van *vreemdelingen*, van wie de heer of het hoofd van het gezin de wettige eigenaar was, moesten besneden worden, vers 12, 13, hetgeen een gunstig aanzien had voor de heidenen, die ter bestemder tijd door het geloof tot Abrahams geslacht zouden komen, zie Gal. 3 : 14. *f.* Het Godsdienstig waarnemen van

deze inzetting werd geëischt onder bedreiging van zware straf voor het nalaten er van, vers 14. Het minachten der besnijdenis was een minachten van het verbond; en was zeer gevaarlijk, zooals in het geval van Mozes, Exodus 4 : 24, 25. Wat hen betreft, die in hunne kindsheid niet besneden waren, indien, als zij opgegroeid waren, zij zich niet zelven onder deze verordening brachten, dan zou God voorzeker streng met hen afrekenen. Indien zij het vleesch hunner voorhuid niet besneden, dan zou God hen afsnijden van hun volk. Het is gevaarlijk om lichtvaardig of onachtzaam te zijn omtrent Goddelijke inzettingen.

15. Nog zeide God tot Abraham: Gij zult den naam van uwe huisvrouw Sarai niet Sarai noemen, maar haar naam zal zijn Sara. 16. Want Ik zal haar zegenen, en u ook uit haar een zoon geven; ja Ik zal haar zegenen, zoodat zij tot volken worden zal; koningen der volken zullen uit haar worden. 17. Toen viel Abraham op zijn aangezicht, en hij lachte; en hij zeide in zijn hart: Zal eenen, die honderd jaren oud is, een kind geboren worden? En zal Sara, die negentig jaren oud is, baren? 18. En Abraham zeide tot God: Och! dat Ismael mocht leven voor Uw aangezicht! 19. En God zeide: Voorwaar Sara, uwe huisvrouw, zal u een zoon baren, en gij zult zijn naam noemen Izak; en Ik zal Mijn verbond met hem oprichten, tot een eeuwig verbond zijnen zade na hem. 20. En aangaande Ismael heb Ik u verhoord; zie, Ik heb hem gezegend en zal hem vruchtbaar maken, en hem gansch zeer vermenigvuldigen; twaalf vorsten zal hij gewinnen, en Ik zal hem tot een groot volk stellen; 21. Maar Mijn verbond zal Ik met Izak oprichten, dien u Sara op dezen gezetten tijd in het andere jaar baren zal. 22. En Hij eindigde met hem te spreken; en God voer op van Abraham.

Hier is:

I. De belofte gedaan aan Abraham van een zoon bij Sarai, den zoon in wien de belofte, die hem gedaan was, vervuld zou worden, dat hij de vader van vele volken zal zijn, want *ook zij zal eene moeder wezen van volken, en koningen der volkeren zullen uit haar worden*, vers 16. God openbaart trapsgewijze de bedoelingen Zijner liefde jegens Zijn volk. God had lang tevoren aan Abraham gezegd, dat hij een zoon zou hebben, maar niet vóór nu, dat hij een zoon zal hebben bij *Sarai*. De zegen des Heeren maakt vruchtbaar, en voegt er geene smart toe; niet zulk eene smart als in geval van Hagar. „Ik zal haar zegenen met den zegen der vruchtbaarheid, en dan zult gij een zoon bij *haar* hebben." Er is beloofd, dat niet alleen *volken*, maar *koningen der volken* uit haar zullen voortkomen; geen talrijk gezelschap zonder hoofd, maar een wèl-ingerichte, goed bestuurde maatschappij.

II. De bekrachtiging dezer belofte was de verandering van Sarai's naam in Sarah, vers 15. Dezelfde letter wordt toegevoegd aan haar naam, welke aan Abrams naam toegevoegd werd, en om dezelfde reden. [1]) *Sarai* beteekent *mijne vorstin*, alsof hare eer bepaald was bij slechts één gezin of geslacht; *Sarah* beteekent *eene vorstin*, namelijk, van *menigten;* of wel aanduidende dat uit haar de Messias zal voortkomen, Messias de vorst, de vorst van de koningen der aarde.

III. Abrahams dankbare vreugde en blijdschap wegens deze genaderijke belofte, vers 17. Bij die gelegenheid betoonde hij:

1. *Grooten ootmoed;* hij viel op zijn aangezicht. Hoe meer gunst en eer God ons verleent, hoe geringer wij moeten zijn in onze eigen oogen, en hoe meer eerbied jegens God en hoe meer aan Hem onderworpen.

2. *Groote blijdschap.* Hij lachte; het was een lachen van vreugde, niet van wantrouwen. De beloften van een heilig God zijn, even goed als Zijne vervulling er van, de blijdschap van heilige zielen; er is eene blijdschap des geloofs, zoowel als eene blijdschap in de genieting. Nu was het, dat Abram zich heeft verheugd den dag van Christus te zien; nu zag hij hem en is verblijd geweest, Joh. 8 : 56; want gelijk hij in de belofte van Kanaän den hemel zag, zoo zag hij Christus in de belofte van Izak.

3. *Groote bewondering. Zal hem, die honderd jaren oud is een kind geboren worden?* Hij spreekt er hier volstrekt niet van als van iets *twijfelachtigs*, (want wij zijn er zeker van, dat hij *aan de beloftenis Gods niet getwijfeld heeft door ongeloof*, Rom. 4 ; 20) maar wel als van iets zeer wonderbaarlijks, en dat niet anders dan door de almachtige kracht Gods teweeggebracht kon worden, en als van iets zeer *goeds* en *vriendelijks*, eene gunst, die des te meer treffend was, wijl zij zoo uiterst verrassend was, Psalm 126 : 1, 2.

IV. Abrahams gebed voor Ismael, vers 18. *Och dat Ismael mocht leven voor Uw aangezicht!* Dit zegt hij, niet als wenschende, dat aan Ismael de voorkeur mocht gegeven worden boven den zoon, dien hij bij Sara zal hebben, maar als vreezende dat hij door God verlaten en verstooten zou worden, daarom zendt hij die bede voor hem op tot God. Nu God met hem spreekt, denkt hij een goede gelegenheid te hebben om een goed woord voor Ismael te spreken, en hij zal die gelegenheid niet laten voorbijgaan. Hoewel wij God niets mogen voorschrijven, vergunt Hij ons toch om in het gebed nederige vrijmoedigheid bij Hem te gebruiken, inzonderheid als wij Hem onze begeerten bekendmaken, Filipp. 4 : 6. Wat het ook zij, dat ons zorg baart en vrees, wij kunnen en mogen het aan God zeggen in ons gebed. Het is de plicht van ouders om voor hunne kinderen te bidden, voor al hunne kinderen, zooals Job, die brandofferen offerde naar al hun getal, Job 1 : 5. Abraham wilde niet, dat men zou denken dat, toen God hem een zoon beloofde bij *Sara*, dien hij zoozeer begeerde, zijn zoon bij Hagar

1) Namelijk de letter H. die de Engelsche overzetting uit het Hebreeuwsch heeft overgenomen, maar die in de Hollandsche overzetting is weggelaten.

vergeten was; neen, nog draagt hij hem op het hart en toont hij zijne zorg over hem. Het vooruitzicht op nog verdere zegeningen moet ons niet onachtzaam maken ten opzichte van de vroeger genoten gunsten. De groote zaak, die wij voor onze kinderen van God moeten begeeren, is dat zij mogen leven voor Zijn aangezicht, dat is: dat zij in het verbond met Hem mogen blijven, genade mogen hebben om in oprechtheid voor Zijn aangezicht te wandelen. Geestelijke zegeningen zijn de beste zegeningen, die wij het vurigst van God moeten begeeren, voor onszelven en voor anderen. Diegenen leven wèl, die voor Gods aangezicht leven.

V. Gods antwoord op dat gebed, en het is een antwoord des vredes. Abraham kon niet zeggen, dat hij Gods aangezicht tevergeefs heeft gezocht.

1. Aan Ismael worden *gemeene* zegeningen verzekerd, vers 20. *Aangaande Ismael*, over wien gij zoo in zorg zijt, *heb Ik u verhoord;* om uwentwil zal hij gunst vinden; *Ik heb hem gezegend*, dat is: Ik heb vele zegeningen voor hem weggelegd. *a.* Zijne nakomelingen zullen *talrijk* zijn; *Ik zal hem vruchtbaar maken en hem gansch zeer vermenigvuldigen*, meer dan zijne naburen; dit is de vrucht van den zegen, zooals die in hoofdstuk 1 : 28. *b.* Zij zullen *aanzienlijk* zijn; *twaalf vorsten zal hij gewinnen.* Wij kunnen in liefde hopen, dat hem ook geestelijke zegeningen geschonken waren, hoewel de zichtbare kerk niet uit zijne lenden is voortgekomen en het verbond niet gemaakt was met zijn geslacht. Groote overvloed van uitwendig goed wordt dikwijls geschonken aan die kinderen van Godvruchtige ouders, die geboren zijn naar het vleesch; het wordt hun om den wille hunner ouders geschonken.

2. Voor Izak worden *verbonds*zegeningen bewaard, vers 19—21. Indien Abraham in zijn gebed voor Ismael bedoelde, dat hij het verbond met hem gemaakt wenschte, en dat het beloofde Zaad uit hem zou voortkomen, dan heeft God hem niet verhoord naar de letter, maar wel in iets dat er aan gelijk, of liever, dat in alle opzichten beter was. *a.* God herhaalt hem de belofte van een zoon bij Sara; *voorwaar, zij zal u een zoon baren.* Zelfs ware geloovigen hebben het noodig, dat Gods beloften hun herhaald worden, opdat zij een sterke vertroosting zouden hebben, Hebr. 6 : 18. *b.* Hij geeft een naam aan dat kind; noem hem *Izak; Lachen,* omdat Abraham zich in den geest heeft verheugd, toen hem deze zoon beloofd was. Indien Gods beloften onze blijdschap zijn, dan zullen Zijn beloofde zegeningen ter bestemder tijd onze zeer uitnemende blijdschap zijn. Christus zal een *Lachen* zijn voor hen, die Hem verwachten; zij, die zich thans verblijden in de hoop, zullen zich weldra verblijden in het hebben van hetgeen zij hoopten; dit is een lachen, hetwelk niet uitzinnig is. *c.* Hij vestigt het verbond op dat kind; *Mijn verbond zal Ik met Izak oprichten.* God neemt in Zijn verbond op wíen het Hem behaagt, naar het welbehagen van Zijn wil; zie Rom. 9 : 8, 18. Aldus was het verbond met zijn onderscheidene bepalingen vastgesteld tusschen God en Abraham, en *toen eindigde God met hem te spreken*, en het visioen verdween; *God voer op van Abraham.* Onze gemeenschap met God hier beneden wordt gestoord en afgebroken; in den hemel zal zij eeuwigdurend en volkomen ongestoord wezen.

23. Toen nam Abraham zijnen zoon Ismael, en al de ingeborenen van zijn huis, en alle gekochten met zijn geld, al wat mannelijk was onder de lieden van het huis van Abraham, en hij besneed het vleesch hunner voorhuid, even tenzelfden dage, gelijk als God met hem gesproken had. 24. En Abraham was oud negen en negentig jaren, als hem het vleesch zijner voorhuid besneden werd. 25. En Ismael zijn zoon was dertien jaren oud, als hem het vleesch zijner voorhuid besneden werd. 26. Even op dezen zelfden dag werd Abraham besneden, en Ismael, zijn zoon. 27. En alle mannen van zijn huis, de ingeborenen des huizes en de gekochten met geld, van den vreemde af, werden met hem besneden.

Hier hebben wij Abrahams gehoorzamen aan de wet der besnijdenis; hij zelf en geheel zijn gezin werden besneden, aldus het teeken ontvangende van het verbond, en zich onderscheidende van andere gezinnen of geslachten, die geen deel en lot hadden in die zaak.

1. Het was een *onbepaald, volstrekt* gehoorzamen; hij deed wat God hem gezegd had, zonder te vragen waarom of waartoe. Gods wil was voor hem niet slechts wet, maar ook reden, hij deed het omdat God het hem gebood.

2. Het was een *snel* gehoorzamen, *tenzelfden dage*, vers 23, 26. Oprechte gehoorzaamheid is niet traag, Psalm 119 : 60. Het is goed om terwijl het gebod ons nog in de ooren klinkt en het besef van plicht nog krachtig is, ons er terstond toe te begeven, opdat wij onszelven niet misleiden door het uit te stellen tot een meer gelegen tijd.

3. Het was een *algemeen* gehoorzamen; hij heeft niet zijn gezin besneden en zichzelven voor verontschuldigd gehouden, maar juist zelf het voorbeeld gegeven. Hij heeft ook de vertroosting van het zegel des verbonds niet voor zichzelven alleen gehouden, maar begeerd dat allen er met hem in zouden deelen. Dit is een goed voorbeeld voor hoofden van huisgezinnen; zij en hun huis moeten den Heere dienen. Hoewel Gods verbond niet opgericht werd met Ismael, werd hij toch besneden; want kinderen van geloovige ouders hebben, als zoodanig, een recht op de voorrechten van de zichtbare kerk en op de zegelen van het verbond, wàt zij dan ook later blijken te zijn; Ismael is gezegend, en dus besneden.

4. Abraham deed dit, hoewel er veel tegen aangevoerd had kunnen worden; hij deed het, hoewel de besnijdenis pijnlijk was, hoewel het voor volwassen mannen een gevoel van schaamte medebracht, en hoewel, terwijl zij nog in de smart er van waren en ongeschikt tot een handelend optreden, hunne vijanden hiervan gebruik

konden maken om hen te overvallen, zooals Simeon en Levi met de Sichemieten gedaan hebben; hoewel Abraham negen en negentig jaren oud was en reeds voorlang door God gerechtvaardigd en aangenomen was; hoewel zoo vreemd eene zaak, Godsdienstig gedaan, hem door de Kanaänieten en de Ferezieten, die *toen in het land woonden,* tot smaad gerekend kon worden. Maar Gods gebod volstond om al die tegenwerpingen en bedenkingen tot zwijgen te brengen; wat God van ons eischt moeten wij doen, *niet te rade gaande met vleesch en bloed.*

HOOFDSTUK XVIII.

Dit hoofdstuk bericht ons een ander onderhoud tusschen God en Abraham, dat waarschijnlijk weinige dagen na het vorige plaatshad, als eene belooning van zijn blijmoedige gehoorzaamheid aan de wet der besnijdenis. Hier is: I. Het vriendelijk bezoek, dat God hem bracht, en zijn vriendelijk onthaal er van, vers 1—8. II. De zaken, die God toen met hem besprak. 1. De voornemens van Gods liefde betreffende Sara, vers 9—15. 2. De voornemens van Gods toorn betreffende Sodom. *a.* Gods openbaring aan Abraham van Zijn voornemen om Sodom te verwoesten, vers 16—22. *b.* Abrahams voorbede voor Sodom, vers 23—33.

Daarna verscheen hem de HEERE aan de eikenboschen van Mamre, als hij in de deur zijner tent zat, toen de dag heet werd. 2. En hij hief zijne oogen op en zag; en ziet, daar stonden drie mannen tegenover hem; als hij hen zag, zoo liep hij hun tegemoet van de deur der tent, en boog zich ter aarde. 3. En hij zeide: Heere, heb ik nu genade gevonden in uwe oogen, zoo ga toch niet van uwen knecht voorbij. 4. Dat toch een weinig waters gebracht worde, en wascht uwe voeten, en leunt onder dezen boom. 5. En ik zal een bete broods langen, dat gij uw hart sterkt; daarna zult gij voortgaan, daarom omdat gij tot uwen knecht overgekomen zijt. En zij zeiden: Doe zooals gij gesproken hebt. 6. En Abraham haastte zich naar de tent tot Sara, en hij zeide: Haast u, kneed drie maten meelbloem, en maak koeken. 7. En Abraham liep tot de runderen, en hij nam een kalf, teeder en goed, en hij gaf het aan den knecht, die haastte om dat toe te maken. 8. En hij nam boter en melk, en het kalf, dat hij toegemaakt had, en hij zette het hun voor, en stond bij hen onder dien boom, en zij aten.

In deze verschijning van God aan Abraham schijnt meer vrijheid en gemeenzaamheid geweest te zijn en minder grootheid en majesteit, dan in die, waarvan wij totnutoe gelezen hebben, en zij gelijkt daarom meer op het groote bezoek, dat de Zoon van God in de volheid des tijds aan de wereld brengen zou, als het Woord vleesch zou geworden zijn en als een onzer zou verschijnen. Merk hier op:

I. Hoe Abraham vreemdelingen verwachtte, en hoe rijk zijne verwachting werd beantwoord, vers 1. *Hij zat in de deur der tent, toen de dag heet werd,* niet zoozeer om te rusten of zich te vermaken, als wel om de gelegenheid te hebben om goed te doen, door vreemdelingen en reizigers gastvrij te onthalen, daar er toen waarschijnlijk geene herbergen waren, waarin zij gerieflijkheid konden vinden. Wij zullen waarschijnlijk de meeste lieflijkheid smaken in het doen van de goede werken, waartoe wij het meest bereid zijn. God zal genadiglijk diegenen bezoeken, in wie Hij de verwachting van Zijne komst heeft opgewekt, en Hij zal zich openbaren aan hen, die op Hem wachten. Toen Abraham aldus nederzat, zag hij drie mannen tot zich komen. Deze drie mannen waren drie geestelijke, hemelsche wezens, die nu menschelijke gedaanten, menschelijke lichamen hadden aangenomen, ten einde voor Abraham zichtbaar te zijn en geschikt voor verkeer met hem. Sommigen denken dat zij alle drie geschapen engelen waren; anderen, dat een hunner de Zoon van God was, de Engel des verbonds, dien Abraham van de overigen onderscheidde, vers 3, en die in vers 13 Jehovah wordt genoemd. De apostel maakt hiervan gebruik om gastvrijheid aan te moedigen, Hebr. 13 : 2. Zij, die ijverig waren om vreemdelingen te herbergen, hebben engelen geherbergd, tot hun onuitsprekelijke eer en blijdschap. Waar wij na een wijs en onpartijdig oordeel geen reden zien om kwaad te vermoeden, leert de liefde ons het goede te hopen, en dienovereenkomstig vriendelijkheid te betoonen; het is beter vijf hommels of wespen te voeden, dan ééne bij te laten verhongeren.

II. Hoe Abraham dezen vreemdelingen gastvrijheid bewees, en hoe vriendelijk Zijne gastvrijheid werd aangenomen. De Heilige Geest neemt bijzonder nota van het zeer gulle, liefderijke welkom, dat Abraham dezen vreemdelingen heeft aangeboden.

1. Hij was voorkomend en beleefd jegens hen. Zijn leeftijd vergetende, of niet achtende, *liep hij hun* vriendelijk *tegemoet,* en *boog zich voor hen ter aarde,* hoewel hij nog niets van hen wist, dan dat zij achtenswaardige mannen schenen te zijn. Goede manieren worden door den Godsdienst niet opgeheven of teniet gedaan, maar verbeterd, want hij leert ons alle menschen te eeren. Bescheidenheid en beleefdheid zijn een schoon sieraad van vroomheid.

2. Hij hield zeer dringend bij hen aan dat zij bij hem zouden verwijlen, en beschouwde het als een groote gunst, die zij er hem mede bewijzen zouden. Het betaamt hun, die door God met overvloed gezegend werden, om ruim en vrijgevig te zijn in hunne gastvrijheid naar hun vermogen, niet als plichtpleging, maar uit hartelijke vriendelijkheid; het moet ons een genot zijn vriendelijkheid te betoonen, want beiden God en de mensch hebben den blijmoedigen gever lief. Wie zou *het brood willen eten desgenen, die boos is van oog?* Spr. 23 : 6, 7. Zij, die gemeenschap willen hebben met God, moeten het ernstig begeeren, en er om bidden. God is een gast, wel waard om onthaald te worden. Abrahams onthaal was wel zeer gul, maar het was toch eenvoudig en gewoon, er was niets in van de zwierigheid en keurigheid

van onzen tijd. Zijne eetzaal was een prieel onder een boom; geen fijn tafellinnen, geen buffet beladen met zilver; zijn feestmaal bestond uit een paar kalfsbouten, en wat *koeken op den haard gebakken* [1]), en het alles in der haast toebereid. Hier waren geene lekkernijen, geene verscheidenheid van keurige gerechten, geen gelardeerd vleesch, maar goede, eenvoudige en gezonde spijzen, hoewel Abraham zeer rijk was en de gasten zeer eerbaar waren. Wij behooren niet kieskeurig te zijn in ons voedsel; laat ons dankbaar zijn voor geschikt voedsel, al is het ook gansch gewoon en eenvoudig; geene lekkernijen begeeren, want zij zijn een leugenachtig brood voor hen, die er hun hart op zetten. Hij en zijne huisvrouw waren zeer ijverig en oplettend om hunne gasten te bedienen met het beste dat zij hadden. Sara zelve kookt en bakt; Abraham loopt heen om het kalf te halen en brengt melk en boter naar buiten, en acht het niet beneden zich om aan tafel te dienen, om te toonen hoe hartelijk welkom zijne gasten hem waren. Zij, die wezenlijke waardigheid bezitten, behoeven geene statigheid aan te nemen. Hartelijke vriendschap zal zich nederbuigen tot alles behalve de zonde. Christus zelf heeft ons geleerd in nederige liefde elkanders voeten te wasschen. Zij, die zich aldus vernederen, zullen verhoogd worden. Abrahams geloof openbaarde zich hier in goede werken, en zoo moet ook ons geloof zich openbaren, want anders is het dood, Jakobus 2 : 21, 26. De vader der geloovigen was vermaard om zijne liefdadigheid en edelmoedigheid, en zijn goede manier van zijn huis te bestieren, en wij moeten van hem leeren goed te doen en mededeelzaam te zijn. Job heeft zijne bete niet alleen gegeten, Job 31 : 17.

9. Toen zeiden zij tot hem: Waar is Sara uwe huisvrouw? En hij zeide: Ziet, in de tent. 10. En Hij zeide: Ik zal voorzeker weder tot u komen, omtrent dezen tijd des levens; en zie, Sara uwe huisvrouw zal een zoon hebben. En Sara hoorde het aan de deur der tent, welke achter Hem was. 11. Abraham nu en Sara waren oud en welbedaagd: het had Sara opgehouden te gaan naar de wijze der vrouwen. 12. Zoo lachte Sara bij zichzelve, zeggende: Zal ik wellust hebben, nadat ik oud geworden ben en mijn heer oud is? 13. En de HEERE zeide tot Abraham: Waarom heeft Sara gelachen, zeggende: Zou ik ook waarlijk baren nu ik oud geworden ben? 14. Zou iets voor den HEERE te wonderlijk zijn? Ter gezetter tijd zal Ik tot u wederkomen, omtrent dezen tijd des levens, en Sara zal een zoon hebben. 15. En Sara loochende het, zeggende: Ik heb niet gelachen; want zij vreesde. En Hij zeide: Neen, maar hebt gelachen.

Terwijl deze hemelsche gasten, (die gezonden waren ter bevestiging van de belofte, die kortelings aan Abraham gedaan was, namelijk dat hij een zoon zou hebben bij Sara) aldus van Abrahams vriendelijke gastvrijheid genoten, beloonen zij zijne vriendelijkheid. Hij ontvangt engelen, en heeft engelen-loon, een vriendelijke, genadige boodschap van den hemel, Matth. 10 : 41.

I. Er wordt zorg gedragen, dat Sara hooren kon wat er gezegd werd. Zij moet door het geloof ontvangen, en daarom moet aan haar de belofte gedaan worden, Hebr. 11 : 11. Het was het zedig gebruik van dien tijd, dat vrouwen niet met de mannen aan tafel zaten, tenminste niet met vreemdelingen, maar zich binnen haar eigen vertrekken hielden, daarom is Sara hier buiten het gezicht; maar zij moet niet buiten het gehoor wezen. De engelen vragen: Waar is Sara, uwe huisvrouw? vers 9. Door haar te noemen geven zij aan Abraham genoegzaam te kennen dat zij, hoewel zij vreemdelingen schijnen te zijn, hem en zijn gezin toch zeer goed kenden. Door naar haar te vragen toonden zij een vriendelijke belangstelling in de familiebetrekkingen van den man, die hun vriendelijke eer had bewezen. Dit is gewone burgerlijke beleefdheid, en als zij voortkomt uit een beginsel van Christelijke liefde, dan is zij geheiligd. En door van haar te spreken, terwijl zij het hoorde, wekten zij haar op om te luisteren naar hetgeen verder gezegd zou worden. *Waar is Sara, uwe huisvrouw?* vragen de engelen. *Zie, zij is in de tent*, zegt Abraham. „Waar anders zou zij wezen? Daar is zij op hare plaats, zooals het hare gewoonte is, en zij is binnen het bereik onzer stem. De dochteren van Sara moeten van haar leeren *kuisch te zijn en het huis te bewaren*, Titus 2 : 5. Met rondloopen wordt niets verkregen. Diegenen zullen het waarschijnlijkst troost verkrijgen van God en Zijne beloften, die in hunne plaats zijn, zich op den weg huns plichts bevinden, Lukas 2 : 8.

II. De belofte, dat zij een zoon zal hebben, wordt nu vernieuwd en bekrachtigd, vers 10. „*Ik zal voorzeker weder tot u komen* en u bezoeken met de vervulling, zooals Ik u nu bezoek met de belofte." God zal wederkeeren tot hen, die Hem welkom heeten. „Ik zal uwe vriendelijkheid vergelden, *Sara, uwe huisvrouw, zal een zoon hebben;* het wordt nog eens herhaald in vers 14. Zoo werden, ter versterking van het geloof van Gods volk, de beloften van den Messias dikwijls herhaald in het Oude Testament. Wij zijn traag van hart om te gelooven, en daarom hebben wij voor hetzelfde doel regel op regel noodig. Dit is het woord der belofte, aangehaald door den apostel, Rom. 9 : 9, als die krachtens welke Izak geboren is. De zegeningen, die anderen door de gewone voorzienigheid ontvangen, ontvangen de geloovigen door de belofte, hetgeen ze zeer lieflijk en tevens wèl verzekerd maakt. De geestelijke kinderen van Abraham zijn hun leven en hunne blijdschap, hunne hoop en hun alles, verschuldigd aan de belofte. Zij zijn wedergeboren door het woord van God, 1 Petr. 1 : 23.

III. Sara vindt die tijding te heerlijk om waar te kunnen zijn, vers 12. *Sara lachte bij zichzelve.* Het was geen lieflijke lach des

1) Vers 6 naar de Engelsche overzetting.

geloofs, zooals van Abraham, Hoofdst. 17 : 17; maar een lach van twijfel en wantrouwen. Dezelfde zaak kan gedaan worden uit zeer verschillend beginsel, waarover God alleen kan oordeelen, die het hart kent. Het groote bezwaar er tegen, waar Sara niet overheen kan komen, was haar leeftijd. *„Ik ben oud geworden;* naar den loop der natuur is de tijd om kinderen te baren voor mij voorbij, inzonderheid daar ik totnutoe onvruchtbaar geweest ben; en (hetgeen de moeilijkheid nog grooter maakt, *ook mijn heere is oud geworden.*" Merk hier op:

1. Sara noemt Abraham haar *heer;* het was het eenige goede woord, dat zij toen sprak, en de Heilige Geest neemt er nota van tot hare eer, en beveelt het aan alle Christelijke huisvrouwen ter navolging aan, 1 Petr. 3:6. *Sara is Abraham gehoorzaam geweest, hem noemende heer;* ten teeken van achting en onderworpenheid. Aldus is het, dat de vrouw haren man moet vreezen, Efeze 5 : 33, dat is: hem moet eerbiedigen. En aldus moeten wij geneigd zijn om nota te nemen van hetgeen wèl en betamelijk gesproken wordt, en wel tot eer van hen die het spreken, al is er dan ook iets verkeerds onder gemengd, terwijl wij dat verkeerde dan met den mantel der liefde moeten bedekken.

2. Menschelijke onwaarschijnlijkheid komt dikwijls in tegenspraak met de Goddelijke belofte. De tegenwerpingen der zinnen of van het menschelijk verstand zijn zeer geschikt om het geloof van zwakke geloovigen te doen struikelen en in verlegenheid te brengen. Het is moeilijk om aan Gods beloften vast te houden met een onwankelbaar vertrouwen, als door de uitwendige omstandigheden de vervulling dier beloften zoo onwaarschijnlijk, ja onmogelijk schijnt.

3. Zelfs zij, in wie waar geloof aanwezig is, hebben dikwijls een zwaren strijd te strijden met het ongeloof. Sara kon zeggen: *ik geloof, Heere,* Hebr. 11 : 11, maar moest er toch bijvoegen: *Heere, kom mijn ongeloovigheid tehulp.*

IV. De engel bestraft de onbetamelijke uitdrukkingen van haar ongeloof, vers 13, 14. Merk op:

1. Hoewel Sara deze engelen zeer vriendelijk en edelmoedig heeft onthaald, hebben zij toch, toen zij iets verkeerds deed er haar voor bestraft, zooals Christus Martha bestraft heeft in haar eigen huis, Lukas 10 : 40, 41. Als onze vrienden vriendelijk voor ons zijn, moeten wij daarom niet zoo onvriendelijk zijn, om zonde in hen voorbij te zien.

2. God gaf deze bestraffing aan Sara door Abraham, haren man; tot hem zeide Hij: *Waarom heeft Sara gelachen?* Hij had haar wellicht de belofte niet medegedeeld, die hij hieromtrent eenigen tijd tevoren had ontvangen; indien hij ze haar wèl had medegedeeld en haar gezegd had, hoe zij hem nog herhaaldelijk bevestigd en bekrachtigd was, dan zou dit voorkomen hebben dat zij er nu zoo door verrast werd. Of het werd aan Abraham gezegd, opdat hij het haar zou zeggen; wederzijdsche bestraffing is, als zij noodig is, een der plichten, die deze betrekking medebrengt.

3. De bestraffing zelve is duidelijk en ondersteund door een goede reden. *Waarom heeft Sara gelachen?* Het is goed om naar de reden van ons lachen te vragen, opdat het niet het lachen zij van een zot, Pred. 7 : 6. „Waarom heb ik gelachen?" Ons ongeloof, ons wantrouwen, is een zware beleediging van den God des hemels. Met recht duidt Hij het ten kwade, dat wij de tegenwerpingen der zinnen in tegenspraak toelaten met Zijne belofte, zooals in Lukas 1 : 18. Hier wordt eene vraag gedaan, die volstaat om al de bedenkingen van vleesch en bloed te beantwoorden en tot zwijgen te brengen: *Zou iets voor den Heere te wonderlijk zijn?* Dit is: *a.* Is er iets zoo verborgen, dat het aan Zijne kennis ontsnapt? Of: *b.* Is iets zoo moeilijk, dat het Zijne macht teboven gaat? Neen, ook niet het geven van een kind aan Sara in haren ouderdom.

V. Sara poogt dwaselijk hare fout te verbloemen, vers 15. *Zij loochende het, zeggende: ik heb niet gelachen,* denkende, dat niemand haar kon logenstraffen. Zij sprak die leugen omdat *zij vreesde;* maar het was tevergeefs om het voor het alziende oog te willen verbergen; tot hare beschaming werd haar gezegd: *neen, maar gij hebt gelachen.* Nu schijnt:

1. Sara haar wantrouwen op te geven. Nu zij, door de omstandigheden met elkander in verband te brengen, bemerkt dat het een Goddelijke belofte was, die haar betreffende gedaan was, laat zij allen twijfel en alle wantrouwen er van varen. Maar:

2. Er was een zondig pogen bij om een zonde te bedekken met een leugen. Het is eene schande om verkeerd te doen, maar het is nog grooter schande het te ontkennen, want hierdoor voegen wij aan onze ongerechtigheid nog ongerechtigheid toe. Vrees voor eene bestraffing lokt ons dikwijls in een strik. Zie Jes. 57 : 11. *Voor wien hebt gij geschroomd of gevreesd? want gij hebt gelogen.* Maar wij bedriegen onszelven, als wij wanen God te kunnen misleiden; Hij kan en zal de waarheid aan het licht brengen tot onze schande. *Die zijne overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn,* want de dag komt, die ze zal ontdekken.

16. Toen stonden die mannen op van daar, en zagen naar Sodom toe; en Abraham ging met hen, om hen te geleiden. 17. En de HEERE zeide: Zal Ik voor Abraham verbergen wat Ik doe? 18. Dewijl Abraham gewisselijk tot een groot en machtig volk worden zal, en alle volken der aarde in hem gezegend zullen worden? 19. Want Ik heb hem gekend, opdat hij zijnen kinderen en zijn huis na hem zou bevelen, en zij den weg des HEEREN houden, om te doen gerechtigheid en gerichte; opdat de HEERE over Abraham brenge hetgeen Hij over hem gesproken heeft. 20. Voorts zeide de HEERE: Dewijl het geroep van Sodom en Gomorra groot is, en dewijl hare zonde zeer zwaar is, 21. Zal Ik nu afgaan en bezien, of zij naar hun geroep, dat tot Mij gekomen is, het uiterste gedaan hebben, en zoo niet, Ik zal het weten. 22. Toen keerden die mannen het aangezicht van daar, en gingen naar Sodom; maar Abraham bleef nog staande voor het aangezicht des HEEREN.

De boden des hemels hadden nu één deel van hunne zaken afgedaan, hetwelk bestond in eene boodschap van genade aan Abraham en Sarah, en die het eerst door hen gebracht werd; maar nu hebben zij werk van een anderen aard te doen: Sodom moet verwoest worden, en zij moeten het verwoesten; Hoofdst. 19 : 13. Gelijk er bij den Heere goedertierenheid is, zoo is Hij ook de God, wiens de wrake is. Ingevolge van hunne opdracht vinden wij hier:

1. Dat zij *naar Sodom toe zagen*, vers 16. Zij stelden er hun aangezicht tegen in toorn, zooals van God gezegd werd, dat Hij op het leger der Egyptenaren zag, Ex. 14:24. Hoewel God gedurende langen tijd de oogen scheen te sluiten voor de zondaren, waaruit zij hebben afgeleid dat de Heere niet ziet, zal Hij toch, als de dag der wrake gekomen is, naar hen zien.

2. Dat zij *gingen naar Sodom*, vers 22, en dienovereenkomstig vinden wij twee hunner te Sodom, Hoofdst. 19 : 1. Of de derde de Heere was, voor wien Abraham stond, en tot wien hij toetrad, vers 23, zooals de meesten denken; of dat de derde hen verliet vóór zij te Sodom kwamen, en de Heere, voor wien Abraham stond, de *Shechina* was, of die verschijning der Goddelijke heerlijkheid, die Abraham tevoren gezien had en waarmede hij had gesproken, is onzeker. Maar wij hebben hier: *a.* De eer, die Abraham zijnen gasten bewees, *hij ging met hen, om hen te geleiden*, als iemand die ongaarne scheidt van zoo goed gezelschap en hun de meest mogelijke eer wenscht te bewijzen. Dit is eene daad van wellevendheid, die zeer gepast is om aan onze vrienden te betoonen, maar zij moet gedaan worden volgens de aanwijzing van den apostel, *gelijk het Gode waardig is*, 3 Joh. : 6. *b.* De eer, die zij hem deden, want die God eeren, zal Hij eeren. God deelde aan Abraham Zijn voornemen mede om Sodom te verderven, en dat niet alleen, maar Hij trad er met hem over in gesprek. Daar Hij hem inniger nog dan tevoren in Zijn verbond had opgenomen, Hoofdst. 17, laat Hij hem hier in nauwer, inniger gemeenschap met zich toe dan ooit tevoren, als den man Zijns raads. Merk hier op:

I. Gods vriendelijke gedachten omtrent Abraham, vers 17—19, waar wij Zijn besluit hebben om aan Abraham Zijn voornemen kenbaar te maken betreffende Sodom, met de redenen ervan. Indien Abraham hun geen uitgeleide gedaan had, dan zou hij misschien niet aldus bevoorrecht zijn geworden, maar die met wijzen wandelt zal wijs worden, Spr. 13 : 20 [1]). Zie hoe het Gode behaagt met zichzelven te redeneeren: *Zal Ik voor Abraham verbergen* (of, zooals sommigen het lezen: *Verberg Ik voor Abraham) wat Ik doe?* „Kan Ik Mij tot zoo iets gaan begeven, en het aan Abraham niet zeggen?" Zoo drukt God zich uit in Zijne raadsbesluiten, naar de wijze der menschen, met overleg. Maar waarom moet Abraham in dien kabinetsraad wezen? De Joden geven als hunne meening te kennen, dat God, wijl Hij aan Abraham en zijn zaad het land Kanaän had geschonken, deze steden, die een deel uitmaakten van het land, niet wilde verderven zonder zijne kennis en toestemming. Maar God geeft hier twee andere redenen op.

1. Abraham moet het weten, omdat hij een vriend en gunstgenoot is, voor wien Hij zeer bijzondere goedheid heeft en groote dingen heeft weggelegd. Hij zal tot een groot volk worden, en dat niet alleen, maar in den Messias, die uit Zijne lenden zal voortkomen, *zullen alle volkeren der aarde in hem gezegend worden. De verborgenheid des Heeren is voor degenen, die Hem vreezen*, Psalm 25 : 14; Spr. 3 : 32. Zij, die door het geloof een leven leiden van gemeenschap met God, moeten wel meer van Zijn wil en bedoelingen weten dan andere menschen, hoewel niet met een profetische kennis, maar met een wijze, practische kennis. Zij hebben een beter *inzicht* in het tegenwoordige, en *voorzien* beter, wat er geschieden zal, Hosea 14 : 10; Ps. 107 : 43, zooveel tenminste als genoeg is voor hun gedrag en hunne vertroosting.

2. Abraham moet het weten, want hij zal zijn huisgezin onderwijzen, vers 19. *Ik heb Abraham gekend, opdat hij zijnen kinderen en zijnen huize na hem zou bevelen.*

Beschouw dit alles als een schitterende zijde van Abrahams karakter en van zijn voorbeeld. Hij bad niet slechts met de leden van zijn gezin, maar hij onderwees hen als een man van kennis, ja hij beval hun als een man van gezag, als profeet en koning, zoowel als priester in zijn huis. Daar God een verbond had gemaakt met hem en zijn zaad, en zijn huisgezin dientengevolge besneden was, is hij zeer zorgzaam geweest om hen goed te onderwijzen en te regeeren. Zij, die de zegeningen van een gezin willen smaken, moeten nauwgezet de gezinsplichten vervullen. Indien onze kinderen de kinderen des Heeren zijn, dan moeten zij voor Hem worden opgevoed; indien zij Zijne livrei dragen, dan moeten zij opgeleid worden tot Zijn werk. Abraham heeft niet slechts zorggedragen voor zijne kinderen, maar voor zijn gezin, zijne dienstknechten waren onderwezenen. Hoofden van gezinnen behooren acht te geven op de zeden van allen, die onder hun dak zijn. De geringste dienstknechten hebben kostelijke zielen, die verzorgd en gevoed moeten worden. Abraham heeft er zich op toegelegd om practischen Godsdienst in zijn huis te bevorderen. Hij heeft hun hoofd niet gevuld met diepzinnige bespiegelingen of twistige samensprekingen, maar leerde hun *den weg des Heeren te houden, en gerechtigheid en gerichte te doen*, dat is: ernstig en vroom te zijn in de aanbidding van God, eerlijk te zijn in hunne handelingen met alle menschen. Hierin heeft Abraham het oog gehad op het nageslacht, en was in zorg dat niet alleen zijn huisgezin *met* hem, maar ook zijn huis *na* hem den weg des Heeren zou houden, dat de Godsdienst zou bloeien in zijn geslacht, als hij reeds in zijn graf zou zijn. Dit doende vervulde hij de voorwaarden van de beloften, die God hem had gedaan. Alleen diegenen kunnen het voordeel der beloften verwachten, die nauwgezet hun plicht doen.

1) Naar de Engelsche overzetting.

3. Wij kunnen dit beschouwen als de reden, waarom God hem zijn voornemen omtrent Sodom bekendmaakte, namelijk dat hij zijne kennis mededeelde aan anderen en haar gebruikte ten nutte van hen, die onder zijne hoede stonden. Wie heeft dien zal gegeven worden, Matth. 13 : 12; 25 : 29. Zij, die van hun weten een goed gebruik maken, zullen meer weten.

II. Gods vriendelijk gesprek met Abraham, waarin Hij hem Zijn voornemen omtrent Sodom bekend heeft gemaakt, en waarin Hij hem vrijheid van verzoek toelaat omtrent deze zaak.

1. Hij spreekt hem van het overtuigend blijk der zonde van Sodom, vers 20. *Het geroep van Sodom en Gomorra is groot.* Sommige zonden en de zonden van sommige zondaren roepen luid tot den hemel om wraak. De ongerechtigheid van Sodom was een schreeuwende ongerechtigheid; dat is: zij was zóó tergend, dat zij God *drong* om te straffen.

2. Van het onderzoek, dat Hij hieromtrent nog wilde instellen, vers 21. *Ik zal nu afgaan en bezien.* Niet alsof er iets was, waarover God in twijfel is of in het duister; maar het behaagt Hem zich aldus naar de wijze der menschen uit te drukken. *a.* Om het onbetwistbaar-rechtmatige aan te toonen van al Zijn gerechtelijke handelingen. De menschen zijn geneigd te zeggen: *De weg des Heeren is niet recht,* maar laat hen weten dat Zijne oordeelen voortkomen uit Zijn eeuwigen raad, en nooit roekelooze of plotseling opgekomen besluiten zijn. Nooit straft Hij op losse geruchten, of op mededeelingen van anderen, maar naar Zijn eigen stellig en onfeilbaar weten. *b.* Om een voorbeeld te geven aan overheidspersonen, aan hen die met gezag zijn bekleed, om met de uiterste zorg en nauwkeurigheid een onderzoek in te stellen naar het voor en tegen van eene zaak, eer zij er een oordeel over uitspreken. *c.* Wellicht wordt van dit raadsbesluit hier gesproken als nog niet vastgesteld, ten einde Abraham aan te moedigen om nog voorbede voor hen te doen. Aldus heeft God gezien of er geen voorbidder was, Jes. 59 : 16.

23. En Abraham trad toe, en zeide: Zult Gij ook den rechtvaardige met den goddelooze ombrengen? 24. Misschien zijn er vijftig rechtvaardigen in de stad; zult Gij hen ook ombrengen, en de plaats niet sparen, om de vijftig rechtvaardigen, die binnen haar zijn? 25. Het zij verre van U zulk een ding te doen, te dooden den rechtvaardige met den goddelooze! dat de rechtvaardige zij gelijk de goddelooze; verre zij het van U! zou de Rechter der gansche aarde geen recht doen? 26. Toen zeide de HEERE: Zoo Ik te Sodom binnen de stad vijftig rechtvaardigen zal vinden, zoo zal Ik de gansche plaats sparen om hunnentwil. 27. En Abraham antwoordde en zeide: Zie toch, ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, hoewel ik stof en asch ben. 28. Misschien zullen aan de vijftig rechtvaardigen vijf ontbreken, zult Gij dan om vijf de gansche stad verderven? En Hij zeide: Ik zal haar niet verderven, zoo Ik er vijf en veertig zal vinden. 29. En hij voer voort nog tot Hem te spreken, en zeide: Misschien zullen aldaar veertig gevonden worden! En Hij zeide: Ik zal het niet doen om der veertigen wil. 30. Voorts zeide hij: Dat toch de Heere niet ontsteke, dat ik spreke: misschien zullen aldaar dertig gevonden worden! En Hij zeide: Ik zal het niet doen, zoo Ik aldaar dertig zal vinden. 31. En hij zeide: Zie toch, ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere; misschien zullen er twintig gevonden worden! En Hij zeide: Ik zal haar niet verderven om der twintigen wil. 32. Nog zeide hij: Dat toch de Heere niet ontsteke, dat ik alleenlijk ditmaal spreke: misschien zullen er tien gevonden worden! En Hij zeide: Ik zal haar niet verderven om der tienen wil. 33. Toen ging de HEERE weg, als Hij geëindigd had tot Abraham te spreken; en Abraham keerde weder naar zijne plaats.

Gemeenschap met God wordt onderhouden door het woord en het gebed. In het *woord* spreekt God tot ons; in het *gebed* spreken wij tot Hem. God had aan Abraham Zijne voornemens gezegd omtrent Sodom, daaruit neemt Abraham nu aanleiding om ten behoeve van Sodom tot God te spreken. Gods woord zal ons goed doen, als het ons stof geeft tot gebed, en er ons toe opwekt. Als God tot ons gesproken heeft, dan moeten wij overwegen, wat wij er over tot Hem hebben te zeggen. Merk op:

I. Het plechtige van Abrahams toespraak tot God bij deze gelegenheid, vers 23. *Abraham trad toe.* Die uitdrukking geeft te kennen:

1. Een heilige bezorgdheid. Hij verpandde zijn hart om tot God te genaken, Jer. 30:21 [1]). „Zal Sodom verwoest worden, zonder dat ik er een goed woord voor doe?"

2. Een heilig vertrouwen. Hij ging toe met verzekerdheid des geloofs, hij naderde *als een vorst,* Job 31 : 37. Als wij ons tot bidden begeven, dan moeten wij gedenken, dat wij tot God naderen, opdat wij vervuld zullen zijn van eerbied voor Hem, Levit. 10 : 3.

II. De algemeene strekking van zijn gebed. Het is het eerste plechtige gebed, dat wij in den Bijbel vermeld vinden, en het is een gebed om Sodom te sparen. Abraham heeft de goddeloosheid van Sodom ongetwijfeld ten zeerste verafschuwd; hij zou niet, zooals Lot, onder hen hebben willen wonen, al zouden zij hem ook de beste en schoonste bezitting in hun land hebben willen geven, en toch heeft hij vurig en dringend voor hen gebeden. Wij moeten de zonde haten, maar medelijden hebben met de zondaren, en voor hen bidden. God heeft geen lust in hun dood, en wij moeten dien rampzaligen dag niet begeeren, maar hem veeleer afbidden.

1. Hij begint met een gebed, dat de rechtvaardigen gespaard mochten worden, niet mede

---

1) Naar de Engelsche overzetting. Zie ook de kantt. op den Statenbijbel.

verwikkeld zullen zijn in de algemeene ramp, inzonderheid het oog hebbende op den rechtvaardigen Lot, wiens onedel gedrag tegenover hem hij reeds lang had vergeven en vergeten, getuige zijn vriendschappelijken ijver om hem door zijn zwaard te verlossen, en nu door zijn gebed.

2. Hij maakt hier verder nog gebruik van voor een gebed, dat allen gespaard mochten worden om den wille der rechtvaardigen onder hen; terwijl God zelf hem hierin steunt, en het hem door Zijn antwoord op zijn eerste bede, als het ware, in den mond legt, vers 26. Wij moeten bidden, niet alleen voor onszelven, maar ook voor anderen, want wij zijn leden van hetzelfde lichaam, — van hetzelfde lichaam des menschdoms tenminste. *Wij zijn allen broeders.*

III. De bijzondere genadegaven, die uitblinken in dit gebed.

1. *Groot geloof;* en het is het gebed des geloofs, dat een overmogend gebed is. Zijn geloof pleit bij God, regelt en ordent de zaak, vult zijn mond met argumenten. Zijn geloof werkt inzonderheid met de rechtvaardigheid Gods; daarop steunt en betrouwt hij: *a. Dat God de rechtvaardigen niet met de goddeloozen zal ombrengen,* vers 23. Neen, *dat zij verre van U,* vers 25. Nooit moeten wij eene gedachte koesteren, die aan de eer van Gods rechtvnardigheid tekortdoet. Zie Rom. 3 : 5, 6. In deze wereld zijn de rechtvaardigen onder de goddeloozen gemengd. Onder de besten zijn gewoonlijk sommige slechten, en onder de slechtsten sommige goeden. Zelfs in Sodom is nog één Lot. Hoewel de rechtvaardigen onder de goddeloozen zijn, zal de rechtvaardige God toch voorzeker *de rechtvaardigen niet met de goddeloozen verderven.* Hoewel zij in deze wereld soms in de algemeene rampen deelen, zal toch op den grooten dag een onderscheid worden gemaakt. *b. Dat de rechtvaardigen niet gelijk de goddeloozen zullen zijn,* vers 25. Hoewel zij *met* hen kunnen lijden, zullen zij toch niet *evenals* zij lijden. Algemeene rampen zijn voor de rechtvaardigen gansch wat anders dan voor de goddeloozen, Jes. 27 : 7. *c. Dat de Rechter der gansche aarde recht zal doen;* ongetwijfeld zal Hij dit, want Hij is de Rechter der gansche aarde; dit is het argument van den apostel, Rom. 3 : 5, 6. God is de Rechter der gansche aarde, Hij neemt kennis van alles, en spreekt over allen Zijn oordeel uit. De almachtige God heeft nooit aan een Zijner schepselen onrecht gedaan, en nooit zal Hij hun onrecht doen, hetzij door hun te onthouden wat recht is, of door meer dan recht is van hen te eischen, Job 34 : 10, 11.

2. *Groote ootmoed. a.* Een diepe bewustheid van zijn eigen onwaardigheid, vers 27. *Zie toch, ik heb mij onderwonden te spreken, tot den Heere, hoewel ik stof en asch ben;* en wederom, vers 31. Hij spreekt als iemand, die verbaasd is over zijn eigen stoutmoedigheid en over de vrijheid, die God hem genadiglijk veroorlooft, in aanmerking genomen Gods grootheid, — Hij is de Heere; en zijn eigen geringheid — hij is slechts stof en asch. De grootste mannen, de aanzienlijkste en de verdienstelijkste zijn slechts stof en asch, gering en laag voor God, verachtelijk, broos en stervend. Het betaamt ons om, als wij tot God naderen, den ontzaglijk grooten afstand te erkennen, die er is tusschen ons en God. Hij is de Heere der heerlijkheid, wij zijn aardwormen. Onze toegang tot den troon der genade en de vrijmoedigheid in het spreken, die ons vergund wordt, bieden ons wezenlijke redenen tot ootmoedige verwondering, 2 Sam. 7 : 18. Wij behooren dan ook vervuld te zijn van vrees voor Gods misnoegen. *Dat toch de Heere niet ontsteke, dat ik spreek,* vers 30, en wederom in vers 32. Het dringend aanhouden van de geloovigen als zij tot God spreken in het gebed, is van zulk een aard, dat, indien zij met menschen, zooals zijzelven zijn, te doen hadden, zij wel moesten vreezen hen te vertoornen. Maar Hij, met wien wij te doen hebben, *is God en geen mensch,* en hoezeer Hij dit mocht schijnen, is Hij toch niet wezenlijk toornig tegen het gebed Zijns volks, Psalm 80 : 4 [1]), want *het is Zijn welgevallen,* Spr. 15 : 8, en het behaagt Hem, dat er met Hem geworsteld wordt in den gebede. Zelfs als wij bijzondere teekenen ontvangen van Gods gunst, behooren wij over onszelven te waken, ten einde ons niet bloot te stellen aan het Goddelijk ongenoegen, en daarom moeten wij in de armen van ons geloof den Middelaar medebrengen, om over *de ongerechtigheid onzer heilige dingen* verzoening te doen.

3. Hier is *groote liefde. a.* Een liefderijke meening van Sodoms aard en hoedanigheid; hoe slecht de menschen er ook waren, dacht hij toch dat er verscheidene rechtvaardigen woonden. Het betaamt ons om ook van de slechtste plaatsen het beste te hopen. Van de twee dwalingen is die het beste, welke naar die richting dwaalt. *b.* Een liefderijke begeerte naar Sodoms welvaren; hij gebruikte al zijn invloed bij den troon der genade, om genade voor hen te verkrijgen. Nooit zien wij hem zoo vurig en dringend in het pleiten bij God voor zich en zijn gezin als hier voor Sodom. Wij zien hier ook *groote vrijmoedigheid* en geloovig vertrouwen. *a.* Hij nam de vrijheid om een zeker getal te noemen van rechtvaardigen die, naar hij dacht, in Sodom gevonden zouden worden. *Misschien zijn er vijftig,* vers 24. *b.* Telkens en nogmaals rekent hij op Gods genade. Als God veel toestond, vroeg hij om nog meer, in de hoop van alzoo zijn doel te bereiken. *c.* Hij bracht de voorwaarden van genade tot zoo laag een getal, als zijn schaamtegevoel het hem slechts toeliet, (daar hij genade voor de vijf steden verkreeg, zoo er slechts tien rechtvaardigen in gevonden werden) en dat cijfer was zoo laag, dat hij er uit opmaakte, dat de steden gespaard zullen worden.

IV. Het welslagen van zijn gebed. Hij, die aldus met God worstelde, heeft heerlijk overmocht, want hij had zich vorstelijk gedragen met God, en zoo behoefde hij slechts te vragen om te ontvangen.

1) Naar de Engelsche overzetting.

1. Gods algemeene goedwilligheid bleek hierin, dat Hij er in toestemde de goddeloozen te sparen om den wille der rechtvaardigen. Zie hoe snel God bereid is om barmhartigheid te betoonen; Hij zoekt zelfs naar een reden er voor. Zie ook hoe de Godvruchtigen tot zegen zijn voor elke plaats, waarin zij zich bevinden, en hoe weinig diegenen hun eigen welzijn bevorderen, die hen haten en vervolgen.

2. Zijn bijzondere gunst jegens Abraham blijkt hierin, dat Hij niet ophield van te geven, voordat Abraham ophield van te vragen. Zoo groot is de macht van het gebed. Waarom heeft Abraham dan opgehouden van te vragen, toen hij reeds verkregen had dat de plaats gespaard zou worden zoo er, al was het maar tien rechtvaardigen, in gevonden werden? Hetzij: *a.* Omdat hij erkende, dat zij verdienden om te komen, indien er niet zoo velen waren, *zooals de wijngaardenier*, die er in toestemde om den onvruchtbaren vijgeboom uit te houwen, indien hij, na nog een proefjaar, geen vrucht zou opleveren, Lukas 13:9. Of: *b.* Omdat God zijn geest weerhield om nog verder te vragen. Als God besloten heeft eene plaats te verderven, dan verbiedt Hij om er voor te bidden, Jer. 7 : 16; 11 : 14; 14 : 11.

Eindelijk. Wij hebben hier het eindigen der samenspreking, vers 33.

1. Toen ging de Heere weg. De gezichten Gods kunnen in deze wereld niet altijd voortduren, daar het alleen door het geloof is, dat wij ons hier God moeten voorstellen. God ging niet weg voordat Abraham alles gezegd had, wat hij te zeggen had, want nooit is Hij het moede om naar het gebed Zijns volks te hooren, Jes. 59 : 1.

2. *Abraham keerde weder naar zijne plaats.* Hij was niet opgeblazen door de eer, die hem was aangedaan, en door het buitengewone onderhoud, dat God hem had toegestaan, was hij niet van het vervullen zijner gewone dagelijksche plichten afgebracht. Hij keerde weder naar zijne plaats om waar te nemen wat er nu zou geschieden; en het bleek, dat zijn gebed was verhoord, al was het ook dat Sodom niet gespaard bleef, daar er geen tien rechtvaardigen in gevonden werden. Nooit kunnen wij te weinig verwachten van den mensch, en nooit kunnen wij te veel verwachten van God.

HOOFDSTUK XIX.

Den inhoud van dit hoofdstuk hebben wij in 2 Petrus 2 : 6—8, waar wij vinden, dat God de steden van Sodoma en Gomorrah tot asch verbrandende, ze met omkeering veroordeeld heeft, en den rechtvaardigen Lot verlost heeft. Het is de geschiedenis van Sodoms verderf, en Lots redding van dat verderf. In hoofdst. 18 lazen wij van Gods nederkomen om den tegenwoordigen toestand van Sodom te bezien, wat zijne goddeloosheid was, en wat er voor rechtvaardigen in waren, en nu hebben wij hier den uitslag van dat onderzoek. I. Uit dat onderzoek bleek, dat Lot zeer goed was, vers 1—3, maar het bleek niet, dat er nog zoo iemand was. II. De inwoners van Sodom werden bevonden zeer snood en slecht te zijn, vers 4—11. III. Daarom werd er zeer bijzonder zorg voor gedragen, om Lot en zijn gezin naar eene plaats van veiligheid te laten gaan, vers 12—23. IV. De barmhartigheid zich nu hierin verblijd hebbende, openbaart de gerechtigheid zich in het verderf van Sodom, en den dood van de vrouw van Lot, vers 24—26, met een algemeene herhaling der geschiedenis, vers 27—29. V. Een afschuwelijke zonde, waaraan Lot schuldig was door bloedschande te bedrijven met zijn twee dochters, vers 30—38.

En die twee engelen kwamen te Sodom in den avond; en Lot zat in de poort te Sodom; en als Lot hen zag, stond hij op hun tegemoet, en boog zich met het aangezicht ter aarde. 2. En hij zeide: Ziet nu, mijne heeren, keert toch in ten huize van uwen knecht, en wascht uwe voeten; en gij zult vroeg opstaan en gaan uws weegs. En zij zeiden: Neen, maar wij zullen op de straat vernachten. 3. En hij hield bij hen zeer aan, zoodat zij tot hem inkeerden en kwamen in zijn huis; en hij maakte hun een maaltijd en bakte ongezuurde koeken, en zij aten.

Waarschijnlijk waren deze engelen twee van de drie, die zooeven bij Abraham geweest waren; de twee geschapen engelen, die uitgezonden waren om Gods bedoeling met Sodom ten uitvoer te brengen. Merk hier op:

I. Er was in Sodom maar één Godvruchtig man, en deze hemelsche boden hebben hem ontdekt. Wij moeten, wáár wij ook zijn, navraag doen naar hen, die in de vreeze Gods leven, en met dezen willen omgaan, Matth. 10 : 11, *onderzoekt wie daarin* — in die stad of dat vlek — *waardig is, en blijft aldaar.* Landgenooten, die zich in den vreemde bevinden, komen gaarne bij elkander.

II. Lot heeft zich te dier tijde genoegzaam van zijne naburen onderscheiden, waardoor een duidelijk merk op hem geplaatst werd. Hem, die niet handelde als de anderen, moet het ook niet als de anderen vergaan.

1. Lot zat in de poort te Sodom in den avond; toen de overigen waarschijnlijk aan het drinken en brassen waren, zat hij daar eenzaam en alleen, uitziende naar eene gelegenheid om goed te doen.

2. Hij was uiterst eerbiedig jegens deze mannen, die een sober, ernstig voorkomen hadden, hoewel zij geenerlei pracht of staatsie tentoonspreidden. Hij boog zich ter aarde toen hij hen zag, alsof hij reeds op den eersten aanblik iets Goddelijks in hen bepeurde.

3. Hij was gastvrij, hartelijk en ruim in zijne uitnoodiging en zijn onthaal. Dringend noodigde hij deze vreemdelingen in zijn huis, zette hun het beste voor van hetgeen hij had, en gaf hun alle mogelijke blijken en bewijzen van zijne oprechtheid; want: *a.* Toen de engelen, om te zien of zijne uitnoodiging van harte gemeend was, haar eerst weigerden aan te nemen, (hetgeen een gewoon gebruik der bescheidenheid is, zonder dat dit in het minst aan waarheid of oprechtheid tekortdoet) heeft hunne weigering hem slechts des te dringender doen aanhouden, *hij hield bij hen zeer aan,* vers 3; deels omdat hij volstrekt niet wilde, dat zij zich aan de ongerieflijkheid en het gevaar zouden blootstellen van op straat te vernachten in Sodom, en deels omdat hij zeer naar hun gezelschap en gesprek verlangde. Twee zulke

eerlijke gezichten had hij in Sodom nog niet gezien. Zij, die in een slechte plaats wonen, moeten het gezelschap op prijs stellen van hen, die wijs en goed zijn, en dit zeer begeeren. *b.* Toen de engelen zijne uitnoodiging hadden aangenomen, heeft hij hen gul onthaald; hij richtte een maaltijd voor hen aan, en vond dien goed besteed aan zulke gasten. Godvruchtige menschen behooren (met beleid en voorzichtigheid) ook edelmoedige, milddadige menschen te zijn.

4. Eer zij zich te slapen legden, zoo hebben de mannen dier stad, de mannen van Sodom, van den jongste tot den oudste toe, dat huis omsingeld, het gansche volk, van het uiterste einde af. 5. En zij riepen tot Lot, en zeiden tot hem: Waar zijn die mannen, die dezen nacht tot u gekomen zijn? Breng hen uit tot ons, opdat wij ze bekennen. 6. Toen ging Lot uit tot hen aan de deur, en hij sloot de deur achter zich toe; 7. En hij zeide: Mijne broeders, doet toch geen kwaad! 8. Ziet toch, ik heb twee dochters, die geen man bekend hebben; ik zal haar nu tot u uitbrengen, en doet haar zoo als het goed is in uwe oogen; alleenlijk doet dezen mannen niets, want daarom zijn zij onder de schaduw mijns daks ingegaan. 9. Toen zeiden zij: Kom verder aan! Voorts zeiden zij: Deze eene is gekomen, om als een vreemdeling hier te wonen, en zou hij alleszins rechter zijn? Nu zullen wij u meer kwaads doen dan hun. En zij drongen zeer op den man, op Lot, en zij traden toe om de deur open te breken. 10. Doch die mannen staken hunne hand uit, en deden Lot tot zich inkomen in het huis, en sloten de deur toe. 11. En zij sloegen de mannen, die aan de deur van het huis waren, met verblindheden, van den kleinste tot aan den grootste, zoodat zij moede werden om de deur te vinden.

Nu is het ontwijfelbaar gebleken, dat er alle reden was voor het geroep van Sodom. Wat er dien nacht voorviel was genoeg om de maat vol te maken. Want hier bevinden wij:

I. Dat zij allen goddeloos waren, vers 4. De goddeloosheid was algemeen geworden, voor alle snood bedrijf waren zij één van zin. Hier waren oud en jong, lieden uit alle hoeken der stad, vereenigd in dit tumult. De ouden waren de slechtheid nog niet teboven, en de jongen waren er al spoedig rijp voor. Er waren òf geene overheidspersonen om den vrede te bewaren en de vreedzamen te beschermen, òf de magistraten hielpen zelven mede om het oproer aan den gang te maken. Als de krankheid der zonde epidemisch is geworden, is zij voor elke plaats noodlottig, Jes. 1 : 5—7.

II. Dat hunne goddeloosheid ten top was geklommen, zij *waren boos en groote zondaars tegen den Heere,* Hoofdst. 13 : 13, want:

1. Het was de onnatuurlijkste en afschuwelijkste ondeugd, die zij nu wilden bedrijven, eene zonde, die nog heden naar hen genoemd wordt, *sodomie.* Zij hadden zich geheel overgegeven aan die afschuwelijke bewegingen, Rom. 1 : 26, 27, die erger dan dierlijk en de eeuwige versmaadheid der menschelijke natuur zijn, en waaraan niet zonder afschuw gedacht kan worden door hen, in wie nog het geringste vonkje van deugd is, nog iets van het natuurlijk licht is overgebleven. Zij, die zich toegeven in onnatuurlijke onreinheid, zijn voor de straf des eeuwigen vuurs geteekend, zie Judas : 7.

2. Zij schaamden zich niet om er voor uit te komen, en hun voornemen met geweld van wapenen te volvoeren. Die praktijken zouden al slecht genoeg zijn geweest, indien zij in het geheim en door overreding gepleegd werden; maar zij verklaren den oorlog aan de deugd, tarten haar in het openbaar. Vandaar, dat van vermetele, onbeschaamde zondaars gezegd wordt, dat zij *hunne zonde vrijuit spreken, gelijk Sodom,* Jes. 3 : 9. Zij, die onbeschaamd zijn in de zonde, zullen meestal ook onboetvaardig blijken, en dat zal dan hun verderf wezen. Diegenen zijn wel zeer hard van hart, die zondigen zonder gevoel van schaamte, Jer. 6 : 15.

3. Toen Lot met alle mogelijke zachtmoedigheid tusschenbeiden trad en de woede hunner booze lusten zocht tegen te gaan, hebben zij hem met ruwe onbeschoftheid behandeld. Hij waagde zich onder hen, vers 6. Hij sprak hen aan met beleefdheid, noemde hen *broeders,* vers 7, en smeekte hen zoo groot een kwaad niet te bedrijven; en gansch verward zijnde door hun snood voornemen, heeft hij hun met onverschoonbare onbedachtzaamheid aangeboden om hun zijne twee dochters prijs te geven, vers 8. Het is wel waar, dat wij van twee kwaden het minste moeten kiezen, maar van twee zonden moeten wij geene van beiden kiezen, en nooit moeten wij kwaad doen om er het goede uit te laten voortkomen. Hij redeneerde met hen, pleitte bij hen op de wetten der gastvrijheid en op de bescherming van zijn huis, waar zijne gasten recht op hadden; maar even goed zou men met een brieschenden leeuw of een brullenden beer kunnen redeneeren als met deze hardnekkige zondaars, die zich alleen door hun booze lusten en hartstochten lieten regeeren. Lots redeneeren met hen maakt slechts hun toorn en woede gaande, en om de mate hunner goddeloosheid vol te maken, vallen zij op hem aan. *a.* Zij *bespotten* hem, beschuldigen hem van de ongerijmdheid om zich als rechter op te werpen, daar hij niet eens het burgerrecht had van hunne stad, vers 9. Het is iets gansch gewoons, dat bestraffers als overweldigers en indringers worden uitgekreten, en dat zij, die de goedheid eens vriends willen betoonen, beschuldigd worden van zich het gezag eens rechters aan te matigen, alsof iemand niet eens een verstandig woord kon spreken, zonder daarom aanmatigend te zijn. *b.* Zij *dreigen* hem, vallen hem aan, en hij is in gevaar van door het woedend gepeupel in stukken te worden gescheurd. Zij, die het haten om hun leven te verbeteren, haten hen, door wie zij bestraft worden, al is die bestraffing ook nòg zoo zachtmoedig.

Trotsche zondaren doen aan hun geweten wat de Sodomieten aan Lot gedaan hebben, zij wijzen er de bestraffing van af, smoren zijn verwijtingen, totdat zij het gansch toegeschroeid hebben en zijne stem tot zwijgen hebben gebracht, en zoo rijpen zij dan voor het verderf. Mishandelingen van Gods boden en van getrouwe bestraffers vullen spoedig de mate der ongerechtigheid der menschen en brengen dan een onherstelbaar verderf over hen. Zie Spreuken 29 : 1 en 2 Kron. 36 : 16. Indien de mensch niet door bestraffingen genezen wordt, dan is er geene genezing voor hem. Zie 2 Kron. 25 : 16.

III. Dat een Godvruchtige door niets minder dan door de macht eens engels uit hun booze handen gered kon worden. Het was nu onmiskenbaar gebleken van welken aard Sodom was en welke maatregelen er tegen genomen moesten worden; daarom geven de engelen onmiddellijk een voorbeeld van hetgeen zij later doen zullen.

1. Zij bevrijden Lot, vers 10. *Die bevochtigt zal ook zelf een vroege regen worden.* Lot wendde alle pogingen aan om hen te beschermen, en nu hebben zij ter belooning van zijne vriendelijkheid krachtig en afdoend zorg gedragen voor zijne veiligheid. Engelen worden gebruikt ter bijzondere bewaring van hen, die zich door weldoen aan gevaar blootstellen. Bij hun sterven worden de heiligen, evenals Lot, in een huis van volkomen veiligheid gebracht, welks deur voor altijd toegesloten wordt tegen hen, die hen vervolgen.

2. Zij straffen de onbeschoftheid der Sodomieten, vers 11. *Zij sloegen hen met verblindheden.* Dit diende om een einde te maken aan hunne pogingen, door hen onmachtig te maken om er mede voort te gaan. Rechtvaardiglijk werden *diegenen* met blindheid geslagen, die doof waren geweest voor recht en rede. Gewelddrijvende vervolgers worden dikwijls verdwaasd, zoodat zij hun booze bedoelingen tegen Gods boden niet kunnen volbrengen, Job 5 : 14, 15. Toch gingen deze Sodomieten, nadat zij met blindheid waren geslagen nog voort met naar de deur te zoeken, teneinde haar open te breken, totdat zij vermoeid waren. Geen oordeelen zullen op zichzelven de verdorven natuur en de booze bedoelingen der goddeloozen veranderen. Indien hun geest niet verblind ware geweest zoowel als hunne oogen, dan zouden zij evenals de toovenaars gezegd hebben: *dit is Gods vinger*, en zich onderworpen hebben. Het was ook een voorproef van hun algeheel verderf op den volgenden dag. Als God op den weg van een rechtvaardig oordeel de menschen verblindt, dan is hun toestand reeds wanhopig, Rom. 11 : 8, 9.

12. Toen zeiden die mannen tot Lot: Wien hebt gij hier nog meer? een schoonzoon, of uwe zonen, of uwe dochteren, en allen die gij hebt in deze stad, breng uit deze plaats; 13. Want wij gaan deze plaats verderven, omdat haar geroep groot geworden is voor het aangezicht des HEEREN, en de HEERE ons uitgezonden heeft, om haar te verderven. 14. Toen ging Lot uit, en sprak tot zijne schoonzonen, die zijne dochteren nemen zouden, en zeide: Maakt u op, gaat uit deze plaats, want de HEERE gaat deze plaats verderven; maar hij was in de oogen zijner schoonzonen als jokkende.

Hier hebben wij de voorbereiding voor Lots redding.

1. Er wordt hem kennis gegeven van Sodoms naderend verderf, vers 13. *Wij gaan deze plaats verderven.* De heilige engelen zijn de dienaren van Gods toorn tot verderfenis der zondaren, zoowel als van Zijne genade tot bewaring en uitredding van Zijn volk. In dien zin worden de goede engelen boden des kwaads, Psalm 78 : 49.

II. Hem wordt bevolen hiervan kennis te geven aan zijne vrienden en betrekkingen, opdat zij, indien zij het wilden, met hem gered zouden worden, vers 12. „*Wie hebt gij hier nog meer*, over wie gij in zorg zijt of in wie gij belangstelt? Indien gij dezulken hebt, zoo deel hun mede wat er staat te geschieden." Hierin nu ligt opgesloten:

1. Het gebod van een grooten plicht, welke hierin bestond, dat hij alles moest doen wat hij kon om hen, die hem omringden, te redden, als brandhouten uit het vuur te rukken. Zij, die door genade zelven uit een zondigen toestand verlost zijn, moeten doen wat zij kunnen om anderen, inzonderheid hunne bloedverwanten, te redden.

2. De aanbieding van een groote gunst. Zij vragen niet, of hij ook eenige rechtvaardigen kende in de stad, die het voegzaam zou zijn te redden; zij weten, dat die er niet zijn; maar zij vragen wat hij er voor verwanten heeft, opdat dezen, rechtvaardig of niet rechtvaardig, met hem gered zouden worden. Het gaat slechte menschen soms goed in deze wereld om den wille van hun vrome bloedverwanten. Het is goed om verwant te zijn aan een Godvruchtige.

III. Dienovereenkomstig wendt hij zich tot zijne schoonzonen, vers 14. Merk op:

1. Hoe Lot hen eerlijk gewaarschuwd heeft. *Maakt u op, gaat uit deze plaats.* Die wijze van uitdrukking is levendig en opschrikkend. Het was geen tijd om te beuzelen, het verderf was aan de deur. Zij hadden niet, zooals de Ninevieten, veertig dagen om zich nog te bekeeren. Nu of nooit moeten zij zich redden. Temiddernacht werd dit geroep aangeheven. Zoodanig is onze roepstem tot de onbekeerden: Bekeert u en leeft.

2. Hoe zij zijne waarschuwing minachtten. *Hij was in de oogen zijner schoonzonen als jokkende.* Zij dachten misschien dat de aanval, dien de Sodomieten op zijn huis gedaan hadden, zijn verstand had verbijsterd, hem zulk een schrik had aangejaagd dat hij niet wist wat hij zeide; of wel, zij dachten dat hij met hen schertste. Zij, die een vroolijk leven leidden, met alles schertsten en lachten, achtten dat dit ook een scherts, een grap was, en zoo zijn zij in de

verwoesting omgekomen. Zoo zijn er ook velen, die gansch luchthartig blijven als zij gewaarschuwd worden voor de ellende en het gevaar, waarin zij zich bevinden; zij denken dat hunne leeraren met hen schertsen; de zoodanigen zullen omkomen, en dan is hun bloed op hun hoofd.

15. En als de dageraad opging, drongen de engelen Lot aan, zeggende: Maak u op, neem uwe huisvrouw, en uwe twee dochteren, die voorhanden zijn, opdat gij in de ongerechtigheid dezer stad niet omkomt. 16. Maar hij vertoefde; zoo grepen dan die mannen zijne hand, en de hand zijner vrouw, en de hand zijner twee dochteren, om de verschooning des HEEREN over hem; en zij brachten hem uit, en stelden hem buiten de stad. 17. En het geschiedde, als zij hen uitgebracht hadden naar buiten, zoo zeide Hij: Behoud u om uws levens wil; zie niet achter u om, en sta niet op deze gansche vlakte; behoud u naar het gebergte heen, opdat gij niet omkomt. 18. En Lot zeide tot hen: Neen toch, Heere! 19. Zie toch, uw knecht heeft genade gevonden in uwe oogen, en Gij hebt uwe weldadigheid groot gemaakt, die Gij aan mij gedaan hebt, om mijne ziel te behouden bij het leven; maar ik zal niet kunnen behouden worden naar het gebergte heen, opdat mij niet misschien dat kwaad aankleve, en ik sterve! 20. Ziet toch, deze stad is nabij, om derwaarts te vluchten, en zij is klein: laat mij toch derwaarts behouden worden, (is zij niet klein?) opdat mijne ziel leve. 21. En Hij zeide tot hem: Zie, Ik heb uw aangezicht opgenomen ook in deze zaak, dat Ik deze stad niet omkeere, waarvan gij gesproken hebt. 22. Haast, behoud u derwaarts, want Ik zal niets kunnen doen, totdat gij daarhenen ingekomen zijt. Daarom noemde men den naam dezer stad Zoar. 23. De zon ging op boven de aarde, als Lot te Zoar inkwam.

Hier is;

I. De redding van Lot uit Sodom. Hoewel er geen tien rechtvaardigen in Sodom waren, om wier wille het gespaard kon worden, heeft toch de ééne rechtvaardige, die er was, zijne ziel bevrijd, Ezech. 14 : 14. Vroeg in den morgen hebben zijn eigen gasten uit vriendelijkheid voor hem en de zijnen hen buiten de deur gezet, vers 15. Zijn gehuwde dochters kwamen om met hare echtgenooten, maar die bij hem woonden, zijn met hem gered. Merk op:

1. Met hoe vriendelijk geweld Lot buiten Sodom gevoerd werd, vers 16. Hoewel hij niet, evenals zijne schoonzonen, met de waarschuwing gespot of geschertst heeft, schijnt hij toch geaarzeld, gebeuzeld te hebben, niet zooveel haast gemaakt te hebben als door den toestand werd vereischt. Zoo zijn er velen, die wel eenigszins overtuigd zijn van het rampzalige van hun geestelijken toestand en de noodzakelijkheid eener verandering, maar dit noodzakelijke werk toch uitstellen, en dwaselijk blijven aarzelen. Lot heeft dit gedaan, en het zou hem noodlottig geworden zijn, indien de engelen *zijne hand niet hadden gegrepen en hem uitgebracht hadden*, hem behouden hadden door vrees, Judas : 23. Daarvan wordt gezegd: *de Heere was barmhartig over hem* [1]), want daar hij zoo ongaarne vertrok, zou Hij hem rechtvaardiglijk met de anderen hebben kunnen laten omkomen. Ook van de rechtvaardigste menschen moet de zaligheid alleen aan Gods genade worden toegeschreven, en niet aan hun eigen verdienste. Het is uit genade. dat wij zalig worden. Gods macht moet ook erkend worden in het uitbrengen der zielen uit een toestand van zonde. Indien God er ons niet uitgebracht had, dan zouden wij er nooit uitgegaan zijn. Indien God ons niet genadig ware geweest, zou ons aarzelen ons verderf zijn geweest.

2. Met hoe vriendelijk geweld hij gedrongen werd om zich te haasten, toen hij al *buiten gebracht was*, vers 17. *a*. Hij moet zich nog in gevaar achten van om te komen, en door de wet van het zelfbehoud opgewekt worden om te vluchten, om zijns levens wil. Een heilig vreezen en beven worden noodig bevonden om onze zaligheid te werken. *b*. Daarom moet hij wèl achtgeven op hetgeen hij doet. Hij moet niet naar Sodom blijven hunkeren; *zie niet achter u om;* hij moet niet talmen op den weg; *sta niet op deze gansche vlakte*, want zij zal gansch en al tot één doode zee gemaakt worden; hij moet niet stilstaan vóór hij het hem aangewezen veilige toevluchtsoord heeft bereikt: *behoud u naar het gebergte henen.* Dusdanige bevelen worden gegeven aan hen, die door genade uit een zondigen toestand verlost zijn. Keer niet terug tot de zonde en tot Satan. Blijf niet rusten in uzelven en in de wereld, want dat is verwijlen in de vlakte. En strek u naar Christus en den hemel, want dat is om behoudenis vlieden naar het gebergte; en vóór wij daar gekomen zijn mogen wij niet stilstaan.

II. Het bepalen van een toevluchtsoord voor hem. Eerst werd hem daartoe het gebergte aangewezen; maar:

1. Hij verzocht om eene stad tot toevluchtsoord, een der vijf, die dicht bij elkander gelegen waren, genaamd *Bela*, Hoofdst. 14 : 2. Het was Lots zwakheid te denken, dat een door hemzelven gekozen stad veiliger zou zijn dan het door God aangewezen gebergte. En hij redeneerde tegen zichzelven toen hij pleitte: *Gij hebt Uwe weldadigheid groot gemaakt, die Gij aan mij gedaan hebt, om mijne ziel te behouden bij het leven; maar ik zal niet kunnen behouden worden naar het gebergte heen.* Immers, kon Hij, die hem uit Sodom weggerukt had, toen hij aarzelde en draalde, hem niet veilig naar het gebergte brengen, al zou hij ook beginnen moede te worden? Kon Hij, die hem van het grootere kwaad had gered, hem niet ook door het kleinere heenhelpen? In zijne bede legt hij er sterk den nadruk op, dat die stad klein is. *Zij is klein; is zij niet*

1) Naar de Engelsche overzetting.

klein? Daarom kon men hopen dat zij niet zoo slecht was als de andere steden. Dat gaf een nieuwen naam aan die plaats, zij werd *Zoar* genoemd, dat is: *een kleine.* Voorbeden voor kleinen zijn waardig om in gedachtenis te worden gehouden.

2. God stond hem zijn verzoek toe, al was daar ook veel zwakheid in gelegen, vers 21, 22. Zie welke gunst God bewees aan een waren heilige, al was hij ook een zwakke heilige. *a.* Om hem genoegen te doen werd Zoar gespaard. Hoewel zijne voorbede niet zooals die van Abraham voortkwam uit edelmoedige liefde, maar bloot uit eigenbelang, heeft God hem zijn verzoek toch toegestaan, om te toonen hoe veel het dringend gebed van een rechtvaardige vermag. *b.* Het verderf over Sodom werd opgeschort totdat hij in veiligheid was. *Ik zal niets kunnen doen totdat gij daarhenen ingekomen zijt.* De tegenwoordigheid van een Godvruchtige aan eene plaats, draagt er toe bij om oordeelen af te weren. Zie hoe God zorg draagt voor de bewaring Zijns volks. De winden worden opgehouden, totdat Gods dienstknechten verzegeld zijn, Openb. 7 : 3, Ezech. 9 : 4.

Eindelijk. Er wordt nota van genomen, dat de zon was opgegaan toen Lot te Zoar inkwam, want als een Godvruchtige in eene plaats komt, dan brengt hij licht mede, of behoort dit te doen.

24. Toen deed de HEERE zwavel en vuur over Sodom en over Gomorra regenen van den HEERE, uit den hemel. 25. En Hij keerde deze steden om, en die gansche vlakte, en alle inwoners dezer steden, ook het gewas des lands.

Toen, als Lot veilig in Zoar was aangekomen, *toen* kwam deze regen; want de Godvruchtigen worden weggenomen voordat het kwaad komt. *Toen,* als de zon was opgegaan, schitterend en helder, een schoonen dag belovende, *toen* ontstond deze storm, om te toonen, dat er geen natuurlijke oorzaken voor waren. Betreffende deze verwoesting valt op te merken:

1. Dat God er de onmiddellijke werker van was. Het was eene verwoesting door den Almachtige. *De Heere deed zwavel en vuur regenen — van den Heere,* vers 24, dat is: God deed het door Zijn eigen macht, en niet naar den gewonen loop der natuur. Of: God de Zoon, van God den Vader, want de Vader heeft den Zoon al het oordeel overgegeven. Hij, die de Zaligmaker is, zal de verderver zijn van hen, die de zaligheid verwerpen.

2. Dat dit verderf *iets vreemds* was, Job 31 : 3. Nooit tevoren en nooit daarna was iets dergelijks gezien. Van den hemel heeft God de hel op hen doen regenen. *Vuur en zwavel en een geweldige stormwind was het deel huns bekers,* Psalm 11 : 6; geen *bliksemstraal,* die al verderf genoeg aanbrengt als God er eene opdracht aan geeft, maar een *regen* van bliksemstralen. Hunne woningen werden met zwavel overstrooid, Job 18 : 15, en weldra hechtte zich daar vuur aan. God kon hen hebben doen verdrinken, zooals Hij de oude wereld heeft doen verdrinken, maar Hij wilde toonen dat Hij vele pijlen in Zijn pijlkoker heeft, vuur zoowel als water.

3. Dat het een oordeel was, waardoor alles verwoest werd. *De steden werden er door omgekeerd,* alle inwoners kwamen er door om; de vlakte met al het gewas werd verwoest, vers 25. Het was een volkomen onherstelbare verwoesting. Die vruchtbare vallei is een groot meer geworden, een doode zee, en is dit tot op den huidigen dag gebleven. Zij wordt de *Zoutzee* genoemd, Num. 34 : 12. Reizigers zeggen dat zij omstreeks dertig mijlen lang en tien mijlen breed is. Geen levend wezen wordt er in gevonden; er gaat een onaangename reuk van uit; het water wordt door den wind niet bewogen, en de dingen, die er in geworpen worden, kunnen niet gemakkelijk zinken. De Grieken noemen haar *Asphaltites,* naar een soort van pik, die er door opgeworpen wordt. De Jordaan stort er zich in uit en verliest er zich in.

4. Dat het eene straf was, die beantwoordde aan hunne zonde. Brandende, tegennatuurlijke lusten werden terecht gestraft met dit bovennatuurlijke vuur. Zij, die *ander vleesch zijn nagegaan,* zijn door een vreemd vuur omgekomen, Judas : 7. Zij, die met hun grauw de engelen hebben vervolgd en Lot bevreesd hebben gemaakt, werden nu door God vervolgd met Zijn onweder en verschrikt met zijn draaiwind, Ps. 83 : 16.

5. Dat het bestemd was tot een blijvende openbaring van Gods toorn tegen zonde en zondaren in alle tijden; dientengevolge wordt er in de Schrift dikwijls naar verwezen, en het wordt ook ten voorbeeld gesteld van het verderf van Israel, Deut. 29 : 23; van Babel, Jes. 13 : 19; van Edom, Jer. 49 : 18; van Moab en Ammon, Zef. 2 : 9. Ja het was ook een type van de straf des eeuwigen vuurs, Judas : 7, en van het verderf over hen, die *goddeloosslijk leven,* 2 Petr. 2 : 6, inzonderheid van hen, die het Evangelie verachten, Matth. 10 : 15. Het is in toespeling op deze verwoesting, dat de plaats der verdoemden dikwijls voorgesteld wordt als een poel, die daar brandt, zooals Sodom brandde, van vuur en sulfer. Laat ons hieruit leeren: *a.* Wat het kwaad is der zonde, en hoe schadelijk haar aard is. Ongerechtigheid leidt naar verderf. *b.* De verschrikkingen des Heeren. Zie hoe verschrikkelijk het is in de handen van den levenden God te vallen!

26. En zijne huisvrouw zag om van achter hem; en zij werd een zoutpilaar.

Ook dit is geschreven ter onzer vermaning; onze Heiland verwijst er naar, Lukas 17 : 32. *Gedenkt aan de vrouw van Lot.* Gelijk door het voorbeeld van Sodom de goddeloozen gewaarschuwd worden en vermaand om zich van hunne goddeloosheid te bekeeren, zoo worden door het voorbeeld van de vrouw van Lot de rechtvaardigen gewaarschuwd en vermaand om zich niet af te keeren van hunne gerechtigheid, Ezech. 3 : 18, 20.

Wij hebben hier:

1. De zonde van de vrouw van Lot: *zij zag om van achter hem.* Dit scheen iets heel gerings, maar door de straf, die er op volgde, zijn wij er zeker van dat het een groote zonde was, een zeer zondige daad. *a.* Zij was ongehoorzaam aan een uitdrukkelijk gebod, en zoo heeft zij dan gezondigd naar de gelijkenis van Adams overtreding, die verderf heeft gebracht over ons allen. *b.* Op den bodem er van was ongeloof; zij twijfelde er aan dat Sodom verwoest zou worden, en dacht dat zij er wel veilig in kon gebleven zijn. *c.* Zij zag om naar hare naburen, die zij er had achtergelaten, met meer zorg en belangstelling dan voegde nu voor hen de dag der genade voorbij was en Gods gerechtigheid zich verheerlijkte in hun verderf. Zie Jes. 66 : 24. *d.* Waarschijnlijk hunkerde zij naar haar huis en goed in Sodom, wars om dit alles achter te laten. Christus geeft te kennen, dat dit haar zonde was, Lukas 17 : 31, 32. Zij hechtte te veel aan haar *huisraad. e,* Haar *omzien* wees op eene neiging tot *omkeeren,* tot teruggaan, en daarom gebruikt onze Heiland het als eene waarschuwing tegen afval van onze Christelijke belijdenis. Wij hebben allen de wereld en het vleesch verzaakt en onze aangezichten hemelwaarts gericht; wij zijn in de vlakte, waar wij getoetst worden, en het is op onze risico als wij terugkeeren tot de belangen, die wij zeggen opgegeven te hebben. Teruggaan is ten verderve gaan, en terugzien leidt daartoe. *Zoo laat ons dan vreezen,* Hebr. 4 : 1.

2. De straf van Lots huisvrouw wegens deze zonde. Zij werd ter eigener plaats gedood. Haar lichaam viel echter niet ter aarde, maar bleef overeind staan, als een zuil of monument, niet onderhevig aan vermolming of verrotting zooals een menschelijk lichaam, dat aan de lucht is blootgesteld, maar gemetamorphoseerd in een metaalachtige substantie, die de eeuwen zou verduren. Kom en zie de goedertierenheid en de strengheid van God, Rom. 11 : 22; jegens Lot, die voorwaarts ging, goedertierenheid; jegens de vrouw van Lot, die omzag, strengheid. Hoewel zij na verwant was aan een rechtvaardig man, hoewel zij beter was dan hare naburen, en hoewel zij een toonbeeld was van onderscheidende genade in hare bevrijding uit Sodom, heeft God toch hare ongehoorzaamheid niet voorbijgezien, want groote voorrechten zullen ons niet beveiligen tegen den toorn van God, indien wij ons die voorrechten niet naarstig en getrouw ten nutte maken. Laat deze zoutpilaar de gedachte bij ons opwekken: Daar het zoo gevaarlijk is om te zien, zoo laat ons ons strekken naar hetgeen voor is; Fil. 3 : 13, 14.

27. En Abraham maakte zich deszelven morgens vroeg op, naar de plaats, waar hij voor het aangezicht des HEEREN gestaan had. 28. En hij zag naar Sodom en Gomorra toe, en naar het gansche land van die vlakte; en hij zag, en ziet, er ging een rook van het land op, gelijk de rook eens ovens. 29. En het geschiedde, toen God de steden dezer vlakte verdierf, dat God aan Abraham gedacht, en Hij leidde Lot uit het midden dezer omkeering, in het omkeeren dier steden, in welke Lot gewoond had.

Onze gemeenschap met God bestaat in ons Godvruchtig letten op Hem en Zijn genadig zien op ons; wij hebben hier dus de gemeenschap, die er was tusschen God en Abraham, nu in hetgeen er met Sodom geschied was, gelijk tevoren in de beraadslaging over hetgeen er mede geschieden moest, want de gemeenschap met God wordt onderhouden in de handelingen Zijner voorzienigheid zoowel als in Zijne inzettingen.

1. Hier is Abrahams Godvruchtig letten op God in deze gebeurtenis, en dat wel in twee dingen. *a.* Een zorgvuldig uitzien naar hetgeen geschieden zou, vers 27. *Hij maakte zich des morgens vroeg op,* om naar Sodom toe te zien. En om aan te duiden, dat zijne bedoeling hiermede was te zien wat de uitslag was van zijn gebed, ging hij naar de plaats, waar hij voor het aangezicht des Heeren had gestaan, en stelde zich daar als op zijn wachttoren, Hab. 2 : 1. Als wij gebeden hebben moeten wij uitzien naar het gevolg ervan; wij moeten ons gebed adresseeren, zooals een brief, en dan een antwoord er op verwachten; ons gebed richten als een pijl, en dan zien of die pijl het doel getroffen heeft, Psalm 5 : 3. Ons vragen naar tijding moet wezen in verwachting van een antwoord op ons gebed. *b.* Een opmerken in eerbiedige vreeze, *hij zag naar Sodom toe,* vers 28, niet zooals de vrouw van Lot, met stilzwijgende afkeuring van de strengheid Gods, maar in nederige aanbidding en berusting. Zoo zullen de heiligen, als zij den rook zien die voor eeuwig en altoos opgaat van Babels pijniging (zooals hier van Sodom), telkens en nogmaals zeggen: *Halleluja!* Openb. 19 : 3. Zij, die in den dag der genade het ernstigst gebeden hebben voor de zondaars, zullen in den dag des oordeels tevreden zijn om hen te zien omkomen, en er God in verheerlijken.

2. Hier is Gods gunstig aanzien van Abraham, vers 29. Evenals tevoren, toen Abraham bad voor Ismael, God hem in Izak heeft verhoord, zoo heeft Hij hem nu, toen hij bad voor Sodom, verhoord in Lot. Hij *gedacht aan Abraham en,* om zijnentwil, *leidde Hij Lot uit uit het midden dezer omkeering.* Op het gebed des geloofs zal God voorzeker op Zijn eigen wijze en op Zijn eigen tijd een antwoord des vredes geven; hoewel het voor een wijle vergeten schijnt te zijn, zal toch vroeg of laat blijken dat God het indachtig is. Het gebed der Godvruchtigen voor hunne vrienden en bloedverwanten redt dezen menigmaal uit tijdelijke oordeelen; het was om Abrahams wil, dat Lot gered werd. Wellicht heeft dit woord lang daarna Mozes aangemoedigd om te bidden: *Heere, gedenk aan* Abraham, Exodus 32 : 13. Zie ook Jesaja 63 : 11.

30. En Lot toog op uit Zoar, en woonde op den berg, en zijne twee dochters met hem, want hij vreesde binnen Zoar te wonen. En hij

woonde in eene spelonk, hij en zijn twee dochters. 31. Toen zeide de eerstgeborene tot de jongste: Onze vader is oud, en er is geen man in dit land, om tot ons in te gaan, naar de wijze der gansche aarde. 32. Kom, laat ons onzen vader wijn te drinken geven, en bij hem liggen, opdat wij van onzen vader zaad in het leven behouden. 33. En zij gaven dien nacht haren vader wijn te drinken; en de eerstgeborene kwam, en lag bij haren vader, en hij werd het niet gewaar in haar nederliggen, noch in haar opstaan. 34. En het geschiedde des anderen daags dat de eerstgeborene zeide tot de jongste: Zie, ik heb gisteren nacht bij mijnen vader gelegen; laat ons ook dezen nacht hem wijn te drinken geven; ga dan in, lig bij hem, opdat wij van onzen vader zaad in het leven behouden. 35. En zij gaven haren vader ook dien nacht wijn te drinken, en de jongste stond op, en lag bij hem. En hij werd het niet gewaar in haar nederliggen, noch in haar opstaan. 37. En de twee dochters van Lot werden bevrucht van haren vader. 37. En de eerstgeborene baarde eenen zoon, en noemde zijnen naam Moab: deze is de vader der Moabieten, tot op dezen dag. 38. En de jongste baarde ook eenen zoon, en noemde zijnen naam Ben-Ammi: deze is de vader der kinderen Ammons, tot op dezen dag.

Hier is:

I. De groote moeilijkheid, waarin Lot zich bevond na zijne redding, vers 30. Angst dreef hem weg uit Zoar; hij durfde er niet blijven wonen; hetzij omdat hij zich bewust werd, dat hij zelf zich dit toevluchtsoord had gekozen en hierin dus dwaselijk aan God de wet had gesteld, zoodat hij wel wantrouwen moest koesteren omtrent zijne veiligheid aldaar; of wel, omdat hij bevond dat de plaats al even slecht was als Sodom, waaruit hij besloot dat zij Sodom wel niet lang zou overleven. Het kan ook wezen, dat hij de toeneming en het rijzen der wateren bemerkte, die na den algemeenen brand de vlakte begonnen te overstroomen, misschien wel door de Jordaan, en waaruit door vermenging met de ruïnen, het puin, langzamerhand de Doode Zee ontstond. Zoar, dacht hij, is wel aan het vuur ontkomen, maar het zal wel in die toenemende wateren moeten verzinken, daar het op diezelfde laagvlakte stond. In eene vestiging of een toevluchtsoord, door onszelven gekozen, zonder God te volgen, zullen wij gewoonlijk geen lieflijke rust vinden. Hij was nu genoodzaakt de wijk te nemen naar het gebergte en in eene spelonk te wonen. Het was vreemd, dunkt mij, dat hij niet tot Abraham terugkeerde en zich onder zijne bescherming stelde, aan wien hij telkens en nogmaals zijne veiligheid verschuldigd was; maar er zijn sommige Godvruchtige menschen, die niet wijs genoeg zijn om te weten wat goed voor hen is. Hij was nu blijde genoeg om naar het gebergte te gaan, de plaats, die God hem tot een toevluchtsoord had aangewezen. Het is goed als wij door teleurstelling op *onzen* weg eindelijk heengedreven worden naar *Gods* weg. Hij, die weinig tijds geleden in geheel het land geene plaats genoeg kon vinden voor zich en zijne kudden, zonder in botsing te komen met Abraham, en dus zoo ver als hij kon van hem moest wegtrekken, is nu beperkt tot eene holte in een heuvel, waar hij nauwelijks ruimte genoeg heeft om zich in om te keeren, en daar zit hij sidderend en eenzaam neder. Het is rechtvaardig in God om diegenen tot armoede en bekrompenheid te brengen, die hun overvloed en hunne vrijheid misbruikt hebben. Zie ook in Lot waartoe diegenen zich eindelijk brengen, die om wereldlijk voordeel en gewin de gemeenschap der heiligen opgeven; zij zullen met hun eigen roede geslagen worden.

II. De groote zonde, waaraan Lot en zijne dochters zich schuldig maakten, toen zij zich in die eenzame plaats bevonden. Het is een treurige geschiedenis.

1. Zijne dochters beraamden een zeer goddeloos plan om hem tot die zonde te brengen, en ongetwijfeld waren zij het meest schuldig. Onder voorgeven van den moed van haren vader wat op te wekken, wisten zij hem dronken te maken en gingen toen bij hem liggen, vers 31, 32. Sommigen denken dat haar voorwendsel, waarom zij hare daad volvoerden, wel aannemelijk was; zij hadden geen mannen, en wisten er ook aan geen te komen uit het heilig zaad, of, zoo zij kinderen hadden bij anderen, dan zou toch haars vaders naam niet door haar bewaard blijven. Sommigen denken, dat zij het oog hadden op den Messias, die, naar zij hoopten, van haren vader zou afstammen, want hij stamde af van Terachs oudsten zoon, was, even goed als Abraham, van de overigen van Sems nakomelingen afgezonderd, en nu op gansch bijzondere wijze uit Sodom verlost. Haar moeder en de overigen van hare familie waren dood; met de gevloekte Kanaänieten mochten zij niet huwen, en zoo dachten zij, dat het doel, dat zij beoogden, en de uiterst moeilijke omstandigheden, waarin zij zich bevonden, de onregelmatigheid wel konden verontschuldigen. Van dit gevoelen is o. a. de geleerde heer Allix. Goede bedoelingen worden dikwijls misbruikt om booze handelingen in bescherming te nemen. Maar, wat nu ook haar voorgeven moge geweest zijn, het is zeker dat haar plan zeer goddeloos en afschuwelijk was, een onbeschaamde beleediging van het licht en de wet der natuur zelve. Het gezicht op de ontzettendste oordeelen Gods over de zondaren zal, zonder Gods genade, op zichzelf, geen boos hart van booze praktijken afhouden. Men vraagt zich af hoe het vuur van zondige lusten bij mogelijkheid ontstoken kon worden in haar, die zoo kort geleden ooggetuigen waren geweest van de vlammen van Sodom. Eenzaamheid heeft, zoowel als gezelschappen, hare verzoekingen, inzonderheid de verzoeking tot onreinheid. Toen Jozef alleen was met zijne meesteres, was hij in gevaar, Hoofd. 39 : 11. Bloedverwanten, die samenwonen, hebben het noodig, inzonderheid als zij eenzaam zijn, om zeer zorgvuldig te waken zelfs tegen de minste booze gedachte van die soort, opdat Satan geen voordeel over hen krijge.

2. Lot zelf werd door zijn eigen dwaasheid en onbehoedzaamheid op ellendige wijze overrompeld, en liet zich door zijn eigen kinderen zoo bedriegen, dat hij twee nachten achter elkander dronken gemaakt werd, en er alzoo toe kwam om bloedschande te bedrijven, vers 33 en verv. *Heere, wat is de mensch!* Wat zijn de besten der menschen, als God hen aan henzelven overlaat! Zie hier: *a.* Het gevaar van gerustheid. Lot, die te Sodom niet alleen zelf sober en kuisch is gebleven, maar voortdurend getreurd heeft over de goddeloosheid der plaats en er tegen heeft getuigd, wordt toch in het gebergte, waar hij alleen was en naar hij dacht geheel buiten het bereik der verzoeking, aldus schandelijk verrast. Dat dan hij, die *meent te staan,* hoog te staan, vast te staan, *toezie, dat hij niet valle.* Geen gebergte kan ons, aan deze zijde van den heiligen berg hierboven, buiten het bereik doen zijn van Satans vurige pijlen. *b.* Het gevaar der dronkenschap. Zij is niet slechts zelve een groote zonde, maar de deur, die toegang geeft tot menige andere zonde, tot de ergste en onnatuurlijkste zonden, die een ongeneeslijke wonde en onuitwischbare schande teweegbrengen. Iemand, die dronken is, zal zonder aarzelen doen hetgeen waaraan hij, sober zijnde, niet zonder afschuw zou kunnen denken. *c.* Het gevaar van verzoeking door onze dierbaarste betrekkingen en vrienden, die wij liefhebben en achten, en van wie wij vriendelijkheid verwachten. Lot, wiens matigheid en kuischheid onverwinbaar waren voor vreemd geweld, werd tot zonde en schande gebracht door het lage verraad zijner eigen dochters. Waar wij ook zijn, overal moeten wij strikken vreezen, en altijd op onze hoede zijn.

Ten besluite van dit hoofdstuk hebben wij het bericht van de geboorte van de twee zonen, of kleinzonen, (men kan ze noemen zooals men wil) van Lot — Moab en Ammon, de vaders twee volken, naburen van Israel, en van wie wij dikwijls in het Oude Testament lezen, beiden tezamen worden *de kinderen van Lot* genoemd, Psalm 83 : 9. Een voorspoedige geboorte kan wel op eene ontvangenis in bloedschande volgen, maar wel verre dat zulk eene ontvangenis hierdoor gerechtvaardigd wordt, dient zij veeleer tot eeuwigdurenden smaad er van, en doet zij de onteering als eene erfenis overgaan op het nageslacht; en toch is de stam van Juda, waaruit onze Heere is voortgekomen, uit zulk eene geboorte ontstaan, en Ruth, eene Moabitische, wordt in Zijn geslachtregister genoemd, Matth. 1 : 3, 5.

Eindelijk: merken wij op, dat wij daarna nooit meer van Lot lezen, en dat wij nergens vermeld vinden wat er van hem geworden is. Ongetwijfeld heeft hij berouw gehad van zijne zonde en heeft hij vergiffenis erlangd, maar uit het feit, dat van nu voortaan de Schrift over hem zwijgt, kunnen wij leeren dat, gelijk dronkenschap den mensch vergeetachtig maakt, zij hem ook in vergetelheid brengt, en menige naam, die anders met eerbied herdacht zou worden, is er in minachting en vergetelheid door begraven geworden.

HOOFDSTUK XX.

Wij keeren nu terug tot de geschiedenis van Abraham, maar het deel er van, hetwelk hier vermeld wordt, is niet tot zijne eer. Ook in het schoonste marmer komen fouten en gebreken voor, en daar er vlekken zijn in de zon, moeten wij niet verwachten, dat er iets onder de zon zonder vlekken is. De Schrift, — en wij moeten daar wèl op letten — is onpartijdig in hare vermelding van de gebreken, zelfs van de beroemdste personen. Wij hebben hier: I. Abrahams zonde in het verloochenen zijner vrouw, gevolgd door Abimelechs zonde in haar weg te nemen, vers 1, 2. II. Gods spreken met Abimelech in een droom bij deze gelegenheid, om hem zijne dwaling te doen zien, vers 3; hoe Hij zijne pleitrede aanneemt, vers 4—6, en hem beveelt de vrouw weder te geven, vers 7. III. Abimelechs rede tot Abraham, waarin hij hem bestraft om zijn bedrog, vers 8—10, waarop Abraham zoo goed of kwaad als hij kon zich verontschuldigde, vers 11—13. Den goeden afloop dezer geschiedenis, daar Abimelech aan Abraham zijne vrouw teruggeeft, vers 14—16, en Abraham door zijn gebed bij God heeft overmocht om het oordeel over Abimelech weg te nemen, vers 17, 18.

En Abraham reisde van daar naar het land van het zuiden, en woonde tusschen Kades en tusschen Sur; en hij verkeerde als vreemdeling te Gerar. 2. Als nu Abraham van Sara zijne huisvrouw gezegd had: Zij is mijne zuster; zoo zond Abimelech, de koning van Gerar, en nam Sara weg.

Hier is:

1. Abrahams vertrek van Mamre, waar hij bijna twintig jaren gewoond had, naar het land der Filistijnen, vers 1. *Hij verkeerde als vreemdeling te Gerar.* Er wordt ons niet gezegd bij welke gelegenheid hij daarheen ging; of het was omdat hij verschrikt was door de verwoesting van Sodom, of omdat het omliggende land er door geschaad was, of, zooals sommige Joodsche schrijvers zeggen, omdat hij bedroefd was over de bloedschande, die Lot met zijne dochters had bedreven, en den smaad, dien de Kanaänieten hierdoor op hem en zijn Godsdienst wierpen om den wille van zijn bloedverwant. Ongetwijfeld was er een goede reden voor zijn vertrek. In eene wereld, waar wij vreemdelingen en pelgrims zijn, kunnen wij niet verwachten altijd op dezelfde plaats te zullen blijven. Waar wij ons ook bevinden, overal moeten wij ons als vreemdelingen beschouwen.

2. Zijne zonde in het verloochenen zijner vrouw, zooals tevoren, Hoofdst. 12 : 13, die niet alleen op zichzelve zulk eene dubbelzinnigheid was, dat zij zeer nabij een leugen kwam, en die, indien zij als geoorloofd beschouwd werd, het verderf zou wezen van den omgang in de maatschappij, en een open deur voor alle leugen en bedrog, maar daarenboven bracht zij de kuischheid en eer in gevaar van zijne huisvrouw, waarvan hij de beschermer had moeten wezen. Bovendien was er nog een tweeledige verzwaring van zijne zonde. *a.* Dat hij zich tevoren reeds aan die zelfde zonde had schuldig gemaakt, er om bestraft was geworden, en overtuigd van de dwaasheid, die hem er toe geleid had, en toch herhaalt hij haar nu. Het is mogelijk, dat een Godvruchtige niet slechts in zonde valt, maar

terugvalt in dezelfde zonde, door de kracht der verzoeking en de zwakheid van het vleesch. Laat dan de afgekeerden berouw hebben en wederkeeren, maar niet wanhopen, Jer. 3 : 22. *b.* Daar Sara nu zwanger scheen te zijn van het beloofde zaad, of tenminste verwachtte dit weldra te zullen zijn, overeenkomstig het woord van God. Hij had dus nu zeer bijzondere zorg voor haar moeten hebben, zooals Richt. 13 : 4.

3. Het gevaar, waarin Sara hierdoor gebracht werd. *De koning van Gerar zond en nam haar weg* in zijn huis, ten einde haar met zich op zijne legerstede te nemen. De zonde van den een brengt dikwijls de zonde van den ander teweeg. Hij, die door de heining van Gods geboden heenbreekt, maakt eene opening, waardoor hij weet niet hoevelen zullen heengaan. Het begin der zonde is als *eene opening geven aan het water.*

3. Maar God kwam tot Abimelech in eenen droom des nachts, en Hij zeide tot hem: Zie, gij zijt dood om der vrouwe wil, die gij weggenomen hebt, want zij is met een man getrouwd. 4. Doch Abimelech was tot haar niet genaderd; daarom zeide hij: Heere, zult Gij dan ook een rechtvaardig volk dooden? 5. Heeft hij zelf mij niet gezegd: Zij is mijne zuster? en zij, ook zij heeft gezegd: Hij is mijn broeder. In oprechtheid mijns harten en in reinheid mijner handen, heb ik dit gedaan. 6. En God zeide tot hem in den droom: Ik heb ook geweten, dat gij dit in oprechtheid uws harten gedaan hebt, en Ik heb u ook belet van tegen Mij te zondigen; daarom heb Ik u niet toegelaten haar aan te roeren. 7. Zoo geef dan nu dezes mans huisvrouw weder, want hij is een profeet, en hij zal voor u bidden, opdat gij leeft; maar zoo gij haar niet wedergeeft, weet dat gij voorzeker sterven zult, gij en al wat uwe is!

Uit deze verzen blijkt, dat God zich openbaarde door droomen (die onmiskenbaar van God kwamen) niet alleen aan Zijne dienstknechten, de profeten, maar zelfs aan hen, die buiten het verbond waren en buiten de gemeenschap met de kerk; maar gewoonlijk geschiedde het met betrekking tot, of in het belang van, Gods volk, zooals in Farao's droom Jozef, en in Nebukadnezars droom Daniël betrokken was, en hier in Abimelechs droom Abraham en Sara, want om hunnentwil heeft Hij dezen koning bestraft, Psalm 105 : 14, 15.

I. God geeft hem kennis van zijn gevaar, vers 3, zijn gevaar van *te zondigen*, hem zeggende, dat die vrouw getrouwd was, zoodat, indien hij haar neemt, hij haren echtgenoot onrecht aandoet; zijn gevaar van *te sterven* wegens deze zonde. *Gij zijt een man des doods;* en Gods zeggen dat iemand dit is, doet hem dit zijn. Aan iederen moedwilligen zondaar behoort gezegd te worden, dat hij een man des doods is, zooals dit van den veroordeelden boosdoener en van een kranke, wiens kwaal ongeneeslijk is, gezegd wordt. Indien gij een slecht man zijt, dan voorzeker zijt gij een man des doods.

II. Hij pleit op zijne onwetendheid, zijne onbekendheid met de ware toedracht der zaak, vers 4, 5; dat Abraham en Sara overeengekomen waren om hem te misleiden, hem onbekend te laten met het feit, dat zij meer dan *broeder en zuster* voor elkander waren. Zie hoe vrijmoedig een mensch bij God kan wezen, als zijn hart *hem niet veroordeelt*, 1 Joh. 3 : 21. Als ons geweten getuigt van onze oprechtheid, en dat wij, hoe ook door misleiding in een strik gelokt, niet willens en wetens tegen God gezondigd hebben, dan zal dit onze blijdschap zijn ten dage des kwaads. Hij pleit bij God, zooals Abraham bij Hem gepleit heeft, Hoofdst. 18 : 23. *Zult Gij ook een rechtvaardig volk dooden?* Niet zulk een volk als te Sodom, dat inderdaad rechtvaardiglijk gedood werd, maar een volk, dat ten opzichte van deze zaak onschuldig was.

III. God geeft een zeer volledig antwoord op hetgeen hij gezegd heeft.

1. Hij neemt zijne verontschuldiging aan, en erkent dat hij dit *in oprechtheid des harten gedaan heeft*, vers 6. Ja, Ik weet het. Voor hen, die eerlijk en oprecht zijn, is het eene vertroosting, dat God hunne oprechtheid kent, en haar zal erkennen, al zouden ook menschen, die wellicht tegen hen bevooroordeeld zijn, er òf niet van overtuigd kunnen worden, òf niet tot de erkentenis worden gebracht, dat zij er van overtuigd zijn.

2. Hij doet hem weten, dat hij alleen door de goede hand Gods over hem verhinderd werd om met de zonde voort te gaan. *Ik heb u ook belet tegen Mij te zondigen.* Abimelech werd hierdoor weerhouden van kwaad te doen, Abraham er voor behoed om kwaad te lijden, en Sara voor beiden. Er wordt zeer veel zonde beraamd en in het hart voorgenomen, die nooit tenuitvoer wordt gebracht. Het is God, die de menschen weerhoudt van het kwaad te doen, dat zij zouden willen doen. Het is niet van Hem, dat er zonde is, maar het is wèl van Hem, dar er niet meer zonde is, hetzij door Zijn invloed op den geest der menschen, hunne neiging tot zonde in toom houdende, of door Zijne voorzienigheid, waardoor hun de gelegenheid om te zondigen wordt benomen. Het is een groote genade om van zonde teruggehouden te worden, daarvoor moet God de eer ontvangen, wie er ook het middel toe moge zijn, 1 Samuel 25 : 32, 33.

3. Hij gebiedt hem de vrouw terug te geven, vers 7. *Zoo geef dan nu*, nu gij beter ingelicht zijt, *dezes mans huisvrouw weder.* Onwetendheid kan niet langer tot verontschuldiging dienen dan zij duurt; als wij onwetend kwaad hebben gedaan, dan zal dit ons niet verontschuldigen, indien wij er wetens in volharden, Lev. 5 : 3—5. De redenen, waarom hij rechtvaardig en vriendelijk moet wezen voor Abraham, zijn: *a.* Dat hij *een profeet is*, Gode zeer na en zeer dierbaar, in wien God zeer bijzonder belangstelt, en over wien Hij zeer

bijzonder zorg draagt. God duidt het onrecht, Zijnen profeten aangedaan, zeer ten kwade, en beschouwt het als Hemzelven te zijn aangedaan. *b.* Een profeet zijnde, *zal hij voor u bidden;* dat is het loon eens profeten, en het is een goed loon. Er wordt hiermede te kennen gegeven, dat er groote kracht is in de gebeden eens profeten, en dat Godvruchtigen bereid moeten wezen om hen, die het noodig hebben, te helpen met hun gebed, en tenminste hiermede de vriendelijkheid, die hun wordt bewezen, behooren te vergelden. Abraham was mede schuldig aan de moeilijkheid, waarin Abimelech zich bevond, en daarom was hij gehouden en verplicht om voor hem te bidden. *c.* Het is op uw risico om haar niet terug te geven, want *weet dat gij* dan *voorzeker zult sterven.* Wie kwaad doet, hij zij vorst of boer, zal voorzeker het loon ontvangen van hetgeen hij gedaan heeft, tenzij hij zich bekeert en vergoeding doet voor het kwaad, dat hij gedaan heeft, Coll. 3 : 25. Geene ongerechtigheid kan gangbaar gemaakt worden voor God, neen, al zou zij ook des keizers beeld en opschrift dragen.

8. Toen stond Abimelech des morgens vroeg op, en riep al zijne knechten, en sprak al deze woorden voor hunne ooren. En die mannen vreesden zeer. 9. En Abimelech riep Abraham, en zeide tot hem: Wat hebt gij ons gedaan? En wat heb ik tegen u gezondigd, dat gij over mij en over mijn koninkrijk een groote zonde gebracht hebt? Gij hebt daden met mij gedaan, die niet zouden gedaan worden. 10. Voorts zeide Abimelech tot Abraham: Wat hebt gij gezien, dat gij deze zaak gedaan hebt? 11. En Abraham zeide: Want ik dacht, alleen is de vreeze Gods in deze plaats niet, zoodat zij mij om mijner huisvrouw wil zullen dooden. 12. En ook is zij waarlijk mijne zuster, zij is mijns vaders dochter, maar niet mijner moeder dochter; en zij is mij ter vrouwe geworden. 13. En het is geschied, als God mij uit mijns vaders huis deed dwalen, zoo sprak ik tot haar: Dit zij uwe weldadigheid, die gij bij mij doen zult: aan alle plaatsen, waar wij komen zullen, zeg van mij: Hij is mijn broeder!

Abimelech, aldus door God in een droom gewaarschuwd zijnde, nam de waarschuwing ter harte, en als iemand, die in waarheid bevreesd is voor de zonde en hare gevolgen, staat hij des morgens vroeg op om de bevelen, die hem gegeven zijn, ten uitvoer te brengen.

I. Hij waarschuwt zijne dienstknechten, vers 8. Abraham zelf kon niet zorgzamer zijn om zijn huis te bevelen, dan hij ten opzichte van deze zaak geweest is. Zij, die door God overtuigd zijn van zonde en gevaar, behooren aan anderen te vertellen wat God voor hunne ziel gedaan heeft, opdat ook zij mogen ontwaken, en tot een zelfde heilige vreeze gebracht worden.

II. Hij heeft eene bestraffing voor Abraham. Let op:

1. De ernstige bestraffing, die Abimelech aan Abraham gegeven heeft, vers 9, 10. Zijn betoog was krachtig, en toch ook zachtmoedig. Niets kon beter gezegd zijn; hij doet hem geen verwijt en triumfeert niet over hem. Hij zegt niet: „Is dit nu uwe belijdenis, uw Godsdienst? Gij wilt niet zweren, maar gij wilt wèl liegen. Als dat profeten zijn, dan wensch ik er van verschoond te zijn hen te zien"; maar billijk en redelijk houdt hij aan Abraham het kwaad voor, dat hij hem gedaan heeft, en geeft op kalme wijze zijn misnoegen er over te kennen. *a.* Hij noemt hetgeen, waarvan hij in gevaar was geweest, *zonde, een groote zonde.* Zelfs het licht der natuur leert den mensch, dat overspel een groote zonde is; dit zij gezegd ter beschaming van velen, die zich Christenen noemen en die zaak toch zeer licht opnemen. *b.* Hij beschouwt het, dat hij en zijn koninkrijk aan den toorn Gods blootgesteld geweest zouden zijn, indien hij zich schuldig had gemaakt aan die zonde; al had hij haar ook in onwetendheid bedreven. De zonden der koningen blijken dikwijls de plagen van hun koninkrijk te zijn, daarom moeten heerschers om den wille van hun volk vreezen voor de zonde. *c.* Hij beschuldigt Abraham gedaan te hebben wat hij niet kon rechtvaardigen of verantwoorden, toen hij zijn huwelijk loochende. Daarvan spreekt hij rechtvaardiglijk en toch ook met zachtmoedigheid. Hij noemt hem niet leugenaar en *bedrieger,* maar zegt hem, dat hij *daden gedaan heeft, die niet moesten gedaan worden.* Dubbelzinnigheid en veinzerij zijn zeer slechte dingen, al zoekt men ze nog zoo te verzachten of te verontschuldigen, en mogen nooit toegelaten worden. *d.* Hij neemt het op als een zeer groot onrecht, hem en zijne familie aangedaan, dat Abraham hem aldus in gevaar heeft gebracht om te zondigen. *„Wat heb ik tegen u gezondigd?* Als ik uw ergste vijand ware geweest, dan zoudt gij mij geen grooter kwaad hebben kunnen aandoen, en geen krachtiger maatregelen hebben kunnen nemen om u op mij te wreken. Wij behooren het als de grootste onvriendelijkheid te beschouwen, die men ons zou kunnen aandoen, als men ons verleidt tot zonde, al is het ook dat men daarbij vriendschap voorwendt en ons aanbiedt hetgeen aan de verdorven natuur zeer aangenaam is. *e.* Hij tart hem om een reden aan te duiden, waarom hij dacht dat zij een gevaarlijk volk waren voor een eerlijk man om onder hen te wonen, vers 10. *Wat hebt gij gezien, dat gij deze zaak gedaan hebt?* Wat reden hadt gij om te denken dat gij, zoo wij geweten hadden dat zij uwe huisvrouw is, er aan eenigerlei gevaar om blootgesteld zoudt geweest zijn? Onze rechtschapenheid te verdenken wordt met recht als een grootere beleediging beschouwd dan met geringschatting van onze grootheid te spreken.

2. De armzalige verontschuldiging, die Abraham voor zich aanvoerde, vers 11. Hij voerde de slechte meening aan, die hij had van de plaats, vers 11. Hij dacht bij zichzelven, (ofschoon hij geen goede reden kon opgeven waarom hij het dacht,) *alleen is de vreeze Gods*

in deze plaats niet, zoodat zij mij om der wille mijner huisvrouw zullen dooden. Waar geen vreeze Gods is, daar is weinig goeds te verwachten, zie Psalm 36 : 2. Er zijn vele plaatsen en personen, waarin meer vreeze Gods is dan wij denken. Zij dragen misschien den naam niet van onze partij of van onze sekte, laten zich niet binden door hetgeen, waarvan wij een hoogen dunk hebben, en daaruit besluiten wij dan, dat zij geen vreeze Gods in hun hart hebben, hetgeen zeer beleedigend is voor Christus zoowel als voor de Christenen, en ons blootstelt aan het oordeel Gods, Matth. 7 : 1. Liefdeloosheid en bedilzucht zijn zonden, die de oorzaak zijn van vele andere zonden. Heeft men eens van dezen en genen het denkbeeld opgevat dat zij de vreeze Gods niet hebben; dan komt men er licht toe te denken, dat hierdoor alle onrechtvaardige en onchristelijke praktijken tegen hen gerechtvaardigd worden. De menschen zouden geen kwaad *doen*, indien zij niet eerst kwaad *dachten*.

Hij weerde de schuld van zich af van een bepaalde leugen, door hem te ontdekken dat zij, in zekeren zin, zijne zuster was, vers 12. Sommigen denken, dat zij de eigen zuster was van Lot, die in Hoofdst. 14 : 16, zijn *broeder* genoemd wordt, hoewel hij zijn *neef* was, en zoo zou dan Sara zijne *zuster* genoemd zijn. Maar zij, tot wie hij zeide: *Zij is mijne zuster*, verstonden het zoo, dat zij onmogelijk zijne vrouw kon wezen, zoodat het eene dubbelzinnigheid was, die ten doel had te bedriegen.

Hij wijst de beschuldiging af, dat hij er eene beleediging van Abimelech mede bedoeld heeft, door aan te voeren dat hij door eene afspraak met zijne vrouw reeds vroeger die gewoonte gevolgd had, toen zij begonnen waren als vreemdelingen te verkeeren, vers 13. *„Toen God mij uit mijns vaders huis deed dwalen,* hebben wij die zaak aldus vastgesteld". God moet erkend worden in al onze omwandelingen. Zij, die buitenslands reizen en veel omgang hebben met vreemdelingen, hebben het noodig voorzichtig te zijn als de slangen, maar even noodig hebben zij het, dat deze voorzichtigheid getemperd worde door de oprechtheid der duif. Men zou wel de onderstelling kunnen wagen, dat God aan Abraham en Sara zoo lang den zegen van kinderen onthouden heeft, om hen te straffen voor de zondige overeenkomst, die zij met elkander waren aangegaan, om elkander als man en vrouw te verloochenen. Als zij hun huwelijk niet willen erkennen, waarom zou God het dan erkennen door het met kinderen te zegenen? Maar wij kunnen onderstellen dat zij, na de bestraffing, die zij er van Abimelech om ontvangen hadden, samen overeen waren gekomen, om dle gewoonte voortaan na te laten; en nu lezen wij terstond daarna, Hoofdst. 21 : 1, 2, dat *Sara bevrucht werd.*

14. Toen nam Abimelech schapen en runderen, ook dienstknechten en dienstmaagden, en gaf die aan Abraham; en hij gaf hem Sara zijne huisvrouw weder. 15. En Abimelech zeide: Zie, mijn land is voor uw aangezicht; woon waar het goed is in uwe oogen. 16. En tot Sara zeide hij: Zie, ik heb uwen broeder duizend zilverlingen gegeven; zie, hij zij u een deksel der oogen, allen, die met u zijn, ja bij allen, en wees geleerd. 17. En Abraham bad tot God; en God, genas Abimelech, en zijne huisvrouw, en zijne dienstmaagden, zoodat zij baarden. 18. Want de HEERE had al de baarmoeders van het huis van Abimelech ganschelijk toegesloten, ter oorzake van Sara, Abrahams huisvrouw.

Hier is:

1. De goedheid van een *vorst*, door Abimelech betoond aan Abraham. Zie hoe onrechtvaardig Abrahams ijverzuchtige vrees was; hij verbeeldde zich dat zij, als zij wisten dat zij zijne vrouw was, hem zouden dooden, en in stede hiervan hebben zij hem, toen zij het wisten, vriendelijkheid betoond; hoewel het ook kan wezen, dat zij tot die vriendelijkheid gedrongen werden door de verschrikking der bestraffing Gods, waaronder zij toen leden. Hij geeft hem koninklijke geschenken, vers 14, *schapen en runderen*, en, vers 16, *duizend zilverlingen.* Dit schonk hij, toen hij Sara wedergaf, hetzij: *a.* Bij wijze van vergoeding voor het onrecht dat hij had willen doen door haar in zijn huis te nemen. Toen de Filistijnen de ark wedergaven, wijl zij met plagen bezocht werden, omdat zij haar terug hadden gehouden, hebben zij met de ark ook een geschenk gezonden. De wet bepaalde dat, als op de een of andere wijze herstel van onrecht moest geschieden, niet alleen de schade vergoed, maar er ook nog een geschenk aan toegevoegd moest worden, Lev. 6 : 5. Of, *b.* Om Abrahams gebed te verkrijgen; niet alsof gebeden gekocht of verkocht moeten worden, maar wij moeten toch pogen hun vriendelijkheid te bewijzen, van wie wij geestelijk goed ontvangen hebben, 1 Cor. 9 : 11. Wij zullen verstandig handelen zoo wij de belangstelling zien te verkrijgen en te behouden van hen, die invloed hebben in den hemel, diegenen tot onze vrienden te maken, die de vrienden Gods zijn. Hij geeft aan Sara een goede les, zegt haar, dat haar man (haar *broeder*, noemt hij hem, om haar er voor te bestraffen, dat zij hem aldus genoemd heeft) haar *tot een deksel der oogen moet wezen*, dat is: zij moet naar geen anderen man zien, noch begeeren door een anderen man gezien te worden. Echtgenooten moeten elkander tot deksel der oogen zijn. Het huwelijksverbond is een verbond met de oogen, Job 31 : 1.

2. De vriendelijkheid van een *profeet*, die Abraham betoonde aan Abimelech; *hij bad voor hem*, vers 17, 18. Deze eer wilde God aan Abraham aandoen, dat, hoewel Abimelech Sara had wedergegeven, het oordeel over hem toch niet weggenomen werd, voordat Abraham voor hem had gebeden. Zoo heeft God Mirjam geheeld toen Mozes, dien zij schier beleedigd had, voor haar heeft gebeden, Num. 12 : 13 en was Hij verzoend met Jobs vrienden toen Job, dien zij gegriefd hadden, voor hen heeft

gebeden, Job 42 : 8—10. De gebeden van Godvruchtige mannen kunnen een vriendelijkheid zijn voor groote, aanzienlijke mannen, en behooren op prijs te worden gesteld.

HOOFDSTUK XXI.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. De geboorte van Izak, het kind der belofte, vers 1—8. II. Ismael, de zoon der dienstmaagd uit het huis zijns vaders verwijderd, vers 9—21. III. Abrahams verbond met Abimelech, zijn nabuur, vers 22—32. IV. Zijne Godsvrucht, vers 33.

En de HEERE bezocht Sara, gelijk als Hij gezegd had; en de HEERE deed aan Sara, gelijk als Hij gesproken had. 2. En Sara werd bevrucht, en baarde Abraham eenen zoon in zijnen ouderdom, ter gezetter tijd, dien hem God gezegd had. 3. En Abraham noemde den naam zijns zoons, die hem geboren was, dien hem Sara gebaard had, Izak. 4. En Abraham besneed zijnen zoon Izak, zijnde acht dagen oud, gelijk als hem God geboden had. 5. En Abraham was honderd jaren oud, als hem Izak zijn zoon geboren werd. 6. En Sara zeide: God heeft mij een lachen gemaakt; al die het hoort, zal met mij lachen. 7. Voorts zeide zij: Wie zou Abraham gezegd hebben: Sara heeft zonen gezoogd! want ik heb een zoon gebaard in zijnen ouderdom. 8. En het kind werd groot, en werd gespeend; toen maakte Abraham een grooten maaltijd op den dag, als Izak gespeend werd.

Wat lang verwacht wordt, komt ten laatste. Het visioen betreffende het beloofde zaad is voor een bestemden tijd, en nu, aan het einde, spreekt het en liegt niet. Weinigen onder het Oude Testament zijn in de wereld gebracht met zulke verwachtingen als Izak, niet van wege groote persoonlijke uitnemendheid, waartoe hij zou komen, maar omdat hij juist hierin een type moest wezen van Christus, het Zaad, dat de heilige God zoolang beloofd had, en dat heilige menschen zoolang verwacht hebben. In het bericht nopens de eerste dagen van Izak kunnen wij opmerken:

I. De vervulling van Gods belofte in de ontvangenis en de geboorte van Izak, vers 1, 2. De leidingen van Gods voorzienigheid komen ons het heerlijkst voor, als wij ze vergelijken met Zijn woord, en als wij dan bemerken, hoe God in die allen doet zooals Hij heeft gesproken.

1. Izak is geboren overeenkomstig de belofte. De Heere *bezocht Sara* in genade, gelijk Hij gezegd had. Geen woord van God zal ter aarde vallen, want Hij, die het beloofd heeft, is getrouw, en Gods trouw is de hulp en steun van het geloof Zijns volks. Hij werd geboren *op den gezetten tijd, dien hem God gezegd had,* vers 2. God is altijd stipt op Zijn tijd; hoewel de beloofde zegeningen niet komen op den tijd, dien wij er voor gezet hebben, zullen zij toch gewisselijk komen op den tijd, dien Hij er voor gezet heeft, en dat is de beste tijd.

2. Hij was geboren krachtens de belofte; *door het geloof heeft ook Sara zelve kracht ontvangen, om zaad te geven,* Hebr. 11 : 11. God heeft dus door de belofte die kracht gegeven. Het was niet krachtens de gewone voorzienigheid, maar krachtens een bijzondere belofte, dat Izak geboren was. Over de tweede, de ondergeschikte, oorzaken was, als het ware, het vonnis des doods gekomen; Abraham was oud en Sara was oud, en beiden waren als verstorven. En toen was het, dat het woord van God geschiedde. Krachtens Gods beloften zijn ware geloovigen instaat te doen wat boven de menschelijke natuur is, want door deze zijn zij der Goddelijke natuur deelachtig geworden, 2 Petr. 1 : 4.

II. Abrahams gehoorzaamheid aan Gods gebod betreffende Izak.

1. Hij *noemde* hem, naardat God het hem geboden heeft, vers 3. God beval hem te noemen ter gedachtenis, *Izak, lachen.* En Abraham, wiens werk dit was, gaf hem dien naam, hoewel hij een anderen naam voor hem had kunnen bestemmen, een naam van grootscher beteekenis. Het is voegzaam dat het weelderige der menschelijke vindingrijkheid wijke voor het vrijmachtige en eenvoudige der Goddelijke inzetting. En er was ook een goede reden voor dien naam. *a.* Toen Abraham de belofte omtrent hem ontving, lachte hij van blijdschap, Hoofdst. 17 : 17. Als de zon der vertroosting is opgegaan over de ziel, dan is het goed te gedenken hoe welkom ons het aanbreken van den dag is geweest, en met hoeveel blijdschap wij de belofte omhelsd hebben. *b.* Toen Sara de belofte ontving, lachte zij uit wantrouwen en schroom. Als God ons de zegeningen schenkt, waaraan wij begonnen te wanhopen, dan behooren wij ons met schaamte en droefheid ons mistrouwen van Gods macht en van Zijne beloften te herinneren, toen ons die beloften werden gegeven. *c.* Om Izak zelf werd later gelachen door Ismael, vers 9, en wellicht heeft zijn naam hem dit doen verwachten. *d.* De belofte, waarvan hij niet alleen de zoon, maar ook de erfgenaam was, zou de blijdschap uitmaken van al de heiligen in alle eeuwen, en hetgeen hun mond met lachen zou vervullen.

2. *Hij besneed hem,* vers 4. Het verbond met hem bevestigd zijnde, werd hem het zegel des verbonds toegediend, en hoewel het een bloedige inzetting was en hij een geliefd kind was, moest zij toch niet nagelaten worden, neen, en ook niet langer uitgesteld dan tot den achtsten dag. God heeft ter bestemder tijd de belofte vervuld, en daarom moet Abraham op den bestemden tijd aan het gebod gehoorzamen.

III. Den indruk, door dien zegen teweeggebracht op Sara.

1. Zij werd er door vervuld van *blijdschap,* vers 6. „*God heeft mij een lachen gemaakt;* Hij heeft mij beide reden gegeven tot blijdschap en een hart om mij te kunnen verblijden". Zoo ook de moeder onzes Heeren, Lukas 1 : 46, 47. God schenkt zegeningen aan Zijn volk ten einde hen aan te moedigen om zich te verblijden in Zijn werk en dienst, en wat ons ook stof geeft tot blijdschap, God moet er als de oorzaak, de

werker, van erkend worden, tenzij het *een lachen is van den zot.* Als zegeningen lang verwacht werden, zijn zij des te meer welkom als zij komen. Het lieflijke van den zegen wordt nog verhoogd, als onze vrienden er *zich met ons in verblijden.* Zie Lukas 1 : 58. *Al wie het hoort, zal met mij lachen;* want lachen is aanstekelijk. Anderen zullen zich verheugen in dit voorbeeld van Gods macht en goedheid, en er door aangemoedigd worden om op Hem te betrouwen. Zie Psalm 119 : 74.

2, Het vervulde haar met *verwondering,* vers 7. Merk hier op: *a. Wat* zij zoo verwonderlijk vond: dat Sara *zonen heeft gezoogd,* dat zij niet alleen een kind zou baren, maar op haar leeftijd ook krachtig en gezond genoeg zou zijn om het ook te zoogen. Moeders behooren, als zij er toe instaat zijn, zelven hare kinderen te zoogen. Sara was een aanzienlijke vrouw, zij was oud, het zoogen zou nadeelig geacht kunnen worden, hetzij voor haarzelve, of voor haar kind, of ook voor beiden. Ongetwijfeld kon zij in haar eigen familie gemakkelijk eene voedster vinden, en toch wilde zij zelve haar plicht er voor vervullen, en hare dochteren, die haar hierin en in andere deugden navolgen, zullen wel doen en heilige vrouwen genoemd kunnen worden, 1 Petr. 3 : 5, 6; Klaagl. 4 : 3. *b.* Hoe zij hare verwondering heeft uitgedrukt: *„Wie zou het gezegd hebben.* De zaak was zoo hoogst onwaarschijnlijk, zoo schier onmogelijk dat, indien iemand anders dan God het gezegd had, wij het niet hadden kunnen gelooven. Gods gunsten over Zijn verbondsvolk zijn van zulk een aard, dat zij hunne gedachten en de gedachten van anderen verre teboven gaan. Wie zou zich hebben kunnen voorstellen, dat God zooveel zou doen voor hen, die zoo weinig verdienen, ja, die zoo onwaardig zijn? Zie Ef. 3 : 20; 2 Sam. 7 : 18, 19. Wie zou gezegd hebben, dat God Zijn Zoon zou zenden om voor ons te sterven, Zijn Geest om ons te heiligen, Zijne engelen om de wacht over ons te houden? Wie zou gezegd hebben, dat zoo groote zonden vergeven zouden worden, zulke armelijke diensten aangenomen, en zulke nietige aardwormen in het verbond en de gemeenschap met den grooten en heiligen God zouden opgenomen worden?

IV. Wij hebben hier een kort bericht omtrent de kindsheid van Izak, vers 8. *Het kind werd groot.* Er wordt bijzonder nota van genomen, hoewel het iets gansch natuurlijks was, om te kennen te geven dat de kinderen der belofte groeien, opwassen, zie Lukas 1 : 80; 2 : 40. Zij, die uit God geboren zijn, zullen al meer en meer opwassen met Goddelijken wasdom, Coloss. 2 : 19. Hij wies zoo op, dat hij niet altijd met *melk* behoefde gevoed te worden, maar *vaste spijze* kon verdragen, en toen *werd hij gespeend.* Zie Hebr. 5 : 13, 14. En toen was het, dat Abraham *een grooten maaltijd maakte* voor zijne vrienden en naburen in dank aan God voor Zijne goedertierenheid over hem. Hij maakte dezen maaltijd niet op den dag toen Izak *geboren* werd, dat zou voor Sara te druk en rumoerig geweest zijn; en ook niet op den dag van zijne *besnijdenis,* dat zou te veel afgeleid hebben van de plechtigheid, maar op den dag toen hij *gespeend* werd, omdat Gods zegen over het voeden van kinderen, en hunne bewaring voor de gevaren van den kinderleeftijd bijzondere voorbeelden zijn van de teedere zorg der Goddelijke voorzienigheid, die tot Zijn lof erkend moeten worden. Zie Psalm 22 : 10, 11; Hoséa 11 : 1.

9. En Sara zag den zoon van Hagar de Egyptische, dien zij Abraham gebaard had, spottende. 10. En zij zeide tot Abraham: Drijf deze dienstmaagd en haar zoon uit; want de zoon dezer dienstmaagd zal met mijn zoon, met Izak, niet erven. 11. En dit woord was zeer kwaad in Abrahams oogen, ter oorzake van zijn zoon. 12. Maar God zeide tot Abraham: Laat het niet kwaad zijn in uwe oogen, over den jongen, en over uwe dienstmaagd; al wat Sara tot u zal zeggen, hoor naar hare stem, want in Izak zal uw zaad genoemd worden. 13. Doch Ik zal ook den zoon dezer dienstmaagd tot een volk stellen, omdat hij uw zaad is.

Wij zien hier hoe de verdrijving van Ismael in overweging wordt genomen, en er toe wordt besloten.

I. Ismael zelf gaf er aanleiding toe door hoon en beschimping, die hij zijn kleinen broeder aandeed, naar sommigen denken op den dag, toen Abraham den grooten maaltijd maakte uit blijdschap, dat Izak veilig en wel gespeend was. De Joden zeggen, dat het niet was voordat Izak drie jaar oud was; anderen zeggen vijf. Sara zelve was ooggetuige van de beleediging; zij *zag den zoon van Hagar, de Egyptische, spottende,* vers 9, spottende met Izak ongetwijfeld, want met verwijzing hiernaar wordt gezegd, Gal. 4 : 29, dat *die naar het vleesch geboren was, vervolgde dengenen, die naar den geest geboren was.* Ismael wordt hier genoemd *de zoon der Egyptische,* omdat, naar sommigen denken, de vier honderd jaren van verdrukking van het zaad van Abraham door de Egyptenaren toen begonnen waren, en van dat oogenblik af gerekend moeten worden, Hoofdst. 15 : 13. Zij zag hem *spelende met Izak,* aldus de LXX, en in het spel *hem bespottende.* Ismael was veertien jaren ouder dan Izak, en als kinderen samen zijn behooren de ouderen zorgzaam en teeder te zijn voor de jongeren; maar het was een blijk van een lage, gemeene inborst bij Ismael, dat hij een kind bespotte, dat in geen enkel opzicht tegen hem opgewassen was. God let op hetgeen kinderen bij hun spelen zeggen en doen, en Hij zal met hen afrekenen, als zij iets verkeerds doen of zeggen, al doen hunne ouders het ook niet. Spotten is een groote zonde, die God zeer tot toorn verwekt. Er is een ingewortelde vijandschap in het zaad der slang tegen het zaad der vrouw. De kinderen der belofte moeten verwachten bespot te zullen worden. Dat is de vervolging, waarop zij, die Godzaliglijk leven, hebben te rekenen. Niemand wordt door God

verlaten en verworpen dan zij, die dit het eerst verdiend hebben. Ismael blijft in Abrahams huisgezin, totdat hij er een beroering, een smart en een ergernis voor wordt.

II. Sara deed het voorstel, vers 10, *Drijf deze dienstmaagd uit.* Dit schijnt wel eenigszins in drift gesproken te zijn; maar in Gal. 4 : 30 wordt het toch aangehaald, alsof het door een geest van profetie wordt gesproken; en het is het oordeel over alle geveinsden en vleeschelijk-gezinden, hoewel zij een plaats en naam hebben in de zichtbare kerk; allen, die geboren zijn naar het vleesch en niet zijn wedergeboren, die rusten in de wet en de Evangeliebelofte verwerpen, zullen voorzeker uitgeworpen worden. Het ziet inzonderheid op de verwerping der ongeloovige Joden, die hoewel van het zaad van Abraham, toch uitgeworpen werden en van de voorrechten der kerk buitengesloten zijn, omdat zij zich niet aan het Evangelieverbond hebben onderworpen. En wat meer dan iets anders God tot toorn heeft verwekt tegen hen, zoodat Hij hen heeft uitgeworpen, was hun bespotten en vervolgen van de Evangeliekerk, Gods Izak in hare kindsheid, 1 Thess. 2 : 16. Er zijn velen, die gemeenzaam bekend zijn met de kinderen Gods in deze wereld, maar toch niet met hen zullen erven. Ismael kan wel Izaks speelgenoot zijn en met hem ter schole gaan, zonder nochtans zijn mede-erfgenaam te zijn.

III. Abraham was er afkeerig van, vers 11. *Dit woord was zeer kwaad in Abrahams oogen.*

1. Het smartte hem, dat Ismael zooveel reden tot misnoegen had gegeven. Kinderen moesten bedenken, dat hoe meer hunne ouders hen liefhebben, hoe meer verdriet zij hebben van hun wangedrag, en inzonderheid van hun onderlinge twisten.

2. Het smartte hem, dat Sara op zulk eene straf aandrong. „Zou het niet kunnen volstaan hem te kastijden? Moet de straf in niets minder bestaan dan in uitwerping uit het huis van zijn vader?" Het is zeer smartelijk voor ouders om tot de uiterste gestrengheid te moeten overgaan ten opzichte van slechte, onverbeterlijke kinderen, hoe noodzakelijk die strengheid ook is. Zij doen hun niet gaarne smart aan.

IV. God besliste de zaak, vers 12, 13. Wij kunnen onderstellen, dat Abraham zeer ontroerd was over deze aangelegenheid; wars om Sara te mishagen, en even wars om Ismael uit te werpen. Nu komt God tot hem in deze moeilijkheid, en zegt hem wat Zijn wil is, en nu is Abraham tevreden. In twijfelachtige zaken begeert een Godvruchtige niets meer dan zijn plicht te kennen, te weten wat God wil dat hij doen zal, en als dit hem duidelijk is geworden, dan is hij gerust, of behoort dit tenminste te zijn. Om Abraham tot die gerustheid te laten komen, stelt God de zaak in het ware licht voor hem, en toont hem:

1. Dat de uitdrijving van Ismael noodig was om Izak te bevestigen in de rechten en voorrechten van het verbond. *In Izak zal uw zaad genoemd worden;* beide Christus en de kerk moeten afstammen van Abraham door de lenden van Izak; dit is de onvervreemdbare erfenis der belofte voor Izak, en wordt aangehaald door den apostel, Rom. 9 : 7, om aan te toonen dat niet allen, die uit Abrahams lenden zijn voortgekomen, erfgenamen waren van Abrahams verbond. Izak, de beloofde zoon, moet de vader wezen van het beloofde zaad; en daarom: „Weg met Ismael, zend hem ver weg, opdat hij de zeden van Izak niet verderve, of poge Izaks rechten te overweldigen." Het zal zijne veiligheid en gerustheid zijn, dat zijn mededinger verbannen wordt. Het verbondszaad van Abraham moet een bijzonder volk wezen, een volk, dat alleen woont, reeds van het begin af onderscheiden van, en dus niet vermengd met, degenen, die buiten het verbond zijn. Daarom moet Ismael afgezonderd worden. Abraham werd geroepen toen hij *alleen* was, en zoo moet Izak ook alleen zijn, zie Jes. 51 : 2. Waarschijnlijk heeft Sara weinig hieraan gedacht, Joh. 11 : 51, maar God nam hetgeen zij zeide, en maakte er eene Godsspraak van, zooals ook later, Hoofdst. 27 : 10.

2. Dat die uitdrijving van Ismael hem niet ten verderve zal wezen, vers 13. Hij zal tot een volk gesteld worden, *omdat hij uw zaad is.* Wij zijn er niet zeker van, dat het zijn *eeuwig* verderf was; het is aanmatigend om te zeggen dat allen, die buiten de uitwendige bedeeling van Gods verbond waren, daarom ook buitengesloten zijn van al Zijne zegeningen en barmhartigheden. Diegenen, welke niet aldus geëerd zijn, kunnen toch behouden wezen. In elk geval zijn wij er zeker van, dat het niet tot zijn *tijdelijk* verderf was. Hoewel hij uitgedreven was uit de kerk, was hij toch niet uitgedreven uit de wereld. *Ik zal hem tot een volk stellen.* Volken worden door God in het leven geroepen, Hij fondeert ze, Hij formeert ze, Hij bevestigt ze. Velen zijn vervuld van de zegeningen van Gods voorzienigheid, die toch vreemdelingen zijn voor de zegeningen van het verbond. Het gaat aan de kinderen dezer wereld er dikwijls te beter om ten opzichte van uitwendige dingen, dat zij aan de kinderen Gods verwant zijn.

14. Toen stond Abraham des morgens vroeg op, en nam brood en een flesch water, en gaf ze aan Hagar, die leggende op haren schouder; ook gaf hij haar het kind, en zond haar weg. En zij ging voort, en dwaalde in de woestijn Ber-seba. 15. Als nu het water van de flesch uit was, zoo wierp zij het kind onder een van de struiken. 16. En zij ging en zette zich tegenover, afgaande zoover, als die met den boog schieten; want zij zeide: Dat ik het kind niet zie sterven; en zij zat tegenover, en hief hare stem op en weende. 17. En God hoorde de stem van den jongen; en de engel Gods riep Hagar toe uit den hemel, en zeide tot haar: Wat is u, Hagar? Vrees niet, want God heeft naar des jongens stem gehoord, ter plaatse waar hij is. 18. Sta op, hef den jongen op, en houd hem vast met uwe hand, want Ik zal

hem tot een groot volk stellen. 19. En God opende hare oogen, dat zij een waterput zag: en zij ging en vulde de flesch met water, en gaf den jongen te drinken. 20. En God was met den jongen, en hij werd groot, en hij woonde in de woestijn, en werd een boogschutter. 21. En hij woonde in de woestijn Paran; en zijne moeder nam hem eene vrouw uit Egypteland.

Hier is:

I. Het uitdrijven van de dienstmaagd met haren zoon uit het gezin van Abraham, vers 14. Abrahams gehoorzaamheid aan het Goddelijk bevel omtrent deze zaak was *snel; vroeg in den morgen*, onmiddellijk, naar wij kunnen onderstellen, nadat hij in het nachtelijk visioen orders had ontvangen om dit te doen. Zij was ook *onderworpen;* het ging in tegen zijn oordeel, tenminste tegen zijne neiging om dit te doen; maar zoodra hij weet, dat dit de wil van God is, maakt hij geene tegenwerpingen, maar doet zwijgend wat hem geboden is, als iemand, die geleerd heeft onbepaald en zonder tegenspreken te gehoorzamen. Toen hij hen aldus wegzond, zonder eenig geleide van dienaren, te voet, en met slechts zeer weinig levensmiddelen, heeft hij waarschijnlijk gehandeld zooals het hem geboden was. Indien Hagar en Ismael zich in Abrahams gezin goed hadden gedragen, dan zouden zij er hebben kunnen blijven, maar zij hebben zichzelven door hun hoogmoed en onbeschoftheid uitgeworpen, en die hoogmoed en onbeschoftheid werden toen met recht gestraft. Als wij misbruik maken van onze voorrechten, verbeuren wij ze. Zij, die er geen besef van hebben hoe goed het hun is in een gezin als dat van Abraham, en het dus niet weten te waardeeren, verdienen er uit verjaagd te worden, zoodat zij dan de waardij der zegeningen leeren kennen door het gemis er van.

II. Hun ronddwalen in de woestijn, van den weg afdwalende naar de plaats, die Abraham voor hunne vestiging bestemd had.

1. Daar geraakten zij in groote verlegenheid. Hunne provisie was op, en Ismael was ziek. Hij, die in Abrahams huis zoo overvloedig gevoed placht te worden, daar vet werd en achteruit sloeg, was nu flauw van honger en dorst, daar hij nu op rantsoen gesteld was. Hagar weent, en is nu genoegzaam verootmoedigd. Nu verlangt zij naar de kruimkens, die zij aan de tafel haars meesters heeft verspild, van weinig waarde had geacht, en daar zij onder den geest der dienstbaarheid is, wanhoopt zij er aan hulp te zullen verkrijgen, en rekent zij op niets anders dan op *den dood van haar kind*, vers 15, 16, hoewel God haar reeds voordat hij geboren was gezegd had, dat hij zou opgroeien en een groot man zou worden. Wij zijn zeer geneigd vroegere beloften te vergeten, als de tegenwoordige omstandigheden schijnen er in tegenspraak mede te zijn; want wij leven door de zinnen, en gaan af op hetgeen wij gevoelen en zien.

2. In deze benauwdheid verschijnt God genadiglijk ter harer hulp en redding; *Hij hoorde de stem des jongens*, vers 17. Wij lezen van geen woord, dat hij gezegd heeft; maar zijn zuchten en kermen en zijn rampzalige toestand riepen luid in de ooren der barmhartigheid. Een engel werd gezonden om Hagar te vertroosten, en het was niet de eerste maal, dat de vertroostingen Gods tot haar gekomen zijn in de woestijn; dankbaar had zij een vorig vriendelijk bezoek erkend dat God haar in gelijke omstandigheden gebracht had, Hoofdst. 16 : 13, en daarom heeft God haar wederom met tijdige hulp bezocht. De engel verzekert haar dat God haren nood kent; *God heeft naar des jongens stem gehoord ter plaatse waar hij is*, al is die plaats een woestijn; want waar wij ook zijn, overal is er een open, toegankelijke weg naar den hemel; en daarom, *hef den jongen op, en houd hem vast met uwe hand*, vers 18. Gods bereidwilligheid om ons te helpen als wij in benauwdheid zijn, moet onze pogingen om onszelven te helpen niet verslappen, maar versterken. Hij herhaalt de belofte betreffende haren zoon, dat hij tot een groot volk zal worden, als eene reden waarom zij hare krachten moet inspannen om hem te helpen. Wij weten niet wat God voor kinderen of jonge lieden heeft weggelegd, welk gebruik Hij in Zijne voorzienigheid van hen maken zal, en die gedachte moet ons aansporen om voor hen te zorgen, ons moeite voor hen te geven. Hij voert haar heen naar hetgeen nu dadelijk in hare behoefte voorziet, vers 19. *Hij opende hare oogen*, die gezwollen en schier verblind waren door hare tranen; en toen *zag zij een waterput*. Velen, die redenen genoeg hebben om vertroost te moeten worden, treuren den ganschen dag omdat zij de reden niet zien, die zij hebben om getroost te zijn. Er is een waterput bij hen in het verbond der genade, maar zij zien hem niet; zij hebben er geen nut van voordat God, die hunne oogen geopend heeft om hunne wonde te zien, ze ook opent om hun geneesmiddel te zien, Joh. 16 : 6, 7. Nu zegt ons de apostel, dat die dingen betreffende Hagar en Ismael *allêgoroumena* zijn, Gal. 4 : 24, *een andere beduiding hebben*, want zij dienen om de dwaasheid aan te toonen van hen die: *a.* zooals de ongeloovige Joden, gerechtvaardigd zoeken te worden door de wet en de vleeschelijke inzettingen er van, en niet door de beloften, gedaan in Christus, waardoor zij zich in eene woestijn van gebrek en wanhoop begeven en er in omdwalen. De levensbehoeften voor hunne ziel raken weldra uitgeput, en zoo God door Zijn bijzonder kroonrecht en door een wonder van Zijne genade hunne oogen niet opent, hen van hunne dwaling geneest, dan zijn zij verloren. *b.* De dwaasheid ook van hen, die geluk en bevrediging meenen te vinden in de wereld en de dingen der wereld. Zij, die zich afwenden van de vertroostingen van het verbond en de gemeenschap met God, en hun deel kiezen in deze aarde, vergenoegen zich met een flesch water, een armzaligen, onvoldoenden leeftocht, die weldra uitgeput zal zijn. Eindeloos dwalen zij om in het zoeken naar bevrediging van de behoeften hunner ziel,

en zitten eindelijk neder, zonder haar gevonden te hebben, en er aan wanhopende haar te zullen vinden.

III. Ismaels vestiging ten laatste in de woestijn van Paran, vers 20, 21, een woeste plaats, geschikt voor een man van een woesten aard, zooals hij er een was, Hoofdst. 16 : 12. Zij, die geboren zijn naar het vleesch, vergenoegen zich met de woestijn dezer wereld, terwijl de kinderen der belofte het oog gericht hebben op het hemelsche Kanaän, en niet kunnen rusten vóór zij dáár zijn. Merk op:

1. Hij had teekenen van Gods tegenwoordigheid, *God was met den jongen,* hieraan had hij zijn uitwendigen voorspoed te danken.

2. Van beroep was hij een boogschutter, hetgeen aanduidt dat hij uitmuntte in kracht en behendigheid, en dat sport zijn dagelijksch bedrijf was. De verworpen Ezau was een behendig jager.

3. Hij huwde met iemand uit de landgenooten zijner moeder; *zijne moeder nam hem eene vrouw uit Egypteland.* Hoe groot een boogschutter hij ook was, dacht hij toch niet ter zake van een huwelijk doel te zullen treffen zonder de hulp en de toestemming zijner moeder.

22. Voorts geschiedde het terzelfder tijd, dat Abimelech, mitsgaders Pichol zijn krijgsoverste, tot Abraham sprak, zeggende: God is met u in alles wat gij doet. 23. Zoo zweer mij nu hier bij God: zoo gij mij, of mijnen zoon, of mijnen neef liegen zult! naar de weldadigheid, die ik bij u gedaan heb, zult gij doen bij mij en bij het land, waarin gij als vreemdeling verkeert. 24. En Abraham zeide: Ik zal zweren. 25. En Abraham berispte Abimelech ter oorzake van een waterput, dien Abimelechs knechten met geweld genomen hadden. 26. Toen zeide Abimelech: Ik heb niet geweten wie dit stuk gedaan heeft; en ook hebt gij het mij niet aangezegd, en ik heb er ook niet van gehoord, dan heden. 27. En Abraham nam schapen en runderen, en gaf die aan Abimelech; en die beiden maakten een verbond. 28. Doch Abraham stelde zeven ooilammeren der kudde bijzonder. 29. Zoo zeide Abimelech tot Abraham: Wat zullen hier deze zeven ooilammeren, die gij bijzonder gesteld hebt? 30. En hij zeide: Dat gij de zeven ooilammeren van mijne hand nemen zult, opdat het mij tot eene getuigenis zij, dat ik dezen put gegraven heb. 31. Daarom noemde men die plaats Ber-seba, omdat die beiden daar gezworen hadden. 32. Alzoo maakten zij een verbond te Ber-seba. Daarna stond Abimelech op, en Pichol zijn krijgsoverste, en zij keerden wederom naar het land der Filistijnen.

Wij hebben hier een bericht van het verbond, dat gesloten werd tusschen Abimelech en Abraham, waarin de vervulling blijkt van de belofte, Hoofdstuk 12 : 2, dat God zijn naam groot zal maken. Zijne vriendschap wordt gezocht en grootelijks gewaardeerd, hoewel hij een vreemdeling is, en slechts met verlof der Kanaänieten en Ferizieten onder hen verblijft.

I. Het verbond wordt voorgesteld door Abimelech en Pichol, zijn eersten staatsminister en krijgsoverste.

1. De aanleiding er toe is Gods gunst jegens Abraham, vers 22. *„God is met u in alles wat gij doet;* wij kunnen niet anders dan dit opmerken." In Zijne voorzienigheid toont God soms aan Zijn volk zulke teekenen ten goede, dat hunne naburen er wel op letten moeten, Ps. 86 : 17. Het gaat zóó goed met hunne zaken en zij hebben zóó veel voorspoed op hunne ondernemingen, dat aan allen, die hen omringen, de bekentenis wordt ontwrongen, dat God met hen is. Het is goed om in gunst te zijn bij hen, aan wie God gunst betoont; invloed te hebben bij hen, die invloed hebben in den hemel, Zach. 8 : 23. *Wij zullen met u gaan, want wij hebben gehoord dat God met ulieden is.* Wij handelen in ons belang door gemeenschap te zoeken met hen, die gemeenschap hebben met God, 1 Joh. 1 : 3.

2. De algemeene strekking er van was, dat er voortdurend vriendschap zou zijn tusschen de twee geslachten, die om geenerlei reden verbroken mocht worden. Dit vriendschapsverbond moet bekrachtigd worden door een eed, waardoor een beroep gedaan werd op den waren God als getuige van hunne oprechtheid en als wreker, zoo een van beiden er ontrouw aan werd, vers 23. Abimelech wenscht, dat dit verbond als bij erfenis zal overgaan op zijne nakomelingen, en zich zal uitstrekken tot zijn volk. Hij wilde dat zijn zoon en zijn neef, en ook zijn land er het voordeel van zullen genieten. Goede menschen moeten een verbond aangaan en gemeenschap hebben met de gunstgenooten des hemels, niet slechts voor henzelven, maar ook voor de hunnen. Hij herinnert Abraham aan de vriendschappelijke behandeling, die hij van hen heeft ondervonden; *naar de weldadigheid, die ik bij u gedaan heb.* Gelijk zij, die vriendelijkheid ontvangen hebben, haar behooren te vergelden, zoo kunnen zij, die vriendelijkheid betoond hebben, vriendelijkheid verwachten.

II. Abraham stemt er in toe met een bijzondere bepaling omtrent een waterput. Abraham, van zijn kant, was bereid:

1. Dit verbond met Abimelech aan te gaan daar hij hem als een nauwgezet man van eer heeft leeren kennen, die de vreeze Gods voor oogen had; vers 24, *ik zal zweren.* De Godsdienst maakt de menschen niet gemelijk of afkeerig van den omgang met anderen. Ik ben er zeker van, dat dit niet moet. Onder voorgeven van *slecht* gezelschap te mijden, moeten wij niet zuur wezen voor *alle* gezelschap en iedereen wantrouwen. Een eerlijk gemoed aarzelt niet om plechtige verzekeringen te geven; als Abraham zegt, dat hij aan Abimelech trouw zal wezen, dan vreest hij niet daar een eed op te doen. Een eed is ter bevestiging.

2. Met wijsheid regelt hij de zaak omtrent een put, over welken Abimelechs knechten met Abrahams knechten getwist hadden. Water-

putten schijnen in dat land kostbare zaken geweest te zijn; wij moeten er God voor danken, dat zij in ons land niet zoo schaarsch zijn. Abraham heeft er met zachtmoedigheid tot Abimelech over gesproken, vers 25. Indien onze broeder tegen ons zondigt, dan moeten wij hem met de zachtmoedigheid der wijsheid zijne fout onder het oog brengen, opdat de zaak in der minne geschikt en tot een goed einde gebracht kunne worden, Matth. 18 : 15. Hij berustte in Abimelechs verontschuldiging hieromtrent, vers 26. *Ik heb niet geweten wie dit stuk gedaan heeft.* Velen worden verdacht van onrechtvaardigheid en onvriendelijkheid, die daar volkomen onschuldig aan zijn; de fouten der dienstknechten moeten niet toegerekend worden aan hunne meesters, tenzij dezen er niet onkundig van zijn en ze goedkeuren; en van een eerlijk man kan men niet meer verwachten, dan dat hij bereid is recht te doen, zoodra hij weet dat hij onrecht gedaan heeft. Nu zorgde hij er voor, dat zijn recht op dien waterput voortaan niet betwist kan worden, ten einde alle twist of oneenigheid er over te voorkomen, vers 30. Het is recht, zoowel als verstandig, om aldus te handelen *in perpetuam rei memoriam — opdat de zaak altijd in gedachtenis blijve.*

3. Hij gaf aan Abimelech een zeer schoon geschenk, vers 27. Niet iets zeldzaams of fraais vereerde hij hem, maar iets dat waarde had en nuttig was, *schapen en runderen,* in dank van Abimelechs vriendelijkheid voor hem, en ten teeken van hartelijke vriendschap tusschen hen. Wederzijdsche vriendelijke diensten versterken den band der liefde; hetgeen het mijne was, is nu mijns vriends.

4. Hij bekrachtigde het verbond door een eed, en registreerde het door aan de plaats een nieuwen naam te geven, vers 31, Ber-seba, de *waterput van den eed;* ter herinnering aan het verbond, dat zij elkander zwoeren, opdat zij er altijd aan zouden gedenken; of, *de waterput van zeven,* ter herinnering aan de zeven ooilammeren aan Abimelech geschonken uit aanmerking van zijne bevestiging van Abrahams recht op dien put. Gesloten overeenkomsten moeten herdacht worden, opdat wij ze getrouw nakomen en ons woord niet breken door vergeten of vergissen.

33. En hij plantte een bosch in Ber-seba, en riep aldaar den naam des HEEREN, des eeuwigen Gods, aan. 34. En Abraham woonde als vreemdeling vele dagen in het land der Filistijnen.

Merk op:

1. Dat Abraham het wist te waardeeren, als hij in een goede omgeving was, en er dan ook lang bleef. Hij plantte aldaar een bosch om zijne tent te beschaduwen, of misschien wel een boomgaard van vruchtboomen; en hoewel wij niet kunnen zeggen, dat hij zich daar *vestigde,* want God wilde hem zoolang hij leefde een vreemdeling en bijwoner doen blijven, heeft hij er toch *als vreemdeling* vele dagen gewoond; zoo velen als overeenkwamen met zijne hoedanigheid als Abraham de *Hebreër,* of *reiziger.*

2. Aldaar heeft hij zijn Godsdienst niet slechts voortdurend beoefend, maar ook openlijk beleden. *Hij riep aldaar den naam des Heeren, des eeuwigen Gods aan,* waarschijnlijk wel in het bosch, dat hij geplant had en dat zijn huis des gebeds was. Christus heeft gebeden in een hof, op een berg. Abraham heeft openbare Godsvereering gehouden, die door zijne naburen waarschijnlijk werd bijgewoond. Godvruchtige menschen moeten niet slechts hunne Godsvrucht behouden en beoefenen overal waar zij heengaan, maar ook alles doen wat zij kunnen om hun Godsdienst te verbreiden en anderen Godvruchtig te maken. Als wij den Heere aanroepen moeten wij Hem beschouwen als *den eenigen God,* of *den God der wereld,* zooals sommigen die woorden vertalen. Hoewel God zich aan Abraham heeft bekend gemaakt als *zijn* God en in verbond met hem was, vergeet hij toch niet Hem eer te geven als Heere van allen, *den eeuwigen God,* die vóór alle werelden geweest is, en zijn zal als er geene dagen en geen tijd meer zijn. Zie Jes. 40 : 28.

HOOFDSTUK XXII.

Wij vinden hier de vermaarde geschiedenis van Abrahams offeren van zijn zoon Izak, dat is: zijne bereidwilligheid om hem te offeren, hetgeen terecht als een der wonderen van de kerk wordt beschouwd. Hier is: I. Het zeldzame bevel, dat God aan Abraham hieromtrent gegeven heeft, vers 1, 2. II. Abrahams zeldzame gehoorzaamheid aan dit bevel, vers 3—10. III. De merkwaardige uitkomst van deze beproeving. 1. Het bevel om Izak te offeren wordt herroepen, vers 11, 12. 2. Er wordt voorzien in een ander offer, vers 13, 14. 3. Het verbond met Abraham wordt hierop hernieuwd, vers 15—19. Ten slotte een bericht omtrent sommigen van Abrahams bloedverwanten, vers 20—24.

En het geschiedde na deze dingen, dat God Abraham verzocht; en Hij zeide tot hem: Abraham! En hij zeide: Zie hier ben ik! 2. En Hij zeide: Neem nu uwen zoon, uwen eenige, dien gij liefhebt, Izak, en ga heen naar het land Moría, en offer hem aldaar tot een brandoffer, op een van de bergen, dien Ik u zeggen zal.

Hier is de beproeving van Abrahams geloof, of het, na zijn langdurige gemeenschapsoefening met God, even krachtig en overwinnend was gebleven, als het in den beginne was, toen hij zijn land heeft verlaten. *Toen* moest het blijken, dat hij God meer liefhad dan zijn vader; *nu,* dat hij Hem meer liefhad dan zijn zoon. Merk hier op:

I. Den tijd, wanneer Abraham aldus beproefd werd; vers 1, *na deze dingen,* na al de andere beproevingen, die hij gehad heeft, al de ontberingen en moeilijkheden, die hij te verduren heeft gehad; nu, toen hij misschien begon te denken, dat de stormen geheel voorbij waren; *nu* komt de beproeving, die het scherpst is van allen. De vele vorige beproevingen zullen ons

niet vrijwaren tegen nog andere en meerdere, wij hebben het harnas nog niet afgelegd, 1 Kon. 20 : 11. Zie ook Ps. 30 : 7, 8.

II. Den werker der beproeving; *God* verzocht hem, niet om hem tot zonde te brengen; zóó verzoekt Satan. Indien Abraham Izak geofferd had, dan zou hij niet gezondigd hebben; het daartoe ontvangen bevel zou hem hebben gerechtvaardigd en verdedigd. God verzocht hem ten einde zijne genade te doen uitkomen, en te doen zien hoe krachtig zij was, opdat zij bevonden werd te zijn *tot lof, en eer, en heerlijkheid,* 1 Petr. 1 : 7. Aldus heeft God Job beproefd, opdat hij niet alleen een goed en Godvruchtig man zou blijken te zijn, maar ook een groot man. God heeft Abraham verzocht; sommigen lezen die woorden: *God heeft Abraham verhoogd,* zooals een leerling op school, die goede vorderingen maakt, in een hoogere klasse wordt geplaatst. Een sterk geloof wordt dikwijls geoefend door sterke beproevingen en tot zware diensten geroepen.

III. De beproeving zelve. God verscheen hem, zooals Hij hem vroeger verschenen was. Hij riep hem bij zijn naam: *Abraham,* den naam, die hem gegeven was ter bevestiging van de belofte. Als een goede dienstknecht antwoordde Abraham terstond: *„Hier ben ik;* wat spreekt mijn Heere tot Zijn knecht?" Waarschijnlijk verwachtte hij een vernieuwde belofte, zooals die in Hoofdst. 15 : 1 en 17 : 1. Maar tot zijn groote verbazing luidt hetgeen God nu tot hem te zeggen heeft, kortweg: *Abraham, ga heen en dood uw zoon;* en dit bevel wordt hem gegeven in zóó bezwarende bewoordingen, dat de verzoeking er nog smartelijker door wordt. Als God spreekt, let Abraham ongetwijfeld op ieder woord dat Hij zegt, en luistert er aandachtig naar, en ieder woord is hier een zwaard door zijn gebeente, de beproeving wordt hard gemaakt door pijn-veroorzakende woorden. Heeft de Almachtige er dan behagen in te bedroeven? Neen, gewis niet, en toch, als Abrahams geloof beproefd moet worden, schijnt Hij er behagen in te vinden, om de beproeving nog te verzwaren, vers 2. Let op:

1. Den persoon, die geofferd moet worden. *a. Neem uwen zoon,* niet uwe stieren en uwe lammeren; hoe gaarne zou Abraham die overgegeven hebben, duizenden er van zelfs, om Izak te lossen! Neen, *Ik zal uit uw huis geen var nemen,* Psalm 50 : 9. „Ik moet uw zoon hebben, niet uw dienstknecht, neen, de bezorger van uw huis, die voldoet niet, Ik moet uw zoon hebben". Jefta heeft ingevolge eene gelofte eene *dochter* geofferd; maar Abraham moet zijn zoon offeren, door wien het gezin gebouwd moest worden. „Heere, laat het een *aangenomen* zoon wezen"; neen: *b. „Uw eenigen zoon; uw eenigen zoon bij Sara."* Ismael was onlangs tot Abrahams smart uitgeworpen, en Izak alleen was overgebleven, moet ook deze nu gaan? Ja. *c.* „Neem *Izak,* hem, die met name genoemd is: uw *lachen,* uw wezenlijken zoon." Niet: „Zend heen, en laat Ismael terughalen, om hem Mij te offeren; neen, het moet Izak wezen." „Maar, Heere, ik heb hem lief, hij is mij als mijn eigen ziel; Ismael is niet meer hier, en wilt Gij nu ook Izak nemen? Al deze dingen zijn tegen mij." Ja, *d.* Dien zoon, *dien gij liefhebt.* Het was eene op-de-proef-stelling van Abrahams liefde tot God, en daarom moet het wezen in een geliefden zoon, die snaar moet het meest aangeraakt worden. In het Hebreeuwsch is de uitdrukking zeer sterk, en ik denk dat het zeer goed aldus gelezen kan worden: *Neem nu dezen uwen zoon, dezen uw eenigen zoon, dien gij liefhebt, dien Izak.* Gods bevel moet over al deze bedenkingen de overhand hebben en ze tenietdoen.

2. De plaats; *het land Moria,* op drie dagreizen afstands, zoodat hij tijd heeft om er over te denken en, zoo hij het deed, het welberaden te doen, opdat aldus zijn dienst des te meer redelijk en des te meer heerlijk zijn zal.

3. De wijze: *offer hem aldaar tot een brandoffer.* Hij moet zijn zoon niet alleen dooden, maar hem dooden als offer, hem Godsdienstig dooden, hem dooden naar regel en wet; hem dooden met al de plechtigheid, de kalmte en bedaardheid van gemoed, waarmede hij zijne brandoffers placht te offeren.

3. Toen stond Abraham des morgens vroeg op, en zadelde zijn ezel, en nam twee van zijne jongeren met zich, en Izak zijn zoon; en hij kloofde hout tot het brandoffer, en maakte zich op, en ging naar de plaats, die hem God gezegd had. 4. Aan den derden dag, toen hief Abraham zijne oogen op, en zag die plaats van verre. 5. En Abraham zeide tot zijne jongeren: Blijft gij hier met den ezel, en ik en de jongen zullen heengaan tot daar; als wij aangebeden zullen hebben, dan zullen wij tot u wederkeeren. 6. En Abraham nam het hout des brandoffers, en legde het op Izak zijn zoon; en hij nam het vuur en het mes in zijne hand, en zij beiden gingen samen. 7. Toen sprak Izak tot Abraham zijn vader, en zeide: Mijn vader! En hij zeide: Zie, hier ben ik, mijn zoon! En hij zeide: Zie het vuur en het hout; maar waar is het lam tot het brandoffer? 8. En Abraham zeide: God zal zich zelven een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon! Zoo gingen zij beiden samen. 9. En zij kwamen ter plaatse, die hem God gezegd had; en Abraham bouwde aldaar een altaar, en hij schikte het hout, en bond zijn zoon Izak, en legde hem op het altaar boven op het hout. 10. En Abraham strekte zijne hand uit, en nam het mes om zijn zoon te slachten.

Wij hebben hier Abrahams gehoorzaamheid aan dit streng bevel. *Door het geloof heeft Abraham, als hij verzocht werd, Izak geofferd,* Hebr. 11 : 17. Merk op:

I. De moeilijkheden, die hij in deze daad van gehoorzaamheid overwonnen heeft; er had zeer veel tegen ingebracht kunnen worden; zooals:

1. Het scheen direct in te gaan tegen een vroegere wet van God, waarbij moord wordt verboden, en dat wel onder bedreiging van zware straf, Hoofdst. 9 : 5, 6. Kan dan nu de onver-

anderlijke God in tegenspraak zijn met zichzelven? Hij, die *den roof haat in het brandoffer*, Jes. 61 : 8, kan geen behagen scheppen in moord in het brandoffer.

2. Hoe was dit bestaanbaar met natuurlijke liefde voor zijn zoon? Het zou niet slechts moord, maar de afschnwelijkste moord zijn. Kan Abraham niet gehoorzaam wezen zonder onnatuurlijk te zijn? Indien God bepaald een menschelijk offer wil, is er dan niemand anders dan Izak om Hem te offeren? En niemand dan Abraham om de offeraar te zijn? Moet de vader der geloovigen onder alle vaders een monster, een wangedrocht zijn?

3. God heeft er hem geene reden voor opgegeven. Toen Ismael uitgeworpen moest worden, is daar een goede en rechtmatige reden voor opgegeven; hier nu moet Izak sterven, en Abraham moet hem dooden, terwijl noch de een, noch de ander moet weten waarom. Indien Izak als martelaar voor de waarheid had moeten sterven, of indien zijn leven tot losprijs had moeten dienen voor een ander, een kostbaarder leven, dan zou het nog wat anders geweest zijn. Of, indien hij gestorven was als een misdadiger, een rebel tegen God en zijne ouders, zooals in het geval van den afgodendienaar, Deut. 13 : 8, 9, of van den wederspannigen zoon, Deut. 21 : 18, 19, dan zou het als een offer der gerechtigheid hebben kunnen gelden; maar zoo staat de zaak niet: hij is een gehoorzame zoon, die zijn plicht doet, een veelbelovende zoon. „Heere, wat gewin is er in zijn bloed?"

4. Hoe was dit bestaanbaar met de belofte? Heeft God niet gezegd: *In Izak zal uw zaad genoemd worden?* Maar wat wordt er van dat zaad, indien de knop, die het zaad in zich draagt, zoo spoedig wordt afgerukt?

5. Hoe zou hij ooit Sara weder onder de oogen durven komen? Hoe kan hij tot haar en zijn gezin wederkeeren, met het bloed van Izak aan zijne kleederen, „„al zijn gewaad er door bezoedeld?" *Voorwaar, gij zijt mij een bloedbruidegom*, zou Sara zeggen, zooals in Exod. 4 : 25, 26; en waarschijnlijk zou er hare genegenheid voor hem en voor zijn God voor altijd door vervreemd worden.

6. Wat zouden de Egyptenaars zeggen, en de Kanaänieten en de Ferezieten, die in het land woonden? Het zou een altijddurende versmaadheid zijn van Abraham en zijne altaren. „Welkom zij ons de *natuur*, indien dit *genade* moet heeten." Deze en vele dergelijke tegenwerpingen hadden gemaakt kunnen worden; maar hij was er onfeilbaar zeker van, dat het wezenlijk eén bevel van God was, en geen inbeelding of zinbedrog, en dat volstond op al die tegenwerpingen te antwoorden. Gods geboden moeten niet betwist maar gehoorzaamd worden, wij moeten er niet met vleesch en bloed over te rade gaan, Gal. 1 : 15, 16, maar met een Godvruchtige hardnekkigheid volharden in onze gehoorzaamheid er aan.

II. Zijne toebereidselen en maatregelen voor die gehoorzaamheid, welke allen er toe bijdragen om haar groot en heerlijk te maken en doen zien, dat hij in geheel die handeling geleid werd door wijsheid en geregeerd werd door geloof.

1. *Hij staat des morgens vroeg op*, vers 3. Het bevel was hem waarschijnlijk gegeven in de visioenen van den nacht, en vroeg in den volgenden morgen begeeft hij er zich toe om het ten uitvoer te brengen. Hij heeft niet uitgesteld, niet geweifeld, geen tijd genomen om er nog eens over te denken, want het bevel was beslist en liet geen tegenspraak toe. Zij, die den wil Gods van harte doen, doen hem spoedig en snel; terwijl wij aarzelen, gaat een kostbare tijd verloren en wordt het hart verhard.

2. Hij brengt alles in gereedheid voor een offer, en alsof hij een Gibeoniet was, klooft hij met eigen handen het hout voor het brandoffer, opdat, als het offer geofferd zal worden, daarnaar niet gezocht behoeft te worden. Zoo moeten ook geestelijke offeranden toebereid worden.

3. Zeer waarschijnlijk heeft hij aan Sara niets gezegd. Dat is een reis, waarvan zij niets moet weten, opdat zij het niet belette. Er is in ons eigen hart zooveel, dat ons bij het volbrengen van onzen plicht belemmert, dat wij, zooveel wij slechts kunnen, andere beletselen uit den weg moeten blijven.

4. Oplettend zag hij om zich heen, om de plaats te ontdekken, die voor het offer was aangewezen; God had beloofd dat Hij er hem door het een of ander teeken heen zou voeren. Waarschijnlijk werd hem de richting aangewezen door het verschijnen der Goddelijke heerlijkheid in die plaats, een vuurkolom wellicht reikende van den hemel tot op de aarde, op een afstand zichtbaar voor zijne oogen, en waarop hij wees, toen hij zeide, vers 5. „*Wij zullen heengaan* tot daar, waar gij het licht ziet, *en aanbidden*."

5. Hij liet zijne dienaren op een afstand blijven, opdat dezen niet tusschenbeiden zouden treden en hem bij het brengen zijner zeldzame offerande zouden hinderen, want Izak was ongetwijfeld de lieveling van het geheele gezin. Zoo heeft Christus, toen Hij de doodsbenauwdheid in den hof ging lijden, slechts drie van Zijne discipelen medegenomen, en liet de anderen aan de deur van den hof. Wij zullen wijs en plichtmatig handelen, zoo wij, als wij heengaan om God te aanbidden, alle gedachten en zorgen uit ons hart verbannen, die ons van den dienst af zouden kunnen leiden, ze aan den voet des bergs laten, opdat wij zonder door iets afgeleid te worden tot den Heere kunnen naderen.

6. Hij liet Izak het hout dragen, (beide om in een kleinere aangelegenheid zijne gehoorzaamheid te beproeven en opdat hij een type zou zijn van Christus, die Zijn kruis gedragen heeft, Joh. 19 : 17) terwijl hijzelf,ofschoon hij wist wat hij deed, met onverschrokken vastberadenheid het noodlottige mes en het vuur droeg, vers 6. Zij, die door genade besloten zijn tot zwaren dienst of lijden voor God, moeten de kleine omstandigheden, die dit voor vleesch en bloed dubbel moeilijk maken, voorbijzien.

7. Zonder eenigerlei verwarring of onrust,

spreekt hij er over met Izak, alsof het een gewoon offer was, dat hij ging brengen, vers 7, 8. Het was een zeer *aandoenlijke vraag*, die Izak hem deed terwijl zij daar tezamen voortgingen. *Mijn vader*, zeide Izak, en dat was een verteederend, aangrijpend woord, dat Abrahams borst doorvlijmde, hem dieper trof dan zijn mes Izaks borst kon treffen. Hij zou hebben kunnen zeggen, of tenminste denken: „Noem mij uw vader niet, die zoo aanstonds uw moordenaar zal worden; kan een vader zoo barbaarsch zijn, zoo volkomen alle teederheid eens vaders van zich afgeschud hebben?" Maar op bewonderenswaardige wijze behoudt hij zijn kalme gelijkmoedigheid; rustig wacht hij af wat zijn zoon hem zal vragen, en dit is wat hij vraagt: *Zie, het vuur en het hout, maar waar is het lam?* Zie hoe bedreven Izak reeds was in de wet en de gewoonte van het offeren; dat is het om goed onderwezen te zijn. Nu was dit *een pijnlijke vraag voor Abraham.* Hoe kan hij het denkbeeld dragen, dat Izak zelf het lam is? Hij is het, maar Abraham durft hem dit nog niet zeggen. Het is ook voor ons allen een leerrijke *vraag*, opdat wij als wij er ons toe begeven om God te aanbidden, ernstig bij onszelven nagaan, of wij alles wel in gereedheid hebben, inzonderheid *het Lam ten brandoffer.* Zie, het *vuur* is bereid, dat is: de hulp des Geestes en Gods welbehagen; het *hout* is bereid, de inzettingen door God bestemd en aangewezen om onze genegenheden te doen ontvlammen (die ook werkelijk, zonder de hulp des Geestes, slechts als hout zijn zonder vuur, maar de Geest werkt er door,) *alle dingen zijn nu gereed; maar waar is het lam?* Waar is het hart? Is dat bereid om Gode geofferd te worden, tot Hem op te gaan als een brandoffer?

Abraham heeft hem een zeer *voorzichtig antwoord* gegeven, vers 8. *God zal zichzelven een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon.* Dit was de taal òf van zijne *gehoorzaamheid*: „Wij moeten het lam offeren, dat God nu beschikt heeft om geofferd te worden", hem aldus een algemeenen regel gevende van onderworpenheid aan den wil Gods, teneinde hem voor te bereiden op de spoedige toepassing ervan op hemzelven; òf van zijn *geloof.* Of hij het nu al of niet aldus bedoelde, het bleek weldra, dat dit de beteekenis was ervan; er werd voorzien in een offer in de plaats van Izak. Aldus is Christus, het groote zoenoffer, door God beschikt, toen niemand in hemel of op aarde een lam voor dat brandoffer gevonden kon hebben, heeft God zelf de verlossing gevonden, Psalm 89 : 21. Ook in al onze dankoffers heeft God zelf voorzien. Hij is het, die het hart bereidt, Psalm 10 : 17. Een gebroken en verslagen hart is eene offerande Gods; Psalm 51 : 19, waarin Hij voorzien heeft.

8. Na vele overleggingen des harten begeeft hij er zich nu toe met dezelfde vastberadenheid en kalmte van gemoed, om deze offerande te volbrengen, vers 9, 10. Met heilige volharding gaat hij voort, en komt eindelijk na menigen vermoeienden tred en met een bezwaard hart op de bestemde plaats, bouwt het altaar, *een altaar van aarde*, naar wij kunnen onderstellen, het treurigste, dat hij ooit gebouwd had (en hij heeft er vele gebouwd), *schikt het hout* voor Izaks brandstapel, en nu geeft hij hem de verbazingwekkende tijding; „Izak, gij zijt het lam, dat God zich voorzien heeft." Voorzooveel blijkt is Izak even bereid en gewillig als Abraham; wij bevinden niet, dat hij eenigerlei tegenwerping heeft gemaakt, geene smeekbede om zijn leven heeft gedaan, noch gepoogd heeft te ontvluchten, en nog veel minder dat hij met zijn ouden vader heeft geworsteld, of tegenstand heeft geboden. Abraham doet het, God wil dat het gedaan zal worden, en Izak heeft geleerd zich aan beiden te onderwerpen. Ongetwijfeld heeft Abraham hem vertroost met dezelfde hoop, waarmede ook hij vertroost was geworden. Toch is het noodig, dat een offer gebonden wordt. Het groote offer, dat in de volheid des tijds geofferd zou worden, moet gebonden worden, en daarom moet ook Izak gebonden worden. Maar met welk een hart kon de teergevoelige Abraham die schuldelooze handen binden, die wellicht dikwijls opgeheven waren om hem om een zegen te vragen, of uitgestrekt om hem te omhelzen, en nu zooveel te vaster gebonden waren met de koorden van liefde en plicht! Doch het moet geschieden. Hem gebonden hebbende, *legt hij hem op het altaar*, en zijne hand op het hoofd des offers. En nu kunnen wij onderstellen, dat hij onder een vloed van tranen het vaarwel geeft en ontvangt in een afscheidskus; wellicht neemt hij er nog een voor Sara van haar stervenden zoon. Dit gedaan zijnde vergeet hij met vastberadenheid het teeder medelijden des vaders, en neemt de ontzaglijk-ernstige houding aan van een offeraar. Met een beslist hart en ten hemel gericht oog neemt hij het mes op, en strekt zijne hand uit om het Izak in de borst te stooten. Verbaast u, o hemelen, hierover, en verwonder u, o aarde! Hier is eene daad van gehoorzaamheid en geloof, wèl waardig om aan God, aan engelen en menschen ten schouwspel te dienen. Abrahams lieveling, Sara's lachen, de hoop der kerk, de erfgenaam der belofte, ligt daar bereid en gereed om door zijns vaders eigen hand te bloeden en te sterven, en Abraham aarzelt niet om die daad te volbrengen. Deze gehoorzaamheid nu, door Abraham betoond in het offeren van Izak, is een levendige voorstelling: *a.* Van Gods liefde, aan ons betoond in het overgeven van Zijn eengeboren Zoon, om voor ons te lijden en te sterven als eene offerande; *het behaagde den Heere Hem te verbrijzelen*, Jes. 53 : 10; Zach. 13 : 7. Beide naar plicht en dankbaarheid was Abraham verplicht Izak over te geven, en hij gaf hem over aan een vriend; maar God was onder geenerlei verplichting jegens ons, want wij waren zijne vijanden.

9. Van onzen plicht jegens God ter vergelding van die liefde; wij moeten in Abrahams voetstappen treden. Door Zijn woord roept God ons, om alles over te geven voor Christus; al onze zonden, al waren zij ons ook als eene rechterhand, of een rechteroog, of een Izak; alles wat in mededinging komt met Christus om de heerschappij over ons hart, Lukas 14 : 26,

en wij moeten er met blijmoedigheid afstand van doen. In Zijne voorzienigheid, die in waarheid de stem Gods is, roept Hij ons soms om een Izak over te geven, en dan moeten wij het doen met een blijmoedige onderworpenheid aan Zijn heiligen wil, 1 Sam. 3 : 18.

11. Maar de Engel des HEEREN riep tot hem van den hemel, en zeide: Abraham, Abraham. En hij zeide: Zie, hier ben ik! 12. Toen zeide Hij: Strek uwe hand niet uit aan den jongen, en doe hem niets! want nu weet Ik dat gij God vreezende zijt, en uwen zoon, uwen eenige, van Mij niet hebt onthouden. 13. Toen hief Abraham zijne oogen op, en zag om, en ziet, achter was een ram in de verwarde struiken vast met zijne hoornen; en Abraham ging, en nam dien ram, en offerde hem ten brandoffer in zijn zoons plaats. 14. En Abraham noemde den naam van die plaats: De HEERE zal het voorzien! Waarom heden ten dage gezegd wordt: Op den berg des HEEREN zal het voorzien worden!

Totnutoe is deze geschiedenis zeer treurig geweest, en scheen zich voort te spoeden naar een zeer tragisch einde; maar plotseling heldert de lucht op; de zon breekt door; een helder, lieflijk tafereel opent zich voor onze oogen; de hand, die wondde en nederwierp, geneest hier en heft op, want *als Hij bedroefd heeft, zoo zal Hij zich ontfermen. De engel des Heeren*, dat is: God zelf, het eeuwige Woord, de Engel des verbonds, die de groote Verlosser en Vertrooster zal zijn, trad tusschenbeiden en gaf een gelukkige uitkomst aan deze beproeving.

I. Izak is gered, vers 11, 12. Het bevel om hem te offeren was slechts bestemd om Abraham op de proef te stellen, en het bleek toen dat Abraham inderdaad God meer liefhad dan hij Izak liefhad; het doel van dit bevel was dus bereikt, en daarom wordt het herroepen, zonder dat hierdoor ook maar in het minst iets aan de onveranderlijkheid van Gods raadsbesluiten wordt afgedaan. *Strek uwe hand niet uit naar den jongen.* Onze aardsche zegeningen zullen ons waarschijnlijk dan het meest bestendigd worden, als wij het meest bereid zijn ze aan Gods wil over te geven. Gods tijd om Zijn volk te hulp te komen, is, als zij tot den uitersten nood zijn gebracht. Hoe dreigender het gevaar en hoe meer nabij, zoodat wij wel reden hebben om te vreezen dat de ramp ons zal treffen, hoe meer welkom de uitredding.

II. Abrahams gedrag wordt niet slechts goedgekeurd, maar geprezen. Hij verkrijgt een eervol getuigenis, dat hij rechtvaardig is. *Nu weet Ik dat gij Godvreezend zijt.* God wist het reeds tevoren, maar nu heeft Abraham er een zeer treffend blijk van gegeven. Hij behoefde nu niets meer te doen; wat hij gedaan had bewees genoegzaam zijne liefde tot God en zijne onderworpenheid aan Zijn wil. Als God ons in Zijne voorzienigheid verhindert om de oprechte voornemens, die wij hadden voor Zijn dienst, te volbrengen, dan neemt Hij genadiglijk den wil aan voor de daad, en het eerlijk streven, al komt dit dan ook niet tot volbrengen. Het beste bewijs, dat wij God vreezen, is dat wij gewillig en bereid zijn Hem te dienen met hetgeen ons het dierbaarst is, en alles *aan* Hem of *voor* Hem over te geven.

III. Er wordt voorzien in een offer in de plaats van Izak, vers 13. Nu het altaar gebouwd en het hout er op geschikt was, was het noodig, dat er iets geofferd zou worden. Want:

1. God moet dankbaar erkend worden in de verlossing van Izak, en dat wel hoe eerder hoe beter, nu het altaar bereid is.

2. Abrahams woord moet waar gemaakt worden: *God zal zichzelven een lam ten brandoffer voorzien.* God zal de verwachtiingen Zijns volks, die Hij zelf in hen opgewekt heeft, niet teleurstellen; naar hun geloof zal hun geschieden. *Als gij eene zaak besluit, zoo zal zij u bestendig zijn.*

3. Er moet in gewezen worden op den beloofden Messias, het gezegende Zaad. *a.* Christus werd in onze plaats geofferd, zooals deze ram in de plaats van Izak, en Zijn dood was onze bevrijding. *„Hier ben Ik* (zeide Hij) *laat dezen heengaan" b.* Hoewel dat gezegende Zaad onlangs beloofd was, en nu afgeschaduwd werd in Izak, moest het offeren er van toch uitgesteld worden tot het einde der eeuwen, en intusschen zal het offer van dieren worden aangenomen, zooals deze ram aangenomen werd, als een onderpand der verzoening, die eenmaal door het groote Offer gedaan zal worden. En het is opmerkelijk, dat de tempel, de plaats der offeranden, later op dien berg Moria gebouwd werd, 2 Kron. 3 : 1, en de berg Calvarië, waar Christus gekruisigd werd, was niet ver daar vandaan.

IV. Er werd aan de plaats een nieuwe naam gegeven tot eer van God en ter aanmoediging van alle geloovigen tot aan het einde der wereld, om in den weg der gehoorzaamheid blijmoedig op God te vertrouwen. *Jehovah — jireh, de Heere zal voorzien*, vers 14, met toespeling waarschijnlijk op hetgeen hij gezegd had, vers 8. *God zal zichzelven een lam voorzien.* Abraham had dit niet verzonnen of bedacht, het was ook geene verhooring van zijn gebed, hoewel hij zoo groot een voorbidder was, het was zuiver en alleen het doen des Heeren. Laat het voor alle volgende geslachten in gedachtenis worden gehouden:

1. Dat *de Heere zien zal;* Zijn oog zal altijd op Zijn volk zijn gericht in hun kommer of benauwdheid, opdat Hij hun in het critieke oogenblik tijdig tehulp zal komen.

2. Dat Hij *gezien zal worden*, gezien *op den berg*, in de grootste verlegenheid van Zijn volk; Hij zal niet slechts Zijne wijsheid, macht en goedheid *openbaren*, maar *verheerlijking* in hunne verlossing. Waar God *ziet* en *voorziet*, moet Hij *gezien* en *geprezen* worden, en wellicht heeft dit betrekking op *God, geopenbaard in het vleesch.*

15. Toen riep de Engel des HEEREN tot Abraham ten tweeden male van den hemel; 16. En zeide: Ik zweer bij Mijzelven, spreekt

de HEERE; daarom dat gij deze zaak gedaan hebt, en uwen zoon, uwen eenige, niet onthouden hebt; 17. Voorzeker zal Ik u grootelijks zegenen, en uw zaad zeer vermenigvuldigen, als de sterren des hemels en als het zand, dat aan den oever der zee is; en uw zaad zal de poort zijner vijanden erfelijk bezitten. 18. En in uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde: naardien gij mijne stem gehoorzaam geweest zijt. 19. Toen keerde Abraham weder tot zijne jongeren; en zij maakten zich op, en zij gingen samen naar Ber-seba; en Abraham woonde te Ber-seba.

Abrahams gehoorzaamheid was genadiglijk aangenomen, maar dat was niet alles; wij zien haar hier beloond, overvloediglijk beloond, eer hij nog heenging van die plaats; waarschijnlijk heeft God terwijl de geofferde ram nog brandde, hem deze genaderijke boodschap gezonden, en het verbond met hem vernieuwd en bevestigd. Alle verbonden werden gesloten door offeranden; zoo ook dit verbond door de typische offers van Izak en van den ram. Zeer sterke uitdrukkingen van Gods gunst jegens Abraham worden in deze bevestiging van het verbond met hem gebruikt, welke allen overtreffen, waarmede hij totnutoe gezegend was geweest. Buitengewone diensten zullen beloond worden met buitengewone eer en vertroostingen; en beloofde gunsten moeten reeds vóór zij nog geschonken zijn, als kostelijke beooningen beschouwd worden.

I. Het behaagt God Abrahams gehoorzaamheid te noemen als eene overweging of reden voor de bevestiging van het verbond, en Hij spreekt er van met lof, vers 1. *Daarom dat gij deze zaak gedaan hebt, en uwen zoon, uwen eenige, niet onthouden hebt;* Hij legt een sterken nadruk daarop en, vers 18, prijst het als eene daad van gehoorzaamheid, *naardien gij Mijner stem gehoorzaam geweest zijt,* en gehoorzamen is beter dan offerande. En zoo heeft God genadiglijk eer gelegd op hetgeen, waarmede Abraham God had geëerd.

II. God heeft nu Zijne belofte bevestigd met een eed. *Tevoren* was zij gesproken en verzegeld, maar *nu* wordt zij bezworen. *Ik zweer bij Mijzelven,* dewijl Hij bij niemand, die meerder was, had te zweren, Hebr. 6 : 13. Aldus is Hij, gelijk de apostel dit daar uitdrukt, vers 17, met een eed daartusschen gekomen. Hij heeft — het zij met eerbied gezegd — Zijn eigen leven en bestaan er op verpand, *zoo waarachtig als Ik leef,* opdat door al deze onveranderlijke dingen, in welke het onmogelijk is, dat God liege, hij en de zijnen een sterke vertroosting zouden hebben. Als wij geloof oefenen, zal God het aanmoedigen. Maak gebruik van de beloften, en God zal ze bekrachtigen.

III. De bijzondere belofte, die hier hernieuwd wordt, is die van een talrijke nakomelingschap, vers 17. *Ik zal uw zaad zeer vermenigvuldigen.* Zij, die bereid en gewillig zijn iets voor God over te geven, zullen het met onuitsprekelijk groot voordeel van Hem terug erlangen. Abraham heeft slechts één zoon, en Hij is bereid dien eenen af te staan in gehoorzaamheid aan God. „Welnu", zegt God, „gij zult beloond worden met duizenden en millioenen." Welk een grootsche plaats heeft het zaad Abrahams gehad in de geschiedenis! Hoe talrijk, hoe doorluchtig waren zijn bekende nakomelingen, die tot op den huidigen dag er in roemen, dat zij Abraham tot een vader hebben! Aldus ontvangt hij duizendvoud in dit leven, Matth. 19 : 29.

IV. De belofte duidt ongetwijfeld op den Messias en de genade des Evangelies. Dat is de eed, gezworen aan onzen vader Abraham, waarnaar Zacharias verwijst, Lukas 1 : 73 en verv. En zoo is hier eene belofte:

1. Van den grooten zegen des Geestes; *Ik zal u grootelijks zegenen,* namelijk met die kostelijkste van alle zegeningen; de gave des Heiligen Geestes; de belofte van den Geest was de zegen van Abraham, die tot de heidenen komen zou in Jezus Christus, Gal. 3 : 14.

2. Van de toeneming der kerk; dat de geloovigen, zijn geestelijk zaad, zoo velen zullen zijn als de sterren des hemels.

3. Van geestelijke overwinningen; *uw zaad zal de poort zijner vijanden* erfelijk bezitten. Door het geloof overwinnen de geloovigen de wereld, triomfeeren zij over al de machten der duisternis, en zijn zij meer dan overwinnaars. Waarschijnlijk verwijst Zacharias naar dit deel van den eed, Lukas 1 : 74. *Dat wij, verlost zijnde uit de hand onzer vijanden, Hem dienen zouden zonder vrees.* Maar de kroon van alles is de laatste belofte:

4. Van de menschwording van Christus. *In uwen Zade,* in één bijzonder persoon, die van u zal afstammen (want, gelijk de apostel opmerkt, Gal. 3 : 16, Hij spreekt niet van velen, maar van eenen,) *zullen gezegend worden alle volken der aarde,* of: *zullen zich zegenen,* zooals de zinsnede luidt in Jes. 65 : 16. In Hem kunnen allen gelukkig en zalig zijn zoo zij willen, en allen, die Hem toebehooren zullen het zijn, en zullen achten dit te zijn. Christus is de groote zegen van de wereld. Abraham was bereid zijn zoon over te geven als offer tot eer van God, en bij die gelegenheid heeft God beloofd Zijn Zoon over te geven als een offer voor de verlossing en zaligheid der menschen.

20. En het geschiedde na deze dingen, dat men Abraham boodschapte, zeggende: Zie, Milka heeft ook Nahor, uwen broeder, zonen gebaard. 21. Uz zijn eerstgeborene, en Buz zijn broeder, en Kemuel, den vader van Aram, 22. En Chesed, en Hazo, en Pildas, en Jidlaf, en Bethuel. 23. (En Bethuel gewon Rebekka) Deze acht baarde Milka aan Nahor, den broeder van Abraham. 24. En zijn bijwijf, welker naam was Reüma, diezelve baarde ook Tebah, en Gaham, en Tahas, en Máächa.

Dit wordt hier vermeld:

1. Om te toonen, dat Abraham, hoewel hij zijn eigen familie hoogelijk geëerd zag met

bijzondere voorrechten, opgenomen in het verbond en gezegend met het onvervreemdbare erfdeel der belofte, toch niet met minachting heeft nedergezien op zijne bloedverwanten, maar verheugd was om van de toeneming en den voorspoed van hunne gezinnen te hooren.

2. Om den weg te bereiden voor het volgend verhaal van het huwelijk van Izak met Rebekka, eene dochter uit dat gezin.

HOOFDSTUK XXIII.

Hier is: I. Abraham rouw bedrijvende om den dood van Sara, vers 1, 2. II. Abraham, kooper van eene begraafplaats voor Sara. 1. De koop nederig aangevraagd door Abraham, vers 3, 4. 2. De onderhandeling over dien koop op billijke voorwaarden, waarin wordt toegestemd, onder vele wederzijdsche beleefdheids-betuigingen, vers 5—15. 3. De kooppenningen betaald, vers 16. 4. Het erf aan Abraham overgedragen en verzekerd, vers 17, 18, 20. 5. Sara's begrafenis, vers 19,

En het leven van Sara was honderd zeven en twintig jaren; dit waren de jaren des levens van Sara. 2. En Sara stierf te Kiriath Arba, dat is Hebron, in het land Kanaän; en Abraham kwam om Sara te beklagen en haar te beweenen.

Wij hebben hier:

1. Sara's ouderdom, vers 1. Bijna veertig jaren tevoren had zij zich oud genoemd, Hoofdst. 18 : 12. Oude menschen zullen er niet te *spoediger* om sterven door zich oud te achten, maar kunnen er te *beter* om sterven.

2. Haar dood, vers 2. Die het langst leeft, sterft toch ten laatste. Abraham en Sara hadden vele jaren aangenaam tezamen geleefd, maar de dood scheidt hen, die door niets anders gescheiden kunnen worden. De bijzondere vrienden en gunstgenooten des hemels zijn niet gevrijwaard tegen den dood. Zij stierf in het land Kanaän, waarin zij meer dan zestig jaren als vreemdelinge heeft verkeerd.

3. Abrahams rouw over haar, en hij was een wezenlijk rouwbedrijvende. Hij heeft niet maar de plechtigheden van het rouwbedrijf waargenomen overeenkomstig de gewoonte dier tijden, zooals de rouwbedrijvenden, die door de straten gaan; maar hij heeft oprecht het verlies betreurd van een goede huisvrouw, en hij heeft het bewijs gegeven van zijn standvastige liefde voor haar tot het laatste toe. Er worden hier twee woorden gebruikt: hij kwam om Sara te *beklagen* en haar te *beweenen*. Zijne droefheid was niet geveinsd, maar oprecht. Hij kwam in hare tent en zat neder bij het lijk, om er de schattingen zijner tranen te brengen, opdat zijn oog zijn hart zou aandoen, en des te meer eerbied zou betoonen voor de nagedachtenis van haar, die heen was gegaan. Het is niet slechts geoorloofd, maar plichtmatig om te treuren over den dood van onze naaste betrekkingen, beide als onderwerping van Gods voorzienigheid, die ons aldus roept tot treuren en weenen, en ook ter eere van hen, aan wie deze eer verschuldigd is. Tranen zijn eene schatting, die wij aan onze overleden vrienden verschuldigd zijn; als het lichaam gezaaid is, dan moet het bevochtigd worden; maar wij moeten niet treuren als degenen, die geen hope hebben, want wij hebben een goede hoop door genade, zoowel betreffende hen als betreffende onszelven.

3. Daarna stond Abraham op van het aangezicht zijner doode, en hij sprak tot de zonen Heths, zeggende: 4. Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u; geeft mij eene erfbegrafenis bij u, opdat ik mijne doode van voor mijn aangezicht begrave. 5. En de zonen Hets antwoordden Abraham, zeggende tot hem: 6. Hoor ons, mijn heer, gij zijt een vorst Gods in het midden van ons; begraaf uwe doode in de keur onzer graven; niemand van ons zal zijn graf voor u weren, dat gij uwe doode niet zoudt begraven. 7. Toen stond Abraham op, en boog zich neder voor het volk des lands, voor de zonen Heths; 8. En hij sprak met hen, zeggende: Is het met uwen wil, dat ik mijne doode begrave van voor mijn aangezicht; zoo hoort mij, en spreekt voor mij bij Efron, den zoon van Zohar, 9. Dat hij mij geve de spelonk van Machpela, die hij heeft, die in het einde van zijn akker is, dat hij die mij om het volle geld geve, tot eene erfbegrafenis in het midden van u. 10. Efron nu zat in het midden van de zonen Heths; en Efron de Hethiet antwoordde Abraham, voor de ooren van de zonen Heths, van al degenen, die ter poorte zijner stad ingingen, zeggende: 11. Neen, mijn heer, hoor mij: den akker geef ik u, ook de spelonk, die daarin is, die geef ik u; voor de oogen van de zonen mijns volks geef ik u die; begraaf uwe doode. 12. Toen boog zich Abraham neder voor het aangezicht van het volk des lands; 13. En hij sprak tot Efron, voor de ooren van het volk des lands, zeggende: Trouwens, zijt gij het? lieve, hoor mij: ik zal het geld des akkers geven, neem het van mij, zoo zal ik mijne doode aldaar begraven. 14. En Efron antwoordde Abraham, zeggende tot hem: 15. Mijn heer, hoor mij: een land van vier honderd sikkelen zilvers, wat is dat tusschen mij en tusschen u? Begraaf slechts uwe doode.

Hier is:

I. Het nederig verzoek dat Abraham richtte tot zijne naburen, de Hethieten, om eene begraafplaats onder hen, vers 3, 4. Het was vreemd, dat hij dit nu pas had te doen, maar wij moeten dit eerder toeschrijven aan Gods voorzienigheid dan aan zijn gebrek aan voorzorg, zooals blijkt uit Hand. 7 : 5, waar gezegd wordt: *God gaf hem geen erfdeel in Kanaän.* Het zou goed zijn, als allen, die zorgdragen om te voorzien in eene begraafplaats voor hun lichaam na hun dood, even zorgzaam waren om te voorzien in eene rustplaats voor hunne ziel. Merk hier op:

1. De goede afleiding, die deze zaak aan Abraham bezorgde in zijne droefheid; hij *stond op van het aangezicht zijner doode.* Zij, die in gevaar zijn om al te veel te treuren over den dood van bloedverwanten, moeten weerstand bieden aan de verzoeking om zich blind te staren op hun verlies, eenzaam en neerslachtig neder te zitten. Er moet een tijd wezen van op te staan van het aangezicht hunner dooden, en van ophouden met rouwbedrijven. Want ons geluk is, Gode zij dank, niet afhankelijk van het leven van eenig schepsel. Zorg voor de begrafenis kan gebruikt worden als afleiding van de smart om den dood, zooals hier, als er gevaar is dat die smart ons zal tiranniseeren. Het weenen moet het zaaien niet in den weg staan,

2. Het argument, dat hij bij de zonen Heths aanvoerde: „*Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u,* ben dus niet voorzien van hetgeen ik nu noodig heb, en zoo moet ik u dan nederig verzoeken mij eene begraafplaats af te staan." Dit was eene gelegenheid, die Abraham gebruikte om te belijden, dat hij een gast en vreemdeling op de aarde was, en hij schaamde zich niet om dit aldus openlijk te bekennen, Hebr. 11 : 13. De dood onzer bloedverwanten moet er ons krachtig aan herinneren, dat wij in deze wereld niet tehuis zijn. Zeg, als zij heengegaan zijn: „Wij gaan heen."

3. Zijne ongerustheid zoolang die zaak niet in orde was gebracht, aangeduid in die woorden: *opdat ik mijne doode van voor mijn aangezicht begrave.* De dood zal hen afschuwwekkend voor ons maken, die, terwijl zij leefden, de lust onzer oogen zijn geweest. Het gelaat, dat frisch en levendig was, wordt bleek en doodsch, geschikt om naar het land der duisternis overgebracht te worden. Zoolang zij nog voor zijne oogen was, vernieuwde dit zijne smart, en dat wilde hij voorkomen.

II. Het edelmoedige aanbod, dat de zonen Heths hem deden, vers 5, 6. Zij begroeten hem:

1. Met een titel van eerbied: *Gij zijt een vorst Gods in het midden van ons.* Gij zijt niet slechts groot, maar goed. Hij noemde zich *een vreemdeling* en *inwoner,* zij noemen hem een *vorst Gods;* want zij, die zich vernederen, zullen verhoogd worden. God had beloofd Abrahams naam groot te maken.

2. Met een aanbod van de beste hunner begraafplaatsen. Zelfs het licht der natuur leert ons beleefd en eerbiedig te zijn jegens allen, al zijn zij ook vreemdelingen en bijwoners. De vriendelijke edelmoedigheid van deze Kanaänieten beschaamt en veroordeelt de karigheid, de zelfzucht en de kwade luim van velen, die zich Israelieten noemen. Deze Kanaänieten zouden blijde zijn om hun stof met het stof van Abraham te vermengen, en een einde te hebben gelijk aan het zijne.

III. Het bijzondere voorstel, dat Abraham hun deed, vers 7—9. Hij betuigt hun zijn dank voor hun vriendelijk aanbod in hoogst-vriendelijke en eerbiedige bewoordingen. Hoewel hij een groot man en oud man was, en nu een treurende, staat hij op en buigt zich ootmoedig voor hen, vers 7. De Godsdienst leert goede manieren; en diegenen belasteren den Godsdienst, die hem in ruwheid en lompheid plaatsen. Daarna vestigt hij zijne keuze op de plaats, die hem het geschiktst docht voor zijn doel, namelijk de spelonk van Machpela, die waarschijnlijk in zijne nabijheid was gelegen en nog niet als begraafplaatst gebruikt was. De tegenwoordige eigenaar was *Efron.* Abraham kan geen aanspraak maken op invloed bij hem, maar hij wenscht dat zij van hun invloed bij hem gebruik zullen maken om den koop dier spelonk tot stand te brengen, met den akker, waarin zij gelegen was. Een bescheiden verlangen om door billijke en eerlijke middelen te verkrijgen hetgeen geschikt en gerieflijk voor ons is, is niet zulk een begeeren van hetgeen onzes naasten is, als door het tiende gebod verboden wordt.

IV. Hoe Efron zijn akker aan Abraham wil schenken, vers 10, 11. *Den akker geef ik u.* Abraham dacht dat hij *gebeden* moest worden om hem *verkoopen,* maar zoodra er melding van wordt gemaakt, is hij, zonder er om gebeden te worden, bereid hem om niet *te geven.* Abraham heeft ongetwijfeld alle gelegenheid gebruikt om zijnen naburen van dienst te zijn, en nu vergelden zij hem zijne vriendelijkheid, want *die bevochtigt, zal ook zelf een vroege regen gemaakt worden.* Indien zij, die den Godsdienst belijden, hunne belijdenis versieren door groote beleefdheid en welwillendheid jegens allen, dan zullen zij bevinden, dat dit bevorderlijk is aan hun eigen welzijn, zoowel als aan de eere Gods.

V. Abraham bescheiden en oprechte weigering van Efrons vriendelijk aanbod, vers 12, 13. Hij betuigt er hem groote erkentelijkheid voor, vers 12, 13, buigt zich voor hem in tegenwoordigheid van het volk des lands. opdat zij Efron te meer zouden achten wegens de achting, die zij Abraham hem zagen bewijzen, 1 Sam. 15 : 30, maar besluit hem geld te geven voor den akker, en wel het volle bedrag der waarde. Het was niet uit hoogmoed, dat Abraham dit geschenk weigerde, wijl hij het beneden zijne waardigheid achtte iets aan Efron verplicht te zijn; maar:

1. Uit *rechtvaardigheid.* Abraham was rijk in zilver en in goud, Hoofdst. 13 : 2, en was instaat om voor den akker te betalen, en daarom wilde hij zijn voordeel niet doen met Efrons vrijgevigheid. Eerlijkheid, zoowel als eergevoel, verbiedt ons op de beurs van onzen naaste te leven, tafelschuimers te zijn, en misbruik te maken van iemands gulhartigheid. Het was voor Job een troostrijke gedachte, toen hij arm was, dat hij zijn vermogen niet gegeten heeft zonder geld, Job 31 : 39.

2. Uit *voorzichtigheid;* hij wilde er voor betalen, opdat Efron, als zijn goede luim voorbij was, het hem niet zou verwijten, zeggende: *Ik heb Abraham rijk gemaakt,* Hoofdst. 14 : 23. Of ook, opdat de volgende erfgenaam Abrahams recht op dien akker niet zou kunnen betwisten, als zijnde afgestaan zonder eenigerlei vergoeding, en hem terugeischen. Zoo heeft David later ook Arauna's aanbod geweigerd, 2 Sam. 24 : 24. Wij weten niet welke beleedigingen wij later zullen ontvangen van hen, die nu zoo uiterst vriendelijk en edelmoedig zijn.

VI. De prijs van den akker wordt door Efron

genoemd, maar hij dringt er niet op aan dien prijs ook te ontvangen, vers 14, 15. *Een land van vier honderd sikkelen zilvers,* ongeveer zes honderd gulden van ons geld, *wat is dat tusschen mij en tusschen u?* Hij wilde liever zijn vriend verplichten, dan zooveel geld in zijne beurs hebben. Hierin toont Efron een groote geringschatting van wereldschen rijkdom. „Wat is dat tusschen mij en tusschen u? Het is een zaak van weinig aanbelang, niet der moeite waard om er van te spreken." Menigeen zou gezegd hebben: „Het is zeer veel geld, een flinke bijdrage tot een kindsgedeelte eener erfenis; maar Efron zegt: „Wat is dat?" Het is uitnemend als de menschen minne gedachten hebben van de wereld en hare schatten, het is: hetgeen niet is, niets beteekent, en in den overvloed waarvan het leven eens menschen niet is gelegen, Lukas 12 : 15.

Groote hoffelijkheid en vriendelijkheid jegens een vriend en nabuur. Efron koesterde geen achterdocht jegens Abraham als vreemdeling en inwoner, ook was hij niet wangunstig op hem, als een man, die waarschijnlijk grooten voorspoed zou hebben en rijk worden; hij was hem niet kwalijk gezind wegens het eigenaardige in zijn Godsdienst, maar was veel vriendelijker voor hem dan de meeste menschen nu zijn voor hun eigen broederen. *Wat is dat tusschen mij en tusschen u?* Kleinigheden moeten geene geschillen teweegbrengen tusschen vrienden. Als wij in verzoeking zijn om toornig te wezen wegens de een of andere beleediging, hoog te zijn in het eischen van ons recht, of hard in het weigeren van vriendelijkheid, dan moeten wij op die verzoeking antwoorden met deze vraag: „Wat is dat tusschen mij en mijn vriend?"

16. En Abraham luisterde naar Efron; en Abraham woog Efron het geld, waarvan hij gesproken had, voor de oogen van de zonen Heths, vier honderd sikkelen zilvers, onder den koopman gangbaar. 17. Alzoo werd de akker van Efron, die in Machpela was, dat tegenover Mamre lag, de akker en de spelonk, die daarin was, en al het geboomte, dat op den akker stond, dat rondom in zijn gansche landpale was gevestigd, 18. Aan Abraham tot eene bezitting, voor de oogen van de zonen van Heths, bij allen die tot zijne stadspoort ingingen. 19. En daarna begroef Abraham zijne huisvrouw Sara in de spelonk des akkers van Machpela, tegenover Mamre, hetwelk is Hebron, in het land Kanaän. 20. Alzoo werd die akker en de spelonk, die daarin was, aan Abraham gevestigd tot eene erfbegrafenis van de zonen Heths.

Wij hebben hier het einde van de onderhandeling tusschen Abraham en Efron betreffende de begraafplaats. De koop werd gesloten in tegenwoordigheid van al de naburen, *voor de ooren der zonen Heths,* vers 16, 17. Voorzichtigheid, zoowel als rechtvaardigheid, leidt ons er toe, om eerlijk en rondborstig te zijn in onze handelingen; bedrieglijke contracten haten het licht en geven er de voorkeur aan om in het verborgen te worden gesloten; maar zij, die bij koop en verkoop eerlijke bedoelingen hebben, hebben er niets tegen, dat ieder er getuige van zij. Onze wet [1]) ondersteunt openbare verkoopingen en geregistreerde verkoopacten.

I. Abraham heeft zonder bedrog of uitstel de kooppenningen betaald, vers 16. Hij betaalt gereedelijk, zonder aarzelen; betaalt het volle bedrag, zonder eenigerlei vermindering; betaalt bij gewicht, met geld bij den koopman gangbaar, zonder bedrog. Zie in hoe vroege oudheid geld gebruikt werd ten gerieve van den handel; en zie ook, hoe eerlijk geld betaald moet worden, waar het verschuldigd is. Merk hier op, dat hoewel geheel het land Kanaän Abraham toebehoorde in de belofte, hij wat hij er van noodig had kocht en betaalde, daar de tijd der inbezitneming voor hem nog niet was gekomen. Heerschappij berust niet op genade. Het recht der heiligen op een eeuwig erfdeel geeft hun geen recht op aardsche bezittingen, evenmin als om iemand onrecht te doen.

II. Met volkomen eerlijkheid geeft Efron hem een goed en gewaarborgd recht op het land, vers 17, 18, 20. De akker met alles wat er toe behoorde werd voor altijd overgedragen aan Abraham en zijne erfgenamen, en dat geschiedde in open hof, (niet bij geschrifte, het blijkt niet dat er toen schrift gebruikt werd), en door zulk een openlijke, plechtige verklaring voor getuigen, als volstond om den verkoop geldig te doen zijn. Gelijk hetgeen gekocht is eerlijk betaald moet worden, zoo moet hetgeen betaald is, nu ook eerlijk afgegeven en verzekerd worden.

III. Hierop neemt Abraham bezitting van den akker, en begraaft Sara in de spelonk, (of het een gemetseld gewelf of een door de natuur gevormde spelonk was, is niet zeker,) die in den gekochten akker was. Waarschijnlijk had Abraham sedert hij in Kanaän was gekomen, reeds dienstboden uit zijn gezin begraven, maar *de graven der kinderen des volks,* 2 Kon. 23 : 6, konden voor hen volstaan; nu Sara gestorven is, moet een bijzondere plaats gevonden worden voor hare overblijfselen. Het is wel der moeite waard om op te merken:

1. Dat eene begraafplaats de eerste plek gronds was, die Abraham in Kanaän bezat. Als wij de wereld ingaan, dan is het goed om aan ons uitgaan er van te denken, want zoodra wij geboren zijn, beginnen wij te sterven.

2. Dat het het eenige stuk land was, dat hij ooit bezat, hoewel het geheele land hem door erfrecht zou toevallen. Zij, die het minst bezitten van deze aarde, vinden er toch een graf in. Abraham voorzag, niet in steden, zooals Kaïn en Nimrod gedaan hebben, maar in een graf, *a.* Om voor hemzelven en zijne nakomelingen een voortdurende herinnering te zijn aan den dood, opdat hij en de zijnen zouden leeren dagelijks te sterven. Van dit graf wordt gezegd, dat het *aan het einde van den akker* was, vers 9, want welke bezittingen wij ook mogen hebben, aan het einde er van is een

1) In Engeland.

graf. *b.* Om een teeken te zijn van zijn geloof *in*, en zijne verwachting *van*, de opstanding; immers waarom zou zooveel zorg worden gedragen voor het lichaam, als het voor altijd weggeworpen moet worden, en niet weder zal opstaan? Hierin heeft Abraham duidelijk gezegd, dat *hij een beter vaderland zocht*, dat is: *een hemelsch* vaderland. Abraham is tevreden om, zoolang hij leeft, reizende en trekkende te zijn, maar hij verzekert zich van eene plaats, waar, als hij sterft, zijn vleesch rusten kan in hope.

HOOFDSTUK XXIV.

Huwelijken en begrafenissen zijn de wisselvalligheden der families, en het gewone nieuws onder de inwoners der dorpen. In het vorige hoofdstuk werd ons verhaald, dat Abraham zijne vrouw begroef; in dit hoofdstuk zien wij, hoe hij zijn zoon uithuwelijkt. Deze geschiedenissen betreffende zijn gezin worden tot in de kleinste bijzonderheden uitvoerig verhaald, terwijl de geschiedenissen van de koninkrijken der wereld, toen in wording, en hunne omwentelingen, in stilzwijgen zijn begraven; want de Heere kent degenen, die de Zijnen zijn. De bijvoeging van Izaks huwelijk aan Sara's begrafenis (met een bijzondere verwijzing er naar in vers 67) toont ons, dat, gelijk het eene geslacht voorbijgaat, het andere komt, en zoo wordt, beide de erfenis der menschelijke natuur en van het verbond, bewaard. Hier is: I. Abrahams zorg om zijn zoon te doen huwen, en de last, dien hij desbetreffende aan zijn dienstknecht opdroeg, vers 1—9. II. De reis van zijn dienstknecht naar Abrahams geboorteland, om eene vrouw te zoeken voor zijn jongen meester onder diens eigen bloedverwanten, vers 10—14. De vriendelijke leiding Gods, waardoor hij bekend werd met Rebekka, wier vader Izaks volle neef was, vers 15—28. IV. De onderhandeling over het huwelijk met hare familie, vers 29—49. V. Hunne toestemming verkregen, vers 50—60. VI. De blijde ontmoeting tusschen Izak en Rebekka en hun huwelijk, vers 61—67.

Abraham nu was oud en wel bedaagd; en de HEERE had Abraham in alles gezegend. 2. Zoo sprak Abraham tot zijn knecht, den oudste van zijn huis, regeerende over alles wat hij had: Leg toch uwe hand onder mijne heup; 3. Opdat ik u doe zweren bij den HEERE, den God des hemels en den God der aarde, dat gij voor mijn zoon geene vrouw nemen zult van de dochteren der Kanaänieten, in het midden van welken ik woon; 4. Maar dat gij naar mijn land en naar mijne maagschap trekken, en voor mijn zoon Izak eene vrouw nemen zult. 5. En die knecht zeide tot hem: Misschien zal die vrouw mij niet willen volgen in dit land; zal ik dan uw zoon moeten wederbrengen in het land, waar gij uitgetogen zijt? 6. En Abraham zeide tot hem: Wacht u, dat gij mijn zoon niet weder daarheen brengt! 7. De HEERE, de God des hemels, die mij uit mijns vaders huis en uit het land mijner maagschap genomen heeft, en die tot mij gesproken heeft, en die mij gezworen heeft, zeggende: Aan uw zaad zal Ik dit land geven; die zelf zal zijnen engel voor uw aangezicht zenden, dat gij voor mijn zoon van daar eene vrouw neemt. 8. Maar indien de vrouw u niet volgen wil, zoo zult gij rein zijn van dezen mijn eed; alleenlijk breng mijn zoon daar niet weder heen. 9. Toen legde de knecht zijne hand onder de heup van Abraham, zijnen heer, en hij zwoer hem over deze zaak.

Wij kunnen betreffende Abraham hier drie dingen opmerken.

I. De zorg, die hij droeg voor een goeden zoon om hem goed te doen huwen. Het was nu hoog tijd om hieraan te denken. want Izak was toen omstreeks veertig jaren oud, en het was onder zijne voorouders gewoonte om op dertigjarigen leeftijd te trouwen, of vroeger, Hoofdst. 11 : 14, 18, 22, 24. Abraham geloofde in de opbouwing van zijn geslacht, en daarom heeft hij niet gehaast, ten einde het spoeden, dat is het welslagen, niet te benadeelen. Er waren twee overwegingen, die hem bewogen, om er nu aan te denken, vers 1.

1. Dat hij zelf waarschijnlijk spoedig de wereld zou verlaten, want hij was *oud en welbedaagd*, en het zou hem eene voldoening zijn om zijn zoon gevestigd te zien eer hij stierf; en:

2. Dat hij een schoon vermogen had om na te laten, want *de Heere had hem in alles gezegend*, en de zegen des Heeren, *die* maakt rijk. Zie hoe zeer Godsdienst en vroomheid bevorderlijk zijn aan uitwendigen voorspoed. Nu was het Abrahams Godvruchtige zorg betreffende zijn zoon: *a.* Dat hij niet zou huwen met eene dochter van Kanaän, maar met iemand van zijn geslacht, omdat hij opgemerkt had, dat de Kanaänieten ontaardden tot groote slechtheid en door openbaring wist, dat zij het verderf gewijd waren; daarom wilde hij niet, dat zijn zoon onder hen zou huwen, opdat zij geen strik zouden zijn voor zijne ziel, of tenminste een vlek op zijn naam. *b.* Dat hij echter het land Kanaän niet mocht verlaten, dus niet zelf naar zijne bloedverwanten moest gaan, zelfs niet om er eene vrouw te gaan kiezen, opdat hij niet in verzoeking zou komen, om er zich te vestigen. Die waarschuwing wordt gegeven in vers 6, en herhaald in vers 8. „Wat er ook gebeure, *breng mijn zoon daar niet weder heen.* Laat hem liever geene vrouw hebben, dan zich aan die verzoeking bloot te stellen." Ouders, die over hunne kinderen beschikken, behooren zorgvuldig te rade te gaan met het welzijn van hunne ziel en hunne vordering op weg naar den hemel. Zij, die door genade ontvloden zijn het verderf, dat in de wereld is door de begeerlijkheid, en dienovereenkomstig hunne kinderen hebben opgevoed, moeten zich wachten van er wederom ingewikkeld te worden en er door overwonnen te worden, 2 Petr. 2 : 20. Wacht u, *dat gij hem daar niet weder heenbrengt*, Hebr. 11 : 15.

II. Dien last gaf hij aan een goeden dienstknecht; waarschijnlijk aan Eliëzer van Damascus, een, wiens beleid, getrouwheid en genegenheid voor hem en zijn gezin hij door langdurige ervaring had leeren kennen. Hem, en niet Izak zelven, vertrouwde hij dit groote belang toe, omdat hij niet wilde dat Izak in dat land zou komen, maar er bij volmacht zou huwen; en geen gevolmachtigde was zoo geschikt als deze

bezorger van zijn huis. Die zaak wordt tusschen meester en dienstknecht met zeer veel zorg en groote plechtigheid geregeld en in orde gebracht.

1. De dienstknecht moet zich onder eede verbinden het uiterste te doen om voor Izak eene vrouw te krijgen uit zijne bloedverwanten, vers 2—4. Abraham neemt hem den eed hiervoor af tot zijn eigen voldoening, en om zijn dienstknecht te verplichten alle mogelijke zorg en vlijt hiervoor aan te wenden. Zoo legt God ook Zijnen dienstknechten onder eede de verplichting op te arbeiden, opdat zij, gezworen hebbende, hun arbeid naar behooren verrichten. Eere wordt hier gedaan aan den eeuwigen God, want Hij is het, bij wien gezworen wordt en op wien alleen men zich aldus beroept. Sommigen denken, dat hier ook eer gedaan wordt aan het verbond der besnijdenis door de plechtige handeling van *het leggen zijner hand onder zijne heup.* Daar de eedaflegging eene inzetting is, die niet alleen tot de kerk behoort, maar gemeen is aan geheel het menschdom, geschiedt zij naar de vormen, welke gebruikelijk zijn in ons land.

2. Hij moet rein zijn van dien eed, indien hij, na alles gedaan te hebben wat hij kon, toch niet slaagt in zijne zending. Dit voorbehoud werd door den voorzichtigen dienstknecht gemaakt, vers 5, voor het geval, dat de vrouw hem niet zou willen volgen, en Abraham nam dit voorbehoud aan, vers 8. Eeden behooren met groote behoedzaamheid gedaan te worden, en wat gezworen is moet goed begrepen en bepaald worden, want *het is een strik des menschen, dat hij het heilige verslindt, en na gedane geloften onderzoek te doen,* dat hij tevoren had moeten doen.

III. Het vertrouwen, dat hij stelde in een goeden God, die — daaraan twijfelt hij niet — zijn dienstknecht voorspoed zal geven op zijne onderneming, vers 7. Hij gedenkt dat God hem wonderbaarlijk heeft uitgeleid uit het land zijner geboorte, door de krachtige roeping van Zijne genade, en daarom twijfelt hij niet, of Hij zal hem voorspoedig maken in zijne zorg om zijn zoon niet derwaarts weder heen te brengen. Hij gedenkt ook aan de belofte, die God hem gedaan en bevestigd heeft, dat Hij Kanaän zou geven aan zijn zaad, en daaruit leidt hij af, dat God zijne pogingen zal zegenen om zijn zoon uit te huwelijken, niet aan iemand uit deze ten verderve gewijde volken, maar aan eene vrouw, die waardig is de moeder van zulk een geslacht te wezen. „Vrees dus niet, Hij zal Zijn engel voor uw aangezicht zenden, om uwen weg voorspoedig te maken," Zij, die zich zorgvuldig houden op den weg des plichts, zich in hunne plannen en ondernemingen door de beginselen van hun Godsdienst laten leiden, hebben goede redenen om er voorspoed op te verwachten. God zal datgene tot ons welzijn doen uitkomen, waarin wij oprechtelijk Zijne heerlijkheid op het oog gehad hebben. Gods beloften en onze ervaringen zijn voldoende om ons aan te moedigen om afhankelijk te willen zijn van God in al de zaken van dit leven en onze verwachtingen op Hem te bouwen. Gods engelen zijn dienende geesten, uitgezonden om de erfgenamen der belofte niet slechts te bewaren en te beschermen, maar ook om hen te leiden en te besturen, Hebr. 1 : 14. *„Hij zal Zijn engel voor uw aangezicht zenden,* en dan zult gij slagen in uwe onderneming.

10. En die knecht nam tien kemelen van zijns heeren kemelen, en toog heen; en al het goed zijns heeren was in zijne hand. En hij maakte zich op, en toog heen naar Mesopotamië, naar de stad van Nahor. 11. En hij deed de kemelen nederknielen buiten de stad, bij een waterput, des avondstijds, ten tijde als de putsters uitkwamen. 12. En hij zeide: HEERE, God van mijnen heer Abraham! doe haar mij toch heden ontmoeten, en doe weldadigheid bij Abraham mijnen heer. 13. Zie, ik sta bij de waterfontein, en de dochteren der mannen dezer stad zijn uitgaande om water te putten; 14. Zoo geschiede, dat die jonge dochter, tot welke ik zal zeggen: Neig toch uwe kruik, dat ik drinke; en zij zal zeggen: Drink, en ik zal ook uwe kemelen drenken; diezelve zij, die Gij uwen knecht Izak toegewezen hebt, en dat ik daaraan bekenne, dat Gij weldadigheid bij mijnen heer gedaan hebt. 15. En het geschiedde, eer hij geëindigd had te spreken, ziet, zoo kwam Rebekka uit, welke aan Bethuel geboren was, den zoon van Milka, de huisvrouw van Nahor, den broeder van Abraham; en zij had hare kruik op haar schouder 16. En die jonge dochter was zeer schoon van aangezicht, eene maagd, en geen man had haar bekend; en zij ging af naar de fontein, en vulde hare kruik, en ging op. 17. Toen liep die knecht haar tegemoet, en hij zeide: Laat mij toch een weinig waters uit uwe kruik drinken. 18. En zij zeide: Drink, mijn heer! en zij haastte zich, en liet hare kruik neder op hare hand, en gaf hem te drinken. 19. Als zij nu voleindigd had van hem drinken te geven, zeide zij: Ik zal ook voor uwe kemelen putten, totdat zij voleindigd hebben te drinken. 20. En zij haastte zich, en goot hare kruik uit in den drinkbak, en liep weder naar den put om te putten, en zij putte voor al zijne kemelen. 21. En de man ontzette zich over haar, stilzijgende om te merken, of de HEERE zijn weg voorspoedig gemaakt had of niet. 22. En het geschiedde, als de kemelen voleindigd hadden te drinken, dat die man een gouden voorhoofdsiersel nam, welks gewicht was een halve sikkel, en twee armringen aan hare handen, welker gewicht was tien sikkelen gouds. 23. Want hij had gezegd: Wiens dochter zijt gij? geef het mij toch te kennen. Is er ook ten huize uws vader plaats voor ons, om te vernachten? 24. En zij had tot hem gezegd: Ik ben de dochter van Bethuel, den zoon van Milka. dien zij Nahor gebaard heeft. 25. Voorts had zij tot hem gezegd: Ook is er stroo en veel voeders bij ons, ook plaats om te vernachten. 26. Toen neigde dien man

zijn hoofd, en aanbad den HEERE; 27. En hij zeide: Geloofd zij de HEERE, de God van mijnen heer Abraham, dien Zijne weldadigheid en waarheid niet nagelaten heeft van mijnen heer; aangaande mij, de HEERE heeft mij op op dezen weg geleid, ten huize van mijns heeren broederen. 28. En die jonge dochter liep, en gaf ten huize harer moeder te kennen, gelijk deze zaken waren.

Abrahams dienstknecht begint zich nu in deze geschiedenis te onderscheiden, en hoewel zijn naam niet genoemd wordt, wordt hier toch zooveel vermeld tot zijne eer, en tot een voorbeeld voor alle dienstknechten, die geëerd zullen worden, indien zij door God en hunne meesters getrouwelijk te dienen, de leer van Christus versieren. Vergel. Spr. 27 : 18, met Titus 2 : 10. Een goede dienstknecht, die nauwgezet de plichten van zijn dienst vervult, en het doet in de vreeze Gods, kan wel weinig aanzien hebben in de wereld, en geen lof van menschen ontvangen, maar Gode is hij welbehaaglijk, en van Hem zal hij zegen en lof ontvangen. Merk hier op:

I. Hoe getrouw Abrahams dienstknecht zich betoonde jegens zijn meester. Zijn last ontvangen hebbende, maakt hij allen spoed voor zijne afreis, en rust zich toe met hetgeen noodig was voor zijne zending, vers 10; en *al het goed zijns heeren was in zijne hand*, dat is: een lijst, of beschrijving er van, om haar te toonen aan hen, met wie hij moest onderhandelen, want van het begin tot het einde had hij zijns heeren eer op het oog. Daar Izak een type was van Christus, zien sommigen in dit heengaan om eene vrouw voor hem te halen, de beteekenis van het huwelijk van Christus met de kerk, door de werkzaamheid van Zijne dienstknechten, de verkondigers van Zijn Evangelie. De kerk is de bruid, de vrouw des Lams, Openb. 21 : 9. Christus is de bruidegom, en de leeraren zijn de vrienden des bruidegoms, Joh. 3 : 29, wier werk het is zielen tot Hem te brengen, 2 Cor. 11 : 2. De bruid van Christus moet niet van de Kanaänieten zijn, maar van Zijn eigen maagschap, wedergeboren van boven. Evenals Abrahams dienstknecht moeten ook de leeraren zich met de uiterste wijsheid en zorg er op toeleggen, om de belangen huns Meesters hierin te dienen.

II. Met innige vroomheid erkende hij God in deze aangelegenheid, als een lid van dat gelukkig huisgezin, aan hetwelk Abraham *bevolen heeft den weg des Heeren te houden*, enz. Hoofdst. 18 : 19. Na menige dagreis kwam hij vroeg in den avond aan de plaats zijner bestemming, en rustte bij een waterput, om nu te overleggen wat hem verder te doen stond.

1. Hij erkende God door een bijzonder gebed, vers 12—14, waarin hij bidt om voorspoed en een goeden uitslag: *doe ze mij toch heden ontmoeten*. Het is ons vergund nauwkeurig en uitvoerig te zijn, als wij onze zaken aan de leiding en zorg van Gods voorzienigheid aanbevelen. Zij, die voorspoed willen hebben, moeten er om bidden: *heden, in deze zaak;* aldus moeten wij in al onze wegen God kennen, Spr. 3 : 6. En als wij aldus opzien tot God in elke onderneming, waarover wij in zorg zijn, dan zullen wij den troost hebben van onzen plicht gedaan te hebben, wat er de uitslag dan ook van moge zijn. *b.* Hij pleit op het verbond Gods met zijn meester Abraham: *O God mijns heeren Abrahams, doe weldadigheid bij hem.* Gelijk de kinderen van goede ouders, zoo hebben ook de dienstknechten van goede meesters een bijzondere aanmoediging in het gebed, dat zij tot God opzenden om voorspoed en welslagen. *c.* Hij stelt een teeken voor, vers 14, niet om er God door te beperken, of met het voornemen om niet verder voort te gaan, indien God hem hierin niet ter wille is; maar het is een gebed: *a.a.* Dat God aan zijn jongen meester een goede huisvrouw zal geven, en dat was een goed gebed. Hij wist, dat *een verstandige vrouw van den Heere is*, Spr. 19 : 14. Hij wenscht, dat de vrouw zijns meesters een nederige, vlijtige vrouw zal zijn, opgeleid tot zorgvuldigheid en arbeidzaamheid, en gewillig om hare handen te slaan aan het werk, dat gedaan moet worden; dat zij van een vriendelijke geaardheid zijn zal, welwillend en barmhartig voor vreemdelingen. Toen hij daar kwam, om voor zijn meester eene vrouw te zoeken, ging hij niet naar eene schouwplaats of een openbare wandelplaats, en bad hij niet, dat hij dáár eene zou ontmoeten; maar naar eene waterfontein, verwachtende dáár eene te vinden, die zich met goeden arbeid bezighield. *b.b.* Dat het Hem mocht behagen hem voor deze zaak zijn weg duidelijk te maken, door een samenloop van kleine omstandigheden ten zijnen gunste. Het is de vertroosting, zoowel als het geloof, van den Godvruchtige, dat Gods voorzienigheid zich uitstrekt tot de kleinste voorvallen, en ze op bewonderenswaardige wijze tot Zijn eigen doeleinden doet medewerken. Onze tijden zijn in Gods hand, niet slechts de gebeurtenissen zelven, maar ook de tijden er van. Wij zullen verstandig handelen, zoo wij in al onze zaken de leiding van Gods voorzienigheid volgen, maar zeer dwaas doen wij, als wij Gods voorzienigheid willen dwingen. Het is zeer wenschelijk, en iets waarom wij mogen bidden, dat God ons, terwijl wij in het algemeen Zijn wil voor oogen hebben als onzen regel, door wenken van Zijne voorzienigheid op den weg leidt van onzen plicht, en ons door aanduidingen te kennen geeft wat Zijn wil is. Aldus is Gods oog op Zijn volk, Psalm 32 : 8, en leidt Hij hen op den rechten weg, Psalm 27 : 11.

2. De Heere verhoorde hem. Hij besloot eene zaak, en zij werd hem bevestigd, Job 22 : 28. Er geschiedde hem naar zijn geloof. De verhooring van zijn gebed ging snel: *eer hij geeindigd had te spreken*, vers 15, gelijk geschreven is: *Terwijl zij nog spreken zoo zal Ik hooren*, Jes. 65 : 24. Wij zijn achterlijk in het bidden, maar God is vaardig in het hooren van het gebed. God verhoorde zijn gebed en voldeed aan zijn verlangen; de eerste, die kwam om water te putten, was en deed alles naar de begeerte van zijn hart. Zij was zóó begaafd, dat zij in alle opzichten voldeed aan hetgeen hij wenschte

in haar, die de vrouw zijns meesters zou worden, schoon van gestalte en gelaat, gezond, nederig en naarstig, zeer wellevend en hulpvaardig voor vreemdelingen, en hebbende al de kenmerken van een goede inborst. Toen zij tot den put kwam, vers 16, *ging zij af en vulde hare kruik en ging op* om er weder mede naar huis te gaan. Zij bleef niet staan om den vreemdeling aan te staren of naar zijne kameelen te zien, maar behartigde haar werk, en zou er niet van afgeleid hebben willen worden, dan door eene gelegenheid om goed te doen. Zij is in geen nieuwsgierig of vertrouwelijk gesprek met hem getreden, maar heeft hem zedigelijk geantwoord met al de bescheidenheid, die voegde aan hare sekse. In welk een verdorven tijd leven wij! Wij zien wel vele voorbeelden van hoogmoed, weelde en traagheid, het tegenovergestelde van Rebekka's hoedanigheden; Rebekka's dochteren zijn schaarsch. Deze goede hoedanigheden, die toen in eere waren, worden thans geminacht. Gods voorzienigheid heeft het zoo beschikt, dat hetgeen zij deed nauwkeurig overeenkwam met het teeken, dat hij begeerd had; zij gaf niet slechts hem te drinken, maar — wat niet verwacht kon worden — zij bood haar dienst aan om ook zijne kameelen te drenken, en dat was juist het teeken, dat hij voorgesteld had.

In Zijne voorzienigheid eert God soms op heerlijke wijze het gebed des geloofs, en geeft aan Zijn biddend volk hun onschuldige begeerten, zelfs in kleine dingen, teneinde de uitgestrektheid aan te toonen van Zijne zorg over hen, en hen aan te moedigen om Hem ten allen tijde te zoeken en op Hem te vertrouwen. Maar toch moeten wij ons wachten voor een vrijpostig voorschrijven aan God, want dan zou het kunnen wezen, dat de uitslag daarvan ons geloof eerder verzwakt dan versterkt. Het is goed om bij elke gelegenheid, die zich voordoet, een nederige, wellevende, liefderijke geaardheid te toonen, want vroeg of laat zal ons dit tot meer eer en voordeel strekken dan wij denken; sommigen hebben hierdoor engelen geherbergd, en Rebekka is daardoor, zonder dat zij dit toen in het minst verwacht heeft, in het geslacht en verbond van Christus gekomen. Er kan zeer veel vriendelijkheid en goedheid gelegen zijn in hetgeen ons slechts weinig kost; onze Heiland heeft eene belooning toegezegd voor een beker koud waters, zooals dezen hier, Matth. 10 : 42. De leiding van Gods voorzienigheid in den samenloop van allerlei kleine omstandigheden ter bevordering van ons welslagen in eenigerlei zaak moet zeer bijzonder opgemerkt worden met verwondering en dankbaarheid tot eer van God; *de man verwonderde zich*, vers 21 [1]). Door ons verzuim van opmerkzaam te zijn op de leidingen van Gods voorzienigheid, hebben wij ook onzen plicht verzuimd, en zoo moesten wij er dan ook de vertroosting van derven. Op zijne navraag bleek het tot zijn groote voldoening en blijdschap, dat zij na verwant was aan zijn meester, en dat zij tot een aanzienlijke familie behoorde, die instaat was hem gastvrijheid te verleenen, vers 23—25. Somtijds leidt Gods voorzienigheid op bewonderenswaardige wijze hen, die door geloof en gebed tot den hemel hebben opgezien om leiding bij de keus van echtgenooten. Het zullen waarschijnlijk wel gelukkige huwelijken zijn, die in de vreeze Gods worden aangegaan, en deze huwelijken, dies zijn wij zeker, worden in den hemel gesloten.

3. Abrahams dienstknecht erkent God in bijzondere dankzegging. Eerst betoonde hij aan Rebekka zijn eerbiedige erkentelijkheid voor haar heuschheid en vriendelijkheid, vers 22; hij schonk haar zulke versierselen als eene jonkvrouw, inzonderheid eene bruid, niet kan vergeten, Jer. 2 : 32, die echter, naar wij zouden denken, weinig pasten bij *de waterkruik;* maar het voorhoofdversiersel en de armringen, die zij somtijds droeg, hebben haar niet doen denken, dat zij verheven was boven den arbeid eener deugdelijke huisvrouw, Spr. 31 : 13, die *werkt met lust harer handen,* noch dat zij verheven was boven het dienstbetoon van een kind, dat zoolang het nog minderjarig is, *in niets verschilt van een dienstknecht,* Gal. 4 : 1. Dit nu gedaan hebbende, verkeert hij zijne verwondering, vers 21, in aanbidding, vers 26, 27. *Geloofd zij de Heere, de God mijns heeren Abrahams.* Merk hier op: *a.* Hij had gebeden om voorspoed, en nu hij dien verkregen had, brengt hij Gode dankzegging. Wat wij gewinnen door gebed, moeten wij gebruiken met dankzegging, want zegeningen, die ons geschonken worden op ons gebed, brengen ons onder bijzondere verplichtingen. *b.* Hij had nu nog slechts een goed vooruitzicht op welslagen en was niet zeker van den uitslag, en toch brengt hij Gode reeds dank. Als Gods gunsten tot ons komen, moeten wij ze tegemoet gaan met lofzegging. *c.* Hij looft God voor welslagen, terwijl hij toch slechts zijns meesters zaken behartigde, want wij moeten even dankbaar zijn voor de zegeningen onzer vrienden, als voor onze eigene. *d.* Hij dankt God, omdat Hij zijne gangen had bestierd, toen hij, op den weg zijnde, niet wist werwaarts zich te wenden. In moeilijke twijfelachtige gevallen is het zeer troostrijk te zien hoe God ons leidt, zooals Hij Israel door een wolk- en vuurkolom geleid heeft in de woestijn. *e.* Hij vindt zich zeer gelukkig, en erkent God er in, dat hij *naar het huis van zijns heeren broederen geleid is,* tot diegenen van hen, die uitgegaan zijn uit Ur der Chaldeën, hoewel zij niet in Kanaän gekomen zijn, maar in Haran waren gebleven. Zij waren geen afgodendienaars, maar aanbidders van den waren God, en tot den Godsdienst van Abrahams gezin geneigd. God moet erkend worden bij het kiezen van echtgenooten, inzonderheid de zoodanigen, die in den Godsdienst gelijkgezind zijn. *f.* Hij erkent dat God *hierin Zijne weldadigheid en waarheid niet nagelaten geeft van zijn heer.* God had beloofd Abrahams gezin en geslacht te bouwen, maar vooralsnog scheen het verstoken te zijn van het voordeel dier belofte, maar nu werkt Zijne voorzienigheid de vervulling ervan. Gods getrouwe dienstknechten kunnen wel zeer ont-

1) Naar de Engelsche overzetting.

bloot schijnen van wereldlijke gerieflijkheden, maar nooit zullen zij ontbloot zijn van Gods weldadigheid en waarheid; want Gods weldadigheid is een onuitputtelijke bron, en Zijne waarheid een onwrikbaar fondament. De lieflijkheid van een zegen wordt er niet weinig door verhoogd, als wij er de bewijzen in zien van Gods weldadigheid en waarheid.

29. En Rebekka had een broeder, wiens naam was Laban; en Laban liep tot dien man naar buiten tot de fontein. 30. En het geschiedde, als hij dat voorhoofdsiersel gezien had en de armringen aan de handen zijner zuster, en als hij gehoord had de woorden zijner zuster Rebekka, zeggende: Alzoo heeft die man tot mij gesproken; zoo kwam hij tot dien man, en ziet, hij stond bij de kemelen, bij de fontein. 31. En hij zeide: Kom in, gij gezegende des HEEREN, waarom zoudt gij buiten staan? Want ik heb het huis bereid en de plaats voor de kemelen. 32. Toen kwam die man naar het huis toe, en men ontgordde de kemelen, en men gaf den kemelen stroo en voeder; en water om zijne voeten te wasschen, en de voeten der mannen, die bij hem waren. 33. Daarna werd hem te eten voorgezet; maar hij zeide: Ik zal niet eten, totdat ik mijne woorden gesproken heb. En hij zeide: Spreek! 34. Toen zeide hij: Ik ben een knecht van Abraham; 35. En de HEERE heeft mijnen heer zeer gezegend, zoodat hij groot geworden is; en Hij heeft hem gegeven schapen, en runderen, en zilver, en goud, en knechten, en maagden, en kemelen, en ezelen. 36. En Sara, de huisvrouw van mijnen heer, heeft mijnen heer een zoon gebaard, nadat zij oud geworden was; en hij heeft hem gegeven alles, wat hij heeft. 37. En mijn heer heeft mij doen zweren, zeggende: Gij zult voor mijn zoon geene vrouw nemen van de dochteren der Kanaänieten, in welker land ik woon; 38. Maar gij zult trekken naar het huis mijns vaders en naar mijn geslacht, en zult voor mijn zoon eene vrouw nemen. 39. Toen zeide ik tot mijnen heer: Misschien zal mij die vrouw niet volgen. 40. En hij zeide tot mij: De HEERE, voor wiens aangezicht ik gewandeld heb, zal zijnen engel met u zenden, en Hij zal uw weg voorspoedig maken, dat gij voor mijn zoon eene vrouw neemt, uit mijn geslacht en uit mijns vaders huis. 41. Dan zult gij van mijnen eed rein zijn, wanneer gij tot mijn geslacht zult gegaan zijn; en indien zij haar u niet geven, zoo zult gij rein zijn van mijnen eed. 42. En ik kwam heden aan de fontein; en ik zeide: O HEERE! God van mijnen heer Abraham, zoo Gij nu mijn weg voorspoedig maken zult, op welken ik ga; 43. Zie, ik sta bij de waterfontein; zoo geschiede, dat de maagd, die uitkomen zal om te putten, en tot welke ik zeggen zal: Geef mij toch een weinig waters te drinken uit uwe kruik; 44. En zij tot mij zal zeggen: Drink gij ook, en ik zal ook uwen kemelen putten; dat deze die vrouw zij, die de HEERE aan den zoon van mijnen heer heeft toegewezen. 45. Eer ik geëindigd had te spreken in mijn hart, ziet, zoo kwam Rebekka uit, en had hare kruik op haar schouder, en zij kwam af tot de fontein en putte; en ik zeide tot haar: Geef mij toch te drinken 46. Zoo haastte zij zich, en liet hare kruik van zich neder, en zeide: Drink gij, en ik zal ook uwe kemelen drenken; en ik dronk, en zij drenkte ook de kemelen. 47. Toen vraagde ik haar, en zeide: Wiens dochter zijt gij? En zij zeide: De dochter van Bethuel, den zoon van Nahor, welken Milka hem gebaard heeft. Zoo legde ik het voorhoofdsiersel op haar aangezicht en de armringen aan hare handen; 48. En ik neigde mijn hoofd, en aanbad den HEERE; en ik loofde den HEERE, den God van mijnen heer Abraham, die mij op den rechten weg geleid had, om de dochter des broeders van mijnen heer voor zijn zoon te nemen. 49. Nu dan, zoo gijlieden weldadigheid en trouw aan mijnen heer doen zult, geeft het mij te kennen: en zoo niet, geeft het mij ook te kennen, opdat ik mij ter rechter- of ter linkerhand wende. 50. Toen antwoordde Laban, en Bethuel, en zeiden: Van den HEERE is deze zaak voortgekomen, wij kunnen kwaad noch goed tot u spreken. 51. Zie, Rebekka is voor uw aangezicht, neem haar en trek henen; zij zij de vrouw van den zoon uws heeren, gelijk de HEERE gesproken heeft! 52. En het geschiedde, als Abrahams knecht hunne woorden hoorde, zoo boog hij zich ter aarde voor den HEERE. 53. En de knecht langde voort zilveren kleinooden, en gouden kleinooden, en kleederen, en hij gaf die aan Rebekka; hij gaf ook aan haar broeder en hare moeder kostelijkheden.

Wij hebben hier het sluiten van het huwelijk tusschen Izak en Rebekka. Het wordt zeer uitvoerig en tot in de kleinste bijzonderheden verhaald, hetgeen, naar wij zouden denken, wel achterwege had kunnen blijven, terwijl andere dingen van groot gewicht en diepe verborgenheid (zooals de geschiedenis van Melchizedek) slechts kort en in weinig woorden worden verhaald. Aldus verbergt God hetgeen van gewicht is voor de wijzen en verstandigen, en openbaart aan kinderkens hetgeen gansch gewoon is en op de hoogte van hunne bevatting, Matth. 11 : 25, en regeert Hij de wereld en maakt haar zalig door de dwaasheid der prediking, 1 Cor. 1 : 21. Zoo worden wij er ook toe geleid om te letten op Gods voorzienigheid in de kleine dagelijksche voorvallen van het menschelijk leven, en daarin ook ons eigen verstand en andere genadegaven te oefenen; want de Schrift

was niet alleen bestemd tot nut en voordeel van wijsgeeren en staatslieden, maar om ons allen wijs en deugdzaam te maken in de bestiering van onszelven en van ons gezin. Hier is:

I. Het zeer vriendelijk onthaal van Abrahams dienstknecht bij Rebekka's bloedverwanten. Haar broeder Laban ging uit, om hem binnen te noodigen, maar niet vóór hij *het voorhoofdsiersel en de armringen aan de handen zijner zuster gezien had*, vers 30. „O!" denkt Laban, „hier is een man, van wien iets te krijgen is, een rijk en vrijgevig man, dien zullen wij voorzeker welkom heeten!" Uit de volgende geschiedenis weten wij genoeg van Labans karakter om ons te doen denken, dat hij niet zoo gul zou geweest zijn in zijn onthaal, indien hij niet gehoopt had er zoo goed voor betaald te worden als hij was, vers 53. *De gift des menschen maakt hem ruimte*„ Spr. 18 : 16; *het geschenk . . . waarheen het zich zal wenden, zal het wèl gedijen*, Spr. 17 : 8.

1. De uitnoodiging was vriendelijk; vers 31. *Kom in, gij gezegende des Heeren.* Zij zagen dat hij rijk was, en daarom noemden zij hem *gezegende des Heeren*, of misschien hebben zij, omdat zij van Rebekka gehoord hadden welke Godvruchtige woorden hij had gesproken, geloofd dat hij een goed man was, en bijgevolg *een gezegende des Heeren.* Zij, die door God gezegend zijn, behooren ons welkom te wezen. Het betaamt ons hen te eeren, die door God geëerd zijn.

2. Het onthaal was vriendelijk, vers 32, 33. Huis en stal waren wèl voorzien, en Abrahams dienstknecht werd uitgenoodigd om van beiden vrijelijk gebruik te maken. Er werd inzonderheid zorg gedragen voor de kemelen; want *de rechtvaardige kent het leven zijner beesten*, Spr. 12 : 10. Indien de os zijn bezitter kent om hem te dienen, dan behoort de bezitter zijn os te kennen om hem te voorzien van hetgeen goed en nuttig voor hem is.

II. Hoe hij volledige mededeeling deed van zijne boodschap en aanzoek bij hen doet om de hand van Rebekka. Merk op:

1. Hoe ijverig hij was in het behartigen der zaak. Hoewel hij van een lange reis tot een goed huis was gekomen, *wilde hij niet eten voordat hij zijne woorden gesproken had*, dat is: zijne boodschap had overgegeven. Het doen van ons werk, het volbrengen van den last, die ons opgedragen is, het zij door God of menschen, moet gaan vóór ons gebruik van het noodzakelijke voedsel. Voor onzen Heiland was dit Zijn spijs en drank, Joh. 4 : 34.

2. Hoe verstandig hij was in het behandelen der zaak. Hij heeft zich hierin een wijs en rechtschapen man betoond, getrouw aan zijn heer, die hem zijn vertrouwen had geschonken, en rechtvaardig tegenover hen, met wie hij nu handelde.

Hij geeft hun een kort bericht van den staat van het gezin zijn heeren, vers 34—36. Tevoren was hij al welkom, maar wij kunnen onderstellen dat hij dubbel welkom was toen hij zeide: *Ik ben Abrahams knecht.* Abrahams naam was ongetwijfeld wèl bekend en geëerd onder hen, en wij kunnen onderstellen, dat zij ook niet gansch onbekend waren met zijn staat, want Abraham kende den hunnen, Hoofdst. 22 : 20—24. Hij spreekt van twee dingen om zijn voorstel aannemelijk te maken: *a.* Dat zijn meester Abraham door Gods zegen een goed vermogen had, en: *b.* Dat hij al wat hij bezat zou doen overgaan op Izak, ten wiens behoeve hij tot hen gekomen was.

Hij deelt hun mede welken last zijn heer hem had opgedragen, namelijk eene vrouw voor zijn zoon te zoeken onder zijne maagschap, en de reden hiervoor, vers 37, 38. Aldus geeft hij hun op aangename wijze te verstaan, dat Abraham, hoewel hij in een ander land woonde en op zoo grooten afstand van hen, toch de herinnering aan, en zijne achting voor zijne bloedverwanten, die hij had achtergelaten, behouden heeft. De hoogste mate van liefde tot God moet ons niet van onze natuurlijke liefde ontdoen. Hij voorkomt ook eene tegenwerping, namelijk dat, indien Izak een goed en verdienstelijk man was, hij niet naar zoo ver een land behoefde te zenden om eene vrouw. Waarom huwde hij niet met iemand in zijne nabijheid? „Om een goede reden", zegt hij, „de zoon mijns heeren moet geene Kanaänietische vrouw trouwen." En voorts beveelt hij zijn voorstel nog aan: *a.* Vanwege het geloof zijns heeren, dat hij wèlslagen zal, vers 40. Abraham bemoedigde zich door het getuigenis van zijn geweten, dat hij voor Gods aangezicht wandelde door een heilig leven te leiden, en hieruit leidde hij af, dat God hem voorspoedig zou maken; waarschijnlijk zinspeelt hij op het verbond, dat God met hem had gemaakt, Hoofdst. 17 : 1. *Ik ben God, de Almachtige; wandel voor mijn aangezicht, en wees oprecht.* Daarom — zegt hij — *de God voor wiens aangezicht ik gewandeld heb, zal Zijn engel met u zenden.* Als wij nauwgezet ons deel van het verbond houden, dan kunnen wij de vertroosting hebben van Gods deel er van, en wij moeten leeren algemeene beloften op bijzondere gevallen toe te passen, als daar gelegenheid voor is. *b.* Van wege de voorzorg, die hij zelf genomen had om hun volkomen vrijheid te laten om hunne toestemming te geven of te onthouden, naar zij daar reden toe zagen, zonder dat hij zich aan meineed schuldig zou maken, vers 39—41, waaruit bleek in het algemeen, dat hij een voorzichtig man was, die er zeer bijzonder voor zorgde dat hunne toestemming niet afgedwongen zou zijn, maar òf vrijelijk en van harte, òf niet gegeven zou worden.

Om het voorstel te ondersteunen verhaalt hij hun den verwonderlijken samenloop van omstandigheden, waarin duidelijk de vinger Gods gezien wordt. Hij zegt hun, hoe hij had gebeden om leiding door een teeken, vers 42—44. Het is goed om te doen te hebben met hen, die door hun gebed God medenemen bij hunne handelingen. Hoe God zijn gebed tot in de kleinste bijzonderheden had verhoord, hoewel hij slechts *in zijn hart* had gesproken, vers 45, waarvan hij misschien melding maakt, opdat de verdenking niet bij hen zou opkomen, dat Rebekka geluisterd had naar zijn gebed en er voorbedachtelijk naar gehandeld had. „Neen",

zegt hij, *„ik sprak in mijn hart,* zoodat niemand het gehoord heeft dan God, voor wien gedachten woorden zijn, en van Hem is de verhoorring gekomen," vers 46, 47. Hierin had hij onmiddellijk Gods goedheid jegens hem erkend, die hem, zooals hij het uitdrukt, *op den rechten weg had geleid,* Psalm 107 : 7, en die Hij leidt zijn goed geleid.

Nu laat hij de zaak eerlijk over aan hun goedvinden, en wacht op hun besluit, vers 49. *„Zoo gijlieden weldadigheid en trouw aan mijn heer doen zult;* indien gij waarlijk goed en vriendelijk wilt zijn, dan zult gij het voorstel aannemen, en dan heb ik hetgeen, waarvoor ik hier kwam; maar zoo niet, laat mij niet in onzekerheid blijven." Zij, die in oprechtheid handelen, hebben reden te verwachten, dat er in oprechtheid met hen gehandeld zal worden.

Gewillig en gaarne nemen zij het voorstel aan, en wel naar een zeer goed beginsel, vers 50. *„Van den Heere is deze zaak.* In Zijne voorzienigheid heeft God het aldus beschikt, en wij hebben er niets tegen te zeggen." Zij maken geen bezwaar wegens den afstand van de plaats, en wegens Abrahams verlaten van hen, noch wegens zijn niet-bezitten van land, doch alleen van roerende goederen; zij twijfelen ook niet aan de waarheid van hetgeen deze man zegt, maar vertrouwen veel. op zijne oprechtheid. Het zou goed zijn indien eerlijkheid en oprechtheid zóó algemeen heerschende waren onder de menschen, dat het evenzeer eene daad van wijsheid en voorzichtigheid, als van goedhartigheid zou zijn, om iemand op zijn woord te gelooven. Zij vertrouwen echter nog meer op Gods voorzienigheid, en daarom geven zij door stilzwijgen hunne toestemming te kennen, daar de zaak blijkbaar door de oneindige Wijsheid beschikt en bestuurd is. Wij kunnen verwachten dat een huwelijk gelukkig zal zijn, als het blijkt van den Heere te wezen.

Met dankbaarheid erkent Abrahams knecht den voorspoed, dien hij ondervonden heeft: *a* aan God, vers 52. Hij *boog zich ter aarde voor den Heere.* Merk op: Ten eerste. Zijne zaak had goeden voortgang, en zoo ging hij dan ook voort met God te loven. Zij, die *bidden zonder ophouden,* behooren *in alles God te danken,* Hem te erkennen in elken zegen, die tot hen komt. *Ten tweede.* God zond Zijn engel voor zijn aangezicht, en daarom had hij voorspoed, vers 7, 40. Maar toen hij nu den begeerden voorspoed had verkregen, heeft hij God, en niet den engel, aangebeden. Welke nuttigheid wij ook hebben van den dienst der engelen, aan den Heere der engelen moet er de lof en dank voor worden toegebracht, Openb. 22 : 9. *b.* Hij betoonde ook aan de familie, en inzonderheid aan de bruid, zijn eerbiedige dankbaarheid, vers 53. Hij schonk haar, hare moeder en haar broeder vele kleinoodiën en kostbaarheden, zoowel om hun een tastbaar bewijs te geven van zijns heeren rijkdom en vrijgevigheid, als in dankbaarheid voor de heuschheid en vriendelijkheid, die zij hem betoond hadden, en om zich nog verder aangenaam bij hen te maken.

54. Toen aten en dronken zij, hij en de mannen, die bij hem waren; en zij vernachtten en zij stonden des morgens op, en hij zeide: Laat mij trekken tot mijnen heer! 55. Toen zeide haar broeder, en hare moeder: Laat de jonge dochter eenige dagen, of tien, bij ons blijven; daarna zult gij gaan. 56. Maar hij zeide tot hen: Houdt mij niet op, dewijl de HEERE mijn weg voorspoedig gemaakt heeft; laat mij trekken, dat ik tot mijnen heer ga. 57. Toen zeiden zij: Laat ons de jonge dochter roepen, en haren mond vragen. 58. En zij riepen Rebekka en zeiden tot haar: Zult gij met dezen man trekken? En zij antwoordde: Ik zal trekken. 59. Toen lieten zij Rebekka, hunne zuster, en hare voedster trekken, mitsgaders Abrahams knecht en zijne mannen. 60. En zij zegenden Rebekka, en zeiden tot haar: O onze zuster! word gij tot duizenden millioenen, en uw zaad bezitte de poort zijner haters! 61. En Rebekka maakte zich op met haar jonge dochteren, en zij reden op kemelen, en volgden den man; en die knecht nam Rebekka en toog heen.

Hier neemt Rebekka afscheid van het huis haars vaders.

I. Abrahams knecht dringt aan op zijn vertrek. Hoewel hij en die met hem waren een gul en vriendelijk onthaal gevonden hadden, zeide hij toch: *Laat mij trekken,* vers 54, en wederom, vers 56. Hij wist dat zijn meester met ongeduld naar zijne terugkomst verlangde; hij had tehuis ook werkzaamheden te verrichten, en daarom heeft hij als iemand, die zijn werk stelde boven zijn genoegen, zich naar huis gespoed. Talmen en dralen betamen geen wijs en Godvruchtig man; als wij onze zaken daar buiten hebben afgedaan, dan moeten wij ons naar ons werk tehuis heenspoeden, en niet langer wegblijven dan noodig is, want *gelijk een vogel is, die uit zijn nest omdoolt, alzoo is een man, die omdoolt uit zijne plaats,* Spr. 27 : 8.

II. Uit natuurlijke genegenheid en overeenkomstig de gewone uitdrukking van vriendelijkheid in zulk een geval, verzoeken Rebekka's verwanten, dat zij nog eenigen tijd bij hen zal blijven, vers 55. Zij konden er niet aan denken om zoo plotseling van haar te scheiden, inzonderheid nu zij zoo ver weg van hen zal gaan, en het niet waarschijnlijk was, dat zij elkander ooit weder zouden zien; laat haar nog een dag of tien bij ons blijven; hetgeen een billijk verzoek scheen. Zij hadden toegestemd in het huwelijk, maar wilden toch ongaarne van haar scheiden. Het is een voorbeeld van de ijdelheid dezer wereld, dat er niets zoo aangenaam is, of er wordt een bitter bijmengsel in gevonden. *Nulla est sincera voluptas — Er is geen onvermengd genot.* Het was dezen lieden aangenaam, dat zij eene dochter van hun gezin zoo goed uitgehuwelijkt hadden, maar toch, toen het op stuk van zaken aankwam, was het met grooten weerzin, dat zij haar wegzonden.

III. Rebekka zelve besliste de zaak. Zij vra-

gen naar haar goedvinden, zooals dit ook billijk was, vers 57. *Laat ons de jonge dochter roepen*, die zich in bescheiden stilzwijgen in haar vertrek had teruggetrokken, *en haren mond vragen*. Gelijk kinderen niet moeten huwen zonder de toestemming hunner ouders, zoo moeten ouders hunne kinderen niet zonder hunne toestemming uithuwelijken. „Vraag", eer de zaak beslist wordt, „den mond der jonge dochter, wie het voornamelijk aangaat, en die dus ook voornamelijk en in de eerste plaats geraadpleegd moet worden. Rebekka bewilligde er in, niet alleen om te gaan, maar om terstond te gaan, vers 58. *Ik zal trekken*. Wij kunnen hopen, dat wat zij van de Godsvrucht van den dienstknecht had opgemerkt, haar zulk een hoog denkbeeld gaf van den Godsdienst en de vroomheid van het gezin, waarin zij zal komen, dat zij verlangde om er zich heen te spoeden, en gewillig was om haar volk en haars vaders huis te vergeten, waar de Godsdienst niet zulk een overwegenden invloed uitoefende.

IV. Hierop lieten zij haar met Abrahams knecht trekken, niet, naar wij mogen onderstellen, reeds den volgenden dag, maar toch zeer spoedig. Hare bloedverwanten zien dat zij goeden moed heeft, en zoo laten zij haar dan gaan:

1. Met een passend gevolg, hare *voedster*, vers 59, en haar *jonge dochteren*, vers 61. Het schijnt dus dat het niet was omdat zij over geene dienstboden te bevelen had, dat zij naar den waterput was gegaan, maar omdat zij er behagen in vond een voorbeeld te geven van nederigheid en eenvoudigheid. Nu zij onder vreemden ging, voegde het om diegenen mede te nemen, met wie zij bekend was. Er wordt niet gezegd van haar bruidschat, haar persoonlijke verdiensten waren het goed, dat zij mede ten huwelijk bracht; zij had niets anders noodig, en er wordt ook in het huwelijkscontract van geen bruidschat gesproken.

2. Met hartelijke goede wenschen, vers 60. *Zij zegenden Rebekka*. Als onze bloedverwanten in nieuwe levensomstandigheden komen, dan behooren wij hen door gebed den zegen en der genade Gods aan te bevelen. Nu zij een getrouwde vrouw stond te worden, baden zij dat zij de moeder mocht worden van een talrijke en overwinnende nakomelingschap. Abrahams knecht had hun misschien de belofte medegedeeld, die God onlangs aan zijn heer gedaan had, waarmede Abraham waarschijnlijk zijn gezin bekend gemaakt heeft, namelijk dat God *zijn zaad zou vermenigvuldigen als de sterren des hemels, en dat het de poort zijner vijanden erfelijk zou bezitten*, Hoofdst. 22 : 17, op welke belofte zij dan het oog hadden in dezen zegen: *Wees gij de moeder* van dat zaad.

62. Izak nu kwam, van daar men komt tot den put Lachai-Roï; en hij woonde in het zuiderland. 63. En Izak was uitgegaan om te bidden in het veld, tegen het naken van den avond; en hij hief zijne oogen op, en zag toe, en ziet, de kemelen kwamen. 64. Rebekka hief ook hare oogen op, en zij zag Izak; en zij viel van den kemel af. 65. En zij zeide tot den knecht: Wie is die man, die ons in het veld tegemoet wandelt? En de knecht zeide: Dat is mijn heer! Toen nam zij den sluier, en bedekte zich. 66. En de knecht vertelde aan Izak al de zaken, die hij gedaan had. 67. En Izak bracht haar in de tent van zijne moeder Sara; en hij nam Rebekka, en zij werd hem ter vrouw, en hij had haar lief. Alzoo werd Izak getroost na zijner moeders dood.

Izak en Rebekka zijn eindelijk gelukkig tot elkander gebracht.

I. Izak hield zich op goede wijze bezig, toen hij Rebekka ontmoette, vers 62, 63. *Hij was uitgegaan om te bidden in het veld, tegen het naken van den avond*. Sommigen denken dat hij de terugkomst van den knecht tegen dien tijd verwacht heeft, en dus uitgegaan was om hen te ontmoeten. Het schijnt echter dat hij op een andere boodschap uit was, namelijk om gebruik te maken van de avondstilte op het eenzame veld tot overdenking en gebed, die oefening der Godsvrucht, waardoor wij gemeenschap oefenen met God en ons eigen hart. Heilige zielen beminnen de eenzaamheid; het is goed voor ons om dikwijls alleen te zijn, alleen te wandelen, alleen neder te zitten, en als wij de kunst verstaan om van de eenzaamheid een goed gebruik te maken, dan zullen wij bevinden dat wij nooit minder alleen zijn, dan wanneer wij alleen zijn. Overdenking en gebed behooren beide ons werk en onze zielsverlustiging te zijn als wij alleen zijn; zoolang wij een God hebben, en een Christus, en een hemel om er ons bekend mede te maken en ons deel er in te verzekeren, behoeven wij geen gebrek te hebben aan stof tot overdenking of gebed, en indien dezen samengaan, zullen zij elkander steunen en helpen. Onze wandelingen in het veld zijn dàn wezenlijk aangenaam en lieflijk, als wij er ons bij toeleggen op gebed en overdenking; wij hebben dáár een ruim gezicht op den hemel boven ons en op de aarde rondom ons, met het heir en de schatten van beiden, en het zien er van moet ons leiden tot de beschouwing van den Maker en Eigenaar van beiden. De oefening der Godsvrucht behoort de verkwikking en het onderhoud te zijn van den avond na de zorg en het werk van den dag, om er de vermoeienis van weg te nemen, en om ons te bereiden voor de rust en den slaap. De zegeningen der voorzienigheid Gods zijn dubbel lieflijk, als zij ons aan goeden arbeid vinden in den weg van onzen plicht. Sommigen denken dat Izak toen bad om een goeden uitslag van de zaak, die nu hangende was, en nadacht over hetgeen hem in zijne hoop op God desbetreffende kon aanmoedigen. En nu hij zich, als het ware, gelijk de profeet, Hab. 2 : 1, op zijn wachttoren stelt, *ziet hij de kemelen komen;* God geeft somtijds terstond den zegen, waarom gebeden wordt, Hand. 12 : 12.

II. Rebekka gedroeg zich zeer betamelijk, toen zij Izak ontmoette. Vernemende wie hij was, *steeg zij af van den kemel*, vers 64, *nam den sluier en bedekte zich*, vers 65, ten teeken

van ootmoed, zedigheid en onderworpenheid. Zij heeft het Izak niet verweten, dat hij niet zelf gekomen was om haar te halen, of tenminste haar niet een paar dagreizen tegemoet was gegaan. Zij klaagde niet over het vervelende en eentonige van de reis, of het moeilijke om van hare bloedverwanten te scheiden ten einde naar een vreemd land heen te gaan, want daar zij Gods leiding en voorzienigheid in de zaak bespeurd had, schikt zij zich goedsmoeds naar haar nieuwe omstandigheden. Zij, die door het geloof aan Christus ondertrouwd zijn, en Hem als reine maagden voorgesteld willen worden, moeten naar Zijn voorbeeld zich vernederen, zooals Rebekka, die van haren kemel afsteeg, toen zij Izak te voet zag, en onderdanig zijn aan Hem, die hun hoofd is, Efez. 5 : 24, zooals Rebekka, die dit te kennen gaf door zich met den sluier te bedekken, 1 Cor. 11 : 10.

III. Zij werden — waarschijnlijk na nog nadere kennismaking — tot hun wederzijdsche vertroosting tot elkander gebracht, vers 67. Merk hier op:

1. Welk een liefhebbende zoon hij was voor zijne moeder; het was ongeveer drie jaren nadat zij gestorven was, en toch was hij niet vóór nu getroost over haar dood. De wonde door deze beproeving aan zijn teeder hart toegebracht, bloedde zóó lang, en was niet genezen vóór hij in deze nieuwe levensomstandigheden kwam. Aldus zullen kruisen en zegeningen tegen elkander opwegen, Pred. 7 : 14.

2. Welk een liefdevolle echtgenoot hij was voor zijne vrouw. Zij, die zich goed gedragen hebben in de ééne betrekking, zullen, naar men kan hopen, zich ook in een andere betrekking goed gedragen. *Zij werd hem ter vrouw, en hij had haar lief.* Daar had hij ook alle mogelijke reden toe, want *alzoo zijn de mannen schuldig hun eigen vrouwen lief te hebben gelijk hun eigen lichamen.* De plicht in deze betrekking wordt vervuld, en de lieflijkheid van die betrekking wordt gemaakt, als wederzijdsche liefde heerscht, want daar *gebiedt de Heere den zegen.*

HOOFDSTUK XXV.

De gewijde geschiedschrijver neemt in dit hoofdstuk: I. Afscheid van Abraham, met een bericht: 1. Van zijne kinderen bij een andere vrouw, vers 1—4. 2. Van zijn laatste wilsbeschikking, vers 5, 6. 3. Van zijn ouderdom, zijn dood en begrafenis, vers 7—10. II. Hij neemt afscheid van Ismael, met een kort bericht: 1. Van zijne kinderen, vers 12—16. 2. Van zijn ouderdom en dood, vers, 17, 18. III. Hij verhaalt verder de geschiedenis van Izak. 1. Zijne welvaart, vers 11. De ontvangenis en geboorte zijner twee zonen, met de Godsspraak nopens hen, vers 19—26. 6. Hun verschillende karakters, vers 27, 28. 4. Hoe Ezau zijn eerstgeboorterecht verkocht aan Jakob, vers 29—34.

En Abraham voer voort, en nam eene vrouw, wier naam was Ketûra. 2. En zij baarde hem Zimram en Joksan, en Medan en Midian, en Jisbak en Suah. 3. En Joksan gewon Seba en Dedan; en de zonen van Dedan waren de Assurieten, en Letusieten, en Leümmieten. 4. En de zonen van Midian waren Efa en Efer, en Henoch en Abída, en Eldaä. Deze allen waren zonen van Ketûra. 5. Doch Abraham gaf aan Izak al wat hij had. 6. Maar aan de zonen der bijwijven, die Abraham had, gaf Abraham geschenken; en zond hen weg van zijnen zoon Izak, terwijl hij nog leefde, oostwaarts naar het land van het Oosten. 7. Dit nu zijn de dagen der jaren des levens van Abraham, welke hij geleefd heeft, honderd vijf en zeventig jaren. 8. En Abraham gaf den geest en stierf, in goeden ouderdom, oud en des levens zat, en hij werd tot zijne volken verzameld. 9. En Izak en Ismael, zijne zonen, begroeven hem in de spelonk van Machpela, in den akker van Efron, den zoon van Zohar, den Hethiet, welke tegenover Mamre is. 10. In den akker, dien Abraham van de zonen Heths gekocht had; daar is Abraham begraven, en Sara zijne huisvrouw.

Nu het huwelijk van Izak leefde Abraham nog vijf en dertig jaren, en alles wat hem aangaande in dat tijdsbestek bericht wordt, ligt hier in eenige weinige verzen. Wij hooren niet meer van Gods buitengewone verschijningen aan hem, of van zijne beproevingen; want zelfs van de uitnemendste heiligen zijn niet alle dagen dagen van groote beteekenis; sommigen er van verloopen kalm en stil, en komen noch gaan met uiterlijk gelaat; zoodanige waren de laatste dagen van Abraham. Wij hebben hier:

I. Een bericht omtrent zijne kinderen bij Ketura, de vrouw. die hij na den dood van Sara gehuwd heeft. Hij had Sara begraven en Izak uitgehuwelijkt, de twee dierbare gezellen van zijn leven, en nu was hij eenzaam. Hij had eene verzorgster noodig, en zijn gezin eene bestuurster, en het was niet goed voor hem om aldus alleen te zijn; daarom huwt hij Ketura, die waarschijnlijk zijne opperdienstmaagd was, geboren in zijn huis of gekocht met zijn geld. Het huwelijk is niet verboden aan oude lieden. Bij haar had hij zes zonen, in wie de belofte aan Abraham betreffende de groote toeneming van zijn nageslacht gedeeltelijk vervuld werd, waarop hij ook waarschijnlijk bij dit huwelijk het oog had. De kracht, die hij door de belofte ontvangen had, was nog in hem, om te toonen hoe ver de kracht der belofte die der natuur overtreft.

II. Abraham beschikking over zijne goederen, vers 5, 6. Na de geboorte zijner zonen, gaf hij bevel aan zijn huis met wijsheid en rechtvaardigheid.

1. Izak maakte hij tot zijn erfgenaam, gelijk hij naar recht verplicht was jegens Sara, zijn eerste en voornaamste vrouw, en aan Rebekka, die op deze belofte en verzekering Izak gehuwd had, Hoofdst. 24 : 36. In het *alles*, dat hij zijn zoon Izak vermaakte, zijn wellicht ook begrepen de belofte van het land Kanaän en het onvervreemdbare erfdeel des verbonds. Daarom maakte hij hem tot erfgenaam van zijne bezittingen. In onze genegenheid en onze gaven moeten wij God voor oogen hebben.

2. Aan zijn andere kinderen gaf Abraham geschenken, zoowel aan Ismael, ofschoon deze in het eerst ledig weggezonden werd, als aan zijne zonen bij Ketura. Het was naar recht, dat hij voorziening voor hen maakte; ouders, die hem hierin niet navolgen, zijn erger dan ongeloovigen. Het was wijs om hen ver van Izak te vestigen, opdat zij geen aanspraak zouden maken om de erfenis met hem te deelen, of hem op eenigerlei wijze zorg zouden baren, of hem op onkosten brengen. Merk op, dat hij dit nog *bij zijn leven* heeft gedaan, opdat het niet later zou behoeven gedaan te worden, en dan wellicht niet zoo goed zou gedaan worden. In vele gevallen is het verstandig, als de menschen hun eigen handen tot uitvoerders maken van hunne wilsbeschikking, en voor zooveel zij het kunnen, wat er te doen is, doen terwijl zij nog leven. Deze *zonen der bijwijven* werden gezonden naar het land, dat ten oosten van Kanaän lag, en hunne nakomelingen werden *kinderen van het oosten* genaamd, vermaard wegens hunne talrijkheid, Richt. 6 : 5, 33. Hun groote toeneming was de vrucht der belofte, gedaan aan Abraham, dat God zijn zaad zou vermenigvuldigen. In het toebedeelen Zijner zegeningen doet God zooals Abraham gedaan heeft: aan de kinderen dezer wereld schenkt Hij gemeene zegeningen, zooals aan de zonen der dienstmaagd; maar voor de erfgenamen der belofte heeft Hij verbondszegeningen weggelegd. Al wat Hij heeft, is het hunne, want zij zijn Zijne Izaks, van wie de anderen voor altijd gescheiden zullen zijn.

III. Den ouderdom en den dood van Abraham, vers 7, 8. Hij leefde honderd vijf en zeventig jaren; nog juist honderd jaren nadat hij naar Kanaän was gekomen: zóó lang is hij een bijwoner geweest in een vreemd land. Hoewel hij lang leefde, en goed leefde, hoewel hij goed deed en slecht gemist kon worden, stierf hij toch ten laatste. Let er op hoe zijn dood hier wordt beschreven.

1. Hij *gaf den geest.* Zijn leven werd hem niet ontwrongen, hij heeft het goedsmoeds overgegeven; in de hand van den Vader der geesten heeft hij zijn geest bevolen.

2. Hij *stierf in goeden ouderdom,* dat had God hem beloofd. Zijn dood was zijn ontslagen worden van de lasten zijns ouderdoms, een oud man zou niet altijd *zoo* willen leven; het was ook de eerekroon van zijn ouderdom.

3. Hij was *des levens zat,* met al de gerieflijkheden en aangenaamheden van het leven. Hij heeft niet geleefd totdat de wereld hem moede was, maar totdat hij de wereld moede was; hij heeft er genoeg van gehad en begeerde niets meer, *Vixi quantum satis este — Ik heb lang genoeg geleefd,* zeide Seneca. Al zou een Godvruchtige niet oud sterven, sterft hij toch *des levens zat,* het leven hier zat zijnde, en verlangende om in een betere plaats te leven.

4. Hij werd *verzameld tot zijne volken.* Zijn lichaam werd verzameld tot de vergadering der dooden en zijne ziel tot de vergadering der zaligen. De dood verzamelt ons tot onze volken. Zij, die ons volk zijn terwijl wij leven, hetzij het volk van God of de kinderen der wereld zijn, zijn het volk, tot hetwelk wij vergaderd worden.

IV. Zijne begrafenis, vers 9, 10. Er wordt hier van geenerlei pracht of statigheid bij zijne begrafenis melding gemaakt; er wordt ons slechts gezegd:

1. Wie hem begroeven. *Zijne zonen Izak en Ismael.* Het was de dienst van liefde en eerbied, dien zij hun goeden vader bewezen. Er was vroeger eenige koelheid tusschen Izak en Ismael geweest; maar het schijnt dat òf Abraham hen, terwijl hij nog leefde, tot elkander had gebracht, óf dat tenminste de dood verzoening tusschen hen had teweeggebracht.

2. Waar zij hem begroeven: in zijn eigen begraafplaats, die hij gekocht had, en waarin hij Sara had begraven. Zij, die bij hun leven zeer dierbaar aan elkander geweest zijn, kunnen den wensch koesteren om bij elkander begraven te worden, en die wensch is niet slechts onschuldig maar prijzenswaardig, opdat zij ook in den dood niet gescheiden zijn, en ten teeken van hunne hoop om samen te verrijzen.

11. En het geschiedde na Abrahams dood, dat God Izak, zijn zoon, zegende; en Izak woonde bij den put Lachai-Roï. 12. Dit nu zijn de geboorten van Ismael, den zoon van Abraham, dien Hagar, de Egyptische, dienstmaagd van Sara, Abraham gebaard heeft. 13. En dit zijn de namen der zonen van Ismael, met hunne namen naar hunne geboorten. De eerstgeborene van Ismael, Nebájoth; daarna Kedar, en Adbeël, en Mibsam, 14. En Misma, en Duma, en Massa, 15. Hadar en Thema, Jetur, Nafis en Kedma. 16. Dezen zijn de zonen van Ismael, en dit zijn hunne namen, in hunne dorpen en paleizen, twaalf vorsten naar hunne volken. 17. En dit zijn de jaren des levens van Ismael, honderd zeven en dertig jaren; en hij gaf den geest, en stierf, en hij werd verzameld tot zijne volken. 18. En zij woonden van Havila tot Sur toe, hetwelk tegenover Egypte is, daar gij gaat naar Assur; hij heeft zich nedergeslagen voor het aangezicht van al zijne broederen.

Onmiddellijk na het bericht van Abrahams dood begint Mozes aan de geschiedenis van Izak, vers 11, en zegt ons waar hij woonde en op hoe merkwaardige wijze God hem zegende. De zegen van Abraham is niet met hem gestorven, maar bleef in wezen voor al de kinderen der belofte. Maar nu wijkt hij terstond af van de geschiedenis van Izak, om een kort bericht te geven omtrent Ismael, daar hij Abrahams zoon was en God eenige belotfen omtrent hem gegeven had, en het ons noodig is te weten, dat die beloften vervuld zijn.

Merk op hetgeen hier gezegd wordt:

I. Betreffende zijne kinderen; hij had twaalf zonen, *twaalf vorsten* worden zij genoemd, vers 16, hoofden van geslachten, die na verloop van tijd volken werden, onderscheidene stammen, talrijk en van groot gewicht. Zij bevolkten een

zeer groot vastland, gelegen tusschen Egypte en Assyrië, en Arabië genoemd. De namen zijner twaalf zonen zijn hier opgegeven. Van Midian en Kedar lezen wij dikwijls in de Schrift. Sommige zeer goede Schriftverklaarders hebben nota genomen van de beteekenis der drie namen, die tezamen worden genomen, vers 14, als bevattende goeden raad aan ons allen: *Misma* en *Duma* en *Massa*, dat is: *hoort, zwijgt stil* en *verdraagt*. Wij hebben ze nogmaals en in dezelfde orde in Jakobus 1 : 19. Zijt rasch om te hooren, traag om te spreken, traag tot toorn. De nakomelingen van Ismael hadden niet slechts tenten in de velden, waarin zij in tijd van vrede rijk werden, maar zij hadden steden en kasteelen, vers 16 [1]), waarin zij zich versterkten in tijden van oorlog. Het aantal en de kracht nu van dit geslacht waren de vrucht van de belofte, gedaan aan Hagar nopens Ismael, Hoofdst. 16 : 10, en aan Abraham, Hoofdst. 17 : 20, en 21 : 13. Velen, die vreemdelingen zijn voor het verbond der belofte, zijn toch gezegend met uitwendigen voorspoed om den wille van hun Godvruchtige voorvaderen. *In hun huis zal have en rijkdom wezen.*

2. Van hemzelven hebben wij een bericht van zijn ouderdom: *hij leefde honderd zeven en dertig jaren*, vers 17, hetgeen vermeld wordt om de kracht te toonen van Abrahams gebed voor hem, Hoofdst. 17 : 18, *Och dat Ismael mocht leven voor Uw aangezicht!* Hier is ook een bericht van zijn dood; ook hij werd *verzameld tot zijne volken*, maar er wordt niet gezegd, dat hij *des levens zat was*, hoewel hij tot zoo hoogen ouderdom kwam. Hij was der wereld niet zoo moede, en niet zoo gewillig om haar te verlaten als zijn goede vader. De woorden: *hij viel voor het aangezicht van al zijne broederen* [2]) hetzij er de beteekenis van is: *hij stierf*, zooals wij ze opvatten, of, naar de opvatting van anderen, *zijn lot of deel viel*, zijn bestemd om de vervulling aan te toonen van het woord aan Hagar, Hoofdst. 16 : 12: *Hij zal wonen voor het aangezicht aller zijner broederen*, dat is: hij zal voorspoedig en aanzienlijk onder hen zijn, en tot het laatste toe standhouden. Of, hij stierf omringd van zijne vrienden, hetgeen troostrijk is.

19. Dit nu zijn de geboorten van Izak, den zoon van Abraham: Abraham gewon Izak. 20. En Izak was veertig jaren oud, als hij Rebekka, de dochter van Bethuel, den Syriër, uit Paddan-Aram, de zuster van Laban den Syriër, zich ter vrouw nam. 21. En Izak bad den HEERE zeer in de tegenwoordigheid van zijne huisvrouw, want zij was onvruchtbaar; en de HEERE liet zich van hem verbidden, zoodat Rebekka, zijne huisvrouw, zwanger werd. 22. En de kinderen stieten zich samen in haar lichaam. Toen zeide zij: Is het zoo? waarom ben ik dus? En zij ging om den HEERE te vragen. 23. En de HEERE zeide tot haar: Twee volken zijn in uwen buik, en twee natiën zullen zich uit uw ingewand vaneen scheiden; en het eene volk zal sterker zijn dan het andere volk; en de meerdere zal den mindere dienen. 24. Als nu hare dagen vervuld waren om te baren, ziet, zoo waren tweelingen in haren buik. 25. En de eerste kwam uit, ros; hij was geheel als een haren kleed: daarom noemden zij zijn naam Ezau. 26. En daarna kwam zijn broeder uit, wiens hand Ezaus verzenen hield; daarom noemde men zijnen naam Jakob. En Izak was zestig jaren oud, als hij hen gewon. 27. Als nu deze jongeren groot werden, werd Ezau een man, verstandig op de jacht, een veldman; maar Jakob werd een oprecht man, wonende in tenten. 28. En Izak had Ezau lief, want het wildbraad was naar zijn mond; maar Rebekka had Jakob lief.

Wij hebben hier een bericht van de geboorte van Jakob en Ezau, de tweelingzonen van Izak en Rebekka. Hunne intrede in de wereld was — en dit is voorzeker iets ongewoons — een der merkwaardigste deelen van hunne geschiedenis. Er wordt ook betreffende Izak niet veel meer verhaald dan hetgeen in betrekking stond tot zijn vader, terwijl deze leefde, en later hetgeen betrekking had op zijne zonen. Want Izak schijnt geen man van de daad geweest te zijn, en was ook niet zwaar beproefd, hij heeft zijne dagen in rust en stilte doorgebracht.

Betreffende Jakob en Ezau nu wordt ons gezegd:

I. Dat om hen gebeden werd. Hunne ouders hebben hen, nadat zij lang kinderloos geweest waren, verkregen op het gebed, vers 20, 21. *Izak was veertig jaren oud toen hij trouwde;* hoewel hij een eenige zoon was, en de persoon uit wien het beloofde zaad zou voortkomen, maakte hij toch geen haast om te trouwen. Hij was zestig jaren oud toen zijne zonen geboren werden, vers 26, zoodat hij twintig jaren gehuwd was, eer hij een kind kreeg. Hoewel de vervulling van Gods belofte altijd zeker is, is zij toch dikwijls langzaam, en schijnt door Gods voorzienigheid als het ware tegengesproken te worden, opdat het geloof van Gods kinderen beproefd worde en hun geduld geoefend, en opdat de zegen, die lang verwacht werd, dubbel welkom zal zijn als hij komt. Terwijl deze zegen nu op zich wachten liet, is Izak niet, gelijk Abraham gedaan heeft, en later ook Jakob, tot het bed eener dienstmaagd genaderd, want hij had Rebekka lief, Hoofdst. 24 : 67, maar:

1. Hij bad; hij heeft den Heere zeer gebeden voor zijne vrouw. Hoewel God beloofd had zijn geslacht te vermenigvuldigen, bad hij er toch om. Want Gods beloften moeten ons gebed niet doen ophouden, maar ons aanmoedigen tot bidden; zij moeten gebruikt worden als den grond voor ons geloof. Hoewel hij gedurende vele jaren om dien zegen gebeden had en de verhooring niet kwam, heeft hij toch niet met bidden opgehouden, want men moet altijd bidden en niet vertragen, Lukas 18 : 1; bidden zonder ophouden, kloppen totdat de deur wordt opgedaan. Hij bad *voor* zijne

1) Vers 16 naar de Engelsche overzetting.
2) Vers 18 naar de Engelsche overzetting.

vrouw; sommigen lezen het: hij bad *met*, of in de tegenwoordigheid, zijner vrouw. Echtgenooten behooren samen te bidden, hetgeen te kennen wordt gegeven in de waarschuwing van den apostel, dat *de gebeden niet verhinderd worden*, 1 Petr. 3 : 7. De Joden hebben eene overlevering, dat Izak zijne vrouw naar den Moria gebracht zou hebben, waar God beloofd had dat hij Abrahams zaad zou vermenigvuldigen, Hoofdst. 22 : 17, en dat hij daar in zijn gebed *met* haar en *voor* haar, gepleit heeft op de belofte, die aan deze plaats gedaan was. Kinderen zijn Gods gaven. Zij, die evenals Izak aanhouden in het gebed, zullen bevinden dat zij niet tevergeefs zoeken, Jes. 45 : 19.

II. Dat van hen geprofeteerd werd vóór hunne geboorte, en in die profetie lagen groote verborgenheden opgesloten, vers 22, 23. Lang had Izak gebeden om een zoon, en nu is zijne vrouw zwanger van twee, om hem voor dit lange wachten te beloonen. Zoo doet God dikwijls boven ons bidden en denken. Rebekka nu zwanger zijnde van deze twee zonen, valt hier op te merken:

1. Hoe verlegen zij was in haar geest wegens haar toestand: *de kinderen stieten zich tezamen in haar lijf*. De beweging in haar lichaam was gansch buitengewoon en maakte haar zeer ongerust, hetzij dat zij vreesde dat hunne geboorte haar dood zou zijn, of dat zij het tumult in haar binnenste moede was, of dat zij vreesde dat het een kwaad teeken was; maar het schijnt, dat zij schier wenschte maar niet zwanger te zijn, of dat zij maar terstond zou sterven, en niet zulk een strijdend kroost ter wereld zou brengen. *Is het zoo*, of, *daar het zoo is, waarom ben ik dus?* Tevoren was het gebrek aan kinderen haar verdriet, nu is de worsteling tusschen de kinderen het niet minder. De zegeningen, die wij het meest begeeren, worden soms bevonden meer verdriet en onrust mede te brengen dan wij hadden gedacht; op alles onder de zon *ijdelheid* geschreven zijnde, leert God ons aldus dit schrift te lezen. Wij zijn al te zeer geneigd ontevreden te zijn met onze voorrechten en zegeningen van wege de ongemakken, die er mede gepaard gaan. Wij letten er niet op als het ons goed gaat, wij weten noch gebrek te lijden, noch overvloed te hebben. Deze worsteling tusschen Jakob en Ezau in het lichaam hunner moeder stelt de worsteling voor tusschen het koninkrijk Gods en het rijk van Satan. In de wereld hebben het zaad der vrouw en het zaad van de slang geworsteld en gestreden van dat er vijandschap tusschen hen gezet was, Hoofdst. 3 : 15, en het heeft een voortdurende onrust onder de menschen teweeggebracht. Christus zelf is gekomen *om vuur op de aarde te werpen* en om *verdeeldheid te geven*, Lukas 12 : 49, 51. Maar laat ons dit geen ergernis of struikelblok zijn; een heilige oorlog is beter dan de vrede in het paleis des duivels. Ook in het hart der gelooviger is die worsteling gaande; niet zoodra is Christus gevormd in de ziel, of er ontstaat strijd tusschen vleesch en geest, Gal. 5 : 17. Zonder een machtige worsteling wordt de stroom niet gekeerd, maar dit moet ons niet ontmoedigen. Het is beter strijd te hebben tegen de zonde, dan er zich gedwee aan te onderwerpen.

2. Wat zij deed om zich verlichting te verschaffen. *Zij ging om den Heere te vragen.* Sommigen denken dat Melchizedek toen geraadpleegd werd als eene Godspraak, of wellicht werden er *Urim* of *Terafim* gebruikt om er God door te vragen, zooals later de *Urim en de Tummim*. Het woord en het gebed, door welke beide wij nu den Heere vragen, geven groote verlichting aan hen, die op eenigerlei wijze in verlegenheid zijn. Het is eene verlichting voor ons gemoed om onze zaak voor den Heere uit te spreiden en Zijn mond te vragen. *Ga in tot Gods heiligdommen*, Ps. 73 : 17.

3. De inlichting, die haar gegeven werd op hare vraag, verklaarde de verborgenheid. *Twee volkeren zijn in uwen buik*, vers 23. Zij was zwanger, niet slechts van twee kinderen, maar van twee volkeren, die niet slechts in hun manieren en geaardheid grootelijks van elkander zullen verschillen, maar wier belangen met elkander in botsing zullen komen en de uitslag van den strijd zal wezen, dat de oudste den jongste zal dienen, hetgeen vervuld werd in de onderwerping der Edomieten gedurende vele eeuwen aan het huis van David, totdat zij in opstand kwamen, 2 Kron. 21 : 8. Merk hier op: *a.* Dat God vrij is in de bedeeling Zijner genade; het is Zijn kroonrecht om een verschil te maken tusschen hen, die vooralsnog goed noch kwaad gedaan hebben. Dat is het wat de apostel hieruit afleidt, Rom. 9 : 12. *b.* Dat in de worsteling tusschen genade en bederf in de ziel, genade, de jongere, voorzeker ten laatste de bovenhand zal behouden.

III. Dat er, toen zij geboren waren, een groot verschil tusschen hen was, hetgeen diende ter bevestiging van hetgeen voorzegd was, een teeken was van de vervulling er van, en grootelijks diende om het type te verklaren.

1. Er was een groot verschil in hun lichaam, vers 25. Ezau was ruw en harig, alof hij reeds een volwassen man was. Dit was eene aanduiding van een zeer sterk lichaamsgestel, en gaf reden te verwachten dat hij een zeer gespierd, stoutmoedig, bedrijvig man zou worden. Maar Jakob was glad en tenger, zooals andere kinderen. Het verschil tusschen der menschen aanleg en bekwaamheden, en bijgevolg van hun staat in de wereld, ontstaat grootelijks uit het verschil tusschen hun lichaamsgestel. Sommigen zijn kennelijk door de natuur bestemd voor bedrijvige werkzaamheid en eer, anderen even merkbaar om hun leven in onbekendheid door te brengen. Dit voorbeeld van de Goddelijke vrijmacht in het rijk der voorzienigheid kan er wellicht toe bijdragen om ons te verzoenen met de leer van Gods vrijmacht in het rijk der genade. Het is Gods gewone wijze van doen om het zwakke dezer wereld te verkiezen en het sterke voorbij te gaan, 1 Cor. 1 : 26, 27.

2. Er was blijkbaar strijd in hunne geboorte. Ezau, de sterkere, kwam het eerst uit, maar *Jakobs hand hield Ezaus verzenen*, vers 26. Dit beteekende: *a.* Jakobs streven naar het geboorterecht en den zegen; reeds van den beginne

strekte hij er zich naar uit om het te grijpen, en zou, zoo mogelijk, zijn broeder zijn voorkomen. *b.* Dat hij dit ten laatste ook verkregen heeft; in verloop van tijd zal hij de positie zijns broeders ondermijnen en zijn doel bereiken. Hierop wordt gezinspeeld in Hosea 12 : 3, 4, en vandaar had hij zijn naam : *Jakob, verdringer,* of *voetlichter.*

3. Zij waren zeer verschillend van gemoedsgesteldheid en de wijze van leven, die zij zich kozen, vers 27. Weldra bleek hun verschillende neiging. *a.* Ezau was een man voor *deze* wereld, een man, toegewijd aan zijn vermaak, want hij was een *jager,* én een man, die zich door verstand en tegenwoordigheid van geest wist te redden, zich, zooals men zegt, overal door heen wist te slaan, want hij was *verstandig op de jacht;* zijn vermaak, zijne ontspanning, was zijn werk, hij bestudeerde er de kunst van, en bracht er al zijn tijd mede door. Hij hield van geen boek, was niet graag binnenshuis, maar was een man van het veld, zooals Nimrod en Ismael, gansch overgegeven aan vermaak, en nooit anders gelukkig dan in het najagen er van. Kortom, hij was wat wij zouden noemen een landedelenman en een krijgsman. *b.* Jakob was een man voor de *andere* wereld. Er zat geen staatsman in hem, hij gaf zich ook geen groot of voornaam aanzien, maar was *een oprecht man, wonende in tenten,* een eerlijk man, die het altijd goed meende en eerlijk handelde; aan de ware genoegens van stilte en eenzaamheid de voorkeur gaf boven al de gewaande genoegens van luidruchtig vermaak. Hij woonde in tenten, als een herder. Hij was gehecht aan de veilige en stille bezigheid van schapen te hoeden, tot welk werk hij ook zijne kinderen heeft opgeleid, Hoofdst. 46 : 34. Of als een studeerende. Hij bezocht de tenten van Melchizedek, of Heber, zooals sommigen dit verstaan, om door hen in Goddelijke dingen onderwezen te worden. En deze was de zoon van Izak, op wien het onvervreemdbare erfrecht van het verbond zou overgaan.

4. Hun deel in de genegenheid hunner ouders was ook zeer verschillend. Zij hadden slechts deze twee kinderen, en het schijnt dat de een de lieveling was van den vader, en de ander van de moeder, vers 28. *a.* Izak, hoewel zelf geen bedrijvig, beweeglijk man, (want als hij in het veld ging, was het tot overpeinzing en gebed, niet om te jagen,) zag zijn zoon toch gaarne bedrijvig. Ezau wist hem te behagen, en toonde veel eerbied voor hem, en onthaalde hem dikwijls op wildbraad, hetgeen hem de genegenheid van den goeden grijsaard verwierf, en meer invloed op hem had dan men zou denken. *b.* Rebekka was gedachtig aan de godsspraak, die de voorkeur had gegeven aan Jakob, en daarom had zij hem het meest lief. En indien het geoorloofd is aan ouders om de een of andere reden verschil te maken tusschen hunne kinderen, dan heeft Rebekka ongetwijfeld gelijk gehad, dat zij hem liefhad, dien God liefhad.

29. En Jakob had een kooksel gekookt; en Ezau kwam uit het veld, en was moede. 30. En Ezau zeide tot Jakob: Laat mij toch slorpen van dat roode, dat roode daar, want ik ben moede; daarom heeft men zijn naam genoemd Edom. 31. Toen zeide Jakob: Verkoop mij op dezen dag uw eerstgeboorte. 32. En Ezau zeide: Zie, ik ga sterven; en waartoe mij dan de eerstgeboorte? 33. Toen zeide Jakob: Zweer mij op dezen dag! En hij zwoer hem; en hij verkocht aan Jakob zijne eerstgeboorte. 34. En Jakob gaf aan Ezau brood en het linzenkooksel; en hij at en dronk, en hij stond op en ging heen; alzoo verachtte Ezau de eerstgeboorte.

Wij hebben hier eene overeenkomst tusschen Jakob en Ezau over de eerstgeboorte, dat aan Ezau naar den loop der gewone voorzienigheid, maar aan Jakob volgens de belofte toekwam. Het was een geestelijk voorrecht, omvattende de uitnemendheid der waardigheid en de uitnemendheid der kracht en macht, zoowel als het dubbele deel. Het scheen een geboorterecht als waaraan toen de zegen verbonden was en de erfenis der belofte. Zie nu:

I. Jakobs Godvruchtige begeerte naar dat geboorterecht; dat hij echter door slinksche middelen zocht te verkrijgen, die niet overeenkwamen met zijn karakter als een oprecht man. Het was niet uit hoogmoed of eerzucht dat hij het geboorterecht begeerde, maar om de geestelijke zegeningen, waarmede hij in zijne tenten wel bekend was geworden, terwijl Ezau den geur er van in het veld had verloren. Daarvoor is hij te prijzen, namelijk dat hij ijverde naar de beste gaven; maar hij was er niet in te verontschuldigen, dat hij van zijns broeders nooddruft gebruik maakte, om een zeer harden koop met hem te sluiten, vers 31. *Verkoop mij op dezen dag uwe eerstgeboorte.* Waarschijnlijk hadden zij tevoren reeds met elkander over deze zaak gesproken, en in dat geval was het voor Ezau niet zoo groot eene verrassing als het hier schijnt te zijn. Het kan ook wezen, dat Ezau zich soms met geringschatting over dat geboorterecht en hetgeen er toe behoorde heeft uitgelaten, hetgeen Jakob dan aanmoedigde om hem het voorstel te doen. Indien dit zoo is, dan is Jakob eenigszins te verontschuldigen in hetgeen hij deed om zijn doel te bereiken. Argelooze menschen, die wandelen in eenvoudigheid en Godvruchtige oprechtheid, zonder eenigerlei wereldwijsheid, worden dikwijls bevonden de wijsten van allen te zijn voor hunne ziel en voor de eeuwigheid. Diegenen zijn waarlijk wijs, die wijs zijn voor een andere wereld. Jakobs wijsheid bleek in twee dingen.

1. Dat hij den juisten tijd koos en de gelegenheid, die zich aanbood, niet liet glippen.

2. Dat hij den koop gesloten hebbende, er zich nu ook van verzekerde, hem liet bevestigen door Ezau's eed. *Zweer mij op dezen dag.* Hij nam Ezau, toen hij er in de stemming voor was, en wilde hem niet de macht laten om den koop te herroepen of ongedaan te maken. In eene zaak van dien aard is het goed om zeker te gaan.

II. Ezau's onheilige minachting van het geboorterecht, en zijn dwaas verkoopen er van. Hierom wordt hij de *onheilige Ezau* genoemd, Hebr. 12 : 16, omdat hij *om eene spijze het recht van zijne eerstgeboorte weggaf;* zoo duur eene spijze als ooit gegeten werd sedert de verboden vrucht, en hij leefde om er berouw van te hebben, toen het te laat was. Nooit was er zoo dwaas eene verkooping, als die door Ezau toen gedaan werd; en toch liet hij zich voorstaan op zijn verstand en beleid, en had den roep van een zeer scherpzinnig man te zijn, en heeft hij zijn broeder Jakob wellicht dikwijls bespot als een zwak, onnoozel man. Er zijn van die menschen, die naar ons (Engelsch) spreekwoord „penning-wijs en pond-dwaas" zijn, dat is: slim en bij de hand voor nietigheden of voor de dingen dezer wereld, maar onbegrijpelijk dom en achteloos voor groote aangelegenheden, voor de gewichtige belangen hunner ziel; verstandig op de jacht, en die anderen kunnen verschalken en in strikken lokken, maar zichzelven door de listige omleidingen van Satan laten bedriegen en gevangen zijn tot zijn wil. God verkiest dikwijls het dwaze der wereld om er de wijzen door te beschamen. De eenvoudige Jakob maakt den loozen, scherpzinnigen Ezau tot een dwaas. Zie hier eenige voorbeelden van Ezau's dwaasheid.

Hij had sterke lusten en begeerten, vers 29, 30. De arme Jakob had zich wat brood en een linzenkooksel bereid voor zijn middagmaal, vers 34, en zat tevreden neder om het te nuttigen, al was er geen wildbraad bij, toen Ezau van de jacht kwam, hongerig en moede, en misschien niets gevangen hebbende. Nu behaagde Jakobs linzenkooksel hem meer dan zijn wild hem ooit behaagd had. Geef mij, zegt hij, van dat roode, dat roode daar. Die kleur kwam overeen met de zijne, vers 25, en tot zijne schande werd hij daarna altijd *Edom*, *Rood*, genoemd. Hij scheen zoo moede en flauw te zijn, dat hij zichzelven niet kon bedienen, en geen knecht bij de hand hebbende, vraagt hij zijn broeder hem te helpen. Zij, die geheel leven voor hun vermaak, *vermoeien zich tevergeefs*, Hab. 2 : 13. Zij zouden het noodigste werk kunnen verrichten en de grootste voordeelen kunnen behalen met half zooveel moeite als zij zich geven en half de gevaren die zij loopen bij het najagen van hun dwaze genoegens. Zij, die kalm en rustig arbeiden, worden meer gestadig en op aangenamer wijze verzorgd dan zij, die rumoerig jagen; de spijs is niet altijd der wijzen, maar die op den Heere vertrouwen en het goede doen, zullen voorzeker gevoed worden [1]), gevoed met dagelijksch brood; niet zooals Ezau, nu eens een feestmaal hebbende, en dan weder flauw en hongerig zijn. Het voldoen aan den lust der zinnen is hetgeen het verderf is voor duizenden van kostelijke zielen. Als Ezau flauw en hongerig was, zou hij voorzeker wel een maal eten goedkooper hebben kunnen krijgen dan tot den prijs van zijn geboorterecht; maar hij was onbegrijpelijk gesteld op de kleur van dat kooksel, en kon zich de voldoening niet ontzeggen om er een schotel van te hebben, wat het hem dan ook moge kosten. Er kan nooit iets beters van komen, zoo der menschen hart hunne oogen navolgt, Job 31 : 7, en als zij hun buik dienen. Zie dan den wijn, of — gelijk Ezau — het linzenkooksel, niet aan als hij — of het — zich rood vertoont, als hij in den beker zijne verve geeft — of in den schotel — en zeer uitlokkend is, Spr. 23 : 31. Als wij ons gewennen aan zelfverloochening, dan breken wij de kracht van de meeste verzoekingen.

Zijne redeneering was zwak, vers 32. *Zie, ik ga sterven*, of: ik ben op het punt van te sterven. Maar was er dan niets anders dan juist dit linzenkooksel om hem in het leven te houden? Indien er nu, zooals Dr. Lightfoot vermoedt, honger in het land was, Hoofdst. 26 : 1, dan kunnen wij toch niet onderstellen, dat Izak zoo arm was, of Rebekka zoo slecht eene huishoudster, dat hij niet van ander geschikt voedsel voorzien zou kunnen worden, en aldus zijn geboorterecht had kunnen behouden; maar hij is onder de macht van zijne lusten, en niets kan hem voldoen dan dit *roode kooksel*, en om zijne begeerlijkheid te bemantelen, wendt hij voor stervende te zijn. Indien dit zoo was, was het dan niet beter voor hem met eere te sterven dan in schande te leven; te sterven onder een zegen, dan te leven onder een vloek? Het geboorterecht was een type van geestelijke voorrechten, die van de kerk der eerstgeborenen. Ezau was nu op de proef gesteld hoe hij *die* zou waardeeren, en hij toont zich slechts bewust van tegenwoordige smarten; als hij die slechts kan verlichten, dan geeft hij om geen geboorterecht. Naboth had betere beginselen, daar hij liever het leven wilde verliezen dan zijn wijngaard te verkoopen, omdat zijn deel in het aardsche Kanaän zijn deel beteekende in het hemelsche, 1 Kon. 21 : 3. Indien wij Ezau's geboorterecht beschouwen als slechts een tijdelijk, aardsch voordeel zijnde, dan was er in hetgeen hij zeide iets waars, namelijk dat onze wereldlijke bezittingen, zelfs die waar wij het meest van houden, ons in de stervensure van geenerlei dienst zullen zijn, Psalm 49 : 7—9. Zij zullen den dood niet afweren, er de benauwdheid niet van verminderen, er den prikkel niet van wegnemen. Maar toch, Ezau, die zich als heer, als achtbaar man, voordeed, had van een edeler geest moeten zijn, dan zelfs zoodanig eene eer zoo goedkoop te verkoopen. Maar dit geboorterecht van geestelijke beteekenis zijnde, was zijne onderschatting er van de grootst-mogelijke goddeloosheid. Het is de ontzettendste dwaasheid om voor de schatten, de eer en de genoegens dezer wereld afstand te doen van ons deel in God en Christus, en den hemel; het is een even slechte koop als die van hem, die zijn geboorterecht voor een schotel linzen verkocht.

Berouw was verborgen van zijne oogen, vers 34. *Hij at en dronk*, streelde zijn gehemelte, bevredigde zijn lust, achtte zich gelukkig om het goede maal eten, dat hij gehad heeft, en toen stond hij zorgeloos en onverschillig op en ging heen, zonder eenigerlei

1) Ps. 37 : 3 naar de Engelsche overzetting.

ernstig nadenken over den slechten koop, dien hij gedaan had, of eenigerlei teeken van berouw er van. Aldus heeft Ezau zijn geboorterecht veracht. Hij deed geen poging om den koop te herroepen, deed er geen beroep voor op zijn vader, noch stelde hij aan zijn broeder eene schikking voor van de zaak, maar de koop door zijne nooddruft gesloten — gesteld al dat die nooddruft werkelijk bestond — werd door zijne goddeloosheid bevestigd *ex post facto — na de daad*, en door zijn daarop volgende onverschilligheid en minachting heeft hij, als het ware, het recht en de geldigheid van den koop erkend, en hem door zijne rechtvaardiging van hetgeen hij gedaan had, onherroepelijk gemaakt. De menschen gaan ten verderve, niet zoozeer door te doen wat verkeerd is, maar door het te doen en er geen berouw van te hebben; het te doen en er bij te blijven.

HOOFDSTUK XXVI.

In dit hoofdstuk zien wij Izak in tegenspoed vanwegen een honger in het land, die I. Hem verplicht van woonplaats te veranderen, vers 1. Maar: 2. God bezoekt hem met leiding en vertroosting; 2—5. 3. Dwaselijk verloochent hij zijne vrouw, en wordt er om bestraft door Abimelech, vers 6—11. II. Izak in voorspoed door den zegen Gods over hem, vers 12—14. En, 1. De Filistijnen zijn afgunstig van hem, vers 14—17. 2. Hij blijft naarstig in zijne zaken, vers 18—23. 3. God verscheen hem en bemoedigde hem; dankbaar erkent hij God, vers 24, 25. 4. Ten laatste zoeken de Filistijnen zijne gunst en sluiten een verbond met hem, vers 26—33. 5. Het onaangename huwelijk van zijn zoon Ezau was een bittere droppel in den beker van zijn voorspoed, vers 34, 35.

En er was honger in dat land, behalve den eersten honger, die in de dagen van Abraham geweest was; daarom toog Izak tot Abimelech, den koning der Filistijnen, naar Gerar. 2. En de HEERE verscheen hem en zeide: Trek niet af naar Egypte; woon in het land, dat Ik u aanzeggen zal; 3. Woon als vreemdeling in dat land, en Ik zal met u zijn en zal u zegenen; want aan u en uw zaad zal Ik al deze landen geven, en zal den eed bevestigen, dien Ik Abraham uwen vader gezworen heb. 4. En Ik zal uw zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels, en zal aan uw zaad al deze landen geven; en in uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde. 5. Daarom dat Abraham mijne stem gehoorzaam geweest is, en heeft onderhouden mijn bevel, mijne geboden, mijne inzettingen en mijne wetten.

I. Hier heeft God Izak beproefd in den weg der voorzienigheid. Izak was opgevoed in geloovig vertrouwen op de Goddelijke schenking van het land Kanaän aan hem en zijne erfgenamen; maar nu is er *honger in dat land*, vers 1, en wat zal hij nu denken van de belofte, als het beloofde land geen brood voor hem heeft? Is zulk eene schenking waard om aangenomen te worden, op zulke voorwaarden en na zoo lang een tijd? Ja, Izak zal zich nog houden aan het verbond, en hoe minder waardij Kanaän in zichzelf schijnt te hebben, hoe meer hem geleerd wordt het te waardeeren:

1. Als een teeken van Gods eeuwige goedertierenheid over hem, en

2. Als een type van de hemelsche, eeuwige gelukzaligheid. De innerlijke waarde van Gods beloften kan in het oog van den geloovige door geen tegenspoeden verminderd worden.

II. In deze beproeving heeft Hij hem bestuurd door Zijn woord. Izak ziet zich door de schaarschheid van levensmiddelen in verlegenheid gebracht. Hij moet ergens heengaan om voorraad te krijgen, en hij schijnt voornemens te zijn om naar Egypte te gaan, waar zijn vader in gelijke omstandigheden ook heengegaan is; maar op weg derwaarts doet hij Gerar aan, terwijl hij bij zichzelven overlegt werwaarts hij zich wenden zal, totdat God hem genadiglijk verscheen en hem tot zijn groote voldoening tot beslissing bracht.

1. God gebood hem te blijven waar hij was, en niet *af te trekken naar Egypte*, vers 2, 3. *Woon in dit land.* Er was daar honger in den tijd van Jakob, en hem gebood God *af te trekken naar Egypte*, Hoofdst. 46 : 3, 4; een honger in Izaks dagen en hem gebood God *niet af te trekken;* een honger in Abrahams tijd, en God liet hem vrij om er al of niet heen te gaan. Deze verscheidenheid in Gods wijze van handelen (in aanmerking genomen dat Egypte altijd een land van beproeving is geweest voor Gods volk) gronden sommigen op de verschillende karakters van deze drie aartsvaders. Abraham was een man van zeer groote gaven, die innige gemeenschap oefende met God; voor hem waren alle plaatsen en toestanden gelijk. Izak was een zeer goed en Godvruchtig man, maar er niet voor berekend om groote verdrukking te lijden, en daarom wordt hem verboden af te trekken naar Egypte. Jakob was gewend aan en gehard tegen moeilijkheden, sterk en geduldig, daarom moet hij naar Egypte gaan, opdat *de beproeving van zijn geloof zou zijn tot lof en eer en heerlijkheid.* Aldus laat God de beproevingen Zijns volks in evenredigheid zijn met hunne kracht.

2. Hij belooft *met hem te zullen zijn en hem te zegenen*, vers 3. Gelijk wij overal getroost en goedsmoeds heen kunnen gaan, als Gods zegen met ons gaat, zoo kunnen wij overal gerust en tevreden blijven, indien die zegen met ons blijft.

3. Hij hernieuwt het verbond met hem, dat zoo dikwijls met Abraham was gemaakt; herhaalt en bevestigt de beloften van het land Kanaän, een talrijke nakomelingschap, en den Messias, vers 3, 4. Zij, die moeten leven door geloof, hebben het noodig om de beloften, waarop zij moeten leven, dikwijls te herzien en voor zichzelven te herhalen, inzonderheid als zij tot lijden of zelfverloochening worden geroepen.

4. Hij beveelt hem het goede voorbeeld aan van zijns vaders gehoorzaamheid, als hetgeen de erfenis van het verbond in zijn geslacht heeft bewaard, vers 5. *Abraham is Mijne stem gehoorzaam geweest.* „Doe ook gij dit, en dan zal ook de belofte u verzekerd wezen."

Abrahams gehoorzaamheid wordt hier herdacht tot zijne eer, want daardoor heeft hij van God en menschen een goed getuigenis bekomen. Een groote verscheidenheid van woorden wordt hier gebruikt om den Goddelijken wil uit te drukken, waaraan Abraham gehoorzaam is geweest: *Mijn bevel, Mijne geboden, Mijne inzettingen en Mijne wetten*, hetgeen te kennen kan geven dat Abrahams gehoorzaamheid algemeen was, overal in gezien werd; hij gehoorzaamde de oorspronkelijke wetten der natuur, de geopenbaarde wetten der aanbidding Gods, inzonderheid die der besnijdenis, en al de buitengewone voorschriften, die God hem had gegeven, zooals dat van het verlaten van zijn geboorteland, en dat (hetwelk volgens sommigen hier vooral bedoeld wordt) van het Hem offeren van zijn zoon, en Izak had voorzeker alle reden om dàt te gedenken. Alleen diegenen zullen het voordeel en de vertroosting genieten van Gods verbond met hun Godvruchtige ouders, die in de voetstappen hunner gehoorzaamheid wandelen.

6. Alzoo woonde Izak te Gerar. 7. En als de mannen van die plaats hem vraagden van zijne huisvrouw, zeide hij: Zij is mijne zuster; want hij vreesde te zeggen, mijne huisvrouw; Opdat mij misschien, zeide hij, de mannen dezer plaats niet dooden om Rebekka; want zij was schoon van aangezicht. 8. En het geschiedde, als hij een langen tijd daar geweest was, dat Abimelech, de koning der Filistijnen, ten venster uitkeek, en hij zag dat, ziet, Izak was jokkende met Rebekka, zijne huisvrouw. 9. Toen riep Abimelech Izak, en zeide: Voorwaar, zie, zij is uwe huisvrouw! hoe hebt gij dan gezegd: Zij is mijne zuster? En Izak zeide tot hem: Want ik zeide: Dat ik niet misschien om harentwil sterve. 10. En Abimelech zeide: Wat is dit, dat gij ons gedaan hebt? Lichtelijk had een van dit volk bij uw huisvrouw gelegen, zoodat gij eene schuld over ons zoudt gebracht hebben. 11. En Abimelech gebood het gansche volk, zeggende: Zoo wie dezen man of zijne huisvrouw aanroert, zal voorzeker gedood worden.

Izak had nu ieder denkbeeld van af te trekken naar Egypte opgegeven, en in gehoorzaamheid aan het Goddelijk gezicht slaat hij zijne tent op te Gerar, het land, waarin hij geboren was, vers 6; maar daar komt hij in verzoeking, dezelfde verzoeking, waardoor zijn goede vader twee malen verrast en overwonnen werd, namelijk om zijne vrouw te verloochenen, voor te geven dat zij zijne zuster was. Merk op:

1. Hoe hij *zondigde*, vers 7. Omdat zijne vrouw schoon was, verbeeldde hij zich dat de Filistijnen wel het een of ander middel zouden vinden om hem uit den weg te ruimen, zoodat dan de een of ander haar zou kunnen huwen, en daarom moet zij maar voor zijne zuster doorgaan. Het is onverklaarbaar hoe beide deze groote en Godvruchtige mannen zich schuldig konden maken aan zoo vreemdsoortige veinzerij, waardoor zij hun eigen goeden naam en den goeden naam hunner vrouwen in de waagschaal stelden. Maar wij zien: *a.* Dat zeer Godvruchtige menschen zich soms aan zeer groote fouten en dwaasheden hebben schuldig gemaakt. Dat zij dus, die staan, toezien dat zij niet vallen, en zij, die gevallen zijn, er niet aan wanhopen om weder opgericht te worden. Wij zien: *b.* Dat er een neiging in ons is om zelfs de zwakheden en gebreken na te volgen van hen, voor wie wij groote achting hebben. Daarom is het ons noodig om onzen voet te bewaren, opdat wij, terwijl wij er naar streven in de voetstappen der Godvruchtigen te treden, niet soms in hunne misstappen treden.

2. Hoe hij betrapt en het bedrog ontdekt werd. Abimelech (niet dezelfde uit Abrahams dagen) Hoofdst. 20, want er waren sedert meer dan honderd jaren verloopen, maar dit was de gewone naam der Filistijnsche koningen, zooals Caesar van de Romeinsche keizers) zag Izak meer gemeenzaam met Rebekka dan hij wist, dat hij met zijne zuster zijn zou, vers 8. Hij zag hem *jokkende* met haar of *lachende;* het is hetzelfde woord, waaraan zijn naam is ontleend; hij *verblijdde zich met de huisvrouw zijner jeugd*, Spr. 5 : 18. Het betaamt hun, die in zulk eene betrekking tot elkander staan, om vroolijk met elkander te zijn, als behagen scheppende in elkander. Nergens is het aan een man meer geoorloofd om op onschuldige wijze vroolijk te zijn dan bij en met zijn eigen vrouw en kinderen. Abimelech beschuldigde hem van het bedrog, vers 9, en toonde hem hoe beuzelachtig zijne verontschuldiging was, en welke kwade gevolgen er uit hadden kunnen voortkomen, vers 10. En om hem nu te bewijzen hoe ongegrond en onrechtvaardig zijne verdenking van hen was, nam hij hem en zijn gezin onder zijn bijzondere bescherming, verbiedende op straffe des doods, dat aan hem of aan zijne vrouw eenig leed zou gedaan worden, vers 11. Een valsche tong is maar voor een oogenblik; waarheid is de dochter van den tijd, en met der tijd zal zij uitkomen. De ééne zonde is dikwijls de deur, door welke vele andere binnenkomen, daarom moet het begin der zonde vermeden worden. De zonden der belijders beschamen hen voor wie nog buiten staan. God kan hen, die vertoornd zijn op Zijn volk, al schijnen zij daar wel eenige reden voor te hebben, doen weten dat het gevaarlijk voor hen is om hun op eenigerlei wijze leed te doen. Zie Psalm 105 : 14, 15.

12. En Izak zaaide in datzelve land, en hij vond in datzelve jaar honderd maten; want de HEERE zegende hem. 13. En de man werd groot, ja hij werd doorgaans grooter, totdat hij zeer groot geworden was. 14. En hij had bezitting van schapen, en bezitting van runderen, en groot gezin; zoodat hem de Filistijnen benijdden. 15. En al de putten, die de knechten van zijn vader, in de dagen van zijn vader Abraham, gegraven hadden, die stopten de Filistijnen, en vulden dezelve met aarde. 16. Ook

zeide Abimelech tot Izak: Trek van ons, want gij zijt veel machtiger geworden dan wij. 17. Toen toog Izak vandaar, en hij legerde zich in het dal van Gerar, en woonde aldaar. 18. Als nu Izak wedergekeerd was, groef hij die waterputten op, die zij ten tijde van Abraham zijn vader gegraven, en die de Filistijnen na Abrahams dood toegestopt hadden; en hij noemde derzelver namen naar de namen, waarmede zijn vader die genoemd had. 19. De knechten van Izak dan groeven in dat dal, en zij vonden aldaar een put van levend water. 20. En de herders van Gerar twistten met Izaks herders, zeggende: Dit water hoort ons toe! Daarom noemde hij den naam van dien put Esek, omdat zij met hem gekeven hadden. 21. Toen groeven zij een anderen put, en daar twistten zij ook over. Daarom noemde hij deszelfs naam Sitna. 22. En hij brak op van daar, en groef een anderen put, en zij twistten over dien niet: daarom noemde hij deszelfs naam Rehoboth, en zeide: Want nu heeft ons de HEERE ruimte gemaakt, en wij zijn gewassen in dit land. 23. Daarna toog hij vandaar op naar Ber-seba. 24. En de HEERE verscheen hem in denzelven nacht, en zeide: Ik ben de God van Abraham uw vader, vrees niet, want Ik ben met u; en Ik zal u zegenen, en uw zaad vermenigvuldigen, om Abrahams mijns knechts wil. 25. Toen bouwde hij daar een altaar, en riep den naam des HEEREN aan. En hij sloeg aldaar zijne tent op; en Izaks knechten groeven daar een put.

Hier hebben wij:

I. De teekenen van Gods welwillendheid jegens Izak; Hij zegende hem en maakte hem voorspoedig, zoodat alles wat hij deed gelukte.

1. Zijn koren vermeerderde zich op verwonderlijke wijze, vers 12. Hij had geen eigen land, maar huurde land van de Filistijnen en bezaaide het; en dit zij opgemerkt ter bemoediging van arme pachters, die het land van anderen pachten en bebouwen, en vlijtig en eerlijk zijn) God zegende hem met een groote opbrengst. Hij oogstte *hondervoud*, en er schijnt nadruk gelegd te worden op den tijd; het was *in dat jaar*, toen er honger was in het land; terwijl anderen nauwelijks *iets* oogstten, had hij een rijken oogst. Zie Jes. 65 : 13. *Mijne knechten zullen eten, doch gijlieden zult hongeren;* Ps. 37 : 19, *in de dagen des hongers zullen zij verzadigd worden.*

2. Ook zijn vee vermeerderde, vers 14, en

3. *Hij had groot gezin* van dienstknechten, die hij gebruikte voor het werk, en die hij onderhield. *Waar het goed vermenigvuldigt, daar vermenigvuldigen ook die het eten*, Pred. 5 : 10.

II. De teekenen van der Filistijnen kwaadwilligheid jegens hem; *zij benijdden hem*, vers 14. Dit is een voorbeeld:

1. Van de ijdelheid dezer wereld, hoemeer de menschen van de wereld hebben, hoemeer zij er om benijd worden, en blootgesteld aan afkeuring en leed. *Wie zal voor nijdigheid bestaan?* Spr. 27 : 4. Zie Pred. 4 : 4.

2. Van de verdorvenheid der natuur; want het is voorwaar wel een slecht beginsel, dat de menschen doet treuren om het goed van anderen, alsof het noodwendig slecht moet gaan met mij, omdat het goed gaat met mijn naaste. Zij hadden reeds hunne kwaadwilligheid getoond jegens zijn gezin, door de putten te stoppen, die zijn vader had gegraven, vers 15. Dit was uit *nijdigheid* gedaan; omdat zij zelven geene kudden hadden te drenken aan deze waterputten, wilden zij ze niet openlaten voor het gebruik van anderen, zóó onzinnig en onredelijk is boosaardigheid. En het werd *trouweloosslijk* gedaan, tegen het verbond van vriendschap, dat zij met Abraham hadden gesloten, Hoofdst. 21 : 31, 32. Kwaadwilligheíd stoort zich aan geen verbond. Zij verdreven hem uit hun land, vers 16, 17. De koning van Gerar begon met een achterdochtig oog op hem te zien. Izaks huis was als een hof, zijn rijkdom en zijn dienstpersoneel stelden die van Abimelech in de schaduw; daarom moet hij verder weggaan; zij waren zijne nabuurschap moede, omdat zij zagen dat de Heere hem zegende, terwijl zij juist daarom zijn blijven onder hen hadden moeten begeeren en verzoeken, opdat ook zij om zijnentwil gezegend zouden worden. Izak staat niet op zijn recht wegens het pachtcontract, dat hij met hen gesloten had, en wegen zijn bezitten en verbeteren van het land; ook wil hij geen strijd met hen beginnen, of zijn recht door kracht van wapenen handhaven, hoewel hij zeer groot en machtig was geworden; maar vreedzaam vertrekt hij van de koninklijke stad en gaat naar een deel des lands, dat misschien minder vruchtbaar was. Wij behooren zelfverloochening te beoefenen zoowel ten opzichte van ons recht als van onze gerieflijkheid, veeleer dan te twisten. Een wijs en goed man zal zich liever terugtrekken in eenzaamheid, zooals Izak hier in een dal, dan op hooge en open plaatsen neder te zitten en het mikpunt te zijn van nijd en kwaadwilligheid.

III. Hoe hij toch gestadig met zijn werk voortging.

1. Hij bleef zich toeleggen op akkerbouw, en was naarstig in het zoeken naar waterputten en ze geschikt te maken voor zijn gebruik, vers 18 en verv. Hoewel hij zeer rijk was geworden, was hij nog even zorgzaam als ooit tevoren voor den toestand zijner kudden van schapen en runderen. Als menschen groot en machtig worden, dan moeten zij er zich wèl voor wachten om zich te groot en te voornaam te achten voor hunne zaken en hun werk. Hoewel hij verdreven was van de gerieflijkheden, die hij totnutoe gehad heeft, en zijn akkerbouw niet met hetzelfde gemak en voordeel kon beoefenen als tevoren, legde hij er zich toch op toe om met het land, waarheen hij gekomen was, zooveel mogelijk zijn voordeel te doen, hetgeen de plicht is van ieder verstandig man. Hij opende de waterputten, die zijn vader had gegraven, en uit achting voor hem noemde hij ze bij de namen, die hij er aan gegeven had. In ons

zoeken naar de waarheid, deze fontein van levend water, is het goed om gebruik te maken van de ontdekkingen van vroegere eeuwen, die door het bederf van latere tijden omfloersd zijn geworden. Vraag naar den ouden weg, naar de waterputten, die onze vaderen hebben gegraven, en die door de tegenstanders der waarheid gestopt werden. *Vraag toch naar het vorige geslacht en bereid u tot de onderzoeking hunner vaderen . . . zullen die u niet leeren?* Job 8 : 8, 10. Zijn knechten groeven nieuwe putten, vers 19. Hoewel wij van het licht van vorige tijden gebruik moeten maken, volgt hier niet uit dat wij daar nu bij moeten blijven rusten, en geen vorderingen moeten maken. Wij moeten nog bouwen op hun fondament; *velen zullen het naspeuren en de wetenschap zal vermenigvuldigd worden,* Dan. 12 : 4.

Bij het graven zijner putten ontmoette hij veel tegenstand, vers 20, 21. Zij, die de fonteinen der waarheid openen, moeten tegenspraak verwachten. De eerste twee putten, die zij groeven, werden *Esek* en *Sitna, Twist* en *Haat,* genoemd. Zie hier: *Ten eerste.* Wat de aard is van wereldsche zaken; zij veroorzaken twist en haat. *Ten tweede.* Wat dikwijls het lot is zelfs van de rustigste, vreedzaamste menschen in deze wereld; zij die het vermijden te twisten, kunnen het niet vermijden, dat er met hen getwist wordt. Psalm 120 : 7. In dezen zin is Jeremia *een man van twist en krakeel* geweest, Jer. 15 : 10, en ook Christus zelf, hoewel Hij de Vredevorst was. *Ten derde.* Welk een zegen het is om overvloed van water te hebben, zonder dat men er om behoeft te twisten. Hoe meer gemeen deze zegen is, hoe meer dankbaar wij er voor moeten wezen.

Eindelijk vertrok hij naar een rustige plaats, steeds vasthoudende aan zijn vreedzaam beginsel, om liever te vluchten dan te vechten, niet willende verblijven onder hen, die den vrede haten. Psalm 120 : 6. Hij gaf aan rust de voorkeur boven de overwinning. *Hij groef een anderen put, en zij twistten over dien niet,* vers 22. Zij, die den vrede najagen, zullen vroeg of laat vrede vinden; zij die er zich op toeleggen om rustig te zijn, zullen slechts zelden hun doel niet bereiken. Hoe ongelijk was Izak aan zijn broeder Ismael, die, terecht of te onrecht, wilde houden wat hij had tegenover de geheele wereld. Hoofdst. 16 : 12. En van wien van dezen zouden wij wenschen de navolgers te zijn? Dezen put noemden zij *Rehoboth, Verruimingen,* plaats genoeg. In de twee vorige putten kunnen wij zien wat de aarde is, *engheid* en *strijd.* De menschen kunnen niet toenemen van wege het gedrang met hunne naburen; *deze* put toont ons wat de hemel is, *verruiming* en *vrede,* plaats genoeg, want er zijn vele woningen.

2. Hij bleef standvastig in zijn Godsdienst en oefende gemeenschap met God. God *is hem* genadiglijk *verschenen,* vers 24. Toen de Filistijnen hem uitwierpen, hem noodzaakten om van plaats tot plaats te gaan, en hem voortdurend kwelling en overlast aandeden, heeft God hem bezocht en hem nieuwe verzekeringen gegeven van Zijne gunst. Als de menschen valsch en onvriendelijk voor ons zijn, dan is het onze troost, dat God getrouw en genadig is, en dat het Zijn tijd is om zich aldus te betoonen, als wij het meest teleurgesteld zijn in onze verwachtingen van de menschen. Toen Izak te Ber-seba kwam, vers 23, was hij waarschijnlijk ontroerd bij de gedachte aan zijn onbestendigen toestand, daar men hem niet lang aan ééne plaats liet blijven, en toen deze gedachten zich in hem vermenigvuldigden, en hij juist in dien nacht vermoeid en onrustig te *Ber-seba* was gekomen, bracht God hem Zijne vertroostingen tot verkwikking en verlustiging van zijne ziel. Waarschijnlijk was hij bevreesd, dat de Filistijnen hem ook daar niet zouden laten blijven; *Vrees niet,* zegt God tot hem, *want Ik ben met u en zal u zegenen.* Diegenen kunnen wel getroost vertrekken, die zeker zijn van Gods tegenwoordigheid met hen, waar zij ook heengaan. Hij bleef niet in gebreke in zijn plicht jegens God, want aldaar *bouwde hij een altaar en riep den naam des Heeren aan,* vers 25. Wij moeten overal waar wij heengaan onzen Godsdienst medenemen. Waarschijnlijk hebben Izaks altaren en zijne Godsvereering ergernis gegeven aan de Filistijnen, en hen geprikkeld om hem nog meer overlast aan te doen; maar toch bleef hij zijn plicht doen, aan welke kwaadwilligheid hij er ook om werd blootgesteld. De vertroostingen en bemoedigingen, die God ons geeft in Zijn woord, behooren ons op te wekken tot oefeningen der Godsvrucht, waardoor God geëerd wordt en onze gemeenschap met den hemel in stand wordt gehouden.

26. En Abimelech trok tot hem van Gerar met Ahuzzat, zijn vriend, en Pichol, zijn krijgsoverste. 27. En Izak zeide tot hen: Waarom zijt gij tot mij gekomen, daar gij mij haat, en hebt mij van u weggezonden? 28. En zij zeiden: Wij hebben merkelijk gezien, dat de HEERE met u is; daarom hebben wij gezegd: Laat toch een eed tusschen ons zijn, tusschen ons en tusschen u; en laat ons een verbond met u maken: 29. Zoo gij bij ons kwaad doet, gelijk als wij u niet aangeroerd hebben, en gelijk als wij bij u alleenlijk goed gedaan hebben, en hebben u in vrede laten trekken! Gij zijt nu de gezegende des HEEREN. 30. Toen maakte hij hun een maaltijd, en zij aten en dronken. 31. En zij stonden des morgens vroeg op, en zwoeren de een den ander; daarna liet Izak hen gaan, en zij togen van hem in vrede. 32. En het geschiedde tenzelfden dage, dat Izaks knechten kwamen en boodschapten hem van de zaak des puts, dien zij gegraven hadden, en zij zeiden tot hem: Wij hebben water gevonden. 33. En hij noemde denzelven Seba; daarom is de naam dier stad Ber-seba, tot op dezen dag.

Wij zien hier hoe de twisten tusschen Izak en de Filistijnen geëindigd zijn in verzoening en een gelukkigen vrede.

1. Abimelech brengt een vriendelijk bezoek

aan Izak ten teeken van zijne achting voor hem, vers 26. *Als iemands wegen den Heere behagen, zoo zal Hij ook zijne vijanden met hem bevredigen*, Spr. 16 : 7. De harten der koningen zijn in Zijne handen, en als het Hem behaagt kan Hij ze ten gunste Zijns volks neigen.

2. Met wijsheid en voorzichtigheid onderzoekt Izak de oprechtheid van dit bezoek, vers 27. Bij het sluiten van vriendschapsbetrekkingen is de voorzichtigheid der slang noodig, zoowel als de oprechtheid der duif. Het is ook niet in strijd met de wet der zachtmoedigheid en liefde om ons opmerken te laten blijken van de beleedigingen en het kwaad, die ons aangedaan zijn, en op onze hoede te zijn voor hen, die ons onrechtvaardig behandeld hebben.

3. In zijne toespraak tot Izak betuigt Abimelech zijne oprechtheid, en verzoekt hij dringend om zijne vriendschap, vers 28, 29. Sommigen opperen de meening, dat Abimelech op dit verbond met hem zoo sterk aandrong, omdat hij vreesde dat Izak, rijk en machtig geworden zijnde, zich op den een of anderen tijd op hem zou wreken wegens het onrecht en het nadeel, dat hem was aangedaan. Maar hij verklaart dat hij het veeleer deed uit een beginsel van liefde. *a.* Hij stelt zijn gedrag jegens hem in het beste licht. Izak klaagde *dat zij hem haatten, en hem hadden weggezonden.* Neen, zegt Abimelech, *wij hebben u in vrede laten vertrekken.* Zij verjoegen hem van het land, dat hij van hen in huur had, maar zij lieten hem toe zijn levende have en zijn goed mede te nemen. Het verzachten en verkleinen van toegebrachte schade en nadeel is noodzakelijk voor het bewaren van vriendschap, want het verzwaren er van maakt de breuk wijder. De onvriendelijkheid, die ons aangedaan is, had nog erger kunnen wezen. *b.* Hij erkent de teekenen van Gods gunst jegens hem, en geeft dit als reden op van zijne begeerte om in verbond met hem te zijn. *Wij hebben gezien dat de Heere met u is, en — gij zijt nu de gezegende des Heeren.* Alsof hij gezegd had: „Laat u bewegen om het u aangedane onrecht voorbij te zien, want God heeft u de schade, die wij u veroorzaakt hebben, ruimschoots vergoed." Zij, die door God gezegend en begunstigd worden, hebben wèl reden om hun te vergeven, die hen haten, daar toch de ergste vijand, dien zij hebben, hun geen wezenlijke schade kan toebrengen. Of: „Wij begeeren uwe vriendschap *omdat God met u is.*" Het is goed om in verbond en gemeenschap te zijn met hen, die in verbond en gemeenschap zijn met God, 1 Joh. 1 : 3; Zach. 8 : 23. *c.* Hij verzekert hem dat de stap, dien zij nu bij hem deden, het gevolg was van rijpe overweging. *Wij hebben gezegd: Laat toch een eed tusschen ons zijn;* hoe sommigen van zijn gemelijke, wangunstige onderdanen er ook anders over mogen denken, hij en zijn voornaamste staatsdienaren, die hem vergezelden, hadden geen andere begeerte dan om oprechte, hartelijke vriendschap met hem te sluiten. Misschien had Abimelech door overlevering gehoord van de waarschuwing, die zijn voorganger van God had ontvangen, om Abraham geen leed te doen, Hoofdst. 20 : 7, en dat hij daardoor zulk een ontzag had voor Izak, die evenzeer als Abraham de gunstgenoot des hemels bleek te zijn.

4. Izak onthaalt hem en zijn gezelschap, en gaat een verbond van vriendschap met hen aan, vers 30, 31. Zie hier hoe edelmoedig deze Godvruchtige was: *a.* Door te geven; *hij maakte hun een maaltijd* en heette hen welkom. *b.* Door te vergeven. Hij bleef niet staan bij het hem aangedane onrecht, maar ging gewillig een verbond van vriendschap met hen aan, en verbond zich hun nooit eenig onrecht aan te doen of hun eenigerlei schade te veroorzaken. De Godsdienst leert ons vriendelijk te zijn, als goede naburen met elkander om te gaan en, zooveel in ons is, *vrede te houden met alle menschen.*

5. In Zijne voorzienigheid heeft God aan Izak Zijne goedkeuring getoond van hetgeen hij gedaan had; want op denzelfden dag, dat hij dit verbond had gesloten met Abimelech, brachten zijn knechten hem de tijding, dat zij water gevonden hadden, vers 32, 33. Hij had niet aangedrongen op teruggave van de waterputten, die de Filistijnen hem onrechtvaardig hadden ontnomen, opdat de onderhandelingen over het verbond hierdoor niet zouden afgebroken worden, maar liet zich het onrecht stil welgevallen. Om hem daar nu voor te beloonen, wordt hij terstond verrijkt door een nieuwen waterput, dien hij, omdat dit zoo goed overeenkwam met hetgeen op dien dag geschied was, bij zijn ouden naam *Ber-Seba* noemde, *de waterput van den eed.*

34. Als nu Ezau veertig jaren oud was, nam hij tot eene vrouw Judith, de dochter van Beëri, den Hethiet, en Basmath, de dochter van Elon, den Hethiet. 35. En deze waren voor Izak en Rebekka eene bitterheid des geestes.

Hier is:

1. Het dwaze huwelijk van Ezau, dwaas, naar sommigen denken, om twee vrouwen tegelijk te huwen, waarom hij misschien *een hoereerder* genoemd wordt, Hebr. 12 : 16; of liever, omdat hij Kanaänietische vrouwen gehuwd heeft, die vreemdelingen waren voor den zegen van Abraham en onderworpen aan den vloek van Noach, waarom hij een *onheilige* genoemd wordt, want hierdoor gaf hij te kennen, dat hij noch den zegen begeerde, noch den vloek Gods vreesde.

2. De smart, die dit aan zijne ouders heeft veroorzaakt. *a.* Het smartte hun, dat hij huwde zonder hen om raad of toestemming te vragen. Zie dan, in wiens voetstappen die kinderen treden, die door over zichzelven te beschikken en daarbij slechts met hun eigen zin en neiging te rade te gaan, hunne ouders verachten of tegenspreken. *b.* Het smartte hun, dat hij huwde onder degenen bij wie geen Godsdienst was, want Ezau wist wat zijns vaders zorg en wil was ten zijnen opzichte, namelijk dat hij in geen geval een Kanaänietische zou huwen. *c.* Het schijnt ook dat de vrouwen, die hij gehuwd had, onaangenaam waren in haar gedrag jegens Izak en Rebekka. Die kinderen hebben weinig

reden om Gods zegen te verwachten, die doen hetgeen eene bitterheid des geestes is voor hunne ouders.

HOOFDSTUK XXVII.

In dit hoofdstuk keeren wij terug tot de t pische worsteling tusschen Ezau en Jakob. Esau had goddeloosliik het geboorterecht verkocht aan Jakob, maar Ezau hoopt dat hij er niet armer en Jakob er niet rijker om wezen zou, terwijl hij zijns vaders genegenheid blijft behouden, en daardoor toch zeker is van den zegen. Daarom bevinden wij hier, dat hij rechtvaardig gestraft werd voor zijn minachten van het geboorterecht — waarvan hij zich dwaselijk ontdaan heeft — met het verlies van den zegen, dien Jakob hem bedriegelijk ontrooft. Aldus wordt die geschiedenis verklaard, Hebr. 12 : 16, 17. Omdat hij zijn geboorterecht had verkocht, werd hij, toen hij toch de zegening wilde beërven, verworpen. Want zij, die den naam en de belijdenis van den Godsdienst gering achten en voor eene beuzeling wegwerpen, verbeuren er de kracht en de voorrechten van. Wij hebben hier: I. Izaks voornemen om den zegen op Ezau te doen overgaan, vers 1—4. II. Rebekka's komplot om dien zegen aan Jakob te verzekeren, vers 6—17. III. Hoe Jakob dit komplot tot uitvoering brengt en den zegen verkrijgt, vers 18—29. IV. Ezau's toorn hierover, en: 1. Zijn sterk aandringen bij zijn vader om ook een zegen te verkrijgen, vers 30—40. 2. Zijn hevige vijandschap tegen zijn broeder, wijl deze hem van den eersten zegen beroofd had, vers 41—46.

En het geschiedde, als Izak oud geworden was, en zijne oogen donker geworden waren, dat hij niet zien kon; toen riep hij Ezau, zijn grootsten zoon, en zeide tot hem: Mijn zoon! En hij zeide tot hem: Zie, hier ben ik! 2. En hij zeide: Zie nu, ik ben oud geworden, ik weet den dag mijns doods niet. 3. Nu dan, neem toch uw gereedschap, uw pijlkoker en uw boog, en ga uit in het veld, en jaag mij een wildbraad; 4. En maak mij smakelijke spijzen, zooals ik die gaarne heb, en breng ze mij, dat ik ete; opdat mijne ziel u zegene, eer ik sterve. 5. Rebekka nu hoorde toe, als Izak tot zijn zoon Ezau sprak; en Ezau ging in het veld, om een wildbraad te jagen, dat hij het inbracht.

Hier is:

1. Izaks voornemen om zijn testament te maken, en Ezau tot zijn erfgenaam te verklaren. De belofte van den Messias en het land Kanaän was een groot pand, het eerst toevertrouwd aan Abraham. Die belofte omvatte geestelijke en eeuwige zegeningen, en Abraham heeft haar door Goddelijke aanwijzing overgedragen op Izak. Izak nu oud geworden zijnde, en de Godsspraak omtrent zijn twee zonen, namelijk *dat de oudste den jongste zou dienen,* òf niet kennende, òf niet begrijpende, òf er niet behoorlijk over nagedacht hebbende, besluit hij al de eer en macht, die in de belofte vervat waren, aan Ezau, zijn oudsten zoon, te vermaken. Hierin heeft hij zich meer door natuurlijke genegenheid en de gewone wijze van doen voor zulke zaken laten leiden dan hem betaamde, indien hij wist (dat wel waarschijnlijk is) welke aanduidingen van Zijn wil God in deze zaak had gegeven. Wij zijn maar al te geneigd om bij het treffen van onze maatregelen meer te rade te gaan met ons verstand dan met de Goddelijke openbaring, en daardoor raken wij dikwijls van onzen weg af. Wij denken dat de wijzen en geleerden, de machtigen en de edelen de belofte moeten beerven, maar God ziet niet zoo als de mensch ziet, 1 Sam. 16 : 6, 7.

2. De bevelen, die hij aan Ezau gaf ingevolge dit voornemen, vers 1. Want Ezau was nog niet verwijderd, hoewel hij gehuwd was, en ofschoon hij zijne ouders grootelijks bedroefd had door zijn huwelijk, hadden zij hem echter niet uitgedreven; naar het schijnt waren zij tamelijk wel met hem verzoend. Ouders, die met recht ontevreden zijn op hunne kinderen, moeten toch niet onverzoenlijk zijn.

3. Hij zegt hem door welke overwegingen hij er toe geleid wordt, om dit *nu* te doen, vers 2. „*Ik ben oud geworden,* en moet dus weldra sterven, maar *ik weet den dag mijns doods niet,* noch wanneer ik moet sterven, daarom wil ik nu doen wat toch eens gedaan moet worden." Oude lieden behooren door de toenemende zwakheden en gebreken van den ouderdom aangespoord te worden, om spoedig en met al het weinigje macht, dat zij nog hebben, te doen wat hunne hand vindt om te doen, zie Jozua 13 : 1. De overweging van het onzekere van den tijd van ons heengaan uit de wereld (waaromtrent God ons wijselijk in het duister heeft gelaten), moet ons opwekken om het werk van den dag in dien eigen dag te doen. Het hart en het huis behooren beiden bereid te zijn, omdat *in de ure, welke wij het niet meenen, de Zoon des menschen komen zal.* Daar *wij den dag van onzen dood niet weten,* is het ons belang en onze plicht aan de zaken des levens, het werk des levens te denken, om het te behartigen. Hij beveelt hem alles in gereedheid te brengen voor de plechtigheid van de uitvoering van zijn testament, waarin hij voornemens was hem tot zijn erfgenaam te verklaren, vers 3, 4. Ezau moet op jacht gaan, en een wildbraad thuisbrengen, waarvan zijn vader zal eten, en hem daarna zal zegenen. Hiermede bedoelde hij, niet zoozeer de opwekking van zijn geest, ten einde hem op levendige, krachtige wijze zijn zegen te kunnen geven, zooals dit meestal opgevat wordt, maar veeleer om wederom een bewijs te ontvangen van zijns zoons genegenheid voor hem, eer hij hem die gunst schonk. Misschien had Ezau sedert zijn huwelijk zijn wild aan zijne vrouwen gebracht, en slechts zelden aan zijn vader, zooals hij vroeger gedaan had, Hoofdst. 25 : 28, en daarom wilde Izak, dat hij hem dit bewijs van kinderlijke liefde en eerbied zou toonen, eer hij hem zegende. Het is betamelijk, dat indien *hetgeen minder is gezegend wordt van hetgeen meerder is,* hetgeen meerder is geëerd en gediend wordt door hetgeen minder is. Let er op, dat hij zegt: *opdat mijne ziel u zegene eer ik sterf.* Het gebed is het werk der ziel, en niet slechts van de lippen, gelijk de ziel gebruikt wordt om God te loven, Psalm 103 : 1, zoo moet zij ook gebruikt worden om onszelven en anderen te zegenen; de zegen zal niet *tot* het hart gaan, indien hij niet *uit* het hart komt. Het levenswerk moet gedaan worden eer wij sterven,

want daarna kan het niet gedaan worden, Pred. 9 : 10, en het is zeer wenschelijk dat wij, als wij komen te sterven, niets anders te doen hebben dan te sterven. Izak heeft nog meer dan veertig jaren daarna geleefd ; laat dus niemand denken, dat hij spoediger zal sterven, omdat hij zijn testament maakt en zich bereidt om te sterven.

6. Toen sprak Rebekka tot Jakob, haar zoon, zeggende: Zie, ik heb uw vader tot Ezau, uw broeder, hooren spreken, zeggende: 7. Breng mij een wildbraad, en maak mij smakelijke spijzen toe, dat ik ete ; en ik zal u zegenen voor het aangezicht des HEEREN, vóór mijn dood. 8. Nu dan, mijn zoon, hoor mijne stem in hetgeen ik u gebied. 9. Ga nu heen tot de kudde, en haal mij vandaar twee goede geitenbokjes ; en ik zal die voor uw vader maken tot smakelijke spijzen, gelijk als hij gaarne heeft. 10. En gij zult ze tot uw vader brengen, en hij zal eten, opdat hij u zegene vóór zijn dood. 11. Toen zeide Jakob tot Rebekka, zijne moeder: Zie, mijn broeder Ezau is een harig man, en ik ben een glad man. 12. Misschien zal mij mijn vader betasten, en ik zal in zijne oogen zijn als een bedrieger ; zoo zou ik een vloek over mij halen, en niet een zegen. 13. En zijne moeder zeide tot hem: Uw vloek zij op mij, mijn zoon! hoor alleen naar mijne stem, en ga, haal ze mij. 14. Toen ging hij, en hij haalde ze, en bracht ze zijne moeder ; en zijne moeder maakte smakelijke spijzen, gelijk als zijn vader gaarne had. 15. Daarna nam Rebekka de kostelijke kleederen van Ezau, haar grootsten zoon, die zij bij zich in huis had, en zij trok ze Jakob, haar kleinsten zoon, aan. 16. En de vellen van de geitenbokjes trok zij over zijne handen en over de gladdigheid van zijn hals. 17. En zij gaf de smakelijke spijzen en het brood, welke zij toegemaakt had, in de hand van Jakob, haar zoon.

Rebekka beraamt hier een middel om voor Jakob den zegen te verkrijgen, die voor Ezau bestemd was.

I. De bedoeling was goed, want zij werd voor haar oogmerk geleid door de Godsspraak, door welke zij zich had laten besturen en beheerschen in hare genegenheid. God had gezegd, dat *de meerdere* — de oudste — *den mindere* — den jongste — *zal dienen,* en daarom besluit Rebekka, dat het ook zoo zijn zal, en zij kan het niet dragen te zien, dat haar echtgenoot nu in strijd met de Godsspraak zal gaan handelen. Maar:

II. De middelen waren slecht en in geen enkel opzicht te rechtvaardigen. Indien het al geen onrecht was tegenover Ezau om hem van den zegen te berooven (hij had dien verbeurd door zijn geboorterecht te verkoopen,) dan was het toch een onrecht tegenover Izak, om gebruik te maken van zijne zwakheid, om hem te bedriegen. Het was ook een onrecht jegens Jakob zelven, dien zij leerde te bedriegen door hem een leugen in den mond te leggen, of tenminste in zijne rechterhand. Het zal hem ook blootstellen aan eindelooze twijfelingen omtrent den zegen, indien hij hem op bedriegelijke wijze verkreeg, namelijk of hij hem en de zijnen van eenigerlei nut zou zijn, inzonderheid indien zijn vader hem zou herroepen na de ontdekking van het bedrog, hem nietig zou verklaren wegens een *error personæ — eene vergissing in den persoon.* Hijzelf was zich ook bewust van het gevaar, vers 12, dat hij, zoo hem de zegen ontging, hetgeen zeer waarschijnlijk was, zijns vaders vloek over zich zou brengen, hetgeen hij meer vreesde dan wat het ook zij ; en daarbij stelde hij zich ook bloot aan den vloek Gods, die uitgesproken is over hem, *die een blinde op den weg doet dolen,* Deut. 27 : 18. Indien Rebekka, toen zij Izak den zegen hoorde beloven aan Ezau na zijne terugkomst van de jacht, tot Izak was gegaan, om hem met ootmoed en ernst te herinneren aan hetgeen God gezegd had betreffende hunne zonen, en indien zij hem voorts getoond had, hoe Ezau den zegen had verbeurd door zijn geboorterecht te verkoopen en door vreemde vrouwen te huwen ; dan zou zij waarschijnlijk bij Izak overmocht hebben om welbewust den zegen aan Jakob te geven, en dan zou het dus niet noodig zijn geweest dit door bedrog van hem te verkrijgen. Dit zou eervol en prijzenswaardig geweest zijn, en als een schoone daad in de geschiedenis vermeld zijn ; maar God heeft haar aan haarzelve overgelaten om dien kronkelweg te volgen, opdat Hem de eer en heerlijkheid zou toegebracht worden, die goed uit kwaad heeft doen voortkomen, alsook, om door de zonden en dwaasheden der menschen Zijne doeleinden tot stand te brengen, en opdat wij de voldoening zouden hebben van te weten, dat, hoewel er zooveel boosheid en bedrog in de wereld is, God het alles bestuurt en regeert naar Zijn wil en tot Zijn eigen heerlijkheid. Zie Job 12 : 16. *Bij Hem is kracht en wijsheid ; Zijne is de dwalende en die doet dwalen.* Izak had het zintuig des gezichts verloren, dat hier anders niet bedrogen had kunnen worden, daar Gods voorzienigheid op zoo bewonderenswaardige wijze het verschil van gelaatstrekken heeft geregeld, dat geen twee aangezichten volkomen aan elkander gelijk zijn ; er zou schier geen omgang tusschen de menschen kunnen bestaan, indien deze verscheidenheid gemist werd. Daarom besluit zij nu maar om:

1. Het zintuig van zijn smaak te bedriegen, door eenige goede stukken van geitenvleesch zoo te bereiden en te kruiden, dat hij het voor wildbraad hield, hetgeen niet moeilijk was. Zie hier de dwaasheid van hen, die kieskeurig zijn op hunne spijzen en er een eer in stellen om daaraan toe te geven. Het is gemakkelijk hen te bedriegen met hetgeen zij voorgeven te verachten, er een afkeer van te hebben, zoo weinig verschilt het misschien van hetgeen waaraan zij zoo beslist de voorkeur geven. Salomo zegt ons, dat smakelijke spijzen *een leugenachtig brood zijn,* Spr. 23 : 3, want het is

mogelijk dat wij er op meer dan ééne wijze door bedrogen worden.

2. In zijn zintuig van het gevoel en den reuk. Zij deed Jakob Ezau's kleeren aan, zijn beste kleederen, die, naar men kon onderstellen, Ezau aangedaan zou hebben ten teeken van blijdschap en van eerbied voor zijn vader, als hij den zegen ging ontvangen. Aan de stof, waaruit zij vervaardigd waren, hun vorm en geur kende Izak ze als Ezau's kleederen. Als wij een zegen willen verkrijgen van onzen hemelschen Vader, dan moeten wij er om tot Hem gaan in het gewaad van onzen oudsten Broeder, bekleed met de gerechtigheid van Hem, die de eerstgeborene is onder vele broederen. Opdat nu de gladheid en zachtheid van Jakobs handen en hals hem niet zouden verraden, bedekte zij ze, en waarschijnlijk ook een gedeelte van zijn gelaat, met de vellen der geitenbokjes, die zooeven geslacht waren, vers 16. Ezau moet wel zeer ruig zijn geweest, als niets minder dan dit noodig was om Jakob op hem te doen gelijken. Zij, die zich schijnen te beroemen op een ruwe woeste levenswijze, vertoonen zich dus als dieren, en maken zich door deze vermonning te schande.

3. Eindelijk. Het was wel een zeer roekeloos woord, dat Rebekka sprak, toen Jakob bezwaar maakte wegens het gevaar van een vloek over zich te brengen. *Uw vloek zij op mij, mijn zoon, hoor alleen naar mijne stem*, vers 13. Christus, die machtig is te verlossen, omdat Hij machtig is te dragen, heeft in waarheid gezegd: *Uw vloek zij op Mij, alleen hoor naar Mijne stem;* Hij heeft den last gedragen van den vloek, den vloek der wet, voor allen die het juk van het Evangeliegebod op zich nemen. Maar voor ieder schepsel, wie het ook zij, is het al te stoutmoedig om te zeggen: *Uw vloek zij op mij*, tenzij het *een vloek zonder oorzaak is*, en die dus *niet komen zal*, Spr. 26 : 2.

18. En hij kwam tot zijn vader, en zeide: Mijn vader! En hij zeide: Zie hier ben ik; wie zijt gij, mijn zoon? 19. En Jakob zeide tot zijn vader: Ik ben Ezau uw eerstgeborene; ik heb gedaan gelijk als gij tot mij gesproken hadt; sta toch op, zit, en eet van mijn wildbraad, opdat uwe ziel mij zegene. 20. Toen zeide Izak tot zijn zoon: Hoe is dit, dat gij het zoo haast gevonden hebt, mijn zoon? En hij zeide: Omdat de HEERE uw God dat heeft doen ontmoeten voor mijn aangezicht. 21. En Izak zeide tot Jakob: Nader toch, dat ik u betaste, mijn zoon! of gij mijn zoon Ezau zelf zijt, of niet. 22. Toen kwam Jakob bij, tot zijn vader Izak, die hem betastte; en hij zeide: De stem is Jakobs stem, maar de handen zijn Ezaus handen. 23. Doch hij kende hem niet, omdat zijne handen harig waren, gelijk zijns broeders Ezaus handen; en hij zegende hem. 24. En hij zeide: Zijt gij mijn zoon Ezau zelf? En hij zeide: Ik ben het. 25. Toen zeide hij: Stel het nabij mij, dat ik van het wildbraad mijns zoons ete, opdat mijne ziel u zegene. En hij stelde het nabij hem, en hij at; hij bracht hem ook wijn, en hij dronk. 26. En zijn vader Izak zeide tot hem: Kom toch bij, en kus mij, mijn zoon! 27. En hij kwam bij, en hij kuste hem; toen rook hij den reuk zijner kleederen, en zegende hem; en hij zeide: Zie, de reuk mijns zoons is als de reuk des velds, hetwelk de HEERE gezegend heeft. 28. Zoo geve u dan God van den dauw des hemels, en de vettigheid der aarde, en menigte van tarwe en most. 29. Volken zullen u dienen, en natiën zullen zich voor u nederbuigen; wees heer over uwe broederen, en de zonen uwer moeder zullen zich voor u nederbuigen. Vervloekt moet hij zijn, wie u vervloekt; en wie u zegent, zij gezegend!

Merk hier op:

I. De bedrevenheid, waarmede Jakob dit bedrog ten uitvoer bracht. Wie zou gedacht hebben, dat deze *eenvoudige man* [1]) in zulk een zaak zijn rol zoo goed zou kunnen spelen? Daar zijne moeder hem op dien weg gesteld had en er hem in aanmoedigde, heeft hij zich met groote bekwaamheid toegelegd op eene wijze van handelen, die hij nooit tevoren beoefend had, maar waarvan hij altijd een afschuw gehad heeft. De kunst van liegen wordt spoedig geleerd. De psalmist spreekt van hen, die liegen van dat zij geboren zijn, Psalm 58 : 4; Jer. 9 : 5. Ik vraag mij af, hoe de oprechte Jakob zoo gereedelijk zijn tong tot zijn dienst had, om te zeggen: *Ik ben Ezau, uw eerstgeborene;* en ik kan ook niet inzien hoe de poging van sommigen om zijn karakter te redden door de dubbelzinnigheid: *ik ben tot uwen eerstgeborene gemaakt*, namelijk door aankoop, hem van eenigerlei dienst is, want toen zijn vader hem vroeg, vers 24, *Zijt gij mijn zoon Ezau zelf?* zeide hij: *ik ben het.* Hoe kon hij zeggen: *Ik heb gedaan gelijk als gij tot mij gesproken hebt*, dat is: gelijk gij mij bevolen hebt te doen, als hij toch geen bevel van zijn *vader* had ontvangen, maar slechts gedaan had wat zijne *moeder* hem bevolen heeft te doen? Hoe kon hij zeggen: *eet van mijn wildbraad*, als hij wist, dat het niet van het veld, maar van de schaapskooi kwam? Maar bovenal vraag ik mij af, hoe hij de driestheid kon hebben om het aan God toe te schrijven, en van Zijn naam gebruik te maken voor het bedrog, vers 20. *De Heere uw God heeft het doen ontmoeten voor mijn aangezicht.* Is dit Jakob? Is dit waarlijk Israel zonder bedrog? Het is voorzeker geschreven, niet ter onzer navolging, maar ter onzer waarschuwing. *Wie meent te staan zie toe, dat hij niet valle.* Godvruchtige menschen zijn soms tekort gekomen in de beoefening van de genade, waarin zij het meest hebben uitgeblonken.

II. Het succes van deze handeling; na eenige moeilijkheid bereikt Jakob zijn doel; hij verkrijgt den zegen.

1. In het eerst was Izak onvoldaan en zou het bedrog ontdekt hebben, indien hij zijne

1) Hoofdst. 25 : 27, naar de Engelsche overzetting.

eigen ooren kon vertrouwen, want *de stem was Jakobs stem*, vers 22. In Zijne voorzienigheid heeft God een verwonderlijke verscheidenheid beschikt in de stemmen, zoowel als in het gelaat der menschen; hetgeen mede zeer nuttig is om te voorkomen, dat wij bedrogen worden; en de stem kan niet gemakkelijk veranderd of nagebootst worden. Hierop kan gezinspeeld worden om den aard van een geveinsde aan te duiden; zijn stem is Jakobs stem, maar zijne handen zijn Ezau's handen; hij spreekt de taal van een heilige, maar doet de werken eens zondaars; maar, evenals hier, zal geoordeeld worden naar de *handen*.

2. Eindelijk wordt hij door de macht van het bedrog overwonnen, *omdat zijne handen harig waren*, vers 23, niet bedenkende hoe gemakkelijk dit was na te bootsen. En nu zet Jakob zijn werk voort met behendigheid, zet zijn vader zijn wildbraad voor, bedient hem aan tafel totdat het maal is afgeloopen en de zegen aan het einde van dit plechtige feestmaal zal worden uitgesproken. Hetgeen eenigermate bij de misdaad van Rebekka en Jakob een verzachtende omstandigheid is, bestaat hierin, dat het bedrog niet zoozeer bedoeld was om de vervulling der Godsspraak te verhaasten, als wel om het verijdelen er van te voorkomen. De zegen stond op het verkeerde hoofd te worden uitgesproken, en zij dachten dat het voor hen hoog tijd was om dit te beletten.

Laat ons nu zien hoe Izak den zegen gaf.

Hij kuste hem, vers 26, ten teeken van bijzondere genegenheid voor hem. Zij, die door God gezegend worden, worden door Hem gekust met de kussen Zijns monds, en in liefde en trouw *kussen zij den Zoon*, Psalm 2 : 12.

Hij prees hem, vers 27. *Hij rook den reuk zijner kleederen*, en zeide: *zie, de reuk mijns zoons is als de reuk des velds, hetwelk de Heere gezegend heeft*, dat is: als de geurigste bloemen en specerijen. Het scheen dat God hem had gezegend, en daarom wil hij hem zegenen, vergel. vers 28.

Hij bad voor hem, en daarin profeteerde hij van hem. Het is de plicht van ouders om voor hunne kinderen te bidden, en hen te zegenen in naam des Heeren. En aldus, evenals door hun doop, te doen wat zij kunnen om het erfdeel des verbonds in hun geslacht te bewaren. Maar dit was een buitengewone zegen, en Gods voorzienigheid heeft het aldus geleid en beschikt, dat Izak hem onwetend en bij vergissing aan Jakob schonk, opdat het zou blijken dat hij hem aan God en niet aan Izak te danken had. Jakob wordt hier gezegend met drie dingen. *a.* Met *overvloed*, vers 28, hemel en aarde samenwerkende om hem te verrijken. *b.* Met *macht*, vers 29, heerschappij inzonderheid over zijne broederen, namelijk Ezau en zijne nakomelingen. *c. Gunst* van God en grooten invloed in den hemel. *Vervloekt moet hij zijn, zoo wie u vervloekt.* God zij een vriend voor al uwe vrienden, en een vijand voor al uwe vijanden. Er ligt in dezen zegen voorzeker meer opgesloten dan op het eerste gezicht blijkt. Het is het erfdeel in de belofte van den Messias en de kerk. *Dat* was in het dialect van de patriarchen de *zegen;* er is ongetwijfeld iets geestelijks in opgesloten. *Ten eerste.* Dat uit hem de Messias zou voortkomen, die een vrijmachtige heerschappij zou hebben op aarde. Het was die SPRUIT uit zijn geslacht, dien de volken zullen dienen; en voor wien de natiën zich zullen nederbuigen. Zie Num. 24 : 19. *Daar zal een uit Jakob heerschen. Er zal een ster voortgaan uit Jakob, en daar zal een schepter uit Israel opkomen*, vers 17. Jakobs heerschappij over Ezau was daar slechts het type van, Hoofdst. 49 : 10. *Ten tweede.* Dat uit hem de kerk zal voortkomen, die zeer bijzonder door den Heere gezegend zal worden. Het was een deel van den zegen van Abraham, toen hij voor het eerst geroepen werd om de vader der geloovigen te zijn, Hoofdst. 12 : 3. *Ik zal zegenen die u zegenen;* toen Izak later den zegen aan Jakob bevestigde, heeft hij hem daarom *den zegen Abrahams* genoemd, Hoofdst. 28 : 4. Het is de beste en begeerenswaardigste zegen om in betrekking te staan tot Christus en Zijne kerk, deel te hebben aan Christus' macht en de gunsten der kerk.

30. En het geschiedde als Izak voleindigd had Jakob te zegenen, zoo geschiedde het, toen Jakob maar even van het aangezicht van zijn vader Izak uitgegaan was, dat Ezau, zijn broeder, van zijne jacht kwam. 31. Hij nu ook maakte smakelijke spijzen toe, en bracht die tot zijn vader; en hij zeide tot zijn vader: Mijn vader sta op en ete van het wildbraad zijn zoons, opdat uwe ziel mij zegene. 32. En Izak, zijn vader, zeide tot hem: Wie zijt gij? En hij zeide: Ik ben uw zoon, uw eerstgeborene, Ezau. 33. Toen verschrikte Izak met zeer groote verschrikking, gansch zeer, en zeide: Wie is hij dan, die het wildbraad gejaagd en tot mij gebracht heeft? En ik heb van alles gegeten, eer gij kwaamt, en heb hem gezegend; ook zal hij gezegend wezen. 34. Als Ezau de woorden zijns vaders hoorde, zoo schreeuwde hij met een grooten en bitteren schreeuw, gansch zeer, en hij zeide tot zijn vader: Zegen mij, ook mij, mijn vader! 35. En hij zeide: Uw broeder is gekomen met bedrog, en heeft uw zegen weggenomen. 36. Toen zeide hij: Is het niet, omdat men zijn naam noemt Jakob, dat hij mij nu twee reizen heeft bedrogen? Mijne eerstgeboorte heeft hij genomen, en zie, nu heeft hij mijn zegen genomen! Voorts zeide hij: Hebt gij dan geen zegen voor mij uitbehouden? 37. Toen antwoordde Izak, en zeide tot Ezau: Zie, ik heb hem tot een heer over u gezet, en al zijne broeders heb ik hem tot knechten gegeven; en ik heb hem met koren en most ondersteund: wat zal ik u dan nu doen, mijn zoon? 38. En Ezau zeide tot zijn vader: Hebt gij maar dezen eenen zegen, mijn vader? Zegen mij, ook mij, mijn vader! En Ezau hief zijne stem op, en weende. 39. Toen antwoordde zijn vader Izak en zeide tot hem: Zie, de vettig-

heden der aarde zullen uwe woningen zijn, en van den dauw des hemels van boven af zult gij gezegend zijn. 40. En op uw zwaard zult gij leven, en zult uw broeder dienen; doch het zal geschieden, als gij heerschen zult, dan zult gij zijn juk van uwen hals afrukken.

Hier wordt:

I. De bondszegen ontzegd aan Ezau. Hij, die het geboorterecht zoo weinig geteld heeft, *zou nu de zegening hebben willen beërven, maar werd verworpen, want hij vond geene plaats des berouws* bij zijn vader, *hoewel hij dezelve met tranen zocht*, Hebr. 12 : 17. Merk op:

1. Hoe zorgvuldig hij haar zocht. Hij bereidde de smakelijke spijze, zooals zijn vader het hem bevolen had, en toen verzocht hij om den zegen, dien zijn vader hem aangemoedigd had te verwachten, vers 31. Toen hij vernam, dat Jakob dien met bedrog van hem had weggenomen, *schreeuwde hij met een grooten en bitteren schreeuw gansch zeer*, vers 34. Niemand had de teleurstelling meer ter harte kunnen nemen dan hij; hij deed zijns vaders tent weergalmen van zijne smart; en wederom, vers 38, hij *hief zijne stem op en weende*. De dag komt wanneer zij, die de zegeningen van het verbond zoo weinig tellen en hun recht er op verkoopen voor een niets, er tevergeefs om zullen bidden en smeeken. Zij, die thans niet eens willen vragen en zoeken, zullen weldra kloppen, en *Heere, Heere* roepen. Minachters van Christus zullen dan Zijn nederige smeekelingen zijn.

2. Hoe hij werd verworpen. Toen Izak zich bewust werd van het bedrog, dat op hem gepleegd was, *verschrikte hij met zeer groote verschrikking gansch zeer*, vers 38. Zij, die de keus volgen van hun eigen genegenheden, inplaats van de voorschriften van den Goddelijken wil, brengen zich in dusdanige verlegenheid. Doch weldra herstelt hij zich en bekrachtigt den zegen, dien hij aan Jakob had gegeven. *Ik heb hem gezegend; ook zal hij gezegend wezen.* Hij zou om zeer billijk-schijnende redenen hem hebben kunnen herroepen, maar hij begon zich nu eindelijk bewust te worden in dwaling te zijn geweest, toen hij hem voor Ezau bestemde. Hetzij dat hij zich nu de Godsspraak herinnerde, of liever, meer dan gewoonlijk vervuld zijnde met den Heiligen Geest toen hij den zegen gaf aan Jakob, bemerkte hij dat God er, als het ware, *Amen* op gezegd heeft. Nu wordt:

A. Jakob hierdoor bevestigd in zijn bezit van den zegen en volkomen overtuigd van de geldigheid er van, hoewel hij hem door bedrog had verkregen; daarom had hij nu ook reden te hopen, dat God hem zijn wangedrag genadiglijk heeft vergeven.

B. Izak berustte hierdoor in den wil van God, hoewel die tegen zijne verwachting en genegenheid inging. Hij had Ezau gaarne den zegen gegeven, maar toen hij bemerkte dat God het anders wilde, onderwierp hij zich; en dit deed hij *door het geloof*, Hebr. 11 : 20, zooals Abraham vóór hem, toen hij voor Ismael bad. Mag God met het Zijne niet doen wat Hij wil?

C. Ezau werd hierdoor afgesneden van de verwachting van dien bijzonderen zegen, dien hij gedacht had zich voor te behouden, toen hij zijn geboorterecht verkocht. Door dit voorbeeld nu wordt ons geleerd: *a. Dat het niet is desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods*, Rom. 9 : 16. De apostel schijnt te zinspelen op deze geschiedenis. Ezau had een goeden wil *naar* den zegen, en liep er *om;* maar God, die genade betoonde, bestemde hem voor Jakob, *opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve.* vers 11. Evenals Ezau hebben de Joden *de wet der rechtvaardigheid gezocht*, vers 31, maar hebben den zegen der rechtvaardigheid gemist, *omdat zij dien zochten uit de werken der wet*, vers 32; terwijl de heidenen, evenals Jakob, hem zochten door het geloof in de Godsspraak en hem door geweld verkregen, met het geweld, hetwelk het koninkrijk Gods wordt aangedaan. Zie Matth. 11 : 12. *b.* Dat zij, die hun geestelijk geboorterecht onderschatten en het verkoopen voor eene spijze, de geestelijke zegeningen verbeuren, en het rechtvaardig is in God om hun de gunsten te ontzeggen, waarvoor zij zoo onverschillig zijn geweest. Zij, die voor de eer, den rijkdom of de genoegens dezer wereld, afstand willen doen van hunne wijsheid en genade, van hun geloof en van hun goed geweten, hebben, welke begeerte zij nu ook voorwenden naar den zegen, er zich reeds onwaardig voor geoordeeld, en zóó zal dan ook hun oordeel wezen. *c.* Dat zij, die hunne handen opheffen in toorn, ze tevergeefs opheffen. Inplaats van berouw te hebben over zijn eigen dwaasheid, deed Ezau zijn broeder verwijten, beschuldigde hem onrechtvaardiglijk van zijn geboorterecht te hebben *genomen*, hetwelk hij hem toch bepaald verkocht had, vers 36, en vatte haat tegen hem op om hetgeen hij nu gedaan had, vers 41. Diegenen zullen waarschijnlijk geen voorspoed hebben in het gebed, die den toorn, dien zij tegen zichzelven moesten koesteren, tegen hunne broederen keeren; aan anderen de schuld geven van hun wangedrag, waarvoor zij zich behoorden te schamen. *d.* Dat zij, die niet zoeken eer het te laat is, verworpen zullen worden. Dit was het verderf, de ondergang, van Ezau: hij kwam niet intijds. Gelijk er een tijd des welbehagen is, een tijd wanneer God gevonden zal worden, zoo is er ook een tijd wanneer Hij hun, die Hem aanroepen, niet zal antwoorden, omdat zij den bestemden tijd veronachtzaamd hebben. Zie Spr. 1 : 28. De tijd van Gods geduld en van onze op-de-proefstelling zal niet altoos duren. Dan zullen velen, die nu den zegen verachten, hem ijverig zoeken, want dan zullen zij hem weten te waardeeren; en dan zullen zij zien, dat zij zonder hem rampzalig, voor eeuwig rampzalig zijn, maar zonder dat het hun baat, Lukas 13 : 25—27. O mochten wij dus heden, in dezen onzen dag, *bekennen wat tot onzen vrede dient!*

II. Hier wordt *een gemeene zegen* aan Ezau geschonken.

1. Dezen begeerde hij. *Zegen ook mij*, vers 34. *Hebt gij dan geen zegen voor mij uitbehouden?* vers 36. De slechtste menschen weten zich nog wel het goede toe te wenschen, en zij zelfs,

die goddelooslijk hun geboorterecht verkoopen, schijnen Godvruchtiglijk den zegen te begeeren; een flauwe begeerte naar geluk, zonder een rechte keuze van het doel en een recht gebruik van de middelen, hebben velen tot hun eigen verderf misleid. Zeer velen gaan naar de hel met hun mond vol goede wenschen. De begeerte des luiaards en des ongeloovigen zal hen dooden. Velen zullen, gelijk Ezau, zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen, omdat zij niet strijden, Lukas 13 : 24. Het is de dwaasheid van vele menschen, om zich tevreden te stellen met *het goede*, Ps. 4 : 7, waarin dat dan ook moge bestaan, zooals Ezau hier, die slechts een zegen van den tweeden rang begeerde, een zegen die afgescheiden was van het geboorterecht. Onheilige, wereldschgezinde harten achten iederen zegen evengoed als dien van de Godsspraak: *Hebt gij slechts éénen zegen?* Alsof hij gezegd had: „Ik zal wel met iederen anderen tevreden wezen; heb ik al den zegen niet der kerk, zoo laat mij een anderen hebben."

2. Dien had hij, en laat hem daar nu maar zijn voordeel mede doen, vers 39, 40.

A. Het was iets goeds, beter dan hij verdiende. Er werd hem beloofd: *a.* Dat hij een voldoend levensonderhoud zou hebben: *de vettigheden der aarde en de dauw des hemels.* Zij, die geen deel hebben aan de zegeningen des verbonds, kunnen toch een ruim deel hebben van uitwendige zegeningen. God geeft een goeden grond en goed weêr aan velen, die Zijn verbond verwerpen, en er part noch deel aan hebben. *b.* Dat hij langzamerhand en trapsgewijze zijne vrijheid zal herkrijgen; als Jakob moet heerschen, vers 29, dan moet Ezau dienen, maar hij heeft dit om er zich mede te troosten, dat hij *zal leven op zijn zwaard;* hij zal *dienen,* maar hij zal niet *verhongeren,* en ten laatste, na veel strijd en worsteling, zal hij het juk der dienstbaarheid afwerpen en de teekenen der vrijheid dragen. Dit is vervuld geworden, 2 Kon. 8 : 20, 22, toen de Edomieten in opstand kwamen.

B. Maar hij bleef verre achter bij Jakobs zegen; voor *hem* had God iets beters weggelegd. *a.* In Jakobs zegen wordt *de dauw des hemels* het eerst genoemd, als hetgeen hij het meest begeerde en op prijs stelde, en op rekende; in Ezau's zegen wordt *de vettigheid der aarde* het eerst genoemd, want dat was hem het voornaamste. *b.* Ezau heeft ze, maar Jakob heeft ze uit Gods hand; *God geve u* van den dauw des hemels, vers 28. Voor Ezau was het genoeg de bezitting te hebben; maar Jakob begeerde haar door de belofte en van de verbondsliefde te ontvangen. *c.* Jakob zal heerschappij hebben over zijne broederen; want de Israelieten hebben dikwijls over de Edomieten geheerscht. Ezau zal heerschappij hebben, dat is: hij zal eenige macht en invloed hebben, maar nooit zal hij heerschappij hebben over zijn broeder; nooit bevinden wij dat de Joden verkocht waren in de handen der Edomieten, of dat dezen hen verdrukten; maar het groote verschil is, dat er in Ezau's zegen niets is, dat op Christus wijst, niets, dat hem of de zijnen in de kerk brengt en in het verbond Gods, en zonder dat is hem de vettigheid der aarde en de roof des velds van weinig nut. Aldus heeft Izak door het geloof beiden gezegend naar hun lot wezen zou. Sommigen merken op, dat Jakob gezegend werd met *een kus,* vers 27, maar niet alzoo Ezau.

41. En Ezau haatte Jakob om dien zegen, waarmede zijn vader hem gezegend had; en Ezau zeide in zijn hart: De dagen van den rouw mijns vaders naderen, en ik zal mijn broeder Jakob dooden. 42. Toen aan Rebekka deze woorden van Ezau, haar grootsten zoon, geboodschapt werden, zoo zond zij heen en ontbood Jakob, haar kleinsten zoon, en zeide tot hem: Zie, uw broeder Ezau troost zich over u, dat hij u dooden zal. 43. Nu dan, mijn zoon, hoor naar mijne stem, en maak u op, vlied gij naar Haran, tot Laban, mijn broeder. 44. En blijf bij hem eenige dagen, totdat de hittige gramschap uws broeders keere; 45. Totdat de toorn uws broeders van u afkeere, en hij vergeten hebbe hetgeen gij hem gedaan hebt; dan zal ik zenden, en u vandaar nemen; waarom zou ik ook van u beiden beroofd worden op éénen dag? 46. En Rebekka zeide tot Izak: Ik heb verdriet aan mijn leven vanwege de dochteren Heths. Indien Jakob eene vrouw neemt van de dochteren Heths, gelijk deze zijn, van de dochteren dezes lands, waartoe zal mij het leven zijn?

Hier is:

I. De haat, dien Ezau Jakob toedroeg vanwege den zegen, dien hij had verkregen, vers 41. Zoo ging hij dan op den weg van Kaïn, die zijn broeder doodde, omdat hij die aanneming van God had verkregen, die hij zichzelven onwaardig had gemaakt. Ezau's haat van Jakob was:

1. *Zonder oorzaak;* hij haatte hem om geen andere reden, dan omdat zijn vader hem had gezegend en God hem liefhad. Het geluk der heiligen is de afgunst der zondaren. Dien de hemel zegent, zal de hel vloeken.

2. Het was een *wreede* haat, niets minder kon hem bevredigen dan zijn broeder te dooden. Het is het bloed der heiligen, waar de vervolgers naar dorsten. *Ik zal mijn broeder dooden;* hoe kon hij dat woord zonder afschuw uitspreken? Hoe kon hij hem *broeder* noemen, en hem den dood zweren? De woede der vervolgers zal door geenerlei banden, ook de sterkste en de heiligste niet, gebonden worden.

3. Het was een haat, die er op rekende zijne woede te kunnen botvieren. Hij verwachtte dat zijn vader wel spoedig zou sterven, en dan zullen recht en aanspraak onderzocht worden, voor belangen gestreden worden tusschen de broeders, hetgeen hem dan een schoone gelegenheid zal geven om zich te wreken. Hij acht het niet genoeg zelf op zijn zwaard te leven, vers 40, zoo zijn broeder er niet door sterft. Zoolang zijn vader leeft wil hij hem niet bedroeven, daarom stelt hij den voorgenomen moord uit tot na zijn dood, er zich weinig om

bekreunende hoe hij dan zijn nog levende moeder zou bedroeven. Het zijn slechte kinderen, voor wie hun goede ouders een last zijn, en die om de een of andere reden verlangen naar de dagen van rouw over hen. Onder het bedwang van uitwendige omstandigheden worden slechte menschen lang weerhouden van het kwaad te doen, dat zij wilden, en zoo komen dan hun booze voornemens tot niets. Zij, die denken Gods raadsbesluiten te kunnen verijdelen, zullen ongetwijfeld zelven teleurgesteld worden. Ezau legde het er op toe om te voorkomen, dat Jakob of zijn nageslacht de heerschappij zou hebben, door hem het leven te benemen vóór hij nog gehuwd was, maar wie kan tenietdoen wat God heeft gesproken? De menschen kunnen zich ergeren aan Gods raadsbesluiten, maar zij kunnen er geen verandering in brengen.

II. Rebekka's maatregelen om het kwaad te voorkomen.

1. Zij gaf aan Jakob kennis van het gevaar, waarin hij zich bevond, en raadde hem zich voor een wijle terug te trekken, om aldus voor zijn eigen veiligheid te zorgen. Zij deelt hem mede wat zij omtrent Ezau's plannen had gehoord, en dat hij zich troostte met de hoop op eene gelegenheid om zijn broeder te dooden, vers 42. Kan men het zich voorstellen, dat zulk een barbaarsche, bloeddorstige gedachte iemand tot troost kan verstrekken? Indien Ezau zijn voornemen voor zich had kunnen houden, zou zijne moeder er hem niet van verdacht hebben; maar der menschen onbeschaamdheid in de zonde wordt hun dikwijls tot verblinding, en zij kunnen hunne boosheid niet volvoeren, omdat hunne woede te heftig is om verborgen te blijven, en *hel gevogelte des hemels zal de stem wegvoeren.* Pred. 10 : 20. Merk hier op: *a.* Wat Rebekka *vreesde:* dat zij op éénen dag van haar beide kinderen beroofd zal worden, vers 45; beroofd, niet slechts van den vermoorde, maar van den moordenaar, die, hetzij door den magistraat of onmiddellijk door de hand van God, aan de gerechtigheid ten offer zou worden gebracht, waarin zij zelve zal moeten berusten, en het niet mag zoeken te verhinderen. Of indien niet, dan zou zij toch voortaan van alle blijdschap en vertroosting in hem beroofd wezen. Zij, die dood zijn voor eer en deugd, zijn in zekeren zin ook dood voor hunne vrienden. Met welk genot of genoegen kan men zien op een kind, dat niet anders dan als een kind des duivels beschouwd kan worden? *b.* Wat Rebekka *hoopte.* Dat, zoo Jakob voor een tijd buiten het gezicht bleef van zijn broeder, deze het hem aangedane leed, waarover hij nu in zoo heftigen toorn was ontstoken, zou vergeten. De kracht der hartstochten wordt verzwakt door den afstand van plaats en van tijd, en zoo zullen die hartstochten dan ten laatste geheel verdwijnen. Zij vleide zich, dat zijns broeders toorn afgewend zou worden. Door toegevendheid zullen dikwijls groote grieven verzacht en als uitgewischt worden, en zelfs zij, wier zaak goed en rechtvaardig is en die God aan hunne zijde hebben, behooren toch hiervan, evenals van andere gepaste hulpmiddelen, ter hunner eigen beveiliging gebruik te maken.

2. Zij overtuigde Izak van de noodzakelijkheid om Jakob naar hare bloedverwanten te zenden, om nog een andere reden, namelijk om er eene vrouw te krijgen, vers 46. Zij wilde hem geen kennis geven van Ezau's goddeloos plan tegen het leven van Jakob, opdat hem dit niet zou ontroeren, maar sloeg met wijsheid en voorzichtigheid een anderen weg in om tot haar doel te komen. Izak was even misnoegd en bedroefd als zij over Ezau's ongelijk huwelijk met Hethietische vrouwen, en daarom beweegt zij hem om zeer goede redenen, om Jakob te laten huwen met eene vrouw van betere beginselen. De eene misstap moet als waarschuwing dienen, om een anderen te voorkomen; diegenen zijn wel zeer onachtzaam, die zich tweemaal aan denzelfden steen stooten. Toch schijnt Rebekka zich wel met al te veel warmte te hebben uitgelaten over deze zaak toen zij zeide: *Indien Jakob eene vrouw neemt van de dochteren Heths, gelijk deze zijn, van de dochteren dezes lands, waartoe zal mij het leven zijn?* Want, Gode zij dank, onze vertroosting, ons levensgeluk, hangt niet af van één enkel persoon. Wij kunnen het levenswerk doen, en de vertroostingen des levens genieten, al is het ook dat ons niet alles naar den zin gaat, en al zijn onze bloed- of aanverwanten ons niet in alle opzichten aangenaam. Wellicht heeft Rebekka zich zoo sterk uitgedrukt, omdat zij zag dat dit noodig was om Izak er toe te bewegen spoedig zijne orders dienaangaande te geven. Merk op, dat hoewel Jakob zeer gewillig en volgzaam was en wel bevestigd was in zijn Godsdienst, het toch noodig was om hem de verzoeking uit den weg te doen gaan. Zelfs *hij* was in gevaar, om het slechte voorbeeld van zijn broeder na te volgen en er door in een strik te worden gelokt. Wij moeten niet al te veel vertrouwen op de wijsheid en vastberadenheid, zelfs van die kinderen die het meest-belovend zijn, maar er zorg voor dragen om hen het kwaad uit den weg te laten blijven.

HOOFDSTUK XXVIII.

Wij hebben hier I. Jakob, zijne ouders verlatende, om naar Paddan-Aram te gaan; den last, hem door zijn vader gegeven, vers 1, 2, den zegen, waarmede hem zijn vader wegzond, vers 3, 4; zijne gehoorzaamheid aan de bevelen, die hij had ontvangen, vers 5—7, en den invloed, dien dit had op Ezau, vers 6—9. II. Jakobs ontmoeting van God, en zijne gemeenschap met Hem op den weg. En daar: 1. Zijn visioen van de ladder, vers 11, 12. 2. De genaderijke beloften, die God hem deed, vers 13—15. Den indruk, dien dit op hem maakte, vers 16—19. 4. De gelofte, die hij deed aan God bij deze gelegenheid, vers 20—22.

En Izak riep Jakob, en zegende hem; en gebood hem, en zeide tot hem: Neem geene vrouw van de dochteren van Kanaän. 2. Maak u op, ga naar Paddan-Aram, ten huize van Bethuel, den vader uwer moeder, en neem u van daar eene vrouw, van de dochteren van Laban, uwer moeders broeder. 3. En God almachtig zegene u, en make u vruchtbaar, en

vermenigvuldige u, dat gij tot een hoop volken wordt. 4. En Hij geve u den zegen van Abraham; aan u en uw zaad met u, opdat gij erfelijk bezit het land uwer vreemdelingschappen, hetwelk God aan Abraham gegeven heeft. 5. Alzoo zond Izak Jakob weg, dat hij toog naar Paddan-Aram, tot Laban, den zoon van Bethuel, den Syriër, den broeder van Rebekka, Jakobs en Ezaus moeder.

Niet zoodra had Jakob den zegen verkregen, of hij was genoodzaakt uit het land te vluchten, en, alsof het nog niet genoeg was, dat hij daar een vreemdeling en bijwoner in is, moet hij dit in nog sterkere mate wezen, niets beter dan een balling in een ander land. Toen *vlood Jakob naar het veld van Syrië*, Hosea 12 : 13. Hij was gezegend met overvloed van koren en wijn, en toch gaat hij arm heen; hij was gezegend met heerschappij, en toch gaat hij in tot dienstbaarheid, harde dienstbaarheid. Dit was:

1. Om hem te straffen voor zijn bedriegelijke handelwijze met zijn vader. De zegen zal hem bevestigd worden, maar toch zal hij boeten voor zijn gebruiken van een slinksch middel om hem te verkrijgen. Zoolang er zulk een bijmengsel van zonde is in het vervullen van onzen plicht, moeten wij een bijmengsel van verdriet en smart verwachten in onze genietingen en vertroostingen. Het was echter ook:

2. Om ons te leeren dat zij, die den zegen beërven, vervolging hebben te wachten, en dat zij, die vrede hebben in Christus, *in de wereld verdrukking zullen hebben*, Joh. 16 : 33. Wij moeten het noch vreemd achten, dat ons dit van tevoren gezegd is, noch het al te hard vinden, daar wij toch van eene belooning hiernamaals verzekerd zijn. Wij kunnen tevens opmerken, dat de leidingen van Gods voorzienigheid dikwijls in tegenspraak schijnen met Gods beloften; maar toch zullen wij, als de verborgenheid Gods vervuld wordt, zien dat alles ten beste is geweest, en dat duistere wegen en moeilijke omstandigheden de beloften, en de vervulling er van, des te helderder deden uitblinken.

Jakob nu wordt door zijn vader weggezonden:

I. Met een ernstig gebod, vers 1, 2. *Hij zegende hem en gebood hem.* Zij, die den zegen hebben, moeten het gebod volbrengen, dat er bij behoort; en niet willen scheiden wat God samengevoegd heeft. Het gebod is gelijk aan dat in 2 Cor. 6 : 14: *Trekt niet een ander juk aan met de ongeloovigen;* en allen, die de beloften beërven van de vergeving der zonden en de gave des Heiligen Geestes, moeten het gebod houden, hetwelk volgt op deze beloften: *Wordt behouden van dit verkeerd geslacht*, Hand. 2 : 38—40. Zij, die recht hebben op bijzondere gunsten, moeten een bijzonder volk wezen. Indien Jakob een erfgenaam is der belofte, dan moet hij *geene vrouw nemen van de dochteren Kanaäns;* zij, die belijders zijn van den Godsdienst, moeten niet met ongodsdienstigen huwen.

II. Met een plechtigen zegen, vers 3, 4. Tevoren had hij hem onbewust, in onwetendheid gezegend; nu doet hij het welbewust, voorbedachtelijk, ter bemoediging van Jakob in de treurige omstandigheden, waarin hij zich nu gaat bevinden. Deze zegen is uitdrukkelijker en volledíger dan de vorige; hij is een erfelijke overdracht van *den zegen van Abraham*, die over Abrahams hoofd was uitgestort als de zalfolie, om van daar neder te dalen op zijn verkoren zaad, als op den zoom van zijn gewaad. Het is een Evangeliezegen, de zegen van de voorrechten der kerk, dat is *de zegening van Abraham, die tot de heidenen komen zou door het geloof*, Gal. 3 : 14. Het is een zegen van *God almachtig*, bij welken naam God aan de aartsvaders is verschenen, Exodus 6 : 2. Zij, die door God almachtig gezegend worden, zijn in waarheid gezegend, want Hij gebiedt den zegen en brengt hem in werking. Abraham was gezegend met twee groote beloften, en Izak doet beiden als een onvervreemdbaar erfdeel overgaan op Jakob.

1. De belofte van erfgenamen, vers 3. *God make u vruchtbaar en vermenigvuldige u. a.* Door zijne lenden zou van Abraham het *volk* afstammen, dat talrijk zou wezen als de sterren des hemels en het zand, dat aan den oever der zee is, en meer zou toenemen dan de overige volken, zoodat zij *een menigte van volkeren worden.* En nooit was zulk eene menigte van volk zoo dikwijls tot ééne vergadering bijeenvergaderd als de stammen Israels in de woestijn en ook later. *b.* Door zijne lenden zou van Abraham afstammen die persoon, in wien alle geslachten der aarde gezegend zullen worden, en tot wien de volken zullen vergaderd worden. Jakob had voorwaar wel eene menigte van volk in zich, want alles wat in den hemel is en wat op de aarde is, is vereenigd in Christus, Efeze 1 : 10, alles is in Hem als in één middelpunt vereenigd; dit tarwegraan, in de aarde gevallen zijnde, heeft veel vrucht voortgebracht, Joh. 12 : 24.

2. De belofte van een erfdeel voor deze erfgenamen, vers 4; *opdat gij erfelijk bezit het land uwer vreemdelingschappen.* Hiermede werd Kanaän als onvervreemdbaar erfdeel toegewezen aan het zaad Jakobs met uitsluiting van het zaad Ezau's. Izak zond Jakob nu weg naar een ver verwijderd land, om er een tijdlang te blijven; en opdat dit nu den schijn niet zou hebben van hem te onterven, bevestigt hij hem hier in het erfrecht, opdat hij er van verzekerd kon wezen, dat de storing in zijn bezit geene nietigverklaring van zijn recht zou wezen. Merk op: hier wordt hem gezegd, dat hij het land zijner vreemdelingschappen zou beërven. Zij, die thans vreemdelingen en bijwoners zijn, zullen voor eeuwig erfgenamen wezen, en zelfs nu beërven diegenen het meest de aarde (ofschoon zij er niet het meeste van beërven) die er het meest vreemdelingen op zijn. Diegenen genieten het meest van de tegenwoordige dingen, die er het meest los van zijn. Deze belofte schijnt zoo hoog als de hemel, waarvan

Kanaän het type was. Dat was het betere land, hetwelk Jakob en de andere aartsvaders op het oog hadden, toen zij *hebben beleden gasten en vreemdelingen op de aarde te zijn,* Hebr. 11 : 13.

Jakob, afscheid genomen hebbende van zijn vader, maakte nu haast om te vertrekken, opdat zijn broeder geene gelegenheid zou vinden om hem kwaad te doen, en reisde heen naar Paddan-Aram, vers 5. Hoe ongelijk was zijn nemen van eene vrouw van daar, aan dat van zijn vader! Izak had dienstknechten en kemelen gezonden om de zijne te halen; Jakob moet zelf gaan, alleen en te voet, om de zijne te halen; en daarbij moet hij in angst en vrees van zijns vaders huis weggaan, niet wetende wanneer hij er zou kunnen wederkeeren. Als God in Zijne voorzienigheid ons in minderen stand doet komen, dan moeten wij er tevreden mede wezen dat wij den rang en de waardigheid onzer voorouders niet kunnen ophouden. Wij moeten meer in zorg zijn om hunne Godsvrucht te bewaren en na te volgen, dan hun staat op te houden, meer om even goed dan om even groot te zijn als zijn. Rebekka wordt hier *Jakobs en Ezau's moeder* genoemd. Jakob wordt het eerst genoemd, niet alleen omdat hij altijd zijns moeders lieveling was geweest, maar omdat hij nu tot erfgenaam zijns vaders is gemaakt, en in dien zin was Ezau ter zijde gesteld. De tijd zal komen wanneer aan Godsvrucht den voorrang zal gegeven worden, hoe weinig dit thans ook het geval moge zijn.

6. Als nu Ezau zag, dat Izak Jakob gezegend en hem naar Paddan-Aram weggezonden had, om zich van daar eene vrouw te nemen; en als hij hem zegende, dat hij hem geboden had, zeggende: Neem geene vrouw van de dochteren van Kanaän; 7. En dat Jakob zijnen vader en zijne moeder gehoorzaam geweest was, en naar Paddan-Aram getrokken was; 8. En dat Ezau zag, dat de dochteren van Kanaän kwaad waren in de oogen van Izak zijnen vader; 9. Zoo ging Ezau tot Ismael, en nam zich tot eene vrouw boven zijne vrouwen, Máhalath, de dochter van Ismael, den zoon van Abraham, de zuster van Nebajoth.

Deze vermelding omtrent Ezau is hier ingelascht in het midden van de geschiedenis van Jakob, hetzij:

1. Om den invloed te toonen van een goed voorbeeld. Ezau, hoewel hij de *voornamer* man is, begint nu te vinden dat Jakob de *betere* man is, en hij acht het niet beneden zich om hem voor deze bijzondere zaak ten voorbeeld te nemen, en eene dochter Abrahams te huwen. De oudere kinderen moeten aan de jongere een voorbeeld geven van volgzaamheid en gehoorzaamheid; het is slecht, zoo zij het niet doen; maar er is eenige verzachting indien zij, gelijk Ezau hier, een voorbeeld nemen aan de jongere. Of:

2. Om dwaasheid te toonen van wijsheid, die te laat komt. Ezau heeft wèl gedaan, maar hij deed het toen het te laat was. Hij *zag dat de dochteren Kanaäns kwaad waren in de oogen zijns vaders,* en dat had hij reeds lang tevoren kunnen zien, als hij met zijns vaders oordeel evenzeer te rade was gegaan als met zijn eigen smaak. En hoe heeft hij nu de zaak verholpen? Ach, hij maakte haar in waarheid nog erger. *a.* Hij huwde eene dochter van Ismael, den zoon der dienstmaagd, die uitgeworpen was, en niet mocht erven met Izak en zijn zaad; zich aldus verbindende met een geslacht, dat door God was verworpen, en zijn eigen aanspraken zoekende te versterken door de hulp van iemand, die even weinig recht had als hij om ze te doen gelden. *b.* Hij nam een derde vrouw, terwijl voorzooveel blijkt, de andere twee noch dood noch van hem gescheiden waren. *c.* Hij deed dit alleen om zijn vader te behagen; niet om God te behagen. Nu Jakob naar een ver land was weggezonden, zal Ezau tehuis alles in alles wezen, en zoo hoopte hij bij zijn vader te zullen overmogen om een nieuw testament te maken en het erfrecht der belofte op hem te doen overgaan, herroepende het testament, dat hij ten gunste van Jakob gemaakt had. En zoo was hij dan wijs toen het te laat was, evenals Israel toen zij wilden optrekken, toen Gods raadsbesluit daar tegen was, Num. 14 : 40; en de dwaze maagden, Matth. 25 : 11. Hij liet het ook bij een gedeeltelijke verbetering van leven blijven, en dacht dat hij, door zijne ouders in één ding genoegen te geven, daarmede al zijne wangedragingen goed kon maken. Er wordt niet gezegd dat hij, toen hij zag hoe gehoorzaam Jakob was en hoe bereid zijne ouders te behagen, berouw had van zijn boosaardig voornemen tegen hem; neen, later bleek het dat hij daar volhardde, en zijn haat bleef koesteren. Vleeschelijk-gezinde menschen zijn geneigd te denken, dat zij zoo goed zijn als zij moeten wezen, omdat zij in ééne zaak niet meer zoo slecht zijn als zij plachten te wezen. Aldus behoudt Micha zijne afgoden, maar acht zich gelukkig, en denkt dat de Heere hem weldoen zal, omdat hij een Leviet tot priester heeft, Richt. 17 : 13.

10. Jakob dan toog uit van Ber-seba, en ging naar Haran. 11. En hij geraakte op eene plaats, waar hij vernachtte, want de zon was ondergegaan; en hij nam van de steenen dier plaats, en maakte zijne hoofdpeluw, en legde zich te slapen te dierzelver plaats. 12. En hij droomde; en ziet een ladder was gesteld op de aarde, welker opperste aan den hemel raakte; en ziet, de engelen Gods klommen daarbij op en neder. 13. En ziet, de HEERE stond op dezelve en zeide: Ik ben de HEERE, de God van uw vader Abraham, en de God van Izak; dit land, waarop gij ligt te slapen, zal Ik aan u geven en aan uw zaad. 14. En uw zaad zal wezen als het stof der aarde, en gij zult uitbreken in menigte, westwaarts en oostwaarts, en noordwaarts en zuidwaarts; en in u en in uw zaad zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden. 15. En zie, Ik ben met u, en Ik zal u behoeden overal, waarheen gij trekken zult, en Ik zal u

wederbrengen in dit land; want Ik zal u niet verlaten, totdat Ik zal gedaan hebben hetgeen Ik tot u gesproken heb.

Wij zien hier Jakob op zijne reis naar Syrië, in zeer treurigen, eenzamen toestand, als iemand, die uitgezonden is om fortuin te zoeken. Maar wij bevinden dat hij, alleen zijnde, toch niet alleen was, want *de Vader was met hem*, Joh. 16 : 32. Indien hetgeen hier vermeld wordt geschied is in den eersten nacht na zijn vertrek (en naar het zich laat aanzien was dit inderdaad het geval) dan heeft hij wel een lange dagreis afgelegd van Ber-Seba naar Bethel, die op meer dan twaalf uren afstand van elkander liggen. Gods voorzienigheid leidde hem naar een gerieflijke plaats, die waarschijnlijk door boomen was overschaduwd, om hem daar in dien nacht te laten rusten. Dáár had hij:

I. Een harde legerstede, met *steenen tot zijn hoofdpeluw*, en de hemel voor zijn dak en zijne gordijnen. Naar de gewoonte van dien tijd was dit misschien niet zoo erg als het ons nu toeschijnt; maar toch kunnen wij denken:

1. Dat hij daar *zeer koud* nederlag; de koude grond was zijn bed en, wat naar wij zouden denken den toestand nog verergerde, een koude steen was zijn hoofdkussen, en de koude nachtlucht was om hem heen.

2. Dat hij er ook *zeer ongemakkelijk* lag. Als zijne leden vermoeid en pijnlijk waren door zijn lange voetreis, dan zal zijne nachtrust die pijnlijkheid nog doen toenemen.

3. Hij lag daar ook zeer *blootgesteld aan gevaar*. Hij vergat dat hij om zijns levens wil vluchtte, want, zoo zijn broeder in zijne woede hem had gevolgd of hem een moordenaar had nagezonden, dan lag hij daar weerloos, open en bloot, gansch gereed om als slachtoffer van zijns broeders wraak te vallen. Wij kunnen niet denken dat hij uit armoede zoo slecht voorzien was, maar vanwege de eenvoudige zeden en gewoonten van dien tijd, toen de menschen nog niet zulk een grooten staat voerden, en minder te rade gingen met hun gemak en genoegen dan in latere tijden van meer weelde en verwijfdheid. *b.* Jakob was zeer gewoon aan de ontbering; als een eenvoudig man woonde hij in tenten; nu was hij voornemens in dienstbaarheid te gaan, en dus wilde hij zich nog te meer harden, en het bleek later hoezeer hem dit te stade kwam, Hoofdst. 31 : 40. *c.* Zijne vertroosting door den Goddelijken zegen en zijn vertrouwen op de Goddelijke bescherming maakten dat hij gerust en goedsmoeds was, er zeker van zijnde, dat God hem zeker en veilig zou doen wonen, en zoo kon hij dan nederliggen en slapen op een steen.

II. Op deze harde, koude legerstede had hij een aangenamen droom. Ieder Israeliet zou voorzeker gaarne genoegen nemen met Jakobs hoofdpeluw, als hij ook Jakobs droom kon hebben. Dáár, te dier plaatse en te dier stonde, hoorde hij de redenen Gods, en zag hij de gezichten des nachts; nooit heeft hij een nacht gehad, waarin hij zoo kostelijken slaap genoot. Gods tijd om Zijn volk te bezoeken met Zijne vertroostingen, is wanneer zij het meest van alle andere vertroostingen verstoken zijn en van alle andere vertroosters; als de beproevingen in den weg des plichts overvloedig zijn, dan zullen de vertroostingen nog veel meer overvloedig zijn. Merk hier nu op:

1. Het bemoedigend visioen, dat Jakob gezien heeft, vers 12. Hij zag een ladder, die van de aarde tot den hemel reikte, de engelen Gods daarbij op en neder klimmende, en God zelf staande op het boveneinde. Dit nu stelt de twee dingen voor, die voor Godvruchtige menschen ten allen tijde en in alle toestanden zeer troostrijk zijn.

A. De voorzienigheid Gods, door welke een voortdurende gemeenschap wordt onderhouden tusschen den hemel en de aarde. De raadsbesluiten des hemels worden ten uitvoer gebracht op de aarde, en de handelingen en zaken van deze aarde zijn allen bekend in den hemel, en worden dáár geoordeeld. De voorzienigheid doet haar werk trapgewijze; de engelen worden gebruikt als gedienstige geesten om al de voornemens en doeleinden Gods tot stand te brengen, en de wijsheid Gods is aan het boveneinde van de ladder, alle bewegingen van de tweede of ondergeschikte oorzaken leidende tot eer en heerlijkheid van de eerste oorzaak. De engelen zijn werkzame geesten, voortdurend opklimmende en nederdalende; zij rusten dag noch nacht van hun dienst, naar den post of de plaats, die hun aangewezen is. Zij klimmen op om bericht te geven van hetgeen zij gedaan hebben, en om orders te ontvangen, en dan dalen zij neder om de ontvangen orders ten uitvoer te brengen. Aldus behooren wij altijd overvloedig te zijn in het werk des Heeren, opdat wij het doen zooals de engelen het doen, Psalm 103 : 20, 21. Het visioen bracht zeer tijdige vertroosting tot Jakob, daar het hem deed weten, dat hij bij bij zijn uitgaan en zijn inkomen zoowel een goeden gids als een goeden wachter had; dat hij, hoewel genoodzaakt om van zijns vaders huis weg te gaan, toch onder de hoede bleef van Gods vriendelijke voorzienigheid, en onder de zorg was gesteld van heilige engelen. Dit is troost genoeg; hoewel wij niet moeten instemmen met het denkbeeld, door sommigen geopperd, dat de beschermengelen van Kanaän opklommen, daar zij Jakob veilig uitgeleid hebben uit hun land, en de engelen van Syrië nederdaalden om hem nu verder onder hunne hoede te nemen. Jakob was nu het type en de vertegenwoordiger van geheel de kerk, waarvan de hoede aan de engelen is opgedragen.

B. Het middelaarschap van Christus: Hij is deze ladder; de voet er van op aarde in Zijn menschelijke natuur, het opperste er van in den hemel in Zijn Goddelijke natuur; of wel: de voet, eene voorstelling van Zijne vernedering, het opperste, eene voorstelling van Zijne verhooging. Sedert den val heeft alle gemeenschap tusschen den hemel en de aarde plaats door deze ladder. Christus is de weg; al Gods gunsten komen tot ons, en alle onze diensten gaan tot Hem door Christus. Indien God bij ons woont, en wij bij Hem zijn, dan is het door Christus. Wij hebben geen anderen weg om tot den hemel te komen dan langs deze ladder;

zoo wij er langs een anderen weg op klimmen, dan zijn wij dieven en moordenaars. Onze Heiland zinspeelt op dit visioen, als Hij spreekt van *de engelen Gods opklimmende en nederdalende op den Zoon des menschen,* Joh. 1 : 52; want de vriendelijke diensten, die de engelen ons bewijzen, en het voordeel, dat wij door hunne bediening ontvangen, zijn wij geheel aan Christus verschuldigd, die alle dingen verzoend heeft, hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn, Coll. 1 : 20, en ze tot één heeft vergaderd in zichzelven, Efeze 1 : 10.

2. De bemoedigende woorden, die Jakob hoorde. God bracht hem nu in de woestijn, en sprak naar zijn hart, sprak tot hem van het opperste van de ladder; want al de blijde tijdingen, die wij van den hemel ontvangen, komen door Jezus Christus.

A. De vorige beloften, aan zijn vader gedaan, worden hier herhaald en aan hem bevestigd, vers 13, 14. In het algemeen: God geeft hem te kennen, dat Hij voor hem dezelfde zal wezen, die Hij voor Abraham en Izak geweest is. Zij, die in de voetstappen treden van hun Godvruchtige ouders, deelen met hen in het verbond en hebben recht op de voorrechten er van. In het bijzonder: *a.* Het land Kanaän wordt hem ten erfdeel toegewezen — *het land, waarop gij ligt te slapen* — alsof hij, door zoo tevreden neder te liggen op den naakten grond, van het geheele land bezit had genomen. *b.* Er wordt hem beloofd, dat zijne nakomelingen zich uitermate zullen vermenigvuldigen, als het stof der aarde, dat, hoewel hij thans als een verdorde tak afgerukt schijnt te zijn, hij toch tot een bloeienden, groenenden boom zal worden, die zijne takken zal uitstrekken tot aan de zee. Dat waren de zegeningen, waarmede zijn vader hem gezegend heeft, vers 3, 4, en hier zegt God er *Amen* toe, opdat hij een sterke vertroosting zou hebben. *c.* Er wordt bijgevoegd, dat de Messias uit zijne lenden zal voortkomen, in wien alle geslachten der aarde gezegend zullen worden. Christus is de groote zegen der wereld; allen, die gezegend zijn, tot welk geslacht zij ook behooren, zijn in Hem gezegend, en niemand, van welk geslacht ook, is er van buitengesloten om in Hem gezegend te worden, behalve zij, die er zichzelven van buitensluiten.

B. Er worden hem nieuwe beloften gegeven, die gepast waren voor den toestand, waarin hij zich nu bevond, vers 15. *a.* Jakob duchtte gevaar van den kant van Ezau; maar God belooft hem, hem te zullen behoeden. Zij, die door God worden beschermd, zijn veilig, wie hen ook mogen vervolgen. *b.* Hij had nu een lange reis voor zich, en hij moest alleen voorttrekken op den hem onbekenden weg naar een hem onbekend land; maar: *zie, Ik ben met u;* zegt God. Waar wij ook zijn, overal zijn wij veilig en kunnen wij gerust zijn, als Gods genaderijke tegenwoordigheid met ons is. *c.* Hij wist niet, maar God voorzag, welke moeilijkheden en ontberingen zijn deel zullen wezen in den dienst zijns ooms, en daarom belooft Hij aan alle plaatsen met hem te zullen wezen. God weet Zijn volk genade en vertroosting te geven naar den aard der gebeurtenissen, die nog moeten plaatshebben, zoowel als naar de omstandigheden, waarin zij zich nu reeds bevinden. *d.* Hij ging nu als balling naar een ver verwijderd oord, maar God belooft hem, hem weder te zullen brengen naar dit land. Hij, die den uitgang Zijns volks bewaart, zal ook voor hun ingang weten te zorgen, Psalm 121 : 8. *e.* Hij scheen verlaten te zijn van al zijne vrienden, maar God geeft hem hier deze verzekering: *Ik zal u niet verlaten.* Dien God liefheeft, dien verlaat Hij nooit. Deze belofte is verzekerd al den zade, Hebr. 13 : 5. *f.* De leidingen van Gods voorzienigheid schenen in tegenspraak met de belofte, daarom wordt hem de vervulling er van ter bestemder tijd verzekerd: *Ik zal u niet verlaten, totdat Ik zal gedaan hebben hetgeen Ik tot u gesproken heb.* Zeggen en doen zijn voor God niet twee, wat zij voor ons ook mogen wezen.

16. Toen nu Jakob van zijn slaap ontwaakte, zeide hij: Gewisselijk is de HEERE aan deze plaats, en ik heb het niet geweten! 17. En hij vreesde, en zeide: Hoe vreeslijk is deze plaats! Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels! 18. Toen stond Jakob des morgens vroeg op, en hij nam dien steen, dien hij tot zijn hoofdpeluw gelegd had, en zette hem tot een opgericht teeken, en goot daar olie boven op. 19. En hij noemde den naam dier plaats Beth-El; daar toch de naam dier stad tevoren was Luz. 20. En Jakob beloofde een gelofte, zeggende: Wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op dezen weg, dien ik reis, en mij gegeven zal hebben brood om te eten en kleederen om aan te trekken; 21. En ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, zoo zal de HEERE mij tot een God zijn! 22. En deze steen, dien ik tot een opgericht teeken gezet heb, zal een huis Gods wezen, en van alles, wat Gij mij geven zult, zal ik U voorzeker de tienden geven!

God openbaarde zich en Zijne gunst aan Jakob, toen hij sliep en geheel lijdelijk daar nederlag, want evenals de wind blaast de Geest wanneer en waar Hij wil, en Gods genade is *als een dauw van den Heere, als droppelen op het kruid, dat naar geen man wacht, noch menschenkinderen verbeidt,* Micha 5 : 6. Maar toen Jakob ontwaakt was, begaf hij er zich toe om nut en voordeel te trekken uit het bezoek, dat God hem gebracht had, en wij kunnen ons wèl voorstellen, dat hij ontwaakte zooals de profeet, hij ontwaakte en zag toe, en zijn slaap was hem zoet. Jer. 31 : 26. Wij zien bij deze gelegenheid veel van Jakobs Godsvrucht.

I. Hij geeft groote verwondering te kennen over de teekenen, die hij had van Gods tegenwoordigheid met hem aan deze plaats, vers 16. *Gewisselijk is de Heere aan deze plaats en ik heb het niet geweten.* Gods openbaringen aan

Zijn volk brengen hun eigen bewijs mede. God kan onloochenbare blijken geven van Zijne tegenwoordigheid, waardoor de ziel der geloovigen er volkomen van overtuigd wordt, dat God waarlijk met hen is; eene overtuiging, die onmededeelbaar is aan anderen, maar voor henzelven genoeg is. Somtijds ontmoeten wij God waar wij weinig gedacht hebben Hem te zullen ontmoeten. Hij is waar wij niet gedacht hebben, dat Hij zijn zou, en wordt gevonden waar wij Hem niet gezocht hebben. Geene plaats sluit de bezoeken Gods buiten, Hoofdst. 16 : 13, *ook hier*. Waar wij ook zijn, in de stad of in de woestijn, in het huis of op het veld, in den winkel, de werkplaats of op straat, overal kunnen wij gemeenschap oefenen met den hemel, zoo daar niet door onze eigen schuld storing in komt.

II. Hij werd er door vervuld met eerbied en ontzag, vers 17. *Hij vreesde*, zóó ver was het van hem, om er door opgeblazen te zijn, of zich te verheffen door de uitnemendheid der openbaringen, 2 Cor. 12 : 7, dat hij *vreesde*. Hoe meer wij van God zien, hoe meer reden wij zullen zien voor een heilig beven en blozen voor Zijn aangezicht. Zij, aan wie het Gode behaagt zich te openbaren, worden er zeer gering door in hun eigen oogen, en zij zien reden te vreezen, zelfs den Heere en Zijne goedheid, Hosea 3 : 5. *Hoe vreeslijk is deze plaats!* zeide hij. Dat is: „Aan de verschijning Gods te dezer plaatse zal nooit anders dan met heilig ontzag en eerbied gedacht kunnen worden. Zoolang als ik leef, zal ik eerbied hebben voor deze plaats en haar blijven gedenken aan dit teeken". Niet alsof hij dacht dat deze plaats dichter bij de visioenen Gods was dan andere plaatsen, maar wat hij dáár op dien tijd zag, was als het ware *het huis Gods*, de woonstede der Goddelijke Majesteit, en *de poort des hemels*, dat is: de plaats van samenkomst van de bewoners der bovenwereld, zooals de bijeenkomsten van stadbewoners in hunne poorten gehouden werden. Of wel: de opklimmende en nederdalende engelen waren als reizigers, die door de stadspoorten in- en uitgaan. God is op een bijzondere wijze tegenwoordig, waar Zijne genade wordt geopenbaard en waar Zijne verbonden worden bekend gemaakt en verzegeld, zooals vanouds door den dienst der engelen, en nu door de verordineerde inzettingen, Matth. 28 : 20. Waar God ons ontmoet met Zijn bijzondere tegenwoordigheid, daar behooren wij Hem te ontmoeten met ootmoedigen eerbied, gedachtig zijnde aan Zijne gerechtigheid en heiligheid en onze eigen geringheid en onwaardigheid.

III. Op tweeërlei wijze zorgde hij er voor om de gedachtenis er van in stand te houden.

1. Hij zette den steen op tot een opgericht teeken, vers 18. Niet alsof hij dacht, dat zijne visioenen op eenigerlei wijze aan dien steen te danken waren, maar hij wilde er de plaats aan herkennen als hij terugkwam en een blijvend gedenkteeken oprichten van Gods gunst over hem, en omdat hij geen tijd had om hier een altaar te bouwen, zooals Abraham gedaan heeft in de plaatsen, waar God hem verschenen was, Hoofdst. 12 : 7. Daarom *goot hij olie boven op den steen*, hetgeen toen waarschijnlijk de gebruikelijke plechtigheid was voor de inwijding van hunne altaren, als een onderpand van zijn bouwen van een altaar aan die plaats, als hij er de middelen toe had, zooals hij dan ook later gedaan heeft uit dankbaarheid aan God voor dit visioen, Hoofdst. 35 : 7. Als God ons genade schenkt, dan behoort dit ons aan te sporen tot dankbaarheid en plichtsbetrachting, en de gemeenschap, die wij met God hebben gehad, moet steeds door ons in gedachtenis worden gehouden.

2. Hij gaf een nieuwen naam aan deze plaats, vers 19. Men noemde haar *Luz, een amandelboom*, maar hij wil dat zij voortaan *Beth-el, het huis Gods*, zal genoemd worden. Deze genaderijke verschijning van God aan hem, bracht grootere eer aan die plaats en maakte haar meer beroemd dan al de amandelboomen, die er bloeiden. Dit is dat Beth-el waarvan later gezegd is: *te Beth-el vond God Jakob*, en in hetgeen Hij hem daar zeide, *sprak Hij met ons*, Hosea 12 : 5. In verloop van tijd is dit *Beth-el, het huis Gods, Beth-aven, een huis der ijdelheid* en ongerechtigheid geworden, toen Jerobeam er een van zijne kalveren heeft opgericht.

IV. Bij deze gelegenheid deed hij een plechtige gelofte, vers 20—22. Door Godsdienstige geloften geven wij eer aan God, erkennen wij onze afhankelijkheid van Hem, en leggen wij onze ziel onder de verplichting om Hem gehoorzaam te zijn. Jakob was nu in vrees en benauwdheid, en het is voegzaam om in tijden van benauwdheid, of als wij een bijzonderen zegen wenschen te verkrijgen, geloften te doen, Joh. 1 : 16, Psalm 66 : 13, 14; 1 Sam. 1 : 11; Numeri 21 : 1—3. Jakob had nu een genaderijk bezoek van den hemel; God had Zijn verbond met hem vernieuwd, en het verbond is wederzijds; als God Zijne beloften aan ons bevestigt, dan voegt het ons onze beloften aan Hem te herhalen. In deze gelofte nu hebben wij op te merken:

1. Jakobs geloof. God had gezegd: *Ik ben met u en zal u behoeden*, vers 15. Jakob grijpt dit aan, en leidt er uit af: „*Daar God met mij zal zijn en mij zal behoeden*, gelijk Hij gezegd heeft, en (hetgeen begrepen is in deze belofte) mij van het noodige zal voorzien; en daar Hij beloofd heeft mij *weder te brengen in dit land*, dat is: *in het huis mijns vaders*, dien ik bij mijn terugkeer in vrede nog levend hoop te vinden", (zoo ongelijk was hij aan Ezau, die verlangde naar de dagen van rouw over zijn vader) „vertrouw ik hier ook op." Gods beloften moeten de gids en de maatstaf zijn van onze begeerten en verwachtingen.

2. Jakobs bescheidenheid en groote gematigdheid in zijne begeerten. Hij zal blijde en tevreden zijn met brood om te eten en kleederen om aan te trekken; en ofschoon Gods belofte hem nu tot erfgenaam heeft gemaakt van een zeer groote bezitting, bedingt hij toch geen zachte kleederen en keurige, smakelijke spijzen voor zich. Hij koestert den wensch van

Agur: *Voed mij met het brood mijns bescheiden deels.* Zie ook 1 Tim. 6 : 8. De natuur is met weinig tevreden, en de genade met nog minder. Zij, die het meeste hebben, hebben toch eigenlijk niets meer voor zichzelven dan voedsel en kleederen; van het overige zijn zij slechts de bewaarders of de gevers; de genieting er van hebben zij niet. Indien God ons meer geeft, moeten wij er dankbaar voor zijn en het voor Hem gebruiken; indien Hij ons alleen dit, en niet meer, geeft, moeten wij er tevreden mede wezen en het in dank aan Hem genieten en gebruiken.

3. Jakobs vroomheid en liefde tot God, welke hier blijken:

A. In hetgeen hij *begeerde*, namelijk dat God met hem zal zijn en hem zal behoeden. Wij behoeven, waar wij ook zijn, niets meer om ons gelukkig en gerust te maken, dan dat God met ons is en dat Hij ons zal beschermen. Het is op een reis aangenaam om op een ons onbekenden weg een gids te hebben, op een gevaarlijken weg een wachter; wèl voorzien te zijn van het noodige, en overal goed en aangenaam gezelschap te hebben; en dit alles, en wel op de beste wijze, hebben zij, met wie God is.

B. In hetgeen hij zich *voorneemt*. Zijn besluit is: *a.* In *het algemeen*, den Heere aan te kleven als zijn God in het verbond; *zoo zal de Heere mij tot een God zijn.* Niet alsof hij Hem zou verloochenen en verwerpen, indien hij gebrek aan voedsel en kleederen zou hebben; neen, ofschoon Hij ons doodde, zouden wij Hem toch moeten aankleven; maar „*dan* zal ik *mij verblijden* in Hem als mijn God; *dan* zal ik mij nog sterker verplicht achten om mij aan Hem te houden." Elke zegen, dien wij van God ontvangen, moeten wij als een nieuwe verplichting beschouwen om Hem, als onzen God, dicht achter aan te wandelen. *b.* In het *bijzonder*, dat hij eenige bijzondere handelingen der Godsvrucht zou verrichten ten teeken van zijne dankbaarheid. *Ten eerste.* „Dit opgericht teeken zal hier blijven, totdat ik in vrede wederkom, en dan zal het Gods huis zijn"; dat is: „hier zal een altaar gebouwd worden tot eer van God." *Ten tweede.* „Het huis Gods zal niet ledig, Zijn altaar niet zonder offer wezen. *Van alles wat Gij mij geven zult, zal ik U voorzeker de tienden geven*, om besteed te worden, hetzij voor Gods altaren, of voor de armen," welke beide Zijne ontvangers zijn in de wereld. Het was waarschijnlijk volgens algemeene instructies ontvangen van den hemel, dat Abraham en Jakob de tienden van hunne bezittingen aan God offerden. God moet geëerd worden met onze bezittingen, en moet er het Hem toekomende uit ontvangen. Als wij meer dan gewone zegeningen van God ontvangen, dan moeten wij er ons op toeleggen om een bijzonder bewijs te geven van onze dankbaarheid jegens Hem. Tienden zijn een zeer voegzaam deel om aan God te wijden en voor Hem te gebruiken, hoewel dit, al naar de omstandigheden zijn en wij welvaren verkregen hebben, meer of minder kan wezen, 1 Cor. 16 : 2.

HOOFDSTUK XXIX.

Dit hoofdstuk geeft ons een bericht van Gods leidingen met Jakob ingevolge de beloften, die hem in het vorige hoofdstuk zijn gedaan. I. Hoe hij veilig zijne reis volbracht heeft en bij zijne bloedverwanten kwam, die hem welkom heetten, vers 1—14. II. Zijn huwelijk, vers 15—30. III. Hoe zijn gezin gebouwd werd door de geboorte van vier zonen, vers 31—35. IV. Van de zaken van vorsten en machtige volken, die toen in wording waren, wordt geen melding gemaakt in het boek Gods; die blijven begraven in vergetelheid, terwijl de kleine huiselijke aangelegenheden van den Godvruchtigen Jakob tot in de kleinste bijzonderheden verhaald worden, opdat zij in eeuwige gedachtenis zullen blijven. Want de gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn.

Toen hief Jakob zijne voeten op, en ging naar het land der kinderen van het Oosten. 2. En hij zag toe, en ziet, er was een put in het veld; en ziet, er waren drie kudden schapen nevens dien nederliggende, want uit dien put drenkten zij de kudden; en er was een groote steen op den mond van dien put. 3. En derwaarts werden al de kudden verzameld, en zij wentelden den steen van den mond des puts, en drenkten de schapen; en legden den steen weder op den mond van den put, op zijne plaats. 4. Toen zeide Jakob tot hen: Mijne broeders, van waar zijt gij? En zij zeiden: Wij zijn van Haran. 5. En hij zeide tot hen: Kent gij Laban, den zoon van Nahor? En zij zeiden: Wij kennen hem. 6. Voorts zeide hij tot hen: Is het wel met hem? En zij zeiden: Het is wel; en zie, Rachel, zijne dochter, komt met de schapen. 7. En hij zeide: Ziet, het is nog hoog dag, het is geen tijd dat het vee verzameld worde; drenkt de schapen, en gaat heen, weidt dezelve. 8. Toen zeiden zij: Wij kunnen niet, totdat al de kudden samen zullen vergaderd zijn, en dat men den steen van den mond des puts afwentele, opdat wij de schapen drenken.

Al de verschillende pleisterplaatsen op Israels tocht naar Kanaän zijn nauwkeurig opgeteekend, maar er is geen dagboek van Jakobs reis verder dan tot Beth-el. Neen, hij had niet meer zulke zalige nachten, zulke visioenen van den Almachtige als te Beth-el; *die* waren bestemd om een feestmaal te zijn, en dus moet hij ze niet als zijn dagelijksch brood verwachten. Maar:

1. Er wordt ons hier medegedeeld hoe goedsmoeds hij voortreisde na zijn lieflijke gemeenschap met God te Beth-el. *Toen hief Jakob zijne voeten op*, vers 1. Toen ging hij snel en blijmoedig voorwaarts, niet gedrukt onder zijne zorgen, onbeklemd door vrees, in volle verzekerdheid dat God met hem was. Na de visioenen, die wij van God gehad hebben, en de geloften, die wij Hem gedaan hebben in plechtige inzettingen, behooren wij met een verruimd hart den weg Zijner geboden te loopen, Hebr. 12 : 1.

2. Hoe gelukkig hij zijne reis volbracht; Gods voorzienigheid leidde hem naar het veld,

waar de kudden zijns ooms gedrenkt moesten worden, en daar ontmoette hij Rachel, zijn aanstaande huisvrouw. Merk op: *a.* De Goddelijke voorzienigheid moet erkend worden in al de kleine omstandigheden, die samenwerken om een reis of een andere onderneming aangenaam en voorspoedig te maken. Indien wij, als wij in verlegenheid zijn, ter rechter tijd hen ontmoeten, die ons kunnen raden en leiden; indien ons een ongeluk overkomt, en diegenen zijn in onze nabijheid, die ons willen helpen; dan moeten wij niet zeggen dat dit toevallig was, of dat het geluk ons diende, maar dat de Voorzienigheid ons heeft geleid, en dat God ons gunst betoond heeft. Onze wegen zijn wegen der lieflijkheid, als wij er voortdurend God in erkennen. *b.* Zij, die kudden hebben, moeten er goed voor zorgen, naarstig zijn om het aangezicht hunner schapen te kennen, Spr. 27 : 23. Wat hier gezegd wordt van de voortdurende zorg der herders voor hunne schapen, vers 2, 3, 7, 8, kan dienen om de teedere zorg voor te stellen, die onze Heere Jezus, de groote Herder der schapen, heeft voor Zijne kudde, dat is, de kerk; want Hij is de goede Herder, die Zijne schapen kent en door hen gekend wordt, Joh. 10 : 15. De steen op den mond des puts, waarvan hier zoo dikwijls melding wordt gemaakt, diende òf om hun het eigendomsrecht er van te verzekeren, want water was schaarsch; het was daar niet *usus communis aquarum* — tot ieders gebruik; òf het diende om den put voor beschadiging te bewaren door de hitte der zon of door de een of andere kwaadwillige hand; òf om te voorkomen, dat de lammeren er in zouden vallen en verdrinken. *c.* Bijzondere belangen moeten geen vereenigde en wederzijdsche hulp in den weg staan; als al de herders met hunne kudden bijeen waren gekomen, dan hebben zij als vriendelijke, liefdevolle naburen hunne kudden gedrenkt. *d.* Het betaamt ons beleefd en vriendelijk te spreken tot vreemdelingen. Jakob was geen hoveling, maar een eenvoudig man, wonende in tenten, toch spreekt hij zeer hoffelijk met de lieden, en noemt hen zijne *broeders*, vers 4. De leer der goeddadigheid op de tong oefent groote macht, Spr. 31 : 26. Sommigen denken dat hij hen *broeders* noemt, omdat zij allen hetzelfde bedrijf uitoefenden, herders waren, zooals hij. Hoewel hij nu verhoogd, bevorderd stond te worden, schaamde hij zich toch niet voor zijn beroep. *e.* Zij, die achting betoonen, zullen gewoonlijk ook achting ontvangen. Daar Jakob beleefd was jegens deze vreemdelingen, waren zij ook beleefd jegens hem. Toen hij het ondernam hen te leeren hoe hun werk met spoed te volbrengen, vers 7, hebben zij hem niet gezegd, dat hij zich met zijn eigen zaken moest bemoeien; maar, ofschoon hij een vreemdeling was, gaven zij hem de reden van hun wachten, vers 8. Zij, die zich vriendelijk en als goede naburen betoonen, zullen ook met vriendelijkheid en voorkomendheid worden behandeld.

9. Al hij nog met hen sprak, zoo kwam Rachel met de schapen, die haar vader toebehoorden, want zij was eene herderin. 10. En het geschiedde, als Jakob Rachel zag, de dochter van Laban, zijner moeders broeder, en de schapen van Laban, zijner moeders broeder, dat Jakob toetrad en wentelde den steen van den mond des puts, en drenkte de schapen van Laban, zijner moeders broeder. 11. En Jakob kuste Rachel; en hij hief zijne stem op en weende. 12. En Jakob gaf Rachel te kennen dat hij een broeder van haar vader en dat hij de zoon van Rebekka was. Toen liep zij heen, en gaf het aan haar vader te kennen. 13. En het geschiedde, als Laban die tijding hoorde van Jakob, zijner zusters zoon, zoo liep hij hem tegemoet, en omhelsde hem, en kuste hem, en bracht hem tot zijn huis. En hij vertelde Laban al deze dingen. 14. Toen zeide Laban tot hem: Voorwaar, gij zijt mijn gebeente en mijn vleesch. En hij bleef bij hem een volle maand.

Hier zien wij:

1. Rachels nederigheid en vlijt; zij was eene herderin, vers 9; zij droeg zorg voor de schapen, met dienstboden onder zich. Rachels naam beteekent *een schaap*. Eerlijke, nuttige arbeid is iets, waarvoor niemand zich behoeft te schamen, en het behoeft ook niemands bevordering in den weg te staan.

2. Jakobs teederheid en genegenheid. Toen hij vernam dat deze zijne nicht was (waarschijnlijk had hij haar naam tevoren reeds gehoord) en wetende, waartoe hij in dat land was gekomen, moet het hem, naar wij kunnen onderstellen, terstond voor den geest zijn gekomen, dat zij zijne vrouw moest worden, daar hij reeds getroffen was door haar edel, schoon gelaat, al was dit ook gebruind door de zon, en al droeg zij slechts het gewaad eener herderin; vandaar dat hij oplettend en hoffelijk is jegens haar, en zeer begeerig om haar van dienst te zijn, vers 10. Vandaar ook dat hij haar toespreekt, met tranen van blijdschap en haar met hartelijke genegenheid kust, vers 11. Nu spoedt zij zich heen om er mededeeling van te doen aan haren vader, want zij wil de liefdesverklaring van haren neef niet aannemen, zonder dat haar vader er kennis van draagt en haar goedkeurt, vers 12. Die wederzijdsche ingenomenheid met elkander bij de eerste kennismaking was een goed voorteeken voor hun toekomstig geluk als man en vrouw.

3. Gods voorzienigheid maakte, dat hetgeen toevallig scheen, voldoening en gerustheid schonk aan Jakobs gemoed, reeds zoodra hij ter plaatse zijner bestemming was aangekomen. Toen Abrahams dienstknecht daar met een zelfde boodschap was gekomen, heeft hij ook terstond een zelfde bemoediging ondervonden. Aldus leidt God Zijn volk met Zijn oog, Psalm 32 : 8 [1]). Het is een ijdele waan, waarvoor niet de minste grond bestaat, die sommige Joodsche schrijvers doet zeggen, dat Jakob, toen hij Rachel kuste, weende omdat hij op reis overvallen was door Elifaz, den oudsten zoon van Ezau, die hem op

1) Naar de Engelsche overzetting.

bevel van zijn vader van al zijn geld beroofd had en van de juweelen, die zijne moeder hem had gegeven, toen zij hem wegzond. Het is duidelijk, dat zijne liefde voor Rachel en de verrassing van deze gelukkige ontmoeting die tranen uit zijne oogen deden komen.

4. Laban, die anders niet de goedhartigste van alle menschen was, heette hem welkom, was tevreden met het bericht, dat hij van zichzelven gaf en van de reden, waarom hij in zulke armoedige omstandigheden tot hem kwam. Terwijl wij het eene uiterste vermijden van dwaselijk lichtgeloovig te zijn, moeten wij ons ook hoeden voor het andere uiterste van liefdeloos achterdochtig en ergdenkend te zijn. Laban erkende hem als bloedverwant, vers 14, *gij zijt mijn gebeente en mijn vleesch.* Diegenen zijn in waarheid hard van hart, die onvriendelijk zijn voor hunne bloedverwanten, *zich verbergen voor hun vleesch*, Jes. 58 : 7.

15. Daarna zeide Laban tot Jakob: Omdat gij mijn broeder zijt, zoudt gij mij derhalve om niet dienen? Verklaar mij, wat zal uw loon zijn? 16. En Laban had twee dochters; de naam der grootste was Lea en de naam der kleinste was Rachel. 17. Doch Lea had teedere oogen; maar Rachel was schoon van gedaante en schoon van aangezicht. 18. En Jakob had Rachel lief; en hij zeide: Ik zal u zeven jaren dienen om Rachel, uw kleinste dochter. 19. Toen zeide Laban: Het is beter dat ik haar aan u geve, dan dat ik haar aan een anderen man geve; blijf bij mij. 2. Alzoo diende Jakob om Rachel zeven jaren; en die waren in zijne oogen als eenige dagen, omdat hij haar liefhad. 21. Toen zeide Jakob tot Laban: Geef mijne huisvrouw, want mijne dagen zijn vervuld, dat ik tot haar inga. 22. Zoo verzamelde Laban al de mannen dier plaats, en maakte een maaltijd. 23. En het geschiedde des avonds, dat hij zijne dochter Lea nam en bracht haar tot hem; en hij ging tot haar in. 24. En Laban gaf haar Zilpa, zijne dienstmaagd, aan Lea, zijne dochter, tot eene dienstmaagd. 25. En het geschiedde des morgens, en ziet, het was Lea. Daarom zeide hij tot Laban: Wat is dit, dat gij mij gedaan hebt; heb ik niet bij u gediend om Rachel? waarom hebt gij mij dan bedrogen? 26. En Laban zeide: Men doet alzoo niet te dezer onzer plaatse, dat men de kleinste uitgeve vóór de eerstgeborene. 27. Vervul de week van deze; dan zullen wij u ook die geven, voor den dienst, dien gij nog andere zeven jaren bij mij dienen zult. 28. En Jakob deed alzoo; en hij vervulde de week van deze. Toen gaf hij hem Rachel, zijne dochter, hem tot eene vrouw. 29. En Laban gaf aan zijne dochter Rachel zijne dienstmaagd Bilha, haar tot eene dienstmaagd. 30. En hij ging ook in tot Rachel, en had ook Rachel liever dan Lea; en hij diende bij hem nog andere zeven jaren.

Hier is:

I. De billijke overeenkomst tusschen Laban en Jakob, gedurende de maand, die Jakob als gast bij hem doorbracht, vers 14. Hij scheen niet lui of ledig te zijn geweest, en zijn tijd ook niet met spel en vermaak te hebben gesleten, maar, als een man van zaken, heeft hij, daar hij geen eigen kudden had te verzorgen, er zich toe begeven om zijn oom te dienen, zooals hij daar ook mede begonnen was, toen hij zijne kudde gedrenkt heeft, vers 10. Het is goed om overal waar wij ons bevinden, ons met het een of ander nuttig werk bezig te houden, dat voor onszelven of voor anderen voordeel zal opleveren. Laban schijnt zoo ingenomen geweest te zijn met Jakobs bekwaamheid en vlijt in het verzorgen zijner kudden, dat hij wenschte, dat hij nog eenigen tijd bij hem zal blijven, en zeer billijk redeneert hij aldus, vers 15: *„Omdat gij mijn broeder zijt, zoudt gij mij deshalve om niet dienen?* Neen, welke reden zou daarvoor zijn?" Indien Jakob zoo eerbiedig is jegens zijn oom, dat hij hem dient zonder er hem om eenig loon voor te vragen, zal Laban toch niet zoo onrechtvaardig wezen jegens zijn neef om zijn voordeel te doen met den nood waarin hij zich bevindt, of met zijne goedhartigheid, en er dus misbruik van te maken. Bloedverwanten, die in geringer staat of omstandigheden zijn, moeten niet misleid, niet uitgebuit worden; zoo het hun plicht is ons te dienen, is het onze plicht hun het loon hunner diensten te geven. Nu had Jakob een schoone gelegenheid om Laban bekend te maken met zijne genegenheid voor zijne dochter Rachel; maar geen wereldsch goed in handen hebbende om voor haar te geven, belooft hij hem zeven jaren dienst, op voorwaarde dat hij hem aan het einde dier zeven jaren zijne dochter ter vrouw zal geven. Uit gemaakte berekeningen blijkt, dat Jakob zeven en zeventig jaren oud was toen hij zich verbond zeven jaren te dienen voor zijne vrouw, *hij diende om eene vrouw en hoedde om eene vrouw.* Hosea 12 : 13. Lang daarna worden zijne nakomelingen hieraan herinnerd als een voorbeeld van de geringheid hunner afkomst. Rachel was waarschijnlijk jong en nauwelijks huwbaar toen Jakob haar het eerst zag, hetgeen hem des te meer gewillig maakte om harentwil te blijven, totdat zijn zeven jaren dienst volbracht waren.

II. Jakobs eerlijke volbrenging van zijn deel der overeenkomst, vers 20. Zeven jaren diende hij om Rachel. Indien Rachel evenals vroeger haars vaders schapen bleef hoeden, dan moeten de onschuldige en heilige gesprekken met haar hun wederzijdsche liefde hebben doen toenemen; (Salomo's hooglied is een herderszang) indien zij er echter mede had opgehouden, dan was zijne ontheffing van die zorg van haar zeer voorkomend en verplichtend. Jakob heeft eerlijk zijn zeven jaren gediend, hoewel hij oud was, ja hij heeft blijmoedig gediend, die zeven jaren *waren in zijne oogen als eenige dagen, omdat hij haar liefhad.* Alsof het nog meer zijne begeerte was om haar te verdienen, dan om haar te hebben. Liefde maakt langdurigen en harden arbeid kort en licht; vandaar dat wij lezen van

den arbeid der liefde, Hebr. 6 : 10. Als wij de zaligheid des hemels weten te waardeeren, dan zal ons, in vergelijking daarmede, het lijden dezes tegenwoordigen tijds als niets zijn. Een eeuw van arbeid zal slechts als eenige dagen zijn voor hen, die God liefhebben en naar Christus' verschijning verlangen.

III. Het laaghartig bedrog, dat Laban jegens hem pleegde toen zijn tijd om was; hij voerde hem Lea in de armen inplaats van Rachel, vers 23. Dit was *Labans zonde*, hij pleegde onrecht beide aan Jakob en aan Rachel, die ongetwijfeld elkander liefhadden, en indien — gelijk sommigen zeggen — Lea hierin niet minder dan eene overspeelster was, dan was het ook geen klein onrecht jegens haar. Maar voor Jakob was het eene *kwelling*, een droevig terneerslaan na de vroolijkheid van het bruiloftsfeest, toen *het geschiedde in den morgen, en zie, het was Lea*, vers 25. Het is gemakkelijk op te merken hoe Jakob hier in zijn eigen munt betaald kreeg. Hij had zijn eigen vader bedrogen, toen hij voorgaf Ezau te zijn, en nu bedriegt zijn schoonvader hem. Hoe onrechtvaardig Laban hier nu ook in was, de Heere was er rechtvaardig in; zooals Richt. 1 : 7. Zelfs den rechtvaardigen wordt, als zij een misstap doen, aldus vergolden op de aarde. Velen, die niet, evenals Jakob, teleurgesteld worden in den persoon, worden teleurgesteld in het *karakter*. Daarom moet de keus voor die betrekking van beide zijden na rijp beraad gedaan worden, opdat, zoo er eene teleurstelling mocht komen, deze niet verzwaard worde door de bewustheid van met onberadenheid gehandeld te hebben.

IV. Labans verontschuldiging en de vergoeding, die hij aanbood.

1. De verontschuldiging was beuzelachtig, vers 26. *Men doet alzoo niet te dezer onzer plaatse.* Wij hebben reden te denken, dat zulk eene gewoonte van het land als die hij voorgeeft, niet bestond; hij spot slechts met Jakob, en lacht om zijne vergissing. Zij, die slecht handelen en denken, dat zij er zich met een scherts af kunnen maken, zullen, hoe zij ook zichzelven en anderen bedriegen, toch ten slotte bevinden, dat God zich niet laat bespotten. Maar indien er al zulk eene gewoonte bestond, en hij besloten had haar te volgen, dan had hij dit aan Jakob moeten zeggen, toen hij aanbood hem zeven jaren te dienen voor zijn jongste dochter. Het spreekwoord der ouden zegt: *Van de goddeloozen komt goddeloosheid voort*, 1 Sam. 24 : 14. Zij, die met verraderlijke menschen omgaan, moeten verwachten verraderlijk behandeld te zullen worden.

2. Zijne schikking van de zaak maakte haar nog erger: *wij zullen u ook die geven*, vers 27. Hiermede heeft hij Jakob in zonde doen vallen, hem in een strik gelokt, in onrust gebracht door dit vermenigvuldigen zijner vrouwen, dat een vlek is in zijne geschiedenis, een smet op zijn wapenschild, en dit tot aan het einde der wereld zal blijven. Jakob heeft dit in het geheel niet bedoeld, maar zou even trouw zijn gebleven aan Rachel, als zijn vader trouw is gebleven aan Rebekka. Hij, die tot zijn vier en tachtigste jaar zonder vrouw heeft geleefd, zou daarna zich zeer goed met een enkele vergenoegd hebben. Maar Laban heeft, teneinde zijn beide dochters zonder bruidschat te kunnen uithuwelijken, en daarenboven nog zeven jaren dienst van Jakob te hebben, hem bedrogen en hem door zijn bedrog in zulk een engte gebracht, teneinde (die zaak nog niet, zooals later door de wet Gods geregeld zijnde, Lev. 18 : 18, en daarna nog meer ten volle door onzen Heiland, Matth. 19 : 5) hem een schijn van reden te geven om *beiden* te huwen. Hij kon Rachel niet afwijzen, want hij had haar ondertrouwd, en nog minder kon hij Lea afwijzen; daarom moet Jakob tevreden zijn en *twee talenten nemen*, 2 Kon. 5 : 23. De eene zonde opent gewoonlijk de deur voor een andere. Zij, die door de eene deur van goddeloosheid ingaan, zullen zelden een andere deur vinden om er weer uit te gaan. De polygamie der aartsvaders was in hen eenigermate te verontschuldigen, omdat, hoewel er een *reden* tegen was, zoo oud als Adams huwelijk, Mal. 2 : 15, er toch nog geen uitdrukkelijk *gebod* tegen was; in hen was het eene zonde der onwetendheid, zij was niet teweeggebracht door zondige lusten, maar strekte tot opbouwing der kerk, en dat was het goede dat Gods voorzienigheid uit dit kwaad heeft doen voortkomen. Doch dit zal zulke praktijken heden geenszins verontschuldigen, nu Gods wil duidelijk kenbaar is gemaakt, dat *een iegelijk man zijn eigen vrouw, en een iegelijke vrouw haar eigen man zal hebben*, 1 Cor. 7 : 2. Het hebben van vele vrouwen past zeer goed bij den vleeschelijken, zinnelijken geest van het valsche Mohammedaansche Godsdienststelsel, waardoor het wordt toegelaten, maar wij hebben Christus aldus niet geleerd. Dr. Lightfoot stelt Lea en Rachel voor als de typen van de twee kerken, de Joodsche onder de wet, en die der volken onder het Evangelie: de jongere, de schoonere, meer in de gedachten van Christus toen Hij in de gestaltenis eens dienstknechts is gekomen; maar de andere, evenals Lea, het eerst omhelsd. Die allegorie kan echter niet volgehouden worden, want de heidenen, de jongere dus, zijn vruchtbaarder geweest, Gal. 4 : 27.

31. Toen nu de HEERE zag dat Lea gehaat was, opende Hij hare baarmoeder; maar Rachel was onvruchtbaar. 32. En Lea werd bevrucht en baarde een zoon, en zij noemde zijn naam Ruben; want zij zeide: Omdat de HEERE mijne verdrukking heeft aangezien, daarom zal mijn man mij nu liefhebben. 33. En zij werd wederom bevrucht, en baarde een zoon en zeide: Dewijl de HEERE gehoord heeft dat ik gehaat was, zoo heeft Hij mij ook dezen gegeven; en zij noemde zijn naam Simeon. 34. En zij werd nog bevrucht, en baarde een zoon en zeide: Nu zal zich ditmaal mijn man bij mij voegen, dewijl ik hem drie zonen gebaard heb; daarom noemde zij zijn naam Levi. 35. En zij werd wederom bevrucht en baarde een zoon, en zeide: Ditmaal zal ik den HEERE loven; daar-

om noemde zij zijn naam Juda. En zij hield op van baren.

Wij hebben hier de geboorte van vier Jakobs zonen, allen bij Lea. Merk op:

I. Dat Lea, die minder bemind was, met kinderen werd gezegend, terwijl aan Rachel die zegen wordt onthouden, vers 31. Zie hoe Gods voorzienigheid in de bedeeling harer gaven naar evenredigheid handelt, teneinde het evenwicht te bewaren, kruisen en zegeningen tegenover elkander stellende, opdat niemand zich te veel zou verheffen of te veel neergedrukt zou zijn. Rachel heeft geene kinderen, maar zij is bevoorrecht met de liefde van haar man; Lea derft die liefde, maar zij is vruchtbaar. Zoo was het ook met de twee vrouwen van Elkana, 1 Sam. 1 : 5, want de Heere is wijs en rechtvaardig. *Toen nu de Heere zag, dat Lea gehaat was,* dat is: minder bemind dan Rachel, in welken zin en beteekenis wij het haten moeten verstaan van vader en moeder in vergelijking namelijk met Christus, Lukas 14 : 26, toen heeft de Heere haar een kind geschonken.

Dit was eene *bestraffing* voor Jakob omdat hij zoo groot een verschil maakte tusschen haar, tot wie hij in gelijke betrekking stond, eene bestraffing ook voor Rachel, omdat zij wellicht triomfeerde over hare zuster wegens de meerdere liefde van Jakob; en het was eene *vertroosting* voor Lea, opdat zij niet neergedrukt zou zijn onder hare versmaadheid. Alzoo *geeft God overvloediger eer aan hetgeen gebrek aan dezelve heeft,* 1 Cor. 12 : 24.

II. Dat de namen, die zij aan hare kinderen gaf, de uitdrukking waren van hare liefde en eerbied jegens God en jegens haar man.

1. Zij schijnt zeer begeerig te zijn naar de liefde van haar echtgenoot. Dat zij die liefde derft, acht zij hare *verdrukking* te zijn, vers 32, die zij hem niet verwijt, niet als schuld toerekent, en zich dus ook daarom niet lastig of onbehaaglijk voor hem wil maken; maar zij neemt het ter harte en beschouwt het als een leed, dat zij geduldig had te dragen, te meer daar zij zelve toegestemd had in het bedrog, waardoor zij zijne vrouw was geworden; en wél mogen wij het verdriet geduldig dragen, dat wij zelven door onze zonde en dwaasheid over ons gebracht hebben. Zij vleide zich dat de kinderen, die zij hem baarde, het deel in zijne liefde voor haar zouden winnen, dat zij begeerde. Zij noemde haar eerstgeborene *Ruben. Zie! een zoon,* met dit lieflijk denkbeeld: *nu zal mijn man mij liefhebben,* en haar derden zoon: *Levi: Gevoegd,* in de verwachting: *Nu zal zich mijn man bij mij voegen,* vers 34. Wederzijdsche liefde is zoowel de plicht als het genot van hen, die in deze betrekking tot elkander staan, en echtgenooten behooren er zich op toe te leggen om elkander te behagen, 1 Cor. 7 : 33, 34.

2. Dankbaar erkent zij de vriendelijke beschikking Gods hierin: *„De Heere heeft mijne verdrukking aangezien,* vers 32; *de Heere heeft gehoord,* dat is: er acht op gegeven, dat ik gehaat ben"; (want evenals onze verdrukking voor Gods oogen is, zoo gaat er ook een geroep van uit in Zijne ooren) *daarom heeft Hij mij ook dezen zoon gegeven.* In alles wat wij hebben, dat bijdraagt tot onze ondersteuning en vertroosting onder onze beproevingen, of tot onze verlossing er van, moet God erkend worden, inzonderheid Zijne barmhartigheid en ontferming. Haar vierden zoon noemde zij *Juda, Lof,* zeggende: *ditmaal zal ik den Heere loven,* vers 35. En deze was het, uit wien, voorzooveel het vleesch aangaat, Christus is voortgekomen. Al wat ons een oorzaak is van blijdschap, moet ons een reden zijn om God te danken; nieuwe gunstbewijzen moeten ons opwekken om God te loven voor vroegere goedertierenheden. *Ditmaal zal ik den Heere loven,* meer en beter dan ik totnutoe gedaan heb. Al onze lof moet in Christus zijn, omdat Hij er de oorzaak en de Middelaar van is. Hij stamde af van hem wiens naam was Lof, want Hij is onze Lof. Is Christus geformeerd in mijn hart? *Nu zal ik den Heere loven.*

HOOFDSTUK XXX.

In dit hoofdstuk hebben wij een bericht: I. Van de toeneming van Jakobs gezin. Nog acht kinderen zijn in dit hoofdstuk geregistreerd: Dan en Nafthali bij Bilha, Rachels dienstmaagd, vers 1—8. Gad en Aser bij Zilpa, Lea's dienstmaagd, vers 9—13. Issaschar, Zebulon en Dina bij Lea, vers 14—21, en ten laatste Jozef bij Rachel, vers 22—24. II. De toeneming van Jakobs bezitting. Hij maakt een nieuw contract met Laban, vers 25—34. En in de zes jaren, die hij nu nog in Labans dienst was, heeft God hem wonderbaarlijk gezegend, zoodat zijn veestapel zeer aanzienlijk werd, vers 35—43. Hierin werd de zegen vervuld, waarmede Izak hem wegzond, Hoofdst. 28 : 3: GOD MAKE U VRUCHTBAAR EN VERMENIGVULDIGE U. Zelfs de kleine aangelegenheden van Jakobs huis en veld zijn, hoe onbelangrijk zij ons ook toeschijnen, nuttig ter onzer leering. Want de Schriften zijn geschreven niet voor vorsten en staatsmannen om hen in staatkunde te onderwijzen; maar voor alle menschen, zelfs de geringsten, om hen te besturen in hun gezin en beroep. Maar toch zijn alle dingen omtrent Jakob hier niet vermeld ter onzer navolging, maar ter onzer waarschuwing.

Als nu Rachel zag dat zij Jakob niet baarde, zoo benijdde Rachel hare zuster; en zij zeide tot Jakob: Geef mij kinderen! of indien niet, zoo ben ik dood. 2. Toen ontstak Jakobs toorn tegen Rachel, en hij zeide: Ben ik dan inplaats van God, die de vrucht des buiks van u geweerd heeft? 3. En zij zeide: Zie, daar is mijne dienstmaagd Bilha, ga tot haar in; dat zij op mijne knieën bare, en ik ook uit haar gebouwd worde. 4. Zoo gaf zij hem hare dienstmaagd Bilha tot eene vrouw; en Jakob ging tot haar in. 5. En Bilha werd zwanger, en baarde Jakob een zoon. 6. Toen zeide Rachel: God heeft mij gericht, en ook mijne stem verhoord, en heeft mij een zoon gegeven, daarom noemde zij zijn naam Dan. 7. En Bilha, Rachels dienstmaagd, werd wederom bevrucht, en baarde Jakob den tweeden zoon. 8. Toen zeide Rachel: Ik heb worstelingen Gods met mijne zuster geworsteld, ook heb ik de overhand gehad; en zij noemde

zijn naam Nafthali. 9. Toen nu Lea zag, dat zij ophield van baren, nam zij ook hare dienstmaagd Zilpa, en gaf die aan Jakob tot eene vrouw. 10. En Zilpa, Lea's dienstmaagd, baarde Jakob een zoon. 11. Toen zeide Lea: Er komt een hoop! en zij noemde zijn naam Gad. 12. Daarna baarde Zilpa, Lea's dienstmaagd, Jakob den tweeden zoon. 13. Toen zeide Lea: Tot mijn geluk! want de dochters zullen mij gelukkig achten; en zij noemde zijn naam Aser.

Wij hebben hier de slechte gevolgen van Jakobs huwelijk met twee zusters. Hier is:

I. Een ongelukkig geschil tusschen hem en Rachel, vers 1, 2, veroorzaakt niet zoozeer door haar eigen onvruchtbaarheid als wel door de vruchtbaarheid harer zuster. Rebekka, de eenige vrouw van Izak, is lang kinderloos geweest, en toch bevinden wij niet dat hierdoor eenigerlei moeilijkheid was ontstaan tusschen haar en Izak; maar hier, omdat Lea kinderen baart, kan Rachel niet vreedzaam leven met Jakob.

1. Rachel ergert zich en is verdrietig; zij benijdt hare zuster. Nijd is zich bedroeven over het goed van een ander; geene zonde is meer beleedigend voor God en meer schadelijk voor onzen naaste en voor onszelven. Zij bedacht niet dat het God was, die het verschil maakte, en dat zij, hoewel hare zuster in dit ééne opzicht meer bevoorrecht was dan zij, toch in andere opzichten de begunstigde was. Laat ons zorgvuldig waken tegen het opkomen en het werken van dien hartstocht in ons gemoed. Laat ons oog niet boos zijn voor onze mededienstknechten, omdat het oog onzes meesters goed is. Maar dit was nog niet alles. *Geef mij kinderen*, zeide zij tot Jakob, *of indien niet, zoo ben ik dood.* Wij zijn zeer onderhevig aan dwalen in ons verlangen naar tijdelijke zegeningen, zooals Rachel hier; *a.* Eén kind voldeed haar niet; omdat Lea meer dan één heeft, moet zij er ook meer hebben: *Geef mij kinderen. b.* Haar hart is daar buitengewoon op gezet, indien zij niet heeft wat zij wil hebben, dan zal zij het leven en al zijn genoegen en vertroosting wegwerpen. „Geef ze mij, of ik sterf", dat is: „ik zal mij doodkniezen, het derven van deze voldoening zal mijne dagen verkorten." Sommigen denken dat zij Jakob dreigt zich het leven te zullen benemen, als zij dien zegen niet verkrijgt. *c.* Zij heeft zich niet tot God gewend in het gebed, maar alleen tot Jakob, vergetende dat *kinderen een erfdeel des Heeren zijn*, Psalm 127 : 3. Wij doen onrecht aan God en aan onszelven, als ons oog meer gericht is op menschen, de werktuigen van ons verdriet en van onze zegeningen, dan op God, den werker er van. Zie het verschil tusschen Rachels vragen om dien zegen en dat van Hanna, 1 Sam. 1 : 10, enz. Rachel benijdde; Hanna weende; Rachel moet kinderen hebben, en zij sterft als zij het tweede ter wereld brengt; Hanna bad om één kind en zij krijgt er nog vier. Rachel is dringend en dwingend; Hanna is onderworpen en vroom. *Indien Gij mij een kind geeft, zal ik hem den Heere geven.* Laat dan Hanna en niet Rachel nagevolgd worden, en laat onze begeerten steeds door verstand en Godsdienst geleid worden.

2. Jakob bestraft haar, en zeer terecht, vers 2. Hij had Rachel lief, en daarom bestraft hij haar om hetgeen zij verkeerd gezegd had. Een getrouwe bestraffing is het voortbrengsel en bewijs van ware liefde, Psalm 141 : 5; Spr. 27 : 5, 6. Job bestrafte zijne vrouw, omdat zij de taal sprak van eene zottin, Job 2 : 10, zie 1 Cor. 7 : 16. Hij was toornig, niet op de persoon, maar op de zonde; hij drukte zich uit op eene wijze, waaruit zijn misnoegen bleek. Soms is het noodig dat eene bestraffing warm wordt gegeven, zooals een medicijn, niet te heet, opdat het den kranke niet brandt, en niet te koud, opdat het niet zonder uitwerking blijve. Het was een zeer ernstig en Godvruchtig antwoord, dat Jakob gaf op Rachels gemelijken eisch: *Ben ik dan inplaats van God.* In de Chaldeeuwsche overzetting is dit zeer goed aldus omschreven: *Eischt gij zonen van mij? Behoordet gij ze niet van God te vragen?* In het Arabisch luidt het: *„Ben ik boven God;* kan ik u geven wat God u ontzegt?" Dit was gezegd als een eenvoudig, oprecht man. Merk op: *a.* Hij erkent de hand van God in de beproeving, die hij met haar deelde. *Hij heeft de vrucht des buiks van u geweerd.* Wat het ook zij, dat ons ontbreekt, het is God, die het ons onthoudt. Hij, de vrijmachtige Heere, is wijs, heilig en goed, en kan met het Zijne doen wat Hij wil, en is niemands schuldenaar; Hij heeft nooit aan een Zijner schepselen onrecht gedaan, en kan dit ook niet. De sleutelen der wolken, van het hart, van het graf en van den buik zijn vier sleutelen, die God in Zijne hand heeft, en Hij vertrouwt ze, (zeggen de rabbijnen) noch aan engelen noch aan serafim, zie Openb. 3 : 7; Job 11 : 10; 12 : 14. *b.* Hij erkent zijne onmacht om Gods bestel te veranderen. *„Ben ik dan inplaats van God?* Hoe! Maakt gij een God van mij?" *Deos qui rogat ille facit. — Hij, tot wien wij smeekingen richten, is ons een God.* Er is geen schepsel dat voor ons is, of zijn kan, inplaats van God. God kan ons inplaats zijn van elk schepsel, zooals de zon inplaats van de maan en de sterren; maar de maan en al de sterren kunnen voor ons niet inplaats zijn van de zon. Geene wijsheid, macht en liefde van eenig schepsel kan voor ons inplaats zijn van de wijsheid, macht en liefde van God. Daarom is het onze zonde en dwaasheid om eenig schepsel inplaats van God te stellen, in eenig schepsel het vertrouwen te stellen, dat wij alleen in God moeten hebben.

II. Een ongelukkige overeenkomst tusschen hem en de twee dienstmaagden.

1. Op aandringen van Rachel nam hij Bilha, hare dienstmaagd, tot vrouw opdat, naar het gebruik dier dagen, zijne kinderen bij haar als de kinderen harer meesteres aangenomen en erkend zouden worden, vers 3 en verv. Zij wilde liever kinderen in naam dan in het geheel geene kinderen hebben, kinderen, die zij zich als de hare kon voorstellen, en de hare

kon noemen, hoewel zij het niet waren. Men zou zoo denken, dat de kinderen harer eigen zuster haar nader bestonden dan die van hare dienstmaagd, en dat zij ze met meer genoegen als haar eigen kinderen had kunnen aannemen, indien zij het gewild had; maar (zoo natuurlijk is de neiging in ons om macht uit te oefenen) kinderen, die zij het recht had te regeeren, waren begeerenswaardiger voor haar dan kinderen die zij meer reden had lief te hebben; en, als een vroeg voorbeeld reeds van hare heerschappij over de kinderen, die in hare vertrekken geboren waren, vindt zij er genoegen in hun namen te geven, waarin geen andere beteekenis ligt opgesloten dan haar nastreven van hare zuster. Alsof zij de overhand over haar had verkregen: *a. Naar de wet*, noemt zij den eersten zoon van hare dienstmaagd *Dan, oordeel*, of rechterlijke uitspraak, zeggende: „*God heeft mij gericht*", vers 6, dat is: uitspraak gedaan ten mijnen voordeele." *b. In den strijd*, noemde zij den volgenden *Naftali, Worstelingen*, zeggende: *Ik heb worstelingen Gods met mijne zuster geworsteld, ook heb ik de overhand gehad*, vers 8, alsof alle zonen Jakobs geboren mannen des strijds moesten zijn. Zie welk een wortel der bitterheid afgunst en twist zijn, en welk kwaad zij onder bloedverwanten stichten.

2. Op aandringen van Lea nam Jakob ook Zilpa, hare dienstmaagd, tot vrouw. Rachel had de dwaze, ongerijmde daad gedaan, om in wedijver met Lea hem hare dienstmaagd te geven, en nu doet Lea, omdat zij één jaar was zonder kinderen te baren, hetzelfde, om met haar gelijk te zijn, of liever om haar vooruit te blijven. Zie de macht van naijver en mededinging, en bewonder de wijsheid van Gods bestel, die slechts één man met ééne vrouw samenvoegt; want God heeft ons tot *vrede geroepen* en tot reinheid, 1 Cor. 7 : 15. Zilpa baarde twee zonen aan Jakob, op wie Lea achtte recht te hebben, ten teeken waarvan zij den een *Gad* noemde, vers 11, zich vleiende nu een kleine *bende*, een troepje van kinderen te zullen hebben, en kinderen zijn de krijgsmacht van een gezin, zij vullen den pijlkoker, Psalm 127 : 4, 5. Den tweede noemde zij *Aser, Gelukkig*, zich gelukkig achtende in hem, en zich vleiende dat ook hare naburen haar gelukkig zullen achten, vers 13, *de dochters zullen mij gelukkig achten*. Het is een voorbeeld van de ijdelheid der wereld en de dwaasheid van ons hart, dat de meeste menschen zich schatten en regeeren, meer naar hetgeen men van hen zegt, dan naar verstand of Godsdienst; zij achten zich *gelukkig*, indien de dochters hen slechts zoo noemen. Er was veel verkeerds in den strijd en den naijver tusschen deze twee zusters, maar uit dit kwaad heeft God het goede doen voortkomen; want de tijd was nu nabij wanneer het zaad Abrahams zich moest vermenigvuldigen. Zoo werd Jakobs gezin vervuld met twaalf zonen, hoofden van de duizenden Israels, van wie de vermaarde twaalf stammen zijn voortgekomen, en naar wie zij genoemd zijn.

14. En Ruben ging in de dagen van den tarweoogst, en hij vond dûdaim in het veld, en hij bracht die tot zijne moeder Lea. Toen zeide Rachel tot Lea: Geef mij toch van uws zoons dûdaim. 15. En zij zeide tot haar: Is het weinig, dat gij mijn man genomen hebt, dat gij ook mijns zoons dûdaim nemen zult? Toen zeide Rachel: Daarom zal hij dezen nacht voor uws zoons dûdaim bij u liggen. 16. Als nu Jakob des avonds uit het veld kwam, ging Lea uit hem tegemoet, en zeide: Gij zult tot mij inkomen: want ik heb u om loon zekerlijk gehuurd voor mijns zoons dûdaim; en hij lag dien nacht bij haar. 17. En God verhoorde Lea; en zij werd bevrucht, en baarde Jakob den vijfden zoon. 18. Toen zeide Lea: God heeft mijn loon gegeven, nadat ik mijn dienstmaagd aan mijn man gegeven heb; en zij noemde zijn naam Issaschar. 19. En Lea werd wederom bevrucht, en zij baarde Jakob den zesden zoon. 20. En Lea zeide: God heeft mij, mij heeft Hij begiftigd met een goede gift; ditmaal zal mijn man mij bijwonen, want ik heb hem zes zonen gebaard; en zij noemde zijn naam Zebulon. 21. En zij baarde daarna eene dochter; en zij noemde haar naam Dina. 22. God dacht ook aan Rachel; en God verhoorde haar, en opende hare baarmoeder. 23. En zij werd bevrucht, en baarde een zoon; en zij zeide: God heeft mijne smaadheid weggenomen! 24. En zij noemde zijn naam Jozef, zeggende: De HEERE voege mij een anderen zoon daartoe!

Hier is:

I. Lea wederom vruchtbaar, nadat zij voor een tijd opgehouden had te baren. Jakob schijnt zich meer bij Rachel dan bij Lea gevoegd te hebben. De wet van Mozes onderstelt het als iets gewoons, dat wanneer een man twee vrouwen heeft, de eene bemind en de andere gehaat zal zijn, Deut. 21 : 15. Maar eindelijk hebben Rachels sterke hartstochten haar tot eene overeenkomst gebracht met Lea, dat Jakob tot haar vertrek zou terugkeeren. Ruben, een knaapje van vijf of zes jaren, speelde in het veld, en vond *dudaim*. Het is onzeker wat die waren, de critici zijn het er oneens over; wij gelooven dat het iets zeldzaams moet geweest zijn, hetzij bloèmen of vruchten, die een zeer aangenamen geur hadden, Hoogl. 7 : 13. De God der natuur heeft niet slechts in het noodige voor ons voorzien, maar ook in hetgeen ons aangenaam en lieflijk is. Er zijn voortbrengselen der aarde in het open veld, zoowel als in den beplanten, beschutten hof, die zeer kostbaar en nuttig zijn. Hoe overvloedig is het huis der natuur voorzien en haar disch gespreid. Haar kostelijke vruchten laten zich door de handen van kleine kinderen plukken. Het is een loffelijke gewoonte der vrome Joden om, als zij genot vinden, bijvoorbeeld in het eten van een appel, hun hart op te heffen tot God, zeggende: „Gezegend zij

Hij, die deze vrucht aangenaam gemaakt heeft!" Of bij het ruiken van eene bloem: „Gezegend zij Hij, die deze bloem lieflijk gemaakt heeft." Sommigen denken, dat deze *dudaim* jasmijnen waren. Maar wat zij nu ook geweest zijn: Rachel kon ze niet in Lea's handen zien, waarin het kind ze gebracht had; zij moet ze voor zich begeeren. Zij kan het niet dragen die fraaie bloemen niet te hebben, en dus wil zij ze koopen, tot elken prijs. Er kan groote zonde en dwaasheid zijn in het bovenmatig begeeren van iets zeer gerings. Lea doet er haar voordeel mede (zooals Jakob zijn voordeel gedaan had met Ezau's sterke begeerte naar zijn roode kooksel) om datgene te verkrijgen wat haar rechtmatig toekwam, maar waarin Rachel anders niet bewilligd zou hebben. Sterke hartstochten werken elkander soms tegen, en zij, die er door beheerscht worden, kunnen niet anders dan in voortdurende onrust zijn. Lea is ten toppunt van vreugde, omdat zij het gezelschap haars mans weder zal hebben en haar gezin nog verder gebouwd zal worden, hetgeen de zegen is, dien zij begeert en waarom zij vromelijk bidt, zooals aangeduid wordt in vers 17, waar gezegd wordt: *God verhoorde Lea.* De geleerde bisschop Patrick maakt hier de onderstelling, waarvoor zeer veel grond is, dat de ware reden van dien strijd tusschen Jakobs vrouwen om zijn bijzijn, en van haar geven aan hem van hare dienstmaagden, de vurige begeerte was om de belofte te vervullen, gedaan aan Abraham, (en nu onlangs hernieuwd aan Jakob) dat zijn zaad zou wezen als de sterren des hemels in menigte, en dat in één Zaad, één van zijne nakomelingen, alle geslachten der aarde gezegend zullen worden. En hij denkt dat het beneden de waardigheid zou zijn van deze gewijde geschiedenis, om zoo bijzonder nota te nemen van deze dingen, indien er niet zoodanig een reden voor was. Lea werd nu gezegend met twee zonen; den eerste noemde zij Issaschar, *een loon,* vers 18, zich wèl beloond achtende voor hare dudaïm, ja (en dat is een vreemde uitlegging van Gods voorzienigheid!) beloond voor haar geven van hare dienstmaagd aan Jakob. Wij maken misbruik van Gods zegeningen, als wij achten dat Zijne gunsten onze dwaasheden ondersteunen of beloonen. Den tweede noemde zij *Zebulon, Woning,* vers 20. Jakob had haar geen huwelijksgift gegeven toen hij haar trouwde, en hij had ook niets in zijn bezit om dit te kunnen, maar zij acht een gezin van kinderen geen bezwaar of last, maar een kostelijk huwelijksgoed, Psalm 113 : 9. Zij vleit zich nu meer van het gezelschap haars echtgenoots te zullen hebben, nu zij hem zes zonen gebaard heeft, en dat hij, om den wille zijner kinderen tenminste, haar dikwijls in hare woning zou bezoeken. In vers 21 wordt melding gemaakt van de geboorte eener dochter, *Dina,* vanwege de geschiedenis haar betreffende in Hoofdst. 34. Het is mogelijk dat Jakob meer dochters heeft gehad, hoewel zij niet in de geschiedenis staan aangeteekend.

II. Rachel is ten laatste vruchtbaar, vers 22. *God dacht ook aan Rachel,* die Hij vergeten scheen te hebben, *en God verhoorde haar,* wier gebeden gedurende zoo langen tijd onverhoord waren gebleven, en toen baarde zij een zoon. Gelijk God rechtvaardiglijk de zegeningen onthoudt, die wij al te onstuimig begeeren, zoo zal Hij ons soms in Zijne genade ten laatste datgene schenken, waarnaar wij zoo lang hebben uitgezien. Hij bestraft onze dwaasheid, maar gedenkt toch wat maaksel wij zijn, en zal niet altijd met ons twisten. Rachel noemde haren zoon *Jozef,* welke naam in het Hebreeuwsch verwant is aan twee woorden van een tegenovergestelde beteekenis, *Asaph, abstulit, Hij heeft mijne smaadheid weggenomen,* alsof de grootste zegen, dien zij in dezen zoon had, hierin bestond dat hare eer gered was; en *Jasaph, addidit, de Heere voege mij een anderen zoon daartoe;* hetgeen beschouwd kan worden, hetzij als de taal van haar buitensporige begeerte, (zij weet nauwelijks dankbaar te zijn voor één zoon, als zij niet zeker is van er nog een te zullen hebben,) of van haar geloof: zij ontvangt dien zegen als een onderpand van nog meerdere zegeningen. „Heeft God mij Zijne genade geschonken? Ik mag haar *Jozef* noemen, en zeggen: Hij zal nog meerdere genade er aan toevoegen. Heeft Hij mij Zijne blijdschap geschonken? Ik mag haar *Jozef* noemen en zeggen: Hij zal meerdere blijdschap geven. Heeft Hij begonnen, en zal Hij niet voleinden?"

25. En het geschiedde, als Rachel Jozef gebaard had, dat Jakob tot Laban zeide: Laat mij vertrekken, dat ik ga tot mijne plaats en naar mijn land. 26. Geef mijne vrouwen en mijne kinderen, om welke ik u gediend heb, dat ik vertrek; want gij weet mijn dienst, dien ik u gediend heb. 27. Toen zeide Laban tot hem: Zoo ik nu genade gevonden heb in uwe oogen; ik heb waargenomen dat de HEERE mij om uwentwil gezegend heeft. 28. Hij zeide dan: Noem mij uitdrukkelijk uw loon, dien ik geven zal. 29. Toen zeide hij tot hem: Gij weet hoe ik u gediend heb, en hoe uw vee bij mij geweest is. 30. Want het weinige, dat gij vóór mij gehad hebt, dat is tot eene menigte uitgebroken; en de HEERE heeft u gezegend bij mijnen voet; nu dan, wanneer zal ik ook werken voor mijn huis? 31. En hij zeide: Wat zal ik u geven? Toen zeide Jakob: Gij zult mij niet met al geven, indien gij mij deze zaak doen zult, ik zal wederom uwe kudde weiden en bewaren. 32. Ik zal heden door uw gansche kudde gaan, daarvan afzonderende al het gespikkelde en geplekte vee, en al het bruine vee onder de lammeren, en het geplekte en gespikkelde onder de geiten; en zulks zal mijn loon zijn. 33. Zoo zal mijne gerechtigheid op den dag van morgen met mij betuigen, als gij komen zult over mijn loon, voor uw aangezicht: al wat niet gespikkeld en geplekt is onder de geiten, en bruin onder de lammeren, dat zij bij mij gestolen. 34. Toen zeide Laban: Zie, och ja, het zij naar uw woord! 35. En hij zonderde af tenzelfden dage de gesprenkelde

en geplekte bokken, en al de gespikkelde en geplekte geiten, al waar wit aan was, en al het bruine onder de lammeren; en hij gaf die in de hand zijner zonen. 36. En hij stelde een weg van drie dagen tusschen hem en tusschen Jakob; en Jakob weidde de overige kudde van Laban.

Wij hebben hier:

I. Jakobs denken aan terugkeeren. Hij heeft getrouwelijk zijn tijd bij Laban uitgediend, zelfs zijn tweede zevental jaren, hoewel hij een oud man was en een aangroeiend gezin had om voor te zorgen, en nu was het hoog tijd voor hem, om voor eigen rekening zaken te gaan doen. Hoewel Labans dienst hard was, en hij hem ten opzichte van hun eerste overeenkomst bedrogen had, heeft Jakob toch van zijn kant zijn woord trouw gehouden. Een goed man zal, al heeft hij gezworen tot zijne schade, toch niet veranderen. En als anderen ons bedrogen hebben, geeft ons dit toch het recht niet om hen ook te bedriegen. Onze regel is te doen zooals wij *wenschen dat ons gedaan zal worden*, niet *zooals ons gedaan wordt*. Jakobs tijd nu om zijnde, verzoekt hij om ontslag en verlof om heen te gaan, vers 25. Merk op:

1. Hij heeft zijne genegenheid behouden voor het land Kanaän, niet alleen omdat het het land was zijner geboorte, en omdat daar zijn vader en moeder waren, die hij verlangde weder te zien, maar omdat het het beloofde land was, en ten teeken van zijn staatmaken op die belofte. Te Haran kan hij wel als vreemdeling verkeeren, maar hij kan er zich volstrekt niet vestigen. Dusdanige gezindheid moeten wij ook hebben voor ons hemelsch vaderland, ons beschouwende als vreemdelingen hier beneden, en verlangende om dáár te zijn, zoodra de dagen van onzen dienst op aarde geteld en voleindigd zijn. Wij moeten er niet aan denken om hier altijd te willen blijven, ons geluk te vinden in de aarde, want *wij hebben hier geen blijvende stad*, Hebr. 13 : 14.

2. Hij verlangde naar Kanaän terug te gaan, hoewel hij een groot gezin had mede te nemen, waarvoor nog geene voorziening gemaakt was. Hij had bij Laban vrouwen en kinderen verworven, maar niets meer; toch doet hij bij Laban geen aanzoek, hetzij om een bruidschat voor zijne vrouwen, of om onderhoud voor sommigen van zijne kinderen. Neen, al wat hij vraagt, is: *Geef mijne vrouwen en mijne kinderen, en laat mij vertrekken*, vers 25 26. Zij, die vertrouwen hebben in God, in Zijne voorzienigheid en Zijne belofte, kunnen, al hebben zij ook een groot gezin en een klein inkomen, blijmoedig hopen, dat Hij, die de monden zendt, ook het brood er voor zal geven. Hij, die de jonge raven voedt, zal het zaad der rechtvaardigen niet laten verhongeren.

II. Laban wenscht dat hij zal blijven, vers 27. Uit liefde voor zichzelven, niet voor Jakob of zijne vrouwen en kinderen, spreekt hij vriendelijk en billijk, ten einde hem te bewegen als zijn opperherder bij hem te blijven, hem dringend verzoekende ter wille der liefde, die hij hem toedroeg, hem niet te verlaten. *Zoo ik nu genade gevonden heb in uwe oogen, blijf.* [1]) Vrekkige, zelfzuchtige menschen weten wel goede, schoone woorden te spreken als dit met hunne belangen strookt. Laban bevond dat zijn veestapel onder de goede zorg van Jakob verwonderlijk was toegenomen, en hij erkent het, en wel met zeer goede uitdrukkingen van eerbied voor God en achting voor Jakob. *Ik heb waargenomen*, of, *ik heb door ondervinding geleerd* [2]) *dat de Heere mij om uwentwil gezegend heeft*. Merk op:

1. Wat Laban *geleerd* heeft. *Ik heb door ondervinding geleerd.* Menige goede, nuttige les wordt door ondervinding geleerd. Wij zijn zeer ongeschikte scholieren, als de ondervinding ons het kwaad niet heeft geleerd van de zonde, de bedriegelijkheid van ons eigen hart, de ijdelheid der wereld, de goedheid van God, het gewin der Godzaligheid en dergelijke zaken meer.

2. Laban erkent: *a.* Dat hij zijn voorspoed aan Gods zegen was verschuldigd: *de Heere heeft mij gezegend.* Wereldsche menschen, die hun deel verkiezen in dit leven, worden dikwijls met overvloed van wereldsch goed gezegend. Uitwendige zegeningen worden in overvloedige mate geschonken aan velen, die geen recht of aanspraak hebben op verbondszegeningen. *b.* Dat Jakobs Godsvrucht hem dien zegen had aangebracht: *de Heere heeft mij gezegend*, niet om mijnentwil, (een man als Laban, die zonder God in de wereld leeft, *meene niet dat hij iets ontvangen zal van den Heere*, Jakobus 1 : 7). Godvruchtige menschen zijn een zegen voor de plaatsen, waar zij wonen, zelfs waar zij in geringheid en onbekendheid wonen, zooals Jakob in het veld, en Jozef in de gevangenis, Hoofdst. 39 : 23. God zegent slechte menschen dikwijls met uitwendig goed ter wille van hun Godvruchtige bloedverwanten, ofschoon zij slechts zelden het verstand hebben om het te zien en waar te nemen, of oprechtheid genoeg om het, zooals Laban hier, te erkennen.

III. De nieuwe overeenkomst tusschen hen. Labans list en inhaligheid deden hun voordeel met Jakobs eenvoudigheid, eerlijkheid en goedhartigheid. Bemerkende dat zijn schoone woorden hunne uitwerking niet misten bij Jakob, heeft hij, inplaats van hem een voordeelig aanbod te doen, zooals hij alles in aanmerking genomen had behooren te doen, het aan Jakob zelven overgelaten, vers 28. *Noem mij uitdrukkelijk uw loon*, wel wetende, dat hij zeer bescheiden zou zijn in zijne eischen en minder zou vragen dan hij hem, zonder zich te schamen, zou durven aanbieden. Zoo doet Jakob hem dan een voorstel, waarin:

1. Hij aantoont welke redenen hij had om daarop aan te dringen, aangezien: *a.* Laban uit dankbaarheid verplicht was hem goed te behandelen, daar hij hem niet slechts getrouw maar zeer voorspoedig had gediend, vers 30. Merk hier nu op, hoe bescheiden en nederig hij van zichzelven spreekt. Laban had gezegd: *de Heere heeft mij om uwentwil gezegend;* Jakob wil dat niet zeggen, maar: *de Heere heeft*

1) Het woord *blijf* is in de Eng. overz. ingelascht.
2) Naar de Engelsche overzetting.

u sedert mijne komst gezegend [1]). Nederige heiligen scheppen meer vermaak in goeddoen, dan in het hooren er van. *b.* Dat hijzelf gehouden en verplicht was voor zijn eigen gezin te zorgen: *nu dan, wanneer zal ik ook werken voor mijn huis?* Geloof en liefde zijn wel voortreffelijke zaken, maar zij moeten er ons niet van terughouden om voor ons eigen onderhoud te zorgen en in het onderhoud van ons gezin te voorzien. Evenals Jakob moeten wij *vertrouwen op den Heere en het goede doen,* maar, evenals hij, moeten wij ook voor ons eigen huis werken; wie dat niet doet, is erger dan een ongeloovige. 1 Tim. 5 : 8.

2. Hij is bereid om zich op Gods voorzienigheid te verlaten, díe, naar hij wist, zich ook over de kleinste dingen uitstrekt, zelfs over de kleur van vee; en hij zal tevreden wezen als hij voor zijn loon de schapen en geiten van die en die kleur krijgt, het gespikkelde, het geplekte en het bruine, dat van nu voortaan voortgebracht zal worden, vers 32, 33. Dat, meent hij, zal het beste middel wezen om te voorkomen dat Laban hem bedriegt, en zich te vrijwaren tegen de verdenking, dat hij Laban bedriegt. Sommigen denken dat hij die kleur koos, omdat die in Kanaän het meest op prijs werd gesteld; in Kanaän worden de herders *Nekodim* genoemd, Amos 1 : 1, het woord, dat hier voor *gespikkeld* gebruikt wordt; en Laban bewilligde gaarne in dit voorstel, omdat hij dacht dat de weinige gespikkelde, geplekte en bruine dieren die hij nu had van de overigen werden afgezonderd, hetgeen zij overeenkwamen terstond te doen; de kudde die Jakob te verzorgen had van ééne kleur zijnde, òf geheel wit, òf geheel zwart, er geen of weinigen van gemengde kleuren zou voortbrengen, zoodat hij dan Jakobs dienst voor niets, of zoo goed als niets zou hebben. Volgens deze overeenkomst werden nu de veelkleurige dieren afgezonderd, en onder de hoede van Labans zonen gesteld en drie dagreizen ver weggezonden; zóó groot was Labans vrees, dat sommigen er van bij de overige kudde zouden komen, en er zich, ten voordeele van Jakob mede zouden vermengen. Een schoone koop heeft Jakob dus voor zich gesloten! Is dit nu zijn zorgen voor zijn eigen huis, om op zoo onzekere kansen af te gaan? Indien dit vee, zooals gewoonlijk, jongen voortbrengt van zijn eigen kleur, dan moet hij nog voor niet dienen, zijn geheele leven lang slaven en arm blijven; maar hij weet op wien hij vertrouwt, en de uitkomst bewees: *a.* Dat hij de beste manier had gevolgd om met Laban te handelen, daar deze anders al te gierig en hard voor hem geweest zou zijn. En: *b.* Dat niet tevergeefs vertrouwd wordt op Gods voorzienigheid, die eerlijke, nederige vlijt zegent. Zij, die bevinden dat menschen met wie zij handelen onrechtvaardig en onvriendelijk zijn, zullen ook bevinden dat God dit niet is, maar dat Hij op de een of andere wijze recht zal doen aan hen, aan wie onrecht gedaan werd, en een goede belooner zal wezen voor hen, die hunne zaak in Zijne handen overgeven.

1) Naar de Engelsche overzetting.

37. Toen nam zich Jakob roeden van groen populierhout, en van hazelaar, en van kastanjen; en hij schelde daarin witte strepen, ontblootende het wit, hetwelk aan die roeden was. 38. En hij legde deze roeden, die hij gescheld had, in de goten en in de drinkbakken van het water, waar de kudde kwam drinken, tegenover de kudde; en zij werden verhit, als zij kwamen om te drinken. 39. Als dan de kudde verhit werd bij de roeden, zoo lammerde de kudde gesprenkelde, gespikkelde, en geplekte. 40. Toen scheidde Jakob de lammeren, en hij wendde het gezicht der kudde op het gesprenkelde en al het bruine onder Labans kudde; hij stelde zijne kudden alleen, en hij zette ze niet bij de kudde van Laban. 41. En het geschiedde, telkens als de kudde der vroegelingen verhit werd, zoo stelde Jakob de roeden voor de oogen der kudde in de goten, opdat zij hittig werden bij de roeden. 42. Maar als de kudde spade hittig werd, zoo stelde hij ze niet; zoodat de spadelingen Laban, en de vroegelingen Jakob toekwamen. 43. En die man brak gansch zeer uit in menigte, en hij had vele kudden, en dienstmaagden, en dienstknechten, en kemelen, en ezelen.

Hier is Jakobs verstandig en eerlijk beleid om het verdrag met Laban voordeeliger voor zich te maken dan het zich liet aanzien. Indien hij geen middel had gebruikt om zichzelven te helpen, dan zou de overeenkomst zeer nadeelig voor hem geweest zijn, en hij wist dat Laban zich daar nooit om bekommerd zou hebben, of liever, dat het hem groot genoegen zou gedaan hebben; zoo weinig ging Laban met iemands belangen, behalve met zijn eigene, te rade.

Wat Jakob nu bedacht heeft, was:

1. Geschilde roeden te stellen ter plaatse waar het vee gedrenkt werd, opdat de dieren, starende op die ongewone bonte roeden, door de kracht der verbeelding even zulke bonte jongen zouden werpen, vers 37—39. Waarschijnlijk werd deze gewoonte algemeen gevolgd door de herders van Kanaän, die gaarne zulk bontgekleurd vee hadden. Het betaamt een man meester te zijn in zijn beroep, waarin dit ook moge bestaan, en er niet slechts naarstig, maar vernuftig, vindingrijk in te zijn, wèl bekend te zijn met al de wettige kunstgrepen er van, immers beoordeelt men den mensch naar zijn werk. Er is een wijze (van werken) waarin God den landman onderricht, hoe eenvoudig dit beroep ook is, en die hij behoort te leeren, Jes. 28 : 26.

2. Toen hij nu een kudde van gestreept en bruin vee had verkregen, heeft hij ze zoo geplaatst, dat het aangezicht der andere dieren tot dit vee gewend was, en wel met hetzelfde doel; maar zijn eigen bont vee belette hij om op Labans effenkleurig vee te zien; vers 40. Het schijnt dat sterke indrukken worden verkregen door het oog; het is dus noodig daar een verbond mede aan te gaan.

3. Toen hij zag dat die wijze van werken door den bijzonderen zegen van God voorspoedig was, paste hij haar alleen toe op de sterkere soort van vee, waardoor hij voor zich de kostbaarste dieren verkreeg, terwijl dan de zwakkere soort, de spadelingen, voor Laban waren, vers 41, 42. Aldus *brak Jakob gansch zeer uit in menigte,* vers 43, en werd hij in korten tijd zeer rijk. Die voorspoed op zijn beleid zou het, wel is waar, niet kunnen rechtvaardigen, indien er bedrog bij ware gepleegd, of indien er eene onrechtvaardigheid mede begaan was, hetgeen, daarvan zijn wij zeker, niet het geval was, daar hij onder Goddelijke leiding had gehandeld, Hoofdst. 31 : 12; ook was er in de zaak zelve niets dan een eerlijk gebruik maken van een billijke overeenkomst, dat door Gods voorzienigheid zeer voorspoedig werd gemaakt, zoowel om recht te doen aan Jakob, wien Laban onrecht had gedaan en die door hem zeer hard behandeld werd, alsook ingevolge de bijzondere beloften, die hem gedaan waren ten teeken van de Goddelijke gunst. Zij die, terwijl hun begin gering is, nederig en eerlijk zijn, tevreden en naarstig, zijn goed op weg om hun laatste zeer vermeerderd te zien; aan hem, die getrouw is in het kleine, zal meer toevertrouwd worden; aan hem, die getrouw is in hetgeen eens anderen is, zal iets voor hemzelven toevertrouwd worden. Jakob, die een eerlijk en oprecht dienstknecht is geweest, is een rijk meester geworden.

HOOFDSTUK XXXI.

Jakob was een zeer goed en eerlijk man, een man van groote Godsvrucht en rechtschapenheid, en toch heeft hij meer kwelling en droefenis gehad dan een der andere patriarchen. In verschrikking en angst had hij zijns vaders huis verlaten, in benauwdheid en verlegenheid was hij tot zijn oom gekomen, en had van hem een zeer harde behandeling ondervonden, en nu gaat hij terug, omringd van vrees. Wij hebben hier: I. Zijn besluit om terug te keeren, vers 1—16. II. Zijn heimelijk vertrek, vers 17—21. III. Labans misnoegen en zijn achternajagen van Jakob, vers 22—25. IV. De warme woorden die er tusschen hen vielen, vers 26- 42. V. Hun vriendschappelijke overeenkomst ten laatste, vers 43—55.

Toen hoorde hij de woorden der zonen van Laban, zeggende: Jakob heeft genomen alles, wat onzes vaders was, en van hetgeen, dat onzes vaders was, heeft hij al deze heerlijkheid gemaakt. 2. Jakob zag ook het aangezicht van Laban aan, en ziet, het was jegens hem niet als gisteren en eergisteren. 3. En de HEERE zeide tot Jakob: Keer weder tot het land uwer vaderen, en tot uw maagschap, en Ik zal met u zijn. 4. Toen zond Jakob heen, en riep Rachel en Lea, op het veld tot zijne kudde; 5. En hij zeide tot haar: Ik zie het aangezicht uws vaders, dat het jegens mij niet is als gisteren en eergisteren; doch de God mijns vaders is bij mij geweest. 6. En gijlieden weet, dat ik met al mijne macht uw vader gediend heb. 7. Maar uw vader heeft bedriegelijk met mij gehandeld, en heeft mijn loon tien malen veranderd; doch God heeft hem niet toegelaten, om aan mij kwaad te doen. 8. Wanneer hij aldus zeide: De gespikkelde zullen uw loon zijn, zoo lammerden al de kudden gespikkelde; en wanneer hij alzoo zeide: De gesprenkelde zullen uw loon zijn, zoo lammerden al de kudden gesprenkelde. 9. Alzoo heeft God uw vader het vee ontrukt en aan mij gegeven. 10. En het geschiedde ten tijde, als de kudde hittig werd, dat ik mijne oogen ophief, en ik zag in den droom, en ziet, de bokken, die de kudden beklommen, waren gesprenkeld, gespikkeld en hagelvlakkig. 11. En de engel Gods zeide tot mij in den droom: Jakob! En ik zeide: Zie, hier ben ik! 12. En Hij zeide: Hef toch uwe oogen op, en zie; alle bokken, die de kudde beklimmen, zijn gesprenkeld, gespikkeld en hagelvlakkig; want Ik heb gezien alles, wat Laban u doet. 13. Ik ben die God van Beth-El, alwaar gij het opgerichte teeken gezalfd hebt, waar gij Mij eene gelofte beloofd hebt; nu, maak u op, vertrek uit dit land, en keer weder in het land uwer maagschap. 14. Toen antwoordden Rachel en Lea, en zeiden tot hem: Is er nog voor ons een deel of erfenis in het huis onzes vaders? 15. Zijn wij niet vreemden van hem geacht? want hij heeft ons verkocht, en hij heeft ook steeds ons geld verteerd. 16. Want al de rijkdom, welken God onzen vader heeft ontrukt, die is onze, en van onze zonen; nu dan, doe alles, wat God tot u gezegd heeft.

Jakob neemt hier het besluit om den dienst zijns ooms terstond te verlaten, het zijne te nemen, en naar Kanaän terug te keeren. Hij nam dit besluit onder de leiding Gods, nadat hem rechtmatige reden tot toorn en ontevredenheid was gegeven, en met den raad en de toestemming zijner vrouwen.

I. Nadat hem rechtmatige reden tot toorn was gegeven; want Laban en zijne zonen waren zeer onaangenaam en kwaadwillig jegens hem gestemd, zoodat hij noch aangenaam, noch veilig onder hen verblijven kon.

1. Labans zonen toonden dit in hetgeen zij zeiden, vers 1.

Zij schijnen het ten aanhoore van Jakob gezegd te hebben met het doel hem te kwellen. Het laatste hoofdstuk begon met het verhaal van Rachels afgunst op Lea; dit begint met de afgunst van Labans zonen op Jakob. Merk hier op: *a.* Het grootelijks zij Jakobs voorspoed verheerlijken: *hij heeft al deze heerlijkheid gemaakt,* of verkregen. En wat was nu al deze heerlijkheid, waarvan zij zoo hoog opgeven? Een troep bruine schapen en gespikkelde geiten (en wellicht deden de fraaie kleuren die zoo heerlijk zijn in hunne oogen) eenige kameelen en ezels en dergelijke zaken, en dat was nu al *deze heerlijkheid.* In de oogen van vleeschelijke menschen is rijkdom heerlijkheid, terwijl er voor allen, die kennis hebben aan hemelsche dingen, geene heerlijkheid in is, in

vergelijking met *de uitnemende heerlijkheid.* Der menschen overschatting van wereldlijken rijkdom is de fundamenteele dwaling, die de wortel is van geldgierigheid, afgunst en alle kwaad. *b.* Hoe laaghartig zij Jakobs trouw verdenken, alsof hij niet eerlijk was gekomen aan hetgeen hij had; *Jakob heeft genomen alles, wat onzes vaders was.* Toch zeker niet alles! Wat was er geworden van het vee, dat aan de zorg van Labans zonen was toevertrouwd en drie dagreizen ver was weggezonden? Hoofdst. 30 : 35, 36. Zij bedoelen: alles wat aan zijne hoede en zorg toevertrouwd was; daar echter haat en nijd hen doet spreken, drukken zij zich aldus op algemeene wijze uit. Al is men ook nòg zoo zorgzaam om een goede conscientie te behouden, kan men toch niet altijd zeker zijn van een goeden naam. Het behoort tot de ijdelheid en vermoeiing des geestes, aan uitwendigen voorspoed verbonden, dat het den mensch er aan blootstelt benijd te worden door zijn naaste, Spr. 27 : 4. Wie door den hemel gezegend wordt, zal door de hel en al hare kinderen op aarde vervloekt worden.

2. Laban zelf zeide weinig, maar zijn aangezicht was niet jegens Jakob zooals het placht te wezen, en Jakob kon niet anders dan dit opmerken, vers 2, 5. Op zijn best genomen was Laban nog een onbeschoft, gierig man, maar nu was hij dit nog meer dan ooit tevoren. Nijd is een zonde, die dikwijls op het aangezicht te lezen is, vandaar dat wij lezen van een *boos oog*, Spr. 23 : 6. Zure blikken kunnen er veel toe bijdragen om den vrede te verstoren van een gezin, en de liefde er uit te verbannen, en diegenen moeilijkheden te veroorzaken, voor wier welzijn en geluk wij behooren te zorgen, Labans toornig gelaat heeft hem den grootsten zegen doen verliezen, dien zijn gezin ooit gehad heeft, en dat wel zeer terecht.

II. Hij werd in zijn besluit geleid door den Heere, en daarbij werd hem eene belofte gegeven, vers 3. *De Heere zeide tot Jakob: Keer weder tot het land uwer vaderen, en tot uwe maagschap, en Ik zal met u zijn.* Hoewel Jakob hier een zeer harde behandeling had ondervonden, wilde hij toch zijne plaats en betrekking niet verlaten, vóór God het hem zeide. Hij is op bevel van God hier gekomen, en hier wilde hij blijven, totdat hij orders kreeg om heen te gaan. Het is onze plicht om ons te stellen onder Gods leiding, en het zal onze vertroosting en blijdschap wezen om ons onder die leiding te weten, zoowel bij ons uitgaan als bij ons inkomen. De leiding, die hij van den hemel had, wordt meer ten volle medegedeeld in het bericht, dat hij er van gaf aan zijne vrouwen, vers 10—13, waar hij haar een droom verhaalt, dien hij gehad heeft over zijn vee, en de wonderbare toeneming van het vee van zijne kleur, en hoe de engel Gods in dien droom, (want ik onderstel dat de droom, waar van gesproken woord in vers 10, en die van vers 11 dezelfde is) nota genomen heeft van de werkingen zijner verbeelding in den slaap, en hem kennis gaf, dat het niet bij toeval was, en ook niet door zijn eigen beleid, dat hij dit groote voordeel heeft verkregen, maar:

1. Door de voorzienigheid Gods, die de verdrukking had gezien hem door Laban aangedaan, en hem nu op die wijze recht wilde verschaffen; *want Ik heb gezien alles wat Laban u doet,* en hiermede heb Ik dat op het oog gehad. Er is meer billijkheid in de beschikkingen der Goddelijke Voorzienigheid dan wij vermoeden, en aan hen, die onrecht geleden hebben, wordt er recht door gedaan, misschien wel zonder dat zij het bemerken. Ook was het niet alleen door de gerechtigheid van Gods voorzienigheid, dat Jakob aldus verrijkt werd, maar:

2. Ter vervulling van de belofte, te kennen gegeven in hetgeen gezegd wordt in vers 13. *Ik ben de God van Bethel.* Dat was de plaats, waar het verbond met hem vernieuwd werd. Wereldlijke voorspoed en welvaren zijn dubbel aangenaam, als wij ze zien voortvloeien niet uit de gewone voorzienigheid, maar uit de verbondsliefde, *om den beloofden zegen te geven;* als wij ze ontvangen van God als den God van Beth-el, van de belofte des tegenwoordigen levens, die tot de Godzaligheid behoort. Maar wij bemerken dat Jakob, zelfs toen hij dit veelbelovend vooruitzicht had om bij Laban rijk te worden, aan terugkeeren moet denken. Als de wereld ons begint toe te lachen, dan moeten wij ons herinneren dat zij ons tehuis niet is. *Nu, maak u op, vertrek uit dit land,* vers 13, en *keer weder: a.* Tot uwe *aanbidding in Kanaän.* Het waarnemen van de plechtigheden der Godsvereering was wellicht dikwijls gestaakt terwijl hij bij Laban was. De tijden van zijn dienst heeft God voorbijgezien; maar nu: *keer weder naar de plaats, waar gij het opgerichte teeken gezalfd hebt en de gelofte gedaan hebt.* Nu gij rijk begint te worden, is het tijd om weder aan een altaar en offeranden te denken. *b.* Naar hetgeen *u lieflijk is* in Kanaän, *het land uwer maagschap.* Hij was hier bij bloedverwanten, die hem na bestonden, maar hij moet alleen diegenen als zijne maagschap beschouwen in den besten zin, de maagschap met wie hij moet leven en sterven, aan wie het verbond behoort. De erfgenamen van Kanaän moeten nooit achten tehuis te zijn, voordat zij er gekomen zijn, al schijnen zij hier nòg zoo vasten voet te hebben verkregen.

III. Hij nam dit besluit met de voorkennis en de toestemming zijner vrouwen. *Hij zond henen en riep Rachel en Lea op het veld,* vers 4, hetzij omdat hij daar vrijer met haar kon spreken. of wellicht omdat de eene niet in de vertrekken der andere wilde komen, en hij gaarne met beiden tegelijk wilde spreken; of omdat hij werk te doen had in het veld, waar hij niet af kon. Mannen, die hunne vrouwen liefhebben, zullen haar met hunne plannen en voornemens bekendmaken. Waar wederzijdsche liefde heerscht, daar heerscht ook een wederzijdsch vertrouwen. En de wijsheid der vrouw moet het hart haars mans bewegen om op haar te vertrouwen, Spr. 31 : 11.

Hij wees er zijne vrouwen op:

1. Dat hij haren vader getrouwelijk had gediend, vers 6. Zoo anderen hun plicht al niet vervullen jegens ons, zullen wij toch de troost-

rijke bewustheid hebben, dat wij den onze jegens hen zijn nagekomen.

2. Hoe bedriegelijk haar vader met hem had gehandeld, vers 7. Nooit wilde hij zich houden aan eene overeenkomst, die hij met hem gemaakt had. Toen hij na het eerste jaar zag dat Gods voorzienigheid Jakob begunstigde omtrent de overeengekomen kleur, heeft hij ieder half jaar van de vijf, die nog overig waren, die kleur voor een andere veranderd, zoodat hij haar tienmaal veranderd heeft, alsof hij dacht niet alleen Jakob te bedriegen, maar ook de voorzienigheid Gods, die blijkbaar Jakob begunstigde. Zij die eerlijk en oprecht handelen, worden niet altijd eerlijk en oprecht door anderen behandeld.

3. Hoe God hem desniettemin gezegend had, niet slechts hem beschermd had tegen Labans kwaadwilligheid — *God heeft hem niet toegelaten mij kwaad te doen.* Zij, die zich dicht bij God houden, zullen veilig door Hem bewaard worden — maar, in weerwil van Labans bedoeling om hem te ruïneeren, heeft God overvloedig voor hem voorzien. *God* heeft uwen vader het vee ontrukt, en het aan mij gegeven, vers 9. Zoo heeft de rechtvaardige God Jakob het loon gegeven voor zijn harden dienst uit Labans bezitting, zooals Hij later het zaad Jakobs betaald heeft voor hun dienen van de Egyptenaren, met den roof der Egyptenaren. God is niet onrechtvaardig om het werk, den arbeid der liefde Zijns volks te vergeten, al doen de menschen dit ook, Hebr. 6 : 10. God heeft middelen om diegenen eerlijk te maken door de daad, die het niet waren in hunne bedoeling. *Het vermogen des zondaars is voor den rechtvaardige weggelegd,* Spr. 13 : 22.

4. Hij deelde haar mede dat God hem in een droom het bevel had gegeven om naar zijn eigen land weder te keeren, vers 13, opdat zij niet zouden denken dat zijn besluit voortkwam uit wispelturigheid of misnoegen tegen haar land en hare familie, maar zouden zien dat het voortkwam uit een beginsel van gehoorzaamheid aan zijn God en zijn betrouwen op Hem.

Eindelijk. Zijne vrouwen hebben blijmoedig ingestemd met zijn besluit. Zij wezen op haar eigen grieven, klagende dat haar vader niet slechts onvriendelijk, maar ook onrechtvaardig jegens haar geweest is, vers 14—16; dat hij haar als vreemden beschouwde, zonder natuurlijke liefde voor haar was; en dat, terwijl Jakob den rijkdom, dien God van Laban op hem had overgebracht, beschouwde als zijn loon, zij hem beschouwden als het deel, dat haar wettelijk toekwam; zoodat God in die beide opzichten Laban genoodzaakt had zijne schuld te betalen, beiden aan zijn dienstknecht en aan zijne dochters. Zoo scheen het dus, dat zij haar eigen volk en haars vaders huis moede waren, en ze gemakkelijk konden vergeten. Dat is het goede gebruik, dat wij moeten maken van de onvriendelijke behandeling, die wij van de wereld ondervinden; wij moeten er los van worden, gewillig zijn haar te verlaten, en begeerig wezen om tehuis te komen. Zij waren bereid met haar man te vertrekken en zich met hem onder Gods leiding en hoede te stellen; *doe alles wat God u gezegd heeft.* De vrouwen, die in waarheid eene hulp zijn voor haar mannen, zullen hen nooit verhinderen te doen hetgeen, waartoe God hen roept.

17. Toen maakte zich Jakob op, en laadde zijne zonen en zijne vrouwen op kemelen. 18. En hij voerde al zijn vee weg, en al zijn have, die hij verworven had, het vee dat hij bezat, hetwelk hij in Paddan-Aram geworven had, om te komen tot Izak, zijn vader, naar het land Kanaän. 19. Laban nu was gegaan om zijne schapen te scheren; zoo stal Rachel de terafim, die haar vader had. 20. En Jakob ontstal zich aan het hart van Laban, den Syriër, overmits hij hem niet te kennen gaf dat hij vlood. 21. En hij vlood, en al wat het zijne was, en hij maakte zich op en voer over de rivier; en hij zette zijn aangezicht naar het gebergte Gilead. 22. En ten derden dage werd Laban geboodschapt, dat Jakob gevloden was. 23. Toen nam hij zijne broeders met zich, en jaagde hem achterna, een weg van zeven dagen; en hij kreeg hem op het gebergte van Gilead. 24. Doch God kwam tot Laban, den Syriër, in een droom des nachts, en Hij zeide tot hem: Wacht u, dat gij met Jakob spreekt, noch goed noch kwaad.

Hier is:

I. Jakobs vlucht van Laban. Wij kunnen onderstellen, dat hij er lang over gedacht heeft, en het plan wèl had overwogen; maar nu God hem ten laatste stellige orders had gegeven om heen te gaan, talmde hij niet, en is het hemelsch gezicht niet ongehoorzaam geweest. De eerste gelegenheid, die zich aanbood, greep hij aan, en dat was toen Laban heenging om zijne schapen te scheren, vers 19, dat deel van zijne kudde, dat onder de hoede was van zijne zonen, op drie dagreizen afstands.

1. Het is zeker, dat het Jakob geoorloofd was zijn dienst plotseling te verlaten, zonder drie maanden tevoren te waarschuwen. Het was niet alleen gerechtvaardigd door de bijzondere instructies, die God hem gegeven had, maar hij was er ook toe gerechtigd door de fundamenteele wet van het zelfbehoud, die ons beveelt om, als wij in gevaar zijn, voor onszelven te zorgen, inzoover wij het kunnen zonder ons geweten te verkrachten.

2. Het was zijne wijsheid om *zich te ontstelen van het hart Labans,* want anders zou Laban zijn vertrek verhinderd of hem beroofd hebben.

3. Het was eerlijk gedaan, daar hij niets meer dan het zijne medenam, *het vee, dat hij verworven had,* vers 18. Hij nam wat God in Zijne voorzienigheid hem gegeven had, en was daarmede tevreden, en wilde de schadevergoeding niet zelf in handen nemen. Rachel was echter niet zoo eerlijk als haar man, *zij stal de terafim, die haar vader had,* vers 19, en nam ze mede. Sommigen denken, dat dit slechts beeldjes waren, voorstellingen van de voorouders van het geslacht, hetzij geschilderd of

gebeeldhouwd, waar Rachel zeer bijzonder aan gehecht was en die zij gaarne wilde medenemen, nu zij naar een vreemd land ging. Zij schijnen echter veeleer beelden geweest te zijn, bestemd tot Godsdienstig gebruik, *penates, huisgoden,* hetzij aangebeden, of geraadpleegd als orakelen; en met bisschop Patrick willen wij gaarne hopen, dat zij ze niet wegnam om het kostbare metaal, waarvan zij vervaardigd waren, en nog veel minder voor haar eigen gebruik, of uit eenigerlei bijgeloovige vrees, dat Laban, door zijne *terafim* te raadplegen, te weten zou komen waar zij heen waren gegaan. Jakob heeft ongetwijfeld als een man van kennis bij zijne vrouwen gewoond, en zij waren dus te goed onderwezen om zoo iets te doen; maar zij zou hierdoor haar vader kunnen overtuigen van de dwaasheid om die beeldjes als goden te vereeren, die zoo weinig instaat waren om zichzelven te verdedigen of te beveiligen, Jes. 46 : 1, 2.

II. Labans achternajagen van Jakob. Op den derden dag werd hem de tijding gebracht dat Jakob gevloden was; onmiddellijk roept hij zijne bloedverwanten tezamen. *Hij nam zijne broeders,* dat is: die aan zijn geslacht verwant waren en onder zijn invloed stonden, en hij vervolgt Jakob, zooals Farao en zijne Egyptenaren later het zaad van Jakob vervolgd hebben, om hem terug te brengen in dienstbaarheid, of met het doel hem van het zijne te berooven. Zeven dagen marcheerde hij om hem na te jagen, vers 23. Hij zou zich niet half zooveel moeite hebben gegeven om zijn beste vrienden te bezoeken. Slechte menschen zullen meer doen om hun zondige hartstochten te dienen, dan goede menschen zullen doen om hun rechtmatige belangen te dienen, en zijn heftiger in hun toorn dan in hunne liefde.

Eindelijk haalde Laban hem in, maar in den nacht voordat hij met hem samentrof, trad God tusschenbeiden, bestrafte Laban en beschutte Jakob; Laban bevelende *goed noch kwaad met Jakob te spreken,* vers 24, dat is: niets te zeggen tegen het voortzetten zijner reis, want dat zij van den Heere was voortgekomen. Ditzelfde hebraïsme hebben wij in Hoofdstuk 24 : 50. Gedurende zijn zevendaagschen tocht was Laban vervuld van toorn en woede tegen Jakob, en nu was hij vervuld van hoop, dat *zijne ziel van hem vervuld zal worden.* Exodus 15 : 9, dat is: dat hij naar zijn lust met hem zal kunnen doen; maar God komt tot hem, en met een enkel woord bindt Hij hem de handen, hoewel Hij zijn hart niet verandert. *In den droom, door het gezicht des nachts, als een diepe slaap op de lieden valt, in de sluimering op het leger, dan openbaart Hij het voor het oor der lieden, en Hij verzegelt hunne instructie,* Job 33 : 15, 16. [1]) Aldus vermaant en waarschuwt Hij ook de menschen door hun geweten in verborgen fluisteringen, die de wijze zal hooren en ter harte nemen. De veiligheid der Godvruchtigen moet in groote mate toegeschreven worden aan Gods macht over het geweten der menschen, en den toegang, dien Hij tot hetzelve heeft. Soms verschijnt God wonderbaarlijk tot hulp en verlossing van Zijn volk op het oogenblik, wanneer zij tot aan den rand des verderfs zijn gekomen. De Joden werden gered van den ondergang door Hamans komplot tegen hen, *toen des konings woord nabij was gekomen, dat men het doen zou,* Esther 9 : 1.

25. En Laban achterhaalde Jakob; Jakob nu had zijne tent geslagen op het gebergte; ook sloeg Laban met zijne broederen de zijne op het gebergte van Gilead. 26. Toen zeide Laban tot Jakob: Wat hebt gij gedaan, dat gij u aan mijn hart ontstolen hebt, en mijne dochteren ontvoerd hebt als gevangenen met het zwaard? 27. Waarom zijt gij heimelijk gevloden, en hebt u aan mij ontstolen? en hebt het mij niet aangezegd, dat ik u geleid had met vreugde, en met gezangen, met trommel en met harp? 28. Ook hebt gij mij niet toegelaten mijne zonen en mijne dochteren te kussen; nu, gij hebt dwaselijk gedaan zoo doende. 29. Het ware in de macht mijner hand aan ulieden kwaad te doen; maar de God van ulieder vader heeft tot mij gisteren nacht gesproken, zeggende: Wacht u, van met Jakob te spreken, of goed of kwaad. 30. En nu, gij hebt immers willen vertrekken, omdat gij zoozeer begeerig waart naar uws vaders huis; waarom hebt gij mijne goden gestolen? 31. Toen antwoordde Jakob, en zeide tot Laban: Omdat ik vreesde; want ik zeide: Opdat gij niet misschien uwe dochteren mij ontweldigdet! 32. Bij wien gij uw goden vinden zult, laat hem niet leven! Onderken gij voor onze broederen wat bij mij is, en neem het tot u. Want Jakob wist niet, dat Rachel ze gestolen had. 33. Toen ging Laban in de tent van Jakob, en in de tent van Lea, en in de tent van de beide dienstmaagden, en hij vond niets; en als hij uit de tent van Lea gegaan was, kwam hij in de tent van Rachel. 34. Maar Rachel had de terafim genomen, en zij had die in een kemelszadeltuig gelegd, en zij zat er op. En Laban betastte die gansche tent, en hij vond niets. 35. En zij zeide tot haar vader: Dat de toorn niet ontsteke in mijns heeren oogen, omdat ik voor uw aangezicht niet kan opstaan, want het gaat mij naar der vrouwen wijze; en hij doorzocht, maar hij vond de terafim niet.

Wij hebben hier het gesprek, gevoerd tusschen Laban en Jakob bij hunne ontmoeting op den berg, die later *Gilead* genoemd werd, vers 25.

Hier is:

I. De aanklacht van Laban tegen hem. Hij beschuldigt hem:

1. Van onrechtmatig zijn dienst verlaten te hebben. Om hem als misdadiger voor te stellen, wil hij zich voordoen als niets dan vriendelijkheid te bedoelen omtrent zijne dochters, vers 27, 28, dat hij hen weggezonden

1) Naar de Engelsche overzetting.

zou hebben met alle mogelijke teekenen van liefde en eer, dat hij er een plechtig afscheid van gemaakt zou hebben, zijn jeugdige kleinkinderen zou hebben gekust (en die kus zou wel alles geweest zijn wat hij hun gegeven had) en dat hij, naar de dwaze gewoonte des lands, hen weggezonden zou hebben *met vreugde en met gezangen, met trommel en met harp*, niet zooals Rebekka meer dan honderd jaren tevoren uit ditzelfde gezin werd weggezonden; met gebed en met een zegen, Hoofdst. 24 : 60, maar met muziek en vroolijkheid, hetgeen een teeken was, dat de Godsdienst zeer in verval was in dat gezin, en er de ernst uit verdwenen was.

Evenwel: hij geeft voor dat zij bij het scheiden met achting zouden behandeld zijn. Het is iets zeer gewoons dat slechte menschen, als zij verhinderd zijn om hun booze plannen ten uitvoer te brengen, voorgeven dat zij niets anders dan wat goed en vriendelijk was bedoeld hebben. Als zij het kwaad, dat zij voorhadden, niet tenuitvoer kunnen brengen, dan willen zij niet dat men denkt, dat zij het ooit voor hebben gehad. Als zij niet gedaan hebben wat zij hadden *moeten* doen, maken zij er zich van af met de bewering, dat zij het hadden *willen* doen. Maar aldus kunnen zij wèl de menschen, maar niet God bedriegen. Hij oppert tevens het denkbeeld, dat Jakob een booze bedoeling had met dus heimelijk weg te gaan, vers 26, dat hij zijne vrouwen wegvoerde *als gevangenen met het zwaard*, vers 26. Zij, die zelf kwaad voorhebben, zijn er het eerst bij om aan hetgeen anderen doen in hunne onschuld de ongunstigste uitlegging te geven. Het insinueeren en verzwaren van fouten en verkeerdheden zijn de kunstgrepen der boosaardigheid, en zij, tegen wie kwaad beraamd werd, moeten, al is het ook nòg zoo ten onrechte, voorgesteld worden, als hebbende booze voornemens gehad. Nu roemt hij op zijne macht, vers 29. *Het ware in de macht mijner hand ulieden kwaad te doen.* Hij denkt dat hij zoowel het *recht* als de *macht* heeft om zijn onrecht op Jakob te wreken, en zijn recht van hem terug te krijgen. Slechte menschen laten zich gewoonlijk veel voorslaan op *hunne macht om kwaad te doen*, terwijl toch de macht om goed te doen van oneindig hooger waardij is. Zij, die niets willen doen om zich beminnelijk te maken, willen gaarne voor geducht aangezien worden. En toch erkent hij onder het bedwang te zijn van Gods macht, en hoewel dit zeer tot eer en vertroosting van Jakob strekte, kan hij niet nalaten hem te verhalen hoe hij in den vorigen nacht door God gewaarschuwd werd in een droom: *Wacht u van met Jakob te spreken òf goed òf kwaad.* Daar God alle booze werktuigen als aan een keten houdt, kan Hij, als Hem dit behaagt, hen hiervan bewust maken, en hen noodzaken het te erkennen tot Zijn lof als beschermer der goeden, zooals ook Bileam gedaan heeft. Wij zouden dit ook kunnen beschouwen als een blijk, dat in Laban toch nog eenige eerbied was voor God, en dat hij dus achtsloeg op Zijn uitdrukkelijk verbod. Slecht als hij was, onderstond hij het toch niet iemand leed te doen, dien hij onder de bijzondere bescherming des hemels zag. Veel kwaad zou voorkomen worden, indien de menschen slechts achtgaven op het: „wacht u!" dat hun eigen geweten hun toeroept in hunne sluimering op het leger, en er de stem Gods in herkenden.

2. Hij beschuldigt hem een dief te zijn, vers 30. Veeleer dan te erkennen dat hij hem wel eenige reden had gegeven om te willen vertrekken, schrijft hij dat vertrek liever toe aan een dwaze gehechtheid aan zijns vaders huis; „maar", zegt hij, „als gij daarom heen wildet gaan, *waarom hebt gij mijne goden gestolen?* Dwaas! om datgene goden te noemen, dat gestolen kan worden! Kon hij bescherming verwachten van hen, die hunne aanranders zoomin weerstaan als ontdekken konden? Zalig zij, die den Heere hebben tot hun God, want zij hebben een God, van wien men hen niet kan berooven. Vijanden kunnen wel ons goed stelen, maar niet onzen God. Hier legt Laban Jakob dingen ten laste, waarvan hij niets weet; de gewone ellende van de verdrukte onschuld.

II. Jakobs verdediging van zichzelven. Zij, die hunne zaak overgeven aan God, mogen haar toch ook zelf met zachtmoedigheid en kalmte bepleiten.

1. Aangaande de beschuldiging dat hij zijn eigen vrouwen als geroofd heeft, verdedigt Jakob zich door de ware reden op te geven, waarom hij heengegaan was zonder er Laban kennis van te geven, vers 31. Hij vreesde dat hij hem *zijne dochters zou ontweldigen*, en hem zoodoende door den band der liefde, die hij voor zijne vrouwen had, zou dwingen om in zijn dienst te blijven. Zij, die onrechtvaardig zijn in het minste, zullen, naar men moet veronderstellen, ook in het groote onrechtvaardig zijn, Lukas 16 : 10. Als Laban Jakob bedriegt ten opzichte van zijn loon, dan zal hij er geen bezwaar in zien om hem van zijne vrouwen te berooven, en diegenen te scheiden, die God tezamen gevoegd heeft. Wat kan men niet vreezen van menschen, in wie geen beginsel is van eerlijkheid?

2. Aangaande de beschuldiging van Labans goden gestolen te hebben, verklaart hij zich onschuldig, vers 32. Niet slechts heeft hij zelf ze niet genomen (hij was er zoo verzot niet op) maar hij wist niet eens dat zij genomen waren. Toch heeft hij misschien te haastig en te onbedachtzaam gesproken, toen hij zeide: *Bij denwelken gij uwe goden vinden zult, laat hem niet leven;* daaraan kon hij wel met eenige bitterheid denken toen Rachel, die ze genomen had, niet lang daarna plotseling in barensnood is gestorven. Hoe oprecht wij ook denken te zijn, is toch maar het best om geene verwenschingen te doen, opdat dezen niet zwaarder op ons neerkomen dan wij denken.

III. Labans strenge huiszoeking om zijne goden te vinden, vers 33, 34, 35, deels uit haat tegen Jakob, met wien hij gaarne een oorzaak van twist wilde hebben, en deels uit liefde voor zijne afgoden, waarvan hij niet gaarne wilde scheiden. Wij zien niet, dat hij Jakobs kudden onderzocht, om te zien of er ook gestolen vee bij was, maar wel zocht hij in zijn huisraad

naar de gestolen goden. Hij was van Micha's meening: *Gij hebt mijne goden weggenomen, wat heb ik nu meer?* Richt. 18 : 24. Waren de aanbidders van valsche goden zoo op hunne afgoden gesteld? Hebben zij aldus in den naam hunner goden gewandeld? En zullen wij dan niet even ijverig zijn in ons vragen naar den waren God? Als Hij rechtvaardiglijk van ons is geweken, hoe zorgzaam behoorden wij dan niet te vragen: *Waar is God, mijn Maker? Och of ik wist dat ik Hem vinden zou!* Job 23 : 3. In weerwil van zijn ijverig zoeken heeft Laban zijne goden toch niet gevonden, maar werd bij zijn onderzoek door een valsch voorgeven bedrogen; maar onze God zal niet slechts gevonden worden van hen, die Hem zoeken, maar zij zullen Hem als hun overvloedigen belooner vinden.

36. Toen ontstak Jakob en twistte met Laban; en Jakob antwoordde en zeide tot Laban: Wat is mijne overtreding, wat is mijne zonde, dat gij mij zoo hittiglijk hebt nagejaagd? 37. Als gij al mijn huisraad betast hebt, wat hebt gij gevonden van al het huisraad uws huizes? Leg het hier voor mijne broederen en uwe broederen, en laat hen richten tusschen ons beiden. 38. Deze twintig jaren ben ik bij u geweest; uwe ooien en uwe geiten hebben niet misdragen, en de rammen uwer kudde heb ik niet gegeten. 39. Het verscheurde heb ik tot u niet gebracht, ik heb het geboet; gij hebt het van mijne hand geëischt, het ware des daags gestolen, of des nachts gestolen. 40. Ik ben geweest, dat mij bij dag de hitte verteerde, en bij nacht de vorst, en dat mijn slaap van mijne oogen week. 41. Ik ben nu twintig jaren in uw huis geweest; ik heb u veertien jaren gediend om uw beide dochteren, en zes jaren om uwe kudde; en gij hebt mijn loon tien malen veranderd. 42. Ten ware de God van mijn vader, de God van Abraham en de vreeze van Izak, bij mij geweest was, zekerlijk gij zoudt mij nu ledig weggezonden hebben! God heeft mijne ellende en den arbeid mijner handen aangezien, en heeft u gisteren nacht bestraft!

Zie in deze verzen

1. De kracht der terging, die tot toorn prikkelt. Jakobs natuurlijke geaardheid was zacht en kalm, en de genade had die eigenschap nog in hem doen toenemen; hij was een gelijkmoedig en eenvoudig man, en toch werd hij door Labans onredelijke houding jegens hem zoo tot toorn geprikkeld, dat hij zich eenigszins heftig tegen hem uitlaat, vers 36, 37. Zijn twisten met Laban, hoewel eenigszins te verontschuldigen, is toch niet te rechtvaardigen, en dit is is ook niet ter onzer navolging geschreven. Scherpe woorden wekken toorn op, en zullen gewoonlijk wat kwaad is nog erger maken. Het is een zeer zware beleediging voor iemand met een eerlijk gemoed om van oneerlijkheid beschuldigd te worden, en toch moeten wij ook leeren *dat* te dragen met geduld, Gode onze zaak bevelende.

2. *Het troostrijke van een goed geweten.* Dit was Jakobs roem dat, toen Laban hem beschuldigde, zijn eigen geweten hem vrijsprak en voor hem getuigde, dat hij in alles eerlijk wilde wandelen, Hebr. 13 : 18. Zij, die in eenigerlei werk of dienst getrouw zijn geweest, zullen, al kunnen zij er het getuigenis niet van bekomen van menschen, er toch den troost van smaken in hun eigen gemoed.

3. *Het karakter van een goeden dienstknecht,* en inzonderheid van een getrouwen herder. Als zoodanig heeft Jakob zich bewezen, vers 38—40. *a.* Hij was zeer *zorgzaam,* zoodat de ooien en geiten niet door zijne onachtzaamheid misdragen hebben. Zijne Godsvrucht heeft zegen gebracht op het goed zijns meesters, dat aan zijne zorgen was toevertrouwd. Dienstboden behooren niet minder zorg te hebben voor hetgeen hun door hunne meesters toevertrouwd is, dan wanneer zij er zelven recht op hadden. *b.* Hij was zeer *eerlijk,* en heeft niets gegeten dan hetgeen hem toegestaan was. Hij vergenoegde zich met geringen kost, en begeerde zich niet tegoed te doen aan de rammen der kudde. Dienstboden moeten niet kieskeurig zijn op hunne spijzen, en niet begeeren wat hun niet toegestaan is, maar hierin, evenals in alle andere dingen, alle goede trouw bewijzen. *c.* Hij was zeer *werkzaam,* vers 40. In alle weer en wind bleef hij aan den arbeid, en verdroeg met onuitputtelijk geduld hitte en koude. Menschen, die een beroep of bedrijf hebben en er goede winst mede willen doen, moeten tegen geene moeite en ontbering opzien. Jakob is hier een voorbeeld voor leeraren; ook zij zijn herders, van wie geëischt wordt dat zij getrouw zullen zijn in hunne roeping en bereid om zich moeite te geven.

4. *Het karakter van een harden meester.* Een zoodanige was Laban voor Jakob geweest. Het zijn harde meesters: *a.* Die van hunne dienstboden eischen wat onrechtvaardig is, door hen te verplichten om te vergoeden wat zonder hunne schuld beschadigd werd. Dat heeft Laban gedaan, vers 39. Ja, al was er ook onachtzaamheid, dan is het toch nog onrechtvaardig om bovenmatig te straffen. De schade kan voor den meester onbeduidend zijn, terwijl de arme dienstknecht er door geruïneerd wordt. *b.* Het zijn ook slechte meesters, die aan hunne dienstboden weigeren wat recht en billijk is. Dit heeft Laban gedaan, vers 41. Het was onredelijk om Jakob te laten dienen voor zijne dochters, daar hem toch door de belofte Gods zoo groot een erfdeel was toegewezen; even onredelijk als het was om hem zijne dochters te geven zonder bruidschat, terwijl hij daartoe toch zeer goed bij machte was. Aldus heeft hij *den arme beroofd omdat hij arm is,* zooals hij dit ook gedaan heeft *door zijn loon te veranderen.*

5. *De zorg van Gods voorzienigheid* ter bescherming der onschuldigen, aan wie onrecht gedaan werd, vers 42. God nam kennis van het onrecht aan Jakob gepleegd, en beloonde hem, dien Laban anders ledig zou hebben weg-

gezonden, en bestrafte Laban, die hem anders verzwolgen zou hebben. God is de beschermer der verdrukten, en zij, die onrecht lijden, zonder nochtans ten ondergang gebracht te zijn, nedergeworpen en toch niet verdorven worden, moeten Hem erkennen in hunne bewaring, en er Hem de eer voor toebrengen. Jakob spreekt van God als van *den God zijns vaders;* te kennen gevende dat hij zich onwaardig achtte om aldus door Hem verzorgd te worden, maar dat hij bemind was *om zijns vaders wil.* Hij noemt Hem *den God Abrahams* en *de vreeze van Izak,* want Abraham was gestorven en heengegaan naar die wereld, waar de volmaakte liefde de vrees buitendrijft; maar Izak leefde nog, den Heere heiligende in zijn hart als zijn vreeze en zijne verschrikking.

43. Toen antwoordde Laban en zeide tot Jakob: Deze dochters zijn mijne dochters, en deze zonen zijn mijne zonen, en deze kudde is mijne kudde, ja al wat gij ziet, dat is mijn; en wat zou ik aan deze mijne dochteren heden doen? of aan hare zonen, die zij gebaard hebben? 44. Nu dan, kom, laat ons een verbond maken, ik en gij, dat het tot eene getuigenis zij tusschen mij en tusschen u! 45. Toen nam Jakob een steen, en hij verhoogde dien tot een opgericht teeken. 46. En Jakob zeide tot zijne broederen: Vergadert steenen! En zij namen steenen, en maakten een hoop; en zij aten aldaar op dien hoop. 47. En Laban noemde hem Jegar-Sahadutha; maar Jakob noemde denzelven Gal-ed. 48. Toen zeide Laban: Deze hoop zij heden een getuige tusschen mij en tusschen u! Daarom noemde men zijn naam Gal-ed, 49. En Mizpa; omdat hij zeide: Dat de HEERE opzicht neme tusschen mij en tusschen u, wanneer wij de een van den ander zullen verborgen zijn! 50. Zoo gij mijne dochteren beleedigt, en zoo gij vrouwen neemt boven mijne dochteren, niemand is bij ons: zie toe, God zal getuige zijn tusschen mij en tusschen u! 51. Laban zeide voorts tot Jakob: Zie, daar is deze zelfde hoop, en zie, daar is dit opgericht teeken, hetwelk ik opgeworpen heb tusschen mij en tusschen u; 52. Deze zelfde hoop zij getuige, en dit opgericht teeken zij getuige, dat ik tot u voorbij dezen hoop niet komen zal, en dat gij tot mij voorbij dezen hoop en dit opgericht teeken niet komen zult, ten kwade! 53. De God van Abraham en de God van Nahor, de God huns vaders richte tusschen ons! En Jakob zwoer bij de vreeze zijns vaders Izaks. 54. Toen slachtte Jakob een slachting op dat gebergte, en hij noodigde zijne broederen om brood te eten; en zij aten brood, en vernachtten op dat gebergte. 55. En Laban stond des morgens vroeg op, en kuste zijne zonen en zijne dochteren, en zegende hen; en Laban trok heen en keerde weder tot zijne plaats.

Wij hebben hier de schikking der zaak tusschen Laban en Jakob. Laban had niets te zeggen op Jakobs vertoog; hij kon noch zichzelven rechtvaardigen, noch Jakob veroordeelen, maar zijn eigen geweten overtuigde hem van het onrecht, dat hij Jakob had aangedaan, en daarom wenscht hij nu maar niets meer van de zaak te hooren. Hij wil geen ongelijk bekennen, geene vergeving vragen aan Jakob en hem voldoening geven zooals hij had behooren te doen, maar:

I. Hij maakt er zich van af met eene betuiging van vriendelijkheid voor Jakobs vrouwen en kinderen, vers 43. *Deze dochters zijn mijne dochters.* Als hij niet kan verontschuldigen wat hij gedaan *heeft,* erkent hij hiermede toch eigenlijk wat hij *had behooren te doen;* hij had haar als de zijnen moeten erkennen en behandelen, maar hij heeft haar als vreemden geacht, vers 15. Het is iets gansch gewoons dat zij, die zonder natuurlijke liefde zijn, zullen voorgeven zeer veel liefde te hebben, als dit met hunne belangen strookt. Of misschien heeft hij dit in zijne verwaandheid gezegd als iemand, die van grootspraak houdt, gezwollen is in stijl en manieren, en dus ijdelheid spreekt. „Al wat gij ziet, dat is mijn." Dat was niet zoo; het was van Jakob, en hij heeft er duur voor betaald; maar Jakob laat het hem zeggen, bemerkende dat hij er in een beter humeur door komt. Aan wereldsche lieden ligt hunne bezitting na aan het hart. „Dit en dat is het mijne", zooals Nabal sprak, 1 Sam. 25 : 11. *Mijn brood en mijn water.*

II. Hij stelt een verbond van vriendschap tusschen hen voor, waarin Jakob gereedelijk toestemt, zonder aan te dringen dat Laban schuld zou bekennen, en nog veel minder dat hij hem vergoeding zou doen. Als twist ontstaan is, dan moeten wij gaarne bereid zijn om op elke voorwaarde tot verzoening te komen; vrede en liefde zijn zulke kostbare juweelen, dat wij ze nauwelijks te duur kunnen koopen. Het is beter verliezen te lijden en stil neder te zitten, dan voort te gaan met twisten. Merk hier nu op:

1. Den *inhoud* van het verbond. Jakob liet het geheel aan Laban over. De strekking er van was, dat Jakob een goed echtgenoot zou zijn voor zijne vrouwen, haar niet zou beleedigen, en buiten haar geen andere vrouwen zou huwen, vers 50. Jakob had hem nooit reden gegeven te denken, dat hij iets anders dan een vriendelijk echtgenoot zou zijn, en toch is hij, alsof hij er wèl reden toe gegeven had, bereid die verplichting op zich te nemen. Hoewel Laban zelf haar verdrukt had, wil hij toch Jakob verplichten door eene belofte, dat hij haar niet zal verdrukken. Zij, die zelf beleedigend zijn, zijn gewoonlijk het meest bevreesd dat anderen het zijn, en zij, die zelf hun plicht niet doen, zijn het meest gebiedend in hun eisch, dat anderen hun plicht zullen doen. *b.* Dat hij geen slecht nabuur zou zijn voor Laban, vers 52. Zij kwamen overeen dat geene daad van vijandschap tusschen hen zou voorvallen; dat Jakob al het onrecht, dat hem was aangedaan, zou vergeven en vergeten, het in latere tijden niet meer tegen Laban en zijn geslacht zou

gedenken. Wij mogen wel de sterke bewustheid hebben van een onrecht, dat ons aangedaan is, zonder dat het ons toch geoorloofd is dit onrecht te wreken.

2. De *ceremonie* van dit verbond; het werd met groote plechtigheid gemaakt en bevestigd, overeenkomstig de gewoonten en gebruiken dier tijden. *a.* Er werd een zuil opgericht, vers 45, een hoop steenen opgeworpen, vers 46, om de gedachtenis der zaak te vereeuwigen; daar toenmaals eene overeenkomst in geschrifte te brengen òf niet bekend, òf niet gebruikelijk was. *b.* Er werd eene offerande gebracht, vers 54, een dank- of vredeoffer. Onze vrede met God is hetgeen ware vertoosting en lieflijkheid brengt in onzen vrede met onze vrienden. Als er strijd en twisting is onder de menschen, dan zal hun verzoend zijn met Hem de verzoening met elkander gemakkelijk maken. *c.* Zij aten tezamen, vers 46, tezamen het maal van het vredeoffer nuttigende, vers 54. Dit was ten teeken van een hartelijke verzoening. Vriendschapsverbonden werden oudtijds bevestigd doordat de partijen tezamen aten en dronken. Het was als een liefdemaal. *d.* Op plechtige wijze hebben zij God aangeroepen *als getuige* van hunne oprechtheid hierin, vers 49. *De Heere houde toezicht tusschen mij en tusschen u;* dat is: De Heere neme kennis van alles, wat er van weerskanten gedaan zal worden in schending van dit verbond. Als wij uit elkanders oogen zijn, laat dan de gedachte, dat wij onder Gods oog zijn, ons weerhouden van elkander leed te doen. Dit beroep op God kan in een gebed worden verkeerd. Als vrienden van elkander verwijderd zijn, zoodat het hun niet mogelijk is elkander te hulp te komen, dan kan deze gedachte, deze wetenschap hun tot troost wezen: God houdt opzicht over ons, en heeft het oog op ons. Zij beroepen zich ook op Hem als *Rechter*, vers 53. *De God van Abraham*, van wien Jakob afstamde, *en de God van Nahor*, van wien Laban afstamde, de God *huns vaders*, van wien zij beiden afstamden, *richte tusschen ons.* Gods betrekking tot hen wordt aldus uitgedrukt, om te kennen te geven dat zij denzelfden God aanbaden, hetgeen een reden moest wezen, dat er geene vijandschap tusschen hen moest bestaan. Zij, die een en denzelfden God hebben, moeten ook één van hart zijn; zij, die in den Godsdienst overeenstemmen, moeten er naar streven om ook in alle andere dingen samen overeen te komen. God is Rechter tusschen strijdende partijen, en Hij zal oordeelen met rechtmatigheid; wie onrecht doet, doet het op zijn eigen gevaar, dat is: hij zal het te verantwoorden hebben. *e.* Zij gaven een nieuwen naam aan de plaats, vers 47, 48. Laban noemde haar in het Syrisch en Jakob in het Hebreeuwsch: *de hoop der getuigenis.* In vers 49 wordt zij *Mizpa, een wachttoren* genoemd; zoo werd er zorg gedragen dat de gedachtenis er van bewaard zou blijven. Deze namen zijn toepasselijk op de zegelen van het Evangelieverbond, die *aan* ons getuigen zoo wij getrouw zijn, maar *tegen* ons getuigen als wij ontrouw worden bevonden. Den naam, dien Jakob aan dezen hoop gaf, bleef hij behouden, *Gilead;* niet den naam, dien Laban er aan had gegeven. In geheel deze handeling was Laban luidruchtig, woordenrijk, al zijn best doende om veel te zeggen. Jakob daarentegen was stil en zeide weinig. Toen Laban God aanriep onder velerlei benamingen, *zwoer* Jakob slechts *bij de vreeze zijns vaders Izaks*, dat is: bij den God, dien zijn vader Izak vreesde, die nooit andere goden had gediend, zooals Abraham en Nahor gedaan hadden. Twee woorden, door Jakob gebruikt, waren meer gedenkwaardig dan al de redenen en ijdele herhalingen van Laban. Want *de woorden der wijzen moeten in stilheid aangehoord worden, meer dan het geroep desgenen, die over de zotten heerscht*, Pred. 9 : 17.

Eindelijk. Na al die toornige gesprekken, scheidden zij toch als vrienden, vers 55. Laban heeft met veel hartelijkheid *zijne zonen en zijne dochters gekust en hen gezegend*, en toen keerde hij terug in vrede. God is dikwijls beter voor ons dan wij in onze vrees denken, en heerscht wonderbaarlijk over den geest der menschen ten onzen gunste, en boven hetgeen wij hadden kunnen verwachten, want het is niet tevergeefs, dat wij op Hem betrouwen.

HOOFDSTUK XXXII.

Wij vinden hier Jakob nog op reis naar Kanaän. Nooit hebben op een reis zooveel merkwaardige dingen plaatsgehad als op deze reis van Jakob en zijn gezin. Op weg ontvangt hij: I. Goede tijdingen van zijn God, vers 1, 2. II. Slechte tijdingen van zijn broeder, aan wien hij eene boodschap had gezonden, om hem zijne terugkomst te berichten, vers 3—6. In zijn benauwdheid: 1. verdeelt hij zijn gezelschap, vers 7, 8. 2. Bidt hij tot God, vers 9—12, 3. Zendt hij een geschenk aan zijn broeder, vers 13—23. 4. Worstelt hij met den engel, vers 24—32.

Jakob toog ook zijn weegs, en de engelen Gods ontmoetten hem. 2. En Jakob zeide met dat hij hen zag: Dit is een heirleger Gods; en hij noemde den naam derzelver plaats Mahanaïm.

Jakob is nu af van Laban, en vervolgt zijn reis naar huis, naar Kanaän. Als God ons door moeilijkheden heengeholpen heeft, dan moeten wij onze reis naar den hemel met zooveel te meer blijdschap en vastberadenheid vervolgen. Nu hebben wij hier:

1. Jakobs geleide op reis, vers 1. *De engelen Gods ontmoetten hem*, in zichtbare verschijning; of het in een gezicht bij dag, of in een droom des nachts was, zooals toen hij de ladder zag, Hoofdst. 28 : 12, is onzeker. Zij, die zich op een goeden weg houden, hebben altijd een goede wacht, de engelen zelven zijn gedienstige geesten ter hunner veiligheid en bescherming, Hebr. 1 : 14. Waar Jakob zijne tent opsloeg, hebben zij zich rondom hem gelegerd; Psalm 34 : 8. Zij ontmoetten hem om hem weder welkom te heeten in Kanaän, en zoo viel hem een meer eervolle ontvangst tebeurt dan ooit aan eenigen vorst, tot wien de overheden eener stad uitgingen om hem welkom te heeten. Zij ontmoetten hem, om hem geluk te wenschen

met zijn behouden aankomst, inzonderheid met zijne ontkoming van Laban, want zij vinden genoegen in het welvaren van Gods dienstknechten. Zij hadden hem op den geheelen weg onzichtbaar begeleid, maar nu verschenen zij hem, omdat hij nu grooter gevaren tegemoet ging, dan die hij tot nu ondervonden had. Als God voor Zijn volk buitengewone beproevingen bestemd heeft, bereidt Hij hen er op voor door buitengewone vertroostingen. Wij zouden gedacht hebben dat het meer de tijd ware geweest voor de engelen om hem te verschijnen temidden van de verlegenheid en beroering, veroorzaakt, eerst door Laban, en daarna door Ezau, dan nu in dien kalmen, rustigen tusschentijd, toen hij zich in geen oogenblikkelijk gevaar bevond; maar God wil, dat wij in tijd van vrede voor den tijd van beroering zullen zorgen, zoodat wij, als de benauwdheid komt, kunnen leven op de vroegere ervaringen; *want wij wandelen door geloof, en niet door aanschouwen.* Gods kinderen keeren bij hun dood terug naar Kanaän, het huis huns vaders, en dan zullen de engelen Gods hen ontmoeten, om hen geluk te wenschen met het einde hunner dienstbaarheid, en om hen heen te voeren naar hunne rust.

2. Hoe hij tot zijne vertroosting dit geleide heeft opgemerkt, vers 2. *Dit is een heirleger Gods,* en dus is het: *a.* Een machtig leger; zeer groot is hij, die zulk een geleide heeft, en zeer veillg wie aldus bewaakt wordt. *b.* God moet den lof hebben voor deze bescherming: „Daar moet ik God voor danken, want het is Zijn heirleger." Met het oog des geloofs kan een Godvruchtige hetzelfde zien wat Jakob met zijn lichamelijke oogen gezien heeft, door de belofte te gelooven, vervat in Psalm 91 : 11. *Hij zal Zijn engelen van u bevelen, dat zij u bewaren in al uwe wegen.* Wat behoeven wij te twisten over de vraag of ieder heilige zijn beschermengel heeft, als wij er toch zeker van zijn dat hij van eene wacht van engelen omgeven is? Ter herinnering aan dit gunstbewijs gaf Jakob een nieuwen naam aan die plaats, aan die omstandigheid ontleend; *Mahanaïm,* twee heiren, of *twee legerkampen.* Dat is, zeggen sommigen van de rabbijnen, één heir van de beschermengelen van Mesopotamië, die Jakob van daar hebben begeleid en hem veilig overgegeven hebben aan het andere heir van de engelen van Kanaän, die hem tegemoet gingen op de plaats waar hij nu was. Maar zij zijn hem veeleer verschenen als twee heirscharen, ééne aan elke zijde, of ééne van voren en de andere van achteren, om hem van achteren te beschermen tegen Laban en van voren tegen Ezau, zoodat zij een volkomen wacht voor hem vormden. Aldus was hij omringd door Gods gunst. Misschien wordt met toespeling hierop de kerk *Mahanaïm, twee legers* genoemd, Hoogl. 6 : 13. Hier was Jakobs gezin, dat het ééne heir vormde, voorstellende de strijdende en reizende kerk op aarde, en de engelen zijn het andere heir, voorstellende de triomfeerende kerk, rustende in den hemel.

3. En Jakob zond boden uit voor zijn aangezicht tot Ezau, zijn broeder, naar het land Seïr, de landstreek van Edom. 4. En hij gebood hun, zeggende: Zoo zult gij zeggen tot mijn heer, tot Ezau: Zoo zegt Jakob, uw knecht: Ik heb als vreemdeling gewoond bij Laban, en heb er totnutoe vertoefd; 5. En ik heb ossen en ezelen, schapen, en knechten en maagden; en ik heb gezonden, om mijn heer aan te zeggen, opdat ik genade vinde in uwe oogen. 6. En de boden kwamen weder tot Jakob, zeggende: Wij zijn gekomen tot uw broeder, tot Ezau; en ook trekt hij u tegemoet, en vier honderd mannen met hem. 7. Toen vreesde Jakob zeer, en hem was bange; en hij verdeelde het volk, dat met hem was, en de schapen, en de runderen, en de kemels, in twee heiren; 8. Want hij zeide: Indien Ezau op het eene heir komt, eu slaat het, zoo zal het overgebleven heir ontkomen.

Nu Jakob weder in Kanaän kwam heeft God hem door het gezicht van engelen herinnerd aan de *vrienden* die hij had toen hij het verliet, en daaruit neemt hij nu aanleiding om zich de vijanden te herinneren, die hij heeft, en wel inzonderheid Ezau. Het is waarschijnlijk dat Rebekka hem heeft doen weten, dat Ezau zich in Seïr gevestigd had en hem vijandig was gebleven. Wat zal Jakob nu doen? Hij verlangt zijn vader weder te zien, maar hij vreest zijn broeder te ontmoeten. Hij verheugt zich weder in Kanaän te zijn, maar, vanwege Ezau, kan hij zich slechts verheugen met beving.

I. Hij zendt een zeer vriendelijke en ootmoedige boodschap aan Ezau. Het blijkt niet dat zijn weg *door* Ezau's land liep, of dat hij hem verlof behoefde te vragen om er doorheen te trekken; maar zijn weg was er *dichtbij,* en hij wilde hem niet voorbijgaan zonder hem de vriendelijkheid en achting te betoonen, die aan een broeder, een tweelingbroeder, een eenigen broeder, een ouderen broeder, een beleedigden broeder, toekomen. Als onze bloedverwanten tekortkomen in hun plicht jegens ons, dan moeten wij toch nauwgezet onzen plicht doen jegens hen. Het is eene daad van vriendschap en broederlijke liefde om onze vrienden en betrekkingen bekend te maken met onzen toestand, en naar den hunnen te vragen. Daden van beleefdheid kunnen er toe bijdragen om vijandschap te dooden. Jakobs boodschap aan hem is zeer voorkomend en beleefd, vers 4, 5. Hij noemt Ezau zijn *heer,* en zichzelven zijn *knecht,* om te kennen te geven dat hij niet stond op de voorrechten van het geboorterecht en van den zegen, die hij zich had verkregen, maar het aan God overliet om Zijne doeleinden tot stand te brengen in zijn zaad. Toegevendheid stilt groote zonden, Pred. 10 : 4. Wij moeten niet weigeren op eerbiedigen en onderworpen toon te spreken tot hen, die, al is het ook nòg zoo onrechtvaardiglijk, vertoornd zijn op ons. Hij geeft hem een kort bericht omtrent zichzelven, dat hij geen vluchteling of zwerver was, maar, hoewel hij gedurende langen tijd afwezig is geweest, had hij toch een ver-

blijf bij zijne bloedverwanten: *ik heb als vreemdeling gewoond bij Laban, en heb er totnutoe vertoefd;* en dat hij ook niet arm was, of als een verloren zoon thuis kwam, die het noodige derft en dus ten laste van zijne familie zal komen; neen, *ik heb ossen en ezels.* Hij wist dat, zoo iets, dit hem in de goede meening van Ezau zou aanbevelen. Hij dingt ook naar zijne gunst; *ik heb gezonden om mijn heer aan te zeggen, opdat ik genade vinde in uw oogen.* Het is geen verkleining voor hen, die het recht aan hun zijde hebben, om het verzoek te doen om verzoening, om vrede te vragen, zoowel als om recht.

II. Hij ontvangt een vreeswekkend bericht van Ezau's krijgshaftige toebereidselen tegen hem, vers 6, geen woord, maar een slag; een zeer ruw antwoord op zijn vriendelijke boodschap, en een treurig welkom-thuis aan een broeder. *Hij trekt u tegemoet, en vier honderd mannen met hem.* Hij is het moede om op de dagen des rouws over zijn goeden vader te wachten, en hij besluit om reeds voordat die gekomen zijn, zijn broeder te dooden.

1. Hij gedenkt aan den ouden twist en hij zal zich nu op hem wreken vanwege het geboorterecht en den zegen, en zoo mogelijk aan Jakobs verwachtingen van beiden den bodem inslaan. De haat, die gekoesterd wordt, zal lang duren en zal nog met heftigheid uitbreken lang nadat de aanleiding er toe gegeven was. Toornige menschen hebben een goed geheugen.

2. Hij benijdt Jakob zijne bezitting, en hoewel hij zelf nu een veel grootere bezitting had, kan hem toch niets minder tevreden stellen dan Jakoks verderf te zien, en zijne velden met Jakobs roof te verrijken. Misschien heeft het bericht, dat Jakob hem zond omtrent zijn vermogen, hem nog te meer in toorn tegen hem ontstoken.

3. Hij acht het een gemakkelijke zaak hem tenonder te brengen, nu hij op den weg was, als een arm, vermoeid reiziger, ongevestigd en (naar hij denkt) onbeschut. Zij, die het gif van de slang hebben, volgen gewoonlijk ook zijne methode, namelijk om de eerste de beste gelegenheid, die zich voordoet, aan te grijpen om zich te wreken.

4. Hij besluit om dit schielijk te doen, voordat Jakob nog tot zijn vader was gekomen, opdat deze niet als middelaar tusschenbeiden zou kunnen treden. Ezau was een dergenen, die den vrede haten; als Jakob spreekt, vreedzaam spreekt, is Ezau aan den oorlog; Psalm 120 : 6, 7. Daar trekt hij nu heen, voortgedreven door haat en woede, bedacht op bloed en moord. Vier honderd mannen had hij medegenomen, dezulken waarschijnlijk als die met hem ter jacht gingen, gewapend, zonder twijfel ruw en wreed als hun aanvoerder, bereid om het woord van bevel te volvoeren, hoe barbaarsch dit ook zijn mocht, en slechts dreiging en moord blazende. Het tiende deel van hen was nog voldoende, om Jakob en zijn schuldeloos, hulpeloos gezin met wortel en tak uit te roeien. Men kan zich dus niet verwonderen over hetgeen volgt: *Toen vreesde Jakob zeer en hem was bange,* te meer wellicht, omdat hij nog nauwelijks van den schrik was bekomen wegens Laban. Velen zijn de tegenspoeden en benauwdheden der rechtvaardigen in deze wereld, en soms is het einde der eene slechts het begin van de andere. De wolken keeren weder na den regen. Hoewel Jakob een man was van groot geloof, was hij toch nu zeer bevreesd. Een levendig besef van gevaar en een daaruit ontstane groote vrees en verschrikking zijn zeer wel bestaanbaar met een nederig vertrouwen op Gods macht en belofte. Christus zelf is in Zijne doodsbenauwdheid zeer verbaasd en beangst geweest.

III. Hij brengt zich zoo goed als hij kan instaat van verdediging. Het zou ongerijmd zijn om aan weerstand te denken; al wat hij doet of bedenkt, is slechts om te kunnen ontkomen, vers 7, 8. Hij acht het geraden om niet allen en alles tegelijk aan het gevaar blootgesteld te laten, en daarom verdeelt hij wat hij heeft in twee groepen, opdat de eene geslagen wordende, de andere zou kunnen ontkomen. Als een teeder, zorgzaam huisvader zorgt hij meer voor de veiligheid van zijn gezin dan voor zijn eigene veiligheid. Hij verdeelde zijn gezelschap, niet zooals Abraham, om te vechten, Hoofdst. 14 : 15, maar om te vluchten.

9. Voorts zeide Jakob: O God mijns vaders Abrahams en God mijns vaders Izaks, o HEERE! die tot mij gezegd hebt: Keer weder tot uw land en tot uwe maagschap, en Ik zal wel bij u doen! 10. Ik ben geringer dan al deze weldadigheden en dan al deze trouw, die Gij aan uwen knecht gedaan hebt; want ik ben met mijn staf over deze Jordaan gegaan, en nu ben ik tot twee heiren geworden! 11. Ruk mij toch uit mijns broeders hand, uit Ezau's hand, want ik vrees hem, dat hij niet misschien kome en mij sla, de moeder met de zonen! 12. Gij hebt immers gezegd: Ik zal gewisselijk bij u weldoen, en Ik zal uw zaad stellen als het zand der zee, dat van wege de menigte niet geteld kan worden.

Onze regel is: God aan te roepen in den dag der benauwdheid; hier hebben wij er een voorbeeld van, en de goede uitslag er van moedigt ons aan om dat voorbeeld te volgen. Het was nu de dag van Jakobs benauwdheid, maar hij zal er uit verlost worden; en hier zien wij hem bidden om die verlossing, Jer. 30 : 7. Toen hem bange was riep hij den Heere aan, en Hij hoorde zijne stem. Tijden van vrees en benauwdheid moeten tijden zijn van gebed; al wat ons verschrikt of beangst moet ons op de knieën brengen, tot onzen God. Jakob had kort tevoren zijne engelenwacht gezien, maar in deze benauwdheid wendt hij zich tot God, niet tot hen; hij wist, dat zij zijne mededienstknechten waren, Openb. 22 : 9. Hij heeft ook Labans *terafim* niet geraadpleegd; het was hem genoeg een God te hebben, tot wien hij zich kon begeven. Tot Hem wendt hij zich met alle mogelijke plechtigheid, begeeft hij zich dus om veiligheid tot den naam des Heeren als *tot een*

sterken toren, Spr. 18 : 10. Dit gebed is des te meer merkwaardig, omdat hij er zich de eer door verkregen heeft van een *Israel, een vorst Gods* te zijn, en de vader van het biddend overblijfsel, dat daarom *het zaad Jakobs* wordt genoemd, tot hetwelk Hij nooit gezegd heeft: zoek Mij tevergeefs. Nu is het wèl der moeite waard om eens na te gaan wat er zoo buitengewoon was in dit gebed, dat het hem, die het opzond, er deze eer door verkregen heeft.

I. Het is een gebed om slechts *ééne* zaak, maar het is zeer dringend, vers 11. *Ruk mij toch uit mijns broeders hand.* Hoewel er, naar den mensch gesproken, geene redding mogelijk was, geloofde hij in de kracht en macht van God, die hem als een lam uit de bloedige kaken des leeuws kon rukken. Het is ons vergund om in ons gebed tot God in bijzonderheden te treden; de bezwaren, die ons drukken, de benauwdheid, waarin wij ons bevinden, met name te noemen; want de God, met wien wij te doen hebben is een, met wien wij vrij kunnen zijn; wij kunnen met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade.

2. Als onze broeders het er op toeleggen om ons te verderven, dan is het onze troost, dat wij een Vader hebben tot wien wij ons kunnen wenden als tot onzen bevrijder.

II. De pleitgronden zijn *vele,* en zij zijn zeer krachtig; nooit was een zaak in betere orde voorgesteld, Job 23 : 4. Hij zendt zijne bede op tot God met groot geloof, met vurigheid van geest en in diepen ootmoed. Hoe vurig en dringend smeekt hij! vers 11. *Ruk mij toch uit mijns broeders hand.* Zijne vrees maakt hem dringend. Met wat heilige logica redeneert hij! Met wat Goddelijke welsprekendheid pleit hij! Hier is een schoon, heerlijk voorbeeld om na te volgen.

1. Hij spreekt God aan als den God zijner vaderen, vers 9. Hij had zulk een ootmoedig besef van zijn eigen onwaardigheid, dat hij God niet zijn God noemde, maar een God in verbond met zijne voorouders. *O God mijns vaders Abrahams en God mijns vaders Izaks,* en hierop kon hij te eerder pleiten omdat door Goddelijke aanwijzing de erfenis des verbonds op hem overging. Als wij in benauwdheid zijn kan Gods verbond met onze vaderen ons tot troost wezen. Zoo is het dikwijls geweest met Gods volk, Ps. 22 : 5, 6. Geboren zijnde in Gods huis, neemt Hij ons onder Zijn bijzondere hoede en bescherming.

2. Hij legt zijne volmacht over. *Gij hebt tot mij gezegd: Keer weder tot uw land.* Hij heeft zijne plaats bij Laban niet roekeloos verlaten, uit wispelturigheid, of een dwaze gehechtheid aan zijn geboorteland, maar in gehoorzaamheid aan het gebod Gods. Wij kunnen in den weg des plichts zijn, en toch in benauwdheid en moeilijkheid komen op dien weg. Gelijk voorspoed geen bewijs is dat wij op den goeden weg zijn, zoo zal tegenspoed geen bewijs wezen dat wij op den verkeerden weg zijn. Wij kunnen heengaan waár God ons roept, en toch bevinden dat onze weg door doornen omtuind is. Zoolang wij bij onzen plicht blijven kunnen wij goedsmoeds God voor onze veiligheid laten zorgen. Als God onze gids is, dan zal Hij ook onze hoeder wezen.

3. Hij erkent ootmoedig zijne onwaardigheid om gunst van God te ontvangen, vers 10. *Ik ben niet waardig.* [1]) Het is wel een ongewone pleitrede. Sommigen zouden denken dat hij gepleit zou hebben, dat hetgeen nu in gevaar was het zijne was tegenover de geheele wereld, en dat hij het zuur genoeg had verdiend; maar neen: hij zegt: *Heere, ik ben het niet waardig.* Zelfverloochening en zelfvernedering betamen ons in ons pleiten voor den troon der genade. Onder allen, die Hem om iets baden, heeft Christus niemand zulk een lof toegekend als aan hem, die zeide: *Heere, ik ben niet waardig,* Matth. 8 : 8, en aan haar, die zeide: *Ja Heere! doch de hondekens eten ook van de brokjes, die er vallen van de tafel hunner heeren,* Matth. 15 : 27. Merk hier nu op: *a.* hoe grootelijks hij de weldadigheden Gods aan hem roemt en verheerlijkt. Wij hebben hier *weldadigheden* in het meervoud, een onuitputtelijke bron en tallooze stroomen, *weldadigheden en trouw,* dat is: weldadigheden in het verleden, geschonken overeenkomstig de belofte, en nog verdere weldadigheden, verzekerd door de belofte voor de toekomst. Hetgeen nog weggelegd is in Gods trouw en hetgeen reeds geschonken is in Gods weldadigheid is stof tot vertroosting der geloovigen, en geeft hun evenzoo ook reden om God te loven. Ja meer: let er op, dat hij spreekt van *al* deze weldadigheden en *al* deze trouw; de wijze van uitdrukking is overvloedig en geeft te kennen, dat zijn hart vol is van Gods goedheid. *b.* Hoe gering en nederig hij spreekt van zichzelven, alle gedachte aan eigen verdienste van zich werpende. *„Ik ben geringer dan al deze weldadigheden en dan al deze trouw,* ik ben ze niet waardig, en nog veel minder ben ik de groote gunst waardig, die ik nu van U bid". Jakob was een aanzienlijk man, en in vele opzichten een zeer verdienstelijk man, en in zijn gesprek met Laban heeft hij terecht op zijne verdienste gewezen, maar niet voor God. *Ik ben geringer dan al Uwe weldadigheden.* De beste en grootste mannen zijn nog onwaardig de minste gunst van God, en moeten dit bij alle gelegenheden willen erkennen. De uitnemende George Herbert had tot motto: *Geringer dan de geringste van al Gods weldadigheden.* Diegenen zijn het best bereid voor de grootste weldadigheden, die zich de minste er van nog onwaardig achten.

4. Dankbaar erkent hij Gods goedheid jegens hem in zijne ballingschap, en hoezeer die al zijne verwachtingen ver had overtroffen. *„Ik ben met mijn staf over deze Jordaan gegaan,* arm en verlaten, als een eenzaam, gering reiziger"; hij had geen gidsen, geen metgezellen, geen bedienden, geen reisbenoodigdheden; slechts zijn staf, en niets anders om hem tot steun te wezen; *„en nu ben ik tot twee heiren geworden,* nu ben ik omringd door talrijke kinderen, die mij tot troost zijn, en door dienaren, om mij te helpen." Hoewel het zijn

1) Naar de Engelsche overzetting.

angst was, die hem verplichtte om zijn gezin in twee hoopen te verdeelen, maakt hij daar toch gebruik van om Gods goedheid te verheerlijken in deze toeneming. De toeneming van ons gezin is dan alleen troostrijk en lieflijk, als wij er Gods weldadigheid en trouw in zien. Zij, wier laatste zeer vermeerderd is, behooren met ootmoed en dankbaarheid te gedenken hoe gering hun begin is geweest. Jakob pleit: Heere, Gij hebt mij onderhouden en bewaard toen ik alleen met mijn staf uitgegaan ben, en slechts één leven te verliezen had, zult Gij mij dan niet bewaren nu de zorg voor zooveel andere levens op mij rust?

5. Hij wijst op de grootheid van het gevaar, waarin hij zich bevindt. *Ruk mij toch uit mijns broeders hand, want ik vrees hem*, vers 11. Het volk Gods heeft niet geschroomd God met hun vrees bekend te maken, want zij weten dat Hij er acht op slaat. De vrees, die ons aanspoort tot gebed, is een gezegende vrees. Het was geen roover, maar een moordenaar, voor wien hij vreesde. Het was ook niet slechts zijn eigen leven, dat op het spel stond, maar dat der moeders en der kinderen, die hun geboorteland hadden verlaten om met hem te gaan. Onze natuurlijke genegenheid geeft ons goede, Gode welbehaaglijke pleitgronden in het gebed.

6. Hij wijst inzonderheid op de belofte, die God hem gedaan heeft, vers 9. *O Heere, die tot mij gezegd hebt, Ik zal wèl bij u doen*, en wederom bij het einde, in vers 12: *Gij hebt immers gezegd: Ik zal gewisselijk wèl bij u doen.* Het beste wat wij tot God kunnen zeggen in het gebed is: wat Hij tot ons gezegd heeft. Gelijk Gods beloften de beste gidsen zijn voor onze begeerten in het gebed, en ons de beste beden in den mond leggen, zoo zijn zij ook de meest-vaste grond voor onze hoop, en voorzien zij ons van de beste pleitgronden. „Heere, Gij hebt zoo en zoo gesproken, zult Gij dan niet doen naar Uw woord, *waarop Gij mij hebt doen hopen?* Psalm 119 : 49. De meest-algemeene beloften zijn nog toepasselijk op bijzondere gevallen of toestanden. „Gij hebt gezegd: *Ik zal wèl bij u doen;* Heere, doe mij wèl in deze zaak." Hij pleit ook op een bijzondere belofte, die van *zijn zaad te zullen vermenigvuldigen.* „Heere, wat zal er worden van die belofte, indien zij allen verslagen worden?" Er zijn beloften aan de gezinnen der Godvruchtigen, die in het gebed gebruikt kunnen worden als pleitgronden om gewone en buitengewone zegeningen voor het gezin te verkrijgen, Hoofdst. 17 : 7; Psalm 112 : 2; 102 : 29. De dreigingen der wereld moeten ons uitdrijven naar de beloften van God.

13. En hij vernachtte aldaar dienzelfden nacht; en hij nam van hetgeen dat hem in zijnè hand kwam, een geschenk voor Ezau, zijn broeder; 14. Twee honderd geiten en twintig bokken, twee honderd ooien en twintig rammen; 15. Dertig zogende kemelinnen met hare veulens, veertig koeien en tien varren, twintig ezelinnen en tien jonge ezels. 16. En hij gaf die in de hand zijner knechten, elke kudde bijzonder; en hij zeide tot zijne knechten: Gaat gijlieden door, voor mijn aangezicht, en stelt ruimte tusschen kudde en tusschen kudde. 17. En hij gebood den eerste, zeggende: Wanneer u Ezau, mijn broeder, ontmoeten zal en u vragen, zeggende: Wiens zijt gij? en waarheen gaat gij? en wiens zijn dezen voor uw aangezicht? 18. Zoo zult gij zeggen: Dat is een geschenk van uwen knecht Jakob, gezonden tot mijnen heer, tot Ezau; en zie, hij zelf is ook achter ons. 19. En hij gebood ook den tweede, ook den derde, ook allen, die de kudden nagingen, zeggende: Naar ditzelfde woord zult gij spreken tot Ezau, als gij hem vinden zult. 20. En gij zult ook zeggen: Zie, uw knecht Jakob is achter ons! want hij zeide: Ik zal zijn aangezicht verzoenen met dit geschenk, dat voor mijn aangezicht gaat, en daarna zal ik zijn aangezicht zien; misschien zal hij mijn aangezicht aannemen. 21. Alzoo ging dat geschenk heen voor zijn aangezicht; doch hij zelf vernachtte dienzelfden nacht in het leger. 22. En hij stond op in dienzelfden nacht, en hij nam zijn twee vrouwen en zijn twee dienstmaagden, en zijn elf kinderen, en hij toog over het veer van de Jabbok. 23. En hij nam hen, en deed hen over die beek trekken; en hij deed overtrekken hetgeen hij had.

Nadat Jakob door een geloovig gebed God tot zijn vriend heeft gemaakt, beproeft hij nu wijselijk om door een geschenk Ezau tot zijn vriend te maken. Hij had God gebeden om hem te rukken uit de hand van Ezau, omdat hij hem vreesde; maar zijne vrees deed hem niet tot wanhoop vervallen, heeft hem niet moedeloos gemaakt en ongeschikt voor het gebruik der middelen; en evenmin heeft zijn gebed hem op overmoedige wijze op Gods hulp doen vertrouwen, zonder middelen te gebruiken en te doen wat in zijn vermogen was. Als wij tot God gebeden hebben om een zegen, eene gunst, dan moeten wij ons gebed steunen door onze eigen pogingen, want anders zullen wij, instede van op God te vertrouwen, Hem verzoeken; wij moeten zóó op Gods voorzienigheid rekenen, dat wij daarbij ook ons verstand gebruiken. „Help uzelven, en God zal u helpen." God verhoort ons gebed door ons te leeren *onze zaken te beschikken met recht.* Om Ezau te bevredigen:

1. Zond Jakob hem een rijk geschenk, niet van juweelen of fraaie kleederen, (die had hij niet,) maar van vee, alles tezamen tot een getal van vijf honderd tachtig stuks, vers 13—15. Nu was dit: *a.* Een blijk van de groote toeneming, waarmede God Jakob gezegend had, dat hij zooveel vee uit zijn veestapel missen kon. *b.* Een blijk van zijne wijsheid, dat hij gaarne een gedeelte wilde afstaan, zoo hij hierdoor het overige kon behouden. De gierigheid van sommige menschen doet hen meer verliezen, dan zij er ooit door gewonnen hebben, en door te veel op te

zien tegen een weinig onkosten, stellen zij zich aan groote schade bloot; *huid voor huid, en al wat iemand heeft zal hij*, als hij een wijs man is, *geven voor zijn leven*. *c.* Het was een geschenk, dat, naar hij dacht, Ezau aangenaam zou zijn, daar hij zooveel werk had gemaakt van wilde dieren te jagen, dat hij misschien slecht voorzien was van tam vee. En wij kunnen onderstellen, dat de bonte kleuren van Jakobs vee, het gesprenkelde, gespikkelde en hagelvlekkige, Ezau naar den zin waren. *d.* Hij vleide zich door dit geschenk Ezau's gunst te winnen, want *het geschenk* zal gewoonlijk, *waarheen het zich zal wenden, wèl gedijen*, Spr. 17 : 8, en *den mensch ruimte maken*, Spr. 18 : 16, ja meer, *het houdt den toorn onder*, Spr. 21 : 14. Wij moeten er niet aan wanhopen om verzoend te worden zelfs met hen, die het meest in toorn tegen ons waren ontstoken; wij moeten de menschen niet voor onverzoenbaar houden, vóór wij ons best gedaan hebben om hen met ons te bevredigen. Vrede en liefde, hoe duur ook gekocht, zullen blijken voor den kooper een zeer voordeelige koop te zijn. Menig gemelijk, baatzuchtig man zou in Jakobs plaats gezegd hebben: „Ezau heeft mij zonder reden den dood gezworen, en zoo zal hij dan ook nooit door mij een penning rijker worden; het zal lang duren eer ik hem een geschenk zend"; maar Jakob vergeeft en vergeet.

2. Hij zond hem een zeer nederige boodschap, die hij zijn dienaren gebood zoo goed mogelijk over te brengen, vers 17, 18. Zij moeten Ezau hun *heer* noemen, en Jakob zijn *knecht*. Zij moeten hem zeggen dat het vee, hetwelk zij bij zich hadden, een klein geschenk was, dat Jakob hem zond, als een proeve van hetgeen hij verkregen had terwijl hij buitenslands was. Het vee, dat hij zond, moest in onderscheidene kudden gerangschikt worden, en de dienstknechten, die deze kudden voor zich uitdreven, moesten hem dezelfde boodschap zeggen, opdat het geschenk zooveel te kostbaarder zou schijnen en zijne onderwerping, zoo dikwijls herhaald, te meer waarschijnlijk invloed op Ezau zou uitoefenen. Inzonderheid moeten zij zorgen hem te zeggen, dat Jakob zelf achter hen kwam, vers 18—20, opdat hij niet zou denken dat Jakob uit vrees voor hem gevlucht was. Een vriendelijk vertrouwen in iemands goedheid kan helpen om het kwaad te voorkomen, dat zij in hunne slechtheid voornemens waren. Indien Jakob niet bevreesd schijnt voor Ezau, kan men hopen dat Ezau voor Jakob geene verschrikking zal zijn.

24. Doch Jakob bleef alleen over; en een man worstelde met hem, totdat de dageraad opging. 25. En toen hij zag dat hij hem niet overmocht, roerde hij het gewricht zijner heup aan, zoodat het gewricht van Jakobs heup verwrongen werd, als hij met hem worstelde. 26. En hij zeide: Laat mij gaan, want de dageraad is opgegaan. Maar hij zeide: Ik zal u niet laten gaan, tenzij dat gij mij zegent. 27. En hij zeide tot hem: Hoe is uw naam? En hij zeide: Jakob. 28. Toen zeide hij: Uw naam zal voortaan niet Jakob heeten, maar Israel: want gij hebt u vorstelijk gedragen met God en met de menschen, en hebt overmocht. 29. En Jakob vraagde, en zeide: Geef toch uwen naam te kennen. En hij zeide: Waarom is het, dat gij naar mijnen naam vraagt? En hij zegende hem aldaar. 30. En Jakob noemde den naam dier plaats Pniël: Want, zeide hij, ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht, en mijne ziel is gered geweest. 31. En de zon rees hem op, als hij door Pnuël gegaan was; en hij was hinkende aan zijn heup. 32. Daarom eten de kinderen Israels de verrukte zenuw niet, die op het gewricht der heup is, tot op dezen dag, omdat hij het gewricht van Jakobs heup aangeroerd had, aan de verrukte zenuw.

Wij hebben hier de merkwaardige geschiedenis van Jakobs worsteling met den engel en zijn overmogen, waarnaar verwezen wordt in Hosea 12 : 4. Zeer vroeg in den morgen, lang vóór het dag was, had Jakob zijne vrouwen en kinderen over de rivier geholpen, en nu wenschte hij alleen te zijn, ten einde nog meer ten volle zijne zorgen en vreezen voor God uit te spreiden in het gebed. Wij behooren te volharden in den gebede, altijd te bidden en niet te vertragen; het menigvuldige en dringende van ons bidden bereiden ons voor den zegen. Terwijl nu Jakob zoo ernstig en dringend bad, *zich opmaakte om God aan te grijpen*, grijpt een engel hem aan. Sommigen denken dat dit een geschapen engel was, de *engel Zijns aangezichts*, Jes. 63 : 9, een van hen, *die altijd het aangezicht onzes Vaders zien* en de *Shechina* of Goddelijke majesteit vergezellen, die waarschijnlijk ook door Jakob aanschouwd werd. Anderen denken, dat het Michael, onze Vorst was, het eeuwige Woord, de Engel des verbonds, die de Heere is der engelen, en dikwijls in menschelijke gedaante is verschenen, eer Hij de menschelijke natuur voor altijd had aangenomen. Wie het nu ook was, wij zijn er zeker van, dat *Gods naam in het binnenste van hem was*, Ex. 23 : 21. Merk op:

I. Hoe Jakob en deze engel worstelden, vers 24. Het was een tweegevecht, man tegen man, zonder getuigen. Jakob was nu vervuld van zorg en vrees ten opzichte van het onderhoud met zijn broeder, dat hij tegemoet zag voor den volgenden dag; en om die beproeving nog te verzwaren, scheen God zelf hem als vijand tegen te treden en zijn binnenkomen in het land der belofte te verhinderen, hem niet toe te laten zijne vrouwen en kinderen, die hij vooruit had gezonden, te volgen. Krachtige geloovigen moeten velerlei en zeer sterke verzoekingen verwachten. De profeet zegt ons, Hosea 12 : 4, 5, hoe *Jakob worstelde; hij weende en smeekte;* tranen en gebeden waren zijne wapenen. Het was niet slechts een lichamelijke, maar ook een geestelijke worsteling, door de krachtige werkingen van geloof en heilige begeerte; en aldus moet het geestelijk zaad van Jakob, dat bidt, in het gebed worstelen met God.

II. De uitslag dier worsteling.

1. Jakob behield de bovenhand; hoewel de

worsteling lang duurde, heeft *de engel hem niet overmocht,* vers 25, dat is: deze ontmoediging heeft zijn geloof niet doen wankelen en zijn gebed niet doen ophouden. Het was niet in zijn eigen kracht, dat hij worstelde, of door zijn eigen kracht, dat hij overmocht, maar in en door de kracht hem van boven geschonken. Dat woord van Job kan tot opheldering hiervan dienen: *Zou Hij naar de grootheid Zijner macht met mij twisten?* Job 23 : 6. [1]) *Neen,* (indien de engel dit gedaan had, zou Jakob verpletterd zijn) *maar Hij kon kracht in mij leggen,* en *door die kracht heeft Jakob den engel overmocht,* Hosea 12 : 4. Wij kunnen niet anders bij God overmogen dan in Zijn eigen kracht. Het is Zijn Geest, die in ons bidt, en *onze zwakheden te hulp komt,* Rom 8 : 26.

2. De engel ontwrichtte Jakobs heup, om hem toonen wat hij doen kon, en dat het God was, met wien hij worstelde, want geen bloot mensch zou zijne heup kunnen ontwrichten door eene aanraking. Sommigen denken dat Jakob weinig of geen pijn van die kwetsuur gevoelde; waarschijnlijk heeft hij dit ook niet, want hij hinkte niet eens voordat de worsteling voorbij was, vers 31. Indien dit zoo is, dan is het wel een bewijs, dat het werkelijk een Goddelijke aanraking was, die tegelijk wondde en heelde. Jakob overmocht, maar zijne heup was ontwricht. Worstelende geloovigen kunnen heerlijke overwinningen behalen, maar er toch gebroken beenderen door hebben, want *als zij zwak zijn, dan zijn zij machtig,* 2 Cor. 12 : 10.

3. Met bewonderenswaardige, nederbuigende goedheid verzoekt de engel Jakob om hem te laten gaan, vers 26, zooals God tot Mozes zeide: *Laat mij toe,* Ex. 32 : 10. Zou een machtige engel zich niet aan Jakobs greep kunnen ontwringen? Voorzeker! Maar aldus wilde hij eer bewijzen aan Jakobs geloof en gebed, en nog verder zijne standvastigheid op de proef stellen. *De koning is als gebonden op de galerijen,* Hoogl. 3 : 5. *Ik hield hem vast,* zegt de bruid, *en liet hem niet gaan,* Hoogl. 3 : 4. De reden, die de engel opgeeft waarom hij heen wil gaan, is, dat *de dageraad is opgegaan,* en daarom wilde hij Jakob niet langer ophouden, daar deze werk te doen had, een reis te volbrengen, een gezin te verzorgen, dat vooral in dat hachelijk tijdstip zijne zorg noodig had. Alles is schoon op zijn tijd; zelfs de zaken van den Godsdienst en de lieflijkheid van gemeenschapsoefening met God moeten soms plaatsmaken voor de noodwendige zaken van dit leven; *God wil barmhartigheid en geen offerande.*

4. Jakob volhardt in zijn heilige onbeschaamdheid: *Ik zal u niet laten gaan, tenzij dat gij mij zegent.* Hoe het ook moge gaan met zijn gezin en met zijn reis, hij besluit een zoo goed mogelijk gebruik te maken van deze gelegenheid, en het voordeel zijner overwinning niet te verliezen. Hij wil niet voor niets den geheelen nacht geworsteld hebben, maar in ootmoed des harten besluit hij een zegen te willen hebben, en liever wil hij *dat al zijne beenderen zich vaneen zullen scheiden,* dan zonder zegen heen te gaan. De eer der overwinning zal hem geen goed doen, zonder den troost van een zegen. Door om dien zegen te vragen, erkent hij zijne minderheid, hoewel hij in de worsteling de overhand had, *want hetgeen minder is wordt gezegend van hetgeen meerder is.* Zij, die den zegen van Christus willen hebben, moeten hem ernstig begeeren, er dringend om bidden als degenen, die niet afgewezen willen worden. Het is het vurig gebed, dat krachtig en overmogend is.

5. De engel plaatste een altijddurend eereteeken op hem, door zijn naam te veranderen, vers 27, 28. „Gij zijt een kloekmoedig strijder," zegt de engel, „een man van heldhaftige vastberadenheid. Hoe is uw naam?" „Jakob," zegt hij, „*voetlichter,* dat is de beteekenis van *Jakob.* „Welnu," zegt de engel, „zoo moet gij voortaan niet meer genoemd worden; van nu aan zult gij vermaard zijn, niet vanwege list of behendigheid, maar vanwege ware kloekmoedigheid. Gij zult genoemd worden *Israel, een vorst Gods;* een naam, roemzuchtiger dan die van de grooten der aarde." Die man is waarlijk een vorst, die een vorst is voor God, en diegenen zijn eervol en eerwaardig, die machtig zijn in den gebede. Israëllers, waarlijk Israelieten. Jakob wordt hier als het ware in het strijdperk tot ridder geslagen, en hij ontvangt een eeretitel van Hem, die de fontein is der eer; en tot aan het einde des tijds zal dit zijn roem blijven. Maar dit was niet alles; machthebbende bij God, zal hij ook macht hebben bij menschen. Overmocht hebbende voor den zegen van den hemel, zal hij ook overmogen voor Ezau's gunst. Wèlke vijanden wij ook hebben, zoo God onze vriend is, is het wèl met ons. Zij, die door het geloof macht hebben in den hemel, hebben daardoor zooveel macht op aarde als zij behoeven.

6. Hij zendt hem weg met een zegen, vers 29. Jakob begeerde den naam des engels te weten, ten einde hem, naar zijn vermogen, eer te doen, Richt. 13 : 17. Maar dit verzoek werd geweigerd, opdat hij niet te trotsch zij op zijne overwinning, en niet zou denken dat hij den engel kon verplichten om te doen wat hij wilde. Neen, *Waarom is het, dat gij naar mijn naam vraagt?* Welk goed zal het u doen dien te weten?" De ontdekking daarvan was bewaard voor zijn sterfbed, toen hij leerde Hem *Silo* te noemen. Maar inplaats van hem zijn naam te zeggen, geeft hij hem zijn zegen, en dat was het, waar hij om had geworsteld; *hij zegende hem aldaar,* herhaalde en bekrachtigde den zegen, die hem tevoren gegeven was. Geestelijke zegeningen, die ons de zaligheid verzekeren, zijn beter en begeerenswaardiger dan schoone denkbeelden, die onze nieuwsgierigheid bevredigen; en aandeel te hebben aan den zegen des engels is beter dan bekend te zijn met zijn naam. De boom des levens is beter dan de boom der kennis. Aldus heeft Jakob zijn doel bereikt; hij worstelde om een zegen, en hij verkreeg hem; en van zijn biddend zaad heeft ook nog nooit iemand tevergeefs gebeden of gezocht. Zie hoe verwonderlijk God

1) Naar de Engelsche overzetting en de kantteekening op den Statenbijbel.

zich verwaardigt om dringend en aanhoudend gebed te steunen en te kronen. Zij, die het vaste besluit nemen om op God te vertrouwen, al zou Hij hen ook dooden, zullen ten laatste meer dan overwinnaars zijn.

7. Jakob geeft een nieuwen naam aan die plaats; hij noemt haar *Pniël*, het *aangezicht Gods*, vers 30, omdat hij er de verschijning Gods had gezien, en de gunst Gods had verkregen. De naam, dien hij aan de plaats gaf, bewaart en bestendigt niet den roem van zijne dapperheid of zege, maar alleen de eer van Gods vrije genade. Hij zegt niet: „In deze plaats heb ik met God geworsteld en overmocht", maar: „in deze plaats heb ik God gezien van aangezicht tot aangezicht, en mijne ziel is gered geweest"; niet: „het is mijn eer en roem, dat ik overwinnaar ben geweest", maar: het was Gods barmhartigheid, dat ik er het leven heb afgebracht. „Het betaamt hun, die door God geëerd worden, beschaamdheid des aangezichts te hebben," en Gods sparende liefde en genade jegens hen te erkennen. Dat heeft David gedaan, nadat God hem een genaderijke boodschap had gezonden, 2 Sam. 7 : 18. *Wie ben ik, Heere Heere?*

Eindelijk. Het gedenkteeken, dat Jakob hiervan met zich omdroeg in zijn gebeente. *Hij was hinkende aan zijne heup*, vers 31. Sommigen denken dat hij tot aan zijn dood hinkende is gebleven; indien dit zoo is, dan had hij geen reden van klagen, want de eer en de vertroosting, die hij door deze worsteling verkregen heeft, waren meer dan voldoende om op te wegen tegen het nadeel, al is hij dan ook hinkende naar zijn graf gegaan. Hij had geene reden om er op te zien als op zijne schande, om aldus *de litteekenen des Heeren Jezus in zijn lichaam te dragen*, Gal. 6 : 17. Het zou echter kunnen dienen, evenals Paulus' doorn in het vleesch, om hem er voor te bewaren zich te verheffen door de uitnemendheid der openbaringen. Er wordt nota van genomen, dat de zon hem oprees als hij door *Pniël* gegaan was, want het is zonsopgang voor de ziel, die gemeenschap oefent met God. De gewijde schrijver maakt melding van een traditioneel gebruik onder de nakomelingen van Jakob, ter herinnering aan deze gebeurtenis, om nooit van een dier de zenuw of spier te eten, waarmede het heupbeen aan het gewricht verbonden is. Door dit gebruik bewaarden zij de herinnering aan deze geschiedenis, en gaven zij gelegenheid aan hunne kinderen om er naar te vragen, en hebben zij de nagedachtenis van Jakob in eere gehouden. En wij kunnen er dit gebruik van maken: dat wij de goedertierenheid Gods erkennen en onze verplichtingen aan Jezus Christus, daar wij nu gemeenschap met God kunnen onderhouden in geloof, hoop en liefde, zonder eenigerlei gevaar voor lijf of leven.

HOOFDSTUK XXXIII.

In het vorige hoofdstuk lazen wij hoe Jakob macht had bij God en overmocht heeft; hier zien wij dat hij ook macht had bij menschen, hoe zijn broeder Ezau verteederd werd en zich plotseling met hem verzoende, want aldus is er geschreven: Spr. 16 : 7. Als iemands wegen den Heere behagen, zoo zal Hij ook zijne vijanden met hem bevredigen. Hier is: I. Een zeer vriendelijke ontmoeting tusschen Jakob en Ezau, vers 1—4. II. Hun onderhoud bij die ontmoeting, waarin zij met elkander wedijveren in uitdrukkingen van beleefdheid en vriendelijkheid. Hun gesprek loopt: 1. Over Jakobs gezin, vers 5—7. 2. Over het geschenk, dat hij had gezonden, vers 8—11. 3. Over hun reis, vers 12—15. III. Jakobs vestiging in Kanaän, zijn huis, zijn land, en zijn altaar. vers 16—20.

En Jakob hief zijne oogen op en zag; en ziet, Ezau kwam, en vier honderd mannen met hem. Toen verdeelde hij de kinderen onder Lea, en onder Rachel, en onder de twee dienstmaagden. 2. En hij stelde de dienstmaagden en hare kinderen vooraan; en Lea en hare kinderen meer achterwaarts; maar Rachel en Jozef de achterste. 3. En hij ging voorbij hun aangezicht heen, en hij boog zich zeven malen ter aarde, totdat hij bij zijn broeder kwam. 4. Toen liep Ezau hem tegemoet, en nam hem in den arm, en viel hem aan den hals, en kuste hem; en zij weenden.

I. Jakob ontdekt Ezau's nadering, vers 1. Sommigen denken dat het opheffen zijne oogen aanduidt, dat hij goedsmoeds en vol vertrouwen was, in tegenstelling met een neergedrukt gelaat. Zijne zaak in den gebede Gode bevolen hebbende, ging hij zijns weegs, en zijn aangezicht was niet meer droevig, 1 Sam. 1 : 18. Zij, die hunne zorgen op God hebben geworpen, kunnen met tevredenheid en kalmte van gemoed voor zich uitzien, en blijmoedig de uitkomst verbeiden, hoe die dan ook moge wezen. Wat er ook gebeure, geen kwaad kan hem wedervaren, wiens hart vast is, betrouwende op den Heere. Jakob stelt zich op zijn wachttoren, om te zien wat antwoord God hem zou geven op zijne gebeden.

II. Hij rangschikt zijn gezin in de beste orde, die hij kon, om zijn broeder te ontvangen, hetzij deze als vriend kwam of als vijand; te rade gaande met de betamelijkheid voor hen, zoo hij komt als vriend, en met hunne veiligheid, zoo hij komt als vijand, vers 1, 2. Let op het verschil in vertooning, die deze broeders maakten. Ezau is vergezeld van eene wacht van vier honderd man, en heeft een groot aanzien. Jakob wordt gevolgd door een lastigen stoet van vrouwen en kinderen, voor wie hij heeft te zorgen, en is teederlijk bezorgd voor hunne veiligheid; toch heeft Jakob het geboorterecht en zal de heerschappij hebben, en hij is in ieder opzicht de grooter en voornamer man. Het is voor zeer groote en Godvruchtige mannen geene verkleining om persoonlijk zorg te dragen voor hun gezin en hunne familiebelangen te behartigen. Jakob, aan het hoofd van zijn gezin, geeft een beter voorbeeld dan Ezau, aan het hoofd van zijn regiment.

III. Bij hunne ontmoeting worden de bestmogelijke uitdrukkingen van vriendelijkheid tusschen hen gebruikt.

1. Jakob boog zich voor Ezau, vers 3. Hoewel hij Ezau vreesde als een vijand, betuigde

hij hem toch den eerbied, verschuldigd aan een ouderen broeder; wetende en zich wellicht herinnerende, dat God, toen Hij aan Abel de voorkeur gaf boven zijn ouderen broeder Kaïn, toch borg voor hem bleef, dat hij niet tekort zou komen in de gehoorzaamheid en den eerbied door een jongeren broeder verschuldigd aan een ouderen broeder; *Zijne begeerte is toch tot u en gij zult over hem heerschen*, Hoofdst. 4 : 7. Het middel om den vrede te herstellen, als hij verbroken werd, is onzen plicht te doen, en bij alle gelegenheden onze achting te betuigen, alsof er nooit twist of oneenigheid was geweest. Het is het gedenken en herhalen der zaken, dat vrienden van elkander scheidt en de scheiding doet aanhouden. Een nederige, onderworpen houding zal er zeer veel toe bijdragen om den toorn af te wenden. Velen redden en behouden zich door zich te verootmoedigen. Over hem, die zich bukt, vliegt de kogel heen.

2. Ezau omhelsde Jakob, vers 4. *Hij liep hem tegemoet*, niet in toorn, maar in liefde, en als van harte met hem verzoend zijnde, ontving hij hem met alle mogelijke teederheid; *hij nam hem in den arm, viel hem aan den hals en kuste hem.* Sommigen denken dat Ezau, toen hij uittoog om Jakob tegemoet te gaan, geen booze bedoelingen had; dat hij zijn vier honderd man slechts voor staatsie had medegenomen, om er zijn terugkeerenden broeder grootere eer mede te bewijzen. Zeker is het dat Jakob het bericht zijner boden anders heeft opgevat, Hoofdst. 32 : 5—8. Jakob was een man van verstand en kloekmoedigheid, en wij kunnen niet onderstellen, dat hij zich in zoo groote mate aan ongegronde vrees overgaf, noch dat de Geest Gods hem zou opwekken tot zulk een gebed om redding als hij gebeden heeft, redding namelijk uit een denkbeeldig gevaar; en indien er toen geen wonderbare verandering gewerkt was in den geest en het gemoed van Ezau, dan zie ik niet, hoe van Jakob door zijn worstelen gezegd kon worden dat hij zoozeer had overmocht bij menschen, dat hij er een *vorst* om genoemd werd. God heeft het hart van alle menschen in Zijne hand, en kan het door een stille, maar onweerstaanbare, macht wenden waarheen Hij wil. Hij kan vijanden plotseling in vrienden verkeeren, zooals Hij met de twee Sauls gedaan heeft, den eenen door weerhoudende genade, 1 Sam. 26 : 21, 25; den anderen door vernieuwende genade, Hand. 9 : 21, 22. Het is niet tevergeefs om op God te vertrouwen, en Hem aan te roepen in den dag der benauwdheid; die dit doen bevinden de uitkomst veel beter dan zij verwacht hebben.

3. Beiden weenden. Jakob weende van blijdschap over de zoo vriendelijke ontvangst door den broeder, dien hij zoozeer had gevreesd; en Ezau weende misschien van droefheid en schaamte bij de gedachte aan het booze voornemen, dat hij tegen zijn broeder had gekoesterd, en in welks uitvoering hij op zoo vreemde en onverklaarbare wijze verhinderd werd.

5. Daarna hief hij zijne oogen op, en zag die vrouwen en die kinderen, en zeide: Wie zijn dezen bij u? En hij zeide: De kinderen, die God aan uwen knecht genadiglijk verleend heeft. 6. Toen traden de dienstmaagden toe, zij en hare kinderen, en zij bogen zich neder. 7. En Lea trad ook toe, met hare kinderen, en zij bogen zich neder; en daarna trad Jozef toe en Rachel, en zij bogen zich neder. 8. En hij zeide: Voor wien is u al dit heir, dat ik ontmoet heb? En hij zeide: Om genade te vinden in de oogen mijns heeren! 9. Maar Ezau zeide: Ik heb veel, mijn broeder; het zij het uwe, wat gij hebt; 10. Toen zeide Jakob: Och neen; indien ik nu genade in uwe oogen gevonden heb, zoo neem mijn geschenk van mijne hand; daarom, omdat ik uw aangezicht gezien heb, als had ik Gods aangezicht gezien, en gij welgevallen aan mij genomen hebt. 11. Neem toch mijnen zegen, die u toegebracht is, dewijl het God mij genadiglijk verleend heeft, en dewijl ik alles heb. En hij hield bij hem aan, zoodat hij het nam. 12. En hij zeide: Laat ons reizen en voorttrekken; en ik zal voor u trekken. 13. Maar hij zeide tot hem: Mijn heer weet dat deze kinderen teeder zijn, en dat ik zogende schapen en koeien bij mij heb; indien men dezelve maar één dag afdrijft, zoo zal de geheele kudde sterven. 14. Mijn heer trekke toch voorbij, voor het aangezicht van zijn knecht; en ik zal mij op mijn gemak als leidsman voegen, naar den gang van het werk, hetwelk voor mijn aangezicht is, en naar den gang dezer kinderen, totdat ik bij mijnen heer te Seïr kom. 15. En Ezau zeide: Laat mij toch van dit volk, dat met mij is, u bijstellen. En hij zeide: Waartoe dat? Laat mij genade vinden in mijns heeren oogen!

Wij hebben hier het gesprek tusschen de twee broeders bij hun samentreffen, en het is zeer ongedwongen en vriendelijk, zonder de minste toespeling op hun ouden twist. Het was het best om dien niet aan te roeren. Zij spreken:

I. Over Jakobs gevolg, vers 5—7. Elf of twaalf kinderen volgden Jakob op den voet, de oudste van hen was nog geen veertien jaren. *Wie zijn dezen?* vraagt Ezau. Jakob had hem bericht gezonden van de toeneming zijner bezitting, Hoofdst. 32 : 5; maar geene melding gemaakt van zijne kinderen; misschien wel omdat hij hen niet wilde blootstellen aan zijne woede, zoo hij hem als vijand tegenkwam, of omdat hij hem er mede wilde verrassen, zoo hij als vriend kwam. Ezau had dus reden te vragen: *Wie zijn dezen bij u?* Op welke gewone vraag Jakob een ernstig antwoord geeft, zooals het zijn karakter betaamde. *De kinderen, die God uwen knecht genadiglijk verleend heeft.* Het zou een voldoend antwoord op de vraag geweest zijn, en wel gepast voor den onheiligen Ezau, indien hij alleen maar gezegd had: „het zijn mijne kinderen," maar dan zou Jakob niet gesproken hebben naar zijn aard en hoedanigheid, als een man, wiens oogen ge-

durig op den Heere zijn. Het betaamt ons de gewone dingen niet alleen te doen, maar er ook van te spreken *gelijk het Gode waardig is*, 3 Joh. : 6. Jakob spreekt van zijne kinderen:

1. Als *Gods* gaven; zij zijn *een erfdeel des Heeren*, Ps. 127 : 3; 113 : 9; 107 : 41.

2. Als *kostelijke* gaven; Hij heeft ze *genadiglijk* gegeven. Hoewel zij talrijk zijn, hem nu veel zorg geven, en er vooralsnog slechts karig voor hen voorzien is, acht hij ze toch groote zegeningen te zijn. Hierop komen zijne vrouwen en kinderen naar volgorde, en betuigen hun eerbied aan Ezau, gelijk hij zelf reeds vóór hen gedaan had, want het betaamt een gezin eerbied te betuigen aan hen, aan wie het hoofd des gezins achting en eerbied bewijst.

II. Over het geschenk, dat hij hem had gezonden.

1. Ezau heeft het met bescheidenheid geweigerd, omdat hij genoeg had en het niet noodig had, vers 9. Zij, die voor mannen van eer willen gehouden worden, zullen niet inhalig willen schijnen in hunne vriendschap. Welken invloed Jakobs geschenk op Ezau *heeft geoefend* om hem te bevredigen, hij wilde niet, dat men dit zou *denken*, en daarom weigerde hij het.

2. Zijn reden is: ik heb *veel*, zóó veel, dat hij niet geneigd is iets van zijn broeder aan te nemen. Velen, die geen geestelijke zegeningen ontvangen en buiten het verbond zijn, hebben toch veel van de goederen dezer wereld. Ezau had wat hem beloofd was: de vettigheid der aarde en levensonderhoud door zijn zwaard. Het is goed dat zij, die veel hebben, weten dat zij genoeg hebben, al hebben zij ook niet zooveel als sommige anderen hebben. Zelfs Ezau kan zeggen: *Ik heb genoeg.* [1]) Zij, die tevreden zijn met wat zij hebben, moeten dit toonen door niet te begeeren wat anderen hebben. Ezau zegt aan Jakob te houden wat hij heeft, in de onderstelling dat hij het meer noodig had; Ezau heeft het niet noodig, noch tot verzorging, want hij was rijk, noch om hem te bevredigen, want hij was al verzoend. Wij moeten achtgeven, dat onze begeerlijkheid geen misbruik maakt van anderer beleefdheid of vrijgevigheid.

3. Met vriendelijkheid en liefde dringt Jakob hem om het aan te nemen, en heeft de overhand, vers 10, 11. Jakob zond het uit vrees, Hoofdst. 32 : 20; maar de vrees voorbij zijnde, dringt hij nu uit liefde bij hem aan om het aan te nemen, om te toonen, dat hij zijns broeders vriendschap begeerde, en niet bloot zijn toorn vreest. Twee dingen voert hij aan. *a.* Zijne blijdschap, dat hij zijns broeders gunst heeft gewonnen, waarvoor hij zich verplicht achtte hem dit bewijs van dankbaarheid te geven. Hij gebruikt een zeer sterke uitdrukking van achting en genegenheid: *daarom dat ik uw aangezicht gezien heb, als had ik Gods aangezicht gezien*, dat is: „Ik heb u verzoend met mij gezien en in vrede, zooals ik wensch God met mij verzoend te zien." Of wel, de beteekenis is, dat Jakob in Ezau's gunst Gods gunst over hem zag; het was hem een teeken ten goede dat God zijne gebeden had verhoord. Aardsche genietingen zijn ons in waarheid lieflijk, als zij ons in waarheid lieflijk, als zij ons geschonken worden op ons gebed en teekenen zijn van Gods welbehagen in ons. Het is voor hen, die vreedzaam en liefdevol van aard zijn, een oorzaak van groote blijdschap om de liefde en vriendschap te herwinnen van de bloedverwanten, met wie zij geschil hadden. *b.* Zijne welgesteldheid: *God heeft het mij genadig verleend.* Indien hetgeen wij hebben in deze wereld onder onze handen toeneemt, dan moet dit met dankbaarheid door ons worden opgemerkt tot eer van God, en wij moeten erkennen dat Hij hierin genadiglijk met ons heeft gehandeld, beter dan wij verdienen; Hij is het, *die kracht geeft om vermogen te verkrijgen*, Deut. 8 : 18. Hij voegt er bij: *dewijl ik alles heb.* Ezau had veel, maar Jakob had alles. Al heeft een Godvruchtig man slechts weinig in dè wereld, kan hij toch in waarheid zeggen: „Ik kan alles." *a.a.* Omdat hij den *God* heeft van alles, en in Hem alles heeft; *alles is het uwe, zoo gij van Christus zijt*, 1 Cor. 3 : 22, 23. *b.b.* Omdat hij van alles den troost, de genieting heeft: *ik heb alles ontvangen, en ik heb overvloed*, Filip. 4 : 18. Hij, die veel heeft, zou meer willen hebben, maar hij, die weet alles te hebben, is er zeker van genoeg te hebben. Hij heeft alles in het vooruitzicht; binnen kort zal hij alles hebben, als hij in den hemel komt. Naar dit beginsel heeft Jakob bij Ezau aangedrongen om zijn geschenk aan te nemen. Het is kostelijk als de Godsdienst den mensch edelmoedig, ruimhartig en vrijgevig maakt, het verachtende om iets te doen, dat laag en gierig is.

III. Over het voortzetten hunner reis.

1. Ezau biedt zich aan als zijn gids en reisgezel, ten teeken van zijn oprechte verzoening, vers 12. Nooit hebben wij Jakob en Ezau zoo gezellig en vriendschappelijk bij elkander gezien als nu. Gods werk is volmaakt. Hij heeft Ezau's vijandschap niet slechts doen ophouden, maar een vriend van hem gemaakt. Het been, dat gebroken was, goed gezet zijnde, is sterker dan ooit. Ezau is nu gaarne in Jakobs gezelschap, verzoekt hem om naar Seïr te komen; laat ons dan ooit aan iemand wanhopen, en God niet wantrouwen, die alle harten in Zijne handen heeft. Jakob vond echter reden om het aanbod met bescheidenheid af te wijzen, vers 13, 14, in welke weigering hij teedere bezorgdheid toont voor zijn gezin en zijne kudden, als een goed vader en een goed herder. Hij moet denken aan de kinderen en aan het zoogende vee, en ze niet te snel laten voortgaan; het vee moet niet afgedreven worden. Deze voorzichtigheid en teederheid van Jakob moeten nagevolgd worden door hen, die met de zorg der opvoeding en opleiding van jonge lieden in de dingen Gods belast zijn. Zij moeten in den beginne niet te snel voortgedreven, niet afgejaagd worden door een zware taak in Godsdienstige werkzaamheden, of in oefeningen der Godsvrucht, maar naar zij het dragen kunnen worden geleid; hun werk moet hun zoo gemakkelijk mogelijk worden gemaakt. Chris-

1) Vers 9, naar de Engelsche overzetting.

tus, de goede Herder, doet dit, Jes. 40 : 11. *Hij zal Zijne kudden weiden gelijk een herder, Hij zal de lammerkens in Zijne armen vergaderen en in Zijn schoot dragen, de zoogenden zal Hij zachtkens leiden.* Nu zal Jakob van Ezau niet verlangen, dat hij zijn voortgang vertraagt, noch zijn gezin dwingen hunne schreden te verhaasten, en evenmin zal hij hen verlaten om zijn broeder te vergezellen, zooals velen gedaan zouden hebben, die aan ieder gezelschap de voorkeur geven boven dat van hun eigen gezin. Hij wenscht dus dat Ezau vooruit zal gaan, en hij belooft hem op zijn gemak te zullen volgen, naar den gang van het werk. Het is onredelijk om anderen aan onzen gang te willen binden; wij kunnen ten laatste met genoegen en aangenaamheid aan hetzelfde einddoel der reis komen, al reizen wij niet met anderen op hetzelfde pad of met dezelfde snelheid. Er zijn reizigers, met wie wij ons niet kunnen vereenigen op den weg, zonder dat wij het daarom oneens met hen behoeven te zijn. Jakob geeft hem te kennen, dat het zijn voornemen was om te Seïr tot hem te komen, en wij kunnen denken dat hij dit ook gedaan heeft, nadat hij zijn gezin gevestigd en zijne zaken geregeld had, hoewel er in de geschiedenis geen melding van wordt gemaakt. Als de vrede met onze vrienden hersteld is, dan moeten wij haar blijven aankweeken, en in beleefdheid niet bij hen achterblijven.

2. Ezau biedt hem eenigen zijner manschappen aan tot geleide, vers 15. Hij zag dat Jakob niet vele bedienden had, en in de meening dat hij, evenals hij zelf, wel een grooten staat zou willen voeren, wil hij hem gaarne eenige manschappen uit zijn gevolg leenen, opdat hij zich als zijn broeder Ezau zou kunnen vertoonen. Jakob slaat echter nederig dit aanbod af, slechts wenschende dat Ezau het niet euvel zou opnemen, dat hij het niet aannam. *Waartoe dat? a.* Jakob is nederig en behoeft het niet voor staatsie; hij wenscht geen schoon gelaat te toonen naar het vleesch, door zich te belasten met een onnoodig gevolg. Het is de ijdelheid van wereldsche pracht en grootheid, waardoor velen zich omgeven, en waarvan men kan zeggen: *Waartoe dat? b.* Jakob is onder de hoede en bescherming Gods, en behoeft dit dus niet voor zijne *veiligheid.* Diegenen zijn genoegzaam bewaard, die God tot hun wachter hebben en, evenals Jakob onder het geleide zijn van Zijne heirscharen. Zij behoeven geen verplichting te hebben aan een vleeschen arm, die *God tot hun arm hebben allen morgen.* Jakob voegt er bij: „Alleenlijk, *laat mij genade vinden in mijns heeren oogen;* uwe gunst hebbende, heb ik alles wat ik behoef, alles wat ik van u begeer." Indien nu Jakob de welwillendheid eens broeders zoo hoog schat, dan hebben wij nog veel meer reden om te achten, dat wij genoeg hebben, zoo wij de welwillendheid onzes Gods hebben.

16. Alzoo keerde Ezau dien dag wederom zijns weegs naar Seïr toe. 17. Maar Jakob reisde naar Sukkoth, en bouwde een huis voor zich, en maakte hutten voor zijn vee; daarom noemde hij den naam dier plaats Sukkoth. 18. En Jakob kwam behouden tot de stad Sichem, welke is in het land Kanaän, als hij kwam van Paddan-Aram; en hij legerde zich in het gezicht der stad. 19. En hij kocht een deel des velds, waarop hij zijne tent gespannen had, van de hand der zonen van Hemor, den vader van Sichem, voor honderd stukken gelds. 20. En hij richtte aldaar een altaar op, en noemde het: De God Israels is God!

1. Vriendschapelijk gescheiden zijnde van Ezau, die naar zijn eigen land terugkeerde, komt Jakob te Sukkoth, eene plaats, waar hij eenigen tijd schijnt te blijven rusten; hij bouwt hutten voor zijn vee en maakt gerieflijkheden voor zich en zijn gezin. Die plaats was later bekend onder den naam van Sukkoth, eene stad in den stam van Gad, aan gene zijde van de Jordaan. Die naam beteekent *tenten,* of *hutten,* opdat, als zijne nakomelingen later in steenen huizen zullen wonen, zij zullen gedenken, dat *de bedorven Syriër* hun vader was, die blijde en tevreden was met hutten; Deut. 26 : 5. Zoodanig was de rotssteen, waar zij uit gehouwen waren.

2. Hij kwam te Sichem. Het Hebreeuwsch luidt: Hij kwam te Shalem, eene stad van Sichem, doch de uitleggers zijn meerendeels van gevoelen dat de beteekenis is: *Hij kwam behouden, of in vrede tot de stad Sichem;* na een gevaarlijke reis, waarop hij veel moeilijkheden heeft ondervonden, kwam hij ten laatste veilig in Kanaän. Krankheden en gevaren moeten ons leeren gezondheid en veiligheid te waardeeren, en er toe bijdragen om ons hart te verruimen in dankzegging, als wij bij ons uitgaan en ons inkomen Gods bewaring hebben ervaren.

Hier koopt hij een veld, vers 19. Hoewel hij door de belofte eigenaar was van het land Kanaän is hij, wijl de tijd van inbezitneming nog niet gekomen is, tevreden om voor wat het zijne is te betalen, teneinde twist met de tegenwoordige bezitters te voorkomen. Heerschappij is niet gegrond in genade. Die vrij van onkosten den hemel hebben, moeten niet verwachten dat zij op die wijze ook de aarde zullen hebben.

Hij bouwt een altaar, vers 20. *a.* In dank aan God voor de goede hand Zijner voorzienigheid over hem. Hij vergenoegde zich niet met eene erkenning in woorden van Gods gunst over hem, maar deed het ook met de daad. *b.* Ten einde de aanbidding Gods in stand te houden in zijn gezin. Waar wij eene tent hebben, moet God een altaar hebben; waar wij een huis hebben, moet Hij er eene kerk in hebben. Hij wijdde zijn altaar aan de eer en heerlijkheid van אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל aan *God, den God Israels;* aan de eer van God in het algemeen, den alleen levenden en waren God, het beste van alle wezens en de eerste oorzaak van alles; en aan de eer van den God van *Israel,* als God in verbond met hem. In onze aanbidding van God moeten wij geleid en geregeerd worden

door de vereenigde ontdekking van den natuurlijken en den geopenbaarden Godsdienst. God had hem kortelings bij den naam *Israel* genoemd, en nu noemt hij God *den God van Israel;* hoewel hij een vorst Gods wordt genoemd, zal God voor hem toch een vorst zijn, zijn Heere en zijn God. Onze eer wordt dan in waarheid eer voor ons, als zij toegewijd is aan Gods eer; Israels God is Israels heerlijkheid.

HOOFDSTUK XXXIV.

Met dit hoofdstuk begint de geschiedenis van Jakobs beproevingen in zijne kinderen, die zeer groot waren, en vermeld worden om te toonen: I. De ijdelheid dezer wereld. Hetgeen ons het dierbaarst is, kan blijken ons de grootste kwelling te geven, en de zwaarste kruisen kunnen wij vinden in hetgeen, waarvan wij zeiden: Dit zal ons troosten. 2. De gemeene smarten van Godvruchtige menschen. Jakobs kinderen waren besneden, waren wèl onderwezen; er werd voor hen gebeden, en hun werd een goed voorbeeld gegeven, en toch bleken sommigen van hen zeer ondeugend; de loop is niet der snellen, noch de strijd der helden. Genade zit niet in het bloed, en toch zal door het afbreken van de erfenis der genade de erfenis der belijdenis en van de zichtbare voorrechten der kerk niet afgesneden worden; ja meer, hoewel Jakobs zonen in sommige opzichten zijne smart waren, zijn zij toch allen in het verbond Gods opgenomen. In dit hoofdstuk hebben wij: I. Dina verleid, vers 1—5. II. Een huwelijksverbond tusschen haar en Sichem, die haar verontreinigd had, vers 6—19. III. De besnijdenis der Sichemieten, ingevolge dit verbond, vers 20—24. IV. De verraderlijke en bloedige wraak door Simeon en Levi op hen geoefend, vers 25—31.

En Dina, de dochter van Lea, die zij Jakob gebaard had, ging uit, om de dochteren van dat land te bezien. 2. Sichem nu, de zoon van Hemor den Heviet, den landvorst, zag haar, en hij nam haar en lag bij haar, en verkrachtte haar. 3. En zijne ziel kleefde aan Dina, Jakobs dochter; en hij had de jonge dochter lief, en sprak naar het hart van de jonge dochter. 4. Sichem sprak ook tot zijn vader Hemor, zeggende: Neem mij deze dochter tot eene vrouw. 5. Toen Jakob hoorde, dat hij zijne dochter Dina verontreinigd had, zoo waren zijne zonen met het vee in het veld; en Jakob zweeg totdat zij kwamen.

Voor zooveel wij weten, was Dina Jakobs eenige dochter; wij kunnen ons dus voorstellen dat zij de lieveling was van haar moeder, evenals van het gansche gezin, en toch was zij hun evenmin tot blijdschap als tot eer, want kinderen, aan wie het meest wordt toegegeven, blijken zelden de beste of de gelukkigste te zijn. Zij zal, naar berekening, vijftien of zestien jaren oud geweest zijn, toen zij de aanleiding was van zooveel onheil. Merk op:

1. Haar ijdele nieuwsgierigheid, die haar aan gevaar blootstelde. Zonder voorkennis van haar vader misschien, maar met oogluiking van haar moeder, ging zij uit, *om de dochteren van dat land te bezien,* vers 1, waarschijnlijk bij gelegenheid van een bal of een openbaren feestdag. Een eenige dochter zijnde, gevoelde zij zich tehuis wel wat eenzaam, daar zij niemand van haar sekse en leeftijd had om mede om te gaan, en daarom moet zij uitgaan om zich te vermaken, ten einde niet de prooi te worden van droefgeestigheid, en ook om zich door verkeer met anderen meer en beter te ontwikkelen, dan zij dit in haars vaders tenten vermocht. Het is goed voor kinderen om hun tehuis lief te hebben; verstandige ouders zullen al het mogelijke doen om het er hun aangenaam te maken, en dan is het de plicht der kinderen, om er zich ook aangenaam te gevoelen. Het voorgeven was: *de dochteren des lands te zien,* hoe zij zich kleedden, hoe zij dansten, en welke mode zij volgden. Zij ging uit om te *zien,* maar dat was niet alles; zij ging ook om *gezien te worden;* zij ging om de *dochteren* des lands te zien, maar wellicht ook wel met het denkbeeld om ook de *zonen* des lands te zien. Ik vermoed dat zij ging om bekend te worden met de Kanaänieten en hun wijze van doen te leeren. De hoogmoed en ijdelheid van jonge lieden spannen hun velerlei strikken.

2. Hoe zij hierdoor haar eer verloor, vers 2. *Sichem, des landvorsten zoon,* maar die de slaaf was zijner lusten, nam haar en lag bij haar, niet zoozeer met geweld — naar het schijnt — als wel door verrassing. Voorname lieden denken dat hun alles geoorloofd is, en wat is er meer schadelijk en noodlottig, dan eene jeugd zonder onderricht en zonder tucht? Zie nu wat er kwam van Dina's rondloopen. Jonge vrouwen moeten leeren *kuisch te zijn en het huis te bewaren;* deze eigenschappen zijn samengevoegd, Titus 2 : 5, want zij, die het huis niet bewaren, d. i. niet tehuis blijven, brengen hare kuischheid in gevaar. Dina ging uit, ten einde eens om zich heen te zien, maar als zij om zich heen had gezien, zooals zij het had moeten doen, dan zou zij niet in dien strik gevallen zijn. Het begin der zonde is als een openinggeven aan het water. Hoe groote hoop houts wordt door een klein vuur aangestoken! Daarom behooren wij elke gelegenheid tot zonde zorgvuldig te mijden.

3. Sichem beminde haar, nadat hij haar had verontreinigd en wenschte haar te huwen. Dit was loffelijk in hem, daar hij het kwaad, dat hij gedaan had, zooveel hij kon wilde herstellen. Hij had haar lief, (niet zooals Amnon, 2 Sam. 13 : 15) en hij verzocht zijn vader aanzoek om hare hand voor hem te doen, vers 4.

4. Aan Jakob werd het bericht hiervan gebracht, vers 5. Zoodra zijne kinderen opgroeiden, begonnen zij eene smart voor hem te worden. Godvruchtige ouders, die over het wangedrag van hunne kinderen treuren, moeten niet denken dat hun toestand vreemd en zonder voorbeeld is. De Godvruchtige man *zweeg,* als iemand, die verbaasd is en niet weet wat te zeggen; of hij zeide niets, uit vrees van te zondigen met zijne tong, Psalm 39 : 2, 3. Hij onderdrukte zijn toorn opdat, zoo hij aan zijn toorn lucht gaf, hij niet iets zou zeggen of doen, dat hem niet betaamde. Of wel, hij scheen het bestier zijner zaken grootelijks (al te veel, denk ik) aan zijne zonen te hebben overgelaten, zoodat hij niets wilde doen zonder hen; of hij wist dat, zoo hij wèl buiten hen handelde, zij er hem lastig om zouden vallen, daar zij zich in

den laatsten tijd bij alle gelegenheden stoutmoedig, voortvarend, trotsch en aanmatigend hadden betoond. Nooit zullen de zaken goed gaan als het ouderlijk gezag in een gezin niet gehandhaafd wordt. Laat *ieder zijn eigen huis wèl regeeren en zijne kinderen in onderdanigheid houden, met alle stemmigheid.*

6. En Hemor, de vader van Sichem, ging uit tot Jakob, om met hem te spreken. 7. En de zonen van Jakob kwamen van het veld, als zij dit hoorden; en het smartte dezen mannen, en zij ontstaken zeer omdat hij dwaasheid in Israel gedaan had, Jakobs dochter beslapende, hetwelk alzoo niet zou gedaan worden. 8. Toen sprak Hemor met hen, zeggende: Mijns zoons Sichems ziel is verliefd op ulieder dochter; geeft hem haar toch tot eene vrouw; 9. En verzwagert u met ons; geeft ons uwe dochteren, en neemt voor u onze dochteren; 10. En woont met ons; en het land zal voor uw aangezicht zijn; woont en handelt daarin, en stelt u tot bezitters daarin. 11. En Sichem zeide tot haren vader en tot hare broederen: Laat mij genade vinden in uwe oogen; en wat gij tot mij zeggen zult zal ik geven. 12. Vergroot zeer over mij den bruidschat en het geschenk; en ik zal geven gelijk als gij tot mij zult zeggen; geeft mij slechts de jonge dochter tot eene vrouw. 13. Toen antwoordden Jakobs zonen aan Sichem en Hemor, zijnen vader, bedriegelijk, en spraken; (overmits dat hij Dina, hunne zuster, verontreinigd had) 14. En zij zeiden tot hem: Wij zullen deze zaak niet kunnen doen, dat wij onze zuster aan een man geven zouden, die de voorhuid heeft; want dat ware ons eene schande. 15. Doch hierin zullen wij u te wille zijn, zoo gij wordt gelijk als wij, dat onder u besneden worde al wat mannelijk is; 16. Dan zullen wij u onze dochteren geven, en uwe dochteren zullen wij ons nemen, en wij zullen met u wonen, en wij zullen tot een volk zijn. 17. Maar zoo gij naar ons niet zult hooren, om besneden te worden, zoo zullen wij onze dochter nemen, en wegtrekken.

Toen Jakobs zonen hoorden welke hoon Dina was aangedaan, ontstaken zij in grooten toorn, meer uit naijver misschien voor de eer der familie, dan voor deugd of Godsvrucht. Er zijn velen, die zich meer bekommeren om het schandelijke der zonde dan om het zondige der zonde.

Zij wordt hier *dwaasheid in Israel* genoemd, vers 7, overeenkomstig de taal in latere tijden, want Israel was toen nog geen volk, maar slechts een gezin. Ontucht is dwaasheid, want de gunst van God, de vrede der conscientie en alles wat heilig en eerbaar is worden aan een lagen, dierlijken lust opgeofferd. Deze dwaasheid is uiterst schandelijk in *Israel*, in een gezin van Israel, waar God gekend en aangebeden wordt, zooals in Jakobs tenten, bij den naam van *den God Israels*. Dwaasheid in Israel is waarlijk schandelijk. Het is kostelijk om de zonde met een slechten naam te bestempelen, onreinheid of ontucht wordt hier spreekwoordelijk *dwaasheid in Israel* genoemd, 2 Sam. 13 : 12. Dina wordt hier *Jakobs dochter* genoemd ter waarschuwing aan alle dochteren van Israel, dat zij niet tot deze dwaasheid vervallen.

Hemor zelf kwam om met Jakob te onderhandelen, maar hij verwijst hem naar zijne zonen; en hier hebben wij een bijzonder bericht van het verdrag, waarin — het is schande het te moeten zeggen — de Kanaänieten eerlijker waren dan de Israelieten.

I. Hemor en Sichem doen dit huwelijksvoorstel om tot een *handelsverdrag* te komen. Sichem is zwaar verliefd op Dina, hij wil haar op elke voorwaarde hebben, vers 11, 12. Zijn vader geeft niet slechts zijne toestemming, maar doet zelf aanzoek voor hem om hare hand, en wijst met ernst op de voordeelen, die uit deze verbintenis der twee familiën zouden voortvloeien, vers 9, 10. Hij toont geen vrees voor of wantrouwen in Jakob, hoewel deze een vreemdeling was, maar veeleer een oprechte begeerte om tot eene overeenkomst tusschen de beide gezinnen te komen, waarbij hij hem het edelmoedige aanbod doet: *het land zal voor uw aangezicht zijn, woont en handelt daarin.*

II. Jakobs zonen dringen laaghartig aan op een verbond in *Godsdienst*, terwijl zij in werkelijkheid niets minder op het oog hadden dan den Godsdienst. Indien Jakob de leiding dezer zaak zelf in handen had genomen, dan zouden hij en Hemor waarschijnlijk spoedig tot eene overeenkomst zijn gekomen; maar Jakobs zonen zinnen slechts op wraak, en zij hebben een vreemd plan gevormd om zich die wraak te verschaffen: — de Sichemieten moeten besneden worden, niet om hen heilig te maken, dat lag niet in hunne bedoeling, maar om hen *in de smart* te doen komen, en alzoo des te gemakkelijker de prooi te doen worden van hun zwaard.

1. Het was een schoonschijnend voorgeven. „Het is de eer van Jakobs geslacht, dat zij het teeken van Gods verbond met hen dragen; en voor hen, die aldus onderscheiden en geëerd zijn, zou het eene versmaadheid wezen, om in zoo nauw eene verbintenis te treden met *onbesnedenen*, vers 14. En daarom: *indien gij besneden wordt dan zullen wij tot één volk zijn*, vers 15, 16. Indien zij er oprecht in geweest waren, dan zou er in hun voorstel iets prijzenswaardigs geweest zijn, want: *a.* Israelieten moeten geen huwelijken aangaan met Kanaänieten, belijders van den Godsdienst met onheiligen. Het is een groote zonde, of tenminste de oorzaak van veel zonde, en het heeft dikwijls verderflijke gevolgen gehad. *b.* De invloed, dien wij hebben op de menschen, moet wijselijk gebruikt worden om hen er toe te brengen den Godsdienst lief te hebben en zijne voorschriften in practijk te brengen, *(wie zielen vangt is wijs)*. Maar dan moeten wij niet, evenals Jakobs zonen, denken dat het genoeg is, hen te bewegen om zich aan de uitwendige ceremoniën van den Godsdienst te onderwerpen, maar trachten hen te overtuigen van het redelijke er van,

en hen bekend te maken met zijne kracht.

2. De bedoeling was boosaardig, gelijk uit het gevolg der geschiedenis zal blijken. Al wat zij op het oog hadden was hen te bereiden voor den dag der slachting. Bloeddorstige plannen zijn dikwijls gevormd en ten uitvoer gebracht onder schijn van Godsdienst, maar deze geveinsde vroomheid is ongetwijfeld een dubbele ongerechtigheid. Nooit wordt aan den Godsdienst zooveel nadeel toegebracht en worden Gods sacramenten meer ontheiligd, dan wanneer zij aldus als een dekmantel der kwaadwilligheid worden gebruikt. Ja meer, indien Jakobs zonen dit bloeddorstig plan *niet* hadden gehad, dan zie ik niet hoe zij het heilig teeken der besnijdenis, het zegel van Gods verbond, aan deze gevloekte Kanaänieten konden aanbieden, die part noch deel aan de zaak hadden. Zij, die geen recht hadden op de belofte, hadden ook geen recht op het zegel; *het is niet betamelijk het brood der kinderen te nemen en den hondekens voor te werpen;* maar Jakobs zonen bekommerden zich hier niet om, zoo het slechts hun oogmerk kon dienen.

18. En hunne woorden waren goed in de oogen van Hemor en in de oogen van Sichem, Hemors zoon. 19. En de jongeling vertoogde niet, deze zaak te doen; want hij had lust in Jakobs dochter; en hij was geëerd boven al zijns vaders huis. 20. Zoo kwam Hemor en Sichem, zijn zoon, tot hunner stads poort; en zij spraken tot de mannen hunner stad, zeggende: 21. Deze mannen zijn vreedzaam met ons; daarom laat hen in dit land wonen, en daarin wandelen, en het land (ziet, het is wijd van begrip) voor hun aangezicht zijn; wij zullen ons hunne dochteren tot vrouwen nemen, en wij zullen onze dochteren aan hen geven. 22. Doch hierin zullen deze mannen ons te wille zijn, dat zij met ons wonen, om tot een volk te zijn: als al wat mannelijk is onder ons besneden wordt, gelijk als zij besneden zijn. 23. Hun vee, en hunne bezitting, en al hunne beesten, zullen die niet onze zijn? Alleen laat ons hun te wille zijn, en zij zullen met ons wonen. 24. En zij hoorden naar Hemor en naar Sichem, zijnen zoon, allen, die ter zijner stads poort uitgingen; en zij werden besneden, al wat mannelijk was, allen, die ter zijner stads poort uitgingen.

1. Hemor en Sichem bewilligden er in om besneden te worden, vers 18, 19. Hiertoe werden zij misschien bewogen, niet alleen door hun sterke begeerte om dit huwelijk tot stand te brengen, maar ook door hetgeen zij gehoord konden hebben omtrent het heilig en eervol doel van dit teeken in het geslacht van Abraham, waarvan zij waarschijnlijk eenige verwarde of onduidelijke begrippen hadden; en van de beloften, die er door bevestigd werden, hetgeen hen des te meer deed wenschen om in de familie van Jakob te worden ingelijfd, Zach. 8 : 23. Er zijn velen, die weinig weten van den Godsdienst, maar er toch zooveel van weten, dat zij zich gaarne voegen bij hen, die Godsdienstig zijn. Als iemand een vorm van Godsdienst aanneemt, om er zich een goede huisvrouw door te verkrijgen, hoe veel te meer moeten wij er dan niet de kracht van aannemen, ten einde de gunst van een goeden God te verkrijgen, zelfs ons hart besnijden om Hem lief te hebben, en, zooals Sichem hier, *niet vertoeven deze zaak te doen.*

2. Zij kregen ook de bewilliging van de mannen hunner stad, daar Jakobs zonen geeischt hadden dat ook *zij* besneden zouden worden. *a.* Zij zelven hadden grooten invloed op hen door hun wandel en hun voorbeeld. De Godsdienst zou veel ingang vinden, indien zij, die in hoogheid zijn gezeten en die, evenals Sichem, geëerd zijn boven hunne naburen; er zich ijverig voor betoonden. *b.* Zij voerden een argument aan, dat zeer krachtig en dringend was, vers 23. *Hun vee en hunne bezitting en al hunne beesten, zullen die niet onze zijn?* Zij zagen, dat Jakobs zonen naarstige, welgestelde lieden waren, en zij beloofden zich door eene verbintenis met hen voordeel voor zich en voor hunne naburen te verkrijgen; de grond en de handel zouden er door verbeterd worden, en er zou geld in hun land komen. Nu was het al slecht genoeg om uit dit beginsel een huwelijk aan te gaan, maar wij zien hoe de geldgierigheid een groote rol speelt bij het aangaan van huwelijken, en dat velen daarbij niets zóó op het oog hebben als het voegen van huis aan huis en akker aan akker, zonder dat iets anders daarbij in aanmerking komt. Maar het was nog erger om zich uit dat beginsel te laten besnijden. De Sichemieten willen den Godsdienst van Jakobs gezin slechts omhelzen in de hoop van hierdoor aandeel te krijgen in den rijkdom van dat gezin. Zoo zijn er velen, voor wie gewin godzaligheid is, en die meer beheerscht worden door hun wereldlijke belangen dan door eenigerlei beginsel van Godsdienst.

25. En het geschiedde ten derden dage, toen zij in de smart waren, zoo namen de twee zonen van Jakob, Simeon en Levi, broeders van Dina, een iegelijk zijn zwaard, en kwamen stoutelijk in de stad, en doodden al wat mannelijk was. 26. Zij sloegen ook Hemor en zijn zoon Sichem dood met de scherpte des zwaards; en zij namen Dina uit Sichems huis en gingen van daar. 27. De zonen van Jakob kwamen over de verslagenen en plunderden de stad, omdat zij hunne zuster verontreinigd hadden. 28. Hunne schapen en hunne runderen en hunne ezelen, en hetgeen dat in de stad en hetgeen dat in het veld was, namen zij. 29. En al hun vermogen en al hun kleine kinderen en hunne vrouwen voerden zij gevankelijk weg en plunderden dezelve en al wat binnenshuis was. 30. Toen zeide Jakob tot Simeon en tot Levi: Gij hebt mij beroerd, mits mij stinkende te maken onder de inwoners dezes lands, onder de Kanaänieten en onder de Ferezieten; en ik ben weinig volks

in getal; zoo zij zich tegen mij verzamelen, zoo zullen zij mij slaan, en ik zal verdelgd worden. ik en mijn huis. 31. En zij zeiden: Zou hij dan met onze zuster als met een hoer doen?

Hier zien wij Simeon en Levi, twee van Jakobs zonen, jonge mannen van niet veel meer dan twintig jaren, de Sichemieten dooden, tot groot hartzeer van hun vader; waarbij wij hebben te letten op:

I. Den barbaarschen moord, gepleegd op de Sichemieten. Jakob zelf placht den herdersstaf te gebruiken, maar zijne zonen droegen een zwaard op zijde, alsof zij van het zaad waren van Ezau, die op zijn zwaard moest leven. Wij zien hen hier:

1. Al de mannelijke inwoners van Sichem ter dood brengen, in de eerste plaats Hemor en Sichem, met wie zij eenige dagen tevoren een vriendschapsverbond hadden aangegaan, doch met het heimelijk doel hun het leven te benemen. Sommigen denken dat al de zonen van Jakob, toen zij de Sichemieten overhaalden om zich te besnijden, het plan hadden om gebruik te maken van hunne zwakheid als zij in de smart zouden zijn, om Dina van uit hun midden weg te voeren; maar dat Simeon en Levi, hiermede nog niet tevreden, zelven den hoon wilden wreken, en zij deden het ter dege. Nu kan het niet ontkend worden: *a.* Dat God hierin rechtvaardig was. Indien de Sichemieten besneden waren in gehoorzaamheid aan een gebod Gods, dan zou hunne besnijdenis hun ter bescherming geweest zijn, maar daar zij zich alleen uit winstbejag aan dezen heiligen ritus onderwierpen, en om hun vorst te behagen, was het rechtvaardig in God om dit over hen te brengen. Gelijk niets ons beter beveiligt dan de ware Godsdienst, zoo brengt ons niets in meer gevaar dan Godsdienst, die slechts voorgewend is. *b.* Maar Simeon en Levi waren ten hoogste onrechtvaardig. Het was waar, dat Sichem *dwaasheid in Israel had gedaan* door Dina te verontreinigen, maar het had in aanmerking behooren genomen te worden, dat Dina zelve er medeplichtig aan was. Had Sichem haar verkracht in de eigen tent harer moeder, dan zou het wat anders geweest zijn, maar zij begaf zich op zijn gebied, en zij heeft misschien door haar onbetamelijke houding de vonk geworpen, die de vlam deed uitslaan. Als wij streng zijn jegens den zondaar, dan behooren wij ook in aanmerking te nemen wie de verleider was. Het was waar, dat Sichem kwaad gedaan had, maar hij deed zijn best om het te vergoeden en was zoo eerlijk en achtbaar, *ex post facto — na de daad,* als de omstandigheden het hem mogelijk maakten. Het was niet zooals met het bijwijf van den Leviet, dat ter dood toe mishandeld werd; en hij rechtvaardigt zich ook niet in hetgeen hij gedaan had, maar streeft naar verzoening op iedere voorwaarde. Het was waar, dat Sichem kwaad gedaan had, maar wat ging dit nu al de Sichemieten aan? Zal één man zondigen, en zullen zij dan op geheel de stad vertoornd zijn? Moeten de onschuldigen met de schuldigen omgebracht worden? Dit voorwaar was barbaarsch! Maar hetgeen meer dan alles de wreedheid verergerde was het laaghartig verraad, waardoor zij gepleegd werd. De Sichemieten hadden zich onderworpen aan hunne voorwaarden, en hadden gedaan hetgeen waarop zij beloofden één volk met hen te worden, vers 16, en toch handelden zij als gezworen vijanden jegens hen, aan wie zij zoo kort geleden vriendschap hadden gezworen, hun verbond even weinig tellende als zij de wetten der menschelijkheid telden. En zijn dit nu de zonen van Israel? *Vervloekt zij hun toorn, want hij is heftig.* Hunne misdaad werd ook hierdoor verzwaard, dat zij een heilige inzetting Gods dienstbaar maakten aan hun boos plan, zoodat zij haar verfoeilijk maakten. Alsof het niet genoeg was, dat zij zichzelven en hunne familie onteerden, moeten zij ook nog smaadheid brengen over het eerbare kenteeken van hun Godsdienst, zoodat het terecht een bloedige inzetting genoemd werd.

2. Den buit van Sichem roovende en de stad plunderende, bevrijdden zij Dina, vers 26, Indien dit nu alles was, waar zij voor kwamen dan zouden zij dit zonder bloedvergieten hebben kunnen doen, zooals blijkt uit hun eigen woorden, vers 17, maar zij hadden den buit op het oog; en hoewel Simeon en Levi alleen de moordenaars waren, wordt toch te kennen gegeven, dat ook andere zonen van Jakob *over de verslagenen kwamen en de stad plunderden,* vers 27, en aldus ook medeplichtig werden aan den moord. In hen was het blijkbare ongerechtigheid, maar wel kunnen wij er de gerechtigheid Gods in zien. De Sichemieten waren bereid aan den eisch van Jakobs zonen te voldoen en de smarten der besnijdenis te lijden uit dit beginsel: *Hun vee en hunne bezitting en al hunne beesten, zullen die niet onze zijn?* vers 23, en zie nu wat hier het gevolg van was: inplaats van zich meester te maken van den rijkdom van Jakobs familie, maakt Jakobs familie zich meester van hun rijkdom. Zij, die onrechtvaardiglijk het goed eens anderen naar zich toe willen halen, verliezen rechtvaardiglijk het hunne.

II. Jakobs toorn wegens de bloedige daad van Simeon en Levi, vers 30. Bitterlijk klaagt hij over twee dingen.

1. Den smaad, dien zij hierdoor over hem gebracht hadden. *Gij hebt mij beroerd,* mij in wanorde gebracht, want *gij hebt mij stinkende gemaakt onder de inwoners dezes lands,* dat is: „Gij hebt mij en mijn geslacht hatelijk bij hen gemaakt. Wat zullen zij nu zeggen van ons en onzen Godsdienst? Men zal ons voor de verraderlijkste en wreedste lieden van de wereld houden." Het grove wangedrag van slechte kinderen is de smart en de schande hunner Godvruchtige ouders. Kinderen behooren de vreugde hunner ouders te wezen, maar slechte kinderen zijn hun verdriet en hunne beroering; zij bedroeven hun hart, knakken hunne geestkracht, en maken dat zij den ganschen dag in het zwart gaan. Kinderen behooren het sieraad te zijn van hunne ouders, maar slechte kinderen zijn hunne schande, en zijn als doode vliegen in een pot met zalf. Laat zulke kinderen echter weten dat, zoo zij zich niet bekeeren, de smart,

die zij hunnen ouders hebben veroorzaakt, en de schade, die aan den goeden naam van den Godsdienst door hunne handelingen werd toegebracht, voor hunne rekening zullen komen; zij zullen het te verantwoorden hebben.

2. Het verderf, waaraan zij hem hebben blootgesteld. Wat kon men anders verwachten, dan dat de Kanaänieten, die talrijk en geducht waren, zich tegen hem zouden verbinden, en dat hij en zijn gezin een gemakkelijke prooi voor hen zouden worden? *Ik zal verdelgd worden, ik en mijn huis.* Indien al de Sichemieten verdelgd moeten worden om de misdaad van één, waarom dan niet al de Israelieten om de misdaad van twee? Jakob wist voorzeker, dat God beloofd had zijn huis te bewaren en te bestendigen, maar hij kon terecht vreezen, dat de snoode handelingen zijner kinderen eene verbeurdverklaring tengevolge kon hebben, en het erfrecht hem ontnomen zou worden. Als zonde in huis is, dan is er reden om te vreezen dat het verderf aan de deur is. Teeder-liefhebbende ouders voorzien de slechte gevolgen der zonde, waarvoor hun slechte kinderen geenerlei vrees gevoelen.

Nu zou men denken dat zij hierdoor bewogen zouden worden, en zich voor hun vromen vader verootmoedigd zouden hebben, hem om vergeving zouden hebben gevraagd, maar inplaats hiervan rechtvaardigen zij zich, en geven hem dit onbeschofte antwoord: *Zou hij dan met onze zuster als met een hoer doen?* Neen, dat moest hij niet, maar indien hij het wèl doet, moeten zij dan hun eigen wrekers zijn? Kan het onrecht aan één dwaas meisje gepleegd, door niets goedgemaakt worden dan door zooveel menschenlevens en het verderf eener geheele stad? Door hunne vraag maken zij aanmerking op hun vader, alsof hij er wel genoegen mede genomen zou hebben, dat men met zijne dochter als met een hoer doet. Het is iets gansch gewoons dat zij, die tot het ééne uiterste overslaan, diegenen smaden en bedillen, die den middenweg houden, alsof zij tot het andere uiterste oversloegen. Hen, die de strengheid der wraak veroordeelen, zal men in een valsch daglicht plaatsen, hen voorstellen alsof zij de misdaad beschermden of goedkeurden.

HOOFDSTUK XXXV.

In dit hoofdstuk hebben wij drie gemeenschapsoefeningen en drie begrafenissen. I. Drie gemeenschapsoefeningen tusschen God en Jakob. 1. God gebood Jakob naar Bethel te gaan, en in gehoorzaamheid aan dat bevel, reinigde hij zijn huis van afgoden, en rustte zich tot de reis, vers 1—5. 2. Jakob bouwde een altaar te Beth-el ter eere van God, die hem verschenen was, en ter volbrenging van zijne gelofte, vers 6, 7. 3. Wederom verscheen God hem, en bevestigde de verandering van zijn naam en het verbond met hem, vers 9—13; welke verschijning Jakob dankbaar erkende, vers 14, 15. II. Drie begrafenissen. 1. Die van Debora, vers 8. 2. Die van Rachel, vers 16—20. 3. Die van Izak, vers 27—29. Hier is Rubens bloedschande, vers 22, en een bericht omtrent Jakobs zonen, vers 23—26.

Daarna zeide God tot Jakob: Maak u op, trek op naar Beth-El, en woon aldaar; en maak aldaar een altaar dien God, die u verscheen toen gij vluchttet voor het aangezicht van uwen broeder Ezau. 2. Toen zeide Jakob tot zijn huisgezin en tot allen, die bij hem waren: Doet weg de vreemde goden, die in het midden van u zijn, en reinigt u, en verandert uwe kleederen; 3. En laat ons ons opmaken, en optrekken naar Beth-El; en ik zal aldaar een altaar maken dien God, die mij antwoordt ten dage mijner benauwdheid, en met mij geweest is op den weg, dien ik gewandeld heb. 4. Toen gaven zij Jakob al die vreemde goden, die in hunne hand waren, en de oorsierselen, die aan hunne ooren waren, en Jakob verborg ze onder den eikenboom, die bij Sichem is. 5. En zij reisden heen; en Gods verschrikking was over de steden, die rondom hen waren, zoodat zij de zonen van Jakob niet achterna jaagden.

I. Hier herinnert God Jakob aan zijne gelofte te Beth-el, en zendt hem er heen om haar te vervullen, vers 1. Ten dage zijner benauwdheid had Jakob gezegd: *Als ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, zal deze steen, dien ik tot een opgericht teeken gezet heb, een huis Gods wezen,* Hoofdst. 28 : 21, 22. God had *Zijn* deel van de overeenkomst volbracht, en had aan Jakob meer gegeven dan brood om te eten en kleederen om aan te trekken, hij had bezittingen verkregen en was tot twee heiren geworden; maar *hij* scheen zijne gelofte vergeten te hebben, of hij had tenminste te lang gewacht met haar te vervullen. Het was nu zeven of acht jaren sedert hij terug was in Kanaän; hij had er land gekocht en een altaar gebouwd ter herinnering aan Gods laatste verschijning aan hem, toen Hij hem *Israel* had genoemd, Hoofdst. 33 : 19, 20, maar Beth-el is nog vergeten. Het gebeurt maar al te dikwijls, dat het besef der zegeningen, die ons werden geschonken, en de indrukken, die er door gemaakt werden op ons hart, mettertijd uitslijten; het moest zoo niet wezen, maar het is zoo. God had Jakob bezocht met een zeer zware beproeving in zijn gezin, Hoofdst. 34, om te zien of die hem ook zijne gelofte in de herinnering zou brengen, en er hem toe zou aansporen haar te volbrengen, maar zij heeft die uitwerking niet op hem gehad; daarom komt God nu zelf, en doet er hem aan gedenken. *Maak u op, trek op naar Bethel.* Zoo wie God liefheeft zal Hij op de een of andere wijze verzuimde plichten doen gedenken, hetzij door hun geweten, of door de leidingen Zijner voorzienigheid. Als wij Gode eene gelofte gedaan hebben, dan is het het best om de betaling er van niet uit te stellen, Pred. 5 : 4; maar toch, het is beter laat dan nooit. God gebood hem naar Bethel te gaan en daar te wonen, dat is: hij moet er niet slechts zelf gaan, maar er zijn gezin medenemen, opdat zij zich met hem in zijne gebeden en oefeningen der Godsvrucht zouden vereenigen. In Beth-el, het huis Gods, moeten wij begeeren te wonen, Psalm 27 : 4. Dat moet ons tehuis, niet onze herberg, wezen. God herinnert hem niet uitdrukkelijk aan zijne

gelofte, maar aan de gelegenheid, de aanleiding er van: *toen gij vluchttet voor het aangezicht van uwen broeder Ezau.* De herinnering aan vorige beproevingen moet ons de overleggingen van onze ziel er onder voor den geest brengen, Psalm 66 : 13, 14.

II. Jakob beveelt zijn gezin zich te bereiden voor deze plechtigheid, niet slechts voor de reis en het verhuizen, maar voor de Godsdienstige plechtigheden, die er volbracht moeten worden, vers 2, 3. Vóór het deelnemen aan plechtige inzettingen behoort een plechtige voorbereiding plaats te hebben. *Wascht u, reinigt u . . . . komt dan, en laat ons tezamen richten,* Jes. 1 : 16—18. Hoofden van gezinnen moeten hun gezag gebruiken om den Godsdienst in hun gezin te bevorderen. Niet alleen wij, maar ook de onzen, moeten den Heere dienen, Jozua 24 : 13. Let op de bevelen. die hij zijn gezin geeft, zooals Abraham, Hoofdst. 18 : 19. *a.* Zij moeten *de vreemde goden wegdoen.* Vreemde goden in het gezin van Jakob! Zeer vreemd voorwaar! Kon zulk een gezin, dat in de goede kennis Gods onderwezen was, ze toelaten? Kon zulk een hoofd van het gezin, aan wien God tweemaal, en nog vaker, verschenen was, ze oogluikend toelaten? Ongetwijfeld was dit zijne zwakheid. Zij, die zelven Godvruchtig zijn, kunnen niet altijd omringd zijn van personen, die zoo goed en Godvruchtig zijn als zij behoorden te wezen. In die gezinnen, waar een schijn van Godsdienst is, een altaar voor God, komt toch dikwijls veel voor dat verkeerd is, zijn meer vreemde goden dan men zou denken. In Jakobs gezin had Rachel hare *terafim,* waarvan zij, naar te vreezen is, in het geheim een bijgeloovig gebruik heeft gemaakt. De gevangenen van Sichem brachten hun goden mede, en Jakobs zonen hebben er misschien ook met den buit eenigen van genomen. Maar — hoe zij nu er ook aan gekomen zijn — thans moeten zij ze wegdoen. *b.* Zij moeten zich *reinigen* en *hunne kleederen veranderen;* zij moeten de welvoegelijkheid inachtnemen, en zich een betamelijk voorkomen geven. De handen van Simeon en Levi waren vol van bloed; zij inzonderheid hebben het noodig zich te reinigen en hunne kleederen af te leggen, die zoo bevlekt waren. Dit waren slechts ceremoniën, die de reiniging en verandering van het hart aanduidden. Wat zijn reine kleederen en nieuwe kleederen zonder een rein hart en een nieuw hart? Dr. Lightfoot vat hun *zich reinigen* of *zich wasschen* op als Jakobs toelaten van de proselieten van Sichem en Syrië tot zijn Godsdienst door den doop, omdat de besnijdenis nu hatelijk was geworden. *c.* Zij moeten met hem naar Beth-el gaan, vers 3. Hoofden van gezinnen moeten, als zij opgaan naar Gods huis, hun gezin medenemen.

III. De leden van zijn gezin overhandigden hem alles wat afgodisch of bijgeloovig was, vers 4. Indien Jakob hun dit eerder gevraagd had, dan zouden zij er misschien ook wel eerder afstand van gedaan hebben, door hun eigen geweten overtuigd zijnde van hunne ijdelheid. Soms zullen pogingen tot hervorming beter slagen dan men gedacht zou hebben, daar de menschen er niet zoo hardnekkig tegen zijn als men vreesde. Jakobs dienstknechten, en zelfs zij, die tot het gevolg behoorden van zijn gezin, gaven hem al de vreemde goden, en zelfs de oorsierselen, die zij droegen als amuletten of ter eere van hunne goden; zij deden afstand van al die dingen. Eene hervorming is niet oprecht, indien zij niet algemeen is, dat is: indien zij niet alles omvat. Wij hopen dat zij er blijmoedig afstand van deden en zonder aarzeling, zooals Efraim toen hij zeide: *Wat heb ik meer met de afgoden te doen?* Hosea 14 : 9, of het volk, dat tot hunne afgoden zeide: *henen uit!* Jes. 30 : 22. Jakob droeg er zorg voor hunne beelden te begraven, ergens in een hun onbekende plaats, opdat zij ze later niet weder zouden vinden en er toe terugkeeren. Wij moeten gansch en al gescheiden zijn van onze zonden, zooals wij gescheiden zijn van de dooden, die van voor ons aangezicht zijn begraven; *ze voor de mollen en vledermuizen werpen,* Jes. 2 : 20.

IV. Zonder dat hem overlast wordt aangedaan verhuist hij van Sichem naar Beth-el, vers 5. *Gods verschrikking was over de steden.* Hoewel de Kanaänieten zeer vertoornd waren op de zonen van Jakob wegens hunne barbaarsche behandeling van de Sichemieten, waren zij toch zoozeer onder het bedwang der Goddelijke macht, dat zij geen gebruik konden maken van de schoone gelegenheid, die zich aanbood, nu zij op marsch waren naar Beth-el, om de twistzaak hunner naburen te wreken. De weg des plichts is de weg der veiligheid. Zoolang er zonde was in Jakobs huis, was hij bevreesd voor zijne naburen, maar nu de vreemde goden waren weggedaan, en zij allen tezamen naar Beth-el gingen, waren zijne naburen bevreesd voor hem. Als wij aan Gods werk zijn, dan zijn wij onder zijn bijzondere bescherming; God is met ons als wij met Hem zijn, en als Hij vóór ons is, wie kan dan tegen ons zijn? Zie Exodus 34 : 24. *Niemand zal uw land begeeren, terwijl gij henen opgaan zult om te verschijnen voor het aangezicht des Heeren, uws Gods.* God regeert de wereld meer door een stille verschrikking over het hart der menschen, dan wij wel weten.

6. Alzoo kwam Jakob te Luz, hetwelk is in het land Kanaän (dat is Beth-el), hij en al het volk, dat bij hem was. 7. En hij bouwde aldaar een altaar, en noemde die plaats El Beth-el: want God was hem aldaar geopenbaard geweest, als hij voor zijns broeders aangezicht vlood. 8. En Debora, de voedster van Rebekka, stierf, en zij werd begraven onder aan Beth-el, onder dien eik, welks naam hij noemde Allon-Bachuth. 9. En God verscheen Jakob wederom, als hij van Paddan-Aram gekomen was; en Hij zegende hem. 10. En God zeide tot hem: Uw naam is Jakob; uw naam zal voortaan niet Jakob genoemd worden, maar Israel zal uw naam zijn; en Hij noemde zijnen naam Israel. 11. Voorts zeide God tot hem: Ik ben God de Almachtige! wees vrucht-

baar, en vermenigvuldig! Een volk, ja een hoop der volken zal uit u worden, en koningen zullen uit uwe lenden voortkomen. 12. En dit land, dat Ik aan Abraham en Izak gegeven heb, dat zal Ik u geven; en aan uw zaad na u zal Ik dit land geven. 13. Toen voer God van hem op, in die plaats, waar Hij met hem gesproken had. 14. En Jakob stelde een opgericht teeken op in die plaats, waar Hij met hem gesproken had, een steenen opgericht teeken; en hij stortte daarop drankoffer, en goot olie daarover. 15. En Jakob noemde den naam dier plaats, alwaar God met hem gesproken had, Beth-el.

Jakob en zijn gevolg veilig te Beth-el gekomen zijnde, wordt ons hier gezegd wat daar voorviel.

I. Hij bouwde er een altaar, vers 7, en ongetwijfeld heeft hij er offeranden op geofferd, het tiende wellicht van zijn vee, volgens zijne gelofte: *Ik zal U het tiende geven.* Bij deze offeranden voegde hij lof en dank voor vorige goedertierenheden, inzonderheid die, welke het gezicht dier plaats weder levendig voor zijn geest bracht; en hij voegde er ook gebeden aan toe om de bestendiging van Gods gunst over hem en zijn gezin. En hij noemde de plaats, dat is: *het altaar, El Beth-el, de God van Beth-el.* Gelijk hij in dankerkentenis voor de eer, die God hem had aangedaan door hem *Israel* te noemen, God aanbad onder den naam van *El-elohe Israel*, zoo aanbidt hij, in dankerkentenis voor Gods vroegere gunst over hem te Beth-el, *den God van Beth-el*, omdat God hem daar verschenen was. De troost, dien de heiligen smaken in heilige inzettingen, is niet zoozeer van *Beth-el, het huis Gods*, als van *El-Beth-el, den God van het huis.* De inzettingen zijn slechts ledige dingen, als wij er God niet in ontmoeten.

II. Daar begroef hij Debora, Rebekka's voedster, vers 8. Wij hebben reden te gelooven dat Jakob, nadat hij in Kanaän was teruggekomen en toen zijn gezin nabij Sichem woonde, zelf (en waarschijnlijk dikwijls), zijn vader Izak te Hebron is gaan bezoeken. Rebekka was waarschijnlijk gestorven, maar haar oude voedster (van wie melding wordt gemaakt in Hoofdst. 24 : 59) leefde nog, en Jakob nam haar in zijn gezin, om eene gezellin te wezen voor zijne vrouwen, die van haar land waren, en eene onderwijzeres voor zijne kinderen. Terwijl zij nu te Beth-el waren, stierf zij, en werd zoozeer betreurd, dat de eik, onder welken zij begraven werd, *Allon-Bachuth, de eik des weenens*, genoemd werd. Oude dienstboden van eene familie, die in hun tijd trouw en nuttig geweest zijn, moeten geëerd worden. Aan deze voedster werd na haren dood door Jakobs gezin eer aangedaan, hoewel zij niet aan hen verwant was, en ofschoon zij oud was. In zulke gevallen moeten vorige diensten herdacht worden. Wij weten niet waar de dood ons zal tegenkomen; misschien te Beth-el, het huis Gods. Zoo laat ons dan altijd bereid wezen. Beproevingen in een gezin kunnen komen, ook wanneer eene hervorming in het gezin plaatsheeft, en de Godsdienst er hooggehouden wordt. Zoo laat ons dan ons verheugen met beving.

III. Daar verscheen God hem, vers 9, om Zijn altaar te erkennen en te antwoorden op den naam, waarmede hij Hem genoemd had, *den God van Beth-el*, vers 7, en hem te vertroosten onder zijne beproeving, vers 8. God zal in den weg der genade verschijnen aan hen, die op Hem wachten in den weg des plichts.

1. Hier bevestigde Hij de verandering van zijn naam, vers 10. Tevoren werd die naam veranderd door den engel, die met hem worstelde, Hoofdst. 32 : 28, en hier werd dit bevestigd door de Goddelijke majesteit, of *Shechina*, die hem verscheen. Daar was het om hem te bemoedigen ten opzichte van zijne vrees voor Ezau; hier ten opzichte van zijne vrees voor de Kanaänieten. Wie zou iets vermogen tegen Israel, een vorst voor God? Het is beneden de waardigheid van hen, die aldus geëerd zijn, om het hoofd te laten hangen en zich aan wanhoop over te geven.

2. Hij vernieuwde en bevestigde het verbond met hem, bij den naam *El-shaddai. Ik ben God de Almachtige; de algenoegzame God*, vers 11, machtig om *ter bestemder tijd* de belofte te vervullen, en *intusschen* u te ondersteunen en in uwe behoeften te voorzien. Er worden hem hier twee dingen beloofd, die wij tevoren reeds dikwijls gehad hebben. *a.* Dat hij de vader zal zijn van een groot volk, groot in *aantal: een hoop der volkeren zal uit u worden.* Iedere stam van Israel was eene natie, en alle twaalf samen een *hoop* van natiën. Groot in *eer en macht, koningen zullen uit uwe lenden voortkomen. b.* Dat hij de heer zal zijn van een goed land, vers 12, voorgesteld door hen, aan wie het beloofd was, Abraham en Izak, niet door de Kanaänieten, die het nu in bezit hadden. Het land, dat aan Abraham en Izak gegeven was, gaat nu als onvervreemdbaar erfdeel over aan Jakob en zijn zaad. Hij zal niet kinderen hebben zonder eene bezitting, hetgeen dikwijls het geval is met de armen; en ook niet eene bezitting zonder kinderen, hetgeen dikwijls de smart is der rijken; maar hij zal beiden hebben. Deze twee beloften hadden een geestelijke beteekenis, waarvan Jakob zelf, naar wij kunnen onderstellen, wel eenig denkbeeld had, hoewel niet zoo klaar en duidelijk als wij het nu hebben, want ongetwijfeld is Christus het beloofde Zaad en de hemel het beloofde land; de eerste is het fondament, de laatste de sluitsteen van al de gunsten Gods.

Toen voer Hij van hem, of *van boven hem*, op, in een zichtbare tentoonspreiding van heerlijkheid, die boven hem zweefde, terwijl Hij met hem sprak, vers 13. De lieflijkste gemeenschapsoefeningen van de heiligen met God in deze wereld zijn kort en voorbijgaand, komen spoedig tot een einde. Ons zien van God in den hemel zal eeuwig wezen; daar zullen wij voor altijd met den Heere wezen; hier is het zoo niet.

IV. Daar heeft Jakob een gedenkteeken hiervan opgericht, vers 14. Hij stelde een opgericht

teeken. Toen hij naar Paddan-Aram ging, heeft hij den steen, die hem tot hoofdpeluw had gediend, tot een gedenkteeken opgericht. Dit kwam toen wèl overeen met zijn geringen toestand en zijn overhaaste vlucht, maar nu nam hij den tijd om een statiger monument op te richten, een dat meer onderscheidbaar en meer duurzaam was, en er waarschijnlijk dien steen bij invoegende. Ten teeken dat hij het als een heilig gedenkteeken bedoelde van zijne gemeenschapsoefening met God, goot hij er olie en de andere bestanddeelen van een drankoffer op. Zijne gelofte luidde: *deze steen zal een huis Gods wezen*, dat is: zal opgericht worden ter Zijner eere, zooals huizen ter eere van hunne bouwers, en hier volbrengt hij die gelofte, het aan God opdragende door het te zalven.

2. Hij bevestigde den naam, dien hij tevoren aan de plaats gegeven had, vers 15. *Beth-el, het huis Gods.* Toch heeft die plaats later de eer van haren naam verloren, en werd *Beth-aven, een huis der ongerechtigheid*, want hier was het, dat Jerobeam een zijner kalveren heeft opgericht. Het is ook voor de besten der menschen niet mogelijk om de belijdenis, of ook maar den vorm, van Godsdienst voor altijd aan eene plaats te verbinden.

16. En zij reisden van Beth-El; en er was nog een kleine streek lands om tot Efratha te komen; en Rachel baarde, en zij had het hard in haar baren. 17. En het geschiedde, als zij het hard had in haar baren, zoo zeide de vroedvrouw tot haar: Vrees niet, want dezen zoon zult gij ook hebben! 18. En het geschiedde, als hare ziel uitging, (want zij stierf) dat zij zijnen naam noemde Ben-oni; maar zijn vader noemde hem Benjamin. 19. Alzoo stierf Rachel; en zij werd begraven aan den weg naar Efratha, hetwelk is Bethlehem. 20. En Jakob richtte een gedenkteeken op boven haar graf; dit is het gedenkteeken van Rachels graf tot op dezen dag.

Wij hebben hier de geschiedenis van den dood van Rachel, de beminde huisvrouw van Jakob.

1. Op weg overviel haar de barensnood, zoodat zij niet instaat waren Bethlehem, de naastbijzijnde stad, te bereiken, hoewel zij er nabij waren; zoo plotseling overvallen soms de weeën een barende vrouw, waaraan zij niet kan ontkomen. Wij kunnen onderstellen dat Jakob wel spoedig eene tent had opgericht, gerieflijk genoeg om haar te ontvangen.

2. Haar smarten waren heftig. *Zij had het hard in haar baren*, harder dan gewoonlijk; dit was het gevolg der zonde, Hoofdst. 3 : 16. Het menschelijk leven begint met smart, en de rozen van zijn blijdschap zijn omringd van doornen.

3. De vroedvrouw bemoedigde haar, vers 17. Ongetwijfeld had zij hare vroedvrouw medegenomen, om terstond hulp van haar te kunnen hebben, maar dat beveiligde haar toch niet. Toen Rachel Jozef baarde, had zij gezegd: *De Heere voege mij een anderen zoon daartoe*, hetgeen de vroedvrouw nu gedenkt, en zij zegt haar dat haar wensch nu vervuld was. Maar dit hielp niet om haar moed levendig te houden; God kan de vrees van ons wegnemen, niemand anders. Hij alleen spreekt als machthebbende: *Vrees niet.* Wij zijn geneigd om in groot en dreigend gevaar onszelven en onze vrienden te vertroosten met de hoop op een tijdelijke uitredding, waarin wij echter teleurgesteld kunnen worden; wij zouden beter doen, als wij onze hoop grondden op hetgeen niet kan falen of teleurstellen, de hoop, namelijk des eeuwigen levens.

4. Haar barensnood was ten leven voor haar kind, maar ten doode voor haarzelve. Hoewel de smarten en gevaren door de *zonde* teweeg zijn gebracht, zijn zij toch soms noodlottig geweest voor zeer heilige vrouwen, die, hoewel zij niet behouden werden in het baren, toch zalig werden door te baren, zalig door een eeuwige verlossing. Hartstochtelijk had Rachel uitgeroepen: *Geef mij kinderen, of indien niet, zoo ben ik dood;* en nu zij kinderen had (want dit was haar tweede kind) stierf zij. Haar sterven wordt hier genoemd *een uitgaan van hare ziel.* De dood des lichaams is slechts het heengaan der ziel naar de wereld der geesten.

5. Met stervende lippen noemde zij haar pasgeboren zoon *Ben-oni, den zoon mijner smart.* En menige zoon, die niet in zoo zwaren barensnood ter wereld kwam, bleek toch de zoon der smart zijner ouders te wezen, en het verdriet van haar, die hem gebaard heeft. Kinderen zijn smart genoeg voor hun arme moeders in het baren, het zoogen en het verzorgen van hen; daarom behooren zij, als zij opgroeien, er zich op toe te leggen om hare vreugde te wezen, om aldus, zoo het mogelijk is, haar eenige vergoeding te bieden. Omdat Jakob echter niet de treurige herinnering aan den dood der moeder wilde hernieuwen, telkenmale als hij zijn zoon bij zijn naam noemde, veranderde hij zijn naam en noemde hem *Benjamin, den zoon mijner rechterhand*, dat is: „mij zeer dierbaar, aan mijne rechterhand gesteld tot een zegen, den steun mijns ouderdoms, zooals de staf in mijne rechterhand."

6. Jakob begroef haar nabij de plaats waar zij stierf. Daar zij in het kraambed was gestorven, was het gepast om haar spoedig te begraven, daarom bracht hij haar niet naar zijn familiegraf. Als de ziel na den dood in de ruste is, dan doet het er weinig toe waar het lichaam rust; ter plaatse waar de boom valt, laat het daar wezen. Er wordt geen melding van gemaakt, dat er rouw werd bedreven bij haar dood, omdat dit als vanzelf sprak. Ongetwijfeld was Jakob een oprecht rouwdragende. Merk hier op, dat groote beproevingen ons treffen na groote vertroostingen. Opdat Jakob zich niet zou verheffen vanwege de gezichten des Almachtigen, waarmede hij geëerd was, werd dit hem gezonden als een doorn in zijn vleesch om hem te verootmoedigen. Zij, die de gunsten genieten, die bijzonder aan de kinderen Gods gegeven worden, moeten toch ook de beproe-

vingen en benauwdheden verwachten, die aan alle menschenkinderen gemeen zijn. Debora die, zoo zij was blijven leven, eene vertroosting voor Rachel zou geweest zijn in haar uitersten nood, was kort tevoren gestorven. Als de dood komt in een gezin, dan valt dikwijls meer dan een onder zijne slagen. Door hem spreekt God eens, ja twee maal. De Joodsche schrijvers zeggen: „De dood van Debora en Rachel was eene boete voor den moord der Sichemieten, veroorzaakt door Dina, eene dochter van het gezin.

Eindelijk. Jakob richtte een gedenkteeken op boven haar graf, zoodat het nog lang daarna bekend was als Rachels graf, 1 Sam. 10 : 2, en Gods voorzienigheid heeft het zoo beschikt, dat die plaats tot Benjamins erfdeel behoorde. Jakob richtte een gedenkteeken op ter herinnering aan zijne blijdschap, vers 14, en hier richt hij er een op ter herinnering aan zijne smart, want gelijk het nuttig kan wezen voor onszelven om beiden in gedachtenis te houden, zoo kan het ook nuttig wezen voor anderen om de gedachtenis van beiden over te leveren. Lang daarna heeft de kerk erkend, dat hetgeen God te Beth-el tot Jakob zeide, door Zijn woord en door Zijne tuchtroede ter harer onderrichting bedoel was, Hosea 12 : 5. *Aldaar sprak Hij met ons.*

21. Toen verreisde Israel, en hij spande zijne tent op gene zijde van Migdal-eder. 22. En het geschiedde, als Israel in dat land woonde, dat Ruben heenging, en lag bij Bilha, zijn vaders bijwijf; en Israel hoorde het. En de zonen van Jakob waren twaalf. 23. De zonen van Lea waren: Ruben, Jakobs eerstgeborene, daarna Simeon, en Levi, en Juda, en Issaschar, en Zebulon. 24. De zonen van Rachel: Jozef en Benjamin. 25. En de zonen van Bilha, Rachels dienstmaagd: Dan en Nafthali. 26. En de zonen van Zilpa, Lea's dienstmaagd: Gad en Aser. Deze zijn de zonen van Jakob, die hem geboren zijn in Paddan-Aram. 27. En Jakob kwam tot Izak, zijn vader, in Mamre, te Kirjath-Arba, hetwelk is Hebron, waar Abraham als vreemdeling had verkeerd, en Izak. 28. En de dagen van Izak waren honderd jaren en tachtig jaren. 29. En Izak gaf den geest en stierf, en werd verzameld tot zijne volken, oud en zat van dagen; en zijne zonen Ezau en Jakob begroeven hem.

1. Hier is Jakobs vertrek, vers 21. Evenals zijne vaderen woonde ook hij in het land der belofte als in een vreemd land, en hij vertoefde niet lang aan ééne plaats. Onmiddellijk na het verhaal van Rachels dood wordt hij hier Israel genoemd, vers 21, 22, en later niet dikwijls. De Joden zeggen: „De gewijde geschiedschrijver doet hem hier deze eer aan, omdat hij die beproeving met bewonderenswaardig geduld en onderworpenheid aan Gods voorzienigheid heeft gedragen." Diegenen zijn ware Israels, vorsten voor God, die hunne hartstochten weten te beheerschen. Hij, die heerscht over zijn eigen geest is beter dan de machtigen. Israel, een vorst bij God, woont in tenten; de stad wordt voor hem bewaard in de andere wereld.

2. De zonde van Ruben; het was een afschuwelijke goddeloosheid, waaraan hij zich schuldig maakte, vers 22; de zonde, waarvan de apostel zegt, dat zij niet eens onder de heidenen genoemd wordt, 1 Cor. 5 : 1, *dat er een zijns vaders huisvrouw heeft.* Er wordt gezegd, dat het geschiedde *toen Israel in dat land woonde,* alsof hij toen afwezig was van zijn gezin, hetgeen de ongelukkige gelegenheid kan geweest zijn van die onordelijkheden. Hoewel Bilha misschien de meeste schuld had, en er waarschijnlijk door Jakob om verlaten werd, was Rubens misdaad toch zoo ergerlijk, dat hij er zijn eerstgeboorterecht en den zegen door verloor, Hoofdst. 49 : 4. De eerstgeborene is niet altijd de beste of meest-belovende. Dit was Rubens zonde, maar het was Jakobs grievende smart, en hoe groot die smart was wordt in weinig woorden te kennen gegeven: *en Israel hoorde het.* Er wordt niets meer gezegd, dat is genoeg; hij hoorde het met de uiterste smart en schaamte, afschuw en ongenoegen. Ruben dacht het te verbergen, zoodat zijn vader er nooit van zou hooren, maar zij, die zich er mede vleien, dat hunne zonde verborgen zal blijven, worden gewoonlijk teleurgesteld; het gevleugelde zal het woord te kennen geven.

3. Een volledige lijst van de zonen Jakobs, nu Benjamin, de jongste, geboren is. Dit is de eerste maal, dat wij de namen van deze hoofden der twaalf stammen tezamen opgegeven vinden; naderhand wordt dikwijls van hen gesproken, en worden zij aldus opgeteld, zelfs tot aan het slot van den Bijbel, Openb. 7 : 4; 21 : 12.

4. Het bezoek van Jakob aan zijn vader Izak te Hebron. Wij kunnen onderstellen dat hij hem tevoren reeds bezocht had sedert hij in het land terug was, want *hij was zeer begeerig naar zijns vaders huis,* maar nooit vóór thans, had hij zijn gezin mede gebracht om er met hem of in zijne nabijheid gevestigd te zijn, vers 27. Waarschijnlijk deed hij het nu na den dood van Rebekka, waardoor Izak eenzaam was achtergebleven, daar hij niet gezind was om nogmaals te huwen.

5. De ouderdom en de dood van Izak worden hier vermeld, hoewel het uit opgemaakte berekeningen blijkt, dat hij niet gestorven is dan verscheidene jaren nadat Jozef naar Egypte was verkocht, en ongeveer terzelfder tijd van diens verhooging aldaar. Izak, een zachtmoedig, rustig man, heeft van al de patriarchen het langst geleefd, want hij is honderd tachtig jaren oud geworden; Abraham slechts honderd vijf en zeventig jaren. Izak leefde nog ongeveer veertig jaren nadat hij zijn testament had gemaakt, Hoofdst. 27 : 2. Wij zullen geen uur vroeger, maar wèl veel beter sterven, wegens het bereiden van ons huis en ons hart. Er wordt bijzonder nota van genomen van de vriendelijke overeenstemming van Ezau en Jakob bij de plechtige begrafenis van hun vader, vers 29, om te toonen welk een wonderbaarlijke verandering God gewrocht had in Ezau's gemoed, sedert hij zich voornam

zijn broeder te dooden, Hoofdst. 27 : 41. God heeft velerlei middelen om slechte menschen te weerhouden om het kwaad te volbrengen, dat zij voornemens waren te doen; Hij kan òf hunne handen binden, òf hun hart veranderen.

HOOFDSTUK XXXVI.

In dit hoofdstuk hebben wij een bericht van Ezau's nakomelingen, die, naar hem, Edomieten genoemd werden, van dien Ezau, die zijn geboorterecht verkocht, zijn zegen verloor en niet, zooals Jakob, door God was bemind. Hier is een kort register, of naamlijst van zijne familie, omvattende eenige geslachten. 1. Omdat hij de zoon was van Izak, om wiens wil hem deze eer wordt aangedaan. 2. Omdat de Edomieten naburen waren van Israel, en hunne geslachtslijst dienstig is om licht te verspreiden over de volgende geschiedenissen van hetgeen er tusschen hen voorviel. 3. Ook om de vervulling te toonen van de belofte aan Abraham, dat hij de vader van vele volken zou worden, en van het antwoord, dat Rebekka ontving van de Godsspraak: *Twee volkeren zijn in uwen buik*, en van den zegen van Izak: *De vettigheden der aarde zullen uwe woningen zijn*. Wij hebben hier: I. Ezau's vrouwen, vers 1—5. II. Zijn vertrek naar het gebergte Seïr, vers 6—8. III. De namen zijner zonen, vers 9—14. IV. De vorsten, die van zijn zonen afstamden, vers 15—19. V. De vorsten der Horieten, vers 20—30. VI. De koningen en vorsten van Edom, vers 31—43. Er wordt weinig meer vermeld dan hunne namen, omdat de geschiedenis van hen, die buiten de kerk stonden, (ofschoon wellicht nuttig in de politiek) van weinig nut zou zijn in de Godgeleerdheid. Het is in de kerk, dat de gedenkwaardige voorbeelden gevonden worden van bijzondere genade en bijzondere leidingen van Gods voorzienigheid, want dat is het ingeslotene, het overige is algemeen. Dit hoofdstuk is verkort in 1 Kron. 1 : 35 en verv.

Dit nu zijn de geboorten van Ezau, welke is Edom. 2. Ezau nam zijne vrouwen uit de dochteren van Kanaän: Ada, de dochter van Elon, den Hethiet, en Aholibama, de dochter van Ana, de dochter van Zibeon, den Heviet. 3. En Basmath, de dochter van Ismael, zuster van Nebajoth. 4. Ada nu baarde aan Ezau Elifaz, en Basmath baarde Rehuel. 5. En Aholibama baarde Jehus, en Jaelam, en Korah. Dit zijn de zonen van Ezau, die hem geboren zijn in het land Kanaän. 6. Ezau nu had genomen zijne vrouwen, en zijne zonen, en zijne dochters, en al de zielen zijns huizes, en zijn vee, en al zijne beesten, en al zijne bezitting, die hij in het land Kanaän geworven had, en was vertrokken naar een ander land, van het aangezicht van zijnen broeder Jakob. 7. Want hunne have was te veel om samen te wonen; en het land hunner vreemdelingschappen kon hen niet dragen van wege hun vee. 8. Derhalve woonde Ezau op het gebergte Seir, Ezau is Edom.

Merk hier op:

1. Betreffende Ezau zelven, vers 1. Hij wordt *Edom* genoemd, (en wederom in vers 8,) de naam door welken de gedachtenis bestendigd werd aan den dwazen koop, dien hij gesloten had, toen hij zijn geboorterecht voor *dat roode, dat roode kooksel* verkocht. Het noemen van dien naam volstaat reeds om de reden aan te duiden, waarom slechts zoo kort een bericht van zijn geslacht wordt gegeven. Als menschen iets verkeerds doen, dan hebben zij het zichzelven te wijten, als het nog lang daarna tot hunne schande wordt herdacht.

2. Betreffende zijne vrouwen en de kinderen. die zij hem gebaard hebben in het land Kanaän, Hij had drie vrouwen, en bij die allen slechts vijf zonen, menigeen heeft er meer bij slechts ééne vrouw. In Zijne voorzienigheid stelt God diegenen teleur, die slinksche middelen gebruiken om een gezin op te bouwen; maar hier had de belofte de overhand, en Ezau's gezin werd opgebouwd.

3. Betreffende zijn vertrek naar het gebergte Seïr, het land, dat God hem tot eene bezitting gegeven had, toen Hij Kanaän aan het zaad Jakobs voorbehield. Lang daarna erkent God dit: *Ik heb Ezau het gebergte Seïr ter erfenis gegeven,* Deut. 2 : 5; Jozua 24 : 4, hetgeen de reden was waarom de Edomieten niet verontrust moesten worden in hunne bezitting. Zij, die niet, zooals Jakob, door eene belofte recht hebben op Kanaän, kunnen toch door Gods voorzienigheid zeer goed recht hebben op hunne bezittingen, zooals Ezau op het gebergte Seïr. Ezau was begonnen zich onder de bloedverwanten zijner vrouwen te vestigen, eer Jakob van Paddan-Aram terugkwam, Hoofdst. 32 : 3. Waarschijnlijk had Izak hem daarheen gezonden, (zooals Abraham bij zijn leven de zonen der bijwijven had weggezonden van Izak naar het land van het Oosten, Hoofdst. 25 : 6) opdat Jakobs weg effen voor hem zijn zou in de bezitting van het land der belofte. Waarschijnlijk had Ezau echter gedurende het leven van Izak nog eenige goederen in Kanaän; maar na diens dood trok hij zich geheel en al terug op het gebergte Seïr, nam hij mede wat hem uit zijns vaders persoonlijke bezitting toekwam, en liet Kanaän over aan Jakob, niet slechts omdat het hem beloofd was, maar omdat hij zag dat indien de voorspoed, waarmede zij begonnen waren, aanhield, er voor beiden geene plaats genoeg zou zijn. *Derhalve woonde Ezau op het gebergte Seïr,* vers 8. Welke tegenstand er ook gemaakt wordt, Gods woord zal vervuld worden, en zij zelfs, die het tegengestaan hebben, zullen zich vroeg of laat genoodzaakt zien er in te berusten. Ezau had geworsteld om Kanaän, maar nu trekt hij zich gedwee terug naar Seïr, want Gods raad zal bestaan betreffende de tijden tevoren verordend en de bepalingen van onze woning.

9. Dit nu zijn de geboorten van Ezau, den vader der Edomieten, op het gebergte Seïr, 10. Dit zijn de namen der zonen van Ezau: Elifaz, de zoon van Ada, Ezau's huisvrouw; Rehuel, de zoon van Basmath, Ezau's huisvrouw. 11. En de zonen van Elifaz waren: Teman, Omar, Zefo, en Gáëtam, en Kenaz. 12. En Timna was een bijwijf van Elifaz, den zoon van Ezau, en zij baarde aan Elifaz Amalek: dit zijn de zonen van Ada, Ezau's huisvrouw. 13. En dit zijn de zonen van Rehuel: Nahath en Zerah, Samma en Mizza: dat zijn geweest de zonen

van Basmath, Ezau's huisvrouw. 14. En dit zijn geweest de zonen van Aholibama, dochter van Ana, dochter van Zíbeon, Ezau's huisvrouw: en zij baarde aan Ezau Jehus, en Jáëlam, en Korah. 15. Dit zijn de vorsten der zonen van Ezau: de zonen van Elifaz, den eerstgeborene van Ezau, waren: de vorst Teman, de vorst Omar, de vorst Zefo, de vorst Kenaz. 16. De vorst Korah, de vorst Gáëtam, de vorst Amalek: dat zijn de vorsten van Elifaz in het land Edom; dat zijn de zonen van Ada. 17. En dit zijn de zonen van Rehuel, den zoon van Ezau: de vorst Nahath, de vorst Zerah, de vorst Samma, de vorst Mizza: dat zijn de vorsten van Rehuel in het land Edom; dat zijn de zonen van Basmath, de huisvrouw van Ezau. 18. En dit zijn de zonen van Aholibama, de huisvrouw van Ezau: de vorst Jehus, de vorst Jáëlem, de vorst Korah: dat zijn de vorsten van Aholibama, de dochter van Ana, de huisvrouw van Ezau. 19. Dat zijn de zonen van Ezau, en dat zijn hunlieder vorsten: hij is Edom.

Merk hier op:

1. Dat alleen de namen van Ezau's zonen en kleinzonen vermeld worden, alleen hunne namen, maar niet hunne geschiedenis, want het is de kerk, waarvan Mozes de geschiedenis schrijft, niet de geschiedenis van hen, die buiten de kerk zijn. Alleen de ouden, die door het geloof leefden, hebben getuigenis bekomen. Het is Zion, dat mannen van naam voortbrengt, niet Seïr, Psalm 87 : 5. Die geslachtslijst gaat ook niet verder dan tot het derde en vierde geslacht; zelfs de namen zijn in vergetelheid begraven. Het is alleen de stamboom van de Israelieten, die de erfgenamen waren van Kanaän, en uit wie het beloofde heilige Zaad moest voortkomen, die nauwkeurig en volledig wordt medegedeeld, voorzoover dit noodig was, zelfs van al de stammen, totdat Kanaän onder hen verdeeld was, en van de koninklijke linie, totdat Christus kwam.

2. Dat deze zonen en kleinzonen van Ezau vorsten, of — volgens de Engelsche en Fransche overzetting — hertogen genoemd werden, vers 15—19. Waarschijnlijk waren zij militaire bevelhebbers, hertogen of kapiteins, die soldaten onder zich hadden, want Ezau en zijn geslacht leefden *op hun zwaard,* Hoofdst. 27 : 40. Eeretitels zijn van hooger oudheid buiten de kerk dan in de kerk. Ezau's zonen waren hertogen, toen Jakobs zonen nog eenvoudige herders waren, Hoofdst. 47 : 3. Dat is geen reden, waarom zulke titels niet onder Christenen gebruikt moeten worden, maar wèl is het een reden, waarom de menschen zichzelven of anderen er niet om moeten overschatten. Er is een eer, die van God komt, en een naam in Zijn huis, die van oneindig hooger waardij is. Edomieten kunnen hertogen zijn bij menschen, maar ware Israelieten zijn Gode tot koningen en priesters gemaakt.

3. Wij kunnen onderstellen, dat deze hertogen een talrijk gezin hadden van kinderen en dienstboden, die hunne hertogdommen uitmaakten. God beloofde Jakob te vermenigvuldigen en hem te verrijken, maar Ezau neemt toe en is het eerst verrijkt. Het is voor de lieden van deze wereld niets nieuws om vol van kinderen te wezen, en dat *hun buik vervuld is met verborgen schatten,* Psalm 17 : 14. Gods belofte aan Jakob begon laat te werken, maar de uitwerking er van duurde langer, en had haar volkomen vervulling in het geestelijk Israel.

20. Dat zijn de zonen van Seïr den Horiet, inwoners van dat land: Lotan, en Sobal, en Zibeon, en Ana. 21. En Dison, en Ezer, en Disan: dat zijn de vorsten der Horieten, zonen van Seïr, in het land van Edom. 22. En de zonen van Lotan waren Hori en Henam; en Lotans zuster was Timna. 23. En dit zijn de zonen van Sobal: Alvan en Manahath, en Ebal, en Sefo, en Onam. 24. En dit zijn de zonen van Zibeon: Aja en Ana; hij is die Ana, die de muilen in de woestijn gevonden heeft, toen hij de ezels van zijn vader Zibeon weidde. 25. En dit zijn de zonen van Ana: Dison; en Aholibama was de dochter van Ana. 26. En dit zijn de zonen van Dison: Hemdan en Esban, en Ithran, en Cheran. 27. Dit zijn de zonen van Ezer: Bilhan, en Zaävan, en Akan. 28. Dit zijn de zonen van Disan: Uz en Aran. 29. Dit zijn de vorsten der Horieten: de vorst Lotan, de vorst Sobal, de vorst Zibeon, de vorst Ana. 30. De vorst Dison, de vorst Ezer, de vorst Disan, dit zijn de vorsten der Horieten, naar hunne vorsten in het land Seïr.

Temidden van dit geslachtsregister der Edomieten is hier de geslachtslijst der Horieten ingelascht; het zijn de Kaänieten, of Hethieten (vergelijk Hoofdst. 26 : 34) die de inboorlingen waren van het gebergte Seïr. Er wordt melding gemaakt van hen, Hoofdst. 14 : 6, en van hunne bezitting van het gebergte Seïr voordat de Edomieten er bezit van namen, Deut. 2 : 12, 22. Dit wordt hier vermeld, niet alleen ter toelichting van het verhaal, maar als een blijvende blaam op de Edomieten omdat zij zich door wederzijdsche huwelijken met hen vermaagschapten, waardoor zij waarschijnlijk hunne wegen leerden en zich verdierven. Ezau had zijn geboorterecht verkocht en den zegen verbeurd en verloren; en daar hij zich nu met de Hethieten had verbonden, wordt zijn nageslacht met de zonen van Seïr tezamen gerekend. Zij, die verraderlijk Gods kerk verlaten, worden terechtgesteld met hen, die er nooit in geweest zijn; de afvallige Edomieten staan op gelijken bodem met de gevloekte Horieten. Er wordt bijzonder nota genomen van een zekeren Ana, die de ezels weidde van Zibeon, zijn vader, vers 24, en toch *hertog Ana* wordt genoemd, vers 29. Zij, die hoog willen opklimmen, moeten laag beginnen. Een voorname afkomst moet de menschen niet weerhouden van een eerlijk bedrijf uit te oefenen, en een gering bedrijf moet niemands bevordering in den weg staan. Deze Ana was

niet slechts naarstig in zijn beroep, hij was ook vernuftig en voorspoedig, want hij vond *muildieren*, of, (naar sommiger lezing,) *wateren, heete baden*, in de woestijn. Zij, die zich ijverig toeleggen op hunne zaken, vinden soms meer voordeelen dan zij verwachtten.

31. En dit zijn de koningen, die geregeerd hebben in het land Edom, eer een koning regeerde over de kinderen Israels. 32. Bela dan, de zoon van Beor, regeerde in Edom, en de naam zijner stad was Dinhaba. 33. En Bela stierf, en Jobab, de zoon van Zerah, van Bozra, regeerde in zijne plaats. 34. En Jobab stierf, en Husam, uit der Temanieten land, regeerde in zijne plaats. 35. En Husam stierf, en in zijne plaats regeerde Hadad, de zoon van Bedad, die Midian versloeg in het veld van Moab; en de naam zijner stad was Avith. 36. En Hadad stierf, en Samla, van Masreka, regeerde in zijne plaats. 37. En Samla stierf, en Saul van Rehoboth, aan de rivier, regeerde in zijne plaats. 38. En Saul stierf, en Baäl Hanan, de zoon van Achbor, regeerde in zijne plaats. 39. En Baäl-Hanan, de zoon van Achbor, stierf, en Hadar regeerde in zijne plaats; en de naam zijner stad was Pahu; en de naam zijner huisvrouw was Mehetabeël, eene dochter van Matred, de dochter van Mee-zahab, 40. En dit zijn de namen der vorsten van Ezau, naar hunne geslachten, naar hunne plaatsen, met hunne namen: de vorst Timna, de vorst Alva, de vorst Jetheth, 41. De vorst Aholibama, de vorst Ela, de vorst Pinon, 42. De vorst Kenaz, de vorst Teman, de vorst Mibzar, 43. De vorst Magdiël, de vorst Iram; dit zijn de vorsten van Edom, naar hunne woningen, in het land hunner bezitting; hij is Ezau, de vader van Edom.

Langzamerhand en trapsgewijze schijnen de Edomieten de Horieten ondermijnd en uitgestooten te hebben, totdat zij het land volkomen in bezit kregen en er een eigen regeering vestigden.

1. Zij werden geregeerd door koningen, die het geheele land bestuurden, en door verkiezing op den troon schijnen gekomen te zijn, en niet door afstamming of erfrecht, zegt bisschop Patrick. Deze koningen regeerden *in Edom, eer een koning regeerde over de kinderen Israels*, dat is: vóór den tijd van Mozes, want *hij was koning in Jeshurun*, vers 31. God had kortelings aan *Abraham* beloofd, *dat koningen uit zijne lenden zouden voortkomen*, Hoofdst. 35 : 11; maar Ezau's bloed wordt koninklijk lang voor dat van Jakob. In uitwendigen voorspoed en eer blijven de kinderen des verbonds dikwijls achter, terwijl zij, die buiten het verbond zijn, hun ver vooruitkomen. De zegepraal der goddeloozen kan snel komen, maar zij is kort van duur; vroeg rijp, vroeg rot; terwijl de uitkomst der belofte wel langzaam, maar toch zeker is en van blijvenden aard; *op het einde zal Hij het voortbrengen en niet liegen*. Wij kunnen ons voorstellen dat het een groote beproeving was voor het geloof van Gods Israel, om van de pracht en macht der koningen van Edom te hooren, terwijl zij slaven waren in Egypte; maar zij, die groote dingen van God verwachten, moeten tevreden zijn om er op te wachten; Gods tijd is de beste tijd.

2. Later werden zij wederom door hertogen geregeerd, die hier genoemd worden, en die, naar ik veronderstel, op verscheidene plaatsen des lands tegelijk regeerden. Zij hebben òf dien regeeringsvorm ingevoerd in overeenstemming met de Horieten, die hem hadden aangenomen, vers 29, òf Gods voorzienigheid heeft hen aldus verkleind of verminderd, zooals sommigen gissen, om hen te straffen voor hunne onvriendelijkheid tegenover Israel door hun den doortocht door hun land te weigeren, Numeri 20 : 18. Als macht misbruikt wordt, dan is het rechtvaardig in God om haar te verzwakken, door haar in onderscheidene kanalen te leiden. *Om de overtreding des lands zijn zijne vorsten velen.* De zonde bracht Edom terug van koningen tot hertogen, van kronen tot kroontjes. Wij lezen van de hertogen van Edom, Exodus 15 : 15, maar lang daarna weder van hunne koningen.

Eindelijk. Merk op, dat het gebergte Seïr *het land hunner bezitting* genoemd wordt, vers 43. Terwijl de Israelieten in het diensthuis verbleven, en hun Kanaän nog slechts het land der belofte voor hen was, woonden de Edomieten in hun eigen woonsteden, en was Seïr in hun bezit. De kinderen dezer wereld hebben hun alles reeds in de hand, maar niets in het vooruitzicht, niets in hope, Lukas 16 : 25; terwijl de kinderen Gods hun alles hebben in hope, maar zoo goed als niets in de hand. Alles echter wèl overwogen zijnde, is het beter Kanaän te hebben in de belofte, dan Seïr in bezit.

HOOFDSTUK XXXVII.

In dit hoofdstuk begint de geschiedenis van Jozef, die van nu voortaan, in ieder hoofdstuk (behalve een) tot aan het einde van het boek, de hoofdpersoon is. Hij was Jakobs oudste zoon bij zijn beminde vrouw Rachel; geboren, zooals dit met veel uitnemende mannen het geval was, uit eene moeder, die lang onvruchtbaar is geweest. Zijne geschiedenis is op zoo merkwaardige wijze verdeeld in zijne vernedering en zijne verhooging, dat het niet anders kan, of wij moeten er iets van Christus in zien, die eerst vernederd en toen verhoogd werd, en in velerlei opzicht beantwoordde aan het type van Jozef. Dit toont ook het lot der Christenen, die door vele verdrukkingen moeten ingaan in het koninkrijk. In dit hoofdstuk hebben wij: I. De kwaadwilligheid zijner broeders jegens hem. Zij haatten hem: 1. Omdat hij zijn vader verwittigde van hunne slechtheid, vers 1, 2. 2. Omdat zijn vader hem liefhad, vers 3, 4. 3. Omdat hij droomde van zijne heerschappij over hen, vers 5—11. II. Het kwaad, dat zijne broeders tegen hem beraamden en tenuitvoer brachten. 1. Het vriendelijk bezoek dat hij hun bracht, gaf er hun de gelegenheid toe, vers 12—17. 2. Zij vormden het plan om hem te dooden, maar kwamen hiervan terug, en besloten toen hem te laten verhongeren, vers 18—24. 3. Wederom veranderden zij hun plan, en verkochten hem als slaaf, vers 25—28. 4. Zij deden hun vader gelooven, dat hij verscheurd was, vers 29—35. 5. In Egypte werd hij verkocht aan Potifar, vers 36. En dit alles heeft medegewerkt ten goede.

En Jakob woonde in het land der vreemdelingschappen zijns vaders, in het land Kanaän. 2. Dit zijn Jakobs geschiedenissen. Jozef, zijnde een zoon van zeventien jaren, weidde de kudde met zijne broeders, (en hij was een jongeling) met de zonen van Bilha en de zonen van Zilpa, zijns vaders vrouwen; en Jozef bracht hun kwaad gerucht tot hun vader. 3. En Israel had Jozef lief, boven al zijne zonen, want hij was hem een zoon des ouderdoms; en hij maakte hem een veelverwigen rok. 4. Als nu zijne broeders zagen, dat hun vader hem boven al zijne broederen liefhad, haatten zij hem en konden hem niet vredelijk toespreken.

Mozes heeft niets meer te zeggen van de Edomieten, dan wanneer het gebeurt, dat zij met Israel op de een of andere wijze in aanraking komen, maar nu houdt hij zich stipt aan de geschiedenis van Jakobs gezin. *Dit zijn Jakobs geschiedenissen* of geboorten. Het is niet bloot een dorre geslachtslijst, zooals die van Ezau, Hoofdst. 36 : 1, maar een gedenkwaardige, nuttige geschiedenis. Hier is:

1. Jakob een bijwoner met zijn vader Izak, die nog leefde, vers 1. Nooit zullen wij tehuis wezen, vóór wij in den hemel komen.

2. Jozef, een herder, *weidde de kudde met zijne broeders*, vers 2. Hoewel hij zijns vaders lieveling was, werd hij toch niet in ledigheid en weekelijkheid opgebracht. Diegenen hebben hunne kinderen niet waarlijk lief, die hen niet gewennen aan arbeid en inspanning en ontbering. Het streelen en liefkozen van kinderen wordt met recht *kinderbederven* genoemd. Zij, die tot niets worden opgeleid, zullen waarschijnlijk ook blijken nergens toe te deugen.

3. Jozef bemind door zijn vader, vers 3, deels om den wille zijner dierbare overleden moeder, en deels om hemzelven, omdat hij de grootste troost was voor zijn ouden dag. Waarschijnlijk bediende hij hem, en was hij zorgzamer voor hem dan zijn andere zonen. Hij was *de zoon der ouden*, vertalen sommigen, dat is: toen hij nog een kind was, was hij ernstig en beraden als een oud man; een kind, maar niet kinderachtig. Jakob gaf zijne genegenheid voor hem te kennen door hem fraaier kleederen te geven dan aan zijn overige kinderen; hij *maakte hem een veelverwigen rok*, hetgeen waarschijnlijk een teeken was van nog verdere voor hem bestemde eerbewijzen. Hoewel die kinderen gelukkig zijn, die datgene in zich hebben, hetwelk hen terecht in de bijzondere liefde hunner ouders aanbeveelt, zullen de ouders toch wijs doen met geen verschil te maken tusschen het eene kind en het andere, tenzij daar een groote en duidelijke oorzaak voor gegeven wordt door de gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid der kinderen; het ouderlijk bestuur moet onpartijdig zijn en met een vaste hand geleid worden.

4. Jozef, gehaat door zijne broeders. *a.* Omdat zijn vaders hem liefhad. Als ouders verschil maken, zullen de kinderen dit spoedig bemerken, en dikwijls veroorzaakt dit veeten en twisten in families. *b.* Omdat hij *hun kwaad gerucht tot hun vader bracht.* Jakobs zonen deden, als zij buiten het gezicht huns vaders waren, hetgeen zij niet zouden durven doen bij hem tehuis; maar Jozef gaf zijn vader bericht van hun slecht gedrag, opdat hij hen zou bestraffen en beteugelen; niet als een boosaardige aanbrenger, om oneenigheid te zaaien, maar als een trouwe broeder, die, als hijzelf hen niet durfde vermanen, hunne verkeerdheden mededeelde aan iemand, die gezag had om hen te vermanen. Het is iets gansch gewoons, dat vriendelijke vermaners beschouwd worden als vijanden. Zij, die het haten om zich te verbeteren, haten hen, die hen willen verbeteren, Spr. 9 : 8. Het is ook iets gansch gewoons dat zij, die bemind worden door God, door de wereld worden gehaat; die door den hemel worden gezegend, worden vervloekt door de hel; met hen, tot wie God spreekt van troost, zullen slechte menschen niet vrediglijk kunnen spreken. Er wordt hier gezegd van Jozef: *de jongeling was met de zonen van Bilha en de zonen van Zilpa;* sommigen lezen dit: hij was *hun ten knecht*, zij maakten hem tot hun slaaf.

5. Ook droomde Jozef een droom, dien hij aan zijne broederen vertelde; daarom haatten zij hem nog te meer. 6. En hij zeide tot hen: Hoort toch dezen droom, dien ik gedroomd heb. 7. En ziet, wij waren schoven bindende in het midden des velds; en ziet, mijne schoof stond op, en bleef ook staande; en ziet, uwe schoven kwamen rondom, en bogen zich neder voor mijne schoof. 8. Toen zeiden zijne broeders tot hem: Zult gij dan ganschelijk over ons regeeren? Zult gij dan ganschelijk over ons heerschen? Zoo haatten zij hem nog te meer, om zijne droomen en om zijne woorden. 9. En hij droomde nog een anderen droom, en verhaalde dien aan zijne broederen; en hij zeide: Ziet, ik heb nog een droom gedroomd, en ziet, de zon, en de maan, en elf sterren bogen zich voor mij neder. 10. En als hij het aan zijn vader en aan zijne broederen verhaalde, bestrafte hem zijn vader, en zeide tot hem: Wat is dit voor een droom, dien gij gedroomd hebt? zullen wij dan ganschelijk komen, ik, en uwe moeder, en uwe broeders, om ons voor u ter aarde te buigen? 11. Zijne broeders dan benijdden hem; doch zijn vader bewaarde deze zaak.

1. Jozef verhaalt hier de profetische droomen, die hij gehad heeft, vers 6, 7, 9, 10. Hoewel hij nu nog zeer jong was, (omstreeks zeventien jaren), was hij toch vroom en Godvreezend, en dit maakte hem geschikt voor Gods genaderijke ontdekkingen aan hem. Aan Jozef stond nog zeer veel moeite en leed te wachten, en daarom gaf God hem intijds dit vooruitzicht op zijne verhooging, ten einde hem te ondersteunen en te vertroosten onder de langdurige en zware beproevingen, die zijn deel zullen zijn. Zoo

was aan Christus *vreugde voorgesteld*, en ook aan de Christenen. God heeft wegen en middelen om Zijn volk te bereiden op de beproevingen, die zij niet kunnen voorzien, maar waar Hij het oog op heeft in de vertroostingen en genietingen, die Hij hun schenkt. Zijn droomen waren: *a.* dat de schoven zijner broeders zich voor de zijne bogen, te kennen gevende bij welke gelegenheid zij er toe gebracht zullen worden om zich onderdanig voor hem neder te buigen, namelijk toen zij tot hem gingen om koren, hun ledige schoven bogen zich toen voor zijn volle schoof. *b.* Dat de zon, de maan en elf sterren zich voor hem bogen, vers 9. Jozef was meer een profeet dan een staatkundige, anders zou hij dit voor zich gehouden hebben, toen hij wel moest weten dat zijne broeders hem reeds haatten, en dat dit hen nog te meer tegen hem zou vertoornen. Maar heeft hij het hun in zijne onnoozelheid verteld, God bestuurde het ter beschaming van zijne broeders. Jozef droomde van zijne bevordering, maar niet van zijne gevangenschap. Zoo zullen vele jongelieden, als zij de wereld ingaan, aan niets denken dan aan voorspoed en genot, maar nooit van benauwdheid en verdriet droomen.

2. Zijne broeders nemen het zeer euvel op, en worden al meer en meer op hem verwoed, vers 8, *Zult gij dan ganschelijk over ons regeeren?* Zie hier: *a.* Hoe juist zij zijn droom uitleggen, namelijk dat hij *over hen zal regeeren. Zij* worden de uitleggers van zijn droom, die de vijanden waren van de vervulling, zooals in de geschiedenis van Gideon, Richt. 7 : 13, 14. Zij bemerkten dat hij van hen sprak, Matth. 21 : 45. De uitkomst heeft volkomen beantwoord aan hunne uitlegging, Hoofdst. 42 : 6 en verv. *b.* Hoe minachtend hun toorn er over was. *Zult gij*, die slechts één zijt, *regeeren over ons*, die velen zijn? Gij, de jongste, over ons, die ouder zijn?" De heerschappij van Jezus Christus, onzen Jozef, is en wordt nog weerstreefd door een vleeschelijke en ongeloovige wereld, die het denkbeeld niet kan verdragen, dat deze over hen zal heerschen. Ook van de heerschappij der rechtvaardigen in den morgen der opstanding wordt met de uiterste minachting gedacht en gesproken.

3. Zijn vader geeft er hem een zachte bestraffing om, maar *bewaarde toch deze zaak*, vers 10, 11. Waarschijnlijk heeft hij hem er om bestraft, ten einde den aanstoot eenigszins te verminderen, dien zijne broeders er aan nemen konden; maar hij heeft er meer acht op gegeven dan hij scheen te doen. Hij opperde de meening, dat het slechts een ijdele droom was, omdat zijne moeder er in voorkwam, die reeds vóór eenigen tijd was gestorven; terwijl toch *de zon, de maan en elf sterren* niets meer beteekenen, dan dat het geheele gezin, de gansche familie, van hem afhankelijk zullen zijn en hem gaarne verplicht zullen wezen. Het geloof van Gods volk in Gods beloften wordt dikwijls droevig aan het wankelen gebracht door hun verkeerd begrijpen van de beloften, en dan de onwaarschijnlijkheid opwerpen, waarvan de vervulling vergezeld gaat. Maar God doet Zijn eigen werk, en zal het doen, hetzij wij Hem recht begrijpen of niet. Evenals Maria, Lukas 2 : 51, heeft Jakob al deze dingen in zijn hart bewaard, en ze ongetwijfeld lang daarna in de herinnering teruggeroepen, toen de gebeurtenis aan de voorzegging heeft beantwoord.

12. En zijne broeders gingen heen, om de kudde van hun vader te weiden bij Sichem. 13. Zoo zeide Israel tot Jozef: Weiden uwe broeders niet bij Sichem? kom, dat ik u tot hen zende. En hij zeide tot hem: Zie hier ben ik! 14. En hij zeide tot hem: Ga toch heen, zie naar den welstand van uwe broederen, en naar den welstand van de kudde, en breng mij een woord wederom. Zoo zond hij hem uit het dal Hebron, en hij kwam te Sichem. 15. En een man vond hem (want ziet, hij was dwalende in het veld); zoo vraagde hem deze man, zeggende: Wat zoekt gij? 16. En hij zeide: Ik zoek mijne broederen; geef mij toch te kennen waar zij weiden. 17. Zoo zeide die man: Zij zijn van hier gereisd, want ik hoorde hen zeggen: Laat ons naar Dothan gaan. Jozef dan ging zijne broederen na en vond hen te Dothan. 18. En zij zagen hem van verre; en eer hij tot hen naderde, sloegen zij tegen hem een listigen raad, om hem te dooden. 19. En zij zeiden de een tot den ander: Ziet, daar komt die meester-droomer aan! 20. Nu komt dan, en laat ons hem doodslaan, en hem in een dezer kuilen werpen; en wij zullen zeggen: Een boos dier heeft hem opgegeten; zoo zullen wij zien, wat van zijne droomen worden zal. 21. Ruben hoorde dat en verloste hem uit hunne hand; en hij zeide: Laat ons hem niet aan het leven slaan. 22. Ook zeide Ruben tot hen: Vergiet geen bloed, werpt hem in dezen kuil, die in de woestijn is, en legt de hand niet aan hem; opdat hij hem uit hunne hand verloste, om hem tot zijn vader weder te brengen.

I. Wij zien hier het vriendelijk bezoek van Jozef aan zijne broeders in gehoorzaamheid aan het bevel zijns vaders, verscheidene mijlen ver. Sommigen denken dat zij er met opzet heengingen, verwachtende dat Jozef tot hen gezonden zou worden, hetgeen hun dan de gelegenheid zou geven om hem kwaad te doen. Jozef echter en zijn vader hadden meer van de onschuld en oprechtheid der duif dan van de voorzichtigheid der slang; anders zou hij nooit aldus in de handen gekomen zijn van hen, die hem haatten; maar God heeft het alles ten goede geleid. Zie in Jozef een voorbeeld van:

1. Gehoorzaamheid aan zijn vader. Hoewel hij zijns vaders lieveling was werd hij toch tot zijn dienaar gesteld, en hij wilde dit ook wel gaarne wezen. Hoe bereid is hij zijns vaders orders op te volgen! *Zie, hier ben ik*, vers 13. De kinderen, die het meest bemind zijn door hunne ouders, behooren hunne ouders het meest gehoorzaam te zijn, aldus wordt hunne liefde

dan het best geschonken en het best beantwoord.

2. Van vriendelijkheid voor zijne broeders. Ofschoon hij wist dat zij hem haatten en benijdden, maakte hij toch geene tegenwerping tegen zijns vaders bevel, hetzij vanwege den afstand der plaats of het gevaar der reis, maar gaarne grijpt hij de gelegenheid aan om zijnen broeders zijn eerbied te betoonen. Het is een goede les, hoewel zij moeilijk geleerd en zelden beoefend wordt, om *hen lief te hebben, die ons haten.* Als onze bloedverwanten hun plicht niet nakomen jegens ons, moeten wij toch niet tekortkomen in onzen plicht jegens hen. Dit is genade. Jozef werd door zijn vader naar Sichem gezonden, om te zien of het hun daar goed ging, en of het land niet tegen hen was opgestaan en hen had verdaan uit wraak wegens hun barbaarschen moord van de Sichemieten eenige jaren tevoren. Maar Jozef, hen daar niet vindende, ging naar Dothan, hetgeen toonde, dat hij die reis ondernam, niet slechts in gehoorzaamheid aan zijn vader (want, hen te Sichem niet vindende, zou hij, daar hij gedaan had wat zijn vader hem gebood, hebben kunnen terugkeeren), maar ook uit liefde tot zijne broeders; daarom heeft hij hen naarstig gezocht, totdat hij hen vond. Aldus moet de broederlijke liefde blijven, en moeten wij er de bewijzen van geven.

II. Het boosaardig, bloeddorstig komplot van zijne broeders tegen hem, die goed voor kwaad vergold, terwijl zij hem om zijne liefde tegenstonden. Merk op:

1. Hoe zij met voorbedachten rade te werk gingen in dit kwaad: *toen zij hem van verre zagen, sloegen zij tegen hem een listigen raad,* vers 18. Het was niet in drift, of door een onverwachte prikkeling tot toorn, dat zij dachten hem te dooden, maar met voorbedachten rade en in koelen bloede. Die zijn broeder haat is een moordenaar, want hij zal het wezen als hij er de gelegenheid toe heeft, 1 Joh. 3 : 15. Nijd en kwaadaardigheid zijn zeer slechte hoedanigheden; waar zij worden gekoesterd bestaat groot gevaar dat zij in bloed zullen eindigen. Hoe meer beraad en overleg er is in eene zonde, hoe erger zij is; het is slecht om kwaad te doen, maar het is nog slechter om het te beramen.

2. Hoe wreed zij waren in hun voornemen; niets minder dan bloed kan hen bevredigen: *Komt dan, en laat ons hem dooden,* vers 20. De oude vijandschap maakt jacht op het kostbare leven. Het zijn *bloedgierige lieden, die den vrome haten,* Spr. 29 : 10, en het is van het bloed der heiligen, dat de hoer dronken is.

3. Hoe verachtelijk zij hem zijne droomen verwijten, vers 19, *daar komt deze meesterdroomer aan;* en, vers 20: *zoo zullen wij zien wat van zijne droomen worden zal.* Dit toont aan wat het was, dat hen verbitterde en vertoornde, wat hen stak; zij konden het denkbeeld niet verdragen om zich voor hem neder te buigen, *dat* was het, wat zij door hun komplot om hem te vermoorden wilden voorkomen. Menschen, die zich kwellen vanwege Gods raadsbesluiten, er zich om vertoornen, pogen goddelooslijk ze teniet te doen, maar zij bedenken ijdelheid, Psalm 2:1—3. Gods raad zal bestaan.

4. Hoe zij overeenkwamen om elkanders geheim te bewaren, en den moord te verbergen door een leugen. *Wij zullen zeggen: een boos dier heeft hem opgegeten;* zij zelven waren boozer dan het boosaardigste der dieren, daar zij nu tezamen beraadslaagden om hem te verslinden, want booze, verscheurende dieren verslinden geen dier van hun eigen soort, en dat doen dezen hier wèl.

III. Rubens plan om hem te redden, vers 21, 22. God kan voor Zijn volk zelfs onder hunne vijanden vrienden verwekken, want Hij heeft alle harten in Zijne hand. Onder al de broeders had Ruben het meest reden om afgunstig te zijn op Jozef, want hij was de eerstgeborene, en had dus recht op de onderscheidende gunsten, die Jakob aan Jozef verleende; en toch blijkt hij zijn beste vriend te zijn. Ruben schijnt zacht van aard geweest te zijn, en ietwat weekelijk, dat hem tot die zonde der onreinheid had gebracht; terwijl de aard der twee op hem volgende broeders, Simeon en Levi, wild en woest was, waardoor zij in de zonde van moord vervielen, een zonde, waarvoor Ruben terugdeinsde. Ons natuurlijk temperament moet behoed worden tegen de zonde, waartoe het het meest overhelt, en gebruikt worden (zooals dat van Ruben hier) tegen die zonden, waarvan het den grootsten afkeer heeft. Ruben deed een voorstel, dat, naar zij dachten, volkomen aan *hun* doel zou beantwoorden, namelijk om zich van Jozef te ontdoen, maar dat door hem gedaan was, om aan *zijn* doel te beantwoorden, namelijk om Jozef uit hunne handen te redden en hem aan zijn vader terug te geven, in de hoop waarschijnlijk van hierdoor zijns vaders gunst te herwinnen, die hij kort tevoren had verloren. Maar God heeft het alles bestuurd om het dienstbaar te maken aan Zijn voornemen, namelijk om Jozef tot het middel te maken om een groot volk in het leven te behouden.

Jozef was hier een type van Christus. Hoewel Hij de geliefde Zoon was Zijns Vaders, en door een booze wereld werd gehaat, heeft de Vader Hem toch van uit Zijn schoot weggezonden om ons in groote nederigheid en liefde te bezoeken. Hij is van den hemel op aarde gekomen om ons te zoeken en zalig te maken, maar toen werden listige raadslagen tegen Hem gelegd. Hij kwam tot de Zijnen, en de Zijnen hebben Hem niet slechts niet aangenomen, maar tezamen beraadslaagd, zeggende: *Deze is de erfgenaam, komt, laat ons hem dooden; Kruisig hem! kruisig hem.* En ingevolge van Zijn plan en voornemen om ons te verlossen en te redden, heeft Hij zich hieraan onderworpen.

23. En het geschiedde, als Jozef tot zijne broederen kwam, zoo togen zij Jozef zijn rok uit, den veelverwigen rok, dien hij aanhad. 24. En zij namen hem, en wierpen hem in den kuil; doch de kuil was ledig, er was geen water in. 25. Daarna zaten zij neder om brood te eten, en hieven hunne oogen op, en zagen, en ziet, een reisgezelschap van Ismaelieten kwam

uit Gilead; en hunne kemelen droegen specerijen en balsem en mirre, reizende om dat af te brengen naar Egypte. 26. Toen zeide Juda tot zijne broederen: Wat gewin zal het zijn, dat wij onzen broeder doodslaan en zijn bloed verbergen? 27. Komt, en laat ons hem aan deze Ismaelieten verkoopen, en onze hand zij niet aan hem; want hij is onze broeder, ons vleesch; en zijne broeders hoorden hem. 28. Als nu de Midianietische kooplieden voorbijtogen, zoo trokken en hieven zij Jozef op uit den kuil, en verkochten Jozef aan deze Ismaelieten voor twintig zilverlingen; die brachten Jozef naar Egypte. 29. Als nu Ruben tot den kuil wederkeerde, ziet, zoo was Jozef niet in den kuil; toen scheurde hij zijne kleederen. 30. En hij keerde weder tot zijne broederen, en zeide: De jongeling is er niet; en ik, waar zal ik heengaan?

Wij hebben hier de volvoering van het komplot tegen Jozef.

I. Zij togen hem zijn kleed uit; ieder hunner er naar strevende om zich van den benijden, veelverwigen rok meester te maken, vers 23. Aldus hebben zij hem, in hunne verbeelding, verlaagd van zijn geboorterecht, waarvan dit kleed misschien het teeken en zinnebeeld was, hem grievende, hun vader beleedigende, en zich vermakende, terwijl zij hem honend toeriepen: „Waar is nu uw fraaie rok, Jozef? Evenzoo werd aan onzen Heere Jezus Zijn rok zonder naad uitgetogen, en zoo zijn Zijn lijdende heiligen eerst naarstiglijk van hunne voorrechten en hunne eer beroofd, en toen tot uitvaagsels der wereld gemaakt.

II. Zij wilden hem den hongerdood prijsgeven, hem in een drogen kuil werpende, om er van honger en koude om te komen, zóó wreed waren hunne barmhartigheden, vers 24. Waar nijd heerscht is medelijden verbannen, en zelfs de menschelijkheid vergeten, Spr. 27 : 4. Zóó vol van doodelijk gif is boosaardigheid, dat hoe barbaarscher iets is, hoe meer naar den zin. Toen heeft Jozef *in de benauwdheid zijner ziel* hen om genade gebeden, Hoofdst. 42 : 21, hen smeekende om zich tevreden te stellen met zijn rok, en zijn leven te sparen. Hij pleit op zijne onschuld, zijne verwantschap met hen, zijne genegenheid voor hen, zijne onderwerping; hij weent en smeekt, maar alles tevergeefs. Ruben alleen wordt verteederd en treedt voor hem tusschenbeiden, Hoofdst. 42 : 22. Maar hij is niet bij machte om Jozef uit den kuil te verlossen, waarin zij hem langzaam willen laten sterven, daar hij er levend in begraven wordt. Is hij dit nu, voor wien zijne broeders zich moeten nederbuigen? De leidingen van Gods voorzienigheid schijnen dikwijls in tegenspraak met Zijne voornemens en bedoelingen, zelfs wanneer zij er dienstbaar aan zijn, en van verre tot de vervulling er van medewerken.

III. Zij minachtten hem in zijne benauwdheid, en bekommerden zich niet om de verbreking Jozefs; want terwijl hij daar kwijnde in den kuil en zijn droevig lot beweende, en met erbarmelijke kreten tot hen riep om medelijden, *zaten zij neder om brood te eten*, vers 25.

1. Zij gevoelden geen berouw, geene gewetenswroeging wegens de zonde; indien zij die wèl gevoelden, zou hun eetlust er door bedorven zijn, zij zouden geen smaak hebben gehad in hunne spijze. Als men het geweten verkracht, dan wordt het verdoofd, en voor het oogenblik van spraak en gevoel beroofd. Stoutmoedige zondaren zijn gerust; maar hoewel het geweten van Jozefs broeders thans sliep, zou het lang daarna toch ontwaken, Hoofdst. 42 : 21.

2. Het was hun nu streelend te denken, dat zij verlost waren van de vrees voor huns broeders heerschappij over hen, en het blaadje omgekeerd was, daar hij zich nu in hunne macht bevond. Zij maakten zich vroolijk over hem, zooals de vervolgers zich verblijdden over de twee profeten, die hen gepijnigd hadden, Openb. 11 : 10. Zij, die Gods raad tegenstaan, kunnen wel inzoover overmogen, dat zij denken hun doel bereikt te hebben, en toch bedrogen uitkomen.

IV. Zij verkochten hem. Een karavaan van kooplieden trok juist ter rechter tijd voorbij; (Gods voorzienigheid had het zoo beschikt;) en Juda deed het voorstel om Jozef aan hen te verkoopen, ten einde ver weg, naar Egypte gevoerd te worden, waar hij naar alle waarschijnlijkheid te gronde zou gaan, zoodat men nooit meer van hem zou hooren.

1. Juda deed dit voorstel uit medelijden met zijn broeder, vers 26. *„Wat gewin zal het zijn, dat wij onzen broeder doodslaan?* Het zal een mindere schuld voor ons wezen, en ons grooter voordeel aanbrengen, zoo wij hem verkoopen." Als wij verzocht worden tot zonde, dan moeten wij eens nadenken over het onvoordeelige er van vóór ons. Het is iets, waar wij niets bij winnen.

2. Zij stemmen er mede in, daar zij dachten dat hij, zoo hij verkocht wordt als slaaf, wel nooit een heer of gebieder zou zijn, en naar Egypte verkocht zijnde, wel nooit *hun* heer zal wezen; toch heeft dit alles juist daartoe medegewerkt. *De grimmigheid des menschen zal God loffelijk maken, en het overblijfsel der grimmigheid zal Hij opbinden,* Psalm 76 : 11. Jozefs broeders werden er op wonderbare wijze van teruggehouden hem te vermoorden, en hun verkoopen van hem wordt even wonderbaarlijk gekeerd tot Gods lof. Gelijk Jozef voor twintig zilverlingen verkocht werd, op voorstel van Juda, zoo is onze Heere Jezus verkocht voor dertig zilverlingen, en door iemand van denzelfden naam, *Judas.*

Ruben schijnt afwezig geweest te zijn van zijne broeders, toen zij Jozef verkochten, voornemens zijnde om langs een anderen weg naar den kuil te gaan om er Jozef uit te helpen en hem veilig aan zijn vader terug te geven. Dit was een vriendelijk voornemen, maar indien het ten uitvoer was gebracht, wat zou er dan van Gods voornemen zijn geworden, om hem in Egypte te verhoogen? Er zijn vele raadslagen in het hart der menschen, vele raadslagen van de vijanden van Gods volk om hen te

verdelgen, en van hunne vrienden om hen te helpen, die wellicht beiden op niets uitloopen, zooals dezen hier op niets uitliepen, maar de raad des Heeren zal bestaan. Ruben achtte zich verloren, omdat de jongeling verkocht was: *ik, waar zal ik heengaan?* vers 30. Daar hij de oudste was zou zijn vader van hem rekenschap eischen, maar de uitkomst heeft bewezen, dat zij allen verloren zouden geweest zijn, indien hij niet verkocht was geworden.

31. Toen namen zij Jozefs rok, en zij slachtten een geitenbok, en zij doopten den rok in het bloed. 32. En zij zonden den veelverwigen rok, en deden hem tot hun vader brengen, en zeiden: Dezen hebben wij gevonden; beken toch, of deze uws zoons rok zij of niet. 33. En hij bekende hem, en zeide: Het is mijns zoons rok! een boos dier heeft hem opgegeten; voorzeker is Jozef verscheurd. 34. Toen scheurde Jakob zijne kleederen, en legde een zak om zijn lenden: en hij bedreef rouw over zijn zoon vele dagen. 35. En al zijn zonen en al zijn dochteren maakten zich op, om hem te troosten; maar hij weigerde zich te laten troosten, en zeide: Want ik zal, rouw bedrijvende, tot mijn zoon in het graf nederdalen. Alzoo beweende hem zijn vader. 36. En de Midianieten verkochten hem in Egypte, aan Potifar, een hoveling van Farao, overste der trawanten.

Jozef zou spoedig gemist worden; er zou een onderzoek naar hem zijn ingesteld, en daarom beramen zijne broeders een ander plan om de wereld te doen gelooven, dat Jozef door een wild dier verscheurd was; en dit deden zij:

I. Om zich te zuiveren van de verdenking, dat zij hem kwaad hadden gedaan. Allen hebben wij van Adam geleerd onze overtreding te bedekken, Job 31 : 33. Als de duivel den menschen eerst geleerd heeft ééne zonde te bedrijven, dan leert hij hun daarna haar te verbergen met een andere; diefstal en moord met liegen en valsch zweren, maar die zijne overtreding bedekt zal niet voorspoedig zijn. Jozefs broeders hebben hun geheim gedurende eenigen tijd bewaard, maar hunne snoodheid is toch eindelijk aan het licht gekomen, en hier is hij aan de wereld bekend gemaakt, en de gedachtenis er van voor alle eeuwen bewaard.

II. Om hun goeden vader smart aan te doen; zij schenen zich hierdoor op hem te willen wreken wegens zijn onderscheidende liefde voor Jozef. Het plan werd gemaakt om er hem de meest-mogelijke kwelling door te veroorzaken. Zij zonden hem Jozefs veelverwigen rok met nog ééne kleur meer dan hij had, de bloedkleur, vers 32. Zij geven voor hem in het veld te hebben gevonden, en aan Jakob zelven moet minachtend gevraagd worden: *Is dit uws zoons rok?* Nu wordt het teeken zijner eer dienstbaar aan de ontdekking van zijn lot, en haastig wordt uit dien bebloeden rok afgeleid, dat *Jozef ongetwijfeld verscheurd is.* De liefde is altijd geneigd het ergste te vreezen omtrent den beminden persoon. Er is eene liefde, die de vrees buitendrijft, maar dat is een volmaakte liefde. Laat nu hen, die het ouderhart kennen, zich Jakobs foltering voorstellen, en hunne ziel eens in de plaats stellen van zijne ziel. Hoe krachtig stelt hij zich het ontzettend denkbeeld, voor van Jozefs treurig lot. Slapend of wakend verbeeldt hij zich te zien hoe de wilde dieren zich op Jozef werpen; meent hij zijne jammerkreten te hooren, als de leeuw hem aanbrult. Menigmaal siddert hij en wordt hij door een koude huivering bevangen, als hij zich voorstelt hoe de dieren zijn bloed opzuigen, hem lid voor lid van het lichaam scheuren, niets van hem overlaten dan den veelverwigen rok, om de tijding tot hem te brengen. Ongetwijfeld heeft ook de gedachte niet weinig toegevoegd aan zijne smart, dat *hij* hem hieraan had blootgesteld, door hem te zenden, alleen en onbeschermd op deze gevaarvolle reis uit te zenden, die zoo noodlottig voor hem bleek te zijn. Dit snijdt hem in het hart, en hij is gansch bereid zich schuldig te vinden aan den dood zijns zoons.

1. Nu werden er pogingen gedaan om hem te troosten. Zijne zonen nemen daar laaghartig den schijn van aan, vers 35; maar allen waren zij ellendige huichelachtige vertroosters. Indien zij wezenlijk begeerd hadden hem te vertroosten, zij zouden het gemakkelijk gekund hebben door hem de waarheid te zeggen: „Jozef leeft; hij is wel als slaaf verkocht naar Egypte, maar het is een lichte zaak daar heen te gaan en hem vrij te koopen." Dat zou *zijn zak hebben ontbonden en hem met blijdschap hebben omgord.* Ik vraag mij af hoe hunne schuld niet op hun aangezicht stond te lezen, en met welk een gelaat en voorkomen zij konden voorwenden Jakob hun rouwbeklag te betuigen wegens den dood zijns zoons, wetende dat hij in leven was. Het hart wordt door de bedriegelijkheid der zonde ontzettend verhard.

2. Maar het was alles tevergeefs; *Jakob weigerde zich te laten troosten,* vers 35. Hij was een hardnekkige rouwbedrijvende, vast besloten om treurende naar het graf te gaan. Het was niet een plotselinge vervoering van David, toen hij uitriep: *Och, dat ik, ik, vóór u gestorven ware, mijn zoon, mijn zoon!* Maar, evenals Job, volhardde hij in zijne droefheid. Groote genegenheid voor eenig schepsel bereidt slechts voor zooveel te grootere beproeving en smart, wanneer zij òf van ons wordt weggenomen, òf ons verbittert; ongeregelde liefde eindigt gewoonlijk in onmatige droefheid; zoover de slinger eener klok zich naar den éénen kant beweegt, zal hij naar den anderen kant teruggeworpen worden. Diegenen, die besloten zijn om wegens elke aanleiding te treuren en rouw te bedrijven, gaan noch met het welzijn hunner ziel, noch met de eer van hun Godsdienst te rade. Wij moeten nooit zeggen: „Wij zullen rouw bedrijvende in het graf nederdalen", want wij weten niet welke blijde dagen Gods voorzienigheid nog voor ons heeft weggelegd, en wij zullen verstandig en plichtmatig handelen door ons te schikken naar de voorzienigheid Gods. Dikwijls brengen wij

ons in verwarring en verlegenheid door denkbeeldige smart; wij stellen ons de dingen erger voor dan zij zijn en kwellen ons dan meer dan noodig is. Soms is er om ons te troosten niets meer noodig dan ons uit den droom te helpen; het is goed om het beste te hopen.

Eindelijk. Daar de Ismaelieten en Midianieten Jozef slechts gekocht hadden om hem met voordeel weder te verkoopen, zien wij hem hier opnieuw verkocht (ongetwijfeld met winst genoeg voor de kooplieden,) aan Potifar, vers 36. Jakob treurde over het verlies van zijn leven; had hij alles geweten, hij zou getreurd hebben — hoewel minder hartstochtelijk — over het verlies zijner vrijheid. Zal Jakobs vrijgeboren zoon het beste kleed van zijn geslacht verruilen voor de livrei van een Egyptisch heer met al de teekenen der dienstbaarheid? Hoe spoedig is het land van Egypte tot een diensthuis geworden voor het zaad Jakobs! Het is verstandig van ouders om hunne kinderen niet al te zacht en weekelijk op te voeden, want zij weten niet welke ontberingen en moeilijkheden zij in den weg van Gods voorzienigheid zullen ontmoeten. Weinig heeft Jakob gedacht, dat zijn geliefde zoon Jozef ooit aldus als slaaf gekocht en verkocht zou worden.

HOOFDSTUK XXXVIII.

Dit hoofdstuk geeft ons een bericht van Juda en zijn gezin, en dit bericht is van zulk een aard, dat men zich verwonderd afvraagt, hoe uit al de zonen van Jakob onze Heere van dezen Juda zou afstammen, Hebr. 7 : 14. Als wij ons naar deze geschiedenis zijn aard en karakter moesten voorstellen, dan zouden wij niet zeggen: Juda, gij zijt het, u zullen uwe broeders loven, Hoofdst. 49 : 8. Maar God wil toonen dat Zijne verkiezing is naar genade, en niet naar verdienste, en dat Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken, zelfs den voornaamste der zondaren, en zich niet schaamt om, als zij zich bekeeren, aan hen verwant te zijn. En ook, dat de waardij en de waardigheid van Jezus Christus persoonlijk en Hem eigen zijn, niet ontleend aan Zijne voorouders. Zichzelven vernederende om in de gelijkheid des zondigen vleesches gezonden te worden, heeft het Hem behaagd om af te stammen van sommigen, die eerloos waren. Hoe weinig reden hadden de Joden, die hun naam aan dezen Juda ontleenden, om te roemen, zooals zij geroemd hebben, dat zij niet uit hoererij waren geboren, Joh. 8 : 41. Wij hebben in dit hoofdstuk: I. Juda's huwelijk en geslacht, en de ontijdige dood van zijn twee oudste zonen, vers 1—11. II. Juda's bloedschande met zijne schoondochter Thamar, zonder dat hij er zich van bewust was, vers 12—23. III. Zijne beschaming toen het ontdekt werd, vers 24—26. IV. De geboorte van zijne tweelingzonen, door wie zijn geslacht gebouwd werd, vers 27—30.

En het geschiedde ten zelven tijde, dat Juda van zijne broederen aftoog, en hij keerde in tot een man van Adullam, was naam was Hira. 2. En Juda zag aldaar de dochter van een Kanaänietisch man, wiens naam was Sua; en hij nam haar, en ging tot haar in. 3. En zij werd bevrucht, en baarde een zoon, en hij noemde zijn naam Er. 4. Daarna werd zij weder bevrucht, en baarde een zoon, en zij noemde zijn naam Onan. 5. En zij voer nog voert, en baarde een zoon, en noemde zijn naam Sela; doch hij was te Chezib toen zij hem baarde. 6. Juda nu nam eene vrouw voor Er, zijn eerstgeborene, en haar naam was Thamar. 7. Maar Er, de eerstgeborene van Juda, was kwaad in des HEEREN oogen; daarom doodde hem de HEERE. 8. Toen zeide Juda tot Onan: Ga in tot uws broeders huisvrouw, en trouw haar in uws broeders naam, en verwek uwen broeder zaad. 9. Doch Onan, wetende dat dit zaad voor hem niet zou zijn, zoo geschiedde het, als hij tot zijns broeders huisvrouw inging dat hij het verdorf tegen de aarde, om zijnen broeder geen zaad te geven. 10. En het was kwaad in des HEEREN oogen, wat hij deed; daarom doodde Hij hem ook. 11. Toen zeide Juda tot Thamar, zijne schoondochter: Blijf weduwe in uws vaders huis, totdat mijn zoon Sela groot wordt: want hij zeide: Dat niet misschien deze ook sterve, gelijk zijne broeders! Zoo ging Thamar heen, en bleef in haars vaders huis.

Hier is:

I. De dwaze vriendschap van Juda voor een Kanaänietischen man. Hij toog af van zijne broeders, en trok zich voor een tijd terug van den omgang met hen en zijns vaders gezin, en werd zeer vertrouwelijk bekend met een zekeren Hira, een Adullamiet, vers 1. Men berekent, dat hij toen niet veel ouder was dan vijftien of zestien jaren, en zoo werd hij een gemakkelijke prooi voor den verleider. Als jonge lieden, die een goede opvoeding hebben gehad, anderen omgang beginnen te zoeken, dan zullen zij spoedig hunne zeden en manieren veranderen, en de vrucht hunner goede opvoeding verliezen. Zij, die weggaan van hunne broeders, het gezelschap van het zaad Israels verlaten en versmaden, en Kanaänieten tot hunne metgezellen kiezen, gaan zeer snel bergafwaarts. Het is van groot belang voor jonge lieden, om geschikte metgezellen te kiezen, want die zullen zij navolgen, er zich op toeleggen om zich hun aangenaam te maken, en zich schatten naar hunne meening omtrent hen; eene dwaling in die keuze is dikwijls noodlottig.

II. Zijn dwaas huwelijk met een Kanaänietische vrouw; een huwelijk, niet tot stand gebracht door zijn vader, die niet geraadpleegd scheen te zijn, maar door zijn nieuwen vriend Hira, vers 2. Velen zijn tot huwelijken verlokt, die schandelijk en verderflijk waren voor hen en voor hunne familie, door zich in slecht gezelschap te begeven en gemeenzamen omgang te hebben met slechte lieden; door het ééne goddelooze verbond komt men dan tot het andere. Laat jonge menschen hierdoor dan gewaarschuwd en vermaand worden, om hun goede ouders tot hun beste vrienden te nemen, en zich door hen laten raden, en niet door vleiers, die hen bepraten om hen tot hunne prooi te maken.

III. Zijne kinderen bij deze Kanaänietische, en hoe hij over hen beschikte. Hij had drie zonen bij haar, Er, Onan, en Sela. Waarschijnlijk heeft zij den eeredienst van den God Israels

aangenomen, naar belijdenis tenminste, maar, voorzooveel blijkt, was er weinig van de vreeze Gods in dit gezin. Juda ging te jong een huwelijk aan, en hij was er zeer roekeloos in. Hij heeft ook zijne twee zonen te jong uitgehuwelijkt, toen zij verstand noch genade hadden om zichzelven te regeeren, en zeer slecht waren de gevolgen hiervan.

1. Zijn eerstgeborene, *Er*, was openbaar goddeloos, hij was dit *in de oogen des Heeren*, dat is: ten spijt van God en Zijne wet; of, indien hij misschien niet slecht was in de oogen der wereld, dan was hij het toch in de oogen Gods, voor wien alle slechtheid der menschen open en bloot ligt. En wat kwam er van? God heeft hem terstond afgesneden, vers 7. *De Heere doodde hem.* Soms maakt God korte metten met de zondaren, en neemt hen weg in Zijn toorn, als zij hun slechte loopbaan nog maar pas zijn ingetreden.

2. De tweede zoon, *Onan*, werd, naar oud gebruik, gehuwd aan de weduwe, ten einde den naam van zijn kinderloos gestorven broeder in wezen te houden. Ofschoon God hem om zijne slechtheid het leven had ontnomen, wenschten zij toch zijne gedachtenis te bewaren, en hunne teleurstelling hierin door Onans zonde was nog een verdere straf voor zijne goddeloosheid. De gewoonte om de weduwe eens broeders te huwen, werd later tot een der wetten van Mozes gemaakt, Deut. 25:5. Onan bewilligde er in de weduwe te huwen, maar tot groot nadeel van zijn eigen lichaam, van de vrouw die hij getrouwd had, en van de nagedachtenis zijns gestorven broeders, weigerde hij zijn plicht te doen en zijn broeder zaad te verwekken. Dit was zoo veel te slechter, omdat de Messias van Juda moest afstammen, en zoo hij zich niet aan die goddeloosheid had schuldig gemaakt, dan zou hij de eer gehad kunnen hebben van een Zijner voorouders te zijn. De zonden, die het lichaam onteeren en verontreinigen, mishagen den Heere grootelijks, en zijn blijken van lage neigingen.

3. Sela, de derde zoon, werd nu bestemd voor de weduwe, vers 11, maar met de bedoeling, dat hij niet zoo jong zou huwen als zijne broeders, *dat niet misschien deze ook sterve.* Sommigen denken dat Juda nooit van zins is geweest om Sela met Thamar te doen huwen, maar haar onrechtvaardiglijk verdacht heeft den dood van haar eerste twee echtgenooten veroorzaakt te hebben (terwijl het toch hun eigen goddeloosheid was, die hen had gedood,) en haar toen naar haars vaders huis zond met den last om weduwen te blijven. Indien dit zoo is, dan was dit een onverschoonbare daad van trouweloosheid, waaraan hij zich schuldig maakte. Hoe dit zij, Thamar berustte voor het oogenblik, en wachtte de uitkomst af.

12. Als nu vele dagen verloopen waren, stierf de dochter van Sua, de huisvrouw van Juda; daarna troostte zich Juda, en ging op tot zijne schaapscheerders naar Timna toe, hij en Hira, zijn vriend, de Adullamiet. 13. En men gaf Thamar te kennen, zeggende: Zie, uw schoonvader gaat op naar Timna, om zijne schapen te scheren. 14. Toen legde zij de kleederen van haar weduwschap van zich af, en zij bedekte zich met een sluier, en bewond zich, en zette zich aan den ingang der twee fonteinen, die op den weg naar Timna is; want zij zag dat Sela groot geworden was, en zij hem niet ter vrouw was gegeven. 15. Als Juda haar zag, zoo hield hij haar voor een hoer, overmits zij haar aangezicht bedekt had. 16. En hij week tot haar naar den weg, en zeide: Kom toch, laat mij tot u ingaan; want hij wist niet dat zij zijne schoondochter was. En zij zeide: Wat zult gij mij geven, dat gij tot mij ingaat? 17. En hij zeide: Ik zal u een geitenbok van de kudde zenden. En zij zeide: Zoo gij pand zult geven, totdat gij hem zendt. 18. Toen zeide hij: Wat pand is het, dat ik u geven zal? En zij zeide: Uw zegelring en uw snoer, en uw staf, die in uwe hand is; hetwelk hij haar gaf, en ging tot haar in; en zij ontving bij hem. 19. En zij maakte zich op, en ging heen, en legde haar sluier van zich af, en zij trok aan de kleederen van haar weduwschap. 20. En Juda zond den geitenbok door de hand van zijn vriend, den Adullamiet, om het pand uit de hand der vrouw te nemen; maar hij vond haar niet. 21. En hij vraagde de lieden van haar plaats, zeggende: Waar is de hoer, die bij deze twee fonteinen aan den weg was? En zij zeiden: Hier is geen hoer geweest. 22. En hij keerde weder tot Juda, en zeide: Ik heb haar niet gevonden; en ook zeiden de lieden van die plaats: Hier is geen hoer geweest. 23. Toen zeide Juda: Zij neme het voor zich, opdat wij misschien niet tot verachting worden; zie, ik heb dezen bok gezonden; maar gij hebt haar niet gevonden.

Het is een zeer leelijke geschiedenis, die hier van Juda verhaald wordt, men zou zulk een dwaasheid in Israel niet vermoed hebben. Juda had zijne vrouw begraven; en weduwnaars moeten met de uiterste zorg en vastberadenheid op hun hoede zijn tegen alle vleeschelijke lusten. Hij was onrechtvaardig jegens zijne schoondochter, hetzij door verzuim of met opzet, daar hij haar zijn overlevenden zoon niet ten huwelijk gaf, en dit stelde haar bloot aan verzoeking.

I. Thamar heeft zich goddeloolijk als eene hoer veil gegeven aan Juda, opdat, indien de zoon geen zaad aan de overledenen zou verwekken, de vader het doen zou. Sommigen verontschuldigen dit door het denkbeeld te opperen, dat zij, hoewel een Kanaänietische, toch den waren Godsdienst had omhelsd, en geloof had in de belofte, gedaan aan Abraham en zijn zaad, inzonderheid de belofte van den Messias, die uit de lenden van Juda moest voortkomen, en dat zij *daarom* zoo vuriglijk begeerde een kind te hebben bij een uit dat geslacht, ten einde de eer te hebben, of ten

minste in de mogelijkheid te zijn, om de moeder van den Messias te zijn. En indien dit wezenlijk haar begeerte was, dan werd zij vervuld; zij is een van de vier vrouwen, die bijzonder vermeld zijn in de geslachtslijst van Christus, Matth. 1 : 3. Haar zondige praktijk werd vergeven en haar goede bedoeling aangenomen; hetgeen de genade Gods verheerlijkt, maar toch volstrekt niet toegelaten wordt om dergelijke praktijken te rechtvaardigen of aan te moedigen. Bisschop Patrick acht het waarschijnlijk dat zij hoopte, dat Sela, die naar recht haar echtgenoot was, met zijn vader zou medekomen, en dat hij dan door hare liefkozingen gelokt zou worden. Er was berekening en list in Thamars zonde.

1. Zij nam er de gelegenheid voor waar, toen Juda een tijd van vroolijkheid en feestvieren had met zijne schaapscheerders. Tijden van vroolijkheid blijken dikwijls tijden van verzoeking te zijn, inzonderheid tot de zonde van onreinheid; als menschen gansch verzadigd zijn van spijs en drank, dan worden de teugels dikwijls losgelaten.

2. Zij stelde zich tentoon als een hoer *op een open plaats*, vers 14. [1]) Zij, die kuisch zijn en kuisch willen blijven, moeten *het huis bewaren*, Titus 2 : 5. Het schijnt toenmaals de gewoonte der hoeren geweest te zijn, om haar aangezicht te bedekken alsof zij zich schaamden, hoewel zij zich in werkelijkheid niet schaamden. De zonde der onkuischheid was toen nog niet zoo schaamteloos als zij nu is.

II. Juda viel in den strik, en hoewel hij zich onwetend schuldig maakte aan bloedschande met zijne schoondochter (daar hij niet wist wie zij was) was hij toch moedwillig schuldig aan de zonde van hoererij. Wie zij ook was, hij wist dat zij zijne vrouw niet was, en dus niet aangeroerd mocht worden; en zijn zonde was ook volstrekt niet vatbaar voor zoo liefderijke verontschuldiging als sommigen voor Thamar aanvoeren, namelijk dat, hoewel de daad slecht was, de bedoeling goed was. Merk op:

1. Juda's zonde begon met het oog; vers 15, *hij zag haar*. Diegenen hebben het hart en *de oogen vol overspel*, 2 Petr. 2 : 14, die toebijten in elk lokaas, dat hun wordt voorgehouden, en als tonder zijn voor elk vonkje. Wij moeten een verbond maken met onze oogen, en ze afwenden van ijdelheid te zien, opdat het oog het hart niet aansteke.

2. Aan het schandaal werd nog toegevoegd, dat het hoerenloon (en er is niets dat meer eerloos is) geëischt, aangeboden en aangenomen werd; *een geitenbok van de kudde;* een schoone prijs, waarop hare kuischheid en eer geschat werd! Maar al had het loon in duizenden van rammen en tienduizenden van oliebeken bestaan, dan zou dit loon toch nog te gering zijn geweest. De gunst van God, de reinheid der ziel, de vrede des gemoeds en de hoop op den hemel zijn te kostelijke zaken om tot zulk een prijs verkocht te worden; de topaas van Moorenland is hun niet gelijk te waardeeren, wat baat het hun, die hunne ziel verliezen, de wereld te gewinnen?

3. Het kwam uit tot smaad van Juda, dat hij zijne juweelen in pand liet voor een geitenbok. Vleeschelijke lusten zijn niet alleen dierlijk, maar dom en een verderf voor de wereldlijke belangen der menschen. Het is duidelijk dat hoererij, zoowel als wijn en most, eerst het hart wegneemt, anders zou zij nooit den zegelring en het snoer wegnemen.

III. Hij verloor zijne juweelen bij den koop. Volgens belofte zond hij den geitenbok om zijn pand te lossen, maar de veronderstelde hoer was nergens te vinden. Hij zond hem door zijn vriend, (die wel waarlijk een *valsche vriend* was, daar hij hem hielp en aanmoedigde in zijne slechtheid) den Adullamiet, die zonder het pand tot hem terugkwam. Het is een goed bericht (indien het tenminste waar is) van elke plaats, dat zij hier gaven, namelijk dat geene hoer aan die plaats was, want zulke zondaressen zijn de schande en pest van iedere plaats waar zij zijn. Juda zit neder, berust er in zijn zegelring en zijn snoer te verliezen, en verbiedt zijn vriend er verder navraag naar te doen, dit als reden hiervoor opgevende; *opdat wij niet misschien tot verachting worden*, vers 23. Hetzij:

1. Dat zijn zonde openlijk bekend zou worden, en er dan van gesproken werd. Hoererij en alle onreinheid zijn ten allen tijde beschouwd als iets schandelijks, en zij waren de smaad en schande van hen, die er schuldig aan werden bevonden. Niets zal hen doen blozen, die zich daar niet voor schamen. Of:

2. Opdat men hem niet zal bespotten als een dwaas om aan een lichtekooi zijn zegelring en zijn snoer toe te vertrouwen. Hij toont geen berouw over zijn zonde, is er niet over bezorgd om er vergeving voor te erlangen, slechts wilde hij er de schande van voorkomen. Zoo zijn er velen, aan wie er meer aan gelegen is om hun goeden naam onder de menschen te behouden, dan zich de gunst van God en een goede conscientie te verzekeren; *opdat wij niet misschien tot verachting worden*, weegt bij hen zwaarder dan *opdat wij niet verdoemd worden.*

24. En het geschiedde omtrent na drie maanden, dat men Juda te kennen gaf, zeggende: Thamar, uwe schoondochter, heeft gehoereerd, en ook zie, zij is zwanger van hoererij. Toen zeide Juda: Breng ze hervoor, dat zij verbrand worde! 25. Als zij voorgebracht werd, schikte zij tot haren zweer, om te zeggen: Bij den man, wiens deze dingen zijn, ben ik zwanger; en zij zeide: Beken toch, wiens deze zegelring, en deze snoeren, en deze staf zijn. 26. En Juda kende ze en zeide: Zij is rechtvaardiger dan ik, daarom, omdat ik haar aan mijn zoon Sela niet gegeven heb. En hij bekende haar voortaan niet meer. 27. En het geschiedde ten tijde, als zij baren zou, ziet, zoo waren tweelingen in haar buik. 28. En het geschiedde, als zij baarde, dat een de hand uitgaf, en de vroedvrouw nam dezelve, en zij bond een scharlaken draad om zijn hand, zeggende:

1) Naar de Engelsche overzetting.

Deze komt het eerst uit. 29. Maar het geschiedde, als hij zijn hand weder intoog, ziet, zoo kwam zijn broeder uit; en zij zeide: Hoe zijt gij doorgebroken? op u is de breuk! en men noemde zijn naam Perez. 30. En daarna kwam zijn broeder uit, om wiens hand de scharlaken draad was; en men noemde zijn naam Zera.

Hier is:

I. Juda's strengheid jegens Thamar, toen hij hoorde dat zij eene overspeelster was. In het oog der wet was zij de vrouw van Sela, daarom werd hare zwangerschap bij een ander beschouwd als een beleediging en smaad van Juda's familie. *Brengt ze hervoor*, zegt Juda, het hoofd der familie, en *dat zij verbrand worde*, niet tot asch verbrand, maar gebrand op de wang of het voorhoofd, gebrandmerkt als eene hoer. Dit schijnt waarschijnlijk, vers 24. Het is iets gansch gewoons, dat de menschen zeer streng zijn tegen de zonde van anderen, waaraan zij zich echter zelven schuldig maken, en zoo is het, dat zij door anderen te oordeelen, zichzelven veroordeelen, Rom. 2 : 1; 14 : 22. Indien het zijne bedoeling was haar tot asch te laten verbranden, onder voorgewenden ijver misschien tegen de zonde, dan heeft hij dit bedacht, om zich van zijne schoondochter te ontdoen, daar hij er afkeerig van was haar aan Sela te huwen. Het is iets gewoons, maar iets zeer slechts, om nijd en kwaadaardigheid tegen personen te bedekken met een schijn van ijver tegen hunne ondeugden.

II. Juda's beschaming toen het bleek, dat hij zelf de overspeler was. Zij toonde *den ring en het snoer* als onbetwistbare bewijzen, dat Juda de man was, bij wien zij zwanger was, vers 25, 26. De slechtheid, die in het grootste geheim gepleegd werd en zeer zorgvuldig verborgen werd gehouden, wordt op verwonderlijke wijze aan het licht gebracht tot schande en beschaming van hen, die gezegd hebben: *Geen oog ziet het. Het gevogelte des hemels zou de stem wegvoeren*, en er komt een dag wanneer alles aan het licht zal gebracht worden. Sommigen van de Joodsche schrijvers maken de opmerking, dat, gelijk Juda tot zijn vader gezegd heeft: *Beken toch, of deze uws zoons rok zij*, Hoofdst. 37 : 32, zoo werd nu tot hem gezegd: „Beken toch wiens deze zegelring en deze snoeren en deze staf zijn." Juda, door zijn eigen geweten overtuigd zijnde:

1. Bekent zijne zonde: *zij is rechtvaardiger dan ik*. Hij erkent dat een onuitwischbaar merk van eerloosheid veeleer op hem geplaatst behoorde te worden, die zoozeer medeplichtig was aan de zonde. Aan die overtreders behoort groote zachtmoedigheid betoond te worden, aan wie wij de gelegenheid hebben gegeven tot overtreding. Als dienstboden iets van hunne meesters wegnemen, en dezen, door hun te onthouden wat hun toekomt, hen er in verzoeking toe gebracht hebben, dan behooren zij hun te vergeven.

2. Hij heeft die zonde niet meer gepleegd: *hij bekende haar voortaan niet meer*. Diegenen hebben niet waarlijk berouw van hunne zonde, die ze niet opgeven.

III. De opbouwing van Juda's geslacht hierdoor in de geboorte van Perez en Zerah, van wie de aanzienlijkste familiën van het doorluchtig geslacht van Juda afstamden. Hunne geboorte schijnt zwaar geweest te zijn voor de moeder, waardoor zij getuchtigd werd voor hare zonde. Evenals Jakob en Ezau worstelden ook deze kinderen om het geboorterecht, en Perez heeft het verkregen, die altijd het eerst genoemd wordt, en van hem is Christus afgestamd. Hij ontving zijn naam vanwege zijn doorbreken vóór zijn broeder: *Op u is de breuk*, hetgeen toepasselijk is op hen, die oneenigheid zaaien en verwijdering doen ontstaan tusschen broeders. Evenals Zerah waren de Joden goed op weg om het geboorterecht te verkrijgen, en zij waren geteekend met een scharlaken draad, als degenen, die het eerst uitkwamen; maar de heidenen hebben als Perez, een zoon des gewelds, den voorrang boven hen verkregen door het geweld, hetwelk het koninkrijk der hemelen wordt aangedaan, en zij hebben de rechtvaardigheid verkregen, waartoe de Joden niet gekomen zijn. Maar toch, als de volheid des tijds gekomen is, dan zal gansch Israel zalig worden. Beide deze zonen worden in het geslachtsregister van onzen Heiland genoemd, Matth. 1 : 3, om de geschiedenis in gedachtenis te laten blijven als een voorbeeld van de vernedering van onzen Heere Jezus. Sommigen maken de opmerking, dat de oudste vier zonen van Jakob zich aan zeer ergerlijke zonden hebben schuldig gemaakt. Ruben en Juda liggen onder de schuld der bloedschande, Simeon en Levi onder de schuld van moord; toch waren zij patriarchen; van Levi kwamen de priesters, van Juda de koningen en de Messias; aldus werden zij voorbeelden van bekeering en gedenkzuilen van vergevende genade.

HOOFDSTUK XXXIX.

In dit hoofdstuk keeren wij terug tot de geschiedenis van Jozef. Wij zien hem hier: I. Als knecht of slaaf in het huis van Potifar, vers 1, en er toch grootelijks geëerd en in gunst, 1. Door de voorzienigheid Gods, die hem in werkelijkheid tot heer stelde, vers 2—6. 2. Door de genade Gods, die hem meer dan overwinnaar maakte over een sterke verzoeking tot ontucht, vers 7—12. II. Wij zien hem hier als lijder, valsch beschuldigd, vers 13—18, gevangen, vers 19, 20, en toch wordt zijne gevangenschap eervol voor hem en troostrijk door de teekenen van Gods bijzondere tegenwoordigheid bij hem, vers 21—23. En hierin was Jozef een type van Christus, die de gestaltenis eens dienstknechts heeft aangenomen, maar toen toch deed hetgeen, waardoor het blijkbaar was dat God met Hem was; verzocht werd door Satan, maar de verzoeking overwon; valsch beschuldigd en gebonden werd, terwijl toch alles in Zijne handen was overgegeven.

Jozef nu werd naar Egypte afgevoerd; en Potifar, een hoveling van Farao, een overste der trawanten, een Egyptisch man, kocht hem uit de hand der Israelieten, die hem derwaarts afgevoerd hadden. 2. En de HEERE was met Jozef, zoodat hij een voorspoedig man was; en

hij was in het huis van zijn heer, den Egyptenaar. 3. Als nu zijn heer zag, dat de HEERE met hem was, en dat de HEERE al wat hij deed door zijne hand voorspoedig maakte: 4. Zoo vond Jozef genade in zijn oogen en diende hem; en hij stelde hem over zijn huis, en al wat hij had gaf hij in zijne hand. 5. En het geschiedde van toen af, dat hij hem over zijn huis, en over al wat het zijne was, gesteld had, dat de HEERE des Egyptenaars huis zegende om Jozefs wil, ja de zegen des HEEREN was in alles wat hij had, in het huis en in het veld. 6. En hij liet alles wat hij had in Jozefs hand, zoodat hij met hem van geen ding kennis had, behalve van het brood dat hij at. En Jozef was schoon van gedaante en schoon van aangezicht.

Hier is:

I. Jozef *gekocht*, vers 1. Hij, die hem kocht, had, wat hij ook voor hem betaald mocht hebben, een goeden koop aan hem, want hij was beter dan de koophandel van zilver. De Joden hebben een spreekwoord: „Indien de wereld slechts de waardij kende van Godvruchtige menschen, zij zou hen met paarlen omheinen." Hij werd verkocht aan een beambte van Farao, bij wien hij bekend kon worden met openbare personen en zaken, en aldus geschikt gemaakt voor het hooge ambt, dat hij later bekleeden zal. Waar God de menschen voor bestemt, daar zal Hij hen voorzeker op de een of andere wijze ook voor bekwaam maken. Gods voorzienigheid moet erkend worden zelfs in de beschikking en het bestuur van dienstboden, waaruit soms iets groots en gewichtigs zal voortkomen.

II. Jozef gezegend, wonderbaarlijk gezegend, zelfs in het huis der dienstbaarheid.

1. God maakte hem voorspoedig, vers 2, 3. Misschien waren de zaken in Potifars gezin tevoren merkbaar achteruit gegaan, maar sedert de komst van Jozef was er plotseling een groote verandering in gekomen. Hoewel hem, naar wij kunnen onderstellen, in het eerst het allergeringste werk te doen werd gegeven, bleek ook daar weldra zijn vernuft en zijne naarstigheid in, en er rustte een bijzondere zegen des hemels op; en naarmate hij hooger klom in zijn dienst, werd dit hoe langer hoe duidelijker. Zij, die wijsheid en genade hebben, bezitten datgene, wat hun niet ontnomen kan worden. Jozefs broeders hadden hem beroofd van zijn veelverwigen rok, maar van zijne wijsheid en deugd hebben zij hem niet kunnen berooven. Zij, die ons kunnen scheiden van onze vrienden, kunnen de genadige tegenwoordigheid onzes Gods toch niet van ons wegnemen. Toen geen zijner bloedverwanten bij Jozef was, was zijn God toch bij hem, zelfs in het huis van den Egyptenaar. Jozef was gescheiden van zijne broeders, maar niet van zijn God; verbannen uit het huis zijns vaders, maar *de Heere was met hem*, en dat vertroostte hem. Het is Gods tegenwoordigheid met ons, die alles wat wij doen voorspoedig maakt. Zij, die voorspoed *willen* hebben, moeten dus God tot hun vriend maken; en zij, die voorspoed *hebben*, moeten er dus God de eer voor geven.

2. Zijn meester bevorderde hem, langzamerhand maakte hij hem tot bezorger van zijn huis, of hofmeester, vers 4. Door naarstigheid en vlijt komt men het zekerst en veiligst tot bevordering en voorspoed. *Hebt gij een man gezien*, verstandig en getrouw, en *die vaardig is in zijn werk? Hij zal voor het aangezicht der koningen gesteld worden*, eindelijk, en *niet altijd voor het aangezicht der ongeachte lieden.* Het is verstandig in hen, die in eenigerlei positie van macht zijn. om diegenen te steunen en in dienst te nemen, met wie het blijkt dat God is, Psalm 101 : 6. Potifar wist wel wat hij deed, toen hij alles wat hij had in Jozefs hand liet, want hij wist, dat het dan beter zou gedijen dan wanneer hij het in zijn eigen hand hield. Die getrouw is in het weinige, heeft een goed vooruitzicht om over veel gezet te worden, Matth. 25 : 21. Christus volgt dezen regel met Zijne dienstknechten. Het is voor een meester een groote rust, om diegenen in dienst te hebben, die betrouwbaar zijn. Potifar was zóó tevreden met Jozefs gedrag, *dat hij met hem van geen ding kennis had, behalve van het brood, dat hij at*, vers 6. De dienstknecht had al de moeite en zorg voor de bezitting, de meester had er alleen het genot van; een voorbeeld, dat door geen meester nagevolgd moet worden, tenzij hij er zeker van kan wezen, dat hij een dienstknecht heeft, die in alle opzichten als Jozef is.

3. God betoonde gunst aan zijn meester om zijnentwil, vers 5, *Hij zegende des Egyptenaars huis*, hoewel hij een Egyptenaar, een vreemdeling, was voor den waren God, *om Jozefs wil*; en evenals Laban heeft hij dit zelf *aangenomen*, Hoofdst. 30 : 27. Godvruchtige menschen zijn een zegen voor de plaats waar zij wonen, zelfs goede dienstboden kunnen dit zijn, hoewel zij gering en weinig in tel zijn. De voorspoed der goddeloozen is om de een of andere reden, of op de een of andere wijze, ter wille van de Godvruchtigen. Hier was een goddeloos gezin gezegend om den wil van één Godvruchtigen dienstknecht, die er zich in bevond.

7. En het geschiedde na deze dingen, dat de huisvrouw zijns heeren hare oogen op Jozef wierp; en zij zeide: Lig bij mij! 8. Maar hij weigerde het, en zeide tot de huisvrouw zijns heeren: Zie, mijn heer heeft geen kennis met mij, wat er in het huis is; en al wat hij heeft, dat heeft hij in mijne hand gegeven. 9. Niemand is grooter in dit huis dan ik, en hij heeft voor mij niets onthouden, dan u, daarin dat gij zijne huisvrouw zijt; hoe zou ik dan dit een zoo groot kwaad doen, en zondigen tegen God! 10. En het geschiedde, als zij Jozef dag op dag aansprak en hij naar haar niet hoorde, om bij haar te liggen en bij haar te zijn; 11. Zoo gebeurde het op zulk een dag, dat hij in het huis kwam om zijn werk te doen; en niemand van de lieden des huizes was daar binnenshuis. 12. En zij

greep hem bij zijn kleed, zeggende: Lig bij mij! En hij liet zijn kleed in hare hand, en vluchtte, en ging uit naar buiten.

Hier is:

I. Een allerschandelijkst voorbeeld van schaamtelooze oneerbaarheid in Jozefs meesteres, de schande en smaad van hare sekse, die alle eer en deugd had afgelegd, en die niet dan met de uiterste verontwaardiging genoemd of herdacht kan worden. Het was goed, dat zij een Egyptische was, want wij zouden in de beschaamdheid hebben moeten deelen, indien zulk eene dwaasheid in Israel gevonden ware. Merk op:

1. Hare zonde begon in het oog; *zij wierp hare oogen op Jozef*, vers 7, die *schoon van gedaante en schoon van aangezicht was*, vers 6. Groote schoonheid, hetzij in man of vrouw, blijkt dikwijls een gevaarlijke strik voor henzelven en voor anderen, die de hoovaardij er op verbiedt en voortdurende waakzaamheid gebiedt tegen de verzoeking, waarvan zij vergezeld gaat; bevalligheid is bedrog, dat is: bedriegelijk. Het is ons zeer noodig een verbond te maken met onze oogen, Job 31 : 1, opdat het oog het hart niet aansteke. Jozefs meesteres had een echtgenoot, die voor haar *een deksel der oogen behoorde te wezen, voor alle anderen*, Hoofdst. 20 : 16.

2. Zij was vermetel en schaamteloos in de zonde, met schaamteloos gelaat en een hoerenvoorhoofd zeide zij: *Lig bij mij*, terwijl zij door haar ontuchtige blikken en onkuische begeerten reeds overspel met hem had bedreven in haar hart. Waar de onreine geest bezit en heerschappij heeft verkregen in de ziel, daar is het als met de door duivelen bezetenen, Lukas 8 : 27, 29, het kleed der zedigheid wordt afgeworpen, en de banden en boeien der schaamte worden in stukken gebroken. Als vleeschelijke lust de overhand krijgt, dan zal hij voor niets terugdeinzen, zich nergens voor schamen; zedigheid, goede naam en geweten, het wordt alles aan dien Baäl-Peor opgeofferd.

3. Zij was dringend en heftig in de verzoeking; dikwijls is zij met de sterkste redenen afgewezen, maar even dikwijls herhaalt zij haar snoode verzoeking. *Dag op dag sprak zij hem aan*, vers 10. Dit nu was *a.* Groote slechtheid in haar, en toonde dat haar hart er geheel op gezet was om kwaad te doen. *b.* een groote verzoeking voor Jozef. Ongetwijfeld heeft Satan er de hand in gehad, die, toen hij bevond hem niet te kunnen overmogen door benauwdheid en verdriet, en het misnoegen der wereld (want daarin hield hij nog altijd vast aan zijne oprechtheid,) hem aanviel met zachte, streelende genoegens, die meer ten verderve hebben gebracht dan de eerste namelijk de benauwdheden en kwellingen der wereld; zij hebben hunne tienduizenden verslagen.

II. Hier is een doorluchtig voorbeeld van deugd en vastberaden kuischheid in Jozef, die door Gods genade instaat werd gesteld, de verzoeking te weerstaan en te overwinnen, en alles wèl overwogen, was, geloof ik, zijn ontkomen er aan even groot een voorbeeld van de macht Gods, als de bevrijding der drie jongelingen uit den vurigen oven.

1. De verzoeking, waardoor hij werd aangevallen, was zeer sterk. Nooit werd een geweldiger aanval op het kasteel der kuischheid gericht, dan die welke hier vermeld is, *a.* De zonde, waartoe hij verleid werd, was onreinheid, die, in aanmerking genomen zijne jeugd, zijne schoonheid, zijn ongehuwden staat en zijn overvloed aan de tafel van een overste, eene zonde was, die, naar men zou denken, hem zeer lichtelijk zou omringen, en hem doen vallen. *b.* De verleidster was zijne meesteres, eene vrouw van aanzien, die hij gehouden was te gehoorzamen, en zijn belang was om haar aan zich te verplichten, wier gunst er meer dan iets toe zou bijdragen om hem te bevorderen, en door wier bemiddeling hij tot de hoogste eereambten aan het hof zou kunnen geraken. Van den anderen kant was het uiterst gevaarlijk voor hem haar te veronachtzamen of haar tot zijne vijandin te maken. *c.* De gelegenheid maakt den dief en maakt den overspeler, en *dat* begunstigde de verzoeking. De verleidster was in hetzelfde huis met hem; zijn werk bracht hem zonder dat er achterdocht door gewekt werd, waar zij was; niemand van het gezin was tehuis, vers 11; er scheen geen gevaar van ontdekking. of, zoo er verdenking was, zou zijne meesteres hem beschermen. *d.* Bij dit alles voegde zich nog aandrang, in zulk eene mate, dat zij hem ten laatste met geweld aangreep.

2. Zijn weerstaan van de verzoeking was zeer kloekmoedig, en de overwinning in waarheid eervol. De almachtige genade Gods stelde hem instaat dezen aanval van den vijand het hoofd te bieden. *a.* Door kracht van redeneering, en waar de rechte rede gehoord wordt, daar zal de Godsdienst ongetwijfeld de zege behalen. Hij ontleent zijne argumenten aan den eerbied, dien hij God en zijn meester verschuldigd is, vers 8, 9. *a.a.* Hij wilde zijn meester niet verongelijken, niet zulk een onherstelbare schade toebrengen aan zijne eer. Hij bedenkt, en voert het aan, hoe vriendelijk zijn meester voor hem geweest is, welk een vertrouwen hij in hem had gesteld, bij hoe velerlei gelegenheden hij hem beweldadigd had; en hij verafschuwde de gedachte om hem met zulk een ondank daarvoor te beloonen. Wij zijn het verplicht aan de eer, zoowel als aan de rechtvaardigheid en de dankbaarheid, om hen die een goede meening van ons koesteren en vertrouwen in ons stellen, in niets te schaden, al zouden wij dit ook nòg zoo in het verborgen kunnen doen. Let er op hoe hij redeneert, vers 9. „*Niemand is grooter in dit huis dan ik*, daarom zal ik het niet doen." Zij, die groot zijn, moeten inplaats van trotsch te wezen op hunne grootheid, haar gebruiken als een argument tegen de zonde. „Is niemand grooter dan ik? Dan zal ik het versmaden om een goddelooze zaak te doen; het is beneden mij een lagen lust te dienen; ik wil mij zoo niet verkleinen en verlagen." *b.b.* Hij wilde zijn God niet mishagen. Dat is het hoofdargument, waarmede hij zijn afkeer van de zonde versterkt.

Hoe kan ik dit doen? [1]) Niet slechts: *Hoe zou ik?* of, *Hoe zou ik durven,* maar, *Hoe kan ik? Id possumus, quod jure possumus — Wij kunnen doen, wat wij wettig doen kunnen.* Het is goed om de zonde met den sterksten grendel buiten te sluiten, den grendel namelijk der onmogelijkheid. Die uit God geboren is kan niet zondigen, 1 Joh. 3 : 9.

Drie argumenten voert Jozef aan bij zichzelven. *Ten eerste.* Hij bedenkt wie het was, die verzocht werd. *„Ik;* anderen kunnen wellicht hunne vrijheid nemen, maar *ik* kan het niet. *Ik,* een Israeliet, in verbond met God, die den Godsdienst belijd, en die belijd tot Hem in betrekking te staan; voor mij is dit zoo goed als onmogelijk." *Ten tweede.* Wat het voor zonde was, waartoe hij verzocht werd: *een zóó groot kwaad.* Anderen mogen het als een geringe, nietige zaak beschouwen, een *peccadille,* een jeugdige misstap, maar Jozef had er een ander denkbeeld van. Als wij, in het algemeen, te eeniger tijd verzocht worden tot zonde, dan moeten wij bedenken *het groote kwaad,* dat er in gelegen is; laat de zonde openbaar worden *zonde te zijn,* Rom. 7 : 13; noem haar bij haren naam en poog niet haar te verkleinen. Laat inzonderheid de zonde der onreinheid altijd beschouwd worden als *een groot kwaad,* als een zeer zondige zonde, die even sterk als iedere andere strijd voert tegen de ziel. *Ten derde.* Tegen wien hij verzocht werd te zondigen, tegen *God.* Niet slechts, hoe zou ik dit doen en zondigen tegen mijn meester, mijne meesteres en mijzelven, mijn eigen lichaam en mijn eigen ziel; maar *tegen God."* Godvruchtige zielen beschouwen dit als het ergste in de zonde, dat het is tegen God, tegen Zijne natuur en heerschappij, tegen Zijne liefde en tegen Zijn voornemen. Zij, die God liefhebben haten daarom de zonde. *b.* Door standvastigheid van besluit. De genade Gods stelde hem instaat de verzoeking te overwinnen, door de verzoekster te mijden. *a.a. Hij hoorde naar haar niet, om bij haar te zijn,* vers 10. Zij, die voor kwaad behoed willen worden, moeten het kwaad uit den weg blijven. *Wijk er van en ga voorbij.* Ja meer: *b.b.* Toen zij hem aangreep, *liet hij zijn kleed in hare hand,* vers 12. Hij wilde niet eens blijven om met de verzoeking te onderhandelen, maar heeft haar met den uitersten afschuw ontvloden; *hij liet zijn kleed,* als iemand die vlucht om zijn leven te redden. Het is beter een goeden rok, dan een goed geweten te verliezen.

13. En het geschiedde, als zij zag dat hij zijn kleed in hare hand gelaten had en naar buiten gevlucht was, 14. Zoo riep zij de lieden van haar huis en sprak tot hen, zeggende: Ziet, hij heeft ons den Hebreeuwschen man ingebracht, om met ons te spotten; hij is tot mij gekomen om bij mij te liggen, en ik heb geroepen met luider stem; 15. En het geschiedde, als hij hoorde dat ik mijne stem verhief en riep, zoo verliet hij zijn kleed bij mij en vluchtte, en ging uit naar buiten. 16. En zij legde zijn kleed bij zich, totdat zijn heer in zijn huis kwam. 17. Toen sprak zij tot hem naar diezelfde woorden, zeggende: De Hebreeuwsche knecht, dien gij ons hebt ingebracht, is tot mij gekomen om met mij te spotten. 18. En het is geschied, als ik mijne stem verhief en riep, dat hij zijn kleed bij mij liet en vluchtte naar buiten.

Jozefs meesteres, tevergeefs beproefd hebbende hem tot een misdadiger te *maken,* poogt nu hem als zoodanig *voor te stellen,* ten einde zich aldus op hem wegens zijne deugd te wreken. Nu was hare liefde in de uiterste woede en boosaardigheid verkeerd, en zij geeft voor het gezicht niet te kunnen verdragen van *hem,* dien zij kort tevoren niet buiten haar gezicht kon laten blijven. Kuische en heilige liefde is blijvend, al wordt zij ook veronachtzaamd; maar zondige liefde, zooals die van Amnon voor Thamar, zal heel licht in zondigen haat verkeeren.

1. Zij beschuldigde hem bij zijne *mededienstknechten,* vers 13—15, en gaf hem een slechten naam onder hen. Waarschijnlijk benijdden zij hem om de gunst, die hij bij zijn meester genoot, en zijn gezag in huis, en misschien achtten zij zich soms benadeeld door zijne getrouwheid, die hun belette te stelen; daarom waren zij verheugd iets van hem te hooren, dat hem in ongenade kon brengen, en — zoo het mogelijk was — hebben zij hunne meesteres nog meer tegen hem opgezet. Let er op dat zij, als zij van haren echtgenoot spreekt, hem niet mijn *man,* of mijn *heer* noemt, maar hem slechts aanduidt door *hij,* want zij had het verbond Gods vergeten, dat tusschen hen was. Zoo noemt de overspeelster, Spreuken 7 : 19, haren echtgenoot den *man.* De onschuld zelve kan iemands goeden naam niet bewaren. Niet ieder, die een goed geweten bewaart, kan zijn goeden naam bewaren.

2. Zij beschuldigt hem bij zijn *meester,* die de macht had hem te straffen, die zijne mededienstknechten niet hadden, vers 17, 18. Merk op:

A. Welk een onwaarschijnlijk verhaal zij doet, zijn kleed voorbrengende, als een bewijs dat hij geweld met haar wilde plegen, terwijl dit toch een duidelijke aanwijzing was, dat zij geweld had gepleegd met hem. Zij, die de banden der zedigheid hebben verbroken, zullen nooit door de banden der waarheid worden gehouden. Geen wonder dat zij, die onbeschaamd genoeg was om te zeggen: *Lig bij mij,* vermetel genoeg was om te zeggen: *„Hij is bij mij gekomen om bij mij te liggen."* Had zij de leugen gezegd om haar eigen misdaad te verbergen, het zou al erg genoeg zijn geweest; doch zij heeft die leugen gezegd om zich op zijne deugd te wreken, en zoo was het een uiterst boosaardige leugen. En toch:

B. Weet zij het zoover te brengen, dat zij haren man in toorn tegen hem doet ontsteken, daar zij hem hare afkeuring er van te kennen geeft, dat hij dezen Hebreeuwschen knecht onder hen had gebracht, misschien in het eerst wel

1) Vers 9 naar de Engelsche overzetting.

tegen haar zin, omdat hij een Hebreër was. Het is niets nieuws, dat de beste menschen valschelijk beschuldigd worden van de zwaarste misdaden door hen, die zelf de ergste misdadigers zijn. Zooals de zaak hier werd voorgesteld, zou men den kuischen Jozef voor een zeer slecht man moeten houden, en zijn onzedelijke meesteres voor een deugdzame vrouw. Het is goed dat er een dag komt van ontdekking, in welken allen in hun waar karakter openbaar zullen worden. Dit was niet de eerste maal, dat van Jozefs rok gebruik werd gemaakt als een valsch getuige omtrent hem; tevoren werd zijn vader er door bedrogen, en nu zijn meester.

19. En het geschiedde, als zijn heer de woorden zijner huisvrouw hoorde, die zij tot hem sprak, zeggende: Naar deze zelfde woorden heeft mij uw knecht gedaan; zoo ontstak zijn toorn. 20. En Jozefs heer nam hem, en leverde hem in het gevangenhuis, ter plaatse waar des konings gevangenen waren. Alzoo was hij daar in het gevangenhuis. 21. Doch de HEERE was met Jozef, en wendde zijne goedertierenheid tot hem, en gaf hem genade in de oogen van den overste van het gevangenhuis. 22. En de overste van het gevangenhuis gaf al de gevangenen, die in het gevangenhuis waren, in Jozefs hand; en al wat zij daar deden, deed hij. 23. De overste van het gevangenhuis zag gansch op geen ding, dat in zijne hand was, overmits dat de HEERE met hem was; en wat hij deed, dat deed de HEERE wel gedijen.

1. Hier zien wij Jozef verongelijkt door zijn heer. Hij sloeg geloof aan zijn beschuldiging, en Jozef heeft misschien niet de waarheid durven zeggen, omdat zijne meesteres er in een al te kwaad daglicht door zou komen; of zijn heer heeft hem wellicht niet willen hooren, of niet willen gelooven, en zoo is er dan niets aan te verhelpen, hij wordt tot levenslange gevangenschap veroordeeld, vers 19, 20. God weerhield hem in zijn toorn, anders zou hij hem ter dood hebben gebracht; en die toorn, welke hem in de gevangenis bracht, heeft God tot zijn lof doen uitkomen; daarom heeft Gods voorzienigheid het zoo beschikt, dat hij onder des konings gevangenen, de staatsgevangenen, werd opgesloten. Waarschijnlijk heeft Potifar die gevangenis gekozen omdat het de ergste was, want daar kwam zijn persoon in de ijzers, Ps. 105 : 18, maar God bereidde hiermede den weg tot zijne verlossing. Hij werd in des konings gevangenhuis geplaatst, om van daar tot des konings persoon verhoogd te worden. Menige daad van onrechtvaardige gevangenzetting zal in den grooten dag bevonden te worden voor rekening te liggen van de vervolgers van Gods volk. Gelijk Jozef hier, is ook onze Heere Jezus gebonden, en met de overtreders geteld geweest.

2. Jozef gezegend en gerechtvaardigd door zijn God, die is, en zal zijn, de rechtvaardige en machtige beschermer van de verdrukte onschuld. Jozef was ver weg van al zijn vrienden en betrekkingen; hen had hij niet om hem te vertroosten, of hem te dienen, of voor hem tusschenbeiden te treden; maar *de Heere was met Jozef, en wendde Zijne goedertierenheid tot hem*, vers 21. God veracht Zijne gevangenen niet, Psalm 69 : 34. Geen poorten of grendels kunnen Zijn genaderijke tegenwoordigheid weren van Zijn volk, want Hij heeft beloofd dat Hij hen nooit zal verlaten. Zij, die in de gevangenis een goed geweten hebben, hebben er een goeden God. Rechtschapenheid en oprechtheid maken ons bevoegd voor Gods gunst, waar wij ons ook bevinden. Jozef is niet lang een gevangene, of hij wordt zelfs in de gevangenis een kleine heerscher, hetgeen, onder God, toegeschreven moet worden: *a.a.* Aan de gunst van den gevangenbewaarder. God *gaf hem genade in de oogen des oversten van het gevangenhuis.* God kan Zijn volk vrienden verwekken, zelfs daar, waar zij weinig verwachten zouden hen te vinden, en *hun barmhartigheid doen vinden*, zelfs bij hen, die hen gevangen hadden, Psalm 106 : 46. *b.b.* Aan Jozefs bekwaamheid en geschiktheid voor zaken. De gevangenbewaarder zag dat God met hem was, en dat alles wat hij deed wèl gedijde; daarom vertrouwde hij hem het bestuur toe over de zaken der gevangenis, vers 22, 23. Wijsheid en deugd zullen ook in de engste sfeeren uitblinken. Een goed man zal goed doen, waar hij ook is, en zal zelfs in banden en ballingschap een zegen wezen, want de Geest des Heeren is noch gebonden, noch gebannen, getuige de apostel Paulus, Filipp. 1 : 12, 13.

HOOFDSTUK XL.

In dit hoofdstuk zien wij hoe de dingen langzaam samenwerken tot Jozefs bevordering. I. Twee van Farao's dienaren worden ter bewaring overgegeven in de gevangenis, daar onder Jozefs opzicht en zorg gesteld, aldus getuigen wordende van zijn buitengewoon beleid, vers 1—4. II. Ieder hunner heeft een droom, die door Jozef wordt uitgelegd, vers 5—19, en die uitlegging werd door de gebeurtenis bevestigd, vers 20—22, en zoo worden zij getuigen van zijn buitengewone bekwaamheid. III Aan een hunner, wiens bevordering hij voorzag, beveelt hij zijne zaak, vers 14, 15, maar tevergeefs, vers 23.

En het geschiedde na deze dingen, dat de schenker des konings van Egypte, en de bakker, zondigden tegen hun heer, tegen den koning van Egypte; 2. Zoodat Farao zeer toornig werd op zijn twee hovelingen, op den overste der schenkers en op den overste der bakkers. 3. En hij leverde hen in bewaring, ten huize van den overste der trawanten, in het gevangenhuis, ter plaatse waar Jozef gevangen was. 4. En de overste der trawanten bestelde Jozef bij hen, dat hij hen diende; en zij waren sommige dagen in bewaring.

De geschiedenis van den overste der schenkers en den overste der bakkers van Farao zou in de Schrift niet vermeld zijn, indien zij niet dienstbaar geweest was aan Jozefs verhooging. De wereld bestaat ter wille der kerk, en

haar ten goede wordt zij geregeerd. Merk op:

1. Twee hooge beambten van Farao's hof hadden gezondigd tegen den koning en werden daarom in de gevangenis overgegeven. Hooge plaatsen zijn glibberige plaatsen, niets is meer onzeker dan de gunst van vorsten. Zij, die hun geluk vinden in Gods gunst en Zijn dienst tot hun levenswerk maken, zullen bevinden dat Hij een betere meester is dan Farao was, niet zoo uiterst streng om alles op te merken wat zij verkeerds doen. Men heeft velerlei gissingen gedaan omtrent het misdrijf van deze dienaren van Farao. Sommigen denken dat zij in niets minder bestond dan in een aanslag tegen zijn leven; anderen dat zij in niets meer bestond, dan het toevallig neerstrijken van een vlieg in zijn beker en een weinigje zand in zijn brood. Wat het nu ook was, door Gods voorzienigheid is het het middel geworden om hen in de gevangenis te brengen, waar Jozef was.

2. *De overste der trawanten* zelf, namelijk Potifar, droeg aan Jozef de wacht en de zorg voor hen op, vers 4, hetgeen aanduidt dat hij nu verzoend met hem begon te worden, en wellicht reeds overtuigd was van zijne onschuld, hoewel hij hem, uit vrees van zijne vrouw te mishagen, niet in vrijheid durfde stellen. Johannes de Dooper moet om aan Herodias te behagen, onthoofd worden.

5. Zij droomden nu beiden een droom, elk zijn droom, in één nacht, elk naar de uitlegging zijns drooms, de schenker en de bakker, die des konings van Egypte waren, die gevangen waren in het gevangenhuis. 6. En Jozef kwam des morgens tot hen, en hij zag hen aan, en ziet, zij waren ontsteld. 7. Toen vraagde hij de hovelingen van Farao, die bij hem waren in hechtenis van het huis zijns heeren, zeggende: Waarom zijn uwe aangezichten heden kwalijk gesteld? 8. En zij zeiden tot hem: Wij hebben een droom gedroomd, en er is niemand die hem uitlegge. En Jozef zeide tot hen: Zijn de uitleggingen niet van God? Vertelt ze mij toch. 9. Toen vertelde de overste der schenkers Jozef zijn droom, en zeide tot hem: In mijn droom, zie, zoo was een wijnstok voor mijn aangezicht; 10. En aan den wijnstok waren drie ranken; en hij was als bottende, zijn bloeisel ging op, zijn trossen brachten rijpe druiven voort. 11. En Farao's beker was in mijne hand; en ik nam die druiven, en drukte ze uit in Farao's beker, en ik gaf den beker op Farao's hand. 12. Toen zeide Jozef tot hem: Dit is zijne uitlegging: de drie ranken zijn drie dagen. 13. Binnen nog drie dagen zal Farao uw hoofd verheffen, en zal u in uw staat herstellen; en gij zult Farao's beker in zijne hand geven, naar de vorige wijze, toen gij zijn schenker waart. 14. Doch gedenk mijner bij uzelven, wanneer het u welgaan zal, en doe toch weldadigheid aan mij, en doe van mij melding bij Farao, en maak dat ik uit dit huis kome. 15. Want ik ben diefelijk ontstolen uit het land der Hebreën; en ook heb ik hier niets gedaan, dat zij mij in dezen kuil gezet hebben. 16. Toen de overste der bakkers zag dat hij een goede uitlegging gedaan had, zoo zeide hij tot Jozef: Ik was ook in mijn droom, en zie, drie getraliede korven waren op mijn hoofd. 17. En in den oppersten korf was van alle spijze van Farao, die bakkerswerk is; en het gevogelte at dezelve uit den korf, van boven mijn hoofd. 18. Toen antwoordde Jozef, en zeide: Dit is zijn uitlegging: de drie korven zijn drie dagen. 19. Binnen nog drie dagen zal Farao uw hoofd verheffen van boven u, en hij zal u aan een hout hangen, en het gevogelte zal uw vleesch van boven u eten.

Merk op:

I. De bijzondere voorzienigheid Gods, die het hoofd van deze gevangenen met buitengewone droomen vervulde, welke een buitengewonen indruk op hen maakten en de blijken droegen dat zij van God zijn gekomen, en dat wel beiden in één nacht. God heeft onmiddellijken toegang tot den geest der menschen, die Hij, telkenmale als het Hem behaagt, dienstbaar kan maken aan Zijn eigen doeleinden en dat wel geheel buiten het willen of bedoelen van hen, die zulks aangaat. Alle harten zijn geopend voor Hem, en vanouds heeft Hij, niet alleen tot Zijn eigen volk, maar ook tot anderen, gesproken in droomen, Job 33 : 16. Toekomstige gebeurtenissen werden aldus voorzegd, maar op zeer duistere wijze. Merk op:

II. Den indruk door deze droomen op de gevangenen teweeggebracht, vers 6, *zij waren ontsteld.* Het was niet de gevangenis, die hen ontstelde, daar waren zij tamelijk wel mede bekend, zij hebben er misschien ook wel een vroolijk leven geleid) maar de droom. God heeft meer dan één middel om den geest te ontstellen van hen, die ontsteld moeten worden. Er zijn zondaars, die stoutmoedig genoeg zijn onder uitwendige benauwdheden, en er zich niet tot nadenken of een betere gezindheid door willen laten brengen; maar God kan wel een middel vinden om hen te straffen, door hun geest verslagen te doen zijn en hun lasten op te leggen. Merk op:

III. Jozefs groote teederheid en mededoogen. Met groote belangstelling vroeg hij: *Waarom zijn uwe aangezichten heden kwalijk gesteld?* vers 7. Jozef was hun bewaarder, en in dat ambt betoonde hij zich zacht en vriendelijk. Het voegt ons kennis te nemen van de droefheid zelfs van hen, die onder ons opzicht staan. Jozef was hun medegenoot in verdriet, hij was nu hun medegevangene, en ook hij heeft droomen gehad. Gemeenschap in lijden draagt er toe bij om medelijden te wekken met hen die lijden. Laat ons hieruit leeren:

1. Belangstelling te gevoelen voor hen, die in smart en benauwdheid zijn; naar de reden te vragen van het treurig gelaat onzer broederen; wij moeten dikwijls letten op de tranen der verdrukten, Pred. 4 : 1. Voor hen, die in benauwd-

heid zijn, is het een verlichting als men er notitie van neemt.

2. Naar de reden van onze eigen smart te vragen. „Waarom is mijn aangezicht ontsteld? Is er reden voor? Een goede reden? Is er, wàt het ook zij, dat mij treurig maakt, geen reden tot troost, die er tegen opweegt? Waarom buigt gij u neder, o mijne ziel?"

Merk op:

IV. De droomen zelven, en hunne uitlegging. Wat deze gevangenen droevig maakte, was dat zij, in hechtenis zijnde, zich niet tot de Egyptische wijzen konden wenden, die voorgaven droomen te kunnen uitleggen; *daar is*, hier in de gevangenis, *niemand, die hem uitlegge*, vers 8. Er zijn uitleggers die zij, die in de gevangenis en in droefheid zijn, bij zich moeten wenschen te hebben, om hen te onderrichten in het voornemen en de bedoeling van Gods voorzienigheid; Elihu zinspeelt op de zoodanigen, als hij zegt: *Is er een uitlegger, één uit duizend, om den mensch zijn rechten plicht te verkondigen,* Job 33 : 23; uitleggers om hun geweten ten gids te zijn, niet om hunne nieuwsgierigheid te bevredigen. Hierop zegt Jozef hun, werwaarts zij den blik hebben te richten. *Zijn de uitleggingen niet Godes?* Hij bedoelt den God, dien hij aanbidt, tot wiens kennis hij hen hierdoor wenscht te leiden. Het is Gods kroonrecht toekomstige dingen te voorzeggen, Jes. 46 : 10. Hij moet daarom den lof ontvangen voor al de gaven van voorzien, die de menschen hebben, de gewone en de buitengewone. Jozef teekent al dadelijk protest aan tegen zijn eigen lof, en draagt er zorg voor, dat de eer en heerlijkheid aan God worde toegeschreven, evenals Daniël, Hoofdst. 2 : 30. Jozef bedoelt te zeggen: „Indien *de uitleggingen Godes zijn,* dan is Hij vrij om er het vermogen toe mede te deelen aan wien Hij wil, en dus: verhaal mij uwe droomen." Nu was: *a.* de droom van den schenker een gelukkige voorzegging van zijne bevrijding en wederherstelling in zijn ambt, en dat wel binnen drie dagen, en aldus heeft Jozef hem verklaard, vers 12, 13. Waarschijnlijk placht hij de volle, rijpe druiven in Farao's beker terstond uit te drukken, daar men in dien eenvoudigen tijd nog niet bekend was met de kunst om den wijn ten klaren. Merk op, dat Jozef den schenker zijne bevrijding uit de gevangenis voorzeide, maar dat hij zijn eigen bevrijding niet voorzag. Lang tevoren had hij gedroomd van zijn eigen eer, en dat zijne broeders zich voor hem zouden buigen; de herinnering daaraan moet hem nu ondersteunen, zonder dat hem nieuwe ontdekkingen worden gedaan. De visioenen ter vertroosting der heiligen zijn nog voor een langen tijd, en strekken zich tot verre heen, terwijl het voorzien voor anderen, zooals dit hier, slechts drie dagen tevoren is. *b.* De droom van den overste der bakkers voorspelde zijn smadelijken dood, vers 18, 19. De gunstige uitlegging van den droom des anderen moedigde hem aan om den zijnen te verhalen. Zoo zullen geveinsden, als zij hooren van de goede dingen, die aan goede Christenen beloofd zijn, daar wel gaarne in willen deelen, hoewel zij part noch deel aan de zaak hebben. Het was Jozefs schuld niet, dat hij hem geen betere tijding bracht; leeraren zijn slechts uitleggers, zij kunnen de zaak niet anders maken dan zij is; als zij dus getrouw zijn en hunne boodschap onaangenaam blijkt te wezen, dan is dit hun schuld niet. Slechte droomen kunnen niet gunstig uitgelegd worden.

Merk op:

V. Hoe Jozef gebruik maakt van deze gelegenheid, om zich een vriend aan het hof te verwerven, vers 14, 15. Met bescheidenheid verzoekt hij om de gunst van den schenker, wiens bevordering hij heeft voorzegd: *gedenk mijner bij uzelven, wanneer het u wèl gaan zal.* Hoewel de achting, aan Jozef bewezen, de gevangenis zoo licht en draaglijk voor hem maakte als eene gevangenis wezen kan, zou toch niemand er hem om kunnen laken, dat hij naar vrijheid verlangde. Zie hier:

1. Welk een bescheidene voorstelling hij geeft van zijn eigen zaak, vers 15. Hij spreekt niet met afkeuring van zijne broeders, die hem hadden verkocht, hij zegt slechts: *ik ben dieflijk ontstolen uit der Hebreën land,* dat is: onrechtvaardiglijk van daar weggezonden; wie dit gedaan heeft doet er niet toe. Hij spreekt ook geen booze woorden, om het onrecht, dat hem aangedaan is in zijne gevangenzetting, door zijne meesteres, die zijne vervolgster, en zijn heer, die zijn rechter was, maar met zachtmoedigheid verklaart hij zijne onschuld: *ook heb ik hier niets gedaan, dat zij mij in dezen kuil gezet hebben.* Als wij er toe geroepen worden, om onszelven te rechtvaardigen, dan moeten wij het zooveel mogelijk zorgvuldig vermijden kwaad te spreken van anderen. Laat het ons genoeg zijn onszelven onschuldig te bewijzen, en niet er op uit zijn om anderen hunne schuld te verwijten.

2. Welk een bescheiden verzoek hij doet aan den schenker: „Gedenk mijner. Bewijs mij een vriendelijkheid, als het in uwe macht is." En zijn bijzonder verzoek luidt: *maak dat ik uit dit huis kome.* Hij zegt niet: „Breng mij in Farao's huis, bezorg mij een plaats aan het hof." Neen, hij verzoekt om bevrijding, niet om bevordering. In Zijne voorzienigheid bestemt God somtijds de grootste eer voor hen, die haar het minst verwachten of begeeren.

20. En het geschiedde op den derden dag, den dag van Farao's geboorte, dat hij voor al zijne knechten een maaltijd maakte; en hij verhief het hoofd van den overste der schenkers, en het hoofd van den overste der bakkers, in het midden zijner knechten. 21. En hij deed den overste der schenkers wederkeeren tot zijn schenkambt, zoodat hij den beker op Farao's hand gaf; 22. Maar den overste der bakkers hing hij op; gelijk Jozef hun uitgelegd had. 23. Doch de overste der schenkers gedacht aan Jozef niet, maar vergat hem.

1. Hier is de bevestiging van Jozefs uitlegging der droomen, en wel op den vooraf-bepaalden dag. De overste der schenkers en de

overste der bakkers werden beiden verhoogd, de een tot zijn ambt, de ander tot de galg, en beiden aan het einde van drie dagen. Zeer groote veranderingen, beiden ten goede en ten kwade, hebben plaats in zeer weinig tijds, zoo schielijk en snel zijn de omwentelingen van het rad der fortuin. De gelegenheid om hunne zaak te berechten was de viering van Farao's geboortedag, wanneer het de gewoonte was dat al zijne knechten hem opwachtten; en toen werd onderzoek naar deze twee gedaan, en naar de reden van hunne gevangenneming. De viering van den geboortedag van vorsten is vanouds een eerbiedsbetuiging aan hen geweest, en als het niet misbruikt wordt, zooals bij dien van Jerobeam, Hosea 7 : 5, en dien van Herodes, Markus 6 : 21, dan is dit gebruik onschuldig genoeg; en wij kunnen allen met nut voor onze ziel onze jaardagen gedenken, met dankbaarheid voor de genade onzer geboorte, met droefheid over het zondige er van, en met de verwachting, dat de dag van onzen dood beter is dan de dag onzer geboorte. Op Farao's geboortedag heeft hij het hoofd van deze twee gevangenen verheven, dat is: hen gerechtelijk verhoord, (toen Naboth verhoord werd, werd hij *op de hoogste plaats* des volks gesteld, 1 Kon. 21 : 9), en *hij deed den overste der schenkers wederkeeren tot zijn schenkambt, maar den overste der bakkers hing hij op.* Indien de overste der schenkers onschuldig en de overste der bakkers schuldig was, dan moeten wij de rechtvaardigheid erkennen van Gods voorzienigheid door de onschuld van den onschuldige aan het licht te brengen, en de zonde van den schuldige te doen ontdekken. Indien beiden even onschuldig of even schuldig waren, dan is dit een voorbeeld van de willekeurigheid van zulke machtige vorsten, die zich verhoovaardigen op de macht, welke Nebukadnezar zich toeeigende, (*wien hij wilde, doodde hij, en wien hij wilde, behield hij in het leven*, Dan. 5 : 19), vergetende, dat er Eén is, hooger dan zij, aan wien zij rekenschap verschuldigd zijn.

2. Hoe Jozef teleurgesteld werd in zijne verwachting van den overste der schenkers; *hij gedacht aan Jozef niet, maar vergat hem,* vers 23. *a.* Zie hier een voorbeeld van lage ondankbaarheid; Jozef had zich verdienstelijk jegens hem gemaakt, had hem gediend, medegevoel met hem betoond, hem geholpen aan een gunstge uitlegging van zijn droom, had zich aan hem in alle opzichten als een buitengewoon persoon doen kennen, en toch hij vergat hem. Wij moeten het niet vreemd achten, indien ons in deze wereld voor onze liefde haat wordt betoond, en voor onze vriendelijke belangstelling onachtzaamheid en onverschilligheid. *b.* Zie hoe licht zij, die zelf gerust en gelukkig zijn, anderen, die in moeite en benauwdheid verkeeren, vergeten. Het is wellicht in toespeling op deze geschiedenis, dat de profeet spreekt van hen, *die wijn uit schalen drinken, maar zich niet bekommeren over de verbreking Jozefs,* Amos 6 : 6. Laat ons hieruit leeren af te laten van den mensch. Misschien heeft Jozef al te veel gerekend op zijn invloed op den schenker, zich te veel van hem voorgesteld, en door deze teleurstelling heeft hij geleerd alleen op God te vertrouwen. Nooit kunnen wij te weinig verwachten van den mensch, en nooit te veel van God.

Sommigen wijzen op de overeenkomst tusschen Jozef en Christus in deze geschiedenis. Jozefs medelijders waren als de twee moordenaars, die met Christus gekruisigd werden; de een werd behouden, de ander veroordeeld en was verloren. (Het is Dr. Lightfoot's opmerking, ontleend aan Ds. Broughton.) Eén van dezen, tot wien Jozef zeide: *Gedenk mijner, wanneer het u wel gaan zal,* vergat hem; maar een van de anderen, die tot Christus zeide: *Gedenk mijner, als Gij in Uw koninkrijk zult gekomen zijn,* werd niet vergeten. Terecht laken wij des schenkers ondankbaarheid jegens Jozef, en toch gedragen wij ons nog veel trouweloozer tegenover den Heere Jezus. Jozef had de loslating van den overste der schenkers slechts *voorzegd,* maar Christus heeft onze verlossing *gewerkt,* is bij den Koning der koningen als Middelaar voor ons opgetreden; en toch vergeten wij Hem, hoewel wij dikwijls aan Hem herinnerd worden, en beloofd hebben Hem nooit te zullen vergeten; zóó slecht vergelden wij Hem, als een dwaas en onwijs volk, die wij zijn.

HOOFDSTUK XLI.

Twee dingen worden hier door Gods voorzienigheid tot stand gebracht: I. De verhooging van Jozef. II. Het onderhoud van Jakob en zijn gezin in een tijd van hongersnood; want de oogen des Heeren doorloopen de gansche aarde, en bestieren de zaken van de kinderen der menschen ten voordeele van de weinigen, wier hart oprecht is voor Hem. Te dien einde zijn hier: 1. Farao's droomen, vers 1—8. 2. Dat hem Jozef wordt aanbevolen als een uitlegger, vers 9—13. 3. De uitlegging der droomen, en de voorzegging van zeven jaren van overvloed en zeven jaren van hongersnood in Egypte, met den wijzen raad aan Farao hieromtrent, vers 14—36. 4. De bevordering van Jozef tot eene plaats van groote macht en vertrouwen in Egypet; vers 37—45. 5. De vervulling van Jozefs voorzegging en zijne getrouwheid in zijn ambt; vers 46—57.

En het geschiedde ten einde van twee volle jaren, dat Farao droomde, en ziet, hij stond aan de rivier. 2. En ziet, uit de rivier kwamen op zeven koeien, schoon van aanzien en vet van vleesch, en zij weidden in het gras. 3. En ziet, zeven andere koeien kwamen na die op uit de rivier, leelijk van aanzien en dun van vleesch; en zij stonden bij de andere koeien aan den oever der rivier. 4. En die koeien, leelijk van aanzien en dun van vleesch, aten op die zeven koeien, schoon van aanzien en vet. Toen ontwaakte Farao. 5. Daarna sliep hij en droomde andermaal; en ziet, zeven aren rezen op in één halm, vet en goed. 6. En ziet, zeven dunne en van den oostenwind verzengde aren schoten na dezelve uit. 7. En de dunne aren verslonden de zeven vette en volle aren. Toen ontwaakte Farao en ziet, het was een droom. 8. En het geschiedde in den morgenstond, dat zijn geest verlagen was, en hij zond heen en riep al de toovenaars van Egypte

en al de wijzen, die daarin waren; en Farao vertelde hun zijn droom; maar er was niemand, die ze aan Farao uitlegde.

Merk op:

1. De vertraging van Jozefs bevrijding uit de gevangenis; zij geschiedde niet vóór *het einde* van *twee volle jaren,* vers 1. Zóó lang wachtte hij, nadat hij den overste der schenkers zijne zaak had aanbevolen, en daardoor eenige hoop begon te koesteren op bevrijding. Wij hebben lijdzaamheid van noode, niet slechts tot *verdragen,* maar tot *wachten.* Jozef was in de gevangenis tot den tijd toe, dat Zijn woord kwam, Psalm 105 : 19. Er is een bestemde tijd voor de bevrijding van Gods volk; die tijd zal komen, al schijnt hij ook te vertoeven; hij zal blijken de beste tijd te wezen, en daarom behooren wij hem te verbeiden, Hab. 2 : 3, en niet te denken, dat twee volle jaren te lang zijn om te blijven wachten.

2. Het middel tot Jozefs bevrijding, namelijk Farao's droomen, die hier verhaald worden. Indien wij ze als gewone droomen beschouwden, dan zouden wij er de dwaasheden en ongerijmdheden van een overspannen verbeelding in zien, hoe hij zich tamme koeien als roofdieren voorstelt, ja meer verslindend nog dan roofdieren, daar zij die van hun eigen soort opeten; en korenaren, die elkander verslinden. Voorzeker in de veelheid der droomen, ja zelfs in een enkelen droom, zijn vele ijdelheden, Pred. 5 : 6. Nu God niet langer op die wijze tot ons spreekt, geloof ik dat het er weinig op aankomt hoe weinig acht wij er op geven, of ze aan anderen vertellen. Het vertellen van dwaze droomen kan niets beters dan dwaze praat opleveren. Maar de droomen, die Farao gedroomd heeft, droegen het getuigenis in zich, dat zij door God waren gezonden, en daarom was, toen hij ontwaakte, zijn geest verslagen, vers 8. Het kan niet anders, of het moet groote, zorgvolle belangstelling in ons wekken, als wij een buitengewone boodschap van den hemel ontvangen, omdat wij ons er van bewust zijn, dat wij van dáár geen goede tijdingen kunnen verwachten. Zijne toovenaars stonden verlegen, de regelen hunner kunst faalden, lieten hen in den steek; deze droomen van Farao schenen buiten het bereik hunner kunst te wezen, zoodat zij er geene uitlegging van wisten te geven. Hierdoor was Jozefs uitlegging door den Geest Gods zooveel te meer bewonderenswaardig. De menschelijke rede en wijsheid moeten in verlegenheid worden gebracht, opdat de Goddelijke openbaring des te heerlijker zou uitblinken in het plan onzer verlossing, 1 Cor. 2 : 13, 14. Vergelijk met deze geschiedenis Dan. 2 : 27; 4 : 7; 5 : 8. Jozefs eigen droomen waren de aanleiding tot zijne moeilijkheden, en nu zijn Farao's droomen de aanleiding tot zijne bevrijding.

9. Toen sprak de overste der schenkers tot Farao, zeggende: Ik gedenk heden aan mijne zonden. 10. Farao was zeer vertoornd op zijne dienaars, en leverde mij in bewaring ten huize van den overste der trawanten, mij en den overste der bakkers. 11. En in een nacht droomden wij een droom, ik en hij; wij droomden, elk naar de uitlegging zijns drooms. 12. En aldaar was bij ons een hebreeuwsch jongeling, een knecht van den overste der trawanten; en wij vertelden ze hem, en hij legde ons onze droomen uit; een ieder legde hij ze uit naar zijnen droom. 13. En gelijk hij ons uitlegde, alzoo is het geschied: mij heeft hij hersteld in mijn staat en hem gehangen. 14. Toen zond Farao en riep Jozef, en zij deden hem haastelijk uit den kuil komen; en men schoor hem, en men veranderde zijne kleederen; en hij kwam tot Farao. 15. En Farao sprak tot Jozef: Ik heb een droom gedroomd, en er is niemand, die hem uitlegge; maar ik heb van u hooren zeggen, als gij een droom hoort, dat gij hem uitlegt. 16. En Jozef antwoordde Farao, zeggende: Het is buiten mij! God zal Farao's welstand aanzeggen.

1. Hier zien wij hoe Jozef aan Farao aanbevolen wordt als uitlegger. De overste der schenkers deed het meer om Farao te believen en van dienst te zijn, dan uit dankbaarheid aan Jozef of uit medelijden met zijn treurig geval. Hij doet een oprechte bekentenis, vers 9. *„Ik gedenk heden aan mijne zonden* in Jozef te vergeten." Het is het beste om aan onzen plicht te denken en hem intijds te volbrengen; maar zoo wij hem verzuimd hebben, dan is het beste wat wij doen kunnen, onze zonden te gedenken en er berouw van te hebben, en dan eindelijk onzen plicht te doen; beter laat dan nooit. Sommigen denken, dat hij zijne zonden bedoelt tegen Farao, om welke hij in de gevangenis was gekomen, en dan wil hij hiermede te kennen geven, dat hoewel Farao ze hem vergeven heeft, hijzelf ze niet heeft vergeten. Wat hij te vertellen had, kwam in het kort hierop neder: Dat er in des konings gevangenhuis een onbekende, onaanzienlijke jonge man was, die zijn droom zeer juist had uitgelegd, evenals ook dien van den overste der bakkers (de gebeurtenis voor ieder hunner volkomen overeenkomende met de uitlegging,) en dat hij dien jongen man den koning, zijn meester, als uitlegger aanbeval. Gods tijd voor de verlossing zijns volks zal ten slotte blijken de beste tijd te wezen. Indien de overste der schenkers terstond zijn invloed had aangewend voor Jozefs bevrijding en haar had verkregen, dan zou Jozef zeer waarschijnlijk na zijne loslating naar *der Hebreën land* zijn teruggegaan, waarvan hij zoo aandoenlijk had gesproken, Hoofdst. 40 : 15, en dan zou hij noch zelf zoo gezegend zijn, noch zulk een zegen geweest zijn voor zijne familie, als hij later gebleken is. Maar nog twee jaren in de gevangenis blijvende, en er nu ten laatste bij deze gelegenheid uitkomende, om des konings droomen uit te leggen, werd hem de weg gebaand tot zijn zeer groote verhooging. Aan hen, die geduldig den Heere verbeiden zal hun wachten be-

taald worden niet slechts het kapitaal maar ook de interest, Klaagl. 3 : 26.

2. Jozefs voorstelling aan Farao. Des konings zaak eischte spoed; Jozef wordt in allerijl uit de gevangenis gehaald. Farao's bevel ontsloeg hem beide uit de gevangenis en uit de dienstbaarheid, en maakte hem tot candidaat voor een der hoogste ambten van vertrouwen aan het hof. De betamelijkheid eischte, dat Jozef zich schoor en van kleederen verwisselde eer hij tot den koning kwam, maar deze kon er hem nauwelijks den tijd voor toestaan. Hiermede wordt zooveel mogelijk haast gemaakt, en Jozef wordt naar het hof gebracht, wellicht even verbaasd zijnde als Petrus was, toen hij uit de gevangenis gevoerd werd, Hand. 12 : 9. Zoo plotseling is hij uit de gevangenschap wedergebracht, dat het hem was alsof hij droomde, Psalm 126 : 1. Zonder te vragen wie of vanwaar hij was, geeft Farao hem zijne zaak te kennen, namelijk dat hij van hem de uitlegging van zijn droom verwacht, vers 15; waarop Jozef hem een zeer bescheiden en betamelijk antwoord geeft, vers 16, waarmede hij: *a.* Gode de eer toebrengt: „Het is buiten mij, God zal het geven." Groote gaven schijnen dàn het meest schoon en uitnemend, als zij, die ze hebben, ze gebruiken met ootmoed, er den lof niet van opeischen voor henzelven, maar hem toebrengen aan God. Aan de zoodanigen geeft God meer genade. *b.* Hij toont eerbied voor Farao, en hartelijke welwillendheid voor hem en zijne regeering, door te veronderstellen dat de uitlegging een antwoord des vredes [1]) van God zal wezen. Zij, die de orakelen Gods raadplegen, kunnen een antwoord des vredes verwachten. Als Jozef tot uitlegger gemaakt wordt, zoo hoop het beste.

17. Toen sprak Farao tot Jozef: Zie, in mijn droom stond ik aan den oever der rivier; 18. En zie, uit de rivier kwamen op zeven koeien, vet van vleesch en schoon van gedaante, en zij weidden in het gras. 19. En zie, zeven andere koeien kwamen op na dezen, mager en zeer leelijk van gedaante, rank van vleesch; ik heb dergelijke van leelijkheid niet gezien in het gansche Egypteland. 20. En die ranke en leelijke koeien aten die eerste zeven vette koeien op; 21. Dewelke in haar buik inkwamen, maar men merkte niet dat ze in haar buik ingekomen waren; want haar aanzien was leelijk, gelijk als in het begin. Toen ontwaakte ik. 22. Daarna zag ik in mijn droom, en zie, zeven aren rezen op in een halm, vol en goed. 23. En zie, zeven dorre, dunne en van den oostenwind verzengde aren schoten na dezelve uit; 24. En de zeven dunne aren verslonden die zeven goede aren. En ik heb het den toovenaars gezegd, maar er was niemand, die het mij verklaarde. 25. Toen zeide Jozef tot Farao: De droom van Farao is één: hetgeen God is doende, heeft Hij Farao te kennen gegeven. 26. Die zeven schoone koeien zijn zeven jaren; die zeven schoone aren zijn ook zeven jaren; de droom is één. 27. En die zeven ranke en leelijke koeien, die na genen opkwamen, zijn zeven jaren; en die zeven ranke, van den oostenwind verzengde aren zullen zeven jaren des hongers wezen. 28. Dit is het woord, hetwelk ik tot Farao gesproken heb: hetgeen God is doende, heeft Hij Farao vertoond. 29. Zie, de zeven aankomende jaren zal er groote overvloed in het gansche land van Egypte zijn. 30. Maar na dezelve zullen er opstaan zeven jaren des hongers; dan zal in het land van Egypte al die overvloed vergeten worden; en de honger zal het land verteren. 31. Ook zal de overvloed in het land niet gemerkt worden, vanwege dienzelven honger, die daarna wezen zal; want hij zal zeer zwaar zijn. 32. En aangaande dat die droom aan Farao ten tweeden maal is herhaald, is, omdat de zaak van God vast besloten is, en dat God haast om dezelve te doen.

I. Hier verhaalt Farao zijn droom. Hij droomde dat hij aan den oever stond van den Nijl, en zag hoe de koeien, de vette en magere, uit de rivier opkwamen. Want Egypteland had geen regen, zooals blijkt uit Zach. 14 : 18, maar de oogst van het jaar hing af van de overstrooming der rivier, die op zekeren tijd van het jaar plaatshad. Als de rivier zich tot vijftien of zestien ellen verhief, dan was er een goede oogst, en dus overvloed, maar indien zij niet hooger steeg dan tot twaalf of dertien, of daar nog beneden bleef, dan was er schaarschte. Zie hoe velerlei wegen en middelen Gods voorzienigheid heeft om hare gaven uit te deelen, maar, wàt ook de tweede of ondergeschikte oorzaken mogen zijn, wij zijn en blijven afhankelijk van de eerste oorzaak, God, die elk schepsel voor ons maakt wat het voor ons is, hetzij regen of rivier.

II. Jozef legt zijn droom uit, en zegt hem dat die zeven jaren van overvloed beteekent, die nu terstond zullen aanvangen, maar gevolgd zullen worden door evenveel jaren van hongersnood.

1. De twee droomen hebben dezelfde beteekenis, maar de herhaling duidt het stellige en het onmiddellijke er van aan, alsmede het gewichtige der zaak, vers 32. Aldus heeft God door twee onveranderlijke dingen de onveranderlijkheid Zijns raads getoond, Hebr. 6 : 17, 18. Het verbond is verzegeld met twee sacramenten, in het eene er van is beide brood en wijn; waarin de droom één is, en toch verdubbeld, omdat de zaak gewis is.

2. Maar de twee droomen hadden toch een onderscheidene verwijzing naar de twee dingen, waarin wij het meest overvloed en schaarschte gewaar worden, namelijk *gras* en *koren*. De overvloed en de schaarschte van gras voor het vee werden aangeduid door de vette en magere koeien; de overvloed en schaarschte van koren

1) Vers 16 naar de Engelsche overzetting.

ten dienste van den mensch, door de volle en de dunne aren.

3. Zie aan welke veranderingen de genoegens en de gerieflijkheden dezes levens onderhevig zijn. Na grooten overvloed kan groote schaarschte komen; hoe vast onze berg — naar wij denken — ook staat, als God het woord spreekt, zal hij bewogen worden. Wij kunnen er niet zeker van zijn, dat *de dag van morgen zal zijn als deze,* het volgende jaar als dit jaar, *ja grooter, treflijker,* Jes. 56 : 12. Wij moeten leeren gebrek te lijden, zoowel als overvloed te hebben.

4. Zie de goedheid van God in het zenden van de zeven jaren van overvloed vóór die van den honger, opdat dienovereenkomstig voorraad opgedaan zal worden. Aldus maakt God het eene tegenover het andere, Pred. 7 : 14. Met hoe wondervolle wijsheid heeft de voorzienigheid van God, den grooten bestuurder van de huishouding der wereld, de zaken van dit talrijk gezin van den beginne tot nu toe geregeld! Groote verscheidenheid der jaargetijden is er geweest, en de aarde heeft nu eens meer en dan weder minder voortgebracht; maar neem nu de tijden door elkander, en hetgeen wonderbaarlijk was in het manna, is hetgeen ook in den gewonen loop der voorzienigheid wordt waargenomen, *die veel verzamelt, heeft niets over, en die weinig verzamelt, ontbreekt niet,* Exodus 16 : 18.

5. Zie het vergankelijke van onze aardsche genietingen. De groote vermeerdering van de jaren van overvloed ging geheel verloren, werd verzwolgen in de jaren des hongers; en het overschot er van, dat zoo groot scheen, was juist genoeg om de menschen in het leven te behouden, vers 29—31. *De spijzen zijn voor den buik, en de buik is voor de spijzen, maar God zal beide dezen en die tenietdoen,* 1 Cor. 6 : 13. Er is brood, dat *blijft tot in het eeuwige leven,* en dat is der moeite waard *om voor te werken,* Joh. 6 : 27. Zij, die van de dingen dezer wereld hun *goed* maken, zullen er weinig genot in vinden, bij de herinnering dat zij *het ontvangen hebben,* Lukas 16 : 25.

6. Merk op, dat God dit van tevoren openbaarde aan Farao, die, als koning van Egypte, de vader moest wezen van zijn volk, en voorziening voor hen moest maken. Overheidspersonen worden *herders* genoemd, wier zorg moet wezen, niet slechts te heerschen, maar te weiden, te voeden.

33. Zoo zie nu Farao naar een verstandigen en wijzen man, en zette hem over het land van Egypte. 34. Farao doe zoo, en bestelle opzieners over het land; en neme het vijfde deel des lands van Egypte in de zeven jaren des overvloeds. 35. En dat zij alle spijze van deze aankomende goede jaren verzamelen, en koren opleggen, onder de hand van Farao, tot spijze in de steden, en bewaren het. 36. Zoo zal de spijze zijn tot voorraad voor het land, voor zeven jaren des hongers, die in Egypteland wezen zullen; opdat het land van honger niet verga. 37. En dit woord was goed in de oogen van Farao, en in de oogen van al zijn knechten. 38. Zoo zeide Farao tot zijn knechten: Zouden wij wel een man vinden als dezen, in welken Gods Geest is? 39. Daarna zeide Farao tot Jozef: Naardien God u dit alles heeft verkondigd, zoo is er niemand zoo verstandig en wijs als gij. 40. Gij zult over mijn huis zijn, en op uw bevel zal al mijn volk de hand kussen; alleen dezen troon zal ik grooter zijn dan gij. 41. Voorts sprak Farao tot Jozef: Zie, ik heb u over gansch Egypteland gesteld. 42. En Farao nam zijn ring van zijn hand af, en deed hem aan Jozefs hand, en liet hem fijne linnen kleederen aantrekken, en legde hem een gouden keten aan zijn hals. 43. En hij deed hem rijden op den tweeden wagen, dien hij had; en zij riepen voor zijn aangezicht: Knielt! Alzoo stelde hij hem over gansch Egypteland. 44. En Farao zeide tot Jozef: Ik ben Farao; doch zonder u zal niemand zijn hand of zijn voet opheffen in gansch Egypteland. 45. En Farao noemde Jozefs naam Zafnath Paaneah, en gaf hem Asnath, de dochter van Potifera, overste van On, tot eene vrouw; en Jozef toog uit door het land van Egypte.

Hier is:

I. De goede raad, dien Jozef gat aan Farao, namelijk:

1. Dat hij in de jaren des overvloeds moest opleggen voor de jaren des hongers, koren moest opkoopen, als het goedkoop was, ten einde beide zichzelven te verrijken en het land van koren te kunnen voorzien, als het duur en schaarsch zal zijn. *a.* Een trouwe waarschuwing moet altijd gevolgd worden door goeden raad. Een kloekzinnig mensch ziet het kwaad, opdat hij zich verberge. God heeft ons in Zijn woord gesproken van een dag van beproeving en nood, die aanstaande is, wanneer wij al de genade noodig zullen hebben, die wij kunnen verkrijgen. Voorzie er u dan van. *b.* Tijden van vergaderen moeten naarstig gebruikt worden; omdat er een tijd van uitgeven zal komen. Laat ons naar de mier gaan, en wijsheid van haar leeren, Spr. 6 : 6—8.

2. Omdat hetgeen ieders werk is, gewoonlijk blijkt niemands werk te zijn, raadt hij Farao aan om beambten aan te stellen, die dit tot hun werk moeten maken, en één persoon te kiezen, die over allen het toezicht heeft, vers 33. Indien Jozef dien raad niet gegeven had, zou het waarschijnlijk niet geschied zijn; Farao's raadslieden waren even weinig instaat een goed gebruik te maken van den droom, als zijne toovenaars om hem uit te leggen; daarom is van hem gezegd: dat hij *de oudsten heeft onderwezen.* Psalm 105 : 22. Hieruit kunnen wij dus terecht met Salomo afleiden: *Beter is een arm en wijs jongeling, dan een oud en zot koning,* Pred. 4 : 13.

II. De groote eer, die Farao Jozef aandeed.

1. Hij gaf hem een eervol getuigenis: Hij is *een man, in wien Gods Geest is;* en dat zet

een iegelijken mensch een groote voortreffelijkheid bij; zulke menschen behooren gewaardeerd te worden, vers 38. Hij overtreft ieder in wijsheid: *er is niemand zoo verstandig en wijs als gij*, vers 39. Nu is hij ruim beloond voor den smaad, die hem was aangedaan, en zijne gerechtigheid komt voort als het licht, Ps. 37 : 6.

2. Hij stelt hem in een eervol ambt; hij gebruikt hem niet slechts om koren te koopen, maar maakt hem tot eersten staatsminister, opziener van het huis des konings; *Gij zult over mijn huis zijn*, hoofdrechter van het rijk, *naar uw woord zal al mijn volk geregeerd wornen* [1]) of gewapend worden, zooals sommigen dit lezen, en dan duidt het hem aan als generaal van het leger. Zijne opdracht was zeer omvangrijk: *ik heb u over gansch Egypteland gesteld*, vers 41, *zonder u zal niemand zijne hand of zijn voet opheffen*, vers 44; al de zaken des rijks moeten door zijne hand gaan. Ja meer; *alleen dezen troon zal ik grooter zijn dan gij*, vers 40. Het is verstandig van vorsten om diegenen te bevorderen tot plaatsen van macht en vertrouwen, in wie de Geest Gods is, en het is het geluk der volken als de zoodanigen aldus bevorderd worden. Waarschijnlijk waren er wel personen aan het hof, die tegen Jozefs bevordering waren, hetgeen aan Farao aanleiding gaf om hem zijne benoeming zoo dikwijls te herhalen, en wel met die plechtige verzekering, vers 44. *Ik ben Farao*. Toen het voorstel gedaan werd, dat er een korenmeester-generaal benoemd zou worden, *was* dit goed in de oogen van al zijn knechten, vers 37, daar ieder hunner hoopte den post te zullen krijgen, maar toen Farao tot hen zeide: „Jozef zal de man er voor zijn", lezen wij niet, dat een hunner een antwoord gaf, daar het hun niet beviel, maar zij berustten er in, omdat zij niet anders konden. Jozef had ongetwijfeld vijanden, schutters, die hem hebben beschoten en gehaat, Hoofdst. 49 : 23, evenals ook Daniël, Hoofdst. 6 : 4, 5.

3. Hij schonk hem alle mogelijke eereteekenen, ten einde hem in de achting en eerbied des volks te verheffen, als des konings gunsteling in wiens eer de koning een welbehagen heeft. *a.* Hij gaf hem zijn eigen ring, als bevestiging van zijne aanstelling en ten teeken van zijn bijzondere gunst; of wel: het stond gelijk met hem het grootzegel over te geven. *b.* Hij gaf hem fraaie kleederen, inplaats van zijne gevangeniskleederen. Want zij, die in de paleizen der koningen zijn, moeten zachte kleederen dragen. Hij, die des morgens nog zijn ijzeren boeien voortsleepte, was eer de avond kwam met een gouden keten gesierd. *c. Hij deed hem rijden op den tweeden wagen*, die op den zijne volgde, en gaf bevel dat men zich voor hem zou buigen: *„Knielt*, zooals voor Farao zelven. *d.* Hij gaf hem een nieuwen naam, om zijn gezag over hem te kennen te geven, maar die tevens de uitdrukking was van zijne waardeering van hem: *Zafnath-Paäneah — een ontdekker van verborgenheden. e.* Hij heeft hem een eervol huwelijk doen aangaan met de dochter van een vorst. Waar God vrijgevig is geweest in het geven van wijsheid en andere gaven, daar was Farao niet karig in het schenken van eerbewijzen. Nu was deze verhooging van Jozef: *a.a.* Een overvloedige belooning voor zijn onschuldig en geduldig lijden; een blijvend voorbeeld en bewijs van de rechtvaardigheid en goedheid der Voorzienigheid en een aanmoediging voor alle Godvruchtigen om op een goeden God te vertrouwen. *b.b.* Zij was een type van de verhooging van Christus, den grooten verklaarder van verborgenheden, Joh. 2 : 18, of, gelijk sommigen Jozefs nieuwen naam vertalen: de *behouder der wereld*. De grootste heerlijkheid der bovenwereld is Zijn deel; de groote belangen zijn aan Hem toevertrouwd, en alle macht is Hem gegeven in hemel en op aarde. Hij is de verzamelaar, de bewaarder en de beschikker van alle de schatten der Goddelijke genade, de opperbestuurder van het koninkrijk Gods onder de menschen. Het is het werk Zijner dienstknechten, om voor Hem uit te roepen: *„Knielt; kust den Zoon!"*

46. Jozef nu was dertig jaren oud, als hij stond voor het aangezicht van Farao, koning van Egypte; en Jozef ging uit van Farao's aangezicht, en hij toog door gansch Egypteland. 47. En het land bracht voort, in de zeven jaren des overvloeds, bij handvollen. 48. En hij vergaderde alle spijze der zeven jaren, die in Egypteland was, en deed de spijze in de steden; de spijze van het veld van elke stad, hetwelk rondom haar was, deed hij daar binnen. 49. Alzoo bracht Jozef zeer veel koren bijeen, als het zand der zee, totdat men ophield te tellen, want daarvan was geen getal. 50. En Jozef werden twee zonen geboren, eer er een jaar des hongers aankwam, die Asnath, de dochter van Potifera, overste van On, hem baarde. 51. En Jozef noemde den naam des eerstgeborene Manasse: Want, zeide hij, God heeft mij doen vergeten al mijne moeite en het gansche huis mijns vaders. 52. En den naam des tweeden noemde hij Efraïm: Want, zeide hij, God heeft mij doen wassen in het land mijner verdrukking. 53. Toen eindigden de zeven jaren des overvloeds, die in Egypte geweest was. 54. En de zeven jaren des hongers begonnen aan te komen, gelijk als Jozef gezegd had. En er was honger in al de landen, maar in gansch Egypteland was brood. 55. Als nu gansch Egypteland hongerde, riep het volk tot Farao om brood; en Farao zeide tot alle Egyptenaren: Gaat tot Jozef, doet wat hij u zegt. 56. Als dan honger over het gansche land was, zoo opende Jozef alles, waarin iets was, en verkocht aan de Egyptenaren, want de honger werd sterk in Egypteland. 57. En alle landen kwamen in Egypte tot Jozef, om te koopen, want de honger was sterk in alle landen.

Merk hier op:

1) Vers 40, naar de Engelsche overzetting.

I. De opbouwing van Jozefs gezin in de geboorte van twee zonen, Manasse en Efraïm, vers 50—52. In de namen, die hij hun gaf, erkende hij Gods voorzienigheid, die zulk een gelukkigen keer in zijn lot had teweeggebracht.

1. God heeft hem *de moeite doen vergeten*, Job 11 : 16. Wij behooren ons leed zóó te dragen, als die niet weten, of Gods voorzienigheid misschien later zooveel vertroostingen en zegeningen zal schenken, dat zij ruim opwegen tegen alle leed en beproevingen, zoodat wij ze, als zij geleden zijn, vergeten. Maar kon hij zoo onnatuurlijk wezen, dat hij *het gansche huis zijns vaders vergat?* Hij bedoelt de onvriendelijkheid, waarmede zijne broeders hem bejegend hebben, of misschien den rijkdom en de eer, die hij van zijn vader had verwacht met het geboorterecht. Het gewaad, dat hij nu droeg, deed hem den veelverwigen rok vergeten, dien hij in zijns vaders huis had gedragen.

2. God heeft hem *vruchtbaar gemaakt in het land zijner verdrukking.* [1]) Het is het land zijner verdrukking *geweest*, en in zekeren zin was het dit *nog*, want het was Kanaän, het land der belofte, niet. Zijne verwijdering van zijn vader was nog zijne verdrukking. Licht is somtijds voor den oprechte gezaaid in een dor land, maar toch, als God het is, die het zaait en het bevochtigt, dan zal het opwassen. De verdrukking der heiligen bevordert hunne vruchtbaarheid. *Efraïm* beteekent *vruchtbaarheid*, en *Manasse vergetelheid*, want deze twee gaan dikwijls samen; toen Jeschurun vet werd, heeft hij God vergeten, die hem gemaakt had.

II. De vervulling van Jozefs voorzeggingen. Farao had groot vertrouwen in de waarheid er van, daar hij hetgeen door anderen niet aldus kon gevoeld worden, misschien in zijn eigen geest een nauwkeurige overeenkomst gewaar werd tusschen die voorzeggingen en zijne droomen, zooals tusschen den sleutel en het slot; en de uitkomst bewees, dat hij niet bedrogen was. De zeven jaren van overvloed kwamen, vers 47, maar liepen ten einde, vers 53. Wij behooren het naderend einde te voorzien van de dagen onzes voorspoeds, en daarom moeten wij ons niet veilig en gerust wanen in de genieting van onzen voorspoed, alsof die altijd zal duren, en niet traag of onachtzaam te zijn in het gebruik maken van onze goede gelegenheid. Jaren van overvloed zullen eindigen, en daarom: wat uwe hand vindt om te doen, doe het, en vergader in den tijd, dat vergaderd kan worden. *De morgenstond komt, en ook de nacht*, Jes. 21 : 12 [2]); de overvloed en ook de honger. *De zeven jaren des hongers begonnen aan te komen*, vers 54. Zie aan welke veranderingen van toestand wij onderhevig zijn in deze wereld, en hoe noodig het ons is, het goede te genieten ten dage des voorspoeds, maar ten dage des tegenspoeds toe te zien, Pred. 7 : 14. Deze hongersnood schijnt niet slechts in Egypte geheerscht te hebben, maar ook in andere landen; *vruchtbaar land wordt tot zouten grond, om de boosheid dergenen, die daar in wonen*, Ps. 107 : 34. Hier wordt gezegd, dat *in gansch Egypteland brood was*, bedoelende waarschijnlijk, niet alleen dat, hetwelk Jozef had opgekocht voor den koning, maar ook dat, hetwelk particulieren, op zijn voorbeeld en na het bekend worden van zijne voorzegging, zoowel als daartoe aangespoord door de regelen van gewoon gezond verstand, hadden opgelegd.

III. De uitoefening van Jozefs ambt; hij werd getrouw bevonden, zooals een rentmeester behoort te wezen.

1. Hij was naarstig in het opleggen terwijl de overvloed aanhield, vers 48, 49. Hij, die aldus vergadert, is een verstandig zoon.

2. Hij was verstandig en zorgzaam in het uitgeven toen de honger kwam, en hield de marktprijzen laag, door tot redelijken prijs uit zijn voorraad te verkoopen. In zijne benauwdheid riep het volk tot Farao, zooals de vrouw tot den koning van Israel: *Help, heer koning*, 2 Kon. 6 : 26; hij zond hen naar zijn schatmeester: *Gaat tot Jozef.* Zoo wijst God in het Evangelie diegenen, die tot Hem komen om genade en vergeving, aan om *tot den Heere Jezus* te gaan, in wien alle volheid woont, en: *doet wat Hij u zegt.* Jozef heeft ongetwijfeld met wijsheid en rechtvaardigheid den prijs vastgesteld van het koren, dat hij verkocht, zoodat Farao, voor wiens geld het was opgekocht, een redelijke winst kon hebben, en het land toch niet verdrukt werd, noch van de heerschende schaarschte misbruik werd gemaakt om onwettige winst te verkrijgen. Terwijl hij, *die koren inhoudt* als het duur is, in de hoop dat het nog duurder zal worden, hoewel het volk uit gebrek er aan omkomt, er om gevloekt wordt, (en dat is geen *vloek zonder oorzaak,*) *zal zegening zijn over het hoofd des verkoopers*, die het aldus verkoopt, Spr. 11 : 26. Laat de prijs bepaald worden door dien gulden regel der rechtvaardigheid: te doen, zooals wij wenschen, dat ons gedaan zal worden.

1) Vers 52 naar de Engelsche overzetting.
2) Naar de Eng. overz. Zie ook kantt. op den Statenb.

HOOFDSTUK XLII.

In het vorige hoofdstuk hadden wij de vervulling der droomen, door Jozef uitgelegd; in dit en de volgende hoofdstukken hebben wij de vervulling der droomen, die Jozef zelf gedroomd had, namelijk dat zijns vaders huisgezin zich voor hem zou nederbuigen. De geschiedenis van hetgeen er voorviel tusschen Jozef en zijne broeders wordt zeer uitvoerig en tot in bijzonderheden medegedeeld, niet alleen omdat het een belangwekkend verhaal is, waarvan waarschijnlijk beide onder Israelieten en Egyptenaren veel gesproken werd, maar ook omdat het zeer leerrijk is, en de aanleiding is geweest, dat Jakob en zijn gezin naar Egypte kwamen, waarvan later zoovele gebeurtenissen afhingen. Wij hebben in dit hoofdstuk: I. Het nederig verzoek van Jakobs zonen aan Jozef, om koren te mogen koopen, vers 1—6. II. De vrees, die Jozef hun aanjoeg, ter hunner beproeving, vers 7—20. III. Hoe zij nu onder overtuiging kwamen van hunne zonde, lang tevoren aan Jozef gepleegd, vers 21—24. IV. Hun terugkeer naar Kanaän met koren, en de groote benauwdheid, waarin hun goede vader kwam, toen zij hem bericht deden van hunne reis, vers 35—38.

Toen Jakob zag, dat er koren in Egypte was, zoo zeide Jakob tot zijne zonen: Waarom ziet gij op elkander? 2. Voorts zeide hij: Ziet, ik heb gehoord dat er koren in Egypte

is; trekt daarheen af, en koopt ons koren van daar, opdat wij leven en niet sterven. 3. Toen togen Jozefs tien broederen af, om koren uit Egypte te koopen. 4. Doch Benjamin, Jozefs broeder, zond Jakob niet met zijne broederen: want hij zeide: Opdat hem niet misschien het verderf ontmoete! 5. Alzoo kwamen Israels zonen om te koopen, onder degenen, die daar kwamen; want de honger was in het land Kanaän. 6. Jozef nu was regent over dat land; hij verkocht aan al het volk des lands; en Jozefs broederen kwamen, en bogen zich voor hem, met de aangezichten ter aarde.

Hoewel Jakobs zonen allen gehuwd waren, en zelven gezinnen hadden, schijnen zij toch tezamen ééne maatschappij te hebben uitgemaakt onder leiding en bestuur van hun vader Jakob. Wij hebben hier:

I. De orders, die hij hun gaf om koren te gaan koopen in Egypte, vers 1, 2. Merk op:

1. Dat de honger zwaar was in het land Kanaän. Het is opmerkelijk dat alle drie aartsvaders, voor wie Kanaän het land der belofte was, een hongersnood in dat land beleefd hebben, hetgeen niet slechts eene beproeving was van hun geloof, of zij op God konden vertrouwen, al zou Hij hen ook dooden, of al zou Hij hen ook laten omkomen van honger, maar ook om hen te leeren het betere vaderland te zoeken, namelijk het hemelsche, Hebr. 11 : 14—16. Wij hebben behoefte aan iets, dat ons speent van deze wereld en ons doet verlangen naar een betere.

2. Maar toen er honger was in Kanaän, was er koren in Egypte. Zoo heeft Gods voorzienigheid het beschikt, dat de eene plaats hulp kan bieden aan de andere, want wij zijn allen broeders. De Egyptenaren, het zaad van den gevloekten Cham, hebben overvloed, terwijl Gods gezegend Israel gebrek heeft. Aldus kruist God, in het uitdeelen Zijner gewone gunsten, dikwijls de handen. Let er echter op, dat de overvloed, dien de Egyptenaren nu hadden, onder God, aan Jozefs wijsheid en zorg te danken was. Indien zijne broeders hem niet naar Egypte verkocht hadden, maar hem naar zijne verdienste hadden geacht en gewaardeerd, wie weet, of hij dan niet voor Jakobs gezin hetzelfde gedaan zou kunnen hebben, wat hij nu voor Farao gedaan heeft, en dan zouden de Egyptenaren tot hen gekomen zijn om koren te koopen; maar zij, die wijze en Godvruchtige menschen van zich wegdrijven, weten niet wat zij doen.

3. *Jakob zag dat er koren was in Egypte;* hij zag het koren, dat zijne naburen er gekocht hadden en thuis hadden gebracht. Het is een aansporing om te doen wat wij kunnen, als wij zien wat anderen hebben, en hoe er in hunne behoeften voorzien is. Zullen anderen voedsel verkrijgen voor hunne zielen, en zullen wij hongeren, als het toch ook voor ons te krijgen is?

4. Hij bestrafte zijne zonen wegens hun talmen om koren voor hun gezin te gaan koopen. *Waarom ziet gij op elkander?* Als wij in nood zijn en gebrek hebben, dan doen wij dwaas, als wij elkander staan aan te zien, dat is wanhopend en vertwijfelend staan, alsof er geen hoop is, geen hulp; staan te twisten, hetzij over de vraag wie de eer zal hebben van het eerst te gaan, of aan wie de veiligheid ten deel zal vallen van het laatst te komen; te redeneeren over hetgeen wij zullen doen, en niets te doen; te blijven droomen onder een geest van sluimering, alsof wij niets te doen hadden, en te staan talmen, alsof wij tijd in overvloed hadden. Laat er nooit gezegd worden: „Wij hebben voor morgen overgelaten, wat wij even goed vandaag hadden kunnen doen."

5. Hij wekte hen op om naar Egypte te gaan: *Trekt daarheen af.* Hoofden van gezinnen moeten niet slechts bidden om dagelijksch brood voor hun gezin, zij moeten ook zorg en vlijt aanwenden om het te verschaffen.

II. Hunne gehoorzaamheid aan deze bevelen, vers 3. Zij *togen af om koren te koopen.* Zij zonden hunne dienstknechten niet, maar gingen wijselijk zelf om hun geld te besteden. Niemand moet zich te groot of te goed achten, om zich moeite te geven. Hoofden van gezinnen moeten uit eigen oogen zien, en er zich voor wachten om al te veel aan dienstboden over te laten. Benjamin alleen ging niet mede, want hij was zijns vaders lieveling. Zij kwamen naar Egypte, onder anderen, en daar zij een aanzienlijke hoeveelheid koren hadden te koopen, werden zij tot Jozef zelf gebracht, die waarschijnlijk wel verwacht heeft, dat zij zouden komen; en, naar de wetten der beleefdheid *bogen zij zich voor hem,* vers 6. Nu hebben hun ledige schoven zich voor zijn volle schoof gebogen. Vergelijk hiermede Jes. 60: 13, en Openb. 3 : 9.

7. Als Jozef zijne broederen zag, zoo kende hij hen; maar hij hield zich vreemd jegens hen, en sprak hard met hen, en zeide tot hen: Vanwaar komt gij? En zij zeiden: Uit het land Kanaän, om spijze te koopen. 8. Jozef dan kende zijne broederen; maar zij kenden hem niet. 9. Toen gedacht Jozef aan de droomen, die hij van hen gedroomd had; en hij zeide tot hen: Gij zijt verspieders, gij zijt gekomen om te bezichtigen waar het land bloot is. 10. En zij zeiden tot hem: Neen, mijn heer, maar uwe knechten zijn gekomen om spijze te koopen. 11. Wij allen zijn ééns mans zonen; wij zijn vroom; uw knechten zijn geen verspieders. 12. En hij zeide tot hen: Neen, maar gij zijt gekomen, om te bezichtigen waar het land bloot is. 13. En zij zeiden: Wij uwe knechten waren twaalf gebroeders, ééns mans zonen, in het land Kanaän; en zie, de kleinste is heden bij onzen vader; doch de een is niet meer. 14. Toen zeide Jozef tot hen: Dat is het, wat ik tot u gesproken heb, zeggende: Gij zijt verspieders. 15. Hierin zult gij beproefd worden: zoo waarlijk als Farao leeft! indien gij van hier zult uitgaan tenzij dan wanneer uw kleinste broe-

der herwaarts zal gekomen zijn. 16. Zendt een uit u, die uw broeder hale; maar weest gijlieden gevangen, en uwe woorden zullen beproefd worden, of de waarheid bij u zij; en indien niet, zoo waarlijk als Farao leeft, zoo zijt gij verspieders. 17. En hij zette hen samen drie dagen in bewaring. 18. En ten derden dage zeide Jozef tot hen: Doet dit, zoo zult gij leven; ik vrees God. 19. Zoo gij vroom zijt, zoo zij een uwer broederen gebonden in het huis uwer bewaring; en gaat gij heen, brengt het koren voor den honger uwer huizen. 20. En brengt uw kleinsten broeder tot mij, zoo zullen uwe woorden waar gemaakt worden; en gij zult niet sterven. En zij deden alzoo.

Wij kunnen er ons wel over verwonderen, dat Jozef gedurende de twintig jaren, die hij nu in Egypte was, en inzonderheid gedurende de laatste zeven jaren, die hij daar in macht en aanzien was, nooit bericht heeft gezonden aan zijn vader om hem met zijne omstandigheden bekend te maken; ja meer: het is vreemd, dat hij, die zoo dikwijls *door gansch Egypteland toog*, Hoofdst. 41 : 45, 46, nooit een uitstapje gedaan heeft naar Kanaän, om zijn ouden vader te bezoeken, toen hij aan de grens van Egypte was, en dit slechts een reis van wellicht niet meer dan drie of vier dagen voor hem geweest zou zijn in zijn wagen. Het is eene gissing, die wel waarschijnlijkheid heeft, dat zijn gedrag en handelwijze in deze zaak onder de bijzondere leiding des hemels was, opdat het voornemen Gods ten opzichte van Jakob en zijn gezin tot stand zou worden gebracht. Toen de broeders van Jozef kwamen, kende hij hen aan menig voldoend teeken, maar zij kenden hem niet, daar zij weinig dachten hem hier te vinden, vers 8. Hij *gedacht aan de droomen*, vers 9, maar zij hadden ze vergeten. Het bewaren van Gods orakelen in ons hart zal ons van groot nut zijn in ons gedrag. In zijne houding tegenover zijne broeders had Jozef het oog op zijne droomen, die hij wist van God te zijn, en hij beoogde de vervulling er van en zijne broeders tot berouw te brengen over hun vorige zonden, en beide doeleinden werden bereikt.

1. Hij toonde zich zeer streng en hard jegens hen; zijn wijze van spreken zelfs, in aanmerking genomen de plaats, die hij bekleedde, was genoeg om hen te verschrikken, want *hij sprak hard met hen*, vers 7. Hij beschuldigde hen van booze bedoelingen tegen de regeering, vers 9, behandelde hen als gevaarlijke lieden: *Gij zijt verspieders*, betuigende *bij het leven van Farao*, dat zij dit waren, vers 16. Sommigen beschouwen dit als een eed, anderen houden het voor niets meer dan een heftige betuiging, zooals: *zoo waarachtig als uwe ziel leeft;* hoe dit zij, het was meer dan ja, ja, en neen, neen, en dus uit den booze. Slechte woorden worden spoedig aangeleerd door den omgang met hen, die ze gebruiken, maar niet zoo spoedig afgeleerd. Door veel aan het hof te zijn, had Jozef den eed van het hof aangenomen: *zoo waarlijk als Farao leeft*, hiermede misschien bedoelende zijne broeders te bevestigen in het geloof, dat hij een Egyptenaar was, en geen Israeliet; zij wisten, dat dit niet de taal was van een zoon Abrahams. Toen Petrus bewijzen wilde geen discipel van Christus te wezen, vloekte en zwoer hij. Maar waarom was Jozef zoo hard voor zijne broeders? Wij kunnen er ons verzekerd van houden, dat het niet uit wraakzucht was met de begeerte om thans *hen* te vertreden, die tevoren *hem* vertreden hadden; hij was geen man van zulk een gemoedsaard. Maar: *a.* het was om de vervulling zijner droomen te doen uitkomen. *b.* Het was om hen tot bekeering te brengen. *c.* Het was om een bericht uit hen te krijgen nopens den toestand van zijne familie, dien hij zeer verlangend was te kennen. Zij zouden ontdekt hebben wie hij was, indien hij hen ondervraagd had als een vriend, en daarom ondervraagt hij hen als rechter. Zijn broeder Benjamin niet bij hen ziende, begon hij hen misschien te verdenken, dat zij ook hem uit den weg hadden geruimd, en daarom geeft hij hun gelegenheid om hem van hun vader en broeder te spreken. In Zijne voorzienigheid schijnt God soms hard te wezen voor hen, die Hij liefheeft, en spreekt hard met hen, voor wie Hij toch groote genade heeft weggelegd.

2. Hierop waren zij zeer nederig en onderdanig. Zij spraken met den grootst-mogelijken eerbied tot hem: *neen, mijn heer*, vers 10, een groote verandering sinds zij zeiden: *daar komt deze meester-droomer aan.* Zeer nederig en bescheiden ontkennen zij de beschuldiging: *Wij zijn geene verspieders.* Zij zeggen hem wat hunne boodschap is; zij kwamen om spijze te koopen, een zeer eerlijke zaak, waarvoor vele vreemdelingen toen naar Egypte gekomen zijn. Zij geven een bijzonder bericht omtrent henzelven en hunne familie, vers 13. En dat was alles wat zij verlangden.

3. Hij sloot hen allen gedurende drie dagen op in de gevangenis, vers 17. Aldus handelt God met de zielen, voor wie Hij bijzondere eer en vertroosting heeft weggelegd. Eerst verootmoedigt en verschrikt Hij hen, en brengt hen onder een geest van dienstbaarheid, en dan verbindt Hij hunne wonden door den geest der aanneming.

4. Hij kwam ten laatste met hen overeen, dat één hunner als gijzelaar zou achterblijven, en de overigen naar huis zouden gaan om Benjamin te halen. Het was een zeer bemoedigend woord, dat hij tot hen sprak, vers 18, *ik vrees God;* alsof hij gezegd had: „Gij kunt u er van verzekerd houden dat ik u geen kwaad doen zal, dat durf ik niet, want ik weet dat, hoe hoog ik ook ben, er Een is, die hooger is dan ik." Van hen, die God vreezen, kunnen wij een billijke behandeling verwachten. De vreeze Gods zal hen, die macht hebben, weerhouden van hunne macht te misbruiken tot verdrukking en tirannie. Zij, die voor niemand ontzag behoeven te hebben, moeten ontzag hebben voor hun eigen geweten. Zie Neh. 5 : 15. *Ik heb alzoo niet gedaan om der vreeze Gods wil.*

21. Toen zeiden zij de een tot den ander:

Voorwaar, wij zijn schuldig aan onzen broeder, wiens benauwdheid der ziel wij zagen, toen hij ons om genade bad, maar wij hoorden niet! Daarom komt deze benauwdheid over ons. 22. En Ruben antwoordde hun, zeggende: Heb ik het niet tot u niet gezegd, toen ik zeide: Zondigt niet aan dezen jongeling? maar gij hoordet niet; en ook zijn bloed, ziet, het wordt gezocht. 23. En zij wisten niet dat het Jozef hoorde, want daar was een taalman tusschen hen. 24. Toen wendde hij zich om, van hen af, en weende; daarna keerde hij weder tot hen, en sprak tot hen, en nam Simeon van hen, en bond hem voor hunne oogen. 25. En Jozef gebood dat men hunne zakken met koren vullen zou, en dat men hun geld wederkeerde, een iegelijk in zijn zak, en dat men hun teerkost gave tot den weg; en men deed hun alzoo. 26. En zij laadden hun koren op hunne ezels, en togen van daar. 27. Toen een zijn zak opendeed, om zijn ezel voeder te geven in de herberg, zoo zag hij zijn geld, want zie, het was in den mond van zijn zak. 28. En hij zeide tot zijn broederen: Mijn geld is wedergekeerd, daartoe ook, ziet, het is in mijn zak! Toen ontging hun het hart en zij verschrikten, de een tot den ander zeggende: Wat is dit, dat ons God gedaan heeft!

I. De berouwvolle overdenking van Jozefs broeders over het kwaad, dat zij hem gedaan hadden, vers 21. Zij bespraken de zaak met elkander in het Hebreeuwsch, niet denkende dat Jozef, dien zij voor een Egyptenaar hielden, hen verstond, en nog veel minder dat hij de persoon was, van wien zij spraken.

1. Zij gedachten met leedwezen de barbaarsche wreedheid, waarmede zij hem vervolgd hadden. *Wij zijn schuldig aan onzen broeder.* Wij lezen niet dat zij dit zeiden gedurende hun driedaagsche gevangenschap, maar nu de zaak op de een of andere wijze tot een einde scheen te komen, en zij zich toch nog in verlegenheid bevonden, begonnen zij bewogen te worden. Wellicht heeft Jozefs spreken van *de vreeze Gods*, vers 18, hen tot nadenken gebracht, en hun deze bekentenis ontwrongen. Zie nu hier: *a. De werking van het geweten;* het doet gedenken, brengt dingen voor den geest terug, die voorlang gezegd en gedaan zijn, om ons te toonen waarin wij hebben gedwaald, al was het ook lang geleden, zooals deze herdenking van eene zonde, die meer dan twintig jaren tevoren was bedreven. Gelijk de tijd de schuld der zonde niet uitwischt; zoo zal hij ook het gedenkschrift er van niet uitwisschen. Toen de schuld dezer zonde van Jozefs broeders nog versch was, hebben zij haar licht geacht, en zaten neder om brood te eten; maar nu, zóó lang daarna, heeft hun geweten er hen aan herinnerd. *b. Het nut der beproevingen;* dikwijls blijken zij de gelukkige en krachtige middelen te zijn om het geweten te doen ontwaken, en onze zonden in gedachtenis te brengen. *c. Het kwaad der schuld tegenover onze broederen.* Van al hunne zonden was *deze* het, die hun geweten hun nu verweet; telkenmale als wij denken dat ons kwaad aangedaan wordt, behooren wij te gedenken aan het kwaad, dat wij anderen aangedaan hebben, Pred. 7 : 21, 22.

2. Ruben alleen herdacht met vertroosting voor zichzelven, dat hij een voorspraak is geweest voor zijn broeder, en gedaan heeft wat hij kon om het kwaad te voorkomen, dat zij hem aangedaan hebben, vers 22, *Heb ik u niet gezegd: zondigt niet aan dezen jongeling.* Het is eene verzwaring der zonde, als zij bedreven werd niettegenstaande vermaning en waarschuwing. Als wij er toe gebracht worden om met anderen in hunne rampen te deelen, dan zal het ons een troost wezen als wij het getuigenis van ons geweten hebben, dat wij niet gedeeld hebben in hunne ongerechtigheden, maar er tegen hebben getuigd. Dit zal onze blijdschap wezen in den dag des kwaads, en er den prikkel uit wegnemen.

II. Jozefs teederheid voor hen bij deze gelegenheid. Hij trok zich van hen terug om te weenen, vers 24. Hoewel zijn verstand hem zeide dat hij zich nog als een vreemdeling voor hen moest houden, omdat zij nog niet genoeg verootmoedigd waren, kon het toch niet anders of de natuurlijke genegenheid moest zich laten gelden, want hij was een man met een teeder hart. Dit stelt de barmhartigheid voor van God jegens berouwvolle zondaren. Zie Jer. 31 : 20. *Sinds Ik tegen hem gesproken heb, denk ik nog ernstiglijk aan hem.* Zie Richt. 10 : 16.

III. De gevangenzetting van Simeon, vers 24. Hij koos hem uit als gijzelaar, waarschijnlijk omdat hij zich herinnerde dat deze zijn bitterste vijand was, of omdat hij nu zag dat deze het minst van allen verootmoedigd was. *Hij bond hem voor hunne oogen,* om allen aan te doen; of wellicht wordt te kennen gegeven, dat hoewel hij hem met eenige strengheid bond *voor hunne oogen,* hij later, toen zij weg waren, zijne banden van hem afnam.

IV. Het heenzenden van de anderen. Zij kwamen om koren, en koren verkregen zij, en dat niet alleen, maar ieder hunner vond het geld er voor terug in zijn zak. Zoo geeft Christus, onze Jozef, ons wat wij behoeven, zonder geld en zonder prijs. Daarom worden de armen uitgenoodigd te koopen, Openb. 3 : 17, 18. Dit verwekte een groote ontsteltenis bij hen, vers 28. *Toen ontging hun het hart en zij verschrikten, de een tot den ander zeggende: Wat is dit, dat ons God gedaan heeft?*

1. Het was in werkelijkheid een zegenrijke gebeurtenis, want men zal toch wel erkennen dat hun geen leed geschiedde, toen hun hun geld teruggegeven werd, maar dat hun een vriendelijkheid werd bewezen, en toch waren zij er zoo door verschrikt. Een schuldig geweten is zeer licht geneigd om een gunstige beschikking van Gods voorzienigheid in een kwaden zin op te vatten, en er een slechte uitlegging aan te geven. Menschen met een schuldig geweten vlieden als niemand hen vervolgt. Rijkdom brengt soms evenveel zorg met

zich als gebrek, ja zelfs meer. Indien zij van hun geld beroofd waren geworden, dan zouden zij niet meer ontsteld zijn geweest dan zij het waren, nu zij hun geld in hunne zakken terugvonden. Zoo heeft hij, wiens akkers overvloediglijk hadden voortgebracht, gezegd: *Wat zal ik doen?* Lukas 12 : 17.

2. Maar in hunne omstandigheden was het zeer verbazingwekkend. Zij wisten dat de Egyptenaren de Hebreën verfoeiden, Hoofdst. 43 : 32; daar zij dus niet zulk een vriendelijkheid van hen konden verwachten, dachten zij dat zij dit gedaan hadden om twist met hen te zoeken, en dat te meer, daar de man, die heer van het land was, hen had beschuldigd verspieders te zijn. Ook hun eigen geweten was ontwaakt, en hunne zonden waren hun ordelijk voorgesteld, en dit brengt hen in verwarring. Als de menschen eens den moed laten zinken, dan zal alles er toe bijdragen om hen nog meer ter neder te slaan. Als de leidingen van Gods voorzienigheid verrassend voor ons zijn, dan is het goed om te vragen wat het is, dat God gedaan heeft, en met ons doet, en *op het maaksel Zijner handen te zien.*

29. En zij kwamen in het land Kanaän, tot Jakob hun vader; en zij gaven hem te kennen al hun wedervaren, zeggende: 30. Die man, de heer van dat land, heeft hard met ons gesproken; en hij heeft ons gehouden voor verspieders des lands. 31. Maar wij zeiden tot hem: Wij zijn vroom; wij zijn geen verspieders. 32. Wij waren twaalf gebroeders, zonen van onzen vader; de een is niet meer, en de kleinste is heden bij onzen vader in het land Kanaän. 33. En die man, de heer van dat land, zeide tot ons: Hieraan zal ik bekennen dat gijlieden vroom zijt: laat een uwer broederen bij mij, en neemt voor den honger uwer huizen, en trekt heen. 34. En breng uw kleinsten broeder tot mij; zoo zal ik weten dat gij geen verspieders zijt, maar dat gij vroom zijt; uw broeder zal ik u wedergeven, en gij zult in dit land handelen. 35. En het geschiedde, als zij hunne zakken ledigden, ziet, zoo had een iegelijk den bundel zijns gelds in zijn zak, en zij zagen de bundelen huns gelds, zij en hun vader, en zij waren bevreesd. 36. Toen zeide Jakob, hun vader, tot hen: Gij berooft mij van kinderen! Jozef is er niet, en Simeon is er niet, nu zult gij Benjamin wegnemen! Al deze dingen zijn tegen mij! 37. Toen sprak Ruben tot zijn vader, zeggende: Dood twee mijner zonen, zoo ik hem tot u niet wederbreng; geef hem in mijne hand, en ik zal hem weder tot u brengen! 38. Maar hij zeide: Mijn zoon zal met ulieden niet aftrekken, want zijn broeder is dood, en hij is alleen overgebleven; zoo hem een verderf ontmoette op den weg, dien gij zult gaan, zoo zoudt gij mijn grauwe haren met droefenis ten grave doen nederdalen.

1. Hier hebben wij het bericht, dat Jakobs zonen hun vader gaven, van de groote benauwdheid, die hun in Egypte was overkomen; hoe zij verdacht werden verspieders te zijn, gedreigd werden, en gedwongen om er Simeon gevangen achter te laten, totdat zij er met Benjamin wederkeerden. Wie zou hieraan gedacht hebben toen zij van huis gingen? Als wij op reis gaan behooren wij te denken aan de velerlei droeve ongevallen, die ons kunnen treffen eer wij weder tehuis komen. Wij weten niet wat morgen geschieden zal, en daarom moeten wij altijd voorbereid wezen op het ergste.

2. Welk een diepen indruk dit op den Godvruchtigen man heeft gemaakt. Zelfs de bundels geld, die Jozef uit vriendelijkheid zijn vader terugzond, verschrikten hem, vers 35, want hij dacht dat het met een kwade bedoeling gedaan was, of wellicht verdacht hij zijne zonen dat zij iets verkeerds gedaan hadden, en dat zij zich aan straf hadden blootgesteld, hetgeen aangeduid wordt in zijn zeggen, vers 36, *Gij berooft mij.* Hij schijnt de fout bij hen te zoeken; hun aard kennende, vreesde hij dat zij de Egyptenaars tot toorn hadden verwekt, en misschien door geweld of list hun geld weder hadden medegebracht. Jakob is hier zeer ontsteld. *a.* Hij koestert treurige denkbeelden omtrent den tegenwoordigen toestand van zijn gezin. *Jozef, die is er niet, en Simeon, die is er niet,* terwijl Jozef in eer en aanzien was, en Simeon op weg er heen. Dikwijls brengen wij ons in de war door onze eigen vergissingen, zelfs ten opzichte van feiten. Wezenlijke smart kan voortkomen uit valsche tijdingen en onderstellingen, 2 Sam. 13 : 31. Jakob denkt dat Jozef dood is, en dat Simeon en Benjamin in gevaar zijn, en nu komt hij tot deze gevolgtrekking: *Al deze dingen zijn tegen mij.* Het bleek anders, het bleek juist dat al deze dingen vóór hem waren, meewerkende hem en zijn gezin ten goede, en toch denkt hij dat al deze dingen tegen hem zijn. Door onze onwetendheid of onze vergissing, en de zwakheid van ons geloof, vreezen wij dikwijls dat datgene tegen ons is, hetgeen in werkelijkheid voor ons is. Wij worden beproefd in ons lichaam, in onze bezitting, in onzen naam en onze betrekkingen, en wij denken, dat al deze dingen tegen ons zijn, terwijl zij in werkelijkheid ons een gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid werken. *b.* Voor het oogenblik heeft hij besloten dat Benjamin niet zal afgaan naar Egypte. Ruben staat er voor in dat hij hem veilig zal terugbrengen zonder er zelfs bij te voegen: *Zoo de Heere wil;* zelfs geen rekening houdende met de gewone rampen, die reizigers kunnen treffen; maar dwaselijk biedt hij Jakob aan twee zijner zonen te dooden (op wie hij waarschijnlijk zeer trotsch was) als hij hem niet terugbracht; alsof de dood van twee kleinzonen aan Jakob den dood van een zoon kon vergoeden. Neen, voor het oogenblik denkt Jakob: *mijn zoon zal met ulieden niet aftrekken.* Hij geeft duidelijk wantrouwen in hen te kennen, gedenkende dat hij Jozef nooit heeft wedergezien sedert die bij hen geweest is; en daarom: Benjamin zal niet met ulieden gaan op den weg, dien gijlieden gaat, want *gij zoudt mijn grauwe haren met droefenis*

ten grave doen nederdalen. Het staat slecht met een gezin, als de kinderen zich zoo slecht gedragen, dat de ouders niet weten hoe zij hen zouden kunnen vertrouwen.

HOOFDSTUK XLIII.

De geschiedenis van Jozefs broeders wordt hier voortgezet. I. Hun droevig afscheid van hun vader Jakob in Kanaän, vers 1—14. II. Hun aangename samenkomst met Jozef in Egypte, vers 15—34. Want in dit hoofdstuk wordt niets verhaald dan hetgeen lieflijk en aangenaam is.

De honger nu werd zwaar in dat land. 2. Zoo geschiedde het, als zij den leeftocht, dien zij uit Egypte gebracht hadden, opgegeten hadden, dat hun vader tot hen zeide: Keert wederom, koopt ons een weinig spijze. 3. Toen sprak Juda tot hem, zeggende: Die man heeft ons op het hoogste betuigd, zeggende: Gij zult mijn aangezicht niet zien, tenzij dat uw broeder met u is. 4. Indien gij onzen broeder met ons zendt, wij zullen aftrekken en u spijze koopen. 5. Maar indien gij hem niet zendt, wij zullen niet aftrekken; want die man heeft tot ons gezegd: Gij zult mijn aangezicht niet zien, tenzij dat uw broeder met u is. 6. En Israel zeide: Waarom hebt gij zoo kwalijk aan mij gedaan, dat gij dien man te kennen gaaft, of gij nog een broeder hadt? 7. En zij zeiden: Die man vraagde zeer nauw naar ons en naar onze maagschap, zeggende: Leeft uw vader nog? hebt gij nog een broeder? Zoo gaven wij het hem te kennen, volgens diezelfde woorden; hebben wij juist geweten dat hij zeggen zou: Brengt uw broeder af? 8. Toen zeide Juda tot Israel, zijn vader: Zend den jongeling met mij, zoo zullen wij ons opmaken en reizen, opdat wij leven en niet sterven, noch wij, noch gij, noch onze kinderkens. 9. Ik zal borg voor hem zijn, van mijne hand zult gij hem eischen; indien ik hem tot u niet breng en hem voor uw aangezicht stel, zoo zal ik alle dagen tegen u gezondigd hebben. 10. Want hadden wij niet gezuimd, voorwaar wij waren alreeds tweemaal wedergekomen.

1. Jakob dringt er bij zijne zonen op aan, om naar Egypte te gaan en koren te koopen, vers 1, 2. De honger duurde voort; het koren dat zij gekocht hadden was op, want het is spijze, die vergaat. Als een goed huisvader is Jakob nu in zorg om in geschikt voedsel voor zijn gezin te voorzien, en zal dan God niet voorzien voor Zijne kinderen, voor *het huisgezin des geloofs?* Jakob zegt hun heen te gaan om *een weinig spijs* te koopen; in dezen tijd van schaarschte moet een weinig genoeg zijn, want de natuur is met weinig tevreden.

2. Juda dringt bij hem aan om er in toe te stemmen, dat Benjamin met hen zal gaan, al ging dit ook nòg zoo in tegen zijn gevoel en zijn tevoren verklaard besluit. Het is volstrekt niet onbestaanbaar met den plicht der kinderen om hun ouders te eeren en te gehoorzamen, dat zij hun in nederigheid en bescheidenheid raad geven, en, als het noodig is, met hen discuteeren over eene zaak. *Pleit bij uwe moeder, pleit,* Hosea 2 : 1. [1]) *a.* Hij wijst op de volstrekte noodzakelijkheid, waarin zij zich bevinden, om Benjamin mede te brengen, want hij, die getuige was geweest van alles wat er in Egypte was voorgevallen, was meer bevoegd om hierover te oordeelen, dan Jakob het kon wezen. Jozefs betuiging, vers 3, kan gebruikt worden om aan te toonen, op welke voorwaarden wij tot God mogen naderen: tenzij wij in de armen van ons geloof Christus medebrengen, kunnen wij Gods aangezicht niet zien in vrede. *b.* Hij verbindt zich om alle mogelijke zorg voor hem te dragen, alles te doen wat hij kan voor zijne veiligheid, vers 8, 9. Juda's geweten was ontwaakt en had hem verweten wat hij lang geleden tegen Jozef had gedaan, Hoofdst. 42 : 21, en, als een blijk van de oprechtheid van zijn berouw, is hij bereid om, voorzooveel de mensch dit kan, borg te zijn voor Benjamins veiligheid. Hij zal hem niet slechts geen kwaad doen, maar hij zal alles doen wat hij kan om hem te beschermen. Dit is, voorzooveel de zaak het toeliet, vergoeding of herstelling; niet wetende hoe hij Jozef zou terugbrengen, zal hij als eenige vergoeding voor het onherstelbaar kwaad, dat hij hem gedaan heeft, zijne zorg verdubbelen voor Benjamins veiligheid en welvaren.

11. Toen zeide Israel, hun vader, tot hen: Is het nu alzoo, zoo doet dit: neemt van het loffelijkste dezes lands in uwe vaten, en brengt dien man een geschenk henen af; een weinig balsem, en een weinig honig, specerijen en mirre, terpentijnnoten en amandelen. 12. En neemt dubbel geld in uwe hand; en brengt het geld, hetwelk in den mond uwer zakken wedergekeerd is, weder in uwe hand; misschien is het een feil. 13. Neemt ook uw broeder mede, en maakt u op, keert weder tot dien man. 14. En God, de Almachtige, geve u barmhartigheid voor het aangezicht van dien man, dat hij uw anderen broeder en Benjamin met u late gaan! En mij aangaande, als ik van kinderen beroofd ben, zoo ben ik beroofd!

Merk hier op:

I. Hoe vatbaar Jakob was voor overreding. Hij wilde luisteren naar rede, ofschoon zij, die haar aanvoerden, zijne minderen waren. Hij zag de noodzakelijkheid in van het geval en, daar het niet te verhelpen was, wilde hij aan de noodzakelijkheid toegeven. „Is het nu alzóó, neemt uwen broeder mede. Indien er op geen andere voorwaarden koren te krijgen is, dan kunnen wij hem even goed aan de gevaren der reis blootstellen, als ons en onze kinderen, en ook Benjamin onder hen, uit gebrek aan brood te laten omkomen." *Huid voor huid, en*

1) Naar de Eng. overz. en de Kantt. op den Statenb.

al wat iemand heeft; zelfs een Benjamin, het dierbaarste van alles; *zal hij geven, voor zijn leven.* Geen dood is zoo schrikkelijk als de hongerdood, Klaagl. 4 : 9. *Mijn zoon zal met ulieden niet aftrekken,* had Jakob gezegd, Hoofdst. 42 : 38; maar nu is hij overreed om in zijn aftrekken toe te stemmen. Het is geen verkeerdheid, maar verstandig en plichtmatig, om op ons besluit en voornemen terug te komen, als daar een goede reden voor is. Standvastigheid is een deugd, maar hardnekkigheid is geen deugd. Het is Gods kroonrecht om niet te berouwen en onveranderlijke besluiten te nemen.

II. Jakobs wijsheid en rechtvaardigheid, die in drieërlei zaken uitkwamen.

1. Hij zond het geld terug, dat zij in den mond van hunne zakken gevonden hadden, en hij geeft die voorzichtige uitlegging van de zaak: *misschen was het een feil.* De eerlijkheid gebiedt ons terug te geven, niet slechts hetgeen door ons eigen toedoen onrechtmatig tot ons komt, maar ook hetgeen door anderer vergissing tot ons komt. Al hebben wij het ook door vergissing verkregen, zoo wij het houden nadat wij de vergissing ontdekt hebben, dan houden wij het door bedrog. Bij het opmaken van rekeningen moeten vergissingen — zoowel die in ons voordeel, als die in ons nadeel zijn — er in veranderd worden. Jakobs woorden voorzien ons van een gunstige uitlegging van dingen, die wij in een opwelling van toorn geneigd zijn als een beleediging te beschouwen; zie het voorbij, en zeg: *Misschien was het een feil.*

2. Hij zond dubbel geld, dubbel zooveel als zij de vorige maal hadden medegenomen, in de gedachte dat de prijs van het koren gestegen kon zijn of opdat, zoo dit vereischt werd, zij een losgeld konden betalen voor Simeon, of wel om de onkosten, die hij in de gevangenis had, er mede te bestrijden, of om een vrijgevige gezindheid te betoonen, en daardoor een edelmoedige behandeling te verkrijgen van *den man, den heer van het land.*

3. Hij zond een geschenk uit de voortbrengselen des lands, *balsem en honing,* enz., vers 11, de koopwaren, die Kanaän naar andere landen uitvoerde, Hoofdst. 37 : 25. Gods voorzienigheid deelt hare gaven onderscheidenlijk uit. Sommige landen brengen de eene koopwaar voort, en andere landen wederom anderen, opdat de koophandel instand kan blijven. Honing en specerijen zullen nooit het gebrek aan broodkoren kunnen vergoeden. De honger was zwaar in Kanaän, en toch hadden zij balsem en mirre, enz. Wij kunnen zeer goed leven van eenvoudig voedsel zonder lekkernijen, maar wij kunnen niet leven van lekkernijen zonder eenvoudig voedsel. Laat ons God er voor danken, dat hetgeen het noodigst en nuttigst is over het algemeen ook het meest voorhanden en het goedkoopst is. *Een gift in het verborgen houdt den toorn onder,* Spr. 21 : 14. Jakobs zonen zijn onrechtvaardig beschuldigd van verspieders te zijn, maar Jakob is bereid de kosten te dragen van een geschenk om den beschuldiger te bevredigen. Somtijds moeten wij het niet te veel achten om vrede te koopen, zelfs daar, waar wij vrede kunnen eischen als ons recht.

III. Jakobs Godsvrucht, die zich openbaart in zijn gebed, vers 14. *God de Almachtige geve u barmhartigheid voor het aangezicht diens mans!* Tevoren had Jakob met een geschenk en een gebed een vertoornden broeder in een vriendelijken verkeerd, en hier volgt hij nu dezelfde methode, en hij had er voorspoed op. Zij, die genade willen vinden voor het aangezicht der menschen, moeten haar bij God zoeken, die alle harten in Zijne hand heeft, en ze neigt naar het Hem behaagt.

IV. Jakobs lijdzaamheid. Hij besluit het alles met dit woord: *„Mij aangaande, als ik van kinderen beroofd ben, zoo ben ik beroofd.* Als ik hen aldus de een na den ander moet overgeven, dan moet ik berusten, en zeggen: *De wil des Heeren geschiede."* Wij zullen wijs handelen, als wij ons ook met onze zwaarste beproevingen verzoenen, want wij kunnen niets winnen door met onzen Maker te twisten, 2 Sam. 15 : 25, 26.

15. En die mannen namen dat geschenk, en namen dubbel geld in hunne hand, en Benjamin; en zij maakten zich op en togen af naar Egypte; en zij stonden voor Jozefs aangezicht. 16. Als Jozef Benjamin met hen zag, zoo zeide hij tot dengenen, die over zijn huis was: Breng deze mannen naar het huis toe, en slacht slachtvee en maak het gereed; want deze mannen zullen te middag met mij eten. 17. De man nu deed gelijk Jozef gezegd had; en de man bracht deze mannen in het huis van Jozef. 18. Toen vreesden deze mannen, omdat zij in het huis van Jozef gebracht werden, en zeiden: Ter oorzake van het geld, dat in het begin in onze zakken wedergekeerd is, worden wij ingebracht, opdat hij ons overrompele en ons overvalle, en ons tot slaven neme, met onze ezelen. 19. Daarom naderden zij tot dien man, die over het huis van Jozef was, en zij spraken tot hem aan de deur van het huis, 20. En zij zeiden: Och mijn heer! wij waren in het begin gewisselijk afgekomen, om spijze te koopen. 21. Het is nu geschied, als wij in de herberg gekomen waren, en wij onze zakken opendeden, zie, zoo was eens ieders mans geld in den mond van zijn zak, ons geld in zijn gewicht; en wij hebben het wedergebracht in onze hand. 22. Wij hebben ook ander geld in onze hand afgebracht om spijze te koopen; wij weten niet wie ons geld in onze zakken gelegd heeft. 23. En hij zeide: Vrede zij ulieden, vreest niet! Uw God en de God uws vaders heeft u een schat in uwe zakken gegeven; uw geld is tot mij gekomen. En hij bracht Simeon tot hen uit. 24. Daarna bracht de man deze mannen in het huis van Jozef, en hij gaf water; en zij wieschen hunne voeten; hij gaf ook aan hunne ezelen voeder. 25. En zij bereidden het ge-

schenk, totdat Jozef kwam op den middag; want zij hadden gehoord dat zij aldaar brood eten zouden.

Jakobs zonen, toestemming verkregen hebbende om Benjamin mede te nemen, hielden zich strikt aan de orders, die hun vader hun had gegeven en gingen voor de tweede maal af naar Egypte om koren te koopen. Als wij ooit te weten komen wat een honger van het woord beteekent, zoo laat ons niet denken dat het te veel is om even ver te reizen om geestelijk voedsel te verkrijgen, als zij gereisd hebben om voedsel voor het lichaam te bekomen. Nu hebben wij hier een bericht van hetgeen voorviel tusschen hen en den man, die over Jozefs huis was, die, naar sommigen vermoeden, in het geheim was, en hen kende als Jozefs broeders, en medehielp om de zaak van Jozefs wil te regelen. Ik denk echter dat dit niet zoo was, want toen Jozef zich daarna aan zijne broeders bekendmaakte, wilde hij dat daar niemand bij tegenwoordig was, Hoofdst. 45 : 1.

I. Jozefs huisbezorger had orders van Jozef (die het druk had met koren te verkoopen en geld te ontvangen) om hen naar zijn huis te brengen en een maaltijd voor hen gereed te maken. Hoewel Jozef Benjamin daar zag, wilde hij toch niet in werktijd van werken aflaten, noch het aan iemand anders opdragen. Op hun tijd gaan zaken vóór beleefdheid. Ons noodzakelijk werk mag niet verzuimd worden, zelfs niet om onze vrienden welkom te heeten.

II. Zelfs dit verschrikte hen, vers 18. *Toen vreesden deze mannen, omdat zij ten huize Jozefs gebracht werden.* De rechtvaardige beschuldigingen van hun geweten en Jozefs heftige verdenking van hen beletten hun eenigerlei gunst te verwachten, maar deden het vermoeden bij hen ontstaan, dat dit met kwade bedoeling geschiedde. Zij, die schuldig zijn en daardoor vreesachtig, zijn licht geneigd om van alles het ergste te denken. Nu dachten zij ter verantwoording te zullen geroepen worden wegens het geld, dat zij in den mond hunner zakken gevonden hadden; beschuldigd te zullen worden van bedriegers te zijn, met wie men geen handel kon drijven, daar zij hun voordeel hadden gedaan met de drukte op de markt, om hun koren mede te nemen zonder er voor betaald te hebben. Daarom legden zij hunne zaak voor aan den hofmeester, opdat hij, er van verwittigd zijnde, hen tegen gevaar kon beschutten. Hierin gaven zij een degelijk bewijs van hunne eerlijkheid, dat zij, vóór zij nog beschuldidigd waren van hun geld medegenomen te hebben, het teruggaven. Oprechtheid en vroomheid zullen ons behoeden, en zullen uitkomen als het licht van den morgen.

III. De hofmeester sprak hun moed in, vers 23. *Vrede zij ulieden, vreest niet;* hoewel hij niet wist wat zijn meester voorhad, begreep hij toch dat dit mannen waren, aan wie hij geen kwaad wenschte te doen, en daarom zegt hij hun Gods voorzienigheid te zien in dat wederkeeren van hun geld tot hen. *Uw God en uws vaders God heeft u een schat in uwe zakken gegeven.* Merk op:

1. Dat hij hiermede toont hoegenaamd geene verdenking van oneerlijkheid jegens hen te koesteren; want van hetgeen wij door bedrog verkregen hebben, kunnen wij niet zeggen, dat „God het ons geeft."

2. Hiermede brengt hij hun verdere navraag er naar tot zwijgen. „Vraagt niet, hoe het daar gekomen is, Gods voorzienigheid heeft het u gebracht, laat dit u genoeg zijn."

3. Uit hetgeen hij zeide blijkt dat hij door het onderricht zijns goeden meesters tot de kennis was gebracht van den waren God, den God der Hebreën. Het kan met recht verwacht worden, dat dienstboden in Godsdienstige gezinnen alle geschikte gelegenheden waarnemen om met eerbied en ernst van God en Zijne voorzienigheid te spreken.

4. Hij vermaant hen op te zien tot God en Zijne voorzienigheid te erkennen in deze goede verrassing. Wij moeten ons verplicht erkennen aan God, als *onzen* God en *onzer vaderen God,* (een God in verbond met ons en hen,) voor al onzen voorspoed en al onze voordeelen en de vriendelijkheid onzer vrienden, want ieder schepsel is datgene voor ons, en niets meer, wat God het voor ons doet zijn. De hofmeester bemoedigde hen niet slechts in woorden, maar in daden, want hij betoonde hun alle mogelijke goedheid en vriendelijkheid, totdat zijn meester kwam, vers 24.

26. Als nu Jozef tehuis gekomen was, zoo brachten zij hem het geschenk, hetwelk in hunne hand was, in het huis, en zij bogen zich voor hem ter aarde. 27. En hij vraagde hen naar hun welstand, en zeide: Is het wel met uw vader, den oude, waarvan gij zeidet? leeft hij nog? 28. En zij zeiden: Het is wel met uw knecht, onzen vader, hij leeft nog; en zij neigden het hoofd en bogen zich neder. 29. En hij hief zijne oogen op en zag Benjamin, zijn broeder, den zoon zijner moeder, en zeide: Is dit uw kleinste broeder, waarvan gij tot mij zeidet? Daarna zeide hij: Mijn zoon, God zij u genadig! 30. En Jozef haastte zich, want zijn ingewand ontstak jegens zijn broeder, en hij zocht te weenen; en hij ging in eene kamer en weende aldaar. 31. Daarna wiesch hij zijn aangezicht en kwam uit; en hij bedwong zichzelven, en zeide: Zet brood op. 32. En zij richtten voor hem aan in het bijzonder, en voor hen in het bijzonder, en voor de Egyptenaren, die met hem aten, in het bijzonder; want de Egyptenaars mogen geen brood eten met de Hebreën, dewijl zulks den Egyptenaren een gruwel is. 33. En zij zaten voor zijn aangezicht, de eerstgeborene naar zijne eerstgeboorte, en de jongere naar zijne jongheid; dies verwonderden zich de mannen onder elkander. 34. En hij langde hun van de gerechten, die voor hem waren; maar Benjamins gerecht was vijfmaal grooter dan de gerechten van hen allen. En zij dronken, en zij werden dronken met hem.

Hier is:

I. De groote eerbied, dien Jozefs broeders hem bewezen, toen zij hem het geschenk brachten; *zij bogen zich voor hem ter aarde*, vers 26, en wederom, toen zij hem bericht gaven omtrent de gezondheid huns vaders, *neigden zij het hoofd en bogen* zich, en spraken van *uw knecht, onzen vader*, vers 28. Aldus werden Jozefs droomen al meer en meer vervuld, en, door de zonen, boog zich zelfs de vader voor hem, overeenkomstig den droom, Hoofdst. 37 : 10. Jakob had hun waarschijnlijk gezegd dat zij, indien zij gelegenheid hadden om van hem tot *den man, den heer van het land*, te spreken, hem *zijn knecht* zouden noemen.

II. De groote vriendelijkheid, die Jozef hun toonde, terwijl zij nog weinig dachten dat zij uit broederlijke liefde voortkwam. Hier is:

1. Zijn vriendelijk vragen naar Jakob: *leeft hij nog?* een zeer gepaste vraag omtrent iedereen, en inzonderheid omtrent oude lieden, want wij sterven dagelijks; het is verwonderlijk dat wij *nog leven*. Vele jaren tevoren had Jakob gezegd: *ik zal tot mijn zoon in het graf nederdalen*, maar *hij leeft nog;* wij moeten niet sterven wanneer wij willen.

2. De vriendelijke aandacht, die hij schonk aan Benjamin, zijn vollen broeder.

A. Hij zond een gebed voor hem op, vers 29, *mijn zoon, God zij u genadig*. Hoewel Jozef *de heer van het land* was, zou zijne gunst hem weinig goed hebben gedaan, tenzij God hem genadig is. Velen zoeken de gunst des heerschers, maar hij leidt hem om de gunst van den Heerscher der heerschers te zoeken.

B. Hij stortte tranen om hem, vers 30. Zijn natuurlijke genegenheid voor zijn broeder, zijne vreugde om hem te zien, zijne bekommernis om hem en de overigen van hen in broodsgebrek te weten, en de herinnering aan zijn eigen lijden sedert hij hem het laatst gezien had, brachten een groote ontroering bij hem teweeg, die hem wellicht des te heftiger aandeed wijl hij poogde haar te onderdrukken; maar hij was genoodzaakt zich in eene binnenkamer terug te trekken, om daar lucht te geven aan zijn gevoel door te weenen. Tranen van teederheid en liefde zijn volstrekt geene verkleining voor den mensch, zelfs niet voor aanzienlijke en wijze menschen. Godvruchtigen moeten, als zij weenen, hunne tranen niet bekendmaken, *mijne ziel zal in verborgen plaatsen weenen*, zegt de profeet, Jer. 13 : 17. *Petrus ging naar buiten en weende bitterlijk*, zie Matth. 26.

3. Zijn vriendelijk onthaal van allen. Toen zijn weenen tot bedaren kwam, zat hij met hen aan voor het middagmaal, onthaalde hen ruim en feestelijk.

A. Hij gaf orders om drie tafels toe te richten; een voor zijne broeders, een tweede voor de Egyptenaren, die bij hem aten, (want hunne gewoonten waren zóó verschillend dat zij niet gaarne aan ééne tafel aten,) een derde voor hemzelven; want hij durfde zich nog niet als Hebreër bekennen en wilde toch niet met de Egyptenaren aanzitten. Zie hier een voorbeeld: *a.* Van gastvrijheid en goede huiselijke orde, dat iets zeer loffelijks is, naar ieders vermogen het medebrengt. *b.* Van een zich schikken naar der lieden begrippen, al zijn die ook grillig, zooals bisschop Patrick dit niet willen eten der Egyptenaren met de Hebreën noemt. Hoewel Jozef *de heer van het land* was, en er orders waren gegeven, dat iedereen hem moest gehoorzamen, wilde hij toch de Egyptenaren niet dwingen, om tegen hun zin met de Hebreën te eten, maar liet hun vrij om naar hun genoegen te doen; wie waarlijk edelmoedig van aard is, haat dwang. *c.* Van de vroege verwijdering reeds tusschen Joden en heidenen; zij konden niet met elkander aan ééne tafel aanzitten.

B. Hij deed zijne broeders plaatsnemen naar hun onderscheiden rang van ouderdom, vers 33, alsof hij *dat zekerlijk waarnemen zou*. Sommigen denken dat zij zelven aldus plaats hebben genomen naar hunne gewoonte, maar dan zie ik niet waarom daar zoo bijzonder nota van genomen is, inzonderheid omdat zij zich onder elkander er over verwonderden.

C. Hij gaf hun een overvloedig maal en zond hun schotels van zijn eigen tafel, vers 34. Dit was des te meer edelmoedig in hem en verplichtend voor hen van wege de schaarschheid der levensmiddelen. Ten dage des hongers is het genoeg gevoed te worden, maar zij werden aan een feestmaal onthaald. Zulk een goed middagmaal hadden zij misschien in geen maanden gehad. Er wordt gezegd: *Zij dronken en waren vroolijk.* [1]) Hunne zorgen en vrees waren nu voorbij, en zij aten hun brood met blijdschap, denkende dat zij nu op goeden voet stonden met *den man, den heer van het land*. Indien God onze werken — *ons geschenk* — aanneemt, dan hebben wij reden om vroolijk te zijn. Maar toch, als wij, zooals zij hier, aanzitten om met een heerscher te eten, dan moeten wij scherpelijk letten op dengenen, die voor ons aangezicht is, en ons zijner smakelijke spijzen niet laten gelusten, Spreuken 23 : 1—3. Jozef gaf hun te verstaan dat Benjamin zijn gunsteling was, want zijn gerecht was *vijf maal grooter dan de gerechten van hen allen;* niet alsof hij wilde dat hij zooveel meer zou eten dan de anderen, want dan zou hij meer eten dan goed voor hem was, (en het is geene daad van vriendschap, maar een kwaad veeleer en een onvriendelijkheid, om iemand tot te veel eten of drinken te dringen,) maar aldus wilde hij zijn bijzondere genegenheid voor hem toonen, om te zien of zijne broeders Benjamins meerdere gerechten zouden benijden, zooals zij voorheen *hem* benijd hadden om zijn fraaieren rok. En in zulk een geval moet het ons ten regel wezen om tevreden te zijn met wat wij hebben en ons niet te bedroeven om wat anderen hebben.

HOOFDSTUK XLIV.

Na dit onthaal van Jozef aan zijne broeders, zond hij hen weg, maar nu worden zij teruggebracht in grootere vrees en verschrikking, dan waarin zij nog geweest zijn. Merk op: I. De methode, die hij volgde,

1) Vers 34 naar de Engelsche overzetting.

zoowel om hen nog verder te verootmoedigen, als om hunne genegenheid voor hun broeder Benjamin op de proef te stellen; om daarnaar te kunnen oordeelen over de oprechtheid van hun berouw van hetgeen zij hem hadden aangedaan, waarvan hij overtuigd wilde zijn eer hij van zijne verzoening met hen zou doen blijken. Dit heeft hij bewerkstelligd door Benjamin in benauwdheid te brengen, vers 1—17. II. Den goeden uitslag van deze proefneming; hij vond hen allen van harte bezorgd, inzonderheid Juda, zoowel voor de veiligheid van Benjamin, als voor het welzijn van hun bejaarden vader, vers 18—34.

En hij gebood dengenen, die over zijn huis was, zeggende: Vul de zakken dezer mannen met spijze, naardat zij zullen kunnen dragen, en leg ieders mans geld in den mond van zijn zak; 2. En mijn beker, den zilveren beker, zult gij leggen in den mond van den zak des kleinsten, met het geld van zijn koren. En hij deed naar Jozefs woord, hetwelk hij gesproken had. 3. Des morgens, als het licht werd, zoo liet men deze mannen trekken, hen en hunne ezelen. 4. Zij zijn ter stad uitgegaan, zij waren niet ver gekomen, als Jozef tot dengenen, die over zijn huis was, zeide: Maak u op, en jaag die mannen achterna; en als gij hen zult achterhaald hebben, zoo zult gij tot hen zeggen: Waarom hebt gij kwaad voor goed vergolden? 5. Is het deze niet, waaruit mijn heer drinkt; en waarbij hij iets zekerlijk waarnemen zal? Gij hebt kwalijk gedaan, wat gij gedaan hebt. 6. En hij achterhaalde hen, en sprak tot hen diezelve woorden. 7. En zij zeiden tot hem: Waarom spreekt mijn heer zulke woorden? Het zij verre van uwe knechten, dat zij zoodanig een ding doen zouden. 8. Zie het geld, dat wij in den mond onzer zakken vonden, hebben wij tot u uit het land Kanaän wedergebracht; hoe zouden wij dan uit het huis uws heeren zilver of goud stelen? 9. Bij wien van uwe knechten hij gevonden zal worden, dat hij sterve; en ook zullen wij mijnen heer tot slaven zijn! 10. En hij zeide: Dit zij nu ook alzoo, naar uwe woorden! Bij wien hij gevonden wordt, die zij mij slaaf; maar gijlieden zult onschuldig zijn. 11. En zij haastten, en een iegelijk zette zijn zak af op de aarde, en een iegelijk opende zijn zak. 12. En hij doorzocht, beginnende met den grootste en voleindigende met den kleinste; en die beker werd gevonden in den zak van Benjamin. 13. Toen scheurden zij hunne kleederen; en ieder man laadde zijn ezel op, en zij keerden weder naar de stad. 14. En Juda kwam met zijne broederen in het huis van Jozef, want hij was nog zelf aldaar; en zij vielen voor zijn aangezicht neder ter aarde. 15. En Jozef zeide tot hen: Wat daad is dit, die gij gedaan hebt? Weet gij niet, dat zulk een man als ik dat zekerlijk waarnemen zou? 16. Toen zeide Juda: Wat zullen wij tot mijnen heer zeggen? wat zullen wij spreken? en wat zullen wij ons rechtvaardigen? God heeft de ongerechtigheid uwer knechten gevonden; zie, wij zijn mijns heeren slaven, zoo wij als hij, in wiens hand de beker gevonden is. 17. Maar hij zeide: Het zij verre van mij zulks te doen. De man, in wiens hand de beker gevonden is, die zal mijn slaaf zijn; doch trekt gijlieden op in vrede tot uwen vader.

I. Jozef betoont zijnen broeders nog meer vriendelijkheid; vult hunne zakken, geeft hun hun geld terug, en zendt hen heen vol van blijdschap, maar:

II. Stelt hen nog verder op de proef. Aldus verootmoedigt onze God hen, die Hij liefheeft, overlaadt hen met weldaden. Jozef gaf bevel aan zijn hofmeester om een fraaien *zilveren beker*, dien hij had, (en die waarschijnlijk aan tafel gebruikt werd, toen zij het middagmaal bij hem hielden) in den mond van Benjamins zak te leggen, zoodat het den schijn zou hebben, alsof hij hem van tafel gestolen had en hem zelf in zijn zak had gedaan, nadat hem zijn koren was overgeleverd. Indien Benjamin hem gestolen had, dan zou dit wel een daad van de laagste oneerlijkheid en ondankbaarheid geweest zijn; en indien Jozef door bevel te geven hem in den zak te leggen, werkelijk bedoeld had hem van diefstal te beschuldigen, dan zou dit een daad van de gruwelijkste wreedheid in hem geweest zijn; maar in de uitkomst bleek het, dat van beide zijden kwaad gedaan noch bedoeld was. Merk op:

1. Hoe de voorgewende misdadigers achterna gejaagd en aangehouden werden onder verdenking van een *zilveren beker* te hebben gestolen. De hofmeester beschuldigde hen van ondankbaarheid, *kwaad voor goed te hebben vergolden*; van dwaasheid of domheid door een beker weg te nemen, die in dagelijksch gebruik was, en dus spoedig gemist zou worden, en waarnaar een naarstig onderzoek zou worden ingesteld, want vers 5 zou aldus gelezen kunnen worden, *is deze het niet waar mijn heer uit drinkt*, (daar hij er een bijzondere voorliefde voor heeft) en waarnaar hij een grondig onderzoek zou instellen. Of, „waardoor hij, door hem achteloos op uwe tafel te laten, zou zien of gij al of niet eerlijke lieden zijt?"

2. Hoe zij voor zichzelven pleitten; plechtig betuigden zij hunne onschuld en hun afschuw van zoo laaghartig een daad, vers 7, voerden als een bewijs hunner eerlijkheid aan, dat zij het geld hadden teruggebracht, vers 8, en verklaarden zich aan de zwaarste straf te willen onderwerpen, indien zij schuldig bevonden werden, vers 9, 10.

3. Hoe de diefstal Benjamin werd aangewreven. In *zijn* zak werd de beker gevonden, terwijl Jozef *hem* inzonderheid groote vriendelijkheid had betoond. Benjamin was ongetwijfeld bereid onder eede te verklaren, dat hij den beker niet genomen had, maar het is tevergeefs tegenover zoo stellige bewijzen zijne onschuld te betuigen; de beker is bij hem gevonden. Zij durven Jozefs rechtvaardigheid niet betwijfelen, zij durven niet eens het denkbeeld opperen, dat hij, die het geld in hunne zakken had gelegd, er

ook den beker had verborgen, maar zij roepen Jozefs barmhartigheid in. En:

4. Zij bieden hun nederige onderwerping aan, vers 16.

A. Zij erkennen de gerechtigheid Gods; *God heeft de ongerechtigheid uwer knechten gevonden;* wellicht doelende op het kwaad, dat zij tevoren Jozef hadden aangedaan, en waarvoor God nu, naar zij dachten, met hen afrekende. Zelfs in die beproevingen, waarin wij ons verongelijkt zien door menschen, moeten wij erkennen dat God rechtvaardig is, en onze ongerechtigheid heeft gevonden.

B. Zij geven zich aan Jozef over als gevangenen. *Wij zijn mijns heeren slaven.* Nu zijn Jozefs droomen ten volle uitgekomen, hun zich zoo herhaaldelijk voor hem ter aarde buigen, hun neigen van het hoofd, kan beschouwd worden als niets meer dan eene plichtpleging te zijn, niets meer dan wat andere vreemdelingen deden, maar de uitlegging, die zij zelven in hun hoogmoed aan zijne droomen hadden gegeven, was: *Zult gij dan ganschelijk over ons heerschen?* Hoofdst. 37 : 8. En in dien zin zijn zij nu ten laatste vervuld: zij erkennen zich zijne vasallen, daar zij het in dien hatelijken zin verstaan, zoo zal het ook in dien zin vervuld worden in hen.

5. Met een schijn van rechtvaardigheid doet Jozef uitspraak, en bepaalt dat Benjamin als slaaf zou achterblijven, en de overigen ontslagen zouden worden, immers: waarom zou iemand anders dan de schuldige gestraft worden? Misschien heeft Jozef hiermede Benjamins karakter op de proef willen stellen, willen zien, of hij zulk eene verdrukking met kalmte van gemoed zou kunnen dragen, als aan een wijs en Godvruchtig man betaamt; of hij wezenlijk zijn eigen broeder was naar den *geest*, zoowel als in *bloed;* want Jozef zelf is ook valsch beschuldigd geworden en had dientengevolge verdrukking te lijden, terwijl hij toch zijne ziel in zijne lijdzaamheid heeft bezeten. Hoe dit zij, duidelijk is het, dat hij de genegenheid zijner broeders voor hem en voor hun vader op de proef wilde stellen. Indien zij tevreden waren heengegaan en Benjamin in slavernij hadden achtergelaten, dan zou Jozef hem ongetwijfeld terstond bevrijd en verhoogd hebben, en aan Jakob bericht hebben gezonden, terwijl hij dan de andere broeders aan de hardheid van hun hart zou hebben overgelaten; maar zij bleken Benjamin meer welgezind te wezen dan hij vermoedde. Wij kunnen niet oordeelen over hetgeen de menschen zijn naar hetgeen zij vroeger geweest zijn, noch over hetgeen zij *zullen* doen naar hetgeen zij gedaan *hebben;* door leeftijd en ervaring kunnen de menschen beter en wijzer worden. Zij, die Jozef hadden verkocht, wilden nu Benjamin niet verlaten; zelfs de slechtsten kunnen mettertijd beter worden.

18. Toen naderde Juda tot hem, en zeide: Och mijn heer! laat toch uw knecht een woord spreken voor mijns heeren ooren, en laat uw toorn tegen uw knecht niet ontsteken: want gij zijt even gelijk Farao! 19. Mijn heer vraagde zijne knechten, zeggende: Hebt gijlieden een vader, of broeder? 20. Zoo zeiden wij tot mijnen heer: Wij hebben een ouden vader, en een jongeling des ouderdoms, den kleinste, wiens broeder dood is, en hij is alleen van zijne moeder overgebleven, en zijn vader heeft hem lief. 21. Toen zeidet gij tot uwe knechten: Brengt hem af tot mij, dat ik mijn oog op hem sla. 22. En wij zeiden tot mijnen heer: Die jongeling zal zijn vader niet kunnen verlaten; indien hij zijn vader verlaat, zoo zal hij sterven. 23. Toen zeidet gij tot uwe knechten: Indien uw kleinste broeder met u niet afkomt, zoo zult gij mijn aangezicht niet meer zien. 24. En het is geschied, als wij tot uw knecht, mijn vader, opgetrokken zijn, en wij hem de woorden mijns heeren verhaald hebben; 25. En dat onze vader gezegd heeft: Keert weder, koopt ons een weinig spijze; 26. Zoo hebben wij gezegd: Wij zullen niet mogen aftrekken; indien onze kleinste broeder bij ons is, zoo zullen wij aftrekken; want wij zullen het aangezicht van dien man niet mogen zien, zoo deze onze kleinste broeder niet bij ons is. 27. Toen zeide uw knecht, mijn vader, tot ons: Gijlieden weet dat er mij mijne huisvrouw twee gebaard heeft. 28. En de een is van mij uitgegaan, en ik heb gezegd: Voorwaar, hij is gewisselijk verscheurd geworden; en ik heb hem niet gezien tot nu toe. 29. Indien gij nu dezen ook van mijn aangezicht wegneemt, en hem een verderf ontmoette, zoo zoudt gij mijn grauwe haren met jammer ten grave doen nederdalen! 30. Nu dan, als ik tot uw knecht, mijn vader, kom, en de jongeling is niet bij ons, (alzoo zijne ziel aan de ziel van dezen verbonden is), 31. Zoo zal het geschieden, als hij ziet dat de jongeling er niet is, dat hij sterven zal; en uw knechten zullen de grauwe haren van uw knecht, onzen vader, met droefenis ten grave doen nederdalen. 32. Want uw knecht is voor dezen jongeling borg bij mijn vader, zeggende: Zoo ik hem tot u niet wederbreng, zoo zal ik tegen mijn vader alle dagen gezondigd hebben! 33. Nu dan, laat toch uw knecht voor dezen jongeling slaaf van mijnen heer blijven en laat den jongeling met zijne broederen optrekken! 34. Want hoe zou ik optrekken tot mijn vader, indien de jongeling niet met mij was? opdat ik den jammer niet zie, welke mijn vader overkomen zou.

Wij hebben hier een zeer edele en aandoenlijke rede, die Juda ten behoeve van Benjamin voor Jozef heeft uitgesproken, om de ontheffing te verkrijgen van het over hem uitgesproken vonnis; hetzij omdat hij Benjamin meer welgezind was dan de overigen, of zich onder grootere verplichting achtte dan de anderen om pogingen aan te wenden tot zijne invrijheidstelling, daar hij zijn woord had verpand aan zijn vader, dat hij hem veilig terug zou brengen.

Het kan ook wezen, dat de anderen hem tot hun woordvoerder gemaakt hebben, omdat hij een man was van meer verstand en van een beteren geest, en meer macht had over de taal dan iemand hunner. Zijne toespraak, zooals die hier vermeld is, is zóó natuurlijk, zóó ongekunsteld en zóó zeer de uitdrukking van zijn gevoel, dat wij niet anders kunnen onderstellen, dan dat Mozes, die haar lang daarna geschreven heeft, haar geschreven heeft onder de bijzondere leiding van Hem, die *den mensch den mond gemaakt heeft*. Er is in deze rede zeer veel natuurlijke kunst, onbestudeerde en ongedwongen welsprekendheid.

I. Hij richt zich met grooten eerbied tot Jozef, noemt hem *mijn heer*, en zichzelven en zijne broeders zijne *knechten*, verzoekt hem een geduldig gehoor, en schrijft hem souvereine macht toe: *„gij zijt even gelijk Farao;* wiens gunst wij begeeren en wiens toorn wij vreezen, zooals wij Farao's toorn vreezen". De Godsdienst staat geen goede manieren in den weg, en het is verstandig om hoffelijk en onderdanig te spreken tot hen, in wiens macht wij ons bevinden; eeretitels te geven aan hen, die er recht op hebben, is niet hetzelfde als hen te vleien.

II. Hij stelde Benjamin voor als iemand, die zijn medelijden wel waardig was, vers 20; hij was, vergeleken met de overigen van hen, *een jongeling*, de jongste van allen, onbekend met de wereld, niet gewend aan hare wreedheid en hardheid, daar hij altijd op teedere wijze door zijn vader was opgevoed. De zaak werd er nog deerniswaardiger door, dat hij de eenige was, die van zijne moeder was overgebleven, daar zijn broeder, namelijk Jozef, dood was. Weinig dacht Juda welk een teeder punt hij nu aanraakte. Juda wist dat Jozef verkocht was, hij had dus wel reden te denken dat hij nog leefde; hij kon tenminste niet met zekerheid weten dat hij dood was; maar zij hebben hun vader doen gelooven dat hij dood was, en nu zij die leugen zoo dikwijls gezegd hadden, waren zij de waarheid vergeten, en begonnen zijzelven de leugen te gelooven.

III. Hij voerde zeer sterk als pleitgrond voor zijne bede aan, dat Jozef zelf hen gedwongen had Benjamin mede te brengen; den wensch te kennen had gegeven om hem te zien, vers 21; en hun verboden had voor zijn aangezicht te komen, tenzij zij Benjamin medebrachten, vers 23—26; hetgeen te kennen gaf dat hij iets goeds en vriendelijks met hem voorhad. En moet hij nu met zooveel moeite herwaarts gebracht worden, alleen maar om tot altijddurende slavernij verwezen te worden? Was hij niet naar Egypte gebracht uit zuivere gehoorzaamheid aan Jozefs bevel, en zou hij hem dan nu niet barmhartigheid bewijzen? Sommigen maken de opmerking dat Jakobs zonen in hun betoog bij hun vader tot hem gezegd hadden: *Indien gij hem*, Benjamin, *niet zendt, wij zullen niet aftrekken*, Hoofdst. 43 : 5, maar dat Juda, als hij er toe komt om dit te verhalen, zich van veel voegzamer woorden bedient. *Wij zullen niet mogen aftrekken*, of *„wij kunnen niet aftrekken* [1]) met eenigerlei hoop op een goeden uitslag. Onbetamelijke woorden, in haast, of in drift, tot onze meerderen gesproken, behooren herroepen of verbeterd te worden.

IV. Het groote argument, waarop hij den nadruk legt, was de ondraaglijke smart, die het voor zijn ouden vader zijn zou, indien Benjamin in slavernij moest achterblijven; *zijn vader heeft hem lief*, vers 20. Dit hadden zij als pleitgrond aangevoerd tegen Jozefs aandringen op zijne komst, vers 22. *„Indien hij zijn vader verlaat, zoo zal hij sterven*, vers 22, dat is: zijn vader zal sterven, en nog veel meer zal dit het geval wezen, indien hij achterblijft om nooit tot hem weder te keeren." Dit had de oude man, van wien zij spraken, aangevoerd tegen zijn afgaan naar Egypte, vers 29. *Indien gij nu dezen ook voor mijn aangezicht wegneemt, en hem een verderf ontmoette, zoo zoudt gij mijn grauwe haren*, die kroon des ouderdoms, *met jammer ten grave doen nederdalen*. Dit voert Juda met grooten ernst aan, *zijne ziel is aan diens ziel gebonden*, vers 30. Als hij ziet, dat de jongeling niet met ons is, dan zal hij bezwijken en terstond sterven, vers 31, of, de hevige smart, waaraan hij zich zal overgeven, zal binnen weinige dagen een einde aan zijn leven maken. *Eindelijk*. Juda zegt dat hij voor zich het niet kon dragen dit te zien, vers 34. *Dat ik den jammer niet zie, welke mijn vader overkomen zou*. Het is der kinderen plicht met groote teederheid te zorgen voor het welzijn hunner ouders; bang te zijn voor alles wat hun een oorzaak van smart kan wezen. Alzoo kan de liefde, die eerst van hen afdaalde, dan weder tot hen opklimmen, en iets gedaan worden om hen voor hunne zorg en teederheid te beloonen.

V. Om de rechtvaardigheid van Jozefs vonnis te huldigen, en zijne oprechtheid aan te toonen in hetgeen hij in zijne pleitrede heeft aangevoerd, doet Juda het aanbod om in Benjamins plaats als slaaf achter te blijven, vers 33. Aldus zou aan de wet voldaan worden. Jozef zou er niets door verliezen, (want wij kunnen onderstellen dat Juda een krachtiger man was dan Benjamin, en dus beter tot dienstwerk instaat) en Jakob zou het beter kunnen dragen hem te verliezen, dan om Benjamin te verliezen. Zóó verre was het dus van hem om wegens zijns vaders bijzondere liefde voor Benjamin verdrietig te zijn, dat hij bereid is slaaf te worden ten einde hem er in toe te geven.

Al zou nu Jozef, zooals Juda hem veronderstelde, een volkomen vreemdeling geweest zijn voor de familie, dan zou toch zoo krachtig pleiten en redeneeren invloed op hem geoefend moeten hebben, daar het gevoel van menschelijkheid er door zou aangedaan zijn, want niets kon gezegd worden, dat meer teeder en aandoenlijk is; het was genoeg om een steenen hart te vermurwen. Maar Jozef was aan Benjamin nader verwant dan Juda zelf, en koesterde, beiden voor hem en voor zijn ouden vader meer genegenheid dan Juda, en daarom kon hij niets gezegd hebben, dat gelukkiger of aan Jozef aangenamer was. Jakob noch Benjamin hadden een voorspraak bij Jozef noodig, want hij zelf had hen lief.

Laat ons over de geheele zaak opmerken:

1) Naar de Engelsche overzetting.

1. Met hoeveel voorzichtigheid Juda het vermeed melding te maken van de misdaad, waarvan Benjamin beschuldigd werd. Had hij iets gezegd bij wijze van bekentenis er van, hij zou een blaam hebben geworpen op Benjamin, den schijn hebben gehad van zijne eerlijkheid te verdenken; en zoo hij iets gezegd had bij wijze van ontkenning er van, hij zou een blaam hebben geworpen op Jozefs rechtvaardigheid, en het door hem uitgesproken vonnis. Daarom laat hij die geheele zaak rusten, en doet slechts een beroep op Jozefs medelijden. Vergelijk dit met Jobs verootmoediging voor God, Job 9:15. *Denwelken ik, zoo ik rechtvaardig ware, niet zou antwoorden, mijn Rechter zal ik om genade bidden;* ik zou niet redeneeren, geen argumenten bijbrengen om mij vrij te pleiten, maar om genade bidden.

2. Welk een goede rede de stervende Jakob had om te zeggen: *Juda, gij zijt het, u zullen uwe broeders loven,* Hoofdst. 49 : 8, want hij overtrof hen allen in stoutmoedigheid, wijsheid en welsprekendheid, inzonderheid in teederheid voor hun vader en zijn gezin.

3. Juda's trouwe aanhankelijkheid aan Benjamin, die nu in droefenis was, werd lang daarna beloond door de standvastige trouw van den stam van Benjamin aan dien van Juda, toen de tien anderen dien stam verzaakten.

4. Hoe gepast de apostel, als hij van Christus' Middelaarschap spreekt, opmerkt, dat onze Heere *uit Juda gesproten is,* Hebr. 7 : 14, want, evenals Zijn vader Juda, heeft Hij niet slechts voor de overtreders gebeden, maar is borg voor hen geworden, Hebr. 7 : 22, waarin Hij een zeer teedere zorg betoonde beiden voor Zijn Vader en voor zijne broederen.

HOOFDSTUK XLV.

Het is jammer, dat dit hoofdstuk van het vorige gescheiden is, en dus afzonderlijk gelezen wordt. Daar hadden wij Juda's voorspraak voor Benjamin, waarmede de overige broeders, naar wij kunnen onderstellen, hunne instemming betuigden. Jozef liet hem uitspreken, zonder hem in de rede te vallen, hoorde alles wat hij te zeggen had, en antwoordde toen op alles door dit ééne woord: Ik ben Jozef. Nu vond hij zijne broeders verootmoedigd, ook hem gedenkende, (want Juda had hem in zijne rede tweemaal genoemd,) eerbiedig voor hun vader en zeer teeder voor hun broeder Benjamin. Nu waren zij rijp voor den troost en de lieflijkheid, die hij voor hen bestemde, door zich aan hen bekend te maken, waarvan wij in dit hoofdstuk het verhaal hebben. Het was voor Jozefs broeders als een heldere zonneschijn na den regen, ja, het was hun als een leven uit de dooden. Hier is: I. Jozefs bekendmaking van zichzelven aan zijne broeders, en zijn gesprek met hen bij die gelegenheid, vers 1—15. II. De orders, die Farao hierop gaf om Jakob en zijne familie naar Egypte af te halen, en dienovereenkomstig Jozefs heenzenden van zijne broeders naar hun vader met deze orders, vers 16—24. III. De blijde tijding van dit alles medegedeeld aan Jakob, vers 25—28.

Toen kon zich Jozef niet bedwingen voor allen, die bij hem stonden, en hij riep: Doet alle man van mij uitgaan! En er stond niemand bij hem, als Jozef zich aan zijne broederen bekendmaakte. 2. En hij verhief zijne stem met weenen, zoodat het de Egyptenaars hoorden, en dat het Farao's huis hoorde. 3. En Jozef zeide tot zijne broederen: Ik ben Jozef! leeft mijn vader nog? En zijne broeders konden hem niet antwoorden, want zij waren verschrikt voor zijn aangezicht. 4. En Jozef zeide tot zijne broederen: Nadert toch tot mij! En zij naderden. Toen zeide hij: Ik ben Jozef, uw broeder, dien gij naar Egypte verkocht hebt. 5. Maar nu, weest niet bekommerd, en de toorn ontsteke niet in uwe oogen, omdat gij mij hierheen verkocht hebt; want God heeft mij voor uw aangezicht gezonden, tot behoudenis des levens. 6. Want het zijn nu twee jaren des hongers in het midden des lands; en er zijn nog vijf jaren, in welke geen ploeging noch oogst zijn zal. 7. Doch God heeft mij voor uw aangezicht heen gezonden, om u een overblijfsel te stellen op de aarde, en om u bij het leven te behouden door een groote verlossing. 8. Nu dan, gij hebt mij herwaarts niet gezonden, maar God zelf, die mij tot Farao's vader gesteld heeft en tot een heer over zijn gansche huis, en regeerder in het gansche land van Egypte. 9. Haast u en trekt op tot mijn vader, en zegt tot hem: Alzoo zegt uw zoon Jozef: God heeft mij tot een heer over gansch Egypteland gesteld; kom af tot mij, en vertoef niet. 10. En gij zult in het land Gosen wonen, en nabij mij wezen, gij en uwe zonen, en de zonen uwer zonen, en uwe schapen, en uwe runderen, en al wat gij hebt. 11. En ik zal u aldaar onderhouden; want er zullen nog vijf jaren des hongers zijn, opdat gij niet verarmt, gij en uw huis, en alles wat gij hebt. 12. En ziet, uwe oogen zien het, en de oogen van mijn broeder Benjamin, dat mijn mond tot u spreekt. 13. En boodschapt mijn vader al mijne heerlijkheid in Egypte, en alles wat gij gezien hebt; en haast u, en brengt mijn vader herwaarts af. 14. En hij viel aan den hals van Benjamin, zijn broeder, en weende; en Benjamin weende aan zijn hals. 15. En hij kuste al zijn broederen, en hij weende over hen; en daarna spraken zijn broeders met hem.

Juda en zijne broeders wachtten op een antwoord, en het kon wel niet anders of zij moesten ten hoogste verbaasd zijn, toen zij inplaats van den strengen ernst eens rechters, de natuurlijke genegenheid eens vaders of broeders ontdekten.

I. Jozef gaf bevel dat al zijne dienaren het vertrek zouden verlaten, vers 1. Vrienden zijn het meest vrij en ongedwongen in hunne gesprekken, als zij onder elkander zijn. Toen Jozef liefde wilde betoonen, legde hij alle statigheid af, en het was niet voegzaam dat zijne dienaren daar getuigen van zouden zijn. Aldus openbaart Christus zich in Zijne goedertierenheid aan Zijn volk buiten het gezicht en het gehoor der wereld.

II. Tranen waren de inleiding tot zijne rede, vers 2. Hij had dien stroom lang en met groote moeite tegengehouden, maar nu zwol hij zoo hoog op, dat hij hem niet langer kon bedwingen, maar *overluid weende*, zoodat zij, die hij had weggezonden, opdat zij hem niet zouden zien, hem wel moesten hooren. Het waren tranen van teederheid en sterke, diepe liefde, en daarmede legde hij dien strengen ernst af, dien hij totnutoe aan zijne broeders betoond had, want hij kon het niet langer dragen. Dit stelt, evenals de vader van den verloren zoon, het Goddelijk mededoogen voor jegens berouwhebbende zondaren, Lukas 15 : 20, Hosea 11 : 8, 9.

III. Haastig en plotseling, als iemand die niet gerust kan wezen vóór hij het geuit heeft, zegt hij hun wie hij is: *Ik ben Jozef*. Zij kenden hem slechts bij zijn Egyptischen naam *Zafnath-Paäneah*, daar zijn Hebreeuwsche naam vergeten en verloren was in Egypte; maar nu leert hij hen hem bij dien naam te noemen; *ik ben Jozef*, en opdat zij niet zouden denken, dat hij iemand anders was van denzelfden naam, verklaart hij zich nader, vers 4, *ik ben Jozef, uw broeder*. Dit zou hen nog meer verootmoedigen wegens hunne zonde van hem te verkoopen, maar hen tevens aanmoedigen om op een vriendelijke behandeling te hopen. Zoo zeide Christus, toen Hij Paulus van zonde wilde overtuigen, *Ik ben Jezus;* en toen Hij Zijne discipelen wilde vertroosten: *Ik ben het, vreest niet*. In het eerst heeft dit woord Jozefs broeders verschrikt. Vol angst deinsden zij terug; zij waren ontsteld en verbaasd, maar Jozef riep hun vriendelijk en gemeenzaam toe: *Nadert toch tot mij*. En als Christus zich openbaart aan Zijn volk, moedigt Hij hen aan, om tot Hem toe te gaan met een waarachtig hart. Wellicht wilde hij, daar hij er van ging spreken dat zij hem verkocht hadden, niet *luid* spreken, opdat de Egyptenaars het niet zouden hooren, en de Hebreën er niet in nog grooter verfoeiing bij hen om zouden komen; daarom wilde hij dat zij allen tot hem zouden naderen, opdat hij fluisterend met hen kon spreken, hetgeen hij, nu zijne ontroering eenigszins tot bedaren was gekomen, instaat was te doen, terwijl hij in het eerst het, als het ware, uitschreeuwen moest.

IV. Hij poogt hunne smart te verzachten wegens het kwaad, dat zij hem aangedaan hebben, door hun te toonen, dat *God*, wàt *zij* ook mochten bedoeld hebben, het ten goede heeft gedacht, en er het goede uit heeft doen voortkomen, vers 5; *weest niet bekommerd, en de toorn ontsteke niet in uwe oogen*. Zondaren moeten *bekommerd zijn en in toorn ontstoken tegen zichzelven* vanwege hunne zonde; ja, al is het ook dat God door Zijne kracht er goeds uit doet voortkomen, dan is dit niet aan den zondaar te danken; doch oprechte boetvaardigen moeten er diep door bewogen worden, als zij zien hoe God goed uit kwaad doet voortkomen, *spijze uit den eter*. Hoewel wij hiermede *onze eigen zonden* niet mogen verkleinen, om alzoo de bitterheid van ons berouw weg te nemen, kan het toch goed zijn, om er de *zonden van anderen* in een zachter licht door voor te stellen, en er het bittere en scherpe van onzen wrok door weg te nemen. Zoo doet Jozef hier. Zijne broeders behoefden niet te vreezen, dat hij zich op hen zou wreken wegens een kwaad, dat Gods voorzienigheid zoozeer tot voordeel heeft doen uitkomen van hem en zijne familie. Nu zegt hij hun, hoe lang de honger nog zal aanhouden, namelijk nog *vijf jaren*; maar, vers 6, hoe hij bij machte was vriendelijkheid te betoonen aan zijne bloedverwanten en vrienden, hetgeen het grootste genot is, dat rijkdom en macht kunnen schenken aan een Godvruchtige, vers 8. Zie in welk een gunstig licht hij het kwaad stelt, dat zij hem aangedaan hebben, *God heeft mij voor ulieder aangezicht heengezonden*, vers 5—7. Merk op:

1. Gods Israel is onder de bijzondere zorg van Gods voorzienigheid. Jozef achtte dat zijne verhooging niet zoozeer bestemd was om het geheele koninkrijk van Egypte te redden, als wel om een kleine familie van Israelieten te behouden; *want des Heeren deel is Zijn volk;* hoe het ook met anderen ga, zij zullen beveiligd wezen.

2. Dat Gods voorzienigheid zeer ver vooruit ziet en zich zeer ver uitstrekt. Lang vóór de jaren van overvloed bereidde Gods voorzienigheid de spijze voor Jakobs huis in de jaren des hongers. De psalmist looft God hiervoor, Psalm 105 : 17. *Hij zond een man voor hun aangezicht henen, Jozef*. God ziet Zijn werk van het begin tot het einde, maar wij zien dit niet, Pred. 3 : 11. Hoe bewonderenswaardig zijn de plannen der Voorzienigheid! hoe verreikend is hare strekking! Wat al raderen in het midden der raderen, die toch allen bestuurd worden door de oogen in de raderen en den geest der dieren in de raderen, zie Ezech. 1 : 15—20. Laat ons daarom over niets vóór den tijd oordeelen.

3. God werkt dikwijls door tegenovergestelde dingen; de nijd en twist van broeders dreigen een gezin met den ondergang, en toch blijken zij nu in dit geval de gelegenheid, of het middel om Jakobs gezin te behouden. Jozef zou nooit *een herder, een steen Israels* geweest zijn, indien zijne broeders hem niet beschoten en gehaat hadden, zij namelijk, die hem boosaardiglijk naar Egypte verkocht hadden, en toch zelven het voordeel oogstten van het goede, dat God er uit heeft doen voortkomen, evenals velen van hen, die Christus ter dood hebben gebracht, door Zijn dood behouden zijn geworden.

4. God moet al de eer ontvangen voor de tijdige bewaring van Zijn volk, door wèlk middel die bewaring dan ook gewerkt moge worden, vers 8. *Gij hebt mij herwaarts niet gezonden, maar God zelf*. Gelijk zij van den eenen kant zich nu niet moeten bedroeven of kwellen, daar de zaak toch zoo ten goede is uitgekomen, zoo moeten zij er, van den anderen kant, niet trotsch op wezen, want het was Gods doen, en niet het hunne. Met hem naar Egypte te verkoopen bedoelden zij zijne droomen te verijdelen, maar de bedoeling Gods er mede was, ze te verwezenlijken, Jes. 10 : 7. *Hoewel hij het zoo niet meent*.

V. Hij belooft gedurende de overige jaren van den honger voor zijn vader en geheel zijn familie te zullen zorgen.

1. Hij verlangt dat zijn vader spoedig verblijd zal worden met de tijding, dat hij nog in leven is en tot groote macht en aanzien is gekomen. Zijne broeders moeten zich naar Kanaän heenspoeden, en aan Jakob bekendmaken dat zijn zoon Jozef *tot heer over Egypteland gesteld* is, vers 9, en zij moeten hem van al zijne heerlijkheid aldaar verhalen, vers 13. Hij wist dat dit een verkwikkende zalf zou zijn voor zijn hoofd, en een krachtige hartsterking waardoor zijn moed en geestkracht verlevendigd zouden worden. Indien er iets was, dat hem weder jong kon maken, dan was dit het. Hij wenscht dat zij zelven zich volkomen zouden overtuigen van de waarheid dezer verbazingwekkende tijding, ten einde er hun vader ook de overtuiging van te kunnen geven, vers 12, *uwe oogen zien het, dat mijn mond tot u spreekt.* Als zij zich wilden bezinnen, dan konden zij zich misschien nog wel iets van zijne gelaatstrekken, zijne stem, zijne manier van spreken tebinnen brengen, en alzoo volkomen overtuigd zijn.

2. Hij verlangt vurig dat zijn vader en geheel zijne familie naar Egypte zouden komen. *Kom af tot mij en vertoef niet*, vers 9. Hij wil hem doen wonen in Gosen, het deel van Egypte, dat in de richting lag van Kanaän, opdat zij het land zouden gedenken, vanwaar zij kwamen, vers 10. Hij belooft in hunne behoeften te voorzien, vers 11. *Ik zal u aldaar onderhouden.* Het is de plicht der kinderen om, zoo dit door de nooddruft hunner ouders vereischt wordt, hen te onderhouden, en zooveel het hun slechts mogelijk is, in hunne behoeften te voorzien, want door *korban* zullen zij daar nooit vrijgesteld van kunnen worden, Markus 7 : 11. Dat is *aan hun eigen huis Godzaligheid te oefenen*, 1 Tim. 5 : 4. Onze Heere Jezus, evenals Jozef, tot de hoogste macht en eer in de bovenwereld verhoogd zijnde, wil dat al de Zijnen met Hem zullen wezen waar Hij is, Joh. 17 : 24. Dat is Zijn gebod, dat wij nu bij Hem zijn in geloof en hoop en een hemelschen wandel; en dit is Zijne belofte, dat wij voor altijd met Hem zijn zullen.

VI. Zij gaven nu ook uitdrukking aan hunne liefde voor elkander. Hij begon met den jongste, zijn eigen broeder Benjamin, die omstreeks een jaar oud zal geweest zijn, toen Jozef van zijne broeders gescheiden werd; zij omhelsden elkander en weenden, vers 14, denkende wellicht aan hunne moeder Rachel, die stierf toen zij Benjamin baarde. In haar echtgenoot had Rachel in den laatsten tijd geweend, omdat zij, naar hij vreesde, niet meer waren; Jozef was weg, en Benjamin ging weg; en nu weenen zij om haar, omdat *zij* niet meer was. Na Benjamin heeft hij ook de anderen omhelsd, vers 15, en *daarna spraken zijne broeders met hem*, vrij en gemeenzaam over al de zaken van het huis huns vaders. Na de teekenen van een ware verzoening volgen de oogenblikken van lieflijke gemeenschap.

16. Als dit gerucht in het huis van Farao gehoord werd, dat men zeide: Jozefs broeders zijn gekomen; was het goed in de oogen van Farao en in de oogen van zijne knechten. 17. En Farao zeide tot Jozef: Zeg tot uwe broederen: Doet dit, laadt uwe beesten, en trekt heen, gaat naar het land Kanaän; 18. En neemt uw vader en uwe huisgezinnen, en komt tot mij, en ik zal u het beste van Egypteland geven, en gij zult het vette dezes lands eten. 19. Gij zijt toch gelast; doet dit, neemt u uit Egypteland wagenen voor uwe kinderkens, en voor uwe vrouwen, en voert uw vader en komt. 20. En uw oog verschoone uw huisraad niet, want het beste van gansch Egypteland, dat zal het uwe zijn. 22. En de zonen van Israel deden alzoo. Zoo gaf Jozef hun wagenen, naar Farao's bevel; ook gaf hij hun teerkost op den weg. 22. Hij gaf hun allen, ieder een, wisselkleederen; maar Benjamin gaf hij drie honderd zilverlingen en vijf wisselkleederen. 23. En zijn vader desgelijks zond hij tien ezelen, dragende van het beste van Egypte, en tien ezelinnen, dragende koren, en brood, en spijze voor zijn vader op den weg. 24. En hij zond zijne broeders heen; en zij vertrokken; en hij zeide tot hen: Verstoort u niet op den weg.

I. Wij hebben hier Farao's vriendelijkheid voor Jozef, en voor zijne bloedverwanten om zijnentwil. Hij heette zijne broeders welkom, vers 16, hoewel het een tijd was van schaarschte, en zij waarschijnlijk ten zijnen laste zouden komen. En omdat het goed was in de oogen van Farao, was het ook goed in de oogen zijner knechten; zij gaven tenminste voor, dat zij het goedvonden, omdat Farao het goedvond. Hij gelastte Jozef zijn vader naar Egypte te laten halen, en beloofde hen te voorzien van alle benoodigdheden voor de reis en voor zijne vestiging in Egypte. Indien *het beste van gansch Egypteland* (en Egypte was, dank zij Jozef onder God, beter voorzien dan alle andere landen) genoeg voor hem was, dan was het alles tot zijn dienst, zelfs *het vette des lands*, vers 18, zoodat zij zich niet om hun huisraad behoefden te bekommeren, vers 20. In vergelijking met hetgeen hij voor hen had in Egypte, achtte hij hetgeen zij in Kanaän bezaten van weinig belang, en daarom moeten zij er zich niet om bekommeren; indien zij daar iets van moesten achterlaten, er was in Egypte genoeg, om hun alle verlies te vergoeden. Zoo moeten ook zij, voor wie Christus deelen bestemd heeft in Zijn hemelsche heerlijkheid, zich niet om het goed dezer wereld bekommeren; het beste daarvan is slechts *huisraad* van weinig belang, *rommel;* zoolang wij hier zijn kunnen wij er niet zeker van wezen, en nog veel minder kunnen wij het medenemen als wij deze wereld verlaten; laat ons er dan ook niet bezorgd om wezen, noch er ons hart op stellen; er zijn betere dingen voor ons weggelegd in het gezegende land, waar onze Jozef heengegaan is, om er ons eene plaats in te bereiden.

II. Jozefs vriendelijkheid voor zijn vader en zijne broeders. Farao betoonde eerbied voor Jozef, in dankbare erkentenis dat hij het middel is geweest voor veel goeds voor hem en zijn rijk, daar hij hen niet alleen bewaard had van in de algemeene ramp te deelen, maar hen van groot belang had gemaakt onder andere volken, want al hunne naburen zouden zeggen: „Voorzeker zijn de Egyptenaren een wijs en verstandig volk, daar zij in den tijd des hongers zoo wèl voorzien zijn. Daarom achtte Farao niets te veel wat hij voor Jozef doen kon. Er is eene dankbaarheid, die men zelfs aan minderen verschuldigd is, en als iemand ons vriendelijkheid betoond heeft, dan behooren wij er ons op toe te leggen om het hem te vergelden, en niet alleen aan hem, maar ook aan de zijnen. En Jozef betoonde ook eerbied aan zijn vader en zijne broeders, omdat zij zijn naaste bloedverwanten waren, al waren zijne broeders zijne vijanden geweest, en al was zijn vader ook lang van hem vervreemd.

1. Hij voorzag hen van het benoodigde, vers 21. Hij gaf hun wagenen en leeftocht, voor de heen- en de terugreis; want wij hebben nooit gezien dat Jakob zeer rijk was, en toen de hongersnood heerschte, kunnen wij ons wel voorstellen dat hij veeleer arm was.

2. Hij gaf hun ook hetgeen hun tot genot en sieraad was. Hij gaf aan ieder hunner wisselkleederen, aan Benjamin gaf hij er vijf, en daarenboven nog zakgeld, vers 22. Aan zijn vader zond hij een zeer schoon geschenk van Egyptische voortbrengselen, vers 23. Wie rijk is, behoort vrijgevig te zijn, milddadigheden te beraadslagen; waarvoor is overvloed anders goed, dan om er goed mede te doen?

3. Hij zond hen henen met een gepaste waarschuwing, vers 24. *Verstoort u niet op den weg.* Hij wist dat zij maar al te geneigd waren tot twisten, en de laatste gebeurtenissen, die de herinnering opwekten aan hetgeen zij voorheen tegen hun broeder gedaan hadden, zouden hun eene aanleiding kunnen wezen tot twisten. Jozef had reeds opgemerkt dat zij er over twistten, Hoofdst. 42 : 22. Tot den een zouden zij zeggen: „Gij waart het, die hem het eerst om zijne droomen bestraft hebt"; tot een ander: „Gij zijt het geweest, die zeidet: Laat ons hem dooden"; tot een ander: „Gij hebt hem zijn veelverwigen rok ontnomen"; tot een ander: „Gij waart het, die hem in den kuil hebt geworpen", enz. Daar nu Jozef hun allen vergiffenis had geschonken, legt hij hun de verplichting op elkander geene verwijtingen te doen. Onze Heere Jezus heeft ons dit gebod gegeven, *dat wij elkander liefhebben*, dat wij in vrede zullen leven, en dat, wat er ook gebeure, of welke vroegere gebeurtenissen wij ook gedenken, wij *ons niet zullen verstoren.* Want: *a.* Wij zijn broeders; wij hebben allen éénen Vader. *b.* Wij zijn Zijne broederen, en als wij ons verstoren, maken wij onze betrekking te schande tot Hem, *die onze Vrede is.* *c.* Wij zijn schuldig, ja *voorwaar schuldig*, en wij hebben alle reden om, inplaats van met elkander te twisten, verstoord te zijn op onszelven. *d.* Wij hebben, of hopen te hebben, vergeving ontvangen van God, tegen wien wij allen misdreven hebben, en daarom moeten wij bereid zijn elkander vergeving te schenken. *e.* Wij zijn *op den weg*, een weg, die door het land van Egypte loopt, waar veler oogen op ons gericht zijn, die wel gaarne gelegenheid tegen ons zouden zoeken; een weg, die heenvoert naar Kanaän, waar wij voor altijd volkomen vrede hopen te hebben.

25. En zij trokken op uit Egypte, en zij kwamen in het land Kanaän tot hun vader Jakob. 26. Toen boodschapten zij hem, zeggende: Jozef leeft nog; ja ook is hij regeerder in gansch Egypteland! Toen bezweek zijn hart, want hij geloofde hun niet. 27. Maar als zij tot hem gesproken hadden al de woorden van Jozef, die hij tot hen gesproken had, en dat hij de wagenen zag, die Jozef gezonden had om hem te voeren, zoo werd de geest van Jakob, hun vader, levendig. 28. En Israel zeide: Het is genoeg! mijn zoon Jozef leeft nog! ik zal gaan, en hem zien, eer ik sterve!

Hier zien wij hoe de goede tijding aan Jakob wordt medegedeeld.

1. In het eerst heeft het verhaal er van zijn geest nedergeslagen. Toen zijne zonen zonder eenigerlei voorbereiding tot hem inkwamen, roepende: *Jozef leeft nog*, terwijl zij met elkander wedijverden, wie het eerst het bericht zou brengen, dacht hij misschien dat zij met hem schertsten, en die beleediging smartte hem; of wel, het bloote noemen van Jozefs naam wekte zijne smart over hem weder op, zoodat zijn hart bezweek, vers 26; het duurde lang eer hij weder tot zichzelven kwam. Hij was zoozeer in zorg en vrees over de overigen van hen, dat het toen blijdschap genoeg voor hem geweest zou zijn te hooren, dat Simeon vrijgelaten en Benjamin veilig en wel teruggekomen was; (want hij had zich schier aan wanhoop over die beiden overgegeven) maar te hooren dat *Jozef nog leeft*, dat was een te goede tijding om waar te kunnen wezen; hij bezwijmt, want hij gelooft het niet. Wij bezwijken, omdat wij niet gelooven; David zelf zou vergaan zijn, indien hij niet had geloofd, Ps. 27 : 13.

2. De bevestiging er van deed zijn geest langzamerhand weer herleven. Jakob had zijn zonen zeer gemakkelijk geloof geschonken, toen zij hem zeiden: *Jozef is dood;* maar nu zij hem zeggen: *Jozef leeft nog*, kan hij hen nauwelijks gelooven. Op menschen van een zwak en teeder gemoed heeft vrees meer invloed dan hoop, zij komen gemakkelijker onder indrukken, die *ont*moedigen, dan onder die welke *be*moedigen. Maar eindelijk werd Jakob overtuigd van de waarheid van het bericht, inzonderheid toen hij de wagenen zag, die gezonden waren om hem te halen, want zien is gelooven; en toen *werd zijn geest weder levendig.* De dood is als de wagenen, die gezonden zijn om ons naar Christus tehuis te halen, het gezicht van zijne nadering moest onze geest weder levendmaken. Nu wordt Jakob *Israel* genoemd, vers 28, want hij begint zijne geestkracht te her-

krijgen. *a.* Hij verblijdt zich in de gedachte, dat *Jozef nog leeft.* Hij zegt niets van *Jozefs heerlijkheid,* waarvan zij hem verhaald hebben, het was hem genoeg dat *Jozef leefde.* Zij, die tevreden zijn met een mindere mate van vertroosting en genot, zijn het best bereid voor het meerdere. *b.* Het is hem een genoegen te denken, dat hij tot hem zal gaan om hem te zien. Ofschoon hij oud en de reis lang was, wilde hij toch Jozef gaan zien, omdat Jozefs zaken hem niet toestonden om tot hem te komen. Merk op dat hij zegt: *„Ik zal gaan en hem zien,"* niet: *„Ik zal gaan en bij hem wonen."* Jakob was oud en verwachtte niet lang meer te zullen leven; „maar ik zal gaan en *hem zien eer ik sterf,"* en dan zal ik in vrede kunnen heengaan. Laat mijne oogen verkwikt worden door hem te zien, eer zij gesloten worden, en dan *is het genoeg,* dan behoef ik niets meer om mij gelukkig te maken in deze wereld." Het is voor ons allen goed om ons gemeenzaam te maken met den dood, er van te spreken als nabijzijnd, opdat wij mogen bedenken hoe weinig wij hebben te doen eer wij sterven, en het dan te doen met al onze macht, en van hetgeen wij lieflijks hebben mogen genieten als degenen, die weldra zullen sterven, en het zullen verlaten.

HOOFDSTUK XLVI.

Op hoogen leeftijd verhuist Jakob naar Egypte, hiertoe genoodzaakt door een hongersnood, en door zijn zoon uitgenoodigd zijnde om er te komen, I. God zendt hem derwaarts henen, vers 1—4. II. Geheel zijne familie gaat met hem, vers 5—27. III. Jozef heet er hem welkom, vers 28—34.

En Israel verreisde met al wat hij had, en hij kwam te Ber-seba, en hij offerde offeranden aan den God van zijn vader Izak. 2. En God sprak tot Israel in gezichten des nachts en zeide: Jakob, Jakob! En hij zeide: Zie, hier ben ik! 3. En Hij zeide: Ik ben die God, uws vaders God; vrees niet van af te trekken naar Egypte, want Ik zal u aldaar tot een groot volk zetten. 4. Ik zal met u aftrekken naar Egypte, en Ik zal u doen wederoptrekken, mede optrekkende; en Jozef zal zijne hand op uwe oogen leggen.

Het Goddelijk voorschrift luidt: *Ken den Heere in al uwe wegen,* en de belofte, die er aan verbonden is: *Hij zal uwe paden rechtmaken.* Er rust hier een groote zorg op Jakob; hij heeft niet slechts een reis, maar een verhuizing voor zich, hij moet zich in een ander land gaan vestigen — eene groote verandering voor hem, want hij heeft nooit anders gedacht of hij zou leven en sterven in Kanaän; — en voor zijne familie zal dit voor langen tijd groote gevolgen hebben. Nu wordt ons hier gezegd:

I. Dat hij God heeft gekend in zijn weg. Hij *kwam* van Hebron, waar hij nu woonde, *te Ber-seba,* en daar *offerde hij offeranden den God zijns vaders Izaks,* vers 1. Hij koos die plaats in herinnering aan de gemeenschapsoefening, die zijn vader en zijn grootvader er met God gehad hebben. Daar heeft Abraham den naam des Heeren, des eeuwigen Gods, aangeroepen, Hoofdst. 21 : 33; ook Izak deed dit, Hoofdst. 26 : 25; en daarom maakte ook Jakob het de plaats zijner aanbidding; en dit te meer wijl het op zijn weg lag. In zijne aanbidding had hij:

1. Het oog op God als *den God zijns vaders Izaks,* dat is: een God in verbond met hem, want door Izak was het verbond op hem overgegaan. God had aan Izak, toen er in zijn tijd hongersnood heerschte in Kanaän, Hoofdst. 26: 2, verboden om af te trekken naar Egypte, hetgeen Jakob zich misschien voor den geest bracht, toen Hij God raadpleegde als den God zijns vaders Izaks, en wel met deze gedachte: „Heere, hoewel ik zeer begeerig ben Jozef te zien, zal ik mij toch aan Uwen wil onderwerpen, zoo Gij mij verbiedt naar Egypte af te trekken, zooals Gij het mijn vader Izak verboden hebt, en dan zal ik tevreden blijven waar ik ben."

2. *Offerde hij offeranden,* buitengewone offeranden, behalve die hij op zijn gezette tijden bracht. Die offeranden werden geofferd: *a. Bij wijze van dankzegging* voor de gezegende verandering, die er nu onlangs in zijne familie heeft plaats gehad; voor de goede tijding, die hij omtrent Jozef heeft ontvangen, en de hoop, die hij had, om hem weder te zien. Wij moeten God danken voor het begin van een zegen, al is hij ook nog niet voltooid, en dit is dan tevens een betamelijke manier om nog verdere zegeningen te vragen. *b. Bij wijze van smeeking,* dat God met hem zal zijn op zijne reis. Door deze offeranden wenschte hij vrede te hebben met God, vergeving van zonde te erlangen, opdat hij geene schuld met zich neemt op die reis, want schuld is een slechte gezellin. Door Christus, de groote offerande, moeten wij ons verzoenen met God, en onze beden en smeekingen tot Hem opzenden. *c. Bij wijze van raadpleging;* ook de heidenen raadpleegden hunne orakelen door offeranden. Jakob wilde niet gaan vóór hij God om verlof had gevraagd: „Zal ik aftrekken naar Egypte, of teruggaan naar Hebron?" Zoo moeten ook wij in twijfelachtige gevallen navraag doen, en hoewel wij geen direct antwoord van den hemel kunnen verwachten, zullen wij toch, zoo wij naarstig achtgeven op de aanwijzingen van het woord, van de conscientie en van Gods voorzienigheid, bevinden, dat wij God niet tevergeefs om raad vragen.

II. Hoe God hem dan ook geleid heeft op zijn pad. *In gezichten des nachts,* (waarschijnlijk reeds in den volgenden nacht nadat hij zijne offeranden geofferd had, zooals 2 Kron. 1 : 7) *sprak God tot hem,* vers 2. Zij, die gemeenschap met God wenschen te onderhouden, zullen bevinden dat zij nooit zijnerzijds faalt. Als wij tot Hem spreken zooals het behoort, dan zal Hij niet falen tot ons te spreken. God riep hem bij zijn naam, zijn ouden naam. Jakob! Jakob! om hem zijn lagen staat te doen gedenken; zijn tegenwoordige vrees betaamde nauwelijks aan een *Israel.* Als een, die wel bekend is met de gezichten van den Almachtige,

en gereed is om er aan te gehoorzamen, antwoordt hij: *Zie, hier ben ik,* bereid en gereed om orders te ontvangen." En wat heeft God hem nu te zeggen?

1. Hij hernieuwt het verbond met hem; *Ik ben die God, uws vaders God,* vers 3, dat is: „Ik ben wat gij Mij erkent te zijn; gij zult Mij een God bevinden, een Goddelijke wijsheid en macht voor u, en gij zult Mij den *God uws vaders* bevinden, getrouw aan het verbond, dat met hem gemaakt is.

2. Hij moedigt hem aan tot dit vertrek met zijn gezin; *vrees niet af te trekken naar Egypte.* Het schijnt dat Jakob, hoewel hij op het eerste bericht van Jozefs leven en heerlijkheid in Egypte zonder eenige aarzeling besloten had: *ik zal gaan en hem zien,* er toch bij nader bedenken wel eenige moeilijkheid in zag, waarover hij niet goed wist heen te komen. In de veranderingen, die de grootste blijdschap en hoop schijnen mede te brengen, is toch altijd een bijmengsel van zorg en vrees. *Nulla est sincera voluptas — Er is geen onvermengd genot.* Wij moeten ons altijd verheugen met beving. Jakob had vele kommervolle gedachten omtrent deze reis, waarvan God nota neemt. *a.* Hij was oud, honderd dertig jaren oud, en het wordt als een der zwakheden van oude lieden genoemd, dat zij *voor de hoogten vreezen en dat er verschrikkingen zullen zijn op den weg,* Pred. 12 : 5. Het was een lange reis, en Jakob was niet geschikt tot reizen, en wellicht dacht hij er aan, dat zijn beminde Rachel op eene reis gestorven is. *b. Hij* vreesde, dat zijne zonen besmet zouden worden door de afgoderij van Egypte en den God hunner vaderen zouden vergeten, of verzot zouden worden op de genietingen van Egypte en het land der belofte zouden vergeten. *c.* Waarschijnlijk dacht hij aan hetgeen God tot Abraham had gezegd betreffende de dienstbaarheid en de verdrukking van zijn zaad, Hoofdst. 15 : 13, en vreesde hij, dat zijne verhuizing naar Egypte dit ten gevolge zou hebben. Een lieflijkheid voor heden moet ons niet doen verzuimen te denken aan toekomstige bezwaren en ongemakken, die wel zouden kunnen voortkomen uit hetgeen ons nu zoo lieflijk en veelbelovend toeschijnt. *d.* Hij kon het denkbeeld niet verdragen, dat zijn gebeente in Egypte zou rusten. Maar, welke ontmoedigende gedachten hij nu ook had, dit was genoeg om ze allen tot zwijgen te brengen: *Vrees niet af te trekken naar Egypte.*

3. Hij belooft hem vertroosting bij deze verhuizing.

A. Dat hij in Egypte zich zal vermenigvuldigen. *„Ik zal u aldaar,* waar gij vreest dat uwe familie zal wegzinken en verloren gaan, *tot een groot volk zetten.* Dat is de plaats, die de oneindige Wijsheid verkoren heeft voor de vervulling dier belofte."

B. Dat Gods tegenwoordigheid met hem zal wezen; *Ik zal met u aftrekken naar Egypte.* God zal voorzeker met hen wezen, die gaan waar Hij hen zendt, en dat is genoeg om hen, waar zij ook zijn te beveiligen, en hunne vrees tot zwijgen te brengen; wij kunnen ons gerust wagen naar Egypte, als God er met ons gaat.

C. Dat noch hij noch de zijnen in Egypte verloren zullen gaan; *Ik zal u doen weder optrekken, mede optrekkende.* Hoewel Jakob in Egypte stierf, is deze belofte toch vervuld geworden: *a.* Door het wederbrengen van zijn lichaam om in Kanaän begraven te worden, waaromtrent hij zeer bezorgd scheen, Hoofdst. 49 : 29—32. *b.* In het wederbrengen van zijne nakomelingen om in Kanaän gevestigd te worden. Hoe somber en duister het dal ook moge wezen, waarin wij te eeniger tijd geroepen worden, wij kunnen er gerust op wezen dat, zoo God er met ons aftrekt, Hij er ons ook zeker weer uit zal opvoeren. Als Hij met ons afgaat in den dood, dan zal Hij ons gewisselijk weder opvoeren tot de heerlijkheid.

D. Dat in leven en sterven zijn geliefde zoon Jozef hem tot troost zal wezen; *Jozef zal zijne hand op uwe oogen teggen.* Dat is een belofte, dat Jozef leven zal zoolang als hij leefde, dat hij bij hem zou zijn bij zijn sterven, hem met alle mogelijke teederheid en eerbied de oogen zou sluiten, zooals de dierbaarste bloedverwanted dat plegen te doen. Toen zijne gedachten zich alzoo in hem vermenigvuldigden, heeft Jakob waarschijnlijk gewenscht, dat Jozef hem dien laatsten dienst der liefde zou bewijzen: *Ille meos oculos comprimat — Laat hem mij de oogen sluiten;* en God verhoorde hem aldus ook naar de letter zijner begeerte. Zoo vervult God somstijds de onschuldige begeerten Zijns volks, en maakt niet slechts dat zij zalig sterven, maar maakt er zelfs de omstandigheden lieflijk van.

5. Toen maakte zich Jakob op van Ber-seba; en de zonen van Israel voerden Jakob, hun vader, en hunne kinderen, en hunne vrouwen op de wagenen, die Farao gezonden had om hem te voeren. 6. En zij namen hun vee en hunne have, die zij in het land Kanaän geworven hadden, en zij kwamen in Egypte, Jakob en al zijn zaad met hem; 7. Zijne zonen en de zonen zijner zonen met hem; zijne dochteren en zijner zonen dochteren, en al zijn zaad bracht hij met zich in Egypte. 8. En dit zijn de namen der zonen van Israel, die in Egypte kwamen: Jakob en zijne zonen. De eerstgeborene van Jakob: Ruben. 9. En de zonen van Ruben: Hanoch, en Pallu, en Hezron, en Karmi. 10. En de zonen van Simeon: Jemuel, en Jamin, en Ohad, en Jachin, en Zohar, en Saul, de zoon eener Kanaänietische vrouw. 11. En de zonen van Levi: Gerson, Kehath en Merari. 12. En de zonen van Juda: Er en Onan, en Sela, en Perez, en Zerah. Doch Er en Onan waren gestorven in het land van Kanaän; en de zonen van Perez waren Hezron en Hamul. 13. En de zonen van Issaschar: Tola, en Puwa, en Job, en Simron. 14. En de zonen van Zebulon: Sered, en Elon, en Jahleël. 15. Dit zijn de zonen van Lea, die zij Jakob gebaard heeft in Paddan-Aram, met Dina zijne dochter; al de zielen zijner zonen en zijner dochteren waren drie en dertig. 16. En de zonen van Gad: Zifjon, en Haggi, Schuni en Ezbon, Eri en Arodi, en Areli. 17. En de

zonen van Aser: Jimna, en Jisva, en Jisvi, en Berija, en Sera, hunne zuster; en de zonen van Berija: Heber en Malchiël. 18. Dit zijn de zonen van Zilpa, die Laban aan zijne dochter Lea gegeven had; en zij baarde Jakob deze zestien zielen. 19. De zonen van Rachel, Jakobs huisvrouw: Jozef en Benjamin. 20. En Jozef werden geboren in Egypteland, Manasse en Efraim, die hem Asnath, de dochter van Potifera, den overste te On, baarde. 21. En de zonen van Benjamin: Bela, Becher en Asbel, Gera en Naäman, Echi en Ros, Muppim en Huppim, en Ard. 22. Dit zijn de zonen van Rachel, die Jakob geboren zijn, al tezamen veertien zielen. 23. En de zonen van Dan: Chusim. 24. En de zonen van Nafthali: Jahzeël, en Guni, en Jezer, en Sillem. 25. Dit zijn de zonen van Bilha, die Laban aan zijne dochter Rachel gegeven had; en zij baarde dezelve Jakob, zij waren allen zeven zielen. 26. Al de zielen, die met Jakob in Egypte kwamen, uit zijne heup gesproten, uitgenomen de vrouwen van de zonen van Jakob, waren allen zes en zestig zielen. 27. En de zonen van Jozef, die hem in Egypte geboren zijn, waren twee zielen. Al de zielen van het huis van Jakob, die in Egypte kwamen, waren zeventig.

De bejaarde Jakob is hier aan het verhuizen; weinig heeft hij gedacht ooit Kanaän te zullen verlaten; hij verwachtte ongetwijfeld *in zijn nest den geest te geven*, en zijn zaad in het dadelijk bezit van het beloofde land te zullen laten, maar Gods voorzienigheid heeft het anders beschikt. Zij, die denken wèl gevestigd te zijn, kunnen in weinig tijds van de plaats hunner vestiging verwijderd worden; zelfs oude lieden, die aan geene andere verhuizing denken dan aan de verhuizing naar het graf (waar Jakob zoozeer zijn hart op had gezet, Hoofdst. 37 : 35; 42 : 38) kunnen nog groote veranderingen beleven in hun gezin. Het is goed om bereid te zijn, niet slechts voor het graf, maar voor alles wat tusschen ons en het graf gebeuren kan. Merk op:

I. Hoe Jakob vervoerd werd; niet in een koets, hoewel die toen reeds in gebruik waren, maar in een wagen, vers 5. Jakob was een eenvoudig man, die op geen pracht of statigheid gesteld was; zijn zoon reed in een staatsiewagen, Hoofdst. 41 : 43, maar hem was een gewone wagen voldoende.

II. Het vervoer van hetgeen hij had.

1. Zijne have, vers 6, *zijn vee en zijne have*, dit nam hij mede, teneinde voor zijn onderhoud niet geheel en al van Farao afhankelijk te zijn, en niet later van hen gezegd zou kunnen worden, dat zij als bedelaars naar Egypte gekomen zijn.

2. Zijn gezin, *al zijn zaad*, vers 7. Waarschijnlijk waren zij allen bij hun vader blijven wonen, en daarom zijn zij, toen hij heenging, ook heengegaan, waartoe zij wellicht te meer bereid waren, omdat, hoewel zij hadden ge, hoord dat het land Kanaän hun beloofd was zij er echter totnutoe niets van in bezit hadden. Wij hebben hier een nauwkeurige opgaaf van de namen van Jakobs kinderen, zijne zonen en *de zonen zijner zonen*, die later als hoofden van geslachten in de verschillende stammen vermeld zullen worden. Zie Numeri 26 : 5 en verv. Bisschop Patrick merkt op dat Issaschar zijn oudsten zoon Tola noemde, hetgeen *worm* beteekent, waarschijnlijk omdat hij, toee hij geboren werd, een zeer klein, zwak kind was, een worm en geen man, die waarschijnlijk wel niet in het leven zou blijven. en toch is er een talrijke nakomelingschap uit hem voortgekomen, 1 Kron. 7 : 2. Noch het leven, noch het sterven komt altijd overeen met hetgeen wij waarschijnlijk achten. Het geheele getal, dat naar Egypte aftoog, was zes en zestig, vers 26, waarbij Jozef en zijne twee zonen, die er reeds waren, en Jakob zelf, het hoofd van het gezin, gevoegd moeten worden, en dan hebben wij het volledig getal van zeventig zielen, vers 27. De LXX geven het getal op van vijf en zeventig en Stefanus volgt hen hierin, Hand. 7 : 14. De reden hiervoor laten wij over aan de gissing der critici; maar laat ons opmerken: *a.* Dat hoofden van gezinnen voor allen hebben te zorgen, die tot hun huis behooren, hen moeten voorzien van het brood huns bescheiden deels, geschikte spijze beide voor lichaam en ziel. Toen Jakob zelf heenging naar een land van overvloed, wilde hij geen zijner kinderen in het onvruchtbare land achterlaten om er van honger om te komen.

3. Hoewel de vervulling der beloften altijd zeker is, duurt het toch dikwijls lang eer zij komt. Het was nu al twee honderd vijftien jaren geleden sedert God aan Abraham beloofde hem tot een groot volk te zullen maken, Hoofdst. 12 : 2; en toch was die tak van zijn geslacht, waarop de belofte overging, nog slechts tot een getal van zeventig personen aangegroeid, waarmede hier zoo bijzonder rekening wordt gehouden, opdat Gods macht, die deze zeventig tot zoo groot eene menigte heeft doen worden, zelfs in Egypte des te heerlijker zou uitkomen. Als het Hem behaagt, dan zal *de kleinste tot duizend worden*, Jes. 60 : 22.

28. En hij zond Juda voor zijn aangezicht heen tot Jozef, om voor zijn aangezicht aanwijzing te doen naar Gosen; en zij kwamen in het land Gosen. 29. Toen spande Jozef zijn wagen aan, en toog op, zijn vader Israel tegemoet naar Gosen; en als hij zich aan hem vertoonde, zoo viel hij hem aan zijn hals, en weende lang aan zijn hals. 30. En Israel zeide tot Jozef: Dat ik nu sterve, nadat ik uw aangezicht gezien heb, dat gij nog leeft! 31. Daarna zeide Jozef tot zijne broederen, en tot zijns vaders huis: Ik zal optrekken en Farao boodschappen en tot hem zeggen: Mijne broeders en het huis mijns vaders, die in het land Kanaän waren, zijn tot mij gekomen. 32. En die mannen zijn schaapherders, want het zijn mannen, die met vee omgaan; en zij hebben hunne schapen en hunne runderen, en al wat

zij hebben, medegebracht. 33. Wanneer het nu geschieden zal, dat Farao ulieden zal roepen en zeggen: Wat is uwe handtering? 34. Zoo zult gij zeggen: Uwe knechten zijn mannen, die van onze jeugd af tot nu toe met vee omgegaan hebben, zoo wij als onze vaders; opdat gij in het land Gosen moogt wonen; want alle schaapherder is den Egyptenaren een gruwel.

I. Wij hebben hier de blijde ontmoeting tusschen Jakob en zijn zoon Jozef, waarin wij hebben op te merken:

1. Jakobs wijsheid in zijn vooruitzenden van Juda naar Jozef om hem zijne aankomst in Gosen te berichten. Dit was eene eerbiedsbetuiging aan de regeering, onder wier bescherming deze vreemdelingen zich kwamen stellen, vers 28. Wij moeten zeer zorgvuldig vermijden om aan iemand, wie het ook zij, maar vooral aan de hoogere machten, aanstoot te geven.

2. Jozefs kinderlijken eerbied voor hem. Hij ging hem in zijn karos tegemoet, en bij het onderhoud met hem toonde hij: *a.* Hoezeer hij hem eerde; *hij vertoonde zich aan hem.* Het is de plicht der kinderen hunne ouders te eeren, ook wanneer zij, in uiterlijke omstandigheden, door de leiding van Gods voorzienigheid boven hen geplaatst zijn. *b.* Hoezeer hij hem *liefhad.* De tijd heeft het gevoel der verplichting, die hij aan hem had, niet uitgewischt, maar de overvloedige tranen, die hij weende aan zijn hals. tranen van blijdschap van hem te zien, waren echte blijken van de oprechte en sterke genegenheid, die hij voor hem had. Zie hoe dicht bij elkander smart en vreugde zijn in deze wereld, als tranen dienen om aan die beiden uiting te geven; in de andere wereld zal weenen alleen tot smart beperkt zijn; in den hemel is er volmaakte blijdschap, daar zijn geen tranen van blijdschap; *alle tranen, zelfs deze,* zullen daar afgewischt zijn, omdat daar de vreugde, zooals geene vreugde hier op aarde, onvermengd is. Er is opgemerkt van Jozef, toen hij Benjamin omhelsde, dat hij weende; maar toen hij zijn vader omhelsde, heeft hij lang aan zijn hals geweend; zijn broeder Benjamin was hem dierbaar, maar zijn vader Jakob is hem dierbaarder.

3. Jakobs groote voldoening in dit wederzien, vers 30. *Dat ik nu sterve.* Niet, dat het niet begeerenswaardig voor hem was om met Jozef te leven, zijne eer te zien, er getuige van te zijn hoe nuttig hij was; maar hij smaakte zulk een voldoening en genot in dit eerste wederzien, dat hij dacht dat het te veel was, om in deze wereld nog meer te begeeren of te verwachten, waar onze genietingen toch altijd onvolmaakt moeten zijn. Jakob wenschte onmiddellijk te sterven, en toch leefde hij nog zeventien jaren, hetgeen, naar verhouding van ons leven tegenwoordig, een aanzienlijk deel is van eens menschen leeftijd. De dood komt niet altijd wanneer wij hem roepen, hetzij in eene uitbarsting van smart of van blijdschap. Onze tijden zijn in Gods hand, en niet in onze hand; wij moeten sterven als het Gode behaagt, en niet juist wanneer wij oververzadigd zijn van de genietingen des levens, of overstelpt zijn door de smart ervan.

II. Wij zien hier Jozefs verstandige zorg voor de vestiging zijner broeders. Het was recht tegenover Farao om hem te doen weten welk eene kolonie zich in zijn gebied kwam vestigen. Als anderen vertrouwen in ons stellen, dan moeten wij niet zoo laag en onoprecht zijn, om misbruik te maken van hun vertrouwen en hen te bedriegen. Als Jakob en zijne familie ten laste van de Egyptenaren komen, dan moet toch niet gezegd kunnen worden, dat zij heimelijk of tersluik gekomen zijn. Dus heeft Jozef zorgvuldig zijn eerbied betoond aan Farao, vers 31. Maar hoe zal hij nu met zijne broeders doen? Er was een tijd, toen zij samen beraadslaagden om zich van hem te ontdoen, nu beraamt hij het plan om hen naar hun genoegen en tot hun voordeel te vestigen; dat is kwaad met goed vergelden.

1. Hij wilde hen op zichzelven doen wonen, zooveel mogelijk afgezonderd van de Egyptenaren, *in het land Gosen,* dat het dichtst bij Kanaän lag, en dat misschien minder bevolkt was door de Egyptenaren, maar wèl voorzien van weiden voor vee. Hij wenschte hen afzonderlijk te laten wonen, ten einde minder in gevaar te zijn, zoowel van aangestoken te worden door de *ondeugden* der Egyptenaren, als van gekweld te worden door de boosaardigheid der Egyptenaren. Schaapherders schenen *den Egyptenaren een gruwel te zijn,* dat is: zij zagen met verachting op hen neder, achtten het beneden zich om met hen om te gaan, en hij wilde zijne broeders niet naar Egypte laten komen om er vertreden te worden. En toch:

2. Wilde hij dat zij schaapherders zouden blijven, en zich dit hun beroep niet zouden schamen voor Farao. Hij kon hen onder zijn bestuur in den korenhandel gebruikt hebben, of wellicht door zijn invloed op den koning posten voor hen verkregen hebben aan het hof, of in het leger, en sommigen van hen tenminste waren bekwaam genoeg; maar zulk eene bevordering zou hen aan de afgunst der Egyptenaren hebben blootgesteld, en voor hen eene verzoeking geweest zijn om Kanaän te vergeten en de belofte, gedaan aan hunne vaderen, daarom schikt hij het zoo, dat zij hun oud beroep blijven uitoefenen. Een eerlijk beroep verlaagt den mensch niet, en dit behooren wij ook noch voor onszelven, noch voor onze bloedverwanten te denken, maar het veeleer eene schande te achten lui en ledig te zijn, of niets te doen te hebben. In het algemeen is het het beste voor de menschen om te blijven bij het beroep, waarin zij opgeleid zijn, en waaraan zij gewoon zijn, 1 Cor. 7 : 24. Laat ons ons schikken naar het beroep en den staat, waarin wij door Gods voorzienigheid geplaatst zijn, er mede tevreden zijn, en niet *trachten naar hooge dingen.* Het is beter een eer te wezen voor een lage plaats, dan een schande te zijn vóór een hoog ambt.

HOOFDSTUK XLVII.

In dit hoofdstuk hebben wij voorbeelden van: I. Jozef vriendelijkheid en liefde voor zijne bloedverwanten; hij stelt eerst zijne broeders, en daarna zijn vader, voor aan Farao, vers 1—10; vestigt hen in Gosen en voorziet aldaar in hunne behoeften, vers 27—31. II. Jozefs rechtvaardigheid tegenover vorst en volk in een zeer moeilijke zaak, daar hij Farao's koren verkoopt aan zijne onderdanen met redelijke winst voor Farao, en zonder onrecht aan hen, vers 13 en verv. Aldus heeft hij zich zoowel in zijn persoonlijke aangelegenheden als in zijn openbaar ambt als een wijs en goed man betoond.

Toen kwam Jozef en boodschapte Farao en zeide: Mijn vader en mijne broeders, en hunne schapen, en hunne runderen, met alles wat zij hebben, zijn gekomen uit het land Kanaän; en zie, zij zijn in het land Gosen. 2. En hij nam een deel zijner broederen, te weten vijf mannen, en hij stelde hen voor Farao's aangezicht. 3. Toen zeide Farao tot zijne broederen: Wat is uwe handtering? En zij zeiden tot Farao: Uwe knechten zijn schaapherders, zoo wij als onze vaders. 4. Voorts zeiden zij tot Farao: Wij zijn gekomen om als vreemdelingen in dit land te wonen; want er is geene weide voor de schapen, die uwe knechten hebben, dewijl de honger zwaar is in het land Kanaän; en nu, laat toch uwe knechten in het land Gosen wonen. 5. Toen sprak Farao tot Jozef, zeggende: Uw vader en uwe broeders zijn tot u gekomen; 6. Egypteland is voor uw aangezicht, doe uw vader en uwe broeders in het beste van het land wonen; laat hen in het land Gosen wonen; en zoo gij weet, dat er onder hen kloeke mannen zijn, zoo zet hen tot veemeesters over hetgeen ik heb. 7. En Jozef bracht zijn vader Jakob mede, en stelde hem voor Farao's aangezicht; en Jakob zegende Farao. 8. En Farao zeide tot Jakob: Hoe vele zijn de dagen der jaren uws levens? 9. En Jakob zeide tot Farao: De dagen der jaren mijner vreemdelingschappen zijn honderd en dertig jaren; weinig en kwaad zijn de dagen der jaren mijns levens geweest, en hebben niet bereikt de dagen van de jaren des levens mijner vaderen, in de dagen hunner vreemdelingschappen. 10. En Jakob zegende Farao en ging uit van Farao's aangezicht. 11. En Jozef bestelde voor Jakob en zijne broederen woningen, en hij gaf hun eene bezitting in Egypteland, en in het beste van het land, in het land van Rameses, gelijk als Farao geboden had. 12. En Jozef onderhield zijn vader, en zijne broeders, en het gansche huis zijns vaders, met brood, tot den mond der kinderkens toe.

I. Hier is de eerbied, dien Jozef als onderdaan betoonde aan zijn vorst. Hoewel hij zijn gunsteling en eerste staatsman was, en bijzondere orders van hem ontvangen had, om zijn vader naar Egypte te doen komen, wilde hij toch niet, dat deze er zich zou vestigen vóór hij aan Farao kennis had gegeven van zijne komst, vers 1. Christus, onze Jozef, beschikt over Zijne volgelingen in Zijn koninkrijk, zooals het door Zijn Vader bereid is, zeggende: *het staat bij Mij niet te geven*, Matth. 20 : 23.

II. De eerbied, dien Jozef als broeder betoonde aan zijne broeders, in weerwil van al de onvriendelijkheid, die zij hem vroeger hadden aangedaan.

1. Hij was een groot en aanzienlijk man, en zij waren, vergelijkenderwijs, vooral in Egypte, van een gering en verachtelijk aanzien, en toch erkende hij hen. Laat hen, die rijk en groot zijn in de wereld, hieruit leeren hun arme bloedverwanten niet voorbij te zien of te verachten. Iedere tak van den boom is geen bovenste tak; maar behoort hij, omdat hij een lagere tak is, daarom niet tot den boom? Evenals Jozef hier, schaamt zich onze Heere Jezus niet *ons broederen te noemen.*

2. Daar zij vreemdelingen en geen hovelingen waren, stelt hij sommigen van hen voor aan Farao, om — zooals wij zeggen — *tot den handkus te worden toegelaten,* ten einde hen ook tegenover de Egyptenaren te eeren. Alzoo stelt Christus Zijne broederen voor aan het hof des hemels, en wendt Zijn invloed voor hen aan, hoewel zij in zichzelven onwaardig zijn, *een gruwel voor de Egyptenaren.* Aan Farao voorgesteld zijnde, zeggen zij hem, volgens de instructies, die Jozef hun gegeven had: *a.* Wat hun bedrijf is; dat zij schaapherders zijn, vers 3. Farao vroeg hun, (en Jozef wist dat dit een zijner eerste vragen zou zijn, Hoofdst. 46 : 33). *Wat is uwe hantering?* Hij nam aan, als iets dat vanzelf spreekt, dat zij iets om handen hadden, anders zou Egypte geene plaats voor hen zijn, geen toevlucht voor landloopers. Indien zij niet wilden werken, dan moesten zij in dien tijd van schaarschte zijn brood ook niet eten. Allen, die een plaats hebben in de wereld, behooren er ook overeenkomstig hunne bekwaamheid werk in te hebben, de een of andere bezigheid, hetzij van verstandelijken aard of anders handenarbeid. Zij, die niet behoeven te werken voor hun brood, moeten toch iets te doen hebben, ten einde hen voor lediggang te bewaren. Magistraten behooren te vragen naar het beroep hunner onderhoorigen, daar zij voor het openbare welzijn hebben te zorgen, want trage menschen zijn als de hommels in den bijenkorf, onnutte lasten voor het gemeenebest. *b.* Waarvoor zij naar Egypte kwamen: niet om er zich voor altijd te vestigen, maar om er als vreemdelingen te wonen, vers 4, zoolang de honger duurde in Kanaän, dat hoog lag, zoodat het voor schaapsherders niet bewoonbaar was, daar het gras er veel meer gedord was dan in Egypte, dat laag lag, en waar voornamelijk het *koren* ontbrak, terwijl er toch nog tamelijk *goede weiden* waren.

3. Hij verkreeg toestemming voor hen om in het land Gosen te wonen, vers 6. Dit was een bewijs van Farao's dankbaarheid aan Jozef; omdat hij voor hem en zijn land zulk een zegen geweest is, wilde hij, alleen om zijnentwil, goedheid betoonen aan zijne bloedverwanten. Hij bood hun eene aanstelling aan als vee-

meesters over zijn vee, mits zij kloeke, werkzame mannen zijn, want het is de man, die verstandig in zijn werk is, die voor het aangezicht der koningen gesteld wordt. En wat ons beroep of bedrijf ook moge wezen, wij moeten ons best doen om er in uit te munten, er ons schrander en vlijtig in betoonen.

III. De eerbied, dien Jozef als zoon betoonde aan zijn vader.

1. Hij stelde hem voor aan Farao, vers 7. En hier:

A. Doet Farao aan Jakob een gewone vraag: *Hoe oud zijt gij?* vers 8. Een vraag, die men gewoonlijk aan oude lieden doet, want het is ons iets natuurlijks ouderdom te bewonderen en te eeren, Lev. 19 : 32, evenals het onnatuurlijk en onbetamelijk is hem te verachten, Jes. 3 : 5. Het was aan Jakobs voorkomen en gelaat voorzeker merkbaar, dat hij zeer oud was, want hij is een man geweest van arbeid, zorg en smart. In Egypte leefden de menschen niet zoo lang als in Kanaän, en daarom beschouwde Farao Jakob met verwondering, hij baarde opzien aan het hof. Als wij over onszelven nadenken, dan moet ook die gedachte bij ons opkomen: „Hoe oud zijn wij?"

B. Jakob geeft aan Farao een ongewoon antwoord, vers 9. Hij spreekt, zooals het een patriarch betaamde, met ernst en ter onderrichting van Farao. Merk hier op: *a.* Hij noemt zijn leven *vreemdelingschappen*, daar hij zich als een vreemdeling beschouwt in deze wereld een reiziger op weg naar een andere wereld, deze aarde was hem een herberg, niet zijn tehuis. De apostel verwijst hiernaar, Hebr. 11 : 13, *zij hebben beleden dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren.* Hij achtte zich niet slechts een vreemdeling, nu hij in Egypte was, in een land, waarin hij nooit tevoren geweest is, maar zelfs in zijn geboorteland was zijn leven een vreemdelingschap; en zij, die het leven aldus beschouwen, kunnen dan ook zooveel te beter de ongemakken dragen der ballingechap uit hun geboorteland; zij zijn nog vreemdelingen en dat zijn zij altijd geweest. *b.* Hij rekent zijn leven bij *dagen*, want zóó zelfs is het spoedig berekend, en wij zijn niet zeker van den duur er van, zelfs niet tot aan het einde van een dag; maar kunnen binnen minder dan een uur tijds dezen tabernakel hebben te verlaten. Laat ons alzoo onze dagen tellen, Ps. 90 : 12, en ze *meten*, Ps, 39 : 5. De hoedanigheid, die hij er aan toekent, was: *Ten eerste*, dat zij *weinig* waren. Hoewel hij nu *honderd en dertig jaren* geleefd had, schenen zij hem, in vergelijking met de dagen der eeuwigheid, den eeuwigen God, en den eeuwigen staat, waarin duizend jaren (langer dan ooit eenig mensch geleefd heeft) slechts als één dag zijn, weinig toe. *Ten tweede.* Dat zij *kwaad* waren; dit is waar betreffende den mensch in het algemeen, Job 14 : 1, *hij is kort van dagen en zat van onrust;* en daar zijne dagen *slecht* zijn, is het goed dat zij *weinig* zijn. Jakobs leven inzonderheid bestond uit kwade dagen en de aangenaamste dagen zijns levens moesten nog komen. *Ten derde.* Dat zij niet bereikt hebben de dagen van de jaren zijner vaderen, niet zoovelen waren en niet zoo aangenaam als hunne dagen. De oude dag brak spoediger aan dan voor sommigen van zijne voorouders. Gelijk de jongeling niet trotsch moet wezen op zijne kracht of schoonheid, zoo moet de grijsaard niet hoogmoedig wezen op zijn ouderdom en de kroon zijner grauwe haren, al is het ook dat anderen er terecht eerbied voor hebben, want zij, die geacht worden zeer oud te zijn, bereiken toch de jaren nog niet der patriarchen. De grijsheid is dan alleen een sierlijke kroon, als zij op den weg der gerechtigheid wordt gevonden. Jakob begroet en neemt afscheid van Farao met eene zegening, vers 7. *Jakob zegende hem*, en wederom, vers 10, hetgeen niet slechts eene daad van *beleefdheid* was, (hij betoonde hem eerbied, en betuigde hem dank voor zijne vriendelijkheid,) maar eene daad van *Godsvrucht*, hij bad voor hem als een, die het gezag had van een profeet en patriarch. Hoewel Farao in wereldschen rijkdom grooter en voornamer was, was Jakob grooter door zijn invloed bij God, hij was Gods *gezalfde*, Psalm 105 : 15. En eens patriarchen zegen was niet klein te achten, zelfs niet door een machtigen vorst. Darius stelde prijs op de gebeden der kerk voor hemzelven en voor zijne kinderen, Ezra 6 : 10. Farao had Jakob vriendelijk ontvangen, en of het nu al of niet in den naam eens profeten was, hij had het loon eens profeten, dat een genoegzame belooning was, niet slechts voor zijn vriendelijk gesprek met hem, maar voor al de daden van vriendelijkheid, die hij hem en den zijnen had betoond.

2. Hij heeft goed voor hem en de zijnen gezorgd. *Hij gaf hun eene bezitting*, vers 11, *onderhield hen met brood*, vers 12. Dit toont niet slechts aan dat Jozef een goed man was, die aldus teedere zorg droeg voor zijn arme bloedverwanten, maar dat God een goede God is, die hem daartoe heeft verwekt; en hem instaat heeft gesteld dit te doen, zooals Esther om zulken tijd tot het koninkrijk was geraakt. Wat God hier voor Jakob deed, heeft Hij beloofd voor al de Zijnen te doen, die Hem dienen en op Hem betrouwen, Psalm 37 : 19. *In de dagen des hongers zullen zij verzadigd worden.*

13. En er was geen brood in het gansche land, want de honger was zeer zwaar; zoodat het land van Egypte en het land Kanaän raasden van wege dien honger. 14. Toen verzamelde Jozef al het geld, dat in Egypteland en in het land Kanaän gevonden werd, voor het koren, dat zij kochten; en Jozef bracht dat geld in Farao's huis. 15. Als nu het geld uit Egypteland en uit het land Kanaän verdaan was, kwamen al de Egyptenaars tot Jozef, zeggende: Geef ons brood, want waarom zouden wij in uwe tegenwoordigheid sterven, want het geld ontbreekt? 16. En Jozef zeide: Geeft uw vee; zoo zal ik het u geven voor uw vee, indien het geld ontbreekt. 17. Toen brachten zij hun vee tot Jozef; en Jozef gaf hun brood voor paarden, en voor het vee der schapen, en voor het vee der runderen, en voor ezels; en hij voedde hen met brood, datzelve jaar voor al

hun vee. 18. Toen datzelve jaar voleind was, zoo kwamen zij tot hem in het tweede jaar, en zeiden tot hem: Wij zullen het voor mijnen heer niet verbergen, alzoo het geld verdaan is en de bezitting der beesten gekomen aan mijnen heer, zoo is er niets anders overgebleven voor het aangezicht mijns heeren dan ons lichaam en ons land. 19. Waarom zullen wij voor uwe oogen sterven? zoo wij als ons land, koop ons en ons land voor brood; zoo zullen wij en ons land Farao dienstbaar zijn; en geef zaad, opdat wij leven en niet sterven, en het land niet woest worde. 20. Alzoo kocht Jòzef het geheele land van Egypte voor Farao: want de Egyptenaars verkochten een ieder zijn akker, dewijl de honger sterk over hen geworden was; zoo werd het land Farao's eigen. 21. En aangaande het volk, dat zette hij over in de steden, van het eene uiterste der palen van Egypte, tot het andere uiterste deszelven. 22. Alleen het land der priesteren kocht hij niet; want de priesters hadden een bescheiden deel van Farao, en zij aten hun bescheiden deel, hetwelk hun Farao gegeven had; daarom verkochten zij hun land niet. 23. Toen zeide Jozef tot het volk: Ziet, ik heb heden u en uw land gekocht voor Farao; ziet, daar is zaad voor u, opdat gij het land bezaait. 24. Doch met de inkomsten zal het geschieden, dat gij aan Farao het vijfde deel zult geven, en de vier deelen zullen voor u zijn, tot zaad des velds, en tot uwe spijze en van degenen, die in uwe huizen zijn, en om te eten voor uwe kinderen. 25. En zij zeiden: Gij hebt ons leven behouden; laat ons genade vinden in de oogen mijns heeren, en wij zullen Farao's knechten zijn. 26. Jozef dan stelde ditzelve in tot eene wet, tot op dezen dag, over het land van Egypte, dat Farao het vijfde deel zou hebben behalve dat alleen het land der priesteren van Farao niet werd.

Daar nu zorg was gedragen voor Jakob en zijne familie, voor welker behoudenis Jozefs bevordering inzonderheid door Gods voorzienigheid bedoeld was, wordt nu bericht gegeven ook van de behoudenis van het rijk van Egypte, want God is Koning der volken, zoowel als Koning der heiligen, en geeft spijze aan alle vleesch. Jozef keert nu terug tot de gewichtige werkzaamheid, die Farao hem had opgedragen. Het zou hem aangenaam genoeg zijn geweest om bij zijn vader en zijne broeders in het land Gosen te gaan wonen, maar zijn ambt laat hem dit niet toe. Nadat hij zijn vader had gezien en hem wèl gevestigd wist, legde hij zich met evenveel ijver als ooit tevoren toe op de vervulling van zijne ambtsplichten. Zelfs de natuurlijke genegenheid moet wijken voor noodzakelijk werk. Ouders en kinderen moeten tevreden zijn om afwezig te zijn van elkander, als dit beiderzijds noodig is voor den dienst van God of hun geslacht. In Jozefs handelingen met de Egyptenaren hebben wij op te merken:

I. In welken uitersten nood Egypte en de omliggende landen gekomen waren door den hongersnood. Er was geen brood, en zij raasden, of *bezweken*, vers 13 [1]), zij waren op het punt van te sterven, vers 15, 19.

1. Zie hier hoe afhankelijk wij zijn van Gods voorzienigheid; als Hij ons slechts voor een wijle Zijn gewone gunsten onthoudt, dan sterven wij, dan komen wij allen om. Al onze schatten zouden ons er niet voor kunnen bewaren om te verhongeren, indien de regen des hemels slechts voor twee of drie jaren werd teruggehouden. Zie hoe afhankelijk wij zijn van Gods genade, en hoe noodig het ons is in Zijne liefde te blijven.

2. Zie hoe wij ons aan lijden blootstellen door ons gebrek aan voorzorg. Indien al de Egyptenaren in de zeven jaren van den overvloed voor zichzelven gedaan hadden, wat Jozef voor Farao gedaan heeft, dan zouden zij nu niet in zoo groote verlegenheid zijn geweest; maar zij gaven geen acht op de waarschuwing, dat er jaren van honger zouden komen, en dachten dat de dag van morgen zou wezen als de dag van heden, en het volgende jaar zooals dit jaar, ja dat het nog veel overvloediger zijn zou. Omdat de mensch zijn tijd niet kent, (zijn tijd der inzameling als hij hem heeft,) is zijne ellende zoo groot als de tijd van uitgeven komt, Pred. 8 : 6, 7.

3. Zie hoe vroeg reeds God een verschil gemaakt heeft tusschen de Egyptenaren en de Israelieten, zooals later met de plagen, Ex. 8 : 22; 9 : 4, 26; 10 : 23. Jakob en zijne familie werden, hoewel zij vreemdelingen waren, zonder kosten gansch overvloedig gevoed, terwijl de Egyptenaren schier omkwamen van gebrek. Zie Jes. 65 : 13. *Mijne knechten zullen eten, doch gijlieden zult hongeren. Welgelukzalig zijt gij, o Israel.* Wie ook gebrek heeft, Gods kinderen niet. Ps. 34 : 11.

II. Hoe hoogen prijs zij te betalen hadden.

1. Zij moesten al hun geld, dat zij opgegaard hadden, er voor geven, vers 14. Zilver en goud konden hen niet voeden, zij moesten koren hebben. En zoo kwam al het geld, dat er in het koninkrijk was, in de schatkist.

2. Toen het geld op was, stonden zij hun vee af, de dieren tot werken bestemd, zooals paarden en ezels, en die tot voedsel dienen, zooals schapen en runderen, vers 17. Hieruit kan afgeleid worden, dat wij beter kunnen leven op brood zonder vleesch, dan op vleesch zonder brood. Wij kunnen onderstellen, dat zij er te eerder toe overgingen om hun vee te verkoopen, omdat zij er geen of weinig gras voor hadden; en nu zag Farao in werkelijkheid wat hij tevoren in visioen gezien had, niets dan magere koeien, namelijk:

3. Toen zij de levende have van hun land verkocht hadden, zijn zij er gemakkelijk toe overgegaan om (veeleer dan van honger te sterven) ook het land te verkoopen. Immers, welk goed kon dit hun doen, als zij noch koren hadden om het te bezaaien, noch vee om er

1) Naar de Engelsche overzetting.

op te laten weiden? Zoo hebben zij toen ook dit verkocht voor koren.

4. Toen hun land verkocht was, zoodat zij niets hadden om van te leven, moesten zij natuurlijk zichzelven verkoopen, zoodat zij zuiver en alleen van hun arbeid konden leven, en hun land als vasallen in leen hielden van de kroon. *Huid voor huid, en al wat iemand heeft*, zelfs vrijheid en eigendom, (de ons zoo dierbare tweelingen) *zal hij geven voor zijn leven*, want dat is zoet. Er zijn weinigen (hoewel er misschien sommigen zijn,) die liever zouden sterven dan in slavernij te leven en in afhankelijkheid van een willekeurige macht. En wellicht zijn er, die in zulk een geval, in drift of toorn, door het zwaard zouden kunnen sterven, maar niet in koelen bloede van honger zouden kunnen sterven, want dat is veel erger, Klaagl. 4 : 9. Nu was het voor de Egyptenaren nog een groote weldaad, dat zij, tot welken hoogen prijs dan ook, nog koren konden krijgen. Indien zij allen van honger waren gestorven, dan zou hun land misschien, bij gebrek aan erfgenamen, aan de kroon zijn vervallen; daarom besloten zij nog zooveel mogelijk te redden.

III. De methode, die Jozef volgde om de zaak zoo tusschen vorst en volk te regelen, dat de vorst zijn rechtmatig voordeel verkreeg en het volk toch niet geheel tot den ondergang werd gebracht.

1. Ten opzichte van hun *land* behoefde hij, zoolang de hongersnood duurde, tot geene overeenkomst met hen te komen; maar toen de jaren van den honger voorbij waren (want God zal niet altijd twisten, noch eeuwiglijk den toorn behouden,) maakte hij eene overeenkomst met hen, die aan beide zijden aangenaam scheen te zijn, namelijk dat het volk het land, dat hij hun toewees, in bezit zou hebben, en er de vrucht van genieten, en dat zij uit des konings voorraadschuren zaad zouden ontvangen, om het te bezaaien voor hun eigen gebruik en ten hunnen behoeve, en slechts een vijfde van de jaarlijksche winsten als pacht zouden betalen aan de kroon. Dit is tot een blijvende wet geworden, vers 26. En het was een zeer goede overeenkomst voor hen, dat zij voor hun land voedsel voor zich verkregen, terwijl zij anders van honger hadden moeten omkomen, en dan weder op zoo voordeelige voorwaarden land zouden verkrijgen. Die staatsdienaren zijn dubbele eer waardig, beide voor wijsheid en rechtvaardigheid, die de schaal tusschen vorst en volk in evenwicht houden, zoodat vrijheid en eigendom geen inbreuk maken op de rechten der kroon, en het prerogatief der kroon niet drukt op vrijheid en eigendom; in de veelheid van zulke raadslieden is behoudenis. Als de Egyptenaren het later hard zullen vinden om zoo hooge belasting van hun land aan den koning te moeten betalen, dan moeten zij zich herinneren hoe rechtvaardig niet alleen, maar hoe vriendelijk en welwillend de eerste oplegging er van geweest is. Zij konden wel met dankbaarheid één vijfde betalen, als zij toch vijf vijfden, dat *is alles*, verschuldigd waren. Het is opmerkelijk hoe getrouw Jozef geweest is aan hem, die hem had aangesteld. Hij heeft het geld niet in zijn eigen zak gestoken, noch de landerijen aan zijn eigen familie doen overgaan, maar beiden geheel en al tot Farao's gebruik verkeerd, en daarom bevinden wij dat zijne nakomelingen niet rijker Egypte hebben verlaten dan de overigen van hun arme broederen. Zij, die openbare ambten bekleeden en zich groote goederen verwerven, moeten wel toezien, dat het niet is ten koste van een goed geweten, dat van grooter waardij is.

2. Wat hunne *personen* betreft, hij bracht hen over naar steden. Hij verplaatste hen, om Farao's souvereine macht over hen te toonen, en opdat zij mettertijd hun vroegere rechten op hunne landerijen zouden vergeten, en te lichter verzoend zouden worden met hun staat van dienstbaarheid. De Joodsche schrijvers zeggen: „Hij bracht hen over van hun vorige woonplaatsen, omdat zij zijne broeders smaadden als vreemdelingen; om dus die versmaadheid te doen ophouden, heeft hij hen allen tot vreemdelingen gemaakt. Zie hoe groote veranderingen in weinig tijds bij een volk kunnen plaatshebben, en hoe God diegenen van vat in vat kan ledigen, die op hunne heffe stil lagen. Hoe hard dit alles voor hen ook geweest moge schijnen, zij zelven beschouwden het toen als een zeer groote vriendelijkheid, en zij waren er dankbaar voor, dat zij niet harder behandeld werden, vers 25, *gij hebt ons leven behouden*. Er is een goede reden, dat de behouder van ons leven de meester van ons leven zijn zal. „Gij hebt ons behouden, doe met ons wat u behaagt."

IV. De uitzondering, die hij maakte ten voordeele der priesters. Zij werden kosteloos onderhouden, zoodat zij hun land niet behoefden te verkoopen, vers 22. *Zoo zullen alle volken wandelen, elk in den naam zijns gods*, zij zullen vriendelijk wezen voor hen, die hen voorgaan in den dienst huns gods, en hen dienen in heilige zaken; en evenzoo behooren wij onzen God te eeren door Zijne dienstknechten zeer veel te achten in liefde, om huns werks wil.

27. Zoo woonde Israel in het land van Egypte, in het land Gosen; en zij stelden zich tot bezitters daarin, en zij werden vruchtbaar en vermeerderden zeer. 28. En Jakob leefde in het land van Egypte zeventien jaar; zoodat de dagen van Jakob, de jaren zijns levens, geweest zijn honderd zeven en veertig jaren. 29. Als nu de dagen van Israel naderden, dat hij sterven zou, zoo riep hij zijn zoon Jozef, en zeide tot hem: Indien ik nu genade gevonden heb in uwe oogen, zoo leg toch uwe hand onder mijne heup, en doe weldadigheid en trouw aan mij, en begraaf mij toch niet in Egypte. 30. Maar dat ik bij mijne vaderen ligge; hierom zult gij mij uit Egypte voeren, en mij in hun graf begraven. En hij zeide: Ik zal doen naar uw woord. 31. En hij zeide: Zweer mij! En hij zwoer hem. En Israel boog zich ten hoofde van het bed.

Wij kunnen hier opmerken:

1. De welgesteldheid van Jakob, vers 27, 28. Terwijl de Egyptenaren verarmden in hun eigen land, had Jakob overvloed in een vreemd land. Hij leefde nog zeventien jaren nadat hij in Egypte kwam, ver boven hetgeen hij verwacht had. Zeventien jaren had hij Jozef gevoed en onderhouden, (want zoo oud was deze, toen hij van hem verkocht werd, Hoofdst. 37 : 2) en nu, bij wijze van wedervergelding, heeft Jozef hem zeventien jaren onderhouden. Merk op hoe vriendelijk God in Zijne voorzienigheid Jakobs zaken heeft geschikt: toen hij oud was en het minst instaat was zorg en vermoeienis te dragen, had hij dit ook het minst noodig, daar hij door zijn zoon wèl verzorgd werd, zonder dat hij er zelf eenige bemoeienis mede had; want *Hij weet wat maaksel wij zijn*, en dus ook wat wij kunnen en niet kunnen.

2. In welke zorg Jakob stierf. Eindelijk, vers 29, *naderden de dagen, dat Israel sterven zou.* Israel, een vorst Gods, die den engel had overmocht, moet zich toch aan den dood onderwerpen. Het is niet te verhelpen, *hij moet sterven;* het is allen menschen gezet eenmaal te sterven, en dus ook aan hem; *er is geen geweer in dezen strijd.* Jozef voorzag hem van brood, opdat hij niet van honger zou sterven, maar dat heeft hem er niet tegen beveiligd om van ouderdom en krankheid te sterven. Hij stierf langzaam, zijne kaars werd niet uitgebluscht, maar brandde af, zoodat hij den tijd zijns doods zag naderen. Het is een voorrecht om de nadering des doods te zien, eer wij nog zijne macht gewaar worden, want wij kunnen er door opgewekt worden om wat onze hand te doen vindt, te doen met al onze macht; maar hij is niet ver van een iegelijk van ons. Nu betrof Jakobs zorg, toen hij den dag zijns doods zag naderen, zijne begrafenis, niet de praal of staatsie er van (daarover bekommerde hij zich niet) maar wel over de plaats waar hij begraven zou worden.

A. Hij wilde begraven worden in Kanaän. Dit was geen bloote gril of luim, omdat Kanaän zijn geboorteland was, maar hij wilde het in geloof, omdat het het land der belofte was, (waarvan hij dus, als het ware bezit wilde blijven houden, totdat de tijd zou komen, wanneer zijne nakomelingen er meesters van zouden zijn) en omdat het een type was van den hemel, het betere land, hetgeen hij, die deze dingen zeide, klaarlijk betoonde het vaderland te zijn, dat hij verwachtte, Hebr. 11 : 14. Hij had een goed land op het oog, dat aan gene zijde des doods hem rust en zaligheid zal bieden.

B. Hij wilde Jozef doen zweren, dat hij hem daarheen zou brengen om begraven te worden, vers 29—31, opdat Jozef, door zoo plechtigen eed gebonden zijnde, dit zou kunnen aanvoeren tegen de bedenkingen, die er tegen gemaakt zouden kunnen worden, en tevens tot grootere voldoening van Jakob nu hij op het punt stond van te sterven. Niets kan een betere hulp zijn om een sterfbed licht te maken, dan het stellige vooruitzicht van eene rust in Kanaän na den dood.

C. Toen dit geschied was *boog Israel zich ten hoofde van het bed,* zich als het ware buigende om den slag des doods te ontvangen; (laat de dood nu komen, hij zal mij welkom wezen;) of wel, God aanbiddende, zooals dit verklaard wordt in Hebr. 11 : 21; God dankende voor al Zijne gunstbewijzen, inzonderheid hiervoor dat Jozef bereid was, niet alleen om zijne hand op zijne oogen te leggen, om ze te sluiten, maar onder zijne heup, om hem de verzekering te geven, die hij begeerde omtrent zijne begrafenis. Aldus behooren zij, die nederdalen in het stof, zich in ootmoedigen dank te buigen voor hun God, den God hunner goedertierenheden, Psalm 22 : 30.

HOOFDSTUK XLVIII.

Daar de tijd naderde, dat Israel moest sterven, neemt hij, na orders gegeven te hebben voor zijne begrafenis, nu afscheid van zijne kleinkinderen, de zonen van Jozef; en in het volgende hoofdstuk zullen wij hem afscheid zien nemen van al zijne kinderen. Jakobs woorden in zijn sterven zijn teboekgesteld, omdat hij toen door een geest van profetie heeft gesproken, terwijl die van Abraham en Izak niet vermeld zijn. Gods genadegaven schitteren veel meer in sommige heiligen bij hun sterven dan in anderen. Evenals de wind, blaast de Geest werwaarts hij wil. I. Jozef, bericht ontvangen hebbende van de krankheid zijns vaders, gaat hem bezoeken, en neemt zijn twee zonen mede, vers 1, 2. II. Op plechtige wijze neemt Jakob zijn twee zonen aan als de zijne, vers 3—7. III. Hij zegent hen, vers 8—16. IV. Hij verklaart en rechtvaardigt het kruisen zijner handen om hen te zegenen, vers 17—20. V. Hij vermaakt een bijzonder legaat aan Jozef, vers 21. 22.

Het geschiedde nu na deze dingen, dat men Jozef zeide: Zie, uw vader is krank. Toen nam hij zijn twee zonen met zich, Manasse en Efraim. 2. En men boodschapte Jakob en men zeide: Zie, uw zoon Jozef komt tot u. Zoo versterkte zich Israel en zat op het bed. 3. Daarna zeide Jakob tot Jozef: God, de Almachtige, is mij verschenen te Luz, in het land Kanaän, en Hij heeft mij gezegend; 4. En Hij heeft tot mij gezegd: Zie, Ik zal u vruchtbaar maken, en u vermenigvuldigen, en u tot een hoop van volken stellen; en Ik zal aan uw zaad na u dit land tot een eeuwige bezitting geven. 5. Nu dan, uw twee zonen, die u in Egypteland geboren waren, eer Ik in Egypte tot u gekomen ben, zijn mijne: Efraïm en Manasse zullen mijne zijn, als Ruben en Simeon. 6. Maar uw geslacht, dat gij na hen zult gewinnen, zullen uwe zijn; zij zullen naar hunner broederen naam genoemd worden in hun erfdeel. 7. Toen ik nu van Paddan kwam, zoo is Rachel bij mij gestorven in het land Kanaän, op den weg, als het nog een kleine streek lands was, om tot Efrath te komen; en ik begroef haar aldaar aan den weg van Efrath, welke is Bethlehem.

I. Op het bericht van zijns vaders krankheid gaat Jozef hem bezoeken. Hoewel hij een man van aanzien was en veel drukke werkzaamheden had, zal hij toch niet in gebreke blijven om zijn hoogbejaarden vader dit blijk van ach-

ting en eerbied te geven, vers 1. Kranken te bezoeken, aan wie wij verplichting hebben, of aan wie wij naar lichaam en ziel kunnen weldoen, is onze plicht. Het ziekbed is een geschikte plaats, beide om aan anderen vertroosting en raad te geven, en om voor onszelven onderricht te ontvangen. Jozef nam zijn twee zonen mede opdat zij den zegen huns stervenden grootvaders zouden ontvangen, en opdat hetgeen zij in hem zouden zien en van hem zouden hooren, een blijvenden indruk op hen zou maken. Het is goed om jonge lieden, die de wereld pas beginnen, bekend te maken met Gods oude dienstknechten, die haar gaan verlaten, en wier met stervende lippen uitgesproken getuigenis van de goedheid Gods en van de lieflijkheid van de wegen der wijsheid een groote bemoediging kan zijn voor het opkomend geslacht. Ik denk dat Manasse en Efraim wel nooit vergeten zullen hebben wat er toen is voorgevallen. Godvruchtige ouders begeeren een zegen, niet alleen voor henzelven, maar ook voor hunne kinderen. „O dat zij voor Gods aangezicht mochten leven!" Jozef is, meer dan al zijne broeders, vriendelijk geweest voor zijn vader, en daarom had hij reden om bijzondere gunst van hem te verwachten.

II. Toen Jakob bericht ontving dat zijn zoon hem kwam bezoeken, heeft hij zich zoo goed hij kon bereid om hem te ontvangen, vers 2. Hij poogde zijne krachten te verzamelen en de gave, die in hem was, op te wekken, en *zat op het bed.* Het is goed voor kranken en ouden van dagen, om zoo levendig en goedsmoeds te zijn als zij kunnen, opdat zij *in den dag der benauwdheid niet slap zijn. Versterk u,* zooals Jakob zich hier versterkt heeft, en God zal u versterken; bemoedig uzelven en help uzelven, en God zal u helpen en u bemoedigen. Laat uw geest uwe krankheid ondersteunen, Spr. 18 : 14.

III. Om Jozef te beloonen voor al de zorg en oplettendheid, die hij hem betoond heeft, adopteert hij zijn twee zonen. Bij het verleenen van dit voorrecht der aanneming, doet hij hem:

1. Een bijzonder verhaal van Gods belofte aan hem, waarop deze aanneming betrekking heeft. *God heeft mij gezegend,* vers 3, en laat die zegen nu op hen overgaan." God had hem twee dingen beloofd: een talrijke nakomelingschap, en het land Kanaän tot een erfdeel, vers 4, en ingevolge hiervan zullen Jozefs zonen zich vermenigvuldigen, ieder tot een stam, en ieder hunner zal een onderscheiden deel hebben in Kanaän, gelijk aan dat van Jakobs zonen. Zie hoe hij hen zegende in het geloof aan hetgeen God tot hem gezegd heeft, Hebr. 11 : 21. In al onze gebeden, zoo voor ons als voor onze kinderen, moeten wij inzonderheid het oog hebben op Gods beloften aan ons.

2. Neemt hij Jozefs zonen uitdrukkelijk op in zijn eigen gezin: „*Uw twee zonen zullen mijne zijn,* vers 5, zij zullen niet slechts mijn kleinkinderen, maar als mijn eigen kinderen zijn." Zij waren in Egypte geboren, en hun vader was toen afgezonderd van zijne broeders, waardoor zij afgesneden zouden kunnen schijnen van het erfdeel des Heeren, maar Jakob neemt hen er in op, en erkent hen als leden der zichtbare kerk. Hij verklaart dit in vers 16. *Dat in hen mijn naam genoemd worde en de naam mijner vaderen;* alsof hij gezegd had: „Laat hen hun vader niet opvolgen in zijne macht en grootheid hier in Egypte, maar laat hen mij opvolgen in het erfdeel der belofte, gedaan aan Abraham"; hetgeen Jakob van veel hooger waardij en eer achtte te zijn, en hij wenschte, dat dit ook door hen op prijs gesteld en begeerd zal worden. Aldus leert de oude, stervende aartsvader deze jonge lieden nu zij meerderjarig waren, (daar zij ongeveer een en twintig jaren oud waren) niet op Egypte te zien als het hunne, zich ook niet met de Egyptenaren te vereenigen of te vermengen, maar zich bij het volk van God te voegen, zooals Mozes later in een dergelijke verzoeking ook gedaan heeft, Hebr. 11 : 24—26. En omdat dit eene daad van zelfverloochening zou wezen in hen, die zoozeer in de gelegenheid waren om in Egypte tot eer en aanzien te komen, als zij de geminachte Hebreën aankleven, heeft hij, om hen te bemoedigen, ieder hunner tot hoofd van een stam gesteld. Diegenen zijn dubbele eer waardig, die door Gods genade de verzoeking van wereldschen rijkdom en bevordering weerstaan, om den Godsdienst, die in minachting is, te omhelzen. Jakob wil dat Efraim en Manasse zullen gelooven, dat het beter is gering te zijn en in de kerk, dan hoog van aanzien en er buiten; dat het beter is naar den naam genoemd te worden van den *armen Jakob,* dan naar dien van den *rijken Jozef.*

3. Een beding gemaakt ten opzichte van de kinderen, die hij later zou kunnen hebben; dezen moeten niet als hoofden van stammen geacht worden, zooals Efraim en Manasse, maar zich voegen bij den een of den ander van hunne broeders, vers 6. Het blijkt niet dat Jozef meer kinderen gehad heeft, maar het was Jakobs wijsheid om die aanwijzing te geven ter voorkoming van twist. Bij het maken van bepalingen is het verstandig om raad in te winnen, en daar wij niet kunnen voorzien wat gebeuren *zal,* schikkingen te maken voor hetgeen gebeuren *kan.* Onze voorzichtigheid moet samengaan met Gods voorzienigheid.

4. Er wordt melding gemaakt van den dood en de begrafenis van Rachel, Jozefs moeder en Jakobs meest-geliefde huisvrouw, vers 7, verwijzende naar het verhaal er van in Hoofdst. 35 : 19. Als wij zelf komen te sterven, dan is het goed om den dood te gedenken van onze geliefde bloedverwanten en vrienden, die ons voorgegaan zijn, ten einde ons meer met den dood en het graf gemeenzaam te maken. Zie Num. 27 : 13. Zij, die ons als onze eigen ziel geweest zijn, zijn dood en begraven, en zullen wij het dan erg vinden hen op denzelfden weg te volgen? Het heengaan van onze geliefden is eene beproeving, en de herinnering daaraan zal ons voorzeker gedurende langen tijd bijblijven. Sterke genegenheid moet wel een langdurige smart tengevolge hebben, als wij het voorwerp dier genegenheid moeten missen.

8. En Israel zag de zonen van Jozef, en zeide: Wiens zijn dezen? 9. En Jozef zeide tot zijn vader: Zij zijn mijne zonen, die mij God hier gegeven heeft. En hij zeide: Breng hen toch tot mij, dat ik hen zegene. 10. Doch de oogen van Israel waren zwaar van ouderdom, hij kon niet zien; en hij deed hen naderen tot zich, toen kuste hij hen, en omhelsde hen. 11. En Israel zeide tot Jozef: Ik had niet gemeend uw aangezicht te zien; maar zie, God heeft mij ook uw zaad doen zien! 12. Toen deed hen Jozef uitgaan van zijne knieën; en hij boog zich voor zijn aangezicht neder ter aarde. 13. En Jozef nam die beiden, Efraim met zijne rechterhand, tegenover Israels linkerhand, en Manasse met zijne linkerhand, tegenover Israels rechterhand, en hij deed hen naderen tot hem. 14. Maar Israel strekte zijne rechterhand uit, en legde die op het hoofd van Efraim, hoewel hij de minste was, en zijne linkerhand op het hoofd van Manasse; hij bestierde zijne handen verstandelijk, want Manasse was de eerstgeborene. 15. En hij zegende Jozef, en zeide: De God, voor wiens aangezicht mijne vaders, Abraham en Izak, gewandeld hebben, die God, die mij gevoed heeft, van dat ik was tot op dezen dag; 16. Die Engel, die mij verlost heeft van alle kwaad, zegene deze jongeren, en dat in hen mijn naam genoemd worde, en de naam mijner vaderen, Abraham en Izak, en dat zij vermenigvuldigen als visschen in menigte, in het midden des lands! 17. Toen Jozef zag dat zijn vader zijne rechterhand op het hoofd van Efraim legde, zoo was het kwaad in zijne oogen, en hij ondervatte zijns vaders hand, om die van het hoofd van Efraim op het hoofd van Manasse af te brengen. 18. En Jozef zeide tot zijn vader: Niet alzoo, mijn vader! want deze is de eerstgeborene, leg uwe rechterhand op zijn hoofd. 19. Maar zijn vader weigerde het, en zeide: Ik weet het, mijn zoon; ik weet het; hij zal ook tot een volk worden, en hij zal ook groot worden; maar nochtans zal zijn kleinste broeder grooter worden dan hij, en zijn zaad zal een volle menigte van volkeren worden. 20. Alzoo zegende hij hen te dien dage, zeggende: In u zal Israel zegenen, zeggende: God zette u als Efraim en als Manasse! En hij zette Efraim voor Manasse. 21. Daarna zeide Israel tot Jozef: Zie, ik sterf; maar God zal met ulieden wezen, en Hij zal u wederbrengen in het land uwer vaderen. 22. En ik heb u een stuk lands gegeven boven uwe broederen; hetwelk ik met mijn zwaard en met mijn boog uit de hand der Amorieten genomen heb.

I. Hier is de zegen, waarmede Jakob de twee zonen van Jozef gezegend heeft, die te meer opmerkelijk is, omdat de apostel er zoo bijzonder melding van maakt, Hebr. 11 : 21, terwijl hij niets zegt van den zegen, dien Jakob over de overigen zijner zonen heeft uitgesproken, hoewel hij ook dit in het geloof heeft gedaan. Merk hier op:

1. Dat Jakob blind was van ouderdom, vers 10. Dat is een der gewone gebreken van den ouderdom; *die door de vensters zien, zullen verduisterd worden,* Pred. 12 : 3. Het is dwaasheid, om *te wandelen in de aanschouwing onzer oogen,* en ons hart toe te laten ze achterna te gaan, terwijl wij weten dat weldra de dood ze zal sluiten, en wij niet weten of zij niet door het een of ander voorval tusschen ons en den dood verduisterd zullen worden. Evenals dit met zijn vader vóór hem geweest is, waren Jakobs oogen zwaar van ouderdom. Zij, die de eer hebben van den ouderdom, moeten tevreden wezen om er ook de lasten van te hebben. Het oog des geloofs kan echter zeer helder zijn, terwijl het lichamelijke oog zeer beneveld is.

2. Dat Jakob groote genegenheid koesterde voor de zonen van Jozef. *Hij kuste en omhelsde hen,* vers 10. Oude lieden hebben gewoonlijk een bijzondere liefde voor hunne kleinkinderen, wellicht meer nog dan zij voor hun eigen kinderen gehad hebben, toen zij klein waren, waarvoor Salomo eene reden opgeeft, Spr. 17 : 6. *De kroon der ouden zijn de kindskinderen.* Met welk een voldoening zegt Jakob hier, vers 11, *Ik had niet gemeend uw aangezicht te zien,* (daar hij hem gedurende vele jaren verloren gewaand had, *maar zie, God heeft mij ook uw zaad doen zien!* Zie hier: *a.* Hoe deze twee Godvruchtige mannen God erkennen in het goede en lieflijke, dat zij smaken. Jozef zegt, vers 9, *Zij zijn mijne zonen, die God mij gegeven heeft,* en om die gunst nog grooter te maken, voegt hij er bij: „*hier,* dat is in deze plaats mijner ballingschap, slavernij en gevangenschap." Jakob zegt hier: *God heeft mij uw zaad doen zien.* Onze genoegens en genietingen zijn ons dubbel lieflijk, als wij zien dat het God is die ze ons zendt. *b.* Hoe dikwijls God in Zijn genadige voorzienigheid onze verwachtingen overtreft, en aldus Zijne gunsten grootelijks verheerlijkt. Hij voorkomt niet slechts onze vrees, maar overtreft onze verwachtingen. Wij kunnen dit toepassen op de belofte, die ons en onzen kinderen gedaan is. Wij konden niet gedacht hebben dat *wij* in het verbond Gods zouden opgenomen worden in aanmerking genomen hoe schuldig en verdorven wij zijn, en toch, zie, Hij heeft ons doen zien, dat ook ons zaad in verbond met Hem is.

3. Dat hij, eer hij zijn zegen op hen doet overgaan, wederom zijne ervaringen verhaalt van Gods weldadigheden over hem. In vers 3 had hij er van gesproken, dat God hem verschenen was. De bijzondere bezoekingen Zijner genade, en de gemeenschap, die wij met Hem geoefend hebben, behooren nooit vergeten te worden. Maar in vers 15 en 16 spreekt hij van de voortdurende zorg Gods over hem geheel zijn leven lang. *a. Hij heeft mij gevoed van dat ik was tot op dezen dag,* vers 15. Zoolang wij in deze wereld geleefd hebben, hebben wij steeds Gods goedheid over ons ervaren door ons het onderhoud van ons natuurlijk leven te geven. Ons lichaam eischte dagelijksch voedsel,

en daar was niet weinig toe noodig, en toch heeft ons nooit het brood onzes bescheiden deels ontbroken. Hij, die ons ons levenlang gevoed heeft, zal ons voorzeker ook bij het einde er van niet falen. *b.* Door Zijn engel heeft Hij hem *verlost van alle kwaad*, vers 16. Zeer veel ongemakken en bezwaren heeft hij in zijn leven te verduren gehad, maar God heeft hem genadiglijk bewaard voor het kwaad zijner moeilijkheden. Nu hij stervende was, beschouwde hij zich als *verlost van alle kwaad*, en nam hij voor altijd afscheid van zonde en smart. Christus, de Engel des verbonds, is het, die ons verlost van alle kwaad, 2 Tim. 4 : 18. Het betaamt den dienstknechten van God, als zij oud zijn en gaan sterven, van onzen God te getuigen, dat zij Hem genadig hebben bevonden. Onze ervaringen van Gods goedheid over ons kunnen gebruikt worden om anderen aan te moedigen, om hen te zegenen en voor hen te bidden.

4. Dat hij, als hij hun den zegen verleent en daarbij den naam van Abraham en Izak over hen uitspreekt, hun het voorbeeld van Abraham en Izak aanbeveelt, vers 15. Hij noemt God den *God, voor wiens aangezicht mijne vaderen Abraham en Izak gewandeld hebben*, dat is: in wien zij hebben geloofd, dien zij waargenomen en gehoorzaamd hebben, en met wien zij in inzettingen overeenkomstig de voorwaarden van het verbond gemeenschap hebben onderhouden. *Wandel voor Mijn aangezicht*, Hoofdst. 17 : 1. Zij, die den zegen hunner Godvruchtige voorouders willen beërven en het voordeel van Gods verbond met hen willen genieten, moeten in de voetstappen treden van hunne Godsvrucht. Het moest den dienst van God aanbevelen, dat God de God is van onze vaderen, en dat zij er voldoening in vonden om voor Zijn aangezicht te wandelen.

5. Dat hij, hen zegenende, *zijne handen kruiste*. Jozef had hen zoo geplaatst, dat Jakobs rechterhand op het hoofd van Manasse, den oudste, gelegd zou worden, vers 12, 13. Maar Jakob wilde haar op het hoofd leggen van Efraim, den jongste, vers 14. Dit mishaagde aan Jozef, die den naam van zijn eerstgeborene hoog wilde houden, en daarom zijns vaders handen had willen verplaatsen, vers 17, 18. Maar Jakob gaf hem te verstaan, dat hij wist wat hij deed en het noch bij vergissing deed, noch door een invallende luim, en evenmin uit partijdige genegenheid voor den een boven den ander, maar door den geest der profetie en in eenswillendheid met de raadsbesluiten Gods. Manasse zal groot zijn, maar Efraim zal grooter wezen. Toen de stammen geteld werden in de woestijn, was Efraim talrijker dan Manasse, en had de banier van die afdeeling, Num. 1 : 32, 33, 35 ; 2 : 18—20 ; en wordt het eerst genoemd, Ps. 80 : 3. Jozua was van dien stam, en ook Jerobeam. De stam van Manasse was verdeeld, ééne helft er van woonde aan de ééne zijde van de Jordaan, en de andere helft aan de andere zijde, waardoor hij minder machtig en dus ook van minder aanzien was. Dit voorziende *heeft Jakob zijne handen gekruist*. Bij het verleenen van Zijne zegeningen aan Zijn volk, geeft God aan sommigen meer dan aan anderen, meer gaven van genade en verstand, meer gerieflijkheden, meer van de goede dingen dezer wereld. Soms geeft Hij het meest aan hen, van wie men dit het minst zou denken. *Hij verkiest het zwakke dezer wereld*, richt de armen op uit het stof. De genade stoort zich niet aan de orde der natuur, en God geeft ook de voorkeur niet aan hen, van wie wij denken dat zij het geschiktst zijn om de voorkeur te hebben, maar aan wie het Hem behaagt. Het is opmerkelijk, dat God dikwijls door de onderscheidende gunsten van Zijn verbond den jongere boven den oudere heeft bevoorrecht ; Abel boven Kaïn, Sem boven Jafeth, Abraham boven Nahor en Haran, Izak boven Ismael, Jakob boven Ezau, Juda en Jozef boven Ruben, Mozes boven Aäron, David en Salomo boven hun oudere broeders. Zie 1 Sam. 16 : 7. Hij heeft den Joden de verplichting opgelegd om het recht der eerstgeboorte te eerbiedigen, Deut. 21 : 17, maar zichzelven heeft Hij die verplichting niet opgelegd. Sommigen zien hierin een type, eene voorbeduiding van de voorkeur, aan de heidenen gegeven boven de Joden ; de bekeerlingen uit de heidenen waren veel talrijker dan die uit de Joden. Zie Gal. 4 : 27. Zoo wordt de vrije genade in een heerlijk licht geplaatst.

II. De bijzondere teekenen van zijne gunst aan Jozef.

1. Hem gaf hij de belofte over van hun terugkeer uit Egypte als een heilig pand, vers 21. *Zie, ik sterf, maar God zal met ulieden wezen en Hij zal u wederbrengen in het land uwer vaderen.* Dienovereenkomstig heeft Jozef, toen hij stierf, haar aan zijne broederen overgegeven, Hoofdst. 50 : 24. Deze verzekering werd hun gegeven, en zorgvuldig onder hen bewaard, opdat zij Egypte noch te veel zouden beminnen als het hun gunst betoonde, noch te veel zouden vreezen, als het hen met ongunst dreigde. Deze woorden van Jakob geven ons troost met betrekking tot den dood onzer vrienden ; *zij sterven*, maar: *a. God zal met ons zijn*, en Zijn genaderijke tegenwoordigheid is voldoende om ons verlies te vergoeden. Zij verlaten ons, maar Hij zal ons nooit begeven. *b.* Hij zal *ons brengen tot het land onzer vaderen, het hemelsch Kanaän*, werwaarts onze Godvruchtige vaderen ons zijn voorgegaan. Indien God met ons is terwijl wij achterblijven in deze wereld, en ons weldra zal opnemen om met hen te zijn, die ons zijn voorgegaan naar een betere wereld, dan behooren wij ook niet te treuren als degenen, die geene hoop hebben.

2. Hij schonk hem een deel boven zijne broeders, vers 22. De landerijen, die hij hem vermaakte, worden aangeduid als die hij *met zijn zwaard en met zijn boog uit der Amorieten hand genomen heeft.* Hij heeft ze eerst gekocht, Jozua 24 : 32, maar het schijnt dat hij later door de Amorieten uit het bezit er van gestooten was, waarop hij ze met het zwaard hernomen heeft, geweld met geweld keerende, zich door kracht van wapenen recht verschaffende, toen hij het op geen andere wijze kon krijgen. Dit land vermaakte hij aan Jozef, van welke schenking melding wordt gemaakt in Joh. 4 : 5. Ingevolge hiervan werd dit land toegewezen aan den stam van Efraïm, als recht er op hebbende,

zonder dat er het lot over geworpen werd, en in dit land werd Jozefs gebeente begraven, waarop Jakob bij deze beschikking misschien meer dan op iets anders het oog heeft gehad. Het kan soms zoowel rechtvaardig als verstandig zijn, om aan sommige kinderen deelen te geven boven de anderen; maar het is op een graf, dat wij het meest als ons eigendom kunnen rekenen op deze aarde.

HOOFDSTUK XLIX.

Dit hoofdstuk is eene profetie hetgeen er het meest op gelijkt hebben wij gehad in Hoofdst. 9:25 en verv. Jakob is hier op zijn sterfbed en maakt zijn testament: hij had dit tot nu uitgesteld omdat de woorden van stervenden geschikt zijn om een diepen indruk teweeg te brengen, en lang herdacht te worden. Wat hij hier zeide, kon hij niet zeggen wanneer hij wilde, maar naardat de Geest het hem gaf uit te spreken, die dezen tijd er voor gekozen heeft, opdat Gods kracht in zijne zwakheid zou worden volbracht. De twaalf zonen van Jakob waren in hunne dagen mannen van naam, maar de twaalf stammen Israels, die uit hen zijn voortgekomen en naar hen genoemd zijn, waren nog veel meer vermaard; wij vinden hunne namen op de poorten van het nieuwe Jeruzalem, Openb. 21 : 12. In het voorzien daarvan zegt hun stervende vader iets merkwaardigs van elken zoon, of den stam, die zijn naam droeg. Hier is I. De inleiding, vers 1, 2. II, De voorzegging betreffende iederen stam, vers 3—32. III. Het herhaalde bevel omtrent zijne begrafenis, vers 29—32. IV. Zijn dood, vers 33.

Daarna riep Jakob zijne zonen, en hij zeide: Verzamelt u, en ik zal u verkondigen hetgeen u in de navolgende dagen wedervaren zal. 2. Komt samen en hoort, gij zonen van Jakob! en hoort naar Israel, uwen vader. 3. Ruben, gij zijt mijn eerstgeborene, mijne kracht en het begin mijner macht; de voortreffelijkste in hoogheid en de voortreffelijkste in sterkte! 4. Snelle afloop der wateren, gij zult de voortreffelijkste niet zijn! want gij hebt uws vaders leger beklommen; toen hebt gij het geschonden; hij heeft mijn bed beklommen!

I. Wij hebben hier de inleiding tot de profetie, waarin,

1. De vergadering samengeroepen wordt, vers 2. *Komt tezamen.* Laat hen allen van hunne bezigheden geroepen worden om hun vader te zien sterven en de woorden aan te hooren, die hij met stervende lippen zal uitspreken. Het was troostrijk voor Jakob om, nu hij ging sterven, al zijne kinderen om zich heen te zien, zonder dat er één gemist werd, hoewel hij soms gedacht heeft, dat hij van kinderen *beroofd was.* Het was hun nuttig bij hem te zijn in zijn laatste oogenblikken, ten einde van hem te leeren hoe te sterven, zoowel als hoe te leven. Wat hij tot ieder hunner zeide, konden allen hooren, want met de bestraffingen, den raad en de vertroosting, die in de eerste plaats voor anderen bestemd zijn, kunnen wij ook voor onszelven ons voordeel doen. Dat hij hen eens en nogmaals oproept om *samen te komen,* was een gebod aan hen om vereenigd te zijn in liefde, zich aan elkander te houden, zich niet te vermengen met de Egyptenaren, hun onderlinge bijeenkomsten niet na te laten, en tevens eene voorzegging, dat zij niet van elkander gescheiden zouden worden, zooals de zonen van Abraham en van Izak van elkander gescheiden zijn, maar tezamen vereenigd één volk zouden uitmaken.

2. Hij geeft een algemeen denkbeeld van de rede, die hij voornemens is uit te spreken, vers 1. *Ik zal u verkondigen hetgeen u wedervaren zal* (niet aan u persoonlijk, maar aan uwe nakomelingen) *in de navolgende dagen.* Deze voorzegging zal nuttig wezen voor hen, die na hen komen zullen, ter bevestiging van hun geloof en ter hunner besturing op den weg bij hun terugkeer naar Kanaän en hunne vestiging aldaar. Wij kunnen onzen kinderen niet zeggen wat hun of hun geslacht in deze wereld wedervaren zal, maar naar het woord Gods kunnen wij hun wèl zeggen wat hun in den laatsten dag wedervaren zal, naar zij zich in deze wereld gedragen hebben.

3. Hij eischt hunne aandacht, vers 2. *Hoort naar Israel, uwen vader;* laat Israel, die overmocht heeft bij God, overmogen bij u." Kinderen moeten naarstiglijk hooren naar hetgeen hun Godvruchtige ouders zeggen, inzonderheid als zij stervende zijn; *Hoort, gij kinderen, de tucht des vaders,* waarin zoowel gezag als liefde is gelegen, Spr. 4 : 1.

II. De profetie betreffende Ruben; hij begint met hem, vers 3, 4. Hij was de *eerstgeborene,* maar door ontucht te bedrijven met de vrouw zijns vaders tot groote schande van de familie, waarvan hij het sieraad had behooren te wezen; dat heeft hem de voorrechten zijner geboorte doen verbeuren; en op plechtige wijze degradeert zijn stervende vader hem hier, hoewel hij hem noch verloochent, noch onterft. Hij zal al de rechten hebben van een zoon, maar niet de voorrechten van een eerstgeboren zoon. Wij hebben reden te denken, dat Ruben berouw heeft gehad van zijne zonde, en zij was hem vergeven, maar het was een noodzakelijke daad van gerechtigheid om, in verfoeiing van die eerlooze daad en ter waarschuwing van anderen, hem dit merk der schande in te drukken. Naar de methode nu der degradatie:

1. Doet Jakob hem de versierselen aan van het geboorterecht, vers 3, opdat hij en al zijne broeders zien zouden wat hij had verbeurd, en daarin het kwaad zouden zien van de zonde. Als eerstgeborene was hij de vreugde zijns vaders, schier zijn trots, daar hij *het begin was zijner macht.* Hoe welkom hij was aan zijne ouders wordt aangeduid door zijn naam, *Ruben, zie, een zoon.* Hem behoorde de voortreffelijkheid in hoogheid boven zijne broeders, ook met eenige macht over hen. Christus Jezus is de eerstgeborene onder vele broederen, en Hem behoort naar recht de voortreffelijkheid in macht en hoogheid, door Hem is ook Zijne kerk eene kerk der *eerstgeborenen.*

2. Daarna ontneemt hij hem deze versierselen; vers 4. Hij heft hem op, ten einde hem neder te werpen door dat ééne woord: *„gij zult de voortreffelijkste niet zijn,* gij zult wel als stam bestaan, maar niet voortreffelijk zijn"; geen rechter, profeet of vorst is uit dien stam

voortgekomen, geen persoon van naam, behalve Dathan en Abiram, die berucht werden vanwege hun goddelooze rebellie tegen Mozes. Naar geenerlei voortreffelijkheid strevende, heeft die stam zich eene vestiging aan gene zijde van de Jordaan gekozen. Ruben zelf scheen al den invloed op zijne broeders verloren te hebben, waarop zijne geboorte hem recht gaf, want *als hij tot hen sprak wilden zij niet hooren*, Hoofdst. 42 : 22. Zij, die het verstand en de kracht missen om de eer en de voorrechten hunner geboorte hoog te houden, zullen ze spoedig verliezen, en er alleen den naam van behouden. De hoedanigheid van karakter, die aan Ruben hier wordt toegeschreven, waarvoor hem dit merk der eerloosheid is ingedrukt, is, dat hij *onvast is als water* [1]) *a.* Zijne deugd was onvast, hij kon zichzelven niet regeeren, zijne lusten niet bedwingen; soms kon hij zich zeer ordelijk en goed gedragen, maar op andere tijden verviel hij tot de grootste ondeugden. Onvastheid is het verderf van der menschen voortreffelijkheid. De menschen hebben geen voorspoed omdat zij geen vastheid hebben. *b.* Dientengevolge was ook zijne *eer* onvast, zij ging van hem heen, ging op in damp, en werd als water dat op den grond is uitgestort. Zij, die hunne deugd wegwerpen, moeten niet verwachten hun eer of goeden naam te behouden. Jakob legt hem inzonderheid die zonde ten laste, om welke hij aldus onteerd werd; *gij hebt uws vaders legerstede beklommen.* Het was veertig jaren geleden, dat hij die zonde had bedreven, en nu wordt zij tegen hem herdacht. Evenals de tijd in zichzelven de schuld van geenerlei zonde kan uitdelgen uit de conscientie, zoo zijn er sommige zonden, wier vlekken er niet door afgewischt worden van een goeden naam, inzonderheid zonden tegen het zevende gebod. Rubens liet een onuitwischbare vlek van schande op de familie, die schande was een wond, die niet geheeld kon worden zonder litteeken achter te laten, Spr. 6 : 32, 33. Laat ons nooit kwaad doen, dan behoeven wij niet te vreezen dat het ons gezegd zal worden.

5. Simeon en Levi zijn gebroeders; hunne handelingen zijn werktuigen van geweld! 6. Mijne ziel kome niet in hun verborgen raad, mijne eer worde niet vereenigd met hunne vergadering! want in hun toorn hebben zij de mannen doodgeslagen, en in hun moedwil hebben zij de ossen weggerukt. 7. Vervloekt zij hun toorn, want hij is heftig; en hunne verbolgenheid, want zij is hard! Ik zal hen verdeelen onder Jakob, en zal hen verstrooien onder Israel.

Dezen volgden in leeftijd op Ruben, en ook zij zijn voor Jakob een smart en een schande geweest, toen zij verraderlijk en barbaarsch de Sichemieten hebben omgebracht, hetgeen hier tegen hen herdacht wordt. Kinderen moeten bevreesd zijn om het rechtmatig ongenoegen hunner ouders op te wekken, opdat het hun lang daarna er niet te erger om gaan zal, en zij, als zij hun zegen zouden willen verkrijgen, verworpen worden. Let op:

I. Het karakter van Simeon en Levi, zij waren broeders in aard en neiging; maar zij aardden niet naar hun vader, want zij waren driftig en wraakgierig, woest en onbedwingbaar; hun zwaard, dat slechts een wapen ter verdediging moest zijn, was een wapen des gewelds, om anderen kwaad te doen, niet om zich tegen kwaad te verweren. Het is niets nieuws, dat de aard der kinderen soms heel veel verschilt van dien hunner ouders, en dus behoeven wij het niet vreemd te vinden, dat het in Jakobs familie zoo was. Het is niet in de macht der ouders, neen, ook niet door opvoeding, den aard of de gemoedsgesteldheid hunner kinderen te vormen. Jakob heeft zijne kinderen opgevoed tot alle zachtmoedigheid en kalmte, en toch bleken zij woest en onstuimig.

II. Een bewijs hiervan is de moord op de Sichemieten, waarover Jakob toen hoogste misnoegd was, en ook nu nog misnoegd was. Zij doodden een man, Sichem zelf, en nog vele anderen, en om het te kunnen wierpen zij een muur neder, braken de huizen af om ze te plunderen, en de bewoners te vermoorden. De beste regeerders kunnen niet altijd hen, die onder hen staan, in bedwang houden, hun beletten de grootste gruwelen te plegen. En als er twee in een gezin kwaadaardig zijn, dan maken zij gewoonlijk elkander nog erger, en het zou verstandig zijn hen te scheiden. Simeon en Levi waren waarschijnlijk het bedrijvigst in het kwaad, dat aan Jozef werd aangedaan; sommigen denken dat Jakob daar naar verwijst want in hun toorn zouden zij *dien man gedood hebben.* Zie welk een kwaad eigenzinnigheid of moedwil is in jonge lieden; Simeon en Levi wilden zich niet door hun ouden en ervaren vader laten raden, neen, zij wilden zich liever door hun eigen hartstochten laten regeeren dan door zijne wijsheid. Jonge lieden zouden veel meer met hun eigen belangen, te rade gaan, als zij minder naar hun eigen zin en wil luisterden.

III. Jakobs protest tegen deze hun barbaarsche daad: *Mijne ziel kome niet in hun verborgen raad.* Hiermede betuigt hij niet slechts zijn afschuw van zulke daden in het algemeen, maar zijne onschuld in deze bijzondere zaak. Misschien heeft men hem verdacht van hen in stilte er toe aangezet te hebben, daarom drukt hij hier zoo plechtig zijne verfoeiing uit van het feit, opdat hij onder die verdenking niet zou sterven. Onze ziel is onze *eer*, door hare krachten en vermogens zijn wij onderscheiden van, en verwaardigd boven, de beesten, die vergaan. Wij moeten alle gezelschap of medegenootschap met bloeddorstige en boosaardige menschen verfoeien. Wij moeten niet begeeren in hunne geheimen te deelen, of de diepten van Satan te kennen.

IV. Zijn afschuw van de woeste hartstochten, die hen tot deze boosheid geleid hebben. *Vervloekt zij hun toorn.* Hij vloekt niet hun persoon, maar hunne driften. Toorn is de oor-

1) Vers 4, naar de Engelsche overzetting.

zaak en oorsprong van zeer veel zonde, en stelt ons bloot aan den vloek Gods en aan Zijn oordeel, Matth. 5 : 22. In de uitdrukkingen van onzen ijver behooren wij altijd onderscheid te maken tusschen den zondaar en de zonde, zoodat wij om den wille van den persoon de zonde niet liefhebben of zegenen, en om den wille der zonde den persoon niet haten of vloeken.

V. Hij voorzegt dat hunne nakomelingen dieswege onder een teeken van ongunst zullen zijn: *Ik zal hen verdeelen.* De Levieten waren verstrooid onder al de stammen, en Simeons grondgebied was geen afgesloten geheel, en het was zoo eng, dat velen uit dien stam genoodzaakt waren zich elders vestiging en bestaan te zoeken. Voor de Levieten werd deze vloek later in een zegen verkeerd, maar van wege Zimri's zonde werd hij aan de Simeonieten nog bevestigd, Num. 25 : 14. Een schandelijke verstrooiing is de rechtvaardige straf op een zondige vereeniging of verbintenis.

8. Juda! gij zijt het, u zullen uwe broeders loven; uwe hand zal zijn op den nek uwer vijanden; voor u zullen zich uws vaders zonen nederbuigen. 9. Juda is een leeuwenwelp; gij zijt van den roof opgeklommen, mijn zoon! Hij kromt zich, hij legt zich neder als een leeuw, en als een oude leeuw; wie zal hem doen opstaan? 10. De scepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tusschen zijne voeten, totdat Silo komt, en dien zullen de volken gehoorzaam zijn. 11. Hij bindt zijn jongen ezel aan den wijnstok, en het veulen zijner ezelin aan den edelsten wijnstok; hij wascht zijn kleed in den wijn, en zijn mantel in wijndruivenbloed. 12. Hij is roodachtig van oogen door den wijn, en wit van tanden door de melk.

Heerlijke dingen worden hier van Juda gezegd. De vermelding van de misdaden zijner drie oudste zonen heeft den stervenden aartsvader niet zóó ontsteld of ontstemd, of hij had een zegen voor Juda, aan wien de zegeningen behooren. Juda's naam beteekent *lof*, en in toespeling daarop zegt hij: *Gij zijt het, u zullen uwe broeders loven*, vers 8. God werd geloofd *voor* hem, Hoofdst. 29 : 35, geloofd *door* hem, en geloofd *in* hem, en daarom zullen hem zijne broeders loven. Zij, die Gode tot een lof zijn, zullen de lof zijn van hunne broederen.

Er wordt geprofeteerd:

1. Dat de stam van Juda voorspoedig en zegevierend zal zijn in den krijg. *Uwe hand zal zijn op den nek uwer vijanden.* Dit is vervuld in David, Psalm 18 : 41.

2. Dat hij hooger zal zijn dan de overige stammen, niet slechts talrijker zal zijn en meer vermaard, maar dat hij over hen zal heerschen; *voor u zullen zich uws vaders zonen nederbuigen.* Juda was de *wetgever*, Psalm 60 : 9. Die stam vormde de voorhoede bij den tocht door de woestijn en bij de verovering van Kanaän, Richt. 1 : 2. De voorrechten der eerstgeboorte, die Ruben verbeurd had, de voortreffelijkheid in hoogheid en sterkte, zijn aldus aan Juda geschonken. Merk op: „Uwe broederen zullen zich voor u nederbuigen, en zullen u toch loven, zich gelukkig achtende zulk een bekwamen en kloekmoedigen aanvoerder te hebben." Eer en macht zijn een zegen voor hen, die ze bezitten, als zij niet misgund of benijd, maar geloofd en toegejuicht worden, en als men er zich blijmoedig aan onderwerpt.

3. Dat hij een krachtige, kloekmoedige stam zal zijn, geschikt en bevoegd tot heerschen en veroveren; vers 9. *Juda is een leeuwenwelp.* De leeuw is de koning der dieren, de schrik van het woud als hij brult. Als hij zijne prooi grijpt, kan niemand hem weerstaan, en als hij opstaat van zijn roof durft niemand hem vervolgen, om wraak te oefenen. Hiermede is voorzegd, dat de stam van Juda zeer geducht zal worden, en niet slechts groote overwinningen zal behalen, maar hetgeen hij door deze overwinningen heeft verkregen, vreedzaam en rustig zal bezitten; dat hij geen oorlog zal voeren om den wille van den oorlog, maar om den wille des vredes. Juda wordt vergeleken, niet bij een gaanden, springenden leeuw, altijd verscheurende, altijd op roof uit, maar bij een *nederliggenden* leeuw, genietende van zijn macht en voorspoed, zonder aan anderen kwelling of schade te berokkenen; en dit is ware grootheid.

4. Dat hij de koninklijke stam zal wezen, de stam uit welken Messias, de Vorst zal voortkomen, vers 10. *De scepter zal van Juda niet wijken, totdat Silo komt.* Jakob voorziet en voorzegt hier: *a.* Dat de scepter in den stam van Juda zal wezen, en dit werd vervuld in David, op wiens geslacht de kroon overging. *b.* Dat Silo van dien stam zal wezen; zijn zaad, het beloofde Zaad, in wien de aarde gezegend zal worden, *die vreedzame en voorspoedige*, of *de Zaligmaker*, zooals anderen het vertalen, zal uit Juda voortkomen. Aldus heeft de stervende Jakob op grooten afstand Christus' dag gezien en het was hem op zijn sterfbed tot vertroosting en steun. *c.* Dat de scepter, na in den stam van Juda gekomen te zijn, in dien stam zou blijven, dat er tenminste een eigen regeering zou zijn tot aan de komst van den Messias, in wien, als den Koning der kerk en den grooten Hoogepriester, het betaamde dat beide het priesterschap en het koningschap zouden eindigen. Van Davids tijd af tot aan de ballingschap is de scepter altijd in Juda geweest, en later waren de landvoogden van Judea uit dien stam, of uit de Levieten, die er toe behoorden (en er dus mede gelijk waren) totdat Judea eene provincie werd van het Romeinsche rijk, juist ten tijde van de geboorte onzes Zaligmakers, en toen als een dier provinciën beschreven werd als belastingplichtig zijnde, Lukas 2 : 1. En ten tijde van Zijn dood hebben de Joden uitdrukkelijk erkend: *Wij hebben geen koning dan den keizer.* Hieruit wordt onwederlegbaar tegen de Joden afgeleid, dat onze Heere Jezus het is, die komen zou, en dat wij geen anderen hebben te verwachten, want Hij is juist op den bestemden tijd geko-

mən. Vele voortreffelijke schrijvers hebben deze vermaarde profetie betreffende Christus op uitnemende wijze verklaard en opgehelderd.

5. Dat hij een zeer vruchtbare stam zou wezen, inzonderheid overvloeiende in melk voor kinderkens, en in wijn om het hart te verheugen, vers 11, 12. *Wijnstokken*, zóó algemeen in de heggen, en zóó sterk, dat zij er hunne ezels aan kunnen vastbinden, en zoo vruchtbaar, dat zij er hunne ezels mede zullen beladen. *Wijn*, zoo overvloedig als water, zoodat de mannen van dien stam zeer gezond en opgewekt zijn, hunne oogen levendig en schitterend en hunne tanden wit zijn. Veel van hetgeen hier van Juda gezegd wordt, kan op onzen Heere Jezus worden toegepast. *a.* Hij regeert over al de kinderen Zijns Vaders; Hij is de overwinnaar van al Zijns Vaders vijanden, en Hij is het, die de lof is van al de heiligen. *b.* Hij is *de Leeuw uit den stam van Juda*, gelijk Hij met verwijzing hiernaar genoemd wordt, Openb. 5 : 5, die, overheden en machten uitgetogen hebbende, als overwinnaar opgegaan is en, toen Hij nederzat aan de rechterhand des Vaders, zich zoo heeft nedergelegd, dat niemand Hem kan doen opstaan. *c.* Hem behoort de scepter; Hij is *de wetgever*, en tot Hem zullen de volken vergaderd worden, [1]) als tot den wensch aller heidenen, Haggai 2 : 8, die, van de aarde verhoogd zijnde, hen allen tot zich trekt, Joh. 12 : 32, en in wien de kinderen Gods, die verstrooid zijn, bijeenvergaderd zullen worden als in het middelpunt hunner eenheid, Joh. 11 : 52. In Hem is overvloed van alles wat de ziel kan voeden en verkwikken, en in haar het Goddelijk leven onderhoudt en versterkt; in Hem kunnen wij wijn en melk hebben, den rijkdom van Juda's stam, zonder geld en zonder prijs, Jes. 55 : 1.

13. Zebulon zal aan de haven der zeeën wonen, en hij zal aan de haven der schepen wezen; en zijne zijde zal zijn naar Zidon. 14. Issaschar is een sterkgebeende ezel, nederliggende tusschen twee pakken. 15. Toen hij de rust zag, dat zij goed was, en het land, dat het lustig was, zoo boog hij zijn schouder om te dragen, en was dienende onder tribuut. 16. Dan zal zijn volk richten, als een der stammen Israels. 17. Dan zal een slang zijn aan den weg, een adderslang nevens het pad, bijtende des paards verzenen, dat zijn rijder achterover valle. 18. Op uwe zaligheid wacht ik, HEERE! 19. Aangaande Gad, een bende zal hem aanvallen; maar hij zal haar aanvallen in het einde. 20. Van Aser, zijn brood zal vet zijn, en hij zal koninklijke lekkernijen leveren. 21. Nafthali is een losgelaten hinde, hij geeft schoone woorden.

Hier hebben wij Jakobs profetie omtrent zes zijner zonen.

I. Betreffende *Zebulon*, vers 13, dat zijne nakomelingen hun erfdeel zullen hebben aan de zeekust, kooplieden, zeevarenden en zeehandelaars zullen zijn. Dit werd vervuld toen twee of driehonderd jaren later het land Kanaän door het lot verdeeld werd en *de landpale van Zebulon opwaarts ging naar het westen* d.i. naar de zee,) Jozua 19 : 11. Indien zij zelf hun erfdeel gekozen hadden, of indien Jozua het hun had toegewezen, dan zouden wij kunnen denken, dat het geschiedde met de bedoeling om Jakobs woorden te doen uitkomen, maar het blijkt dat het aldus door God beschikt en bestemd was, en dat Jakob door Goddelijke ingeving heeft gesproken. Het lot van Gods voorzienigheid komt nauwkeurig overeen met het plan van Gods raad, zooals een nauwkeurig afschrift met het oorspronkelijke stuk overeenkomt. Als de profetie zegt: *Zebulon zal aan de haven der schepen wezen*, dan zal Gods voorzienigheid hem daarheen leiden en er hem vestigen. God beschikt en bestemt de bepalingen onzer woningen. Het is onze wijsheid en onze plicht om ons te schikken naar ons lot en er ons voordeel mede te doen. Indien Zebulon aan de zeehaven woont, zoo laat hem dan een haven der schepen wezen.

II. Betreffende *Issaschar*, vers 14, 15.

1. Dat de mannen van dien stam sterk en vlijtig zullen wezen, geschikt tot arbeid en geneigd tot arbeid, inzonderheid tot den arbeid van den landbouw, zooals de ezel, die geduldig zijn last draagt, en hem, door er zich aan te gewennen, licht maakt. Issaschar onderwierp zich aan twee lasten: akkerbouw en schatting. Het was een stam, die zich moeite gaf, en hierdoor voorspoed hebbende, had hij pacht en belasting te betalen.

2. Dat zij in hun arbeid aangemoedigd werden door de goede hoedanigheid van het land, dat hun ten deel viel. *a. Hij zag dat de rust* tehuis *goed was.* De arbeid van den landman is in werkelijkheid *rust*, in vergelijking met dien van krijgslieden of zeelieden, wier gewoel en gevaar van zulk een aard zijn, dat zij, die in meest onafgebroken arbeid tehuis blijven, geen reden hebben om hen te benijden. *b. Hij zag dat het land lustig* of aangenaam *was*, niet slechts een aangenaam uitzicht gevende om het oog te bekoren van den aanschouwer, maar aangename vruchten opleverende om zijn arbeid te beloonen. Het landleven heeft vele en velerlei genoegens, meer dan genoeg om eene vergoeding te bieden voor de ongemakken er van, als wij er ons slechts toe kunnen brengen om dit in te zien. In het vooruitzicht van voordeel *boog Issaschar zijn schouder om te dragen.* Laat ons met het oog des geloofs de hemelsche rust zien, dat zij goed is, en het land der belofte, dat het lieflijk is; dat zal onzen tegenwoordigen arbeid en dienst licht maken, en ons aanmoedigen om er onzen schouder onder te plaatsen.

III. Betreffende *Dan*, vers 16, 17. Wat van hem gezegd wordt heeft betrekking hetzij:

1. Op dien stam in het algemeen; dat Dan, hoewel hij een der zonen van de bijwijven was, toch een stam zou zijn, bestuurd door zijn eigen rechters, even goed als andere stammen, en door schranderheid, staatkunde en verrassing

1) Vers 10 naar de Engelsche overzetting.

voordeelen zou behalen op zijne vijanden, zooals een slang, die plotseling in den hiel bijt van een reiziger. In Gods geestelijk Israel wordt geen onderscheid gemaakt tusschen dienstknecht en vrije, Col. 3 : 11. Dan zal door evengoed eene handvest ingelijfd worden in het volk, als die van iederen anderen stam. Sommigen kunnen gelijk Dan uitmunten in de listigheid der slang, gelijk anderen, evenals Juda, uitmunten in den moed des leeuws, en beiden kunnen dan goede diensten bewijzen aan de zaak Gods tegen de Kanaänieten. Of:

2. Het kan betrekking hebben op Simson, die uit dien stam was, en Israel heeft gericht, dat is: het verlost heeft uit de hand der Filistijnen, niet, zooals de andere richters, door tegen hen te strijden in het veld, maar door hen als ter sluik te kwellen en te teisteren. Toen hij het huis onder de Filistijnen, die op het dak er van waren, omverrukte, heeft hij gemaakt, dat het paard zijn berijder afwierp.

Aldus was Jakob voortgegaan met zijne rede, maar nu schier uitgeput zijnde van vermoeienis door het spreken, en op het punt zijnde van te bezwijken, verlicht hij zich met deze woorden, die als een tusschenzin vormen, vers 18. *Op Uwe zaligheid wacht ik, Heere;* zooals zij die in onmacht vallen, geholpen worden door een lepelvol van een hartsterking, of den geur op te snuiven van reukwater; of, zoo hij hier moet afbreken en hij geen adem genoeg heeft om te voleindigen wat hij voornemens was te zeggen, dan stort hij met deze woorden zijne ziel uit voor zijn God. De vrome ontboezemingen, voortkomende uit een warme en levende Godsvrucht, kunnen soms wel onzamenhangend zijn, maar moeten daarom toch niet als onvoegzaam geoordeeld worden; datgene kan wel met warme genegenheid gezegd zijn, wat niet methodisch gezegd is. Het is geene ongerijmdheid om, als wij spreken tot menschen, ons hart op te heffen tot God. De zaligheid, waarop hij wachtte, was *Christus*, het beloofde Zaad, van wien hij in vers 10 had gesproken; nu hij heenging om tot zijne volken te worden verzameld verlangde hij naar Hem, tot wien de volken verzameld zullen worden. De zaligheid, waarop hij wachtte, was de hemel, het betere land, dat hij klaarlijk betoond had te zoeken, en ook bleef zoeken nu hij in Egypte was. Nu hij die zaligheid stond te genieten, was het hem een troost, dat hij er op gewacht had. Het is de aard, de hoedanigheid, van een levende heilige, dat hij wacht op de zaligheid des Heeren. Christus, als onze weg naar den hemel, moet opgewacht, dat is gediend, worden, en op den hemel, als onze rust in Christus, moet gewacht worden, dat is, er moet verlangend naar worden uitgezien. Het is de troost van een stervenden heilige, dat hij aldus op de zaligheid des Heeren gewacht heeft, want dan zal hij hebben hetgeen waar hij op gewacht heeft; het lang- verwachte zal eindelijk komen.

IV. Betreffende *Gad*, vers 19. Hij zinspeelt op zijn naam, die eene *bende* beteekent; voorziet den aard van dien stam, namelijk dat hij krijgshaftig zal wezen, en zoo bevinden wij hem ook, 1 Kron. 12 : 8. *De Gadieten . . . kloeke helden, krijgslieden ten oorlog toegerust met rondas en schild.* Hij voorziet dat die stam, wiens erfdeel aan gene zijde van de Jordaan lag, blootgesteld zou zijn aan de invallen van zijne naburen, de Moabieten en de Ammonieten. En opdat zij niet hoogmoedig zouden zijn op hunne kracht en dapperheid, voorzegt hij dat de benden zijner vijanden in menige schermutseling de overhand op hem zullen hebben, maar opdat zij door die nederlagen niet ontmoedigd zouden worden, verzekert hij hun dat zij *in het einde* overwinnen zullen, hetgeen vervuld werd in den tijd van Saul en David; de Moabieten en Ammonieten werden toen geheel en al tenonder gebracht, zie 1 Kron. 5 : 18 en verv. De zaak van God en Zijn volk kan wel voor een tijd overbluft en terneder geworpen worden, maar in het einde zal zij zegevieren. Genade in de ziel wordt dikwijls terneder geworpen in haar strijd; de benden van het bederf hebben de overhand; maar de zaak is Godes, en in het einde zal de genade overwinnen, ja meer dan overwinnen, Rom. 8 : 37.

V. Van *Aser*, vers 20. Dat die stam zeer rijk zal wezen, vervuld niet slechts van noodzakelijk brood, maar met vettigheid, hij zal *koninklijke lekkernijen leveren*, (want de koning zelfs wordt van het veld gediend, Pred. 5 : 8.) en die lekkernijen werden uitgevoerd naar de andere stammen, misschien wel naar andere landen. De God der natuur heeft ons voorzien niet slechts van het noodige, maar ook van lekkernijen, opdat wij Hem een milddadigen weldoener zouden noemen, maar, terwijl alle plaatsen behoorlijk voorzien zijn van het noodige, zijn het slechts sommige plaatsen, die lekkernijen opleveren. Koren is meer algemeen dan specerijen. Indien hetgeen tot weelde dient even algemeen was als hetgeen tot het onderhoud des levens dient, dan zou de wereld nog slechter zijn dan zij is, en dat is gansch niet noodig.

VI. Omtrent *Nafthali*, vers 21. Een stam, die worstelingen draagt in zijn naam; hij beteekent *worsteling;* en de zegen, die op hem overgaat, beteekent *overmogen;* het is *een losgelaten hinde.* En hoewel de geschiedenis niet zoo ten volle beantwoord heeft aan de voorzegging als dit met sommigen van de overigen het geval was, is het toch ongetwijfeld waar gebleken, dat die van dezen stam waren:

1. Als de *lieflijke* hinde, (want dat is de haar toegeschreven eigenschap, Spr. 5 : 19). vriendelijk en voorkomend voor elkander en voor andere stammen; daar hun omgang bijzonder aangenaam en beminnelijk was.

2. Als de *losgelaten* hinde, ijverig voor hunne vrijheid.

3. Als de *snelvoetige* hinde, Psalm 18 : 34, vlug en vaardig in het afdoen van zaken, en wellicht:

4. Als de *schuwe, sidderende* hinde, angstig in tijden van openbaar gevaar. Het is zelden dat zij, die het meest beminnelijk zijn voor hunne vrienden, het meest geducht zijn voor hunne vijanden.

5. Dat zij *minzaam en wellevend* zullen zijn, hunne taal beschaafd, en zij zelven wellevend en voorkomend, gevende *schoone woorden.* Onder het Israel Gods wordt een groote ver-

scheidenheid van aard en neigingen gevonden, die het tegenovergestelde zijn van elkander, maar toch allen bijdragende tot de kracht en schoonheid van het geheel: Juda als een leeuw, Issaschar als een ezel, Dan als een slang, Nafthali als een hinde. Laat hen, die van verschillenden aard en temperament zijn, en verschillende gaven hebben, elkander niet bedillen of bestraffen, elkander niet benijden, evenmin als zij, die van verschillenden lichaamsbouw of gelaatskleur zijn.

22. Jozef is een vruchtbare tak, een vruchtbare tak aan een fontein; elk een der takken loopt over den muur. 23. De schutters hebben hem wel bitterheid aangedaan, en beschoten, en hem gehaat; 24. Maar zijn boog is in stijvigheid gebleven, en de armen zijner handen zijn gesterkt geworden, door de handen van den Machtige Jakobs; daarvan is hij een herder, een steen Israels. 25. Van uws vaders God, die u zal helpen, en van den Almachtige, die u zal zegenen, met zegeningen des hemels van boven, met zegeningen des afgronds, die daaronder ligt, met zegeningen der borsten en der baarmoeder! 26. De zegeningen uws vaders gaan teboven de zegeningen mijner voorvaderen, tot aan het einde van de eeuwige heuvelen; die zullen zijn op het hoofd van Jozef, en op den hoofdschedel des afgezonderden zijner broederen! 27. Benjamin zal als een wolf verscheuren; des morgens zal hij roof eten, en des avonds zal hij buit uitdeelen.

Hij eindigt met de zegeningen van zijn meest- beminde zonen, Jozef en Benjamin, daarmede zal hij den laatsten adem uitblazen.

I. De zegen van Jozef, die zeer ruim en vol is. Hij wordt vergeleken, vers 22, bij *een vruchtbaren tak*, of jongen boom, want God heeft hem vruchtbaar gemaakt in het land zijner verdrukking; hij erkende dit, Hoofdst. 41 : 52. Zijn twee zonen waren als ranken van een wijnstok, of van een andere zich uitbreidende plant, *loopende over den muur.* God kan diegenen vruchtbaar maken, een zegen voor zichzelven en voor anderen, die als dor en droog aangezien werden. Er wordt in de geschiedenis meer vermeld van Jozef, dan van de andere zonen van Jakob, en daarom is hetgeen Jakob van hem zegt historisch zoowel als profetisch. Merk op:

1. De leidingen van Gods voorzienigheid met Jozef, vers 23, 24. Die worden vermeld tot eer van God en ter bemoediging van Jakobs geloof en hoop, dat God zegeningen had weggelegd voor zijn zaad. Laat ons hier letten op:

A. Jozefs benauwdheden, vers 23. Hoewel hij nu leefde in welvaart en eer, herinnert Jakob hem aan de moeilijkheden, die hij vroeger te doorworstelen had. Hij heeft vele vijanden gehad, hier *schutters* genoemd, goed instaat om kwaad te doen, meesters in hunne kunst van vervolging. Zij *haatten hem;* daarmede begint de vervolging, zij beschoten hem met hun giftige pijlen, en zoo *hebben zij hem bitterheid aangedaan.* In zijns vaders huis waren zijne broeders zeer boosaardig jegens hem; zij bespotten hem, beroofden hem, dreigden hem, verkochten hem, en dachten dat zij hem den dood veroorzaakt hadden. In het huis van Potifar heeft zijne meesteres *hem bitterheid aangedaan, hem beschoten,* toen zij onbeschaamd zijne kuischheid heeft aangerand; (verzoekingen zijn vurige pijlen, doornen in het vleesch, zeer bitter en smartelijk voor een Godvruchtig gemoed;) toen zij hierin niet bij hem overmocht, heeft zij hem *gehaat* en *hem beschoten* met haar valsche beschuldigingen — pijlen, waartegen geen of weinig ander verweer is dan in de macht, die God ook op het geweten der slechtste menschen uitoefent. Ongetwijfeld had hij ook vijanden aan het hof van Farao, die afgunstig waren op zijne bevordering en hem zochten tegen te werken en te ondermijnen.

B. Jozefs sterkte en steun onder al die benauwdheden, vers 24. *Zijn boog is in stevigheid gebleven,* dat is: zijn geloof wankelde niet, hij behield het veld, en kwam als overwinnaar tevoorschijn. *De armen zijner handen zijn gesterkt geworden,* dat is: zijn andere genadegaven deden het hunne, zijne wijsheid, moed en geduld, die beter zijn dan krijgswapenen. Kortom, hij heeft in al zijne wederwaardigheden zijne oprechtheid behouden en zijne vertroosting; hij heeft al zijn lasten met onverwinlijke vastberadenheid gedragen, is er niet onder bezweken, en hij heeft niets gedaan, dat onbetamelijk voor hem was.

C. De bron en oorsprong van zijne kracht, hij is gesterkt geworden *door de handen van den Machtige Jakobs,* die dus machtig waren om hem te versterken, en door den God Jakobs, een God, in verbond met hem, en daarom verbonden tot zijne hulp. Al onze kracht om verzoekingen te weerstaan en beproevingen te dragen komt van God; Zijne genade is ons genoeg, en Zijne kracht wordt in zwakheid volbracht.

D. De staat van eer en nuttige werkzaamheid voor anderen, waartoe hij daarna verhoogd werd; *vandaar,* van deze wonderbare, voor ons zoo vreemd- schijnende, handelwijze der Voorzienigheid is hij *een herder en steen,* de spijziger en ondersteuner van Gods *Israel* geworden, van Jakob en zijne familie. Hierin was Jozef een type: *a.* Van Christus; Hij werd beschoten en gehaat, maar werd ondersteund in Zijn lijden, Jes. 50 : 7—9, en daarna werd Hij verhoogd om *de herder en steen Israels te wezen. b.* Van de kerk in het algemeen en van bijzondere geloovigen; de hel schiet hare pijlen af op de heiligen, maar de hemel beschermt en versterkt hen, en zal hen kronen.

2. Gods beloften *aan* Jozef. Zie hoe deze in verband staan met de vorige, vers 25; *van uws vaders God, die u zal helpen.* Onze ervaringen van Gods macht en goedheid, waarmede Hij ons totnutoe gesterkt heeft, zijn ons tot bemoediging om nog verdere hulp van Hem te verwachten; Hij, die ons geholpen heeft, zal ons verder helpen; wij kunnen veel bouwen op onze Eben-Haëzers. Zie wat Jozef kon verwachten van *den Almachtige, den God zijns vaders.*

A. Hij zal *u helpen* in moeilijkheden en gevaren, die u nog te wachten kunnen zijn, uwe nakomelingen helpen in de oorlogen, die zij te voeren zullen hebben. Uit hem is Jozua voortgekomen, die de opperbevelhebber was bij de verovering van Kanaän.

B. Hij zal *u zegenen*, en Hij alleen zegent in waarheid. Jakob *bidt* om een zegen over Jozef, maar Jakobs God *gebiedt* den zegen. Let op de zegeningen, aan Jozef geschonken. *a.* Het zijn *verschillende en overvloedige* zegeningen; *zegeningen des hemels van boven;* regen op zijn tijd, en schoon weder op zijn tijd, en de weldadige invloeden van de hemellichamen; *zegeningen des afgronds, die daaronder ligt*, met onderaardsche mijnen en bronnen. Geestelijke zegeningen zijn zegeningen des hemels van boven, die wij in de eerste plaats moeten begeeren en zoeken, en waaraan wij de voorkeur moeten geven; terwijl tijdelijke zegeningen, die van deze aarde zijn, in onze schatting daar onder moeten liggen. *Zegeningen der baarmoeder en der borsten* zijn gegeven, als kinderen veilig geboren en voorspoedig gezoogd worden. In het woord Gods, door hetwelk wij wedergeboren zijn, en door hetwelk wij opwassen, 1 Petr. 1 : 23; 2 : 2, zijn voor den nieuwen mensch *zegeningen* beide *van de baarmoeder en de borsten. b. Uitnemende* zegeningen, die *de zegeningen mijner voorvaderen teboven gaan*, vers 26. Zijn vader Izak had slechts één zegen, en toen hij dien aan Jakob gegeven had, was hij verlegen om een anderen, dien hij aan Ezau zou kunnen geven; maar Jakob had voor ieder zijner twaalf zonen een zegen, en nu, ten laatste, een ruimen en overvloedigen voor Jozef. De groote zegen, aan dit geslacht geschonken, was *toeneming*, die niet zoo onmiddellijk en zoo merkbaar volgde op de zegeningen, die Abraham en Izak aan hunne zonen gaven, als zij volgde op de zegeningen, die Jakob aan de zijnen gaf, want kort na zijn dood wiessen zij overvloediglijk. *c. Duurzame en uitgestrekte* zegeningen; *tot aan het einde van de eeuwige heuvelen*, al de voortbrengselen insluitende van de vruchtbaarste heuvelen, en durende zoolang als zij zelven duurden, Jes. 54 : 10. De zegeningen van den eeuwigen God sluiten de schatten in van de eeuwige heuvelen, en nog veel meer. Van deze zegeningen nu wordt hier gezegd: *zij zullen zijn* — aldus luidt de belofte — of, *laat hen zijn* — dat is zijn gebed — *op het hoofd Jozefs*, als eene kroon om het te versieren, en als een helm om het te beschutten. Jozef was *afgezonderd van zijne broederen* — zoo lezen wij den tekst — voor een tijd, maar anderen lezen hier: hij was *een nazireër onder zijne broederen*, beter en voortreffelijker dan zij. Het is niets nieuws dat de beste menschen de slechtste behandeling ondervinden, maar de zegen Gods zal hun dit vergoeden.

II. De zegen van *Benjamin*, vers 27. Hij *zal als een wolf verscheuren.* Hieruit blijkt dat Jakob in hetgeen hij zeide geleid werd door een geest van profetie, en niet door natuurlijke genegenheid, want anders zou hij van zijn beminden zoon *Benjamin* met meer teederheid hebben gesproken, betreffende wien hij slechts dit voorziet en voorzegt, dat zijne nakomelingen oorlogzuchtig zullen zijn, sterk en stoutmoedig, en dat zij zich zullen verrijken met den roof hunner vijanden; dat zij werkzaam en bedrijvig zullen zijn in de wereld, een stam, even gevreesd door zijne naburen als iedere andere. *Des morgens zal hij roof eten*, dien hij des nachts gegrepen en verdeeld heeft. Of, in *de eerste tijden van Israel* zullen zij merkwaardig zijn om hun ijver en werkzaamheid, hoewel velen hunner linksch waren, Richt. 3 : 15; 20 : 16. Ehud, de eerste rechter, en Saul, de eerste koning, waren van dien stam; en zoo waren in latere tijden ook Esther en Mordechai van dien stem. De Benjaminieten woedden als wolven, toen zij hartstochtelijk de zaak omhelsden van de mannen van Gibea, die kinderen Belials, Richt. 20 : 14. De gezegende Paulus was van dezen stam, Rom. 11 : 1, en heeft in den morgen van zijn dag *den roof gegeten* als een vervolger, maar in den avond heeft hij *den buit uitgedeeld* als een prediker. God kan door de verschillende karakters der menschen Zijn eigen doeleinden tot stand brengen, *Zijne is de dwalende en die doet dwalen.*

28. Al deze stammen van Israel zijn twaalf; en dit is het, wat hun vader tot hen sprak, als hij hen zegende; hij zegende hen, een iegelijk naar zijn bijzonderen zegen. 29. Daarna gebood hij hun, en zeide tot hen: Ik word verzameld tot mijn volk; begraaft mij bij mijne vaders, in de spelonk, die is in den akker van Efron, den Hethiet; 30. In de spelonk, welke is op den akker van Machpela, die tegenover Mamre is, in het land van Kanaän, die Abraham met dien akker gekocht heeft van Efron, den Hethiet, tot eene erfbegrafenis. 31. Aldaar hebben zij Abraham begraven, en Sara, zijne huisvrouw; daar hebben zij Izak begraven, en Rebekka, zijne huisvrouw; en daar heb ik Lea begraven. 32. De akker en de spelonk, die daarin is, is gekocht van de zonen Heths. 33. Als Jakob voleind had aan zijne zonen bevelen te geven; zoo legde hij zijne voeten samen op het bed, en hij gaf den geest, en hij werd verzameld tot zijne volken.

1. Hier is de korte herhaling van het zegenen van Jakobs zonen, vers 28. Hoewel Ruben, Simeon en Levi onder het merk van huns vaders ongenoegen geplaatst zijn, wordt toch van hen gezegd, dat hij *hen zegende, ieder naar zijn bijzonderen zegen*, want niemand hunner werd verworpen, zooals Ezau. Onder welke bestrafing wij ook mogen zijn van Gods woord of Gods voorzienigheid, zoolang wij deelhebben aan Gods verbond, eene plaats en een naam hebben onder Zijn volk en een goede hoop om deel te hebben in het hemelsche Kanaän, moeten wij ons gezegend achten.

2. Het plechtig bevel, dat Jakob gaf omtrent zijne begrafenis, hetgeen eene herhaling is van het bevel, dat hij tevoren aan Jozef heeft gegeven. Zie, hoe hij, nu hij stervende is, van

zijn dood spreek, vers 29. *Ik word verzameld tot mijn volk.* Het is goed om ons den dood onder de lieflijkste beelden voor te stellen, opdat er de verschrikking van wordt weggenomen. Hij scheidt ons van onze kinderen en van ons volk in deze wereld, maar hij verzamelt ons tot onze vaderen en tot ons volk in de andere wereld. Misschien gebruikt Jakob deze uitdrukking voor den dood als een reden, waarom zijne zonen hem in Kanaän moeten begraven, want, zegt hij, *ik word verzameld tot mijn volk,* mijne ziel moet heengaan tot *de geesten der volmaakte rechtvaardigen;* begraaf mij dus bij mijne vaderen, Abraham en Izak en hunne vrouwen, vers 31.

Zijn hart was daar zeer aan gehecht, niet zoozeer uit een natuurlijke liefde voor zijn geboortegrond, als uit een beginsel van geloof in de belofte Gods, dat Kanaän ter bestemder tijd het erfdeel zal wezen van zijn zaad. Aldus wilde hij in zijne zonen de herinnering bewaren aan het beloofde land, en dat zij niet alleen de kennis er mede zouden vernieuwen door eene reis er heen bij die gelegenheid, maar dat ook hunne begeerte er naar en hunne verwachting er van in hen blijven zouden.

Hij beschrijft de plaats zeer nauwkeurig, zoowel de ligging er van als de aankoop er van door Abraham tot eene begraafplaats, vers 30, 32. Hij vreesde dat zijne zonen, na een zeventienjarig verblijf in Egypte, Kanaän hadden vergeten en zelfs de begraafplaats hunner voorvaderen aldaar, of dat de Kanaänieten hem het recht er op zouden betwisten; daarom specificeert hij er zoo nauwkeurig èn de ligging en den aankoop van, zelfs toen hij daar stervend nederlag; niet slechts om vergissingen te voorkomen, maar ook om te toonen hoe wèl hij zich dat land herinnerde. Het is een groot genot voor stervenden om hunne gedachten te bepalen bij het hemelsche Kanaän en de rust, welke zij er hopen te genieten na hun dood.

3. De dood van Jakob, vers 33. Toen hij beide zijn zegen en zijn last voleindigd had, (die beiden begrepen zijn in het bevelen geven aan zijne zonen,) en aldus zijn getuigenis had voleindigd, begaf hij zich tot zijn stervenswerk. Hij plaatste zich in de houding om te sterven; daar hij tevoren op zijn bed gezeten was om zijne zonen te zegenen, (de geest der profetie nieuwe olie brengende in zijn schier uitgebluschte levenslamp, Dan. 10 : 19,) en dat werk nu volbracht zijnde, *legde hij zijne voeten tezamen op het bed,* om languit te liggen, niet slechts als iemand, die zich geduldig onderwerpt aan den slag, maar als iemand, die zich goedsmoeds ter ruste legt, nu hij vermoeid was. *Ik zal in vrede tezamen nederliggen en slapen. b.* Gewillig gaf hij zijn geest over in de handen van God den Vader der geesten; *hij gaf den geest. c.* Zijne ziel ging heen naar de vergadering van de zielen der geloovigen, die, na verlost te zijn van den last des vleesches, in blijdschap en gelukzaligheid zijn; hij werd *verzameld tot zijne volken.* Indien Gods volk ons volk is, dan zullen wij tot hen verzameld worden.

HOOFDSTUK L.

Hier is I. De toebereiding voor Jakobs begrafenis, vers 1—6. II. De begrafenis zelve, vers 7—14. III. Het vestigen van een goede verstandhouding tusschen Jozef en zijne broeders na den dood van Jakob, vers 15—21. IV. De ouderdom en den dood van Jozef, vers 22—26. Zoo eindigt dan het boek van Genesis, dat begon met den oorsprong van licht en leven, in niets dan dood en duisternis; zoo droevig eene verandering is teweeggebracht door de zonde.

Toen viel Jozef op zijns vaders aangezicht, en hij weende over hem, en kuste hem. 2. En Jozef gebood zijnen knechten, den medicijnmeesters, dat zij zijn vader balsemen zouden; en de medicijnmeesters balsemden Israel. 3. En veertig dagen werden aan hem vervuld; want alzoo werden vervuld de dagen dergenen, die gebalsemd werden; en de Egyptenaren beweenden hem zeventig dagen. 4. Als nu de dagen zijns beweenens over waren, zoo sprak Jozef tot het huis van Farao, zeggende: Indien ik nu genade gevonden heb in uwe oogen, spreekt toch voor de ooren van Farao, zeggende: 5. Mijn vader heeft mij doen zweren, zeggende: Zie ik sterf; in mijn graf, dat ik mij in het land Kanaän gegraven heb, daar zult gij mij begraven. Nu dan, laat mij toch optrekken, dat ik mijn vader begraven, dan zal ik wederkeeren. 6. En Farao zeide: Trek op en begraaf uw vader, gelijk als hij u heeft doen zweren.

Jozef bewijst hier de laatste eer aan zijn overleden vader.

1. Met tranen en kussen en al de teedere uitdrukkingen van kinderlijke genegenheid neemt hij afscheid van het door de ziel verlaten lichaam, vers 1. Hoewel Jakob oud en afgeleefd was, en naar den loop der natuur moet sterven; hoewel hij betrekkelijk arm was en zijn zoon Jozef ten laste was, koesterde deze toch zulk eene genegenheid voor zijn liefhebbenden vader, en gevoelde hij zoozeer het verlies van zijn wijzen, Godvruchtigen, biddenden vader, dat hij niet zonder een tranenvloed van hem kon scheiden. Gelijk het eene eer is om betreurd te sterven, zoo is het de plicht van de overlevenden, om den dood te betreuren van hen, die in hun leven tot zegen geweest zijn, al is het ook, dat zij een tijdlang hun nuttige werkzaamheid voor anderen overleefd hebben. De ontvloden, verloste ziel is buiten het bereik van onze tranen en kussen; maar voor ons is het gepast er onzen eerbied en onze liefde mede te betoonen voor het arme lichaam, voor hetwelk wij een heerlijke en blijde opstanding verwachten. Aldus heeft Jozef zijn geloof getoond in God, en zijne liefde voor zijn vader door zijn bleeke, koude lippen te kussen en een liefdevol afscheid van hem te nemen. Waarschijnlijk hebben de overige zonen van Jakob hetzelfde gedaan, ongetwijfeld zeer bewogen zijnde door hetgeen hij met stervende lippen tot hen gesproken heeft.

2. Hij gaf bevel, dat het lichaam gebalsemd

zou worden, vers 2, niet alleen omdat hij in Egypte was gestorven en dit de wijze van doen was der Egyptenaren, maar omdat hij naar Kanaän vervoerd moest worden, hetgeen een werk was van tijd, en daarom was het noodig, dat het lichaam zooveel mogelijk voor bederf behoed zou worden. Zie hoe nietig en armzalig ons lichaam is, als de ziel het heeft verlaten; als er niet heel veel kunst, moeite en zorg aan besteed wordt, zal het in weinig tijds tot bederf zijn overgegaan en stinkend worden. Als het lichaam maar vier dagen dood is geweest, dan riekt het al.

3. Hij heeft een plechtigen rouw over hem gevierd, vers 3. Veertig dagen waren noodig voor het balsemen van het lichaam. De Egyptenaren waren zóó bedreven in de kunst van balsemen, dat zij zelfs de gelaatstrekken onveranderd wisten te bewaren. Al dien tijd, en nog dertig dagen er bij, dus alles zeventig dagen, zonderden zij zich af en zaten eenzaam neder. *Als* zij uitgingen, verschenen zij in zwaar rouwgewaad, overeenkomstig de betamelijke gewoonte van dat land. Zelfs velen van de Egyptenaren hebben uit eerbied voor Jozef, (wiens goede diensten aan koning en land bewezen hun nu nog versch in het geheugen lagen) den rouw over zijn vader aangenomen, zooals ook bij ons, als het hof in rouw is, de voornaamsten des volks ook den rouw aannemen. Het Egyptische hof heeft gedurende ongeveer tien weken den rouw over Jakob aangenomen. Wat zij nu deden uit staatsie of welstaanshalve, behooren wij te doen in oprechtheid, *te weenen met de weenenden*, te treuren met hen, die treuren, als ook zelven in het lichaam zijnde.

4. Hij vroeg en verkreeg verlof van Farao om naar Kanaän te gaan om er de begrafenis zijns vaders bij te wonen, vers 4—6. Het was een noodzakelijke betuiging van eerbied voor Farao, dat hij niet zonder zijn verlof wilde gaan; want wij kunnen onderstellen dat, hoewel zijn werk met het koren nu al lang afgedaan was, hij toch eerste staatsminister gebleven is, en dus niet zoolang van zijne bezigheden zonder verlof kon wegblijven. *b.* Hij nam de welvoegelijkheid in acht door sommigen van de koninklijke familie of beambten van het hof te verzoeken dit verlof voor hem te verkrijgen; hetzij omdat het niet voegzaam voor hem was om in de dagen zijns rouws voor den koning te verschijnen, of omdat hij niet te veel op zijn eigen invloed wilde vertrouwen. Bescheidenheid is een schoon sieraad voor hen, die in hoogheid zijn. Hij voerde de verplichting aan, waaronder zijn vader hem gelegd had, door hem te doen zweren dat hij hem in Kanaän zou begraven, vers 5. Het was niet uit hoogmoed of uit grilligheid, maar uit eerbied voor een noodzakelijken plicht, dat hij het verlangde. Alle volken achten dat een eed gehouden moet worden en de wil van den overledene moet nagekomen worden. *d.* Hij beloofde te zullen terugkomen: *dan zal ik wederkomen.* Als wij van het begraven der lichamen onzer bloedverwanten wederkomen in ons huis, dan zeggen wij: „Wij hebben hen achtergelaten, maar indien hunne ziel naar het huis onzes hemelschen Vaders is gegaan, dan kunnen wij met meer reden zeggen: Zij hebben ons achtergelaten. *e.* Hij ontving verlof; vers 6. *Trek op en begraaf uwen vader.* Farao is bereid zijne zaken zoolang te laten stilstaan; maar de dienst van Christus is noodiger, en daarom wilde Hij niet toestaan dat een, die werk voor Hem te doen had, eerst zijn vader ging begraven; neen, *laat de dooden hunne dooden begraven*, Matth 8 : 22.

7. En Jozef toog op om zijn vader te begraven; en met hem togen op al Farao's knechten de oudsten van zijn huis, en al de oudsten des lands van Egypte; 8. Daartoe het gansche huis van Jozef en zijne broeders, en het huis zijns vaders; alleen hun kleine kinderen, en hun schapen en hun runderen lieten zij in het land Gosen. 9. En met hem togen op, zoo wagenen als ruiteren; en het was een zeer zwaar heir. 10. Toen zij nu aan het plein van den doornbosch kwamen, dat aan gene zijde der Jordaan is, hielden zij daar een groote en zeer zware rouwklage; en hij maakte zijnen vader een rouw van zeven dagen. 11. Als de inwoners des lands, de Kanaänieten, dien rouw zagen op het plein van den doornbosch, zoo zeiden zij: Dit is een zware rouw der Egyptenaren; daarom noemde men haar naam Abel-Mizraïm, die aan het veer der Jordaan is. 12. En zijne zonen deden hem gelijk als hij hun geboden had: 13. Want zijne zonen voerden hem in het land Kanaän, en begroeven hem in de spelonk des akkers van Machpela, welke Abraham met den akker gekocht had tot eene erfbegrafenis van Efron, den Hethiet, tegenover Mamre. 14. Daarna keerde Jozef weder in Egypte, hij en zijne broeders, en allen, die met hem opgetogen waren, om zijn vader te begraven, nadat hij zijn vader begraven had.

Wij hebben hier een bericht van Jakobs begrafenis. Van de begrafenis der koningen van Juda wordt gewoonlijk niets anders gezegd dan: *hij werd begraven bij zijne vaderen in de stad Davids;* maar de begrafenis van den aartsvader Jakob wordt uitvoeriger en vollediger beschreven.

1. Om te toonen hoeveel beter God voor hem was dan hij had verwacht. Meer dan eens had hij gezegd van droefheid te zullen sterven, en beroofd van zijne kinderen ten grave te zullen dalen; maar zie, hij sterft in eere en wordt door al zijn kinderen naar het graf gebracht.

2. Omdat zijne orders omtrent zijne begrafenis gegeven en gevolgd werden in het geloof, en in de verwachting van beide het hemelsche en het aardsche Kanaän.

Nu was het:

1. Een statige, deftige begrafenis. Hij werd naar het graf begeleid, niet slechts door zijn eigen familie, maar door de hovelingen en al de rijksgrooten, die ten teeken van hunne dank-

baarheid aan Jozef, om zijnentwil die eer bewezen aan zijn vader. Hoewel de Egyptenaren een afkeer hadden van de Hebreën en hen met minachting hadden aangezien, Hoofdstuk 43 : 32, begonnen zij toch, nu zij beter met hen bekend werden, achting voor hen te krijgen. De vrome, bejaarde Jakob had zich zóó wèl onder hen gedragen, dat hij de algemeene achting verwierf. De belijders van den Godsdienst moeten er naar streven om door wijsheid en liefde de vooroordeelen weg te nemen, die velen tegen hen koesteren omdat zij hen niet kennen. Er gingen ook vele wagenen en ruiteren mede, niet slechts om hen een eindweegs uitgeleide te doen, maar om hen tot aan het einde te vergezellen. Betamelijke plechtigheden bij begrafenissen, overeenkomstig den staat van den overledene bij zijn leven, zijn zeer aanbevelenswaardig, en daarvan mogen wij niet zeggen: *waartoe dit verlies?* Zie Hand. 8 : 2; Lukas 7 : 12.

2. Het was een droevige begrafenis, vers 10, 11. De toeschouwers merkten op dat het een zware rouw was. De dood van Godvruchtigen is voor iedere plaats een groot verlies en behoort diep betreurd te worden. Stefanus sterft als martelaar, maar Godvruchtige mannen maken grooten rouw over hem. Dit plechtige rouwbedrijf over Jakob gaf een naam aan de plaats: *Abel-Mizraïm, De rouw der Egyptenaren;* hetgeen strekte tot een getuigenis tegen het volgende geslacht der Egyptenaren, die de nakomelingen verdrukten van dien Jakob, aan wien hunne voorouders zooveel eerbied en eer bewezen hebben.

15. Toen Jozefs broeders zagen dat hun vader dood was, zoo zeiden zij: Misschien zal ons Jozef haten, en hij zal ons gewisselijk vergelden al het kwaad, dat wij hem aangedaan hebben. 16. Daarom ontboden zij aan Jozef, zeggende: Uw vader heeft bevolen vóór zijn dood, zeggende: 17. Zoo zult gij tot Jozef zeggen: Ei, vergeef toch de overtreding uwer broederen en hunne zonde, want zij hebben u kwaad aangedaan; maar nu vergeef toch de overtreding der dienaren van den God uws vaders! En Jozef weende als zij tot hem spraken. 18. Daarna kwamen ook zijne broeders, en vielen voor hem neder, en zeiden: Zie, wij zijn u tot knechten. 19. En Jozef zeide tot hen: Vreest niet; want ben ik in de plaats van God? 20. Gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht; doch God heeft dat ten goede gedacht; opdat Hij deed gelijk het te dezen dage is, om een groot volk in het leven te behouden. 21. Nu dan, vreest niet. Ik zal u en uw kleine kinderen onderhouden. Zoo troostte hij hen, en sprak naar hun hart.

Wij hebben hier het vestigen van een goede verstandhouding tusschen Jozef en zijne broeders, nu hun vader was gestorven. Jozef was aan het hof in de residentie; zijne broeders waren in Gosen, ver weg op het land; maar in goede vriendelijke overeenkomst met hen te blijven leven zou hem tot eer en hun tot voordeel wezen. Als God de ouders door den dood heeft weggenomen, dan moet al het mogelijke worden gedaan, niet slechts om twist te voorkomen onder de kinderen, (welke twist dikwijls ontstaat over het verdeelen van de nalatenschap,) maar ook om gemeenschap en liefde onder elkander te bevorderen, opdat de eenheid instand blijve zelfs als het middelpunt der eenheid is weggenomen.

I. Jozefs broeders vragen hem nederig om zijne gunst.

1. Zij begonnen vrees te koesteren voor Jozef, niet dat hij hun hiertoe reden gegeven had, maar de bewustheid van schuld en van hun eigen onmacht om in zulk een geval te vergeven en te vergeten, maakte dat zij de oprechtheid en de standvastigheid van Jozefs gunst wantrouwden, vers 15. *Misschien zal Jozef ons haten.* Zoolang hun vader leefde, achtten zij zich veilig onder zijne schaduw, maar nu hij dood was, vreesden zij het ergste van Jozef. Een schuldig geweten stelt de menschen bloot aan voortdurende angsten, zelfs als er geen reden is tot vrees, en maakt dat zij iedereen wantrouwen, zooals Kaïn, Hoofdst. 4 : 14. Zij, die zonder vrees willen zijn, moeten zich zonder schuld houden. Indien ons hart ons niet veroordeelt, dan hebben wij vrijmoedigheid tot God en menschen.

2. Zij verootmoedigden zich voor hem, beleden hunne schuld en vroegen hem om vergeving. Zij deden het *bij volmacht*, vers 17, en zij deden het in *persoon*, vers 18. Nu de zon en de maan waren ondergegaan, hebben de elf sterren zich voor Jozef gebogen, ter verdere vervulling van zijn droom. Zij spreken van hun vroegere overtreding met vernieuwd leedwezen; *Vergeef toch de overtreding.* Zij werpen zich aan Jozefs voeten en doen een beroep op zijne barmhartigheid. *Wij zijn u tot knechten.* Aldus moeten wij de zonden betreuren, die wij voorlang bedreven hebben, ook die zelfs, van welke wij hopen dat zij ons door genade vergeven zijn; en als wij God om vergeving bidden, dan moeten wij beloven Zijne dienstknechten te zullen wezen.

3. Zij pleitten op hunne betrekking tot Jakob, en tot Jakobs God. *a.* Tot Jakob, aanvoerende dat hij hun gezegd had, dat zij zich moesten verootmoedigen, meer omdat hij betwijfelde of zij dien plicht der verootmoediging wel zouden volbrengen, dan omdat hij er aan twijfelde dat Jozef zijn plicht zou doen van hun vergeving te schenken; hij kan ook redelijkerwijs niet verwachten dat Jozef hun verder vriendelijkheid zou betoonen, tenzij zij er zich op die wijze voor bevoegd maakten, vers 16. *Uw vader heeft bevolen.* Zoo kunnen wij, als wij in geloof en met berouw over onze zonden ons verootmoedigen voor Christus, er op pleiten dat het het gebod is van Zijn Vader en onzen Vader, dat wij dit doen. *b.* Tot *Jakobs God.* Zij pleiten: vers 17: *Wij zijn de dienaren des Gods uws vaders,* niet slechts kinderen van denzelfden Jakob, maar aanbidders van denzelfden Jehovah. Wij moeten wèl bereid zijn

allen te vergeven, die ons beleedigd hebben of ons kwaad hebben aangedaan, maar zeer bijzonder moeten wij ons er voor wachten om wrok te koesteren tegen *de dienaren van den God onzes vaders;* de zoodanigen moeten wij met bijzondere teederheid behandelen, want wij en zij hebben denzelfden Meester.

II. Met groote ontferming bevestigt Jozef zijne verzoening met hen, vers 17. *Hij weende als zij tot hem spraken.* Het waren tranen van smart wegens hunne verdenking van hem, en tranen van teederheid wegens hunne verootmoediging. In zijn antwoord:

1. Zegt hij hun tot God op te zien in hun berouw, vers 19. *Ben ik in de plaats van God?* In zijn grooten ootmoed dacht hij dat zij hem te veel eerbied betoonden, alsof hun geluk in zijne gunst was gelegen, en zoo kwam hetgeen hij hun zeide op hetzelfde neer wat Petrus zeide tot Cornelius: *„Sta op, ik ben ook zelf een mensch.* Hebt vrede met God, weest verzoend met Hem, en dan zult gij bevinden dat het gemakkelijk genoeg is met mij verzoend te zijn." Als wij vergeving vragen aan hen, die wij beleedigd hebben, dan moeten wij er ons voor wachten om hen in de plaats van God te stellen, door meer hun toorn te vreezen en meer hun gunst te vragen, dan wij den toorn Gods vreezen en Zijne gunst zoeken. „Ben ik in de plaats van God, wien de wrake toekomt? Neen, ik zal u overlaten aan Zijne ontferming." Zij, die zich wreken, treden in de plaats van God, Rom. 12 : 19.

2. Hij verzacht hunne misdaad uit aanmerking van het groote goed, dat God er op zoo wonderbare wijze uit heeft doen voortkomen, hetgeen hen wel niet minder leedwezen moet doen gevoelen om hunne zonde, maar hem des te bereidwilliger moet doen zijn om haar te vergeven, vers 20. *Gijlieden hebt kwaad tegen mij gedacht* — om de droomen te verijdelen — *doch God heeft dat ten goede gedacht,* ten einde de droomen te vervullen, en Jozef tot een grooteren zegen te stellen voor zijne familie dan hij anders geweest kon zijn. Als God gebruik maakt van der menschen doen om Zijne raadsbesluiten tot stand te brengen, dan zal *Hij* gewoonlijk één ding bedoelen, en *zij* een ander ding, zelfs het gansch tegenovergestelde, maar Gods raad zal bestaan. Zie Jes. 10 : 7. God brengt dikwijls uit het kwade het goede voort, en dient de plannen Zijner voorzienigheid zelfs door de zonden der menschen; niet dat Hij de werker is der zonde, verre zij het van ons dit te denken, maar Zijn oneindige wijsheid bestuurt in dier voege de gebeurtenissen, dat hetgeen de strekking had Hem te onteeren toch eindigt in Zijn lof, zooals de terdoodbrenging van Christus, Hand. 2 : 23. Dat maakt de zonde niet minder zondig en de zondaars niet minder strafbaar, maar het strekt grootelijks tot eer en heerlijkheid van Gods wijsheid.

3. Hij verzekert hen van zijn voortdurende vriendelijkheid en welwillendheid voor hen: *Vreest niet, ik zal u en uw kleine kinderen onderhouden,* vers 21. Zie van hoe uitnemende gezindheid Jozef was, en leer van hem kwaad met goed te vergelden. Hij zeide hun niet dat zij nu wèl acht hadden te geven op zichzelven, want dat hij slechts goed en vriendelijk voor hen zou zijn indien zij zich goed gedroegen; neen, hij wilde hen niet aldus in angst en onzekerheid laten, en den schijn niet aannemen alsof hij hen wantrouwde, hoewel zij hem gewantrouwd hadden; hij *troostte hen* en, om alle vrees uit hun hart te verbannen, *sprak hij naar hun hart.* Een verbroken en verslagen hart moet vertroost en bemoedigd worden. Hun, die wij liefhebben, en aan wie wij vergeving hebben geschonken, moeten wij niet slechts weldoen, wij moeten ook vriendelijk met hen zijn, en naar hun hart spreken.

22. Jozef dan woonde in Egypte, hij en het huis zijns vaders; en Jozef leefde honderd en tien jaren. 23. En Jozef zag van Efraim kinderen van het derde gelid; ook werden de zonen van Machir, den zoon van Manasse, op Jozefs knieën geboren. 24. En Jozef zeide tot zijne broederen: Ik sterf; maar God zal u gewisselijk bezoeken, en Hij zal u doen optrekken uit dit land, in het land, hetwelk Hij Abraham, Izak en Jakob gezworen heeft. 25. En Jozef deed de zonen van Israel zweren, zeggende: God zal u gewisselijk bezoeken, zoo zult gij mijne beenderen van hier opvoeren. 26. En Jozef stierf, honderd en tien jaren oud zijnde; en zij balsemden hem, en men legde hem in eene kist in Egypte.

Hier is:

1. De verlenging van Jozefs leven in Egypte; hij leefde totdat hij *honderd en tien jaren oud was,* vers 22. Zijn vader geëerd hebbende, zijn zijne dagen verlengd in het land, dat God hem voor het oogenblik had gegeven en het was een groot voorrecht, een zegen voor zijne bloedverwanten, dat Hij hem hun nog zoo lang tot steun en troost liet blijven.

2. Het opbouwen van Jozefs geslacht; hij leefde om nog zijne achterkleinkinderen te zien bij beiden zijne zonen, vers 23; en waarschijnlijk zag hij zijn twee zonen plechtig erkend als hoofden van twee onderscheidene stammen, de gelijken dus van zijne broeders. Het is aan bejaarde onders lieflijk en tot groote vertroosting te zien, dat hun nageslacht bloeit, inzonderheid als zij daarbij ook vrede zien over Israel, Psalm 128 : 6.

3. De laatste wilsbeschikking van Jozef, medegedeeld aan zijne broeders, toen hij den dood zag naderen. Van hen, die in den eigenlijken zin zijne broeders waren, zijn sommigen misschien nog vóór hem gestorven, daar de meesten van hen ouder waren dan hij; maar aan hen, die nog leefden, en aan de zonen van hen, die gestorven waren en die de plaats innamen van hunne vaderen, heeft hij dit gezegd.

A. Hij vertroostte hen met de verzekering, dat zij ter bestemder tijd naar Kanaän zouden terugkeeren, vers 24. *Ik sterf, maar God zal u gewisselijk bezoeken.* In dienzelfden zin heeft Jakob tot hem gesproken, Hoofdst. 48 : 21. Aldus moeten wij anderen vertroosten met dezelfde vertroosting, waarmede wij zelven van God vertroost zijn geworden, en hen aanmoe-

digen om te steunen op de beloften, die ook ons tot steun zijn geweest. Onder God is Jozef de beschermer en weldoener van zijne broederen geweest, en wat zal er van hen worden, nu hij gaat sterven? Wel, laat dit hun troost wezen: *God zal u gewisselijk bezoeken.* Gods genaderijke bezoekingen zullen dienen om ons het verlies te vergoeden zelfs van onze beste vrienden. Zij sterven; maar wij kunnen leven, en getroost leven, als God met ons is, en ons Zijne gunst doet genieten. Hij zegt hun hier zeker van te wezen: *God zal u doen optrekken uit dit land,* en daarom: *a.* Moeten zij de hoop niet koesteren van er zich blijvend te vestigen; het niet beschouwen als hunne rust tot in eeuwigheid; zij moeten hun hart zetten op het land der belofte, en dat hun vaderland, hun tehuis, noemen. *b.* Zij moeten niet vreezen dat zij er zullen verminderen of te gronde gaan. Waarschijnlijk voorzag hij de mishandeling, die hun na zijn dood aangedaan zou worden, en daarom richt hij dit woord van bemoediging tot hen: „God zal u ten laatste in triomf opvoeren uit dit land." Hierin heeft hij het oog op de belofte, Hoofdst. 15 : 13, 14, en in den naam van God verzekert hij hun van de vervulling er van.

B. Als eene belijdenis van zijn eigen geloof, en tot bevestiging van het hunne, gebiedt hij hun hem onbegraven te laten totdat de dag, de heerlijke dag zal komen wanneer zij in het land der belofte gevestigd zullen zijn, vers 25. Hij doet hen onder eede beloven, dat zij hem in Kanaän zullen begraven. In Egypte heeft men aanzienlijke personen op zeer eervolle wijze begraven, met zeer veel pracht en staatsie, maar Jozef geeft de voorkeur aan een beteekenisvolle begrafenis in Kanaän, en die nog bijna twee honderd jaren uitgesteld moest worden, boven een prachtige begrafenis in Egypte. Aldus heeft Jozef door het geloof in de leer der opstanding en de belofte van Kanaän *bevel gegeven van zijn gebeente,* Hebr. 11 : 22. Hij sterft in Egypte, maar stelt zijn gebeente ten onderpand, dat God gewisselijk Israel zal bezoeken en zal opvoeren naar Kanaän.

4. De dood van Jozef en de bewaring van zijn lichaam om in Kanaän te worden begraven, vers 26. *Zij balsemden hem, en men legde hem in eene kist in Egypte,* maar begroef hem niet, voordat zijne kinderen hun erfdeel in Kanaän hadden ontvangen, Jozua 24 : 32. Indien de ziel bij het sterven slechts wederkeert tot hare rust bij God, dan doet het er weinig toe of het door haar verlaten lichaam niet spoedig, of wel in het geheel niet, tot zijne rust komt in het graf. Er behoort echter zorg te worden gedragen voor de doode lichamen der heiligen in het geloof aan hunne opstanding, want er is een verbond met het stof, dat gedacht zal worden, en er is een gebod gegeven betreffende hun gebeente.

EENE VERKLARING

MET PRACTISCHE OPMERKINGEN VAN HET TWEEDE BOEK VAN MOZES, GENAAMD

EXODUS.

Mozes, (de dienstknecht des Heeren, in het schrijven voor Hem, zoowel als in het handelen voor Hem; met de pen Gods zoowel als met den staf Gods in zijne hand), heeft in het eerste boek van zijne geschiedenis ons de oorkonden bewaard en overgeleverd van de kerk, terwijl zij bestond in particuliere gezinnen; en nu komt hij ons in dit tweede boek een bericht geven van haar wasdom tot een groote natie; en gelijk het eerste ons de beste huishoudkunde toont, zoo voorziet dit ons van de beste staatkunde. Het begin van het vorige boek toont ons hoe God de *wereld* geformeerd heeft voor Hem; het begin van dit boek toont ons hoe Hij zich Israel geformeerd heeft; en beiden om Zijn lof te vertellen, Jes. 43 : 21. Daar hebben wij de schepping der wereld in geschiedenis, hier de verlossing der wereld in type. De Grieksche vertalers noemden dit boek *Exodus* (hetgeen een *vertrek* beteekent, of een *uittocht*), omdat het begint met de geschiedenis van den uittocht der kinderen Israels uit Egypte. Sommigen maken eene toespeling op de namen van dit en van het vorige boek, en merken op dat terstond na *Genesis*, hetwelk *begin* beteekent, of *oorsprong*, Exodus volgt, hetwelk *heengaan* beteekent, want *een tijd om geboren te worden* wordt onmiddelijk gevolgd door *een tijd om te sterven*. Niet zoodra hebben wij onze intrede in de wereld gedaan, of wij moeten reeds denken aan ons verscheiden, onzen uitgang uit de wereld. Als wij beginnen te leven, beginnen wij te sterven. De formeering van Israel tot een volk was een nieuwe schepping. Gelijk in het begin de aarde van uit het water tevoorschijn was gebracht, en toen versierd en vervuld werd, zoo werd Israel eerst door de almachtige kracht Gods uit de Egyptische slavernij opgeheven, en toen verrijkt met Gods wet en tabernakel. Dit boek geeft ons:

I. De vervulling der belofte, tevoren gedaan aan Abraham, Hoofdst 1—19. En dan,

II. De instelling der rechten en wetten, die daarna door Israel zijn waargenomen, Hoofdst. 20—40. Evenals Caesar, begint Mozes in dit boek met zijn eigen commentariën of gedenkschriften te boek te stellen; maar een meerdere dan Caesar is hier. Van nu voortaan is de schrijver zelf de held van het verhaal, en geeft hij ons de geschiedenis van de dingen, waarvan hij zelf oog- en oorgetuige is geweest, *et quorum pars magna fuit*, en *waaraan hij zelf een zeer groot aandeel heeft gehad*. Er zijn in dit boek meer typen van Christus dan misschien in eenig ander boek van het Oude Testament, want Mozes heeft van Hem geschreven, Joh. 5 : 46. De wijze, waarop de mensch verzoend wordt met God en in verbond en gemeenschap met Hem komt door een Middelaar, wordt hier op onderscheidene wijze voorgesteld, en het is ons van groot nut ter verklaring en opheldering van het Nieuwe Testament, nu wij dit bezitten ter verklaring van het Oude.

HOOFDSTUK I.

Wij hebben hier: I. Gods goedheid over Israel door hen zeer te vermenigvuldigen, vers 1—7. II. Der Egyptenaren boosaardigheid jegens hen. 1. Door hen te verdrukken en tot slavernij to brengen, vers 8—14. 2. Door hunne kinderen te vermoorden, vers 15—22. Wie dus door den hemel gezegend werden, zijn om die reden door het land van Egypte vervloekt.

Dit nu zijn de namen der zonen van Israel, die in Egypte gekomen zijn met Jakob; zij kwamen er in, elk met zijn huis. 2. Ruben, Simeon, Levi, en Juda; 3. Issaschar, Zebulon, en Benjamin; 4. Dan en Nafthali, Gad en Aser. 5. Al de zielen nu, die uit Jakobs heup voortgekomen zijn, waren zeventig zielen; doch Jozef was in Egypte. 6. Toen nu Jozef gestorven was, en al zijne broeders, en al dat geslacht, 7. Zoo werden de kinderen Israels vruchtbaar en wiesen overvloedig, en zij vermeerderden, en werden gansch zeer machtig, zoodat het land met hen vervuld werd.

In deze verzen hebben wij:

1. Eene opgave van de namen der *twaalf patriarchen*, zooals zij genoemd worden, Hand. 7 : 8. Hunne namen worden in de Schrift dikwijls herhaald, opdat zij ons niet vreemd zouden voorkomen, zooals andere vreemde of moeilijk uit te spreken namen, maar ons doordat zij zoo dikwijls voorkomen. gemeenzaam bekend zullen zijn; alsmede om te toonen hoe dierbaar Gods geestelijk Israel Hem is, en hoe Hij zich in hen verlustigt.

2. De rekening, die gehouden was van het getal van Jakobs familie. Zij waren met hun allen *zeventig zielen*, vers 5, volgens de berekening die wij gehad hebben in Hoofdst. 46 : 27. Dit was juist het getal der natiën, door welke de aarde bevolkt werd, overeenkomstig de opgave er van in Genesis 10. Want *toen de Allerhoogste den volken de erfenis uitdeelde, toen Hij Adams kinderen vaneen scheidde, heeft Hij de landpalen der volken gesteld naar het getal der kinderen Israels*, zooals Mozes opmerkt, Deut. 32 : 8. Er wordt hier nota van genomen, om het wonderbare van hunne toeneming in Egypte in het licht te stellen. Het is goed dat zij, wier laatste zeer vermeerderd is, dikwijls gedenken hoe gering hun begin was, Job 8 : 7.

3. Den dood van Jozef, vers 6. *Al dat geslacht* ging langzamerhand heen; misschien zijn al de zonen van Jakob ongeveer in denzelfden tijd gestorven, want er was niet meer dan zeven jaren verschil in leeftijd tusschen den oudste en den jongste van hen, behalve Benjamin, en als de dood in een familie komt, maakt hij soms in weinig tijds een einde met allen. Toen Jozef, de steun van de familie, stierf, zijn ook de anderen spoedig heengegaan. Wij moeten op onszelven, op onze broederen, op allen met wie wij omgaan, zien, als stervenden, als zich heenspoedende uit de wereld. Dit geslacht gaat voorbij, zooals het vorige voorbij is gegaan.

4. De wonderbare toeneming van Israel in Egypte, vers 7. Hier zijn vier woorden om dit aan te duiden; zij *werden vruchtbaar* en *wiessen overvloediglijk* zooals visschen of insecten, zoodat zij *vermeerderden*, en over het algemeen gezond en sterk zijnde, werden zij *gansch zeer machtig*, zoodat zij de inboorlingen schier overtroffen in aantal, want het land was overal van hen vervuld, tenminste Gosen, de hun toegewezen woonstede. Hoewel zij tevoren ongetwijfeld reeds aanmerkelijk waren toegenomen, was het toch pas na den dood van Jozef, dat dit als iets buitengewoons de aandacht begon te trekken. Toen zij dus het voorrecht van zijne bescherming moesten missen, heeft God hun aantal tot hunne bescherming gemaakt, en werden zij beter dan tevoren instaat om voor zichzelven te zorgen. Als God ons onze bloedverwanten en vrienden laat terwijl wij hen het meest noodig hebben, en hen wegneemt als zij beter gemist kunnen worden, zoo laat ons erkennen dat Hij wijs is, en niet klagen dat Hij hard voor ons is. Na den dood van Christus, onzen Jozef, begon Zijn Evangelie-Israel op zeer merkwaardige wijze toe te nemen. Zijn dood had daar invloed op; het was als het zaaien van tarwegraan, dat zoo het sterft veel vrucht voortbrengt, Joh. 12 : 24. Deze wonderbare toeneming was de vervulling der belofte voorlang gedaan aan de vaderen. Van de roeping van Abraham, toen God hem het eerst zeide, dat Hij hem tot een groot volk zou maken, tot aan de bevrijding van zijn zaad uit Egypte waren vier honderd dertig jaren verloopen; gedurende de eerste twee honderd vijftien jaren er van waren zij vermeerderd tot niet meer dan zeventig zielen, maar in de laatste helft waren deze zeventig vermenigvuldigd tot zes honderd duizend strijdbare mannen. De leidingen van Gods voorzienigheid schijnen soms gedurende langen tijd in strijd met zijne beloften, er tegen in te gaan, opdat het geloof Zijns volks beproefd en Zijne macht des te meer verheerlijkt zal worden. En hoewel de vervulling van Gods beloften soms lang kan uitblijven, is zij toch altijd zeker. *Het gezicht zal nog tot een bestemden tijd zijn, dan zal Hij het op het einde voortbrengen en niet liegen, want Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven*, Hab. 2 : 3.

8. Daarna stond een nieuwe koning op over Egypte, die Jozef niet gekend had; 9. Die zeide tot zijn volk: Ziet, het volk der kinderen Israels is veel, ja machtiger dan wij. 10. Komt aan, laat ons wijselijk tegen hetzelve handelen, opdat het niet vermenigvuldige, en het geschiede als er eenige krijg voorvalt, dat het zich ook niet vervoege tot onze vijanden, en tegen ons strijde, en uit het land optrekke. 11. En zij zetten oversten der schattingen over hetzelve, om het te verdrukken met hunne lasten; want men bouwde voor Farao schatsteden, Pitom en Raämses 12. Maar hoe meer zij het verdrukten, hoe meer het vermeerderde en hoe meer het wies; zoodat zij verdrietig waren van wege de kinderen Israels. 13. En de Egyptenaars deden de kinderen Israels dienen met hardigheid; 14. Zoodat zij hun het leven bitter maakten met harden dienst, in leem en in tichel-

steenen, en met allen dienst op het veld, met al hun dienst, dien zij hen deden dienen met hardigheid.

Eindelijk wordt het land van Egypte hier een huis der dienstbaarheid voor Israel, terwijl het hun totnutoe tot een gelukkige wijkplaats had gediend. De plaats, waar wij voldoening vinden, kan ons spoedig een plaats der verdrukking worden, en datgene kan blijken het zwaarste kruis voor ons te zijn, waarvan wij gezegd hebben: *Dit zal ons troosten.* Diegenen kunnen onze gezworen vijanden worden, wier ouders onze trouwe vrienden zijn geweest; ja dezelfde personen, die ons hebben liefgehad, kunnen eindigen met ons te haten; en daarom: Laat af van den mensch, en zeg van geen enkele plaats onder den hemel: *Dit is mijne ruste tot in eeuwigheid.* Let hier op:

I. Dat de verplichtingen, die zij hadden aan Israel vanwege Jozef, vergeten waren, vers 8. *Er stond een nieuwe koning op,* na verscheidene koningen, die elkander zijn opgevolgd in Jozefs tijd, *die Jozef niet gekend had.* Allen, die hem gekend hebben, hebben hem liefgehad en waren, om zijnentwil, vriendelijk voor zijne bloedverwanten, maar na zijn dood werd hij spoedig vergeten, en de herinnering aan de goede diensten, die hij bewezen had, was òf niet bewaard, òf niet geacht, en had geen invloed op hunne raadslagen of besluiten. De beste en nuttigste en aangenaamste diensten, bewezen aan menschen, worden zelden herdacht om vergolden te worden, hetzij aan henzelven bij hun leven, of aan hun nageslacht na hun dood, Pred. 9 : 5, 15. Daarom moet het onze groote zorg zijn God te dienen en Hem te behagen, die niet onrechtvaardig is — al zijn de menschen het — dat Hij ons werk en den arbeid der liefde zou vergeten, Hebr. 6 : 10. Als wij alleen voor menschen werken, dan zullen onze werken met ons sterven; maar als wij voor God werken, dan zullen onze werken met ons volgen, Openb. 14 : 13. Deze koning van Egypte *heeft Jozef niet gekend,* en na hem stond er een op, die de onbeschaamdheid had van te zeggen: *Ik ken den Heere niet,* Hoofdst. 5 : 2. Het is te vreezen dat zij, die hun andere weldoeners vergeten, ook hun oppersten weldoener niet zullen gedenken, 1 Joh. 4 : 20.

II. Er werden reden van staat opgegeven om Israel hard te behandelen, vers 9, 10.

1. Zij worden voorgesteld als *veel* en *machtiger* dan de Egyptenaren, dat zij voorzeker niet geweest zijn, maar toen de koning van Egypte besloot hen te verdrukken, wilde hij dat zij daarvoor gehouden zouden worden, dat men hen als een zeer geducht volk zou aanzien.

2. Hier werd afgeleid dat zij, zoo men geen zorg droeg om hen tenonder te houden, gevaarlijk zouden worden voor de regeering, in geval van oorlog zich bij hunne vijanden zouden voegen, en in opstand zouden komen tegen den koning van Egypte. Het is altijd de staatkunde der vervolgers geweest, om Gods Israel als gevaarlijke lieden voor te stellen, *koningen en landschappen schade aanbrengende,* onbetrouwbaar, menschen die niet geduld mochten worden, ten einde eenig voorwendsel te hebben voor de barbaarsche handelwijze, die zij met hen voorhadden, Ezra 4 : 12 en verv., Esther 3 : 8. Merk op: Wat zij vreesden was, *dat zij zouden optrekken uit het land,* daar zij hen waarschijnlijk hadden hooren spreken van de belofte, gedaan aan hunne vaderen, dat zij zich in Kanaän zouden vestigen. Het is de staatkunde van de vijanden der kerk om de beloften van den God der kerk op niets te doen uitloopen, maar het is tevergeefs, Gods raad zal bestaan.

3. Daarom worden nu maatregelen voorgegesteld om hunne toeneming tegen te gaan. *Kom aan, laat ons wijselijk tegen hetzelve handelen, opdat het niet vermenigvuldige.* De toeneming van Israel is het verdriet van Egypte, en de macht en staatkunde der hel worden aangewend om haar tegen te gaan. Als de menschen goddelooslijk handelen, dan verbeelden zij zich gewoonlijk dat zij wijselijk handelen, maar ten laatste zal de dwaasheid der zonde allen menschen openbaar worden.

III. De methode, die zij volgden om hen te onderdrukken en hunne vermeerdering tegen te gaan, vers 11, 13. 14. De Israelieten gedroegeu zich zoo vreedzaam en argeloos, dat zij geen aanleiding konden vinden om hun den oorlog aan te doen, en hen daardoor te verzwakken. Daarom droegen zij zorg:

1. Om hen arm te houden door hun zware belastingen op te leggen, hetgeen, naar sommigen denken, begrepen is in de woorden, dat zij hen verdrukten met hunne *lasten.*

2. Hierdoor hadden zij een afdoend middel om hen tot slaven te maken. De Israelieten schenen een veel vlijtiger, arbeidzamer volk te zijn dan de Egyptenaren, en daarom droeg Farao zorg werk voor hen te vinden, zoowel in bouwen (zij bouwden hem schatsteden,) als in den landbouw, *met allen dienst op het veld;* en die diensten werden met de uiterste hardheid en strengheid van hen geëischt. Er worden hier vele uitdrukkingen gebruikt om ons wegens den toestand van Gods volk te bewegen. Zij zetten oversten der schattingen over hen, die bevel hadden, niet slechts om hun lasten op te leggen, maar ze zoo zwaar te maken, dat het was om hen te verdrukken. Zij deden hen niet slechts dienen, hetgeen voldoende was voor Farao's winst, maar zij deden hen dienen *met hardigheid,* zoodat hun het leven verbitterd werd. Dit deden zij: *a.* Om hun allen moed te benemen, alle vernuft en geestkracht in hen uit te dooven. *b.* Om hunne gezondheid te schaden en hunne dagen te verkorten, en aldus hun getal te verminderen. *c.* Om hun den moed te benemen om te huwen, daar hunne kinderen in slavernij geboren zouden worden. *d.* Om hen te noodzaken de Hebreën te verlaten en zich met de Egyptenaren te vermengen. Aldus hoopten zij den naam Israel uit te roeien, zoodat hij niet meer herdacht zou worden. En het is te vreezen, dat de verdrukking, die zij te lijden hadden die slechte uitwerking op hen had, dat velen er toegebracht werden om zich bij de Egyptenaren te voegen in hun afgodendienst, want wij lezen, Jozua 24 : 14, dat zij in Egypte andere goden gediend hebben, en hoewel er

hier in deze geschiedenis geen melding van wordt gemaakt, vinden wij toch in Ezech. 20 : 8, dat God gedreigd had hen hierom te zullen verdelgen, zelfs toen zij nog in Egypteland waren. Evenwel, zij bleven als een afzonderlijk volk bestaan, onvermengd met de Egyptenaren, en ook door hun andere gewoonten van hen onderscheiden; *dat is van den Heere geschied en het was wonderlijk.*

IV. De wonderbare toeneming der Israelieten in weerwil van de verdrukking, waaronder zij zuchtten, vers 12, *hoe meer zij het verdrukten, hoe meer het vermeerderde, en hoe meer het wies,* tot groot verdriet en ergernis der Egyptenaren. Tijden van verdrukking zijn dikwijls tijden van toeneming geweest van de kerk. *Sub pondere crescit — Gedrukt zijnde, groeit zij.* Het Christendom werd het meest verspreid als het vervolgd werd; het bloed der martelaren was het zaad der kerk. Zij, die raadslagen nemen tegen den Heere en Zijn Israel, bedenken slechts ijdelheid, Psalm 2 : 1, en scheppen daardoor zooveel te meer kwelling voor zichzelven. De hel en de aarde kunnen diegenen niet verminderen, die de hemel wil doen toenemen.

15. Daarenboven sprak de koning van Egypte tot de voedvrouwen der Hebreïnnen, welker eener naam Sifra, en de naam der andere Pua was; 16. En zeide: Wanneer gij de Hebreïmen in het baren helpt, en ziet haar op de stoelen: is het een zoon, zoo doodt hem, maar is het eene dochter, zoo laat haar leven. 17. Doch de vroedvrouwen vreesden God, en deden niet gelijk de koning van Egypte tot haar gesproken had, maar zij behielden de knechtjes in het leven. 18. Toen riep de koning van Egypte de vroedvrouwen, en zeide tot haar: Waarom hebt gijlieden deze zaak gedaan, dat gij de knechtjes in het leven behouden hebt? 19. En de vroedvrouwen zeiden tot Farao: Omdat de Hebreïnnen niet zijn gelijk de Egyptische vrouwen, want zij zijn sterk, eer de vroedvrouw tot haar komt, zoo hebben zij gebaard. 20. Daarom deed God aan de vroedvrouwen goed; en dat volk vermeerderde en het werd zeer machtig. 21. En het geschiedde, dewijl de vroedvrouwen God vreesden, zoo bouwde Hij hare huizen. 22. Toen gebood Farao aan al zijn volk, zeggende: Alle zonen, die geboren worden, zult gij in de rivier werpen, maar al de dochteren in het leven behouden.

De toorn der Egyptenaren tegen Israel nam nog toe niettegenstaande al de verdrukking, waarmede zij hen kwelden, en nu kwamen zij eindelijk tot de meest barbaarsche en onmenschelijke methode om het volk tenonder te brengen door hunne kinderen te vermoorden. Het was vreemd dat zij niet liever twist zochten met de volwassen mannen, tegen wie zij misschien wel gelegenheid zouden kunnen vinden. Zoo bloeddorstig te werk te gaan, tegen kleine kinderkens, die iedereen erkennen zal onschuldig te zijn, was eene zonde, waarvoor zij geene verontschuldiging of voorwendsel hadden. Er is in het verdorven hart des menschen meer wreedheid, dan men zou denken, Rom. 3 : 15, 16. De vijandschap, die in het zaad van de slang is tegen het zaad der vrouw, ontbloot den mensch van alle menschelijkheid, dooft alle medelijden of barmhartigheid in hem uit. Men zou het niet mogelijk achten, dat menschen ooit zoo barbaarsch en bloeddorstig kunnen zijn, als de vervolgers van Gods volk geweest zijn, Openb. 17 : 9. Zelfs blijkbare onschuld is geene beschutting tegen de oude vijandschap; welk bloed is zoo schuldeloos als het bloed van een pasgeboren kind? Toch wordt dit vergoten, overvloedig uitgestort als water, opgezogen met genot, alsof het melk of honing was. Farao en Herodes hebben zich volkomen als agenten betoond van *dien grooten rooden draak, die stond voor de vrouw, opdat hij haar kind zou verslinden, wanneer zij het zou gebaard hebben,* Openb. 12 : 3, 4. Pilatus heeft Christus overgeleverd om gekruisigd te worden, nadat hij erkend had geene schuld in Hem te hebben gevonden. Het is gelukkig voor ons, dat de mensch wel het lichaam kan dooden, maar dat dit ook alles is wat hij doen kan.

Twee bloeddorstige wetten worden hier geteekend ter verdelging van alle kinderen van het mannelijk geslacht, die aan de Hebreën geboren zouden worden.

I. Aan de vroedvrouwen wordt bevel gegeven hen te dooden. Merk op:

1. De orders, die haar gegeven werden, vers 15, 16. Het vermeerderde grootelijks de barbaarschheid van de beoogde terdoodbrenging, dat de *vroedvrouwen* aangesteld werden om haar te volvoeren, want hierdoor wilden zij haar niet alleen wreed, maar valsch en verraderlijk maken, haar noodzaken misbruik te maken van het vertrouwen, dat in haar gesteld werd; hen te verderven, die zij moesten helpen en redden. Kon hij zich voorstellen, dat haar sekse zulk een wreedheid zou gedoogen, haar ambt zich tot zulk een laaghartig verraad zou leenen? Zij, die zelf wreed zijn, denken anderen even wreed te zullen vinden of te kunnen maken, als zij zelven zijn. Farao's bedoeling was, dat de vroedvrouwen de kinderen zouden smoren zoodra zij geboren waren, om dan de oorzaak van hun dood toe te schrijven aan de moeilijke verlossing, of aan het een of ander ongelukkig toeval, dat in zulke omstandigheden dikwijls voorkomt, Job 3 : 11. De twee vroedvrouwen, die hij hiertoe zocht te bewegen, worden hier genoemd, en misschien waren deze twee in dien tijd, meer dan tachtig jaren vóór Israels uittocht uit Egypte, voldoende om al de Hebreeuwsche vrouwen te helpen, of tenminste zoovelen van haar, als dicht bij het hof woonden, zooals met velen het geval was, hetgeen duidelijk blijkt uit Hoofdst. 2 : 5, 6; en tegen dezen koesterde hij de meeste achterdocht. Zij worden de vroedvrouwen der Hebreïnnen genoemd, waarschijnlijk, niet omdat zij zelven Hebreïnnen waren (Farao kon voorzeker niet verwachten, dat dezen zoo barbaarsch zouden zijn voor haar eigen volk) maar omdat de Hebreïnnen gewoonlijk

van hare diensten gebruik maakten; en Egyptische vrouwen zijnde, hoopte hij, dat zij naar zijn wil zouden doen.

2. Haar Godvruchtige ongehoorzaamheid aan dit goddeloos bevel, vers 17. Zij *vreesden God*, namen Zijne wet waar, en vreesden Zijn toorn meer dan dien van Farao, en daarom behielden zij de jongskens in het leven. Indien de geboden van menschen op eenigerlei wijze in strijd zijn met de geboden Gods, dan moeten wij God, en niet de menschen gehoorzamen, Hand. 4 : 19; 5 : 29. Geen macht op aarde kan ons machtigen, en nog veel minder verplichten of noodzaken, tegen God, onzen Opperheer, te zondigen. Als de vreeze Gods in het hart heerscht, daar zal zij het bewaren voor den strik, dien de buitensporige vrees voor menschen met zich brengt.

3. Hoe zij zich rechtvaardigden vanwege deze ongehoorzaamheid, toen men er haar van beschuldigde als van een misdaad, vers 18. Zij gaven er als reden voor op, waarvan God in Zijn genadige voorzienigheid haar voorzien scheen te hebben, namelijk dat zij te laat kwamen om het te kunnen doen, want over het algemeen waren de kinderen reeds geboren, als zij kwamen, vers 19. Ik zie geen reden om aan de waarheid hiervan te twijfelen; het is duidelijk dat de Hebreën toen onder een buitengewonen zegen van toeneming waren, dien men wel kan veronderstellen deze uitwerking te hebben, dat de vrouwen voorspoedig en snel hare kinderen ter wereld brachten, en dat moeders en kinderen zeer gezond en krachtig waren, zoodat zij zelden de hulp der vroedvrouwen noodig hadden. Dat werd door deze vroedvrouwen opgemerkt, en zij zagen er den vinger Gods in, en hierdoor verkregen zij vrijmoedigheid om den koning ongehoorzaam te zijn ten gunste van hen, die aldus door den hemel begunstigd werden, en zij rechtvaardigden zich er mede tegenover Farao, toen hij haar dieswege ter verantwoording riep. Sommigen van de oude Joodsche schrijvers verklaren het aldus: *Eer de vroedvrouw tot ze komt, bidden zij haar Vader in den hemel, en Hij verhoort ze, en zij baren.* God komt Zijn volk in benauwdheid eerder te hulp dan alle andere helpers, en Hij komt hen dikwijls voor met zegeningen van het goede. Zulke verlossingen legden hen onder zeer bijzondere verplichtingen.

4. Het loon, dat God haar schonk voor hare barmhartigheid jegens Zijn volk; Hij deed haar goed, vers 20. God zal geen vriendelijkheid onbeloond laten, die aan Zijn volk wordt bewezen, daar Hij ze beschouwt als bewezen aan Hemzelven. Hij heeft in het bijzonder *hare huizen gebouwd*, vers 21, ze opgebouwd tot gezinnen, hare kinderen gezegend, en haar voorspoedig gemaakt in alles wat zij deden. De diensten, aan Gods volk bewezen, worden dikwijls beloond met weldaden, die met deze diensten van gelijken aard zijn. De vroedvrouwen hielden de huisgezinnen der Israelieten in stand, en ter belooning hiervoor *bouwde God haar huizen.* De belooning staat in verband met het beginsel waarnaar zij handelden, *omdat zij God vreesden, bouwde Hij haar huizen.* Godsvrucht en vroomheid zijn zeer bevorderlijk aan uitwendigen voorspoed; de vreeze Gods in een huis zal helpen om het op te bouwen en te bevestigen. Dr. Lightfoot's denkbeeld hieromtrent is, dat zij om hare Godsvrucht gehuwd waren aan Israelieten, en dat alzoo door haar Hebreeuwsche huisgezinnen opgebouwd werden.

II. Toen dit plan mislukte, gaf Farao openbare orders aan geheel zijn volk om al de kinderen der Hebreën, die van het mannelijk geslacht waren, te verdrinken, vers 22. Wij kunnen onderstellen dat allen met zware straffen bedreigd werden, die kennis droegen van de geboorte van een zoon aan een Israeliet en er geen mededeeling van deden aan hen, die aangesteld waren om hem in de rivier te werpen. De vijanden der kerk zijn rusteloos geweest in hunne pogingen om *de heiligen des Allerhoogsten te verstoren*, Dan. 7 : 25 [1]), maar *Die in den hemel woont zal lachen, de Heere zal hen bespotten*, Ps. 2 : 4.

HOOFDSTUK II.

Dit hoofdstuk begint met de geschiedenis van Mozes, dien man van naam, vermaard wegens zijn innige bekendheid met den hemel en zijn uitnemenden arbeid op de aarde, en omdat hij het merkwaardigste type is geweest van Christus als Profeet, Verlosser, Wetgever en Middelaar, in geheel het Oude Testament. De Joden hebben een boek over het leven van Mozes, waarin velerlei verhalen omtrent hem voorkomen, die, naar wij reden hebben te denken, bloote fictiès zijn; maar wat hij omtrent zichzelven teboek gestela heeft, is hetgeen waarop wij aan kunnen, want wij weten, dat zijn getuigenis waarachtig is, en dat het ons voldoende is, want het is wat de oneindige Wijsheid geschikt en gepast oordeelde om bewaard en ons overgeleverd te worden. In dit Hoofdstuk hebben wij: I. De gevaren, waaraan hij blootstond bij zijn geboorte en in zijn vroege kindsheid, vers 1—4. II. Hoe hij in al deze gevaren bewaard werd, en in zijn kindsheid en jeugd bevorderd werd, vers 5—10. III. Zijn vrome keus op rijperen leeftijd, namelijk om het volk Gods te erkennen. 1. Hij bood hun zijne diensten aan, reeds terstond, zoo zij die wilden aannemen, vers 11—14. 2. Hij trok zich terug ten einde later zijne diensten te kunnen betoonen, vers 15—22. IV. Het aanbreken van den dag van Israels bevrijding, vers 23—25.

En een man van het huis van Levi ging, en nam eene dochter van Levi. 2. En de vrouw werd zwanger, en baarde een zoon. Toen zij hem zag, dat hij schoon was, zoo verborg zij hem drie maanden. 3. Doch als zij hem niet langer verbergen kon, zoo nam zij voor hem een kistje van biezen, en belijmde het met lijm en met pek; en zij legde het knechtje daarín, en legde het in de biezen, aan den oever der rivier. 4. En zijne zuster stelde zich van verre, om te weten wat hem gedaan zou worden.

Mozes was een Leviet zoowel van vaders als van moeders zijde. Jakob liet Levi onder een teeken van ongenade, Gen. 49 : 5; maar toch spoedig daarna verschijnt Mozes, een afstammeling van hem, ten einde een type te wezen van Christus, die *in de gelijkheid des zondigen*

1) Naar de Engelsche overzetting.

vleesches is gekomen, en een vloek voor ons gemaakt is. Deze stam begon zich van de andere te onderscheiden door de geboorte van Mozes, zooals hij later ook in vele andere gevallen of omstandigheden, merkwaardig is geweest. Omtrent dit pasgeboren kindeken valt op te merken:

I. Hoe hij verborgen werd. Het schijnt juist omtrent den tijd van zijne geboorte geweest te zijn, dat de wreede wet werd uitgevaardigd om al de zonen, die aan de Hebreën geboren zouden worden, te vermoorden, en ongetwijfeld zijn er toen ook velen op die wijze omgekomen. De ouders van Mozes hadden Mirjam en Aäron, beiden ouder dan hij, geboren zijnde voordat die wet gemaakt was, zonder dat gevaar kunnen opvoeden, maar zij, die de wereld beginnen in vrede, weten niet door welke beroeringen zij getroffen kunnen worden, eer zij er door heen zijn gekomen. Waarschijnlijk was Mozes' moeder in grooten angst bij de verwachting van zijne geboorte, nu die wet van kracht was geworden, en was zij gereed te zeggen: *Zalig zijn de onvruchtbaren, die niet gebaard hebben*, Lukas 23 : 29. Beter onvruchtbaar te zijn, dan kinderen voort te brengen om vermoord te worden, Hos. 9 : 13. Toch blijkt dit kind de heerlijkheid te zijn van zijns vaders huis. Zoo blijkt ook dikwijls hetgeen wij het meest vreezen, in de uitkomst datgene te wezen, wat onze grootste blijdschap uitmaakt. Let op de schoonheid in de leiding van Gods voorzienigheid: juist op het oogenblik, toen Farao's wreedheid tot het hoogste toppunt was gekomen, werd de bevrijder geboren, hoewel hij als zoodanig niet dan vele jaren later tevoorschijn trad. Als de menschen het plan beramen om de kerk te verderven, bereid God haar heil en verlossing. En Mozes, die later Israel uit dit diensthuis zou uitleiden, was bijna zelf als slachtoffer gevallen onder de woede van den verdrukker; God had dit zoo beschikt opdat hij, als hem dit later medegedeeld zou zijn, bezield zou worden door een heiligen ijver voor de verlossing zijner broederen uit de macht van zulke bloeddorstigen.

1. Zijne ouders bemerkten dat hij schoon was, buitengewoon schoon; *Gode schoon*, Hand. 7 : 20. [1]) Het kwam hun voor dat er een glans was in zijn gelaat, iets meer dan menschelijks, een proeve van het glinsteren van zijn gelaat in latere jaren, Exod. 34 : 29. Somtijds geeft God reeds vroeg een proeve van Zijne gaven, en openbaart zich intijds in hen, voor wie en door wie Hij voornemens is groote dingen te doen. Zoo heeft Hij vroeg groote kracht gelegd in Simson, Richt. 13, 24, 25, grooten ijver in Samuel, 1 Sam. 2 : 18, en heeft Hij ook vroeg eene verlossing gewrocht door David, 1 Sam. 17 : 37 en betoonde Hij vroeg reeds Zijn werk in Timotheus, 2 Tim. 3 : 15.

2. Zij droegen dus des te meer zorg voor zijne behoudenis, omdat zij er eene aanduiding in zagen van een vriendelijk voornemen Gods ten zijnen opzichte, en een gelukkig voorteeken van iets groots. Een levend, werkzaam geloof kan aanmoediging vinden in de geringste aanduiding van de Goddelijke gunst; een vriendelijke wenk der Voorzienigheid volstaat om hen te bemoedigen, wier *geest onderzoekt*. *Drie maanden* hebben zij hem in het een of ander geheim of afgelegen vertrek van hun eigen huis verborgen, waarschijnlijk wel met eigen levensgevaar indien het ontdekt was geworden. Hierin was Mozes een type van Christus, die in Zijne kindsheid genoodzaakt was zich schuil te houden, en dat wel mede in Egypte, Matth. 2 : 13, en wonderbaarlijk bewaard werd toen vele onschuldigen om het leven gebracht werden. In Hebr. 11 : 23 wordt gezegd dat de ouders van Mozes hem *door het geloof hebben verborgen*. Sommigen denken dat hun een bijzondere openbaring gedaan was, dat de bevrijder uit hunne lenden zou voortkomen; hoe dit zij, zij hadden de algemeene belofte van Israels bewaring, en in het geloof daaraan handelden zij, in dat geloof verborgen zij het kind, zonder de straf te vreezen, die op overtreding van des konings gebod gesteld was. Het is er zoover vandaan dat geloof in Gods belofte het gebruik der middelen verbiedt of vervangt, dat het veeleer aanspoort om gebruik te maken van de wettige middelen om den zegen te verkrijgen. Onzer is de plicht, Gods zijn de uitkomsten. Geloof in God verheft ons boven den strik der menschenvrees.

II. Hoe hij te vondeling werd gelegd. Aan het einde van drie maanden, toen waarschijnlijk beambten kwamen om naar verborgen-gehouden kinderen te zoeken, zoodat zij hem niet langer konden verbergen, (misschien begon toen ook hun geloof te wankelen), legden zij hem in een kistje van biezen aan den oever der rivier, vers 3, en stelden zijn zusje op eenigen afstand om te zien wat er van hem worden zou, in wier handen hij zou vallen, vers 4. God heeft het hun in het hart gegeven om dit te doen, teneinde Zijn eigen bedoelingen tot stand te brengen, namelijk dat Mozes hierdoor Farao's dochter in handen zou komen en opdat door zijne ontkoming aan een dreigend gevaar een proeve gegeven zou worden van de verlossing van Gods kerk, die nu aan zoo groot gevaar was blootgesteld. God draagt bijzonder zorg voor de *uitgeworpenen Israels*, Ps. 147 : 2. [1]) Zij zijn Zijne uitgeworpenen, of verdrevenen, Jes. 16 : 4. Mozes scheen gansch verlaten door zijne nabestaanden; zijn eigen moeder durfde hem niet erkennen, maar nu heeft de Heere hem aangenomen en beschermd, Psalm 27 : 10. In tijden van gevaar is het goed om op Gods voorzienigheid te steunen. Het zou een verzoeken geweest zijn van Gods voorzienigheid indien zij hun kind aldus te vondeling hadden gelegd, als zij zelven het hadden kunnen bewaren en beschermen; maar nu zij dit niet konden, was het een kloekmoedig vertrouwen op Gods voorzienigheid. „Wie niet waagt, zal niet winnen." *Indien ik omkom, zoo kom ik om.*

5. En de dochter van Farao ging af, om zich te wasschen in de rivier; en hare jonkvrouwen

1) Naar de kantt. op den Eng. en de Staten-overz.

1) Naar de Engelsche overzetting.

wandelden aan den kant der rivier; toen zij het kistje in het midden van de biezen zag, zoo zond zij hare dienstmaagd heen en liet het halen. 6. Toen zij het opendeed, zoo zag zij dat knechtje; en ziet, het jongsken weende; en zij werd met barmhartigheid bewogen over hetzelve, en zij zeide: Dit is een van de knechtjes der Hebreën. 7. Toen zeide zijne zuster tot Farao's dochter: Zal ik heengaan en u eene voedstervrouw uit de Hebreïnnen roepen, die dat knechtje voor u zoge? 8. En de dochter van Farao zeide tot haar: Ga heen. En de jonge maagd ging en riep des knechtjes moeder. 9. Toen zeide Farao's dochter tot haar: Neem dit knechtje heen en zoog het mij, ik zal u uw loon geven. En de vrouw nam het knechtje en zoogde het. 10. En toen het knechtje groot geworden was, zoo bracht zij het tot Farao's dochter, en het werd haar ten zoon; en zij noemde zijnen naam Mozes, en zeide: Want ik heb hem uit het water getogen.

Hier is:

1. Mozes bewaard van om te komen. Kom, en zie de plaats, waar die groote man lag, toen hij een kindeke was: hij lag in een van biezen gevlochten kistje aan den oever der rivier. Indien hij daar was blijven liggen, dan zou hij spoedig van honger zijn omgekomen, indien hij al niet eerder in het water gespoeld was, of door een krokodil was verslonden. Indien hij in andere handen was gevallen dan in die waarin hij gevallen was, zij zouden niets anders hebben willen of durven doen, dan hem terstond in de rivier te werpen; maar Gods voorzienigheid brengt daar geen geringer persoon dan de eigen dochter van Farao; juist op dat oogenblik wordt zij naar die plaats heengeleid, waar het arme wicht hulpeloos nederlag, en neigt haar hart tot medelijden, dat *zij* durfde betoonen, toen niemand anders dit durfde. Nooit heeft een kind zoo tijdig en zoo tot zijn welzijn gegeschreid, als dit kind; *het knaapje weende*, waardoor het medelijden der vorstin werd opgewekt, gelijk zij ongetwijfeld reeds door zijne schoonheid was bewogen, vers 5, 6. Diegenen zijn wel waarlijk hardvochtig, die door geen medelijden worden bewogen voor hulpelooze kinderen. Hoe aandoenlijk stelt God Zijne ontferming over de Israelieten in het algemeen voor in dezen erbarmelijken toestand, Ezech. 16:5, 6. Het is in personen vrn rang zeer prijselijk om kennis te nemen van het verdriet en de benauwdheid ook van de geringsten; hulpvaardig en barmhartig voor hen te zijn. Van Gods zorg over ons in onze kindsheid behooren wij dikwijls tot Zijn lof melding te maken. Hoewel wij niet aan dergelijk gevaar werden blootgesteld (en dat wij het niet waren, hebben wij aan Gods barmhartigheid te danken) was toch ook onze kindsheid omringd van gevaren, waaruit de Heere ons verlost heeft, Psalm 22 : 10, 11. Dikwijls verwekt God vrienden aan Zijn volk zelfs onder hunne vijanden. Farao zoekt wreedaardiglijk Israels verderf, maar zijn eigen dochter betoont liefderijk mededoogen voor een Hebreeuwsch kind, en dat niet alleen, maar zonder het te weten of te bedoelen, behoudt zij Israels bevrijder in het leven. *O Heere, hoe wonderlijk is Uw raad! Hoe onnaspeurlijk zijn Uwe wegen!*

2. Mozes wèl voorzien van eene voedster, geen mindere dan zijn eigen moeder, vers 7—9. Farao's dochter vindt het goed en geschikt, dat hij een Hebreeuwsche voedster zou hebben, (het zou ook wel jammer zijn, dat zoo schoon een kind gezoogd zou worden door een vrouw uit een misschien gemengd ras) en de zuster van Mozes heeft behendiglijk haar moeder die plaats weten te bezorgen, tot groot voordeel van het kind, want moeders zijn de beste voedsters, en zij, die den zegen ontvangen van de borsten, zoowel als van de baarmoeder, doen niet recht als zij ze niet geven aan hen, om wier wil zij ze ontvangen hebben. Het was ook een onuitsprekelijke voldoening voor de moeder, die haar zoon ontving als een leven uit de dooden, en nu zonder angst of vrees hem bij zich kon houden. Haar vervoering van blijdschap bij dien gelukkigen keer zou wel genoeg zijn geweest om haar ook door een minder scherpziend oog dan dat van Salomo, 1 Kon. 3 : 37, als de ware moeder te doen herkennen, als daar het minste vermoeden van gerezen was.

3. Mozes bevorderd om de zoon van Farao's dochter te zijn, vers 10. Zijne ouders hebben hierin wellicht niet alleen toegegeven aan de noodzakelijkheid, daar zij hem *voor haar* opgevoed hebben, maar waren zeer verheugd met de eer, die aan hun zoon tebeurtviel, want de glimlachjes der wereld zijn eene sterkere verzoeking dan hare dreigementen, en kunnen moeilijker worden weerstaan. De overlevering der Joden zegt, dat Farao's dochter zelf geen kind had, en dat zij het eenige kind was van haar vader, zoodat Mozes, toen zij hem aannam als haar zoon, veel kans had om op den troon te komen. Hoe dit zij, zeker is het dat hij mettertijd alle kans had op groote bevordering aan het hof, en intusschen genoot hij het voorrecht en het voordeel van de beste opvoeding en het onderwijs van de beste leermeesters; en een man van zeer groot verstand zijnde, werd hij een meester in al de wettige wijsheid van de Egyptenaren, Hand. 7 : 22. Het behaagt God in Zijne voorzienigheid soms om de armen op te richten uit het stof, om hen te doen zitten bij de prinsen, Psalm 113 : 7, 8. Velen, die door hunne geboorte bestemd schijnen om hun leven door te brengen in armoede, worden door wondere gebeurtenissen en leidingen van Gods voorzienigheid aan het boveneinde der wereld geplaatst, teneinde de menschen te doen weten dat de hemel regeert. Voor hen, die Hij bestemd heeft om groote diensten te bewijzen, vindt Hij de middelen en wegen om er hen bekwaam toe te maken. Door zijne opvoeding aan een *hof* is Mozes des te meer geschikt om een vorst te zijn, *koning in Jeshurum*, te wezen; door zijne opvoeding aan *een geleerd hof*, (want dat was het Egyptische in dien tijd) is hij des te meer geschikt en bekwaam om een *geschied-*

schrijver te zijn; en daar hij aan het hof van Egypte was opgevoed, kon hij des te geschikter gebruikt worden, om in den naam van God gezant aan dat hof te wezen.

4. Mozes genoemd. De Joden zeggen ons, dat zijn vader hem bij zijne besnijdenis *Joachim* genoemd heeft, maar Farao's dochter noemde hem *Mozes; Uit het water getrokken*, zooals in de Egyptische taal de beteekenis is van dien naam. Het noemen van den Joodschen wetgever bij een Egyptischen naam is een gelukkig voorteeken voor de heidenwereld, en geeft hoop op den dag, wanneer gezegd zal worden: *Gezegend zij Mijn volk, de Egyptenaars*, Jes. 19 : 25. En zijn onderricht aan het hof was een onderpand voor de vervulling van die belofte: *koningen zullen uwe voedsterheeren zijn, en vorstinnen uwe zoogvrouwen*, Jes. 49 : 23.

11. En het geschiedde in die dagen, toen Mozes groot geworden was, dat hij uitging tot zijne broederen, en bezag hunne lasten; en hij zag, dat een Egyptisch man een Hebreeuwschen man uit zijne broederen sloeg. 12. En hij zag herwaarts en gindswaarts, en toen hij zag dat er niemand was, zoo versloeg hij den Egyptenaar en verborg hem in het zand. 13. Des anderen daags ging hij wederom uit, en ziet, twee Hebreeuwsche mannen twistten; en hij zeide tot den ongerechte: Waarom slaat gij uw naaste? 14. Hij dan zeide: Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gezet? Zegt gij dit om mij te dooden, gelijk gij den Egyptenaar gedood hebt? Toen vreesde Mozes, en zeide: Voorwaar, deze zaak is bekend geworden! 15. Als nu Farao deze zaak hoorde, zoo zocht hij Mozes te dooden; doch Mozes vlood voor Farao's aangezicht, en woonde in het land van Midian. En hij zat bij een waterput.

Mozes had aan het hof van Farao de eerste veertig jaren van zijn leven doorgebracht, zich toebereidende voor zijn werk, en nu was het tijd voor hem om handelend op te treden, en:

I. Kloekmoedig erkent en omhelst hij de zaak van Gods volk. *Toen Mozes groot geworden was, ging hij uit tot zijne broederen en bezag hunne lasten*, vers 11. De beste verklaring van deze woorden hebben wij van een door Gods Geest gedreven schrijver, Hebr. 11 : 24—26, waar ons gezegd wordt, dat dit aanduidt:

1. Zijn heilige minachting van de eer en de genietingen van het Egyptische hof, *hij weigerde een zoon van Farao's dochter genoemd te worden*, want *hij ging uit*. De verzoeking was inderdaad zeer sterk; hij had een schoone gelegenheid (zooals wij zeggen) om zijn fortuin te maken, en ook om, door zijn invloed aan het hof, nuttig en dienstig te zijn voor Israel. Door dankbaarheid zoowel als door zijn eigen belang was hij verplicht aan Farao's dochter, en toch heeft hij door het geloof een heerlijke overwinning behaald over zijne verzoeking. Hij achtte het een hoogere eer en een grooter voorrecht een zoon van Abraham dan de zoon van Farao's dochter te wezen.

2. Zijn teedere belangstelling in zijn arme broederen in hunne dienstbaarheid, met wie (hoewel hij dit gemakkelijk had kunnen vermijden) hij verkoos *kwalijk gehandeld te worden*. Hij bezag hunne lasten, als iemand, die niet slechts medelijden met hen had, maar besloten was lotgemeen met hen te zijn, en ter hunner bescherming zijn leven te wagen.

II. Hij geeft een proeve van de groote dingen, die hij later voor God en Israel doen zou, in twee kleine gevallen, die inzonderheid door Stefanus worden verhaald, Hand. 7 : 23 en verv., met de bedoeling om aan te toonen, hoe hunne vaderen *altijd den Heiligen Geest hebben weerstaan*, vers 51, ook in Mozes zelven, toen hij voor het eerst als hun bevrijder optrad, moedwillig hunne oogen sluitende voor dien dageraad hunner bevrijding. Ongetwijfeld gevoelde hij zich onder de leiding en de aandrift Gods in hetgeen hij deed, en dat hij er op buitengewone wijze door God toe geroepen was. Merk nu op:

1. Dat Mozes later gebruikt zou worden om plagen te brengen over de Egyptenaren wegens het kwaad, dat zij Gods Israel aandeden, en als een proeve hiervan doodde hij den Egyptenaar, die den Hebreër had geslagen, vers 11, 12. Waarschijnlijk was het een der Egyptische aandrijvers, dien hij den Hebreeuwschen slaaf zag mishandelen, die, naar sommigen denken, een bloedverwant was van Mozes, een man uit denzelfden stam. Het was door een bijzondere volmacht van den hemel (waardoor echter geen precedent voor gewone gevallen gesteld wordt,) dat Mozes den Egyptenaar versloeg en zijn verdrukten broeder verloste. Volgens de Joodsche overlevering heeft hij hem met geenerlei wapen gedood, maar zooals Petrus Ananias en Saffira gedood heeft, namelijk door het woord zijns monds. Zijne *verberging van hem in het zand* beteekende, dat later Farao en al zijne Egyptenaars onder de macht van Mozes' staf in het zand der Roode Zee begraven zouden worden. Zijne zorg om die daad der gerechtigheid in het geheim te volvoeren, als niemand het zag, was een noodige maatregel van voorzichtigheid, daar het slechts een proefneming was, zijn geloof misschien nog zwak was, en hij hetgeen hij deed, met eenige aarzeling deed. Zij, die er toe komen om een groot geloof te hebben, zijn met klein geloof begonnen, en in den beginne hebben zij bevend gesproken.

2. Mozes zal later Israel regeeren, en als een proeve daarvan zien wij hem hier een poging doen om een twist tusschen twee Hebreën te beslechten, waarbij hij toen reeds, evenals later gedurende veertig jaren, hunne zeden moest verdragen. Merk hier op:

A. Den ongelukkigen twist, die Mozes waarneemt tusschen twee Hebreën, vers 13. Het blijkt niet wat er de aanleiding toe was, maar waar die ook in bestaan moge hebben, zeker was het ontijdig en ongepast, dat twee Hebreën met elkander twistten, terwijl zij allen zoo streng geregeerd en zoo zwaar verdrukt werden door de Egyptenaren. Werden zij niet reeds genoeg geslagen door de Egyptenaren, dat zij ook nog elkander moeten slaan? Zelfs de gemeenschap

in lijden verbindt Gods volk niet altijd zoo aan elkander als men redelijkerwijs zou kunnen verwachten. Als God menschen verwekt, die het middel zijn om heil te werken voor de kerk, dan zullen dezen genoeg te doen vinden, niet alleen om Egyptische verdrukkers tegen te staan, maar om twistgierige Israelieten met elkander te verzoenen.

B. Op wat wijze hij met hen handelde. Hij bemerkte wie de verdeeldheid teweegbracht, het onrecht deed, en op zachtmoedige wijze redeneerde hij met hem, om hem zijn onrecht te doen inzien. *Waarom slaat gij uwen naaste?* De onrechtvaardige Egyptenaar werd gedood, de onrechtvaardige Hebreër slechts berispt, want wat de eerste deed kwam voort uit ingewortelde boosaardigheid, terwijl, naar wij kunnen onderstellen, hetgeen de laatste deed slechts in een plotselinge opwelling van toorn gedaan werd. De wijze God maakt een verschil — en naar Zijn voorbeeld zullen ook alle wijze regeerders een verschil maken — tusschen den eenen overtreder en den anderen, naar den verschillenden aard derzelfde overtreding. Mozes poogde hen met elkander te verzoenen, hetgeen een goede dienst is; aldus hooren wij ook Christus dikwijls Zijne discipelen bestraffen om hun twisten, Lukas 9 : 46 en verv.; 22 : 24 en verv. Want Hij was een profeet, als Mozes, een genezende profeet, een vredemaker, die Zijne broederen bezocht met het doel om hunne vijandschap te dooden. De bestrafffng, die Mozes toen gaf aan dezen man, kan nog van nut zijn: *Waarom slaat gij uwen naaste?* Zijn naaste te slaan is slecht in iedereen, maar inzonderheid in Hebreën; slaan met de tong of de hand, hetzij bij wijze van vervolging, of bij wijze van strijd en twist. Aanmerk den persoon, dien gij slaat; hij is uw naaste, uw medeschepsel, uw mede-christen, uw mededienstknecht, uw medegenoot in lijden. Aanmerk de reden: *Waarom slaat gij?* Misschien was het om in het geheel geen reden, of om geen billijke reden, of om iets, dat niet der moeite waard is om van te spreken.

C. De slechte uitslag van zijne poging, vers 14. *Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gesteld?* zeide hij. Die het onrecht deed twistte aldus met Mozes; die het onrecht leed scheen wel tot vrede geneigd, maar die het deed was lichtgeraakt. Ongeduldig te zijn onder bestraffing is een teeken van schuld; en het is dikwijls lichter hem, die onrecht lijdt, tot verdragen van het onrecht te bewegen, dan hem, die het onrecht doet, de overtuiging te doen dragen van het onrecht gedaan te hebben, 1 Cor. 6 : 6—8. Het was een zeer wijze en zachtmoedige bestraffing, die Mozes dezen twistzieken Hebreër gaf, maar hij kan haar niet dragen, hij slaat de verzen tegen de prikkels, Hand. 9 : 5, en doet zijn bestraffer wedervragen, waarbij hij zijn gezag betwist. Wie *heeft u tot een overste gesteld?* Men behoeft niet met groot gezag bekleed te zijn, om iemand op vriendelijke wijze te bestraffen; het is eene daad van vriendelijkheid; maar deze man wil het slechts als eene daad van heerschappij-oefenen beschouwen, en stelt zijn bestraffer voor als heerschzuchtig en verwaand. Zoo zullen de menschen als goede gesprekken en een gepaste bestraffing hun mishagen, het *preeken* noemen, alsof men geen woord voor God en tegen de zonde kan spreken, zonder aanmatigend te zijn. Maar Mozes was wel waarlijk een overste en rechter, en hij wist het, en hij dacht dat de Hebreën dit zouden begrijpen en zich met hem zouden vereenigen, maar zij stonden zichzelven in het licht, *en verstieten hem,* Hand. 7 : 25, 27. *b.* Hij verwijt hem dat hij den Egyptenaar gedood heeft: *Zegt gij dit om mij te dooden?* Zie welk een lage verklaring de boosaardigheid geeft van de beste woorden en daden. Omdat Mozes hem bestraft, wordt hij dadelijk beschuldigd van de bedoeling hem te dooden. Een aanslag op zijne zonde wordt uitgelegd als een aanslag op zijn leven; en zijn dooden van den Egyptenaar werd genoegzaam geacht om die verdenking te rechtvaardigen; alsof Mozes geen verschil maakte tusschen een Egyptenaar en een Hebreër. Daar Mozes, om een mishandelden Hebreër recht te doen, een Egyptenaar had verslagen, en daarmede zijn eigen leven in de waagschaal had gesteld, had hij zich aan hem behooren te onderwerpen, niet slechts als een vriend van de Hebreën, maar als een vriend, die meer dan gewone macht en ijver had. Maar hij werpt hem datgene voor de voeten als een misdaad, wat kloedmoedig gedaan was, en een proeve moest wezen van de beloofde verlossing. Indien de Hebreën den wenk begrepen hadden, en tot Mozes waren gekomen als tot hun hoofd en aanvoerder, dan zouden zij waarschijnlijk toen bevrijd zijn geworden; maar daar zij hun bevrijder minachtten, werd hunne bevrijding rechtvaardiglijk uitgesteld, en bleef hunne slavernij nog veertig jaren aanhouden, zooals later hun minachten van Kanaän hen nog veertig jaren er buiten heeft gehouden. *Ik wilde, maar gij hebt niet gewild.* De menschen weten niet wat zij doen, weten niet hoe vijandig zij zijn aan hun eigen belang, als zij getrouwe bestraffing en bestraffers weerstaan en verachten. Toen de Hebreën twistten met Mozes, zond God hem weg naar Midian, en niet dan veertig jaren later hebben zij weder van hem gehoord; en alzoo werd hetgeen tot hun vrede diende, voor hunne oogen verborgen, omdat zij den dag hunner bezoeking niet hebben bekend. En wat Mozes betreft, wij kunnen het als een terneder slaan en groote ontmoediging voor hem beschouwen. Thans *verkoos hij met het volk van God kwalijk gehandeld te worden,* en nam hij *de versmaadheid van Christus aan,* en reeds bij het begin ondervindt hij deze kwalijke behandeling en deze versmaadheid van hen, en dit was een zware op-de-proefstelling van zijn besluit. Hij zou wel gezegd kunnen hebben: „Als dit de geest, de gezindheid, is der Hebreën, dan zal ik maar weder naar het hof gaan, en de zoon wezen van Farao's dochter." Wij moeten er ons voor wachten, om vanwege de dwaasheid en onhebbelijkheid van sommige belijders van Godsdienst, vooroordeelen op te vatten tegen de wijze van doen van Gods volk in het algemeen. Het is niets nieuws, dat de

beste vrienden der kerk zeer veel tegenstand ontmoeten, en ontmoedigd worden in hunne poging om te genezen en te behouden, zelfs door de kinderen hunner eigen moeder. Christus zelf is door de bouwlieden verworpen geworden, en wordt nog verworpen door hen, die Hij zou willen behouden.

D. Mozes' vlucht naar Midian dientengevolge. Inzoover bleek de hem aangedane beleediging eene vriendelijkheid voor hem. Het gaf hem te verstaan dat zijn ombrengen van den Egyptenaar ontdekt was, en zoo had hij tijd om te ontkomen, terwijl anders Farao in zijn toorn hem had kunnen overvallen en dooden. God kan zelfs den twist der tongen zoo leiden, dat er voor Zijn volk goeds uit voortkomt. Aan Farao werd het bericht gebracht (en het is al goed zoo het hem niet gebracht werd door den Hebreër, dien Mozes had bestraft) dat hij den Egyptenaar had gedood, en terstond werden bevelschriften uitgevaardigd om Mozes gevangen te nemen, hetgeen hem noodzaakte voor zijn eigen veiligheid te zorgen door naar het land van Midian te vluchten, vers 15. *a.* Mozes deed dit uit voorzichtige zorg voor zijn eigen leven. Indien dit nu zijn verlaten was van Egypte, waarnaar de apostel verwijst, als gedaan zijnde in het geloof, Hebr. 11 : 27, dan leert het ons dat, wanneer wij te eeniger tijd in moeilijkheid en gevaar zijn, omdat wij onzen plicht doen, de genade des geloofs ons goed te stade zal komen voor het kiezen der rechte middelen ter onzer behoudenis. Maar daar wordt gezegd, dat hij *den toorn des konings niet vreesde,* en hier wordt gezegd, dat *hij vreesde,* vers 14. Hij vreesde niet met een vrees van schroom of mistrouwen, van schrik en ontsteltenis, die verzwakt en pijn heeft, maar met een vrees, die tot naarstig handelen leidt en hem opwekte om op den weg te gaan, dien de Voorzienigheid ter zijner behoudenis heeft geopend. *b.* God beschikte het aldus tot wijze en heilige doeleinden. De zaken waren nog niet rijp voor Israels bevrijding. De mate van Egyptes ongerechtigheid was nog niet vol; de Hebreën waren nog niet genoegzaam verootmoedigd, ook waren zij nog niet tot zulk een aantal vermenigvuldigd als God bedoelde. Mozes moet ook nog verder bekwaam gemaakt worden tot den dienst, en daarom wordt hem aangewezen om zich voor het tegenwoordige terug te trekken, totdat de bestemde tijd om Israel genadig te wezen, gekomen zou zijn. God leidde Mozes naar Midian, omdat de Midianieten het zaad Abrahams waren, en de aanbidding van den waren God hadden behouden, zoodat hij zich niet slechts veilig maar ook aangenaam onder hen kon vestigen. Later zal hij Israel door dit land heen moeten voeren, en om dit te beter te kunnen had hij nu een goede gelegenheid om er bekend mede te worden. Hier kwam hij nu aan en zat neder bij een waterput, vermoeid, in nadenken verzonken, in verlegenheid wachtende om te zien werwaarts de Heere hem zou leiden. Het was wel een groote verandering voor hem, daar hij kort tevoren nog gerust en in overvloed aan Farao's hof leefde. Aldus beproefde God zijn geloof, en het werd bevonden tot lof, en eer en heerlijkheid.

16. En de priester in Midian had zeven dochters, die kwamen om te putten, en vulden de drinkbakken, om de kudde haars vaders te drenken. 17. Toen kwamen de herders, en zij dreven haar van daar; doch Mozes stond op en verloste ze, en drenkte hare kudden. 18. En toen zij tot haar vader Rehuel kwamen, zoo sprak hij: Waarom zijt gij heden zoo haast wedergekomen? 19. Toen zeiden zij: Een Egyptisch man heeft ons verlost uit de hand der herderen; en hij heeft ook overvloedig voor ons geput, en de kudde gedrenkt. 20. En hij zeide tot zijne dochters: Waar is hij toch? waarom liet gij den man nu gaan? roept hem, dat hij brood ete. 21. En Mozes bewilligde bij den man te wonen; en hij gaf Mozes zijne dochter Zippora. 22. Die baarde een zoon; en hij noemde zijn naam Gersom: want hij zeide: Ik ben een vreemdeling geworden in een vreemd land!

Mozes verkrijgt hier eene vestiging in Midian, zooals zijn vader Jakob er een in Syrië had verkregen, Gen. 29 : 2 en verv. En beide voorbeelden behooren ons aan te moedigen om op Gods voorzienigheid te vertrouwen en hare leiding te volgen. Gebeurtenissen, die van weinig belang en zuiver toevallig schijnen, zullen later blijken door Gods wijsheid beraamd te zijn tot heilrijke doeleinden en van groote gevolgen voor Zijn volk. Een toevallig voorval van kortstondigen duur heeft somtijds de grootste en gelukkigste wending in iemands leven teweeggebracht.

I. Ten opzichte van de zeven dochteren van Rehuel, den priester, of overste, van Midian valt op te merken:

1. Dat zij nederig en zeer naarstig waren; volgens de gewoonte van het land kwamen *zij om water te putten voor de kudde* haars vaders, vers 16. Indien haar vader een *overste,* of *vorst,* was, dan leert ons dit dat zelfs zij, die van een hooge geboorte zijn, tot de aanzienlijken behooren van hun land, zich toch met de een of andere nuttige werkzaamheid moeten bezighouden, en wat hun hand te doen vindt, moeten doen met al hunne macht. Luiheid is niemand tot eer. Indien haar vader een *priester* was, dan leert ons dit dat inzonderheid kinderen van leeraren voorbeelden moeten zijn van nederigheid en naarstigheid.

2. Zij waren zedig en bescheiden en wilden dezen Egyptischen vreemdeling niet vragen om mede naar huis te gaan, (hoewel hij een schoon man en een voornaam hoveling was) voordat haar vader om hem zond. Zedigheid is het sieraad dezer sekse.

II. Betreffende Mozes; hij werd voor een Egyptenaar aangezien, vers 19, en vreemdelingen moeten zich zulke vergissingen laten welgevallen; maar het is opmerkelijk:

1. Hoe bereid hij was de dochters van Rehuel

te helpen om water te putten voor hare kudden. Hoewel opgevoed tot geleerdheid en aan een hof, wist hij toch zijne handen te gebruiken voor zulk werk, als dit noodig was; ook heeft hij van de Egyptenaren niet geleerd schaapherders te verachten. Zij, die een wetenschappelijke opleiding gehad hebben, behooren toch geen vreemdelingen te zijn voor handenarbeid, want zij weten niet hoe zij in den weg der Voorzienigheid er toe gebracht kunnen worden, om voor zichzelven te moeten werken, of welke gelegenheid God hun kan geven om voor anderen dienstig te zijn. Deze jonge vrouwen schijnen tegenstand ontmoet te hebben bij haar werk, meer dan waartegen zij en hare dienstmaagden bestand waren; de herders van een naburigen vorst, zooals sommigen denken, of wel eenige ledigloopers, die zich herders noemden, *dreven ze vandaar*. Maar Mozes, hoewel hij in kommervolle omstandigheden verkeerde en het hem droevig temoede was, *stond op en verloste ze*, en na haar van de herders bevrijd te hebben hielp hij haar om de kudden te drenken. Dit deed hij niet alleen uit heuschheid voor de dochters van Rehuel (hoewel ook dit zeer betamelijk voor hem was) maar omdat hij, waar hij zich ook bevond, *a*. Het beminde om gerechtigheid te doen en ter verdediging op te treden van hen, aan wie hij onrecht zag geschieden; hetgeen iedereen behoort te doen voorzooveel dit in zijn vermogen is. *b*. Omdat hij het beminde goed te doen. Overal, waar wij door Gods voorzienigheid heengeleid worden, moeten wij begeeren en pogen nuttig te zijn, en als wij het goed niet kunnen doen, dat wij zouden willen, dan moeten wij bereid zijn het goed te doen, dat wij kunnen. En aan wie getrouw is in weinig, zal meer toevertrouwd worden.

2. Hoe goed hij voor zijne dienstvaardigheid beloond werd. Toen de jonge vrouwen haar vader bekendmaakten met de vriendelijkheid, die de vreemdeling haar had bewezen, zond hij heen om hem in zijn huis te noodigen, en maakte toen veel werk van hem, vers 20. Zoo zal God de vriendelijkheid beloonen, die te eeniger tijd aan Zijne kinderen wordt bewezen; zij, die dit doen, zullen hun loon geenszins verliezen. Mozes wist spoedig de achting en genegenheid van dezen vorst van Midian te verwerven, die hem in zijn huis nam, en hem na verloop van tijd zijne dochter ten huwelijk gaf, vers 21. Zij baarde Mozes een zoon, dien hij *Gersom* noemde, d. i. *een vreemdeling aldaar*, vers 22, opdat, zoo God hem ooit een eigen tehuis gaf, hij het land in gedachtenis zou houden, waarin hij een vreemdeling is geweest. Deze vestiging nu van Mozes in Midian was door Gods voorzienigheid bestemd:

A. Om hem voor het tegenwoordige te beschutten. God zal ten dage hunner benauwdheid een schuilplaats vinden voor Zijn volk, ja Hij zelf zal hun ten schuilplaats wezen en hen beveiligen, hetzij onder den hemel of in den hemel. Maar:

B. Het was ook bedoeld om hem toe te bereiden voor het groote werk, waartoe hij bestemd was. Zijn wijze van leven in Midian, waar hij de kudde hoedde van zijn schoonvader, (er zelf geen hebbende om te hoeden) zal hem nuttig zijn: *a*. Om hem te harden tegen armoede en ontbering, ten einde te leeren gebrek te lijden, zoowel als overvloed te hebben. God zal hen, die Hij voornemens is te verhoogen, eerst vernederen. *b*. Om hem te gewennen aan nadenken en stille beoefening van Godsvrucht. Egypte heeft hem opgevoed om een geleerde, een beschaafd man, een staatsman en krijgsman te zijn, al welke begaafdheden hem later nuttig en van dienst zullen zijn, doch één ding ontbrak hem nog, waaraan het hof van Egypte hem niet kon helpen. Hij, die alles door Goddelijke openbaring zal hebben te doen, moet door langdurige ervaring weten wat het is, om een leven van gemeenschap met God te leiden, en hiervoor zal de eenzaamheid en de afzondering van het leven eens schaapherders in Midian zeer bevorderlijk zijn. Door zijn vroeger leven was hij toebereid om te heerschen in Jeshurun, maar door zijn later leven werd hij toebereid om met God te spreken op den berg Horeb, in welks omgeving hij veel van zijn tijd doorbracht. Zij, die weten wat het is om alleen te zijn met God in heilige oefening der Godsvrucht, zijn bekend met heerlijker genietingen, dan Mozes ooit aan het hof van Farao gesmaakt heeft.

23. En het geschiedde na vele dezer dagen, als de koning van Egypte gestorven was, dat de kinderen Israels zuchtten en schreeuwden over den dienst; en hun gekrijt over hun dienst kwam op tot God. 24. En God hoorde hun gekerm, en God gedacht aan zijn verbond met Abraham, met Izak, en met Jakob. 25. En God zag de kinderen Israels aan, en God kende hen.

Hier is:

1. De voortduring van Israels slavernij in Egypte, vers 23. Het vermoorden hunner kinderen heeft waarschijnlijk niet voortgeduurd, dit deel hunner verdrukking had slechts plaats in het tijdperk van Mozes' geboorte, en diende er als kenmerk van. De Egyptenaren namen *nu* genoegen met hunne toeneming, daar zij bemerkten dat Egypte verrijkt werd door hun arbeid; en nu zij hun tot slaven waren, bekommerden zij zich niet om hun aantal. Zij waren er dus slechts op bedacht om hen allen aan den arbeid te houden, en van hun arbeid zooveel mogelijk voordeel te trekken. Als de eene Farao stierf, stond een ander op in zijne plaats, die zich door dezelfde grondbeginselen liet leiden, en even wreed was voor Israel als zijne voorgangers. Was er soms een weinig verslapping, weldra was de strengheid weder even hard als ooit tevoren, en daar Israel waarschijnlijk meer toenam naarmate het meer verdrukt werd, werd het, hoe meer het toenam, ook zooveel te meer verdrukt. Somtijds laat God het toe, dat de roede der goddeloozen lang en zwaar drukt op de rechtvaardigen. Indien Mozes in Midian ooit was begonnen te denken, hoeveel beter zijn toestand zou zijn, als hij onder de *hovelingen* was gebleven, dan heeft hij ook

moeten denken, hoeveel erger hij geweest zou zijn, indien hij het lot zijner *broederen* had gedeeld. Het was een groote vermindering van staat voor hem om schapen te hoeden in Midian, maar het was toch beter dan tichelsteenen te maken in Egypte. Het nadenken over de beproevingen onzer broederen moet ons helpen om tevreden te zijn onder onze eigen beproeving.

2. De inleiding tot hun eindelijke verlossing. *a.* Zij *zuchtten en schreeuwden*, vers 23. Eindelijk begonnen zij nu eens in hunne benauwdheid aan God te denken, zich van de afgoden, die zij gediend hadden, Ezech. 20:8, af te wenden en tot Hem weder te keeren. Totnutoe hadden zij zich verbitterd tegen de werktuigen van hunne benauwdheid; maar God was niet in al hunne gedachten. *Zoo leggen de geveinsden toorn op, zij roepen niet als Hij hen gebonden heeft*, Job 36 : 13. Maar eer God hen ontbond, heeft Hij het hun in het hart gegeven om tot Hem te roepen, zooals dit verklaard wordt in Num. 20 : 16. Het is een teeken dat God tot ons komt met verlossing, als Hij ons hart neigt en bekwaam maakt om tot Hem te roepen. *b. God hoorde*, vers 24, 25. De naam van God is hier met nadruk geplaatst vóór vier verschillende uitdrukkingen om een vriendelijk voornemen omtrènt hen aan te duiden. *Ten eerste. God hoorde hun gekerm;* dat is: Hij heeft doen blijken dat Hij achtgaf op hun klagen. Het gekerm der verdrukten roept luid in de ooren van den rechtvaardigen God, wiens de wrake is, inzonderheid het gekerm van Gods geestelijk Israel. Hij kent de lasten, waaronder zij zuchten, en de zegeningen, waarnaar zij zuchten, en dat door deze zuchtingen de gezegende Geest in hen bidt. *Ten tweede.* God *gedacht aan Zijn verbond*, dat Hij scheen vergeten te hebben, maar waaraan Hij steeds gedachtig is. Hierop had God het oog, en niet op eenigerlei verdienste van hen, in hetgeen Hij voor hen deed. Zie Lev. 26 : 42. *Ten derde. God zag de kinderen Israels aan. Mozes* zag hen aan, en had medelijden met hen; vers 11, maar nu zag *God* hen aan, en hielp hen. *Ten vierde. God kende hen*, kende hen als de Zijnen. Die veelvuldige herhaling van den naam van God hier geeft te kennen, dat wij nu iets groots hebben te verwachten; *Opus Deo dignum. — Een werk, Gode waardig.* Zijne oogen, die de gansche aarde doorloopen, zijn nu op Israel gevestigd om zich sterk te betoonen, zich ten hunnen behoeve als God te toonen.

HOOFDSTUK III.

Evenals vóór de komst van Christus gedurende vele eeuwen de *profetie* had opgehouden, opdat de herleving en vervolmaking er van in dien grooten Profeet des te merkwaardiger zou zijn, zoo had ook (voorzooveel blijkt) gedurende eenige eeuwen vóór de komst van Mozes, onder de patriarchen het *visioen* opgehouden, opdat Gods verschijningen aan hem tot heil en verlossing van Israel des te meer welkom zouden zijn; en in dit hoofdstuk hebben wij Gods eerste verschijning aan hem in het braambosch, en het gesprek of de beraadslaging tusschen God en Mozes bij deze verschijning. Hier is: I. Hoe het God behaagde aan Mozes Zijne heerlijkheid te ontdekken bij het braambosch, terwijl het aan Mozes verboden wordt er toe te naderen, vers 1—5. II. Een algemeene verklaring van Gods genade jegens Zijn volk, die beminden waren om der vaderen wil, vers 6. III. Een bijzondere kennisgeving van Gods voornemen betreffende de verlossing van Israel uit Egypte. 1. Hij verzekert aan Mozes, dat dit nu geschieden zal, vers 7—9. 2. Hij draagt hem op om hiervoor als gezant op te treden bij Farao, vers 10, en bij Israel, vers 16. 3. Hij weerlegt Mozes' tegenwerping betreffende zijn eigen onbekwaamheid en onwaardigheid, vers 11, 12. 4. Hij geeft hem volledige instructiën voor hetgeen hij beide aan Farao en aan Israel moet zeggen, vers 13—18. 5. Hij zegt hem van tevoren wat de uitkomst zijn zal, vers 19—22.

En Mozes hoedde de kudde van Jethro, zijn schoonvader, den priester in Midian; en hij leidde de kudde achter de woestijn, en hij kwam aan den berg Gods, aan Horeb. 2. En de Engel des HEEREN verscheen hem in een vuurvlam uit het midden van een braambosch; en hij zag, en ziet, dè braambosch brandde in het vuur, en de braambosch werd niet verteerd. 3. En Mozes zeide: Ik zal mij nu daarheen wenden, en bezien dat groote gezicht, waarom de braambosch niet verbrandt. 4. Toen de HEERE zag dat hij zich daarheen wendde, om te bezien, zoo riep God tot hem uit het midden van den braambosch, en zeide: Mozes, Mozes! En hij zeide: Zie, hier ben ik! 5. En Hij zeide: Nader hier niet toe; trek uwe schoenen uit van uwe voeten: want de plaats, waarop gij staat, is heilig land. 6. Hij zeide voorts: Ik ben de God uws vaders, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob. En Mozes verborg zijn aangezicht, want hij God aan te zien.

De jaren des levens van Mozes zijn op merkwaardige wijze verdeeld in drie veertigtallen. Het eerste veertigtal bracht hij door als een prins aan Farao's hof; het tweede als een herder in Midian; het derde als koning in Jeshurun; zoo veranderlijk is het leven der menschen, inzonderheid van Godvruchtige menschen. Zijn tweede veertigtal had hij nu voleindigd, toen hij de opdracht ontving om Israel uit te voeren uit Egypte. Het duurt somtijds lang eer God Zijne dienstknechten roept tot het werk, dat Hij vanouds voor hen bestemd had, en waarvoor Hij hen genadiglijk heeft toebereid. Mozes was geboren om Israels bevrijder te zijn, en toch wordt hem geen woord hiervan gezegd, vóór hij tachtig jaren oud is. Merk nu op:

I. Hoe deze verschijning van God hem bezigvond; hij hoedde de kudde, dat is: weidde de schapen, dicht bij den berg Horeb. Een armzalig werk voor een man van zijne opvoeding en gaven; toch is hij er tevreden mede, en aldus leert hij in hooge mate nederig en zachtmoedig te zijn, waardoor hij in de Heilige Schrift meer beroemd is geworden dan door al zijne geleerdheid. In het beroep of bedrijf, waartoe wij geroepen zijn, behooren wij te blijven, en niet naar verandering te haken. Zelfs diegenen, die bekwaam en bevoegd zijn voor hooge ambten en gewichtige diensten, moeten het niet vreemd achten dat zij leven in armoede en

onbekendheid; het is vóór hen het lot geweest van Mozes, die niets anders heeft kunnen verwachten, dan dat hij zou sterven zooals hij vele jaren geleefd heeft, namelijk als een arm, gering schaapherder. Laat hen, die denken als levend begraven te zijn, tevreden wezen om als een lamp of kaars licht te geven in hun graf, en wachten totdat Gods tijd komt om die kaars op een kandelaar te stellen. Aldus werkzaam zijnde, werd Mozes geëerd en verwaardigd met dit visioen. God zal naarstigheid altijd aanmoedigen. Toen de herders de nachtwacht hielden over hunne kudde, Lukas 2 : 8, ontvingen zij de tijding van de geboorte des Zaligmakers. Satan bemint het ons lui en ledig te vinden, maar Gode behaagt het ons aan het werk te vinden. Afzondering is zeer bevorderlijk aan gemeenschap met God. Als wij alleen zijn, is de Vader met ons. Mozes zag meer van God in een woestijn, dan hij ooit aan Farao's hof van Hem gezien had.

II. Wat de verschijning was. Tot zijn groote verwondering zag hij een braambosch branden, zonder vuur te zien, hetzij van den hemel of van de aarde, om het aan te steken, en wat nog het vreemdste was: het brandde, maar werd niet verteerd, vers 2. Het was een engel des Heeren, die hem verscheen. Sommigen denken dat het een geschapen engel was, die in de taal sprak van Hem, die hem zond; anderen, dat het de tweede persoon was in de Goddelijke Drieëenheid, de Engel des verbonds, die zelf Jehovah is. Het was een buitengewone openbaring van de Goddelijke tegenwoordigheid en heerlijkheid; wat zichtbaar was werd voortgebracht door den dienst eens engels, maar hij hoorde er God in spreken tot hem.

1. Hij zag een vlam vuurs; *want onze God is een verterend vuur.* Toen aan Abraham Israels verlossing uit Egypte beloofd was, zag hij een vurige fakkel, of brandende lamp, hetgeen het licht der blijdschap beteekende, welke door die verlossing veroorzaakt werd, Gen. 15 : 17; maar nu schijnt dit licht helderder, als een vlam vuurs, want in die verlossing bracht Hij schrik en verderf voor Zijne vijanden, licht en warmte aan Zijn volk, en spreidde Hij Zijne heerlijkheid tentoon voor allen; zie Jes. 10 : 17.

2. Dit vuur was niet in een statigen, hoogen cederboom, maar *in een braambosch, een doornig bosch,* zooals de eigenlijke beteekenis is van het woord; want God verkiest het zwakke en verachte der wereld, zooals Mozes, die nu een arme schaapherder was, om er de wijzen mede te beschamen; Hij verlustigt zich er in het nederige te versieren en te kronen.

3. Het *braambosch brandde,* maar *werd niet verteerd,* een zinnebeeld van de kerk, die nu in dienstbaarheid was in Egypte, brandende in de tichelovens, maar toch niet verteerd; twijfelmoedig, doch niet mismoedig; nedergeworpen, doch niet verdorven.

III. Mozes' begeerte om dit buitengewone gezicht te bezien, vers 3. *Ik zal mij nu daarheen wenden en zien.* Hij spreekt als iemand, die een stoutmoedigen, onderzoekenden geest heeft. Wat het ook mocht wezen, hij wilde er de beteekenis van kennen. De geopenbaarde dingen zijn voor ons, en wij behooren er een nauwkeurig onderzoek naar in te stellen.

IV. De uitnoodiging, die hij ontving, om naderbij te komen, maar met de waarschuwing om niet al te dicht te naderen, en niet te roekeloos.

1. God heeft hem genadiglijk geroepen, waarop hij bereidvaardig antwoordde, vers 4. Toen God zag, dat hij het branden van het braambosch opmerkte en zich daarheen wilde wenden om het te zien, en daarvoor zijn werk verliet, toen heeft God hem geroepen. Indien hij er onverschillig voor ware geweest, er geen acht op had geslagen, denkende, dat het een *ignis fatuus — een dwaallicht* was, iets, dat niet der moeite waard was om er kennis van te nemen, dan zou God waarschijnlijk heengegaan zijn zonder iets tot hem te zeggen; maar toen hij zich daarheen wendde, riep God hem. Zij, die gemeenschap willen hebben met God, moeten acht op Hem geven en tot Hem naderen in de inzettingen, waarin het Hem behaagt zich en Zijne macht en heerlijkheid te openbaren; zij moeten tot den schat komen, al is die ook in een aarden vat. Zij, die God naarstiglijk zoeken, zullen Hem vinden, Hem vinden als hun belooner. *Naakt tot God, en Hij zal tot u naken.* God riep hem bij zijn naam: *Mozes, Mozes.* Hetgeen hij *hoorde* moest hem nog meer verwonderen dan hetgeen hij *zag.* Het woord des Heeren ging altijd gepaard aan de heerlijkheid des Heeren, want ieder Goddelijk visioen was bestemd voor een Goddelijke openbaring, Job 4 : 16 en verv,; 33 : 14—16. De roepingen Gods zijn krachtdadig: *a.* Als de Geest Gods ze tot een particuliere roeping maakt en ons bij name roept. Het woord roept: *O alle gij dorstigen!* Door de toepassing hiervan roept de Geest: *O gij, die of die! Ik ken u bij name,* Exod. 33 : 12. En: *b.* De roepingen Gods zijn krachtig, als wij er gehoorzaam op antwoorden, zooals Mozes hier: *Zie, hier ben ik, wat spreekt mijn Heere tot Zijn knecht? Hier ben ik,* niet slechts om te hooren wat gezegd wordt, maar om te doen wat mij wordt bevolen."

2. God gaf hem een noodige waarschuwing tegen roekeloosheid en oneerbiedigheid in zijn naderen. *a.* Hij moet op een afstand blijven, nader komen maar niet al te nabij; zoo nabij, dat hij kan hooren, maar niet zoo nabij om te kunnen gluren; zijne weetgierigheid moet bevredigd worden, maar niet zijne nieuwsgierigheid, en er moet worden zorggedragen, dat gemeenzaamheid geen vrijpostigheid teweegbrengt. Bij al ons naderen tot God behooren wij een diep besef te hebben van den oneindigen afstand tusschen ons en God, Pred. 5 : 1. Of, dit kan ook beschouwd worden als eigen te zijn aan de Oud Testamentische bedeeling, die eene bedeeling was van donkerheid, dienstbaarheid en verschrikking, waarvan het Evangelie ons gelukkig heeft bevrijd, daar het ons vrijmoedigheid geeft om in te gaan in het heiligdom en

ons noodigt naderbij te komen. *b.* Hij moet zijn eerbied toonen en zijne bereidvaardigheid om te gehoorzamen: *trek uwe schoenen uit van uwe voeten*, als een dienstknecht; het uittrekken der schoenen was toen wat het afnemen van den hoed nu is: een teeken van eerbied en onderdanigheid. *„De plaats, waar gij op staat, is* — voor het oogenblik — *heilig land*, heilig gemaakt door deze bijzondere openbaring van de Goddelijke tegenwoordigheid aldaar, en treed dus, zoolang deze duurt, niet met uw verontreinigde schoenen op dat land." *Bewaar uwen voet*, Pred. 4 : 17. Wij behooren met plechtige toebereiding tot God te naderen, en ofschoon de lichamelijke oefening tot weinig nut is, moeten wij toch God verheerlijken met ons lichaam, en door een ernstige en eerbiedige houding bij de aanbidding Gods onzen innerlijken eerbied te kennen geven, alles zorgvuldig vermijdende wat lichtvaardig of ruw schijnt, en niet in overeenstemming is met het ontzaglijke van den eeredienst Gods.

V. De plechtige bekendmaking door God van Zijn naam, waarbij Hij aan Mozes bekend wilde zijn, vers 6. *Ik ben de God uws vaders.*

1. Hij laat hem weten dat het God is, die met hem spreekt, ten einde hem op te wekken tot eerbied en aandacht, tot geloof en gehoorzaamheid, want om die allen op te wekken is dat ééne woord genoeg: *Ik ben de Heere.* Laat ons altijd het woord hooren, als zijnde *Gods woord*, 1 Thess. 2 : 13.

2. Hij wil gekend zijn als de God zijns vaders, zijns Godvruchtigen vaders Amram, en de God Abrahams, Izaks en Jakobs, de God zijner voorvaderen en van Israels voorvaderen, voor wie God thans zal verschijnen. Hiermede bedoelde God: *a.* Mozes te onderrichten in de kennis eener andere wereld, en zijn geloof te versterken in een toekomstigen staat. Aldus wordt dit uitgelegd door onzen Heere Jezus, den besten Schriftverklaarder, die daaraan het bewijs ontleent tegenover de Sadduceën, dat de dooden opgewekt zullen worden. *Mozes heeft het aangewezen bij het doornenbosch,* zegt Hij, Lukas 20 : 37; dat is: „God heeft het hem daar aangewezen, en, in hem, aan ons," Matth. 22 : 31 en verv. Abraham was dood, en toch is God de God van Abraham, dus leeft Abrahams ziel, met welke God in betrekking staat; en om zijne ziel volkomen gelukkig te maken, moet ter bestemder tijd zijn lichaam herleven. De belofte, gedaan aan de vaderen, dat God hun God zal zijn, moet een toekomende zaligheid insluiten; want in deze wereld heeft Hij nooit iets voor hen gedaan, dat volkomen beantwoordt aan het uitgestrekte en veelomvattende van dat groote woord; maar nu Hij hun eene stad bereid heeft, schaamt zich God hunner niet om hun God genoemd te worden, Hebr. 11 : 16; zie ook Hand. 26 : 6, 7; 24 : 15. *b.* Om aan Mozes de verzekering te geven van de vervulling van al die bijzondere beloften, gedaan aan de vaderen; hij kan er gerust staat op maken, want uit deze woorden blijkt, dat God gedacht aan Zijn verbond, Hoofdst. 2 : 24. Gods verbondsbetrekking tot ons als onze God is onze beste steun in de slechtste tijden en een groote aanmoediging voor ons geloof in bijzondere beloften. Als wij ons bewust zijn van onze eigen groote onwaardigheid, dan kunnen wij troost erlangen uit Gods betrekking tot onze vaderen, 2 Kron. 20 : 6.

VI. Den plechtigen indruk, dien dit op Mozes gemaakt heeft; hij *verborg zijn aangezicht*, als iemand die zich schaamt, en ook bevreesd is God aan te zien. Nu hij wist dat het een Goddelijk licht was, werden zijne oogen er door verblind. Hij was voor het brandend braambosch niet bevreesd, vóór hij er God in bemerkte. Ja, hoewel God zich *de God zijn vaders* noemde, een God in verbond met hem, was hij toch bevreesd. Hoe meer wij van God zien, hoe meer reden wij zullen zien om Hem met eerbied en Godvruchtigheid te aanbidden. Zelfs de openbaringen van Gods genade en verbondsliefde moeten onzen ootmoedigen eerbied voor Hem vermeerderen.

7. En de HEERE zeide: Ik heb zeer wel gezien de verdrukking mijns volks, hetwelk in Egypte is, en heb hun geschrei gehoord, van wege hunne drijvers; want Ik heb hunne smarten bekend. 8. Daarom ben Ik nedergekomen, dat Ik het verlosse uit de hand der Egyptenaren, en het opvoere uit dit land, naar een goed en ruim land, naar een land vloeiende van melk en honig, tot de plaats der Kanaänieten, en der Hethieten, en der Amorieten, en der Ferezieten, en der Hevieten, en der Jebusieten. 9. En nu, zie, het geschrei der kinderen Israels is tot Mij gekomen; en ook heb Ik gezien de verdrukking, waarmede de Egyptenaars hen verdrukken. 10. Zoo kom nu, en Ik zal u tot Farao zenden, opdat gij Mijn volk, de kinderen Israels, uit Egypte voert.

Nu Mozes zijne schoenen had uitgetrokken, (want ongetwijfeld heeft hij aan het hem gegeven bevel, vers 5, gehoorzaamd) en zijn gelaat had bedekt, komt God tot de zaak, die Hij nu besloten had te zullen doen, namelijk Israel uit te voeren uit Egypte. Thans, na nog veertig jaren van Israels dienstbaarheid en Mozes' ballingschap, nu wij kunnen onderstellen dat beide hij en zij begonnen te wanhopen, zij van bevrijd te worden, en hij van hun bevrijder te zijn, thans is eindelijk de tijd gekomen, het jaar van de verlosten. God komt dikwijls om Zijn volk te verlossen, als zij niet meer naar Hem uitzien. Zal Hij ook geloof vinden? Luk. 18 : 8.

1. Hier zien wij hoe God kennis neemt van de verdrukking van Israel, vers 7, 9. *Ziende heb Ik gezien*; niet slechts: Ik heb gezien, maar Ik heb nauwkeurig waargenomen. God heeft kennis genomen van drie dingen:

A. Hunne smarten, vers 7. Waarschijnlijk was het hun niet vergund hunne grieven voor Farao bloot te leggen, of zich bij zijne gerechtshoven over hunne aandrijvers te beklagen; zij durfden nauwelijks elkander hun leed klagen, maar God heeft hunne tranen opgemerkt. Zelfs de verborgen smart van Gods volk is Hem bekend.

B. Hun geschrei. Ik heb hun geschrei gehoord,

vers 7, *het is tot Mij gekomen,* vers 9. God is niet doof voor het geschrei van Zijn verdrukte volk.

C. De tirannie van hunne vervolgers: *Ik heb gezien de verdrukking,* vers 9. Gelijk de geringsten der verdrukten niet beneden de kennisneming Gods zijn, zoo zijn de hoogsten en grootsten van hunne verdrukkers niet boven Zijne bedwingende macht, maar Hij zal hen gewisselijk om deze dingen bezoeken.

2. Nu hebben wij hier Gods belofte van hun spoedige bevrijding, vers 8. *Daarom ben Ik nedergekomen, dat Ik het verlosse. a.* Dit geeft Zijn besluit te kennen om hen te verlossen, alsmede dat Zijn hart er op gezet was, zoodat het snel en krachtdadig gedaan zal worden, en door middelen buiten den gewonen weg der voorzienigheid. Als God iets buitengewoons doet, dan wordt Hij gezegd *neder te komen om het te doen,* zooals Jes. 64 : 1. *b.* Deze bevrijding was een type van onze verlossing door Christus, en daarin is het eeuwige Woord in waarheid nedergekomen van den hemel om ons te verlossen. Het was Zijne boodschap in de wereld. Hij beloofde tevens hun gelukkige vestiging in het land Kanaän, dat zij van slavernij tot vrijheid, van armoede tot overvloed, van zwaren arbeid en zwoegen tot rust zouden komen, en van den onzekeren toestand van pachters, aan wie ieder oogenblik de pacht opgezegd kan worden, tot den rustigen, eerbaren toestand van heeren en grondeigenaars. Als God door Zijne genade iemand verlost uit het geestelijk Egypte, zal Hij hem ook tot het hemelsche Kanaän brengen.

3. De opdracht, die Hij hiertoe geeft aan Mozes, vers 10. Hij wordt niet slechts tot Israel gezonden als een profeet, om hun de verzekering te geven van hun spoedige bevrijding, (zelfs dit zou reeds een groote gunst geweest zijn) maar hij wordt gezonden als een gezant tot Farao, om met hem te onderhandelen, of liever, als heraut, om hunne vrijlating te eischen, en hem, in geval van weigering, den oorlog te verklaren; en tot Israel wordt hij gezonden als een vorst, om hen te leiden en het bevel over hen te voeren. Aldus is hij genomen *van achter de zoogende schapen* om een veel edeler herdersambt uit te oefenen, zooals David, Ps. 78 : 71. God is de fontein van macht, en de machten, die er zijn, die zijn van God verordend. Dezelfde hand, die nu een schaapherder uit een woestijn haalde, om de planter te zijn van de Joodsche kerk, heeft later visschers uit hunne booten gehaald, om de planters te zijn van de Christelijke Kerk, *opdat de uitnemendheid der kracht zij van God.*

11. Toen zeide Mozes tot God: Wie ben ik, dat ik tot Farao zou gaan; en dat ik de kinderen Israels uit Egypte zou voeren? 12. Hij dan zeide: Ik zal voorzeker met u zijn, en dit zal u een teeken zijn, dat Ik u gezonden heb: wanneer gij dit volk uit Egypte geleid hebt, zult gijlieden God dienen op dezen berg. 13. Toen zeide Mozes tot God: Zie, wanneer ik kom tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: De God uwer vaderen heeft mij tot ulieden gezonden; en zij mij zeggen: Hoe is zijn naam? wat zal ik tot hen zeggen? 14. En God zeide tot Mozes; IK ZAL ZIJN, DIE IK ZIJN ZAL! Ook zeide Hij: Alzoo zult gij tot de kinderen Israels zeggen: IK ZAL ZIJN heeft mij tot ulieden gezonden! 15. Toen zeide God verder tot Mozes: Aldus zult gij tot de kinderen Israels zeggen: De HEERE, de God uwer vaderen, de God van Abraham, de God van Izak en de God van Jakob, heeft mij tot ulieden gezonden; dat is Mijn naam eeuwiglijk, en dat is mijne gedachtenis van geslacht tot geslacht.

God, tot Mozes gesproken hebbende, geeft ook hem vrijheid tot spreken, waarvan hij hier gebruik maakt; en

I. Hij wijst op zijne onbekwaamheid voor den dienst, waartoe hij wordt geroepen, vers 11. *Wie ben ik?* Hij acht zich die eer onwaardig, en niet *par negotio — er niet tegen opgewassen.* Hij denkt dat hij er geen moed voor heeft, en dus niet tot Farao kon gaan met een eisch, die hem het hoofd zou kunnen kosten. Hij denkt dat hem verstand en beleid ontbreken, en dat hij de kinderen Israels dus niet uit Egypte kon voeren. Zij zijn ongewapend, aan geen tucht gewend, gansch ontmoedigd, ten eenenmale onbekwaam om zichzelven te helpen; het is zedelijk onmogelijk hen uit te leiden.

1. Mozes was, onder allen die toen leefden, zonder eenigerlei vergelijking, het geschiktst voor dit werk, uitmuntend in geleerdheid, wijsheid, ervaring, kloekmoedigheid, geloof en heiligheid, en toch zegt hij: *Wie ben ik?* Hoe geschikter iemand is voor den dienst, hoe lager dunk hij gewoonlijk van zichzelven heeft; zie Richt. 9 : 8 en verv.

2. De moeilijkheden, aan dit werk verbonden, waren inderdaad zeer groot, groot genoeg om zelfs den moed en het geloof van een Mozes te verschrikken. Zelfs zij, die als verstandige en geloovige werktuigen tot heil der kerk gebruikt worden, kunnen wel in het eerst ontmoedigd zijn door de moeilijkheden, die zich voordoen.

3. Mozes was vol van moed toen hij den Egyptenaar versloeg, maar nu ontzonk hem de moed; want Godvruchtige menschen zijn niet altijd even ijverig en stoutmoedig.

4. Toch is Mozes de man, die het eindelijk doet, want God geeft den nederigen genade. Een bescheiden begin is een zeer goed voorteeken.

II. God beantwoordt zijne tegenwerping, vers 12.

1. Hij belooft hem Zijne tegenwoordigheid, *Ik zal voorzeker met u zijn,* en dat is genoeg. Zij, die zwak zijn in zichzelven, kunnen nog wonderen doen als zij krachtig zijn in den Heere en in de sterkte Zijner macht, en zij, die het minste vertrouwen hebben in zichzelven, kunnen het meeste vertrouwen hebben in God. Gods tegenwoordigheid geeft eer aan de onwaardigen, wijsheid en kracht aan de zwakken en dwazen, maakt dat de grootste moeilijk-

heden tot niet worden. en is genoeg om alle tegenwerpingen tot zwijgen te brengen.

2. Hij verzekert hem welslagen, en inzonderheid dat zij op dezen berg God zullen aanbidden. Die verlossingen zijn het kostelijkst, die ons eene deur openen van vrijheid om God te aanbidden. Als God ons gelegenheid en een hart geeft om Hem te dienen, dan is dit een gelukkige, bemoedigende voorproef van nog verdere voor ons bestemde zegeningen.

III. Hij verzoekt om instructies voor de uitvoering van zijne opdracht, en ontvangt ze. Hij verlangt te weten bij welken naam God zich nu bekend wil maken, vers 13.

1. Hij onderstelt dat de kinderen Israels hem zullen vragen: *Wat is Zijn naam?* Die vraag zullen zij doen, hetzij: *a.* Om Mozes in verlegenheid te brengen; want hij voorzag moeilijkheden, niet alleen in zijn handelen met Farao, om van hem toestemming te verkrijgen voor hun vertrek, maar ook in het handelen met hen, om hen gewillig te maken om te vertrekken. Zij zullen bezwaar maken en geneigd zijn tot vitten en bedillen; zij zullen hem vragen zijne geloofsbrieven over te leggen, en waarschijnlijk zal dit de op-de-proefstelling zijn: „Kent hij den naam van God? Heeft hij het wachtwoord?" Eens werd hem gevraagd: *Wie heeft u tot een overste of rechter over ons gezet?* Toen had hij geen antwoord gereed, en hij wilde niet weder aldus in verlegenheid worden gebracht, maar kunnen zeggen in wiens naam hij kwam. *b.* Zij zullen hem die vraag doen ter hunner eigen inlichting. Het is te vreezen dat zij in Egypte zeer onwetend waren geworden, waartoe heeft medegewerkt hun harde arbeid, hun gebrek aan leeraren en hun verlies van den Sabbat, zoodat hun nog de eerste beginselen van de orakelen Gods geleerd moesten worden. Of wel: de vraag: *Wat is Zijn naam?* was zooveel als een vragen naar den aard der bedeeling, die zij nu hadden te wachten: „Hoe zal God er ons in bekend worden, en waarop kunnen wij van Hem staatmaken?"

2. Hij verlangt instructies voor het antwoord dat hij hun zal geven. *„Wat zal ik tot hen zeggen;* op welken naam zal ik mij beroepen tot een bewijs van mijn gezag? Ik moet iets groots, iets buitengewoons tot hen zeggen; wat zal dit wezen? Indien ik gaan moet, zoo laat mij volledige instructies hebben, opdat ik niet tevergeefs loope". Het is van het grootste belang voor ons om in den naam van God tot de menschen te spreken, en er goed op voorbereid te zijn. Zij, die willen weten wat zij moeten zeggen, moeten tot God gaan, tot het woord Zijner genade en tot den troon der genade om instructies te verkrijgen, Ezech. 2:7; 3:4; 10:17. Wanneer wij ook iets te doen hebben met God, altijd is het wenschelijk om te weten en onze plicht om te bedenken wat Zijn naam is.

IV. God geeft hem terstond volledige instucties omtrent deze zaak: bij twee namen wil God bekend zijn.

1. Bij een naam, die aanduidt wat Hij is in zichzelven, vers 14. *Jk zal zijn die Ik zijn zal.* Dit verklaart Zijn naam *Jehovah*, en beteekent: *a.* Dat Hij uit zichzelven bestaat, van niemand afhankelijk is. De grootste en beste mensch ter wereld moet zeggen: Door de genade Gods *ben ik wat ik ben;* maar onze God zegt het volstrekt en onbepaald. En het is meer dan eenig schepsel, mensch of engel zeggen kan: *Ik ben wat Ik ben* [1]) Uit zichzelven bestaande, kan het niet anders of Hij moet ook in zichzelven genoegzaam zijn, en de onuitputtelijke fontein van leven en zaligheid wezen. *b.* Dat Hij eeuwig is en onveranderlijk, en altijd dezelfde; gisteren, heden en tot in eeuwigheid zal Hij zijn wat Hij zijn zal en wat Hij is; zie Openb. 1:8. *c.* Dat wij hem door geen vragen of zoeken kunnen ontdekken; het is een naam, die alle vrijpostig of nieuwsgierig vragen naar God in bedwang houdt, en inderdaad zegt: Waarom vraagt gij dus naar Mijn naam, daar die toch eene geheimenis is, Richt. 13:18 [2]) Spr. 30:4. Vragen wij: Wat is God? Het zij ons genoeg te weten dat Hij is wat Hij is, wat Hij altijd was, en altijd zijn zal. *Wat een klein stuksken der zaak hebben wij van Hem gehoord!* Job 26:14. *d.* Dat Hij waar is en getrouw aan al Zijne beloften, onveranderlijk in Zijn woord, zoowel als in Zijn wezen, en geen man, dat Hij zou liegen. Laat Israel dit weten: IK BEN *heeft mij tot u gezonden.*

2. Een naam, die te kennen geeft wat Hij is voor Zijn volk. Opdat die naam IK BEN hen niet in spanning of onzekerheid zou houden, wordt hem verder gezegd om ook gebruik te maken van een anderen naam van God, die hun meer gemeenzaam bekend en ook begrijpelijker voor hen is, vers 15. *De Heere, uwer vaderen God, heeft mij tot ulieden gezonden.* Aldus heeft God zich aan hem bekend gemaakt, vers 6, en aldus moet hij Hem aan hen bekend maken: *a.* Ten einde den Godsdienst hunner vaderen onder hen te doen herleven, want het is te vreezen dat die zeer in verval onder hen was geraakt, ja schier verloren was. Dat was noodig om hen toe te bereiden voor hunne verlossing, Psalm 80:20. *b.* Ten einde hunne verwachting op te wekken van de spoedige vervulling der beloften, gedaan aan hunne vaderen. Abraham, Izak en Jakob worden inzonderheid genoemd, omdat met Abraham het verbond het eerst werd opgericht, dat met Izak en Jakob dikwijls en nadrukkelijk werd vernieuwd; en deze drie werden onderscheiden van hunne broederen en verkoren om de bewaarders te zijn van het verbond, toen hunne broeders verworpen werden. God wil dit tot Zijn naam hebben in eeuwigheid, en het was en is en zal zijn de naam, bij welken de aanbidders Hem kennen en onderscheiden van alle valsche goden, zie 1 Kon. 18:36. Gods verbondsbetrekking tot Zijn volk is hetgeen Hij steeds indachtig zal zijn, waarin Hij roemt, en dat Hij wil dat wij nooit zullen vergeten, maar er Hem de eer van zullen toebrengen. Indien Hij wil dat dit van geslacht tot geslacht Zijne gedachtenis is, dan is er alle reden voor ons om het ook tot onze gedachtenis te maken, wat zij is heerlijk en kostelijk.

---

1) Vers 14 naar de Eng. overz. Zie ook kantt. op Statenb.
2) Naar de Engelsche overzetting.

16. Ga heen, en verzamel de oudsten van Israel, en zeg tot hen: De HEERE, de God uwer vaderen, is mij verschenen, de God van Abraham, Izak en Jakob, zeggende: Ik heb ulieden getrouwelijk bezocht, en hetgeen ulieden in Egypte is aangedaan; 17. Daarom heb Ik gezegd: Ik zal ulieden uit de verdrukking van Egypte opvoeren, tot het land der Kanaänieten, en der Hethieten, en der Amorieten, en der Ferezieten, en der Hevieten, en der Jebusieten; tot het land, vloeiende van melk en honig. 19. En zij zullen uwe stem hooren; en gij zult gaan, en de oudsten van Israel, tot den koning van Egypte, en gijlieden zult tot hem zeggen: De HEERE, de God der Hebreën, is ons ontmoet; zoo laat ons nu toch gaan den weg van drie dagen in de woestijn, opdat wij den HEERE, onzen God, offeren. 19. Doch Ik weet dat de koning van Egypte ulieden niet zal laten gaan, ook niet door een sterke hand. 20. Want Ik zal mijne hand uitstrekken en Egypte slaan met al mijne wonderen, die Ik in het midden van hetzelve doen zal; daarna zal hij ulieden laten vertrekken. 21. En Ik zal dit volk genade geven in de oogen der Egyptenaren; en het zal geschieden, wanneer gijlieden uitgaan zult, zoo zult gij niet ledig uitgaan. 22. Maar elke vrouw zal van hare naburin, en van de waardin haars huizes, eischen zilveren vaten, en gouden vaten, en kleederen; die zult gijlieden op uwe zonen en op uwe dochteren leggen, en gij zult Egypte berooven.

Mozes ontvangt meer hier bijzondere instructies omtrent zijn werk, en hem wordt van tevoren de goede uitslag er van medegedeeld.

1. Hij moet handelen met de oudsten van Israel en de verwachting van een spoedig vertrek naar Kanaän bij hen opwekken, vers 16, 17, Hij moet hun als een trouw gezant mededeelen wat God tot hem gezegd heeft. Hetgeen de leeraren van God hebben ontvangen, moeten zij der gemeente overleveren, en niets van hetgeen nuttig is terughouden. Leg daar den nadruk op, vers 17, *Ik heb gezegd: Ik zal ulieden opvoeren;* dat is genoeg om hen te overtuigen: *Ik heb het gezegd;* en: *Zou Hij het zeggen en niet doen?* Voor ons zijn zeggen en doen twee, maar niet voor God, want Hij is één van zin, wie zal Hem dan afkeeren? [1]) „Ik heb het gezegd en geheel de wereld kan het niet tegenspreken"; Zijn raad zal bestaan.

Bij de oudsten van Israel zal hij welslagen, wordt hem gezegd, vers 18. *Zij zullen uwe stem hooren,* en u niet verstooten, zooals zij veertig jaren geleden gedaan hebben. Hij, die door Zijne genade het hart neigt en het oor opent, kon van tevoren zeggen: *Zij zullen uwe stem hooren,* daar Hij besloten had hen gewillig te te maken in den dag Zijner heirkracht.

2. Hij moet handelen met *den koning van Egypte,* vers 18. *a.* Zij moeten niet beginnen met een eisch, maar met een nederig verzoek; die zachte en onderdanige methode moet eerst beproefd worden, zelfs bij iemand, op wien — dit was zeker — zij geene uitwerking zou hebben: *Wij smeeken u, laat ons gaan.* [1]) *b.* Zij moeten Farao slechts verlof vragen om naar den berg Sinaï te gaan ter aanbidding van God, en hem niet zeggen dat zij voor goed weggaan naar Kanaän; dat zou terstond afgewezen zijn; maar dit was een bescheiden en redelijk verzoek, en zijne weigering er van was volstrekt onverschoonbaar, maar rechtvaardigde hen in hun algeheel verlaten van zijn koninkrijk. Indien hij hun geen verlof wilde geven om te gaan offeren bij den berg Sinaï, dan gaan zij met recht zonder verlof heen om zich te vestigen in Kanaän. De roepingen en bevelen, die God aan de zondaren doet toekomen, zijn in zichzelven zoo volkomen redelijk, en zij worden op zoo zachtmoedige, vriendelijke wijze tot hen gebracht, dat den ongehoorzamen wel voor altijd de mond gestopt moet zijn.

Wat betreft zijn welslagen bij Farao, wordt hem hier gezegd: *a,* Dat noch nederig verzoek, noch overreding of nederig vertoog iets bij hem zal vermogen, neen, ook zelfs geen machtige uitgestrekte hand van teekenen en wonderen, vers 19. *Ik weet dat de koning van Egypte ulieden niet zal laten gaan.* God zendt Zijne boden tot hen, wier hardheid en hardnekkigheid Hij kent en voorziet, opdat het blijke dat Hij wil, dat zij zich zullen bekeeren en leven. *b.* Dat plagen hem er toe zullen dwingen, vers 20, *Ik zal Egypte slaan en daarna zal hij u laten vertrekken.* Diegenen zullen voorzeker gebroken worden door de kracht van Gods hand, die zich niet willen buigen voor de kracht van Zijn woord; wij kunnen er zeker van wezen dat als God oordeelt Hij zal overwinnen. *c.* Dat zijn volk vriendelijker voor hen zal wezen, en hen bij hun vertrek voorzien zal van overvloed van zilveren en gouden vaten en kleederen, ter hunner groote verrijking, vers 21, 22. *Ik zal dezen volke genade geven in de oogen der Egyptenaren. Ten eerste.* God maakt somtijds niet alleen dat de vijanden Zijns volks met hen bevredigd worden, maar dat zij hun vriendelijkheid betoonen. *Ten tweede.* God heeft velerlei middelen om de rekeningen te vereffenen tusschen hen, die onrecht lijden, en hen, die hun onrecht doen; den verdrukte recht te doen, en hen, die onrecht gedaan hebben, te noodzaken om vergoeding te doen, want Hij is gezeten op den rechterstoel en oordeelt in rechtmatigheid.

1) Job 23 : 13 naar de Engelsche overzetting.

HOOFDSTUK IV.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. De voortzetting van het gesprek tusschen God en Mozes aan het braambosch, betreffende de groote zaak van Israels uitvoering uit Egypte. 1. Mozes komt met de tegenwerping van het ongeloof des volks, vers 1, en God neemt dit bezwaar weg door hem macht te geven om wonderen te doen. *a.* Hij zal zijn staf in een slang veranderen, en dan weder de slang in een staf, vers 2—5. *b.* Hij zal zijne hand melaatsch maken, en dan weder gezond, vers 6—8. *c.* Hij zal water in bloed veranderen, vers 9. 2. Mozes maakt bezwaar omdat

1) Vers 18 naar de Engelsche overzetting.

hij zwaar van mond en zwaar van tong is, vers 10, en vraagt om voor verontschuldigd gehouden te mogen worden van te gaan, vers 13, maar God neemt dit bezwaar weg: *a.* Door te beloven met hem te zullen zijn, vers 11, 12. *b.* Door hem voor die opdracht Aäron toe te voegen, vers 14—16. *c.* Door zelfs op den staf in zijne hand eere te teggen, vers 17. II. Het begin van Mozes tenuitvoerbrenging van zijne opdracht. 1. Hij ontvangt verlof van zijn schoonvader om terug te keeren naar Egypte, vers 18. 2. Hij ontvangt nadere instructies en verdere aanmoediging van God, vers 19—23. 3. Hij verhaast zijn vertrek, en neemt zijn gezin mede, vers 20. 4. Hij ondervindt eenige moeilijkheid op den weg vanwege de besnijdenis zijns zoons, vers 24—26. 5. Hij heeft het genoegen van zijn broeder Aäron te ontmoeten, vers 27, 28. 6. Hij geeft, tot hun groote vreugde, zijn opdracht te kennen aan de oudsten van Israel, vers 29—31. En aldus werden voor deze groote verlossing de raderen in beweging gebracht.

Toen antwoordde Mozes, en zeide: Maar zie, zij zullen mij niet gelooven, noch mijne stem hooren: want zij zullen zeggen: De HEERE is u niet verschenen! 2. En de HEERE zeide tot hem: Wat is er in uwe hand? En hij zeide: Een staf. 3. En Hij zeide: Werp hem ter aarde. En hij wierp hem ter aarde. Toen werd hij tot een slang; en Mozes vlood van haar. 4. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Strek uwe hand uit, en grijp haar bij haar staart. Toen strekte hij zijne hand uit en vatte haar; en zij werd tot een staf in zijne hand. 5. Opdat zij gelooven, dat u verschenen is de HEERE, de God hunner vaderen, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob. 6. En de HEERE zeide verder tot hem: Steek nu uw hand in uw boezem. En hij stak zijn hand in zijn boezem; daarna trok hij ze uit, en ziet, zijn hand was melaatsch, wit als sneeuw. 7. En Hij zeide: Steek uw hand wederom in uw boezem. En hij stak zijn hand wederom in zijn boezem; daarna trok hij ze uit zijn boezem, en ziet, zij was weder als zijn ander vleesch. 8. En het zal geschieden, zoo zij u niet gelooven, noch naar de stem van het eerste teeken hooren, zoo zullen zij de stem van het laatste teeken gelooven. 9. En het zal geschieden, zoo zij ook deze twee teekenen niet gelooven, noch naar uwe stem hooren, zoo neem van de wateren der rivier, en giet ze op het droge; zoo zullen de wateren, die gij uit de rivier zult nemen, die zullen tot bloed worden op het droge.

Het was een zeer groote eer, waartoe Mozes geroepen werd, toen God hem de opdracht gaf om Israel uit te voeren uit Egypte; maar toch kan hij er nauwelijks toe bewogen worden om die opdracht te aanvaarden, en als hij haar ten laatste aanneemt, is het nog met grooten tegenzin, hetgeen wij eerder aan een nederig mistrouwen van zichzelven moeten toeschrijven dan aan een ongeloovig wantrouwen van God, en van Zijn woord en macht. Zij, die door God bestemd zijn om verhoogd te worden, worden door Hem met ootmoed bekleed; die het bekwaamst zijn voor den dienst, zijn het minst verwaand.

I. Mozes voert als bezwaar aan, dat naar alle waarschijnlijkheid het volk *zijne stem niet zal hooren*, vers 1. Dat is: dat zij hem niet op zijn woord zullen gelooven, tenzij hij hun een teeken toonde, en hem was nog niet gezegd, dat hij dit doen moest. Deze tegenwerping kan niet worden gerechtvaardigd, omdat zij in tegenspraak is met wat God gezegd heeft, Hoofdst. 3 : 18: *Zij zullen uwe stem hooren.* Als God zegt: *Zij zullen*, dan betaamt het Mozes niet te zeggen: *Zij zullen niet.* Voorzeker bedoelt hij: „Misschien zullen zij in het eerst niet," of, „sommigen van hen zullen niet." Indien er tegensprekers onder hen zijn, die zijne opdracht in twijfel trekken, hoe moet hij dan met hen handelen? En wat moet hij doen om hen tot overtuiging te brengen? Hij gedacht hoe zij hem eens verworpen hebben, en hij vreesde dat het nu weder zoo gaan zou. Tegenwoordige mismoedigheid ontstaat dikwijls uit vroegere teleurstellingen. Wijze en Godvruchtige menschen koesteren soms een ongunstiger meening omtrent de lieden, dan zij verdienen. Mozes zeide: vers 1. *Zij zullen mij niet gelooven*, en toch heeft hij zich hierin gelukkig vergist, want in vers 31 wordt gezegd: *het volk geloofde*, maar toen waren ook eerst de teekenen, door God aangewezen, voor hunne oogen gedaan.

II. God machtigt hem om wonderen te werken, wijst hem inzonderheid drie aan, waarvan twee nu terstond tot zijn eigen overtuiging gewerkt werden. Ware wonderen zijn de overtuigendste uitwendige bewijzen van een Goddelijke zending. Daarom heeft onze Heiland zich dikwijls beroepen op Zijne werken, zooals in Joh. 5 : 36; en Nikodemus verklaart er zich door overtuigd, Joh. 3 : 2. En daar aan Mozes hier een bijzondere opdracht gegeven is om de rechter en wetgever Israels te zijn, wordt aan zijn lastbrief dit zegel gehecht, en wordt hij bij zijne komst tot Israel door deze geloofsbrieven ondersteund.

1. De staf in zijne hand wordt tot onderwerp gemaakt van een wonder, een dubbel wonder. Zij wordt slechts uit zijne hand geworpen, en zij wordt een slang; hij neemt haar op, en zij wordt weder een staf, vers 2—4. Nu was hier: *a.* een Goddelijke macht geopenbaard in die verandering zelve: dat een droge stok veranderd zou worden in een levende slang, die zoo schrikwekkend is dat Mozes zelf, tot wien zij zich dreigend gekeerd scheen te hebben, *van haar vlood*, hoewel, naar wij kunnen onderstellen, in die woestijn slangen niet vreemd voor hem waren; maar hetgeen door een wonder werd voortgebracht, was altijd het beste en krachtigste in zijne soort, zooals het water, dat in wijn werd veranderd; en dat toen die levende slang weder tot een drogen stok werd, dat was het doen des Heeren. *b.* Hier was eere gelegd op Mozes: daar die verandering gewrocht werd op zijn eenvoudig nederwerpen en wederopnemen, zonder eenigerlei tooverformule of bezwering. Dat hij aldus gemachtigd werd om onder God buiten den gewonen loop der natuur en der voorzienigheid te handelen, was een bewijs van zijn gezag en van zijne macht om,

onder God, een nieuwe bedeeling vast te stellen van het koninkrijk der genade. Wij kunnen ons ons niet voorstellen, dat de God der waarheid eene macht als deze aan een bedrieger zou verleenen. *c.* In het wonder zelf lag eene beteekenis: Farao had de roede Israels in een slang verkeerd, hen voorstellende als gevaarlijk voor zijn rijk, Hoofdst. 1 : 10, hen in het stof doen kruipen en hun verderf en ondergang zoekende; maar nu zullen zij weder in een roede verkeerd worden. Of wel: Farao had de roede der regeering verkeerd in een slang van verdrukking, waarvoor Mozes zelf naar Midian gevlucht was, maar door middel van Mozes was het tooneel nu veranderd. *d.* Er was een directe strekking in om de kinderen Israels er van te overtuigen, dat Mozes in waarheid van God was gezonden, om te doen wat hij deed, vers 5. Wonderen zijn tot een teeken den ongeloovigen, 1 Cor, 14 : 22.

2. Vervolgens werd zijne hand tot het onderwerp van een wonder gemaakt. Hij steekt haar in zijn boezem, en toen hij ze er uittrok was zij melaatsch; hij steekt haar wederom in dezelfde plaats, en trekt ze er uit, gezond en wel, vers 6, 7. Dat beteekende: *a.* Dat Mozes door de kracht Gods zware krankheden over Egypte zou brengen, die, op zijn gebed, weggenomen, opgeheven zullen worden. *b.* Dat, naardien de Israelieten in Egypte melaatsch waren geworden, verontreinigd door zonde en schier verteerd door verdrukking (een melaatsche is *als een doode*, Num. 12 : 12) zij, door in Mozes' boezem genomen te worden, gereinigd en geheeld zouden worden, en al hunne grieven zouden worden hersteld. *c.* Dat Mozes niet in zijn eigen kracht, noch tot zijn eigen lof wonderen zou werken, maar door de kracht Gods en ter Zijner verheerlijking; die melaatsche hand van Mozes maakt, dat voor altijd de roem is uitgesloten. Nu werd verondersteld dat, zoo het eerste teeken hen niet zou overtuigen, het tweede die overtuiging wèl zou teweegbrengen. God is bereid om de waarheid Zijns woords meer overvloedig aan te toonen, en is niet karig met Zijne bewijzen; de menigte en de verscheidenheid der wonderen bevestigen het getuigenis.

3. Hij ontvangt bevel om, als hij in Egypte zou gekomen zijn, eenig water uit de rivier in bloed te verkeeren, vers 9. Dit geschiedde in het eerst als een teeken, maar toen Farao er geen geloof aan sloeg, werd daarna al het water der rivier in bloed verkeerd, en toen werd het een plaag. God beveelt hem dit wonder te doen ingeval dat de eerste twee wonderen hen nog niet tot overtuiging gebracht zouden hebben. Aan het ongeloof moet geen verontschuldiging worden gelaten, het moet schuldig worden bevonden aan moedwillige hardnekkigheid. Van het volk van Israel had God gezegd, Hoofdst. 3 : 18: *Zij zullen hooren*, toch verordineert Hij dat ter hunner overtuiging deze wonderen gedaan zullen worden, want Hij, die het doel heeft verordineerd, heeft ook de middelen verordineerd.

10. Toen zeide Mozes tot den HEERE: Och Heere, ik ben geen man wel ter tale, noch van gisteren, noch van eergisteren, noch van toen af, toen Gij tot uw knecht gesproken hebt; want ik ben zwaar van mond en zwaar van tong. 11. En de HEERE zeide tot hem: Wie heeft den mensch den mond gemaakt? of wie heeft den stomme, of doove, of ziende, of blinde gemaakt? Ben Ik het niet, de HEERE? 12. En nu, ga heen, en Ik zal met uw mond zijn, en zal u leeren wat gij spreken zult. 13. Doch hij zeide: Och Heere, zend toch door de hand desgenen, dien Gij zoudt zenden. 14. Toen ontstak de toorn des HEEREN over Mozes, en Hij zeide: Is niet Aäron, de Leviet, uw broeder? Ik weet dat hij zeer wel spreken zal, en ook, zie, hij zal uitgaan u tegemoet; wanneer hij u ziet, zoo zal hij in zijn hart verblijd zijn. 15. Gij dan zult tot hem spreken, en de woorden in zijn mond leggen; en Ik zal met uw mond en met zijn mond zijn; en Ik zal ulieden leeren wat gij doen zult. 16. En hij zal voor u tot het volk spreken; en het zal geschieden, dat hij u tot een mond zal zijn, en gij zult hem tot een God zijn. 17. Neem dan dezen staf in uwe hand, waarmede gij die teekenen doen zult.

Mozes blijft nog onwillig voor het werk, dat God voor hem bestemd had, tot overtredens toe, want nu kunnen wij het niet meer toeschrijven aan zijne nederigheid of bescheidenheid, maar moeten erkennen dat er al te veel lafhartigheid, traagheid en ongeloof in was. Merk op:

I. Hoe Mozes zich van dit werk zocht te verontschuldigen.

1. Hij voert aan dat hij geen goed spreker is, vers 10. *Och Heere, ik ben geen man wel ter tale.* Hij was een groot wijsgeer, staatsman en Godgeleerde, maar geen redenaar; een man met een helder hoofd, een groot en diep denker, en van een gezond oordeel, maar hij was niet welbespraakt, kon zich niet gemakkelijk uiten, en daarom achtte hij zich ongeschikt om tot voorname mannen over groote en belangrijke zaken te spreken, in gevaar om door de Egyptenaren tot zwijgen te worden gebracht. Laat ons hierbij opmerken, dat wij de menschen niet moeten beoordeelen naar hunne vaardigheid in het spreken; Mozes was *machtig in woorden*, Hand. 7 : 22, en toch niet *welbespraakt;* wat hij zeide was sterk en gespierd, en ter zake, en het vloeide als de dauw, Deut. 32 : 2; hoewel hij in zijne voordracht die vaardigheid, en gemakkelijkheid, en sierlijkheid niet had van sommigen, die toch geen tiende deel hebben van zijn verstand. De rede — of spraak — van Paulus was verachtelijk, 2 Cor. 10 : 10. Veel wijsheid en groote waardij kan verborgen liggen onder een langzame, aarzelende wijze van spreken. *b.* Somtijds behaagt het Gode om diegenen als Zijne boodschappers te kiezen, die van nature het minst begaafd zijn, opdat Zijne genade des te helderder in hen zal uitblinken. Christus' discipelen waren

geen redenaars, voordat de Geest hen tot redenaars had gemaakt.

2. Toen dit zijn bezwaar was teniet gedaan, en al zijne verontschuldigingen wederlegd waren, vroeg hij aan God om iemand anders te zenden om die boodschap te volbrengen en hem in Midian te laten om schapen te hoeden, vers 13. „Zend ieder ander veeleer dan mij; Gij kunt voorzeker iemand vinden, die er veel meer geschikt voor is dan ik." Een onwillig hart zal de armzaligste verschooning aangrijpen, en zal een werk, waarin moeilijkheid en gevaar gelegen is, gaarne op iemand anders schuiven.

II. Hoe God zich verwaardigt om op al zijne verontschuldigingen te antwoorden; hoewel *de toorn des Heeren over hem was ontstoken*, vers 14, bleef Hij toch met hem redeneeren, totdat Hij hem had overwonnen. Zelfs het mistrouwen van onszelven zal, als het te ver gaat en ons òf afhoudt van onzen plicht, òf ons belemmert in het doen van onzen plicht, òf ons den moed beneemt om afhankelijk te zijn van God, Hem zeer mishagen. Gods toorn wordt terecht ontstoken wegens onze onwilligheid om Hem te dienen, en Hij heeft alle reden om dit zeer euvel te duiden; want Hij is zulk een weldoener, dat Hij ons vooruit is, en zulk een belooner, dat Hij nooit achterstallig bij ons is. God is rechtvaardiglijk misnoegd op hen, die Hij toch niet verwerpt; Hij verwaardigt zich om zelfs met zijn ondeugende kinderen de zaak te beredeneeren en overwint hen, zooals Hij hier Mozes overwonnen heeft, met genade en goedheid.

A. Tegenover de zwakheid van Mozes herinnert Hij hem hier aan Zijn eigen macht, vers 11. *a.* Zijne macht in hetgeen Mozes als bezwaar aanvoert: *Wie heeft den mensch den mond gemaakt? Ben Ik het niet, de Heere?* Mozes wist dat God den mensch gemaakt heeft, maar nu moet hij er aan herinnerd worden dat *God den mensch den mond gemaakt heeft.* Als wij het oog hebben op God als Schepper, zal ons dit heenhelpen over zeer velen van de moeilijkheden, die zich voordoen op den weg van onzen plicht, Psalm 124 : 8. Als Schepper der natuur heeft God ons het vermogen gegeven der *spraak*, en van Hem, de fontein van alle gaven en genade, komt de bekwaamheid om *goed* te spreken, de *mond en wijsheid*, Lukas 21 : 15, de *tong der geleerden*, Jes. 50 : 4; Hij *stort genade uit in de lippen*, Psalm 45 : 3. *b.* Zijne macht in het algemeen over de andere vermogens; wie anders dan God *heeft den stomme of doove of ziende of blinde gemaakt? Ten eerste.* De volkomenheid onzer vermogens is Zijn werk, Hij maakt den *ziende;* Hij formeerde het oog, Psalm 94 : 9; Hij opent het verstand, het oog des geestes, Lukas 24 ; 45. *Ten tweede.* Ook de *onvolkomenheid* er van is van Hem; Hij maakt den *stomme* en *doove* en *blinde.* Is er eenig kwaad van dien aard en heeft de Heere het niet gedaan? Ongetwijfeld heeft Hij het gedaan en steeds in wijsheid en rechtvaardigheid en ter Zijner verheerlijking, Joh. 9 : 3. Farao en de Egyptenaren werden geestelijk doof en blind gemaakt, zooals Jes. 6 : 9, 10. Maar God wist hoe met hen te handelen en eere door hen te verkrijgen.

B. Om hem te bemoedigen in zijn groote onderneming, herhaalt Hij de belofte van Zijne tegenwoordigheid, niet slechts in het algemeen: *Ik zal met u zijn*, Hoofdst. 3 : 12, maar in het bijzonder: *„Ik zal met uwen mond zijn*, zoodat de onvolkomenheid uwer sprake geen nadeel zal opleveren voor uwe boodschap." Het blijkt niet dat God dit gebrek — waarin het ook moge bestaan hebben — onmiddellijk heeft weggenomen; maar Hij deed wat er mede gelijk stond: Hij leerde hem wat hij moest zeggen, en liet dan de zaak zichzelve aanbevelen; indien anderen met meer sierlijkheid hebben gesproken, heeft toch niemand met meer macht gesproken. Zij, die door God gebruikt worden om voor Hem te spreken, moeten tot Hem gaan om instructies, en *het zal hun gegeven worden wat zij zullen spreken*, Matth. 10 : 19.

C. Hij voegt hem Aäron toe voor zijne opdracht. Hij belooft dat Aäron hem ter gelegener tijd zal ontmoeten, en dat deze verblijd zal zijn hem te zien, daar zij waarschijnlijk elkander in vele jaren niet gezien hadden, vers 14. Hij beveelt hem Aäron als zijn *woordvoerder* te gebruiken, vers 16. God zou Mozes wegens zijne onwilligheid om gebruikt te worden geheel op zijde kunnen zetten, maar Hij heeft zijne zwakheid in aanmerking genomen, en beschikte hem een helper. Merk op: *a.* Dat *twee beter zijn dan één*, Pred. 4:9. God zal Zijne *twee getuigen* hebben, Openb. 13 : 3, opdat uit hun mond ieder woord bestaan zal. *b.* Aäron was de broeder van Mozes; de Goddelijke wijsheid beschikte het zoo, dat hun natuurlijke genegenheid voor elkander hunne eenheid zou versterken bij de gezamenlijke tenuitvoerbrenging van hunne opdracht. Christus heeft Zijne discipelen twee aan twee uitgezonden, en sommigen van die paren waren broeders. *c.* Aäron was de oudste broeder, en toch was hij bereid en gewillig om onder Mozes gebruikt te worden in deze zaak, omdat God het zoo wilde. *d.* Aäron kon goed spreken, en toch was hij de mindere van Mozes in wijsheid. God deelt Zijne gaven onderscheidenlijk uit aan de kinderen der menschen, opdat wij zien zullen hoe wij elkander noodig hebben, en ieder iets zal kunnen bijdragen tot welzijn van het geheel, 1 Cor. 12 : 21. De tong van Aäron met het hoofd en het hart van Mozes zou iemand volkomen geschikt maken voor dit gezantschap. God belooft: *Ik zal met uw mond en zijn mond zijn.* Zelfs Aäron, die goed kon spreken, kon toch niet ter zake spreken, tenzij God met zijn mond was; zonder de voortdurende hulp der Goddelijke genade zullen de beste gaven het doel nog missen.

D. Hij beveelt hem den staf in zijne hand mede te nemen, vers 17, om aan te duiden dat hij zijne onderneming veeleer door doen dan door spreken ten uitvoer zal brengen. De teekenen, die hij met dezen staf doen zal, zullen ruim opwegen tegen zijn gebrek aan welsprekendheid; één wonder zal hem meer dienst doen dan al de redekunde der wereld. *Neem dezen staf;* den staf, dien hij droeg als herder, opdat hij zich den geringen staat niet zou schamen,

waaruit God hem riep. Deze herdersstaf moet zijn staf des gezags zijn, en moet hem beide tot zwaard en tot scepter dienen.

18. Toen ging Mozes heen, en keerde weder tot Jether, zijn schoonvader, en zeide tot hem: Laat mij toch gaan, dat ik wederkeere tot mijne broederen, die in Egypte zijn, en zie of zij nog leven. Jethro dan zeide tot Mozes: Ga in vrede! 19. Ook zeide de HEERE tot Mozes in Midian: Ga heen, keer weder in Egypte, want al de mannen zijn dood, die uwe ziel zochten. 20. Mozes dan nam zijne vrouw en zijne zonen, en voerde hen op een ezel, en keerde weder in Egypteland; en Mozes nam den staf Gods in zijne hand. 21. En de HEERE zeide tot Mozes: Terwijl gij heentrekt, om weder in Egypte te keeren, zie toe dat gij al de wonderen doet voor Farao, die Ik in uwe hand gesteld heb; doch Ik zal zijn hart verstokken, dat hij het volk niet zal laten gaan. 22. Dan zult gij tot Farao zeggen: Alzoo zegt de HEERE: Mijn zoon, mijn eerstgeborene, is Israel. 23. En Ik heb tot u gezegd: Laat mijn zoon trekken, dat hij Mij diene! maar gij hebt geweigerd hem te laten trekken; zie, Ik zal uw zoon, uw eerstgeborene, dooden.

I. Mozes verkrijgt verlof van zijn schoonvader, om naar Egypte terug te keeren, vers 18. Zijn schoonvader was vriendelijk voor hem geweest toen hij een vreemdeling was, en daarom wil hij nu niet zoo onbeleefd zijn om zijne familie, noch zoo onrechtvaardig om zijn dienst, te verlaten, zonder er hem kennis van te geven. De eer van toegelaten te zijn tot gemeenschap met God en van gebruikt te worden in Zijn dienst, ontheft ons niet van onzen plicht jegens onze bloedverwanten en beroepsbetrekkingen in deze wereld. Voorzooveel blijkt, heeft Mozes aan zijn schoonvader niets gezegd van Gods heerlijke openbaring aan hem; voor zulke gunstbewijzen moeten wij Gode dankbaar zijn, maar er ons niet op beroemen voor de menschen.

II. Hij ontvangt nog verdere bemoediging en onderricht van God voor zijn werk. Nadat God hem aan het braambosch was verschenen om gemeenschap met hem te openen, schijnt Hij meermalen tot hem gesproken te hebben, naar dit noodig was, maar met minder ontzagwekkende plechtigheid, en:

1. Hij verzekert Mozes dat het gevaar voor hem geweken is. *Welke* nieuwe vijanden hij zich ook mocht maken door zijne onderneming, zijn oude vijanden, *al de mannen, die zijne ziel zochten, waren dood*, vers 19. Misschien was er wel eenige verborgen vrees van in hunne handen te zullen vallen, in den onwil van Mozes om naar Egypte te gaan, hoewel hij dit niet gaarne erkende, maar zich beriep op zijn onwaardigheid, onbekwaamheid, gebrek aan welsprekendheid, enz. God kent alle verzoekingen van Zijn volk, en Hij weet hoe hen te wapenen tegen hun verborgen vrees, Ps. 142 : 3, 4.

2. Hij beveelt hem de wonderen te doen, niet slechts voor de oudsten van Israel, maar voor Farao, vers 21. Er waren aan het hof van Farao misschien nog sommigen in leven, die zich Mozes herinnerden, toen hij de zoon van Farao's dochter was, en hem menigmaal *dwaas* genoemd hadden wegen zijn opgeven van de eer dier betrekking; maar nu wordt hij teruggezonden naar het hof, bekleed met een grootere en hoogere macht, dan waartoe Farao's dochter hem kon bevorderen, zoodat het bleek, dat hij niets verloren had bij zijne keus; die wonderdoende staf versierde Mozes' hand meer dan de scepter van Egypte haar had kunnen versieren. Zij, die met minachting nederzien op wereldlijke eer, zullen beloond worden met de eer, die van God komt en die de ware eer is.

3. Opdat Farao's hardnekkigheid hem geene verwondering of ontmoediging zou baren, zegt God hem van tevoren, dat Hij *zijn hart zal verstokken*. Farao had zijn hart verhard tegen het zuchten en kermen der verdrukte Israelieten, de ingewanden zijner barmhartigheid voor hen toegesloten, en nu wordt zijn hart in den weg van een rechtvaardig oordeel door God verhard tegen de overtuiging der wonderen en de verschrikking der plagen. Leeraren moeten het verwachten, dat zij aan velen tevergeefs arbeiden; wij moeten het niet vreemd achten, als wij menschen ontmoeten op wie de krachtigste argumenten geen invloed of uitwerking hebben; ons oordeel is bij den Heere.

4. Er worden hem woorden in den mond gelegd, die hij tot Farao moet spreken, vers 22, 23. God heeft hem beloofd: *Ik zal u leeren wat gij spreken zult*, vers 12; en hier leert Hij het hem. *a.* Hij moet zijne boodschap brengen in den naam van den grooten Jehovah. *Alzoo zegt de Heere.* Dit is de eerste maal, dat die inleiding door eenigen mensch is gebruikt, welke later zoo veelvuldig gebruikt is door al de profeten. Hetzij nu Farao zal hooren, hetzij hij het zal laten, Mozes moet hem zeggen: *Alzoo zegt de Heere. b.* Hij moet Farao bekendmaken met Israels betrekking tot God, en met Gods zorg over Israel. *Is Israel een een knecht, of is hij een ingeborene des huizes?* Jer. 2 : 14. Neen, *Israel is Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, kostelijk in Mijne oogen, verheerlijkt*, en Mij dierbaar, en moet niet aldus beleedigd en mishandeld worden. *c.* Hij moet vrijlating voor hen eischen. *„Laat Mijn zoon trekken*, niet slechts Mijn knecht, dien gij het recht niet hebt terug te houden, maar Mijn zoon, wiens vrijheid en eer mij zeer ter harte gaan. Het is Mijn zoon, Mijn zoon, die Mij dient, en daarom moet hij verschoond, moet voor hem gepleit worden, Mal. 3 : 17. *d.* Hij moet Farao dreigen met den dood der eerstgeborenen van Egypte in geval van eene weigering. *Ik zal uw zoon, uw eerstgeborene dooden.* Laat de menschen verwachten zelven behandeld te worden, zooals zij Gods volk behandelen; *bij den verkeerde bewijst God zich een worstelaar.*

III. Mozes heeft zich, toen God hem verzekerde, vers 19, dat de mannen, die zijne ziel zochten, dood waren, bereid voor dien tocht;

terstond volgt in vers 20, Mozes dan nam zijne vrouw en zijne zonen, en keerde weder in Egypteland. Hoewel het bederf vele tegenwerpingen maakt tegen den dienst, waartoe God ons roept, zal de genade toch de bovenhand behouden om aan het hemelsch gezicht gehoorzaam te wezen.

24. En het geschiedde op den weg, in de herberg, dat de HEERE hem tegenkwam, en zocht hem te dooden. 25. Toen nam Zippora een steenen mes en besneed de voorhuid haars zoons, en wierp die voor zijne voeten, en zeide: Voorwaar, gij zijt mij een bloedbruidegom! 26. En Hij liet van hem af. Toen zeide zij: Bloedbruidegom! van wege de besnijdenis. 27. De HEERE zeide ook tot Aäron: Ga Mozes tegemoet in de woestijn. En hij ging, en ontmoette hem aan den berg Gods, en hij kuste hem. 28. En Mozes gaf Aäron te kennen al de woorden des HEEREN, die hem gezonden had, en al de teekenen, die Hij hem bevolen had. 29. Toen ging Mozes en Aäron, en zij verzamelden al de oudsten der kinderen Israels. 30. En Aäron sprak al de woorden, die de HEERE tot Mozes gesproken had; en hij deed de teekenen voor de oogen des volks. 31. En het volk geloofde, en zij hoorden dat de HEERE de kinderen Israels bezocht, en dat Hij hunne verdrukking zag, en zij neigden hunne hoofden, en aanbaden.

Mozes is hier op weg naar Egypte, en er wordt ons gezegd, dat:

I. *God hem tegenkwam in toorn*, vers 24—26. Dit is een zeer moeilijke plaats in de geschiedenis; er is veel voortreffelijks over geschreven om die zaak op te helderen; en wij zullen trachten er een nuttig gebruik van te maken. Hier is:

1. De zonde van Mozes, welke bestond in het nalaten van zijn zoon te besnijden, hetgeen wellicht een gevolg was van zijn ongelijk huwelijk met een Midianietische, die te toegeeflijk of al te teerhartig was voor haar kind, terwijl Mozes te toegeeflijk was voor haar. Het is ons noodig om zeer zorgvuldig te waken over ons eigen hart, opdat geene liefde voor iemand onzer bloedverwanten de overhand hebbe over onze liefde tot God en ons afhoude van onzen plicht jegens Hem. Aan Eli wordt ten laste gelegd dat hij *zijne zonen meer eerde dan God*, 1 Sam. 2 : 29; zie ook Matth. 10 : 37. Zelfs Godvruchtige menschen zijn er aan onderhevig om te verkoelen in hun ijver voor God en hun plicht, als zij lang van den omgang met geloovigen verstoken zijn geweest; eenzaamheid heeft haar nuttige zijde, die echter zelden opweegt tegen het verlies van Christelijke gemeenschapsoefening.

2. Gods misnoegen op hem. Hij kwam hem hier tegen, en zocht hem, waarschijnlijk door een zwaard in de hand eens engels, te dooden. Een groote verandering voorwaar! Zeer onlangs had God met hem gesproken als met een vriend, en hem een groote zaak toevertrouwd; en nu gaat Hij tegen hem uit als tegen een vijand. Verzuim, of nalatigheid, is zonde, en moet in het gericht komen, inzonderheid de minachting, het veronachtzamen van de zegelen des verbonds, want het is een teeken, dat wij de beloften des verbonds onderschatten, en dat de voorwaarden er van ons mishagen. Als iemand een koop gesloten heeft en dien koop niet wil bezegelen en bevestigen, dan kan men met recht van hem denken, dat hij er niet mede ingenomen is, en ook geen plan heeft om er bij te blijven. God neemt kennis van, en toornt grootelijks over, de zonde van Zijn eigen volk. Als zij hun plicht veronachtzamen, dan kunnen zij verwachten daar van te zullen hooren door hun eigen geweten, en het misschien ook te gevoelen door tegenspoeden. Om die reden zijn er velen zwak en ziek, zooals naar sommigen denken, Mozes hier geweest is.

3. De snelle vervulling van den plicht, wegens het verzuim waarvan God thans een twist met hem had. Zijn zoon moet besneden worden; hij zelf is niet instaat om het te doen, weshalve, in dit geval van noodzakelijkheid, Zippora het doet, hetzij met hartstochtelijke woorden, waarin zij haar afkeer van dezen ritus te kennen geeft, of tenminste van de toepassing er van op zoo jong een kind, en dat wel terwijl zij op reis waren; (zooals het mij toeschijnt) of wel met gepaste woorden, waarmede zij plechtig uitspreekt het gehuwd zijn aan God van dit kind door het verbond der besnijdenis, zooals sommigen het opvatten; of hare dankbaarheid aan God, dat Hij haar man gespaard heeft, hem nieuw leven schenkende, en daarmede haar, als het ware, een nieuw huwelijk met hem gevende, nadat zij haar zoon besneden had, zooals wederom anderen hier lezen. Ik kan hier geen bepaald oordeel over hebben; maar wij leeren: *a.* Dat als God ons ontdekt wat er verkeerds is in ons leven, dan moeten wij ons met alle naarstigheid er op toeleggen om er spoedig verbetering in te brengen, en inzonderheid moeten wij terugkeeren tot den plicht, dien wij veronachtzaamd hebben. *b.* Het wegdoen van onze zonden is volstrekt noodzakelijk voor het wegnemen van Gods oordeelen; dit is de stem in iedere roede, zij roept ons om weder te keeren tot Hem, die ons slaat.

4. Hoe Mozes hierop losgelaten werd: *Hij liet van hem af.* De krankheid verdween; de verderfengel trok zich terug, en alles was wel. Allen Zippora kan den angst niet vergeten, die haar had bevangen, maar wil — zeer onredelijk — Mozes *een bloedbruidegom* noemen, omdat hij haar verplicht had het kind te besnijden; en — waarschijnlijk — heeft hij hen bij deze gelegenheid teruggezonden naar zijn schoonvader opdat zij hem niet nog verdere ongelegenheden zouden veroorzaken. Als wij tot God wederkeeren in den weg des plichts, dan zal Hij tot ons wederkeeren in den weg van genade en goedertierenheid; neem de oorzaak weg, en de uitwerking zal ophouden. Wij moeten ons vast voornemen om het geduldig te dragen, als onze ijver voor God en Zijne inzettingen verkeerd

voorgesteld en tegengewerkt wordt door sommigen, die zichzelven en ons en hun plicht beter moesten kennen; zooals Davids ijver verkeerd uitgelegd werd door Michal; maar zoo dit gering of zoo dit bloedig is, dan moeten het nog meer zijn. Als wij een bijzonderen dienst voor God hebben te verrichten, dan moeten wij hetgeen er ons waarschijnlijk in zou hinderen zoo ver van ons wegdoen als wij kunnen. *Volg Mij, laat de dooden hunne dooden begraven.*

II. Hoe Aäron hem tegenkwam in liefde, vers 27, 28.

1. God zond Aäron om hem tegemoet te gaan, en zeide hem waar hij hem zou vinden, in de woestijn, die tegen Midian lag. Gods voorzienigheid moet erkend worden in de troostrijke ontmoetingen van bloedverwanten en vrienden.

2. Aäron maakte zooveel haast in gehoorzaamheid aan zijn God en in liefde voor zijn broeder, dat hij hem ontmoette *aan den berg Gods*, de plaats waar God hem had ontmoet.

3. Zij hebben elkander teederlijk omhelsd; hoe meer zij Gods onmiddellijke leiding zagen in hunne ontmoeting, hoe aangenamer hun het wederzien was. Zij kusten elkander, niet slechts ten teeken van broederlijke genegenheid en in herinnering aan oude bekendheid met elkander, maar als een onderpand van hun hartelijke samenwerking in het werk, waartoe zij beiden geroepen waren.

4. Mozes deelde aan zijn broeder de opdracht mede, die hij had ontvangen, met al de instructies en de geloofsbrieven, die er aan toegevoegd waren, vers 28. Wat wij van God weten moeten wij aan anderen ten hunnen nutte mededeelen, en zij, die mededienstknechten zijn van God in hetzelfde werk, moeten vrijelijk met elkander omgaan, en trachten elkander goed en ten volle te begrijpen.

III. Hoe *de oudsten van Israel hem tegenkwamen in geloof en gehoorzaamheid.* Toen Mozes en Aäron in het eerst hunne opdracht in Egypte bekendmaakten, zeiden wat hun geboden was te zeggen en, ter bevestiging hiervan, deden wat hun geboden was te doen, viel hun een betere ontvangst tebeurt, dan zij zich hadden voorgesteld, vers 29—31.

1. De Israelieten schonken hun geloof; *het volk geloofde*, zooals God voorzegd had, Hoofdst. 2 : 18, wetende dat niemand de werken kon doen, die zij deden, tenzij God met hem is. Zij gaven Gode eere; *zij neigden hunne hoofden en aanbaden;* waarin zij niet slechts hun ootmoedigen dank uitdrukten aan God, die hun een verlosser verwekt en gezonden had, maar ook hun blijmoedige bereidvaardigheid om de orders op te volgen en zich naar de methode hunner bevrijding te schikken.

HOOFDSTUK V.

Mozes en Aäron handelen hier met Farao om verlof van hem te verkrijgen voor het volk om in de woestijn te gaan aanbidden. I. Zij eischen verlof in den naam van God, vers 1, en op hun eisch antwoordt hij met eene trotseering van God, vers 2. II. Zij verzoeken om verlof in den naam van Israel, vers 3, en hij antwoordt op hun verzoek met nog strenger orders om Israel te verdrukken, vers 4—9. Deze wreede orders worden 1. door de aandrijvers tenuitvoer gebracht, vers 10—14. 2. Er wordt tevergeefs over geklaagd bij Farao, vers 15—19. 3. Er wordt door het volk over geklaagd bij Mozes, vers 20, 21, en door hem bij God, vers 22, 23.

En daarna gingen Mozes en Aäron heen, en zeiden tot Farao: Alzoo zegt de HEERE, de God van Israel: Laat mijn volk trekken, dat dat het Mij een feest houde in de woestijn. 2. Maar Farao zeide: Wie is de HEERE, wiens stem ik gehoorzamen zou, om Israel te laten trekken? Ik ken de HEERE niet, en ik zal ook Israel niet laten trekken.

Mozes en Aäron hebben hunne boodschap overgeleverd aan de oudsten van Israel, bij wie zij een goed onthaal vonden, en nu moeten zij gaan handelen met Farao, tot wien zij met gevaar van hun leven komen; Mozes inzonderheid, die misschien vogelvrij was verklaard, omdat hij veertig jaren geleden den Egyptenaar had gedood, zou het zijn hoofd hebben kunnen kosten, indien een der oude hovelingen zich dit tegen hem had herinnerd. Hoe dit zij: de boodschap zelve was onaangenaam, en trof Farao in zijne eer en zijne belangen, twee teere punten; toch geven deze trouwe gezanten kloekmoedig hunne boodschap over, hetzij hij haar zal willen hooren of niet.

1. Zij doen het verzoek op Godvruchtige, vrijmoedige wijze, vers 1. *Alzoo zegt de Heere, de God Israels: Laat Mijn volk trekken.* Voor zijn handelen met de oudsten van Israel wordt aan Mozes bevolen God *den God hunner vaderen* te noemen; maar als zij met Farao handelen, dan noemen zij Hem *den God Israels*, en het is de eerste maal, dat wij Hem aldus genoemd vinden in de Schrift. In Genesis 33 : 20 wordt Hij de God genoemd van Israel, den *persoon*, maar hier is het Israel, het *volk*. Zij zijn juist begonnen tot een volk geformeerd te worden, en nu wordt God hun God genoemd. Waarschijnlijk was aan Mozes bevolen Hem aldus te noemen, dit kan tenminste afgeleid worden uit Hoofdst. 4 : 22. *Mijn zoon is Israel.* Het is in dien grooten naam, dat zij hunne boodschap overgeven: *Laat Mijn volk trekken. a.* Zij waren Gods volk, en daarom behoort Farao hen niet in dienstbaarheid te houden. God zal Zijn volk erkennen, al zijn zij ook nog zoo arm en gering, en Hij zal een tijd vinden om hunne zaak te bepleiten. „De Israelieten zijn slaven in Egypte, maar zij zijn Mijn volk", zegt God, „en Ik zal niet altijd dulden, dat zij vertreden worden", zie Jes. 52 : 4, 5. *b.* Hij verwachtte aanbidding en offeranden van hen, en daarom moeten zij heengaan waar zij hun Godsdienst vrijelijk kunnen waarnemen, zonder aanstoot te geven of te ontvangen van de Egyptenaren. God verlost Zijn volk uit de hand hunner vijanden, opdat zij Hem kunnen dienen, dienen met blijdschap; opdat zij Hem een feest zullen houden, hetgeen zij kunnen zoolang zij Zijne gunst en tegenwoordigheid hebben, zelfs in een woestijn, een dor en onvruchtbaar land.

2. Farao's antwoord is goddeloos stoutmoedig; vers 2. *Wie is de Heere, wiens stem ik gehoorzamen zou?* Opgeëischt zijnde om zich over te geven, steekt hij aldus de vlag der trotseering uit, snoeft tegen Mozes en God, die hem zendt, en weigert bepaald en volstrekt om Israel te laten trekken. Hij wil er niet over onderhandelen, ja niet eens dulden dat er over gesproken werd.

Merk op: *a.* Hoe minachtend hij spreekt van den God Israels: „*Wie is Jehovah?*" Ik ken hem niet en bekommer mij om hem niet; ik waardeer noch vrees hem". Het is een vreemde naam, waarvan hij nooit tevoren gehoord heeft, maar hij neemt zich voor er zich niet door te laten verschrikken. Israel was nu een veracht, verdrukt volk, beschouwd als de staart der natiën, en naar hun aard en hoedanigheid schatte Farao hun God, en komt tot de gevolgtrekking dat Hij onder de goden geen betere figuur maakt, dan Zijn volk onder de natiën. Verharde vervolgers zijn nog boosaardiger tegen God dan tegen Zijn volk. Zie Jes. 37 : 23. Onwetendheid en minachting van God zijn op den bodem van al de slechtheid, die er is in de wereld. De menschen kennen den Heere niet, of hebben zeer minne gedachten van Hem, en daarom gehoorzamen zij Zijn stem niet, en willen niets voor Hem laten of opgeven. *b.* Hoe hoovaardiglijk hij spreekt van zichzelven: „*wiens stem ik gehoorzamen zou,* ik, de koning van Egypte, van een groot volk, zou gehoorzamen aan den God van Israel, een arm tot slavernij gebracht volk? Zal ik, die heersch over het Israel Gods, den God Israels gehoorzamen? Neen, dat is beneden mij, ik versmaad het om op zijn eisch te antwoorden". De kinderen der ongehoorzaamheid zijn kinderen van den hoogmoed, Job 41 : 25 [1]) Efeze 5 : 6. Hoovaardige menschen achten zich te goed om zich zelfs voor God te buigen, en willen onder geen gezag of bedwang zijn, Jes. 43 : 2, 4. Hierin is de kern van den twist: God moet regeeren, maar de mensch wil niet geregeerd worden. „Ik wil dat Mijn wil geschiede", zegt God; „maar ik wil mijn eigen zin en wil doen", zegt de zondaar. *c.* Hoe beslist hij het verzoek afwijst: *Ik zal ook Israel niet laten trekken.* Van alle zondaars is er geen zoo hardnekkig, of zoo moeilijk te bewegen om de zonde na te laten, als de vervolgers.

3. Zij dan zeiden: De God der Hebreën is ons ontmoet; zoo laat ons toch heentrekken den weg van drie dagen in de woestijn, en den HEERE, onzen God, offeren, dat Hij ons niet overkome met pestilentie of met het zwaard. 4. Toen zeide de koning van Egypte tot hen: Gij Mozes en Aäron! waarom trekt gij het volk af van hunne werken? gaat heen tot uwe lasten. 5. Verder zeide Farao: Ziet, het volk des lands is alreeds te veel; en zoudt gijlieden hen doen rusten van hunne lasten? 6. Daarom beval Farao, ten zelfden dage, aan de aandrijvers onder het volk, en deszelfs ambtlieden, zeggende: 7. Gij zult voortaan aan deze lieden geen stroo meer geven, tot het maken der tichelsteenen, als gisteren en eergisteren; laat hen zelf heengaan, en stroo voor zichzelven verzamelen. 8, En het getal der tichelsteenen, die zij gisteren en eergisteren gemaakt hebben, zult gij hun opleggen, gij zult daarvan niet verminderen; want zij gaan ledig, daarom roepen zij, zeggende: Laat ons gaan, laat ons onzen God offeren! 9. Men verzware den dienst over deze mannen, dat zij daaraan te doen hebben, en zich niet vergapen op leugenachtige woorden.

Bevindende dat Farao hoegenaamd geen eerbied had voor God, willen Mozes en Aäron nu zien, of hij eenigerlei mededoogen had voor Israel en verzoeken hem nederig om verlof om te gaan offeren; maar tevergeefs.

1. Hun verzoek is zeer nederig en bescheiden, vers 3. Zij klagen niet over de hardheid en strengheid, waarmede zij geregeerd worden. Zij wijzen er op dat het plan voor de reis, die zij wilden doen, niet bij henzelven is opgekomen, maar dat hun God hen ontmoet is en hen er toe geroepen heeft. Zij vragen met alle onderdanigheid: *laat ons toch heengaan.* De arme bedient zich van smeekingen. Hoewel God bij vorsten, die verdrukken, kan eischen, betaamt het ons hen nederig te smeeken. Wat zij vragen is heel billijk, slechts een korte vacantie voor een driedaagsche reis in de woestijn, en dat wel voor een goed doel; wij willen *den Heere onzen God offeren,* zooals andere menschen hunnen goden offeren"; en zij geven er eindelijk nog een goede reden voor op: „Opdat, zoo wij Zijne aanbidding geheel verzaken, Hij ons niet met het een of ander overkome, en dan zal Farao zijne vasallen kwijt zijn".

2. Farao's weigering van hun verzoek is zeer barbaarsch en onredelijk, vers 4—9.

A. Zijne vermoedens waren zeer onredelijk. *a.* Dat het volk *lui* was, en dat zij daarom spraken van te gaan offeren. De steden, die zij voor Farao bouwden, en de andere vruchten van hun arbeid, getuigden voor hen, dat zij niet lui waren; toch stelt hij hen aldus voor ten einde een voorwendsel te hebben om hunne lasten te vermeerderen. *b.* Dat Mozes en Aäron hen lui maakten *door leugenachtige woorden,* vers 9. Gods woorden worden hier *leugenachtige woorden* genoemd; en zij, die hen tot het beste en noodzakelijkste werk riepen, werden beschuldigd van hen lui te maken. De boosaardigheid van Satan heeft den dienst en de aanbidding Gods dikwijls voorgesteld als een geschikte bezigheid alleen voor diegenen, die niets anders te doen hebben, de bezigheid slechts van de luiaards, terwijl het in waarheid de allernoodzakelijkste plicht is van hen, die het werkzaamst zijn in deze wereld.

B. Zijne besluiten, die hij hierop nam, waren uiterst barbaarsch: *a.* Mozes en Aäron zelven moeten tot *hunne lasten gaan,* vers 4; zij zijn Israelieten, en hoe God hen nu ook van de

1) In de Eng. overz. Hij is koning over al de kinderen van den hoogmoed.

overigen onderscheiden heeft, Farao maakt geen verschil, zij moeten in de gemeene slavernij hunner natie deelen. Vervolgers hebben er altijd een bijzonder genoegen in gevonden om de leeraren der kerk te smaden en te verdrukken. *b.* Er moet het gewone aantal tichelsteenen geleverd worden zonder dat hun, als gewoonlijk, stroo wordt verschaft om met het leem te vermengen, of om ze er mede te branden, ten einde aldus meer werk op te leggen aan de menschen; indien zij dit werk volbrachten, dan zouden zij onder den zwaren arbeid wel spoedig bezwijken, en zoo zij het niet volbrachten, zou het hen blootstellen aan straf.

10. Toen gingen de aandrijvers des volks uit en deszelfs ambtlieden, en spraken tot het volk, zeggende: Zoo zegt Farao: Ik zal ulieden geen stroo geven. 11. Gaat gij zelf heen, haalt u stroo, waar gij het vindt; doch van uw dienst zal niet verminderd worden. 12. Toen verstrooide zich het volk in het gansche land van Egypte, dat het stoppelen verzamelde voor stroo. 13. En de aandrijvers drongen aan, zeggende: Voleindigt uwe werken, elk dagwerk op zijn dag, gelijk toen er stroo was. 14. En de ambtlieden der kinderen Israels, die Farao's aandrijvers over hen gesteld hadden, werden geslagen, en men zeide: Waarom hebt gijlieden uw gezette werk niet voleindigd, in het maken der tichelsteenen, gelijk tevoren, alzoo ook gisteren en heden?

Farao's bevelen worden hier ten uitvoer gebracht; stoo wordt geweigerd, maar het werk wordt niet verminderd.

1. De Egyptische aandrijvers waren zeer streng. Daar Farao ongerechtige inzettingen ingezet heeft, zijn de aandrijvers gereed de moeite aan te doen, die hij had voorgeschreven. Wreede vorsten zullen nooit gebrek hebben aan wreede werktuigen, die hen rechtvaardigen ook in hetgeen het meest onredelijk is. Deze aandrijvers drongen er op aan, dat dagelijks dezelfde hoeveelheid werk geleverd zou worden, *als toen er stroo was*, vers 13. Zie hoe noodig het ons is te bidden *verlost te worden van de ongeschikte en booze menschen*, 2 Thess. 3 : 2. De vijandschap van het zaad der slang tegen het zaad der vrouw is zoo heftig, dat zij door al de wetten der rede, der eer, der menschelijkheid en gansch gewone rechtvaardigheid heen breekt.

2. Hierdoor werd het volk verstrooid over het geheele land van Egypte, ten einde stoppelen te verzamelen, vers 12. Hierdoor werd Farao's onrechtvaardige en barbaarsche behandeling aan iedereen in het koninkrijk bekend, en werd misschien het medelijden van al hunne naburen met hen opgewekt, zoodat Farao's regeering zelfs zijn eigen onderdanen minder welgevallig werd; welwillendheid wordt nooit verkregen door vervolging.

3. De Israelietische ambtlieden inzonderheid werden zeer hard behandeld, vers 14. Die de vaders waren van de huizen Israels, hebben die eer duur moeten betalen, want direct van hen werd de dienst geëischt, en zij werden geslagen, als die diensten niet volbracht waren. Zie hier: *a.* Hoe treurig een zaak slavernij is, en hoeveel reden wij hebben om God te danken, dat wij een vrij volk zijn, en niet verdrukt worden. Vrijheid en eigendom zijn kostbare juweelen in de oogen van hen, wier diensten en bezittingen afhankelijk zijn van de genade eener willekeurige macht. *b.* Welke teleurstellingen wij dikwijls ondervinden, nadat er hoop in ons opgewekt werd. De Israelieten waren nu onlangs aangemoedigd om op bevrijding te hopen, maar zie, zij zijn in nog grootere benauwdheid. Dit leert ons, dat wij ons altijd moeten verheugen met beving. *c.* Welke vreemde maatregelen God somtijds neemt, om Zijn volk te verlossen; dikwijls brengt Hij hen in den uitersten nood juist ter ure, dat Hij ter hunner verlossing verschijnt. De laagste eb gaat den hoogsten vloed vooraf, en zeer bewolkte morgens brengen gewoonlijk de schoonste helderste dagen, Deut. 32 : 36. Gods tijd om te helpen is wanneer de zaken op het slechtst zijn, en Gods voorzienigheid maakt de paradox tot waarheid: *Hoe erger, hoe beter.*

15. Derhalve gingen de ambtlieden der kinderen Israels, en schreeuwden tot Farao, zeggende: Waarom doet gij uw knechten alzoo? 16. Aan uwe knechten wordt geen stroo gegeven, en zij zeggen tot ons: Maakt de tichelsteenen; en ziet, uwe knechten worden geslagen, doch de schuld is uws volks! 17. Hij dan zeide: Gijlieden gaat ledig, ledig gaat gij; daarom zegt gij: Laat ons gaan, laat ons den HEERE offeren! 18. Zoo gaat nu heen, arbeidt; doch stroo zal u niet gegeven worden: evenwel zult gij het getal der tichelsteenen leveren. 19. Toen zagen de ambtlieden der kinderen Israels dat het kwalijk met hen stond, dewijl men zeide: Gij zult niet minderen van uw tichelsteenen, van het dagwerk op zijn dag. 20. En zij ontmoetten Mozes en Aäron, die tegen hen overstonden, toen zij van Farao uitgingen, 21. En zeiden tot hen: De HEERE zie op u, en richte het! dewijl dat gij onzen reuk hebt stinkende gemaakt voor Farao, en voor zijne knechten, gevende een zwaard in hunne handen, om ons te dooden. 22. Toen keerde Mozes weder tot den HEERE, en zeide: Heere! waarom hebt Gij dit volk kwaad gedaan? waarom hebt Gij mij nu gezonden? 23. Want van toen af, dat ik tot Farao ben ingegaan, om in Uw naam te spreken, heeft hij dit volk kwaad gedaan; en Gij hebt Uw volk geenszins verlost.

Het was wel een zeer groote verlegenheid, waarin de ambtlieden zich bevonden, toen zij òf hen moesten mishandelen, die onder hen stonden, òf zelven mishandeld worden door hen, die over hen gesteld waren; maar het schijnt dat zij, veeleer dan tirannen te zijn,

liever zelven getiranniseerd wilden worden, en zij werden het. Merk op, hoe zij in deze hachlijke omstandigheden:

I. Een rechtvaardige klacht indienen bij Farao: zij *gingen en schreeuwden tot Farao,* vers 15. Waarheen zouden zij zich wenden om hunne grieven bloot te leggen, dan tot de opperste macht, die verordineerd is tot bescherming van hen, aan wie onrecht wordt aangedaan? Hoe slecht Farao ook was, hadden zijne onderdanen toch vrijheid, om zich bij hem te beklagen; er was geen wet tegen petitionneeren, en het was een zeer bescheiden, doch aandoenlijke voorstelling van hun toestand, vers 16, *uwe knechten worden geslagen,* (en wel zeer streng ongetwijfeld, nu er zulk een gisting heerschte,) *doch de schuld is uws volks,* de schuld der aandrijvers, die ons weigeren wat noodig is om ons werk te kunnen doen. Het is iets gansch gewoons, dat diegenen het strengst zijn in hunne afkeuring van anderen, die zelven het afkeurenswaardigst zijn.

Maar wat hielp hun klagen? Niets; wat erg was, werd er slechts nog erger door.

1. Farao hoonde hen, vers 17. Toen zij zich schier doodgewerkt hadden, zeide hij hun, dat zij *ledig gingen.* Zij ondergingen de vermoeienis van naarstigheid, en toch werd hun luiheid ten laste gelegd, terwijl er geen andere grond was voor die beschuldiging, dan dat zij gezegd hadden: *laat ons heengaan om te offeren.* De beste daden worden zeer dikwijls met de slechtste namen bestempeld; een heilige naarstigheid in het beste van alle werk wordt door velen gelaakt als een schuldig veronachtzamen van de zaken dezer wereld. Het is gelukkig voor ons, dat menschen onze rechters niet zullen wezen, maar een God, die de beginselen kent, waaruit wij handelen. Zij, die naarstig zijn in het brengen van offeranden aan den Heere, zullen bij God aan het oordeel ontkomen van den luien dienstknecht, maar niet bij de menschen.

2. Hij liet hunne lasten blijven wat zij waren: *Gaat nu heen, arbeidt,* vers 18. Van de goddeloozen komt goddeloosheid voort; wat kan men van onrechtvaardigen anders dan nog meer onrechtvaardigheid verwachten?

II. Hoe onrechtvaardig zij zich over Mozes en Aäron beklaagden, vers 21. *De Heere zie op u en richte het.* Dat was niet billijk. Mozes en Aäron hadden genoegzaam getoond hoe van harte zij de vrijheid van Israel genegen waren; en toch, omdat de dingen niet terstond zoo voorspoedig gingen, als zij gehoopt hadden, worden zij gesmaad als medeplichtig aan hunne slavernij. Zij hadden zich behooren te vernootmoedigen voor God, en de schande hunner zonde zichzelven moeten wijten, waardoor het goede van hen afgewend werd, maar, inplaats hiervan, beleedigen zij hun beste vrienden en twisten met hen, die de werktuigen zullen zijn van hunne bevrijding, omdat zich eenige moeilijkheden en hindernissen voordoen in de totstandbrenging er van. Zij, die geroepen worden tot den openbaren dienst van God en hun geslacht, moeten verwachten beproefd te worden, niet slechts door de boosaardige dreigementen van hun trotsche vijanden, maar ook door de onrechtvaardige en onvriendelijke bedilling van onnadenkende vrienden, die alleen naar den uiterlijken schijn oordeelen en zeer weinig doorzicht hebben.

Wat nu heeft Mozes gedaan in deze benauwdheid? Het smartte hem in zijn hart, dat de uitkomst niet beantwoordde aan zijne verwachting, maar die veeleer tegensprak; en hunne verwijtingen waren snijdend, als een zwaard in zijn gebeente; maar:

1. Hij wendde zich tot den Heere, vers 22, om er Hem mede bekend te maken, en Hem de zaak voor te stellen. Hij wist dat wat hij gezegd en gedaan had, naar Goddelijke aanwijzing gezegd en gedaan was; daarom acht hij dat de afkeuring die hij er om om ontving, op God terugviel, en, evenals Hizkia, spreidt hij het uit voor den Heere, als belang hebbende bij de zaak, en beroept zich op Hem. Vergelijk hiermede Jer. 20 : 7—9. Als wij ons te eeniger tijd in verlegenheid bevinden op den weg van onzen plicht, en niet weten hoe te handelen, dan moeten wij de toevlucht nemen tot God, en in geloovig, vurig gebed onze zaak voor Hem blootleggen. Als wij terugtrekken, laat het zijn tot Hem, en niet verder.

2. Hij kwam tot Hem met zijn bezwaar. Hij wist de leiding van Gods voorzienigheid niet overeen te brengen met de beloften en de opdracht, die hij had ontvangen. „Is dit nu Gods nederkomen om Israel te verlossen? Moet ik, die gehoopt had een zegen voor hen te zijn, een geesel voor hen worden? Door deze poging om hen uit den kuil te halen, zijn zij er slechts dieper in gezonken." Nu vraagt hij:

A. Heere, waarom hebt Gij dit volk kwaad gedaan? Zelfs dan, als God in genade tot Zijn volk komt, gebruikt Hij soms methodes, die hen kunnen doen denken, dat hun slechts kwaad gedaan wordt. Als de werktuigen ter bevrijding zich richten om te helpen, worden zij bevonden slechts te hinderen, en datgene wordt een strik, hetwelk men gehoopt had tot welzijn te zullen strekken. God laat dit toe, opdat wij leeren af te laten van den mensch en niet langer te steunen op ondergeschikte oorzaken. Als het volk Gods denkt mishandeld te zijn, dan moeten zij tot God gaan in het gebed en bij Hem pleiten, en dat is de weg om, op Gods tijd, een betere behandeling te verkrijgen. Mozes vraagt verder:

B. Waarom hebt Gij mij nu gezonden. Aldus: *a.* Klaagt hij over den slechten uitslag van zijn pogen. „Farao heeft dit volk kwaad gedaan, en hunne verlossing schijnt geen stap nader gekomen." Het kan niet anders dan zwaar drukken op den geest van degenen, die God in Zijn dienst gebruikt, om te zien dat hun arbeid geen goed doet, en nog veel meer om te zien, dat hij kwaad doet, toevalligerwijs, maar niet alzoo bedoeld. Het is voor een Godvruchtig leeraar smartelijk te bemerken, dat zijne pogingen om de menschen van zonde te overtuigen en tot bekeering te brengen, slechts hun bederf prikkelen, hen in hunne vooroordeelen bevestigen, hun hart verharden en hen verzegelen in hun ongeloof. Dit maakt dat hij, evenals de

profeet, Ezech. 3 : 14, bitterlijk bedroefd heengaat. Of, *b.* Hij vraagt wat nu verder gedaan moet worden. *Waarom hebt Gij mij nu gezonden?* dat is: „Welke methode moet ik nu volgen, om mijne opdracht te volvoeren?" Teleurstellingen in ons werk moeten ons niet wegdrijven van onzen God, maar ons doen bedenken waarom wij gezonden zijn.

24. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Nu zult gij zien wat Ik aan Farao doen zal: want door een machtige hand zal hij hen laten trekken, ja door een machtige hand zal hij hen uit zijn land drijven.

Wij zien hier:

Hoe God Mozes' klachten tot zwijgen brengt met de verzekering van te zullen welslagen in zijne zending, terwijl Hij de belofte herhaalt, die Hij hem gedaan heeft, Hoofdst. 3 : 20. *Daarna zal hij ulieden laten vertrekken.* Toen Mozes alzoo ten einde raad was, wenschende dat hij maar in Midian was gebleven, veeleer dan in Egypte te komen, om wat reeds erg was nog erger te doen worden, en hij gansch niet wist wat te doen, *toen zeide de Heere tot Mozes,* om zijn geest tot rust te brengen: *„Nu zult gij zien wat Ik aan Farao doen zal,* vers 24; nu de zaak tot een crisis is gekomen, de dingen zoo erg zijn geworden als zij kunnen zijn, Farao op het toppunt is van zijn hoogmoed, en Israel in de diepte der ellende, nu is het Mijn tijd om te verschijnen." Zie Psalm 12 : 6. *Nu zal Ik opstaan.* De uiterste nood van den mensch is de gelegenheid voor God om te helpen en te redden. Mozes *verwachtte* wat God doen zou, maar nu zal hij *zien* wat Hij doen zal, nu zal hij eindelijk Zijn dag zien, Job 24 : 1. Mozes had beproefd wat *hij* kon doen, en hij kon niets uitrichten. „Wel", zegt God, „nu zult gij zien wat *Ik* zal doen, laat Mij maar begaan met dezen trotschaard, Job 40 : 6, 7. De bevrijding van Gods kerk zal tot stand komen, als God zelf het werk ter hand neemt. *Door een machtige hand,* dat is: door een machtige hand hiertoe genoodzaakt, *zal hij hen laten trekken.* Gelijk sommigen door de machtige hand van Gods genade tot hun plicht worden gebracht, en gewillig worden gemaakt ten dage Zijner heirkracht, zoo worden anderen het door de machtige hand Zijner gerechtigheid, welke hen breekt, die niet willen buigen.

HOOFDSTUK VI.

In dit hoofdstuk I geeft God aan Mozes nog nadere instructies omtrent hetgeen hij tot de kinderen Israels ter hunner overtuiging moet zeggen, vers 1—7, maar zonder dat het veel baatte, vers 8. Hij zendt hem wederom tot Farao, vers 9, 10. Mozes heeft hier bezwaar tegen, vers 11, waarop hem en zijn broeder strikt bevolen wordt om hunne opdracht te volvoeren, vers 12. III. Hier is een uittreksel uit het geslachtsregister van de stammen Ruben en Simeon, ter inleiding van dat van Levi, ten einde den stamboom van Mozes en Aäron duidelijk te doen uitkomen, vers 13—24; en dan eindigt het hoofdstuk met eene herhaling van zooveel uit de voorafgaande geschiedenis als noodig was ter voorbereiding voor het volgende hoofdstuk.

Verder sprak God tot Mozes, en zeide tot hem: Ik ben de HEERE. 2. En Ik ben aan Abraham, Izak en Jakob verschenen als God de Almachtige; doch met mijn naam HEERE ben Ik hun niet bekend geweest. 3. En ook heb Ik mijn verbond met hen opgericht, dat Ik hun geven zou het land Kanaän, het land hunner vreemdelingschappen, waarin zij vreemdelingen geweest zijn. 4. En ook heb Ik gehoord het gekerm der kinderen Israels, die de Egyptenaars in dienstaarheid houden, en Ik heb aan mijn verbond gedacht. 5. Derhalve zeg tot de kinderen Israels: Ik ben de HEERE! en Ik zal ulieden uitleiden van onder de lasten der Egyptenaren, en Ik zal u redden uit hunne dienstbaarheid, en zal u verlossen door een uitgestrekten arm, en door groote gerichten; 6. En Ik zal ulieden tot Mijn volk aannemen, en Ik zal u tot een God zijn; en gijlieden zult bekennen dat Ik de HEERE, uw God, ben, die u uitleid van onder de lasten der Egyptenaren. 7. En Ik zal ulieden brengen in dat land, waarover Ik mijne hand opgeheven heb, dat Ik het aan Abraham, Izak en Jakob geven zou; en Ik zal het ulieden geven tot een erfdeel, Ik, de HEERE! 8. En Mozes sprak alzoo tot de kinderen Israels; doch zij hoorden naar Mozes niet, van wege de benauwdheid des geestes en vanwege de harde dienstbaarheid.

I. God geeft hier aan Mozes nadere instructies, opdat hij en het volk van Israel aangemoedigd zouden worden om te hopen op een heerlijke uitkomst van deze zaak. Ontleen troost:

1. Aan den naam Jehovah, vers 1, 2. Hij begint met dit: *Ik ben Jehovah,* hetzelfde als: *Ik ben die Ik ben,* de fontein van het zijn of bestaan, zaligheid en oneindige volkomenheid. De patriarchen kenden dien naam, maar zij kenden hem in deze zaak niet in zijne beteekenis. God wilde thans bekend zijn bij Zijn naam *Jehovah,* dat is: *a.* Een God, die volbrengt wat Hij heeft beloofd, en aldus vertrouwen geeft in Zijne beloften. *b.* Een God, die voleindigt wat Hij heeft begonnen, Zijn eigen werk voleindigt. In de geschiedenis der schepping wordt God nooit *Jehovah* genoemd, voordat de hemel en de aarde gemaakt waren, Gen. 2 : 4. Als de zaligheid der heiligen vervolmaakt is in het eeuwige leven, dan zal Hij gekend wezen bij Zijn naam Jehovah, Openb. 22 : 13, en intusschen zullen zij Hem voor hunne kracht en ondersteuning, *El-shaddai, een almachtige, algenoegzame God bevinden,* Micha 7 : 20.

2. Aan Zijn verbond, vers 3. *Ik heb Mijn verbond met hen opgericht.* De verbonden, die God maakt, zijn opgericht, zoo vastgesteld als Gods macht en waarheid ze vaststellen kan. Wij kunnen er ons alles op wagen.

3. Aan Zijn mededoogen, vers 4. *Ook heb*

Ik gehoord het gekerm der kinderen Israels; Hij bedoelt het gekerm bij gelegenheid van de laatste verdrukking, die hun aangedaan was. God neemt nota van de toeneming der rampen Zijns volks, en merkt op hoe hunne vijanden machtig over hen worden.

4. Aan Zijn tegenwoordig voornemen en besluit, vers 5—7. Hier is regel op regel, om hun te verzekeren dat zij triomfantelijk uitgevoerd zullen worden uit Egypte, vers 5, en in het bezit zullen gesteld worden van het land Kanaän, vers 7. *Ik zal ulieden uitleiden; Ik zal u redden; Ik zal u verlossen; Ik zal ulieden brengen in dat land, en Ik zal het ulieden geven.* Laat de mensch zich schamen wegens zijn ongeloof, dat zulke herhalingen noodig maakt, en laat aan God de eer worden toegebracht voor Zijn nederbuigende genade, die ons die herhaalde verzekeringen schenkt ter onzer geruststelling en voldoening.

5. Aan Zijn genaderijke bedoelingen in dit alles, die groot waren en Hem betaamden, vers 6. *a.* Hij bedoelde hun geluk: *Ik zal ulieden tot Mijn volk aannemen,* een bijzonder volk; en *Ik zal u tot een God zijn;* meer dan dit behoeven wij niet te vragen, kunnen wij niet hebben, om ons gelukkig te maken. *b.* Hij bedoelde Zijn eigen heerlijkheid: *Gijlieden zult erkennen dat Ik de Heere, uw God ben.* God zal Zijn eigen doeleiden tot stand brengen, en wij zullen er niet bij tekortkomen, indien ook wij Zijne eer voornamelijk op het oog hebben. Nu zou men zoo denken dat deze goede woorden, deze troostrijke woorden, de ontmoedigde Israelieten opgebeurd zouden hebben, zoodat zij er hunne ellende door vergaten; maar het tegendeel geschiedde. Hunne ellende maakte hen onverschillig voor Gods beloften, vers 8; *zij hoorden naar Mozes niet vanwege de benauwdheid des geestes.* Dat is: *a.a.* Zij waren zóó vervuld van hunne moeilijkheden, dat zij geen acht op hem gaven. *b.b.* Zij waren zoo ternedergeslagen door de teleurstellingen, die zij nu kortelings hadden ondervonden, dat zij hem niet geloofden. *c.c.* Zij waren in zulk een angst voor Farao's macht en toorn, dat zij niet den minsten stap durfden doen, die tot hunne bevrijding leiden kon. Als de menschen zoo gansch ternedergeslagen zijn, doen zij de vertroostingen van zich weg, die hun deel zouden kunnen zijn, en zoo staan zij zichzelven in het licht. Zie Jes. 28 : 12. Sterke hartstochten stellen zich tegen sterke vertroostingen. Door toegeven aan ontevredenheid en gemelijkheid berooven wij ons van de vertroosting, die wij zouden kunnen ontvangen uit Gods woord en van Zijne voorzienigheid, en zoo hebben wij het dan onszelven te wijten, als wij ongetroost zijn.

9. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 10. Ga heen, spreek tot Farao, den koning van Egypte, dat hij de kinderen Israels uit zijn land trekken late. 11. Doch Mozes sprak voor den HEERE, zeggende: Zie, de kinderen Israels hebben naar mij niet gehoord, hoe zou mij dan Farao hooren? daartoe ben ik onbesneden van lippen. 12. Evenwel sprak de HEERE tot Mozes en tot Aäron, en gaf hun bevel aan de kinderen Israels, en aan Farao, den koning van Egypte, om de kinderen Israels uit Egypteland te leiden.

1. God zendt Mozes hier voor de tweede maal tot Farao, vers 10, en wel met dezelfde boodschap als tevoren, namelijk hem te gebieden *de kinderen Israels uit zijn land te laten trekken.* God herhaalt Zijne geboden eer Hij met Zijne straffen komt. Zij, die dikwijls tevergeefs geroepen waren om af te laten van hunne zonden, moeten er telkens en nogmaals toe geroepen worden, hetzij dat zij hooren zullen, of hetzij dat zij het laten zullen, Ezech. 3 : 11. Van God wordt gezegd, dat Hij de zondaren *behouwt* door Zijne profeten, Hosea 6 : 5, hetgeen de herhaling aanduidt van de slagen; *Hoe menigmaal heb Ik uwe kinderen willen bijeenvergaderen!*

2. Als iemand, die ontmoedigd is en de zaak maar wil opgeven, maakt Mozes tegenwerpingen, vers 11. Hij pleit: *a.* Op de onwaarschijnlijkheid, dat Farao zal willen hooren: *„Zie, de kinderen Israels hebben naar mij niet gehoord;* zij geven géén acht op hetgeen ik gezegd heb, slaan er geen geloof aan, hoe kan ik dan verwachten, dat Farao naar mij zal willen hooren? Als de benauwdheid des geestes *hen* doof heeft gemaakt voor hetgeen hen kalm gemaakt en vertroost zou hebben, dan zal de toorn van zijn geest, zijn hoogmoed en onbeschaamdheid hem doof maken voor hetgeen hem slechts nog meer prikkelen en vertoornen kan". Indien Gods belijdend volk niet naar Zijne boden hoort, hoe is het dan te denken, dat Zijn erkende vijand naar hen zal hooren? De verkeerdheid en onhandelbaarheid van hen, die Christenen genoemd worden, ontmoedigen de leeraren, en zouden hen schier doen wanhopen aan welslagen, als zij met atheïsten en wereldschgezinden hebben te handelen. Wij zouden gaarne het middel willen wezen om Israelieten te vereenigen, hen te beschaven en te reinigen, hen te vertroosten en toch vrede te brengen; maar indien zij niet naar ons willen hooren, hoe zullen wij dan iets uitrichten bij hen, van wie wij redelijkerwijs niet zooveel aandacht of gezeggelijkheid kunnen verwachten. Maar bij God zijn alle dingen mogelijk. *b.* Hij pleit op het gebrekkige van zijn spraakvermogen. *Daarbij ben ik onbesneden van lippen.* Dat wordt herhaald in vers 29. Hij was zich bewust dat hij zich niet goed en gemakkelijk kon uiten, dat hij de taal niet in zijne macht had, zijne gaven waren van een anderen aard. Op deze tegenwerping had God tevoren reeds genoegzaam geantwoord, en daarom had hij er nu niet weer mede moeten komen, want de genoegzaamheid der genade kan ten allen tijde een natuurlijk gebrek vergoeden. Onze zwakheden en gebreken moeten ons wel verootmoedigen, maar niet ontmoedigen om ons best te doen in den dienst van God. Zijne kracht wordt in onze zwakheid volbracht.

3. Wederom voegt God Aäron toe aan Mozes

voor deze opdracht, en Hij maakt een einde aan den twist door tusschenbeiden te komen met Zijn gezag, en hun beiden plechtig een last te geven, dien zij naar de trouw en gehoorzaamheid, welke zij hun grooten Heere en Gebieder schuldig zijn, met allen mogelijken spoed hebben te volvoeren. Als Mozes zijn reeds nietigverklaarde argumenten herhaalt, zal er niet met hem geredeneerd worden, maar God geeft hem en Aäron een last zoowel aan de kinderen Israels als aan Farao, vers 12. Gods gezag is voldoende om alle tegenwerpingen tot zwijgen te brengen, en verplicht ons tot gehoorzaamheid, zonder murmureeren of tegenspreken, Filipp. 2 : 14. Mozes zelf had het, evenals Timotheus, 1 Tim. 6 : 13, noodig, dat hem bevelen worden gegeven.

13. Dit zijn de hoofden van ieder huis hunner vaderen: de zonen van Ruben, den eerstgeborene van Israel, zijn Hanoch en Pallu, Hezron en Charmi; dit zijn de huisgezinnen van Ruben. 14. En de zonen van Simeon, Jemuel en Jamin, en Obad, en Jachin, en Zohar, en Saul, de zoon eener Kanaänietische; dit zijn de huisgezinnen van Simeon. 15. Dit nu zijn de namen der zonen van Levi, naar hunne geboorten: Gerson, en Kehat, en Merari. En de jaren des levens van Levi waren honderd zeven en dertig jaren. 16. De zonen van Gerson: Libni en Simei, naar hunne huisgezinnen. 17. En de zonen van Kehat: Amram, en Jizhar, en Hebron, en Uzziël; en de jaren des levens van Kehat waren honderd drie en dertig jaren. 18. En de zonen van Merari: Machli en Mûsi; dit zijn de huisgezinnen van Levi, naar hunne geboorten. 19. En Amram nam Jochebed, zijne moei, zich tot eene huisvrouw. en zij baarde hem Aäron en Mozes; en de jaren des levens van Amram waren honderd zeven en dertig jaren. 20. En de zonen van Jizhar: Korah, en Nefeg, en Zichri. 21. En de zonen van Uzziël: Misael, en Elzafan, en Sithri. 22. En Aäron nam zich tot eene vrouw Eliseba, dochter van Amminadab, zuster van Nahesson; en zij baarde hem Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar. 23. En de zonen van Korah waren: Assir, en Elkena, en Abiasaf; dit zijn de huisgezinnen der Korachieten. 24. En Eleazar, de zoon van Aäron, nam voor zich eene der dochteren van Putiël tot eene vrouw; en zij baarde hem Pinehas. Dit zijn de hoofden van de vaderen der Levieten, naar hunne huisgezinnen. 25. Dit is Aäron en Mozes, tot welke de HEERE zeide: Leidt de kinderen Israels uit Egypteland, naar hunne heiren. 26. Dezen zijn het, die tot Farao, den koning van Egypte, spraken, opdat zij de kinderen Israels uit Egypte leidden; dit is Mozes en Aäron. 27. En het geschiedde te dien dage, als de HEERE tot Mozes sprak in Egypteland; 28. Zoo sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: Ik ben de HEERE! spreek tot Farao, den koning van Egypte, alles wat Ik tot u spreek. 29. Toen zeide Mozes voor het aangezicht des HEEREN: Zie, ik ben onbesneden van lippen, hoe zal dan Farao naar mij hooren?

Wij hebben hier een geslachtslijst, geen oneindige, zooals die, welke door den apostel veroordeeld worden, 1 Tim. 1 : 4; want zij eindigt in de twee groote patriotten, Mozes en Aäron, en is hier gegeven om aan te toonen, dat zij Israelieten waren, been van het been en vleesch van het vleesch van hen, die zij gezonden waren om te verlossen, hun verwekt uit hunne broederen, zooals ook Christus dit wezen zal, die de Profeet en Priester, de Verlosser en Wetgever zal zijn van het volk Israel, en wiens geslachtslijst ook, evenals deze, zorgvuldig bewaard is gebleven. De hoofden der huizen van drie der stammen worden hier genoemd, overeenkomende met het bericht, dat wij hadden in Gen. 46. Dr. Lightfoot is van meening, dat Ruben, Simeon en Levi hier aldus geëerd worden, omdat dezen door hun stervenden vader als onder een merk van eerloosheid werden gelaten; Ruben om de bloedschande, die hij had bedreven, en Simeon en Levi om hun moord op de Sichemieten; en nu wilde Mozes hun een bijzondere eer aandoen, ten einde Gods genade te verheerlijken in hun berouw en de vergeving, die hun geschonken werd, als een voorbeeld voor hen, die daarna zouden gelooven. De eerste twee schijnen echter veeleer vermeld te worden ter wille van den derde, namelijk Levi, van wien Mozes en Aäron afstamden, en al de priesters der Joodsche kerk. Aldus werd de stam van Levi reeds vroeg onderscheiden. Merk hier op:

1. Dat Kehath, van wien Mozes en Aäron en alle priesters afstammen, een jongere zoon was van Levi, vers 15. Gods gunsten worden niet altijd geschonken naar rang van ouderdom; de Goddelijke vrijmacht geeft dikwijls aan den jongere de voorkeur boven den oudere.

2. Dat de leeftijd van Levi, Kehath en Amram, den vader, den grootvader en den overgrootvader van Mozes, hier vermeld worden; die allen tot een hoogen ouderdom zijn gekomen, Levi werd honderd zeven en dertig, Kehath honderd drie en dertig en Amram honderd zeven en dertig jaren. Mozes zelf bleef in leeftijd verre bij hen achter, en noemde zeventig of tachtig jaren den gewonen leeftijd der menschen, Psalm 90 : 10; want, nu Gods Israel was vermenigvuldigd en tot een groot volk was geworden, en de Goddelijke openbaring door de hand van Mozes in schrift was gesteld en niet langer toevertrouwd aan overlevering, hebben de twee groote redenen voor het lange leven der patriarchen opgehouden te bestaan, en daarom worden den menschen voortaan mindere levensjaren toebedeeld.

3. Dat Aäron Eliseba (dezelfde naam als die der vrouw van Zacharias, Elisabeth, zooals Miriam dezelfde naam is als Maria) huwde, de dochter van Amminadab, een der hoofden van de vaderen van den stam van Juda, want huwelijken van personen uit de stammen van Levi

en Juda zijn dikwijls voorgekomen, vers 22.

4. Het moet niet voorbijgezien worden, dat Mozes het huwelijk heeft vermeld van zijn vader Amram met Jochebed, zijn eigen tante, vers 19, en uit Numeri 26 : 59 blijkt dat zij de zuster was van zijn vader, zijn halve zuster ten minste. Zulk een huwelijk werd later verboden, als zijnde bloedschennis, Lev. 18 : 12, hetgeen dus als een vlek op zijn stamboom beschouwd kan worden, al heeft dat huwelijk ook plaatsgehad voordat deze wet werd gegeven; maar Mozes verbergt het niet, want hij heeft zijn eigen lof of roem niet gezocht, maar schreef met een oprechte liefde voor de waarheid, hetzij die waarheid gunstig of ongunstig voor hem was.

5. Hij besluit met een bijzonder teeken der eer voor de personen, van wie hij schreef, ofschoon hij zelf een hunner was, vers 25, 26. *Dit is Aäron en Mozes,* die door God verkoren werden om Zijne gevolmachtigden te zijn bij deze onderhandeling. Dezen waren het, tot wie God heeft gesproken, vers 25, *en die tot Farao, den koning van Egypte spraken* ten behoeve van Israel, vers 26. Gemeenschapsoefening met God en dienen van de kerk zijn dingen, die meer dan iets anders ware eer bijzetten aan de menschen. Diegenen zijn waarlijk groot, met wie God omgang heeft en die Hij gebruikt in Zijn dienst. Zoodanigen waren Mozes en Aäron, en iets van deze eer hebben alle heiligen, die Gode tot koningen en priesters zijn gemaakt.

Aan het einde van het hoofdstuk keert hij terug tot zijn verhaal, dat hier eenigszins plotseling door hem onderbroken werd, vers 13; en hij herhaalt: *a.* Den last, dien God hem gaf om aan Farao zijne boodschap over te leveren, vers 28. *Spreek,* als een getrouw gezant, *alles wat Ik tot u spreek.* Zij, die op Gods boodschap uit zijn, moeten niet nalaten den geheelen raad Gods te verkondigen. *b.* Zijne tegenwerping, vers 29. Zij, die te eeniger tijd onbedachtelijk hebben gesproken, behooren dit dikwijls met berouw en leedwezen te herdenken, zooals Mozes dit hier schijnt te doen.

HOOFDSTUK VII.

In dit hoofdstuk: I. Eindigt de twist tusschen God en Mozes, en Mozes begeeft zich tot de volvoering van zijne opdracht in gehoorzaamheid aan Gods bevel, vers 1—7. II. Begint de twist tusschen Mozes en Farao, en het was een groote op-de-proefstelling van kracht en macht; Mozes eischt in den naam van God Israels bevrijding; Farao weigert haar. De strijd is tusschen de macht van den grooten God en de macht van een hoovaardig vorst, en in de uitkomst zal het blijken, dat God zal overwinnen als Hij oordeelt. 1. Mozes legt nadruk op den eisch, dien hij aan Farao gedaan heeft, door een wonder, zijn staf in een slang verkeerende; maar Farao verhardt zijn hart tegen zijne overtuiging, vers 8—13. 2. Hij straft zijne ongehoorzaamheid met een plaag, de eerste van de tien, het water in bloed veranderende; maar Farao verhardt zijn hart tegen die kastijding.

Toen zeide de HEERE tot Mozes: Zie, Ik heb u tot een God gezet over Farao, en Aäron, uw broeder, zal uw profeet zijn. 2. Gij zult spreken alles, wat Ik u gebieden zal; en Aäron, uw broeder, zal tot Farao spreken, dat hij de kinderen Israels uit zijn land trekken laat. 3. Doch Ik zal Farao's hart verharden; en Ik zal Mijne teekenen en Mijne wonderheden in Egypteland vermenigvuldigen. 4. Farao nu zal naar ulieden niet hooren; en Ik zal Mijne hand aan Egypte leggen, en voeren Mijne heiren, Mijn volk, de kinderen Israels, uit Egypteland, door groote gerichten. 5. Dan zullen de Egyptenaars weten, dat Ik de HEERE ben, wanneer Ik Mijne hand over Egypte uitstrek, en de kinderen Israels uit het midden van hen uitleid. 6. Toon deed Mozes en Aäron als hun de HEERE geboden had, alzoo deden zij. 7. En Mozes was tachtig jaar oud, en Aäron was drie en tachtig jaar oud, toen zij tot Farao spraken.

I. God moedigt hier Mozes aan om tot Farao te gaan, en brengt eindelijk al zijne moedeloosheid tot bedaren. *a.* Hij bekleedt hem met groote macht en gezag, vers 1. *Ik heb u tot een God gezet over Farao,* dat is: tot Mijn vertegenwoordiger in deze zaak, zooals ook magistraten goden genoemd worden, omdat zij Zijne plaatsvervangers zijn. Hij was gemachtigd om te spreken en te handelen in den naam en de plaats van God, en onder de leiding Gods was hij begiftigd met een Goddelijke macht om datgene te doen wat boven de kracht der natuur is, en bekleed met een Goddelijk gezag om gehoorzaamheid te eischen van een vrijmachtig vorst, en ongehoorzaamheid te straffen. Mozes was een god, maar hij was slechts tot een god *gemaakt,* of *gesteld,* niet door zijn wezen, hij was geen god dan bij opdracht. Hij was een god, maar slechts aan Farao tot God gesteld. De levende en ware God is God voor geheel de wereld. Het is een voorbeeld van Gods inschikkelijkheid, en een bewijs dat Zijne gedachten over ons gedachten des vredes zijn, dat Hij, als Hij *met menschen* handelt, *door menschen* handelt, wier verschrikking ons niet bevreesd zal maken. *b.* Nogmaals benoemt Hij zijn broeder Aäron tot zijne hulp, die geen man was van onbesneden lippen, maar een merkwaardig spreker. „Hij zal *uw profeet* zijn", dat is: „hij zal voor u tot Farao spreken, zooals profeten tot de kinderen der menschen spreken voor God. Gij zult, als een god, de plagen opleggen en wegnemen; en Aäron, als een profeet, zal ze aankondigen en er Farao mede dreigen. *c.* Hij zegt er hem het ergste van, namelijk dat Farao niet naar hem zal willen hooren, maar dat het werk toch ten laatste gedaan zal worden; Israel zal worden verlost, opdat God er in verheerlijkt worde, vers 4, 5. De Egyptenaren, die den Heere niet wilden kennen, zullen genoodzaakt zijn Hem te kennen. Het is voor de boodschappers Gods voldoening genoeg, dat zij, niettegenstaande alle tegenspraak en tegenstand, die zij ontmoeten, toch inzooverhun doel zullen bereiken, dat God verheerlijkt zal worden in het welslagen hunner zending, en geheel Zijn verkoren Israel verlost zal worden, en dan hebben zij geen reden om te

zeggen, dat zij tevergeefs hebben gearbeid. Zie hier, hoe God zich verheerlijkt: Hij doet de menschen weten dat Hij is *Jehovah;* aan Israel heeft Hij het doen weten door de vervulling Zijner belofte aan hen, Hoofdst. 6 : 3; en aan de Egyptenaren doet Hij het weten door de uitstorting van Zijn toorn over hen; en aldus wordt Gods naam verhoogd beide in hen, die behouden worden, en in hen, die omkomen. Zie ook op wat wijze Hij dit doet; Hij vernedert de hoogmoedigen, en verhoogt de nederigen, Lukas 1 : 51, 52. Als God Zijne hand tevergeefs uitstrekt tot de zondaren, dan zal Hij ten laatste Zijne hand op hen leggen, en wie kan er het gewicht van dragen?

II. Mozes en Aäron begeven zich zonder verder tegenspreken tot hun werk: *Toen deed Mozes en Aäron als hun de Heere geboden had,* vers 6. Alles wel overwogen zijnde, was hunne gehoorzaamheid wel waardig geloofd te worden, zooals de psalmist hen ook geloofd heeft, Psalm 105, *zij waren Zijn woord niet wederspannig,* namelijk Mozes en Aäron, die hij vermeldt in vers 26. Zoo is ook Jona, hoewel hij er in het eerst zeer afkeerig van was, eindelijk toch naar Nineve gegaan. Er wordt nota genomen van den ouderdom van Mozes en Aäron, toen zij dien heerlijken dienst op zich namen. Aäron de oudste (en toch de ondergeschikte in het ambt) was drie en tachtig jaren, Mozes was tachtig; beiden waren zij mannen van hoogen ernst en diepe ervaring, wier leeftijd eerwaardig was, en wier veelheid van jaren wijsheid te kennen gaf. Jozef, die slechts een dienaar van Farao wezen moest, werd bevorderd toen hij dertig jaren oud was; maar Mozes, die Farao tot een god moest wezen, werd hiertoe niet verwaardigd vóór hij tachtig jaren oud was. Het betaamde dat hij lang moest wachten op zulk een eer, en zich lang moest voorbereiden tot zulk een dienst.

8. En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 9. Wanneer Farao tot ulieden spreken zal, zeggende: Doet een wonderteeken voor ulieden; zoo zult gij tot Aäron zeggen: Neem uw staf, en werp hem voor Farao's aangezicht neder; hij zal tot een draak worden. 10. Toen ging Mozes en Aäron tot Farao henen in, en deden alzoo, gelijk de HEERE geboden had; en Aäron wierp zijn staf neder voor Farao's aangezicht, en voor het aangezicht zijner knechten; en hij werd tot een draak. 11. Farao nu riep ook de wijzen en de guichelaars; en de Egyptische toovenaars deden ook alzoo met hunne bezweringen. 12. Want een iegelijk wierp zijn staf neder, en zij werden tot draken; maar Aärons staf verslond hunne staven. 13. Doch Farao's hart verstokte, zoodat hij naar hen niet hoorde, gelijk de HEERE gesproken had.

Toen Mozes zich voor de eerste maal tot Farao had begeven, heeft hij hem slechts zijne instructiën overgelegd; nu wordt hem bevolen zijne geloofsbrieven over te leggen, en hij volgt dit bevel op.

1. Het wordt verondersteld, dat Farao van hen, die hem dezen eisch deden, zou vorderen dat zij een wonder zullen doen, opdat zij door een daad, die blijkbaar bovennatuurlijk is, zouden bewijzen, dat zij hunne opdracht van den God der natuur hadden ontvangen. Farao zal zeggen: *Doet een wonderteeken voor ulieden,* niet met de begeerte om overtuigd te worden, maar in de hoop dat zij er geen kunnen doen, en dan zal hij een schijn van verontschuldiging, hebben, dat hij hun geen geloof schenkt.

2. Zoo wordt hun dan bevel gegeven om den staf in een slang te veranderen, overeenkomstig hunne instructies, Hoofdst. 4 : 3. Dezelfde staf, die het signaal zal geven voor andere wonderen, is nu zelf het onderwerp van een wonder, teneinde er eer en vermaardheid aan te geven. Aäron wierp zijn staf ter aarde, en hij werd terstond tot een slang, vers 10. Dit was geschikt, niet alleen om Farao's verbazing op te wekken, maar om hem te verschrikken. Slangen zijn schadelijke, schrikkelijke dieren, het bloote gezicht van een, die aldus wonderdadig werd voortgebracht, zou zijn hart hebben kunnen verzachten om dien God te vreezen, door wiens macht zij was voortgebracht. Dit eerste wonder was wel geen plaag, maar het stond gelijk met de bedreiging van een plaag. Indien het Farao niet deed gevoelen, deed het hem toch vreezen, en dit is Gods wijze van doen met zondaren — Hij komt trapsgewijze tot hen.

3. Het wonder, hoewel te blijkbaar om ontkend te worden, is verzwakt, en de overtuiging er van teniet gedaan, door de toovenaars, die het namaakten, vers 11, 12. Mozes was oorspronkelijk onderwezen in de geleerdheid der Egyptenaren, en nu denken zij dat hij zich gedurende den langen tijd, die hij in de eenzaamheid heeft doorgebracht, in de magische kunsten heeft geoefend en vervolmaakt; daarom wordt nu om de toovenaars gezonden, teneinde met hen te wedijveren. En sommigen denken dat degenen, die van dat bedrijf waren, een bijzonderen wrok tegen de Hebreën koesterden, reeds van den tijd af, dat Jozef hen allen te schande had gemaakt, toen hij den droom heeft uitgelegd, waarvan zij niets wisten te maken, waarom nu ook deze toovenaars wegens dien blaam op hunne voorgangers Mozes hebben tegengestaan, zooals verklaard wordt in 2 Tim. 3 : 8. Hunne staven werden slangen, wezenlijke slangen; sommigen denken dat het geschiedde door de kracht Gods, buiten hunne bedoeling of verwachting om, teneinde Farao's hart te verharden. Anderen denken dat het geschiedde door de macht van booze engelen, die listiglijk slangen in de plaats der staven wisten te stellen, terwijl God voor wijze en heilige doeleinden het zinsbedrog toeliet, opdat diegenen eene leugen zouden gelooven, die de waarheid niet wilden aannemen, en dat de Heere hierin rechtvaardig was. Toch zou dit hebben kunnen helpen om Farao zóó te verschrikken, dat hij er Mozes eisch door inwilligde, ten einde verlost te worden van deze schrikkelijke, onverklaarbare phaenomena, waarvan hij zich aan alle zijden

omringd zag. Maar voor het zaad der slang waren deze slangen geene verschrikking. God laat den leugengeest toe vreemde, wonderlijke dingen te doen, opdat het geloof van sommigen verzocht en openbaar worde, Deut. 13 : 3; 1 Cor. 11 : 19, het ongeloof van anderen bevestigd worde, en die vuil is nog vuil worde, 1 Cor. 4 : 4.

4. Maar in dezen strijd draagt Mozes blijkbaar de overwinning weg; de slang, waarin Aärons staf veranderd was, verslond de anderen; hetgeen genoegzaam was om Farao te doen zien aan welke zijde het recht was. Groot is de waarheid, en zij zal overmogen. De zaak Gods zal ten laatste ongetwijfeld zegevieren over alle mededinging en tegenspraak en alleen regeeren, Dan. 2 : 44. Op Farao had dit alles echter geen invloed. Daar de toovenaars ook slangen hadden voortgebracht, kon hij nu met de tegenwerping aankomen, dat de zaak tusschen hen en Mozes betwistbaar was, want iedere schijn van tegenstand tegen de waarheid en de minste poging om haar het hoofd te bieden dienen hen, die tegen het licht en de liefde er van bevooroordeeld zijn, nog ter rechtvaardiging van hun ongeloof.

14. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Farao's hart is zwaar; hij weigert het volk te laten trekken. 15. Ga heen tot Farao in den morgenstond, zie, hij zal uitgaan naar het water toe, zoo stel u tegen hem over aan den oever der rivier, en den staf, die in een slang is veranderd geweest, zult gij in uwe hand nemen. 16. En gij zult tot hem zeggen: De HEERE, de God der Hebreën, heeft mij tot u gezonden, zeggende: Laat mijn volk trekken, dat het Mij diene in de woestijn! doch zie, gij hebt totnutoe niet gehoord. 17. Zoo zegt de HEERE: Daaraan zult gij weten dat ik de HEERE ben zie, ik zal met dezen staf, die in mijne hand is, op het water, dat in deze rivier is, slaan, en het zal in bloed veranderd worden. 18. En de visch in de rivier zal sterven, zoodat de rivier zal stinken; en de Egyptenaars zullen vermoeid worden, dat zij het water uit de rivier drinken mogen. 19. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Zeg tot Aäron: Neem uw staf, en steek uwe hand uit over de wateren der Egyptenaren, over hunne stroomen, over hunne rivieren, en over hunne poelen, en over alle vergadering hunner wateren, dat zij bloed worden; en er zij bloed in het gansche Egypteland, beide in houten en in steenen vaten. 20. Mozes nu en Aäron deden alzoo, gelijk de HEERE geboden had; en hij hief den staf op, en sloeg het water, dat in de rivier was, voor de oogen van Farao, en voor de oogen van zijne knechten; en al het water in de rivier werd in bloed veranderd. 21. En de visch, die in de rivier was, stierf; en de rivier stonk, zoodat de Egyptenaars het water uit de rivier niet drinken konden; en er was bloed in het gansche Egypteland. 22. Doch de Egyptische toovenaars deden ook alzoo met hunne bezweringen; zoodat Farao's hart verstokte, en hij hoorde naar hen niet, gelijk als de HEERE gesproken had. 23. En Farao keerde zich om, en ging naar zijn huis; en hij zette zijn hart daar ook niet op. 24. Doch alle Egyptenaars groeven rondom de rivier, om water te drinken; want zij konden van het water der rivier niet drinken. 25. Alzoo werden zeven dagen vervuld, nadat de HEERE de rivier geslagen had.

Hier is de eerste der tien plagen: het water werd in bloed verkeerd. Dit was:

1. Een ontzettende en zeer zware plaag: het bloote gezicht van zulk een groote daarheen stroomende rivier van bloed, zuiver bloed, hoogrood ongetwijfeld, moest het volk wel met afgrijzen vervullen, maar de gevolgen er van waren nog veel erger. Niets is meer algemeen dan water; zoo wijs heeft Gods voorzienigheid het beschikt en zoo vriendelijk, dat hetgeen zoo noodig is voor het menschelijke leven goedkoop en schier overal te verkrijgen is; maar nu moeten de Egyptenaren òf bloed drinken, òf van dorst sterven. Zeer veel van hun voedsel bestond uit visch, Num. 11 : 5; maar de verandering van het water was de dood voor de visschen, het was eene pestilentie in dat element, vers 21, *de visch stierf*. In de zondvloed zijn de visschen aan den dood onkomen, omdat zij toen misschien niet zooveel bijgedragen hebben tot de weelde der menschen als later; maar in dit bijzonder oordeel zijn ze omgekomen, Psalm 105 : 29, *Hij doodde hunne visschen*. En als lang daarna Egypte met een andere verwoesting wordt bedreigd, wordt zeer bijzonder de teleurstelling opgemerkt van hen, die vijvers der visschen maken, Jes. 19 : 10. [1]) Egypte was een aangenaam land, maar de hinderlijke stank van doode visschen, die langzamerhand tot bederf overgaan, heeft het toen zeer onaangenaam gemaakt.

2. Het was een *rechtvaardige* plaag, waarmede de Egyptenaren rechtvaardiglijk bezocht werden. Want: *a.* De Nijl, de rivier van Egypte, was hun afgod. Zij en hun land ontleenden er zooveel voordeel aan, dat zij er meer eer aan bewezen dan aan den Schepper. Daar de ware bron en oorsprong van den Nijl hun onbekend was, bewezen zij alle eer aan zijne wateren, daarom heeft God hen hier gestraft, en datgene in bloed verkeerd, waarvan zij een god hadden gemaakt. Het schepsel, dat wij vergoden, neemt God rechtvaardiglijk van ons weg, of Hij maakt het ons tot bitterheid. Wat wij tot een mededinger van Hem maken, maakt Hij tot een geesel voor ons. *b.* Zij hadden de rivier roodgekleurd met het bloed der Hebreeuwsche kinderen, en nu heeft God de rivier geheel bloed doen worden; en zoo gaf Hij hun bloed te drinken, want zij waren het waardig, Openb. 16 : 6. Er heeft nooit iemand gedorst naar bloed, of hij heeft er vroeg of laat genoeg van gehad. *c.* Het was een *beteekenisvolle*

1) Naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

plaag. Egypte was grootelijks afhankelijk van zijne rivier, Zach. 14 : 18; zoodat zij in dat slaan der rivier bedreigd werden met de vernietiging van al de voortbrengselen van hun land, totdat het eindelijk kwam tot hunne eerstgeborenen, en deze roode rivier een ontzettend voorteeken werd van den ondergang van Farao en geheel zijne krijgsmacht in de Roode Zee. Op deze plaag van Egypte wordt gewezen in de voorzegging van het verderf der vijanden van de Nieuw Testamentische kerk, Openb. 16 : 3, 4. Maar *daar* wordt de zee, zoowel als de rivieren en waterfonteinen, in bloed verkeerd, want geestelijke oordeelen reiken verder en treffen dieper, dan tijdelijke oordeelen. *Eindelijk;* laat mij ten opzichte van deze plaag, in het algemeen opmerken, dat een der eerste wonderen, door Mozes gewrocht, was het veranderen van water in bloed; maar dat een der eerste wonderen, gewrocht door onzen Heere Jezus, bestond in het veranderen van water in wijn; want de wet is door Mozes gegeven, en zij was eene bedeeling van dood en verschrikking, maar genade en waarheid, die, evenals wijn, het hart verheugen, is door Jezus Christus geworden.

Nu wordt:

I. Aan Mozes bevel gegeven om aan Farao kennis te geven, dat deze plaag komen zou. Farao's hart is zwaar, vers 14, ga dus tot hem en beproef, wat dit zal uitwerken om het te verzachten, vers 15. Mozes zal wellicht niet in Farao's audientiezaal, waar hij gehoor verleent aan de gezanten, worden toegelaten; daarom wordt hem bevolen, hem aan *den oever der rivier* op te wachten, waar God voorzag dat hij dien morgen komen zou, hetzij voor een aangename morgenwandeling, of om er zijne aanbidding van de rivier te verrichten, (want aldus zullen alle volken wandelen, een iegelijk in den naam zijns gods; zij zullen niet falen hun god iederen morgen aanbidding toe te brengen. Daar moet Mozes hem opnieuw opeischen om zich te onderwerpen, en hem, zoo hij mocht weigeren, het oordeel aankondigen, hetwelk in dat geval over de rivier komen zal, aan welker oever zij nu stonden. Er wordt hem aldus tevoren kennis van gegeven, opdat zij niet kunnen zeggen dat het bij geval was, of het aan een andere oorzaak zouden toeschrijven, maar het zou blijken geschied te zijn door de macht van den God der Hebreën, en als straf voor hunne hardnekkigheid. Aan Mozes wordt uitdrukkelijk geboden den staf mede te nemen, opdat Farao op het gezicht van dien staf verschrikt zou worden, die nog zoo kortelings over de staven der toovenaars had gezegevierd. Nu kunnen wij hieruit leeren:

1. Dat Gods oordeelen Hem van tevoren bekend zijn. Hij weet, wat Hij doen zal in toorn, zoowel als in genade. Iedere verdelging is een bepaalde, verordineerde verdelging, Jes. 10 : 23.

2. Dat de menschen niet ontkomen kunnen aan de verschrikkingen van Gods toorn, omdat zij niet buiten het gehoor van hun eigen geweten kunnen komen; Hij, die hun hart gemaakt heeft, kan maken dat Zijn zwaard het treft.

3. Dat God waarschuwt, voordat Hij wondt, want Hij is lankmoedig, niet begeerende dat iemand omkomt, maar dat allen tot bekeering komen.

II. Aäron, die den staf droeg, krijgt bevel om de plaag te doen komen. door de rivier met den staf te slaan, vers 19, 20. Het geschiedde onder de oogen van Farao en zijne dienaren, want Gods ware wonderen werden niet gewrocht zooals de leugenwonderen van Satan, door hen, die daar piepten en mompelden; de waarheid zoekt geen schuilhoeken. Onmiddellijk werd een verbazingwekkende verandering gewrocht; al de wateren, niet slechts het water in de rivier, maar ook in al hunne vijvers en poelen, werd in bloed verkeerd.

1. Zie hier de almachtige kracht Gods. Elk schepsel is datgeen voor ons, wat Hij het doet zijn, water of bloed.

2. Zie de veranderlijkheid van alle dingen onder de zon. Wat heden water is, kan morgen bloed zijn; hetgeen altijd ijdel is, kan weldra verdrietelijk of kwellend worden. Eene rivier is, op zijn best genomen, voorbijgaand, maar de Goddelijke gerechtigheid kan haar schadelijk maken.

3. Zie welk een kwaad de zonde doet. Als de dingen, die ons tot lieflijkheid zijn geweest, blijken een kruis voor ons te zijn, dan hebben wij dit onszelven te wijten. Het is de zonde, die water in bloed verkeert.

III. Farao poogt het wonder het hoofd te bieden, omdat hij besloten is zich niet te vernootmoedigen onder de plaag. Hij zendt om de toovenaars, en onder Gods toelating doen zij met hunne bezweringen het wonder na, vers 22, en dit strekt aan Farao tot een voorwendsel, om zijn hart ook daar niet op te zetten, vers 23, en het was wel een zeer armzalig voorwendsel. Indien zij de rivier van bloed weder in water hadden kunnen veranderen, dan zou dit inderdaad een wonder geweest zijn; dan zouden zij hunne macht hebben getoond, en Farao zou hun verplicht zijn geweest als zijne weldoeners. Maar dat zij, toen er zulk een schaarschte van water was, er nog meer van in bloed veranderden, alleen maar om hunne kunst te toonen, geeft duidelijk te kennen, dat het slechts het doel is van den duivel zijne volgelingen te misleiden, niet hun een wezenlijke vriendelijkheid te bewijzen, maar hen te beletten om zichzelven een wezenlijke vriendelijkheid te bewijzen door zich te bekeeren en zich tot God te wenden.

IV. Intusschen zoeken de Egyptenaren hulp en verlichting tegen deze plaag, door rondom de rivier te graven om drinkwater te vinden, vers 24. Waarschijnlijk hebben zij met groote moeite ook wel wat water gevonden, daar God in het midden Zijns toorns Zijner barmhartigheid gedacht, want Hij is vol van ontferming, en wilde de onderdanen niet al te veel laten lijden voor de hardnekkigheid van hun koning.

V. De plaag duurde zeven dagen, vers 25. Gedurende al dien tijd heeft het hoogmoedige hart van Farao hem niet eens toegelaten om Mozes te verzoeken, dat hij zou bidden om de opheffing er van. *Zoo leggen zij, die met het hart huichelachtig zijn, toorn op, zij roepen niet, als Hij hen gebonden heeft*, Job 36 : 13. Geen

wonder dus, dat Zijn toorn niet wordt afgewend, maar dat Zijne hand nog uitgestrekt is.

HOOFDSTUK VIII.

In dit hoofdstuk worden nog drie der Egyptische plagen verhaald. I. Die der vorschen. 1. Bedreigd in vers 1—4. 2. Gekomen, vers 5, 6. 3. Nagebootst door de toovenaars, vers 7. 4. Weggenomen, op het nederig verzoek van Farao, vers 8—14; die echter zijn hart verhardt, en, in weerwil van zijn belofte, terwijl de plaag aanhield, vers 8, weigert om Israel te laten trekken, vers 15. II. De plaag der luizen, vers 16, 17. Door welke: 1. De toovenaars beschaamd en in het nauw werden gebracht, vers 18, 19, en toch 2. Farao's hart nog verhard werd, vers 19. III. De vermenging van ongedierte. 1. Farao wordt er tevoren van verwittigd, vers 20, 21, waarbij hem ook gezegd werd dat het land Gosen zou vrijblijven van die plaag, vers 22, 23. 2. De plaag is teweeggebracht, vers 24. 3. Farao onderhandelt met Mozes over de bevrijding van Israel, en vernedert zich, vers 25—29. 4. Hierop wordt de plaag opgeven, vers 31, en Farao's hart opnieuw verhard, vers 32.

Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Ga in tot Farao, en zeg tot hem: Zoo zegt de HEERE: Laat mijn volk trekken, dat zij Mij dienen. 2. En indien gij weigert het te laten trekken, zie, zoo zal Ik uw gansche landpale met vorschen slaan; 3. Dat de rivier van vorschen zal krielen; die zullen opkomen, en in uw huis komen, en in uwe slaapkamer, ja op uw bed; ook in de huizen uwer knechten, en op uw volk, en in uwe bakovens, en in uwe baktroggen. 4. En de vorschen zullen opkomen, op u, en op uw volk, en op al uwe knechten. 5. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Zeg tot Aäron: Strek uwe hand uit met uw staf, over de stroomen, en over de rivieren, en over de poelen; en doe vorschen opkomen over Egypteland. 6. En Aäron strekte zijne hand uit over de wateren van Egypte, en er kwamen vorschen op en bedekten Egypteland. 7. Toen deden de toovenaars ook alzoo met hunne bezweringen: en zij deden vorschen over Egypteland opkomen. 8. En Farao riep Mozes en Aäron, en zeide: Bidt vuriglijk tot den HEERE, dat Hij de vorschen van mij en van mijn volk wegneme; zoo zal ik het volk trekken laten, dat zij den HEERE offeren. 9. Doch Mozes zeide tot Farao: Heb de eer boven mij! Tegen wanneer zal ik voor u, en voor uwe knechten, en voor uw volk bidden, om deze vorschen van u en van uwe huizen te verdelgen, dat zij alleen in de rivier overblijven? 10. Hij dan zeide: Tegen morgen. En hij zeide: Het zij naar uw woord, opdat gij weet dat er niemand is, gelijk de HEERE onze God. 11. Zoo zullen de vorschen van u, en van uwe huizen, en van uwe knechten, en van uw volk wijken; zij zullen alleen in de rivier overblijven. 12. Toen ging Mozes en Aäron uit van Farao; en Mozes riep tot den HEERE, ter oorzake der vorschen, die Hij Farao had opgelegd. 13. En de HEERE deed naar het woord van Mozes; en de vorschen stierven, uit de huizen, uit de voorzalen, en uit de velden. 14. En zij vergaderden ze samen bij hoopen, en het land stonk. 15. Toen nu Farao zag dat er verademing was, verzwaarde hij zijn hart, dat hij naar hen niet hoorde, gelijk als de HEERE gesproken had.

Farao wordt hier eerst *gedreigd*, en daarna *geplaagd* met vorschen, zooals later in dit hoofdstuk met luizen en eene vermenging van ongedierte; kleine, onbeduidende, verachtelijke dieren, maar hun ontzettend groot aantal maakte ze tot zware plagen voor de Egyptenaren. God had hen kunnen plagen met leeuwen, beren, wolven of gieren, of andere roofvogels, maar Hij verkoos het te doen door deze verachtelijke werktuigen:

1. Om Zijn eigen macht te verheerlijken; Hij is de Heere der heirscharen van geheel de schepping, heeft alle schepselen in Zijne macht, en doet met hen wat Hem behaagt. Terecht heeft men gezegd, dat de macht Gods evenzeer getoond wordt in het maken van een mier als in het maken van een olifant; zoo is ook Zijne voorzienigheid in het dienen van Zijn eigen doeleinden even krachtig en afdoende door de minsten Zijner schepselen als door de grootsten en sterksten, opdat de uitnemendheid der kracht, in oordeel zoowel als in goedertierenheid, zij Godes en niet van het schepsel. Zie hoeveel reden wij hebben om ontzag te hebben voor dien God, die, als het Hem behaagt, het kleinste in de schepping tegen ons kan wapenen. Als God onze vijand is, dan voeren alle schepselen oorlog tegen ons.

2. Om Farao's hoogmoed te vernederen en zijne onbeschaamdheid te straffen. Welk eene vernedering moet het voor dien hoovaardigen vorst geweest zijn, om op de knieën gebracht te worden, genoodzaakt zich te onderwerpen, en dat wel door zulke geringe, verachtelijke middelen! Gewoonlijk is ieder kind wel instaat om over deze aanvallers te zegevieren; maar nu zijn hunne scharen zóó talrijk en hunne aanvallen zóó krachtig, dat Farao met al zijne wagenen en ruiters er niet tegen bestand is. Aldus *stort Hij verachting uit over de prinsen*, die Hem en Zijne heerschappij denken te verachten, en doet Hij hen, die Hem niet willen erkennen als hun meerdere, weten dat Hij, als het Hem behaagt, hen door het geringste schepsel kan doen honen en vertreden. Ten opzichte nu van de plaag der vorschen kunnen wij opmerken:

I. Hoe er mede gedreigd werd. Mozes heeft zich ongetwijfeld tot de Goddelijke Majesteit gewend om nieuwe instructiën te verkrijgen, en (terwijl de rivier misschien nog bloed is) wordt hem hier bevolen kennis te geven aan Farao van wederom een ander oordeel, dat over hem komen zal indien hij hardnekkig blijft: *Indien gij weigert Mijn volk te laten trekken*, vers 1, 2, het is op uw gevaar. God straft de menschen niet voor de zonde dan wanneer zij er in volharden. *Indien hij zich niet bekeert, zoo zal Hij Zijn zwaard wetten*, Psalm 7 : 13, hetgeen gunst aanduidt *indien hij zich bekeert*. Zoo ook hier: *Indien gij weigert, zoo zal Ik uwe landpale slaan*,

te kennen gevende, dat, indien Farao toegaf, de twist terstond zou eindigen. De plaag, waarmede hij gedreigd werd in geval van weigering, was ontzettend uitgebreid; de vorschen zullen zulk een inval bij hen doen, dat zij er geene rust door zullen hebben in hnnne huizen, in hun bed, aan hunne tafel; zij zullen geen rust hebben om te eten of te drinken, of te slapen, waar zij ook zijn zullen, overal zullen zij er door gekweld worden, vers 3, 4. Gods vloek zal een mensch vervolgen, overal waar hij heengaat, zwaar op hem drukken bij alles wat hij doet. Zie Deut. 28 : 16 en verv. Er is aan Gods oordeelen geen ontkomen.

II. Hoe die plaag werd opgelegd. Daar Farao de waarschuwing in den wind sloeg en gansch niet geneigd was aan Gods eisch te voldoen, wordt aan Aäron bevolen om de heirscharen te doen aanrukken, en met den staf in zijne uitgestrekte hand het sein te geven tot den krijg. *Dictum, factum — zoo gezegd, zoo gedaan,* het leger wordt gemonsterd en onder bevel en aanvoering van een onzichtbare macht, komen zwermen van vorschen op in het land, en, met al hun kunst en al hun macht kunnen de Egyptenaren hun voortgang niet beletten. Vergelijk dit met de profetie van een heirleger van sprinkhanen en rupsen, Joël 2 : 2 enz.; zie ook Jes. 34 : 16, 17. Op de roepstem Gods *kwamen vorschen op en bedekten Egypteland.* God heeft velerlei middelen om de gerusten te beroeren.

III. Hoe het den toovenaars toegelaten werd het na te bootsen, vers 7. Ook zij deden vorschen opkomen, maar zij konden die, welke op Gods bevel waren opgekomen, niet wegnemen. De *onreine geesten,* die *uit den mond des draaks kwamen,* worden gezegd *den vorschen gelijk te zijn,* welke uitgaan tot de koningen der aarde om hen te bedriegen, Openb. 16 : 13; welke Schriftuurplaats waarschijnlijk zinspeelt op deze vorschen, want het volgt op de verandering van water in bloed. De draak wilde, evenals de toovenaars er mede bedriegen, maar God wilde er diegenen mede verderven, die bedrogen willen zijn.

IV. Hoe Farao zich boog onder deze plaag; het was voor de eerste maal, vers 8. Hij verzoekt Mozes om te bidden om de wegneming der vorschen, en hij belooft *het volk te laten trekken.* Hij, die kort tevoren met de uiterste minachting had gesproken, beide van God en van Mozes, wil zich nu gaarne verplicht rekenen aan de barmhartigheid van God en het gebed van Mozes. Aan hen, die God trotseeren en het gebed minachten, zal in den dag der benauwdheid vroeg of laat geleerd worden, hunne behoefte aan beiden in te zien, en dan zullen zij roepen: *Heere, Heere,* Matth. 7 : 22. Zij, die gespot hebben met het gebed, zijn er toe gebracht er om te verzoeken, en de rijke man, die Lazarus had geminacht, heeft hem aangezocht om een droppel water voor hem te verkrijgen.

V. Hoe Mozes den tijd vaststelt met Farao, en toen door het gebed bij God heeft overmocht om de plaag der vorschen op te heffen. Om te toonen, dat hetgeen hij deed, niet afhankelijk was van de samenkomst of de oppositie der planeten, of van het gelukkige van het ééne uur boven het andere, zegt Mozes aan Farao, dat hij zelf den tijd maar moet bepalen. *Nullum occurrit tempus regi — Geen tegenwerping tegen den tijd, door den koning bepaald. Heb de eer boven mij,* vers 9, zeg mij *tegen wanneer ik voor u vuriglijk zal bidden.* Dit was bedoeld om Farao te overtuigen, opdat, zoo zijne oogen niet geopend werden door de plaag, zij door het wegnemen er van geopend zouden worden. Zóó verschillend zijn Gods methodes om de menschen tot bekeering te brengen.

Farao stelt den tijd voor *morgen,* vers 10. En waarom niet terstond? Hield hij zooveel van zijne gasten, dat hij ze nog een nacht bij zich wil houden? Neen, maar waarschijnlijk hoopte hij dat zij vanzelf, vóór morgen, zouden weggaan, en dan zou hij verlost zijn van de plaag, zonder er aan God of Mozes voor verplicht te zijn. Mozes stemt er echter in toe: *„Het zij naar uw woord,* het zal geschieden op den door u bepaalden tijd, *opdat gij weet, dat* — wat de toovenaars ook mogen zeggen of voorgeven, *er niemand is gelijk de Heere, onze Goh."* Niemand heeft zooveel macht over de schepselen als Hij, en niemand is zoo bereid om hun vergiffenis te schenken, die zich voor Hem verootmoedigen. Het groote doel, van de oordeelen zoowel als van de goedertierenheden en zegeningen, is ons er van te overtuigen, dat *er niemand is gelijk de Heere, onze God,* niemand zoo wijs, zoo machtig, zoo goed; geen vijand zoo geducht, geen vriend zoo begeerenswaardig en zoo kostelijk.

Hierop wendt Mozes zich tot God en bidt vuriglijk tot Hem om wegneming der vorschen, vers 12. Wij moeten bidden voor onze vijanden en vervolgers, zelfs voor de ergsten onder hen, zooals ook Christus gedaan heeft. Tengevolge van Mozes' bede zijn de vorschen, die den éénen dag opkwamen, den volgenden of den tweeden dag daarna, omgekomen. Allen stierven zij, vers 13, en opdat het zou blijken, dat het wezenlijke vorschen waren, werden hun doode lichamen op hoopen bij elkander geharkt, zoodat hun stank hinderlijk werd, vers 14. De groote Opperheer der wereld maakt van het leven en den dood Zijner schepselen het gebruik, dat Hem behaagt, en Hij die een bestaan gaf om tot één doeleinde te dienen, kan, zonder tekort te doen aan Zijne gerechtigheid, het terstond terug eischen om tot een ander doeleinde te dienen.

VI. Wat het gevolg was van de plaag, vers 15. *Toen nu Farao zag, dat er verademing was,* heeft hij, zonder te denken aan hetgeen hij nog zoo kort geleden had ervaren en gevoeld, of aan hetgeen hij reden had te vreezen, zijn hart verhard. Zoolang het hart niet door de genade Gods vernieuwd is, zullen de indrukken, door de kracht der beproeving teweeggebracht, niet blijvend zijn; de overtuiging neemt af en de beloften, die afgeperst waren, worden vergeten. Zoolang de luchtgesteldheid niet veranderd is, zal hetgeen dooit in de zon, weder bevriezen in de schadnw. Gods geduld en lankmoedigheid worden door onboetvaardige

zondaren schandelijk misbruikt. Door de verademing, die Hij hun schenkt om hen tot bekeering te brengen, worden zij verhard, en terwijl Hij hun genadiglijk een wapenstilstand verleent ten einde tot vrede te komen, nemen zij die gelegenheid waar, om hun verslagen troepen weder te verzamelen, ten einde in hun ongeloof te volharden. Zie Pred. 8 : 11, Psalm 78 : 34 en verv.

16. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Zeg tot Aäron: Strek uw staf uit, en sla het stof der aarde, dat het tot luizen worde, in het gansche Egypteland. 17. En zij deden alzoo: want Aäron strekte zijne hand uit met zijn staf, en sloeg het stof der aarde, en er werden vele luizen aan de menschen en aan het vee; al het stof der aarde werd luizen, in het gansche Egypteland. 18. De toovenaars deden ook alzoo met hun bezweringen, opdat zij luizen voortbrachten; doch zij konden niet; zoo waren de luizen aan de menschen en aan het vee. 19. Toen zeiden de toovenaars tot Farao: Dit is Gods vinger! Doch Farao's hart verstijfde, zoodat hij naar hen niet hoorde, gelijk de HEERE gesproken had.

Hier is een kort bericht omtrent de plaag der luizen. Het blijkt niet, dat die plaag tevoren aangekondigd was. Farao's misbruik van de verademing, die hem was toegestaan, had er hem genoegzaam op kunnen voorbereiden om wederom een plaag te verwachten; want als het wegnemen van eene beproeving ons verhardt, en ons aldus van het nut en voordeel er van berooft, dan kunnen wij tot de gevolgtrekking komen, dat zij heengaat met het voornemen van terug te komen of om voor erger plaats te maken.

I. Merk op, hoe deze plaag der luizen den Egyptenaren werd opgelegd, vers 16, 17. De vorschen werden uit *het water* tevoorschijn gebracht, maar deze luizen uit *het stof der aarde;* want uit ieder deel der schepping kan God een geesel halen, om er hen mede te kastijden, die tegen Hem rebelleeren. Hij heeft vele pijlen in Zijn pijlkoker. Zelf *het stof der aarde* gehoorzaamt Hem. „*Vrees dus niet, gij wormpje Jakobs,* want God kan u, zoo het Hem behaagt, als een scherpe, nieuwe dorschslede gebruiken, Jes. 41 : 14, 15. Deze luizen waren ongetwijfeld een groote kwelling, zoowel als ergerlijk voor de Egyptenaren. Zij hadden verademing, doch slechts voor een wijle, Openb. 11 : 14. Het tweede wee was weggegaan, maar ziet, het derde wee kwam haast.

II. Hoe de toovenaars er door te schande werden, vers 18. Zij poogden het na te bootsen, maar konden niet. Toen zij in de nabootsing faalden, schijnen zij gepoogd te hebben de plaag weg te nemen; want er volgt hier: *zoo waren de luizen aan de menschen en aan het vee,* in weerwil van hen. Dit dwong hen te erkennen, dat zij overmeesterd waren; *Dit is de vinger Gods,* vers 19, dat is: Die beteugeling, welke ons opgelegd is, moet uit Gods macht voortkomen." God houdt den duivel geketend, en stelt hem perken, beide als bedrieger en als verderver; *tot hiertoe zal hij komen en niet verder.* De agenten des duivels hebben, als God het hun toeliet, groote dingen kunnen doen, maar als Hij beslag op hen legde, al was het ook maar met Zijn vinger, dan konden zij niets doen. De onmacht der toovenaars in dit laatste geval toonde vanwaar zij hunne macht hadden in de vorige gevallen, die grooter schenen, en dat zij geen macht hadden tegen Mozes, dan die hun van boven was gegeven. Vroeg of laat zal God zelfs aan Zijne vijanden de erkentenis afdwingen van Zijne vrijmacht en oppermacht. Zeker is het, dat zij zich ten laatste zullen hebben te onderwerpen, zooals Julianus de Afvallige zich gewonnen gaf, toen hij met stervende lippen beleed: *Gij hebt overwonnen, Galileër!* God zal den tegenstanders niet alleen te sterk zijn, maar hen noodzaken om het te erkennen.

III. Hoe Farao in weerwil hiervan zich al meer en meer verhardde, vers 19. Zelf degenen, die hem bedrogen hadden, zeiden nu genoeg om hem uit den droom te helpen, hem zijne dwaling te doen inzien; en toch werd hij gedurig hardnekkiger. Zij, die door Gods woord en de leidingen Zijner voorzienigheid niet beter gemaakt worden, worden er gewoonlijk nog slechter door gemaakt.

20. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Maak u morgen vroeg op, en stel u voor Farao's aangezicht; zie, hij zal aan het water uitgaan; en zeg tot hem: Zoo zegt de HEERE: Laat mijn volk trekken, dat zij Mij dienen. 21. Want zoo gij mijn volk niet laat trekken, zie, zoo zal Ik eene vermenging van ongedierte zenden op u, en op uwe knechten, en op uw volk, en in uwe huizen; alzoo dat de huizen der Egyptenaren met deze vermenging zullen vervuld worden, en ook het aardrijk, waarop zij zijn. 22. En Ik zal te dien dage het land Gosen, waarin Mijn volk woont, afzonderen, dat daar geene vermenging van ongedierte zij; opdat gij weet dat Ik, de HEERE, in het midden dezes lands ben. 23. En Ik zal een verlossing zetten tusschen mijn volk en tusschen uw volk; tegen morgen zal dit teeken geschieden. 24. En de HEERE deed alzoo; en er kwam een zware vermenging van ongedierte in het huis van Farao, en in de huizen van zijne knechten, en over het gansche Egypteland; het land werd verdorven van deze vermenging. 25. Toen riep Farao Mozes en Aäron, en zeide: Gaat heen, en offert uwen God in dit land. 26. Mozes dan zeide: Het is niet recht, dat men alzoo doe: want wij zouden der Egyptenaren gruwel den HEERE onzen God mogen offeren; zie, indien wij der Egyptenaren gruwel voor hun oogen offerden, zouden zij ons niet steenigen? 27. Laat ons den weg van drie dagen in de woestijn gaan, dat wij den HEERE onzen God offeren, gelijk

Hij tot ons zeggen zal. 28. Toen zeide Farao: Ik zal u trekken laten, dat gijlieden den HEERE uwen God offert in de woestijn; alleen, dat gijlieden in het gaan geenszins te ver trekt! Bidt vuriglijk voor mij. 29. Mozes nu zeide: Zie, ik ga van u, en zal tot den HEERE vuriglijk bidden, dat deze vermenging van ongedierte van Farao, van zijne knechten, en van zijn volk morgen wegwijke! Alleenlijk, dat Farao niet meer bedriegelijk handelde, dit volk niet latende gaan om den HEERE te offeren. 30. Toen ging Mozes uit van Farao, en bad vuriglijk tot den HEERE. 31. En de HEERE deed naar het woord van Mozes, en de vermenging van ongedierte week van Farao, van zijne knechten, en van zijn volk, er bleef niet één over. 32. Doch Farao verzwaarde zijn hart ook op ditmaal, en hij liet het volk niet trekken.

In dit bericht van de plaag van de vermenging van ongedierte wordt ons gezegd:

I. Hoe er, evenals met de plaag der vorschen, mede gedreigd werd vóór zij kwam. Aan Mozes wordt bevolen, vers 20, des morgens vroeg op te staan ten einde Farao te ontmoeten als hij afkwam naar het water, en daar zijn eisch te vernieuwen. Zij, die voor God en hun geslacht groote dingen tot stand willen brengen, moeten vroeg opstaan, en den tijd uitkoopen in den morgen. Farao was vroeg op om zijn afgodische aanbidding van de rivier te verrichten, en zullen wij dan voor meer slaap en meer sluimering zijn, als er een dienst te verrichten is, die in den grooten dag ons ten goede aangerekend zal worden? Zij, die zich Gods getrouwe dienstknechten willen betoonen, moeten het aangezicht des menschen niet vreezen. Mozes moet zich *voor Farao's aangezicht stellen*, zoo trotsch als hij was, en hem zeggen hetgeen in de hoogste mate vernederend voor hem was, moet hem uitdagen om — zoo hij weigert zijne gevangenen los te laten — den strijd aan te binden met een heirleger van een vermenging van ongedierte, dat aan Gods orders zou gehoorzamen, als Farao Hem niet wil gehoorzamen. Zie een dergelijke bedreiging in Jes. 7 : 18. *De Heere zal toesissen de vliegen en de bijen* om op te komen en Zijne doeleinden te dienen.

II. Hoe de Egyptenaren en de Hebreën op merkwaardige wijze van elkander onderscheiden zullen zijn in deze plaag, vers 22, 23. Waarschijnlijk is dit onderscheid bij de vorige plagen niet zoo opvallend geweest, als bij deze. Gelijk de plaag der luizen meer overtuigend was dan de daaraan voorafgaande doordat de onmacht der toovenaars er bij uitkwam, zoo was deze het door het merkbare verschil tusschen de Egyptenaren en de Hebreën. Farao moet te weten gedaan worden, dat God *de Heere is in het midden dezes lands*, en hieraan zal dit met ontwijfelbare zekerheid geweten worden:

1. Zwermen van dit ongedierte, deze vliegen [1]) die in het wilde schijnen rond te vliegen, zullen blijkbaar en duidelijk onder de leiding zijn van een denkend, albesturend Wezen, terwijl zij boven het bestuur of de leiding zijn van den mensch. „Tot hiertoe zullen zij gaan," zegt Mozes, „en daarheen zullen zij niet gaan;" en zoo geschiedde het, juist en nauwkeurig, waaruit bleek dat Hij, die het zeide, dezelfde was als Hij, die het deed, namelijk een Wezen van oneindige wijsheid en macht.

2. De dienaren en aanbidders van den grooten Jehovah zullen er voor bewaard worden om te deelen in de algemeene rampen van de plaatsen, waarin zij wonen, zoodat de plaag, die al hunne naburen kwelt, hen niet zal naderen, en dit zal het onbetwistbaar bewijs zijn dat God *de Heere is in het midden dezes lands*. Voeg deze beiden samen, en het blijkt dat *de oogen des Heeren de gansche aarde doorloopen*, en ook de lucht doorloopen, om datgene te leiden en te besturen, wat ons gansch toevallig schijnt te zijn, tot het een of andere groote doeleinde, ten einde *zich sterk te bewijzen aan degenen, welker hart volkomen is tot Hem*, 2 Kron. 16 : 9.

Merk op hoe dit herhaald wordt, vers 23, *Ik zal eene verlossing stellen tusschen uw volk en Mijn volk*. De Heere kent degenen, die de Zijnen zijn, en Hij zal doen blijken, *misschien* reeds in deze wereld, en *zeer zeker* in de andere wereld, dat Hij hen zich heeft afgezonderd. Er zal een dag komen, dat gijlieden wederom zien zult het onderscheid tusschen den rechtvaardige en den goddelooze, Mal. 3 : 18, tusschen de schapen en de bokken, Matth. 25 : 32, Ezech. 34 : 17, al zijn zij thans ook dooreen gemengd.

III. Hoe de plaag werd opgelegd; den dag na dien, waarop er mede gedreigd werd, *kwam een zware vermenging van ongedierte*, vers 24, allerlei soort van vliegen, van de zoodanige, *die hen verteerden*, Psalm 78 : 45. De overste van de macht der lucht heeft er in geroemd *Beëlzebub, de god der vliegen* te zijn, maar hier wordt het bewezen, dat hij ook hierin een bedrieger en overweldiger is, want zelfs met zwermen van vliegen strijdt God tegen zijn rijk en heeft de overhand.

IV. Na dien aanval wil Farao parlementeeren en onderhandelt met Mozes over de loslating zijner gevangenen, maar zie met welk een tegenzin hij zich onderwerpt.

1. Hij stemt er in toe, dat zij aan hun God zullen offeren, mits dat zij het *in Egypteland* zullen doen, vers 25. God kan verdraagzaamheid voor Zijne aanbidding ontwringen zelfs van hen, die er de wezenlijke vijanden van zijn. Onder het striemen der roede stemt Farao er in toe, dat zij offeranden doen, en wil hij aan Gods Israel gewetensvrijheid toestaan zelfs in zijn eigen land.

Maar Mozes wil die concessie niet aannemen, hij kan het niet, vers 26. Het zou Gode een verfoeisel zijn, indien zij de Egyptische offers offerden, en het zou den Egyptenaren een gruwel wezen, indien zij Gode hun eigen offers offerden, zooals zij behoorden te doen; zoodat zij in Egypteland niet konden offeren zonder zich bloot te stellen aan het ongenoegen, hetzij van hun God, of van hunne meesters; daarom dringt hij er op aan om *den weg van*

1) Naar de Engelsche overzetting.

drie dagen in de woestijn te gaan, vers 27. Zij, die op Gode welbehaaglijke wijze willen offeren, moeten: *a.* Zich afscheiden van de goddeloozen en werelschgezinden, want wij kunnen niet tegelijk gemeenschap hebben met de werken der duisternis en met den Vader der lichten; met Christus en met Belial, 2 Cor. 6 : 14 en verv.; Psalm 26 : 4, 6. *b.* Zij moeten zich terugtrekken uit het rumoer der wereld, opdat zij er niet door afgeleid worden. Israel kan het feest des Heeren noch tusschen de steenovens, noch tusschen de vleeschpotten van Egypte houden; neen, *Wij willen in de woestijn gaan*, Hosea 2 : 12; Hoogl. 7 : 11. *c.* Zij moeten het Goddelijk bevel opvolgen: „Wij zullen Gode offeren gelijk Hij tot ons zeggen zal, en niet anders." Hoewel zij tot den uitersten graad van slavernij onder Farao waren gekomen, moeten zij toch in de aanbidding Gods Zijne bevelen, en niet Farao's bevelen gehoorzamen.

2. Toen dit voorstel werd afgewezen, stemde hij er in toe dat zij in de woestijn zullen gaan, mits *niet te ver*, niet zoo ver, dat hij hen niet terug zal kunnen halen, vers 28. Waarschijnlijk had hij wel van hun voornemen gehoord, om naar Kanaän te gaan, en vermoedde hij dat zij, eenmaal Egypte verlaten hebbende, er nooit zouden terugkeeren. Toen hij dus genoodzaakt was in hun vertrek te bewilligen (de vermenging van ongedierte, de vliegen van allerlei soort, gonsden hem de noodzakelijkheid er van in de ooren,) wilde hij hen toch niet buiten zijn bereik laten gaan. Aldus zullen sommige zondaren, onder de macht en de benauwdheid van de overtuiging van zonde gekomen, hunne zonden wel laten, maar zij willen er toch niet ver weg van gaan, want als de schrik voorbij is, keeren zij er toe terug. Wij zien hier eene worsteling tusschen Farao's overtuiging en zijn bederf. Zijne overtuiging zeide: „Laat hen gaan"; zijn bederf zeide: „maar niet te ver weg"; maar hij hield het met zijn bederf tegen zijne overtuiging, en dat was zijn ondergang.

Mozes nam dit voorstel inzoover aan, dat hij er de opheffing der plaag voor beloofde, vers 29. Zie hier:

A. Hoe bereid God is des zondaars onderwerping aan te nemen. Farao zegt slechts: *Bidt vuriglijk voor mij*, (hoewel het met leedwezen is, dat hij zich aldus vernedert) en Mozes belooft terstond: *Ik zal tot den Heere vuriglijk bidden*; opdat hij zien zou wat de bedoeling van God was met de plaag; niet hem ten verderve te brengen, maar hem tot bekeering te doen komen. Met welk een welgevallen heeft God gezegd, 1 Kon. 21 29. *Hebt gij gezien, dat Achab zich vernedert voor Mijn aangezicht?*

B. Hoe noodig het ons is vermaand te worden om in onze onderwerping oprecht te zijn. *Alleen dat Farao niet meer bedriegelijk handele.* Zij, die bedriegelijk handelen, worden met recht gewantrouwd, en moeten er voor gewaarschuwd worden niet meer tot dwaasheid weder te keeren, nadat God nog eens van vrede heeft gesproken. *Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten*; als wij denken God te bedriegen met een nagemaakte bekeering en een schijn van onderwerping, dan zullen wij ten laatste ondervinden, dat wij op noodlottige wijze onze eigen ziel hebben bedrogen.

Eindelijk. Het gevolg van dit alles was, dat God genadiglijk de plaag heeft weggenomen, vers 20, 31, maar dat Farao trouweloóslijk tot zijne verharding wederkeerde, en *het volk niet liet trekken*, vers 32. Zijn hoogmoed liet hem niet toe om zulk een bloem van zijne kroon op te geven, als zijne heerschappij over Israel was, en zijne geldgierigheid liet hem niet toe om afstand te doen van zulk een bron van inkomsten, als hun arbeid hem bezorgde. Heerschende lusten en begeerlijkheden verbreken de sterkste banden, en maken de menschen onbeschaamd aanmatigend en ergerlijk trouweloos. Laat de zonden dus niet over ons heerschen, want indien zij wèl over ons heerschen, zullen zij ons naar ziel en lichaam ten verderve voeren.

HOOFDSTUK IX.

In dit hoofdstuk hebben wij een bericht van nog drie plagen over Egypte. I. Sterfte onder het vee, vers 1—7. II. Zweren aan menschen en dieren, vers 8—12. II. Hagel met donder en bliksemen. Van deze plaag wordt vooraf kennis gegeven, vers 13—21. 2. Zij komt over hen met groote verschrikking, vers 22—26. 3. In zijn angst onderhandelt Farao nogmaals met Mozes, maar breekt terstond zijn woord, vers 27—35.

Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Ga in tot Farao, en spreek tot hem: Alzoo zegt de HEERE, de God der Hebreën: Laat mijn volk trekken, dat het Mij diene. 2. Want zoo gij weigert hen te laten trekken, en gij hen nog met geweld ophoudt, 3. Zie, de hand des HEEREN zal zijn over uw vee, dat in het veld is, over de paarden, over de ezelen, over de kemelen, over de runderen, en over het klein vee, door een zeer zware pestilentie. 4. En de HEERE zal een afzondering maken tusschen het vee der Israelieten en tusschen het vee der Egyptenaren, dat er niets sterve van alles dat der kinderen Israels is. 5. En de HEERE bestemde een zekeren tijd, zeggende: Morgen zal de HEERE deze zaak in dit land doen. 6. En de HEERE deed deze zaak des anderen daags, en al het vee der Egyptenaren stierf; maar van het vee der kinderen Israels stierf niet één. 7. En Farao zond er heen, en ziet, van het vee van Israel was niet tot één toe gestorven. Doch het hart van Farao werd verzwaard, en hij liet het volk niet trekken.

I. Hier wordt kennis gegeven van nog een plaag, namelijk die der veepest. Toen Farao's hart verhard werd, nadat hij onder de vorige plaag geneigd scheen tot toegeven, werd Mozes tot hem gezonden om hem te zeggen, dat er weder eene plaag komen zal om te zien wat deze doen zou om de indrukken, door de vorige plagen teweeggebracht, weder te verlevendigen. Aldus

wordt de toorn Gods geopenbaard van den hemel, beide in Zijn woord en in Zijne werken, *over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen.*

1. Mozes gaf Farao het middel aan de hand om die plaag te voorkomen; *Laat Mijn volk trekken,* vers 1. Dit bleef nog de eisch Gods; God wil Israel losgelaten hebben; Farao kant zich hier tegen aan, en nu is de vraag *wiens woord zal bestaan.* Zie hoe naijverig God is op Zijn volk, als *het jaar Zijner verlosten gekomen is,* zal Hij *Egypte tot hun losgeld geven.* Dat koninkrijk zal veeleer te gronde gaan, dan dat Israel niet verlost zou worden. Zie hoe redelijk Gods eischen zijn, waar Hij om vraagt is slechts *het Zijne;* zij zijn *Mijn volk,* en daarom: *laat hen trekken.*

2. Hij beschrijft de plaag, die komen zou indien hij weigerde, vers 2, 8. *De hand des Heeren is* onmiddellijk, zonder dat Aärons hand wordt uitgestrekt, *over het vee,* waarvan veel door een soort pestilentie zal sterven, en wel vee van allerlei aard. Dit was een groot verlies voor de eigenaars. Zij hadden Israel arm gemaakt. en nu zal God hen arm maken. De hand Gods moet erkend worden, zelfs in de ziekte en het sterven van vee, of van eenigerlei andere schade er in, want *geen muschje valt ter aarde zonder onzen Vader.*

3. Als een bewijs, dat het Gods hand er in is, en van Zijn bijzondere gunst jegens Zijn volk, voorzegt hij, dat er van het vee der Israelieten niets zal sterven, hoewel die dieren dezelfde lucht inademden en hetzelfde water dronken als het vee der Egyptenaren, vers 4. *De Heere zal eene afzondering maken.* Als Gods oordeelen zijn uitgegaan, dan kunnen zij wel de rechtvaardigen en de goddeloozen treffen, maar toch zal God zulk een onderscheid maken, dat zij voor den een niet hetzelfde zijn, wat zij voor den ander zullen wezen, zie Jes. 27:7. De voorzienigheid Gods moet met dankbaarheid erkend worden in het leven van het vee, want Hij behoudt menschen en beesten, Psalm 36:7.

4. Om die waarschuwing nog opmerkelijker te maken, wordt er een tijd voor bepaald, vers 5. *Morgen* zal het gedaan worden. *Wij* weten niet wat een dag baren zal, en daarom kunnen wij niet zeggen wat wij morgen doen zullen, maar *God* kan het.

II. De plaag is gekomen. Het vee stierf, vers 6. Door de zonde van den mensch is het schepsel der ijdelheid onderworpen, daar het naar zijn aard en vermogen beide zijne goddeloosheid dient en deelt in zijne straf, zooals in den zondvloed, Rom. 8 : 20, 22. Farao en de Egyptenaars zondigden, maar *wat hebben deze schapen gedaan?* Toch zijn zij geplaagd; zie Jer. 12 : 4. *Vanwege de boosheid dergenen, die in het land wonen, vergaan de beesten.* De Egyptenaars hebben later, en sommigen denken ook nu, hun vee aangebeden; het was onder hen dat de Israelieten hebben geleerd een god te maken van een kalf. Daarom komt in dit dier de plaag over hen. Het is rechtvaardig in God om datgene van ons weg te nemen, waar wij een afgod van maken, of het eene bitterheid voor ons te maken, zie Jes. 19 : 1.

III. Het onderscheid, dat gemaakt is tusschen het vee der Egyptenaren en dat der Israelieten, naar het woord van God. *Van het vee der kinderen Israels stierf niet één,* vers 6, 7. Zorgt God voor ossen? Ja, Zijne voorzienigheid strekt zich uit over het geringste Zijner schepselen. Maar het is ook om onzentwil geschreven, opdat wij, vertrouwende op God, en Hem gesteld hebbende tot onze toevlucht, *niet zullen vreezen voor de pestilentie, die in de donkerheid wandelt,* ja zelfs niet, *als er duizend aan onze zijde vallen, en tienduizend aan onze rechterhand,* Psalm 91 : 6, 7. Farao liet zien, of het vee der Israelieten ook besmet was, niet om zijne conscientie, maar zijne nieuwsgierigheid te bevredigen, of wel met het doel, om bij wijze van weerwraak zijne verliezen met hun vee te vergoeden. En daar hij niets goeds voorhad met dit onderzoek, heeft het rapport, dat hem gebracht werd, ook geen indruk op hem gemaakt, integendeel, zijn hart werd er slechts nog meer door verhard. Voor hen, die willens blind zijn, zullen zelfs de methodes der overtuiging, die verordineerd zijn ten leven, een reuke des doods ten doode blijken te wezen.

8. Toen zeide de HEERE tot Mozes en tot Aäron: Neemt gijlieden uwe vuisten vol asch uit den oven; en Mozes strooie die naar den hemel voor de oogen van Farao. 9. En zij zal tot klein stof worden over het gansche Egypteland; en zij zal aan de menschen en aan het vee worden tot zweren, uitbrekende met blaren, in het gansche Egypteland. 10. En zij namen asch uit den oven, en stonden voor Farao's aangezicht; en Mozes strooide die naar den hemel; toen werden er zweren, uitbrekende met blaren, aan de menschen en aan het vee. 11. Alzoo dat de toovenaars voor Mozes niet staan konden, van wege de zweren; want aan de toovenaars waren zweren, en aan al de Egyptenaren. 12. Doch de HEERE verstokte Farao's hart, dat hij naar hen niet hoorde, gelijk de HEERE tot Mozes gesproken had.

Merk hier op betreffende de plaag der zweren:

1. Dat God, toen de sterfte onder hun vee geene uitwerking op hen had, een plaag zond, die hun eigen lichaam aangreep en hen zwaar deed lijden. Als de kleinere oordeelen hun werk niet doen, dan zal God grootere zenden. Laat ons dus ons verootmoedigen onder de machtige hand Gods, en uitgaan om Hem te ontmoeten op den weg Zijner oordeelen, opdat Zijn toorn van ons worde afgewend.

2. Het sein, waarmede de plaag opgeroepen werd, was het strooien van warme asch *uit den oven naar den hemel,* vers 8—10, hetgeen de verhitting van de lucht aanduidde met zoodanige besmetting, dat er in het lichaam der Egyptenaren erge zweren door teweeggebracht werden, die even schadelijk als pijnlijk waren. Terstond na het strooien der asch kwam er een heete, verschroeiende dauw neder uit de lucht, die blaren trok op het lichaam, waar hij op viel. Somtijds toont God aan de menschen hunne

zonde in hunne straf. Zij hadden Israel verdrukt in de steenovens, en nu wordt de asch der ovens een even groote verschrikking voor hen gemaaki, als ooit de aandrijvers eene verschrikking voor de Israelieten geweest zijn.

3. De plaag zelve was zeer zwaar: een gewone uitslag zou dit reeds zijn, inzonderheid voor hen, die een teer gestel hebben, maar deze uitslag was ontsteking, zooals die van Job. Later werd die krankheid *zweren van Egypte* genoemd, Deut. 28 : 27, alsof het een nieuwe kwaal was, waarvan nooit tevoren gehoord was, en die daarna altijd onder dien naam bekend is gebleven. Wonden, of zweren, op het lichaam moeten beschouwd worden als een straf op de zonde, en er moet naar geluisterd worden als naar een roepstem tot bekeering.

4. De toovenaars zelven waren met deze zweren bezocht, vers 11.

A. Aldus werden zij gestraft beide: *a.* Voor hun medewerken om Farao's hart te verharden, zooals Elymas gestraft werd *voor het verkeeren van de rechte wegen des Heeren.* God zal streng afrekenen met hen, die de handen sterken der goddeloozen in hunne goddeloosheid. En *b.* Ook voor hun voorgeven dat zij de vorige plagen konden nadoen en ze voor zich en Farao tot een spel maakten. Zij, die luizen wilden voortbrengen, zullen, zeer tegen hun zin en wil, zweren voortbrengen. Met Gods oordeelen is het slecht spelen, gevaarlijker dan het spelen met vuur. *Drijft den spot niet, opdat uwe banden niet vaster gemaakt worden.*

B. Aldus worden zij *beschaamd* voor het aangezicht van hunne bewonderaars. Hoe zwak waren hunne bezweringen, daar zij niet eens zichzelven konden beveiligen! De duivel kan hen niet beschermen, die in verbond met hem zijn!

C. Aldus werden zij verdreven van het veld. Tevoren was hunne macht reeds onder bedwang, Hoofdst. 8 : 18, maar zij bleven Mozes het hoofd bieden en stijfden Farao in zijn ongeloof, totdat zij nu eindelijk tot terugtrekken zijn genoodzaakt, en niet bestaan kunnen voor Mozes; waarop de apostel zinspeelt, 2 Tim. 3 : 9, als hij zegt dat *hunne uitzinnigheid allen openbaar zal worden.*

5. Farao bleef hardnekkig, want nu *heeft de Heere zijn hart verstokt*, vers 12. Tevoren had hij zijn hart verhard en de genade Gods weerstaan, en nu geeft God hem rechtvaardiglijk over aan de begeerlijkheden van zijn hart, aan een verkeerden zin en eene kracht der dwaling, aan Satan toelatende hem te verblinden en te verharden, en van nu voortaan alles schikkende om hem hoe langer hoe hardnekkiger te maken. *Moedwillige* hardheid wordt gemeenlijk gestraft met *gerechtelijke* verharding. Als de menschen hunne oogen sluiten tegen het licht, dan is het rechtvaardig in God dat Hij hunne oogen toesluit. Laat ons dit vreezen als het zwaarste oordeel, waaronder de mensch, aan deze zijde der hel, komen kan.

13. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Maak u morgen vroeg op, en stel u voor Farao's aangezicht, en zeg tot hem: Zoo zegt de HEERE, de God der Hebreën: Laat mijn volk trekken, dat zij mij dienen. 14. Want ditmaal zal Ik al mijn plagen in uw hart zenden, en over uwe knechten, en over uw volk, opdat gij weet dat er niemand is gelijk Ik, op de gansche aarde. 15. Want nu heb Ik Mijne hand uitgestrekt, opdat Ik u en uw volk met pestilentie zou slaan, en dat gij van de aarde zoudt verdelgd worden. 16. Maar waarlijk, daarom heb Ik u verwekt, opdat Ik Mijne kracht aan u betoonde, en opdat men Mijnen naam vertelle op de gansche aarde. 17. Verheft gij uzelven nog tegen Mijn volk, dat gij het niet wilt trekken laten; 18. Zie, Ik zal morgen omtrent dezen tijd een zeer zwaren hagel doen regenen, desgelijke in Egypte niet geweest is van dien dag af, dat het gegrond is, tot nu toe. 19. En nu, zend heen, vergader uw vee en alles wat gij op het veld hebt; alle mensch en gedierte, dat op het veld gevonden zal worden en niet in huis verzameld zal zijn, als deze hagel op hen vallen zal, zoo zullen zij sterven. 20. Wie onder Farao's knechten des HEEREN woord vreesde, die deed zijne knechten en zijn vee in de huizen vlieden. 21. Doch die zijn hart niet zette tot des HEEREN woord, die liet zijne knechten en zijn vee op het veld.

Hier is een algemeene verklaring van den toorn Gods tegen Farao vanwege zijne hardnekkigheid. Hoewel God zijn hart verhard heeft, vers 12, moet Mozes toch telkens weder met Gods eisch tot hem komen. God weerhoudt Zijne genade, maar eischt toch gehoorzaamheid, om hem te straffen voor zijn eisch aan de kinderen Israels om tichelsteenen te maken, terwijl hij hun het daartoe benoodigde stroo weigerde. God wilde ook een voorbeeld toonen van lankmoedigheid, en hoe Hij wacht om *een ongehoorzaam en tegensprekend volk genadig te zijn.* Zesmaal is de eisch tevergeefs gedaan, maar Mozes moet hem voor de zevende maal doen: *Laat Mijn volk trekken*, vers 13.

Aan Mozes wordt bevolen hem, hetzij dat hij het hooren zal, hetzij dat hij het laten zal, een schrikkelijke boodschap te brengen.

1. Hij moet hem zeggen dat hij ten verderve is opgeschreven; dat hij nu ten doelwit gesteld wordt, waarop God al de pijlen Zijns toorns zal afschieten, vers 14, 15. Ditmaal zal Ik *al Mijne plagen* zenden. Nu er in Farao geen plaats is voor berouw, kan niets zijn volkomen verderf afwenden, want dat alleen, namelijk berouw, had het kunnen afweren. Nu God begint *zijn hart te verharden*, is zijn toestand hopeloos. „Ik zal Mijne plagen *in uw hart* zenden, niet slechts tijdelijke plagen op uw lichaam, maar geestelijke plagen in uwe ziel." God kan plagen zenden *in het hart*, hetzij door het ongevoelig, hetzij door het hopeloos te maken — en dat zijn de ergste plagen. Farao moet nu geen verademing verwachten, geen wapenstilstand, niets anders dan door plaag op plaag te worden vervolgd, totdat hij gansch verteerd is. Als God oordeelt, zal Hij overwinnen; niemand

heeft ooit zijn hart tegen Hem verhard en voorspoed gehad.

2. Hij moet hem zeggen dat hij in de geschiedenis vermeld zal blijven als een gedenkteeken van Gods gerechtigheid en van de sterkte Zijns toorns; vers 16 *„Daarom heb Ik u verwekt* op den troon in dezen tijd, en u totnutoe den schok der plagen doen doorstaan, ten einde in u Mijne macht te toonen." Gods voorzienigheid heeft het zoo beschikt, dat Mozes met een man van zulk een woest, halsstarrig karakter had te handelen, en bij die onderhandeling was alles zoo geregeld, dat het een bij uitnemendheid gedenkwaardig voorbeeld werd van de macht, die God had in het vernederen en ten onder te brengen van den hoogmoedigste Zijner vijanden. Alles heeft er toe medegewerkt om te doen uitkomen, dat Gods naam, dat is: Zijn onbetwistbare opperheerschappij, Zijn onweerstaanbare macht, en Zijn onbuigzame gerechtigheid, op de geheele aarde bekend zal gemaakt worden, niet slechts aan alle plaatsen, maar door alle eeuwen, zoolang de aarde bestaat. God heft soms zeer slechte menschen op tot eer en macht, spaart hen lang, en laat hen ondraaglijk onbeschaamd en onbeschoft worden, opdat Hij des te meer verheerlijkt zal worden in hun eindelijk verderf. Zie hoe de naburige volken in dien tijd God verheerlijkt hebben in het verderf van Farao, Hoofdst. 18: 11. *Nu weet ik,* zeide Jethro toen, *dat de Heere grooter is dan alle goden.* De apostel verklaart Gods souvereiniteit met dit voorbeeld, Rom. 9 : 17. Ten einde God in deze voornemens en besluiten te rechtvaardigen, wordt aan Mozes bevolen hem te vragen, vers 17: *Verheft gij uzelven nòg tegen Mijn volk?* Farao was een groot koning; Gods volk bestond, op zijn best genomen, uit arme herders, en nu uit arme slaven, en toch zal Farao tot den ondergang worden gebracht, als hij zichzelven tegen hen verheft, want dat wordt dan beschouwd als een zichzelven verheffen tegen God. Het was niet de eerste maal, dat Hij om hunnentwil koningen heeft bestraft. Laat hen weten, dat Hij Zijn volk niet zal laten vertreden en beleedigen, ja zelfs niet door de machtigsten onder hen.

II. Hier is een bijzondere voorzegging van de plaag des hagels, vers 18, en een genaderijke raad aan Farao en zijn volk om hunne knechten en hun vee uit het veld te doen komen, teneinde beschut te zijn tegen den hagel, vers 19. Als Gods gerechtigheid verderf dreigt, toont Zijne goedertierenheid terzelfder tijd een weg ter ontkoming er van; zóó weinig wil Hij dat iemand zal omkomen. Zie hier welke zorg God droeg, niet slechts om te onderscheiden tusschen Egyptenaren en Israelieten, maar ook tusschen sommige Egyptenaren en anderen. Indien Farao niet wil toegeven en aldus het oordeel zelf voorkomen, zal toch aan hen, die nog eenige vreeze Gods hebben en nog beven voor Zijn woord, gelegenheid gegeven worden om er zich voor te behoeden van in het oordeel te deelen. Zij, die de waarschuwing ter harte nemen, kunnen zich beschutten, en zij, die haar niet ter harte nemen, hebben het zichzelven te wijten, indien zij onder den overvloeienden geesel vallen, en onder den hagel, die de toevlucht der leugen zal wegvagen, Jes. 28 : 17. Zie de verschillende uitwerking van deze waarschuwing.

1. Sommigen *vreesden het woord des Heeren, en deden hunne knechten en hun vee in de huizen vlieden.* vers 20, zooals Noach gedaan heeft, Hebr. 11 : 7, en het was verstandig van hen. Zelfs onder Farao's knechten waren sommigen, die beefden voor Gods woord, en zullen de zonen Israels er dan niet voor beven? Maar:

2. Anderen geloofden het niet, ofschoon bij iedere plaag, die Mozes voorzegd had, de voorzegging juist en nauwkeurig uitkwam; en ofschoon, al meenden zij ook redenen te hebben om hieraan te twijfelen, het hun geen groote schade gedaan zou hebben om hun vee voor één dag in huis te houden, en zij dus, al ware de zaak ook twijfelachtig geweest, den veiliger weg gekozen zouden hebben; maar zij waren roekeloos genoeg, om in trotseering van de waarheid, van Mozes en de macht van God, (en van beiden hadden zij, tot hunne schade, al ervaring genoeg) hun vee op het veld te laten, daar Farao zelf hun waarschijnlijk het voorbeeld van die trotsche vermetelheid had gegeven, vers 21. Hardnekkig ongeloof is doof voor iedere eerlijke waarschuwing en den verstandigsten raad, en zoo blijft het bloed van hen, die omkomen, op hun eigen hoofd.

22. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Strek uwe hand uit naar den hemel, en er zal hagel zijn in het gansche Egypteland; over de menschen, en over het vee, en over al het kruid des velds in Egypteland. 23. Toen strekte Mozes zijn staf naar den hemel; en de HEERE gaf donder en hagel, en het vuur schoot naar de aarde; en de HEERE liet hagel regenen over Egypteland. 24. En er was hagel, en vuur in het midden des hagels vervangen; hij was zeer zwaar, desgelijke is in het gansche Egypteland nooit geweest, sedert het tot een volk geweest is. 25. En de hagel sloeg, in het gansche Egypteland, alles wat op het veld was, van de menschen af tot de beesten toe; ook sloeg de hagel al het kruid des velds, en verbrak al het geboomte des velds. 26. Alleen in het land Gosen, waar de kinderen Israels waren, daar was geen hagel. 27. Toen schikte Farao heen, en hij riep Mozes en Aäron, en zeide tot hen: Ik heb mij ditmaal verzondigd; de HEERE is rechtvaardig, ik daarentegen en mijn volk zijn goddeloozen. 28. Bidt vuriglijk tot den HEERE, (want het is genoeg) dat geen donder Gods noch hagel meer zij; dan zal ik ulieden trekken laten, en gij zult niet langer blijven. 29. Toen zeide Mozes tot hem: Wanneer ik ter stad uitgegaan zal zijn, zoo zal ik mijne handen uitbreiden voor den HEERE; de donder zal ophouden en de hagel zal niet meer zijn; opdat gij weet dat de aarde des HEEREN is. 30. Nochtans u en uwe knechten aangaande, weet ik dat gijlieden voor het aangezicht

van den HEERE God nog niet vreezen zult. 31. Het vlas nu en de gerst werd geslagen; want de gerst was in de aar, en het vlas was in den halm. 32. Maar de tarwe en spelt werden niet geslagen, want zij waren bedekt. 33. Zoo ging Mozes van Farao ter stad uit, en breidde zijne handen tot den HEERE; en de donder en de hagel hielden op, en de regen werd niet meer uitgegoten op de aarde. 34. Toen Farao zag dat de regen en hagel, en de donder ophielden, zoo verzondigde hij zich verder, en hij verzwaarde zijn hart, hij en zijne knechten. 35. Alzoo werd Farao's hart verstokt, dat hij de kinderen Israels niet trekken liet, gelijk als de HEERE gesproken had door Mozes.

De bedreigde plaag van den hagel wordt hier door de machtige hand en staf van Mozes opgeroepen, vers 22, 23, en zij gehoorzaamt de oproeping, of liever het gebod van God, want *vuur en hagel doen Gods woord*, Psalm 148 : 8. En hier wordt ons gezegd:

I. Welke verwoestingen hij aanrichtte op de aarde. De donder en het hemelvuur (of bliksem) maakten de plaag nog meer ontzagwekkend en meer verwoestend, vers 23, 24. God maakt de wolken niet slechts tot Zijne voorraadkameren, van waar Hij vettigheid doet druipen op Zijn volk, maar tot Zijn wapenhuis van waar Hij, als het Hem behaagt, een ontzaglijke trein van geschut kan doen voortkomen, om er Zijne vijanden mede te vernielen. Hij zelf spreekt van *de schatkameren des hagels*, die Hij *ophoudt tot den tijd der benauwdheid, tot den dag des strijds en des oorlogs*, Job 38 : 22, 23. Ontzettende verwoesting werd door dien hagel aangericht in het land van Egypte. Mensch en dier werd er door gedood, gras en kruid neergeslagen en boomen gebroken, vers 25. Het koren, dat reeds boven den grond was, werd vernield, alleen datgene bleef bewaard, dat nog niet ontsproten was, vers 31, 32. God heeft velerlei middelen om *het koren weg te nemen op Zijn tijd*, Hosea 2 : 8, hetzij door een stille verborgen verwoesting, of door een knetterenden hagelslag. Bij deze plaag hebben de *vurige kolen* hun vee gedood, zoowel als de hagel, Psalm 78 : 47, 48; zie ook Psalm 105 : 32, 33. Misschien zinspeelt David hierop als hij, wijzende op Gods glorierijke verschijning ter verdelging Zijner vijanden, spreekt van den hagel en de vurige kolen, die Hij onder hen wierp, Psalm 18 : 13, 14. En er wordt duidelijk op gezinspeeld in het uitgieten van de zevende fiool, Openq. 16 : 21. In vers 26 wordt er op gewezen, dat het land Gosen geenerlei letsel ondervond van deze plaag. God heeft het bestuur over de wolken, en doet regenen of hagelen over de eene stad en niet over de andere, hetzij in goedertierenheid en zegen of in oordeel.

II. In welk een ontsteltenis Farao er door gekomen is; zie de uitwerking, die het op hem had:

1. Hij verootmoedigde zich voor Mozes in de taal des berouws, vers 27, 28. Niemand zou beter hebben kunnen spreken. Hij erkent dat hij het aan het verkeerde einde heeft in zijn strijd met den God der Hebreën: „*Ik heb gezondigd* door dien strijd zoolang vol te houden." Hij erkent de billijkheid van Gods handelwijze jegens hem; *de Heere is rechtvaardig*, en moet, als Hij spreekt, gerechtvaardigd worden, al is het ook, dat Hij spreekt in donderslagen en bliksemen; hij veroordeelt zich en zijn land: „*Ik en mijn volk zijn goddeloos*, en wij verdienen wat over ons gebracht is." Hij verzoekt om Mozes' gebed: *Bidt vuriglijk tot den Heere*, dat deze ontzettende plaag weggenomen worde."

Eindelijk: hij belooft zijne gevangenen los te zullen laten: *dan zal ik ulieden laten trekken*. Wat zou men meer kunnen begeeren? En toch was zijn hart onder dit alles verhard. De verschrikkingen der roede dwingen dikwijls bekentenissen af van berouw van hen, die geen berouw hebben en niet boetvaardig zijn. Onder de overrompeling en pijn der beproeving zijn zij opgeschrikt en zeggen dan wat gepast en van belang is, niet omdat zij diep getroffen zijn, maar omdat zij weten dat zij het behoorden te wezen, en dat het gepast is het te zeggen.

2. Hierop wordt Mozes zijn voorspraak bij God. Hoewel hij alle reden had om te denken, dat hij terstond berouw zal hebben van zijn berouw, en hem dit ook zegt, vers 30, belooft hij toch zijn vriend te wezen aan het hof des hemels. Zelfs voor hen, van wie wij weinig hoop kunnen koesteren, moeten wij toch blijven bidden, en hen blijven vermanen, 1 Sam. 12 : 23. Merk op:

A. De plaats, die Mozes uitkoos om er zijne voorbede te doen: hij *ging ter stad uit*, vers 33, niet slechts ter afzondering in zijne gemeenschapsoefening met God, maar om te toonen dat hij zich naar buiten, op het open veld durfde wagen, in weerwil van den hagel en den bliksem, die Farao en zijne knechten binnenshuis hielden, wetende dat iedere hagelsteen door God bestuurd wordt, die hem niet wilde schaden. Vrede met God maakt dat de mensch beveiligd is tegen het onweer, want de donder is de stem zijns Vaders.

B. De houding: *hij breidde zijne handen uit tot den Heere*, een uitwendige uitdrukking van vurige begeerte en ootmoedige verwachting. Zij, die tot God komen om genade, moeten gereed staan om haar te ontvangen.

C. Wat Mozes beoogde met zijne voorbede voor hem: *opdat gij weet*, en er van overtuigd zijt, *dat de aarde des Heeren is*, vers 29; dat is: dat God souvereine heerschappij heeft over alle schepselen, dat zij allen door Hem geregeerd en bestuurd worden, en dat ook gij u dus door Hem moet laten regeeren. Zie hoe verschillende methodes God gebruikt om de menschen tot bezinning te brengen. Oordeelen worden gezonden, en oordeelen worden weggenomen, alles tot hetzelfde doel, namelijk de menschen te doen weten, dat de Heere regeert.

D. Den uitslag er van. *a.* Hij overmocht bij God, vers 33. Maar: *b.* Bij Farao

heeft hij niet overmocht: die *verzondigde zich nog verder, en hij verzwaarde zijn hart*, vers 34, 35. Evenals het gebed van Elia, heeft ook het gebed van Mozes den hemel geopend en gesloten, Jak. 5 : 17, 18, en zoo is ook de macht der twee getuigen Gods, Openb. 11 : 6; maar noch Mozes, noch Elia, noch deze twee getuigen vermochten het harde hart der menschen tot onderwerping te brengen. Door het ontzettend oordeel werd Farao tot toegeven verschrikt, maar toen het oordeel was opgeheven, verdween zijne overtuiging, en waren zijn schoone beloften vergeten. Er moet weinig geloof worden geschonken aan bekentenissen, die op de pijnbank worden afgelegd. Zij, die door oordeelen en zegeningen van Gods goedertierenheid niet beter gemaakt worden, worden er gewoonlijk slechter door.

HOOFDSTUK X.

In dit hoofdstuk hebben wij het bericht van de achtste en negende der Egyptische plagen, die der sprinkhanen en der duisternis. 1. God deelt aan Mozes de beteekenis mede van deze ontzettende beschikkingen Zijner voorzienigheid, vers 1, 2. 2. Hij dreigt met de sprinkhanen, vers 3—6. 3. Door overreding zijner knechten is Farao bereid om nogmaals met Mozes te onderhandelen, vers 7—9, maar zij kunnen tot geene overeenkomst geraken, vers 10, 11. 4. De sprinkhanen komen, vers 12—15. 5. Farao roept: *Peccavi, ik heb gezondigd*, vers 16, 17, waarop Mozes bidt om de wegneming der plaag, en zij wordt weggenomen; maar Farao's hart blijft verhard, vers 18—20. II. Betreffende de plaag der duisternis: 1. Zij wordt opgelegd, vers 21—23. 2. Nogmaals onderhandelt Farao met Mozes over zijne onderwerping, maar de onderhandeling wordt plotseling afgebroken, vers 24—29.

Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Ga in tot Farao, want Ik heb zijn hart verzwaard, ook het hart zijner knechten, opdat Ik deze Mijne teekenen in het midden van hem zette; 2. En opdat gij, voor de ooren uwer kinderen en uwer kindskinderen moogt vertellen, wat Ik in Egypte uitgericht heb, en Mijne teekenen, die Ik onder hen gesteld heb; opdat gijlieden weet dat Ik de HEERE ben. 3. Zoo gingen Mozes en Aäron tot Farao, en zeiden tot hem: Zoo zegt de HEERE, de God der Hebreën: Hoe lang weigert gij u voor Mijn aangezicht te verootmoedigen? Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen. 4. Want indien gij weigert Mijn volk te laten trekken, zie, zoo zal Ik morgen sprinkhanen in uwe landpale brengen. 5. En zij zullen het gezicht des lands bedekken, alzoo dat men de aarde niet zal kunnen zien; en zij zullen afeten het overige van hetgeen ontkomen is, hetgeen ulieden overgebleven was van den hagel; zij zullen ook al het geboomte afeten, dat ulieden uit het veld voortkomt. 6. En zij zullen vervullen uwe huizen, en de huizen van al uwe knechten, en de huizen van alle Egyptenaren; dewelke uwe vaders, noch de vaderen uwer vaders niet gezien hebben, van dien dag af, dat zij op den aardbodem geweest zijn, tot op dezen dag. En hij keerde zich om, en ging uit van Farao. 7. En de knechten van Farao zeiden tot hem: Hoe lang zal ons deze tot een strik zijn? Laat de mannen trekken, dat zij den HEERE hunnen God dienen! Weet gij nog niet dat Egypte verdorven is? 8. Toen werden Mozes en Aäron weder tot Farao gebracht, en hij zeide tot hen: Gaat heen, dient den HEERE uwen God! wie en wie zijn zij, die gaan zullen? 9. En Mozes zeide: Wij zullen gaan met onze jonge en met onze oude lieden; met onze zonen en met onze dochteren, met onze schapen en met onze runderen zullen wij gaan; want wij hebben een feest des HEEREN. 10. Toen zeide hij tot hen: De HEERE zij alzoo met ulieden, gelijk ik u en uw kleine kinderen zal trekken laten! Ziet toe, want er is kwaad voor ulieder aangezicht! 11. Niet alzoo! gij mannen, gaat nu heen, en dient den HEERE, want dat hebt gijlieden verzocht! En men dreef hen uit van Farao's aangezicht.

I. Mozes wordt hier onderricht. Wij kunnen wel onderstellen, dat hij voor zich verbaasd was, zoowel over Farao's hardnekkigheid, als over Gods strengheid. Hij kon ook wel niet anders dan bewogen zijn door medelijden met de Egyptenaren bij al die verwoestingen over het land, en kon zich ook niet voorstellen waar die strijd ten laatste op zou uitloopen. Nu zegt God hem hier wat Zijne bedoeling is: niet alleen Israels verlossing, maar ook de verheerlijking van Zijn naam. *Opdat gij moogt vertellen* in uwe geschriften, die tot aan het einde der wereld zullen blijven bestaan, *wat Ik in Egypte uitgericht hebt*, vers 1, 2. De tien plagen van Egypte moeten opgelegd worden, opdat zij aan de volgende geslachten verhaald zullen worden als onloochenbare bewijzen:

1. Van Gods albesturende macht in het rijk der natuur, Zijne heerschappij over al de schepselen, en Zijne macht om ze te gebruiken, hetzij om Zijne gerechtigheid te dienen, of om er onder te lijden, overeenkomstig den raad Zijns willens.

2. Van Gods zegevierende macht over het rijk van Satan, om de boosheid ten onder te houden en de onbeschaamdheid van Zijne vijanden en die der kerk te straffen. Deze plagen zijn blijvende gedenkteekenen van de grootheid Gods, het geluk der kerk en de zondigheid der zonde, en ook een blijvende waarschuwing aan de kinderen der menschen in alle eeuwen, om *den Heere niet tot ijver te verwekken*, of *met hun Maker te twisten*. Het voordeel van dit onderricht aan de wereld weegt ruimschoots op tegen de kosten er van.

II. Farao wordt bestraft, vers 3. *Zoo zegt de Heere, de God* der arme, geminachte, vervolgde *Hebreën: Hoe lang weigert gij u voor Mijn aangezicht te verootmoedigen?* Met recht wordt van de voornaamste, de aanzienlijkste menschen verwacht, dat zij zich voor het aangezicht van den grooten God verootmoedigen, en het is voor hun verantwoording zoo zij het weigeren.

Dit is meer dan eens Gods twist geweest met vasten: Belsazar *heeft zijn hart niet vernederd*, Dan. 5 : 22; Zedekia *verootmoedigde zich niet voor het aangezicht van den profeet Jeremia*, 2 Kron. 36 : 12. Hen, die zich niet willen verootmoedigen, zal God vernederen. Farao heeft somtijds voorgewend zich te verootmoedigen, maar er werd geen acht op geslagen, omdat hij er evenmin oprecht als standvastig in was.

III. Farao wordt met de plaag der sprinkhanen gedreigd, vers 4—6. De hagel had de vruchten der aarde *geslagen*, maar deze sprinkhanen zullen opkomen en ze verslinden; en dat niet alleen, zij zullen hunne *huizen* vervullen, terwijl de vroegere invallen dier insecten tot hunne *landerijen* beperkt bleven. Dit zal erger wezen dan al de rampen van dien aard, die ooit bekend waren. Toen Mozes zijne boodschap had overgeleverd en geen beter antwoord verwachtte dan hij tevoren ontvangen had, *keerde hij zich om en ging uit van Farao*, vers 6. Zoo heeft Christus ook Zijnen discipelen bevolen weg te gaan van hen, die hen niet wilden ontvangen, en *het stof van hunne voeten te schudden als een getuigenis tegen hen*, en dan is het verderf niet ver van degenen, die door des Heeren boodschappers rechtvaardiglijk worden verlaten, 1 Sam. 15 : 27 en verv.

IV. Farao's dienaren, zijn staatsministers of de leden van zijn raad, treden tusschenbeiden en bewegen hem tot eenigerlei overeenkomst zien te komen met Mozes, vers 7. Gelijk hun plicht was stellen zij hem den jammerlijken toestand voor het rijk, *(Egypte is verdorven)* en raden hem om zijne gevangene los te laten; *(Laat de mannen trekken)*; want zij vonden dat Mozes hun tot een strik zal zijn, zoolang dit niet is geschied, en het zou beter zijn dadelijk in te willigen, dan er ten laatste toe gedwongen te worden. De Israelieten waren den Egyptenaren tot een lastigen steen geworden, en nu willen de vorsten van Egypte hen eindelijk wel gaarne kwijt wezen, Zach. 12 : 3. Het is te betreuren, (en, zoo mogelijk, te voorkomen) dat een geheele natie ten verderve wordt gebracht om den hoogmoed en de weerstrevendheid van hare vorsten, *Salus populi suprema lex — Het welzijn des volks te behartigen is de hoogste wet.*

V. Een nieuwe onderhandeling wordt nu geopend tusschen Farao en Mozes, waarbij Farao er in bewilligt, dat de Israelieten in de woestijn zullen gaan om te offeren, maar het geschil betreft de vraag: wie gaan zal, vers 8.

1. Mozes staat er op, dat zij geheel hun gezin zullen medenemen en ook al hun roerend goed, vers 9. Zij, die God dienen, moeten Hem dienen met alles wat zij hebben. Mozes voert aan: „Wij moeten een feest houden, en daarom moeten wij ons gezin medenemen om het feest met hen te vieren, en onze schapen en runderen, die wij moeten slachten en eten ter eere onzes Gods.

2. Farao wil hier volstrekt niet in bewilligen, Hij wil de *mannen* laten gaan, voorgevende dat dit alles was, wat zij verlangden, hoewel er in de vorige onderhandelingen in het geheel niet over gesproken was; maar wat de kinderen aangaat, hij besluit dezen als gijzelaars terug te houden, teneinde hen tot terugkeeren te dwingen, vers 10, 11. Nog meer: hij wordt in toorn ontstoken en zweert, dat zij hunne kinderen niet van de plaats zullen brengen, hun verzekerende, dat het op hun gevaar zou zijn, indien zij het wèl deden. Satan doet alles wat hij kan om hen, die zelf God dienen, te verhinderen om hunne kinderen er toe te brengen om Hem te dienen. Hij is een gezworen vijand van vroege Godsvrucht, wetende hoe verderfelijk zij is voor zijn rijk. Wij hebben reden om bij alles wat ons er van afhoudt om onze kinderen ten uiterste te bewegen om zich tot den dienst van God te begeven, de hand van Satan te vermoeden.

3. Hierop wordt de onderhandeling plotseling afgebroken; zij die, van Farao waren *uitgegaan*, vers 6, werden nu van Farao's aangezicht *uitgedreven*. Diegenen zullen spoedig hun oordeel vernemen, die het niet dragen kunnen, dat zij op hun plicht worden gewezen. Zie 2 Kron. 25 : 16, *Quos Deus destruct, eos dementat — Die God wil verderven geeft Hij over aan verdwaasdheid.* Nooit is iemand zoo verdwaasd geweest, als Farao het geweest is tot zijn eigen verderf.

12. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Strek uwe hand uit over Egypteland, om de sprinkhanen, dat zij opkomen over Egypteland, en al het kruid des lands opeten, al wat de hagel heeft overig gelaten. 13. Toen strekte Mozes zijn staf over Egypteland, en de HEERE bracht een oostenwind in dit land, dien geheelen dag en dien ganschen nacht; het geschiedde des morgens, dat de oostenwind de sprinkhanen opbracht. 14. En de sprinkhanen kwanen op over het gansche Egypteland, en lieten zich neder aan al de palen der Egyptenaren, zeer zwaar; vóór dezen zijn dergelijke sprinkhanen als deze nooit geweest, en na dezen zullen er zulke niet wezen: 15. Want zij bedekten het gezicht des ganschen lands, alzoo dat het land verduisterd werd; en zij aten al het kruid des lands op, en al de vruchten der boomen, die de hagel had overig gelaten; en er bleef niets groens aan de boomen, noch aan de kruiden des velds, in het gansche Egypteland. 16. Toen haastte Farao, om Mozes en Aäron te roepen, en zeide: Ik heb gezondigd tegen den HEERE uwen God, en tegen ulieden. 17. En nu vergeeft mij toch mijne zonde alleen ditmaal, en bidt vuriglijk tot den HEERE uwen God, dat Hij slechts dezen dood van mij wegneme. 18. En hij ging uit van Farao, en bad vuriglijk tot den HEERE. 19. Toen keerde de HEERE een zeer sterken westenwind, die hief de sprinkhanen op en wierp ze in de Schelfzee; er bleef niet één sprinkhaan overig in al de landpalen van Egypte. 20. Doch de HEERE verstokte Farao's hart, dat hij de kinderen Israels niet liet trekken.

I. Hier is de inval der sprinkhanen in het land; het heirleger des Heeren, Joël 2 : 11. God gebiedt Mozes *zijne hand uit te strekken*,

vers 12, om ze als het ware herwaarts te wenken, want zij kwamen op den wenk; *toen strekte Mozes zijn staf uit*, vers 13. Vergel. Hoofdst. 9 : 22, 23. Mozes schrijft het toe aan het uitstrekken, niet van *zijne hand*, maar van *den staf Gods*, het ingestelde teeken van Gods tegenwoordigheid bij hem. De sprinkhanen gehoorzamen aan den oproep, en vliegen op de vleugelen des winds, des oostenwinds, maar niet alleen de sprinkhanen, maar ook kevers, zonder getal, komen, zooals ons medegedeeld wordt in Psalm 105 : 34, 35. Een geducht leger van ruiters en voetknechten zou gemakkelijker te weerstaan zijn geweest, dat dit heirleger van insecten. Wie kan dan bestaan voor het aangezicht van den grooten God?

II. De verwoesting, die zij aanrichtten, vers 15. *Zij bedekten het gezicht des ganschen lands, en zij aten al het kruid des lands op.* De aarde heeft God den kinderen der menschen gegeven, maar als het Hem behaagt, kan Hij hun bezit verstoren, en sprinkhanen en kevers zenden om hen uit het bezit te verdringen. Kruiden groeien *ten dienste der menschen*, maar als het Gode behaagt, zullen deze verachtelijke insecten niet slechts deelgenooten met hen zijn, maar hen berooven, hun het brood uit den mond wegeten. Laat ons dan niet werken voor de woning en de spijze, die aan deze verwoestingen zijn blootgesteld, maar voor die welke blijven tot in het eeuwige leven, en niet aldus overweldigd of aldus verdorven kunnen worden.

III. Farao's onderwerping hierop, vers 16, 17. Hij had Mozes en Aäron van zich uitgedreven, vers 11, hun waarschijnlijk zeggende, dat hij nu niets meer van doen met hen wilde hebben. Nu echter laat hij hen in allerijl tot zich roepen, en richt nu met evenveel beleefdheid het woord tot hen, als hij hen tevoren met verachting van zich weg had gezonden. De dag zal komen, wanneer zij, die hunne raadgevers hebben afgewezen en hunne bestraffingen hebben veracht, zeer blijde zijn zullen met hunne belangstelling, en hunne voorbede gaarne zullen inroepen. De dwaze maagden smeeken de wijze maagden *om van hare olie te geven.* Zie ook Psalm 141 : 6.

1. Farao bekent schuld: *Ik heb gezondigd tegen den Heere, uwen God, en tegen ulieden.* Nu ziet hij zijne dwaasheid in zijn smaden en beleedigen van God en Zijne gezanten, en *schijnt* er tenminste berouw van te hebben. Als God de menschen overtuigt van zonde en er hen om verootmoedigt, dan zal hunne minachting van Gods dienstknechten en van des Heeren woord in hun mond voorzeker mede in rekening komen, en zwaar op hun geweten drukken. Sommigen denken dat Farao door te zeggen: „De Heere, *uw* God", eigenlijk te kennen wilde geven: „De Heere zal *mijn* God niet zijn". Velen handelen met God als met een machtigen vijand, met wien zij niet gaarne in oorlog willen zijn, maar willen niet met Hem handelen als met hun rechtmatigen vorst, aan wien zij zich met trouw en liefde willen onderwerpen. Ware boetvaardigen betreuren de zonde als begaan *tegen God, huh God*, aan wien zij trouw en gehoorzaamheid verschuldigd zijn,

2. Hij vraagt om vergeving, niet aan God, zooals boetvaardigen behooren te doen, maar aan Mozes, hetgeen meer verschoonbaar in hem was, omdat Mozes door een bijzondere opdracht aan Farao *tot een God was gesteld*, en zoo hij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven. Als hij bidt: *vergeeft mij toch ditmaal*, belooft hij hiermede niet weer op die wijze te zullen zondigen. Toch schijnt hij er afkeerig van die belofte bepaaldelijk af te leggen, en ook zegt hij niet, dat hij *het volk zal laten trekken.* Een berouw in schijn bedriegt de menschen gewoonlijk met algemeene beloften, maar wil zich niet tegen bepaalde zonden verbinden.

3. Hij gebruikt Mozes en Aäron om voor hem te bidden. Er zijn van dezulken, die in benauwdheid de hulp van anderer gebed inroepen, maar niet geneigd zijn zelf te bidden, waardoor zij toonen, dat zij geen ware liefde hebben tot God en geen lust hebben om gemeenschap met Hem te oefenen. Farao wenscht dat zij bidden, dat slechts *dezen dood van hem weggenomen worde*, niet *deze zonde;* hij bidt de plaag af der sprinkhanen, niet de plaag van een verhard hart, die toch oneindig meer gevaarlijk was.

IV. De wegneming van het oordeel op het gebed van Mozes, vers 18, 19.

Dit was:

1. Een evengroot voorbeeld van Gods macht als het oordeel zelf. Een oostenwind bracht de sprinkhanen, en nu komt een westenwind ze wegvoeren. In welk punt van het kompas de wind ook zij, altijd *doet hij Gods woord*, en draait overeenkomstig Zijn raad. *De wind blaast waarheen hij wil* ten opzichte van ons bestuur er over, maar niet ten opzichte van Gods bestuur er over; *Hij zendt hem rechtuit onder den ganschen hemel.*

2. Het was ook een evengroot blijk van Mozes' gezag, en een even sterke bevestiging van zijne opdracht en van zijn invloed bij God, die *den vrede maakt en het kwaad schept*, Jes. 45 : 7. En hiermede heeft hij niet slechts den eerbied afgedwongen der Egyptenaren, maar zich ook hunner genegenheid aanbevolen, want gelijk het oordeel op zijn oproep gekomen is, zoo geschiedde de wegneming er van als verhooring van zijn gebed. Hij heeft den treurigen dag van leed en ellende niet gewenscht, al heeft hij er ook mede gedreigd; zijne opdracht ging wel *tegen* Egypte, maar zijn gebed was *voor* Egypte, hetgeen een goede reden was waarom zij hem zouden liefhebben, al was het ook dat zij hem vreesden.

3. Het was ook een even sterke reden voor hunne bekeering, hun berouw, als het oordeel zelf, want hieruit bleek, dat God bereid is om te vergeven, spoedig geneigd om genade te betoonen. Indien Hij reeds op eene bekentenis van berouw en de uitwendige teekenen van verootmoediging een bijzonder oordeel wegneemt, zooals Hij het dikwijls van Farao heeft weggenomen, of het uitstelt, zooals Hij in Achabs geval gedaan heeft, wat zal Hij dan niet doen, als wij oprecht zijn, en hoe welkom zullen ware boetvaardigen Hem dan niet wezen!

O mocht deze goedheid Gods ons tot bekeering leiden!

V. Farao's terugkeeren tot zijn goddeloos besluit om het volk niet te laten trekken, vers 20, door de rechtvaardige hand Gods op hem, zijn hart verhardende en hem stijvende in zijne hardnekkigheid. Zij, die hunne overtuiging gesmoord hebben, haar weerstaan hebben, verbeuren er de weldaad van, en worden dan rechtvaardiglijk overgegeven aan de lusten van hun eigen hart, die (hoe sterk hunne overtuiging ook zij) hun te sterk blijken te zijn.

21. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Strek uwe hand uit naar den hemel, en er zal duisternis komen over Egypteland, dat men de duisternis tasten zal. 22. Als Mozes zijne hand uitstrekte naar den hemel, werd er een dikke duisternis in het gansche Egypteland, drie dagen. 23. Zij zagen de een den ander niet, er stond ook niemand op van zijne plaats, in drie dagen; maar bij al de kinderen Israels was het licht in hunne woningen. 24. Toen riep Farao Mozes, en zeide: Gaat heen, dient den HEERE! alleen uwe schapen en uwe runderen zullen vast blijven; ook zullen uwe kinderkens met u gaan. 25. Doch Mozes zeide: Ook zult gij slachtofferen en brandofferen in onze handen geven, die wij den HEERE onzen God doen mogen; 26. En ons vee zal ook met ons gaan, er zal niet een klauw achterblijven, want van hetzelve zullen wij nemen, om den HEERE onzen God te dienen; want wij weten niet waarmede wij den HEERE onzen God dienen zullen, totdat wij daar komen. 27. Doch de HEERE verhardde Farao's hart; en hij wilde hen niet laten trekken. 28. Maar Farao zeide tot hem: Ga van mij! wacht u, dat gij niet meer mijn aangezicht ziet; want op welken dag gij mijn aangezicht zult zien, zult gij sterven! 29. Mozes nu zeide: Gij hebt recht gesproken; ik zal niet meer uw aangezicht zien!

I. Hier is de plaag der duisternis over Egypte gebracht, en het was een zeer vreeslijke, ontzettende plaag, weshalve zij als de *eerste* van de tien genoemd wordt, Psalm 105 : 28, hoewel zij een der *laatste* was. In de verwoesting van het geestelijk Egypte wordt zij voortgebracht door de *vijfde* fiool, die uitgegoten wordt op *den troon van het beest*, Openb. 16 : 10; *en zijn rijk is verduisterd geworden.* Omtrent deze plaag valt bijzonder op te merken:

1. Dat het een algeheele duisternis was. Wij hebben reden te denken dat niet slechts de hemellichten omfloersd waren, maar dat ook hunne vuren en kaarsen uitgebluscht werden door de vochtige, kleverige dampen, waardoor deze duisternis veroorzaakt werd, want er wordt gezegd in vers 23: *zij zagen den een den ander niet.* De goddelooze wordt er mede gedreigd, Job 18 : 5, 6, dat *de vonk zijns vuurs niet zal glinsteren* (*de spranken*, namelijk *die hij ontstoken heeft*, zooals zij genoemd worden in Jes. 50 : 11) en dat *het licht zal verduisteren in zijne tent.* De hel is *de buitenste duisternis; het licht der kaars zal in u niet meer schijnen*, Openb. 18 : 23.

2. Dat het eene duisternis was, die men kon *tasten;* die gevoeld kon worden met hunne vingers in de *oorzaken* er van, (zóó dicht en dik waren de dampen) gevoeld kon worden, denken sommigen, in haar *uitwerkselen*, door hunne oogen, die gestoken werden van pijn, en nog pijnlijker werden door ze te wrijven. Er wordt gesproken van zware pijn als uitwerking dier duisternis, Openb. 16 : 10, hetgeen eene toespeling hierop is.

3. Ongetwijfeld waren zij er door verbaasd en verschrikt. Hierbij vergeleken was de wolk van sprinkhanen, die *het land verduisterd hadden*, vers 15, nog niets. De overlevering der Joden zegt dat zij in deze duisternis verschrikt werden door verschijningen van booze geesten, of liever door schrikkelijke geluiden en fluisteringen, die zij maakten, of (hetgeen niet minder schrikkelijk is) door den angst van hun eigen geweten, en dit is de plaag, die, naar sommigen denken, bedoeld is in Psalm 78 : 49, (want anders wordt zij daar in het geheel niet vermeld) *Hij zond onder hen de hittigheid Zijns toorns, verbolgenheid en verstoordheid en benauwdheid met uitzending der boden van veel kwaads*, want hun, voor wie de duivel een bedrieger was, zal hij ten laatste eene verschrikking wezen.

4. Zij hield drie dagen aan; *zes nachten* (zegt bisschop Hall) *aanéén*, zoo lang waren zij gevangen gehouden door die *ketenen der duisternis*, en de helderste paleizen werden tot kerkerholen. *Niemand stond op van zijne plaats*, vers 23. Zij waren allen gevangen in hunne huizen, en de schrik heeft hen zoò bevangen, dat slechts weinigen onder hen den moed hadden om van hun stoel naar hun bed te gaan, of van hun bed naar een stoel. Aldus *zwegen zij in duisternis*, 1 Sam. 2 : 9. Nu had Farao tijd om na te denken, zoo hij hem slechts had willen gebruiken. Geestelijke duisternis is geestelijke gevangenschap; terwijl Satan der menschen oogen verblindt, zoodat zij niet zien, bindt hij hunne handen en voeten, opdat zij niet werken voor God, noch zich hemelwaarts bewegen. Zij *zijn gezeten in duisternis.*

5. Het was rechtvaardig in God hen aldus te straffen. Farao en zijn volk hadden gerebelleerd tegen het licht van Gods woord, dat Mozes tot hen had gesproken; rechtvaardiglijk worden zij dus gestraft met duisternis, want zij hadden haar lief en verkozen haar boven het licht. De blindheid van hun geest brengt deze duisternis der lucht over hen; nooit was iemands geest zóó verblind als die van Farao, nooit was de lucht zóó verduisterd als die van Egypte. Door hunne wreedheid zouden de Egyptenaren de lamp Israels willen uitblusschen en hunne kool uitblusschen, daarom heeft God rechtvaardiglijk hunne lichten uitgebluscht. Vergelijk dit met de straf der Sodomieten, Gen. 19 : 11. Laat ons vreezen voor de gevolgen der zonde; indien drie dagen van duisternis zoo schrikkelijk waren, wat zal de eeuwige duisternis aan niet wezen!

6. Intusschen *was het bij de kinderen Israels*

licht in hunne woningen, vers 23, niet alleen in het land Gosen, waar de meesten van hen woonden, maar ook in de woningen van hen, die onder de Egyptenaren verstrooid waren. Dat sommigen van hen aldus verstrooid zijn geweest, blijkt uit het teeken ter onderscheiding, dat hun later bevolen was aan de posten hunner deuren te maken, Hoofdst. 12 : 7. Dit is een voorbeeld van: *a.* De macht van God boven de gewone kracht der natuur. Wij moeten niet denken dat het zoo maar vanzelf spreekt, dat wij deelen in de algemeene zegeningen en weldaden, en er dus Gode geen dank voor verschuldigd zijn. Hij zou een onderscheid kunnen maken, en ons onthouden wat Hij aan anderen geeft. Wèl laat Hij gewoonlijk Zijne zon schijnen over de rechtvaardigen en de onrechtvaardigen, maar Hij zou een verschil kunnen maken, en wij moeten erkennen dat het Zijne genade is, als Hij het *niet* doet. *b.* De bijzondere gunst voor Zijn volk; zij *wandelen in het licht*, als anderen eindeloos in dikke duisternis ronddwalen. Aan alle plaatsen waar een Israeliet is, een, die waarlijk een Israeliet is, al is het ook in deze duistere wereld, daar is licht, daar is een *kind des lichts*, en voor wien *licht gezaaid is*, en die door *den Opgang uit de hoogte wordt bezocht*. Wie zou, toen God dit onderscheid maakte tusschen de Israelieten en de Egyptenaren, niet aan de armoedigste hut van een Israeliet de voorkeur hebben gegeven boven het schoonste paleis van een Egyptenaar? Nòg is er een wezenlijk verschil, hoewel niet zoo merkbaar, tusschen *het huis der goddeloozen*, waarin *de vloek des Heeren is*, en de woning der rechtvaardigen, *die door Hem wordt gezegend*, Spr. 3 : 33. Wij moeten gelooven in dat verschil en er ons naar gedragen. Sommigen gronden eene gissing op het woord in Psalm 105 : 28: *Hij zond duisternis, en maakte het duister, en zij waren Zijn woord niet wederspannig*, dat de Israelieten gedurende deze driedaagsche duisternis besneden werden, ten einde hun paaschfeest, dat nu naderde, te kunnen vieren, en dat *dit* het woord was, waaraan zij niet wederspannig waren; want van hunne besnijdenis toen zij het land Kanaän binnenkwamen, wordt gesproken als van een tweede algemeene besnijdenis, Jozua 5 : 2. Hoe dit nu zij, indien het Gode had behaagd, dan zouden de Israelieten gedurende deze drie dagen van duisternis voor de Egyptenaren, toen het voor henzelven licht was, hebben kunnen vertrekken, zonder er Farao verlof voor te vragen; maar God wilde hen uitvoeren door een *hooge hand*, en niet steelsgewijze of in haast, Jes. 52 : 12.

II. Hier is de indruk, op Farao teweeggebracht door deze plaag, welke tamelijk gelijk was aan dien, welke door de vorige plagen bij hem teweeggebracht werd.

1. Het heeft hem in zooverre wakker geschud, dat hij de onderhandeling met Mozes en Aäron weder aanknoopte, en er nu eindelijk in toestemde, dat zij hunne kinderen zouden medenemen, hij wilde nu slechts hun vee te pand houden, vers 24. Het is het gewone doen der zondaren om aldus met loven en bieden bij den Almachtige aan te komen; sommige zonden zullen zij nalaten, maar niet alle; voor een tijd zullen zij aflaten van hunne zonden, maar niet voor altijd. Zij willen Hem een deel van hun hart toestaan; maar de wereld en het vleesch moeten het met Hem deelen; en aldus spotten zij met God, maar bedriegen zichzelven. Mozes besluit om niets van zijn eisch te laten vallen; *ons vee zal ook met ons gaan*, vers 26. De voorwaarden der verzoening zijn zoo vastgesteld, dat de menschen, hoe zij ze ook betwisten, ze toch niet kunnen veranderen of er van kunnen afdingen. Wij moeten toestemmen in den eisch van Gods wil, want wij kunnen niet verwachten dat Hij zal toestemmen in de voorwaarden onzer lusten. Gods boodschappers moeten altijd aan dien regel gebonden zijn: *laat hen tot u wederkeeren, maar gij zult tot hen niet wederkeeren*, Jer. 15 : 19. Mozes geeft een zeer goede reden op, waarom zij hun vee moeten medenemen; zij moeten gaan offeren, en daarom moeten zij medenemen hetgeen daartoe noodig is. Welk aantal en welke soort van offers geëischt zullen worden, wisten zij nog niet, en dus moesten zij alles medenemen wat zij hadden. Met onszelven en onze kinderen moeten wij ook al onze wereldlijke bezittingen den dienst van God toewijden, omdat wij niet weten welk gebruik God maken wil van hetgeen wij hebben, noch op wat wijze wij geroepen kunnen worden om er God mede te eeren.

2. Maar toen hij zijn eigen voorwaarden niet kon opleggen, werd hij zóó verbitterd, dat hij de onderhandelingen plotseling afbrak, en het besluit nam in het geheel niet meer te onderhandelen. Thans is de toorn over hem gekomen tot het einde, en hij werd ten uiterste beleedigend, vers 28. Mozes wordt in toorn weggezonden; op straffe des doods hem verboden weder aan het hof te komen, ja hem werd verboden Farao ook elders te ontmoeten, zooals hij hem placht te ontmoeten aan den oever der rivier: *ten welken dage gij mijn aangezicht zult zien, zult gij sterven*. Ontzettende waanzin! Had hij dan niet ondervonden dat Mozes plagen over hem kon brengen zonder zijn aangezicht te zien? Of had hij vergeten, hoe dikwijls hij om hem had gezonden als zijn arts, om hem te genezen; en hem van zijne plagen te verlossen, dat hij hem nu moet gebieden om nooit meer tot hem te naderen? Onmachtige boosaardigheid! *Hem* met den dood te dreigen, die gewapend was met zulk eene macht, en aan wiens genade hij zich zoo dikwijls had overgegeven. Waartoe zal verharding van hart en minachting van Gods woord en geboden de menschen al niet brengen!

Mozes hield hem aan zijn woord, vers 29. *Ik zal niet meer uw aangezicht zien*, dat is: „na ditmaal", want deze onderhandeling werd niet afgebroken dan Hoofdst. 11 : 8, toen Mozes van Farao uitging *in hitte des toorns*, en hem zeide hoe spoedig hij van zin zou veranderen, en zijn trotsch gemoed verslagen zou worden, hetgeen vervuld werd, Hoofdst. 12 : 31, toen Farao Mozes nederig smeekte om te vertrekken, zoodat Mozes na dit onderhoud niet meer tot

hem kwam, vóór hij geroepen werd. Als de menschen Gods woord van zich wegdrijven, laat Hij rechtvaardiglijk hen in hunne zinsbegoochelingen blijven, en antwoordt hun naar de menigte hunner afgoden. Toen de Gadarenen begeerden, dat Christus van hen zou weggaan, heeft Hij hen terstond verlaten.

HOOFDSTUK XI.

Farao had Mozes bevolen van uit zijne tegenwoordigheid heen te gaan, Hoofdst. 10 : 28, en Mozes had beloofd, dat dit de laatste maal zou zijn, dat hij hem met zijne tegenwoordigheid lastig zou vallen, maar hij besluit om toch, eer hij van hem heenging, te zeggen wat hij te zeggen had. Dientengevolge hebben wij in dit hoofdstuk: I. De instructies, door God aan Mozes gegeven, en waarnaar hij nu te handelen had, vers 1, 2; alsook de gunst, die Israel en Mozes hadden in de oogen der Egyptenaren, vers 3. II. De laatste boodschap, die Mozes aan Farao overbracht betreffende den dood der eerstgeborenen, vers 4—8. III. Eene herhaling der voorzegging van de verharding van Farao's hart, vers 9, en hoe die voorzegging uitkwam, vers 10.

(Want de HEERE had tot Mozes gesproken: Ik zal nog ééne plaag over Farao en over Egypte brengen, daarna zal hij ulieden van hier trekken laten; als hij u geheellijk zal trekken laten, zoo zal hij u haastelijk van hier uitdrijven. 2. Spreek nu voor de ooren des volks, dat ieder man van zijn naaste, en iedere vrouw van hare naaste zilveren vaten en gouden vaten eische. 3. En de HEERE gaf het volk genade in de oogen der Egyptenaren; ook was de man Mozes zeer groot in Egypteland voor de oogen van Farao's knechten, en voor de oogen des volks.)

Hier is:

1. De hooge gunst, waarin Mozes en Israel stonden bij God. *a.* Mozes was een gunstgenoot des hemels, want God wil voor hem niet verbergen wat Hij doen zal. God stelt hem niet alleen aan om Zijne boodschappen over te brengen, maar deelt hem, als den man Zijns raads, Zijn voornemen mede, dat Hij nog ééne plaag — en niet meer — over Farao zal brengen, door welke Hij de verlossing van Israel zal voltooien, vers 1. Mozes verlangde dit ontzettende werk tot een einde te zien komen, verlangde Egypte niet meer geplaagd te zien, en Israel niet meer verdrukt. „Welnu", zegt God, „het einde is nabij, de strijd zal weldra vervuld zijn, het doel bereikt. Farao zal genoodzaakt zijn zich overwonnen te verklaren, en den strijd op te geven." Na al de vorige plagen zegt God: *Ik zal nog ééne plaag over Farao en over Egypte brengen.* Zoo is ook, na al de oordeelen over de zondaren in deze wereld, nog één, dat over hen gebracht zal worden in de andere wereld, hetgeen diegenen volkomen vernederen zal, die door niets anders vernederd werden. *b.* De Israelieten waren gunstgenooten des hemels, want God zelf omhelst hunne zaak, en draagt er zorg voor, dat zij voor al hunne moeite in dienst der Egyptenaren betaald zullen worden. Dit was de laatste dag van hunne dienstbaarheid, zij waren op het punt van heen te gaan, en hunne meesters, die hen mishandeld hadden in hun werk, zouden hun nu nog hun loon onthouden hebben, en hen ledig hebben weggezonden, terwijl de arme Israelieten zóó naar hunne vrijheid verlangden, dat zij daarmede, ook zonder betaling, tevreden zouden geweest zijn, en zich verheugd hebben, om hunne vrijheid — op wèlke voorwaarden dan ook — te verkrijgen. Maar Hij, *die den verdrukte recht doet*, heeft er in voorzien, dat de arbeiders hun loon niet zouden verliezen, en gebood hun het nu, bij hun vertrek, op te eischen, vers 2, in *zilveren vaten en gouden vaten.* Ter toebereiding hiervoor heeft God door Zijne plagen de Egyptenaren nu even verlangend gemaakt naar hun heengaan op elke voorwaarde, als de Egyptenaren tevoren door hunne strengheid en mishandelingen hen verlangend hadden gemaakt om op elke voorwaarde te vertrekken. Hoewel de geduldige Israelieten tevreden waren om hun loon te verliezen, wilde God toch niet dat zij zonder dat zouden heengaan. Op de een of andere wijze zal God recht laten wedervaren aan de verdrukten, die in ootmoedig stilzwijgen Hem hunne zaak overgeven, en Hij zal er voor zorgen, dat niemand iets door geduldig lijden zal verliezen, evenmin als door den dienst, dien zij gedaan hebben.

2. De hooge gunst en achting, waarin Mozes en Israel stonden bij de Egyptenaren, vers 3. *a.* Zelfs het volk, dat gehaat en geminacht was, werd nu geacht en geëerbiedigd. De wonderen, ten hunnen behoeve gewrocht, deden hun eer aan, en maakten hen tot personen van aanzien en gewicht. Hoe groot worden zij niet, voor wie God strijdt! Aldus *gaf de Heere het volk genade in de oogen der Egyptenaren*, door te doen blijken in hoe hooge gunst zij bij Hem stonden. Hij veranderde ook den geest, de gezindheid der Egyptenaren jegens hen; *Hij gaf hun barmhartigheid voor het aangezicht van hunne verdrukkers. b. De man Mozes was zeer groot.* Hoe kon het ook anders, als zij zagen met wat macht hij bekleed was, en welke wonderen door zijne hand werden gewrocht? Zoo zijn ook de apostelen, hoewel zij lieden van gering aanzien waren, in groote achting gehouden bij het volk, Hand. 5 : 13. Die God eeren zal Hij eeren, en wat hen betreft, die zich Hem getrouw betoonen: er zal een dag komen, wanneer zij groot, zeer groot zullen zijn in de oogen der wereld, zelfs in de oogen van hen, die nu met de grootste minachting op hen nederzien. En hoewel Farao Mozes haatte, waren er onder Farao's knechten, die hem achtten en eerden. Zoo waren er ook in het huis des keizers, zelfs in dat van Nero, sommigen, die achting hadden voor Paulus, Fil. 1 : 13.

4. Verder zeide Mozes: Zoo heeft de HEERE gezegd: Omtrent middernacht zal Ik uitgaan door het midden van Egypte; 5. En alle eerstgeborenen in Egypteland zullen sterven, van Farao's eerstgeborene af, die op zijn troon zitten zou, tot den eerstgeborene der dienstmaagd, die achter den molen is, en alle eerst-

geborenen van het vee. 6. En er zal een groot geschrei zijn in het gansche Egypteland, desgelijke nooit geweest is, en desgelijke niet meer wezen zal. 7. Maar bij alle kinderen Israels zal niet een hond zijne tong verroeren, van de menschen af tot de beesten toe; opdat gijlieden weet, dat de HEERE tusschen de Egyptenaren en tusschen de Israelieten eene afzondering maakt. 8. Dan zullen al deze uwe knechten tot mij afkomen, en zich voor mij neigen, zeggende: Trek uit, gij en al het volk, dat uwe voetstappen volgt; en daarna zal ik uitgaan. En hij ging uit van Farao in hitte des toorns. 9. De HEERE dan had tot Mozes gesproken: Farao zal naar ulieden niet hooren, opdat Mijne wonderen in Egypteland vermenigvuldigd worden. 10. En Mozes en Aäron hebben al deze wonderen gedaan voor Farao's aangezicht; doch de HEERE verhardde Farao's hart, dat hij de kinderen Israels uit zijn land niet trekken liet.

Aan Farao wordt hier kennis gegeven van de laatste plaag, die nu over hem en de Egyptenaars komen zal, namelijk de dood van alle eerstgeborenen in Egypte. Met die plaag werden zij het eerst gedreigd, Hoofdst. 4 : 23. *Ik zal uw zoon, uw eerstgeborene dooden*, Hoofdst. 4 : 23, maar zij werd het laatst over hen gebracht; de mindere oordeelen werden beproefd, en als dezen het werk gedaan hadden, dan zou dit voorkomen zijn. Zie hoe traag God is tot toorn, en hoe Hij ontmoet wil worden op den dag Zijner oordeelen, zóó, dat Zijn toorn wordt afgewend, en inzonderheid hoe dierbaar in Zijne oogen der menschen leven is. Indien de dood van hun vee hen verootmoedigd en verbeterd had, dan zouden hunne kinderen gespaard zijn. Maar als de menschen van het trapsgewijze komen van Gods oordeelen geen goed gebruik willen maken, dan hebben zij het zichzelven te wijten, als zij aan het einde bevinden, dat het ergste voor het laatste bewaard werd.

1. De plaag zelve wordt hier in bijzonderheden voorzegd, vers 4—6. De tijd is bepaald, omtrent middernacht; en wel den eerstvolgenden middernacht, in het holle van den nacht, als allen slapen, zullen al hunne eerstgeborenen den slaap des doods slapen, niet stil en onmerkbaar, zoodat het niet voor den morgen ontdekt zou worden, maar zóó, dat de gezinnen te middernacht gewekt zullen worden om hen te zien sterven. De uitgebreidheid dier plaag wordt beschreven, vers 5. De prins, die de troonopvolger had moeten zijn, was niet te hoog om er door bereikt te worden, noch de slavin aan den molen te gering om er door te worden opgemerkt. Aan Mozes en Aäron wordt niet geboden deze plaag op te roepen, neen, *Ik zal uitgaan, zegt de Heere*, vers 4. *Vreeslijk is het te vallen in de handen van den levenden God;* wat is de hel anders dan dat?

2. De bijzondere bescherming, waaronder de kinderen Israels zijn zullen, en het duidelijkmerkbare verschil, dat er gemaakt zal worden tusschen hen en de Egyptenaren; terwijl een engel het zwaard trok tegen de Egyptenaren, zou zelfs geen hond blaffen bij iemand uit de kinderen Israels, vers 7. Hierin is een proeve gegeven van het verschil, dat in den grooten dag gemaakt zal worden tusschen Gods volk en Zijne vijanden. Indien de menschen wisten, welk een verschil God maakt, en tot in eeuwigheid zal doen voortduren, tusschen hen, die Hem dienen, en hen, die Hem niet dienen, dan zou de Godsdienst hun niet zulk een onverschillige zaak zijn, als zij er nu van maken, en er niet met zooveel onverschilligheid in handelen, als zij nu doen.

3. Hoe Farao's knechten zich ootmoedig aan Mozes zullen onderwerpen, en hoe onderdanig zij hem zullen smeeken heen te gaan, vers 8. *Zij zullen afkomen en zich voor mij neigen.* De trotsche vijanden van God en Zijn Israel zullen eindelijk vallen, Openb. 3 : 9, en bevonden worden leugenaars te zijn, Deut. 33 : 29. Nu wordt gezegd dat Mozes, toen hij zijne boodschap had overgegeven, *van Farao uitging in hitte des toorns*, hoewel hij de zachtmoedigste mensch op aarde was. Waarschijnlijk verwachtte hij, dat het bloote dreigen met den dood der eerstgeborenen Farao tot toegeven bewogen zou hebben, inzonderheid daar Farao toch reeds in zooverre had toegegeven, en gezien had hoe nauwkeurig Mozes' voorzeggingen allen zijn uitgekomen. Maar het had die uitwerking niet; zijn hoogmoedig hart wilde niet buigen, neen, zelfs niet om de eerstgeborenen in zijn rijk te redden; geen wonder, dat de menschen van geene ondeugden teruggehouden worden door hun het vooruitzicht te openen op de eeuwige rampzaligheid, als zelfs het nabijzijnd gevaar van te verliezen alles wat hun dierbaar is in deze wereld hen niet verschrikt. Mozes werd toen tot een heiligen toorn verwekt, daar hij, evenals onze Heiland later, *bedroefd was over de verharding van zijn hart*, Markus 3 : 5. Het is een groote kwelling des geestes voor Godvruchtige leeraren, om de menschen doof te zien voor alle waarschuwingen, die hun gegeven worden, en dat zij roekeloos hun verderf tegemoet gaan in weerwil van alle vriendelijke pogingen om het te voorkomen. Zoo ging Ezechiël *bitterlijk bedroefd* heen, Ezech. 3 : 14, omdat God hem gezegd had, dat het huis Israels niet naar hem zal willen hooren, vers 7. Toornig te zijn op niets anders dan de zonde, is het middel om niet in toorn te zondigen.

Mozes, aldus gewezen hebbende op de ontroering, die Farao's hardnekkigheid hem veroorzaakt had, wijst er nu ook op, dat God hem dit tevoren gezegd had, vers 9. *De Heere had tot Mozes gesproken: Farao zal naar ulieden niet hooren.* De Schrift heeft het ongeloof voorzegd van hen, die het Evangelie zullen hooren, opdat het geene verwondering zou baren en geen struikelblok voor ons zou zijn, Joh. 12 : 37, 38; Rom. 10 : 16. Laat ons nooit minne gedachten koesteren van het Evangelie van Christus om de minachting, die de menschen er in het algemeen aan betoonen, want

ons werd vooruit gezegd welk een koud onthaal het zou vinden. Hij geeft een korte herhaling van hetgeen hij tevoren hieromtrent gezegd had, vers 10, namelijk dat Mozes al deze wonderen gedaan heeft, zooals zij hier verhaald zijn, voor Farao, (hij zelf was er ooggetuige van) en toch niet heeft kunnen overmogen, hetgeen een stellig teeken was, dat God zelf, in den weg van een rechtvaardig oordeel, zijn hart had verhard. Zoo was der Joden verwerping van Christus' Evangelie zoo groot eene ongerijmdheid, dat er gemakkelijk uit was af te leiden, dat *God hun een geest des diepen slaaps had gegeven,* Rom. 11 : 8.

HOOFDSTUK XII.

Dit hoofdstuuk geeft een bericht van een der gedenkwaardigste inzettingen en een der gedenkwaardigste handelingen van Gods voorzienigheid, die in het Oude Testamement vermeld zijn. I. Geen der inzettingen van de Joodsche kerk was meer uitnemend dan die van het pascha, en van geen er van wordt ook zoo dikwijls melding gemaakt in het Nieuwe Testament, en wij hebben hier het bericht van de instelling er van. De inzetting bestond uit drie deelen. 1. Het slachten en eten van het paaschlam, vers 1—6; 8—11. 2. Het sprengen van het bloed op de deurposten, waarvan als een afzonderlijke zaak gesproken wordt, Hebr. 11 : 28, en dat bijzonder eigen was aan dit eerste pascha, vers 7, met de reden er voor, vers 13. 3. Het feest der ongehevelde brooden op de zeven volgende dagen. Dit wijst eigenlijk op hetgeen later voor het waarnemen van deze inzetting gedaan moest worden, vers 14—20. Deze inzetting wordt bekend gemaakt aan het volk, en zij worden onderricht omtrent de waarneming: *a.* Van dit eerste pascha, vers 21—23. *b.* Van de latere pascha's, vers 24—27. En der Israelieten gehoorzaamheid aan deze orders, vers 28. II. Geen der leidingen van Gods voorzienigheid betreffende de Joodsche kerk was meer treffend, of wordt meer dikwijls vermeld, dan de bevrijding van de kinderen Israels uit Egypte. 1. De eerstgeborenen der Egyptenaren worden gedood, vers 29, 30. 2. Er worden terstond orders gegeven om hen vrij te laten, vers 31—33. 3. Zij beginnen hun tocht: *a.* Beladen met hun eigen goederen, vers 34. *b.* Verrijkt met den roof van Egypte, vers 35, 36. *c.* Vergezeld door een gemengde schare, vers 37, 38. *d.* Zich moetende behelpen zoo goed zij konden voor hun oogenblikkelijke behoeften, vers 39. Deze gebeurtenis is gedateerd, vers 40—42. Eindelijk, een korte herhaling ten besluite: *a.* Van deze gedenkwaardige inzetting, met eenige toevoegingen, vers 43—49. *b.* Van die gedenkwaardige handeling van Gods voorzienigheid, vers 50, 51.

De HEERE nu had tot Mozes en tot Aäron in Egypteland gesproken, zeggende: 2. Deze zelfde maand zal ulieden het hoofd der maanden zijn; zij zal u de eerste van de maanden des jaars zijn. 3. Spreekt tot de gansche vergadering van Israel, zeggende: Aan den tienden dezer maand neme een iegelijk een lam, naar de huizen der vaderen, een lam voor een huis. 4. Maar indien een huis te klein is voor een lam, zoo neme hij het en zijn nabuur, de naaste aan zijn huis, naar het getal der zielen, een iegelijk naar dat hij eten kan; gij zult rekening maken naar het lam. 5. Gij zult een volkomen lam hebben, een manneken, een jaar oud; van de schapen of van de geitenbokken zult gij het nemen. 6. En gij zult het in bewaring hebben tot den veertienden dag dezer maand; en de gansche gemeente der vergadering van Israel zal het slachten tusschen twee avonden. 7. En zij zullen van het bloed nemen, en strijken het aan de beide zijposten, en aan den bovendorpel, aan de huizen, in welke zij het eten zullen. 8. En zij zullen het vleesch eten in denzelfden nacht, aan het vuur gebraden, met ongezuurde brooden; zij zullen het met bittere saus eten. 9. Gij zult daarvan niet rauw eten, ook geenszins in water gezoden; maar aan het vuur gebraden, zijn hoofd, met zijne schenkelen en met zijn ingewand. 10. Gij zult daarvan ook niet laten overblijven tot den morgen; maar hetgeen daarvan overblijft tot den morgen, zult gij met vuur verbranden. 11. Aldus nu zult gij het eten: uwe lenden zullen opgeschort zijn, uwe schoenen aan uwe voeten, en uw staf in uwe hand; en gij zult het met haast eten; het is des HEEREN pascha. 12. Want Ik zal in dezen nacht door Egypteland gaan, en alle eerstgeborenen in Egypteland slaan, van de menschen af tot de beesten toe; en Ik zal gerichten oefenen aan al de goden der Egyptenaren, Ik, de HEERE! 13. En dat bloed zal ulieden tot een teeken zijn aan de huizen, waarin gij zijt: wanneer Ik het bloed zie, zal Ik ulieden voorbijgaan: en er zal geene plaag onder ulieden ten verderve zijn, wanneer Ik Egypteland slaan zal. 14. En deze dag zal ulieden wezen ter gedachtenis, en gij zult hem den HEERE tot een feest vieren; gij zult hem vieren onder uwe geslachten tot een eeuwige inzetting. 15. Zeven dagen zult gijlieden ongezuurde brooden eten, maar aan den eersten dag zult gij het zuurdeeg wegdoen uit uwe huizen; want wie het gedeesemde eet, van den eersten dag af tot op den zevenden dag, diezelve ziel zal uitgeroeid worden uit Israel. 16. En op den eersten dag zal er een heilige verzameling zijn; ook zult gij een heilige verzameling hebben op den zevenden dag: er zal geen werk op denzelven gedaan worden; maar wat van iedere ziel gegeten zal worden, dat alleen mag van ulieden toegemaakt worden. 17. Zoo onderhoudt dan de ongezuurde brooden, dewijl Ik even aan denzelfden dag ulieder heiren uit Egypteland geleid zal hebben; daarom zult gij dezen dag houden, onder uwe geslachten, tot een eeuwige inzetting. 18. In de eerste maand, aan den veertienden dag der maand, in den avond, zult gij ongezuurde brooden eten tot den een en twintigsten dag der maand, in den avond. 19. Dat er zeven dagen lang geen zuurdeesem in uwe huizen gevonden worde! want al wie het gedeesemde eten zal, diezelve ziel uit de vergadering van Israel uitgeroeid worden, hij zij een vreemdeling of een ingeborene des lands. 20. Gij zult niets eten, dat gedeesemd is; in al uwe woningen zult gij ongezuurde brooden eten.

Mozes en Aäron *ontvangen* hier *van den Heere* wat zij daarna *aan het volk zullen overleveren* betreffende de inzetting van het pascha, waaraan eene order voorafgaat voor een nieuwe tijdrekening in hunne maanden, vers 1, 2. *Deze zelfde maand zal ulieden het hoofd der maanden zijn.* Totnutoe hadden zij het jaar omstreeks het midden van onze maand September laten aanvangen, maar van nu voortaan moeten zij het omstreeks het midden van onze maand Maart laten beginnen, tenminste voor hun kerkelijke rekeningen. Het is goed om den dag te beginnen, en het jaar te beginnen, en inzonderheid ons leven te beginnen met God. In deze nieuwe tijdrekening begon het jaar in de lente, die *het getaat des aardrijks vernieuwt,* en werd gebruikt als een beeld van de komst van Christus, Hoogl. 2 : 11, 12.

Wij kunnen onderstellen dat Mozes, terwijl hij de tien plagen over Egypte bracht, de Israelieten aanbevolen heeft om zich gereed te houden voor hun vertrek, waarvoor het bevel ieder oogenblik gegeven kon worden. Waarschijnlijk had hij hen langzamerhand van de plaatsen, waarheen zij verstrooid waren, bij elkander gebracht, want zij worden hier *de vergadering Israels* genoemd, vers 3, en aan hen, als vergadering, worden deze orders gezonden. Het is licht te begrijpen hoe groot hunne verbazing en haast was, en toch moeten zij zich nu met de viering van eene Godsdienstplechtigheid bezighouden tot eer van God. Als ons hoofd het volst is van zorg, en onze handen het volst zijn van werk, moeten wij toch onzen Godsdienst niet vergeten, en ons niet ongeschikt laten worden voor oefeningen der Godsvrucht.

I. God gebood dat in den nacht, wanneer zij uit Egypte gaan zullen, in al hunne gezinnen *een lam geslacht zou worden,* of dat twee of drie gezinnen, als zij klein waren, tezamen een lam zouden slachten. Het lam moest vier dagen tevoren gereed gehouden zijn, en in dien namiddag moesten zij het *slachten,* als een offer, vers 6, niet in strikten zin, want het werd niet *op het altaar* geofferd, maar als een Godsdienstige plechtigheid, Gods goedheid jegens hen erkennende, niet slechts door hen te bewaren *voor,* maar ook door hen te verlossen *door,* de plagen, die over Egypte gebracht werden. Let op de oudheid van den huisgodsdienst, en op het gerieflijke, dat kleine gezinnen zich kunnen samenvoegen voor de aanbidding Gods, ten einde haar meer plechtig te maken.

II. Het lam, aldus geslacht zijnde, moest gebraden worden om het te eten, en het moest gegeten worden met ongezuurde brooden en bittere kruiden, omdat zij het *met haast* moesten eten, vers 11, en er niets van moesten overlaten tot den morgen; want God wilde dat zij van Hem afhankelijk zouden zijn voor hun dagelijksch brood, en niet *bezorgd zouden zijn tegen den morgen.* Hij, die hen leidde, zou hen ook voeden.

III. Eer zij het vleesch aten van het lam, moesten zij van *het bloed aan de deurposten strijken,* vers 7. Hierdoor werden hunne huizen onderscheiden van die der Egyptenaren, en aldus hunne eerstgeborenen beveiligd voor het zwaard van den verderfengel, vers 12, 13. Er moest in dien nacht een schrikkelijk werk gedaan worden in Egypte; al de eerstgeborenen van menschen en beesten moesten gedood worden, en er moest gericht geoefend worden aan *de goden van Egypte.* Mozes maakt in dit hoofdstuk geen melding van de vervulling hiervan, maar wél spreekt hij er van in Num. 33 : 4. Het is zeer waarschijnlijk, dat de afgoden, die de Egyptenaren aanbaden, vernield wérden; die uit metaal vervaardigd waren, smolten, die uit hout waren gemaakt, verbrandden, en die van steen werden vergruizeld, waaruit Jethro tot de gevolgtrekking komt, dat *de Heere grooter is dan alle goden.* Dezelfde engel, die hunne eerstgeborenen doodde, verbrak hunne afgoden, die hun niet minder dierbaar waren. Om Israel te beschermen tegen deze plaag, werd hun geboden het bloed van het lam aan de deurposten te strijken; hun doen hiervan zal aangenomen worden als een blijk van hun geloof in de waarschuwingen van God en van hunne gehoorzaamheid aan Zijne geboden. In tijden van algemeene rampen zal God Zijn eigen volk beveiligen, en een teeken aan hen stellen; zij zullen verborgen worden òf *in* den hemel, òf *onder* den hemel; bewaard hetzij van den *slag* des oordeels, of tenminste van den *prikkel* er van. In tijden van algemeene rampen is het bloed der besprenging de veiligheid der heiligen; dat is het, hetwelk hen teekent voor God, het geweten bevredigt, en hun vrijmoedigheid geeft om toe te gaan tot den troon der genade, en aldus een muur der beschutting rondom hen wordt, en een muur der afscheiding tusschen hen en de kinderen dezer wereld.

IV. Het moest jaarlijks gehouden worden als een feest des Heeren in hunne geslachten, waaraan het feest der *ongezuurde brooden* verbonden werd, gedurende hetwelk zij zeven dagen lang geen ander dan ongedeesemd brood moesten eten, ter herinnering, dat zij gedurende vele dagen na hun uittocht uit Egypte, noodzakelijkerwijs tot zulk brood beperkt waren, vers 14—20. Dit gebod werd hun ingeprent zóó, dat zij er geen vergissing mede konden begaan, en ook ter opwekking van hen, die in Egypte misschien over het algemeen wel stompzinnig en onverschillig zijn geworden omtrent de zaken van den Godsdienst tot een naarstig onderhouden van de inzetting.

Nu was er ongetwijfeld veel van het Evangelie in deze inzetting. In het Nieuwe Testament wordt er dikwijls naar verwezen en aan ons *is het Evangelie er in verkondigd,* en *niet alleen aan hen, die niet sterk zouden zien op het einde,* Hebr. 4 : 2; 2 Cor. 3 : 13.

1. Het paaschlam was een type; Christus is *ons Pascha,* 1 Cor. 5 : 7. *a.* Het moest een *lam* zijn, en Christus is het *Lam Gods,* Joh. 1 : 29; in de Openbaring dikwijls het *Lam* genoemd, zachtmoedig en onschuldig als een lam, stom voor het aangezicht zijner scheerders, en voor die het slacht. *b.* Het moest *een mannetje* zijn, *een jaar oud,* vers 5, in den bloei van zijn leven. Christus heeft zichzelven geofferd in het midden zijner dagen, niet in Zijne kindsheid met de kinderkens te Bethlehem.

Het duidt de kracht en genoegzaamheid aan van den Heere Jezus, bij wien hulp was besteld. *c.* Het moest een *volkomen* lam wezen, vers 5, waarmede de reinheid van den Heere Jezus wordt aangeduid, een *onbevlekt* lam, 1 Petr. 1 : 19. De rechter, die Hem veroordeelde (alsof Zijn terechtstaan slechts het onderzoek betrof, dat van de offers gedaan werd, namelijk of zij al of niet zonder gebrek waren) verklaarde Hem onschuldig. *d.* Het moest vier dagen tevoren afgezonderd worden, vers 3. 6, aanduidende de bestemming van den Heere Jezus om een Zaligmaker te zijn, beide in voornemen en in belofte. Het is zeer opmerkelijk dat, gelijk Christus tijdens het paaschfeest gekruisigd werd, zoo heeft Hij ook vier dagen tevoren Zijn plechtigen intocht gedaan in Jeruzalem, dus op den eigen dag, dat het paaschlam afgezonderd moest worden. *e.* Het moest *geslacht* worden, en *aan het vuur gebraden* worden, vers 6—9, aanduidende het vreeslijk lijden van den Heere Jezus tot aan den dood, ja den dood des kruises. De toorn Gods is als vuur, en Christus is een vloek voor ons geworden. *f.* Het moest door de gansche vergadering geslacht worden tusschen de twee avonden, dat is: tusschen drie uur en zes uur. Christus heeft geleden *in het einde der eeuwen*, Hebr. 9 : 26, door de hand der Joden, door geheel de menigte van hen, Lukas 23 : 18, en ten goede van geheel Zijn geestelijk Israel. *g. Geen been moest daaraan gebroken worden*, vers 46, hetgeen uitdrukkelijk gezegd wordt vervuld te zijn in Christus, Joh. 19 : 33, 36, waarmede de onverbroken kracht van den Heere Jezus wordt aangeduid.

2. Het *besprengen met het bloed* was een type. *a.* Het was niet genoeg, dat het bloed van het lam vergoten werd, het moest ook aan de deurposten gestreken worden, aanduidende de toepassing van Christus' verdiensten op onze ziel; wij moeten *de verzoening krijgen*, Rom. 5 : 11. *b.* Het moest met *een bundeltje hysop, gedoopt in het bekken*, aan de deurposten gestreken worden, vers 22. Het eeuwig verbond is, gelijk het bekken, de bewaarplaats van dit bloed; de voordeelen en voorrechten, die er door verkregen zijn, zijn daar voor ons bewaard. Geloof is het bundeltje hysop, waarmede wij de beloften op onszelven toepassen, en de voordeelen van het bloed van Christus, die er in weggelegd zijn. *c.* Het moest gestreken worden aan de deurposten, waarmede wordt aangeduid, dat wij openlijk ons geloof in Christus moeten belijden, en Hem moeten gehoorzamen, als degenen, die zich hunner afhankelijkheid van Hem niet schamen. Het merkteeken van het *beest* kan ontvangen worden *in het voorhoofd* of aan *de hand*, maar het zegel des *Lams* is altijd in *het voorhoofd*, Openb. 7 : 3. Er is een bijweg naar de hel, maar geen bijweg naar den hemel; neen, dat is een verheven baan, Jes. 35 : 8. *d.* Het moest gestreken worden op den *bovendorpel* en de *zijposten*, maar niet op den *drempel*, vers 7, hetgeen eene waarschuwing voor ons is om het bloed des testaments *niet onrein te achten*, het niet te vertreden, Hebr. 10 : 29. Het is dierbaar bloed, en moet ons dierbaar zijn. *e.* Het bloed, aldus gesprengd, was een middel om de Israelieten voor den verderfengel te bewaren, die geen werk had te verrichten waar het bloed was. Als het bloed van Christus gesprengd is op ons geweten, dan zal het ons beschermen tegen den toorn Gods, den vloek der wet en de verdoemenis der hel, Rom. 8 : 1.

3. Het plechtig *eten van het lam* was een type van onze Evangelieplicht jegens Christus. *a.* Het paaschlam werd geslacht niet om het alleen maar aan te zien, het moest gegeten worden; zoo moeten wij door het geloof Christus tot ons eigendom maken, zooals wij doen met hetgeen wij eten, en wij moeten geestelijke kracht en voedsel van Hem ontvangen, verlustiging en verzadiging in Hem vinden, zooals wij hebben door te eten en te drinken als wij hongerig en dorstig zijn; zie Joh. 6 : 53—55. *b.* Het moest geheel gegeten worden; zij, die door het geloof zich voeden met Christus, moeten zich voeden met den geheelen Christus; zij moeten Christus nemen en Zijn juk, Christus en Zijn kruis, zoowel als Christus en Zijne kroon. *Is Christus gedeeld?* Zij, die veel van Christus verzamelen, houden *niets over*. *c.* Het moest terstond gegeten worden, niet uitgesteld tot morgen, vers 10. *Heden* is Christus geofferd, en Hij moet aangenomen worden terwijl het nog *heden* genoemd is, eer wij den slaap des doods slapen. *d.* Het moest met *bittere kruiden* gegeten worden, vers 8, [1]) ter gedachtenis aan de bitterheid hunner slavernij in Egypte; wij moeten ons voeden met Christus met smart en verbreking des harten bij de herdenking onzer zonde, dat zal een heerlijken smaak geven aan het paaschlam; als de zonde ons bitter is geworden, zal Christus ons zoet zijn. *e,* Het moest in de houding van hen, die tot vertrekken gereed zijn, gegeten worden, vers 11. Als wij door het geloof ons voeden met Christus, dan moeten wij volstrekt en voorgoed uitgaan van de heerschappij der zonde, Farao's juk van ons afschudden, los zijn van de wereld en van alles, dat er in is; voor Christus alles verlaten, en dit als geen slechten koop beschouwen. Hebr. 13 : 13, 14.

4. Het feest der ongezuurde brooden was een type of afschaduwing van het Christelijk leven, 1 Cor. 5 : 7, 8. Christus Jezus, den Heere, ontvangen hebbende, *a.* moeten wij een feest houden van heilige blijdschap, ons voortdurend verlustigende in Christus Jezus. *Geenerlei werk moet gedaan worden*, vers 16, geen zorg toegelaten of er aan toegegeven worden, die onbestaanbaar is met, of nadeelig is aan, deze heilige blijdschap. Als ware geloovigen niet voortdurend feestvieren, dan is dit hun eigen schuld. *b.* Het moet een feest zijn van ongezuurde brooden, gevierd in liefde zonder den zuurdeesem der boosheid; en in oprechtheid, zonder den zuurdeesem der geveinsdheid. De wet op het pascha was zeer strikt en streng, en de Joden waren dit in hunne gewoonten en gebruiken, zoodat er *geen zuurdeesem in hunne huizen gevonden werd*, vers 19. Al de oude zuurdeesem der zonde moet ver weg van ons worden gedaan, met de

1) Naar de Engelsche overzetting.

uiterste zorg en met den grootsten afschuw, zoo wij het feest willen vieren van een heilig leven tot eer van Christus. *c.* Het was *een eeuwige inzetting*, vers 17. Zoolang wij leven moeten wij ons voeden met Christus, en ons altijd in Hem verblijden met een dankbaar melding-maken van de groote dingen, die Hij voor ons gedaan heeft.

21. Mozes dan riep al de oudsten van Israel, en zeide tot hen: Leest uit, en neemt u lammeren voor uwe huisgezinnen, en slacht het pascha. 22. Neemt dan een bundeltje hijsop, en doopt het in het bloed, dat in een bekken zal wezen; en strijkt aan den bovendorpel en aan de beide zijposten van dat bloed, hetwelk in het bekken zijn zal; doch u aangaande, niemand zal uitgaan uit de deur van zijn huis, tot aan den morgen. 23. Want de HEERE zal doorgaan, om de Egyptenaren te slaan; doch wanneer Hij het bloed zien zal aan den bovendorpel en aan de twee zijposten, zoo zal de HEERE de deur voorbijgaan, en den verderver niet toelaten in uwe huizen te komen om te slaan. 24. Onderhoudt dan deze zaak, tot eene inzetting voor u en voor uwe kinderen, tot in eeuwigheid. 25. En het zal geschieden, als gij in dat land komt, dat u de HEERE geven zal, gelijk Hij gesproken heeft, zoo zult gij dezen dienst onderhouden. 26. En het zal geschieden, wanneer uwe kinderen tot u zullen zeggen: Wat hebt gij daar voor een dienst? 27. Zoo zult gij zeggen: Dit is den HEERE een paaschoffer, die voor de huizen der kinderen Israels voorbijging in Egypte, toen Hij de Egyptenaars sloeg, en onze huizen bevrijdde. Toen boog zich het volk en neigde zich. 28. En de kinderen Israels gingen en deden het; gelijk als de HEERE Mozes en Aäron geboden had, alzoo deden zij.

Als een getrouw huisverzorger Gods leert Mozes hier de kinderen Israels te onderhouden alles, wat God hem had geboden, en ongetwijfeld heeft hij hun die instructies even ruim en uitvoerig gegeven als hij ze heeft ontvangen, hoewel zij niet zoo uitvoerig vermeld zijn. Er wordt hier nog bijgevoegd:

1. Dat in dien nacht, toen de eerstgeborenen van de Egyptenaren gedood werden, geen Israeliet vóór den morgen buiten zijn huis moest gaan, dat is: niet voor *tegen* den morgen, wanneer zij geroepen zullen worden om uit Egypte te gaan, vers 22. Niet alsof de verderfengel een Israeliet niet ook op straat van een Egyptenaar zou kunnen onderscheiden, maar God wilde hun te kennen geven, dat zij hunne veiligheid verschuldigd waren aan *het bloed der besprenging;* het was op hun gevaar zoo zij zich buiten de bescherming daarvan stelden; en ook, dat zij, die door God als de Zijnen geteekend zijn, zich niet met de boosdoeners moeten vermengen; zie Jes. 26 : 20, 21. Zij moesten *niet uitgaan uit de deur hunner huizen*, opdat zij niet zouden ronddwalen en uit-zijn als het bevel tot vertrekken gegeven werd; zij moesten in huis blijven en *wachten op het heil des Heeren*, en *het is goed* om aldus te wachten.

2. Dat zij later hunne kinderen zorgvuldig de beteekenis van dezen dienst moesten leeren, vers 26, 27. Merk op: *a.* De vraag, die de kinderen zullen doen betreffende deze plechtigheid, (die zij spoedig in het gezin zouden opmerken,) *„Wat hebt gij daar voor een dienst?* Wat beteekent al die zorg en nauwkeurigheid voor het eten van dit lam en dit ongezuurd brood meer dan voor gewoon voedsel? Waartoe zulk een verschil tusschen dien maaltijd en andere maaltijden?" Het is goed kinderen weetgierig te zien omtrent de dingen Gods, en het is te hopen dat zij, die zorgvuldig vragen naar den weg, hem zullen vinden. Christus zelf heeft, toen Hij een kind was, de leeraren *gehoord en ondervraagd*, Lukas 2 : 46. Het is voor ons allen noodig om de beteekenis recht te verstaan van de heilige inzettingen, waarin wij God aanbidden, wat er de aard en het doel van is, wat beteekend en wat bedoeld wordt, wat de plicht is, die er *van* ons in verwacht wordt, en wat de voordeelen zijn, die wij er *door* kunnen verwachten. Iedere inzetting heeft eene beteekenis: van sommige inzettingen, zooals die der sacramenten, is de beteekenis niet zoo duidelijk en blijkbaar als van anderen; daarom is het ons noodig te onderzoeken, opdat wij *den Heere het blinde niet offeren*, maar een redelijken dienst doen. Indien wij onwetend zijn omtrent heilige inzettingen, of er een verkeerd begrip van hebben, dan kunnen wij er God niet in behagen, en er voor onszelven geen nut of voordeel van hebben. *b.* Het antwoord, dat de ouders op die vraag moeten geven, vers 27. *Gij zult zeggen: Dit is den Heere een paaschoffer*, dat is: „Door het slachten en offeren van dit lam houden wij in gedachtenis het werk van wonder en genade, dat God voor onze vaderen gedaan heeft, toen Hij, om den weg te bereiden voor onze verlossing uit het diensthuis, de eerstgeborenen der Egyptenaren heeft gedood, en hen aldus gedwongen heeft onze vrijlating te onderteekenen. En hoewel er ook bij ons zonden waren tegen den Heere, onzen God, waarvoor de verderfengel, toen hij uitging om gericht te oefenen, ook onze eerstgeborenen rechtvaardiglijk had kunnen dooden, heeft God genadiglijk het familieoffer eens lams aangewezen en aangenomen in de plaats der eerstgeborenen, zooals vanouds den ram in de plaats van Izak; en in elk huis, waar het lam geslacht werd, was de eerstgeborene behouden". De herhaling van deze plechtigheid met ieder wederkeerend jaar was bestemd:

Ten eerste. Ter gedachtenis, om *terug te zien*, opdat zij zouden gedenken wat groote dingen God voor hen en hunne vaderen gedaan heeft. Het woord *pesach* beteekent een *sprong*, of *overgang*; het is een voorbijgaan; want de verderfengel ging de huizen der Israelieten voorbij en heeft hunne eerstgeborenen niet gedood. Als God een algeheel verderf brengt over Zijn volk, dan zegt Hij; *Ik zal het voortaan niet*

meer voorbijgaan, Amos 7 : 8; 8 ; 2: aanduidende hoe dikwijls Hij het voorbijgegaan was, zooals nu de verderfengel hunne huizen voorbijging. Onderscheidende gunsten leggen bijzondere verplichtingen op. Als *duizend vallen aan onze zijde en tienduizend aan onze rechterhand*, terwijl wij gespaard blijven, en onze ziel — dat is ons leven — ons tot een buit zal zijn, dan behooren wij daar diep door getroffen te zijn. Als in oorlog of pestilentie de pijl des doods ons voorbijging, over ons heenging, dengenen trof, die naast ons stond, en ons heeft gemist, dan moeten wij niet zeggen, dat het toevallig was, dat wij gespaard bleven, maar door de leiding van onzes Gods voorzienigheid. Vroegere gunsten jegens onszelven of jegens onze vaderen moeten niet vergeten worden, maar in eeuwige gedachtenis worden gehouden, opdat God worde geprezen, ons geloof in Hem worde aangemoedigd. en ons hart verruimd worde in Zijn dienst.

Ten tweede. Zij was bedoeld om *voorwaarts te doen zien* als een onderpand van het groote offer van het *Lam Gods* in de volheid des tijds, in de plaats van ons en onze eerstgeborenen. Wij waren blootgesteld aan het zwaard van den verderfengel; maar *Christus, ons Pascha, was voor ons geofferd.* Zijn dood was ons leven, en aldus was Hij *het Lam, geslacht van vóór de grondlegging der wereld*, van de grondlegging der Joodsche kerk. Mozes hield het pascha door het geloof in Christus, want *het einde der wet is Christus tot rechtvaardigheid.*

Het volk ontving deze instructies met eerbied en bereidwillige gehoorzaamheid.

1. Toen *boog zich het volk en aanbad*, vers 27, [1]) waarmede zij hunne onderwerping te kennen gaven aan deze inzetting als eene wet, en hunne dankbaarheid er voor als een gunst en voorrecht. Als God ons een wet geeft, moeten wij Hem eere geven; als Hij spreekt, moeten wij *het hoofd buigen en aanbidden.*

2. *Zij gingen en deden het*, zooals het hun geboden was, vers 28. Hier was niets van die ontevredenheid en het murmureeren onder hen, waarvan wij lazen in Hoofdst. 5 : 20, 21. De plagen van Egypte hadden hun goed gedaan, en hunne verwachting opgewekt van een heerlijke bevrijding, waaraan zij tevoren gewanhoopt hadden, en nu gingen zij uit om haar op den voorgeschreven weg te ontmoeten. De vervulling van Gods goedertierenheden jegens ons moet gewacht worden in een ootmoedige waarneming van Zijne inzettingen.

29. En het geschiedde ter middernacht, dat de HEERE al de eerstgeborenen in Egypteland sloeg, van den eerstgeborene van Farao af, die op zijn troon zitten zou, tot op den eerstgeborene van den gevangene, die in het gevangenhuis was, en alle eerstgeborenen der beesten. 30. En Farao stond op bij nacht, hij en al zijne knechten, en al de Egyptenaars; en er was een groot geschrei in Egypte: want er was geen huis, waarin niet een doode was. 31. Toen riep hij Mozes en Aäron in den nacht, en zeide: Maakt u op, trekt uit het midden van mijn volk, zoo gijlieden als de kinderen Israels; en gaat heen, dient den HEERE, gelijk gijlieden gesproken hebt. 32. Neemt ook met u uwe schapen en uwe runderen, zooals gijlieden gesproken hebt, en gaat heen, en zegent mij ook. 33. En de Egyptenaars hielden sterk aan bij het volk, haastende om die uit het land te drijven: want zij zeiden: Wij zijn allen dood! 34. En het volk nam zijn deeg op, eer het gedeesemd was, hunne deegklompen, gebonden in hunne kleederen, op hunne schouderen. 35. De kinderen Israels nu hadden gedaan naar het woord van Mozes, en hadden van de Egyptenaren geëischt zilveren vaten, en gouden vaten, en kleederen. 36. Daartoe had de HEERE het volk genade gegeven in de oogen der Egyptenaren, dat zij hun hunne begeerte deden; en zij beroofden de Egyptenaren.

I. Hier zien wij de zonen der Egyptenaren, namelijk *hunne eerstgeborenen*, gedood, vers 29, 30. Indien Farao de waarschuwing had willen ter harte nemen, die hem van deze plaag was gegeven, en Israel had losgelaten, hoeveel dierbare en kostelijke levens zouden dan niet gespaard zijn gebleven! Maar zie wat een hardnekkig ongeloof niet al brengt over de menschen. Merk op:

1. Den tijd, wanneer deze slag werd toegebracht; het was *te middernacht*, hetgeen er het ontzettende nog van vermeerderde. De drie vorige nachten waren schrikkelijk gemaakt door de plaag der duisternis, die getast kon worden en ongetwijfeld hunne rust had verstoord, en toen zij nu op een rustige nachtrust hoopten, werd te middernacht het alarmsein gegeven. Toen de verderfengel zijn zwaard trok tegen Jeruzalem, was het dag, 2 Sam. 24 : 15, waardoor het minder ontzettend was; maar het verderf over de Egyptenaren was door *eene pestilentie, die in de donkerheid wandelt*, Psalm 91 : 6. Weldra zal *te middernacht het geroep worden gehoord: Zie, de Bruidegom komt.*

2. Op wie de plaag viel; op *hunne eerstgeborenen*, de vreugde en hoop van hunne gezinnen. Zij hadden de Hebreeuwsche kinderen gedood, en nu doodde God de hunnen. Aldus bezoekt Hij de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, en *God is niet onrechtvaardig, als Hij toorn over ons brengt.*

3. Hoe ver zij reikte; van den troon tot het gevangenhuis; vorst en boer staan gelijk voor Gods rechterstoel, want bij Hem is geen aanneming des persoons: zie Job 34 : 19, 20. Nu *waren de verslagenen des Heeren vermenigvuldigd; menigten, menigten* vallen in dit *dal des dorschwagens* of der *beslissing* [1]), toen de twist tusschen God en Farao beslist moest worden.

4. Welk een kreet er toen opging; *er was een groot geschrei in Egypte*, een algemeene klage, een rouwbedrijf voor hun *eenige* zonen (bij velen) en bij allen voor hunne *eerstgeborenen.*

1) Naar de Engelsche overzetting.

1) Joël 3 : 14, naar de Engelsche overzetting.

Als iemand des nachts plotseling ziek wordt, dan *roept men de geburen;* maar voor de Egyptenaren was er geen hulp, geen troost bij hunne buren, daar allen door dezelfde ramp waren getroffen. Laat ons hieruit leeren: *a. Te beven* voor God, en *te vreezen voor Zijne oordeelen,* Psalm 119 : 120. Wie kan voor Hem bestaan? Wie durft Hem weerstaan? *b.* Gode dankbaar te wezen voor de dagelijksche bewaring van onszelven en ons gezin; aan zooveel gevaren blootgesteld zijnde, hebben wij reden te zeggen: *„Het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat wij niet vernield zijn."*

II. Gods zonen, Zijne eerstgeborenen, behouden, verlost. Dit oordeel heeft Farao overwonnen, hem genoodzaakt zich *op genade of ongenade over te geven.* De menschen zouden beter doen met maar terstond Gods voorwaarden aan te nemen, want hoe lang zij ook tegenstand bieden, nooit zal Hij hunne voorwaarden aannemen. Nu is Farao's hoogmoed nedergeworpen, en hij bewilligt in alles wat Mozes had geëischt: *Dient den Heere, gelijk gijlieden gesproken hebt,* vers 31; *neemt ook met u uwe schapen en uwe runderen, zooals gij gesproken hebt,* vers 32. Gods woord zal bestaan, en wij winnen niets met het te betwisten, of met dralen en uitstellen om ons er aan te onderwerpen. Totnutoe was het den Israelieten niet *vergund* heen te gaan, maar nu zijn de zaken tot het uiterste gekomen, en tengevolge daarvan:

1. Wordt hun *bevolen* heen te gaan, vers 31. *Maakt u op, trekt uit het midden van mijn volk.* Farao had aan Mozes gezegd dat hij *zijn aangezicht niet meer zien zou,* maar nu zond hij om hem; diegenen zullen God vroeg zoeken in hunne benauwdheid, die Hem tevoren weerstaan hebben. Hij was nu in zulk een angst, dat hij *in den nacht* orders gaf voor hunne vrijlating, vreezende dat, zoo hij langer uitstelde, hij zelf nu het eerst zou vallen. En dat hij hen wegzond, niet als menschen die gehaat waren, (gelijk de heidensche geschiedschrijvers deze zaak hebben voorgesteld) maar als menschen die gevreesd waren, wordt duidelijk gezien in zijn nederig verzoek aan hen, vers 32, *„en zegent mij ook.* Bidt voor mij, dat mij geen plagen mogen treffen vanwege hetgeen geschied is, nadat gij zult heengegaan zijn." Zij, die vijanden zijn van Gods kerk, zijn vijanden van zichzelven, en vroeg of laat zal hen geleerd worden dit in te zien.

2. Zij worden door de Egyptenaren gedrongen om te vertrekken; *Wij zijn allen dood!* riepen zij, vers 33. Als de dood in ons huis komt, dan is het tijdig en gepast om aan onzen eigen dood te denken. Zijn onze bloedverwanten gestorven? Hieruit is gemakkelijk af te leiden, dat wij stervende zijn, ja in eigenlijken zin reeds dood zijn. Op dit denkbeeld dringen zij de Israelieten om te vertrekken, hetgeen aan de Israelieten een groot voordeel gaf bij het eischen van hun gouden en zilveren vaten, vers 35, 36. Toen de Egyptenaren hen drongen om heen te gaan, konden zij hun gemakkelijk zeggen dat zij hen arm hadden gehouden, en dat zij niet met een ledige beurs zulk een reis konden ondernemen; als zij hun wilden geven hetgeen, waarmede zij de kosten er van konden bestrijden, dan wilden zij heengaan. En dit heeft de Goddelijke wijsheid bedoeld met de dingen tot dit uiterste te laten komen, namelijk dat zij, door geducht te worden voor de Egyptenaren, van hen konden verkrijgen wat zij vroegen. De Heere heeft ook door Zijn invloed op den geest der menschen het hart der Egyptenaren geneigd om hun te geven wat zij begeerden; waarmede zij waarschijnlijk bedoelden *verzoening te doen,* opdat de plaag zou ophouden, zooals de Filistijnen, toen zij de ark terugzonden er, met het oog op dit precedent, een geschenk mede gezonden hebben, als een zoenoffer, 1 Sam. 6 : 3—6. De Israelieten mochten hetgeen zij van de Egyptenaren aldus eischten ontvangen en behouden: *a.* Even rechtmatig, als *dienstknechten* loon ontvangen van hunne meesters voor werk, dat zij verricht hebben, en het opeischen, als het hun onthouden wordt. *b.* Even rechtmatig als *overwinnaars* in den krijg den buit nemen van de vijanden, die zij tenonder hebben gebracht. Farao was in opstand tegen den *God der Hebreën,* waardoor hij alles wat hij bezat, had verbeurd. *c.* Even rechtmatig als *onderdanen* de goederen aannemen, die hun door hun vorst worden geschonken. God is de souvereine eigenaar van de aarde en van hare volheid, en als Hij iets van den een neemt en het aan den ander geeft, wie kan dan tot Hem zeggen: *Wat doet gij?* Het was op Gods uitdrukkelijk bevel en volgens Zijne aanwijzing, dat de Israelieten deden wat zij deden, hetgeen voldoende was om *hen* te rechtvaardigen en te verdedigen; maar wat zij deden zal anderen (die zich op zulk een volmacht niet kunnen beroepen) het recht niet geven om hetzelfde te doen. Laat ons gedenken: *a.a.* Dat de Koning der koningen geen kwaad of onrecht kan doen. *b.b.* Dat Hij den verdrukte recht zal doen, Psalm 146 : 7. En zoo is het dan, dat *het vermogen des zondaars* dikwijls blijkt *weggelegd voor den rechtvaardige,* Spr. 13 : 22; Job 27 : 16, 17.

37. Alzoo reisden de kinderen Israels uit van Rameses naar Sukkoth, omtrent zes honderd duizend te voet, mannen alleen, behalve de kinderen. 38. En veel vermengd volk trok ook met hen op, en schapen, en runderen, gansch veel vee. 39. En zij bakten van het deeg, dat zij uit Egypte gebracht hadden, ongezuurde koeken, want het was niet gedeesemd: overmits zij uit Egypte uitgedreven werden, zoodat zij niet vertoeven konden, noch ook tering voor zich bereiden. 40. De tijd nu der woning, dien de kinderen Israels in Egypte gewoond hebben, is vier honderd jaren en dertig jaren. 41. En het geschiedde ten einde van de vier honderd en dertig jaren, zoo is het even op denzelfden dag geschied, dat al de heiren des HEEREN uit Egypteland gegaan zijn. 42. Dezen nacht zal men den HEERE op het vlijtigst houden, omdat Hij hen uit Egypteland geleid heeft; deze is de nacht des HEEREN, die op

het vlijtigst moet gehouden worden, van al de kinderen Israels, onder hunne geslachten.

Hier is het vertrek van de kinderen Israels uit Egypte, daar zij hunne vrijlating verkregen hebben. Zij vertrokken zonder uitstel of zonder een meer-gelegen tijd af te wachten. Farao was nu in een goede gemoedsstemming, maar zij hadden reden te denken dat hij er niet lang in zou blijven, en daarom was het geen tijd van dralen. Wij hebben hier een bericht:

1. Van hun aantal, *omtrent zes honderd duizend te voet*, vers 37, behalve de vrouwen en kinderen, die wij, dunkt mij, op niet minder dan nog twaalf maal honderd duizend kunnen veronderstellen. Welk een machtige toeneming van zeventig zielen in weinig meer dan twee honderd jaren! Zie de kracht en uitwerking van dien zegen, als God het gebiedt: *Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt.* Dit was een type van de menigten, die in de Evangeliekerk gebracht werden, toen zij gesticht werd; *alzoo wies het woord des Heeren met macht, en nam de overhand.*

2. Van hun gevolg; vers 38, *veel vermengd volk trok ook met hen op;* afhangelingen van die groote familie; sommigen misschien gaarne bereid om hun land te verlaten, omdat het verwoest was door de plagen, en zooals wij zeggen, hun fortuin te zoeken met de Israelieten; anderen gingen mede uit nieuwsgierigheid, om de plechtigheden te zien van der Israelieten offeranden aan hun God, waarvan zooveel gesproken was, en verwachtende heerlijke verschijningen van God aan hen te zien in het veld van Zoan, Psalm 78 : 12. Waarschijnlijk bestond het grootste deel van die gemengde menigte uit ruw, onnadenkend volk, die de schare volgden zonder te weten waarom; wij zullen later zien dat zij hun tot een strik waren, Num. 11 : 4; en het is waarschijnlijk, dat zij spoedig daarna, toen zij begrepen dat de kinderen Israels gedurende veertig jaren in de woestijn zullen blijven, hen verlaten hebben en naar Egypte zijn wedergekeerd. Er zijn altijd onder de Israelieten dezulken geweest, die geen Israelieten waren, en nog zijn er geveinsden in de kerk, die veel kwaad doen, maar die ten laatste van haar afgeschud zullen worden.

3. Van hunne goederen. Zij hadden *schapen en runderen, zeer veel vee.* Hiervan wordt nota genomen, omdat het lang duurde eer Farao hun wilde toestaan hunne goederen mede te nemen, grootelijks bestaande in vee, Gen. 46 : 32.

4. Van hunne provisie voor het kamp, die zeer armoedig en schaal was. Zij brachten in hunne reiszakken, gebonden op hunne schouders, eenig deeg mede uit Egypte, vers 34. Zij hadden het bereid om het den volgenden dag te bakken met het oog op hun vertrek, dat zij begrepen nu zeer nabij te zijn, maar nog eenige uren vroeger dan zij dachten weggehaast zijnde, namen zij het deeg zooals het was, ongezuurd, en toen zij te Sukkoth, hun eerste pleisterplaats, kwamen, bakten zij er ongezuurde koeken van, en nu waren dezen dus natuurlijk wel flauw van smaak, maar de vrijheid, waartoe zij gekomen waren, maakte het tot den meest-vreugdevollen maaltijd, dien zij ooit gehad hadden. De dienstknechten Gods moeten geen slaven zijn van hun eetlust, en niet de genietingen der zinnen tot den hoogsten graad van volmaaktheid willen opvoeren. Wij moeten bereid zijn om ons met droog brood tevreden te houden, ja met ongezuurd brood, veeleer dan onzen dienst voor God te veronachtzamen of uit te stellen, als degenen wier spijs en drank het is Gods wil te doen.

5. Van de dagteekening van deze groote gebeurtenis. Het was juist *vier honderd en dertig jaren* sedert de belofte, gedaan aan Abraham (gelijk de apostel het verklaart Gal. 3 : 17) bij zijn eerste komst in Kanaän, gedurende al welken tijd *de kinderen Israels*, dat is de Hebreën, het onderscheiden, verkoren zaad, vreemdelingen waren in een land, dat het hunne niet was, hetzij Kanaän of Egypte. Zoolang is Gods belofte aan Abraham van eene vestiging onvervuld gebleven, maar nu begonnen de dingen mede te werken tot de vervulling er van. De eerste dag van den tocht van Abrahams zaad naar Kanaän was (op den dag af naar het schijnt) juist vier honderd en dertig jaren na de belofte, gedaan aan Abraham, Gen. 12 : 2, *Ik zal u tot een groot volk maken.* Zie hoe stipt God is op Zijn tijd, al worden Zijne beloften ook niet snel of spoedig vervuld, op hun tijd zullen zij vervuld worden.

6. Van het gedenkwaardige er van, vers 42. *Dezen nacht zal men den Heere op het vlijtigste houden. a.* De leidingen Gods van dien eersten nacht waren zeer opmerkelijk; opmerkelijk was het verderf der Egyptenaren, en der Israelieten bevrijding er door. God heeft zich hierdoor doen opmerken. *b.* De inzettingen van dien nacht moesten bij zijn jaarlijkschen terugkeer zorgvuldig waargenomen worden. *Dit is de nacht des Heeren*, de merkwaardige nacht, *die op het vlijtigste moet gehouden worden van al de kinderen Israels onder hunne geslachten.* De groote dingen, die God doet voor Zijn volk, moeten hun niet wezen als het wonder van één dag, zooals wij zeggen, maar de gedachtenis er van moet bewaard blijven tot in alle eeuwen, inzonderheid het werk onzer verlossing door Christus. Deze *eerste* paaschnacht was een nacht des Heeren, die *op het vlijtigst gehouden moest worden;* maar de laatste paaschnacht, waarin Christus verraden werd, (en door welken het eerste pascha en al de andere ceremonieele inzettingen vervangen en opgeheven werden,) was een nacht des Heeren, die nog veel vlijtiger waargenomen moet worden, toen een juk, veel zwaarder dan dat van Egypte, van onze schouders werd genomen en ons een land, beter dan Kanaän, werd voorgesteld. Gene was een tijdelijke bevrijding, die herdacht en gevierd moest worden *in hunne geslachten;* deze is een eeuwige verlossing, die gevierd moet worden in den lof der heiligen *tot in alle eeuwigheid.*

43. Voorts zeide de HEERE tot Mozes en Aäron: Dit is de inzetting van het pascha, geen zoon eens vreemdelings zal daarvan eten.

44. Doch alle knecht van iedereen, die voor geld gekocht is, nadat gij hem zult besneden hebben, dan zal hij daarvan eten. 45. Geen uitlander noch huurling zal er van eten. 46. In één huis zal het gegeten worden: gij zult van het vleesch niet buiten uit het huis dragen, en gij zult geen been daaraan breken. 47. De gansche vergadering van Israel zal het doen. 48. Als nu een vreemdeling bij u verkeert, en den HEERE het pascha houden zal, dat alles wat mannelijk is bij hem besneden worde, en dan kome hij daartoe, om dat te houden, en hij zal wezen als een ingeborene des lands; maar geen onbesnedene zal daarvan eten. 49. Eenerlei wet zij voor den ingeborene en den vreemdeling, die als vreemdeling in het midden van u verkeert. 50. En alle kinderen Israels deden het; gelijk als de HEERE Mozes en Aäron geboden had, alzoo deden zij. 51. En het geschiedde even tenzelfden dage, dat de HEERE de kinderen Israels uit Egypteland leidde, naar hunne heiren.

Er worden hier nog eenige voorschriften gegeven betreffende het pascha, zooals het in latere tijden gehouden moest worden.

1. *De gansche vergadering Israels moet het houden*, vers 47. Allen, die deelen in Gods goedertierenheden, moeten zich vereenigen in lof en dankzegging er voor. Hoewel het in de afzonderlijke gezinnen gehouden werd, werd het toch beschouwd als de daad van *de gansche vergadering*, want de kleinere gemeenten vormden tezamen de groote gemeente. Het Nieuw Testamentische pascha, het Avondmaal des Heeren, behoort door niemand verzuimd te worden, die instaat is het te vieren. Wie tevreden en gerust de gedachtenisviering van zoo groot eene verlossing kan verzuimen of veronachtzamen, is den naam van Israeliet niet waardig.

2. Geen vreemdeling, die onbesneden was, mocht toegelaten worden om er van te eten, vers 43, 45, 48. Niemand mocht aanzitten dan zij, die inkwamen door de deur; en zoo mag ook niemand tot de versterkende inzetting van des Heeren Avondmaal naderen, die niet eerst onderworpen is aan de inzetting des doops. Wij moeten wedergeboren zijn door het woord, eer wij er door gevoed kunnen worden. En niemand zal deelen in het voordeel, de vrucht, van Christus' offerande, die niet eerst besneden is van hart, Coll. 2 : 11.

3. Alle vreemdelingen, die besneden waren, mochten toegelaten worden om van het pascha te eten, zelfs *dienstknechten*, vers 44. Indien zij door de besnijdenis zich schuldenaars wilden maken der wet in hare lasten, dan waren zij welkom om te deelen in de blijdschap van haar plechtige feesten, maar niet anders. Slechts wordt te kennen gegeven, in vers 48, dat zij, die hoofden van gezinnen waren, niet slechts zelven besneden moesten zijn, maar er voor moesten zorgen, dat ook al de mannelijke leden van hun gezin besneden waren. Indien wij ons in oprechtheid en met den ijver, die de zaak vereischt en verdient, aan God overgeven, dan zullen wij, met onszelven, Hem ook alles overgeven wat wij hebben, en al het mogelijke doen, om al het onze ook het Zijne te doen wezen. Hierin is reeds vroeg eene aanduiding van gunst jegens de arme heidenen, namelijk dat de vreemdeling, zoo hij besneden is, op gelijken bodem staat met den ingeboren Israeliet. *Eenerlei wet zij den ingeborene en den vreemdeling*, vers 49. Dit leerde de Joden, dat het hunne toewijding was aan God, en niet hunne afkomst van Abraham, die hun recht gaf op deze voorrechten. Een oprecht proseliet was even welkom voor het pascha als de ingeboren Israeliet, Jes. 56 : 6, 7.

4. In één huis zal het gegeten worden, vers 46, ter aangename gemeenschap, opdat zij zich tezamen verheugen, en elkander onder het eten er van zouden stichten. Er mocht niets van naar een andere plaats gebracht worden of overgelaten worden voor een anderen tijd; want God wilde niet dat zij zóó ingenomen zouden zijn door zorg voor hun vertrek, dat zij ongeschikt werden om er van te genieten, maar dat zij goedsmoeds Egypte zouden verlaten en de woestijn ingaan, en ten teeken daarvan een goed maal zouden nuttigen. Als de papisten hun gewijden ouwel van huis tot huis dragen, is dit niet alleen bijgeloovig op zichzelf, maar in tegenspraak met deze typische wet van het pascha, waarbij het verboden was om eenig deel van het lam elders heen te brengen.

Het hoofdstuk eindigt met eene herhaling van de geheele zaak, dat de kinderen Israels deden zooals hun geboden was, en dat God voor hen deed wat Hij beloofd had, vers 50, 51, want Hij zal voorzeker allen, die Hem gehoorzaam zijn, een oorzaak der eeuwige zaligheid worden.

HOOFDSTUK XIII.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. De geboden, die God aan Israel heeft gegeven: 1. Om alle eerstgeborenen Hem toe te wijden, vers 1, 2. 2. Om hunne verlossing uit Egypte in gedachtenis te houden, vers 3, 4, en ter herinnering er van het feest der ongezuurde brooden te vieren, vers 5—7. 3. De wetenschap hiervan zeer zorgvuldig voort te planten bij hunne kinderen, vers 6—10. 4. Gode de eerstelingen van hun vee af te zonderen, vers 11—13, en ook dat aan hunne kinderen uit te leggen, vers 14—16. II. De zorg, die God droeg voor Israel, nadat Hij hen uit Egypte had uitgevoerd. 1. Hun weg voor hen kiezende, vers 17, 18. 2. Hen leidende op den weg, vers 20—22. En huu zorg voor Jozefs gebeente, vers 19.

Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Heilig Mij alle eerstgeborenen. Wat eenige baarmoeder opent onder de kinderen Israels, van menschen en van beesten, dat is Mijn. 3. Verder zeide Mozes tot het volk: Gedenkt aan dezen, zelfden dag, op welken gijlieden uit Egypte, uit het diensthuis, gegaan zijt; want de HEERE heeft u door een sterke hand van hier uitgevoerd; daarom zal het gedeesemde niet gegeten worden. 4. Heden gaat gijlieden uit, in de maand Abib. 5. En het zal geschieden, als u de HEERE zal gebracht

hebben in het land der Kanaänieten, en der Hethieten, en der Amorieten, en der Hevieten, en der Jebusieten, hetwelk Hij uwen vaderen gezworen heeft u te geven, een land vloeiende van melk en honig; zoo zult gij dezen dienst houden in deze maand. 6. Zeven dagen zult gij ongezuurde brooden eten, en aan den zevenden dag zal den HEERE een feest zijn. 7. Zeven dagen zullen ongezuurde brooden gegeten worden, en het gedeesemde zal bij u niet gezien worden, ja er zal geen zuurdeeg bij u gezien worden, in al uwe palen. 8. En gij zult uwen zoon te kennen geven te dienzelven dage, zeggende: Dit is om hetgeen de HEERE mij gedaan heeft, toen ik uit Egypte uittoog. 9. En het zal u zijn tot een teeken op uwe hand, en tot eene gedachtenis tusschen uwe oogen, opdat de wet des HEEREN in uwen mond zij, omdat u de HEERE door een sterke hand uit Egypte uitgevoerd heeft. 10. Daarom onderhoudt deze inzetting ter bestemder tijd, van jaar tot jaar.

Hier wordt zorg gedragen om de gedachtenis te bewaren:

I. Van de bewaring van Israels eerstgeborenen, toen de eerstgeborenen der Egyptenaren gedood werden. Ter gedachtenis van die onderscheidende gunst en in erkentelijkheid er voor, moesten in alle tijden de eerstgeborenen Gode gewijd worden als Zijn bijzonder eigendom, vers 2, en gelost worden, vers 13. God, die door het recht der schepping, de eigenaar en opperheer is van alle schepselen, maakt hier inzonderheid aanspraak, door recht van bescherming, op alle eerstgeborenen der Israelieten: *Heilig Mij alle eerstgeborenen.* De ouders moesten zich niet als deelhebbenden beschouwen in hunne eerstgeborenen, voordat zij hen eerst plechtig den Heere hadden voorgesteld, Zijn recht op hen hadden erkend, en hen tot een zekeren prijs van Hem terug hadden ontvangen. Hetgeen door een bijzondere, onderscheidende goedertierenheid voor ons gespaard werd, behoort op bijzondere wijze toegewijd te worden aan Gods eer, tenminste behooren in dankerkentenis er voor werken van Godsvrucht en barmhartigheid gedaan te worden, wanneer ons ons leven of het leven onzer kinderen als een buit werd gegeven. God, die de eerste en de beste is, moet het eerste en het beste ontvangen, en aan Hem behooren wij af te staan hetgeen ons het dierbaarst en het kostelijkst is. De eerstgeborenen waren de vreugde en de hoop van hunne familiën: daarom zullen zij Mijne zijn, zegt God. Hieruit zal blijken dat wij God boven alles liefhebben (zooals wij Hem behooren lief te hebben) als wij bereid zijn aan Hem af staan wat wij het meest in de wereld liefhebben. Het is *de gemeente der eerstgeborenen*, die Gode geheiligd is, Hebr. 12 : 23. Christus is de *eerstgeborene onder vele broederen*, Rom. 8 : 29, en krachtens hunne vereeniging met Hem zijn alle wedergeborenen, allen, die van boven geboren zijn, als eerstgeborenen gerekend. Er is *voortreffelijkheid in hoogheid en sterkte* in hen; en *indien zij kinderen zijn*, dan zijn zij *ook erfgenamen.*

II. Ook de gedachtenis van hun uitgaan in Egypte moet bewaard blijven, vers 3. „*Gedenkt aan dezen zelfden dag*, gedenkt hem als den merkwaardigsten dag van uw leven, den geboortedag uwer natie, of den dag, toen zij meerderjarig werd, om niet langer onder de roede te zijn." Aldus moet ook de dag van Christus' opstanding herdacht worden, want daarin zijn wij met Christus uit het diensthuis des doods opgestaan. De Schrift zegt ons niet uitdrukkelijk op welken dag van het *jaar* Christus is opgestaan, (zooals Mozes aan de Israelieten zeide op welken dag van het jaar zij uit Egypte zijn uitgevoerd, opdat zij dien dag *jaarlijks* zouden gedenken) maar wèl zeer nauwkeurig welke dag van de *week* het was, duidelijk te kennen gevende, dat hij als de dag van een uitnemender verlossing en van grooter gewicht, *wekelijks* herdacht moest worden. Gedenkt hem, want *de Heere heeft u door een sterke hand van hier uitgevoerd.* Hoe meer er van God en Zijne kracht in een verlossing gezien wordt, hoe gedenkwaardiger zij is. Opdat nu die dag in gedachtenis zou blijven:

1. Moeten zij *het feest der ongezuurde brooden houden*, vers 5—7. Het was niet genoeg dat zij hem herdachten, zij moeten er een gedachtenisviering van hebben op de wijze, die God vastgesteld heeft, en de ingestelde middelen gebruiken om er de gedachtenis van te bewaren. Zoo moeten wij onder het Evangelie niet slechts Christus gedenken, maar *doen ter Zijner gedachtenis* wat Hij bevolen en ingesteld heeft. Let er op, hoe streng het verbod is van het zuurdeeg, vers 7, het gedeesemde mocht niet slechts niet *gegeten* worden, maar het moest ook in al hunne palen niet *gezien* worden. Dienovereenkomstig was het de gewoonte der Joden om vóór het paaschfeest alle gezuurd brood uit hunne huizen te werpen; zij moeten het òf verbranden, of begraven, of het verkruimelen en in den wind strooien. Met aangestoken kaarsen zochten zij naarstig en nauwkeurig in al de hoeken van hun huis, of er ook nog eenig zuurdeeg in overgebleven was. Die zorg en nauwkeurigheid voor deze zaak hadden ten doel: *a.* Om plechtigheid bij te zetten aan het feest, zoodat het bijgevolg ook meer opgemerkt zou worden door de kinderen, die zullen vragen: „Waarom geschiedt dit alles?" *b.* Om ons te leeren hoe zorgzaam wij moeten wezen, om alle zonde van ons weg te doen, 1 Cor. 5 : 7.

2. Zij moeten hunne kinderen de beteekenis er van leeren, en hun de geschiedenis verhalen van hunne verlossing uit Egypte, vers 8. Er moet gezorgd worden om de kinderen intijds te onderwijzen in de kennis van God. Hier is een aloude wet voor het catechiseeren. Het is inzonderheid nuttig om de kinderen intijds bekend te maken met de verhalen der Schrift, zoodat zij er gemeenzaam mede worden. Wij zijn dit verschuldigd aan de eere Gods en aan het welzijn van de ziel onzer kinderen, om hun de groote daden te vertellen, die God voor Zijne kerk gedaan heeft, zoowel die, welke wij met onze eigen oogen gezien hebben in onzen dag,

waarvan wij met onze ooren gehoord hebben, en die onze vaderen ons verteld hebben. *Gij zult uwen zoon te kennen geven te dien dage*, ten dage namelijk van het feest, wat God gedaan heeft. Als zij de inzetting waarnamen, moesten zij haar verklaren. *Alles is schoon op zijn tijd.* Het pascha is ingesteld *tot een teeken en tot eene gedachtenis, opdat de wet des Heeren in uwen mond zij.* Wij moeten de herinnering bewaren aan Gods werken, ten einde onder den invloed te blijven van Gods wet. En zij, die Gods wet in hun hart hebben moeten haar in hun mond hebben, en er dikwijls van spreken, ten einde zelf er meer door bewogen te worden om er aan te gehoorzamen, en anderen te onderwijzen.

11. Het zal ook geschieden, wanneer u de HEERE in het land der Kanaänieten zal gebracht hebben, gelijk Hij u en uwen vaderen gezworen heeft, en Hij het u zal gegeven hebben, 12. Zoo zult gij tot den HEERE doen overgaan alles, wat de baarmoeder opent; ook alles wat de baarmoeder opent van de vrucht der beesten, die gij hebben zult; de mannetjes zullen des HEEREN zijn. 13. Doch al wat de baarmoeder der ezelin opent, zult gij lossen met een lam; wanneer gij het niet lost, zoo zult gij het den nek breken; maar alle eerstgeborenen des menschen onder uwe zonen zult gij lossen. 14. Wanneer het geschieden zal, dat uw zoon uw morgen zal vragen, zeggende: Wat is dat? zoo zult gij tot hem zeggen: De HEERE heeft ons door een sterke hand uit Egypte, uit het diensthuis, uitgevoerd. 15. Want het geschiedde, toen Farao zich verhardde ons te laten trekken, zoo doodde de HEERE alle eerstgeborenen in Egypteland, van des menschen eerstgeborene af tot den eerstgeborene der beesten; daarom offer ik den HEERE de mannetjes van alles, wai de baarmoeder opent; doch alle eerstgeborenen mijner zonen los ik. 16. En het zal tot een teeken zijn op uwe hand en tot voorhoofdspanselen tusschen uwe oogen; want de HEERE heeft door een sterke hand ons uit Egypte uitgevoerd.

1. Wij hebben hier nog nadere aanwijzingen betreffende het toewijden hunner eerstgeborenen aan God. *a.* De eerstelingen van hun vee moesten Gode gewijd worden, als een deel hunner bezittingen. De eerstelingen van reine dieren, kalveren, lammeren en geiten, moesten, als het mannetjes waren, geofferd worden, Exod. 22 : 30; Numeri 18 : 17, 18. Die van onreine dieren, zooals veulens, moesten gelost worden met een lam, of hun nek moest gebroken worden. Want alles wat onrein is, (zooals wij allen van nature zijn) zal, zoo het niet gelost wordt, verdelgd worden, vers 11—13. *b.* De eerstgeborenen hunner kinderen moesten gelost worden, en volstrekt niet geofferd, zooals de heidenen hunne kinderen den Moloch offerden. De prijs der lossing van de eerstgeborenen was vastgesteld bij de wet, Num. 18 : 16, *vijf sikkelen*, Wij waren allen onderhevig aan den toorn en den vloek Gods; door het bloed van Christus zijn wij verlost opdat wij bij *de gemeente der eerstgeborenen* gevoegd zouden worden. Zij moesten hunne kinderen, zoowel als de eerstelingen der onreine dieren, lossen, want onze kinderen zijn van nature bevlekt: *Wie zal een reine geven uit den onreine?*

2. Nadere aanwijzingen betreffende het onderwijzen hunner kinderen en van allen van het opkomend geslacht van tijd tot tijd, betreffende deze zaak. Er wordt verondersteld dat zij, al de eerstelingen aldus toegewijd ziende, zouden vragen, wat daar de beteekenis van was; en hunne ouders en onderwijzers moesten hun dan de beteekenis er van leeren, vers 14—15, namelijk dat Gods bijzonder eigendom van hunne eerstgeborenen en van al hunne eerstelingen gegrond was op Zijn bijzondere bewaring van hen, van het zwaard van den verderfengel. Aldus verlost zijnde, moeten zij Hem dienen. Kinderen moeten er toe geleid en aangemoedigd worden om hun ouders vragen te doen betreffende de dingen Gods, hetgeen misschien wel de nuttigste wijze van catechiseeren is; en de ouders moeten zelven nuttige kennis opdoen opdat zij altijd instaat zijn om op hunne vragen te antwoorden. Zal ooit *de kennis van God de aarde bedekken*, zooals de wateren den bodem der zee, dan moeten eerst de fonteinen van het onderwijs in het gezin opengebroken worden. Wij moeten allen instaat zijn om de reden op te geven voor hetgeen wij doen in den Godsdienst. Evenals de sacramenten geheiligd zijn door het woord, zoo moeten zij er ook door verklaard en verstaan worden. Gods dienst is redelijk en is Hem welbehaaglijk, als wij hem met verstand waarnemen, wetende wat wij doen en waarom wij het doen. Er moet op gelet worden, hoe dikwijls in dit hoofdstuk gezegd is, dat de Heere hen door *een sterke hand*, vers 3, 9, 14, 16, heeft uitgevoerd uit Egypte. Hoe meer tegenstand wordt geboden aan de tenuitvoerbrenging van Gods voornemens, hoe meer er Zijne kracht en sterkte in worden verheerlijkt. Het is een sterke hand, die harde harten overwint. Soms wordt gezegd dat God verlossing werkt *niet door kracht noch geweld*, Zach. 4:6, niet door zulke zichtbare tentoonspreidingen van Zijne macht, als hier verhaald wordt. Hunne nakomelingen, die in Kanaän geboren zullen zijn, zullen moeten zeggen: *De Heere heeft ons uit Egypte uitgevoerd*, vers 14, 16. Goedertierenheden, bewezen aan onze vaderen, zijn goedertierenheden, bewezen aan ons; wij oogsten er het voordeel van, en daarom moeten wij er een dankbare herinnering aan bewaren. Wij staan op den bodem van vorige uitreddingen, en waren in de lenden onzer voorouders, toen zij verlost werden. En nog veel meer reden hebben wij om te zeggen, dat in den dood en de opstanding van Jezus Christus wij verlost zijn.

17. En het is geschied, toen Farao het volk had laten trekken, zoo leidde hen God niet op den weg van het land der Filistijnen, hoewel die nader was: want God zeide: Dat het den

volke niet rouwe, als zij den strijd zien zouden, en wederkeeren naar Egypte. 18. Maar God leidde het volk om, langs den weg van de woestijn der Schelfzee. De kinderen Israels nu togen bij vijven uit Egypteland. 19. En Mozes nam de beenderen van Jozef met zich, want hij had met een zwaren eed de kinderen Israels bezworen, zeggende: God zal ulieden voorzeker bezoeken: voert dan mijne beenderen met ulieden op van hier! 20. Alzoo reisden zij uit Sukkoth; en zij legerden zich in Etham, aan het einde der woestijn. 21. En de HEERE toog voor hun aangezicht, des daags in eene wolkkolom, dat Hij hen op den weg leidde, en des nachts in eene vuurkolom, dat Hij hun lichtte, om voort te gaan dag en nacht. 22. Hij nam de wolkkolom des daags, noch de vuurkolom des nachts niet weg van het aangezicht des volks.

I. Hier is Gods kiezen van den weg, vers 17, 18. Hij was hun gids; Mozes gaf hun slechts de richting aan, zooals hij haar van den Heere had ontvangen. Bij den mensch is zijn weg niet, Jer. 10 : 23. Hij kan *zijn weg overdenken*, er het plan van maken, maar met dat al is het God, die *zijn gang stuurt*, Spr. 16 : 9. De mensch wikt, maar God beschikt, en in Zijne beschikking moeten wij berusten, en er ons toe zetten om de leiding Zijner voorzienigheid te volgen.

Er waren twee wegen, die van Egypte naar Kanaän leidden. De eene, die de naaste was, liep van het noorden van Egypte naar het zuiden van Kanaän in ongeveer vier of vijf dagreizen; de andere was een omweg door de woestijn, en dat was de weg, waarin God verkoos Zijn volk Israel te leiden, vers 18.

1. Er waren vele redenen, waarom God hen *door den weg van de woestijn der Schelfzee leidde*. De Egyptenaars moesten in de Schelfzee verdrinken; de Israelieten moesten verootmoedigd en verzocht worden in de woestijn, Deut. 8 : 2. God had het aan Mozes gegeven tot een teeken, Hoofdst. 3 : 12. *Gijlieden zult God dienen op dezen berg.* Telkens en nogmaals hadden zij aan Farao gezegd, dat zij *drie dagreizen in de woestijn* moesten gaan *om te offeren*, en daarom was het noodig dat hun marsch in die richting ging, want anders zou met recht tegen hen als tegen blijkbare veinsaards geroepen zijn. Eer zij in het strijdperk traden met hunne vijanden, moesten de zaken geregeld worden tusschen hen en hun God; er moesten wetten worden gegeven, verordeningen ingesteld worden, verbonden worden verzegeld, het oorspronkelijke contract moest bevestigd worden; en om dit alles te doen was het noodig, dat zij in de afzondering kwamen van eene woestijn, de eenige binnenkamer voor zulk eene menigte. De groote heirbaan zou voor zulke handelingen de geschikte plaats niet zijn. In Deut. 32 : 10 wordt gezegd: *Hij voerde hem rondom*, eenige honderden mijlen rondom, en toch: *Hij leidde hen op een rechten weg*, Psalm 107 : 7. Gods weg is de rechte weg, al schijnt hij ook een omweg te zijn. Als wij denken dat Hij Zijn volk niet langs den naasten weg leidt, kunnen wij er toch zeker van zijn, dat Hij hen langs den besten weg leidt, en dat zal blijken, als wij aan het einde onzer reis gekomen zijn. *Oordeelt niet vóór den tijd.*

2. Er was nog een reden, waarom God hen niet leidde door den naasten weg, die hen na eenige dagmarschen, naar het land der Filistijnen zou hebben gebracht (want dat was het deel van Kanaän, dat het dichtst bij Egypte lag). Die reden was, dat zij nog niet geschikt waren voor den krijg, en wel het allerminst voor krijg met de Filistijnen, vers 17. Hun moed was ternedergeslagen door de slavernij; het viel hun niet licht om zoo opeens hunne handen van de truffel tot het zwaard te brengen. De Filistijnen waren geduchte vijanden, te sterk en te woest om door onbedreven recruten te worden bevochten; het was gepaster dat zij beginnen zouden met de Amalekieten, en voor den krijg in Kanaän toebereid zouden worden door allerlei moeilijkheden te ondervinden in de woestijn. God maakt de beproevingen Zijns volks evenredig aan hunne kracht, en zal hen niet laten verzocht worden boven hetgeen zij vermogen, 1 Cor. 13 : 10. Als men die belofte vergelijkt met de voorafgaande verzen, dan schijnt zij naar die gebeurtenis te verwijzen als een voorbeeld er van. *God weet wat maaksel wij zijn*, en let op onze zwakheid en lafhartigheid, en zal ons door kleinere beproevingen toebereiden voor de grootere. God wordt gezegd Israel uit Egypte gevoerd te hebben gelijk *de arend zijne Jongen*, Deut. 32 : 11, daar hij ze geleidelijk leert vliegen.

Daar er nu orders gegeven zijn omtrent den weg, dien zij zouden gaan, wordt ons gezegd: *a.* Dat zij opgingen, niet als een verwarde hoop, maar in goede orde, in gelederen. Zij gingen *gewapend of geharnast*, vers 18 [1]). Zij togen bij *vijven*, zooals sommigen lezen [2]), volgens nog anderen: in *vijf afdeelingen*. Zij togen als een heir met banieren, hetgeen veel bijdroeg tot hunne kracht en eer. *b.* Zij namen Jozefs beenderen met zich, vers 19, en waarschijnlijk ook die van de andere zonen Jakobs, tenzij dezen (zooals sommigen denken) heimelijk reeds naar Kanaän overgebracht waren, Hand. 7 : 16, afzonderlijk, na het sterven van ieder hunner. Jozef had inzonderheid bevolen dat zijne beenderen opgevoerd zouden worden, als God hen bezocht, Gen. 50 : 25, 26, zoodat hun opvoeren van zijne beenderen niet slechts de nakoming was van den eed, dien hunne vaderen aan Jozef hadden gezworen, maar ook eene erkenning van de vervulling van Gods belofte aan hen door Jozef, dat Hij hen zou bezoeken en hen zou uitvoeren uit het land van Egypte; en eene aanmoediging voor hun geloof en hunne hoop, dat Hij ook het andere deel der belofte zou vervullen, namelijk dat Hij hen naar Kanaän zou brengen, in de verwachting waarvan zij deze beenderen medevoerden ter-

1) Naar de Engelsche overzetting en de kantt. op den Statenbijbel.
2) O.a. de overzetting van den Statenbijbel.

wijl zij reisden in de woestijn. „Jozefs beenderen moeten ten laatste rusten", konden zij denken, „en dan zullen ook wij rusten." Er wordt gezegd dat Mozes deze beenderen medenam; Mozes was nu een zeer groot man; en dat is Jozef in zijn dag ook geweest, toch was hij nu slechts een kistvol dorre beenderen; dat was alles wat er van hem in de wereld overbleef, hetgeen eene waarschuwing kon zijn voor Mozes, hem toeroepende om te gedenken aan zijne sterflijkheid. *Ik heb wel gezegd: gij zijt goden,* dit was uitdrukkelijk gezegd aan Mozes, Hoofdst. 7 : 1, *nochtans zult gij sterven als een mensch.*

II. Hier is de leiding, waarmede zij gezegend waren op den weg, vers 21, 22. *De Heere toog voor hun aangezicht in een wolkkolom.* Tot aan de eerste twee pleisterplaatsen was het genoeg, dat God aan Mozes zeide in welke richting zij gaan moesten; hij kende het land en den weg zeer goed; maar nu zij *aan den rand der woestijn kwamen,* vers 20 [1]) hadden zij behoefte aan een gids, en zij hadden een voortreffelijken; een, die oneindig wijs, vriendelijk en getrouw is: *de Heere ging voor hun aangezicht,* de *Shechina,* of verschijning der Goddelijke majesteit, die Christus typifieerde, of wel een voorafgaande openbaring van het eeuwige Woord, dat in de volheid des tijds *vleesch zou worden* en *onder ons zou wonen.* Christus was met de kerk in de woestijn, 1 Cor. 10 : 9. *Nu is hun Koning voor hun aangezicht henengegaan, de Heere in hunne spits,* Micha 2 : 13. God zal hen, die Hij in een woestijn heeft gebracht, daar niet verlaten, Hij zal hen zorgzaam er door heen leiden. Wij kunnen ons voorstellen welk eene voldoening het voor Mozes en de vrome Israelieten was, om zeker te wezen dat zij zich onder Goddelijke leiding bevonden. Zij, die aldus geleid werden, behoefden niet te vreezen van te zullen verdwalen; zij behoefden niet te vreezen door den nacht te worden overvallen, die aldus voorgelicht werden, noch beroofd te zullen worden, die aldus beschermd werden. Zij, die zich de heerlijkheid Gods ten doel en het woord Gods ten regel stellen, den Geest Gods om hunne genegenheden te leiden, en de voorzienigheid Gods om hunne zaken te besturen, kunnen vertrouwen dat *de Heere voor hun aangezicht henengaat,* even waarlijk en wezenlijk als Hij voor het aangezicht van Israel ging in de woestijn, al is het ook niet op zoo zichtbare wijze; wij moeten door geloof leven.

1. Zij hadden zichtbare *blijken* van Gods heengaan voor hun aangezicht. Zij allen zagen een verschijnsel van den hemel als van een zuil of kolom, dat op den helderen dag als een wolk was, en in den duisteren nacht als een vuur. Gewoonlijk zien wij dat hetgeen ons in den nacht eene vlam toeschijnt, over dag als rook is, en zoo was ook dit. God gaf hun dit zichtbaar bewijs van Zijne tegenwoordigheid in mededoogen om tegemoet te komen aan de zwakheid van hun geloof, en in inschikkelijkheid jegens dien staat van kindsheid der kerk, die het noodig maakte, dat er aldus in hun eigen taal tot hen gestameld zou worden. Maar: *zalig zijn zij, die niet gezien hebben en nochtans geloofd hebben* in Gods genadige tegenwoordigheid met hen, overeenkomstig Zijne belofte.

2. Zij hadden merkbare *uitwerkselen* van Gods heengaan voor hun aangezicht in deze kolom. Want: *a.* Zij wees hun den weg in deze groote, huilende wildernis, waarin geen gebaande weg, geen pad, geen spoor was, waarvan zij geen kaarten hadden en geen gidsen om hen er door heen te leiden. Als zij op marsch waren, ging deze kolom voor hen uit met eene snelheid, die zij konden volgen, en wees hun de plaats aan waar zij moesten kampeeren, naar de oneindige wijsheid het geschikt oordeelde, hetgeen hen tegelijk onthief van zorg en beveiligde tegen gevaar zoowel bij hun voortgaan als bij hun rusten. *b.* Zij beschutte hen over dag tegen de hitte, die daar op sommige tijden van het jaar zeer groot is. *c.* Zij verschafte hun licht bij nacht, als zij het noodig hadden, en ten allen tijde maakte zij hun kamp aangenaam, en de woestijn, waarin zij zich bevonden, minder schrikkelijk.

III. Dit waren voortdurende wonderen, vers 22. *Hij nam de wolkkolom des daags en de vuurkolom des nachts niet weg van het aanzicht des volks,* neen, zelfs dan niet, als zij haar minder noodig schenen te hebben, wanneer zij door bewoonde streken reisden; neen, ook niet als zij murmureerden en tergend waren; zij heeft hen niet verlaten vóór zij aan de grenzen van Kanaän kwamen. Het was een wolk, die door geen wind uiteengedreven kon worden. Deze gunst werd lang daarna dankbaar erkend, Nehem. 9 : 19; Psalm 78 : 14.

Er was iets geestelijks in deze wolk- en vuurkolom.

1. De kinderen Israels zijn in Mozes gedoopt in deze wolk, die, naar sommigen denken, dauw op hen afdroop, 1 Cor. 10 : 2. Door onder deze wolk te komen, gaven zij te kennen dat zij zich stelden onder de leiding en het bevel Gods door den dienst van Mozes. Bescherming brengt de verplichting mede van gehoorzaamheid en trouw; die wolk was het teeken van Gods bescherming, en werd aldus mede het teeken van hunne verplichting om trouw en gehoorzaamheid te betoonen. Aldus werden zij bij hunne intrede in de woestijn als het ware ingeleid tot en toegelaten onder de regeering en het bestuur Gods door den dienst van Mozes.

2. Sommigen achten dat deze wolk een type was van Christus. De wolk van Zijn menschelijke natuur was een sluier voor het licht en het vuur van Zijn Goddelijke natuur. Wij vinden Hem, Openb. 10 : 1, *bekleed met een wolk, en Zijne voeten waren als pilaren van vuur.* Christus is onze weg, het licht en de gids op den weg.

3. Zij beteekende de bijzondere leiding en bescherming, waaronder Christus' kerk is in deze wereld. God zelf is de bewaarder Israels, en *Hij sluimert noch slaapt,* Psalm 121 : 4, Jes. 27 : 3. Er is eene beschutting gemaakt, niet

1) Naar de Engelsche overzetting.

slechts over Zions vergaderingen, maar ook over alle woning in Zion, zie Jes 4 : 5, 6. Ja meer, ieder Israeliet is verborgen onder de schaduw van Gods vleugelen, Psalm 17 : 8. Engelen, wier dienst in deze wolk gebruikt werd, worden gebruikt hun ten goede, en legeren zich rondom hen. *Welgelukzalig zijt gij, o Israel, wie is u gelijk!*

HOOFDSTUK XIV.

Het vertrek van de kinderen Israels uit Egypte, hetwelk in waarheid de geboorte was der Joodsche kerk, wordt nog gedenkwaardiger gemaakt door meerdere wonderwerken, die terstond daarna gewrocht werden. Getuigen de verhalen van dit hoofdstuk, welks inhoud met den sleutel er toe wij hebben in Hebr. 11 : 29. Zij gingen door de Roode zee als door het droge, hetwelk de Egyptenaren, ook verzoekende, zijn verdronken; en dit deden zij door het geloof, hetgeen aanduidt dat er iets geestelijks en typisch in was. Hier is: I. De uiterste nood en het gevaar, waarin Israel zich bevond aan de Roode Zee. 1. Er wordt vooraf kennis van gegeven aan Mozes, vers 1—4. 2. De oorzaak er van was Farao's heftige vervolging van hen, vers 5—9. 3. Israels groote ontsteltenis, vers 10—12. 4. Mozes poogt hen te bemoedigen, vers 13, 14. II. Hoe God hen wonderbaarlijk gered heeft uit deze benauwdheid. 1. Mozes wordt hieromtrent onderricht, vers 15—18. 2. Er worden liniën gesteld tusschen het leger van Israel en het leger van Farao, die niet geforceerd konden worden, vers 19, 20. Door de Goddelijke macht wordt de Roode Zee gekliefd, vers 21, en gemaakt: *a* tot een weg voor de Israelieten, die er veilig doorheen gingen, vers 22, 29. Maar: *b.* Voor de Egyptenaren werd zij tot eene hinderlaag gemaakt, waarin zij gevallen zijn, vers 23—25, en tot een graf, waarin zij allen begraven zijn, vers 26—28. Den indruk hierdoor teweeggebracht op de Israelieten, vers 30—31.

Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, dat zij wederkeeren, en zich legeren voor Pi-Hachirôth, tusschen Migdol en tusschen de zee, voor Baäl-Zefon, daar tegenover zult gij u legeren aan de zee. 3. Farao dan zal zeggen van de kinderen Israels: Zij zijn verward in het land; die woestijn heeft hen besloten. 4. En Ik zal Farao's hart verstokken, dat hij hen najage; en Ik zal aan Farao en aan al zijn heir verheerlijkt worden, alzoo dat de Egyptenaars zullen weten, dat Ik de HEERE ben. En zij deden alzoo. 5. Toen nu den koning van Egypte werd geboodschapt dat het volk vluchtte, zoo is het hart van Farao en van zijne knechten veranderd tegen het volk, en zij zeiden: Waarom hebben wij dat gedaan, dat wij Israel hebben laten trekken, dat zij ons niet dienden? 6. En hij spande zijn wagen aan en nam zijn volk met zich. 7. En hij nam zes honderd uitgelezen wagens, ja al de wagens van Egypte, en de hoofdlieden over die allen. 8. Want de HEERE verstokte het hart van Farao, den koning van Egypte, dat hij de kinderen Israels najaagde, doch de kinderen Israels waren door een hooge hand uitgegaan. 9. En de Egyptenaars jaagden hen na, en achterhaalden hen, daar zij zich gelegerd hadden aan de zee; al de paarden, de wagens van Farao en zijne ruiters, en zijn heir; nevens Pi-Hachirôth, voor Baäl-Zefon.

Wij hebben hier:

I. Instructies, gegeven aan Mozes, betreffende Israels bewegingen en legeringen, die zóó verrassend waren, dat zij, indien Mozes er tevoren geen uitdrukkelijke orders voor ontvangen had, nauwelijks bewogen waren geworden om de wolk- en vuurkolom te volgen. Opdat hier nu geen moeilijkheid of ontevredenheid over zijn zou, wordt aan Mozes tevoren gezegd:

1. Waarheen zij gaan moeten, vers 1, 2. Zij waren tot aan den rand der woestijn gekomen, Hoofdst. 13 : 20, en nog een paar dagreizen zouden hen tot Horeb gebracht hebben, de bestemde plaats, waar zij God moesten dienen. Maar instede van nu voorwaarts te gaan, wordt hun bevolen terug te keeren rechts van Kanaän, en naar de Roode Zee te gaan. Toen zij te Etham gelegerd waren, was er geen zee in den weg om hun voortgang te beletten; maar God zelf gebiedt hun naar die engte te gaan, hetgeen hun de verzekering kon geven, dat Hij, als Zijne doeleinden volbracht waren, hen zonder falen weder uit die engte uit zou voeren. God brengt soms moeilijkheden op den weg der verlossing Zijns volks, ten einde de heerlijkheid te hebben van ze te overwinnen en er Zijn volk over heen te helpen.

2. Wat God bedoelde met deze zoo vreemde orders. Mozes zou Hem een onbepaalde, onvoorwaardelijke gehoorzaamheid betoond hebben, al had Hij er hem geen reden voor opgegeven; maar zal Hij voor Mozes verbergen wat Hij doet? Neen, Mozes zal weten: *a.* Dat Farao voornemens is Israel te verderven, vers 3. *b.* Dat God daarom het voornemen heeft Farao te verderven, en Hij kiest dien weg om dit voornemen te volvoeren, vers 4. Farao's schranderheid zal hem tot de gevolgtrekking brengen, dat Israel verward was in de woestijn, en aldus een gemakkelijke prooi voor hem zou zijn; en opdat hij nog te meer geneigd zou zijn dit te denken, beveelt God, dat zij nog verder van den weg zouden gaan, om in nog grooter verwarring geraakt te schijnen, zoodat hij nu kon onderstellen, dat zij zich in een toestand van groote verlegenheid en gevaar bevonden. En aldus — zegt God — *zal Ik aan Farao verheerlijkt worden.* Daar alle menschen gemaakt zijn tot eer van hun Maker, zal Hij *aan hen* verheerlijkt worden, *door wie* Hij niet verheerlijkt wordt. Hetgeen het verderf schijnt te wezen voor de kerk, wordt dikwijls zoo geleid, dat het het verderf wordt van de vijanden der kerk, wier hoogmoed en boosaardigheid door de leidingen van Gods voorzienigheid gevoed worden, ten einde hen rijp te maken voor het verderf.

II. Farao's najagen van Israel, waarmede hij terwijl hij zijn eigen boosaardigheid en wraaklust bevredigt, medewerkt tot de vervulling van Gods raad nopens hem. Hem werd *geboodschapt dat het volk vluchtte*, vers 5. Toen hij hun verlof gaf om heen te gaan, was hij in grooten angst, maar niet zoodra was die angst een weinig tot bedaren gekomen, of hij was vergeten, of wilde

misschien niet erkennen, dat zij met zijne toestemming waren vertrokken, en daarom was het hem niet ongevallig dat het voorgesteld werd als een opstand tegen zijn gezag, een opzeggen van hun trouw en gehoorzaamheid aan hem. Aldus kan wat gemakkelijk te rechtvaardigen is, gemakkelijk veroordeeld worden door het in een valsch daglicht te plaatsen. Hierop:

1. Denkt hij er aan met berouw, dat hij hun vertrek oogluikend had toegelaten. Hoewel er alle reden voor was dat zij Israel hadden laten trekken, waren Farao en zijne knechten er toch toornig om op zichzelven: *Waarom hebben wij dat gedaan? a.* Het was hun leed, het griefde hen, dat Israel vrij was; dat zij het profijt van hun arbeid kwijt waren, en het genoegen niet meer hadden om hen te straffen. Voor trotsche verdrukkers is het spijs en drank om de heiligen des Allerhoogsten te vertreden en tot hunne zielen te zeggen: *Buigt u neder, dat wij over u gaan;* en daarom grieft het hen, dat hun nu de handen gebonden zijn. De vrijheid van Gods volk is een bittere kwelling voor hunne vijanden, Esther 5 : 12, 13; Hand. 5 : 17, 33. Het verzwaarde hun verdriet, dat zij zelf er in bewilligd hadden, daar zij nu bedachten dat zij het hadden kunnen verhinderen, dat zij niet hadden behoeven toe te geven, al hadden zij dan ook tot het uiterste moeten volhouden. Aldus maakt God der menschen nijd en toorn tegen Zijn volk tot eene kwelling voor henzelven, Psalm 112 : 10. Zij hadden wèl gedaan met Israel te laten trekken, en zij zouden er met tevredenheid van gemoed aan hebben kunnen denken, indien zij het uit een eerlijk, oprecht beginsel gedaan hadden; maar, het gedaan hebbende door er toe gedwongen te zijn, noemden zij zich duizendmaal dwaas dat zij het gedaan hebben, en wenschten hartstochtelijk het weder ongedaan te maken. Het is iets gansch gewoons, maar iets dat zeer ongerijmd en misdadig is, dat de menschen berouw hebben van hun goede daden, hunne rechtvaardigheid en barmhartigheid, ja zelfs hun berouw berouwt hun. Zie een voorbeeld van iets dergelijks in Jer. 34 : 10, 11.

2. Hij besluit om hen, zoo mogelijk, terug te brengen, of anders wraak op hen te oefenen. Te dien einde brengt hij een leger op de been, monstert al zijne krijgsmacht van wagenen en ruiters, vers 17, 18, (want hij schijnt geen voetvolk medegenomen te hebben, dewijl de zaak des konings haast had,) en zoo twijfelt hij niet, of hij zal hen weder terugvoeren in slavernij, vers 6, 7. Men kan zich gemakkelijk voorstellen in welk een staat van woede Farao zich nu bevond, brullende gelijk een leeuw als hij geen roof heeft; hoe zijn hoogmoedig hart de vernedering nog dieper maakte, zwol van toorn, van geen nederlaag wilde weten, hijgde naar wraak; nu zijn al de plagen alsof zij er nooit geweest waren; de treurige, sombere begrafenissen der eerstgeborenen zijn vergeten, hij kan aan niets anders denken dan Israel zijn toorn te doen gevoelen. Nu denkt hij Gode zelven te sterk te zullen zijn, immers, hoe zou hij anders kunnen hopen een volk ten onder te zullen brengen, dat Hem zoo dierbaar is? God gaf hem over aan deze bedenkselen van zijn hart, en heeft het aldus verhard. In vers 8 wordt gezegd, dat de kinderen Israels *met een hooge hand* [1]) waren uitgegaan, dat is: met zeer veel kloekmoedigheid, juichende in hunne bevrijding, en vast-besloten om door de moeilijkheden, die zich op hun weg zouden voordoen, heen te breken; maar *de Egyptenaars joegen hen na,* vers 9. Zij, die in vollen ernst hun aangezicht hemelwaarts richten en Godzalig willen leven in Christus Jezus, moeten verwachten door Satans verzoekingen en verschrikkingen achtervolgd en aangevallen te worden. Hij zal niemand gedwee uit zijn dienst laten weggaan, noch van hen uitgaan zonder hen te scheuren, Mark. 9 : 26.

10. Als Farao nabij gekomen was, zoo hieven de kinderen Israels hunne oogen op, en ziet, de Egyptenaren togen achter hen; en zij vreesden zeer; toen riepen de kinderen Israels tot den HEERE. 11. En zij zeiden tot Mozes: Hebt gij ons daarom, omdat er in Egypte gansch geene graven waren, weggenomen, opdat wij in deze woestijn sterven zouden? Waarom hebt gij ons dat gedaan, dat gij ons uit Egypte uitgevoerd hebt? 12. Is dit niet het woord, dat wij in Egypte tot u spraken, zeggende: Houd af van ons, en laat ons de Egyptenaren dienen? Want het ware ons beter geweest de Egyptenaren te dienen, dan in deze woestijn te sterven. 13. Doch Mozes zeide tot het volk: Vreest niet, staat vast, en ziet het heil des HEEREN, dat Hij heden aan ulieden doen zal! want de Egyptenaars, die gij heden gezien hebt, zult gij niet weder zien in eeuwigheid. 14. De HEERE zal voor ulieden strijden, en gij zult stil zijn.

1. Wij hebben hier den angst, waarin de kinderen Israels zich bevonden, toen zij bespeurden dat Farao hen najoeg, vers 10. De woede en sterkte van den vijand en hun eigen zwakheid waren hun wel bekend; wèl waren zij talrijk, maar zij waren allen te voet, ongewapend en ongeoefend, ontzenuwd door hun langdurige dienstbaarheid, en (hetgeen het ergste was) door de ligging van hun kamp waren zij nu ingesloten, zoodat geen ontkoming mogelijk was. Aan den eenen kant was Pi-Hachiroth, een reeks van hobbelige ontoegankelijke rotsen; aan den anderen kant Migdol en Baäl-Zefon, forten met garnizoenen — naar sommigen denken — aan de grenzen van Egypte, zoodat er voor hen geen andere weg open was dan naar boven, en van daar is hunne uitredding gekomen. Wij kunnen ons op den weg des plichts bevinden, God volgende en ons heenspoedende naar den hemel, en toch in groote benauwdheid zijn, *in alles verdrukt,* 2 Cor. 4 : 8.

Geen wonder, dat zij in deze benauwdheid

1) Naar de Engelsche overzetting.

zeer verschrikt en bevreesd waren. Hun vader Jakob had zich in gelijk gevaar bevonden, Gen. 32 : 7; als er van buiten strijd is, dan kan het niet anders, of er is van binnen vrees. Wat nu was de vrucht dezer vrees? Naar die vrucht was, was de vrees goed of kwaad.

1. Sommigen van hen riepen tot den Heere; hun vrees bracht hen er toe om te bidden, en dat was een goede uitwerking er van. God brengt ons in benauwdheid, ten einde ons op de knieën te brengen.

2. Anderen barstten uit in verwijtingen tegen Mozes; hun vrees bracht hen tot murmureeren, vers 11, 12. Zij achtten zich verloren en, alsof Gods arm plotseling verkort was en Hij heden niet even machtig was om wonderen te doen als gisteren; zij wanhopen aan redding, en kunnen op niets anders rekenen dan *in de woestijn te sterven*. Hoe onverschoonbaar was hun wantrouwen! Zagen zij zich dan niet onder de leiding en bescherming van een pilaar des hemels? En kan de almachtige kracht hun falen, of de oneindige goedheid hun ontrouw worden? Maar dit was nog niet het ergste; zij twisten met Mozes omdat hij hen uitgevoerd had uit Egypte, en in dat twisten met hem beleedigen zij God zelven, en verwekken Hem tot toorn, wiens gunst nu hun eenige toevlucht was. Gelijk de Egyptenaren toornig waren op zichzelven om de beste daad, die zij ooit gedaan hadden, zoo waren de Israelieten toornig op God om de grootste vriendelijkheid, die hun ooit bewezen was; zoo groot zijn de domheden van het ongeloof. Hier geven zij te kennen: *a.* Een lage minachting van vrijheid, daar zij boven haar de voorkeur geven aan slavernij, alleen maar omdat aan de vrijheid eenige moeilijkheden verbonden waren. Menschen van een edelaardig gemoed zouden gezegd hebben: „Laat komen wat wil, het is beter op het veld van eer te sterven, dan in de ketenen der slavernij te leven," maar onder Gods leiding kon het niet verkeerd met hen gaan, en daarom hadden zij kunnen zeggen: Beter als Gods vrije menschen in de open lucht eener woestijn te leven, dan als de slaven der Egyptenaren in den rook van de steenovens." Maar omdat zij nu voor het oogenblik in verlegenheid zijn, vertoornt het hen dat zij niet levend begraven zijn gelaten in hun diensthuis. *b.* Lage ondankbaarheid jegens Mozes, die getrouwelijk het middel is geweest tot hunne bevrijding; zij veroordeelen hem alsof hij hen hard en onvriendelijk had behandeld, terwijl het toch onbetwistbaar bleek, dat wat hij ook deed, en hoe hetgeen hij deed ook mocht uitkomen, door hem gedaan werd op bevel en aanwijzing van God, en hun welzijn bedoelde. Wat zij in een vorige gisting, toen zij vanwege de benauwdheid des geestes naar Mozes niet hoorden, gezegd hebben, herhalen en rechtvaardigen zij nu in dit: *Wij zeiden in Egypte: Houd af van ons;* en het was slecht het te zeggen, maar toch meer te verontschuldigen, omdat zij toen nog niet zooveel ondervinding hadden als nu van Gods optreden ten hunnen gunste. Maar zij hadden even spoedig de wonderen van genade vergeten, als de Egyptenaren de wonderen des toorns hadden vergeten, en zij hebben, zoowel als de Egyptenaren, hun hart verhard, tot hun verderf ten laatste. Evenals Egypte na de tien plagen, zoo is Israel na tienmaal den Heere verzocht te hebben — het was nu de eerste maal — veroordeeld om in de woestijn te sterven, Num. 14 : 22.

II. De tijdige bemoediging, die God hun gaf in deze benauwdheid, vers 13, 14. Hij heeft deze dwazen niet geantwoord naar hunne dwaasheid. God verdroeg hunne terging, en heeft niet, (gelijk Hij rechtvaardiglijk had kunnen doen) hunne veranderlijkheden gekozen, en hunne vreezen over hen doen komen, [1]) en daarom kon Mozes ook wel de beleediging voorbijzien, die zij hem aandeden.

Inplaats van hen te bestraffen, vertroost hij hen, en met een bewonderenswaardige kalmte en tegenwoordigheid van geest, is hij evenmin door het dreigen van Egypte ontmoedigd, als door het beven en sidderen van Israel; maar brengt hij hun murmureeren tot zwijgen door de verzekering van een snelle en volkomen uitredding: *Vreest niet.* Het is onze plicht en ons belang, om als wij niet uit onze moeilijkheden kunnen komen, ons toch te verheffen boven onze vrees, zoodat die slechts dient om ons aan het bidden te brengen en te doen wat wij kunnen, maar niet zoo de overhand over ons krijgt, dat zij ons geloof en onze hoop doet zwijhen.

1. Hij verzekert hun dat God hen zal verlossen, dat Hij hunne redding op zich zal nemen; *de Heere zal voor ulieden strijden;* en dat Hij die verlossing zal werken door den algeheelen ondergang van hunne vervolgers. Mozes zelf was hiervan overtuigd, en hij wilde dat ook zij die overtuiging zouden hebben, hoewel hij vooralsnog niet wist, hoe of waardoor het zou geschieden. God had hem verzekerd dat Farao en zijn heir ten verderve zouden gaan, en hij vertroost hen met dezelfde vertroostingen, waarmede hij vertroost was geworden.

2. Hij zegt hun het alles aan God over te laten, in stille verwachting van hetgeen geschieden zou. „*Staat vast,* en denkt er niet aan uzelven te redden, hetzij door te strijden of door te vluchten; wacht op Gods orders, bedenkt niet zelf wat gij doen moet, maar volgt uwen leider; wacht op de verschijningen Gods, let er op, opdat gij ziet hoe dwaas gij zijt in ze te wantrouwen. Stelt uzelven gerust, weest kalm door een volkomen vertrouwen in God en hebt een blijde, vredige verwachting van de groote verlossing, die God nu voor u zal werken. Zwijgt stil, gij behoeft niet eens een juichkreet aan te heffen tegen den vijand, zooals later, Jozua 9 : 16. Het werk zal gedaan worden zonder uwe medewerking".

Als God zelf Zijn volk in de engte brengt, dan zal Hij zelf een weg ontdekken, om hen er uit te voeren. In tijden van groote moeilijkheid en groote verwachting zullen wij wijs doen met onzen geest kalm en rustig te houden, want dan zijn wij in de beste gemoedsgesteldheid zoowel om ons eigen werk te doen, als

1) Jes. 66 : 4 naar de kantt. op den Statenb.

om het werk Gods te aanschouwen. *Stilzitten zal uwe sterkte zijn*, Jes. 30 : 7, *want Egypte zal tevergeefs helpen* en tevergeefs dreigen.

15. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Wat roept gij tot Mij? zeg den kinderen Israels, dat zij voorttrekken. 16. En gij, hef uw staf op, en strek uw hand uit over de zee, en klief haar, dat de kinderen Israels door het midden der zee gaan op het droge. 17. En ik, zie, Ik zal het hart der Egyptenaren verstokken, dat zij na hen daarin gaan; en Ik zal verheerlijkt worden aan Farao en aan al zijn heir, aan zijne wagens en aan zijne ruiters. 18. En de Egyptenaars zullen weten, dat Ik de HEERE ben, wanneer Ik verheerlijkt zal worden aan Farao, aan zijne wagens en aan zijne ruiters. 19. En de Engel Gods, die voor het heir van Israel ging, vertrok, en ging achter hen; de wolkkolom vertrok ook van hun aangezicht, en stond achter hen. 20. En zij kwam tusschen het leger der Egyptenaren en tusschen het leger van Israel; en de wolk was tegelijk duisternis en verlichtte den nacht; zoodat de een tot den ander niet naderde den ganschen nacht.

Wij hebben hier:

I. Aanwijzingen, gegeven aan Israels leider.

1. Wat hij zelf moet doen. Hij moet voor het oogenblik ophouden met bidden en zich tot het werk begeven, vers 15. *Wat roept gij tot Mij?* Hoewel Mozes verzekerd was van de gelukkige uitredding uit deze moeilijkheid, heeft hij toch het gebed niet veronachtzaamd. Wij lezen van geen woord dat hij in het gebed gezegd heeft, maar hij heeft zijn hart opgeheven tot God. God verstond de taal er van en gaf er acht op. Mozes stille gebeden des geloofs hebben bij God meer overmocht dan Israels luide kreten van vrees, vers 10. Het ware gebed is *een roepen tot God*, en is de taal zoowel van een natuurlijk als van een zeer dringend verlangen. Er kan in het bidden een waar roepen zijn tot God, ook als de stem niet wordt gehoord, zooals het bidden van Hanna, 1 Sam. 1 : 13. Maar is God misnoegd op Mozes omdat hij bidt? Neen, Hij doet deze vraag: *Wat roept gij tot Mij? a.* Ter overtuiging van zijn geloof. „Waartoe houdt gij nog aan in uwe smeeking? Zij is reeds verhoord; er is al genoeg gezegd, spreek er niet meer van." *Ik heb uw gebed aangenomen*, staat er in het Chaldeeuwsch. *b.* Om zijn ijver aan te vuren. Mozes had nog iets anders te doen dan te bidden, hij moest het bevel voeren over de heirscharen Israels, en hij moest nu op zijn post zijn. Alles is schoon op zijn tijd.

2. Wat hij Israel moest bevelen te doen: *Zeg den kinderen Israels dat zij voorttrekken.* Sommigen denken dat Mozes niet zoozeer gebeden had om Israels redding (daarvan was hij zeker,) als wel om vergeving voor hun murmureeren, en dat Gods bevel om voorwaarts te gaan de aanduiding was van hunne vergeving. Wij kunnen niet goedsmoeds voorwaarts gaan, of wij moeten de bewustheid hebben van verzoend te zijn met God. Mozes had hun gezegd vast te staan en orders van God te verwachten, en nu zijn die orders gegeven. Zij dachten dat zij bevel zouden ontvangen om òf rechts òf links te gaan. „Neen", zegt God, „zeg hun voorwaarts te gaan, regelrecht naar de zee", alsof er een vloot van transportschepen klaar lag, om hen over te voeren. Als wij ons op den weg des plichts bevinden, dan moeten wij, al liggen er ook moeilijkheden op dien weg, voorwaarts gaan en niet in stomme verbazing blijven staan. Wij moeten doen wat voor ons ligt, en de uitkomst overlaten aan God, de middelen gebruiken, en den uitslag er van voor Zijne rekening laten.

3. Wat hij verwachten kan dat God doen zal. Laat de kinderen Israels zoo ver zij kunnen op drogen grond gaan, en dan zal God de zee klieven en er een doortocht voor hen in openen, vers 16—18. Het is Gods voornemen en bedoelen niet slechts om de Israelieten te verlossen, maar ook om de Egyptenaars te verderven, en dienovereenkomstig is de beschikking Zijns raads. *a.* Hij zal gunst betoonen aan Israel, de wateren zullen verdeeld worden om hen door te laten, vers 16. Dezelfde macht had de wateren voor hen kunnen doen stollen om er *over* heen te gaan, maar de oneindige Wijsheid verkoos de wateren voor hen *te verdeelen* of te klieven, om hen er *door* heen te laten gaan; want altijd wordt die weg ter verlossing gekozen, die het meest verootmoedigend is. Zoo wordt met het oog hierop gezegd: *Hij leidde hen door de afgronden .... gelijk een beest dat afgaat in de valleien*, en aldus heeft Hij zich *een heerlijken naam gemaakt*, Jes. 63 : 13, 14. *b.* Hij zal aan Farao verheerlijkt worden. Als wij de verschuldigde eer niet geven aan den Heere, in wien en door wien wij leven, dan zal Hij de hand op ons leggen, en er voor zorgen dat Hij de Hem toekomende eer toch ontvangt. God zal door geen mensch verliezen lijden. Daarom wordt hier gedreigd: *Ik, zie Ik, zal het hart der Egyptenaren verstokken.* Die wijze van uitdrukking is opmerkelijk: *Ik, zie Ik zal het doen.* Ik, die het *mag* doen, dat is de taal Zijner *vrijmacht; wij* mogen er niet toe medewerken om iemands hart te verstokken, en mogen niets nalaten dat tot verzachting er van kan bijdragen; maar Gods genade behoort Hem. *Hij zal zich ontfermen, diens Hij zich ontfermt*, en wien Hij wil verhardt Hij. Ik, die het *kan* doen dat is de taal Zijner *almacht*, niemand anders dan de Almachtige kan het hart *week* maken, Job 22 : 16, en evenmin kan iemand anders het *hard* maken. Ik, die het *zal* doen, want dat is de taal Zijner *gerechtigheid;* het is rechtvaardig in God, diegenen onder den indruk Zijns toorns te brengen, die lang den invloed Zijner genade weerstaan hebben. Er wordt van gesproken bij wijze van een triomfeeren over zijn hardnekkigen, laatdunkenden rebel; *„Ik, zie Ik*, zal afdoende maatregelen nemen om hem te vernederen; hij, die zijn hoofd niet wilde buigen, zal breken". Het is eene uitdrukking zooals in Jes. 1 : 24. *O wee! Ik zal Mij troosten over Mijne wederpartijders.*

II. Een wacht gesteld over Israels leger aan de zijde, waar het nu het meest blootlag, namelijk *in de achterhoede*, vers 19, 20. *De engel Gods*, van wiens dienst gebruik werd gemaakt in de wolk- en vuurkolom, vertrok van vóór het heir Israels, waar zij nu geen *gids* noodig hadden, (er was geen gevaar dat zij van den weg door de zee zouden afdwalen, en zij hadden ook geen ander woord van bevel noodig dan om voorwaarts te gaan,) en ging achter hen, waar zij nu een *wachter* noodig hadden, (de Egyptenaren waren reeds gereed hunne achterhoede aan te vallen, en zoo was dan de wolk- en vuurkolom een scheidingsmuur tusschen hen. Daar was zij — namelijk de wolk- en vuurkolom — nuttig voor de Israelieten, niet slechts om hen te beschermen, maar ook om hun licht te geven bij het heentrekken door de zee, en terzelfder tijd bracht zij de Egyptenaren in verwarring, zoodat zij hunne prooi uit het oog verloren juist op het oogenblik toen zij gereed stonden de handen aan hen te slaan. Het woord en de voorzienigheid Gods hebben een zwarte en donkere zijde, die naar de zonde en de zondaren gekeerd is, maar een heldere, lieflijke zijde naar hen gericht, die waarlijk Israelieten zijn. Hetgeen eene reuke des levens ten leven is voor sommigen, is eene reuke des doods ten doode voor anderen. Dit was niet de eerste maal, dat Hij, die in den beginne *scheiding maakte tusschen het licht en tusschen de duisternis*, Gen. 1 : 4, en ook nu nog beiden formeert, Jes. 45 : 7, terzelfder tijd duisternis heeft toebedeeld aan de Egyptenaren en licht aan de Israelieten; een voorbeeld van het eindelooze onderscheid, dat gemaakt zal worden tusschen het erfdeel der heiligen in het licht en de buitenste duisternis, die tot in eeuwigheid het deel zal zijn der geveinsden. God zal het kostelijke van het snoode uittrekken.

21. Toen Mozes zijne hand uitstrekte over de zee, zoo deed de HEERE de zee weggaan door een sterken oostenwind, dien ganschen nacht, en maakte de zee droog, en de wateren werden gekliefd. 22. En de kinderen Israels zijn ingegaan in het midden van de zee, op het droge; en de wateren waren hun een muur, aan hunne rechter- en aan hunne linkerhand. 23. En de Egyptenaars vervolgden hen, en gingen in, achter hen, al de paarden van Farao, zijne wagens en zijne ruiters, in het midden van de zee. 24. En het geschiedde in dezelfde morgenwake, dat de HEERE in de kolom des vuurs en der wolk zag op het leger der Egyptenaren; en Hij verschrikte het leger der Egyptenaren. 25. En Hij stiet de raderen hunner wagens weg en deed ze zwaarlijk voortvaren. Toen zeiden de Egyptenaars: Laat ons vlieden van het aangezicht van Israel, want de HEERE strijdt voor hen tegen de Egyptenaars. 26. En de HEERE zeide tot Mozes: Strek uwe hand hand uit over de zee, dat de wateren wederkeeren over de Egyptenaars, over hunne wagens en over hunne ruiters. 27. Toen strekte Mozes zijne hand uit over de zee; en de zee kwam weder tegen het naken van den morgenstond tot hare kracht; en de Egyptenaars vluchtten die tegemoet; en de HEERE stortte de Egyptenaars in het midden der zee. 28. Want als de wateren wederkeerden, zoo bedekten zij de wagens en de ruiters van het gansche heir van Farao, dat hen nagevolgd was in de zee; er bleef niet één van hen overig. 29. Maar de kinderen Israels gingen op het droge, in het midden der zee; en de wateren waren hun een muur, aan hunne rechter- en aan hunne linkerhand. 30. Alzoo verloste de HEERE Israel aan dien dag uit de hand der Egyptenaren; en Israel zag de Egyptenaren dood aan den oever der zee. 31. Ook zag Israel de groote hand, die de HEERE aan de Egyptenaren bewezen had; en het volk vreesde den HEERE, en geloofde in den HEERE en aan Mozes Zijn knecht.

Wij hebben hier de geschiedenis van het wonderwerk, waarvan zoo dikwijls melding wordt gemaakt, beide in het Oude en het Nieuwe Testament; het klieven der Schelfzee voor de kinderen Israels. Het was de schrik der Kanaänieten, Jozua 2 : 9, 10, de juichende lof der Israelieten, Psalm 114 : 3; 106 : 9; 136 : 13, 14. Het was een type van den doop, 1 Cor. 10 : 1, 2. Israels doorgaan door de zee was een type van de bekeering van zielen, Jes. 11 : 15, en der Egyptenaren ondergang er in was een type van het laatste verderf van alle onboetvaardige zondaren, Openb. 20 : 14. Hier is:

I. Een voorbeeld van Gods almachtige kracht in het rijk der natuur, door het klieven der zee en het openen van een doortocht door de wateren. Het was een baai, golf, of zeearm, ongeveer een uur gaans breed, waarvan de wateren verdeeld werden, vers 21. Het *ingestelde* teeken, waarvan gebruik werd gemaakt, was het uitstrekken van Mozes hand over de zee, om aan te duiden dat het geschiedde op zijn gebed, ter bekrachtiging van zijne zending en ten gunste van het volk, dat hij aanvoerde. Het *natuurlijke* teeken was een *sterke oostenwind*, aanduidende, dat het geschiedde door de kracht Gods, wien de winden en zeeën gehoorzamen. Als er in het boek van Job eene plaats is, die verwijst naar de wonderen, gewrocht voor Israels bevrijding uit Egypte, dan is het deze: *door Zijne kracht klieft Hij de zee, en door Zijn verstand verslaat Hij hare verheffing*, of, zooals het oorspronkelijke het heeft, *verslaat Hij Rahab*, dat is: Egypte, Job 26 : 12. God kan Zijn volk door de grootste moeilijkheden heen brengen en een weg banen waar geen weg is. De God der natuur heeft zich niet aan hare wetten gebonden, maar zal, als het Hem behaagt, er zich van ontheffen, en dan zal het vuur niet branden en het water niet vloeien.

II. Een voorbeeld van Zijn groóte gunst jegens Israel. Zij trokken door de zee naar den tegenoverliggenden oever, (want ik kan niet zooals sommigen, onderstellen, dat zij een

omweg maakten, en er weder aan dezelfde zijde uitkwamen) vers 22, 29; *zij gingen op het droge in het midden der zee.* En de wolkkolom, *de heerlijkheid des Heeren,* was hun *achtertocht,* Jes. 58 : 8, en opdat de Egyptenaars hen niet in de flank zouden aanvallen, *waren de wateren hun een muur aan hunne rechter- en aan hunne linkerhand.* Mozes en Aäron hebben waarschijnlijk het eerst den voet op dit onbetreden pad gezet, en toen ging gansch Israel hen achterna; en deze tocht over het pad der groote wateren zal later hun tocht door de woestijn minder schrikkelijk maken. Zij, die God waren gevolgd door de zee, behoefden niet te vreezen om Hem te volgen, waar Hij hen ook heen zou leiden. Die tocht door de zee geschiedde bij nacht, maar die nacht werd door geen maneschijn verlicht, want het was zeven dagen na volle maan, zoodat zij geen ander licht hadden dan het licht van de wolk- en vuurkolom. Hierdoor werd die tocht nog ontzaglijker, maar waar God ons leidt zal Hij ons ook licht geven, zoolang wij Zijne leiding volgen, zal het ons aan Zijne vertroostingen niet ontbreken.

Dit is geschied en teboek gesteld ten einde in alle eeuwen Gods volk aan te moedigen om ook in de grootste benauwdheden op Hem te vertrouwen. Wat *kan Hij niet doen,* die dit gedaan heeft? Wat *zal Hij niet doen* voor hen, die Hem vreezen en liefhebben, die dit voor deze murmureerende, ongeloovige Israelieten gedaan heeft, die toch *beminden waren om hunner vaderen wil,* en om den wille van een overblijfsel onder hen? Wij bevinden dat lang daarna de heiligen zich tot deelgenooten hebben gemaakt in den triomf van dezen tocht, Psalm 66 : 6, *Hij heeft de zee veranderd in het droge, zij zijn te voet doorgegaan door de rivier, daar hebben wij ons in Hem verblijd;* en zie hoe van dit wonderwerk gebruik wordt gemaakt, Psalm 77 : 12, 17, 20.

III. Een voorbeeld van Zijn rechtvaardigen toorn op de vijanden Zijns volks, de Egyptenaars. Merk hier op:

1. Hoe verdwaasd zij waren. In de hitte van hun vervolgen en najagen *gingen zij in achter hen in het midden van de zee,* vers 23. „Wel"! dachten zij, „kunnen wij niet gaan waar Israel zich gewaagd heeft?" Eén of twee maal hadden de Egyptische toovenaars met hunne tooverijen gedaan wat Mozes deed; Farao herinnerde zich dit, maar hij vergat hoe zij ten laatste in de klem zijn gebracht, en hunne machteloosheid is gebleken. Zij waren overvloedig voorzien van wagenen en paarden, terwijl de Israelieten te voet waren. Farao had gezegd: *Ik ken de Heere niet,* en hier bleek dat hij Hem niet kende, want anders zou hij dat waagstuk niet ondernomen hebben. Niemand is zoo stoutmoedig of vermetel als zij, die blind zijn. Woede tegen Israel maakte hen aldus vermetel en onbezonnen. Gedurende langen tijd hadden zij hun hart verhard, en nu heeft God hen verhard tot hun verderf, en voor hunne oogen verborgen hetgeen tot hun vrede en veiligheid kon dienen. *Zekerlijk, het net wordt tevergeefs gespreid voor de oogen van allerlei gevogelte,* Spr. 1 : 17 j maar de Egyptenaars waren zóó verblind, dat zij *zich haastten naar den strik,* Spr. 7 : 23. Het verderf der zondaars wordt over hen gebracht door hun eigen verwaandheid, die hen hals over kop in den afgrond stort. Zij zijn zelfmoordenaars.

2. Hoe zij ontrust werden en in verwarring geraakten, vers 24, 25. Gedurende eenigen tijd marcheerden zij door de gekliefde wateren even veilig en triomfantelijk als Israel, niet twijfelende, of zij zouden weldra hun doel bereikt hebben. Maar *in den morgenwake zag de Heere in de kolom des vuurs en der wolk op het leger der Egyptenaren, en Hij verschrikte het leger der Egyptenaren.* Zij zagen of hoorden iets uit de kolom des vuurs en der wolk, dat hen in de uiterste ontsteltenis bracht en hun een besef gaf van hun verderf vóór het nog over hen was gekomen. Nu is het gebleken dat *het gejuich der goddeloozen van korten duur is,* Job 20 : 5 [1]), en dat God middelen heeft om de zondaars tot wanhoop te brengen, eer Hij hen in het verderf stort. *Hij snijdt den geest der vorsten af als druiven, en is den koningen der aarde vreeslijk. a.* Zij hadden gesnoefd en geroemd, alsof de overwinning hunner was, maar nu waren zij verbaasd en verslagen, door een panischen schrik overweldigd. *b.* Zij hadden *onzinniglijk gedreven,* maar nu dreven zij zwaarlijk, bij iedere schrede werd hun het voortgaan moeilijker, de weg werd diep, hun hart werd treurig, de raderen vielen af van de wagens, de wagenassen werden gebroken. Aldus kan God het geweld weerhouden van hen, die Zijn volk vervolgen. *c.* Zij waren Israel achterna geijld, zooals de havik de sidderende duif; maar nu riepen zij: *Laat ons vlieden van het aangezicht Israels,* dat hun *als een vurige fakkel was onder de schoven,* Zach. 12 : 6. Israel is nu plotseling even schrikwekkend voor hen geworden, als zij het voor Israel geweest zijn. Zij hadden Israel met rust kunnen laten, maar zij wilden niet; nu willen zij van het aangezicht Israels vlieden, en kunnen niet. De menschen willen niet overtuigd worden vóór het te laat is, dat zij, die zich met Gods volk bemoeien, dit doen tot hun eigen schade en nadeel. Als de Heere zal komen met tienduizenden van Zijne heiligen om gericht te oefenen, dan zullen de machtigen zich tevergeefs zoeken te beschutten onder rotsen en bergen van het aangezicht Israels en van Israels Koning, Openb. 6 : 15. Vergelijk met deze geschiedenis Job 27 : 20 en verv.

3. Hoe zij allen, zoodra de kinderen Israels veilig aan den oever waren gekomen, verdronken zijn. Aan Mozes was bevel gegeven om *zijne hand uit te strekken over de zee,* en daarmede het sein te geven aan de wateren om zich weder te sluiten, zooals zij tevoren op het woord van bevel zich hadden geopend en een muur hadden gevormd aan hunne rechter- en aan hunne linkerhand, vers 29. Hij volgde het bevel op, en onmiddellijk keerden de wateren weder in hunne plaats en overstelpten het leger der Egyptenaren, vers 27, 28. Farao en zijne dienstknechten, die elkander verhard had-

1) Naar de Engelsche overzetting.

den in de zonde, zijn nu tezamen gevallen, niet één is ontkomen. Een oude overlevering zegt dat Farao's toovenaars, Jannes en Jambres, met de overigen zijn omgekomen, zooals Bileam omgekomen is met de Midianieten, die hij had verleid, Numeri 31 : 8. En nu *a.* wreekte God aan de Egyptenaren het bloed der eerstgeborenen, die zij hadden verdronken; en het kapitaal wordt terugbetaald met interest, het wordt dubbel gerekend, volwassen Egyptenaren voor pasgeboren Israelieten; aldus is de Heere rechtvaardig en is het bloed Zijns volks dierbaar in Zijne oogen. Psalm 72 : 14. God rekende af met Farao voor al zijn trotsch, beleedigend gedrag tegenover Mozes, zijn gezant. Als men de boodschappers des Heeren bespot en misleidt, dan zal men een gewis verderf over zich brengen. Nu is God *aan Farao verheerlijkt*, nederziende op dien hoogmoedige en hem vernederende, Job 40 : 6. Kom en zie de verwoestingen, die Hij heeft aangericht, en schrijf het, niet in water, maar met een ijzeren griffel voor eeuwig en eeuwig in een rots. Hier ligt die bloeddorstige tiran, die zijn Maker heeft getart, Zijne eischen, Zijne bedreigingen en Zijne oordeelen in den wind heeft geslagen, een rebel tegen God en een slaaf van zijn eigen barbaarsche hartstochten, ontbloot van alle menschelijkheid, deugd en ware eer; hier ligt hij, begraven in den afgrond, als een eeuwig gedenkteeken der Goddelijke gerechtigheid. Hier verzonk hij in den afgrond, hoewel hij een schrik was voor de machtigen in het land der levenden. *Dit is Farao en zijn gansche menigte*, Ezech. 31 : 18.

IV. Wij zien hier hoe de kinderen Israels nota hebben genomen van het wonder, dat God voor hen had gewrocht, en den goeden indruk, dien dit voor het oogenblik op hen heeft gemaakt.

1. Zij zagen de Egyptenaars dood aan den oever der zee, vers 30. Gods voorzienigheid heeft het zoo beschikt, dat de volgende vloed de lijken aangespoeld heeft. *a.* Ter meerdere schande voor de Egyptenaren. Nu werden de wilde dieren en de roofvogels opgeroepen om *het vleesch der koningen en het vleesch der oversten over duizend en het vleesch der sterken te eten*, Openb. 19 : 17, 18. De Egyptenaars waren zeer kieskeurig voor het balsemen van de doode lichamen hunner grooten, maar hier wordt de uiterste verachting uitgestort over alle rijksgrooten van Egypte. Zie hoe zij daar liggen, hoopen op hoopen, als mest op de oppervlakte der aarde. *b.* Tot grooteren triomf der Israelieten, en om hen meer onder het gevoel te brengen van hunne verlossing, want het oog doet het hart aan. Zie Jesaja 66 : 24. *Zij zullen henen uitgaan, en zij zullen de doode lichamen der lieden zien, die tegen Mij overtreden hebben.* Waarschijnlijk hebben zij toen de verslagenen beroofd, en tevoren gouden en zilveren vaten van hunne naburen geleend hebbende, (die zij nu wegens deze trouwbreuk in hen na te jagen, niet verplicht waren terug te geven [1]),) verkregen zij nu ook wapenen van hen, waarvan zij, naar sommigen denken, tevoren niet voorzien waren. *Zoo heeft God den kop des leviathans verpletterd*, en *hem tot spijze gegeven aan het volk in dorre plaatsen*, Ps. 74 : 14.

2. Het zien van dit groote wonder heeft hen zeer aangedaan, nu *vreesden zij den Heere, en geloofden in den Heere en aan Mozes Zijn kneeht*, vers 31. Nu schaamden zij zich over hunne murmureeringen en hun mistrouwen; en in de goede gemoedsgesteldheid, waarin zij nu waren, namen zij zich voor om nooit meer te wanhopen aan hulp van den hemel, neen, zelfs in de grootste benauwdheid niet; nooit zullen zij meer twisten met Mozes, of van terugkeeren naar Egypte spreken. Zij waren nu in Mozes gedoopt in de zee, 1 Cor. 10:2. Dit groote werk, dat God door den dienst van Mozes voor hen gewrocht heeft, verplichtte hen om, onder God, zijne leiding en aanwijzingen te volgen. Dit bevestigde hun geloof in de beloften, die nog vervuld moesten worden; en aldus triomfantelijk uit Egypte uitgevoerd zijnde, twijfelden zij niet, of zij zouden weldra in Kanaän komen, daar zij zulk een God hadden om op te vertrouwen, en zulk een middelaar tusschen hen en Hem. O dat er zulk een hart in hen geweest ware, als er nu in hen scheen te zijn! Gevoelige, merkbare zegeningen, maken, als zij nog nieuw zijn, merkbare indrukken, maar bij velen verflauwen die indrukken zeer snel. Zoolang zij Gods werken zien, en er de weldaad van ondervinden, vreezen zij Hem en vertrouwen op Hem; maar spoedig vergeten zij Zijne werken, en dan veronachtzamen zij Hem. Hoe goed zou het voor ons zijn, als wij altijd in de goede gemoedsgesteldheid waren, waarin wij somtijds zijn!

1) Exodus 11 : 2 luidt naar de Engelsche overzetting dat iedere man van zijn buurman en iedere vrouw van hare geburinne *leene* gouden en zilveren vaten, enz.

HOOFDSTUK XV.

In dit hoofdstuk ziet Israel terug op Egypte met een lofzang voor hunne bevrijding. Hier is: 1. Het lied zelf, vers 1—19. 2. Het plechtige zingen er van, vers 20, 21. II. Israel gaat voorwaarts in de woestijn, vers 22, en daar: 1. Hunne ontevredenheid aan de wateren van Mara, vers 23, 24, en de hulp, die zij in dien nood verkregen, vers 25, 26. 2. Hunne voldoening in de wateren van Elim, vers 27.

Toen zong Mozes en de kinderen Israels den HEERE dit lied, en spraken, zeggende: Ik zal den HEERE zingen, want Hij is hoogelijk verheven. Het paard en zijn ruiter heeft Hij in de zee geworpen. 2. De HEERE is mijn kracht en lied, en Hij is mij tot een heil geweest; deze is mijn God, daarom zal ik Hem een lieflijke woning maken; Hij is mijns vaders God, dies zal ik Hem verheffen! 3. De HEERE is een krijgsman; HEERE is Zijn naam! 4. Hij heeft Farao's wagenen en zijn heir in de zee geworpen; en de keur zijner hoofdlieden zijn verdronken in de Schelfzee. 5. De afgronden hebben hen bedekt; zij zijn in de diepten gezonken als een steen. 6. O HEERE, uwe rechterhand is verheerlijkt geworden in macht; uwe rechterhand, o HEERE, heeft den vijand

verbroken. 7. En door Uw groote hoogheid hebt Gij, die tegen U opstonden, omgeworpen. Gij hebt Uw brandenden toorn uitgezonden; die hen verteerd heeft als een stoppel. 8. En door het geblaas van Uw neus zijn de wateren opgehoopt geworden; de stroomen hebben overeind gestaan als een hoop; de afgronden zijn stijf geworden in het hart der zee. 9. De vijand zeide: Ik zal vervolgen, ik zal achterhalen, ik zal den buit deelen, mijne ziel zal van hen vervuld worden; ik zal mijn zwaard uittrekken, mijne hand zal hen uitroeien. 10. Gij hebt met uwen wind geblazen; de zee heeft hen gedekt; zij zonken onder als lood in geweldige wateren. 11. O HEERE, wie is als Gij onder de goden? Wie is als Gij, verheerlijkt in heiligheid, vreeslijk in lofzangen, doende wonder? 12. Gij hebt uwe rechterhand uitgestrekt, de aarde heeft hen verslonden! 13. Gij leiddet door uwe weldadigheid dit volk, dat Gij verlost hebt; Gij voert hen zachtkens door uwe sterkte tot de lieflijke woning uwer heiligheid. 14. De volken hebben het gehoord, zij zullen sidderen; weedom heeft de ingezetenen van Palestina bevangen. 15. Dan zullen de vorsten van Edom verbaasd wezen; beving zal de machtigen der Moabieten bevangen; al de ingezetenen van Kanaän zullen versmelten. 16. Verschikking en vrees zal op hen vallen; door de grootheid van uwen arm zullen zij verstommen, als een steen; totdat uw volk, HEERE, henen doorkome; totdat dit volk henen doorkome, dat Gij verworven hebt. 17. Die zult Gij inbrengen, en planten hen op den berg uwer erfenis, ter plaatse welke Gij, o HEERE, gemaakt hebt tot uwe woning, het heiligdom, hetwelk uwe handen gesticht hebben, o HEERE! 18. De HEERE zal in eeuwigheid en geduriglijk regeeren. 19. Want Farao's paard, met zijn wagen, met zijn ruiters, zijn in de zee gekomen, en de HEERE heeft de wateren der zee over hen doen wederkeeren; maar de kinderen Israels zijn op het droge in het midden van de zee gegaan. 20. En Mirjam, de profetes, Aärons zuster, nam een trommel in haar hand; en al de vrouwen gingen uit, haar na, met trommelen en met reien. 21. Toen antwoordde Mirjam hunlieden: Zingt den HEERE, want Hij is hoogelijk verheven! Hij heeft het paard met zijn ruiter in de zee gestort!

Gelezen hebbende hoe die volkomen overwinning van Israel over de Egyptenaren was verkregen, wordt ons hier medegedeeld hoe zij bezongen werd. Zij, die *stil* moesten zijn terwijl de verlossing gewerkt werd, Hoofdst. 14 : 14, moeten nu zij gewerkt is *niet stil zijn;* hoe minder zij toen te doen hadden, hoe meer zij nu te doen hebben; indien God door Zijn onmiddellijke kracht verlossing totstandbrengt, dan strekt Hem dit zooveel te meer tot eer. Mozes heeft, ongetwijfeld door Goddelijke ingeving, dit lied samengesteld, en het den kinderen Israels overgegeven om gezongen te worden voordat zij de plaats verlieten, waar zij de Egyptenaars dood aan den oever zagen liggen. Merk op:

1. Zij drukten hunne blijdschap in God uit en hunne dankbaarheid aan Hem, door te zingen; het is schier natuurlijk voor ons om aldus uiting te geven aan onze vreugde en het juichen onzer ziel. Uit dit voorbeeld blijkt dat het zingen van psalmen als eene daad van Godsvereering in de kerk van Christus gebruikelijk was voordat de ceremonieele wet was gegeven, en dus daarvan geen deel uitmaakte noch er door opgeheven werd. Zingen is evenzeer de taal van heilige vreugde, als bidden de taal is van heilige begeerte.

2. Mozes, die hen voorgegaan was door de zee, gaat hen voor in het lied, en dicht het voor hen. Zij, die een werkzaam aandeel nemen in den openbaren dienst, moeten zich niet onzijdig houden in de openbare lofzegging.

3. Toen de zegen, het gunstbewijs, nog nieuw was, en zij er nog diep door getroffen waren, hebben zij dit lied gezongen. Als wij een bijzonderen zegen van God ontvangen hebben, behooren wij snel en vaardig te zijn in Hem er voor te loven, voordat de tijd en de bedriegelijkheid van ons eigen hart de goede indrukken uitwisschen, die er door gemaakt werden. David zong zijn triomfzang ten dage, toen de Heere hem verlost had, 2 Sam. 22 : 1. *Bis dat qui cito dat — Hij geeft tweemaal, die spoedig geeft.*

4. Toen zij *in den Heere geloofden,* Hoofdst. 14 : 31, hebben zij dit lied gezongen. Het was een lied des geloofs; dit verband wordt aangeduid in Psalm 106 : 12, *Toen geloofden zij aan Zijne woorden; zij zongen Zijn lof,* als de mensch gelooft met het hart, dan moet er aldus belijdenis worden gedaan.

Hier is:

I. Het lied zelf; en het is een aloud lied, het oudste dat wij kennen. Het is een bewonderenswaardig gedicht; de stijl is verheven en prachtig, de beeldspraak levendig en gepast, en het geheel uiterst treffend. Het is een heilig lied, gewijd aan de eere Gods, en bedoeld om Zijn naam groot te maken en Zijn lof te zingen. *Zijn* lof alleen, en niet in het minst om den mensch, om eenigen mensch, te verheerlijken; heiligheid des Heeren is er op gegrift, en in het zingen er van psalmden zij den Heere. Het is een typisch lied. De triomfen van de Evangeliekerk in den val harer vijanden worden uitgedrukt in het lied van Mozes en van het Lam, en van dat lied wordt gezegd, dat het gezongen wordt aan de glazen zee, zooals dit gezongen werd aan de Schelfzee, Openb. 15 : 2, 3.

Laat ons opmerken wat Mozes in dit lied voornamelijk op het oog heeft.

1. Hij geeft eere aan God en juicht in Hem; dit is het eerst in zijne bedoeling, vers 1. *Ik zal den Heere zingen.* Al onze blijdschap moet eindigen in God, en al onze lof Hem geofferd worden; Hem, den Vader der lichten en Vader

van alle barmhartigheden, *want Hij heeft overwonnen.* [1]) Allen, die God liefhebben, juichen in Zijne overwinningen; wat Zijne eer is, moet onze blijdschap zijn. Israelieten verblijden zich in God, vers 2, *a.* Als hun eigen God, en daarom hun *kracht* en *lied* en *heil;* zalig dus het volk wiens God de Heere is, zij behoeven niets meer om hen gelukkig te maken. Zij hebben werk te doen, tegen verzoekingen te strijden en beproevingen te dragen, en zij zijn in zichzelven zwak; maar Hij versterkt hen; Zijne genade is hunne kracht. Om velerlei oorzaak zijn zij dikwijls in smart, maar in Hem hebben zij vertroosting; Hij is *hun lied;* zonde, dood en hel dreigen hen, maar Hij is, en zal zijn, *hun heil,* zie Jes. 12 : 2. *b.* Als *huns vaders God.* Zij merken dit op omdat zij, zich wel bewust zijnde van hun eigen onwaardigheid en zonde, reden hadden te denken dat God wat Hij voor hen gedaan had, *om huns vaders wil* gedaan heeft, Deut. 4 : 37. De kinderen des verbonds moeten gebruik maken van hunner vaderen betrekking tot God als hun God, ter hunner vertroosting, waarschuwing en opwekking. *c.* Als een God van oneindige macht, vers 3. *De Heere is een krijgsman,* dat is: machtig, wèl instaat om te strijden met hen, die hun Maker wederstreven, en zal hun voorzeker te sterk blijken. *d.* Als een God van onvergelijkelijke volmaaktheid; vers 11. *O Heere, wie is als Gij onder de goden.* Dit is reine lof en een verheven uitdrukking van ootmoedige aanbidding. Het is: *Ten eerste,* eene uitdaging van alle andere goden om zich met Hem gelijk te stellen; „laat hen voortreden en hun hoogste aanspraken doen gelden, toch zal niemand hunner zich bij Hem durven vergelijken." Egypte was bekend om de menigte zijner goden, maar de *God der Hebreën* was hun te sterk en heeft hen allen verslagen, Num. 33 : 4; Deut. 32 : 23—39. De vorsten en machthebbers der wereld worden *goden* genoemd, maar zij zijn zwak en sterflijk, geen van hen kan vergeleken worden bij Jehovah, den almachtigen en eeuwigen God. *Ten tweede.* Het is eene belijdenis van Zijn oneindige volkomenheden, als overtreffend en ongeëvenaard. God moet geëerd en aangebeden worden als een wezen van zoo oneindige volkomenheid, dat er niemand Hem gelijk is; als een, die in alles den voorrang heeft en moet hebben, Psalm 89 : 7. Meer in het bijzonder: 1. Hij is: *verheerlijkt in heiligheid;* Zijne heiligheid is Zijne heerlijkheid. Het is de eigenschap, die de engelen in Hem loven, Jes. 6 : 3. Zijne heiligheid bleek in het verderf van Farao, Zijn haat tegen de zonde en Zijn toorn tegen hardnekkige zondaren. Zij bleek in de verlossing van Israel, Zijne verlustiging in het heilig zaad, en Zijne getrouwheid aan Zijn eigen belofte. God is *rijk in genade,* dat is Zijn schat; *verheerlijkt in heiligheid,* dat is Zijne eer. Laat ons bij de herinnering aan Zijne heiligheid altijd danken. 2. *Vreeslijk in lofzangen,* hetgeen het onderwerp is van onzen lof is vreugdevol voor de dienstknechten Gods, maar ontzettend en zeer vreeslijk voor Zijne vijanden, Ps. 66 : 1—3. Of wel, het bestuurt ons in de wijze van ons loven van God; wij moeten Hem loven met ootmoedig, heilig ontzag, en *den Heere dienen met vreeze.* Zelfs onze geestelijke blijdschap moet in evenwicht gehouden worden door een Godsdienstige vreeze. 3. *Doende wonder;* Hij is wonderbaar voor allen, daar Hij boven de kracht en den gewonen loop der natuur is; wonderbaar, inzonderheid voor ons, voor wie Zijne wonderen gewrocht worden; voor ons, die zoo onwaardig zijn, dat wij weinig reden hadden ze te verwachten. Het waren wonderen van kracht, en wonderen van genade; in beiden moest God ootmoedig worden aangebeden.

2. Hij beschrijft de verlossing, waarin zij nu juichten, omdat het lied bestemd was, niet alleen om toen en voor dat oogenblik hunne daukbaarheid op te wekken en er uitdrukking aan te geven, maar om de gedachtenis van dit wonder voor alle latere eeuwen te bewaren. Twee dingen moesten opgemerkt worden. *a.* Het verderf van den vijand; de wateren waren gekliefd, vers 8. *De stroomen hebben overeind gestaan als een hoop;* Farao en geheel zijn heir zijn bedolven onder de wateren. *Het paard en zijn ruiter* konden niet ontkomen, vers 1; de *wagens* en de *keur zijner hoofdlieden* gingen de zee in, en werden er overstelpt, vers 19. De diepten, de zee, bedekten hen, en de trotsche wateren gingen over de trotsche zondaren; zij zijn *gezonken als een steen, als lood,* vers 5, 10, onder het gewicht van hunne schuld en van Gods toorn. Hunne zonde had hen hard gemaakt als een steen, en nu zijn zij rechtvaardiglijk gezonken als een steen. Ja, *de aarde heeft hen verslonden,* vers 12; hun doode lichamen zonken in het zand, waarin zij aangespoeld waren, en dat hen inzoog. De gansche schepping voert krijg tegen hen, tegen wie de Schepper strijdt. Dit alles was het doen des Heeren, *Zijn* doen alleen. Het was een daad van Zijne macht; *Uwe rechterhand, o Heere,* niet de onze, *heeft den vijand verbroken,* vers 6. Het was *door het geblaas van Uw neus,* vers 8, en *Uw wind,* vers 10, en *het uitstrekken van Uwe rechterhand,* vers 12. Het was een voorbeeld van Zijn alles-overtreffende macht, vers 7, *door Uw groote hoogheid,* en het was de uitoefening Zijner gerechtigheid. *Gij hebt Uw brandenden toorn uitgezonden,* vers 7. Het verderf der Egyptenaren was des te meer merkwaardig vanwege hun hoogmoed en verwatenheid, en hun vreemde verzekerdheid van wel te slagen, vers 9 *De vijand zeide: Ik zal vervolgen.* Hier is: *Ten eerste.* Groote *verwaandheid;* als zij vervolgen, twijfelen zij er niet aan, of zij zullen achterhalen, en als zij achterhalen, twijfelen zij niet of zij zullen overwinnen, en zulk een beslissende overwinning behalen, dat zij *den buit deelen.* Het is iets gansch gewoons, dat de menschen zich het meest verheugen in de hoop op succes, als zij op het punt zijn van in het verderf te worden gestort, hetgeen hun verderf dan nog zooveel te meer vreeslijk maakt. Zie Jes. 37 : 24, 25. *Ten tweede.* Groote *wreedheid,* niets dan dooden en vernielen, dat zal zijn lust bevredigen, en

1) Naar de Engelsche overzetting.

het is wel een zeer barbaarsche lust, die slechts door zooveel bloed bevredigd kan worden. Het is een wreede haat, waarmede de kerk gehaat wordt; haar vijanden zijn bloeddorstig. Hiervan wordt nota genomen, om aan te toonen: 1. Dat God de hoovaardigen wederstaat, en er behagen in schept hen te vernederen, die zich verheffen. Hij, die zegt: „ik wil, en ik wil of God wil of niet" zal te weten komen dat in hetgeen hij trotschelijk doet of onderneemt, God boven hem is. 2. Dat zij, die dorsten naar bloed, er genoeg van zullen hebben. Zij, die zoo gaarne verwoesten, zullen verwoest worden, want wij weten wie gezegd heeft: *Mijne is de wraak, Ik zal het vergelden. b.* De bescherming en leiding van Israel, vers 13. *Gij leidt door Uwe weldadigheid dit volk,* Gij hebt hen uitgeleid uit het diensthuis van Egypte, hen uitgeleid uit de gevaren der Schelfzee, vers 19; *maar de kinderen Israels zijn op het droge in het midden van de zee gegaan.* Het verderf der goddeloozen dient tot contrast van de verlossing van Israel, ten einde er het groote en heerlijke van te doen uitkomen, Jes. 45 : 13—15. *d.* Hij beijvert zich om dit wonderbare verschijnen van God voor hen ten nutte te maken. *a.a.* Om hen op te wekken om God te dienen in aanmerking hiervan, vers 2. *Ik zal Hem een lieflijke woning maken.* Daar God hen had bewaard en een schuilplaats voor hen had bereid waarin zij veilig en gerust waren, besluiten zij kosten noch moeite te sparen om een tabernakel op te richten tot Zijne eer, en daar zullen zij Hem verhoogen en tot Zijn lof vermelden hoe Hij aan Farao verheerlijkt is geworden. Nu had God hen verhoogd, hen groot en verheven gemaakt, en daarom zullen zij Hem verhoogen, door van Zijn oneindige grootheid en hoogheid te spreken. Het moet ons voortdurend streven zijn om, door Zijn naam te loven en Zijne belangen te dienen, God te verhoogen, en voor ons is het een voordeel, eene bevordering om daarmede werkzaam te zijn. *b.b.* Om hen aan te moedigen om op God te vertrouwen; zóó overtuigd is deze psalmist van de gelukkige voltooiing van de verlossing, die zoo roemrijk is begonnen, dat hij er op ziet als in werkelijkheid reeds volbracht, vers 13 [1]). *„Gij hebt door Uwe weldadigheid dit volk, dat Gij verlost hebt, geleid, Gij hebt hen zachtkens door Uwe sterkte tot de lieflijke woning Uwer heiligheid gevoerd.* Gij hebt hen aldus op den weg er heen gebracht, en ter bestemder tijd zult Gij hen ook aan het einde van dien weg brengen", want Gods werk is volkomen; of, Gij hebt hen geleid om in Uw heilige woning in den hemel Uw lof te zingen. God zal hen, die Hij onder Zijne hoede en leiding genomen heeft, tot Zijn heilige woning brengen, thans door het geloof, en weldra in de genieting er van.

Deze groote uitredding was in tweeërlei opzicht bemoedigend.

Ten eerste. Het was zulk een voorbeeld van Gods macht, dat hunne vijanden er door verschrikt en moedeloos zullen worden, vers 14—16. Het bloote bericht van de nederlaag en het verderf der Egyptenaren zal genoeg zijn om voor meer dan de helft al hun andere vijanden tenonder te brengen; hun moed zal er door terneder geslagen zijn; en dat zal zeer veel bijdragen om hunne macht en hun invloed te vernietigen. De Filistijnen, de Moabieten, de Edomieten en de Kanaänieten (Israel zal met ieder dezer volken te strijden hebben) zullen er door verschrikt worden en tot de gevolgtrekking komen, dat het tevergeefs is om tegen Israel te strijden, als een God van zoodanige macht voor hen strijdt. Het *had* deze uitwerking; de Edomieten vreesden hen, Deut. 2 : 4, evenzoo ook de Moabieten, Numeri 22 : 3, en de Kanaänieten, Jozua 2 : 9, 10; 5 : 1. Aldus zond God Zijn schrik, voor hun aangezicht, Hoofdst. 23 : 27, en heeft Hij den geest der vorsten afgesneden.

Ten tweede. Het was zulk een begin van Gods gunst over hen, dat het hun een onderpand was van de voleindiging Zijner goedheid. Dit was slechts voor nog iets meer, vers 17. *Die zult Gij inbrengen.* Als Hij hen aldus, in weerwil van hunne onwaardigheid en de moeilijkheden op den weg hunner ontkoming, *uit Egypte heeft gebracht,* dan zal Hij hen ook *in Kanaän brengen,* want heeft Hij begonnen (*aldus* begonnen,) en zal Hij niet voleinden? Onze ervaringen van Gods macht en gunst moeten gebruikt worden ter ondersteuning van onze hoop; „Gij *hebt* — en daarom *kunt* Gij niet slechts, maar, naar wij vertrouwen, *zult* Gij ook", is een goede wijze van redeneeren. Merk op: *die zult Gij inbrengen en planten hen op den berg Uwer erfenis, ter plaatse, welke Gij, o Heere, gemaakt hebt tot Uwe woning.* Het is goed wonen waar God woont, in Zijne kerk op aarde, Psalm 27 : 4; in Zijne kerk in den hemel, Joh. 17 : 24. Als Hij zegt: „Dit is Mijne rust tot in eeuwigheid", dan moeten wij zeggen: „Laat het ook onze rust zijn."

Eindelijk. De vaste grond van de bemoediging, die zij aan dit wonderwerk ontleenen, is, vers 18. *De Heere zal in eeuwigheid en geduriglijk regeeren.* Zij hadden nu het einde gezien van Farao's regeering, maar de tijd zelf zal geen einde maken aan Jehovah's regeering, die, gelijk Hij zelf, eeuwig is, en aan geene verandering onderworpen. Het is de onuitsprekelijke vertroosting van alle getrouwe onderdanen Gods, niet slechts dat Hij overal en met onbetwistbare souvereiniteit regeert, maar dat Hij eeuwig zal regeeren, dat er aan Zijne heerschappij geen einde zal zijn.

II. Het plechtige zingen van dit lied, vers 20, 21. Mirjam, (of Maria, het is dezelfde naam) ging voor in eene vergadering van de vrouwen, om naar de gewoonte van hare sekse in dien tijd, als zij uitdrukking wilden geven aan een gevoel van blijdschap, met trommelen en met reien dit lied te zingen. Mozes hief den psalm aan met de mannen, en daarna Mirjam met de vrouwen; merkwaardige overwinningen plachten altijd door de dochteren Israels bezongen te worden, 1 Sam. 18 : 6, 7, en zoo is ook deze overwinning bezongen. In Micha 6 : 4 wordt gezegd, dat Hij voor hun aangezicht henen gezonden heeft Mozes, Aäron en Mirjam,

1) Naar de Engelsche overzetting.

hoewel wij niet lezen dat Mirjam, behalve dit, iets merkwaardigs gedaan heeft. Maar diegenen worden een grooten zegen geacht voor een volk, die hen voorgaan en helpen in het loven van God.

22. Hierna deed Mozes de Israelieten voortreizen van de Schelfzee af; en zij trokken uit tot in de woestijn Sur, en zij gingen drie dagen in de woestijn, en vonden geen water. 23. Toen kwamen zij te Mara; doch zij konden het water van Mara niet drinken, want het was bitter; daarom werd derzelver naam genoemd Mara. 24. Toen murmureerde het volk tegen Mozes, zeggende: Wat zullen wij drinken? 15. Hij dan riep tot den HEERE; en de HEERE wees hem een hout, dat wierp hij in dat water; toen werd het water zoet. Aldaar stelde Hij het volk een inzetting en recht, en aldaar verzocht Hij hetzelve; 26. En zeide: Is het, dat gij met ernst naar de stem des HEEREN uws Gods hooren zult, en doen wat recht is in Zijne oogen, en uwe ooren neigt tot Zijne geboden, en houdt al Zijne inzettingen; zoo zal Ik geene van de krankheden op u leggen, die Ik op Egypteland gelegd heb; want Ik ben de HEERE, uw heelmeester. 27. Toen kwamen zij te Elim, en daar waren twaalf waterfonteinen en zeventig palmboomen; en zij legerden zich aldaar aan de wateren.

Mozes schijnt met moeite bij Israel overmocht te hebben om dien zeeoever der overwinning te verlaten, waar zij dit lied hadden gezongen. Zij waren zóó ingenomen met dit gezicht, of met het lied, of met het berooven der doode lichamen, dat zij ongeneigd waren voorwaarts te gaan; maar Mozes heeft hen toch met veel moeite van de Schelfzee in een woestijn gebracht. De genoegens op onzen weg naar Kanaän moeten onzen voortgang niet vertragen, maar hem bespoedigen, al is het ook dat wij een woestijn vóór ons hebben. Nu wordt ons hier gezegd:

I. Dat zij in de woestijn van Sur geen water hadden, vers 22. Dit was een zware beproeving voor de nog onervaren reizigers, waardoor hunne blijdschap getemperd werd, maar aldus wilde God hen bereiden op moeilijkheden. David heeft in een land, dor en mat en zonder water, God gezocht, Psalm 63 : 1.

II. Dat zij te Mara water *hadden*, maar het was bitter, zoodat zij, hoewel zij reeds drie dagen zonder water geweest waren, het toch niet konden drinken, hetzij omdat het uiterst onaangenaam van smaak was, of waarschijnlijk schadelijk voor hunne gezondheid, of zóó brak dat het hun dorst eerder deed toenemen dan leschte, vers 23. God kan datgene bitter voor ons maken, waarvan wij ons de meeste voldoening beloofden, en doet dit dikwijls in de woestijn dezer wereld, opdat ons gebrek en onze teleurstelling in het schepsel ons zullen uitdrijven naar den Schepper, in wiens gunst alleen ware lieflijkheid gesmaakt wordt. In deze benauwdheid nu:

1. Maakte het volk zich boos en twistte met Mozes, alsof hij hen kwalijk behandeld had; *Wat zullen wij drinken?* is hun geroep, vers 24. De grootste blijdschap en de vurigste hoop worden bij hen, die slechts door de zinnen leven en niet door het geloof, spoedig in de grootste smart en het somberste vreezen verkeerd.

2. Mozes bad, vers 25. *Hij riep tot den Heere.* De klachten, die zij tot hem brachten, bracht hij tot God, van wien, niettegenstaande zijne verheffing, hij zich voortdurend afhankelijk erkende. Het is voor overheidspersonen en leeraren de grootste verlichting van hunne zorg als zij, over wie zij gesteld zijn, het hun moeilijk maken, dat zij door het gebed toegang hebben tot God; Hij is de gids van de gidsen der kerk, en tot Hem, als den opperherder, hebben de onderherders zich bij alle gelegenheden te wenden.

3. God heeft genadiglijk voor hen voorzien; Hij wees Mozes een boom aan, dien hij in het water wierp, tengevolge waarvan het water plotseling zoet werd. Sommigen denken dat dit hout de bijzondere eigenschap had, om die uitwerking teweeg te brengen, omdat gezegd is: *de Heere wees hem een hout.* God moet erkend worden, niet alleen in de schepping van dingen, die nuttig zijn voor den mensch, maar ook in de ontdekking van de nuttigheid er van. Het kan ook wezen dat dit slechts een teeken was, en volstrekt niet een middel, voor de zoetmaking van het water, evenmin als de koperen slang een middel ter genezing was, of het zout, dat Elisa in de wateren van Jericho heeft geworpen. Sommigen maken dit hout tot een type van het kruis van Christus, dat voor alle geloovigen de bittere wateren der beproeving zoet maakt, en hen instaatstelt om zich te verblijden in de verdrukking. Naar luid van de overlevering der Joden moet het hout van dezen boom zelf bitter geweest zijn, terwijl het toch de wateren van Mara zoet heeft gemaakt; de bitterheid van Christus' lijden en dood verandert de eigenschap van ons lijden en onzen dood.

4. Bij deze gelegenheid heeft God hun duidelijk te verstaan gegeven dat zij, nu zij van de Egyptenaren verlost en in de woestijn gekomen waren, wèl hadden acht te geven op zichzelven, want dat het hun, al naar zij zich gedroegen, goed of slecht zou gaan; *aldaar stelde Hij het volk eene inzetting en een recht*, regelde Hij de zaken met hen; *aldaar verzocht Hij hetzelve*, dat is: daar liet Hij hen in den proeftijd komen voor Zijne gunst. In 't kort zegt Hij hun, vers 26. *a.* Wat Hij van hen verwachtte, en dat was, in één woord, gehoorzaamheid. Zij moeten *met ernst naar Zijne stem hooren*, hunne *ooren neigen naar Zijne geboden*, ten einde hun plicht te kennen en opdat zij niet door onwetendheid zouden overtreden; en zij moeten zorg dragen om in alle opzichten te doen wat recht is in Gods oogen, en *al Zijne inzettingen houden.* Zij moeten niet denken, dat zij, nu zij uit hunne slavernij in Egypte verlost zijn, geen heer boven zich hadden, maar hun eigen meesters waren; neen, zij moeten, om-

dat God *hunne banden heeft losgemaakt*, zich als Zijne dienstknechten beschouwen, Psalm 116 : 16; Lukas 1 : 74, 75. *b.* Wat zij dan van Hem kunnen verwachten: *Ik zal geen der krankheden op u leggen, die Ik op de Egyptenaren gelegd heb*, dat is: „Ik zal geen der plagen van Egypte over u doen komen." Dit geeft te kennen dat, zoo zij weerstrevend en ongehoorzaam zijn, dezelfde plagen, die over hunne vijanden gebracht waren, ook over hen gebracht zullen worden; aldus luidt de bedreiging, Deut. 28 : 60. Gelijk Gods oordeelen over Egypte *gunstbetooningen* waren aan Israel, daar zij den weg baanden voor hunne verlossing, zoo waren zij ook *waarschuwingen* voor Israel en bestemd om hun ontzag in te boezemen, en hen daardoor tot gehoorzaamheid te brengen. Laat de Israelieten niet denken dat God, omdat Hij hen hoogelijk geëerd heeft in de groote dingen, die Hij voor hen gedaan heeft, en hen aan de geheele wereld als Zijne gunstgenooten heeft doen kennen, daarom hunne zonden oogluikend zou toelaten, en hen zou laten doen wat zij wilden. Neen, God is geen aannemer des persoons; een oproerigen Israeliet zal het niet beter gaan dan een oproerigen Egyptenaar; en dat hebben zij tot hunne schade ondervonden eer zij in Kanaän kwamen. „Maar indien gij gehoorzaam zult zijn, dan zult gij veilig en gelukkig zijn"; de bedreiging is slechts stilzwijgend te kennen gegeven, maar de belofte is bepaald uitgedrukt: *„Ik ben de Heere, uw heelmeester*, en zal zorgen voor uw welzijn, waar gij ook heengaat." God is de groote heelmeester. Als wij wèl zijn, dan is Hij het, die ons wèl maakt en houdt, Hij is het, die ons herstelt; Hij is ons leven en de lengte onzer dagen.

III. Dat zij te Elim goed water hadden, en in overvloed, vers 27. God kan wel, voor een tijd, Zijn volk bevelen om zich bij de wateren van Mara te legeren, maar dat zal toch niet altijd hun lot wezen. Zie hoe wisselvallig onze toestand is in deze wereld; van beter naar erger, van erger naar beter; laat ons dus leeren vernederd te worden en overvloed te hebben, blijde te zijn, als niet blijde zijnde, als wij overvloed hebben, en te weenen, als niet weenende, wanneer wij ontledigd zijn. Hier waren twaalf waterfonteinen, voor hunne *behoefte*, één voor elken stam, opdat zij niet zouden twisten om water, zooals hunne vaderen soms gedaan hebben; en voor hun *genoegen* waren er zeventig palmboomen, onder welker schaduw zij konden uitrusten. God kan zelfs in de woestijn dezer wereld plaatsen van verkwikking vinden voor Zijn volk, waterfonteinen in het dal van Baca, opdat zij niet verflauwen en bezwijken in hunne zielen door voortdurende vermoeidheid; maar welk genot of genoegen wij ook smaken in het land onzer vreemdelingschap, toch moeten wij bedenken, dat wij er slechts tijdelijk bij gekampeerd zijn, en dat wij hier geen blijvende stad hebben.

HOOFDSTUK XVI.

Dit hoofdstuk geeft ons een bericht van de proviandeering van Israels leger. I. Hunne klacht over gebrek aan brood, vers 1—3. II. God geeft hun tevoren kennis van de voorziening die Hij voor hen maken zal, vers 4—12. III. Het zenden van het manna, vers 13—15. IV. De wetten en verordeningen betreffende het manna. 1. Dat zij het dagelijks moesten verzamelen voor hun dagelijksch brood, vers 16—21. 2. Dat zij op den zesden dag een dubbele hoeveelheid moesten verzamelen, vers 22—26. 3. Dat zij er geen op den zevenden dag moesten verwachten, vers 27—31. 4. Dat zij er een kruikvol van moesten bewaren tot eene gedachtenis, vers 32.

Toen zij van Elim gereisd waren, zoo kwam de gansche vergadering der kinderen Israels in de woestijn Sin, welke is tusschen Elim en tusschen Sinaï, aan den vijftienden dag der tweede maand, nadat zij uit Egypteland uitgegaan waren. 2. En de gansche vergadering der kinderen Israels murmureerde tegen Mozes en tegen Aäron, in de woestijn. 3. En de kinderen Israels zeiden tot hen: Och, dat wij in Egypteland gestorven waren door de hand des HEEREN, toen wij bij de vleeschpotten zaten, toen wij tot verzadiging brood aten! Want gijlieden hebt ons uitgeleid in deze woestijn, om deze gansche gemeente door den honger te dooden. 4. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Zie, Ik zal voor ulieden brood uit den hemel regenen; en het volk zal uitgaan, en verzamelen elke dagmaat op haren dag; opdat Ik het verzoeke, of het in Mijne wet ga, of niet. 5. En het zal geschieden op den zesden dag, dat zij bereiden zullen hetgeen zij ingebracht zullen hebben, dat zal dubbel zijn boven hetgeen zij dagelijks zullen verzamelen. 6. Toen zeiden Mozes en Aäron tot al de kinderen Israels: Aan den avond, dan zult gij weten dat u de HEERE uit Egypteland uitgeleid heeft; 7. En morgen, dan zult gij des HEEREN heerlijkheid zien, dewijl Hij uwe murmureeringen tegen den HEERE gehoord heeft; want wat zijn wij, dat gij tegen ons murmureert? 8. Voorts zeide Mozes: Als de HEERE ulieden aan den avond vleesch te eten zal geven, en aan den morgen brood tot verzadiging, het zal zijn omdat de HEERE uwe murmureeringen gehoord heeft, die gij tegen Hem murmureert; want wat zijn wij? Uwe murmureeringen zijn niet tegen ons, maar tegen den HEERE. 9. Daarna zeide Mozes tot Aäron: Zeg tot de gansche vergadering der kinderen Israels: Nadert voor het aangezicht des HEEREN, want Hij heeft uwe murmureeringen gehoord. 10. En het geschiedde, als Aäron tot de gansche vergadering der kinderen Israels sprak, en zij zich naar de woestijn keerden, zoo ziet, de heerlij heid des HEEREN verscheen in de wolk. 11. Ook heeft de HEERE tot Mozes gesproken, zeggende: 12. Ik heb de murmureeringen van de kinderen Israels gehoord; spreekt tot hen, zeggende: Tusschen de twee avonden zult gij vleesch eten, en aan den morgen zult gij met brood verzadigd worden; en gij zult weten, dat Ik de HEERE uw God ben.

Het heir Israels schijnt, toen zij op den vijftienden dag van de eerste maand uit Egypte getogen zijn, voor een maand provisie medegenomen te hebben, die op den vijftienden dag der tweede maand geheel uitgeput was, en nu hebben wij hier:

I. Hunne ontevredenheid en murmureering bij deze gelegenheid, vers 2, 3. De gansche vergadering, of het meerendeel, deed mede in deze muiterij. Het was niet onmiddellijk tegen God, dat zij murmureerden, maar (hetgeen er mede gelijkstond) tegen Mozes en Aäron, Gods plaatsvervangers onder hen.

1. Zij rekenen er op gedood te zullen worden in de woestijn, niets minder, en wel bij het eerste verschijnen van een ramp. Als het den Heere behaagd had hen te dooden, dan had Hij dit gemakkelijk kunnen doen bij de Roode Zee; maar toen heeft Hij hen bewaard, en nu kon Hij even gemakkelijk in hunne behoefte voorzien. Het toont groot wantrouwen van God en van Zijne macht en goedheid om in elke benauwdheid en zoodra er gevaar schijnt te komen, aan het leven te wanhopen, en van niets anders te spreken dan van nu wel spoedig gedood te zullen worden.

2. Op hatelijke wijze beschuldigen zij Mozes van het plan om hen te laten doodhongeren in de woestijn, toen hij hen uit Egypte heeft gevoerd; terwijl toch hetgeen hij gedaan had, op bevel was van God en met het doel om hun welzijn te bevorderen. Het is niets nieuws, dat daden van de grootste goedheid en vriendelijkheid verkeerd uitgelegd, ja laaghartig als het grootste onrecht worden voorgesteld, in de zwartste kleuren worden afgeschilderd.

3. Zij onderschatten dermate hunne bevrijding, dat zij wenschen in Egypte te zijn gestorven, ja door de hand des Heeren te zijn gestorven, dat is, door een der plagen, die de Egyptenaren hebben afgesneden, alsof het niet de hand des Heeren, maar die van Mozes was, die hen in deze woestijn des hongers had gevoerd. Gemeenlijk zeggen de menschen van een pijn, een krankheid, of een wond, waarvan zij de tweede of ondergeschikte oorzaken niet zien: „Het was wat het den Heere behaagd heeft", alsof dit niet ook zoo was met hetgeen door de hand des menschen of door een ongeval komt. Ongehoorde dwaasheid! Zij willen liever sterven bij de vleeschpotten van Egypte, waar hun geen voedsel ontbrak, dan leven onder de leiding van de hemelsche wolk- en vuurkolom, terwijl door de hand Gods voorzien wordt in hunne behoeften. Zij verklaren dat het beter ware gevallen te zijn in het verderf van Gods vijanden, dan de vaderlijke tucht te dragen van Zijne kinderen. Wij kunnen niet denken dat zij het in Egypte heel bijzonder ruim hadden, hoe hoog zij nu ook opgeven van de vleeschpotten; en zij konden ook niet bang zijn om in de woestijn van honger te zullen sterven, daar zij toch hunne runderen en schapen bij zich hadden; maar ontevredenheid vergroot en verheerlijkt het verledene, en verlaagt en hoont het tegenwoordige, zonder zich aan waarheid of rede te storen. Niemands spreken is ongerijmder dan van murmureerders. Hun ongeduld, hun ondankbaarheid en wantrouwen van God waren nog zoo veel te erger, nu zij zoo kortelings zulke wonderdadige gunstbewijzen hadden ontvangen, en zulke overtuigende bewijzen dat God hen ook in den grootsten nood kon helpen, en werkelijk goedertierenheid en zegeningen voor hen had weggelegd. Zie hoe spoedig *zij Zijne werken vergaten, en wederspannig waren aan de Schelfzee*, Psalm 106 : 7—13. Ervaringen van Gods goedertierenheden verzwaren grootelijks ons wantrouwen en murmureeren.

II. Hoe God genadiglijk zorg droeg voor hun onderhoud. Rechtvaardiglijk had Hij kunnen zeggen: „Ik zal vuur en zwavel op deze murmureerders doen regenen en hen verteren"; maar gansch het tegendeel. Hij belooft brood op hen te doen regenen. Merk op:

1. Hoe God aan Mozes Zijn vriendelijke voornemens mededeelt, opdat hij niet ongerust zou zijn onder hun murmureeren, of in verzoeking zou zijn om te wenschen dat hij hen maar in Egypte had gelaten. *a.* Hij let op de klachten des volks, vers 12. *Ik heb de murmureeringen der kinderen Israels gehoord.* Als een God der ontfermens nam Hij kennis van hun nood, die de aanleiding was van hun murmureeren; als een heilig en rechtvaardig God nam Hij kennis van hun laag, onwaardig berispen van Mozes, Zijn knecht, en was zeer misnoegd op hen. Als wij beginnen te tobben en ongerust te zijn, dan moeten wij bedenken dat God al onze murmureeringen hoort, al zijn zij ook stil, al zijn het slechts murmureeringen in het hart. Vorsten, ouders, meesters hooren niet al het murmureeren tegen hen van hunne ondergeschikten, en het is goed, dat zij het niet hooren, want zij zouden het wellicht niet kunnen dragen; maar God hoort het, en toch verdraagt Hij het. Wij moeten niet denken, dat God, omdat Hij niet terstond wraak doet aan de menschen vanwege hunne zonden, er daarom ook niet op *let*, ze niet opmerkt; neen, Hij hoort de murmureeringen van Israel, en heeft verdriet aan dit geslacht, en toch blijft Hij voor hen zorgen, zooals een teeder vader voor een ondeugend kind. *b.* Hij belooft hun spoedige, genoegzame en voortdurende voorziening in hunne behoeften, vers 4. De mensch uit de aarde gemaakt zijnde, heeft zijn Maker hem wijselijk voedsel uit de aarde verordineerd, Psalm 104 : 14. Maar het volk van Israel, een type zijnde van de kerk, de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn en van boven zijn geboren, en zelf zich onder de onmiddellijke leiding en regeering des hemels bevindende, hunne voorrechten, wetten en opdrachten van den hemel ontvangende, ontvingen zij ook hunne spijze van den hemel; hunne wet door bestellingen van engelen gegeven zijnde, hebben zij ook engelenbrood gegeten. Zie wat God bedoelde door deze voorziening voor hen te maken: *Opdat Ik het beproeve, of het in Mijne wet ga of niet.* Aldus beproefde Hij hen, of zij op Hem wilden vertrouwen, in de wet des geloofs wilden wandelen, of niet, of zij tevreden waren om van de hand in den tand te leven, en (hoewel zij nu ongerust

waren, omdat hunne provisie op was) tevreden konden zijn met het brood van den dag in den dag, en op God konden vertrouwen voor het brood van morgen. Aldus beproefde Hij hen ook, of zij Hem wilden dienen, altijd getrouw zouden blijven aan zoo goed een Meester, die zoo goed zorgde voor Zijne dienstknechten, en hiermede heeft Hij voor de geheele wereld in de uitkomst doen blijken welk een ondankbaar volk zij waren, die door niets tot het besef van hun plicht gebracht konden worden. Er wordt hun *genade bewezen*, en toch leeren zij *geen gerechtigheid*, Jes. 26 : 10.

2. Hoe Mozes zooals God hem bevolen had deze voornemens aan Israel bekendmaakte; hier was Aäron zijn profeet, zooals hij het ook bij Farao geweest is. Mozes zeide aan Aäron wat hij *tot de vergadering der kinderen Israels* moest zeggen, vers 9, en sommigen denken dat Mozes, terwijl Aäron de vergadering opriep om *te naderen voor het aangezicht des Heeren*, zich afzonderde tot gebed, en dat de verschijning van de heerlijkheid des Heeren in de wolk, vers 10, het teeken was van de verhooring van zijn gebed. Zij worden geroepen om te naderen, zooals in Jes. 1 : 18. *Komt dan, en laat ons tezamen richten.* God verwaardigt zich om zelfs murmureerders gehoor te verleenen, en zullen wij dan het recht versmaden van onze minderen, als zij geschil met ons hebben? Job 31 : 13.

A. Hij overtuigt hen van het booze hunner murmureeringen. Zij dachten alleen op Mozes en Aäron een blaam te werpen, maar hier wordt hun aangezegd, dat zij in hen God zelven hebben aangevallen. Hier wordt sterk op gewezen, vers 7, 8: „*Uwe murmureeringen zijn niet tegen ons*, want dan zouden wij gezwegen hebben, *maar tegen den Heere;* Hij was het, die u in deze moeilijkheid gebracht heeft, niet wij." Als wij in verzoeking zijn om te murmureeren tegen hen, die het middel zijn voor eenigerlei ongerief voor ons, hetzij dan terecht of ten onrechte, dan zullen wij goed doen met te bedenken, hoe wij hiermede God zelven laken, want menschen zijn slechts Gods hand. Zij, die zich verzetten tegen de bestraffing en beschuldiging van het woord, in toorn worden ontstoken tegen hunne leeraren, als dezen den vinger leggen op een wondeplek bij hen, weten niet wat zij doen, want hierin twisten zij met hun Maker. Laat dit aan alle murmureeren voor altijd hèt zwijgen opleggen, dat het vermetele goddeloosheid is om tegen God te murmureeren, omdat Hij God is, en groote dwaasheid om tegen menschen te murmureeren, omdat zij slechts menschen zijn.

B. Hij verzekert hun dat in hunne behoeften voorzien zal worden, dat zij, zoo telkens sprekende van de vleeschpotten, dien avond nu eens overvloedig vleesch hebben zouden, en in den volgenden morgen brood, en van nu voortaan elken dag, vers 8, 12. Er zijn velen, van wie wij zeggen dat zij beter gevoed dan onderwezen zijn, maar de Israelieten werden aldus gevoed, opdat zij *onderwezen* zouden zijn; *Hij voerde hem rondom, Hij onderwees hem;* Deut. 32 : 10; en zie betreffende dit voorbeeld, Deut. 3. *Hij spijsde u met het man . . . opdat Hij u bekendmaakte dat de mensch niet alleen van het brood leeft.* En behalve dat worden hier nog twee dingen genoemd, die Hij door hun het manna te zenden, hen wilde leeren: *a. Dan zult gij weten, dat u de Heere uit Egypteland uitgeleid heeft,* vers 6. Dat zij uitgeleid waren uit Egypte was duidelijk genoeg, maar zoo onbegrijpelijk dom en kortzichtig waren zij, dat zij zeiden dat het Mozes was, die hen uitgeleid heeft, vers 3. Nu zond God hun manna, om te bewijzen, dat het niets minder dan de oneindige macht en goedheid Gods was, die hen uitgeleid heeft, en die voleindigen kon wat zij heeft begonnen. Indien het slechts Mozes was, die hen had uitgeleid uit Egypte, dan zou hij hen niet aldus hebben kunnen spijzigen; daarom moeten zij erkennen, dat het het doen des Heeren was, omdat dit zoo was; en beiden waren wonderlijk in hunne oogen; en toch hadden zij het nog lang daarna noodig, dat hun gezegd werd, dat *Mozes hun dit brood van den hemel niet had gegeven,* Joh. 6 : 32. *b. Gij zult weten, dat Ik de Heere uw God ben,* vers 12. Dit gaf het bewijs van Zijne macht als de Heere, en van Zijn bijzondere gunst jegens hen als hun God. Toen God plagen bracht over de Egyptenaren, was het om hun te doen weten dat Hij de Heere is; toen Hij in de behoeften voorzag der Israelieten, was het om hun te doen weten, dat Hij hun God is.

3. Hoe God zelf Zijne heerlijkheid openbaarde om het murmureeren des volks tot zwijgen te brengen en eere te geven aan Mozes en Aäron, vers 10. Terwijl Aäron nog sprak *verscheen de heerlijkheid des Heeren in de wolk.* Men zou denken dat de wolk zelf reeds genoeg was om hen te vervullen met ontzag en hun moed te geven, maar binnen weinige dagen waren zij er reeds gemeenzaam mede geworden, zoodat die geen indruk op hen maakte, tenzij er een ongewone schittering in gezien werd. Wat Gods dienstknechten tot ons zeggen, zal ons goed doen, als er de heerlijkheid des Heeren in verschijnt aan onze zielen.

13. En het geschiedde aan den avond, dat er kwakkelen opkwamen en het leger bedekten; en aan den morgen lag de dauw rondom het leger. 14. Als nu de liggende dauw opgevaren was, zoo ziet, over de woestijn was een klein rond ding, klein als de rijm, op de aarde. 15. Toen het de kinderen Israels zagen, zoo zeiden zij, de een tot den ander: Het is man! want zij wisten niet wat het was. Mozes dan zeide tot hen: Dit is het brood, hetwelk de HEERE ulieden te eten gegeven heeft. 16. Dit is het woord, dat de HEERE geboden heeft: Verzamelt daarvan een ieder naardat hij eten mag, een gomer voor een hoofd, naar het getal van uwe zielen; ieder zal nemen voor degenen, die in zijne tent zijn. 17. En de kinderen Israels deden alzoo, en verzamelden, de een veel en de ander weinig. 18. Doch als zij het met den gomer maten, zoo had hij, die veel

verzameld had, niets over, en dien, die weinig verzameld had, ontbrak niet; een iegelijk verzamelde zooveel als hij eten mocht. 19. En Mozes zeide tot hen: Niemand late daarvan overig tot den morgen. 20. Doch zij hoorden niet naar Mozes, maar sommige mannen lieten daarvan overig tot den morgen. Toen wiesen er wormen in en het werd stinkende; dies werd Mozes zeer toornig op hen. 21. Zij nu verzamelden het allen morgen, een iegelijk naar dat hij eten mocht: want als de zon heet werd, zoo versmolt het.

Nu begint door de onmiddellijke hand Gods voor hen voorzien te worden.

I. Des avonds geeft Hij hun een feestmaal van malsch gevogelte, *gevleugeld gevogelte*, Psalm 78 : 27, en dus geene *sprinkhanen*, zooals sommigen denken, kwakkelen, of patrijzen, of de eene of andere wilde vogelsoort kwamen op, en bedekten het leger, zóó tam, dat zij er zooveel van konden vangen als zij wilden. Van de goede dingen dezes levens geeft God ons niet slechts voor onze nooddruft, maar ook voor onze verlustiging, opdat wij Hem niet alleen dienen, maar dienen met blijdschap.

II. Den volgenden morgen regende Hij manna op hen, hetwelk hun nu voortaan tot dagelijksch brood werd gegeven.

1. Wat voor hen voorzien werd was manna, dat nederkwam uit de wolken, zoodat zij, in zekeren zin, gezegd kunnen worden, geleefd te hebben van de lucht. Het kwam neder in dauw, die zich oploste, maar was zelf van zulk een vastheid, dat het tot voedende, versterkende spijze kon dienen, zonder toevoeging van iets anders. Zij noemden het *manna, man hoe*, — „Wat is dit?" Hetzij: „Welk een armzalig iets is dit!" in minachting er van; of: „Welk een vreemd ding is dit!" in bewondering er van; of: „Het is iets, het doet er niet toe wat; het is hetgeen God ons toebeschikt heeft, en wij zullen het nemen en er dankbaar voor zijn", vers 14, 15. Het was een aangename spijze; de Joden zeggen dat het naar ieders smaak was, hoe verschillend hun smaak overigens ook zijn mocht. Het was gezond voedsel, licht verteerbaar, en zeer noodig (zegt Dr. Grew) om hen van kwalen te bevrijden, waarmede zij, naar hij denkt, in den tijd hunner dienstbaarheid min of meer behept waren, en die door een weelderig diëet besmettelijk zouden geworden zijn. Door dit spaarzaam en eenvoudig diëet wordt ons allen geleerd matigheid te betrachten, en verboden naar lekkernijen en keur van spijzen te haken.

2. Zij moesten het elken morgen inzamelen, vers 16, *elke dagmaat op haren dag*, vers 4. Aldus moeten zij leven van de dagelijksche voorzienigheid Gods, zooals de vogelen der lucht, waarvan gezegd is: *Zij allen wachten op U, dat Gij hun hunne spijze geeft te zijner tijd. Geeft Gij ze hun, zij vergaderen ze.* Psalm 104 : 27, 28, niet vandaag voor morgen, *de morgen zal voor het zijne zorgen.* Op dien dagelijkschen regen van manna en het inzamelen er van, schijnt onze Heiland te zinspelen, als Hij ons leert bidden: *Geef ons heden ons dagelijksch brood.* Hiermede wordt ons geleerd: *a.* Voorzichtigheid en naarstigheid om te voorzien in het brood onzes bescheiden deels voor onszelven en voor ons gezin; wat God genadiglijk geeft moeten wij vlijtig opzamelen, rustig arbeidende en ons eigen brood etende, niet het brood der ledigheid noch des bedrogs. Gods milddadigheid laat plaats voor des menschen plicht. Zoo was het zelfs toen er manna regende, zij kunnen niet eten vóór zij het opgezameld hebben. *b.* Tevredenheid met het genoegzame; zij moeten verzamelen, *een ieder naar dat hij eten mag;* genoeg is zoo goed als een feestmaal, en meer dan genoeg is zoo slecht als overlading of oververzadiging. Zij, die het meeste hebben, hebben voor zichzelven slechts voedsel en kleederen en vroolijkheid, en zij, die het minste hebben, hebben over het algemeen dit ook, zoodat *die veel verzamelt niets over heeft, en dengene, die weinig verzamelen, niet ontbreekt.* Er is geen zoo groote onevenredigheid tusschen den een en den ander in het gerieflijke en de genieting van de dingen dezes levens als er in de eigenschap en het bezit dier dingen zelf is. *c.* Afhankelijk te zijn van Gods voorzienigheid: *„Niemand late daarvan over tot den morgen,* vers 19, laat hen leeren naar bed te gaan en rustig te slapen, al hebben zij ook geen stuk brood in hunne tent, noch in geheel hun kamp, vertrouwende dat God met den volgenden dag hun het dagelijksch brood zal brengen". Het was zekerder en veiliger in Gods voorraadschuur dan in hun eigen en zal vandaar zoeter en frisscher tot hen komen. Lees hierbij Matth. 6 : 25, *Zijt niet bezorgd voor uw leven*, enz. Zie hier de dwaasheid van opgaren of opleggen. Het manna, dat door sommigen bewaard werd, (die zich verstandiger achtten dan hunne naburen, en voor zichzelven wilden zorgen, ingeval het op den volgenden dag ontbrak) bedierf, er kwamen wormen in, en zoo deugde het nergens voor. Datgene blijkt het meest verspild te zijn, hetwelk schrokkig en mistrouwend gespaard wordt. Zulke rijkdom is verrot, Jak. 5 : 2, 3.

Laat ons nu eens nadenken: *Ten eerste.* Over de groote macht van God, die Israel gespijzigd heeft in de woestijn en wonderen tot hun dagelijksch brood maakte. Wat kan deze God niet doen, die een tafel toegericht heeft in de wildernis, en haar rijkelijk heeft voorzien voor hen, die getwijfeld hebben, zich afvroegen of Hij het al of niet kon? Psalm 78 : 19, 20. Nooit was er ergens zulk een markt van levensmiddelen als deze, die voor zooveel honderd duizenden van menschen voedsel leverde zonder geld en zonder prijs. Nooit werd ergens zoo open tafel gehouden als God gedurende veertig jaren gedaan heeft in de woestijn, noch werd ergens ooit zulk een vrij en overvloedig onthaal gevonden. De maaltijd, dien Ahasveros maakte om *den rijkdom der heerlijkheid zijns rijks en de kostelijkheid des sieraads zijner grootheid te toonen*, Esther 1 : 4, was, hierbij vergeleken, niets. Er is gezegd in vers 21, *als de zon heet werd, zoo versmolt het*, alsof het-

geen overgebleven was door de hitte der zon opgetrokken werd in de lucht, om het zaad te wezen voor den oogst van den volgenden dag; en zoo ging het van dag tot dag. *Ten tweede.* Over die voortdurende voorzienigheid Gods, *die alle vleesch spijze geeft, want Zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid,* Psalm 136 : 25. Hij is wel een groot huishouder, die voor alle schepselen voorziet. Dezelfde wijsheid, macht en goedheid, die toen dagelijksch voedsel deed voortkomen uit de wolken, doet ook nu in den gestadigen loop der natuur voedsel voortkomen uit de aarde, en verleent ons alle dingen rijkelijk om te genieten.

22. En het geschiedde op den zesden dag, dat zij dubbel brood verzamelden, twee gomers voor een; en al de oversten der vergadering kwamen en verkondigden het aan Mozes. 23. Hij dan zeide tot hen: Dit is het dat de HEERE gesproken heeft: Morgen is de rust, de heilige sabbat des HEEREN; wat gij bakken zoudt, bakt dat, en ziedt, wat gij zieden zoudt; en al wat overig blijft, legt het op voor u in bewaring tot den morgen. 24. En zij legden het op tot den morgen, gelijk als Mozes geboden had; en het stonk niet en er was geen worm in. 25. Toen zeide Mozes: Eet dat heden, want het is heden de sabbat des HEEREN; gij zult het heden op het veld niet vinden. 26. Zes dagen zult gij het verzamelen; doch op den zevenden dag is het sabbat, op denzelven zal het niet zijn. 27. En het geschiedde aan den zevenden dag, dat sommigen van het volk uitgingen om te verzamelen; doch zij vonden niet. 28. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Hoelang weigert gijlieden te houden Mijne geboden en Mijne wetten? 29. Ziet, omdat de HEERE ulieden den sabbat gegeven heeft, daarom geeft Hij u aan den zesden dag voor twee dagen brood; een ieder blijve in zijne plaats; dat niemand uit zijne plaats ga op den zevenden dag; 30. Alzoo rustte het volk op den zevenden dag. 31. En het huis Israels noemde deszelfs naam man; en het was als korianderzaad, wit, en de smaak daarvan was als honigkoeken.

Hier hebben wij:

1. Een duidelijke aanwijzing voor een zevenden-dag-sabbat, niet alleen vóór de wetgeving op den berg Sinaï, maar vóór de uitvoering van Israel uit Egypte, en dus *van den beginne,* Genesis 2 : 3. Indien de sabbat thans voor het eerst ingesteld was, hoe zou Mozes dan hebben kunnen verstaan wat God tot hem zeide, vers 5, betreffende een dubbele dagmaat, die op den zesden dag verzameld zou worden, zonder een uitdrukkelijke vermelding van den sabbat? En hoe kon het volk zoo gereedelijk den wenk begrijpen, tot verbazing zelfs van den oversten, vers 22, voordat Mozes nog gezegd had dat het geschiedde vanwege den sabbat, indien zij niet reeds eenige kennis hadden van den sabbat? Het afzonderen van één dag van de zeven voor heiligen arbeid, en te dien einde voor heilige rust, was een Goddelijke verordening van dat God den mensch op aarde geschapen heeft af en is de oudste van alle positieve wetten. Den sabbat te heiligen, dat is zich op den goeden ouden weg te houden.

2. Den dubbelen voorraad, dien God voor de Israelieten bereidde en dien zij moesten inzamelen op den zesden dag. God gaf hun *op den zesden dag voor twee dagen brood,* vers 29. Bepalende dat zij op den zevenden dag zullen rusten, heeft Hij gezorgd dat zij daar niets bij zouden verliezen; en zoo zal ook niemand er ooit iets door verliezen als hij God dient. Op dien dag moesten zij inzamelen voor twee dagen en het bereiden, vers 23. De wet was zeer strikt, dat zij op den dag tevoren, en niet op den sabbatdag, moesten bakken en zieden. Dit maabt het voor ons thans niet ongeoorloofd om op den dag des Heeren onze spijzen te bereiden, maar is ons wel eene aanduiding om onze huiselijke aangelegenheden zoo te regelen, dat zij ons zoo min mogelijk belemmeren in ons werk voor den sabbat. Werken van noodzakelijkheid mogen ongetwijfeld op dien dag gedaan worden, maar het is wenschelijk om zoo weinig mogelijk te doen van de dingen, die noodzakelijk zijn voor het tegenwoordige leven, ten einde ons meer toe te leggen op het ééne noodige. Wat zij voor hun voedsel op den sabbatdag hielden, bedierf niet, vers 24. Als zij het hielden in weerwil van een gebod, vers 20, stonk het; als zij het hielden in gehoorzaamheid aan een gebod was het versch en goed, want alles wordt geheiligd door *het woord Gods en door het gebed.*

3. Het ophouden van het manna op den zevenden dag. God zond het dan niet, en daarom moeten zij het niet verwachten noch uitgaan om het op te zamelen, vers 25, 26. Hieruit bleek dat het door geen natuurlijke oorzaken werd voortgebracht, en dat het bestemd was om een bevestiging te zijn van het Goddelijk gezag der wet, die door Mozes gegeven zal worden. Aldus heeft God afdoende maatregelen genomen om hen *den sabbatdag te doen gedenken;* zij konden hem niet vergeten, evenmin als den dag der voorbereiding er voor. Sommigen schijnen op den zevenden dag te zijn uitgegaan in de verwachting van manna te zullen vinden, vers 27, maar zij vonden er geen; want zij, die willen vinden, moeten zoeken op den bestemden tijd; zoekt den Heere *terwijl Hij te vinden is.* Bij deze gelegenheid zeide God tot Mozes: *Hoelang weigert gijlieden te houden Mijne geboden en Mijne wetten?* vers 28. Waarom heeft Hij dit tot Mozes gezegd? Hij was niet ongehoorzaam, neen, maar hij was de bestuurder van een ongehoorzaam volk, en God legt het hem ten laste, opdat hij er hen met des te meer ijver om zou bestraffen, en zorg zou dragen dat hunne ongehoorzaamheid door geen onachtzaamheid of nalaten van hem veroorzaakt zou worden. Het was wegens hun uitgaan op den zevenden dag om manna te zoeken, dat zij aldus bestraft werden. Ongehoorzaamheid, zelfs in het kleine, is zeer tergend. God ijvert voor de eer van Zijne sabbaten. Indien het uitgaan

op den sabbat om voedsel te zoeken aldus bestraft werd, dan voorzeker kan het uitgaan op den sabbat enkel en alleen om ons eigen vermaak te zoeken, niet gerechtvaardigd worden.

32. Voorts zeide Mozes: Dit is het woord, hetwelk de HEERE bevolen heeft: Vult een gomer daarvan tot bewaring voor uwe geslachten, opdat zij zien het brood, dat Ik ulieden heb te eten gegeven in deze woestijn, toen Ik u uit Egypteland uitleidde. 33. Ook zeide Mozes tot Aäron: Neem een kruik, en doe een gomer vol man daarin; en zet die voor het aangezicht des HEEREN, tot bewaring voor uwe geslachten. 34. Gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had, alzoo zette Aäron die voor de getuigenis tot bewaring. 35. En de kinderen Israels aten man veertig jaren, totdat zij in een bewoond land kwamen; Zij aten man, totdat zij kwamen aan de pale van het land Kanaän. 36. Een gomer nu is het tiende deel van een efa.

God het manna gegeven hebbende tot voedsel voor Zijn volk om hun een voortdurend feestmaal te wezen, wordt ons hier gezegd:

1. Hoe de gedachtenis er aan bewaard bleef; een gomer van dit manna werd in *een gouden kruik* gedaan, zooals ons in Hebr. 9 : 4 wordt gezegd, en bewaard *voor de getuigenis*, of de ark, toen deze later gemaakt was, vers 32—34. Dat dit manna voor vergaan en bederf bewaard bleef, was een blijvend wonder, en daarom ook een des te meer gepaste gedachtenis aan deze wonderdadige spijze. „Het nageslacht zal *het brood zien*," zegt God, „*dat Ik ulieden te eten heb gegeven in deze woestijn*"; zien welk soort van voedsel het was, en hoeveel ieders deel er van was, opdat het zou blijken, dat zij noch slecht noch schaarsch gevoed werden, en dan zou richten tusschen God en Israel, of hun eenigerlei reden gegeven was om te murmureeren, en of zij zooveel af te geven hadden op hunne provisie; en of zij, en hun zaad na hen, niet zeer veel reden hadden om Gods goedheid jegens hen dankbaar te erkennen. Gegeten brood moet niet worden vergeten; Gods wonderen en weldadigheden moeten in eeuwige gedachtenis worden gehouden, ten einde ons aan te moedigen om ten allen tijde op Hem te vertrouwen.

2. Hoe die weldaad aanhield zoolang zij er behoefte aan hadden. Het manna heeft niet opgehouden vóór zij aan de grenzen van Kanaän waren gekomen, waar zij overvloed van brood hadden, vers 35. Zie hoe gestadig en onafgebroken de zorg is van Gods voorzienigheid; zaaitijd en oogst falen niet, zoolang de aarde bestaat. Israel was zeer weerstrevend in de woestijn, maar het manna hield niet voor hen op, en zoo regent Hij nog over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

Het manna wordt *geestelijke spijze* genoemd, 1 Cor. 10 : 3, omdat het een type was van geestelijke dingen in hemelsche zaken; Christus zelf is het ware manna, het brood des levens, maar dit manna was daar een type, of afschaduwing van, Joh. 6 : 49—51. Het woord Gods is het manna, waarmede onze zielen gevoed worden, Matth. 4 : 4. De vertroostingen des Geestes zijn verborgen manna, Openb. 2 : 17. Deze komen van den hemel, zooals ook het manna van den hemel is gekomen, en zij onderhouden het geestelijk leven in de ziel, zoolang wij ons in de woestijn dezer wereld bevinden. Het is spijze voor *Israelieten*, voor diegenen alleen, die de wolk- en vuurkolom volgen. Het moet *opgezameld* worden. Christus in het woord moet toegepast worden op de ziel, en de middelen der genade moeten gebruikt worden; ieder onzer moet voor zichzelven opzamelen, opzamelen in den morgen onzer dagen, den morgen onzer gelegenheden, want als wij die laten voorbijgaan, dan kan het te laat wezen om op te zamelen. Het manna, dat zij opzamelden, moest niet opgegaard of opgelegd worden, het moest worden gegeten; zij, die Christus ontvangen hebben moeten door het geloof op Hem leven en teren; Zijne genade niet tevergeefs hebben ontvangen. Er was manna genoeg voor allen, genoeg voor ieder, en niemand had te veel, zoo is er in Christus genoegzaamheid en geene overtolligheid. Maar zij, die het manna aten, hebben wederom gehongerd, zijn ten laatste gestorven, en in velen van hen heeft God geen welbehagen gehad; terwijl zij, die door het geloof zich voeden met Christus, nimmermeer zullen hongeren, en niet meer zullen sterven, en in hen heeft God steeds een welbehagen. Geve de Heere ons altijd dit brood!

HOOFDSTUK XVII.

In dit hoofdstuk vinden wij twee gebeurtenissen vermeld. I. De voorziening van drinkwater voor het leger Israels. 1. Zij hadden gebrek aan water in de woestijn, vers 1. 2. Wegens dit gebrek twistten zij met Mozes, vers 2, 3. 3. Mozes riep tot God, vers 4. 4. God beval hem de rots te slaan en er water uit te doen voortkomen; Mozes deed dit, vers 5, 6. 5. Het noemen van de plaats naar die gebeurtenis, vers 7. II. Het verslaan van het leger van Amalek. 1. De overwinning behaald door het gebed van Mozes, vers 8—12. 2. Door het zwaard van Jozua, vers 13. 3. De gedachtenis daarvan opgeschreven, vers 14—16. En deze dingen, die hun wedervaren, zijn geschreven ter onzer leering in onze geestelijke reis en krijg.

Daarna toog de gansche vergadering van de kinderen Israels, naar hunne dagreizen, uit de woestijn Sin, op het bevel des HEEREN, en zij legerden zich te Rafidim. Daar nu was geen water voor het volk om te drinken. 2. Toen twistte het volk met Mozes en zeide: Geeft gijlieden ons water, dat wij drinken! Mozes dan zeide tot hen: Wat twist gij met mij? waarom verzoekt gij den HEERE? 3. Toen nu het volk aldaar dorstte naar water, zoo murmureerde het volk tegen Mozes, en het zeide: Waartoe hebt gij ons nu uit Egypte doen optrekken, opdat gij mij, en mijne kinderen, en mijn vee, van dorst deedt sterven? 4. Zoo riep Mozes tot den HEERE, zeggen: Wat zal ik dit volk doen? Er feilt niet veel aan, of zij zullen mij steenigen! 5. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Ga heen voor het aangezicht des

volks, en neem met u uit de oudsten van Israel; en neem uw staf in uwe hand, waarmede gij de rivier sloegt, en ga heen. 6. Zie, Ik zal aldaar voor uw aangezicht op den rotssteen in Horeb staan; en gij zult op den rotssteen slaan, zoo zal er water uitgaan, dat het volk drinke. Mozes nu deed alzoo voor de oogen der oudsten van Israel. 7. En hij noemde den naam dier plaats Massa en Meriba, om den twist der kinderen Israels, en omdat zij den HEERE verzocht hadden, zeggende: Is de HEERE in het midden van ons, of niet?

I. Hier is de verlegenheid, waarin de kinderen Israels zich bevonden vanwege gebrek aan water. Tevoren waren zij reeds eenmaal in een zelfde benauwdheid geweest, en nu zijn zij het voor de tweede maal, vers 1. Zij reisden *overeenkomstig het bevel des Heeren*, geleid door de wolk- en vuurkolom, en toch kwamen zij toen aan een plaats, waar *geen water voor hen was om te drinken*. Wij kunnen ons in den weg van onzen plicht bevinden, en toch moeilijkheden ondervinden en in benauwdheid komen, waarin Gods voorzienigheid ons brengt ter beproeving van ons geloof, en opdat God verheerlijkt zal worden in onze uitredding.

II. Hun ontevredenheid en mistrouwen bij deze gelegenheid. In vers 3 wordt gezegd: *het volk dorstte naar water*. Als zij geen water hadden om te drinken, dan moesten zij wel dorsten; maar hiermede wordt aangeduid, niet alleen dat zij water noodig hadden en onder het ongemak leden van het gebrek er aan, maar dat hun lust er naar nog gescherpt werd door hun hartstocht: zij waren heftig en ongeduldig in hunne begeerte; hun dorst maakte hen beleedigend en gewelddadig. Natuurlijke lusten en begeerten, ook die het vurigst zijn, moeten onder het bedwang en de leiding gehouden worden van Godsdienst en verstand.

Let op de taal van die ongeregelde begeerte. 1. Zij eischen van Mozes dat hij in hun nood zal voorzien, vers 2. *Geeft gijlieden ons water, dat wij drinken*, dit eischende als iets, dat hij hun schuldig was, maar met het sterke vermoeden, dat hij niet bij machte was om die schuld te betalen. Omdat zij van brood voorzien waren, eischen zij ook van water voorzien te worden; en voor hen, die door geloof en gebed een leven leiden van afhankelijkheid van God is de eene gunst ook werkelijk het onderpand voor een andere gunst en dan kan er met ootmoed op gepleit worden. Maar de ondankbaren en ongeloovigen hebben reden te denken, dat het misbruik van vroegere gunsten het verbeuren is van verdere gunsten; *laat hen niet meenen, dat zij iets ontvangen zullen van den Heere*, Jak. 1 : 7, maar zij zijn gansch bereid alles te vragen, alles te eischen.

2. Zij twistten met hem, omdat hij hen uitgeleid heeft uit Egypte, alsof hij, inplaats van hen te bevrijden, slechts de bedoeling had hen te vermoorden; terwijl toch niets hatelijker of laaghartiger kon zijn, vers 3. Velen, die niet slechts het goede bedoelden voor hun geslacht, maar het ook deden, zagen aldus hun beste diensten verkeerd voorgesteld, waardoor hun geduld door een ondankbaar, onnadenkend volk op de proef werd gesteld. Hun toorn tegen Mozes werd zoo heftig, dat het niet veel scheelde of zij gingen hem steenigen, vers 4. *Veel treffelijke werken had hij hun getoond*, om welk van die steenigen zij hem? Joh. 10 : 32. Onbedwongen hartstochten, geprikkeld door onbevredigde lusten, maken de menschen soms schuldig aan de grofste ongerijmdheden, zoodat zij handelen als waanzinnigen, die brandhouten, pijlen en dood onder hun beste vrienden werpen.

3. Zij begonnen te twijfelen of God wel met hen was, vers 7; *zij verzochten den Heere, zeggende: „Is de Heere in het midden van ons, of niet?* Is Jehovah onder ons bij dien naam, waarmede Hij zich in Egypte aan ons bekend heeft gemaakt?" Zij betwijfelen Zijn wezen, Zijn bestaan; zij vragen of er al of niet een God is; zij betwijfelen Zijn algemeene voorzienigheid, of die God de wereld regeerde; en Zijn bijzondere belofte, of Hij die wel aan hen zal vervullen. Dit wordt hun *verzoeken van God* genoemd, hetgeen beteekent, niet slechts een wantrouwen van God in het algemeen, maar een wantrouwen van Hem nadat zij zulke bewijzen hadden ontvangen van Zijne macht en goedheid ter bevestiging van Zijne belofte. Eigenlijk denken zij dat Mozes een bedrieger was — evenals ook Aäron —, dat de wolk- en vuurkolom een bloot zinsbedrog was — dat die lange reeks van wonderen, die hen hadden verlost, gediend en gevoed, een aaneenschakeling van bedriegerijen was — en de belofte van Kanaän een bespotten van hen; dit alles was zoo, *indien de Heere niet in hun midden was*. Het is een tergend beleedigen van God als wij Zijne tegenwoordigheid in twijfel trekken en Zijne voorzienigheid of belofte, inzonderheid als Zijn Israel dit doet, dat zoo gansch bijzonder verplicht is op Hem te vertrouwen.

III. Wat Mozes deed, toen hij aldus aangevallen en beleedigd werd.

1. Hij bestrafte de murmureerders, vers 2. *Wat twist gij met mij?* Let er op met hoeveel zachtmoedigheid hij tot hen spreekt; het was goed, dat hij een man was van buitengemeene zachtmoedigheid, want anders zou hun woest, onstuimig gedrag veroorzaakt hebben, dat hij zichzelven niet meester bleef. Het is dwaasheid om hartstocht met hartstocht te beantwoorden, want dat maakt wat slecht is nog slechter; maar *een zacht antwoord keert de grimmigheid af*. Hij toont hun tegen wien hunne murmureeringen gericht zijn, en dat de verwijtingen, die zij hem deden, God zelven troffen. *Gij verzoekt den Heere*, dat is „door Zijne macht te wantrouwen, stelt gij Zijn geduld op de proef, en verwekt Hem aldus tot toorn."

2. Hij doet zijn beklag bij God, vers 4. *Zoo riep Mozes tot den Heere*, deze dienstknecht kwam, en boodschapte deze dingen zijnen Heere, Lukas 14 : 21. Als de menschen ons onrechtvaardiglijk laken en met ons twisten, dan zal het een groote verlichting voor ons wezen om tot God te gaan, en door het gebed Hem de

zaak voor te leggen en het dan verder aan Hem over te laten; als de menschen ons niet willen hooren, zal God naar ons hooren; als hun slecht gedrag jegen ons onze gemoedsrust verstoort, zullen Gods vertroostingen ons kalmte en vrede geven. Mozes bidt God om hem te leeren wat hij doen moet, want hij was ten einde raad; hij kon zelf noch in hun behoefte voorzien, noch het opbruisen hunner hartstochten tot bedaren brengen; God alleen kon dit. Hij wijst op het gevaar, waarin hij zich bevindt: „*daar feilt niet veel aan, of zij zullen mij steenigen;* Heere, zoo U iets gelegen is aan het leven van Uw dienstkecht, zoo treed dan nu tusschenbeiden."

IV. Gods genadig verschijnen ter hunner hulpe, vers 5, 6. Hij beveelt Mozes voor het volk uit te gaan, zich op zijn post te wagen, al is het ook dat zij er van spreken hem te steenigen. Hij moet zijn staf medenemen, niet (zooals God het hem rechtvaardiglijk had kunnen gebieden) om de een of andere plaag op te roepen om hen te kastijden voor hun wantrouwen en murmureeren, maar om water voor hen tevoorschijn te brengen. O hoe groot is het geduld en de lankmoedigheid Gods tegenover tergende zondaren! Hij *overlaadt met weldaden hen, die Hem arbeid maken met hunne zonden*; onderhoudt hen, die krijg tegen Hem voeren; reikt hun de hand Zijner milddadigheid, die grootelijks de verzenen tegen Hem verheven hebben. Aldus leert Hij ons om, indien onzen vijand hongert, hem te spijzigen, en indien hem dorst, zooals Israel nu dorstte, *hem te drinken te geven.* Rom. 12 : 20; Matth. 5 : 44, 45. Zal Hij falen aan hen, die op Hem betrouwen, als Hij zoo milddadig was, zelfs voor hen, die Hem verzochten? Indien God aan Mozes slechts een waterput in de woestijn had gewezen, zooals Hij er niet ver vandaar een aan Hagar heeft gewezen, Gen. 21 : 19, dan zou dit al een groote gunst geweest zijn, maar, ten einde Zijne macht te toonen, zoowel als Zijn mededoogen, en het tot een wonder van goedertierenheid te maken, gaf Hij hun water uit een rots. Hij wees Mozes aan waar hij gaan moest, en beval hem de oudsten van Israel mede te nemen om getuigen te zijn van hetgeen gedaan werd, ten einde zelf overtuigd te wezen en anderen tot de overtuiging te brengen, dat God voorzeker in het midden van hen was. Hij beloofde hem, dat Hij hem aldaar in de wolk der heerlijkheid zou ontmoeten (ten einde hem aan te moedigen,) en gebood hem de rots te slaan. Mozes gehoorzaamde, en onmiddellijk kwam er water in grooten overvloed uit de rots, dat in stroomen en rivieren door het kamp vloeide, Psalm 78 : 15, 16, en hen volgde overal waar zij in de woestijn heengingen; het wordt *een watervloed* genoemd, en *eene waterfontein*, Psalm 114 : 8. God toonde Zijne zorg voor Zijn volk door hun water te geven, als zij het noodig hadden; Hij toonde Zijne macht door water uit een rots te doen komen; en Hij bewees eer aan Mozes, door te gebieden dat het water er uit zou vloeien, nadat hij de rots geslagen had. Dit heldere water, dat uit de rots voortkwam, wordt *honig en olie* genoemd, Deut. 32 : 13, omdat de dorst des volks het dubbel aangenaam maakte; komende toen zij er de grootste behoefte aan hadden, was het als honig en olie voor hen. Waarschijnlijk heeft het volk kanalen gegraven om het te leiden, en vijvers om het er in te vergaderen, op dezelfde wijze als zij lang daarna, door het dal van Baca gaande, het tot een fontein hebben gesteld, Psalm 84 : 7. [1]) Laat ons hieruit leeren te leven in:

1. Afhankelijkheid van Gods voorzienigheid, zelfs in de grootste moeilijkheid of benauwdheid. God kan fonteinen voor ons openen waar wij ze het minst verwachten, *rivieren in de wildernis*, Jes. 43 : 20, omdat Hij *in de woestijn een weg legt*, vers 19. Zij, die zich in deze woestijn op Gods weg houden, kunnen op Hem vertrouwen om voor hen te voorzien. Zoolang wij de wolk- en vuurkolom volgen, zullen ons zeer gewisselijk het goede en de weldadigheden volgen, zooals het water uit de rots.

2. In afhankelijkheid van Christus' genade; *die steenrots was Christus;* 1 Cor. 10 : 4. De genade en vertroostingen des Geestes worden vergeleken bij *stroomen des levenden waters*, Joh. 7 : 38, 39; 4 : 14. Dezen vloeien uit Christus, die de Rots is, geslagen door de wet van Mozes, want Hij is geworden onder de wet. Niets zal voorzien in de behoeften, en de begeerten vervullen van eene ziel, dan water uit de rots, deze fontein, die geopend is. De genoegens der zinnen zijn modderig water; geestelijke verlustigingen zijn water uit de rots, zuiver, helder en verfrisschend, stroomen van geneugten.

V. Bij die gelegenheid werd aan deze plaats een nieuwe naam gegeven om de gedachtenis te bewaren, niet van den zegen, waardoor in hunne behoefte voorzien werd (het water, dat hen volgde, volstond hiervoor,) maar van de zonde hunner murmureering: *Massa, verzoeking*, omdat zij God verzochten; *Meriba, strijd*, of twist, omdat zij twistten met Mozes, vers 7. Er werd dus de herinnering bewaard van zonde, zoowel tot schande van de zondaren zelven, (zonde laat een vlek achter op den naam,) als tot waarschuwing aan hun zaad om zich te wachten van te zondigen in de gelijkheid hunner overtreding.

8. Toen kwam Amalek en streed tegen Israel in Rafidim. 9. Mozes dan zeide tot Jozua: Kies ons mannen, en trek uit, strijd tegen Amalek; morgen zal ik op de hoogte des heuvels staan, en de staf Gods zal in mijne hand zijn. 10. Jozua nu deed als Mozes hem gezegd had, strijdende tegen Amalek; doch Mozes, Aäron en Hur klommen op de hoogte des heuvels. 11. En het geschiedde, terwijl Mozes zijne hand ophief, zoo was Israel de sterkste; maar terwijl hij zijne hand nederliet, zoo was Amalek de sterkste. 12. Doch de handen van Mozes werden zwaar; daarom namen zij een steen, en legden dien onder hem, dat hij daarop zat; en Aäron en Hur onderstutten zijne handen, de

1) Naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

een op deze en de ander op de andere zijde; alzoo waren zijne handen gewis, totdat de zon onderging. 13. Alzoo dat Jozua Amalek en zijn volk krenkte, door de scherpte des zwaards. 14. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Schrijf dit ter gedachtenis in een boek, en leg het in de ooren van Jozua: dat Ik de gedachtenis van Amalek geheel uitdelgen zal van onder den hemel. 15. En Mozes bouwde een altaar; en hij noemde deszelfs naam: De HEERE is mijne banier. 16. En hij zeide: Dewijl de hand op den troon des HEEREN is, zoo zal de oorlog des HEEREN tegen Amalek zijn, van geslacht tot geslacht.

Wij hebben hier de geschiedenis van den oorlog met Amalek, die wij kunnen veronderstellen de eerste geweest te zijn, waarvan melding was gemaakt in *het boek aer oorlogen des Heeren*, Num. 21 : 14. Amalek was de eerste der natiën, die tegen Israel streden, Num. 24 : 20. Let hier op:

I. Amaleks aanslag. Hij *kwam uit en streed tegen Israel*, vers 8. De Amalekieten waren afstammelingen van Ezau, die Jakob haatte vanwege het geboorterecht en den zegen; en die poging nu was een daad van de erfelijke vijandschap, eene kwaadwilligheid, die in het bloed zat, en nu wellicht ten toppunt was gekomen omdat de belofte in vervulling ging. Beschouw dit:

1. Als Israels beproeving; zij hadden getwist met Mozes, vers 2, en nu zendt God de Amalekieten om met hen te twisten; krijg naar buiten is de rechtvaardige straf van twist en ontevredenheid van binnen.

2. Als Amaleks zonde; aldus wordt het gerekend, Deut. 25 : 17, 18. Zij hebben hen niet stoutmoedig in het front aangevallen, zooals een dapper, edelmoedig vijand gedaan zou hebben, maar zonder dat Israel hun eenige reden of aanleiding er toe gegeven had, vielen zij laaghartig de achterhoede aan, en sloegen de zwakken, die moede en mat waren en zich niet konden verweeren of ontkomen. Hierin hebben zij de macht getart, die zoo kortelings de Egyptenaren had verslagen en verdaan; maar het was tevergeefs, dat zij een leger aanvielen, hetwelk bewaakt en geproviandeerd werd door wonderen. Voorwaar, zij wisten niet wat zij deden.

II. Israels strijd met Amalek ter hunner noodzakelijke verdediging tegen de aanvallers, en daarin:

1. Den post, aangewezen aan Jozua, van wien nu voor het eerst melding wordt gemaakt. Hij wordt tot opperbevelhebber benoemd in dezen veldtocht, ten einde opgeleid te worden voor den dienst, waartoe hij bestemd was na den dood van Mozes, en een *krijgsman te zijn van zijn jeugd af*. Thans wordt hem bevolen eene afdeeling, of detachement, te vormen van de uitgelezenen Israels, een keurbende, om er de Amalekieten mede terug te drijven, vers 9. Toen de Egyptenaren hen vervolgden, moest Israel stilstaan, en zien wat God zou doen, maar nu werden zij geroepen om zelf hunne krachten in te spannen. God moet vertrouwd worden in de keuze en het gebruik der middelen.

2. Den post door Mozes ingenomen, vers 9. *Ik zal op de hoogte des heuvels staan, en de staf Gods zal in mijne hand zijn.* Zie hoe God Zijn volk bekwaam maakt voor, en roept tot, verschillenden arbeid ten dienste Zijner kerk; Jozua strijdt, Mozes bidt, en beiden dienen Israel. Mozes ging op tot de hoogte des heuvels, en waarschijnlijk heeft hij zich zoo geplaatst, dat hij door Israel gezien kon worden; daar hield hij den staf Gods op in zijne hand, dien wonder-werkenden staf, die de plagen had opgeroepen over Egypte, en onder welken Israel uit het huis der dienstbaarheid is getogen. Dien staf hield Mozes omhoog: *a.* Voor *Israel* om hen te bemoedigen en aan te vuren. De staf was opgeheven als een banier om de krijgers aan te moedigen, die zouden kunnen opzien en zeggen: „Daar ginds is de staf en daar ginds is de hand, die hem gebruikte, toen zulke heerlijke dingen voor ons gewerkt werden." Het sterkt grootelijks tot aanmoedigIng van ons geloof om na te denken over de groote dingen, die God voor ons gedaan heeft, het oog te laten gaan over de gedenkteekenen Zijner gunst. *b.* Voor *God*, als om een beroep te doen op Hem: „Is de krijg niet des Heeren? Is Hij niet machtig om te helpen, en verbonden om te helpen? Getuige deze staf, waarvan, aldus opgeheven zijnde, de stem luidt: *Ontwaak, ontwaak, trek sterkte aan, gij arm des Heeren; zijt gij niet, die Rahab uitgehouwen hebt?*" Mozes was niet slechts een banierdrager, maar een voorbidder, pleitende bij God om voorspoed en overwinning. Als het leger optrekt tegen den vijand, dan moeten vurige gebeden opgezonden worden tot den God der heirscharen om met hen te zijn. Hier is het, dat het biddend legioen het verpletterend legioen blijkt te zijn. Daar in Salem, in Zion, waar het gebed gedaan werd, daar werd de overwinning behaald, *aldaar heeft Hij verbroken de vurige pijlen van den boog*, Psalm 76 : 3, 4.

Merk op:

A. Hoe Mozes vermoeid werd, vers 12. *Mozes' handen werden zwaar;* door langdurig opgeheven of uitgestrekt te zijn zal de sterkste arm eindelijk falen. Het is God alleen, wiens hand *nog uitgestrekt is.* Wij bevinden niet, dat Jozua's handen zwaar werden van strijden, maar Mozes handen werden zwaar door bidden. Hoe geestelijker een arbeid is, hoe meer onderhevig wij er aan zijn om te falen en te verslappen. Biddend werk, als het geschiedt met inspanning des geestes en vurigheid van liefde, zal bevonden worden zwaar werk te zijn, want hoewel *de geest gewillig is, is het vleesch zwak;* maar onze groote Voorbidder in den hemel wordt niet moede of mat, al is Hij ook voortdurend hiermede bezig.

B. Welken invloed door Mozes' staf op den veldslag werd uitgeoefend, vers 11. *Het geschiedde, terwijl Mozes zijne hand ophief*, in het gebed (zoo luidt het in de Chaldeeuwsche paraphrase) zoo was Israel de sterkste, maar *terwijl hij zijne hand nederliet* van het gebed, *zoo was Amalek de sterkste.* Om Israel er van te over-

tuigen, dat de hand van Mozes (met wien zij zooeven nog hadden getwist) meer toebracht tot hunne veiligheid dan hun eigen handen, zijn staf meer dan hunne zwaarden, rijst en daalt hun voorspoed al naar gelang Mozes zijne handen opheft of neerlaat. Gedurende eenigen tijd scheen de krijgskans onzeker, totdat de overwinning beslist werd voor Israel. Zelfs ten opzichte van de beste zaak moeten teleurstellingen verwacht worden als een matiging voor de blijdschap over het succes; hoewel de krijg des Heeren is, kan Amalek voor een tijd de overhand hebben; de reden was, dat Mozes zijne handen nederliet. De zaak der kerk is gemeenlijk min of meer voorspoedig, naarmate de vrienden der kerk min of meer krachtig zijn in het geloof, en vurig zijn in het gebed.

C. De zorg, die toen gedragen werd om Mozes te ondersteunen. Toen hij niet langer staan kon, zat hij neder, niet op een fraaien, statigen zetel, maar op een steen, vers 12. Toen hij zijne handen niet kon ophouden, wilde hij dat zij hem ondersteunden, om ze op te houden. Mozes, de man Gods, is blijde met de hulp van Aäron, zijn broeder, en van Hur, die naar sommigen denken, zijn zwager was, de echtgenoot van Mirjam. Wij moeten niet schromen om hulp te vragen van anderen, of hulp te verleenen aan anderen, want wij zijn elkanders leden. Mozes' handen, aldus ondersteund, *waren gewis, totdat de zon onderging*, en hoewel het met veel moeite was, dat hij volhield, werd de gewilligheid van zijn geest door God aangenomen. Ongetwijfeld was het voor het volk een groote bemoediging om Jozua met hen op het slagveld te zien, en Mozes boven hen op de hoogte des heuvels; beiden is Christus voor ons; onze Jozua, de overste leidsman onzer zaligheid, die onzen strijd strijdt, en onze Mozes, die hierboven eeuwig leeft om voor ons te bidden, dat ons geloof niet ophoude.

III. De nederlaag van Amalek. Voor een wijle was de overwinning onzeker tusschen de legers; soms had Israel de overhand en soms Amalek, maar Israel heeft de overwinning behaald, vers 13. Hoewel Jozua streed onder zeer ongunstige omstandigheden; zijne soldaten waren ongedisciplineerd, slecht gewapend, lang gewend aan slavernij en zeer geneigd tot murmureeren; heeft God door hen toch een groote verlossing gewerkt, en Amalek zijne onbeschaamdheid duur laten betalen. Wapenen, bereid tegen Gods Israel, zullen niet lang voorspoedig zijn en ten laatste verbroken worden. De zaak Gods en van Zijn Israel zal de overwinning wegdragen. Hoewel God de overwinning gaf, wordt toch gezegd *dat Jozua Amalek en zijn volk krenkte*, omdat Jozua een type was van Christus, en denzelfden naam droeg, en in Hem is het, dat wij meer dan overwinnaars zijn. Het was Zijn arm alleen, die de overheden en machten heeft uitgetogen; geheel hunne macht heeft verbroken.

IV. De tropeeën dezer overwinning opgericht.

1. Mozes droeg zorg dat Gode de eer er voor toegebracht zou worden, vers 15. Inplaats van een triomfboog op te richten ter eere van Jozua (hoewel het een loffelijke staatkunde zou geweest zijn hem eer aan te doen) bouwt hij een altaar ter eere Gods; en wij kunnen onderstellen, dat het geen altaar was zonder offer, maar hetgeen het zorgvuldigst vermeld wordt is het opschrift, dat op het altaar werd geplaatst *Jehovah-nissi — De Heere is mijn banier*, en waarschijnlijk eene toespeling was op het opheffen van den staf Gods als een banier in dit gevecht. De tegenwoordigheid en macht van Jehovah waren de banier, waaronder zij dienst namen, door welke zij bezield en samen vereenigd bleven, en die zij daarom ten dage van hun triomf hebben opgericht. In den naam onzes Gods moeten wij steeds onze banieren oprichten, Psalm 20 : 6. Het is voegzaam, dat Hij, die al het werk doet, er al den lof voor ontvangt.

2. God droeg zorg dat het nageslacht er al de vertroosting en al het voordeel van zou hebben. *„Schrijf dit ter gedachtenis in een boek, schrijf het, en leg het in de ooren van Jozua;* hem moet deze gedachtenis toevertrouwd worden, om haar aan de volgende geslachten over te leveren." Mozes moet nu een dagboek, een journaal beginnen te houden van de gebeurtenissen. Het is voor het eerst, dat wij in de Schrift melding vinden gemaakt van schrijven, en misschien is het bevel er toe niet gegeven dan nadat de wet op steenen tafelen was geschreven. „Schrijf het *in perpetuam rei memoriam — opdat de gebeurtenis in eeuwige gedachtenis blijve";* hetgeen geschreven is blijft.

A. Schrijf hetgeen *gedaan* is, wat Amalek tegen Israel gedaan heeft; schrijf in gal hun bitteren haat, schrijf in bloed hun wreeden aanval, laat het nooit worden vergeten, noch wat God gedaan heeft voor Israel door hen te redden van Amalek. Laat de toekomende eeuwen weten, dat God strijdt voor Zijn volk, en dat *wie hen aanraakt Zijn oogappel aanraakt.*

B. Schrijf wat gedaan *moet worden. a.* Dat in verloop van tijd Amalek geheel uitgedelgd zal worden, vers 14, dat hij slechts in de geschiedenis herdacht zal worden. Amalek had den naam Israels willen uitdelgen, zoodat er niet meer aan gedacht zou worden, Psalm 83 : 5, 8, en daarom stelt God hem niet alleen hierin teleur, maar delgt zijn naam uit. Schrijf het ter bemoediging van Israel, dat wanneer ook de Amalekieten hen zullen kwellen of verontrusten, Israel toch ten laatste zekerlijk zal juichen in den val van Amalek. Dit vonnis werd gedeeltelijk uitgevoerd door Saul, 1 Sam. 15, en geheel en al door David, 1 Sam. 30; 2 Sam. 1 : 1; 8 : 12. *b.* Dat God intusschen voortdurend een twist zou hebben, met hem, vers 16, *omdat de hand Amaleks tegen den troon des Heeren is* [1]) dat is tegen het leger Israels, waarin de Heere regeert, en dat de *plaats was Zijns heiligdoms*, en daarom *een troon der heerlijkheid, een hoogheid van het eerste aan* genoemd is, Jer. 17 : 12, *zal de oorlog des Heeren tegen Amalek zijn van geslacht tot geslacht.* Dit werd geschreven tot eene aanwijzing voor Israel, om

1) Vers 16 naar de kantt. op den Statenb.

nooit een verbond te maken met de Amalekieten, maar hen als onverzoenbare vijanden te beschouwen, die het verderf gewijd zijn. Amaleks verderf was het type van het verderf van alle vijanden van Christus en Zijn koninkrijk. Al *wie krijgen tegen het Lam, zullen door het Lam overwonnen worden.*

HOOFDSTUK XVIII.

Dit hoofdstuk handelt over Mozes zelf en over zijn eigene familieaangelegenheden. I. Jethro, zijn schoonvader, brengt zijne vrouw en kinderen tot hem, vers 1—6. II. Mozes ontvangt zijn schoonvader met groote achting, vers 7; met goede gesprekken, vers 8—11; met een offer en een maaltijd, vers 12. III. Jethro geeft hem raad voor het behandelen der zaken, als een richter in Israel, namelijk om zich door richteren van minderen rang te laten bijstaan, vers 13—23. Na eenigen tijd volgt Mozes zijn raad op, vers 24—26, en toen scheidden zij, vers 27.

Toen Jethro, priester van Midian, schoonvader van Mozes, hoorde al wat God aan Mozes en aan Israel, zijn volk, gedaan had; dat de HEERE Israel uit Egypte uitgevoerd had, 2. Zoo nam Jethro, Mozes' schoonvader, Zippora, Mozes' huisvrouw, (nadat hij haar wedergezonden had) 3. Met haar twee zonen, welker eenes naam was Gersom; (want hij zeide: Ik ben een vreemdeling geweest in een vreemd land) 4. En de naam des anderen was Eliëzer; want, zeide hij, de God mijns vaders is tot mijne hulpe geweest, en heeft mij verlost van Farao's zwaard. 5. Toen nu Jethro, Mozes' schoonvader, met zijne zonen en zijne huisvrouw, tot Mozes kwam, in de woestijn, aan den berg Gods, waar hij zich gelegerd had, 6. Zoo zeide hij tot Mozes: Ik, uw zweer Jethro, kom tot u, met uwe huisvrouw en haar beide zonen met haar.

Wij kunnen wel aannemen dat dit voorval plaats heeft gehad, zooals het hier verhaald is, vóór de wetgeving, en niet, zooals sommigen denken, in verband met hetgeen verhaald is in Num. 10 : 11, 29 enz. Tevoren zijn reeds offeranden geofferd; bij die, welke hier vermeld worden, is het opmerkelijk, dat *Jethro* gezegd wordt ze te hebben genomen, en niet *Aäron*. En wat betreft Jethro's raad aan Mozes, om richters onder hem aan te stellen, er wordt wel te kennen gegeven dat de aanleiding om hem dien raad te geven *des anderen daags* was, maar hieruit volgt toch niet, dat Mozes die zaak niet later, na de wetgeving, geregeld heeft, zooals het in Deut. 1 : 9 is medegedeeld. Het is duidelijk dat Jethro zelf niet wilde, dat hij deze verandering in het bestuur zou brengen, voordat hij er instructies van God voor had ontvangen, vers 23, en die heeft hij niet dan eenigen tijd later ontvangen. Jethro komt:

I. Om Israel geluk te wenschen met zijne bevrijding, en inzonderheid om zijn schoonzoon Mozes zijne blijdschap te kennen te geven wegens de eer, die God hem heeft aangedaan; en nu acht Jethro zich wel beloond voor de vriendelijkheid, die hij aan Mozes had bewezen, en dat zijne dochter beter gehuwd was dan hij had kunnen verwachten. Jethro heeft wel moeten vernemen, hetgeen waarvan het gansche land weerklonk, namelijk het heerlijk verschijnen van God voor Israel, vers 1, en hij komt om er naar te vragen ten einde er vollediger over ingelicht te worden, zie Psalm 111 : 2, en zich met hen te verblijden, als iemand, die oprechte hoogachting had voor hen en eerbied voor hun God. Hoewel hij, als Midianiet, niet met hen moest deelen in het beloofde land, deelde hij toch in hunne blijdschap over hunne verlossing. Aldus kunnen wij anderer vertroostingen en zegeningen tot de onze maken, door evenals God, lust te hebben in den vrede Zijner knechten.

II. Om aan Mozes zijne vrouw en kinderen te brengen. Hij schijnt hen teruggezonden te hebben, waarschijnlijk wel van de herberg waar de afkeer zijner vrouw van de besnijdenis, hem schier het leven heeft gekost, Hoofdst. 4 : 25. Hij zond hen naar huis bij zijn schoonvader, vreezende dat zij hem nog verder eene belemmering zouden zijn; hij voorzag de ontmoedigingen, die hij aan het hof van Farao zou ondervinden, en daarom wilde hij niemand van zijn eigen gezin bij zich hebben. Hij behoorde tot den stam, die tot zijn vader zeide: *ik zie hem niet*, als er werk voor God gedaan moest worden, Deut. 33 : 9. Zoo moesten ook Christus' discipelen, als zij moesten uitgaan op eene onderneming, niet zeer ongelijk aan die van Mozes, *vrouw en kinderen verlaten*, Matth. 19 : 29. Maar hoewel er een reden kon zijn voor een tijdelijke scheiding tusschen Mozes en zijne vrouw, moeten zij toch, zoodra het kon, weder bij elkander komen. Het is de wet voor die betrekking: *Gij mannen, woont bij uwe vrouwen*, 1 Petrus 3 : 7. Wij kunnen onderstellen dat Jethro zijne dochter gaarne bij zich had en hare kinderen beminde, toch wil hij haar niet terughouden van haar man, noch de kinderen van hun vader, vers 5, 6. Mozes moest zijn gezin bij zich hebben, ten einde, als hij de kerk Gods regeerde, een goed voorbeeld te geven van een goed en verstandig regeeren van zijn eigen huis, 1 Tim. 3 : 5. Aan Mozes was nu veel eer en veel zorg opgelegd, en het was voegzaam dat zijne vrouw bij hem zou zijn, om in beiden met hem te deelen.

Er wordt hier nota genomen van de beteekenisvolle namen zijner twee zonen.

1. De naam van den oudste was *Gersom*, vers 3, *een vreemdeling*. Mozes bedoelde hier niet alleen eene herinnering aan zijn eigen toestand, maar ook een memorandum aan zijn zoon van zijn toestand, want wij zijn allen vreemdelingen op aarde, gelijk onze vaders het waren. Mozes had een oudoom, die bijna denzelfden naam droeg, *Gerson, een vreemdeling*, want deze was wel in Kanaän geboren, Gen. 46 : 11, maar zelfs *daar* hebben de patriarchen beleden *vreemdelingen* te zijn.

2. Den anderen noemde hij *Eliëzer*, vers 4. *Mijn God een hulpe*, zooals wij het overzetten. Dit ziet terug op zijne redding van Farao, toen

hij vluchtte na den Egyptenaar verslagen te hebben. Maar indien dit de zoon was, (zooals sommigen denken) die in de herberg besneden werd, dan zou ik het veeleer vertalen in den zin van voorwaarts te zien, daar het oorspronkelijke die vertaling toelaat: *De Heere is mijne hulp, en zal mij redden* van het zwaard van Farao; want hij had reden om te vreezen dat dit tegen hem getrokken zou worden, toen hij Israel uit zijne dienstbaarheid ging verlossen. Als wij een moeilijken arbeid voor God op ons nemen, dan is het goed om ons te bemoedigen in God als onze hulp; Hij, die verlost heeft, zal nog verder verlossen.

7. Toen ging Mozes uit, zijn schoonvader tegemoet, en hij boog zich, en kuste hem; en zij vraagden de een den ander naar den welstand, en zij gingen naar de tent. 8. En Mozes vertelde zijn schoonvader alles, wat de HEERE aan Farao en aan de Egyptenaren gedaan had, om Israels wil; al de moeite die hun op dien weg ontmoet was, en dat hen de HEERE verlost had. 9. Jethro nu verheugde zich over al het goede, hetwelk de HEERE Israel gedaan had; dat Hij het verlost had uit de hand der Egyptenaren. 10. En Jethro zeide: Gezegend zij de HEERE, die ulieden verlost heeft uit de hand der Egyptenaren, en uit Farao's hand; die dit volk van onder de hand der Egyptenaren verlost heeft! 11. Nu weet ik dat de HEERE grooter is dan alle goden: want in de zaak, waarin zij trotschelijk gehandeld hebben, was Hij boven hen. 12. Toen nam Jethro, de schoonvader van Mozes, Gode brandoffer en slachtofferen; en Aäron kwam en al de oversten van Israel om brood te eten met den schoonvader van Mozes, voor het aangezicht Gods.

Let hier:

I. Op de vriendelijke begroeting tusschen Mozes en zijn schoonvader, vers 7. Hoewel Mozes een profeet des Heeren was, een groot profeet en koning in Jeshurun, betoonde hij zijn schoonvader toch een zeer nederigen eerbied. Hoe het Gode in Zijne voorzienigheid ook behaagd moge hebben ons te bevorderen en te verhoogen, moeten wij toch altijd nauwgezet eere geven aan wien eere toekomt, en nooit met minachting nederzien op onze arme bloedverwanten. Zij, die hoog staan in de gunst van God, zijn hierdoor niet ontheven van den plicht, dien zij tegenover de menschen hebben, noch zal dit een trotsche, hooghartige houding in hen rechtvaardigen. Mozes ging Jethro tegemoet, *boog zich voor hem en kuste hem.* De Godsdienst doet geen goede manieren teniet. Zij *vroegen elkander naar hun welstand.* Zelfs van het vriendelijk: *hoe gaat het u,* dat tusschen hen gewisseld werd, wordt nota genomen, als de uitdrukking van wederkeerige liefde en vriendschap.

II. Mozes' verhaal aan zijn schoonvader van de groote dingen, die God voor Israel gedaan heeft, vers 8. Dit was ééne zaak waarvoor Jethro gekomen was, namelijk om volledieger en meer in bijzonderheden te weten wat hij bij algemeenen geruchte gehoord had. Gesprekken over Gods groote daden zijn nuttige gesprekken, zij zijn goed en tot *nuttige stichting,* Psalm 105 : 2. Vergelijk Psalm 145 : 11, 12. Het vragen naar en het vertellen van hetgeen is voorgevallen, om er dan met elkander over te spreken, is niet slechts een geoorloofde wijze van onderhoud, maar kan ook zeer nuttig en voordeelig zijn, als er leidingen van Gods voorzienigheid in worden opgemerkt, en de werking en strekking er van in die verschillende voorvallen worden nagegaan.

III. De indrukken, door dit verhaal teweeggebracht op Jethro.

1. Hij wenschte Gods Israel geluk, vers 9. *Jethro nu verheugde zich.* Hij verheugde zich niet slechts in de eer, die zijn schoonzoon was aangedaan, maar *over al het goede, hetwelk de Heere Israel gedaan had,* vers 9. Openbare zegeningen zijn de vreugde voor hen, aan wie het openbare welzijn ter harte gaat. Terwijl de Israelieten zelven murmureerden in weerwil van al Gods goedertierenheid over hen, was hier een Midianiet, die zich verheugde. Dit was niet de eenige keer dat het geloof der heidenen het ongeloof der Israelieten beschaamd maakte, zie Matth. 8 : 10. Toeschouwers waren meer getroffen door de gunsten, die God aan Israel heeft bewezen, dan zij, die deze gunsten ontvangen hebben.

2. Hij verheerlijkte den God Israels, vers 10, *„Gezegend zij Jehovah"*, (want bij dien naam is Hij nu bekend) *„die ulieden"* Mozes en Aäron, *„verlost heeft uit de hand van Farao;* zoodat hij wel tot uw dood besloten heeft, maar zijn besluit niet heeft kunnen ten uitvoer brengen; en door uwe bediening *het volk verlost heeft".* Wat het ook zij, dat ons vreugde veroorzaakt, God moet er de eer voor ontvangen.

3. Hierdoor werd zijn geloof bevestigd, en hij nam deze gelegenheid waar om er plechtig belijdenis van te doen, vers 11. *Nu weet ik dat de Heere grooter is dan alle goden.* Laat ons letten: *a.* Op hetgeen hij geloofde: dat de God Israels grooter is dan alle voorgewende, alle valsche goden, die zich Goddelijke eer aanmatigen. Hij brengt hen tot zwijgen, onderwerpt hen, is hun te sterk, en daarom is Hij *de eenig-levende en ware God.* Hij is ook hooger dan alle vorsten en potentaten (die ook goden genoemd worden,) en Hij heeft een onbetwistbaar gezag over hen en een onweerstaanbare macht om hen te besturen, over hen te heerschen. Hij doet met hen wat Hem behaagt, en wordt aan hen verheerlijkt, hoe groot en machtig zij ook zijn. *b.* De bevestiging en toeneming van zijn geloof. *Nu weet ik;* hij wist het tevoren, maar nu wist hij het beter, zijn geloof wies op tot volle verzekerdheid, nu hij er zulk een nieuw bewijs van heeft gezien. Diegenen sluiten hunne oogen voor het helderste licht, die niet weten dat *de Heere grooter is dan alle goden.* *c.* Den grond, waarop hij het bouwde; *want in de zaak, waarin zij trotschelijk gehandeld hebben,* de toovenaars en de afgoden, die de Egyptenaren aanbaden, of wel, Farao en zijne rijksgrooten, (beiden hebben God tegen-

gestaan, en zich als Zijne mededingers opgeworpen,) *was Hij boven hen.* De toovenaars waren in het nauw gebracht, de afgoden geschud, Farao was vernederd, zijn macht verbroken, en in weerwil van al hunne samenspanning is Gods Israel uit hunne handen gered. Vroeg of laat zal God toonen dat Hij boven hen is, die door hun trotschelijk handelen met Hem strijden. Die zich tegen God *verhoogt, zal vernederd worden.*

IV. De uitdrukkingen van hunne vreugde en dankbaarheid; zij oefenden gemeenschap met elkander in een feestmaal en in offerande, vers 12. Daar Jethro Israels belangen van harte toegedaan was, werd hij, ofschoon hij een Midianiet was, gaarne toegelaten tot gemeenschap met Mozes en de oudsten van Israel, *nademaal ook deze een zoon Abrahams is,* al is het dan ook uit een jonger huis.

1. Zij vereenigden zich in het brengen van een dankoffer; *Jethro nam Gode brandoffer en slachtofferen,* en waarschijnlijk heeft hij ze zelf geofferd, want hij was priester in Midian en een aanbidder van den waren God, en het priesterschap was in Israel nog niet vastgesteld. Wederzijdsche vriendschap wordt geheiligd door gezamenlijke aanbidding. Het is voor bloedverwanten en vrienden zeer kostelijk om, als zij samenkomen, zich te vereenigen in de geestelijke offerande van gebed en lofzegging, als elkander ontmoetende in Christus, het middelpunt hunner eenheid.

2. Zij vereenigden zich aan een maaltijd der verheuging, een maaltijd na het offer. Mozes heeft bij deze gelegenheid zijne vrienden en bloedverwanten uitgenoodigd tot een feestmaal in zijn eigen tent; een loffelijke gewoonte onder vrienden, die Christus zelf niet slechts goedgekeurd maar aangeprezen heeft, door Zijne aanneming van dergelijke uitnoodigingen. Het was een matig feestmaal, *zij aten brood;* dit brood was, naar wij kunnen onderstellen, manna. Jethro moet dat brood van den hemel zien en proeven, en hoewel hij een heiden, iemand uit de volken, is, is hij er even welkom toe als iedere Israeliet; zoo zijn ook nu nog de heidenen welkom aan Christus, het brood des levens. Die maaltijd werd op Godvruchtige wijze gehouden; zij aten brood *voor het aangezicht Gods,* in sobere dankbare gemoedsstemming, in de vreeze Gods, en hunne tafelgesprekken waren zooals zij betaamden aan heiligen. Aldus moeten wij eten en drinken ter eere Gods, en ons aan tafel gedragen als de zoodanigen, die gelooven dat Gods oog op ons is.

13. Doch het geschiedde des anderen daags, zoo zat Mozes om het volk te richten, en het volk stond voor Mozes, van den morgen tot den avond. 14 Als de schoonvader van Mozes alles zag, wat hij het volk deed, zoo zeide hij: Wat ding is dit, dat gij het volk doet? Waarom zit gij zelf alleen, en al het volk staat voor u, van den morgen tot den avond? 15. Toen zeide Mozes tot zijn schoonvader: Omdat dit volk tot mij komt, om God raad te vragen. 16. Wanneer zij eene zaak hebben, zoo komt het tot mij, dat ik richte tusschen den man en tusschen zijn naaste; en dat ik hun bekendmake Gods instellingen en zijne wetten. 17. Doch de schoonvader van Mozes zeide tot hem: De zaak is niet goed, die gij doet. 18. Gij zult geheel vervallen, zoo gij, als dit volk, hetwelk bij u is; want deze zaak is te zwaar voor u, gij alleen kunt het niet doen. 19. Hoor nu mijne stem, ik zal u raden, en God zal met u zijn; wees gij voor het volk bij God, en breng gij de zaken voor God; 20. En verklaar hun de instellingen en de wetten, en maak hun bekend den weg, waarin zij wandelen zullen, en het werk, dat zij doen zullen. 21. Doch zie gij om, onder al het volk, naar kloeke mannen, God vreezende, waarachtige mannen; de gierigheid hatende; stel die over hen, oversten der duizenden, oversten der honderden, oversten der vijftigen, oversten der tienen: 22. Dat zij dit volk ten allen tijde richten; doch het geschiede, dat zij alle groote zaken aan u brengen, maar dat zij alle kleine zaken richten; verlicht alzoo uzelven, en laat hen met u dragen. 23. Indien gij deze zaak doet, en God het u gebiedt, zoo zult gij kunnen bestaan; zoo zal ook al dit volk in vrede aan zijne plaats komen. 24. Mozes nu hoorde naar de stem van zijn schoonvader, en hij deed alles wat hij gezegd had. 25. En Mozes verkoos kloeke mannen, uit gansch Israel, en maakte hen tot hoofden over het volk; oversten der duizenden, oversten der honderden, oversten der vijftigen, en oversten der tienen; 26. Dat zij het volk ten allen tijde richtten, de harde zaak tot Mozes brachten, maar zij alle kleine zaak richtten. 27. Toen liet Mozes zijn schoonvader trekken; en hij ging naar zijn land.

Hier zien wij:

I. Mozes' grooten ijver en naarstigheid als magistraat. Gebruikt zijnde om Israel te verlossen uit het diensthuis, is hij ook nog verder een type van Christus door gebruikt te worden als wetgever en rechter onder hen.

1. Hij moest op hunne vragen antwoorden, hun in twijfelachtige gevallen bekendmaken den wil van God; hun Gods wetten, die reeds gegeven waren, verklaren, wetten betreffende den sabbat, het manna, enz.; behalve nog de natuurlijke wetten, betrekking hebbende op Godsvrucht en billijkheid, vers 15. *Zij kwamen om God raad te vragen,* en zeer gelukkig was het voor hen om zulk een orakel te kunnen raadplegen; menigmaal zouden wij wenschen, dat wij zulk een zeker, ontwijfelbaar middel hadden om Gods wil te kennen, als wij niet weten wat te doen. Mozes was getrouw beide aan Hem, die hem had aangesteld, als aan hen, die hem raadpleegden, en hij *maakte hun Gods inzettingen en Zijne wetten bekend,* vers 16. Zijn plicht was, niet wetten te maken, maar hun Gods wetten bekend te maken; zijne plaats was slechts die van een dienstknecht.

2. Hij had geschillen te vereffenen, recht te spreken tusschen den man en zijn naaste, vers 16. En als het volk even twistziek was onder elkander als met God, dan moeten zeker zeer veel gevallen voor hem gebracht zijn, te meer, daar hunne rechtsgedingen hen op geen kosten joegen. Toen een twist ontstond in Egypte, en Mozes gepoogd heeft de twistenden met elkander te verzoenen, vroegen zij: *Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gezet?* Maar nu was het ontwijfelbaar, dat God hem tot een overste en rechter had gezet, en nederig hooren zij nu naar hem, dien zij toen trotschelijk hebben verworpen.

Dit was het werk, waartoe Mozes geroepen was, en hij heeft het gedaan:

A. Met groote behoedzaamheid, hetgeen, naar sommigen denken, aangeduid wordt door zijne houding er bij: hij *zat* om het volk te richten, vers 13, kalm en bezadigd.

B. Met groote inschikkelijkheid voor het volk, dat *voor hem* stond, vers 14. Hij was zeer genaakbaar; de geringste Israeliet werd gaarne toegelaten om zelf zijne zaak voor hem te brengen.

C. Met groote volharding en oplettendheid. *a.* Hoewel Jethro, zijn schoonvader, bij hem was, dat hem een goed voorwendsel had kunnen zijn om vacantie te nemen, (hij had de rechtszitting voor dien dag hebben kunnen verdagen, of tenminste verkorten,) houdt hij toch zelfs ook op den volgenden dag zitting, en wel *van den morgen tot den avond.* Noodzakelijke arbeid moet altijd voorgaan, en mag dus niet voor het doen van plichtplegingen uitgesteld worden. Wij zouden onzen vrienden te veel eer bewijzen, als wij aan het genot van hun gezelschap de voorkeur gaven boven onzen plicht jegens God. *b.* Hoewel Mozes tot hooge eer was bevorderd, heeft hij daarom zijn gemak niet genomen, den last der zaken en zorgen niet op anderer schouders geworpen; neen, hij dacht dat zijne bevordering, inplaats van hem te ontheffen van den dienst, den dienst nog meer verplichtend voor hem maakte. Diegenen denken van zichzelven boven hetgeen betaamt, die het beneden zich achten om goed te doen. Het is de eer zelfs van de engelen om dienstvaardig te zijn. *c.* Hoewel het volk tergend voor hem geweest is, ja gereed was hem te steenigen, Hoofdst. 17 : 4, heeft hij zich toch tot aller dienstknecht gemaakt. Als anderen tekortkomen in hun plicht jegens ons, moeten wij toch onzen plicht aan hen niet nalaten. *d.* Hoewel hij een oud man was, bleef hij toch van den morgen tot den avond aan het werk, en maakte dit tot zijn spijs en drank. God had hem groote kracht gegeven naar lichaam en geest, hetgeen hem instaatstelde om zeer veel werk te kunnen doen, en het te doen met gemak en genot; en ter aanmoediging van anderen om in den dienst van God de kosten te doen en ten koste gegeven te worden, bleek het dat na al zijn arbeid en moeite zijn natuurlijke kracht niet verminderd was. Die den Heere verwachten en Hem dienen, zullen de kracht vernieuwen.

II. De groote wijsheid en bedachtzaamheid van Jethro als een vriend.

1. De methode, door Mozes gevolgd, mishaagde hem, en hij was zoo vrijmoedig met hem, dat hij het hem zeide, vers 14, 17, 18. Hij dacht dat die arbeid te groot en te zwaar was om door Mozes alleen verricht te worden, dat het nadeelig zou zijn voor zijne gezondheid, een te groote vermoeienis voor hem zou wezen, en tevens, dat de bedeeling des rechts er verdrietelijk om zou worden voor het volk. En daarom zegt hij hem klaar en duidelijk: *Het is niet goed.* Er kan zelfs in goed doen een te veel doen zijn, en daarom moet onze ijver geleid worden door voorzichtigheid, opdat van ons goed geen kwaad worde gezegd. Wijsheid is nuttig om ons gedrag te bestieren, zoodat wij ons niet tevreden houden met minder dan onzen plicht, en evenmin op ons nemen wat onze krachten tebovengaat.

2. Hij raadde hem eene wijze van bestuur aan, die beter aan het doel zou beantwoorden. *a.* Zichzelven moest hij voorbehouden om voor het volk bij God te wezen, vers 19; *Wees gij voor het volk bij God, en breng gij de zaken voor God;* dat was eene eer, die het niet zou voegen om anderen met hem te laten deelen, Num. 12 : 6—8. Evenzoo moet ook alles wat de geheele vergadering in het algemeen betreft, door zijne handen gaan, vers 20. Maar, *b.* Dat hij in de verschillende stammen en geslachten rechters moest aanstellen, die moeten rechtspreken tusschen den man en zijn naaste, hetgeen met minder luidruchtigheid en meer spoed zou geschieden, dan in de algemeene vergadering, die door Mozes zelf gepresideerd werd. Zoo moeten zij, als een natie, geregeerd worden door een koning, als opperbestuurder, en door mindere magistraten, die door hem aangesteld worden, 1 Petrus 2 : 13, 14. Aldus zullen vele handen licht werk maken; de rechtszaken zullen spoediger behandeld worden en aan het volk wordt gemak en verlichting bezorgd door de rechtsspraak, om zoo te zeggen, aan hun eigen deur te brengen. Maar toch, *c.* Als er gegronde reden voor is, moet men zich van deze lagere rechtbanken op Mozes zelven kunnen beroepen, tenminste, als de rechters zelven met de zaak verlegen waren, vers 22, *het geschiede dat zij alle groote zaken aan u brengen.* Aldus zou die groote man des te meer nuttig zijn, door alleen in zaken van groot belang gebruikt te worden. De arbeid van personen van zeer groote gaven en hoog aanzien kan zeer bevorderd worden door de hulp van hen, die in alle opzichten hunne minderen zijn, en die zij dus niet behooren gering te schatten. Het hoofd heeft de handen en voeten noodig, 1 Corinthe 12 : 21. Groote mannen moeten er naar streven, niet alleen om zelf nuttig te zijn, maar ook anderen nuttig te doen zijn, naar hunne gaven en vermogens zijn.

Dit is Jethro's raad, waaruit blijkt dat, hoewel Mozes hem overtrof in profetie, hij Mozes overtrof in staatkundig beleid. Maar aan zijn raad voegt hij twee voorwaarden toe.

A. Dat groote zorg in-acht-genomen moet worden bij de keuze der personen, aan wie zulk een ambt opgedragen zou worden, vers

21. Het moeten *kloeke mannen* zijn. Het was noodig dat het mannen zijn van het beste karakter en van goede bekwaamheid. *Ten eerste.* In oordeel en beradenheid, mannen van gezond verstand, die een goed begrip hadden van de zaken; *kloeke mannen*, die door geen dreigende blikken of geschreeuw verschrikt en van hun stuk worden gebracht. Een helder hoofd en een kloekmoedig hart maken een goeden rechter. *Ten tweede.* In vroomheid en Godsvrucht, *Godvreezende mannen*, die gelooven dat er een God boven hen is, wiens oog op hen is en aan wien zij verantwoordelijk zijn, voor wiens oordeel zij ontzag hebben; nauwgezette mannen, die geen laaghartigheid durven begaan, al zouden zij het nog zoo veilig en in het verborgen kunnen doen. De vreeze Gods is het beginsel, dat den mensch het best zal versterken tegen de verzoeking om onrechtvaardig te zijn, Neh. 5 : 15; Gen. 42 : 18. *Ten derde.* In rechtschapenheid en eerlijkheid; *waarachtige mannen*, op wier woord men aan kan, op wier trouw men kan rekenen, die voor niets ter wereld een leugen zouden zeggen, of het vertrouwen in hen gesteld zouden verraden. *Ten vierde.* In edele, grootmoedige minachting van wereldlijken rijkdom, *de gierigheid hatende*, niet slechts geen steekpenningen zoekende, of er naar strevende om zich te verrijken, maar zelfs het denkbeeld er van verafschuwende; deze, deze alleen, is geschikt om een rechter te zijn: *die het gewin der onderdrukkingen verwerpt, die zijne handen uitschudt, dat zij geen geschenken behouden*, Jes. 33 : 15.

B. Dat hij op Gods leiding moet achtgeven voor deze zaak, vers 23. *Indien gij deze zaak doet, en God het u gebiedt.* Jethro wist dat Mozes een beteren raadsman had dan hij was, en naar Zijn raad verwijst hij hem. Raad moet gegeven worden met een ootmoedige onderworpenheid aan het woord en de voorzienigheid Gods, die steeds de overhand moeten hebben.

Nu heeft Mozes dezen raad niet veracht, omdat hij kwam van iemand, die niet, zooals hij, bekend was met de woorden Gods en de gezichten des Almachtigen; maar hij *hoorde naar de stem van zijn schoonvader*, vers 24. Toen hij over de zaak nadacht, zag hij het redelijke in van hetgeen zijn schoonvader gezegd had, en besloot hij het in beoefening te brengen; hetgeen hij spoedig daarna deed, toen hij leiding en onderricht van God in deze zaak had ontvangen. Diegenen zijn niet zoo wijs als waarvoor zij gehouden willen worden, die zich te wijs achten om raad aan te nemen, want een wijs man, (een die waarlijk wijs is) *zal hooren en zal in leer toenemen*, en geen goeden raad versmaden, al wordt hij ook door een mindere gegeven. Mozes heeft de keuze der richters niet aan het volk overgelaten; zij hadden reeds genoeg gedaan om te toonen, dat zij niet geschikt daartoe waren; maar hij verkoos en benoemde hen, sommigen voor grootere, anderen voor kleinere afdeelingen, terwijl die over de kleinere waarschijnlijk ondergeschikt werden aan hen, die over de grootere aangesteld waren. Wij hebben reden om de regeering als een groote weldaad te beschouwen, en God te danken voor wetten en rechters, zoodat wij niet zijn *als de visschen der zee, van wie de groote de kleine verslinden.*

III. Jethro's terugkeer naar zijn eigen land, vers 27. Ongetwijfeld heeft hij de verbetering medegenomen, die hij heeft opgedaan van de kennis van God, en haar aan zijne naburen ter hunner leering medegedeeld. Men onderstelt, dat de Kenieten, (vermeld in 1 Sam. 15 : 6) de nakomelingen waren van Jethro, (vergelijk Richt. 1 : 16) en dat zij daar onder bijzondere bescherming genomen worden om de vriendelijkheid, die hun voorvader aan Israel had bewezen. De welwillendheid, aan Gods volk betoond, zelfs in de kleinste zaken, zal haar loon geenszins verliezen, maar, op zijn laatst, beloond worden in de opstanding.

HOOFDSTUK XIX.

Dit hoofdstuk leidt de plechtigheid in der wetgeving op den berg Sinai, die eene der treffendste verschijningen was der Goddelijke heerlijkheid, welke ooit in deze lagere wereld gezien werd. Wij hebben hier: I. De bijzonderheden omtrent tijd en plaats, vers 1, 2. II. Het verbond tusschen God en Israel gevestigd in het algemeen. Het genaderijk voorstel, dat God hun doet, vers 3—6, en hunne aanneming van dat voorstel, vers 7, 8. III. Drie dagen tevoren kennis gegeven van Gods voornemen om de wet te geven van uit een dikke wolk, vers 9. Orders gegeven om het volk te bereiden om de wet te ontvangen, vers 10—13, en zorg gedragen om die orders uit te voeren, vers 14, 15. IV. Een ontzagwekkende verschijning van Gods heerlijk op den berg Sinaï, vers 16—20. V. Stilte uitgeroepen, en strenge orders gegeven aan het volk om zich ernstig en betamelijk te gedragen terwijl God tot hen spreekt, vers 21—25.

In de derde maand na het uittrekken der kinderen Israels uit Egypteland, ten zelfden dage kwamen zij in de woestijn Sinaï. 2. Want zij togen uit Rafidim, en kwamen in de woestijn Sinaï, en zij legerden zich in de woestijn; Israel nu legerde zich aldaar tegenover dien berg. 3. En Mozes klom op tot God. En de HEERE riep tot hem van den berg, zeggende: Aldus zult gij tot het huis van Jakob spreken en den kinderen Israels verkondigen: 4. Gijlieden hebt gezien wat Ik den Egyptenaren gedaan heb; hoe Ik u op vleugelen der arenden gedragen en u tot Mij gebracht heb. 5. Nu dan, indien gij naarstiglijk mijner stem zult gehoorzamen en mijn verbond houden, zoo zult gij mijn eigendom zijn uit alle volken, want de gansche aarde is Mijne; 6. En gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk en een heilig volk zijn. Dit zijn de woorden, die gij tot de kinderen Israels spreken zult. 7. En Mozes kwam en riep de oudsten des volks, en stelde voor hunne aangezichten al deze woorden, die de HEERE hem geboden had. 8. Toen antwoordde al het volk gelijkelijk, en zeide: Al wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen! En Mozes bracht de woorden des volks weder tot den HEERE.

Hier is:

I. De dagteekening van de groote oorkonde van overeenkomst, waardoor Israel tot een volk, eene maatschappij, vereenigd werd.

1. De tijd dier dagteekening, vers 1, *in de derde maand na het uittrekken der kinderen Israels uit Egypte.* Men heeft uitgerekend dat de wet gegeven is juist vijftig dagen na hun uittocht uit Egypte, ter herinnering waarvan het pinksterfeest op den vijftigsten dag na het pascha gevierd werd, en dienovereenkomstig werd op den dag van het pinksterfeest, vijftig dagen na den dood van Christus, de Geest uitgestort over de apostelen. In Egypte hadden zij gesproken van een reis van drie dagen in de woestijn naar de plaats waar zij moesten offeren, Hoofdst. 5 : 3; maar het bleek een reis te zijn van bijna twee maanden; zoo dikwijls hebben wij het mis in onze berekening van tijd, en blijkt het dat het doen der dingen langer duurt dan wij gedacht hebben.

2. De plaats der dagteekening: van den berg *Sinaï;* eene plaats door de natuur, niet door de kunst, opmerkelijk gemaakt, want het was de hoogste top van dien geheelen bergketen. Aldus legt God minachting op steden en paleizen en prachtige gebouwen, daar Hij Zijne tent opricht op den top van een hoogen berg, in een dorre woestijn, om daar Zijn verbond tot stand te brengen. De berg wordt Sinaï genoemd naar de menigte van doornstruiken, waarmede hij bedekt was.

II. De overeenkomst zelve. Mozes werd op den berg geroepen, (op welks top God Zijne tent had opgeslagen, en aan welks voet Israel de hunne hadden opgericht,) en werd gebruikt als de middelaar, of eigenlijk slechts als de boodschapper van het verbond, vers 3. *Aldus zult gij tot den huize Jakobs spreken, en den kinderen Israels verkondigen.* De geleerde bisschop Patrick merkt hier op, dat het volk beide met den naam *Jakob* en *Israel* genoemd wordt, om hen er aan te herinneren dat zij, die nog kortelings even arm en gering waren als Jakob, toen hij naar Paddan-Aram ging, nu even groot waren geworden als God hem gemaakt had, toen hij van daar terugkwam, rechtvaardiglijk verrijkt met den roof van hem, die hem had verdrukt) en Israel genoemd werd. Merk nu op:

1. Dat de maker en eerste voorsteller van het verbond God zelf is. Niets werd door dit domme, onnadenkende volk zelf gezegd of gedaan om tot dit verbond te komen; er was geen smeekbede opgezonden tot God om Zijne gunst; maar dit zalig verbond, dit charter werd verleend *ex mero motu — zuiver en alleen uit Gods welbehagen.* In al onze handelingen met God komt vrije genade ons voor met zegeningen van het goede, en al onze vertroosting, ons genot, komt voort, niet uit ons kennen van God, maar wel hieruit, dat wij van Hem gekend zijn. Gal. 4 : 9. *Wij hebben Hem lief,* bezoeken Hem en maken een verbond met Hem, *omdat Hij ons eerst liefgehad heeft,* ons heeft bezocht en een verbond met ons gemaakt heeft. God is de Alpha, en daarom moet Hij ook de Omega zijn.

2. Dat de voorwaarden van het verbond niet slechts rechtvaardig zijn, en hun geene hardheid opleggen, maar ook vriendelijk en genadig, en waardoor hun de grootste voorrechten en voordeelen geschonken worden.

A. Hij herinnert hen aan alles wat Hij voor hen gedaan heeft, vers 4. Hij heeft hun recht gehandhaafd, hen gewroken op hunne vervolgers en verdrukkers: *„Gijlieden hebt gezien wat Ik den Egyptenaren gedaan heb,* hoeveel levens opgeofferd werden aan Israels eer en belang"; Hij had hun weergalooze voorbeelden gegeven van Zijne gunst jegens hen en Zijne zorg voor hen: *Ik heb u op vleugelen der arenden gedragen,* een verheven uitdrukking van de wonderbare teederheid, die God hun betoond had; zij wordt verklaard in Deut. 32 : 11, 12. Zij duidt groote snelheid aan; God kwam niet slechts snel ter hunner verlossing (toen de bestemde tijd gekomen was, voer Hij op een cherub en vloog) maar Hij spoedde hen naar buiten als het ware op vleugelen; Hij deed het ook met groote gemakkelijkheid, met de kracht zoowel als met de snelheid van den arend. Van hen, die niet moede of mat worden, wordt gezegd dat zij *opvaren met vleugelen gelijk de arenden,* Jes. 40 : 31. Inzonderheid wordt er Gods bijzondere zorg voor en liefde tot hen mede aangeduid. Zelfs Egypte, die ijzeren oven, was het nest, waarin deze jongen uitgebroed werden, waar zij het eerst geformeerd werden als het embryo eene natie. Toen zij door de toeneming van hun getal tot eenige rijpheid gekomen waren, werden zij van uit dat nest weggedragen. Andere vogels dragen hunne jongen in de klauwen, maar de arend (zegt men) op zijne vleugelen, zoodat zelfs de schutters, die ze vliegende schieten, de jongen niet kunnen treffen, of zij moeten eerst den ouden schieten. Zoo heeft in de Roode Zee de wolk- en vuurkolom, het teeken van Gods tegenwoordigheid, zich tusschen de Israelieten en hunne vervolgens gesteld; (verdedigingsliniën, die niet geforceerd konden worden; een muur, waar niemand door heen kon); en toch was dit nog niet alles: hun weg, aldus geplaveid, aldus bewaakt, was heerlijk, maar hun einddoel was nog heerlijker: *Ik heb u tot Mij gebracht.* Zij werden niet alleen in een toestand gebracht van vrijheid en eer, maar in verbond en gemeenschap met God. Dit, dit was de heerlijkheid van hunne verlossing, gelijk die van de onze door Christus: dat Hij stierf, Hij, *de Rechtvaardige voor de onrechtvaardigen,* ten einde *ons tot God te brengen.* In al de genaderijke handelwijzen van God in Zijne voorzienigheid en genade is het Zijn doel ons tot Hem terug te brengen, tegen wien wij hebben gerebelleerd, en ons tehuis te brengen tot zich, in wien alleen wij gelukkig kunnen zijn. Hij beroept zich op hen, op hun eigen waarneming en ervaring, voor de waarheid, waarop hier met zooveel nadruk wordt gewezen: *Gijlieden hebt gezien, wat Ik gedaan heb,* zoodat zij niet ongeloovig konden zijn, zoo zij tenminste ook hun eigen oogen niet gelooven. Zij zagen dat alles wat gedaan werd, zuiver en alleen het doen des Heeren was. Zij waren het niet, die tot God genaakten; het was God, die hen tot zich bracht. Sommigen hebben zeer juist op-

gemerkt, dat de Oud Testamentische kerk gezegd wordt gedragen te zijn op vleugelen der arenden, waardoor de kracht wordt aangeduid van de bedeeling, die ten uitvoer werd gebracht met *een hooge hand en een uitgestrekten arm;* maar die van het Nieuwe Testament wordt gezegd vergaderd te zijn door den Heere Jezus, *gelijkerwijs eene hen hare kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen.* Matth. 23 : 37, aanduidende de genade en ontferming van die bedeeling en de bewonderenswaardige, nederbuigende goedheid en vernedering van den Verlosser.

B. Hij zegt hun klaar en duidelijk wat Hij van hen eischt en verwacht, en dat is in één woord: *gehoorzaamheid,* vers 5. Dat zij *naarstiglijk Zijne stem zullen gehoorzamen en Zijn verbond houden.* Aldus door Hem verlost zijnde, eischte Hij dat zij zich door Hem zullen laten regeeren. Lang daarna werd op het redelijke van dien eisch bij hen gepleit, dat *ten dage dat Hij hen uitvoerde uit Egypteland,* dit de voorwaarde was van het verbond: *Hoort naar Mijne stem,* Jer. 7 : 23, en er wordt van Hem gezegd, dat Hij hun dit ernstelijk betuigd heeft, Jer. 11 : 4, 7. Alleenlijk hoort, dat is: gehoorzaamt Mijne stem in waarheid, niet in belijdenis en belofte alleen, niet in voorgeven, maar in waarheid en oprechtheid. God heeft hun wezenlijke gunsten bewezen, en daarom eischt Hij wezenlijke gehoorzaamheid.

C. Hij geeft hun de verzekering van de eer, die Hij hun zou schenken, en de goedertierenheid, die Hij hun zou bewijzen, indien zij aldus Zijn verbond zullen houden, vers 5, 6. *Zoo zult gij Mijn eigendom zijn.* Hij noemt geenerlei bijzondere gunst, zooals bijvoorbeeld hun het land Kanaän te geven, of iets dergelijks, maar Hij drukt het uit in hetgeen, waarin alle andere geluk en zaligheid ligt opgesloten, namelijk dat Hij hun God zal zijn in verbond met hen, en dat zij Hem een volk zullen wezen. *a.* God handhaaft hier Zijne souvereiniteit over, en Zijn recht van eigendom in geheel de zichtbare schepping: *De gansche aarde is Mijn.* Daarom had Hij hen niet noodig; Hij, die zoo ruim een gebied had, was groot genoeg en gelukkig genoeg zonder zich om zoo klein een domein als Israel was te behoeven te bekommeren. Alle natiën der aarde Zijn eigendom zijnde, kon Hij kiezen welke onder haar Hem behaagde om Zijn bijzonder volk te wezen, en als souverein met haar te handelen. *b.* Hij neemt Israel tot Zijn eigendom. *Ten eerste.* Als een volk, dat Hem dierbaar is. *Gij zult Mijn bijzondere schat zijn* [1]); niet dat God door hen verrijkt was, zooals een man verrijkt is door zijn schat: maar het behaagde Hem hen te waardeeren, op prijs te stellen, zooals een man zijn schat waardeert; zij waren *kostelijk in Zijne oogen en verheerlijkt,* Jes. 43 : 4; *de Heere heeft lust aan hen gehad,* Deut. 7 : 7. Hij nam hen onder Zijn bijzondere zorg en bescherming, als een schat dien men zorgvuldig bewaart, onder slot en grendel houdt. In vergelijking met hen was de rest der wereld Hem als onbeduidend, nutteloos goed. Door hun een Goddelijke openbaring te geven, inzettingen en rechten en beloften, die ook het eeuwige leven omvatten, door profeten onder hen te zenden en Zijn Geest over hen uit te storten, onderscheidde Hij hen *van,* en verwaardigde Hij hen *boven,* alle andere volken. En deze eer hebben al de heiligen; zij zijn Hem *een eigen volk,* Titus 2 : 14; de Zijnen, Zijn bijzonder *eigendom ten dage, als Hij Zijn allerdierbaarste juweelen afzonderen zal,* Mal. 2 : 17. [1]) *Ten tweede.* Als een volk, dat Hem gewijd is, Hem en Zijne eer en Zijn dienst, vers 6, *een priesterlijk koninkrijk en een heilig volk.* Vergeleken met anderen, waren alle Israelieten Gode tot priesters, zoo nabij waren zij Hem, Psalm 148 : 14, zoo gebruikt in Zijn onmiddellijken dienst; en zoo innige gemeenschap hadden zij met Hem. Toen zij voor het eerst tot een vrij volk waren gemaakt, was het opdat zij *als priesters den Heere, hun God offeranden zouden brengen;* zij waren onder Gods onmiddellijke regeering en bestuur; en de strekking der wetten, die hun gegeven waren, was hen van anderen te onderscheiden, en hen Gode tot een heilig volk te maken. Aldus zijn alle geloovigen Gode gemaakt tot koningen en priesters, Openb. 1 : 6, *een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom,* 1 Petr. 2 : 9.

III. Israels instemming met die overeenkomst en de voorwaarden, die er aan verbonden zijn.

1. Mozes heeft hun getrouwelijk Gods boodschap overgebracht, vers 7, hij *stelde voor hunne aangezichten al deze woorden;* hij heeft hun niet slechts verklaard wat God hem had opgedragen, maar legde hun de keuze voor, of zij, al of niet, deze beloften op die voorwaarden wilden aannemen. Dat hij deze woorden voor hunne aangezichten stelde geeft te kennen, dat hij ze tot hunne conscientie sprak.

2. Zij hebben het voorgestelde verbond gereedelijk aangenomen. Zij wilden zich verplichten de stem Gods te gehoorzamen, en het als een groote gunst aannemen om Hem tot een priesterlijk koninkrijk gemaakt te worden. *Toen antwoordde al het volk gelijkelijk, nemine contradicente — zonder dat iemand er tegen sprak: Al wat de Heere gesproken heeft zullen wij doen,* vers 8. Aldus sluiten zij den koop, den Heere aannemende om hun tot een God te zijn, en zich overgevende om Hem tot een volk te wezen. O dat er in hen zulk een hart geweest ware!

3. Mozes heeft, als middelaar, de woorden des volks aan God overgebracht, vers 8. Aldus openbaart ons Christus, de Middelaar tusschen ons en God, als een profeet den wil van God, Zijne wetten en Zijne beloften, en dan offert Hij als een priester, Gode onze geestelijke offeranden, niet slechts van gebed en lofzegging, maar van toegewijde liefde en Godvruchtige besluiten, het werk van Zijn eigen Geest in ons. Aldus is Hij de gezegende *scheidsman, die Zijne hand op ons beiden legt.*

9. En de HEERE zeide tot Mozes: Zie, Ik zal tot u komen in een dikke wolk, opdat het volk hoore als Ik met u spreek, en dat zij ook

1) Vers 5, naar de Engelsche overzetting.

1) Naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

eeuwiglijk aan u gelooven. Want Mozes had den HEERE de woorden des volks verkondigd. 10. Ook zeide de HEERE tot Mozes: Ga tot het volk, en heilig hen heden en morgen, en dat zij hunne kleederen wasschen, 11. En bereid zijn tegen den derden dag; want op den derden dag zal de HEERE voor de oogen van al het volk afkomen, op den berg Sinaï. 12. En bepaal het volk rondom, zeggende: Wacht u op den berg te klimmen, en zijn einde aan te roeren; al wie den berg aanroert, zal zekerlijk gedood worden. 13. Geen hand zal hem aanroeren, maar hij zal zekerlijk gesteenigd, of zekerlijk doorschoten worden; hetzij een beest, hetzij een man, hij zal niet leven. Als de ramshoorn langzaam gaat, zullen zij op den berg klimmen. 14. Toen ging Mozes van den berg af tot het volk, en hij heiligde het volk; en zij wieschen hunne kleederen. 15. En hij zeide tot het volk: Weest gereed tegen den derden dag; en nadert niet tot de vrouw.

I. God geeft hier aan Mozes Zijn voornemen te kennen om af te komen op den berg Sinaï, in een zichtbare verschijning van Zijne heerlijkheid in *een dikke wolk*, vers 9, want Hij heeft gezegd, *dat Hij in de donkerheid zou wonen*, 2 Kron. 6 : 1, en Hij maakte haar tot Zijne tent. Psalm 18 : 12, *het vlakke Zijns troons*, toen Hij hem op den berg Sinaï oprichtte, *vasthoudende*, en *eene wolk daarover spreidende*, Job 26 : 9. Deze dikke wolk was er om het nieuwsgierig vragen naar verborgen zaken te verbieden, en een eerbiedige aanbidding te gebieden van hetgeen geopenbaard was. God wilde *voor de oogen van al het volk afkomen op den berg Sinaï;* vers 11; hoewel zij geenerlei gelijkenis zouden zien, zullen zij toch genoeg zien om hun de overtuiging te geven, dat God waarlijk in hun midden was. En de top van den berg Sinaï was zoo hoog dat, naar men onderstelt, niet alleen het kamp van Israel, maar ook de omliggende landen een buitengewone verschijning van heerlijkheid er op konden waarnemen, waardoor schrik en ontzag in hen gewerkt werden. Het schijnt ook bijzonder bedoeld te zijn om eer aan te doen aan Mozes, vers 9, *opdat het volk hoore als Ik met u spreek, en dat zij ook eeuwig aan u gelooven.* Aldus werd de gemeenschap eerst gevestigd door een waarneembare verschijning van de Goddelijke heerlijkheid, die later meer in stilte voortgezet zou worden door den dienst van Mozes. Evenzoo is de Heilige Geest zichtbaar nedergedaald op Christus bij Zijn doop, en allen, die tegenwoordig waren, hoorden God met Hem spreken, Matth. 3 : 17, opdat zij later, zonder de herhaling van zulke zichtbare teekenen, in Hem zouden gelooven. Evenzoo is ook de Heilige Geest in verdeelde tongen als van vuur op de apostelen nedergekomen, Hand. 2 : 3, opdat men hen zou gelooven. Merk op: Toen het volk zich bereid had verklaard om de stem Gods te gehoorzamen, heeft God beloofd dat zij Zijne stem zouden hooren, want *zoo iemand wil deszelfs wil doen, die zal hem kennen*, Joh. 7 : 17.

II. Hij gebood Mozes toebereidselen te maken voor deze groote plechtigheid, waarvoor Hij hem twee dagen gaf.

1. Hij moet *het volk heiligen*, vers 10, zooals Job voormaals heenzond en *zijne zonen heiligde*, Job 1 : 5. Hij moet hunne verwachting opwekken door hun kennis te geven wat *God* doen zou, en hen helpen in hunne toebereidselen door hen te zeggen wat *zij* moeten doen. *„Heilig hen";* dat is: „Roep hen af van hun gewone bezigheid, en roep hen tot oefeningen der Godsvrucht, tot bepeinzing en gebed, opdat zij de wet uit Gods mond met eerbied ontvangen. *„Laat hen bereid zijn"*, vers 11. Als wij in plechtige inzettingen tot God naderen, dan moeten wij ons heiligen, en ons er op toebereiden. Afdwalende gedachten moeten teruggeroepen worden, onreine neigingen weerstaan, ontrustende hartstochten bedwongen worden; ja, en alle zorgen omtrent wereldlijke aangelegenheden voor het oogenblik weggedaan worden, opdat onze harten *zich verplichten om tot God te naderen.* [1]) Twee dingen inzonderheid worden voorgeschreven als teekenen en voorbeelden van hunne toebereiding. *a.* Ten teeken van hun zich reinigen van alle zondige verontreiniging om tot een heilig God te kunnen naderen, moeten zij *hunne kleederen wasschen*, vers 10, en zij deden het, vers 14. Niet alsof God onze kleederen aanziet, maar terwijl zij hunne kleederen wieschen, wilde Hij hen doen denken aan het wasschen hunner zielen door berouw en bekeering van de zonden, die zij in Egypte en sedert hunne verlossing begaan hadden. Het betaamt ons om in reine kleederen gekleed te zijn, als wij voor groote, aanzienlijke mannen verschijnen, en zoo worden reine harten vereischt, als wij tot den grooten God naderen, die ze even duidelijk ziet als de menschen onze kleederen zien. Dit is volstrekt noodzakelijk voor eene aanbidding, die Gode welbehaaglijk is, zie Psalm 62 : 6; Jes. 1; 16-18; Hebr. 10 : 22. *b.* Ten teeken, dat zij zich geheel en al wijden aan oefeningen der Godsvrucht, moeten zij zich gedurende deze drie dagen bij deze gelegenheid onthouden zelfs van wettelijk-geoorloofde genietingen, en *niet tot de vrouw naderen*, vers 15. Zie 1 Cor. 7 : 5.

2. Hij moet *den berg afzetten*, vers 12, 13. Waarschijnlijk heeft hij een lijn getrokken, of gracht gemaakt rondom den voet van den berg, die, op straffe des doods, door niemand overschreden mocht worden. Dit was om te kennen te geven: *a.* Den nederigen eerbied, waardoor elk bezield moet wezen, die God aanbidt. Wij zijn geringe schepselen voor het aangezicht van een grooten Schepper; snoode zondaars in het oog van een heilig en rechtvaardig Rechter, en daarom betamen ons eerbied en Godvruchtigheid, Hebr. 12 : 28; Ps. 2 : 11. *b.* Den afstand, waarop de aanbidders zich moesten houden onder deze bedeeling, waarop wij moeten letten, opdat wij ons voorrecht onder het Evan-

1) Zie Jer. 30 : 21 in de kantteekening op den Statenbijbel.

gelie des te meer zullen waardeeren, daar *wij vrijmoedigheid hebben, om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus,* Hebr. 10 : 19,

3. Hij moet het volk bevelen acht te geven op het teeken, dat hun gegeven zal worden, vers 13. *„„Als de ramshoorn langzaam gaat,* dan moeten zij hunne plaatsen innemen aan den voet van den berg, en nederzitten aan Gods voeten", zooals het verklaard wordt in Deut. 33 : 3. Nooit was zoo groot een vergadering samengeroepen, nooit was er voor zoo groot een vergadering gepredikt, als hier. Geen menschelijke stem kon het oor bereikt hebben van zoovelen, maar Gods stem heeft ze bereikt.

16. En het geschiedde op den derden dag toen het morgen was, dat er op den berg donderen en bliksemen waren, en een zware wolk, en het geluid eener zeer sterke bazuin; zoodat al het volk verschrikte, dat in het leger was. 17. En Mozes leidde het volk uit het leger, Gode tegemoet; en zij stonden aan het onderste des bergs. 18. En de gansche berg Sinaï rookte, omdat de HEERE op denzelven nederkwam in vuur; en zijn rook ging op als de rook van een oven; en de gansche berg beefde zeer. 19. Toen het geluid der bazuin gaande was, en zeer sterk werd, sprak Mozes; en God antwoordde hem met een stem. 20. Als de HEERE nedergekomen was op den berg Sinaï, op de spits des bergs, zoo riep de HEERE Mozes op de spits des bergs; en Mozes klom op. 21. En de HEERE zeide tot Mozes: Ga af, betuig dit volk, dat zij niet doorbreken tot den HEERE, om te zien, en velen van hen vallen. 22. Daartoe zullen ook de priesters, die tot den HEERE naderen, zich heiligen, dat de HEERE niet tegen hen uitbreke. 23. Toen zeide Mozes tot den HEERE: Het volk zal op den berg Sinaï niet kunnen klimmen, want Gij hebt ons betuigd, zeggende: Bepaal den berg, en heilig hem. 24. De HEERE dan zeide tot hem: Ga heen, klim af; daarna zult gij en Aäron met u opklimmen; doch dat de priesters en het volk niet doorbreken, om op te klimmen tot den HEERE, dat Hij tegen hen niet uitbreke! 25. Toen klom Mozes af tot het volk en zeide het hun aan.

Eindelijk is dan nu de gedenkwaardige dag aangebroken, de schrikkelijke dag des Heeren, de dag des oordeels, waarin Israel de *stem Gods hoorde, sprekende uit het midden des vuurs, en levend gebleven is,* Deut. 4 : 33. Nooit tevoren of daarna is zulk eene prediking gehoord, als die welke nu gehouden werd voor de kerk in de woestijn. Want:

I. De prediker was God zelf, vers 18, *de Heere kwam neder in vuur,* en vers 20, *de Heere was nedergekomen op den berg Sinaï.* De *Shechina,* of heerlijkheid des Heeren, verscheen voor de oogen van al het volk, *Hij is blinkende verschenen van het gebergte Paran, en is aangekomen met tienduizenden der heiligen,* Deut. 33 : 2, dat is: vergezeld, zooals de Goddelijke Majesteit altijd vergezeld is, door een menigte van heilige engelen, die aan de plechtigheid luister en heerlijkheid moesten bijzetten, en tevens er dienst bij deden. Vandaar dat de wet gezegd wordt *door de bestellingen der engelen ontvangen te zijn,* Hand 7 : 53.

II. De kansel (of liever de troon) was de berg Sinaï, omgeven door een zware wolk, vers 16, en bedekt met *rook,* vers 18, en zeer bevende. Nu was het, dat de aarde beefde voor het aangezicht des Heeren en de bergen sprongen als rammen, Psalm 114 : 4, 7, dat *zelfs Sinaï,* de ruwe en rotsachtige, *is vervloten voor het aangezicht des Heeren, des Gods Israels,* Richt. 5 : 5. Nu was het, dat *de bergen Hem zagen en beefden,* Hab. 3 : 10 [1]) en getuigen waren tegen een volk, onbewogen en hard van hart, waarop door niets invloed geoefend kon worden.

III. De vergadering werd samengeroepen *door het geluid eener zeer sterke bazuin,* vers 16, en die *al luider en luider werd,* vers 19 [2]). Dit geschiedde door den dienst der engelen, en wij lezen van engelen, die bazuinden, Openb. 8 : 6. Het was het geluid der bazuin, dat *al het volk verschrikte,* als degenen, die hunne schuld kenden en reden hadden te verwachten, dat het geluid van deze bazuin voor hen als een *krijgsgeschrei* zou zijn.

IV. Mozes bracht de hoorders naar de plaats van bijeenkomst, vers 17. Hij, die hen uitgeleid had uit het diensthuis van Egypte, leidde hen nu om de wet uit Gods mond te hooren. Openbare personen zijn openbare zegeningen als zij zich beijveren om den openbaren eeredienst, dat is de openbare aanbidding Gods, te bevorderen. Mozes aan het hoofd eener God aanbiddende vergadering is even waarlijk groot, als Mozes aan het hoofd van een leger te velde.

V. De inleidingen tot den dienst waren *donderen en bliksemen,* vers 16. Dezen waren bestemd om het volk te vervullen met ontzag en hunne aandacht op te wekken. Sliepen zij? De donderen zullen hen wekken. Zagen zij heen naar een anderen kant? De bliksemen zullen hen aansporen om hun aangezicht te wenden tot Hem, die tot hen sprak. Donderen en bliksemen hebben natuurlijke oorzaken, maar de Schrift leidt er ons op bijzondere wijze toe om er de macht Gods en Zijne verschrikking in op te merken. Donder is de stem Gods, en bliksem is het vuur Gods, beiden geschikt om de zintuigen van het gezicht en het gehoor geheel in te nemen, de zintuigen, door welke wij zooveel van onze kennis opdoen.

VI. Mozes is Gods dienstknecht, tot wien gesproken wordt; aan hem wordt bevolen om stilte te gebieden en de vergadering in orde te houden, vers 19. *Toen het geluid der bazuin gaande was en zeer sterk werd, sprak Mozes.* Sommigen denken dat het nu was, dat hij zeide: *Ik ben gansch bevreesd en bevende,* Hebr. 12 : 21; maar God bracht zijne vrees tot bedaren door hem de onderscheidende gunst te betoonen van hem tot op den top des bergs te

1) Naar de Engelsche overzetting.

roepen, vers 20, waarmede Hij ook zijn geloof en zijn moed op de proef stelde. Niet zoodra was Mozes een eindweegs naar den top van den berg geklommen, of hij werd weder naar beneden gezonden, om het volk te weerhouden van *door te breken tot den Heere om te zien*, vers 21. Zelfs de priesters, of vorsten, de hoofden der huizen hunner vaderen, die den dienst waarnamen voor hun onderscheidene familiën, en daarom op andere tijden gezegd worden *tot den Heere te naderen*, moeten nu op een afstand blijven en zich met zeer groote voorzichtigheid gedragen. Mozes voert aan dat hun geen verdere orders behoeven gegeven te worden, daar afdoende maatregelen genomen waren om eenigerlei indringing te voorkomen, vers 23. Maar God, die hun eigenzinnigheid en vermetelheid kende, en wist wat er nu in sommiger hart was, haast hem naar beneden met den last, dat noch de priesters noch het volk het moeten beproeven om door de liniën heen te breken en op te klimmen tot den Heere; alleen aan Mozes en Aäron, de mannen, tot wier eer God een welbehagen had, werd dit vergund. Merk op:

1. Wat het was, dat God hun verbood door te breken om te staren, [1]) Er was genoeg gedaan om hun geweten te doen ontwaken, maar het werd hun niet toegelaten om hun ijdele nieuwsgierigheid te bevredigen. Zij mochten zien, maar niet *staren*, niet turen. Sommigen van hen hebben waarschijnlijk begeerd eenigerlei gelijkenis te zien, ten einde te weten hoe een beeld van God te maken; en Hij droeg zorg om dit te voorkomen, want zij hebben *geene gelijkenis gezien*, Deut. 4 : 15. In de dingen Gods moeten wij niet begeeren meer te weten dan God wil, dat wij zullen weten; en Hij heeft ons vergund zooveel te weten als goed voor ons is. Eene begeerte naar verboden kennis was het verderf voor onze eerste ouders. Zij, die wijs willen zijn boven hetgeen geschreven is, en zich willen indringen in de dingen, die zij niet gezien hebben, hebben de vermaning noodig om *niet door te breken en te zien*.

2. Onder welke strafbedreiging het hun verboden was: *dat de Heere tegen hen uitbreke*, vers 22—24, *en velen van hen vallen*. De beperkingen en waarschuwingen der Goddelijke wet bedoelen allen ons welzijn; ons behoeden voor het gevaar, waarin wij ons anders door onze eigen dwaasheid storten zouden. Het is op ons gevaar, als wij heenbreken door de perken, die God ons gesteld heeft, ons indringen in hetgeen ons niet vergund is; de lieden van Beth-Semes en Uzza hebben hunne vermetelheid duur betaald. En zelfs als wij geroepen worden om tot God te naderen, moeten wij gedenken, dat Hij in den hemel is en wij op de aarde zijn, en dat het ons daarom betaamt eerbied en Godvruchtige vreeze te betoonen.

HOOFDSTUK XX.

Alle dingen bereid zijnde voor de plechtige afkondiging van de Goddelijke wet, hebben wij in dit hoofdstuk: I. De tien geboden, zooals God zelf ze gesproken heeft op den berg Sinaï, vers 1—17; een even merkwaardig deel der Schrift als eenig ander in het Oude-Testament. II. Den indruk hierdoor teweeggebracht op het volk, 18—21. III. Eenige bijzondere instructies, die God aan Mozes gegeven heeft, en die door hem aan het volk medegedeeld moesten worden, betreffende Zijne aanbidding, vers 22—26.

Toen sprak God al deze woorden, zeggende: 2. Ik ben de HEERE uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb. 3. Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben. 4. Gij zult u geen gesneden beeld noch eenige gelijkenis maken, van hetgeen boven in den hemel is, noch van hetgeen onder op de aarde is, noch van hetgeen in de wateren onder de aarde is. 5. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen: want Ik, de HEERE uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaderen bezoek aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde lid dergenen, die Mij haten; 6. En doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en mijne geboden onderhouden. 7. Gij zult den naam des HEEREN uws Gods niet ijdelijk gebruiken: want de HEERE zal niet onschuldig houden die zijnen naam ijdelijk gebruikt. 8. Gedenkt den sabbatdag, dat gij dien heiligt. 9. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; 10. Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN uws Gods; dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uwe dochter, noch uw dienstknecht, noch uwe dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uwe poorten is; 11. Want in zes dagen heeft de HEERE den hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte ten zevenden dage; daarom zegende de HEERE den sabbatdag, en heiligde denzelven.

Hier is:

I. De inleiding, of voorrede, van den schrijver der wet, Mozes, vers 1. *God sprak al deze woorden.* De wet der tien geboden is:

1. Eene wet, door God gemaakt. Zij worden opgelegd door de oneindige, eeuwige Majesteit van hemel en aarde. En *waar het woord is van den Koning* der koningen, *daar*, voorzeker, *is heerschappij*.

2. Het is eene wet, die Hij zelf gesproken heeft. God heeft velerlei wijzen om tot de kinderen der menschen te spreken, Job 33 : 14. *Eens of tweemaal*, door Zijn Geest, door het geweten, door de leidingen Zijner voorzienigheid, door Zijne stem; op welke allen wij zorgvuldig acht hebben te geven; maar op geen tijd, bij geene gelegenheid, heeft Hij gesproken op de wijze zooals Hij de tien geboden gesproken heeft, *waaraan wij ons daarom te meer moeten houden*. Zij waren niet slechts hoorbaar gesproken, (zooals Hij den Verlosser erkende door een stem van den hemel, Matth. 3 : 17,) maar met zeer groote, ontzagwekkende plechtigheid en pracht. Tevoren had God deze wet reeds gegeven aan den mensch (zij was door de natuur

1) Vers 21 naar de Engelsche overzetting.

in zijn hart geschreven); maar de zonde had dit schrift zoo uitgewischt, dat het noodig was er op die wijze de kennis van te doen herleven.

II. De inleiding van den Maker der wet. *Ik ben de Heere uw God.* Hiermede:

1. Toont God Zijn gezag om deze wet vast te stellen: „Ik ben de Heere, die u gebied al hetgeen volgt."

2. Hij stelt zich voor als het eenige voorwerp van Godsdienstige vereering, die in de eerste vier geboden verplichtend wordt gesteld. Zij worden hier gebonden aan gehoorzaamheid met een drievoudig snoer, dat, naar men zou denken, niet *haast verbroken kan worden. a.* Omdat God de *Heere-Jehovah* is; uit- en in-zichzelven bestaande, onafhankelijk, eeuwig, en de fontein van alle zijn en alle macht, weshalve Hij het onbetwistbare recht heeft ons te bevelen. Hij, die het aanzijn geeft, mag de wet geven, en daarom is Hij machtig ons te ondersteunen in onze gehoorzaamheid, haar te beloonen, en onze ongehoorzaamheid te straffen. *b.* Hij was *hun* God, een God in verbond met hen, hun God met hun eigen toestemming; indien *zij* nu Zijne geboden niet houden, wie zal ze dan wèl houden? Door Zijne belofte had Hij zich onder verplichtingen jegens hen gesteld, en daarom kan Hij rechtvaardiglijk hen door geboden onder verplichtingen stellen jegens Hem. Hoewel dat verbond van bijzonderen aard thans niet meer bestaat, is er toch een ander, krachtens hetwelk allen, die gedoopt zijn, in betrekking tot Hem zijn gebracht als hun God, en die derhalve onrechtvaardig, ontrouw en zeer onvriendelijk zijn, als zij Hem niet gehoorzamen. *c. Hij heeft hen uit Egypteland uitgeleid;* daarom waren zij uit dankbaarheid gehouden en verplicht Hem te gehoorzamen, omdat Hij hun zoo groot een goedheid had bewezen, hen uit zware, harde dienstbaarheid tot een heerlijke vrijheid had gebracht. Zij zelf waren ooggetuigen van de groote dingen, die God gedaan had om hen te verlossen, en zij moesten wel zien dat iedere bijzonderheid er van hunne verplichting verhoogde. Zij genoten nu de gezegende vruchten van hunne bevrijding, en waren in de verwachting van weldra in Kanaän gevestigd te zijn; konden zij dan iets te veel achten om te doen voor Hem, die zooveel gedaan had voor hen? Ja meer: door hen te verlossen heeft Hij nog een verder recht verkregen om hen te regeeren; zij waren hun dienst schuldig aan Hem, aan wien zij hunne vrijheid verschuldigd waren, en wien zij nu door aankoop toebehoorden. En aldus heeft Christus, ons verlost hebbende uit de slavernij der zonde, recht op de beste diensten, die wij Hem kunnen bewijzen, Lukas 1 : 74. Onze banden losgemaakt hebbende, heeft Hij ons verbonden om Hem te gehoorzamen, Psalm 116 : 16.

III. De wet zelf. Wij hebben in deze verzen de eerste vier van de tien geboden, die onzen plicht betreffen jegens God; gewoonlijk *de eerste tafel* der wet genoemd. Het was gepast dat dezen het eerst gesteld zouden worden, omdat de mensch een Maker had om lief te hebben, eer hij een naaste had om lief te hebben; en gerechtigheid en liefde zijn alleen dan welbehaaglijke daden van gehoorzaamheid aan God, als zij voortkomen uit de beginselen der Godsvrucht. Het is niet te verwachten dat hij, die ontrouw is aan God, getrouw zal zijn aan zijn broeder.

Onze plicht nu jegens God bestaat, in één woord, in Hem te eeren, dat is: Hem de eer te geven van Zijn naam, de innerlijke vereering onzer genegenheden voor Hem, de uitwendige vereering van plechtige aanbidding. Daarvan wordt gesproken als van de hoofdsom en inhoud van het eeuwig Evangelie, *Aanbidt God,* Openb. 14 : 7.

1. Het eerste gebod betreft het *voorwerp onzer aanbidding, Jehovah* en Hem alleen, vers 3. *Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.* De Egyptenaren en andere omliggende volken hadden vele goden, de schepselen hunner eigen verbeelding, vreemde goden, *nieuwe goden;* deze wet ging vooraf vanwege deze overtreding; en Jehovah, de God zijnde van Israel, moeten zij Hem geheel aanhangen, en voor geen anderen zijn, hetzij van hun eigen vinding of ontleend aan hunne naburen. Dat was de zonde, waarvan zij het meest in gevaar waren, nu de wereld zoo vol was van polytheïsme, dat echter niet anders voor goed uitgeroeid kon worden dan door het Evangelie van Christus. De zonde tegen dit gebod, waar *wij* het meest in gevaar van zijn is: aan eenigerlei schepsel de eer en heerlijkheid te geven, die alleen aan God toekomen. Hoogmoed maakt een god van het eigen-ik; gierigheid maakt van geld een god, zinnelijkheid maakt van den buik een god; al wat meer dan God geacht en bemind, gevreesd en gediend en waarin verlustiging gevonden wordt, of waar meer op gesteund en gerekend wordt, daar maken wij een god van. Dit verbod sluit een voorschrift of gebod in, dat de grondslag is van geheel de wet, namelijk dat wij den Heere moeten nemen voor onzen God, erkennen moeten dat Hij God is, Hem tot den onze moeten aannemen, Hem moeten aanbidden met bewondering en nederigen eerbied, onze genegenheden uitsluitend op Hem moeten vestigen. Er wordt in de laatste woorden een reden te kennen gegeven: *voor Mijn aangezicht.* Dit geeft te kennen: *a.* Dat wij geen anderen god kunnen hebben, of Hij zal het voorzeker weten. Er is geen naast Hem, of hij is voor Hem, dat is voor Zijn aangezicht. Afgodendienaars willen verborgen blijven, maar *zou God zulks niet onderzoeken? b.* Dat het zeer tergend voor Hem is. Het is een zonde, die Hem in het aangezicht trotseert, hetgeen Hij niet kan en niet wil voorbijzien of oogluikend toelaten. Zie Psalm 44 : 21, 22.

2. Het tweede gebod betreft de inzettingen der aanbidding, of de wijze, waarop God aangebeden wil worden; en het is voegzaam, dat Hij die zou voorschrijven en bepalen. Hier is:

A. Het verbod. Het wordt ons hier verboden om zelfs den waren God in of door beelden te aanbidden, vers 4, 5. *a.* De Joden dachten (tenminste na de ballingschap) dat het hun hiermede verboden was om eenigerlei beeld of schilderij te maken, hoe ook genaamd. Vandaar

dat zelfs de beelden, die de Romeinsche legers op hunne vaandels en banieren hadden, een *gruwel* voor hen genoemd worden, Matth. 24 : 15, inzonderheid als zij *in de heilige plaats* opgericht werden. Het is zeker, dat er het maken van eenigerlei beeld van God door verboden wordt, (want *bij wien zult gij God vergelijken?* Jes. 40 : 18—25) of het beeld van eenigerlei schepsel voor Godsdienstige doeleinden; dit wordt genoemd *de waarheid Gods te veranderen in de leugen,* Rom. 1 : 25; want een beeld is *een leugenleeraar,* het geeft ons te verstaan, dat God een lichaam heeft, terwijl Hij een oneindige Geest is, Hab. 2 : 18. Er wordt ons ook mede verboden beelden van God te maken in onze gedachten, of onze verbeelding, alsof Hij *een mensch was zooals wij.* Onze Godsdienstige aanbidding moet bestuurd worden door de kracht des geloofs, niet door de kracht der verbeelding. Zij moeten niet zulke beelden of schilderijen maken als die door de heidenen aangebeden werden, opdat zij niet in verzoeking komen om ze ook te aanbidden. Wie bewaard wil worden voor zonde moet zich wachten voor de gelegenheid er toe. *b.* Zij moeten er zich niet nu en dan *voor buigen,* dat is: er eenigerlei eer of achting aan bewijzen, en nog veel minder ze gestadig dienen door er reukwerk aan te offeren, of door een andere daad van Godsdienstige aanbidding. Als zij hun gebed richten tot den waren God, dan moeten zij geen beeld voor oogen hebben, om hen hiertoe aan te vuren, of er hen bij behulpzaam te zijn. Al is het ook dat er bedoeld wordt om de Godsdienstige vereering in God te doen eindigen, zou het Hem toch niet welgevallig zijn, als zij door een beeld tot Hem kwam. De beste en oudste wetgevers onder de heidenen verboden het oprichten van beelden in hunne tempels; het was in Rome verboden door Numa, een heidensch vorst, maar in Rome bevolen door den paus, een Christelijk bisschop, maar hierin antichristelijk. Het gebruik van beelden in de Roomsche kerk tot op de huidigen dag is zoo blijkbaar in strijd met de letter van dit gebod, en het is zoo onmogelijk om het er mede in overeenstemming te brengen, dat zij uit hun catechismus en uit al hunne gebedenboeken, die zij het volk in handen geven, dit gebod weglaten, er de reden van samenvoegende met het eerste, en zoo noemen zij het derde gebod het tweede, het vierde het derde enz.; om nu echter het getal tien te behouden, verdeelen zij het tiende in tweeën. Aldus hebben zij twee groote boosheden gedaan, waarin zij volharden, en waarvan zij zich niet willen bekeeren: zij doen af van Gods woord, en voegen toe aan Zijn eeredienst.

B. De redenen om aan dit verbod kracht bij te zetten, vers 5, 6, welke zijn: *a.* Gods ijver omtrent Zijne aanbidding: „*Ik de Heere* Jehovah, en *uw God, ben een ijverig God,* inzonderheid ten opzichte der dingen van dien aard." Het geeft de zorg te kennen, die Hij draagt voor Zijne inzettingen, Zijn haat tegen afgoderij en allen valschen godsdienst; Zijn misnoegen op afgodendienaars, en dat Hij alles wat in Zijn eerdienst den schijn heeft van afgoderij, of er toe leidt, eene beleediging acht. IJverzucht is scherpziend. Daar afgoderij geestelijk overspel is, zooals zij in de Schrift dikwijls wordt voorgesteld, wordt Gods misnoegen er tegen zeer gepast ijverzucht of *jaloerschheid* genoemd. Indien nu God hierin jaloersch is, dan moeten wij het ook zijn, en er voor terugschrikken om God op een andere wijze aanbidding te brengen, dan Hij in Zijn woord bepaald heeft. *b.* De straf der afgodendienaars; God beschouwt hen als Hem hatende, hoewel zij misschien voorgeven Hem lief te hebben. Hij zal *hunne ongerechtigheid bezoeken,* dat is: Hij zal haar zeer streng straffen, niet slechts als een verbreken van Zijne wet, maar als eene beleediging van Zijne majesteit, eene schending van het verbond, en een slag, gericht tegen den wortel van allen Godsdienst. Hij zal *haar bezoeken aan de kinderen;* dat is: wijl dit eene zonde is waardoor in kerken of gemeenten het licht van den kandelaar geweerd wordt, haar een scheidbrief wordt gegeven, zullen met de ouders ook de kinderen uit het verbond en de gemeenschap met God gestooten worden, zooals eerst met de ouders ook de kinderen er in werden opgenomen. Of wel, Hij zal zulk een oordeel brengen over eene gemeente, een volk, dat het den volslagen ondergang der gezinnen tengevolge zal hebben. Als afgodendienaars oud worden, zoodat zij de kinderen zien tot in het derde of vierde geslacht, dan zal het een kwelling zijn voor hunne oogen en een hartzeer, om ze allen te zien vallen door het zwaard, of hen gevankelijk in slavernij te zien voeren. Het is ook niet onrechtvaardig in God, als Hij (zoo de ouders stierven in hunne ongerechtigheid, en de kinderen in hunne voetstappen treden en in de valsche aanbidding volharden, omdat zij die van hunne ouders bij overlevering ontvangen hebben) de mate der ongerechtigheid vol zijnde, komt om in Zijne oordeelen met hen af te rekenen, en dan ook de afgoderijen in rekening brengt, waaraan hunne vaderen zich hebben schuldig gemaakt. Hoewel Hij een afgodisch volk lang verdraagt, zal Hij het toch niet altijd verdragen, maar in het vierde geslacht — op zijn laatst — zal Hij beginnen te bezoeken. Kinderen zijn dierbaar aan hunne ouders; om nu de menschen van afgoderij terug te houden, en te toonen hoe grootelijks God er een afkeer van heeft, wordt er niet alleen een schandmerk door ingedrukt op de geslachten, maar de oordeelen Gods kunnen er om over de arme kinderen gebracht worden, als de ouders reeds lang dood zijn. *c.* De gunst, die God aan Zijn getrouwe aanbidders betoonen zal: Hij *doet barmhartigheid aan duizenden* personen, duizenden geslachten *dergenen, die Hem liefhebben en Zijne geboden onderhouden.* Hiermede wordt aangeduid, dat hoewel het tweede gebod naar den letter slechts een verbod is van valsche godsdiensten, het toch ook een voorschrift bevat om God te aanbidden in al de verordeningen, die Hij ingesteld heeft. Gelijk het eerste gebod de innerlijke aanbidding vereischt van liefde en verlangen, van blijdschap, hoop en bewondering, zoo vereischt het tweede gebod de uitwendige aanbidding van gebed en lofzegging, en een plechtig achtgeven op Zijn woord. Zij, die

God in waarheid liefhebben, zullen het tot hun voortdurende zorg en streven maken om Zijne geboden te onderhouden, inzonderheid die welke betrekking hebben op Zijn eeredienst. Zij, die God liefhebben en *deze* geboden onderhouden, zullen genade ontvangen om ook Zijn andere geboden te onderhouden. De evangelische aanbidding zal invloed oefenen op allerlei evangelische gehoorzaamheid. God heeft genade weggelegd voor de zoodanigen; zelfs *zij* hebben genade noodig, en kunnen niet pleiten op verdienste; en genade zullen zij ook vinden bij God, genaderijke bescherming in hunne gehoorzaamheid, en een genaderijke belooning er voor. Deze genade zal zich uitstrekken tot *duizenden*, veel verder dan de toorn, bedreigd tegen hen, die Hem haten, want *die* reikt slechts tot het derde of vierde geslacht. De stroomen van genade vloeien thans even vol en vrij en frisch als ooit tevoren.

3. Het derde gebod betreft de *wijze* van onze aanbidding, dat zij geschieden moet met allen mogelijken eerbied en ernst, vers 7.

Wij hebben hier:

A. Een streng verbod: *Gij zult den naam des Heeren uws Gods niet ijdelijk gebruiken.* Er wordt verondersteld dat zij, Jehovah voor hun God aangenomen hebbende, melding zullen maken van Zijn naam; *(want alle volken zullen wandelen, elk in den naam zijns gods;)* dit gebod hun een noodige waarschuwing geeft om hem niet ijdelijk te vermelden, en die waarschuwing is nu nog even noodig als ooit tevoren. Wij gebruiken Gods naam ijdelijk: *a.* Door geveinsdheid, belijdenis doende van Gods naam en zeggende er achting en eerbied voor te hebben, terwijl wij naar die belijdenis niet leven. Zij, die den naam van Christus noemen, maar niet afstaan van ongerechtigheid, zooals die naam hen verplicht dit te doen, noemen hem *ijdelijk;* hunne aanbidding is *ijdel*, Matth. 15 : 7—9; hunne slachtofferen zijn *ijdel*, Jes. 1 : 11, 13; hun Godsdienst is *ijdel*, Jak. 1 : 26. *b.* Door verbreking van het verbond; als wij beloften doen aan God, onze zielen bindende met de banden van hetgeen goed is, en toch den Heere onze geloften niet houden, dan gebruiken wij Zijn naam ijdelijk, Matth. 5 : 33. Het is dwaasheid, en God heeft geen welbehagen in dwazen, Pred. 5 : 4; en Hij laat zich niet bespotten, Gal 6 : 7. *c.* Door roekeloos zweren, den naam van God of een Zijner hoedanigheden noemende in den vorm van een eed, zonder dat er een rechtmatige oorzaak voor is of zonder behoorlijke aandacht des geestes, maar slechts als een stopwoord, zonder eenig doel of wel met een verkeerd doel. *d.* Door valsch te zweren, hetgeen, naar sommigen denken, voornamelijk bedoeld is in de letter van het gebod; aldus was het vanouds verklaard, Matth. 5 : 33: *Gij zult niet valschelijk zweren.* [1]) Een deel van den Godsdienstigen eerbied, die den Joden geleerd was aan God te bewijzen, was: *bij Zijn naam te zweren.* Deut. 10 : 20. Maar is stede van Hem eer te bewijzen, beleedigden zij Hem, als zij Hem tot Getuige aanriepen van een leugen. *e.* Door den naam van God lichtvaardig te gebruiken, zonder acht te slaan op de ontzaglijke beteekenis er van. De ontheiliging van de vormen van gebed is zoowel verboden als de ontheiliging van de vormen van zweren, evenals ook de ontheiliging van de dingen, waarbij God zich bekendmaakt. Zijn woord, of Zijne inzettingen, hetzij men ze gebruikt als bezweringformules of in scherts; ook aldus wordt de naam van God ijdelijk gebruikt.

B. Een zware straf: *De Heere zal niet onschuldig houden.* Magistraten, die andere overtredingen straffen, kunnen zich wel niet geroepen achten, om hier kennis van te nemen, omdat dit niet direct schade doet aan iemands bezitting of aan den openbaren vrede; maar God, die ijvert voor Zijne eer, zal het niet voorbijzien. De zondaar kan zich wel onschuldig houden en denken dat er geen kwaad in steekt, en dat God hem daarvoor nooit tot verantwoording zal roepen, maar om dit denkbeeld te voorkomen, wordt de bedreiging aldus uitgedrukt: God zal *hem niet onschuldig houden,* zooals hij hoopt. Maar er is nog meer in opgesloten, namelijk dat God zelf de wreker zal zijn om hen te straffen, die Zijn naam ijdelijk gebruiken: en zij zullen bevinden dat het vreeslijk is in de handen van den levenden God te vallen.

4. Het vierde gebod betreft den *tijd* der aanbidding Gods. God moet dagelijks gedient en geëerd worden, maar *één dag van de zeven* moet inzonderheid aan Zijne eer en aanbidding gewijd worden en doorgebracht in Zijn dienst. Hier is:

A. Het gebod zelf, vers 8. *Gedenk den sabbatdag, dat gij dien heiligt,* en, vers 10, *dan zult gij geen werk doen.* Er wordt mede aangenomen, dat de sabbat tevoren was ingesteld; wij lezen, dat God van den beginne dan zevenden dag gezegend en geheiligd heeft, Gen. 2 : 3; zoodat dit geen vaststellen was van een nieuwe wet, maar het doen herleven van een oude wet. *a.* Er wordt hun gezegd welke dag het is, dien zij Godsdienstig moeten waarnemen, *een zevende, na zes dagen van arbeid.* Of dit nu de zevende was, gerekend van den eersten zevende, of van den dag van hun komen uit Egypte, of wel beiden, is niet zeker; maar nu was hun de juiste dag bekend gemaakt, Hoofdst. 16 : 23, en van dien dag af gerekend moesten zij den zevenden waarnemen. *b. Hoe* hij waargenomen moet worden. *Ten eerste.* Als een dag van rust; op dien dag moesten zij geenerlei werk doen in hun beroep of wereldlijke aangelegenheden. *Ten tweede.* Als een heiligen dag, afgezonderd tot eer van den heiligen God, en besteed moetende worden in heilige oefeningen der Godsvrucht. God heeft, door hem te zegenen, hem heilig *gemaakt;* zij moeten, door hem plechtig te zegenen, den dag heilig *houden,* en hem niet vervreemden voor andere doeleinden dan die voor welke het onderscheid tusschen dien dag en andere dagen gemaakt was. *c. Wie* hem moeten waarnemen. *Gij, en uw zoon, en uwe dochter.* De vrouw wordt niet genoemd, omdat zij verondersteld

1) Naar de Engelsche overzetting.

wordt één te zijn met haar man, en bij hem te zijn; en zoo hij den sabbat heiligt, dan wordt als zeker waargenomen, dat zij zich met hem zal vereenigen. Maar de overigen van het gezin worden afzonderlijk vermeld; kinderen en dienstboden moeten den sabbat houden overeenkomstig hun leeftijd en vermogen. Hierin, evenals in andere zaken, den Godsdienst betreffende, wordt verwacht, dat de hoofden der gezinnen zorgdragen, niet alleen om zelf den Heere te dienen, maar dat ook hunne huizen Hem zullen dienen, of dat het tenminste niet door hun verzuim is, zoo zij het niet doen, Joz. 24 : 15. Zelfs de vreemdelingen, of Jodengenooten, moeten een verschil maken tusschen dien dag en andere dagen, hetgeen, hoewel het hun eenig bedwang oplegde, toch een gelukkige aanduiding bleek te zijn van Gods voornemens der genade, om na verloop van tijd de heidenen in te brengen in de kerk, opdat zij deelen mochten in de weldaden van den sabbat. Vergelijk Jes. 56 : 6, 7. God neemt kennis van hetgeen wij doen, inzonderheid van hetgeen wij doen op sabbatdagen, al zouden wij ons ook ergens bevinden, waar wij vreemdelingen zijn. *d.* Een bijzonder memorandum op dien plicht gelegd: *Gedenk hem.* Er wordt mede te kennen gegeven, dat de sabbat tevoren ingesteld en waargenomen werd; maar in hunne dienstbaarheid in Egypte hadden zij òf de berekening er van verloren, òf zij werden door hunne aandrijvers teruggehouden van hem waar te nemen, òf zij hadden door groote ontaarding en onverschilligheid in Godsdienstige zaken er de waarneming van nagelaten; en daarom was het noodig hen er aan te herinneren. Verzuimde plichten blijven plichten, niettegenstaande ons verzuim. Het geeft ook te kennen, beide dat wij geneigd zijn hem te vergeten en dat het ons belang is hem te gedenken. Sommigen meenen dat het ook de voorbereiding aanduidt, die wij voor den sabbat moeten maken; wij moeten er aan denken voordat hij komt, opdat wij, als hij gekomen is, hem heiligen en er den plicht van waarnemen.

B. De redenen van dit gebod. *a.* Wij hebben tijd genoeg voor onszelven op de zes andere dagen: *zes dagen zult gij arbeiden.* Wij hebben tijd genoeg om onszelven te *dienen* in deze zes dagen; laat ons op den zevenden God dienen; en tijd genoeg om ons te *vermoeien*, op den zevenden zal het eene vriendelijkheid zijn ons tot rusten te verplichten. *b.* Dit is Gods dag, het is *de sabbat des Heeren uws Gods*, niet slechts ingesteld door Hem, maar gewijd aan Hem; het is heiligschennis hem te vervreemden, de heiliging er van zijn wij schuldig. *c.* Hij is bestemd ter gedachtenis aan de schepping der wereld, en moet dus waargenomen worden ter eere van den Schepper, als een verbinden van onszelven om Hem te dienen, en eene aanmoediging om op Hem te vertrouwen, die hemel en aarde gemaakt heeft. Door de heiliging van den sabbat verklaarden de Joden, dat zij den God aanbaden, die de wereld gemaakt heeft; en aldus onderscheidden zij zich van alle andere volken, die goden aanbaden welke zij zelven gemaakt hadden. *d.* God heeft ons een voorbeeld gegeven van rust na zes dagen van arbeid, Hij *rustte op den zevenden dag.* Hij had een welbehagen in zichzelven, *en verheugde zich in het werk Zijner handen*, om ons te leeren om op dien dag een welbehagen te hebben in Hem, ons in Hem te verlustigen, en Hem de heerlijkheid toe te brengen voor Zijn werk, Psalm 92 : 5. De sabbat begon in de voleindiging van het werk der schepping; zoo zal de eeuwige sabbat beginnen in de voleindiging van het werk der voorzienigheid en verlossing; en wij nemen den wekelijkschen sabbat waar in de verwachting van dezen, zoowel als ter herinnering aan dien, en in beiden ons schikkende naar Hem, dien wij aanbidden. *e.* Hij zelf heeft *den sabbatdag gezegend en hem geheiligd;* Hij heeft er eer op gelegd, door hem voor zich af te zonderen, het is de geheiligde des Heeren, die te eeren is, en Hij heeft er zegeningen op gesteld, die Hij ons heeft aangemoedigd om van Hem te verwachten in de Godsdienstige waarneming van dien dag; het is *de dag, dien de Heere gemaakt heeft*, laat ons dan niet doen wat wij kunnen om hem af te breken; Hij heeft hem gezegend, geëerd en geheiligd, laat ons hem niet ontheiligen, onteeren, en *datgene* gelijkstellen met den gewonen tijd, hetwelk door Gods zegen aldus geëerd en onderscheiden werd.

12. Eert uwen vader en uwe moeder, opdat uwe dagen verlengd worden in het land, dat u de HEERE uw God geeft. 13. Gij zult niet doodslaan. 14. Gij zult niet echtbreken. 15. Gij zult niet stelen. 16. Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste. 17. Gij zult niet begeeren uws naasten huis; gij zult niet begeeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets dat uws naasten is.

Wij hebben hier de wetten van de tweede tafel, zooals zij gemeenlijk genoemd worden, de laatste zes van de tien geboden, welke onzen plicht bevatten jegens onszelven en jegens elkander en een verklaring zijn van het tweede groote gebod: *gij zult uwen naaste liefhebben als uzelven.* Gelijk Godsvrucht een wezenlijk bestanddeel is van algemeene gerechtigheid, zoo is rechtvaardigheid tegenover menschen een onmisbaar bestanddeel van den waren Godsdienst. Godsvrucht en eerlijkheid moeten samengaan.

I. Het vijfde gebod betreft onze plichten tegenover onze bloedverwanten; de plicht van kinderen jegens hunne ouders, is de eenige, die bijzonder genoemd wordt: *Eert uwen vader en uwe moeder*, waarin opgesloten ligt:

1. Een betamelijke achting voor hun persoon, een innerlijke waardeering van hen, welke zich bij alle gelegenheden naar buiten openbaart in ons gedrag jegens hen: *een ieder zal zijne moeder en zijn vader vreezen*, Lev. 19 : 3; wij moeten hen *ontzien*, Hebr. 12 : 9. Het tegenovergestelde hiervan is hen te bespotten en te verachten, Spr. 30 : 17.

2. Gehoorzaamheid aan hun wettige bevelen; aldus wordt het verklaard in Efeze 6 : 1—3, *Gij kinderen, zijt uwen ouderen gehoorzaam;* komt als zij u roepen, gaat als zij u zenden, doet wat zij u gebieden, laat af van hetgeen zij u verbieden; en doet dit, als kinderen, blijmoedig en uit een beginsel van liefde. Al hebt gij ook gezegd: „Wij willen niet", zoo hebt daarna berouw daarvan en gehoorzaamt, Matth. 21 : 29.

3. Onderworpenheid aan hunne bestraffingen en onderrichtingen, niet slechts aan de goeden en zachtmoedigen, maar ook aan de harden, uit gewetensdrang tegenover God.

4. Over zich te beschikken naar den raad en de leiding en met de toestemming der ouders, hun goed niet vervreemdende dan met hunne goedkeuring.

5. In alles er naar strevende om de troost te wezen hunner ouders, en hun den ouderdom licht te maken; hen onderhoudende als zij dit noodig hebben; hetgeen onze Heiland zegt inzonderheid de bedoeling te zijn van dit gebod, Matth. 15 : 4—6.

De reden, aan dit gebod toegevoegd, is eene belofte: *opdat uwe dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft.* Daar Hij in de inleiding tot de geboden Zijn uitvoeren van hen uit Egypte vermeld heeft als een reden voor hunne gehoorzaamheid, maakt Hij hier, aan het begin der tweede tafel, melding van Zijn inbrengen van hen in Kanaän als nog een reden hiervoor; dat goede land moeten zij, nu zij zich in de woestijn bevinden, in hunne gedachten voor hunne oogen hebben. Als zij in dat land gekomen zullen zijn, moeten zij ook gedenken dat zij wèl acht hadden te geven op zichzelven, en dat, zoo zij zich niet goed gedroegen, hunne dagen verkort zullen worden in dat land; de dagen van bijzondere personen, die er van afgesneden zullen worden, zoowel als de dagen hunner natie, die er uit verdreven zal worden. Maar hier wordt een lang leven in dat goede land inzonderheid beloofd aan gehoorzame kinderen. Zij, die hun plicht betrachten jegens hunne ouders, zullen zeer waarschijnlijk het genot hebben van hetgeen hunne ouders voor hen vergaderen en hun nalaten; zij, die hunne ouders ondersteunen, zullen bevinden dat God, de Vader van allen, hen zal ondersteunen. Deze belofte is verklaard in Efeze 6 : 3. *Opdat het u welga,* en *dat gij lang leeft op de aarde.* Zij, die in nauwgezetheid voor God dit en de overige van Gods geboden houden, kunnen er zeker van wezen dat het hun zal welgaan, en dat zij zoolang op de aarde zullen leven, als de oneindige Wijsheid het goed voor hen acht; en zoo hunne dagen op aarde verkort mochten wezen, zal hun dit overvloedig vergoed worden in eeuwig leven, het hemelsche Kanaän dat God hun geven zal.

II. Het zesde gebod betreft ons leven en het leven onzer naasten, vers 13. *„Gij zult niet doodslaan;* gij zult niets onrechtvaardiglijk doen, dat schadelijk of nadeelig is voor de gezondheid, het welzijn en het leven van uzelven, of van anderen". Dit is een van de wetten der natuur, en er werd zeer krachtig op aangedrongen in de wetten, die aan Noach en zijne zonen werden gegeven, Gen. 9 : 5, 6. Het verbiedt geen dooden in wettigen krijg, of in noodwendige zelfverdediging, of het terdoodbrengen van misdadigers op bevel der overheid, want dit alles strekt tot bewaring van het leven; maar het verbiedt alle boosaardigheid en haat jegens iemands persoon (want *die zijn broeder haat is een doodslager,*) en alle persoonlijke wraakoefening, die hieruit voortkomt; evenals allen roekeloozen toorn door plotselinge terging of beleediging, of kwetsing in woord of daad, of bedoeling, in hartstocht of drift. Onze Heiland geeft de verklaring hiervan in Matth. 5 : 22. En het verbiedt, als hetgeen het ergste is van alles, vervolging, het bloed te vergieten van de onschuldigen en de heiligen, die op de aarde zijn.

III. Het zevende gebod betreft onze eigen en onzes naasten kuischheid, vers 14. *Gij zult niet echtbreken,* vers 14. Onze Heiland plaatst het vóór het zesde gebod, Markus 10 : 19. *Gij zult geen overspel doen; gij zult niet dooden;* want onze kuischheid moet ons zoo lief zijn als het leven en wij moeten even bevreesd zijn voor wat het lichaam *verontreinigt,* als voor hetgeen het lichaam *doodt.* Dit gebod verbiedt alle daden van onreinheid, met al de vleeschelijke lusten, die deze daden teweegbrengen en krijg voeren tegen de ziel, en al die praktijken of gewoonten, welke deze vleeschelijke lusten opwekken en koesteren, zooals *aanzien,* om te begeeren, dat, zegt ons Christus, door dit gebod verboden wordt, Matth. 5 : 28.

IV. Het achtste gebod betreft onze eigen of onzes naasten bezittingen, vers 15. *Gij zult niet stelen.* Hoewel God hun onlangs geboden en toegelaten had de Egyptenaars te berooven, bij wijze van rechtvaardige weerwraak, heeft Hij toch niet bedoeld of gewild, dat zij dit als een precedent zouden stellen, en dat het hun aldus vergund zou wezen elkander te berooven. Dit gebod verbiedt ons ons te berooven van hetgeen wij hebben, door een zondig uitgeven of doorbrengen, of van het gebruik en genot er van door een zondig sparen; en anderen te berooven, door de oude landpalen te verzetten, onzes naasten rechten te verkorten; hem het goed te ontnemen van zijn persoon, zijn huis of zijn akker, met geweld of tersluiks; bij koop of verkoop hem te verschalken; niet terug te geven wat geleend of gevonden is; rechtmatige schulden achter te houden, evenals ook huurpenningen en loon. En het verbiedt ons wat het ergste van alles is: het publiek te berooven in de munt en 's lands inkomsten, of in hetgeen aan de instandhouding van den Godsdienst gewijd is.

V. Het negende gebod betreft onzen eigen en onzes naasten goeden naam, vers 16. *Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste.* Dit verbiedt:

1. Valsch te spreken omtrent eenigerlei zaak, liegen, dubbelzinnig spreken, of op eenigerlei wijze iets te verzinnen dat ten doel heeft anderen te bedriegen.

2. Onrechtvaardiglijk tegen onzen naaste te

spreken, ten nadeele van zijn eer en goeden naam, en:

3. (hetgeen de schuld van beide deze overtredingen in zich sluit) Valsche getuigenis tegen hem af te leggen, hem dingen ten laste leggende, waarvan hij niets weet, hetzij onder eede voor het gerecht, waardoor het derde gebod, en het zesde, of achtste overtreden wordt, zoowel als dit negende; of buiten het gerecht, in gewone gesprekken; lasteren, kwaadspreken, praatjes rondstrooien, verzwaren hetgeen verkeerd gedaan is, het verkeerde erger voorstellen dan het eigenlijk is, en op eenigerlei wijze onze reputatie op te bouwen op de ruïne van die onzes naasten.

VI. Het tiende gebod raakt den wortel, vers 17. *Gij zult niet begeeren.* De vorige geboden verbieden stilzwijgend alle begeerte om te doen hetgeen voor onzen naaste schadelijk is; dit verbiedt alle onmatig begeeren naar hetgeen ons gerieflijk of aangenaam is. „Ach had ik maar het huis van dezen of dien! Had ik maar de vrouw van dien man! Had ik maar de bezitting, het land, het buitengoed van dien man!" Dit is zeer zeker de taal der ontevredenheid met hetgeen wij zelf hebben, en van afgunst op hetgeen een ander heeft; en dat zijn de zonden, die hier voornamelijk verboden worden. Toen door Gods genade aan Paulus de schellen van de oogen zijn afgevallen, heeft hij gezien, dat deze wet: *Gij zult niet begeeren,* al die ongeregelde lusten en begeerten verbiedt, die de eerstgeborenen zijn van onze verdorven natuur, het eerste opkomen der zonde, die in ons woont, en het begin van alle zonde, die door ons bedreven wordt, dat is de begeerlijkheid, die hij zegt niet geweten te hebben zonde te zijn, indien dit gebod, toen het in de kracht er van tot zijne conscientie kwam, het hem niet had getoond, Rom. 7 : 7. God geve ons allen ons aangezicht te zien in den spiegel van deze wet, en ons hart onder haar bestuur te stellen!

18. En al het volk zag de donderen, en de bliksemen, en het geluid der bazuin, en den rookenden berg; toen het volk zulks zag, weken zij af en stonden van verre; 19. En zij zeiden tot Mozes: Spreek gij met ons, en wij zullen hooren; en dat God met ons niet spreke, opdat wij niet sterven! 20. En Mozes zeide tot het volk: Vreest niet, want God is gekomen, opdat Hij u verzocht, en opdat Zijn vreeze voor uw aangezicht zou zijn, dat gij niet zondigt. 21. En het volk stond van verre; maar Mozes naderde tot de donkerheid, alwaar God was.

Merk op:

I. De buitengewone verschrikking, waarmede de wet gegeven was; nooit was iets met zoo ontzaglijke pracht en plechtigheid gesproken op ieder woord werd nadruk gelegd, de volzinnen gepauseerd, en die tusschenpoozen gingen vergezeld van donderen en bliksemen, veel luider en veel schitterender ongetwijfeld dan gewoonlijk. En waarom is de wet op die vreeslijke wijze, met zoo aangrijpende, ontzaglijke plechtigheid gegeven?

1. Het was bedoeld om eens voor altijd een door de zinnen waarneembare openbaring te geven van de heerlijke majesteit Gods ter ondersteuning van ons geloof hieromtrent, opdat wij, *wetende den schrik des Heeren,* bewogen zullen worden om in Zijn vreeze te leven.

2. Het was een proeve, of voorbeeld, van de verschrikkingen bij het algemeene oordeel, wanneer de zondaren ter verantwoording geroepen zullen worden wegens hun overtreden van deze wet. De bazuin van den aartsengel zal dan een alarm blazen, om de komst des Rechters aan te kondigen; en *een vuur zal voor Zijn aangezicht verteren.*

3. Het was eene aanduiding van de verschrikking, teweeggebracht door de overtuiging van zonde, welke de wet geeft in de conscientie, ten einde de ziel te bereiden voor de vertroostingen des Evangelies. Aldus werd de wet door Mozes gegeven op zulk een wijze, dat de menschen er door verschrikt en verootmoedigd werden, opdat *de genade en de waarheid, welke door Jezus Christus zijn geworden,* des te meer welkom zouden zijn. De apostel beschrijft uitvoerig dit voorbeeld van de verschrikking dier bedeeling om er onze voorrechten als Christenen des te helderder door te doen uitkomen in het licht, de vrijheid en de blijdschap der Nieuw-Testamentische bedeeling, Hebr. 12 : 18 en verv.

II. Den indruk, die voor het oogenblik op het volk er door teweeggebracht werd; hun hart zou ook wel heel stomp en verstijfd geweest moeten zijn, indien zij er niet door aangedaan waren.

1. *Zij weken af en stonden van verre,* vers 18. Eer God begon te spreken, drongen zij vooruit om te zien, Hoofdst. 19 : 21, maar nu waren zij voor goed genezen van deze vermetelheid, en hadden zij geleerd op hunne plaats te blijven.

2. *Zij baden dat het woord tot hen niet meer zou gedaan worden,* Hebr. 12 : 19, maar verzochten dat God tot hen zou spreken door Mozes, vers 19. Hiermede verplichtten zij zich om te berusten in het middelaarschap van Mozes; zij zelven benoemden hem als een geschikt persoon om te handelen tusschen hen en God, en beloofden naar hem als Gods boodschapper te hooren. Hiermede leeren zij ook ons te berusten in, en in te stemmen met, de methode, die de oneindige Wijsheid volgt van tot ons te spreken door menschen als wij zelven zijn, *wier verschrikking ons niet zal beroeren, en wier hand over ons niet zwaar zal zijn.* Eenmaal heeft God het beproefd om *onmiddellijk* tot de kinderen der menschen te spreken, maar het bleek dat zij het niet konden dragen, zij werden daardoor veeleer van God weggedreven, dan dat zij er door tot Hem gebracht werden, en zooals in de uitkomst gebleken is, heeft het hen wel verschrikt, maar toch niet teruggehouden van afgoderij, want spoedig daarna hebben zij het gouden kalf aangebeden. Laat ons dus tevreden zijn met de onderrichtingen, ons gegeven door de Schrift en de bediening des Evangelies; want indien

wij dezen niet gelooven, zouden wij ook niet bewogen worden, al zou God in donderen en bliksemen tot ons spreken, zooals Hij op den berg Sinaï gedaan heeft; hier werd deze zaak dus beslist.

III. De bemoediging, die Mozes hun gaf door hun Gods bedoeling te verklaren in deze verschrikking, vers 20. *Vreest niet;* dat is: „Denkt niet dat de donderen en bliksemen bestemd of bedoeld zijn u te verderven;" want dat was het, dat zij vreesden, vers 19, *opdat wij niet sterven.* Donderen en bliksemen waren één der plagen over Egypte; maar Mozes wilde dat zij niet zouden denken, dat deze donderen en bliksemen op dezelfde boodschap tot hen waren uitgezonden, als tot de Egyptenaren; neen, zij waren gezonden:

1. Om hen te beproeven, te zien hoe het hun zou aanstaan om met God zelf te handelen, zonder een middelaar, en hen aldus te doen zien, hoe bewonderenswaardig Gods keuze voor hen was, door Mozes in dat ambt te stellen. Sedert Adam op het hooren van Gods stem in den hof gevlucht is, heeft de zondige mensch het niet kunnen dragen om, hetzij tot God te spreken, of onmiddellijk van Hem te hooren.

2. Om hen bij hun plicht te houden, en hun zondigen tegen God te voorkomen. Hij bemoedigt hen, zeggende: *Vreest niet,* maar zegt hun toch, dat God aldus tot hen sprak *opdat Zijn vreeze voor hun aangezicht zou zijn.* Wij moeten niet vreezen met schrik, of ontzetting — met de vrees, die pijn heeft, die slechts voor het oogenblik op de verbeelding werkt en ons doet beven, dienstbaarheid teweegbrengt, ons verraadt aan Satan en vervreemdt van God; maar wij moeten altijd eerbied in ons hart hebben voor Gods majesteit, vreeze voor Zijn ongenoegen, en gehoorzaam achtgeven op Zijn souverein gezag over ons. Die vreeze zal ons opwekken en aansporen tot onzen plicht, ons zorgzaam en voorzichtig maken in onzen wandel, en aldus *beroerd te zijn en niet te zondigen,* Psalm 4 : 4.

IV. Den voortgang van hunne gemeenschapsoefening met God door het middelaarschap van Moze, vers 21. Terwijl het volk van verre bleef staan, bewust van schuld, en bevreesd voor Gods toorn, *naderde Mozes tot de donkerheid;* hij *werd gedrongen om te naderen,* zooals de eigenlijke beteekenis is van het woord. Uit zichzelven durfde Mozes niet naar de dikke duisternis gaan, indien God hem niet geroepen en aangemoedigd had, en, gelijk sommigen van de rabbijnen onderstellen, een engel gezonden had om hem bij de hand te nemen en hem er heen te voeren. Aldus is van den grooten Middelaar gezegd: *Ik zal hem doen naderen,* Jer. 30 : 21, en door Hem is het, dat ook wij toegang hebben, Efeze 3 : 12.

22. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Aldus zult gij tot de kinderen Israels zeggen: Gij hebt gezien, dat Ik met ulieden van den hemel gesproken heb. 23. Gij zult nevens Mij niet maken zilveren goden, en gouden goden zult gij u niet maken. 24. Maakt Mij een altaar van aarde, en offert daarop uwe brandofferen en uwe dankofferen, uwe schapen en uwe runderen; aan alle plaats, waar Ik mijns naams gedachtenis stichten zal, zal Ik tot u komen, en zal u zegenen. 25. Maar indien gij Mij een steenen altaar zult maken, zoo zult gij dit niet bouwen van gehouwen steen; zoo gij uw houwijzer daarover verheft, zoo zult gij het ontheiligen. 26. Gij zult ook niet met trappen tot mijn altaar opklimmen, opdat uw schaamte voor hetzelve niet ontdekt worde.

Mozes heengegaan zijnde *naar de donkerheid, alwaar God was,* sprak God daar alleen tot zijne ooren, in stilte en zonder verschrikking, al hetgeen nu volgt tot aan het einde van hoofdstuk 23, hetgeen over het algemeen eene verklaring is van de tien geboden; en hij moest dit, eerst mondeling en later in geschrift, overbrengen aan het volk. De wetten, vervat in deze verzen, hebben betrekking op den eeredienst Gods.

I. Het wordt hun hier verboden beelden te maken ter aanbidding, vers 22, 23. *Gij hebt gezien, dat Ik met ulieden van den hemel gesproken heb;* (zoo groot was Zijn vriendelijke minzaamheid, veel grooter dan van een machtig aardsch vorst, als hij gemeenzaam tot een troep bedelaars zou spreken) *gij zult nevens Mij geen zilveren goden maken.* Deze herhaling van het tweede gebod komt hier voor, hetzij:

1. Als wijzende op hetgeen God voornamelijk bedoelde met hem op deze wijze de wet te geven, namelijk op hun bijzondere neiging tot afgoderij, en het zeer bijzondere zondige van die misdaad. Tien geboden had God hun gegeven, maar Mozes krijgt bevel om hun inzonderheid de eerste twee in te prenten. Zij moeten er geen van vergeten, maar deze twee moeten zij zeer bijzonder gedenken. Of:

2. Als wijzende op hetgeen terecht afgeleid kan worden van Gods spreken tot hen, zooals Hij tot hen gesproken heeft. Hij had hun genoeg overtuigende bewijzen gegeven van Zijne tegenwoordigheid in hun midden; zij hadden het niet noodig beelden van Hem te maken, alsof Hij afwezig ware. Daarenboven: zij hadden alleen gezien, dat Hij tot hen *sprak,* zij hadden geenerlei gelijkenis gezien, zoodat zij geenerlei beeld van God *konden* maken. En dat Hij zich alleen door de stem aan hen openbaarde, heeft het hun duidelijk getoond, dat zij zoodanig beeld niet moesten maken, maar hunne gemeenschap met God moesten onderhouden door Zijn woord, en op geen andere wijze.

Er worden hier twee argumenten aangeduid tegen het aanbidden van beelden. *a.* Dat zij hiermede God zouden beleedigen, te kennen gegeven in dit: *Gij zult nevens Mij niet maken zilveren goden.* Al geven zij ook voor ze slechts te aanbidden als voorstellingen van God, maken zij ze in werkelijkheid toch tot mededingers van God, hetgeen Hij niet zou dulden of verdragen. *b.* Dat zij hiermede zichzelven zouden misleiden, te kennen gegeven in dit: *en gouden goden zult gij u niet maken,* denkende dat zij

u zullen helpen in uwe aanbidding, zult gij haar in werkelijkheid verderven en uzelven bedriegen". In het eerst schijnen zij hunne beelden ter aanbidding van goud en zilver gemaakt te hebben, voorgevende dat zij door het kostbare van deze metalen God eerden, en om zich door den glans en de schittering er van onder den indruk te brengen van Zijne heerlijkheid; maar zelfs hierin hebben zij *de waarheid Gods veranderd in de leugen*, en zoo werden zij rechtvaardiglijk langzamerhand overgeleverd aan zulk een kracht der dwaling, dat zij beelden van hout en steen gingen aanbidden.

II. Hier wordt hun een voorschrift gegeven voor het maken van altaren ter Godsvereering. Het is bedoeld voor altaren bij sommige gelegenheden, zooals zij er nu oprichtten in de woestijn, voordat de tabernakel gebouwd was, en later bij sommige plotselinge gelegenheden voor een tijdelijk gebruik, zooals het altaar, gebouwd door Gideon, Richt. 6 : 24; door Manoach, Richt. 13 : 19; door Samuel, 1 Sam. 7 : 17, en door vele anderen. Wij kunnen onderstellen dat, nu het volk van Israel zoo ontroerd en getroffen was door Gods glorierijke openbaring van zichzelven aan hen, als zij geweest schijnen te zijn, er velen onder hen waren, die onder grooten drang van Godsdienstigen ijver Gode offeranden wilden brengen, en dewijl er, om te kunnen offeren, een altaar noodig was, wordt hun hier bevolen:

1. Hunne altaren zeer eenvoudig te maken, hetzij van *aarde*, of van *ongehouwen steen*, vers 24, 25. Om niet in verzoeking te komen van aan een gesneden beeld te denken, mogen zij niet eens een vorm of gestalte geven aan de steenen, waarvan zij hunne altaren maakten, maar moesten die, zooals zij waren, ruw op elkander stapelen. Daar deze regel voorgeschreven werd vóór de inzetting der ceremonieele wet, wordt hiermede te kennen gegeven dat, na het einde van het tijdperk dezer wet, eenvoudigheid als het schoonste versiersel aangenomen zal worden van den uitwendigen dienst der Godsvereering, en dat de Evangelische eeredienst met geen uitwendige pracht of schittering gepaard moet gaan. De heerlijkheid des heiligdoms heeft geen verf noodig, en diegenen bewijzen der bruid van Christus geen dienst, die haar, zooals de kerk van Rome doet, in hoerenversiersel kleeden; een *altaar van aarde* is het beste.

2. Hunne altaren zeer laag te maken, vers 26, zoodat zij er met geen trappen behoefden op te klimmen. Hoe hooger het altaar was en hoe meer nabij den hemel, hoe welbehaaglijker het offer zou zijn, was een dwaas denkbeeld der heidenen, die daarom hooge plaatsen verkozen; in tegenstelling hiervan en om te toonen, dat het de verheffing des harten is en niet van het offer, waar God op ziet, wordt hun hier bevolen hunne altaren zeer laag te maken. Wij kunnen aannemen dat de altaren, die zij in de woestijn oprichtten, en ook anderen, die slechts tijdelijk dienst deden, bestemd waren voor het offer van een enkel dier; maar het altaar in Salomo's tempel, dat veel langer en breeder gemaakt moest worden, opdat er vele offers tegelijk op gebracht konden worden, was tien ellen hoog, opdat de hoogte er van in goede evenredigheid zou zijn met de lengte en breedte; en om daarop te komen waren er trappen noodig, die echter ongetwijfeld zoo ingericht waren, dat er de ongelegenheid door voorkomen werd, waarvan hier gesproken wordt, namelijk *het ontdekken hunner schaamte*.

III. Hun wordt hier de verzekering gegeven van Gods genadig aannemen van hun dienst der Godsvrucht, overal waar die geschiedt in overeenstemming met Zijn wil, vers 24. *Aan alle plaats, daar Ik Mijns naams gedachtenis stichten zal*, of waar Mijn naam herdacht wordt, dat is: waar Ik vereerd en aangebeden word in oprechtheid, *zal Ik tot u komen en zal u zegenen*. Later heeft God één bijzondere plaats gekozen om Zijns naams gedachtenis te stichten; maar nu die plaats onder het Evangelie weggenomen is, en de menschen aangemoedigd worden om overal te bidden, herleeft deze belofte in haar volle kracht, namelijk dat, overal waar Gods volk in Zijn naam samenkomt om Hem te aanbidden, Hij in hun midden zijn zal. Hij zal hen eeren door Zijne tegenwoordigheid en hen beloonen met de gaven Zijner genade; Hij zal tot hen komen en hen zegenen, en meer dan dit behoeven wij niet te begeeren tot versiering of opluistering van onze plechtige samenkomsten.

HOOFDSTUK XXI.

De wetten, in dit hoofdstuk vermeld, hebben betrekking op het vijfde en zesde gebod, en hoewel zij niet in alles voegen bij onze instellingen, inzonderheid ten opzichte van dienstbaarheid, en de strafbepalingen er aan verbonden voor ons niet bindend zijn, zijn zij toch van groot nut voor de verklaring der zedelijke wet en de regelen van het natuurlijk recht. Er zijn hier onderscheidene uitbreidingen, 1. Van het vijfde gebod, welke bijzondere betrekkingen betreffen. 1. De plicht van meesters jegens hunne dienstboden, hunne dienstknechten, vers 2—6, en dienstmaagden, vers 7—11. 2. De straf van ongehoorzame kinderen, die hunne ouders slaan, vers 15, of hen vloeken, vers 17. II. Van het zesde gebod, dat verbiedt geweld te plegen aan een mensch. Hier zijn wetten: 1. Betreffende moord, vers 12—14. 2. Het stelen van menschen, vers 16. 3. Twist en aanranding, vers 18, 19. 4. Het tuchtigen van dienstknecht of dienstmaagd, vers 20, 21. 5. Het slaan van een zwangere vrouw, vers 22, 23. 6. De wet der wedervergelding, vers 24, 25. 7. Het verminken van een dienstknecht of eene dienstmaagd, vers 26, 27. 8. Het stooten van een os, vers 28—32. 9. Schade door het openen van een kuil, vers 33, 34. 10. Het stooten, of vechten van vee, vers 35, 36.

Dit nu zijn de rechten, die gij hun zult voorstellen. 2. Als gij een hebreeuwschen knecht koopen zult, die zal zes jaren dienen; maar in het zevende zal hij voor vrij uitgaan, om niet. 3. Indien hij met zijn lijf ingekomen zal zijn, zoo zal hij met zijn lijf uitgaan; indien hij een getrouwd man was, zoo zal zijne vrouw met hem uitgaan. 4. Indien hem zijn heer een vrouw gegeven, en zij hem zonen of dochteren gebaard zal hebben, zoo zal de vrouw en hare kinderen haars heeren zijn, en hij zal met zijn lijf uitgaan. 5. Maar indien de knecht

ronduit zeggen zal: Ik heb mijn heer, mijn vrouw en mijn kinderen lief, ik wil niet vrij uitgaan; 6. Zoo zal hem zijn heer tot de goden brengen, daarna zal hij hem aan de deur, of aan den post brengen; en zijn heer zal hem met een priem zijn oor doorboren, en hij zal hem eeuwiglijk dienen. 7. Wanneer nu iemand zijne dochter zal verkocht hebben tot een dienstmaagd, zoo zal zij niet uitgaan, gelijk de knechten uitgaan. 8. Indien zij kwalijk bevalt in de oogen haars heeren, dat hij haar niet ondertrouwd heeft, zoo zal hij haar doen lossen; aan een vreemd volk haar te verkoopen zal hij niet vermogen, dewijl hij trouweloos met haar gehandeld heeft. 9. Maar indien hij haar aan zijn zoon ondertrouwt, zoo zal hij met haar doen naar het recht der dochteren. 10. Indien hij voor zich een andere neemt, zoo zal hij aan deze hare spijze, haar deksel, en haar huwelijksplicht niet onttrekken. 11. En indien hij haar deze drie dingen niet doet, zoo zal zij om niet uitgaan, zonder geld.

Het eerste vers is de algemeene titel, of opschrift, van de wetten, die in dit en de volgende twee hoofdstukken vervat zijn; sommigen er van hebben betrekking op de Godsvereering, maar de meesten raken de verhouding tusschen mensch en mensch. Daar hunne regeering zuiver theocratisch was, is hetgeen in andere staten door de menschelijke wijsheid wordt bepaald, onder hen door Goddelijke verordening vastgesteld, zoodat de inrichting hunner regeering bijzonder geschikt was om hen gelukkig te maken. Deze wetten worden *rechten* genoemd, omdat zij door oneindige wijsheid en in billijkheid samengesteld zijn, en omdat hunne rechters daarnaar recht moesten spreken. God heeft ze aan Mozes overgegeven, en hij moest ze overgeven aan het volk. In de twijfelachtige gevallen, die totnutoe waren voorgekomen, heeft Mozes er God inzonderheid naar gevraagd, zooals blijkt in Hoofdstuk 18 : 15; maar nu heeft God hem algemeene inzettingen of landswetten gegeven, om naar dezen in bijzondere gevallen uitspraak te doen, en die uitspraak ook toe te passen op gelijksoortige gevallen, die kunnen voorkomen, en dezelfde reden hebbende, ook onder denzelfden regel komen.

Hij begint met de wetten betreffende dienstknechten, en gebiedt hun barmhartigheid en gematigdheid jegens hen. De Israelieten waren kort tevoren nog zelf slaven geweest, en opdat zij, nu zij niet slechts hun eigen heeren en meesters zijn geworden, maar ook meesters van dienstknechten, hunne dienstknechten niet zullen gaan mishandelen, zooals zij zelf door de Egyptische aandrijvers mishandeld en met hardheid geregeerd werden, zijn er door deze wetten voorzieningen gemaakt voor een zachte, vriendelijke behandeling van dienstknechten of slaven. Als zij, die macht over ons hadden, beleedigend of hard voor ons waren, dan zal ons dit volstrekt niet verontschuldigen, als wij evenzoo beleedigend en hard zijn voor hen, over wie wij macht hebben; integendeel, onze misdaad wordt er door verzwaard, omdat wij in zulk een geval lichter onze ziel in de plaats van hunne ziel kunnen stellen, dat is kunnen komen in hun gevoel. Hier is:

1. Een wet betreffende *dienstknechten,* verkocht, hetzij door henzelven, of door hunne ouders uit armoede, of door de rechters als straf voor hunne misdaden; zelfs dezen mochten — als zij Hebreën waren — op zijn langst slechts zeven jaren in slavernij zijn, want men nam aan dat zij gedurende dien tijd genoeg voor hunne dwaasheid of misdaad geboet hadden. Aan het einde van zeven jaren moest de knecht òf vrij uitgaan, vers 2, 3, òf zijne dienstbaarheid zou van nu voortaan zijn eigen keus zijn, vers 5, 6. Indien hem door zijn meester eene vrouw was gegeven en hij bij deze kinderen had, dan mocht hij ze òf verlaten en zelf vrij uitgaan, òf, indien hij vrouw en kinderen zoo liefhad, dat hij liever met hen in dienstbaarheid wilde blijven dan zonder hen in vrijheid te komen, dan moest hij zijn oor aan de deurpost laten doorboren, en dienen tot aan den dood zijns meesters of tot aan het jubeljaar. Door deze wet heeft God aan de Hebreeuwsche dienstknechten geleerd een edele liefde te hebben voor vrijheid, want zij zijn de vrijgelatenen des Heeren; er moest een schandmerk geplaatst worden op hem, die de vrijheid weigert als hij haar kan verkrijgen; al is het ook, dat zijne weigering voortkomt uit overwegingen, die anderszins loffelijk zijn. Zoo moeten Christenen, *duur gekocht zijnde en geroepen tot vrijheid,* geen dienstknechten worden der menschen, noch van de lusten der menschen, 1 Cor. 7 : 23. Er is een vrije en vorstelijke geest, die grootelijks helpt om een Christen te ondersteunen, Psalm 51 : 14. Evenzoo heeft Hij aan de Hebreeuwsche meesters geleerd hun arme dienstknechten niet te vertreden, wetende dat zij niet slechts door hunne geboorte hunne gelijken waren, maar dit binnen weinige jaren weder zouden worden. Zoo moeten Christen-meesters hun geloovige dienstknechten met achting beschouwen, Filem.: 16. Deze wet zal ons voorts ook nuttig zijn om het recht in het licht te stellen, dat God heeft op de kinderen van geloovige ouders, als zoodanig, en de plaats, die zij hebben in Zijne kerk. Door den doop zijn zij ingeschreven onder Zijne dienstknechten; omdat zij ingeborenen zijn van Zijn huis, zijn zij Hem geboren, Ezech. 16 : 20. David erkent zich als Gods dienstknecht, daar hij de zoon was Zijner dienstmaagd, Psalm 116 : 16, en daarom aanspraak hebbende op bescherming, Psalm 86 : 16. Deze wet verklaart ook de verplichting, die de groote Verlosser op zich genomen heeft om het werk onzer verlossing te volbrengen, want Hij zegt: *Gij hebt mij de ooren doorboord,* Psalm 40 : 7, hetgeen eene toespeling is op deze wet. Hij *had Zijn Vader lief,* en Zijn gevangen *bruid,* en *de kinderen, die Hem waren gegeven,* en Hij wilde niet vrij uitgaan van het verlossingswerk, dat Hij op zich had genomen, maar verbond zich om voor eeuwig te dienen, Jes. 42 : 1, 4. Veel meer reden nog hebben wij om ons aldus

eeuwig tot Gods dienst te verbinden; wij hebben alle reden om *onzen Meester* en Zijn werk lief te hebben, onze ooren aan Zijne deurposten te laten doorboren, als degenen, die niet begeeren vrij uit te gaan uit Zijn dienst maar er al meer en meer vrij voor en in gevonden te worden, Psalm 84 : 11.

2. Betreffende dienstmaagden, die hare ouders, uit groote armoede, verkocht hadden toen zij nog zeer jong waren, aan de zoodanigen, die haar, naar zij hoopten, zouden huwen als zij opgegroeid waren. Indien zij dit niet deden, dan mochten zij haar niet aan vreemdelingen verkoopen, maar er zich veeleer op toeleggen om haar de teleurstelling te vergoeden; indien zij het wèl deden, dan moesten zij haar behoorlijk onderhouden, vers 7—11. Aldus heeft God voorzien voor het welzijn en den goeden naam van de dochteren Israels, en aan de mannen geleerd *aan hunne vrouwen*, als het zwakste vat, *eer te geven*, al waren zij ook van nog zoo geringe afkomst, 1 Petrus 3 : 7.

12. Wie iemand slaat, dat hij sterft, die zal zekerlijk gedood worden. 13. Doch die hem niet nagesteld heeft, maar God heeft hem zijne hand doen ontmoeten, zoo zal Ik u een plaats bestellen, waar hij henen vliede. 14. Maar indien hij tegen zijn naaste moedwillig gehandeld heeft, om hem met list te dooden, zoo zult gij dien van voor mijn altaar nemen, dat hij sterve. 15. Zoo wie zijn vader of zijne moeder slaat, die zal zekerlijk gedood worden. 16. Verder, zoo wie een mensch steelt, hetzij dat hij dien verkocht heeft, of dat hij in zijne hand gevonden wordt, die zal zekerlijk gedood worden. 17. Wie ook zijn vader of zijne moeder vloekt, die zal zekerlijk gedood worden. 18. En wanneer mannen twisten, en de een slaat den ander met een steen, of met een vuist, en hij sterft niet, maar valt te bed; 19. Indien hij weder opstaat, en op straat gaat bij zijn stok, zoo zal hij, die hem sloeg, onschuldig zijn: alleen zal hij geven hetgeen hij verzuimd heeft, en hij zal hem volkomen laten heelen. 20. Wanneer ook iemand zijn dienstknecht of zijne dienstmaagd met een stok slaat, dat hij onder zijne hand sterft, die zal zekerlijk gewroken worden. 21. Zoo hij nochtans een dag of twee dagen overeind blijft, zoo zal hij niet gewroken worden, want hij is zijn geld.

Hier is:

1. Een wet betreffende moord. God had onlangs gezegd: *Gij zult niet doodslaan*, en hier bepaalt Hij: *a.* De straf voor moedwilligen doodslag, vers 12. Als het gebeurt dat een mensch *iemand slaat*, hetzij in plotseling-opkomende drift, of met voorbedachten rade, *dat hij sterft*, dan moet in zulk een geval de overheid er voor zorgen, dat de moordenaar *ter dood gebracht* zal worden, overeenkomstig de aloude wet, Gen. 9 : 6. *Wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden.* God, die door Zijne voorzienigheid het leven geeft en onderhoudt, beschermt het door Zijne wet, zoodat barmhartigheid, betoond aan een moedwilligen moordenaar, wezenlijk wreedheid is jegens geheel de overige menschheid. God zegt hier dat een zoodanige zelfs *van voor Zijn altaar* weggenomen moet worden, vers 14, waarheen hij gevlucht is om er bescherming te vinden; en, zoo God hem niet wil beschermen, zoo *laat hem naar den kuil toevlieden, men ondersteune hem niet.* *b.* Tot hulp en verlichting van hen, die iemand bij ongeluk gedood hebben, *per infortunium* — zooals onze landswet het uitdrukt; als men bij het verrichten van een geoorloofde, wettige daad, zonder iemands leed te willen of te wenschen, een ander doodt, of, gelijk het hier omschreven wordt, als *God hem zijne hand heeft doen ontmoeten*; want er geschiedt niets bij geval; wat ons toevallig schijnt, is verordineerd door Gods voorzienigheid, voor wijze en heilige doeleinden, die voor ons verborgen zijn. Voor zulk een geval heeft God vrijsteden verordineerd ter bescherming van hen, wier ongeluk het was, en niet hunne schuld, den dood van een ander veroorzaakt te hebben, vers 13. Voor ons, die geen andere bloedwrekers kennen dan de magistraten, is de wet zelve een voldoende vrijplaats voor hen, wier hart onschuldig is, al zijn hunne handen ook schuldig, en dus hebben wij geen andere vrijplaatsen noodig.

2. Betreffende weerspannige kinderen: het wordt hier tot een halsmisdaad gesteld, die dus met den dood gestraft moet worden, dat kinderen. *a.* Hunne ouders slaan, vers 15, hetzij met bloedstorting of met kneuzing. Of *b.* hunne ouders vloeken, vers 17, als zij daarbij, zooals de rabbijnen zeggen, den naam van God ontheiligd hebben. Het ongehoorzame gedrag van kinderen tegenover hunne ouders is een zware terging van God, onze aller Vader, en als de menschen het niet straffen, dan zal Hij het. Diegenen hebben wel alle deugd afgelegd en zich aan alle slechtheid overgegeven, die zoozeer door de banden van kinderlijken eerbied en gehoorzaamheid heengebroken zijn, dat zij in woord of daad hun eigen ouders mishandelen. Welk juk zullen zij dragen, die dit juk hebben afgeschud? Laat de kinderen er zich voor wachten om in hun hart gedachten te koesteren, die naar ongehoorzaamheid en minachting leiden, want de rechtvaardige God doorgrondt het hart.

3. Hier is een wet tegen menschenroof, vers 16, *zoo wie een mensch*, man, vrouw of kind, *steelt*, met de bedoeling hem aan de heidenen te verkoopen, (want geen Israeliet zou hem koopen,) werd door deze wet ter dood veroordeeld, hetgeen bekrachtigd wordt door den apostel, 1 Tim. 1 : 10, waar *menschendieven* gerekend worden onder die boosdoeners, tegen wie door Christelijke vorsten wetten gemaakt moeten worden.

4. Er wordt hier zorg gedragen, dat voor lichamelijke schade, die iemand wordt toegebracht, al heeft zij ook niet den dood ten gevolge, vergoeding gegeven wordt, vers 18, 19. Hij, die de schade veroorzaakte, moet verant-

woordelijk worden gehouden, en betalen, niet alleen voor de geneeskundige behandeling, maar ook voor het verlies van tijd, waaraan de Joden toevoegen, dat hij ook eene belooning of vergoeding moet geven voor de geleden pijn, en voor het gebrek, zoo dit ontstaan mocht wezen.

5. Er worden voorschriften gegeven hoe te handelen indien een dienstknecht of eene dienstmaagd sterft door de tuchtiging van zijn of haar meester. Die dienstknecht moet geen Israeliet zijn, maar een heidensche slaaf, zooals de negers van onze planters [1]), en er wordt ondersteld, dat hij hem slaat met een stok, en niet met iets, dat naar alle waarschijnlijkheid een doodelijke wonde zal veroorzaken. Indien de knecht echter sterft onder zijne hand, moet hij om zijne wreedheid worden gestraft naar het goedvinden der rechters na overweging der omstandigheden, vers 20. Maar zoo hij na de tuchtiging nog een of twee dagen blijft leven, dan wordt ondersteld, dat de meester genoeg gestraft is door het verlies van zijn dienstknecht, vers 21. Onze wet [2]) verklaart den dood van een dienstknecht door zijns meesters redelijke tuchtiging, slechts *toevalligen manslag*. Laat alle meesters er zich wèl voor wachten om hunne dienstboden te tiranniseeren; het Evangelie leert hun zelfs *dreiging* na te laten, Efeze 6 : 9; met den Godvruchtigen Job bedenkende *Wat zou ik doen, als God opstond?* Job 31 : 13—15.

22. Wanneer nu mannen kijven, en slaan een zwangere vrouw, dat haar de vrucht afgaat, doch geen doodelijk verderf zij, zoo zal hij zekerlijk gestraft worden, gelijk als hem de man der vrouw oplegt, en hij zal het geven door de rechteren. 23. Maar indien er een doodelijk verderf zal zijn, zoo zult gij geven ziel voor ziel, 24. Oog voor oog, tand voor tand, hand voor hand, voet voor voet, 25. Brand voor brand, wond voor wond, buil voor buil. 26. Wanneer ook iemand het oog van zijn dienstknecht of het oog van zijn dienstmaagd uitslaat, en verderft het, hij zal hem vrij laten gaan voor zijn oog. 27. En indien hij een tand van zijn dienstknecht, of een tand van zijn dienstmaagd uitslaat, zoo zal hij hem vrijlaten voor zijn tand. 28. En wanneer een os een man of een vrouw stoot dat hij sterft, zal de os zekerlijk gesteenigd worden, en zijn vleesch zal niet gegeten worden, maar de heer van den os zal onschuldig zijn. 29. Maar indien de os tevoren stootig geweest is, en zijn heer is daarvan overtuigd geweest, en hij hem niet bewaard heeft, en hij doodt een man of een vrouw, zoo zal die os gesteenigd worden, en zijn heer zal ook gedood worden. 30. Indien hem losgeld opgelegd wordt, zoo zal hij tot lossing zijner ziel geven naar alles, wat hem zal opgelegd worden. 31. Hetzij dat hij een zoon gestooten heeft, of een dochter gestooten heeft, naar dat recht zal hem gedaan worden. 32. Indien de os een knecht of een dienstmaagd stoot, hij zal zijn heer dertig zilverlingen geven, en de os zal gesteenigd worden. 33. En wanneer iemand een kuil opent, of wanneer iemand een kuil graaft, en hij dekt hem niet toe, en een os of ezel valt daarin; 34. De heer des kuils zal het vergelden, hij zal aan den heer deszelven het geld wederkeeren; doch dat doode zal zijns wezen. 35. Wanneer nu iemands os den os van zijn naasten kwetst, dat hij sterft, zoo zal men den levenden os verkoopen, en het geld daarvan half en half deelen, en den dooden zal men ook half en half deelen. 36. Of is het kennelijk geweest, dat die os van tevoren stootig was, en zijn heer heeft hem niet bewaard, zoo zal hij in alle manier os voor os vergelden; doch de doode zal zijns wezen.

I. Merk hier op de bijzondere zorg, welke de wet droeg voor zwangere vrouwen, dat haar geen letsel worde toegebracht, dat eene miskraam tengevolge kan hebben. De wet der natuur verplicht ons reeds zeer teeder en zorgzaam te zijn in zulk een geval, opdat boom en vrucht niet tezamen verwoest worden, vers 22, 23. Zwangere vrouwen, die aldus onder de bijzondere bescherming van Gods wet gesteld zijn, kunnen, als zij in Zijne vreeze leven, zich nog onder de bijzondere bescherming van Gods voorzienigheid gelooven, en hopen zalig te worden in kinderen te baren. Bij deze gelegenheid komt de algemeene wet der wedervergelding voor, waarnaar onze Heiland verwijst in Matth. 5 : 38, *Oog om oog*. Nu wordt de uitoefening of toepassing van deze wet hiermede:

1. Niet gesteld in handen van particuliere personen, alsof iedereen zichzelven mocht wreken, hetgeen een algemeene verwarring zou teweegbrengen, en de menschen als de visschen der zee zou maken. De inzetting der ouden schijnt er die verdorven uitlegging aan te hebben gegeven, waar tegenover onze Heiland ons gebiedt, beleedigingen en aangedaan onrecht te vergeven en niet op wraak te zinnen, Matth. 5 : 39.

2. Brengt God zelf deze wet dikwijls ten uitvoer in den loop Zijner voorzienigheid, daar Hij in vele gevallen de straf aan de zonde doet beantwoorden, zooals in Richt. 1 : 7; Jes. 33 : 1; Hab. 2 : 13; Matth. 26 : 52.

3. Behooren magistraten het oog te hebben op dezen regel bij het straffen van misdadigers, ten einde recht te doen aan hen, aan wie onrecht gedaan werd. De aard, de hoedanigheid en de mate van het onrecht, dat geschied is, moeten beschouwd en wèl overwogen worden, opdat aan de verongelijkten voldoening verschaft worde, en anderen weerhouden worden van hetzelfde kwaad te doen; hetzij dat een oog voor een oog worde gegeven, of dat het

1) Dit werd geschreven vóór de afschaffing der slavernij. Vert.
2) De Engelsche.

verbeurde oog door een som gelds gelost worde. Wie onrecht doet, moet verwachten dat hij op de een of andere wijze *het onrecht zal dragen, dat hij gedaan heeft,* Col. 3 : 25. Soms doet God der menschen geweld op hun eigen hoofd nederdalen, Psalm 7 : 17; en magistraten zijn hierin de dienaren van Zijne gerechtigheid, en zij moeten *het zwaard niet tevergeefs dragen,* Rom. 13 : 4.

II. De zorg, die God droeg voor dienstknechten. Als hunne meesters hen verminkten, al bestond dit slechts in het uitslaan van een tand, dan had dit hunne vrijlating tengevolge, vers 26, 27. Dit was bedoeld:

1. Om te voorkomen dat zij mishandeld werden. De meesters zullen er zich voor wachten geweld aan hen te plegen, ten einde hunne diensten niet te verliezen.

2. Om hen te vertroosten, als zij mishandeld werden. Het verlies van een der ledematen zal hun het verkrijgen hunner vrijheid zijn, hetgeen wel kan opwegen tegen de geleden pijn of versmaadheid. Ja meer:

III. *Zorgt God ook voor ossen?* Ja, dit blijkt uit de volgende wetten in dit hoofdstuk, en dat Hij het doet om onzentwil, 1 Cor. 9 : 9, 10. Den Israelieten wordt hier aangewezen, wat te doen:

1. Ingeval van kwetsing teweeggebracht *door* ossen, of een ander dier, want de wet was ongetwijfeld bedoeld voor alle gelijksoortige gevallen. *a.* Als een voorbeeld van Gods zorg voor het menschelijk leven, (hoewel het leven des menschen duizendmaal verbeurd is aan de Goddelijke gerechtigheid,) en ten teeken van Zijn afschuw van de zonde van moord, moest een os, als hij een man, vrouw of kind doodde, *gesteenigd* worden, vers 28. En omdat het voor de mindere schepselen de grootste eer is, den mensch dienstig te wezen, wordt aan het misdadige dier die eer ontzegd; zijn *vleesch zal niet gegeten worden.* Aldus wilde God dat er in het hart Zijns volks een ingewortelde afschuw zou wezen van moord en van alles, dat barbaarsch is. *b.* Om de menschen zorg te doen dragen, dat hun vee geen schade of letsel veroorzaakt, maar dat door alle mogelijke middelen het kwaad voorkomen zal worden. Indien de eigenaar van het dier wist, dat het kwaadaardig was, dan komt de schade, die het dier aanricht, voor zijne rekening, en naar de omstandigheden van de zaak blijken te zijn, moet hij òf ter dood gebracht worden, of met een som gelds zijn leven vrijkoopen, vers 29—32. Sommigen van onze oude boeken maken dit volgens de landswet in Engeland tot een halsstraffelijke misdaad, en geven er deze reden voor: „Door zijn beest in vrijheid te laten, terwijl hij wist dat het kwaadaardig was, toont de eigenaar, dat hij wilde dat er kwaad gedaan zou worden". Het is niet genoeg, dat wij zelf geen kwaad doen, wij moeten er ook voor zorgen, dat geen kwaad gedaan worde door hen, die wij er van kunnen terughouden, hetzij mensch of beest.

2. In geval van kwetsing, veroorzaakt *aan* ossen, of aan ander vee. Indien zij in een kuil vallen en er omkomen, moet hij, die den kuil geopend heeft, het verlies vergoeden, vers 33, 34. Wij moeten ons wachten, niet slechts van te doen hetgeen schade *zal* veroorzaken, maar ook van te doen hetgeen schade *kan* veroorzaken. Het is niet genoeg om geen kwaad te bedenken of te bedoelen, wij moeten er ons ook op toeleggen om kwaad te voorkomen, want anders worden wij mede schuldig aan de schade, die onze naaste lijdt. Kwaad, gedaan uit haat of boosaardigheid, is de groote overtreding, maar kwaad, gedaan of veroorzaakt door onachtzaamheid en uit gebrek aan nadenken en zorg, is ook niet zonder schuld; er moet aan gedacht worden met leedwezen naar de mate van het kwaad, dat gedaan is, en inzonderheid moeten wij niets doen waardoor wij mede schuldig worden aan de zonden van anderen, door aanstoot of ergernis te geven aan onzen broeder en op die wijze hem tot zonde te brengen, Rom. 14 : 13.

Als dieren vechten, en het eene het andere doodt, dan moeten de eigenaars gelijkelijk deelen in het verlies, vers 35. Alleen wanneer de eigenaar van het dier, dat het kwaad gedaan heeft, wist dat het kwaadaardig was, dan is hij alleen aansprakelijk voor de schadevergoeding, want hij had het dier òf moeten dooden, of bewaren, dat is, het beletten om kwaad te doen, vers 36. Deze wetten dragen het duidelijk kenmerk van billijkheid, en geven regelen van recht, die toen, en ook nu nog gelden voor de beslissing van gelijksoortige twistgedingen tusschen mensch en mensch; maar ik vermoed, dat deze gevallen, eerder dan andere, hier genoemd zijn, — sommigen er van zelfs zeer omstandig — omdat het gevallen waren, die *toen* juist voor Mozes gebracht waren; want in de woestijn, waar zij dicht bij elkander gelegerd waren en hunne runderen en schapen bij zich hadden, konden deze ongevallen al licht plaatshebben. Wat ons door deze wetten geleerd wordt is er ons zeer zorgzaam voor te wachten om kwaad te doen, hetzij direct of indirect; maar , zoo wij wèl kwaad gedaan hebben, bereid te zijn om vergoeding te geven, opdat niemand iets door ons zal verliezen.

HOOFDSTUK XXII.

De wetten van dit hoofdstuk hebben betrekking: I. Op het achtste gebod, betreffende diefstal, vers 1—4. Overtreding door vee, vers 5; schade door vuur, vers 6, toebetrouwd goed, vers 7—13. Het leenen van vee, vers 14, 15, of geld, vers 25—27. II. Op het zevende gebod. Tegen hoererij, vers 16, 17; beestachtigheid, vers 19. III. Op de eerste tafel, verbiedende tooverij, vers 18; afgoderij, vers 20. Bevelende de eerstelingen der vruchten te offeren, vers 29, 30. IV. Op de armen, vers 21—24. V. Op het burgerlijk bestuur, vers 28. VI. Op het bijzondere der Joodsche natie, vers 31.

Wanneer iemand een os of klein vee steelt, en slacht het of verkoopt het, die zal vijf runderen voor een os wedergeven en vier schapen voor een stuk klein vee. 2. Indien een dief gevonden wordt in het doorgraven en hij wordt geslagen dat hij sterft, het zal hem geen bloedschuld zijn. 3. Indien de zon over

hem opgegaan is, zoo zal het hem een bloedschuld zijn; hij zal het volkomen wedergeven; heeft hij niet, zoo zal hij verkocht worden voor zijne dieverij. 4. Indien de diefstal levend in zijne hand voorzeker gevonden wordt, hetzij os, of ezel, of klein vee, hij zal het dubbel wedergeven. 5. Wanneer iemand een veld of een wijngaard laat afweiden, en hij zijn beest daarin drijft, dat het in eens anders veld weidt, die zal het van het beste zijns velds en van het beste zijns wijngaards wedergeven. 6. Wanneer een vuur uitgaat en vat de doornen, zoodat de koornhoop verteerd wordt, of het staande koorn, of het veld; hij, die den brand heeft aangestoken, zal het volkomen wedergeven.

Hier zijn de wetten:

1. Betreffende diefstal, welke zijn: *a.* Indien iemand vee steelt (waarin de rijkdom van dien tijd voornamelijk bestaan heeft) en dit vee in zijn bezit gevonden wordt, dan moet hij het dubbel wedergeven, vers 4. Aldus moet hij vergoeding doen voor het onrecht en lijden om de misdaad. Naderhand werd echter bepaald dat. zoo de dief in zijne conscientie getroffen was en vrijwillig bekentenis deed voordat het uitkwam, en vóór er door anderen een onderzoek naar was ingesteld, hij slechts het gestolene moest wedergeven, plus één vijfde deel, Lev. 6 : 4, 5. *b.* Indien hij het schaap of den os, door hem gestolen, heeft geslacht of verkocht, en daardoor in zijne misdaad volhard heeft, dan moet hij *vijf ossen voor één os en vier schapen voor één schaap* wedergeven, vers 1; meer voor een os dan voor een schaap, omdat de eigenaar behalve al het andere nut ook den dagelijkschen arbeid van zijn os verloren heeft. Deze wet leert ons dat bedrog en onrecht, wel verre van den mensch te verrijken, hem juist verarmen. Als wij eens anders goed onrechtmatig verkrijgen en behouden, dan zal dit niet slechts als vanzelf bederven of tenietgaan, maar ook hetgeen ons eigendom was verteren. *c.* Indien hij niet instaat was vergoeding te doen, dan moet hij als slaaf worden verkocht, vers 3. Het gerechtshof moest dit doen, en waarschijnlijk werd dan aan den beroofde het geld gegeven. Zoo worden bij ons [1]) misdadigers in sommige gevallen tot deportatie naar de plantages veroordeeld, aan welke plaatsen alleen Engelschen weten wat slavernij is. *d.* Indien een dief ergens des nachts inbrak, en daarbij gedood werd, dan was zijn bloed op zijn eigen hoofd, en moest niet geëischt worden van de hand desgenen, die hem doodde, vers 2. Gelijk hij, die een onwettige daad doet, de schuld draagt van het kwaad, dat er uit volgt voor anderen, zoo draagt hij ook de schuld van het kwaad, dat er uit volgt voor hemzelven. Eens menschen huis is zijn kasteel, en de wet van God zoowel als de wet der menschen stelt er eene wacht op; die het aanvalt, doet het op zijn eigen gevaar. Indien het echter dag was toen de dief gedood werd, moet hij, die hem doodde er verantwoordelijk voor worden gehouden, vers 3, tenzij hij het gedaan heeft in noodwendige zelfverdediging. Wij moeten teergevoelig zijn voor het leven, zelfs van slechte menschen; de magistraat moet ons recht doen, wij mogen ons niet zelf wreken.

2. Betreffende het wederrechtelijk komen op eens anders erf, vers 5. Hij, die moedwillig zijn vee op zijns buurmans veld brengt, moet vergoeding doen met het beste van zijn eigen veld. Onze wet maakt een veel grooter verschil tusschen dezen en andere diefstallen, dan de wet van Mozes. De Joden hebben het dus als een algemeenen regel aangenomen, dat schadevergoeding altijd gegeven moet worden van het beste, en dat niemand vee moet houden, waarvan het waarschijnlijk is dat het op het erf zijner buren zal komen, of hun schade zal veroorzaken. Wij moeten meer zorgdragen om geen kwaad te doen dan om geen kwaad te lijden; want kwaad of onrecht te lijden is slechts eene beproeving, maar kwaad of onrecht te *doen* is een zonde, en zonde is altijd erger dan beproeving of verdrukking.

3. Betreffende schade, aangericht door brand. vers 6. Hij, die slechts de bedoeling had *doornen* te verbranden, kan medeschuldig worden aan het verbranden van *koren*, en moet niet onschuldig worden gehouden. Menschen van een vurigen, driftigen aard moeten wèl toezien, opdat zij, voorgevende slechts onkruid te willen uitroeien, ook niet tegelijk de tarwe uitroeien. Indien de brand schade heeft veroorzaakt, moet hij, die hem aangestoken heeft, er verantwoordelijk voor worden gehouden, al zou men niet kunnen bewijzen dat hij bedoeld heeft onheil te stichten. De menschen moeten boeten voor hunne onachtzaamheid, zoowel als voor hunne kwaadwilligheid. Wij moeten ons er voor wachten een twist te beginnen; want, hoewel het slechts van weinig belang schijnt, weten wij toch niet hoe groot een vuur er door aangestoken kan worden, waarvan wij de schuld moeten dragen, indien wij met hem, *die veinst te razen, vuursprankels, pijlen en doodelijke dingen werpen,* en voorgeven niets kwaads te bedoelen. Het zal ons zeer oplettend en zorgzaam maken, als wij bedenken, dat wij verantwoordelijk zijn, niet alleen voor het kwaad, dat wij direct doen, maar ook voor het kwaad, dat wij door onachtzaamheid veroorzaken.

7. Wanneer iemand zijn naasten geld of vaten te bewaren geeft, en het wordt uit diens mans huis gestolen; indien de dief gevonden wordt, hij zal het dubbel wedergeven. 8. Indien de dief niet gevonden wordt, zoo zal de heer des huizes tot de goden gebracht worden, of hij niet zijne hand aan zijns naasten have gelegd heeft. 9. Over alle zaak van onrecht, over een os, over een ezel, over klein vee, over kleeding, over al het verlorene, hetwelk iemand zegt dat het zijne is, beider zaak zal voor de goden komen; wien de goden verwijzen, die zal het aan zijn naaste dubbel wedergeven.

1) In Engeland.

10. Wanneer iemand aan zijn naasten een ezel, of os, of klein vee, of eenig beest te bewaren geeft, en het sterft, of het wordt verzeerd, of weggedreven, dat het niemand ziet; 11. Zoo zal des HEEREN eed tusschen hen beiden zijn, of hij niet zijne hand aan zijns naasten have geslagen heeft; en derzelver heer zal dien aannemen, en hij zal het niet wedergeven. 12. Maar indien het van hem zekerlijk gestolen is, hij zal het zijn heer wedergeven. 13. Is het gewisselijk verscheurd, dat hij het brenge tot getuige, zoo zal hij het verscheurde niet wedergeven. 14. En wanneer iemand van zijn naasten wat begeert, en het wordt beschadigd, of het sterft, zijn heer daar niet bij zijnde, zal hij het volkomen wedergeven. 15. Indien zijn heer daarbij geweest is, hij zal het niet wedergeven; indien het gehuurd is, zoo is het voor zijne huur gekomen.

Deze wetten hebben betrekking:

1. Op *aanvertrouwd goed*, vers 7—13. Indien iemand iets toevertrouwt, bijvoorbeeld aan een bode of besteller, om ergens heengebracht te worden, of aan den houder van een pakhuis, om bewaard te worden, of vee aan een boer om op zijn land te grazen tegen een behoorlijke vergoeding, en indien men in den persoon aan wien het goed overgegeven wordt voor een dergelijk doeleinde, zeer bijzonder vertrouwen stelt, en zulk goed wordt gestolen of verloren, beschadigd of bedorven, en het blijkt dat het niet de schuld was van den bewaarder, dan moet de eigenaar het verlies dragen; maar indien de bewaarder bevonden wordt ontrouw te zijn geweest, dan moet deze genoodzaakt worden vergoeding te doen. De bewaarder moet voor de rechters onder eede verklaren onschuldig te zijn, indien het een geval is, waarbij geen ander bewijs van onschuld overgelegd kan worden, en dan moeten de rechters naar bevind van zaken handelen en uitspraak doen. Dit leert ons: *a.* Dat wij zeer zorgzaam moeten zijn voor alles wat ons toevertrouwd werd, even zorgzaam als voor ons eigen goed. Het is onrechtvaardig en laaghartig, en waarover iedereen schande roept, misbruik te maken van vertrouwen. *b.* Dat er zulk een algemeen gebrek is aan waarheid en gerechtigheid op de aarde, dat er maar al te veel reden of aanleiding is om der menschen eerlijkheid te verdenken, als het in hun belang is om oneerlijk te zijn. *c.* Dat *de eed tot bevestiging een einde is van alle tegenspreken*, Hebr. 6 : 16. Het wordt *des Heeren eed* genoemd, vers 11, omdat men zich op Hem beroept, niet slechts als getuige der waarheid, maar als wreker van onrecht en bedrog. Van hen, die door een onrechtvaardige daad hun naasten schade toebrachten, kan men toch hopen, dat hun geweten toch nog niet zóó verdorven is, dat zij den eed des Heeren zullen ontheiligen, want den God der waarheid tot getuige te roepen van een leugen is een zonde, waarvoor het natuurlijk geweten evenzeer terugschrikt als voor iedere andere zonde. Reeds in aloude tijden werd de eed heilig gehouden; en dit is een duidelijk bewijs van het algemeene geloof in een God, eene voorzienigheid en een toekomend oordeel. *d.* Dat de magistratuur eene instelling Gods is, bestemd onder anderen om de menschen te helpen in het ontdekken van het betwiste recht en het verkrijgen van geweigerd recht; en voor de beslissing der rechters behoort men grooten eerbied te hebben. *e.* Dat er geen reden is waarom iemand zou moeten lijden voor hetgeen zijn schuld niet is; meesters behooren dit te bedenken in hunne handelwijze met hunne dienstknechten, en niet straffen als schuld wat slechts een ongeluk was, en dat zij, in de plaats hunner dienstknechten zijnde, ook niet hadden kunnen voorkomen.

2. Betreffende leeningen, vers 14, 15. Gesteld, iemand leent zijn nabuur een span ossen; als hij tegenwoordig is bij het gebruik er van, of voor het leenen belooning ontvangt, dan moet hij het verlies dragen zoo die ossen eenigerlei letsel bekomen. Maar indien de eigenaar uit vriendelijkheid en zonder er loon voor te ontvangen, zijn vee ter leen heeft gegeven, en daarbij zulk een vertrouwen in den leener gesteld heeft, dat hij het hem buiten zijn tegenwoordigheid liet gebruiken, dan moet, zoo de dieren letsel ondervinden, de leener de schade vergoeden. Laat ons hieruit leeren zeer zorgzaam te zijn voor goed dat ons geleend is, en er geen misbruik van maken; want dit zou niet slechts onrecht, maar laag en ondankbaar zijn, daar het goed met kwaad vergeldt. Veel liever moeten wij het verlies willen dragen, dan dat iemand schade lijdt door zijne vriendelijkheid jegens ons. *Ach mijn heer! want het was geleend*, 2 Kon. 6 : 5.

16. Wanneer nu iemand eene maagd verlokt, die niet ondertrouwd is, en hij ligt bij haar, die zal haar zonder uitstel een bruidschat geven, dat zij hem ter vrouwe zij. 17. Indien haar vader ganschelijk weigert haar aan hem te geven, zoo zal hij geld geven naar den bruidschat der maagden. 18. De tooveres zult gij niet laten leven. 19. Al wie bij een beest ligt, die zal zekerlijk gedood worden. 20. Wie den goden offert, behalve den HEERE alleen, die zal verbannen worden. 21. Gij zult ook den vreemdeling geen overlast doen, noch hem onderdrukken; want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland. 22. Gij zult geen weduwe noch wees beleedigen. 23. Indien gij hen eenigszins beleedigt, en indien zij eenigszins tot Mij roepen, Ik zal hun geroep zekerlijk verhooren; 24. En Mijn toorn zal ontsteken, en Ik zal ulieden met het zwaard dooden; en uwe vrouwen zullen weduwen, en uwe kinderen weezen worden.

Hier is:

1. Een wet, welke bepaalt dat hij, die een jonge dochter verleidt, haar moet huwen, vers 16, 17. Indien zij aan iemand anders ondertrouwd was, dan moest de verleider *gedood*

worden. Deut. 22 : 23, 24; maar hier onderstelt de wet haar als niet verloofd zijnde. Indien haar vader echter weigert haar aan hem te geven, dan moet hij voor de beleediging en schande haar aangedaan, schadevergoeding geven in geld. Door deze wet wordt het huwelijk geëerd, en zij toont tevens hoe onbetamelijk het is, dat kinderen trouwen zonder de toestemming hunner ouders. Hier zelfs, waar de Goddelijke wet het huwelijk beveelt, beide als straf voor hem, die het onrecht gedaan heeft, en als eene belooning voor haar, die het onrecht geleden heeft, was het toch onder uitdrukkelijk voorbehoud van de rechten des vaders; indien hij zijne toestemming weigerde, dan mocht het huwelijk niet plaatshebben.

2. Een wet, waarbij tooverij tot een halsmisdaad verklaard wordt. vers 18. Tooverij geeft niet slechts aan den duivel de eer, die aan God alleen toekomt, maar trotseert de Goddelijke voorzienigheid, voert krijg tegen Gods regeering, en legt Zijn werk in de hand des duivels, van hem verwachtende goed of kwaad te doen, en hem aldus *tot den god dezer wereld makende.* Rechtvaardiglijk werd dit dus met den dood gestraft, inzonderheid onder een volk, dat gezegend was met een Goddelijke openbaring, en voor hetwelk boven alle andere volken door de Goddelijke voorzienigheid gezorgd werd. Onze wet [1]) verklaart het raadplegen, aanroepen, of gebruiken van, of het sluiten van een verbond met, eenigerlei boozen geest, tot welk doeleinde het ook zij, het doen van bezweringen of het beoefenen van tooverij, tot een halsstraffelijke misdaad, zonder uitzondering van personen, want ook zij, die tot den geestelijken stand behoorden, konden zich niet beroepen op hun voorrecht van niet voor een wereldlijke rechtbank gedaagd te kunnen worden. Ook het voorgeven om aanwijzing te kunnen doen waar gestolen of verloren goederen gevonden kunnen worden, of iets dergelijks, is eene ongerechtigheid, strafbaar voor het gerecht, en bij herhaling voor de tweede maal moest het met den dood worden gestraft. Hierin wordt de rechtvaardigheid onzer wet ondersteund door Gods wet.

3. Onnatuurlijke verfoeiselen worden hier ook halsstraffelijk gemaakt; zoodanige dieren in de gedaante van menschen, als die zich daaraan schuldig maken, zijn ongeschikt om te leven, vers 19. *Al wie bij een beest ligt, zal zekerlijk gedood worden.*

4. Ook afgoderij wordt tot een halsstraffelijke misdaad gemaakt, vers 20. Daar God verklaard heeft ten opzichte van deze zaak een ijverig God te zijn, moeten ook de burgerlijke overheden dit wezen, en al die personen, geslachten en plaatsen in Israel volstrekt uitroeien en verderven, die eenigen god aanbidden buiten den Heere. Deze wet zou den treurigen afval van het Joodsche volk in latere tijden hebben kunnen voorkomen, indien zij, die haar gehandhaafd en toegepast moesten hebben, niet de voorgangers en aanvoerders waren geweest in de overtreding er van.

1) De Engelsche ten tijde van den schrijver. Vert.

5. Een waarschuwing tegen verdrukking. Omdat zij, die gemachtigd waren andere misdaden te straffen, zelf het meest in gevaar waren die misdaden te begaan, houdt God het straffen er van in Zijn eigen handen.

A. Vreemdelingen moeten niet mishandeld worden, vers 21, niet verongelijkt worden in het recht door de magistraten, niet bedrogen worden bij het sluiten van contracten; hunne onwetendheid of nooddruft moet men niet ten eigen bate aanwenden; en zij moeten niet bespot of gekweld, niet vertreden of met minachting behandeld worden; zij moeten het hun niet tot een verwijt maken, dat zij vreemdelingen zijn, want dit alles is kwelling of overlast, en het zou vreemdelingen ontmoedigen om onder hen te komen wonen, of het zou hen stijven in hunne vooroordeelen tegen hun Godsdienst, waartoe zij hen door zachtheid en vriendelijkheid moeten trachten te bekeeren. De reden opgegeven, waarom zij vriendelijk moeten zijn jegens vreemdelingen, is: *Gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland;* en wist toen wat het was om gekweld en verdrukt te worden. Menschelijkheid is een der wetten van den Godsdienst, en gebiedt ons inzonderheid om teeder en barmhartig te zijn jegens hen, die in ongunstige omstandigheden zijn; ons mededoogen uit te strekken tot vreemdelingen, en tot hen, jegens wie wij geene verplichting van verwantschap of bekendschap hebben. Zij, die voor ons vreemdelingen zijn, zijn bekend aan God, en Hij bewaart hen, Psalm 146 : 9. Zij, die den Godsdienst belijden, behooren er zich op toe te leggen om vreemdelingen te verplichten, dat is, hun dienst te bewijzen, opdat zij alzoo hun Godsdienst in hun goede meening aanbevelen; en zij moeten zich wachten van iets te doen, dat hen er toe kan brengen om er kwaad van te denken, of kwaad te denken van de belijders er van, 1 Petrus 2 : 12. Als zij, die zelf in armoede en benauwdheid hebben verkeerd, door Gods voorzienigheid verrijkt en verruimd zijn geworden, moeten zij zeer bijzondere teederheid betoonen aan hen, die zich nu in dezelfde omstandigheden bevinden als waarin zij geweest zijn, en moeten nu aan hen doen, wat zij gewenscht hebben dat hun gedaan zou worden.

B. Weduwen en vaderloozen moeten niet mishandeld worden, vers 22. *Gij zult hen niet beleedigen,* dat is: „Gij zult hen vertroosten en helpen, en bereid zijn om hun bij alle gelegenheden vriendelijkheid te bewijzen." Als hun rechtmatige eischen gesteld worden, moet men toch *hun* toestand in aanmerking nemen, daar zij degenen verloren hebben, die voor hen zouden opgetreden zijn om hen te beschermen. Zij worden ondersteld onbekend te zijn met het doen van zaken, ontbloot te zijn van raad, beschroomd en teergevoelig te zijn, en daarom moeten zij met vriendelijkheid en medelijden behandeld worden, hun geen hardheid worden aangedaan, waartegen een echtgenoot of een vader hen zou beschut hebben. Want: *a.* God neemt bijzonder kennis van hunne zaak, vers 23. Niemand anders hebbende om zich op te beroepen, of bij wien te klagen, zullen zij *tot God*

roepen, en *Hij zal hun geroep zekerlijk verhooren;* want Zijn wet en Zijne voorzienigheid zijn beschermers en voogden voor de weduwen en weezen, en zoo de menschen zich niet over hen ontfermen en hen niet willen hooren, zal Hij het wèl. Het is een groote troost voor hen, die beleedigd en verdrukt worden door de menschen, dat zij een God hebben, tot wien zij zich kunnen wenden, en die meer zal doen dan hun gehoor verleenen; en het behoorde een verschrikking te wezen voor de verdrukkers, dat het geroep der armen tegen hen opgaat tot God, dat Hij zekerlijk zal hooren. Ja meer: *b.* Hij zal streng afrekenen met hen, die hen verdrukken; al is het ook, dat zij er aan ontkomen om door de menschen gestraft te worden, zal Gods rechtvaardig oordeel hen toch vervolgen en achterhalen, vers 24. Menschen, die eenig besef hebben van rechtvaardigheid en eer zullen zich de zaak aantrekken van de zwakken en hulpeloozen, wien onrecht gedaan is; en zal de rechtvaardige God dit dan niet doen? Let op het billijke van het vonnis, dat hier uitgesproken wordt over hen die weduwen en weezen verdrukken: hunne vrouwen zullen weduwen en hunne kinderen weezen worden, en de Heere wordt bekend door die oordeelen, welke Hij ook nu nog somtijds uitvoert.

25. Indien gij mijn volk, dat bij u arm is, geld leent, zoo zult gij tegen hetzelve niet zijn als een woekeraar; gij zult op hetzelve geen woeker leggen. 26. Indien gij eenigszins uws naasten kleed te pand neemt, zoo zult gij het hem wedergeven eer de zon ondergaat; 27. Want dat alleen is zijn deksel, het is zijn kleed over zijn huid; waarin zou hij liggen? Het zal dan geschieden, wanneer hij tot Mij roept, dat Ik het zal hooren; want Ik ben genadig. 28. De goden zult gij niet vloeken, en de oversten in uw volk zult gij niet lasteren. 29. Uwe volheid en uwe tranen zult gij niet uitstellen; den eerstgeborene uwer zonen zult gij Mij geven. 30. Desgelijks zult gij doen met uwe ossen en met uwe schapen; zeven dagen zullen zij bij hunne moeder zijn, op den achtsten dag zult gij ze Mij geven. 31. Gij nu zult Mij heilige lieden zijn; daarom zult gij geen vleesch eten, dat op het veld gescheurd is, gij zult het den hond voorwerpen.

Hier is:

1. Een wet tegen afpersing bij het leenen. *a.* Zij moeten geen woeker nemen voor geld, dat iemand uit armoede geleend heeft, vers 25, zooals bijvoorbeeld in het geval waarvan wij lezen in Neh. 5 : 1—7. In de wet op het jubeljaar is ook aldus voorzien geworden ten opzichte van den onvervreemdbaren eigendom der geslachten. Van een volk, dat weinig of geen handelsbetrekkingen had, kon men veronderstellen, dat zij niet anders geld leenden dan uit noodzakelijkheid om in hun onmiddellijke behoeften te voorzien. Maar het was hun vergund om *woeker* [1]) te nemen van vreemdelingen, die zij evenwel hierbij niet mochten verdrukken. Strikt genomen schijnt deze wet dus bijzonder bestemd geweest te zijn voor den Joodschen staat, maar naar de billijkheid van hare strekking verplicht zij ook ons om barmhartigheid te bewijzen aan hen, die ons iets verschuldigd zijn, en om in hun verlies te willen deelen, als het hun met het door ons geleende geld tegenloopt, zoowel als in hunne winst als zij er voorspoed mede hebben. Op deze voorwaarde komt het voor even wettig te zijn om interest te nemen van geld, waarmede een ander zich moeite geeft, en dat door hem vermeerderd wordt, maar waarmede hij zich in zijn handel blootstelt aan verlies, als het wettig is om de pacht te ontvangen van mijn land, waarmede de pachter zich moeite geeft, dat hij verbetert en aldus meer winstgevend maakt, maar waarbij ook hij zich evenzeer blootstelt aan het gevaar van verlies door een slechten oogst of door andere oorzaken. *b.* Zij moeten geen dekens of ander beddegoed van een arme in pand nemen, maar indien zij het wèl deden, moesten zij het toch vóór den nacht, dat is dus vóór het naar bed gaan, teruggeven, vers 26, 27. Zij, die zelf zacht en warm liggen, moeten aan het harde, koude logies denken, waarmede vele armen zich moeten behelpen, en niets doen om hetgeen hard is nog harder te maken, of aan de beproefden nog meer beproeving toe te voegen.

2. Een wet tegen minachting van het gezag, vers 28. *De goden zult gij niet vloeken*, dat is: de *rechters* en *magistraten*, of overheidspersonen, wegens hunne tenuitvoerlegging van deze wetten. Zij moeten hun plicht doen, wie er ook door moge lijden. Magistraten behooren den smaad der menschen niet te vreezen, noch hunne beschimpingen, maar zoolang zij een zuiver geweten bewaard hebben, ze te verachten. Maar zij, die hen smaden, omdat zij den kwaden een vrees zijn, smaden hiermede God zelven, en zullen zeer veel te verantwoorden hebben. Wij zien hen met zeer zwarte kleuren afgeschilderd en met een zwaar oordeel bedreigd, die *de heerschappij verwerpen en de heerlijkheden lasteren*, Judas : 8. Vorsten en magistraten zijn onze vaders, die het vijfde gebod ons gebiedt te eeren en verbiedt te smaden. Paulus past deze wet toe op zichzelven en erkent, dat hij *den overste zijns volks niet vloeken* mag, neen, al was de overste toen zijn zeer onrechtvaardige vervolger, Hand. 23 : 5, zie Pred. 10 : 20.

3. Een wet betreffende het offeren van hunne eerstelingen aan God, vers 29, 30. Dit was tevoren reeds bevolen, Hoofdst. 13, en hier wordt het bevel hernieuwd: *Den eerstgeborene uwer zonen zult gij Mij geven*, en nog veel meer reden hebben wij om onszelven en alles wat wij hebben aan God te geven, die *Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem voor ons allen heeft overgegeven.* Zij moeten niet uitstellen om hun eerste rijpe koren te offeren, want als

---

1) Het woord woeker beteekende in den tijd der Statenoverzetting van den Bijbel *rente*, of *interest*. Zie Van Dale's Groot woordenboek der Nederlandsche taal. Woeker in de tegenwoordige beteekenis van het woord mocht nooit en van niemand genomen worden. Vert.

wij onzen plicht uitstellen, dan is er gevaar dat wij hem geheel nalaten, en door de eerste gelegenheid te laten voorbijgaan, in de verwachting dat er wel een andere komen zal, laten wij Satan toe ons van al onzen tijd te berooven. Laat jonge lieden dus niet uitstellen om aan God de eerstelingen te offeren van hun tijd en van hun kracht, opdat hun uitstel geen afstel worde door de bedriegelijkheid der zonde, en de meer gelegen tijd, dien zij zich beloven, nooit komt. Toch wordt bepaald dat de eerstelingen van hun vee Gode niet gewijd moesten worden vóór den achtsten dag na hunne geboorte, omdat zij dan pas ergens nut toe waren. God is de eerste en de beste, en daarom moet Hem het eerste en het beste gegeven worden.

4. Er wordt een onderscheid gesteld tusschen de Joden en andere volken: *Gij nu zult Mij heilige lieden zijn*, en één teeken van die eervolle onderscheiding is gesteld in hunne spijze; *daarom zult gij geen vleesch eten, dat op het veld gescheurd is door beesten* [1]), niet slechts omdat het ongezond is, maar omdat het laag is en vrekkig, iets dat beneden hen is, die Gode heilige lieden moesten zijn, om de resten te eten, die roofdieren hebben laten liggen. Wij, die Gode geheiligd zijn, moeten niet kieskeurig zijn voor spijs en drank, maar nauwgezet, ons niet voedende zonder vreeze, maar etende en drinkende naar regel, den regel van soberheid en matigheid, ter eere Gods.

HOOFDSTUK XXIII.

Dit hoofdstuk bevat en besluit de handelingen van de eerste zitiing (als ik dit eens zoo noemen mag) op den berg Sinaï. Hier zijn: I. Eenige wetten van algemeene verplichting, inzonderheid betrekking hebbende op het negende gebod, tegen het geven van een valsche getuigenis, vers 1, en het geven van een valsch oordeel, vers 2, 3, 6—8. Ook een wet om goed te doen aan onze vijanden, vers 4, 5, en geen vreemdelingen te verdrukken, vers 9. II. Sommige wetten voor de Joden: het sabbatjaar, vers 10, 11, de drie jaarlijksche feesten, vers 14—17, met eenige wetten, die daarop betrekking hebben. III. Genaderijke beloften van de voltooiing van het werk, dat God voor hen heeft begonnen, op voorwaarde van hunne gehoorzaamheid, vers 20—24. Dat Hij hen voorspoedig zal maken, vers 25, 26. Dat Hij hen in het bezit zal stellen van Kanaän, vers 27—31. Maar zij moeten zich niet vermengen met andere volken, vers 32, 33.

Gij zult geen valsch gerucht opnemen; en stelt uwe handen niet bij den goddelooze, om een getuige tot geweld te zijn. 2. Gij zult de menigte tot booze zaken niet volgen; en gij zult niet spreken in een twistige zaak, dat gij u neigt naar de menigte, om het recht te buigen. 3. Ook zult gij den geringe niet voortrekken in zijn twistige zaak. 4. Wanneer gij uws vijands os, of zijn dwalenden ezel ontmoet, gij zult hem denzelven ganschelijk wederbrengen. 5. Wanneer gij uws haters ezel onder zijn last ziet liggen, zult gij dan nalatig zijn, om het uwe te verlaten voor hem? gij zult het in alle manier met hem verlaten. 6. Gij zult het recht uws armen niet buigen in zijn twistige zaak. 7. Zijt verre van valsche zaken; en den onschuldige en gerechtige zult gij niet dooden; want Ik zal den goddelooze niet rechtvaardigen. 8. Ook zult gij geen geschenk nemen; want het geschenk verblindt de zienden, en het verkeert de zaak der rechtvaardigen. 9. Gij zult ook den vreemdeling niet onderdrukken, want gij kent het gemoed des vreemdelings, dewijl gij vreemdelingen geweest zijt in Egypteland.

Hier zijn:

I. Waarschuwingen betreffende rechterlijke handelingen. Het was niet genoeg dat zij goede wetten hadden, betere dan ooit een volk gehad heeft, er moet ook zorg worden gedragen voor de behoorlijke rechtsbedeeling in overeenstemming met deze wetten.

1. De getuigen worden hier gewaarschuwd om noch een onschuldige te doen vervolgen door een valsch gerucht van hem te verspreiden en de algemeene meening tegen hem in te nemen, noch behulpzaam te zijn in de vervolging van een onschuldige of van iemand, van wien men niet weet dat hij schuldig is, door *hunne hand te stellen bij den goddelooze* tot het afleggen van een eed, als getuige tegen hem, vers 1. Valsche getuigenis tegen iemand af te leggen in eene zaak, waarbij zijn leven gemoeid is, daarin is al de schuld gelegen van liegen, meineedigheid, kwaadwilligheid, diefstal, moord, nog vermeerderd met de schandvlek van aan dit alles den schijn te geven van rechtvaardigheid, en van vele anderen mede in die schuld te betrekken. Er is nauwelijks één booze daad, waaraan iemand bij mogelijkheid schuldig kan zijn, waarin een grootere samenknooping van ongerechtigheid gelegen is dan hierin. Maar het eerste gedeelte van deze waarschuwing strekt zich ook uit tot gewone gesprekken, en niet alleen tot gerechtelijke handelingen, zoodat lasteren en kwaadspreken een soort van valsche getuigenis afleggen is. Iemands goede naam is evenzeer overgeleverd aan de genade van elk gezelschap, als zijn leven aan de genade van rechter en gezworenen; zoodat hij, die willens en wetens een valsch gerucht verspreidt tegen zijn naaste, inzonderheid indien dit gerucht tot wijze en Godvruchtige menschen komt, op wier achting men grooten prijs stelt, evenzeer zondigt tegen de wetten van waarheid, gerechtigheid en barmhartigheid, als iemand die een valsche getuigenis aflegt — nog vermeerderd met dit kwaad, dat hij het niet in de macht laat van den benadeelden persoon om zich recht te verschaffen. En het opnemen of aannemen van een valsch gerucht is even slecht als het verspreiden er van; het lasteren en kwaadspreken zou niet zooveel onheil teweegbrengen als het teweegbrengt, indien het niet aangemoedigd werd. Soms kunnen wij het niet vermijden om een valsch gerucht te *hooren*, maar wij moeten het niet *opnemen*, dat is: wij moeten het niet hooren met genoegen, zooals degenen, die zich verblijden in de ongerechtigheid; en zoolang er nog eenige reden is om aan de waarheid er van

1) Vers 31, naar de Engelsche overzetting.

te twijfelen, moeten wij er geen geloof aan slaan. Dat is liefde voor den goeden naam onzes naasten; dat is doen aan hem, zooals wij wenschen dat ons gedaan zal worden.

2. Wij hebben hier eene waarschuwing aan de rechters om het recht niet te verkeeren. *a.* Zij moeten zich door geene macht of menigte er toe laten leiden tegen hun geweten vonnis te vellen, vers 2. Onder de Joden werden rechtszaken onderzocht door een rechtbank of hof van justitie, en het oordeel naar meerderheid van stemmen uitgesproken, waarbij dan iedere rechter handelt naar de waarheid zooals zij hem na een strikt en onpartijdig onderzoek voorkomt te zijn, al zou ook het geschreeuw der *menigte*, of de uitspraak der *Rabbim* (een woord, dat wij vertalen door *menigte*) de oudsten en meest eerbaren onder de rechters daaraan tegenovergesteld zijn. Daarom moest bij de Joden (evenals bij ons [1])) de jongste der rechters het eerst zijne stem uitbrengen, opdat het gezag van den oudste daarbij geen invloed op hem zal uitoefenen. Rechters moeten geen aanzien des persoons hebben, geen aanzien hebben van den persoon noch van de partijen, noch van hunne mederechters. Het eerste gedeelte van dit vers geeft ook een algemeenen regel voor alle menschen, zoowel als voor de rechters, namelijk *de menigte niet te volgen tot booze zaken.* Het algemeene gebruik zal nooit een verontschuldiging zijn voor kwade praktijken; de breede weg is er nooit veiliger of beter om, dat velen daarop gaan. Wij moeten vragen wat *wij* behooren te doen, niet wat de meerderheid doet, want wij moeten geoordeeld worden door onzen Meester, niet door onze mededienstknechten; en wij betoonen den menschen al te veel beleefdheid, als wij ter wille van hun gezelschap den breeden weg met hen bewandelen, die ten verderve leidt. *b.* Zij moeten het recht niet buigen, neen, ook niet ten gunste van den arme, vers 3. In alle gevallen moet recht gedaan en onrecht gestraft worden; uit liefde of medelijden mag het recht niet verkort en het onrecht niet voorbijgezien worden. Als een arme slecht is en een slechte daad doet, dan is het een dwaas medelijden, om hem er beter om te doen varen vanwege zijn armoede, Deut. 1 : 16, 17. *c.* Evenmin moeten zij het recht verkeeren ten nadeele van een arme, of toelaten dat hem onrecht gedaan wordt, omdat hij niet bij machte is zich recht te verschaffen. In zulke gevallen moeten de rechters zelf advokaten worden voor de armen, inzoover hunne zaak eerlijk en goed is, vers 6: „*Gij zult het recht uws armen niet buigen;* gedenkt dat zij *uwe* armen zijn, been van uw been, uw arme naasten, uw arme broeders, laat hen er dus niet te slechter om varen, dat zij arm zijn." *d.* Zij moeten terugschrikken voor de gedachte van behulpzaam te zijn in een slechte zaak, vers 7. „*Weest verre van valsche zaken,* houd er u niet slechts vrij van, noch acht het voldoende om te zeggen dat gij er geen belang bij hebt, er niet mede hebt te maken; maar houd u er *ver* van, vrees het als een gevaarlijke strik. Gij zoudt voor niets ter wereld de onschuldigen en rechtvaardigen met uw eigen handen willen dooden, houdt u dan verre van een valsche zaak, want gij weet niet of zij hier niet in eindigen zal, en de rechtvaardige God zal zoodanige boosheid niet ongestraft laten; *Ik zal den goddelooze niet rechtvaardigen,"* dat is: „Ik zal hem veroordeelen, die anderen onrechtvaardiglijk veroordeelt." De rechters zelf zijn aan den grooten Rechter verantwoordelijk. *e.* Zij moeten geen steekpenningen aannemen, vers 8. Niet slechts moeten zij door geen geschenk bewogen worden om een onrechtvaardig oordeel uit te spreken, of den schuldige vrij te spreken, of iemands recht af te wijzen, maar zij moeten niet eens een geschenk *aannemen,* opdat het geen kwaden invloed op hen uitoefene, of hen zou verlokken om — al bedoelen zij dit ook niet — tegen hun geweten te handelen, want het geschenk heeft een verwonderlijke strekking om hen, die anders het goede bedoelen, blind te maken voor het kwade. *f.* Zij moeten geen vreemdeling verdrukken, vers 9. Hoewel de vreemdelingen geen land onder hen mochten beërven, moet hun toch recht gedaan worden, het hunne in vrede door hen genoten kunnen worden; en zoo hun onrecht geschiedt moet hun recht gedaan worden, al zijn zij ook vervreemd van het burgerschap Israels. Het is een voorbeeld van de billijkheid onzer wet [1]) dat als een vreemdeling voor het gerecht komt wegens eenigerlei misdaad, behalve verraad, de eene helft der gezworenen vreemdelingen zullen zijn, zoo hij dit verlangt. Zij noemen dit een verhoor *per medietatem lingœ,* een vriendelijke voorziening van te beletten, dat vreemdelingen verdrukt worden. De reden, welke hier er voor gegeven wordt, is dezelfde als in Hoofdst. 22 : 21. *Gij zijt vreemdelingen geweest*; hier nog op uitnemende wijze versterkt door het argument: *gijlieden kent het gemoed des vreemdelings;* gij weet iets van de smart en de angsten eens vreemdelings, en wel door droeve ervaring, en daarom kunt gij, verlost zijnde, des te gemakkelijker uwe ziel in de plaats van zijne ziel stellen.

II. Geboden betreffende vriendelijkheid jegens onze naasten. Wij moeten bereid zijn om, als de gelegenheid er zich toe aanbiedt, aan een iegelijk alle goede diensten te bewijzen, ja zelfs aan hen, die ons kwaad hebben gedaan, vers 4, 5. Het gebod om onze vijanden lief te hebben en wel te doen aan degenen, die ons haten, is niet alleen een *nieuw,* maar een *oud* gebod, Spr. 25 : 21, 22. Leid hieruit af, dat:

1. Zoo wij deze vriendelijkheid moeten bewijzen aan een vijand, wij haar nog veel eerder moeten bewijzen aan een vriend, al is het ook dat hier alleen een vijand genoemd wordt, omdat van de veronderstelling wordt uitgegaan, dat men voor niemand onvriendelijk zal zijn, dan voor de zoodanigen tegen wie men een bijzonderen wrok koestert.

2. Zoo het verkeerd is het verlies of de schade niet te voorkomen van een vijand, het nog veel erger is, om hem schade of verlies

1) In Engeland.

1) De Engelsche.

te veroorzaken aan hemzelven of aan zijne bezittingen.

3. Zoo wij het verdwaalde vee onzes naasten moeten terugbrengen, wij ons nog veel meer moeten beijveren, om door zachte vermaningen en verstandige raadgevingen onze naasten zelven terug te brengen, als zij naar een zondigen weg zijn afgedwaald, zie Jakobus 5 : 19, 20. En zoo wij moeten trachten een gevallen ezel op te richten, dan moeten wij nog veel meer door vertroosting en bemoediging een ternedergebogen hart zien op te richten, *zeggende den onbedachtzamen van hart: Weest sterk.* Wij moeten het welzijn van anderen bevorderen zooals ons eigen welzijn, Fil. 2 : 4. *Wanneer gij zegt: Zie wij weten dat niet, zal Hij, die de harten weegt, dat niet merken, en die uwe ziel gadeslaat, zal Hij het niet weten?* Zie Spr. 24 : 11, 12.

10. Gij zult ook zes jaar uw land bezaaien, en deszelfs inkomst verzamelen; 11. Maar in het zevende zult gij het rusten en stil liggen laten, dat de armen uws volks mogen eten, en het overige daarvan de beesten des velds eten mogen; alzoo zult gij ook doen met uw wijngaard en met uw olijfboomen. 12. Zes dagen zult gij uw werken doen, maar op den zevenden dag zult gij rusten; opdat uw os en uw ezel ruste, en dat de zoon uwer dienstmaagd en de vreemdeling adem scheppe. 13. In alles, wat Ik tot ulieden gezegd heb, zult gij op uw hoede zijn; en den naam van andere goden zult gij niet gedenken, uit uw mond zal hij niet gehoord worden! 14. Drie reizen in het jaar zult gij Mij feest houden. 15. Het feest van de ongezuurde brooden zult gij houden: zeven dagen zult gij ongezuurde brooden eten, (gelijk Ik u geboden heb) ter bestemder tijd in den maand Abib, want in dezelve zijt gij uit Egypte getogen; doch men zal niet ledig voor mijn aangezicht verschijnen. 16. En het feest des oogstes, der eerste vruchten van uw arbeid, die gij op het veld gezaaid zult hebben. En het feest der inzameling, op den uitgang des jaars, wanneer gij uw arbeid uit het veld zult ingezameld hebben. 17. Drie malen des jaars zullen al uwe mannen voor het aangezicht des Heeren HEEREN verschijnen. 18. Gij zult het bloed mijns offers met geen gedeesemde brooden offeren; ook zal het vette mijns feestes tot op den morgen niet vernachten. 19. De eerstelingen der eerste vruchten uws lands zult gij in het huis des HEEREN uws Gods brengen. Gij zult het bokje niet koken in de melk zijner moeder.

Hier is:

I. De instelling van het sabbatjaar, vers 10, 11. Ieder zevende jaar moest het land rusten; zij moeten aan het begin des jaars ploegen noch zaaien, en dus konden zij aan het einde des jaars geen grooten oogst verwachten; wat er vanzelf groeide moest om zoo te zeggen van de hand in den tand gaan en niet bewaard of opgelegd worden. Nu was dit bedoeld:

1. Om te toonen welk een vruchtbaar land het was, waarin God hen bracht, daar zoo talrijk een volk overvloedig onderhoud kon erlangen uit de voortbrengselen van zoo klein een land, zonder handel met het buitenland, en er toch nog ieder zevende jaar de opbrengst van kon missen.

2. Om hen te herinneren aan hunne afhankelijkheid van God, hun grooten landheer, en hunne verplichting om de vruchten des lands te gebruiken naar Zijne aanwijzing. Aldus wilde Hij hunne gehoorzaamheid op de proef stellen in een zaak, die zeer van nabij hun belang raakte. Later zullen wij zien dat hunne ongehoorzaamheid aan dit gebod het verbeuren der belofte tengevolge had, 2 Kron. 36 : 21.

3. Om hun te leeren vertrouwen te hebben in de voorzienigheid Gods, en te gelooven dat, zoolang zij hun plicht deden, het gewas van het zesde jaar genoeg levensonderhoud zou opleveren voor twee jaren, gelijk het manna van den zesden dag genoeg spijs opleverde voor twee dagen. Aldus moeten zij leeren *niet bezorgd te zijn voor hun leven,* Matth. 6 : 25. Als wij verstandig en naarstig zijn in onze zaken, dan kunnen wij vertrouwen dat Gods voorzienigheid ons het brood van den dag op deszelfs dag geven zal.

II. De herhaling van de wet van het vierde gebod betreffende den wekelijkschen sabbat, vers 12. Zelfs in het jaar der rust moeten zij niet denken dat de sabbat gelijk was aan de andere dagen; ook in dat jaar moest hij Godsdienstig worden waargenomen; maar aldus hebben sommigen gepoogd de waarneming van den sabbat weg te nemen door voor te geven, dat elke dag een sabbatdag moet zijn.

III. Alle eerbied voor de goden der heidenen wordt hier streng verboden, vers 13. Hieraan gaat een algemeene waarschuwing vooraf, welke betrekking heeft op al deze geboden: *In alles, wat Ik tot ulieden gezegd heb, zult gij op uwe hoede zijn.* Wij zijn in gevaar om naar rechts en links te dwalen, en het is op ons gevaar zoo wij dit doen, daarom is het ons noodig goed uit zien. Een mensch kan zich door achteloosheid in het verderf storten, maar zonder groote zorg en voorzichtigheid kan hij zich niet redden. Daar afgoderij een zonde was, waartoe zij zeer geneigd waren, en die een zware verzoeking voor hen was, moeten zij inzonderheid er naar streven om de gedachtenis aan de goden der heidenen uit te wisschen; alle vormen van bijgeloovige spreekwijzen moeten in onbruik bij hen komen en worden vergeten, zij moeten ze niet anders dan met afschuw en verfoeiing noemen. Het zou te wenschen zijn dat in Christelijke scholen en academiën (want het is tevergeefs om te dezen opzichte aan eene hervorming der schouwburgen te denken) de namen en verhalen van heidensche godheden, of liever demonen, niet zoo dikwijls en zoo gemeenzaam gebruikt werden als zij zijn, zelfs met nog eenigen eerbied, soms nog wel in den vorm van aanroeping. Wij hebben voorzeker *Christus niet aldus geleerd.*

IV. Het plechtig vieren van hun Godsdienstige feesten en hun verschijnen daarbij voor Gods aangezicht in de plaats, die Hij verkiezen zal, wordt hier streng geboden, vers 14—17.

1. Drie maal per jaar moesten alle mannen samenkomen in een heilige samenroeping, ten einde elkander beter te kennen en lief te hebben, en hunne gemeenschap met elkander als een geëerd en bijzonder volk op te houden.

2. Zij moeten verschijnen *voor het aangezicht des Heeren,* vers 17, om zich Hem voor te stellen, ziende naar de plaats waar Zijne eer woonde, en Hem als hun opperheer hulde te doen, van wien en onder wien zij al hunne bezittingen hadden.

3. Zij moeten tezamen *feest* houden voor het aangezicht des Heeren, tezamen eten en drinken ten teeken van hunne blijdschap in God en hun dankbare bewustheid van Zijne goedheid jegens hen, want *men maakt maaltijden om te lachen,* Pred. 10:19. O welk een goeden Meester dienen wij, die het ons ten plicht heeft gesteld om *voor Zijn aangezicht vroolijk te zijn,* en Zijne dienstknechten onthaalt als zij dienst doen! Laat men nooit een Godsdienst droefgeestig noemen, waarvan de plechtige diensten plechtige *feesten* zijn.

4. Zij moeten *niet ledig voor Gods aangezicht verschijnen,* vers 15. Zij moeten het een of ander vrijwillig offer brengen ten teeken van hun eerbied voor, en dankbaarheid aan hun grooten weldoener. Gelijk zij toen niet met ledige handen mochten komen, zoo moeten wij niet met een ledig hart komen om God te aanbidden; onze ziel moet vervuld zijn van genade, met Godvruchtige genegenheden, met heilige begeerten naar Hem, en toewijding van onszelven aan Hem, want *in zulke offeranden heeft God een welbehagen.*

5. Het paaschfeest, het pinksterfeest en het loofhuttenfeest waren de drie tijden, bepaald voor hunne verschijning voor het aangezicht des Heeren, dus in de lente, den zomer en den herfst; niet in het midden van hun oogsttijd, omdat zij dan op andere wijze bezig waren; zoodat zij geen reden hadden om te zeggen, dat Hij *hen Hem heeft doen dienen met spijsoffer, of hen vermoeid heeft met wierook.*

V. Er worden hier eenige bijzondere aanwijzingen gegeven nopens de drie feesten, hoewel niet zoo volledig als later.

1. Op het *paaschfeest* was het hun niet geoorloofd met gedeesemd brood te offeren, want op dat feest moest al het gedeesemde weggeworpen worden, en het vet van het offer mocht niet tot den morgen bewaard worden, opdat het niet zou bederven, vers 18.

2. Op het pinksterfeest, bij het begin van hun oogst, moesten zij *de eerstelingen der eerste vruchten* aan God brengen, door welke Godvruchtige offerande de geheele oogst geheiligd werd, vers 19.

3. Op het feest der *inzameling,* zooals het genoemd wordt, vers 16, moeten zij Gode dank brengen voor de oogst-zegeningen, die zij hadden ontvangen; en van Hem afhankelijk zijn voor den volgenden oogst, en niet denken, dat zij nut of voordeel zouden erlangen door het bijgeloovig gebruik van sommigen der heidenen, die, naar men zegt, bij het eindigen van hun oogst *een bokje kookten in de melk zijner moeder,* en dit melkkooksel onder het uitspreken van tooverformules op hunne tuinen en akkers sprenkelden, om ze vruchtbaar te maken voor het volgende jaar. Israel moest zulke dwaze gewoonten verafschuwen.

20. Ziet, Ik zend een engel voor uw aangezicht, om u te behoeden op dezen weg, en om u te brengen tot de plaats, die Ik bereid heb. 21. Hoedt u voor zijn aangezicht, en weest zijner stem gehoorzaam, en verbittert hem niet; want hij zal ulieder overtredingen niet vergeven, want mijn naam is in het binnenste van hem. 22. Maar zoo gij zijner stem naarstiglijk gehoorzaamt, en doet al wat Ik spreken zal, zoo zal Ik uwer vijanden vijand en uwer wederpartijders wederpartij zijn. 23. Want mijn engel zal voor uw aangezicht gaan, en hij zal u inbrengen tot de Amorieten, en Hethieten, en Ferezieten, en Kanaänieten, Hevieten en Jebusieten; en Ik zal hen verdelgen. 24. Gij zult u voor hunne goden niet buigen, noch hen dienen, ook zult gij naar hunne werken niet doen; maar gij zult ze geheel afbreken, en hun opgerichte beelden ganschelijk vermorzelen. 25. En gij zult den HEERE uwen God dienen, zoo zal Hij uw brood en uw water zegenen; en Ik zal de krankheden uit het midden van u weren. 26. Er zal geen misdrachtige noch onvruchtbare in uw land zijn; Ik zal het getal uwer dagen vervullen. 27. Ik zal mijn schrik voor uw aangezicht zenden, en al het volk, tot hetwelk gij komt, versaagd maken; en Ik zal maken dat al uw vijanden u den nek toekeeren. 28. Ik zal ook horzelen voor uw aangezicht zenden; die zullen van voor uw aangezicht uitstooten de Hevieten, de Kanaänieten en de Hethieten. 29. Ik zal hen in één jaar van uw aangezicht niet uitstooten, opdat het land niet woest worde, en het wild gedierte boven u niet vermenigvuldigd worde. 30. Ik zal hen allengskens van uw aangezicht uitstooten, totdat gij gewassen zijt en het land erft. 31. En Ik zal uwe landpalen zetten van de zee Suf tot aan de zee der Filistijnen, en van de woestijn tot aan de rivier; want Ik zal de inwoners van dat land in uwe hand geven, dat gij hen voor uw aangezicht uitstoot. 32. Gij zult met hen, noch met hunne goden, geen verbond maken. 33. Zij zullen in uw land niet wonen, opdat zij u tegen Mij niet doen zondigen; indien gij hunne goden dient, het zal u voorzeker tot een valstrik zijn.

Drie genaderijke beloften worden hier aan Israel gedaan om hen aan te sporen tot hun plicht en er hen in aan te moedigen, en aan

iedere belofte zijn eenige noodzakelijke bevelen en waarschuwingen toegevoegd.

I. Er wordt hier beloofd, dat zij geleid en bewaard zullen worden op hun weg door de woestijn naar het land der belofte: *Ziet Ik zend een engel voor uw aangezicht*, vers 20, *Mijn engel*, vers 23; een geschapen engel, zeggen sommigen, een dienaar van Gods voorzienigheid, gebruikt voor de leiding en bescherming van het kamp van Israel. Opdat het zou blijken, dat God zeer bijzonder zorg voor hen droeg, droeg Hij aan een Zijner voornaamste dienaren op om hen te begeleiden en te zorgen, dat hun niets ontbrak. Anderen zijn van meening, dat het de Zoon van God was, de Engel des verbonds, want van de Israelieten in de woestijn wordt gezegd, dat zij *Christus verzocht hebben*, en wij kunnen Hem even goed Gods boodschapper onderstellen en den Verlosser der kerk vóór Zijne menschwording, als *het Lam, geslacht van vóór de grondlegging der wereld*. En wij kunnen te eerder denken dat het Hem behaagd heeft om de verlossing en leiding van Israel op zich te nemen daar dezen typen waren van Zijn groote onderneming. Er wordt beloofd, dat deze gezegende Engel hen *zal behoeden op dezen weg*, hoewel die eerst door de woestijn en later door des vijands land liep. Aldus zal Gods geestelijk Israel behoed worden in de woestijn dezer aarde, en tegen de aanvallen van de poorten der hel. Er wordt ook beloofd, dat Hij hen brengen zal naar de plaats, die God niet alleen voor hen bestemd, maar bereid heeft; en aldus heeft Christus een plaats bereid voor Zijne volgelingen, en zal hen er voor bewaren, want Hij is getrouw aan Hem, die Hem gesteld heeft.

II. Het gebod, toegevoegd aan deze belofte, is, dat zij moeten achtgeven op, en gehoorzaam zijn aan, dezen Engel, dien God voor hun aangezicht zou zenden, vers 21. *„Hoed u voor zijn aangezicht, en wees zijner stem gehoorzaam* in alles, *verbitter hem niet*, in iets; het is op uw gevaar zoo gij het doet, *want hij zal ulieder overtredingen niet vergeven."* Christus is de oorzaak der zaligheid alleen van hen, die Hem gehoorzamen. Het woord van bevel luidt: *Hoort Hem*, Matth. 17 : 5. *Onderhoud wat Hij heeft geboden*, Matth. 28 : 19. Onze noodzakelijke afhankelijkheid van de Goddelijke macht en goedheid moet ons tot gehoorzaamheid bewegen. Wij doen wél ons te wachten van onzen beschermer en weldoener te verbitteren, want als onze schaduw van ons is geweken en de stroomen Zijner goedertierenheid afgesneden worden, dan is het met ons gedaan, dan zijn wij verloren. Daarom: *„Hoedt u voor zijn aangezicht*, en gedraag u jegens hem met allen mogelijken eerbied en voorzichtigheid. Vreest den Heere *en Zijne goedheid."* Christus zal getrouw zijn aan hen, die Hem getrouw zijn, en de zaak omhelzen van hen, die Hem aanhangen, vers 22. *Ik zal uwer wederpartijders wederpartij zijn.* Het zal een aanvallend en verdedigend verbond zijn, zooals dat met Abraham, *Ik zal zegenen die u zegenen, en vervloeken die u vloekt.* Aldus behaagt het God om Zijne belangen en Zijne vriendschap ineen te strengelen met die Zijns volks.

Er is beloofd dat zij een goede vestiging zullen hebben in het land Kanaän, dat zij nu hoopten (hoewel het anders uitkwam) binnen weinige maanden in hun bezit te zullen hebben, vers 24—26. Merk op:

1. Hoe redelijk de voorwaarden zijn van deze belofte — alleen dat zij hun eigen God zullen dienen, die ook de eenige ware God is, en niet de goden der volken, die geen goden waren, en die zij ook hoegenaamd geen reden hadden te eeren. Zij moeten niet alleen hunne goden niet aanbidden, maar die geheel afbreken ten teeken van hun afschuw voor afgoderij, hun vast besluit om zelf nimmer afgoden te aanbidden, en hun zorg om te beletten dat anderen ze zullen aanbidden, zooals de bekeerde tooverkunstenaars *hunne boeken verbrand hebben*, Hand. 19 : 19.

2. Hoe rijk de bijzonderheden zijn van deze belofte. *a.* Het aangename van hunne spijze: Hij zal *uw brood en uw water zegenen;* en Gods zegen zal brood en water meer verkwikkend en voedzaam maken dan een vetten maaltijd van reine wijnen, die gezuiverd zijn, zonder dien zegen. *b.* Het voortduren van hunne gezondheid; *Ik zal de krankheden uit het midden van u weren*, ze òf voorkomen, òf wegnemen. Het land zal niet bezocht worden door epidemische ziekten, die zeer vreeslijk zijn en soms landen verwoest hebben. *c.* Het toenemen van hunne welvaart; hun vee zal niet onvruchtbaar zijn en niet misdrachtig, hetgeen als een bewijs van voorspoed genoemd wordt, Job 21 : 10. *d.* Het verlengen van hun leven tot aan een hoogen ouderdom: *„Ik zal het getal uwer dagen vervullen*, en zij zullen niet door een ontijdigen dood in het midden worden afgesneden". Aldus heeft de Godzaligheid *de belofte des tegenwoordigen levens.*

III. Er wordt hun beloofd dat zij hunne vijanden zullen overwinnen en tenonder brengen, namelijk de tegenwoordige bezitters van het land Kanaän, die uitgedreven moeten worden om plaats te maken voor hen. Dit zal God doen:

1. Krachtdadig, door Zijne macht, vers 27, 28, niet zoozeer door het zwaard en den boog van Israel, als wel door de verschrikking, die Hij over de Kanaänieten zal doen komen. Ofschoon zij zoo hardnekkig waren, dat zij zich aan Israel niet wilden onderwerpen, hun land niet aan hen wilden overlaten en zelf elders heengaan, hetgeen zij hadden kunnen doen, waren zij toch zóó ontmoedigd, dat zij niet tegen hen bestand waren. Dit voltooide hun verderf; de duivel had zoo groote macht in hen, dat zij wilden weerstaan, maar God had zoo groote macht over hen, dat zij het niet konden. *Ik zal Mijn schrik voor uw aangezicht zenden*, en zij die geschrikt zijn, vreezen en zullen spoedig vlieden. Heirscharen van horzelen baanden den weg voor de heirscharen Israels; van zoo geringe, nietige schepselen kan God gebruik maken om de vijanden Zijns volks te kastijden, zoòals in de plagen van Egypte. Als het God behaagt, kunnen horzelen evengoed als leeuwen Kanaänieten uitdrijven, Jozua 24 : 12.

2. Hij wilde het trapsgewijze doen, met wijsheid, vers 29, 30, niet terstond en op eenmaal, maar langzamerhand. Gelijk de Kanaänieten in het bezit bleven totdat Israel een volk was geworden, zoo moet er ook nog een overblijfsel van hen zijn totdat Israel zoo talrijk was geworden, dat zij het geheele land konden vervullen. De wijsheid Gods wordt opgemerkt in den trapsgewijzen voortgang van de belangen der kerk. Het is in wezenlijke goedertierenheid jegens de kerk, dat hare vijanden slechts langzamerhand tenonder worden gebracht, want aldus blijven wij op onze hoede en in voortdurende afhankelijkheid van God. Zoo wordt ook het bederf uit het hart van Gods volk verdreven, niet tegelijk en op eenmaal, maar langzamerhand; de oude mensch is gekruisigd en sterft dus langzaam. In Zijne voorzienigheid stelt God het dikwijls uit om genade te geven, omdat wij er nog niet rijp voor zijn. Kanaän heeft ruimte genoeg om Israel te ontvangen, maar Israel is niet talrijk genoeg om Kanaän te bezetten; wij zijn niet nauw in God; als wij nauw zijn, zijn wij het in onszelven. Het land Kanaän is hun beloofd in zijn volle uitgestrektheid, vers 31, dat zij echter niet in bezit kregen vóór den tijd van David, en zij hebben het door hunne zonden spoedig weder verloren.

Het gebod, toegevoegd aan deze belofte, is dat zij geene vriendschap moeten sluiten of gemeenzamen omgang hebben met de afgodendienaars, vers 32, 33. Afgodendienaars mogen niet eens in hun land verblijf houden, tenzij dan dat zij hunne afgoderij verzaken. Aldus moeten zij den smaad vermijden van gemeenzaam te zijn met aanbidders van valsche goden, en het gevaar van er toe te komen om die met hen te aanbidden. Door gemeenzamen omgang met afgodendienaars zal de vrees voor en de afschuw van de zonde verminderen en langzamerhand uitslijten; zij zullen er geen kwaad in zien om, uit beleefdheid voor hunne vrienden, eenigen eerbied te betoonen voor hunne goden, en aldus trapsgewijze in den noodlottigen strik geraken. Zij, die voor slechte handelingen bewaard willen blijven, moeten verre blijven van slecht gezelschap: het is gevaarlijk om in een slechte buurt te wonen, anderer zonden zullen, zoo wij niet goed toezien, strikken voor ons worden. Wij moeten altijd denken dat ons grootste gevaar komt van hen, die ons tegen God willen doen zondigen. Welke vriendschap ook voorgewend worde, toch is datgene onze ergste vijand, dat ons van onzen plicht afhoudt.

HOOFDSTUK XXIV.

In de drie vorige hoofdstukken zagen wij hoe Mozes, als middelaar tusschen God en Israel, onderscheidene wetten van God heeft ontvangen. In dit hoofdstuk zien wij hem: I. Afkomen tot het volk, om hen bekend te maken met de wetten, die hij heeft ontvangen, en hunne instemming er mede te vragen, vers 3. Hij schrijft de wetten, en leest ze voor het volk, dat er zijne instemming mede te kennen geeft, vers 4—7, waarna hij door offeranden en het sprengen van bloed het verbond tusschen hen en God bevestigt, vers 5, 6, 8. II. Hij keert weder tot God om nadere orders te ontvangen. Toen hij van zijn vorig bezoek was weggezonden, werd hem bevolen terug te komen. Hij doet dit met zeventig van de oudsten, aan wie God Zijne heerlijkheid openbaart, vers 9—11. Aan Mozes wordt bevolen op den berg te komen, vers 12, 13; de overigen worden naar beneden gezonden tot het volk, vers 14. De wolk der heerlijkheid wordt door al het volk op den top van den berg Sinaï gezien, vers 15—17, en Mozes is daar bij God veertig dagen en veertig nachten, vers 18.

Daarna zeide Hij tot Mozes: Klim op tot den HEERE, gij en Aäron, Nadab en Abihu en zeventig van de oudsten van Israel; en buigt u neder van verre. 2. En dat Mozes alleen zich nadere tot den HEERE, maar dat zij niet naderen; en het volk klimme ook niet op met hem. 3. Als Mozes kwam en verhaalde aan het volk al de woorden des HEEREN en al de rechten, toen antwoordde al het volk met één stem, en zij zeiden: Al deze woorden, die de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen. 4. Mozes nu beschreef al de woorden des HEEREN, en hij maakte zich des morgens vroeg op, en hij bouwde een altaar onder aan den berg, en twaalf kolommen, naar de twaalf stammen van Israel. 5. En hij zond de jongelingen van de kinderen Israels, die brandofferen offerden, en den HEERE dankofferen offerden van jonge ossen. 6. En Mozes nam de helft van het bloed, en zette het in bekkens; en de helft van het bloed sprengde hij op het altaar. 7. En hij nam het boek des verbonds, en hij las het voor de ooren des volks; en zij zeiden: Al wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen en gehoorzamen. 8. Toen nam Mozes dat bloed, en sprengde het op het volk; en hij zeide: Ziet, dit is het bloed des verbonds, hetwelk de HEERE met ulieden gemaakt heeft over al die woorden.

De eerste twee verzen bevatten de bepaling voor een tweede zitting op den berg Sinaï om wetten te maken, nadat de eerste zitting geëindigd was. Als er gemeenschap gekomen is tusschen God en ons, dan zal die nooit van Zijne zijde ophouden, zoo zij niet eerst van onze zijde werd afgebroken. Mozes krijgt bevel om Aäron en zijne zonen en de zeventig oudsten van Israel mede te brengen, opdat zij getuigen zouden zijn van de heerlijkheid Gods en van de gemeenschap met Hem, waartoe Mozes geroepen was, en hunne getuigenis het geloof des volks zou bevestigen. Bij dit naderen tot God:

1. Moeten zij allen grooten eerbied betoonen: *Buigt u neder van verre*, vers 1. Eer zij naderden, moesten zij zich nederbuigen. Aldus moeten wij met ootmoedige en plechtige aanbidding tot Gods voorhoven ingaan, naderen als degenen, die hun afstand weten te houden en het nederbuigende van Gods genade bewonderen als Hij ons toelaat tot Hem te naderen. Nadert men tot groote vorsten in een houding des lichaams, die van diepen eerbied getuigt? En zal dan de ziel, die tot God

nadert, niet voor Hem nedergebogen zijn?

2. Zij moeten opgaan tot den Heere, (en zij, die tot God willen naderen, moeten *opklimmen)* doch Mozes alleen moet naderbij komen, waarin hij een type is van Christus, die, als Hoogepriester alleen ingegaan is in het heiligdom.

In de volgende verzen hebben wij het plechtig verbond, gemaakt tusschen God en Israel, en de uitwisseling der ratificatiën; en zeer plechtig was deze handeling, waarin eene afschaduwing was van het verbond der genade tusschen God en de geloovigen door Christus.

I. Mozes verhaalde aan het volk de woorden des Heeren, vers 3. Hij heeft hen niet blindelings in het verbond geleid, hun ook geen Godsvrucht geleerd, die de dochter was der onwetendheid, maar hun al de geboden, algemeene en bijzondere, van de vorige hoofdstukken voorgelegd, en hun eerlijk en rond afgevraagd of zij, al of niet, zich aan deze wetten wilden onderwerpen?

II. Eenstemmig heeft het volk instemming betuigd met de voorgestelde voorwaarden, zonder eenigerlei voorbehoud of uitzondering: *Al deze woorden, die de Heere gesproken heeft, zullen wij doen.* Tevoren hadden zij er in het algemeen in toegestemd om onder Gods regeering te zijn, Hoofdst. 19 : 8, hier geven zij in het bijzonder hunne toestemming tot de wetten, die nu gegeven zijn. *Och, dat zij zulk een hart hadden gehad!* Hoe goed zou het zijn, als de menschen altijd zulk een goede gezindheid hadden, als zij somtijds schijnen te hebben! Velen stemmen in met de wet, maar leven er niet naar; zij hebben er niets tegen in te brengen, en toch laten zij zich niet bewegen om er door geregeerd te worden.

De strekking van het verbond is: dat, zoo zij de voornoemde geboden willen houden, God de voornoemde beloften zou vervullen. „Gehoorzaamt en weest gelukkig." Hier wordt de koop gesloten. Merk op:

1. Hoe het geschreven werd in het boek des verbonds: *Mozes beschreef al de woorden des Heeren,* vers 4, opdat er geen dwaling of vergissing zou zijn; waarschijnlijk heeft hij ze geschreven, zooals God ze hem gedicteerd heeft op den berg. Zoodra God zich een volk had afgezonderd in de wereld, regeerde Hij het door een geschreven woord, zooals Hij daarna altijd gedaan heeft, en altijd doen zal, zoolang de wereld bestaat en de kerk in haar. Toen nu Mozes de artikelen van overeenkomst tusschen God en Israel beschreven had, *las hij ze voor de ooren des volks,* vers 7, opdat zij volkomen kennis zouden hebben van de zaak, en zouden kunnen nagaan, of zij bij nader bedenken ten opzichte van geheel de zaak nog van hetzelfde gevoelen waren. En wij kunnen aannemen dat zij het waren, want hunne woorden, vers 7, zijn dezelfden als die zij geweest zijn, vers 3, maar nog iets sterker: *Al wat de Heere gesproken heeft* (hetzij dan goed of kwaad voor vleesch en bloed, Jer. 42 : 6), *zullen wij doen;* dat hadden zij tevoren gezegd, maar nu voegen zij er nog bij: *„en gehoorzamen;* niet slechts zullen wij doen wat geboden is, maar ook in alles wat nog verder geboden zal worden, *zullen wij gehoorzaam zijn.* Kloekmoedig besluit; zoo zij er slechts bij gebleven waren! Zie hier: dat Gods verbonden en geboden zoo onbetwistbaar rechtvaardig en billijk zijn en zoo grootelijks in ons voordeel, dat, hoe meer wij er over nadenken, en hoe duidelijker en vollediger zij ons voorgesteld worden, hoe meer reden wij zullen vinden om er mede in te stemmen en er ons naar te voegen.

2. Hoe het verzegeld werd door het bloed des verbonds, opdat Israel een sterke vertroosting zou hebben door de bekrachtiging van Gods beloften aan hen, en onder sterke verplichtingen zou zijn door de bekrachtiging van hunne beloften aan God. Aldus heeft de oneindige Wijsheid middelen beraamd om ons te bevestigen, beide in ons geloof en in onze gehoorzaamheid, opdat wij er in aangemoedigd zullen worden tot onzen plicht, en er toe verbonden zullen zijn. Het verbond moet gemaakt worden met offerande, Psalm 50 : 5, omdat er, sedert de mensch gezondigd heeft en de gunst zijns Scheppers heeft verbeurd, geene gemeenschap kan zijn door een verbond, voordat er vriendschap gesloten en verzoening gedaan is door offerande.

A. Om dus toebereidselen er voor te maken dat de partijen over en weer hun zegel zouden hechten aan dit verbond: *a.* Bouwt Mozes een altaar ter eere Gods, hetwelk in al de altaren, die gebouwd werden, voornamelijk bedoeld was, en dat in de eerste plaats in het oog moest gehouden worden bij het verbond, dat zij nu stonden te bezegelen. In geen der handelingen Gods met de kinderen der menschen kan iets aan Gods volmaaktheden worden toegevoegd, maar zij zijn er allen in geopenbaard en verheerlijkt; daarom wil Hij nu door een altaar voorgesteld worden, om te kennen te geven dat al wat Hij van hen verwachtte was, dat zij Hem zullen eeren, en dat zij, Zijn volk zijnde, Hem zouden zijn tot een naam en tot lof. *b.* Richt hij twaalf pilaren op, naar het getal der stammen; dezen moesten het volk voorstellen, de andere partij in het verbond; en wij kunnen onderstellen, dat zij opgericht werden tegenover het altaar, en dat Mozes, als middelaar, daartusschen heen en weer ging. Waarschijnlijk heeft iedere stam zijn eigen pilaar opgericht en gekend, en stonden hunne oudsten er bij. *c.* Bepaalde hij dat offeranden gedaan zouden worden op het altaar, vers 5, brandofferen en dankofferen, die echter bedoeld waren om verzoening te doen. Het is voor ons van geen belang om te onderzoeken, wie deze jongelingen waren, die gebruikt werden voor den dienst om deze offerande te offeren; want Mozes zelf was de priester, en wat zij deden, deden zij zuiver en alleen als zijne dienaren, op zijn bevel en volgens zijne aanwijzing. Ongetwijfeld waren het mannen, die door hunne lichaamskracht geschikt waren voor dezen dienst, en door hun rang of aanzien onder het volk het meest geschikt waren voor deze eer.

B. De toebereidselen gemaakt zijnde, heeft van weerszijden de bekrachtiging op zeer plechtige wijze plaatsgehad. *a.* Een deel van het bloed des offers, door het volk geofferd, werd op het altaar gesprengd, vers 6, hetgeen te ken-

nen gaf, dat het volk zich in hun leven en bestaan toewijdde aan God en Zijne eer. In het bloed (dat het leven is) van de geslachte offers werden alle Israelieten Gode als levende offeranden voorgesteld, Rom. 12 : 1. Het overige van het bloed der offerande, die door God was aangenomen, werd òf op het volk zelf, vers 8, òf op de pilaren gesprengd, die het volk voorstelden, waardoor te kennen werd gegeven, dat God hun genadiglijk Zijne gunst verleende, met al de vruchten of gevolgen dier gunst, en dat Hij hun al de gaven zou geven, die zij konden verwachten van een God, die met hen verzoend en in verbond gekomen is door offerande. Dit deel der plechtigheid werd aldus verklaard: *„Zie, dit is het bloed des verbonds;* zie hier hoe God het verzegeld heeft om u een God te zijn, en hoe gij verzegeld hebt om Hem een volk te zijn, Zijne beloften aan u en de uwe aan Hem zijn beiden *ja en amen.*"

Aldus heeft onze Heere Jezus, de Middelaar des nieuwen verbonds (van wien Mozes een type was,) zichzelven als een offerande Gode geofferd hebbende op het kruis, opdat Zijn bloed in waarheid het bloed des verbonds zou zijn, het gesprengd op het altaar in Zijn Middelaarsvoorbede, Hebr. 9 : 12, en sprengt het op Zijne kerk door Zijn woord en Zijne inzetlingen, en de invloeden en werkingen van den Geest der belofte, door wien wij verzegeld zijn. Hijzelf scheen te verwijzen naar deze plechtigheid, toen Hij, bij de instelling van het Avondmaal, zeide: *Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament,* (of Verbond) *in Mijn bloed.* Vergelijk hiermede Hebr. 9 : 19, 20.

9. Mozes nu en Aäron klommen opwaarts, ook Nadab en Abihu, en zeventig van de oudsten van Israel. 10. En zij zagen den God van Israel, en onder zijne voeten als een werk van saffiersteenen, en als de gestaltenis des hemels in zijne klaarheid. 11. Doch Hij strekte Zijne hand niet tot de afgezonderden van de kinderen Israels; maar zij aten en dronken, nadat zij God gezien hadden.

Daaar het volk bij hunne onderwerping aan de plechtigheid van de besprenging met bloed, telkens en nogmaals hun welbehagen verklaard hadden in God en Zijne wet, geeft God hun hier in hunne vertegenwoordigers eenige bijzondere teekenen van Zijne gunst jegens hen, want God ontmoet den vroolijke en die gerechtigheid doet, en laat hun toe meer in Zijne nabijheid te komen dan zij konden verwachten. Zoo vinden wij in de Nieuw Testamentische kerk *de vier dieren* en de *vier en twintig ouderlingen* geëerd met plaatsen rondom *den troon,* daar zij *Gode* gekocht zijn met het bloed des Lams, dat *in het midden des troons is,* Openb. 4 : 4—6; 5 : 8, 9. Merk op:

1. *Zij zagen den God Israels,* vers 10; dat is: er werd hun een blik gegeven op Zijne heerlijkheid in licht en vuur, hoewel zij *geene gelijkenis zagen* en Zijn wezen *geen mensch gezien heeft, noch zien kan,* 1 Tim. 6 : 16. Zij zagen de plaats, waar de God Israels stond (aldus de LXX) iets dat eene gelijkenis nabij kwam, maar het toch niet was. Wat zij nu ook zagen, voorzeker was het niet iets, waarvan een beeld of schilderij gemaakt kon worden, maar het was toch genoeg om hun de overtuiging te geven, dat God in waarheid in hun midden was.

Er wordt niets beschreven dan hetgeen *onder Zijne voeten* was, want onze denkbeelden van God zijn allen beneden Hem, en zeer verre van voldoende. Zij zagen niet zooveel als Gods voeten, maar onder den glans, dien zij zagen, (zooals zij nooit tevoren noch daarna gezien hebben, en als de voetbank, of voetstuk, er van) een uiterst-rijk en prachtig plaveisel, alsof het van saffieren of hemelsblauw vervaardigd was. De hemelen zelf zijn het plaveisel van Gods paleis, en Zijn troon is boven het uitspansel. Zie hoeveel beter wijsheid is dan de kostelijken onyx of de saffieren, want de wijsheid is van eeuwigheid Gods vermaking geweest, Spr. 8 : 30, en was in Zijn schoot, maar de saffieren zijn het plaveisel onder Zijne voeten; laat ons daar al den rijkdom dezer wereld leggen, maar niet in ons hart.

2. *Hij strekte Zijne hand niet tot de afgezonderden der kinderen Israels,* vers 11. Hoewel zij menschen waren heeft de verblindende pracht Zijner heerlijkheid hen niet overstelpt; zij was getemperd, Job 26 : 9, en zij werden zoo versterkt, Dan. 10 : 19, dat zij instaat waren haar te verdragen. Ja, hoewel zij zondige menschen waren en blootgesteld aan Gods gerechtigheid, heeft Hij Zijn straffende, wrekende hand toch niet tot hen uitgestrekt, zooals zij gevreesd hadden. Als wij bedenken welk een verterend vuur God is, en welke stoppelen wij zijn voor Zijn aangezicht, dan zullen wij reden hebben te zeggen in als ons naderen tot Hem: *Het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat wij niet vernield zijn.*

3. Zij *zagen God en zij aten en dronken.* Hun leven was niet slechts gespaard, maar zij hadden ook hunne kracht, hun moed, hun lichamelijk welzijn behouden; hunne blijdschap werd er niet door verminderd, integendeel, zij nam er door toe, zij werd er door verhoogd. Zij hielden een feestmaaltijd van het offer voor het aangezicht des Heeren, ten teeken van hun blijmoedige instemming met het verbond, dat nu gesloten was, en hun dankbaar aannemen van de weldaden er van, en hunne gemeenschap met God tengevolge van dit verbond. Aldus *eten en drinken* de geloovigen *met Christus aan Zijne tafel,* Lukas 22 : 30. Zalig zij, die brood zullen eten in het koninkrijk onzes Vaders, en er van den nieuwen wijn zullen drinken.

12. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Kom tot Mij op den berg, en wees aldaar; en Ik zal u steenen tafelen geven, en de wet, en de geboden, die Ik geschreven heb, om hen te onderwijzen. 13. Toen maakte zich Mozes op, met Jozua, zijn dienaar; en Mozes klom op den berg Gods. 14. En hij zeide tot de oudsten: Blijft gij ons hier, totdat wij weder tot u komen; en ziet, Aäron en Hur zijn bij u; wie eenige zaken heeft, zal tot hen komen. 15. Toen

Mozes op den berg geklommen was, zoo heeft een wolk den berg bedekt. 16. En de heerlijkheid des HEEREN woonde op den berg Sinaï, en de wolk bedekte hem zes dagen, en op den zevenden dag riep Hij Mozes uit het midden der wolk. 17. En het aanzien der heerlijkheid des HEEREN was als een verterend vuur, op het opperste diens bergs, in de oogen der kinderen Israels. 18. En Mozes ging in het midden der wolk, nadat hij op den berg geklommen was; en Mozes was op dien berg veertig dagen en veertig nachten.

De openbare plechtigheid van het bezegelen des verbonds nu voorbij zijnde, wordt Mozes geroepen om nadere instructies te ontvangen, welke wij in de volgende hoofdstukken zullen vinden.

I. Hij wordt geroepen op den berg, en bleef er gedurende zes dagen op eenigen afstand. Hij ontvangt het bevel, vers 12: *Kom tot Mij op den berg, en wees aldaar,* dat is: „Verwacht daar lang te zullen blijven." Zij, die gemeenschap met God willen hebben, moeten niet slechts tot de inzettingen komen, zij moeten er ook bij blijven. Zalig zij, die in Zijn huis *wonen,* niet, die er slechts nu en dan *een bezoek brengen.* „Kom op den berg, en *Ik zal u eene wet geven, om hen te onderwijzen.*" Mozes onderwees hun niets anders dan wat hij van den Heere had ontvangen, en hij ontving niets van den Heere dan hetgeen hij hun onderwees, want hij was getrouw beide aan God en aan Israel, en heeft niets er van verminderd, noch er iets aan toegevoegd, maar zich nauwkeurig aan zijne instructies gehouden. Daar hij nu deze orders ontvangen had:

1. Stelde hij Aäron en Hur aan om rechters te zijn in zijne afwezigheid, om vrede en orde te houden in de vergadering, vers 14. Toen hij opklom tot den berg, wilde hij de zorg der regeering achterlaten, opdat zijn geest niet afgeleid zou worden; maar hij wilde het volk toch niet laten als schapen zonder herder, neen, zelfs niet gedurende eenige dagen. Goede vorsten bevinden dat de regeering een voortdurende zorg voor hen is, en hun volk bevindt haar een voortdurende zegen te zijn.

2. Nam hij Jozua mede naar den berg, vers 13. Jozua was zijn dienaar, en het zal hem aangenaam wezen hem als metgezel bij zich te hebben gedurende de zes dagen, die hij op den berg bleef, eer God hem riep. Jozua zal zijn opvolger wezen, en daarom werd hij aldus voor het volk boven de overige oudsten geëerd, opdat zij hem later des te gereeder als hun leidsman en bestuurder zullen aannemen; en aldus werd hij voorbereid tot den dienst door opgeleid te wezen in gemeenschap met God. Jozua was een type van Christus, en, (zooals de geleerde bisschop Pearson terecht opmerkt) Mozes neemt hem mede op den berg, omdat er zonder Jezus, in wien al de schatten van wijsheid en kennis verborgen zijn, geen inzicht kan wezen in de verborgenheden des hemels, en geen toegang tot de heerlijke tegenwoordigheid Gods.

3. Een wolk bedekte den berg gedurende zes dagen; een zichtbaar teeken van Gods bijzondere tegenwoordigheid aldaar, want Hij toont zich aan ons op zulk een wijze, dat Hij zich tegelijk voor ons verborgen houdt. Hij laat ons zooveel weten, dat wij verzekerd zijn van Zijne tegenwoordigheid, macht en genade, maar tevens geeft Hij ons te kennen dat wij Hem niet volkomen kunnen ontdekken. Gedurende deze zes dagen bleef Mozes wachten om in de audientiezaal geroepen te worden, vers 15, 16. Aldus heeft God het geduld van Mozes op de proef gesteld en zijne gehoorzaamheid aan het bevel, vers 12, *Wees aldaar.* Indien Mozes — evenals Saul, 1 Sam. 13 : 8, 9 — het wachten moede was geworden en gezegd had: *Wat zou ik verder op den Heere wachten,* dan zou hem de eer ontgaan zijn van in de wolk te gaan; maar gemeenschap met God is wel waard om er op te wachten. En het is voegzaam dat wij ons met plechtige tusschenpoozen tot plechtige inzettingen begeven, Psalm 108 : 2.

II. Op den zevenden dag, waarschijnlijk den sabbatdag, wordt hij in de wolk geroepen, vers 16. Nu opende zich de dikke wolk, ten aanzien van gansch Israel, en de heerlijkheid des Heeren verscheen *als een verterend vuur,* vers 17. God, ja onze God, is een verterend vuur, en als zoodanig heeft het Hem behaagd zich te openbaren bij de wetgeving, opdat wij, wetende den schrik des Heeren, bewogen worden om Hem te gehoorzamen, en er door toebereid mogen worden voor de vertroostingen des Evangelies, en de *genade en waarheid,* die door Jezus Christus zijn geworden, ons des te meer welkom zullen zijn. Nu was:

1. Mozes' ingaan tot de wolk zeer verwonderlijk, *Mozes ging in het midden der wolk,* vers 18. Het was een buitengewone kalmte van gemoed, die Gods genade hem door deze zes dagen van voorbereiding geschonken had, want anders zou hij de wolk niet hebben durven binnengaan, inzonderheid niet, toen zij als in verterend vuur uitbrak. Mozes hield er zich van verzekerd dat Hij, die hem riep, hem zou beschermen, en, zelfs in die heerlijke eigenschappen Gods, die voor de goddeloozen de grootste verschrikking zijn, kunnen de heiligen zich met nederigen eerbied verblijden. Hij, die in gerechtigheden wandelt en die billijkheden spreekt, kan *bij dit verterend vuur wonen,* zooals ons gezegd wordt in Jesaja 33 : 14, 15. Er zijn personen en er zijn werken, die bestand zijn tegen het vuur, 1 Cor. 3 : 12 en verv. en sommigen, die vrijmoedigheid zullen hebben tot God.

2. Zijn blijven in de wolk is niet minder verwonderlijk; hij was er *veertig dagen en veertig nachten.* Het schijnt wel dat de zes dagen, vers 16, geen deel uitmaakten van de veertig; want gedurende deze zes dagen was Jozua bij Mozes, die van het manna at en dronk uit de beek, vermeld in Deut. 9 : 21, en terwijl zij samen waren, heeft Mozes waarschijnlijk met hem gegeten en gedronken; maar toen Mozes *in het midden der wolk* geroepen werd, liet hij Jozua buiten, die terwijl hij op

Mozes' terugkomst wachtte, dagelijks bleef eten en drinken; doch van nu voortaan bleef Mozes vasten. Ongetwijfeld zou God wat Hij nu aan Mozes te zeggen had in één dag hebben kunnen zeggen, maar tot verhooging van de plechtigheid der zaak heeft Hij hem *veertig dagen en veertig nachten* bij zich op den berg gehouden. Hierin wordt ons geleerd veel tijd door te brengen in gemeenschapsoefening met God, en te achten dat *die* tijd het best besteed is, die aldus doorgebracht werd. Zij, die de kennis willen verkrijgen van Gods wil, moeten hem *dag en nacht overdenken.*

HOOFDSTUK XXV.

Met dit hoofdstuk begint het bericht van de orders en instructies, die God aan Mozes op den berg gegeven heeft voor de oprichting van den tabernakel tot eer van God, en het gereedschap er van. Wij hebben hier: I. Orders om voor dit doel eene collecte te houden onder het volk, vers 1—9; II. Bijzondere instructies: 1. Betreffende de ark des verbonds, vers 10—22. 2. De tafel der toonbrooden, vers 22—30. 3. Den gouden kandelaar, vers 31—40.

Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, dat zij voor Mij een hefoffer nemen; van alle man, wiens hart zich vrijwillig bewegen zal, zult gij mijn hefoffer nemen. 3. Dit nu is het hefoffer, hetwelk gij van hen nemen zult: goud, en zilver, en koper; 4. Alsook hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn linnen, en geitenhaar; 5. En roodgeverwde ramsvellen, en dassenvellen, en sittimhout; 6. Olie tot den luchter, specerijen ter zalfolie, en tot rooking welriekende specerijen; 7. Sardonixsteenen en vervullende steenen tot den efod, en tot den borstlap. 8. En zij zullen Mij een heiligdom maken, dat Ik in het midden van hen wone. 9. Naar al wat Ik u tot een voorbeeld dezes tabernakels, en een voorbeeld van al deszelfs gereedschap wijzen zal, even alzoo zult gijlieden die maken.

Wij kunnen onderstellen dat Mozes, toen hij in het midden der wolk ging en zoo lang verbleef, waar de heilige engelen de *shechina*, of Goddelijke majesteit, vergezelden, zeer heerlijke dingen zag en hoorde betreffende de bovenwereld, maar het waren dingen, die het niet geoorloofd of mogelijk is uit te spreken, en daarom heeft hij in het bericht omtrent de handelingen aldaar, niets gezegd om de nieuwsgierigheid te bevredigen van hen, die willen intreden in dingen, die zij niet gezien hebben, maar alleen datgene geschreven, wat hij tot de kinderen Israels zeggen moest. Want de Schrift is bestemd om ons te besturen in onzen plicht, niet om ons hoofd te vullen met bespiegelingen, of onze verbeelding te streelen.

In deze verzen geeft God aan Mozes Zijne bedoeling te kennen in het algemeen, dat de kinderen Israels Hem een heiligdom zouden bouwen, daar Hij voornemens is *onder hen te wonen*, vers 8, en sommigen denken, dat er tevoren wèl altaren en boschjes waren, die gebruikt werden voor de Godsvereering, maar dat er onder geen volk of natie een huis of tempel gebouwd was voor zulke heilige doeleinden, eer deze tabernakel door Mozes werd opgericht; en dat al de tempels, die naderhand zoo beroemd zijn geworden onder de heidenen, door dezen tabernakel ontstaan zijn, en naar het model er van werden gebouwd. God had het volk van Israel verkoren om Hem een bijzonder volk te zijn (boven alle andere volken) onder hetwelk een Goddelijke openbaring en, in overeenstemming daarmede, een eeredienst gevestigd zou worden, terwijl Hij zelf hun Koning zou wezen. Als hun Koning had Hij hun reeds wetten gegeven voor hunne regeering, en voor hun gedrag en handelingen jegens elkander, met eenige algemeene regelen voor de Godsvereering naar het licht der rede en van de wet der natuur, in de tien geboden en de daarop volgende verklaring er van. Maar dit werd niet voldoende geacht om hen van andere volken te onderscheiden, of om te beantwoorden aan de volle uitgestrektheid van het verbond, dat God met hen zou aangaan om hun God te zijn en daarom:

I. Beveelt Hij dat een koninklijk paleis voor Hem zou opgericht worden onder hen, dat hier *een heiligdom*, of *heilige plaats*, of *woning*, genoemd wordt, waarvan gezegd is in Jer. 17:12: *Een troon der heerlijkheid, eene hoogheid van het eerste aan, is de plaats onzes heiligdoms.* Dit heiligdom moet beschouwd worden:

1. Als behoorende tot het ceremonieel der kerkelijke instellingen in overeenstemming met die bedeeling, welke bestond in vleeschelijke inzettingen, Hebr. 9 : 10, vandaar dat het *een wereldlijk heiligdom* genoemd wordt, Hebr. 9:1. God heeft er als Israels Koning Zijn hof in gehouden. *a.* Daar heeft Hij Zijne tegenwoordigheid onder hen geopenbaard, en het was bestemd om een teeken te zijn van Zijne tegenwoordigheid, opdat, zoolang dit in hun midden was, zij nooit meer zouden vragen: *Is de Heere in ons midden, of niet?* En daar zij in de woestijn in tenten woonden, werd bevolen dat zelfs dit koninklijk paleis een tabernakel zou zijn, opdat het met hen zou kunnen gaan, en een voorbeeld zou zijn van de nederbuigendheid der Goddelijke gunst. *b.* Daar gebood Hij Zijn onderdanen Hem hunne opwachting te maken met hun hulde en tribuut. Daarheen moesten zij gaan om Zijne orakelen te raadplegen, daar moesten zij Hem offers brengen, en daar moest geheel Israel samenkomen, om den God Israels gezamenlijk eer te bewijzen.

2. Als *typisch*; de heilige plaatsen, met handen gemaakt, waren *een tegenbeeld van het ware*, Hebr. 9 : 24. De Evangeliekerk is de ware *tabernakel, welken de Heere heeft opgericht, en geen mensch*, Hebr. 8 : 2. Het lichaam van Christus, in en door hetwelk Hij verzoening gedaan heeft was *de meerdere en volmaaktere tabernakel*, Hebr. 9 : 11. *Het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond*, als in een tabernakel.

Toen nu Mozes dit paleis zou oprichten, was het noodig, dat hij eerst instructies zou ontvan-

gen ten opzichte vanwaar hij de materialen zou verkrijgen en vanwaar het voorbeeld of model; want hij kon dat paleis niet bouwen door zijn eigen vernuft en niet op zijn eigen kosten; daarom worden hem hier voor beide zaken aanwijzingen gegeven.

II. Het volk moet hem voorzien van de *materialen*, niet door een hun opgelegde belasting, maar door een vrijwillige bijdrage. Dat is de eerste zaak, betreffende welke hier orders gegeven worden, vers 2. *Spreek tot de kinderen Israels, dat zij voor Mij een hefoffer nemen;* en zij hadden alle mogelijke redenen om dit te doen, want:

1. Het was God zelf, die hen niet slechts bevrijd had, maar verrijkt met den roof der Egyptenaren; Hij had hun gezegd gouden en zilveren vaten van hen te eischen, en Hij had het hart der Egyptenaren geneigd om ze hun te geven, zoodat zij van Hem hun rijkdom hadden; daarom was het voegzaam, dat zij dien rijkdom Hem zouden wijden, voor Hem zouden gebruiken, en aldus dankbaar de gunsten zouden erkennen, die zij ontvangen hadden. Het beste gebruik, dat wij van onzen wereldlijken rijkdom kunnen maken is: God er mede te eeren in werken van Godsvrucht en barmhartigheid. Als wij gezegend werden met bijzonderen voorspoed in onze zaken, dan kan met recht verwacht worden, dat wij iets meer doen dan gewoonlijk voor de eer van God, en onze winst, in een evenredig deel er van, aan den Heere der gansche aarde zullen wijden, Micha 4 : 13.

2. Het heiligdom, dat gebouwd stond te worden, was bestemd voor hun welzijn, hun geestelijk welvaren, en daarom behoorden zij er de kosten van te dragen. Zij zouden het voorrecht onwaardig zijn, indien zij onwillig waren er den last van te dragen. Zij konden waarlijk wel vrijgevig zijn voor de eer van God, daar zij geheel kosteloos woonden, en er dagelijks voor hen en hun gezin voedsel uit den hemel regende. Ook wij moeten erkennen dat wij alles van Gods milddadigheid ontvangen, en dus alles ter Zijner eer moeten gebruiken. Daar wij *van* Hem leven, behooren wij *voor* Hem te leven.

Deze offeranden moeten gewillig en van harte gegeven worden. Dat is: *a.* Er werd hun niet voorgeschreven wat of hoeveel zij moesten geven; het werd overgelaten aan hunne grootmoedigheid, opdat zij hunne liefde zouden kunnen toonen voor het huis Gods en den dienst er van, en het doen zouden met een heiligen wedijver, en opdat de ijver van weinigen *velen zou verwekken*, 2 Cor. 9 : 2. Wij moeten niet slechts vragen: „Wat *moeten* wij doen?" maar: „Wat *mogen* wij doen voor God?" *b.* Wat zij gaven moesten zij blijmoedig geven, niet met tegenzin en morren, *want God heeft een blijmoedigen gever lief*, 2 Cor. 9 : 7. Wat wij voor den dienst van God uitgeven, moeten wij achten goed besteed te zijn.

Er wordt hier in bijzonderheden genoemd welke dingen gegeven moeten worden, vers 3—7; het zijn zaken, die allen voor den tabernakel benoodigd zijn, en voor den dienst er van. Sommigen maken de opmerking, dat er goud, zilver en koper moest wezen, maar geen ijzer, want dat is een oorlogsmetaal, en dit moest een huis des vredes wezen. Alles wat gegeven werd, was zeer kostbaar en fraai en van het beste in zijne soort, want God, die de beste is, moet het beste hebben.

III. God zelf zal hem voorzien van het *voorbeeld*, het model, vers 9. *Naar al wat Ik u tot een voorbeeld dezes tabernakels en een voorbeeld van deszelfs gereedschap wijzen zal.* God toonde er hem een nauwkeurig plan van in miniatuur, waaraan hij zich in alle bijzonderheden heeft te houden. Zoo heeft Ezechiël in een visioen den vorm des huizes en zijne gestaltenis gezien, Ezech. 43 : 11. Al wat in den dienst van God gedaan wordt, moet naar Zijne aanwijzing gedaan worden, en niet anders. Maar God heeft hem niet slechts het model getoond, maar hem ook gezegd hoe den tabernakel te formeeren overeenkomstig dat model, in alle deelen er van. waarover hij in dit en de volgende hoofdstukken onderscheidenlijk handelt. Toen Mozes aan het begin van Genesis de schepping der wereld moest beschrijven, heeft hij, hoewel zij zulk een grootsch wonderbaar gebouw is, bestaande uit zoo groot een aantal en zoo groote verscheidenheid van bijzonderheden, er toch slechts een zeer kort en algemeen bericht van gegeven, niets, in vergelijking met hetgeen de wijsheid dezer wereld verlangd en verwacht zou hebben van iemand, die door Goddelijke openbaring heeft geschreven; maar als hij er toe komt om den tabernakel te beschrijven, dan doet hij het met de grootst-mogelijke nauwkeurigheid. Hij, die ons geen bericht gaf van de lijnen en cirkels van den aardbol, van den diameter der aarde, van de hoogte en de grootte der sterren, heeft ons zeer bijzonder en nauwkeurig de maat opgegeven van iedere plank en elke gordijn van den tabernakel, want Gods kerk en ingestelde eeredienst zijn Hem kostelijker en van meer aanbelang dan al het overige der wereld. En de Schriften zijn geschreven, niet om de werken der natuur te beschrijven — een algemeene beschouwing er van is voldoende om ons tot de kennis en den dienst des Scheppers te leiden — maar om ons bekend te maken met de methoden der genade en de dingen, die zuiver en alleen zaken zijn van Goddelijke openbaring. De zaligheid van den toekomstigen staat is meer ten volle voorgesteld onder het denkbeeld van een nieuw Jeruzalem, dan onder het denkbeeld van nieuwe hemelen en een nieuwe aarde.

10. Zoo zullen zij een ark van sittimhout maken; twee ellen en een halve zal haar lengte zijn, en anderhalve el haar breedte, en anderhalve el haar hoogte. 11. En gij zult ze met louter goud overtrekken; van binnen en van buiten zult gij ze overtrekken; en gij zult op dezelve een gouden krans maken rondom heen. 12. En giet voor haar vier gouden ringen, en zet die aan haar vier hoeken, alzoo dat twee ringen op de eene zijde derzelve zijn, en twee

ringen op haar andere zijde. 13. En maak handboomen van sittimhout, en overtrek ze met goud. 14. En steek de handboomen in de ringen, die aan de zijde der ark zijn, dat men de ark daarmede drage. 15. De draagboomen zullen in de ringen der ark zijn, zij zullen er niet uitgetrokken worden. 15. Daarna zult gij in de ark leggen de getuigenis, die Ik u geven zal. 17. Gij zult ook een verzoendeksel maken van louter goud; twee ellen en een halve zal deszelfs lengte zijn, en anderhalve el deszelfs breedte. 18. Gij zult ook twee cherubs van goud maken; van dicht goud zult gij ze maken, uit de beide einden des verzoendeksels. 19. En maak u een cherub uit het eene einde aan deze zijde, en den anderen cherub uit het andere einde aan gene zijde; uit het verzoendeksel zult gijlieden de cherubs maken, uit de beide einden van hetzelve. 20. En de cherubs zullen hun beide vleugelen omhoog uitbreiden, bedekkende met hunne vleugelen het verzoendeksel; en hunne aangezichten zullen tegenover elkander zijn; de aangezichten der cherubs zullen naar het verzoendeksel zijn. 21. En gij zult het verzoendeksel boven op de ark zetten, nadat gij in de ark de getuigenis, die Ik u geven zal, zult gelegd hebben. 22. En aldaar zal Ik bij u komen, en Ik zal met u spreken van boven het verzoendeksel af, van tusschen de twee cherubs, die op de ark der getuigenis zijn zullen, alles, wat Ik u gebieden zal aan de kinderen Israels.

De eerste bevelen gelden het maken van de ark en haar toebehooren, het gereedschap van het heilige der heiligen, en het bijzondere teeken van Gods tegenwoordigheid; de tabernakel werd gemaakt om haar te bevatten.

I. De ark zelf was een kist, waarin de twee tafelen der wet, beschreven met den vinger Gods, als in een eervolle plaats, werden nedergelegd en zorgvuldig bewaard. Nauwkeurig zijn er de afmetingen van geboden. Als de Joodsche el, zooals sommige geleerden hebben uitgerekend, drie en zestig centimeter lang was dan was de kist, of kabinet, ongeveer ruim anderhalf meter lang, bijna een meter breed, en bijna een meter diep. Zij werd van buiten en van binnen overtrokken met dunne platen van goud. Er was een kroon of krans van goud om heen, met ringen en staven om haar te dragen, en de getuigenis moest er in nedergelegd worden, vers 10—16. De tafelen der wet worden *de getuigenis* genoemd, omdat God er Zijn wil in betuigde. Dat Hij hun deze wet gaf, was ten teeken van Zijne gunst jegens hen; en hunne aanneming er van was ten teeken van hunne onderworpenheid en gehoorzaamheid aan Hem. Deze wet was eene getuigenis *aan* hen, om hen te leiden en te besturen in hun plicht, en zal een getuigenis *tegen* hen zijn, als zij overtreden. De ark wordt *ark der getuigenis* genoemd, Hoofdst. 30 : 6, en de tabernakel, *de tabernakel der getuigenis*, Num. 10 : 11, Hand. 7 : 44. Ook het Evangelie van Christus wordt *eene getuigenis* genoemd, Matth. 24 : 14. Er is op te merken:

1. Dat de tafelen der wet zorgvuldig in de ark bewaard werden, om ons te leeren zeer hooge waardeering te hebben voor het woord van God, het te bewaren in ons hart, het in onze innerlijke gedachten te hebben, zooals de ark in het heilige der heiligen geplaatst werd. Het geeft ook te kennen de zorg, welke Gods voorzienigheid altijd gehad heeft en altijd hebben zal om de gedachtenis der Goddelijke openbaring in de kerk te bewaren, zoodat zelfs in de laatste dagen *de ark Zijns verbonds* in Zijn tempel gezien zal worden. Zie Openb. 11 : 19.

2. Dat deze ark het voornaamste teeken was van Gods tegenwoordigheid, hetgeen ons leert, dat het eerste en groote blijk en verzekering van Gods gunst is, dat Zijne wet in ons hart wordt geschreven. God woont waar deze heerscht, Hebr. 8 : 10.

3. Dat er gezorgd was om de ark overal waar zij heengingen te kunnen mededragen, hetgeen ons te kennen geeft, dat wij overal waar wij heengaan onzen Godsdienst mede moeten nemen, steeds de liefde van den Heere Jezus en Zijne wet met ons moeten omdragen.

II. De genadetroon [1]) of verzoendeksel, was het deksel der ark, gemaakt van louter goud in nauwkeurige overeenstemming met de afmetingen der ark, vers 17—21. Dit *verzoendeksel* was een type van Christus, de groote Verzoening, wiens genoegdoening ten volle beantwoordt aan de eischen der wet, onze overtredingen bedekt, en zich stelt tusschen ons en den vloek, dien wij verdiend hebben. Aldus is Hij het *einde der wet tot rechtvaardigheid.*

III. De gouden cherubs werden bevestigd aan het verzoendeksel en vormden er één geheel mede, hunne vleugelen er over uitspreidende, vers 18. Men onderstelt dat deze cherubs de heilige engelen moesten voorstellen, die steeds de *Shechina*, of Goddelijke Majesteit, vergezelden, inzonderheid bij de wetgeving, niet door eenigerlei beeltenis van een engel maar door het een of ander embleem van de engelennatuur, waarschijnlijk een van de vier aangezichten, vermeld in Ezech. 1 : 10. Die aangezichten waren naar elkander gericht, en zagen beiden nederwaarts op de ark, terwijl hunne vleugelen zoo uitgestrekt waren, dat zij elkander aanraakten. De apostel noemt hen *de cherubim der heerlijkheid, die het verzoendeksel beschaduwden*, Hebr. 9 : 5. Het geeft hun dienen van den Verlosser te kennen, voor wien zij gedienstige geesten waren, hunne bereidwilligheid om Zijn wil te doen, hun bijzondere tegenwoordigheid in de vergadering der heiligen, Psalm 68 : 18; 1 Cor. 11 : 10, en hun begeerte om in de verborgenheden des Evangelies te zien, 1 Petrus 1 : 12. God wordt gezegd te wonen, of te zitten, *tusschen de cherubim* op het verzoendeksel, Psalm 80 : 1. Daar belooft Hij Mozes bij hem te zullen komen en *met hem te spreken,*

1) Aldus genoemd in de Engelsche overzetting.

vers 22. Daar zal Hij wetten geven, en daar zal Hij audientie verleenen, zooals een vorst op zijn troon, en aldus toont Hij zich bereid om met ons verzoend te zijn in en door het middelaarschap van Christus. Zinspelende op dit verzoendeksel worden wij gezegd met vrijmoedigheid toe te gaan tot *den troon der genade*, Hebr. 4 : 16, want wij *zijn niet onder de wet*, die bedekt is, *maar onder de genade*, die geopenbaard is; hare vleugelen zijn uitgestrekt, en wij worden genoodigd onder de schaduw er van te komen, Ruth 2 : 12.

23. Gij zult ook een tafel maken van sittimhout; twee ellen zal haar lengte zijn, en een el haar breedte, en een el en een halve zal haar hoogte zijn. 24. En gij zult ze met louter goud overtrekken; gij zult ook een gouden krans daaraan maken rondom heen. 25. Gij zult ook een lijst rondom daaraan maken, een hand breed; en gij zult een gouden krans rondom derzelver lijst maken. 26. Ook zult gij vier gouden ringen daaraan maken; en gij zult de ringen zetten aan de vier hoeken, die aan derzelver vier voeten zijn zullen. 27. Tegenover de lijst zullen de ringen zijn, tot plaatsing voor de handboomen om de tafel te dragen. 28. Deze handboomen nu zult gij van sittimhout maken, en gij zult dezelve met goud overtrekken; en de tafel zal daaraan gedragen worden. 29. Gij zult ook maken haar schotelen, en haar rookschalen, en haar plateelen; en haar kroezen (met welke zij bedekt zal worden); van louter goud zult gij ze maken. 30. En gij zult op deze tafel altijd het toonbrood voor mijn aangezicht leggen.

Hier wordt:

1. Bevolen, dat een tafel gemaakt zal worden van hout met goud overtrokken, welke tafel staan moest, niet in het heilige der heiligen, (daar was niets anders dan de ark met haar toebehooren,) maar in het buitenste deel van den tabernakel, *het heilige* genaamd, Hebr. 9 : 2; vers 23 en verv. Daar moeten ook de gewone dingen zijn van een buffet, borden, schalen en lepels, enz.; en die allen moesten *van goud* zijn, vers 29.

2. Deze tafel moest altijd gedekt wezen en voorzien van *toonbrood*, vers 30, of *brood des aangezichts;* twaalf brooden, één voor elken stam, gelegd in twee rijen, zes op ééne rij, zie de desbetreffende wet in Lev. 24 : 5 en verv. Daar de tabernakel Gods huis was, waarin, naar het Hem behaagde te zeggen, Hij onder hen zou wonen, wilde Hij toonen dat Hij een goede tafel hield. Het was voegzaam, dat in het koninklijk paleis een koninklijke tafel zou zijn. Volgens sommiger gevoelen moesten de twaalf brooden de twaalf stammen vertegenwoordigen, aan God voorgesteld als Zijn volk, en *de tarwe Zijns dorschvloers*, zooals zij genoemd worden, Jes. 21 : 10. Gelijk de ark Gods tegenwoordigheid beteekende onder hen, zoo beteekenden de twaalf brooden hun voorgesteld zijn aan God. Dit brood was bestemd: *a.* Om een dankbare erkenning te zijn van Gods goedheid jegens hen door hun hun dagelijksch brood te geven, manna in de woestijn, waar Hij een tafel voor hen had toebereid, en in Kanaän het koren des lands. Hiermede erkenden zij hunne afhankelijkheid van Gods voorzienigheid, niet slechts voor het koren op het veld, waarvoor zij dank brachten in de offerande van de schoof der eerstelingen, maar ook voor het brood in hunne huizen, daar, als zij het in huis gebracht hadden, God *er niet in geblazen heeft*, Haggai 1 : 9. Christus heeft ons geleerd elken dag te bidden voor het brood van den dag. *b.* Een teeken te zijn van hunne gemeenschap met God; daar dit brood op Gods tafel van hetzelfde koren bereid was als het brood op hun eigen tafel, hebben God en Israel, als het ware, tezamen gegeten, als een onderpand van vriendschap en gemeenschapsoefening; Hij hield avondmaal met hen, en zij met Hem. *c.* Om een type te wezen van de geestelijke voorzienigheid, welke gemaakt is in de kerk door het Evangelie van Christus voor allen, die Gode tot priesters zijn gemaakt. *In het huis onzes Vaders is overvloed van brood*, een brood voor iederen stam. Allen, die in Gods huis wonen zullen verzadigd wormet de vettigheid Zijns huizes, Psalm 36 : 9. Goddelijke vertroostingen zijn voor heilige zielen een aanhoudende feestmaaltijd, in weerwil van hen, voor wie *de tafel des Heeren* en *hare spijze* (omdat het eenvoudig brood is) *verachtelijk* zijn, Mal. 1 : 12. Christus heeft een tafel in Zijn koninkrijk, aan welke al Zijne heiligen voor altijd met Hem zullen *eten en drinken*, Lukas 22 : 30.

31. Gij zult ook een kandelaar van louter goud maken; van dicht werk zal deze kandelaar gemaakt worden, zijne schacht en zijne rieten; zijne schaaltjes, zijne knoopen en zijne bloemen zullen uit hem zijn. 32. En zes rieten zullen uit zijne zijden uitgaan: drie rieten des kandelaars uit zijn eene zijde, en drie rieten des kandelaars uit zijn andere zijde. 33. In het eene riet zullen drie schaaltjes zijn, gelijk amandelnoten, een knoop en een bloem; en drie schaaltjes, gelijk amandelnoten in een ander riet, een knoop en een bloem; alzoo zullen die zes rieten zijn, die uit den kandelaar gaan. 34. Maar aan den kandelaar zelven zullen vier schaaltjes zijn, gelijk amandelnoten, met zijn knoopen en met zijn bloemen. 35. En daar zal een knoop zijn onder twee rieten, uit denzelven uitgaande; ook een knoop onder twee rieten, uit denzelven uitgaande; nog een knoop onder twee rieten, uit denzelven uitgaande; alzoo zal het zijn met de zes rieten, die uit den kandelaar uitgaan. 36. Hun knoopen en hun rieten zullen uit hem zijn; het zal altemaal een eenig dicht werk van louter goud zijn. 37. Gij zult hem ook zeven lampen maken, en men zal zijne lampen aansteken, en doen lichten aan zijne zijden. 38. Zijn snuiters en zijn bluschvaten zullen louter goud zijn. 39. Uit een

talent louter goud zal men dat maken, met al dit gereedschap. 40. Zie dan toe, dat gij het maakt naar hun voorbeeld, hetwelk u op den berg getoond is.

Het volgende, dat voor het bouwen en in orde brengen van Gods paleis bevolen was, was het vervaardigen van een kostbaren, fraaien kandelaar, geheel van goud, niet hol maar massief. De bijzondere aanwijzingen, die er hier voor worden gegeven, toonen:

1. Dat hij zeer prachtig was, een schoon sieraad voor de plaats. Er waren zes takken aan, die allen van de voornaamste schacht uitgingen, en niet alleen hunne schaaltjes hadden (om de olie en de aangestoken pit te bevatten) en aldus noodzakelijk waren, maar ook knoopen en bloemen tot versiering.

2. Dat hij zeer gerieflijk was, en op uitnemende wijze beraamd, zoowel om licht te verspreiden, als om den tabernakel zuiver te houden van rook en walm.

3. Dat hij van groote *beteekenis* was. De tabernakel had geen vensters om het daglicht binnen te laten, al zijn licht was het licht van den kandelaar of luchter, waardoor de betrekkelijke duisternis dier bedeeling wordt aangeduid. Terwijl de Zon der gerechtigheid nog niet was opgegaan, en de morgenster uit de hoogte Zijne kerk nog niet bezocht heeft, heeft God zich toch niet zonder getuigen gelaten, en hen niet zonder onderricht. Het gebod was een lamp, en de wet een licht, en de profeten waren de takken dier lamp, welke in de onderscheidene eeuwen aan de Oud Testamentische kerk licht hebben gegeven. In vergelijking met wat zij in den hemel zijn zal, is de kerk nog duister, zooals de tabernakel geweest is, maar het woord Gods is de kandelaar, *een licht, schijnende in een duistere plaats*, 2 Petr. 1 : 19, en wèl zou de wereld zonder dat licht een zeer duistere plaats zijn. De Geest Gods wordt in Zijn onderscheidene gaven en genadebedeelingen vergeleken bij *de zeven lampen, welke brandende zijn voor den troon*, Openb. 4 : 5. De kerken zijn gouden kandelaars, de lichten der wereld, *voorhoudende het woord des levens*, zooals de kandelaar het licht, Filipp. 2 : 15, 16. De leeraren moeten de lampen aansteken en zorgen dat zij helder branden, vers 37, door de Schriften te openen. De schat dezes lichts is thans *in aarden vaten* gelegd, 2 Cor. 4 : 6, 7. De rieten of takken, van den kandelaar spreidden zich uit naar elken kant, om de verspreiding aan te duiden van het licht des Evangelies naar alle zijden door de Evangeliebediening, Matth. 5 : 14, 15. Er is *verscheidenheid van gaven*, maar dezelfde Geest geeft ze aan een iegelijk tot hetgeen oorbaar is.

Eindelijk. Temidden van deze instructies wordt aan Mozes een uitdrukkelijke waarschuwing gegeven om er zich voor te wachten van zijn voorbeeld af te wijken, vers 40. *Zie dan toe dat gij het maakt naar hun voorbeeld, hetwelk u op den berg getoond is.* Niets werd aan zijn eigen vinding of verbeelding overgelaten, noch aan de vinding of verbeelding der werklieden, noch aan den zin of de meening des volks; de wil van God moet tot in de kleinste bijzonderheden nauwkeurig worden waargenomen. Aldus zijn: *a.* alle leidingen van Gods voorzienigheid in nauwkeurige overeenstemming met Zijn raadsbesluiten, en nooit verschilt de kopie van het origineel. De oneindige Wijsheid brengt nooit verandering in haar maatregelen; wat voorgenomen werd, zal voorzeker volvoerd worden. *b.* Moeten al Zijne inzettingen waargenomen worden naar Zijne voorschriften. Christus' instructie aan Zijne discipelen is hieraan gelijk, Matth. 28 : 19, *leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.*

HOOFDSTUK XXVI.

Mozes ontvangt hier instructies: I. Betreffende de binnengordijnen van den tabernakel en de samenvoeging dier gordijnen, vers 1—6. II. Betreffende de buitengordijnen, die van geitenhaar moesten wezen ter versterking van de binnengordijnen, vers 7—13. III. Betreffende het deksel om den tabernakel te beveiligen tegen het weêr, vers 14. IV. Betreffende de berderen of stijlen, die opgericht moesten worden om de gordijnen te dragen, met hunne voeten en richelen, vers 15—30. V. De afscheiding tusschen het heilige en het heilige der heiligen, vers 31—35. VI. De voorhang voor den ingang, vers 36, 37. Deze bijzonderheden, die zoo uitvoerig vermeld zijn, schijnen thans van weinig nut voor ons te zijn; daar zij echter van zoo groot nut waren voor Mozes en Israel, en God het voegzaam heeft geacht om er de herinnering van te bewaren tot op onzen tijd, behooren wij ze niet voorbij te zien. Zelfs de hooge oudheid van dit bericht maakt het eerwaardig.

Den tabernakel nu zult gij maken van tien gordijnen, van fijn getweernd linnen, en hemelsblauw, en purper, en scharlaken, met cherubs van het allerkunstelijkste werk zult gij ze maken. 2. De lengte van een gordijn zal van acht en twintig ellen zijn, en de breedte eener gordijn van vier ellen; al deze gordijnen zullen ééne maat hebben. 3. Er zullen vijf gordijnen samengevoegd zijn, de eene aan de andere; wederom zullen er vijf gordijnen samengevoegd zijn, de eene aan de andere. 4. En gij zult hemelsblauwe striklisjes maken aan den kant van de eene gordijn, aan het uiterste in de samenvoeging; alzoo zult gij ook doen aan den uitersten kant der gordijn, aan de tweede samenvoegende. 5. Vijftig striklisjes zult gij aan de eene gordijn maken, en vijftig striklisjes zult gij maken aan het uiterste der gordijn, dat aan de tweede samenvoegende is: deze striklisjes zullen het eene aan het andere samenvatten. 6. Gij zult ook vijftig gouden haakjes maken, en zult de gordijnen samenvoegen, de eene aan de andere, met deze haakjes, opdat het één tabernakel zij.

Het huis moest een *tabernakel* of tent wezen, zooals soldaten er thans gebruiken in het kamp, een geringe, zoowel als beweegbare woning, en toch had de ark Gods geene betere, totdat Salomo vier honderd tachtig jaren later den tempel bouwde, 1 Kon. 6 : 1. God heeft aldus Zijne tegen-

woordigheid onder hen geopenbaard in een tabernakel:

1. Om zich te voegen naar hun tegenwoordigen toestand in de woestijn, opdat Hij overal waar zij heengingen bij hen zou zijn. God schikt de teekenen Zijner gunst en genade naar de nooden en behoeften Zijns volks, al naar hun staat of toestand is van voorspoed of tegenspoed, van gevestigd of nog ongevestigd te zijn. *Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn*, Jes. 43 : 2.

2. Om den toestand voor te stellen van Gods kerk in deze wereld; het is een *tabernakel-of-tent-toestand*, Psalm 15 : 1. *Wij hebben hier geen blijvende stad;* daar wij vreemdelingen zijn in deze wereld, en op reis zijn naar eene betere, zullen wij niet gevestigd wezen vóór wij in den hemel zijn. Kerkvoorrechten zijn roerende goederen, die van de eene plaats naar de andere gaan; het Evangelie is aan geen plaats gebonden; de kandelaar is in een tent en kan gemakkelijk weggenomen worden, Openb. 2 : 5. Als wij den tabernakel op-prijs-stellen en het voorrecht er van goed gebruiken, dan zal hij ons vergezellen overal waar wij heengaan; maar zoo wij hem veronachtzamen en onteeren, dan zal hij, waar wij ook zijn, ons verlaten. *Wat heeft Mijn beminde in Mijn huis te doen?* Jer. 11 : 15.

De gordijnen van den tabernakel moesten zeer kostbaar zijn, van het beste in zijne soort, *fijn getweernd linnen*, in zeer fraaie, lieflijke kleuren, *hemelsblauw, en purper en scharlaken*. *b.* Er moesten cherubim op geborduurd worden, vers 1, om aan te duiden dat de engelen Gods zich legeren rondom de kerk, Psalm 34 : 8. Gelijk er cherubim waren op het verzoendeksel, zoo waren zij ook rondom den tabernakel, want wij zien de engelen, niet slechts rondom den troon, maar ook rondom de ouderlingen, Openb. 5 : 11. *c.* Er moesten twee behangsels zijn, ieder van vijf banen, aan elkander genaaid, en de twee behangsels moesten met gouden haakjes samengevoegd worden, zoodat zij dan één tabernakel vormden, vers 6. Zoo zijn ook de kerken van Christus, hoewel zij velen zijn, toch één, daar zij *bekwamelijk samengevoegd zijn* in heilige liefde, en door de eenigheid des Geestes aldus *opwassen tot een heiligen tempel in den Heere*, Efeze 2 : 21, 22; 4 : 16. Deze tabernakel was zeer eng; maar bij de prediking des Evangelies wordt der kerk geboden *de plaats harer tent wijd te maken en de gordijnen harer woning uit te breiden*, Jes. 54 : 2.

7. Ook zult gij gordijnen uit geitenhaar maken tot een tent over den tabernakel; van elf gordijnen zult gij die maken. 8. De lengte eener gordijn zal dertig ellen zijn, en de breedte eener gordijn vier ellen; deze elf gordijnen zullen ééne maat hebben. 9. En gij zult vijf dezer gordijnen aan elkander bijzonder voegen, en zes dezer gordijnen bijzonder; en de zesde dezer gordijnen zult gij dubbel maken, recht voorop de tent. 10. En gij zult vijftig striklisjes maken aan den kant van de eene gordijn, het uiterste in de samenvoeging, en vijftig striklisjes aan den kant van de gordijn, die de tweede samenvoegende is. 11. Gij zult ook vijftig koperen haakjes maken, en gij zult de haakjes in de striklisjes doen, en gij zult de tent samenvoegen, dat zij één zij. 12. Het overige nu, dat overschiet aan de gordijnen der tent, de helft der gordijn, die overschiet, zal overhangen, aan de achterste deelen des tabernakels; 13. En een el van deze, en een el van gene zijde van hetgeen, dat overig zijn zal aan de lengte van de gordijnen der tent, zal overhangen aan de zijden des tabernakels, aan deze en aan gene zijde, om dien te bedekken. 14. Gij zult ook voor de tent een deksel maken van roodgeverwde ramsvellen, en daarover een deksel van dassenvellen.

Aan Mozes wordt hier bevel gegeven om een dubbele bedekking voor den tabernakel te maken, opdat het er niet zal inregenen, en de schoonheid van die fraaie gordijnen niet bedorven worde.

1. Er moest eene bedekking wezen van geitenharen gordijnen, die van alle zijden iets ruimer waren dan de binnengordijnen, omdat zij dezen moesten insluiten, en waarschijnlijk op een kleinen afstand er van geplaatst waren, vers 7 en verv. Die buitengordijnen moesten met koperen haakjes aan elkander bevestigd worden. Daar de stof minder kostbaar was, waren de haakjes ook van geen kostbaar metaal, en de koperen haakjes konden hier evengoed aan het doel beantwoorden als de gouden. De band der eenheid kan even sterk wezen tusschen gordijnen van geitenhaar als tusschen gordijnen van purper en scharlaken.

2. Daar moest nog een andere bedekking voor wezen, en wel een dubbele, vers 14, een van *roodgeverfde ramsvellen*, waarschijnlijk bereid met de wol er nog op; nog een van *dassenvellen*, zooals onze vertaling van het woord is, maar het schijnt veeleer een soort van sterk leder geweest te zijn (zeer fijn echter) want wij lezen, dat daar de beste schoenen van gemaakt werden, Ezech. 16 : 10. Merk hier nu op: *a.* Dat het buitenste van den tabernakel ruw en grof was, de schoonheid er van was in de binnengordijnen. Zij, in wie God woont, moeten er naar streven om beter te zijn dan zij schijnen te wezen. Geveinsden keeren de beste zijde naar buiten, zooals *witgepleisterde graven;* maar *des Konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig*, Psalm 45 : 14; in het oog der wereld is zij zwart, gelijk de tenten Kedars, maar in Gods oog is zij schoon, gelijk de gordijnen Salomo's, Hoogl. 1 : 5. Laat ons versiersel zijn dat van den verborgen mensch des harten, het onverderflijk versiersel, namelijk van een zachtmoedigen en stillen geest, die kostelijk is voor God, 1 Petr. 3 : 4. *b.* Dat, waar God Zijne heerlijkheid plaatst, Hij er eene beschutting voor maakt, op de woningen der rechtvaardigen zal eene beschutting wezen, Jes. 4 : 5, 6. De bescherming van Gods voorzienigheid zal altijd op de heerlijkheid des heiligdoms wezen. Gods

tent is ons eene verberging ten dage des kwaads. Psalm 27 : 5.

15. Gij zult ook tot den tabernakel staande berderen maken, van sittimhout. 16. De lengte van een berd zal tien ellen zijn, en een el en een halve el zal de breedte van elk berd zijn. 17. Twee houvasten zal een berd hebben, als sporten in een ladder gezet, het eene nevens het andere; alzoo zult gij het met al de berderen des tabernakels maken. 18. En de berderen tot den tabernakel zult gij aldus maken: twintig berderen naar de zuidzijde zuidwaarts. 19. Gij zult ook veertig zilveren voeten maken onder de twintig berderen: twee voeten onder een berd, aan zijn twee houvasten, en twee voeten onder een ander berd aan zijn twee houvasten. 20. Er zullen ook twintig berderen zijn aan de andere zijde des tabernakels, aan den noorderhoek, 21. Met hun veertig zilveren voeten: twee voeten onder een berd, en twee voeten onder een ander berd. 22. Doch aan de zijde des tabernakels tegen het westen zult gij zes berderen maken. 23. Ook zult gij twee berderen maken tot de hoekberderen des tabernakels, aan de beide zijden. 24. En zij zullen van beneden als tweelingen samengevoegd zijn; zij zullen ook als tweelingen aan het oppereinde deszelven samengevoegd zijn, met een ring; alzoo zal het met de twee berderen zijn, tot twee hoekberderen zullen zij zijn. 25. Alzoo zullen de acht berderen zijn met hun zilveren voeten, zijnde zestien voeten: twee voeten onder een berd, wederom twee voeten onder een berd. 26. Gij zult ook richelen maken van sittimhout: vijf aan de berderen van de eene zijde des tabernakels; 27. En vijf richelen aan de berderen van de andere zijde des tabernakels; alsook vijf richelen aan de berderen van de zijde des tabernakels, aan de beide zijden westwaarts. 28. En de middelste richel zal midden aan de berderen zijn, doorschietende van het eene einde tot het andere einde. 29. En gij zult de berderen met goud overtrekken, en hunne ringen (de plaatsen voor de richelen) zult gij van goud maken; de richelen zult gij ook met goud overtrekken. 30. Dan zult gij den tabernakel oprichten naar zijne wijze, die u op den berg getoond is.

Zeer bijzondere aanwijzingen worden hier gegeven voor de berderen of stijlen van den tabernakel, die de gordijnen moesten dragen, zooals de pinnen van eene tent, die stevig en sterk moeten zijn, Jes. 54 : 2. Deze stijlen hadden houvasten, die gestoken moesten worden in de openingen, welke er voor gemaakt waren in de zilveren voeten. God droeg er zorg voor om alles sterk te hebben, zoowel als schoon, in Zijn tabernakel. Gordijnen zonder stijlen zouden met elken wind heen en weer zijn gegaan, maar het is goed om het hart bevestigd en versterkt te hebben door genade, die is als de stijlen om de gordijnen onzer belijdenis op te houden, welke anders niet lang stand zou kunnen houden. De stijlen werden van boven en beneden door gouden ringen saamgevoegd, vers 24, en bevestigd met richelen, die door de gouden krammen of ringen aan iederen stijl heengestoken moesten worden, vers 26. De stijlen en richelen moesten allen rijk verguld wezen, vers 29. Zoo was alles in den tabernakel zeer prachtig, in overeenstemming met den staat van kindsheid der kerk, daar zulke dingen zeer geschikt waren om kinderen te behagen, het hart der aanbidders te vervullen van eerbied voor de Goddelijke heerlijkheid en hen onder den indruk te brengen van de grootheid van dien Vorst, die zeide: *Hier zal Ik wonen.* In toespeling hierop wordt van het nieuwe Jeruzalem gezegd, dat het van *zuiver goud* is, Openb. 21 : 18. Maar de bouwers van de Evangeliekerk zeiden: *Zilver en goud hebben wij niet*, en toch heeft de heerlijkheid van hun gebouw die van den tabernakel zeer verre overtroffen, 2 Cor. 3 : 10, 11. *Hoeveel kostelijker is wijsheid dan goud!* Er worden hier geen orders gegeven voor den vloer van den tabernakel, waarschijnlijk bestond hij uit planken, want wij kunnen niet denken, dat zij binnen al die fraaie gordijnen op den kouden of natten grond traden. Indien dit echter wél zoo was, dan kan het ons herinneren aan hoofdst. 20 : 24. *Maak Mij een altaar van aarde.*

31. Daarna zult gij een voorhang maken van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen; van het allerkunstelijkste werk zal men dien maken, met cherubim. 32. En gij zult hem hangen aan vier pilaren van sittimhout met goud overtogen, hunne haken zullen van goud zijn; staande op vier zilveren voeten. 33. En gij zult den voorhang onder de haakjes hangen, en gij zult de ark der getuigenis aldaar binnen den voorhang brengen; en deze voorhang zal ulieden eene scheiding maken tusschen het heilige en tusschen het heilige der heiligen. 34 En gij zult het verzoendeksel zetten op de ark der getuigenis in het heilige der heiligen. 35. De tafel nu zult gij zetten buiten den voorhang, en den kandelaar tegen de tafel over, aan de eene zijde des tabernakels, zuidwaarts; maar de tafel zult gij zetten aan de noordzijde. 36. Gij zult ook aan de deur der tent een deksel maken van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, geborduurd werk. 37. En gij zult tot dit deksel vijf pilaren van sittimhout maken, en die met goud overtrekken; hunne haken zullen van goud zijn; en gij zult hun vijf koperen voeten gieten.

Hier wordt bevel gegeven om twee voorhangen te maken.

1. De eene moet dienen tot afscheiding tusschen het heilige en het heilige der heiligen; welke dus niet alleen belette, dat iemand daar

binnen zou gaan, maar zelfs om er in te zien, vers 31, 33. Onder die bedeeling was de Goddelijke genade omsluierd, maar nu aanschouwen wij haar met ongedekten aangezichte, 2 Cor. 3 : 18. De apostel zegt ons in Hebr. 9 : 8 wat de beteekenis was van dezen voorhang; er werd door te kennen gegeven, dat de ceremonieele wet *degenen, die daar toegaan, nimmermeer kan heiligen*, Hebr. 10 : 1, en dat het waarnemen er van de menschen niet naar den hemel zou brengen. *De weg des heiligdoms was nog niet openbaar gemaakt, zoolang de eerste tabernakel nog stand had; leven en onsterflijkheid* waren verborgen totdat zij *door het Evangelie aan het licht werden gebracht;* hetgeen daarom aangeduid werd door het scheuren van dien voorhang bij den dood van Christus, Matth. 27 : 51. Thans hebben wij *vrijmoedigheid om in te gaan in het heiligdom* in alle daden der Godsvrucht, *door het bloed van Jezus*, maar die ons toch ook verplicht tot heiligen eerbied en een nederig besef van onzen afstand.

2. De tweede voorhang was bestemd voor buitendeur van den tabernakel, vers 36. 37. Door dezen eersten voorhang gingen de priesters dagelijks om te offeren in het heilige, maar niet het volk, Hebr. 9 : 6. Deze voorhang was de eenige beschutting van den tabernakel tegen dieven en roovers, die er gemakkelijk doorheen hadden kunnen gaan, want die deur was niet gesloten of gegrendeld, en de menigte van kostbare zaken in den tabernakel zou eene verzoeking voor hen zijn, gelijk men allicht zou denken. Maar door hem aldus open te laten waren : *a.* De priesters en Levieten zooveel te meer verplicht om er streng wacht over te houden; en *b.* Zou God Zijne zorg toonen over Zijne kerk op aarde, hoewel zij zwak en weerloos is, en voortdurend blootgesteld aan gevaar. Als het Gode behaagt, zal een gordijn een even sterke beschutting en bescherming zijn voor Zijn huis als koperen deuren en ijzeren grendelen.

HOOFDSTUK XXVII.

In dit hoofdstuk worden voorschriften gegeven: I. Betreffende het koperen altaar voor de brandoffers, vers 1—8. II. Betreffende den voorhof van den tabernakel en de behangselen ervan, vers 9—19. III. Betreffende de olie voor den luchter, vers 20, 21.

Gij zult ook een altaar maken van sittimhout; vijf ellen zal de lengte zijn, en vijf ellen de breedte, (vierkant zal dit altaar zijn) en drie ellen zijne hoogte. 2. En gij zult zijne hoornen maken op zijn vier hoeken; uit hetzelve zullen zijne hoornen zijn, en gij zult het met koper overtrekken. 3. Gij zult het ook potten maken, om zijne asch te ontvangen, ook zijne schoffelen, en zijne besprengbekkens, en zijne krauwelen, en zijne koolpannen; al zijn gereedschap zult gij van koper maken. 4. Gij zult het een rooster maken van koperen netwerk; en gij zult aan dat net vier koperen ringen maken aan zijn vier einden. 5. En gij zult het onder den omloop des altaars van beneden opleggen, alzoo dat het net tot het midden des altaars zij. 6. Gij zult ook handboomen maken tot het altaar, handboomen van sittimhout; en gij zult ze met koper overtrekken. 7. En de handboomen zullen in de ringen gedaan worden, alzoo dat de handboomen zijn aan de beide zijden des altaars, als men het draagt. 8. Gij zult hetzelve hol van planken maken; gelijk als Hij u op den berg gewezen heeft, alzoo zullen zij doen.

Gelijk God in den tabernakel Zijne tegenwoordigheid wilde openbaren onder Zijn volk, zoo moesten zij Hem daar hunne hulde en aanbidding brengen; niet in den tabernakel zelf, (*daar* moesten alleen de priesters als Gods huisdienaren binnengaan) maar in den voorhof van den tabernakel, waar zij als gewone onderdanen kwamen. Daar moest een altaar opgericht worden, op hetwelk zij hunne offeranden moesten brengen, en op hetwelk de priesters ze aan God moesten offeren. Dit altaar moest hunne gaven heiligen, vandaar moesten zij Gode hunne diensten bieden, gelijk Hij hun van het verzoendeksel Zijne orakelen gaf, en aldus werd er eene gemeenschap geopend tusschen God en Israel. Aan Mozes worden hier bevelen gegeven ten opzichte van:

1. De *afmetingen* ervan; het was vierkant, vers 1.
2. De *hoornen* ervan, die tot nut en sieraad waren, vers 2; de offers werden *met touwen aan de hoornen van het altaar gebonden*, en tot de hoornen van het altaar vluchtten boosdoeners om er bescherming te vinden.
3. De *materialen;* het was van hout, overtrokken met koper, vers 1, 2.
4. De *gereedschappen* er van, die allen van koper moesten wezen.
5. Den *rooster*, die geplaatst was in de holte in het midden des altaars, waarop het vuur was en het offer verbrand werd. Hij was gemaakt van netwerk van koper, als een zeef, en in de holte geplaatst, om het vuur beter te doen branden, en opdat de asch in de holte van het altaar zou kunnen vallen, vers 4, 5.
6. De *handboomen*, om het te dragen, vers 6, 7. En

Eindelijk, wordt hij verwezen naar het voorbeeld, dat hem getoond is, vers 8.

Dit koperen altaar nu was een type van Christus, stervende om verzoening te doen voor onze zonden: het hout zou door het vuur van den hemel verteerd zijn, indien het niet beveiligd ware door het koper; en de menschelijke natuur van Christus zou den toorn Gods niet hebben kunnen dragen, indien zij niet door een Goddelijke kracht ondersteund ware geworden. Christus heeft zich voor de kerk als haar altaar geheiligd, Joh. 17 : 19, en door Zijn middelaarschap heiligt Hij nog de dagelijksche diensten van Zijn volk, die ook macht hebben van dit altaar te eten, daar zij er als geestelijke priesters aan dienen. Tot de hoornen van dit altaar nemen arme zondaren de toevlucht, als zij door de gerechtigheid worden vervolgd, en daar zijn zij veilig krachtens het offer, dat er geofferd is.

9. Gij zult ook den voorhof des tabernakels maken; aan den zuidhoek zuidwaarts zullen aan den voorhof behangselen zijn van fijn getweernd linnen; de lengte eener zijde zal honderd ellen zijn. 10. Ook zullen zijn twintig pilaren en derzelver twintig voeten van koper zijn; de haken dezer pilaren en hunne banden zullen van zilver zijn. 11. Alzoo zullen ook aan den noorderhoek, in de lengte, de behangsels honderd ellen lang zijn; en zijn twintig pilaren en derzelver twintig voeten van koper; de haken der pilaren en derzelver banden zullen van zilver zijn. 12. En in de breedte des voorhofs, aan den westerhoek, zullen behangselen zijn van vijftig ellen; hunne pilaren tien en derzelver voeten tien. 13. Van gelijken zal de breedte des voorhofs, aan den oosterhoek oostwaarts, van vijftig ellen zijn. 14. Alzoo dat er vijftien ellen der behangselen op de eene zijde zijn; hunne pilaren drie en hunne voeten drie; 15. En vijftien ellen der behangselen aan de andere zijde; hunne pilaren drie en hunne voeten drie. 16. In de poort nu des voorhofs zal een deksel zijn van twintig ellen, hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, geborduurd werk; de pilaren vier en hunne voeten vier. 17. Al de pilaren des voorhofs zullen rondom met zilveren banden bedekt zijn; hunne haken zullen van zilver zijn, maar hunne voeten zullen van koper zijn. 18. De lengte des voorhofs zal honderd ellen zijn, en de breedte doorgaans vijftig, en de hoogte vijf ellen, van fijn getweernd linnen; maar hunne voeten zullen van koper zijn. 19. Aangaande al het gereedschap des tabernakels in al deszelfs dienst, ja al zijne pennen, en al de pennen des voorhofs zullen van koper zijn.

Vóór het altaar moest een plein of voorhof wezen, ingesloten door behangselen van het fijnste linnen, dat voor tenten gebruikt werd. Naar de gewone berekening der ellen was deze voorhof ongeveer vijftig meter lang en vijf en twintig breed, ongeveer, of eigenlijk iets minder. Op gevoegelijke afstanden werden pilaren geplaatst in voeten van koper; de pilaren moesten voorzien zijn van zilveren banden of lijsten, waarin zilveren spanhaken waren, om er de linnen behangselen aan te bevestigen; het behangsel dat tot deur diende, moest fraaier zijn dan de anderen; vers 16. Deze voorhof was een type van de kerk, omheind en onderscheiden van het overige der wereld. De omheining werd ondersteund door pilaren, aanduidende de vastigheid der kerk, omhangen met fijn linnen, dat gezegd wordt *de rechtvaardigmaking der heiligen* te zijn, Openb. 19 : 8. Dat waren de voorhoven, waarnaar David verlangde, en waarin hij begeerde te wonen, Ps. 84 : 3, 11, en waar Gods volk inging met lof en dankzegging, Ps. 100 : 4; maar deze voorhof kon slechts een klein getal van aanbidders bevatten; thans zijn, Gode zij dank, onder het Evangelie, de heiningen weggenomen; het is Gods wil dat men overal, aan alle plaatsen, zal bidden, en er is plaats voor allen, die aan welke plaats het ook zij den naam van Jezus Christus aanroepen.

20. Gij nu zult den kinderen Israels gebieden, dat zij tot u brengen reine olie van olijven, gestooten tot den luchter, dat men geduriglijk de lampen aansteke. 21. In de tent der samenkomst, van buiten den voorhang, die voor de getuigenis is, zal ze Aäron en zijne zonen toerichten, van den avond tot den morgen, voor het aangezicht des HEEREN; dit zal eene eeuwige inzetting zijn voor hunne geslachten, vanwege de kinderen Israels.

In het vijf en twintigste hoofdstuk lazen wij van den kandelaar, en hier wordt gedurig bevolen dat de lampen er gedurig in moeten branden, want anders zou hij nutteloos zijn. In iederen kandelaar behoort een brandend en schijnend licht te wezen; kandelaars zonder kaarsen of lampen zijn als *fonteinen zonder water*, of als *regenlooze wolken*. Nu moest:

1. Het volk in de olie voorzien; van het volk moeten de dienaren des Heeren hun onderhoud hebben. Of liever, de reine olie beteekende de genadegaven des Geestes, die aan alie gelooVigen medegedeeld worden uit Christus, den goeden olijfboom, uit wiens volheid wij ontvangen, Zach. 4 : 11, 12, en zonder wien ons licht niet kan schijnen voor de menschen.

2. De priesters moesten de lampen aansteken en verzorgen, het behoorde tot hun dagelijkschen dienst om ze gedurig te doen branben, nacht en dag; zoo is het het werk der Evangeliedienaren om, door de prediking en verklaring der Schriften (die als een lamp zijn) de kerk, Gods tabernakel op aarde, te verlichten, en de geestelijke priesters in den dienst van God te onderwijzen. Het moet *een eeuwige inzetting* zijn, dat de lampen des woords even nauwkeurig worden aangestoken als het reukwerk van gebed en lofzegging wordt geofferd.

HOOFDSTUK XXVIII.

De orders gegeven zijnde voor het in orde schikken van de plaats der openbare aanbidding, wordt nu zorg gedragen voor de priesters, die als de huisdienaren van den God Israels in die heilige plaats den dienst moesten verrichten. Hij huurde dienaren als een teeken van Zijn voornemen om onder hen te wonen. In dit hoofdstuk I. Doet Hij keuze van de personen, die Zijne dienaren zullen zijn, vers 1. II. Bepaalt Hij hunne livrei; hun werk was heilig, en zoo moeten ook hunne kleederen heilig zijn, en in overeenstemming met de heerlijkheid van het huis, dat nu opgericht stond te worden, vers 2—4. 1. Hij bepaalt de kleedij van Zijn oppersten dienaar, den hoogepriester, die zeer kostbaar was. *a.* Een efod en gordel, vers 5—14. *b.* Een borstlap des gerichts, vers 15—29, waarin de urim en thummim gezet moeten zijn, vers 30. *c.* De mantel des efods, vers 31—35. *d.* De hoed, vers 36—39. 2. De kleederen van de mindere priesters, vers 40—43. En ook deze waren schaduwen van toekomende goederen.

Daarna zult gij uw broeder Aäron, en zijne zonen met hem, tot u doen naderen uit het midden der kinderen Israels, om mij het priesterambt te bedienen: namelijk Aäron, Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar, de zonen van Aäron. 2. En gij zult voor uw broeder Aäron heilige kleederen maken, tot heerlijkheid en tot sieraad. 3. Gij zult ook spreken tot allen, die wijs van hart zijn, die Ik met den geest der wijsheid vervuld heb, dat zij voor Aäron kleederen maken, om hem te heiligen, dat hij Mij het priesterambt bediene. 4. Dit nu zijn de kleederen, die zij maken zullen: een borstlap, en een efod, en een mantel, en een rok vol oogjes, een hoed en een gordel; zij zullen dan voor uw broeder Aäron heilige kleederen maken, en voor zijne zonen, om Mij het priesterambt te bedienen.

Wij hebben hier:

I. *Aäron en zijne zonen* tot priesters benoemd, vers 1. Totnutoe was ieder hoofd van een huisgezin de priester van zijn eigen gezin, en offerde, als hij er reden toe vond, op aarden altaren; maar nu de huisgezinnen van Israel tezamen tot een volk waren geworden, en er een tabernakel der samenkomst stond opgericht te worden als een zichtbaar middelpunt hunner eenheid, was het noodig dat een openbaar priesterschap zou worden ingesteld. Mozes, die totnutoe den dienst had verricht, en daarom onder de priesters gerekend wordt, Psalm 99 : 6, had genoeg te doen om, als hun profeet, de orakelen voor hen te raadplegen en, als hun vorst, hen te richten. Het was ook zijn begeerte niet om al de eereambten voor zich te houden, of het priesterambt, het eenige, dat erfelijk was, voor zijn eigen familie te bewaren; maar het was hem zeer aangenaam om zijn broeder Aäron met dit ambt bekleed te zien, en zijne zonen na hem, terwijl — hoe groot hij ook was — zijn eigen zonen na hem slechts Levieten zijn zouden. Het is een voorbeeld van den ootmoed van dien grooten man, en een bewijs hoe oprechtelijk hij de eer en heerlijkheid Gods op het oog had, dat hij weinig achtsloeg op de bevordering of het aanzien van zijn eigen familie. Aäron, die nederig zijn jongeren broeder tot profeet had gediend en dat ambt niet had afgewezen, Hoofdst. 7 : 1, wordt nu bevorderd om een priester, een hoogepriester voor God, te zijn, want Hij zal verhoogen die zichzelven vernederen. Ook *kon niemand zichzelven die eer aannemen, maar die van God geroepen wordt,* Hebr. 5 : 4. God had van Israel, in het algemeen, gezegd dat zij Hem *een priesterlijk koninkrijk* zullen zijn, Hoofdst. 19 : 6. Omdat het echter noodig was dat zij, die het altaar bedienen, zich geheel en al aan dien dienst zullen wijden, en omdat hetgeen ieders werk is, spoedig niemands werk wordt, heeft God ééne familie onder hen verkoren, om eene familie van priesters te zijn, de vader en zijne vier zonen; en uit Aärons lenden zijn al de priesters der Joodsche kerk voortgekomen, van wie wij zoo dikwijls lezen, beide in het Oude en het Nieuwe Testament. Heerlijk en gezegend is het, als wezenlijke heiligheid, zooals deze ceremonieele heiligheid, van vader op zoon, van ouders op kinderen overgaat.

II. De kleederen der priesters worden hier voorgeschreven *tot heerlijkheid en tot sieraad,* vers 2. Er moeten sommige van de kostbaarste materialen voor genomen worden, vers 5, en de beste werkmeesters moeten gebruikt worden om ze te vervaardigen, wier bekwaamheid God als *een bijzondere gave* voor dit doel ten zeerste zou verhoogen, vers 3. Uitnemendheid, zelfs in gewone bedrijven, is een gave Gods, zij komt van Hem en, als er gelegenheid toe is, moet zij voor Hem gebruikt worden. Hij, die *den landman onderricht van de wijze, en hem leert,* onderwijst ook den koopman en den handwerksman, en beiden behooren dus God te eeren met hun gave en hun gewin. De menschelijke geleerdheid behoort zeer bijzonder den dienst van het priesterschap gewijd te worden en gebruikt tot sieraad van hen, die de heilige dingen bedienen.

De kleederen, hier voorgeschreven, zijn:

1. Vier, die beide de hoogepriester en de mindere priesters droegen, namelijk de linnen onderbroek, de linnen rok, de linnen gordel, die er aan bevestigd was, en de muts of tulband; die van den hoogepriester wordt *hoed* genoemd.

2. Vier anderen, die alleen de hoogepriester moest dragen, namelijk de efod met den kunstigen riem, de borstlap des gerichts, de mantel met de gouden schelletjes en de granaatappelen aan het benedeneinde, en de gouden plaat op zijn voorhoofd. Deze heerlijke kleederen werden voorgeschreven: *a.* Opdat de priesters zelf aan de waardigheid van hun ambt herinnerd zullen worden, en zich met betamelijkheid zullen gedragen. *b.* Opdat het volk hierdoor een heiligen, diepen eerbied zou opvatten voor dien God, wiens dienstknechten in zoo grooten luister verschenen. *c.* Opdat de priesters typen zouden zijn van Christus, die zich Gode onstraffelijk heeft opgeofferd, en van alle Christenen, die met het sieraad der heiligheid zijn aangedaan, waarmede zij Gode zijn toegewijd. Onder het Evangelie moet nu beide van leeraren en van Christenen, het versiersel niet bestaan in goud of paarlen, of kostelijke kleeding, maar in *de kleederen des heils en den mantel der gerechtigheid,* Jes. 61 : 10; Psalm 132 : 9, 16. Gelijk de vuile kleederen van Jozua, den hoogepriester, de ongerechtigheid beteekenden, die zijn priesterschap aankleefde, en zorg werd gedragen om het er van te reinigen, Zach. 3 : 3, 4, zoo beteekenden deze *heilige kleederen* de volmaakte reinheid van het priesterschap van Christus; Hij is heilig, onnoozel, en onbesmet.

5. Zij zullen ook het goud, en hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn linnen nemen; 6. En zullen den efod maken van goud, hemelsblauw, purper, scharlaken en fijn getweernd linnen, van het allerkunstelijkste werk. 7. Hij zal twee samenvoegende schouderbanden hebben aan zijn beide einden, waarmede hij

samengevoegd zal worden. 8. En de kunstelijke riem zijns efods, die op hem is, zal zijn gelijk zijn werk, van hetzelfde, van goud, hemelsblauw en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen. 9. En gij zult twee sardonixsteenen nemen, en de namen der zonen van Israel daarop graveeren. 10. Zes van hunne namen op een steen, en de zes overige namen op den anderen steen, naar hunne geboorten; 11. Naar steensnijderswerk, gelijk men de zegelen graveert, zult gij deze twee steenen graveeren, met de namen der zonen van Israel; gij zult ze maken, dat zij omvat zijn in gouden kastjes. 12. En gij zult de twee steenen aan de schouderbanden des efods zetten, zijnde steenen ter gedachtenis voor de kinderen Israels; en Aäron zal hunne namen op zijn beide schouders dragen, ter gedachtenis, voor het aangezicht des HEEREN. 13. Gij zult ook gouden kastjes maken, 14. En twee ketentjes van louter goud; gelijk-eindigende zult gij die maken, gedraaid werk; en de gedraaide ketentjes zult gij aan de kastjes hechten.

Hier worden voorschriften gegeven betreffende den efod, het buitenste kleedingstuk van den hoogepriester; de mindere priesters droegen een linnen efod, 1 Sam. 22 : 18. Samuel droeg er een toen hij een kind was, 1 Sam. 2 : 18, en David toen hij huppelde voor de ark, 2 Sam. 6 : 14. [1]) Maar die, welken de hoogepriester droeg, werd een *gouden efod* genoemd, omdat er zeer veel goud in geweven was. Het was een korte rok zonder mouwen, dicht om het lijf gesloten door een kunstigen riem van dezelfde stof, vers 6—8; de schouderbanden werden saamgevoegd door twee kostbare steenen, in goud gevat, een op iederen schouder, op welke steenen de namen van *de zonen Israels* gegraveerd waren, vers 9—12. In toespeling hierop is:

1. Christus, onze Hoogepriester, verschenen aan Johannes *omgord aan de borsten met een gouden gordel*, zooals de kunstige riem van den efod, Openb. 1 : 13. Gerechtigheid is de gordel Zijner lenden, Jes. 11 : 5. en moet ook de onze wezen, Efeze 6 : 14. Hij is omgord met kracht voor het werk onzer verlossing, en is er toe bereid.

2. De heerschappij wordt gezegd *op Zijne schouders* te zijn, Jes. 9 : 5, zooals Aäron de namen van geheel Israel in kostelijke steenen op zijne schouders had. Zichzelven en Zijn Vader stelt Hij een heerlijke gemeente voor, Efeze 5 : 27. Hij heeft macht om haar te steunen, invloed om haar aan te bevelen, en het is in Hem dat zij met eer en gunst gedacht wordt; Hij draagt haar op Zijne schouders *ter gedachtenis*, vers 12, ten teeken van Zijne verschijning voor God als de vertegenwoordiger van geheel Israel, en hun voorspraak.

15. Gij zult ook een borstlap des gerichts maken, van het allerkunstelijkste werk, gelijk het werk des efods zult gij hem maken; van goud, hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen zult gij hem maken; 16. Vierkant zal hij zijn, en verdubbeld; een span zal zijne lengte zijn, en een span zijne breedte. 17. En gij zult vervullende steenen daarin vullen, vier rijen steenen; een rij van een sardis, een topaas en een karbonkel; dit is de eerste rij. 18. En de tweede rij van een smaragd, een saffier, en een diamant. 19. En de derde rij, een hiacint, agaat en ametist. 20. En de vierde rij van een turkoois, en een sardónix, en een jaspis; zij zullen met goud ingevat zijn in hunne vullingen. 21. En deze steenen zullen zijn met de twaalf namen der zonen van Israel, met hunne namen; zij zullen als zegelen gegraveerd worden, elk met zijn naam; voor de twaalf stammen zullen zij zijn. 22. Gij zult ook aan den borstlap gelijk-eindigende ketentjes van gedraaid werk uit louter goud maken. 23. Gij zult ook aan den borstlap twee gouden ringen maken; en gij zult de twee ringen aan de twee einden van den borstlap zetten. 24. Dan zult gij de twee gedraaide gouden ketentjes in de twee ringen doen, aan de einden van den borstlap. 25. Maar de twee einden der twee gedraaide ketentjes zult gij aan die twee kastjes doen; en gij zult ze zetten aan de schouderbanden van den efod, recht op de voorste zijde van dien. 26. Gij zult nog twee gouden ringen maken, en zult ze aan de twee einden des borstlaps zetten; inwendig aan zijn rand, die aan de zijde van den efod zijn zal. 27. Nog zult gij twee gouden ringen maken, die gij zetten zult aan de twee schouderbanden van den efod, beneden aan de voorste zijde, tegenover zijne voege, boven den kunstelijken riem des efods. 28. En zij zullen den borstlap met zijne ringen aan de ringen van den efod opwaarts binden met een hemelsblauw snoer, dat hij op den kunstelijken riem van den efod zij; en de borstlap zal van den efod niet afgescheiden worden. 29. Alzoo zal Aäron de namen der zonen van Israel dragen aan den borstlap des gerichts, op zijn hart, als hij in het heilige zal gaan, ter gedachtenis voor het aangezicht des HEEREN geduriglijk. 30. Gij zult ook in den borstlap des gerichts de urim en de thummim zetten, dat zij op het hart van Aäron zijn, als hij voor het aangezicht des HEEREN ingaan zal; alzoo zal Aäron dat gericht der kinderen Israels geduriglijk op zijn hart dragen, voor het aangezicht des HEEREN.

Het voornaamste sieraad van den hoogepriester was deze borstlap, een kostbaar stuk stof, kunstig gewerkt in goud en purper, enz., twee span lang en één span breed, zoodat hij, verdubbeld of omgevouwen zijnde, één span was in het vierkant, vers 16. Hij was bevestigd aan

1) In de Statenoverzetting van den Bijbel, wordt het woord efod in lijfrok vertaald.

den efod met gedraaide ketentjes van goud, vers 13, 14, 22, en verv., zoowel aan de bovenzijde als aan de benedenzijde, zoodat *de borstlap niet afgescheiden werd van den efod*, vers 28. De efod was het kleed van dienst, de borstlap des gerichts was een embleem van eer; die twee mogen volstrekt niet gescheiden worden.

I. De stammen Israels werden in twaalf edelgesteenten in Gods gunst aanbevolen, vers 17—21, 29. Sommigen opperen de vraag of Levi een edelgesteente had, waarop zijn naam was gegraveerd. Indien niet, dan werden Efraïm en Manasse van elkander onderscheiden, zooals Jakob gezegd had dat zij zijn zouden, en de hoogepriester zelf het hoofd van den stam van Levi zijnde, was die stam ook voldoende vertegenwoordigd. Indien er wèl een steen was voor Levi, hetgeen te kennen gegeven wordt door het bevel, dat zij *naar hunne geboorten gegraveerd moesten zijn*, vers 10, dan waren Efraïm en Manasse één in Jozef. Aäron moest hunne namen op zijn hart dragen, *ter gedachtenis voor het aangezicht des Heeren geduriglijk, gesteld* zijnde *voor de menschen* om hen te vertegenwoordigen in de dingen, die bij God te doen zijn, en hierin was hij een type van onzen grooten Hoogepriester, die altijd voor ons in de tegenwoordigheid Gods verschijnt.

1. Hoewel het aan het volk verboden was nabij te komen en zij op een afstand moesten blijven, zijn zij toch door den hoogepriester, die hunne namen op zijn borstlap had, tot het heilige der heiligen ingegaan; en evenzoo gaan de geloovigen, terwijl zij op aarde zijn, niet slechts in tot het heilige der heiligen, maar door het geloof zijn zij medegezet in den hemel, Efeze 2:6.

2. De naam van elken stam was in *een edelgesteente* gegraveerd, om aan te duiden hoe kostelijk de geloovigen zijn in Gods oogen, en hoe verheerlijkt, Jes. 43 : 4. Zij zullen ten dage, als Ik *Mijn allerdierbaarste juweelen afzonderen zal*, Mij een eigendom zijn, Mal. 3 : 17, [1]) zegt de Heere. Hoe klein of gering de stam ook was, er was een edelgesteente voor in den borstlap van den hoogepriester; zoo zijn ook al de heiligen dierbaar aan Christus, en Hij verlustigt zich in hen, die de heerlijken der aarde zijn, al worden zij ook door de menschen *gelijk gerekend aan de aarden flesschen*, Klaagl. 4 : 2.

3. De hoogepriester had de namen der stammen beide op zijn schouders en op zijn borst, waarmede beide de kracht en de liefde worden te kennen gegeven, waarmede onze Heere Jezus voorbede doet voor de Zijnen. Hij draagt hen niet slechts met almachtige kracht in Zijne armen, maar hij draagt ze op *Zijn hart*, zooals hier de uitdrukking is vers 29, *draagt ze in Zijn schoot*, Jes. 40 : 11, met de teederste liefde. Hoe na moest Christus' naam zijn aan ons hart, daar het Hem behaagt de onzen zoo nabij het Zijne te hebben; en welk een troost is het voor ons bij al ons spreken tot God, dat de groote Hoogepriester onzer belijdenis de namen van geheel Zijn Israel op het hart draagt voor het aangezicht des Heeren, ter gedachtenis, die aan God voorstellende als het volk Zijner keuze, die aangenomen zullen zijn in den Geliefde! Laat geen goede Christenen vreezen dat God hen heeft vergeten, of er aan twijfelen, dat Hij bij alle gelegenheden hunner gedenkt, daar zij niet slechts in *Zijne handpalmen* gegraveerd zijn, Jes. 49 : 16, maar gegraveerd in het hart van den grooten Voorspraak. Zie Hoogl. 8 : 6.

II. De urim en thummim, door welke in twijfelachtige gevallen de wil van God werd bekendgemaakt, werden in dezen borstlap gezet, die daarom de *borstlap des gerichts genoemd wordt*, vers 30. Urim en thummim beteekenen *licht* en *recht*. Over hetgeen zij waren hebben de geleerden vele gissingen gedaan; wij hebben geen reden om te denken dat zij iets waren, dat Mozes moest maken bij hetgeen hem tevoren geordonneerd was, zoodat òf God zelf ze gemaakt heeft en ze aan Mozes heeft gegeven om ze in den borstlap te doen, Lev. 8 : 8; òf er wordt niets meer bedoeld dan eene verklaring van het verdere gebruik van hetgeen reeds bevolen was om gemaakt te worden. Ik denk dat de zin volgenderwijs gelezen kan worden: *En gij zult geven of toevoegen aan den borstlap des gerichts de verlichtingen en volkomenheden, en zij zullen op het hart van Aäron zijn;* dat is: „Hij zal begiftigd worden met het vermogen om den wil Gods te kennen en bekend te maken in alle moeilijke, twijfelachtige zaken betreffende den burgerlijken en kerkelijken staat des volks." Hunne regeering was eene theocratie; God was hun Koning, de hoogepriester was, onder God, hun bestuurder, de urim en thummin waren zijn kabinetsraad. Mozes heeft waarschijnlijk op den borstlap geschreven, of er in doen weven, deze woorden: *urim en thummim*, om aan te duiden, dat de hoogepriester, dezen borstlap aanhebbende, en in elke moeilijke omstandigheid het openbare welzijn rakende, God om raad vragende, geleid zal worden om de maatregelen te nemen, of den raad te geven, die door God goedgekeurd zal worden. Als hij voor de ark stond, (maar buiten den voorhang) heeft hij waarschijnlijk, evenals Mozes, Hoofdst. 25 : 22, instructies ontvangen, die van het verzoendeksel tot hem kwamen. Aldus scheen Pinehas gedaan te hebben, Richt. 20 : 27, 28. Indien hij op een afstand was van de ark, zooals Abjathar toen hij den Heere vroeg voor David, 1 Sam. 23 : 6 en verv., dan werd het antwoord gegeven, òf door eene stem van den hemel, òf liever, door een aandrift in het gemoed, den geest, van den hoogepriester, hetgeen misschien te kennen is gegeven in deze uitdrukking: *Alzoo zal Aäron het gericht der kinderen Israels geduriglijk op zijn hart dragen.* Dit orakel was van groot nut voor Israel; Jozua heeft het geraadpleegd, en waarschijnlijk hebben ook de richteren, na hem, dit gedaan. In de ballingschap is de borstlap verloren geraakt, en daarna nooit hersteld, ofschoon dit wel verwacht scheen te worden, Ezra 2 : 63, want Hattirsátha zeide, dat zij van de heiligste dingen niet zouden eten, totdat er een priester stond met urim en met thummim. Maar het was eene schaduw van toekomende goederen en Christus is het wezen. Hij is ons

1) Naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

orakel, door Hem heeft God in deze laatste dagen zichzelven en Zijn wil aan ons bekend gemaakt, Hebr. 1 : 1, Joh. 1 : 18. In Hem concentreert zich de Goddelijke openbaring, en door Hem komt zij tot ons; Hij is het Licht, het ware licht, de getrouwe getuige, de waarheid zelve, en van Hem ontvangen wij den Geest der waarheid, die ons in alle waarheid leidt. De samenvoeging van den borstlap met den efod geeft te kennen, dat zijn profetisch ambt gegrond was in zijn priesterschap, en het was door de verdienste van Zijn dood, dat Hij voor zich deze eer heeft verkregen en voor ons deze gunst. Het was *het Lam, dat geslacht is*, dat waardig werd geacht *het boek te nemen en zijne zegelen te openen*, Openb. 5 : 9.

31. Gij zult ook den mantel des efods geheel van hemelsblauw maken. 32. En het hoofdgat deszelven zal in het midden daarvan zijn; dit gat zal een boord rondom hebben van geweven werk; als het gat eens pantsiers zal het daaraan zijn, dat het niet gescheurd worde. 33. En aan deszelfs zoomen zult gij granaatappelen maken van hemelsblauw, en van purper, en van scharlaken, aan zijne zoomen rondom, en gouden schelletjes rondom tusschen dezelve. 34. Dat er een gouden schelletje, daarna een granaatappel zij; wederom een gouden schelletje en een granaatappel; aan de zoomen des mantels rondom. 25. En Aäron zal denzelven aanhebben, om te dienen; opdat zijn geluid gehoord worde, als hij in het heilige voor het aangezicht des HEEREN ingaat. en als hij uitgaat, opdat hij niet sterve. 36. Verder zult gij een plaat maken van louter goud en gij zult daarin graveeren, gelijk men de zegelen graveert: DE HEILIGHEID DES HEEREN! 37. En gij zult dezelve aanhechten met een hemelsblauw snoer, alzoo dat zij aan den hoed zij: aan de voorste zijde des hoeds zal zij zijn. 38. En zij zal op het hoofd van Aäron zijn, opdat Aäron drage de ongerechtigheid der heilige dingen, welke de kinderen Israels zullen geheiligd hebben, in alle gaven hunner geheiligde dingen; en zij zal geduriglijk aan zijn voorhoofd zijn om henlieden voor het aangezicht des HEEREN aangenaam te maken. 39. Gij zult ook een rok vol oogjes maken van fijn linnen; gij zult ook den hoed van fijn linnen maken; maar den gordel zult gij van geborduurd werk maken.

1. Hier worden voorschriften gegeven betreffende *den mantel des efods*, vers 31—35. Hij werd gedragen onder den efod, en reikte tot aan de knieën, zonder mouwen, en hij werd aangedaan over het hoofd; en aan beide zijden waren openingen om er de armen door te steken; of, zooals Maimonides hem beschrijft: hij was aan de zijden niet dichtgenaaid. Het gat van boven, waar het hoofd door gestoken werd, was zorgvuldig omboord, opdat de mantel bij het aandoen niet zou scheuren. Bij de aanbidding Gods moet alles zorgvuldig vermeden worden, wat het hart der aanbidders zou kunnen afleiden, of dat den dienst verachtelijk zou kunnen maken. Rondom aan de zoomen van den mantel werden gouden schelletjes gehecht, en een voorstelling van granaatappelen, vervaardigd van draad van onderscheidene kleuren. De granaatappelen dienden tot versiering van den mantel, en het geklank der schelletjes was een teeken voor het volk in den voorhof, als hij in het heilige ging om reukwerk te offeren, dat zij zich dan tegelijkertijd tot het gebed konden begeven, Lukas 1 : 10, om alzoo hunne instemming en medewerking te geven in zijne offerande, en hunne hoop te kennen te geven, dat hun gebed, krachtens het reukwerk, dat hij offerde, tot God zou opgaan. Aäron moet nabij komen in de voor hem bepaalde kleederen, *opdat hij niet sterve*. Het is op zijn gevaar zoo hij doet op een andere dan de hem voorgeschreven wijze. Dit leert ons dat wij den Heere moeten dienen met *vreeze* en *heilig ontzag*, als die weten dat wij verdienen te sterven en in gevaar zijn van vergissingen te begaan. Sommigen zien in de schelletjes van den heiligen mantel een type van het geklank van Christus' Evangelie in de wereld, bekendmakende dat Hij binnen den voorhang voor ons is getreden; *Welgelukzalig is het volk, hetwelk het geklank kent*, Ps. 89 : 16. De toevoeging van granaatappelen, een geurige vrucht, duidt den lieflijken reuk aan van het Evangelie, zoowel als het geklank ervan, want het is een reuk *des levens ten leven*. De kerk wordt een paradijs van granaatappelen genoemd, Hoogl. 4 : 13.

2. Betreffende de gouden plaat, bevestigd aan Aärons voorhoofd, waarop gegraveerd moet wezen: *Heiligheid des Heeren*, vers 36, 37, of de *heiligheid van Jehovah*. Hierdoor moet Aäron er aan herinnerd worden, dat God heilig is en dat zijne priesteren heilig moeten wezen. *Heiligheid is Zijnen huize*, en zijn huisgezin, *sierlijk*. De hoogepriester moet zich afgezonderd houden van alle besmetting, gewijd zijn aan God, aan Zijn dienst en Zijne eer, en ook al zijn dienstverrichtingen moeten heilig zijn. Allen, die in Gods huis verkeeren, moeten *Heiligheid des Heeren* op hun voorhoofd dragen, dat is: zij moeten heilig zijn, toegewijd aan den Heere, en in alles wat zij doen Zijne heerlijkheid op het oog hebben. Dit moet gezien worden op hun voorhoofd; in een openlijke belijdenis van hunne betrekking tot God, als degenen, die zich niet schamen dit te bekennen, en in een wandel in de wereld, die hieraan beantwoordt. Het moet gegraveerd worden als het graveersel op een zegel, zoo diep en zoo duurzaam, niet geschilderd, zoodat het weggewischt kan worden, maar oprecht en blijvend; zoodanig moet onze heiligheid voor den Heere wezen. Aäron moet dit op zijn voorhoofd hebben, opdat hij *de ongerechtigheid der heilige dingen drage*, vers 38, en *om henlieden voor het aangezicht des Heeren aangenaam te maken*. Hierin was hij een type van Christus, den grooten Middelaar tusschen God en den mensch, door wien wij gemeenschap hebben met God; want: *a*. Door Hem wordt ons hetgeen verkeerd is in onzen dienst

vergeven. De Goddelijke wet is streng en nauwkeurig; in vele dingen komen wij tekort in onzen plicht, zoodat wij ons wel bewust moeten zijn, dat er aan onze heilige dingen veel ongerechtigheid kleeft; als wij het goede willen doen, ligt het kwade ons bij, en dit zou, indien God met ons in het gericht wilde treden, ons verderf zijn. Maar Christus, onze Hoogepriester, draagt deze ongerechtigheid; draagt haar voor ons, zoodat Hij haar van ons wegdraagt, en door Hem wordt zij ons vergeven, wordt zij ons niet toegerekend. *b.* Door Hem wordt hetgeen goed is Gode aangenaam gemaakt; onze persoon, ons werk zijn Gode welbehaaglijk vanwege Christus' voorbede en tusschenkomst, en niet anders, 1 Petrus 2 : 5. Omdat Hij *Heiligheid is voor den Heere* beveelt Hij allen, die deelhebben aan Zijne gerechtigheid en bekleed zijn met Zijn Geest, in de gunst van God. Daarom heeft Hij gezegd dat het om onzentwil is, dat Hij zich heeft geheiligd, Joh. 17 : 19. Daar wij nu *zulk een Hoogepriester* hebben, gaan wij *met vrijmoedigheid toe tot den troon der genade*, Hebr. 4 : 14—16.

3. De overige kleedingstukken worden slechts genoemd, maar er was niets merkwaardigs aan. De geborduurde rok van fijn linnen was het binnenste der priesterkleedij; hij reikte tot de voeten, en de mouwen tot aan de polsen, en was aan het lichaam bevestigd door een geborduurden gordel. De hoed, of diadeem, was van linnen, zooals vanouds de koningen in het oosten ze gedragen hebben, hiermede het koningsambt van Christus afschaduwende. Hij is *een Priester op Zijn troon*, een Priester met een kroon, Zach. 6 : 13. Deze twee heeft God saamgevoegd, en wij moeten ze niet willen scheiden.

40. Voor de zonen van Aäron zult gij ook rokken maken en gij zult voor hen gordels maken; ook zult gij voor hen mutsen maken, tot heerlijkheid en sieraad. 41. En gij zult dien uwen broeder Aäron en ook zijnen zonen aantrekken; en gij zult hen zalven, en hunne hand vullen, en hen heiligen, dat zij Mij het priesterambt bedienen. 42. Maak hun ook linnen onderbroeken, om het vleesch der schaamte te bedekken; zij zullen zijn van de lenden tot de dijen. 43. Aäron nu en zijne zonen zullen die aanhebben, als zij in de tent der samenkomst gaan, of als zij tot het altaar treden zullen, om in het heilige te dienen; opdat zij geene ongerechtigheid dragen en sterven. Dit zal een eeuwige inzetting zijn, voor hem en zijn zaad na hem.

Wij hebben hier:

1. Bijzondere orders omtrent de kleedij der mindere priesters. Zij moesten rokken hebben en gordels en mutsen van dezelfde stof als die des hoogepriesters, maar er was een verschil van vorm tusschen hunne mutsen en zijn hoed. De hunne en de zijne waren *tot heerlijkheid en sieraad*, vers 40, opdat zij een groot aanzien zouden hebben bij hunne bediening; maar al die heerlijkheid was niets in vergelijking met de heerlijkheid der genade, die schoonheid was niets in vergelijking met de schoonheid der heiligheid, waarvan deze heilige kleederen een type waren. Inzonderheid wordt hun bevolen om bij hunne bediening *linnen onderbroeken* te dragen, vers 42. Dit leert ons zedigheid en welvoegelijkheid te betrachten in kleedij en houding, ten allen tijde, maar inzonderheid bij den openbaren eeredienst, 1 Cor. 11 : 5, 6, 10; het geeft ook te kennen hoe groote behoefte onze ziel heeft aan eene bedekking, opdat *de schaamte onzer naaktheid niet gezien worde.*

2. Een algemeenen regel betreffende de kleederen, die zoowel de hoogepriester als de mindere priesters moesten aanhebben bij hun eerste ordening of heiliging, ten teeken dat zij met dit ambt bekleed waren, vers 41; en daarna moesten zij bij al hunne ambtsverrichtingen dragen, maar niet op andere tijden, vers 43, en dit wel op hun gevaar, opdat zij *geene ongerechtigheid dragen en sterven.* Zij die zich schuldig maken aan nalatigheid *in* plicht, zoowel als aan nalaten of verzuim *van* plicht, zullen *hunne ongerechtigheid dragen.* Als de priesters den ingestelden dienst verrichten, en het niet doen in de voorgeschreven kleedij, dan is het (zeggen de Joodsche geleerden) alsof een vreemde het deed, *en de vreemde, die nadert, zal gedood worden.* God zal ook geene vermetelheid en oneerbiedigheid voorbijzien, zelfs niet in hen, die Hij het dichtst tot Hem doet naderen. Indien Aäron zelf minachting betoont voor de Goddelijke instelling, dan zal hij ongerechtigheid dragen, en sterven. Voor ons zijn deze kleederen een type van: *a. De gerechtigheid van Christus;* indien wij niet in deze voor God verschijnen, dan zullen wij *ongerechtigheid dragen en sterven.* Wat hebben wij op het bruiloftsfeest te doen, zonder *een bruiloftskleed?* Of aan Gods altaar zonder de kleedij Zijner priesters? Matth. 22 : 12, 13. *b.* De *wapenrusting Gods*, voorgeschreven in Efeze 6 : 13. Als wij het wagen die wapenrusting af te leggen, dan zullen onze geestelijke vijanden den dood veroorzaken van onze ziel, en ons bloed zal op ons hoofd zijn. Zalig dus hij, die waakt en zijne kleederen bewaart. Openb. 16 : 15.

Eindelijk. Dit wordt gezegd *een eeuwige inzetting* te zijn, dat is: zij moet duren, zoolang het priesterschap duurt. Maar het voortdurende, het eeuwige er van is in het wezen, de substantie, waarvan deze dingen de schaduwen zijn geweest.

HOOFDSTUK XXIX.

In dit hoofdstuk worden bijzondere orders gegeven: I. Omtrent de heiliging der priesters en van het altaar, vers 1—37. II. Betreffende het dagelijksche offer, vers 38—41. Daaraan worden genaderijke beloften toegevoegd, dat God tot hen zal komen en hen zal zegenen, vers 42—46.

Dit nu is de zaak, die gij hun doen zult, om hen te heiligen, dat zij Mij het priesterambt bedienen: neem eenen var, het jong eens

runds en twee volkomen rammen; 2. En ongezuurd brood, en ongezuurde koeken met olie gemengd, en ongezuurde vladen, met olie bestreken: van tarwemeelbloem zult gij die maken. 3. En gij zult ze in een korf leggen, en zult ze in den korf toebrengen, met den var en de twee rammen. 4. Alsdan zult gij Aäron en zijne zonen doen naderen aan de deur van de tent der samenkomst; en gij zult hen met water wasschen. 5. Daarna zult gij de kleederen nemen, en Aäron den rok, en den mantel des efods, en den efod en den borstlap aandoen; en gij zult hem omgorden met den kunstelijken riem des efods; 6. En gij zult den hoed op zijn hoofd zetten; de kroon der heiligheid zult gij aan den hoed zetten. 7. En gij zult de zalfolie nemen en op zijn hoofd gieten; alzoo zult gij hem zalven. 8. Daarna zult gij zijne zonen doen naderen, en zult hen de rokken doen aantrekken. 9. En gij zult hen met den gordel omgorden, namelijk Aäron en zijne zonen; en gij zult hun de mutsen opbinden, opdat zij het priesterambt hebben tot een eeuwige inzetting. Voorts zult gij de hand van Aäron vullen, en de hand zijner zonen. 10. En gij zult den var nabij brengen voor de tent der samenkomst; en Aäron en zijne zonen zullen hunne handen op het hoofd van den var leggen. 11. En gij zult den var slachten voor het aangezicht des HEEREN, voor de deur van de tent der samenkomst. 12. Daarna zult gij van het bloed des vars nemen, en met uw vinger op de hoornen des altaars doen; en al het bloed zult gij uitgieten aan den bodem des altaars. 13. Gij zult ook al het vet nemen, hetwelk het ingewand bedekt, en het net over de lever, en beide nieren en het vet, dat aan dezelve is, en gij zult ze aansteken op het altaar. 14. Maar het vleesch des vars, en zijn vel, en zijn drek, zult gij met vuur verbranden buiten het leger: het is een zondoffer. 15. Daarna zult gij den eenen ram nemen, en Aäron en zijne zonen zullen hunne handen op het hoofd des rams leggen; 16. En gij zult den ram slachten, en gij zult zijn bloed nemen en rondom op het altaar sprengen. 17. En den ram zult gij in zijne deelen deelen; en gij zult zijn ingewand en zijne schenkelen wasschen, en op zijne deelen en op zijn hoofd leggen. 18. Alzoo zult gij den geheelen ram aansteken op het altaar; het is een brandoffer den HEERE tot een lieflijken reuk, het is een vuuroffer den HEERE. 19. Daarna zult gij den anderen ram nemen, en Aäron en zijne zonen zullen hunne handen op het hoofd des rams leggen; 20. En gij zult den ram slachten, en van zijn bloed nemen, en doen het op het rechteroorlapje van Aäron, en op het rechteroorlapje van zijne zonen, desgelijks op den duim hunner rechterhand en op den grooten teen huns rechtervoets; en dat bloed zult gij op het altaar sprengen, rondom heen. 21. Dan zult gij nemen van het bloed, dat op het altaar is, en van de zalfolie, en gij zult op Aäron en op zijne kleederen sprengen, en op zijne zonen en op de kleederen zijner zonen met hem; opdat hij geheiligd zij, en zijne kleederen, ook zijne zonen, en de kleederen zijner zonen met hem. 22. Daarna zult gij van den ram nemen het vel mitsgaders den staart, ook het vet, dat het ingewand bedekt, en het net der lever, en de beide nieren met het vet, dat aan dezelve is, en den rechterschouder; want het is een ram der vulofferen; 23. En eenen bol broods, en een koek geölied brood, en een vlade, uit den korf der ongezuurde brooden, die voor het aangezicht des HEEREN zijn zal; 24. En leg ze allen op de handen van Aäron, en op de handen zijner zonen, en beweeg ze ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN. 25. Neem ze daarna van hunne hand, en steek ze aan op het altaar, op het brandoffer, tot een lieflijken reuk voor het aangezicht des HEEREN; het is een vuuroffer den HEERE. 26. En neem de borst van den ram der vulofferen, die van Aäron is, en beweeg hem ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN; en het zal u ten deele zijn. 27. En gij zult de borst des beweegoffers heiligen, en den schouder des hefoffers, die bewogen en die opgeheven zal zijn, van den rams des vuloffers, van hetgeen dat Aärons, en van hetgeen dat zijner zonen is; 28. En het zal voor Aäron en zijne zonen zijn, tot een eeuwige inzetting vanwege de kinderen Israels, want het is een hefoffer; en het hefoffer vanwege de kinderen Israels zal zijn van hunne dankofferen; hun hefoffer zal voor den HEERE zijn. 29. De heilige kleederen nu, die van Aäron zullen geweest zijn, zullen van zijne zonen na hem zijn, opdat men hen in dezelve zalve, en dat men hunne hand in dezelve vulle. 30. Zeven dagen zal hij ze aantrekken, die uit zijne zonen in zijne plaats priester zal worden, die in de tent der samenkomst gaan zal, om in het heilige te dienen. 31. Gij zult den ram der vullingen nemen, en gij zult zijn vleesch in de heilige plaats zieden. 32. Aäron nu en zijne zonen zullen het vleesch van dezen ram eten, en het brood, dat in den korf zal zijn, bij de deur van de tent der samenkomst. 33. En zij zullen die dingen eten, met welke de verzoening zal gedaan zijn, om hunne hand te vullen, en om hen te heiligen; maar een vreemde zal ze niet eten, want zij zijn heilig. 34. En indien er wat overblijven zal van het vleesch der vulofferen of van dit brood, tot aan den morgen, zoo zult gij het overgeblevene met vuur verbranden; het zal niet gegeten worden, want het is heilig. 35. Gij zult dan aan Aäron en aan zijne zonen alzoo doen, naar alles wat Ik u geboden heb; zeven dagen zult gij hunne

hand vullen. 36. Gij zult ook des daags een var des zondoffers bereiden, tot de verzoeningen, en gij zult het altaar ontzondigen, mits doende de verzoening over hetzelve; en gij zult het zalven, om het te heiligen. 37. Zeven dagen zult gij verzoening doen voor het altaar, en zult het heiligen; alsdan zal het altaar een heiligheid der heiligheden zijn; al wat het altaar aanroert zal heilig zijn.

Hier is:

I. De wet betreffende de bevestiging van Aäron en zijne zonen in het priesterambt, hetgeen met zeer veel plechtigheid moet geschieden, opdat zij zelf diep doordrongen zullen zijn van de grootheid van het werk, waartoe zij geroepen waren, en opdat ook het volk zou leeren het ambts grootelijks te eeren, en niemand zou onderstaan er zich in te dringen. De plechtigheden, die daarbij waargenomen moeten worden, zijn volledig en nauwkeurig bepaald, omdat zoo iets tevoren niet gedaan was, en omdat het een eeuwige inzetting moest wezen, dat de hoogepriester aldus gewijd moest worden.

1. Het werk nu, dat gedaan moest worden, was de wijding der personen, door God verkoren om priesters te zijn; waarin zij zich geheel en al toewijdden aan den dienst van God, en waarin God Zijne aanneming van hen te kennen gaf, en aan het volk bekend werd gemaakt, dat zij *zichzelven die eer niet aannamen* om priesters te zijn, maar dat zij *van God geroepen waren*, Hebr. 5 : 4, 5. Aldus werden zij onderscheiden van de gewone menschen, afgezonderd en onttrokken aan gewone diensten of werkzaamheden, teneinde alleen in den onmiddellijken dienst van God werkzaam te wezen. Allen, die in den dienst van God gebruikt worden, moeten Hem geheiligd zijn. Eerst moet de persoon door God worden aangenomen, en dan zal zijn werk Hem welbehaaglijk wezen. De Hebreeuwsche uitdrukking voor wijden, is: *de hand vullen*, vers 9. *Gij zult Aärons hand vullen, en de hand zijner zonen*, en *de ram der inwijding is de ram der vuloffer*en, vers 22, 26. Hunne heiliging is hunne *volmaking;* van Christus wordt gezegd dat Hij *in eeuwigheid volmaakt* of *geheiligd* is, Hebr. 7 : 28. Die uitdrukking hier is waarschijnlijk daaraan ontleend, dat het offer der wijding den priesteren in hunne hand gegeven werd, om het voor den Heere te bewegen, vers 24. Maar er wordt mede te kennen gegeven: *a.* Dat leeraren de handen vol hebben; zij hebben geen tijd om te beuzelen, daar hun werk zoo groot, zoo veelomvattend, zoo gestadig is. *b.* Dat hun de handen *gevuld* moeten worden. Noodzakelijkerwijs, *zij moeten iets hebben om te offeren*, en zij kunnen het in zichzelven niet vinden, het moet hun van boven gegeven worden. Zij kunnen het hart des volks niet vervullen, tenzij God hun de handen vult; zij moeten dus tot Hem gaan, en *uit Zijne volheid ontvangen.*

2. God verordineerde Mozes om die wijding te verrichten. Hoewel de hoogepriester *voor de menschen gesteld werd*, moest toch het volk hem niet wijden; Mozes, *de dienstknecht des Heeren* en hierin Zijn agent, moest dit doen. Volgens de bijzondere aanwijzing Gods, moest hij nu het werk des priesters verrichten, daarom werd des priesters deel van het offer, hier tot het zijne verordineerd, vers 26.

3. De plaats, waar die wijding moest geschieden, was *aan de deur van de tent der samenkomst*, vers 4. Het heeft God behaagd in den tabernakel te wonen; het volk kwam in den voorhof, zoodat de deur tusschen den voorhof en den tabernakel de meest-geschikte plaats was, om hen te wijden, die als middelaars moesten zijn tusschen God en den mensch, en dus tusschen beiden moesten staan, en — als het ware — op beiden hunne handen moesten leggen. Zij werden geheiligd aan de deur, want zij moeten deurwachters zijn.

4. Het geschiedde met velerlei plechtigheden. *a.* Zij moeten gewasschen worden, vers 4, hetgeen beteekende dat zij, *die de vaten des Heeren dragen*, rein moeten zijn, Jes. 52 : 11. Zij, die *de heiligmaking voleindigen*, moeten *zich reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes*, 2 Cor. 7 : 1; Jes. 1 : 16—18. Zij werden nu geheel en al gewasschen; maar later, als zij ingingen om te dienen, dan moesten zij alleen hunne handen en voeten wasschen, Hoofdst. 30 : 19; want *die gewasschen is* heeft niet meer van noode, Joh. 13 : 10. *b.* Zij moesten met de heilige kleederen bekleed worden, vers 5, 6, 8, 9, om aan te duiden dat het niet genoeg was, dat zij de besmetting der zonde wegdeden, maar de genadegaven des Geestes moesten aandoen, *bekleed moesten zijn met gerechtigheid*, Psalm 132 : 9. Zij moesten gegord zijn, als mannen bereid en bekrachtigd voor hun werk; en zij moesten bekleed en gekroond zijn, als mannen, die hun werk en ambt hun ware eer achten. *c.* De hoogepriester moest gezalfd worden met *de heilige zalfolie*, vers 7, opdat de kerk moge vervuld worden van en zich moge verlustigen in den lieflijken reuk zijner bediening, (want *olie en reukwerk verblijdt het hart,)* en ten teeken van de uitstorting des Geestes over hem, om hem voor zijn werk bekwaam te maken. Broederlijke liefde wordt vergeleken bij deze olie, waarmede Aäron gezalfd was, Ps. 133 : 2. De mindere priesters worden gezegd gezalfd te zijn, Hoofdst. 30 : 30, niet gelijk de hoogepriester, op hun *hoofd*, Lev. 21 : 10, maar de olie was vermengd met het bloed, dat op hunne *kleederen* gesprengd werd. *d.* Er moesten offers voor hen geofferd worden. Het verbond van het priesterschap moest, zooals alle andere verbonden, *gemaakt worden met offerande.*

a.a. Er moest een *zondoffer* voor hen geofferd worden, om verzoening over hen te doen, vers 10—14. De wet stelde *hen* tot priesters, die zwakheid hadden, en daarom moesten zij eerst offeren voor hun eigen zonde, eer zij verzoening konden doen *voor het volk*, Hebr. 7 : 27, 28. Zij moesten hunne handen op het hoofd des offers leggen, vers 10, belijdende dat zij verdienden te sterven voor hun eigen zonde, en begeerende dat het slachten van het dier hunne schuld zou verzoenen, en in hunne plaats als verzoening zou aangenomen worden.

Er werd mede gedaan als met de andere zondoffers, met dat verschil echter, dat terwijl het vleesch van de andere zondoffers door de priesters werd gegeten, Lev. 10 : 18, ten teeken dat de priesters de zonde des volks hadden weggenomen, dit vleesch geheel en al verbrand moest worden buiten het leger, vers 14, om de onvolkomenheid aan te duiden van de bedeeling der wet, (zooals de geleerde bisschop Patrick aanmerkt;) want de zonden der priesters zelven konden door deze offeranden niet weggenomen worden; zij moeten een beteren hoogepriester en een beter offer verwachten.

b.b. Er moet een *brandoffer* wezen; een ram, die geheel verbrand moest worden, ter eere Gods, ten teeken van hun algeheele toewijding aan God en Zijn dienst, als *levende offeranden*, ontstoken met het vuur en opstijgende in de vlam van heilige liefde, vers 15—18. Het zondoffer moest eerst geofferd worden en daarna het brandofier, want voordat de schuld weggenomen is, kan geen Gode-welbehaaglijke dienst verricht worden, Jes. 6 : 7.

c.c. Er moest een *hefoffer* gebracht worden, het wordt de ram der inwijding genoemd, of des vuloffers, omdat daarin meer dan in de twee andere gelegen was voor deze bijzondere gelegenheid, In het brandoffer had God de eer van hun priesterschap; in dit offer hadden zij de vertroosting er van; en ten teeken van een wederzijdsch verbond tusschen God en hen. *Ten eerste.* Het bloed des offers was verdeeld tusschen God en hen, vers 20, 21, een deel van het bloed werd *rondom het altaar gesprengd*, en een ander deel er van werd op hen gesprengd, op hun lichaam, vers 20, en op hunne kleederen, vers 21. Aldus werd het voordeel der verzoening, gedaan door het offer, op hen toegepast en aan hen verzekerd en geheel hun persoon, van het hoofd tot de voeten, tot den dienst van God geheiligd. Het bloed werd op de uiterste lichaamsdeelen gedaan, om aan te duiden dat het geheele lichaam, als het ware, ingesloten was en ingenomen werd voor God, het oorlapje en de groote teen niet uitgezonderd. *Wij* achten, dat het bloed en de olie, op de kleederen gesprengd, ze bevlekte; maar de heilige olie en het bloed des offers, op hunne kleederen gesprengd, moeten er juist als de schoonst-mogelijke versiering van beschouwd worden, want zij beteekenden het bloed van Christus en de genadegaven des Geestes, die de schoonheid der heiligheid uitmaken en voltooien en ons Gode aanbevelen; wij lezen van kleederen *wit gemaakt in het bloed des Lams. Ten tweede.* Het *vleesch des offers* met het daaraan verbonden spijsoffer, werd eveneens verdeeld tusschen God en hen, opdat (het zij met eerbied gezegd) God en zij tezamen als aan een feestmaal aanzitten ten teeken van vriendschap en gemeenschap met elkander.

1. Een gedeelte er van moest eerst voor den Heere bewogen en dan op het altaar verbrand worden, een deel van het *vleesch*, vers 22, en een deel van het *brood*, want brood en vleesch moeten samengaan; vers 23, die werden eerst in de handen van Aäron gelegd om heen en weer bewogen te worden, ten teeken dat zij Gode geofferd zijn, (die, hoewel ongezien, ons toch van alle zijden omgeeft,) en dan werden zij op het altaar verbrand, vers 24, 25, want het altaar moest Gods deel van het offer verteeren. Aldus heeft God Aäron en zijne zonen toegelaten om Zijne dienaren te zijn, te dienen aan Zijne tafel, daar Hij de spijs van Zijn altaar uit hunne handen aannam. Hier komt, in een tusschenzin als het ware, de wet betreffende des priesters deel aan de hefoffers later, de borst en schouder, die nu gedeeld waren; Mozes had de borst, en de schouder werd, als Gods deel, op het altaar verbrand, vers 26—28.

2. Het andere deel, beide van het vleesch van den ram en van het brood, moesten Aäron en zijne zonen eten aan de deur van den tabernakel, vers 31—33, om te kennen te geven dat Hij hen niet alleen *dienstknechten* noemt, maar *vrienden*, Joh. 15 : 15. Hij *hield avondmaal met hen, en zij met Hem.* Hun eten van de dingen, waarmede *de verzoening gedaan was*, beteekende hun *verkregen-hebben van de verzoening*, zooals de uitdrukking luidt, Rom. 5 : 11; hun dankbaar aannemen van het voorrecht, de weldaad er van, en hun vreugdevolle gemeenschap met God, hetgeen de ware beteekenis en bedoeling was van een offermaaltijd. Als er iets van was overgebleven, dae moest dit verbrand worden, opdat het niet zou bederven en om aan te duiden, dat het een buitengewoon hefoffer was.

Eindelijk. De tijd, die in deze wijding moest doorgebracht worden: *zeven dagen zult gij hunne handen vullen*, vers 35. Hoewel al de plechtigheden op den eersten dag verricht werden, moesten zij toch hunne wijding als niet voltooid beschouwen vóór het einde van den zevenden dag, hetgeen plechtigheid bijzette aan hunne toelating en een afstand stelde tusschen dezen en hun vorigen staat, en hen verplichtte om als met eene pauze in te gaan tot hun werk, waardoor zij tijd hadden om over het gewicht en den ernst er van na te denken. Dit moest ook in latere tijden aldus waargenomen worden, vers 30. Hij, die Aäron in het hoogepriesterschap moest opvolgen, moet zeven dagen de heilige kleederen aandoen, ten teeken van een wel overwogen en trapsgewijs ingaan tot zijn ambt, en opdat er één sabbat over hem zou gaan in zijne wijding. Bij deze eerste wijding moest op elken dag van de zeven een var geofferd worden tot zondoffer, vers 36, hetgeen hun te kennen moest geven: *a.* Dat het van het hoogste belang voor hen was, vergeving van zonden te ontvangen, en dat zij, hoewel verzoening gedaan was en zij er de vertroosting van hadden, toch het boetvaardig besef van zonde moesten behouden, en er dikwijls belijdenis van moesten doen. *b.* Dat die offers, welke aldus dag aan dag gebracht werden om verzoening te doen, toch degenen, die daar toegaan, *nimmermeer konden heiligen*, want dan zouden zij opgehouden hebben van geofferd te worden, zooals de apostel zegt in Hebr. 10 : 1, 2. Daarom moeten zij *een betere hoop* verwachten.

Deze wijding nu van de priesters was *een schaduw van toekomende goederen.*

Ten eerste. Onze Heere Jezus is de groote

Hoogepriester onzer belijdenis, van God geroepen om dit te zijn, tot in eeuwigheid geheiligd, gezalfd met den Geest boven Zijne medegenooten, weshalve Hij de *Messias*, de *Christus* genaamd wordt, bekleed met de heilige kleederen, ja met schoonheid en heerlijkheid, geheiligd door Zijn eigen bloed, niet met dat van stieren of bokken, Hebr. 9 : 12, geheiligd *door lijden*, Hebr. 2 : 10. Zoo was dit dan in Hem een eeuwige inzetting, vers 9.

Ten tweede. Alle geloovigen zijn in geestelijken zin priesters, om geestelijke offeranden op te offeren, 1 Petr. 2 : 5, gewasschen in het bloed van Christus, en aldus *Gode gemaakt tot priesters*, Openb. 1 : 5, 6. Ook zijn zij bekleed met de schoonheid der heiligheid en hebben de zalving ontvangen, 1 Joh. 2 : 27. Hunne handen zijn gevuld met werk, dat zij voortdurend hebben te doen; en het is door Christus, het groote offer, dat zij tot dezen dienst gewijd zijn. Zijn bloed, *gesprengd op het geweten, reinigt het van doode werken, opdat zij*, als priesters, *den levenden God dienen.* De Geest van God is (zooals Ainsworth opmerkt) *de vinger Gods* genoemd, Lukas 11 : 20, vergeleken met Matth, 12 : 28, en door Hem wordt de verdienste van Christus krachtdadig toegepast op onze zielen, zooals Mozes hier met zijn vinger het' bloed op Aäron moest doen. Er wordt ook te kennen gegeven dat Evangeliedienaren plechtig afgezonderd moeten worden tot hun dienstwerk, met grooten ernst en na rijp beraad, als degenen die gebruikt worden in een groot werk, en op een post van groote verantwoordelijkheid worden gesteld.

II. De wijding van het altaar scheen saam te vallen met die der priesters, en de zondoffers, die gedurende zeven dagen, dagelijks geofferd werden, golden het altaar zoowel als de priesters, vers 36, 37. Er werd *verzoening gedaan voor het altaar.* Hoewel het altaar niet kon zondigen en, nog niet gebruikt zijnde, ook niet verontreinigd was door de zonden des volks, kan er toch, sedert den val, Gode geen heiliging geschieden, of er moet eerst *verzoening gedaan worden voor zonde*, die ons zoowel onwaardig als ongeschikt maakt om voor God gebruikt te worden. Het altaar werd ook *geheiligd*, niet slechts afgezonderd tot heilig gebruik, maar zóó heilig gemaakt, dat het *de gaven heiligde*, die er op geofferd werden, Matth. 23 : 19. Christus is ons altaar; Hij heeft zich om onzentwil geheiligd, opdat wij en onze verrichtingen geheiligd en Gode welbehaaglijk zullen zijn, Joh. 17 : 19.

38. Dit nu is het, wat gij op het altaar bereiden zult: twee lammeren, die jarig zijn, des daags geduriglijk. 39. Het eene lam zult gij des morgens bereiden; maar het andere lam zult gij bereiden tusschen de twee avonden; 40. Met een tiende deel meelbloem, gemengd met een vierendeel van een hin gestooten olie; en tot drankoffer een vierde deel van een hin wijn, tot het eene lam. 41. Het andere lam nu zult gij bereiden tusschen de twee avonden; gij zult daarmede doen gelijk met het morgenspijsoffer, en gelijk met het drankoffer deszelven, tot een lieflijken reuk: het is een vuuroffer den HEERE. 42. Het zal een gedurig brandoffer zijn bij uwe geslachten, aan de deur van de tent der samenkomst, voor het aangezicht des HEEREN; aldaar zal Ik met ulieden komen, dat Ik aldaar met u spreke. 43. En daar zal Ik komen tot de kinderen Israels; opdat zij geheiligd worden door Mijne heerlijkheid. 44. En Ik zal de tent der samenkomst heiligen, mitsgaders het altaar; Ik zal ook Aäron en zijne zonen heiligen, opdat zij Mij het priesterambt bedienen. 45. En Ik zal in het midden der kinderen Israels wonen, en Ik zal hun tot een God zijn. 46. En zij zullen weten dat Ik de HEERE hun God ben, die hen uit Egypteland uitgevoerd heb, opdat Ik in het midden van hen wonen zou; Ik ben de HEERE hun God.

Hier is:

1. De dagelijksche dienst bepaald: iederen morgen en iederen avond moest een lam geofferd worden, elk met een spijsoffer, beiden door vuur, als *een gedurig brandoffer bij hunne geslachten*, vers 38—41. Of er nu al of niet andere offers geofferd werden, dezen moesten bepaald en altijd geofferd worden op kosten van het algemeen, ten voordeele en ter vertroosting van geheel Israel, om verzoening te doen voor hun dagelijksche zonden, en als erkentenis jegens God voor hun dagelijksche zegeningen. Dat was hetgeen *de eisch was van elken dag.* Het wegnemen van dit dagelijksch offer door Antiochus, gedurende zooveel avonden en morgens, was de groote ramp der kerk, voorzegd in Dan. 8 : 11. Dit nu was: *a.* Een type of afschaduwing van de voortdurende voorbede van Christus, in de kracht Zijner genoegdoening, voor de voortdurende heiliging Zijner kerk; hoewel Hij zich *eenmaal* geofferd heeft, is die ééne offerande een voortdurend offer geworden. *b.* Dit leert ons Gode elken dag, des morgens en des avonds, de geestelijke offeranden te offeren van gebed en lofzegging in nederige erkenning van onze afhankelijkheid van Hem en onze verplichtingen aan Hem. Ons dagelijksch gebed moet beschouwd worden als het noodzakelijkste van ons dagelijksch werk, en het lieflijkste in onze dagelijksche genietingen; *welke* bezigheden wij ook hebben, *dit* mag nooit, morgen noch avond, verzuimd worden; de tijd om te bidden moet even nauwkeurig gehouden worden als de tijd om spijze te gebruiken. De dagelijksche offers waren als dagelijksche maaltijden in Gods huis, en daarom was er ook altijd brood en wijn bij. Diegenen laten hun eigen zielen verhongeren, die zich niet voortdurend tot den troon der genade begeven.

2. Groote en dierbare beloften van Gods gunst zijn hier gedaan aan Israel en van de teekenen Zijner bijzondere tegenwoordigheid onder hen, zoolang zij Zijne inzettingen onderhielden. Hij spreekt als een welbehagen hebbende in die bepaling van het dagelijksch offer, want vóór Hij tot de volgende wetten en verordeningen overgaat, geeft Hij hun deze beloften. Het is het standvastige in den Godsdienst, dat

er de lieflijkheid, de vertroosting van is. Hij belooft: *a.* Dat Hij gemeenschap met hen zal onderhouden, niet alleen tot Mozes zou komen, om met hem te spreken, maar *tot de kinderen Israels zal komen,* vers 43, om de dagelijksche offeranden aan te nemen, die ten hunnen behoeve gebracht worden. God zal niet falen tot hen te komen, die Hem naarstiglijk zoeken in de inzettingen, die Hij zelf verordineerd heeft. *b.* Dat Hij heerlijkheid zou bijzetten aan Zijne instellingen, den tabernakel, het altaar, het priesterschap, vers 43, 44; bezit zou nemen van hetgeen Hem geheiligd was. Hetgeen geheiligd is *tot* eer en heerlijkheid Gods, zal *door* Zijne heerlijkheid geheiligd worden. Als wij doen hetgeen onzer is, dan zal God doen wat Zijner is, en hetgeen Hem in oprechtheid wordt overgegeven, ook voor zich geschikt maken. *c.* Dat Hij onder hen zou wonen als een God, die in verbond met hen is, en hun gewisse en troostrijke kenteekenen zou geven van Zijn bijzondere gunst jegens hen, en van Zijne tegenwoordigheid onder hen, vers 45, 46. *Ik zal in het midden der kinderen Israels wonen.* Waar God den tabernakel Zijner inzettingen opricht, zal Hij zelf wonen: *Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen,* Matth. 28 : 20. Zij, die in Gods huis wonen, zullen bevinden dat God met hen is. *Ik zal hun tot een God zijn,* en *zij zullen weten* dat Ik dat ben. Diegenen zijn waarlijk gelukkig, die door het verbond deelhebben in God als hun God, en het troostrijke blijk en bewijs daarvan hebben. Als wij dit hebben, dan hebben wij genoeg; meer behoeven wij niet om gelukkig te zijn.

HOOFDSTUK XXX.

In dit hoofdstuk worden aan Mozes verdere instructies gegeven: I. Betreffende het reukaltaar, vers 1—10. II. Betreffende het losgeld, dat de Israelieten te betalen hadden, als zij geteld werden, vers 11—16. III. Betreffende het koperen waschvat, dat voor de priesters gesteld werd om er zich in te wasschen, vers 17—21. IV. Betreffende het bereiden der zalfolie en het gebruik er van, vers 22—33. V. Betreffende het reukwerk, dat op het gouden altaar gebrand moest worden, vers 34—38.

Gij zult ook een reukaltaar des reukwerks maken; van sittimhout zult gij het maken. 2. Een el zal zijne lengte zijn, en een el zijne breedte, vierkant zal het zijn, maar twee ellen zijne hoogte; buiten uit zullen zijne hoornen zijn. 3. En gij zult het met louter goud overtrekken, zijn dak en zijne wanden rondom, alsook zijne hoornen; en gij zult er een gouden krans rondom maken. 4. Gij zult ook twee gouden ringen daaraan maken onder zijn krans, aan zijn twee zijden zult gij die maken, aan zijn beide zijden; en zij zullen zijn tot plaatsen voor de handboomen, dat men het daarmede drage. 5. De draagboomen nu zult gij van sittimhout maken en gij zult die met goud overtrekken. 6. En gij zult het zetten voor den voorhang, die voor de ark der getuigenis zijn zal; voor het verzoendeksel, hetwelk zijn zal boven de getuigenis, waarheen Ik met u samenkomen zal. 7. En Aäron zal daarop aansteken welriekende specerijen; allen morgen, als hij de lampen wel zal toegericht hebben, zal hij die aansteken. 8. En als Aäron de lampen aansteken zal, tusschen de twee avonden, zal hij dat aansteken; het zal een gedurig reukwerk zijn voor het aangezicht des HEEREN, bij uwe geslachten. 9. Gij zult geen vreemd reukwerk op hetzelve aansteken, noch brandoffer, noch spijsoffer; gij zult ook geen drankoffer daarop gieten. 10. En Aäron zal eens in het jaar over deszelfs hoornen verzoening doen, met het bloed des zondoffers der verzoeningen; eens in het jaar zal hij verzoening daarop doen bij uwe geslachten; het is heiligheden der heiligheden den HEERE!

De orders betreffende het reukaltaar zijn:

1. Dat het gemaakt moest worden van hout, en bedekt met goud, louter goud, ongeveer één meter hoog en een halve meter in het vierkant, met hoornen aan de hoeken, een gouden krans rondom, met ringen en draagboomen van goud, om het te kunnen dragen, vers 1—5. Het blijkt niet dat dit altaar een rooster had, om er de asch door te laten vallen, ten einde deze weg te kunnen nemen, maar als zij reukwerk brandden, dan werd een gouden wierookvat gebracht met kolen er in, en op het altaar geplaatst, en in dat wierookvat werden de specerijen gebrand, en daarmede werden dan de kolen weggebracht, zoodat er geen kolen en geen asch op het altaar vielen. De afmetingen van het reukaltaar in Ezechiëls tempel zijn het dubbele van het altaar, dat hier verordineerd wordt, Ezech. 41, en dáár wordt het *een houten altaar* genoemd, en wordt geen melding gemaakt van goud, om aan te duiden, dat in Evangelietijden het reukwerk geestelijk moet wezen, de eeredienst eenvoudig, en de dienst van God verruimd en uitgebreid, want *aan alle plaats zal Zijn naam reukwerk toegebracht worden,* Mal. 1 ; 11.

2. Dat het vóór den voorhang geplaatst moest worden, aan de buitenzijde van dit afscheidsel, maar vóór het verzoendeksel, dat binnen den voorhang was, vers 6. Want hoewel hij, die den dienst deed aan het altaar, het verzoendeksel niet kon zien, daar de voorhang hem het gezicht er op belette, moesten zijne oogen toch daarheen gericht zijn, en ook het reukwerk derwaarts heen gericht worden, om ons te leeren dat, hoewel wij met onze lichamelijke oogen den troon der genade niet zien kunnen, dien gezegenden troon der genade, (want het is zulk een troon der heerlijkheid, dat God in Zijne ontferming over ons er eene wolk over heen spreidt,) wij ons toch in het gebed er voor moeten plaatsen door het geloof, er ons gebed heen moeten richten, er op moeten zien.

3. Dat Aäron welriekende specerijen op dit altaar moet branden, iederen morgen en iederen avond, telkens ongeveer een half pond, hetgeen

bestemd was, niet alleen om de kwalijk-riekende geur van het vleesch, dat dagelijks op het koperen altaar verbrand werd, weg te nemen, maar ter eere Gods, en om het welbehaaglijke aan te duiden voor Hem van de diensten Zijns volks, en het genoegen, dat zij smaken in Hem te dienen, vers 7, 8. Gelijk door de offeranden op het koperen altaar verzoening gedaan werd voor hetgeen gedaan was, dat Gode mishaagde, zoo werd door de offerande op dit altaar, als het ware, wat zij goed gedaan hadden, Gode aanbevolen, want wat voor ons van het grootste belang is bij God, is bevrijd te zijn van schuld en als rechtvaardig aangemerkt te zijn in Zijne oogen.

4. Dat er niets anders dan reukwerk op geofferd moest worden, en geen ander reukwerk dan het voorgeschrevene, vers 9. God wil dat Zijn dienst niet anders verricht wordt dan zooals Hij hem bepaald heeft.

5. Dat dit altaar eens in het jaar gereinigd moest worden met het bloed van het zondoffer, dat op de hoornen er van gedaan moest worden, en wel *op den verzoendag*, vers 10. Zie Lev. 16 : 18, 19. De hoogepriester moest dit doen als hij uit het heilige der heiligen kwam. *Hij zal van het bloed des vars en van het bloed des boks nemen, en doen het rondom op de hoornen des altaars; en hij zal daarop van dat bloed zevenmaal sprengen, en hij zal dat reinigen en heiligen van de onreinigheden der kinderen Israels.* Dit was om hun te kennen te geven, dat de zonden der priesters, die aan dit altaar den dienst verrichtten, en van het volk, voor hetwelk zij den dienst verrichtten, een ceremoniëele onreinheid er op brachten, waarvan het met het bloed der verzoening gereinigd moest worden.

Dit reukaltaar was een type of afschaduwing: *a.* Van het Middelaarschap van Christus. Het koperen altaar in den voorhof was een type van Christus, stervende op de aarde; het gouden altaar in het heilige was een type van Christus' voorbede in den hemel krachtens Zijne genoegdoening. Dit altaar stond vóór het verzoendeksel, want Christus verschijnt ten onzen behoeve in de tegenwoordigheid Gods; Hij is *onze Voorspraak bij den Vader*, 1 Joh. 2 : 1, en Zijne voorbede is Gode een lieflijke reuk. Aan dit altaar was een krans of kroon gehecht, want Christus treedt tusschenbeiden als een Koning: *Vader, Ik wil*, Joh. 17 : 24. *b.* Van de gebeden der heiligen, van welke gebeden gezegd wordt, dat zij als reukwerk voor Gods aangezicht gesteld worden, Psalm 141 : 2. Gelijk de rook van het reukwerk opsteeg, zoo moeten onze begeerten naar God opgaan in gebed, ontstoken door het vuur van heilige liefde en andere Godvruchtige bewegingen der ziel. Terwijl de priester reukwerk brandde, bad het volk, Lukas 1 : 10, waardoor te kennen wordt gegeven, dat gebed het ware reukwerk is. Dit reukwerk werd dagelijks geofferd, het was een gedurig reukwerk, vers 8, want wij moeten altijd bidden, dat is: wij moeten bepaalde, vastgestelde tijden hebben voor gebed, des morgens en des avonds tenminste, en het nooit verzuimen, maar aldus bidden zonder ophouden. De lampen werden toegericht of aangestoken terzelfdertijd als het reukwerk werd gebrand, om ons te leeren dat het lezen der Schrift (dat ons licht, onze lamp is) een deel uitmaakt van ons dagelijksch werk, en gewoonlijk met ons gebed en onze lofzegging samen moet gaan. Als wij tot God spreken, moeten wij hooren wat God zegt tot ons, en aldus is de gemeenschapsoefening kompleet. De gebeden van geheiligde zielen zijn Gode welbehaaglijk, als een lieflijke reuk, Openb. 5 : 8, maar het is het reukwerk, dat Christus er aan toevoegt, dat ze welbehaaglijk maakt, Openb. 8 : 3, en Zijn bloed dat de schuld verzoent, die ook onze beste diensten aankleeft. En zoo het hart en het leven niet heilig zijn, is *zelfs reukwerk een gruwel*, Jes. 1 : 13, en die het offert is *als een, die een afgod zegent*, Jes. 66 : 3.

11. Voorts spak de HEERE tot Mozes, zeggende: 12. Als gij de som van de kinderen Israels opnemen zult, naar de getelden onder hen, zoo zullen zij een iegelijk de verzoening zijner ziel den HEERE geven, als gij hen tellen zult; opdat onder hen geen plage zij als gij hen tellen zult. 13. Dit zullen zij geven, al die tot de getelden overgaat, de helft eens sikkels, naar den sikkel des heiligdoms (deze sikkel is twintig gera) de helft eens sikkels is een hefoffer den HEERE. 14. Al wie overgaat tot de getelden, van twintig jaren oud en daarboven, zal het hefoffer des HEEREN geven. 15. De rijke zal het niet vermeerderen, en de arme zal het niet verminderen van de helft des sikkels, als gij het hefoffer des HEEREN geeft, om voor uwe zielen verzoening te doen. 16. Gij dan zult het geld der verzoeningen van de kinderen Israels nemen, en zult het leggen tot den dienst van de tent der samenkomst; en het zal den kinderen Israels ter gedachtenis zijn voor het aangezicht des HEEREN, om voor uwe zielen verzoening te doen.

Sommigen maken de opmerking dat de herhaling dezer woorden: *de Heere sprak tot Mozes*, hier en later, vers 17, 22, 34, te kennen geeft dat God deze voorschriften niet aan Mozes gegeven heeft op den berg in één aaneengeschakelde rede, maar met vele tusschenpoozen, hem tijd gevende om, hetzij op te schrijven wat tot hem gezegd was, of tenminste, het in zijn geheugen te prenten. Christus heeft Zijne discipelen instructies gegeven, naarmate zij instaat waren ze te hooren. Hier wordt hem bevolen geld te heffen van het volk bij wijze van hoofdgeld, zooveel per hoofd, ten dienste van den tabernakel. Dit moest hij doen, als hij het volk telde. Sommigen denken dat dit alleen betrekking heeft op de eerste telling van het volk, bij de oprichting van den tabernakel, en dat deze belasting moest aanvullen wat er bij de vrijwillige gaven nog ontbrak om het werk te voltooien, of liever voor het begin van den dienst

in den tabernakel. Anderen zijn van meening dat dit later bij de een of andere moeilijke omstandigheid herhaald werd, en altijd bij de telling van het volk; en dat David gezondigd heeft door die belasting niet te heffen, toen hij het volk geteld heeft. Vele Joodsche schrijvers echter, en anderen naar of in overeenstemming met hen, zijn van meening, dat het een jaarlijksche schatting was, maar dat die begon toen Mozes voor het eerst het volk geteld heeft. Dit was het geld der schatting, hetwelk Christus betaald heeft, ten einde geen aanstoot te geven aan Zijne tegenstanders, Matth. 17 : 24, toen Hij echter een goede reden aanvoerde, waarom Hij er vrijgesteld van had moeten worden. In elke stad werden mannen aangesteld om jaarlijks deze betaling te innen.

1. De schatting, die betaald moest worden, was *een halve sikkel,* ongeveer vijf en zeventig cent van ons geld. De rijken moesten niet meer geven, en de armen niet minder, vers 15, om te kennen te geven dat de zielen van rijken en armen even kostelijk zijn, en dat God *geen aannemer des persoons is,* Hand. 10 : 34; Job 34 : 19. In andere offeranden moesten de menschen geven naar hun vermogen, maar deze schatting was losgeld der ziel, om voor de ziel verzoening te doen, en moet dus voor allen gelijk wezen; want de rijken hebben Christus evenzeer van noode als de armen, en de armen zijn Hem even welkom als de rijken. Beiden droegen zij gelijkelijk bij tot den tempeldienst, omdat beiden er evenveel belang bij hadden en er gelijkelijk door bevoorrecht werden. In Christus en Zijne inzettingen *ontmoeten rijken en armen elkander, de Heere heeft hen gemaakt,* Spr. 22 : 2, en de Heere Christus heeft beiden verlost. De Joden zeggen: „Indien iemand weigerde deze schatting te betalen, dan was hij niet in de verzoening begrepen."

2. Deze schatting moest betaald worden *tot verzoening der ziel, opdat onder hen geen plaag zij.* Hiermede erkennen zij dat zij hun leven van God hebben ontvangen, dat zij hun leven aan Hem verbeurd hebben, en dat zij afhankelijk waren van Zijne macht en Zijne lankmoedigheid voor de verlenging er van, en aldus deden zij hulde aan den God hun levens, en hebben zij de plagen afgebeden, die hunne zonden verdiend hadden.

3. Die schatting moest geheven worden om ten dienste des tabernakels te worden gebruikt, vers 16. Met dit geld kochten zij offeranden, meelbloem, reukwerk, wijn, olie, brandstof, zout, priesterkleederen, en alle andere dingen, waarbij de gansche vergadering belang had. Zij, die het voorrecht hebben, dat Gods tabernakel onder hen is, moeten bereid zijn er de kosten van te dragen, en niet onwillig zijn om tot de noodzakelijke onkosten van den openbaren eeredienst bij te dragen. Aldus moeten wij den Heere eeren met onze bezittingen, en achten dat datgene het beste besteed is, wat in den dienst van God wordt besteed. Geld kan voorzeker wel geene *verzoening doen voor de zielen,* maar het kan gebruikt worden tot eer van Hem, die de verzoening gedaan heeft, en tot instandhouding van den dienst des Evangelies, door hetwelk de verzoening wordt aangeboden en toegepast.

17. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 18. Gij zult ook een koperen waschvat maken; met zijn koperen voet, om te wasschen; en gij zult het zetten tusschen de tent der samenkomst, en tusschen het altaar, en gij zult water daarin doen; 19. Dat Aäron en zijne zonen zich daaruit wasschen, hunne handen en hunne voeten. 20. Wanneer zij in de tent der samenkomst zullen gaan, zoo zullen zij zich met water wasschen, opdat zij niet sterven; of wanneer zij tot het altaar naderen om te dienen, dat zij het vuuroffer den HEERE aansteken. 21. Zij zullen dan hunne handen en hunne voeten wasschen, opdat zij niet sterven; en dit zal hun een eeuwige inzetting zijn, voor hem en zijn zaad, bij hunne geslachten.

Hier worden orders gegeven:

1. Voor het *maken* van een waschvat van koper, een groot vat, dat een goede hoeveelheid water kon bevatten, en bij de deur van den tabernakel gesteld moest worden, vers 18. Men onderstelt dat de *koperen voet* zoo gemaakt, dat hij het water kon ontvangen, dat er uit het waschvat ingelaten werd door pijpen of kranen. Toen hadden zij alleen voor de *priesters* een waschvat om er zich aan te wasschen, maar nu is er voor ons een fontein geopend voor Juda en Jeruzalem om er zich in te wasschen, Zach. 13 : 1, een onuitputtelijke *bron van levend water,* zoodat het onze eigen schuld is als wij onrein blijven.

2. Voor *het gebruik* van dit waschvat; Aäron en zijne zonen moeten aan dit waschvat hunne handen en voeten wasschen, telkenmale als zij ingingen om den dienst te verrichten, iederen morgen tenminste, vers 19—21. Te dien einde werd elken dag frisch water in het waschvat gedaan. Al hebben zij zich in hun eigen huizen ook nog zoo schoon gewasschen, toch was dit niet voldoende; zij moeten zich wasschen aan het waschvat, omdat dit ter wassching verordineerd was, 2 Kon. 5 : 12—14. Dit had ten doel: *a.* Om hun reinheid te leeren in hunne dienstverrichtingen, hen te vervullen van eerbied voor Gods heiligheid en van vrees voor de besmetting der zonde. Zij moesten niet slechts gewasschen en rein gemaakt worden toen zij tot den dienst geordend werden, zij moesten zich wasschen en rein blijven, rein gehouden worden telkenmale als zij ingingen om te dienen. Hij alleen zal *staan in Gods plaats der heiligheid, die rein van handen en zuiver van hart is.* Psalm 24 : 3, 4. *b.* Het is om ons te leeren bij ons dagelijksch dienen van God, dagelijks ons berouwen te vernieuwen van de zonde, en ons geloovig toepassen van Christus' bloed op onze zielen tot vergeving van onze zonden, want wij struikelen allen in vele en verontreinigen ons, Joh. 13 : 8, 10; Jak. 3 : 2. Dit is de voorbereiding, die wij moeten maken voor plechtige inzettingen. *Reinigt de handen, en zuivert de harten,* en *naakt* dan *tot God,* Jak. 4 : 8. Het is in toespeling op deze wet, dat

David zegt. Psalm 26 : 6. *Ik wasch mijne handen in onschuld, en ik ga rondom Uw altaar, o Heere!*

22. Voorts sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 23. Gij nu, neem u de voornaamste specerijen, de zuiverste mirre vijfhonderd sikkels, en specerijkaneel half zooveel, namelijk twee honderd en vijftig sikkels, ook specerijkalmus twee honderd en vijftig sikkels; 24. Ook kassie vijf honderd, naar den sikkel des heiligdoms, en olie van olijfboomen een hin; 25. En maak daarvan eene olie der heilige zalving, eene zalf heel kunstiglijk gemaakt, naar apothekers werk; het zal eene olie der heilige zalving zijn. 26. En met dezelve zult gij zalven de tent der samenkomst, en de ark der getuigenis, 27. En de tafel met al haar gereedschap, en den kandelaar met zijn gereedschap, en het reukaltaar, 28. En het altaar des brandoffers met al zijn gereedschap, en het waschvat met zijn voet. 29. Gij zult ze alzoo heiligen, dat zij heiligheid der heiligheden zijn; al wat ze aanroert zal heilig zijn. 30. Gij zult ook Aäron en zijne zonen zalven, en gij zult hen heiligen, om Mij het priesterambt te bedienen. 31. En gij zult tot de kinderen Israels spreken, zeggende: Dit zal mij een olie der heilige zalving zijn bij uwe geslachten. 32. Op geens menschen vleesch zal men ze gieten, gij zult ook naar haar maaksel geen dergelijke maken; het is heiligheid, zij zal ulieden heiligheid zijn. 33. De man, die zulk een zalf maken zal als deze, of die daarvan op wat vreemds doet, die zal uitgeroeid worden uit zijne volken. 34. Voorts zeide de HEERE tot Mozes: Neem tot u welriekende specerijen, mirresap, en oniche, en galban, deze welriekende specerijen, en zuiveren wierook; dat elk bijzonder zij. 35. En gij zult een reukwerk eener zalf daaruit maken, naar het werk des apothekers gemengd, rein, heilig. 36. En gij zult van hetzelve heel klein pulver stooten, en gij zult daarvan leggen voor de getuigenis in de tent der samenkomst, waarheen Ik tot u komen zal; het zal ulieden heiligheid der heiligheden zijn. 37. Doch naar het maaksel dezes reukwerks, hetwelk gij gemaakt zult hebben, zult gijlieden voor uzelven geen maken; het zal u heiligheid zijn voor den HEERE. 38. De man, die dergelijke maken zal, om daaraan te ruiken, die zal uitgeroeid worden uit zijne volken.

Hier worden voorschriften gegeven betreffende de samenstelling der heilige zalfolie en het reukwerk, dat bij den dienst in den tabernakel gebruikt moest worden. Daarmede moest God worden geëerd, en daarom wilde Hij de bereiding van bepalen, want er komt niets *tot* God dan wat *van* Hem komt.

1. Hier wordt bevolen de heilige zalfolie te bereiden, met een nauwkeurige opgave van de bestanddeelen en de hoeveelheid, die er voor gebruikt moesten worden, vers 23—25. De uitleggers zijn het over deze dingen niet eens onder elkander. In het algemeen houden wij er ons van verzekerd, dat zij het best en geschiktst waren voor het doel; dit moest wel, nu de Goddelijke wijsheid ze heeft bepaald voor de eere Gods. Zij moest bereid worden *secundum artem — heel kunstig gemaakt naar apothekers-werk*, vers 25; de specerijen, die allen tezamen ongeveer vijftig pond bedroegen, moesten getrokken worden op de olie, die ongeveer vijf of zes quart bedroegen, [1]) en daarna doorgezegen worden, waardoor een heerlijke, lieflijke geur in olie achterbleef. Met deze olie moest Gods tent en al het huisraad er van gezalfd worden, ook de priesters bij hunne wijding. vers 26—30. Dit moest zoo blijven *bij hunne geslachten*, vers 31. Volgens de overlevering der Joden heeft deze olie, door Mozes zelf bereid, geduurd tot bijna aan de ballingschap; maar bischop Patrick toont het onwaarschijnlijke van deze overlevering. en onderstelt dat zij telkens opnieuw naar dit voorschrift bereid werd, want Salomo werd er mede gezalfd, 1 Kon. 1 : 39, en ook anderen van de koningen, en al de hoogepriesters, en wel met zulk een groote hoeveelheid, dat zij afdroop naar den zoom hunner kleederen; en wij lezen van het bereiden dezer olie 1 Kron. 9 : 30. Allen zijn het er echter over eens, dat er in den tweeden tempel niets van deze heilige olie was, hetgeen wellicht daaraan toegeschreven kan worden, dat zij het denkbeeld koesterden, dat het niet geoorloofd was haar te maken. Gods voorzienigheid heeft dit gebrek aan deze olie aldus bestuurd als een voorteeken van de betere zalving, namelijk die des Heiligen Geestes in Evangelietijden, waarvan de verscheidenheid der gaven afgeschaduwd werd door deze onderscheidene geurige bestanddeelen. Om de voortreffelijkheid van heiligheid aan te duiden, was er in den tabernakel hetgeen in den hoogsten graad aangenaam was, zoowel vóor het gezicht als voor den reuk. Christus' naam wordt gezegd eene olie te zijn, die uitgestort wordt, Hoogl. 1 : 3, en de goede naam van Christenen is beter dan *goede olie*, Pred. 7 : 1.

2. Het reukwerk, dat op het gouden altaar gebrand werd, was mede uit welriekende specerijen bereid, hoewel niet uit zoo kostbare en zeldzame, als die, waarvan de zalfolie was samengesteld, vers 34, 35. Dit reukwerk werd eens in het jaar bereid, (zeggen de Joden) een pond voor elken dag van het jaar, en nog drie pond meer voor den verzoendag, wanneer het gebruikt werd. Het moest tot heel klein pulver gestooten worden; aldus heeft het den Heere behaagd den Verlosser te verbrijzelen, toen Hij zich tot een lieflijken reuk heeft geofferd.

Betreffende deze beide bereidingen wordt hier dezelfde wet gegeven, vers 32, 33, 37, 38, namelijk dat voor gewoon gebruik dergelijke olie en dergelijk reukwerk niet gemaakt mochten worden. Aldus wilde God in het hart Zijns volks eerbied bewaren voor Zijne inzettingen,

---

1) 1 quart = één vierde gallon. De Engelsche gallon = 4.5 liter Ned, m.

en ons leeren geen ding te ontheiligen of te misbruiken, waarmede God zich bekendmaakt, zooals diegenen gedaan hebben, die zichzelven, (tot hun eigen gewoon vermaak) gelijk David instrumenten der muziek uitdachten, Amos 6 : 5. Het is een groote beleediging van God om met het woord en de heilige inzettingen Gods te schertsen. Hetgeen zeer bijzonder Godes is, mag niet als iets gewoons gebruikt worden.

HOOFDSTUK XXXI.

God nadert hier tot het slot van hetgeen Hij aan Mozes te zeggen had op den berg, waar hij nu veertig dagen en veertig nachten bij Hem geweest is; en toch wordt niets meer vermeld van hetgeen in al dien tijd tot hem gezegd is, dan wat wij in de zes vorige hoofdstukken gelezen hebben. In dit hoofdstuk: I. Bepaalt Hij welke werkmeesters gebruikt zullen worden voor het bouwen en meubileeren van de tabernakel, vers 1—11. II. Herhaalt Hij de wet van den sabbat en de Godsdienstige waarneming er van, vers 12—17. III. Geeft Hij hem bij het scheiden de twee tafelen der getuigenis, vers 18.

Daarna sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Zie, Ik heb met name geroepen Bezaleël, den zoon van Uri, den zoon van Hur, van den stam van Juda. 3. En Ik heb hem vervuld met den Geest Gods, met wijsheid en met verstand, en met wetenschap, namelijk in alle handwerk; 4. Om te bedenken vernuftigen arbeid; te werken in goud, en in zilver, en in koper, 5. En in kunstige steensnijding, om in te zetten, en in kunstige houtsnijding, om te werken in alle handwerk. 6. En Ik, zie, Ik heb hem bijgevoegd Aholiab, den zoon van Ahisamach, van den stam van Dan; en in het hart van een iegelijk, die wijs van hart is, heb Ik wijsheid gegeven; en zij zullen maken al wat Ik u geboden heb. 7. Namelijk de tent der samenkomst, en de ark der getuigenis, en het verzoendeksel, dat daarop zal zijn, en al het gereedschap der tent; 8. En de tafel met haar gereedschap; en den louteren kandelaar met al zijn gereedschap; en het reukaltaar; 9. Ook des brandoffers altaar met al zijn gereedschap; en het waschvat met zijn voet; 10. En de ambtskleederen, en de heilige kleederen van den priester Aäron, en de kleederen van zijne zonen, om het priesterambt te bedienen; 11. Ook de zalfolie, en het reukwerk van welriekende specerijen voor het heiligdom: naar alles, wat Ik u geboden heb, zullen zij het maken.

God had geboden dat zeer veel fraai werk aan den tabernakel gedaan moest worden; het volk moest in de materialen voorzien, maar wie zaf er nu den vereischten vorm aan geven? Mozes zelf was onderwezen in al de wijsheid der Egyptenaren, ja, hij was zeer vertrouwd met de woorden Gods en de gezichten des Almachtigen; maar hij kon niet graveeren of borduren. Wij kunnen onderstellen dat er onder de Israelieten zeer vernuftige mannen gevonden werden; daar zij echter al hunne dagen in de slavernij van Egypte hadden doorgebracht, kunnen wij niet denken dat iemand hunner in deze kunsten onderwezen was. Zij wisten tichelsteenen te maken en in leem te werken, maar in goud te werken en diamanten te snijden, daar waren zij niet bij grootgebracht. Hoe zou het werk gedaan kunnen worden met de vereischte netheid en nauwkeurigheid, als zij geen goudsmeden of juweliers hadden, niet anders dan metselaars of opperlieden? Wij kunnen onderstellen dat er velen waren, die wel gaarne tot dit werk gebruikt wilden worden, en hun best zouden doen, maar het zal moeilijk zijn iemand te vinden, die bekwaam is om het te besturen: *Wie was tot deze dingen bekwaam?* Maar God zorgt ook voor deze zaak.

1. Hij benoemt de personen, die gebruikt moeten worden, opdat er geen strijd of twisting zou zijn over voorrang of bevordering, en geen afgunst op hen, die aangesteld werden, daar God zelf hen verkiest. *a.* Bezaleël moet de architect zijn, of de werkmeester, vers 2. Hij was van den stam van Juda, een stam, tot wiens eer God een welgevallen had; een kleinzoon van Hur, waarschijnlijk wel dezelfde Hur, die geholpen had om Mozes' hand op te houden in den strijd tegen Amalek, Hoofdstuk 17; en nu was deze gedurende de afwezigheid van Mozes met Aäron belast met het bestuur over het volk, Hoofdst. 24 : 14. Uit dit geslacht, dat in aanzien was in Israel, werd deze werkmeester gekozen, en hierdoor werd niet weinig eer aan hetzelve bijgezet, dat een lid er van voor den dienst des tabernakels gebruikt werd, al was het dan ook slechts als handwerksman. Volgens de overlevering der Joden was Hur de echtgenoot van Mirjam, en in dat geval was het noodig, dat God zelf hem tot dezen dienst aanwees, opdat men Mozes niet van partijdigheid voor zijne familie zou verdenken, daar zijn broeder Aäron tot het priesterschap was bevorderd. God wil eer toevoegen aan Mozes' bloedverwanten, en toch doen blijken dat deze geen eer neemt voor zichzelven of voor zijne familie, maar dat dit zuiver en alleen des Heeren doen is. *b.* Na Bezaleël en als ambtgenoot met hem wordt Aholiab aangesteld, vers 6. Twee zijn beter dan een. Christus heeft Zijne discipelen, die den Evangelietabernakel moesten oprichten, twee aan twee uitgezonden, en wij lezen van Zijne twee getuigen. Aholiab was van den stam van Dan, die een van de minst-aanzienlijke der stammen was, opdat de stammen van Juda en Levi niet opgeblazen zouden worden, alsof alle bevordering hun alleen toekwam. Om scheuring te voorkomen in het lichaam *heeft God aan dat deel overvloediger eer gegeven, dat gebrek aan dezelve heeft,* 1 Cor. 12 : 24. *Het hoofd kan tot de voeten niet zeggen: ik heb u niet van noode.* Hiram, die de hoofdwerkman was bij den bouw van Salomo's tempel, was mede uit den stam van Dan, 2 Kron. 2 : 14. *c.* Er waren ook anderen, die, onder hen, voor de verschillende werken van den tabernakel in dienst genomen werden, vers 6. Als God werk te doen heeft, zal het Hem nooit aan werktuigen ontbreken om het te doen, want alle

harten, en ook alle hoofden, zijn onder Zijn oog en in Zijne hand; en diegenen kunnen zich goedsmoeds tot eenigerlei dienst van God begeven en er in voortgaan, die reden hebben om te denken dat Hij hen er op de een of andere wijze toe geroepen heeft, want hen die Hij roept, zal Hij bekwaam maken en helpen.

2. Hij maakt deze personen bekwaam voor den dienst, vers 3. *Ik heb hem vervuld met den Geest Gods;* en, vers 6, *in het hart van een iegelijk, die wijs van hart is, heb Ik wijsheid gegeven.* Bekwaamheid in gewone kunsten en werkzaamheden is de gave van God, van Hem komt het vermogen en de aanwending er van. Hij is het, die *de wijsheid in het binnenste heeft gezet,* Job 38 : 36. Hij is het, die den landman onderricht van de wijze, Jes. 28 : 26; en evenzoo ook den koopman en den ambachtsman; en Hij moet er den lof voor ontvangen. God deelt Zijne gaven onderscheidenlijk uit, de eene aan die, een andere aan iemand anders, en allen ten goede van geheel het lichaam, zoowel van het menschdom als van de kerk. Mozes was van allen de bekwaamste om Israel te regeeren, maar Bezaleël was bekwamer dan hij om den tabernakel te bouwen. Het algemeene welzijn wordt zeer bevorderd door de verscheidenheid van der menschen gaven en neigingen; het genie van sommigen leidt hen er toe om nuttig te zijn op de eene wijze, en dat van anderen op een andere wijze, *doch deze dingen alle werkt één en dezelfde Geest,* 1 Cor. 12 : 11. Dit voorkomt hoogmoed, afgunst, minachting en vleeschelijke eerzucht, en versterkt den band van wederzijdsche liefde. Hen, die door God tot eenigerlei dienst worden geroepen, zal Hij òf vinden en ontdekken, òf er bekwaam toe maken. Als God de opdracht geeft, zal Hij, al naar het werk is, er ook de bekwaamheid toe verleenen. Het werk, dat hier gedaan moest worden, was den tabernakel te maken en de gereedschappen er van, die hier in bijzonderheden opgenoemd worden, vers 7 en verv. En daarvoor werden de personen, die er voor gebruikt werden, bekwaam gemaakt om *te werken in goud, en zilver, en koper.* Toen Christus Zijne apostelen uitzond om den Evangelietabernakel op te richten, heeft Hij Zijn Geest over hen uitgestort, teneinde hen bekwaam te maken om in vreemde talen te spreken en de wonderbare werken Gods te verkondigen; niet om op metaal te werken, maar op menschen. Zooveel voortreffelijker waren die gaven, als de tabernakel, dien zij moesten oprichten, meerder en volmaakter was, dan die in de woestijn werd opgericht, Hebr. 9 : 11.

12. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 13. Gij nu, spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Gij zult evenwel Mijne sabbaten onderhouden; want dit is een teeken tusschen Mij en tusschen ulieden, bij uwe geslachten; opdat men wete dat Ik de HEERE ben, die u heilige. 14. Onderhoudt dan den sabbat, dewijl hij ulieden heilig is! wie hem ontheiligt, zal zekerlijk gedood worden; want een ieder, die op denzelven eenig werk doet, die ziel zal uitgeroeid worden uit het midden harer volken. 15. Zes dagen zal men werk doen; doch op den zevenden dag is de sabbat der rust, eene heiligheid des HEEREN! Wie op den sabbatdag arbeid doet, zal zekerlijk gedood worden. 16. Dat dan de kinderen Israels den sabbat houden, den sabbat onderhoudende in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond. 17. Hij zal tusschen Mij en tusschen de kinderen Israels een teeken in eeuwigheid zijn; dewijl de HEERE in zes dagen den hemel en de aarde gemaakt, en op den zevenden dag gerust en zich verkwikt heeft. 18. En Hij gaf aan Mozes, als Hij met hem op den berg Sinaï te spreken geëindigd had, de twee tafelen der getuigenis, tafelen van steen, beschreven met den vinger Gods.

Hier is:

I. Een streng gebod voor de heiliging van den sabbatdag, vers 13—17. De wet van den sabbat was hun vóór iedere andere wet gegeven, bij wijze van voorbereiding, Hoofdst. 16 : 23. Die wet was ingevoegd in de zedelijke wet met het vierde gebod, en toegevoegd aan de rechterlijke wet, Hoofdst. 23 : 12. Hier wordt zij gevoegd bij het eerste gedeelte van de ceremoniëele wet, omdat de waarneming van den sabbat in waarheid de heining is van geheel de wet; als dáár geen gewetenszaak van wordt gemaakt, dan zal men spoedig alle Godsvrucht en eerlijkheid laten varen; want in de zedelijke wet staat zij in het midden tusschen de twee tafelen. Sommigen opperen het denkbeeld, dat zij hier om een andere reden herhaald wordt. Er waren nu orders gegeven om den tabernakel op te richten en te meubileeren voor den dienst van God, en met allen mogelijken spoed; maar opdat zij nu niet zouden denken, dat de aard van het werk en de spoed, die vereischt was, hen rechtvaardigen zouden om er op sabbatdagen aan te werken, teneinde er zooveel te eerder mede klaar te zijn, wordt deze waarschuwing intijds ingelascht: *Gij zult evenwel Mijne sabbaten onderhouden.* Hoewel zij zich moesten spoeden met het werk, moeten zij toch niet meer haast maken dan geoorloofd is, zelfs tabernakelwerk moet wijken voor sabbatsrust, zoozeer ijvert God voor de eer van Zijne sabbaten. Let hier op hetgeen betreffende den sabbatdag gezegd wordt.

1. Door de verklaring van den aard, de beteekenis van en de bedoeling met den sabbat, legt God er eer op, en leert Hij ons hem te waardeeren. Verschillende dingen worden hier van den sabbat gezegd. *a. Het is een teeken tusschen Mij en ulieden,* vers 13, en wederom, vers 17. De inzetting van den sabbat was een sterk voorbeeld van Gods gunst over hen, en een teeken dat Hij hen van alle andere volken had onderscheiden; en hun Godsdienstig waarnemen van den sabbat was een groot voorbeeld van hun eerbied *voor* en hunne gehoorzaamheid *aan* Hem. Door dien dag onder hen te heiligen, heeft God hun doen weten dat Hij hen geheiligd heeft, hen voor zich en Zijn dienst heeft

afgezonderd, anders zou Hij hun Zijn heilige sabbatten niet geopenbaard hebben tot steun van den Godsdienst onder hen. Of, het kan verwijzen naar de wet betreffende den sabbat: *Onderhoudt den sabbat, opdat men wete dat Ik de Heere ben, die u heilig.* Als God door Zijne genade ons hart neigt om de wet van het vierde gebod te houden, dan zal dit een bewijs wezen dat er door Zijn Geest een goed werk in ons gewrocht is, Als wij *Gods dag heiligen*, dan is dit een teeken tusschen Hem en ons, dat Hij *ons hart geheiligd heeft;* daarom is het de hoedanigheid van den welgelukzaligen mensch, *dat hij den sabbat houdt, zoodat hij dien niet ontheiligt*, Jes. 56 : 2. Door na zes dagen van arbeid één dag van de zeven waar te nemen, getuigden en verklaarden de Joden dat zij den God aanbaden, die in zes dagen de wereld gemaakt heeft en op den zevenden heeft gerust; en zoo onderscheidden zij zich van andere volken, die na eerst den sabbat verloren te hebben, welke ingesteld was tot eene gedachtenis aan de schepping, langzamerhand ook de kennis verloren van den Schepper, en aan het schepsel de eer gaven, die Hem alleen toekomt. *b. Hij is ulieden heilig*, vers 14, dat is: „hij is bedoeld ten uwen nutte zoowel als tot Gods eer;" *de sabbat is gemaakt om den mensch.* Of: „hij moet heilig door u geacht worden, en aldus worden waargenomen, en gij moet het als heiligschennis beschouwen om hem te ontwijden." *c.* Het is de *sabbat der rust, eene heiligheid des Heeren*, vers 15. Hij is afgezonderd van gewoon gebruik en bestemd voor de eer en den dienst van God, en door de waarneming er van wordt ons geleerd te rusten van wereldlijke bezigheden en den dienst van het vleesch, en onszelven met alles wat wij zijn, hebben en kunnen doen, aan Gods eer en heerlijkheid te wijden. *d.* Hij moest waargenomen worden *in hunne geslachten*, in alle tijden, *tot een eeuwig verbond*, vers 16. Het was een der duurzaamste teekenenen van het verbond tusschen God en Israel.

2. De wet van den sabbat; zij moeten hem onderhouden, vers 13, 14, 16, hem houden als een schat, als een toebetrouwd pand; hem waarnemen, hem bewaren, hem bewaren voor ontheiliging, hem bewaren als een teeken tusschen God en hen, hem houden, en hem nooit loslaten, er nooit van scheiden. De heidenen hadden jaarlijksche feesten ter eere van hunne goden, maar het was bijzonder eigen aan de Joden om een wekelijkschen feestdag te hebben, daarom moeten zij hem zorgvuldig onderhouden.

3. De reden van den sabbat; want Gods wetten worden niet slechts gesteund door het hoogste gezag, maar ook door de beste redenen. *Gods eigen voorbeeld* is de groote reden, vers 17. Gelijk het werk der schepping waardig is om aldus herdacht te worden, zoo is de groote Schepper waardig om aldus te worden nagevolgd door een heilige rust op den zevenden dag na zes dagen van arbeid, inzonderheid daar wij hopen in nog verdere gelijkvormigheid met hetzelfde voorbeeld weldra met Hem van *al onzen arbeid te rusten.*

4. De straf, gesteld op de overtreding dezer wet. *Een ieder, die den sabbat ontheiligt* door *op denzelven eenig werk te doen*, buiten werken van Godsvrucht en barmhartigheid, *die ziel zal uitgeroeid worden uit het midden harer volkeren;* vers 14; *wie op den sabbatdag arbeid doet, zal zekerlijk gedood worden*, vers 15. De magistraat moet hem afsnijden met het zwaard der gerechtigheid, indien de misdaad bewezen kan worden; maar indien niet, of indien de magistraat nalatig is, zijn plicht niet doet, dan zal God zelf het werk ter hand nemen en hem afsnijden door een slag van uit den hemel, en zijn gezin zal uitgeroeid worden uit Israel. De minachting en ontheiliging van den sabbatdag is een misdaad, die door de rechters gestraft moet worden, en zoo de menschen haar niet straffen, zal God het doen, hier of hiernamaals, tenzij de misdadiger er zich van bekeert.

II. Het geven van de twee tafelen der getuigenis aan Mozes. God had hem deze tafelen beloofd, toen Hij hem op den berg riep, Hoofdst. 24 : 12, en thans, nu Hij hem naar beneden zond, gaf Hij ze hem, om ze zorgvuldig en met eerbied in de ark te leggen, vers 18.

1. De tien geboden, die God ten aanhoore van het gansche volk op den berg Sinaï had gesproken, waren nu geschreven, *in perpetuam rei memoriam — ter eeuwige gedachtenis*, omdat hetgeen geschreven is, blijft.

2. Zij waren geschreven op *tafelen van steen*, bereid, niet door Mozes, naar het schijnt, (want in Hoofdst. 24 : 12 wordt te kennen gegeven, dat hij ze geschreven vond toen hij op den berg ging,) maar, naar sommigen denken, door den dienst der engelen. De wet was op *steenen tafelen* geschreven, om er het altijddurende van aan te duiden; (wat kan ondersteld worden langer te duren dan hetgeen op steen geschreven en bewaard is?) en tevens om op de hardheid van ons hart te wijzen; men zou lichter in steen kunnen schrijven, dan iets dat goed is in ons zondig en verdorven hart te schrijven.

3. Zij waren beschreven *met den vinger Gods*, dat is: door Zijn onmiddellijken wil en macht, zonder het gebruik van een werktuig. Het is God alleen, die de wet in het hart kan schrijven; Hij *geeft een vleeschen hart* en dan schrijft Hij door Zijn Geest, die *de vinger Gods* is, *in vleeschen tafelen des harten*, 2 Cor. 3 : 3.

4. Zij waren geschreven op *twee* tafelen, bestemd zijnde om ons te leiden en te besturen in onzen plicht jegen God en de menschen.

5. Zij worden *tafelen der getuigenis* genoemd, omdat deze geschreven wet getuigde, beide den wil van God hen betreffende en Zijne welwillendheid voor hen, en een getuigenis zal wezen tegen hen, indien zij ongehoorzaam zijn.

6. Zij werden gegeven aan Mozes, waarschijnlijk met den last om ze, eer hij ze in de ark legde, in het openbaar te toonen, opdat zij door allen gezien en gelezen zouden worden, en aldus hetgeen zij met het oor hadden gehoord, weder in de herinnering gebracht zou worden. Alzoo *is de wet door Mozes gegeven, maar de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden.*

HOOFDSTUK XXXII.

Dit hoofdstuk bevat een zeer treurige onderbreking van het verhaal van de vestiging der kerk en van den Godsdienst onder de Joden. Alles ging uitnemend voor die gelukkige vestiging: God had zich zeer gunstrijk betoond, en het volk scheen tamelijk leerzaam en volgzaam te zijn. Mozes had nu bijna zijn veertig dagen op den berg doorgebracht en, naar wij kunnen onderstellen, vleide hij zich een zeer blij en hartelijk welkom te zullen ontvangen bij zijne terugkomst in het leger Israels, en met de spoedige oprichting van den tabernakel onder hen. Maar zie, de zonde van Israel wendt deze goede dingen hen af, en stuit den stroom van Gods gunsten. De zonde, die dit kwaad aanrichtte — wie zou het gedacht hebben? — was het aanbidden van een gouden kalf. Het huwelijk tusschen God en Israel stond voltrokken te worden, maar Israel speelt de hoer, en zoo wordt het dan gebroken; en het zal niet gemakkelijk zijn het weder te herstellen. Hier is I. De zonde van Israel, en inzonderheid van Aäron, in het gouden kalf tot een god te maken, vers 1—4, en het te aanbidden, vers 5, 6. II. De kennis, die God er van geeft aan Mozes, die nu bij Hem was op den berg, vers 7, 8; en het vonnis Zijns toorns over hen, vers 9, 10. III. De voorbede, die Mozes terstond voor hen deed op den berg, vers 11—13, en het overmogen dier voorbede, vers 14. IV. Zijn afkomen van den berg, en hoe hij ooggetuige werd van hunne afgoderij, vers 15—19, in afschuw waarvan, en als uitdrukking van een rechtvaardigen toorn, hij de tafelen verbrak, vers 19, en het gouden kalf verbrandde, vers 20. V. De ondervraging van Aäron nopens deze zaak, vers 21—24 VI. De straf, voltrokken aan de aanvoerders van deze afgoderij, vers 25—29. VII. De voorbede, die Mozes nog verder voor hen doet, ten einde Gods toorn van hen af te wenden, vers 30—32, en het uitstel van straf, dat toen werd verleend, met het voorbehoud van nog nader met hen af te rekenen.

Toen het volk zag dat Mozes vertoog van den berg af te komen, zoo verzamelde zich het volk tot Aäron, en zij zeiden tot hem: Sta op, maak ons goden, die voor ons aangezicht gaan; want dezen Mozes, dien man, die ons uit Egypteland uitgevoerd heeft, wij weten niet, wat hem geschied zij. 2. Aäron nu zeide tot hen: Rukt af de gouden oorsierselen, die in de ooren uwer vrouwen, uwer zonen en uwer dochteren zijn, en brengt ze tot mij. 3. Toen rukte het gansche volk de gouden oorsierselen af, die in hunne ooren waren; en zij brachten ze tot Aäron. 4. En hij nam ze uit hunne hand, en hij bewierp het met een griffie, en hij maakte een gegoten kalf daaruit. Toen zeiden zij: Dit zijn uwe goden, Israel! die u uit Egypteland opgevoerd hebben. 5. Als Aäron dat zag, zoo bouwde hij een altaar voor hetzelve; en Aäron riep uit, en zeide: Morgen zal den HEERE een feest zijn! 6. En zij stonden des anderen daags vroeg op, en offerden brandoffer, en brachten dankoffer daartoe; en het volk zat neder om te eten en te drinken; daarna stonden zij op om te spelen.

Terwijl Mozes op den berg was, de wet van God ontvangende, had het volk tijd om na te denken over hetgeen hun reeds overgeleverd was, en zich te bereiden voor hetgeen hun nog verder geopenbaard zou worden, en voor dat werk was een tijdsbestek van veertig dagen weinig genoeg. Maar in stede hiervan bevonden zich onder hen degenen, die reeds het plan beraamden, om de wetten, die zij hadden ontvangen, te verbreken. Op den negen en dertigsten dag van de veertig is het komplot van rebellie tegen den Heere tot uitvoering gekomen.

Hier is:

I. Een luidruchtig, onstuimig verzoek van het volk aan Aäron, die gedurende de afwezigheid van Mozes met het bestuur van het volk belast was, vers 1. *Sta op, maak ons goden, die voor ons aangezicht gaan.*

1. Zie hier de kwade uitwerking van Mozes' afwezigheid; indien God hem niet had geroepen om weg te gaan en op den berg te blijven, dan zou hij niet gansch en al vrij van blaam geweest zijn. Zij, die het opzicht hebben over anderen, zooals magistraten, leeraren of hoofden van huisgezinnen, moeten zich niet, zonder rechtmatige oorzaak, van hen verwijderen, *opdat de Satan over hen geen voordeel krijge.*

2. Zie de woede en het geweld van eene volksmenigte, als zij onder den invloed komt van en verdorven wordt door degenen, die er op uit zijn haar te bedriegen. Waarschijnlijk waren het in het eerst slechts weinigen, die dezen inval hadden, terwijl velen, die hier nooit aan gedacht zouden hebben, indien het hun niet ingeblazen ware geworden, er toe gebracht werden om hen op hun verderflijken weg te volgen; en nu was terstond de gansche menigte met dien stroom afgevoerd, zoodat de enkelen, die het voorstel verafschuwden, er niet eens tegen durfden protesteeren. *Ziet, een klein vuur, hoe grooten hoops hout het aansteekt!*

Wat was er nu met deze onbezonnen volksmenigte? *a.* Zij waren het moede op het beloofde land te wachten. Zij dachten dat zij te lang bij den berg Sinaï opgehouden werden, hoewel zij daar zeer veilig en zeer gerieflijk gelegerd waren, goed gevoed en goed onderwezen werden; maar zij verlangden met ongeduld voorwaarts te gaan. Zij hadden een God, die met hen bleef, en Zijne tegenwoordigheid onder hen openbaarde in de wolk- en vuurkolom, maar dat was hun niet genoeg; zij moeten een God hebben, die voor hun aangezicht gaat; zij willen zich heenspoeden naar het land, *vloeiende van melk en honig*, en kunnen niet wachten om hun Godsdienst mede te nemen. Zij, die op Gods raad willen vooruit loopen, zijn gewoonlijk overhaast en onbezonnen met hun eigen raad. Wij moeten eerst wachten op Gods wet, eer wij Zijne beloften aangrijpen. Zij, die gelooven, haasten niet, haasten niet meer dan voor welslagen noodig is. *b.* Zij waren het moede om op Mozes' terugkomst te wachten. Toen hij op den berg ging, had hij hun niet gezegd, (want God had het hem niet gezegd) hoe lang hij weg zou blijven. Toen hij nu langer wegbleef dan zij dachten, hebben sommige slechte lieden, ik weet niet welke vermoedens geopperd over dit langdurige wegblijven, hoewel zij toch in zijne afwezigheid volkomen goed verzorgd waren. *Deze Mozes, die man, die ons uit Egypteland uitgevoerd heeft, wij weten niet wat dezen geschied zij.* Merk op: *a.a.* Hoe minachtend zij spreken van zijn persoon, *deze Mozes.* Zoo ondankbaar zijn zij aan Mozes, die zulk een teedere zorg over hen heeft, en zoo

wandelen zij in tegenheid met God. Terwijl God er een welgevallen in heeft hen te eeren, hebben zij er een welgevallen in hem te smaden, en dit nog wel bij Aäron, zijn broeder, en nu zijn onderkoning. De grootste verdiensten kunnen de menschen niet vrijwaren tegen de grootste smaadheden en beleedigingen in deze ondankbare wereld. *b.b.* Met hoeveel achterdocht zij spreken van zijn vertoeven: *Wij weten niet wat dezen geschied zij.* Zij dachten dat hij òf verteerd was door het vuur, òf den hongerdood was gestorven uit gebrek aan voedsel, alsof die God, die hen voedde en onderhield die zoo onwaardig waren, niet zou zorgen voor de bescherming en het onderhoud van Mozes, Zijn gunstgenoot. Sommigen van hen, die wel gaarne goed over Mozes wilden denken, opperden misschien het denkbeeld dat hij, gelijk Henoch, opgenomen was in den hemel; terwijl anderen, die niet kwaad genoeg van hem konden denken, de meening te kennen gaven dat hij meer op zich had genomen dan hij kon volbrengen, niet voort kon gaan met zijne onderneming, en tot zijn schoonvader was teruggekeerd om diens kudde te hoeden. Al deze vermoedens en meeningen waren volkomen ongegrond en ongerijmd. Het was gemakkelijk te zeggen *wat hem was geschied*, wat er van hem geworden *was*. Hij was gezien, gaande in de wolk, en de wolk, waarin hij gegaan was, werd nog door gansch Israel op den top des bergs gezien; zij hadden alle reden om tot de gevolgtrekking te komen dat hij daar veilig was; indien het den Heere behaagd had hem te dooden, Hij zou hem zulke gunsten niet betoond hebben. Zoo hij lang verwijlde, het was omdat God hem zeer veel had te zeggen, voor hun welzijn; hij woonde op den berg als hun gezant, en hij zou voorzeker terugkeeren, zoodra hij de zaken had afgedaan, waarvoor hij er heengegaan was; en toch gebruiken zij dit voorwendsel voor hun goddeloos voorstel. *Wij weten niet wat hem geschied zij.* Zij, die besloten zijn kwaad te denken, al hebben zij ook alle reden om goed te denken, zullen gewoonlijk voorgeven dat zij niet weten wat te denken. Misvattingen of verkeerde uitleggingen van het toeven onzes Verlossers veroorzaken veel goddeloosheid. Onze Heere Jezus is opgegaan tot den berg der heerlijkheid, waar Hij voor ons in de tegenwoordigheid Gods verschijnt; maar het is buiten ons gezicht, dat de hemelen Hem moeten bevatten, Hem moeten verbergen, opdat wij zullen leven door het geloof. Daar is Hij lang geweest, daar is Hij nog, en nu zeggen de ongeloovigen dat zij *niet weten wat Hem geschied zij*, en zij vragen: *Waar is de belofte Zijner toekomst?* 2 Petr. 3 : 4. alsof Hij, omdat Hij nog niet gekomen is, nooit komen zal. De booze dienstknecht verstout zich, moedigt zich aan in zijne goddeloosheid door de gedachte: *Mijn heer vertoeft te komen.* Als wij het wachten moede worden, stelt ons dit bloot aan zeer veel verzoekingen. Daarmede begon Sauls verderf; hij wachtte op Samuel tot het laatste uur uur van den bestemden tijd, maar had toen het geduld niet om dit uur uit te blijven wachten, 1 Sam. 13 : 8 en verv.; en zoo hier Israel; als zij slechts één dag langer gewacht hadden, dan zouden zij gezien hebben wat aan Mozes geschied was. De Heere is een God des gerichts, er moet op Hem gewacht worden totdat Hij komt; gewacht worden, al is het ook dat Hij vertoeft; en dan zullen wij onzen arbeid, onze moeite, niet verliezen, want Hij zal gewisselijk komen, Hij zal niet achterblijven. *c.* Zij waren het wachten moede op een Goddelijke inzetting der Godsvereering onder hen, want dat was het, waar zij nu op wachtten. Er was hun gezegd dat zij *op dezen berg God zouden dienen*, en de pracht en plechtigheid van dezen dienst zal hun voorzeker grootelijks behagen; maar omdat die niet zoo spoedig ingesteld werd als zij wenschten, wilden zij nu met hun eigen vernuft teekenen uitdenken van Gods tegenwoordigheid onder hen, en er in roemen, en een eeredienst hebben van hun eigen vinding, zooals zij hem waarschijnlijk onder de Egyptenaren hadden gezien; want Stefanus zegt, dat zij, toen zij tot Aäron zeiden: *Maak ons goden; met hunne harten wederkeerden naar Egypte*, Hand. 7 : 39, 40. Het was wel een vreemd, zonderling voorstel: *Sta op, maak ons goden.* Als zij niet wisten wat er van Mozes was geworden, dachten dat hij verloren, omgekomen was, dan had het betamelijk in hen geweest, om een plechtigen rouw gedurende eenige dagen voor hem uit te roepen; maar zie, hoe spoedig zoo groot een weldoener vergeten is. Indien zij gezegd hadden: „Mozes is omgekomen, maak iemand tot regeerder over ons," er zou nog eenig gezond verstand in hun voorstel zijn geweest, ofschoon zeer veel ondankbaarheid aan de nagedachtenis van Mozes, en minachting van Aäron en Hur, die in zijne afwezigheid tot rechters waren aangesteld. Maar te zeggen: *Mozes is omgekomen, maak ons een god;* was de grootst-mogelijke ongerijmdheid. Was Mozes hun god? Heeft hij ooit voorgegeven dit te zijn? Wat er nu ook van Mozes geworden moge zijn, was het niet blijkbaar dat God nog met hen was? Hadden zij ook maar een schijn van reden om in twijfel te trekken, dat Hij hun leger leidde, die hen elken dag zoo wel van spijs voorzag? Konden zij een anderen god hebben, die hen zoo goed verzorgde, als Hij hen verzorgd heeft, ja hen thans verzorgde? En toch: *Maak ons goden, die voor ons aangezicht gaan! Goden?* Hoe velen willen zij er hebben? Is één niet genoeg? *Maak ons goden;* en welk goed zullen goden van hunne makelij hun doen? Zij willen goden hebben om voor hun aangezicht te gaan, die niet verder gaan kunnen dan zij gedragen worden! Zoo ellendig versuft, dom en bedwelmd zijn afgodendienaars; *zij razen naar de afgoden*, Jer. 50 : 38.

II. Hier is Aärons eisch van hunne sieraden, vers 2. *Brengt mij uw gouden oorsierselen*, vers 2. Wij bevinden niet dat hij één woord sprak om hun voorstel af te keuren; hij heeft hunne onbeschaamdheid niet bestraft, heeft niet met hen geredeneerd om hen van de zonde en dwaasheid er van te overtuigen; neen, hij scheen het voorstel goed te keuren, en toonde zich niet ongenegen om hun ter wille te zijn. Men zou willen hopen dat hij in het eerst slechts bedoelde te schertsen, en door hun

een belachelijk beeld voor te stellen, het voorstel zelf bespottelijk te maken en er de dwaasheid van aan te toonen; maar indien dit zoo is, dan bleek hieruit, dat met de zonde niet valt te schertsen, daar dit even gevaarlijke gevolgen heeft, als voor een vlieg om om de vlam eener kaars te zweven. Sommigen hebben de liefderijke onderstelling gemaakt, dat Aäron, toen hij hun zeide hunne oorsierselen af te rukken en ze hem te brengen, de bedoeling had het voorstel te doen vallen, geloovende dat hunne begeerte er hen wel toe zou kunnen brengen om *het goud uit de beurs te verkwisten* om er een afgod van te maken, Jes. 46 : 6, maar dat hun hoogmoed, hunne ijdelheid, hen echter niet zou toelaten om zich van hun gouden oorsierselen te ontdoen. Maar het is niet veilig om te willen onderzoeken hoe ver der menschen zondige lusten hen op een zondigen weg zullen voeren, en wat het hun kosten zal. Hier tenminste bleek het een zeer gevaarlijke proefneming.

III. Wij hebben hier het maken van het gouden kalf, vers 3, 4.

1. Het volk bracht hun oorsierselen tot Aäron, wiens eisch er van, instede van hen te ontmoedigen in hun voornemen, hen misschien veeleer heeft gesterkt in hunne bijgeloovigheid, en het denkbeeld bij hen opwekte dat het goud, genomen uit hunne ooren, zeer aangenaam, zeer welgevallig zou wezen, om er een zeer te waardeeren god van te maken. Laat nu hunne bereidwilligheid om afstand te doen van hunne sieraden om er een god van te maken, ons beschamen wegens onze vrekkigheid voor den dienst van den waren God. Zijn zij niet teruggedeinsd voor de kosten van hunne afgoderij? En zullen wij dan met tegenzin de kosten van onzen eeredienst dragen; zoo goed een zaak laten kwijnen door er het noodige aan te onthouden?

2. Aäron smolt hunne oorsierselen, en een vorm er voor bereid hebbende, goot hij er het gesmolten goud in en bracht het toen tevoorschijn in de gestalte van een os, of een kalf, terwijl hij er met een graveerstift de laatste hand aan legde. Sommigen denken dat Aäron dit beeld koos als teeken van de Goddelijke tegenwoordigheid, omdat hij het hoofd en de hoornen van een os een geschikt zinnebeeld achtte van de Goddelijke macht, maar toch, daar het zoo eenvoudig en gansch gewoon een ding was, hoopte dat het volk niet zoo dom zou wezen om het te gaan aanbidden. Maar het is waarschijnlijk dat zij van de Egyptenaren geleerd hadden, zich aldus de Godheid voor te stellen, want in Ezech. 20 : 8 wordt gezegd: *niemand verliet de drekgoden van Egypte*, en in Hoofdst. 23 : 8: *Zij verliet ook niet hare hoererijen, gebracht uit Egypte;* en in Psalm 106 : 20: *Zij veranderden hunne eer in de gedaante van een os, die gras eet;* en aldus maakten zij hunne dwaasheid bekend als te zijn boven die van andere afgodendienaren, die het heir des hemels aanbaden.

IV. Een kalf bij Horeb gemaakt hebbende, *bogen zij zich voor een gegoten beeld*, Psalm 106 : 19.

1. Aäron, het volk verzot ziende op hun kalf, was bereid hen nog verder te believen, en zoo bouwde hij een altaar er voor, en riep een feest uit ter eere er van, een inwijdingsfeest. Toch noemt hij het *een feest voor Jehovah;* want hoe dom zij ook waren, toch verbeeldden zij zich niet, dat dit beeld zelf een god was, noch bedoelden zij hunne aanbidding in het beeld te eindigen of te bepalen; zij maakten het slechts als eene voorstelltng van den waren God, dien zij in en door dat beeld bedoelden te aanbidden; en toch heeft hun dit niet ter verontschuldiging gestrekt voor hunne grove afgoderij, evenmin als het de papisten zal verontschuldigen, die voorgeven dat zij niet het beeld, maar door het beeld God aanbidden, en zich aldus tot zulke afgodendienaars en aanbidders van het gouden kalf maken, welks feest als een feest voor Jehovah werd uitgeroepen, zoodat ook de onwetendste en onnadenkendste zich hieromtrent niet zou kunnen vergissen.

2. Het volk is ijverig genoeg om dit feest te vieren, vers 6. *Zij stonden des anderen daags vroeg op*, om te toonen welk een welgevallen zij hadden in deze plechtigheid en, naar den alouden ritus der aanbidding en Godsvereering, offerden zij brandoffer aan deze nieuwbakken godheid, en hielden een feestmaal van het offer. Aldus ten koste van hunne oorsierselen hun god gemaakt hebbende, pogen zij nu ten koste van hunne schapen en runderen dezen god gunstig voor zich te stemmen. Hadden zij die offeranden onmiddellijk aan Jehovah gebracht, zonder de tusschenkomst van een beeld, zij zouden — voorzooveel ik weet — aangenomen zijn, Hoofdst. 20 : 24; maar een beeld voor zich gesteld hebbende, als een symbool van Gods tegenwoordigheid, en aldus de waarheid Gods veranderd hebbende in de leugen, waren deze offeranden een verfoeisel. Als van deze hunne afgoderij in het Nieuwe Testament wordt gesproken, wordt het verhaal van hun feestmaal op het offer aangehaald, 1 Cor. 10 : 7: *Het volk zat neder om te eten en om te drinken* wat er nog over was van het offer, *en zij stonden op om te spelen;* den dwaas te spelen, den brooddronkene te spelen. Zooals de god is, zoo is zijne vereering. Zij zouden geen kalf tot hun god gemaakt hebben, indien zij niet eerst van hun buik een god gemaakt hadden; maar als de god belachelijk is, is het geen wonder dat de dienst scherts, eene vermakelijkheid is; *verijdeld geworden zijnde in hunne overleggingen*, werden zij ook ijdel in hunne godsvereering, zoo groot was deze ijdelheid. Nu was het:

A. Vreemd, dat iemand van het volk en inzonderheid dat zoo groot een aantal van hen, zoo iets zouden doen. Hadden zij niet kort tevoren in deze zelfde plaats de stem gehoord van den Heere God van uit het midden des vuurs tot hen sprekende, en zeggende: *Gij zult u geen gesneden beeld maken?* Hadden zij de donderslagen niet gehoord, de bliksemen niet gezien, de aardbeving niet gevoeld, die de ontzagwekkende pracht en plechtigheid waren, waarmede deze wet was gegeven? Zijn zij er niet inzonderheid tegen gewaarschuwd om zich

gouden goden te maken, Hoofdst. 20 : 23. Ja meer, hadden zij zelf niet een plechtig verbond gemaakt met God, en Hem beloofd dat zij alles wat Hij tot hen gesproken had *zullen doen* en *gehoorzamen?* Hoofdst. 24 : 7. En dan toch, eer zij zich nog bewogen hadden van de plaats, waar dit verbond plechtig bevestigd was, eer de wolk weg was van den top van den berg Sinaï, aldus een uitdrukkelijk gebod te overtreden in trotseering van de uitdrukkelijke bedreiging, dat *deze ongerechtigheid bezocht zal worden aan hen en hunne kinderen* — wat zullen wij daarvan denken? Het is een duidelijk bewijs, dat de wet hen evenmin kon heiligen als rechtvaardigen; door haar is de *kennis* der zonde, maar niet de *genezing* er van. Dit wordt te kennen gegeven door den nadruk, die gelegd wordt op de plaats, waar die zonde bedreven werd, Psalm 106 : 19, *Zij maakten een kalf bij Horeb,* de eigen plaats, waar de wet was gegeven. Anders was het met hen, die het Evangelie ontvingen; zij hebben zich onmiddellijk *bekeerd van de afgoden,* 1 Thess. 1 : 9.

B. Het was inzonderheid vreemd, dat Aäron zoozeer de hand heeft gehad in deze zonde, dat *hij* het kalf gemaakt heeft, en het feest heeft uitgeroepen. Is dat Aäron, de geheiligde des Heeren, de broeder van Mozes, Zijn profeet, Aäron, die zoo *wèl kon spreken,* Hoofdst. 4 : 14, en toch geen enkel woord spreekt tegen deze afgoderij? Is dit de man, die niet slechts de plagen van Egypte had gezien, maar gebruikt was om ze op te roepen, alsmede het oordeel, volvoerd aan de goden der Egyptenaren? Hoe! en dan toch zelf die verlaten, afgedankte afgoderij van Egypte navolgen! Hoe konden zij zeggen: *Dit zijn uwe goden, Israel, die u uit Egypteland opgevoerd hebben,* als zij aldus de afgoderij van Egypte medebrachten? Is dit Aäron, die met Mozes op den berg is geweest, Hoofdst. 19 : 24; 24 : 9, en wist dat zelfs daar geenerlei gelijkenis was gezien, naar welke een beeld geformeerd kon worden? Is dit Aäron, aan wien gedurende de afwezigheid van Mozes de zorg over het volk was toevertrouwd? Is hij behulpzaam bij deze rebellie tegen den Heere? Hoe was het mogelijk, dat hij ooit zoo zondig een daad kon doen? Hij moet er òf op vreemde wijze als door overvallen zijn, het gedaan hebben toen hij half in slaap was, òf er toe gebracht zijn door schrik en angst voor de in woede ontstoken, muitzieke volksmenigte. Volgens een overlevering der Joden heeft zijn ambtgenoot Hur er zich tegen verzet, en werd toen door het volk gesteenigd, (waarom wij later nooit meer van hem lezen,) en heeft dit Aäron verschrikt en hem tot toegeven bewogen. En God heeft hem aan zichzelven overgelaten; *a.* Om ons te leeren wat de besten der menschen, aldus aan zichzelven overgelaten, zijn, opdat wij *aflaten van den mensch,* en opdat hij, *die meent te staan, toezie dat hij niet valle. b.* Aäron was toen door Goddelijke aanwijzing bestemd voor het hooge ambt van het priesterschap; hoewel *hij* het niet wist heeft Mozes op den berg het wèl geweten; opdat hij zich nu niet bovenmate zou verheffen door de eer, die hem werd aangedaan, was aan een engel des satans toegelaten bij hem te overmogen, opdat de herinnering hieraan hem zijn leven lang nederig zou houden. Hij, die zich eens inzoover onteerde dat hij een altaar bouwde voor een gouden kalf, moet erkennen, dat hij ten eenenmale de eer onwaardig is om aan het altaar Gods te dienen, en die eer dus zuiver en alleen aan Gods vrije genade te danken heeft. Alzoo werd aan allen hoogmoed en aan alle roemen voor altijd het zwijgen opgelegd, en is uit een slechte zaak iets goeds voortgekomen. Ook werd hierdoor aangetoond, dat de *wet tot hoogepriesters gesteld heeft menschen, die zwakheid hebben,* en voor hun eigen zonden moesten offeren.

7. Toen sprak de HEERE tot Mozes: Ga heen, klim af; want uw volk, dat gij uit Egypteland opgevoerd hebt, heeft het verdorven. 8. En zij zijn haast afgeweken van den weg, dien Ik hun geboden had! Zij hebben zich een gegoten kalf gemaakt; en zij hebben zich voor hetzelve gebogen en hebben het offerande gedaan, en gezegd: Dit zijn uwe goden, Israel! die u uit Egypteland opgevoerd hebben. 9. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Ik heb dit volk gezien, en zie, het is een hardnekkig volk! 10. En nu, laat Mij toe, dat mijn toorn tegen hen ontsteke en hen vertere; zoo zal Ik u tot een groot volk maken. 11. Doch Mozes aanbad het aangezicht des HEEREN zijns Gods en hij zeide: O HEERE! waarom zou uw toorn ontsteken tegen uw volk, hetwelk Gij met groote kracht en met een sterke hand uit Egypteland uitgevoerd hebt? 12. Waarom zouden de Egyptenaars spreken, zeggende: In kwaadheid heeft Hij hen uitgevoerd, opdat Hij hen doodde op de bergen, en opdat Hij hen vernielde van den aardbodem? Keer af van de hittigheid uws toorns, en laat het U over het kwaad Uws volks berouwen! 13. Gedenk aan Abraham, aan Izak en aan Israel, uwe knechten, aan welken Gij bij Uzelven gezworen hebt, en hebt tot hen gesproken: Ik zal uw zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels; en dit geheele land, waarvan Ik gezegd heb, zal Ik aan ulieder zaad geven, dat zij het erfelijk bezitten in eeuwigheid. 14. Toen berouwde het den HEERE over het kwaad, hetwelk Hij gesproken had zijn volk te zullen doen.

Hier:

I. Maakt God Mozes bekend met hetgeen in zijne afwezigheid in het leger voorviel, vers 7, 8. Hij zou het hem eerder hebben kunnen mededeelen, zoodra er de eerste stap toe gedaan was, en hem ijlings naar beneden kunnen zenden om het te voorkomen; maar om wijze en heilige doeleinden liet Hij het tot die hoogte komen, en zond hem toen naar beneden om het te straffen. Het is geen schande voor de heiligheid Gods, dat Hij het toelaat dat zonde bedreven wordt, daar Hij haar niet slechts weet

te weerhouden, als Hem dit behaagt, maar haar ook dienstbaar weet te maken aan Zijn eigen doeleinden, aan Zijn eigen eer en heerlijkheid. Let op hetgeen God hier tot Mozes zegt betreffende deze zonde.

1. Zij hebben *zich verdorven* [1]). Zonde is het verderf of bederf van den zondaar, en het is een zelfbederf; *een iegelijk wordt verzocht, als hij van zijn eigen begeerlijkheid afgetrokken en verlokt wordt.*

2. *Zij zijn afgeweken van den weg.* Zonde is een afwijking van den weg van onzen plicht naar een bijweg. Toen zij beloofden te zullen doen al wat God hun zou gebieden, zijn zij zoo goed mogelijk op weg gegaan, maar nu gingen zij aan het dwalen, *zij weken af.*

3. Dat zij *haastig* waren afgeweken, spoedig nadat hun de wet was gegeven en zij beloofd hadden haar te gehoorzamen; spoedig nadat God zoo groote dingen voor hen gedaan had, en hun Zijn vriendelijke voornemens had te kennen gegeven om nog grootere voor hen te doen. *Zij vergaten haast Zijne werken.* Het is zeer tergend, zeer ergerlijk om, nadat wij ons verbond met God vernieuwd hebben, of een bijzonderen zegen van Hem hebben ontvangen, haastig in zonde te vallen.

4. Hij zegt hem nauwkeurig wat zij gedaan hebben: *zij hebben een gouden kalf gemaakt en zich er voor gebogen.* De zonden, die verborgen zijn voor onze regeerders, zijn naakt en geopend voor God. Hij ziet wat zij niet kunnen ontdekken, en er is geen slechtheid der wereld voor Hem verborgen. Wij zouden het niet kunnen dragen om ook maar het duizendste deel der terging te zien, die God dagelijks ziet, en toch zwijgt.

5. Hij schijnt hen te verstooten, daar Hij tot Mozes zegt: Zij zijn *uw volk, dat gij uit Egypteland hebt opgevoerd;* alsof Hij zeide: „Ik wil geenerlei betrekking tot hen erkennen, noch eenigerlei belang in hen; laat er niet gezegd worden dat zij Mijn volk zijn, of dat Ik hen uit Egypteland heb opgevoerd." Zij, die zich verderven, onteeren zich niet slechts, maar zij maken dat God zich hunner schaamt, ja zich zelfs de goedheid en vriendelijkheid schaamt, die Hij hun heeft bewezen.

6. Hij zendt hem met allen mogelijken spoed tot hen naar beneden; *Ga heen, klim af.* Zelfs zijne gemeenschapsoefening met God moet hij afbreken, om heen te gaan en zijn plicht te doen als magistraat van het volk; dat heeft ook Jozua moeten doen, Jozua 7 : 10. Alles is schoon op zijn tijd.

II. Hij geeft Zijn ongenoegen tegen Israel te kennen vanwege deze zonde, en het besluit Zijner gerechtigheid om hen te verdelgen, vers 9, 10.

1. Hij beschrijft dit volk in hun ware hoedanigheid: „*Het is een hardnekkig volk*", ongeschikt om onder het juk te komen van de Goddelijke wet; beheerscht, als het ware, door een geest van tegenspraak, afkeerig van alle goed, en geneigd tot alle kwaad; halsstarrig gekant tegen alle methodes voor hunne genezing." De rechtvaardige God ziet niet slechts wat wij doen, maar wat wij zijn; niet slechts de daden van ons leven, maar de gezindheid van ons hart; en die heeft Hij bij al Zijne handelingen op het oog.

2. Hij verklaart wat zij rechtvaardiglijk verdiend hebben — dat Zijn toorn *tegen hen zal ontsteken,* om hen terstond te verteren, en *hun naam van onder den hemel uit te doen,* Deut. 9 : 14; niet slechts hen uit te werpen van het verbond, maar hen te verjagen van uit de wereld. Zonde stelt ons bloot aan den toorn Gods, en die toorn zal — zoo hij niet door Goddelijke ontferming gestild wordt — ons verbranden als stoppelen. Het ware rechtvaardig in God om het recht zijn loop te laten hebben tegen zondaren, en hen op het oogenblik zelf, dat zij de zonde bedrijven, af te snijden, en indien Hij het deed, het zou noch een verlies voor Hem zijn, noch Hem onteeren.

3. Hij verlangt van Mozes (hoewel op zeer zachtmoedige wijze) niet voor hen tusschenbeiden te treden; *En nu, laat Mij toe.* Wat deed Mozes, of wat kon hij doen, om God te beletten hen te verteren? Als God besluit een volk te verlaten, en het raadsbesluit des verderfs is uitgegaan, dan kan geen tusschenbeiden-treden, geen voorbede, dit verhinderen, Ezech. 14 : 14; Jer. 15 : 1. Maar God wilde aldus de grootheid van Zijn rechtvaardig ongenoegen tegen hen te kennen geven, zooals menschen, die niet willen dat men bij hen pleit voor degenen, jegens wie zij besloten zijn streng te wezen. Aldus heeft Hij ook het gebed willen eeren, te kennen gevende, dat niets dan Mozes' voorbede hen van den ondergang kon redden, opdat hij een type zou zijn van Christus, door wiens Middelaarsvoorbede alleen *God de wereld met zichzelven wilde verzoenen.* Opdat Mozes' voorbede des te krachtiger en heerlijker zou uitkomen, biedt God hem aan, hem, zoo hij in deze zaak niet tusschenbeiden wilde komen, *tot een groot volk te maken;* hetzij Hij in verloop van tijd een volk zou verwekken uit zijne lenden, of wel, op de een of andere wijze een groot volk onder zijn leiding en bestuur zou brengen, zoodat hij niets zou verliezen bij hun verderf. Indien Mozes enghartig, zelfzuchtig van aard ware geweest, hij zou dit aanbod hebben aangenomen, maar hij geeft de voorkeur aan Israels redding en behoud boven de bevordering van zijn eigen gezin. Hier was een man, die geschikt is om te regeeren.

III. Mozes bidt God vuriglijk voor hen, vers 11—13. *Hij aanbad het aangezicht des Heeren zijns Gods.* Indien God niet *de God Israels* wilde genoemd worden, dan hoopte hij toch dat hij Hem *zijn* God mocht noemen. Den invloed, dien wij hebben bij den troon der genade, moeten wij gebruiken voor de kerk Gods, niet voor onze eigen vrienden.

Nu staat Mozes in de scheur om den toorn Gods af te wenden, Psalm 106 : 23. Zeer verstandig handelde hij naar den wenk, dien God hem gaf, toen Hij zeide: *Laat Mij toe,* hetgeen wel zijne voorbede schijnbaar verbood, maar in werkelijkheid haar aanmoedigde, door te toonen welke macht het gebed des geloofs heeft bij God. In zulk een geval *ontzet Hij*

1) Vers 7 naar de Engelsche overzetting.

zich omdat er geen voorbidder is, Jes. 59 : 16. Merk op:

1. Zijn gebed, vers 12. *Keer af van de hittigheid Uws toorns;* niet alsof hij dacht dat God niet rechtvaardiglijk in toorn was ontstoken; maar hij bidt dat God niet in zoo grooten toorn ontstoken zal zijn om hen te verteren. „Laat de barmhartigheid roemen tegen het oordeel; *laat het U over het kwaad Uws volk berouwen;* verander het vonnis des verderfs in een vonnis van tuchtiging."

2. Zijne pleitgronden. Hij vult zijn mond met verdedigingen, niet om God te bewegen, maar om uitdrukking te geven aan zijn eigen geloof, en om zijne vurigheid op te wekken in het gebed. Hij voert aan: *a.* Gods belang in hen, de groote dingen, die Hij reeds voor hen gedaan heeft, de menigte van gunsten en wonderen, die Hij aan hen te koste heeft gelegd, vers 11. God had tot Mozes gezegd, vers 7: Zij zijn *Uw volk, dat gij uit Egypteland opgevoerd hebt;* maar Mozes voert hen ootmoedig terug tot God en zegt: „Zij zijn *Uw volk,* Gij zijt hun Heer en Eigenaar, ik ben slechts *Uw* dienaar; *Gij hebt hen uit Egypteland opgevoerd,* ik was slechts het werktuig in Uwe hand; wat voor hunne bevrijding gedaan is, hebt Gij alleen kunnen doen." Hoewel het feit dat zij Zijn volk waren een reden was, waarom Hij vertoornd op hen kon zijn wegens hunne oprichting van een anderen god, was het toch ook een reden, waarom Hij niet zóó toornig op hen moest zijn om hen te verteren. Niets is voor een vader meer natuurlijk dan om zijn zoon te *kastijden,* maar niets is voor een vader meer onnatuurlijk, dan om zijn zoon te *dooden.* En gelijk de betrekking tusschen Hem en hen een goede pleitgrond is, („Zij zijn *Uw volk*",) zoo is dit ook de ervaring, die zij hadden van Zijne vriendelijkheid jegen hen: *„Gij hebt hen uit Egypteland opgevoerd,* hoewel zij onwaardig waren en aldaar *de goden der Egyptenaren hadden gediend,* Jozua 24 : 15. Indien Gij, niettegenstaande hunne zonden in Egypte, dat voor hen gedaan hebt, wilt Gij dit dan vanwege hunne zonden van dezelfde soort in de woestijn weer ongedaan maken?" *b.* Hij pleit op het belang van Gods eer en heerlijkheid, vers 12: *Waarom zouden de Egyptenaars spreken, zeggende: in kwaadheid heeft Hij hen uitgevoerd?* Israel is aan Mozes dierbaar, als zijn geslacht, als zijne bloedverwanten, als de voorwerpen zijner zorg; maar het is de eer Gods, die hem het meest ter harte gaat. Indien Israel kon omkomen zonder dat Gods naam er door gesmaad wordt, dan zou Mozes er zich toe kunnen brengen om er tevreden onder neder te zitten; maar hij kan het niet dragen om booze aanmerkingen te hooren maken op God, en daarom wijst hij hierop, dringt hij hierop aan; *Heere, wat zullen de Egyptenaars zeggen?* Hunne oogen, evenals de oogen van alle naburige volken, waren thans op Israel gevestigd; vanwege het wonderbare begin van dit volk waren hunne verwachtingen omtrent het vervolg van hun loopbaan hoog gespannen; maar indien een volk, zoo wonderbaarlijk verlost, plotseling ten ondergang zou worden gebracht, wat zou de wereld er dan van zeggen; inzonderheid de Egyptenaars, die zulk een onverzoenbaren haat koesterden tegen Israel en tegen Israels God? Zij zullen zeggen: „God was òf zwak en kon de verlossing, die Hij was begonnen, niet voltooien; òf wispelturig, en wilde het niet; Hij heeft hen uitgevoerd naar dien berg, niet om te offeren, zooals werd voorgegeven, maar om geofferd te worden." Zij zullen niet in aanmerking nemen dat Israel door zijne zonde dit verderf over zich heeft gebracht, dat hunne terging Gods handelwijze rechtvaardigde, maar zij zullen er reden genoeg in vinden om te juichen, dat God en Zijn volk niet samen overeen konden komen, en dat God datgene gedaan heeft, wat zij — de Egyptenaren — wenschten dat gedaan zou worden. Gelijk de heiliging van Gods naam onze eerste bede moet wezen, (zij is dit in het gebed onzes Heeren,) zoo moet zij ook onze groote pleitgrond zijn, Psalm 79 : 9. *Werp den troon Uwer heerlijkheid niet neder,* Jer. 14 : 21; zie ook Jer. 33 : 8, 9. En als wij getroost hierop willen pleiten bij God als een reden, waarom Hij ons niet zal verdelgen, dan moeten wij er bij onszelven op pleiten als eene reden, waarom wij niet tegen Hem moeten zondigen: *Wat zullen de Egyptenaars zeggen?* Wij behooren er altijd tegen te waken dat de naam en de leer Gods om onzentwil gelasterd worden. *c.* Hij pleit op Gods belofte aan de aartsvaders, dat Hij hun zaad zal vermenigvuldigen, en hun het land Kanaän tot een erfelijke bezitting zal geven; en deze belofte bevestigd heeft door een eed, een eed bij zichzelven, daar Hij bij niemand, die grooter was, kon zweren, vers 13. Gods beloften moeten ons tot pleitgrond dienen in ons gebed; want wat Hij beloofd heeft, is Hij machtig om te volbrengen, en de eer Zijner waarheid en trouw is gemoeid bij de volbrenging er van. „Heere, indien Israel uitgedelgd wordt, wat zal er dan worden van de belofte? Zal die door hun ongeloof teniet worden gedaan? Dat zij verre!" Aldus moeten wij alleen aan God onze bemoediging in het bidden ontleenen.

IV. God matigt genadiglijk de strengheid van het vonnis, en *het berouwde Hem over het kwaad, hetwelk Hij gesproken had Zijn volk te zullen doen,* vers 14; hoewel Hij besloot hen te straffen, wilde Hij hen toch niet verdoen. Zie hier:

1. De kracht des gebeds; God laat zich overwinnen door het nederige, geloovige aandringen der voorbidders.

2. De ontferming Gods over arme zondaars en hoe bereid Hij is om hun vergeving te schenken. Aldus heeft Hij, behalve Zijn eed, nog andere bewijzen gegeven, dat Hij geen lust heeft in den dood der zondaars, want niet slechts vergeeft Hij hun op hun berouw, maar Hij spaart hen op het gebed van anderen voor hen.

15. En Mozes wendde zich om, en klom van den berg af, met de twee tafelen der getuigenis in zijne hand; deze tafelen waren op haar beide zijden beschreven, zij waren op de eene en op

de andere zijde beschreven. 16. En diezelve tafelen waren Gods werk; het geschrift was ook Gods geschrift zelf, in de tafelen gegraveerd. 17. Toen nu Jozua des volks stem hoorde, als het juichte, zoo zeide hij tot Mozes: Er is een krijgsgeschrei in het leger. 18. Maar hij zeide: Het is geen stem des geroeps van overwinning, het is ook geen stem des geroeps van nederlaag; ik hoor eene stem van zingen bij beurte. 19. En het geschiedde, als hij aan het leger naderde, en het kalf en de reien zag, dat de toorn van Mozes ontstak, en dat hij de tafelen uit zijne handen wierp, en dezelve beneden aan den berg verbrak. 20. En hij nam dat kalf, dat zij gemaakt hadden, en verbrandde het in het vuur, en vermaalde het totdat het klein werd, en strooide het op het water, en deed het den kinderen Israels drinken.

I. Wij zien hier de gunst van God jegens Mozes door hem de twee tafelen der getuigenis toe te vertrouwen, die, hoewel zij van gewoon steen waren, toch oneindig kostbaarder zijn geweest dan al de edelgesteenten op Aärons borstlap. Men kon ze den topaas van Moorenland niet gelijk waardeeren. God zelf heeft zonder den dienst van mensch of engel — voorzooveel blijkt tenminste — de tien geboden op deze tafelen geschreven, op haar beide zijden; sommigen op de eene tafel, en sommigen op de andere, zoodat zij als een boek samengevouwen waren, om ze in de ark te leggen.

II. De gemeenzaamheid tusschen Mozes en Jozua. Terwijl Mozes in de wolk was, als in de troonzaal, bleef Jozua zoo nabij hij mocht in de antichambre, als het ware, wachtende totdat Mozes naar buiten kwam, teneinde gereed te zijn hem te dienen; en hoewel hij gedurende veertig dagen geheel alleen was (waarschijnlijk gevoed met manna), was hij het wachten toch niet moede, zooals het volk, maar toen Mozes afkwam, ging hij tot hem, en niet eerder. En hier wordt ons gezegd welke verklaring zij gaven van het geraas, dat uit het leger tot hen kwam, vers 17, 18. Hoewel Mozes zoo lang in onmiddellijk gesprek en omgang met God was geweest, heeft hij het toch niet versmaad om vrij en gemeenzaam met Jozua te spreken. Zij, die door God verhoogd worden, worden door Hem er voor bewaard om opgeblazen te zijn. En hij versmaadde het ook niet om over de zaken van het leger te spreken. Toen Paulus in den derden hemel was opgetrokken, waar hij onuitsprekelijke woorden gehoord heeft, was hij er de kerk op aarde niet minder indachtig om. Jozua, die een krijgsman was en het bevel voerde over het leger Israels, vreesde dat er een krijgsgeschrei was in het kamp, en in dat geval zou hij gemist worden; maar Mozes, die door God was ingelicht, wist de geluiden beter te onderscheiden, en bemerkte dat het *de stem des zingens was bij beurte;* maar het blijkt niet, dat hij aan Jozua zeide wat hij wist van de gelegenheid of aanleiding van hun zingen, want wij moeten niet snel en ijverig zijn om der menschen fouten te verkondigen, zij zullen spoedig genoeg bekend worden.

III. Het groot en rechtvaardig misnoegen van Mozes tegen Israel wegens hunne afgoderij. Wetende wat te verwachten, bespeurde hij weldra het gouden kalf, en het spel of het feest des volks dieswege. Hij zag hoe vroolijk zij konden zijn in zijne afwezigheid, hoe spoedig hij vergeten was, en hoe weinig zij aan hem of zijne terugkomst dachten. Hij kon hun dit terecht ten kwade duiden als eene beleediging van hemzelven, maar dat was wel het minste in de reden van zijn toorn; hij heeft het ten kwade geduid als eene beleediging van God, en de ergernis van zijn volk. Zie welk eene verandering het is neder te komen van den berg der gemeenschapsoefening met God, om te spreken en om te gaan met eene wereld, *die in het booze ligt.* In God zien wij niets dan hetgeen rein en lieflijk is, in de wereld niets dan hetgeen vuil en ergerlijk is. Mozes was de zachtmoedigste man op aarde, en toch *is, toen hij het kalf en de reien zag, zijn toorn ontstoken.* Het is geen verbreken van de wet der zachtmoedigheid om ons ongenoegen te toonen over de goddeloosheid der wereld. Diegenen zijn *toornig en zondigen niet,* die alleen toornen tegen de zonde, niet als gepleegd tegen hen, maar tegen God. Efeze is vermaard wegens zijne lijdzaamheid, maar *kan* toch *de kwaden niet verdragen,* Openb. 2 : 2. Het betaamt ons koel te blijven voor onze eigen zaak, maar warm te zijn voor Gods zaak. Mozes toonde zich zeer toornig, beide door het verbreken der tafelen en het verbranden van het kalf, teneinde door de uiting van die sterke verontwaardiging in het volk een besef te doen ontwaken van het zware der zonde, waaraan zij zich schuldig hadden gemaakt, die zij zeker wel zeer gering geacht zouden hebben, indien hij niet zoo grooten toorn aan den dag had gelegd, als iemand wien het ernst is om hen er van te overtuigen.

1. Om hen te overtuigen dat zij de gunst van God verbeurd en verloren hadden, *verbrak hij de tafelen,* vers 19. Hoewel God wist van hunne zonde, eer Mozes afkwam van den berg, heeft Hij hem toch niet bevolen de tafelen achter te laten, maar gaf ze hem, om ze in zijne hand mede te nemen, opdat het volk zien zou hoe bereid God was om hen in Zijn verbond op te nemen, en dat niets dan hun eigen zonde dit verhinderde. Maar toch gaf Hij het hem in het hart om, toen Efraïms ongerechtigheid ontdekt was, (zooals de uitdrukking luidt in Hosea 7 : 1,) *om de tafelen voor hunne oogen te verbreken,* (zooals er staat in Deut. 9 : 17) opdat het gezicht daarvan een grootere uitwerking bij hen teweeg zou brengen en hen zou vervullen van schaamte op het zien van de zegeningen, die zij hadden verloren. En daar zij zich nu schuldig hadden gemaakt aan zoo klaarblijkelijk eene schending van het verdrag, dat tusschen God en hen gesloten stond te worden, werden de geschriften er van verscheurd, juist toen het oogenblik daar was om er het zegel aan te hechten. Het is het grootste teeken van Gods ongenoegen tegen een

persoon of een volk, als Hij Zijne wet van hen wegneemt. Het verbreken der tafelen is het verbreken van den stok *Liefiijkheid en Samenbinders*, Zach. 11 : 10; 14, het laat een volk zonder kerk en prijsgegeven aan het verderf. Sommigen denken dat Mozes gezondigd heeft door de tafelen te verbreken, en merken daarbij op dat, als menschen toornig zijn, zij gevaar loopen van Gods geboden te verbreken; maar het schijnt veeleer eene daad van gerechtigheid dan van drift of hartstocht geweest te zijn, en wij bevinden niet dat hijzelf er later met leedwezen of berouw van gesproken heeft, Deut. 9 : 17.

2. Om hen er van te overtuigen, dat zij de toevlucht hadden genomen tot een god, die hen niet kon helpen, *verbrandde hij het kalf*, vers 20, versmolt het en vergruisde het toen tot stof. En opdat door het geheele leger er kennis van genomen zou worden, dat het tot poeder was gemaakt, *strooide hij het op het water*, dat zij allen dronken. Opdat het zou blijken *dat een afgod niets is in de wereld*, 1 Cor. 8 : 4, vermaalde hij het tot atomen, opdat het zooveel mogelijk tot niets zou worden. Om te toonen dat valsche goden hunne aanbidders niet kunnen helpen, toonde hij dat deze hier zichzelven niet kon redden, Jes. 46 : 1, 2. En om ons te leeren dat alle overblijfselen van afgoderij vernietigd moeten worden en de namen van Baälim weggenomen behooren te worden, werd tot het stof toe, waartoe het vergruizeld was, verstrooid. Vijlsel van goud is kostbaar (zeggen wij) en moet daarom zorgvuldig bijeenvergaderd worden; maar het vijlsel van het gouden kalf was afschuwelijk en moest met verfoeiing weggeworpen, verstrooid worden. Aldus moeten de zilveren en gouden afgoden weggeworpen worden voor de mollen en de vledermuizen, Jes. 2 : 20; 30 : 22: en Efraïm zal zeggen: *Wat heb ik meer met de afgoden te doen?* Zijn vermengen van dit poeder met hun drank beteekende dat de vloek, dien zij hierdoor over zichzelven hadden gebracht, zich onder al hunne genietingen zal mengen en ze hun zal verbitteren; hij zal als water hunne ingewanden binnendringen, en als olie hun gebeente. *Die afkeerig van hart is zal van zijne wegen verzadigd worden*, hij zal drinken wat hij gebrouwen heeft. Dat zijn in waarheid wateren van Mara geweest.

21. En Mozes zeide tot Aäron: Wat heeft u dit volk gedaan, dat gij zulk een groote zonde over hen gebracht hebt? 22. Toen zeide Aäron: De toorn mijns heeren ontsteke niet! gij kent dit volk, dat het in het booze ligt. 23. Zij dan zeiden tot mij: Maak ons goden, die voor ons aangezicht gaan! Want dezen Mozes, dien man, die ons uit Egypteland opgevoerd heeft, wij weten niet wat hem geschied zij. 24. Toen zeide ik tot hen: Wie goud heeft, die rukke het af en geve het mij; en ik wierp het in het vuur, en dit kalf is er uit gekomen. 25. Als Mozes zag dat het volk ontbloot was (want Aäron had het ontbloot tot verkleining onder degenen, die tegen hen hadden mogen opstaan), 26. Zoo bleef Mozes staan in de poort des legers, en zeide: Wie den HEERE toebehoort kome tot mij! Toen verzamelden zich tot hem al de zonen van Levi. 27. En hij zeide tot hen: Alzoo zegt de HEERE, de God van Israel: Een ieder doe zijn zwaard aan zijne heup; gaat door en keert weder, van poort tot poort in het leger, en een iegelijk doode zijn broeder, en elk zijn vriend, en elk zijn naaste! 28. En de zonen van Levi deden naar het woord van Mozes; en er vielen van het volk op dien dag omtrent drie duizend man. 29. Want Mozes had gezegd: Vult heden uwe handen den HEERE! Want elk zal zijn tegen zijn zoon en tegen zijn broeder; en dit, opdat Hij heden een zegen over ulieden geve!

Nadat Mozes zijn rechtvaardigen toorn getoond had wegens de zonde van Israel, door de tafelen te verbreken en het kalf te verbranden, gaat hij er nu toe over om met de zondaren af te rekenen en hen tot verantwoording te roepen, hierin handelende als vertegenwoordiger van God, die niet slechts een heilig God is en de zonde haat, maar een rechtvaardig God, en door Zijne eer gehouden is om haar te straffen, Jes. 59 : 18.

I. Hij begint met Aäron, zooals God begon met Adam, omdat hij de voornaamste persoon was, hoewel niet de eerste in de overtreding, maar er toe overgehaald werd. Merk hier op:

1. De rechtmatige bestraffing, die Mozes hem geeft, vers 21. Hij beveelt niet dat hij gedood zal worden, zooals zij, die de aanstokers zijn geweest van de zonde, vers 27. Er zal een zeer groot verschil gemaakt worden tusschen hen, die zich hoogmoedig in de zonde gestort hebben, en hen, die er in zwakheid als door verrast en overvallen werden; tusschen hen, die de ongerechtigheid naloopen als zij van hen vliedt, en hen, die overvallen worden door de zonde, waarvoor zij vlieden, zie Gal. 6 : 1. Niet dat Aäron niet verdiend had afgesneden te worden wegens deze zonde, en ook afgesneden zou zijn, indien Mozes niet inzonderheid voor hem voorbede had gedaan, zooals blijkt uit Deut. 9 : 20. En bij God voor hem overmocht hebbende om hem te redden van het verderf, brengt hij hem hier zijne zonde onder het oog, teneinde hem tot berouw en bekeering te brengen. Hij wil Aäron doen nadenken: *a.* Over hetgeen hij gedaan had aan zijn volk: *Gij hebt zoo groot eene zonde over hetzelve gebracht.* De zonde der afgoderij is een groote zonde, zóó groot een zonde, dat het booze er van niet uitgedrukt kan worden. Het volk, als de eerste voorstellers er van, kan gezegd worden de zonde over Aäron te hebben gebracht; doch wijl hij een magistraat was, die haar had behooren tegen te gaan, en er toch behulpzaam in was, kan in waarheid gezegd worden, dat hij de zonde over het volk gebracht heeft, omdat hij er hun hart in verhard en hunne handen in gesterkt heeft. Het is een booze zaak voor regeerders om het volk toe te geven in hunne

zonden en datgene te steunen, waarvoor zij eene verschrikking behoorden te wezen. Merk hier op in het algemeen dat zij, die zonde brengen over anderen, hetzij door hen er toe te verleiden, of er hen in te steunen en aan te moedigen, meer kwaad doen dan zij weten; in werkelijkheid haten wij degenen, die wij tot zonde brengen of in wie wij zonde verdragen, Lev. 19 : 17. Zij, die in zonde deelen, brengen hunne deelgenooten ten val, ja zij brengen elkander ten val. *b.* Wat hem er toe bewoog. *Wat heeft u dit volk gedaan?* Hij neemt aan dat het iets meer dan gewoons moet geweest zijn, dat Aäron er toe bracht om zoo iets te doen, aldus eene verontschuldiging voor hem zoekende, daar hij wist dat zijn hart oprecht was. *„Wat hebben zij gedaan?* Hebben zij u beleefd en vriendelijk toegesproken, u bepraat om dit te doen, en mishaagt gij uwen God om het volk te behagen? Hebben zij u overmocht door dringend aanhouden, en is er zoo weinig vastheid in u overgebleven, dat gij u op den stroom van een volksgeroep liet medevoeren?" Wij moeten ons nooit in zonde laten leiden door iets dat de mensch ons zeggen of doen kan, want het zal ons niet rechtvaardigen te zeggen, dat wij er toe geleid zijn. De menschen kunnen slechts ons verleiden tot zonde, maar zij kunnen er ons niet toe dwingen. De menschen kunnen ons slechts verschrikken, zoo wij niet toegeven, maar zij kunnen ons niet schaden.

2. De beuzelachtige verontschuldiging, die Aäron voor zich aanvoert. Wij willen hopen dat hij later van zijn berouw over deze zonde op betere wijze getuigd heeft dan hij nu deed, want in hetgeen hij nu zegt hoort men al heel weinig de taal van een boetvaardige. Als een rechtvaardige valt, zal hij weder opstaan, maar wellicht niet snel of spoedig. *a.* Hij bidt alleen den toorn af van *Mozes*, terwijl hij in de eerste plaats Gods toorn had moeten afbidden: *Mijns heeren toorn ontsteke niet*, vers 22. *b.* Hij geeft al de schuld aan het volk: *Het ligt in het booze. Zij zeiden tot mij: Maak ons goden.* Het is ons van nature eigen te trachten aldus de schuld van ons af te schuiven; het zit ons in het bloed; Adam en Eva hebben dit gedaan; de zonde is een wicht, dat niemand voor het zijne wil erkennen. Aäron was nu de voornaamste magistraat en had macht over het volk, en toch voert hij aan dat het volk hem overmeesterd had; hij, die macht en gezag had om hen onder bedwang te houden, had zoo weinig vastberadenheid, dat hij toegaf aan hun wil. *c.* Het is nog gelukkig zoo hij met zijn onnoodige herhaling van het hatelijke vermoeden des volks: *Deze Mozes, die ons uit Egypteland opgevoerd heeft, wij weten niet wat hem geschied zij*; geene berisping van Mozes bedoeld heeft, alsof hij, door zoo lang op den berg te blijven, mede schuldig was aan de zonde. *d.* Hij vergoelijkt en verbergt zijn eigen deel in de zonde, alsof hij hun slechts gezegd had *hun goud af te rukken*, dat zij nu bij zich hadden, alsof hij slechts een haastige proeve wilde nemen voor het oogenblik, en te zien wat hij dan doen kon met het goud, dat later komen zou; en kinderachtig geeft hij te kennen, dat toen hij het goud in het vuur wierp, het, hetzij bij toeval, of door tooverkunsten van sommigen van het „vermengde volk" (zooals de waan is van Joodsche schrijvers) in dien vorm er uit kwam. Maar geen woord zegt hij van zijn graveeren en vormen er van, vers 24. Maar Mozes maakt het aan alle eeuwen en tijden bekend wat hij gedaan heeft, vers 4, al wil hij zelf het niet bekennen. *Die zijne overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn*, want vroeg of laat zullen zij ontdekt worden. En dit was nu alles wat Aäron voor zich te zeggen had, en hij zou beter gedaan hebben met niets te zeggen, want zijne verontschuldiging verzwaarde slechts zijne schuld; en toch wordt hij niet slechts gespaard, maar bevorderd; waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest.

II. Vervolgens moet het volk geoordeeld worden wegens deze zonde. De komst van Mozes heeft spoedig hun spel bedorven en hunne reien in sidderen verkeerd. Zij, die door hun dreigen Aäron tot toegeven in hunne zonde hadden bewogen, durfden Mozes niet in het aangezicht zien, noch den geringsten tegenstand bieden aan de strengheid, die hij gepast oordeelde te gebruiken tegen den afgod en de afgodendienaars. Het is niet onmogelijk de zonden, die met vermetelen hoogmoed gepleegd werden, verachtelijk te doen voorkomen, als de onbeschaamde bedrijvers er van afdeinzen, overstelpt zijnde door hun eigen beschaming. *Een koning, zittende op den troon des gerichts, verstrooit alle kwaad met zijne oogen.* Wij hebben hier te letten op twee dingen:

1. Hoe zij door hunne zonde aan schande waren blootgesteld; *het volk was ontbloot*, vers 25, niet zoozeer omdat sommigen van hen hunne oorsierselen hadden verloren, (dat was van geen beteekenis) maar omdat zij hunne oprechtheid hadden verloren, en onder het smadelijk verwijt lagen van ondankbaarheid jegens hun besten weldoener, en een verraderlijken opstand tegen hun rechtmatigen Heer. Het was een schande voor hen, en een onuitwischbare vlek, dat zij *hunne eer veranderden in de gedaante van een os, die gras eet.* Andere volken roemden dat zij trouw waren aan hun valsche goden, wèl mag Israel dan blozen, dat zij ontrouw waren aan den waren God. Aldus waren zij ontbloot, beroofd van hunne sieraden, aan minachting prijsgegeven: ontdaan van hunne wapenrusting, en blootgesteld aan beleedigingen. Zoo zijn onze eerste ouders, nadat zij gezondigd hadden, naakt geworden tot hunne schande. Zij, die God onteeren, brengen in werkelijkheid de grootste oneer over zichzelven. Dat heeft Israel hier gedaan, en het smartte Mozes dit te zien, hoewel zij zelf er geen smart over gevoelden. Hij *zag, dat zij ontbloot waren.*

2. De maatregelen, door Mozes genomen, om dien smaad af te wentelen, niet door de zonde te verbergen, maar door haar te straffen, en er aldus tegen te getuigen. Wanneer het hun ook voor de voeten zou geworpen worden, dat zij *een kalf hadden gemaakt bij Horeb*, konden zij hunnen smaders dieswege antwoorden,

dat het wel waar was dat zij dit gedaan hadden, maar dat er toen ook gerechtigheid aan hen voltrokken werd. De regeering heeft die zonde niet geduld en heeft de zondaren niet ongestraft gelaten. Zij hebben het gedaan, maar het is hun duur te staan gekomen, zij hebben er voor geboet. Zoo, zegt God, zult gij *het booze uit uw midden wegdoen*, Deut. 13 : 5. Merk hier op: *a.* Door wie wraak geoefend werd: door de kinderen van Levi, vers 26, 28, niet onmiddellijk door de hand Gods, zooals op Nadab en Abihu, maar door het zwaard des menschen, om hun te leeren dat afgoderij *eene misdaad is bij de rechters*, daar het een verzaken is van den God van boven, Job 31 : 28; Deut. 13 : 9. Het moest gedaan worden door het zwaard van hun eigen broeders, opdat het doen der gerechtigheid nog meer ter eere des volks zou zijn. En indien zij nu in de handen der menschen moeten vallen, dan is dit nog beter dan voor het aangezicht hunner vijanden te moeten vluchten. De onschuldigen moeten geroepen worden om de schuldigen te straffen, opdat het voor hen zelf eene des te krachtiger waarschuwing zal zijn om op een anderen tijd niet hetzelfde te doen. En dat zij tot zoo onaangenaam een dienst geroepen werden, die hun wel zeer tegen de borst moest zijn, namelijk om hun naaste vrienden te dooden, was mede een straf voor henzelven, omdat zij niet eerder tegen de zonde waren opgetreden, om haar te voorkomen. De Levieten inzonderheid werden gebruikt om die strafoefening te voltrekken, want het schijnt dat er van hen meer waren dan van al de andere stammen, die zich hadden vrijgehouden van de besmetting, hetgeen des te prijzenswaardiger was, omdat Aäron, het hoofd van hun stam, er zoo diep in betrokken was. Nu wordt ons hier gezegd:

A. Hoe de Levieten tot dezen dienst werden geroepen. Mozes *bleef staan in de poort des legers*, de plaats des gerichts. Daar heeft hij, als het ware, *eene banier opgericht vanwege de waarheid*, om krijgslieden te werven voor God. *Wie den Heere toebehoort kome tot mij*, riep hij. De afgodendienaars hadden het gouden kalf opgericht als hunne banier, en nu richt Mozes tegenover hen de zijne op. Nu trok Mozes de kleederen der wraak aan, deed hij den ijver aan als een mantel, en riep allen, die aan Gods zijde waren, om terstond op te komen tegen het gouden kalf. Hij roept niet uit zooals Jehu: „*Wie is met mij?* 2 Kon. 9 : 32, om de beleediging te wreken, die mij aangedaan is?" maar: *Wie is voor den Heere?* Het was Gods zaak, die hij omhelsde *tegen de boosdoeners*, Psalm 94 : 16. Er zijn in de wereld twee groote belangen, en de kinderen der menschen staan het eene of het andere voor. Het belang van zonde en boosheid is het belang des duivels, en alle goddelooze menschen staan dat belang voor; het belang van waarheid en heiligheid is Gods belang, dat door alle Godvruchtige menschen wordt voorgestaan; en tusschen die twee kan men niet onzijdig blijven. Voor ons allen is van het grootste belang om te onderzoeken, of wij voor den Heere zijn of niet. Zij, die voor Hem zijn, zijn vergelijkenderwijs slechts weinigen in getal, en soms schijnt hun aantal nog geringer dan het in werkelijkheid is. Soms roept God hen, die voor Hem zijn, om als getuigen voor Hem op te treden, als krijgslieden of als voorbidders.

B. Hoe hun deze dienst werd opgedragen, vers 27. *Een iegelijk doode zijn broeder*, dat is: „Doodt allen, die gij weet te hebben deelgenomen aan het maken en aanbidden van het gouden kalf, al waren zij ook uw naaste bloedverwanten of dierbaarste vrienden." De misdaad was in het openbaar gepleegd; de Levieten zagen wie van hunne bekenden er deel aan hadden genomen, en daarom hadden zij geen nadere aanwijzing noodig dan hun eigen kennis, wie zij moesten dooden. En waarschijnlijk waren de meesten der schuldigen als zoodanig bekend bij sommigen der Levieten, die met de voltrekking van het vonnis belast waren. Het schijnt echter dat zij alleen diegenen moesten dooden, die *buiten waren, op de straten van het leger*, want men kon hopen dat zij, die zich in hunne tenten hadden teruggetrokken, zich schaamden over hetgeen zij gedaan hadden, en zich met berouw in het hart op de knieën hadden begeven. Diegenen zijn opgeschreven ten verderve, die volharden in de zonde, *zich niet schamen omdat zij gruwel bedreven hebben*, Jer. 8 : 12. Maar hoe durfden de Levieten tegen zoo groot eene menigte uitgaan, die waarschijnlijk nog in woede was ontstoken wegens het verbranden van hun kalf? Dit kan gemakkelijk verklaard worden. Schuldbesef ontnam den misdadigers den moed, en een Goddelijke opdracht heeft de wrekers van het kwaad aangemoedigd. En wat hen ook nog bezielde was, dat Mozes gezegd had: *Vult heden uwe handen den Heere* — dat is wijdt u heden aan Zijn dienst — *opdat Hij heden een zegen over ulieden geve;* hiermede te kennen gevende, dat zij op weg waren om bevorderd te worden, en dat, zoo zij zich bij deze gelegenheid wilden onderscheiden, dit aangenomen zou worden als *eene toewijding van zichzelven aan den Heere* en Zijn dienst, zoodat dit aan hun stam een altijddurende eer zou bijzetten. Hen, die zich wijden aan den Heere, zal Hij zich afzonderen. Zij, die den plicht doen, zullen de waardigheid ontvangen, en als wij bijzondere diensten doen voor God, zal Hij ons bijzondere zegeningen schenken. Er was een zegen bestemd voor den stam van Levi; en nu zegt Mozes: *Wijdt u den Heere*, opdat gij instaat zijt dien zegen te ontvangen." De Levieten moesten behulpzaam zijn bij het offeren van offeranden aan God, en nu moeten zij beginnen met het offeren van deze offeranden aan de eer der Goddelijke gerechtigheid. Zij, die den dienst moeten verrichten in de heilige zaken, moeten niet slechts oprecht en ernstig zijn, maar ook warm en ijverig, stout en kloekmoedig voor God en Godsvrucht. Aldus moeten alle Christenen, maar inzonderheid leeraren, *vader en moeder verlaten*, en den dienst en het belang van Christus verre stellen boven de naaste en dierbaarste betrekkingen, want indien wij hen *boven Christus liefhebben*, dan zijn wij zijns niet waardig. Zie hoe de

ijver der Levieten geprezen wordt, Deut. 33:9. *b.* Op wie wrake geoefend wordt. Daar vielen van het volk op dien dag omtrent drie duizend man. Waarschijnlijk waren dit slechts weinigen in vergelijking met de velen, die schuldig waren; maar dezen waren de mannen, die den opstand hadden aangevoerd, en die dus genomen werden om als afschrikwekkend voorbeeld gesteld te worden voor de anderen. Zij, die des morgens juichten en dansten, lagen des avonds te sterven, badende in hun bloed; zulk een plotselinge verandering maken Gods oordeelen somtijds met zondaren, die gerust en vroolijk zijn in hunne zonde, zooals met Belsazar, door het schrift op den muur. Dit is geschreven ter onzer waarschuwing, 1 Cor. 10:7: *Wordt geen afgodendienaars, gelijkerwijs als sommigen van hen.*

30. En het geschiedde des anderen daags, dat Mozes tot het volk zeide: Gijlieden hebt een groote zonde gezondigd; doch nu, ik zal tot den HEERE opklimmen; misschien zal ik eene verzoening doen voor uwe zonde. 31. Zoo keerde Mozes weder tot den HEERE, en zeide: Och, dit volk heeft een groote zonde gezondigd, dat zij zich gouden goden gemaakt hebben. 32. Nu dan, indien Gij hunne zonden vergeven zult! doch zoo niet, zoo delg mij nu uit uw boek, hetwelk Gij geschreven hebt. 33. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Dien zou Ik uit Mijn boek delgen, die aan Mij zondigt. 34. Doch ga nu heen, leid dit volk waarheen Ik u gezegd heb; zie mijn engel zal voor uw aangezicht gaan! doch ten dage Mijns bezoekens, zoo zal Ik hunne zonde over hen bezoeken. 35. Aldus plaagde de HEERE dit volk, omdat zij dat kalf gemaakt hadden, hetwelk Aäron gemaakt had.

Gerechtigheid geoefend hebbende aan de voornaamste overtreders, handelt Mozes nu beiden met het volk en met God.

I. Met het volk om hen tot berouw en bekeering te brengen, vers 30. Sommigen waren gedood; maar opdat nu de overigen niet zouden denken dat zij, omdat zij van de doodstraf vrijgesteld waren, nu ook als schuldeloos beschouwd werden, zegt Mozes hier aan de overlevenden: *Gijlieden hebt een groote zonde gezondigd.* Het is de plicht der leeraren aan het volk hunne zonden te toonen en de grootheid hunner zonden. „*Gij hebt gezondigd*, en daarom zijt gij verloren, als uwe zonden niet worden vergeven;" zonder een Zaligmaker, voor eeuwig verloren. Het is een groote zonde, en daarom is er groote smart over noodig, want het brengt u in groot gevaar. Om hun de grootheid van hunne zonde te doen gevoelen, wijst hij er hen op dat het een zeer moeilijke zaak zal zijn, om den twist, dien God dieswege met hen had, te doen ophouden.

1. Het kon niet gedaan worden, tenzij hijzelf *opklimt tot den Heere* voor dat doel, om den Heere even lang en even plechtig op te wachten, als hij gedaan heeft om de wet te ontvangen. Maar:

2. Zelfs op die wijze was het slechts *misschien*, dat hij verzoening voor hen zou kunnen doen. De zaak stond uiterst hachelijk. Het moet ons overtuigen van het groote kwaad, dat er is in de zonde, dat hij, die het ondernam om verzoening te doen, dit gansch geen gemakkelijke zaak vond; hij moet *opklimmen tot den Heere* met zijn eigen bloed *om verzoening te doen.* Het booze der zonde blijkt in den prijs der vergeving.

Maar het was toch een bemoediging voor het volk, (nadat hun gezegd was dat zij *een groote zonde hadden gezondigd)* te hooren dat Mozes, die zooveel invloed had in den hemel, en zulk een ware, oprechte liefde had voor hen, *wilde opklimmen tot den Heere*, om verzoening voor hen te doen. Met overtuiging van zonde moet vertroosting gepaard gaan; eerst moet men doorwonden, en dan genezen; toon het volk de grootheid van hunne zonde, en geef hun dan kennis van de verzoening, en geef hun hoop op genade. *Mozes wil opklimmen tot den Heere*, hoewel het slechts *misschien* is, dat hij verzoening zal doen. Christus, de groote Middelaar, ging met grootere verzekerdheid, want Hij was in den schoot des Vaders en kende volkomen al Zijn raad. Maar voor ons, arme smeekelingen, is het nog bemoediging genoeg in ons gebed om bijzondere zegeningen, dat wij ze *misschien* zullen verkrijgen, al hebben wij er ook geen volstrekte of bepaalde belofte voor, Zef. 2 : 3. *Misschien zult gij verborgen worden.* In ons gebed voor anderen moeten wij ootmoedig, dringend en vurig zijn, al is het ook slechts met de gedachte: *of hun God te eeniger tijd bekeering gave*, 2 Tim. 2 : 25.

II. Hij doet voorbede bij God, om genade te verkrijgen, waarbij wij hebben op te merken:

1. Hoe aandoenlijk zijn gebed was. *Zoo keerde Mozes weder tot den Heere*, niet om nadere instructies te ontvangen omtrent den tabernakel, er waren nu geen besprekingen meer over deze zaak. Aldus geven der menschen zonden en dwaasheden werk aan hunne vrienden en leeraren, onaangenaam werk menigmaal, en groote onderbrekingen in het werk, waarin zij zich verlustigen. In zijn gebed geeft Mozes uitdrukking: *a.* Aan zijn grooten afschuw van de zonden des volks, vers 31. Hij spreekt als iemand, die gansch overstelpt is van den afschuw er van: *Och! dit volk heeft een groote zonde gezondigd.* God had hem het eerst er van gesproken, vers 7, en nu spreekt hij er God van, bij wijze van een klacht. Hij noemt hen niet *Gods volk;* hij wist dat zij onwaardig waren aldus genoemd te worden; maar *dit volk*, dit verraderlijk, ondankbaar volk; zij *hebben zich gouden goden gemaakt.* Het is voorwaar een groote zonde om van goud onzen god te maken, zooals diegenen doen, die het tot hunne hope maken en er het hart op stellen. Hij onderneemt het niet om de zonde te verontschuldigen of te verkleinen, maar wat hij tot hen gezegd had om hen van de zonde te overtuigen, zegt hij tot God om haar te belijden: *Zij hebben een groote zonde gezondigd.* Hij kwam niet om veront-

schuldigingen te maken, maar om verzoening te doen; „Heere, vergeef de zonde, want zij is groot. Psalm 25 : 11. *b.* Zijn groote begeerte naar het welzijn des volks, vers 32. *Nu dan*, de zonde is niet te groot om door oneindige genade vergeven te worden, en daarom: *indien Gij hunne zonde vergeven zult.* Welnu, Mozes, wat dan? Het is een korte, afgebroken uitdrukking: „Indien Gij dit zult, begeer ik niets meer; indien Gij het zult, zult Gij geloofd en geprezen worden, ik zal voldaan en gelukkig zijn, en dus overvloediglijk beloond voor mijn tusschenbeiden-treden." Het is een uitdrukking zooals die van den wijngaardenier, Lukas 13 : 9: *indien hij vrucht zal voortbrengen;* of *indien Gij vergeven zult*, is zooveel als: „Ach! dat Gij wildet vergeven! zooals in Lukas 19 : 42. Och of gij ook bekendet! gelijk is aan: „Hadt gij toch maar bekend." *„Doch zoo niet*, indien het raadsbesluit is uitgegaan, en er geen verhelpen aan is, of zij moeten aan het verderf worden overgegeven; indien de straf, die reeds aan velen voltrokken is, niet volstaat, 2 Cor. 2 : 6, maar allen uitgedelgd moeten worden, zoo bid ik U, *delg mij nu uit Uw boek, hetwelk Gij geschreven hebt;* dat is: „Indien zij afgesneden worden, zoo laat mij met hen afgesneden worden en evenmin als zij in Kanaän komen. Indien gansch Israel moet omkomen, zoo wil ik gaarne met hen omkomen; laat dan het land der belofte mij niet toevallen door overleving." Deze uitdrukking kan opgehelderd worden door Ezech. 13 : 9, waar dit bedreigd wordt tegen de valsche profeten: *Zij zullen in het schrift van het huis Israels niet geschreven worden, en in het land Israels niet komen.* God had aan Mozes gezegd dat Hij hem, zoo hij in deze zaak niet tusschenbeiden wilde treden, tot *een groot volk zou maken*, vers 10. „Neen," zegt Mozes, „het is er zóó ver af, dat ik mijn naam en mijn geslacht opgebouwd zou willen zien op de ruïne van Israel, dat ik veeleer verkies met hen onder te gaan. Kan ik hun verderf niet voorkomen, zoo laat het mij tenminste niet zien, Num. 11 : 15; laat mij niet *geschreven zijn ten leven*, Jes. 4 : 3; ook met hen, die geteekend zijn ter bewaring; laat mij ten grave nederdalen." Aldus drukt hij zijn teedere liefde uit voor zijn volk, en is een type van den goeden Herder, die *Zijn leven stelt voor de schapen*, Joh. 10 : 11; die om de overtreding Zijns volks afgesneden werd uit het land der levenden, Jes. 53 : 8, uitgeroeid werd, maar niet voor Hemzelven, Dan. 9 : 26. Hij is ook een voorbeeld van belangstelling in openbare aangelegenheden, ijver voor het algemeen welzijn, inzonderheid voor hen, die openbare ambten bekleeden. Alle bijzondere belangen moeten achterstaan bij het welzijn van het algemeen. Het is van geen groot aanbelang wat er van ons in de wereld wordt en van ons gezin, zoo het de kerk Gods slechts welga, en er vrede zij in Israel. Aldus dringt Mozes bij God aan om vergeving, worstelt hij met God; niet zeggende: „Zoo Gij niet wilt vergeven, zijt Gij òf onrechtvaardig òf onvriendelijk"; neen, dat is verre van hem; maar: „Indien niet, zoo laat mij sterven met de Israelieten, en dat de wil des Heeren geschiede."

2. Merk op, hoe overmogend zijn gebed was. God wilde hem niet aan zijn woord houden; neen, Hij wil niemand uitdelgen uit Zijn boek dan hen, die door hunne ongehoorzaamheid de eer verbeurd hebben van er in opgeschreven te zijn, vers 33; de ziel, die zondigt, zal sterven, en niet de onschuldigen voor de schuldigen. Ook dit was eene aanduiding van genade jegens het volk, dat zij niet allen tezamen verdelgd zouden worden, maar alleen diegenen, die de hand hebben gehad in de zonde. Aldus won Mozes langzamerhand veld. God wilde hem niet terstond de volle verzekering geven, dat Hij met hen verzoend was, opdat zij, indien de troost der vergeving al te gemakkelijk verkregen werd, zich niet zouden verstouten om nogmaals iets dergelijks te doen, en zij zich niet genoeg bewust zouden zijn van het kwaad der zonde. De vertroostingen worden teruggehouden, opdat de overtuiging van zonde des te dieper tot hen zou doordringen. En God wilde hierdoor ook het geloof en den ijver oefenen van Mozes, hun grooten voorbidder. En voorts: Op Mozes' bede belooft God voort te gaan met Zijn vriendelijk voornemen om hun het land Kanaän te geven; het land, waarvan Hij hun gesproken had, vers 34. Daarom zendt Hij Mozes tot hen terug om hen er heen te leiden, hoewel zij hem niet waardig waren, en Hij belooft dat Zijn engel voor hun aangezicht zal gaan, een geschapen engel, die gebruikt werd in den gewonen dienst van het rijk der voorzienigheid; hetgeen te kennen gaf, dat zij niet moeten verwachten, dat er in het vervolg iets buiten den weg der gewone voorzienigheid voor hen gedaan zal worden, niets buitengewoons. Mozes heeft later eene belofte verkregen van Gods bijzondere tegenwoordigheid met hen, Hoofdst. 33 : 14, 17; maar voor het oogenblik was dit alles, waarvoor hij heeft overmocht. *b.* Toch dreigt Hij deze zonde tegen hen te zullen gedenken, als Hij later reden zal hebben om hen voor andere zonden te straffen: *ten dage Mijns bezoekens, zoo zal Ik hunne zonde over hen bezoeken*, deze zonde met de overigen. De volgende maal, dat Ik de roede ter hand zal nemen, zullen zij ook nog voor deze zonde een striem ontvangen. Er is een gezegde onder de Joden, dat hierop gegrond is, namelijk dat van nu voortaan geen oordeel over Israel gekomen is, of er was nog een ons van het tot stof vergruisde gouden kalf in. Ik zie in de Schrift geen grond voor de meening van sommigen, dat God hen niet met zulk eene menigte van offeranden en andere ceremoniëele inzettingen belast zou hebben, indien zij Hem niet getergd hadden door hunne aanbidding van het gouden kalf. Integendeel, Stefanus zegt, dat *God, toen zij een kalf maakten, zich keerde en hen overgaf, dat zij het heir des hemels dienden*, Hand. 7 : 41, 42; zoodat de vreemde neiging van dat volk tot afgoderij een rechtvaardig oordeel over hen was wegens hun maken en aanbidden van het gouden kalf; een oordeel, waarvan zij, vóór de Babylonische gevangenschap, nooit geheel vrij waren. Zie Rom. 1 : 23—25. Velen, die niet terstond in hunne zonden afgesneden worden, worden bewaard voor

een lateren dag van afrekening; de wraak is langzaam maar zeker. Voor het oogenblik *plaagde de Heere dit volk*, vers 35, waarschijnlijk door eene pestilentie of een andere aanstekelijke ziekte, die eene boodschapster was van Gods toorn en een voorproef van erger. Aäron maakte het kalf, en toch wordt gezegd dat het volk het gemaakt heeft, omdat zij het aanbaden. *Deos qui rogat, ille facit — Hij, die om goden vraagt, maakt ze.* Aäron werd niet geplaagd, maar het volk; want hij heeft gezondigd door zwakheid, zij hebben *trotschelijk, met opgeheven hand, gezondigd*, en dat maakt een zeer groot verschil, niet altijd merkbaar voor ons, maar duidelijk voor God, wiens oordeel daarom, dies zijn wij zeker, naar waarheid is. Aldus heeft Mozes overmocht om een uitstel te verkrijgen en eene verzachting van de straf, maar hij kon den toorn Gods niet geheel afwenden; hetgeen (naar sommigen denken) de onmacht aantoont van de wet van Mozes om de menschen met God te verzoenen, en onzen vrede met Hem te volmaken. Dat te doen was weggelegd voor Christus in wien alleen God de zonde zóó vergeeft, dat Hij haar *niet meer gedenkt.*

HOOFDSTUK XXXIII.

In dit hoofdstuk hebben wij nog een nader bericht omtrent het middelaarschap van Mozes tusschen God en Israel tot herstelling van de scheur, die de zonde tusschen hen had doen ontstaan. I. Hij brengt hun een zeer verootmoedigende boodschap van God, vers 1—3, 5, die een goede uitwerking op hen heeft, en helpt om hen toe te bereiden voor genade, vers 4—6. II. Hij vestigt eene gemeenschap tusschen God en hen, en beiden God en het volk geven hunne goedkeuring van die gemeenschap te kennen, God door neder te komen in een wolkkolom, en het volk door aan de deuren hunner tenten te aanbidden, vers 7—11. III. Hij is vurig in gebed tot God en heeft overmocht. 1. Voor eene belofte van Zijne tegenwoordigheid bij het volk, vers 12—17. 2. Om een blik op Zijne heerlijkheid voor hemzelven, vers 18—23.

Voorts sprak de HEERE tot Mozes: Ga heen, trek op van hier, gij en het volk, dat gij uit Egypteland opgevoerd hebt, naar het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, zeggende: Aan uw zaad zal Ik het geven. 2. En Ik zal een engel voor uw aangezicht zenden, (en Ik zal uitdrijven de Kanaänieten, de Amorieten en de Hethieten, en de Ferezieten, de Hevieten en de Jebusieten;) 3. Naar het land, dat van melk en honig is vloeiende: want Ik zal in het midden van u niet optrekken, want gij zijt een hardnekkig volk; dat Ik u op dezen weg niet vertere. 4. Toen het volk dit kwade woord hoorde, zoo droegen zij leed; en niemand van hen deed zijn versiersel aan zich. 5. En de HEERE had tot Mozes gezegd: Zeg tot de kinderen Israels: Gij zijt een hardnekkig volk, in een oogenblik zou Ik in het midden van ulieden optrekken, en zou u vernielen; doch nu, legt uw sieraad van u af, en Ik zal weten wat Ik u doen zal. 6. De kinderen Israels dan beroofden zichzelven van hunne versierselen, verre van den berg Horeb.

I. Hier is de boodschap, die God door Mozes zond aan de kinderen Israels, waarin het voortduren van Zijn ongenoegen tegen hen te kennen wordt gegeven, en hoe slecht zij bij God stonden aangeschreven. Dit moet hij hun ter hunner verdere verootmoediging doen weten.

1. Hij geeft hun een vernederenden naam, door hun hun waar karakter voor te houden, *een hardnekkig volk*, vers 3, 5. „Ga heen," zegt God tot Mozes, „ga heen, en zeg hun dat zij dit zijn." Hij, die hen beter kent dan zij zichzelven kennen, zegt dit van hen. God zou hen onder het juk Zijner wet gebracht hebben, en onder den band van Zijn verbond, maar hun nek was te stijf om hem te buigen. God zou hen genezen hebben van hun verdorven verdraaide neigingen, en hen recht hebben gesteld, maar zij waren eigenzinnig en hardnekkig, en haatten de tucht, en wilden niet dat God over hen zou heerschen. God oordeelt de menschen naar hun geestesgezindheid. Wij weten wat de mensch *doet*, God weet wat hij *is*; wij weten wat *uit* den mensch voortkomt, God weet wat *in* den mensch is, en niets mishaagt Hem meer dan hardnekkigheid; gelijk in kinderen niets meer voor ouders en onderwijzers onaangenaam is dan halsstarigheid.

2. Hij zegt hun wat zij verdienen, namelijk dat Hij *in een oogenblik in het midden van hen zal komen om hen te verteren*, vers 5. Indien Hij met hen gedaan had naar hunne zonde, Hij zou hen door een haastig verderf verdaan hebben. Zij, die vergeving van God hebben ontvangen, moeten weten, wat hunne zonde verdiend heeft, en hoe rampzalig zij geweest zouden zijn, indien zij niet begenadigd waren geworden, opdat Gods genade des te meer verheerlijkt zal worden.

3. Hij zegt hun *heen te gaan* naar het land Kanaän, vers 1. De berg Sinaï, waar zij zich nu bevonden, was de plaats, bestemd voor de oprichting van Gods tabernakel en den plechtigen eeredienst onder hen; dat was nog niet geschied, zoodat God, door hun te bevelen op te trekken, te kennen geeft dat het niet geschieden zal. Laat hen heengaan, zooals zij nu zijn, en aldus uitgedrukt, was het een te-kennen-geven van Gods ongenoegen.

4. Hij draagt hen over aan Mozes, als het volk, dat *hij uit Egypteland had uitgevoerd*, en laat het aan hem over om hen naar Kanaän te brengen.

5. Hoewel Hij belooft Zijn verbond met Abraham gestand te doen, door hun Kanaän te geven, ontzegt Hij hun toch de buitengewone teekenen van Zijne tegenwoordigheid, als die, waarmede zij totnutoe bevoorrecht waren, en laat hen onder de gewone leiding van Mozes, hun vorst, en het gewone geleide van een beschermengel. *Ik zal een engel voor uw aangezicht zenden* als uw beschermer, want anders zouden de booze engelen u verderven, vers 2, 3; niet alsof een engel geduldiger en meedoogender zou zijn dan God, maar hun beleedigen van een engel zou niet zoo tergend en gruwzaam zijn als hun beleedigen van *de Shechinah* of Goddelijke Majesteit zelve. Hoe grooter voorrechten wij hebben, hoe grooter ons ge-

vaar is, zoo wij ze niet gebruiken en er naar leven.

6. Hij spreekt als iemand, die niet weet wat hun te doen, welken weg met hen in te slaan. De gerechtigheid zeide: „Roei hen uit, verteer hen; de genade zeide: *Hoe zou Ik u overgeven, o Efraim?* Hosea 11 : 8. Welnu, zegt God, leg uw sieraad van u af, *en Ik zal weten wat Ik u doen zal;* dat is: „Neem de houding aan van een boetvaardige, opdat de twist ten uwen voordeele worde beslecht, en de barmhartigheid moge roemen tegen het oordeel", vers 5. Roepstemmen tot bekeering zijn duidelijke aanwijzingen, dat genade bedoeld wordt. Indien het den Heere behaagde ons te dooden, dan weet de gerechtigheid wel wat te doen met een hardnekkig volk; maar God heeft geen lust aan den dood der zondaren; laat hen zich bekeeren, en dan zal de goedertierenheid weten wat te doen.

II. De droefheid des volks bij het ontvangen van deze boodschap; het was een kwade tijding voor hen, te hooren dat Gods bijzondere tegenwoordigheid niet met hen zou zijn, en daarom:

1. *Droegen zij leed,* vers 4; treurden zij om hunne zonde, die God er toe gebracht had zich van hen terug te trekken, en daarover treurden zij als over de zwaarste straf op hunne zonde. Toen drie duizend van hen tegelijk door het zwaard der Levieten werden nedergeveld, bevinden wij niet dat zij hierover treurden (daar zij hoopten dat dit zou bijdragen om hunne schuld te verzoenen) maar toen God hun Zijn gunstrijke tegenwoordigheid ontzegde, treurden zij in bitterheid des harten. Van al de bittere vruchten en gevolgen der zonde is hetgeen ware boetvaardigen het meest betreuren en het meest vreezen, Gods wijken van hen. God had beloofd dat Hij, niettegenstaande hunne zonde, hun *het land* zou geven, *vloeiende van melk en honig.* Maar zij konden hier slechts weinig blijdschap in smaken, zoo Hij niet met hen was. Zonder Zijne tegenwoordigheid zal Kanaän zelf geen lieflijk, aangenaam land wezen, daarom moeten zij, indien deze hun ontbreekt, leed dragen.

2. Hebben zij, die nog ontkleed waren, ten teeken van schaamte en verootmoediging *hunne versierselen niet aangedaan;* vers 4, en zij, die gekleed waren, *beroofden zichzelven van hunne versierselen ver van den berg Horeb,* vers 6, van verre staande, zooals de tollenaar, Lukas 18 : 13. God gebood hun, *hun sieraad af te leggen,* vers 5, en zij deden het, zoowel om in het algemeen hun diep leedwezen te toonen, als om in het bijzonder een heilige wraak te oefenen op zichzelven wijl zij hunne oorsierselen hadden gegeven om er het gouden kalf van te maken. Zij. die hunne sieraden wilden afstaan ter bekostiging van hunne zonde, konden wel niet minder doen dan hunne sieraden afleggen ten teeken van hun berouw er van en schaamte er over. Als *de Heere der heirscharen roept tot geween en tot rouwklage,* dan moeten wij aan die roepstem gehoor geven, en niet alleen ons onthouden van begeerlijke spijs, Dan. 10 : 3, maar ook onze sieraden afleggen; zelfs die, welke op andere tijden betamelijk zijn, zijn toch onvoegzaam om gedragen te worden op dagen van verootmoediging of in tijden van openbare rampen, Jes. 3 : 18.

7. En Mozes nam de tent, en spande ze zich buiten het leger, ver van het leger afwijkende; en hij noemde ze de tent der samenkomst. En het geschiedde, dat al wie den HEERE zocht, uitging tot de tent der samenkomst, die buiten het leger was. 8. En het geschiedde, wanneer Mozes uitging naar de tent, stond al het volk op, en een ieder stelde zich in de deur zijner tent; en zij zagen Mozes na, totdat hij de tent ingegaan was. 9. En het geschiedde, als Mozes de tent ingegaan was, zoo kwam de wolkkolom nederwaarts, en stond in de deur der tent; en Hij sprak met Mozes. 10. Als het volk de wolkkolom zag staan in de deur der tent, zoo stond al het volk op, en zij bogen zich, een ieder in de deur zijner tent. 11. En de HEERE sprak tot Mozes aangezicht aan aangezicht, gelijk een man met zijn vriend spreekt; daarna keerde hij weder tot het leger; doch zijn dienaar Jozua, de zoon van Nun, de jongeling, week niet uit het midden der tent.

I. Hier is, ter hunner verdere verootmoediging nog een teeken van ongenoegen, hun gegeven. *Mozes nam de tent,* niet zijn eigen tent voor zijn gezin, maar de tent, waarin hij audientie gaf, rechtszaken hoorde en God raadpleegde, het gemeentehuis, als het ware, van hun leger, *en spande haar buiten het leger, ver van het leger afwijkende,* vers 7, om hun te kennen te geven dat zij zich haar onwaardig hadden gemaakt, en dat zij, tenzij er vrede tusschen hen was, niet tot hen zou terugkeeren. God wilde hun aldus doen weten, dat Hij verschil met hen had; *de Heere is verre van de goddeloozen.* Aldus is de heerlijkheid des Heeren geweken van den tempel, toen hij verontreinigd was door de zonde, Ezech. 10 : 4; 11 : 23. Het is een teeken dat God toornig is, als Hij Zijn tabernakel wegneemt, want Zijne inzettingen zijn vruchten van Zijne gunst en teekenen van Zijne tegenwoordigheid; zoolang wij *die* hebben, hebben wij *Hem* onder ons. Deze tent was misschien een plan, of liever model van den tabernakel, die later opgericht werd, een vluchtige schets naar het voorbeeld, dat hem op den berg getoond was; bestemd tot leiding of voorlichting voor de werklieden en intusschen gebruikt als een *tent van samenkomst* tusschen God en Mozes voor de openbare aangelegenheden. Deze tent werd op een afstand van het leger gespannen, om het volk het verlies te doen gevoelen van het heerlijke gebouw, dat, indien zij hun eigen weldadigheid niet hadden verlaten voor valsche ijdelheden, in hun midden opgericht zou zijn. Laat hen zien wat zij verbeurd hebben.

II. Er worden hun echter vele bemoedigingen gegeven om te hopen, dat God nog met hen verzoend zal worden.

1. Hoewel de tent verplaatst was, zal toch ieder, die den Heere wenscht te zoeken, haar mogen volgen, vers 7. Particuliere personen werden, evengoed als Mozes, genoodigd en aangemoedigd om zich als voorbidders tot God te wenden bij deze gelegenheid. Er was hun een plaats aangewezen om heen te gaan *buiten het leger*, om God te bidden tot hen weder te keeren. Evenzoo werden, toen Ezra (een tweede Mozes) voor Israel bad, tot hem verzameld allen, *die voor de woorden van den God Israels beefden*, Ezra 9 : 4. Als God voornemens is genade te bewijzen, wekt Hij op tot gebed. *Hij wil hierom van het huis Israels verzocht worden*, Ezech. 36 : 37, en, geloofd zij Zijn naam, Hij kan gezocht worden, en zal ook de zwakste voorbede niet afwijzen. Ieder Israeliet, die den Heere zocht, was welkom in deze tent, evengoed als Mozes, *de man Gods*.

2. Mozes ondernam het om middelaar te zijn tusschen God en Israel. *Hij ging uit naar de tent*, de plaats der onderhandeling, opgericht waarschijnlijk tusschen hen en den berg, vers 8, en hij *ging in de tent*, vers 9. Het moest wel goed gaan met de zaak, die zoo goed behartigd was; als hun rechter (onder God) hun voorspraak wordt, en hij, die aangesteld was om hun wetgever te zijn, een voorbidder voor hen is, dan is er hoop voor Israel betreffende deze zaak.

3. Het volk scheen in een zeer goede gemoedsstemming te zijn, en zeer bereid tot verzoening.

A. Als Mozes uitging naar de tent, *zag het volk hem na*, vers 8, ten teeken van hun eerbied voor hem, dien zij tevoren geminacht hadden, en van hun algeheele afhankelijkheid van zijn middelaarschap. Hieruit bleek, dat zij zeer bezorgd waren over de zaak, begeerig naar vrede met God, en verlangend om te weten wat het einde, het gevolg zou zijn. Zoo zagen de discipelen onzen Heere Jezus na, toen Hij opvoer om in te gaan in het heilige, niet met handen gemaakt, totdat *een wolk Hem wegnam van hunne oogen*, zooals hier Mozes. En wij moeten Hem evenzoo met het oog des geloofs derwaarts volgen, waar Hij in de tegenwoordigheid Gods voor ons verschijnt, en dan zullen wij de vrucht genieten van Zijn middelaarschap.

B. Als zij de wolkkolom, het symbool van Gods tegenwoordigheid, zagen, om met Mozes samen te komen, *zoo stond al het volk op, en zij bogen zich, een ieder in de deur zijner tent*, vers 10. Hiermede gaven zij te kennen: *a.* Hun nederige aanbidding van de Goddelijke Majesteit, die zij voortaan altijd zullen vereeren, en niet meer de *gouden goden*. *b.* Hun blijde dankbaarheid aan God, dat het Hem behaagde hun dit teeken ten goede te doen, en hun hoop te geven op verzoening; want indien het Hem behaagde hen te dooden, Hij zou hun zulke dingen niet getoond hebben, zou hun zulk een middelaar niet verwekt hebben, noch hem zoo hebben ondersteund. *c.* Hun hartelijke instemming met Mozes, als hun voorspraak in alles wat hij voor hen zou beloven, en hunne verwachting van een troostrijken en gelukkigen uitslag van deze onderhandeling. Aldus moeten wij God aanbidden in onze tenten, met het oog op Christus, als den Middelaar. Hun aanbidden aan de deuren hunner tenten gaf duidelijk te kennen, dat zij zich niet schaamden om in het openbaar hun eerbied te betoonen aan God en Mozes, daar zij in het openbaar het kalf hadden aangebeden.

4. In Mozes heeft God zich met Israel verzoend, en Hij betoonde zich zeer bereid om vrede met hen te hebben. *a.* God ontmoette Mozes ter plaatse der onderhandeling, vers 9. De wolkkolom, die weggegaan was van het leger, toen het door afgoderij verontreinigd was, keerde nu terug tot deze tent op eenigen afstand van het leger, dus trapsgewijze terugkomende. Indien ons hart uitgaat tot God om Hem te ontmoeten, dan zal Hij genadiglijk afkomen om ons te ontmoeten. *b.* God *sprak met Mozes*, vers 9, *sprak tot hem aangezicht aan aangezicht, gelijk een man met zijn vriend spreekt*, vers 11; hetgeen aanduidt dat God zich aan Mozes openbaarde, niet slechts met grootere helderheid en blijkbaarheid van Goddelijk licht, dan tot iemand anders der profeten, maar ook met sterker uitdrukkingen van bijzondere liefde en genade. Hij sprak, niet als een vorst tot een onderdaan, maar als *een man tot zijn vriend*, dien hij liefheeft, en wien hij in zoetigheid heimelijk raadpleegt. Het was een groote aanmoediging voor Israel om te zien dat hun voorspraak zoo groot een gunstgenoot was, en opdat zij er door bemoedigd zouden worden, *keerde Mozes weder tot het leger*, om aan het volk te zeggen welke hoop hij had om de zaak tot een goed einde te brengen, en dat zij niet moeten wanhopen, indien hij lang zou wegblijven. Maar omdat hij voornemens was spoedig tot de tent der samenkomst terug te keeren, liet hij er Jozua; want het voegde niet, dat de plaats ledig zou zijn, zoolang de wolkkolom *in de deur stond*, vers 9; indien God iets uit deze wolk had te zeggen, terwijl Mozes afwezig was, was Jozua daar, gereed en bereid om het te hooren.

12. En Mozes zeide tot den HEERE: Zie, Gij zegt tot mij: Voer dit volk op! maar Gij laat mij niet weten, wien Gij met mij zult zenden; daar Gij gezegd hebt: Ik ken u bij name! en ook: Gij hebt genade gevonden in mijne oogen! 13. Nu dan, ik bid, indien ik genade gevonden heb in uwe oogen, zoo laat mij nu uw weg weten, en ik zal U kennen, opdat ik genade vinde in uwe oogen; en zie aan dat deze natie uw volk is! 14. Hij dan zeide: Zou mijn aangezicht moeten medegaan, om u gerust te stellen? 15. Toen zeide hij tot Hem: Indien uw aangezicht niet medegaan zal, doe ons van hier niet optrekken! 16. Want waarbij zou nu bekend worden, dat ik genade gevonden heb in uwe oogen, ik en uw volk? Is het niet daarbij, dat Gij met ons gaat? Alzoo zullen wij afgezonderd worden, ik en uw volk, van alle volk, dat op den aardbodem is. 17. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Ook

deze zelve zaak, die gij gesproken hebt, zal Ik doen; dewijl gij genade gevonden hebt in mijne oogen, en Ik u bij name ken. 18. Toen zeide hij: Toon mij nu uwe heerlijkheid! 19. Doch Hij zeide: Ik zal al mijne goedigheid voorbij uw aangezicht gaan laten, en zal den naam des HEEREN uitroepen voor uw aangezicht; maar Ik zal genadig zijn, wien Ik zal genadig zijn, en Ik zal Mij ontfermen, over wien Ik Mij ontfermen zal. 20. Hij zeide verder: Gij zoudt mijn aangezicht niet kunnen zien; want Mij zal geen mensch zien, en leven. 21. De HEERE zeide verder: Zie, er is eene plaats bij Mij; daar zult gij u op de steenrots stellen. 22. En het zal geschieden, wanneer mijne heerlijkheid voorbij zal gaan, zoo zal Ik u in een kloof der steenrots zetten; en Ik zal u met mijne hand overdekken, totdat Ik zal voorbijgegaan zijn. 23. En wanneer Ik mijne hand zal weggenomen hebben, zoo zult gij mijn achterste deelen zien; maar mijn aangezicht zal niet gezien worden.

Mozes is nu teruggekeerd naar de deur der tent, een ootmoedig en dringend smeekeling om twee zeer groote gunsten, en als een vorst heeft hij macht bij God en verkrijgt beide deze gunsten. Hierin was hij een type van Christus, den grooten Voorbidder, *dien de Vader altijd hoort.*

I. Hij bidt zeer vurig en dringend tot God om *de gunst Zijner tegenwoordigheid* met Israel gedurende hun verderen tocht naar Kanaän, in weerwil van hunne tergingen. Het volk had door hunne zonde *den toorn Gods* verdiend, en Mozes had reeds verkregen, dat die afgewend werd, Hoofdst. 32 : 14. Maar zij hadden ook Gods *gunstrijke tegenwoordigheid* verbeurd en al de vertroostingen en weldaden daarvan, en nu bidt Mozes om die tegenwoordigheid bij vernieuwing te mogen hebben. Zoo verkrijgen wij door de voorbede van Christus niet slechts het wegnemen van den vloek, maar de verzekering van een zegen; wij zijn niet slechts gered van het verderf, maar verkrijgen het recht op de eeuwige gelukzaligheid.

Merk op hoe bewonderenswaardig Mozes zijne zaak ordent voor God, en *zijn mond vult met argumenten* [1]). Welk eene waardeering geeft hij te kennen van Gods gunst, welk eene zorg voor Gods heerlijkheid en het welzijn van Israel. Zie, hoe hij pleit, en hoe hij slaagt in zijn pleiten.

1. Hoe hij *pleit*. *a.* Hij wijst met aandrang op den last, dien God hem had gegeven *om Zijn volk op te voeren*, vers 12. Daarmede begint hij: „Heere, Gij zelf zijt het, die mij gebruikt tot dezen dienst, en zult Gij er mij dan niet in erkennen; er niet in steunen? Ik ben op den weg mijns plichts; zult Gij dan niet met mij zijn op dien weg?" Als God iemand roept tot een bijzonderen dienst, dat zal Hij er hem voorzeker de noodige hulp voor verleenen. „Heere, Gij hebt mij bevolen een groot werk te doen en nu weet ik niet hoe er mede voort te gaan en hoe het ten einde te brengen." Zij, die in oprechtheid bedoelen en trachten hun plicht te doen, kunnen in het geloof God vragen om licht en kracht om het te doen. *b.* Hij gebruikt den invloed, dien hij zelf bij God heeft, en Gods genadige verzekeringen van vriendelijkheid jegens hem. *Gij hebt gezegd: Ik ken u bij name*, als een bijzonder vriend en vertrouweling, *en ook: gij hebt genade gevonden in Mijne oogen*, vers 13. De gunst, die God voor het volk had te kennen gegeven, hadden zij verbeurd, daarop kon nu niet verder gewezen worden; daarom legt Mozes in zijn pleiten den nadruk op hetgeen God tot hem had gezegd, en hoewel hij erkent het onwaardig te zijn, hoopt hij toch dat hij er de vrucht niet van verbeurd heeft. Hiermede grijpt hij dus God aan. „Heere, indien Gij ooit iets voor mij wilt doen, zoo doet dit *voor het volk*." Zoo stelt onze Heere Jezus zich in Zijne voorbede den Vader voor als dengene, in wien Hij altijd een welbehagen heeft, en zoo verkrijgt Hij genade voor ons, op wie Hij rechtvaardiglijk misnoegd is, worden wij aangenomen *in den Geliefde*. Aldus zullen mannen, bezield met ijver voor het volk, dat aan hunne hoede is toevertrouwd, gaarne hun invloed bij God en menschen gebruiken om het algemeene welzijn te bevorderen. Let op hetgeen, waarom hij aldus ernstig en dringend bidt: *laat mij Uwen weg weten*, opdat ik wete, *en ik zal U kennen, opdat ik genade vinde in Uwe oogen*. De Goddelijke leiding is een der beste blijken van Goddelijke gunst. Hieraan kunnen wij weten dat wij *genade vinden in Gods oogen*, als wij genade vinden in ons hart om ons te leiden en op te wekken in den weg van onzen plicht. Gods goed werk in ons is de onfeilbare ontdekking van Gods liefde tot ons. *c.* Hij geeft ook te kennen dat het volk, hoewel uiterst onwaardig, toch in betrekking staat tot God: *Zie aan, dat deze natie Uw volk is;* een volk, voor hetwelk Gij groote dingen gedaan hebt, dat Gij U hebt verlost en in Uw verbond hebt opgenomen; Heere, zij zijn de Uwen, verlaat hen niet." De beleedigde vader zegt bij zichzelven: „Mijn kind is dwaas en ondeugend, maar het is mijn kind en ik kan het niet verlaten." *d.* Hij geeft te kennen op hoe hoogen prijs hij de tegenwoordigheid Gods stelt. Toen God zeide: *Zou Mijn aangezicht moeten medegaan?* grijpt hij dit woord aan, als hetgeen zonder hetwelk hij niet leven of zich bewegen kan, vers 15. *Indien Uw aangezicht niet medegaan zal, doe ons van hier niet optrekken.* Hij spreekt als iemand, die terugschrikt voor het denkbeeld om zonder Gods tegenwoordigheid voorwaarts te moeten gaan, wetende dat hunne tochten niet veilig konden zijn, en hunne legeringen niet lieflijk, indien God niet met hen was. Het is beter neder te liggen en te sterven in de woestijn, dan zonder Hem voorwaarts te gaan naar Kanaän. Zij, die Gods gunsten weten te waardeeren, zijn het best toebereid om ze te ontvangen. Merk op hoe het Mozes ernst is in deze zaak; hij bidt en smeekt als iemand, die niet afgewezen wil

1) Job 23 : 4, naar de Engelsche overzetting.

worden. „Hier zullen wij blijven, totdat wij Uwe gunst deelachtig worden; zooals Jakób: *Ik zal u niet laten gaan, tenzij gij Mij zegent.*" En merk op, hoe hij al meer en meer concessies van God verkrijgt; de vriendelijke wenken, die hij ontvangt maken hem nog dringender. Aldus moeten Gods genadige beloften en de genade, die Hij ons reeds schenkt, niet alleen ons geloof aanmoedigen, maar ons tot vurigheid opwekken in het gebed. *e.* Hij besluit met een argument, ontleend aan Gods heerlijkheid, vers 16. „*Waarbij zou nu bekend worden* aan de volken, wier oogen op ons gevestigd zijn, *dat ik en Uw volk* (met hetwelk al mijne belangen vereenzelvigd zijn) *genade hebben gevonden in Uwe oogen*, onderscheidende gunst, *die ons afgezonderd doet zijn van allen volke, dat op den aardbodem is?* Hoe zal het blijken, dat wij in waarheid aldus geëerd zijn? *Is het niet daarbij, dat Gij met ons gaat?* Niets minder dan dat kan hieraan beantwoorden. Laat er nooit gezegd worden, dat wij een bijzonder volk zijn en hoogelijk bevoorrecht, want wij staan slechts op gelijken bodem met de overigen van onze naburen, tenzij *Gij met ons gaat;* een engel met ons te zenden volstaat niet." Ongetwijfeld heeft Mozes in den geest gelet op *de plaats*, die *woestijn*, waarin God hen geleid had, en waarin zij voorzeker zullen dwalen en omkomen, indien God hen verlaat. Gods bijzondere tegenwoordigheid met ons in deze woestijn hier op aarde, door Zijn Geest en Zijne genade, om ons te leiden, te beschermen en te vertroosten, is het zekerste onderpand van Zijn bijzondere liefde tot ons en zal strekken tot Zijne eer en heerlijkheid, zoowel als tot ons voordeel.

2. Merk op hoe hij *welslaagt.* Hij verkreeg eene verzekering van Gods gunst: *a.* Voor hemzelven, vers 14. *Ik zal u geruststellen;* Ik zal zorgen dat gij gerust kunt zijn omtrent deze zaak, gij zult voldaan zijn." Mozes is nooit in Kanaän gekomen en toch heeft Hij hem gedaan overeenkomstig de belofte, die Hij lang daarna aan Daniël heeft gegeven: *Gij, ga henen tot het einde, want gij zult rusten*, Dan. 12 : 13. *b.* Voor het volk om zijnentwil. Mozes was niet tevreden met het antwoord, dat alleen voor hemzelven gunst inhield; hij is niet gerust, of hij moet ook voor het volk eene belofte verkrijgen. Godvruchtige, edelmoedige menschen achten het niet genoeg, dat zij zelven naar den hemel gaan, zij wenschen, dat ook al hunne vrienden er zullen komen. En ook hierin heeft Mozes overmocht, vers 17. *Ook deze zaak, die gij gesproken hebt, zal Ik doen.* Mozes wordt niet berispt als een onredelijken bedelaar, die met niets tevreden is, neen, hij wordt aangemoedigd. Zoolang hij vraagt, geeft God, *geeft mildelijk, en verwijt hem niets.* Zie de kracht des gebeds, en laat er u door opwekken om te te *vragen*, te *bidden*, te *zoeken* en te *kloppen*, *aan te houden in het gebed, altijd te bidden* en *niet te vertragen.* Zie den rijkdom van Gods goedheid; als Hij reeds veel gedaan heeft, is Hij toch bereid om nog meer te doen: — *ook deze zaak zal Ik doen* — boven *hetgeen wij kunnen bidden of denken.* Zie in dit type het overmogende van Christus' voorbede, nu Hij eeuwig leeft om die voorbede te doen voor allen, die door Hem tot God komen; en zie den grond of oorzaak van dit overmogen; het is zuiver en alleen Zijn eigen verdienste, niets in hen, voor wie Hij bidt; het is: *dewijl gij genade hebt gevonden in Mijne oogen.* En nu is de zaak tot stand gekomen; God is volkomen met hen verzoend, Zijne tegenwoordigheid in de wolkkolom keert tot hen terug, en zal met hen blijven. Alles is wederom wel, en van nu voortaan hooren wij niet meer van het gouden kalf. *Heere, wie is een God gelijk Gij, die de ongerechtigheid vergeeft?*

II. Dit punt verkregen hebbende, bidt hij nu om *Gods heerlijkheid te mogen zien*, en wordt ook in deze zaak verhoord. Merk op:

1. De ootmoedige bede van Mozes, vers 18. *Toon mij nu Uwe heerlijkheid.* Mozes was nu onlangs bij God geweest op den berg, had daar geruimen tijd vertoefd, en zoo innig eene gemeenschap gesmaakt met God als ooit iemand aan deze zijde des hemels gesmaakt heeft, en toch verlangt hij naar nog meerdere bekendheid met Hem. Hoewel zij, die krachtdadig geroepen zijn tot de kennis van God en tot gemeenschap met Hem, niets anders verlangen *dan God*, verlangen zij echter al meer en meer van Hem, totdat zij er toe komen om te kennen, gelijk zij gekend zijn. Mozes had verwonderlijk bij God overmocht voor de eene gunst na de andere, en zijn voorspoed in het gebed gaf hem vrijmoedigheid om nog altijd voort te gaan met God te zoeken. Hoe meer hij had, hoe meer hij vroeg. Als wij ons in een goede gemoedsstemming bevinden voor den troon der genade, dan moeten wij trachten die te behouden en te gebruiken, en het ijzer smeden terwijl het heet is. *Toon mij Uwe heerlijkheid. Doe mij haar zien*, zooals er eigenlijk staat in het oorspronkelijke. „Maak haar op de een of andere wijze zichtbaar voor mij, en stel mij instaat het gezicht er van te kunnen dragen." Niet alsof hij zoo onwetend was om te denken, dat het wezen Gods met lichamelijke oogen gezien kon worden; maar, tot nu toe slechts eene stem uit de wolk- en vuurkolom gehoord hebbende, begeert hij thans eene voorstelling te zien van de Goddelijke heerlijkheid, zulk eene als God geschikt achtte om er hem mede te begunstigen. Het was niet voegzaam, dat *het volk eenigerlei gelijkenis* zou zien, als de Heere tot hen sprak, opdat zij zich niet zouden verderven; maar hij hoopte, dat het zien van zulk eene gelijkenis voor *hem* dat gevaar niet zou opleveren. Het was iets meer dan hij totnutoe gezien had, dat Mozes begeerde. Indien dit zuiver en alleen was tot ondersteuning van zijn geloof en zijne Godsvrucht, dan was die begeerte loffelijk; maar er was misschien wel een bijmengsel in van menschelijke zwakheid. God wil dat wij wandelen door geloof, niet door aanschouwen in deze wereld; en *het geloof is uit het gehoor.* Sommigen denken dat Mozes een gezicht begeerde te hebben op Gods heerlijkheid als een teeken, dat Hij verzoend was, en als een onderpand van de tegenwoordigheid, die Hij hem had beloofd; maar dat hij *niet wist wat hij vroeg.*

2. Het genaderijk antwoord van God op deze bede.

A. Hij weigerde hetgeen niet voegzaam was om toegestaan te worden, en wat Mozes niet kon dragen, vers 20. *Gij zoudt Mijn aangezicht niet kunnen zien.* Een volkomen ontdekking van de heerlijkheid Gods zou de vermogens van iederen sterfelijken mensch, zelfs ook van Mozes, overweldigen en hem overstelpen. De mensch is gering, is dit onwaardig, zwak, en hij zou het niet kunnen dragen, schuldig, en kon niet anders dan het vreezen. Het is uit medelijden met onze zwakheid, dat God *het vlakke Zijns troons vasthoudt, en er Zijne wolk over spreidt,* Job 26 : 9. God had *hier* gezegd, hier, dat is: in deze wereld, dat *Zijn aangezicht niet gezien zal worden,* vers 23. Dat is eene eer, die voor den toekomenden staat is weggelegd om het eeuwig geluk uit te maken van heilige zielen. Indien de menschen in dezen staat wisten wat het is, zij zouden zonder hetzelve niet tevreden kunnen leven. Er is een kennen en genieten van God, waarop wij moeten wachten, totdat wij in een andere wereld zijn gekomen, waar wij *Hem zullen zien gelijk Hij is,* 1 Joh. 3 : 2. Laat ons intusschen *de hoogte van hetgeen wij van God weten* aanbidden, en *de diepte* van hetgeen wij niet weten. Lang tevoren had Jakob er met verwondering van gesproken, dat hij *God had gezien van aangezicht tot aangezicht,* en dat toch *zijne ziel gered was.* Gen. 32 : 30. De zondige mensch vreest het gezicht van God als zijn Rechter; maar heilige zielen, *door den Geest des Heeren naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd zijnde, aanschouwen met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren,* 2 Cor. 3 : 18.

B. Hij stond hem toe hetgeen hem overvloedig kon voldoen. *a.* Hij zou hooren wat hem genoegen zou doen, vers 19. *Ik zal al Mijne goedheid voorbij uw aangezicht laten gaan.* Hij had hem heerlijke voorbeelden gegeven van Zijne goedheid door met Israel verzoend te zijn, maar dat was slechts goedheid in den stroom, nu zal Hij hem goedheid toonen in de bron, *al Zijne goedheid.* Dit was een voldoende verhooring van zijne bede: „Toon mij Uwe *heerlijkheid,*" zegt Mozes; „Ik zal u Mijne *goedheid* toonen," zegt God. Gods goedheid is Zijne heerlijkheid; en Hij wil dat wij Hem kennen aan de heerlijkheid Zijner genade, meer dan aan de heerlijkheid Zijner majesteit, want wij moeten *vreezende komen tot den Heere en tot Zijne goedheid,* Hosea 3 : 5. Wat inzonderheid de heerlijkheid is van Gods goedheid, is de vrijmacht er van, dat Hij *genadig zal zijn wien Hij genadig zal zijn,* dat Hij, als volstrekt Eigenaar het verschil zal maken, dat Hem behaagt, bij het verleenen Zijner gaven, niemands schuldenaar is en aan niemand rekenschap behoeft te geven. *(Mag Hij met het Zijne niet doen wat Hij wil?)* dat ook al Zijne redenen voor genade ontleend zijn aan Hemzelven, niet aan eenigerlei verdienste in Zijne schepselen, gelijk Hij zich ontfermt over wien Hij wil, zoo ontfermt Hij zich omdat Hij het wil. Er is nooit gezegd: *Ik zal toornig zijn op wien Ik toornig zijn zal,* want Zijn toorn is altijd rechtvaardig en heilig, maar: *Ik zal genadig zijn wien Ik genadig ben,* want Zijne genade is altijd vrij. Nooit veroordeelt Hij naar prerogatief, maar wèl behoudt Hij naar prerogatief. De apostel haalt dit aan in Rom. 9 : 15, als antwoord aan hen, die God beschuldigen van onrechtvaardigheid in Zijn geven van genade aan sommigen, terwijl Hij haar aan anderen rechtvaardiglijk onthoudt. *b.* Mozes zal zien wat hij zal kunnen dragen en wat hem genoeg zal zijn. De zaak wordt zoo geschikt, dat Mozes veilig en toch ook voldaan zal zijn. *Ten eerste.* Veilig in *een kloof der steenrots,* vers 21, 22; daar was hij beschut tegen het verblindend licht en het verterend vuur van Gods heerlijkheid. Dat was de steenrots in Horeb, waaruit water kwam, en waarvan gezegd is: *en de steenrots was Christus,* 1 Cor. 10 : 4. Het is in de kloof van die steenrots, waarin wij beveiligd zijn tegen den toorn Gods, die ons anders zou verteren; God zelf zal hen beschermen, die daar aldus verborgen zijn. En het is alleen *door Christus,* dat wij kennis hebben van *de heerlijkheid Gods.* Alleen diegenen kunnen haar zien ter hunner vertroosting, die *staan op deze rots* en er een toevlucht in gevonden hebben. *Ten tweede.* Hij was tevreden met een gezicht op Zijn achterste deelen, vers 23. Hij zou meer van God zien dan ooit iemand op aarde van Hem gezien heeft, maar niet zooveel als diegenen van Hem zien, die in den hemel zijn. Het aangezicht van den mensch is de zetel van majesteit, en de menschen worden gekend aan hun gelaat, daarin hebben wij het volle gezicht op de menschen. Dat gezicht op God mocht Mozes niet hebben, maar wel zulk een gezicht als wij hebben van een mensch, die ons voorbij is gegaan, zoodat wij slechts zijn rug zien, zoodat wij (gelijk wij zeggen) een blik op hem hebben. Er kan van ons niet gezegd worden dat wij op God zien, maar veeleer dat wij naar Hem zien, Gen. 16 : 13, want wij zien door een spiegel duisterlijk; als wij zien wat God heeft gedaan in Zijne werken, de gangen bemerken van onzen God, onzen Koning, dan zien wij, als het ware, Zijn achterste deelen. De besten kennen aldus slechts ten deele, en wij kunnen onze spraak niet ordenen betreffende God vanwege duisternis, niet meer dan wij een mensch kunnen beschrijven, wiens aangezicht wij nooit gezien hebben. Nu werd aan Mozes slechts vergund de achterste deelen te zien, maar lang daarna, toen hij getuige was van Christus' verheerlijking op den berg, zag hij Zijn gelaat, *Zijn aangezicht blinken als de zon.* Als wij getrouwelijk gebruik maken van de ontdekkingen, die God van zich geeft, terwijl wij hier zijn, zal ons weldra een heerlijker tafereel geopend worden; want *wie heeft, aan dien zal gegeven worden.*

HOOFDSTUK XXXIV.

In het vorige hoofdstuk heeft God aan Mozes Zijne verzoening met Israel te kennen gegeven, en hier geeft Hij er de bewijzen van door Zijn verbond en gemeenschap met hen te vestigen. Wij hebben in dit hoofdstuk vier voorbeelden van Zijn vernieuwde

gunst jegens hen. I. De bevelen, die Hij aan Mozes geeft om den volgenden morgen op den berg te komen, en twee steenen tafelen mede te brengen, vers 1—4. II. Zijn ontmoeten van hem aldaar en het uitroepen van Zijn naam, vers 5—9. III. De instructies, die Hij hem aldaar gaf, en Zijn omgang met hem gedurende veertig dagen, zonder tusschenpoos, vers 10—28. IV. De eer, die Hij op hem legde, toen Hij hem met blinkend aangezicht naar beneden zond, vers 29—35. En in dit alles handelde God met Mozes als openbaar persoon en middelaar tusschen Hem en Israel en een type van den grooten Middelaar.

Toen zeide de HEERE tot Mozes: Houw u twee steenen tafelen, gelijk de eerste waren, zoo zal Ik op de tafelen schrijven dezelfde woorden, die op de eerste tafelen geweest zijn, die gij gebroken hebt. 2. En wees bereid tegen den morgenstond; dat gij in den morgenstond op den berg Sinai klimt, en stel u aldaar voor Mij, op den top des bergs. 3. En niemand zal met u opklimmen; dat er ook niemand gezien worde op den ganschen berg; ook het kielne vee, noch runderen zullen tegenover dezen berg niet weiden. 4. Toen hieuw hij twee steenen tafelen, gelijk de eerste; en Mozes stond des morgens vroeg op, en klom op den berg Sinai, gelijk als hem de HEERE geboden had; en hij nam de twee steenen tafelen in zijne hand.

Het verdrag, dat gesloten stond te worden tusschen God en Israel. plotseling verbroken zijnde door hun aanbidden van het kalf, moeten, nu de vrede hersteld was, de onderhandelingen er over opnieuw aanvangen, niet bij het punt waar zij gebleven waren, maar van voren af aan. Zoo moeten afvalligen *zich bekeeren en de eerste werken doen*, Openb. 2 : 5.

1. Mozes moet zich bereiden voor het vernieuwen der tafelen, vers 1. Tevoren had God zelf in de tafelen voorzien en er op geschreven; thans moet Mozes zich *de tafelen houwen* en God zal er alleen op schrijven. Zoo waren, bij het eerste schrijven van de wet op het hart van den mensch in den staat der onschuld, zoowel de tafelen als het schrift het werk van God, maar toen die tafelen door de zonde verbroken en het schrift uitgewischt werd, en de Goddelijke wet bewaard moest blijven in de Schrift, heeft God er gebruik voor gemaakt van den dienst des menschen, en wel het eerst van Mozes. Maar de profeten en apostelen hebben slechts *de tafelen gehouwen*, als het ware, het schrift was nog Gods schrift, want *alle Schrift is van God ingegeven*. Toen God met hen verzoend was, gebood Hij dat de tafelen vernieuwd moesten worden, hetgeen ons duidelijk zegt: *a.* Dat zelfs onder het Evangelie des vredes en verzoening met God door Christus, (waarvan Mozes' bemiddeling een type was) de zedelijke wet voor de geloovigen verbindend is gebleven. Christus heeft ons wel verlost van den *vloek* der wet, maar niet van het *gebod* er van, want wij zijn nog onder de wet van Christus. Toen onze Heiland in Zijne bergrede de zedelijke wet verklaarde en haar bevrijdde van de verdorven uitleggingen, waarmede de schriftgeleerden en Farizeën haar hadden verbroken, Matth. 5 : 19, heeft Hij in werkelijkheid de tafelen vernieuwd en ze gelijk gemaakt aan de eerste, dat is: de wet tot haar oorspronkelijke bedoeling teruggebracht. *b.* Dat het beste blijk en bewijs dat wij vergeving van zonde en vrede met God hebben daarin bestaat, dat de wet in ons hart is geschreven. Het eerste teeken, dat God gaf van Zijne verzoening met Israel, was het vernieuwen van de tafelen der wet; en zoo is het eerste artikel van het nieuwe verbond: *Ik zal Mijne wet in hun hart schrijven*, Hebr. 8 : 10, en dan volgt in vers 12: *Want Ik zal hunne ongerechtigheden genadig zijn*. *c.* Dat wij, zoo wij willen dat God *de wet in ons hart schrijft*, ons hart moeten bereiden om dat schrift te ontvangen. Het steenen hart moet gehouwen worden door overtuiging van en verootmoediging over zonde, Hosea 6 : 5. De *overvloed van boosheid* moet afgelegd worden, Jak. 1 : 21, het hart moet effen wezen, zoodat het woord er plaats in kan vinden. Dienovereenkomstig heeft Mozes de *tafelen van steen* of van lei, want ze waren zoo dun en licht, dat Mozes ze beide in zijne hand kon dragen, uitgehouwen; en wat hunne afmetingen betreft, die moeten iets kleiner — misschien niet veel — geweest zijn dan de ark, waarin zij nedergelegd werden, dus ruim een meter lang, en drie vierde breed. Er schijnt niets bijzonder kunstigs geweest te zijn in den vorm, want er was niet veel tijd voor. Mozes was er mede gereed om ze den volgenden morgen mede te nemen naar den berg. Hunne schoonheid moeten zij niet hebben van den mensch, maar van den vinger Gods.

2. Mozes moet wederom naar den top des bergs gaan en zich daar voor God stellen, vers 2. Hoewel de afwezigheid van Mozes en zijn langdurig verblijven op den berg nu onlangs de aanleiding waren van hun maken van het gouden kalf, heeft God daarom Zijne maatregelen niet veranderd; neen, hij moet op den berg komen en er even lang vertoeven als tevoren, om nu te zien of zij geleerd hadden te wachten. Om het volk eerbied in te boezemen wordt hun bevolen op een afstand te blijven, en niemand moet met Mozes op den berg gaan, vers 3. Zij hadden gezegd, Hoofdst. 32 : 1. *Wij weten niet wat hem geschied zij*, en God wil het hun niet doen weten. Zoo stond Mozes dan *des morgens vroeg op*, vers 4, om naar de bestemde plaats heen te gaan, om te toonen hoe begeerig hij was om zich voor God te stellen, en dat hij geen tijd wilde verliezen. Het is goed om ons vroegtijdig tot oefening der Godsvrucht te begeven; de morgenstond is voor die oefening even gunstig als voor de beoefening van letteren of wetenschap.

5. De HEERE nu kwam nederwaarts in een wolk, en stelde zich aldaar bij hem; en Hij riep uit den naam des HEEREN. 6. Als de HEERE voor zijn aangezicht voorbijging, zoo riep Hij: HEERE, HEERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid! 7. Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden, die de ongerechtigheid, en overtreding, en zonde vergeeft; die

den schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen en aan de kindskinderen, in het derde en in het vierde lid. 8. Mozes nu haastte zich en neigde het hoofd ter aarde, en hij boog zich. 9. En hij zeide: Heere! indien ik nu genade gevonden heb in uwe oogen, zoo ga nu de Heere in het midden van ons! want dit is een hardnekkig volk; doch vergeef onze ongerechtigheid en onze zonde, en neem ons aan tot een erfdeel!

Niet zoodra was Mozes op den top des bergs, of God ontmoette er hem, vers 5. *De Heere kwam nederwaarts* door een zichtbaar teeken van Zijne tegenwoordigheid en tentoonspreiding van Zijne heerlijkheid. Zijn nederkomen duidt Zijne goedheid, Zijne inschikkelijkheid aan; Hij vernedert zich om kennis te nemen van hen, die zich verootmoedigen om met Hem te wandelen, Psalm 113 : 6. *Heere, wat is de mensch, dat Gij hem aldus bezoekt?* Hij kwam nederwaarts in de wolk, waarschijnlijk wel de wolkkolom, die tot nu toe vóór Israel was heengegaan en den dag tevoren Mozes ontmoet had aan de deur van de tent der samenkomst. Deze wolk moest Mozes vervullen met eerbied en ontzag, opdat de gemeenzaamheid, die hem toegestaan was, geene minachting zou baren. *De discipelen werden bevreesd, als die in de wolk ingingen.* Dat Hij een wolk tot Zijne tent maakte gaf te kennen dat, hoewel Hij veel van zichzelven bekendmaakte, er echter nog veel meer verborgen bleef. Merk nu op:

I. Hoe God *Zijn naam uitriep*, vers 6, 7. Hij deed het *in transitu — als Hij hem voorbijging.* Een bepaald en blijvend zien van God is weggelegd voor den toekomenden staat, het beste wat wij in deze wereld hebben is slechts voorbijgaand. God deed nu wat Hij daags tevoren aan Mozes beloofd had, namelijk dat Zijne heerlijkheid hem zou voorbijgaan, Hoofdst. 33 : 22. Hij *riep den naam des Heeren uit*, den naam waarmede Hij zich bekend wilde maken. Hij had zich aan Mozes bekendgemaakt in de heerlijkheid van Zijn zelfbestaan en zelfgenoegzaamheid, toen Hij dien naam uitriep: *Ik ben, die Ik ben;* thans maakt Hij zich bekend in de heerlijkheid Zijner genade en goedheid en algenoegzaamheid. Nu God een tweede editie van de wet zal geven, laat Hij deze bekendmaking er als voorrede aan voorafgaan. Want het is Gods genade en goedertierenheid, die de wet geeft. De vergeving van Israels zonde in hunne aanbidding van het gouden kalf zal nu bezegeld worden en door Zijne verklaring zal God hun bekendmaken, dat Hij vergeving schonk, *ex mero motu — bloot en alleen uit Zijn eigen welbehagen*, niet om den wille van hunne verdienste, maar uit Zijn eigen neiging om te vergeven. De uitroeping er van duidt de algemeene uitgestrektheid aan van Gods genade; Hij is niet slechts *goed voor Israel*, maar goed voor *allen*, laat allen dit opmerken. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore en wete en geloove.

1. Dat de God, met wien wij te doen hebben, een groote God is. Hij is Jehovah, de Heere, die Zijn bestaan heeft in en uit zichzelven en de fontein is van alle zijn, *Jehova El, de Heere, de sterke God*, een God van almachtige kracht, en de oorsprong van alle kracht en macht. Dit wordt uitgesproken vóór de tentoonspreiding van Zijne genade, om ons te leeren zelfs van Gods genade en goedheid te spreken met grooten ernst en een heilig ontzag, en om ons aan te moedigen op die goedertierenheid te steunen en te betrouwen. Het is de goedertierenheid niet van een mensch, die broos en zwak, valsch en wispelturig is, maar de goedertierenheid des Heeren, van den Heere God; en daarom zijn het gewisse weldadigheden, vrijmachtige goedertierenheden, goedertierenheden, die vertrouwd maar niet verzocht, dat is: misbruikt mogen worden.

2. Dat Hij een goede God is. Zijne grootheid en goedheid verklaren elkander. Opdat de verschrikking Zijner grootheid ons niet zal doen vreezen, wordt ons gezegd hoe goed Hij is; en opdat wij van Zijne goedheid geen misbruik zullen, door een al te groote vrijmoedigheid, die dan in vrijpostigheid ontaardt, wordt ons gezegd hoe groot Hij is. Vele woorden zijn hier als opeengehoopt, om ons bekend te maken met en te overtuigen van Gods goedheid en om te toonen hoezeer Zijne goedheid zoowel Zijne heerlijkheid als Zijne verlustiging is; en toch zonder onnoodige herhaling.

A. Hij is *barmhartig.* Dit duidt Zijn medelijden aan, Zijne ontferming als van een vader over zijne kinderen. Dit wordt het eerst genoemd, omdat het het eerste rad is in al de voorbeelden van Gods liefde en welbehagen in den gevallen mensch, wiens rampzaligheid hem tot een voorwerp maakt van medelijden, Richt. 10 : 16; Jes. 63 : 9. Laat ons dan geen harde gedachten hebben van God en geen harde harten voor onze broederen.

B. Hij is *genadig.* Dit duidt beide vrijwilligheid en vriendelijkheid aan; het geeft te kennen dat Hij niet slechts medelijden heeft met Zijne schepselen, maar een welgevallen in hen en in goeddoen aan hen, en wel uit eigen beweging, en niet om iets dat in hen is. Zijne barmhartigheid is genade, vrije genade; dit leert ons niet slechts meedoogend te zijn maar ook vriendelijk en beleefd, 1 Petrus 3 : 8.

C. Hij is *lankmoedig.* Dit is een deel van Gods goedheid, dat door de slechtheid der zondaars noodig wordt. Israel had dit noodig gemaakt; zij hebben Zijn geduld op de proef gesteld en ervaren. Hij is lankmoedig, dat is: traag tot toorn, en wacht met de uitoefening van Zijne gerechtigheid; Hij wacht om genadig te zijn, en verlengt de tijd voor de aanbieding van Zijne genade.

D. Hij is *groot van weldadigheid en waarheid.* Dit duidt aan overvloedige goedheid, die onze verdienste, ons denken en ons spreken teboven gaat. De bronnen der genade zijn altijd vol, de stroomen der genade zijn steeds vloeiende, er is in God genade genoeg, genade voor allen, genade voor ieder, genoeg voor altijd. Het duidt beloofde goedheid aan, goedheid en waarheid tezamen gevoegd, goedheid verbonden door belofte, en Zijne ge-

trouwheid, verpand als waarborg er van. Hij doet niet slechts goed, maar door Zijne belofte wekt Hij onze verwachting er van op; zelfs verplicht Hij zich om genade te betoonen.

E. Hij *bewaart de weldadigheid aan vele duizenden.* Dit geeft te kennen: *a.* Genade, die zich uitstrekt over duizenden van menschen; als Hij aan sommigen geeft, houdt Hij nog over voor anderen, en is nooit uitgeput. Hij heeft genade genoeg voor al de duizenden van Israel, als zij vermenigvuldigd zijn, âls het zand der zee zullen wezen in menigte. *b.* Genade als bij onvervreemdbaar erfrecht vastgesteld op duizenden van geslachten, op dewelken de einden der eeuwen gekomen zijn, ja de lijn daarvan loopt parallel met de eeuwigheid zelve.

F. Hij vergeeft *ongerechtigheid, overtreding en zonde.* De vergevende genade wordt in bijzonderheden genoemd, omdat daarin de Goddelijke genade het meest verheerlijkt wordt en omdat deze het is, die de deur opent voor alle andere gaven der Goddelijke genade, en omdat Hij daar nu onlangs zulk een groot bewijs van had gegeven. Hij vergeeft misdaden van allerlei soort: *ongerechtigheid, overtreding en zonde;* Hij vermenigvuldigt Zijne vergeving en bij Hem is *veel verlossing.*

3. Dat Hij een heilig en rechtvaardig God is. Want: *a.* Hij *houdt den schuldige geenszins voor onschuldig.* Sommigen lezen dit in dier voege, dat er eene verzachting in den toorn door wordt te kennen gegeven, zelfs als Hij straft: *Als Hij ontledigt, zal Hij niet geheel woest maken,* dat is: „Hij gaat niet over tot het uiterste, zoodat er geen herstel meer is." Zooals wij het lezen, moeten wij het in dier voege verklaren, dat Hij voor de schuldigen geenszins de oogen sluit, alsof Hij geen kennis nam van hunne zonde. Of wel: Hij zal de onboetvaardige schuldigen, die nog voortgaan in hunne zonde, niet onschuldig houden; Hij zal de schuldigen niet onschuldig houden zonder dat aan Zijne gerechtigheid wordt voldaan en zonder de noodzakelijke verdediging van de eer Zijner regeering. *b. Hij bezoekt de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen.* Hij *kan* het rechtvaardiglijk doen, want alle zielen zijn Zijne, en er is in de zonde eene boosheid, die het bloed bederft. Somtijds *zal* Hij het doen, inzonderheid tot straf van afgodendienaars. Aldus toont Hij Zijn haat tegen de zonde en Zijn misnoegen er over; toch zal Hij *niet eeuwiglijk den toorn behouden,* maar bezoekt de ongerechtigheid slechts tot aan het derde en vierde geslacht, terwijl Hij weldadigheid *bewaart voor duizenden.* En dit is Gods naam tot in eeuwigheid, en dit is Zijne gedachtenis van geslacht tot geslacht.

II. Hoe Mozes deze bekendmaking, die God van zichzelven heeft gedaan heeft ontvangen. Het schijnt dat Mozes dit als een genoegzame verhooring heeft beschouwd van zijne bede, dat God *hem Zijne heerlijkheid zou toonen;* want wij lezen niet, dat hij in de kloof van de steenrots is gegaan, om vandaar het gezicht te hebben op Gods achterste deelen. Misschien was dit hem genoeg en begeerde hij niets meer, gelijk wij ook niet lezen dat Thomas *zijne hand in Christus' zijde heeft gestoken,* hoewel Christus hem uitnoodigde om dit te doen. God aldus Zijn naam hebbende uitgeroepen, zegt Mozes: „Het is genoeg, ik verwacht niets meer totdat ik in den hemel kom," tenminste heeft hij het niet voegzaam geacht te verhalen wat hij gezien heeft. Nu wordt ons hier gezegd:

1. Welken indruk het op hem gemaakt heeft, vers 8. *Moze nu haastte en neigde het hoofd ter aarde en hij boog zich.* Hiermede gaf hij te kennen: *a.* Zijn nederigen eerbied en aanbidding van Gods heerlijkheid, Hem *de eere gevende van dien naam,* welken Hij aldus heeft uitgeroepen. Zelfs de goedheid van God moet door ons met diepen eerbied en heilig ontzag worden beschouwd. *b.* Zijne blijdschap in de ontdekking, die God van zichzelven heeft gedaan, en zijne dankbaarheid er voor. Wij hebben reden om dankbaar Gods goedheid jegens ons te erkennen, niet slechts in de voorbeelden, die Hij er ons van gegeven heeft, maar ook in de bekendmaking, die Hij er van gedaan heeft door Zijn woord; niet slechts dat Hij ons genadig is en zijn zal, maar dat het Hem behaagt het ons te doen weten. *c.* Zijn heilige onderworpenheid aan den wil van God, ons bekend gemaakt in deze verklaring, instemmende met Zijne gerechtigheid, zoowel als met Zijne genade, zichzelven en Zijn volk Israel stellende onder het bestuur en de leiding van zulk een God als Jehovah zich nu bekend heeft gemaakt. Laat deze God onze God zijn, eeuwiglijk en altoos.

2. Welk gebruik hij er van heeft gemaakt. Onmiddellijk heeft hij er een gebed op gegrond, vers 9, en een zeer ernstig, liefdevol gebed is het: *a.* Om de tegenwoordigheid Gods met Zijn volk Israel in de woestijn: *„Heere, indien ik nu genade gevonden heb in Uwe oogen, zoo ga nu de Heere in het midden van ons,* want Uwe tegenwoordigheid is alles in alles voor onze veiligheid en onzen voorspoed. *b.* Om vergeving van zonde; *„Vergeef onze ongerechtigheid en onze zonde,* want anders kunnen wij niet verwachten, dat Gij met ons zult gaan." En: *c.* Om de voorrechten van een bijzonder volk. *„Neem ons aan tot een erfdeel,* waarop Gij bijzonder het oog zult hebben, waarover Gij zorg zult hebben, en waarin Gij U zult verlustigen." Deze dingen had God reeds aan Mozes beloofd, er hem de verzekering van gegeven, en toch bidt hij er om, niet als twijfelende aan de oprechtheid van Gods schenkingen, maar als iemand, die ze gaarne bevestigd wil zien. Gods beloften zijn bedoeld en bestemd, niet om ons gebed te doen ophouden, maar om er ons in te besturen en toe aan te moedigen. Zij, die goede hoop hebben door genade, dat hunne zonden vergeven zijn, moeten toch blijven bidden om vergeving, om de vernieuwing hunner vergeving, en om er al meer en meer de verzekerdheid van te hebben in hunne ziel. Hoe meer wij zien van Gods goedheid, hoe meer wij ons moeten schamen om onze zonden, en hoe meer begeerig wij moeten zijn om deel te hebben aan die goedheid. God had aan het einde van de bekendmaking gezegd, dat Hij *de ongerechtigheid aan de kinderen zou bezoeken,*

en dit nu bidt Mozes af: Heere, vergeef hun niet slechts, maar ook hunnen kinderen, en laat onze verbondsbetrekking met U als een erfdeel overgaan op ons nageslacht. Zoo heeft Mozes, als een man wien het algemeen welzijn werkelijk ter harte gaat, gebeden zelfs voor de kinderen, die nog geboren moesten worden. Maar het is wel een vreemde pleitgrond, dien hij aanvoert: *want dit is een hardnekkig volk.* God had dit als een reden gegeven, waarom Hij niet met hen wilde gaan, Hoofdst. 33 : 3. „Ja", zegt Mozes, „daarom juist is het noodig, dat Gij met ons gaat, want hoe slechter zij zijn, hoe noodiger Uwe tegenwoordigheid is onder hen, hoe meer behoefte zij hebben aan Uwe tegenwoordigheid en genade om hen beter te maken." Mozes ziet hen zóó hardnekkig, dat hij voor zich evenmin geduld als macht heeft om met hen te handelen. „Daarom, Heere, kom Gij onder ons, en blijf met ons, want anders zullen zij nooit in ontzag worden gehouden. Gij zult hen sparen en verdragen, want Gij zijt *God, en geen mensch,* Hosea 11 : 9.

10. Toen zeide Hij: Zie, Ik maak een verbond; voor uw gansche volk zal Ik wonderen doen, die niet geschapen zijn op de gansche aarde, noch onder eenige volken; alzoo dat dit gansche volk, in welks midden gij zijt, des HEEREN werk zien zal, dat het schrikkelijk is, hetwelk Ik met u doe. 11. Onderhoudt gij hetgeen Ik u heden gebied! ziet, Ik zal voor uw aangezicht uitdrijven de Amorieten, en de Kanaänieten, en de Hethieten, en de Ferezieten, en de Hevieten, en de Jebusieten. 12. Wacht u, dat gij toch geen verbond maakt met den inwoner des lands, waarin gij komen zult; dat hij misschien niet tot een strik worde in het midden van u. 13. Maar hunne altaren zult gijlieden omwerpen, en hun opgerichte beelden zult gij verbreken, en hunne bosschen zult gij afhouwen. 14. (Want gij zult u niet buigen voor een anderen god; want des HEEREN naam is IJveraar! een ijverig God is Hij!) 15. Opdat gij misschien geen verbond maakt met den inwoner van dat land; en zij hun goden niet nahoereren, noch hun goden offerande doen, en zij u noodigende, gij van hun offerande eet. 16. En gij voor uwe zonen vrouwen neemt van hunne dochteren; en hunne dochteren, haar goden nahoererende, maken dat ook uwe zonen haar goden nahoereren. 17. Gij zult u geen gegoten goden maken.

De verzoening tot stand gekomen zijnde, wordt nu een verbond van vriendschap gemaakt tusschen God en Israel. De verraders zijn niet slechts begenadigd, maar bevorderd en wederom tot gunstgenooten gemaakt. Wèl mag de verzekering daarvan ingeleid worden door het woord: *Zie,* een woord, dat aandacht en bewondering aanduidt. *Zie, Ik maak een verbond.* Toen het verbond verbroken werd, was het Israel, dat het verbrak; nu het staat vernieuwd te worden, is het God, die het maakt. Indien er twist is, moeten wij er al de schuld van dragen; als er vrede is, moet aan God al de eer en heerlijkheid er voor worden toegebracht. Hier nu is:

1. *Gods* deel van het verbond, wat Hij voor hen doen zal, vers 10, 11. *a.* In het algemeen. *Voor uw gansche volk zal Ik wonderen doen.* Verbondszegeningen zijn wonderen, Psalm 98 : 1, wonderen in het rijk der *genade;* die, welke hier vermeld worden, waren wonderen in het rijk der *natuur:* het opdrogen van de Jordaan, het stilstaan van de zon, enz. In waarheid wonderen, want zij waren zonder precedent, zonder voorbeeld, *die niet geschapen zijn op de gansche aarde;* zij waren de vreugde van Israel en de bevestiging van hun geloof. *Uw volk zal zien* en erkennen *des Heeren werk.* En zij waren de schrik hunner vijanden; *het is schrikkelijk, dat Ik doen zal.* Ja, zelfs Gods eigen volk zal ze zien met verbazing. *b.* In het bijzonder: *Ik zal voor uw aangezicht uitdrijven de Amorieten.* Als Koning der volken rukt God sommigen uit om anderen te planten; als Koning der heiligen maakte Hij plaats voor den wijnstok, dien Hij *heeft overgebracht uit Egypte,* Psalm 80 : 9, 10. Aan Israels belangen worden koninkrijken opgeofferd, Jes. 43 : 3, 4.

2. *Hun* deel van het verbond: *Onderhoudt gij hetgeen, dat Ik u heden gebied.* Wij kunnen het voorrecht, de weldaad, der beloften niet verwachten, tenzij wij nauwgezet de geboden onderhouden, De twee groote geboden zijn:

A. Gij zult u niet buigen voor een anderen God, vers 14, geen Goddelijke eer bewijzen aan eenig schepsel, of aan eenigerlei naam, een schepsel der verbeelding. Er wordt een goede reden aan toegevoegd: het is op uw gevaar, zoo gij het doet, *want de Heere, wiens naam is IJveraar, is een ijverig God;* even gevoelig voor de zaken van Zijn Godsdienst, als de man voor de eer van het huwelijksbed. *Jaloerschheid* wordt *de grimmigheid des mans* genoemd, Spr. 6 : 34, maar zij is *Gods heilig en rechtvaardig ongenoegen.* Diegenen kunnen God niet op de rechte wijze aanbidden, die niet Hem alleen aanbidden.

B. „Gij zult u geen gegoten goden maken; vers 17, gij zult den waren God niet door of in beelden aanbidden." Dat was de zonde, waarin zij nu onlangs waren gevallen, en daarom worden zij daar inzonderheid tegen gewaarschuwd.

Om deze twee geboden worden hier heiningen gemaakt: *a.* Opdat zij niet in verzoeking zouden komen andere goden te aanbidden, moeten zij in geen betrekking komen van verwantschap of vriendschap met hen, die het deden, vers 12. „*Wacht u,* want gij bevindt u in den proeftijd; het is een zonde, waarvoor gij neiging hebt, en die u lichtelijk zal omringen; weest dus zeer op uwe hoede, en onthoudt u zorgvuldig van allen schijn van dit kwaad, of van een naderen er toe; *dat gij toch geen verbond maakt met den inwoner des lands.*" Indien God, in vriendelijkheid voor hen, de Kanaänieten uitdreef, dan behooren zij in ge-

hoorzaamheid aan God, hen niet te herbergen. Wat kon van hen geëischt worden, dat meer redelijk en billijk was? Indien God oorlog voert tegen de Kanaänieten, moet Israel geen vrede met hen sluiten. Indien God er voor zorgt, dat de Kanaänieten hunne heeren niet worden, laat hen er dan voor zorgen, dat zij geene strikken voor hen worden. Het was in hun burgerlijk belang om de verovering des lands te voltooien; zoozeer gaat God te rade met ons welvaren in de wetten, die Hij ons geeft. Inzonderheid moeten zij er zich voor wachten om onderlinge huwelijken met hen aan te gaan, vers 15, 16. Als zij hunne kinderen huwden, dan liepen zij gevaar van ook hunne goden te huwen; zoo groot is het bederf onzer natuur, dat er veel meer waarschijnlijkheid is, dat de slechten de goeden zullen verleiden, dan dat de goeden de slechten zullen bekeeren. De weg der zonde loopt bergafwaarts; wie in verbond zijn met afgodendienaars zullen langzamerhand liefde krijgen voor afgoderij; en zij, die er toe overgehaald werden om van het afgodenoffer te eten, zullen er eindelijk toe komen om aan de afgoden te offeren. *Obsta principiis — Smoor het kwaad in de geboorte. b.* Om niet in verzoeking te komen zich *gegoten goden te maken* moeten zij die, welke zij gevonden hebben, ten eenenmale vernielen met alles wat tot hen behoorde, de *altaren en de bosschen*, vers 13, opdat zij, indien zij ze lieten staan, in verloop van tijd er niet toe zouden komen om ze òf te gebruiken, òf ze na te maken, of in hunne verfoeiing van en vrees voor afgoderij te verflauwen. De overblijfselen van afgoderij moeten vernietigd worden als zijnde eene beleediging van den heiligen God, en een groote schande voor de menschelijke natuur. Laat er nooit gezegd worden dat menschen, die aanspraak maken op verstand, zich ooit aan zulke ongerijmdheid schuldig gemaakt hebben, dat zij zich goden gemaakt hebben en die hebben aangebeden.

18. Het feest der ongezuurde brooden zult gij houden; zeven dagen zult gij ongezuurde brooden eten, gelijk Ik u geboden heb, ter gezetter tijd der maand Abib; want in de maand Abib zijt gij uit Egypte uitgegaan. 19. Al wat de baarmoeder opent is Mijne; ja al uw vee, dat mannelijk zal geboren worden, openende de baarmoeder van het groote en kleine vee. 20. Doch den ezel, die de baarmoeder opent, zult gij met een stuk klein vee lossen; maar indien gij hem niet zult lossen, zoo zult gij hem den nek breken. Al de eerstgeborenen uwer zonen zult gij lossen, en men zal voor mijn aangezicht niet ledig verschijnen. 21. Zes dagen zult gij arbeiden, maar op den zevenden dag zult gij rusten; in den ploegtijd en in den oogst zult gij rusten. 22. Het feest der weken zult gij ook houden, zijnde het feest der eerstelingen van den tarweoogst, en het feest der inzameling, als het jaar om is. 23. Al wat mannelijk is onder u zal driemaal in het jaar verschijnen voor het aangezicht des Heeren HEEREN, den God van Israel. 24. Wanneer Ik de volken voor uw aangezicht uit de bezitting zal verdrijven, en uwe landpalen verwijden, dan zal niemand uw land begeeren, terwijl gij henen opgaan zult, om te verschijnen voor het aangezicht des HEEREN uws Gods, driemaal in het jaar. 25. Gij zult het bloed van mijn slachtoffer niet offeren met gedeesemd brood; het slachtoffer van het paaschfeest zal ook niet vernachten tot den morgen. 26. De eerstelingen van de eerste vruchten uws lands zult gij in het huis des HEEREN uws Gods brengen. Gij zult het bokje in de melk zijner moeder niet koken. 27. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Schrijf u deze woorden; want naar luid dezer woorden heb Ik een verbond met u en met Israel gemaakt.

Hier is eene herhaling van onderscheidene bepalingen, die tevoren reeds gemaakt zijn, inzonderheid met betrekking tot hun plechtige feesten. Toen zij het kalf hadden gemaakt; riepen zij een feest uit ter eere daarvan; opdat zij dit nu nooit weder zouden doen, wordt hun hier bevolen de feesten te houden, die God ingesteld heeft. De menschen behoeven zich van hun Godsdienst niet te laten aftrekken door de verzoeking van vroolijkheid, want wij dienen een Meester, die in zeer ruime mate voorzien heeft, om Zijn dienstknechten blijdschap en vroolijkheid te doen hebben; ernstige Godsvrucht is een voortdurend feest en voortdurende blijdschap in God.

1. Eén dag in de week moeten zij rusten, vers 21, *zelfs in den ploegtijd en in den oogst*, de drukste tijden van het jaar. Alle wereldlijke bezigheden moeten plaatsmaken voor die heilige rust, het oogstwerk zal er te voorspoediger om gaan als in den oogsttijd de sabbatdag Godsdienstig wordt waargenomen. Hierdoor moeten wij toonen dat wij aan gemeenschap met God en aan onzen plicht jegens Hem de voorkeur geven boven oogstwerk en oogstvreugde.

2. Driemaal in het jaar moeten zij feestvieren, vers 23; dan moesten zij *voor het aangezicht des Heeren, des Gods Israels, verschijnen.* In al ons naderen tot God moeten wij het oog op Hem hebben: *a.* als den Heere God, volzalig, groot en heerlijk, opdat wij Hem met eerbied en Godvruchtige vreeze aanbidden. *b.* Als den God Israels, een God in verbond met ons, opdat wij aangemoedigd zijn om op Hem te vertrouwen en Hem te dienen met blijdschap. Wij *zijn* altijd voor Gods aangezicht, maar in heilige plichten moeten wij ons *stellen* voor Zijn aangezicht, zooals dienstknechten om orders te ontvangen, zooals smeekelingen om gunsten te vragen, en wij hebben reden om beiden te doen met blijdschap.

Maar nu zou het denkbeeld kunnen opkomen, dat wanneer alle mannen uit het geheele land waren opgegaan ter aanbidding in de plaats, die God zou verkiezen, het land blootgesteld zou zijn aan invallen van hunne naburen, en wat zal er dan worden van de arme vrouwen

en kinderen, de kranken en de ouden van dagen, die men tehuis moeten laten? „Vertrouwt die toe aan God, vers 24, *niemand zal uw land begeeren*, zij zullen het niet slechts niet aanvallen, zij zullen daar zelfs niet eens aan denken." Alle harten zijn in Gods hand en onder Zijn bedwang. Hij kan beslag leggen, niet slechts op der menschen *doen*, maar ook op hunne *begeerten*. Kanaän was een begeerlijk land, en de naburige volken waren begeerig genoeg, en toch zegt God: „Zij zullen het niet begeeren." Laat ons alle zondige begeerten tegen God en Zijne heerlijkheid in ons eigen hart beteugelen, en dan vertrouwen dat Hij alle zondige begeerten in het hart van anderen tegen ons en onze belangen zal tenonder houden. De weg des plichts is de veilige weg. Als wij God dienen, zal Hij ons bewaren, en zij, die het met Hem wagen, zullen nooit iets verliezen. Zoolang wij in Gods werk gebruikt worden, zijn wij onder Zijn bijzondere bescherming; zooals edellieden [1]) en parlementsleden hebben wij het voorrecht van niet gearresteerd te mogen worden.

De drie feesten met hun aanhangsels worden hier genoemd. *Ten eerste.* Het pascha en het feest der ongezuurde brooden, ter gedachtenis aan hunne verlossing uit Egypte; en daaraan is de wet van de lossing der eerstgeborenen toegevoegd, vers 18—20. Dit feest werd ingesteld, Hoofdst. 12, 15 en nogmaals aangedrongen in Hoofdst. 23 : 15. *Ten tweede.* Het feest der weken, dat is: het pinksterfeest, zeven weken na het pascha; en daarmede wordt de wet der eerstelingen verbonden. *Ten derde.* Het feest der inzameling aan het einde des jaars, dat het loofhuttenfeest was, vers 22, ook daarvan had Hij reeds tevoren gesproken, Hoofdst. 23 : 16. Wat betreft de wetten, die hier herhaald worden, vers 25, 26: die tegen het gedeesemde heeft betrekking op het pascha; die van de eerstelingen op het pinksterfeest; en daarom heeft die betreffende het niet-koken van het bokje in de melk zijner moeder naar alle waarschijnlijkheid betrekking op het feest der inzameling, waarbij God niet wilde, dat zij de bijgeloovige plechtigheid zouden waarnemen, die zij waarschijnlijk bij de Egyptenaren of bij andere naburige volken gezien hadden om er hun oogst mede te zegenen.

Met deze wetten, die hier herhaald zijn, is waarschijnlijk alles wat tevoren tot hem gezegd was op den berg, ook herhaald en werd hem ook wederom het voorbeeld van den tabernakel getoond, want de ontsteltenis en ontstemming, die het gouden kalf in zijn gemoed hadden teweeggebracht, zouden ook wel eenige verwarring bij hem hebben kunnen doen ontstaan in de denkbeelden omtrent hetgeen hij gezien en gehoord had, en er iets van uitgewischt kunnen hebben in zijne herinnering. Het was ook ten teeken van een volkomen verzoening, en om aan te toonen dat *geen tittel of jota van de wet voorbij zal gaan*, maar dat alles zorgvuldig bewaard zou worden door den grooten Middelaar, die niet gekomen is om de wet te ontbinden, maar te vervullen, Matth. 5 : 17, 18. En bij het einde wordt aan Mozes bevolen:

1. Deze woorden te *schrijven*, vers 27, opdat het volk er door een herhaalde lezing beter bekend mede zou worden, en zij aan de toekomende geslachten zouden worden overgeleverd; nooit kunnen wij Gode genoeg dankbaar zijn voor het geschreven woord.

2. Wordt hem gezegd dat God naar luid dezer woorden een verbond zal maken met Mozes en met Israel; niet onmiddellijk met Israel, maar met hen in Mozes als middelaar. Aldus is het verbond der genade gemaakt met de geloovigen door Christus, die *gegeven is tot een verbond des volks*, Jes. 49 : 8. En gelijk hier het verbond was gemaakt naar luid van het gebod, zoo is het ook nu nog, want door den doop zijn wij in het verbond gebracht, opdat *ons geleerd worde te onderhouden alles wat Christus ons geboden heeft*, Matth. 28 : 19, 20.

28. En hij was aldaar met den HEERE veertig dagen en veertig nachten; hij at geen brood en hij dronk geen water; en Hij schreef op de tafelen de woorden des verbonds, de tien woorden. 29. En het geschiedde, toen Mozes van den berg Sinaï afging, (de twee tafelen der getuigenis nu waren in de hand van Mozes, als hij van den berg afging) zoo wist Mozes niet dat het vel zijns aangezichts· glinsterde toen Hij met hem sprak. 30. Als nu Aäron en al de kinderen Israels Mozes aanzagen, ziet, zoo glinsterde het vel zijns aangezichts; daarom vreesden zij tot hem toe te treden. 31. Toen riep hen Mozes; en Aäron en al de oversten in de vergadering keerden weder tot hem; en Mozes sprak tot hen. 32. En daarna traden al de kinderen Israels toe; en hij gebood hun al wat de HEERE met hem gesproken had op den berg Sinaï. 33. Alzoo eindigde Mozes met hen te spreken, en hij had een deksel op zijn aangezicht gelegd. 34. Doch als Mozes voor het aangezicht des HEEREN kwam, om met Hem te spreken, zoo nam hij het deksel af, totdat hij uitging; en nadat hij uitgegaan was, zoo sprak hij tot de kinderen Israels, wat hem geboden was. 35. Zoo zagen dan de kinderen Israels het aangezicht van Mozes, dat het vel van het aangezicht van Mozes glinsterde; derhalve deed Mozes het deksel weder op zijn aangezicht, totdat hij inging om met Hem te spreken.

I. Hier is het verblijf van Mozes op den berg, waar hij wonderdadig onderhouden werd, vers 28. Hij was daar in zeer innige gemeenschap met God, zonder tusschenpoos of stoornis, veertig dagen en veertig nachten; en hij achtte dit niet lang. Als wij moede zijn van een paar uur, doorgebracht met van God te hooren en in Zijne aanbidding, dan moeten wij eens bedenken hoeveel dagen en nachten Mozes met Hem doorgebracht heeft, en van den eeuwigen dag, dien wij hopen door te brengen met

1) In Engeland in den tijd des schrijvers. Thans hebben edellieden dit voorrecht niet meer.

Hem te loven. Gedurende al dien tijd heeft Mozes gegeten noch gedronken. Hoewel hij er de vorige maal zoo lang vastende werd gehouden, heeft hij deze tweede maal toch niet voor zooveel dagen mondvoorraad medegenomen, maar geloofde dat *de mensch niet bij brood alleen leeft;* en hij bemoedigde zich met de ervaring, die hij had opgedaan van de waarheid hiervan. Zóólang is hij zonder spijs of drank (en waarschijnlijk ook zonder slaap) gebleven, want:

1. De kracht Gods heeft hem ondersteund, zoodat hij er geene behoefte aan had. Hij, die het lichaam heeft gemaakt, kon het ook zonder de gewone middelen voeden, want die middelen gebruikt Hij, maar Hij is er niet aan gebonden. *Het leven is meer dan het voedsel.*

2. Zijne gemeenschap met God onderhield hem, zoodat hij geen voedsel begeerde. Hij had een spijze om te eten, die de wereld niet kende, want het was zijn spijs en drank het woord Gods te hooren en te bidden. De overvloedige voldoening, die zijne ziel smaakte in het woord Gods en in de gezichten des Almachtigen, deden hem het lichaam en de genoegens er van vergeten. Als God Zijn gunstgenoot Mozes wilde onthalen, dan was het niet met spijs en drank, maar met Zijn licht, Zijn wet en Zijn liefde, met de kennis van Hemzelven en van Zijn wil, en toen heeft de mensch in waarheid engelenbrood gegeten. [1]) Zie hier wat wij het grootste, het wezenlijkste genot moeten achten; *het koninkrijk Gods is niet spijs en drank,* noch de overvloed, noch het aangename er van, *maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap door den Heiligen Geest.* Gelijk Mozes, zoo hebben ook Elia en Christus veertig dagen en veertig nachten gevast; hoe meer wij der genietingen van de zinnen gestorven zijn, hoe beter en hoe meer wij voor de genietingen des hemels zijn bereid.

II. Mozes' afkomen van den berg, grootelijks verrijkt en wonderbaarlijk versierd.

1. Hij kwam af, verrijkt met den kostelijksten schat, want hij bracht de twee tafelen der wet mede, geschreven met den vinger Gods, vers 28, 29. Het is een groote gunst, dat ons de wet gegeven is; die gunst werd aan Israel bewezen, Psalm 147 : 19, 20. Het is een groote eer om gebruikt te worden om Gods wet aan anderen over te leveren, deze eer werd aan Mozes bewezen.

2. Hij kwam neder, versierd met de heerlijkste schoonheid, want *het vel zijns aangezichts glinsterde,* vers 29. Bij dit verblijf op den berg *hoorde* hij alleen wat hij tevoren had gehoord, maar hij *zag* meer van de heerlijkheid Gods, en deze met ongedekten aangezichte aanschouwd hebbende, was hij nu ook eenigermate *naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd,* 2 Cor. 3 : 18. De vorige keer kwam hij af van den berg met de heerlijkheid van een magistraat om Israels afgoderij te kastijden, thans met de heerlijkheid eens engels, met tijdingen van vrede en verzoening. Toen kwam hij neder met een roede, nu in den geest der zachtmoedigheid. Dit nu kan beschouwd worden:

A. Als een groote eer, die aan Mozes werd aangedaan, opdat het volk nooit meer zijne zending in twijfel zou trekken, gering over hem zou denken of spreken. Hij droeg zijne geloofsbrieven in zijn gelaat, hetwelk, naar sommigen denken, zoolang hij leefde nog overblijfselen bleef behouden van deze heerlijkheid en wellicht bijgedragen heeft tot het krachtige van zijn ouderdom. Het oog kon niet verdonkerd worden, dat God had gezien; het gelaat door geen rimpels worden doorploegd, dat geblonken had met Zijne heerlijkheid. De Israelieten konden hem niet in het aangezicht zien, of zij moesten er zijne opdracht op lezen: *Alzoo werd gedaan aan den man, tot wiens eer de Koning een welbehagen had.* Toch hebben zij daarna nog tegen hem gemurmureerd, want op zichzelven zullen ook de meest-tastbare bewijzen geen hardnekkig ongeloof overwinnen. Het blinken van Mozes' gelaat was een groote eer voor hem; toch was dit geene heerlijkheid in vergelijking met *de uitnemende heerlijkheid.* Wij lezen van onzen Heere Jezus niet alleen dat *Zijn aangezicht blonk* als de zon, maar ook Zijn geheele lichaam, want *Zijne kleeding werd wit en zeer blinkende,* Lukas 9 : 29. Maar toen Hij afkwam van den berg, heeft Hij die heerlijkheid geheel afgelegd, daar Hij wil dat wij wandelen *door geloof en niet door aanschouwen.*

B. Het was ook een groote gunst jegens het volk en eene aanmoediging voor hen, daar hun hiermede de verzekering werd gegeven, dat hij was aangenomen, en zij door hem. Zoo is de verhooging van Christus, onzen Voorspraak bij den Vader, de groote steun van ons geloof.

C. Het was de uitwerking van het gezicht, dat hij op God heeft gehad. Gemeenschap met God: *a.* Doet het gelaat blinken en schitteren. Ernstige Godsvrucht brengt een schittering, een glans op het aangezicht van een mensch, die eerbied en liefde afdwingt. *b.* Het moet het aangezicht doen schitteren in algemeene heiligheid, als wij met God op den berg zijn geweest; wij moeten *ons licht laten schijnen voor de menschen* in ootmoed, zachtmoedigheid en al de blijken van een hemelschen wandel. Aldus moet *de lieflijkheid des Heeren, onzes Gods, over ons zijn, in heilig sieraad,* opdat allen met wie wij omgaan *ons kennen, dat wij met Jezus geweest waren,* Hand. 4 : 13.

Omtrent dit glinsteren van Mozes' aangezicht hebben wij nu op te merken:

Ten eerste. Dat Mozes zelf er zich niet van bewust was, vers 29; *hij wist niet dat het vel zijns aangezichts glinsterde.* Aldus is het:

1. Het ongeluk van sommigen, dat hun aangezicht glinstert van wezenlijke genade, maar dat zij het niet weten en er dus de vertroosting niet van hebben. Hunne vrienden zien veel van God in hen, maar zij zelf zijn geneigd te denken dat zij geen genade hebben.

2. Er zijn anderen, wier aangezicht blinkt van uitnemende gaven, maar hunne nederigheid belet hun dit te weten en er door opgeblazen te zijn. Met wèlke schoonheid God ons ook

---

1) Ps. 78 : 25 in de Engelsche overzetting.

moge versieren, toch moeten wij altijd vervuld zijn van zulk een ootmoedig besef van onze onwaardigheid en menigerlei tekortkoming, dat wij hetgeen ons gelaat doet blinken voorbijzien en vergeten.

Ten tweede. Dat Aäron en de kinderen Israels het zagen, en bevreesd waren, vers 30. De waarheid er van werd getuigd door een menigte van getuigen, die zich ook van het ontzagwekkende er van bewust waren. Het verblindde hunne oogen niet slechts, maar vervulde hen van zulk een ontzag, dat zij genoodzaakt waren terug te gaan; waarschijnlijk waren zij in onzekerheid of het een teeken was van Gods gunst of van Zijn misnoegen; en hoewel het hoogstwaarschijnlijk een teeken was ten goede, vreesden zij toch het ergste omdat zij zich zoozeer van schuld bewust waren, inzonderheid bij de herinnering aan de houding, waarin Mozes hen vond, toen hij de vorige maal van den berg was afgekomen. Heiligheid zal eerbied afdwingen, maar de bewustheid van zonde maakt dat de menschen bevreesd zijn voor hunne vrienden, en zelfs voor hetgeen in werkelijkheid een gunst voor hen is.

Ten derde. Dat Mozes *een deksel op zijn aangezicht legde,* toen hij bemerkte dat het glinsterde, vers 33, 35.

1. Dit is voor ons een les van bescheidenheid en ootmoed. Wij moeten er mede tevreden zijn, dat wat er voortreffelijks is in ons, in de schaduw blijft, dat er een sluier over geworpen wordt, *niet begeerende een schoon gelaat te toonen naar het vleesch.* Zij, die waarlijk bebegeerig zijn om door God erkend en aangenomen te worden, zullen ook begeeren dat menschen hen niet opmerken of toejuichen. *Qui bene laterit, bene vixit — Er is een lofwaardig zich verbergen.*

2. Het leert aan Evangeliedienaren zich te voegen naar de vatbaarheid van hunne hoorders, en voor hen te prediken naar zij instaat zijn de prediking te begrijpen. Laat een sluier geworpen worden over al die kunst en al die geleerdheid, die eerder tot vermaak strekken dan tot stichting, en laat de sterken zich nederbuigen tot de zwakheid van de zwakken.

3. Dat deksel, die sluier, beteekende het duistere van die bedeeling. Er was in de ceremonieele inzettingen veel van Christus en de genade des Evangelies, maar er was een deksel op, zoodat de kinderen Israel niet *duidelijk de toekomende goederen konden zien, waarvan de wet een schaduw had.* Het was schoonheid, die omsluierd was; goud in de mijn; eene parel in de schelp, maar, Gode zij dank, door het Evangelie zijn leven en onsterflijkheid aan het licht gebracht, het deksel is weggenomen van het Oude Testament, maar het blijft nog op de harten van hen, die hunne oogen sluiten voor het licht. Aldus wordt deze Schriftuurplaats verklaard door den apostel in 2 Cor. 3:13—15.

Ten vierde. Dat hij, *als hij inging voor het aangezicht des Heeren,* om met Hem te spreken in den tent der samenkomst, *het deksel afnam,* vers 34. Dan was dat deksel niet noodig, en voor God moet iedereen ongesluierd verschijnen, want *alle dingen zijn naakt en geopend voor de oogen desgenen, met wien wij te doen hebben,* en het is dwaasheid om iets voor Hem te willen bedekken of verbergen. Als wij komen om ons voor den Heere te stellen, moet iedere sluier afgeworpen worden. Dit beteekende ook, gelijk het verklaard wordt in 2 Cor. 3 : 16, dat wanneer *een ziel tot den Heere bekeerd wordt, het deksel wordt weggenomen,* opdat zij met ongedekten aangezichte *Zijne heerlijkheid zal aanschouwen.* En als wij voor den Heere komen in den hemel om daar voor altijd met Hem te spreken, dan zal de sluier weggenomen worden, niet slechts van de Goddelijke heerlijkheid, maar van ons hart en van onze oogen, opdat wij zien gelijk wij gezien, en kennen gelijk wij gekend zijn.

HOOFDSTUK XXXV.

Hetgeen gezegd en gedaan had moeten worden t Mozes voor de eerste maal afkwam van den berg, indien het gonden kalf niet alles in wanorde had gebracht, begint nu eindelijk, nadat met groote moeite de verzoening tot stand was gebracht, gezegd en gedaan te worden, en met de groote zaak van de oprichting van den eeredienst Gods kan nu zonder stoornis worden voortgegaan. I. Mozes geeft aan Israel de instructie, ontvangen van God, die een onmiddellijk waarnemen vereischen. 1. Betreffende den sabbat, vers 1—3. 2. Betreffende de bijdragen, die gegeven moesten worden voor de oprichting van den tabernakel, vers 4—9. 3. Betreffende de formeering van den tabernakel en zijn gereedschappen, vers 10—19. II. Het volk brengt zijne bijdragen, vers 20—29. III. De aanstelling der hoofdwerklieden, vers 30—35.

Toen deed Mozes de gansche vergadering der kinderen Israels verzamelen, en zeide tot hen: Dit zijn de woorden, die de HEERE geboden heeft, dat men ze doe. 2. Zes dagen zal men het werk doen, maar op den zevenden dag zal ulieden heiligheid zijn, een sabbat der rust den HEERE; al wie daarop werk doet, zal gedood worden. 3. Gij zult geen vuur aansteken in eenige uwer woningen op den sabbatdag. 4. Verder sprak Mozes tot de gansche vergadering der kinderen Israels, zeggende: Dit is het woord, dat de HEERE geboden heeft, zeggende: 5. Neemt van hetgeen, dat gijlieden hebt, een hefoffer den HEERE; een ieder, wiens hart vrijwillig is, zal het brengen, ten hefoffer des HEEREN: goud, en zilver, en koper; 6. Als ook hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn linnen, en geitenhaar; 7. En roodgeverwde ramsvellen, en dassenvellen, en sittimhout; 8. En olie tot den luchter, en specerijen ter zalfolie, en tot rooking welriekende specerijen; 9. En sardonixsteenen, en vervullende steenen, tot den efod en tot den borstlap. 10. En allen, die wijs van hart zijn onder ulieden, zullen komen, en maken alles, wat de HEERE geboden heeft; 11. Den tabernake zijne tent en zijn deksel, zijne haakjes en zijne berderen, zijne richelen, zijne pilaren en zijne voeten; 12. De ark en hare handboomen, he

verzoendeksel en den voorhang des deksels; 13. De tafel en hare handboomen, en al haar gereedschap, en de toonbrooden; 14. En den kandelaar tot het licht, en zijn gereedschap, en zijne lampen, en de olie tot het licht; 15. En het reukaltaar, en zijne handboomen, en de zalfolie, en het reukwerk van welriekende specerijen; en het deksel der deur aan de deur des tabernakels; 16. Het altaar des brandoffers, en den koperen rooster, dien het hebben zal, zijne handboomen, en al zijne gereedschappen; het waschvat en zijn voet; 17. De behangselen des voorhofs, zijne pilaren en zijne voeten; en het deksel van de poort des voorhofs; 18. De nagelen des tabernakels, en de pennen des voorhofs, met derzelver zeelen; 19. De ambtskleederen om in het heilige te dienen, de heilige kleederen van den priester Aäron, en de kleederen zijner zonen, om het priesterambt te bedienen.

In Hoofdstuk 34 : 32 is gezegd in het algemeen: *Mozes gebood hun al wat de Heere met hem gesproken had.* Maar omdat de oprichting en de meubileering van den tabernakel het werk was, waartoe zij zich nu terstond moesten begeven, worden de orders hiervoor in bijzonderheden genoemd,

1. De gansche vergadering wordt samengeroepen, vers 1, dat is: de hoofden en bestuurders van de vergadering, de vertegenwoordigers der onderscheidene stammen, die van Mozes de nstructies moeten ontvangen, zooals hij ze van den Heere had ontvangen, en ze aan het volk moeten mededeelen. Zoo heeft Johannes, toen hem bevolen was aan de zeven gemeenten te schrijven wat hem geopenbaard was, het geschreven aan de engelen, of dienaren der gemeenten.

2. Mozes gebood hun alles (dit en niets anders) wat de Heere hem geboden had. Aldus betoonde hij zich getrouw, beiden aan God en Israel, tusschen wie hij een boodschapper en middelaar was. Indien hij er iets aan had toegevoegd of veranderd, of er van verminderd had, dan zou hij aan beiden ontrouw zijn geweest. Maar beide zijden hem eene opdracht gegeven hebbende, heeft hij die getrouwelijk volvoerd. Toch was hij slechts getrouw als een dienstknecht, maar *Christus als de Zoon*, Hebr. 3 : 5, 6.

3. Hij begint met de wet van den sabbat, omdat daarop in de instructies, die hij had ontvangen, zeer de nadruk was gelegd, vers 2, 3. *Zes dagen zal men het werk doen*, werk voor den tabernakel, het werk van den dag, dat nu in zijn dag gedaan moet worden; en zij hadden weinig anders te doen in de woestijn, waar zij noch veldarbeid, noch koopmanschap hadden, voor geen voedsel en kleederen hadden te zorgen. Maar op den zevenden dag mag geen slag werk gedaan worden, neen, niet aan het werk voor den tabernakel; de eer van den sabbat ging die van het heiligdom te boven, was ouder en duurzamer. Dat moet een heilige dag zijn, gewijd aan God, en niet doorgebracht met gewone werkzaamheden, het is een sabbat der rust. Het is een *sabbat der sabbaten*, zooals sommigen den tekst lezen, meer geëerd en meer voortreffelijk dan al de andere feesten, en zal ze allen overleven. Een *sabbat van sabbattisme*, zooals anderen die woorden lezen, een type van het sabbattisme, of de rust, beide geestelijke en eeuwige, die daar overblijft voor het volk van God, Hebr. 4 : 9. Het is een sabbat der *rust*, dat is: waarin een rusten van allen wereldlijken arbeid zorgvuldig en nauwkeurig waargenomen moet worden. Het is een sabbat en een kleine sabbat, zooals sommigen der Joden hier willen lezen, niet slechts den geheelen dag als een sabbat waarnemende, maar nog een uur vóór het begin, en een uur na het einde er van, die zij er van hun eigen tijd bijvoegen, en *een kleinen sabbat* noemen, om te toonen hoe verheugd zij waren over de nadering van den sabbat, en hoe ongaarne zij er van scheidden. Het is een sabbat der rust, maar het is een rust den Heere, aan wiens eer hij gewijd moet wezen. Er wordt hier een straf gesteld op het verbreken er van: *al die daarop werk doet, zal gedood worden;* en een bijzonder verbod om vuur te ontsteken op den sabbat voor dienstwerk, zooals van een smid, of loodgieter, enz.

4. Hij beveelt dat er toebereidselen zullen gemaakt worden voor de oprichting van den tabernakel. Er moesten twee dingen gedaan worden:

A. Allen, die er toe instaat waren, moesten bijdragen er voor geven. *Neemt van hetgeen gijlieden hebt een hefoffer*, vers 5. De tabernakel moest aan de eer Gods worden gewijd en gebruikt in Zijn dienst, en daarom was hetgeen gebracht werd voor de oprichting en meubileering er van *een hefoffer des Heeren.* Onze goedheid raakt niet tot God, maar wat gegeven wordt ter bevordering van Zijn koninkrijk en de belangen daarvan onder de menschen wil Hij aannemen als een offer gebracht aan Hemzelven, en Hij eischt zoodanige erkenning, dat wij alles van Hem ontvangen, en zoodanig bewijs, dat wij alles aan Hem willen wijden. De regel is: *Een ieder, wiens hart vrijwillig is, zal het brengen.* Het was geen belasting, die hun opgelegd werd, maar een vrijwillige bijdrage; om ons te kennen te geven: *a.* Dat God ons juk niet zwaar heeft gemaakt. Hij is een Vorst, die Zijnen onderdanen geen zware lasten oplegt, en zich *niet doet dienen met spijsoffer*, maar *trekt met menschenzelen*, en het aan onszelven overlaat om *te oordeelen hetgeen recht is.* In Zijne regeering is geen oorzaak tot klacht, want Hij heerscht niet met strengheid. *b.* Dat God een blijmoedigen gever liefheeft, en dat *vrijwillige offeranden* Hem het meest welbehaaglijk zijn. Die diensten zijn Hem welgevallig, die komen uit *een gewillig hart van een gewillig volk*, Psalm 110 : 3.

B. Allen, die bekwaam waren, moesten werken, vers 10. *Allen die wijs van hart zijn onder ulieden, zullen komen en maken.* Zie hoe God Zijne gaven onderscheidenlijk uitdeelt, en, *een iegelijk, gelijk hij gave ontvangen heeft, alzoo bediene hij die*, 1 Petr. 4 : 10. Zij, die rijk

waren, moesten materialen brengen om ze te bewerken; zij, die vernuftig waren, moesten den tabernakel dienen met hun verstand of vernuft; gelijk zij elkander noodig hadden, zoo had de tabernakel hen beiden noodig, 1 Cor. 12 : 7, 21. Het werk moest wel voorspoedig voortgaan, als sommigen hielpen met hunne beurs, anderen met hunne handen, en beiden met een gewillig hart. Gelijk Mozes hun gezegd had wat gegeven moet worden, vers 5—9, zoo duidt hij hun ook onder algemeene hoofden aan wat gemaakt moet worden, vers 11—19, opdat zij, ziende hoeveel werk zij voor zich hadden, er zich met kracht en ijver op zouden toeleggen en alle handen vlug in de weer zouden zijn. En het gaf hun zulk een denkbeeld van het gebouw, dat ontworpen was, dat het wel niet anders kon, of zij moesten wenschen het voltooid te zien.

20. Toen ging de gansche vergadering der kinderen Israels uit van voor het aangezicht van Mozes. 21. En zij kwamen, alle man, wiens hart hem bewoog, en een ieder, wiens geest hem vrijwillig maakte, die brachten des HEEREN hefoffer tot het werk van de tent der samenkomst en tot al haar dienst en tot de heilige kleederen. 22. Zoo kwamen dan de mannen met de vrouwen, alle vrijwilligen van hart; zij brachten haken, en oorsierselen, en ringen, en spanselen, alle gouden vaten. En alle man, die een gouden beweegoffer den HEERE offerde; 23. En alle man, bij wien gevonden werd hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn linnen, en geitenhaar, en roodgeverwde ramsvellen, en dassenvellen, die brachten ze. 24. Allen, die een hefoffer van zilver of koper offerden, die brachten het ten hefoffer des HEEREN; en allen, bij welken sittimhout gevonden werd, brachten het tot alle werk van den dienst. 25. En alle vrouwen, die wijs van hart waren, sponnen met hare handen; en zij brachten het gesponnene, de hemelsblauwe zijde en het purper, het scharlaken en het fijn linnen. 26. En alle vrouwen, welker hart haar bewoog in wijsheid, die sponnen het geitenhaar. 27. De oversten nu brachten sardonixsteenen en vulsteenen, tot den efod en tot den borstlap; 28. En specerijen en olie, tot den luchter en tot de zalfolie, en tot rooking welriekende specerijen. 29. Alle man en vrouw, welker hart hen vrijwillig bewoog te brengen tot al het werk, hetwelk de HEERE geboden had te maken door de hand van Mozes; dat brachten de kinderen Israels tot een vrijwillig offer den HEERE.

Daar Mozes hun nu den wil van God bekend had gemaakt, gingen zij naar huis en brachten hetgeen zij gehoord hadden terstond in practijk, vers 30. O mocht elke vergadering na het hooren van het woord Gods, aldus heengaan met het vaste besluit om er *daders* van te zijn! Merk hier op:

I. De offeranden, die gebracht werden voor den dienst des tabernakels, vers 21 enz. Betreffende die vele en velerlei zaken kan gezegd worden:

1. Dat zij hunne offeranden terstond hebben gebracht. Zij gingen naar hunne tenten om terstond hunne offeranden te halen, en verlangden geen tijd om er zich over te bedenken, opdat door uitstel hun ijver niet zou bekoelen. Den plicht, waarvan God ons overtuigt en waartoe Hij ons roept, behooren wij met allen spoed te volbrengen. Geen tijd zal er geschikter toe wezen dan de tegenwoordige tijd.

2. Er wordt gezegd, dat *hun geest hen vrijwillig maakte,* vers 21, en *hun hart,* vers 29. Wat zij deden, deden zij gaarne en uit een goed beginsel. Zij waren gewillig, en het was geen uitwendige drijfveer, maar hun geest, die hen gewillig maakte. Het was uit een beginsel van liefde tot God en Zijn dienst, een begeerte naar Zijne tegenwoordigheid met hen in Zijne inzettingen, dankbaarheid voor de groote dingen die Hij voor hen gedaan had, geloof in Zijne belofte voor hetgeen Hij nog verder voor hen doen zou, of tenminste uit de tegenwoordige overweging van deze dingen, dat zij gewillig waren om te offeren. Wat wij geven en doen voor God is Hem welbehaaglijk als het voortkomt uit een goed beginsel in het hart en den geest.

3. Als er gezegd wordt dat *zoovelen als vrijwillig van hart waren,* vers 22 [1]) hunne offers brachten, dan schijnt het, dat sommigen niet vrijwillig van hart waren, die hun goud meer beminden dan hun God en er geen afstand van wilden doen, neen, ook niet voor den dienst van den tabernakel. Er zijn van de zoodanigen, die Israelieten genoemd willen worden en zich toch noch door de billijkheid der zaak, noch door Gods verwachting van hen en het goede voorbeeld van degenen, die hen omringen, laten bewegen om iets af te staan ten behoeve van de belangen van Gods koninkrijk. Zij zijn voor den waren Godsdienst, mits hij goedkoop is en hun niets kost.

4. De offeranden waren van verschillenden aard, naar zij hadden. Zij, die goud en edelgesteenten hadden brachten ze, niet achtende dat iets te goed of te kostbaar was om af te staan voor de eer van God. Zij, die geen edelgesteenten hadden, brachten geitenhaar en ramsvellen. Indien wij niet zooveel voor God kunnen doen als anderen, dan moeten wij daarom niet stilzitten en niets doen. Indien de geringere offeranden, die naar ons vermogen zijn, ons niet zooveel roem of aanzien verwerven onder de menschen, zullen zij toch door God worden aangenomen en Hem welbehaaglijk zijn, die eischt *naar hetgeen iemand heeft, niet naar hetgeen hij niet heeft,* 2 Cor. 8 : 12. Twee penningskens van de arme weduwe waren Gode meer welbehaaglijk dan vele talenten van den rijken man. God ziet meer op het hart van den gever dan op de waardij van de gave.

5. Veel van hetgeen zij offerden bestond in hunne sieraden, haken en oorsierselen en rin-

1) Naar de Engelsche overzetting.

gen en spanselen, vers 22; zelfs de vrouwen hebben die afgestaan. *Vergeet ook eene jonkvrouw haar versiersel?* Zij hebben ze in zooverre vergeten, dat zij de versiering van het heiligdom stelden boven de versiering van zichzelven. Laat dit ons leeren in het algemeen, om, als God er ons toe roept, voor Hem afstand te doen van hetgeen ons dierbaar is, hetgeen waarop wij prijsstellen en waarnaar wij ons schatten; inzonderheid onze versierselen af te leggen en ons er in te verloochenen, als zij hetzij aanstoot geven aan anderen of onzen hoogmoed voeden. Als wij deze Evangelieregelen betreffende onze kleedij, 1 Tim. 2 : 9, 10, 1 Petr. 3 ; 3, 4, te streng vinden, dan vrees ik dat wij nauwelijks zouden doen wat deze Israelieten gedaan hebben. Indien zij achtten dat hunne sieraden goed besteed waren aan den tabernakel, zullen wij dan niet achten dat het gebrek aan versierselen ruimschoots vergoed wordt door de genadegaven des Geestes? Spr. 1 : 9.

6. Wij kunnen onderstellen dat de kostbare dingen, die zij offerden, meestal afkomstig waren van den roof der Egyptenaren; want in Egypte zijn de Israelieten arm gehouden, totdat zij bij het scheiden die dingen geëischt hebben. En wij kunnen onderstellen, dat de oversten betere dingen hadden, vers 27, omdat zij, meer invloed hebbende op de Egyptenaren, grootere sommen hebben geëischt. Wie zou ooit gedacht hebben dat de schatten van Egypte zóó goed besteed zouden worden! Maar aldus heeft God dikwijls *de aarde de vrouw te hulp doen komen,* Openb. 12 : 16. Het was door een bijzondere leiding der voorzienigheid Gods en Zijne belofte, dat de Israelieten al dien buit verkregen, en daarom was het hoogst voegzaam, dat zij een deel er van zouden toewijden aan den dienst van dien God, aan wien zij het alles verschuldigd waren. *Een iegelijk geve naar dat hij welvaren verkregen heeft,* 1 Cor. 16 : 2. Buitengewone voorspoed moet dankbaar erkend worden door buitengewone offeranden. Pas dit toe op menschelijke geleerdheid, kunsten en wetenschappen, die aan de Egyptenaren, als het ware, ontleend zijn. Zij, die daarmede verrijkt zijn, moeten ze wijden aan den dienst van God en Zijn tabernakel; zij kunnen gebruikt worden als hulpmiddelen om de Schriften te verstaan, als sieraden of dienstmaagden der godgeleerdheid. Maar dan moet er groote zorg worden gedragen, dat Egyptes goden niet met Egyptes goud vermengd worden. Hoewel Mozes onderwezen was in alle wijsheid der Egyptenaren heeft hij daarom ook maar niet in het minst het voorbeeld willen verbeteren, dat hem op den berg getoond was. Het meubileeren van den tabernakel met de schatten van Egypte was wellicht een teeken ten goede voor de heidenen, die in de volheid des tijds in den Evangelietabernakel gebracht zullen worden, en hun zilver en goud met hen, Jes. 60 : 9, en gezegd zal worden: *Gezegend zij Mijn volk, de Egyptenaars,* Jes. 19:25.

7. Wij kunnen onderstellen dat de herinnering aan de offers, die zij gebracht hebben voor het gouden kalf, hen des te ijveriger heeft gemaakt om deze offeranden te brengen. Zij, die toen hunne oorsierselen hadden afgestaan, wilden nu hun berouw hiervan toonen door hun overige kostbaarheden te geven voor den dienst van God. Een bedroefd-zijn naar God werkt zoodanig een wrake, 2 Cor. 7 : 11. En zij, die zich rein hadden gehouden van deze afgoderij, zeiden bij zichzelven: „Zijn zij zoo ijverig geweest in het offeren aan een afgod, en zullen wij dan achterblijven of karig zijn in onze offeranden aan den Heere? Aldus is er zelfs uit dat kwaad nog iets goeds voortgekomen.

II. Het werk, dat gedaan werd ten dienste van den tabernakel; vers 25. *De vrouwen sponnen met hare handen;* sommigen sponnen fijn werk in blauw en purper, anderen grof werk in geitenhaar, en toch wordt ook daarvan gezegd, dat het gedaan werd in wijsheid, vers 26. Gelijk het niet slechts rijke gaven zijn, zoo is het ook niet slechts fijn werk, dat Gode welbehaaglijk is. Er wordt hier nota genomen van het werk der Godvruchtige vrouwen, evengoed als van het werk van Bezaleël en Aholiab. De geringste dienst, die tot eer van God volbracht wordt, zal een eervolle belooning verkrijgen, Van Maria's zalven van Christus' hoofd zal tot hare gedachtenis gesproken worden, Matth. 26 : 13, en er wordt een register gehouden van de vrouwen, die in den Evangelietabernakel gearbeid hebben, Filip. 4 : 3, en medewerksters zijn geweest met Paulus in Christus Jezus, Rom. 16 : 3. Het behoort tot de hoedanigheden van de deugdzame vrouw, dat zij *hare handen uitsteekt naar de spil,* Spr. 31 : 19. Deze bezigheid werd hier tot een Godvruchtig gebruik aangewend, zooals dit ook nu nog kan geschieden, (al behoeven wij ook geen gordijnen te maken voor den tabernakel) door de liefdadigheid na te volgen van Dorkas, die *rokken en kleederen maakte voor de weduwen,* Hand. 9 : 39. Zelfs zij, die het vermogen niet hebben om in barmhartigheid te *geven,* kunnen toch in liefde en barmhartigheid *arbeiden,* en zoo kunnen de armen de armen helpen; en zij, die niets anders hebben dan hunne ledematen en hunne zinnen, kunnen zeer barmhartig zij in den arbeid der liefde.

30. Daarna zeide Mozes tot de kinderen Israels: Ziet, de HEERE heeft met name geroepen Beźáleël, den zoon van Uri, den zoon van Hur, van den stam van Juda. 31. En de Geest Gods heeft hem vervuld met wijsheid, met verstand, en met wetenschap, namelijk in alle handwerk; 32. En om te bedenken vernuftigen arbeid, te werken in goud, en in zilver, en in koper, 33. En in kunstige steensnijding, om in te zetten, en in kunstige houtsnijding, om te werken in alle vernuftig handwerk. 34. Hij heeft hem ook in zijn hart gegeven anderen te onderwijzen, hem en Ahóliab, den zoon van Ahísamach, van den stam van Dan. 35. Hij heeft hen vervuld met wijsheid des harten, om te maken alle werk eens werkmeesters, en des allervernuftigsten handwerkers, en des

borduurders in hemelsblauw, en in purper, in scharlaken en in fijn linnen, en des wevers; makende alle werk, en bedenkende vernuftigen arbeid.

Hier is de Goddelijke aanstelling van de voornaamste werkmeesters, opdat er geen twist zij om het ambt, en opdat allen, die in het werk gebruikt werden, er leiding in zullen ontvangen *van*, en er rekenschap van zullen geven *aan*, deze algemeene opzieners; want God is een God van orde, en niet van verwarring. Merk op:

1. Hen, die God met name geroepen heeft tot dezen dienst, heeft Hij *vervuld met den Geest Gods*, vers 30, 31, [1]) om hen er bekwaam voor te maken. Bekwaamheid in wereldlijke werkzaamheden is Gods gave, en komt *van boven*, Jakobus 1 : 17. Van Hem is het vermogen en het kunnen gebruiken er van. Aan Zijne eer en heerlijkheid moet alle kennis worden gewijd, en wij moeten er ons op toeleggen om Hem er mede te dienen. Het werk was buitengewoon, waarvoor Bezaleël bestemd was, en daarom werd hij er op buitengewone wijze voor bekwaam gemaakt, en zoo werden de apostelen, toen zij aangesteld werden als bouwmeesters om den Evangelietabernakel op te richten, *vervuld met den Geest Gods in wijsheid en verstand.*

2. Zij werden aangesteld, niet slechts om *te bedenken*, maar om te *werken*, vers 32, *in alle werk*, vers 35. Zij, die groote gaven hebben en bekwaam zijn om anderen te leiden en te onderrichten, moeten niet denken dat dit luiheid of ledigheid in hen zal verontschuldigen. Velen zijn vernuftig genoeg in het bedenken van werk voor anderen, en weten te zeggen wat deze man en die man doen moet, maar de lasten, die zij anderen opleggen, willen zij zelf *met hun vinger niet verroeren.* Dezen zullen gerekend worden tot de luie dienstknechten.

3. Zij moesten niet slechts zelf werken en denken, maar ook anderen onderwijzen, vers 34. Bezaleël had niet slechts macht om te bevelen, hij moet zich moeite geven om te onderwijzen. Zij, die regeeren en besturen, moeten ook onderwijzen, en zij, aan wie God kennis heeft gegeven, moeten bereid en gewillig zijn om haar mede te deelen tot nut van anderen, niet begeerende er het monopolie van te hebben.

HOOFDSTUK XXXVI.

In dit hoofdstuk: I. Wordt met het werk des tabernakels begonnen, vers 1—4. II. Wordt geboden, dat het volk zou ophouden met gaven te brengen, vers 5—7. III. Is een bijzonder bericht van het maken van den tabernakel: de fijne gordijnen, vers 8—13; en de grove, vers 14—19. De stijlen, vers 20—30; de richelen, vers 31—34; den voorhang, vers 35, 36. Het deksel of den voorhang voor de deur, vers 37, 38.

Toen wrocht Beźaleël en Ahóliab, en alle man, die wijs van hart was, in denwelken de HEERE wijsheid en verstand gegeven had, om te weten hoe zij maken zouden alle werk ten dienste des heiligdoms, naar alles, dat de HEERE geboden had. 2. Want Mozes had geroepen Beźaleël en Ahóliab, en alle man, die wijs van hart was, in wiens hart God wijsheid gegeven had, al wiens hart hem bewogen had, dat hij toetrad tot het werk, om dat te maken. 3. Zij dan namen van voor het aangezicht van Mozes het gansche hefofier, hetwelk de kinderen Israels gebracht hadden, tot het werk van den dienst des heiligdoms, om dat te maken; doch zij brachten tot hem nog allen morgen vrijwillig offer. 4. Derhalve kwamen alle wijzen, die al het werk des heiligdoms maakten, ieder man van zijn werk, hetwelk zij maakten; 5. En zij spraken tot Mozes, zeggende: Het volk brengt te veel, meer dan genoeg is ten dienste des werks, hetwelk de HEERE te maken geboden heeft. 6. Toen gebood Mozes, dat men eene stem zou gaan laten door het leger, zeggende: Man noch vrouw make geen werk meer ten hefoffer des heiligdoms! Alzoo werd het volk teruggehouden van meer te brengen. 7. Want de stof was denzelven genoeg tot het geheele werk, dat te maken was; ja, er was overig.

Wij zien hier:

I. Dat de werklieden zich zonder uitstel aan den arbeid begaven. *Toen* werkten zij, vers 1. Toen God hen bekwaam gemaakt had voor het werk, hebben zij er zich terstond toe begeven. De talenten, die ons toevertrouwd zijn, moeten niet opgelegd maar besteed worden; niet verborgen in een zweetdoek, maar gebruikt om er handel mede te doen. Waarvoor hebben wij al onze gaven, indien niet om er goed mede te doen? Zij begonnen toen Mozes hen riep, vers 2. Zelfs zij, die door God bekwaam werden gemaakt voor den dienst des tabernakels, en wier hart Hij er toe geneigd heeft, moeten toch wachten op een regelmatige roeping er voor, hetzij een buitengewone, zooals die van predikers en apostelen, of een gewone, zooals die van herders en leeraars. En merk op wie zij waren, die Mozes riep; zij waren het *in wier hart God wijsheid gegeven had* voor dat doel, boven hun natuurlijken aanleg of bekwaamheid, en *wier hart hen bewogen had dat zij toetraden tot het werk om dat te maken*, met allen ernst en voortvarendheid. Diegenen worden geroepen voor het bouwen van den Evangelietabernakel, die God door Zijne genade geschikt heeft gemaakt voor het werk, en die vrij zijn om zich er toe te begeven. Bekwaamheid en gewilligheid (met vastberadenheid) zijn de twee zaken, die in aanmerking komen bij het roepen van leeraren. Heeft God hun niet slechts kennis, maar ook wijsheid gegeven? Want zij, die zielen willen vangen, moeten wijs zijn; hun hart moet hen bewegen om tot het *werk* te komen, en niet slechts tot de *eer*; om het te *doen*, en niet alleen om er over te *praten*. Laat hen er toe komen met een vast voornemen des harten, en er mede voortgaan.

De materialen, die het volk gegeven had, werden door Mozes aan de werklieden overge-

1) Naar de Engelsche overzetting.

geven, vers 3. Zij konden geen tabernakel *scheppen*, dat is: hem uit niets maken; en zij konden niet werken, of zij moesten iets hebben om op te werken; wij bevinden, dat het volk de materialen tot Mozes bracht, en dat Mozes ze den werklieden in handen gaf. Kostelijke zielen zijn de materialen van den Evangelietabernakel, zij worden *gebouwd tot een geestelijk huis*, 1 Petr. 2 : 5; te dien einde moeten zij zich tot een vrijwillig offer den Heere brengen, tot Zijn dienst, Rom. 15 : 16, en dan worden zij overgegeven aan de zorg Zijner dienstknechten, als bouwers, om geformeerd en bewerkt te worden tot hunne stichting en toeneming in heiligheid, totdat zij allen, evenals de gordijnen van den tabernakel, komen *tot de eenigheid des geloofs om een heilige tempel te zijn in den Heere*, Efeze 2 : 21, 22; 4 : 12, 13.

II. De bijdragen gestuit. Het volk *bracht nog allen morgen vrijwillig offer*, vers 3. Wij moeten het altijd tot ons ochtendwerk maken om den Heere onze offeranden te brengen, de geestelijke offeranden van gebed en lofzegging, en een verbroken hart, dat zich geheel en al aan den Heere overgeeft. Dat is het, hetwelk de plicht van iederen dag eischt. Gods ontfermingen zijn elken morgen nieuw, en dat behooren ook onze offeranden te zijn. Waarschijnlijk waren er sommigen, die in het eerst traag waren om hunne offeranden te brengen, maar de ijver hunner geburen heeft hen opgewekt en beschaamd gemaakt. De ijver van sommigen heeft er velen verwekt. Er zijn menschen, die tevreden zijn om te volgen, maar niet gaarne voorgaan in een goed werk. Het beste is om ijverig te zijn, maar: beter laat dan nooit. Of wellicht waren er sommigen, die reeds bij het begin geofferd hebben, maar bij het nadenken er over er genoegen in smaakten en nu nog meer offerden, zóó ver was het van hen om spijt te hebben van hetgeen zij geofferd hadden, dat zij hunne contributie verdubbelden. *Geef* aldus in liefde en barmhartigheid *een deel aan zeven, ja ook aan acht;* veel gegeven hebbende, geef nog meer. Let nu op:

1. De eerlijkheid der werklieden. Toen zij hunne berekening hadden gemaakt voor het werk en bevonden dat er reeds genoeg materialen voor waren, maar dat het volk er mede voortging, en nog altijd meer bracht, gingen zij allen tezamen tot Mozes om hem te zeggen, dat er geen bijdragen meer noodig waren, vers 4, 5. Indien zij het hunne hadden gezocht. dan hadden zij nu een schoone gelegenheid om zich te verrijken met de gaven des volks, want zij zouden het werk hebben kunnen maken, en wat er overbleef tot hun eigen voordeel hebben kunnen aanwenden als emolumenten aan hunne betrekking verbonden. Maar het waren mannen van oprechtheid, die het verachtten om zoo iets mins te doen, als het volk uit te zuigen, en zich te verrijken met hetgeen geofferd werd aan den Heere. Het zijn wel de grootste bedriegers, die bedriegers zijn van het volk en het publiek benadeelen. Indien velen te vermoorden erger is dan een enkelen te vermoorden, dan is het, naar dienzelfden regel, een veel grooter misdaad om kerk of staat te berooven, dan om een enkelen persoon te bestelen. Maar deze werklieden waren niet slechts bereid om rekenschap te geven van hetgeen zij hadden ontvangen, maar zij wilden niet meer ontvangen dan zij nog noodig hadden, opdat zij niet òf in verzoeking, òf onder verdenking zouden komen, van het voor zichzelven te nemen. Dezen waren mannen, die wisten wanneer zij genoeg hadden.

2. De vrijgevigheid van het volk. Hoewel zij zagen hoe zeer veel reeds bijgedragen was, bleven zij toch nog meer offeranden brengen, totdat het hun bij proclamatie verboden werd, vers 6, 7. Een zeldzaam geval! De meesten hebben een prikkel noodig om hen tot liefdadigheid te bewegen, weinigen slechts hebben een teugel noodig om er hen in tegen te gaan; maar dezen hier hadden behoefte aan dien teugel. Had Mozes er naar gestreefd zich te verrijken, hij zou hen hebben laten voortgaan met hunne offeranden te brengen, om, toen het werk gedaan was, wat er overbleef voor zich te houden; maar ook hij stelde het belang van het publiek boven zijn eigen belang, en hierin was hij een goed voorbeeld voor allen, die een post van vertrouwen bekleeden. In vers 6 wordt gezegd, dat *het volk teruggehouden werd van meer te brengen;* zij beschouwden het als een bedwang, dat hun werd opgelegd om niet meer te mogen doen voor den tabernakel, zoo groot was de ijver van deze menschen, die *gaven naar hun vermogen, ja boven hun vermogen*, de collectanten *met vele vermaning biddende, dat zij de gaven zouden aannemen*, 2 Cor. 8 : 3, 4. Dat waren de vruchten van een eerste liefde; maar in deze laatste tijden is de liefde zoozeer verkoud, dat wij er zulke dingen niet van kunnen verwachten.

8. Alzoo maakte een ieder wijze van hart onder degenen, die het werk maakten, den tabernakel van tien gordijnen, van getweernd fijn linnen, en hemelsblauw, en purper, en scharlaken, met cherubim; van het allerkunstelijkste werk maakte hij ze. 9. De lengte eener gordijn was van acht en twintig ellen, en de breedte eener gordijn van vier ellen; al deze gordijnen hadden ééne maat. 10. En hij voegde vijf gordijnen, de eene aan de andere; en hij voegde andere vijf gordijnen, de eene aan de andere. 11. Daarna maakte hij striklisjes van hemelsblauw aan den kant eener gordijn, aan het uiterste in de samenvoeging; hij deed het ook aan den uitersten kant der tweede samenvoegende gordijn. 12. Vijftig striklisjes maakte hij aan de eene gordijn, en vijftig striklisjes maakte hij aan het uiterste der gordijn, dat aan de tweede samenvoegende was; deze striklisjes vatten de eene aan de andere. 13. Hij maakte ook vijftig gouden haakjes, en voegde de gordijnen samen, de eene aan de andere, met deze haakjes, dat het een tabernakel werd.

Het eerste werk, waarmede zij begonnen, was de bouw van het huis; dat moet gedaan worden

eer er de meubileering van kan geschieden. Dit huis was niet van hout en steen gemaakt, maar van gordijnen, kunstig geborduurd en aan elkander gevoegd. Dit diende om een type te wezen van den toestand der kerk in deze wereld, het paleis van Gods koninkrijk onder de menschen.

1. Hoewel zij op aarde is, is zij toch niet gegrond in de aarde, zooals een huis; neen, Christus' koninkrijk is niet van deze wereld, noch er in gegrond.

2. Zij is gering en beweegbaar en in een toestand van strijd. Herders wonen in tenten, en God is de Herder Israels. Krijgslieden verblijven in tenten, en de Heere is een krijgsman, en Zijne kerk marcheert door het land eens vijands, en moet zich al strijdende een weg banen. De koningen der aarde mengen zich met den ceder, Jer. 22 : 15, dat is: wonen in huizen van cederhout, maar de arke Gods was slechts onder gordijnen gehuisvest.

3. Maar er is eene schoonheid in heiligheid; de gordijnen waren geborduurd, en zoo is de kerk Gods versierd met de genadegaven des Geestes, een kleeding van gouden borduursel, Psalm 45 : 14.

4. De onderscheidene vergaderingen van geloovigen zijn vereenigd tot één lichaam, en zooals hier, worden zij allen *tot één tabernakel, want er is één Heere, één geloof en één doop.*

14. Verder maakte hij gordijnen van geitenhaar, tot eene tent over den tabernakel; van elf gordijnen maakte hij ze. 15. De lengte eener gordijn was dertig ellen en vier ellen de breedte eener gordijn; deze elf gordijnen hadden ééne maat. 16. En hij voegde vijf gordijnen samen bijzonder; wederom zes dezer gordijnen bijzonder. 17. En hij maakte vijftig striklisjes aan den kant van de gordijn, de uiterste in de samenvoeging; hij maakte ook vijftig striklisjes aan den kant van de gordijn der andere samenvoeging. 18. Hij maakte ook vijftig koperen haakjes, om de tent samen te voegen, dat zij één ware. 19. Ook maakte hij voor de tent een deksel van roodgeverwde ramsvellen en daarover een deksel van dassenvellen. 20. Hij maakte ook aan den tabernakel berderen van staand sittimhout. 21. De lengte van een berd was tien ellen, en een el en een halve el was de breedte van elk berd. 22. Twee houvasten had een berd, als sporten in een ladder gezet, het eene nevens het andere; alzoo maakte hij het met al de berderen des tabernakels. 23. Hij maakte ook de berderen tot den tabernakel; twintig berderen naar de zuidzijde zuidwaarts. 24. En hij maakte veertig zilveren voeten onder de twintig berderen; twee voeten onder een berd, aan zijn twee houvasten, en twee voeten onder een ander berd, aan zijn twee houvasten. 25. Hij maakte ook twintig berderen aan de andere zijde des tabernakels, aan den noordhoek, 26. Met hun veertig zilveren voeten; twee voeten onder een berd en twee voeten onder een ander berd. 27. Doch aan de zijde des tabernakels tegen het westen maakte hij zes berderen. 28. Ook maakte hij twee berderen tot hoekberderen des tabernakels, aan de beide zijden. 29. En zij waren van beneden als tweelingen samengevoegd, zij waren ook als tweelingen aan deszelfs oppereinde samengevoegd met een ring; alzoo deed hij met die beiden aan de twee hoeken. 30. Alzoo waren er acht berderen met hun zilveren voeten, zijnde zestien voeten; twee onder elk berd. 31. Hij maakte ook richelen van sittimhout; vijf aan de berderen der eene zijde des tabernakels; 32. En vijf richelen aan de berderen van de andere zijde des tabernakels; alsook vijf richelen aan de berderen des tabernakels, aan de beide zijden westwaarts. 33. En hij maakte de middelste richel doorschietende in het midden der berderen, van het eene einde tot het andere einde. 34. En hij overtrok de berderen met goud, en hunne ringen (de plaatsen voor de richelen) maakte hij van goud; de richelen overtrok hij ook met goud.

1. De schuilplaats en bijzondere bescherming, waaronder de kerk zich bevindt, worden hier aangeduid door de gordijnen van geitenhaar, die over den tabernakel gespreid waren, en de bedekking daar overheen van ramsvellen en dassenvellen, vers 14—19. God heeft voor Zijn volk *eene hut* voorzien *tot een schaduw des daags tegen de hitte, en tot een toevlucht en tot een verberging tegen den vloed en tegen den regen*, Jes. 4 : 6; zij zijn gewapend tegen alle weer; de zon en de maan zal hen niet steken; en zij zijn beschut tegen de stormen van den Goddelijken toorn, *den hagel, die de toevlucht der leugen zal wegvagen*, Jes. 28 : 17. Zij, die in Gods huis wonen, zullen bevinden dat, al is de storm ook nòg zoo geweldig en het druipen nòg zoo gestadig, het er toch niet inregent.

2. De kracht en de bestendigheid der kerk, hoewel zij slechts een tabernakel is, worden aangeduid door de stijlen en richelen, die de gordijnen ondersteunden, vers 20—34. De stijlen waren samengevoegd en aan elkander verbonden door de richelen, die er doorheen schoten; want de eenheid der kerk en de hartelijke samenstemming van hen, die er de steun van zijn, dragen zeer veel bij tot hare kracht en vastigheid.

35. Daarna maakte hij een voorhang van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen; van het allerkunstigste werk maakte hij denzelven, met cherubim. 36. En hij maakte daartoe vier pilaren van sittimhout, die hij overtrok met goud; hunne haken waren van goud, en hij goot hem vier zilveren voeten. 37. Hij maakte ook aan de deur der tent een deksel van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, geborduurd werk; 38. En de vijf pilaren daarvan, en hunne haken; en hij overtrok hunne hoofden

en derzelver banden met goud; en hun vijf voeten waren van koper.

Bij het bouwen van een huis is zeer veel te doen aan de deuren en beschotten; in den tabernakel kwamen zij overeen met de rest van het gebouw, en waren gordijnen en voorhangen om tot beschotten of scheidingsmuren te dienen.

1. Er was een voorhang gemaakt om het heilige te scheiden van het heilige der heiligen, vers 35, 36. Hiermede werden het duistere en de afstand aangeduid van die bedeeling, in vergelijking met die van het Nieuwe Testament, dat ons de heerlijkheid Gods duidelijker doet zien en ons noodigt tot haar toe te treden; alsmede de duisternis en de afstand van onzen tegenwoordigen staat, in vergelijking met den hemel, waar wij *voor altijd met den Heere zullen wezen, en Hem zullen zien gelijk Hij is.*

2. Er was een voorhang, die tot deur moest dienen van den tabernakel, vers 37, 38. Bij deze deur kwam het volk samen, hoewel het hun verboden was er in te gaan, want zoolang wij in dezen tegenwoordigen staat zijn, moeten wij zoo dicht tot God naderen als wij kunnen.

HOOFDSTUK XXXVII.

Bezaleël en zijne werklieden zijn nog druk bezig met het maken van: I. De ark met het verzoendeksel en de cherubim, vers 1—9. II. De tafel met haar toebehooren, vers 10—16. III. Den kandelaar met zijn toebehooren, vers 17—24. IV. Het gouden reukaltaar, vers 25—28. V. De heilige olie en het reukwerk, vers 29. De bepalingen en voorschriften daarvan hebben wij tevoren gehad in Hoofdstuk 25 en 30.

Alzoo maakte Bezáleël de ark van sittimhout: twee ellen en een halve was hare lengte, en anderhalve el hare breedte, en anderhalve el hare hoogte. 2. En hij overtrok ze met louter goud, van binnen en van buiten; en hij maakte ze een gouden krans rondom. 3. En hij goot voor dezelve vier gouden ringen, aan haar vier hoeken, alzoo dat twee ringen op derzelver eene zijde waren en twee ringen op haar andere zijde. 4. En hij maakte handboomen van sittimhout, en hij overtrok ze met goud. 5. En hij stak de handboomen in de ringen, aan de zijden der ark, om de ark te dragen. 6. Hij maakte ook een verzoendeksel van louter goud; twee ellen en een halve was deszelfs lengte, en anderhalve el deszelfs breedte. 7. Ook maakte hij twee cherubim van goud, van dicht werk maakte hij ze, uit de beide einden des verzoendeksels; 8. Een cherub uit het eene einde aan deze zijde, en den anderen cherub uit het andere einde aan gene zijde; uit het verzoendeksel maakte hij de cherubim, uit deszelfs beide einden. 9. En de cherubim waren de beide vleugelen omhoog uitbreidende, bedekkende met hunne vleugelen het verzoendeksel; en hunne aangezichten waren tegenover elkander; de aangezichten der cherubim waren naar het verzoendeksel.

Men zou het vreemd kunnen vinden dat Mozes, na zoo volledig de instructies te hebben medegedeeld, die hem op den berg voor het maken van deze dingen gegeven waren, nu ook het maken er van even volledig mededeelt, terwijl hij toch volstaan kon hebben met te zeggen, dat al deze dingen nauwkeurig gemaakt werden naar de voorschriften, die hij hun had overgegeven. Wij houden er ons van verzekerd dat Mozes, toen hij door Goddelijke ingeving geschreven heeft, geen ijdele herhalingen heeft gebruikt; er zijn geen ijdele woorden in de Schrift. Waarom moeten dan aan dit verhaal zooveel hoofdstukken gewijd worden, die wij in verzoeking zijn overtollig en vervelend te vinden? Maar wij moeten bedenken:

1. Dat Mozes oorspronkelijk voor het volk van Israel heeft geschreven, voor hetwelk het van groot nut zal wezen om dikwijls te lezen en te hooren van die heilige schatten, welke hun toevertrouwd waren. Die verschillende versierselen van den tabernakel mochten *zij* niet zien maar alleen de priesters, en daarom was het noodig dat zij hun zoo nauwkeurig en volledig beschreven werden. Hetgeen zij telkens en nogmaals moesten lezen, was opdat zij niet in gebreke zouden blijven om het te doen, telkens en nogmaals geschreven. Zoo zijn ook in het Nieuwe Testament passages in de geschiedenis van Christus door twee of drie, en sommige door vier, van de evangelisten verhaald, en om dezelfde reden. De groote dingen van Gods wet en Evangelie moeten ons telkens en nogmaals ingeprent worden. Dezelfde dingen aan u te schrijven, zegt Paulus, *is mij niet verdrietig, en het is u zeker*, Filipp. 3 : 1.

2. Mozes heeft aldus willen toonen hoe groote zorg hij en zijne werklieden genomen hebben om alles nauwkeurig te maken naar het voorbeeld, dat hem op den berg getoond was. Tevoren ons het origineel gegeven hebbende, geeft hij ons nu de kopie, opdat wij ze met elkander vergelijken, en dan zien hoe nauwkeurig zij met elkander overeenstemmen. Aldus beroept hij zich op iederen lezer ten opzichte van zijne getrouwheid aan Hem, die hem gesteld heeft in geheel Zijn huis, en in alle deelen er van, Hebr. 3 : 5. En aldus leert hij ons acht te geven op alle Gods geboden, ja op iederen tittel en jota er van.

3. Hiermede wordt ook te kennen gegeven dat God behagen schept in de oprechte gehoorzaamheid Zijns volks, en er nauwkeurig rekening van houdt, en dat die in de opstanding der rechtvaardigen tot hunne eer zal vermeld worden. Niemand kan zoo stipt zijn in plichtsbetrachting, of God zal even stipt zijn in kennis er van te nemen. Hij is *niet onrechtvaardig, dat Hij ons werk en den arbeid der liefde zal vergeten*, ook niet in een enkel voorbeeld er van, Hebr. 6 : 10.

4. De geestelijke schatten en schoonheid van den Evangelietabernakel worden hiermede aan onze veelvuldige beschouwing aanbevolen. Ga rondom dit Zion, en beschouw het, telkens en wederom; hoe meer gij de heerlijkheid der kerk aanschouwt, hoe meer gij ze zult bewonderen en liefhebben. De handvest van hare

voorrechten en het verhaal van hare inrichting zijn het overwaardig om meermalen gelezen te worden.

In deze verzen hebben wij een bericht van het maken der ark, met de heerlijke en beteekenisvolle dingen, die er bij behoorden, het verzoendeksel en de cherubim. Beschouw deze drie dingen tezamen, en zij stellen u de heerlijkheid voor van een heilig God, oprechtheid van een heilig hart, en de gemeenschap, die er tusschen hen is door een Middelaar.

1. Het is de heerlijkheid van een heilig God, dat Hij woont tusschen de cherubim, dat is: dat Hij voortdurend vergezeld is van, en aangebeden wordt door, de heilige engelen, wier snelheid aangeduid werd door de vleugelen der cherubim, terwijl hunne eensgezindheid en samenwerking in hun dienst hierdoor aangeduid werden, dat hunne aangezichten tot elkander gericht waren.

2. Het is de aard van een oprecht hart, dat het, evenals de ark der getuigenis, de wet van God in zich verborgen heeft en haar bewaart.

Door Jezus Christus, het groote zoenoffer, is verzoening gedaan en eene gemeenschap gevestigd tusschen ons en God. Hij stelt zich tusschen ons en Gods ongenoegen, en dat niet alleen, maar door Hem verkrijgen wij recht op Gods gunst. Als Hij Zijne wet in ons hart schrijft, zal Hij ons tot een God zijn, en dan zullen wij Hem tot een volk wezen. Van het verzoendeksel zal Hij ons onderwijzen, daar zal Hij ons aannemen en zich genadig betoonen tegenover onze ongerechtigheid, en onder de schaduw Zijner vleugelen zullen wij veilig en gerust wezen.

10. Hij maakte ook eene tafel van sittimhout; twee ellen was hare lengte, en een el hare breedte, en een el en een halve hare hoogte. 11. En hij overtrok ze met louter goud; en hij maakte een gouden krans daaraan rondom. 12. Hij maakte daaraan ook een lijst rondom, een hand breed; en hij maakte een gouden krans rondom derzelver lijst. 13. Hij goot ook vier gouden ringen daaraan; en hij zette de ringen aan de vier hoeken, die aan derzelver vier voeten waren. 14. Tegenover de lijst waren de ringen tot plaatsen voor de handboomen, om de tafel te dragen. 15. Hij maakte ook de handboomen van sittimhout, en hij overtrok ze met goud, om de tafel te dragen. 16. En hij maakte het gereedschap, dat op de tafel zijn zou, hare schotelen, en hare reukschalen, en hare kroezen, en hare platteelen, (met welke zij bedekt zou worden) van louter goud. 17. Hij maakte ook een kandelaar van louter goud. Van dicht werk maakte hij dezen kandelaar, zijne schacht, en zijne rieten; zijne schaaltjes, zijne knoopen, en zijne bloemen waren uit hem. 18. Zes rieten nu gingen uit zijne zijden: drie rieten des kandelaars uit zijn eene zijde, en drie rieten des kandelaars uit zijn andere zijde. 19. In het eene riet waren drie schaaltjes, gelijk amandelnoten, een knoop en een bloem; en drie schaaltjes, gelijk amandelnoten in een ander riet, een knoop en een bloem: alzoo waren die zes rieten, die uit den kandelaar gingen. 20. Maar aan den kandelaar zelven waren vier schaaltjes, gelijk amandelnoten, met zijne knoopen, en met zijne bloemen. 21. En daar was een knoop onder twee rieten, uit denzelven uitgaande; ook een knoop onder twee rieten, uit denzelven uitgaande; nog een knoop onder twee rieten uit denzelven uitgaande; alzoo was het met de zes rieten, die uit denzelven uitgingen. 22. Hunne knoopen en rieten waren uit hem; het was altemaal een eenig dicht werk van louter goud. 23. En hij maakte hem zeven lampen; zijne snuiters en zijne bluschvaten waren van louter goud. 24. Hij maakte denzelven uit een talent louter goud, met al zijne vaten.

1. Wij hebben hier het maken van de tafel, waarop de toonbrooden gestadig gelegd moesten worden. God is een goede huishouder, die Zijne tafel altijd wèl voorzien houdt. Is de wereld Zijn tabernakel? Zijne genade heeft er een tafel in aangericht voor alle geloovigen, een tafel wèl voorzien met het brood des levens. Maar let er op, hoe ver de bedeeling des Evangelies die der wet overtreft. Er was toen wel een tafel bereid, doch slechts voorzien van *toonbrooden*, brood om aan te zien, maar niet om er zich mede te voeden zoolang het op die tafel lag, en daarna mochten alleen de priesters het eten; maar aan de tafel, die Christus in het nieuwe verbond heeft aangericht, zijn alle ware Christenen genoodigde gasten, en tot hen wordt gezegd: *Komt, o vrienden, komt, eet van Mijn brood.* Hetgeen waarop de wet slechts een blik gaf van uit de verte, daar geeft het Evangelie de genieting van.

2. Het maken van den kandelaar, die niet van hout was met goud overtrokken, maar geheel en al geslagen werk van louter goud, vers 17—22. Dit beteekende het licht der Goddelijke openbaring, waarmede Gods kerk op aarde (die Zijn tabernakel is onder de menschen) altijd verlicht is geweest, daar zij altijd voorzien werd van versche olie van Christus, den goeden olijfboom, Zach. 4 : 2, 3. Gods openbaringen van zichzelven in deze wereld zijn slechts kaarslicht vergeleken met het daglicht van den toekomenden staat. De Bijbel is een gouden kandelaar, hij is van louter goud, Psalm 19 : 11; daarvan wordt licht verspreid naar ieder deel van Gods tabernakel, opdat Zijn geestelijke priesters er bij kunnen zien om den Heere te dienen, den dienst in Zijn heiligdom te verrichten. Deze kandelaar heeft niet slechts zijne schaaltjes voor het noodzakelijk gebruik, maar ook zijne knoopen en bloemen tot versiering; er zijn vele dingen, waarmede God het voegzaam geoordeeld heeft Zijn woord te versieren, en waarvan wij evenmin de reden kunnen aanduiden, als wij eene reden kunnen aanduiden voor deze knoopen en bloemen, en toch zijn wij er zeker van, dat zij er tot een goed doeleide

bijgevoegd werden. Laat ons God loven voor dezen kandelaar, er voortdurend het oog op hebben en er voor vreezen, dat hij uit zijne plaats geweerd zal worden.

25. En hij maakte het reukaltaar van sittimhout; een el was zijne lengte en een el zijne breedte, vierkant, maar twee ellen zijne hoogte; uit hetzelve waren zijne hoornen. 26. En hij overtrok het met louter goud, zijn dak, en zijne wanden rondom, als ook zijne hoornen; en hij maakte het een gouden krans rondom. 27. Hij maakte ook twee gouden ringen daaraan, onder zijn krans, aan zijn twee hoeken, aan zijn beide zijden, tot plaatsen voor de handboomen, dat men het daarmede droeg. 28. En hij maakte de handboomen van sittimhout, en hij overtrok ze met goud. 29. Hij maakte ook de heilige zalfolie, en het reukwerk der zuiverste welriekende specerijen, naar apothekerswerk.

1. Wij hebben hier het maken van het reukaltaar, waarop dagelijks reukwerk gebrand moest worden, hetgeen beiden de gebeden der heiligen en de voorbede van Christus aanduidt, aan welke het welbehaaglijke hunner gebeden en de verhooring er van te danken zijn. De ringen en handboomen en al het toebehooren van dit altaar waren met goud overtrokken, en al het vaatwerk van de tafel en de gereedschappen van den kandelaar waren van goud, want die werden gebruikt in het heilige. God is de beste, en wij moeten Hem dienen met het beste, dat wij hebben; maar het beste, waarmede wij Hem in Zijne voorhoven op aarde kunnen dienen, is slechts als koper, vergeken bij het goud — de zondelooze en vlekkelooze volmaaktheid, waarmede Zijne heiligen Hem zullen dienen in Zijn heilige plaats hierboven.

2. Het bereiden van het reukwerk, dat op dit altaar gebrand moest worden, en de heilige zalfolie, vers 29, naar dit apothekerswerk, Hoofdst. 30 : 22. enz. God heeft aan Bezaleël ook deze kunst geleerd, zoodat hij, hoewel hij er tevoren niet mede bekend was, deze dingen toch naar apothekerswerk bereidde, even bekwaam en nauwkeurig alsof hij voor dit beroep was opgeleid. Waar God wijsheid en genade geeft, daar zal het den mensch Gods *volmaakt* doen zijn, *tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.*

HOOFDSTUK XXXVIII.

Hier is een bericht van het maken van het koperen altaar, vers 1—7, en het waschvat, vers 8. II. Het bereiden van de behangselen tot afsluiting van de plaats, waar de tabernakel staan zou, vers 9—20. III. Een korte opgave van het goud, zilver en koper, dat gegeven was en gebruikt voor het maken van den tabernakel, vers 21—31.

Hij maakte ook het brandofferaltaar van sittimhout; vijf ellen was deszelfs lengte, en vijf ellen zijne breedte, vierkant, en drie ellen hoogte. 2. En hij maakte deszelfs hoornen op zijn vier hoeken; uit hetzelve waren zijne hoornen; en hij overtrok het met koper. 3. Hij maakte ook al het gereedschap des altaars, de potten, en de schoffelen, en de besprengbekkens, en de krauwelen, en de koolpannen; al zijne vaten maakte hij van koper. 4. Ook maakte hij aan het altaar een rooster van koperen netwerk, onder zijn omloop, van beneden tot zijn midden toe. 5. En hij goot vier ringen aan de vier einden des koperen roosters, tot plaatsen voor de handboomen. 6. En hij maakte de handboomen van sittimhout, en hij overtrok ze met koper. 7. En hij deed de handboomen in de ringen aan de zijden des altaars, dat men het met dezelve droeg; hij maakte hetzelve hol van planken. 8. Hij maakte ook het koperen waschvat, met zijn koperen voet, van de spiegels der te hoop komende vrouwen, die te hoop kwamen voor de deur van de tent der samenkomst.

Bezaleël was gereed gekomen met het gouden werk, dat, hoewel het kostbaarste, toch buiten het gezicht moest blijven in den tabernakel zelven. En nu gaat hij den voorhof maken, die aan alle kanten open lag voor ieders gezicht. De voorhof bevatte twee dingen, die beiden van koper waren.

1. Een brandofferaltaar, vers 1—7. Daarop moesten al hunne offers geofferd worden, en dit was het, dat, zelf door het bestel Gods geheiligd zijnde, de gave heiligde, die er in geloof op geofferd werd. Christus was zelf het altaar voor Zijn eigen offer ter verzoening, en dat is Hij ook voor al onze dankoffers. Bij het offeren er van moeten wij het oog hebben op Hem, zooals God het oog op Hem heeft bij het aannemen er van.

2. Een waschvat, om water te houden voor de priesters om er zich aan te wasschen, als zij ingingen om te dienen, vers 8. Dit beteekende de voorziening, die in het Evangelie van Christus gemaakt is voor de reiniging onzer zielen van de doodelijke besmetting der zonde, door de verdienste en genade van Christus, opdat wij geschikt zouden zijn om den heiligen God in heilige plichten te dienen. Hier wordt het gezegd gemaakt te zijn van de *spiegels* der vrouwen, die aan de deur van de tent der samenkomst te hoop kwamen.

A. De vrouwen schenen voorbeeldig te zijn geweest in uitnemende Godsvrucht, den openbaren eeredienst ernstiger en meer dikwijls te hebben bijgewoond dan anderen, en daarvan wordt hier ter harer eer nota genomen. Lang daarna is Anna zulk eene vrouw geweest, *die niet week uit den tempel, met vasten en bidden, God dienende nacht en dag*, Lukas 2 : 37. In iedere eeuw der kerk schijnen er sommigen geweest te zijn, die zich door haar ernstige, ijverige Godsvrucht hebben onderscheiden, en zich daardoor geëerd hebben, want Godsdienstige vrouwen zijn in waarheid eerlijke vrouwen, Hand. 13 : 50; en dat niet te minder wijl zij door de spotters der latere tijden domme of dwaze vrouwen genoemd worden. Deze

vrouwen waren het waarschijnlijk, die bij deze gelegenheid haar ijver getoond hebben door hulp te bieden bij het werk, dat nu voor den tabernakel gedaan werd. Zij kwamen in *hoopen* bij elkander; een heerlijk gezicht! om zoovelen te zien, zoo ijverig en zoo eensgezind in het goede werk.

B. Die vrouwen deden afstand van hare spiegels, (welke van het fijnste koper vervaardigd en voor dat doel gepolijst waren) ten dienste van den tabernakel. Die vrouwen, welke haar eigen schoonheid bewonderen, als verliefd zijn op haar eigen schaduw, het aantrekken van kleederen tot haar voornaamste werk maken, zich daarnaar schatten en in de schatting van anderen aanbevelen, zullen haar spiegels wel zeer noode kunnen missen, maar deze vrouwen offerden ze aan God. Hetzij: *a.* Ten teeken van haar berouw om haar vroeger misbruiken er van ter voeding van haar hoogmoed en ijdelheid. Nu zij overtuigd waren van hare dwaasheid, en zich aan den dienst van God hadden gewijd bij de deur van de tent der samenkomst, ontdeden zij zich van hetgeen op zichzelf wel geoorloofd en nuttig was, maar voor haar een aanleiding tot zonde was geworden. Zoo heeft Maria Magdalena, die eene zondares was geweest, toen zij bekeerd en boetvaardig was, Christus' voeten afgedroogd met hare haren. Of: *b.* Ten teeken van haar grooten ijver voor het werk van den tabernakel; veeleer dan dat de werklieden geen koper genoeg zouden hebben, of niet van de beste soort, wilden zij afstand doen van hare spiegels, al konden zij ze ook nauwelijks missen. Gods heerlijkheid en dienst moeten door ons altijd boven onze eigen voldoening of gerieflijkheid gesteld worden. Laat ons nooit klagen over het gebrek aan hetgeen wij voor de eere Gods kunnen afstaan. *c.* Deze spiegels werden gebruikt voor het maken van het waschvat. Zij werden òf op kunstige wijze samengevoegd, òf gesmolten en dan opnieuw gegoten; maar waarschijnlijk was het waschvat zoo schitterend gepolijst, dat de zijden er van nog tot spiegels dienden, opdat de priesters, als zij zich kwamen wasschen, hun gelaat konden zien en aldus konden ontdekken of er nog vlekken op waren, ten einde ze dan af te wasschen. Voor de wassching van berouw en bekeering is de spiegel van zelfonderzoek noodig. Het woord van God is een spiegel, waarin wij ons gelaat kunnen zien, — zie Jakobus 1 : 23, en daarmede moeten wij ons hart en leven vergelijken, opdat wij, onze vlekken en gebreken ontdekkende, ze mogen afwasschen met een bijzondere droefheid, en door de toepassing van Christus' bloed op onze ziel. Hoe nauwkeuriger en vollediger wij zijn in de belijdenis van zonde, hoe meer vertroosting wij gewoonlijk zullen smaken in de bewustheid der vergeving.

9. Hij maakte ook den voorhof, aan den zuidhoek zuidwaarts; de behangselen tot den voorhof waren van fijn getweernd linnen van honderd ellen. 10. Hun twintig pilaren en derzelver twintig voeten, waren van koper; de haken dezer pilaren en hunne banden waren van zilver. 11. En aan den noorderhoek honderd ellen, hun twintig pilaren en derzelver twintig voeten waren van koper; de haken der pilaren en derzelver banden waren van zilver. 12. En aan den westerhoek waren behangselen van vijftig ellen, hunne pilaren tien en derzelver voeten tien; de haken der pilaren en hunne banden waren van zilver. 13. En aan den oosterhoek tegen den opgang waren vijftig ellen. 14. De behangselen aan deze zijde waren vijftien ellen, derzelver pilaren drie en hunne voeten drie. 15. En aan de andere zijde van de deur des voorhofs, van hier en van daar, waren behangselen van vijftien ellen; hunne pilaren drie en derzelver voeten drie. 16. Al de behangselen des voorhofs waren rondom van fijn getweernd linnen. 17. De voeten nu der pilaren waren van koper, de haken der pilaren en hunne banden waren van zilver, en het overdeksel hunner hoofden was van zilver, en al de pilaren des voorhofs waren met zilver omtogen. 18. En het deksel van de poort des voorhofs was van geborduurd werk, van hemelsblauw en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen; en twintig ellen was de lengte, en de hoogte in de breedte was vijf ellen, tegenover de behangselen des voorhofs. 19. En hunne vier pilaren en derzelver vier voeten waren van koper; hunne haken waren van zilver, ook was het overdeksel hunner hoofden en hunne banden van zilver. 20. En al de pennen des tabernakels en des voorhofs rondom waren van koper.

De muren van den voorhof bestonden, evenals de anderen, uit gordijnen of behangselen, gemaakt naar het voorschrift, dat wij gehad hebben in Hoofdst. 27 : 9 en verv. Dit stelde den toestand voor van de Oud Testamentische kerk; zij was een besloten hof, de aanbidders waren toen tot een kleinen omtrek beperkt. Maar de omheining slechts uit gordijnen bestaande, werd hiermede te kennen gegeven, dat de beperking van de kerk tot één bijzonder volk niet altijd zou voortduren. De bedeeling zelve was een tabernakelbedeeling, beweegbaar; die ter bestemder tijd samengerold en weggenomen zal worden, als de plaats harer tent wijd en hare koorden lang gemaakt zullen worden, om plaats te maken voor de heidenwereld, gelijk voorzegd is in Jes. 54 : 2, 3. De kerk hier op aarde is slechts de voorhof van Gods huis, en zalig zijn zij, die deze voorhoven betreden en er bloeien; maar door deze voorhoven gaan wij naar het heilige hierboven. *Zalig zij, die wonen in dit huis Gods, zij zullen Hem gestadig loven.* Het omheinen van een voorhof vóór den tabernakel leert ons een trapsgewijs naderen tot God. De dienstdoende priesters moesten door dien heiligen voorhof heengaan, eer zij in het heilige huis kwamen. Zoo moet er vóór het gebruik der plechtige inzettingen een besloten hof zijn van een plechtige voorbereiding, waarin wij

onzen handen moeten wasschen, om aldus toe te gaan met een waarachtig hart.

21. Dit zijn de getelde dingen van den tabernakel, van den tabernakel der getuigenis, die geteld zijn naar den mond van Mozes, ten dienste der Levieten, door de hand van Ithamar, den zoon van den priester Aäron. 22. Bezáleël nu, de zoon van Uri, den zoon van Hur, van den stam Juda, maakte al, dat de HEERE aan Mozes geboden had. 23. En met hem Ahóliab, de zoon van Ahísamach, van den stam van Dan, een werkmeester en vernuftig kunstenaar, en een borduurder in hemelsblauw, en in purper, en in scharlaken, en in fijn linnen. 24. Al het goud, dat tot het werk verarbeid is, in het gansche werk des heiligdoms, te weten, het goud des beweegoffers, was negen en twintig talenten, en zeven honderd en dertig sikkels, naar den sikkel des heiligdoms. 25. Het zilver nu van de getelden der vergadering was honderd talenten, en duizend zeven honderd vijf en zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms. 26. Een beka voor elk hoofd, dat is een halve sikkel, naar den sikkel des heiligdoms, van een ieder, die overging tot de getelden, van twintig jaren oud en daarboven, namelijk zes honderd drie duizend, vijf honderd en vijftig. 27. En er waren honderd talenten zilver, om te gieten de voeten des heiligdoms, en de voeten des voorhangs; tot honderd voeten waren honderd talenten, een talent tot een voet. 28. Maar uit de duizend zeven honderd vijf en zeventig sikkelen maakte hij de haken aan de pilaren, en hij overtrok hunne hoofden, en omtoog ze met banden. 29. Het koper nu des beweegoffers was zeventig talenten, en twee duizend vier honderd sikkels. 30. En hij maakte daarvan de voeten der deur van de tent der samenkomst, en het koperen altaar, en den koperen rooster, dien het had, en al het gereedschap des altaars, 31. En de voeten des voorhofs rondom, en de voeten van de poort des voorhofs, ook al de pennen des tabernakels, en al de pennen des voorhofs rondom.

Wij hebben hier een uittreksel van de rekening, die de Levieten, op Mozes' bevel, gehouden hebben van het goud, zilver en koper, dat ingebracht was voor den tabernakel en van het gebruik, dat er van gemaakt werd. Ithamar, de zoon van Aäron, was aangesteld om dien arbeid te verrichten, en zoo werd deze door de mindere diensten opgeleid en bekwaam gemaakt voor grootere, vers 21. Bezaleël en Aholiab moesten de rekening opmaken, vers 22, 23, en Ithamar moest haar nazien, en aan Mozes inleveren. Zij was als volgt:

1. Al het goud was een hefoffer, dat is: een vrijwillig offer, iedereen bracht het naar hij kon en wilde, en het bedroeg negen en twintig talenten en zeven honderd dertig sikkelen, dat naar sommiger berekening volgens de tegenwoordige waarde [1]) een millioen acht honderd duizend gulden aan goud bedroeg. Daarvan werden al het gouden vaatwerk en gereedschappen gemaakt.

2. Het zilver werd geheven bij wijze van belasting. Iedere man was aangeslagen voor een halven sikkel, een soort van hoofdgeld, dat in alles honderd talenten en zeventien honderd vijf en zeventig sikkelen bedroeg, vers 25, 26. Daarvan werden de voeten gemaakt die de stijlen ondersteunden, zoodat zij, als het ware, het fondament van den tabernakel vormden, vers 27. Het zilver had eene waarde van ongeveer vier honderd acht duizend gulden. De heffing van goud door vrijwillige bijdragen, en van zilver bij wijze van belasting, toont dat van beiden gebruik mag worden gemaakt ter bestrijding van openbare uitgaven, mits er geene partijdigheid bij plaatsheeft.

3. Het koper, hoewel minder kostbaar, werd gebruikt, niet slechts voor het koperen altaar, maar ook voor de voeten van de stijlen des voorhofs, die, in andere tenten, waarschijnlijk van hout waren; maar in Jesaja 60 : 17 is beloofd: *voor hout zal Ik koper brengen.* Zie, hoe vrijgevig het volk was, en hoe getrouw de werklieden waren. Hun goed voorbeeld behoort nagevolgd te worden.

HOOFDSTUK XXXIX.

Dit hoofdstuk geeft ons een bericht van de voleindiging van het werk des tabernakels. I. De laatste dingen, die gemaakt werden, waren de heilige kleederen. De efod en deszelfs kunstige riem, vers 1—5. De sardonyxsteenen voor de schouderbanden, vers 6, 7. De borstlap met de edelgesteenten, vers 8—21. De mantel des efods, vers 22—26. De rokken, mutsen en onderbroeken voor de mindere priesters, vers 27—29, en de plaat van de kroon der heiligheid, vers 30, 31. II. Een kort verslag van het werk, aangeboden aan Mozes, toen alles voleindigd was, vers 32—43.

Zij maakte ook ambtskleederen, om in het heilige te dienen, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken; ook maakten zij de heilige kleederen, die voor Aäron waren, gelijk de HEERE aan Mozes geboden had. 2. Aldus maakte hij den efod, van goud, hemelsblauw en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen. 3. En zij rekten uit de dunne platen van goud, en sneden het tot draden, om te doen in het midden van het hemelsblauw, en in het midden van het purper, en in het midden van het scharlaken, en in het midden van het fijn linnen, van het allerkunstelijkste werk. 4. Zij maakten samenvoegende schouderbanden daaraan; aan deszelfs beide einden werd hij samengevoegd. 5. En de kunstelijke riem zijns efods, die daarop was, was gelijk zijn werk, van hetzelfde, van goud, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, gelijk als de HEERE aan Mozes bevolen had. 6. Zij be-

1) Dat is in den tijd van den schrijver.

reidden ook de sardónixsteenen, omvat in gouden kastjes, als zegelgraveering gegraveerd, met de namen der zonen van Israel. 7. En hij zette ze op de schouderbanden des efods, tot steenen der gedachtenis voor de kinderen Israels, gelijk de HEERE aan Mozes geboden had. 8. Hij maakte ook den borstlap van het allerkunstelijkste werk, gelijk het werk des efods, van goud, hemelsblauw en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen. 9. Hij was vierkant; zij maakten den borstlap dubbel: een span was zijne lengte, en een span was zijne breedte, dubbel zijnde. 10. En zij vulden daarin vier rijen steenen: eene rij van een sardis, een topaas en een karbonkel; dit is de eerste rij. 11. En de tweede rij van een smaragd, een saffier en een diamant. 12. En de derde rij van een hiacint, agaat en ametist. 13. En de vierde rij van een turkoois, en een sardónix, en een jaspis; omvat in gouden kastjes in hunne vullingen. 14. Deze steenen nu, met de namen der zonen van Israel, waren twaalf, met hunne namen, met zegelgraveering; ieder met zijn naam, naar de twaalf stammen. 15. Zij maakten ook den borstlap gelijkeindigende ketentjes, van gedraaid werk, uit louter goud. 16. En zij maakten twee gouden kastjes, en twee gouden ringen; en zij zetten die twee ringen aan de beide einden des borstlaps. 17. En zij zetten de twee gedraaide gouden ketentjes aan de twee ringen, aan de einden van den borstlap. 18. Doch de twee andere einden der twee gedraaide ketenen zetten zij aan de twee kastjes, en zij zetten ze aan de schouderbanden des efods, recht op de voorste zijde van dien. 19. Zij maakten ook twee gouden ringen, die zij aan de twee andere einden des borstlaps zetten, inwendig aan zijn boord, die aan de zijde des efods is. 20. Nog maakten zij twee gouden ringen, die zij zetten aan de twee schouderbanden van den efod, beneden, aan zijn voorste zijde, tegenover zijn andere voege, boven den kunstelijken riem des efods. 21. En zij bonden den borstlap met zijne ringen aan de ringen van den efod, met een hemelsblauw snoer, dat hij op den kunstelijken riem van den efod was; opdat de borstlap van den efod niet afgescheiden werd, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had. 22. En hij maakte den mantel des efods van geweven werk, geheel van hemelsblauw. 23. En het gat des mantels was in zijn midden, als het gat eens pantsiers; dit gat had een boord rondom, dat het niet gescheurd werd. 24. En aan de zoomen des mantels maakten zij granaatappelen van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, getweernd. 25. Zij maakten ook schelletjes van louter goud, en zij stelden de schelletjes tusschen de granaatappelen, aan de zoomen des mantels rondom, tusschen de granaatappelen; 26. Dat er een schelletje, daarna een granaatappel was; wederom een schelletje, en een granaatappel; aan de zoomen des mantels rondom; om te dienen, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had, 27. Zij maakten ook de rokken van fijn linnen, van geweven werk, voor Aäron en voor zijne zonen; 28. En den hoed van fijn linnen, en de sierlijke mutsen van fijn linnen, en de linnen onderbroeken van fijn getweernd linnen; 29. En den gordel van fijn getweernd linnen, en van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, van geborduurd werk, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had. 30. Zij maakten ook de plaat van de kroon der heiligheid van louter goud, en zij schreven daarop een schrift, met zegelgraveering: DE HEILIGHEID DES HEEREN. 31. En zij hechtten een snoêr van hemelsblauw daaraan, om aan den hoed van boven te hechten, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.

In dit bericht van het vervaardigen der priesterkleederen naar de voorschriften, die er van gegeven waren, Hoofdst. 28, kunnen wij opmerken:

1. Dat de priesterkleederen hier *ambtskleederen*, of dienstkleederen, genoemd worden, vers 1. Zij, die gewaden der eere dragen, moeten ze beschouwen als dienstkleederen, want van hen, op wie eer gelegd is, wordt dienst verwacht. Er wordt van hen, die met witte kleederen bekleed zijn, gezegd dat zij *voor den troon van God zijn, en Hem dag en nacht dienen in Zijn tempel*, Openb. 7 : 13, 15. Heilige kleederen worden voor de menschen niet gemaakt om er in te slapen, of er trotsch op straat heen en weer in te gaan, maar om er dienst in te verrichten, en dan zijn zij in waarheid tot heerlijkheid en tot sieraad. De Zoon des menschen zelf is niet gekomen *om gediend te worden, maar om te dienen*,

2. Dat al de zes paragrafen, die een bepaald verslag geven van het maken dezer heilige kleederen, eindigen met deze woorden: *gelijk de Heere aan Mozes bevolen had*, vers 5, 7, 21, 26, 29, 31. Dit vinden wij in geen der voorafgaande berichten, alsof zij in deze dingen, meer dan in al de andere tot den tabernakel behoorende, zeer bijzonder acht hadden gegeven op het voorschrift des Heeren, zoowel tot hunne volmacht als tot hunne leiding. Hiermede wordt aan alle dienstknechten des Heeren een wenk gegeven, om in al hun dienen het woord Gods tot hun richtsnoer te nemen en te handelen in overeenstemming met, en gehoorzaamheid aan, het gebod Gods.

3. Dat deze kleederen, in overeenstemming met het overige toebehooren van den tabernakel, zeer kostbaar en zeer prachtig waren. Aldus werd de kerk in hare kindsheid onderwezen en behaagd met de beginselen dezer wereld; maar om nu onder het Evangelie, dat de bediening is des Geestes, zoodanige prachtige kleedij aan te nemen en verplichtend te stellen, zooals de kerk van Rome, onder voorwendsel van betamelijkheid en onderwijs, doet, dat is een verraden van *de vrijheid, waarmede Christus ons*

vrijgemaakt heeft, dat is de kerk wederom onder de dienstbaarheid te brengen van die vleeschelijke verordeningen, die slechts tot op den tijd der verbetering waren opgelegd.

4. Dat zij allen schaduwen waren van toekomstige goederen, maar dat het wezen Christus is en de genade des Evangelies; als dus het wezen gekomen is, dan is het dwaasheid om nog aan de schaduw te blijven hangen. *a.* Christus is onze groote Hoogepriester; toen Hij het werk onzer verlossing op zich nam, heeft Hij de dienstkleederen aangedaan. Hij bekleedde zich met de genadegaven des Geestes, die Hij zonder mate ontvangen heeft; Hij heeft zich gegord met den kunstigen riem of gordel der volharding, om met Zijne onderneming voort te gaan; heeft zich belast met geheel Gods geestelijk Israel, droeg hen op Zijne schouders en op Zijn hart, heeft hen op Zijne handpalmen gegraveerd, en hen in den borstlap der gerechtigheid Zijn Vader voorgesteld. Eindelijk: Hij heeft zich gekroond met *heiligheid des Heeren*, geheel Zijne onderneming toewijdende aan de eer van Zijns Vaders heiligheid. Aanzie dan nu hoe groot deze is. *b.* Ware geloovigen zijn geestelijke priesters. Het reine lijnwaad, waarvan al hunne dienstkleederen gemaakt moeten worden, is *de rechtvaardigmaking der heiligen*, Openb. 19 : 8, en *heiligheid des Heeren* moet zóó op hun voorhoofd geschreven zijn, dat allen, die met hen omgaan, haar zien en zeggen, dat zij het beeld dragen van Gods heiligheid, en toegewijd zijn aan den lof er van.

32. Aldus werd al het werk des tabernakels, van de tent der samenkomst voleind. En de kinderen Israels hadden het gemaakt naar alles, wat de Heere aan Mozes geboden had; alzoo hadden zij het gemaakt. 33. Daarna brachten zij den tabernakel tot Mozes, de tent, en al haar gereedschap, hare haakjes, hare berderen, hare richelen, en hare pilaren, en hare voeten; 34. En het deksel van roodgeverwde ramsvellen, en het deksel van dassenvellen, en het voorhangsel van het deksel; 35. De ark der getuigenis, en hare handboomen, en het verzoendeksel; 36. De tafel met al haar gereedschap, en de toonbrooden; 37. Den louteren kandelaar met zijne lampen, en de lampen, die men toerichten moest, en al zijn gereedschap, en de olie tot het licht; 38. Voorts het gouden altaar, en de zalfolie, en het reukwerk van welriekende specerijen, en het deksel van de deur der tent; 39. Het koperen altaar, en den koperen rooster, dien het heeft, zijne handboomen, en al zijn gereedschap; het waschvat en zijn voet; 40. De behangselen des voorhofs, zijne pilaren, en zijne voeten, en het deksel van de poort des voorhofs, zijne zeelen, en zijne pinnen, en al het gereedschap van den dienst des tabernakels, tot de tent der samenkomst; 41. De ambtskleederen, om in het heiligdom te dienen, de heilige kleederen van den priester Aäron, en de kleederen zijner zonen, om het priesterambt te bedienen. 42. Naar alles, wat de HEERE aan Mozes geboden had, alzoo hadden de kinderen Israels het gansche werk gemaakt. 43. Mozes nu bezag het gansche werk, en ziet, zij hadden het gemaakt gelijk als de HEERE geboden had; alzoo hadden zij het gemaakt. Toen zegende hen Mozes.

Merk hier op:

I. Dat de bouwers van den tabernakel met bekwamen spoed hebben gearbeid. Er waren niet veel meer dan vijf maanden van het begin des werks tot de voleindiging er van. Hoewel er zeer veel fraai en fijn werk bij was, dat gewoonlijk veel tijd vordert, borduren en graveeren, niet slechts in goud, maar ook in edelgesteenten, hebben zij er toch weinig tijd in doorgebracht. Kerkwerk gaat gewoonlijk langzaam, maar zij zijn er spoedig mede gereed gekomen, en toch hebben zij het met de grootst-mogelijke nauwkeurigheid gedaan. Want:

1. Er werden vele handen voor gebruikt, en alle werklieden waren eensgezind en hebben niet met elkander getwist. Dit bespoedigde het werk en maakte het gemakkelijk.

2. De werklieden waren door God onderwezen, en zoo bleven zij bewaard voor vergissingen, die vertraging zouden hebben teweeggebracht.

3. Het volk was hartelijk en ijverig voor het werk, en verlangde met ongeduld het voltooid te zien. God had hun hart bereid, en zoo geschiedde de zaak haastelijk, zie 2 Kron. 29:36. Volharding en vlijt met blijmoedigheid des geestes zullen door de genade Gods in zeer weinig tijds veel goed werk tot stand brengen; in minder tijd zelfs dan men zou denken.

II. Dat zij stiptelijk hunne orders opvolgden, en er niet in het minst of geringst van zijn afgeweken. *Zij hadden het gemaakt naar alles, dat de Heere Mozes geboden had*, vers 32, 42. Gods werk moet in alles gedaan worden naar Zijn wil. Zijne instellingen hebben der menschen verzinselen niet noodig, noch laten ze toe, om ze hetzij te verfraaien of meer aan haar doel te doen beantwoorden. *Gij zult tot dit woord, dat ik u gebied, niet toedoen.* God heeft een welbehagen in een gewillige, maar niet in een eigenwillige aanbidding.

III. Dat zij al hun werk tot Mozes brachten, en het aan zijn onderzoek en beoordeeling onderwierpen, vers 38. Hij wist wat hij hun bevolen had te maken, en nu werden de bijzonderheden er van genoemd en nagegaan, opdat Mozes zou zien dat zij alles hadden gemaakt, niets hadden uitgelaten, en alles gemaakt hadden naar de instructies die hun gegeven waren; en opdat zoo er in iets eene vergissing begaan mocht zijn, die terstond hersteld zou kunnen worden. Aldus betoonden zij eerbied aan Mozes, die over hen gesteld was in den Heere; de tegenwerping niet makende, dat Mozes geen verstand had van zulk werk en er dus geen reden was om het aan zijn oordeel te onderwerpen. Neen, die God, die hun zooveel kennis en bekwaamheid had gegeven, om het werk te doen, gaf hun ook zooveel nederigheid in het hart, om bereid te zijn het te laten nazien, en

te vergelijken met het model. Mozes was overheidspersoon, en zij wilden eerbied betoonen voor zijn plaats en ambt; *de geesten der profeten zijn den profeten onderworpen*. En behalve dat: hoewel zij beter dan Mozes het werk wisten te doen, had Mozes toch een beter en nauwkeuriger denkbeeld van het model, dan zij er van hadden, en daarom konden zij met hun werk niet tevreden zijn, tenzij hij er zijne goedkeuring van te kennen gaf. Aldus moeten wij in al de plichten van den Godsdienst er naar streven om den Heere welbehaaglijk te zijn.

IV. Dat Mozes na ingesteld onderzoek bevonden heeft, dat alles naar regel en voorschrift gedaan was, vers 43. Beide tot hunne en zijn eigen voldoening heeft Mozes geheel het werk nagezien, stuk voor stuk, en zie, zij hadden het gedaan naar het voorbeeld, dat hem op den berg getoond was; want hetzelfde wezen, dat hem het voorbeeld had getoond, had hunne hand bestuurd bij het werk. Al de kopieën van Gods genade komen nauwkeurig overeen met het origineel van Zijne raadsbesluiten; wat God in ons en door ons werkt, is de vervulling van het welbehagen Zijner goedheid, en als de verborgenheid Gods vervuld zal wezen, en al hetgeen Hij gewrocht heeft vergeleken zal worden bij Zijne voornemens en bedoelingen, dan zal het blijken dat: Zie, alles gedaan is naar den raad Zijns willens, waarvan geen tittel of jota ter aarde zal vallen; geen tittel of jota zal er van afgeweken zijn.

V. Dat Mozes hen zegende.

1. Hij prees hen en gaf hun zijne goedkeuring te kennen van alles wat zij gedaan hadden. Hij heeft geen fouten gevonden waar geen fouten waren, zooals sommigen doen, die denken dat zij aan hun eigen oordeel tekortdoen, indien zij ook op het beste werk niets weten aan te merken. In al dat werk zou er waarschijnlijk hier en daar een verkeerde steek gevonden zijn, een lijn die niet geheel recht of niet genoeg gebogen was, hetgeen aan een al te streng of kieskeurig criticus iets te berispen gegeven zou hebben; maar Mozes was te edelaardig van gemoed om kleine fouten te willen zien, waar geen groote aanwezig zijn. Alle regeerders moeten tot prijs zijn dergenen, die goed doen, zoowel als tot verschrikking der kwaaddoeners. Waarom zou iemand er zich op beroemen, dat hij moeilijk te voldoen is?

2. Hij heeft hen niet alleen geprezen, maar ook voor hen gebeden. Hij zegende hen als gezaghebbende, want hetgeen minder is wordt gezegend van hetgeen meerder is. Wij lezen van geen loon, dat Mozes hun betaalde voor hun werk, maar dezen zegen gaf hij hun. Want gewoonlijk is de arbeider wel zijn loon waardig, maar in dit geval:

1. Arbeidden zij voor zichzelven. De eer en de vertroosting, de lieflijkheid van Gods tabernakel onder hen te hebben, zal belooning genoeg zijn. *Indien gij wijs zijt, gij zijt wijs voor uzelven.*

2. Van den hemel ontvingen zij hunne spijze om niet, voor henzelven en voor hun gezin, en hunne kleederen verouderden niet aan hen, zoodat zij geen loon noodig hadden, noch reden hadden het te verwachten. *Gij hebt het om niet ontvangen, geeft het om niet.* Onze verplichting om God te dienen, zoowel uit gehoorzaamheid aan Hem als in ons eigen belang, moet volstaan om ons op te wekken tot ons werk, al zouden wij ook geen vooruitzicht hebben op loon. Maar:

3. Deze zegen in den naam des Heeren was loon genoeg voor al hun werk. Zij, die door God worden gebruikt, zullen door God gezegend worden, en die Hij zegent, zijn in waarheid gezegend. De zegen, dien Hij gebiedt, is *leven tot in eeuwigheid.*

HOOFDSTUK XL.

In dit hoofdstuk I. worden orders gegeven voor de oprichting van den tabernakel en het brengen van alles wat er toe behoorde op de bestemde plaatsen er voor, vers 1—8; en de inwijding er van, vers 9—11, en van de priesters, vers 12—15. II. Er wordt zorg gedragen, dat dit alles geschiedde, en wel zooals bepaald was, dat het geschieden zou, vers 16—33. III. God neemt er bezit van door eene wolk, vers 34—38.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Op den dag der eerste maand, te weten op den eersten der maand, zult gij den tabernakel, de tent der samenkomst, oprichten. 3. En gij zult aldaar zetten de ark der getuigenis; en gij zult de ark met den voorhang bedekken. 4. Daarna zult gij de tafel daarin brengen, en gij zult schikken wat daarop te schikken is; gij zult ook den kandelaar daarin brengen, en zijne lampen aansteken. 5. En gij zult het gouden altaar ten reukwerk voor de ark der getuigenis zetten; dan zult gij het deksel van de deur des tabernakels ophangen. 6. Gij zult ook het altaar des brandoffers zetten voor de deur van den tabernakel, van de tent der samenkomst. 7. En gij zult het waschvat zetten tusschen de tent der samenkomst, en tusschen het altaar; en gij zult water daarin doen. 8. Daarna zult gij den voorhof rondom zetten, en gij zult het deksel ophangen aan de poort des voorhofs. 9. Dan zult gij de zalfolie nemen en zalven den tabernakel, en al wat daarin is; en gij zult dien heiligen, met al zijn gereedschap, en het zal eene heiligheid zijn. 10. Gij zult ook het altaar des brandoffers zalven, en al zijn gereedschap; en gij zult het altaar heiligen, en het altaar zal heiligheid der heiligheden zijn. 11. Dan zult gij het waschvat zalven, en zijn voet; en gij zult het heiligen. 12. Gij zult ook Aäron en zijne zonen doen naderen, tot de deur van de tent der samenkomst; en gij zult hen met water wasschen. 13. En gij zult Aäron de heilige kleederen aantrekken; en gij zult hem zalven, en hem heiligen, dat hij Mij het priesterambt bediene. 14. Gij zult ook zijne zonen doen naderen, en zult hun de rokken aantrekken. 15. En gij zult hen zalven, gelijk als gij hun vader zult gezalfd hebben, dat zij Mij het priesterambt bedienen. En het zal geschieden, dat hun

hunne zalving zal zijn tot een eeuwig priesterdom bij hunne geslachten.

De materialen en de meubelen van den tabernakel waren nagezien en goedgekeurd, en nu moet het alles in orde gebracht worden.

1. God beveelt hier aan Mozes om den tabernakel op te richten, en de gereedschappen er van op hunne plaats te brengen. Hoewel het werk van den tabernakel voltooid was, en alles gereed was voor de oprichting er van, en het volk ongetwijfeld zeer verlangend was, om hem opgericht te zien, wil Mozes het toch niet doen zonder een uitdrukkelijke order er voor. Het is goed om bij iederen stap, dien wij doen, God voor ons uit te zien gaan. De tijd om dit te doen wordt bepaald op *den eersten dag der eerste maand*, vers 2, dus op veertien dagen na, één jaar sedert zij uit Egypte zijn gegaan, en er werd een zeer goed jaar werks in gedaan. Waarschijnlijk was het werk juist aan het einde des jaars klaar, zoodat de bepaling van dien dag geen, of zoo goed als geen, oponthoud voor dit goede werk teweegbracht. Wij moeten geen noodigen plicht uitstellen onder voorwendsel van er tot den een of anderen merkwaardigen dag mede te wachten, de tegenwoordige tijd is de meest gelegen tijd; maar dat de tabernakel opgericht werd op *den eersten dag van de eerste maand* is een wenk voor ons, dat het goed is om het jaar te beginnen met een goed werk. Laat Hem, die de eerste is, het eerste hebben, en laat de dingen Zijns koninkrijks het eerst gezocht worden. In Hizkia's tijd bevinden wij, dat zij den tempel begonnen te heiligen op *den eersten dag der eerste maand*, 2 Kron. 29 : 17. De nieuwe maan, (die naar hunne berekening de eerste dag was van iedere maand) werd met eenige plechtigheid door hen gevierd; en daarom was deze eerste nieuwe maan van het jaar aldus van gewicht gemaakt. Bij het begin van een nieuw jaar moeten wij bedenken om God meer en beter te dienen dan in het vorige jaar.

Aan Mozes wordt inzonderheid bevel gegeven om het eerst den tabernakel op te richten, waarin God wilde wonen en gediend wilde zijn, vers 2. Daarna om er de ark in te plaatsen en met den voorhang te bedekken. Dan de tafel, den kandelaar en het reukaltaar buiten den voorhang te stellen, vers 4, 5, en het deksel van de deur des tabernakels op te hangen. Daarna moet in den voorhof het brandofferaltaar en het waschvat geplaatst worden, vers 6, 7. Eindelijk moet hij de gordijnen van den voorhof, en het deksel aan de poort des voorhofs ophangen. En dit alles kon gemakkelijk in één dag gedaan worden, daar, onder de leiding van Mozes, ongetwijfeld vele handen gebruikt werden.

2. Hij beveelt Mozes, om, als hij den tabernakel en alles wat er bij behoorde geplaatst had, ze te heiligen door ze te zalven met de olie, die voor dat doel bereid was, Hoofdst. 30 : 25 en verv. Daar was geboden dat het gedaan moest worden, hier dat het *nu* gedaan moest worden, vers 9—11. Let op, dat ieder ding geheiligd werd, als het op zijne plaats gesteld was, en niet eerder, want niet eerder was het geschikt voor het gebruik, waartoe het bestemd was. Gelijk alles schoon is op zijn tijd, zoo is alles ook schoon op zijn plaats.

3. Hij beveelt hem Aäron en zijne zonen te heiligen. Toen de goederen in het huis des Heeren gebracht waren, werden dezen eerst gemerkt, en toen werden dienstknechten gehuurd om de vaten des Heeren te dragen, en die in dat ambt gesteld worden, moeten rein zijn, vers 12—15. De wet, die nu uitgevoerd moest worden, hadden wij in Hoofdst. 29. Aldus is het noodig, dat in de zichtbare kerk, die Gods tabernakel is onder de menschen, er dienaren zijn om het heiligdom te bedienen, en dat dezen de zalving ontvangen.

16. Mozes nu deed het naar alles, wat hem de HEERE geboden had; alzoo deed hij. 17. En het geschiedde in de eerste maand, in het tweede jaar, op den eersten der maand, dat de tabernakel opgericht werd. 18. Want Mozes richtte den tabernakel op, en zette zijne voeten, en stelde zijne berderen, en zette zijne richelen daaraan, en hij richtte zijne pilaren op. 19. En hij spreidde de tent uit over den tabernakel, en hij zette het deksel der tent daarboven op, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had. 20. Voorts nam hij, en legde de getuigenis in de ark, en deed de handboomen aan de ark, en hij zette het verzoendeksel boven op de ark. 21. En hij bracht de ark in den tabernakel, en hij hing den voorhang van het deksel op, en bedekte de ark der getuigenis, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had. 22. Hij zette ook de tafel in de tent der samenkomst, aan de zijde des tabernakels tegen het noorden, buiten den voorhang. 23. En hij schikte daarop het brood in orde, voor het aangezicht des HEEREN, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had. 24. Hij zette ook den kandelaar in de tent der samenkomst, recht over de tafel, aan de zijde des tabernakels, zuidwaarts. 25. En hij stak de lampen aan voor het aangezicht des HEEREN, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had. 26. En hij zette het gouden altaar in de tent der samenkomst, voor den voorhang. 27. En hij stak daarop aan reukwerk van welriekende specerijen, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had. 28. Hij hing ook het deksel van de deur des tabernakels. 29. En hij zette het altaar des brandoffers aan de deur des tabernakels, van de tent der samenkomst; en hij offerde daarop brandoffer en spijsoffer, gelijk de HEERE aan Mozes bevolen had. 30. Hij zette ook het waschvat tusschen de tent der samenkomst en tusschen het altaar; en hij deed water daarin om te wasschen. 31. En Mozes, en Aäron, en zijne zonen wieschen daaruit hunne handen en hunne voeten. 32. Als zij ingingen tot de tent der samenkomst, en als zij tot het altaar naderden, zoo wieschen zij zich, gelijk als de HEERE aan

Mozes geboden had. 33. Hij richtte ook den voorhof op, rondom den tabernakel en het altaar, en hij hing het deksel van de poort des voorhofs op. Alzoo voleindigde Mozes het werk.

Toen de tabernakel en de meubelen er van bereid waren, hebben zij met de oprichting er van niet gewacht totdat zij in Kanaän kwamen, hoewel zij hoopten dat zij er nu spoedig zijn zouden, maar in gehoorzaamheid aan den wil van God, hebben zij hem opgericht in het midden van hun leger, terwijl zij in de woestijn waren. Zij, die in een toestand van onbestendigheid zijn in de wereld, moeten niet denken dat dit hun voortdurende ongodsdienstigheid zal verontschuldigen, alsof het voldoende was dat zij God dienen, als zij beginnen gevestigd te zijn in de wereld. Neen, een tabernakel voor God is een zeer noodige en nuttige metgezel, zelfs in een woestijn, inzonderheid als wij bedenken dat ons dood lichaam in deze woestijn kan vallen, en wij in een andere wereld gevestigd kunnen wezen, eer wij het in deze wereld zijn.

De oprichting van den tabernakel vereischte een goeden dag werks; de heiliging er van en van de priesters geschiedde eenige dagen later. Hier hebben wij slechts een bericht van het werk op dien nieuwjaarsdag.

1. Mozes deed niet slechts al wat God hem geboden had te doen, maar hij deed het naar de volgorde door God bepaald, want God wil in goede orde gezocht worden.

2. Bij elk onderdeel is een uitdrukkelijke verwijzing naar het Goddelijk bevel, waarnaar Mozes zich even zorgvuldig en nauwkeurig regelde als de werklieden; evenals tevoren wordt hier dus in minder dan veertien verzen zeven maal herhaald: *gelijk de Heere Mozes geboden had.* Mozes zelf heeft, hoe groot een man hij ook was, zich niet vermeten om ook maar in het minst of geringst af te wijken van de inzetting, er iets aan toe te voegen of er van af te nemen. Zij, die het bevel voeren over anderen, moeten bedenken, dat ook hun Meester in den hemel is, en dat zij doen moeten wat Hij hun gebiedt, en zooals Hij het hun gebiedt.

3. Wat bedekt moest worden, bedekte hij, vers 21, en wat gebruikt moest worden, gebruikte hij terstond, ter onderrichting des priesters, opdat zij, hem de verschillende diensten ziende verrichten, zouden leeren om ze zelf goed en vaardig te kunnen verrichten. Hoewel Mozes eigenlijk geen priester was, wordt hij toch onder de priesters gerekend, Ps. 99 : 6, en de Joodsche schrijvers noemen hem *den priester der priesters.* Wat hij deed, deed hij bij bijzondere volmacht en onder de leiding van God, veeleer als profeet of wetgever, dan als priester. Hij bracht de raderen in beweging, en toen liet hij het werk verder over aan hen, die er voor aangesteld waren. *a.* Toen hij de tafel had geplaatst, heeft hij er het brood in orde op geschikt, vers 23, want God wil nooit Zijne tafel onvoorzien hebben. *b.* Zoodra hij den kandelaar had geplaatst, *stak hij de lampen aan voor het aangezicht des Heeren,* vers 25. Zelfs in die duistere bedeeling mochten geen kaarsen onaangestoken blijven. *c.* Het gouden altaar op zijn plaats zijnde, heeft hij er terstond *reukwerk van welriekende specerijen op aangestoken,* vers 27, want Gods altaar moet een rookend altaar zijn. *d.* Het brandofferaltaar was niet zoodra in den voorhof des tabernakels opgericht, of hij *offerde er brandoffer en spijsoffer op,* vers 29. Sommigen denken dat dit, hoewel hier vermeld, toch pas later geschiedde, maar mij komt het voor dat hij met de plechtigheid der wijding terstond is aangevangen, hoewel zij niet dan zeven dagen later voltooid was. *e.* Zoo heeft Mozes ook, toen hij het waschvat gesteld had, er zich de handen en voeten in gewasschen. Zoo heeft hij in al deze dingen niet slechts den priesteren getoond hoe zij hun werk moesten doen, maar ons ook geleerd, dat Gods gaven bestemd zijn om gebruikt te worden, en niet slechts om er vertooning mede te maken. Hoewel de altaren, de tafel en de kandelaar nieuw en frisch waren, heeft hij toch niet gezegd, dat het jammer was om ze vuil te maken, neen, hij heeft ze terstond in gebruik genomen. Talenten werden gegeven om er handel mede te doen, niet om ze te begraven.

34. Toen bedekte de wolk de tent der samenkomst; en de heerlijkheid des HEEREN vervulde den tabernakel. 35. Zoodat Mozes niet kon ingaan in de tent der samenkomst, dewijl de wolk daarop bleef, en de heerlijkheid des HEEREN den tabernakel vervulde. 36. Als nu de wolk opgeheven werd van boven den tabernakel, zoo reisden de kinderen Israels voort in al hunne reizen. 37. Maar als de wolk niet opgeheven werd, zoo reisden zij niet tot op den dag, dat zij opgeheven werd. 38. Want de wolk des HEEREN was op den tabernakel bij dag, en het vuur was er bij nacht op, voor de oogen van het gansche huis Israels in al hunne reizen.

Gelijk als bij de schepping God, toen Hij de aarde volbracht had, welke Hij bestemd had tot woonplaats van den mensch, den mensch schiep en er hem in het bezit van stelde, zoo is God, toen Mozes den tabernakel voleindigd had, die tot woonstede Gods bestemd was onder de menschen, gekomen en heeft er bezit van genomen. De *Shechina,* het Goddelijke eeuwige Woord, hoewel het nog niet vleesch was geworden, is toch, als inleiding tot die gebeurtenis, gekomen en heeft onder hen gewoond, Joh. 1 : 14. Dit was van nu voortaan *de plaats Zijns troons en de plaats der zolen Zijner voeten,* Ezech. 43 : 7; hier woonde Hij, hier regeerde Hij. Door de zichtbare teekenen van Gods komst onder hen om bezit te nemen van den tabernakel, gaf Hij hun het wederkeeren Zijner gunst jegens hen te kennen, die zij door het gouden kalf hadden verbeurd, Hoofdst. 33 : 7, alsmede Zijn genadige aanneming van de offeranden die zij gebracht hadden voor den tabernakel, en al de moeite, die zij er zich voor gegeven hadden. Aldus heeft God hen erkend, toonde Hij Zijn welbehagen in hetgeen zij gedaan hadden, en heeft Hij er hen overvloedig

voor beloond. God zal wonen onder hen, die Hem eene woning bereiden. Het verbroken en verslagen hart, het rein en heilig hart, dat toegerust is tot Zijn dienst en toegewijd is aan Zijne eer, zal Zijne *rust zijn tot in eeuwigheid;* daar zal door het geloof Christus in wonen, Ef. 3 : 17. Waar God een troon en een altaar heeft in de ziel, daar is een levende tempel. En God zal gewisselijk de werkingen Zijner eigen genade erkennen en kronen, evenals de waarneming van Zijn eigen inzettingen.

Gelijk God zich geopenbaard had op den berg Sinaï, zoo heeft Hij zich ook in dezen pas-opgerichten tabernakel geopenbaard. In hoofdst. 24 : 16 lazen wij, dat *de heerlijkheid des Heeren woonde op den berg Sinaï,* welke gezegd wordt als *een verterend vuur* te zijn, vers 17, en dat *de wolk die heerlijkheid bedekte.* Evenzoo heeft *de wolk,* toen God nederkwam om bezit te nemen van Zijn huis, het van buiten *bedekt,* en van binnen heeft *de heerlijkheid des Heeren het vervuld,* waarop waarschijnlijk gezinspeeld wordt in Zach. 2 : 5, waar God belooft *een vurige muur rondom Jeruzalem* te zijn, (en de wolkkolom was des nachts een vuurkolom) *en tot heerlijkheid in het midden van haar.*

I. *De wolk bedekte de tent,* diezelfde wolk welke als wagen, of tent, der *Shechina* uit Egypte voor hen heen was gegaan, en hen herwaarts had geleid, vestigde zich nu boven den tabernakel, zweefde er over, zelfs op den heetsten en heldersten dag, want het was geen der wolken, die door de zon uit elkander worden gedreven. Deze wolk was bestemd om:

1. Een teeken te zijn van Gods tegenwoordigheid, altijd zichtbaar, bij dag en bij nacht, vers 38, voor gansch Israel, zelfs voor hen die zich aan de uiterste hoeken van het leger bevonden, opdat zij haar nooit meer in twijfel zouden trekken, zeggende: *Is de Heere in het midden van ons of niet?* Diezelfde wolk, welke reeds zoo vruchtbaar was in wonderen in de Roode Zee en op den berg Sinai, waaruit zoo duidelijk bleek, dat God in waarheid zich daarin bevond, was geduriglijk *voor de oogen des ganschen huizes Israels in al hunne reizen,* zoodat zij niet te verontschuldigen waren, zoo zij hun eigen oogen niet geloofden.

2. Eene verberging te zijn voor den tabernakel, en de heerlijkheid Gods daarin. God heeft in waarheid onder hen gewoond, maar Hij woonde in eene wolk; Voorwaar, *Gij zijt een God, die zich verborgen houdt.* Geloofd zij God voor het Evangelie van Christus, waarin *wij allen met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren aanschouwen, als in een spiegel,* niet in eene wolk.

3. Eene bescherming te zijn voor den tabernakel. Zij hadden hem beschut met de eene bedekking boven de andere, maar de wolk, die hem bedekte, was met dat al zijn beste beschutting. Zij, die in het huis des Heeren wonen, zijn er verborgen en veilig onder de goddelijke bescherming, Ps. 27 : 4, 5. Maar hetgeen toen een bijzondere gunst was voor den tabernakel, is beloofd voor iedere woning op den berg Zion, Jes. 4 : 5, *want over alles wat heerlijk is, zal eene beschutting wezen.*

4. Om een gids te zijn voor het leger Israels op hunne reis door de woestijn, vers 36, 37. Zoolang de wolk op den tabernakel bleef, bleven zij stil, reisden zij niet; als zij opgeheven werd, dan volgden zij haar, daar zij geheel onder de leiding Gods waren. Daarvan wordt uitvoeriger gesproken in Num. 9 : 15 en verv. en lang daarna wordt hier met dankbaarheid en ter eere Gods melding van gemaakt, Neh. 9 : 19; Ps. 78 : 14; Ps. 105 : 39. Vóór de oprichting van den tabernakel hadden de Israelieten ook de wolk tot hun gids, zij was toen nu eens in de eene en dan weder in een andere plaats, maar van nu voortaan werd zij alleen daar gevonden; en zoo heeft de kerk voordat de Schrft geschreven was, van den beginne de Goddelijke openbaring tot gids gehad; maar sedert de vaststelling van dien canon blijft zij daarin als in haren tabernakel, en daar alleen is zij te vinden, evenals bij de schepping het licht, dat op den eersten dag gemaakt was, zich op den vierden dag concentreerde in de zon. Geloofd zij God voor de wet en het getuigenis.

II. *De heerlijkheid des Heeren vervulde den tabernakel,* vers 34, 35. De *Shechina* hield nu een ontzagwekkenden, majestueuzen intocht in den tabernakel, door welks buitenste deelen zij heenging naar het heilige der heiligen, als de audientiezaal, en daar zetelde zij tusschen de cherubim. Het was in licht en vuur, en (voorzooveel wij weten) in niets anders, dat de Shechina zich zichtbaar maakte; want *God is licht; onze God is een verterend vuur.* Daarmede was nu de tabernakel vervuld, maar, evenals tevoren de braambosch niet verteerd werd, zoo werden nu de gordijnen zelfs niet verzengd door dit vuur, want voor hen, die de zalving ontvangen hebben, is de ontzagwekkende majesteit Gods niet verderf-aanbrengend, niet verwoestend. Toch was dit licht zóó verblindend, en het vuur zóó vreeslijk, dat Mozes *niet kon ingaan in de tent der samenkomst,* aan welker deur hij bleef, totdat de glans en gloed een weinig afgenomen waren, en de heerlijkheid des Heeren binnen den voorhang was gegaan, vers 35. Dit toont hoe ontzagwekkend de heerlijkheid en majesteit Gods zijn, en hoe zelfs de grootsten en besten der menschen niet vermogen om voor Hem te bestaan. Het Goddelijk licht en vuur, uitgezonden in hun volle kracht, zal de sterkste hoofden overweldigen, en de reinste harten. Maar hetgeen Mozes niet doen kon wijl *hij zwak was door het vleesch,* heeft onze Heere Jezus gedaan, dien God heeft doen naderen, en die, als de Voorlooper, *voor ons ingegaan is,* en ons genoodigd heeft om met vrijmoedigheid toe te gaan tot den troon der genade. Hij kon *ingaan in het heiligdom, dat niet met handen gemaakt is,* Hebr, 9 : 24, ja Hij zelf is de ware tabernakel, vervuld met de heerlijkheid Gods, Joh. 1 : 14, namelijk met de Goddelijke genade en waarheid, die afgeschaduwd zijn door dit vuur en licht. In Hem heeft de Shechina hare woning tot in eeuwigheid, want in Hem *woont de volheid der Godheid lichamelijk.* Geloofd zij God voor Jezus Christus.

EENE VERKLARING

MET PRACTISCHE OPMERKINGEN VAN HET DERDE BOEK VAN MOZES, GENAAMD

LEVITICUS.

Er is in geheel dit boek van Leviticus niets historisch behalve het bericht, dat ons gegeven is van de wijding der priesterschap in hoofdstuk 8 en 9; van de straf van Nadab en Abihu door de hand Gods wegens het brengen van vreemd vuur, hoofdst. 10; en van den zoon van Selomith door de hand van den magistraat wegens Godslastering, hoofdst. 24. Al het overige van het boek wordt ingenomen door de wetten, hoofdzakelijk kerkelijke wetten, die God aan Israel heeft gegeven door de hand van Mozes, betreffende hunne offers, hun spijs en drank en verschillende wasschingen, en de andere eigenaardigheden door welke God zich dit volk heeft afgezonderd en het onderscheiden heeft van andere volken; en al deze dingen waren typen van toekomende goederen, die gerealiseerd en vervangen zijn door het Evangelie van Christus. — Wij noemen het boek *Leviticus*, naar de Septuaginta, omdat het de wetten en verordeningen bevat van het *Levietische priesterschap* (zooals het genoemd wordt in Hebr. 7 : 11) en de bediening er van. De Levieten waren voornamelijk belast met deze inzettingen, zoowel om *hun* plicht te doen, te doen hetgeen *hunner* was, en om het volk te leeren *zijn* plicht te doen, te doen hetgeen *zijner* is. Aan het einde van het vorige boek lazen wij van de oprichting van den tabernakel, die de plaats der aanbidding moest zijn, en gelijk die gemaakt werd overeenkomstig het voorbeeld, zoo moesten de inzettingen van den eeredienst het ook wezen, welke er bediend werden. Daarin was het Goddelijk voorschrift even bijzonder als in Zijn voorschrift betreffende het maken van den tabernakel, en het moet alles even nauwkeurig en nauwgezet worden waargenomen. Dit bericht van de wet, die nu opgeheven is, is ons nuttig ter versterking van ons geloof in Jezus Christus, als *het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld*, en tot toeneming onzer dankbaarheid aan God, dat wij door Hem bevrijd zijn van het juk der ceremonieele wet, en in den tijd der verbetering leven.

HOOFDSTUK I.

Dit boek begint met de wet op de offers, waarvan de brandoffers de oudste zijn, waaromtrent God aan Mozes in dit hoofdstuk instructies geeft. Er worden orders gegeven omtrent de wijze, waarop met die soort van offers gehandeld moet worden. I. Indien het een rund is, vers 3—9. II. Indien het een schaap of geit, een lam of geitenbokje van de kudde is, vers 10—13. Indien het een tortelduif of jonge duif is, vers 14—17. En, hetzij nu het offer van meerdere of mindere waardij was in zichzelf, zoo het geofferd werd met een oprecht hart, overeenkomstig deze wetten, werd het door God aangenomen.

En de HEERE riep Mozes, en sprak tot hem uit de tent der samenkomst, zeggende:

2. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Als een mensch uit u den HEERE een offerande zal offeren, gij zult uwe offeranden offeren van het vee, van runderen en van schapen.

Merk hier op:

1. Dat van de veronderstelling wordt uitgegaan, dat het volk geneigd zou zijn den Heere offeranden te brengen. Zelfs het licht der natuur leidt den mensch er toe, om op de een of andere wijze zijn Maker te eeren, en Hem hulde te doen als zijn Heer. De geopenbaarde Godsdienst onderstelt dat de natuurlijke Godsdienst een aloude instelling is, daar de mensch na den

val er op gewezen is om God te verheerlijken door offeranden, hetgeen een onbepaalde erkenning was, dat de menschen als schepselen alles *van* God hadden ontvangen, en als zondaren alles *aan* Hem hadden verbeurd. Als het geweten gansch en al overtuigd is van afhankelijkheid en schuld, dan zal het den mensch gewillig maken om met *duizenden van rammen* den Heere tegen te komen, Micha 6 : 6, 7.

2. Dat er in voorzien is dat de menschen hierbij niet toegeven aan hun eigen bedenkselen, en ten opzichte van hunne offers niet verijdeld zullen worden in hunne overleggingen, opdat zij, voorgevende God te eeren, Hem in werkelijkheid niet onteeren, en niet doen hetgeen Hem onwaardig is. Er wordt dus bevolen, dat alles met betamelijkheid zal geschieden, volgens een zekeren regel, en op zulk een wijze, dat het offer een groote beteekenis verkrijgt, wijzende beide op het groote zoenoffer, dat Christus in de volheid des tijds zou offeren, en op de geestelijke offeranden van erkentelijkheid, die dagelijks door de geloovigen geofferd moeten worden.

3. God gaf deze wetten aan Israel door *Mozes*. Er is niets, dat meer dikwijls herhaald wordt dan dit: *De Heere sprak tot Mozes, zeggende: Spreek tot de kinderen Israels.* God kon het zelf tot de kinderen Israels gesproken hebben, zooals Hij de tien geboden tot hen gesproken heeft, maar het behaagde Hem het hun door Mozes bekend te maken, omdat zij verlangd hadden, dat Hij niet meer zelf tot hen spreken zou, en omdat Hij wilde dat Mozes, meer dan al de andere profeten, een type zou zijn van Christus, door wien God in deze laatste dagen tot ons wilde spreken, Hebr. 1 : 1. Door andere profeten heeft God boodschappen gezonden aan Zijn volk, maar door Mozes gaf Hij hun wetten; en daarom was hij geschikt om een type te wezen van Hem, aan wien de Vader al het oordeel heeft overgegeven. En behalve dat: de schat der Goddelijke openbaring moest altijd in aarden vaten gelegd worden, opdat ons geloof beproefd zou worden, en de uitnemendheid der kracht Godes zij.

4. God sprak tot hem *uit de tent der samenkomst*. Niet zoodra had de Shechina bezit genomen van haar nieuwe woonstede, of God heeft, ten teeken van Zijne aanneming van hetgeen gedaan was, met Mozes gesproken van het verzoendeksel, terwijl hij buiten den voorhang was, of liever, aan de deur, alleen eene stem hoorende; en het is waarschijnlijk, dat hij, om eene vergissing of een vergeten te voorkomen bij de mededeeling er van, terstond geschreven heeft wat hij hoorde. De tabernakel was opgericht, om eene plaats van gemeenschapsoefening te zijn tusschen God en Israel; daar, waar zij hunne diensten waarnamen voor God, heeft God hun Zijn wil geopenbaard, en zoo hebben wij thans door het woord en het gebed gemeenschap met den Vader, en met Zijn Zoon Jezus Christus, Hand. 6 : 4. Als wij tot God spreken, moeten wij begeeren van Hem te hooren, en het als een groote gunst achten, dat het Hem behaagt om tot ons te spreken. De Heere riep Mozes, niet om nabij te komen, (onder die bedeeling moest zelfs Mozes op een afstand blijven), maar om acht te geven en te luisteren naar hetgeen gezegd zou worden. De Joodsche critici zeggen ons, dat in het Hebreeuwsche woord voor *riep* ééne letter minder dan gewoonlijk is, hetgeen te kennen geeft, dat God in stille, zachte stem sprak. De zedelijke wet werd met verschrikking van een brandenden berg gegeven, met donderslagen en bliksemen, maar de genezende, herstellende wet van offerande werd op zachter wijze gegeven van het verzoendeksel, omdat dit een type was van de genade van het Evangelie, hetwelk de bediening is van leven en vrede.

3. Indien zijne offerande een brandoffer van runderen is, zoo zal hij een volkomen mannetje offeren; aan de deur van de tent der samenkomst zal hij dat offeren, naar zijn welgevallen, voor het aangezicht des HEEREN. 4. En hij zal zijne hand op het hoofd des brandoffers leggen, opdat het voor hem aangenaam zij om hem te verzoenen. 5. Daarna zal hij het jonge rund slachten voor het aangezicht des HEEREN; en de zonen van Aäron, de priesters, zullen het bloed offeren, en het bloed sprengen rondom dat altaar, hetwelk voor de deur van de tent der samenkomst is. 6. Dan zal hij het brandoffer de huid aftrekken, en het in zijne stukken deelen. 7. En de zonen van Aäron, den priester, zullen vuur maken op het altaar, en zullen het hout op het vuur schikken. 8. Ook zullen de zonen van Aäron, de priesters, de stukken, het hoofd en het smeer, schikken op het hout, dat op het vuur is, hetwelk op het altaar is. 9. Doch zijn ingewand en zijne schenkelen zal men met water wasschen; en de priester zal dat alles aansteken op het altaar: het is een brandoffer, een vuuroffer, tot een lieflijken reuk den HEERE.

Als iemand rijk was en het kon missen, dan werd ondersteld dat hij zijn brandoffer, waarmede hij bedoelde God te eeren, uit zijn runderen zou brengen, uit zijn groot vee. Hij, die acht dat God de beste is van wat is, zal besluiten om Hem het beste te geven van hetgeen hij heeft, want anders geeft hij Hem niet de eer Zijns naams. Indien dus iemand besluit een rund te slachten, niet om er zijn gezin en zijne vrienden op te onthalen, maar als een offer aan zijn God, dan moeten deze regelen zeer zorgvuldig worden gevolgd.

1. Het dier, dat geofferd zou worden, moet een *mannetje* zijn, een *volkomen* mannetje, dat is: het moet zonder gebrek wezen, en het beste van wat hij op zijne weide heeft. Daar het zuiver en alleen bestemd is voor de eer van Hem, die oneindig volkomen is, moet het ook het volkomenste van zijne soort wezen. Dit duidt de volkomen kracht en reinheid aan, die in Christus waren, het stervende offer, en de oprechtheid van hart en onberispelijkheid van leven, die in Christenen behooren te wezen, die Gode als *levende* offeranden worden voorgesteld. In letterlijken zin is echter in Christus Jezus

man noch vrouw, en is geen natuurlijk gebrek van het lichaam een hinderpaal voor ons welbehaaglijk-zijn aan God, doch alleen de zedelijke gebreken en mismaaktheden, welke door de zonde in de ziel zijn gekomen.

2. De eigenaar moet het *naar zijn welgevallen,* dat is vrijwillig, *offeren.* Wat in den Godsdienst gedaan wordt om Gode te behagen, moet door geen anderen drang gedaan worden, dan door den drang der liefde. God heeft een welgevallen aan een gewillig volk, en den blijmoedigen gever heeft Hij lief. Ainsworth en anderen lezen het, niet als het beginsel, maar als het doel, van de offerande; laat hem het offeren *ter zijner gunstige aanneming door den Heere,* of opdat de Heere een welgevallen aan hem heeft. Laat hem zich dit voorstellen als het doel, waarmede hij zijn offer brengt, en laat zijn oog vast op dat doel gericht zijn — opdat hij den Heere welbehaaglijk zij," Diegenen alleen zullen Hem welbehaaglijk zijn in hun Godsdienstige verrichtingen, die dit in oprechtheid begeeren en bedoelen, 2 Cor. 5 : 9.

3. Het moet geofferd worden *aan de deur van de tent der samenkomst,* waar het koperen brandofferaltaar stond, dat de gave heiligde, en nergens anders. Hij moet het offeren *aan de deur,* als een, die onwaardig is om binnen te gaan, en erkennende dat de zondaar niet anders toegelaten wordt in het verbond en de gemeenschap met God, dan door offerande; maar hij moet het offeren aan de deur van *de tent der samenkomst,* ten teeken van zijne gemeenschap met geheel de kerk van Israel, zelfs in zijn bijzonderen, persoonlijken dienst.

4. Die het offer brengt moet *zijne hand op het hoofd zijns offers leggen,* vers 4. „Hij moet," zeggen de Joodsche geleerden, „beide zijne handen met al zijne kracht tusschen de hoornen van het offerdier leggen," om daarmede te kennen te geven: *a.* De overdracht van al zijn recht op, en deel in, het dier aan God, en door het met zijn eigen handen over te leveren, het wezenlijk afstaande voor Zijn dienst. *b.* De bekentenis dat hij verdiende te sterven en bereid zou geweest zijn te sterven, indien God het had geëischt ten dienste van Zijne eer, en ter verkrijging van Zijne gunst. *c.* Een steunen en betrouwen op het offer, als een ingesteld type van het groote offer, waarop ons aller ongerechtigheid gelegd zou worden. Sommigen denken dat de apostel de mystieke beteekenis van de offers, en inzonderheid van dezen ritus, bedoelt met *de oplegging der handen,* Hebr. 6 : 2, dat een type was van het Evangelisch geloof. Dat hij, die het offer bracht, zijne hand op het hoofd des offers legde, moest zijne begeerte aanduiden, en zijne hoop, *dat het voor hem aangenaam zij om hem te verzoenen.* De brandoffers hadden geen betrekking tot een bijzondere zonde, zooals dit met het zondoffer het geval was; zij moesten verzoening doen voor zonde in het algemeen; en hij, die zijne hand op het hoofd van een brandoffer legde, moest belijden dat hij nagelaten heeft wat hij had behooren te doen, en gedaan heeft wat hij niet had moeten doen; en bidden, dat, ofschoon hij zelf verdiend had te sterven, de dood van zijn offer aangenomen mocht worden tot uitdelging van zijne schuld.

5. Het offer moest geslacht worden door de priesters of Levieten *voor het aangezicht des Heeren,* dat is: op vrome, Godsdienstige wijze, met het oog op God en Zijne eer. Dit beteekende dat onze Heere Jezus Zijne ziel, of Zijn leven, zal stellen tot een offer voor de zonde. Messias, de Vorst, moet uitgeroeid worden als een offer, maar het zal niet voor Hemzelven zijn, Dan. 9 : 26. Het beteekende ook dat in Christenen, die levende offeranden zijn, het dierlijke gedood, het vleesch met zijn verdorven neigingen en lusten, en al de begeerten van het bloot dierlijk leven, gekruisigd moet worden.

6. De priesters moesten *het bloed rondom het altaar sprengen,* vers 5, want het bloed het leven zijnde, is het het bloed, dat verzoening doet voor de ziel. Dit beteekende dat onze Heere Jezus met het storten van Zijn bloed het oog heeft gehad op Zijns Vaders gerechtigheid, en het handhaven van Zijn gekrenkte eer; *Hij heeft zich Gode onstraffelijk opgeofferd.* Het beteekende ook de bevrediging en reiniging van ons geweten door het, in het geloof, te besprengen met het bloed van Jezus Christus, 1 Petrus 1 : 2; Hebr. 10 : 22.

7. Het dier moest de huid afgetrokken, en behoorlijk in stukken gesneden worden, verdeeld in de onderscheidene stukken, naar het werk des slachters, en dan moesten al de stukken met het hoofd en het vet (het ingewand en de schenkels eerst gewasschen zijnde) tezamen op het altaar verbrand worden, vers 6—9. *„Maar met welk doel?"* zullen sommigen zeggen, *„waartoe dit verlies?* Waarom moet al dit goede vleesch, dat *den armen gegeven had kunnen worden,* en hun en hun hongerig gezin voor een goede poos van spijze had kunnen voorzien, alles tezamen tot asch verbrand worden?" Aldus was het de wil van God, en ons betaamt het niet daar iets tegen te hebben, of er afkeurende opmerkingen op te maken. Toen het tot eer van God verbrand was, in gehoorzaamheid aan Zijn gebod, en om geestelijke zegeningen aan te duiden, was het in werkelijkheid beter besteed, en beantwoordde het beter aan het doel waarmede het geschapen was, dan wanneer het tot voedsel voor den mensch gebruikt was. Nooit moeten wij wat voor God besteed werd een verlies achten. Het verbranden van het offer beteekende het ontzettende lijden van Christus, en de vrome genegenheden, waarmede, als met een heilig vuur, Christenen zich met geheel hun geest, hun ziel en hun lichaam Gode moeten opofferen.

Eindelijk. Dit wordt gezegd te zijn *ten lieflijken reuk den Heere.* Het branden van vleesch is op zichzelf onlieflijk, maar in gehoorzaamheid aan een gebod Gods en als type van Christus, was dit Gode welbehaaglijk; Hij was verzoend met hem, die dit offer bracht, en had zelf een welgevallen in die verzoening. Hij rustte en was verkwikt door deze inzettingen Zijner genade, zooals Hij in den beginne zich verheugde in Zijne werken der schepping, Ex. 31 : 17, Ps. 104 : 31. Van Christus' offeren van zichzelven aan God wordt gezegd, dat het *een*

welriekende reuk was, Efeze 5 : 2; en van de geestelijke offeranden der Christenen wordt gezegd, dat zij *Gode* aangenaam zijn door Jezus Christus, 1 Petr. 2 : 5.

10. En indien zijne offerande is van klein vee, van schapen of van geiten, ten brandoffer, zal hij een volkomen mannetje offeren. 11. En hij zal dat slachten aan de zijde van het altaar, noordwaarts, voor het aangezicht des HEEREN; en de zonen van Aäron, de priesters, zullen zijn bloed rondom op het altaar sprengen. 12. Daarna zal hij het in zijne stukken deelen, mitsgaders zijn hoofd en zijn smeer; en de priester zal die schikken op het hout, dat op het vuur is, hetwelk op het altaar is. 13. Doch het ingewand en de schenkelen zal men met water wasschen; en de priester zal dat alles offeren en aansteken op het altaar; het is een brandoffer, een vuuroffer, tot een lieflijken reuk den HEERE. 14. En indien zijne offerande voor den HEERE een brandoffer van gevogelte is, zoo zal hij zijne offerande van tortelduiven of van jonge duiven offeren. 15. En de priester zal die tot het altaar brengen, en deszelfs hoofd met zijn nagel splijten en op het altaar aansteken; en zijn bloed zal aan den wand des altaars uitgeduwd worden. 16. En zijn krop met zijne vederen zal hij wegdoen, en zal het werpen bij het altaar, oostwaarts, aan de plaats der asch. 17. Verder zal hij die met zijne vleugelen klieven, niet afscheiden; en de priester zal die aansteken op het altaar, op het hout, dat op het vuur is; het is een brandoffer, een vuuroffer, tot een lieflijken reuk den HEERE.

Hier hebben wij de wetten betreffende de brandoffers, die uit klein vee of gevogelte bestonden. Die tot den middenstand behoorden en het niet goed konden bekostigen om een rund te offeren, zouden een schaap of geitenbok brengen; en zij, die ook hiertoe niet instaat waren, zullen door God aangenomen worden, als zij een tortelduif of jonge duif brengen. Want in Zijne wet en in Zijn Evangelie, zoowel als in Zijne voorzienigheid, aanmerkt God de armen. Het is opmerkelijk dat die schepselen tot offers gekozen werden, die zeer zacht van aard zijn, onnoozel en onschadelijk, om een type te zijn van de onschuld en zachtmoedigheid, die in Christus waren, en de onschuld en zachtmoedigheid te leeren, die in Christenen behooren te zijn. Er worden hier bevelen gegeven:

1. Betreffende de brandoffers van klein vee, vers 10. De methode om die te behandelen is tamelijk gelijk aan die van de runderen, slechts wordt hier bevolen, dat het offer geslacht moet worden *aan de zijde van het altaar noordwaarts*, hetgeen, hoewel slechts hier vermeld, waarschijnlijk echter ook voor de vorige en andere offeranden aldus werd in acht genomen. Misschien was er aan die zijde van het altaar de grootste ledige ruimte en plaats voor de priesters om er zich te bewegen. Vanouds werd de opmerking gemaakt, dat *fraai weder uit het noorden komt*, en dat *de noordenwind den regen verdrijft*, en door deze offeranden worden de stormen van Gods toorn verdreven, en wordt het licht van Gods aangezicht verkregen, hetgeen lieflijker is dan het schoonste, helderste weer.

2. Betreffende die van het gevogelte. Het moeten òf *tortelduiven* zijn, en zoo die het zijn, moeten het *oude* tortelduiven wezen; (zeggen de Joden) of *jonge duiven*. Hetgeen op de tafel der menschen het aangenaamst was, dat moest op Gods altaar gebracht worden. Als deze vogels geofferd werden, dan moest: *a.* Hun het hoofd gespleten, of afgewrongen worden. „Er geheel afgewrongen," zeggen sommigen, maar anderen denken, alleen geknepen, zoodat de vogel gedood werd, maar het hoofd aan het lichaam bleef hangen. Het is echter meer waarschijnlijk, dat het er geheel van afgescheiden werd, want het moest het eerst verbrand worden. *b.* Het bloed moest *aan den wand des altaars uitgeduwd worden*. *c.* De afval met de vederen moest op den mesthoop worden geworpen. *d.* Het lichaam moest worden geopend, met zout bestrooid, en dan op het altaar verbrand worden. „Dit offer van gevogelte", zeggen de Joden, „was een der moeilijkste diensten, welke de priesters hadden te verrichten;" om hun, die in het heilige dienen, te leeren, dat zij even bezorgd moeten wezen voor de zielen der armen als van de rijken; want *hunne* diensten zijn Gode, als zij uit een oprecht hart voortkomen, even welbehaaglijk als de diensten van de *rijken*, want Hij verwacht *naar hetgeen iemand heeft*, niet *naar hetgeen hij niet heeft*, 2 Cor. 8 : 12. Van des armen tortelduiven of jonge duiven wordt hier evengoed gezegd, dat het *een brandoffer is ten lieflijken reuk den Heere*, als van een rund dat hoornen en hoeven heeft. En met dat al: *God lief te hebben uit geheel het hart, en uit geheel het verstand, en uit geheel de ziel, en uit geheel de kracht, en den naaste lief te hebben als zichzelven*, dat *is meer dan al de brandofferen en al de slachtofferen*, Markus 12 : 33.

HOOFDSTUK II.

In dit hoofdstuk hebben wij de wet betreffende de spijsoffers. I. De zelfstandigheid er van, hetzij rauw meel met olie en reukwerk, vers 1, of gebakken in den oven, vers 4, of in de pan, vers 5, 6, of gekookt in een ketel, vers 7. II. De behandeling er van: van het meel, vers 2, 3; van de koeken, vers 8—10. III. Eenige desbetreffende bijzondere regelen: Dat nooit deesem of honig er bij toegelaten mocht worden, vers 11, 12, en dat van het spijsoffer nooit zout weggelaten moest worden, vers 13. IV. De wet betreffende het offeren van de eerste vruchten van groene aren, vers 14—16.

Als nu eene ziel een offerande van spijsoffer den HEERE zal offeren, zijne offerande zal van meelbloem zijn; en hij zal olie daarop gieten, en wierook daarop leggen. 2. En hij zal het brengen tot de zonen van Aäron, de priesters, een van welke daarvan zijne hand vol grijpen zal uit deszelfs meelbloem, en uit des-

zelfs olie, met al deszelfs wierook; en de priester zal deszelfs gedenkoffer aansteken op het altaar; het is een vuuroffer, tot een lieflijken reuk den HEERE. 3. Wat nu overblijft van het spijsoffer zal voor Aäron en zijne zonen zijn; het is eene heiligheid der heiligheden van de vuurofferen des HEEREN. 4. En als gij offeren zult een offerande van spijsoffer, een gebak des ovens; het zullen zijn ongezuurde koeken van meelbloem, met olie gemengd, en ongezuurde vladen, met olie bestreken. 5. En indien uwe offerande spijsoffer is, in de pan gekookt, zij zal zijn van ongezuurde meelbloem met olie gemengd. 6. Breekt ze in stukken en giet olie daarop; het is een spijsoffer. 7. En zoo uwe offerande een spijsoffer des ketels is, het zal van meelbloem met olie gemaakt worden. 8. Dan zult gij dat spijsoffer, hetwelk daarvan zal gemaakt worden, den HEERE toebrengen; en men zal het tot den priester doen naderen, die het tot het altaar dragen zal. 9. En de priester zal van dat spijsoffer deszelfs gedenkoffer opnemen, en op het altaar aansteken; het is een vuuroffer, tot een lieflijken reuk den HEERE. 10. En wat overblijft van het spijsoffer zal voor Aäron en zijne zonen zijn; het is eene heiligheid der heiligheden van de vuurofferen des HEEREN.

Sommige spijsoffers zijn slechts aanhangsels geweest van de brandoffers, zooals dat, hetwelk met het dagelijksch offer geofferd werd, Ex. 29: 38, 39, en van de dankoffers, waaraan drankoffers toegevoegd werden, zie Num. 15 : 4, 7, 9, 10, en daarvan werd de hoeveelheid bepaald. Maar de wet in dit hoofdstuk betreft die spijsoffers, welke alleen en op zichzelven geofferd werden, als men een reden zag om aldus uiting te geven aan zijne Godsvrucht. Het eerste offer, waarvan wij in de Schrift lezen, was van die soort, Gen. 4 : 3. *Kaïn bracht van de vrucht des lands den Heere offer.* Deze soort offeranden werd ingesteld:

I. Met het oog op de armen en hetgeen waartoe zij instaat waren; opdat zij, die zelf slechts van brood en meelkoeken leefden, Gode een welbehaaglijk offer konden brengen uit hetgeen hun eigen grove, eenvoudige spijze was; en door eerst voor Gods altaar, zooals de weduwe van Sarepta voor Zijn profeet, een kleinen koek te maken, zulk een zegen voor zich zouden verkrijgen op het handvol meel in de kruik en het weinigje olie in de flesch, dat het meel niet verteerd zal worden en de olie niet ontbreken zal.

II. Als een voegzame erkenning van Gods goedertierenheid jegens hen in hun voedsel. Dit was eene soort cyns, waarmede zij hunne afhankelijkheid van God betuigden, hunne dankbaarheid aan Hem, en hunne verwachting van Hem als hun eigenaar en weldoener, die aan allen het leven, en den adem en het brood hun bescheiden deels geeft. Aldus moesten zij hun Heere eeren met hetgeen zij bezaten, en ten teeken van hun eten en drinken ter Zijner eere, een deel van hun spijs en drank afstaan voor Zijn onmiddellijken dienst. Zij, die *thans*, met een dankbaar en liefdevol hart, hun brood den hongerige mededeelen, en in de behoeften voorzien van hen, die gebrek hebben aan het dagelijksch voedsel, en als zij zelf het vette eten en het zoete drinken, deelen zenden dengenen, voor welken niets bereid is, offeren Gode een welbehaaglijk spijsoffer. De profeet betreurt het als een der schrikkelijke uitwerkselen van hongersnood, dat hierdoor *prijsoffer en drankoffer van het huis des Heeren is afgesneden*, Joël 1 : 9, en hij rekent het tot den grootsten zegen van overvloed, dat die de wederopleving daarvan tengevolge zal hebben, Joël 2 : 14.

De wetten nu van het spijsoffer waren deze:

1. De bestanddeelen er van moeten altijd *meelbloem en olie* zijn, twee der voornaamste voortbrengselen van Kanaän, Deut. 8 : 8. Voor hen was olie in hun spijze wat nu voor ons boter is. Indien het niet toebereid was, dan moest de olie *op het meelbloem gegoten* worden, vers 1; indien het gekookt was, dan moest de olie met het meelbloem *gemengd* zijn, vers 4 en verv.

2. Indien het ongebakken meelbloem was, dan moest behalve de olie, ook *wierook* er op gelegd worden, om er mede verbrand te worden, vers 1, 2; om het altaar welriekend te maken; in toespeling hierop worden Evangeliedienaren gezegd *Gode een goede reuk* te zijn, 2 Cor. 2 : 15.

3. Indien het bereid werd, mochten zij dit op verschillende wijze doen; zij mochten het bakken of braden, of het meel en de olie mengen in een pan, en om dit te doen waren in den tabernakel gereedschappen voorhanden. De wet was zeer stipt zelfs voor de offers, die het minst kostbaar waren, om aan te duiden dat God kennis neemt van de Godsdienstige handelingen, die zelfs door de armen onder Zijn volk met een vroom gemoed verricht worden.

4. Het moest door den offeraar aan den priester gegeven worden, dat *toebrengen tot den Heere* genoemd wordt, vers 8, want de priesters waren Gods ontvangers, en waren verordineerd om gaven te offeren.

5. Een deel er van moest op het altaar verbrand worden, tot een gedenkoffer, dat is: ten teeken van hun gedenken van Gods milddadigheid jegens hen, daar Hij hun alle dingen rijkelijk verleent om te genieten. Het was *een vuuroffer*, vers 2, 9. Het verteren er van door vuur kon hen doen gedenken, dat zij verdienden, dat al de vruchten der aarde aldus verbrand werden, en dat het des Heeren goedertierenheid was, dat dit niet geschiedde. Zij konden er ook uit leeren dat, *gelijk de spijzen zijn voor den buik, en de buik is voor de spijzen, God beide dezen en die teniet zal doen*, 1 Cor. 6 : 13, en dat *de mensch niet alleen bij brood leeft*. Dit vuuroffer wordt hier gezegd *ten lieflijken reuke den Heere* te wezen; en dat zijn ook onze geestelijke offeranden, die gemaakt zijn door het vuur der heilige liefde, inzonderheid het geven van aalmoezen, dat ge-

zegd wordt *een welriekende reuk te zijn, een aangename offerande, Gode welbehaaglijk*, Filipp. 4 : 18, en, Hebr. 13 : 16, *aan zoodanige offeranden heeft God een welbehagen.*

6. Wat overbleef van het spijsoffer moest aan de priesters worden gegeven, vers 3, 10. *Het is een heiligheid der heiligheden,* dat niet gegeten moest worden door hen, die het offerden, zooals de dankoffers, (welke, hoewel *heilig,* toch geen *heiligheid der heiligheden waren),* maar alleen door de priesters en hun gezin. Aldus heeft God er in voorzien dat zij, die aan het altaar dienden, van het altaar zullen leven, ja, aangenaam zullen leven.

11. Geen spijsoffer, dat gij den HEERE zult offeren, zal met deesem gemaakt worden; want van geen zuurdeesem en van geen honig zult gijlieden den HEERE vuuroffer aansteken. 12. De offeranden der eerstelingen zult gij den HEERE offeren; maar op het altaar zullen zij niet komen tot een lieflijken reuk. 13. En alle offerande uws spijsoffers zult gij met zout zouten, en het zout des verbonds van uwen God van uw spijsoffer niet laten afblijven; met al uwe offerande zult gij zout offeren. 14. En zoo gij den HEERE een spijsoffer der eerste vruchten offert, zult gij het spijsoffer uwer eerste vruchten van groene aren, bij het vuur gedord, dat is het klein gebroken graan van volle groene aren, offeren. 15. En gij zult olie daarop doen, en wierook daarop leggen; het is een spijsoffer. 16. Zoo zal de priester deszelfs gedenkoffer aansteken van zijn klein gebroken graan en van zijne olie, met al den wierook; het is een vuuroffer den HEERE.

I. Hier wordt verboden, dat *deesem en honig* in hunne spijsoffers gedaan zouden worden, *van geen zuurdeesem en van geen honig zult gijlieden den Heere vuuroffer aansteken,* vers 11.

1. De zuurdeesem was verboden ter gedachtenis aan het ongedeesemde brood, dat zij aten toen zij uit Egypte kwamen. Er werd zooveel spoed vereischt bij het doen van hunne offeranden, dat het niet gelegen kwam, om op het deesemen er van te wachten. Daar in het Nieuwe Testament hoogmoed en geveinsdheid bij zuurdeesem worden vergeleken, omdat zij evenals zuurdeesem doen zwellen; boosaardigheid en ondeugd bij zuurdeesem vergeleken worden, omdat zij gelijk zuurdeesem verzuren; moeten wij dit begrijpen en ter harte nemen als eene waarschuwing om ons te wachten voor die zonden, die het welbehaaglijke onzer geestelijke offeranden voorzeker zullen bederven. Er moeten reine handen opgeheven worden, zonder toorn, en al onze Evangeliemaaltijden moeten gehouden worden van het ongezuurde brood der oprechtheid en waarheid.

2. *Honig* was verboden, hoewel Kanaän er van overvloeide, want *veel honig te eten is niet goed,* Spr. 25 : 16, 27; hij wordt tot gal en bitterheid in de maag, al is hij ook aangenaam in den mond. Sommigen denken dat de voornaamste reden waarom deze twee dingen, deesem en honig, verboden waren, was, omdat de heidenen ze zeer veel in hunne offers gebruikten, en Gods volk moet den weg der heidenen niet leeren, noch er gebruik van maken. Zijne diensten moeten het tegenovergestelde zijn van hun afgodische diensten; zie Deut. 12 : 30, 31. Sommigen maken van dit dubbel verbod deze toepassing: Deesem beteekent smart en droefgeestigheid: *Mijn hart was gezwollen,* Ps. 73 : 21, liep op als een zuurdeeg [1]). Honig beteekent zinnelijk genot en vroolijkheid. In ons dienen van God moeten die beiden vermeden worden, een middelweg moet gehouden worden tusschen deze twee uitersten, want de droefheid der wereld werkt den dood, en liefde voor de genietingen der zinnen is een groote vijandin van heilige liefde.

II. Voor al hunne offeranden wordt zout vereischt, vers 13. Het altaar was de tafel des Heeren, en daar nu altijd zout is op onze tafel, wil God, dat het altijd aan de Zijne gebruikt wordt. Het wordt genoemd *het zout des verbonds,* omdat, gelijk de menschen hun verbonden met elkander bevestigden door samen te eten en te drinken, bij al welke maaltijden zout gebruikt werd; zoo heeft God, door de gaven Zijns volks aan te nemen en hen onthalende op Zijne offers, avondmaal houdende met hen, en zij met Hem, Openb. 3 : 20, Zijn verbond met hen bevestigd. Onder de ouden was *zout* een symbool van vriendschap. Het zout voor de offers werd niet medegebracht door hen, die kwamen offeren, maar werd, evenals het hout, op kosten van het algemeen verstrekt, Ezra 7 : 22. En er was in den voorhof van den tempel een kamer, de *zoutkamer* genoemd, waarin het bewaard werd. *Wordt ook het onsmakelijke gegeten zonder zout?* God wilde hun hierdoor te kennen geven, dat hunne offeranden op zichzelven onsmakelijk waren. De heiligen, die Gode levende offeranden zijn, moeten zout hebben in zichzelven, want *iedere offerande zal met zout gezouten worden,* Markus 9 : 49, 50; en ons woord moet te allen tijd *in aangenaamheid zijn, met zout besprengd,* en met dat zout moeten al onze Godsdienstige verrichtingen gekruid zijn. Het Christendom is *het zout der aarde.*

III. Er worden bevelen gegeven voor het brengen van de eerstelingen.

1. *De offeranden der eerstelingen* van hun oogst, waarvan wij lezen in Deut. 26 : 2. Dezen werden den Heere geofferd, niet om *verbrand te worden op het altaar,* maar om aan de priesters gegeven te worden, als emolumenten aan hun ambt verbonden, vers 12. *En gij zult ze offeren* (dat is, deesem en honig,) in de offeranden der eerstelingen, hoewel zij in andere spijsoffers verboden waren, want zij waren zeer geschikt om gegeten te worden door de priesters, hoewel niet geschikt om op het altaar verbrand te worden. Er wordt bijzonder bevolen dat de brooden der eerstelingen *gedeesemd* gebakken moeten worden, Lev. 23 : 17. En wij lezen van de eerstelingen van den *honig,* die naar het huis Gods gebracht werden, 2 Kron. 31 : 5.

---

1) Deze tekst in de kantt. op den Statenbijbel.

2. Een *spijsoffer van hun eerste vruchten.* Het vorige werd vereischt door de wet, maar dit was een vrijwillig offer, vers 14—16. Als iemand in dankbaar bewustzijn van Gods goedheid jegens hem door hem hoop te geven op een overvloedigen oogst, geneigd was een offer te brengen in natura, onmiddellijk van zijn veld, en het Gode aan te bieden, en daarin zijn afhankelijkheid van God en zijn verplichtingen jegens Hem te erkennen: *a.* Zoo laat hem dan de eerste rijpe en volle aren brengen, geen kleine of half verdorde. Al wat in offerande aan God gebracht wordt, moet het beste van zijn soort zijn, al bestond de offerande ook slechts uit *groene korenaren.* Wij spotten met God en bedriegen onszelven, als wij denken Hem af te schepen met wat verdorven is, terwijl wij een mannetje in onze kudde hebben, Mal. 1 : 14. *b.* Deze groene aren moeten bij het vuur gedroogd worden, opdat het koren er uit geslagen kon worden. Van groene aren wordt niet verwacht wat met recht verwacht kan worden van die welke men rijp heeft laten worden. Indien zij, die jong zijn, Gods werk doen zoo goed als zij kunnen, dan zullen zij den Heere welbehaaglijk zijn, al doen zij het ook niet zoo goed als zij die oud en ervaren zijn. God weet ook groene korenaren te benuttigen, en dat moeten wij ook. *c.* Er moet *olie en wierook* op gedaan worden. Aldus moeten wijsheid en nederigheid den geest, de gezindheid en de diensten van jonge lieden lieflijk maken, en dan zullen hun groene korenaren Gode welbehaaglijk zijn. God schept een bijzonder welbehagen in de eerste rijpe vruchten des Geestes, en de uitdrukkingen van vroege vroomheid en Godsvrucht. Als zij, die slechts als kinderen kunnen denken en spreken, toch wèl denken en spreken, zal God behagen scheppen in hunne knoppen en bloesems, en zal de weldadigheid hunner jeugd nooit vergeten. *d.* Het moet behandeld worden als andere spijsoffers; vers 16, vergel. vers 9. Hij zal *al den wierook offeren, het is een vuuroffer den Heere.* Het vuur en de wierook schijnen een bijzondere beteekenis gehad te hebben. Het *vuur* wijst op de vurigheid van geest, die in al onze Godsdienstige handelingen moet wezen. Wij moeten altijd ijveren in het goede. Heilige liefde tot God is het vuur, waarmede al onze offeranden gebracht moeten worden, anders zijn zij Gode geen lieflijke reuk. De *wierook* wijst op het middelaarschap en de voorbede van Christus, door welke al onze diensten welriekend zijn gemaakt en Gods genadige aanneming worden aanbevolen. Geloofd zij God, dat wij het wezen hebben, waarvan deze dingen de schaduwen waren; de vrucht, welke onder deze bladeren was verborgen.

HOGFDSTUK III.

In dit hoofdstuk hebben wij de wet op de dankoffers, hetzij zij: I. Van de runderen waren, vers 1—5. Of: II. Van het klein vee, hetzij een lam, vers 6—11, of een geit, vers 12—17. De verordeningen voor dezen zijn tamelijk gelijk, maar worden toch herhaald om de zorg en nauwkeurigheid te toonen, die wij behooren in acht te nemen, om al onze diensten naar de vastgestelde bepalingen te verrichten, en het welbehagen, dat God heeft in de diensten, die aldus verricht worden. Het toont ons ook hoe noodig het ons is om gebod op gebod, en regel op regel te hebben.

En indien zijn offerande een dankoffer is: zoo hij ze van de runderen offert, hetzij mannetje of wijfje, volkomen zal hij die offeren, voor het aangezicht des HEEREN. 2. En hij zal zijne hand op het hoofd zijner offerande leggen, en zal ze slachten voor de deur van de tent der samenkomst; en de zonen van Aäron, de priesters, zullen het bloed rondom op het altaar sprengen. 3. Daarna zal hij van dat dankoffer een vuuroffer den HEERE offeren; het vet, dat het ingewand bedekt, en al het vet, hetwelk aan het ingewand is. 4. Dan zal hij beide de nieren en het vet, hetwelk daaraan is, dat aan de weekdarmen is, en het net over de lever, met de nieren, zal hij afnemen. 5. En de zonen van Aäron zullen dat aansteken op het altaar, op het brandoffer, hetwelk op het hout zal zijn, dat op het vuur is: het is een vuuroffer, tot een lieflijken reuk den HEERE.

De *brandoffers* hadden betrekking op God, als in zichzelven het beste van alle wezens, gansch volmaakt en voortreffelijk; zij drukten zuiver en alleen aanbidding uit, en werden daarom geheel verbrand. Maar de *dankoffers* hadden betrekking op God als weldoener van Zijne schepselen, en de gever van alle goede dingen aan ons; en daarom werden dezen verdeeld tusschen het altaar, den priester en den eigenaar. Vrede beteekent:

1. Verzoening, eensgezindheid en gemeenschap. En zoo werden dan die offers *vredeoffers* genoemd [1]) omdat God en Zijn volk er, als het ware, tezamen als aan een feestmaal bij aanzaten, ten teeken van vriendschap. De priester, die voor de menschen gesteld was in de zaken, die bij God te doen zijn, gaf een deel van dit vredeoffer aan God, (het deel, dat Hij eischte, en het was voegzaam, dat Hij het eerst bediend zou worden,) het verbrandende op het altaar. Eén deel gaf hij aan hem, die het offer bracht, om door hemzelven met zijn gezin en zijne vrienden gegeten te worden, en een ander deel behield hij voor zich, als den scheidsman, die zijne hand legde op beiden. Zij konden niet aldus tezamen eten, tenzij dat zij overeengekomen waren, zoodat het een symbool was van vriendschap en gemeenschap tusschen God en den mensch, en eene bevestiging van het verbond des vredes.

2. Het beteekende voorspoed en alle geluk: *Vrede zij u* was zooveel als *Alles goeds* zij voor u; en zoo werden deze vredeoffers geofferd, hetzij: *a.* Bij wijze van smeeking of verzoek om het een of ander goed, dat noodig was en begeerd werd. Als iemand een zegen wenschte en verwachtte, dan wilde hij zijn gebed er om ondersteunen door een vredeoffer, en waarschijn-

1) Naar de Engelsche overzetting. In het oorspronkelijke woord שְׁלָמִים ligt die beteekenis ook opgesloten.

lijk zijn gebed er voor opzenden, als hij zijne hand op het hoofd des offers legde. Christus is onze vrede, ons vredeoffer, want alleen door Hem kunnen wij verwachten barmhartigheid te zullen verkrijgen en een antwoord des vredes op onze gebeden; en in Hem zal een oprecht gebed Gode welbehaaglijk zijn en verhoord worden, al is het ook dat wij geen vredeoffer brengen. Hoe minder kostbaar onze Godsdienstige handelingen zijn, hoe ernstiger en hoe meer levendig zij behooren te wezen. Of: *b.* Bij wijze van dankzegging voor een bijzonderen zegen, die ontvangen werd; het wordt een *vredeoffer van dankzegging* genoemd, want somtijds was het dit, zooals het in andere gevallen een *gelofte* was, Hoofdst. 7 : 15, 16. En sommigen vinden dat het oorspronkelijke woord *vergelding* beteekent. Als zij een bijzonderen zegen hadden ontvangen, en vroegen wat zij er voor zouden vergelden, dan werd hun bevolen om dit den God van al hun genade en zegeningen te vergelden, als eene erkentenis van de weldaden, hun bewezen, Ps. 116 : 12. En wij moeten gestadig Gode het offer des lofs offeren, door Christus, die onze vrede is, en dan zal dit den Heere meer welbehaaglijk zijn dan var of stier.

I. Ten opzichte van het voorwerp, dat als vredeoffer werd aangeboden. Als het een rund was, dan moest het *volkomen*, dat is: zonder gebrek, wezen, en indien het dit was, dan mocht het een mannetje of een wijfje wezen, vers 1. In onze geestelijke offeranden is het niet de sekse, waarop God ziet, maar het hart, Gal. 3 : 28.

II. Wat betreft de behandeling er van:

1. Die het offerde moest door een plechtige vrijlating zijn deel er in aan God overdragen, vers 2, en met *zijne hand op het hoofd des offers* de bijzondere zegeningen erkennen, waarvoor hij dit dankoffer bestemd heeft, of, zoo het eene gelofte was, zijn gebed doen.

2. Het moet geslacht worden, en hoewel dit aan alle plaatsen van den voorhof mocht geschieden, wordt het toch gezegd *aan de deur van de tent der samenkomst* te zijn, omdat de zegeningen, ontvangen of verwacht, erkend werden van God te komen, en de gebeden en lofzeggingen tot Hem gericht waren; en beiden, als het ware, door die deur. Onze Heere Jezus heeft gezegd: *Ik ben de deur*, want Hij is in waarheid de deur van den tabernakel.

3. De priester moest *het bloed rondom op het altaar sprengen*, want het was het bloed, dat verzoening deed voor de ziel; en hoewel dit geen zondoffer was, moet ons toch geleerd worden, dat wij in al onze offeranden het oog moeten hebben op Christus als de verzoening voor de zonde, als die weten, dat onze beste diensten niet aangenomen kunnen worden, tenzij door Hem onze zonden vergeven zijn. Een belijdenis van berouw en boetvaardigheid moet immer samengaan met onze dankerkentenis, en om welken zegen wij ook bidden, altijd moeten wij daarbij ook bidden om de wegneming van schuld, als datgene door hetwelk het goede van ons geweerd wordt. Eerst: *Neem weg alle ongerechtigheid*, en dan: *geef het goede*, Hosea 14 : 3.

4. Al het vet, dat het ingewand bedekt, en al het vet, dat aan het ingewand is, wat wij *smeer* en *niervet* noemen met het darmnet, dat het omsluit en de nieren in het midden er van, moesten weggenomen en als *vuuroffer* op het altaar verbrand worden, vers 3—5. En dat was alles wat uit het dank- of vrede-offer den Heere geofferd werd; wat er met het overige gedaan werd, zullen wij vinden in Hoofdst. 7 : 11 en verv. Het moet verbrand worden op het brandoffer, dat is: het dagelijksche brandoffer, het lam, dat elken morgen geofferd werd voordat eenig ander offer geofferd werd, zoodat het net van het dankoffer daar een toevoegsel, eene voortzetting van was. Het groote offer des vredes, dat van het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, bereidt het altaar voor onze lofofferen, die niet aangenomen worden vóór wij verzoend zijn. Dit verbranden nu van dit vet wordt verondersteld te beteekenen: *a.* Het offeren aan God van al onze goede aandoeningen en neigingen tot God in al onze gebeden en lofzeggingen. God moet het *inwendige* hebben, want wij moeten onze ziel uitstorten, ons hart opheffen in het gebed, en Zijn naam loven met alles wat in ons is. Er wordt van ons geëischt, dat wij innerlijk zijn met God in alles, waarin wij met Hem te doen hebben. Het vet duidt het beste aan en het keurigste, dat altijd Gode toegewijd moet wezen, die ons een vetten maaltijd bereid heeft. *b.* Het dooden van onze verdorven neigingen en lusten, en het verbranden er van door het vuur der Goddelijke genade, Coll. 3 : 5. Wij zijn dan dankbaar voor vorige zegeningen, en toebereid om nog verdere genade te ontvangen, als wij afstand doen van onze zonden, ons hart gezuiverd hebben van alle zinnelijkheid door *den Geest des oordeels* en *den Geest der uitbranding*, Jes. 4 : 4.

6. En indien zijne offerande van klein vee is, den HEERE tot een dankoffer, hetzij mannetje of wijfje, volkomen zal hij die offeren. 7. Indien hij een lam tot zijne offerande offert, zoo zal hij het offeren voor het aangezicht des HEEREN. 8. En hij zal zijne hand op het hoofd zijner offerande leggen, en hij zal die slachten voor de tent der samenkomst; en de zonen van Aäron zullen het bloed daarvan sprengen op het altaar rondom. 9. Daarna zal hij van dat dankoffer een vuuroffer den HEERE offeren: zijn vet, den geheelen staart, dien hij dicht aan den ruggegraat zal afnemen, en het vet bedekkende het ingewand, en al het vet, dat aan het ingewand is; 10. Ook de beide nieren, en het vet, dat daaraan is, dat aan de weekdarmen is; en het net over de lever met de nieren, zal hij afnemen. 11. En de priester zal dat aansteken op het altaar; het is eene spijs des vuuroffers den HEERE. 12. Indien nu zijne offerande een geit is, zoo zal hij die offeren voor het aangezicht des HEEREN. 13. En hij zal zijne hand op haar hoofd leggen, en hij zal haar slachten voor de tent der samenkomst; en de zonen van Aäron zullen haar bloed op het altaar sprengen rondom. 14. Dan zal hij

daarvan zijne offerande offeren, een vuuroffer den HEERE: het vet bedekkende het ingewand, en al het vet, dat aan het ingewand is; 15. Mitsgaders de beide nieren, en het vet, dat daaraan is, dat aan de weekdarmen is; en het net over de lever, met de nieren, zal hij afnemen. 16. En de priester zal die aansteken op het altaar; het is eene spijs des vuuroffers, tot een lieflijken reuk; alle vet zal des HEEREN zijn. 17. Dit zij een eeuwige inzetting voor uwe geslachten, in al uwe woningen: geen vet noch bloed zult gij eten.

Er worden hier bevelen gegeven betreffende het dankoffer, als het een lam, of eene geit is. Tortelduiven of jonge duiven, die tot geheele brandoffers gebracht mochten worden, werden niet toegelaten als dankoffers, omdat zij geen genoegzaam vet hebben, om op het altaar verbrand te worden, en zoo goed als niets zouden zijn, indien zij naar de wet der dankoffers verdeeld moesten worden. De wetten betreffende een lam of een geit, die als dankoffers geofferd werden, waren tamelijk gelijk aan die betreffende een rund. Er is hier dus slechts op te merken:

1. Dat de staart van het lam met het vet van het ingewand op het altaar verbrand moest worden; de *geheele staart*, vers 9, want in die landen was zij zeer vet en groot. Sommigen maken hierbij de opmerking dat, al is een ding nòg zoo gering of verachtelijk, God het eerbaar kan maken, door het tot Zijn dienst aan te wenden. Aldus is gezegd, dat God *overvloediger eer geeft aan hetgeen gebrek aan dezelve heeft*, 1 Cor. 12 : 23, 24.

2. Dat hetgeen op het altaar verbrand werd *spijs des vuuroffers* genoemd wordt, vers 11, 16. Het was voedsel voor het heilige vuur; het was Gode aangenaam, zooals ons voedsel ons aangenaam is; en daar God in den tabernakel, als het ware, *huis* onder hen *hield*, heeft Hij door de offeranden op het altaar *een goede tafel gehouden*, zooals Salomo in zijn hof, 1 Kon. 4 : 22 en verv.

3. Hier wordt ten algemeenen regel gesteld, dat *alle vet des Heeren zal zijn*, vers 16, en een wet, die hierop gemaakt werd, dat zij *geen vet noch bloed zullen eten*, vers 17, neen, ook niet in hun eigen woningen. *a.* Wat betreft het *vet*, daarmede wordt niet bedoeld het vet, dat aan het vleesch is, er als het ware toe behoort, *dat* mochten zij eten, Neh. 8 : 11, maar het vet van het ingewand, het niervet, dat altijd Gods deel van de geofferde dieren was, en daarom moeten zij het niet eten, neen zelfs niet van de dieren, die zij voor hun gewoon gebruik slachtten. Aldus wilde God de eer bewaren van hetgeen Hem geheiligd was. Zij moeten niet slechts het voedsel niet eten, dat voedsel voor het altaar was, maar ook niet iets, dat er aan gelijk was, opdat *de tafel des Heeren* (gelijk het altaar genoemd wordt,) indien er niet iets bijzonders voor gehouden wordt, niet verachtelijk worde, en *haar inkomen, hare spijze, verachtelijk zij*, Mal. 1 : 7, 12. *b.* Ook het bloed was algemeen verboden, en wel om dezelfde reden als het vet, namelijk omdat het Gods deel was van het offer. De heidenen dronken het bloed van hunne offers, vandaar dat wij van hunne *drankofferen van bloed* lezen, Ps. 16 : 4. Maar God wilde niet toelaten dat het bloed, hetwelk verzoening teweegbracht, als iets gewoons gebruikt zou worden, Hebr. 10 : 29: en Hij wil ons niet veroorloven, hoewel wij den troost hebben dat de verzoening geschied is, ons eenig aandeel toe te eigenen van de eer van haar teweeggebracht te hebben. Die roemt, roeme in den Heere, en laat tot Zijn lof al het bloed worden uitgestort.

HOOFDSTUK IV.

Dit Hoofdstuk betreft het zondoffer, dat eigenlijk bedoeld was om verzoening te doen voor een zonde, begaan in onwetendheid; het zij: I. Door den priester zelven, vers 1—12. Of: II. Door de gansche vergadering, vers 13—21. Of: III. Door een overste, vers 22—26. Of: IV. Door een particulier persoon, vers 27—35.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Als eene ziel zal gezondigd hebben, door afdwaling van eenige geboden des HEEREN, dat niet zou gedaan worden, en tegen een van die zal gedaan hebben; 3. Indien de priester, die gezalfd is, zal gezondigd hebben, tot schuld des volks, zoo zal hij voor zijne zonde, die hij gezondigd heeft, offeren een var, een volkomen jong rund, den HEERE ten zondoffer. 4. En hij zal dien var brengen tot de deur van de tent der samenkomst, voor het aangezicht des HEEREN; en hij zal zijne hand op het hoofd van dien var leggen, en hij zal dien var slachten voor het aangezicht des HEEREN. 5. Daarna zal die gezalfde priester van het bloed van den var nemen, en hij zal dat tot de tent der samenkomst brengen. 6. En de priester zal zijn vinger in dat bloed doopen; en van dat bloed zal hij zevenmaal sprengen voor het aangezicht des HEEREN, voor den voorhang van het heilige. 7. Ook zal de priester van dat bloed doen op de hoornen des reukaltaars der welriekende specerijen, voor het aangezicht des HEEREN, dat in de tent der samenkomst is; dan zal hij al het bloed van den var uitgieten aan den bodem van het altaar des brandoffers, hetwelk is aan de deur van de tent der samenkomst. 8. Verder, al het vet van den var des zondoffers zal hij daarvan opnemen: het vet bedekkende het ingewand, en al het vet, dat aan het ingewand is; 9. Daartoe de twee nieren, en het vet dat daaraan is, dat aan de weekdarmen is, en het net over de lever, met de nieren, zal hij afnemen; 10. Gelijk als het van den os des dankoffers opgenomen wordt; en de priester zal die aansteken op het altaar der brandoffers. 11. Maar de huid van dien var, en al zijn vleesch, met zijn hoofd en met zijne schenkelen, en zijn ingewand, en zijn mest; 12. En dien

geheelen var zal hij tot buiten het leger uitvoeren, aan een reine plaats, waar men de asch uitstort, en zal hem met vuur op het hout verbranden; bij de uitgegoten asch zal hij verbrand worden.

De wetten, vervat in de eerste drie hoofdstukken, schijnen aan Mozes tegelijk overgegeven te zijn. Hier beginnen de inzettingen van een andere zitting, een anderen dag. Van den troon der heerlijkheid tusschen de cherubim heeft God deze orders gegeven. En thans betreffen zij een onderwerp, dat meer striktelijk nieuw is dan de vorige. *Brandoffers, spijsoffers en dankoffers* schijnen reeds vóór de wetgeving op Sinaï gebracht te zijn; met die offers zijn de aartsvaders niet geheel onbekend geweest, Gen, 8 : 20; Ex. 20 : 24, en zij hadden betrekking op zonde, om er verzoening voor te doen, Job 1 : 5. Maar de wet nu daarbij gesteld *om der overtredingen wil*, Gal. 3 : 19, en *bovendien inkomende opdat de misdaad te meerder worde*, Rom. 5 : 20, werden zij op een weg gesteld om meer bijzonder door offerande verzoening te doen voor de zonde, welke offerande meer dan de andere ceremonieele inzettingen *eene afschaduwing was van toekomende goederen*, maar het wezen is Christus en die ééne offerande van zichzelven, door welke Hij de zonde heeft weggedaan, en *in eeuwigheid volmaakt heeft degenen, die geheiligd worden.*

I. Het geval, dat in het algemeen ondersteld wordt, hebben wij in vers 2. Wij merken op:

1. Betreffende zonde in het algemeen; dat zij aangeduid wordt als *afdwaling van eenige geboden des Heeren*, want *zonde is overtreding van de wet*, de wet Gods. Het vernuft of de wil van de menschen kunnen niet datgene tot zonde maken, dat de wet van God niet tot zonde maakt. Er wordt ook gezegd; als eene *ziel* gezondigd zal hebben, want het is geen zonde, indien het niet op de een of andere wijze de daad of handeling is der *ziel;* van daar, dat het de *zonde der ziel* genoemd wordt, Micha 6 : 7, en het is de ziel, waaraan er geweld door aangedaan wordt, Spr. 8 : 36.

2. Aangaande de zonden, waarvoor deze offeranden bepaald waren. *a.* Zij worden ondersteld *openlijke daden* te zijn, want indien zij voor elke zondige gedachte of woord een offer hadden moeten brengen, het zou eindeloos geweest zijn. Daarvoor werd in het algemeen eens in het jaar verzoening gedaan op den verzoendag, maar dezen worden gezegd te zijn tegen de geboden. *b.* Zij worden ondersteld zonden te zijn van *doen;* dingen, die niet gedaan hadden moeten worden. Er zijn zonden van verzuim, of nalaten, en die zullen geoordeeld worden; maar hetgeen op den eenen tijd verzuimd of nagelaten werd, zou op een anderen tijd gedaan kunnen worden, en dan was gehoorzamen beter dan offerande, maar wat gedaan is, kan niet ongedaan gemaakt worden. *c.* Zij werden ondersteld zonden te zijn, bedreven in onwetendheid, door *afdwaling*. Indien zij gedaan werden, *met opgeheven hand*, in openlijke minachting van de wet en van den wetgever, dan moest de overtreder uitgeroeid worden, Num. 15 : 30, dan *bleef er geen slachtoffer meer voor de zonde*, Hebr. 10 : 26, 27. Maar indien de overtreder onbekend was met de wet, gelijk wij kunnen onderstellen dat velen ten opzichte van verscheidene zaken geweest zullen zijn (zóó talrijk en onderscheiden waren de verboden) of indien hij onverhoeds door de zonde overvallen was, terwijl uit de omstandigheden bleek dat zijn besluit om niet te zondigen oprecht was, maar dat hij er door *overvallen* was, zooals de uitdrukking luidt in Gal. 6 : 1, dan werd in zulk een geval verlichting gegeven door de verhelpende of ontheffende, wet van het zondoffer. En de Joden zeggen: „Alleen die misdaden werden verzoend door offeranden, die in *onwetendheid* bedreven werden, maar om welke de overtreder uitgeroeid had moeten worden, indien zij *met opgeheven hand* waren gepleegd".

II. De wet begint met het geval van den *gezalfden priester*, dat is: den hoogepriester, mits hij door onwetendheid of afdwaling gezondigd hebbe, want *de wet stelt tot hoogepriesters menschen, die zwakheid hebben;* hoewel zijne onwetendheid in hem minder te verontschuldigen is dan in anderen, wordt het hem toch vergund zijn offer te brengen. Zijn ambt heeft zijne overtreding niet zóó verontschuldigd, dat zij hem zonder offer vergeven werd; maar het heeft haar ook niet zóó verzwaard, of zij kon hem vergeven worden. Indien hij *gezondigd zal hebben naar de schuld van het volk*, zoo wordt het geval gesteld in vers 3, hetgeen hem onderstelt voor deze zaak op gelijken bodem te zijn met de andere Israelieten, en er dus privilegie van den geestelijken stand voor hem geldt. De wet nu van het zondoffer voor den hoogepriester is:

1. Dat hij *een var, een volkomen jong rund* [1]), tot zondoffer moet brengen, vers 3, even kostbaar een offer, als dat voor geheel de vergadering, vers 14, terwijl voor een anderen overste, of een particulier persoon, een geitenbok of jonge geit volstaat, vers 23, 28. Dit duidde de grootte aan van de schuld in verband met de zonde van een hoogepriester. Door de hoogheid van zijn staat en zijne betrekking tot God en de menschen worden zijne overtredingen grootelijks verzwaard, zie Rom. 2 : 21.

2. De hand van den offeraar moet op het hoofd des offers gelegd worden, vers 4, met een plechtige, boetvaardige belijdenis van de zonde, die hij had begaan, haar op het hoofd des zondoffers leggende, Hoofdst. 16 : 21. Geen vergeving van zonde zonder belijdenis van zonde, Ps. 32 : 5, Spr. 28 : 13. Het gaf ook vertrouwen te kennen in deze ingestelde wijze van schuldverzoening, als een beeld of type van iets beters in de toekomst, dat zij nog niet duidelijk konden zien of onderscheiden. Hij, die zijne hand op het hoofd van het dier legde, erkende hiermede dat hij zelf verdiende te sterven, en dat het Gods groote barmhartigheid was, dat het Hem behaagde het offeren

1) Naar de Engelsche overzetting en de kantt. op den Statenbijbel.

van dit dier aan te nemen om het voor hem te laten sterven. De Joodsche schrijvers zelf zeggen dat noch het zondoffer, noch het schuldoffer verzoening deed, behalve voor de berouwhebbenden, en die in hunne verzoening geloofden.

3. De var moet geslacht worden, en ten opzichte van het bloed moet groote plechtigheid in acht worden genomen, want het was het bloed, dat verzoening teweegbracht, en zonder bloedstorting is er geen vergeving van zonde, vers 5—7. Een gedeelte van het bloed van des hoogepriesters zondoffer moest hij *zevenmaal voor het aangezicht des Heeren voor den voorhang van het heilige sprengen* met het oog naar het verzoendeksel, hoewel dit door den voorhang bedekt was; er moest ook op de hoornen van het gouden altaar van gedaan worden, omdat aan dit altaar de priester zelf diende, en aldus werd het wegnemen aangeduid van de verontreiniging, die door zijne zonden zijn diensten aankleefde. Het dient ook om den invloed voor te stellen, dien Christus' genoegdoening heeft op het overmogen van Zijne voorbede. Het bloed van zijn offer werd op het reukaltaar gedaan en gesprengd voor het aangezicht des Heeren. Als dit geschied was, dan moest het overige bloed aan den voet van het koperen altaar uitgestort worden. Door dezen ritus erkende de zondaar dat hij verdiende, dat zijn bloed aldus werd uitgestort als water. Het beteekende ook het uitstorten van de ziel voor God in waar berouw, en was eene afschaduwing van des Heilands uitstorten Zijner ziel in den dood.

4. Het vet van het ingewand moest op het brandofferaltaar verbrand worden, vers 8—10. Hierdoor werd de bedoeling der offerande en van de verzoening, die er door werd teweeggebracht, gericht tot de eere Gods, die onteerd geworden zijnde door de zonde, aldus door het offer wederom geëerd werd. Het beteekende het zware lijden van onzen Heere Jezus, toen Hij zonde voor ons werd gemaakt, dat is: een zondoffer, inzonderheid de smarten Zijner ziel en Zijn inwendige benauwdheid. Ook leert het ons om, in gelijkvormigheid met Christus, het vleesch te kruisigen.

5. Het hoofd en het lichaam van het dier, met huid en al, moest *buiten het leger* gevoerd worden naar eene plaats, die voor dat doel bestemd was, en daar tot asch verbrand worden, vers 11, 12. Hierin lag een groote beteekenis: *a.* Het wees op den plicht van berouw en bekeering, dat het wegdoen is van de zonde als iets verfoeilijks, en die onze ziel haat. Ware boetelingen zeggen tot hunne afgoden: „Gaat weg, wat hebben wij meer met de afgoden te doen?" Het zondoffer wordt *zonde* genoemd. Wat zij daarmede deden, moeten wij doen met onze zonden, het lichaam der zonde moet teniet worden gedaan, Rom. 6 : 6. *b.* Van het voorrecht der vergeving. Als God de zonde vergeeft, verdelgt Hij haar, werpt Hij haar achter Zijn rug: *de zonde van Juda zullen gezocht worden, maar niet gevonden worden.* De apostel neemt bijzonder nota van deze plechtigheid, en past haar toe op Christus, Hebr. 13 : 11—13, die buiten de poort geleden heeft, in de hoofdscheêlplaats, waar de asch van doode lichamen van menschen uitgestort werd, zooals die van het altaar hier uitgestort werd.

13. Indien nu de geheele vergadering van Israel afgedwaald zal zijn, en de zaak voor de oogen der gemeente verborgen is, en zij iets gedaan zullen hebben tegen eenige van alle geboden des HEEREN, dat niet zou gedaan worden, en zijn schuldig geworden; 14. En die zonde, die zij daartegen gezondigd zullen hebben, bekend is geworden; zoo zal de gemeente een var, een jong rund, ten zondoffer offeren, en dien voor de tent der samenkomst brengen; 15. En de oudsten der vergadering zullen hunne handen op het hoofd van den var leggen, voor het aangezicht des HEEREN; en hij zal den var slachten voor het aangezicht des HEEREN. 16. Daarna zal die gezalfde priester van het bloed van den var tot de tent der samenkomst brengen. 17. En de priester zal zijn vinger indoopen, nemende van dat bloed; en hij zal zevenmaal sprengen voor het aangezicht des HEEREN, voor den voorhang. 18. En van dat bloed zal hij doen op de hoornen van het altaar, dat voor het aangezicht des HEEREN is, dat in de tent der samenkomst is; dan zal hij al het bloed uitgieten aan den bodem van het altaar des brandoffers, hetwelk is voor de deur van de tent der samenkomst. 19. Daartoe zal hij al zijn vet van hem opnemen, en op het altaar aansteken. 20. En hij zal dezen var doen, gelijk als hij den var des zondoffers gedaan heeft, alzoo zal hij hem doen; en de priester zal voor hen verzoening doen, en het zal hun vergeven worden. 21. Daarna zal hij dien var tot buiten het leger uitvoeren, en zal hem verbranden gelijk als hij den eersten var verbrand heeft; het is een zondoffer der gemeente.

Dit is de wet ter verzoening der schuld van een nationale zonde door een zondoffer. Indien de oversten des volks door eene vergissing omtrent de wet hen hebben doen afdwalen, en de vergissing ontdekt werd, dan moest een offer gebracht worden, opdat geen toorn zou komen over de gansche vergadering. Merk op:

1. Dat het mogelijk is dat de kerk dwaalt, en dat hare oversten haar misleiden, op een verkeerden weg doen gaan. Hier wordt ondersteld dat de geheele vergadering kan zondigen, en wel door onwetendheid, of *afdwaling.* God zal altijd eene kerk op aarde hebben, maar Hij heeft nooit gezegd, dat zij onfeilbaar zal zijn, of volkomen vrij van bederf, aan deze zijde des hemels.

2. Als voor de geheele vergadering een offer geofferd moest worden, dan moesten de *oudsten* hunne handen op deszelfs hoofd leggen, drie van hen tenminste, als vertegenwoordigers des volks, en handelende voor hen. Wij onderstellen dat de zonde bestond in eene gewoonte, of gebruik, door het meerendeel des volks aan-

genomen in de veronderstelling dat dit gebruik of die gewoonte geoorloofd was, terwijl dit later bij onderzoek bleek niet geval te wezen. In zulk een geval zou de algemeenheid van het gebruik, dat hun wellicht door de vaderen was overgeleverd, en de volksmeening dat het wettig was, hen niet in zooverre van de zonde verontschuldigen, of zij moesten toch een offer brengen, om haar te verzoenen. Er zijn veel slechte gewoonten, en er is menig verkeerd spraakgebruik, waarvan men denkt dat er geen kwaad in steekt, en die toch schuld en toorn over het land kunnen brengen, en dus hebben de oudsten den plicht om te dien opzichte verbetering of hervorming te doen plaatshebben, en God te bidden die zonden te vergeven, Joël 2 : 16.

3. Het bloed van dit zondoffer moest, evenals van het vorige, *zeven maal voor het aangezicht des Heeren gesprengd worden,* vers 17. Het moest daar niet worden uitgestort, maar alleen gesprengd; want de reinigende kracht van het bloed van Christus was toen, en is nu nog, genoegzaam aangeduid en voorgesteld door besprenging, Jes. 52 : 15. Het moest *zeven maal* gesprengd worden. Zeven is een getal van volkomenheid, omdat, toen God de wereld gemaakt had in zes dagen, Hij op den zevenden heeft gerust; en zoo beteekende dit de volkomen voldoening, teweeggebracht door Christus, en de volkomen reiniging der zielen van de geloovigen hierdoor, zie Hebr. 10 : 14. Het bloed moest ook op de *hoornen* van het reukaltaar gedaan worden; waarop gezinspeeld schijnt te zijn in Jer. 17 : 1, waar van de zonde van Juda gezegd wordt, dat zij *gegraveerd is op de hoornen hunner altaren.* Indien zij niet aflieten van hunne zonden, dan heeft het doen van het bloed hunner zondoffers op de hoornen hunner altaren, inplaats van ze weg te nemen, die er als het ware op gegraveerd, de herinnering er van doende voortduren, als een getuigenis tegen hen. Er is ook eene toespeling op in Openb. 9 : 13, waar eene stem wordt gehoord uit de vier hoornen des gouden altaars; dat is: een antwoord des vredes wordt gegeven op de gebeden der heiligen, die welbehaaglijk zijn en overmogen krachtens het bloed des zondoffers gedaan op de hoornen van dat altaar; vergel. Openb. 8 : 3.

4. Als het offer gebracht is, wordt gezegd: *de priester zal voor hen verzoening doen en het zal hun vergeven worden,* vers 20. De belofte van vergeving is gegrond op de verzoening. Hier wordt dus gesproken van de vergeving der zonden van de geheele vergadering, dat is: het afwenden van het nationaal oordeel, dat de zonde verdiende. Als kerken en koninkrijken gered worden van het verderf, is dit te danken aan de genoegdoening en de voorspraak van Christus.

22. Als een overste zal gezondigd hebben, en tegen een van de geboden des HEEREN zijns Gods, door afdwaling, gedaan zal hebben, hetwelk niet zou gedaan worden, zoodat hij schuldig is; 23. Of men zijne zonde, die hij daartegen gezondigd heeft, aan hem zal bekend gemaakt hebben: zoo zal hij tot zijn offer brengen een geitenbok, een volkomen mannetje. 24. En hij zal zijne hand op het hoofd van den bok leggen, en zal hem slachten in de plaats, waar men het brandoffer slacht voor het aangezicht des HEEREN; het is een zondoffer. 25. Daarna zal de priester van het bloed des zondoffers met zijn vinger nemen, en dat op de hoornen van het altaar des brandoffers doen; dan zal hij zijn bloed aan den bodem van het altaar des brandoffers uitgieten. 26. Hij zal ook al zijn vet op het altaar aansteken, gelijk het vet des dankoffers; zoo zal de priester voor hem verzoening doen van zijne zonde, en het zal hem vergeven worden.

Merk hier op:

1. Dat God de zonden van oversten opmerkt, en dat zij Hem mishagen. Zij, die de macht hebben om anderen ter verantwoording te roepen, zijn zelf verantwoordelijk aan den Overste der oversten, want, hoe hoog zij ook zijn, er is een, die hooger is dan zij. Dit wordt te kennen gegeven door dat *hier* alleen van het gebod, waartegen gezondigd is, gezegd wordt, dat het *een gebod is des Heeren zijns Gods,* vers 22. Hij is een vorst voor anderen, maar hij wete dat de Heere een God voor hem is.

2. De zonde van den overste, die hij door afdwaling gedaan heeft, dus door onwetendheid, wordt ondersteld later tot zijne kennis gekomen te zijn, vers 23, hetgeen òf door de beschuldiging van zijn eigen conscientie geschied is, òf door de bestrafffng zijner vrienden; en allen, zelfs de besten en grootsten, behooren wij ons aan die beiden te onderwerpen niet alleen, maar er ook dankbaar voor te zijn. Wij moeten zeer begeerig zijn om te weten te komen of wij iets verkeerds gedaan hebben. *Leer mij hetgeen ik niet zie, en toon mij waarin ik gedwaald heb,* is een gebed, dat wij dagelijks tot God behooren op te zenden, opdat wij, hoewel wij door onwetendheid in zonde vallen, er niet door onwetendheid in blijven liggen.

3. Het zondoffer voor een overste moest bestaan in *een geitenbok, een volkomen mannetje,* niet, zooals voor den priester en de geheele vergadering, in een var; ook moest het bloed van zijn zondoffer niet, zooals van de twee anderen, in den tabernakel gebracht worden, maar het moest op de hoornen van het koperen altaar gedaan worden, en het overige aan den voet van dit altaar worden uitgestort, vers 25. Ook moest het vleesch er van niet, zooals van de twee anderen, buiten het leger verbrand worden; hetgeen te kennen gaf dat de zonde van een overste, hoewel erger dan die van een particulier persoon, toch niet zoo hoog misdadig was, of zoo verderflijke gevolgen had, als de zonde van den hoogepriester of van de geheele vergadering. Een geitenbok volstond om voor een overste geofferd te worden, maar voor een stam werd een var vereischt, om aan te duiden dat de overste, hoewel *major singulis — grooter dan ieder,* toch *minor universis — minder dan het geheel* was. Het is slecht als

groote, voorname mannen een kwaad voorbeeld geven, maar erger als alle menschen hen navolgen.

4. Er is beloofd, dat de verzoening zal worden aangenomen en de zonde vergeven, vers 26, te weten: als hij berouw heeft en zich verbetert, want anders heeft God gezworen betreffende Eli, een richter in Israel, dat de ongerechtigheid des huizes van Eli tot in der eeuwigheid niet zal verzoend worden door slachtoffer of door spijsoffer, 1 Sam. 3 : 14.

27. En zoo eenig mensch van het volk des lands door afdwaling zal gezondigd hebben, dewijl hij iets doet tegen een van de geboden des HEEREN, dat niet gedaan zou worden, zoodat hij schuldig is; 28. Of men zijne zonde, die hij gezondigd heeft, aan hem zal bekend gemaakt hebben; zoo zal hij tot zijn offerande brengen een jonge geit, een volkomen wijfje, voor zijne zonde, die hij gezondigd heeft. 29. En hij zal zijne hand op het hoofd des zondoffers leggen; en men zal dat zondoffer slachten in de plaats des brandoffers. 30. Daarna zal de priester van haar bloed met zijn vinger nemen, en doen het op de hoornen van het altaar des brandoffers; dan zal hij al het bloed daarvan aan den bodem van dat altaar uitgieten. 31. En al haar vet zal hij afnemen, gelijk als het vet van het dankoffer afgenomen wordt, en de priester zal het aansteken op het altaar, tot een lieflijken reuk den HEERE; en de priester zal voor hem verzoening doen, en het zal hem vergeven worden. 32. Maar zoo hij een lam voor zijn offerande ten zondoffer brengt, het zal een volkomen wijfje zijn, dat hij brengt. 33. En hij zal zijne hand op het hoofd des zondoffers leggen, en hij zal dat slachten tot een zondoffer, in de plaats, waar men het brandoffer slacht. 34. Daarna zal de priester van het bloed des zondoffers met zijn vinger nemen, en zal het doen op de hoornen van het altaar des brandoffers; dan zal hij al het bloed daarvan aan den bodem van dat altaar uitgieten. 35. En al het vet daarvan zal hij afnemen, gelijk als het vet van het lam des dankoffers afgenomen wordt, en de priester zal die aansteken op het altaar, op de vuurofferen des HEEREN; en de priester zal voor hem verzoening doen over zijn zonde, die hij gezondigd heeft, en het zal hem vergeven worden.

Hier is de wet op het zondoffer van een particulier persoon, hetwelk van dat van een overste alleen hierin verschilt, dat een particulier persoon een lam of een geit mocht brengen, en de overste een geitenbok; voor den overste moest het een mannetje, voor den particulieren persoon een wijfje zijn, maar in de behandeling er van kwamen zij volkomen overeen. Merk op:

1. Het geval, dat ondersteld wordt: *zoo eenig mensch van het volk des lands door afdwaling zal gezondigd hebben,* vers 27. De profeet onderstelt, dat zij waarschijnlijk niet zooals de groote, de voorname mannen, *den weg des Heeren weten en het recht huns Gods,* Jer. 5 : 4, en toch moeten zij, als zij zondigen door afdwaling, door onwetendheid, een zondoffer brengen. Zelfs zonden der onwetendheid moeten verzoend worden door offerande. Als wij van zonde beschuldigd worden, zal het ons niet baten te zeggen, dat wij het in onwetendheid gedaan hebben, of overvallen waren door verzoeking, zoo wij geen deel hebben in dien grooten pleitgrond: *Christus is gestorven,* en recht hebben op het voordeel daarvan. Allen hebben wij het noodig om te bidden met David — en hij was een overste — om gereinigd te worden van *de verborgen afdwalingen,* de afdwalingen, die wijzelven niet verstaan, of waarvan wij ons niet bewust zijn, Psalm 19 : 13.

2. Dat de zonden door afdwaling, begaan door een enkel, gewoon, onaanzienlijk persoon, een offer vereischten; want, gelijk de grootsten niet boven de bestraffing, zoo zijn de geringsten niet beneden de kennisneming van de Goddelijke gerechtigheid. Niemand van het gewone volk werd — zoo hij een overtreder was — voorbijgezien in de menigte.

3. Dat een zondoffer, zelfs voor iemand uit het gewone volk, niet alleen toegelaten, maar aangenomen werd, en dat er verzoening door werd teweeggebracht, vers 31, 35. Hier hebben rijken en armen, vorst en boer, elkander ontmoet, beiden zijn gelijkelijk welkom aan Christus en aan het deelhebben aan Zijn offerande, en op dezelfde voorwaarden. Zie Job 34 : 19.

Uit al deze wetten betreffende de zondoffers kunnen wij leeren: *a.* De zonde te haten en er tegen te waken. Het moet gewis wel iets zeer slechts zijn, waarvoor, om er verzoening voor te doen, zooveel nuttige en onschuldige schepselen gedood worden. *b.* Christus te waardeeren, het groote en ware zondoffer, wiens bloed reinigt van alle zonden, daar *het onmogelijk is, dat het bloed van stieren en bokken de zonden wegneme. Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige, en Hij is een verzoening voor onze zonden,* 1 Joh. 2 : 1, 2, niet voor de Joden alleen, maar ook voor de heidenen. En misschien was er een toespeling op deze wet betreffende de offers voor zonden der onwetendheid in het gebed van Christus, op het oogenblik toen Hij zich als een offer geofferd heeft: *Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.*

HOOFDSTUK V.

Dit hoofdstuk — en een deel van het volgende — handelt over het schuldoffer. Het verschil tusschen dit en het zondoffer lag niet zoozeer in de offers zelf en de behandeling er van, als wel in de gelegenheid of aanleiding om ze te offeren. Beiden waren bestemd om verzoening te doen voor zonde, maar het eerste was meer in het algemeen, terwijl dit sommige bijzondere gevallen aangaat. Merk op, wat hier gezegd wordt I. Betreffende de schuld. Indien iemand zondigt: 1. Door te verbergen wat hij weet als hij bezworen wordt, vers 1. 2. Door het aanraken van een onrein ding, vers 2, 3. 3. Door te zweren, vers 4. 4. Door ontvreemding van heilige

dingen, vers 14—16. 5. In een zonde van zwakheid, vers 17—19. Er zijn nog eenige andere gevallen, waarin die offeranden geofferd moesten worden, Hoofdst. 6 : 2—4; 14 : 12; 19—21. Num. 6 : 12. II. Betreffende het schuldoffer. 1. Uit het klein vee, vers 5, 6. 2. In gevogelte, vers 7—13. 3. In meelbloem, vers 11—13; maar voornamelijk in een volkomen ram, vers 15—19.

Als nu een mensch zal gezondigd hebben, dat hij gehoord heeft eene stem des vloeks, waarvan hij getuige is, hetzij dat hij het gezien of geweten heeft; indien hij het niet te kennen geeft, zoo zal hij zijne ongerechtigheid dragen. 2. Of wanneer een mensch eenig onrein ding zal aangeroerd hebben, hetzij het doode aas van een wild onrein gedierte, of het doode aas van onrein vee, of het doode aas van onrein kruipend gedierte; al is het voor hem verborgen geweest, nochtans is hij onrein en schuldig. 3. Of als hij zal aangeroerd hebben de onreinigheid van een mensch, naar al zijne onreinigheid, waarmede hij onrein wordt; en het is voor hem verborgen geweest, en hij is het gewaar geworden, zoo is hij schuldig. 4. Of als een mensch zal gezworen hebben, onbedacht met zijne lippen uitsprekende, om kwaad te doen, of om goed te doen; naar al wat de mensch in den eed onbedacht uitspreekt, en het is voor hem verborgen geweest, en hij is het gewaar geworden, zoo is hij aan een van die schuldig. 6. Het zal dan geschieden, als hij aan een van die schuldig is, dat hij belijden zal, waarin hij gezondigd heeft; 6. En tot zijn schuldoffer den HEERE voor zijne zonde, die hij gezondigd heeft, brengen zal een wijfje van klein vee, een lam of een jonge geit, voor de zonde; zoo zal de priester voor hem vanwege zijne zonde verzoening doen.

De overtredingen, hier ondersteld, zijn:

1. Dat iemand, als getuige bezworen zijnde om de waarheid, de geheele waarheid, en niets dan de waarheid te zeggen, de waarheid verbergt. Onder de Joden hadden de rechters macht iemand te bezweren, niet slechts, zooals bij ons, als getuigen, maar ook den persoon, die verdacht werd (in tegenstelling met eene regeling in onze wet, dat niemand verplicht is zichzelven te beschuldigen,) gelijk blijkt uit des hoogepriesters bezweren van onzen Zaligmaker, die er op antwoordde, hoewel Hij tevoren gezwegen had, Matth. 26 : 63, 64. *Indien nu een mensch zal gezondigd hebben*, vers 1, *dat hij gehoord heeft eene stem des vloeks*, dat is: indien hij bezworen wordt om te getuigen wat hij weet; indien een eed des Heeren op hem is, 1 Kon. 8 : 31; indien hij in zulk een geval uit vrees van iemand te beleedigen, die zijn vriend of misschien wel zijn vijand was, weigert getuigenis af te leggen, of wel een onvolledig getuigenis aflegt, dan *zal hij zijne ongerechtigheid dragen.* En dat is een zware last, die indien er geen middel wordt aangewend om hem weg te nemen, iemand tot in de diepte der hel zal doen verzinken. Hij, *die de stem des vloeks hoort*, dat is, die aldus bezworen is, en het toch niet ontdekt, dat is: zijn getuigenis smoort en het niet uitspreekt, dan is hij een deelgenoot van den zondaar, en *haat zijn eigen ziel*, Spr. 29 : 24. Laat allen, die te eeniger tijd geroepen worden om getuigenis af te leggen, denken aan deze wet, vrijmoedig en openhartig zijn in hun getuigenis, en er zich voor wachten uitvluchten te zoeken en hun plicht te verzaken. Een eed des Heeren is heilig, daar moet niet mede gebeuzeld worden.

2. Dat iemand eenig ding heeft aangeraakt, dat naar de ceremoniëele wet onrein was, vers 2, 3. Als iemand door zulk eene aanraking verontreinigd was en onbedachtzaam in het heiligdom kwam, of indien hij verzuimde zich volgens de voorschriften der wet te wasschen, dan moest hij zich schuldig beschouwen en een offer brengen. Hoewel zijn aanraken van het onreine ding hem slechts ceremoniëel verontreinigde, was zijn verzuimen om zich volgens de wet te wasschen, zulk een blijk òf van onachtzaamheid, òf van minachting, dat hij er zedelijk schuldig door werd. Zoo het eerst *verborgen voor hem is geweest*, maar later ter zijner kennis is gekomen, *zoo is hij schuldig.* Zoodra God door Zijn Geest ons geweten overtuigt van eene zonde, of van een plicht, moeten wij terstond naar die overtuiging handelen, ons niet schamende om onze vergissing of dwaling te belijden.

3. Roekeloos zweren, dat iemand dit of dat zal doen of niet doen. Indien het later blijkt dat het nakomen van zijn eed onwettig of onuitvoerbaar was, dan was hij van de verplichting er van ontheven, maar hij moest een offer brengen om verzoening te doen over zijn dwaasheid van zoo roekeloos te zweren, zooals David dat hij Nabal wilde dooden. En dan was het, dat hij voor het aangezicht des engels moest zeggen dat het eene dwaling was, Pred. 5 : 5. *Hij is in een van die schuldig*, vers 4, schuldig als hij zijn eed niet nakomt, en toch, zoo de zaak slecht was, is hij schuldig, zoo hij den eed wèl nakomt. In zulk een neteligen toestand brengen sommige menschen zich door hun eigen roekeloosheid en dwaasheid; waarheen zij zich ook wenden, hunne conscientie is gewond, de zonde staart hen aan; zóó droevig zijn zij *verstrikt met de redenen huns monds.* Veel treuriger is dit dilemma dan dat van de melaatschen: „als wij hier blijven, sterven wij; als wij naar de stad gaan, sterven wij." Als tevoren wijsheid en waakzaamheid betracht en geoefend waren, dan zou dit voorkomen hebben, dat men in zulk een engte is geraakt.

Nu moet in zulke gevallen: *a.* De overtreder zijne zonde belijden en zijne offerande brengen, vers 5, 6; en het offer werd niet aangenomen, tenzij het gepaard ging met een berouwvolle belijdenis en een ootmoedige bede om vergeving. Merk op: de belijdenis moet nauwkeurig wezen: *hij zal belijden waarin hij gezondigd heeft.* Zoo was de belijdenis van David: *ik heb gedaan dat kwaad is in Uwe oogen*, Psalm 51 : 6; en van Achan: *ik heb alzoo en alzoo gedaan*, Joz. 7 : 20. Achter een belijdenis in het algemeen ligt dikwijls een be-

driegelijk hart verborgen. Velen zullen in het algemeen erkennen dat zij gezondigd hebben, want allen moeten dit erkennen, zoodat het hun dan niet tot een bijzondere smaad wordt; maar dat zij gezondigd hebben *in deze zaak*, dat komt hunne eer te na om door hen erkend te worden. Maar het middel om wèl verzekerd te zijn van vergeving, en wèl gewapend te zijn tegen de zonde voor het vervolg, is in nauwkeurig te zijn in onze berouwvolle belijdenis. *De priester zal voor hem verzoening doen.* Gelijk het zoenoffer niet werd aangenomen zonder zijn berouw, zoo zou zijn berouw hem niet rechtvaardigen zonder zoenoffer. Zoo zijn in onze verzoening met God Christus' deel en ons deel beiden noodig.

7. Maar indien zijne hand zooveel niet bereiken kan, als genoeg is tot een stuk klein vee, zoo zal hij tot zijn offer voor de schuld, die hij gezondigd heeft, den HEERE brengen twee tortelduiven, of twee jonge duiven, een ten zondoffer, en een ten brandoffer. 8. En hij zal die tot den priester brengen, welke eerst die zal offeren, die tot het zondoffer is; en zal haar hoofd met zijn nagel nevens haar nek splijten, maar niet afscheiden. 9. En van het bloed des zondoffers zal hij aan den wand van het altaar sprengen; maar het overgeblevene van dat bloed zal uitgeduwd worden aan den bodem van het altaar; het is een zondoffer. 10. En de andere zal hij ten brandoffer maken, naar de wijze; zoo zal de priester voor hem vanwege zijne zonde, die hij gezondigd heeft, verzoening doen, en het zal hem vergeven worden. 11. Maar indien zijne hand niet reiken kan aan twee tortelduiven of twee jonge duiven, zoo zal hij, die gezondigd heeft, tot zijne offerande brengen het tiende deel van een efa meelbloem ten zondoffer; hij zal geen olie daarover doen, noch wierook daarop leggen, want het is een zondoffer. 12. En hij zal dat tot den priester brengen, en de priester zal daarvan zijne hand vol, ter gedachtenis deszelven, grijpen, en dat aansteken op het altaar, op de vuurofferen des HEEREN; het is een zondoffer. 13. Zoo zal de priester voor hem verzoening doen over zijne zonde, die hij gezondigd heeft in eenige van die stukken, en het zal hem vergeven worden; en het zal des priesters zijn, gelijk het spijsoffer.

Hier wordt voorziening gemaakt voor de armen van Gods volk en de bevrediging van hun geweten onder schuldgevoel. Zij, die niet instaat waren een *lam* te brengen, mochten tot hun zondoffer een paar *tortelduiven* of *twee jonge duiven* brengen; ja indien iemand zóó arm was, dat zij dezen niet konden brengen, zoo dikwijls als er gelegenheid of aanleiding voor was, dan mocht hij het tiende deel van een efa *meelbloem* brengen, en dat zal aangenomen worden. Aldus waren de kosten van het zondoffer lager gebracht dan van eenig ander offer, om ons te leeren dat iemands armoede nooit een hinderpaal zal zijn voor zijne vergeving. Ook voor de armsten zal verzoening gedaan worden, indien het niet hun eigen schuld is. Aldus wordt den armen het Evangelie verkondigd, en niemand zal kunnen zeggen dat hij niet had om de onkosten van zijne reis naar den hemel te bestrijden.

1. Indien de zondaar nu twee duiven bracht, dan moest de eene als *zondoffer* geofferd worden en de andere als *brandoffer*, vers 7. Merk op: *a.* Eer hij het brandoffer offerde, dat tot eer en lof Gods was, moest hij het zondoffer brengen, om verzoening te doen. Eerst moeten wij er voor zorgen vrede met God te hebben, en dan kunnen wij verwachten dat onze diensten ter Zijner eere aangenomen zullen worden. Het zondoffer moet den weg bereiden voor het brandoffer. *b.* Na het zondoffer, dat verzoening deed, kwam het brandoffer als erkenning van de groote genade Gods, waarmede Hij de verzoening voorgeschreven en aangenomen heeft.

2. Indien hij meelbloem bracht, dan moest er een handvol van geofferd worden, doch zonder olie of wierook, vers 11, niet alleen omdat het daardoor te kostbaar zou worden voor de armen, voor wie deze bepaling gemaakt was, maar ook omdat het een zondoffer was. Om dus het walglijke te toonen van de zonde, waarvoor het geofferd werd, moet het noch aangenaam gemaakt worden voor den smaak door olie, noch voor den reuk door wierook. Het onsmakelijke van het offer moet den zondaar zeggen dat hij nooit meer, zooals tevoren, smaak moet hebben in zijne zonde. Door deze offeranden heeft God: *a.* Van vertroosting gesproken tot hen, die gezondigd hadden, opdat zij niet zouden wanhopen, of verkwijnen in hunne ongerechtigheid, maar aldus vrede voor hen gemaakt zijnde met God, zij nu ook in Hem vrede zouden hebben. *b.* Hen gewaarschuwd om niet meer te zondigen, gedenkende op hoeveel onkosten en last de verzoening te staan is gekomen.

14. Wijders sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 15. Als een mensch door overtreding overtreden, en door afdwaling gezondigd zal hebben, wat ontwendende van de heilige dingen des HEEREN, zoo zal hij tot zijn schuldoffer den HEERE brengen een volkomen ram uit de kudde, met uwe schatting aan zilveren sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms, ten schuldoffer. 16. Zoo zal hij, dat hij zondigende heeft ontwend van de heilige dingen, wedergegeven, en zal deszelfs vijfde deel daarenboven toedoen, dat hij den priester geven zal; alzoo zal de priester met den ram des schuldoffers voor hem verzoening doen, en het zal hem vergeven worden. 17. En indien een mensch zal gezondigd hebben, en gedaan tegen een van alle geboden des HEEREN, hetwelk niet zou gedaan worden, al is het dat hij het niet geweten heeft, nochtans is hij schuldig, en zal zijne ongerechtigheid dragen. 18. En hij zal een vol-

komen ram uit de kudde tot den priester brengen, met uwe schatting, ten schuldoffer; en de priester zal voor hem verzoening doen over zijne afdwaling, door welke hij afgedwaald is, die hij niet geweten had; zoo zal het hem vergeven worden. 19. Het is een schuldoffer; hij heeft zich voorzeker schuldig gemaakt aan den HEERE.

Totnutoe zijn in dit hoofdstuk orders gegeven betreffende de offeranden, die zoowel zondoffers als schuldoffers waren, want zij worden onder beide benamingen aangeduid, vers 6. Hier hebben wij de wet betreffende die, welke eigenlijk en bijzonder *schuldoffers* waren, welke gebracht werden om verzoening te doen voor overtredingen tegen den naaste. Nu kan schade, veroorzaakt aan den naaste, heilige dingen of gewone dingen betreffen; van de eerste hebben wij de wet in deze verzen, van de tweede in het begin van het volgende hoofdstuk. Indien iemand iets *ontvreemd* heeft van de heilige dingen, vers 16, heeft hij hiermede overtreden tegen de priesters, de dienaren des Heeren, aan wie de zorg over deze heilige dingen was opgedragen, en die er het voordeel van hadden. Indien nu iemand onwetend, iets van hetgeen den Heere was gewijd, ontvreemdde, of ten eigen bate gebruikte, dan moest hij dit offer brengen. Als hij bijvoorbeeld onwetend gebruik heeft gemaakt van de tienden, of van de eerstelingen der vruchten, of van het vee, of (hetgeen naar Hoofdst. 22 : 14—16 hier voornamelijk bedoeld schijnt) gegeten had van de deelen der offeranden, die voor de priesters bestemd waren, dan was dit een *schuld*. Het wordt ondersteld bij vergissing te zijn geschied, of door een vergeten, uit gebrek aan oplettendheid of aan ijver; want zoo het met opgeheven hand gedaan was en in minachting van de wet, dan moest hij, die dit gedaan had, zonder barmhartigheid sterven, Hebr. 10 : 28. Maar in geval van onachtzaamheid of onwetendheid, dan was dit offer voorgeschreven; en aan Mozes wordt gezegd:

1. Wat gedaan moet worden in geval de schuld stellig gebleken is. Dan moet de schuldige: *a*. Eene offerande brengen aan den Heere, welke altijd, als het zuivere schuldoffers waren, bestaan moet in een *volkomen ram*, „van het tweede jaar", zeggen de Joodsche geleerden. *b*. Hij moet tevens vergoeding geven aan den priester naar een juiste schatting van hetgeen hij ontvreemd had, en er nog een vijfde deel aan toevoegen, opdat hij leere een volgende maal behoedzamer te zijn, er zich voor te wachten om iets te ontvreemden van hetgeen Gode geheiligd is; tot zijne schade ondervindende dat daar niets bij te winnen is, daar hem zijne vergissing duur te staan is gekomen.

2. Wat geschieden moet ingeval dat het twijfelachtig is, of hij al of niet overtreden heeft. Hij heeft reden om het te vermoeden, maar *hij heeft het niet geweten*, vers 17, dat is hij was er niet zeker van; in dit geval moest hij, daar het goed is om zeker te zijn, zijn zondoffer brengen met de waarde van hetgeen hij vreesde ontvreemd te hebben, maar het vijfde deel moest hij er niet aan toevoegen. Dit was bedoeld om het ontzettende kwaad aan te toonen van heiligschennis. Achan, die dit met opgeheven hand gedaan heeft, werd er om ter dood gebracht, evenals ook Ananias en Saffira. Maar het kwaad er van werd nog verder hierdoor aangetoond, dat als iemand gansch onbewust iets van heilige dingen had ontvreemd, ja, zoo hij slechts vermoedde dit gedaan te hebben, hij er de onkosten van moest dragen, niet slechts door het volkomen en met interest te vergoeden, maar door nog een offer te brengen met den last daaraan verbonden, en zich daarbij nog de schande moest aandoen van het te belijden; zoo gruwelijk is het om Gods eigendom aan te tasten, en zoozeer hebben wij ons te wachten voor allen schijn van dit kwaad. Er wordt ons hier ook geleerd om met Godvruchtigen ijver over onszelven te waken, vergeving te vragen voor de zonde, en het onrecht te herstellen, al is het ook dat wij slechts *vermoeden* het bedreven te hebben. In twijfelachtige gevallen moeten wij het zekere voor het onzekere nemen en ons aldus aan den veiligen kant houden.

HOOFDSTUK VI.

De eerste zeven verzen van dit hoofdstuk zouden gevoegelijk bij het vorige gevoegd zijn kunnen worden, daar zij het vervolg bevatten van de wet op de schuldoffers, en het stellen van andere gevallen, waarin zij geofferd moesten worden, en daarmede de instructies, die God gegeven heeft betreffende de onderscheidene soorten van offers, die geofferd moesten worden. En dan komt hij in vers 8, (dat in het oorspronkelijke een nieuwe sectie van de wet begint,) tot het vaststellen der onderscheidene ceremoniën in acht te nemen bij deze offers, waarvan tevoren niet gesproken werd. I. Het brandoffer, vers 8—13. II. Het spijsoffer, vers 14—18, inzonderheid dat van de wijding der priesters, vers 19—23. III. Het zondoffer, vers 24—30.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Als een mensch gezondigd, en tegen den HEERE door overtreding overtreden zal hebben, dat hij aan zijnen naaste zal gelogen hebben van hetgeen hem in bewaring gegeven, of ter hand gesteld was, of van roof, of dat hij met geweld zijnen naaste onthoudt; 3. Of dat hij het verlorene gevonden, en daarover gelogen, en met valschheid gezworen zal hebben; over iets van alles dat de mensch doet, daarin zondigende; 4. Het zal dan geschieden, dewijl hij gezondigd heeft en schuldig geworden is, dat hij wederuitkeeren zal den roof, dien hij geroofd heeft, of het onthoudene, dat hij met geweld onthoudt, of het bewaarde, dat bij hem te bewaren gegeven was, of het verlorene, dat hij gevonden heeft; 5. Of van al, waarover hij valschelijk gezworen heeft, dat hij hetzelve in zijne hoofdsom wedergeve, en nog het vijfde deel daarenboven toedoen zal; wiens dat is, dien zal hij dat geven op den dag zijner schuld. 6. En hij zal den HEERE zijn schuldoffer brengen tot den priester, een volkomen ram uit de kudde, met uwe schatting, ten schuldoffer. 7. Dan zal

de priester voor hem verzoening doen voor het aangezicht des HEEREN, en het zal hem vergeven worden; over iets van al, wat hij doet, waar hij schuld aan heeft.

Dit is het laatste gedeelte van de wet op het schuldoffer; het eerste gedeelte, dat de schuld betrof omtrent heilige dingen, hadden wij aan het einde van het vorige hoofdstuk, maar dit betreft schuld voor gewone dingen. Merk hier op:

1. De onderstelde overtreding, vers 2, 3. Hoewel al die gevallen den naaste betreffen, werden zij toch *eene overtreding tegen den Heere* genoemd, omdat, hoewel het kwaad onzen naaste werd berokkend, hiermede toch eene beleediging wordt aangedaan aan zijn Maker en onzen Meester. Hij, die *kwalijk spreekt van zijn broeder*, wordt gezegd *kwalijk te spreken van de wet*, en bijgevolg van den wetgever, Jakobus 4 : 11. Al is de benadeelde persoon ook nòg zoo onbeduidend of gering, en op alle wijzen onze mindere, is het hem toegebrachte onrecht toch een beleedigen van God, die het gebod gegeven heeft om na Hem onzen naaste lief te hebben. De overtredingen, die als voorbeelden genoemd worden, zijn: *a.* Trouweloosheid: *Als iemand zijn naaste zal gelogen hebben van hetgeen hem in bewaring gegeven* was, of, wat nog erger was, van hetgeen hem geleend was om te gebruiken. Als wij voorgeven datgene ons eigendom te zijn, dat slechts geleend was, of ons in bewaring was gegeven, of aan onze zorg was toevertrouwd, dan is dit een overtreding *tegen den Heere*, die, tot welzijn van de menschelijke maatschappij, den eigendom geëerbiedigd en goede trouw gehandhaafd wil zien. *b.* Een deelgenoot tekort te doen. *Indien iemand liegt in gemeenschap* [1]) de geheele winst voor zich eischende, waarvan hem slechts een deel toekomt. *c.* Het ontkennen van een blijkbaar onrecht, als men de onbeschaamdheid heeft van te liegen *van hetgeen hij met geweld zijn naaste onthoudt*, hetgeen gewoonlijk niet verborgen kan blijven. *d.* Bedrog in den handel, of, naar sommigen denken, door valsche beschuldiging; als iemand zijn naaste *bedriegelijk verdrukt* heeft, zooals sommigen den tekst lezen, hetzij door hem te onthouden wat hem toekomt, of hem het zijne te ontrooven of af te persen. *e.* Houden wat gevonden is, en dit te ontkennen, vers 3. Als iemand *het verlorene* gevonden heeft, dan moet hij dit niet terstond het zijne noemen, maar trachten den eigenaar te ontdekken, aan wien het teruggegeven moet worden. Dit is doen zooals wij wenschen dat ons gedaan zal worden; maar hij, *die daarover gelogen zal hebben*, die zegt, dat hij er niets van weet terwijl hij er wèl van weet, inzonderheid als hij zijn leugen ondersteunt door een valschen eed, dan *overtreedt hij tegen den Heere*, die getuige is van alles wat gezegd wordt, maar op wien men zich door een eed beroept, en Hem dus grootelijks beleedigt door Hem op te roepen als getuige voor een leugen.

2. De bepaling omtrent het schuldoffer. *a. Op den dag zijner schuld* moet hij zijn broeder voldoening geven. Dit moet hij eerst doen — *als uw broeder iets tegen u heeft*, zie Matth. 5 : 23 — *dewijl hij gezondigd heeft en schuldig geworden is*, vers 4, 5, dat is: door zijn eigen conscientie overtuigd is geworden van schuld en er berouw van heeft, zich schuldig ziende voor God, zoo laat hem alles wat hij door bedrog of geweld verkregen heeft, getrouwelijk wedergeven met een *vijfde deel* er bij, om den eigenaar het verlies en de moeite te vergoeden, die hij gehad heeft, zich aansprakelijk houdende voor schade en onkosten. Waar onrecht geschied is, moet vergoeding gedaan worden, en voordat die vergoeding zooveel als in vermogen is gedaan wordt, of een evenredige vergoeding door den verongelijkte is aangenomen, kunnen wij den troost niet hebben van de vergeving onzer zonde; want onder zich te houden wat onrechtvaardig verkregen werd, is een voortzetten van de ongerechtigheid. Berouw te hebben is ongedaan te willen maken wat verkeerd gedaan is, hetgeen, (wat wij ook mogen zeggen of voorgeven) niet gezegd kan worden gedaan te zijn vóór teruggegeven is wat er door verkregen werd, zooals Zacheus gedaan heeft, Lukas 19 : 8, en er voor het gepleegde onrecht voldoening gegeven zij. *b.* Daarna *moet hij komen en zijne gave offeren*, moet hij den *Heere zijn schuldoffer brengen*, dien hij had beleedigd, en de priester moet verzoening voor hem doen, vers 6, 7. Dit schuldoffer kon op zichzelf de zonde niet verzoenen of eene verzoening teweegbrengen tusschen God en den zondaar, maar het wees op de verzoening, aangebracht door onzen Heere Jezus, als Hij Zijne ziel *tot een schuldoffer gesteld zal hebben*, Jes. 53 : 10; het is daar hetzelfde woord, dat hier gebruikt wordt. De overtredingen, die hier genoemd worden, zijn nu nog overtredingen tegen de wet van Christus, die even sterk aandringt op gerechtigheid en waarheid, als ooit de wet der natuur of de wet van Mozes er op aangedrongen hebben; en ofschoon wij nu vergeving kunnen erlangen zonder schuldoffer, is het toch niet zonder een oprecht berouw, zonder vergoeding en verbetering en een ootmoedig geloof in de gerechtigheid van Christus. En zoo thans iemand zich te eerder de vrijheid zou nemen om te zondigen, omdat hij de onkosten niet behoeft te doen van een schuldoffer te brengen, die verkeert de genade Gods in ontuchtigheid en zal alzoo een haastig verderf over zich brengen. *De Heere is een wreker over dit alles*, 1 Thess. 4 : 6.

8. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 9. Gebied Aäron en zijnen zonen, zeggende: Dit is de wet des brandoffers; het is hetgeen, wat door de branding op het altaar den ganschen nacht tot aan den morgenstond opvaart; alwaar het vuur des altaars zal brandende gehouden worden. 10. En de priester zal zijn linnen kleed aantrekken en de linnen onderbroek over zijn vleesch aantrekken, en zal de asch opnemen, als het vuur het brandoffer op het altaar zal verteerd hebben, en zal die

1) Vers 2 naar de Engelsche overzetting.

bij het altaar leggen. 11. Daarna zal hij zijne kleederen uittrekken, en zal andere kleederen aandoen, en zal de asch tot buiten het leger uitdragen aan een reine plaats. 12. Het vuur nu op het altaar zal daarop brandende gehouden worden, het zal niet uitgebluscht worden; maar de priester zal daar elken morgen hout aansteken, en zal daarop het brandoffer schikken, en het vet der dankofferen daarop aansteken. 13. Het vuur zal geduriglijk op het altaar brandende gehouden worden; het zal niet uitgebluscht worden.

Totnutoe had Mozes het *volk* instructies gegeven betreffende de offers, maar hier beginnen de instructies, die hij aan de priesters moest geven; hij moet *Aäron en zijnen zonen gebieden*, vers 9. De priesters waren bestuurders in het huis Gods, maar deze bestuurders moeten bestuurd worden, en zij, die anderen geboden, moesten zelf bevelen ontvangen. Laat de leeraren gedenken dat aan Aäron en zijne zonen niet slechts een opdracht werd gegeven, maar ook bevelen, en dat zij er zich aan hadden te onderwerpen.

In deze verzen hebben wij de wet van het brandoffer in zooverre dit de bijzondere zorg was der priesters. Wat hier geboden wordt heeft voornamelijk betrekking op het dagelijksch offer van een lam, dat des morgens en des avonds voor de geheele vergadering geofferd werd.

1. De priester moest er zorg voor dragen, dat de asch van het brandoffer behoorlijk weggeruimd werd; vers 10, 11. Iederen morgen moet hij er het altaar van ontdoen, en haar naar de oostzijde van het altaar brengen, die het verst verwijderd was van het heiligdom. Hierbij moet hij zijn linnen kleederen aanhebben, welke hij altijd droeg als hij dienst verrichtte aan het altaar; en daarna moet hij andere kleederen aandoen, hetzij die, welke hij gewoonlijk droeg, of — gelijk sommigen denken — andere priesterkleederen, doch minder achtbare, en *de asch uitdragen naar een reine plaats buiten het leger. a.* God wilde dit gedaan hebben voor de eer van Zijn altaar en de offers, die er op verbrand werden. Zelfs de asch van het offer moest bewaard worden om te getuigen, dat God er een welgevallen aan had. Door het brandoffer werd *Hij* geëerd, en daarom werd er deze eer aan bewezen. En sommigen denken dat in de zorg, die gedragen werd voor de asch van het offer, een type of afschaduwing was van de begrafenis onzes Zaligmakers; Zijn dood lichaam (de asch van Zijn offer) werd zorgvuldig weggelegd in een hof, in een nieuw graf, dat een *reine plaats* was. Het was ook noodig dat het altaar zoo rein mogelijk gehouden werd, het vuur er op zal er te beter om branden, en het is betamelijk voor een huis, dat er een haard in is. *b.* God wilde dat de priesters dit zelf zouden doen, om hen en ons te leeren, om voor de eer van God en van Zijn altaar het geringste werk te willen doen. De priester zelf moet niet slechts het vuur aansteken, maar den haard reinigen en er de asch van wegdragen. Gods dienstknechten moeten niets dan de zonde beneden zich achten.

2. De priester moet zorgdragen voor het vuur op het altaar, opdat dit *altijd brandende* zal blijven. Daar wordt hier sterk op aangedrongen, vers 9, 12 en deze uitdrukkelijke wet wordt gegeven, vers 13. *Het vuur zal geduriglijk brandende gehouden worden, het zal niet uitgebluscht worden.* Wij kunnen onderstellen dat geen dag voorbijging zonder dat er buitengewone offers gebracht werden, die altijd geofferd werden tusschen het morgen- en avondoffer van het lam, zoodat het vuur op het altaar vanzelf van den morgen tot den avond aan moest blijven. Maar het vereischte eenige zorg om het *den ganschen nacht brandende te houden*, vers 9. Zij, die goed huishouden, laten het keukenvuur nooit uitgaan, daarom wilde God hiermede van Zijn goed huishouden doen blijken. Het eerste vuur op het altaar kwam van den hemel, Hoofdst. 9 : 24; zoodat door dit vuur gestadig aan te houden, het met nieuwe brandstof te voeden, al hunne offers in al hunne geslachten gezegd konden worden door dat vuur van den hemel te zijn verteerd ten teeken van Gods aannemen er van. Indien zij het ooit door onachtzaamheid zouden laten uitgaan, dan konden zij niet verwachten dat het wederom op die wijze ontstoken zou worden. De Joden zeggen dan ook dat het vuur op het altaar nooit uitgegaan is tot aan de Babylonische ballingschap. Hiernaar wordt verwezen in Jes. 31 : 9, waar gezegd wordt dat God *te Zion vuur en te Jeruzalem een oven heeft.* Door deze wet wordt ons geleerd een voortdurende gezindheid in ons hart te bewaren tot alle daden van Godsvrucht, een gestadige genegenheid te hebben voor de dingen Gods, zoodat wij steeds tot alle goed woord en werk bereid zijn. Wij moeten niet slechts *den Geest niet uitblusschen*, maar *de gave opwekken, die in ons is.* Ofschoon wij niet voortdurend offeren, moeten wij toch het vuur van heilige liefde altijd brandende houden, en zoo moeten wij ten allen tijde bidden.

14. Dit is nu de wet des spijsoffers; een der zonen van Aäron zal dat voor het aangezicht des HEEREN offeren, voor aan het altaar. 15. En hij zal daarvan opnemen zijne hand vol, uit de meelbloem des spijsoffers, en van deszelfs olie, en al den wierook, die op het spijsoffer is; dan zal hij het aansteken op het altaar; het is een lieflijke reuk tot deszelfs gedachtenis voor den HEERE. 16. En het overblijvende daarvan zullen Aäron en zijne zonen eten; ongezuurd zal het gegeten worden in de heilige plaats, in den voorhof van de tent der samenkomst zullen zij dat eten. 17. Het zal niet gedeesemd gebakken worden; het is hun deel, dat Ik gegeven heb van mijne vuurofferen; het is een heiligheid der heiligheden, gelijk het zondoffer en gelijk het schuldoffer. 18. Al wat mannelijk is onder de zonen van Aäron

zal het eten; het zij een eeuwige inzetting voor uwe geslachten van de vuurofferen des HEEREN; al wat die zal aanroeren, zal heilig zijn. 19. Wijders sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 20. Dit is de offerande van Aäron en van zijne zonen, die zij den HEERE offeren zullen, ten dage als hij zal gezalfd worden; het tiende deel eener efa meelbloem, een spijsoffer gedurig; de helft daarvan op den morgen en de helft daarvan op den avond. 21. Het zal in een pan met olie gemaakt worden; geroost zult gij het brengen en de gebakken stukken des spijsoffers zult gij offeren, tot een lieflijken reuk den HEERE. 22. Ook zal de priester, die uit zijne zonen in zijne plaats de gezalfde zal worden, hetzelve doen; het zij een eeuwige inzetting; het zal voor den HEERE geheel aangestoken worden. 23. Alzoo zal alle spijsoffer des priesters ganschelijk zijn; het zal niet gegeten worden.

Het *spijsoffer* was òf hetgeen geofferd werd door het volk, òf hetgeen geofferd werd door de priesters bij hunne wijding.

1. Wat nu het gewone spijsoffer betreft: slechts een handvol er van moest op het altaar verbrand worden, al het overige was den priesters tot hun voedsel gegeven. De wet van het brandoffer legde den priesters veel zorg en arbeid op, maar gaf hun weinig voordeel, want het vleesch werd geheel verbrand, en de priesters hadden niets anders dan de huid. Om hun nu vergoeding te doen, was het grootste deel van het spijsoffer voor hen. Het verbranden van een handvol er van op het altaar, vers 15, was tevoren bevolen, Hoofdst. 2 : 2, 9. Hier wordt het overige er van bestemd voor de priesters, de dienaren van Gods huis: *het is hun deel, dat Ik gegeven heb van Mijne vuurofferen*, vers 17. Het is de wil van God, dat Zijne dienstknechten goed voorzien zullen worden met het brood huns bescheiden deels, en wat hun gegeven wordt, neemt Hij aan als geofferd aan Hemzelven, zoo het met een eenvoudig oog gedaan wordt. Alle Christenen, geestelijke priesters zijnde, deelen zelf in de geestelijke offers, die zij offeren. Het is niet God, die door of van hen winst verkrijgt; de handvol, verbrand op het altaar, was niet de moeite waard om van te spreken, in vergelijking met het deel des priesters; wij zelf hebben winst en voordeel van onze Godsdienstige handelingen. Laat God al den wierook hebben, en dan zullen de priesters de meelbloem en de olie hebben; waar wij aan God den lof en de eer van geven, daar kunnen wij voor onszelven de vertroosting en het voordeel van nemen.

2. De wetten betreffende het eten er van waren: *a.* Dat het *ongedeesemd gegeten moest worden*, vers 16. In hetgeen aan God geofferd werd, moest geen zuurdeesem zijn, en de priesters moeten het hebben, zooals het altaar het heeft, en niet anders. Aldus moeten wij de feesten des Heeren houden *in de ongezuurde brooden der oprechtheid en der waarheid.* Het moet gegeten worden *in den voorhof van de tent der samenkomst* — hier *de heilige plaats* genoemd — in een vertrek, dat aan de zijde des voorhofs daarvoor was ingericht. Het was een groote misdaad om iets er van buiten den voorhof te brengen. Zelfs het eten er van was een heilige ritus, waarmede zij God moesten eeren, en daarom moest het op Godsdienstige wijze gedaan worden, en met heiligen eerbied, welke bewaard werd door het tot de heilige plaats te bepalen. *c.* Alleen die van het mannelijk geslacht waren mochten er van eten, vers 18. Van de minder heilige dingen, zooals de eerstelingen der vruchten, de tienden, de schouder en borst van de dankoffers, mochten de *dochteren* der priesters eten, want die dingen mochten buiten den voorhof gebracht worden; maar dit was een heiligheid der heiligheden, waarvan, daar het alleen in den tabernakel gegeten werd, alleen de *zonen* mochten eten. *d.* Alleen de priesters, die rein waren, mochten er van eten: *al wat die zal aanroeren zal heilig zijn*, vers 18. Heilige dingen voor heilige menschen. Sommigen lezen dit: *alles wat het aanroert zal heilig zijn*, al het gereedschap van de tafel, waaraan deze heilige dingen gegeten werden, moeten daarvoor zijn afgezonderd, en daarna nooit voor gewone dingen gebruikt worden.

2. Wat aangaat het spijsoffer der wijding, dat voor de priesters zelven geofferd werd, *dit moest geheel verband worden, het zal niet worden gegeten*, vers 23. Dit komt hier als eene uitzondering op de voorafgaande wet. Het schijnt dat deze wet van het spijsoffer der wijding niet alleen den hoogepriester verplichtte het te offeren, en alleen op den dag wanneer hij gezalfd werd, en zoo ook zijne opvolgers op den dag wanneer zij gezalfd werden, maar de Joodsche schrijvers zeggen, dat door deze wet iedere priester verplicht was om op den dag van zijne indiensttreding dit spijsoffer te offeren, en dat de hoogepriester verplicht was om het op elken dag van zijn leven te offeren, van den dag af, waarop hij gezalfd werd, en dat het geofferd moest worden bij het spijsoffer, dat met het morgen- en avondoffer gepaard ging, omdat hier gezegd wordt, dat het *een gedurig spijsoffer is*, vers 20. Jozefus zegt: De hoogepriester offerde tweemaal daags op zijn eigen kosten, en dit was zijn offer." Zij, die door God boven anderen bevorderd werden in waardigheid en macht, moeten bedenken dat Hij van hen meer verwacht dan van anderen, en dat zij iedere gelegenheid moeten aangrijpen om Hem te dienen, werk voor Hem te doen. Het spijsoffer van den priester moest gebakken worden als om het te eten, en toch moest het geheel verbrand worden. Hoewel de priester, die diende, betaald moest worden voor zijn dienen van het volk, was er toch geen reden, waarom hij betaald moest worden voor zijn dienen van den *hoogepriester*, die de vader was van het gezin der priesters, en wien dus alle priesters gaarne *om niet* moesten willen dienen. Ook was het niet betamelijk, dat de priesters zouden eten van de offeranden eens priesters; want, gelijk de zonden van het volk in typischen zin overgebracht werden op de priesters, hetgeen aangeduid werd door hun eten van de offeranden

des volks, Hosea 4 : 8, zoo moesten de zonden der priesters op typische wijze overgebracht worden op het altaar, hetwelk daarom hunne offeranden moest eten. Wij allen, leeraren en gemeente, zijn verloren, *als wij zelf onze ongerechtigheid moeten dragen*, en wij zouden hoop noch troost kunnen hebben, indien God niet ons aller ongerechtigheid gelegd had op Zijn geliefden Zoon, en Hij is beide de priester en het altaar.

24. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 25. Spreek tot Aäron en tot zijne zonen, zeggende: Dit is de wet des zondoffers: in de plaats, waar het brandoffer geslacht wordt, zal het zondoffer voor het aangezicht des HEEREN geslacht worden; het is een heiligheid der heiligheden. 26. De priester, die het voor de zonde offert, zal het eten; in de heilige plaats zal het gegeten worden, in het voorhof van de tent der samenkomst. 27. Al wat deszelfs vleesch zal aanroeren, zal heilig zijn; zoo wie van zijn bloed op een kleed zal gesprengd hebben, dat, waarop hij gesprengd zal hebben, zult gij in de heilige plaats wasschen. 28. En het aarden vat, waarin het gezoden is, zal gebroken worden; maar zoo het in een koperen vat gezoden is, zoo zal het geschuurd en in water gespoeld worden. 29. Al wat mannelijk is onder de priesteren, zal dat eten: het is een heiligheid der heiligheden. 30. Maar geen zondoffer, van welks bloed in de tent der samenkomst zal gebracht worden, om in het heiligdom te verzoenen, zal gegeten worden; het zal in het vuur verbrand worden.

Wij hebben hier van de wet des *zondoffers* wat betrekking had op den priester, die het offerde. Zooals:

1. Dat het geslacht moet worden *in de plaats, waar het brandoffer geslacht wordt*, vers 25, namelijk aan de noordzijde van het altaar, Hoofdst. 1 : 11, hetgeen, naar sommigen denken, zag op de kruisiging van Christus op Calvarië, dat aan de noordzijde van Jeruzalem lag.

2. Dat de priester, die het offerde voor den zondaar, het vleesch er van (met zijne zonen, of met andere priesters) moest eten, vers 29, nadat het bloed en het vet aan God geofferd waren, *in den voorhof van de tent der samenkomst*, vers 26. Hierdoor moesten zij *de ongerechtigheid der vergadering dragen*, zooals dit verklaard wordt in Hoofdst. 10 : 17.

3. Het bloed des zondoffers moest met grooten eerbied uit de kleederen gewasschen worden, waarop het gesprengd mocht zijn, vers 27, hetgeen wees op den grooten eerbied, dien wij moeten hebben voor het bloed van Christus, het niet gemeen achtende; dat bloed moet gesprengd worden op het geweten, niet op het gewaad.

4. De pan, waarin het vleesch van het zondoffer gekookt werd, moest gebroken worden, als het een aarden pan was, maar zoo het een koperen pan was, moest zij goed geschuurd en uitgewasschen worden, vers 28. Dit gaf te kennen, dat de verontreiniging niet geheel weggenomen werd door het offer, maar er veeleer aan bleef kleven, zoodanig was het zwakke en gebrekkige van deze offers; maar het bloed van Christus reinigt volkomen van alle zonde, en daarna is geen andere reiniging noodig.

5. Dat dit alles verstaan moest worden van de zondoffers, niet voor die van den priester, of geheel de vergadering, hetzij die bij bijzondere gelegenheden gebracht werden, of naar de vastgestelde wet, zooals op den verzoendag; want het was tevoren verordend en nu bevestigd, dat, indien het bloed van het offer in de heilige plaats gebracht werd, zooals in die buitengewone gevallen, het vleesch niet gegeten, maar buiten het leger verbrand moest worden, vers 30. Hieruit leidt de apostel het voordeel af, dat wij onder het Evangelie hebben boven dat, hetwelk zij hadden onder de wet, want ofschoon het bloed van Christus in het heiligdom gebracht is, om in de heilige plaats verzoening te doen, hebben wij door het geloof toch het recht om van het altaar te eten, Hebr. 13 : 10—12, en de vertroosting te smaken van deze groote verzoening.

HOOFDSTUK VII.

Hier is: I. De wet op het schuldoffer, vers 1—7, met nog eenige aanwijzingen betreffende het brandoffer en het spijsoffer, vers 8—10. II. De wet op het dankoffer. Het eten er van, vers 11—21, bij welke gelegenheid het verbod hergaald wordt om vet of bloed te eten, vers 22—27, en des priesters deel er van, vers 28—34. III. Het slot dezer inzettingen, vers 35—38.

Dit is nu de wet des schuldoffers; het is een heiligheid der heiligheden. 2. In de plaats, waar zij het brandoffer slachten, zullen zij het schuldoffer slachten; en men zal deszelfs bloed rondom op het altaar sprengen. 3. En daarvan zal men al zijn vet offeren, den staart en het vet, dat het ingewand bedekt; 4. Ook de beide nieren, en het vet, dat daaraan is, dat op de weekdarmen is; en het net over de lever, met de nieren, zal men afnemen. 5. En de priester zal die aansteken op het altaar, ten vuuroffer den HEERE; het is een schuldoffer. 6. Al wat mannelijk is onder de priesteren zal dat eten; in de heilige plaats zal het gegeten worden; het is een heiligheid der heiligheden. 7. Gelijk het zondoffer, alzoo zal ook het schuldoffer zijn; eenerlei wet zal voor dezelven zijn; het zal des priesters zijn, die daarmede verzoening gedaan zal hebben. 8. Ook de priester, die iemands brandoffer offert, die priester zal de huid des brandoffers hebben, dat hij geofferd heeft, 9. Daartoe al het spijsoffer, dat in den oven gebakken wordt, met al wat in den ketel en in de pan bereid wordt, zal des priesters zijn, die het offert. 10. Ook alle spijsoffer met olie gemengd, of droog, zal voor alle zonen van Aäron zijn, voor den een als voor den ander.

1. Hier is op te merken, dat het *schuldoffer*, van ongeveer gelijken aard zijnde als het zondoffer, ook onder dezelfde regeling gebracht werd, vers 6. Als het bloed en het vet aan God geofferd waren, om verzoening te doen, dan moesten de priesters het vleesch, evenals dat van het zondoffer, eten in de heilige plaats. De Joden hebben eene overlevering (die ons door den geleerden bisschop Patrick wordt medegedeeld) betreffende het sprengen van het bloed des schuldoffers *rondom op het altaar*, namelijk: „Dat er een scharlaken lijn juist in het midden rondom het altaar liep, en dat het bloed der brandoffers rondom gesprengd werd *boven* deze lijn, maar dat der schuldoffers en der dankoffers *beneden* die lijn." Wat aangaat het vleesch des schuldoffers, het recht hierop behoorde aan den priester, die het offerde, vers 7. Hij, die het werk deed, moest het loon ontvangen; dit was eene aanmoediging voor de priesters om den dienst van het altaar naarstig waar te nemen. Hoe bereidvaardiger zij waren, en hoe drukker zij het hadden, hoe meer zij verkregen. Hoe naarstiger wij zijn in den dienst van God, hoe meer voordeel wij er van zullen oogsten. Maar ieder uit de priesters en de mannelijke leden van hun gezin mochten door hem, aan wien het behoorde, uitgenoodigd worden, om het met hem te komen deelen, vers 6. *Al wat mannelijk is onder de priesters zal daarvan eten*, dat is: mag hiervan eten, *in de heilige plaats*. En ongetwijfeld was het het gebruik onder hen, om elkander te onthalen op deze emolumenten van hun ambt, waardoor vriendschap en gemeenschap onder de priesters werden onderhouden. Om niet hadden zij ontvangen, en om niet moesten zij geven. Het schijnt dat hij, die het offer bracht, zelf geen deel kreeg van zijn schuldoffer, zooals hij het wèl kreeg van zijn dankoffer, maar dat het geheel verdeeld werd tusschen het altaar en den priester. Zij offerden dankoffers uit erkentelijkheid voor ontvangen zegeningen, en dan was het voegzaam om maaltijd te houden; maar zij offerden schuldoffers in droefheid om zonde, en dan was vasten meer gepast ten teeken van een heilig treuren en een vast besluit om af te laten van de zonde.

2. Betreffende het *brandoffer* wordt hier bepaald dat de priester, die het offerde, de huid zal hebben, vers 8, die hij ongetwijfeld voor geld mocht verkoopen.„ Dit" (zeggen de Joden) „was alleen bedoeld voor de brandoffers, die door particulieren geofferd werden, want de opbrengst der huiden van de dagelijksche brandoffers voor de geheele vergadering was bestemd om de onkosten voor de reparatie van het heiligdom te bestrijden." Sommigen opperen het denkbeeld dat deze bepaling ons helpt om Gods kleeden van onze eerste ouders in *rokken van vellen* te begrijpen, Gen. 3 : 21. Waarschijnlijk zijn de dieren, wier huiden zij waren, als geheele brandoffers geofferd geworden, en is Adam de priester geweest, die ze geofferd heeft; en toen gaf God hem de huiden voor zijn loon, om er voor zich en zijne huisvrouw kleederen van te maken. Ter herinnering hieraan waren de huiden altijd daarna het deel des priesters. Zie Gen. 27 : 16.

3. Wat het *spijsoffer* aangaat: indien het bereid was, dan kon het onmiddellijk gegeten worden; en daarom was het voor den priester, die het offerde, vers 9. Indien het droog was, dan was het minder noodig om haast te maken met het gebruik er van, en daarom kon het dan gelijkelijk onder al de dienstdoende priesters verdeeld worden, vers 10.

11. Dit is nu de wet des dankoffers, dat men den HEERE offeren zal. 12. Indien hij dat tot een lofoffer offert, zoo zal hij, nevens het lofoffer, ongezuurde koeken met olie gemengd, en ongezuurde vladen met olie bestreken, offeren; en zullen die koeken met olie gemengd van geroost meelbloem zijn. 13. Benevens de koeken zal hij tot zijne offerande gedeesemd brood offeren, met het lofoffers zijn dankoffers. 14. En een daarvan uit de gansche offerande zal hij den HEERE ten hefoffer offeren; het zal voor den priester zijn, die het bloed des dankoffers sprengt. 15. Maar het vleesch van het lofoffer zijns dankoffers zal op den dag van deszelfs offerande gegeten worden; daarvan zal men niet tot den morgen overlaten. 16. En zoo het slachtoffer zijner offerande eene gelofte, of vrijwillig offer is, dat zal ten dage, als hij zijn offer offeren zal, gegeten worden, en het overgeblevene daarvan zal ook des anderen daags gegeten worden. 17. Wat nog van het vleesch des slachtoffers overgebleven is, zal op den derden dag met vuur verbrand worden; 18. Want zoo eenigszins van dat vleesch zijns dankoffers op den derden dag gegeten wordt, die dat geofferd heeft, zal niet aangènaam zijn, het zal hem niet toegerekend worden, het zal een afgrijslijk ding zijn; en de ziel, die daarvan eet, zal hare ongerechtigheid dragen. 19. En het vleesch, dat iets onreins aangeroerd zal hebben, zal niet gegeten worden, met vuur zal het verbrand worden; maar aangaande het andere vleesch, dat vleesch zal een ieder, die rein is, mogen eten. 20. Doch als eene ziel het vleesch van het dankoffer, hetwelk des HEEREN is, gegeten zal hebben, en hare onreinigheid aan haar is, zoo zal die ziel uit hare volken uitgeroeid worden. 21. En wanneer eene ziel iets onreins zal aangeroerd hebben, als de onreinigheid des menschen, of het onreine vee, of eenig onrein verfoeisel, en zal van het vleesch des dankoffers, hetwelk des HEEREN is, gegeten hebben, zoo zal die ziel uit hare volken uitgeroeid worden. 22. Daarna sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 23. Spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Geen vet van een os, of schaap, of geit zult gij eten. 24. Maar het vet van een dood aas, en het vet van het verscheurde, mag tot alle werk gebezigd worden; doch gij zult het ganschelijk niet eten. 25. Want al wie het vet van vee eten zal, van

hetwelk men den HEERE een vuuroffer zal geofferd hebben, die ziel, die het gegeten zal hebben, zal uit hare volken uitgeroeid worden. 26. Ook zult gij in al uwe woningen geen bloed eten, hetzij van het gevogelte, of van het vee. 27. Alle ziel, die eenig bloed eten zal, die ziel zal uit hare volken uitgeroeid worden. 28. Voorts sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 29. Spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Wie zijn dankoffer den HEERE offert, zal zijne offerande van zijn dankoffer den HEERE toebrengen. 30. Zijne handen zullen de vuurofferen des HEEREN brengen; het vet aan de borst zal hij met die borst brengen, om die tot een beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN te bewegen. 31. En de priester zal dat vet op het altaar aansteken; doch de borst zal voor Aäron en zijne zonen zijn. 32. Gij zult ook den rechterschouder tot een hefoffer den priester geven, uit uwe dankofferen. 33. Wie uit de zonen van Aäron het bloed des dankoffers en het vet offert, dien zal de rechterschouder ten deele zijn. 34. Want de beweegborst en de hefschouder heb Ik van de kinderen Israels uit hunne dankofferen genomen, en heb dezelve aan Aäron den priester en aan zijne zonen, tot een eeuwige inzetting gegeven, van de kinderen Israels.

Dit alles heeft betrekking op de dankoffers: het is de herhaling en verklaring van hetgeen wij tevoren gehad hebben, met onderscheidene toevoegselen.

I. De aard en de bedoeling van de dankoffers worden hier duidelijker aangetoond. Zij werden geofferd, hetzij:

1. Uit dankbaarheid voor een bijzonderen zegen, die ontvangen werd, zooals herstel uit krankheid, bewaring op een reis, redding uit gevaar op zee, bevrijding uit gevangenschap, al welke gevallen uitvoerig vermeld worden in Psalm 107, en daarvoor werden de menschen geroepen om het offer der dankzegging te offeren, vers 21, 22. Of:

2. Tot betaling van een gelofte, die iemand deed toen hij in benauwdheid was, vers 16, en dit was minder achtbaar dan het eerste, ofschoon het nalaten er van meer schuldig zou zijn. Of:

3. In smeeking om een bijzonder gunstbewijs, dat iemand verlangde en verwachtte, en dit wordt hier een *vrijwillig offer* genoemd. Dit offer ging gepaard met gebed, zooals het vorige met lof en dankzegging. Wij bevinden niet dat de menschen door de wet verplicht waren om deze dankoffers te offeren, tenzij zij zich er toe verbonden hadden door een gelofte, bij gelegenheden als die, waarvoor zij hunne zoenoffers moesten brengen in geval er een zonde begaan was. Niet alsof gebed en lofzegging niet evenzeer onze plicht is als berouw en bekeering, maar voor de uitdrukking hunner dankbaarheid voor een zegen heeft God hen meer vrijgelaten, dan in de uitdrukking van hun besef van zonde, ten einde de edelmoedigheid hunner Godsvrucht op de proef te stellen, en opdat hunne offers, vrijwillige offers zijnde, te meer loffelijk en welbehaaglijk zouden zijn. En door hen te verplichten om zondoffers te brengen, wilde God de noodzakelijkheid toonen van de groote verzoening.

II. De plechtigheden in acht te nemen bij de dankoffers worden hier uitvoerig voorgeschreven.

1. Als het offer gebracht werd tot dankzegging, dan moet er een spijsoffer bij geofferd worden, onderscheidene soorten van koeken en vladen, vers 12, en (hetgeen bijzonder was voor de dankoffers) er moet gedeesemd brood bij geofferd worden, niet om op het altaar verbrand te worden, dat was verboden, Hoofdst. 2 : 11, maar om gegeten te worden met het vleesch des offers, opdat er niets zou ontbreken om het tot een volkomen en aangenamen maaltijd te maken; want ongezuurd brood was minder aangenaam van smaak, en daarom, hoewel dit om een bijzondere reden verplichtend gesteld voor het pascha, was gedeesemd brood, dat lichter en aangenamer was, bij andere feesten voorgeschreven, opdat zij, aan Gods tafel even aangenaam zouden spijzen als aan hun eigen tafel. En sommigen denken dat met ieder dankoffer een spijsoffer gebracht moest worden, voorgeschreven door deze wet, vers 29. die er een offer bij vereischt, opdat de tafel des Heeren evengoed voorzien zij als Zijn altaar.

2. Het vleesch der dankoffers, zoowel het deel der priesters als van den offeraar, moest *spoedig* gegeten worden, en niet lang, rauw of gekookt, koud gehouden worden. Als het een offer der dankzegging was, dan moest het alles op denzelfden dag gegeten worden, vers 15; als het dankoffer wegens een gelofte gebracht werd, of een vrijwillig offer was, dan moest het op denzelfden dag of op den volgenden dag gegeten worden, vers 16. Als er na dien vastgestelden tijd nog iets van was overgebleven, dan moest het verbrand worden, vers 17, en zoo iemand daarvan at moest dit als iets afgrijselijks beschouwd worden, vers 18. Hoewel zij niet verplicht waren, om het, evenals de offers, die *een heiligheid der heiligheden* genoemd worden, in de heilige plaats te eten, maar het naar hun eigen tenten mochten medenemen, om er zich daar op te onthalen, wilde God hen toch door deze wet het verschil doen weten tusschen dat vleesch en ander vleesch, en dat zij dit verschil wèl in het oog moesten houden, zoodat, terwijl zij ander vleesch koud in huis mochten bewaren zoolang zij het goedvonden, en het weder mochten opwarmen, als hun dit behaagde, en het nog drie of vier dagen daarna mochten eten, zij dit niet mochten doen met het vleesch hunner dankoffers; dat moest terstond worden gegeten. *a.* Omdat God niet wilde dat heilig vleesch in gevaar zou zijn van bedorven te worden, of dat er vliegeneieren in zouden komen; om dit te voorkomen, moest het met *vuur* gezouten worden, zooals de uitdrukking luidt in Markus 9 : 49, als het bewaard was, gelijk het met *zout* gezouten werd, als het gebruikt werd. *b.* Omdat God niet wilde, dat Zijn volk vrekkig zou zijn, spaarzaam op een wijze, die wantrouwen aanduidt van de voorzienigheid Gods, maar blijmoedig

zouden genieten wat God hun geeft, Pred. 8 : 15, en er goed mede te doen, en niet angstig bezorgd te zijn voor den morgen. *c.* Het vleesch van het dankoffer was Gods onthaal, en daarom wilde God er de beschikking over hebben, en Hij gebiedt, dat het edelmoedigelijk gebruikt zou worden om hunne vrienden te onthalen, en op barmhartige wijze gebruikt zou worden tot hulp en ondersteuning der armen, om te toonen dat Hij een milddadige weldoener is, die ons *alle dingen rijkelijk geeft om te genieten*, het brood van den dag op deszelfs dag. Indien het offer een offer der dankzegging was, dan waren zij inzonderheid verplicht, om aldus bij hun heiligen feestmaaltijd hun heilige blijdschap te uiten in Gods goedheid. Deze wet heeft de zeer strenge bepaling, dat, indien de offeraar niet zorgde, dat geheel zijn offer gegeten werd door hemzelven, of zijn gezin, zijne vrienden, of de armen binnen den door de wet gestelden tijd, en er nog iets overgebleven was, hij dit overgeblevene met vuur zou verbranden, hetgeen de meest-betamelijke wijze was om het te verteren, daar de offers op het altaar door *vuur verteerd* werden, dan zou zijn offer niet aangenaam zijn, en hem niet toegerekend worden. Al het nut en voordeel van den Godsdienst gaat voor ons teloor, als wij er niet op den rechten tijd en de rechte wijze gebruik van maken. Onze Godsdienstige handelingen zijn Gode niet welbehaaglijk, zoo zij geen invloed hebben op onszelven, op ons leven. Als iemand edelmoedig scheen door het brengen van een dankoffer, en daarna toch gierig en armzalig bleek bij het gebruik er van, dan was het alsof hij het offer nooit gebracht had. Ja meer, dan zal het *een afgrijslijk ding zijn.* Er is geen middenweg tusschen Gods welbehagen en Gods afgrijzen. Indien wij en onze handelingen oprecht zijn, dan heeft God een welbehagen in ons en in onze handelingen, maar zoo niet, dan zijn wij Hem een gruwel, Spr. 15 : 8. Hij, die het eet na den bepaalden tijd, zal *zijne ongerechtigheid dragen*, dat is : hij zal *uit zijne volken uitgeroeid worden*, zooals dit verklaard wordt in Hoofdst. 19 : 8, waar deze wet herhaald is. Deze wet van het dankoffer te eten vóór den derden dag, opdat er geen bederf bij zou komen, is toepasselijk op de opstanding van Christus na twee dagen, opdat Hij, *Gods Heilige* zijnde, de verderving niet zou zien, Ps. 16 : 10. En sommigen denken dat het ons leert spoedig en zonder uitstel Christus en Zijn genade deelachtig te worden, door het geloof ons met Hem te voeden, *te allen dage, zoolang als het heden genaamd wordt*, Hebr. 3 : 13, 14, want weldra zal het te laat zijn.

3. Beide het vleesch en die het eten moeten rein zijn. *a.* Het vleesch moet *niets onreins aangeroerd hebben*, want in dat geval moet het niet *gegeten* maar *verbrand* worden, vers 19. Indien het, van het altaar gebracht wordende naar de plaats waar het gegeten moet worden, door een hond werd aangeraakt of in aanraking kwam met een dood lichaam of iets anders dat onrein was, dan was het ongeschikt voor een Godsdienstigen maaltijd. Alles, waarmede wij den heiligen God eeren, moet rein zijn en zorgvuldig voor alle besmetting bewaard worden. Het is een besliste zaak, Haggai 2 : 12, dat het heilige vleesch door iets gemeens aan te raken er geen heiligheid aan kan mededeelen, maar door deze wet is bepaald, dat het door iets onreins aan te raken, er onrein door wordt, hetgeen aanduidt dat de besmetting der zonde gemakkelijker en meer dikwijls medegedeeld wordt dan de reuk der genade. *b.* Het moet door geen onrein persoon worden gegeten. Als iemand om eenigerlei reden ceremonieel onrein was, dan was het op zijn gevaar, zoo hij zich vermat van het vleesch des dankoffers te eten, vers 20, 21. Heilige dingen zijn alleen voor heilige personen ; de heiligheid der spijze ceremonieel zijnde, waren diegenen ongeschikt om er van te eten, die zich onder ceremonieele onreinheid bevonden ; maar ons wordt hiermede geleerd onszelven rein te bewaren van alle besmetting der zonde, opdat wij het voordeel en de vertroosting kunnen hebben van Christus' offerande, 1 Petr. 1 : 1, 2. Ons geweten moet gereinigd zijn van doode werken, opdat wij geschikt mogen zijn om *den levenden God te dienen*, Hebr. 9 : 14. Maar indien iemand zich vermeet om aan de tafel des Heeren te gaan, als hij onder de onreinheid is van zonde, waarvan hij geen berouw heeft, en zich niet bekeert, en aldus het heilige ontwijdt, dan eet en drinkt hij zich *een oordeel*, zooals degenen, die onrein zijnde van het dankoffer aten, 1 Cor. 11 : 29. Een goede reden voor de strengheid dezer wet wordt aangeduid door hetgeen van den aard des dankoffers gezegd wordt in vers 20, en wederom in vers 21, namelijk dat het *des Heeren is.* Al wat des Heeren is, is heilig en moet met diepen eerbied gebruikt worden, en niet met onheilige handen. „*Zijt heilig*, want God is heilig, en gij zijt Godes."

4. Het eten van bloed en van het vet, dat aan het ingewand is, wordt hier opnieuw verboden en het verbod wordt evenals tevoren, Hoofdst. 3 : 17, toegevoegd aan de wet op het dankoffer. *a.* Het verbod van het vet schijnt beperkt te zijn tot de dieren, die tot offers gebruikt werden, de runderen, schapen en geiten, maar van den reebok, het hert en andere reine dieren, mochten zij het vet eten, want alleen die dieren worden hier genoemd, waarvan offers gebracht werden, vers 23—25. Dit was om eerbied te bewaren in hun hart voor Gods altaar, waarop het vet van het ingewand verbrand werd. De Joden zeggen : als iemand verboden vet eet, al was het maar een stukje niet grooter dan een olijf, het eet met opgeheven hand, dan is hij in gevaar van door de hand Gods uitgeroeid te worden — indien hij het eet in onwetendheid, dan moet hij een zondoffer brengen, en dan komt hem zijne achteloosheid duur te staan." Het was onwettig om *vleesch* te eten van dieren, die hun eigen dood zijn gestorven, of door wilde dieren verscheurd werden, maar dubbel onwettig was het om van het *vet* van zulke dieren te eten, vers 24. *b.* Het verbod van bloed is meer algemeen, vers 26, 27, omdat het vet Gode alleen geofferd werd bij wijze van dankerkentenis, maar het bloed was ter verzoening van de ziel, en was

dus in veel sterkere mate een type of afschaduwing van Christus' offerande dan het vet; daaraan moest dus veel meer eerbied betoond worden, totdat deze typen hunne vervulling kregen in het offeren, eens voor altijd, van Christus' lichaam. Door de Joden wordt deze wet terecht zóó verklaard, dat het verbod slechts betrekking heeft op het *levensbloed,* zooals zij het uitdrukken, het bloed dus, dat bij het slachten aan het dier ontvloeide, maar niet het bloed, dat daarna nog in het vleesch was overgebleven, want dit te eten achten zij geoorloofd. [1])

5. Des priesters deel van het dankoffer wordt hier bepaald. Van elk dier, dat als dankoffer geofferd werd, werd aan den priester, die het offerde, de borst en den rechterschouder toegewezen, vers 30—34. Merk hier op: *a.* Dat als het offer geslacht was, hij, die het bracht, met zijn eigen handen Gods deel er van moest aanbieden, om hiermede de blijmoedigheid aan te duiden, waarmede hij het aan God afstond, en zijne begeerte, dat het aangenomen mocht worden. Met zijn eigen handen moest hij het opheffen, ten teeken van zijn eerbied voor God als den God des hemels, en daarna moest hij het *heen en weer bewegen,* ten teeken van zijn eerbied voor God, als Heere der gansche aarde, aan wien dus hij het, zoo ver hij kon reiken, offerde, zijne bereidwilligheid en begeerte toonende om Hem te eeren. Datgene nu, wat aldus opgeheven en heen en weder werd bewogen, was het vet, de borst, en de rechterschouder; het was alles geofferd aan God. En dan gebood Hij dat het vet op het altaar verbrand, en de borst en schouder aan den priester gegeven zullen worden, want beide priester en altaar zijn Zijne ontvangers. *b.* Dat, als het vet verbrand was, de priester zijn deel nam, waarvan hij en zijn gezin, zoowel als de persoon, die het offer bracht, maaltijd hielden. Het is goed als in heilige blijdschap en dankzegging onze leeraren ons voorgaan en onze mond zijn bij God. De melodie is lieflijk, als hij, die zaait, en zij, die maaien, zich tezamen verheugen. Sommigen zien eene beteekenis in de deelen, die aan de priesters werden toegewezen: de borst en de schouder wijzen op de genegenheden en de handelingen, die door al Zijn volk ter eere Gods aangewend moeten worden, en door al Zijne priesters aan den dienst der kerk moeten gewijd worden. Christus, ons groot dankoffer, onthaalt al Zijne geestelijke priesters op borst en schouder, de innigste liefde, en de lieflijkste en krachtigsten steun, want Hij is de wijsheid Gods en de kracht Gods. Toen Saul tot koning was aangewezen, gebood Samuel dat de schouder van het dankoffer hem voorgezet zou worden, 1 Sam. 9 : 24, hetgeen hem te kennen gaf, dat er iets groots en heiligs voor hem bestemd was. Jezus Christus is ons groot dankoffer, want Hij heeft zich ten offer gesteld, niet slechts om de zonde te verzoenen, en ons te behouden van den vloek, maar ook om een zegen voor ons te verkrijgen, ja alle goed. Door ons vreugdevol deelen in de weldaden der verlossing, *houden wij maaltijd op het offer;* om dit te kennen te geven is des Heeren Avondmaal ingesteld.

35. Dit is de zalving van Aäron en de zalving van zijne zonen, van de vuurofferen des HEEREN; ten dage als Hij hen deed naderen, om het priesterdom den HEERE te bedienen; 36. Hetwelk de HEERE, hun van de kinderen Israels te geven, geboden heeft, ten dage als Hij hen zalfde; het zij een eeuwige inzetting voor hunne geslachten. 37. Dit is de wet des brandoffers, des spijsoffers, des zondoffers, des schuldoffers, des vuloffers en des dankoffers; 38. Die de HEERE Mozes op den berg Sinaï geboden heeft, ten dage als Hij den kinderen Israels gebood, dat zij hunne offeranden den HEERE, in de woestijn van Sinaï, zouden offeren.

Hier is het slot van deze wetten op de offeranden, hoewel sommigen er van later nog herhaald en verklaard worden. Zij moeten beschouwd worden:

1. Als eene schenking aan de priesters, vers 35, 36. Ten dage als zij tot dat werk en ambt geordend waren, werd deze voorziening gemaakt voor hun onderhoud. God draagt er zorg voor, dat zij, die gebruikt worden in Zijn dienst, goed betaald worden en wèl verzorgd zullen zijn. Zij, die de zalving des Geestes ontvangen om den Heere te dienen, zullen hun deel ontvangen, en het zal een waardig deel zijn, uit de offeranden des Heeren, want Gods werk is zijn eigen loon, en de Godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de beloften des tegenwoordigen en des toekomenden levens.

2. Als een eeuwige inzetting voor het volk, dat zij deze offeranden zullen brengen naar de voorgeschreven regelen, en den priesteren daaruit blijmoedig hun deel zullen geven. God *gebood den kinderen Israels dat zij hunne offeranden den Heere zullen brengen,* vers 38. De plechtige handelingen der Godsvereering zijn geboden. Het zijn geen dingen, waarin wij naar willekeur kunnen handelen, die wij naar ons welgevallen kunnen verrichten; neen, wij zijn onder de bepaalde verplichting om ze te doen op hun tijd, en het is op ons gevaar, zoo wij ze nalaten. Het opvolgen van de wetten van Christus kan niet minder noodzakelijk zijn dan het waarnemen van de wetten van Mozes geweest is.

HOOFDSTUK VIII.

Dit hoofdstuk bevat het verhaal van de plechtige wijding van Aäron en zijne zonen tot het priesterambt. I. Zij had plaats in het openbaar, en de vergadering werd saamgeroepen om er getuige van te wezen, vers 1—4. II. Zij geschiedde nauwkeurig naar Gods bevel en voorschrift, vers 5. 1. Zij werden gewasschen en gekleed, vers 1—9, 13. 2. De tabernakel en zijn gereedschappen werden gezalfd, en daarna de priesters, vers 10—12. 3. Er werd een zondoffer voor hen geofferd, vers 14—17, 3. 4. Een brandoffer, vers 18—21. 5. De ram des vuloffers, vers 22—30. 6. Het voortzetten dezer plechtigheid gedurende zeven dagen, vers 31—36.

1) Hierbij moet echter opgemerkt worden, dat wezenlijk vrome Joden het bloed zooveel mogelijk uit het vleesch trachten te verwijderen. Vert.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Neem Aäron en zijne zonen met hem, en de kleederen, en de zalfolie, daartoe den var des zondoffers, en de twee rammen, en den korf van de ongezuurde brooden; 3. En verzamel de gansche vergadering aan de deur van de tent der samenkomst. 4. Mozes nu deed gelijk als de HEERE hem geboden had; en de vergadering werd verzameld aan de deur van de tent der samenkomst. 5. Toen zeide Mozes tot de vergadering: Dit is de zaak, die de HEERE geboden heeft te doen. 6. En Mozes deed Aäron en zijne zonen naderen en wiesch hen met dat water. 7. Daar deed hij hem den rok aan, en gordde hem met den gordel, en trok hem den mantel aan; ook deed hij hem den efod aan, en gordde dien met den kunstelijken riem des efods, en ombond hem daarmede. 8. Voorts deed hij hem den borstlap aan, en voegde aan den borstlap de urim en de thummim. 9. En hij zette den hoed op zijn hoofd; en aan den hoed boven zijn aangezicht zette hij de gouden plaat, de kroon der heiligheid, gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 10. Toen nam Mozes de zalfolie, en zalfde den tabernakel, en al wat daarin was, en heiligde ze. 11. En hij sprengde daarvan op het altaar zevenmaal; en hij zalfde het altaar, en al zijn gereedschap, mitsgaders het waschvat en zijn voet, om die te heiligen. 12. Daarna goot hij van de zalfolie op het hoofd van Aäron, en hij zalfde hem, om hem te heiligen. 13. Ook deed Mozes de zonen van Aäron naderen, en trok hun rokken aan, en gordde hen met een gordel, en bond hun mutsen op, gelijk als de HEERE Mozes geboden had.

God had aan Mozes orders gegeven om Aäron en zijne zonen tot het priesterambt te heiligen, toen hij de eerste maal bij Hem op den berg Sinaï was, Exod. 28 en 29, waar wij ook de bijzondere instructiën hebben, omtrent de wijze waarop hij dit doen moest. Nu hebben wij hier:

I. Die orders herhaald; wat daar bevolen was om te doen, wordt hier bevolen om *nu* te doen, vers 2, 3. De tabernakel was onlangs opgericht, die, zonder de priesters, als een kandelaar zou zijn zonder kaars. De wet betreffende de offeranden was onlangs gegeven, maar kon, zonder priesters, niet worden nagekomen; want hoewel Aäron en zijne zonen voor het ambt waren aangewezen, konden zij het ambt toch niet waarnemen, als zij niet gewijd waren, hetgeen niet kon geschieden voordat de plaats, waar zij hun dienstwerk moesten verrichten, in orde geschikt was, en de inzettingen gevestigd waren, opdat zij zich, zoodra zij gewijd waren, tot het werk konden begeven, en zouden weten, dat zij geordend waren, niet slechts om de eer en het voordeel van het priesterschap te hebben, maar om het werk er van te doen. Aäron en zijne zonen waren nabestaanden van Mozes, en daarom wilde hij hen niet wijden, voordat hij er nadere orders toe had ontvangen, opdat hij den schijn niet zou hebben van al te voortvarend te zijn om eer te brengen in zijne familie.

II. De vergadering wordt samengeroepen *aan de deur*, dat is: in den voorhof *van den tabernakel*, vers 4. De ouderlingen en de voornaamste mannen uit de vergadering, die het geheele volk vertegenwoordigden, werden opgeroepen om den dienst bij te wonen, want de voorhof kon slechts weinigen van de duizenden Israels bevatten. Dit geschiedde aldus in het openbaar:

1. Omdat het een plechtige handeling was tusschen God en Israel; de priesters moesten *gesteld worden voor de menschen in de zaken, die bij God te doen zijn,* ter instandhouding van de gevestigde gemeenschap, en om te handelen over alle zaken tusschen het volk en God; en daarom was het voegzaam dat beide partijen de plechtigheid aan de deur van de tent der samenkomst zouden bijwonen ten blijke van hun volkomen goedkeuring er van en instemming er mede.

2. Hei kon niet anders of het aanschouwen dier plechtigheid moest een diepen eerbied teweegbrengen voor de priesters en hun ambt, hetgeen wel noodig was onder een volk, dat zoo treurige neiging had tot afgunst en ontevredenheid. Het was vreemd dat er onder hen, die getuigen waren van hetgeen hier geschied was, sommigen later zouden zeggen: *Het is te veel voor u;* maar wat zouden zij gezegd hebben, indien dit in het geheim of tersluiks geschied was? Het is zeer voegzaam en een goed gebruik, dat leeraren in het openbaar geordend worden, *plebe præsente, in de tegenwoordigheid van het gemeene volk,* overeenkomstig het gebruik in de oorspronkelijke kerk.

III. Mozes, die bij deze plechtigheid Gods vertegenwoordiger was, legde zijne volmacht over voor de vergadering: *Dit is de zaak, die de Heere geboden heeft te doen.* Ofschoon God hem toen Hij voor de oogen van gansch Israel zijn aangezicht deed glinsteren, tot koning gekroond had in Jeshurun, heeft hij toch in de aanbidding Gods niets ingesteld of bepaald, dan wat God hem geboden had. Het priesterschap, dat hij hun overleverde, was wat hij *van den Heere had ontvangen.* Allen, die de bediening hebben van het heilige, moeten het oog hebben op Gods gebod als hun regel en hunne volmacht, want het is alleen in het volgen en waarnemen daarvan, dat zij kunnen verwachten door God erkend en aangenomen te worden. Zoo moeten wij bij al onze handelingen in den eeredienst Gods kunnen zeggen: *Dit is de zaak, die de Heere geboden heeft te doen.*

IV. De plechtigheid wordt naar den Goddelijken ritus verricht.

1. Aäron en zijne zonen werden *gewasschen met water,* vers 6, om aan te duiden, dat zij zich nu behooren te reinigen van alle zondige neigingen of aandoeningen en zich altijd daarna rein moeten houden. *Christus wascht hen,* die Hij Gode tot koningen en priesters gemaakt heeft, *van hunne zonden in Zijn bloed,* Openb. 1 : 5, 6, en zij, die toegaan tot God, moeten

met rein water gewasschen zijn, Hebr. 10 : 22. Al waren zij tevoren nog zoo rein, al was er ook geen vuil vlekje aan hen te zien, toch moesten zij gewasschen worden, om hunne reiniging aan te duiden van de zonde, waarmede hunne ziel verontreinigd was, hoe schoon hun lichaam ook mocht wezen.

2. Zij werden met de heilige kleederen bekleed; Aäron met de zijne, vers 7—9, die een type waren van de waardigheid van Christus, onzen Hoogepriester; en zijne zonen met de hunne, vers 13, die een type waren van de zedigheid der Christenen, die geestelijke priesters zijn. Christus draagt den borstlap des gerichts, en de heilige kroon, want de Hoogepriester der kerk is haar Profeet en Koning. Alle geloovigen zijn bekleed met den mantel der gerechtigheid, en omgord met den gordel der waarheid, kloekmoedigheid en waakzamen ijver, en hun hoofd is *gebonden* met de muts of diadeem van schoonheid, de schoonheid der heiligheid.

3. De hoogepriester werd gezalfd, en tegelijker tijd schijnen ook de heilige zaken gezalfd te zijn. Sommigen denken dat die reeds tevoren gezalfd waren, maar dat dit hier vermeld wordt, omdat Aäron gezalfd werd met dezelfde olie, waarmede zij gezalfd waren. De wijze echter, waarop dit hier verhaald wordt, maakt het meer waarschijnlijk, dat het terzelfdertijd geschied was, en dat de zeven dagen, gebruikt om het altaar te wijden, samenvielen met de zeven dagen van de wijding der priesters. Mozes heeft iets van de zalfolie met zijn vinger op den tabernakel gedaan en op alles wat daarin was, vers 10, zoo ook op het altaar, vers 11; dezen moesten het goud en de gave heiligen, Matth. 23 : 17—19, en daarom moesten zij zelf aldus geheiligd worden; maar hij stortte haar overvloediger uit op het hoofd van Aäron, vers 12, zoodat zij nederdaalde *op den zoom zijner kleederen*, omdat zijne zalving een type was van Christus' gezalfd zijn met den Geest, die Hem zonder mate gegeven was. Maar ook alle geloovigen hebben de zalving ontvangen, die in hen blijft, 1 Joh. 2 : 27.

14. Toen deed hij den var des zondoffers bijkomen; en Aäron en zijne zonen legden hunne handen op het hoofd van den var des zondoffers; 15. En men slachtte hem; en Mozes nam het bloed en deed het met zijn vinger rondom op de hoornen des altaars, en ontzondigde het altaar; daarna goot hij het bloed uit aan den bodem des altaars, en heiligde het, om voor hetzelve verzoening te doen. 16. Voorts nam hij al het vet, dat aan het ingewand is, en het net der lever, en de twee nieren en haar vet; en Mozes stak het aan op het altaar. 17. Maar den var met zijn huid en zijn vleesch, en zijn mest, heeft hij buiten het leger met vuur verbrand, gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 18. Daarna deed hij den ram des brandoffers bijbrengen; en Aäron en zijne zonen legden hunne handen op het hoofd van den ram. 19. En men slachtte hem; en Mozes sprengde het bloed op het altaar rondom. 20. Hij deelde ook den ram in zijne deelen; en Mozes stak het hoofd aan, en die deelen en het smeer; 21. Doch het ingewand en de schenkelen wiesch hij met water; en Mozes stak dien geheelen ram aan op het altaar; het was een brandoffer tot een lieflijken reuk, een vuuroffer was het den HEERE, gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 22. Daarna deed hij den anderen ram, den ram des vuloffers, bijbrengen; en Aäron met zijne zonen legden hunne handen op het hoofd van den ram. 23. En men slachtte hem; en Mozes nam van zijn bloed en deed het op het lapje van Aärons rechteroor, en op den duim zijner rechterhand, en op den grooten teen van zijn rechtervoet. 24. Hij deed ook de zonen van Aäron naderen; en Mozes deed van dat bloed op het lapje van hun rechteroor, en op den duim van hunne rechterhand en op den grooten teen van hun rechtervoet; daarna sprengde Mozes dat bloed rondom op het altaar. 25. En hij nam het vet, en den staart, en al het vet, dat aan het ingewand is, en het net der lever, en de beide nieren, en haar vet, daartoe den rechterschouder; 26. Ook nam hij uit den korf van de ongezuurde brooden, die voor het aangezicht des HEEREN was, een ongezuurden koek, en een geolieden broodkoek, en een vlade; en hij legde ze op dat vet, en op den rechterschouder. 27. En hij gaf dat alles in de handen zijner zonen; en bewoog die ten beweegoffer, voor het aangezicht des HEEREN. 28. Daarna nam Mozes ze uit hunne handen, en stak ze aan op het altaar, op het brandoffer; zij waren vulofferen tot een lieflijken reuk; het was een vuuroffer den HEERE. 29. Voorts nam Mozes de borst, en bewoog ze ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN; zij werd Mozes ten deele van den ram des vuloffers, gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 30. Mozes nam ook van de zalfolie, en van het bloed, hetwelk op het altaar was, en sprengde het op Aäron, op zijne kleederen en op zijne zonen, en op de kleederen zijner zonen met hem; en hij heiligde Aäron, zijne kleederen, en zijne zonen, en de kleederen zijner zonen met hem.

Het verbond van het priesterschap moet gemaakt worden met offerande, evenals alle andere verbonden, Psalm 50 : 5. En zoo is ook Christus geheiligd door de *opoffering van zichzelven*, eenmaal geschied. Offeranden van iedere soort moeten voor de priesters geofferd worden, opdat zij met te meer teederheid en zorg de gaven en offeranden des volks zouden offeren, in medelijden met de onwetenden en dwalenden, zonder hen, voor wie de offeranden geofferd werden, te hoonen of te bespottten, gedenkende, dat ook voor henzelven offeranden geofferd zijn, overmits zij ook zelven met zwakheid ontvangen zijn.

1. Een var, de grootste offerande, werd als zondoffer geofferd, vers 14, opdat hierdoor ver-

zoening gedaan zou worden, en opdat zij geenerlei schuld van de zonden van hun vroegeren staat zouden brengen in den nieuwen staat waarin zij nu gekomen zijn. Toen Jesaja gezonden werd om een profeet te zijn, werd hem ter zijner vertroosting gezegd: *uwe misdaad is van u geweken,* Jes. 6 : 7. Evangeliedienaren, die aan anderen de vergeving hunner zonden moeten verkondigen, behooren zorg te dragen, om in de eerste plaats de verzekering te ontvangen, dat hun eigen zonden vergeven zijn. Zij, aan wie *de bediening der verzoening gegeven is,* moeten eerst zelf met God verzoend zijn, opdat zij voor de zielen van anderen zullen handelen als voor hun eigen zielen.

2. Een ram werd geofferd als brandoffer, vers 18—21. Hiermede brachten zij God de eer toe voor de groote eer, die hun aangedaan was, en brachten Hem er dank en lof voor, zooals Paulus Christus Jezus gedankt heeft, dat Hij hem *in de bediening gesteld heeft,* 1 Tim. 1 : 12. Het beteekende ook de toewijding van zichzelven en van al hunne diensten aan de eer van God.

3. Een tweede ram, genoemd *de ram des vuloffers,* of der wijding, werd als dankoffer geofferd, vers 22 en verv. Een deel van het bloed werd op de priesters gedaan, op hun ooren, hun duimen en hun teenen, en een ander deel werd op het altaar gesprengd; en zoo heeft hij hen, als het ware, aan het altaar gehuwd, dat zij dagelijks hadden te bedienen. Al de plechtigheden, in acht te nemen voor deze offerande, evenals van die der vorigen, waren door het uitdrukkelijk gebod Gods vastgesteld en bepaald, en als wij dit hoofdstuk vergelijken met Exodus 29, dan zullen wij bevinden dat de uitvoering der plechtigheid volkomen overeenstemt met het voorschrift, aldaar gegeven, in niets er van afwijkende. Daarom wordt hier, zooals in het bericht, dat wij hadden van den tabernakel met zijne gereedschappen, telkens en nogmaals herhaald: *Zooals de Heere Mozes geboden had.* En zoo heeft Christus, toen Hij zich door Zijn eigen bloed heeft geheiligd, het oog gehad op Zijns Vaders wil er in: *Ik doe alzoo, gelijkerwijs Mij de Vader geboden heeft,* Joh. 14 : 31; 10 : 18; 6 : 38.

31. En Mozes zeide tot Aäron en tot zijne zonen: Ziedt dat vleesch voor de deur van de tent der samenkomst, en eet het daar, mitsgaders het brood, dat in den korf des vuloffers is; gelijk als ik geboden heb, zeggende: Aären en zijne zonen zullen dat eten. 32. Maar het overige van het vleesch en van het brood zult gij met vuur verbranden. 33. Ook zult gij uit de deur van de tent der samenkomst, zeven dagen, niet uitgaan, tot aan den dag, dat vervuld worden de dagen uws vuloffers: want zeven dagen zal men uwe handen vullen. 34. Gelijk men gedaan heeft op dezen dag, heeft de HEERE te doen geboden, om voor u verzoening te doen. 35. Gij zult dan aan de deur van de tent der samenkomst blijven, dag en nacht, zeven dagen, en zult de wacht des HEEREN waarnemen, opdat gij niet sterft; want alzoo is het mij geboden. 36. Aäron nu en zijne zonen deden al de dingen, die de HEERE door den dienst van Mozes geboden had.

Mozes, zijn deel van de plechtigheid verricht hebbende, laat nu Aäron en zijne zonen hun deel er van verrichten.

I. Zij moeten het vleesch van hun dankoffer zieden, en het in den voorhof van de tent der samenkomst eten, en wat er van overbleef met vuur verbranden, vers 31, 32. Dit gaf hun dankbare instemming te kennen met hunne wijding; toen God aan Ezechiël zijne opdracht gaf, gebood Hij hem den rol te eten, Ezech. 3 : 1, 2.

II. Zij moeten gedurende zeven dagen zich niet van den voorhof des tabernakels verwijderen, vers 33. Daar het priesterschap een goede strijd was, moeten zij aldus leeren hardheid of ontbering te lijden, en zich van de zaken dezer wereld los te maken, 2 Tim. 2 : 3, 4. [1]) Afgezonderd, dat is geheiligd, zijnde tot hun dienst moeten zij *er in bezig zijn,* er zich geheel aan geven, *er geduriglijk in bezig zijn.* Zoo werd aan Christus' apostelen bevolen *de belofte des Vaders te verwachten,* Hand. 1 : 4. Gedurende dezen voor hunne wijding bepaalden tijd, moesten zij dagelijks dezelfde offers brengen, die zij op den eersten dag gebracht hadden, vers 34. Dit toont de onvolkomenheid van de offers der wet, die, omdat zij de zonde niet konden wegnemen, dikwijls herhaald werden, Hebr. 10 : 1, 2, maar hier zevenmaal (een volkomen getal) herhaald werden, omdat zij een type waren van die *eene offerande, die in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden.* Het werk duurde zeven dagen, want het was een soort van schepping, en die tijd werd bepaald ter eere van den sabbat, die waarschijnlijk de laatste dag was van de zeven, voor welken zij zich gedurende de zes dagen hadden toe te bereiden. Zoo moet de tijd van ons leven, evenals de zes dagen, onze toebereiding zijn voor de volmaking onzer toewijding aan God in den eeuwigen sabbatdag. Zij moeten daar *dag en nacht* zijn, vers 35, en even volhardend en standvastig moeten wij zijn in onze overdenking van Gods wet. Psalm 1 : 2. Zij waren er om *de wacht des Heeren waar te nemen;* wij hebben, een iegelijk van ons, eene wacht waar te nemen, een last, eene opdracht te volbrengen, den eeuwigen God te verheerlijken, voor onze onsterflijke ziel te zorgen, noodige plichten waar te nemen, ons geslacht te dienen. En het moet onze dagelijksche zorg wezen deze wacht waar te nemen, want het is de wacht des Heeren, onzes Meesters, die ons weldra rekenschap er van zal afeischen; en het is op ons uiterst gevaar, zoo wij haar verzuimen of veronachtzamen. Neem haar waar, *opdat gij niet sterft;* het is de dood, de eeuwige dood, ontrouw te zijn aan den ons toebetrouwden last; de overweging hiervan moet ons in ontzag houden.

1) Het woord dat in de Statenvertaling door *verdrukking* is overgezet, 2 Tim. 2 : 3, is in de Engelsche overzetting *hardheid,* in de kantt. op den Statenbijbel is het *kwaad;* hier is dus de bedoeling zeker wel *hardheid* of *ontbering.*

Eindelijk. In vers 36 wordt ons gezegd dat *Aäron en zijne zonen deden al de dingen, die de Heere door den dienst van Mozes geboden had.* Aldus was hunne wijding voltooid, en aldus gaven zij aan het volk een voorbeeld van nauwkeurige gehoorzaamheid aan de wetten betreffende de offers, die nu pas gegeven waren; en zoo konden zij hun met kracht en nadruk die gehoorzaamheid leeren.

Aldus werd met Aäron en zijne zonen het *verbond des vredes*, Num. 25 : 12, *van leven en vrede,* Mal. 2 : 5, gemaakt; maar na al de plechtigheden, die gebruikt werden bij hunne wijding, was er één punt van bevestiging of bekrachtiging, dat bewaard bleef om de eer te zijn en de vestiging van Christus' priesterschap, namelijk dit: dat zij *zonder eedzwering priesters zijn geworden, maar Christus met eedzwering*, Hebr. 7 : 20, 21, want noch zoodanige priesters, noch zoodanig priesterschap kon blijvend zijn, maar het priesterschap van Christus is eeuwig en onveranderlijk.

Evangeliedienaren worden vergeleken bij hen, die aan het altaar dienden, want zij *bedienen de heilige dingen*, 1 Cor. 9 : 13; zij zijn Gods mond bij het volk, en de mond des volks bij God. Christus heeft herders en leeraars aangesteld om tot aan het einde der wereld in de kerk te blijven; zij schijnen bedoeld te zijn in de belofte, die heenwijst naar Evangelietijden, Jes. 66 : 21. *Ik zal uit dezelven eenigen tot priesters en tot Levieten nemen.* Niemand mag zichzelven die eer aannemen dan hij, die, na beproefd te zijn, bevonden is bekleed en gezalfd te zijn door den Geest van God met gaven en genade, die er hem bekwaam en bevoegd toe maken, en zich met een vast voornemen des harten geheel aan den dienst toewijdt, en dan door *het woord en het gebed*, (want aldus worden alle dingen geheiligd,) en door de oplegging der handen van hen, *die volharden in het gebed, en in de bediening des woords*, afgezonderd is tot dezen dienst, en Christus aanbevolen als een dienstknecht, en der gemeente als een opziener en leidsman. En zij, die aldus Gode plechtig toegewijd zijn, behooren dezen dienst niet te verlaten, maar er getrouwelijk al de dagen huns levens in te volharden. En zij, die dit doen, die blijven *arbeiden in het woord en de leer,* zullen *dubbele eer waardig geacht worden;* dubbel, in vergelijking met die van de Oud-Testamentische priesters.

HOOFDSTUK IX.

Aäron en zijne zonen plechtig tot het priesterschap geordend zijnde, zien wij hen in dit hoofdstuk in functie treden, en wel op den volgenden dag nadat hunne wijding voltooid was. I. Mozes bepaalt (ongetwijfeld volgens de aanwijzing Gods) eene samenkomst van God en Zijne priesters, als de vertegenwoordigers Zijns volks, hen gebiedende tot Hem te naderen, en hun verzekerende, dat Hij hun zou verschijnen, vers 1—7. II. De samenkomst heeft plaats. 1. Aäron nadert tot God met offeranden, een zondoffer en een brandoffer offerende voor zichzelven, vers 8—14, en daarna de offeranden voor het volk, dat hij zegent in den naam des Heeren, vers 15—22. 2. God geeft zijn welgevallen te kennen: *a.* In hun persoon, door hun Zijne heerlijkheid te doen zien, vers 23. *b.* In hunne offeranden, door ze te verteren met vuur van den hemel, vers 24.

En het geschiedde op den achtsten dag, dat Mozes riep Aäron en zijne zonen, en de oudsten van Israel; 2. En hij zeide tot Aäron: Neem u een kalf, een jong rund, ten zondoffer, en een ram ten brandoffer, die volkomen zijn; en breng ze voor het aangezicht des HEEREN. 3. Daarna spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Neemt een geitenbok ten zondoffer, en een kalf, en een lam, eenjarig, volkomen, ten brandoffer; 4. Ook een os en een ram ten brandoffer, om voor het aangezicht des HEEREN te offeren, en spijsoffer met olie gemengd; want heden zal de HEERE u verschijnen. 5. Toen namen zij hetgeen Mozes geboden had, brengende dat tot voor aan de tent der samenkomst; en de geheele vergadering naderde, en stond voor het aangezicht des HEEREN. 6. En Mozes zeide: Deze zaak, die de HEERE geboden heeft, zult gij doen; en de heerlijkheid des HEEREN zal u verschijnen. 7. En Mozes zeide tot Aäron: Nader tot het altaar, en maak uw zondoffer en uw brandoffer toe; en doe verzoening voor u en voor het volk; daarna maak de offerande des volks toe, en doe de verzoening voor hen, gelijk als de HEERE geboden heeft.

Hier worden bevelen geven voor nog een plechtigheid op den achtsten dag; want de pas geordende priesters werden, nadat de dagen hunner wijding voltooid waren, terstond aan het werk gezet, om hun te doen weten dat zij niet geordend waren om lui en ledig te zijn. *Zoo iemand tot een opzienersambt lust heeft, die begeert een treffelijk werk,* dat met meer lust en verlangen beschouwd moet worden dan de eer en het voordeel er van. Aan de priesters werd geen enkele dag verlof gegeven van den dienst, om zich te vermaken en de gelukwenschen hunner vrienden met hunne bevordering in ontvangst te nemen; maar reeds den volgenden dag werden zij druk aan het werk gezet, want hunne wijding was *het vullen hunner handen.* Voor Gods geestelijke priesters is voortdurend werk bereid, naar den plicht van elken dag het vereischt, en zij, die met vreugde hunne rekenschap wenschen af te leggen, moeten den tijd uitkoopen; zie Ezech. 43 : 26, 27.

1. Mozes wekt verwachting bij hen op van een heerlijke verschijning Gods aan hen op dezen dag, vers 4. *„Heden zal de Heere u verschijnen,* dat is: aan u, die priesters zijn." En als de geheele vergadering samengeroepen is, *en voor het aangezicht des Heeren staat,* zegt hij hun, vers 6, *de heerlijkheid des Heeren zal u verschijnen.* Ofschoon zij, volgens de algemeene verzekering, die ons gegeven is, dat Hij *een belooner is dergenen, die Hem zoeken*, reden genoeg hadden om te gelooven in Gods welgevallen aan al hetgeen zij naar Zijn wil en voorschrift gedaan hadden (al had Hij er hun geen zichtbaar teeken van gegeven) is toch,

opdat zij en de hunnen krachtdadiglijk verplicht en gehouden zouden zijn tot den dienst en de aanbidding Gods en zich nooit zouden afwenden tot de afgoden, de heerlijkheid Gods hun verschenen, en heeft Hij hun een zichtbaar teeken gegeven van Zijne goedkeuring van hetgeen zij gedaan hadden. Thans hebben wij zoodanige verschijningen niet te verwachten; wij, Christenen, wandelen meer door geloof, en minder door aanschouwen, dan zij gedaan hebben. Maar wij kunnen er van verzekerd zijn, dat God naakt tot hen, die tot Hem naken, en dat de offeranden van geloof Hem wezenlijk welbehaaglijk zijn, ofschoon, daar die offeranden geestelijk zijn, de teekenen van Zijn welbehagen ook geestelijk zijn. Aan hen, die wezenlijk Gode gewijd zijn, zal Hij zich ongetwijfeld openbaren.

2. Hij bereidde beiden priesters en volk voor om de gunst te ontvangen, die God hun wilde verleenen. *Aäron en zijne zonen* benevens *de oudsten Israels* worden opgeroepen, vers 1. God zal zich openbaren in de plechtige vergaderingen Zijns volks en Zijner dienstknechten, en zij, die de vertroosting en het voordeel willen genieten van Gods verschijningen, moeten die vergaderingen bijwonen. *a.* Aan Aäron wordt bevolen om zijne offeranden te bereiden, vers 2. *Een kalf, een jong rund, ten zondoffer.* De Joodsche schrijvers opperen de meening, dat een *kalf* was voorgeschreven ten zondoffer, om hem te doen gedenken aan zijne zonde in het maken van het gouden kalf, waardoor hij zich voor altijd de eer van het priesterschap onwaardig had gemaakt, en waaraan hij alle reden had om met schaamte en droefheid te denken bij al de verzoening, die hij deed. *b.* Aäron moet het volk bevelen het hunne gereed te maken. Totnutoe had Mozes aan het volk gezegd wat zij moesten doen, maar nu moet Aäron, als de hoogepriester over het huis Gods, hun leeraar zijn *in de dingen, die bij God te doen zijn. Spreekt tot de kinderen Israels,* vers 3. Nu hij voor hen tot God moest spreken in de offers, (welke taal wèl verstaan werd door Hem, die ze voorgeschreven had) moet hij van God tot hen spreken in de wetten op de offers. Aldus wilde Mozes hem den eerbied en de gehoorzaamheid des volks verzekeren, als die *hun voorstander was in den Heere, om hen te vermanen.* *c.* Aäron moet eerst zijne offerande offeren, en daarna die van het volk, vers 7. Aäron moet nu *tot het altaar naderen,* daar Mozes hem getoond had hoe hij moest naderen, en daar moet hij: *a.a. Voor zich verzoening doen,* want daar de hoogepriester *met zwakheid omvangen is,* moet hij, *gelijk voor het volk, alzoo ook voor zichzelven offeren voor de zonden,* Hebr. 5 : 2, 3, en voor zichzelven het eerst, want hoe kunnen wij verwachten in onze gebeden voor anderen welbehaaglijk te zijn, als wij zelf niet met God verzoend zijn? Ook is Gode geenerlei dienst welbehaaglijk voordat de schuld weggenomen is door ons deel in de groote verzoening. Zij, die de zorg hebben over de zielen van anderen, moeten hier ook uit leeren, in de eerste plaats wèl acht te geven op hun eigen ziel. Deze liefdadigheid moet bij onszelven beginnen, hoewel zij er niet mag eindigen. Het is de last aan Timotheus: acht te hebben op zichzelven, eerst zichzelven te behouden en dan hen, die hem hooren, 1 Tim. 4 : 16. De hoogepriester deed verzoening voor zichzelven, als behoorende tot de zondaars, maar wij hebben een Hoogepriester, die afgescheiden was van de zondaren, en het niet behoefde. Toen Messias, de Vorst, uitgeroeid werd als een offer, was het niet voor Hemzelven, want Hij heeft geene zonde gekend. *b.b.* Hij moet *verzoening doen voor het volk* door hunne offeranden te offeren. Nu hij tot hoogepriester was gemaakt, moet hij de belangen des volks op het hart dragen, en wel dit als hun groot belang: hunne verzoening met God en het wegnemen der zonde, die tusschen hen en God scheiding had gemaakt. Hij moet *verzoening doen gelijk als de Heere geboden heeft.* Zie hier de wondervolle nederbuigende genade Gods, dat Hij niet slechts vergunt dat er verzoening gedaan wordt, maar het gebiedt; niet slechts toelaat dat wij met Hem verzoend zijn, maar het eischt. Er is dus geen plaats gelaten voor twijfel of de verzoening, die geboden is, wel aangenomen zal worden.

8. Toen naderde Aäron tot het altaar en slachtte het kalf des zondoffers, dat voor hem was. 9. En de zonen van Aäron brachten het bloed tot hem, en hij doopte zijn vinger in dat bloed, en deed het op de hoornen des altaars; daarna goot hij het bloed uit aan den bodem des altaars. 10. Maar het vet, en de nieren, en het net van de lever van het zondoffer heeft hij op het altaar aangestoken, gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 11. Doch het vleesch en de huid verbrandde hij met vuur buiten het leger. 12. Daarna slachtte hij het brandoffer; en de zonen van Aäron leverden aan hem het bloed; en hij sprengde dat rondom op het altaar. 13. Ook leverden zij aan hem het brandoffer in zijne stukken, met het hoofd; en hij stak het aan op het altaar. 14. En hij wiesch het ingewand en de schenkelen; en hij stak ze aan op het brandoffer, op het altaar. 15. Daarna deed hij de offerande des volks toebrengen; en nam den bok des zondoffers, die voor het volk was, en slachtte hem, en bereidde hem ten zondoffer, gelijk het eerste. 16. Verder deed hij het brandoffer toebrengen, en maakte dat toe naar het recht. 17. En hij deed het spijsoffer toebrengen, en vulde daarvan zijne hand, en stak het aan op het altaar, behalve het morgenbrandoffer. 18. Daarna slachtte hij den os, en den ram ten dankoffer, dat voor het volk was; en de zonen van Aäron leverden het bloed aan hem, hetwelk hij rondom op het altaar sprengde; 19. En het vet van den os, en van den ram, den staart, en wat het ingewand bedekt, en de nieren, en het net der lever; 20. En zij legden het vet op de borsten; en hij stak dat vet aan op het altaar. 21. Maar de borsten en den rechterschouder bewoog Aäron ten beweeg-

offer, voor het aangezicht des HEEREN, gelijk als Mozes geboden had. 22. Daarna hief Aäron zijne handen op tot het volk, en zegende hen; en hij kwam af, nadat hij het zondoffer, en brandoffer, en dankoffer gedaan had.

Daar dit de eerste offeranden waren, die ooit door de Levitiesche priesterschap naar de pas-ingestelde wet op de offeranden geofferd waren, wordt de wijze, waarop dit geschiedde, zeer omstandig beschreven, opdat het zou blijken hoe nauwkeurig het voorschrift er bij gevolgd was.

1. Met eigen handen heeft Aäron het kalf des zondoffers geslacht, vers 8, en deed toen het werk van de mindere priesters; want groot als hij was, moest hij toch geen dienst beneden zich achten, dien hij ter eere Gods doen kon, en gelijk Mozes hem getoond had hoe het werk bekwamelijk en naar behooren te verrichten, zoo toonde hij het nu aan zijne zonen, opdat zij gelijkerwijs zouden doen; want dat is de beste manier van onderwijzen, en aldus behooren ouders door hun voorbeeld hunne kinderen te onderwijzen. Daarom heeft Aäron nu, gelijk Mozes tevoren, sommigen van ieder der onderscheidene offers, die voorgeschreven waren, en waarvan de ritus verschillend was, geofferd, opdat zij *tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust zouden zijn.*

2. Hij offerde die *behalve het morgenbrandoffer*, vers 17, hetwelk iederen dag het eerst geofferd werd. Onze gewone oefeningen der Godsvrucht des morgens en des avonds, afzonderlijk en met ons gezin, moeten onder geenerlei voorwendsel verzuimd of nagelaten worden, neen, ook niet als er buitengewone diensten verricht moeten worden; wat er ook aan toegevoegd moge worden, *daarvan* mag niets worden afgenomen.

3. Het is niet duidelijk of, als er gezegd wordt, dat hij deze of die deelen van de offers op het altaar verbrandde, vers 10—20, bedoeld is, dat hij ze terstond en met gewoon vuur verbrand heeft, zooals tevoren; of dat hij ze op het altaar gelegd heeft, gereed om met het vuur van den hemel verbrand te worden, dat zij verwachtten, vers 24; of dat hij, gelijk de meening is van bisschop Patrick, de offeranden voor zichzelven met gewoon vuur verbrandde, maar toen dezen verbrand waren, de offeranden des volks op het altaar legde, welke door het vuur des Heeren verteerd werden. Ik voor mij vermoed veeleer dat hij, wijl er van al deze offers gezegd is, dat hij *ze verbrandde* (behalve van het brandoffer des volks, waarvan gezegd is, dat hij het offerde *naar het recht*, vers 16, het vuur niet aangestoken heeft om ze te verbranden, maar dat het vuur des Heeren er op kwam, en het vuur uitdoofde, dat hij aangestoken had (wij weten dat een grooter vuur een kleiner vuur uitdooft) en plotseling het overblijvende verteerde, dat door het vuur, hetwelk hij had ontstoken, langzaam verteerd zou zijn.

4. Toen Aäron alles gedaan had wat hij voor de offers te doen had, *hief hij zijne handen op tot het volk en zegende hen*, vers 22. Dit was een deel van des priesters werk, waarin hij een type was van Christus, die in de wereld gekomen is om ons te zegenen; en toen Hij bij Zijne hemelvaart scheidde van Zijne discipelen, *hief Hij Zijne handen op en zegende hen*, en in hen, geheel Zijne kerk, waarvan zij de oudsten en vertegenwoordigers waren, als de groote Hoogepriester onzer belijdenis. Aäron *hief zijne handen op* als hij hen zegende, om aan te duiden vanwaar hij wenschte en verwachtte, dat de zegen komen zou, namelijk van den hemel, die Gods troon is. Aäron kon slechts *vragen* om een zegen, het is Gods kroonrecht den zegen *te gebieden*. Toen Aäron hen gezegend had, kwam hij af; toen Christus zegende, voer Hij op.

23. Toen ging Mozes met Aäron in de tent der samenkomst; daarna kwamen zij uit, en zegenden het volk; en de heerlijkheid des HEEREN verscheen al het volk. 24. Want een vuur ging uit van het aangezicht des HEEREN en verteerde op het altaar het brandoffer en het vet. Als het gansche volk dit zag, zoo juichten zij, en vielen op hunne aangezichten.

Er wordt ons niet gezegd wat Mozes en Aaron in den tabernakel gingen doen, vers 23. Sommigen van de Joodsche schrijvers zeggen: „Zij gingen er in om te bidden om de verschijning van de Goddelijke heerlijkheid." Zeer waarschijnlijk gingen zij er in opdat Mozes Aäron zou onderrichten hoe de dienst aldaar verricht moest worden — hoe de wierook gebrand, de lampen aangestoken, de toonbrooden geschikt moesten worden, enz., en opdat Aäron zijne zonen hierin zou kunnen onderrichten. Maar toen zij naar buiten kwamen, hebben beiden zich vereenigd om het volk te zegenen, dat daar stond om op de beloofde verschijning der heerlijkheid Gods te wachten, en nu was het (toen Mozes en Aäron samenstemden in gebed) dat zij verkregen wat zij verwachtten. Gods openbaringen van zichzelven, van Zijne heerlijkheid en Zijn genade, worden gewoonlijk geschonken op het gebed. Toen Christus bad, *werd de hemel geopend*, Lukas 3 : 21. De heerlijkheid Gods verscheen, niet terwijl de offeranden geofferd werden, maar terwijl de priesters baden (zooals in 2 Kron. 5 : 13, toen zij God loofden,) hetgeen aanduidt, dat de gebeden en lofzeggingen van Gods geestelijke priesters Gode meer welbehaaglijk zijn dan alle brandoffers en slachtoffers.

Toen de plechtigheid volbracht, de zegen uitgesproken en de vergadering bij het einde van den dag op het punt was van uit elkander te gaan, toen heeft God Zijn welbehagen betuigd, hetgeen hun zulk een blijdschap en voldoening gaf, dat het wel waardig was er op te wachten.

1. *De heerlijkheid des Heeren verscheen al den volke*, vers 23. Wat de verschijning er van was, of waarin zij bestond, wordt ons niet gezegd; ongetwijfeld was zij van zulk een aard dat er het blijk en bewijs van in lag opgesloten. De heerlijkheid des Heeren, die *den tabernakel vervulde*, Ex. 40 : 34, openbaarde zich nu aan de deur van den tabernakel voor hen, die daar

waren vergaderd, zooals een vorst zich aan een verwachtende volksmenigte toont om haar genoegen te geven. Hiermede toonde God Zijne goedkeuring van hunne gaven. Zij, die naarstig den eeredienst Gods op de door Hem bepaalde wijze waarnemen, zullen zoodanig een gezicht verkrijgen op Zijne heerlijkheid, dat hun dit een overvloedige blijdschap en voldoening zal wezen. Die in Gods huis wonen, kunnen met het oog des geloofs de lieflijkheid des Heeren aanschouwen.

2. *Een vuur ging uit van het aangezicht des Heeren, en verteerde het offer*, vers 24. De geleerde bisschap Patrick maakt hier de zeer waarschijnlijke gissing, dat Mozes en Aäron in den tabernakel bleven totdat het tijd was voor het avondoffer, dat door Aäron geofferd werd, maar hier niet wordt vermeld, omdat dit een gewone zaak was, en dat dit het offer was, dat door *het vuur, dat van het aangezicht des Heeren uitging, verteerd werd.* Hetzij nu dit vuur van den hemel kwam, of uit het heilige der heiligen, of van de zichtbare verschijning van Gods heerlijkheid, die al het volk gezien heeft, het was een duidelijk teeken van Gods aanneming van hun dienst, Zijn welbehagen er in, zooals later van Salomo's offer, 2 Kron. 7 : 1, en dat van Elia, 1 Kon. 18 : 38. Dit vuur heeft:

A. Het tegenwoordige offer verteerd, of zooals het Hebreeuwsche woord eigenlijk is: *opgegeten.* En op tweeërlei wijze was dit een getuigenis van aanneming. *a.* Het beteekende dat Gods toorn van hen was afgewend. Gods toorn is een verterend vuur; dit vuur zou rechtvaardig op het volk hebben kunnen komen om hen te verteren vanwege hunne zonden; maar dat het op het offer kwam en dat verteerde, beteekende Gods aanneming er van, als eene verzoening voor den zondaar. *b.* Het beteekende dat God in verbond en gemeenschap met hen kwam; zij aten hun deel van het offer, en zoo heeft Hij, als het ware, *avondmaal met hen gehouden, en zij met Hem*, Openb. 3 : 20.

B. Dit vuur heeft, als het ware, bezit genomen van het altaar. Aldus was in Gods huis het vuur ontstoken, dat zou aanblijven zoolang het huis staan bleef, zooals wij tevoren gelezen hebben, Hoofdst. 6 : 13. Ook dit was een beeld of type van toekomende goederen: de Geest is in *vuur* op de apostelen nedergedaald, Hand. 2 : 3, hunne opdracht bekrachtigende, zooals het vuur, waarvan hier gesproken wordt, de opdracht der priesters bekrachtigde." En de nederdaling van dit vuur in onze zielen om er Godvruchtige neigingen in te ontsteken naar God, en zulk een heiligen ijver, dat er het vleesch met zijn lusten door verteerd wordt, is een stellig teeken van Gods genadig welbehagen in ons en ons werk. Hetgeen het werk is van Zijn eigen genade in ons, strekt tot Gods eer en heerlijkheid. *Hieraan kennen wij dat wij in Hem blijven en Hij in ons, omdat Hij ons van Zijn Geest gegeven heeft*, 1 Joh. 4 : 13. Van nu voortaan moeten al hunne offers en hun reukwerk met dit vuur geofferd worden. Niets gaat *tot* God, dan hetgeen *van* God komt. Wij moeten genade hebben, het heilige vuur van den God van genade, want anders kunnen wij *Hem niet welbehaaglijk dienen*, Hebr. 12 : 28. De priesters moesten het vuur brandende houden met een gestadigen toevoer van brandstof, en die brandstof moet hout wezen, de reinste van alle brandstoffen. Zoo moeten zij, aan wie God genade heeft gegeven, er zich voor wachten om den Geest uit te blusschen.

Eindelijk. Er wordt ons hier gezegd, hoe het volk bewogen was door deze openbaring van Gods heerlijkheid en genade. Zij ontvingen haar: *a.* Met de grootste blijdschap, *zij juichten*, aldus zichzelven en elkander opwekkende tot een heilige vreugde in de verzekerdheid, die zij nu hadden, dat God hun nabij was, waarvan gesproken wordt als van de grootheid van hun volk, Deut. 4 : 7. *b.* Met den diepsten eerbied: zij *vielen op hunne aangezichten*, in ootmoedige aanbidding van de majesteit van dien God, die zich verwaardigde om zich aldus te openbaren. Het is een zondige vrees, die ons van God wegdrijft, maar een Godvruchtige vreeze maakt, dat wij ons voor Hem nederbuigen. Voor het oogenblik werden zeer goede indrukken op hen teweeggebracht, maar spoedig verflauwden die indrukken, zooals het gewoonlijk gaat met die, welke teweeggebracht worden door hetgeen zichtbaar is, maar de indrukken des geloofs zijn duurzaam.

HOOFDSTUK X.

Het verhaal, in dit hoofdstuk vervat, is een even treurige onderbreking voor de inzettingen der Levietische wet, als die van het gouden kalf voor de oprichting van den tabernakel geweest is. Hier is: I. De zonde en de dood van Nadab en Abihu, de zonen van Aäron, vers 1, 2. II. De kalmeering van Aäron onder deze smartelijke beproeving, vers 3. III. Orders gegeven en opgevolgd omtrent de begrafenis en den rouw, vers 4—7. IV. Een gebod aan de priesters om geen wijn te drinken, als zij ingingen om te dienen, vers 8—11. V. Mozes' zorg om hen, niettegenstaande de ontroering door deze gebeurtenis teweeggebracht, te doen voortgaan met hun werk, vers 12—20.

En de zonen van Aäron, Nadab en Abihu, namen een ieder zijn wierookvat en deden vuur daarin, en legden reukwerk daarop, en brachten vreemd vuur voor het aangezicht des HEEREN, hetwelk Hij hun niet geboden had. 2. Toen ging een vuur uit van het aangezicht des HEEREN, en verteerde hen; en zij stierven voor het aangezicht des HEEREN.

Hier is:

I. De groote zonde, waaraan Nadab en Abihu zich schuldig hadden gemaakt; en een groote zonde moeten wij haar noemen, hoe klein zij ook in onze oogen moge wezen; want het is blijkbaar, door de straf, die er op volgde, dat zij zeer verbitterend was voor den God des hemels, wiens oordeel, dies zijn wij zeker, naar waarheid is. Maar wat was hunne zonde? Al wat er hier van gezegd wordt is, dat zij *vreemd vuur brachten voor het aangezicht des Heeren, hetwelk Hij hun niet geboden had*, vers 1 en hetzelfde lezen wij in Num. 3 : 4.

1. Het blijkt niet dat zij toen orders hadden om reukwerk te branden. Het is waar, hunne wijding was den dag tevoren voltooid, en het behoorde tot hun werk als priesters om dienst te doen aan het reukaltaar; maar het schijnt dat geheel de dienst op dezen plechtigen dag der inwijding door Aäron zelf verricht moest worden, want hij *slachtte de offers*, Hoofdst. 9 : 8, 15, 18, en zijne zonen moesten hem slechts daarbij dienen, vers 9, 12, 18, daarom zijn alleen Mozes en Aäron *in den tabernakel gegaan*, vers 23. Maar Nadab en Abihu waren zoo trotsch op de eer, waartoe zij bevorderd waren, en zoo eerzuchtig, om er terstond het hoogste en eerwaardigste werk van te verrichten, dat zij, hoewel de dienst op dien dag buitengewoon was, en alles op de bijzondere, nauwkeurige aanwijzing van Mozes geschiedde, zonder orders te ontvangen of er hem zelfs verlof voor te vragen, hunne wierookvaten namen, en wilden ingaan in den tabernakel — aan welks deur zij dachten nu lang genoeg gewacht te hebben — om er reukwerk te branden. En hun *brengen van vreemd vuur* is hetzelfde als *het aansteken van vreemd reukwerk*, hetgeen uitdrukkelijk verboden is, Exod. 30 : 9. Wij kunnen onderstellen dat Mozes het reukwerk in bewaring had, dat voor dit doel bereid was. Exod. 39 : 38, en daar zij dit deden zonder zijn verlof, hadden zij ook het reukwerk niet, dat geofferd had moeten worden, maar gewoon reukwerk, zoodat de rook van hun reukwerk van een *vreemd vuur* kwam. God had den priesters voorzeker bevolen reukwerk te branden, maar op dat oogenblik was het wat Hij niet geboden had, en zoo was hunne misdaad gelijk aan die van Uzzia, den koning, 2 Kron. 26 : 16. De priesters moesten reukofferen, alleen als het hun *ten lote was gevallen*, Lukas 1 : 9, en op dien dag was het hun niet ten lote gevallen.

2. Zich vermeten hebbende om zonder orders hun eigen reukwerk te branden, was het geen wonder dat zij nog een andere grove fout begingen, en, instede van vuur te nemen van het altaar, dat kortelings van het aangezicht des Heeren was ontstoken en van nu voortaan gebruikt moest worden beide voor offers en voor reukwerk, Openb. 8 : 5, namen zij gewoon vuur, waarschijnlijk van dat, waarop het vleesch van het dankoffer gezoden werd, en daar maakten zij gebruik van om reukwerk te branden. Daar het geen heilig vuur was, wordt het *vreemd vuur* genoemd, en hoewel niet uitdrukkelijk verboden, was het misdadig genoeg omdat God *het niet had geboden*. Want (gelijk bisschop Hall hier juist opmerkt) „Het is gevaarlijk om in den eeredienst Gods af te wijken van Zijn eigen inzettingen; wij hebben met een God te doen, die wijs is om Zijn eigen aanbidding voor te schrijven, rechtvaardig om te eischen wat Hij voorgeschreven heeft, en machtig om te straffen wat Hij niet heeft voorgeschreven."

3. Reukwerk moest altijd slechts door één priester worden aangestoken, maar hier wilden zij beiden ingaan om het te doen.

4. Zij deden het roekeloos, overijld. Zij *grepen* hunne wierookvaten, zooals sommigen het woord lezen, op lichtzinnige, zorgelooze wijze, zonder ernst of eerbied. Toen al het volk *op hunne aangezichten vielen* voor *de heerlijkheid des Heeren*, dachten zij dat de waardigheid van hun ambt hen vrijstelde van zich dus te vernederen. De gemeenzaamheid, waarin zij toegelaten waren, bracht minachting bij hen teweeg van de majesteit Gods: en nu zij priesters waren, verbeeldden zij zich te mogen doen wat zij wilden.

5. Vanwege de wet, die bij deze gelegenheid gegeven werd, vers 8, is er reden om te vermoeden dat zij dronken waren toen zij dit deden. Zij hadden maaltijden gehouden van het dankoffer en het drankoffer, dat daarmede gepaard ging, en zoo was hun hoofd licht, of tenminste was *hun hart vroolijk van den wijn*, zoodat zij *dronken waren en de inzetting vergaten*, Spr. 31 : 5, en zich aan dit wangedrag schuldig maakten.

6. Ongetwijfeld was het gedaan in vermetelheid, met opgeheven hand, want zoo het in onwetendheid gedaan was, dan zouden zij het voorrecht hebben gehad van de kortelings vastgestelde wet, zelfs voor de priesters, om een zondoffer te brengen, Hoofdst. 4 : 2, 3. *Maar de ziel, die iets gedaan zal hebben met opgeheven hand*, in minachting van Gods majesteit, gezag en gerechtigheid, *die ziel zal uitgeroeid worden uit het midden van haar volk*, Num. 15 : 30.

II. De ontzettende straf van deze zonde, vers 2. *Er ging een vuur uit van het aangezicht des Heeren en verteerde hen.* Dat vuur, hetwelk de offeraars verteerde, kwam langs denzelfden weg als dat, hetwelk de offers verteerde, Hoofdst. 9 : 24, waardoor aangetoond werd welke gerechtigheid geoefend zou zijn aan al het schuldige volk, indien de oneindige goedertierenheid geen rantsoen had gevonden en aangenomen. En indien door *dat* vuur het volk met zooveel ontzag en eerbied was bevangen, hoeveel te meer niet door *dit!* Merk op:

1. Zij *stierven*. Zou het niet hebben kunnen volstaan zoo zij slechts, evenals Uzzia, met melaatschheid waren geslagen, of, gelijk Zacharias, met stomheid, en die beiden bij het reukaltaar? Neen, zij werden beiden gedood. De bezolding van deze zonde was de dood.

2. Zij stierven *plotseling*, in het bedrijven hunner zonde, en hadden niet eens zooveel tijd, dat zij konden uitroepen: „Heere, wees ons genadig!" Hoewel God lankmoedig is over ons, gaat Hij soms toch snel te werk in het straffen der zondaars; het vonnis wordt spoedig voltrokken. Vermetele zondaars brengen een haastig verderf over zich, en rechtvaardiglijk wordt hun zelfs een plaats des berouws ontzegd.

3. Zij stierven *voor het aangezicht des Heeren;* dat is: vóór den voorhang, die het verzoendeksel bedekte, want zelfs de genade zal niet dulden dat hare eer beleedigd wordt. Van veroordeelde zondaars wordt gezegd, *dat zij gepijnigd worden voor het Lam*, Openb. 14 : 10, waarmede te kennen wordt gegeven, dat Hij ten hunnen behoeve niet tusschenbeiden treedt.

4. Zij stierven *door vuur*, daar zij door vuur hadden gezondigd. Zij minachtten het vuur dat

van het aangezicht des Heeren kwam om de offers te verteeren, en dachten dat ander vuur in elk opzicht even goed was; en nu heeft God hen rechtvaardiglijk de kracht doen gevoelen van dat vuur, voor hetwelk zij geen eerbied hebben gehad. Aldus zullen zij, die niet gelouterd willen worden door het vuur der Goddelijke genade, ongetwijfeld verteerd worden door het vuur van den Goddelijken toorn. Het vuur heeft hen niet tot asch verbrand, zooals het de offers tot asch had verbrand, het had zelfs hunne kleederen niet geschroeid, vers 5, maar als de bliksem heeft het hen in een oogwenk doodgeslagen. Door deze verschillende uitwerkselen van hetzelfde vuur wilde God toonen, dat het geen gewoon vuur was, maar aangestoken was door *den adem des Heeren*, Jes. 30 : 33.

5. Twee maal wordt er in de Schrift nota van genomen, dat zij *kinderloos gestorven zijn*, Num. 3 : 4, en 1 Kron. 24 : 2. Door hunne verwatenheid hadden zij Gods naam gesmaad, en God heeft rechtvaardiglijk hun naam uitgedelgd, en die eer in het stof gelegd, waarop zij zoo trotsch zijn geweest.

Maar waarom heeft de Heere zoo streng met hen gehandeld? Waren zij niet de zonen van Aäron, den heilige des Heeren, neven van Mozes, den grooten gunstgenoot des hemels? Was niet de heilige zalfolie op hen gesprengd, als mannen, die God zich had afgezonderd? Waren zij gedurende de zeven dagen van hunne wijding niet naarstig geweest in den dienst; hadden zij *de wacht des Heeren* niet *waargenomen?* En mocht dit alles dan niet hunne roekeloosheid verzoenen? Kon het hun niet tot verontschuldiging dienen, dat zij jonge mannen waren, nog onervaren in dezen dienst; dat het hun eerste overtreding was, gepleegd in een vervoering van blijdschap over hunne verheffing? En behalve dat: nooit konden menschen minder gemist worden. Er was nu zeer veel werks voor de priesters aangewezen, en de priesterschap was beperkt tot Aäron en zijn zaad; hij had slechts vier zonen; indien nu twee van hen sterven, dan zullen er geen handen genoeg zijn om den dienst der tabernakels te verrichten; indien zij kinderloos sterven, dan zal het huis Aärons zwak en gering worden, en de priesterschap in gevaar van teniet te gaan wegens gebrek aan erfgenamen. Maar geen van al deze overwegingen zal dienen, hetzij om de misdaad te verontschuldigen of de misdadigers vrij te doen uitgaan.

Want: *a.* De zonde was zeer verzwaard. Het was een openbare geringachting van Mozes en van de Goddelijke wet door Mozes gegeven. Totnutoe is uitdrukkelijk gezegd, betreffende alles wat gedaan was, dat zij het deden *gelijk de Heere Mozes geboden had*, in tegenstelling waarvan hier gezegd wordt, dat zij deden *wat de Heere hun niet geboden had*, maar het deden naar hun eigen zin en bedenksel. God was nu bezig Zijn volk gehoorzaamheid te leeren en, gelijk het dienstknechten betaamt, alles te doen naar regel en wet. Als nu priesters regel en wet overtreden en ongehoorzaam zijn, was dit eene terging van God, die geenszins ongestraft kan blijven. Het ambt, dat zij bekleedden maakte hunne zonde uiterst zondig; want dat Aärons zonen, zijn oudste zonen, die door God verkoren waren om Zijn eigen dienaren te zijn, zich aan zoo groote verwatenheid schuldig maakten, was iets dat niet geduld kon worden. Er lag in hunne zonde minachting opgesloten van Gods heerlijkheid, die zich kort tevoren geopenbaard had in vuur, alsof dat vuur noodeloos was, zij hadden tevoren zelf evengoed vuur. *b.* Hunne straf was een daad van noodzakelijke gerechtigheid bij deze eerste invoering van den ceremoniëelen eeredienst. Er komt in de wet meermalen eene bedreiging voor dat deze of die overtreders uit het midden huns volks uitgeroeid zouden worden, en hier heeft God een voorbeeld gegeven van de tenuitvoerbrenging van die bedreiging. De wetten op de offeranden waren pas uitgevaardigd; opdat niemand nu in verzoeking zou komen om er lichtvaardig of geringschattend van te denken, omdat zij tot in zoozeer kleine bijzonderheden schenen af te dalen, zijn zij, die de eerste overtreders er van waren, zoo streng gestraft, ter waarschuwing van anderen, en om te toonen hoe ijverig God is ten opzichte van Zijn eeredienst. Aldus heeft Hij *de wet groot gemaakt en haar verheerlijkt*, Jes. 42 : 21 [1]), en heeft Hij zijnen priesters doen weten dat de waarschuwing, welke zoo dikwijls in de wetten hen betreffende voorkomt, dat zij zóó moeten doen, opdat zij niet sterven, geen ijdele vreesaanjaging was, maar een ernstige waarschuwing voor hun gevaar, indien zij het werk des Heeren met onachtzaamheid verrichtten. Ongetwijfeld heeft ook dit treffende voorbeeld van gerechtigheid reeds bij het begin gestrekt om later vele onregelmatigheden te voorkomen. Zoo zijn ook Ananias en Saffira gestraft, toen zij zich hebben vermeten den Heiligen Geest te liegen, het vuur dat zoo kort tevoren was nedergedaald.

Eindelijk. Gelijk des volks vervallen tot afgoderij, terstond nadat de zedelijke wet was gegeven, de zwakheid toont der wet, en hare ongenoegzaamheid om de zonde weg te nemen, zoo hebben de zonde en straf van deze priesters reeds bij den aanvang de onvolkomenheid van dat priesterschap in het licht gesteld, en zijn onmacht om tegen het vuur van Gods toorn te beschutten, behalve in zooverre het een type was van het priesterschap van Christus, in de uitoefening waarvan nooit eenigerlei onregelmatigheid was of kon zijn.

3. En Mozes zeide tot Aäron: Dat is het, wat de HEERE gesproken heeft, zeggende: In degenen, die tot Mij naderen, zal Ik geheiligd worden, en voor het aangezicht van al het volk zal Ik verheerlijkt worden. Doch Aäron zweeg stil. 4. En Mozes riep Misaël en Elzafan, de zonen van Uzziël, den oom van Aäron, en zeide tot hen: Treedt toe, draagt uwe broederen weg, van voor het heiligdom tot buiten het leger. 5. Toen traden zij toe, en droegen hen, in hunne rokken, tot buiten het leger, gelijk als Mozes

1) Naar de Engelsche overzetting.

gesproken had. 6. En Mozes zeide tot Aäron en tot Eleazar, en tot Ithamar, zijne zonen: Gij zult uwe hoofden niet ontblooten, noch uwe kleederen verscheuren, opdat gij niet sterft, en groote toorn over de gansche vergadering kome; maar uwe broederen, het gansche huis van Israel, zullen dezen brand, dien de HEERE aangestoken heeft, beweenen. 7. Gij zult ook uit de deur van de tent der samenkomst niet uitgaan, opdat gij niet sterft; want de zalfolie des HEEREN is op u. En zij deden naar het woord van Mozes.

Wij kunnen ons wel voorstellen dat, toen Nadab en Abihu aldus door den dood getroffen werden, allen, die hen omringden, met schrik en ontzetting waren vervuld; dat ieders gelaat, zoowel als het hunne, verbleekte en bestierf, ontsteltenis en verwarring zich van hen meester maakten. Maar, hoe het nu ook met de overigen gesteld was, Mozes bleef kalm, en wist wat hij zeide en deed, daar hij niet, zooals David in een soortgelijk geval, misnoegd was, 2 Sam. 6 : 8. Maar hoewel het hem zeer gevoelig trof, en een smartelijke verstoring was van de grootste blijdschap, die hij ooit gesmaakt heeft, kon hij toch zijne ziel in zijne lijdzaamheid blijven bezitten, en droeg hij zorg om goede orde te houden en betamelijken eerbied in het heiligdom.

I. Hij poogt Aäron tot bedaring en kalmte te brengen, en hem onder deze treurige omstandigheden in een goede gemoedsstemming te houden, vers 3. Mozes was een broeder in de benauwdheid geboren, en heeft ons door zijn voorbeeld geleerd, om met gepasten raad en vertroosting *de kleinmoedigen te vertroosten en de zwakken te ondersteunen.* Merk hier op:

1. Wat Mozes bij deze gelegenheid tot zijn armen broeder sprak. *Dit is het wat de Heere gesproken heeft.* De meest kalmeerende overwegingen onder de beproevingen zijn die, welke ontleend zijn aan het woord Gods. Zoo en zoo *heeft de Heere gesproken,* en het betaamt ons niet het tegen te spreken. Bij alle leidingen van Gods voorzienigheid is het goed op de vervulling der Schrift er in te letten, Gods woord en Gods werken met elkander te vergelijken; en als wij dat doen, dan zullen wij er een bewonderenswaardige harmonie in vinden, en zien dat zij elkander verklaren en opheldéren. Maar: *a.* Waar heeft God dit gesproken? Die eigen woorden vinden wij niet, maar naar die strekking heeft Hij gezegd in Exod. 19 : 22, *Daartoe zullen ook de priesters, die tot den Heere naderen, zich heiligen, dat de Heere niet tegen hen uitbreke.* Ja, geheel de strekking en het oogmerk Zijner wet gaven te kennen dat Hij, een heilig God zijnde en een oppermachtig Heer, altijd met heiligheid en eerbied aangebeden moet worden eu in nauwkeurige overeenstemming met Zijn eigen bepaling; en het is op hun gevaar zoo zij met onbedachtzaamheid te werk gaan. Zeer veel is hieromtrent gezegd, zooals in Exod. 29 : 43, 44; 34 : 14; Lev. 8 : 35. *b.* Wat was het dat God sprak? Het is dit; (moge de Heere door Zijne genade het tot ons aller hart spreken!) *In degenen, die tot mij naderen, wie zij ook zijn mogen, zal Ik geheiligd worden, en voor het aangezicht van al het volk zal Ik verheerlijkt worden.* Merk op: *Ten eerste.* Telkenmale als wij God aanbidden, naderen wij tot Hem als geestelijke priesters. Deze gedachte behoort ons zeer eerbiedig en ernstig te maken in al onze handelingen der Godsvrucht, dat wij daarin tot God naderen en ons voor Zijn aangezicht stellen. *Ten tweede.* Het is ons aller zorg en belang om, als wij tot God naderen, Hem te heiligen, dat is: Hem den lof te geven van Zijne heiligheid, en elke oefening der Godsvrucht te verrichten als degenen, die weten dat de God, met wien wij te doen hebben, een heilig God is, een God van vlekkelooze reinheid en allesovertreffende volmaaktheid, Jes. 8 : 13. *Ten derde.* Als wij God heiligen, dan verheerlijken wij Hem, want Zijne heiligheid is Zijne heerlijkheid; en als wij Hem heiligen in onze plechtige vergaderingen, dan verheerlijken wij Hem *voor het aangezicht van al het volk,* belijdende ons geloof in Zijne heerlijkheid en begeerende dat ook anderen er mede aangedaan zullen worden. *Ten vierde.* Indien God niet *door* ons geheiligd en verheerlijkt wordt, dan zal Hij *aan* ons geheiligd en verheerlijkt worden. Hij zal wrake doen aan hen, die Zijn heiligen naam onteeren door zich oneerbiedig jegens Hem te betoonen. Wordt Hem die hulde niet door ons bewezen, dan zal dit aan ons worden bezocht. Maar wat heeft dit met het onderhavige geval van doen? Wat was hierin om Aäron tot kalmte te brengen? Twee dingen. *Ten eerste.* Het moet hem tot zwijgen brengen, dat zijne zonen den dood verdiend hadden, want zij zijn aldus *uitgeroeid uit het midden van hun volk,* omdat zij God niet geheiligd en verheerlijkt hebben. Over de daden van noodwendige gerechtigheid moet, hoe hard zij de betrokken personen ook mogen treffen, niet geklaagd worden, wij moeten ons er aan onderwerpen. *Ten tweede.* Het moet hem tevreden maken, dat de dood zijner zonen strekte tot eer van God, en dat Zijn onpartijdige gerechtigheid er door alle eeuwen om aangebeden zal worden.

2. De goede uitwerking, die het op hem had: *Aäron zweeg stil;* dat is: hij onderwierp zich geduldig aan den heiligen wil van God in deze treurige beschikking; hij was *stom en opende zijn mond niet,* want *de Heere had het gedaan.* Hij stond gereed om iets te zeggen, bij wijze van klacht, (zooals zij, die bitter bedroefd zijn gewoonlijk lucht geven aan hunne smart) maar hij heeft zich wijselijk bedwongen; hij *legde zijne hand op zijn mond,* en zeide niets, vreezende anders *te zullen zondigen met zijne tong,* nu *zijn hart heet was in zijn binnenste.* Als God ons, of de onzen, kastijdt om onze zonde, dan is het onze plicht om stil te zijn onder de kastijding, niet met God te twisten, Zijne rechtvaardigheid niet in twijfel te trekken, of Hem dwaasheid toe te schrijven, maar te berusten in al wat God doet, de straf der ongerechtigheid niet slechts dragende, maar aannemende,

en te zeggen met Eli, in een geval, niet zeer ongelijk aan dit onderhavige geval: *Hij is de Heere, Hij doe wat goed is in Zijne oogen*, 1 Sam. 3 : 18. *Indien onze kinderen tegen God gezondigd hebben* (zooals Bildad het geval stelt, Job 8 : 4), *en Hij hen om hunne overtreding weggeworpen heeft* [1]), zal het ons wel een diepe smart zijn te denken, dat de kinderen onzer liefde de kinderen zijn van Gods toorn, maar dan hebben wij toch met eerbied de gerechtigheid Gods te aanbidden, maar geen bedenkingen in te brengen tegen haar wijze van handelen. De krachtigste argumenten om een Godvruchtig gemoed tot rust te brengen onder beproevingen, zijn die, welke ontleend zijn aan Gods heerlijkheid; dit heeft ook Aäron tot stilzwijgen gebracht. Het is waar: door deze strenge strafoefening leed hij een zwaar en smartelijk verlies, maar Mozes heeft hem getoond dat God er door wint in heerlijkheid, en daarom heeft hij er geen woord tegen in te brengen; als God geheiligd wordt, is Aäron tevreden. Verre zij het van hem om zijne zonen meer te eeren dan God, of te wenschen dat Gods naam, of huis, of wet aan smaad of minachting zou worden blootgesteld, door de bewaring van de eer en den goeden naam van zijn gezin. Neen, evenals in de zaak van het gouden kalf, heeft Levi *zijne broederen niet gekend en zijne zonen niet geacht*, en daarom *zullen zij Jakob Uwe rechten leeren, en Israel Uwe wet*, Deut. 33 : 9, 10. Leeraren en hun gezin worden soms bezocht door zware beproevingen, opdat zij voor de geloovigen voorbeelden zullen zijn van lijdzaamheid en onderworpenheid aan God, en anderen kunnen vertroosten met de vertroosting, waarmede zij zelf vertroost zijn geworden.

II. Mozes geeft orders omtrent de doode lichamen. Het voegde niet dat zij zouden blijven liggen waar zij gevallen zijn; maar hun eigen vader en hunne broeders, de ontzette aanschouwers van dit treurige voorval, durfden zich niet aanbieden om hen op te heffen, zelfs niet eens om te zien, of er nog leven in hen was; zij moeten niet afgeleid worden van, noch ongeschikt gemaakt worden voor, het groote werk, dat hun te doen stond. *Laat de dooden hunne dooden begraven*, maar zij moeten voortgaan met hun dienst. „Laat de dooden veeleer onbegraven blijven, indien er niemand anders is om het te doen, dan dat Gods werk ongedaan zou gelaten worden door hen, die Hij er toe geroepen heeft." Maar Mozes draagt zorg dat zij, hoewel gestorven door de hand der gerechtigheid, in het bedrijven van zonde, toch op betamelijke wijze begraven worden, en zoo geschiedde het, vers 4, 5.

1. Sommigen van hun naaste bloedverwanten, volle neven van hun vader, en die hier genoemd worden, worden gebruikt om dezen dienst met teederheid en eerbied te verrichten. Zij waren slechts Levieten, en zouden niet in het heiligdom mogen komen, zelfs niet voor een gelegenheid als deze, indien zij er geen uitdrukkelijk bevel voor hadden ontvangen.

2. Zij droegen hen weg buiten het leger om begraven te worden, zóó ver was het van hen, om hen in de plaats van den openbaren eeredienst, of in den voorhof er van, te begraven, zooals het hedendaagsch gebruik is [1]), hoewel zij daar gestorven waren, dat zij hen, noch iemand anders van hunne dooden binnen de grenzen van hun leger begroeven; gelijk ook later hunne begraafplaatsen buiten hunne steden lagen. De tabernakel was opgericht in het midden van het leger, zoodat zij deze doode priesters niet naar hunne graven konden dragen, zonder door een der afdeelingen van het leger te gaan, en ongetwijfeld was het volk er zeer diep door getroffen en aangedaan. De namen van Nadab en Abihu waren zeer groot en eerwaardig onder hen geworden; van niemand werd meer gesproken, niemands verschijning daarbuiten na de dagen hunner wijding meer verwacht, om de eerbewijzingen en betuigingen van aanhankelijkheid der menigte te ontvangen, waaraan het eigen is de opgaande zon te aanbidden; en na Mozes en Aäron, die oud waren en wel spoedig niet meer zouden zijn, werden Nadab en Abihu (die op den berg bij God waren geweest, Ex. 24 : 1) beschouwd als de groote gunstgenooten des hemels en de hoop van hun volk. En hen nu plotseling, toen de tijding van de gebeurtenis nog nauwelijks hunne ooren had bereikt, dood te zien uitdragen, met de zichtbare teekenen van Gods wraak op hen, als offers van de gerechtigheid Gods, nu konden zij wel niet anders dan uitroepen: *Wie zou kunnen bestaan voor het aangezicht des Heeren, dezes heiligen Gods?* 1 Sam. 6 : 20.

3. Zij droegen hen uit (en waarschijnlijk hebben zij hen ook begraven) in hunne rokken, de kleederen van hun priesterschap, waarmede zij zoo kort tevoren bekleed werden, en waarop zij misschien wel al te trotsch waren. Aldus werd de onpartijdigheid van Gods gerechtigheid bekend gemaakt, zoodat aan al het volk kond werd gedaan, dat zelfs priesterkleederen den zondaar niet tegen Gods toorn kunnen beschermen. Als vanzelf moest toen ook wel de gedachte bij hen opkomen: „Indien zij niet vrij uitgaan als zij overtreden, kunnen wij dan verwachten ongestraft te blijven?" En daar de priesterkleederen zoo spoedig grafkleederen werden, kon dit hun te kennen geven, dat *de wet den dood werkt*, en dat dit priesterschap in verloop van tijd opgeheven zou worden, en begraven in het graf van den Heere Jezus.

III. Hij geeft bevelen nopens den rouw:

1. Dat de priesters geen rouw mogen bedrijven. Aäron en zijn twee overgebleven zonen moeten, hoewel bedroefd van hart, geen uitwendige teekenen van smart toonen bij deze gelegenheid, ja zij mogen geen enkelen stap buiten de deur van den tabernakel doen om de lijken te volgen, vers 7. Later was het den hoogepriester verboden om, voor welken vriend het ook zij, al was het ook vader of moeder, rouwplechtigheden waar te nemen, Hoofdst. 21 : 11; maar aan de mindere priesters wordt vergund om over hun naaste bloedverwanten

1) Job 8 : 4 naar de Engelsche overzetting.

1) In den tijd van den schrijver, en nog zeer lang na hem.

rouw te bedrijven, Hoofdst. 21 : 2, 3. Hier echter was het beiden aan Aäron en aan zijne zonen verboden: *a.* Omdat zij nu bezig waren aan een groot werk, waarvan volstrekt niet opgehouden mocht worden, Neh. 6 : 3; en het was zeer tot eere Gods, dat Zijn werk voorging boven de achting of den eerbied, die zij aan hunne nabestaanden zouden betoonen, dat alle werk of dienst achtergesteld werd bij hunne bediening. Hierdoor moeten zij toonen meer waardeering en liefde te hebben voor hun God en hun werk dan voor den besten vriend, dien zij in de wereld hadden, zooals ook Christus gedaan heeft, Matth. 12 : 47, 48. En ons wordt hiermede geleerd om, als wij God dienen in heilig werk, er zooveel mogelijk ons hart bij te hebben, ons door geenerlei wereldsche gedachten, of zorgen, of hartstochten, te laten afleiden. Omdat *b.* Hunne broeders onmiddellijk door de hand Gods waren afgesneden wegens hunne overtreding, en zoo moeten zij niet over hen treuren, opdat zij niet den schijn zouden hebben van de zonde goed te keuren, of de gerechtigheid Gods in het straffen er van af te keuren. Inplaats van hun eigen verlies te beweenen, moeten zij God heiligen in hun hart, Zijn vonnis goedkeuren en er de billijkheid van erkennen. De openbare belangen van Gods heerlijkheid behooren ons nader aan het hart te liggen dan onze bijzondere of persoonlijke genegenheden. Merk op, hoe Mozes hen door ernstige bedreiging tot deze onderworpenheid brengt, als het ware de roede over hen opgeheven houdt om hun schreien te doen ophouden, vers 6. *Opdat* ook *gij niet sterft, en groote toorn over de gansche vergadering kome,* die in gevaar zou zijn van te moeten lijden om uwe oneerbiedigheid, ongehoorzaamheid en onbedwongen hartstochtelijkheid"; en wederom, vers 7, *opdat gij niet sterft.* Zie hier welk gebruik wij moeten maken van Gods oordeelen over anderen; wij moeten er door aangespoord worden om dubbele wacht te houden over onszelven, *opdat wij niet evenzoo omkomen.* De dood, inzonderheid de plotselinge dood, van anderen moet, inplaats van onze hartstochten in beweging te brengen, ons stemmen tot heiligen eerbied voor God, een omzichtig scheiden van alle zonde, en een ernstig verwachten van onzen eigen dood. De reden, hiervoor gegeven is: want *de zalfolie des Heeren is op u,* de eer daarvan moet zorgvuldig bewaard worden, doordat gij den plicht van uw ambt goedsmoeds waarneemt. Zij, die door genade *de zalving hebben ontvangen,* behooren zich niet te ontroeren door de *droefheid der wereld,* die *den dood werkt.* Het was voor Aäron en zijne zonen ongetwijfeld zeer hard en moeilijk om zich te bedwingen bij zulk een buitengewone gelegenheid, en zich van alle uiting van droefheid te moeten onthouden; maar verstand en genade hadden de overhand over den hartstocht, en zij droegen de beproeving met gehoorzaam geduld; *zij deden naar het woord van Mozes,* omdat zij wisten, dat het het woord Gods was. Zalig zij, die aldus zelf onder Gods bestuur zijn, en daarom hunne hartstochten kunnen beheerschen.

2. Het volk moet rouw bedrijven. *Uwe broederen, het gansche huis Israels, zullen dezen brand, dien de Heere aangestoken heeft, beweenen.* De vergadering moet treuren, niet slechts om het verlies hunner priesters, maar inzonderheid om het misnoegen Gods, dat er uit blijkt. Zij moeten den brand beweenen, die aangestoken was, opdat hij niet verder brande en verteere. Aäron en zijne zonen waren in gevaar van al te zeer ontroerd te zijn door deze beschikking Gods, en daarom wordt het hun verboden te treuren; het huis Israels was in gevaar van er al te weinig door aangedaan te zijn, en daarom wordt hun bevolen den brand te beweenen. Aldus moet de natuur altijd beheerscht worden door de genade, al naar het noodig is haar te dwingen tot hetgeen goed is, of te bedwingen in hetgeen verkeerd is.

8. En de HEERE sprak tot Aäron, zeggende:
9. Wijn en sterken drank zult gij niet drinken, gij, noch uwe zonen met u, als gij gaan zult in de tent der samenkomst, opdat gij niet sterft; het zij een eeuwige inzetting onder uwe geslachten;
10. En om onderscheid te maken tusschen het heilige en tusschen het onheilige, en tusschen het onreine en tusschen het reine;
11. En om den kinderen Israels te leeren al de inzettingen, die de HEERE door den dienst van Mozes tot hen gesproken heeft.

Aäron had nauwkeurig acht gegeven op hetgeen de Heere door den dienst van Mozes tot hem gezegd had, en nu doet God hem de eer aan om onmiddellijk tot hem te spreken, vers 8, *de Heere sprak tot Aäron,* en dit te eer, omdat Aäron hetgeen nu tot hem gezegd werd, wellicht van Mozes niet goed zou hebben opgenomen, alsof hij hem verdacht van een vraat en wijnzuiper te zijn; zoo geneigd zijn wij om waarschuwingen voor beschuldigingen te houden; en daarom zegt God zelf het tot hem. *Wijn en sterken drank zult gij niet drinken, gij noch uwe zonen met u, als gij gaan zult in de tent der samenkomst,* en dit op hun gevaar, *opdat gij niet sterft,* vers 9. Waarschijnlijk hebben zij er de slechte uitwerking van gezien in Nadab en Abihu, en daarom moeten zij er zich gewaarschuwd door achten. Let hier op:

1. Het verbod zelf: *Wijn en sterken drank zult gij niet drinken.* Op andere tijden was hun dit veroorloofd, (er werd niet geëischt dat iedere priester een Nazireër zou zijn,) maar gedurende den tijd van hunne bediening was het hun verboden. Dit was een der wetten van Ezechiëls tempel, Ezech. 44 : 21; en zoo wordt ook van Evangeliedienaren geëischt, *niet genegen te zijn tot den wijn,* 1 Tim. 3 : 3. Dronkenschap is slecht in iedereen, maar zij is inzonderheid ergerlijk en verderflijk in leeraren, die van alle menschen het helderste hoofd en het reinste hart moeten hebben.

2. De strafbedreiging, gevoegd bij dit verbod: *Opdat gij niet sterft;* opdat gij niet sterft, als gij dronken zijt, *en u die dag onvoorziens overkome,* Lukas 21 : 34. Of, „Opdat gij niet doet hetgeen u blootstelt om door de hand Gods

afgesneden te worden." Het doodsgevaar, waarin wij voortdurend verkeeren, moet er ons toe brengen om *nuchteren te zijn*, 1 Petr. 4 : 7. Het is te betreuren, dat dit gebruikt wordt om loszinnigheid te steunen, zooals geschiedt door hen, die zeggen: *Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij.*

3. De redenen, aangeduid voor dit verbod. Zij moeten nuchteren zijn, want anders kunnen zij hunne ambtsplichten niet naar behooren waarnemen, zij zullen in gevaar zijn *van te dwalen van den wijn*, Jes. 28 : 7. Zij moeten er voor zorgen nuchteren te blijven: *a.* Om bij hun dienstwerk zelf te kunnen onderscheiden tusschen hetgeen heilig en hetgeen onheilig is, en dit nooit met elkander verwarren; vers 10. Het betaamt den dienstknechten des Heeren verschil te maken tusschen heilig en onheilig, zoowel ten opzichte van personen als van zaken, *het kostelijke van het snoode uit te trekken*, Jer. 15 : 19. *b.* Opdat zij instaat zullen zijn *het volk te leeren*, vers 11, want dat behoorde tot het werk der priesters, Deut. 33 : 10, en zij, die zich aan dronkenschap overgeven, zijn zeer ongeschikt om het volk Gods inzettingen te leeren, omdat zij, die naar het vleesch leven, geen bevindelijke kennis kunnen hebben van de dingen Gods, de dingen des Geestes, en ook omdat zulke leeraren met de eene hand afbreken, wat zij met de andere hand hebben opgebouwd.

12. En Mozes sprak tot Aäron, en tot Eleazar, en tot Ithamar, zijn overgebleven zonen: Neemt het spijsoffer, dat van de vuurofferen des HEEREN overgebleven is, en eet het ongezuurd bij het altaar; want het is een heiligheid der heiligheden. 13. Daarom zult gij dat eten in de heilige plaats, dewijl het uw bescheiden deel en het bescheiden deel uwer zonen uit des HEEREN vuurofferen is; want alzoo is mij geboden. 14. Ook de beweegborst en den hefschouder zult gij in een reine plaats eten, gij, en uwe zonen, en uwe dochteren met u; want tot uw bescheiden deel, en uwer zonen bescheiden deel, zijn zij uit de dankofferen der kinderen Israels gegeven. 15. Den hefschouder en de beweegborst zullen zij nevens de vuurofferen des vets toebrengen, om ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN te bewegen; hetwelk, voor u en uwe zonen met u, tot een eeuwige inzetting zijn zal, gelijk als de HEERE geboden heeft. 16. En Mozes zocht zeer naarstiglijk den bok des zondoffers; en ziet, hij was verbrand. Dies was hij op Eleazar en op Ithamar, de overgebleven zonen van Aäron, zeer toornig, zeggende: 17. Waarom hebt gij dat zondoffer niet gegeten in de heilige plaats? Want het is een heiligheid der heiligheden, en Hij heeft u dat gegeven, opdat gij de ongerechtigheid der vergadering zoudt dragen, om over die verzoening te doen voor het aangezicht des HEEREN. 18. Ziet, zijn bloed is niet binnen in het heiligdom gedragen; gij moest dat ganschelijk gegeten hebben in het heiligdom, gelijk als ik geboden heb. 19. Toen sprak Aäron tot Mozes: Zie, heden hebben zij hun zondoffer en hun brandoffer voor het aangezicht des HEEREN geofferd, en zulke dingen zijn mij wedervaren! en had ik heden het zondoffer gegeten, zou dat goed geweest zijn in de oogen des HEEREN? 20. Als Mozes dit hoorde, zoo was het goed in zijne oogen.

I. Mozes beveelt hier Aäron voort te gaan met zijn dienst, na deze onderbreking er van. Beproevingen moeten ons veeleer aansporen tot onzen plicht, dan er ons van afleiden. Merk op, vers 12: hij sprak tot Aäron en zijn *overgebleven zonen*. Dat er nota wordt genomen van hun overgebleven zijn, geeft te kennen:

1. Dat Aäron zich bij het verlies van zijn twee zonen zou troosten met de gedachte, dat God hem genadiglijk de twee anderen gespaard had, en dat hij reden had om dankbaar te zijn voor het overblijfsel, dat gelaten was, dat al zijne zonen niet waren gestorven, en dat hij ten teeken van zijne dankbaarheid aan God hiervoor, blijmoedig moet voortgaan met zijn werk.

2. Dat Gods bewaring van hen hen moet nopen om in den dienst te volharden, en er niet van af te laten. Hier waren vier priesters tezamen gewijd, twee werden weggenomen, en twee werden gelaten, daarom moeten de twee die gelaten zijn, er naar streven om de plaats te vervullen van hen, die weggenomen zijn, door dubbele zorg en naarstigheid in den dienst van het priesterschap.

3. Mozes herhaalt nu de bevelen, die hij hun vroeger had gegeven omtrent het eten van hun deel van de offers, vers 12, 14, 15. De priesters moeten leeren, niet slechts *om onderscheid te maken tusschen het heilige en het onheilige*, zooals hen geleerd was, vers 10, maar ook om te onderscheiden tusschen hetgeen een heiligheid der heiligheden was en hetgeen slechts heilig was, van de dingen, die zij moesten eten. Het deel van het spijsoffer, dat voor den priester bleef, was heiligheid der heiligheden en moest dus in den voorhof van den tabernakel gegeten worden, en alleen door Aärons *zonen*, vers 12, 13; maar de borst en de schouder van het dankoffer mochten in elke behoorlijke plaats buiten de voorhoven des tabernakels gegeten worden, en ook door de *dochteren* van hun gezin. De spijsoffers, bij de brandoffers gevoegd zijnde, waren eenig en alleen voor Gods eer en heerlijkheid bestemd; maar de dankoffers waren verordineerd tot bevordering van der menschen blijdschap en welzijn; daarom waren de eerste meer heilig en moesten dus meer in achting zijn. Deze onderscheiding moest door de priesters zeer zorgvuldig worden in acht genomen, en zij moesten wèl toezien om er geen vergissing in te begaan. Mozes geeft geen redenen op voor dit verschil, maar verwijst slechts naar zijne instructie, *want alzoo is mij geboden*, vers 13. Dat was een voldoende reden, *hij heeft van den Heere ontvangen hetgeen hij hun overgegeven heeft*, 1 Cor. 11 : 23.

II. Hij doet onderzoek omtrent eene afwij-

king van de inzetting, die bij deze gelegenheid scheen te hebben plaats gehad. Er was een bok, die als *zondoffer voor het volk geofferd moest worden*, Hoofdst. 9 : 15. Nu luidde de wet op het zondoffer aldus: indien het bloed er van in het heilige gebrachr was, zooals dat van het zondoffer voor den priester, dan moest het vleesch buiten het leger verbrand worden, Hoofdst. 6 : 30; maar anders moest het door den priester in het heilige worden gegeten, Hoofdst. 6 : 26, 29. De beteekenis hiervan wordt hier verklaard in vers 17, namelijk dat de priesters hierdoor *de ongerechtigheid der vergadering droegen*, dat is: zij waren typen van Hem, die zonde voor ons is gemaakt en op wien God *ons aller ongerechtigheid heeft doen aanloopen*. Het bloed nu van dezen bok was niet in het heilige gebracht, en toch schijnt de bok buiten het leger verbrand te zijn.

Let hier nu op:

1. De zachte bestraffiing van Mozes aan Aäron en zijne zonen wegens de onregelmatigheid. Wederom wordt hier van Aärons zonen gezegd, dat zij die zijn, *welke overgebleven waren*, vers 16, en die zich dus moesten laten waarschuwen, en Mozes was *zeer toornig op hen*. Hoewel hij de zachtmoedigste mensch op aarde was, schijnt het toch dat hij toornig *kon* zijn, en als hij dacht dat God niet gehoorzaamd, maar onteerd was en de priesterschap in gevaar gebracht werd, dan *wilde* hij ook toornig zijn. Zie echter hoe zachtmoedig hij handelt met Aäron en zijne zonen, daar hij hun tegenwoordige beproeving in aanmerking nam. Hij zegt hun slechts *dat zij het offer in het heilige hadden moeten eten*, maar is bereid te hooren wat zij ter hunner verontschuldiging hadden in te brengen, daar hij er afkeerig van was te spreken tot smart van hen, die door God verwond waren.

2. De aannemelijke verontschuldiging van Aäron voor deze vergissing. Mozes heeft de fout aan Eleazar en Ithamar geweten, vers 16, maar waarschijnlijk hebben zij naar Aärons orders gehandeld, en daarom heeft deze er zich om verontschuldigd. Hij zou hebben kunnen aanvoeren, dat dit een zondoffer was voor de vergadering, en zoo dit zondoffer een var ware geweest, dan had hij geheel verbrand moeten worden, Hoofdst. 4 : 21; waarom dus nu ook niet als het een zondoffer een bok was? Maar het scheen toen anders bepaald te zijn, en daarom voert hij zijne smart tot zijne verontschuldiging aan, vers 19. Merk op: *a.* Hoe hij van beproeving spreekt, *zulke dingen zijn mij wedervaren*, zulke smartelijke dingen, dat zij wel moesten doordringen tot zijn hart, om het zeer treurig te maken. Hij was een hoogepriester *uit de menschen genomen*, en kon, toen hij de heilige kleederen aandeed, niet alle natuurlijke genegenheid afleggen. Hij zweeg stil, vers 3, maar zijne smart was, evenals die van David, verzwaard, Psalm 39 : 3. Er kan een diep gevoel van smart zijn zelfs waar een oprechte onderworpenheid betoond wordt aan den wil van God onder de beproeving. „*Zulke dingen* als mij nooit wedervaren zijn, en als ik thans weinig verwachtte te ervaren, ik ben diep ter nedergeslagen, nu ik mijn gezin te gronde zie gaan, ik moet wel treurig zijn, als God toornig is." Zoo kan men veel zeggen om eene beproeving te verzwaren, maar het is beter weinig te zeggen. *b.* Hoe hij dit tot verontschuldiging aanvoert voor zijn afwijken van het voorschrift omtrent het zondoffer. Hij kon het niet gegeten hebben dan in zijn rouw, en met een bedroefd hart, en zou dit dan Gode welbehaaglijk zijn geweest? Hij voert niet aan dat zijn hart zóó vervuld was van smart, dat hem alle eetlust ontbrak, maar dat hij vreesde dat zijn eten niet welbehaaglijk zou zijn geweest. Gode welbehaaglijk te zijn is de groote zaak, die wij moeten begeeren en op het oog hebben in al onze Godsdienstige verrichtingen, inzonderheid in des Heeren Avondmaal, dat ons eten is van het zondoffer. De droefheid der wereld staat ons welbehaaglijk-verrichten van heilige plichten zeer in den weg, daar zij ons verontrust en ons onbekwaam maakt om in de vereischte gemoedsstemming feest te houden, 1 Sam. 1 : 7, 8, en het Gode mishaagt, die wil dat wij Hem blijmoedig zullen dienen, Deut. 12 : 7. Treurbrood was onrein, Hos. 9 : 4; zie Mal. 2 : 13.

3. Mozes neemt de verontschuldiging aan, vers 20. *Het was goed in zijne oogen.* Wellicht dacht hij dat het hen rechtvaardigde in hetgeen zij gedaan hadden. God had er in voorzien, dat hetgeen niet gegeten kon worden, mocht worden verbrand. Als onze ongeschiktheid voor het betrachten van onzen plicht natuurlijk en niet zondig is, dan zal daar groote toegevendheid aan betoond worden; en God wil barmhartigheid en geen offerande. Tenminste dacht hij, dat de fout er zeer door werd verzacht: *de geest was wel gewillig maar het vleesch was zwak*. Door den dienst van Mozes toonde God dat Hij gedacht wat maaksel wij zijn. Aäron schijnt in oprechtheid er naar gestreefd te hebben Gode welbehaaglijk te zijn, en zij, die dit doen met een oprecht hart, zullen bevinden dat Hij niet met de uiterste gestrengheid let op hetgeen zij verkeerd doen. En zoo moeten ook wij niet streng zijn in onze bestraffing van iedere vergissing, *ziende op onszelven, opdat ook wij niet verzocht worden.*

HOOFDSTUK XI.

De ceremonieele wet wordt door den apostel beschreven, in Hebr. 9 : 9, 10, als te bestaan niet alleen in gaven en slachtofferen, waarvan totnutoe in dit boek gehandeld werd, maar ook in spijzen en dranken en verscheidene wasschingen van onreinheid volgens de ceremonieele wet. De desbetreffende wetten beginnen in dit hoofdstuk, dat een verschil stelt tusschen sommige soorten van vleeschspijzen en anderen, veroorlovende sommigen te eten als zijnde rein, en verbiedende anderen als zijnde onrein. Er is één soort van vleesch van menschen. De natuur schrikt terug van de gedachte om *dat* te eten, en niemand doet dit dan zij, die op den laagsten trap van barbaarschheid staan en schier verdierlijkt zijn, daarom was daar geen wet tegen noodig. Maar er is een andere soort van vleesch van dieren, waaromtrent hier de wet voorschriften geeft, vers 1—8, en een andere van vogelen, vers 13—19, en een andere van kruipende dieren, die onderscheiden zij in twee soorten, kruipend gevogelte, vers 20—28, en kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, vers 29—43. En de wet besluit met den algemeenen regel van heiligheid, en de redenen hiervoor, vers 44—47.

En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende tot hen: 2. Spreekt tot de kinderen Israels, zeggende: Dit is het gedierte, dat gij eten zult uit alle beesten, die op aarde zijn. 3. Al wat onder de beesten den klauw verdeelt, en de kloof der klauwen in tweeën klieft, en herkauwt, dat zult gij eten. 4. Dezen nochtans zult gij niet eten, van degenen, die alleen herkauwen, of de klauwen alleen verdeelen: den kemel, want hij herkauwt wel, maar verdeelt den klauw niet, die zal u onrein zijn; 5. En het konijntje, want het herkauwt wel, maar verdeelt den klauw niet, dat zal u onrein zijn; 6. En den haas, want hij herkauwt wel, maar verdeelt den klauw niet, die zal u onrein zijn; 7. Ook het zwijn, want dat verdeelt wel den klauw, en klieft de kloof der klauwen in tweeën, maar herkauwt het gekauwde niet, dat zal u onrein zijn. 8. Van hun vleesch zult gij niet eten, en hun dood aas niet aanroeren, zij zullen u onrein zijn.

Nu Aäron tot hoogepriester was gewijd over het huis Gods, heeft God met hem evenals met Mozes gesproken, en hen beiden aangesteld als Zijne gemachtigden, om Zijn wil aan het volk bekend te maken. Hij sprak beiden tot Mozes en tot Aäron over deze zaak, want het was inzonderheid van de priesters geëischt om onderscheid te maken tusschen hetgeen rein was en hetgeen onrein was, en dit aan het volk te leeren. Na den zondvloed heeft God een verbond aangegaan met Noach en zijne zonen; Hij veroorloofde hun vleesch te eten, Gen. 9 : 3, maar tevoren was de mensch voor zijn voedsel beperkt tot de voortbrengselen der aarde. Maar de vrijheid, aan de zonen van Noach vergund, is hier voor de zonen van Israel beperkt. Zij mochten vleesch eten, maar niet alle soorten van vleesch; sommige soorten moesten zij beschouwen als onrein, die waren hun verboden, anderen als rein en die waren veroorloofd. De wet voor deze aangelegenheid is zeer nauwkeurig en zeer streng. Maar welke reden kan er gegeven worden voor deze wet? Waarom mag Gods volk niet even vrijelijk van alle schepselen gebruik maken als andere volken?

1. Het volstaat als reden, dat God het zoo wilde; daar Zijn wil ons tot wet moet zijn, behoeven wij naar geen andere reden te zoeken, want Zijn wil is Zijne wijsheid. Hij heeft het goed gedacht aldus de gehoorzaamheid Zijns volks te beproeven en te oefenen, niet slechts in de plechtigheden van Zijn altaar, maar in de dagelijks voorkomende zaken aan hun eigen tafel, opdat zij ook daar zouden gedenken dat zij onder Zijn gezag en toezicht zijn. Zoo had God de gehoorzaamheid op de proef gesteld van den mensch in zijn staat der onschuld, door hem te verbieden van een zekeren boom te eten.

2. De meesten van de spijzen, die als onrein verboden waren, zijn van zoodanigen aard, dat zij werkelijk ongezond zijn, en niet geschikt om te worden gegeten, en diegenen er van, die wij gezond genoeg achten, en daarom ook eten, zooals het konijn, de haas en het zwijn, zouden in die landen en voor hun lichaamsgestel wellicht schadelijk zijn. En in die wet heeft God slechts met hen gehandeld zooals een liefhebbende vader met zijne kinderen handelt, die hij weerhoudt van te eten wat hij weet schadelijk voor hen te zijn, dat hen ziek zal maken. De Heere is voor het lichaam, en het is niet slechts dwaasheid, maar zonde tegen God, om ter wille van onzen smaak, of van onzen lust, onze gezondheid te benadeelen.

3. God wilde Zijn volk hiermede leeren om zich te onderscheiden van andere volken, niet slechts in hunne Godsvereering, maar ook in het gewone dagelijksche leven. Aldus wilde Hij hun toonen dat zij niet onder de andere volken geteld of gerekend moeten worden. Het schijnt, dat ook tevoren eenig verschil bestond tusschen de Hebreën en andere natiën ten opzichte van hun voedsel, en bij overlevering door hen in acht werd genomen, want de Egyptenaren mochten met hen niet eten, Gen. 43 : 32. En zelfs vóór den zondvloed was er verschil gemaakt voor de dieren in reine en onreine, Gen. 7 : 2, welk verschil evenals van vele andere punten van Godsdienst, onder de heidenen geheel verloren ging. Maar deze wet heeft dit verschil stellig gemaakt, en het werd den Joden geboden het in acht te nemen, opdat zij aldus door een dieet, dat hun voorgeschreven was, weerhouden zouden worden van gemeenzamen omgang met hun afgodische naburen, en een type zouden zijn van Gods geestelijk Israel, die, niet in deze kleine bijzonderheden, maar in den geest huns gemoeds en in geheel hun leven zich door soberheid onderscheiden en door ongelijkvormigheid aan de wereld. De geleerden merken ook nog op, dat de meeste dieren, die door deze wet onrein en tot een verfoeisel werden verklaard, in hooge achting stonden bij de heidenen, niet zoozeer als voedsel, als wel omdat ze er gebruik van maakten voor waarzeggerij en om aan hunne goden geofferd te worden; en daarom worden dezen genoemd als onrein en een verfoeisel, die zij toch niet in verzoeking zouden zijn om ze te eten, opdat hun in Godsdienstigen zin een gruwel zou zijn hetgeen waarvoor de heidenen een bijgeloovige vereering hebben. Bij de latere heidenen was het zwijn aan Venus, de uil aan Minerva, de arend aan Jupiter, de hond aan Hecate gewijd, enz.; en die allen worden hier onrein verklaard.

Wat nu de dieren betreft: er wordt een algemeene regel gegeven dat de dieren, welke de klauwen verdeelen en herkauwen, rein zijn, en dezen alleen. Zij worden in het bijzonder genoemd in de herhaling van deze wet, Deut. 14 : 4, 5, waaruit blijkt dat hun genoeg verscheidenheid was toegestaan, en zij niet behoefden te klagen over de beperking, die hun was opgelegd. Die dieren, welke niet beide *herkauwen en den klauw verdeelen*, waren onrein, naar welken regel het vleesch van zwijnen, hazen en konijnen hun verboden was, hoewel het gemeenlijk onder ons gebruikt wordt. Daarom behooren wij inzonderheid bij het eten

van het vleesch van een dezer dieren, dank te zeggen voor de vrijheid, die ons toegestaan is door het Evangelie ten opzichte van deze zaken, daar het Evangelie ons leert, dat *alle* schepsel Gods goed is, en dat wij *niets gemeen of onrein moeten noemen.* In den regel, welke gegeven is om ze te onderscheiden, merken sommigen eene beteekenis op, of dat er, naar zij denken, tenminste op gezinspeeld wordt. Overdenking en andere handelingen der Godsvrucht kunnen aangeduid zijn door het *herkauwen*, ons geestelijk voedsel aldus verterende; rechtvaardigheid en barmhartigheid tegenover de menschen kunnen aangeduid zijn door het verdeelen van den klauw. Nu zal één dezer eigenschappen, zonder de andere, ons Gode niet kunnen aanbevelen, beiden moeten samengaan; goede neigingen in het hart en goede werken in het leven, zoo een van die beiden ontbreekt, dan zijn wij niet rein. Van alle schepselen, die hier als onrein verboden zijn, is er geen meer gevreesd en verafschuwd door de vrome Joden dan zwijnenvleesch. Antiochus heeft er velen ter dood gebracht, omdat zij het niet wilden eten. Waarschijnlijk waren zij het meest in gevaar van verzoeking om dit te nuttigen, en daarom hebben zij er zichzelven en hunnen kinderen een diepen afkeer van doen opvatten, zij gaven er zelfs niet den eigen naam aan, maar noemden het *een vreemd ding.* De heidenen schenen het op bijgeloovige wijze te gebruiken, Jes. 65 : 4, *zij eten zwijnenvleesch*, en daarom verbiedt God alle gebruik er van aan Zijn volk, opdat zij van hunne naburen niet zouden leeren om er dit slechte gebruik van te maken. Sommigen opperen het denkbeeld, dat het verbod van deze dieren als onrein bedoeld was als eene waarschuwing aan het volk tegen de slechte hoedanigheden dezer schepselen. Wij moeten niet vuil wezen of ons, als zwijnen, in het slijk rondwentelen, niet schuw en laf zijn zooals hazen, noch in de aarde wroeten als konijnen; laat niet de mensch, die in eere is, zich gelijk maken aan deze beesten, die vergaan. De wet verbood niet slechts om er van te eten, maar zelfs om ze aan te raken; want wie zich voor zonde wil bewaren, moet zeer zorgvuldig de verzoeking er toe mijden, en alles wat er naar heenziet, of er toe leidt.

9. Dit zult gij eten van al wat in de wateren is; al wat in de wateren, in de zeeën en in de rivieren, vinnen en schubben heeft, dat zult gij eten; 10. Maar al wat in de zeeën en in de rivieren, van alle gewemel der wateren, en van alle levende ziel, die in de wateren is, geen vinnen of schubben heeft, dat zal u een verfoeisel zijn. 11. Ja, een verfoeisel zullen zij u zijn; van hun vleesch zult gij niet eten, en hun dood aas zult gij verfoeien. 12. Al wat in de wateren geen vinnen en schubben heeft, dat zal u een verfoeisel zijn. 13. En van het gevogelte zult gij dezen verfoeien, zij zullen niet gegeten worden, zij zullen een verfoeisel zijn: de arend, en de havik, en de zeearend, 14. En de gier, en de kraai, naar haren aard; 15. Alle rave naar haren aard; 16. En de struis, en de nachtuil, en de koekoek, en de sperwer naar zijn aard; 17. En de steenuil, en het duikertje, en de schuifuit, 18. En de kauw, en de roerdomp, en de pelikaan, 19. En de ooievaar, de reiger naar zijn aard, en de hop, en de vledermuis.

1. Hier is een algemeene regel betreffende de visschen, die rein zijn. Allen die vinnen en schubben hebben mochten zij eten, en alleen die soorten van waterdieren, welke geen vinnen of schubben hebben, waren hun verboden, vers 9, 10. De ouden achtten visch als de keurigste spijze (zoo ver was het van hen om haar op vastendagen toe te staan of het eten van visch als een blijk van dooding van het vleesch te beschouwen) daarom heeft God te dien opzichte niet veel bedwang op Zijn volk gelegd, want Hij is een Meester, die Zijnen dienstkechten niet slechts het noodige toestaat, maar ook hetgeen tot veraangenaming des levens kan strekken. Van de verboden visch wordt gezegd: *het zal u een verfoeisel zijn*, vers 10—12, dat is: „Gij zult ze onrein achten, er niet slechts niet van eten, maar er u op een afstand van houden." Al wat onrein is, moet ons een verfoeisel zijn: *raakt niet aan hetgeen onrein is.* Doch merk op: het moest alleen den Joden een verfoeisel zijn; de naburige volken waren niet onder deze verplichting, en ook voor de Christenen moet het geen verfoeisel zijn. De Joden waren geëerd met bijzondere voorrechten, opdat zij zich daarop niet zouden verhoovaardigen: *Transeunt cum onere, waren hun ook beperkingen opgelegd.* Zoo is ook Gods geestelijk Israel boven anderen verwaardigd met het Evangelieverbond van aanneming, en moet daarom door de Evangeliegeboden van zelfverloochening en het dragen van het kruis meer dan anderen beproefd en verootmoedigd worden.

2. Betreffende het gevogelte is geen algemeene regel gesteld, maar worden die vogels, waarvan zij zich als onrein moesten onthouden, allen genoemd, waarin ligt opgesloten, dat al de anderen, die niet genoemd zijn, hun toegestaan zijn te eten. De critici hebben heel veel werks om de ware beteekenis te vinden van de Hebreeuwsche woorden die gebruikt zijn, waarvan voor sommigen de beteekenis nog onzeker is, daar sommige soorten van vogels aan sommige landen bijzonder eigen zijn. Indien de wet nu nog van kracht was, dan zou het onze plicht en zorg moeten wezen, om met zekerheid te weten te komen welke er door verboden zijn, en als wij het wisten, en beter bekend waren met den aard van de vogelen, welke hier genoemd worden, dan zouden wij misschien de kennis bewonderen van Adam, die bleek in de namen, die hij hun gaf, en die de uitdrukking zijn van hun aard, Gen. 2 : 20. Maar de wet opgeheven zijnde, en die kennis grootendeels verloren, is het ons genoeg op te merken, dat van de vogelen, die hier verboden zijn: *a.* Sommigen roofvogels zijn, zooals de arend, de gier, enz.; en God wilde dat Zijn volk een

afschuw zou hebben van alles wat barbaarsch en wreed is, en niet van bloed en roof zouden leven. Duiven, die dikwijl ten prooi zijn van andere vogels, waren geschikt tot voedsel voor den mensch en tot offeranden aan God; maar havikken en valken, die op roof uitgaan en de duif tot prooi kiezen, moeten beschouwd worden als een verfoeisel voor God en menschen, want de toestand van hen, die vervolgd worden om der gerechtigheid wil, schijnt voor het oog des geloofs in elk opzicht beter dan die van hunne vervolgers. *b.* Anderen er van zijn eenzame vogels, die zich in duistere en woeste plaatsen ophouden, zooals de uil en de roerdomp, Psalm 102 : 7, en de schuifuit en de raaf, Jes. 34 : 11; want Gods Israel moet geen treurig, kniezend volk zijn, niet altijd de eenzaamheid opzoeken. *c.* Anderen er van voeden zich met wat onrein is, zooals de ooievaar op slangen aast, nog anderen op wormen, en wij moeten niet slechts zelf aflaten van alles wat onrein is, maar ook van gemeenschap met hen, die er zich in verlustigen. Nog anderen er van werden door de Egyptenaren en andere heidenen gebruikt voor waarzeggerij. Sommige vogels werden voor geluksvogels gehouden, anderen als onheilspellend beschouwd, en hunne waarzeggers hadden veel op met de vlucht dezer vogels; en daarom moeten die allen een verfoeisel zijn voor Gods volk, die den weg der heidenen niet moeten leeren.

20. Alle kruipend gevogelte, dat op vier voeten gaat, zal u een verfoeisel zijn. 21. Dit nochtans zult gij eten van al het kruipend gevogelte, dat op vier voeten gaat, hetwelk boven aan zijne voeten schenkelen heeft, om daarmede op de aarde te springen; 22. Van die zult gij dezen eten: den sprinkhaan naar zijn aard, en den solham naar zijn aard, en den hargol naar zijn aard, en den hagab naar zijn aard. 23. En alle kruipend gevogelte, dat vier voeten heeft, zal u een verfoeisel zijn. 24. En aan dezen zult gij verontreinigd worden; zoo wie hun dood aas zal aangeroerd hebben, zal onrein zijn tot aan den avond. 25. Zoo wie van hun dood aas gedragen zal hebben, zal zijne kleederen wasschen, en onrein zijn tot aan den avond. 26. Alle beest, dat den klauw verdeelt, doch de kloof niet in tweeën klieft, en niet herkauwt, zullen u onrein zijn; zoo wie dezelve aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn. 27. En al wat op zijne pooten gaat onder alle gedierte, op vier voeten gaande, die zullen u onrein zijn; al wie hun dood aas aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn tot aan den avond. 28. Ook die hun dood aas zal gedragen hebben, zal zijne kleederen wasschen, en onrein zijn tot aan den avond; zij zullen u onrein zijn. 29. Verder zal u dit onder het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, onrein zijn: het wezeltje, en de muis, en de schildpad, naar haren aard; 30. En de zwijnegel, en de krokodil, en de hagedis, en de slak, en de mol; 31. Die zullen u onrein zijn onder alle kruipend gedierte; zoo wie die zal aangeroerd hebben, als zij dood zijn, zal onrein zijn tot aan den avond. 32. Daartoe al hetgeen, waarop iets van dezelve vallen zal, als zij dood zijn, zal onrein zijn, hetzij van alle houten vat, of kleed, of vel, of zak, of alle vat, waarmede eenig werk gedaan wordt; het zal in het water gestoken worden, en onrein zijn tot aan den avond; daarna zal het rein zijn. 33. En alle aarden vat, waarin iets van dezelve zal gevallen zijn, al wat daarin is, zal onrein zijn, en gij zult dat breken. 34. Van alle spijze, die men eet, waarop het water zal gekomen zijn, die zal onrein zijn, en alle drank, dien men drinkt, zal in alle vat onrein zijn. 35. En waarop iets van hun dood aas zal vallen, zal onrein zijn; de oven en de aarden pan zal verbroken worden; zij zijn onrein, daarom zullen zij u onrein zijn. 36. Doch een fontein, of put van vergadering der wateren, zal rein zijn; maar wie hun dood aas zal aangeroerd hebben, zal onrein zijn. 37. En wanneer van hun dood aas zal gevallen zijn op eenig zaaibaar zaad, dat gezaaid wordt, dat zal rein zijn. 38. Maar als water op het zaad gedaan zal worden, en van hun dood aas daarop zal gevallen zijn, dat zal u onrein zijn. 39. En wanneer van de dieren, die u tot spijze zijn, iets zal gestorven zijn, wie deszelfs dood aas zal aangeroerd hebben, zal onrein zijn tot aan den avond. 40. Ook die van hun dood aas gegeten zal hebben, zal zijne kleederen wasschen, en onrein zijn tot aan den avond; en die hun dood aas zal gedragen hebben, zal zijne kleederen wasschen en onrein zijn tot aan den avond. 41. Voorts alle kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, zal een verfoeisel zijn, het zal niet gegeten worden. 42. Al wat op zijn buik gaat, en al wat gaat op zijn vier voeten, of al wat vele voeten heeft, onder alle kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, die zult gij niet eten, want zij zijn een verfoeisel.

1. Hier is de wet betreffende vliegende insecten, zooals vliegen, wespen, bijen, enz. Dezen mochten zij niet eten, vers 20, en zij zijn inderdaad ook niet geschikt om gegeten te worden; maar er waren verscheiden soorten van sprinkhanen, welke in die landen goed tot spijs waren, en ook veel als zoodanig gebruikt werden; Johannes de Dooper leefde er van in de woestijn, en hier worden zij hun ook tot spijze veroorloofd, vers 21, 22.

2. Wat betreft de dieren, die op aarde kruipen, die allen waren hun verboden, vers 29, 30, en wederom in vers 40, 42, want het was de vloek over de slang, dat zij *op haar buik gaan zou*, en daarom was er tusschen haar en den mensch vijandschap gesteld, Gen. 3 : 15, welke door deze wet in stand werd gehouden. Stof is de spijze van kruipende dieren, en daarom zijn zij niet geschikt tot spijze voor den mensch.

3. Betreffende het dood aas van al deze on-

reine dieren. *a.* Ieder die ze aanraakte moest onrein zijn tot aan den avond, vers 21—28. Deze wet wordt dikwijls herhaald, teneinde hun vrees in te boezemen voor alles wat verboden was, hoewel geen bijzondere reden voor het verbod gegeven wordt, dan alleen de wil van den wetgever. Niet dat zij beschouwd moesten worden als verontreinigende het geweten, of dat het zonde was tegen God om ze aan te raken — tenzij dit gedaan werd in minachting van de wet. In sommige gevallen moest iemand ze noodzakelijkerwijs wel aanraken, om ze te verwijderen; maar het was een *ceremonieele* onreinheid die zij er door opdeden, en die hen voor het oogenblik verbood in den tabernakel te komen, of iets van het heilige te eten, of zelfs om gemeenzaam met hunne naburen te spreken of om te gaan. Maar die onreinheid duurde slechts tot aan den avond, om te kennen te geven dat alle ceremonieele verontreiniging aan den avond der wereld door den dood van Christus tot een einde zou komen. En wij moeten leeren door dagelijks aan den avond onze bekeering te vernieuwen en ons berouw over de zonde van den dag, ons te reinigen van de besmetting, die wij er van opgedaan hebben, zoodat wij niet in onze onreinheid nederliggen. Zelfs onreine dieren mochten zij aanraken, als zij nog leefden, zonder er ceremonieele verontreiniging door op te doen, zooals paarden en honden, omdat het hun vergund was ze voor werk te gebruiken; maar zij mochten ze niet aanraken als zij dood waren, omdat zij hun vleesch niet mochten eten, en wat niet mag gegeten worden, mag niet worden aangeraakt, Gen. 3 : 3. *b.* Zelfs de vaten en andere voorwerpen, waarop zij vielen, werden er onrein door tot aan den avond, vers 32, en zoo het een aarden vat was, moest het gebroken worden, vers 33. Dit leerde hun zelfs in hun gewone, dagelijksche bezigheden alles ter vermijden wat verontreinigend was. Niet slechts de vaten van het heiligdom, maar al de potten in Jeruzalem en Juda, moesten den Heere der heirscharen heilig zijn, Zach. 14 : 20, 21. De wetten voor deze gevallen waren zeer netelig, en het nakomen er van moet wel zeer moeilijk geweest zijn, als elk voorwerp, waarop een doode muis, of rat valt, onrein moet wezen. Indien het een oven was, of eene inrichting voor potten en pannen, dan moesten zij allen afgebroken worden, vers 35. De uitzonderingen zijn ook zeer nauwkeurig en moeilijk, vers 36, enz. Dit alles was bedoeld om hen te oefenen en op te leiden tot voortdurende zorg en stiptheid in hunne gehoorzaamheid, en ons, die door Christus bevrijd zijn van al die lastige voorschriften, te leeren, niet minder omzichtig te zijn in de gewichtiger zaken van de wet. Wij behooren even naarstig en oplettend te zijn om onze kostelijke ziel te bewaren voor de besmetting der zonde, en even vaardig om haar er van te reinigen, indien zij er door besmet is, als zij waren, om hun lichaam en hun huisraad te bewaren voor, en te reinigen van, de verontreiniging naar de ceremonieele wet.

43. Maakt uwe zielen niet verfoeilijk aan eenig kruipend gedierte, dat kruipt; en verontreinigt u niet daaraan, dat gij daaraan verontreinigd zou worden. 44. Want Ik ben de HEERE, uw God; daarom zult gij u heiligen, en heilig zijn, dewijl Ik heilig ben; en gij zult uwe ziel niet verontreinigen aan eenig kruipend gedierte, dat zich op aarde roert. 45. Want Ik ben de HEERE, die u uit Egypteland doe optrekken, opdat Ik u tot een God zij, en opdat gij heilig zijt, dewijl Ik heilig ben. 46. Dit is de wet van de beesten, en van het gevogelte, en van alle levende ziel, die zich roert in de wateren, en van alle ziel, die kruipt op de aarde; 47. Om te onderscheiden tusschen het onreine en tusschen het reine, en tusschen het gedierte, dat men eten, en tusschen het gedierte, dat men niet eten zal.

1. Hier is de verklaring van deze wet, of een sleutel om ons de beteekenis er van te ontsluiten. Zij was niet slechts bedoeld als spijslijst; of als het voorschrift van een geneesheer voor het te houden dieet, maar God wilde er hen door leeren zich te heiligen en heilig te zijn, vers 44. Dat is: *a.* Zij moeten hierdoor leeren verschil te maken tusschen goed en kwaad, en te achten dat alles wat zij deden niet gelijk kon zijn, als het toch volstrekt niet alles gelijk was wat zij aten. *b.* Om gestadig de Goddelijke wet te onderhouden, en er zich in al hunne daden en handelingen door te laten besturen. Zelfs in die handelingen, welke gansch gewoon zijn, en verricht moeten worden gelijk het Gode waardig is, 3 Joh. : 6. Zelfs eten en drinken moet naar regel geschieden en *ter eere Gods*, 1 Cor. 10 : 31. *c.* Zich te onderscheiden van hunne naburen, als een volk, dat Gode afgezonderd is, en verplicht is niet als andere volken te wandelen, en dit alles is *heiligheid*. Zoo waren dan deze *eerste beginselen der wereld* hunne voogden en verzorgers, Gal. 4 : 2, 3, om hen tot datgene te brengen, hetwelk de herleving is van onzen eersten staat in Adam en het onderpand van onzen besten staat met Christus, dat is tot *heiligheid*, zonder welke niemand den Heere zien zal. Het is ook inderdaad het groote doel van al de inzettingen, dat wij er door geheiligd worden en leeren zullen heilig te zijn. Zelfs die wet nopens hunne spijze, die hun zoo laag scheen neder te buigen, strekte zich toch naar zoo groote hoogte, want het was de landswet onder het Oude Testament zoowel als onder het Nieuwe Testament, dat *zonder heiligheid niemand den Heere zal zien*. Daarom luidt de vermaning en waarschuwing in vers 43: *Maakt uwe zielen niet verfoeilijk*. Door gemeenschap te hebben met de zonde, die verfoeilijk is, maken wij onszelven verfoeilijk. Die mensch is voorwaar ongelukkig, die in Gods oog verfoeilijk is, en niemand is dit dan zij, die zichzelven aldus verfoeielijk maken. De Joodsche schrijvers zelf opperen de meening, dat de bedoeling van de wet was hun alle gemeenschap te verbieden met heidenen, door huwelijk, of anderszins, Deut. 7 : 2, 3, en zoo is de zedelijke strekking er van ook

verplichtend voor ons, ons verbiedende *gemeenschap te hebben met de onvruchtbare werken der duisternis;* en zonder die wezenlijke heiligheid des harten en des levens is hij, *die spijsoffer offert, als die zwijnenbloed offert*, Jes. 66 : 3. En indien het zulk eene terging van den Heere was, als een mensch zelf zwijnenvleesch at, hoeveel te meer dan niet om zwijnenbloed te offeren op Gods altaar, zie Spreuken 15 : 8.

2. De redenen voor deze wet; en die zijn allen ontleend aan den wetgever zelven, dien wij in al onze daden van gehoorzaamheid op het oog moeten hebben. *a. Ik ben de Heere uw God*, vers 44. „Daarom zijt gij in zuivere gehoorzaamheid verplicht aldus te handelen." Gods souverein gezag over ons, en eigendomsrecht op ons, verplichten ons te doen al wat Hij ons gebiedt, al druischt dit nog zoozeer in tegen onze neigingen. *b. Ik ben heilig*, vers 44, en wederom vers 45. Indien God heilig is, dan moeten wij het ook zijn, anders kunnen wij niet verwachten Hem welbehaaglijk te wezen; Zijne heiligheid is Zijne heerlijkheid, Exodus 15 : 11, en daarom is zij *Zijnen huize sierlijk tot lange dagen*, Psalm 93 : 5. Dit groote gebod, aldus versterkt, wordt, hoewel het hier voorkomt temidden van afgeschafte wetten, aangehaald en tot Evangeliegebod gestempeld in 1 Petr. 1 : 16, waar te kennen wordt gegeven dat al deze beperkingen, opgelegd door de ceremonieele wet, bestemd waren ons te leeren, dat wij *niet gelijkvormig moeten zijn aan de begeerlijkheden, die tevoren in onze onwetendheid waren*, vers 14. *c. Ik ben de Heere, die u uit Egypteland doe optrekken*, vers 45. Dit was een reden, waarom *zij* zich blijmoedig aan deze onderscheidende wetten moesten onderwerpen, die kort tevoren zoozeer verwaardigd waren geworden met onderscheidende gunsten. Hij, die voor hen meer gedaan had dan voor alle andere volken, kon met recht nu ook van hen meer verwachten.

3. Het slot dezer wet, vers 46, 47. *Dit is de wet van de beesten en van het gevogelte*, enz. Deze wet was voor hen een eeuwige inzetting, dat is: zoolang als die bedeeling duurde; maar onder het Evangelie vinden wij haar uitdrukkelijk herroepen door eene stem van den hemel, die tot Petrus kwam, Hand. 10 : 15, zooals zij tevoren reeds op krachtige wijze met de andere inzettingen, *dingen, welke alle verderven door het gebruik, raak niet, en smaak niet, en roer niet aan*, Coll. 2 : 21, 22, ter zijde was gezet door den dood van Christus. En nu zijn wij er zeker van, dat *de spijze ons Gode niet aangenaam maakt*, 1 Cor. 8 : 8. en dat *geen ding onrein is in zichzelven*, Rom. 14 : 14, en dat *hetgeen ten monde ingaat den mensch niet ontreinigt*, Matth. 15 : 11, *maar hetgeen ten monde uitgaat*, hetgeen uit zijn hart voortkomt.

Laat ons daarom: *a.* God danken dat wij niet onder dit juk zijn, maar dat ons alle schepsel Gods als goed is veroorloofd, en dat niets geweigerd moet worden. *b. Staan in de vrijheid, waarmede Christus ons heeft vrijgemaakt*, en ons wachten voor de leeringen, die *ons gebieden ons van spijzen te onthouden*, en aldus Mozes zouden willen doen herleven, 1 Tim. 4 : 3, 4. *c.* Streng en nauwgezet matig zijn in het gebruik der goede schepselen, die God ons toegestaan heeft. Heeft Gods wet ons vrijheid gegeven, zoo laat ons onszelven bedwang opleggen, en nooit spijze gebruiken zonder vreeze, opdat onze tafel ons niet tot een valstrik worde. *Zet een mes aan uwe keel, indien gij een gulzig mensch zijt*, en *laat u geen smakelijke*, of verscheidenheid van *spijzen gelusten*, Spr. 23 : 2, 3. De natuur is met weinig tevreden, de genade met nog minder, maar de begeerlijkheid met niets.

HOOFDSTUK XII.

Na de wet betreffende reine en onreine spijzen, komt de wet betreffende reine en onreine personen, en in dit hoofdstuk is de eerste betreffende de ceremonieele wet van vrouwen als zij kinderen gebaard hebben, vers 1—3, en betreffende hare reiniging van die onreinheid, vers 6—8.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Wanneer eene vrouw zaad gegeven en een knechtje gebaard zal hebben, zoo zal zij zeven dagen onrein zijn, volgens de dagen der afzondering harer krankheid, zal zij onrein zijn. 3. En op den achtsten dag zal het vleesch zijner voorhuid besneden worden. 4. Daarna zal zij drie en dertig dagen blijven in het bloed harer reiniging; niets heiligs zal zij aanroeren, en tot het heiligdom zal zij niet komen, totdat de dagen harer reiniging vervuld zijn. 5. Maar indien zij een meisje gebaard zal hebben, zoo zal zij twee weken onrein zijn, volgens hare afzondering; daarna zal zij zes en zestig dagen blijven in het bloed harer reiniging.

De wet verklaart hier vrouwen in het kraambed ceremonieel onrein. De Joden zeggen: „De wet strekte zich zelfs uit tot vrouwen, die een miskraam gehad hebben, indien het geslacht van het kind herkend kon worden."

1. Onmiddellijk na de geboorte van het kind was er een tijd van strenge afzondering, die voor een zoon zeven dagen, en voor een dochter veertien dagen duurde, vers 2, 5. Gedurende die dagen moest zij afgezonderd blijven van haar man en hare vrienden, en de personen, die haar noodzakelijkerwijs verzorgden, waren ceremonieel onrein, hetgeen eene reden was waarom de zonen niet vóór den achtsten dag besneden werden, omdat zij deelden in de onreinheid der moeder gedurende de dagen harer afzondering.

2. Er was nog langer tijd bepaald voor hare reiniging, nog drie en dertig dagen, dus tezamen veertig dagen, indien het een zoon was, en dubbel zooveel indien het eene dochter was, vers 4, 5. Gedurende dien tijd moest zij slechts afgezonderd blijven van het heiligdom en was haar verboden van het pascha te eten, of van een dankoffer, of, zoo zij de vrouw was van een priester, om iets te eten van hetgeen heiligheid des Heeren was. Waarom die tijd voor eene dochter dubbel was van de tijd voor een zoon, daarvan kan ik geen andere reden

aanduiden dan de wil van den wetgever; in Christus Jezus is er geen verschil tusschen man en vrouw, Gal. 3 : 28. Maar deze ceremonieele onreinheid van vrouwen in het kinderbed duidde de besmetting aan der zonde, waarin wij allen ontvangen en geboren zijn, Ps. 51 : 7. Want als de wortel onrein is, dan is ook de tak onrein. *Wie zal een reine geven uit den onreine?* Indien de zonde niet gekomen was, dan zou al hetgeen voortkwam uit dien grooten zegen: *Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt*, met niets dan reinheid en eer gepaard zijn gegaan; maar nu de menschelijke natuur ontaard is, is de voortplanting van die natuur aldus onder het merk van ongenoegen gekomen vanwege de zonde en het bederf, die er mede voortgeplant worden, en ter herinnering aan den vloek over de vrouw, die de eerste was in de overtreding: Dat zij *met smart* (waarbij hier ook nog *schande* gevoegd is) *kinderen zal baren.* En de uitsluiting der vrouw gedurende zooveel dagen van het heiligdom en van het deelen in heilige zaken, beteekende dat ons oorspronkelijk bederf, de zonde, die wij met ons in de wereld hebben gebracht, ons voor altijd van de genieting van God en Zijne gunst zou hebben buitengesloten, indien Hij niet genadiglijk in onze reiniging had voorzien.

6. En als de dagen harer reiniging voor den zoon, of voor de dochter, vervuld zullen zijn, zoo zal zij een jarig lam ten brandoffer, en een jonge duif, of tortelduif, ten zondoffer brengen, voor de deur van de tent der samenkomst, tot den priester. 7. Die zal dat offeren voor het aangezicht des HEEREN, en zal voor haar verzoening doen, zoo zal zij rein zijn van den vloed haars bloeds. Dit is de wet dergene, die een knechtje of een meisje gebaard heeft. 8. Maar indien hare hand niet genoeg voor een lam vindt, zoo zal zij twee tortelduiven of twee jonge duiven nemen, eene ten brandoffer, en eene ten zondoffer; en de priester zal voor haar verzoening doen; zoo zal zij rein zijn.

Als de tijd gekomen was wanneer eene vrouw, die een kind gebaard had, wederom in het heiligdom mocht komen, dan mocht zij er niet ledig komen, maar moest hare offerande brengen, vers 6.

1. Tot *brandoffer* een lam, indien zij hiertoe instaat was, maar zoo zij arm was, een duif, moest zij offeren in dankbaarheid aan God voor de haar betoonde genade, waardoor zij veilig door de smarten van het baren en alle gevaren van het kinderbed is heengekomen, alsmede in de begeerte en hoop van Gods verdere gunst en genade over haar en haar kind. Als een kind geboren wordt, dan is er blijdschap en hoop, en daarom voegde het dit offer te brengen, dat van algemeenen aard was, want voor hetgeen, waarin wij ons verblijden, moeten wij dankzegging brengen, en voor hetgeen wij hopen moeten wij bidden. Daarbij moet zij ook:

2. Een *zondoffer* brengen, dat voor rijken en armen hetzelfde moet wezen, een tortelduif of een jonge duif; want welk verschil er ook mocht bestaan tusschen rijken en armen betreffende de *dankoffers;* de *zondoffers*, de offers ter verzoening, zijn voor beiden gelijk. Dit zondoffer was bestemd, hetzij: *a.* Om hare reiniging van deze ceremonieele reiniging te voltooien, die, hoewel in zichzelve niet zondig, toch een type was van de zedelijke onreinheid; of: *b.* Om verzoening te doen over hetgeen werkelijke zonde was, hetzij een onmatige begeerte naar den zegen van kinderen, of wel ontevredenheid en ongeduld onder de smarten van het baren. Het is alleen door Christus, het groote zondoffer, dat het bederf onzer natuur weggenomen wordt, en daaraan hebben wij het te danken, dat wij niet voor altijd buitengesloten zijn van het heiligdom en van het eten van het heilige.

Volgens deze wet bevinden wij dat de moeder van onzen gezegenden Heiland, hoewel Hij niet, evenals anderen, in zonde ontvangen was, toch de dagen harer reiniging vervuld heeft, en toen haren Zoon, daar Hij een eerstgeborene was, den Heere heeft voorgesteld, en daarbij haar offer bracht, *een paar tortelduiven*, Lukas 2 : 22—24. Zóó arm waren Jozef en Maria, dat zij niet instaat waren een lam ten brandoffer te brengen, en zóó vroeg is Christus onder de wet gesteld, ten einde hen te verlossen, die onder de wet waren. De zedelijkheid van deze wet verplicht de vrouwen, die door God met kinderen gezegend zijn, met dankbaarheid Gods goedheid jegens haar te erkennen, erkennende die goedheid en dien zegen onwaardig te zijn, en (hetgeen de beste reiniging is der vrouwen, die zalig worden in kinderen te baren, 1 Tim. 2 : 15, te *blijven in het geloof, en liefde, en heiligmaking met matigheid*, want dit zal den Heere meer behagen dan de tortelduiven of de jonge duiven.

HOOFDSTUK XIII.

De nu volgende onreinheid naar de ceremonieele wet is die der melaatschheid, waaromtrent de wet zeer uitvoerig en nauwkeurig is; de ontdekking er van in dit hoofdstuk, en de reiniging van den melaatsche in het volgende. In geheel de Levietische wet is er nauwelijks iets, dat zooveel plaats inneemt als dit. I. Er worden hier regelen gegeven, naar welke de priester moest oordeelen of iemand al of niet door melaatschheid was aangetast, naar de verschijnselen, die hij waarnam. 1. Naar het een zwelling, een zweer of witte blaar is, vers 1—17 2. Als het een zweer is, vers 18—23. 3. Als er ontsteking is, vers 24—28. 4. Als het in het hoofd of in den baard is, vers 29—37. 5. Als het een witte blaar is, vers 38, 39. 6. Als het een kaal hoofd is, vers 40—44. II. Aanwijzingen hoe met den melaatsche gehandeld moet worden, vers 45, 46. III. Betreffende melaatschheid in kleedingstukken, vers 47—59.

Verder sprak de HEERE tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 2. Een mensch, als in het vel zijns vleesches een gezwel, of gezweer, of witte blaar zal zijn, welke in het vel zijns vleesches tot een plaag der melaatschheid zou worden, hij zal dan tot den priester Aäron, of tot een uit zijne zonen, de priesteren, gebracht worden. 3. En de priester zal de plaag in het vel des vleesches bezien, zoo het haar in die plaag in wit veranderd is, en het aanzien der plaag dieper is dan het vel zijns vleesches, het

is de plaag der melaatschheid; als de priester hem bezien zal hebben, dan zal hij hem onrein verklaren. 4. Maar zoo de blaar in het vel zijns vleesches wit is, en haar aanzien niet dieper is dan het vel, en het haar niet in wit veranderd is, zoo zal de priester hem, die de plaag heeft, zeven dagen opsluiten. 5. Daarna zal de priester op den zevenden dag hem bezien; indien, ziet, de plaag, naar dat hij zien kan, is staande gebleven, en de plaag in het vel niet uitgespreid is, zoo zal de priester hem zeven andere dagen opsluiten. 6. En de priester zal hem andermaal op den zevenden dag bezien, indien, ziet, de plaag ingetrokken, en de plaag in het vel niet uitgespreid is, zoo zal de priester hem rein verklaren; het was eene verzwering; en hij zal zijne kleederen wasschen, zoo is hij rein. 7. Maar zoo de verzwering in het vel ganschelijk uitgespreid is, nadat hij aan den priester tot zijne reiniging zal vertoond zijn, zoo zal hij andermaal aan den priester vertoond worden. 8. Indien de priester merken zal dat, ziet, de verzwering in het vel uitgespreid is, zoo zal de priester hem onrein verklaren; het is melaatschheid. 9. Wanneer de plaag der melaatschheid in een mensch zal zijn, zoo zal hij tot den priester gebracht worden. 10. Indien de priester merken zal dat, ziet, een wit gezwel in het vel is, hetwelk het haar in wit veranderd heeft, en gezondheid van levend vleesch in dat gezwel is; 11. Dat is een verouderde melaatschheid in het vel zijns vleesches; daarom zal de priester hem onrein verklaren; hij zal hem niet doen opsluiten, want hij is onrein. 12. En zoo de melaatschheid in het vel ganschelijk uitbot, en de melaatschheid het geheele vel desgenen, die de plaag heeft, van zijn hoofd tot zijne voeten, bedekt heeft, naar al het gezicht van de oogen des priesters; 13. En de priester merken zal dat, ziet, de melaatschheid zijn geheele vleesch bedekt heeft, zoo zal hij hem, die de plaag heeft, rein verklaren; zij is geheel in wit veranderd; hij is rein. 14. Maar ten welken dage levend vleesch daarin gezien zal worden, zal hij onrein zijn. 15. Als dan de priester dat levende vleesch gezien zal hebben, zal hij hem onrein verklaren; dat levende vleesch is onrein; het is melaatschheid. 16. Of als dat levende vleesch verkeert, en in wit veranderd zal worden, zoo zal hij tot den priester komen. 17. Als de priester hem bezien zal hebben, dat, ziet, de plaag in wit veranderd is, zoo zal de priester hem, die de plaag heeft, rein verklaren; hij is rein.

Betreffende de plaag der melaatschheid [1] kunnen wij in het algemeen opmerken:

1) Bij hetgeen hier over de melaatschheid als ziekte volgt, houde men in het oog dat twee eeuwen geleden oorsprong, karakter en gevolgen van de Aziatische melaatschheid veel minder-volledig gekend waren dan thans het geval is. Vert.

1. Dat het veeleer een onreinheid was dan een krankheid, tenminste werd zij door de wet aldus beschouwd, en daarom worden er geen artsen, maar priesters voor gebruikt. Van Christus wordt gezegd, dat Hij de melaatschen *reinigde*, niet dat Hij hen *genas*. Wij lezen van niemand, die aan melaatschheid stierf; zij heeft hen, die er door aangetast waren, veeleer levend begraven, door hen ongeschikt te maken voor den omgang met anderen, behalve van hen, die ook zelf er onder leden. Maar er bestaat eene overlevering, volgens welke de Farao, die Mozes zocht te dooden, de eerste was, die ooit door melaatschheid was aangetast, en dat hij er aan stierf. Zij wordt gezegd zich het eerst in Egypte vertoond te hebben, vanwaar zij zich naar Syrië verspreidde. Zij was wèl bekend aan Mozes, toen hij zijne hand in zijn boezem stak en er haar melaatsch uittrok.

2. Dat het een plaag was, onmiddellijk door de hand Gods gezonden, en die geen natuurlijke oorzaken had, zooals andere krankheden, en dus naar de wet Gods behandeld moest worden. De melaatschheid van Mirjam, van Gehazi en van koning Uzzia waren allen de straf voor een bijzondere zonde; en indien dit over het algemeen zoo was, dan was het niet te verwonderen, dat men zich zooveel moeite gaf om haar van een gewone kwaal te onderscheiden, opdat niemand beschouwd zou worden als onder dit buitengewone teeken van Gods misnoegen te zijn, dan zij met wie dit werkelijk zoo was.

3. Dat het een plaag was, die nu niet meer bekend is in de wereld; wat thans gemeenlijk *melaatschheid* genoemd wordt, is van een geheel anderen aard. Deze scheen als een bijzondere geeselroede bestemd te zijn geweest voor de zondaren uit die tijden en plaatsen. De Joden behielden de afgodische gewoonten, die zij in Egypte hadden geleerd, en daarom heeft God rechtvaardiglijk deze en sommige andere van de Egyptische krankheden hen doen volgen. Toch lezen wij ook van Naäman, den Syriër, die melaatsch was, 2 Kon. 5 : 1.

4. Dat er andere ongesteldheden van het lichaam zijn, die zeer veel op melaatschheid lijken, maar het niet zijn, waardoor een mensch pijnlijk en afzichtelijk wordt voor anderen, maar toch naar de wet niet onrein is. Met recht wordt ons lichaam een *vernederd* lichaam genoemd, daar het de zaden in zich draagt van zoo velerlei krankheden, waardoor het leven van zoovelen verbitterd wordt.

5. Dat het beoordeelen er van aan de priesters werd overgelaten. Melaatschen werden beschouwd als gebrandmerkt door de gerechtigheid Gods, en daarom werd het overgelaten aan Zijne dienstknechten, de priesters, die verondersteld werden Zijn merk het best te kennen, om te verklaren wie melaatsch was, en wie het niet was. En de Joden zeggen: „Ieder priester, al zou hij ook wegens het een of andere lichaamsgebrek onbevoegd zijn, om in het heiligdom te komen, zou een oordeel kunnen uitspreken over melaatschheid, mits het gebrek niet in zijn oog zij." „En hij zou", (zeggen zij) „een gewoon persoon kunnen nemen om hem bij het onderzoek behulpzaam

te zijn, doch alleen de priester moest het oordeel uitspreken."

6. Dat het een beeld was van de zedelijke besmetting der zonde, waardoor lichaam en ziel verontreinigd worden, en die de melaatschheid is der ziel, het geweten verontreinigende, en waarvan Christus alleen ons kan reinigen. Want hierin overtreft de kracht Zijner genade oneindig die van de wettische priesterschap, daar de priester den melaatsche slechts kon *overtuigen*, (want door de wet is de kennis der zonde,) maar Christus kan den melaatsche *genezen*; Hij kan de zonde wegnemen; *Heere, indien Gij wilt, Gij kunt mij reinigen*, hetgeen meer was dan de priesters konden doen, Matth. 8 : 2. Sommigen denken dat de melaatschheid niet zoozeer zonde in het algemeen beteekende, als wel een toestand van zonde, waardoor de menschen gescheiden worden van God, en ergerlijke zonde, om welke de menschen buitengesloten moeten worden van de gemeenschap der geloovigen. Het is een zeer gewichtig, maar zeer moeilijk werk om over onzen geestelijken toestand te oordeelen; allen hebben wij reden om onszelven te verdenken daar wij ons bewust zijn van zweren en vlekken, maar rein of onrein, dat is nu de vraag. Een mensch kan eene verzwering hebben, en toch rein zijn, vers 6; de besten hebben hunne zwakheden; maar gelijk er zekere teekenen waren, waaraan geweten kon worden dat het melaatschheid was, zoo zijn er ook karakters, die in een gansch bittere gal en samenknooping der ongerechtigheid zijn; en het is het werk der leeraren om het oordeel der melaatschheid uit te spreken, en diegenen behulpzaam te zijn in het onderzoek naar hun geestelijken staat, die zichzelven wantrouwen en hen naar bevind van zaken rein of onrein te verklaren, de zonden te houden of te vergeven. Vandaar dat gezegd is dat de sleutelen van het koninkrijk der hemelen hun gegeven zijn, omdat zij het kostelijke van het snoode moeten onderscheiden, en oordeelen wie, als rein, geschikt is, om van de heilige dingen te eten, en wie, als onrein er van buitengesloten moeten worden.

A. Verscheidene regelen worden hier gegeven, waarnaar de priester zijn oordeel moet uitspreken. *a.* Indien de zweer slechts *ter diepte van de huid is*, dan kon men hopen, dat het geene *melaatschheid* was, vers 4. Maar zoo zij *dieper was dan de huid*, dan moest de aangetaste *onrein* worden verklaard, vers 3. De zwakheden, die nog bestaanbaar zijn met genade, dringen niet diep door tot de ziel; *met het gemoed dient* het kind Gods dan nog de wet Gods *en naar den inwendigen mensch heeft hij er vermaak in*, Rom. 7 : 22, 26. Maar indien de zaak eigenlijk erger is dan zij er uitziet, en het inwendige aangetast is, dan is er gevaar bij. *b.* Indien de plaag *is staande gebleven*, niet *uitgespreid* is, dan is het geen melaatschheid, vers 5, 6. Maar zoo de verzwering in het vel *ganschelijk uitgespreid is*, en dit na onderscheiden bezichtigingen blijft doen, dan is het een slecht geval, vers 7, 8. Als de menschen niet slechter worden, maar zich weerhouden en niet voortgaan op den weg der zonde, en hun bederf tenonder houden, dan kan men hopen dat zij beter zullen worden; maar als de zonde veld wint en zij iederen dag slechter worden, dan gaan zij bergafwaarts. *c.* Indien er *gezondheid des levenden vleesches* in het gezwel is, dan behoeft de priester niet te wachten met zijn oordeel, het is voorzeker melaatschheid, vers 10, 11. En er is ook geen stelliger aanduiding van de slechtheid van iemands geestelijken staat, dan het zwellen van het hart in eigenwaan, betrouwen in het vleesch, het weerstaan van de bestraffing des woords en het twisten des Geestes. *d.* Indien de uitslag — waarin die dan ook bestond — *het geheele vel, van het hoofd tot de voeten bedekt heeft*, dan was het geen melaatschheid, vers 12, 13, want het was een blijk dat de levensdeelen gezond en sterk waren en de natuur zichzelf helpt, alles uitwerpende wat lastig en schadelijk is. Ingeval van pokziekte is er hoop, als de pokken goed uitkomen; en als de menschen openhartig hunne zonden belijden en ze niet verbergen, dan is er geen gevaar in vergelijking met het gevaar van hen, die *hunne zonden bedekken*. Sommigen leiden hier uit af, dat er meer hoop is voor openlijke zondaars dan voor schijnheiligen. De tollenaren en hoeren zijn vóór de schriftgeleerden en Farizeën het koninkrijk der hemelen binnengegaan. In een zeker opzicht is het plotselinge uitbreken van hartstochten, hoewel erg genoeg, niet zoo gevaarlijk als verborgen boosaardigheid. Anderen trekken er de leering uit dat, zoo wij onszelven oordeelen, wij niet geoordeeld zullen worden; als wij zien en erkennen dat er geen gezondheid in ons is, *niets geheels is in ons vleesch, vanwege de zonde, dan zullen wij genade vinden in de oogen des Heeren.*

B. De priester moet zich tijd geven om zijn oordeel te vormen, en het niet haastig of roekeloos doen. Als de zaak er verdacht uitziet, dan moet hij den patient *zeven dagen* opsluiten, en daarna nog *zeven dagen*, opdat zijn oordeel naar waarheid zij. Dit leert aan allen, aan leeraren zoowel als aan gemeenteleden, niet haastig te zijn in hun oordeel en bestraffing, niets of niemand te oordeelen *vóór den tijd.* Zoo *de zonden van sommige menschen voorgaan tot hunne veroordeeling, van sommige* anderen *volgen zij na*, en zoo is het ook met der menschen *goede werken;* zoo laat dan niets *haastelijk* gedaan worden, 1 Tim. 5 : 22, 24, 25.

C. Indien de verdachte persoon rein bevonden wordt, dan moet hij toch *zijne kleederen wasschen*, vers 6, omdat hij onder verdenking is geweest, en datgene in hem was, hetwelk grond gaf voor de verdenking. Wij hebben het noodig van onze vlekken gewasschen te worden in het bloed van Christus, al zijn het ook geen vlekken van melaatschheid, want wie kan zeggen: *ik ben rein van zonde*, al zijn er ook van de zoodanigen, die door genade *rein zijn van groote overtreding.*

18. Het vleesch ook, als in deszelfs vel een zweer zal geweest zijn, zoo het genezen is; 19. En in de plaats van die zweer, een wit gezwel, of een witte roodachtige blaar worden

zal, zoo zal het aan den priester vertoond worden. 20. Indien de priester merken zal dat, ziet, haar aanzien lager is dan het vel, en derzelver haar in wit veranderd is, zoo zal de priester hem onrein verklaren; het is de plaag der melaatschheid, zij is door de zweer uitgebot. 21. Wanneer nu de priester die bezien zal hebben, dat, ziet, geen wit haar daaraan is, en die niet lager dan het vel, maar ingetrokken is, zoo zal de priester hem zeven dagen opsluiten. 22. Zoo zij daarna gansch in het vel uitgespreid zal zijn, zoo zal de priester hem onrein verklaren; het is de plaag. 23. Maar indien de blaar in hare plaats zal staande blijven, niet uitgespreid zijnde, het is de roof van die zweer, zoo zal de priester hem rein verklaren. 24. Of wanneer in het vel des vleesches een vurige brand zal geweest zijn, en het gezonde van dien brand een witte roodachtige of witte blaar is; 25. En de priester die gezien zal hebben, dat, ziet, het haar op de blaar in wit veranderd is, en haar aanzien dieper is dan het vel; het is melaatschheid, door den brand is zij uitgebot; daarom zal hem de priester onrein verklaren: het is de plaag der melaatschheid. 26. Maar indien de priester die merken zal, dat, ziet, op de blaar geen wit haar is, en zij niet lager dan het vel, maar ingetrokken is, zoo zal de priester hem zeven dagen opsluiten. 27. Daarna zal de priester hem op den zevenden dag bezien; indien zij gansch uitgespreid is in het vel, zoo zal de priester hem onrein verklaren; het is de plaag der melaatschheid. 28. Maar indien de blaar in haar plaats staande zal blijven, noch in het vel uitgespreid, maar ingetrokken zal zijn, het is een gezwel van den brand; daarom zal de priester hem rein verklaren, want het is de roof van den brand. 29. Verder, als in een man of vrouw een plaag zal zijn in het hoofd, of in den baard; 30. En de priester de plaag zal bezien hebben, dat, ziet, haar aanzien dieper is dan het vel, en geelachtig dun haar daarop is, zoo zal de priester hem onrein verklaren; het is schurftheid, het is melaatschheid van het hoofd of van den baard. 31. Maar als de priester de plaag der schurftheid zal bezien hebben, dat, ziet, haar aanzien niet dieper is dan het vel, en geen zwart haar daarop is, zoo zal de priester hem, die de plaag der schurftheid heeft, zeven dagen doen opsluiten. 32. Daarna zal de priester die plaag op den zevenden dag bezien; indien, ziet, de schurftheid niet uitgespreid, en daarop geen geelachtig haar is, noch het aanzien der schurftheid dieper dan het vel is; 33. Zoo zal hij zich scheren laten, maar de schurftheid zal hij niet scheren; en de priester zal hem, die de schurftheid heeft, andermaal zeven dagen doen opsluiten. 34. Daarna zal de priester die schurftheid op den zevenden dag bezien; indien, ziet, de schurftheid in het vel niet uitgespreid is, en haar aanzien niet dieper is dan het vel, zoo zal de priester hem rein verklaren; en hij zal zijne kleederen wasschen, en rein zijn. 35. Maar indien die schurftheid in het vel gansch uitgespreid is, na zijne reiniging; 36. En de priester hem zal bezien hebben, dat, ziet, de schurftheid in het vel uitgespreid is, de priester zal naar het geelachtig haar niet zoeken; hij is onrein. 37. Maar indien die schurftheid, naar dat hij zien kan, is staande gebleven, en zwart haar daarop gewassen is, die schurftheid is genezen, hij is rein; daarom zal de priester hem rein verklaren.

Hier wordt aan den priester instructie gegeven omtrent het oordeel, dat hij heeft uit te spreken, zoo er melaatschheid blijkt, hetzij:

1. In een oude zweer, of gezwel, dat genezen was, vers 18 en verv. Als oude zweren, die genezen schenen te zijn, weder uitbreken, dan is het te vreezen dat er melaatschheid in is; in hetzelfde gevaar verkeeren zij, die, ontvloden zijnde aan de besmetting der wereld, er *wederom ingewikkeld, en van dezelve overwonnen worden.* Of:

2. In een vurigen brand, of toevallige ontsteking. De brand van twist en tweedracht blijkt dikwijls de aanleiding tot het ontstaan en het uitbreken van dat bederf, dat voor het aangezicht der menschen getuigt, dat zij onrein zijn.

3. In hoofdzeer. En hierin hing het oordeel gewoonlijk van een zeer kleine zaak af. Indien het haar in het zeer zwart was, dan was dat een teeken van gezondheid, zoo het geel was, was het eene aanduiding van melaatschheid, vers 30—37. De andere regelen voor deze gevallen zijn gelijk aan die welke tevoren genoemd zijn.

Bij het lezen van al die verschillende soorten van kwalen en krankheden zal het ons goed zijn: *a.* Den rampspoedigen toestand te betreuren van het menschelijk leven, dat aan zooveel ellende is blootgesteld. Door welk een massa van kwalen zijn wij van alle kanten omgeven, en allen zijn zij door de zonde in de wereld gekomen. *b.* Gode onzen dank toe te brengen, indien Hij ons nooit met eenige dier krankheden heeft bezocht. Als ons lichaamsgestel krachtig en gezond is, dan zijn wij gehouden en verplicht God te verheerlijken met ons lichaam.

38. Verder als een man, of vrouw, aan het vel van hun vleesch blaren zullen hebben, witte blaren; 39. En de priester zal gemerkt hebben, dat, ziet, ingetrokken witte blaren in het vel van hun vleesch zijn; het is een witte puist in het vel uitgebot, hij is rein. 40. En als een man zijn hoofdhaar zal uitgevallen zijn, hij is kaal, hij is rein. 41. En zoo van de zijde zijns aangezichts het haar van zijn hoofd zal uitgevallen zijn, hij is bles, hij is rein. 42. Maar zoo in de kaalheid, of in de blesse, een witte roodachtige plaag is, dat is melaatschheid, uit-

bottende in zijn kaalheid of in zijn blesse. 43. Als de priester hem zal bezien hebben, dat, ziet, het gezwel van die plaag in zijne kaalheid, of blesse, wit roodachtig is, gelijk het aanzien der melaatschheid van het vel des vleesches; 44. Die man is melaatsch, hij is onrein; de priester zal hem ganschelijk onrein verklaren, zijne plaag is op zijn hoofd. 45. Voorts zullen de kleederen des melaatschen, in wien die plaag is, gescheurd zijn, en zijn hoofd zal ontbloot zijn, en hij zal de bovenste lip bewimpelen; daartoe zal hij roepen: Onrein, onrein! 46. Al de dagen, in welke deze plaag aan hem zal zijn, zal hij onrein zijn; onrein is hij, hij zal alleen wonen; buiten het leger zal zijne woning wezen.

Wij hebben hier:

1. Het beding dat geen *sproetig vel* of een *kaal hoofd* voor melaatschheid moet aangezien worden, vers 38—41. Ieder lichaamsgebrek moet niet terstond voor eene ontreiniging naar de ceremoniëele wet verklaard worden. Elisa werd uitgejouwd om zijn *kaal hoofd*, 2 Kon. 2 : 23, maar die hem er om bespotten waren de kinderen van Bethel, die de oordeelen huns Gods niet kenden.

2. Een bijzonder brandmerk op melaatschheid, die in een *kaal hoofd* uitbotte, vers 44. *De priester zal hem ganschelijk onrein verklaren, zijne plaag is op zijn hoofd.* Als de melaatschheid der zonde het hoofd heeft aangetast, als het oordeel verdorven is, als slechte beginselen, die slechte praktijken ondersteunen, aangenomen worden, dan is dit een *uiterste onreinheid*, waarvan slechts weinigen genezen worden; zuiverheid in het geloof houdt de melaatschheid uit het hoofd, en behoedt de conscientie er voor om schipbreuk te lijden.

3. Aanwijzingen hoe met den melaatsche gehandeld moet worden. Nadat de priester hem plechtig onrein heeft verklaard, moet de melaatsche: *a.* Zichzelven onrein noemen, vers 45. Hij moet de houding aannemen van een rouwbedrijvende, en roepen: *Onrein, onrein!* De melaatschheid zelve was geen zonde, maar zij was een droevig teeken van Gods misnoegen, en een zware beproeving voor hem, die zich daaronder bevond. Het was een smaad voor zijn naam, bracht zijn werk in de wereld tot stilstaan, sneed hem af van den omgang met vrienden en bloedverwanten, veroordeelde hem tot ballingschap totdat hij gereinigd was, sloot hem buiten van het heiligdom; in één woord: het was de vernietiging van al zijn genot of genoegen in de wereld. Heman schijnt òf een melaatsche geweest te zijn, òf den treurigen toestand van een melaatsche beschreven te hebben, Psalm 88 : 9 en verv.. Daarom moet hij:

A. Zich vernederen onder de machtige hand Gods, tegenover zijne onreinverklaring door den priester niet volhouden dat hij rein is, maar God rechtvaardigen en *de straf zijner ongerechtigheid dragen.* Hij moet dit te kennen geven door *zijne kleederen te scheuren, zijn hoofd te ontblooten* en *zijn bovenlip te bedekken;* allen teekenen van schande en beschaamdheid des aangezichts in nadrukkelijke en krachtige beteekenis van de verfoeiing van zichzelven en van de zelfvernedering, die het hart van boetvaardigen moet vervullen, en wier taal de taal is van zelfbeschuldiging en zelfveroordeeling. Aldus moeten wij de schande dragen, die ons toekomt, en met een verbroken hart ons bij onzen waren naam noemen: *onrein, onrein;* het hart onrein, het leven onrein; onrein door het oorspronkelijk bederf; onrein door dadelijke overtreding; *onrein* en daarom waardig om voor altijd buitengesloten te worden van gemeenschap met God en alle hoop van in Hem gelukkig te zijn. *Wij allen zijn als een onreine,* Jes. 64 : 6, en dus *verloren*, zoo de oneindige genade niet tusschenbeiden treedt.

B. Hij moet anderen waarschuwen om niet tot hem te naderen. Overal waar hij heengaat, moet hij hun, die hij op een afstand ziet, toeroepen: *„Ik ben onrein, onrein,* hoedt u van mij aan te raken." Niet dat de melaatschheid besmettelijk was, maar door de aanraking van een melaatsche werd men volgens de ceremoniëele wet onrein. Ieder had er dus voor te zorgen die aanraking te vermijden, en de melaatsche zelf moest waarschuwen voor het gevaar. En dit was alles wat de wet kon doen, dewijl zij door het vleesch krachteloos was; zij leerde den melaatsche *onrein, onrein* roepen; maar het Evangelie heeft aan de melaatschen een anderen kreet op de lippen gelegd, Lukas 17 : 12, 13, waar wij vinden, dat tien melaatschen met luider stem riepen: *Jezus, Meester, ontferm U onzer!* De wet toont ons slechts onze krankheid, het Evangelie toont ons hulp in Christus. *b.* Hij moest dan buitengesloten worden van het leger, en later, toen zij in Kanaän kwamen, buiten de stad, buiten het vlek of dorp, waar hij woonde, en *alléén wonen*, vers 46, zich met niemand vergezellende dan met hen, die evenals hij melaatsch waren. Toen koning Uzzia melaatsch werd, werd hij uit zijn paleis gebannen, en *woonde hij in een afgezonderd huis*, 2 Kron. 26 : 21. Zie ook 2 Kon. 7 : 3. Dit was een type van reinheid, die in de Evangeliekerk bewaard moet worden door de plechtige buitensluiting van ergerlijke zondaren, die zich niet willen verbeteren, van de gemeenschap der geloovigen. *Doet gij dezen booze uit ulieden weg*, 1 Cor 5 : 13.

47. Verder als aan een kleed de plaag der melaatschheid zal zijn, aan een wollen kleed of aan een linnen kleed, 48. Of aan den scheerdraad, of aan den inslag van linnen, of van wol, of aan vel, of aan eenig vellenwerk; 49. En die plaag aan het kleed, of aan het vel, of aan den scheerdraad, of aan den inslag of aan eenig vellentuig, groenachtig of roodachtig is; het is de plaag der melaatschheid; daarom zal zij den priester vertoond worden. 50. En de priester zal de plaag bezien; en hij zal hetgeen de plaag heeft, zeven dagen doen opsluiten. 51. Daarna zal hij op den zevenden dag de plaag bezien. Zoo

de plaag uitgespreid is aan het kleed, of aan den scheerdraad, of aan den inslag, of aan het vel, tot wat werk dat vel zou mogen gemaakt zijn, die plaag is een knagende melaatschheid; het is onrein. 52. Daarom zal hij dat kleed, of die werpte, of dien inslag van wol, of van linnen, of alle vellentuig, waarin die plaag zal zijn, verbranden; want het is een knagende melaatschheid; het zal met vuur verbrand worden. 53. Doch indien de priester zal zien dat, ziet de plaag aan het kleed, of aan den scheerdraad, of aan den inslag, of aan eenig vellentuig niet uitgespreid is; 54. Zoo zal de priester gebieden, dat men hetgeen, waaraan die plaag is, wassche; en hij zal dat andermaal zeven dagen doen opsluiten. 55. Als de priester, nadat het gewasschen is, de plaag zal bezien hebben, dat, ziet, de plaag haar gedaante niet veranderd heeft, en de plaag niet uitgespreid is, het is onrein; gij zult het met vuur verbranden; het is eene ingraving aan zijn achterste of aan zijn voorste zijde. 56. Indien nu de priester merken zal, dat, ziet, die plaag, nadat zij zal gewasschen zijn, ingetrokken is, dan zal hij ze van het kleed, of van het vel, of van den scheerdraad, of van den inslag afscheuren. 57. Maar zoo zij nog aan het kleed, of aan den scheerdraad, of aan den inslag, of aan eenig vellentuig gezien wordt, het is uitbottende melaatschheid; gij zult hetgeen, waaraan de plaag is, met vuur verbranden. 58. Maar het kleed of de werpte, of de inslag, of alle vellentuig, dat gij gewasschen zult hebben, als de plaag daarvan geweken zal zijn, dat zal andermaal gewasschen worden, en het zal rein zijn. 59. Dit is de wet van de plaag der melaatschheid, van een wollen, of linnen kleed, of een werpte, of een inslag, of alle vellentuig, om dat rein te verklaren, of onrein te verklaren.

Dit is de wet betreffende de plaag der melaatschheid in een kleed, hetzij van linnen of van wol. Melaatschheid in een kleed, met duidelijke teekenen er van: verandering van kleur, de stof als weggevreten, in een bijzonder deel van het kleed, toenemende als het weggesloten wordt, en er door geen wasschen uit verwijderd wordende, dat is ons thans ten eenenmale onverklaarbaar. De geleerden erkennen dat het een teeken en wonder was in Israel, een buitengewone straf, opgelegd door Gods macht, als een teeken van groot misnoegen tegen een persoon of huisgezin.

1. De wijze van behandeling was tamelijk gelijk aan die van een melaatschen persoon. Het kleed, verdacht van besmet te zijn, moest niet terstond verbrand worden, al zou dit misschien geen groot verlies zijn geweest, want nooit moet een oordeel op een bloot vermoeden worden uitgesproken, maar *den priester vertoond worden.* Indien er, na onderzoek, een melaatsche plek in blijkt te zijn, (de Joden zeggen: al was zij niet grooter dan een boon) dan moest het *verbrand* worden, of tenminste dat deel er van waar de vlek in was, vers 52, 57. Als de oorzaak van de verdenking was weggenomen, dan moest het kleed gewasschen worden, waarna het weder gebruikt kon worden, vers 58.

2. Ook de beteekenis was tamelijk gelijk, namelijk om aan te duiden welk een groot kwaad er is in de zonde; zij verontreinigt niet slechts des zondaars conscientie, maar brengt onreinheid in alles wat hij doet en geniet en heeft. *Den bevlekten en ongeloovigen is geen ding rein,* Titus 1 : 15. En ons wordt hiermede geleerd *ook den rok te haten, die van het vleesch besmet is,* Judas : 15. Zij, die hunne kleederen tot dienstknechten maken van hun hoogmoed en begeerlijkheid, kunnen ze hierdoor met melaatschheid besmetten en ze ten vure doemen, Jes. 3 : 18—24. Maar het versiersel van den verborgen mensch des harten is onverderflijk, 1 Petr. 3 : 4. Die kleederen worden nooit weggeknaagd of van de mot gegeten.

HOOFDSTUK XIV.

Het vorige hoofdstuk schreef den priesters voor hoe een melaatsche naar de ceremonieele wet onrein te verklaren, er worden geene voorschriften gegeven voor zijne genezing; maar als God hem genezen had, dan moesten de priesters, naar de voorschriften in dit hoofdstuk vervat, hem reinigen. Het geneesmiddel wordt hier slechts toegepast op het ceremonieele deel der kwaal, maar de macht, die Christus Zijn dienstknechten gaf, was de melaatschen te genezen en hen aldus te reinigen. Wij hebben hier: I. De plechtige reinverklaring van den melaatsche met de veelbeteekenende ceremoniën, die er mede gepaard gingen, vers 1—9. II. De offeranden, die hij acht dagen later aan God moest brengee, vers 10—32. III. De behandeling van een huis, waarin zich teekenen van melaatschheid openbaren, vers 33—43. Het slot en de korte inhoud van geheel deze zaak, vers 54—57.

Daarna sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Dit zal de wet des melaatschen zijn, ten dage zijner reiniging; dat hij tot den priester zal gebracht worden. 3. En de priester zal buiten het leger gaan; als de priester merken zal dat, ziet, die plaag der melaatschheid van den melaatsche genezen is; 4. Zoo zal de priester gebieden, dat men voor hem, die te reinigen zal zijn, twee levende reine vogelen neme, mitsgaders cederhout, en scharlaken, en hijsop. 5. De priester zal ook gebieden, dat men den eenen vogel slachte, in een aarden vat, over levend water. 6. Dien levenden vogel zal hij nemen, en het cederhout, en het scharlaken, en den hijsop; en zal die, en den levenden vogel doopen in het bloed des vogels, die over het levende water geslacht is; 7. En hij zal over hem, die van de melaatschheid te reinigen is, zevenmaal sprengen; daarna zal hij hem rein verklaren, en den levenden vogel in het open veld vliegen laten. 8. Die nu te reinigen is, zal zijne kleederen wasschen, en al zijn haar afscheren, en zich in het water afwasschen, zoo zal hij rein zijn; daarna zal hij in het leger komen; maar zal buiten zijne tent zeven dagen blijven. 9. En op den zevenden

dag zal het geschieden, dat hij al zijn haar zal afscheren, zijn hoofd, en zijn baard, en de wenkbrauwen zijner oogen; ja al zijn haar zal hij afscheren, en zal zijne kleederen wasschen, en zijn vleesch met water baden, zoo zal hij rein zijn.

I. Hier wordt ondersteld dat de plaag der melaatschheid niet ongeneeslijk was. Die van Uzzia bleef hem wel bij tot aan den dag zijns doods, en die van Gehazi ging erfelijk over op zijn zaad; maar die van Mirjam duurde slechts *zeven dagen*. Wij kunnen onderstellen dat zij dikwijls in verloop van tijd uitsleet; ofschoon God lang twist, zal Hij toch niet *eeuwig twisten*.

II. Het oordeel over de genezing, zoowel als over de plaag, was aan den priester overgelaten, Hij moest tot den melaatsche *buiten het leger gaan*, om te zien of hij *van zijne melaatschheid genezen was*, vers 3. En wij kunnen onderstellen dat de priester niet, zooals een gewoon persoon, ceremonieele onreinheid opdeed door tot den melaatsche te naderen. Het was in barmhartigheid jegens de arme melaatschen, dat de priesters orders hadden om tot hen te gaan, want *de lippen des priesters zullen de wetenschap bewaren;* en zij, die beproefd en in benauwdheid zijn, hebben het noodig onderricht te worden, beide hoe hunne beproeving te dragen en hoe er nut en voordeel uit te trekken, hebben behoefte aan het woord om in samenwerking met de roede, hen tot berouw en bekeering te brengen; daarom is het goed voor hen die krank zijn om deze gezanten van den Heere der heirscharen bij zich te hebben, deze uitleggers, om hun Gods oprechtheid te toonen, Job 33 : 23. [1]) Als de melaatsche buitengesloten was, en niet tot de priesters kon gaan, dan was het goed dat de priesters tot hem mochten komen. *Is iemand krank? Dat hij tot zich roepe de ouderlingen*, de leeraren, Jak. 5 : 14. Indien wij het toepassen op de geestelijke melaatschheid der zonde, dan geeft het te kennen dat wij, als wij ons terugtrekken van hen, die een onordelijk leven leiden, opdat zij zich schamen, hen toch niet als vijanden moeten beschouwen, maar hen als broeders moeten vermanen, 2 Thess. 3 : 15; en ook, dat als God door Zijne genade hen tot bekeering heeft gebracht, die wegens ergernis buiten de gemeenschap gesloten waren, wij hen met teederheid, en blijdschap en oprechte liefde weder in gemeenschap moeten opnemen. Aldus heeft Paulus betreffende den Corinthiër, die in den ban gedaan was, bevolen dat zij, toen hij blijken had gegeven van zijn berouw, hem moesten vergeven en vertroosten en *de liefde aan hem bevestigen*, 2 Cor. 2 : 7, 8. En aan leeraren is door onzen Meester de verklarende macht opgedragen om te ontbinden, zoowel als te binden; beiden moeten met groote voorzichtigheid gedaan worden en na rijp beraad, onpartijdig en zonder aanzien des persoons, met vurig gebed tot God om door Hem geleid en bestuurd te worden, en met de oprechte begeerte het lichaam van Christus op te bouwen; behoorlijk zorg dragende, dat de zondaars niet aangemoedigd worden in hunne zonde door al te veel toegevendheid en zachtheid, noch berouwhebbenden ontmoedigd worden door overmatige strengheid. Wijsheid en oprechtheid zijn nuttig tot bestiering in zulke gevallen.

III. Indien het werd bevonden dat de melaatschheid genezen was, dan moest dit met groote plechtigheid door den priester verklaard worden. De melaatsche, of zijne vrienden, moesten twee vogels bereid houden, die voor dat doel gevangen waren, (de eene of andere soort van wilde, doch reine vogels) en cederhout, en scharlaken en hijsop; want die allen moesten voor deze plechtigheid gebruikt worden.

1. Er moest een mengsel gemaakt worden van bloed en water, om er den melaatsche mede te besprengen. Eén der vogels (en de Joden zeggen, dat zoo zij verschillend waren, het de grootste en beste moest wezen) moest geslacht worden over een aarden vat met levend water, opdat het bloed van den vogel het water zou kleuren. Dit (evenals sommige andere typen) werd vervuld in den dood van Christus, toen er uit Zijn doorstoken zijde *water en bloed* kwam, Joh. 19 : 34. Zoo komt Christus in de ziel tot hare reiniging en genezing, *niet door het water alleen, maar door het water en het bloed*, 1 Joh. 5 : 6.

2. De levende vogel moet met een weinig scharlaken wol en een bundeltje hysop bevestigd worden aan een cederhouten stok, gedoopt in het water en bloed, dat dan gesprengd moet worden op den te reinigen persoon, vers 6, 7. Het cederhout beteekende de herstelling van den melaatsche tot gezondheid en kracht, want dat is een soort van hout, dat niet aan verrotting onderhevig is. De scharlaken wol beteekende den terugkeer voor hem van een bloeiende gelaatskleur, want de melaatschheid maakte hem wit als sneeuw. En de hysop duidde op de wegneming van den onaangenamen reuk, waarvan melaatschheid gewoonlijk vergezeld ging. De ceder, de statigste boom, en de hysop het nietigste plantje, zijn hier tezamen gebruikt in dezen dienst — zie 1 Kon. 4 : 33 — want die van den laagsten rang zijn in de kerk kunnen op hunne plaats even nuttig zijn, als zij die de hoogste plaats innemen, 1 Cor. 12 : 21. Sommigen zien in den geslachten vogel een type van Christus, *stervende voor onze zonden*, en in den levenden vogel een type van Christus, *opgestaan tot onze rechtvaardigmaking*. Het doopen van den levenden vogel in het bloed van den geslachten vogel gaf te kennen dat het de verdienste was van Christus' dood, die Zijne opstanding van kracht maakte voor onze rechtvaardigmaking. Hij nam Zijn bloed met zich in het heilige, en verscheen daar als een lam, zijnde geslacht. De ceder, het scharlaken en de hysop moeten allen in het bloed gedoopt worden; want het woord en de inzettingen en al de werkingen des Geestes ontvangen de kracht ter reiniging van het bloed van Christus. De melaatsche moest *zeven maal* besprengd worden, om een volkomen reiniging aan te duiden. Hierop zinspelende zegt David:

1) Naar de Engelsche overzetting.

Wasch mij wèl, Psalm 51 : 4. Aan Naäman werd bevolen zich *zeven maal* te wasschen, 2 Kon. 5 : 10.

3. De levende vogel werd dan losgelaten in het open veld, om aan te duiden, dat de melaatsche, gereinigd zijnde, nu niet langer onder bedwang of beperking was, maar de vrijheid mocht nemen om te gaan waar hij wilde. Maar dewijl dit aangeduid werd door de vlucht eens vogels hemelwaarts, was dit voor hem een wenk om nu voortaan de dingen te zoeken, die boven zijn, en dit nieuwe leven, dat God hem gegeven heeft, niet door te brengen in een bloot zoeken en najagen van aardsche dingen. Dit was een type van de heerlijke vrijheid der kinderen Gods, waartoe zij gekomen zijn, wier harten door genade gereinigd zijn van het kwaad geweten. Zij, wier ziel tevoren *in het stof was nedergebogen*, Psalm 44 : 26, in smart en vrees, vliegen nu in het open firmament des hemels, verheffen zich opwaarts op de vleugelen van geloof en hoop, van heilige liefde en blijdschap.

4. Hierop moest de priester hem rein verklaren. Het was noodig dat dit met groote plechtigheid geschiedde, opdat de melaatsche zelf diep doordrongen zou zijn van de barmhartigheid Gods in zijn herstel, en opdat anderen weer gerust met hem zullen omgaan. Christus is onze priester, aan wien de Vader al het oordeel heeft overgegeven, inzonderheid het oordeel over melaatschheid. Door Zijn eindoordeel zullen onboetvaardige zondaren zich hun eeuwig deel zien toegewezen met de onreinen, Job 36 : 14, buiten de heilige stad; en allen, die door Zijne genade gereinigd en genezen zijn, zullen ontvangen worden in het leger der heiligen, waarin niets dat onrein is zal binnenkomen. Diegenen zijn waarlijk rein, die door Christus rein worden verklaard, en zij behoeven geen acht te slaan op hetgeen de menschen van hen zeggen. Christus *was het einde dezer wet tot rechtvaardigheid;* daar Hij echter in de dagen Zijns vleesches *onder de wet is geworden*, die toen nog niet opgeheven was, gebood Hij aan de melaatschen, die Hij wonderdadig had genezen, heen te gaan en *zich aan den priester te vertoonen, en de gave te offeren, die Mozes geboden heeft*, Matth. 8 : 4; Lukas 17 : 14. Het type moet in stand blijven, totdat het antitype er aan beantwoordt.

Eindelijk. Als de melaatsche rein verklaard was, dan moest hij zijn lichaam en zijne kleederen wasschen, en *al zijn haar afscheren*, vers 8, en dit, na nog zeven dagen buiten het leger gebleven te zijn, herhalen, vers 9. Daar de priester hem rein verklaard heeft van de krankheid, moet hij zich nu nog zooveel mogelijk reinigen van de overblijfselen er van, evenals van alle andere verontreiniging, en hij moet er den tijd voor nemen om dit te doen. Zoo moeten ook zij, die de vertroosting hebben van de vergeving hunner zonde door de besprenging des bloeds van Christus op hun geweten, zich met de uiterste omzichtigheid *reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes*, en zich *reinigen van hunne vorige zonden*, want *een iegelijk, die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelven.*

10. En op den achtsten dag zal hij twee volkomen lammeren en een jarig volkomen schaap nemen, mitsgaders drie tienden meelbloem ten spijsoffer, met olie gemengd, en een log olie. 11. De priester nu, die de reiniging doet, zal den man, die te reinigen is, en die dingen stellen voor het aangezicht des HEEREN, aan de deur van de tent der samenkomst. 12. En de priester zal dat eene lam nemen, en het offeren tot een schuldoffer met den log olie; en zal die ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN bewegen. 13. Daarna zal hij dat lam slachten in de plaats, waar men het zondoffer en het brandoffer slacht, in de heilige plaats; want het schuldoffer, gelijk het zondoffer, is voor den priester; het is een heiligheid der heiligheden. 14. En de priester zal van het bloed des schuldoffers nemen, hetwelk de priester doen zal op het lapje van het rechteroor desgenen, die te reinigen is, en op den duim zijner rechterhand, en op den grooten teen zijns rechtervoets. 15. De priester zal ook uit den log der olie nemen, en zal ze op des priesters linkerhand gieten. 16. Dan zal de priester zijn rechtervinger indoopen, nemende van die olie, die in zijne linkerhand is, en zal met zijn vinger van die olie zevenmaal sprengen, voor het aangezicht des HEEREN. 17. En van het overige van die olie, die in zijne hand zal zijn, zal de priester doen op het lapje van het rechteroor desgenen, die te reinigen is, en op den duim zijner rechterhand, en op den grooten teen zijns rechtervoets, boven op het bloed des schuldoffers. 18. Dat nog overgebleven zal zijn van die olie, die in de hand des priesters geweest is, zal hij doen op het hoofd desgenen, die te reinigen is; zoo zal de priester over hem verzoening doen voor het aangezicht des HEEREN. 19. De priester zal ook het zondoffer bereiden, en voor hem, die van zijne onreinheid te reinigen is, verzoening doen; en daarna zal hij het brandoffer slachten. 20. En de priester zal dat brandoffer en dat spijsoffer op het altaar offeren; zoo zal de priester de verzoening voor hem doen, en hij zal rein zijn.

Om de reiniging van den melaatsche te voltooien, moest hij op den achtsten dag, nadat de vorige plechtigheden buiten het leger verricht waren en, naar het schijnt, voordat hij in zijn eigen woning was wedergekeerd, *aan de deur van de tent der samenkomst* komen met zijne offerande om daar voor het aangezicht des Heeren gesteld te worden, vers 11. Merk hier op:

1. Dat de goedertierenheden Gods ons verplichten ons voor Hem te stellen, Rom. 12 : 1.

2. Als God ons weder hersteld heeft tot de vrijheid der inzettingen, nadat wij door krankheid, afstand, of anderzins, er van teruggehouden waren, dan moeten wij de eerste

gelegenheid waarnemen om onzen eerbied te betoonen voor God en onze liefde voor Zijn heiligdom door een naarstig gebruik van die ons wedergegeven vrijheid. Toen Christus den geraakte had genezen *vond Hij hem* spoedig daarna *in den tempel*, Joh. 5 : 14. Als Hizkia vraagt: *Wat is het teeken, dat ik in des Heeren huis zal opgaan?* dan bedoelt hij: „Wat is het teeken, dat ik uit mijne krankheid zal herstellen?" Te kennen gevende dat, zoo God hem gezond maakt, zoodat hij weder kan uitgaan, het huis des Heeren de eerste plaats zal wezen, waar hij heen zal gaan.

3. Als wij ons voor den Heere stellen, dan moeten wij Hem onze offeranden aanbieden, met onszelven, alles wat wij hebben en kunnen doen aan God toewijdende.

4. Beiden wij en onze offeranden moeten *voor het aangezicht des Heeren gesteld worden*, door den priester, die ons gereinigd heeft, namelijk onzen Heere Jezus, want anders kunnen noch wij noch onze offeranden aangenomen worden.

De gereinigde melaatsche moest drie lammeren brengen, met een spijsoffer, en een log olie, of een halve pint van onze maat. [1])

A. Het meeste van de plechtigheid, die bijzonder voor dit geval gebruikelijk was, bestond in het schuldoffer, waarvoor het eerst het lam geofferd moest worden, vers 12. En behalve den gewonen ritus, waarmede het schuldoffer geofferd werd, moest iets van het bloed op het oor, den duim en den grooten teen van den melaatsche gedaan worden, die gereinigd stond te worden, vers 14. Het was dezelfde ceremonie als voor de wijding der priesters, Hoofdst. 8 : 23, 24. Het was hun eene vernedering te zien, dat voor hen dezelfde reiniging noodig was als voor die van een melaatsche. De Joden zeggen dat de melaatsche buiten de poort des tabernakels stond, en de priester binnen de poort, en zoo geschiedde dan de plechtigheid door de poort heen, te kennen gevende, dat hij nu met andere Israelieten weder toegelaten was om in de voorhoven van het huis des Heeren te komen, en er even welkom was als ooit tevoren, al is hij een melaatsche geweest, en ofschoon de naam hem misschien zijn levenlang zal bijblijven, (zooals wij lezen van iemand, die waarschijnlijk door onzen Heere Jezus gereinigd was, en toch daarna *Simon de melaatsche* genoemd wordt, Matth. 26 : 6), werd hij toch even vrijelijk toegelaten tot gemeenschap met God en de menschen als ooit tevoren. Nadat het bloed des offers met den vinger des priesters op de uiterste lichaamsdeelen gedaan was, insluitende het geheele lichaam, werd iets van de olie, die hij gebracht had, eerst voor den Heere bewogen, en dan gesprenkeld, op dezelfde wijze, en op dezelfde plaatsen des lichaams gedaan als het bloed. „Het bloed" (zegt de geleerde bisschop Patrick) „schijnt een teeken geweest te zijn van vergeving, de olie, van genezing"; want eerst *vergeeft* God *onze ongerechtigheden*, en dan *geneest Hij onze krankheden*, Psalm 103 : 3. Zie Jes. 38 : 17.

1) 1 pint ongeveer = 6 d. l.

Overal waar het bloed van Christus toegepast wordt tot rechtvaardigmaking, wordt de olie des Geestes toegepast tot heiligmaking, want deze twee zijn onafscheidelijk en beiden noodzakelijk voor onze aanneming door God. Ook zal onze vroegere melaatschheid, zoo zij geheeld is door berouw en bekeering, geen hinderpaal zijn voor ons om tot die heerlijke voorrechten te worden toegelaten. Gereinigde melaatschen zijn even welkom aan het bloed en de olie als gewijde priesters. *Dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewasschen.* Als de melaatsche besprengd werd, dan moest er bloed *in* het water zijn, vers 5; als hij gezalfd werd, dan moet er *onder* de olie bloed zijn, om aan te duiden, dat al de vertroostingen en genade des Geestes, al Zijn reinigende, verwaardigende invloeden, te danken zijn aan den dood van Christus; het is alleen door Zijn bloed, dat wij geheiligd worden.

B. Behalve dit moet er nog een lam ten zondoffer en een lam ten brandoffer gebracht worden, vers 19, 20. Bij ieder dezer offers wordt gezegd: *de priester zal verzoening voor hem doen. a.* Zijn zedelijke schuld zal worden weggenomen; de zonde, waarvoor hij met melaatschheid was bezocht, zal vergeven worden, met al de zonden, waaraan hij zich in zijn staat van krankheid had schuldig gemaakt. De wegneming van uitwendig leed of benauwdheid is ons dubbel troostrijk, als God ons terzelfder tijd de verzekering geeft, dat onze zonden vergeven zijn. Als wij *de verzoening gekregen hebben*, dan hebben wij reden om ons te verblijden, Rom. 5 : 11. *b.* Zijn ceremonieele onreinheid wordt weggenomen, die hem belet heeft om deel te nemen aan de heilige dingen. En dit wordt genoemd *verzoening voor hem doen*, omdat dit een type was van onze wederherstelling in de voorrechten van Gods kinderen, welke wij zuiver en alleen verschuldigd zijn aan de groote verzoening. Als de verzoening voor hem gedaan is, dan zal hij rein zijn, beide in zijn eigen overtuiging en voor zijn naam onder zijne naburen; hij zal beide zijne eer en zijne vertroosting herkrijgen; en ware boetvaardigen verkrijgen recht op die beiden, namelijk op welzijn en eer door hun deelhebben aan de verzoening. Het brandoffer was, behalve nog de verzoening, die er door gedaan werd, een dankbare erkentenis van Gods goedertierenheid over hem, en hoe meer onmiddellijk de hand Gods was beide in de krankheid en de genezing, hoe meer reden hij had om Hem eer en heerlijkheid toe te brengen, en aldus, gelijk onze Heiland zegt, *te offeren hetgeen Mozes geboden heeft, hun tot eene getuigenis*, Markus 1 : 44.

21. Maar indien hij arm is, en zijne hand dat niet bereikt, zoo zal hij een lam ten schuldoffer, ter beweging nemen, om voor hem verzoening te doen; daartoe een tiende meelbloem, met olie gemengd, ten spijsoffer, en een log olie; 22. Mitsgaders twee tortelduiven, of twee jonge duiven, die zijne hand bereiken zal, welker eene ten zondoffer, en eene ten brandoffer zijn zal. 23. En hij zal die, op den acht-

sten dag zijner reiniging, tot den priester brengen, aan de deur van de tent der samenkomst, voor het aangezicht des HEEREN. 24. En de priester zal het lam des schuldoffers en den log der olie nemen; en de priester zal die ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN bewegen. 25. Daarna zal hij het lam des schuldoffers slachten, en de priester zal van het bloed des schuldoffers nemen, en doen op het rechteroorlapje desgenen, die te reinigen is, en op den duim zijner rechterhand, en op den grooten teen zijns rechtervoets. 26. Ook zal de priester van die olie op des priesters linkerhand gieten. 27. Daarna zal de priester met zijn rechtervinger van die olie, die op zijn linkerhand is, sprengen, zevenmaal, voor het aangezicht des HEEREN. 28. En de priester zal van de olie, die op zijne hand is, doen aan het lapje van het rechteroor desgenen, die te reinigen is, en aan den duim zijner rechterhand, en aan den grooten teen zijns rechtervoets, op de plaats van het bloed des schuldoffers. 29. En het overgeblevene van de olie, die in de hand des priesters is, zal hij doen op het hoofd desgenen, die te reinigen is, om de verzoening voor hem te doen, voor het aangezicht des HEEREN. 30. Daarna zal hij de eene van de tortelduiven of van de jonge duiven bereiden, van hetgeen zijne hand bereikt zal hebben. 31. Van hetgeen zijne hand bereikt zal hebben, zal het eene ten zondoffer, en het eene ten brandoffer zijn, boven het spijsoffer; zoo zal de priester voor hem, die te reinigen is, verzoening doen voor het aangezicht des HEEREN. 32. Dit is de wet desgenen, in wien de plaag der melaatschheid zal zijn, wiens hand in zijne reiniging dat niet zal bereikt hebben.

Wij hebben hier de vriendelijke voorziening door de wet gemaakt voor de reiniging van melaatschen, die *arm* zijn. Als zij niet instaat waren om drie lammeren te brengen, en drie tienden meelbloem, dan moesten zij één lam en één tiende meelbloem brengen, en, inplaats van de twee andere lammeren twee tortelduiven, of twee jonge duiven, vers 21, 22. Zie hier:

1. Dat de armoede van den betrokken persoon hem niet vrijstelde van een offer te brengen. Laat niemand denken dat wijl hij arm is, God geen diensten van hem eischt, daar Hij toch datgene eischt wat ook de armste geven kan. *Mijn zoon, geef Mij uw hart*, en met dat hart zullen *de varren uwer lippen* door Hem in de plaats van *mestkalveren* worden aangenomen.

2. Dat God van hen, die arm waren, niet meer verwachtte dan waartoe zij instaat waren; *Zijne geboden zijn niet zwaar*, en Hij *doet ons Hem niet dienen met spijsoffer*. De armen zijn even welkom aan Gods altaar als de rijken; en zoo er eerst een gewillige gezindheid en een oprecht hart is, dan zijn twee duiven, als zij het uiterste zijn wat iemand kan bijbrengen, Gode even welbehaaglijk als twee lammeren, want Hij eischt naar wat men heeft, niet naar wat men niet heeft. Het is echter opmerkelijk, dat hoewel van de armen een geringer offer aangenomen werd, daarbij toch dezelfde plechtigheden moesten plaatshebben als bij het offer van de rijken; want hunne zielen zijn even kostelijk, en Christus en Zijn Evangelie zijn voor beiden dezelfden. Laat ons dus *het geloof van onzen Heere Jezus Christus niet hebben met aanneming des persoons*, Jakobus 2 : 1.

33. Verder sprak de HEERE tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 34. Als gij zult gekomen zijn in het land van Kanaän, hetwelk Ik u tot bezitting geven zal, en Ik de plaag der melaatschheid aan een huis van dat land uwer bezitting zal gegeven hebben; 35. Zoo zal hij, van wien dat huis is, komen en den priester te kennen geven, zeggende: Het schijnt mij, alsof er een plaag in het huis ware. 36. En de priester zal gebieden dat zij dat huis ruimen, aleer de priester komt, om die plaag te bezien, opdat niet al wat in dat huis is, onrein worde; en daarna zal de priester komen, om dat huis te bezien. 37. Als hij die plaag bezien zal, dat ziet, die plaag aan de wanden van dat huis zijn groenachtige of roodachtige kuiltjes, en hun aanzien lager is dan die wand; 38. De priester zal uit dat huis uitgaan, aan de deur van het huis, en hij zal dat huis zeven dagen doen toesluiten. 39. Daarna zal de priester op den zevenden dag wederkeeren; indien hij merken zal dat, ziet, die plaag aan de wanden van dat huis uitgespreid is; 40. Zoo zal de priester gebieden, dat zij de steenen, in welke die plaag is, uitbreken, en dezelve tôt buiten de stad werpen, aan een onreine plaats; 41. En dat huis zal hij rondom van binnen doen schrabben, en zij zullen het stof, dat zij afgeschrabt hebben, tot buiten de stad aan een onreine plaats uitstorten. 42. Daarna zullen zij andere steenen nemen, en in de plaats van gene steenen brengen; en men zal ander leem nemen, en dat huis bestrijken. 43. Maar indien die plaag wederkeert, en in dat huis uitbot, nadat men de steenen uitgebroken heeft, en na het afschrabben van het huis, en nadat het zal bestreken zijn; 44. Zoo zal de priester komen; als hij nu zal merken dat, ziet, die plaag aan dat huis uitgespreid is; het is een knagende melaatschheid in dat huis, het is onrein. 45. Daarom zal men dat huis, zijne steenen, en zijn hout even afbreken, mitsgaders al het leem van het huis, en men zal het tot buiten de stad uitvoeren, aan een onreine plaats. 46. En die in dat huis gaat ten eenigen dage, als men het zal toegesloten hebben, zal onrein zijn tot aan den avond. 47. Die ook in dat huis te slapen ligt, zal zijne kleederen wasschen; insgelijks die in dat huis eet, zal zijne kleederen wasschen. 48. Maar als de priester zal weder ingegaan zijn, en zal mer-

ken dat, ziet, die plaag aan dat huis niet uitgespreid is, nadat het huis zal bestreken zijn; zoo zal de priester dat huis rein verklaren; dewijl die plaag genezen is. 49. Daarna zal hij, om dat huis te ontzondigen, twee vogeltjes nemen, mitsgaders cederhout, en scharlaken, en hysop. 50. En hij zal den eenen vogel slachten in een aarden vat, over levend water. 51. Dan zal hij dat cederenhout, en dien hysop, en het scharlaken, en den levenden vogel nemen, en zal die in het bloed des geslachten vogels en in het levende water doopen; en hij zal dat huis zevenmaal besprengen. 52. Zoo zal hij dat huis ontzondigen met het bloed des vogels en met dat levend water, en met den levenden vogel, en met dat cederenhout, en met den hysop, en met het scharlaken. 53. Den levenden vogel nu zal hij tot buiten de stad, in het open veld, laten vliegen; zoo zal hij over het huis verzoening doen, en het zal rein zijn.

Dit is de wet betreffende melaatschheid in een huis. Nu zij in de woestijn waren woonden zij in tenten, en hadden geene huizen; daarom is deze wet slechts tot een aanhangsel gemaakt van de voorafgaande wetten betreffende melaatschheid, omdat zij betrekking had, niet op hun tegenwoordigen toestand, maar op hun toekomstige vestiging.

De melaatschheid in een huis is even onverklaarbaar als melaatschheid in een kleed, maar zoo wij er geen natuurlijke oorzaken voor kunnen vinden, dan kunnen wij het toeschrijven aan den macht van den God der natuur, die hier zegt: *Ik geef de plaag der melaatschheid aan een huis*, vers 34, gelijk Zijn vloek gezegd wordt *te komen in een huis* om het *met zijne houten en steenen te verteren*, Zach. 5 : 4.

1. Nu wordt ondersteld, dat zelfs in Kanaän, het land der belofte, hunne huizen met melaatschheid besmet kunnen zijn. Hoewel het een heilig land was, werd het daardoor toch niet tegen deze plaag beveiligd, als velen van de inwoners er van onheilig waren. Zoo zullen een naam en een plaats in de zichtbare kerk geene goddeloozen tegen Gods oordeelen beveiligen.

2. Er wordt tevens verondersteld, dat de eigenaar van het huis, zoodra hij melaatschheid in zijn huis vermoedt, er den priester kennis van zal geven, vers 35. *Het schijnt mij alsof er een plaag in huis ware.* Zonde, waar zij heerscht in een huis, is er een plaag, zooals zij een plaag is in het hart. En het hoofd des gezins moet het eerste blijk van grove zonde in zijn gezin bemerken en er bevreesd voor zijn, en de ongerechtigheid, waar zij ook in moge bestaan, verre van zijne tenten wegdoen, Job 22 : 23. Hij moet met Godvruchtigen ijver waken over hen, die aan zijne hoede zijn toevertrouwd, opdat zij niet in zonde vallen, en reeds vroegtijdig raad inwinnen, al is het ook dat het hem slechts *toeschijnt*, dat er een plaag in zijn huis is, opdat de besmetting nlet verder ga en er velen door verontreinigd en verwoest worden.

3. Als de priester na gedaan onderzoek bevindt, dat er melaatschheid in een huis is, dan moet hij trachten het te genezen, door dat deel er van te doen wegnemen, hetwelk er door aangestoken is, vers 40, 41. Dit was gelijk het afsnijden van een lid des lichaams, waarin koud vuur gekomen is, teneinde het lichaam zelf te behouden. Bederf moet intijds uitgezuiverd worden, eer het zich verspreidt; want *een weinig zuurdeesem maakt het geheele deeg zuur. Indien uwe rechterhand u ergert, houw haar af.*

4. Indien zij echter blijft in het huis, dan moet het geheel en al afgebroken worden, en al de materialen er van naar den mesthoop worden gebracht, vers 44, 45. Het is voor den eigenaar beter zonder woning te zijn, dan er eene te hebben, die besmet is. Als de melaatschheid der zonde hardnekkig blijft onder de methode van genezing, dan zal hij het verderf zijn van huisgezinnen en kerken. Als Babylon niet genezen wil worden, dan zal zij worden verzaakt en verlaten, en (naar de wet betreffende een melaatsch huis) zullen zij dan uit haar *geen steen nemen tot een hoek, en ook geen steen tot fondamenten*, Jer. 51 : 9, 26. De overblijfselen van zonde en bederf in ons sterflijk lichaam zijn gelijk deze melaatschheid in het huis, met al onze moeite van afschrabben en pleisteren, zullen wij haar toch nooit geheel kwijtraken voordat het aardsche huis onzes tabernakels ontbonden is en weggenomen; als wij dood zijn zullen wij vrij wezen van zonde, en niet eerder, Rom. 6 : 7.

5. Indien het wegbreken der aangetaste steenen het huis genas, en de melaatschheid zich niet verder verspreidde, dan moest het huis gereinigd worden, niet slechts gelucht, om het gezond te maken, maar gereinigd van zijn ceremonieele onreinheid, teneinde geschikt te zijn voor de woning van een Israeliet. De ceremonie van die reiniging was tamelijk gelijk aan die van de reiniging van een melaatschen persoon, vers 49 en verv. Dit gaf te kennen dat het huis getroffen was om den wille van den mensch, (zooals bisschop Patrick het uitdrukt,) en dat hij op zichzelven moest zien als bewaard door de Goddelijke genade. Van de huizen der Israelieten wordt gezegd, dat zij *ingewijd* waren, Deut. 20 : 5, want zij waren een heilig volk, en daarom moesten zij hunne huizen rein houden van alle ceremonieele besmetting, opdat zij geschikt zouden zijn voor den dienst van God, aan wien zij gewijd waren. En dezelfde zorg moeten wij hebben om alles wat verkeerd is in onze gezinnen weg te doen, opdat wij en onze huizen den Heere dienen. Zie Gen. 35 : 2.

Sommigen hebben gedacht dat de melaatschheid in het huis een type was van de afgoderij der Joodsche kerk, die haar op vreemde wijze bleef aankleven; want hoewel sommigen van de hervormende koningen de besmette steenen wegnamen, brak zij toch weder uit, totdat door de Babylonische gevangenschap God het huis afbrak en het naar een onrein land bracht; en dat bleek een afdoende genezing te zijn van hunne neiging tot afgoden en afgodische aanbidding.

54. Dit is de wet voor alle plaag der melaatschheid, en voor schurftheid; 55. En voor melaatschheid der kleederen en der huizen; 56. Mitsgaders voor gezwel, en voor gezweer en voor blaren; 57. Om te leeren, op welken dag iets onrein, en op welken dag iets rein is. Dit is de wet der melaatschheid.

Dit is het besluit van de wet der melaatschheid. Er is geene herhaling van in Deuteromium, maar alleen de waarschuwende herinnering: *Wacht u in de plaag der melaatschheid, dat gij naarstiglijk waarneemt en doet naar alles wat de Levietische priesters u zullen leeren; gelijk ik hun geboden heb, zult gij waarnemen te doen*, Deut. 24 : 8. In deze wet kunnen wij zien:

1. De genaderijke zorg van God over Zijn volk Israel, want voor hen alleen gold deze wet, en niet voor de heidenen. Toen Naäman de Syriër van zijne melaatschheid genezen was, werd hem niet bevolen zich den priester te vertoonen — hoewel hij in de Jordaan genezen was — zooals aan de Joden, die door onzen Heiland genezen werden, gezegd werd te doen. Aldus hebben zij, aan wie de sleutel der tucht in de kerk is toevertrouwd, alleen hen te oordeelen, *die binnen zijn*, maar *die buiten zijn oordeelt God*, 1 Cor. 5 : 12, 13.

2. De Godsdienstige zorg, die wij over onszelven moeten hebben, om ons hart te bewaren voor de heerschappij van alle zondige neigingen en bewegingen, die beide zijn krankheid en verontreiniging zijn, teneinde geschikt te wezen voor den dienst van God. Wij moeten ook alle slecht gezelschap mijden, en zooveel mogelijk vermijden om er door besmet te worden. *Raakt niet aan hetgeen onrein is, en Ik zal ulieden aannemen, zegt de Heere*, 2 Cor. 6 : 17.

HOOFDSTUK XV.

In dit hoofdstuk hebben wij wetten betreffende andere ceremonieele onreinheid, voortkomende, hetzij uit krankheid, zooals die van den melaatsche, of uit natuurlijke gevallen, en dat: I. hetzij bijmannen, vers 1—18. Of II. Bij vrouwen, vers 19—33. Wij behoeven voor de verklaring dezer verouderde wetten niet alle bijzonderheden op te sporen, het is ons genoeg op de algemeene strekking en bedoeling te letten; maar wèl hebben wij het noodig om zeer voorzichtig te zijn, opdat niet de zonde oorzaak nemende door het gebod, nog zondiger worde, en zeer zondig is het, als lusten of begeerlijkheden ontstoken worden door vonken van het vuur van Gods altaar. De zaak staat slecht voor de ziel, als zij verdorven wordt door hetgeen haar moest reinigen.

Verder sprak de HEERE tot Mozes: en tot Aäron, zeggende: 2. Spreekt tot de kinderen Israels, en zegt tot hen: Een ieder man, als hij vloeiende zal zijn uit zijn vleesch, zal om zijn vloed onrein zijn. 3. Dit nu zal zijne onreinigheid om zijn vloed zijn: zoo zijn vleesch zijn vloed uitzeevert, of zijn vleesch van zijn vloed zich verstopt, dat is zijne onreinigheid. 4. Alle leger, waarop hij, die den vloed heeft, zal liggen, zal onrein zijn, en alle tuig, waarop hij zal zitten, zal onrein zijn. 5. Een ieder ook, die zijn leger zal aanroeren, zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en zal onrein zijn tot aan den avond. 6. En die op dat tuig zit, waarop hij, die den vloed heeft, gezeten zal hebben, zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en zal onrein zijn tot aan den avond. 7. En die het vleesch desgenen, die den vloed heeft, aanroert, zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en onrein zijn tot den avond. 8. Als ook hij, die den vloed heeft, op een reine zal gespogen hebben, dan zal hij zijne kleederen wasschen, en zal zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 9. Insgelijks alle zadel, waarop hij, die den vloed heeft, zal gereden hebben, zal onrein zijn. 10. En al wie iets aanroert, dat onder hem zal geweest zijn, zal onrein zijn tot aan den avond; en die hetzelve draagt, zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 11. Daartoe een ieder, wien hij, die den vloed heeft, zal aangeroerd hebben, zonder zijne handen met water gespoeld te hebben, die zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 12. Ook het aarden vat, hetwelk hij, die den vloed heeft, zal aangeroerd hebben, zal gebroken worden; maar alle houten vat zal met water gespoeld worden. 13. Als hij nu, die den vloed heeft, van zijn vloed gereinigd zal zijn, zoo zal hij tot zijne reiniging zeven dagen voor zich tellen, en zijne kleederen wasschen, en hij zal zijn vleesch met levend water baden, zoo zal hij rein zijn. 14. En op den achtsten dag zal hij voor zich twee tortelduiven of twee jonge duiven nemen; en zal voor het aangezicht des HEEREN, voor de deur van de tent der samenkomst komen, en zal ze den priester geven. 15. En de priester zal ze bereiden, eene ten zondoffer en eene ten brandoffer; zoo zal de priester over hem voor het aangezicht des HEEREN, vanwege zijn vloed, verzoening doen. 16. Verder een man, als van hem het zaad des bijliggens zal uitgegaan zijn, die zal zijn gansche vleesch met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 17. Ook alle kleed, en alle vel, aan hetwelk het zaad des bijliggens wezen zal, dat zal met water gewasschen worden, en onrein zijn tot aan den avond. 18. Mitsgaders de vrouw, als een man met het zaad des bijliggens bij haar gelegen zal hebben; daarom zullen zij zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond.

Wij hebben hier de wet betreffende de ceremonieele onreinheid veroorzaakt door eene vloeiing in mannen. In de kantteekening op vers 2 [1]) wordt dit *het vloeien der lenden* ge-

1) Van de geautoriseerde Engelsche overzetting.

noemd, een zeer smartelijke en walglijke kwaal, die gewoonlijk:

1. Het gevolg was van wulpschheid en onreinheid, en een ongebonden levenswijze, waardoor het gebeente der menschen vervuld werd met de zonden hunner jeugd, en hen ten laatste, als de genietingen hunner goddeloosheid voorbij zijn en niets overblijft dan de smart en benauwdheid van een verrot lichaam en een gewonde conscientie, overlaat om te treuren. En wat vrucht heeft de zondaar dan van die dingen, waarover hij zooveel reden heeft zich te schamen? Gelijk wijsheid *een aangenaam toevoegsel geeft aan het hoofd en ketenen aan den hals*, zoo is kuischheid *medicijn voor den navel en een bevochtiging voor de beenderen*, maar onkuischheid is een *plaag en schande*, de vertering van het vleesch, en een zonde, die dikwijls meer dan iedere andere haar eigen straf met zich brengt.

2. Dat zij soms door de rechtvaardige hand Gods opgelegd werd voor andere zonden, zooals blijkt uit Davids inroepen van een vloek op het geslacht van Joab wegens den moord op Abner, 2 Sam. 3 : 29. *Daar worde van het gansche huis Joabs niet afgesneden die een vloed hebbe en melaatsch zij;* een booze krankheid voor booze daden.

Al nu wie deze kwaal had was: *a.* Zelf onrein, vers 2. Hij moet het niet wagen in het heiligdom te komen; het was op zijn gevaar zoo hij het wel deed; ook mocht hij van het heilige niet eten. Dit duidde aan de vuilheid van de zonde en van al de voortbrengselen onzer verdorven natuur, die ons verfoeilijk maakt voor Gods heiligheid en ten eenenmale ongeschikt om gemeenschap met Hem te hebben. Uit een rein hart zijn de uitgangen des levens, Spr. 4 : 23; maar uit een onrein hart komt voort hetgeen verontreinigt, Matth. 12 : 34, 35. *b.* Hij maakt ieder en alles wat hij aanraakte onrein, evenals ieder en alles dat hem aanraakte, vers 4—12. Zijn bed en zijn stoel en zijn zadel en alles wat hem behoorde, konden niet aangeraakt worden zonder ceremonieele onreinheid te veroorzaken, waarvan een mensch zich bewust moest blijven tot aan zonsondergang, en waarvan hij niet gereinigd kon worden zonder zijne kleederen te wasschen en zijn lichaam in water te baden. Dit beteekende de besmettelijkheid der zonde, en het gevaar waarin wij verkeeren van verontreinigd te worden door den omgang met hen, die onrein zijn, en hoe noodig het ons is, om ons met de uiterste omzichtigheid *te behouden van dit verkeerd geslacht.* *c.* Als hij van de kwaal genezen was, kon hij van de onreinheid toch niet gereinigd worden zonder offerande, waarvoor hij zich door zeven dagen wachtens had voor te bereiden nadat de kwaal volkomen van hem geweken was, en door zich in levend water te baden, vers 13—15. Dit wees op de groote Evangelieplichten van geloof en bekeering, en de groote Evangelievoorrechten van de toepassing van Christus' bloed op onze ziel ter onzer rechtvaardigmaking, en van Zijne genade ter onzer heiligmaking. God heeft beloofd rein water op ons te sprengen en ons van al onze onreinheid te reinigen en ons bevolen om ons te wasschen en rein te maken door bekeering. Hij heeft ook voorzien in een offer ter verzoening, en wil, dat wij door het geloof deel zullen hebben aan dat offer, want het is *het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, dat ons reinigt van alle zonden*, en door hetwelk verzoening voor ons gedaan is, opdat wij toegang mogen hebben tot Gods tegenwoordigheid, en mogen deelen in Zijne gunst.

19. Maar als een vrouw vloeiende zijn zal, zijnde haar vloed van bloed in haar vleesch, zoo zal zij zeven dagen in hare afzondering zijn; en al wie haar aanroert, zal onrein zijn tot aan den avond. 20. En al hetgeen, waarop zij in hare afzondering zal gelegen hebben, zal onrein zijn; mitsgaders alles, waarop zij zal gezeten hebben, zal onrein zijn. 21. En al wie haar leger aanroert, zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 22. Ook al wie eenig tuig, waarop zij gezeten zal hebben, aanroert, zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 23. Zelfs indien het op het leger geweest zal zijn, of op het tuig, waarop zij zat, als hij dat aanroerde, hij zal onrein zijn tot aan den avond. 24. Insgelijks zoo iemand zekerlijk bij haar gelegen heeft, dat hare afzondering op hem zij, zoo zal hij zeven dagen onrein zijn; daartoe alle leger, waarop hij zal gelegen hebben, zal onrein zijn. 25. Wanneer ook eene vrouw, vele dagen buiten den tijd harer afzondering, van den vloed haars bloeds vloeien zal, of wanneer zij vloeien zal boven hare afzondering, zij zal al de dagen van den vloed harer onreinigheid, als in de dagen harer afzondering, onrein zijn. 26. Alle leger, waarop zij al de dagen haars vloeds gelegen zal hebben, zal haar zijn als het leger harer afzondering; en alle tuig, waarop zij zal gezeten hebben, zal onrein zijn, naar de onreinigheid harer afzondering. 27. En zoo wie die dingen aanroert, zal onrein zijn; daarom zal hij zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 28. Maar als zij van haar vloed rein wordt, dan zal zij voor zich zeven dagen tellen, en daarna zal zij rein zijn. 29. En op den achtsten dag zal zij voor zich twee tortelduiven, of twee jonge duiven nemen, en zij zal die tot den priester brengen, aan de deur van de tent der samenkomst. 30. Dan zal de priester eene ten zondoffer en eene ten brandoffer bereiden; en de priester zal voor haar van den vloed harer onreinheid verzoening doen voor het aangezicht des HEEREN. 31. Alzoo zult gij de kinderen Israels afzonderen van hunne onreinigheid; opdat zij in hunne onreinigheid niet sterven, als zij mijn tabernakel, die in het midden van hen is, verontreinigen zouden. 32. Dit is de wet desgenen, die den vloed heeft, en van wien het zaad der bijligging uitgaat, zoodat hij daardoor

onrein wordt; 33. Mitsgaders van een zwakke vrouw in hare afzondering, en van dengenen, die van zijn vloed is vloeiende, voor een man, en voor een vrouw, en voor een man, die bij een onreine zal gelegen hebben.

Dit betreft de ceremonieele onreinheid, waaronder vrouwen zich bevonden, als zij een vloed hadden, zoowel die regelmatig en gezond is, en naar den loop der natuur, vers 19—24, als die welke ontijdig, overmatig is en eene krankheid des lichaams aanduidt, zooals van de arme vrouw, die het bloedvloeien had en door de aanraking van den zoom van Christus' kleed plotseling genezen werd, nadat zij twaalf jaren onder hare kwaal had geleden en al haar leeftocht aan medicijnmeesters ten koste had gelegd, doch tevergeefs. Dit maakte de vrouw, door deze krankheid bezocht, onrein, vers 25, en ook alles wat zij aanraakte, vers 26, 27. En als zij genezen was, en na zeven dagen bevond dat zij volkomen vrij was van haar vloed, dan moest zij gereinigd worden door het offer van twee tortelduiven, of twee jonge duiven, om verzoening voor haar te doen, vers 28, 29. Alle goddelooze handelingen, inzonderheid het bedrijven van afgoderij, worden vergeleken bij de onreinheid van *een afgezonderde vrouw*, Ezech. 36 : 17; en in toespeling hierop wordt van Jeruzalem gezegd: *haar onreinheid is in hare zoomen*, Klaagl. 1 : 9, zoodat zij (gelijk volgt in vers 17) gemeden wordt als een afgezonderde vrouw.

De redenen voor al deze wetten (die, naar wij allicht denken, zeer wel achterwege hadden kunnen blijven) zijn ons gegeven in vers 31.

1. *Alzoo zult gij de kinderen Israels afzonderen* (want alleen hun, hunnen dienstknechten en proselieten gingen deze wetten aan) *van hunne onreinheid;* dat is; *a.* Door deze wetten werd hen hun voorrecht en eer geleerd, dat zij *Gode tot een eigen volk gereinigd waren*, en door den heiligen God bestemd waren om een priesterlijk koninkrijk, een heilig volk te zijn, want voor hen was datgene eene verontreiniging, wat het voor andere volken niet was. *b.* Hen werd hiermede ook hun plicht geleerd, om de eer hunner reinheid te bewaren, en zich van alle zondige besmetting verre te houden. Het was gemakkelijk voor hen om aldus te redeneeren; indien de verontreinigingen, die natuurlijk, onvermijdelijk, onwillekeurig waren, onze krankheid en beproeving en niet onze zonde, ons voor het oogenblik zoo verfoeilijk maakten, dat wij ongeschikt waren voor gemeenschap met God en den mensch, hoeveel meer afschuwelijk en vuil zijn wij dan niet, als wij zondigen tegen het licht en de wet der natuur, door dronkenschap, overspel, bedrog en dergelijke zonde meer, die het hart, het gemoed, de conscientie verontreinigen. En indien deze ceremonieele verontreinigingen niet weggedaan konden worden dan door offeranden, dan moet er op iets grooters en kostelijker gesteund worden voor de reiniging van de ziel van de onreinheid der zonde.

2. Aldus zult gij voorkomen, dat zij door de hand van Gods gerechtigheid sterven in hunne onreinheid, indien zij, zoolang zij onder die verontreiniging zijn, tot het heiligdom zouden naderen. Het is gevaarlijk om in onze onreinheid te sterven, en het is onze schuld, zoo dit gebeurt, daar wij niet alleen door Gods wet behoorlijk gewaarschuwd zijn tegen hetgeen ons zou verontreinigen, maar wijl er ook door Zijn Evangelie zulke genaderijke voorzieningen gemaakt zijn voor onze reiniging, indien wij te eeniger tijd verontreinigd zijn geworden.

3. In al deze wetten schijnt bijzonder de eer van den tabernakel bedoeld te zijn, tot denwelken niemand in zijne onreinheid mocht naderen; *dat zij Mijn tabernakel niet verontreinigen.* De oneindige Wijsheid heeft dien maatregel genomen om in het hart van dat zorgelooze volk een voortdurenden eerbied en ontzag te bewaren voor de openbaringen van Gods heerlijkheid en tegenwoordigheid onder hen in Zijn heiligdom. Nu de tabernakel Gods onder de menschen was, zou gemeenzaamheid allicht minachting teweeg hebben kunnen brengen, en daarom heeft de wet zooveel dingen, die zeer dikwijls voorkomen, tot ceremonieele onreinheid verklaard, die de onbevoegdheid medebracht om tot het heiligdom te naderen, (op welke overtreding de doodstraf stond) opdat zij aldus met groote voorzichtigheid en eerbied zouden naderen na ernstige voorbereiding, en in vrees van ongeschikt en onbevoegd te worden bevonden. Aldus werd hen geleerd nooit anders tot God te naderen, dan in het ootmoedig besef van hunne onwaardigheid, en met een nauwkeurig waarnemen van alles wat Hij geordonneerd had, teneinde veilig en Gode welbehaaglijk te wezen.

En welke leering hebben wij nu uit dit alles te trekken? *a.* Laat ons God loven, dat wij niet onder het juk zijn van deze vleeschelijke inzettingen, zoodat ons niets kan ontreinigen dan de zonde. Diegenen mogen nu aan des Heeren Avondmaal gaan, die toen niet van de dankoffers mochten eten. En van de ontreiniging, die ons veroorzaakt wordt door onze zonden van dagelijksche zwakheden en tekortkomingen, kunnen wij in het verborgen gereinigd worden door vernieuwde daden van boetvaardigheid en geloof, zonder ons in water te baden of een offer aan de deur des tabernakels te brengen. *b.* Laat ons zorgvuldig aflaten van alle zonde, als verontreinigende het geweten, en inzonderheid van vleeschelijke lusten, *ons vat bezittende in heiligmaking en eer*, en *niet in kwade beweging der begeerlijkheid*, die niet slechts de ziel verontreinigt, maar er *krijg tegen voert*, en haar met verderf en ondergang dreigt. *c.* Laat ons allen zien hoe noodzakelijk wezenlijke heiligheid is voor onze toekomstige gelukzaligheid, en ons hart laten reinigen door geloof, opdat wij God mogen zien. Het is wellicht in toespeling op deze wetten, die de onreinen verboden om tot het heiligdom te naderen, dat op de vraag: *Wie zal staan in de plaats Zijner heiligheid?* geantwoordt wordt: *Die rein van handen en zuiver van hart is*, Psalm 24 : 3, 4, want *zonder heiligheid zal niemand den Heere zien.*

HOOFDSTUK XVI.

In dit hoofdstuk hebben wij de instelling van de jaarlijksche plechtigheid van den verzoendag, waarin misschien evenveel was van het Evangelie als in welke andere bepaling ook van de ceremonieele wet, gelijk blijkt uit de toespeling hierop van den apostel in Hebr. 9 : 7 en verv. Wij hadden tevoren onderscheiden wetten betreffende zondoffers voor particuliere personen, die geofferd moesten worden bij bijzondere gelegenheden; maar dit betreft het vastgestelde offer voor het geheele volk. Geheel de dienst van den dag wordt aan den hoogepriester opgedragen. I. Hij moet nooit anders dan op dien dag in het heilige der heiligen komen, vers 1, 2. II. Hij moet er komen in linnen kleederen gekleed, vers 4. III. Hij moet een zondoffer en een brandoffer brengen voor zichzelven, vers 3; zijn zondoffer offeren, vers 6—11, dan met eenig bloed van zijn zondoffer binnen den voorhang gaan, reukwerk branden, en het bloed sprengen voor het verzoendeksel, vers 12—14. IV. Voor het volk moeten twee geitenbokken gebracht worden, en het lot over hen worden geworpen, en: 1. Eén er van moet tot zondoffer voor het volk gebracht worden, vers 5, 7—9, en het bloed er van voor het verzoendeksel gesprengd worden, vers 15—17, en dan moet van het bloed der beide zondoffers op het altaar gesprengd worden, vers 18, 19. 2. De andere bok moet een weggaande bok zijn, vers 10. De zonde van gansch Israel moet over hem beleden worden, en daarna moet hij weggezonden worden in de woestijn, vers 20—22, en die hem wegbracht moet ceremonieel onrein zijn, vers 26. V. Dan moesten de brandoffers geofferd worden, het vet van de zondoffers op het altaar, en hun vleesch buiten het leger worden verbrand, vers 23—25, 27, 28. VI. Het volk moest den dag Godsdienstig waarnemen door een heilige rust en een heilig treuren om hun zonde, en dit moest een eeuwige inzetting zijn, vers 29—34.

En de HEERE sprak tot Mozes, nadat de twee zonen van Aäron gestorven waren, als zij genaderd waren voor het aangezicht des HEEREN, en gestorven waren; 2. De HEERE dan zeide tot Mozes: Spreek tot uw broeder Aäron, dat hij niet te allen tijde ga in het heilige, binnen den voorhang, voor het verzoendeksel, dat op de ark is, opdat hij niet sterve; want Ik verschijn in een wolk op het verzoendeksel. 3. Hiermede zal Aäron in het heilige gaan: met een var, een jong rund ten zondoffer, en een ram ten brandoffer. 4. Hij zal den heiligen linnen rok aandoen, en een linnen onderbroek zal aan zijn vleesch zijn, en met een linnen gordel zal hij zich gorden, en met den linnen hoed bedekken; dit zijn heilige kleederen, daarom zal hij zijn vleesch met water baden, als hij ze zal aandoen.

Hier is:

1. De datum van deze wet betreffende den verzoendag: het was na den dood van *de twee zonen Aärons*, vers 1, waarvan wij gelezen hebben in Hoofdst. 10 : 1. *a.* Opdat Aäron niet zou vreezen, dat er nog iets van die zonde zijn gezin was blijven aankleven, of (daar de priesters er zoo aan onderhevig waren om te overtreden) dat nog een zonde van hemzelf of van zijn andere zonen, het verderf zou wezen van zijn huis en geslacht, wordt hem hier bevolen *verzoening te doen voor zijn huis*, opdat hij in gunst zou blijven bij God, want de verzoening er van zal er de bevestiging van wezen, en er het erfdeel van den zegen in bewaren. *b.* Daar de priesters door den dood van Nadab en Abihu gewaarschuwd waren om niet anders tot God te naderen dan met eerbied en Godvruchtige vrees (zonder welke zij zouden komen op hun gevaar) worden hier aanwijzingen gegeven, hoe het dichtste naderen geschieden kon, niet alleen zonder gevaar, maar met onuitsprekelijke vertroosting en nuttigheid voor hun ziel, indien die aanwijzingen opgevolgd werden. Toen degenenen, die op onbetamelijke wijze genaderd waren, afgesneden werden, moesten de overigen niet zeggen: „Dan zullen wij in het geheel niet naderen", maar: „dan zullen wij naar den voorgeschreven regel naderen." Zij stierven om hun zonde, daarom heeft God er genadiglijk in voorzien, dat de overigen niet sterven. Aldus moeten Gods oordeelen over sommigen onderrichtingen zijn voor anderen.

2. Het doel van deze wet. Eéne bedoeling er van was eerbied te bewaren voor het heilige der heiligen binnen den voorhang, waar het der *Shechina*, of Goddelijke heerlijkheid, behaagde te wonen tusschen de cherubim, vers 2. *Spreek tot uw broeder Aäron, dat hij niet ten allen tijde ga in het heilige binnen den voorhang. Voor* den voorhang kwamen sommige priesters elken dag om reukwerk te branden op het gouden altaar, maar *binnen* den voorhang moet niemand komen dan alleen de hoogepriester, en deze slechts éénmaal in het jaar, en dan met groote plechtigheid en voorzichtigheid. De plaats, waar God Zijn bijzondere tegenwoordigheid openbaarde, moet niet gemeen worden gemaakt. Als niemand ongeroepen in de audientiezaal eens aardschen konings mocht verschijnen, ja zelfs de koningin niet, en dat wel op straffe des doods, Esther 4 : 11, was het dan geen vereischte dat dezelfde eerbied aan den Koning der koningen betoond zou worden? Maar zie welk een gezegende verandering gemaakt is door het Evangelie van Christus: alle geloovige Christenen hebben nu iederen dag *vrijmoedigheid om in te gaan in het heiligdom door het voorhangsel;* Hebr. 10 : 19, 20, en wij *komen met vrijmoedigheid* (niet zooals Aäron het moest, met vreeze en beven) *tot den troon der genade*, Hebr. 4 : 16. Zoolang de openbaringen van Gods genade en tegenwoordigheid waarneembaar waren voor de zinnen, was het noodig dat zij aldus beperkt werden, omdat voorwerpen der zinnen minder ontzagwekkend en heerlijk worden, naarmate men er meer gemeenzaam mede wordt; maar nu zij zuiver geestelijk zijn, is dit anders, want hoe meer de voorwerpen des geloofs ons bekend zijn, hoe meer wij er de grootheid en goedheid van gewaar worden. Thans zijn wij dus ten allen tijde welkom in het heilige, dat niet met handen gemaakt is, want thans zijn wij door het geloof *medegezet in den hemel in Christus Jezus*, Efeze 2 : 6. *Toenmaals* moest Aäron niet ten allen tijde naderen, *opdat hij niet sterft; nu* moeten wij ten allen tijde naderen, *opdat wij leven;* alleen afstand is ons de dood. *Toenmaals* verscheen God in de wolk op het verzoendeksel; maar *nu* aanschouwen wij, niet in een donkere wolk, maar met ongedekten aangezichte en als in een helderen spiegel, de heerlijkheid des Heeren, 2 Cor. 3 : 18.

3. De persoon, aan wien het werk van dezen dag was opgedragen, en dat was alleen de hoogepriester, vers 3. *Hiermede zal Aäron in het heilige gaan.* Op den verzoendag moest hij al het werk verrichten; er was slechts een plaatsvervanger voor hem aangewezen voor het geval, dat hem iets zou overkomen, hetzij krankheid, of ceremonieele onreinheid, zoodat hij den dienst op dien dag niet kon waarnemen. Alle Christenen zijn geestelijke priesters, Christus alleen is de Hoogepriester, en Hij alleen is het, die verzoening doet, en Hij heeft noch plaatsvervanger noch helper noodig.

4. Het gewaad van den hoogepriester bij dezen dienst. Hij moest dan niet in zijn kostbare kleederen gekleed zijn, die hij alleen dragen moest. Hij moest den efod niet aandoen met de edelgesteenten er in, maar alleen de linnen kleederen, die hij in gemeenschap met de mindere priesters droeg, vers 4. Dat geringere kleed voegde hem het best op dezen dag der verootmoediging, en daar het dunner en lichter was, kon hij er met meer vaardigheid het werk en den dienst van den dag in verrichten. Christus, onze Hoogepriester, heeft in onze natuur verzoening gedaan voor de zonde, niet in de kleederen van de Hem eigen heerlijkheid, maar in de linnen kleederen onzer sterflijkheid, rein voorzeker, maar gering.

5. En van de vergadering der kinderen Israels zal hij nemen twee geitenbokken ten zondoffer, en een ram ten brandoffer. 6. Daarna zal Aäron den var des zondoffers, die voor hem zal zijn, offeren, en zal voor zich en voor zijn huis verzoening doen. 7. Hij zal ook beide de bokken nemen, en hij zal die stellen voor het aangezicht des HEEREN, aan de deur van de tent der samenkomst. 8. En Aäron zal de loten over die twee bokken werpen; een lot voor den HEERE, en een lot voor den weggaanden bok. 9. Dan zal Aäron den bok, op denwelken het lot voor den HEERE zal gekomen zijn, toebrengen, en zal hem ten zondoffer maken. 10. Maar de bok, op denwelken het lot zal gekomen zijn, om een weggaanden bok te zijn, zal levend voor het aangezicht des HEEREN gesteld worden, om door hem verzoening te doen; opdat men hem als een weggaanden bok naar de woestijn uitlate. 11. Aäron dan zal den var des zondoffers, die voor hemzelven zal zijn, toebrengen, en voor zichzelven en voor zijn huis verzoening doen, en zal den var des zondoffers, die voor hemzelven zal zijn, slachten. 12. Hij zal ook een wierookvat vol vurige kolen nemen van het altaar, van voor het aangezicht des HEEREN, en zijne handen vol reukwerk van welriekende specerijen, klein gestooten; en hij zal het binnen den voorhang dragen. 13. En hij zal dat reukwerk op het vuur leggen, voor het aangezicht des HEEREN, opdat de nevel des reukwerks het verzoendeksel, hetwelk is op de getuigenis, bedekke, en dat hij niet sterve. 14. En hij zal van het bloed van den var nemen, en zal met zijn vinger op het verzoendeksel oostwaarts sprengen; en voor het verzoendeksel zal hij zevenmaal met zijn vinger van dat bloed sprengen.

De Joodsche schrijvers zeggen dat de hoogepriester gedurende zeven dagen vóór den verzoendag, zich moest terugtrekken uit zijn huis, om in eene kamer van den tempel te wonen, teneinde zich daar voor den dienst op dien grooten dag voor te bereiden. Gedurende deze zeven dagen deed hij het werk van de mindere priesters voor de offers, het reukwerk, enz., teneinde op dien dag de noodige vaardigheid te hebben voor het werk, telkens en nogmaals moest hem de inzetting voorgelezen worden, opdat hij volkomen bekend zou zijn met hetgeen hij te doen had.

1. Hij moest den dienst van den dag zeer vroeg beginnen met het gewone morgenoffer, nadat hij eerst, vóór zich te kleeden, zijn geheele lichaam had gewasschen, en daarna nog zijne handen en voeten. Dan brandde hij het dagelijksche reukwerk, schikte de lampen in orde, en offerde het buitengewone offer, dat voor dezen dag verordineerd was, (niet hier, maar in Num. 29 : 8) een var, een ram en zeven lammeren, allen ten brandoffer. Dit wordt hij verondersteld gedaan te hebben in zijn hoogepriesterlijk gewaad.

2. Nu moest hij zijn kostbare kleederen afleggen, zich baden, de linnen kleederen aandoen, en zijn eigen var voor den Heere stellen, dien hij voor hemzelven en zijn huis ten zondr offer offerde, vers 6. De var werd ten offevoor den Heere gesteld met een plechtige belijdenis van zijne zonden, en de zonden van zijn huis, vuriglijk biddende om vergeving er van, en dit moest hij doen met zijne handen op het hoofd van den var.

3. Daarna moest hij het lot werpen over de twee geitenbokken, die beiden tezamen tot één zondoffer waren voor de vergadering. Eén dezer bokken moest geslacht worden ten teeken van eene voldoening aan Gods gerechtigheid voor de zonde, de andere moest weggezonden worden ten teeken van de vergeving, of het wegdoen van de zonde door de goedertierenheid Gods. Beiden moeten tezamen voor het aangezicht des Heeren gesteld worden, vers 7, eer het lot over hen was geworpen, en daarna de weggaande bok alleen, vers 10. Sommigen denken dat geitenbokken voor het zondoffer gekozen werden, omdat het aanstootelijke der zonde door den onaangenamen reuk dier dieren wordt voorgesteld; anderen denken omdat de dæmonen, die de heidenen toen aanbaden, hunnen aanbidders dikwijls in de gedaante van bokken verschenen, en God daarom Zijn volk verplichtte bokken te offeren, opdat zij nooit in verzoeking zouden zijn *aan* bokken offeranden te brengen.

4. Het volgende, dat gedaan moest worden, was den var ten zondoffer te offeren voor zich en zijn huis, vers 11. „Nu," zeggen de Joden, „moest hij weder zijne handen op het hoofd van den var leggen en de belijdenis van zonde en het gebed om vergeving, die hij tevoren gedaan had, herhalen, en den var met eigen handen slachten, om verzoening te doen, eerst

voor zichzelven, (want hoe kon hij verzoening doen voor de zonden des volks, voordat hijzelf verzoend was?) en voor zijn huis, niet slechts voor zijn eigen gezin, maar voor al de priesters, die *het huis Aärons* genoemd worden, Psalm 135 : 19. Deze barmhartigheid moet bij het eigen huis beginnen, hoewel zij er niet moet eindigen. De var geslacht zijnde, liet hij een der priesters het bloed omroeren, opdat het niet stijf zou worden, en dan:

5. Nam hij een wierookvat met gloeiende kolen (die niet rookten) in de eene hand en een schotel vol lieflijk reukwerk in de andere hand, en ging door den voorhang in het heilige der heiligen naar de ark, zette de kolen op den vloer, en strooide er het reukwerk op, zoodat de kamer terstond vol werd van rook. De Joden zeggen dat hij er *zijdelings* moest ingaan, om niet het volle gezicht te hebben op de ark, waar de Goddelijke heerlijkheid was, totdat zij met rook was bedekt, dat hij daarna *ruggelings* uit moest gaan, uit eerbied voor de Goddelijke majesteit, en na een kort gebed moest hij zich dan uit het heiligdom spoeden om zich aan het volk te toonen, opdat zij niet zouden denken, dat hij zich onbehoorlijk had gedragen, en voor het aangezicht des Heeren was gestorven.

6. Dan haalde hij het bloed van den var van den priester, dien hij het had laten omroeren, en nam dit mede, als hij voor de tweede maal in het heilige der heiligen inging, dat nu vervuld was met den rook van het reukwerk; en met zijn vinger sprengde hij het bloed op, of liever naar het verzoendeksel, éénmaal naar het bovendeel er van en zevenmaal naar het benedeneinde, vers 14. Maar de droppelen bloeds (zooals de Joden het verklaren) vielen allen op den grond en geen er van raakte het verzoendeksel aan. Dit gedaan hebbende, kwam hij uit het heilige der heiligen, zette de schaal met bloed in het heiligdom, en ging naar buiten.

15. Daarna zal hij den bok des zondoffers, die voor het volk zal zijn, slachten, en zal zijn bloed tot binnen in den voorhang dragen, en zal met zijn bloed doen, gelijk als hij met het bloed van den var gedaan heeft, en zal dat sprengen op het verzoendeksel en voor het verzoendeksel. 16. Zoo zal hij voor het heilige, vanwege de onreinigheden der kinderen Israels, en vanwege hunne overtredingen, naar al hunne zonden, verzoening doen; en alzoo zal hij doen aan de tent der samenkomst, welke met hen woont in het midden hunner onreinigheden. 17. En geen mensch zal in de tent der samenkomst zijn, als hij zal ingaan om in het heilige verzoening te doen, totdat hij zal uitkomen; alzoo zal hij verzoening doen, voor zichzelven en voor zijn huis, en voor de geheele gemeente van Israel. 18. Daarna zal hij tot het altaar, dat voor het aangezicht des HEEREN is, uitkomen, en verzoening voor hetzelve doen; en hij zal van het bloed van den var, en van het bloed van den bok nemen, en doen het rondom op de hoornen des altaars. 19. En hij zal daarop van dat bloed met zijn vinger zevenmaal sprengen, en hij zal dat reinigen en heiligen van de onreinigheden der kinderen Israels.

Als de priester naar buiten kwam van het sprengen van het bloed des varren voor het verzoendeksel:

1. Dan moest hij vervolgens den geitenbok slachten, die het zondoffer des volks was, vers 15, en voor de derde maal in het heilige der heiligen gaan om er het bloed des geitenboks te sprengen, zooals hij er het bloed van den var gesprengd heeft; en aldus moest hij *verzoening doen voor het heilige*, vers 16, dat is: naardien het volk door zijne zonde God tot toorn had verwekt, zoodat Hij de teekenen Zijner gunstrijke tegenwoordigheid zou kunnen wegnemen, en zelfs die heilige plaats ongeschikt had gemaakt voor de woning van een heiligen God, werd hierdoor nu verzoening gedaan voor de zonde, opdat God, verzoend zijnde met hen, onder hen zou blijven wonen.

2. Daarna moest hij hetzelfde doen voor het uitwendige deel van den tabernakel, wat hij voor het inwendige er van gedaan heeft, door eerst het bloed van den var te sprengen, en dan dat van den bok, buiten den voorhang, daar, waar de tafel en het reukaltaar stonden, telkens zeven maal, zooals tevoren. De reden, die er voor aangeduid wordt, is *dat de tent der samenkomst met hen woont in het midden hunner onreinigheden*, vers 16. Hiermede wilde God hun toonen hoe hun hart het noodig had om gereinigd te worden, als zelfs de tabernakel, alleen maar omdat hij in het midden stond van zulk een onrein en zondig volk, deze verzoening noodig had, en ook, dat er zelfs in hun Godsdienstige handelingen veel verkeerds was, waarvoor het noodig was verzoening te doen. Gedurende deze plechtigheid mocht geen der mindere priesters in den tabernakel komen, vers 17, maar door buiten te staan zich onwaardig erkennen en ongeschikt om er te dienen, vanwege hunne dwaasheden en gebreken en menigvuldige onreinheden in hunne bediening, die deze verzoening van den tabernakel noodig hadden gemaakt.

3. Dan moet hij van het bloed des vars en des boks, onder elkander gemengd op de hoornen van het altaar doen, dat voor het aangezicht des Heeren is, vers 18, 19. Het is zeker, dat het het reukaltaar was, waarop dit bloed gedaan werd, want aldus is het uitdrukkelijk geboden, Ex. 30 : 10; maar sommigen denken, dat dit den hoogepriester naar het brandofferaltaar verwijst, want ook dat wordt hier *het altaar voor het aangezicht des Heeren* genoemd, vers 12, omdat hij gezegd wordt er naar *uit te gaan*, en omdat men kan onderstellen, dat ook dit verzoening noodig had, want daarop werden al de gaven en offeranden der kinderen Israels gebracht, van wier onreinheid het altaar hier gezegd wordt geheiligd te worden.

20. Als hij nu zal geëindigd hebben van het heilige, en de tent der samenkomst, en het altaar te verzoenen, zoo zal hij dien levenden

bok toebrengen. 21. En Aäron zal beide zijne handen op het hoofd van den levenden bok leggen, en zal daarop al de ongerechtigheden der kinderen Israels, en al hunne overtredingen, naar al hunne zonden, belijden; en hij zal die op het hoofd des boks leggen, en zal hem door de hand eens mans, die voorhanden is, naar de woestijn uitlaten. 22. Alzoo zal die bok op zich al hunne ongerechtigheden in een afgezonderd land wegdragen; en hij zal dien bok in de woestijn uitlaten. 23. Daarna zal Aäron komen in de tent der samenkomst, en zal de linnen kleederen uitdoen, die hij aangedaan had, als hij in het heilige ging, en hij zal ze daar laten. 24. En hij zal zijn vleesch in de heilige plaats met water baden, en zijne kleederen aandoen; dan zal hij uitgaan, en zijn brandoffer, en het brandoffer des volks bereiden, en voor zich en voor het volk verzoening doen. 25. Ook zal hij het vet des zondoffers op het altaar aansteken. 26. En die den bok, welke een weggaande bok was, zal uitgelaten hebben, zal zijne kleederen wasschen, en zijn vleesch met water baden; en daarna zal hij in het leger komen. 27. Maar den var des zondoffers, en den bok des zondoffers, welker bloed ingebracht is, om verzoening te doen in het heilige, zal men tot buiten het leger uitvoeren; doch hunne vellen, hun vleesch en hun mest zullen zij met vuur verbranden. 28. Die nu dezelve verbrandt, zal zijne kleederen wasschen, en zijn vleesch met water baden; en daarna zal hij in het leger komen.

Nadat de hoogepriester den Heere de zoenoffers had voorgesteld door het sprengen van hun bloed, waarvan hij het overige waarschijnlijk aan den voet van het altaar heeft uitgestort, gaat hij nu:

1. Met beide zijn handen op het hoofd van den weggaanden bok Israels zonde belijden, vers 20, 21, en telkenmale als handen gelegd werden op het hoofd eens offers, ging dit altijd gepaard met belijdenis naar dat de aard van het offer was, en dit een zondoffer zijnde, moet het eene belijdenis zijn van zonde. In de latere en meer ontaarde tijden van de Joodsche kerk hadden zij een bepaald formulier van belijdenis voor den hoogepriester, maar God heeft er hier geen voorgeschreven, want er werd verondersteld, dat de hoogepriester zóó wel bekend was met den toestand van het volk en dat hij zulk een teedere zorg voor hen droeg, dat hij geen formulier noodig had. De belijdenis moet zoo omstandig zijn als hij haar maken kon, niet alleen *al de ongerechtigheden der kinderen Israels* belijden, maar ook *al hunne overtredingen*. In ééne zonde kunnen vele ongerechtigheden zijn van wege allerlei verzwarende omstandigheden, waarmede zij gepaard ging, en in onze belijdenis behooren wij daar nota van te nemen, en niet slechts te zeggen: *Ik heb gezondigd*, maar met Achan: „Zoo en zoo heb ik gedaan." Door deze belijdenis zal hij *de zonden van Israel op het hoofd des boks leggen*; dat is: hij moest in geloof en gehoorzaamheid aan de Goddelijke instelling, waardoor zulk eene in-de-plaats-stelling bepaald was, de straf des zondaars overdragen op het offer, hetgeen slechts scherts, ja eene beleediging van God zou geweest zijn, indien Hij zelf het niet verordineerd had.

2. Dan moest de bok terstond door een daartoe *bekwaam man* [1]), dien men daartoe verkozen had, weggezonden worden naar een woestijn, een afgezonderd of onbewoond land; en God vergunde hun er de beteekenis in te zien, dat het wegzenden van den bok het wegdoen was van hunne zonden door een vrije en volkomen vergeving, vers 22. *Het zal al hunne ongerechtigheden wegdragen.* Het loslaten van den bok was hun een teeken, dat *de ongerechtigheid van Israel gezocht zal worden, maar er niet zijn zal, en de zonden van Juda, maar niet gevonden zullen worden*, Jer. 50 : 20. De latere Joden plachten een lapje van scharlaken stof aan de hoornen van den bok te bevestigen, en een ander aan de poort van den tempel, of aan den top eener rots waar de bok was losgelaten, en als die lap dan wit werd, zooals zij dit gewoonlijk zagen geschieden, dan was dit voor hen een teeken, dat Israels zonden vergeven waren, gelijk geschreven is: *Al waren uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol.* En zij voegen er bij, dat gedurende veertig jaren vóór de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, de scharlaken stof in het geheel niet van kleur veranderde, hetgeen een openhartige belijdenis is, dat zij, het wezen hebbende verworpen, van het type, de afschaduwing, geen nut meer hadden.

3. De hoogepriester moest dan zijn linnen kleederen in den tabernakel afleggen, en ze daar laten; de Joden zeggen: om daarna nooit meer door hemzelven of door iemand anders gedragen te worden, want zij maakten ieder jaar nieuwe; en hij moet zich in water baden, zijn kostbare kleederen aandoen, om dan zijn eigen en des volks brandoffers te offeren, vers 23, 24. Als wij de vertroosting smaken van onze vergeving, dan moet er Gode de eer voor worden toegebracht. Als wij het voordeel hebben van het zoenoffer, dan moeten wij niet ongaarne het offer der dankerkentenis brengen. En het verbranden van het vet des zondoffers schijnt tot dat oogenblik verschoven te zijn, vers 25, opdat het tegelijk met de brandoffers verteerd zou worden.

4. Het vleesch van beide deze zondoffers, welker bloed binnen den voorhang was gebracht, moest geheel verbrand worden, niet op het altaar, maar op een afstand buiten het leger, om aan te duiden beide ons wegdoen van de zonde door oprecht berouw en bekeering en den Geest der uitbranding, en Gods wegdoen er van door een volkomen kwijtschelding, zoodat zij nimmer in het gericht tegen ons zal opstaan.

5. Hij, die den weggaanden bok naar de

1) Vers 21 naar de Engelsche overzetting.

woestijn bracht, en zij, die het zondoffer verbrandden, moesten beschouwd worden als ceremonieel onrein, en zij mochten niet in het leger komen, vóór zij hunne kleederen hadden gewasschen, en hun vleesch in water hadden gebaad. Hetgeen de verontreinigende natuur aanduidde der zonde; zelfs het offer, dat slechts tot zonde was gemaakt, was ontreinigend; alsmede de onvolkomenheid der wettische offeranden; zóó weinig hebben zij de zonde weggenomen, dat *zij* zelfs een smet achterlieten op hen, die ze aanraakten.

Eindelijk. Nadat dit alles geschied was, ging de priester wederom in het heilige der heiligen, om zijn wierookvat te halen, en dan keerde hij met blijdschap terug naar zijn eigen huis, omdat hij zijn plicht gedaan had, en niet gestorven was.

29. En dit zal voor u tot een eeuwige inzetting zijn; gij zult in de zevende maand, op den tienden der maand, uwe zielen verootmoedigen, en geen werk doen, inboorling noch vreemdeling, die in het midden van u als vreemdeling verkeert. 30. Want op dien dag zal hij voor u verzoening doen, om u te reinigen; van al uwe zonden zult gij voor het aangezicht des HEEREN gereinigd worden. 31. Dat zal u een sabbat der rust zijn, opdat gij uwe zielen verootmoedigt; het is een eeuwige inzetting. 32. En de priester, dien men gezalfd en wiens hand men gevuld zal hebben, om voor zijn vader het priesterambt te bedienen, zal de verzoening doen; als hij de linnen kleederen, de heilige kleederen, zal aangetrokken hebben, 33. Zoo zal hij het heilige heiligdom verzoenen, en de tent der samenkomst, en het altaar zal hij verzoenen; desgelijks voor de priesteren, en voor al het volk der gemeente zal hij verzoening doen. 34. En dit zal u tot een eeuwige inzetting zijn, om voor de kinderen Israels van al hunne zonden, eenmaal des jaars verzoening te doen. En men deed, gelijk als de HEERE Mozes geboden had.

1. Hier is: De dag, welke voor die plechtigheid was aangewezen. Hij moet jaarlijksch waargenomen worden op *den tienden dag der zevende maand*, vers 29. De zevende maand was voor de eerste maand gerekend, totdat God verordineerd had, dat de maand, waarin de kinderen Israels uit Egypte gingen, als de eerste gerekend en aldus genoemd zou worden. Sommigen hebben het denkbeeld geopperd, dat deze tiende dag van de zevende maand de dag geweest is, waarop onze eerste ouders gevallen zijn, en dat hij ter gedachtenis daarvan als een vastendag werd waargenomen. Dr. Lightfoot heeft uitgerekend, dat dit de dag was, waarop Mozes de laatste maal van den berg gekomen is, toen hij de nieuwe tafelen medebracht en de verzekering, dat God met Israel verzoend was, en zijn aangezicht glinsterde. Die dag moet een dag van verzoening zijn in al hunne geslachten; want de herinnering aan Gods vergeven van hunne zonde met het gouden kalf kon hen aanmoedigen om te hopen, dat God op hun berouw en bekeering al hunne overtredingen zou vergeven.

2. De plicht des volks op dien dag: *a.* Zij moeten rusten van al hun arbeid; *het zal u een sabbat der rust zijn;* vers 31. Het werk van den dag zelf was genoeg, en zoo het goed gedaan werd, was het een goede dag werks, daarom moeten zij in het geheel geen ander werk doen. De arbeid van verootmoediging voor zonde vereischt zulk een sterke inspanning des geestes, dat dit ons niet zou toelaten aan iets anders te denken. De verzoendag schijnt die sabbat te zijn, waarvan gesproken wordt door den profeet, Jes. 58 : 13, want het is dezelfde als de vastendag, waarvan in de vorige verzen gesproken wordt. *b.* Zij moeten hunne zielen verootmoedigen. Zij moeten zich onthouden van alle verkwikking des lichaams ten teeken van hun innerlijke verootmoediging der ziel en berouw over hunne zonde. Zij allen vastten op dien dag, dat is zij gebruikten spijs noch drank (behalve de kranken en de kinderen,) en legden hunne versierselen af, en zalfden zich niet, zooals Daniël, Hoofdst. 10 : 3, 12. *David kwelde zijne ziel met vasten,* Psalm 35 : 13. En het beteekende het dooden der zonde, het zich afwenden er van, *het losmaken van de knoopen der ongerechtigheid,* Jes. 58 : 6. De Joodsche geleerden gaven het volk den raad om op dien dag die deelen der Schrift niet te lezen, die hun met blijdschap zouden kunnen vervullen, omdat het een dag was om de ziel te verootmoedigen.

3. Het eeuwigdurende van deze inzetting; *dit zal u een eeuwige inzetting zijn,* vers 29, 34. Het moet geen enkel jaar worden nagelaten, nooit vervallen, totdat deze bedeeling ontbonden zal wezen, en het type plaats zal maken voor het antitype. Zoolang wij voortdurend zondigen, moeten wij er voortdurend berouw van hebben en de verzoening verkrijgen. De wet om onze zielen te verootmoedigen wegens de zonde is een eeuwige inzetting die van kracht zal blijven totdat wij gekomen zijn daar, waar alle tranen, zelfs die des berouws, van onze oogen afgewischt zullen worden. De apostel beschouwt het als een blijk van de ongenoegzaamheid van de wettische offers om de zonde weg te nemen en het geweten er van te reinigen, dat in dezelven alle jaar weder gedachtenis der zonden geschiedt, Hebr. 10 : 1—3. De jaarlijksche herhaling van de offers toonde, dat er slechts een zwak pogen in was tot verzoening; krachtdadig en afdoend kon dit slechts geschieden door *de offerande des lichaams van Jezus Christus, eenmaal geschied,* die eene maal was genoeg, deze offerande behoefde niet herhaald te worden.

Laat ons dus zien wat er van het Evangelie was in dit alles.

I. Hier zijn in type de twee groote Evangelievoorrechten voorgesteld van vergeving der zonde en toegang tot God, welke wij beiden aan het middelaarschap van Jezus Christus verschuldigd zijn.

Laat ons dan hier zien:

1. De verzoening der schuld, die Christus zelf voor ons aangebracht heeft. Hijzelf is beide de offeraar en het offer, waardoor verzoening teweeggebracht wordt; want Hij is:

A. De Priester, de Hoogepriester, *die de zonden des volks verzoent,* Hebr. 2 : 17. Hij en Hij alleen is *par negotio — geschikt voor het werk,* en waardig de eere er van; Hij is door den Vader gesteld om dit te doen, die Hem geheiligd heeft, en Hem tot dit doel in de wereld gezonden heeft, namelijk *dat God, in Hem, de wereld met zichzelven verzoenen zou.* Hij heeft dit werk ondernomen, en zich om onzentwil geheiligd, en er zich voor afgezonderd, Joh. 17 : 19. Dat de hoogepriester zich op dien dag zoo dikwijls baadde, en den dienst verrichtte gekleed in fijn zuiver en wit linnen beteekende de heiligheid van den Heere Jezus, Zijn volkomen-vrij zijn van elke zonde, en Zijn versierd-zijn met alle genade. Niemand mocht bij den hoogepriester zijn, als hij verzoening deed, vers 17, want onze Heere Jezus moest *de pers alleen treden,* en *van de volkeren moest er niemand bij Hem zijn,* Jes. 63 : 3. Daarom hebben, toen Hij inging tot Zijn lijden, *al Zijne discipelen hem verlaten en zijn gevloden,* want indien er van hen gevangen genomen en met Hem ter dood gebracht waren, dan zou dit beschouwd zijn alsof zij medegewerkt hadden tot de verzoening; niemand dan moordenaars, ten opzichte van wie zulk eene gedachte niet kon opkomen, moest met Hem lijden. En let op den omvang der verzoening, die de hoogepriester deed, het was *voor het heilige der heiligen, voor den tabernakel, voor het altaar, voor de priesters en voor al het volk,* vers 33. Christus' genoegdoening brengt verzoening teweeg beide voor de leeraren en voor de gemeente, *de ongerechtigheid onzer heilige* (en onzer onheilige) *dingen.* Onze aanspraak op de voorrechten der inzettingen, de vertroosting, die wij er in vinden, hebben wij alleen te danken aan de verzoening, aangebracht door Christus. Maar terwijl de verzoening, die de hoogepriester deed, slechts de vergadering van Israel betrof, is Christus de verzoening niet alleen voor de zonden der Joden, maar voor de zonden van geheel de heidenwereld. En ook hierin werd Aäron oneindig ver overtroffen door Christus, dat Aäron het noodig had om eerst voor zijn eigen zonde offerande te offeren en van zijne zonde belijdenis te doen op het hoofd van zijn zondoffer, maar onze Heere Jezus had geen eigen zonde, en *zulk een hoogepriester betaamde ons,* Hebr. 7 : 26. Daarom is Hij ook, toen Hij in de Jordaan gedoopt werd, terwijl anderen in het water stonden, *belijdenis doende van hunne zonde,* Matth. 3 : 6, *terstond uit het water opgeklommen,* vers 16, daar Hij geen zonde had te belijden.

B. Gelijk Hij de Hoogepriester is, zoo is Hij ook het offer, waarmede de verzoening gedaan wordt, want in onze verzoening met God is Hij alles in alles. Aldus werd Hij voorgesteld door de twee bokken, die beiden één offer waren; de geslachte bok was het type van Christus, stervende voor onze zonden, de weggaande bok was een type van Christus, opgestaan tot onze rechtvaardigmaking. Door het lot, waarvan het beleid van den Heere is, werd beslist welke bok geslacht moest worden; want Christus werd *door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgeleverd. a.* De verzoening wordt gezegd voltooid te zijn door de zonden van Israel op het hoofd van den bok te leggen. Zij hadden verdiend verlaten en in een land der vergetelheid weggezonden te worden, maar die straf werd hier overgebracht op den bok, die hunne zonden droeg; in toespeling hierop wordt van God gezegd, dat Hij ons aller ongerechtigheid heeft doen aanloopen op den Heere Jezus, Jes. 53 : 6, die van al deze schaduwen het wezen is. En Hij wordt gezegd *onze zonden* — namelijk de straf er voor — *in Zijn eigen lichaam gedragen te hebben op het hout,* 1 Petr. 2 : 24. Aldus is Hij zonde voor ons gemaakt, dat is: offer voor zonde, 2 Cor. 5 : 21. Hij leed en stierf, niet alleen tot ons welzijn en behoud, maar in onze plaats; Hij werd verlaten en scheen voor een tijd vergeten, opdat wij niet voor eeuwig verlaten en vergeten zouden worden. Sommige geleerden hebben uitgerekend, dat onze Heere Jezus door Johannes in de Jordaan gedoopt werd op den tienden dag der zevende maand, dus juist op den verzoendag; toen ging Hij in tot Zijn ambt als Middelaar, en *werd terstond door den Geest uitgedreven in de woestijn,* een afgezonderd, onbewoond land. *b.* Het gevolg daarvan was, dat *al de ongerechtigheden van Israel weggevoerd werden in een land der vergetelheid.* Aldus *neemt* Christus, het Lam Gods, *de zonde der wereld weg,* Joh. 1 : 29. En als God de zonde vergeeft, wordt Hij gezegd haar niet meer te gedenken, Hebr. 8 : 12, haar *achter Zijn rug te werpen,* Jes. 38 : 17, *in de diepte der zee,* Micha 7 : 19, haar weg te doen *zoover het oosten is van het westen,* Psalm 103 : 12.

2. Den ingang in den hemel, door Christus voor ons bereid, zien wij hier afgeschaduwd door des hoogepriesters ingaan in het heilige der heiligen. Dit wordt door den apostel verklaard, Hebr. 9 : 7 en verv. en hij toont aan: *a.* Dat *de hemel de meerdere en volmaakte tabernakel is, niet met handen gemaakt, dat is, niet van dit maaksel,* en dat de weg er heen door geloof, hoop en gebed, door een Middelaar, toen nog niet zoo klaar en duidelijk geopenbaard was als thans onder het Evangelie. *b.* Dat Christus bij Zijne hemelvaart eens voor altijd den hemel is binnengegaan, als openbaar persoon in den naam van geheel Zijn geestelijk Israel, en door het voorhangsel Zijns vleesches, Hebr. 10 : 20. *c.* Dat Hij is ingegaan *door Zijn eigen bloed,* Hebr. 9 : 12, met Hem medenemende naar den hemel de kracht der offerande, die Hij geofferd heeft op de aarde, en aldus als het ware Zijn bloed sprengende voor den genadetroon, waar het betere dingen spreekt dan het bloed van stieren en bokken. Daarom wordt Hij gezegd in het midden van den troon te verschijnen *als een Lam, dat geslacht is,* Openb. 5 : 6. En ofschoon Hij voor zichzelven geen zonde te verzoenen had, heeft Hij toch door Zijn eigen verdienste de wederherstelling verkregen in Zijn aloude heerlijkheid, Joh. 17 : 4,

5, zoowel als een eeuwige verlossing voor ons, Hebr. 9 : 12. *d.* De hoogepriester heeft in het heilige der heiligen wierook gebrand, hetgeen eene afschaduwing was van de voorbede van Christus, om welke te doen binnen den voorhang Hij eeuwig leeft, in de kracht Zijner genoegdoening. En wij zouden niet kunnen verwachten te leven voor den troon der genade, indien hij niet bedekt was door den rookwolk van dit reukwerk. Zonder het tusschenbeidentreden van een Middelaar zal bloote genade ons niet behouden. Het tusschenbeiden-treden van Christus is daar voor God gesteld als reukwerk, als *dit reukwerk.* En gelijk de hoogepriester eerst voor zich, dan voor zijn huis en daarna voor geheel Israel bad, zoo heeft onze Heere Jezus in het 17de hoofdstuk van Johannes (dat een voorbeeld of proeve was van Zijne voorbede in den hemel,) eerst zichzelven Zijn Vader bevolen, toen Zijne discipelen, die Zijn huis waren, en daarna allen, die door hun woord in Hem zullen gelooven, als gansch Israel; en na aldus op de bedoeling Zijner offerande gewezen te hebben werd Hij terstond gegrepen en ingevolge deze bedoeling gekruisigd. *e.* De ingang door Christus bewerkt heeft dien van Aäron hierin ver overtroffen, dat Aäron geen toegang kon verkrijgen, ja zelfs voor zijn eigen zonen niet, in het heilige der heiligen, maar dat onze Heere Jezus voor ons een *verschen en levenden weg ingewijd heeft* naar het heiligdom, zoodat wij dan ook vrijmoedigheid hebben om in te gaan, Hebr. 10 : 19, 20. En *eindelijk :* de hoogepriester moest weder uitgaan uit het heiligdom; maar onze Heere Jezus leeft eeuwiglijk om voor ons te bidden, en verschijnt altijd in de tegenwoordigheid Gods voor ons, waar Hij als onze voorlooper voor ons is ingegaan, en waar Hij als onze pleitbezorger altijd verblijf houdt.

II. Hier is ook een type of afschaduwing van de twee groote Evangelieplichten van geloof en bekeering, door welke wij bevoegd worden voor de verzoening en aanspraak verkrijgen op het voordeel er van.

1. Door het geloof moeten wij onze handen leggen op het hoofd van het offer, steunende op Christus, als de Heere onze Gerechtigheid, pleitende op Zijne genoegdoening, als hetgeen waardoor alleen verzoening kon gedaan worden over onze zonden, en waardoor wij vergeving kunnen verkrijgen. „Gij, Heere, zult voor mij antwoorden. Alles wat ik te zeggen heb is: *Christus is voor mij gestorven, ja wat meer is, Hij is opgestaan ;* aan Zijne genade en bestuur geef ik mij geheel over, en door Hem heb ik *de verzoening verkregen,*" Rom. 5 : 11.

2. Door berouw en bekeering moeten wij onze zielen verootmoedigen, niet slechts voor een tijd vastende van de genietingen en verlustigingen des lichaams, maar innerlijk treurende om onze zonden, en een leven leidende van zelfverloochening en dooding van het vleesch. Wij moeten ook een berouwvolle belijdenis afleggen van zonde, en dit met het oog op Christus, dien wij doorstoken hebben, en om Hem rouw bedrijvende, en met de hand des geloofs op de verzoening, ons verzekerd houdende, dat, *indien wij onze zonden belijden, God getrouw en rechtvaardig is, dat Hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid.*

Eindelijk. De bazuin des geklanks, die in het jubeljaar vrijheid verkondigde, moest aan het einde van *den verzoendag* geblazen worden, Hoofdst. 25 : 9. Want de kwijtschelding onzer schuld, de bevrijding uit onze dienstbaarheid en ons terugkeeren tot ons erfdeel zijn wij allen aan het middelaarschap en de voorbede van Jezus Christus verschuldigd. Door de verzoening verkrijgen wij rust voor onze ziel en al de heerlijke vrijheid van de kinderen Gods.

HOOFDSTUK XVII.

Na de wet betreffende de verzoening, die door den hoogepriester voor geheel Israel door het bloed van stieren en bokken in den tabernakel gedaan werd, hebben wij in dit hoofdstuk twee verbodsbepalingen, noodig voor de bewaring van de eer dier verzoening. I. Dat geen offer door iemand anders dan de priesters geofferd mocht worden, noch aan eenigerlei andere plaats dan aan de deur van den tabernakel, en dat wel op straffe des doods, vers 1—9. II. En dat geen bloed mocht gegeten worden, en dat wel met dezelfde strafbedreiging, vers 10—16.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot Aäron, en tot zijne zonen, en tot al de kinderen Israels, en zeg tot hen: Dit is het woord, hetwelk de HEERE geboden heeft, zeggende: 3. Een ieder van het huis Israels, die een os, of lam, of geit in het leger slachten zal, of die ze slachten zal buiten het leger; 4. En dezelve aan de deur van de tent der samenkomst niet brengen zal, om eene offerande den HEERE voor den tabernakel des HEEREN te offeren; het bloed zal dienzelven man toegerekend worden, hij heeft bloed vergoten; daarom zal dezelve man uit het midden zijns volks uitgeroeid worden; 5. Opdat, wanneer de kinderen Israels hunne slachtofferen brengen, welke zij op het veld slachten, dat zij die den HEERE toebrengen, aan de deur van de tent der samenkomst tot den priester, en dezelve tot dankofferen den HEERE slachten. 6. En de priester zal het bloed op het altaar des HEEREN, aan de deur van de tent der samenkomst, sprengen; en hij zal het vet aansteken, tot een lieflijken reuk den HEERE. 7. En zij zullen ook niet meer hunne slachtofferen den duivelen, welken zij nahoereeren, offeren; dat zal hun een eeuwige inzetting zijn voor hunne geslachten. 8. Zeg dan tot hen: Een ieder van het huis Israels, en van de vreemdelingen, die in het midden van hen als vreemdelingen verkeeren, die een brandoffer of slachtoffer zal offeren, 9. En dat tot de deur van de tent der samenkomst niet zal brengen, om hetzelve den HEERE te bereiden; diezelve man zal uit zijne volken uitgeroeid worden.

Deze wet legde aan geheel Israel de ver-

plichting op om al hunne offeranden op Gods altaar te brengen, teneinde aldaar geofferd te worden. En ten opzichte van die zaak hebben wij na te gaan:

I. Hoe het er tevoren mede stond:

1. Het was aan iedereen veroorloofd altaren te bouwen, waar zij wilden, en er Gode offers op te brengen. Overal waar Abraham eene tent had, bouwde hij een altaar, en ieder hoofd van een gezin was priester in zijn huis, zooals Job, Hoofdst. 1 : 5.

2. Deze vrijheid is een aanleiding geworden tot afgoderij. Toen iedereen zelf priester was en zijn eigen altaar had, hebben zij langzamerhand, *verijdeld geworden zijnde in hunne overleggingen*, zich ook eigen goden uitgedacht, en *den duivelen hunne slachtofferen geofferd*, vers 7. Het woord, in onze overzetting door *duivelen* vertaald, beteekent eigenlijk *ruige*, of *harige bokken*, omdat het waarschijnlijk is, dat de booze geesten hun dikwijls in die gedaante verschenen, om hunne offers te vragen en hunne aanneming er van te kennen te geven. Want van dat de duivel in opstand kwam tegen God en van Hem afvallig was geworden, heeft hij zich altijd als Zijn mededinger opgeworpen, en begeerde hij dat hem Goddelijke eer zou bewezen worden; hij had de onbeschaamdheid van onzen gezegenden Heiland aan te zoeken om voor hem neder te vallen en hem te aanbidden. De Israelieten zelf hadden in Egypte geleerd aan duivelen te offeren. En het schijnt dat sommigen van hen dit gedaan hebben zelfs nadat God zoo heerlijk voor hen en onder hen verschenen is. Er wordt van hen gezegd, dat zij deze duivelen *nahoereeren*, want het was een verbreken van hun verbond met God zooals overspel een verbreken is van het huwelijksverbond; en zij waren even sterk verkleefd aan hun afgoderij en even moeilijk er van terug te brengen, als degenen, die zich aan ontuchtigheid overgeven, *om alle onreinigheid gieriglijk te bedrijven;* daarom is het met toespeling hierop, dat God zich *een ijverig God* noemt.

II. Hoe deze wet dit vaststelde.

1. Sommigen denken dat hiermede aan de kinderen Israels verboden werd om, zoolang zij in de woestijn waren, een os of schaap, kalf, lam of geitenbok, zelfs voor hun gewone spijze, ergens anders te slachten dan *aan de deur van de tent der samenkomst*, waar het bloed en het vet op Gods altaar geofferd, en het vleesch aan den offeraar gegeven moest worden, om het als dankoffer te eten, overeenkomstig deze wet. En de wet is in bewoordingen vervat, die deze meening begunstigen, vers 3, 4, want zij spreekt in het algemeen van het slachten van een os, lam of geit. De geleerde Dr. Cudworth geeft er deze uitlegging van, en hij denkt dat zij, zoolang zij den tabernakel zoo dicht bij zich hadden in het leger, geen ander vleesch aten, dan hetgeen eerst aan God geofferd was, maar dat deze wet gewijzigd werd toen zij in Kanaän kwamen, Deut. 12 : 21, en hun veroorloofd werd om hunne runderen en schapen tehuis te slachten zoowel als de ree en het hert. Slechts drie maal in het jaar moesten zij naar Gods tabernakel opgaan, om daar voor Zijn aangezicht te eten en te drinken. Waarschijnlijk hebben zij in de woestijn niet veel ander vleesch gegeten dan het vleesch van hunne dankoffers, daar zij hun vee voor de teelt wilden bewaren tegen dat zij in Kanaän kwamen. Daarom murmureerden zij om vleesch, daar zij het manna moede waren, en bij die gelegenheid spreekt Mozes, alsof zij zeer zuinig moesten zijn op hunne schapen en runderen, Num. 11 : 4, 22. Toch is het moeilijk om dit te verklaren als zijnde een tijdelijke wet, daar toch uitdrukkelijk gezegd is, *dat dit hun een eeuwige inzetting zal zijn voor hunne geslachten*, vers 7. En daarom:

2. Schijnt dit veeleer een verbod te zijn om eenig dier tot offer te slachten aan een andere plaats dan aan het altaar Gods. Zij moeten niet, zooals zij vroeger gedaan hadden, offeranden offeren *op het veld*, vers 5, neen, ook niet aan den waren God, maar ze tot den priester brengen om op het altaar des Heeren geofferd te worden; en de plechtigheid, die zij nu onlangs bijgewoond hadden van de wijding der priesters en van het altaar, kon als een goede reden dienen, waarom zij zich tot die beiden moesten bepalen, daar God ze zoo kennelijk had verordineerd. Deze wet was niet alleen voor de Israelieten zelven verplichtend, maar ook voor de proselieten, of vreemdelingen, die besneden waren en onder hen woonden, en die in gevaar waren van neiging te behouden voor hun oude wijze van aanbidding. Indien iemand deze wet overtrad, en offeranden offerde aan een andere plaats dan in den tabernakel, dan was die zonde zeer groot; *het bloed zal dien man toegerekend worden, hij heeft bloed vergoten*, vers 4. Hij had slechts een dier gedood, maar daar hij het niet op de door God voorgeschreven wijze had gedood, werd hij beschouwd als een moordenaar. Het is door eene schenking Gods, dat wij vrijheid hebben om de mindere schepselen te dooden, op welk voordeel wij geen recht of aanspraak hebben, tenzij wij ons aan de bepalingen onderwerpen, die er bij gemaakt zijn, en welke hierin bestaan, dat het noch met wreedheid noch in bijgeloovigheid gedaan zal worden, Gen. 9 : 3, 4. En er werd ook nooit grooter misbruik gemaakt van de mindere schepselen, dan toen zij òf tot valsche goden werden gemaakt, òf tot offers aan valsche goden, waarop de apostel misschien zeer bijzonder zinspeelt, als hij spreekt van de ijdelheid en dienstbaarheid der verderfenis, waaraan het schepsel onderworpen is, Rom. 8 : 20, 21, vergelijk ook Hoofdst. 1 : 23, 25. Afgodische offers werden niet alleen als overspel beschouwd, maar ook als moord; *die een os slacht* — om hem aan een afgod te offeren — *verslaat een man*, Jes. 66 : 3. *b.* De straf zal streng zijn; *die man zal uit het midden zijns volks uitgeroeid worden.* Als het blijkbaar was, ontwijfelbaar zeker, dan moest de magistraat dit doen, maar indien niet, dan zal God zelf dit werk ter hand nemen, en dan zal die offeraar door een plotselingen slag van Gods gerechtigheid worden afgesneden. De redenen, waarom God dit strikt bevel gaf, om al hunne offeranden aan ééne plaats te offeren waren: *Ten eerste:* Om afgoderij en

bijgeloof te voorkomen, opdat offeranden gebracht zouden worden aan God en volgens den regel, zonder invoering van nieuwigheden er bij; zij moesten altijd geofferd worden door den dienst der priesters, die de dienaren waren van Gods huis, en onder het oog van den hoogepriester, die de bestuurder was van Zijn huis, en zorg droeg dat alles naar Gods verordening geschiedde. *Ten tweede.* De beveiliging van de eer van Gods tempel en altaar, waarvan de hun eigen waardigheid in gevaar zou zijn, indien zij hunne offeranden ergens anders konden offeren evengoed als daar. *Ten derde.* Om eenheid en broederlijke liefde onder de Israelieten te bewaren, opdat zij, zich allen rondom één altaar scharende, zooals de kinderen van het gezin zich dagelijks aan dezelfde tafel bevinden, als broeders zouden leven en elkander zouden liefhebben, *samengevoegd zouden zijn in eenzelfden zin, en in eenzelfde gevoelen,* 1 Cor. 1 : 10.

III. Hoe die wet werd nagekomen.

1. Zoolang de Israelieten aan hunne oprechtheid vasthielden, gaven zij met groote teederheid en nauwlettendheid acht op deze wet, gelijk blijkt uit hun ijver tegen het altaar, dat opgericht werd door de twee en een halve stam, dat zij volstrekt niet overeind zouden gelaten hebben, indien zij er niet van overtuigd waren geworden, dat het nooit bedoeld was, en nimmer gebruikt zou worden, om er offers op te offeren, Jozua 22 : 12 en verv.

2. Het verbreken dezer wet was gedurende veel eeuwen de ergernis en het ongeneeslijk bederf der Joodsche kerk, getuige de klacht welke zoo dikwijls voorkomt in de geschiedenis, zelfs van de goede koningen: *Alleenlijk de hoogten werden niet weggenomen, het volk offerde en rookte nog op de hoogten,* en dit was het wat de deur opende voor de grofste afgoderij.

3. Toch was er in buitengewone gevallen dispensatie van deze wet. Gideons offer, Richt. 6 : 26; dat van Manoach, Richt. 13 : 19; van Samuel, 1 Sam. 7 : 9; 9 : 13; van David, 2 Sam. 24 : 18; en van Elia, 1 Kon. 18 ; 23, werden aangenomen, hoewel zij niet op de gewone plaats geofferd werden. Maar die allen werden òf geboden door engelen, òf geofferd door profeten, en sommigen denken dat na de verwoesting van Silo, en voordat de tempel gebouwd was, zoolang dus het altaar en de ark geen vaste verblijfplaats hadden, het meer geoorloofd was om elders offeranden te offeren.

IV. Hoe die zaak nu staat en welk gebruik wij van die wet hebben te maken.

1. Het is zeker dat de geestelijke offeranden, die wij nu moeten offeren, tot geenerlei plaats bepaald zijn. Onze Heiland heeft dit duidelijk gemaakt, Joh. 4 : 21, en de apostel overeenkomstig de profetie in Maleachi 1 : 11. *Aan alle plaats zal Mijn naam reukwerk toegebracht worden.* Wij hebben thans geen tempel of altaar, dat de gave heiligt, en ook is de Evangelieeenheid niet in *een plaats* gelegen, maar in *een hart* en in *de eenigheid des geestes.*

2. Christus is ons altaar en *ware tabernakel,* Hebr. 8 : 2; 13 : 10; in Hem woont God onder ons, en het is in Hem, dat onze offeranden Gode aangenaam zijn, en in Hem alleen, 1 Petr. 2 : 5. Andere middelaars te stellen, andere altaren op te richten, of andere zoenoffers in te stellen, is hetzelfde als andere goden in te voeren. Hij is het middelpunt der eenheid, in wien de leden van het Israel Gods elkander ontmoeten.

3. Toch hebben wij den openbaren eeredienst in eere te houden en moeten wij de onderlinge bijeenkomsten niet nalaten, Hebr. 10 : 25. *De Heere bemint de poorten van Zion boven alle woningen van Jakob,* en dat behooren ook wij te doen, zie Ezech. 20 : 40. Hoewel God genadiglijk het offer van onzen huisgodsdienst wil aannemen, moeten wij daarom toch de deur van de tent der samenkomst niet veronachtzamen.

10. En een ieder uit het huis Israels, en uit de vreemdelingen, die in het midden van hen als vreemdelingen verkeeren, die eenig bloed zal gegeten hebben, tegen diens ziel, die dat bloed zal gegeten hebben, zal Ik Mijn aangezicht zetten, en zal die uit het midden haars volks uitroeien. 11. Want de ziel van het vleesch is in het bloed; daarom heb Ik het u op het altaar gegeven, om over uwe zielen verzoening te doen; want het is het bloed, dat voor de ziel verzoening zal doen. 12. Daarom heb Ik tot de kinderen Israels gezegd: Geen ziel van u zal bloed eten; noch de vreemdeling, die als vreemdeling in het midden van u verkeert, zal bloed eten. 13. Een ieder ook van de kinderen Israels en van de vreemdelingen, die als vreemdelingen in het midden van hen verkeeren, die eenig wild gedierte, of gevogelte, dat gegeten wordt, in de jacht gevangen zal hebben; die zal deszelfs bloed vergieten, en zal dat met stof bedekken. 14. Want het is de ziel van alle vleesch, zijn bloed is voor zijne ziel; daarom heb Ik tot de kinderen Israels gezegd: Gij zult geens vleesches bloed eten; want de ziel van alle vleesch, dat is zijn bloed; zoo wie dat eet, zal uitgeroeid worden. 15. En alle ziel onder de inboorlingen of onder de vreemdelingen, die een dood aas of het verscheurde zal gegeten hebben, die zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan den avond; daarna zal hij rein zijn. 16. Maar indien hij die niet wascht, en zijn vleesch niet baadt, zoo zal hij zijne ongerechtigheid dragen.

Wij hebben hier eene herhaling en bevestiging van de wet tegen het eten van bloed. Wij hebben deze wet reeds tweemaal in de Levietische wet gevonden, Hoofdst. 3 : 19; 7 : 26, behalve nog de plaats, die er aan gegeven is in de wetten aan Noach, Gen. 9 : 4. Maar hier is:

1. Het verbod herhaald, telkens en nogmaals, en wordt verwezen naar de vorige desbetreffende wetten: *Ik heb den kinderen Israels gezegd: Geen ziel van u zal bloed eten,* vers 12, en wederom in vers 14: *Gij zult geens vleesches*

bloed eten. Er wordt hier groote nadruk op gelegd, als op eene wet, waaraan meer gelegen is dan men op den eersten aanblik zou denken.

2. Zij is verbindend gemaakt, niet alleen *voor het huis Israels,* maar ook voor *de vreemdelingen, die in het midden van hen als vreemdelingen verkeeren,* vers 10, hetgeen misschien ééne reden was, waarom het raadzaam werd geacht om, voor een tijd, aan de bekeerlingen uit de heidenen het eten van bloed te verbieden, Hand. 15 : 29.

3. De strafbedreiging, toegevoegd aan deze wet, is zeer streng, vers 10. *Ik zal Mijn aangezicht zetten tegen de ziel van hem, die bloed zal gegeten hebben,* indien hij het deed met opgeheven hand, *en zal die uit het midden haars volks uitroeien;* en wederom, vers 14, *zij zal uitgeroeid worden.* Gods toorn zal het verderf zijn van den zondaar. Beschouw dien mensch als verloren, voor eeuwig verloren, tegen wien God Zijn aangezicht stelt, want welk schepsel zal tegenover den Schepper kunnen bestaan?

4. Eene reden, die voor deze wet is gegeven, vers 11, want *het is het bloed, dat voor de ziel verzoening zal doen,* en het werd *daarom* bestemd om er verzoening mede te doen, wijl het *de ziel is van alle vleesch.* De zondaar verdiende te sterven, daarom moet het offer sterven. Daar nu het bloed aldus het leven is, dat de dieren gewoonlijk voor des menschen gebruik gedood werden door er al het bloed aan te laten ontvloeien, heeft God bepaald, dat het uitstorten of sprengen van het bloed des offers op het altaar moest geschieden, om aan te duiden dat het leven van het offer aan God werd gegeven in de plaats van het leven des zondaars, en als rantsoen er voor; daarom *geschiedt er zonder bloedstorting geene vergeving,* Hebr. 9 : 22. Om die reden moesten zij geen bloed eten, en:

1. Het was een zeer goede reden; want God wilde hierdoor de eer bewaren van die wijze van verzoening, welke Hij had ingesteld, en eerbied er voor in het hart des volks. Het bloed des verbonds, toen een door de zinnen waarneembaar voorwerp zijnde, moest geen bloed gegeten worden, of als iets gewoons onder de voeten worden vertreden, zooals zij ook geen zalf of reukwerk moesten hebben gelijk aan die, welke God voor zich had verordineerd. Maar:

2. Deze reden is thans opgeheven, hetgeen te kennen geeft dat de wet zelve ceremonieel was, en nu niet meer van kracht is. Het bloed van Christus, die gekomen is — en wij hebben geen anderen te verwachten, — alleen doet verzoening voor de ziel, en daarvan was het bloed der offeranden een onvolkomen type. De komst van het wezen doet de schaduw weggaan. Het bloed der dieren is niet langer het rantsoen, alleen het bloed van Christus is dit, en daarom bestaat nu de reden niet meer waarom geen bloed gegeten moet worden, die er toen was, en wij kunnen niet onderstellen dat het Gods wil was, dat de wet de reden er voor zou overleven. Het bloed, mits zoo bereid, dat het niet ongezond is, is thans veroorloofd tot voeding van ons lichaam, omdat het niet langer verordineerd is om verzoening te doen voor de ziel.

3. Maar toch heeft het ook nu nog een nuttige beteekenis: het leven is in het bloed, het is het voertuig der levensgeesten, en God wilde dat Zijn volk teedere zorg zou hebben over het leven hunner beesten, dat zij niet hard of wreed jegens hen zouden zijn, geen vermaak zouden scheppen in iets, dat barbaarsch is. Zij moeten geen bloeddorstig volk wezen. Toenmaals heeft het bloed verzoening gedaan in overdrachtelijken zin, thans wordt door Christus' bloed, in wezenlijken, krachtdadigen, afdoenden zin, verzoening teweeggebracht, daarop hebben wij dus te zien met diepen eerbied, en het dus niet als iets gewoons te beschouwen; want tegen hen, die dat doen, zal Hij Zijn aangezicht stellen, en zij zullen uit het midden huns volks uitgeroeid worden, Hebr. 10 : 29.

Er worden hier nog andere voorschriften gegeven als aanhangsels tot deze wet, en omheiningen er van. *a.* Zij moeten het bloed bedekken van de dieren, die zij *op de jacht gevangen hebben,* vers 13. Zij moeten het niet alleen niet eten, maar het op betamelijke wijze begraven, ten teeken van een verborgenheid, die zij moeten gelooven in deze wet te zijn gelegen. De Joden beschouwen dit als een zeer gewichtig voorschrift, en bepalen dat zij het bloed moeten bedekken onder het uitspreken van deze woorden: *Geloofd zij Hij, die ons door Zijne geboden heeft geheiligd en ons bevolen heeft bloed te bedekken. b.* Zij moeten geen dieren eten, die hun eigen dood zijn gestorven, of verscheurd werden, vers 15, omdat het bloed er, òf in het geheel niet, òf niet op regelmatige wijze aan ontvloeid was. God wilde dat zij kieschkeurig zouden zijn op hun dieet, niet met de kieschkeurigheid die slechts den vleeschelijken lust streelt, maar die dezen weerstaat en beteugelt. God wilde Zijnen kinderen niet toestaan om maar alles met gretigheid te eten wat op hun weg kwam, maar aandachtig en zorgvuldig te bezien wat hun voorkwam, opdat zij ook in andere dingen zouden leeren om des gewetens wille een onderzoek in te stellen. Zij, *die zich maakten aan den buit,* hebben gezondigd, 1 Sam. 14 : 32, 33. Indien iemand onwetend of uit onbedachtzaamheid het vleesch at van een dier, dat niet naar behooren geslacht was, dan moest hij *zichzelven en zijne kleederen wasschen,* want anders *droeg hij zijne ongerechtigheid,* vers 15, 16. De verontreiniging was ceremonieel, en dit was ook de reiniging er van; maar zoo iemand de voorgeschreven methode van reiniging veronachtzaamde, of er zich niet aan wilde onderwerpen, dan heeft hij daardoor schuld op zich geladen. Zie den aard van eene verhelpende wet; die er aan gehoorzaamt, heeft er het voordeel van, die er niet aan gehoorzaamt, blijft niet slechts onder zijne reeds aangegane schuld, maar vermeerdert die nog met de schuld van de voorziening te minachten, die God door zijne genade gemaakt heeft tot zijne verlichting, zoodat hij tegen het geneesmiddel zondigt.

HOOFDSTUK XVIII.

Hier is: I. Een algemeene wet tegen elke gelijkvormigheid met de verdorven gewoonten der heidenen, vers 1—5. II. Bijzondere wetten: 1. Tegen bloedschande, vers 6—18. 2. Tegen dierlijke lusten en barbaarsche afgoderijen, vers 19—23. III. Het krachtig aandringen dezer wetten naar aanleiding van het verderf der Kanaänieten, vers 24—30.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels en zeg tot hen: Ik ben de HEERE uw God! 3. Gij zult niet doen naar de werken des Egyptischen lands, waarin gij gewoond hebt; en naar de werken des lands Kanaän, waarheen Ik u breng, zult gij niet doen, en zult in hunne inzettingen niet wandelen. 4. Mijne rechten zult gij doen, en Mijne inzettingen zult gij houden, om in die te wandelen; Ik ben de HEERE uw God! 5. Ja, Mijne inzettingen en Mijne rechten zult gij houden; welk mensch dezelve zal doen, die zal door dezelve leven; Ik ben de HEERE!

Na onderscheidene ceremonieele inzettingen keert God hier terug om hun zedelijke wetten te geven. De eersten zijn ons nog van nut als typen, de tweede nog verbindend voor ons als wetten. Wij hebben hier:

1. Het heilig gezag, waarmede deze wetten vastgesteld worden: *Ik ben de Heere, uw God,* vers 1, 4, 30. De Heere, die het recht heeft allen te regeeren; uw God, die een bijzonder recht heeft u te regeeren. Jehovah is de fontein van het bestaan, en daarom de fontein van macht, wiens wij zijn, dien wij verplicht zijn te dienen, en die machtig is alle ongehoorzaamheid te straffen. Uw God, dien gij hebt aangenomen, in wien gij gelukkig zijt, aan wien gij de hoogste verplichting hebt, en aan wien gij verantwoordelijk zijt.

2. Een strenge waarschuwing om er zich voor te wachten om nog overblijfselen te behouden van de afgoderij van Egypte, het land, waarin zij gewoond hadden; en de besmetting op te doen van de afgoderij van Kanaän, het land werwaarts zij heengingen, vers 3. Nu God hen door Mozes Zijne inzettingen leerde, was er *aliquid dediscendum — iets af te leeren,* iets dat zij met de moedermelk in Egypte hadden ingezogen, een land, dat bekend was om zijne afgoderij: *Gij zult niet doen naar de werken des Egyptischen lands.* Het zou op zichzelf reeds de grootste ongerijmdheid zijn, om voor het land hunner dienstbaarheid zulk een genegenheid te behouden, dat zij zich door de gewoonten er van zouden laten leiden bij hunne Godsvereering; en de grootste ondankbaarheid jegens God, die hen zoo wonderbaar en genadiglijk er uit had verlost. Ja meer: geleid zijnde door een geest van tegenspraak, zelfs nadat zij deze inzettingen van God hadden ontvangen, zouden zij in gevaar zijn om ook de goddelooze gebruiken der Kanaänieten aan te nemen, en met hun land ook hunne ondeugden te erven. Voor dit gevaar worden zij hier gewaarschuwd: *Gij zult in hunne inzettingen niet wandelen.* Gewoonte is zulk een tiran, dat hunne praktijken *inzettingen* of verordeningen genoemd worden, en mededingers werden, zelfs van Gods inzettingen, en zoo zou Gods belijdend volk in gevaar zijn van de wet van hen te ontvangen.

3. Een plechtig bevel aan hen, om *Gods rechten en Zijne inzettingen te houden,* vers 4, 5. Naar dezen last, en vele dergelijke, schijnt David te verwijzen in de vele gebeden en belijdenissen, die hij doet in den 119den Psalm betreffende de wetten Gods. Let hier: *a.* Op het groote richtsnoer van onze gehoorzaamheid: Gods inzettingen en rechten. Die moeten wij houden, om *daarin te wandelen.* Wij moeten ze houden in onze gedachten, ze houden in onze handen, ten einde ze te beoefenen in ons hart en in ons leven. Wij moeten *aan Zijne bevelen denken, om die te doen,* Psalm 103 : 18. Wij moeten er *in* blijven, als onzen weg om er op te reizen; wij moeten ons er aan houden, als onzen regel om naar te arbeiden; ze bewaren als onzen schat, als den appel van ons oog, met de uiterste zorg en waardeering er voor. *b.* Het groote voordeel van onze gehoorzaamheid: *welke mensch dezelve zal doen, die zal door dezelve leven,* dat is: hij zal hier en hiernamaals gelukkig zijn. Wij hebben reden om God te danken, *Ten eerste,* dat dit nog van kracht is als belofte met een zeer gunstige uitlegging van de voorwaarde. Als wij in oprechtheid Gods geboden houden, al is het ook, dat wij tekortkomen in zondelooze volmaaktheid, dan zullen wij bevinden dat de weg des plichts de weg is van welzijn, en de weg zal wezen tot gelukzaligheid. De Godzaligheid heeft *de belofte des levens,* 1 Tim. 4 : 8. De Wijsheid heeft gezegd: *Houd Mijne geboden, en leef;* en indien wij *door den Geest de werkingen des lichaams dooden,* (die voor ons zijn wat de gewoonten van Egypte waren voor Israel,) *zoo zullen wij leven. Ten tweede.* Dat dit niet zóó van kracht is naar den aard van een verbond, dat de minste overtreding er van ons voor altijd zou buitensluiten van dit leven. De apostel haalt dit tweemaal aan als tegenstelling met het geloof, dat door het Evangelie wordt geopenbaard. Het is de beschrijving van *de rechtvaardigheid, die uit de wet is: de mensch die deze dingen doet zal — en autois — in dezelve leven,* Rom. 10 : 5, en zij wordt aangevoerd om te bewijzen, dat *de wet niet is uit het geloof,* Gal. 3 : 12. De verandering, door het Evangelie gemaakt, is in het laatste woord: *de mensch die ze doet zal leven,* maar niet *in* dezelve; want de wet kon geen leven geven, omdat wij haar niet volkomen konden onderhouden, zij was krachteloos niet in zichzelve, maar *door het vleesch;* maar nu zal de mensch, die ze doet, leven *door het geloof des Zoons van God.* Hij zal zijn leven verschuldigd zijn aan de genade van Christus, en niet aan de verdienste van zijn eigen werken, zie Gal. 3 : 21, 22. *De rechtvaardigen zullen leven,* maar zij zullen leven *door geloof* uit kracht van hunne eenheid met Christus, die hun leven is.

6. Niemand zal tot eenige nabestaande zijns vleesches naderen, om de schaamte te ontdek-

ken; Ik ben de HEERE! 7. Gij zult de schaamte uws vaders en de schaamte uwer moeder niet ontdekken; zij is uwe moeder, gij zult hare schaamte niet ontdekken. 8. Gij zult de schaamte der huisvrouw uws vaders niet ontdekken; het is de schaamte uws vaders. 9. De schaamte uwer zuster, der dochter uws vaders, of der dochter uwer moeder, tehuis geboren of buiten geboren, hare schaamte zult gij niet ontdekken. 10. De schaamte der dochter uws zoons, of der dochter uwer dochter, haar schaamte zult gij niet ontdekken; want zij zijn uwe schaamte. 11. De schaamte van de dochter der huisvrouw uws vaders, die uwen vader geboren is, (zij is uwe zuster) hare schaamte zult gij niet ontdekken. 12. Gij zult de schaamte van de zuster uws vaders niet ontdekken; zij is uws vaders nabestaande. 13. Gij zult de schaamte van de zuster uwer moeder niet ontdekken; want zij is uwer moeder nabestaande. 14. Gij zult de schaamte van den broeder uws vaders niet ontdekken, tot zijne huisvrouw zult gij niet naderen; zij is uwe moei. 15. Gij zult de schaamte uwer schoondochter niet ontdekken; zij is uws zoons huisvrouw, gij zult hare schaamte niet ontdekken. 16. Gij zult de schaamte der huisvrouw uws broeders niet ontdekken: het is de schaamte uws broeders. 17. Gij zult de schaamte eener vrouw en harer dochter niet ontdekken; de dochter haars zoons, noch de dochter van hare dochter zult gij niet nemen, om hare schaamte te ontdekken; zij zijn nabestaanden; het is een schandelijke daad. 18. Gij zult ook geene vrouw tot hare zuster nemen, om haar te benauwen, mits hare schaamte nevens haar, in haar leven, te ontdekken.

Deze wetten hebben betrekking op het zevende gebod, en zijn, zonder twijfel, ook voor ons verplichtend onder het Evangelie, want zij zijn in overeenstemming met het licht en de wet der natuur; van een der artikelen dezer wet, namelijk dat iemand zijns vaders vrouw heeft, zegt de apostel, dat het eene zonde is, *die ook onder de heidenen niet genoemd wordt*, 1 Cor. 5 : 1. Hoewel sommige soorten van bloedschande, die hier genoemd worden, door sommige bijzondere personen onder de heidenen bedreven werden, werden zij toch over het almeen afgekeurd en verafschuwd, behalve onder volken, die gansch barbaarsch waren geworden, en zich geheel en al aan hun lage lusten overgaven.

1. Merk op dat hetgeen verboden wordt ten opzichte van de hier genoemde nabestaanden, is: *tot hen te naderen om hunne schaamte te ontdekken*, vers 6.

A. Wat voornamelijk bedoeld is, is een huwelijk tusschen zulke bloedverwanten te verbieden. Het huwelijk is een Goddelijke instelling, deze en die van den sabbat, de oudste van al de anderen, en gelijktijdig met den mensch op de aarde; zij is bedoeld om de lieflijkheid te zijn van het menschelijk leven, en de betamelijke en eerbare voorplanting van het menschelijk geslacht, zooals dit voegde aan de waardigheid van de menschelijke natuur, boven die der dieren. Het is *eerlijk onder allen*, en deze wetten strekken om de eer er van te steunen en in stand te houden, inzonderheid omdat het eene zaak betreft, waarin de verdorven natuur van den mensch zeer geneigd is tot eigenzinnigheid en om zich aan zijne lusten toe te geven, en van geen beteugelen er van te willen weten. Toch zijn deze verbodsbepalingen, behalve nog dat zij door een onbetwistbaar gezag zijn gesteld, op zichzelven ten hoogste redelijk en billijk. *a.* Door het huwelijk moesten twee tot één vleesch worden, zij die dus reeds tevoren door *de natuur* van één vleesch waren, konden niet zonder de grofste ongerijmdheid, door eene *inzetting* tot één vleesch worden, want de inzetting was bedoeld om diegenen te vereenigen, die tevoren niet vereenigd waren. *b.* Het huwelijk brengt gelijkheid tusschen een man en zijne huisvrouw; „is zij niet uwe gezellin, genomen uit uwe zijde? Indien dus zij, die tevoren meerdere en mindere zijn geweest, elkander huwen, (hetgeen in de meeste van de hier genoemde voorbeelden het geval was) dan zou de orde der natuur weggenomen worden door eene inzetting, en dat is iets hetwelk niet toegelaten kan worden. De ongelijkheid tusschen meester en dienstknecht, tusschen edel en onedel is gefondeerd in toestemming, bewilliging en gewoonte, en er is niets mitsdaan, indien die ongelijkheid opgeheven wordt door het huwelijk, dat gelijkheid teweegbrengt; maar de ongelijkheid tusschen ouders en kinderen, ooms en nichten, tantes en neven, hetzij door bloed of huwelijk, is gefondeerd in de natuur, en is daarom blijvend, en kan, zonder verwarring teweeg te brengen, niet weggenomen worden door de gelijkheid van het huwelijk, waarvan de inzetting wel zeer oud is, doch in latere orde dan de natuur. *c.* Aan bloedverwanten, tusschen wie gelijkheid bestaat, is het niet verboden om elkander te huwen, behalve broeders en zusters, hetzij kinderen van één vader en moeder, of, wat men noemt, halve broeder en zuster, en daarin is niet dezelfde ongerijmdheid als in de eersten, want Adam zonen moeten wel met hun eigen zusters getrouwd zijn, maar het was noodig om dit door een positieve wet ongeoorloofd te maken en verfoeilijk ter voorkoming van zondige gemeenzaamheid tusschen hen, die in hunne jeugd ondersteld worden in hetzelfde huis te wonen, en toch elkander niet kunnen huwen zonder een der doeleinden van het huwelijk te verijdelen, welke is de uitbreiding van vriendschapsbetrekkingen en belangen. Indien ieder man zijn eigen zuster huwde (waartoe zij allicht geneigd zouden zijn van geslacht tot geslacht, zoo dit wettig en geoorloofd was) dan zou iedere familie eene wereld zijn op zichzelve, en het zou worden vergeten, *dat wij elkanders leden zijn.* Het is zeker dat dit onder de meer sobere heidenen altijd als iets schandelijks en verfoeilijks werd beschouwd, en zij, die deze wet niet hadden, waren hierin

zichzelven tot wet. Het gebruikmaken van de inzetting des huwelijks om die bloedschendige vermengingen in bescherming te nemen, is zoo ver van ze te rechtvaardigen of er de schuld van te verminderen, dat het er nog de schuld aan toevoegt van eene inzetting Gods te ontheiligen, en datgene te onteeren door het laagste misbruik, wat tot de edelste doeleinden was ingesteld.

B. Maar ontucht gepleegd onder bloedverwanten buiten het huwelijk is ongetwijfeld hier evenzeer verboden, en niet minder bedoeld dan de vorige onreinheid, evenals alle wulpsche gedraging en brooddronken dartelheid en alles wat den schijn heeft van dit kwaad. Bloedverwanten moeten elkander liefhebben, en behooren vrij en gemeenzaam met elkander om te gaan, maar het moet wezen in alle reinheid, en hoe minder die omgang van kwaad verdacht wordt door anderen, hoe zorgvuldiger de personen zelven er voor behooren te waken, dat *Satan geen voordeel over hen zal krijgen*, want hij is een zeer listig vijand, en zoekt elke gelegenheid om ons te verderven.

2. De meesten van de verboden betrekkingen zijn duidelijk omschreven, en als algemeene regel wordt gesteld, dat alle bloedverwanten van den man zelf, met wie het hem verboden is een huwelijk aan te gaan, ook gelden voor de bloedverwanten zijner vrouw, want deze twee zijn één. De wet, welke verbiedt de vrouw eens broeders te huwen, vers 16, had eene uitzondering, eigen aan den Joodschen staat, namelijk dat zoo een man stierf zonder zaad na te laten, zijn broeder, of nabestaande, de weduwe zou huwen, teneinde den gestorvene zaad te verwekken, Deut. 25 : 5, om redenen, die alleen geldig waren in dat gemeenebest; en daar nu deze redenen opgehouden hebben te bestaan, is ook de uitzondering opgeheven, en is de wet van kracht, dat een man in geen geval zijns broeders weduwe mag huwen. Het artikel, vers 18, hetwelk een man verbiedt om *eene vrouw tot hare zuster* te nemen, onderstelt een oogluikend toelaten van polygamie, zooals ook andere wetten dit deden, Exodus 21 : 10; Deut. 21 : 15, maar het verbiedt een man om twee zusters te huwen, zooals Jakob gedaan heeft, omdat tusschen haar, die tevoren elkanders gelijken waren, allicht grootere jaloerschheid en vijandschap zou kunnen ontstaan, dan tusschen vrouwen, die niet aan elkander verwant zijn. Als de zuster der echtgenoote tot bijwijf wordt genomen, dan kan er, zoolang als zij leeft niets zijn, dat meer kwellend voor haar is.

19. Ook zult gij tot de vrouw in de afzondering van hare onreinigheid niet naderen, om hare schaamte te ontdekken. 20. En gij zult niet liggen bij uws naasten huisvrouw ter bezading, om met haar onrein te worden. 21. En van uw zaad zult gij niet geven, om voor den Molech door het vuur te doen gaan; en den naam uws Gods zult gij niet ontheiligen; Ik ben de HEERE! 22. Bij een manspersoon zult gij niet liggen met vrouwelijke bijligging; dit is een gruwel. 23. Insgelijks zult gij bij geen beest liggen, om daarmede onrein te worden; een vrouw zal ook niet staan voor een beest, om daarmede te doen te hebben; het is een gruwelijke vermenging. 24. Verontreinigt u niet met eenige van dezen; want de heidenen, die Ik van uw aangezicht uitwerp, zijn met al dezen verontreinigd; 25. Zoodat het land onrein is, en Ik over hetzelve zijn ongerechtigheid bezoek, en het land zijne inwoners uitspuwt. 26. Maar gij zult Mijne inzettingen en Mijne rechten onderhouden, en van al die gruwelen niets doen, inboorling noch vreemdeling, die in het midden van u als vreemdeling verkeert. 27. Want de lieden dezes lands, die vóór u geweest zijn, hebben al deze gruwelen gedaan, en het land is onrein geworden. 28. Dat u dat land niet uitspuwe, als gij hetzelve zult verontreinigd hebben; gelijk als het het volk, dat vóór u was, uitgespuwd heeft. 29. Want al wie eenige van deze gruwelen doen zal; die zielen, die ze doen, zullen uit het midden van haar volk uitgeroeid worden. 30. Daarom zult gij Mijn bevel onderhouden, dat gij niet doet van die gruwelijke inzettingen, die vóór u zijn gedaan geweest, en u daarmede niet verontreinigt. Ik ben de HEERE uw God!

Hier is:

I. Een wet om de eer van het huwelijksbed te bewaren, opdat het niet ontijdig gebruikt worde, vers 19, of inbreuk er op worde gemaakt door een overspeler, vers 20.

II. Een wet tegen hetgeen de meest-onnatuurlijke afgoderij was: *hunne kinderen door het vuur te doen gaan voor den Moloch*, vers 21.

Sommigen denken dat de Moloch een afgod was waarin en waardoor zij de zon aanbaden, het groote vuur der wereld, en daarom maakten zij er hunne kinderen òf tot slachtoffers van, door ze er voor te verbranden, òf zij wijdden die er aan toe, door ze naar sommigen denken, tusschen twee vuren te doen doorgaan, of ze, ter eere van den valschen god, in een er van te werpen, zich verbeeldende, dat, zoo zij slechts één hunner kinderen op deze wijze aan den Moloch offerden, dit voor al hun overige kinderen geluk zou aanbrengen. Hebben afgodendienaars aldus hun eigen kinderen aan valsche goden gewijd, en zullen wij dan iets te dierbaar achten om aan den waren God te wijden, of voor Hem af te staan? Zie hoe deze zonde van Israel (waaraan zij zich later, in weerwil van deze wet, hebben schuldig gemaakt) verzwaard werd door de betrekking, waarin zij en hunne kinderen tot God stonden; Ezech. 16 : 20. *Gij hebt uwe zonen en uwe dochteren, die gij Mij gebaard hadt, genomen en hebt ze geofferd.* Daarom wordt het hier genoemd *een ontheiligen van den naam huns Gods*, want het was alsof zij dachten onder grootere verplichtingen te zijn aan Moloch dan aan Jehovah, want Hem offerden zij alleen hun vee, maar aan Moloch hunne kinderen.

III. Een wet tegen onnatuurlijke lusten, sodomie, en beestachtigheid, zonden, die niet

genoemd, of waaraan niet gedacht moet worden, dan met den uitersten afschuw, vers 22, 23. Andere zonden maken den mensch *gelijk* aan de beesten, maar dezen doen hem *beneden* het dier zinken. Dat het ooit noodig was deze wetten te maken, en dat zij, nadat zij uitgevaardigd waren, ooit overtreden werden, is de eeuwige smaad en schande van de menschelijke natuur. Dat de menschen aan deze hun lage lusten werden overgegeven, was dikwijls de straf voor hunne afgoderij, zooals de apostel aantoont in Rom. 1 : 24.

IV. Argumenten tegen deze en dergelijke afschuwelijke goddeloosheden. Hij, die een onbetwistbaar recht heeft om ons te gebieden, wil toch met ons handelen als menschen, en ons met *menschenzeelen trekken*, en daarom verwaardigt Hij zich om met ons te redeneeren.

1. Zondaren verontreinigen zich met deze verfoeiselen, vers 24. *Verontreinigt u niet met eenige van deze.* Alle zonde is verontreinigend voor het geweten, maar in deze zonde is een zeer bijzondere schandelijkheid gelegen. In vriendelijkheid voor ons eischt onze hemelsche Vader, dat wij ons rein houden en ons niet in het slijk rondwentelen.

2. *Wie eenige van deze gruwelen doen zal, die zielen, die ze doen, zullen uit het midden van haar volk uitgeroeid worden*, vers 29. En terecht; want: *Zoo iemand den tempel Gods schendt, dien zal God schenden*, 1 Cor. 3 : 17: Vleeschelijke lusten voeren krijg tegen de ziel, en zullen er voorzeker het verderf van wezen, indien Gods goedertierenheid en genade het niet voorkomen.

3. *Het land is onrein*, vers 25. Indien zulke goddeloosheden gedaan en door de vingers gezien worden, wordt het land ongeschikt gemaakt om er Gods tabernakel in te hebben, en de reine en heilige God zal er de teekenen van Zijn genadige tegenwoordigheid aan onttrekken. Het wordt ook ongezond gemaakt voor de inwoners, die er door besmet worden met zonde, en blootgesteld aan kwalen, en het is wezenlijk walglijk en weerzinwekkend voor alle Godvruchtigen, die er in zijn, zooals de goddeloosheid van Sodom het was voor de ziel van den rechtvaardigen Lot.

4. Al deze gruwelen hebben de vorige inwoners gedaan, vers 24, 27. Daarom was het noodig, dat deze wetten gemaakt zouden worden, zooals tegengiften en voorbehoedmiddelen tegen de pest noodig zijn, als wij ons naar een plaats begeven waar zij heerscht. En zij moeten geen van deze dingen doen, omdat de volken, die ze gedaan hebben, nu onder den vloek Gods lagen, en weldra onder het zwaard van Israel vallen zouden. Zij konden er niet onbewust van zijn hoe hatelijk deze volken zich hadden gemaakt, die zich in dit slijk rondwentelden, en hoe stinkend zij waren in de neusgaten van alle goede menschen; en zal dan een volk, geheiligd en verwaardigd als Israel was, zich aldus laag en gemeen maken? Als wij bemerken, hoe kwaad ons de zonde toeschijnt in anderen, dan moet dit voor ons een reden wezen, om met de uiterste zorg en voorzichtigheid onze reinheid te bewaren.

5. Wegens deze en dergelijke zonden moesten de Kanaänieten uitgeroeid worden; dezen hebben de maat van de ongerechtigheid der Amorieten vol doen worden, Gen. 15 : 16, en de verwoesting teweeggebracht van zoovele volkrijke koninkrijken, waarvan de Israelieten weldra niet alleen de toeschouwers zullen zijn, maar waarvan zij de werktuigen zullen wezen; *het land is onrein, en Ik bezoek over hetzelve zijne ongerechtigheid*, vers 25. De ontzettende oordeelen Gods over hen, die op drieste wijze onheilig en atheïstisch zijn, zijn bedoeld als waarschuwingen voor hen, die den Godsdienst belijden, om zich te wachten voor alles wat maar den minsten schijn heeft van of een strekking heeft tot onheiligheid en atheïsme. Het verderf der Kanaänieten is eene vermaning aan de Israelieten, om niet te doen gelijk zij gedaan hebben. Ja meer: om aan te toonen dat niet slechts de Schepper getergd is door zulke gruwelen, maar dat zij voor de schepping een last zijn, wordt er bijgevoegd, vers 25, *zoodat het land zijne inwoners uitspuwt.* Tot zelfs de grond, waarop zij liepen, zuchtte als het ware onder hen, walgde van hen, en kwam niet tot rust vóór hij zich ontdaan had van deze *wederpartijders des Heeren*, Jes. 1 : 24. Dit duidt de uiterste walglijkheid aan der zonde; de zondige mensch *drinkt het onrecht in als water*, maar het schuldelooze deel der schepping zwoegt er onder en verheft er zich tegen. Menig huis en menige stad hebben de goddelooze inwoners, als het ware, met afgrijzen uitgespuwd, Openb. 3 : 16. Hoedt u daarom, zegt God, *dat u het land niet uitspuwe*, vers 28. Het was hun verzekerd, hun en hunnen nakomelingen, maar zij moeten verwachten dat, zoo zij de ondeugden der Kanaänieten overnamen, hun ook een gelijk lot zou wedervaren. Slechte Israelieten zijn even verfoeilijk voor God als slechte Kanaänieten, ja nog meer, en zullen even spoedig, of nog spoediger, uitgespuwd worden. Eene waarschuwing, als hier aan de Israelieten gegeven is, wordt door den apostel gegeven aan de bekeerlingen uit de heidenen, met betrekking tot de verworpen Joden, in wier plaats zij gekomen zijn, Rom 11 : 19 en verv. Zij moeten zich wachten van *in hetzelfde voorbeeld van ongeloovigheid te vallen*, Hebr. 4 : 11. Pas dit meer in het algemeen toe, en laat het ons krachtdadiglijk terughouden van allen zondigen weg, dat zoovelen er hun verderf op gevonden hebben. Leg het oor des geloofs te luisteren aan de poort van den bodemloozen afgrond, en hoor de treurige kreten van de veroordeelde zondaren, die door de aarde werden uitgespuwd, en door de hel werden verzwolgen, die nu verloren zijn, voor eeuwig verloren, door de zonde, en beef er voor, dat dit ten laatste ook uw lot zal zijn. Gods bedreigingen en oordeelen moeten ons wegschrikken van de zonde.

Eindelijk. Het slot van het hoofdstuk is een tegengift, een voorbehoedmiddel tegen deze besmetting. *Daarom zult gij Mijn bevel onderhouden, dat gij niets doet van die gruwelijke inzettingen.* Dit is het voorgeschreven geneesmiddel. Zondige inzettingen zijn gruwelijke inzettingen, en dat zij in zwang zijn, algemeen

worden aangenomen, maakt ze volstrekt niet minder gruwelijk, en wij moeten ze ook niet minder, maar juist nog meer om verafschuwen, want hoe meer algemeen zij zijn aangenomen, hoe gevaarlijker zij zijn. Het heeft verderflijke gevolgen om ook maar een enkele van die zondige gewoonten of inzettingen toe te laten, want ééne baant den weg voor velen. *Uno absurdo dato, mille secuuntur — Laat ééne ongerijmdheid toe, en gij noodigt er duizend.* De weg der zonde loopt bergafwaarts. Een nauwgezet en standvastig blijven bij Gods inzettingen is het krachtigste voorbehoedmiddel tegen de besmetting van grove zonde. Hoe meer wij de lieflijkheid smaken en de kracht gevoelen van heilige inzettingen, hoe minder gehechtheid wij zullen hebben aan de verboden genoegens van de gruwelijke inzettingen der zondaren. Het is alleen Gods genade, die ons zal beveiligen, en die genade kan alleen verwacht worden in het gebruik der genademiddelen. En nooit laat God de menschen over aan de lusten en begeerten van hun hart, voordat zij eerst Hem en Zijne inzettingen hebben verlaten.

HOOFDSTUK XIX.

Sommige wetten in dit hoofdstuk zijn ceremonieel, maar de meesten zijn van zedelijke strekking. Men zou zich er over kunnen verwonderen, dat, terwijl er over sommigen van de mindere aangelegenheden zeer uitvoerig gehandeld wordt — getuigen twee lange hoofdstukken betreffende melaatschheid — velen van de gewichtiger zaken slechts een kleine plaats innemen; onderscheidene enkele verzen van dit hoofdstuk bevatten gansche wetten betreffende oordeel en barmhartigheid, want dit zijn dingen, die voor ieders conscientie klaarblijkelijk zijn; de menschen kunnen dezen door eigen nadenken wel verklaren en uitleggen. I. De wetten van dit hoofdstuk, welke bijzonder de Joden golden, zijn: 1. Die betreffende hunne dankoffers, vers 5—8. 2. Betreffende het afoogsten van hunne akkers, vers 9, 10. 3. Tegen vermenging van hun vee, hun zaad en de stof hunner kleederen, vers 19. 4. Betreffende hunne boomen, vers 23—25. 5. Betreffende sommige bijgeloovige gebruiken, vers 26—28. Maar: II. De meesten dezer wetten zijn verplichtend ook voor ons, want het zijn verklaringen van de meesten der tien geboden. 1. Hier is de inleiding der Tien Geboden: IK BEN DE HEERE, vijftien maal herhaald. 2. Het kort begrip der Tien Geboden, geheel de eerste tafel vervat in deze woorden: GIJ ZULT HEILIG ZIJN, vers 2; geheel de tweede tafel in deze: GIJ ZULT UWEN NAASTE LIEFHEBBEN ALS UZELVEN, vers 18, en een antwoord op de vraag: WIE IS MIJN NAASTE? vers 33, 34. 3. Iets over elk gebod. *a.* Het eerste gebod, opgesloten in hetgeen hier zoo dikwijls herhaald wordt: IK BEN UW GOD. En hier is een verbod tegen guichelarij, vers 26, en tooverij, vers 31, die een god maken van den duivel. *b.* Afgoderij, tegen het tweede gebod, is verboden, vers 4. *c.* Ontheiliging van Gods naam tegen het derde, vers 12. *d.* Heiliging van den sabbat wordt met nadruk geboden, vers 3, 30. *e.* Van kinderen wordt geëischt hunne ouders te eeren, vers 3, en oude lieden, vers 32. *f.* Haat en wraak worden hier verboden, tegen het zesde gebod, vers 17, 18. *g.* Overspel, vers 20—22, en hoererij, vers 29. *h.* Er wordt rechtvaardigheid geëischt in het gericht, vers 15, diefstal verboden, vers 11, bedrog, het onthouden van loon, vers 13, valsche gewichten, vers 35, 36. *i.* Liegen, vers 11, lasteren, vers 14, achterklap en valsch getuigenis, vers 16. 10. Het tiende gebod legt beslag op het hart, en dit wordt evenzoo uitgedrukt door deze woorden in vers 17: GIJ ZULT UWEN BROEDER IN UW HART NIET HATEN. En hier is een plechtige last om al die inzettingen en rechten te onderhouden, vers 37. Dit nu zijn dingen, die niet veel hulp noodig hebben om ze te doen verstaan, maar wel voortdurende zorg en waakzaamheid behoeven om ze te onderhouden. Een goed VERSTAND hebben zij, die deze geboden doen.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de gansche vergadering der kinderen Israels, en zeg tot hen: Gij zult heilig zijn, want Ik, de HEERE uw God, ben heilig! 3. Een ieder zal zijne moeder en zijn vader vreezen, en Mijne sabbaten houden; Ik ben de HEERE uw God! 4. Gij zult u tot de afgoden niet keeren, en u geen gegoten goden maken; Ik ben de HEERE uw God! 5. En wanneer gij een dankoffer den HEERE offeren zult, naar uw welgevallen zult gij dat offeren. 6. Op den dag van uw offeren, en des anderen daags, zal het gegeten worden; maar wat op den derden dag overblijft, zal met vuur verbrand worden. 7. En zoo het op den derden dag eenigszins gegeten wordt, het is een afgrijslijk ding, het zal niet aangenaam zijn. 8. En zoo wie dat eet, zal zijne ongerechtigheid dragen, omdat hij het heilige des HEEREN ontheiligd heeft; daarom zal die ziel uit hare volken uitgeroeid worden. 9. Als gij ook den oogst uws lands inoogsten zult, gij zult den hoek uws velds niets ganschelijk afoogsten, en dat van uwen oogst op te zamelen is, niet opzamelen. 10. Insgelijks zult gij uwen wijngaard niet nalezen en de afgevallen beziën van uwen wijngaard niet opzamelen; den arme en den vreemdeling zult gij die overlaten; Ik ben de HEERE uw God!

Aan Mozes wordt geboden de hoofdsom der wetten over te leveren aan *de gansche vergadering der kinderen Israels*, vers 2, niet slechts aan Aäron en zijne zonen, maar aan al het volk, want zij hadden er allen belang bij hun plicht te kennen. Zelfs in de meer duistere eeuwen der wet kon die Godsdienst niet uit God zijn, die op onwetendheid roemde als zijne moeder. Mozes moet Gods inzettingen bekendmaken aan de gansche vergadering, ze door geheel het leger afkondigen. Deze wetten heeft hij waarschijnlijk zelf overgeleverd aan zoovelen van het volk, als hem tegelijk konden hooren, en aldus trapsgewijze aan geheel het volk. Velen van de geboden, hier gegeven, hadden zij reeds tevoren ontvangen, maar het was noodig ze te herhalen, opdat zij in het geheugen zouden blijven; gebod moet op gebod zijn, en regel op regel.

In deze verzen:

I. Wordt geëischt dat Israel een heilig volk zou zijn, omdat Israels God een heilig God is, vers 2. Dat zij van alle andere volken door bijzondere wetten en zeden onderscheiden werden, was om hen te leeren in wezenlijkheid afgescheiden te zijn van de wereld en het vleesch en zich geheel en volstrekt aan God te wijden. En nu is dit de wet van Christus (Moge de Heere iedere gedachte in ons hart tot gehoorzaamheid er toe leiden!): *Zijt heilig, want Ik ben heilig*, 1 Petr. 1 : 15, 16. Wij zijn de volgelingen van den heiligen Jezus, en daarom moeten wij, naar ons vermogen, toegewijd zijn aan Gods eer en Zijn natuur en wil ge-

lijkvormig worden. Israel was door de typen en afschaduwingen geheiligd, Hoofdst. 20 : 8; maar wij zijn *geheiligd door de waarheid*, het wezen van al deze schaduwen, Joh. 17 : 17; Titus 2 : 14.

II. Dat kinderen hunne ouders zullen gehoorzamen, vers 3. *Een ieder zal zijne moeder en zijn vader vreezen.*

1. De vreeze, die hier geboden wordt, is gelijk aan de eer, die in het vijfde gebod wordt geboden. Zie Mal. 1 : 6. Dit sluit in innerlijke achting en eerbied, uitwendige uitdrukkingen van achting of ontzag, gehoorzaamheid aan de wettige bevelen van ouders, zorg voor hen, en een streven om hun aangenaam te zijn en hun het leven gemakkelijk te maken, alles te vermijden wat hen kan beleedigen of grieven of hun misnoegen zou kunnen opwekken. De Joodsche wetgeleerden vragen: „Wat is deze vreeze, verschuldigd aan een vader?" En zij antwoorden: „Het is hem niet in den weg te staan, of op zijne plaats te zitten, wat hij zegt niet tegen te spreken, of te bedillen, hem, levend of dood, niet bij zijn naam te noemen, maar: Mijn vader, of mijn heer; het is te voorzien in zijne behoefte, als hij arm is, en dergelijke dingen meer.

2. Als kinderen volwassen zijn geworden, moeten zij niet denken van dezen plicht ontheven te zijn; ieder man, al is hij ook een wijs man en een groot man, moet toch zijne ouders eeren, omdat zij zijne ouders zijn.

3. De moeder wordt het eerst genoemd, hetgeen gewoonlijk niet geschiedt, om te toonen dat de plicht jegens hen beiden gelijk is. Als de moeder den vader overleeft, moet zij toch geëerbiedigd en gehoorzaamd worden.

4. Er wordt bijgevoegd: *en Mijne sabbaten houden.* Als God door Zijne wet voorziet in het bewaren der eer van ouders, dan moeten ouders hun gezag over hunne kinderen gebruiken om Gods eer te bewaren, inzonderheid de eer van Zijne sabbaten, waarvan de hoede grootendeels door het vierde gebod aan de ouders is toevertrouwd: *Gij, noch uw zoon, noch uwe dochter.* Het is dikwijls gezien, dat het verderf van jonge lieden begonnen is in hun minachten van hunne ouders en de ontheiliging van den sabbatdag. Zeer gepast zijn dus bij het begin van dezen korten inhoud der inzettingen deze twee geboden samengevoegd: *Een ieder zal zijne moeder en zijn vader vreezen en Mijne sabbaten houden.* Voor kinderen, die hunne ouders eeren en den sabbatdag heilig houden, kan men goede hoop koesteren, dat het hun wèl zal gaan.

5. De reden aan beide deze geboden toegevoegd is: *Ik ben de Heere, uw God*, de Heere van den sabbat, en de God der ouders.

III. Dat God alleen aangebeden moet worden, en dat wel niet door beelden, vers 4. *Gij zult u tot de afgoden niet keeren*, tot *elilim*, tot ijdelheden, dingen van geenerlei kracht of waardij, goden die geen goden zijn. Keert u niet van den waren God tot valsche goden, van den sterken God tot onmachtige goden, van den God, die u heilig en gelukkig zal maken, tot hen die u zullen misleiden, u zullen verderven, en u voor altijd ongelukkig zullen maken. Wendt uw oog niet tot hen, en nog veel minder uw hart. *Gij zult u geen gegoten goden maken*, de schepselen van uw eigen verbeelding, bedenkt niet om in gegoten goden den Schepper te aanbidden. Gij zijt het werk van Gods handen, weest niet zoo dwaas van goden te aanbidden, die *het werk zijn van uwe handen.* Gegoten goten worden genoemd vanwege het gegoten kalf.

IV. Dat hunne dankoffers altijd naar de wet geofferd moeten worden, vers 5—8. Waarschijnlijk was er een bijzondere reden voor de herhaling dezer wet meer dan voor anderen, die betrekking hebben op de offers. Het eten van het dankoffer was het deel des volks en het geschiedde onder het oog der priesters, en misschien hebben sommigen het koude vleesch hunner dankoffers overgelaten, zooals zij het manna overgelaten hadden, Ex. 16 : 20, langer dan bepaald was, hetgeen aanleiding gaf tot deze waarschuwing; zie de wet zelf in Hoofdstuk 7 : 16—18. God wil Zijn werk gedaan hebben op Zijn tijd. Al was het offer ook overeenkomstig de wet geofferd, was het toch niet aangenaam, dat is: Gode niet welbehaaglijk, als het niet overeenkomstig de wet werd gegeten. Wat helpt het als leeraren hun plicht doen, zoo het volk, de gemeente, haar plicht niet doet? Er is werk te doen na onze geestelijke offeranden, en tot behoorlijk gebruik maken er van; wordt dit veronachtzaamd, dan is alles tevergeefs.

V. Dat zij de nalezing van hunne korenakkers en wijngaarden moeten overlaten voor de armen, vers 9, 10. Werken der Godsvrucht moeten altijd gepaard gaan met werken van barmhartigheid naar wij het vermogen er toe hebben. Als zij hun koren oogstten, moesten zij er iets van laten staan in den hoek van hun veld; de Joodsche wetgeleerden zeggen: „Het behoort het zestigste deel van het veld te wezen." en zij moeten er de nalezing van laten liggen, evenals de kleine druiventrossen van hun wijngaard, die bij het eerste oogsten voorbijgezien waren. Deze wet, hoewel voor ons niet bindend naar de letter, leert ons toch:

1. Dat wij niet hebzuchtig of inhalig moeten zijn, niet gretig de hand moeten leggen op alles waar wij aanspraak op hebben, niet in kleinigheden op het uiterste puntje van ons recht moeten staan.

2. Dat het ons genoegen moet doen de armen geholpen en verkwikt te zien met de vrucht van onzen arbeid. Wij moeten niet alles verloren achten wat ons voorbijgaat, of verspild wat aan de armen ten goede komt.

3. Dat tijden van vreugde, zooals de oogsttijd is, gepaste tijden zijn voor het beoefenen van liefdadigheid, opdat, als wij ons verblijden, de armen zich met ons verblijden, en als ons hart God zegent, hunne lenden ons zegenen.

11. Gij zult niet stelen, en gij zult niet liegen, noch valschelijk handelen, een iegelijk tegen zijn naaste. 12. En gij zult niet valschelijk bij Mijn naam zweren; want gij zoudt den

naam uws Gods ontheiligen; Ik ben de HEERE! 13. Gij zult uw naaste niet bedriegelijk verdrukken noch berooven; des daglooners arbeidsloon zal bij u niet vernachten tot aan den morgen. 14. Gij zult den doove niet vloeken, en voor het aangezicht des blinden geen aanstoot zetten; maar gij zult voor uw God vreezen; Ik ben de HEERE! 15. Gij zult geen onrecht doen in het gericht; gij zult het aangezicht des geringen niet aannemen, noch het aangezicht des grooten voortrekken; in gerechtigheid zult gij uw naaste richten. 16. Gij zult niet wandelen als een achterklapper onder uw volken; gij zult niet staan tegen het bloed van uw naaste; Ik ben de HEERE! 17. Gij zult uw broeder in uw hart niet haten; gij zult uw naaste naarstiglijk berispen, en zult de zonde in hem niet verdragen. 18. Gij zult niet wreken, noch toorn behouden tegen de kinderen uws volks; maar gij zult uw naaste liefhebben als uzelven; Ik ben de HEERE!

Hier wordt ons geleerd:

I. Trouw en eerlijk te zijn in al onze handelingen, vers 11. God, die door Zijne voorzienigheid ieders bezitting bepaald heeft, verbiedt door Zijne wet die bepaling aan te randen, hetzij door stelen, *gij zult niet stelen*, of door bedriegelijk handelen: „gij zult niet liegen, noch valschelijk handelen." Voor alles wat wij hebben in de wereld moeten wij wel toezien en nagaan, of wij er eerlijk aan gekomen zijn, want wij kunnen niet waarlijk rijk zijn, noch lang rijk zijn, met hetgeen waar wij niet eerlijk aan gekomen zijn. De God der waarheid, die waarheid eischt in het binnenste, Psalm 51 : 8, eischt haar ook in den mond; liegt niet tegen elkander, hetzij in handel, of in den gewonen omgang. Dit is een der wetten van het Christendom: *Liegt niet tegen elkander*, Coloss. 3 : 9. Zij, die geen waarheid spreken, verdienen niet dat hun waarheid gezegd wordt; zij, die zondigen door te liegen, zullen er rechtvaardiglijk onder lijden; daarom is het ons verboden *tegen elkander te liegen*, want zoo wij tegen anderen liegen, leeren wij hen tegen ons te liegen.

II. Grooten eerbied te bewaren voor den heiligen naam van God, vers 12, en Hem niet tot getuige te roepen, hetzij:

1. Van een leugen: *Gij zult niet valschelijk bij Mijn naam zweren.* Het is slecht een leugen te spreken, maar het is veel erger op een leugen te zweren. Of:

2. Van een beuzeling, of nietigheid, *want gij zoudt den naam uws Gods ontheiligen*, door hem te gebruiken voor iets anders dan waarvoor hij gebruikt moet worden, namelijk voor heilige doeleinden.

III. Niemands recht te nemen of te onthouden, vers 13. Wij moeten niet tot ons nemen wat het onze niet is, hetzij door bedrog of roof, noch onder ons houden wat aan een ander behoort, inzonderheid *des daglooners arbeidsloon*, laat dat *bij u niet vernachten tot den morgen.* Laat de daglooner zijn loon hebben, zoodra zijn dagwerk gedaan is, zoo hij dit begeert. Het is een groote zonde om er de betaling van te weigeren, ja zelfs om er tot zijn schade mede te wachten; een zonde, die tot den hemel om wraak roept, Jak. 5 : 4.

IV. Teedere zorg te hebben voor de veiligheid en de eer van hulpeloozen, vers 14.

1. De eer van den doove. *Gij zult den doove niet vloeken*, noch hen, die lichamelijk doof zijn en in het geheel niet kunnen hooren, noch hen die afwezig zijn, en dus voor het oogenblik buiten het gehoor zijn van den vloek, en er hunne gevoeligheid niet over kunnen toonen, noch er zich tegen kunnen verweren; ook hen niet, die geduldig en lijdzaam zijn, zich houden alsof zij niet hoorden, en er geen notitie van willen nemen, zooals David, Psalm 38 : 14. Beleedig dus geen menschen omdat zij zich niet kunnen of niet willen wreken, want God ziet en hoort, al hooren of zien zij niet.

2. Ook voor de veiligheid van de blinden hebben wij met teedere zorg te waken, hun geen struikelblok in den weg te leggen, want dit zou wezen hunne beproeving nog zwaarder maken, en Gods voorzienigheid tot eene dienstmaagd maken van onze boosaardigheid. In dit verbod ligt het gebod opgesloten om de blinden te helpen, en de steenen uit hun weg te verwijderen. De Joodsche schrijvers, het onmogelijk achtende, dat iemand zoo barbaarsch kan wezen om *voor het aangezicht des blinden een aanstoot te zetten*, hebben het opgevat in overdrachtelijken zin, namelijk dat het verbiedt om hun, die eenvoudig en gemakkelijk te misleiden zijn, slechten raad te geven, waardoor zij er toe kunnen komen om iets te doen, dat tot hun nadeel strekt. Wij moeten er ons voor wachten iets te doen, dat onzen zwakken broeder zou kunnen doen vallen, Rom. 14 : 13; 1 Cor. 8 : 9. Als voorbehoedmiddel tegen deze zonden wordt er bijgevoegd: *maar gij zult voor uwen God vreezen.* „Gij vreest niet voor de dooven en blinden, zij kunnen zich niet verdedigen, zich geen recht verschaffen; maar herinner u dat het de heerlijkheid Gods is om de hulpeloozen te helpen; en Hij zal hunne zaak voorstaan." De vreeze Gods zal ons weerhouden van te doen hetgeen wij zouden kunnen doen, zonder ons aan den toorn of wraak der menschen bloot te stellen.

V. Aan rechters en allen, die met gezag bekleed zijn, wordt hier geboden recht te spreken zonder partijdigheid, vers 15, hetzij zij aangestelde rechters waren, of slechts in bijzondere gevallen, met toestemming van beide partijen tot rechtspreken geroepen waren, zooals scheidsmannen. Zij moeten aan geen van beide partijen onrecht doen, maar naar hun beste weten uitspraak doen naar de regelen van recht en billijkheid, alleen op het voor en tegen der zaak letten en niet op de personen. Nooit moet het recht verkeerd worden, hetzij:

1. Uit medelijden met den arme, *gij zult het aangezicht des geringen niet aannemen.* Wat men den arme ook moge geven als aalmoes, nooit mag men hem iets als recht toekennen dan hetgeen waarop hij wettig aanspraak heeft; nooit mag zijne armoede hem vrijstellen van

een rechtvaardige straf voor een begane misdaad. Of:

2. Uit eerbied of vrees voor de machtigen, ten gunste van wie rechters het vaakst vooringenomen zijn. De Joden zeggen: „Door deze wet waren de rechters verplicht om zóó onpartijdig te zijn, dat zij een der in geschil zijnde partijen niet mochten laten zitten terwijl de andere stond, noch den een vergunnen zoolang te spreken als hij verkoos, en den ander bevelen het kort te maken"; zie Jak. 2 : 1—3.

VI. Het is ons allen verboden iets te doen om den goeden naam van onzen naaste te schaden, vers 16, hetzij:

1. In gewoon gesprek: *Gij zult niet wandelen als een achterklapper.* Het is wel een zeer slecht ambt dat men op zich neemt, om de verkondiger te zijn van ieders gebreken, openbarende wat geheim was en misdaden verzwarende; en alles wat verkeerd is in de donkerste kleuren te schilderen, met het doel om iemands goeden naam te vernietigen en oneenigheid te zaaien onder naburen. Het woord door achterklapper vertaald beteekent een *venter*, een smokkelaar, of iemand die binnengeslopen is in den handel; want achterklappers vangen in het eene huis boosaardige verhalen op, en brengen ze dan naar een ander huis, zoodat zij als het ware een ruilhandel drijven in lasterpraatjes. Zie hoe deze zonde veroordeeld wordt, Spr. 11:13; 20:19; Jer. 9 : 4, 5; Ezech. 22 : 9. Of:

2. In het getuigenis afleggen: „*Gij zult niet staan* als getuige *tegen het bloed van uwen naaste*, indien zijn bloed onschuldig is, noch u in bondgenootschap voegen bij zulke bloeddorstige lieden als hier beschreven worden," Spr. 1 : 11, 12. De Joodsche wetgeleerden geven er nog dezen zin aan: „Gij zult geen toeschouwer zijn van uws broeders gevaar, maar hem te hulp komen, al is het ook met uw eigen gevaar voor lijf en leden"; en zij voegen er bij: „Hij, die door zijn getuigenis de onschuld kan bewijzen van een beschuldigde, is door deze wet verplicht om dit te doen." Zie Spr. 24 : 11, 12.

VII. Ons wordt geboden onzen naaste in liefde te bestraffen, vers 17. *Gij zult uwen naaste naarstiglijk berispen.*

1. Gij moet hem veeleer berispen dan haten om een leed, dat hij u heeft toegebracht. Als wij bemerken, dat onze naaste ons onrecht heeft aangedaan, dan moeten wij geen verborgen wrok tegen hem opvatten, en ons van hem vervreemden, kwaad noch goed tot hem sprekende, zooals sommigen doen, die de kunst verstaan om hun misnoegen te verbergen, totdat zij eene gelegenheid vinden om zich te wreken, 2 Sam. 13 : 22. Wij moeten veeleer lucht geven aan onzen toorn of onze gevoeligheid, met de zachtmoedigheid der wijsheid; trachten onzen broeder te overtuigen van het leed, dat hij ons berokkend heeft; de zaak openhartig met hem bespreken, om aldus ons misnoegen te doen eindigen; dit is de regel, die onze Heiland geeft voor zulk een geval, Lukas 17 : 3.

2. Bestraf hem om zijne zonde tegen God, omdat gij hem liefhebt; poog hem tot berouw en bekeering te brengen, opdat zijne zonde worde vergeven, en hij er zich van afkeere, en zij niet op hem gelaten worde. Vriendelijke bestraffing is een plicht, dien wij elkander verschuldigd zijn, en wij behooren haar beide te geven en aan te nemen in liefde. *De rechtvaardige sla mij, het zal weldadigheid zijn*, Psalm 141 : 5. Getrouw en nuttig zijn deze *wonden der liefhebbers*, Spr. 27 : 5, 6. Het wordt hier strikt en streng geboden: *„Gij zult hem naarstiglijk berispen*, en het onder geen voorwendsel nalaten." Denk aan: *a.* de schuld, die wij op ons laden door niet te bestraffen; het wordt hier uitgelegd als een haten van onzen broeder. Wij zijn geneigd aldus te redeneeren: „Die en die is een vriend, dien ik liefheb, en dus zal ik hem niet ontrusten door hem op zijne fouten en gebreken te wijzen"; maar wij moesten veeleer zeggen: „daarom zal ik hem de vriendelijkheid bewijzen van hem er over te onderhouden". De liefde bedekt de zonde voor anderen, maar niet voor den zondaar zelven. *b.* Het kwaad, dat wij doen door niet te bestraffen; wij *verdragen de zonde in hem* en laten haar op hem, en zoo zijn wij in gevaar van *de zonde om zijnentwil te dragen*, zooals de kantteekening het heeft. [1]) Indien wij *de onvruchtbare werken der duisternis* niet bestraffen, dan hebben wij er gemeenschap mede, en worden *ex post facto — na de daad*, er medeplichtig aan, Efeze 5 : 11. Het is uw broeder, uw naaste, dien het betreft, en het was een Kaïn, die gezegd heeft: *Ben ik mijns broeders hoeder?*

VIII. Er wordt hier van ons geëischt alle kwaadwilligheid af te leggen, en broederlijke liefde te betrachten, vers 18.

1. Wij moeten jegens niemand slecht gezind zijn: *Gij zult niet wreken, noch toorn behouden*, hetgeen van dezelfde strekking is als: *Gij zult uwen broeder in uw hart niet haten*, vers 17, want kwaadwilligheid is een begin van moord. Indien onze broeder ons onrecht heeft gedaan, dan moeten wij dit niet op hem wreken door hem ook onrecht aan te doen. Wij moeten het hem niet bij elke gelegenheid verwijten, want dat is wrok koesteren; maar wij moeten het vergeven en vergeten, want aldus heeft God ons vergeven. Het is boosaardig en het verderf van alle vriendschap om toorn te behouden wegens beleediging of onrecht, en *dat zwaard eeuwiglijk te laten verteren.*

2. Wij moeten welgezind zijn jegens allen. *Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelven.* Dikwijls doen wij onszelven onrecht, maar aan onszelven vergeven wij dit onrecht, en het vermindert volstrekt niet de liefde, die wij onszelven toedragen; evenzoo moeten wij onzen naaste liefhebben. Onze Heiland heeft dit tot het tweede groote gebod gemaakt van de wet, Matth. 22 : 39, en de apostel toont aan dat het de hoofdsom is van al de wetten der tweede tafel, Rom. 13 : 9, 10, Gal. 5 : 14. Wij moeten onzen naaste even waarlijk liefhebben als wij onszelven liefhebben, en zonder veinzen; wij moeten onze liefde tot onzen naaste doen blijken, op dezelfde wijze als wij onze liefde tot

1) Op den Eng. Bijbel, evenals die op de Statenb.

onszelven doen blijken, zijne schade of nadeel voorkomen, en zijn goed teweegbrengen zooveel slechts in ons vermogen is. Wij moeten aan onzen naaste doen wat wij wenschen, dat ons gedaan zal worden, Matth. 7 : 12; *onze ziel in de plaats stellen van hunne ziel,* Job 16: 4, 5. Ja wij moeten in vele gevallen onszelven verloochenen tot welzijn van onzen naaste, zooals Paulus, 1 Cor. 9 : 19 en verv. Hierin gaat het Evangelie zelfs nog verder dan dit uitnemend gebod der wet, want door Zijn leven voor ons te stellen, heeft Christus ons geleerd in sommige gevallen *ons leven te stellen voor de broeders,* 1 Joh. 3 : 16, en aldus onzen naaste meer lief te hebben dan ons zelven.

19. Gij zult Mijne inzettingen houden; gij zult geen tweeërlei aard uwer beesten laten samen te doen hebben, uwen akker zult gij niet met tweeërlei zaad bezaaien, en een kleed van tweeërlei stof, dooreen vermengd, zal aan u niet komen. 20. En wanneer een man, door bijligging des zaads, bij eene vrouw zal gelegen hebben, die eene dienstmaagd is, bij den man versmaad, en geenszins gelost is, en haar geen vrijheid is gegeven, die zullen gegeeseld worden; zij zullen niet gedood worden, want zij was niet vrijgemaakt. 21. En hij zal zijn schuldoffer den HEERE aan de deur van de tent der samenkomst brengen, een ram ten schuldoffer. 22. En de priester zal met den ram des schuldoffers, voor hem over zijne zonde, die hij gezondigd heeft, voor het aangezicht des HEEREN verzoening doen; en hem zal vergeving geschieden van zijne zonde, die hij gezondigd heeft. 23. Als gij ook in dat land gekomen zult zijn, en alle geboomte ter spijze geplant zult hebben, zoo zult gij de voorhuid daarvan, deszelfs vrucht, besnijden; drie jaren zal het u onbesneden zijn, daarvan zal niet gegeten worden. 24. Maar in het vierde jaar zal al zijne vrucht een heilig ding zijn, ter lofzegging voor den HEERE. 25. En in het vijfde jaar zult gij deszelfs vrucht eten, om het inkomen daarvan voor u te vermeerderen; Ik ben de HEERE uw God! 26. Gij zult niets met het bloed eten. Gij zult op geen vogelgeschrei achtgeven, noch guichelarij plegen. 27. Gij zult de hoeken uws hoofds niet rond afscheren; ook zult gij de hoeken uws baards niet verderven. 28. Gij zult om een dood lichaam geene snijding in uw vleesch maken, noch schrift van een ingedrukt teeken in u maken; Ik ben de HEERE! 29. Gij zult uwe dochter niet ontheiligen, haar ter hoererij houdende; opdat het land niet hoereere, en het land met schandelijke daden vervuld worde.

Hier is:

I. Eene wet tegen vermenging, vers 19. In den beginne heeft God het vee geschapen *naar zijn aard,* Gen. 1 : 25 en wij moeten berusten in de natuur, die God ingesteld heeft, geloovende dat het zoo het beste en voldoende is, en niet begeeren naar hetgeen daarvan afwijkt, daar zulke afwijkende wezens wangedrochten zijn. *Doe niet tot Zijne werken, opdat Hij u niet bestraffe;* want het is het uitnemende van Gods werk, dat er niets aan toe gedaan of van af gedaan kan worden zonder het te mismaken, Pred. 3 : 14. Gelijk wij hetgeen God samengevoegd heeft, niet moeten scheiden, zoo moeten wij niet samenvoegen wat Hij gescheiden heeft. Het zaaien van gemengd koren, en het dragen van kleederen van dooreengemengde stof zijn hier verboden, hetzij als bijgeloovige gebruiken der heidenen, of om te kennen te geven hoe zorgvuldig zij zich van vermenging met de heidenen moeten onthouden, of van heidensche gebruiken met Gods inzettingen te vermengen. Ainsworth oppert het denkbeeld, dat het bedoeld was om Israel tot de eenvoudigheid en oprechtheid van den Godsdienst te leiden en tot al de deelen en leerstellingen van de wet en het Evangelie in haar onderscheidene soorten. Gelijk geloof noodig is, zoo zijn ook goede werken noodig, maar om die in de oorzaak van onze rechtvaardigmaking voor God te vermengen is verboden, Gal. 2 : 16.

II. Eene wet om overspel te straffen, bedreven met eene dienstmaagd, die ondertrouwd was, vers 20—22. Indien zij niet ondertrouwd was, dan legde de wet in het geheel geen straf op; indien zij geene dienstmaagd was, en ondertrouwd was, dan legde de wet geen mindere straf op dan de doodstraf, maar nog eene dienstmaagd zijnde, (hoewel zij vóór de voleinding van haar ondertrouw vrijgemaakt moest zijn) dan werd die straf verzacht, zij zullen beiden gegeeseld worden (sommigen denken alleen de vrouw) en de man moest een offer brengen. Het was om de eer van het huwelijk, hoewel nog slechts aangevangen in ondertrouw, dat de misdaad gestraft moest worden, maar het was voor de eer der vrijheid, dat zij niet gestraft moest worden zooals het verleiden van een vrije vrouw, zóó groot was toen het verschil tusschen dienstbare en vrije, Gal. 4 : 30; maar het Evangelie van Christus kent zoodanig onderscheid niet, Col. 3 : 11.

III. Eene wet betreffende vruchtboomen. Als het gebeurde, dat zij in de eerste drie jaren nadat zij geplant waren, reeds vrucht droegen, dan moest van die vrucht toch geen gebruik gemaakt worden, vers 23—25. Het was daarom de gewoonte der Joden, om de vruchten van hun jonge boomen, zoodra zij zich begonnen te vormen, af te plukken, zooals hoveniers somtijds doen, omdat dit vroegtijdige vruchtdragen den groei belemmert. Als zulk een vrucht al tot rijpheid kwam, dan mocht er voor den dienst van God noch menschen gebruik van worden gemaakt; maar de vruchten, die zij in het vierde jaar droegen, moesten den Heere geheiligd worden, hetzij door ze den priesters te geven, of om met blijdschap voor het aangezicht des Heeren gegeten te worden, zooals hun tweede tienden, Deut. 14 : 23; en van toen af waren de vruchten geheel voor hen.

1. Sommigen denken dat dit hun leerde de gewoonte der heidenen niet te volgen, die, naar

men zegt, de allereerste voortbrengselen hunner vruchtboomen aan hunne afgoden wijdden, zeggende, dat anders al hunne vruchten bedorven zouden zijn.

2. Deze wet nopens hunne vruchtboomen schijnt parallel te wezen met die voor hun vee, namelijk dat geen dier als offer aangenomen zou worden vóór het acht dagen oud was, en vóór den achtsten dag mochten geen kinderen besneden worden, zie Hoofdst. 22 : 27. God wilde de eerstelingen hebben van hunne vruchtboomen, daar zij echter gedurende de eerste drie jaren even onbeduidend waren als een lam of een kalf beneden de acht dagen, wilde God die niet hebben, want het betaamt dat Hij alles op zijn best heeft; en toch wilde Hij hun niet vergunnen ze te gebruiken, omdat Zijne eerstelingen nog niet geofferd waren. Zij moeten dus geacht worden als onbesneden, dat is: als een dier onder de acht dagen oud, ongeschikt voor eenigerlei gebruik.

3. Hiermede wordt ons geleerd, niet al te haastig naar een aardsch genot te grijpen, maar er geduldig den bestemden tijd voor af te wachten, en inzonderheid ons de voortbrengselen der aarde onwaardig te erkennen, ons recht op haar vruchten werd verbeurd door het eten van de verboden vrucht door onze eerste ouders, en in dat recht zijn wij alleen hersteld *door het woord van God en het gebed*, 1 Tim. 4 : 5.

IV. Eene wet tegen bijgeloovige gebruiken der heidenen, vers 26—28.

1. Eten met het bloed, zooals de heidenen deden, die het bloed hunner offers opvingen in een vat, opdat hunne dæmonen het — naar zij zich inbeeldden — zouden drinken, en dan zaten zij er bij en aten zelf het vleesch, hunne gemeenschap met duivelen te kennen gevende door maaltijd met hen te houden. Laat dit gebruik niet worden aangenomen, want het bloed van de offers Gods moest op het altaar gesprengd en dan aan den voet van het altaar uitgestort worden.

2. Tooverij en waarzeggerij en een bijgeloovig waarnemen der tijden; sommige dagen en uren als gelukkig, en anderen als onheilspellend te beschouwen. Zonderlinge kunstjes van dien aard waren waarschijnlijk kort tevoren door de Egyptische priesters verzonnen om het volk te vermaken en hun eigen roem op te houden. De Israelieten hadden ze zien doen, maar mogen ze volstrekt niet navolgen. Het zou onvergeeflijk zijn in hen, *aan wie de woorden Gods zijn toebetrouwd*, om den duivel om raad te vragen; maar nog slechter zou het wezen in Christenen, aan wie *de Zoon van God is geopenbaard, die de werken des duivels verbroken heeft.* Als Christenen hun horoscoop laten trekken, zich door waarzeggers de toekomst laten voorspellen. amuletten en tooverwoorden gebruiken ter genezing van krankheden en om booze geesten te verdrijven, ontroerd worden wegens het omvallen van het zout, of omdat een haas over den weg loopt, en dergelijke dingen meer, dan is dit een onduldbare beleediging van den Heere Jezus, een steunen van heidendom en afgoderij, en een smaad voor henzelven en voor den heerlijken naam, waarnaar zij genoemd zijn. En diegenen verraden wel een grove onwetendheid beide van de wet en het Evangelie, die vragen: „Welk kwaad steekt er in deze dingen?" Is het geen kwaad voor hen, die gemeenschap hebben met Christus, om gemeenschap te hebben met duivelen, of den weg te leeren van hen, die deze gemeenschap hebben? Gewis, *wij hebben Christus alzoo niet geleerd.*

3. Er was bijgeloovigheid zelfs in de wijze, waarop de heidenen zich scheerden; het volk Gods moet hen daarin niet navolgen. *Gij zult de hoeken uws hoofds niet rond afscheren.* Zij, die het heir des hemels aanbaden, hebben ter eere daarvan hun haar zoo geknipt, dat hun hoofd op den hemelbol geleek, maar gelijk die gewoonte dwaas was in zichzelve, zoo was zij ook afgodisch, daar zij het deden uit achtng voor hun valsche goden.

4. Zij moeten ook de ceremoniën niet navolgen, waarmede de heidenen uitdrukking gaven aan hunne droefheid bij begrafenissen, vers 28. Zij moeten geen insnijdingen maken in hun vleesch voor de dooden, want dat deden de heidenen om de helsche godheden, die zij zich hadden uitgedacht, tevreden te stellen, en hen gunstig te stemmen voor hun gestorven vrienden. Christus heeft door Zijn lijden de eigensehap des doods veranderd, en hem tot een waren vriend gemaakt voor ieder waar Israeliet, en daar er nu niets noodig is om den dood genadig voor ons te maken, (want indien God ons genadig is, dan is de dood dit natuurlijk ook) treuren wij niet als degenen, die geen hope hebben. Zij, die door den God Israels voor zich waren afgezonderd, moeten het beeld en opschrift niet dragen van deze mesthoopgoden.

Eindelijk. Het veilgeven van hunne dochters tot hoererij, dat hier verboden is, vers 29, schijnt in gebruik te zijn geweest bij de heidenen in hun afgodischen eeredienst, want met zulke verfoeiselen waren de onreine geesten, die zij aanbaden, wel ingenomen. En toen ongebondenheid een godsdienstplechtigheid werd, en zij er zich in hunne tempels aan overgaven, was het niet te verwonderen dat het land vol werd van die goddeloosheid, die, toen zij de tempeldeuren binnenkwam, zich als een sterke bergstroom over het land verspreidde, en alle heiningen van deugd en zedigheid omverrukte. De duivel zelf zou die gruwelen niet in hun leven hebben kunnen roepen, indien hij ze niet eerst in hunne aanbidding had gebracht. En rechtvaardiglijk werden diegenen aan hun lage lusten overgelaten, die den heiligen God verlieten en aan onreine geesten Goddelijke eer bewezen. Zij, die God onteeren, zullen aldus overgelaten worden, om zichzelven en hun geslacht te onteeren.

30. Gij zult Mijne sabbaten houden, en Mijn heiligdom zult gij vreezen; Ik ben de HEERE! 31. Gij zult u niet keeren tot de waarzeggers, en tot de duivelskunstenaars; zoekt hen niet, u met hen verontreinigende; Ik ben de HEERE uw God! 32. Voor het grauwe haar zult gij

opstaan, en zult het aangezicht des ouden vereeren; en gij zult vreezen voor uwen God; Ik ben de HEERE! 33. En wanneer een vreemdeling bij u in uw land als vreemdeling verkeeren zal, gij zult hem niet verdrukken. 34. De vreemdeling, die als vreemdeling bij u verkeert, zal onder u zijn als een inboorling van ulieden; gij zult hem liefhebben als uzelven; want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland; Ik ben de HEERE uw God! 35. Gij zult geen onrecht doen in het gericht, met de el, met het gewicht, of met de maat. 36. Gij zult een rechte wage hebben, rechte weegsteenen, een rechte efa, en een rechte hin; Ik ben de HEERE uw God, die u uit Egypteland uitgevoerd heb! 37. Daarom zult gij al Mijne inzettingen en al Mijne rechten onderhouden, en zult ze doen; Ik ben de HEERE!

Hier is:

I. Eene wet voor de bewaring van de eer van den tijd en de plaats, die aan den dienst van God gewijd zijn, vers 30. Dit zal een middel wezen om hen te beveiligen tegen de afgoderij en het bijgeloof der heidenen, en voor alle onzedelijkheid van wandel.

1. Sabbaten moeten zij streng en nauwgezet onderhouden, en niet *op tijden achtgeven*, zooals het laatste lid van vers 26 in de Engelsche vertaling luidt: dat is zij moesten niet naar het bijgeloof der heidenen, den eenen tijd gelukkig houden voor het doen van het een of ander, en den anderen tijd als onheilspellend beschouwen.

2. Het heiligdom moet geëerbiedigd worden, en groote zorg moeten zij hebben om den tabernakel te naderen met de reinheid en voorbereiding, welke door de wet werden vereischt, om er den dienst bij te wonen met den ootmoed en de betamelijkheid en ernstige aandacht, die hun voegde in de tegenwoordigheid dier ontzaglijke majesteit. Hoewel thans door Goddelijke inzetting geen plaats heilig is, zooals de tabernakel en tempel toen waren, legt deze wet ons toch den plicht op om de plechtige vergaderingen der Christenen ter Godsvereering te eeren, als gehouden wordende onder de belofte van Christus' bijzondere tegenwoordigheid onder hen, als wij in die vergaderingen de heilige Godsdienstoefeningen bijwonen, Pred. 5 : 1.

II. Eene waarschuwing tegen alle gemeenschap met toovenaars en met hen, die in verbond waren met onreine geesten. *„Zoekt ze niet, u met hen verontreinigende*, vreest geen kwaad van hen, en hoopt geen goed van hen. Geeft geen acht op hunne dreigingen, noch op hunne beloften of voorzeggingen; zoekt ze niet om iets door hen te ontdekken, of om raad van hen te vragen, want zoo gij dit doet, zijt gij er door verontreinigd, beide voor God en uw eigen geweten." Dat was de zonde, die Sauls ongerechtigheid vervulde, en om welke hij door God werd verworpen, 1 Kron. 10 : 13.

III. Een gebod aan jonge lieden om den ouderdom te eeren, vers 32. *Voor het grauwe haar zult gij opstaan.* Ouderdom is eerbaar, en Hij, die de Oude van dagen is, eischt dat er eer aan bewezen wordt. *De grijsheid is een sierlijke kroon.* Hen, die door God geëerd werden met den gemeenen zegen van een lang leven, behooren wij te eeren met bijzondere uitdrukkingen van beleefdheid; en zij, die op hooge jaren gekomen zijnde wijs en goed zijn, zijn dubbele eer waardig; aan zulke oude lieden zijn wij meer eerbied schuldig dan bloot voor hen op te staan. Met hun eer en gerieflijkheid moet te rade gegaan, van hunne ervaring en waarneming gebruik gemaakt worden, naar hun raad moet gevraagd en geluisterd worden, Job 32 : 6, 7. Sommigen verstaan onder den ouden man, wiens aangezicht of tegenwoordigheid geëerd moet worden, den oudste in het *ambt*, zooals door het grauwe haar den oude van *jaren;* beiden moeten geëerbiedigd worden als vaders, en in de vreeze Gods, die op beiden eer gelegd heeft. De Godsdienst leert ons goede manieren en maakt het ons ten plicht hen te eeren, aan wie eere toekomt. Het is een voorbeeld van groote ontaarding en wanorde in een land, *als de jongeling stout is tegen den oude, de verachte tegen den geëerde,* Jes. 3 : 5; Job 30 : 1, 12. Het betaamt den ouden deze eer te ontvangen, en den jongen haar te geven, want het is het sieraad, zoowel als de plicht der jongen, om zich nederig en eerbiedig te gedragen jegens hunne meerderen.

IV. Een bevel aan de Israelieten om vriendelijke zorg te hebben voor vreemdelingen, vers 33, 34. Beide door Gods wet en Gods voorzienigheid was Israel verwaardigd ver boven ieder ander volk, maar zij moeten hierom niet denken dat dit hen machtigde om geheel het menschdom met hunne voeten te vertreden, behalve hen, die van hun eigen volk waren, en hen naar hun believen te beleedigen; neen, *„gij zult den vreemdeling niet verdrukken*, maar *gij zult hem liefhebben als uzelven*, en als een van uw eigen volk." Er wordt verondersteld dat die vreemdeling geen afgodendienaar was, maar een aanbidder van den God Israels, al was hij ook niet besneden; een proseliet der poort tenminste, al was hij dan ook geen proseliet der gerechtigheid. Indien zoo iemand onder hen woonde, dan moesten zij hem niet verdrukken, hem niet bedriegen of misleiden bij koop en verkoop, hun voordeel doende met zijn onbekendheid met hunne wetten en gewoonten; zij moeten het een even groote zonde achten een vreemdeling te bedriegen als een Israeliet te bedriegen. „Zij moeten", zeggen de Joodsche wetgeleerden," het hem niet verwijten, dat hij een vreemdeling is en tevoren een afgodendienaar is geweest." God draagt een bijzondere zorg over vreemdelingen, evenals over weduwen en weezen, omdat het Zijne eer is de hulpeloozen te helpen, Psalm 146 : 9. Het is dus op ons gevaar, zoo wij hun onrecht doen of hen met hardheid behandelen. Vreemdelingen zullen welkom wezen aan Gods genade, en daarom moeten wij doen wat wij kunnen om hen tot die genade te noodigen, en den Godsdienst in hun goede meening aan te bevelen. Het toont een edelmoedige gezindheid, en een vroom opzien tot God, als

aller Vader, om vriendelijk te zijn voor vreemdelingen; want die van verschillende landen zijn, andere zeden en gewoonten hebben, een andere taal spreken, zijn toch allen uit éénen bloede gemaakt. Maar hier wordt er voor de Joden inzonderheid nog een reden bijgevoegd: *„want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland."* God heeft u toen begunstigd, daarom moet gij nu aan vreemdelingen gunst betoonen, en hun doen wat gij toen gewenscht hebt dat u gedaan zou worden. Gij waart vreemdelingen, en toch zijt gij nu zoo hoog bevorderd, en daarom weet gij niet waartoe deze vreemdelingen nog komen kunnen, die gij geneigd zijt te verachten."

V. Er wordt hier rechtvaardigheid geboden in maten en gewichten. Dat zij niet bedriegelijk moeten zijn, vers 35. Dat zij zeer nauwkeurig moeten zijn, vers 36. Door wegen en meten geven wij te kennen, om aan allen, met wie wij zaken doen, het hunne te geven, maar indien de maten en gewichten valsch zijn, dan is dit als een verderven van het recht, het is bedrog, onder schijn van recht, zoodat het een bedriegen is tot iemands nadeel; en dat is nog erger dan iemands zakken te rollen, of hem op den weg te berooven. De verkooper is verplicht de waar, die hij verkoopt, ten volle te geven, en de kooper is verplicht om den vollen prijs te betalen van hetgeen hij koopt, hetgeen niet geschieden kan, zoo er geen rechte weegschaal, maten en gewichten zijn. *Dat niemand zijn broeder vertrede, noch bedriege in zijne handeling,* want hoewel dit verborgen is voor den mensch, zal toch bevonden worden dat *God een wreker is over dit alles.*

Eindelijk. Het hoofdstuk besluit met een algemeen gebod, vers 37. *Gij zult al Mijne inzettingen en al Mijne rechten onderhouden, en zult ze doen.* Wij zullen Gods inzettingen waarschijnlijk niet doen, tenzij wij ze nauwkeurig en met zorg onderhouden of waarnemen. Maar het is niet genoeg Gods inzettingen bloot waar te nemen, wij moeten er een gewetenszaak van maken ze te gehoorzamen. Wat zal het ons baten stipt en nauwkeurig te zijn in onze begrippen indien wij niet nauwgezet zijn in onzen wandel? Een oprecht hart *merkt op al Gods geboden.* Psalm 119 : 6. Hoewel de hand menigmaal faalt in het doen van hetgeen gedaan moest worden, merkt toch het oog op al Gods inzettingen. Het is ons niet geoorloofd te kiezen welke plichten wij willen doen, wij moeten staan volmaakt en volkomen in al den wil van God.

HOOFDSTUK XX.

De wetten, die tevoren gemaakt waren, zijn in dit hoofdstuk herhaald, en er worden strafbepalingen aan toegevoegd; opdat zij, die niet weerhouden werden van te zondigen door de vreeze Gods, er van weerhouden zullen worden door de vrees voor straf. Als wij deze of die praktijken niet willen nalaten, omdat de wet ze tot zonde gemaakt heeft (en het is Gode het meest welbehaaglijk als wij naar dit beginsel van Godsdienst handelen,) dan zullen wij ze toch voorzeker nalaten als de wet er de doodstraf op gesteld heeft, en dus uit een beginsel van zelfbehoud. In dit hoofdstuk hebben wij: I. Veel bijzondere misdaden, waarop de doodstraf gesteld wordt. 1. Hunne kinderen den Molech te geven, vers 1—5. 2. Het raadplegen van toovenaars, vers 6, 27. 3. Ouders te vloeken, vers 9. 4. Overspel, vers 10. 5. Bloedschande, vers 11, 12, 14, 17, 19—21. 6. Onnatuurlijke lusten, vers 13, 15, 16, 18. II. Algemeene geboden om heilig te zijn, vers 7, 8, 22—26.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Gij zult ook tot de kinderen Israels zeggen: Een ieder uit de kinderen Israels, of uit de vreemdelingen, die in Israel als vreemdelingen verkeeren, die van zijn zaad den Molech gegeven zal hebben, zal zekerlijk gedood worden; het volk des lands zal hem met steenen steenigen. 3. En Ik zal Mijn aangezicht tegen dien man zetten, en zal hem uit het midden zijns volks uitroeien; want hij heeft van zijn zaad den Molech gegeven, opdat hij Mijn heiligdom ontreinigen, en Mijn heiligen naam ontheiligen zou. 4. En indien het volk des lands hunne oogen eenigszins verbergen zal van dien man, als hij van zijn zaad den Molech zal gegeven hebben, dat het hem niet doode; 5. Zoo zal Ik Mijn aangezicht tegen dien man en tegen zijn huisgezin zetten, en Ik zal hem en al degenen, die hem nahoereeren, om den Molech na te hoereeren, uit het midden huns volks uitroeien. 6. Wanneer er eene ziel is, die zich tot de waarzeggers en tot de duivelskunstenaars zal gekeerd hebben, om die na te hoereeren, zoo zal Ik Mijn aangezicht tegen die ziel zetten, en zal haar uit het midden haars volks uitroeien. 7. Daarom heiligt u, en weest heilig; want Ik ben de HEERE uw God! 8. En onderhoudt Mijne inzettingen, en doet dezelve; Ik ben de HEERE, die u heilig! 9. Als er iemand is, die zijn vader of zijne moeder zal gevloekt hebben, die zal zekerlijk gedood worden; hij heeft zijn vader of zijne moeder gevloekt; zijn bloed is op hem!

Aan Mozes wordt hier bevolen om nogmaals aan de kinderen Israels te zeggen wat hij hun tevoren gezegd had, vers 2. Wij houden er ons van verzekerd, dat het geene ijdele herhaling was, maar een zeer noodzakelijke, opdat zij zich *te meer zullen houden aan hetgeen gesproken was,* en zullen gelooven dat het van groot gewicht en belang is wat hun zoo dikwijls wordt ingeprent. *God spreekt eenmaal, ja tweemaal;* en wat Hij beveelt nogmaals te zeggen, moeten wij nogmaals willen hooren, *want het is ons zeker,* Filip. 3 : 1. Drie zonden worden in deze verzen met den dood bedreigd.

I. Het mishandelen van kinderen door hunne ouders, die ze den Molech offeren, vers 2, 3. Dit is de grofste ongerijmdheid in al het ritueel van den afgodsdienst — en allen zijn zij een smaad en schande voor het menschelijk verstand; maar door niets werd de eer der menschelijke natuur zóó vertrapt als hierdoor, dat kinderen in vuur verbrand werden ter eere van een god van den mesthoop. Het was een duidelijk bewijs dat hunne goden duivelen waren, die het verderf begeerden van het menschdom

en er zich in verlustigden, en dat hunne aanbidders erger waren dan de beesten, die vergaan, volkomen ontbloot, niet slechts van verstand, maar van natuurlijke genegenheid. Abrahams offeren van Izak kon aan die barbaarsche gewoonte geen steun geven, en nog veel minder haar hebben doen ontstaan, daar voor hetgeen bevolen was, onmiddellijk tegenbevel kwam. Maar zóó groot was de macht van den god dezer wereld over de kinderen der ongehoorzaamheid, dat die monsterachtige onmenschelijkheid algemeen in zwang was, zoodat zelfs de Israelieten in gevaar waren van er aan meê te doen, weshalve het noodig was om er deze strenge wet tegen te maken. Het was niet genoeg hun te zeggen, dat zij hunne kinderen konden sparen (de vrucht huns lichaams kon nimmer aangenomen worden voor de zonde hunner ziel), maar hun moet gezegd worden:

1. Dat de misdadiger zelf als moordenaar ter dood gebracht zal worden. *Het volks des lands zal hem met steenen steenigen*, vers 2, hetgeen onder de Joden als de zwaarste doodstraf beschouwd werd. Indien de kinderen geofferd werden aan de boosaardigheid van den duivel, dan moeten de ouders geofferd worden aan de gerechtigheid Gods. En indien de daad niet bewezen kon worden, of de magistraten hun plicht verzuimden, dan zou God zelf het werk ter hand nemen, vers 3: *Ik zal hem uit het midden zijns volks uitroeien.* Zij, die aan de straf van menschen ontkomen, zullen toch niet ontkomen aan de rechtvaardige oordeelen Gods, zóó ellendig bedriegen diegenen zichzelven, die zich straffeloosheid beloven als zij zondigen. Hoe kunnen zij ontkomen, tegen wie God Zijn aangezicht stelt, dat is: die Hij toornig aanziet, als vijand tegentreedt, en tegen wie Hij strijdt? Het snoode van de misdaad wordt hier in het licht gesteld ter rechtvaardiging van het oordeel, zij *ontreinigt het heiligdom en ontheiligt den heiligen naam Gods*, en voor de eer van beiden ijvert Hij. Let er op, dat het boosaardige van de zonde gelegd wordt op hetgeen bijzonder eigen was aan Israel; als de heidenen hunne kinderen offerden, waren zij schuldig aan moord en afgoderij, maar als de Israelieten het deden, laadden zij daarbij nog de schuld op zich van *het heiligdom te ontreinigen*, waar zij den dienst bijwoonden, zelfs als zij zich aan deze misdaad schuldig maakten, alsof er overeenstemming, *samenvoeging* kon wezen *tusschen den tempel Gods en de afgoden.* Zij waren dan ook schuldig aan *den heiligen naam Gods te ontheiligen*, den naam, waarnaar zij genoemd werden, alsof Hij Zijnen aanbidders veroorloofde zulke dingen te doen, Rom. 2 : 23, 24.

2. Dat al zijne helpers en medeplichtigen mede door de rechtvaardige hand Gods uitgeroeid zouden worden. Als zijne naburen hem verborgen, en niet als getuigen tegen hem wilden optreden; als de magistraten de oogen sloten voor zijne misdaad, en hem niet wilden veroordeelen, meer medelijden hadden met zijn dwaasheid, dan haat en afschuw voor zijne goddeloosheid; dan zal God zelf met hem afrekenen, vers 4, 5. Het licht-achten van afgoderij is een misdaad, waarvan kennis wordt genomen in het hof des hemels, en die niet ongestraft zal blijven. *Ik zal Mijn aangezicht* tegen dien man (dien magistraat, Jer. 5 : 1) *zetten, en tegen zijn huisgezin.* De goddeloosheid van het hoofd des gezins brengt dikwijls verderf over dat gezin, en hij, die de huis*houder*, de instandhouder van het huis behoorde te wezen, blijkt er de verderver, de *afbreker* van te zijn. Als magistraten geen gerechtigheid willen oefenen aan de overtreders, dan zal God gerechtigheid oefenen aan hen; omdat er gevaar is dat *er velen zijn, die hen nahoereeren*, die de zonde steunen, door haar oogluikend toe te laten. En zoo de zonde van voorgangers en leiders leidende zonden zijn, is het voegzaam dat hunne straf een voorbeeldige straf is.

II. Het mishandelen van ouders door hunne kinderen, door hen te vloeken, vers 9. Als kinderen kwaad spraken van hunne ouders, of hun kwaad toewenschten, of hen met minachting behandelden, dan was dit eene misdaad, die door de rechters gestraft moest worden, daar dezen aangesteld waren als bewaarders beide van Gods eer en van den openbaren vrede, die beiden door deze onnatuurlijke onbeschoftheid worden aangerand, zie Spr. 30 : 17. *Het oog, dat den vader bespot of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken*, hetgeen te kennen geeft dat zulke goddelooze kinderen niet slechts goed op weg waren om gehangen te worden, maar gehangen te worden in ketenen. Deze wet van Mozes wordt door Christus aangehaald en bevestigd, Matth. 15 : 4, want het is een even rechtstreeksche overtreding van het vijfde gebod, als moedwilligen moord het is van het zesde. Dezelfde wet, die van ouders teedere liefde eischt voor hunne kinderen, eischt van kinderen eerbied voor hunne ouders. Hij, die zijne ouders, de middellijke oorzaken van zijn bestaan, smadelijk behandelt, beleedigt God zelf, die de oorsprong is van zijn aanzijn, die het ouderlijk gezag niet zal laten smaden en vertreden.

III. Personen, die zichzelven schenden *door waarzeggers en duivelskunstenaar te raadplegen*, vers 6. Hierdoor verlaagt en bedriegt men zichzelven, evenzeer als door wat het ook zij. Wat grooter dwaasheid kan er wezen, dan dat iemand zich tot een leugenaar wendt om inlichtingen, en tot een vijand om raad? Dat doen zij, die zich wenden tot hen, die aan zwarte kunst doen en de diepten van Satan kennen. Dit is evenzeer geestelijk overspel als afgoderij het is, aan den duivel de eer gevende, die aan God alleen toekomt, en God, die een ijverig God is, zal een scheidbrief geven aan hen, die aldus van Hem afhoereeren, en Hij zal hen uitroeien uit het midden huns volks. daar zij zich aldus smadelijk van Hem afgekeerd hebben.

In het midden van deze bijzondere wetten komt nu het algemeene gebod in vers 7 en 8, waar wij hebben:

1. De plichten, die geëischt worden, het zijn er twee: *a.* Dat wij in onze beginselen en genegenheden, en in ons streven en bedoelen, heilig zijn: *Heiligt u en weest heilig.* Wij moeten ons reinigen van alle besmetting der zonde, ons

toewijden aan den dienst en de eer van God, ons in alles voegen naar Zijn wil; dat is: *ons heiligen. b.* Dat wij in al onze daden en handelingen, in geheel onzen wandel gehoorzaam zijn aan de wetten Gods: *Onderhoudt mijne inzettingen.* Hierdoor alleen kunnen wij doen blijken, dat wij ons geheiligd hebben en heilig zijn, namelijk door Gods geboden te onderhouden; *de boom wordt gekend aan zijne vruchten.* Ook kunnen wij Gods inzettingen niet naar behooren houden, tenzij wij *ons* eerst *heiligen,* en *heilig zijn.* Maak den boom goed, en de vrucht zal goed zijn.

2. De redenen om die plichten aan te dringen. *a. „Ik ben de Heere uw God.* Weest dus heilig, opdat gij Hem moogt gelijken, wiens volk gij zijt, en Hem moogt behagen. Heiligheid is Zijnen huize sierlijk." *b. Ik ben de Heere, die u heilig.* God heeft hen geheiligd door bijzondere voorrechten, wetten en gunsten, die hen onderscheidden van alle andere volken, en hen verhoogden en eerden als een volk, dat Hem afgezonderd is. Hij gaf hun Zijn woord en Zijne inzettingen, om de middelen te zijn tot hunne heiliging, en Zijn goeden Geest om hen te onderwijzen; daarom moesten zij heilig zijn, want anders ontvingen zij Gods genade tevergeefs. Gods kinderen zijn en moeten zijn personen, die zich onderscheiden; God heeft hen onderscheiden door Zijn heilig verbond, en daarom moeten zij zich onderscheiden door hun heiligen wandel. Dat God ons heiligt is een goede reden, waarom wij ons moeten heiligen, opdat wij ons voegen naar de bedoelingen Zijner genade en er niet in tegenheid mede wandelen. Indien het de Heere is, die ons heiligt, dan kunnen wij hopen dat het werk gedaan zal worden, hoe moeilijk het ook is. De wijze van uitdrukking is als die in 2 Cor. 5 : 5. *Die ons nu tot ditzelfde bereid heeft, is God.* En Zijne genade is zoover van onze zorg en ons streven te vervangen of te doen ophouden, dat zij er juist ten sterkste bij ons op aandringt. *Werkt uws zelfs zaligheid, want het is God, die in u werkt.*

10. Een man ook, die met iemands huisvrouw overspel zal gedaan hebben, dewijl hij met zijns naasten vrouw overspel gedaan heeft, zal zekerlijk gedood worden, de overspeler en de overspeelster. 11. En een man, die bij zijns vaders huisvrouw zal gelegen hebben, heeft zijns vaders schaamte ontdekt; zij beiden zullen zekerlijk gedood worden; hun bloed is op hen! 12. Insgelijks, als een man bij de vrouw zijns zoons zal gelegen hebben, zij zullen beiden zekerlijk gedood worden; zij hebben een gruwelijke vermenging gedaan; hun bloed is op hen! 13. Wanneer ook een man bij een manspersoon zal gelegen hebben, met vrouwelijke bijligging, zij hebben beiden een gruwel gedaan; zij zullen zekerlijk gedood worden; hun bloed is op hen! 14. En wanneer een man eene vrouw en hare moeder zal genomen hebben, het is een schandelijke daad; men zal hem en diezelve met vuur verbranden, opdat geen schandelijke daad in het midden van u zij. 15. Daartoe als een man bij eenig vee zal gelegen hebben, hij zal zekerlijk gedood worden; ook zult gijlieden het beest dooden. 16. Alzoo wanneer eene vrouw tot eenig beest genaderd zal zijn, om daarmede te doen te hebben, zoo zult gij die vrouw en dat beest dooden; zij zullen zekerlijk gedood worden; hun bloed is op hen! 17. En als een man zijne zuster, de dochter zijns vaders, of de dochter zijner moeder, zal genomen hebben, en hare schaamte gezien, en zij zijne schaamte zal gezien hebben, het is een schandvlek; daarom zullen zij voor de oogen van de kinderen huns volks uitgeroeid worden; hij heeft de schaamte zijner zuster ontdekt, hij zal zijne ongerechtigheid dragen. 18. En als een man bij eene vrouw, die hare krankheid heeft, zal gelegen en hare schaamte ontdekt, hare fontein ontbloot, en zij zelve de fontein haars bloeds ontdekt zal hebben, zoo zullen zij beiden uit het midden huns volks uitgeroeid worden. 19. Daartoe zult gij de schaamte van de zuster uwer moeder, en van de zuster uws vaders niet ontdekken; dewijl hij zijne nabestaande ontbloot heeft, zullen zij hunne ongerechtigheid dragen. 20. Als ook een man bij zijne moei zal gelegen hebben, hij heeft de schaamte zijns ooms ontdekt; zij zullen hunne zonde dragen; zonder kinderen zullen zij sterven. 21. En wanneer een man zijns broeders huisvrouw zal genomen hebben, het is onreinigheid; hij heeft de schaamte zijns broeders ontdekt, zij zullen zonder kinderen zijn.

Hier wordt bevel gegeven om zonden tegen het zevende gebod ten strengste te straffen. Dat zijn zonden, waarmede dwazen het meest geneigd zijn te spotten, maar God zou dezen het gruwelijke hunner schuld doen verstaan door de uiterste strengheid der straf, die er niet op andere wijze van onderricht zouden worden.

I. Overspel met eens anders vrouw wordt tot een halsmisdaad gemaakt; de overspeler en de overspeelster, die in de zonde gedeeld hebben, vallen onder hetzelfde vonnis, beiden moeten zij *gedood worden.* vers 10. Reeds lang tevoren, in den tijd van Job, werd dit als *een schandelijke daad* geacht, een *misdaad bij de rechters,* Job 31 : 11. Het is een moedwillig minachten van een inzetting Gods, een verbreken van Zijn verbond, Spr. 2 : 17. Het is een onherstelbaar onrecht, gepleegd aan den beleedigden echtgenoot, en verderft het gemoed en het geweten van beide schuldigen. Het is een zonde, waartoe ongebreidelde hartstochten de menschen voortdrijven, weshalve er zulk een sterk bedwang als dit voor noodig is. Het is eene zonde, die een land verontreinigt, en Gods oordeelen er over brengt, huisgezinnen ontrust en beroert, ten verderve strekt van alle deugd en Godsdienst, en daarom is het voegzaam dat de bewaarders van den openbaren

vrede haar veroordeelen en straffen; maar zie Joh. 8 : 3—11.

II. Bloedschendige verbintenissen, het zij al of niet door huwelijk.

1. Sommigen er van moesten met den dood gestraft worden, zooals een man, die bij zijns vaders huisvrouw gelegen heeft, vers 11. Ruben zou wegens deze misdaad ter dood zijn gebracht, Gen. 35 : 22, indien deze wet er toen geweest was. Het was de zonde van den bloedschendigen Corinthiër, om welke hij *den Satan moest overgegeven worden*, 1 Cor. 5 : 1—5. Evenzoo moest ontucht, bedreven met eene schoondochter, eene schoonmoeder, of eene zuster met den dood gestraft worden, vers 12, 14, 17.

2. Anderen zullen door God gestraft worden met den vloek der onvruchtbaarheid, zooals wanneer een man zijn tante, of de vrouw zijns broeders verontreinigt, vers 19—21, *zij zullen kinderloos sterven.* Zij, die zich niet binnen de door God gestelde regelen voor het huwelijk houden, verbeuren den huwelijkszegen; *zij zullen hoereeren, maar niet uitbreken in menigte*, Hosea 4 : 10. Ja, er wordt gezegd: *Zij zullen hunne ongerechtigheid dragen*, dat is: al worden zij ook niet terstond om deze zonde door de hand van God of den mensch uitgeroeid, zal de schuld er van toch op hen blijven rusten, waarvan zij door geen slacht- of spijsoffer gereinigd zullen worden.

III. De tegennatuurlijke zonden van sodomie en beestachtigheid (die niet zonder afgrijzen genoemd kunnen worden) moesten met den dood gestraft worden, zooals zij ook nu nog door onze wetten met den dood gestraft worden, [1]) vers 13, 15, 16. Zelfs het beest, dat aldus misbruikt werd, moest gedood worden met den zondaar, die aldus openlijk nog meer te schande werd gemaakt, en de laagheid voorgesteld werd als in de hoogste mate afschuwelijk en verfoeilijk; elke gelegenheid om haar te gedenken of te noemen moest weggenomen worden. Zelfs het ontijdig gebruiken van het huwelijksbed, indien het moedwillig en in minachting van de wet geschiedde, zal de overtreders aan het rechtvaardig oordeel Gods blootstellen, *zij zullen uitgeroeid worden*, vers 18. Want dit is de wil Gods, dat *een iegelijk wete zijn vat* (en de vrouw wordt *het zwakkere vat genoemd) te bezitten in heiligmaking en eere*, gelijk het heiligen betaamt.

22. Onderhoudt dan al Mijne inzettingen en al Mijne rechten, en doet dezelve; opdat u dat land, waarheen Ik u breng om daarin te wonen, niet uitspuwe. 23. En wandelt niet in de inzettingen des volks, hetwelk Ik voor uw aangezicht uitwerp; want al deze dingen hebben zij gedaan; daarom ben Ik op hen verdrietig geworden. 24. En Ik heb u gezegd: Gij zult hun land erfelijk bezitten, en Ik zal u dat geven, opdat gij het erfelijk bezit, een land vloeiende van melk en honig; Ik ben de HEERE uw God, die u van de volken afgezonderd heb!

1) In Engeland in den tijd van den schrijver.

25. Daarom zult gij onderscheid maken tusschen reine en onreine beesten, en tusschen het onreine en het reine gevogelte; en gij zult uwe zielen niet verfoeilijk maken aan de beesten en aan het gevogelte, en aan al wat op den aardbodem kruipt, hetwelk Ik voor u afgezonderd heb, opdat gij het onrein houdt. 26. En gij zult Mij heilig zijn, want Ik de HEERE ben heilig; en Ik heb u van de volken afgezonderd, opdat gij Mijns zoudt zijn. 27. Als nu een man of vrouw in zich een waarzeggenden geest zal hebben, of een duivelskunstenaar zal zijn, zij zullen zekerlijk gedood worden; men zal hen met steenen steenigen; hun bloed is op hen.

Het laatste vers bevat een bijzondere wet, welke komt na het algemeene slot, alsof zij op haar eigen plaats uitgelaten was, namelijk het terdoodbrengen van hen, die een waarzeggenden geest hadden, of duivelskunstenaars waren, vers 27. Het zou een groote beleediging zijn van God en van Zijn levend woord, een ergernis voor het land, en een verzoeking voor onwetende, slechte menschen om hen te raadplegen, als men de zoodanigen kende en onder hen liet leven. Zij, die in verbond zijn met den duivel, hebben in werkelijkheid een verbond gemaakt met den dood en een overeenkomst gesloten met de hel, en zoo zal dan hun oordeel wezen.

De overigen van deze verzen herhalen wat tevoren gezegd is, om het nog dieper in te prenten in het hart, want dit onnadenkend, vergeetachtig volk had regel op regel noodig; op algemeene wetten met de redenen er van moest dikwijls bij hen worden aangedrongen, om ook aan de bijzondere wetten meer kracht bij te zetten. Drie dingen worden ons hier in de herinnering gebracht.

1. Hunne waardigheid. *a.* Zij hadden *den Heere tot hun God*, vers 24. Zij waren de Zijnen, Zijn zorg, Zijn keus, Zijn schat, Zijne juweelen, Zijn priesterlijk koninkrijk, vers 26, *opdat gij Mijn zoudt zijn.* Gelukig is het volk, en waarlijk groot, waarmede dit het geval is. *b.* Hun God was een heilig God, vers 26, ver boven alle anderen. Zijne heiligheid is Zijne heerlijkheid en het was hunne eer tot Hem in betrekking te staan, terwijl hunne naburen de schandelijke aanbidders waren van onreine geesten. *c.* De groote God had hen afgezonderd van andere volken, vers 24, en wederom in vers 26. Andere natiën waren het gemeene veld, zij waren de omheinde hof, versierd en verrijkt met bijzondere voorrechten, en bestemd voor bijzondere eer. Laat hen zich dan daarnaar schatten, hunne eer bewaren en haar niet in het stof leggen, door op den weg der heidenen te wandelen.

2. Hun plicht; en deze vloeit voort uit hunne waardigheid. God had voor hen meer gedaan dan voor anderen, en daarom verwachtte Hij meer van hen dan van anderen. En wat is het, dat de Heere, hun God, uit aanmerking van de groote dingen, die Hij reeds voor hen gedaan heeft en nog voornemens is voor hen te doen,

van hen eischt? *Onderhoudt al Mijne inzettingen*, vers 22, en er was alle reden voor dat zij dit zouden doen, want de inzettingen waren hunne eer, en gehoorzaamheid er aan zal hun duurzaam welzijn wezen. *b. Wandelt niet in de inzettingen van het volk*, vers 23. Van hen afgezonderd zijnde, moeten zij zich niet met hen vergezellen om hunne wegen te leeren. De inzettingen van het volk waren al slecht genoeg voor hen, maar zouden nog veel slechter zijn voor Gods volk. *c. Gij zult onderscheid maken tusschen rein en onrein*, vers 25. Dit is heiligheid: te onderscheiden tusschen dingen, die van elkander verschillen; niet vrij te leven, alsof wij maar alles mochten doen en alles mochten zeggen; maar spreken en handelen met omzichtigheid. *d. Gij zult uwe zielen niet verfoeilijk maken*, vers 25. Onze voortdurende zorg moet wezen om de eer van onze ziel te bewaren door hare reinheid te bewaren, en nooit iets te doen, waardoor zij verfoeilijk zou worden voor God en ons geweten.

3. Hun gevaar. *a.* Zij gingen heen naar een besmette plaats, vers 24. *Gij zult hun land erfelijk bezitten.* Een land, wel *vloeiende van melk en honig*, waarvan zij het gerieflijke en aangename zullen genieten, maar daarbij was het ook een land, vol van afgoden, afgoderijen en bijgeloovige gebruiken, die zij zeer geneigd zullen zijn aan te nemen, daar zij uit Egypte een zonderlingen aanleg hadden medegebracht om er door besmet te worden. *b.* Indien zij er door besmet werden, dan zou dit noodlottige gevolgen voor hen hebben. De Kanaänieten zullen om diezelfde zonden uitgeworpen worden; *al deze dingen hebben zij gedaan; daarom ben Ik hunner verdrietig geworden*, vers 23. Zie welk een booze zaak de zonde is, zij maakt dat God Zijner eigen schepselen verdrietig wordt, hen verafschuwt, terwijl Hij zich anders verlustigt in het werk Zijner handen. Indien nu de Israelieten in de voetstappen wandelen van hunne goddeloosheid, dan moeten zij verwachten dat het land ook hen zal uitspuwen, vers 22, gelijk Hij hun tevoren gezegd heeft, Hoofdst. 18 : 28. Indien God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, maar ze heeft afgebroken, dan zal Hij ook de ingeënte takken niet sparen, indien dezen ontaarden. Zoo staat de verwerping der Joden daar als eene waarschuwing voor alle Christelijke kerken, om wèl toe zien, opdat het koninkrijk Gods niet van haar weggenomen zal worden. Zij, die evenals anderen zondigen, moeten verwachten er evenals zij voor gestraft te zullen worden, en dan zal hare belijdenis van tot God in betrekking te staan, haar niet beveiligen.

HOOFDSTUK XXI.

Dit hoofdstuk zou zijn titel kunnen ontleenen aan Mal. 2 : 1: En nu, gij priesters, tot u wordt dit gebod gezonden. Het is een wet, die aan de priesters de verplichting oplegde om met de uiterste zorg en waakzaamheid de waardigheid van hun priesterschap op te houden. I. Aan de mindere priesters worden hier bevelen gegeven nopens hun rouw, hun huwelijk en hunne kinderen, vers 1—9. II. Aan den hoogepriester wordt nog meer beperking opgelegd dan aan iemand hunner, vers 10—15. Noch aan hem, noch aan hen mocht eenigerlei gebrek zijn, vers 16—24.

Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Spreek tot de priesters, de zonen van Aäron, en zeg tot hen: Over een doode zal een priester zich niet verontreinigen onder zijne volken. 2. Behalve over zijn bloedvriend, die hem ten naaste bestaat, over zijne moeder en over zijn vader, en over zijn zoon, en over zijne dochter, en over zijn broeder, 3. En over zijne zuster, die maagd is, hem nabestaande, die nog geen man toebehoord heeft; over die zal hij zich verontreinigen. 4. Hij zal zich niet verontreinigen over een overste onder zijne volken, om zich te ontheiligen. 5. Zij zullen op hun hoofd geen kaalheid maken, en zullen den hoek van hun baard niet afscheren, en in hun vleesch zullen zij geen sneden snijden. 6. Zij zullen hun God heilig zijn, en den naam huns Gods zullen zij niet ontheiligen, want zij offeren de vuurofferen des HEEREN, de spijze huns Gods; daarom zullen zij heilig zijn. 7. Zij zullen geen vrouw nemen, die eene hoer of ontheiligde is, noch eene vrouw nemen, die van haar man verstooten is; want hij is zijnen God heilig. 8. Daarom zult gij hem heiligen, omdat hij de spijze uws Gods offert; hij zal u heilig zijn, want Ik ben heilig; Ik ben de HEERE, die u heilig! 9. Als nu de dochter van eenigen priester zal beginnen te hoereeren, zij ontheiligt haar vader; met vuur zal zij verbrand worden.

Het was tevoren bepaald, dat de priesters het volk de inzettingen zouden leeren, die God gegeven heeft betreffende het *verschil tusschen rein en onrein*, Hoofdst. 10 : 10, 11. Nu wordt hier gezegd dat zij, wat zij het volk moesten leeren, ook zelf zouden onderhouden. Zij, wier ambt het is te onderwijzen, moeten dit doen door voorbeeld zoowel als door voorschrift, 1 Tim. 4 : 12. De priesters zullen dichter tot God naderen dan iemand uit het volk, en meer bekend zijn met heilige dingen, en daarom werd van hen geëischt, om zich op een grooter afstand te houden dan anderen van alles wat verontreinigend was, en aan de eer van hun priesterschap tekort zou kunnen doen.

I. Zij moeten zorgen zich niet te verkleinen in hun rouw over de dooden. Allen, die rouw bedreven over dooden, werden ondersteld dicht bij het lijk te komen, zoo al niet het aan te raken; en de Joden zeggen: „het maakte iemand ceremonieel onrein om binnen zes voet van een lijk te komen;" ja er wordt verklaard, Num. 19 : 14, dat al wie in een tent komt, waarin een dood lichaam ligt, zeven dagen onrein zal zijn. Het kon dus niet anders, of alle rouwbedrijvenden, die bij de begrafenis waren, moesten zich verontreinigen, zoodat zij dan gedurende zeven dagen ongeschikt waren om in het heiligdom te komen. Om deze reden wordt bevolen:

1. Dat de priesters zich nooit aldus onbekwaam moesten maken om in het heiligdom te komen, behalve wanneer het om een hunner naaste bloedverwanten was, vers 1—3. Het was

een priester vergund dit te doen voor een ouder, of een kind, voor een broeder of een ongehuwde zuster, en dus ongetwijfeld ook (hoewel dit hier niet vermeld wordt) voor zijne huisvrouw; want Ezechiël, een priester, zou gerouwd hebben over zijne vrouw, indien het hem niet bijzonder verboden was, Ezech, 24 : 17. Door deze vergunning heeft God eer gelegd in natuurlijke genegenheid, en dit inzoover begunstigd, dat Zijne dienaren zeven dagen verlof kregen van hun dienst, terwijl zij zich overgaven aan de smart over den dood hunner geliefde bloedverwanten, maar als die tijd verstreken is, dan moet het weenen het zaaien niet in den weg staan, en hunne liefde voor hunne bloedverwanten hen niet van den dienst in het heiligdom afhouden. Die rouw was ook volstrekt niet geoorloofd om den dood van iemand anders, neen, ook niet *over een overste onder zijne volken*, vers 4. Zij moeten zich niet verontreinigen, neen, zelfs niet voor den hoogepriester, tenzij deze aldus na aan hen verwant is. Hoewel een vriend soms meer nabij is dan een broeder, moeten de priesters die eer toch ook aan hun besten vriend ziet bewijzen, behalve wanneer hij ook zijn bloedverwant is, opdat, indien het toegelaten werd voor den een, anderen het niet ook zouden verwachten, en zij aldus dikwijls van hun werk weggeroepen zouden zijn. En hiermede wordt te kennen gegeven, dat een bijzondere genegenheid bewaard moet worden voor hen, die ons na verwant zijn, en als de zoodanigen ons door den dood worden ontnomen, dan behoort ons dit ter harte te gaan, als een naderen van den dood tot onszelven, en een sein voor ons om bereid te zijn om de oproeping te volgen.

2. Dat zij niet buitensporig moeten zijn in de uitdrukking van hunne smart, zelfs niet om hun dierbaarste bloedverwanten, vers 5. Hun rouw moet: *a.* Niet bijgeloovig zijn, naar de wijze der heidenen, die zich het haar afsneden, hun bloed lieten vloeien ter eere van denkbeeldige godheden, die (naar zij dachten) voorzaten in de vergadering der dooden, ten einde dezen gunstig voor hun afgestorven vrienden te stemmen. Zelfs de bijgeloovige plechtigheden, vanouds in gebruik bij begrafenissen, zijn een aanduiding van het geloof in de onsterflijkheid der ziel en haar voortbestaan in een afzonderlijken toestand. En hoewel die ceremoniën zelf door de wet Gods waren verboden, omdat zij voor valsche goden verricht werden, wordt toch door den betamelijken eerbied, dien de natuur leert en de wet toelaat, aan de overblijfselen onzer gestorven vrienden bewezen, aangetoond, dat wij niet op hen moeten zien als verloren. *b.* Die droefheid moet ook niet hartstochtelijk of overmatig zijn. Gods dienstknechten moeten voor anderen een voorbeeld zijn van geduld onder beproeving, inzonderheid in hetgeen een zeer teeder punt aanroert, namelijk den dood van hun naaste bloedverwanten. Zij worden ondersteld meer dan anderen te weten van de redenen, waarom wij *niet bedroefd moeten zijn gelijk als de anderen, die geene hoop hebben*, 1 Thess. 4 : 13, en daarom moeten zij zeer kalm en rustig zijn, ten einde instaat te wezen anderen te vertroosten met de vertroosting, waarmede zij zelven van God vertroost zijn geworden. Aan het volk was verboden rouw te bedrijven over hunne dooden met bijgeloovige ceremoniën, Hoofdst. 19 : 27, 28, en wat voor hen onwettig was, was nog veel meer onwettig voor den priester. De reden voor deze bijzondere zorg om zich niet te ontreinigen, hebben wij in vers 6, omdat *zij offeren de vuurofferen des Heeren, de spijs huns Gods*, de provisie van Gods huis en tafel. Zij zijn hoog vereerd, en daarom moeten zij hunne eer niet bevlekken door zich tot slaven te maken van hunne hartstochten; zij worden voortdurend gebruikt in den heiligen dienst, en daarom moeten zij er niet van afgeleid worden, of er onbekwaam toe worden gemaakt. Indien zij zich ontreinigen, ontheiligen zij den naam huns Gods, dien zij dienen; indien de dienaren ruw zijn en zich slecht gedragen, dan is dit eene oneer voor den meester, want dan is het alsof hij een loszinnig, ongeregeld huis hield. Allen, die de spijs huns Gods offeren of eten, moeten heilig zijn in handel en wandel, want anders ontheiligen zij den naam, dien zij voorgeven te heiligen.

II. Zij moeten er zich voor wachten om zich te verlagen door hun huwelijk, vers 7. Een priester moet geene vrouw huwen, die een slechten naam heeft, die òf schuldig was aan hoererij, òf er verdacht van werd gehouden. Hij moet niet slechts geene hoer huwen, al had zij ook het diepste berouw van haar vorige hoererij, maar hij moet ook geene vrouw huwen, die een ontheiligde is, dat is die van een lichtzinnig, onbetamelijk gedrag is. Hij moet ook geene vrouw huwen, die van haar man gescheiden is, omdat er reden is te denken dat het om iets verkeerds in haar was, dat haar man haar den scheidbrief heeft gegeven. Den priesters was het verboden zich te onteeren door zulke huwelijken, die aan anderen geoorloofd waren.

1. Opdat het geen smaad brenge op hun dienst, de onheiligen niet verharde in hunne onheiligheid, en het hart niet bedroeve van Godvruchtige menschen. Het Nieuwe Testament geeft wetten aan de huisvrouwen van leeraren, 1 Tim. 3 : 11; zij moeten *eerbaar zijn, getrouw in alles, opdat de bediening niet gelasterd worde*, 2 Cor. 6 : 3.

2. Opdat er geen smaad door kome op hun gezin en geslacht, want het werk en de eer van het priesterschap, moest als erfdeel overgaan op hunne kinderen na hen. Diegenen gaan niet te rade met het welzijn hunner nakomelingen, die eene vrouw huwen van een slechten naam of gedrag. Hij, die *een zaad Gods zoekt*, zooals de uitdrukking luidt in Mal. 2 : 15, moet eerst een Godvruchtige vrouw zoeken, en zich wachten voor bederf van bloed.

Er wordt hier bijgevoegd, vers 8. *Gij zult hem heiligen*, en *hij zal u heilig zijn*. „Niet alleen u, o Mozes, door zorg te dragen, dat deze wetten worden nagekomen, maar u, o Israel, door er zooveel mogelijk naar te streven om den goeden naam der priesterschap hoog te houden, en de priesters zelf moeten niets doen waardoor hunne eer bevlekt en dus ver-

beurd wordt. *Hij is zijn God heilig*, vers 7, daarom *zal hij u heilig zijn.*" Wij moeten eeren, die God eert. Naar deze regel moeten Evangeliedienaren *zeer veel geacht worden in liefde, om huns werks wil*, 1 Thess. 5 : 13, en ieder Christen behoort op zichzelven te zien als op den hoeder van hunne eer.

III. Hunne kinderen moeten bevreesd zijn om iets te doen dat hun tot schande strekt, vers 9. *Als de dochter van eenigen priester zal beginnen te hoereeren*, dan is hare misdaad groot, zij ontreinigt zich niet slechts, maar zij ontheiligt zich; andere vrouwen hebben de eer niet te verliezen, die zij heeft te verliezen, die, als eene van een priestergezin, van de heilige dingen heeft gegeten, en ondersteld wordt een betere opvoeding te hebben gehad dan anderen. Ja meer, *zij ontheiligt haar vader*, hij wordt gesmaad, en iedereen zal gereed zijn te vragen: „Waarom heeft hij haar niet beter geleerd?" En de zondaren in Zion zullen smalen, zeggende: „Zie, dat is de dochter uws priesters;" hare straf moet dus zeer zwaar zijn. *Zij zal met vuur verbrand worden* ter verschrikking van alle dochteren van priesters. De kinderen van Evangeliedienaren behooren, meer dan alle anderen, zich te wachten om iets te doen, dat ergerlijk is, omdat het in hen dubbel ergerlijk is, en dienovereenkomstig gestraft zal worden door Hem, die zich een ijverig God noemt.

10. En hij, die de hoogepriester onder zijne broederen is, op wiens hoofd de zalfolie gegoten is, en wiens hand men gevuld heeft, om die kleederen aan te trekken, zal zijn hoofd niet ontblooten, noch zijne kleederen scheuren. 11. Hij zal ook bij geen doode lichamen komen; zelfs over zijn vader en over zijne moemoeder zal hij zich niet verontreinigen. 12. En uit het heiligdom zal hij niet uitgaan, dat hij het heiligdom zijns Gods niet ontheilige; want de kroon der zalfolie zijns Gods is op hem; Ik ben de HEERE. 13. Hij zal ook eene vrouw in haar maagdom nemen. 14. Eene weduwe, of verstootene, of ontheiligde hoer, dezulke zal hij niet nemen; maar eene maagd uit zijne volken zal hij tot een vrouw nemen. 15. En hij zal zijn zaad onder zijne volken niet ontheiligen; want Ik ben de HEERE, die hem heilig!

Van een priester werd meer verwacht dan van andere menschen, maar van den hoogepriester meer dan van de andere priesters, omdat op zijn hoofd *de zalfolie gegoten is*, en omdat hij gewijd was om *die kleederen aan te trekken*, vers 10, welke beiden type waren van de zalving en versiering van den Heere Jezus met alle gaven en genade des Heiligen Geestes, die Hij zonder mate ontvangen heeft. Het wordt genoemd *de kroon der zalfolie zijns Gods*, vers 12, want de zalving des Geestes is voor allen, die haar hebben, een *heerlijke kroon* en een *sierlijke krans*. De hoogepriester aldus geëerd en verhoogd zijnde:

I. Moet hij zich in het geheel niet ontreinigen voor de dooden, zelfs niet voor zijn naaste bloedverwanten, voor *zijn vader of zijne moeder*, veel minder nog voor zijn kind of zijn broeder, vers 11.

1. Hij moet de gewone teekenen van droefheid voor dergelijke gelegenheden niet gebruiken, zooals: *zijn hoofd te ontblooten, of zijne kleederen te scheuren*, vers 10, zóó kalm en rustig moet hij zich toonen onder alle beproevingen en wederwaardigheden dezes levens; zelfs zijn natuurlijke genegenheid moet als verzwolgen worden door medelijden met de onwetenden en medegevoel voor hunne zwakheden, en een teedere zorg voor het huisgezin Gods, waarvan hij tot bestierder is aangesteld. Aldus de heilige zijnde, aan wien de *thummim en urim* waren toevertrouwd, moet hij *vader noch moeder zien*, Deut. 33 : 8, 9.

2. *Hij moet ook bij geen doode lichamen komen.* Als er van de mindere priesters onder ceremonieele onreinheid waren, dan waren er andere priesters, die hunne plaats konden innemen, maar als de hoogepriester ontreinigd was, dan zou deze meer gemist worden. En dat hem verboden was om naar een huis van rouwbedrijvenden te gaan, of eene begrafenis bij te wonen, was voor het volk een aanduiding van de grootheid der waardigheid waartoe hij bevorderd was. Onze Heere Jezus, de groote Hoogepriester onzer belijdenis, heeft het doode lichaam van Jaïrus' dochtertje aangeraakt, de baar van den zoon der weduwe, en het graf van Lazarus, om de toonen, dat Hij gekomen is, om de eigenschap des doods te veranderen, en er de verschrikking van weg te nemen, door er de macht van te verbreken. Nu hij niet kan verderven, kan hij ook niet verontreinigen.

3. *Hij moet niet uitgaan uit het heiligdom*, vers 12, dat is, als hij in het heiligdom den dienst bijwoonde of verrichtte, daar hij er gewoonlijk den ganschen dag in zijn eigen kamer verbleef, dan moet hij voor wat het ook zij er niet van uitgaan, zijn dienst voor den levenden God niet afkorten, zelfs niet om aan een gestorven bloedverwant de laatste eer te bewijzen. Het was eene ontheiliging van het heiligdom om het te verlaten, zoolang zijne tegenwoordigheid er werd vereischt, want hierdoor zou hij aan ander werk de voorkeur geven boven den dienst van God en het werk van zijn ambt, waarvoor hij alle andere zaken moet laten wijken. Aldus heeft onze Heere Jezus niet willen ophouden te prediken om *met Zijne moeder en Zijne broeders te spreken*, Matth. 12 : 48.

II. Hij mocht niet, zooals andere priesters, eene weduwe huwen, en nog veel minder een gescheiden vrouw, of een hoer, vers 13, 14. Dit was om een verschil te stellen tusschen hem en andere priesters ten opzichte van deze zaak, en — naar sommigen denken — opdat hij een type zou zijn van Christus, aan wien de gemeente als *een reine maagd* voorgesteld moet worden, 2 Cor. 11 : 2. Zie Ezech. 44 : 22. Christus moet onze eerste liefde hebben; alzoo *hebben U de maagden lief*, Hoogl. 1 : 3; en de zoodanigen alleen zijn geschikt om *het Lam te volgen*, Openb. 14 : 4.

III. Hij moet zijn zaad onder zijne volken niet ontheiligen, vers 15. Sommigen verstaan dit als een verbod voor hem om iemand van minderen rang te huwen, hetgeen eene verkleining zou wezen voor zijne familie. Jojada heeft wel buiten zijn stam gehuwd, maar het was eene vrouw van de koninklijke familie, 2 Kron. 22 : 11. Dit was niet om hem te leeren hoogmoedig te zijn, maar om hem te leeren rein te wezen, en niet iets te doen, dat niet voegde aan zijn ambt en aan den waardigen naam, waarmede hij genoemd was. Het kan ook eene waarschuwing voor hem geweest zijn voor het beschikken over zijne kinderen, hij moet zijn zaad niet ontheiligen door hen een onvoegzaam huwelijk te doen aangaan. Kinderen van Evangeliedienaren zijn ontheiligd, als zij een ander juk aantrekken met de ongeloovigen.

16. Wijders sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 17. Spreek tot Aäron, zeggende: Niemand uit uw zaad, naar hunne geslachten, in wien een gebrek zal zijn, zal naderen om de spijze zijns Gods te offeren. 18. Want geen man, in wien een gebrek zal zijn, zal naderen, hij zij een blind man, of kreupel, of te kort, of te lang in leden; 19. Of een man, in wien een breuk des voets, of een breuk der hand zal zijn; 20. Of die bultachtig, of dwergachtig zal zijn, of een vel op zijn oog zal hebben, of drooge schurftheid, of etterige schurftheid, of die gebroken zal zijn aan zijn gemacht. 21. Geen man, uit het zaad van Aäron, den priester, in wien een gebrek is, zal toetreden, om de vuurofferen des HEEREN te offeren; een gebrek is in hem, hij zal niet toetreden, om de spijs zijns Gods te offeren. 22. De spijze zijns Gods, van de allerheiligste dingen, en van de heilige dingen, zal hij mogen eten; 23. Doch tot den voorhang zal hij niet komen, en tot het altaar niet toetreden, omdat een gebrek in hem is; opdat hij mijne heiligdommen niet ontheilige: want Ik ben de HEERE, die hen heilig! 24. En Mozes sprak zulks tot Aäron en tot zijne zonen, en tot al de kinderen Israels.

Daar het priesterschap beperkt was tot één bijzondere familie, en erfelijk overging op al de mannelijke nakomelingen van die familie in al hunne geslachten, was het wel waarschijnlijk, dat in latere eeuwen, die een of ander aan die priesterschap geboren zou worden met een natuurlijk gebrek of eene mismaaktheid; de eer van het priesterschap zal hen niet beveiligen tegen de rampen, die aan alle menschen gemeen zijn. Onderscheidene gebreken worden hier genoemd; sommigen, die gewoonlijk levenslang duurden, zooals blindheid; anderen, die tijdelijk konden wezen, zooals droge of etterige schurftheid. Als zij daarvan genezen waren, dan hield ook hunne onbevoegdheid op.

De wet nu voor priesters, die een gebrek hadden, was:

1. Dat zij *van het altaar* mochten leven, vers 22. *Hij zal eten* van de offers met de andere priesters, zelfs van *de allerheiligste dingen*, zooals van de tienden en eerstelingen der vruchten, en des priesters deel van de dankoffers. De gebreken waren van zulk een aard dat zij aan geene schuld van hen te wijten waren, en daarom mochten zij wel niet werken, maar moesten toch niet verhongeren. Niemand moet beleedigd of liefdeloos behandeld worden om een lichaamsgebrek. Zelfs het mismaakte kind van het gezin moet zijn kindsdeel hebben.

2. Maar zij moeten niet *aan het altaar dienen*, aan geen der altaren, noch toegelaten worden om bij de andere priesters te zijn, of dezen behulpzaam te wezen bij het offeren van slachtoffers of reukwerk, vers 17, 21, 23. Voorname mannen willen zulke dienaren om zich heen hebben, die schoon van aanzien zijn, en het was voegzaam, dat de groote God de zoodanigen zou hebben in Zijn huis, toen het Hem behaagde er Zijne heerlijkheid te openbaren in uitwendige teekenen er van. Maar het was inzonderheid noodig dat mannen van een aangenaam voorkomen gekozen zouden worden om in de heilige zaken te dienen om den wille van het volk, die in hun oordeel op het uitwendig voorkomen letten, en geneigd zijn om gering te denken van den dienst, hoe heerlijk die ook gemaakt was door Goddelijke inzetting, indien zij, die hem verrichtten een verachtelijk aanzien hadden, ot er links en onhandig bij te werk gingen. Die voorziening heeft God gemaakt voor de eer van Zijn altaar, opdat dit nooit in minachting zou komen. Het was voor de eer van het heiligdom, dat daar niemand zou verschijnen, die door de natuur of door een ongeval misvormd was.

Onder het Evangelie nu hebben zij, die onder zoodanig gebrek lijden, reden om God te danken, dat zij er niet door buitengesloten worden, om Gode geestelijke offeranden te offeren, noch van het ambt der bediening, indien zij er overigens bekwaam en bevoegd toe zijn. Menige gezonde, schoone ziel huist in een zwak, misvormd lichaam. *b.* Hieruit kunnen wij afleiden, hoe onbekwaam diegenen zijn om Gode welbehaaglijk te dienen, wier ziel een gebrek heeft, misvormd is door een heerschende ondeugd. Diegenen zijn onwaardig Christenen genoemd te worden en als leeraren te worden gebruikt, die geestelijk blind, en lam, en verdraaid zijn, zoodat de offeranden des Heeren om hunnentwil verfoeid worden. De mismaaktheden van Hofni en Pinehas waren erger dan welk gebrek ook van de hier genoemden. Laat dus dezulken, die openlijk slecht zijn, verwijderd worden uit de priesterschap, als verontreinigde personen; en laat allen, die Gode tot geestelijke priesters gemaakt zijn, *heilig en onberispelijk voor Hem zijn*, en zich hiermede vertroosten, dat zij, hoewel zij in onvolmaakten toestand zijn, vlekken hebben, die de vlekken zijn van Gods kinderen, maar weldra voor den troon Gods zullen verschijnen, *zonder vlek of rimpel of iets dergelijks.*

HOOFDSTUK XXII.

In dit hoofdstuk hebben wij onderscheidene wetten, betreffende de priesters en de offers, allen ter bewa-

ring van de eer van het heiligdom. I. Dat de priesters van de heilige dingen niet moeten eten in hunne onreinheid, vers 1—9. II. Dat een vreemdeling, die tot geen priesterlijke familie behoorde, niet van de heilige dingen moest eten, vers 10—13, en dat hij, zoo hij het onwetend gedaan heeft, vergoeding moest doen, vers 14—16. III. Dat de offeranden, die geofferd werden, zonder gebrek moesten wezen, vers 17—25. IV. Dat zij meer dan acht dagen oud moesten zijn, vers 26—28, en dat de dankoffers gegeten moesten worden op denzelfden dag, dat zij geofferd werden, vers 29—33.

Daarna sprak de HEERE tot Mozes zeggende: 2. Spreek tot Aäron en tot zijne zonen, dat zij zich van de heilige dingen der kinderen Israels, die zij Mij heiligen, afzonderen, opdat zij den naam mijner heiligheid niet ontheiligen; Ik ben de HEERE! 3. Zeg tot hen: Alle man onder uwe geslachten, die uit uw gansche zaad tot de heilige dingen, die de kinderen Israels den HEERE heiligen, naderen zal, als zijne onreinigheid op hem is; diezelve mensch zal van voor mijn aangezicht uitgeroeid worden; Ik ben de HEERE! 4. Niemand van het zaad van Aäron, die melaatsch is, of een vloed heeft, zal van die heilige dingen eten, totdat hij rein is; mitsgaders die iets aanroert, dat onrein is van een dood lichaam, of iemand, wien het zaad der bijligging ontgaat. 5. Of zoo wie aangeroerd zal hebben eenig kruipend gedierte, waarvan hij onrein is, of een mensch, waarvan hij onrein is, naar al zijne onreinigheid; 6. De mensch, die dat aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn tot aan den avond, en hij zal van die heilige dingen niet eten, maar zal zijn vleesch met water baden. 7. Als de zon zal ondergegaan zijn, dan zal hij rein zijn; en daarna zal hij van die heilige dingen eten, want dat is zijne spijze. 8. Het doode aas, en het verscheurde zal hij niet eten, om daarmede onrein te worden; Ik ben de HEERE! 9. Zij zullen dan mijn bevel onderhouden, opdat zij geene zonde daarover dragen en daarin sterven, als zij die ontheiligd zouden hebben; Ik ben de HEERE, die hen heilig!

Aan hen, die een lichaamsgebrek hadden, was het vergund van de heilige dingen te eten, hoewel het hun verboden was het werk des priesters te doen, en de Joodsche schrijvers zeggen: „om hen niet lui of ledig te laten zijn, werden zij gebruikt in de houtkamer, om uit te zoeken wat wormstekig was, opdat dit niet gebruikt zou worden voor het vuur op het altaar, en zij konden ook dienst doen voor het oordeelen over melaatschheid"; maar zij, die zich onder ceremoniëele onreinheid bevonden, die zij zich door eigen schuld op den hals gehaald kunnen hebben, mochten zelfs niet eten van de heilige dingen, zoolang die onreinheid op hen was.

1. Sommige onreinheden waren blijvend, zooals melaatschheid, of een vloed, vers 4. Dezen sloten het volk buiten het heiligdom, en God wilde toonen dat zij, wel verre van minder laakbaar te zijn in een priester, in werkelijkheid meer laakbaar in hem waren.

2. Anderen waren van meer voorbijgaanden aard, zooals het aanraken van een dood lichaam, of van iets anders, dat onrein was, waarvan men, na een zekeren tijd, gereinigd kon worden door zich in water te baden, vers 6. Maar al wie aldus verontreinigd was, mocht *niet van de heilige dingen eten*, op straf van Gods hoogste misnoegen, die gezegd heeft, en dat gezegde heeft bevestigd: *die mensch zal voor Mijn aangezicht uitgeroeid worden*, vers 3. Ons zijn in de tegenwoordigheid Gods en ons dienen van Hem zal, wel verre van ons te beveiligen, ons juist meer blootstellen aan den toorn Gods, als wij het wagen om in onze onreinheid tot Hem te naderen. Het verderf zal komen *van het aangezicht des Heeren*, 2 Thess. 1 : 9, zooals het vuur, door hetwelk Nadab en Abihu gestorven zijn, uitgegaan is *van het aangezicht des Heeren*. Aldus zullen zij, die het heilige woord Gods ontheiligen, uitgeroeid worden door dat woord, hetwelk zij zoo gering schatten; het zal hen veroordeelen. Wederom worden zij gewaarschuwd voor hun gevaar, zoo zij in hunne onreinheid van de heilige dingen eten, vers 9, *opdat zij geen zonde daarover dragen, en daarin sterven*. Diegenen laden groote schuld op zich, die heilige dingen ontheiligen, door ze met onheilige handen aan te raken. Het eten van heilige dingen beteekende deel te hebben in de verzoening; maar als zij er in hunne onreinheid van aten, hebben zij, wel verre van hunne schuld te verminderen, haar juist vermeerderd; zij zullen *zonde dragen*. Zonde is een last, die — zoo de oneindige genade het niet verhoedt — hen zal doen verzinken die hem dragen, zij zullen *daarin sterven*. Zelfs priesters kunnen door hunne onreinheid en vermetele roekeloosheid ten verderve gaan.

Dit nu: *a.* Verplichtte de priesters om zeer zorgvuldig hunne reinheid te bewaren, en alles te schuwen wat hen zou kunnen verontreinigen. De heilige dingen waren hun middel van bestaan; als zij ze niet mochten eten, waarvan zouden zij dan leven? Hoe meer lieflijk genot en eer wij door onze verontreiniging te verliezen hebben, hoe zorgzamer wij moeten wezen om onze reinheid te bewaren. *b.* Dit boezemde het volk eerbied in voor de heilige dingen, als zij de priesters zelven er van *afgezonderd* zagen, zooals de uitdrukking luidt in vers 2, zoolang zij in hunne onreinheid bleven. Hij is ongetwijfeld een God van oneindige reinheid, die Zijn naaste dienaren onder zoo streng een tucht hield. *c.* Dit leert ons zorgvuldig te waken tegen alle zedelijke verontreiniging, omdat zij ons ongeschikt maakt om het vertroostend genot van Gods heiligdom te smaken. Al is het ook, dat wij niet onder blijvende mismaaktheid of gebreken gebukt gaan, zal dadelijke verontreiniging ons toch van het genot berooven van gemeenschap met God; en daarom heeft hij, *die gewasschen is, van noode de voeten te wasschen*, Joh. 13 : 10, *zijne handen te wasschen* en aldus *rondom het altaar te gaan*, Psalm 26 : 6. Hierin hebben wij met grooten ijver over onszelven te waken, opdat wij (gelijk het zoo opmerkelijk hier is uitgedrukt) den naam Zijner heiligheid niet ontheiligen, in de heilige

dingen, die wij Hem heiligen, vers 2. Als wij juist in die handelingen met welke wij voorgeven God te eeren, Hem beleedigen, Hem tot toorn verwekken, inplaats van Hem te behagen, dan zullen wij weldra een slechte rekening hebben over te leggen; toch doen wij dit, als wij Gods naam ontheiligen door in onze onreinheid te doen hetgeen waarmede wij voorgeven Hem te heiligen.

10. Ook zal geen vreemde het heilige eten; een bijwoner des priesters, en een daglooner, zullen het heilige niet eten. 11. Wanneer dan nog de priester eene ziel met zijn geld zal gekocht hebben, die zal daarvan eten; en de ingeborene van zijn huis; die zullen van zijn spijze eten. 12. Maar als des priesters dochter een vreemden man zal toebehooren, zij zal van het hefoffer der heilige dingen niet eten. 13. Doch als des priesters dochter een weduwe of verstootene zal zijn, en geen zaad hebben, en tot haars vaders huis, als in haar jonkheid, zal wedergekeerd zijn, zoo zal zij van de spijze haars vaders eten; maar geen vreemde zal daarvan eten. 14. En wanneer iemand het heilige door dwaling zal gegeten hebben, zoo zal hij deszelfs vijfde deel daarboven toedoen, en zal het den priester met het heilige wedergeven. 15. Zoo zullen zij niet ontheiligen de heilige dingen der kinderen Israels, die zij den HEERE zullen gegeven hebben; 16. En hen doen dragen de ongerechtigheid der schuld, als zij hun heilige dingen zouden eten; want Ik ben de HEERE, die hen heilig!

1. De heilige dingen moesten gegeten worden door de priesters en hun gezin, dat is door niemand anders dan door de priesters, en die tot hen behoorden. vers 10. Aan de priesters wordt deze zorg opgedragen om *de heilige dingen niet te ontheiligen* door aan vreemdelingen te vergunnen er van te eten, vers 15, of hen *de ongerechtigheid te laten dragen der schuld*, vers 16, dat is hun toe te laten schuld over zich te brengen door zich in te laten met dingen, waartoe zij geen recht hebben. Aldus wordt dit gewoonlijk verstaan. Wij moeten niet slechts zorgzaam zijn om zelf geen ongerechtigheid te dragen, maar ook doen wat wij kunnen om te voorkomen, dat anderen ongerechtigheid dragen. Wij moeten niet alleen geen zonde op onzen broeder laten *liggen*, maar, zoo wij het kunnen beletten, moeten wij geen zonde op hem laten *komen*. Maar er is misschien nog een andere beteekenis van deze woorden. Der priesteren eten van het zondoffer wordt gezegd te beteekenen *hun dragen van de ongerechtigheid der vergadering, om over hen verzoening te doen*, Hoofdst. 10 : 17. Laat dus geen vreemdeling inzonderheid van dat heilige eten, en alzoo voorwenden *de ongerechtigheid der schuld te dragen*, want het is voor ieder een vermetele aanmatiging om te doen, behalve voor hen, die er toe aangesteld zijn. Zij, die andere middelaars stellen dan Christus, onzen Priester, om *de ongerechtigheid der schuld* te dragen, berooven Godslasterlijk Christus van Zijne eer en randen Zijn recht aan. Als wij de menschen zeggen, dat zij niet op hun eigen gerechtigheid moeten vertrouwen, noch het moeten wagen om er voor God mede te verschijnen, maar alleen moeten steunen op de gerechtigheid van Christus, teneinde vrede en vergeving te verkrijgen, dan is het omdat wij niet durven *hen de ongerechtigheid der schuld te laten dragen*, want wij weten, dat zij te zwaar voor hen is.

2. Hier is eene uitlegging van de wet, aantoonende wie geacht moeten worden als tot eens priesters gezin te behooren, en wie niet. *a.* Bijwoners en daglooners verbleven niet altijd in het huis, zij waren *in* het gezin, maar niet *van* het gezin, en daarom mochten zij van de heilige dingen niet eten, vers 10; maar de dienstknecht, die in het huis geboren of voor geld gekocht was, een erfstuk zijnde in de familie, hoewel slechts een dienstknecht, mocht toch van de heilige dingen eten, vers 11. Alleen diegenen hebben recht op de voorrechten en vertroostingen van Gods huis, die het tot hunne *rust maken tot in eeuwigheid*, en besloten zijn er *al de dagen huns levens in te blijven*. Maar zij, die slechts voor een tijd gelooven, worden beschouwd als slechts bijwoners en huurlingen te zijn, zij hebben *deel noch lot in deze zaak*. *b.* Wat betreft de kinderen van het gezin, omtrent de zonen kon er geen vraag of twist zijn; zij waren zelf priesters, maar ten opzichte van de dochters was er onderscheid. Zoolang zij in haars vaders huis verbleven, mochten zij van de heilige dingen eten, maar als zij huwden met iemand, die geen priester was, dan verloren zij haar recht er op, vers 12, want dan waren zij van het gezin des priesters afgesneden. Maar als de dochter eens priesters weduwe werd, en geen kinderen had, in wie zij een afzonderlijk gezin kon ophouden, en weder tot haars vaders huis terugkeerde, huisvrouw noch moeder zijnde, dan moest zij als eene dochter worden beschouwd, en dan zal zij van de heilige dingen eten. Als zij, die door de leiding van Gods voorzienigheid treurende weduwen zijn geworden, verdreven zijn uit de rustplaats, die zij in het huis haars echtgenoots hebben gehad, maar die rust wedervinden in het huis haars vaders, dan hebben zij reden om dankbaar te zijn aan den God der weduwen, die haar niet troosteloos laat. *c.* Hier wordt een eisch gedaan tot schadevergoeding aan hem, die geen recht had om van de heilige dingen te eten, en er toch onbewust van gegeten heeft, vers 14. Indien hij het had gedaan met opgeheven hand in minachting van de Goddelijke inzetting, dan was hij er aan onderhevig om door de hand Gods uitgeroeid te worden en te worden geslagen door den magistraat; maar zoo hij het deed uit zwakheid of onnadenkendheid, dan moest hij de waarde teruggeven, met nog een vijfde deel er van, en daarenboven moest hij nog een offer brengen om de schuld te verzoenen, zie Hoofdst. 5 : 15, 16.

Van deze wet kon vrijstelling worden verleend in een geval van nood, zooals waarin David en zijne mannen waren, toen zij van de

toonbrooden hebben geten, 1 Sam. 21 : 6. En onze Heiland rechtvaardigt hen hierin, en geeft er een reden voor, die ons voorziet van een vasten regel voor zulke gevallen, namelijk dat *God barmhartigheid wil, en niet offerande*, Matth. 12 : 3, 4, 7. Ceremonieele wetten moeten wijken voor de wet van barmhartigheid en liefde.

Het is eene instructie aan Evangeliedienaren, die *uitdeelers zijn van de verborgenheden Gods*, om niet allen, zonder onderscheid, toe te laten om *van de heilige dingen te eten*, maar het kostelijke van het snoode uit te trekken. Zij, die ergerlijk onwetend of onheilig zijn, zijn vreemdelingen voor de priesters des Heeren; en het is niet betamelijk om het brood der kinderen te nemen, om het denzulken te geven. Heilige dingen zijn voor heilige personen, of die het tenminste zijn in belijdenis, Matth. 7 : 6.

17. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 18. Spreek tot Aäron, en tot zijne zonen, en tot al de kinderen Israels, en zeg tot hen: Zoo wie uit het huis van Israel, en uit de vreemdelingen in Israel is, die zijne offerande zal offeren naar al hunne geloften, en naar al hun vrijwillige offeren, die zij den HEERE ten brandoffer zullen offeren; 19. Het zal naar uw welgevallen zijn, een volkomen mannetje, van de runderen, van de lammeren of van de geiten. 20. Gij zult niet offeren iets, waarin een gebrek is; want het zou niet aangenaam zijn voor u. 21 En als iemand een dankoffer den HEERE zal offeren, uitzonderende van de runderen of van de schapen eene gelofte, of vrijwillig offer, het zal volkomen zijn, opdat het aangenaam zij; geen gebrek zal daarin zijn. 22. Het blinde, of gebrokene, of verlamde, of wratte, of drooge schurftheid, of etterige schurftheid hebbende, deze zult gij den HEERE niet offeren, en daarvan zult gij den HEERE geen vuuroffer op het altaar geven. 23. Doch een os, of klein vee, te lang of te verkrompen in leden, die zult gij tot een vrijwillig offer bereiden; doch tot eene gelofte zou het niet aangenaam zijn. 24. Het gedrukte, of gestootene, of gescheurde, of gesnedene, zult gij den HEERE niet offeren; dat zult gij in uw land niet doen. 25. Gij zult ook uit de hand des vreemden van al deze dingen uwen God geene spijs offeren; want hunne verdorvenheid is in hen, in hen is gebrek, zij zouden niet aangenaam zijn voor u. 26. Wijders sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 27. Wanneer een os, of lam, of geit zal geboren zijn, zoo zal die zeven dagen onder zijne moeder zijn; daarna, van den achtsten dag en daarover, zal hij aangenaam zijn tot offerande des vuuroffers den HEERE. 28. Gij zult ook een os, of klein vee, hem en zijn jong, op één dag niet slachten 29. En als gij een lofoffer den HEERE zult slachten, naar uwen wil zult gij het slachten. 30. Het zal op denzelfden dag gegeten worden; gij zult daarvan niet overlaten tot den morgen; Ik ben de HEERE! 31. Daarom zult gij Mijne geboden houden, en dezelve doen; Ik ben de HEERE! 32. En gij zult Mijn heiligen naam niet ontheiligen, opdat Ik in het midden der kinderen Israels geheiligd worde; Ik ben de HEERE, die u heilig! 33. Die u uit Egypteland uitgevoerd heb, opdat Ik u tot een God zij; Ik ben de HEERE!

Hier zijn vier wetten betreffende de offeranden.

I. Dat alles wat Gode geofferd wordt, zonder gebrek moet wezen, daar het anders niet aangenaam kan zijn. Dit is reeds dikwijls gezegd bij de bijzondere inzettingen van de onderscheidene soorten van offers. Hier nu:

1. Wordt hun gezegd wat als een gebrek geacht moet worden, waardoor een dier ongeschikt was om te worden geofferd: indien het blind was, of kreupel, of wrattig, of schurftig, vers 22; indien het gedrukt, gestooten, of gescheurd, of gesneden was, vers 24, dat is: naar de Joodsche schrijvers het verstaan, indien bijvoorbeeld stieren of rammen tot ossen of hamels waren gemaakt, dan mochten zij niet geofferd worden.

2. Er is een verschil aangegeven tusschen hetgeen gebracht werd als een vrijwillig offer, en hetgeen gebracht werd wegens eene gelofte, vers 23. En hoewel een dier, dat een van de bovengenoemde gebreken had, voor geen van die beide offeranden gebracht mocht worden, mocht een dier, waaraan iets overtolligs was, of waaraan iets ontbrak, dat is — naar de Joden het verstaan — indien er onevenredigheid of ongelijkheid was tusschen de deelen, die paren vormen, als één oog, of oor, of poot, grooter is dan het moet wezen, of kleiner dan het moest wezen, toch als een vrijwillig offer gebracht worden, dat is een offer waartoe een mensch zich tevoren niet verplicht had, of waartoe de wet Gods hem niet verplichtte; maar voor eene gelofte mocht het niet aangenomen worden. Daarmede wilde God ons leeren nauwgezet en nauwkeurig te zijn in het volbrengen van de geloften, die wij Hem gedaan hebben, en niet naderhand in hoeveelheid of waardij te verminderen wat wij Hem plechtig gewijd hadden. Hetgeen vóór de gelofte in onze macht was, zooals in het geval van een vrijwillig offer, is het naderhand niet meer, Hand. 5 : 4.

3. Telkens en nogmaals wordt verklaard, dat geen offer aangenaam zal zijn, waaraan eenigerlei gebrek is, vers 20, 21. In overeenstemming met deze wet moesten al de beesten, die tot offeranden gebracht werden, zeer zorgvuldig onderzocht worden, teneinde er volkomen zeker van te wezen, dat er geen gebrek aan was. Een offer, waaraan een gebrek was, mocht zelfs *uit de hand des vreemden* niet worden aangenomen, ofschoon zoo iemand op alle mogelijke manier aangemoedigd moest worden om den God Israels te eeren, vers 25. Hieruit blijkt dat verwacht werd, dat er vreemdelingen uit *verren lande* tot het huis Gods zouden komen, 1 Kon. 8 : 41, 42, en dat zij er welkom zullen

zijn, en hunne offers aangenaam zullen wezen, zooals die van Darius, Ezra 6 : 9, 10; Jes. 56 : 6, 7. De heidensche priesters waren niet zoo streng ten opzichte van deze zaak; zij zouden ook de ellendigste offers aangenomen hebben voor hunne goden; maar de vreemdelingen moeten weten, dat de God Israels niet aldus gediend wil wezen.

Deze wet nu was noodig: *a.* Ter bewaring van de eer van het heiligdom, en van den God, die er werd aangebeden. Het was voegzaam dat alles, wat ter Zijner eer gebruikt werd, het beste van zijn soort zou wezen; want gelijk Hij het grootste en heerlijkste is, zoo is Hij ook het beste van alle wezens, en Hij, die de beste is, moet het beste hebben. Zie hoe grootelijks en hoe rechtvaardiglijk het verbreken of overtreden van deze wet den heiligen God mishaagd heeft, Mal. 1 : 8, 13, 14. *b.* Door deze wet werden al de wettische offeranden des te geschikter om typen te zijn van Christus, het groote offer, waaraan alle dezen hunne kracht ontleenden. In de toespeling op deze wet wordt Hij gezegd *een onbestraffelijk en onbevlekt Lam te zijn*, 1 Petr. 1 : 19. Evenals zulk een priester, betaamde ons zoodanig een offer, dat heilig, onnoozel en onbesmet is. Toen Pilatus verklaarde: *Ik vind geene schuld in dezen mensch*, heeft hij hiermede verklaard, dat het offer zonder gebrek was. De Joden zeggen: het was het werk van den plaatsvervanger des hoogepriesters, om de offers te schouwen, om te zien of zij al of niet zonder gebrek waren. Toen Christus tot Zijn lijden was ingegaan, was Annas met dit ambt bekleed; maar weinig dachten zij, die Christus het eerst tot Annas hebben gebracht, door wien Hij gebonden naar Kajafas gezonden werd, als een offer, geschikt om geofferd te worden, Joh. 18 : 13, 24, dat zij hiermede het type van deze wet in vervulling brachten. *c.* Het is eene instructie aan ons om Gode het beste te offeren wat wij hebben in onze geestelijke offeranden. Als wij in onze gebeden onkundig, koud en beuzelachtig zijn, ons door alles laten afleiden, dan brengen wij *het blinde en het kreupele en het kranke aan om te offeren;* maar *vervloekt zij de bedrieger*, die dit doet, want terwijl hij meent God te bedriegen, bedriegt hij slechts zijn eigen ziel ter harer verdoemenis.

II. Dat geen dier ten offer gebracht moest worden vóór het acht dagen oud was, vers 27. Tevoren was reeds bevolen, dat de eerstelingen van hun vee, die Gode gewijd moesten worden, Hem pas na den achtsten dag gebracht moesten worden, Exodus 22 : 30. Hier wordt bevolen dat geen dier geofferd zou worden, eer het volkomen acht dagen oud was. Vóór de acht dagen was het niet geschikt voor de tafel der menschen, en daarom ook niet voor Gods altaar. De Joden zeggen: „Dit was omdat alle dingen geheiligd worden door den sabbat, en er niets aan God geofferd moest worden vóór er tenminste één sabbat over heen was gegaan." Het was in overeenstemming met de wet op de besnijdenis, die aan kinderen op den achtsten dag geschieden moest. Christus is voor ons geofferd, niet in Zijne kindsheid, hoewel Herodes Hem toen zocht te dooden, maar in den bloei Zijner jaren.

III. Dat de moeder en haar jong niet op denzelfden dag geslacht moesten worden, hetzij ten offer, of tot gewoon gebruik, vers 28. Er is een dergelijke wet betreffende vogels, Deut. 22 : 6. Dit was verboden, niet omdat het op zichzelven kwaad was, maar omdat het een barbaarsch en wreed aanzien had voor de dieren; zooals de tirannie van den koning van Babel, die de zonen van Zedekia doodde voor zijne oogen, en hem toen de oogen uitstak. Het had een schijn van kwaadaardigheid om twee geslachten tegelijk te dooden, alsof het de bedoeling was de geheele soort uit te roeien.

IV. Dat het vleesch van hunne dankoffers gegeten moest worden op denzelfden dag, dat zij geofferd waren, vers 29, 30. Dit is eene herhaling van hetgeen wij tevoren gehad hebben, Hoofdst. 7 : 15; 19 : 6, 7. Het hoofdstuk besluit met een algemeen gebod, zooals wij reeds meermalen ontmoet hebben: *Gods geboden te houden en Zijn heiligen naam niet te ontheiligen*, vers 31, 32. Als zij, die Gods naam belijden, er niet eene gewetenszaak van maken om Zijne geboden te houden, dan ontheiligen zij slechts Zijn naam. De algemeene redenen, die er aan toegevoegd worden, zijn: Gods gezag over hen. *Ik ben de Heere;* Zijn belang in hen: *Ik ben uw God;* het recht dat Hij op hen had door hunne verlossing: *Ik heb u uitgevoerd uit Egypteland*, opdat Ik uw God zou zijn; de voornemens Zijner genade met hen: *Ik ben de Heere, die u heilig;* en de besluiten Zijner gerechtigheid; indien Hij geene eer van hen ontving, dan zou Hij aan hen geëerd worden, opdat *Ik in het midden der kinderen Israels geheiligd worde.* God zal ten slotte door geen mensch eer verliezen, vroeg of laat zal Hij Zijn recht verkrijgen, hetzij in de bekeering der zondaren, of in hun verderf.

HOOFDSTUK XXIII.

Totnutoe heeft de Levietische wet voornamelijk gehandeld over heilige PERSONEN, heilige DINGEN, en heilige PLAATSEN; in dit hoofdstuk hebben wij de inzetting van heilige TIJDEN, waarvan velen reeds nu en dan tevoren genoemd zijn, maar hier worden zij allen samengevoegd; alleen de nieuwe manen worden niet genoemd. Al de overige feesten des Heeren zijn: I. Het wekelijksche feest van den sabbat, vers 3. II. De jaarlijksche feesten. 1. Het pascha, het feest der ongezuurde brooden, vers 4—8, waaraan toegevoegd was het offeren van de garf der eerstelingen van den oogst, vers 9—14. 2. Het pinksterfeest, vers 15—22. 3. De plechtigheden der zevende maand. Het feest der bazuinen op den eersten dag, vers 23—25; de verzoendag op den tienden dag der maand, vers 26—32, en het feest der loofhutten op den vijftienden, vers 33—44.

Daarna sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: de gezette hoogtijden des HEEREN, welke gijlieden uitroepen zult, zullen heilige samenroepingen zijn; deze zijn mijn gezette hoogtijden. 3. Zes dagen zal men het werk doen, maar op den zevenden dag is de sabbat der rust, een heilige samenroeping; geen werk

zult gij doen; het is des HEEREN sabbat, in al uwe woningen.

1. Hier is een algemeen bericht van de hoogtijden, die God bepaald heeft, vers 2, en het is slechts *Zijne* bepaling, die ze tot hoogtijden maken kan; want Hij is de Heere van den tijd, en zoodra Hij er de raderen van in beweging heeft gebracht, was Hij het, die één dag boven de anderen heeft gezegend en geheiligd, Gen. 2 : 3. De mensch kan door zijne bepaling een *goeden* dag maken, Esther 9 : 19, [1]) maar het is Gods kroonrecht om een dag tot een *heiligen* dag te maken; en ook wordt geen ding geheiligd dan door het zegel van Zijne inzetting. Gelijk alle innerlijke heiligheid gewerkt wordt door Zijn bijzondere genade, zoo komt alle toegevoegde heiligheid van Zijne verordening of bepaling. Betreffende nu de heilige tijden, of hoogtijden, die hier verordineerd worden, hebben wij op te merken: *a.* Dat zij *hoogtijden*, of feesten genoemd worden. De verzoendag, die er één van was, was een vastendag, maar omdat de meesten er van verordineerd waren voor blijdschap en verheuging, worden zij in het algemeen *feesten* genoemd. Sommigen lezen hier: *Dit zijn Mijne bijeenkomsten*, daar dit echter overeenkomt met *samenroepingen*, zou ik liever willen lezen: Dit zijn Mijne *plechtigheden*, zooals het woord, dat hier gebruikt is, in Jesaja 33 : 20 vertaald wordt, [2]) waar Zion genoemd wordt de stad onzer plechtigheden, en het hier aldus lezende, kan de verzoendag, die met zoo groote plechtigheid gevierd werd, mede onder deze beteekenis van het grondwoord zijn aangeduid. Het zijn de feesten of hoogtijden des Heeren. *Mijne hoogtijden*, waargenomen ter eere van Zijn naam en in gehoorzaamheid aan Zijn gebod. *c.* Zij werden uitgeroepen, want zij moesten niet door de priesters alleen waargenomen worden, die in het heiligdom dienden, maar door geheel het volk. En deze uitroeping was het blijde geklank, waarvan wij lezen: *Welgelukzalig is het volk, dat het geklank kent*, Psalm 89 : 16. *d*, Zij moesten geheiligd worden en gevierd met heilige samenroeping, opdat de diensten op deze hoogtijden eerwaardiger en plechtiger zouden zijn, en het volk eendrachtiger zou zijn om ze te houden. Het was ter eere Gods, en Zijne inzettingen, die geen verborgen hoeken zochten en waarvan de zuiverheid het best bewaard zou worden door de openbare bediening er van; het was ook tot stichting van het volk en zijne opbouwing in liefde, dat de feesten met heilige samenroepingen gehouden moesten worden.

2. In de eerste plaats eene herhaling van de wet op den sabbat. Hoewel de jaarlijksche feesten meer opmerkelijk gemaakt worden door de algemeene samenkomsten in het heiligdom, moeten dezen toch den glans van den sabbat niet verduisteren, vers 3. Hier wordt hun gegezegd:

A. Dat zij zich op dien dag aan alle wereldlijke zaken en bezigheden moeten onttrekken. Het is *een sabbat der rust*, een zinnebeeld van onze geestelijke rust van de zonde en in God; *geen werk zult gij doen.* Op andere heilige dagen is het hun verboden *dienstwerk* te doen, vers 7, maar op den sabbat en den verzoendag, die ook een sabbat genoemd wordt, mochten zij geenerlei werk doen, ook niet voor het bereiden van spijzen.

B. Op dien dag moeten zij bezig zijn in den dienst van God. *a.* Het is *een heilige samenroeping;* dat is: „Indien het binnen uw bereik is, dan moet gij hem heiligen in een Godsdienstige samenkomst; laat zoovelen tot de deur van den tabernakel komen, als kunnen, en laat anderen elders samenkomen tot gebed en lofzegging en het lezen der wet"; zooals in de profetenscholen, zoo langer profetie was, en later in de synagogen. Christus heeft den Nieuw Testamentischen sabbat verordineerd om een heilige samenroeping te zijn, door herhaaldelijk Zijne discipelen op den eersten dag der week te bezoeken. *b.* „Hetzij gij al of niet de gelegenheid hebt om hem in een heilige samenroeping te heiligen, altijd moet het *de sabbat des Heeren zijn in al uwe woningen.* Maakt in uwe gezinnen een verschil tusschen dien dag en andere dagen. Het is *de sabbat des Heeren*, de dag, op welken Hij gerust heeft van het der werk schepping, en waarop Hij ons verordineerd heeft te rusten; laat hem waargenomen worden in al uwe woningen, zelfs thans nu gij nog in tenten woont." Gods sabbaten moeten nauwgezet waargenomen worden in ieder particulier huis, door elk afzonderlijk gezin, zoowel als in de heilige samenroeping. De sabbat des Heeren in onze woningen zal er het sieraad, de kracht en de veiligheid van wezen, hij zal ze heiligen, stichten en heerlijk maken.

4. Deze zijn de gezette hoogtijden des HEEREN, de heilige samenroepingen, welke gij uitroepen zult op hun gezetten tijd. 5. In de eerste maand, op den veertienden der maand, tusschen twee avonden is des HEEREN pascha. 6. En op den vijftienden dag derzelver maand is het feest van de ongezuurde brooden des HEEREN; zeven dagen zult gij ongezuurde brooden eten. 7. Op den eersten dag zult gij een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult gij doen. 8. Maar gij zult zeven dagen vuuroffer den HEERE offeren; op den zevenden dag zal een heilige samenroeping wezen; geen dienstwerk zult gij doen. 9. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 10. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Als gij in het land zult gekomen zijn, hetwelk Ik u geven zal, en gij zijn oogst zult inoogsten, dan zult gij een garf der eerstelingen van uw oogst tot den priester brengen. 11. En hij zal die garf voor het aangezicht des HEEREN bewegen, opdat het voor u aangenaam zij; des anderen daags na den sabbat zal de priester die bewegen. 12. Gij zult ook op den dag, als gij die garf bewegen zult, bereiden een volkomen lam, dat

1) Naar de Engelsche overzetting en de kantt. op den Statenbijbel.
2) In de Engelsche overzetting.

eenjarig is, ten brandoffer den HEERE; 13. En zijn spijsoffer twee tienden meelbloem, met olie gemengd, ten vuuroffer, den HEERE tot een lieflijken reuk; en zijn drankoffer van wijn, het vierde deel van een hin. 14. En gij zult geen brood, noch geroost koren, noch groene aren eten, tot op dienzelven dag, dat gij de offerande uws Gods zult gebracht hebben; het is een eeuwige inzetting voor uwe geslachten, in al uwe woningen.

Wederom worden de feesten hier *de hoogtijden des Heeren* genoemd, omdat Hij ze ingesteld heeft. Jerobeams feest, dat hij *uit zijn hart bedacht had*, 1 Kon. 12 : 33, was eene beleediging aangedaan aan God, en een smaad voor het volk. Deze hoogtijden moesten uitgeroepen worden op hun gezetten tijd, vers 4, en de tijden, die God er voor verkozen heeft, waren in Maart of April, Mei of Juni en September of October, (naar onze tegenwoordige tijdrekening,) niet in den winter, omdat reizen dan ongerieflijk zou wezen, als de dagen kort en de wegen in slechten toestand zijn; niet in het midden van den zomer, omdat zij in die landen dan hun oogst inzamelden van koren en wijn, en zij dan van hun landelijke werkzaamheden slecht gemist konden worden. Zoo genadiglijk, zoo vriendelijk gaat God in Zijne bepalingen te rade met ons gerief, waarmede Hij ons verplicht in het waarnemen er van, Zijne eer op het oog te hebben, en er niet over te klagen, alsof het een last was. De plechtigheden, hun voorgeschreven, waren:

1. Velen, en zij keerden dikwijls terug, waarmede bedoeld was een diep besef van God en Godsdienst in hen te bewaren, en hunne neiging tot de bijgeloovigheden der heidenen te voorkomen. God hield hen gedurig bezig in Zijn dienst, omdat zij geen tijd zouden hebben om te luisteren naar de verzoekingen van de afgodische nabuurschap, waarin zij woonden.

2. De meesten er van waren tijden van vreugde en verheuging. De wekelijksche sabbat is dit, en al hun jaarlijksche feesten, behalve de verzoendag. God heeft hen aldus willen leeren, dat de wegen der wijsheid wegen der lieflijkheid zijn, en hen verbinden tot Zijn dienst door hen aan te moedigen om er blijmoedig in te zijn, en te zingen bij hún werk. Zeven dagen waren dagen van strenge rust en heilige samenroepingen; de eerste en de zevende dag van het feest der ongezuurde brooden, de dag van pinksteren, de dag van het feest der bazuinen, de eerste en de achtste dag van het loofhuttenfeest, en de verzoendag, zes voor heilige vreugde en één voor heilig treuren. Er is ons bevolen ons *ten allen tijde te verblijden*, maar niet om ten allen tijde te weenen. Hier is:

A. Eene herhaling van de wet op het pascha, dat gehouden moest worden op den veertienden dag der eerste maand, ter herinnering aan hunne bevrijding uit Egypte en de onderscheidende bewaring van hunne eerstgeborenen; zegeningen en weldadigheden die nooit vergeten moesten worden. Dit feest moest beginnen met het slachten van het paaschlam, vers 5. Het moest zeven dagen duren, gedurende al welken tijd zij treurbrood moesten eten, ongezuurd brood, vers 6, en de eerste en de laatste van de zeven moesten dagen zijn van *heilige rust* en *heilige samenroeping*, vers 7, 8. Het waren geen dagen om door te brengen in ledigheid of wereldsche vermaken, (zooals velen, die zich Christenen noemen, hunne feestdagen doorbrengen) er moest *vuuroffer den Heere geofferd worden* op Zijn altaar, en wij hebben reden te gelooven, dat aan het volk geleerd werd hun tijd door te brengen in gebed en lofzegging en Godvruchtige overdenking.

B. Een bevel om een garf der eerstelingen van den oogst te offeren, op den tweeden dag van het feest der ongezuurde brooden; de eerste wordt de *sabbat* genoemd, omdat hij als een sabbat wordt waargenomen, vers 11, en op den daarop volgenden morgen hadden zij deze plechtigheid. Een garf of handvol nieuw koren, werd tot den priester gebracht, die haar moest opheffen ten teeken van zijne aanbieding er van aan den *God des hemels* en haar heen en weder bewegen voor den Heere, als *den Heere der gansche aarde, opdat het voor hen aangenaam zou zijn* als een dankbare erkentenis van Gods goedertierenheid jegens hen, daar Hij hunne velden bekleedt met koren; en van hunne afhankelijkheid van Hem en hunne begeerte en verwachting, dat Hij het zal bewaren voor hun gebruik. Want het was de uitdrukking beide van gebed en lofzegging, vers 11. Daarmede moest ook een lam ten brandoffer geofferd worden, vers 12. Gelijk het offer van dieren over het algemeen vergezeld ging van spijsoffers, zoo ging dit offer van koren gepaard met een brandoffer, opdat brood en vleesch tezamen op Gods tafel gebracht zouden worden. Het is hun verboden van hun nieuwe koren te eten, voordat deze handvol aan God geofferd was, want het was betamelijk dat, als God en Israel tezamen maaltijd houden, Hij het eerst bediend zou worden. En het offeren van deze garf van de eerstelingen des oogstes in den naam van geheel de vergadering heeft als het ware hun geheele oogst voor hen geheiligd en hun het gebruik gegeven van al het overige; want dan kunnen wij *ons brood eten met vreugde*, als wij naar onze mate onzen plicht jegens God hebben volbracht, en God onze werken heeft aangenomen, want aldus zullen al onze genietingen ons rein worden. Nu *a.* Was deze wet hun thans gegeven, hoewel zij niet in de gelegenheid waren om haar in werking te brengen vóór zij in Kanaän kwamen; in de woestijn zaaiden zij geen koren. Maar dat God hen dáár spijzigde met *brood van den hemel* legde hun later de verplichting op om Hem niet met tegenzin Zijn deel te geven van hun brood uit de aarde. Wij bevinden dat, toen zij in Kanaän kwamen, het manna ophield op denzelfden dag dat de garf der eerstelingen van den oogst geofferd werd; den dag tevoren hadden zij van het oude koren gegeten, Jozua 5 : 11, en toen hebben zij op dezen dag de eerstelingen geofferd, waardoor zij ook op het nieuwe koren recht verkregen, vers 12, en het manna dus niet meer noodig was. *b.* Deze

garf der eerstelingen was een type van onzen Heere Jezus, die opgestaan is van de dooden als *de eersteling dergenen, die ontslapen zijn*, 1 Cor. 15 : 20. Deze *Spruite des Heeren*, Jes. 4 : 2. werd Hem toen aangeboden, krachtens de offerande van zichzelven, het Lam Gods, en het was voor ons aangenaam, dat is: het werd voor ons aangenomen. Het is zeer opmerkelijk dat onze Heere Jezus opgestaan is van de dooden op denzelfden dag dat de eerstelingen des oogstes geofferd werden, om aan te toonen dat Hij het wezen was van deze schaduw. *c.* Door deze wet wordt ons geleerd om *den Heere te vereeren van ons goed en van de eerstelingen van al onze inkomsten*, Spr. 3 : 9. Zij moesten van hun nieuwe koren geen brood eten, voordat er aan God Zijn deel van geofferd was, vers 14, want wij moeten altijd met God beginnen; ons leven met Hem beginnen, elken dag met Hem beginnen, elken maaltijd met Hem beginnen, iedere zaak en elk werk met Hem beginnen: *zoek eerst het koninkrijk Gods.*

15. Daarna zult gij u tellen van den anderen dag na den sabbat, van den dag, dat gij de garf des beweegoffers zult gebracht hebben; het zullen zeven volkomen sabbaten zijn; 16. Tot den anderen dag, na den zevenden sabbat, zult gij vijftig dagen tellen; dan zult gij een nieuw spijsoffer den HEERE offeren. 17. Gijlieden zult uit uwe woningen twee beweegbrooden brengen; zij zullen van twee tienden meelbloem zijn; gedeesemd zullen zij gebakken worden; het zijn de eerstelingen den HEERE. 18. Gij zult ook met het brood zeven volkomen eenjarige lammeren, en een var, het jong van een rund, en twee rammen offeren; zij zullen den HEERE een brandoffer zijn, met hun spijsoffer en hunne drankofferen, een vuuroffer, tot een lieflijken reuk den HEERE. 19. Ook zult gij een geitenbok ten zondoffer, en twee eenjarige lammeren ten dankoffer bereiden. 20. Dan zal de priester dezelve met het brood der eerstelingen ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN met de twee lammeren bewegen; zij zullen den HEERE een heilig ding zijn, voor den priester. 21. En gij zult op dienzelfden dag uitroepen, dat gij een heilige samenroeping zult hebben; geen dienstwerk zult gij doen; het is een eeuwige inzetting in al uwe woningen voor uwe geslachten. 22. Als gij nu den oogst uws lands zult inoogsten, gij zult in uw inoogsten den hoek des velds niet ganschelijk afmaaien, en de opzameling van uw oogst niet opzamelen; voor den arme en voor den vreemdeling zult gij ze laten. Ik ben de HEERE uw God.

1. Hier is de instelling van het *pinksterfeest* of het feest *der weken*, zooals het genoemd wordt in Deut. 16 : 10, omdat het gevierd werd vijftig dagen, of zeven weken na het pascha. Het wordt ook *het feest des oogstes* genoemd, Exodus 13 : 16. Want gelijk de aanbieding van de garf der eerstelingen eene inleiding was tot den oogst, en hun vrijheid gaf om den sikkel in te slaan, zoo hebben zij op dit feest de voleinding van den korenoogst gevierd. Toen offerden zij eene handvol gerstenaren, nu offerden zij *twee tarwebrooden*, vers 17. Die brooden waren gedeesemd. Op het pascha aten zij ongezuurde brooden, ter herinnering aan het brood dat zij aten, toen zij uit Egypte kwamen, en dat ongezuurd was; maar nu, op Pinksteren, was het gezuurd, omdat het eene erkenning was van Gods goedheid over hun gewone spijze, die gezuurd was.

2. Met deze garf der eerstelingen offerden zij slechts één lam ten brandoffer, maar met deze brooden der eerstelingen offerden zij zeven lammeren, twee rammen en een var, allen ten brandoffer, aldus eer gevende aan God, als den Heere van hun land, en den Heere van hun oogst, door wienst gunst zij leefden, en tot wiens lof zij behoorden te leven. Ook offerden zij een geitenbok ten zondoffer, zich aldus verootmoedigende en erkennende het brood onwaardig te zijn, dat zij aten, en om vergeving smeekende van hunne zonden, door welke zij hun oogstzegeningen hadden verbeurd. En eindelijk twee lammeren ten dankoffer, om een zegen te vragen op het koren, dat zij ingezameld hadden, en dat hun, zonder dien zegen noch verzekerd, noch lieflijk zou zijn, Haggaï 1 : 9. Dat waren de eenige dankoffers, die zij offerden voor de geheele vergadering, en zij werden voor *zeer heilig* gehouden, terwijl de andere dankoffers slechts *heilig* waren. Al deze offeranden zijn hier ingesteld, vers 18—20.

3. Dat één dag gehouden moest worden met een heilige samenroeping, vers 21. Het was een der dagen, waarop gansch Israel God en elkander moesten ontmoeten ter plaatse, die de Heere verkiezen zou. Sommigen opperen de meening dat, terwijl het feest der ongezuurde brooden gedurende zeven dagen gehouden moest worden, er slechts één dag bepaald was voor het pinksterfeest, omdat het dan een drukke tijd van het jaar voor hen was en God hun vergunde om spoedig tot hun werk op het land terug te keeren. Dit jaarlijksche feest was ingesteld ter gedachtenis aan de wetgeving op den berg Sinaï op den vijftigsten dag nadat zij uit Egypte waren gekomen. Dat was het feest, dat hun in Egypte gezegd was den Heere te houden in de woestijn, en ter herinnering hieraan hebben zij altijd daarna dit feest gehouden. Maar het einde en de volmaking er van was de uitstorting des Geestes op de apostelen op den dag van dit feest, Hand. 2 : 1, waarop de wet des geloofs werd gegeven vijftig dagen nadat Christus, ons Pascha, voor ons geofferd werd. En op dien dag hebben de apostelen — zooals bisschop Patrick het zoo juist uitdrukt — zelf *de eerstelingen des Geestes* hebbende ontvangen, drie duizend zielen gewonnen door het woord der waarheid, en ze als de eerstelingen van de Christelijke kerk, Gode en het Lam voorgesteld en aangeboden.

Aan de inzetting van het pinksterfeest is eene herhaling toegevoegd van de wet, die wij tevoren gehad hebben, Hoofdst. 19 : 9, waarbij

hun de verplichting was opgelegd om de nalezing van hunne velden en het koren dat in de hoeken hunner akkers groeide over te laten voor de armen, vers 22. Waarschijnlijk komt dit hier voor omdat de priesters de gelegenheid moesten waarnemen als zij de eerstelingen van hun oogst offerden, om er hen aan te herinneren dat gehoorzamen, zelfs in deze kleine aangelegenheid, beter was dan offerande, en dat hunne offeranden tenzij zij gehoorzaamden, niet aangenaam zouden zijn. Ook leerde het hen dat de oogstvreugde zich moet uiten in liefdadigheid jegens de armen, die hun deel moeten hebben van hetgeen wij hebben, zoowel als God het Zijne. Zij, die zich waarlijk bewust zijn van den zegen, dien zij van God ontvangen, zullen zonder morren of tegenzin barmhartigheid bewijzen aan de armen.

23. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 24. Spreek tot de kinderen Israels, zeggende: In de zevende maand, op den eersten der maand, zult gij eene rust hebben, een gedachtenis des geklanks, een heilige samenroeping. 25. Geen dienstwerk zult gij doen; maar gij zult den HEERE vuuroffer offeren. 26. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 27. Doch op den tienden dezer zevende maand zal de verzoendag zijn, een heilige samenroeping zult gij hebben; dan zult gij uwe zielen verootmoedigen, en zult den HEERE een vuuroffer offeren. 28. En op dienzelven dag zult gij geen werk doen; want het is de verzoendag, om over u verzoening te doen voor het aangezicht des HEEREN uws Gods. 29. Want alle ziel, welke op dienzelven dag niet zal verootmoedigd zijn geweest, die zal uitgeroeid worden uit [hare volken. 30. Ook alle ziel, die eenig werk op dienzelven dag gedaan zal hebben, die ziel zal Ik uit het midden haars volks verderven. 31. Gij zult geen werk doen; het is een eeuwige inzetting voor uwe geslachten, in al uwe woningen. 32. Het zal u een sabbat der rust zijn, dan zult gij uwe zielen verootmoedigen; op den negenden der maand in den avond, van den avond tot den avond, zult gij uwen sabbat rusten.

1. Hier is de inzetting van het feest der bazuinen op den eersten dag van de zevende maand, vers 24, 25. Wat nu de zevende maand was, was tevoren gerekend als de eerste maand, en het jubeljaar moest nog met deze maand beginnen, Hoofdst. 25 : 8, zoodat dit hun nieuwjaarsdag was. Evenals hun andere jaarlijksche sabbaten moest hun dit een dag van heilige rust zijn; *geen dienstwerk zult gij doen*, en een dag van heilig werk: *gij zult den Heere vuuroffer offeren*, waaromtrent later bijzondere aanwijzingen gegeven waren, Num. 29 : 1. Wat hier tot een bijzonder kenmerk van dit feest aangeduid wordt, is dat het *eene gedachtenis des geklanks* is. Zij bliezen op de bazuin bij iedere nieuwe maan, Psalm 81 : 4, maar bij de nieuwe maan van de zevende maand moest dit met meer dan gewone plechtigheid gedaan worden, want zij begonnen de bazuin te blazen bij zonsopgang, en gingen er mede voort tot aan zonsondergang. Dit nu wordt hier gezegd een *gedachtenis* te zijn, misschien van het geklank der bazuin op den berg Sinaï, toen de wet werd gegeven, en dat nooit vergeten moet worden. Sommigen denken dat het eene gedachtenis was aan de schepping der wereld, die ondersteld wordt in den herfst te zijn geschied, om welke reden dit totnutoe de eerste maand is geweest. Het machtige woord, door hetwelk God de wereld gemaakt heeft, wordt *de stem Zijns donders* genoemd, Psalm 104 : 7, gevoegelijk werd dit dus herdacht met het blazen der bazuinen, of een gedachtenis des *gejuichs*, zooals de Chaldeeuwsche overzetting het heeft, want toen de grondvesten der aarde nedergezonken waren, hebben al de kinderen Gods gejuicht, Job 39 : 67. De Joodsche schrijvers onderstellen, dat het een geestelijke beteekenis had. Thans, bij het begin des jaars, werden zij door dit geklank der bazuinen opgeroepen en opgewekt om hun geestelijke slaperigheid af te schudden, hun weg, hun leven na te gaan en het te verbeteren. De verzoendag was op den negenden dag daarna, en zoo werden zij opgewekt om zich voor dien dag te bereiden door oprecht en ernstig berouw, opdat het in werkelijkheid een verzoendag voor hen zijn zou. En zij zeggen: „De Godvruchtige Joden oefenden zich meer in goede werken tusschen het feest der bazuinen en den verzoendag dan op eenigen anderen tijd van het jaar." Het was een type van de prediking van het Evangelie, door welker blij geklank zielen geroepen werden om God te dienen, en Hem een geestelijk feest te houden. De bekeering der volken tot het geloof van Christus wordt gezegd door het blazen te zijn van een groote bazuin, Jes. 27 : 13.

2. Een herhaling van de wet op den verzoendag, dat is: voorzooveel dit het volk betrof. *a.* Zij moeten op dien dag rusten van alle werk, en niet slechts van dienstwerk, zooals op andere feesten, het moet een even strikt en streng rusten wezen als op den wekelijkschen sabbat, vers 28, 30, 31. De reden is: *want het is de verzoendag.* Het verootmoedigen onzer zielen vanwege de zonde en ons streven om met God verzoend te worden is een werk, dat den geheelen mensch eischt, en waarop men zich met hart en ziel moet toeleggen. Hij, die het werk van den verzoendag op deszelfs dag wil doen, en zooals het gedaan moet worden, moet de gedachte aan alle andere dingen ter zijde stellen. Op dien dag *sprak God tot Zijn volk en tot Zijne gunstgenooten van vrede*, en daarom moesten zij al hun wereldlijke bezigheden ter zijde leggen, ten einde duidelijker en met des te meer eerbied deze stem van blijdschap en verheuging te kunnen hooren. Vastendagen moeten dagen van rust zijn. *b.* Zij moesten *hunne zielen verootmoedigen*, en dat wel op straf van anders door de hand Gods uitgeroeid te worden, vers 27, 29. 32. Zij moesten ten teeken van hun berouw over de zonden, die zij hadden bedreven, het vleesch met zijne lus-

ten en begeerlijkheden en hun inwonend bederf dooden. Iedere ziel moest verootmoedigd zijn, omdat iedere ziel verontreinigd was en schuldig voor God, daar niemand de wetten van den staat der onschuld vervuld heeft, is niemand vrijgesteld van de wet van boete en berouw. Daarbij moet een ieder *zuchten en uitroepen over al de gruwelen* van het land. c. Deze dag moet gevierd worden *van den avond tot den avond*, vers 32; *gij zult uwe zielen verootmoedigen*, dat is: „Gij zult uw vasten beginnen en de uitdrukkingen van uwe verootmoediging *op den negenden der maand, in den avond.*" Zij moeten eenigen tijd vóór zonsondergang allen wereldlijken arbeid staken, en zich zetten tot het werk van den naderenden dag, en geenerlei voedsel tot zich nemen (behalve kinderen en kranken) tot aan zonsondergang van den tienden dag. De avonden vóór plechtige dagen behooren doorgebracht te worden in plechtige voorbereiding. Als er werk gedaan moet worden voor God en onze zielen, dan moeten wij ons niet bekrimpen voor den tijd om het er in te doen, immers, hoe zouden wij onzen tijd beter kunnen besteden? Van dezen sabbat moet de regel aldus verstaan worden: *van den avond tot den avond zult gij uwen sabbat rusten.*

33. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 34. Spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Op den vijftienden dag van deze zevende maand zal het feest der loofhutten zeven dagen den HEERE zijn. 35. Op den eersten dag zal een heilige samenroeping zijn; geen dienstwerk zult gij doen. 36. Zeven dagen zult gij den HEERE vuurofferen offeren; op den achtsten dag zult gij een heilige samenroeping hebben, en zult den HEERE vuuroffer offeren; het is een verbodsdag; gij zult geen dienstwerk doen. 37. Dit zijn de gezette hoogtijden des HEEREN, welke gij zult uitroepen tot heilige samenroepingen, om den HEERE vuuroffer, brandoffer en spijsoffer, slachtoffer en drankofferen, elk dagelijks op zijn dag, te offeren; 38. Behalve de sabbaten des HEEREN, en behalve uwe gaven, en behalve al uwe geloften, en behalve al uw vrijwillige offers, welke gij den HEERE geven zult. 39. Doch op den vijftienden dag der zevende maand, als gij het inkomen des lands zult ingegaderd hebben, zult gij des HEEREN feest zeven dagen vieren; op den eersten dag zal er rust zijn, en op den achtsten dag zal er rust zijn. 40. En op den eersten dag zult gij u nemen takken van schoon geboomte, palmtakken en meien van dichte boomen met beekwilgen; en gij zult vóór het aangezicht des HEEREN uws Gods zeven dagen vroolijk zijn. 41. En gij zult dat feest den HEERE zeven dagen in het jaar vieren; het is een eeuwige inzetting voor uwe geslachten; in de zevende maand zult gij het vieren. 42. Zeven dagen zult gij in de loofhutten wonen; alle inboorlingen in Israel zullen in loofhutten wonen; 43. Opdat uwe geslachten weten, dat Ik de kinderen Israels in loofhutten heb doen wonen, als Ik hen uit Egypteland uitgevoerd heb; Ik ben de HEERE uw God! 44. Alzoo heeft Mozes de gezette hoogtijden des HEEREN tot de kinderen Israels uitgesproken.

Wij hebben hier de inzetting van het loofhuttenfeest, dat een der drie groote feesten was, waarop alle mannen in Israel verplicht waren bijeen te komen om voor Gods aangezicht te verschijnen, eerst ter plaatse waar de tabernakel, en in latere tijden waar de tempel was. Dit feest moest met meer uitdrukkingen van vreugde gevierd worden dan de andere.

I. Het moest gevierd worden *op den vijftienden dag der zevende maand*, vers 34, slechts vijf dagen na den verzoendag. Hoewel zij niet allen verplicht waren om op den verzoendag, evenals op de drie groote feesten, naar de plaats te gaan, waar de tabernakel of de tempel was, kunnen wij toch onderstellen dat veel vrome Joden zooveel dagen vóór het loofhuttenfeest derwaarts heengingen, dat zij in de gelegenheid waren om dien dag dáár te vieren. De verootmoediging hunner zielen op den verzoendag bereidde hen voor de vreugde van het loofhuttenfeest. Hoe meer bedroefd en verootmoedigd wij zijn om de zonde, hoe meer geschikt wij zijn om de vertroostingen des Heiligen Geestes te ontvangen. De blijdschap van dit feest was hun een vergoeding voor de droefheid van dien vastendag, want *die in tranen zaaien, zullen met gejuich maaien.*

II. Het moest acht dagen duren, waarvan de eerste en de laatste als sabbaten moesten waargenomen worden, dagen van heilige rust en heilige samenroeping, vers 35, 36, 39. Van de offeranden, die in deze acht dagen geofferd moesten worden, vinden wij een uitvoerige beschrijving in Num. 29 : 12 en verv.

III. Gedurende de eerste zeven dagen van dit feest moest het geheele volk, behalve de vrouwen en kinderen, hunne huizen verlaten en in tenten wonen, die van de takken van dikke boomen, inzonderheid van palmboomen, gemaakt werden, vers 40, 42. De Joden beschouwen het nemen der takken als een afzonderlijke plechtigheid, onderscheiden van die van het maken der loofhutten. Er is wel gezegd, Neh. 8 : 16, dat zij hunne loofhutten maakten van de takken der boomen, hetgeen zij mochten doen, maar toch als uitdrukking van hunne vreugde palmtakken in hunne handen konden dragen, hetgeen ook bij andere gelegenheden een teeken van gejuich en vroolijkheid scheen te zijn, Joh. 12 : 13, en er is een toespeling op in Openb. 7 : 9. Sommigen houden den achtsten dag voor een afzonderlijk feest, maar in Joh. 7 : 37 wordt hij *de groote dag van het feest* genoemd; het was de dag, waarop zij hunne loofhutten verlieten om weer in hunne huizen te gaan wonen.

IV. Zij moesten *voor het aangezicht des Heeren hunns Gods vroolijk zijn* gedurende al de dagen van dit feest, vers 40. Volgens de overlevering der Joden moesten zij aan hunne vreugde

uiting geven door dansen en het zingen van lofliederen ter eere van God, met begeleiding van muziekinstrumenten; en dat niet slechts het gemeene volk, maar ook de wijzen in Israel en hunne ouderlingen moesten dit doen in den voorhof van het heiligdom; want, (zeggen zij) de blijdschap, waarmede een mensch zich verblijdt in het doen van een gebod, is in werkelijkheid een groot en ernstig dienen van den Heere.

1. Dit feest nu moest gevierd worden ter gedachtenis aan hun wonen in tenten in de woestijn. Aldus wordt het hier verklaard, vers 43, *opdat uwe geslachten weten*, niet slechts door de geschreven geschiedenis, maar door deze zichtbare overlevering, *dat Ik de kinderen Israels in loofhutten heb doen wonen*. Aldus werd in eeuwige gedachtenis gehouden: *a*. Het geringe van hun begin en den treurigen toestand, waaruit God dit volk heeft opgeheven. Zij, die gerieflijk gevestigd zijn, moeten zich dikwijls hun vroegeren toestand herinneren, toen zij klein waren in hun eigen oogen. *b*. De barmhartigheid Gods over hen, daar God, toen zij in tenten woonden, niet slechts een tabernakel voor Hemzelven onder hen heeft opgericht, maar met de grootste zorg en teederheid een gewelf boven hen heeft gespannen, namelijk de wolk, die hen tegen de hitte der zon heeft beschut. Gods vorige goedertierenheden jegens ons en onze vaderen, behooren in eeuwige gedachtenis te worden gehouden. De achtste dag was de groote dag van dit feest, omdat zij dan naar hunne huizen terugkeerden en herdachten hoe zij, nadat zij lang in tenten hadden gewoond in de woestijn, eindelijk tot een gelukkige vestiging kwamen in het land der belofte, waar zij in schoone huizen woonden. En zij zullen des te meer het gerieflijke waardeeren van hunne huizen en er dankbaar voor zijn, als zij zeven dagen in loofhutten hadden gewoond. Het is goed voor hen, die overvloed hebben en alle gemakken en gerieflijkheden des levens bezitten, om eens te leeren ontberingen te kunnen verduren.

2. Het was een feest der inzameling, zoo wordt het genoemd in Ex. 23 : 16. Als zij *het inkomen des lands zullen ingegaderd hebben*, vers 39, als de wijnoogst zoowel als de korenoogst voleindigd was, dan moesten zij in dankbaarheid aan God voor al de inkomsten van het jaar dit feest houden, en sommigen denken dat de achtste dag van het feest daar zeer bijzonder betrekking op had. Oogstvreugde moet gebruikt worden voor de bevordering van onze blijdschap in God. *De aarde is des Heeren en derzelver volheid*, en daarom moet Hij van alles waar wij het gerief en genot van hebben, de eer ontvangen, inzonderheid als de zegen volledig en voltooid is.

3. Dit feest was een type. Door velen wordt ondersteld, dat onze gezegende Heiland omstreeks den tijd wanneer dit feest gevierd werd, is geboren; toen heeft hij Zijne woningen des lichts hierboven verlaten, om onder ons te wonen, Joh. 1 : 14, en Hij heeft in loofhutten gewoond. En van de aanbidding Gods onder het Nieuwe Testament is geprofeteerd onder het begrip van de viering van *het loofhuttenfeest*, Zach. 14 : 16. Want: *a*. Het Evangelie van Christus leert ons *in tabernakelen te wonen*, los te zijn van deze wereld, als degenen die *hier geen blijvende stad hebben*, maar door geloof en hoop, en een heilige minachting voor het tegenwoordige *uitgaan buiten de legerplaats*, Hebr. 13 : 13, 14. *b*. Het leert ons *ons te verblijden voor het aangezicht des Heeren onzes Gods*. Diegenen zijn de besnijdenis, waarlijk Israelieten, die zich in Christus Jezus verblijden, Filipp. 3 : 3. [1]) En hoe meer wij gespeend worden van deze wereld, hoe minder wij onderhevig zijn aan verstoring van onze blijdschap.

Eindelijk. Wij hebben hier de hoofdsom en het besluit van al deze inzettingen.

1. God heeft deze feesten ingesteld, vers 37, 38, *behalve de sabbaten des Heeren en behalve al uwe geloften en behalve al uw vrijwillige offeren*. Dit leert ons: *a*. Dat buitengewone diensten ons niet vrijstellen van onze gewone en gedurige diensten. Binnen de acht dagen van het loofhuttenfeest moet tenminste één sabbat vallen, en deze moet even streng worden waargenomen als alle anderen. *b*. Dat Gods inzettingen plaats laten voor vrijwillige offeranden. Niet, dat wij mogen verzinnen wat Hij nooit heeft ingesteld, maar wat Hij ingegesteld heeft, mogen wij herhalen en gewoonlijk, hoe vaker hoe beter. God schept behagen in een gewillig volk.

2. *Mozes heeft ze tot de kinderen Israels uitgesproken*, vers 44. Hij deed hun kond hetgeen God bepaald had, niets meer en niets minder. Zoo heeft Paulus aan de gemeenten overgeleverd wat hij *van den Heere had ontvangen*. Wij hebben reden om dankbaar te zijn dat de feesten des Heeren, die tot ons uitgesproken zijn, niet zoo talrijk zijn, en dat het waarnemen er van niet zoo drukkend en kostbaar is, als de hunne geweest zijn, maar meer geestelijk en van grootere beteekenis zijn, vaster en lieflijker, een voorsmaak of onderpand van het eeuwige feest bij de laatste inzameling, die wij hopen tot in eeuwigheid te zullen vieren.

HOOFDSTUK XXIV.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. Eene herhaling van de wetten betreffende de lampen en de toonbrooden, vers 1—9. II. Eene overtreding van de wet op Godslastering met de gevangenneming, het verhoor, de veroordeeling en de terdoodbrenging van den Godslasteraar, vers 10—14, met 23. III. De wet tegen Godslastering versterkt, vers 15, 16, met nog eenige andere wetten, vers 17—22.

En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 2. Gebied den kinderen Israels, dat zij tot u brengen zuivere gestooten olijfolie, voor den luchter, om de lampen gedurig aan te steken. 3. Aäron zal die voor het aangezicht des HEEREN gedurig toerichten, van den avond tot den morgen, buiten den voorhang van de getuigenis, in de tent der samenkomst; het is een eeuwige inzetting voor uwe geslachten. 4. Hij zal op den louteren kandelaar die lam-

1) Naar de Engelsche overzetting.

pen voor het aangezicht des HEEREN gedurig toerichten. 5. Gij zult ook meelbloem nemen, en twaalf koeken daarvan bakken; van twee tienden zal een koek zijn. 6. En gij zult ze in twee rijen leggen, zes in een rij, op de reine tafel, voor het aangezicht des HEEREN. 7. En op elke rij zult gij zuiveren wierook leggen, welke het brood ten gedenkoffer zal zijn; het is een vuuroffer den HEERE. 8. Op elken sabbatdag gedurig zal men dat voor het aangezicht des HEEREN toerichten, vanwege de kinderen Israels, tot een eeuwig verbond. 9. En het zal voor Aäron en zijne zonen zijn, die dat in de heilige plaats zullen eten; want het is voor hem een heiligheid der heiligheden uit de vuurofferen des HEEREN, een eeuwige inzetting.

Er wordt hier zorg gedragen en order gegeven voor de behoorlijke toerichting van den kandelaar en de tafel in Gods huis.

1. De lampen moeten altijd brandende worden gehouden. De wet hierop hadden wij tevoren in Exod. 27 : 20, 21. Hier wordt zij herhaald, waarschijnlijk omdat zij nu, nadat andere dingen geregeld waren, in werking begon te komen. *a.* Het volk moest voorzien in de olie, vers 2, en deze moest, evenals alle andere dingen, die voor den dienst van God gebruikt werden, de beste wezen, *zuivere gestooten olijfolie.* Dit was *om de lampen geduriglijk aan te steken.* In onze overzetting staat het woord in het meervoud, maar in het oorspronkelijke is het enkelvoudig, in vers 2 *om de lamp aan te steken*, maar meervoudig in vers 4. *Hij zal de lampen toerichten.* De zeven lampen vormden tezamen ééne lamp, in toespeling hierop wordt de gezegende Geest der genade voorgesteld door *zeven vurige lampen brandende voor den troon*, want *er is verscheidenheid der gaven, doch het is dezelfde Geest*, 1 Cor. 12 : 4. De Evangeliedienaren zijn als brandende lampen en schijnende lichten in Christus' kerk, maar het is de plicht der gemeente om behoorlijk in hun onderhoud te voorzien, zooals Israel voor de lampen. Een karig onderhoud heeft een schrale bediening tengevolge. *b.* De priesters moesten de lampen in orde houden, zij moesten ze snuiten, den kandelaar reinigen, de lampen van olie voorzien, des morgens en des avonds van iederen dag, vers 3, 4. Aldus is het het werk van de bedienaren des Evangelies om *het woord des levens voor te houden*, geen nieuw licht te ontsteken, maar door het woord te prediken en te verklaren het licht er van helderder en verder te doen schijnen. Dit was de gewone manier om de lampen brandende te houden, maar als de kerk arm was en in benauwdheid verkeerde, dan zien wij dat hare lampen voortdurend en onmiddellijk gevoed werden met olie van den goeden olijfboom, zonder dienst van priester of volk, Zach. 4 : 2, 3, want God heeft ons wel aan middelen gebonden, maar zichzelven heeft Hij er niet aan gebonden, en zoo zal Hij er afdoende zorg voor dragen, dat Zijne lamp nooit zal uitgaan in de wereld uit gebrek aan olie.

2. De tafel moest altijd toegericht zijn. Dit was tevoren geboden, Exod. 25 : 30. De tafel moest altijd voorzien zijn: *a.* Van brood, niet van lekkernijen of keur van spijzen om een verfijnd verhemelte te streelen, maar met twaalf brooden, of koeken van brood, vers 5, 6. Als er overvloed is van brood, dan is er geen hongersnood, en waar geen brood is, daar is geen maaltijd. Er was een brood voor iederen stam, want *in het huis onzes Vaders is overvloed van brood*, Zij werden allen gevoed door de milddadigheid Gods, en zij waren allen welkom aan Gods genade. Zelfs na den afval der tien stammen bleef het getal der brooden bestendigd, 2 Kron. 13 : 11, om den wille van de weinigen uit iederen stam, die hun liefde voor den tempel bleven behouden en er den dienst in bleven bijwonen. *b.* Een handvol wierook werd in een gouden schaaltje op of bij elke rij gelegd, vers 7. Als het brood weggenomen en aan de priesters gegeven werd, dan werd deze wierook — naar ik veronderstel — behalve den dagelijkschen wierook, verbrand op het gouden altaar, en dit was tot een gedenkoffer inplaats van het brood; gelijk de handvol van het spijsoffer, die op het altaar verbrand werd, daarvan het *gedenkoffer* genoemd wordt, Hoofdst. 2 : 2. Zoo werd een weinig aangenomen door God als nederige dankerkentenis, en al de brooden werden aan de priesters gegeven. De twaalf brooden zijn een type van geheel het geestelijk Israel Gods, en door Christus zijn zij Hem ten lieflijken reuk, en hunne gebeden worden gezegd tot gedachtenis op te komen voor God, Hand. 10 : 4. Het woord is ontleend aan de ceremonieele wet. *c.* Elken sabbat moesten de toonbrooden vernieuwd worden. Als de brooden daar een week gelegen hadden, dan kregen de priesters ze om ze met anderen heilige dingen in de heilige plaats te eten, vers 9, en dan werden er op kosten van het publiek versche brooden in derzelver plaats nedergelegd, vers 8. De Joden zeggen: „Dat de handen van de priesters, die de brooden nederlegden, als samengevoegd waren met de handen der priesters, die ze wegnamen, zoodat de tafel nooit ledig was, maar de brooden gedurig voor het aangezicht des Heeren waren." God is nooit onvoorzien om hen, die Hem bezoeken, te onthalen, zooals wel dikwijls het geval is met menschen, Lukas 11 : 5. Ieder van deze koeken of brooden bevatte twee tiende deelen, dat is: twee gomers meelbloem, juist zooveel manna verzamelde ieder Israeliet op den zesden dag voor den sabbat. Exod. 16 : 22. Hieruit leiden sommigen af dat die toonbrooden, welke op den sabbat op de tafel gelegd werden, bedoeld waren als eene gedachtenis van het manna, waarmede zij in de woestijn gespijzigd werden. Christus' dienaren moeten op iederen sabbatdag versch brood voorzien voor Zijn huis, het voortbrengsel van hun nieuwe bestudeering van de Schrift, *opdat hun toenemen openbaar zij in alles*, 1 Tim. 4 : 15.

10. En er ging de zoon eener Israelietische

vrouw uit, die, in het midden der kinderen Israels, de zoon van een egyptischen man was; en de zoon van deze Israelietische en een Israelietische man twistten in het leger. 11. Toen lasterde de zoon der Israelietische vrouw uitdrukkelijk den NAAM, en vloekte; daarom brachten zij hem tot Mozes; de naam nu zijner moeder was Selomith, de dochter van Dibri, van den stam Dan. 12. En zij legden hem in de gevangenis, opdat hem, naar den mond des HEEREN, verklaring geschieden zou. 13. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 14. Breng den vloeker uit tot buiten het leger, en allen, die het gehoord hebben, zullen hunne handen op zijn hoofd leggen; daarna zal hem de geheele vergadering steenigen. 15. En tot de kinderen Israels zult gij spreken, zeggende: Een ieder, als hij zijn God gevloekt zal hebben, zoo zal hij zijne zonde dragen. 16. En wie den naam des HEEREN gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden; de gansche vergadering zal hem zekerlijk steenigen; alzoo zal de vreemdeling zijn, gelijk de inboorling, als hij den NAAM zal gelasterd hebben, hij zal gedood worden. 17. En als iemand eenige ziel des menschen zal verslagen hebben, hij zal zekerlijk gedood worden. 18. Maar wie de ziel van eenig vee zal verslagen hebben, hij zal het wedergeven, ziel voor ziel. 19. Als ook iemand aan zijn naaste een gebrek zal aangebracht hebben; gelijk als hij gedaan heeft, zoo zal ook aan hem gedaan worden; 20. Breuk voor breuk, oog voor oog, tand voor tand; gelijk als hij een gebrek een mensch zal aangebracht hebben, zoo zal ook hem aangebracht worden. 21. Wie dan eenig vee verslaat, die zal het wedergeven; maar wie een mensch verslaat, die zal gedood worden. 22. Eenerlei recht zult gij hebben; zoo zal de vreemdeling zijn, als de inboorling; want Ik ben de HEERE uw God! 23. En Mozes zeide tot de kinderen Israels, dat zij den vloeker tot buiten het leger uitbrengen, en hem met steenen steenigen zouden. En de kinderen Israels deden gelijk als de HEERE Mozes geboden had.

Slechte zeden of manieren brengen goede wetten teweeg, zeggen wij. Wij hebben hier een bericht omtrent de slechte manieren van een zekeren naamloozen bastaard-Israeliet, en de goede wetten, die er door in het leven werden geroepen.

I. De misdadiger was de zoon van een Egyptischen vader en een Israelietische moeder, vers 10, zijne moeder was van den stam van Dan, vers 11; hij noch zijn vader worden genoemd, maar alleen zijne moeder, die eene Israelietische was. Deze nota, genomen van zijne afkomst, was, òf:

1. Om aan te duiden wat de oorzaak was van den twist, waarin hij gewikkeld was. De Joden zeggen: „Hij wilde rechtens zijne moeder zijne tent opslaan onder de Danieten, maar werd hierin terecht tegengestaan door een of ander van dien stam, die hem zeide, dat hij, daar zijn vader een Egyptenaar was, deel noch lot had in de zaak, maar zich als een vreemdeling had te beschouwen. Of:

2. Om aan te toonen wat de gewone slechte gevolgen zijn van zulke gemengde huwelijken. Als een dochter Israels een afgodischen, boosaardigen Egyptenaar wilde huwen, wat kon de vrucht van zulk een huwelijk anders zijn dan een Godslasteraar? Want de kinderen zullen altijd geneigd zijn naar de slechtste zijde te neigen, of het de vader of de moeder is, en zullen veel spoediger van een Egyptischen vader leeren vloeken en lasteren, dan van een Israelietische moeder bidden en God loven.

II. De aanleiding tot de misdaad was twist; *hij twistte in het leger met een Israelietischen man.* Het vermengde volk van Egyptenaren dat met Israel optrok, Exod. 12 : 38, was op velerlei wijze schadelijk voor hen, en hier hebben wij er een voorbeeld van; zij waren dikwijls de oorzaak van twist. Het middel om vrede te bewaren in de kerk is hare reinheid te bewaren. Bij dezen twist barstte hij los in vuile taal. Als een twist begint, dan weten wij niet welk kwaad aangericht zal zijn vóór hij eindigt, hoe grooten hoop houts een klein vuur zal aansteken. Als de drift der menschen gaande is gemaakt, dan zullen zij allicht rede en Godsdienst vergeten, hetgeen een goede reden is waarom wij er niet zoo spoedig toe moeten komen anderen te beleedigen, of door anderer beleediging toornig te worden, en den twist te verlaten, eer hij zich vermengt, want het begin er van is *gelijk een, die het water opening geeft.*

III. De misdaad zelve was *Godslastering* en *vloeken*, vers 11. Er wordt ondersteld, dat zijne twistzaak voor de rechters kwam, die beslisten dat hij geen aanspraak had op de voorrechten van een Israeliet, daar zijn vader een Egyptenaar was; en dat hij verwoed over deze uitspraak:

1. *Den naam des Heeren heeft gelasterd.* Hij lasterde den NAAM, dat is: God, die slechts bekend is bij Zijn naam, niet door Zijne natuur of eenigerlei gelijkenis. Niet alsof God een bloote naam was, maar Zijn naam is boven alle namen. De Engelsche overzetters van den Bijbel hebben hier de woorden: *des Heeren* ingelascht, welke woorden in het oorspronkelijke er wel in begrepen, doch niet uitgedrukt zijn, tot grooter eerbied voor de Goddelijke majesteit. Het is een schande om in de geschiedenis vermeld te vinden, dat zelfs de naam van Jehovah gelasterd werd; *verkondig het niet in Gath.* Het is een dwaze waan van de bijgeloovige Joden, dat zijne lastering bestond in het uitspreken van den naam *Jehovah*, dien zij onuitsprekelijk achten; Hij, die zich bij dien naam bekend heeft gemaakt, heeft nooit verboden Hem bij dien naam te noemen. Het is waarschijnlijk, dat hij zich benadeeld achtte door de Goddelijke bepaling, die onderscheid maakte tusschen Israelieten en vreemdelingen, en toen de onbeschaamdheid had om beide de

wet en den Wetgever te smaden en Hem te trotseeren.

2. Hij vloekte, hetzij God of zichzelven, (en dan was zijn vloeken gelijk aan Godslastering) of den persoon met wien hij twistte. Het inroepen van kwaad is de helsche taal van drift, zoowel als van boosaardigheid. Of misschien vloekte hij de rechters, die uitspraak deden tegen hem. Hij beleedigde het hof en bespotte zijne handelingen, en aldus stapelde hij zonde op zonde.

IV. De voorzichtigheid, waarmede tegen hem te werk werd gegaan. De getuigen of mindere rechters brachten hem en zijne zaak (die wel van buitengewonen aard was) tot Mozes, vers 11, overeenkomstig hetgeen hieromtrent verordineerd en vastgesteld was, Exodus 18 : 22, en Mozes zelf wilde niet haastig een oordeel uitspreken, maar verwees den misdadiger naar de gevangenis, totdat hij voor deze zaak God geraadpleegd had. Rechters moeten beraadslagen; zoowel zij, die uitspraak doen, als zij, die het vonnis vellen, moeten wel overwegen wat zij doen, en niets roekeloos of in haast doen, want *het gericht is Godes*, Deut. 1 : 17; en voor hem zal nu de zaak wederom behandeld worden. Zij wachtten om te weten wat de wil des Heeren was, of hij ter dood gebracht moest worden door de hand van den magistraat, of overgelaten moest worden aan het oordeel Gods; of liever: zij wenschten te weten, of hij gesteenigd moest worden, zooals degenen, die slechts hunne ouders vloekten, Hoofdst. 20 : 9, of dat hem, daar zijne misdaad zooveel grooter was, ook een zwaardere straf zou opgelegd worden. Zij, die geroepen zijn om recht te spreken, moeten oprecht begeeren, en door gebed en het gebruik van alle goede middelen er naar streven, om *den wil des Heeren te kennen*, omdat zij *het gericht den Heere houden*, 2 Kron. 19 : 6, en aan Hem verantwoordelijk zijn.

V. Het vonnis geveld over den misdadiger door den rechtvaardigen Rechter van hemel en aarde zelf, vers 14, *de geheele vergadering zal hem steenigen*. God had hem kunnen dooden door een onmiddellijken slag van den hemel, maar Hij wilde deze eer leggen op de instelling der rechterlijke macht, om er gebruik van te maken tot handhaving van Zijne eer en heerlijkheid in de wereld. Merk op:

1. De plaats der strafoefening bepaald: *Breng den vloeker uit tot buiten het leger*, om hun afschuw te toonen van de misdaad, moeten zij den misdadiger uitwerpen als *een gruwelijken scheut*, en hem als iets onreins van hen afzonderen, als iets dat eene plaats in het leger Israels onwaardig is.

2. De uitvoerders van het vonnis, de gansche vergadering moet het doen, om hun ijver te toonen voor den naam Gods. Ieder man moet een steen hebben te werpen op hem, die God lastert, daar hij zich van nabij betrokken acht in den smaad, die op God wordt geworpen, Psalm 69 : 10. Aldus zou ook des te grooter verschrikking over de vergadering komen. Zij, die eens geholpen hebben om een Godslasteraar te steenigen, zullen altijd daarna een afschrik hebben voor alles wat naar Godslastering zweemt, en er op gelijkt, of er neiging toe heeft.

3. De plechtigheid, waarmede het vonnis volvoerd werd, voordat de vergadering hem steenigde moesten de getuigen *hunne handen op zijn hoofd leggen*. De Joden zeggen, dat dit bij de terdoodbrenging van geen andere misdadigers gedaan werd, dan alleen van Godslasteraars, en dat het gedaan werd onder het uitspreken van deze woorden: *Uw bloed zij op uw hoofd, want gij hebt dit over u gebracht*. Laat de schuld niet geweten worden aan de wet, aan de rechters of de getuigen; *een ieder als hij zijn God gevloekt zal hebben, zoo zal hij zijne zonde dragen*.

VI. Bij deze gelegenheid werd een vaste, blijvende wet gemaakt voor de steeniging van Godslasteraars, vers 15, 16. De magistraten zijn de hoeders van de beide tafelen der wet, en moeten evenzeer ijveren voor de eer van God tegen hen, die met minachting spreken van Zijn wezen en Zijne regeering, als voor den openbaren vrede en de veiligheid tegen hen, die er de verstoorders van zijn.

1. Er wordt groote nadruk gelegd op deze wet, daar zij nooit buiten werking gesteld mag worden. *Hij zal zekerlijk gedood worden, de gansche vergadering zal hem zekerlijk steenigen*. Zij, die Gods eer licht achten, denken wellicht dat het hard is om een mensch tot misdadiger te maken om een woord (woorden zijn slechts wind); maar God wilde hun doen weten dat woorden als dezen niet licht geteld moeten worden, zij komen voort uit boosaardigheid tegen God in het hart van hem, die ze uitspreekt, en òf groote schuld, òf groote smart teweegbrengen voor hen, die ze hooren.

2. Die wet wordt ook geldend gemaakt voor de vreemdelingen, die onder hen woonden, zoowel als voor de inboorlingen des lands. God heeft nooit eene wet gemaakt om vreemdelingen te noodzaken zich te laten besnijden, en den Joodschen Godsdienst aan te nemen (door geweld gemaakte proselieten zouden geene eer wezen voor den God Israels,) maar wèl maakte Hij eene wet om vreemdelingen te weerhouden kwaad te spreken van den God Israels.

3. Van hem, die wegens Godslastering ter dood gebracht moest worden, wordt gezegd, dat hij *zijne zonde draagt* in de straf er voor; geen offer voorgeschreven zijnde, op welks hoofd de zonde overgedragen kon worden, moet hij haar zelf op zijn eigen hoofd dragen, als een offer aan de Goddelijke gerechtigheid. Zoo zal *zijne tong hem doen aanstooten*, Psalm 64 : 9, en de tong van een Godslasteraar is scherp en wondt doodelijk.

VII. Eene herhaling van sommige andere wetten, die aan deze nieuwe wet worden toegevoegd.

1. Dat moord met den dood gestraft moet worden, vers 17, en wederom in vers 21, overeenkomstig een oude wet uit den tijd van Noach, Gen. 9 : 6, en de wet der natuur zelve, Gen. 4 : 10.

2. Dat, wie iemand verminkt, naar de wet der wedervergelding gestraft moet worden, vers 19, 20. Niet dat de menschen in zulk een geval hun eigen rechters of wrekers mogen

zijn, maar zij mogen zich wenden tot den burgerlijken rechter, die den kwaaddoener lijden moest opleggen, en voldoening moest doen toekomen aan hem, aan wien het kwaad gedaan werd, naar billijk geoordeeld werd in verhouding tot het toegebrachte leed. Deze wet hebben wij tevoren, Exod. 21 : 24 en verv. En zij was meer overeenkomstig de bedeeling, waarin de strengheid der wet werd geopenbaard en hetgeen de zonde verdiende, dan overeenkomstig de bedeeling, waaronder wij leven, en waarin de genade des Evangelies is geopenbaard, en de vergeving der zonden, en daarom heeft onze Heiland deze wet ter zijde gesteld, Matth. 5 : 38, 39, niet om magistraten er van terug te houden om openlijk recht te doen, maar om ons allen er van terug te houden kwaad met kwaad te vergelden, en ons te verplichten om te vergeven, gelijk wij hopen, dat ons vergeven zal worden.

3. Dat schade, moedwillig toegebracht aan vee van den naaste, gestraft moet worden, met vergoeding op te leggen voor de toegebrachte schade, vers 18, 21. Aldus heeft de Goddelijke wet niet slechts hun leven, maar ook hunne bezittingen in bescherming genomen. Die dieren, welke niemands bijzondere eigendom waren, maar zooals onze wet zegt *feræ naturæ — van wilden aard* zijn, mochten zij dooden, maar niet die, welk iemand in eigendom toebehoorden. Zorgt God ook voor ossen? Ja, en dat wel om onzentwil.

4. Dat vreemdelingen, zoowel als geboren Israelieten, recht zullen hebben op het voordeel dezer wet, zoodat zij geen onrecht lijden, en onderhevig zouden zijn aan de strafbepalingen dezer wet, indien zij onrecht deden. En het schijnt wel, dat deze wetten hier voorkomen, om aan te toonen hoe billijk het was, dat vreemdelingen, zoowel als Israelieten, wegens Godslastering gestraft zouden worden, daar vreemdelingen, zoowel als Israelieten ook wegens andere misdaden strafbaar waren. En er kan voor de herhaling dezer wetten hier nog deze reden zijn: God wilde er door aantoonen welke voorziening Hij gemaakt heeft voor des menschen veiligheid, door hen te straffen, die hem schade of nadeel toebrachten; hetgeen voor magistraten een reden moet wezen om te ijveren voor Zijne eer, en hen te straffen, die Zijn naam lasteren. Als God zorg draagt voor hun welzijn, dan behooren zij zorg te dragen voor Zijne eer.

VIII. De terdoodbrenging van den Godslasteraar. Mozes heeft, als het ware, het bevelschrift tot uitvoering der doodstraf onderteekend; hij zeide tot de kinderen Israels het te doen, en zij *deden gelijk de Heere Mozes geboden* had. vers 23. Dit leert ons dat de dood de bezolding is der zonde, en dat Godslastering in het bijzonder *eene misdaad is, strafbaar bij de rechters.* Maar indien zij, die aldus den naam Gods ontheiligen, aan de straf van menschen ontkomen, zal de Heere God hen toch niet aan Zijn rechtvaardig gericht laten ontkomen. Deze Godslasteraar was de eerste, die door de wet van Mozes de doodstraf ondergaan heeft. Stefanus, de eerste, die voor het Evangelie is gestorven, stierf door misbruik van deze wet; de martelaar en de boosdoener stierven denzelfden dood, maar hoe ontzettend groot was het verschil tusschen hen!

HOOFDSTUK XXV.

De wet, in dit hoofdstuk vervat, betreft de akkers en bezittingen van de Israelieten in Kanaän, waarvan het gebruik en de overdracht evengoed onder de leiding en het bestuur van God stonden, als de inrichting van den eeredienst; want gelijk de tabernakel een heilig huis was, zoo was Kanaän een heilig land, en hierom was het evenzeer als om wat het ook zij, de roem van alle landen. Ten teeken van Gods bijzonder recht op dat land, en Zijn recht om er over te beschikken, heeft Hij bepaald: I. Dat ieder zevende jaer een jaar van rust zou zijn voor het land, een sabbatsjaar, vers 1—7. Hierin heeft God een buitengewoon voorbeeld van geloof en gehoorzaamheid van hen geëischt en verwacht, en zij konden dan van God buitengewone voorbeelden verwachten van macht en goedheid door in hunne behoeften te voorzien, vers 18—22. II. Dat ieder vijftigste jaar een jubeljaar zou zijn, dat is: 1. Een jaar van kwijtschelding van schulden, en van terugkeer van het bezit van een vervreemd land tot den oorspronkelijken eigenaar, vers 8—17. Er worden bijzondere voorschriften gegeven: *a.* Betreffende den verkoop en de lossing van akkers, vers 23—28. *b.* Van huizen in steden en dorpen, met een voorbehoud voor Levietensteden, vers 29—34. 2. Een jaar van vrijlating van dienstbaren en slaven. *a.* Hier wordt eene wet tusschengevoegd voor de vriendelijke behandeling van arme schuldenaars, vers 35—38. *b.* Dan komt de wet voor de vrijlating van alle Israelieten, die als slaven verkocht waren, in het jubeljaar, indien zij niet tevoren gelost waren: als zij verkocht waren aan Israelieten, vers 39—46, en als zij verkocht waren aan proselieten, vers 47—55. Er is in al deze bepalingen een zedelijk beginsel, iets van blijvende verplichting, hoewel zij, naar de letter, alleen voor de Joden golden, en dat wel alleen zoolang zij in Kanaän waren.

Verder sprak de HEERE tot Mozes aan den berg Sinaï, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Wanneer gij zult gekomen zijn in dat land, dat Ik u geef, dan zal dat land rusten een sabbat den HEERE. 3. Zes jaren zult gij uw akker bezaaien, en zes jaren uw wijngaard besnijden, en de inkomst daarvan inzamelen. 4. Doch in het zevende jaar zal voor het land een sabbat der rust zijn, een sabbat den HEERE; uw akker zult gij niet bezaaien, en uw wijngaard niet besnijden. 5. Wat vanzelf van uw oogst zal gewassen zijn, zult gij niet inoogsten, en de druiven uwer afzondering zult gij niet afsnijden; het zal een jaar der rust voor het land zijn. 6. En de inkomst van den sabbat des lands zal voor u tot spijze zijn; voor u, en voor uw knecht, en voor uwe dienstmaagd, en voor uw daglooner, en voor uw bijwoner, die bij u als vreemdelingen verkeeren; 7. Mitsgaders voor uw vee, en voor het gedierte, dat in uw land is, zal al de inkomst daarvan tot spijze zijn.

De wet van Mozes legde grooten nadruk op den sabbat, waarvan de heiliging de vroegste en oudste is van al de Goddelijke inzettingen, bestemd en bedoeld om de kennis en aanbidding van den Schepper in wezen te houden onder de menschen. Deze wet nu deed niet slechts de waarneming van den wekelijkschen

sabbat herleven, maar tot nog verdere bevordering van de eer er van is er de inzetting van het sabbatsjaar aan toegevoegd, vers 4, *in het zevende jaar zal voor het land een sabbat der rust zijn.* Hierop grondden de Joden de algemeen aangenomen overlevering dat de wereld, na zes duizend jaren bestaan te hebben, (duizend jaren voor God als één dag zijnde) zal ophouden en door den eeuwigen sabbat gevolgd zal worden. Het is echter wel een zwakke grond om er de vaststelling op te bouwen van dien dag en die ure, welke te kennen Gods kroonrecht is. Dit sabbatsjaar begon in September bij het einde van den oogst, de zevende maand van hun kerkelijk jaar, en de wet was:

1. Dat zij in den zaaitijd, die onmiddellijk volgde op hunne inzameling, geen koren zouden zaaien in het land, en in de lente hun wijnstokken niet zouden snoeien, en bijgevolg ook in het volgende jaar koren- noch wijnoogst moesten verwachten.

2. Dat zij wat hun grond vanzelf opbracht, zich niet mochten toeëigenen, er niets van mochten gebruiken, dan hetgeen — zooals wij zeggen — van de hand in den tand ging, maar het voor de arme dienstknechten, de vreemdelingen en het vee moesten overlaten, vers 5—7. Het moet een sabbat der rust zijn voor het land, zij moeten er noch werk in doen, noch er vruchten van verwachten; alle jaarlijksche arbeid moest in het zevende jaar stilstaan, evenzeer als de dagelijksche arbeid op den zevenden dag. De Joden zeggen: „Zij begonnen voor het sabbatsjaar niet te rekenen, vóór zij de verovering van Kanaän voltooid hadden, hetgeen in het achtste jaar was van Jozua; het zevende jaar daarna was het eerste sabbatsjaar, en zoo was het vijftigste het jubeljaar." In dit jaar was er een algemeene vrijlating van schulden, Deut. 15 : 1, 2, en een openbare voorlezing van de wet op het feest, Deut. 31 : 10, 11.

Hierdoor heeft God willen toonen: *a.* Dat Hij hun landheer was, en dat zij Zijne leenhouders waren, afhankelijk van Zijn wil. Landheeren zijn gewoon een overeenkomst te treffen met hunne pachters, waarbij zij bepalen wanneer zij hun land voor het eerst zullen beploegen, hoe lang zij het zullen bebouwen, en wanneer zij het zullen laten rusten. God wilde hun aldus dit goede land geven en overdragen onder zulke voorwaarden en beperkingen, als waardoor zij zullen weten dat zij er niet de eigenaars van waren, maar afhankelijk waren van hun Heer. *b.* Het was een weldaad voor hun land om het somtijds te laten rusten, opdat het niet uitgeput zou raken, maar in goeden staat zou blijven voor de nakomelingschap, met welks belangen God wilde, dat zij te rade zouden gaan; zij mochten den grond niet gebruiken, alsof hij slechts voor één geslacht was bestemd. *c.* Als zij aldus gedurende een geheel jaar van allen landelijken arbeid ontheven waren, dan hadden zij zooveel te meer tijd om zich aan de zaken en de beoefening van den Godsdienst te wijden, en kennis te verkrijgen van God en Zijne wet. *d.* Hiermede werd hun geleerd barmhartig en vrijgevig te zijn, zich niet van alles meester te maken, maar anderen met hen te laten deelen in de gaven van Gods milddadigheid, die de aarde vanzelf voortbracht. *e.* Zij moesten in voortdurende afhankelijkheid leven van de Goddelijke voorzienigheid, bevindende dat, gelijk de mensch niet bij brood alleen leeft, hij ook niet door zijn eigen vlijt alleen brood heeft, maar, indien het God behaagt, door het woord van zegen uit den mond Gods, zonder eenigerlei zorg of moeite van den mensch, Matth. 4 : 4. *f.* Zij werden herinnerd aan het geruste leven, dat de mensch in het paradijs heeft geleid, toen hij alle goede dingen at, niet zooals later in het zweet zijns aanschijns. Arbeid en moeite zijn met de zonde in de wereld gekomen. *g.* Hen werd geleerd te bedenken hoe de armen leefden, die zaaiden noch oogstten, namelijk door den zegen Gods op een weinig. Eindelijk. Dit jaar van rust was een type van de geestelijke rust, waartoe alle geloovigen ingaan door Christus, onzen waren Noach, die ons troost en rust geeft *over ons werk en over de smart onzer handen, vanwege het aardrijk dat de Heere vervloekt heeft,* Gen. 5 : 29. Door Hem worden wij ontheven van den last van wereldsche zorg en moeite en instaat gesteld en aangemoedigd om door het geloof te leven. En gelijk de vruchten van dezen sabbat des lands gemeenschappelijk werden gebruikt en genoten, zoo is de zaligheid door Christus gewerkt een *gemeene zaligheid;* en dit sabbatsjaar scheen herleefd te zijn in de Christelijke kerk, toen de geloovigen *alle dingen gemeen hadden,* Hand. 2 : 44.

8. Gij zult u ook tellen zeven jaarweken, zevenmaal zeven jaren; zoodat de dagen der zeven jaarweken u negen en veertig jaren zullen zijn. 9. Daarna zult gij in de zevende maand, op den tienden der maand, de bazuin des geklanks doen doorgaan; op den verzoendag zult gij de bazuin doen doorgaan in uw gansche land. 10. En gij zult dat vijftigste jaar heiligen, en vrijheid uitroepen in het land, voor al zijne inwoners; het zal u een jubeljaar zijn; en gij zult wederkeeren een ieder tot zijne bezittingen, en zult wederkeeren een ieder tot zijn geslacht. 11. Dit jubeljaar zal u het vijftigste jaar zijn; gij zult niet zaaien, noch inoogsten wat vanzelf daarin zal gewassen zijn, noch ook de druiven der afzonderingen in hetzelve afsnijden. 12. Want dat is het jubeljaar, het zal u heilig zijn; gij zult uit het veld de inkomst daarvan eten. 13. Op dat jubeljaar zult gij ieder wederkeeren tot zijne bezitting. 14. Daarom, wanneer gij aan uw naaste wat veilbaars verkoopen, of uit de hand uws naasten koopen zult, dat niemand de een den ander verdrukke. 15. Naar het getal der jaren, van het jubeljaar af, zult gij van uw naaste koopen, en naar het getal van de jaren der inkomsten zal hij het aan u verkoopen. 16. Naar de veelheid der jaren zult gij zijn koop vermeerderen, en naar de weinigheid der jaren zult gij zijn koop verminderen; want hij verkoopt aan

u het getal der inkomsten. 17. Dat dat niemand zijn naaste verdrukke; maar vreest voor uw God; want Ik ben de HEERE uw God! 18. En doet Mijne inzettingen, en houdt Mijne rechten, en doet dezelve; zoo zult gij zeker wonen in het land. 19. En het land zal zijne vrucht geven, en gij zult eten, tot verzadiging toe; en gij zult zeker daarin wonen. 20. En als gij zoudt zeggen: Wat zullen wij eten in het zevende jaar? ziet, wij zullen niet zaaien, en onze inkomst niet inzamelen; 21. Zoo zal Ik Mijn zegen gebieden over u in het zesde jaar, dat het de inkomst voor drie jaren zal voortbrengen. 22. Het achtste jaar nu zult gij zaaien, en zult van de oude inkomst eten, tot het negende jaar toe; totdat zijne inkomst ingekomen is, zult gij het oude eten.

I. Hier is de algemeene instelling van het jubeljaar, vers 8 en verv.

1. Wanneer het gevierd moest worden; na *zeven jaarweken*, vers 8. Of het het negen en veertigste of vijftigste was, daarover zijn de geleerden het onderling niet eens. Dat het het zevende sabbatsjaar was, dat is: het negen en veertigste (dat naar een algemeen gebruikelijke zegswijze het vijftigste genoemd wordt) schijnt mij het waarschijnlijkst, en is, geloof ik, duidelijk aangetoond door den geleerden tijdrekenkundige Calvisius, die alle tegenwerping voldoende weerlegd heeft, maar het is hier de plaats niet om dit nader te betoogen. Zeven sabbaten van weken werden geteld van het pascha tot het pinksterfeest, (of den vijftigsten dag, want dat beteekent het woord pinksteren) en zoo waren er zeven sabbaten van jaren van het eene jubeljaar tot het andere, en het zevende zeven wordt het vijftigste genoemd, en al die eer wordt gelegd op de zevenden, omdat God op den zevenden dag van het werk der schepping heeft gerust.

2. Hoe het uitgeroepen moest worden: met geklank der bazuin in het gansche land, vers 9, beide om er aan alle inwoners kennis van te geven, en om vreugde en blijdschap er over uit te drukken. Het woord יובל *jobel* heeft, naar men onderstelt, de beteekenis van een bijzonder geschal der bazuin, dat van alle andere geklank te onderscheiden is, want de bazuin, die een onzeker geluid geeft, is van weinig nut, 1 Cor. 14 : 8. De bazuin werd geblazen aan het einde van den verzoendag, van dat oogenblik begon het jubeljaar, en dat wel zeer gepast: als zij hunne zielen verootmoedigd hadden vanwege de zonde, dan werd hun deze stem van *vreugde en blijdschap te hooren gegeven*, Psalm 51 : 10. Als zij vrede hadden met God, dan werd vrijheid uitgeroepen, want het wegnemen der schuld is noodig om plaats te maken voor alle ware vertroosting, Rom. 5 : 1, 2. In toespeling op deze plechtige uitroeping van het jubeljaar is van onzen Heere Jezus voorzegd, dat Hij *het jaar van het welbehagen des Heeren zal uitroepen*, Jes. 61 : 2. Hij heeft Zijne apostelen gezonden om het uit te roepen met het geklank der bazuin van het eeuwig Evangelie, dat zij moesten prediken aan alle creaturen. En nog is voorzegd dat op den laatsten dag de bazuin zal weerklinken, die de dooden bevrijden zal uit de gevangenis van het graf, en ons in onze bezitting zal herstellen.

3. Wat in dat buitengewone jaar gedaan moest worden. Behalve de algemeene rust van het land, die op ieder sabbatsjaar gehouden werd, vers 11, 12, en de vrijlating van persoonlijke schulden, Deut. 15 : 2, 3, was er nog de wettelijke herstelling van ieder Israeliet in al zijne bezittingen, en in al de vrijheid, die van hem sedert het laatste jubeljaar vervreemd was, zoodat nooit aan eenig volk bezitting en vrijheid (die de roem en glorie zijn van een volk) zoo verzekerd waren als aan Israel. Er was afdoend voor gezorgd dat dezen, zoolang zij dicht bij God bleven, hun niet alleen niet door het geweld van anderen zouden ontnomen worden, maar ook niet door hun eigen dwaasheid konden weggeworpen worpen.

A. Het bezitsrecht, dat ieder had in zijn deel van het land Kanaän, kon niet langer van hem vervreemd blijven dan tot aan het jubeljaar, en dan moest hij (of zij) er in hersteld worden, en er een even onbetwist recht op hebben en een even ongestoord bezit als ooit tevoren, vers 10, 13. *Gij zult wederkeeren een ieder tot zijne bezitting*, zoodat, indien iemand zijne bezitting of een deel er van had verkocht of verpand, zij tot hem of zijne erfgenamen vrij van alle onkosten en lasten zou wederkeeren. Dit nu was geen onrecht aan den kooper, omdat het jubeljaar vastgesteld was, en iedereen wist wanneer het komen zou, en dus dienovereenkomstig zijn koop sloot. Wanneer volgens onze wet [1]) landerijen geschonken worden aan een persoon en zijne erfgenamen, op voorwaarde, dat hij ze nooit zal verkoopen of vervreemden, dan is de schenking *goed*, maar de voorwaarde nul en van geene waarde, ja in strijd met iemands gevoel, zeggen de rechtsgeleerden: *iniquum est ingenuis hominibus non este liberam rerum suarum alienationem — het is onrechtvaardig om vrije mannen te beletten hun eigen bezittingen te vervreemden*, en toch is men het er over eens, dat, zoo de *koning* iemand een land geeft als leen op voorwaarde, dat hij het niet zal vervreemden, de voorwaarde goed is. Nu heeft God aan Israel willen toonen dat het land Zijns was, en dat zij Zijne leenmannen waren, en daarom maakt Hij de bepaling, dat zij nooit het recht hebben om te verkoopen, maar alleen om het te verhuren voor een zeker aantal jaren, maar niet langer dan tot aan het naaste jubeljaar. Door dit middel werd er in voorzien: *a.* Dat hunne geslachtsregisters zorgvuldig in orde werden gehouden, hetgeen nuttig zal wezen om het geslachtsregister van onzen Heiland onomstootelijk vast te stellen. *b.* Dat het verschil der stammen in wezen bleef, want hoewel iemand landerijen kon koopen in een anderen stam, kon hij ze niet langer dan tot aan het jubeljaar behouden, wanneer zij dan weder aan den vorigen eigenaar vervielen. *c.* Dat

1) In Engeland.

niemand buitensporig rijk kon worden, door *huis aan huis te trekken, akker aan akker te brengen*, Jes. 5 : 8, maar dat zij zich veeleer moesten toeleggen op het nuttig gebruiken van hetgeen zij hadden, dan op de vermeerdering van hunne bezittingen. De wijsheid van den Romeinschen staat heeft er somtijds in voorzien, dat niemand meer dan vijfhonderd akkers mocht bezitten. *d.* Dat geen geslacht ten ondergang zou gebracht worden, of veroordeeld tot altijddurende armoede. Deze bijzondere zorg heeft God gedragen om de eer op te houden van dat volk, en dat goede land te bewaren, niet slechts voor de natie in het algemeen, maar van ieders deel voor zich en zijn geslacht in het bijzonder tot een eeuwige erfenis, opdat het des te meer een type zou zijn van het goede deel, dat *niet weggenomen zal worden* van hen, die het hebben.

B. De vrijheid, waartoe ieder geboren is, moest ook, indien zij verkocht of verbeurd was, in het jubeljaar teruggegeven worden, vers 13. *Gij zult wederkeeren een ieder tot zijn geslacht*, vers 10. Zij, die aan andere geslachten verkocht waren, werden hierdoor vreemdelingen voor hun eigen geslacht, maar in dit jaar der verlossing moesten zij tot het hunne wederkeeren. Dit was een type van onze verlossing door Christus van de slavernij van de zonde en van Satan en onze wederherstelling in de heerlijke vrijheid der kinderen Gods. Men heeft uitgerekend dat het eigen jaar, waarin Christus gestorven is, een jubeljaar was, het laatste dat ooit gehouden werd. Maar, hoe dit zij, hiervan zijn wij zeker, dat het de Zoon is, die *ons vrijmaakt*, en dan zijn wij *waarlijk vrij*.

II. Eene wet bij deze gelegenheid tegen verdrukking bij koop en verkoop van het land. Bij koop noch verkoop moet bedrog of misleiding plaatshebben, vers 14—17. In één woord: de kooper moet niet minder geven, en de verkooper niet meer nemen, dan de juiste waarde van de zaak, met het oog op het wederkeeren er van tot den eigenaar in het jubeljaar. Er moest vastgesteld worden wat de zuivere jaarlijksche waardij was van het land, en dan hoevele jaren er nog tot aan het naaste jubeljaar moesten verloopen. Doch zij moesten alleen *de jaren der inkomsten* berekenen, vers 15, en dus de sabbatsjaren er van aftrekken. Het is gemakkelijk na te gaan, dat hoe naderbij het jubeljaar was, hoe minder de waardij was het land, *naar de weinigheid der jaren zult gij zijn koop verminderen.* Maar wij vinden het niet zoo gemakkelijk practisch hieruit af te leiden, dat hoe dichter de wereld tot haar einde nadert, hoe minder waarde wij moeten hechten aan de dingen, die er in zijn; omdat *de tijd kort is*, en *de gedaante dezer wereld voorbijgaat*, laat hen, *die koopen zijn als niet bezittende.* Men zou toch weinig waarde hechten aan een huis, dat op het punt staat van in te vallen.

Alle koop en verkoop moet geschieden naar dezen regel: *gij zult elkander niet verdrukken*, geen voordeel trekken uit iemands onwetendheid of nooddruft, maar *voor God vreezen.* De vreeze Gods heerschende in het hart zou er ons van terughouden, om in woord of daad onzen naaste onrecht te doen, want al is de mensch het niet, God is toch de wreker over hen, die hun broeder vertreden of bedriegen, 1 Thess. 4 : 6. Misschien verwijst Nehemia naar deze wet, Hoofdst. 5 : 15, als hij ons zegt dat hij hen niet verdrukt heeft, over wie hij macht had, *om der vreeze Gods wil.*

III. Er wordt hun de verzekering gegeven, dat zij door deze jaren van rust waar te nemen, niets zullen verliezen, maar wel winst er door zullen hebben. God belooft hun:

1. Dat zij veilig zullen zijn: *gij zult zeker wonen in het land*, vers 18. En wederom in vers 19; het woord beteekent zoowel uitwendige veiligheid als innerlijke rust en vertrouwen der ziel, dat zij beveiligd zullen zijn tegen kwaad en tegen de vrees voor kwaad.

2. Dat zij rijk zullen zijn; *gij zult eten tot verzadiging toe.* Als wij zorgzaam zijn om onzen plicht te doen, dan kunnen wij ons gerust op God verlaten voor ons welzijn.

3. Dat zij geen gebrek zullen hebben aan het brood huns bescheiden deels in het jaar, waarin zij zaaiden noch oogstten, vers 21. *Ik zal Mijn zegen gebieden over u in het zesde jaar, dat het de inkomst voor drie jaren zal voortbrengen. a.* Het was een blijvend wonder dat, terwijl op andere tijden een jaar slechts vruchten voortbracht om voor het volgende jaar te dienen, de opbrengst van het zesde jaar voldoende was om te duren tot aan het negende jaar. Door den zegen Gods over hetgeen wij hebben, zal men met een weinig veel kunnen doen, zoodat zelfs *nooddruftigen met brood verzadigd worden*, Psalm 132 : 15. Het was: *b.* Een blijvende gedachtenis aan het manna, dat op den zesden dag in dubbele hoeveelheid gegeven werd voor den zevenden. En, *c.* Het was bestemd tot bemoediging van al Gods volk in alle eeuwen, om in den weg des plichts op Hem te betrouwen, en hunne zorg op Hem te werpen. Wij verliezen niets door geloof en zelfverloochening in onze gehoorzaamheid.

23. Het land ook zal niet voor altoos verkocht worden; want het land is het Mijne, dewijl gij vreemdelingen en bijwoners bij Mij zijt. 24. Daarom zult gij, in het gansche land uwer bezitting, lossing voor het land toelaten. 25. Wanneer uw broeder zal verarmd zijn, en iets van zijne bezitting verkocht zal hebben, zoo zal zijn losser, die hem nabestaande is, komen, en zal het verkochte zijns broeders lossen. 26. En wanneer iemand geen losser zal hebben, maar zijne hand bekomen en hij gevonden zal hebben, zooveel genoeg is tot zijne lossing; 27. Dan zal hij de jaren zijner verkooping rekenen, en het overschot zal hij den man, wien hij het verkocht had, weder uitkeeren; en hij zal weder tot zijne bezitting komen. 28. Maar indien zijne hand niet gevonden heeft, wat genoeg is, om aan hem weder uit te keeren, zoo zal zijn verkochte goed zijn in de hand van deszelfs kooper tot het jubeljaar toe; maar

in het jubeljaar zal het uitgaan, en hij zal tot zijne bezitting wederkeeren. 29. Insgelijks, wanneer iemand een woonhuis in een bemuurde stad zal verkocht hebben, zoo zal zijne lossing zijn, totdat het jaar zijner verkooping volkomen zal zijn; in een vol jaar zal zijne lossing wezen. 30. Maar is het, dat het niet gelost wordt, tegen dat hem het geheele jaar zal vervuld zijn, zoo zal dat huis, hetwelk in die stad is, die een muur heeft, voor altoos blijven aan hem, die dat gekocht heeft, onder zijne geslachten; het zal in het jubeljaar niet uitgaan. 31. Doch de huizen der dorpen, die rondom geen muur hebben, zullen als het veld des lands gerekend worden; daarvoor zal lossing zijn, en zij zullen in het jubeljaar uitgaan. 32. Aangaande de steden der Levieten en de huizen der steden hunner bezitting; de Levieten zullen een eeuwige lossing hebben. 33. En als men onder de Levieten lossing zal gedaan hebben, zoo zal de koop van het huis en van de stad zijner bezitting in het jubeljaar uitgaan; want de huizen van de steden der Levieten zijn hunne bezitting in het midden van de kinderen Israels. 34. Doch het veld van de voorstad hunner steden zal niet verkocht worden; want het is een eeuwige bezitting voor hen. 35. En als uw broeder zal verarmd zijn, en zijne hand bij u wankelen zal, zoo zult gij hem vasthouden, zelfs een vreemdeling en bijwoner, opdat hij bij u leve. 36. Gij zult geen woeker noch overwinst van hem nemen; maar gij zult vreezen voor uwen God, opdat u broeder bij u leve. 37. Uw geld zult gij hem niet op woeker geven, en gij zult uwe spijze niet op overwinst geven. 38. Ik ben de HEERE uw God, die u uit Egypteland gevoerd heb, om u het land Kanaän te geven, opdat Ik u tot een God zij!

I. Hier is eene wet betreffende onroerende goederen der Israelieten in het land Kanaän, en de overdracht er van.

1. Geen land mocht verkocht en voor altijd vervreemd worden van het geslacht, waaraan het bij de verdeeling des lands ten deel was gevallen. En de reden, die er voor is gegeven, is: *want het land is Mijn, dewijl gij vreemdelingen en bijwoners bij Mij zijt*, vers 23. *a.* Daar God een bijzonder eigendomsrecht heeft in dit land, wilde Hij door dit bedwang hen hiervan bewust doen blijven. Godvruchtige menschen hebben zich met alles wat zij hebben aan God gegeven, en daarom zijn hunne bezittingen in zeer bijzonderen zin ter Zijner beschikking, en aan Zijne beschikking hebben zij zich te onderwerpen. *b.* Daar zij *vreemdelingen en bijwoners bij Hem zijn* in dat land, en daar Hij Zijn tabernakel onder hen heeft, zou het vervreemden van hun deel van dat land in werkelijkheid zijn een zich afsnijden van gemeenschap met God, waarvan het een teeken en symbool was. Hierom wilde Naboth zich liever aan den toorn eens konings blootstellen, dan van het erfdeel zijner vaderen afstand te doen, 1 Kon. 21 : 3.

2. Dat, zoo iemand door armoede gedwongen was zijn land te verkoopen ten einde zijn gezin te onderhouden, hij het echter, zoo hij er later toe instaat was, vóór het jubeljaar mocht lossen, vers 24, 26, 27, en dan moest de prijs vastgesteld worden naar het getal der jaren, die verloopen waren sedert hij het verkocht heeft, en vóór het jubeljaar.

3. Dat, zoo de persoon zelf niet bij machte was het te lossen, zijn naaste bloedverwant dit mocht doen, vers 25. *Zijn losser, die hem nabestaande is, zal komen, en zal het verkochte zijns broeders lossen.* De nabestaande wordt גֹּאֵל *de verlosser*, genoemd. Num. 5 : 8; Ruth 3 : 9, aan wien het recht behoorde om het land te lossen. En dit was een type van Christus, die onze natuur heeft aangenomen, ten einde onze *nabestaande* te zijn, been van ons been, en vleesch van ons vleesch, en daar Hij onze eenige nabestaande is, die bij machte is het te doen, behoort Hem het recht der verlossing. Wat alle andere bloedverwanten betreft, hun schoen moet uitgetrokken worden, Ruth 4 : 6, 7, zij zijn onmachtig om te verlossen; maar Christus kan het, en Hij heeft het erfdeel gelost, dat wij door de zonde verbeurd en vervreemd hebben, en Hij heeft het opnieuw bevestigd aan allen, die door het geloof aan Hem verwant worden. Wij weten dat deze *Verlosser leeft*, Job 19 : 25. En sommigen achten dat deze plicht van den nabestaande de broederlijke liefde beteekent, die er onder Christenen behoort te wezen, en hen er toe neigt om hen, die gevallen zijn, op te richten en hen met den geest der zachtmoedigheid terecht te brengen.

4. Dat het land, zoo het niet vóór het jubeljaar gelost was, dan als vanzelf zou wederkeeren tot hem, die het verkocht of verpand had, vers 28, *in het jubeljaar zal het uitgaan.* Dit was een beeld van de vrije genade Gods jegens ons in Christus, door welke — en niet door eenigerlei verdienste van onszelven — wij in de gunst Gods zijn hersteld, en recht verkrijgen op het paradijs, waarvan onze eerste ouders, en wij in hen, wegens ongehoorzaamheid verdreven zijn.

5. Een verschil gesteld tusschen huizen in bemuurde steden en landerijen of huizen in dorpen. Huizen in bemuurde steden waren, meer dan land, de vrucht van hun eigen vlijt, daar land meer onmiddellijk de gave was van Gods goedheid, en daarom kon iemand, die een huis in eene stad verkocht, het wel binnen een jaar na den verkoop lossen, maar anders verbleef het voor altijd aan den kooper, en zou niet tot den vorigen eigenaar wederkeeren, neen, zelfs niet in het jubeljaar, vers 29, 30. Deze bepaling was gemaakt om vreemdelingen en proselieten er toe aan te moedigen zich onder hen te vestigen. Hoewel dezen voor zich en hunne erfgenamen geen *land* in Kanaän konden koopen, mochten zij wel huizen koopen in bemuurde steden, hetgeen het gerieflijkst was voor hen, die verondersteld werden kooplieden te zijn. Maar over landhuizen kon niet anders beschikt worden dan over land.

6. Er is eene clausule gemaakt, bij wijze van

uitzondering, op deze regelen ten gunste der Levieten. *a.* Woonhuizen in de steden der Levieten konden ten allen tijde gelost worden, en, zoo zij niet gelost werden, zullen zij toch in het jubeljaar uitgaan, dat zij weder in het bezit van den vorigen eigenaar komen, vers 32, 33, omdat de Levieten geen andere bezittingen hadden dan steden met hare voorsteden, en God wilde toonen, dat de Levieten Zijn bijzondere zorg waren, en het in het belang was van het publiek, dat zij niet verarmden en niet uit hun erfdeel gestooten werden. *b.* De velden rondom hunne steden mochten nooit verkocht worden, Num. 35 : 4, 5, want die waren niet het eigendom der Levieten, maar van de stad der Levieten, als corporatie, en dus konden zij niet vervreemd worden zonder onrecht aan hun stam; indien dus zoodanig veld verkocht was, dan was de koop van nul en geener waarde, vers 34. Zelfs de Egyptenaren droegen zorg om *het land der priesters* te behouden, Gen. 47 : 22. En er is geen mindere reden voor, om het onderhoud van de bedienaars van het Evangelie onder de bijzondere bescherming van Christelijke regeeringen te stellen.

II. Eene wet voor de ondersteuning der armen, en de meedoogende behandeling van arme schuldenaars, en dezen zijn van meer algemeene en blijvende verplichting dan de vorige.

1. De armen moeten ondersteund worden, vers 35. Hier wordt: *a.* Armoede ondersteld bij onzen broeder. *Als uw broeder zal verarmd zijn,* niet alleen uw broeder als lid van uw volk, dus een Jood, maar uw broeder van nature, als mensch, want er volgt op, *zelfs een vreemdeling en bijwoner.* Alle menschen moeten beschouwd en behandeld worden als broeders, want *allen hebben wij één Vader,* Mal. 2 : 10. Hoewel hij arm is, is hij toch uw broeder, en moet hij als broeder erkend en bemind worden. Armoede doet deze verwantschap niet teniet. Hoewel hij een zoon van Abraham is, kan hij toch verarmen en zijne hand wankelen, dat is: hij kan tot verval komen. Armoede en verval zijn zware beproevingen, en komen zeer dikwijls voor; *de armen hebt gij altijd met u.* *b.* De plicht, ons opgelegd: *gij zult hem vasthouden,* dat is: *gij zult hem ondersteunen.* Door medegevoel, medelijden te hebben met de armen; door dienstbetoon, door iets voor hen te doen; en door onderstond, hun gevende, naar hunne behoefte en naar uw vermogen.

2. Arme schuldenaren moeten niet verdrukt worden. *Indien uw broeder verarmd is,* en het noodig heeft tot onderhoud van zijn gezin geld van u te leenen, *dan zult gij geen woeker of overwinst van hem nemen,* noch voor geld, noch voor spijs, vers 36, 37. En in zooverre is die wet nog bindend, maar kan nooit geacht worden bindend te zijn, waar geld geleend wordt voor den aankoop van land, voor den handel of om er op een andere wijze winst mede te doen, want in die gevallen is het billijk, dat hij die in leen geeft, deelt in de winst met hem, die in leen neemt. Hier is de wet duidelijk bedoeld ter ondersteuning van de armen, aan wie iets te leenen somtijds grooter weldaad is, dan hun iets te geven. Let op de argumenten, hier gebruikt, tegen afpersing. *a.* God beschermt de armen; *„gij zult vreezen voor uwen God,* die u rekenschap zal afeischen van al het nadeel, toegebracht aan de armen, het onrecht, dat hun aangedaan is; gij vreest hen niet, zoo vrees dan Hem." *b.* Ondersteun de armen *opdat zij bij u leven,* en u op de een of andere wijze van dienst zijn. De rijken kunnen de handen der armen evenmin missen, als de armen de beurzen der rijken kunnen missen. *c.* Hetzelfde argument wordt gebruikt om kracht bij de zetten aan dit gebod, dat als inleiding werd gebruikt voor al de tien geboden, vers 38. *Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland gevoerd heb.* Het betaamt u, aan wie barmhartigheid geschied is, barmhartigheid te betoonen. Als God voor ons genadig is geweest, dan moeten wij niet straf en hard zijn voor onze broederen.

39. Desgelijks, wanneer uw broeder bij u zal verarmd zijn, en zich aan u verkocht zal hebben, gij zult hem niet doen dienen den dienst van een slaaf; 40. Als een daglooner, als een bijwoner zal hij bij u zijn; tot het jubeljaar zal hij bij u dienen. 41. Dan zal hij van u uitgaan, hij en zijne kinderen met hem, en hij zal tot zijn geslacht wederkeeren, en tot de bezitting zijner vaderen wederkeeren. 42. Want zij zijn Mijne dienstknechten, die Ik uit Egypteland uitgevoerd heb; zij zullen niet verkocht worden, gelijk men een slaaf verkoopt. 43. Gij zult geen heerschappij over hem hebben met wreedheid; maar gij zult vreezen voor uwen God. 44. Aangaande uw slaaf of uwe slavin, die gij zult hebben, die zullen van de volken zijn, die rondom u zijn; van die zult gij een slaaf of eene slavin koopen. 45. Gij zult ze ook koopen van de kinderen der bijwoners, die bij u als vreemdelingen verkeeren, uit hen en uit hunne geslachten, die bij u zullen zijn, die zij in uw land zullen gewonnen hebben; en zij zullen u tot eene bezitting zijn. 46. En gij zult u tot bezitters over hen stellen voor uwe kinderen na u, opdat zij de bezitting erven; gij zult hen in eeuwigheid doen dienen; maar over uwe broeders, de kinderen Israels, een iegelijk over zijn broeder, gij zult over hem geen heerschappij hebben met wreedheid. 47. En wanneer de hand eens vreemdelings en bijwoners, die bij u is, wat bekomen zal hebben, en uw broeder, die bij hem is, verarmd zal zijn, dat hij zich aan den vreemdeling, den bijwoner, die bij u is, of aan den stam van het geslacht des vreemdelings zal verkocht hebben; 48. Nadat hij zich zal verkocht hebben, zal er lossing voor hem zijn; een van zijne broeders zal hem lossen; 49. Of zijn oom, of de zoon zijns ooms zal hem lossen, of die uit de naasten zijns vleesches van zijn geslacht is, zal hem lossen; of heeft zijne hand wat bekomen, dat hij zichzelf losse. 50. En hij zal met zijn kooper rekenen van dat jaar af, dat hij zich aan hem verkocht heeft tot het jubeljaar toe;

alzoo dat het geld zijner verkooping zal zijn naar het getal van de jaren, naar de dagen eens daglooners zal het met hem zijn. 51. Indien nog vele van die jaren zijn, naar die zal hij tot zijne lossing van het geld, waarvoor hij gekocht is, wedergeven. 52. En indien er nog weinige van die jaren overgebleven zijn, tot aan het jubeljaar, zoo zal hij met hem rekenen; naar zijne jaren zal hij zijne lossing wedergeven. 53. Als een daglooner zal hij van jaar tot jaar bij hem zijn; men zal over hem geen heerschappij hebben met wreedheid voor uwe oogen. 54. En is het, dat hij hierdoor niet gelost wordt, zoo zal hij in het jubeljaar uitgaan, hij en zijne kinderen met hem. 55. Want de kinderen Israels zijn Mij tot dienstknechten, Mijne dienstknechten zijn zij, die Ik uit Egypteland uitgevoerd heb; Ik ben de HEERE uw God!

Wij hebben hier de wetten betreffende dienstbaarheid, bestemd om de eer op te houden van de Joodsche natie als een vrij volk, door Goddelijke macht bevrijd uit het diensthuis tot de heerlijke vrijheid van Gods kinderen, Zijne eerstgeborenen. De wet nu is:

I. Dat een geboren Israeliet nooit levenslang tot slaaf gemaakt mocht worden. Als hij verkocht was voor schuld, of om een misdaad, door het gericht, dan mocht hij slechts zes jaren dienen, en in het zevende vrij uitgaan; dit was bepaald in Exodus 21 : 2. Maar als hij, door uiterste armoede gedreven, zichzelf verkocht, daar hij niets meer heeft om van te leven, en zoo het iemand van zijn eigen volk was, aan wien hij zich verkocht, dan is voor zulk een geval hier voorzien:

1. Dat hij niet mocht *dienen als slaaf*, vers 39, noch *verkocht worden gelijk men een slaaf verkoopt*, vers 42; dat is: „Het moet niet zoo beschouwd worden, dat zijn meester, die hem gekocht heeft, een even volstrekt eigendomsrecht op hem heeft, als op iemand, die in den krijg tot gevangene werd gemaakt, dien hij naar willekeur kon gebruiken, verkoopen, of legateeren, zooals hij met zijn vee zou doen; neen, hij zal u dienen als *een daglooner*, van wien zijn meester wel het gebruik heeft, maar over wien hij geen despotische macht heeft." En de reden is: *Zij zijn Mijne dienstknechten*, vers 42. God maakt Zijne dienstknechten niet tot slaven, en daarom moeten hunne broederen het ook niet doen. God had hen verlost uit Egypte, en daarom moeten zij nooit te koop worden aangeboden als slaven. Dit wordt door den apostel geestelijk toegepast, 1 Cor. 7 : 23. *Gij zijt duur gekocht, wordt geen dienstknechten van menschen*, dat is: „van de lusten der menschen, neen, en ook niet van uw eigen lusten; want, *dienstknechten Gods geworden zijnde*, moet *de zonde niet heerschen in ons sterflijk lichaam*, Rom. 6 : 12, 22.

2. Dat er, terwijl hij diende, geen heerschappij over hem gevoerd moest worden met wreedheid, zooals over de Israelieten in Egypte, vers 43. Beide zijn werk en de behandeling, die hem wordt aangedaan, moeten wezen zooals het voor een zoon Abrahams voegt. Er wordt ook nu van meesters geëischt, dat zij *hun dienstknechten recht en gelijk moeten doen*, Col. 4 : 1. Zij mogen gebruikt, maar niet misbruikt worden. Die heeren, welke altijd dreigen, altijd een gebiedenden toon voeren, bitse verwijtingen doen aan hunne dienstknechten, hen schelden, met strengheid over hen heerschen, onredelijk zijn in het werk dat zij van hen eischen, vergeten dat hun Heer in den hemel is, en wat zullen zij doen als Hij opstaat? Zooals Job met zichzelf redeneert, Job 31 : 13, 14.

3. Dat hij in het jubeljaar *vrij zal uitgaan, hij en zijne kinderen, en tot zijn geslacht zal wederkeeren*, vers 41. Dit was een type van onze verlossing uit den dienst der zonde en des satans door de genade Gods in Christus, wiens *waarheid ons vrijmaakt*, Joh. 8 : 32. De Joodsche schrijvers zeggen, dat gedurende tien dagen voordat de bazuin van het jubeljaar geblazen werd, de dienstknechten, die er hunne vrijheid door verkregen, hun groote vreugde te kennen gaven door feestvieren, en kransen te dragen op hun hoofd, weshalve het een *blij geklank* of gejuich wordt genoemd, Psalm 89 : 16. [1]) Evenzoo hebben wij ons te verblijden in de vrijheid, welke wij genieten in en door Christus.

II. Dat zij slaven mochten koopen van de heidensche volken, die rondom hen woonden, of van de vreemdelingen, die in hun midden woonden (behalve van de zeven volken, die uitgeroeid moesten worden). Over dezen mochten zij heerschappij voeren, hen als erfgoed nalaten aan hunne familie, want het jubeljaar deed dezen niet vrij uitgaan, vers 44—46. Zoo worden in onze Engelsche plantages alleen *negers* als slaven geduld [2]), in hoeverre tot eer van het Christendom waag ik niet te zeggen. Nu was:

1. Dit gezag, hetwelk zij hadden over de slaven, die zij van de naburige volken kochten, ingevolge den zegen van Jakob, Gen. 27 : 29: *Volken zullen u dienen.*

2. Het was een type van de toebrenging der heidenen tot den dienst van Christus en Zijne kerk. *Eisch van Mij, en Ik zal de heidenen geven tot uw erfdeel*, Psalm 2 : 8. En in Jes. 61 : 5 luidt de belofte: *Uitlanders zullen staan en uwe kudden weiden, en vreemden zullen uwe akkerlieden en uwe wijngaardeniers zijn;* zie Openb. 2 : 26, 27. *De oprechten zullen over hen heerschen in dien morgenstond*, Psalm 49 : 15.

3. Het geeft te kennen, dat niemand het nut en voordeel van het Evangeliejubileum zal genieten, dan diegenen, die *waarlijk Israelieten* zijn, kinderen Abrahams door het geloof; maar zij, die heidensch blijven, blijven slaven. Zie hoe dit op de ongeloovige Joden zelf slaat, Gal. 4 : 25, waar gezegd wordt van Jeruzalem, toen zij Christus had verworpen, dat zij *dienstbaar is met hare kinderen.* Laat mij hier nog slechts bijvoegen, dat, hoewel hun niet verboden is met strengheid of wreedheid over hunne slaven te heerschen, de Joodsche wetgeleerden echter zeggen: „Het is de *eigenschap der barm-*

1) Zie de Kantteekening op den Statenbijbel.
2) In den tijd van den schrijver was nog nergens de slavernij afgeschaft.

hartigheid en de *weg der wijsheid* dat de mensch medelijdend zal zijn, en zijn juk op geen zijner dienstknechten zwaar zal maken."

III. Dat zoo een Israeliet zich verkocht aan een rijken proseliet, die in hun midden woonde, er zorg gedragen moest worden, dat hij dezelfde voorrechten zal genieten, als die hij zou hebben, indien hij zich aan een Israeliet had verkocht, en in sommige opzichten zelfs nog grootere.

1. Dat hij bijvoorbeeld dezelfde voorrechten zou hebben van niet als slaaf te dienen, maar als een daglooner, en dat er *geen heerschappij over hem zal gevoerd worden met wreedheid,* vers 53, *voor uwe oogen;* hetgeen te kennen geeft, dat de Joodsche magistraten zeer bijzonder het oog op hem moesten hebben, en, zoo hij mishandeld werd, er kennis van moesten nemen, zijne grieven moesten herstellen, al zou ook de verongelijkte dienstknecht zelf geen klacht indienen. Ook moest hij in het jubeljaar vrij uitgaan, vers 54. Hoewel de zonen van vreemdelingen hen in eeuwigheid mochten dienen, mochten de zonen Israels geen vreemdelingen in eeuwigheid dienen. Evenwel deze dienstknecht, die zich door zijn eigen daad tot een slaaf had gemaakt, moest niet uitgaan in het zevende jaar der vrijlating, maar alleen in het jubeljaar.

2. Dat hij daarenboven nog dit voorrecht zou hebben, dat hij vóór het jubeljaar gelost mocht worden, vers 48, 49. Hij, die zich aan een Israeliet had verkocht, mocht, als hij er ooit toe instaat was, zichzelven lossen, maar zijne bloedverwanten hadden het recht daartoe niet. „Maar als iemand zich aan een vreemdeling had verkocht," zeggen de Joden, „dan werden zijne bloedverwanten aangespoord om hem te lossen; en zoo zij het niet deden, dan paste het dat hij op kosten van het algemeen gelost werd", hetgeen wij bevinden geschied te zijn in Neh. 5 : 8. De prijs van zijn rantsoen moest berekend worden naar het uitzicht op het jubeljaar, vers 50—52, zooals voor de lossing van land, vers 15, 16. De geleerde bisschop Patrick haalt een der Joodsche rabbijnen aan voor een Evangelische verklaring van deze bepaling, vers 48, *een van zijne broeders zal hem lossen.* „Deze losser", zegt de rabbi, *„is de Messias, de Zoon van David."* Zij verwachtten dat deze Messias hun verlosser zou zijn uit hunne gevangenschap, en hen wederom zou herstellen in hun land; maar wij heeten Hem welkom als den Verlosser, die tot Zion zal komen, en *de goddeloosheden zal afwenden van Jakob,* want Hij zal *Zijn volk zaligmaken van hunne zonden;* en in dit denkbeeld zijn er geweest, die *de verlossing in Jeruzalem verwachtten.*

HOOFDSTUK XXVI.

Dit hoofdstuk bevat een plechtig besluit van den hoofdinhoud der Levietische wet. De geboden welke volgen in dit en in het volgende boek, hebben òf betrekking op sommige bijzondere zaken, òf zijn herhalingen en verklaringen van de voorafgaande inzettingen. Dit hoofdstuk nu bevat een aandringen van al deze wetten door beloften van belooning in geval van gehoorzaamheid, en bedreigingen van straf voor ongehoorzaamheid, de eersten om hoop, de laatsten om vrees op te wekken, die als de twee handvatsels zijn der ziel, waarmede zij aangegrepen wordt. Hier is: I. Eene herhaling van twee of drie der voornaamste geboden, vers 1, 2. II. Een uitlokkende belofte van alle goede dingen, zoo zij slechts Gods geboden hielden, vers 3—13. III. Een schrikkelijke bedreiging van oordeelen, die over hen gebracht zullen worden, als zij ongehoorzaam en wederspannig zijn, vers 14—39. IV. Een genaderijke belofte van barmhartigheid jegens hen, die berouw hebben en zich bekeeren, vers 40 en verv. Deut. 28 is een parallel van dit hoofdstuk.

Gij zult ulieden geen afgoden maken, noch gesneden beeld, noch opgericht beeld zult gij u stellen, noch gebeelden steen in uw land zetten, om u daarvoor te buigen; want Ik ben de HEERE uw God! 2. Mijne sabbaten zult gij houden, en Mijn heiligdom zult gij vreezen; Ik ben de HEERE! 3. Indien gij in Mijne inzettingen wandelen, en Mijne geboden houden, en die doen zult; 4. Zoo zal Ik uwe regenen geven op hun tijd; en het land zal zijne inkomst geven, en het geboomte des velds zal zijne vrucht geven; 5. En de dorschtijd zal u reiken tot den wijnoogst, en de wijnoogst zal reiken tot den zaaitijd; en gij zult uw brood eten tot verzadiging toe, en gij zult zeker in uw land wonen. 6. Ook zal Ik vrede geven in het land, dat gij zult te slapen liggen, en niemand zij, die verschrikke; en Ik zal het boos gedierte uit het land doen ophouden, en het zwaard zal door uw land niet doorgaan. 7. En gij zult uwe vijanden vervolgen; en zij zullen voor uw aangezicht door het zwaard vallen. 8. Vijf uit u zullen honderd vervolgen, en honderd uit u zullen tien duizend vervolgen; en uwe vijanden zullen voor uw aangezicht door het zwaard vallen. 9. En Ik zal Mij tot u wenden, en zal u vruchtbaar maken, en u vermenigvuldigen; en Mijn verbond zal Ik met u bevestigen. 10. En gij zult het oude, dat verouderd is, eten; en het oude zult gij vanwege het nieuwe uitbrengen. 11. En Ik zal Mijn tabernakel in het midden van u zetten; en Mijne ziel zal van u niet walgen. 12. En Ik zal in het midden van u wandelen, en zal u tot een God zijn; en gij zult Mij tot een volk zijn. 13. Ik ben de HEERE uw God, die u uit het land der Egyptenaren uitgevoerd heb, opdat gij hunne slaven niet zoudt zijn; en Ik heb de disselboomen van uw juk verbroken, en heb u doen rechtop gaan.

I. Hier is het inprenten van die geboden der wet, die van het allergrootste belang waren, en waaraan hunne gehoorzaamheid het meest beproefd zal worden, vers 1, 2. Zij zijn een uittreksel van het tweede en het vierde gebod, die, gelijk zij van al de tien geboden het uitvoerigst zijn, ook die zijn, waarop in andere deelen der wet het meest wordt aangedrongen. Gelijk een heer, die aan zijn dienstknecht vele zaken heeft opgedragen, besluit met de herhaling van die dingen, welke van het grootste gewicht zijn, maar het meest in gevaar om door

den dienstknecht veronachtzaamd te worden, hem gebiedende, om wàt hij ook doen mocht, dezen toch vooral niet te vergeten, zoo besluit God hier door Mozes, na vele geboden, met een bijzonderen last om deze twee groote geboden te houden.

1. „Aanbidt toch nooit beelden en maakt toch nooit beelden of schilderijen voor Godsdienstig gebruik," vers 1. Geen zonde was Godtergender dan deze, en toch was er geen waartoe zij meer neiging hadden, en die later bleek van verderflijker gevolgen voor hen te zijn. Bij de kennis van Gods wezen, eenheid en algemeenen invloed, is het ons ook noodig te weten dat Hij een oneindige Geest is; Hem daarom voor te stellen door een beeld in het maken er van, Hem of Zijn tegenwoordigheid te beperken tot een beeld door het te wijden, en Hem te aanbidden in een beeld door er zich voor te buigen, dat is, evenzeer als wat het ook zij, *Zijne waarheid te veranderen in een leugen*, en Zijne *heerlijkheid in schande.*

2. „Blijft grooten eerbied behouden voor sabbaten en Godsdienstige bijeenkomsten," vers 2. Gelijk niets meer strekt om den Godsdienst te verderven dan het gebruik van beelden bij den eeredienst, zoo is er niets dat meer bijdraagt om den Godsdienst instand te houden, dan het *houden van den sabbat* en *het heiligdom te vreezen*, dat is: te eerbiedigen. Hierin bestaat in groote mate het werktuigelijke of uitwendige van den Godsdienst, waardoor het innerlijke, het wezenlijke er van in stand wordt gehouden. Daarom zien wij in de profeten, dat er, na de zonde van afgoderij, geen zonde is waarvoor de Joden zoo dikwijls bestraft, en met oordeelen bedreigd worden, als de zonde van den sabbat te ontheiligen.

II. Zij worden ten sterkste aangemoedigd om in voortdurende gehoorzaamheid te leven aan al de geboden Gods, daar hun zeer ruim en zeer krachtig de verzekering wordt gegeven, dat zij, zoo zij dit deden, een gelukkig volk zullen zijn, en gezegend zullen worden met alle goed, dat zij slechts kunnen begeeren. Menschelijke regeeringen zetten kracht bij aan hunne wetten, door strafbepalingen voor de overtreding er van, maar God wil ook gekend zijn als *een belooner dergenen, die Hem zoeken* en dienen.

Beschouwen wij deze groote en dierbare beloften, die, hoewel zij voornamelijk betrekking hebben op het tegenwoordige leven, en de openbare nationale belangen van dat volk, toch typen waren van de geestelijke zegeningen, welke door het verbond der genade verzekerd zijn aan alle geloovigen door Christus.

1. Overvloed van de vruchten der aarde. God zal hun regens geven op hun tijd, niet te veel en niet te weinig, maar zooveel als noodig is voor hun land, dat bevochtigd wordt door den regen des hemels, Deut. 11 : 10, 11, zoodat het zijne inkomst zal geven, vers 4. De afhankelijkheid van de vruchtbaarheid der aarde beneden van de invloeden des hemels boven, is ons een duidelijke wenk, dat alle goede en volmaakte gave verwacht moet worden van *boven*, van den *Vader der lichten.* Er is beloofd dat de aarde hare vruchten in zulken grooten overvloed zal voortbrengen, dat zij voortdurend werk zullen hebben, altijd bezig zullen zijn beide om den korenoogst en den wijnoogst binnen te halen, vers 5. Vóór zij hun koren hadden gemaaid en gedorscht, zal de wijnoogst gereed zijn, en eer zij hun wijnoogst voleindigd hadden, zou het hoog tijd wezen om te gaan zaaien. Langdurige oogsttijden zijn bij ons dikwijls het gevolg van ongunstig weder, maar bij hen zouden zij het gevolg wezen van groote vruchtbaarheid, en dus van overvloedige voortbrengselen. Dit is een beeld van den overvloed van genade, die uitgestort zou worden in Evangelietijden, wanneer *de ploeger den maaier genaken zal*, Amos 9 : 13, en een groote oogst van zielen voor Christus ingezameld zal worden. De overvloed zal zoo groot wezen, dat zij het *oude zullen uitbrengen*, om het aan de armen te geven, *vanwege het nieuwe*, teneinde er plaats voor te maken in hunne schuren, die zij niet „zooals de rijke dwaas, Lukas 12 : 18, wilden afbreken om grootere te bouwen, want God gaf hun dezen overvloed om gebruikt, niet om van jaar tot jaar opgegaard te worden. *Wie koren inhoudt, dien vloekt het volk*, Spr. 11 : 26. Het tiende vers hier wordt verklaard door de belofte in Mal. 3 : 10: *Ik zal u zegen afgieten, zoodat er geen schuren genoeg wezen zullen.* En wat dezen zegen van overvloed kroont, is wat in vers 5 gezegd is: *gij zult uw brood eten tot verzadiging toe*, hetgeen te kennen geeft dat zij niet slechts overvloed zullen hebben, maar er genot en voldoening in zullen vinden. Zij zullen genoeg hebben en het weten. Aldus *zullen de zachtmoedigen eten en verzadigd worden*, Psalm 22 : 27.

2. Vrede onder de bescherming Gods, vers 5, *gij zult zeker in uw land wonen*, veilig in werkelijken zin, en veilig in uw eigen gevoel, uwe schatting; in de kracht en de belofte Gods zult gij nederliggen en rusten, en niet alleen zal niemand u leed doen, maar er zal zelfs niemand zijn, die u verschrikt, vers 6. Zie ook Psalm 4 : 9. Zij zullen niet gekweld worden door wilde dieren, God zal die *in het land doen ophouden*, of zij zullen, zooals beloofd is in Job 5 : 23 *met hen bevredigd zijn.* Zij zullen ook niet door krijgsgeruchten worden verschrikt: *het zwaard zal door uw land niet doorgaan.* Deze heilige veiligheid is beloofd aan al de geloovigen, Psalm 91 en verv. Zij moeten wel veilig wonen, *die in God wonen.*

3. Overwinning en voorspoed in hun buitenlandsche oorlogen, terwijl zij binnenslands vrede en rust genieten, ver 7, 8. Hun wordt ook verzekerd, dat de hand Gods zoo blijkbaar in hunne veroveringen gezien zal worden, dat geen ongelijkheid van getal ten hunnen nadeele zal wezen. *Vijf uit u* zullen den moed hebben *om honderd* aan te vallen, en de kracht om *hen te vervolgen*, zooals Jonathan gedaan heeft, 1 Sam. 14 : 12, de waarheid ervarende van zijn eigen zinspreuk, vers 6. *Bij den Heere is geene verhindering om te verlossen door velen of door weinigen.*

4. De toeneming van hun volk. *Ik zal u vruchtbaar maken, en u vermenigvuldigen*, vers 9. Aldus moet de belofte aan Abraham gedaan,

vervuld worden, dat zijn zaad zal wezen *als het stof der aarde;* en veel talrijker nog zouden zij geweest zijn, indien zij zelf zich niet door hunne zonden hadden verminderd. Aan de Evangeliekerk is beloofd, dat zij vruchtbaar zal zijn, Joh. 15 : 16.

5. De gunst van God, die de bron is van alle goed. *Ik zal Mij tot u wenden,* vers 9. Indien ons geloofsoog op God is gericht, dan zal het oog Zijner gunst op ons gericht zijn. Er ligt meer opgesloten in die belofte, dan uitgedrukt is: *Mijne ziel zal van u niet walgen,* vers 11; zooals er meer opgesloten dan uitgedrukt is in de bedreiging: *Mijne ziel heeft in hem geen behagen,* Hebr. 10 : 38. Hoewel er datgene in hen was, dat hen met recht van Hem had kunnen vervreemden, zal toch, indien zij trouw Zijne inzettingen waarnemen, Zijne ziel niet van hen walgen.

6. Teekenen van Zijne tegenwoordigheid in en door Zijne inzettingen: *Ik zal Mijn tabernakel in het midden van u zetten,* vers 11. Het was hunne eer en hun voordeel, dat Gods tabernakel onder hen was opgericht; maar hier geeft Hij hun kennis, dat de voortduring en vestiging er van afhingen van hun goed gedrag. De tabernakel, die nu opgericht was, zal gevestigd blijven indien zij gehoorzaam wilden zijn, maar anders niet. Het middel om Gods inzettingen onder ons gevestigd te hebben, als een nagel in een vaste plaats, is er trouw aan vast te houden. Er wordt bijgevoegd in vers 12, *„Ik zal in het midden van u wandelen,* met vermaak en voldoening, zooals iemand in zijn hof wandelt; Ik zal gemeenschap met u onderhouden, zooals een man, die met zijn vriend wandelt." Hierop schijnt gezinspeeld te worden in Openb. 2: waar van Christus gezegd wordt, dat Hij *in het midden der gouden kandelaren wandelt.*

7. De genade van het verbond als de bron en grondslag, de lieflijkheid en vastheid van al deze zegeningen: *Mijn verbond zal Ik met u bevestigen,* vers 9. Laat hen hun deel van het verbond nakomen, dan zal God niet in gebreke blijven Zijn deel er van na te komen. Alle verbondszegeningen zijn saamgevat in de verbondsbetrekking, vers 12, *Ik zal u tot een God zijn en gij zult Mij tot een volk zijn,* en zij zijn allen gegrond op hunne verlossing, vers 13, *Ik ben uw God,* want *Ik heb u uit der Egyptenaren land uitgevoerd.* Hen verkregen hebbende, zal Hij hen als de Zijnen erkennen, en hen nooit verwerpen, vóór zij Hem zouden verwerpen. Hij heeft *de disselboomen huns juks verbroken en hen rechtop doen gaan;* dat is: hunne bevrijding uit Egypte bracht hen in een toestand beide van gemak en van eer, opdat zij, verlost zijnde uit de handen hunner vijanden, God zouden dienen zonder vrees, een iegelijk van hen wandelende in zijne oprechtheid. Toen Israel Christus verwierp, en daarom door Hem verworpen werd, werd van hen gezegd, dat hun rug altijd verkromd is onder den last van hunne schuld, die zwaarder was dan de last hunner slavernij in Egypte, Rom. 11 : 10.

14. Maar indien gij Mij niet zult hooren, en al deze geboden niet zult doen; 15. En zoo gij mijne inzettingen zult smadelijk verwerpen, en zoo uwe ziel van mijne rechten zal walgen, dat gij niet doet al mijne geboden, om mijn verbond te vernietigen: 16. Dit zal Ik u ook doen, dat Ik over u stellen zal verschrikking, tering en koorts, die de oogen verteren en de ziel pijnigen; gij zult ook uw zaad tevergeefs zaaien, en uwe vijanden zullen dat opeten. 17. Daartoe zal Ik mijn aangezicht tegen ulieden zetten, dat gij geslagen zult worden voor het aangezicht uwer vijanden; en uwe haters zullen over u heerschappij hebben, en gij zult vlieden als u niemand vervolgt. 18. En zoo gij Mij tot deze dingen toe nog niet hooren zult, Ik zal nog daar toedoen, om u zevenvoudig over uwe zonden te tuchtigen. 19. Want Ik zal de hoovaardigheid uwer kracht verbreken, en zal uw hemel als ijzer maken, en uwe aarde als koper. 20. En uwe macht zal ijdelijk verdaan worden; en uw land zal zijne inkomst niet geven, en het geboomte des lands zal zijne vrucht niet geven. 21. En zoo gij met Mij in tegenheid wandelen zult, en Mij niet zult willen hooren, zoo zal Ik over u, naar uwe zonden, zevenvoudig slagen toedoen. 22. Want Ik zal onder u zenden het gedierte des velds, hetwelk u berooven, en uw vee uitroeien, en u verminderen zal; en uwe wegen zullen woest worden. 23. Indien gij nog door deze dingen Mij niet getuchtigd zult zijn, maar met Mij in tegenheid wandelen; 24. Zoo zal Ik ook met u in tegenheid wandelen, en Ik zal u ook zevenvoudig over uwe zonde slaan. 25. Want Ik zal een zwaard over u brengen, dat de wraak des verbonds wreken zal, zoodat gij in uwe steden vergaderd zult worden; dan zal Ik de pest in het midden van u zenden, en gij zult in de hand des vijands overgegeven worden. 26. Als Ik u den staf des broods zal gebroken hebben, dan zullen tien vrouwen uw brood in één oven bakken, en zullen uw brood bij het gewicht wedergeven; en gij zult eten, maar niet verzadigd worden. 27. Als gij hierom ook Mij niet hooren zult, maar met Mij wandelen zult in tegenheid; 28. Zoo zal Ik ook met u in heetgrimmige tegenheid wandelen, en Ik zal u ook zevenvoudig over uwe zonden tuchtigen. 29. Want gij zult het vleesch uwer zonen eten, en het vleesch uwer dochteren zult gij eten. 30. En Ik zal uwe hoogten verderven, en uwe zonnebeelden uitroeien, en zal uw doode lichamen op de doode lichamen uwer drekgoden werpen; en mijne ziel zal aan u walgen. 31. En Ik zal uwe steden een woestijn maken, en uwe heiligdommen verwoesten; en Ik zal uw lieflijken reuk niet rieken. 32. Ja Ik zal dat land verwoesten; dat uwe vijanden, die daarin zullen wonen, zich daarover ontzetten zullen. 33. Daartoe zal Ik u onder de heidenen

verstrooien, en een zwaard achter u uittrekken; en uw land zal woest, en uwe steden zullen een woestij' zijn. 34. Dan zal het land aan zijne sabbaten een welgevallen hebben, al de dagen der verwoesting, en gij zult in het land uwer vijanden zijn; dan zal het land rusten, en aan zijne sabbaten een welgevallen hebben. 35. Al de dagen der verwoesting zal het rusten, overmits het niet rustte in uwe sabbaten, als gij daarin woondet. 36. En aangaande de overgeblevenen onder u, Ik zal in hun hart eene weekigheid in de landen hunner vijanden laten komen; zoodat het geruisch van een gedreven blad hen jagen zal, en zij zullen vlieden, gelijk men vliedt voor een zwaard, en zullen vallen waar niemand is, die jaagt. 37. En zij zullen de een op den ander als voor het zwaard vallen waar niemand is, die jaagt; en gij zult voor het aangezicht uwer vijanden niet kunnen bestaan. 38. Maar gij zult omkomen onder de heidenen, en het land uwer vijanden zal u verteren. 39. En de overgeblevenen onder u zullen om hunne ongerechtigheid in de landen uwer vijanden uitteren; ja ook om de ongerechtigheden hunner vaderen zullen zij met hen uitteren.

Nadat God hun den zegen had voorgesteld, (het leven en het goede, dat hen tot een gelukkig volk zou maken, indien zij wilden gehoorzamen,) stelt Hij hun nu den vloek voor, den dood en het kwade, dat hen rampzalig zal maken, als zij ongehoorzaam zijn. Laat hen niet denken zoo vast en diep ingeworteld te zijn, dat Gods macht hen niet zou *kunnen* verderven, of zoo hoog in gunst bij Hem te staan, dat Zijne gerechtigheid hen niet zou *willen* verderven, indien zij van Hem afvallen en tegen Hem rebelleeren; neen, *Uit alle geslachten des aardbodems heb Ik ulieden alleen gekend, daarom zal Ik alle uwe ongerechtigheden over ulieden bezoeken*, Amos 3 : 2. Merk op:

I. Hoe hunne zonde wordt beschreven, die al deze rampen over hen zal brengen. Geen zonden van onwetendheid en zwakheid — voor dezen had God offeranden geboden; niet voor de zonden, waarvan zij zich bekeerden en die zij nalieten, maar de zonden, die met opgeheven hand werden bedreven, willens en wetens, in de verwatenheid van hun hart, en waarin zij hardnekkig bleven volharden.

Twee dingen zullen dit verderf gewisselijk over hen brengen.

1. Minachting voor Gods geboden, vers 14. „*Indien gij Mij niet zult hooren*, sprekende tot u door de wet, *en al deze geboden niet zult doen*, dat is: indien gij niet zult begeeren, en er naar zult streven ze te doen, en, indien gij, wanneer gij misdoet, geen gebruik maakt van het voorgeschreven middel tot herstel." Aldus wordt hunne zonde ondersteld te beginnen met bloote zorgeloosheid, onverschilligheid en nalatigheid. Die zonden zijn al erg genoeg, maar zij banen den weg voor nog erger, want het volk wordt voorgesteld, vers 15, als: *a. Gods inzettingen smadelijk te verwerpen*, zoowel de voorgeschreven plichten, als het gezag, dat ze voorschreef, met geringachting denkende aan de wet en den Wetgever. Diegenen spoeden zich heen naar hun verderf, die beginnen te denken dat de Godsdienst beneden hen is. *b.* Een *walgen van Zijne wetten*, zij walgen er van tot in hunne ziel. Zij, die den Godsdienst beginnen te verachten, zullen er langzamerhand toe komen om er van te walgen, en een min denken er van zal rijpen in een slecht denken er van; zij, die er zich van afkeeren, zullen er zich tegen keeren, hun hart zal er zich tegen verheffen *c. Vernietigende Zijn verbond.* Hoewel iedere overtreding van het gebod geen vernietigen is van het verbond (wij waren verloren, zoo het dit wèl was) zal toch, als de menschen tot zulken graad van goddeloosheid zijn vervallen, dat zij het gebod verachten en verfoeien, de volgende stap wezen dat zij God verwerpen en in geenerlei betrekking tot Hem willen staan. Zij, die het gebod verwerpen, zullen ten laatste het verbond verzaken. Merk op: Het is Gods verbond, dat zij vernietigen; Hij heeft het gemaakt, maar zij verbreken het. Als een verbond gemaakt en gehouden wordt tusschen God en den mensch, dan moet God er al de eer van hebben; maar als het ooit vernietigd wordt, dan moet de mensch er de schuld van dragen, hij heeft de breuk teweeggebracht.

2. Eene minachting van Zijne bestraffing. Zelfs hunne ongehoorzaamheid zou nog hun verderf niet geweest zijn, indien zij er zich niet in verhard hadden en onboetvaardig waren gebleven, in weerwil van de middelen, die God heeft aangewend om hen van hun boozen weg terug te brengen. Hunne minachting van Gods woord zou het verderf niet over hen gebracht hebben, indien zij er niet eene minachting aan hadden toegevoegd van Zijn roede, die hen tot bekeering zou hebben gebracht. Dit wordt op drieërlei wijze uitgedrukt. *Zoo gij Mij tot deze dingen toe niet zult hooren*, vers 18, 21, 27. Indien gij geen gehoorzaamheid zult leeren door hetgeen gij lijdt, maar als doof zult wezen voor het luid wraakgeroep van Gods oordeelen, gelijk gij doof gebleven zijt voor de krachtige argumenten van Zijn woord en de stille vermaningen van uw eigen geweten, dan voorwaar zijt gij verstokt." *b. Zoo gij met Mij in tegenheid wandelen zult*, vers 21, 23, 27. Alle zondaars wandelen in tegenheid met God, met Zijne waarheden, Zijne wetten en raadsbesluiten, maar inzonderheid diegenen, die onverbeterlijk blijven onder Zijne oordeelen. De bedoeling der roede is hen te verootmoedigen, te verteederen, en tot bekeering te brengen, maar instede hiervan wordt hun hart nog meer verhard en verbitterd tegen God, en in hunne benauwdheid overtreden zij nog meer tegen Hem. Zie 2 Kron. 28 : 22. Dat is in tegenheid te wandelen met God. De tekst kan ook gelezen worden: Indien gij lichtvaardig, roekeloos, zonder zorg of nadenken met Mij wandelt [1]) alsof gij geen acht sloegt, hetzij op wat gij doet, of het recht of onrecht is, of

1) Zie de Kantteekening op vers 21 in den Statenbijbel.

op hetgeen God doet met u, of Hij voor u of tegen u is, onbezonnen en in den blinde voortgaande." *c. Indien gij Mij door deze dingen nog niet getuchtigd zijt*, er nog niet door verbeterd zijt. Gods bedoeling in Zijn straffen is verbeteren, door de menschen tot overtuiging te brengen van het kwaad der zonde, en hen te nopen tot Hem de toevlucht te nemen om verlichting te verkrijgen; dit is de eerste en voornaamste bedoeling; maar zij, die door de oordeelen Gods niet verbeterd willen worden, moeten verwachten er door ten verderve te worden gebracht. Diegenen hebben wel zeer veel te verantwoorden, die lang en dikwijls onder de kastijdende hand Gods zijn geweest, en toch blijven voortgaan op hun zondigen weg; krank zijn en pijn lijden, en toch niet verbeterd worden; door tegenspoed verarmd zijn, en toch niet verbeterd; door breuk op breuk verbroken, en *nochtans niet tot den Heere bekeerd*, Amos 4 : 6 en verv.

II. Hoe de ellende, de rampzaligheid, beschreven wordt, die hun zonde over hen zou brengen, en wel onder twee hoofden.

1. God zelf zal tegen hen zijn, en dat is de wortel en oorzaak van al hun ellende. *a. Ik zal Mijn aangezicht tegen ulieden zetten*, vers 17, dat is: „Ik zal Mijn aangezicht tegen u zetten om u te verderven." Deze trotsche zondaars zal God weerstaan, en hen ter neder werpen, die Zijn gezag tarten. Of wel, met het aangezicht wordt toorn bedoeld; „Ik zal Mij hoogst misnoegd op u toonen." *b. Ik zal ook met u in tegenheid wandelen;* vers 24, 28, *Bij den verkeerde bewijst Gij U een worstelaar.* Als God in Zijne voorzienigheid de plannen dwarsboomt van een volk, die zij zoo goed beraamd dachten, hunne voornemens verijdelt, hunne maatregelen op niets doet uitloopen, hun streven tegengaat en hunne verwachtingen teleurstelt, dan wandelt Hij in tegenheid met hen. Er is niets te winnen door met God almachtig te twisten, want Hij zal òf het hart, òf den nek breken van hen, die tegen Hem strijden, hen òf tot bekeering, òf ten verderve brengen. „Ik zal in tegenheid wandelen met u; alle verbondsgoedertierenheid zal vergeten zijn, en gij zult aan de gewone leidingen Mijner voorzienigheid worden overgelaten. Zij, die God laten varen, verdienen, dat Hij hen laat varen. *c.* Naarmate zij hardnekkig bleven, zouden de oordeelen over hen nog toenemen. Indien de eerste merkbare teekenen van Gods misnoegen over hen hun doel niet bereiken om hen te verootmoedigen en te verbeteren, *dan zal Ik daar nog toedoen, om u zevenvoudig over uwe zonden te tuchtigen*, vers 18; en wederom, in vers 21: *Ik zal over u, naar uwe zonden, zevenvoudig slagen toedoen;* en, vers 24, *Ik zal u ook zevenvoudig slaan;* en, vers 28, *Ik zal u ook zevenvoudig over uwe zonden tuchtigen.* Indien de kleinere oordeelen hun werk niet doen, zal God grootere zenden, want als Hij oordeelt, overwint Hij. Waar geen oprecht berouw het recht in zijn loop stuit, zal het oordeel volvoerd worden. Als zij, die hardnekkig en onverbeterlijk zijn, één storm doorstaan hebben, moeten zij een anderen verwachten, die nog heviger is, en hoe streng zij ook gestraft worden, moeten zij toch, totdat zij in de hel zijn, nog zeggen: „er komt nog erger", tenzij zij berouw hebben en zich bekeeren. Indien *de smelter* totnutoe *tevergeefs gesmolten heeft*, Jer. 6 : 29, dan zal de oven *zevenmaal meer heet gemaakt worden*, (een spreekwoordelijke uitdrukking, gebruikt in Dan. 3 : 19) en telkens en nogmaals *zevenmaal meer heet*, en wie onder ons kan bij een verterend vuur wonen? God begint niet met de zwaarste oordeelen, om te toonen dat Hij lankmoedig is, en geen lust heeft in den dood der zondaren; maar zoo zij zich niet bekeeren, dan zal Hij tot het ergste overgaan, om te toonen dat Hij rechtvaardig is, en dat Hij zich niet laat bespotten of trotseeren. *d.* Hun ellende is voltooid in die bedreiging, vers 30, *Mijne ziel zal van u walgen.* Die mensch is wel zoo ongelukkig als hij wezen kan, dien God verafschuwt, want Zijn toorn is rechtvaardig en van kracht. Zoo zal, *indien iemand zich onttrekt*, zooals verondersteld wordt dat sommigen doen zullen, *Gods ziel in hem geen welbehagen hebben*, Hebr. 10 : 38, en Hij zal hem *uit Zijn mond spuwen*, Openb. 3 : 16. Er wordt van gesproken als iets vreemds, en dat toch maar al te waar is: *Heeft Uwe ziel eene walging van Zion?* Jer. 14 : 19.

2. De gansche schepping zal tegen hen krijgvoeren. Alle zware oordeelen Gods zullen tegen hen uitgaan, want Hij heeft veel pijlen in Zijn pijlkoker. De bedreigingen zijn hier zeer nauwkeurig, want in werkelijkheid zijn zij profetieën geweest, en Hij, die al hunne rebellie voorzien heeft, wist dat zij aldus zouden uitkomen, zie Deut. 31 : 16, 29. Deze lange lijst van bedreigingen toont, dat het kwaad de zondaren vervolgt.

A. Wij hebben hier: Tijdelijke oordeelen bedreigd. *a.* Krankheden van het lichaam, die epidemisch zullen heerschen, vers 16. *Ik zal over u stellen*, als meesters om u met strengheid te regeeren, *verschrikking, tering en koorts.* Het woord, dat wij vertalen door verschrikking, beteekent, naar sommigen denken, een bijzondere krankheid, waarschijnlijk (zegt de geleerde bisschop Patrick) *vallende ziekte*, die inderdaad eene verschrikking is. Alle chronische ziekten zijn begrepen in tering, en alle acute ziekten in koorts. Dezen verteren de oogen en veroorzaken smart, zoowel aan hen, die er door bezocht worden, als aan hunne bloedverwanten en vrienden. Alle krankheden zijn Gods dienaressen, en doen wat Hij haar gebiedt te doen, en dikwijls worden zij gebruikt als geesels, om er een weerstrevend volk mede te kastijden. In vers 25 worden zij er mede bedreigd, dat de pest hen zal bezoeken, als zij in hunne steden vergaderd zijn uit vrees voor het zwaard. En hoe grooter de bijeenvergadering van menschen is, hoe grooter verwoesting de pest aanricht, en als zij onder de krijgslieden heerscht, die een plaats moeten verdedigen, dan zijn de gevolgen uiterst noodlottig. *b.* Hongersnood en schaarschheid van brood, die hun op verschillende wijzen veroorzaakt zullen worden, zooals: *Ten eerste.* Door plundering, vers 16. *Gij zult uw zaad tevergeefs zaaien en uwe vijanden zullen dat op-*

eten, en het wegvoeren, zooals de Midianieten gedaan hebben, Richt. 6 : 5, 6. *Ten tweede.* Door ongunstig weder, inzonderheid door het gebrek aan regen, vers 19, *Ik zal uw hemel als ijzer maken*, geen regen latende nederdruipen, maar terugstralende hitte, en dan zal de aarde natuurlijk zoo droog en hard zijn *als koper*, en hun arbeid van ploegen en zaaien zal *tevergeefs* zijn, vers 20. Want de opbrengst der aarde hangt af van Gods goede voorzienigheid meer dan van der menschen bekwaamheid in den landbouw. Dit zal het breken zijn van *den staf des broods*, vers 26, waarop het leven steunt, en waardoor het wordt onderhouden, en waarop zij wellicht meer gesteund hebben dan op Gods zegen. Er zal zoo groot eene schaarschheid zijn van koren, dat, terwijl anders een gezin een oven vulde voor zijn eigen huishoudbrood, dan tien gezinnen tezamen slechts één oven er mede vullen, hetgeen hen, hunne kinderen en hunne dienstboden op rantsoen zal stellen, zoodat zij zullen *eten, maar niet verzadigd zullen worden.* Hoe minder zij hadden, hoe knagender hun honger zal zijn. *Ten derde.* Door de belegering hunner steden, want hierdoor zullen zij tot zulk een uitersten nood gebracht worden, dat zij *het vleesch hunner zonen en het vleesch hunner dochteren zullen eten*, vers 29. *c.* Oorlog en het overmogen hunner vijanden over hen; *gij zult geslagen worden voor het aangezicht uwer vijanden*, vers 17. De keur uwer mannen zal gedood worden in den krijg, *uwe haters zullen over u heerschappij hebben*, en terecht, daar gij niet hebt gewild dat de God, die u liefheeft, over u zou heerschen, 2 Kron. 12 : 8. Rampzalig is het volk welks vijanden zijne heerschers zijn, heerschappij over hetzelve verkregen hebben; of, welks heerschers zijne vijanden geworden zijn, en heimelijk zijne belangen zoeken te verderven. Aldus zou God *de hoovaardigheid hunner kracht verbreken*, vers 19. God had hun macht gegeven over de volken, maar toen zij, instede van dankbaar te zijn voor die macht, om haar te gebruiken ten dienste van Gods koninkrijk, er hoogmoedig op werden en er de bedoeling van miskenden, was het rechtvaardig in God haar te verbreken. Aldus zou God *een zwaard over hen brengen, dat de wrake des verbonds wreken zou*, vers 25. God heeft een rechtvaardige twistzaak met hen, die Zijn verbond verbreken, want Hij zal zich niet laten bespotten door het verraad van trouweloozen, en op de een of andere wijze zal Hij dien twist wreken op hen, die onstandvastig met Hem zijn of te kwader trouw met Hem handelen. *d. Wilde dieren:* leeuwen, beren en wolven, die onder hen zullen toenemen, en alles zullen verscheuren wat hun in den weg komt, vers 22, zooals wij lezen van twee beren, die in een oogenblik twee en veertig kinderen verscheurden, 2 Kon. 2 : 24. Dit is één van de vier booze gerichten, bedreigd in Ezech. 14 : 21, hetwelk duidelijk naar dit hoofdstuk verwijst. De mensch is geschapen om heerschappij te hebben over de dieren, en hoewel velen er van sterker zijn dan hij, zou toch geen van hen hem hebben kunnen schaden, ja meer: allen zouden hem gediend hebben, indien hij niet eerst Gods heerschappij over zich had verworpen, en daarom de zijne had verloren; en nu zijn de dieren in opstand tegen hem, die in opstand is tegen zijn Schepper; en als het den Heere der heirscharen behaagt, dan zijn zij de uitvoerders van Zijne wraak en de dienaren Zijner gerechtigheid. *e. Gevangenschap* of *verstrooiing; Ik zal u onder de heidenen verstrooien*, vers 33, *gij zult in het land uwer vijanden zijn*, vers 34. Nooit was een volk meer tot één lichaam vereenigd dan zij het waren; maar om hunne zonde zal God hen verstrooien, zoodat zij als verloren zullen zijn onder de heidenen, van wie God hen zoo genadiglijk had onderscheiden, maar met wie zij zich goddelooslijk hadden vermengd. Doch als zij nu verstrooid zijn, dan heeft de Goddelijke gerechtigheid toch nog niet met hen afgedaan, maar zal nog een zwaard achter hen uittrekken, dat hen zal vinden en vervolgen, waar zij ook zijn. Gods oordeelen kunnen niet getrotseerd worden, en evenmin kan men ze ontvluchten, er aan ontkomen. *f. Het algeheele verderf*, de verwoesting van hun land, dat zóó merkwaardig zal zijn, dat zelfs hunne vijanden, die er toe hadden medegewerkt, verbaasd zullen zijn bij de beschouwing er van, vers 32. *Ten eerste.* Hunne steden zullen verwoest, verlaten, onbewoond zijn, al de gebouwen er van vernield; die aan de verwoesting door den krijg waren ontkomen, zullen vanzelf tot verval komen. *Ten tweede.* Hunne heiligdommen zullen verwoest worden, dat is hunne synagogen, waarin zij elken sabbat voor den openbaren eeredienst bijeenkwamen, zoowel als hun tabernakel, tot welken zij driemaal in het jaar opgingen. *Ten derde.* Het land zelf zal woest zijn, niet bebouwd worden, vers 34, 35. Dan zal het land een welgevallen hebben aan zijne sabbaten, omdat zij de sabbatsjaren, die God had verordineerd, niet nauwgezet hadden waargenomen. Zij bebouwden hun land, als God wilde dat het zou rusten, met recht werden zij er dus uit verdreven; en de uitdrukking geeft te kennen, dat het land zelf er behagen en rust in had, toen het bevrijd was van zulke zondaars, waaronder het gezucht had, Rom. 8 : 20 en verv. De gevangenschap in Babylon duurde zeventig jaren, en gedurende dien tijd had het land aan zijne sabbaten een welgevallen, zooals, met verwijzing hiernaar, gezegd wordt in 2 Kron. 36 : 21. *g.* De verwoesting of vernieling van hunne afgoden, hoewel veeleer een zegen dan een oordeel, maar, een noodzakelijke daad van gerechtigheid zijnde, wordt zij hier vermeld om aan te toonen wat de zonde zou wezen, die al deze ellende over hen bracht, vers 30. *Ik zal uwe hoogten verderven.* Zij, die door Gods *geboden* niet van hunne zonden gescheiden willen worden, zullen er door Zijne *oordeelen* van worden gescheiden; daar zij hunne hoogten niet wilden verderven, zal God het doen. En om hen te smaden wegens de onredelijke liefde, die zij voor hunne afgoden hadden getoond, wordt hun voorzegd, dat *hun doode lichamen op de doode lichamen hunner drekgoden geworpen zullen worden.* Zij, die gehuwd zijn aan hunne lusten, zullen er vroeg of

laat genoeg van hebben. Hunne afgoden zullen noch zichzelven noch hunne aanbidders kunnen helpen, maar daar zij, die ze gemaakt hebben, hun gelijk zijn, zullen beiden gelijkelijk vergaan, en als blinden tezamen in de gracht vallen.

B. Zij worden hier met geestelijke oordeelen bedreigd, die hun geest zullen treffen, want Hij, die dezen gemaakt heeft, kan, als het Hem behaagt, Zijn zwaard er toe laten naderen.

Zij worden hier er mede bedreigd: *a.* Dat God geen welgevallen aan hen zal hebben, vers 31. *Ik zal uw lieflijken reuk niet ruiken.* Hoewel de oordeelen Gods geene scheiding hebben gemaakt tusschen hen en hunne zonden, hebben zij hun toch reukwerk afgedwongen, maar tevergeefs, zelfs hun reukwerk was Hem een gruwel, Jes. 1 : 13. *b.* Dat zij geen kloekmoedigheid zullen hebben in den krijg, maar moedeloos en versaagd zullen wezen. Zij zullen niet slechts vreezen en vlieden, vers 17, maar vreezen en *vallen, waar niemand is, die jaagt*, vers 36. Een schuldig geweten zal hun voortdurende verschrikking wezen, zoodat niet slechts trompetgeschal, maar *het geruisch van een gedreven blad hen zal jagen.* Zij, die de vreeze Gods van zich geworpen hebben, stellen zich bloot aan de vrees voor alle andere dingen, Spr. 28 : 1. Zelfs hunne vrees zal hen de een op den ander doen vallen, vers 37, 38. En zij, die elkanders schuld hebben vermeerderd, zullen nu elkanders vrees doen toenemen. *c.* Dat zij geen hoop zullen hebben op de vergeving hunner zonden, vers 39. *Zij zullen om hunne ongerechtigheid uitteren, hoe zouden zij dan leven?* Ezech. 33 : 10. Het is rechtvaardig in God, om diegenen over te laten aan wanhoop aan hunne vergeving, die zich vermeten hebben te zondigen, en wij zijn het Zijner vrije genade verschuldigd, als wij niet overgelaten zijn om uit te teren in de ongerechtigheid, waarin wij geboren zijn, en waarin wij hebben geleefd.

40. Dan zullen zij hunne ongerechtigheid belijden, en de ongerechtigheid hunner vaderen met hunne overtredingen, waarmede zij tegen Mij overtreden hebben, en ook dat zij met Mij in tegenheid gewandeld hebben; 41. Dat Ik ook met hen in tegenheid gewandeld, en hen in het land hunner vijanden gebracht zal hebben. Zoo dan hun onbesneden hart gebogen wordt, en zij dan aan de straf hunner ongerechtigheid een welgevallen hebben; 42. Dan zal Ik gedenken aan Mijn verbond met Jakob, en ook aan Mijn verbond met Izak, en ook aan Mijn verbond met Abraham zal Ik gedenken, en aan het land zal Ik gedenken; 43. Als het land om hunnentwil zal verlaten zijn geweest, en aan zijne sabbaten een welgevallen gehad hebben, wanneer het om hunnentwil verwoest was, en zij aan de straf hunner ongerechtigheid een welgevallen zullen gehad hebben; daarom, en omdat zij Mijne rechten hadden verworpen, en hunne ziel aan Mijne inzettingen gewalgd had. 44. En hierenboven is dit ook; als zij in het land hunner vijanden zullen zijn, zal Ik hen niet verwerpen, noch van hen walgen, om een einde van hen te maken, vernietigende Mijn verbond met hen; want Ik ben de HEERE hun God! 45. Maar Ik zal hun ten beste gedenken aan het verbond der vooroud eren, die Ik uit Egypteland voor de oogen der heidenen uitgevoerd heb, opdat Ik hun tot een God ware; Ik ben de HEERE! 46. Dit zijn die inzettingen, en die rechten, en die wetten, welke de HEERE gegeven heeft, tusschen zich en de kinderen Israels, op den berg Sinaï, door de hand van Mozes.

Het hoofdstuk besluit met genaderijke beloften van de hernieuwing van Gods gunst over hen na hun berouw en hunne bekeering, opdat zij niet — tenzij dan door hun eigen schuld — zullen uitteren om hunne ongerechtigheid. Zie, en aanschouw met bewondering den rijkdom van Gods genade jegens een volk, dat met hardnekkigheid Gods oordeelen heeft weerstaan, en er niet aan dacht om zich te onderwerpen, vóór het toppunt van nood en ellende was gekomen. Maar *keert gijlieden weder tot de sterkte, gij gebondenen die daar hoopt*, Zach. 9 : 12. Hoe slecht de zaken ook staan, er kan verandering komen ten goede. *Daar is hoop voor Israel.* Merk op:

I. Hoe het berouw beschreven wordt, dat hen voor deze genade ontvankelijk zou maken, vers 40, 41. Er worden drie zaken voor genoemd:

1. *Belijdenis*, waardoor zij eer moeten toekennen aan God, en schande aan zichzelven. Er moet eene belijdenis zijn van *zonde*, hun eigen zonden en die van hunne vaderen, waarvan zij de schuld moeten betreuren, omdat zij er de straf voor gevoelen, teneinde aldus de erfenis des toorns teniet te doen. Zij moeten in hunne belijdenis de zonde in haar slechtsten aard voorstellen, namelijk als een *wandelen in tegenheid met God*, dat is het zondige der zonde, het ergste er van, en dat wij in ons berouw zeer bijzonder moeten betreuren. Er moet ook een belijdenis wezen van *toorn*, zij moeten de werktuigen, de ondergeschikte oorzaken, van hunne benauwdheid voorbijzien, en belijden dat God *in tegenheid met hen heeft gewandeld*, en aldus *met hen gehandeld heeft naar hunne zonden.* Zoodanig eene belijdenis vinden wij bij Daniël, even vóór den dageraad hunner bevrijding, Hoofdst. 9, en evenzoo bij Ezra, Hoofdst. 9 en Nehem., Hoofdst. 9.

2. *Berouw* en droefheid naar God om de zonde; *zoo dan hun onbesneden hart gebogen wordt.* Een onboetvaardig, ongeloovig, onverootmoedigd hart wordt een *onbesneden* hart genoemd, het hart van een heiden, die een vreemdeling is voor God, veeleer dan het hart van een Israeliet, in verbond met Hem. De ware besnijdenis is *de besnijdenis des harten*, Rom. 2 : 29, zonder welke de besnijdenis van het vleesch van geen nut is, Jer. 9 : 26. Nu werd in het berouw over de zonde dit onbesneden hart gebogen, dat is: het werd in waar-

heid verbroken en bedroefd om de zonde. Een gebogen, verootmoedigd hart onder verootmoedigende omstandigheden, bereidt voor op verlossing en ware vertroosting.

3. *Onderworpenheid* aan Gods gerechtigheid in al Zijne handelingen; *zoo zij dan aan de straf hunner ongerechtigheid een welgevallen hebben*, vers 41, en wederom in vers 43; dat is, indien zij God rechtvaardigen en zichzelven veroordeelen, de straf geduldig dragen, als hetgeen zij wèl verdiend hebben, en nauwgezet aan het doel er van beantwoorden, als hetgeen door God wèl beraamd is; haar aannemen als eene vriendelijkheid, als een geneesmiddel, en haar gebruiken, dan zijn zij wezenlijk boetvaardig.

II. Hoe de genade beschreven wordt, die zij op hun berouw zullen verkrijgen.

1. Zij zullen niet verlaten worden. *Hoewel zij Mijne rechten hadden verworpen, en hunne ziel van Mijne inzettingen gewalgd had . . . zal Ik hen niet verwerpen, noch van hen walgen*, vers 43, 44. Hij spreekt als een teeder Vader, die het niet van zich kan verkrijgen een zoon, die zeer tergend is geweest, te onterven. *Hoe zou Ik u overgeven*, Hosea 11 : 8, 9. Totdat Hij zich de fondamenten had gelegd van eene kerk in de heidenwereld, was de Joodsche kerk niet geheel verlaten of verworpen.

2. Zij zullen gedacht worden. *Ik zal aan het land gedenken* met gunst, die gegrond is op de voorafgaande belofte: *Ik zal gedenken aan Mijn verbond*, vers 42, en herhaald is in vers 45. God wordt gezegd *Zijn verbond te gedenken*, als Hij er de belofte van vervult, zuiver en alleen om den wille Zijner getrouwheid, niet omdat er iets in ons is, dat ons in Zijne gunst aanbeveelt, maar omdat Hij Zijn woord gestand wil doen. Dat is de pleitgrond der kerk: *Aanschouw het verbond*, Psal 74 : 20. Hij zal het verbond gedenken, hetwelk van zulk een aard is, dat het plaats laat voor berouw en vergeving belooft op berouw; en *den Middelaar des verbonds*, die beloofd was aan Abraham, Izak en Jakob, en in de volheid des tijds was gezonden in gedachtenis aan dat heilig verbond. Het woord *verbond* is driemaal herhaald, om te kennen te geven, dat God er steeds aan indachtig is, en wil dat ook wij er aan indachtig zijn zullen. Ook worden de personen, met wie het verbond gemaakt is, op ongewone wijze genoemd, *per modum ascensus — in de opgaande lijn*, beginnende met Jakob, om hen trapsgewijze op te voeren tot de oudste belofte, die aan den vader der geloovigen gedaan was; aldus wordt Hij gezegd, Micha 7 : 20, de trouw te houden met Jakob, en de goedertierenheid met Abraham. Hij zal om hunnentwil, vers 45 [1]), niet om den wille hunner verdiensten maar hun ten beste, *gedenken des verbonds der voorouderen*, en uit dien hoofde hun vriendelijkheid betoonen, hoewel zij het ten eenenmale onwaardig zijn; daarom wordt van hen gezegd, dat zij, *aangaande de verkiezing, beminden zijn om der vaderen wil*, Rom 11 : 28. Als zij, die in een weg van zonde in tegenheid hebben gewandeld met God, in oprecht berouw tot Hem wederkeeren, dan zal Hij, hoewel in een weg van oordeel met hen in tegenheid gewandeld hebbende, in een weg van bijzondere goedertierenheid tot hen terugkeeeren, ingevolge het verbond der verlossing en genade. Niemand is zoo bereid om zich te bekeeren, als God bereid is om te vergeven op berouw en bekeering, door Christus, *die gegeven is tot een verbond.*

Eindelijk. Er wordt gezegd, dat dit de *wetten zijn, die de Heere gegeven heeft tusschen zich en tusschen de kinderen Israels*, vers 46. Zijne gemeenschap met Zijne kerk wordt onderhouden door Zijne wet. Hij openbaart niet slechts Zijne heerschappij over hen, maar Zijne gunst jegens hen, door hun Zijne wet te geven; en zij betoonen niet slechts hun heilige vreeze, maar hun heilige liefde, door haar waar te nemen, en aldus is zij tusschen hen meer gemaakt als een verbond dan als eene wet, want Hij trekt met menschenzeelen.

1) Naar de Engelsche overzetting.

HOOFDSTUK XXVII.

Het laatste vers van het vorige hoofdstuk scheen dit wetboek te besluiten; maar dit hoofdstuk is er als een aanhangsel aan toegevoegd. Wetten gegeven hebbende betreffende ingestelde diensten, geeft Hij nu aanwijzingen omtrent geloften en vrijwillige diensten, de vrijwillige offeranden van hun mond. Er waren misschien ernstige, vrome menschen onder hen, die, onder den indruk van hetgeen Mozes in het voorgaande hoofdstuk hun overgeleverd heeft, een sterken drang gevoelden om zich, of hunne kinderen, of hunne bezittingen aan Hem te wijden, en daar dit oprecht gemeend was, wilde God het ook aannemen. Daar de menschen echter allicht geneigd zijn er spijt van te hebben zulke geloften gedaan te hebben, laat Hij toe, hetgeen op die wijze beloofd was, tot een zekeren prijs in te lossen. Hier is: I. De wet betreffende hetgeen Gode gewijd was; personen, vers 2—8. Vee, rein of onrein, vers 9—13. Huizen en landerijen, vers 14—25. Met eene uitzondering van eerstelingen, vers 26, 27. II. Betreffende het verbannene, vers 28, 29. III. Betreffende tienden, vers 30—34.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Wanneer iemand een gelofte zal afgezonderd hebben, naar uwe schatting zullen de zielen des HEEREN zijn. 3. Als uwe schatting eens mans zal zijn van twintig jaren oud tot een, die zestig jaren oud is; dan zal uwe schatting zijn van vijftig sikkelen zilvers, naar den sikkel des heiligdoms. 4. Maar is het eene vrouw, dan zal uwe schatting zijn dertig sikkelen. 5. En is het van een, die vijf jaren oud is, tot een, die twintig jaren oud is, zoo zal uwe schatting van een man twintig sikkelen zijn, en voor eene vrouw tien sikkelen. 6. Maar is het van een, die een maand oud is, tot een, die vijf jaren oud is, zoo zal uwe schatting van een man zijn vijf sikkelen zilvers, en uwe schatting over eene vrouw zal zijn drie sikkelen zilvers. 7. En is het van een, die zestig jaren oud is en daarboven, is het een man, zoo zal uwe schatting zijn vijftien sikkelen, en voor eene vrouw tien sikkelen. 8. Maar zoo hij armer is dan uwe schatting, zoo zal hij zich voor het aangezicht des priesters zetten, opdat

de priester hem schatte; naar dat de hand desgenen, die de gelofte gedaan heeft, zal kunnen bekomen, zal de priester hem schatten. 9. En indien het een beest is, waarvan men den HEERE offerande offert; al wat hij daarvan den HEERE zal gegeven hebben, zal heilig zijn. 10. Hij zal niet vermangelen, noch hetzelve verwisselen, een goed voor een kwaad, of een kwaad voor een goed; indien hij nochtans een beest voor een beest eenigszins verwisselt, zoo zal dit, en wat daarvoor verwisseld is, heilig zijn. 11. En indien het eenig onrein beest is, van hetwelk men den HEERE geen offerande offert, zoo zal hij dat beest voor het aangezicht des priesters zetten. 12. En de priester zal dat schatten, naar dat het goed of kwaad is; naar uwe schatting, priester! zoo zal het zijn. 13. Maar indien hij het immers lossen zal, zoo zal hij deszelfs vijfde deel boven uwe schatting toedoen.

Dit is een deel der wet betreffende geloften van afzondering, buitengewone, waarop God wel niet uitdrukkelijk heeft aangedrongen, maar waarin Hij — indien zij bestaanbaar en overeenkomstig de algemeene geboden waren — toch een welbehagen had. Wij behooren niet slechts te vragen wat wij doen *moeten*, maar ook wat wij doen *mogen* tot eer en heerlijkheid van God. Gelijk *de milddadige milddadigheden beraadslaagt*, Jes. 32 : 8, zoo beraadslaagt de Godvruchtige Godvruchtige dingen, en het verruimde hart zou gaarne iets buitengewoons doen in den dienst van zoo goed een Meester als God is. Als wij een buitengemeenen zegen ontvangen of verwachten, dan is het goed om God te eeren met een buitengemeene gelofte.

I. Het geval wordt hier gesteld voor personen, die door een buitengewone gelofte aan God gewijd zijn, vers 2. Als een man zichzelf, of een kind, aan den dienst des tabernakels wijdde, om er het een of ander geringere werk te verrichten, zooals: den vloer te vegen, de asch weg te brengen, boodschappen te doen, of dergelijke zaken meer, dan zal *de persoon*, die aldus gewijd is, *des Heeren zijn*, dat is: „God zal genadiglijk den goeden wil aannemen"; dat is: *Gij hebt wèl gedaan, dat het in uw hart geweest is*, 2 Kron. 6 : 8; daar Hij echter hun dienst voor den tabernakel niet noodig had, omdat een geheele stam er voor was aangewezen, moesten zij, die aldus door een gelofte den Heere gewijd waren, gelost worden, en hun losgeld werd gebruikt voor het onderhoud van het heiligdom, of voor een anderen dienst er van, zooals blijkt uit 2 Kon. 12 : 4, waar het *des mans geld van de zielen zijner schatting* genoemd wordt. [1])

Diensvolgens worden hier de prijzen vastgesteld, waarnaar de priesters hunne schattingen moesten doen. Hier is:

1. De prijs voor iemand van middelbaren leeftijd, tusschen twintig en zestig jaren; voor dezen was de schatting het hoogst, omdat zij den meesten dienst konden bewijzen, voor een man moest vijftig sikkels en voor eene vrouw dertig sikkels betaald worden, vers 3, 4. De vrouwen werden *toen* minder geschat, maar in Christus niet, want *in Christus Jezus is geen man en vrouw*, Gal. 3 : 28. Zij, die in den bloei hunner jaren zijn, moeten zich verplicht achten meer te doen in den dienst van God en hun geslacht, dan verwacht kan worden van minderjarigen, die nog niet tot hunne bruikbaarheid zijn gekomen, of van grijsaards, die haar overleefd hebben.

2. De prijs voor de jeugdigen, tusschen vijf jaren en twintig jaren, was lager, omdat zij dan tot minderen dienst instaat waren, vers 5.

3. Kinderen beneden vijf jaren konden wel door hunne ouders aan God gewijd worden, zelfs vóór hunne geboorte, zooals Samuel, maar niet voorgesteld en gelost vóór zij eene maand oud waren, opdat, gelijk er één sabbat over heenging, eer zij besneden werden, er evenzoo ééne maan over hen heen zou gaan, eer zij geschat werden, en hunne schatting was slechts gering, vers 6. Samuel, die aldus aan God gewijd was, werd niet gelost, omdat hij een Leviet was, en een bijzonder gunstgenoot, en daarom werd hij in zijne kindsheid gebruikt in den dienst van den tabernakel.

4. De ouden van dagen waren lager geschat dan de jongen, maar hooger dan kinderen, vers 7. En de Hebreën merken op, dat de prijs van een oude vrouw op dien leeftijd het naastbij komt aan den prijs van een man, waaruit het gezegde (aangehaald door bisschop Patrick) onder hen ontstaan is: *Een oude vrouw in een huis is een schat in een huis.* Paulus stelt de bejaarde vrouw op hoogen prijs, als hij ze tot *leeraressen* maakt *van het goede*, Titus 2 : 3.

5. De armen zullen geschat worden naar hun vermogen, vers 8. Iets moeten zij betalen, opdat zij leeren niet onbedacht te zijn in hunne geloften aan God, want *Hij heeft geen lust aan zotten*, Pred. 5 : 3. Maar niet boven hun vermogen, maar *sekundum tenementum — naar hetgeen zij bezitten*, opdat zij door hun ijver zichzelven en hun gezin niet aan gebrek blootstellen. God verwacht en eischt van de menschen naar hetgeen zij hebben, niet naar hetgeen zij niet hebben, 2 Cor. 8 : 12.

II. Het geval wordt gesteld voor dieren, die door eene gelofte aan God gewijd zijn.

1. Indien het een rein dier was, zooals die welke als offerande aan den Heere geofferd werden, dan moet het niet gelost worden, noch voor iets evenwaardigs worden geruild, *het zal heilig zijn*, vers 9, 10. Nadat het den Heere gewijd was, mocht het tot geen gewoon gebruik worden aangewend, noch — bij nader bedenken — worden geruild, het moet òf op het altaar worden geofferd, òf, zoo het door het een of ander gebrek niet geschikt was om geofferd te worden, dan moet hij, die het den Heere gewijd heeft, daar zijn voordeel niet mede doen, maar het moet den priesters voor hun eigen gebruik gegeven worden, (want zij waren Gods ontvangers) of het moest verkocht worden ten voordeele van het heiligdom. Dit leert voorzichtigheid in het doen van geloften, en trouw in het houden er

1) In de Kantt. op de Engelsche overzetting evenals op die der Statenoverzetting.

van, als zij gedaan zijn, want *het is een strik des menschen, dat hij het heilige verslindt, en na gedane geloften onderzoek te doen*, Spr. 20 : 25. En hierop schijnt eene toespeling te zijn in dien regel der barmhartigheid. *Een iegelijk doe gelijk hij in zijn hart voorneemt*, 2 Cor. 9 : 7.

2. Indien het een onrein beest was, dan moet het ten gebruike van den priester worden gegeven en naar de schatting van den priester werd de prijs er van bepaald, maar zoo hij, die de gelofte gedaan had het wenschte te lossen, dan moest hij den prijs in geld betalen, en er nog een vijfde deel aan toevoegen, vers 11—13. Het was behoorlijk dat de menschen boetten voor hunne onstandvastigheid. God heeft ons Zijn wil doen kennen betreffende Zijn dienst, en het behaagt Hem niet, dat wij niet weten wat wij zelf willen. God verwacht dat zij, die met Hem handelen, zullen weten wat zij zeggen, en wat zij zeggen zullen doen.

14. En wanneer iemand zijn huis zal geheiligd hebben, dat het den HEERE heilig zij, zoo zal de priester dat schatten, naar dat het goed of kwaad is; gelijk als de priester dat geschat zal hebben, zoo zal het stand hebben. 15. En indien hij, die het geheiligd heeft, zijn huis zal lossen, zoo zal hij een vijfde deel des gelds uwer schatting daarboven toedoen, zoo zal het zijne zijn. 16. Indien ook iemand van den akker zijner bezitting den HEERE wat geheiligd zal hebben, zoo zal uwe schatting zijn naar zijn zaad; een homer gerstenzaad zal zijn op vijftig sikkelen zilvers. 17. Indien hij zijn akker van het jubeljaar af geheiligd zal hebben, zoo zal het naar uwe schatting stand hebben. 18. Maar zoo hij zijn akker na het jubeljaar geheiligd zal hebben, dan zal hem de priester het geld rekenen, naar de jaren, die nog overig zijn tot het jubeljaar; en het zal van uwe schatting afgetrokken worden. 19. En indien hij, die den akker geheiligd heeft, denzelven ganschelijk lossen zal, zoo zal hij een vijfde deel des gelds uwer schatting daarboven toedoen, en dezelve zal hem gevestigd zijn. 20. En indien hij dien akker niet zal lossen, of indien hij dien akker aan een anderen man verkocht heeft, zoo zal hij niet meer gelost worden. 21. Maar die akker, nadat hij in het jubeljaar zal uitgegaan zijn, zal den HEERE heilig zijn, als een verbannen akker; de bezitting daarvan zal des priesters zijn. 22. En indien hij den HEERE een akker heeft geheiligd, dien hij gekocht heeft, en niet is van den akker zijner bezitting; 23. Zoo zal de priester hem rekenen de som uwer schatting tot het jubeljaar; en hij zal op denzelfden dag uwe schatting geven, eene heiligheid den HEERE. 24. In het jubeljaar zal die akker wederkomen tot dien, van wien hij hem gekocht had, tot hem, wiens de bezitting van dat land was. 25. Al uwe schatting nu zal naar den sikkel des heiligdoms geschieden; de sikkel zal zijn van twintig gera.

Hier is de wet op onroerende goederen, die door een buitengewone gelofte den Heere geheiligd zijn.

I. Gesteld dat iemand in zijn ijver voor de eere Gods, *Hem zijn huis geheiligd heeft*, vers 14, dan moet dat huis door den priester geschat worden, en het geld, dat het bij verkoop heeft opgebracht, aangewend worden ten nutte van het heiligdom, dat langzamerhand grootelijks verrijkt werd door *geheiligde dingen*, 1 Kon. 15 : 15. Maar als de eigenaar het wilde lossen, dan moest hij het niet zoo goedkoop verkrijgen als een ander, maar aan den prijs een vijfde deel toevoegen, want hij had moeten nadenken eer hij zijne gelofte deed, vers 15. Voor den arme zal God de schatting verminderen, vers 8, maar voor den wispelturige, voor hem, die bij nader bedenken meer naar de wereld en zijn wereldlijke belangen neigt, dan in het eerst, zal God den prijs verhoogen. Geloofd zij God, er is een weg om *onze huizen den Heere heilig te doen zijn* zonder ze te verkoopen of te koopen. Als *wij en ons huis den Heere dienen*, als de Godsdienst heerscht in ons huis, als wij er *ondeugd verre van wegdoen*, en *eene kerk in ons huis hebben*, dan is er heiligheid des Heeren op geschreven; het is Zijns, en Hij zal er met ons in wonen.

II. Gesteld dat iemand een deel van zijn akker den Heere heiligt, het gevende voor werken van Godsvrucht, dan moet er geschil gemaakt worden tusschen land, dat den gever door erfrecht toeviel, en land, dat door hem gekocht werd, en daarnaar kwam er dan verandering in de zaak.

1. Als het tot het erfdeel zijner vaderen behoorde, hier genoemd: *de akker zijner bezitting*, dat van de eerste verdeeling van Kanaän aan zijn geslacht heeft behoord, dan mocht hij niet alles geven, neen, zelfs niet aan het heiligdom; God wilde zulk een mate van ijver niet toelaten, als waardoor iemands gezin tot armoede verviel. Maar wèl mocht hij er een deel van heiligen, of den Heere toewijden, vers 16. In zulk een geval: *a.* Moest het land geschat worden naar de wijze, volgens welke ook onze landlieden [1]) de waardij van land berekenen, namelijk naar de hoeveelheid der maten zaads, die er in gezaaid konden worden. Een stuk land, waarop een *homer* gerstezaad gezaaid kan worden, een homer bevattende tien efa's, Ezech. 45 : 11, (en niet zooals sommigen bij vergissing stellen, een *gomer*, die slechts het tiende deel van eene efa is, Exodus 16 : 36) werd geschat op vijftig sikkelen zilvers, een matige prijs, vers 16, en wel, als het gewijd of geheiligd werd terstond na het jubeljaar, vers 17. Maar indien het eenige jaren later was, dan werd de prijs dienovereenkomstig verminderd, vers 18. En: *b.* Als de waarde vastgesteld was, dan mocht de schenker, indien het hem behaagde, het lossen voor zestig sikkelen, dat is voor den homer van het gezaaide met bijvoeging van een vijfde deel. Het geld kwam dan ten bate van het heiligdom, en het land keerde terug in het bezit van hem, die het ge-

1) In Engeland.

heiligd had, vers 19! Maar indien hij het niet wilde lossen, en de priester het aan iemand anders verkocht, dan kwam het land in het jubeljaar — want voor langer tijd mocht het niet verkocht worden — weder in het bezit der priesters, wier eigendom het nu voortaan blijven zou, vers 20, 21. Wat aan den Heere gegeven wordt, behoort niet gegeven te worden met macht van herroeping; wat den Heere gewijd is moet door een eeuwig verbond altijd het Zijne blijven.

2. Indien het land door hemzelven gekocht was, en hem niet door erfenis van zijne voorouders ten deel was gevallen, dan moest niet het land zelf, maar de waardij er van in geld aan de priesters gegeven worden tot Godvruchtige doeleinden, vers 22—24. Er werd ondersteld dat zij, die door den zegen van God zoo rijk waren geworden, dat zij land konden koopen, zich verplicht zouden achten, om uit dankbaarheid een deel van het gekochte tenminste, (en hierin waren zij niet beperkt, maar mochten, als zij wilden, het alles heiligen) aan den dienst van God te wijden. Want wij behooren te geven, *naar dat wij welvaren verkregen hebben*, 1 Cor. 16 : 2. Koopers zijn op zeer bijzondere wijze gehouden en verplicht om liefdadig te zijn. Daar nu gekocht land volgens een vorige wet met het jubeljaar weder in het bezit moest komen van de familie, van welke zij het gekocht hadden, wilde God die wet en de bedoelingen er van niet teniet laten doen, door het *korban*, een *gave* te maken, Markus 7 : 11. Maar de waarde van het land moest berekend worden naar het getal der jaren, die er waren van de gelofte tot aan het jubeljaar, want slechts zoolang was het zijn eigendom, want God *haat den roof in het brandoffer*, en nooit kunnen wij Gode welbehaaglijk dienen met hetgeen waarmede wij onzen naaste benadeeld hebben. En dit geld moest hij betalen, en het land in bezit houden tot aan het jubeljaar, wanneer het vrij van alle lasten, zelfs van die der wijding, of heiliging, teruggegeven moest worden aan hem, van wie het gekocht was. De waarde van den sikkel, waarnaar al deze schattingen gemaakt moesten worden, wordt hier vastgesteld, vers 25, *de sikkel zal zijn van twintig gera*, en iedere gera was zestien gerstekorrels. Dit was tevoren bepaald. Ex. 30 : 13, en naardien er eenige veranderingen gekomen zijn, is het wederom vastgesteld in de wetten van den tempel in Ezechiels visioen, Ezech. 45 : 12, om aan te duiden, dat het Evangelie de dingen tot hun ouden standaard terug zal brèngen.

26. Maar het eerstgeborene, dat den HEERE van een beest eerstgeboren wordt, dat zal niemand heiligen; hetzij een os of klein vee, het is des HEEREN. 27. Doch is het van een onrein beest, hij zal dat lossen naar uwe schatting, en zal zijn vijfde deel daarboven toedoen; en indien het niet gelost wordt, zoo zal het verkocht worden, naar uwe schatting. 28. Evenwel niets, dat verbannen is, dat iemand den HEERE zal verbannen hebben, van al hetgeen hij heeft, van een mensch, of een beest, of van den akker zijner bezitting, zal verkocht noch gelost worden; al wat verbannen is, zal den HEERE een heiligheid der heiligheden zijn. 29. Al wat verbannen is, dat van de menschen zal verbannen zijn, zal niet gelost worden; het zal zekerlijk gedood worden. 30. Ook alle tienden des lands, van het zaad des lands, van de vrucht van het geboomte, zijn des HEEREN; zij zijn den HEERE heilig. 31. Maar zoo iemand van zijne tienden immers iets lossen zal, hij zal zijn vijfde deel daarboven toedoen. 32. Aangaande al de tienden van runderen en klein vee, alles wat onder de roede zal doorgaan, het tiende zal den HEERE heilig zijn. 33. Hij zal tusschen het goede en het kwade niet onderzoeken; hij zal het ook niet verwisselen; maar indien hij het immers verwisselen zal, zoo zal dit, en wat daarvoor verwisseld is, heilig zijn; het zal niet gelost worden. 34. Dit zijn de geboden, die de HEERE Mozes geboden heeft, aan de kinderen Israels, op den berg Sinaï.

I. Hier wordt er voor gewaarschuwd om niet te schertsen met het heiligen van dingen, in dier voege, dat Hem door iemand een eersteling geheiligd wordt, daar die reeds volgens de wet Zijns was, vers 26. Hoewel de zaak van een algemeene gelofte datgene is, waartoe wij tevoren reeds verplicht waren door het sacrament des verbonds, behoort toch een buitengewone gelofte, een afgezonderde gelofte, uit datgene te bestaan, waartoe wij in zulke omstandigheden en verhoudingen tevoren niet gehouden waren. De wet op de eerstelingen van onreine dieren, vers 27, is dezelfde als die tevoren, vers 11, 12.

II. Verbannen dingen of personen worden hier onderscheiden van dingen en personen, die slechts geheiligd waren.

1. Verbannen *dingen* waren den Heere *een heiligheid der heiligheden*, en konden noch tot den vorigen eigenaar terugkeeren, noch gelost worden, vers 28. Zij waren van dezelfde natuur als de offeranden, die *heiligheid der heiligheden genoemd werden*, die door niemand dan door de priesters zelven aangeraakt mochten worden. Het verschil tusschen deze en andere geheiligde dingen ontstond uit de verschillende uitdrukking der gelofte. Als iemand een ding aan God wijdde, waarbij hij zich onder een plechtigen eed verbond om het nooit tot een ander doel te gebruiken of te vervreemden, dan was dat ding verbannen.

2. Verbannen *personen* moesten gedood worden, vers 29. Niet, dat het in de macht van ouders of van een meester was om een kind of dienstknecht den dood te wijden, maar het moet bedoeld zijn van openbare vijanden van Israel, die, hetzij door het bevel van God of door het vonnis der vergadering, verbannen waren, zooals de zeven volken, met welken zij geen verbond moesten aangaan. De stad Jericho inzonderheid was aldus verbannen, Jozua 6 : 17. De inwoners van Jabes in Gilead werden ter dood

gebracht wegens het schenden van den eed of vloek, uitgesproken over hen, die niet opgekomen waren te Mizpa, Richt. 21 : 9, 10. Sommigen denken dat Jefta niet ten volle bekend was met de ware bedoeling en beteekenis van deze wet, en dat hij daarom zijne dochter offerde als een verbannene, die niet gelost mocht worden.

III. Eene wet betreffende tienden, die reeds vóór de wet betaald werden voor den dienst van God, zooals blijkt uit Abrahams betalen er van, Gen. 14 : 20, en Jakobs beloven er van, Gen. 28 : 22. Hier wordt bepaald:

1. Dat zij tienden zullen betalen van al hunne inkomsten, van hun koren, hunne vruchtboomen en hun vee, vers 30, 32. Van alle voortbrengselen, waarvan zij de vrucht genoten, moest God geëerd worden met de tienden, indien zij tiendbaar waren. Aldus erkennen zij God als den eigenaar van hun land, den gever van de vruchten, en zichzelven als Zijne leenroerigen, die van Hem afhankelijk zijn. Aldus brachten zij Hem dank toe voor den overvloed, dien zij genoten, en smeekten zij om Zijne gunst voor de voortduring er van. En ons wordt geleerd, om in het algemeen *den Heere te vereeren van ons goed*, Spr. 3 : 9, en in het bijzonder Zijne dienstknechten te onderhouden, en bereid te zijn *hun mede te deelen van alle goederen*, Gal 6 : 6; 1 Cor. 9 : 11. En ik kan niet inzien, hoe dit op geschikter wijze en naar betere verhouding of evenredigheid kan geschieden dan door de tienden, die God zelf vanouds verordineerd heeft.

2. Hetgeen eenmaal als tiende werd aangewezen moest niet veranderd of verruild worden, neen, zelfs niet voor iets beters, vers 33, want Gods voorzienigheid bestuurde de roede, die ze daarvoor teekende. God wilde het aannemen, al was het niet van het beste, en zij moeten het niet misgunnen of met tegenzin geven, al was het ook het beste, want het is *onder de roede doorgegaan.*

3. Dat het niet gelost mocht worden, tenzij de eigenaar nog een vijfde meer betaalde als rantsoen, vers 31. Als de menschen zulk een voorkeur hadden voor hetgeen als tiende gemerkt was, dan was het recht, dat zij voor die voorkeur betaalden.

Het laatste vers schijnt betrekking te hebben op het geheele boek, waarvan het slot is: *Dit zijn de geboden, die de Heere Mozes geboden heeft aan de kinderen Israels.* Vele van die geboden zijn van zedelijken aard en van blijvende verplichting, anderen er van zijn ceremonieel en eigen aan de Joodsche kerk, maar hebben toch een geestelijke beteekenis, en zijn leerrijk voor ons, die den sleutel bezitten om tot de verborgenheden te komen, welke er in zijn opgesloten, *want ook ons is*, door deze inzettingen, *het Evangelie verkondigd, gelijk als hun*, Hebr. 4 : 2. En ten opzichte van de geheele zaak hebben wij reden om God te danken, dat *wij niet tot den berg Sinaï zijn gekomen*, Hebr. 12 : 18. *a.* Dat wij niet onder de duistere schaduwen der wet zijn, maar het heldere licht van het Evangelie hebben, dat ons *Christus* toont als *het einde der wet tot rechtvaardigheid*, Rom. 10 : 4. De leer van onze verzoening met God door een Middelaar is niet omwolkt door den rook van brandoffers, maar verlicht door de kennis van *Christus en dien gekruisigd.* *b.* Dat wij niet onder het zware juk zijn der wet en rechtvaardigmakingen des vleesches, (zooals de apostel ze noemt, Hebr. 9 : 10,) opgelegd tot den tijd der verbetering, een juk *hetwelk noch zij, noch hunne vaders hebben kunnen dragen*, Hand. 15 : 10, maar onder de lieflijke en zachte inzettingen van het Evangelie, hetwelk diegenen *de ware aanbidders* noemt, *die den Vader aanbidden in geest en waarheid*, alleen door Christus en in Zijn naam, die onze priester is, onze tempel, ons altaar, ons offer, onze reinigmaking, ons alles. Laat ons daarom niet denken dat, dewijl wij niet gebonden zijn aan ceremonieele reinigingen, feesten en offeranden, een weinig tijd, zorg en onkosten genoeg zijn om er God mede te eeren. Neen, laat veeleer ons hart nog meer verruimd worden tot vrijwillige offeranden tot Zijn lof, nog meer ontvlammen in heilige liefde en blijdschap, nog meer gedrongen worden tot ernstig nadenken en oprechtheid van bedoeling. *Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, zoo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs;* God met zooveel te meer blijmoedigheid en nederig vertrouwen aanbiddende, zeggende: *Geloofd zij God voor Jezus Christus.*

EENE VERKLARING

MET PRACTISCHE OPMERKINGEN VAN HET VIERDE BOEK VAN MOZES, GENAAMD

NUMERI.

De titels der vijf boeken van Mozes, die wij in onze Bijbels gebruiken, zijn allen ontleend aan de Grieksche vertaling der Zeventigen, de oudste overzetting van het Oude Testament, die ons bekend is. Alleen voor dit boek is de titel ontleend aan het Latijn, terwijl voor al de overigen de Grieksche benamingen zijn behouden. Men had ook voor dit boek den Griekschen titel *Arithmoi* kunnen behouden, evengoed als *Genesis* voor het eerste en *Exodus* voor het tweede; of men had ook die namen kunnen vertalen, en het eerste boek: het *Ontstaan* of de *Wording*, het tweede de *Uittocht* of de *Ontkoming* hebben kunnen noemen, zooals dit derde boek *Numeri*, dat is: de *getallen*, of *tellingen* genoemd wordt. Dit boek is aldus genoemd vanwege de getallen der kinderen Israels, die zoo dikwijls in dit boek vermeld zijn, en zoo wèl waardig om er den titel aan te geven, omdat het de merkwaardige vervulling was van Gods belofte aan Abraham; dat zijn zaad zou zijn als de sterren des hemels in menigte. Het heeft ook betrekking op hunne tellingen, eene bij den berg Sinaï, Hoofdst. I, de andere in de vlakten van Moab, negen en dertig jaren later, Hoofdst. 26. En geen drie mannen van *nu* waren dezelfden als van *toen*. Het boek is bijna gelijkmatig verdeeld tusschen geschiedenis en wetten, door elkander gemengd.

I. Wij hebben de geschiedenissen van de telling en rangschikking der stammen, Hoofdst. 1—4; de wijding van het altaar en van de Levieten, Hoofdst. 7, 8; hun optrekken, Hoofdst. 9, 10; hun murmureeren en hun ongeloof, om welke reden zij veroordeeld werden om veertig jaren in de woestijn om te wandelen, Hoofdst. 11—14; de rebellie van Korach, Hoofdst. 16, 17; de geschiedenis van het laatste der veertig jaren, Hoofdstuk. 20—26; de verovering van Midian, en de vestiging der twee stammen, Hoofdst. 31—32; met een verhaal van hunne reizen, Hoofdst. 33.

II. Wij hebben onderscheidene wetten: omtrent de Nazireërs enz., Hoofdst. 5, 6; en wederom omtrent den last der priesters, enz. Hoofdst. 18, 19; feesten, Hoofdst. 28, 29; en geloften, Hoofdst. 20; en betreffende hunne vestiging in Kanaän, Hoofdst. 27, 34, 35, 36. Een uittreksel van veel in dit boek hebben wij in weinig woorden in Psalm 95 : 10: *Veertig jaren heb Ik verdriet gehad aan dit geslacht,* en eene toepassing er van op onszelven in Hebr. 4 : 1. *Laat ons dan vreezen achtergebleven te zijn.* Veel aanzienlijke volken waren toen in wezen, die in steden en versterkte plaatsen woonden, van wie door den gewijden geschiedschrijver geen nota wordt genomen, terwijl zeer nauwkeurig aanteekening wordt gehouden van de zaken en lotgevallen van een handvol menschen, die in tenten woonden, en op vreemde wijze ronddwaalden in een woestijn, omdat zij de kinderen waren van het verbond: *want des Heeren deel is Zijn volk, Jakob is het snoer Zijner erve.*

HOOFDSTUK I.

Israel zal nu gevormd worden tot een gemeenebest, of liever, tot een koninkrijk, want DE HEERE WAS HUN KONING, 1 Sam. 12 : 12. Hunne regeering was eene theocratie, en onder God was Mozes *koning in Jeshurun,* Deut. 33 : 5. Voor de rechte vestiging nu van dezen heiligen staat was, na de instelling van goede wetten, de instelling noodig van goede orde; daarom moest een onderzoek ingesteld worden van de onderdanen van dit koninkrijk, hetgeen geschiedt in dit hoofdstuk, waarin wij hebben: I. Orders, gegeven aan Mozes om het volk te tellen, vers 1—4. II. De benoeming van personen, om hem hierin behulpzaam te zijn, vers 5—16. III. Het afzonderlijk getal van elken stam, zooals het aan Mozes werd ingeleverd, vers 17—43. IV. De som totaal van allen tezamen, vers 44—46. V. Eene uitzondering van de Levieten, vers 47—54.

Voorts sprak de HEERE tot Mozes, in de woestijn van Sinaï, in de tent der samenkomst, op den eersten der tweede maand, in het tweede jaar, nadat zij uit Egypteland uitgetogen waren, zeggende: 2. Neem op de som van de geheele vergadering der kinderen Israels, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der mannen, van al wat mannelijk is, hoofd voor hoofd, 3. Van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire in Israel uittrekken; die zult gij tellen naar hunne heiren, gij en Aäron. 4. En met ulieden zullen zijn van elken stam een man, die een hoofdman is over het huis zijner vaderen. 5. Deze zijn nu de namen der mannen, die bij u staan zullen: van Ruben, Elizur, de zoon van Sedeur. 6. Van Simeon, Selumiël, de zoon van Zurisaddai. 7. Van Juda, Nahesson, de zoon van Amminadab. 8. Van Issaschar, Nethaneël, de zoon van Zuhar. 9. Van Zebulon, Eliab, de zoon van Helon. 10. Van de kinderen van Jozef: van Efraïm, Elisama, de zoon van Ammihud; van Manasse, Gamaliël, de zoon van Pedazar. 11. Van Benjamin, Abidan, de zoon van Gideoni. 12. Van Dan, Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai. 13. Van Aser, Pagiël, de zoon van Ochran. 14. Van Gad, Eljasaf, de zoon van Dehuel. 15. Van Nafthali, Ahira, de zoon van Enan. 16. Deze waren de geroepenen der vergadering, de oversten der stammen hunner vaderen; zij waren de hoofden der duizenden van Israel.

Hier wordt eene volmacht gegeven voor de telling van het volk Israels. Lang daarna is het aan David duur te staan gekomen, dat hij dit zonder volmacht gedaan heeft. Hier is:

I. De datum van deze volmacht, vers 1.

1. De *plaats:* zij wordt gegeven in het hof Gods, *in de woestijn van Sinaï;* van Zijn koninklijk paleis, *de tent der samenkomst.*

2. De *tijd: in het tweede jaar nadat zij uit Egypteland uitgetogen waren;* wij kunnen het het tweede jaar van die regeering noemen. De wetten in Leviticus werden gegeven in de eerste maand van dat jaar; deze orders werden uitgevaardigd in het begin der tweede maand.

II. De aanwijzingen gegeven voor de uitvoering er van, vers 2, 3.

1. Alleen personen van het mannelijk geslacht moesten geteld worden en van dezen alleen de zoodanigen, die geschikt waren voor den krijg. Niemand *beneden de twintig jaren;* want hoewel er onder de zoodanigen wel waren, die wat grootte en lichaamskracht betreft wel voor den militairen dienst geschikt zouden zijn, wilde God in mededoogen met hunne jeugd toch niet, dat zij al de wapens zouden dragen.

2. Ook moesten zij niet geteld worden, die vanwege hoogen leeftijd, lichaamszwakte of gebreken, zooals blindheid, kreupelheid, of chronische kwalen, ongeschikt waren voor den krijg. Daar de kerk een strijdende kerk is, worden slechts diegenen geacht er ware leden van te zijn, die zich hebben laten inschrijven als krijgsknechten van Jezus Christus, want ons leven, ons Christelijk leven is een krijg.

3. Het getal moest opgenomen worden naar *het huis hunner vaderen,* opdat geweten zou worden, niet slechts hoevelen zij waren, en wat hunne namen waren, maar ook van welken stam en geslacht zij waren, ja tot welk bijzonder huis ieder behoorde; of wel, het als het monsteren van een leger beschouwende, tot welk regiment ieder behoorde, ten einde zelf zijne plaats te weten, en de overheid mocht weten waar hem te vinden. Zij waren reeds een weinig tevoren geteld, toen hun hoofdgeld ten dienste van den tabernakel betaald moest worden, Exodus 38 : 25, 26. Maar het schijnt dat zij toen niet geregistreerd waren *naar het huis hunner vaderen,* zooals dit nu geschiedde. Hun aantal was toen gelijk aan hun tegenwoordig aantal: zes honderd duizend, drie duizend en vijf honderd, want zoovelen als er sedert gestorven waren, en dus van het getal afvielen, zoovelen hadden nu den twintigjarigen leeftijd bereikt, en werden dus bij het getal gevoegd. *Eén geslacht gaat voorbij, en een ander komt.* Dagelijks ontstaan leemten, die echter dagelijks door nieuw-aangekomenen weder gevuld worden. Gods voorzienigheid zorgt er voor dat op den een of anderen tijd, in de eene of andere plaats, de geboorten opwegen tegen de sterfgevallen, opdat het menschelijk geslacht en het heilige zaad niet uitgeroeid worden van de aarde.

III. Er werden gevolmachtigden benoemd om dit werk te verrichten. Mozes en Aäron moesten er het toezicht over houden, vers 3, en uit iederen stam moest één man, die van aanzien was in zijn stam en geacht werd er goed bekend mede te wezen, er behulpzaam bij zijn: *de oversten der stammen,* vers 16. Zij, die aanzienlijk zijn, moeten er zich op toeleggen om van dienst te wezen; laat hem, die groot is, een dienaar zijn, en door zijne bekendheid met het publiek toonen, dat hij het waard is om van het publiek gekend en geëerd te worden. Dit werk der telling werd opgedragen aan hem, die de voornaamste, de edelste was van zijn stam.

Maar waarom werd deze telling bevolen en deze monsterrol bewaard? Om verscheidene redenen.

1. Om de vervulling te bewijzen van de

belofte, gedaan aan Abraham, dat God zijn zaad uitermate zeer zou vermenigvuldigen; welke belofte vernieuwd werd aan Jakob, Gen. 28 : 14, dat *zijn zaad zou wezen als het stof der aarde.* Nu blijkt het dat er niet een tittel gevallen is van die goede belofte, hetgeen eene bemoediging voor hen was om te hopen, dat ook de andere belofte, die namelijk van hun het land Kanaän tot een erfelijke bezitting te geven, ter bestemder tijd vervuld zal worden. Als naar het getal van een troep menschen naar oogenschijn gegist wordt, dan is het gemakkelijk voor iemand, die geneigd is tot vitten, te vermoeden dat de gissing fout is, en dat zij, geteld wordende, zouden blijken niet half zoo talrijk te zijn. Daarom wilde God dat Israel geteld zou worden, opdat het in de geschiedenis zou worden vermeld, hoe grootelijks zij in weinig tijds waren vermenigvuldigd, opdat de macht van Gods voorzienigheid en de waarheid Zijner belofte door allen gezien en erkend zullen worden. Naar den gewonen loop der natuur zou het niet te verwachten zijn geweest, dat vijf en zeventig zielen (het getal van Jakobs gezin toen hij naar Egypte ging) in twee honderd vijftien jaren (en het was niet langer) tot zooveel honderdduizenden zouden worden. Het moest dus toegeschreven worden aan een buitengewone kracht in de belofte en den zegen van God.

2. Om de bijzondere zorg aan te duiden, die God zelf voor Zijn Israel wilde hebben, en verwachtte dat Mozes en de mindere oversten over hen hebben zouden. God wordt *de Herder Israels* genoemd, Psalm 80 : 1. De herders nu hielden altijd rekening van hunne kudden, en gaven ze bij getallen over aan de onderherders, opdat zij zouden weten of er ook vermist waren; evenzoo telt God Zijne kudde, opdat Hij van allen, die Hij in Zijne schaapskooi heeft toegelaten, er geen zou verliezen, behalve voor iets gelijkwaardigs, namelijk hen, die geofferd werden aan Zijne gerechtigheid.

3. Het was om een verschil te stellen tusschen de geboren Israelieten en het vermengde volk, dat zich onder hen bevond. Geen anderen werden geteld dan Israelieten; de geheele wereld is, vergeleken bij deze juweelen, slechts rommel, nutteloos goed. Er wordt weinig acht gegeven op anderen, maar de heiligen zijn Gods bijzonder eigendom, over hen draagt Hij zeer bijzonder zorg. *De Heere kent degenen, die Zijne zijn,* 2 Tim. 2 : 19; Hij *kent hen bij name,* Filipp. 4 : 3. *De haren huns hoofds zijn geteld;* maar tot anderen zal Hij zeggen: *„Ik heb u nooit gekend,* heb nooit acht op u gegeven."

4. Het was om hen in verschillende afdeelingen te rangschikken, ten einde de bedeeling van het recht gemakkelijker te maken, en hun tocht door de woestijn geregelder. Het is een verwarde hoop volks, geen leger, dat niet gemonsterd en in orde gerangschikt is.

17. Toen namen Mozes en Aäron die mannen, welke met namen uitgedrukt zijn. 18. En zij verzamelden de geheele vergadering op den eersten dag der tweede maand; en die verklaarden hunne afkomst, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van die twintig jaren oud was en daarboven, hoofd voor hoofd. 19. Gelijk als de HEERE Mozes geboden had, zoo heeft Hij hen geteld in de woestijn van Sinaï. 20. Zoo waren de zonen van Ruben, den eerstgeborene van Israel, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, hoofd voor hoofd, al wat mannelijk was, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken; 21. Hunne getelden van den stam van Ruben waren zes en veertig duizend en vijf honderd. 22. Van de zonen van Simeon, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, zijne getelden, in het getal der namen, hoofd voor hoofd, al wat mannelijk was, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken; 23. Hunne getelden van den stam van Simeon waren negen en vijftig duizend en drie honderd. 24. Van de zonen van Gad, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 25. Waren hunne getelden van den stam van Gad vijf en veertig duizend zes honderd en vijftig. 26. Van de zonen van Juda, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 27. Waren hunne getelden van den stam van Juda vier en zeventig duizend en zes honderd. 28. Van de zonen van Issaschar, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 29. Waren hunne getelden van den stam van Issaschar vier en vijftig duizend en vier honderd. 30. Van de zonen van Zebulon, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 31. Waren hunne getelden van den stam van Zebulon zeven en vijftig duizend en vier honderd. 32. Van de zonen van Jozef; van de zonen van Efraïm, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen die ten heire uittrokken, 33. Waren hunne getelden van den stam van Efraïm veertig duizend en vijfhonderd. 34. Van de zonen van Manasse, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 35. Waren hunne getelden van den stam van Manasse twee en dertig duizend en twee honderd. 36. Van de zonen van Benjamin, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis

hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 37. Waren hunne getelden van den stam van Benjamin vijf en dertig duizend en vier honderd. 38. Van de zonen van Dan, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 39. Waren hunne getelden van den stam van Dan twee en zestig duizend en zeven honderd. 40. Van de zonen van Aser, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 41. Waren hunne getelden van den stam van Aser een en veertig duizend en vijf honderd. 42. Van de zonen van Nafthali, hunne geboorten, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen, van twintig jaren oud, en daarboven, allen, die ten heire uittrokken, 43. Waren hunne getelden van den stam van Nafthali drie en vijftig duizend en vier honderd.

Wij hebben hier de snelle uitvoering van de orders voor de telling van het volk. Zij ving aan op denzelfden dag, dat de orders gegeven waren: *Op den eersten dag van de tweede maand*, vergel. vers 18 met vers 1. Als er een werk gedaan moet worden voor God, dan is het goed om er spoed mede te maken, terwijl het besef van plicht nog sterk en dringend is. En voorzooveel blijkt, was het slechts het werk van één dag, want tusschen dien dag en den twintigsten dier maand, toen het leger optrok, Hoofdst. 10 : 11, werden zeer veel dingen gedaan. Joab heeft bijna tien maanden doorgebracht met het volk te tellen in Davids tijd, 2 Sam. 24 : 8; maar toen waren zij verspreid door het land, en nu woonden zij dicht bij elkander; toen heeft Satan aangepord om het te doen, nu geschiedde het op Gods bevel. Het werd thans ook spoediger en gemakkelijker gedaan, omdat het kort tevoren ook gedaan was, en zij behoefden slechts de eerste registers na te slaan, en te letten op de veranderingen, die sinds hadden plaatsgehad, en waarschijnlijk wel opgeschreven waren naar dat zij zijn voorgekomen.

In de bijzonderheden, hier vermeld, hebben wij op te merken:

1. Dat de getallen voluit in woorden zijn opgegeven (zooals ik wel zeggen kan) en niet in cijfers. Voor ieder der twaalf stammen wordt het herhaald, om aan het bericht meer plechtigheid bij te zetten, dat zij geteld waren, *naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, in het getal der namen;* om aan te toonen, dat iedere stam het getal opnam en inleverde naar denzelfden regel en dezelfde methode, hoewel er zooveel handen bij gebruikt werden; eerst hunne geslachtslijst opgevende, om te toonen, dat hunne familie afstamde van Israel, dan de geslachten zelven, naar hunne orde, vervolgens elk geslacht verdeelende naar de huizen, of onderhoorige gezinnen, die er als de takken van waren, en onder dezen de namen van bijzondere personen, naar de regelen der wapenkunde. Aldus kon iedereen weten, wie aan hem verwant waren, en wie zijn naaste bloedverwanten waren, waarvan sommige wetten, die wij reeds ontmoet hebben, afhingen; en behalve dat, hoe nader iemand ons bestaat in den bloede hoe meer wij bereid moeten zijn om hem goed te doen.

2. Dat zij allen eindigen met honderden, behalve Gad, die met vijftig eindigt, vers 25, maar geen der getallen daalt af tot eene eenheid, of tot tien. Sommigen denken, dat Gods voorzienigheid het toen juist zoo beschikt heeft, dat al de stammen even getallen hadden, en er geen oneven of gebroken getallen onder hen waren, om te toonen, dat er in hunne toeneming iets meer dan gewoons bedoeld was, daar er deze buitengewone bijzonderheid in werd opgemerkt. Het is echter veeleer waarschijnlijk, dat zij, daar Mozes eenigen tijd tevoren oversten der honderden en oversten der vijftigen over hen aangesteld heeft, het volk geteld hebben naar hun respectieve oversten, hetgeen dan de getallen tot honderden en vijftigen bracht.

3. Dat Juda de talrijkste van allen is, meer dan het dubbel van Benjamin en van Manasse, en bijna twaalf duizend meer dan eenigen anderen stam, vers 27. Het was Juda, dien *zijne broeders zouden loven*, omdat van hem Messias, de Vorst zal afstammen; omdat dit echter nog iets in de verte was, heeft God intusschen dien stam op velerlei wijze geëerd, inzonderheid door de groote toeneming er van, om diens wil, die in de volheid des tijds uit Juda zal gesproten zijn, Hebr. 7 : 14. Juda moest bij den tocht door de woestijn de voorhoede zijn, en daarom werd hij ook met grootere kracht toegerust dan iedere andere stam.

4. Efraïm en Manasse, de zonen van Jozef, worden als afzonderlijke stammen geteld, en beiden tezamen vormen een getal, bijna zoo groot als dat van Juda. Dat was ingevolge van Jakobs aannemen van hen als zijn eigen zonen, waardoor zij met hunne ooms, Ruben en Simeon, gelijk werden gesteld, Gen. 48 : 5. Het was ook de uitwerking van den zegen over Jozef, die een *vruchtbare tak* zal zijn, Gen. 49 : 22. En Efraïm, de jongste, wordt het eerst genoemd en is talrijker dan Manasse, want Jakob had zijne handen boven hunne hoofden gekruist, en tienduizenden voorzien van Efraïm, en duizenden van Manasse. De vervulling hiervan bevestigt ons geloof in den geest der profetie, waarmede de aartsvaders begiftigd waren.

5. Toen zij afkwamen in Egypte, had Dan slechts één zoon, Gen. 46 : 23, en zoo was zijn stam slechts één geslacht, Hoofdst. 26 : 42. Benjamin had toen tien zonen, Gen. 46 : 21, en toch bedraagt nu het getal van Dan bijna het dubbele van Benjamin. De toeneming en vermindering van geslachten gaat niet altijd naar hetgeen wij waarschijnlijk achten. Sommigen worden grootelijks vermenigvuldigd en nemen weder sterk af, terwijl aan anderen, die arm waren, de huisgezinnen gemaakt worden als kudden, Psalm 107 : 38, 39, 41; zie ook Job 12 : 23.

6. Van iederen stam wordt gezegd, dat diegenen geteld werden, die instaat waren om uit te gaan ten krijg, om hen er aan te herinneren, dat hun oorlogen te wachten stonden, hoewel zij nu vrede hadden en geen tegenstand ontmoetten. *Die zich aangordt beroeme zich niet als die zich losmaakt.*

44. Deze zijn de getelden, welke Mozes geteld heeft, en Aäron, en de oversten van Israel; twaalf mannen waren zij, elk over het huis zijner vaderen. 45. Alzoo waren al de getelden der zonen van Israel, naar het huis hunner vaderen, van twintig jaren oud en daarboven, allen, die in Israel ten heire uittrokken, 46. Al de getelden dan waren zes honderd drie duizend vijfhonderd en vijftig.

Wij hebben hier de som totaal aan den voet der rekening; zij waren met hun allen 600.000 strijdbare mannen, en nog 3550 over. Sommigen denken dat toen dit eenige maanden tevoren hun getal was, Exod. 38 : 26, de Levieten nog medegerekend waren; maar nu die stam afgezonderd was voor den dienst van God, hadden toen zoovelen meer den ouderdom van twintig jaren bereikt, dat het geheele aantal hetzelfde bleef, om aan te toonen, dat wat wij ook tot de eer en den dienst van God mogen afstaan, ons op de een of andere wijze vergoed zal worden.

Nu zien wij welk een groot en talrijk leger zij waren. Laat ons nu eens nagaan:

1. Hoeveel er noodig was om die allen (behalve nog ongetwijfeld dubbel hun aantal van vrouwen en kinderen, kranken en ouden van dagen, en van het gemengde volk) gedurende veertig jaren in de woestijn te onderhouden, en die allen moesten iederen dag door God onderhouden worden, daar zij hun voedsel hadden van den dauw des hemels, en niet van de vettigheid der aarde. O welk een groot en goed huishouder is onze God, van wien zoovelen afhankelijk zijn, die iederen dag van Hem ontvangen wat zij behoeven!

2. Wat de zonde aanricht onder een volk; binnen veertig jaren zouden de meesten van hen natuurlijk gestorven zijn om de gemeene zonde van het menschdom; want toen de zonde in de wereld kwam, is de dood er mede in gekomen, en hoe groot zijn de verwoestingen, die hij aanricht op de aarde! Maar, wegens de bijzondere zonde van ongeloof en murmureeren, zijn allen, die nu geteld zijn, behalve twee, in hunne ongerechtigheid gestorven, omgekomen in de woestijn.

3. Welk een groot getal Gods geestelijk Israel zal uitmaken in het einde, hoewel zij op één tijd en in ééne plaats slechts een klein kuddeke schijnen te zijn; maar als zij allen saamvergaderd zijn, dan zullen zij een groote schare wezen, die niemand tellen kan, Openb. 7 : 9. En hoewel het begin der kerk gering is, zal toch haar laatste zeer vermeerderd worden. De kleinste zal tot duizend worden.

47. Maar de Levieten, naar den stam hunner vaderen, werden onder hen niet geteld. 48. Want de HEERE had tot Mozes gesproken, zeggende: 49. Alleen den stam Levi zult gij niet tellen, noch hunne som opnemen, onder de zonen van Israel. 50. Maar gij, stel de Levieten over den tabernakel der getuigenis, en over al zijn gereedschap, en over alles wat daartoe behoort; zij zullen den tabernakel dragen, en al zijn gereedschap; en zij zullen dien bedienen, en zij zullen zich rondom den tabernakel legeren. 51. En als de tabernakel zal optrekken, de Levieten zullen denzelven afnemen; en wanneer de tabernakel zich legeren zal, zullen de Levieten denzelven oprichten; en de vreemde, die daarbij komt, zal gedood worden. 52. En de kinderen Israels zullen zich legeren, een iegelijk bij zijn leger, en een iegelijk bij zijne banier, naar hunne heiren. 53. Maar de Levieten zullen zich legeren rondom den tabernakel der getuigenis, opdat geene verbolgenheid over de vergadering van de kinderen Israels zij; daarom zullen de Levieten de wacht van den tabernakel der getuigenis waarnemen. 54. Zoo deden de kinderen Israels; naar alles, wat de HEERE Mozes geboden had, zoo deden zij.

Er wordt hier zorggedragen om den stam van Levi, die zich in de zaak van het gouden kalf gunstig had onderscheiden, Exod. 32 : 26, van de overige stammen te onderscheiden. Buitengewone diensten zullen met buitengewone eer beloond worden.

1. Het was de eer der Levieten, dat zij tot hoeders aangesteld werden van de geestelijke zaken. Aan hen was de zorg opgedragen voor den tabernakel en zijn schatten, zoowel in het leger als op hunne reizen. *a.* Als zij optrokken, dan moesten de Levieten den tabernakel afnemen, hem met alles wat er toe behoorde dragen, en hem daarna op de bestemde plaats weder oprichten, vers 50, 51. Het was voor de eer der heilige dingen, dat het aan niemand veroorloofd was ze te zien of aan te raken, dan alleen aan hen, die door God tot dezen dienst geroepen waren. Zoo zijn wij allen ongeschikt en onwaardig om gemeenschap te hebben met God, totdat wij door Zijne genade geroepen worden *tot de gemeenschap van Zijn Zoon Jezus Christus onzen Heere*, en aldus, het geestelijk zaad zijnde van dien grooten Hoogepriester, *priesters gemaakt zijn onzen Gode*, en er is beloofd, dat God, zelfs uit de heidenen eenigen tot Levieten zal nemen, Jes. 66 : 21. *b.* Als zij rustten, dan *moesten de Levieten zich rondom den tabernakel legeren*, vers 50, 53, teneinde dicht bij hun werk te zijn, en den tabernakel te bewaken, hem voor plundering of ontheiliging te bewaren. Zij moeten zich legeren rondom den tabernakel, *opdat geene verbolgenheid over de vergadering der kinderen Israels zij*, gelijk er zijn zou, indien de tabernakel en de wacht er over veronachtzaamd werden, en diegenen er zich om zouden verzamelen, aan wie het niet vergund was hem te naderen. Er moet groote zorg worden gedragen om zonden te voorkomen, omdat zonde te voorkomen

is toorn of verbolgenheid te voorkomen.

2. Het was voorts nog hun eer, dat, gelijk Israel, een heilig volk zijnde, *niet onder de heidenen gerekend zal worden*, zij, een heilige stam zijnde, niet onder de Israelieten gerekend werden, maar later op zichzelven geteld zullen worden, vers 49. De dienst, dien de Levieten in het heiligdom hadden te verrichten, wordt een *strijd* genoemd, Hoofdst. 4 : 23. En daar zij dien strijd streden, waren zij vrijgesteld van militaire diensten, en daarom werden zij niet geteld met hen, die *ten heire uittrokken*. Zij, die dienst doen in het heilige moeten zichzelven niet wikkelen in wereldlijke aangelegenheden, en er zich niet laten inwikkelen. De bediening van het Evangelie geeft werk genoeg voor den geheelen mensch, en hij heeft slechts weinig tijd om het er in te kunnen doen. Het is een vermaning en opwekking aan leeraren, om zich door een voorbeeldig gedrag en wandel van de gewone Israelieten te onderscheiden, er niet naar strevende om grooter te schijnen, maar om in werkelijkheid en in alle opzichten beter te zijn dan anderen.

HOOFDSTUK II.

In het vorige hoofdstuk werden de duizenden Israels gemonsterd; in dit hoofdstuk worden zij gerangschikt, en wordt hun leger ordelijk ingericht naar Goddelijke bepaling. Hier is: I. Een algemeene order hieromtrent, vers 1, 2. II. Bijzondere aanwijzingen voor het posteeren van elk der stammen in vier onderscheidene afdeelingen, drie stammen in elke afdeeling. 1. In de voorhoede, naar de oostzijde waren Juda, Issaschar en Zebulon geplaatst, vers 3—9. 2. Aan den rechtervleugel, naar het zuiden, waren Ruben, Simeon en Gad, vers 10—16. 3. In de achterhoede, naar het westen, waren Efraïm, Manasse en Benjamin, vers 18—24. 4. In den linkervleugel, naar het noorden, waren Dan, Aser en Nafthali, vers 25—31. 5. De tabernakel was in het midden, vers 17. En eindelijk het slot van deze beschikking, vers 32—34.

En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 2. De kinderen Israels zullen zich legeren, een ieder onder zijne banier, naar de teekenen van het huis hunner vaderen; rondom tegenover de tent der samenkomst zullen zij zich legeren.

Hier is het algemeene bevel, gegeven zoowel voor hun ordelijke regeling als zij rustten, en voor hun ordelijken gang, als zij optrokken. Waarschijnlijk was er totnutoe ook wel eenige orde onder hen geweest, zij *togen bij vijven uit Egypteland*, Exodus 13 : 18; maar nu werden zij naar een beter voorbeeld gerangschikt.

1. Allen woonden zij in tenten, en als zij optrokken, droegen zij allen hunne tenten mede, want *zij vonden geen stad ter woning*. Psalm 107 : 4. Dit is eene voorstelling van onzen toestand in deze wereld, het is een beweeglijke toestand (heden zijn wij hier, morgen zijn wij weg) en het is een militaire toestand. Heeft niet de mensch een strijd op aarde? Wij slaan slechts onze tenten op in deze wereld, en hebben er geen blijvende stad in. Laat ons dus, zoolang wij in deze wereld zijn, voorwaarts streven, om er door heen te komen.

2. Die van één stam waren, moesten zich bij elkander legeren, *een ieder onder zijne banier*. Het is de wil van God, dat wederzijdsche liefde, omgang en gemeenschapsoefening onderhouden worden onder bloedverwanten. Zij, die aan elkander verwant zijn, moeten zooveel zij kunnen met elkander bekend zijn, en de banden der natuur moeten gebruikt worden, om de banden der Christelijke gemeenschap te versterken.

3. Iedereen moet zijne plaats kennen en er in blijven; het was hun niet veroorloofd, zich te legeren waar het hun behaagde, noch op te trekken wanneer zij wilden; God legert hen met den last in hunne kwartieren te blijven. Het is God, *die de bepalingen van onze woning bescheiden heeft*, en aan Hem moeten wij ons houden. *Hij verkiest voor ons onze erfenis*, Psalm 47 : 5, en in Zijne keus moeten wij berusten, en niet altijd heen en weder willen gaan, niet zijn *als een vogel, die uit zijn nest omdoolt*.

4. Iedere stam had zijn standaard, vlag, of banier, en ieder geslacht schijnt ook zijn bijzonder onderscheidingsteeken gehad te hebben naar het huis zijner vaderen, dat gedragen werd zooals bij ons de vaandels gedragen worden van iedere compagnie in een regiment. Dezen waren nuttig ter onderscheiding van de stammen en geslachten, en de bijeenvergadering en bijeenhouding er van. In toespeling hierop wordt van de prediking des Evangelies gezegd, dat zij het oprichten zal zijn van een banier, waarnaar de heidenen zullen vragen, en waaronder zij zich zullen legeren, Jes. 11 : 10, 12. God is een God van orde, en niet van verwarring. Deze banieren maakten dit machtige leger schooner en heerlijker voor zijne vrienden, en geduchter voor zijne vijanden. Van de kerk van Christus wordt gezegd, dat zij *schrikkelijk is als slagorden met banieren*, Hoogl. 6 : 10. Het is niet zeker, hoe die banieren van elkander onderscheiden waren; sommigen maken de gissing, dat de banier van iedere stam van dezelfde kleur was als het edelgesteente, waarin de naam van dien stam gegraveerd was, en die op den borstlap des hoogepriesters was bevestigd, en dat dit het eenige verschil tusschen haar was. Velen van de hedendaagsche Joden denken dat op iedere banier een wapenschild geschilderd was, dat betrekking had op den zegen van Jakob over dien stam. De banier van Juda droeg een leeuw, die van Dan een slang, die van Nafthali een hinde, die van Benjamin een wolf, enz. Sommigen van hen zeggen dat de vier voornaamste banieren waren: voor Juda een leeuw, voor Ruben een man, voor Jozef een os en voor Dan een arend, waarop zij dan Ezechiëls visioen doen slaan. Anderen zeggen dat de naam van iedereen stam op zijne banier geschreven stond. Hoe dit nu zij, ongetwijfeld hebben zij gediend tot kenmerk en aanwijzing.

5. Zij moesten zich legeren rondom den tabernakel, die in hun midden opgericht moest zijn, zooals de tent van een generaal in het centrum van zijn leger. Zij moesten er zich om heen legeren: *a.* Opdat hij hun allen tot

troost en blijdschap zou wezen, daar hij een teeken was van Gods genaderijke tegenwoordigheid onder hen, Psalm 46 : 6. *God is in het midden van haar, zij zal niet wankelen.* Hun leger had alle reden om kloekmoedig te zijn, als God in hun midden was, als zij alle dagen brood van den hemel rondom hun leger vonden, en vuur van den hemel hadden met andere teekenen van Gods gunst, want dit alles was meer dan genoeg om een antwoord te geven op de vraag: *Is de Heere onder ons, of niet? Welgelukzalig zijt gij, o Israel!* Het is waarschijnlijk dat de deuren van al hunne tenten aan alle zijden naar den tabernakel gekeerd waren; want ieder Israeliet moest steeds zijne oogen op den Heere gericht houden; daarom aanbaden zij aan de deur der tent. De tabernakel was in het midden van het leger, opdat hij in aller nabijheid zou zijn, want het is zeer begeerenswaardig om de plechtige bediening der heilige inzettingen nabij ons en onder ons bereik te hebben. *Het koninkrijk Gods is binnen ulieden,* Lukas 17 : 21. *b.* Opdat zij naar alle zijden een wacht en bescherming zouden wezen voor den tabernakel en voor de Levieten. Geen indringer kon nabij Gods tabernakel komen, zonder eerst door de menigte hunner legerafdeelingen te zijn gedrongen. Als God de bescherming onzer vertroosting en genietingen op zich neemt, dan betaamt het ons voor Zijne inzettingen te waken, Zijne eer, Zijne belangen en Zijne dienstknechten te beschermen.

6. Zij moesten zich van verre legeren, uit eerbied voor het heiligdom, opdat er geen gedrang zou zijn onder hen, en opdat de gewone zaken van het leger geen hinder zouden veroorzaken voor het heiligdom. Hen werd ook geleerd om op een eerbiedigen afstand te blijven, opdat al te groote gemeenzaamheid geene minachting zou teweegbrengen. Er wordt ondersteld, (op grond van Jozua 3 : 4) dat de afstand tusschen het naaste deel van het leger en den tabernakel (of misschien tusschen hen en het kamp der Levieten, die zich in de nabijheid van den tabernakel legerden) ongeveer twee duizend hunner ellen was, iets meer dan tien minuten gaans, maar de buitenste zijden van het leger moesten veel verder af zijn. Sommigen berekenen dat de geheele omvang van hun legerkamp niet minder dan vier uren moet geweest zijn, want het was als een beweegbare stad, met straten en stegen, waarin misschien het manna viel, zoowel als aan de buitenzijde van het leger, opdat zij het, om zoo te zeggen, aan hunne deur hadden. In de Christelijke kerk lezen wij van een troon (zooals in den tabernakel van het verzoendeksel, of troon der genade), die genoemd wordt, *een troon der heerlijkheid van het eerste aan,* Jer. 17 : 12, en die troon is omringd door geestelijke Israelieten, vier en twintig ouderlingen, dubbel het aantal van de stammen, *bekleed met witte kleederen,* Openb. 4 : 4, en de banier boven hen is *Liefde.* Maar ons is niet, zooals aan hen, bevolen om van verre te legeren, neen, wij worden genoodigd te naderen, en met vrijmoedigheid te komen. De heiligen des Allerhoogsten worden gezegd *rondom Hem te zijn,* Psalm 76 : 12. Moge God door Zijne genade ons dicht bij Hem houden.

3. Die zich nu legeren zullen oostwaarts tegen den opgang, zal zijn de banier des legers van Juda, naar hunne heiren; en Nahesson, de zoon van Amminadab, zal de overste der zonen van Juda zijn. 4. Zijn heir nu en zijne getelden waren vier en zeventig duizend en zes honderd. 5. En nevens hem zal zich legeren de stam van Issaschar; en Nethaneël, de zoon van Zuar, zal de overste der zonen van Issaschar zijn. 6. Zijn heir nu, en zijne getelden waren vier en vijftig duizend en vier honderd. 7. Daartoe de stam van Zebulon; en Eliab, de zoon van Helon, zal de overste der zonen van Zebulon zijn. 8. Zijn heir nu, en zijne getelden waren zeven en vijftig duizend en vier honderd. 9. Al de getelden des legers van Juda waren honderd zes en tachtig duizend en vier honderd, naar hunne heiren. Zij zullen vooraan optrekken. 10. De banier des legers van Ruben, naar hunne heiren, zal tegen het zuiden zijn; en Elizur, de zoon van Sedeur, zal de overste der zonen van Ruben zijn. 11. Zijn heir nu, en zijne getelden waren zes en veertig duizend en vijf honderd. 12. En nevens hem zal zich legeren de stam van Simeon; en Selumiël, de zoon van Zurisaddai, zal de overste der zonen van Simeon zijn. 13. Zijn heir nu, en zijne getelden waren negen en vijftig duizend en drie honderd. 14. Daartoe de stam van Gad; en Eljasaf, de zoon van Rehuël, zal de overste der zonen van Gad zijn. 15. Zijn heir nu, en zijne getelden waren vijf en veertig duizend zes honderd en vijftig. 16. Al de getelden in het leger van Ruben waren honderd een en vijftig duizend vier honderd en vijftig, naar hunne heiren. En zij zullen de tweede optrekken. 17. Daarna zal de tent der samenkomst optrekken, met het leger der Levieten, in het midden van de legers; gelijk als zij zich legeren zullen, alzoo zullen zij optrekken, een iegelijk aan zijne plaats, naar hunne banieren. 18. De banier des legers van Efraïm, naar hunne heiren, zal tegen het westen zijn; en Elisama, de zoon van Ammihud, zal de overste der zonen van Efraïm zijn. 19. Zijn heir nu, en zijne getelden waren veertig duizend en vijf honderd. 20. En nevens hem de stam van Manasse; en Gamaliël, de zoon van Pedazur, zal de overste der zonen van Manasse zijn. 21. Zijn heir nu, en zijne getelden waren twee en dertig duizend en twee honderd. 22. Daartoe de stam van Benjamin; en Abidam, de zoon van Gideoni, zal de overste der zonen van Benjamin zijn. 23. Zijn heir nu, en zijne getelden waren vijf en dertig duizend en vier honderd. 24. Al de getelden in het leger van Efraïm waren honderd acht duizend en een honderd, naar hunne

heiren. En zij zullen de derde optrekken. 25. De banier des legers van Dan zal tegen het noorden zijn, naar hunne heiren; en Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai, zal de overste der zonen van Dan zijn. 26. Zijn heir nu, en zijne getelden waren twee en zestig duizend en zeven honderd. 27. En nevens hem zal zich legeren de stam van Aser; en Pagiël, de zoon van Ochran, zal de overste der zonen van Aser zijn. 28. Zijn heir nu, en zijne getelden waren een en veertig duizend en vijf honderd. 29. Daartoe de stam van Nafthali; en Ahira, de zoon van Enan, zal de overste der zonen van Nafthali zijn. 30. Zijn heir nu, en zijne getelden waren drie en vijftig duizend en vier honderd. 31. Al de getelden in het leger van Dan waren honderd zeven en vijftig duizend en zes honderd. In het achterste zullen zij optrekken, naar hunne banieren. 32. Deze zijn de getelden van de kinderen Israels, naar het huis hunner vaderen; al de getelden der legers, naar hunne heiren, waren zes honderd drie duizend vijf honderd en vijftig. 33. Maar de Levieten werden niet geteld onder de zonen van Israel, gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 34. En de kinderen Israels deden naar alles, wat de HEERE Mozes geboden had, zoo legerden zij zich naar hunne banieren, en zoo trokken zij op, een iegelijk naar zijne geslachten, naar het huis zijner vaderen.

Wij hebben hier de indeeling der twaalf stammen in vier afdeelingen, ieder van drie stammen, van welken een de twee anderen moest aanvoeren. Merk op:

1. Dat God zelf hunne plaats heeft aangewezen, teneinde twist en afgunst onder hen te voorkomen. Indien het hun was overgelaten om den voorrang onder hen te bepalen, dan zou er gevaar zijn geweest, dat zij in twist waren geraakt met elkander, zooals de discipelen, die twistten *wie hunner de meeste zou zijn*. Ieder zou een voorwendsel hebben gehad om de eerste te zijn, of tenminste om niet de laatste te wezen. Ware het aan de beslissing van Mozes overgelaten, zij zouden met hem getwist hebben, en hem van partijdigheid hebben beschuldigd; en daarom doet God het, die zelf de fontein en de oordeeler is der eer, en in Zijne beschikking moeten allen berusten. Indien God in Zijne voorzienigheid anderen boven ons verhoogt, en ons vernedert, dan behooren wij even tevreden te zijn met Zijn doen er van op die wijze, alsof Hij het gedaan had, zooals Hij het hier deed, door eene stem uit den tabernakel; en de overweging, dat het de wil van God schijnt te wezen, dat het zoo zijn zal, behoort alle nijd en ontevredenheid tot zwijgen te brengen. En als het gebeurt, dat wij zelf onze plaats moeten kiezen, dan heeft onze Heiland ons een regel gegeven, waarnaar wij moeten handelen, Lukas 14 : 8, *Zet u niet in de eerste plaats*, en nog een anderen, Matth. 20 : 27. *Zoo wie onder u zal willen de eerste zijn, die zij uw dienstknecht.* Zij, die het nederigst en het dienstvaardigst zijn, zijn de meeste eer waardig.

2. Iedere stam had een overste of opperbevelhebber, door God zelven benoemd, het waren dezelfden, die aangesteld waren om behulpzaam te wezen bij de telling, Hoofdst. 1 : 5. Het feit, dat wij allen kinderen zijn van één Adam is er zóóver af eene rechtvaardiging te zijn van de leer der gelijkheidspredikers, die alle verschil van plaats en van eer wil uitwisschen, dat zelfs onder de kinderen van denzelfden Abraham, denzelfden Jakob, denzelfden Juda, God zelf bepaald heeft, dat een hunner overste zou zijn over al de overigen. Er zijn *machten, van God verordend*, de zoodanigen, aan wie eerbied toekomt en bewezen moet worden. Sommigen letten op de beteekenis der namen van deze oversten, hoe tenminste in het algemeen, God in de gedachten was van hen, die hun deze namen gegeven hebben, want in de meesten komt *El, God* voor, hetzij aan het begin of aan het einde. *Nethaneël, de gave Gods, Eliab, mijn God een vader, Elizur, mijn God is een rots, Selumiël, God, mijn vrede, Eljasaf, God heeft toegevoegd, Elisama, mijn God heeft gehoord, Gamaliël, God, mijn loon, Pagiël, God heeft mij ontmoet.* Hieruit blijkt dat de Israelieten in Egypte den naam huns Gods niet gansch vergeten hadden, maar bij gebrek van andere herinneringsteekenen, de gedachtenis er aan bewaarden in de namen hunner kinderen, en zich daarmede troostten in hunne verdrukking.

3. Die stammen werden bij elkander en onder dezelfde banier geplaatst, die het naast aan elkander verwant waren; Juda, Issaschar en Zebulon waren de drie jongste zonen van Lea, en zij werden saamgevoegd, en Issaschar en Zebulon zullen er niet tegen gehad hebben om onder Juda te zijn, daar zij jongere broeders waren; Ruben en Simeon zouden in hunne plaats niet tevreden zijn geweest. Daarom wordt Ruben, Jakobs oudste zoon, tot hoofd aangesteld van de volgende afdeeling. Simeon is ongetwijfeld bereid onder hem te staan, en Gad, de zoon van Zilpa, Lea's dienstmaagd, is zeer geschikt bij hem gevoegd in de plaats van Levi. Efraïm, Manasse en Benjamin zijn allen de nakomelingen van Rachel. Dan, de oudste zoon van Bilha, wordt tot een leidenden stam gemaakt, hoewel hij de zoon is van een bijwijf, opdat overvloediger eer gegeven worde aan hetgeen er gebrek aan heeft, en er is gezegd: *Dan zal zijn volk richten*, en hem waren de twee jongere zonen der dienstmaagden toegevoegd. Zóó onberispelijk was de orde, waarin zij geplaatst waren.

4. De stam van Juda was in de eerste plaats der eer gelegerd tegen de opgaande zon, en bij het optrekken leidde hij de voorhoede, niet slechts omdat hij het talrijkst was, maar voornamelijk omdat uit dien stam Christus zou voortkomen, die *de Leeuw is uit den stam van Juda*, en een afstammeling zal zijn van hem, die nu tot overste van dien stam was aangesteld. Nahesson wordt tot de voorouders van Christus gerekend, Matth. 1 : 4, zoodat,

toen hij hun voorging, in werkelijkheid Christus zelf hen als hun leider is voorgegaan. Juda was de eerste van de twaalf zonen van Jakob, die gezegend werd; Ruben, Simeon en Levi werden door hun stervenden vader gelaakt; daarom is hij, de eerste zijnde in den zegen, hoewel niet in geboorte, als de eerste gesteld, om aan kinderen te leeren de goedkeuring van hun Godvruchtige ouders op prijs te stellen, maar voor hunne afkeuring te vreezen.

5. De stam van Levi legerde zich rondom den tabernakel, dus binnen de overige stammen, vers 17. Zij moeten het heiligdom verdedigen, en de andere stammen moeten hen verdedigen. Zoo waren in het visioen, dat Johannes zag van de heerlijkheid des hemels, tusschen de ouderlingen en den troon, *vier dieren vol oogen*, Openb. 4 : 6, 10. De burgerlijke overheid moet de Godsdienstige belangen van een volk beschermen, een sterkte wezen rondom die heerlijkheid.

6. Het *leger* van Dan — en zoo werd die stam genoemd lang na hunne vestiging in Kanaän, vanwege hunne onverschrokkenheid in den krijg — kreeg bevel om, hoewel in den linkervleugel geplaatst, als zij zich legerden, toch bij hun optrekken, de achterhoede aan te voeren, vers 31. Na Juda waren zij de talrijkste, en daarom werd hun een post aangewezen, waarvoor, na dien van het front, de meeste kracht vereischt werd, want naar hunne kracht zal de dag wezen.

Eindelijk. De kinderen Israels hielden zich aan de hun gegeven orders. *Zij deden naar alles wat de Heere Mozes geboden had*, vers 34. Zij plaatsten zich op den hun aangewezen post, zonder twist of murmureering, en gelijk dit hunne veiligheid uitmaakte, zoo was het ook hunne schoonheid. Bileam was verrukt op het gezicht er van, Hoofdst. 24 : 5. *Hoe schoon zijn uwe tenten Jakob.* [1]) Aldus behoort de Evangeliekerk, *het leger der heiligen* genoemd, naar het model der Schrift saamgevoegd te zijn, ieder zijne plaats kennende, en er in blijvende, en dan zullen allen, die het goede voor haar wenschen, zich verblijden, *ziende haar ordening*, Col. 2 : 5.

HOOFDSTUK III.

Dit hoofdstuk en het volgende betreffen den stam van Levi, die op zichzelven, en niet met de andere stammen gemonsterd en gerangschikt werd, waardoor de bijzondere eer wordt aangeduid, die hun was aangedaan, en de bijzondere plicht en dienst, die van hen geëischt werden. De Levieten worden in dit hoofdstuk beschouwd: I. Als dienaren en helpers van de priesters in den dienst van het heiligdom. En zoo hebben wij een bericht: 1. Omtren de priesters zelf, vers 1—4, en hun werk, vers 10. 2. Van de gave der Levieten aan hen, weshalve zij geteld werden, vers 14—16, en hunne som genomen wordt, vers 39. Ieder bijzonder geslacht van hen wordt geteld, ziet zich zijne plaats en zijn last aangewezen; de Gersonieten, vers 18—26; de Kohathieten, vers 27—32; de Merarieten, vers 33—39. II. Als equivalenten van de eerstgeborenen, vers 11—13. 1. De eerstgeborenen worden geteld, en de Levieten in hunne plaats genomen, voorzoover het getal der Levieten strekte, vers 40—45. 2. De eerstgeborenen, die er waren boven het getal der Levieten, werden gelost, vers 46—51.

1) Naar de Engelsche overzetting.

Dit zijn de geboorten van Aäron en Mozes; ten dage als de HEERE met Mozes gesproken heeft op den berg Sinaï. 2. En dit zijn de namen der zonen van Aäron: de eerstgeborene, Nadab, daarna Abihu, Eleazar, en Ithamar. 3. Dit zijn de namen der zonen van Aäron, der priesteren, die gezalfd waren, welker hand men gevuld had, om het priesterambt te bedienen. 4. Maar Nadab en Abihu stierven voor het aangezicht des HEEREN, als zij vreemd vuur voor het aangezicht des HEEREN in de woestijn van Sinaï brachten, en hadden geen kinderen; doch Eleazar en Ithamar bedienden het priesterambt voor het aangezicht van hun vader Aäron. 5. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 6. Doe den stam Levi naderen, en stel hem voor het aangezicht van den priester Aäron, opdat zij hem dienen; 7. En dat zij waarnemen zijne wacht, en de wacht der geheele vergadering, voor de tent der samenkomst, om den dienst des tabernakels te bedienen; 8. En dat zij al het gereedschap van de tent der samenkomst, en de wacht der kinderen Israels waarnemen, om den dienst des tabernakels te bedienen. 9. Gij zult dan, aan Aäron en aan zijne zonen, de Levieten geven; zij zijn gegeven, zij zijn hem gegeven uit de kinderen Israels. 10. Maar Aäron en zijne zonen zult gij stellen, dat zij hun priesterambt waarnemen; en de vreemde, die nadert, zal gedood worden. 11. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 12. En Ik, zie, Ik heb de Levieten uit het midden van de kinderen Israels genomen, inplaats van allen eerstgeborene, die de baarmoeder opent, uit de kinderen Israels; en de Levieten zullen Mijne zijn. 13. Want alle eerstgeborene is Mijne; van den dag, dat Ik alle eerstgeborenen in Egypteland sloeg, heb Ik Mij geheiligd alle eerstgeborenen in Israel, van de menschen tot de beesten; zij zullen Mijne zijn: Ik ben de HEERE!

I. Hier wordt het geslacht van Aäron in het priesterambt bevestigd, vers 10. Tevoren waren zij er toe geroepen en gewijd, hier worden zij aangesteld, om *hun priesterambt waar te nemen.* Het werk en ambt der bediening vereischen voortdurende oplettendheid en naarstigheid; dit werk keert zoo herhaaldelijk terug, en toch zijn de gunstige gelegenheden om het te doen zoo voorbijgaand, dat er steeds naar uitgezien moet worden. Hier wordt herhaald wat tevoren gezegd is, Hoofdst. 1 : 51, *de vreemde, die nadert, zal gedood worden;* hetgeen een verbod is aan ieder, wie het ook zij, om zich in te dringen in het priesterambt, niemand moet naderen om te dienen dan Aäron en zijne zonen, alle anderen zijn vreemden. Het is ook een last aan de priesters om dorpelwachters te zijn in het huis Gods, ten einde zorg te dragen, dat niemand van hen, aan wie dit door de wet was verboden, naderbij zou komen; zij moeten alle indringers weren, wier nadering eene ontwijding zou wezen van

de heilige dingen, hun zeggende, dat het op hun gevaar was, want zoo zij naderden, zouden zij, evenals Uzza, sterven *door de hand Gods.* De Joden zeggen, dat later boven de deur van den tempel een gouden zwaard was opgehangen (wellicht met toespeling op het vlammend zwaard aan den ingang van den hof van Eden), waarop gegraveerd stond: *de vreemde, die nadert, zal gedood worden.*

II. Er wordt hier een bijzonder bericht gegeven van Aärons geslacht; wat wij hieromtrent tevoren gehad hebben, wordt hier herhaald.

1. De heiliging van de zonen Aärons, vers 3. Zij waren allen gezalfd om voor het aangezicht des Heeren te dienen, hoewel het later is gebleken, en God het heeft geweten, dat twee hunner wijs waren, en twee dwaas zijn geweest.

2. De val van de twee oudsten, vers 4, *zij offerden vreemd vuur*, en zijn dieswege gestorven, *voor het aangezicht des Heeren.* Dit wordt vermeld in de inleiding van de wet op het priesterschap, ter waarschuwing aan alle opvolgende priesters; laat hen door dit voorbeeld weten dat God een ijverig God is, en zich *niet zal laten bespotten;* de heilige zalfolie was een eer voor de gehoorzamen, maar geen beschutting voor de ongehoorzamen. Er wordt hier gezegd: *Zij hadden geen kinderen.* Gods voorzienigheid had het ter verzwaring van hunne straf zoo beschikt, dat van hen geen nakomelingen onder de priesters waren, om den naam op te houden van hen, die Gods naam hadden ontheiligd.

3. De bevestiging van de twee jongsten; *Eleazar en Ithamar bedienden het priesterambt voor het aangezicht huns vaders Aärons.* Dit geeft te kennen: *a.* De zorg, die zij droegen bij hun dienstwerk, om geen vergissingen te begaan; zij bleven onder het oog huns vaders, en lieten zich voor alles wat zij deden door hem onderrichten, omdat Nadab en Abihu waarschijnlijk van onder het oog huns vaders waren weggegaan, toen zij vreemd vuur offerden. Het is voor jonge lieden goed om onder de leiding en het toezicht te handelen van bejaarde en ervaren lieden. *b.* Den troost, die dit was voor Aäron; het was hem lieflijk te zien, dat zijn jongere zonen zich ernstig en voorzichtig gedroegen, nadat de ouderen zich zoo misdragen hadden. Het is een groote voldoening voor ouders om hunne kinderen *in de waarheid te zien wandelen,* 3 Joh. : 4.

4. Een schenking wordt gemaakt van de Levieten, om hulpen te zijn van de priesters bij hun werk. *Gij zult dan aan Aäron en zijne zonen de Levieten geven,* vers 9. Aäron had een grooter eigendomsrecht in en macht over den stam van Levi, dan iemand anders van de oversten had over zijn stam. Er was zeer veel werks, dat tot het priesterambt behoorde, en er waren nu slechts drie paar handen om het te doen, die van Aäron en van zijn twee zonen, want het blijkt niet, dat iemand hunner toen kinderen had; tenminste geene, die den leeftijd hadden om te dienen, en daarom stelt God de Levieten aan om hun behulpzaam te zijn. Voor wie God werk vindt, zal Hij ook hulp vinden.

Hier is: *a.* De dienst, waarvoor de Levieten bestemd waren: zij moesten *de priesters dienen* bij hun dienst voor den Heere, vers 6, en *Aärons wacht waarnemen*, vers 7, zooals de diakenen de bisschoppen dienen in de Evangelische instellingen; de tafelen dienen, terwijl zij hun dienst waarnamen. De Levieten slachtten de offers, en dan behoefden de priesters slechts het bloed te sprengen en het vet te verbranden; de Levieten bereidden het reukwerk, de priesters brandden het. Zij moesten niet slechts Aärons wacht waarnemen, maar ook *de wacht van de geheele vergadering.* Het is een groot goed, dat aan leeraren is toevertrouwd, niet slechts voor de eer van Christus, maar voor het welzijn van Zijne kerk; zoodat zij niet alleen de wacht moeten waarnemen van den grooten Hoogepriester, maar ook getrouw moeten zijn aan de zielen der menschen, waarvan de wacht hun ook is opgedragen. *b.* De reden waarom de Levieten tot den dienst geëischt werden; zij werden genomen in de plaats van de eerstgeborenen. De bewaring van de eerstgeborenen van Israel, toen al de eerstgeborenen der Egyptenaren (met wie velen van hen vermengd waren) werden gedood, werd beschouwd door Hem, die nooit een onredelijken eisch doet, als een genoegzame reden om zich voortaan alle eerstgeborenen toe te eigenen, vers 13. Alle eerstgeborene is Mijn. Dat was voldoende om hen tot de Zijnen te maken, al had Hij er ook geen reden voor gegeven, want Hij is de eenige oorsprong en Heere van alle wezens en van alle machten; maar omdat alle gehoorzaamheid moet voortvloeien uit liefde, en daden van plicht daden van dankbaarheid moeten wezen, werden zij, eer zij tot bijzondere diensten opgeëischt werden, met bijzondere gunsten gekroond. Als Hij, die ons geschapen heeft, ons behoudt, dan worden ons hierdoor nog meerdere verplichtingen opgelegd om Hem te dienen en voor Hem te leven. Gods recht op ons door de verlossing bevestigt Zijn recht op ons door de schepping.

Omdat nu de eerstgeborenen in een gezin gewoonlijk het meest bemind en in aanzien zijn, en sommigen het als eene verkleining hunner eer zouden achten, om hun oudste zonen als dienaren der priesters aan de deur van de tent der samenkomst de wacht te zien houden, heeft God den geheelen stam van Levi voor zich genomen inplaats van de eerstgeborenen, vers 12. Gods inzettingen staan de rechtmatige belangen der menschen niet in den weg, en gaan hun redelijke gevoelens en neigingen niet tegen. Er werd ondersteld dat de Israelieten liever de Levieten dan hunne eerstgeborenen zouden afstaan, en daarom heeft God genadiglijk dien ruil bevolen; maar voor ons heeft Hij *Zijn eigen Zoon niet gespaard.*

14. En de HEERE sprak tot Mozes in de woestijn van Sinaï, zeggende: 15. Tel de zonen van Levi naar het huis hunner vaderen, naar hunne geslachten, al wat mannelijk is, van een maand oud en daarboven, die zult gij tellen. 16. En Mozes telde hen naar het bevel des HEEREN, gelijk als hem geboden was. 17. Dit

nu waren de zonen van Levi met hunne namen: Gerson, en Kahath, en Merari. 18. En dit zijn de namen der zonen van Gerson, naar hunne geslachten: Libni en Simeï. 19. En de zonen van Kahath, naar hunne geslachten: Amram en Izhar, Hebron en Uzziël. 20. En de zonen van Merari, naar hunne geslachten: Maheli en Musi; dit zijn de geslachten der Levieten, naar het huis hunner vaderen. 21. Van Gerson was het geslacht der Libnieten, en het geslacht der Simeieten; dit zijn de geslachten der Gersonieten. 22. Hunne getelden in getal waren van al wat mannelijk was, van een maand oud en daarboven; hunne getelden waren zeven duizend en vijf honderd. 23. De geslachten der Gersonieten zullen zich legeren achter den tabernakel, westwaarts. 24. De overste nu van het vaderlijke huis der Gersonieten zal zijn Eljasaf, de zoon van Laël. 25. En de wacht der zonen van Gerson in de tent der samenkomst zal zijn de tabernakel en de tent, haar deksel, en het deksel aan de deur van de tent der samenkomst; 26. En de behangselen des voorhofs, en het deksel van de deur des voorhofs, welke bij den tabernakel en bij het altaar rondom zijn; mitsgaders zijne zelen, tot zijn ganschen dienst. 27. En van Kahath is het geslacht der Amramieten, en het geslacht de Izharieten, en het geslacht der Hebronieten, en het geslacht der Uzziëlieten; dit zijn de geslachten der Kohathieten. 28. In getal van al wat mannelijk was, van een maand oud en daarboven, waren acht duizend en zes honderd, waarnemende de wacht des heiligdoms. 29. De geslachten der zonen van Kohath zullen zich legeren aan de zijde des tabernakels, zuidwaarts. 30. De overste nu van het vaderlijke huis der geslachten van de Kohathieten zal zijn Elisafan, de zoon van Uzziël. 31. Hunne wacht nu zal zijn de ark, en de tafel, en de kandelaar, en de altaren en het gereedschap des heiligdoms, met hetwelk zij dienst doen, en het deksel, en al wat tot zijn dienst behoort. 32. De overste nu der oversten van Levi zal zijn Eleazar, de zoon van Aäron, den priester; zijn opzicht zal zijn over degenen, die de wacht des heiligdoms waarnemen. 33. Van Merari is het geslacht der Mahelieten, en het geslacht der Musieten, dit zijn de geslachten van Merari. 34. En hunne getelden in getal van al wat mannelijk was, van een maand oud en daarboven, waren zes duizend en twee honderd. 35. De overste nu van het vaderlijke huis der geslachten van Merari zal zijn Zuriël, de zoon van Abihaïl; zij zullen zich legeren aan de zijde des tabernakels, noordwaarts. 36. En het opzicht der wachten van de zonen van Merari zal zijn over de berderen des tabernakels, en zijne richelen, en zijne pilaren, en zijne voeten, en al zijn gereedschap, en al wat tot zijn dienst behoort; 37. En de pilaren des voorhofs rondom, en hunne voeten, en hunne pennen, en hunne zelen. 38. Die nu zich legeren zullen voor den tabernakel oostwaarts, voor de tent der samenkomst, tegen den opgang, zullen zijn Mozes, en Aäron met zijne zonen, waarnemende de wacht des heiligdoms, voor de wacht der kinderen Israels; en de vreemde, die nadert, zal gedood worden. 39. Alle getelden der Levieten, welke Mozes en Aäron, op het bevel des HEEREN, naar hunne geslachten, geteld hebben, al wat mannelijk was, van een maand oud en daarboven, waren twee en twintig duizend.

De Levieten aan Aäron geschonken zijnde om hem te dienen, worden zij hem hier geteld overgegeven, opdat hij zou weten wat hij had, en hen diensvolgens zou gebruiken. Merk op:

I. Naar welken regel zij geteld werden: *Al wat mannelijk is, van een maand oud en daarboven,* vers 15. Van de andere stammen werden alleen geteld al wat mannelijk is van twintig jaren en daarboven, en van dezen alleen degenen, die instaat waren *uit te gaan ten krijg;* maar in het getal der Levieten moeten ook de kinderen en de zwakken medegerekend worden. Daar zij van krijgsdienst waren vrijgesteld, werd er niet op aangedrongen dat zij meerderjarig zouden zijn, of kracht zouden hebben ten strijde. Hoewel het later bleek dat weinig meer dan een derde van het getal der Levieten geschikt waren om in den dienst des tabernakels gebruikt te worden, (ongeveer 8000 van de 22000, Hoofdst. 4 : 47, 48), wilde God hen toch allen geteld hebben, als aanhoorigen van Zijn gezin, opdat niemand zich verstooten zou achten van God, omdat hij het vermogen niet had om Hem, zooals de anderen, dienst te bewijzen. De Levieten van een maand oud konden God niet eeren en Hem dienen in den tabernakel, zooals de volwassenen, maar uit den mond der jonge kinderen en der zuigelingen werd der Levieten lof toebereid voor God. Laat het niet verhinderd worden, dat kinderkens ingeschreven worden als behoorende tot de discipelen van Christus, want derzulken is het koninkrijk der hemelen. De lossing der eerstgeborenen werd gerekend van een maand oud, Hoofdst. 18 : 15, 16, daarom werden de Levieten reeds van dien leeftijd af geteld. Zij werden geteld *naar het huis hunner vaderen,* niet hunner *moeders,* want als de dochter van een Leviet iemand uit een anderen stam trouwde, dan was haar zoon geen Leviet; maar wij lezen van een geestelijken priester onzes Gods, die het ongeveinsde geloof beërfde, dat gewoond heeft in zijne moeder en zijne grootmoeder, 2 Tim. 1 : 5.

II. Hoe zij verdeeld werden in drie klassen, naar het getal der zonen van Levi, Gerson, Kohat en Merari, en van dezen weder een onderverdeeling werd gemaakt in verscheidene geslachten, vers 17—20. Omtrent ieder van deze drie klassen hebben wij een bericht:

1. Van hun getal. De Gersonieten waren 7500. De Kohathieten waren 8600. De Merarieten waren 6200. Van de overige stammen

zijn de afzonderlijke geslachten niet afzonderlijk geteld, zooals die van Levi, aan dezen stam slechts heeft God die eer aangedaan.

2. Van hun post aan den tabernakel, waar zij dienst moesten doen. De Gersonieten legerden zich achter den tabernakel westwaarts, vers 23. De Kohathieten rechts van den tabernakel naar het zuiden, vers 29. De Merarieten aan de linkerzijde noordwaarts. En om het vierkant te voltooien legerden Mozes en Aäron met de priesters zich aan de voorzijde naar het oosten, vers 36. Aldus was de tabernakel omgeven van zijne wachters, en aldus legert zich *de engel des Heeren rondom degenen, die Hem vreezen*, die levende tempelen zijn, Psalm 34 : 8. Ieder kende zijne plaats en moest er in blijven met God.

3. Van hun overste of hoofd. Gelijk iedere klasse haar eigen plaats had, zoo had ook ieder overste zijne plaats. De bevelhebber der Gersonieten was Eljasaf, vers 24. Van de Kahathieten was het Elizafan, vers 30, van wien wij lezen in Lev. 10 : 4, dat hij een der dragers was bij de begrafenis van Nadab en Abihu. Van de Merarieten was het Zuriël, vers 35.

4. Van hun last als het leger optrok. Iedere klasse kende haar eigen werk, hetgeen noodig was, want hetgeen ieders werk is, blijkt dikwijls niemands werk te zijn. De Gersonieten waren belast met de bewaring en het dragen van al de gordijnen en behangselen en bedekkingen van den tabernakel en den voorhof, vers 25, 26; de Kohathieten met al de meubelen en gereedschappen van den tabernakel, de ark, het altaar, de tafel, enz., vers 31, 32. De Merarieten met de zware dingen, de stijlen, richelen, pilaren, enz., vers 36, 37.

Hier kunnen wij opmerken: *a.* Dat de Kohathieten, hoewel zij het tweede huis waren, bevorderd waren boven het oudere geslacht der Gersonieten. Behalve dat Aäron en de priesters tot dit geslacht behoorden, waren zij ook talrijker, en hun post en last meer eervol, hetgeen waarschijnlijk aldus bevolen was om Mozes eer te bewijzen, die van dat geslacht was. Maar, *b.* toch waren de nakomelingen van Mozes noch bijzonder geëerd noch bevoorrecht; zij waren op gelijken voet met de andere Levieten, opdat het zou blijken dat hij de bevordering van zijn eigen familie niet zocht of op het oog had, geenerlei eer als bij erfrecht op hen wilde doen overgaan in kerk of staat; hij die zelf eer genoeg had, begeerde niet dat aan zijn naam luister zou worden bijgezet door den glans van dat licht; liever wilde hij, dat de Levieten eer zouden ontleenen aan zijn naam. Laat niemand met geringachting denken aan de Levieten, hoewel zij de minderen waren der priesters, want Mozes zelf achtte het voor zijne zonen hooge bevordering genoeg om Levieten te zijn. Waarschijnlijk was het, omdat het geslacht van Mozes slechts Levieten waren, dat in het opschrift van dit hoofdstuk, hetwelk over dien stam handelt, vers 1, Aäron vóór Mozes gesteld is.

III. De som totaal van het getal van dezen stam; zij worden met hun allen op 22000 berekend, vers 39. De som der afzonderlijke geslachten tezamen bedraagt 300 meer. Indien dezen bij de som totaal gevoegd waren, dan zouden de Levieten, inplaats van 273 minder te zijn dan de eerstgeborenen, vers 43, 27 meer geweest zijn, en dan zou de schaal naar de andere zijde zijn overgeheld; maar men onderstelt dat de 300, die afgetrokken werden van het getal, toen de ruil zou plaatshebben, eerstgeborenen waren van de Levieten zelven, geboren na hun uittocht uit Egypte, en die niet in den ruil begrepen konden worden, omdat zij reeds Gode geheiligd waren. Maar wat hier bijzonder opmerkelijk is, is dat de stam van Levi bij verre de mindere was in getal dan de anderen. Gods deel in de wereld is dikwijls het kleinste. Zijne uitverkorenen zijn, vergelijkenderwijs gesproken, slechts een klein kuddeke.

40. En de HEERE zeide tot Mozes: Tel alle eerstgeborenen, wat mannelijk is onder de kinderen Israels, van een maand oud en daarboven, en neem het getal hunner namen op. 41. En gij zult voor Mij de Levieten nemen (Ik ben de HEERE!) inplaats van alle eerstgeborenen onder de kinderen Israels; en de beesten der Levieten inplaats van alle eerstgeborenen onder de beesten der kinderen Israels. 42. Mozes dan telde, gelijk als de HEERE hem geboden had, alle eerstgeborenen onder de kinderen Israels. 43. En alle eerstgeborenen, die mannelijk waren, in het getal der namen, van een maand oud en daarboven, naar hunne getelden, waren twee en twintig duizend twee honderd en drie en zeventig. 44. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 45. Neem de Levieten, inplaats van alle eerstgeboorte onder de kinderen Israels, en de beesten der Levieten, inplaats van hunne beesten; want de Levieten zullen Mijne zijn; Ik ben de HEERE! 46. Aangaande de twee honderd drie en zeventig, die gelost zullen worden, die overschieten, boven de Levieten, van de eerstgeborenen van de kinderen Israels; 47. Gij zult voor elk hoofd vijf sikkels nemen; naar den sikkel des heiligdoms zult gij ze nemen; die sikkel is twintig gera. 48. En gij zult dat geld aan Aäron en zijne zonen geven, het geld der gelosten, die onder hen overschieten. 49. Toen nam Mozes dat losgeld van degenen, die overschoten boven de gelosten door de Levieten; 50. Van de eerstgeborenen van de kinderen Israels nam hij dat geld, duizend drie honderd vijf en zestig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms. 51. En Mozes gaf dat geld der gelosten aan Aäron en aan zijne zonen, naar het bevel des HEEREN, gelijk als de HEERE Mozes geboden had.

Hier wordt de ruil der Levieten voor hunne eerstgeborenen bewerkstelligd.

1. De eerstgeborenen werden geteld van een maand oud en daarboven, vers 42, 43. Diegenen werden voorzeker niet medegerekend, die wel eerstgeborenen waren, maar zelf tot

hoofden van gezinnen waren geworden, maar alleen diegenen, die nog onder de jaren waren; en de geleerde bisschop Patrick is beslist van meening dat er geen anderen geteld werden, dan alleen die, welke sedert hun uittocht uit Egypte geboren waren, toen de eerstgeborenen geheiligd werden, Ex. 13 : 2. Als er 22000 mannelijke eerstgeborenen waren, dan kunnen wij onderstellen, dat er evenveel vrouwelijke waren, en die allen voortgebracht in het eerste jaar nadat zij uit Egypte getogen waren. Hieruit moeten wij afleiden dat er in het laatste jaar van hunne dienstbaarheid, zelfs toen hun nood op het hoogst was geklommen, toch vele huwelijken onder de Israelieten gesloten werden; zij waren niet ontmoedigd door de benauwdheid, waarin zij zich bevonden, maar huwden in het geloof, verwachtende dat God hen weldra bezoeken zou in genade, en dat hunne kinderen, hoewel in slavernij geboren, in vrijheid en eer zouden leven. En het was een teeken ten goede voor hen, en een bewijs dat zij door den Heere gezegend waren, dat zij niet slechts in het leven waren gebleven, maar grootelijks waren vermenigvuldigd in een woeste, dorre wildernis.

2. Door een bijzondere leiding van Gods voorzienigheid woog het getal der eerstgeborenen en dat der Levieten tamelijk tegen elkander op. Aldus heeft Hij, *toen Hij den volken de erfenis uitdeelde, de landpalen der volken gesteld naar het getal der kinderen Israels*, Deut. 32 : 8. Gode zijn al Zijne werken tevoren bekend, en er is een juiste evenredigheid tusschen die werken, en dat zal blijken als zij met elkander vergeleken worden. Er wordt gezegd dat *de beesten der Levieten* genomen zullen worden inplaats van *alle eerstgeborenen onder de beesten der kinderen Israels*, dat is: de Levieten waren met al hunne bezittingen aan God gewijd inplaats van de eerstgeborenen en al het hunne; want als wij ons aan God geven, dan geven wij ons aan Hem met alles wat wij hebben en zijn, daar wij het alles eerst van Zijne genade hebben ontvangen.

3. Het kleine getal der eerstgeborenen, dat het getal der Levieten overtrof, ten bedrage van 273, moest gelost worden, naar rato van vijf sikkels per hoofd, en het losgeld aan Aäron worden gegeven; want daar de Levieten hem gegeven waren, kwam hem ook dit losgeld toe. Bij den ruil zijn zij waarschijnlijk begonnen met den oudsten der eerstgeborenen, en zoo afwaarts, zoodat diegenen met geld gelost moesten worden, die de 273 jongsten der eerstgeborenen waren; dit is meer waarschijnlijk, dan dat het door het lot werd beslist, of dat het geld uit de openbare middelen betaald werd. De kerk wordt de gemeente der *eerstgeborenen* genoemd, die verlost werd, niet zooals zij, met zilver en goud, maar door de zonde aan de gerechtigheid Gods gewijd zijnde, *door het dierbaar bloed van den Zone Gods.*

HOOFDSTUK IV.

In het vorige hoofdstuk werd het getal opgenomen van den ganschen stam van Levi, in dit worden diegenen van dien stam geteld, die in den bloei hunner jaren waren voor den dienst tusschen 30 en 50 jaren. I. De tot dienst geschikte Kohathieten worden gerangschikt en geteld, en hun last hun gegeven, vers 2—20. II. Die der Gersonieten, vers 24—28. III. Die der Merarieten, vers 29—33. IV. Het getal van ieder, en eindelijk de som totaal van allen worden medegedeeld, vers 34—49.

En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 2. Neemt op de som der zonen van Kohath, uit het midden der zonen van Levi, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen; 3. Van dertig jaren oud en daarboven, tot vijftig jaren oud; al wie tot dezen strijd inkomt, om het werk in de tent der samenkomst te doen. 4. Dit zal de dienst zijn der zonen van Kohath, in de tent der samenkomst, te weten de heiligheid der heiligheden. 5. In het optrekken des legers, zoo zullen Aäron en zijne zonen komen, en den voorhang des deksels afnemen, en zullen daarmede de ark der getuigenis bedekken. 6. En zij zullen een deksel van dassenvellen daarop leggen, en een geheel kleed van hemelsblauw daar boven op uitspreiden; en zij zullen derzelver handboomen aanleggen. 7. Zij zullen ook op de toontafel een kleed van hemelsblauw uitspreiden, en zullen daarop zetten de schotels, en de reukschalen, en de kroezen, en de dekschotels; ook zal het gedurig brood daarop zijn. 8. Daarna zullen zij een scharlaken kleed daarover uitspreiden, en zullen dat met een deksel van dassenvellen bedekken; en zij zullen derzelver handboomen aanleggen. 9. Dan zullen zij een kleed van hemelsblauw nemen, en bedekken den kandelaar des luchters, en zijne lampen, en zijne snuiters, en zijne bluschvaten, en al zijne olievaten, met welke zij aan denzelven dienen. 10. Zij zullen ook denzelven, en al zijn gereedschap, in een deksel van dassenvellen doen, en zullen hem op den draagboom leggen. 11. En over het gouden altaar zullen zij een kleed van hemelsblauw uitspreiden, en zullen dat met een deksel van dassenvellen bedekken; en zij zullen deszelfs handboomen aanleggen. 12. Zij zullen ook nemen alle gereedschap van den dienst, met hetwelk zij in het heiligdom dienen, en zullen het leggen in een kleed van hemelsblauw, en zullen hetzelve met een deksel van dassenvellen bedekken; en zij zullen het op den draagboom leggen. 13. En zij zullen de asch van het altaar vegen, en zij zullen daarover een kleed van purper uitspreiden. 14. En zij zullen daarop leggen al zijn gereedschap, waarmede zij aan hetzelve dienen, de koolpannen, de krauwelen, en de schoffelen, en de sprengbekkens, al het gereedschap des altaars; en zij zullen daarover een deksel van dassenvellen uitspreiden, en zullen deszelfs handboomen aanleggen. 15. Als nu Aäron en zijne zonen het dekken van het heiligdom, en van alle gereedschap des heiligdoms, in het optrekken des legers, zullen vol-

eind hebben, zoo zullen daarna de zonen van Kohath komen om te dragen; maar zij zullen dat heilige niet aanroeren, dat zij niet sterven. Dit is de last der zonen van Kohath, in de tent der samenkomst. 16. Het opzicht nu van Eleazar, den zoon van Aäron, den priester, zal zijn over de olie des luchters, en het reukwerk der welriekende specerijen, en het gedurig spijsoffer, en de zalfolie; het opzicht des ganschen tabernakels, en alles wat daarin is, aan het heiligdom en aan zijn gereedschap. 17. En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 18. Gij zult den stam van de geslachten der Kohathieten niet laten uitgeroeid worden, uit het midden der Levieten; 19. Maar dit zult gij hun doen, opdat zij leven en niet sterven, als zij tot de heiligheid der heiligheden toetreden zullen; Aäron en zijne zonen zullen komen, en stellen hen een ieder over zijn dienst en aan zijn last. 20. Doch zij zullen niet inkomen om te zien, als men het heiligdom inwindt, opdat zij niet sterven.

Wij hebben hier een tweede telling van den stam van Levi. Gelijk die stam uit geheel Israel genomen was om in het bijzonder Gods eigendom te zijn, zoo werden uit dien stam de mannen van middelbaren leeftijd uit de overigen genomen om in den werkelijken dienst van den tabernakel gebruikt te worden. Merk hier nu op:

I. Wie in dit getal genomen moeten worden. Al wat mannelijk onder hen was van dertig tot vijftig jaren. Van de andere stammen waren zij, die geteld werden om ten heire uit te trekken, van twintig jaren oud en daar boven, maar van de Levieten slechts die van dertig tot vijftig; want de dienst van God eischt het beste van onze kracht en den bloei onzer jaren, die niet beter gebruikt kunnen worden dan tot eer van Hem, die de eerste en de beste is. En men kan veel eerder een goed soldaat dan een goed leeraar en bedienaar van den Godsdienst zijn.

1. Zij moesten niet in dienst gesteld worden vóór zij dertig jaren oud waren, omdat zij tot aan dien leeftijd nog wel iets kinderachtigs en jeugdigs konden behouden hebben, en ook wellicht den ernst, de waardigheid misten, die noodig was, om de eer te dragen van een Leviet. Als zij vijf en twintig jaren oud waren werden zij als leerlingen toegelaten, Hoofdst. 8 : 24, en in Davids tijd, toen er meer werk te doen was, werden zij reeds op twintigjarigen leeftijd als zoodanig toegelaten, 1 Kron. 23 : 24, zoo ook Ezra 3:8; maar zij moesten vijf jaren leeren en wachten om zich voor den dienst te bekwamen; ja zelfs waren zij in Davids tijd tien jaren in voorbereiding, van twintig tot dertig jaar. Johannes de Dooper begon zijn openbaren dienst, en Christus den Zijnen, op dertigjarigen leeftijd. Dit is, naar de letter, nu niet verplichtend voor Evangeliedienaren, alsof zij hun arbeid niet mochten aanvangen vóór zij dertig jaren oud zijn, en hun ambt moeten neerleggen als zij vijftig jaar zijn, maar het geeft ons twee goede regelen. *a.* Dat leeraren geen *nieuwelingen* moeten zijn, 1 Tim. 3 : 6. Het is een werk, waarvoor rijpheid van oordeel noodig is en groote standvastigheid, en daarom zijn diegenen er niet voor geschikt, die slechts kinderkens zijn in kennis, en hetgeen eens kinds is nog niet hebben teniet gedaan. *b.* Zij moeten leeren, eer zij onderwijzen, en eerst *beproefd worden*, 1 Tim. 3 : 10.

2. Als zij vijftig jaren oud waren, werden zij ontslagen van het zware werk van den dienst, inzonderheid van het dragen van den tabernakel; want dat is de bijzondere dienst, waartoe zij hier verordineerd zijn, en die het meest voorkwam, zoolang zij in de woestijn waren. Als zij op hoogen leeftijd begonnen te komen werden zij ontslagen. *a.* In gunst jegens hen, opdat zij niet overwerkt zouden worden als hunne kracht afnam. Twintig jaren van goeden dienst werd tamelijk voldoende geacht voor een man. *b.* Tot eer van het werk, opdat het niet gedaan zou worden door hen, die door zwakheid of gebreken van den ouderdom langzaam en bezwaarlijk voort kunnen. De dienst van God moet verricht worden als wij levendig, krachtig en werkzaam zijn. *Zij* bedenken dit niet, die hunne bekeering uitstellen tot zij oud geworden zijn, en dus het beste werk laten voor den slechtsten tijd om het er in te doen.

II. Hoe hun werk wordt beschreven. Zij worden gezegd *in te komen tot dezen strijd om het werk in de tent der samenkomst te doen.* De bediening is *een treffelijk werk*, 1 Tim. 3:1. De Evangeliedienaren worden niet geordend alleen voor de eer, maar voor het werk; niet om het loon te hebben, maar om den arbeid te verrichten. Het is een *goede strijd*, 1 Tim. 1 : 18. Zij, die toetreden tot den dienst van het Evangelie, moeten zich beschouwen als in het krijgsheir te zijn gekomen, en zich *goede krijgsknechten* betoonen, 2 Tim. 2 : 3.

Wat nu inzonderheid de zonen van Kohath aangaat, wij zien hun hier:

A. Hun dienst aangewezen bij het verplaatsen van den tabernakel. Later, toen de tabernakel aan een vaste plaats was, werd hun ander werk aangewezen, maar dit was nu het werk van den dag, dat op deszelfs dag gedaan moest worden. Let er op dat, waar ook het leger Israels heenging, de tabernakel des Heeren met hen ging, en er moet gezorgd worden voor het dragen er van. Waar wij ook heengaan, overal moeten wij onzen Godsdienst medenemen, en dien niet vergeten, er zelfs geen deel van vergeten. De Kohathieten nu moesten al de heilige dingen van den tabernakel dragen. Tevoren waren zij reeds met deze dingen belast, Hoofdst. 3 : 31, maar hier worden hun nog bijzondere instructies gegeven. *a.* Aäron en zijne zonen, de priesters, moesten de dingen inpakken, die de Kohathieten hadden te dragen, zooals hier bevolen wordt, vers 5 en verv. God had tevoren bevolen, dat niemand in het heilige der heiligen moest komen, behalve Aäron, eenmaal in het jaar, en dan in eene wolk van wierook, Lev. 16 : 2; en toch wordt hier, wijl dit door hun ongevestigden toestand noodzakelijk was, vrijstelling gegeven van deze wet, want telkenmale, als zij optrokken, gingen Aäron en zijne zonen in om de ark af te nemen, en

gereed te maken om gedragen te worden; want (gelijk de geleerde bisschop Patrick aanmerkt) de *Shechina*, of tentoonspreiding der Goddelijke Majesteit, die boven het verzoendeksel was, ging dan voor het oogenblik in de wolkkolom, die opgeheven werd, en dan was het niet gevaarlijk om de ark te naderen. *b.* Al de heilige dingen moesten bedekt worden, de ark en de tafel met drie kleeden of bedekselen, al de overigen met twee. Zelfs de asch van het altaar, waarin het heilig vuur zorgvuldig werd bewaard en ingerekend, moest met een purperen kleed bedekt worden, vers 13. Zelfs het koperen altaar moest, hoewel het in den voorhof van het heiligdom door allen gezien werd, toch bij het dragen bedekt worden. Al deze bedekselen zijn bedoeld: *Ten eerste.* Voor veiligheid, want deze heilige dingen moesten niet beschadigd of bedorven worden door wind of regen, of dof gemaakt door de zon, maar in al hunne schoonheid bewaard blijven, *want over alles wat heerlijk is zal eene beschutting wezen.* De bedekselen van dassenvellen, dik en sterk zijnde, zullen het vocht afweren, en zoolang wij op onze reis zijn door de woestijn dezer wereld, zal het ons goed zijn tegen alle weer en wind eene beschutting te hebben, Jes. 4 : 5, 6. *Ten tweede. Tot sieraad.* De meeste dezer dingen hadden tot dekking een kleed van hemelsblauw, purper of scharlaken, dat er over heen gespreid was, en de ark had *een geheel kleed van hemelsblauw*, vers 6. Een zinnebeeld (zeggen sommigen) van den blauwen hemel, die als een gordijn is tusschen ons en de Majesteit hierboven, Job 26 : 9. Zij, die getrouw zijn aan God, moeten er evenzoo naar streven om schoon te zijn in de oogen der menschen, *opdat zij de leer van God, onzen Zaligmaker, in alles mogen versieren. Ten derde.* Tot verberging. Het beteekende de duisternis van die bedeeling. Hetgeen thans aan het licht gebracht is door het Evangelie en geopenbaard is aan kinderkens, was toen voor de wijzen en verstandigen verborgen. Zij zagen slechts de bedekking, niet de heilige dingen zelven, Hebr. 10 : 1, maar nu heeft Christus *het omwindsel des aangezichts verslonden*, Jes. 25 : 7. *c.* Als al de heilige dingen bedekt waren, dan moesten de Kohathieten ze op hunne schouders dragen. Die welke handboomen hadden, moesten bij hunne handboomen gedragen worden, vers 6, 8, 11, 14; die ze niet hadden, werden op een draagboom, baar, of berrie gedragen, vers 10, 12. Zie, hoe de teekenen van Gods tegenwoordigheid in deze wereld beweeglijke dingen zijn; maar wij verwachten een koninkrijk, dat niet bewogen kan worden.

B. Eleazar, nu de oudste zoon van Aäron, is aangesteld tot opziener van de Kohathieten bij dit werk, vers 16. Hij moet er voor zorgen dat er niets wordt vergeten, niets achtergelaten of verplaatst wordt. Als priester had hij meer eer dan de Levieten, maar hij had ook meer zorg, en die zorg was ongetwijfeld een zwaarder last op zijn hart, dan al de lasten, die op hunne schouders gelegd werden. Het is veel gemakkelijker het werk van den tabernakel te doen, dan belast te wezen met de zorg, dat anderen hun plicht nakomen; te gehoorzamen, dan te heerschen.

C. Er moet groote zorg worden gedragen voor het leven van deze Levieten, door hun ontijdige, oneerbiedige nadering te voorkomen tot de dingen, die heiligheid der heiligheden zijn, vers 18. *Gij zult den stam van de geslachten der Kohathieten niet laten uitgeroeid worden.* Zij, die niet doen wat zij kunnen om anderen van zonde af te houden, doen wat zij kunnen om hen uitgeroeid te laten worden. *a.* De Kohathieten moesten de heilige dingen niet zien, voordat de priesters ze bedekt hadden, vers 20. Zelfs zij, die de vaten des Heeren droegen, zagen niet wat zij droegen, zoozeer waren zij zelfs in het duister omtrent het Evangelie, wier ambt het was de wet te verklaren. En *b.* Als de heilige dingen bedekt waren, dan mochten zij ze niet aanraken, tenminste de ark niet, hier *het heilige* genoemd, en dat wel op straffe des doods, vers 15. Uzza werd gedood wegens overtreding van deze wet. Aldus werden toen de dienaren des Heeren zelf in vreeze gehouden, en het was eene bedeeling der verschrikking, zoowel als der duisternis; maar nu is door Christus de zaak veranderd. *Wij hebben gezien met onze oogen, onze handen hebben getast het woord des levens*, 1 Joh. 1 : 1, en wij worden aangemoedigd om *met vrijmoedigheid tot den troon der genade te komen.*

21. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 22. Neem ook op de som van de zonen van Gerson, naar het huis hunner vaderen, naar hunne geslachten. 23. Gij zult hen tellen van dertig jaren oud en daarboven, tot vijftig jaren oud, al wie inkomt om den strijd te strijden, opdat hij den dienst bediene in de tent der samenkomst. 24. Dit zal zijn de dienst der geslachten van de Gersonieten, in het dienen en in den last. 25. Zij zullen dan dragen de gordijnen des tabernakels, en de tent der samenkomst, te weten haar deksel, en het dassendeksel, dat er boven op is, en het deksel der deur van de tent der samenkomst, 26. En de behangselen des voorhofs, en het deksel der deur van de poort des voorhofs, hetwelk is bij den tabernakel en bij het altaar rondom, en hunne zelen, en al het gereedschap van hun dienst, mitsgaders al wat daarvoor bereid wordt, opdat zij dienen. 27. De geheele dienst van de zonen der Gersonieten, in al hun last en in al hun dienst, zal zijn naar het bevel van Aäron en van zijne zonen; en gijlieden zult hun ter bewaring al hun last bevelen. 28. Dit is de dienst van de geslachten van de zonen der Gersonieten, in de tent der samenkomst; en hunne wacht zal zijn onder de hand van Ithamar, den zoon van Aäron, den priester. 29. Aangaande de zonen van Merari, die zult gij naar hunne geslachten en naar het huis hunner vaderen tellen. 30. Gij zult hen tellen van dertig jaren oud en daarboven, tot vijftig jaren oud, al wie inkomt tot

dezen strijd, om te bedienen den dienst van de tent der samenkomst. 31. Dit zal nu zijn de onderhouding van hun last, naar al hun dienst in de tent der samenkomst; de berderen des tabernakels, en zijne richelen, en zijne pilaren, en zijne voeten; 32. Mitsgaders de pilaren des voorhofs rondom, hunne voeten, en hunne pennen, en hunne zelen, met al hun gereedschap, en met al hun dienst; en het gereedschap van de waarneming van hun last zult gij bij namen tellen. 33. Dit is de dienst van de geslachten der zonen van Merari, naar hun ganschen dienst, in de tent der samenkomst, onder de hand van Ithamar, den zoon van Aäron, den priester.

Wij hebben hier den last van de twee andere andere geslachten der Levieten, die, hoewel niet zoo eervol als de eerste, toch noodig was en geregeld gedaan moest worden.

1. De Gersonieten waren belast met al de behangselen van den tabernakel, de gordijnen en de bedekselen van dassenvellen, vers 22—26. Die moesten zij afnemen als de wolk zich bewoog, en de ark en de overige heilige dingen weggedragen werden. Zij moesten ze inpakken en medenemen, en ze weder ophangen als de wolk staan bleef. Aäron en zijne zonen wezen hun ieder hun last aan: „Gij moet u belasten met de zorg voor die gordijn, en gij met dit behangsel, opdat een iegelijk wete wat zijn werk is, en er geen verwarring zij", vers 27. Ithamar inzonderheid had het toezicht over hen, vers 28.

2. De Merarieten waren belast met het zware vervoer; de stijlen en richelen, de pilaren en voeten, de pinnen en zelen, en die werden hun met name overgegeven, vers 31, 32. Er werd hun een lijst gegeven, waarop alle zaken vermeld stonden, opdat alles er zij, en niets gezocht behoefde te worden, als de tabernakel weder werd opgericht. Ofschoon deze dingen van minder gewicht schenen dan de andere dingen van het heiligdom, werd er toch deze zorg voor gedragen, om ons te leeren alle Goddelijke inzettingen met de grootste nauwkeurigheid rein en volledig te houden en te bewaren, opdat niets verloren ga. Het duidt ook de zorg aan, die God heeft voor Zijne kerk en ieder lid er van; *de goede Herder roept Zijne schapen bij name*, Joh. 10 : 3.

Hier werden duizenden van menschen gebruikt voor dezen dienst, hoewel een veel minder getal volstaan zou hebben om deze lasten te dragen. Maar het was noodig dat de tabernakel met den meest-mogelijken spoed afgenomen en weder opgericht zou worden, en vele handen zullen dus licht en snel werk maken, inzonderheid als ieder weet wat zijn deel van het werk is. Zij hadden ook te zorgen voor hun eigen tenten, en ze mede te nemen; maar de jonge lieden onder de dertig, en de oude lieden boven de vijftig jaar, konden daarvoor dienst doen. Ook wordt van hunne tenten geen melding gemaakt, want Gods huis moet altijd den voorrang hebben boven ons huis. De zorg van hen, die zich gewelfde huizen bouwden, terwijl Gods huis woest was, was verkeerd en ongerijmd, Haggaï 1 : 4, 9.

De dood der heiligen wordt voorgesteld als het afnemen, of breken, van den tabernakel, 2 Cor. 5 : 1, en het afleggen er van, 2 Petr. 1 : 14. Evenals de dingen, die heiligheid der heiligheden waren, wordt de onsterflijke ziel het eerst door ongeziene engelen weggedragen, onder toezicht van den Heere Jezus, of Eleazar; en er wordt ook zorg gedragen voor het lichaam, waarvan de huid en het vleesch als de gordijnen zijn, de beenderen en zenuwen als de richelen en pilaren; geen er van zal verloren gaan. Er zijn orders gegeven voor het gebeente, er is een verbond gemaakt met het stof; dezen zijn in veilige bewaring, en zullen allen in den grooten dag tevoorschijn gebracht worden, wanneer die tabernakel wederom zal worden opgericht, en deze vernederde lichamen zullen gelijkvormig worden gemaakt aan het heerlijk lichaam van Jezus Christus.

34. Mozes dan en Aäron, en de oversten der vergadering, telden de zonen der Kohathieten, naar hunne geslachten, en naar het huis hunner vaderen: 35. Van dertig jaren oud en daarboven, tot vijftig jaren oud, al wie inkwam tot dezen strijd, tot den dienst in de tent der samenkomst. 36. Hunne getelden nu waren, naar hunne geslachten, twee duizend zeven honderd en vijftig. 37. Dit zijn de getelden van de geslachten der Kohathieten, van al wie in de tent der samenkomst diende, welke Mozes en Aäron geteld hebben, naar het bevel des HEEREN, door de hand van Mozes. 38. Insgelijks de getelden der zonen van Gerson, naar hunne geslachten, en naar het huis hunner vaderen: 39. Van dertig jaren oud en daarboven, tot vijftig jaren oud, al wie inkwam tot dezen strijd, tot den dienst in de tent der samenkomst. 40. Hunne getelden waren, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen, twee duizend zes honderd en dertig. 41. Deze zijn de getelden van de geslachten der zonen van Gerson, van al wie in de tent der samenkomst diende, welke Mozes en Aäron telden, naar het bevel des HEEREN. 42. En de getelden van de geslachten der zonen van Merari, naar hunne geslachten, naar het huis hunner vaderen: 43. Van dertig jaren oud en daarboven, tot vijftig jaren oud, al wie inkwam tot dezen strijd, tot den dienst in de tent der samenkomst. 44. Hunne getelden nu waren, naar hunne geslachten, drie duizend en twee honderd. 45. Deze zijn de getelden van de geslachten der zonen van Merari, welke Mozes en Aäron geteld hebben, naar het bevel des HEEREN, door de hand van Mozes. 46. Al de getelden, welke Mozes en Aäron, en de oversten van Israel geteld hebben van de Levieten, naar hunne geslachten, en naar het huis hunner vaderen, 47. Van dertig jaren oud en daarboven, tot vijftig jaren oud,

al wie inkwam, om den dienst der bediening en den dienst van den last, in de tent der samenkomst, te bedienen; 48. Hunne getelden waren acht duizend vijf honderd en tachtig. 49. Men telde hen, naar het bevel des HEEREN, door de hand van Mozes, een ieder naar zijn dienst en naar zijn last; en zijne getelden waren, die de HEERE Mozes geboden had.

Wij hebben hier een bijzonder bericht omtrent de getallen van ieder der drie geslachten der Levieten, dat is: van de mannen tusschen de dertig en vijftig jaren, die tot den werkelijken dienst geroepen waren. Merk op:

1. Dat de Kohathieten met hun allen, van één maand en daarboven acht duizend zes honderd waren, maar dat er van dezen slechts twee duizend zeven honderd en vijftig mannen waren voor den dienst, dus nog geen derde. De Gersonieten waren met hun allen zeven duizend vijf honderd, en van dezen slechts twee duizend zes honderd en dertig dienstige mannen, iets meer dan een derde. Van de velen, die tot de getallen der kerk worden toegedaan, zijn er, vergelijkenderwijs, slechts weinigen, die tot den dienst er van bijdragen. Zoo is het geweest, en zoo is het, velen hebben een plaats in den tabernakel, die slechts luttel werks van den tabernakel doen, Filipp. 2 : 20, 21.

2. Dat de Merarieten met hun allen slechts zes duizend twee honderd waren, en toch waren er onder hen drie duizend twee honderd dienstige mannen, dat is verscheidenen meer dan de helft. De grootste last werd aan dat geslacht opgelegd, de stijlen, de pilaren en voeten; en God heeft het zoo beschikt, dat, hoewel zij de minsten waren in aantal, zij toch de meeste mannen onder hen zouden hebben, instaat tot den dienst, want voor allen dienst, waartoe God de menschen roept, zal Hij hun de gaven en krachten geven die er voor noodig zijn, genade, die genoeg is.

3. Het geheele getal van de tot den dienst bekwame mannen van den stam van Levi, die in Gods heir kwamen, om Zijn strijd te strijden, was slechts acht duizend vijf honderd en tachtig, terwijl de tot dienst bekwame mannen van de andere stammen, die in het heir Israels waren om hun strijd te strijden, veel meer waren. De minste der stammen had bijna vier maal meer tot den dienst geschikte mannen dan de Levieten, en sommigen van hen meer dan acht maal zooveel; want zij, die in den dienst zijn van deze wereld en krijg voeren naar het vleesch, zijn veel talrijker dan degenen, die aan den dienst Gods zijn gewijd, en *den goeden strijd des geloofs strijden.*

HOOFDSTUK V.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. Een bevel ingevolge de reeds gemaakte wetten om de onreinen uit het leger te verwijderen, vers 1—4. II. Eene herhaling van de wetten betreffende vergoeding, ingeval dat aan den naaste schade werd toegebracht, vers 5—8, en de toewijzing van de geheiligde dingen aan de priesters, vers 9, 10. III. Een nieuwe wet betreffende het gerechtelijk onderzoek van eene vrouw, verdacht van overspel, door het water des ijvers, vers 11—31.

En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 2. Gebied den kinderen Israels, dat zij uit het leger wegzenden alle melaatschen, en alle vloeienden, en allen, die onrein zijn van een doode. 3. Van den man tot de vrouw toe zult gij hen wegzenden; tot buiten het leger zult gij hen wegzenden; opdat zij niet verontreinigen hunne legers, in welker midden Ik woon. 4. En de kinderen Israels deden alzoo, en zonden hen buiten het leger; gelijk de HEERE tot Mozes gesproken had, alzoo deden de kinderen Israels. 5. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 6. Spreek tot de kinderen Israels; Wanneer een man of eene vrouw iets van eenige menschelijke zonden gedaan zullen hebben, overtreden hebbende door overtreding tegen den HEERE, zoo is diezelve ziel schuldig. 7. En zij zullen hunne zonde, welke zij gedaan hebben, belijden; daarna zal hij zijne schuld wederuitkeeren, naar de hoofdsom daarvan, en derzelver vijfde deel zal hij daarboven toedoen, en zal het dien geven, aan wien hij zich verschuldigd heeft. 8. Maar zoo die man geen losser zal hebben, om de schuld aan hem weder uit te keeren, zal die schuld, welke den HEERE wederuitgekeerd wordt, des priesters zijn; behalve den ram der verzoening, met welken hij voor hem verzoening doen zal. 9. Desgelijks zal alle heffing van alle geheiligde dingen der kinderen Israels, welke zij tot den priester brengen, zijne zijn. 10. En een ieders geheiligde dingen zullen zijne zijn; wat iemand den priester zal gegeven hebben, zal zijne zijn.

I. Hier is een bevel voor de zuivering van het leger door allen uit zijne liniën te verwijderen, die ceremonieel onrein waren, door een vloed, door melaatschheid, of door het aanraken van een dood lichaam, totdat zij overeenkomstig de wet gereinigd waren, vers 2, 3. Deze orders worden terstond ten uitvoer gebracht, vers 4.

1. Het leger was nu naar een nieuw model ingericht, en teneinde nu de verbetering er van volkomen te maken, moet het gereinigd worden. De zuiverheid der kerk moet evenzeer behartigd en bewaard worden, als de vrede en orde er van. Het is noodig, niet alleen dat ieder Israeliet bij zijn eigen banier blijve, maar ook dat iedere verontreinigde Israeliet er van worde afgescheiden. *De wijsheid, die van boven is, die is ten eerste zuiver, daarna vreedzaam.*

2. De tabernakel Gods was nu in het midden des legers gevestigd, en daarom moeten zij er voor zorgen het rein te houden. Hoe krachtiger de belijdenis van Godsdienst van een huis, of een gezin, hoe meer zij verplicht zijn, om *het onrecht van hunne tenten weg te nemen,* Job 22 : 23. De persoon bij wien, de plaats *in welker midden God woont,* moet niet verontreinigd worden, want zoo zij het wèl is, dan is Hij beleedigd, en dan zal Hij er zich van onttrekken, 1 Cor. 3 : 16, 17.

Deze uitdrijving van de onreinen uit het leger

moest te kennen geven: *a.* Wat de regeerders der kerk behooren te doen: zij moeten *het kostbare van het snoode uittrekken*, en personen van een ergerlijk gedrag als ouden zuurdeesem uit hun midden wegdoen, 1 Cor. 5 : 8, 13, opdat de anderen niet aangestoken en verontreinigd worden, Hebr. 12 : 15. Het is voor de eer van Christus en de stichting Zijner kerk noodig dat zij, die openlijk onheilig en van een slecht levensgedrag zijn, uit de Christelijke gemeenschap weggedaan worden, totdat zij zich bekeeren. *b.* Wat God zelf doen zal in den grooten dag: Hij zal *Zijn dorschvloer doorzuiveren*, en *uit Zijn koninkrijk vergaderen al de ergernissen*. Gelijk hier de onreinen buiten het leger gesloten werden, zoo zal in het nieuwe Jeruzalem *niets inkomen, dat ontreinigt*, Openb. 21 : 27.

II. Een wet betreffende vergoeding voor aan den naaste gedaan onrecht. Het wordt genoemd *menschelijke zonden*, vers 6, omdat zij gemeen is onder de menschen, eene *zonde van den mensch* [1]) dat is: *eene zonde tegen den mensch*, zoo denkt men dat het vertaald en verstaan moet worden. Als iemand zijn broeder ten opzichte van eenige zaak misleidt of bedriegt, dan moet dit beschouwd worden als eene zonde tegen den Heere, die de beschermer is van het recht, de straffer van onrecht, en die ons streng gebiedt rechtvaardiglijk te handelen. Wat moet er nu geschieden, als iemands ontwaakt geweten hem beschuldigt van zulk eene zonde, haar in zijne herinnering terugvoert, al is het ook lang geleden, dat hij haar gepleegd heeft?

1. Hij moet *zijne zonde belijden*, haar belijden aan God, haar belijden aan zijn naaste en zich aldus schande aandoen. Als hij het tevoren ontkend heeft, dan moet hij de leugen bekennen, al valt hem dit nòg zoo zwaar; omdat zijn hart verhard was, heeft hij het ontkend, daarom is er voor hem geen ander middel om te doen blijken, dat zijn hart verteederd is, dan door het te belijden.

2. Hij moet een offer brengen, een *ram der verzoening*, vers 8. Er moet voldoening gegeven worden voor de overtreding, gepleegd tegen God, wiens wet verbroken werd, zoowel als voor het verlies, dat onze naaste geleden heeft; vergoeding in zulk een geval volstaat niet zonder geloof en bekeering.

3. Maar de offerande zou niet welbehaaglijk zijn, indien er aan hem, aan wie het onrecht is aangedaan, geen volledige vergoeding gedaan wordt, de hoofdsom moet hem niet slechts teruggegeven worden, maar nog een vijfde deel bovendien, vers 7. Het is zeker dat zoolang hetgeen onrechtmatig verkregen werd, willens en wetens wordt behouden, de schuld der onrechtvaardigheid op het geweten blijft en door geene offerande, door geene gebeden of tranen wordt weggenomen, want het is een en dezelfde zonde, waarin volhard wordt. Deze wet hebwij tevoren gehad, Lev. 6 : 4, en hier wordt er bijgevoegd dat, zoo de verongelijkte gestorven is, en geen bloedverwant heeft nagelaten, die recht zou hebben op het ontvangen dezer schuld, of indien het onzeker is aan wien de vergoeding gegeven moet worden, dit toch geen verontschuldiging of reden zou wezen om het onrechtmatig verkregene te behouden; wien het ook behoord moge hebben, zeker was het het zijne niet, die het door een zonde verkregen heeft, en daarom moet het den priester gegeven worden, vers 8. Als er iemand was, die er zijn recht op kon bewijzen, dan moet het niet aan den priester gegeven worden; God haat den roof in het brandoffer. Maar indien er zoo iemand niet was, dan verviel het aan den Heere, *(ob defectum sanguinis — bij gebrek aan een nakomeling)* en de priesters waren Zijne ontvangers. Het een of andere werk der barmhartigheid is een daad van noodzakelijke gerechtigheid, die gedaan moet worden door hen, die zich bewust zijn onrecht te hebben gepleegd, maar niet weten hoe anders vergoeding te doen. Wat het onze niet is, zal ons nooit wezenlijk voordeel opleveren.

III. Een algemeene regel betreffende geheiligde dingen. die bij deze gelegenheid gegeven is, dat namelijk al wat den priester gegeven wordt, *zijne zal wezen*, vers 9, 10.

1. Hij, die het gaf, zal het niet terug ontvangen, onder welk voorwendsel het zij. Deze wet bevestigt en bekrachtigt alle schenkingen voor Godvruchtige doeleinden, opdat de menschen niet iets aan den priester geven in een opwelling van ijver, om het daarna, in een opwelling van spijt, weder terug te nemen.

2. De andere priesters zullen niet deelen met den priester, die toen dienst deed, en aan wien het geheiligde — waarin dat ook bestond — gegeven was. Laat hem, die het ijverigst en het meest bereid was om dienst te doen, er te beter om varen; zoo hij het werk doet, dan hebbe hij het loon er voor, en moge God er Zijn zegen aan toedoen.

11. Wijders sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 12. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Wanneer van iemand zijne huisvrouw zal afgeweken zijn, en door overtreding tegen hem overtreden zal hebben: 13. Dat een man bij haar door bijligging des zaads zal gelegen hebben, en het voor de oogen haars mans zal verborgen zijn, en zij zich verheeld zal hebben, zijnde nochtans onrein geworden; en geen getuige tegen haar is, en zij niet betrapt is; 14. En de ijvergeest over hem gekomen is, dat hij ijvert over zijne huisvrouw, dewijl zij onrein geworden is; of dat over hem de ijvergeest gekomen is, dat hij over zijne huisvrouw ijvert, hoewel zij niet onrein geworden is; 15. Dan zal die man zijne huisvrouw tot den priester brengen, en zal haar offerande voor haar medebrengen, een tiende deel van een efa gerstenmeel; hij zal geen olie daarop gieten, noch wierook daarop leggen, dewijl het een spijsoffer der ijveringen is, een spijsoffer der gedachtenis, dat de ongerechtigheid in gedachtenis brengt. 16. En de priester zal haar doen naderen, hij zal haar stellen voor

1) Naar de Kantt. op den Statenbijbel.

het aangezicht des HEEREN. 17. En de priester zal heilig water in een aarden vat nemen; en van het stof, hetwelk op den vloer des tabernakels is, zal de priester nemen, en in het water doen. 18. Daarna zal de priester de vrouw voor het aangezicht des HEEREN stellen, en zal het hoofd van de vrouw ontblooten, en zal het spijsoffer der 'gedachtenis op haar handen leggen, hetwelk het spijsoffer der ijveringen is; en in de hand des priesters zal dat bitter water zijn, hetwelk den vloek medebrengt. 19. En de priester zal haar beëedigen, en zal tot die vrouw zeggen: Indien niemand bij u gelegen heeft, en indien gij, onder uw man zijnde, niet afgeweken zijt tot onreinigheid, wees vrij van dit bitter water, hetwelk den vloek medebrengt! 20. Maar zoo gij, onder uw man zijnde, afgeweken zijt, en zoo gij onrein geworden zijt, dat een man bij u gelegen heeft, behalve uw man: 21. (Dan zal de priester die vrouw met den eed der vervloeking beëedigen, en de priester zal tot die vrouw zeggen:) De HEERE zette u tot een vloek, en tot een eed, in het midden uws volks, mits dat de HEERE uw heup vervallende en uw buik zwellende make: 22. Dat ditzelve water, hetwelk de vervloeking medebrengt, in uw ingewand inga, om den buik te doen zwellen, en de heup te doen vervallen! Dan zal die vrouw zeggen: Amen, amen! 23. Daarna zal de priester deze zelfde vloeken op een cedeltje schrijven, en hij zal het met het bitter water uitdoen. 24. En hij zal die vrouw dat bitter water, hetwelk de vervloeking medebrengt, te drinken geven, dat het water, hetwelk de vervloeking medebrengt, in haar tot bitterheden inga. 25. En de priester zal uit de hand van die vrouw het spijsoffer der ijveringen nemen, en hij zal datzelve spijsoffer voor het aangezicht des HEEREN bewegen, en zal dat op het altaar offeren. 26. De priester zal ook van dat spijsoffer, deszelfs gedenkoffer, een handvol grijpen, en zal het op het altaar aansteken; en daarna zal hij dat water die vrouw te drinken geven. 27. Als hij haar nu dat water zal te drinken gegeven hebben, het zal geschieden, indien zij onrein geworden is, en tegen haar man door overtreding zal overtreden hebben, dat het water, hetwelk vervloeking medebrengt, tot bitterheid in haar ingaan zal, en haar buik zwellen en haar heup vervallen zal; en die vrouw zal in het midden van haar volk tot een vloek zijn. 28. Doch indien de vrouw niet onrein geworden is, maar rein is, zoo zal zij vrij zijn, en zal met zaad bezadigd worden. 29. Dit is de wet der ijveringen, als eene vrouw, onder haar man zijnde, zal afgeweken en onrein geworden zijn; 30. Of als over een man de ijvergeest zal gekomen zijn, en hij over zijne huisvrouw zal geijverd hebben, dat hij de vrouw voor het aangezicht des HEEREN stelle, en de priester aan haar deze gansche wet volbrenge. 31. En de man zal van de ongerechtigheid onschuldig zijn; maar diezelve vrouw zal haar ongerechtigheid dragen.

Wij hebben hier het plechtig gerechtelijk onderzoek van eene vrouw, wier echtgenoot over haar ijvert.

I. Wat was het onderstelde geval? Dat een man reden had zijne huisvrouw van echtbreuk te verdenken, vers 12—14.

1. De zonde van echtbreuk wordt hier terecht voorgesteld als uitermate zeer zondig, het is een afwijken van God en van deugd, en van den goeden weg, Spr. 2 : 17. Het is een zonde tegen den echtgenoot, hem beroovende van zijne eer, vervreemdende zijn recht, een valsch, onecht gebroed brengende in zijn gezin, om met zijne kinderen in zijne bezitting te deelen, en haar verbond met hem verbrekende. Het is verontreinigd te worden, want door niets wordt het hart en het geweten meer dan door dit verontreinigd.

2. Er wordt ondersteld dat de zondaren groote moeite en zorg hebben aangewend om die zonde te verhelen, waar geen getuige van is. *Het oog des overspelers neemt de schemering waar*, Job 24 : 15. En de overspeelster neemt de gelegenheid waar, *als de man niet in zijn huis is*, Spr. 7 : 19. Zij zou de duisternis, de verborgenheid niet begeeren, als zij niet schandelijk was; en de duivel, die de menschen tot deze zonde verleidt, leert hen hoe haar te bedekken.

3. Er wordt ondersteld dat *de ijvergeest* over den echtgenoot gekomen is, waarvan Salomo zegt: dat hij *eene grimmigheid is des mans*, Spr. 6 : 34, en dat hij *hard is als het graf*.

4. „Maar", zeggen de Joodsche schrijvers, „hij moet doen blijken, dat hij reden heeft voor zijne verdenking." De regel, dien zij geven, is: „Indien de man, voor getuigen, tot zijne vrouw gezegd heeft: „„Ga met dezen man niet in het verborgen"" en het daarna bewezen is dat zij, niettegenstaande deze vermaning toch met dien man in het verborgen geweest is, dan kan hij, al was het ook haar vader of haar broeder, haar noodzaken het bitterwater te drinken. Maar de wet bindt hem niet aan deze bijzondere methode om te bewijzen, dat hij reden heeft voor zijne verdenking, zij kan ook op een andere manier bewezen worden. Ingeval, dat het bewezen kon worden, dat zij overspel gepleegd heeft, dan moest zij ter dood gebracht worden, Lev. 20 : 10, maar als het niet zeker was, dan moest deze wet toegepast worden. Laat dit alle huisvrouwen vermanen om zich ook voor den geringsten schijn van kwaad te hoeden, en geen de minste aanleiding te geven om haar kuischheid in verdenking te brengen. Het is niet genoeg dat zij zich onthouden van het kwaad der onreinheid, zij moeten zich ook *voor den schijn er van hoeden*, voor alles, wat er het aanzien van heeft, of er toe leiden kan, of de minste reden kan geven voor jaloerschheid, want *hoe groote hoop houts kan door een klein vuur worden aangestoken!* Laat ook alle mannen

hierdoor gewaarschuwd zijn, om hunne vrouwen niet zonder rechtmatige oorzaak te verdenken. De liefde in het algemeen, en nog zooveel te meer de echtelijke liefde, leert ons *geen kwaad te denken*, 1 Cor. 13 : 5. Het is het geluk van de deugdelijke huisvrouw, dat *het hart haars heeren haar vertrouwt*, Spr. 31 : 11.

II. Wat in zulk een geval gedaan moest worden:

1. Opdat, zoo de verdachte vrouw onschuldig was, zij niet onder de smadelijke verdenking van haar echtgenoot en de hieruit voortvloeiende onrust zou blijven.

2. Opdat, zoo zij schuldig was, haar zonde ontdekt zou worden, en anderen het zullen hooren, en vreezen, en er zich door zullen laten waarschuwen. Het onderzoek nu moest volgenderwijs plaats hebben.

a. Haar echtgenoot moet haar *tot den priester brengen* met de getuigen, die den grond voor zijne verdenking kunnen bewijzen, en verlangen dat zij de proef zal ondergaan. De Joden zeggen, dat de priester eerst moest trachten haar te bewegen de waarheid te bekennen, tot haar zeggende: „Lieve dochter, gij waart wellicht verrast, overrompeld, door wijn te drinken, of gij waart vervoerd door jeugdigen hartstocht, of door het slechte voorbeeld van anderen. Kom, beken nu de waarheid, om den wille van den grooten naam, die in de heilige plechtigheid beschreven is, en laat hen niet met het bitter water uitgewischt worden. Indien zij dan bekende, zeggende: „Ik ben verontreinigd", dan werd zij niet ter dood gebracht, maar ontving den scheidbrief, en dan verloor zij haar bruidsschat. Maar zoo zij zeide: „Ik ben rein", dan werd de proef toegepast.

b. De man moest een gering, grof offer brengen van gerstemeel, zonder olie en wierook, overeenkomstig den treurigen staat, waarin zijn gezin zich nu bevindt, want het was wel een zeer groote treurige beproeving, hetzij om reden te hebben om ijverzuchtig te wezen, of om ijverzuchtig te zijn zonder er grond of oorzaak voor te hebben. Het is *een spijsoffer der gedachtenis*, om aan te duiden, dat hetgeen nu stond te geschieden als een Godsdienstig beroep was op de alwetendheid en rechtvaardigheid Gods.

c. De priester moest het water der ijveringen bereiden; hij moet van het heilig water nemen uit het waschvat, waaraan de priesters zich moesten wasschen, als zij dienst gingen doen. Dit water moet hij in *een aarden vat* doen, bevattende, naar men zegt, ongeveer een pint; en het moet *een aarden vat* zijn, omdat hoe grover en minder fraai alles was, hoe meer het in overeenstemming was met deze zoo treurige gelegenheid. Er moet *stof* in het water gedaan worden, om den smaad aan te duiden, waaronder zij lag, en de schande, die zij zich moest aandoen, haar mond in het stof leggende; maar het moest stof zijn van *den vloer des tabernakels*, om eer aan te doen aan alles wat behoorde tot de plaats, die God verkoren had, om er Zijn naam te doen wonen, en er in het hart des volks eerbied voor te bewaren; zie Joh. 8 : 6.

d. De vrouw moest *voor het aangezicht des Heeren gesteld worden.* aan de oostpoort van den voorhof des tempels, (zeggen de Joden) en haar hoofd moest ontbloot worden, ten teeken van den treurigen toestand, waarin zij zich bevond, en daar stond zij dan tentoon voor geheel de wereld, *opdat alle vrouwen onderwezen worden, dat zij naar hare schandelijkheid niet doen*, Ezech. 23 : 48. De Joden zeggen: „Haar eigen dienstboden mochten daarbij niet tegenwoordig zijn, opdat zij niet gering zou schijnen in de oogen van hen, die haar moesten eeren; ook haar echtgenoot moest weggezonden worden."

e. De priester moest haar beëedigen, dat is haar bezweren de waarheid te zeggen, en haar den vloek Gods aankondigen, zoo zij schuldig was, en haar verklaren wat de uitwerking zou zijn van haar drinken van het water der ijveridgen, vers 19—22. Hij moest haar verzekeren dat het water haar niet schadelijk zou zijn, zoo zij onschuldig was, vers 19. Niemand behoeft den vloek der wet te vreezen, die niet de geboden der wet heeft overtreden. Maar indien zij schuldig was, dan zal het water gif voor haar wezen, het zal *haar buik doen zwellen, en haar heup doen vervallen* en zij zal een vloek en verfoeisel zijn onder haar volk, vers 21, 22. Hierop moest zij *Amen, amen* zeggen, zooals Israel Amen moest zeggen op de vervloekingen, uitgesproken op den berg Ebal, Deut. 27 : 26. Sommigen denken dat het Amen verdubbeld zijnde, ziet op de beide deelen der beëediging, of bezwering, op het deel dat haar vrij deed zijn, indien zij onschuldig was, en op het deel dat haar veroordeelde, zoo zij schuldig was. Geene vrouw zou, als zij schuldig was *Amen* kunnen zeggen op deze beëediging, en daarna het water drinken, tenzij zij de waarheid Gods niet geloofde of Zijne gerechtigheid tartte, en tot zulk eene diepte van onbeschaamdheid was gezonken en tot zulk een verhard-zijn in de zonde, dat zij God Almachtig tartte om dan maar het ergste aan haar te doen, en zich liever aan Zijn vloek zou wagen, dan Hem eer te geven door hare schuld te belijden; aldus *heeft hoererij het hart weggenomen.*

f. De priester moest deze vloeken op een cedeltje van perkament schrijven, *verbatim — woord voor woord*, zooals hij ze uitgesproken heeft, en daarna wat hij geschreven had uitwisschen of afschrappen in het water, vers 23, om aan te duiden dat het deze vloek was, die het water doordrong en er de kracht van uitwerking aan gaf, die bedoeld was. Het beteekende dat, zoo zij onschuldig was, de vloek uitgewischt, uitgedelgd zou worden, en niet tegen haar zal verschijnen, gelijk geschreven is, Jes. 43 : 25: *Ik, Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg;* en, Psalm 51 : 10, *Delg uit al mijne overtredingen.* Maar dat, zoo zij schuldig was, de vloek, zooals hij geschreven was en met het water vermengd was, met het water in haar binnenste zal komen, en *als olie in hare beenderen*, Psalm, 109 : 18, zooals wij lezen van een vloek, die in het huis komt, Zach. 5 : 4.

g. De vrouw moet dan het water drinken, vers 24; het wordt *bitter water* genoemd, omdat, naar sommigen denken, er alsem in gedaan was om het bitter te maken, of liever, omdat

het den vloek teweegbracht. Zoo wordt de de zonde *kwaad en bitter* genoemd, Jer. 2 : 19. en wel om dezelfde reden, namelijk omdat zij *den vloek medebrengt.* Indien zij schuldig was (en zoo zij het niet was, dan bracht het den vloek niet mede) dan werd haar te weten gedaan dat, hoewel de gestolen wateren zoet waren, en het verborgen brood lieflijk, het laatste er van toch *bitter is als alsem,* Spr. 9 : 17; 5 : 4. Laat allen, die zich inlaten met verboden genoegens, weten dat dezen in het einde bitterheid zullen wezen. De Joden zeggen dat zoo de vrouw door het aankondigen van vloek zóó ontzet was, dat zij het water niet durfde drinken, maar bekende dat zij verontreinigd was, dan wierp de priester het water weg, en haar offer wierp hij op de asch, en dan werd zij van haren man gescheiden, zonder weduwgoed. Indien zij niet wilde bekennen, en toch weigerde te drinken, dan werd zij er toe gedwongen, en als zij het wilde uitspuwen, dan haastten zij haar weg, opdat zij de heilige plaats niet zou verontreinigen.

h. Eer zij het water dronk werd het spijsoffer der ijveringen bewogen en op het altaar geofferd, vers 25, 26; een handvol er van werd verbrand als gedenkoffer, en het overige door den priester gegeten, tenzij de echtgenoot een priester was, en dan werd het op de asch gestrooid. Deze offerande in het midden van de handeling, beteekende dat het geheel een beroep was op God, als een God, die alles weet, en voor wien niets verborgen is.

Eindelijk. Alles alzoo naar de wet verricht zijnde, moesten zij den uitslag afwachten. Het water met een weinig stof en het afschrapsel van een beschreven stuk perkament er in, had van nature geen kracht of strekking om goed of kwaad te doen; maar indien aldus een beroep werd gedaan op God door een verordineerde inzetting, dan zou God, hoewel anders de onschuldige onder verdenking zou blijven of de schuldige onontdekt, toch Zijn eigen inzetting zóó erkennen en handhaven, dat binnen weinig tijds, door de wonderdadige werking van Zijne voorzienigheid, de onschuld van de onschuldige bewezen, of de schuld der schuldige ontdekt zou worden.

1. Indien de verdachte vrouw wezenlijk schuldig was, dan zou het water dat zij dronk gif voor haar wezen, vers 37; haar buik zou opzwellen en haar heup vervallen, door een verachtelijke ziekte als straf voor een verachtelijke zonde, en zij zou *in haar laatste brullen, als haar vleesch en haar lijf verteerd is.* Spr. 5 : 11. Bisschop Patrick zegt dat, volgens sommigen van de Joodsche schrijvers, de uitwerking van dat water terstond gezien werd, de vrouw werd bleek, de oogen puilden haar uit het hoofd. Dr. Lightfoot zegt dat de uitwerking somtijds twee of drie jaar later plaatshad, maar zij had geene kinderen, was ziekelijk en kwijnend, en ten laatste verging zij; waarschijnlijk echter werden sommige aanduidingen hiervan terstond gezien. De rabbijnen zeggen dat de overspeler op denzelfden dag en in hetzelfde uur en op dezelfde wijze stierf als de overspeelster, dat ook zijn buik opzwol, en zijn heimelijke deelen vervielen en verrotten; eene krankheid, wellicht niet zeer ongelijk aan die, welke in deze latere tijden door de wrekende hand van een rechtvaardig God tot den geesel is gemaakt van onkuischheid, en waarmede hoeren en hoerenloopers elkander aansteken, kwellen en ten verderve brengen, sedert zij aan de straf van menschen ontkomen. De Joodsche rabbijnen voegen er bij dat dit water alleen deze uitwerking had op de overspeelster, indien haar echtgenoot zich nooit zelf op die wijze had schuldig gemaakt, maar dat, indien hij zelf te eeniger tijd het huwelijksbed had verontreinigd, God hem op deze wijze geen recht deed tegenover zijn schuldige vrouw; en dat daarom, in de laatste en ontaarde tijden van de Joodsche kerk, toen onkuischheid de overhand had, deze proef in onbruik was geraakt en ter zijde werd gelaten; de mannen, hun eigen misdadigheid kennende, waren tevreden om die hunner vrouwen niet te kennen. En hierop kan wellicht de bedreiging zien in Hosea 4 : 14: *Ik zal over uwe bruiden geene bezoeking doen omdat zij overspel doen, want zij zelve scheiden zich af met de hoeren.*

2. Indien zij onschuldig was, dan zou het water, dat zij dronk, medicijn voor haar wezen, vers 28. *Zij zal vrij zijn, en met zaad bezadigd worden.* De Joodsche schrijvers verheerlijken de goede uitwerking van dat water op de onschuldige vrouw. Om haar te beloonen, zeggen zij, voor het haar aangedane onrecht door de verdenking, zal zij, na van dit water gedronken te hebben, sterker wezen, er beter uitzien dan ooit. Indien zij ziekelijk was, zal zij gezond worden, een zoon baren en een voorspoedige verlossing hebben.

Uit het geheel kunnen wij leeren: *a.* Dat verborgen zonden bekend zijn bij God, en soms op wonderbare wijze reeds in dit leven aan het licht worden gebracht. Maar hoe dit zij: er komt een dag, wanneer God door Jezus Christus, zooals hier door den priester, *de verborgen dingen der menschen zal oordeelen naar mijn Evangelie,* zegt Paulus, Rom. 2 : 16. *b.* Dat inzonderheid *God hoereerders en overspelers zal oordeelen.* Het verbreken van de echtelijke trouw en kuischheid is ten hoogste tergend voor den God des hemels, en vroeg of laat zal daarmede afgerekend worden. Hoewel wij thans het water der ijveringen niet hebben tot een zichtbare verschrikking voor de onreinen, hebben wij toch een woord van God, dat ons evenzeer ter verschrikking moest wezen, dat woord namelijk: *Zoo iemand den tempel Gods schendt, dien zal God schenden,* 1 Cor. 3 : 17. *c.* Dat God een middel zal vinden om de onschuld der onschuldigen aan het licht te brengen, en hare gerechtigheid voort te brengen als het licht. *d.* Dat *den reinen alles rein is,* maar dat *den bevlekten geen ding rein is,* Tit. 1 : 15. Hetzelfde woord is voor sommigen *een reuk des levens ten leven,* en voor anderen *een reuk des doods ten doode,* zooals dit water der ijveringen, al naar zij het ontvangen; dezelfde leidingen van Gods voorzienigheid zijn voor sommigen ten goede, en voor anderen ten kwade, Jer. 24 : 5, 8, 9. En voor wat

het ook bedoeld of bestemd zij: *het zal niet ledig wederkeeren.*

HOOFDSTUK VI.

In dit hoofdstuk hebben wij: 1. De wet betreffende de Nazireërs. 1. Waartoe de gelofte van een Nazireër hen verplichtte, vers 1—8. 2. Een herstellende wet voor het geval wanneer een Nazireër verontreinigd was door het aanraken van een dood lichaam, vers 9—12. 3. De plechtigheid om hem te ontslaan van zijne gelofte als zijn tijd om was, vers 13—21. Instructies aan de priesters, hoe zij het volk moesten zegenen, vers 22—27.

En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels en zeg tot hen: Wanneer een man of eene vrouw zich afgescheiden zal hebben, belovende de gelofte een Nazireërs, om zich den HEERE af te zonderen; 3. Van wijn en sterken drank zal hij zich afzonderen; wijnedik en edik van sterken drank zal hij niet drinken, noch eenige vochtigheid van druiven zal hij drinken, noch versche of gedroogde druiven eten. 4. Al de dagen van zijn nazireërschap zal hij niet eten van iets, dat van den wijnstok des wijns gemaakt is, van de kernen af tot de basten toe. 5. Al de dagen der gelofte van zijn nazireërschap zal het scheermes over zijn hoofd niet gaan; totdat die dagen vervuld zullen zijn, die hij zich den HEERE zal afgezonderd hebben, zal hij heilig zijn, latende de lokken van het haar zijn hoofds wassen. 6. Al de dagen, die hij zich den HEERE zal afgezonderd hebben, zal hij tot het lichaam eens dooden niet gaan. 7. Om zijn vader of om zijne moeder, om zijn broeder of om zijne zuster, om hen zal hij zich niet verontreinigen, als zij dood zijn; want het nazireërschap zijns Gods is op zijn hoofd. 8. Al de dagen van zijn nazireërschap is hij den HEERE heilig. 9. En zoo de gestorvene bij hem onvoorziens haastelijk gestorven ware, dat hij het hoofd van zijn nazireërschap zou verontreinigd hebben, zoo zal hij op den dag zijner reiniging zijn hoofd bescheren; op den zevenden dag zal hij het bescheren. 10. En op den achtsten dag zal hij twee tortelduiven of twee jonge duiven brengen tot den priester, tot de deur van de tent der samenkomst. 11. De priester zal nu eene bereiden ten zondoffer en eene ten brandoffer, en zal voor hem verzoening doen, van dat hij aan het doode lichaam gezondigd heeft; alzoo zal hij zijn hoofd op dienzelfden dag heiligen. 12. Daarna zal hij de dagen van zijn nazireërschap den HEERE afzonderen, en zal een lam, dat eenjarig is, brengen ten schuldoffer; en de vorige dagen zullen vallen, omdat zijn nazireërschap verontreinigd was. 13. En dit is de wet des Nazireërs: op den dag, als de dagen van zijn nazireërschap zullen vervuld zijn, zal hij dit brengen tot de deur van de tent der samenkomst. 14. Hij dan zal tot zijne offerande den HEERE offeren een volkomen eenjarig lam ten brandoffer, en een volkomen eenjarig ooilam ten zondoffer, en een volkomen ram ten dankoffer; 15. En een korf ongezuurde koeken, koeken van meelbloem, met olie gemengd, en ongezuurde vladen, met olie bestreken, mitsgaders hun spijsoffer en hunne drankofferen; 16. En de priester zal het voor het aangezicht des HEEREN brengen, en zal zijn zondoffer en zijn brandoffer bereiden. 17. Hij zal ook den ram ten dankoffer den HEERE bereiden, met den korf der ongezuurde koeken; en de priester zal zijn spijsoffer en zijn drankoffer bereiden. 18. Alsdan zal de Nazireër, aan de deur van de tent der samenkomst, het hoofd van zijn nazireërschap bescheren; en hij zal het hoofdhaar van zijn nazireërschap nemen, en hij zal het leggen op het vuur, dat onder het dankoffer is. 19. Daarna zal de priester een gezoden schouder nemen van den ram, en een ongezuurden koek uit den korf, en een ongezuurde vlade; en hij zal ze op de handen des Nazireërs leggen, nadat hij zijn nazireërschap afgeschoren heeft. 20. En de priester zal die bewegen ten beweegoffer, voor het aangezicht des HEEREN; het is een heilig ding voor den priester, met de borst des beweegoffers, en met den schouder des hefoffers; en daarna zal die Nazireër wijn drinken. 21. Dit is de wet des Nazireërs, die zijne offerande den HEERE voor zijn nazireërschap zal beloofd hebben, behalve wat zijne hand bekomen zal; naar zijne gelofte, welke hij beloofd zal hebben, alzoo zal hij doen, naar de wet van zijn nazireërschap.

Na de wet ter ontdekking en beschaming van hen, die zich door de zonde verachtelijk hadden gemaakt, volgt hier gevoegelijk de wet ter onderrichting en aanmoediging van hen, die zich door groote Godsvrucht achtbaar hebben gemaakt en zich van hun naburen hebben onderscheiden. Het is zeer waarschijnlijk, dat er reeds voordat deze wet was uitgevaardigd, personen waren, die als *Nazireërs* bekend stonden en als zoodanig vermaard waren als menschen van grootere nauwgezetheid voor den Godsdienst dan anderen; want van de gelofte eens Nazireërs wordt hier gesproken als van een welbekende zaak, maar de verplichting er van wordt hier onder vaster regelen gesteld dan zij tevoren waren. Jozef wordt een *Nazireër* onder zijne broederen genoemd, Gen. 49 : 26, niet slechts omdat hij afgezonderd van hen was, maar omdat hij boven hen voortreffelijk was. Let op:

I. De algemeene hoedanigheid van een Nazireër: hij is iemand, *die den Heere afgezonderd is*, vers 2. Sommigen waren levenslang Nazireërs, hetzij door Goddelijke aanwijzing, zooals Simson, Richt. 13 : 5, en Johannes de Dooper, Lukas 1 : 15; of door de gelofte hunner ouders voor hen, zooals Samuel, 1 Sam. 1 : 11. Van dezen spreekt deze wet niet. Anderen waren

het voor een zekeren tijd, door hun eigen vrijwillige verbintenis, en betreffende hen worden door deze wet regelen vastgesteld. Een vrouw mocht zich door eene gelofte tot het nazireërschap verbinden onder de beperkingen, die wij vinden in Hoofdst. 30 : 3, waar met de gelofte, die de vrouw ondersteld wordt den Heere gedaan te hebben, inzonderheid deze bedoeld schijnt te zijn. De Nazireërs waren:

1. Den Heere gewijd gedurende den tijd van hun Nazireërschap, en zij hebben waarschijnlijk veel van hun tijd doorgebracht met het bestudeeren der wet, het verrichten van daden der Godsvrucht en het onderwijzen van anderen. Er was dus in hun voorkomen en geheel hun wandel een kenmerk van vroomheid.

2. Zij waren afgezonderd van gewone personen en gewone zaken. Zij, die zich Gode gewijd hebben, moeten dezer wereld niet gelijkvormig zijn. Zij onderscheidden zich niet slechts van anderen, maar van hetgeen zij zelven tevoren en daarna waren.

3. Zij scheidden zich af door eene gelofte te beloven; ieder Israeliet was door de Goddelijke wet verplicht God lief te hebben met geheel zijn hart; maar de Nazireërs verbonden zich door hun eigen vrijwillige daad tot sommige Godsdienstige handelingen als vrucht en uitdrukking van die liefde; handelingen waartoe de andere Israelieten niet verplicht waren. Er waren van de zoodanigen, wier geest door God opgewekt werd om in hun tijd het sieraad te wezen van de kerk, zij waren de banierdragers van den Godsdienst en voorbeelden van Godsvrucht. Er wordt van geproken als van een groote gunst jegens hun volk, dat God *uit hunne jongelingen Nazireërs verwekt heeft*, Amos 2 : 11. De Nazireërs werden gekend in de straten, en geëerd als te zijn *reiner dan sneeuw en witter dan melk*, Klaagl. 4 : 7. Christus werd in versmaadheid een Nazarener genoemd, en evenzoo ook Zijne volgelingen, maar Hij was geen Nazireër overeenkomstig deze wet; Hij dronk wijn, en raakte doode lichamen aan; maar toch had dit type in Hem zijne vervulling, want in Hem was alle reinheid en alle volkomenheid vereenigd; en ieder waar Christen is een geestelijke Nazireër, den Heere afgescheiden door eene gelofte. Wij bevinden dat Paulus zich door overreding van zijne vrienden en uit inschikkelijkheid voor de Joden, aan deze wet op de Nazireërs heeft onderworpen, maar tevens, dat gezegd is, dat *de heidenen niets dergelijks zouden onderhouden*, Hand. 21 : 24, 25. Het werd als een groote eer beschouwd voor iemand om een Nazireër te zijn; indien dus iemand er van spreekt als van een straf, en bijvoorbeeld zegt: „Liever zou ik een Nazireër zijn, dan dit of dat te doen", dan is hij (zeggen de Joden), een goddeloos mensch, maar hij, die op heilige wijze den Heere de gelofte doet om een Nazireër te zijn, *zie: de kroon Gods is op zijn hoofd.*

II. De bijzondere verplichtingen, die aan de Nazireërs waren opgelegd; opdat de menschen in hunne bijgeloovigheid niet zouden verzinnen om de beperkingen eindeloos te vermenigvuldigen, geeft God zelf hun een wet en regel voor hun gedrag en hun levenswijze.

1. Zij moeten niets nuttigen van *de vrucht des wijnstoks*, vers 3, 4. Zij moeten geen wijn of sterken drank drinken, geen druiven eten, zelfs de kernen en basten niet; zelfs rozijnen mochten zij niet eten. De geleerde Dr. Lightfoot maakt de volgende gissing (Hor. Heb. in Luk. 1 : 15): Gelijk de ceremonieele verontreinigingen door melaatschheid, als anderszins, den zondigen toestand voorstelt van den gevallen mensch, zoo was de instelling van de orde der Nazireërs bedoeld om den reinen en volmaakten toestand voor te stellen van den mensch in den staat der onschuld; en dat de boom der kennis, welks vruchten aan Adam verboden waren, de wijnstok was, en om die reden ook aan de Nazireërs verboden waren. Zij, die aan Nazireërs wijn te drinken gaven, deden het werk des verleiders, Amos 2 : 12, hen overredende om die verboden vrucht te eten. Dat het als een volmaaktheid en tot lof gerekend werd om geen wijn te drinken, blijkt uit het voorbeeld der Rechabieten, Jer. 35 : 6. Zij moesten *geen wijn drinken: a.* Opdat zij voorbeelden zouden zijn van matigheid en van dooding van het vleesch. Zij die zich afscheidden voor God en Zijne eer, moesten niet toegeven aan de lusten des lichaams, maar het bedwingen en tot dienstbaarheid brengen. Een *weinig wijns* te gebruiken ter wille van de maag, is geoorloofd, 1 Tim. 5 : 23. Maar veel wijn te drinken om het gehemelte te streelen, betaamt hun niet, die belijden *niet naar het vleesch maar naar den Geest te wandelen. b.* Ten einde bevoegd en geschikt te zijn voor den dienst van God. Zij moeten niet drinken, opdat zij *de inzetting niet vergeten*, Spr. 31 : 5, en *van den wijn niet dwalen*, Jes. 28 : 7. Laat alle Christenen het zich ten plicht stellen om zeer matig te zijn in het gebruik van wijn en sterken drank, want als de liefde daartoe eens de overhand over een mensch heeft verkregen, dan wordt deze een zeer gemakkelijke prooi voor Satan. Het is opmerkelijk dat zij, terwijl zij geen wijn moesten drinken (hetgeen voornamelijk bedoeld was) ook niets moesten eten, dat van den wijnstok komt, om ons te leeren om met de uiterste zorg en behoedzaamheid de zonde te mijden, en alles wat er toe leiden kan, of een verzoeking voor ons zou wezen. *Onthoudt u van allen schijn des kwaads*, 1 Thess. 5 : 22.

2. Geen scheermes moet over hun hoofd gaan, vers 5. Zij moeten noch hun hoofdhaar afknippen, noch hun baard scheren; dit was het kenmerk van Simsons nazireërschap, waarvan wij zoo dikwijls lezen in zijne geschiedenis. Dit nu gaf te kennen: *a.* Een edele minachting van uitwendige schoonheid of versiering van het lichaam, welke betaamde aan hen, die, Gode afgezonderd zijnde, geheel vervuld moesten zijn van de zorg voor hunne ziel, ten einde haar vrede en haar schoonheid te verzekeren en te bevorderen. Het beteekende dat zij voor het tegenwoordige afstand hadden gedaan van alle genietingen der zinnen, en besloten hebben een leven van zelfverloochening te leiden. Mefiboseth heeft ten teeken van zijne droefheid,

zijn knevelbaard niet beschoren, 2 Sam. 19 : 24. *b.* Sommigen merken op dat van lang haar gesproken wordt als van een kenteeken van dienstbaarheid, 1 Cor. 11 : 5 en verv.; zoodat het lange haar der Nazireërs hunne onderworpenheid aanduidde aan God, en hen zich stellen onder Zijne heerschappij. *c.* Hieraan werden zij als Nazireërs gekend door allen, die hen zagen, en zoo dwong het eerbied voor hen af. Het gaf hun een ongekunsteld grootsch aanzien; het was de kroon der natuur op hun hoofd, en een getuigenis voor hen, dat zij hunne reinheid hadden bewaard. Want, indien zij verontreinigd waren, dan moest hun het haar afgesneden worden, vers 9. Zie Jer. 7 : 29.

3. Zij moesten tot geen dood lichaam naderen, vers 6, 7. Anderen mochten doode lichamen aanraken, en waren er slechts gedurende eenigen tijd ceremonieel onrein door. Sommigen moeten dit wel doen, want anders zouden de dooden onbegraven blijven; maar de Nazireërs moeten het niet doen, op straffe van de eer van hun nazireërschap te verbeuren. Zij moeten de begrafenis van geen bloedverwant bijwonen, zelfs niet van vader of moeder, evenmin als de hoogepriester zelf, omdat *het nazireërschap Gods op hun hoofd is*. Zij, die zich Gode afzonderen, moeten leeren: *a.* Zich te onderscheiden van anderen, en meer te doen dan anderen. *b.* Hun geweten rein te bewaren van doode werken, en het onreine niet aan te raken. Hoe hooger onze belijdenis is van den Godsdienst, en hoe uitnemender wij schijnen te zijn, hoe grooter zorg wij behooren te dragen om alle zonde te mijden, omdat wij er zooveel te meer eere bij hebben te verliezen. *c.* Hunne genegenheden te matigen, zelfs voor hun naaste bloedverwanten, zoodat de droefheid over hun verlies geen inbreuk maakt op hunne blijdschap in God, en hunne onderworpenheid aan Zijn wil. Zie Matth. 8 : 22.

4. *Al de dagen hunner afzondering moeten zij den Heere heilig zijn*, vers 8. Dit was de beteekenis van hun waarnemen der uitwendige voorschriften, zonder hetwelk dit van geenerlei nut was. De Nazireërs moesten Gode gewijd zijn, bezig zijn in Zijn dienst, hun ziel, hun geest moest op Hem gericht zijn. Zij moesten zich rein houden in hart en leven, en in alles het Goddelijk beeld en den Goddelijken wil gelijkvormig zijn. Dit is heilig te wezen, dit is waarlijk een Nazireër te zijn.

III. De voorziening, die gemaakt was voor de reiniging van een Nazireër, als hij onvoorziens ceremonieel onrein is geworden door het aanraken van een dood lichaam. Er wordt door deze wet geen straf vastgesteld voor het moedwillig overtreden dezer wetten, want er werd niet ondersteld dat iemand, die zóó Godsdienstig was, dat hij een vrijwillige gelofte aflegde, zoo weinig Godsdienstig kon zijn, dat hij die wetten met opgeheven hand zou verbreken; ook kon men niet onderstellen, dat hij wijn zou drinken, of zijn haar zou laten afsnijden uit eigen beweging, of door eigen toedoen. Maar zuiver en alleen door de voorzienigheid Gods, en zonder dat het in het minst zijne schuld is, zou hij met een dood lichaam in aanraking kunnen komen, en dat is het geval hetwelk hier gesteld wordt, vers 9. *Zoo de gestorvene bij hem onvoorziens haastelijk gestorven ware, dat hij het hoofd zijns nazireërschaps zou verontreinigd hebben.* Soms zal de dood menschen zeer plotseling overvallen, zonder eenigerlei voorafgaand teeken of waarschuwing. Iemand kan in zóó weinig tijds gezond en dood zijn, dat zelfs de meest zorgzame en voorzichtige Nazireër het niet vermijden kan, om door het doode lichaam verontreinigd te worden, zóó klein een stap is er somtijds, en zóó spoedig gedaan, van den tijd naar de eeuwigheid. God bereide ons op een plotseling sterven! In dit geval:

1. Moest hij gereinigd worden van de ceremonieele onreinheid, die hij opgedaan heeft, evenals anderen, op den zevenden dag, vers 9. Ja er werd meer vereischt voor de reiniging van een Nazireër, dan van iemand anders, die een dood lichaam had aangeraakt: hij moet een zondoffer en een brandoffer brengen, en er moet *voor hem verzoening gedaan worden*, vers 10, 11. Dit leert ons dat zonden der zwakheid en de verkeerdheden, die wij als bij verrassing doen, zonden zijn, waarvan wij ons oprecht moeten bekeeren, en dat de kracht van Christus' offerande toegepast moet worden op onze ziel, opdat zij ons vergeven worden, 1 Joh. 2 : 1, 2. Het leert ons ook dat, indien zij, die een uitnemende belijdenis afleggen van den Godsdienst, iets doen dat de eer hunner belijdenis bevlekt, meer van hen geëischt wordt dan van anderen, om hun vrede en hunne eer te herkrijgen.

2. Hij moet de dagen zijner afzondering opnieuw beginnen, want allen, die aan zijn verontreinigd-worden voorafgingen, al waren zij ook zeer dicht tot aan de voleinding zijner gelofte gekomen, waren verloren, zij telden niet mede, vers 12. Dit verplichtte hen om zeer zorgzaam te zijn, om zich niet door een dood lichaam te laten verontreinigen, want dat was het eenige, dat hun tijd deed verliezen; en het leert ons dat, *als een rechtvaardige zich van zijne gerechtigheid afkeert*, en zich verontreinigt met doode werken, *dan zal aan al zijne gerechtigheden niet gedacht worden*, zij zijn voor hem verloren, Ezech. 33 : 13. Het is alles verloren, alles tevergeefs, indien hij niet volhardt, Gal. 3 : 4. Hij moet opnieuw beginnen, en de eerste werken doen.

IV. De wet om een Nazireër plechtig van zijn gelofte te ontslaan, als hij den tijd, dien hij zelf bepaald had, heeft vervuld; eerder kon hij niet ontslagen worden. Voordat hij de gelofte gedaan heeft, was het in zijne macht haar te doen of niet te doen, maar daarna was het te laat *om onderzoek te doen*. De Joden zeggen dat de tijd voor de gelofte eens Nazireërs niet minder dan dertig dagen kon wezen; en als iemand zeide: „Ik wil slechts gedurende twee dagen een Nazireër zijn, dan was hij toch verbonden voor dertig dagen; maar het schijnt, dat Paulus' gelofte slechts voor zeven dagen was, Hand. 21 : 27. Of liever, hij volbracht toen de plechtigheid van de vervulling der dagen van zijn Nazireërschap, waarvan hij, op een afstand zijnde van den tempel, zichzelf eenige

jaren tevoren ontslagen heeft te Cenchrea, Hand. 18 : 18.

Als de tijd van de beloofde afzondering voorbij was, dan moest hij er van vrijgemaakt worden:

1. In het openbaar *aan de deur van de tent der samenkomst*, vers 13, opdat allen bekend zou zijn dat de dagen zijner gelofte vervuld waren, en niemand geërgerd zou zijn, als zij hem wijn zagen drinken, die dit nog zoo kort tevoren geweigerd had.

2. Het moest gedaan worden met offerande, vers 14. Opdat hij niet zou denken dat hij door zijn buitengewone daad van Godsvrucht en toewijding God aan zich verplicht had, wordt hem bevolen om, als hij zijne gelofte vervuld had, Gode een offer te brengen; want al hebben wij ons uiterste best gedaan in onzen plicht jegens God, moeten wij toch onze tekortkoming er in erkennen. Hij moet van al de ingestelde offers een brengen. *a.* Een *brandoffer*, als erkenning van Gods souvereine heerschappij nog over hem en alles wat hij had, niettegenstaande zijn ontslagen zijn van deze bijzondere gelofte. *b.* Een *zondoffer*. Hoewel dit offer in de tweede plaats genoemd wordt, vers 14, schijnt het toch het eerst geofferd te zijn, vers 16; want er moet verzoening gedaan worden voor onze zonden, voordat eenig offer van ons Gode welbehaaglijk kan zijn. En het zeer opmerkelijk, dat zelfs de Nazireër, die in de oogen der menschen *reiner waren dan sneeuw en witter dan melk*, toch niet zonder een zondoffer voor den heiligen God durfden verschijnen. Ofschoon hij de gelofte zijner afzondering zonder eenigerlei verontreiniging volbracht heeft, moet hij toch een offer brengen voor de zonde; want ook de besten der menschen laden onmerkbaar schuld op zich, ook zelfs in hun beste werken; er is goed *nagelaten*, er is het een of ander kwaad *toegelaten*, dat, zoo er naar streng recht met ons gehandeld werd, ons verderf zou wezen, en tengevolge waarvan het ons noodig is de verzoening te ontvangen, en er als onze gerechtigheid voor God op te pleiten. *c.* Een *dankoffer*, in erkentelijkheid aan God, die hem bekwaam gemaakt heeft zijne gelofte te vervullen, en in smeeking van Gods genade, om hem er voor te bewaren van ooit iets te doen, dat onbetamelijk was voor hem die eens een Nazireër geweest is, gedenkende dat hij, hoewel thans ontslagen van de verbintenis zijner gelofte, toch onder den band en de verplichtingen bleef der Goddelijke wet. *d.* Daaraan werden toegevoegd de *spijsoffers* en de *drankoffers*, naar de gewoonte, daar dezen altijd met de brandoffers en dankoffers gepaard gingen, en, behalve dezen, nog een korf met ongezuurde koeken en vladen. *e.* Een deel van het dankoffer met een koek en een vlade moest als *beweegoffer* bewogen worden, vers 19, 20, en dit was een vrijwillige gift aan den priester, die haar, nadat zij eerst aan God was aangeboden, voor zijn moeite ontving. *f.* Boven dit alles mocht hij nog vrijwillige offers brengen, *wat zijne hand bekomen zal*, vers 21. Hij mocht wel meer brengen, maar niet minder. En om aan de plechtigheid luister en lieflijkheid bij te zetten, was het gebruikelijk om bij deze gelegenheid *hunne vrienden bij zich te hebben om nevens hem de onkosten te doen*, Hand. 21 : 24. Nog ééne plechtigheid was ten slotte bepaald, die als het vernietigen was van een schuldbewijs nadat de schuld betaald is, en die bestond in *het afsnijden van zijn haar*, hetwelk hij gedurende al den tijd van zijn nazireërschap heeft laten groeien, en het te verbranden in het vuur, waarop het spijsoffer stond te koken, vers 18. Dit gaf te kennen dat de vervulling zijner gelofte Gode aangenaam was in Christus, het groote offer, en niet anders. Leer hieruit: *den Heere uwen God geloften te doen en te betalen want Hij heeft geen lust aan de zotten.*

22. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende:
23. Spreek tot Aäron en zijne zonen, zeggende: Alzoo zult gijlieden de kinderen Israels zegenen, zeggende tot hen: 24. De HEERE zegene u, en behoede u! 25. De HEERE doe zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig! 26. De HEERE verheffe zijn aangezicht over u, en geve u vrede! 27. Alzoo zullen zij mijn naam op de kinderen Israels leggen; en Ik zal hen zegenen.

1. Hier wordt aan de priesters geboden om, onder andere goede diensten, die zij te doen hadden, het volk plechtig te zegenen *in den naam des Heeren*, vers 23. Dit behoorde tot hun werk, Deut. 21 : 5. Hiermede heeft God eere gelegd op de priesters, want het mindere wordt van het meerdere gezegend; en hiermede heeft Hij aan het volk een groote vertroosting geschonken, daar zij den priester beschouwden als Gods mond tot hen. Hoewel de priester door of uit zichzelven niet meer kon doen dan om een zegen te *vragen* of te bidden, heeft toch zijn gebed, daar hij door zijn ambt voorbidder was en dat deed in den naam van Hem, die den zegen gebiedt, een belofte medegebracht, en hij sprak den zegen uit, als gezaghebbende, met opgeheven handen, en zijn aangezicht tot het volk gericht. Dit nu was: *a.* een type van Christus' boodschap in deze wereld, welke was *ons te zegenen*, Hand. 3 : 26, als de Hoogepriester onzer belijdenis. Het laatste, wat Hij op aarde deed, was met opgeheven handen Zijne discipelen te zegenen, Lukas 24 : 50, 51. De geleerde bisschop Pearson merkt op als eene overlevering der Joden, dat de priesters alleen aan het einde van het morgenoffer het volk zegenden, niet na het avondoffer, om aan te toonen (zegt hij) dat in de laatste dagen, de dagen van den Messias, die (als het ware) de avond zijn van de wereld, de zegen der wet zou ophouden, en de zegen van Christus in de plaats er van zou komen. *b.* Het was een voorbeeld voor Evangeliedienaren, de voorgangers in de vergaderingen, om hun plechtige vergaderingen op gelijke wijze te besluiten. Zij, die Gods mond zijn tot het volk, om hen te onderwijzen en hun te gebieden, zijn ook Gods mond tot hen om hen te zegenen; en zij, die de wet ontvangen, zullen den zegen ontvangen. De Hebreeuwsche geleerden waarschuwen het volk om niet te zeggen: „Wat baat de zegen

van dezen armen, eenvoudigen priester?" „Want," zeggen zij, „het ontvangen van den zegen hangt af, niet van den priester, maar van den heiligen, gezegenden God."

2. Hun wordt hier bij hun andere gebeden een formulier van zegen voorgeschreven; en daar dit Gods gebod was betreffende den zegen, heeft Hij, opdat het niet den schijn zou hebben van iets van henzelven te wezen, hun zelfs de woorden in den mond gelegd, vers 24—26, waar wij hebben op te merken: *a.* Dat de zegen geboden wordt over ieder afzonderlijk persoon: *De Heere zegene u*, het persoonlijk voornaamwoord staat in het enkelvoud. Ieder hunner moet zich bereiden om den zegen te ontvangen, en dan zullen zij er genoeg in vinden om iedereen gelukkig te maken. *Gezegend zult gij zijn*, Deut. 28 : 3. Als wij de wet voor onszelven nemen, dan mogen wij den zegen voor onszelven nemen, alsof er onze namen in genoemd werden. *b.* Dat er de naam *Jehovah* driemaal wordt herhaald, en, zooals de taalgeleerden opmerken, telkens met een verschillend accent, of toonteeken, in het oorspronkelijke. De Joden zelf denken, dat hier een verborgenheid in is gelegen, en wij weten wat die verborgenheid is, daar het Nieuwe Testament haar verklaard heeft, hetwelk ons leert den zegen te verwachten van *de genade van onzen Heere Jezus Christus, de liefde des Vaders en de gemeenschap des Heiligen Geestes*, ieder van welke Personen is Jehovah, en toch zijn zij „niet drie Heeren, maar een eenige Heere", 2 Cor. 13 : 13. *c.* Dat de gunst van God alles in alles is in den zegen, want die is de bron van alle goed.

A. De Heere zegene u! Ons zegenen van God bestaat alleen daarin dat wij goed van Hem spreken; Zijn zegenen van ons is ons goed doen, en die Hij zegent, zijn waarlijk gezegend.

B. De Heere doe Zijn aangezicht over u lichten! Zinspelende op het schijnen der zon over de aarde om haar te verlichten en te verwarmen en te verkwikken, en er het gelaat van te vernieuwen. „De Heere hebbe u lief, en doe u weten dat Hij u liefheeft." Wij kunnen niet gelukkig zijn, zoo wij Gods liefde niet hebben, en wij kunnen niet anders dan gerust wezen, als wij weten, dat wij haar hebben.

C. De Heere verheffe Zijn aangezicht over u! Dat heeft dezelfde strekking als het vorige, en het schijnt eene toespeling op het vriendelijk toelachen van een vader aan zijn kind, of van een man aan zijn vriend, in wien hij een welgevallen heeft. Indien God ons de verzekering geeft van Zijn bijzondere gunst en welbehagen in ons, dan zal dit *vreugde in ons hart geven*, Psalm 4 : 7, 8.

De vruchten van deze gunst, door dien zegen tot ons gekomen, zijn bescherming, vergeving en vrede. *a.* Bescherming tegen kwaad, vers 24. De Heere *behoede u*, want Hij is het, die Israel behoedt, en *sluimert noch slaapt*, Psalm 121 : 4. En alle geloovigen worden *in de kracht Gods bewaard*. *b.* Vergeving van zonde, vers 25. De Heere zij *u genadig*. *c.* Vrede, vers 26, waarin alles is opgesloten wat goed is, en ons volkomen gelukkig, zalig maakt.

3. God belooft hier den zegen te bekrachtigen en te bevestigen, vers 27. *Alzoo zullen zij Mijn naam op de kinderen Israels leggen.* God geeft hun verlof om gebruik te maken van Zijn naam bij het zegenen van het volk, en hen te zegenen als Zijn volk, naar Zijn naam genoemd. Dit behelsde al de zegeningen, die zij over hen konden uitspreken, om hen tot Gods bijzonder eigendom te stempelen, het volk Zijner keuze en Zijner liefde. Gods naam op hen was hunne eer, hunne vertroosting, hunne veiligheid, hun pleitgrond. *Verlaat ons niet, wij zijn naar Uw naam genoemd.* Er wordt bijgevoegd: *en Ik zal hen zegenen.* Goddelijke inzettingen gaan vergezeld van een Goddelijken zegen en die legt er kracht in. Wat Christus zegt van den vrede, is waar van den zegen: als Gods dienstknechten den zegen uitspreken: „Vrede zij deze vergadering", indien de kinderen des vredes en de erfgenamen van den zegen daar zijn, dan zal de vrede, de zegen op hen rusten, Lukas 10 : 5, 6. Want, *aan alle plaats, waar Hij Zijns naams gedachtenis sticht, zal Hij tot Zijn volk komen, en hen zegenen.*

HOOFDSTUK VII.

Daar God nu, als het ware, Zijn huis heeft opgericht in het midden van het leger Israels, komen de vorsten Israels Hem bezoeken met hunne geschenken, als leenmannen bij hun landheer in den naam van hun respectieve stammen. Zij brachten geschenken: I. Bij gelegenheid van de inwijding van den tabernakel ten dienste er van, vers 1—9. Bij de inwijding van het altaar, ten gebruike daar van, vers 10—88. III. God gaf genadiglijk Zijn welbehagen te kennen in hetgeen gedaan was, vers 89. De twee vorige hoofdstukken bevatten de additioneele wetten, die God aan Israel heeft gegeven, dit hoofdstuk vermeldt de additioneele diensten, die Israel voor God verricht heeft.

En het geschiedde ten dage, als Mozes geëindigd had den tabernakel op te richten, en dat hij dien gezalfd en dien geheiligd had, en al zijn gereedschap, mitsgaders het altaar en al zijn gereedschap, en hij ze gezalfd, en dezelve geheiligd had; 2. Dat de oversten van Israel, de hoofden van het huis hunner vaderen offerden; deze waren de oversten der stammen, die over de getelden stonden. 3. En zij brachten hunne offerande voor het aangezicht des HEEREN, zes overdekte wagens en twaalf runderen; een wagen voor twee oversten, en een os voor elk een; en brachten ze voor den tabernakel. 4. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 5. Neem ze van hen, opdat zij zijn mogen om te bedienen den dienst van de tent der samenkomst; en gij zult dezelve den Levieten geven, een ieder naar zijn dienst. 6. Alzoo nam Mozes die wagens en die runderen, en gaf dezelve den Levieten. 7. Twee wagens en vier runderen gaf hij den zonen van Gerson, naar hun dienst; 8. En vier wagens en acht runderen gaf hij den zonen van Merari, naar hun dienst onder de hand van Ithamar, den zoon van Aäron, den priester. 9. Maar den zonen van Kohath gaf hij niet; want de dienst

der heilige dingen was op hen, die zij op de schouderen droegen.

Hier is de offerande van de oversten ten dienste van den tabernakel. Merk op:

1. Wanneer zij haar brachten; niet voordat Mozes *geëindigd had den tabernakel op te richten,* vers 1. Toen alles gedaan was aan den tabernakel zelf en aan het leger Israels, dat er rondom was, overeenkomstig de gegeven orders en aanwijzingen, toen brachten zij hunne geschenken waarschijnlijk op den achtsten dag van de tweede maand. Noodzakelijke diensten moeten altijd vrijwillige offeranden voorafgaan; eerst die, en dan deze.

2. Wie zij waren, die ze brachten. *De oversten Israels, de hoofden van het huis hunner vaderen,* vers 2. Zij, die boven anderen zijn in macht en waardigheid, moeten anderen voorgaan, en er naar streven, om verder te gaan dan anderen in alles wat goed is. Hoe hooger zij staan, hoe meer er van hen verwacht wordt voor den dienst van God en hun geslacht. Waartoe anders dienen rijkdom en macht indien niet daarvoor, dat zij iemand instaatstellen, om zooveel te meer goed te doen in de wereld?

3. Wat zij offerden: zes wagens en voor ieder een span ossen om ze te trekken, vers 3. Ongetwijfeld waren deze wagens in overeenstemming met alle andere meubelen en benoodigdheden van den tabernakel, de besten in hunne soort, zooals de rijtuigen, waarvan groote vorsten zich bedienen, als zij in optocht gaan. Sommigen denken dat God hun door Mozes had te kennen gegeven wat zij zouden brengen; of wellicht zijn zij door eigen nadenken er toe gekomen om dit geschenk aan te bieden. Hoewel Gods wijsheid al het hoofdzakelijke van den tabernakel had verordineerd, schijnen deze bijkomstige gerieflijkheden overgelaten om naar hun eigen inzicht gegeven te worden, en aldus te voorzien in hetgeen nog ontbrak, Titus 1 : 5; en deze wagens werden niet afgewezen, hoewel er geen voorbeeld van werd getoond aan Mozes op den berg. Men moet niet verwachten dat het Goddelijk voorschrift zal afdalen tot al die bijzonderheden der inzettingen, die overgelaten kunnen worden aan de menschelijke wijsheid, die *een uitnemende zaak is om iets recht te maken,* en die vatbaar zijn voor veranderingen. Let er op, niet zoodra is de tabernakel geheel opgericht, of er worden voorzieningen getroffen om hem te kunnen verplaatsen. En als wij pas gevestigd zijn in de wereld, en denken dat wij beginnen wortel te schieten, dan moeten wij ons bereiden op veranderingen en verplaatsing, inzonderheid voor de groote verandering. Als wij hier in deze wereld zijn, dan moet alles geschikt en ingericht zijn voor een staat van verandering. Toen de tabernakel vervaardigd moest worden, waren de oversten zeer grootmoedig in hunne gaven er voor, want toen brachten zij *edelgesteenten en vulsteenen,* Ex. 35 : 27, maar nu brengen zij nog meer geschenken. Zij, die goed gedaan hebben, moeten er zich op toeleggen om al meer en meer goed te doen, *niet vertragen in goed te doen.*

4. Hoe over hun geschenk beschikt werd, en welk gebruik er van werd gemaakt. De wagens en runderen werden aan de Levieten gegeven, om gebruikt te worden voor het vervoer van den tabernakel, beide voor hun gemak (want God wil niet, dat Zijne dienaren overwerkt zullen worden,) en tevens voor het veiliger en geschikter vervoer van de onderscheidene deelen van den tabernakel, die het best bij elkander gehouden en tegen weer en wind beschut zullen zijn in wagens. *a.* De Gersonieten, die met het vervoer van de lichtere dingen belast waren, zooals de gordijnen en behangselen, kregen slechts twee wagens en twee juk runderen, vers 7; als zij die opgeladen hadden, dan moesten zij, zoo er nog iets overbleef, dit op hunne schouders dragen. *b.* De Merarieten, die het zware vervoer hadden, de dingen, die het moeilijkst waren te hanteeren, zooals de stijlen, pilaren, voeten, enz. ontvingen vier wagens en vier juk runderen, vers 8; en toch, indien zij daarbij geen eigen wagens hadden, zouden zij nog zeer veel te dragen hebben, want de zilveren voeten alleen wogen honderd talenten, dus meer dan vier ton, dat is vier duizend kilo, en dat was genoeg om vier wagens, elk bespannen met één juk runderen te beladen. Daar echter iedere voet één talent woog, hetgeen ongeveer de last is, die een man kan dragen, (gelijk blijkt uit 2 Kon. 5 : 23) hebben zij die waarschijnlijk op hun rug gedragen, en de pilaren op de wagens geladen. Merk hier op hoe God wijselijk en genadiglijk de meeste kracht toebeschikte aan hen, die het zwaarste werk hadden. Ieder had wagens *naar zijn dienst.* Welken last God in Zijne voorzienigheid ons ook oplegt, Hij zal door Zijn algenoegzame genade er ons de noodige kracht voor geven, 1 Cor. 10 : 13. *c.* De Kohathieten, die belast waren met het vervoer van de meest heilige dingen, ontvingen geen wagens, omdat zij hun last op hunne schouders moesten dragen, vers 9, met zeer bijzondere zorg en grooten eerbied. Toen zij in Davids tijd de ark op een wagen vervoerden, heeft God hun, tot hunne verschrikking, door den dood van Uzza doen weten dat zij *Hem niet gezocht hadden naar het recht.* Zie 1 Kron. 15 : 13.

10. En de oversten offerden ter inwijding des altaars, op den dag als hetzelve gezalfd werd; de oversten dan offerden hunne offeranden voor het altaar. 11. En de HEERE zeide tot Mozes: Elk overste zal (een iegelijk op zijn dag) zijne offeranden offeren, ter inwijding des altaars. 12. Die nu op den eersten dag zijn offerande offerde, was Nahesson, de zoon van Aminadab, voor den stam van Juda. 13. En zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 14. Een reukschaal, van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 15. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 16. Een geitenbok, ten zondoffer; 17. En

ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Nahesson, den zoon van Amminadab. 18. Op den tweeden dag offerde Nethaneël, de zoon van Zuar, de overste van Issaschar. 19. Hij offerde zijn offerande: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 20. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 21. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 22. Een geitenbok, ten zondoffer; 23. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Nethaneël, den zoon van Zuar. 24. Op den derden dag offerde de overste der zonen van Zebulon, Eliab, de zoon van Helon. 25. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 26. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 27. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 28. Een geitenbok, ten zondoffer; 29. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Eliab, den zoon van Helon. 30. Op den vierden dag offerde de overste der kinderen van Ruben, Elizur, de zoon van Sedeür. 31. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 32. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 33. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 34. Een geitenbok, ten zondoffer; 35. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Elizur, den zoon van Sedeür. 36. Op den vijfden dag offerde de overste der kinderen van Simeon, Selumiël, de zoon van Zurisaddai. 37. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 38. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 39. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 40. Een geitenbok, ten zondoffer; 41. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Selumiël, den zoon van Zurisaddai. 42. Op den zesden dag offerde de overste der kinderen van Gad, Eljasaf, de zoon van Dehuel. 43. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; beiden vol meelbloem gemengd met olie, ten spijsoffer; 44. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 45. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 46. Een geitenbok, ten zondoffer; 47. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Eljasaf, den zoon van Dehuel. 48. Op den zevenden dag offerde de overste der kinderen van Efraïm, Elisama, de zoon van Ammihud. 49. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 50. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 51. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 52. Een geitenbok, ten zondoffer; 53. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Elisama, den zoon van Ammihud. 54. Op den achtsten dag offerde de overste der kinderen van Manasse, Gamaliël, de zoon van Pedazur. 55. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 56. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 57. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 58. Een geitenbok, ten zondoffer; 59. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Gamaliël, den zoon van Pedazur. 60. Op den negenden dag offerde de overste der kinderen van Benjamin, Abidan, de zoon van Gideoni. 61. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 62. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 63. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 64. Een geitenbok, ten zondoffer; 65. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Abidan, den zoon van Gideoni. 66. Op den tienden dag offerde de overste der kinderen van

Dan, Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai. 67. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 68. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 69. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 70. Een geitenbok, ten zondoffer; 71. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Ahiëzer, den zoon van Ammisaddai. 72. Op den elfden dag offerde de overste der kinderen van Aser, Pagiël, de zoon van Ochran. 73. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 74. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 75. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 76. Een geitenbok, ten zondoffer; 77. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Pagiël, den zoon van Ochran. 78. Op den twaalfden dag offerde de overste der kinderen van Nafthali, Ahira, de zoon van Enan. 79. Zijn offerande was: een zilveren schotel, welks gewicht was honderd dertig sikkelen; een zilveren sprengbekken van zeventig sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; zij waren beiden vol meelbloem met olie gemengd, ten spijsoffer; 80. Een reukschaal van tien gouden sikkelen, vol reukwerks; 81. Een var, een jong rund, een ram, een lam, dat eenjarig was, ten brandoffer; 82. Een geitenbok, ten zondoffer; 83. En ten dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offerande van Ahira, den zoon van Enan. 84. Dit is de inwijding des altaars van de oversten van Israel, op den dag als hetzelve gezalfd werd: twaalf zilveren schotels, twaalf zilveren sprengbekkens, twaalf gouden reukschalen. 85. Een zilveren schotel was van honderd dertig sikkelen, en een sprengbekken van zeventig; al het zilver van de vaten was twee duizend en vier honderd sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms. 86. Twaalf gouden reukschalen vol reukwerks, elke reukschaal was van tien sikkelen, naar den sikkel des heiligdoms; al het goud der reukschalen was honderd en twintig sikkelen. 87. Al de runderen ten brandoffer waren twaalf varren, twaalf rammen, twaalf eenjarige lammeren, met hun spijsoffer; en twaalf geitenbokken ten zondoffer. 88. En al de runderen ten dankoffer waren vier en twintig varren, de rammen zestig, de bokken zestig, de eenjarige lammeren zestig. Dit is de inwijding des altaars, nadat hetzelve gezalfd was. 89. En als Mozes in de tent der samenkomst ging, om met Hem te spreken, zoo hoorde hij eene stem tot hem sprekende, van boven het verzoendeksel, hetwelk is op de ark der getuigenis, van tusschen de twee cherubim. Alzoo sprak Hij tot hem.

Wij hebben hier een bericht van de groote plechtigheid van de inwijding des altaars, beide van het brandofferaltaar en van het reukaltaar; zij waren tevoren geheiligd, toen zij gezalfd werden, Lev. 8 : 10, 11; maar nu werden zij voor het eerst gebruikt door de oversten met hun vrijwillige offeranden. Zij wijdden het gebruik er van in met rijke geschenken, uitdrukkingen van groote vreugde en blijdschap, en diepen eerbied voor deze teekenen van Gods tegenwoordigheid onder hen. Merk hier nu op:

I. Dat de oversten, de aanzienlijken, de eersten en de ijverigsten waren in den dienst van God. Zij, die recht hebben op den voorrang, moeten voorgaan in goede werken, en dat is ware eer. Hier is een voorbeeld voor den adel, voor hen die met gezag zijn bekleed en van den eersten rang zijn in hun land; zij behooren hun macht en aanzien, hun goederen en hun invloed te gebruiken ter bevordering van den Godsdienst en den dienst van God in de plaatsen waar zij wonen. Er wordt met recht verwacht dat zij, die meer hebben dan anderen, meer goed zullen doen dan anderen met hetgeen zij hebben, want anders zijn zij ontrouwe rentmeesters en zullen van hun rentmeesterschap niet met blijdschap rekenschap kunnen afleggen. Ja meer: groote en aanzienlijke mannen moeten niet slechts met hun rijkdom en macht hen, die God dienen, ondersteunen en beschermen, zij moeten ook zelf Godvruchtig zijn, werken der Godsvrucht doen ter eere van God, Psalm 138 : 4, 5, en een goeden invloed hebben op anderen, die te eerder bewogen kunnen worden tot daden van Godsvrucht, als zij die dus in eere zien gebracht. Zeker is het, dat de aanzienlijkste der menschen minder is dan de minste van de inzettingen Gods, en dat de geringste diensten van den Godsdienst geen verkleining zijn voor hen, die het grootste aanzien in de wereld hebben.

II. De offeranden, die zij brachten, waren zeer rijk en kostbaar, zóó rijk dat sommigen denken, dat het verschil in vermogen en bezitting tusschen hen en anderen, niet zoo groot was, dat zij alleen de onkosten er van konden dragen, maar dat de hoofden van elken stam bijgedragen hebben tot de geschenken, die hunne oversten brachten.

1. Zij brachten sommige dingen, die tot blijvenden dienst bestemd waren; twaalf groote zilveren schotels, ieder van ongeveer zestig ons gewichts, evenveel zilveren sprengbekkens van omstreeks vijf en dertig ons; de eerste werden gebruikt voor het spijsoffer, de laatste voor de drankoffers; de eerste voor het vleesch der offers, de laatste voor het bloed. Dat laatste was, als het ware, Gods tafel, en het betaamde, dat zoo groot een Koning in zilver servies be-

diend werd. De gouden reukschalen, gevuld met reukwerk, waren waarschijnlijk bestemd voor den dienst van het gouden altaar, want beide altaren waren gelijktijdig gezalfd. Voor werken van Godsvrucht en barmhartigheid behooren wij, naar vermogen, vrijgevig te zijn. De Israelieten waren ook wel instaat om een ruim deel van hun goud en zilver af te staan ten dienste van het heiligdom, want zij hadden het niet noodig om er spijs voor te koopen en hun leger te proviandeeren, daar zij dagelijks gevoed werden met brood uit den hemel; en evenmin hadden zij het noodig om land te koopen of hun leger te betalen, daar zij weldra in het bezit van Kanaän gesteld zullen worden.

2. Zij brachten sommige dingen tot dadelijk gebruik, offers van iedere soort, brandoffers, zondoffers, en zeer veel dankoffers, (op een gedeelte waarvan zij hunne vrienden gingen onthalen,) en spijsoffers, die daaraan toegevoegd werden. Hiermede gaven zij hun dankbare aanneming te kennen van, en hun blijmoedige onderwerping aan, al de wetten betreffende de offeranden, die God hun kort tevoren door Mozes had overgeleverd. En hoewel het een tijd was van vreugde en verheuging, is het toch opmerkelijk dat wij in het midden van hunne offeranden nog een *zondoffer* vinden; daar wij ook bij onze beste diensten ons bewust zijn, dat er een mengsel zonde in is, het is voegzaam dat er ook in onze meest vreugdevolle diensten een mengsel van berouw is. Bij al ons naderen tot God moeten wij door het geloof het oog hebben op Christus als het groote zondoffer, en melding van Hem maken.

3. Zij brachten hunne offeranden ieder op een dag, naar de orde, waarin zij nu onlangs gerangschikt waren, zoodat die plechtigheid twaalf dagen heeft geduurd. Zoo had God het bevolen, vers 11. *Elke overste zal, een iegelijk op zijn dag, zijne offerande offeren,* en zoo deden zij. Eén sabbat moet in die twaalf dagen vallen, indien niet twee, want het was heilig werk, zeer geschikt om op een heiligen dag gedaan te worden. *a.* Opdat de plechtigheid verlengd zou worden, en er dus door geheel Israel kennis van zou worden genomen, en de herinnering er van beter bewaard zou blijven. *b.* Dat aldus aan iederen stam gelijke eer zou wedervaren; op Aärons borstlap hadden zij ieder een edelgesteente, en zoo hadden zij bij deze offeranden ieder hun dag. *c.* Op die wijze zou alles met meer betamelijkheid gedaan worden; bij het doen van Gods werk moet geen verwarring, geen onordelijkheid zijn en geen overhaasting; neem den tijd, en het werk zal des te spoediger gedaan zijn, of tenminste zal het des te beter gedaan zijn. *d.* God heeft hiermede te kennen gegeven hoeveel welbehagen Hij heeft, en hoeveel welbehagen wij moeten hebben, in de oefening der Godsvrucht. De herhaling er van moet ons een voortdurend genot zijn, en wij moeten niet vertragen in goed doen. Als twaalf dagen lang buitengewone diensten gedaan moeten worden, dan moeten wij daar niet voor terugdeinzen, het geen zware taak of last noemen. *e.* Daar de priesters en Levieten deze gelegenheid hadden om dezelfde offeranden te offeren, en dat wel sommige van iedere soort, en gedurende zoovele dagen, zullen zij zeer bedreven worden in het werk en goed op de hoogte komen van de desbetreffende wetten. *f.* De dankoffers moesten allen op denzelfden dag gegeten worden als zij geofferd, en twee ossen, vijf rammen, vijf bokken en vijf lammeren waren voldoende voor den feestmaaltijd van één dag; ware er meer geweest, inzonderheid indien alles op één dag gebracht was, dan zou er gevaar zijn van overdaad. De deugd der matigheid mag niet veronachtzaamd worden onder voorwendsel van Godsdienstige feestviering.

4. Al hunne offeranden waren volkomen aan elkander gelijk, hoewel het waarschijnlijk is dat noch de oversten, noch de stammen allen even rijk waren; maar aldus werd te kennen gegeven, dat al de stammen Israels een gelijk deel hadden in het altaar, en eenzelfde belang bij de offeranden, die er op gebracht werden. Hoewel één stam meer eervol geplaatst was in het leger dan een andere stam, waren hunne diensten toch allen even welbehaaglijk aan God; en wij moeten ook het geloof van onzen Heere Jezus niet hebben met aanneming des persoons, Jak. 2 : 1.

5. Nahesson, de overste van den stam van Juda, offerde het eerst, omdat God aan dien stam de eerste plaats van eer in het leger gegeven heeft, en de overige stammen berustten er in, en offerden naar dezelfde volgorde, als die welke God voor hunne legering had verordineerd. Juda, uit welken stam Christus gesproten zal zijn, eerst, en dan de overige. Zoo wordt in de toewijding onzer zielen aan God, een iegelijk in zijne eigen orde voorgesteld, de eersteling, Christus, 1 Cor. 15 : 23. Sommigen merken op dat Nahesson de eenige is, die niet uitdrukkelijk *overste* of vorst [1]) wordt genoemd, vers 12, opdat hij niet opgeblazen zou worden, omdat hij het eerst offerde; en alle de anderen worden *oversten* of vorsten [1]) genoemd, omdat zij, hoewel sommigen van hen uit een ouder huis waren, zich onderwierpen, en na hem offerden. Of wel, omdat de titel van vorst van Juda meer eigenlijk behoorde aan Christus, want *Hem zullen de volken gehoorzaam zijn,* Gen. 49 : 10.

6. Hoewel zij allen dezelfde offeranden brachten, wordt het bericht er van telkens uitvoerig en in dezelfde woorden vermeld. Wij houden er ons van verzekerd, dat er geen ijdele herhalingen zijn in de Schrift; wat zullen wij dan van deze herhaling zeggen? Zou het niet volstaan hebben te zeggen, dat al die oversten, ieder op zijn dag, dezelfde offerande gebracht heeft? Neen, God wilde het voor iederen stam in bijzonderheden vermeld hebben. En waarom? *a.* Ter aanmoediging van deze oversten en hun respectieve stammen, opdat van ieder de offerande uitvoerig vermeld zijnde, geen schijn van geringschatting er op geworpen zou worden, want rijken en armen ontmoeten elkander voor God. *b.* Ter aanmoediging van alle grootmoedige daden van Godsvrucht en barmhartigheid, door ons te doen weten, dat hetgeen

1) Naar de Engelsche overzetting.

gegeven wordt, geleend is aan den Heere, dat Hij er zorgvuldig aanteekening van houdt, met den naam van den gever bij iedere gave, omdat Hij wat aldus gegeven wordt terug zal geven, en dat zelfs *een beker koud waters zijn loon zal ontvangen.* Hij is niet onrechtvaardig, dat Hij, hetzij de kosten, of *den arbeid der liefde zou vergeten,* Hebr. 6 : 10. Wij bevinden dat Christus zeer bijzonder nota neemt van hetgeen in de schatkist werd geworpen, Markus 12 : 41. Al is wat geofferd wordt ook slechts weinig maar naar ons vermogen, en al is het ook eene bijdrage gemengd met de liefdegaven van anderen, toch zal het vermeld worden, opdat het worde vergolden in de opstanding der rechtvaardigen.

7. Aan den voet der rekening wordt het geheele bedrag opgegeven, vers 84—88, om te toonen hoe groot een welbehagen God had in de vermelding van de vrijwillige offeranden, en hoe groot het volle bedrag was, nadat ieder overste zijne bijdrage had gegeven! Hoe grootelijks zou het heiligdom Gods verrijkt en versierd worden, indien ieder in zijn eigen plaats het zijne er toe bijbracht door voorbeeldige reinheid en Godsvrucht, ruime liefdegaven en algemeene dienstvaardigheid!

8. God heeft genadiglijk Zijn welbehagen te kennen gegeven in deze geschenken, die tot Hem gebracht waren, door van het verzoendeksel op gemeenzame wijze te spreken met Mozes, zooals een man spreekt tot zijn vriend, vers 89, Hoofdst. 12 : 18; en tot hem sprekende heeft Hij daardoor tot geheel Israel gesproken, hun dit teeken ten goede toonende, Psalm 103 : 7. Hieraan kunnen wij weten dat God onze gebeden hoort en aanneemt, als Hij ons genade geeft om Zijn woord te hooren en aan te nemen, want aldus wordt onze gemeenschap met Hem onderhouden. Ik weet niet waarom wij niet zouden mogen aannemen, dat Mozes op ieder der dagen dat de offeranden gebracht werden, terwijl de priesters hun maaltijd deden van het dankoffer, in den tabernakel was, en sommigen van de wetten ontving, die wij reeds ontmoet hebben in dit en het vorige boek. De uitnemende bisschop Patrick merkt hier op, dat Gods spreken tot Mozes in een hoorbare stem, alsof Hij met een lichaam ware bekleed, beschouwd kan worden als een voorsmaak van de vleeschwording des Zoons van God in de volheid des tijds, wanneer het Woord vleesch zal geworden zijn en in de taal van de kinderen der menschen zal spreken. Want hoe *God* ook *voortijds veelmaal en op velerlei wijze gesproken heeft tot de vaderen, in deze laatste dagen* heeft Hij *tot ons gesproken door den Zoon.* En dat Hij, die toen, als de Shechina of Goddelijke Majesteit, tot Mozes sprak van tusschen de cherubim, het Eeuwige Woord was, de twee Persoon in de Goddelijke Drieëenheid, was de vrome gissing van velen der ouden, want alle gemeenschapsoefening van God met den mensch is door Zijn Zoon, door wien Hij de wereld heeft gemaakt en de kerk regeert, en die dezelfde is *gisteren, en heden, en in der eeuwigheid.*

HOOFDSTUK VIII.

Dit hoofdstuk betreft de lampen van het heiligdom. I. De BRANDENDE lampen van den kandelaar, met welker verzorging de priesters belast waren, vers 1—4. II. De LEVENDE lampen — als ik hen zoo noemen mag — de Levieten, die als dienaren BRANDENDE en SCHIJNENDE lichten waren. Van de wijding der priesters hadden wij een bericht in Leviticus 8. Hier hebben wij een bericht van de wijding der Levieten, de geestelijken van lageren rang. 1. Hoe zij gereinigd werden, vers 5—8. 2. Hoe zij van het volk werden afgezonderd, vers 9, 10. 3. Hoe zij Gode werden aangeboden in de plaats der eerstgeborenen, vers 11—18. 4. Hoe zij werden overgegeven aan Aäron en zijne zonen, om hun ten dienaren te zijn, vers 19. 5. Hoe al deze bevelen nauwkeurig werden ten uitvoer gebracht, vers 20—22. En ten slotte, wordt de leeftijd bepaald voor hunne bediening, vers 23—26.

En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot Aäron en zeg tot hem: Als gij de lampen aansteken zult, recht tegenover den kandelaar zullen de zeven lampen lichten. 3. En Aäron deed alzoo; tegenover vooraan den kandelaar stak hij deszelfs lampen aan; gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 4. Dit werk nu des kandelaars was van dicht goud, tot zijne schacht, tot zijne bloemen was het dicht; naar de gedaante, die de HEERE Mozes vertoond had, alzoo had hij den kandelaar gemaakt.

Er waren lang tevoren aanwijzingen gegeven voor het maken van den gouden kandelaar, Exodus 25 : 31, en hij was gemaakt naar het voorbeeld, dat aan Mozes op den berg getoond was, Exod. 37 : 17. Maar nu werd voor het eerst bevolen dat de lichten aangestoken zullen worden, toen andere dingen gebruikt begonnen te worden. Merk op:

1. Wie de lampen moeten aansteken: Aäron zelf; hij *stak de lampen aan,* vers 3. Als de vertegenwoordiger des volks bij God, deed hij het werk van een dienstknecht in Gods huis, zijns Meesters kaars aanstekende; als Gods vertegenwoordiger bij het volk toonde hij hun de beteekenis van Gods wil en gunst, aldus uitgedrukt, Psalm 18 : 29. *Gij doet mijne lamp lichten,* en aldus was aan Aäron kort tevoren bevolen het volk te zegenen: *De Heere doe Zijn aangezicht over u lichten,* Hoofdst. 6 : 25. Het gebod is een *lamp,* Spr. 6 : 23. De Schrift is *een licht, schijnende in een duistere plaats,* 2 Petr. 1 : 19. En een duistere plaats voorwaar zou, zonder haar, zelfs de kerk wezen, zooals de tabernakel (waarin geen vensters waren) zonder de lampen. Nu is het het werk der leeraren om deze lampen aan te steken, door het woord van God te verklaren en toe te passen. De middelste lamp stak de priester aan met vuur van het altaar, en de overige lampen met elkander, hetgeen — zegt Ds. Ainsworth — beteekent, dat de bron van alle licht en van alle kennis is in Christus, die *de zeven Geesten Gods* heeft, voorgesteld door *de zeven vurige lampen,* Openb. 4 : 5; maar dat bij het verklaren der Schrift de eene Schriftuurplaats licht moet ontleenen aan de andere. Hij onderstelt ook dat, daar *zeven* een volmaakt

getal is, door de zeven armen van den kandelaar de volmaaktheid wordt aangetoond der Schriften, die ons wijs kunnen maken tot zaligheid.

2. Tot welk doel de lampen aangestoken werden: dat zij *recht tegenover den kandelaar zullen lichten*, dat is naar dat gedeelte van den tabernakel, waar de tafel stond met de toonbrooden er op, tegenover den kandelaar. Zij werden niet aangestoken zooals kaarsjes in een urn, om voor zichzelven te branden, maar om licht te verspreiden naar de andere zijde van den tabernakel, want daartoe worden kaarsen aangestoken, Matth. 5 : 15. De lichten der wereld, de lichten der kerk, moeten als lichten schijnen. Wij hebben licht, opdat wij licht zullen geven.

5. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 6. Neem de Levieten uit het midden van de kinderen Israels, en reinig hen. 7. En aldus zult gij hun doen, om hen te reinigen: spreng op hen water der ontzondiging; en zij zullen het scheermes over hun gansche vleesch doen gaan, en zij zullen hun kleederen wasschen en zich reinigen. 8. Daarna zullen zij nemen een var, een jong rund, met zijn spijsoffer van meelbloem, met olie gemengd; en een anderen var, een jong rund, zult gij nemen ten zondoffer. 9. En gij zult de Levieten voor de tent der samenkomst doen naderen; en gij zult de geheele vergadering der kinderen Israels doen verzamelen. 10. Ja gij zult de Levieten voor het aangezicht des HEEREN doen naderen; en de kinderen Israels zullen hunne handen op de Levieten leggen. 11. En Aäron zal de Levieten bewegen ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN, van wege de kinderen Israels; opdat zij zijn om den dienst des HEEREN te bedienen. 12. En de Levieten zullen hunne handen op het hoofd der varren leggen; daarna bereidt gij een ten zondoffer en een ten brandoffer den HEERE, om over de Levieten verzoening te doen. 13. En gij zult de Levieten stellen voor het aangezicht van Aäron, en voor het aangezicht van zijne zonen, en gij zult hen bewegen ten beweegoffer den HEERE. 14. En gij zult de Levieten uit het midden van de kinderen Israels uitscheiden, opdat de Levieten Mijne zijn. 15. En daarna zullen de Levieten inkomen, om de tent der samenkomst te bedienen; en gij zult hen reinigen, en zult hen ten beweegoffer bewegen. 16. Want zij zijn gegeven, zij zijn Mij gegeven uit het midden van de kinderen Israels; voor de opening van alle baarmoeder, voor de eerstgeborenen van een ieder uit de kinderen Israels, heb Ik ze Mij genomen. 17. Want alle eerstgeborene onder de kinderen Israels is Mijne, onder de menschen en onder de beesten; ten dage dat Ik alle eerstgeboorte in Egypteland sloeg, heb Ik dezelve Mij geheiligd. 18. En Ik heb de Levieten genomen voor alle eerstgeborenen onder de kinderen Israels. 19. En Ik heb de Levieten aan Aäron en aan zijne zonen tot een gift gegeven, uit het midden van de kinderen Israels, om den dienst van de kinderen Israels in de tent der samenkomst te bedienen, en om voor de kinderen Israels verzoening te doen, dat er geen plaag zij onder de kinderen Israels, als de kinderen Israels tot het heiligdom naderen zouden. 20. En Mozes deed, en Aäron en de gansche vergadering der kinderen Israels, aan de Levieten, naar alles wat de HEERE Mozes geboden had van de Levieten, zoo deden de kinderen Israels aan hen. 21. En de Levieten ontzondigden zich, en wieschen hunne kleederen, en Aäron bewoog hen ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN; en Aäron deed verzoening over hen, om hen te reinigen. 22. En daarna kwamen de Levieten, om hun dienst te bedienen in de tent der samenkomst, voor het aangezicht van Aäron, en voor het aangezicht zijner zonen; gelijk als de HEERE Mozes van de Levieten geboden had, alzoo deden zij aan hen. 23. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 24. Dit is het, wat den Levieten aangaat: van vijf en twintig jaren oud en daarboven zullen zij inkomen, om den strijd te strijden, in den dienst van de tent der samenkomst. 25. Maar van dat hij vijftig jaren oud is, zal hij van den strijd van dezen dienst afgaan, en hij zal niet meer dienen. 26. Doch hij zal met zijne broederen dienen in de tent der samenkomst, om de wacht waar te nemen; maar den dienst zal hij niet bedienen. Alzoo zult gij aan de Levieten doen in hunne wachten.

Wij lazen tevoren van de afzondering der Levieten van onder de kinderen Israels toen zij geteld werden, en van hun afzonderlijke telling, Hoofdst. 3 : 6, 15, opdat zij in den dienst van den tabernakel gebruikt zouden worden. Nu hebben wij hier de bevelen voor hun plechtige wijding, vers 6, en de verrichting er van in vers 20. Geheel Israel moet weten, dat zij niet zichzelven deze eer aangenomen hebben, maar er van God toe geroepen waren; het was ook niet genoeg, dat zij van hunne naasten onderscheiden werden, zij moeten ook plechtig aan God worden toegewijd. Allen, die in den dienst Gods gebruikt worden, moeten Hem toegewijd worden, naar dat hunne bediening is; eerst moeten wij onszelven den Heere geven, en dan onze diensten; Christenen moeten gedoopt, leeraren moeten geordend worden. Let op de wijze, waarop dit geschiedde.

I. De Levieten moesten gereinigd worden, en zij werden gereinigd. De plechtigheden van hunne reiniging moesten verricht worden:

1. Door henzelven. Zij moeten *hunne kleederen wasschen*, en niet slechts zich baden; zij moeten *het scheermes over hun gansche vleesch doen gaan*, zooals de melaatsche doen moest, als hij gereinigd moest worden, Lev. 14 : 8. Zij moeten een scheermes over al hun vleesch

doen gaan om zich te ontdoen van de onreinheid, die door geen water kon afgewasschen worden. Jakob, dien God liefhad, was een glad man; het was Ezau, die harig was. De groote moeite, die zij moesten aanwenden, om zich te reinigen leert aan alle Christenen, en inzonderheid aan leeraren, om zich door bekeering en dooding van het vleesch *te reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes, voleindigende de heiligmaking.* Zij moeten rein zijn, die de vaten des Heeren dragen.

2. Door Mozes. Hij moest *water der ontzondiging op hen sprengen,* hetwelk naar Goddelijke aanwijzing bereid was. Dit beteekende de toepassing van het bloed van Christus op onze zielen door het geloof, om ons te reinigen van een kwaad geweten, ten einde geschikt te zijn om den levenden God te dienen. Het is onze plicht onszelven te reinigen, en het is Gods belofte, dat Hij ons zal reinigen.

II. De Levieten aldus voorbereid zijnde, moeten in een plechtige vergadering van geheel Israel voor den Heere gesteld worden, en *de kinderen Israels moesten hunne handen op hen leggen,* vers 10, om aldus hun belang en hun deel in hen (waarop geheel het volk recht had) over te dragen aan God en Zijn heiligdom. Zij stelden hen aan God voor als *levende, heilige en Gode welbehaaglijke offeranden,* om hun redelijken Godsdienst te volbrengen, en daarom hebben zij, zooals de offeraars in alle andere gevallen deden, *hunne handen op hen gelegd,* begeerende dat hun dienst aangenomen zou worden in de plaats van dien der gansche vergadering, inzonderheid der eerstgeborenen, waarop zij erkennen dat God recht heeft. Dit kan volstrekt niet als een bewijs aangevoerd worden, dat de gemeente de macht heeft om leeraren te ordenen, want dit opleggen der handen van de kinderen Israels heeft hen niet tot dienaren van het heiligdom gemaakt, doch slechts aangeduid, dat het volk dezen stam uit zijn midden overgaf, hen vrijstelde van krijgsdiensten, evenals van burgerlijke diensten, ten einde hen dienaren te doen zijn van Aäron, die hen voor den Heere moest stellen. De geheele vergadering der kinderen Israels konden hun de handen niet opleggen, maar waarschijnlijk hebben de oversten en oudsten het gedaan, als de vertegenwoordigers van het volk. Sommigen denken dat de eerstgeborenen het gedaan hebben, omdat de Levieten in hunne plaats Gode gewijd werden. Al wat God van ons vraagt om tot Zijne eer en heerlijkheid te dienen, moeten wij blijmoedig overgeven, onze handen er op leggen, niet om het terug te houden, maar om het over te geven, het te laten gaan tot Hem, die er recht op heeft.

III. Er moesten offeranden voor hen geofferd worden; eerst een zondoffer, vers 12, en dan een brandoffer, *om over de Levieten verzoening te doen,* die, als de daarbij belanghebbenden, hunne handen op het hoofd der offers moesten leggen. Zie hierin:

1. Dat wij allen volstrekt onwaardig en ongeschikt zijn om toegelaten te worden tot, en gebruikt te worden in, den dienst van God totdat er verzoening gedaan is over de zonde, en wij daardoor vrede hebben verkregen met God. Die tusschentredende wolk moet uit elkander gedreven worden, voordat er een troostrijke, lieflijke gemeenschap kan gevestigd worden tusschen God en onze ziel.

2. Dat het door offerande is, namelijk door Christus, het groote offer, dat wij verzoend zijn met God en geschikt gemaakt om Hem tot offeranden gesteld te worden. Het is door Hem, dat Christenen geheiligd worden voor het werk van hun Christendom, en leeraren voor het werk hunner bediening. Bisschop Patricks idee van het offer door de Levieten geofferd, is, dat zij zelven als zoenoffer beschouwd werden, want zij waren gegeven, om *voor de kinderen Israels verzoening te doen,* vers 19; daar zij echter, evenmin als de eerstgeborenen, den dood gewijd waren, zijn deze twee offers in hunne plaats gesteld, weshalve zij er hunne handen op moesten leggen, opdat hunne zonde, die de kinderen Israels op hen gelegd hadden, vers 10, op deze dieren overgebracht zouden worden.

IV. De Levieten zelven werden *ten beweegoffer voor het aangezicht des Heeren bewogen,* vers 11, *vanwege de kinderen Israels.* Aäron gaf hen over aan God, nadat zij eerst door zichzelven en door de kinderen Israels overgegeven waren. Niet dat zij zelven werkelijk *bewogen* werden, maar zij werden voorgesteld aan God als den God des hemels en den Heere der gansche aarde, zooals dit met de beweegoffers geschiedde. En door hen *beweegoffers* te noemen werd te kennen gegeven, dat zij zich steeds tot God moeten opheffen in Zijn dienst, hunne oogen moeten opheffen, hunne harten moeten opheffen, zich heen en weder moeten bewegen met vaardigheid in de zaken hunner roeping. Zij waren niet geordend om lui of ledig te wezen, maar werkzaam en bedrijvig.

V. God geeft hier Zijne aanneming van hen te kennen, vers 14. *Opdat de Levieten Mijne zijn.* God nam hen aan in de plaats der eerstgeborenen, vers 16—18, en tevoren, Hoofdst. 3 : 41. Wat in oprechtheid aan God geofferd wordt, zal genadiglijk door Hem erkend en aangenomen worden. En op Zijne dienaren, die genade van Hem verkregen hebben om getrouw te zijn, wordt een bijzonder merkteeken van gunst en eer gesteld: *Zij zullen Mijne zijn,* en dan, in vers 15: *Zij zullen inkomen om de tent der samenkomst te bedienen.* God neemt hen als de Zijnen, opdat zij Hem mogen dienen. Allen, die verwachten te deelen in de voorrechten van den tabernakel, moeten besluiten om den dienst des tabernakels te doen. Gelijk, van den eenen kant, geen van Gods schepselen Zijn *noodige* dienaren zijn (Hij heeft den dienst van geen hunner noodig,) zoo wordt, van den anderen kant, niemand van hen genomen om slechts een *honorair* dienaar te zijn, dus om niets te doen. Allen, die God als de Zijnen erkent, worden door Hem gebruikt; de engelen zelf hebben hunne diensten.

VI. Daarna werden zij als een gave aan Aäron en zijne zonen geschonken, vers 19, maar op zulk een wijze, dat het voordeel er van den kinderen Israels ten goede kwam.

1. De Levieten moeten werkzaam zijn onder

de priesters, als hunne dienaren en helpers in den dienst van het heiligdom. Aäron offert hen aan God, vers 11, en nu geeft God hen terug aan Aäron, vers 19. Al wat wij aan God geven zal Hij ons met onuitsprekelijk gewin teruggeven. Ons hart, onze kinderen, onze goederen zijn nooit meer de onzen, meer waarlijk, meer troostrijk de onzen, dan wanneer wij ze aan God hebben overgegeven.

2. Zij moeten werkzaam zijn voor het volk. Zij werden genomen *om den dienst der kinderen Israels te bedienen*, dat is: niet slechts om den dienst te doen, dien zij moesten doen, maar ook om hunne belangen te dienen en datgene te doen, hetwelk inderdaad tot eer, veiligheid en voorspoed zou strekken van geheel de natie. Zij, die getrouwelijk den dienst van God verrichten, doen een der beste diensten, die voor het publiek gedaan kunnen worden. Als Gods dienstknechten zich binnen de sfeer van hun ambt houden, en er nauwgezet de plichten van vervullen, dan moeten zij beschouwd worden als sommigen van de nuttigste dienaren van hun land. De kinderen Israels kunnen den stam van Levi evenmin missen, als zij een anderen hunner stammen missen kunnen. Maar wat is de dienst, dien zij voor de kinderen Israels doen? Het is: *voor de kinderen Israels verzoening te doen, dat er geen plaag onder hen zij.* Het was het werk der priesters om verzoening te doen door offerande, maar de Levieten deden verzoening door te dienen, en de vrede met den hemel, die *gemaakt* was door offerande, werd door hen *bewaard.* Als de dienst der priesters in den tabernakel overgelaten was aan al de eerstgeborenen van Israel zonder onderscheid, dan zou hij òf veronachtzaamd, òf met onbedrevenheid en oneerbiedigheid gedaan zijn, daar hij gedaan werd door hen, die er noch zoo innig aan waren verbonden, noch zoo zorgvuldig er voor opgeleid, noch er zoo voortdurend aan gewoon waren als de Levieten, en dit zou *een plaag onder de kinderen Israels gebracht hebben*, bedoelende misschien den dood der eerstgeborenen zelven, die de laatste en zwaarste plaag was van Egypte. Om dit te voorkomen, en de verzoening te behouden, zijn de Levieten aangesteld om dien dienst te verrichten, die er van hunne kindsheid af door hunne ouders toe opgeleid werden, en er dus zeer bedreven in zullen worden, en zoo behoefden dan de kinderen Israels, dat is: de eerstgeborenen, niet tot het heiligdom te naderen; of, als er Israelieten waren, die dit noodig hadden, dan zullen de Levieten bereid zijn om hen te onderrichten, en hen in te leiden, om aldus een noodlottige verkeerdheid of vergissing te voorkomen. Het is een zeer groote weldaad voor de kerk, dat er leeraren aangesteld zijn, om haar voor te gaan in de dingen Gods, als gidsen, opzieners en bestuurders in den Goddelijken eeredienst, en dit tot hun levenswerk te maken. Toen Christus opgevaren is in de hoogte, heeft Hij *deze gaven gegeven*, Efeze 4 : 8, 11, 12.

VII. De tijd voor hunne bediening is vastgesteld.

1. Zij traden in dienst, als zij vijf en twintig jaren oud waren, vers 24. Zij werden niet belast met het dragen van den tabernakel en zijn gereedschappen vóór zij dertig jaren oud waren, Hoofdst. 4 : 3. Maar als zij vijf en twintig jaren oud waren, kwamen zij in dienst voor ander werk; en het is een zeer goede leeftijd voor leeraren om dan hun openbaren arbeid aan te vangen. *Toen* werd er voor het werk die lichaamskracht vereischt, en *nu* is er voor het werk die rijpheid van oordeel en standvastigheid van gedrag noodig, waartoe de menschen zelden vóór dien leeftijd komen, en nieuwelingen zijn in gevaar van zich te verheffen door hoogmoed.

2. Op vijftig jarigen leeftijd moeten zij ontslagen worden, dan gaan zij af van den *strijd*, zooals dit genoemd wordt in vers 25; niet smadelijk afgedankt, maar met eer bevorderd tot de rust, die hun leeftijd vereischt, om beladen te zijn met de eer van hun ambt, zooals zij totnutoe met den last er van beladen waren. Zij zullen *met hunne broederen dienen in de tent der samenkomst*, om de jongere Levieten te leiden, en zij zullen *de wacht waarnemen* als wachters van de toegangen tot den tabernakel, om toe te zien, dat geen vreemdeling zich indringt, noch iemand in zijne onreinheid; maar vermoeiend werk moet hun niet meer gegeven worden. Indien Gods genade er in voorziet, dat de menschen bekwaamheid zullen hebben naar hun werk is, dan moet der menschen wijsheid er zorg voor dragen, dat zij alleen naar hunne bekwaamheid werk hebben. De ouden van dagen zijn het meest geschikt voor posten van vertrouwen, en om de wacht waar te nemen, de jongeren zijn het meest geschikt voor arbeid en om te dienen. Zij, *die wèl gediend hebben, verkrijgen zichzelven een goeden opgang*, 1 Tim. 3 : 13. Toch zijn gaven niet aan leeftijd gebonden, Job 32 : 9; *doch deze dingen alle werkt één en dezelfde Geest.* Aldus was de zaak der Levieten vastgesteld.

HOOFDSTUK IX.

Dit hoofdstuk handelt: I. Over de groote inzetting van het pascha: 1. Er worden orders gegeven voor de viering er van bij den terugkeer van het jaar, vers 1—5. 2. Er worden voorwaarden bijgevoegd voor het geval van hen, die ceremonieel onrein zijn of op andere wijze onbevoegd, op den tijd wanneer het pascha gehouden moest worden, vers 6—14. II. Over de groote gunst van de wolkkolom, die Israel ten gids was door de woestijn vers 15—23.

En de HEERE sprak tot Mozes in de woestijn van Sinaï, in het tweede jaar, nadat zij uit Egypteland uitgetogen waren, in de eerste maand, zeggende: 2. Dat de kinderen Israels het pascha houden zouden, op zijn gezetten tijd; 3. Op den veertienden dag in deze maand, tusschen de twee avonden zult gij dat houden, op zijn gezetten tijd; naar al zijne inzettingen en naar al zijne rechten zult gij dat houden. 4. Mozes dan sprak tot de kinderen Israels, dat zij het pascha zouden houden. 5. En zij hielden het pascha op den veertienden dag der eerste maand, tusschen de twee avonden, in de

woestijn van Sinaï; naar alles, wat de HEERE Mozes geboden had, alzoo deden de kinderen Israels. 6. Toen waren er lieden geweest, die over het doode lichaam eens menschen onrein waren, en op denzelfden dag het pascha niet hadden kunnen houden; daarom naderden zij voor het aangezicht van Mozes en voor het aangezicht van Aäron op dienzelfden dag. 7. En diezelve lieden zeiden tot hem: Wij zijn onrein over het doode lichaam eens menschen; waarom zouden wij verkort worden, dat wij de offerande des HEEREN op zijn gezetten tijd niet zouden offeren, in het midden van de kinderen Israels? 8. En Mozes zeide tot hen: Blijft staande, dat ik hoor wat de HEERE u gebieden zal. 9. Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 10. Spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Wanneer iemand onder u, of onder uwe geslachten, over een dood lichaam onrein, of op een verren weg zal zijn, hij zal dan nog den HEERE het pascha houden. 11. In de tweede maand, op den veertienden dag, tusschen de twee avonden, zullen zij dat houden; met ongezuurde brooden en bittere saus zullen zij dat eten. 12. Zij zullen daarvan niet overlaten tot den morgen, en zullen daaraan geen been breken; naar alle inzetting van het pascha zullen zij dat houden. 13. Als een man, die rein is, en op den weg niet is, en nalaten zal het pascha te houden, zoo zal diezelve ziel uit hare volken uitgeroeid worden; want hij heeft de offerande des HEEREN op zijn gezetten tijd niet geofferd, diezelve man zal zijne zonde dragen. 14. En wanneer een vreemdeling bij u als vreemdeling verkeert, en hij het pascha den HEERE ook houden zal, naar de inzetting van het pascha, en naar zijne wijze, alzoo zal hij het houden; het zal eenerlei inzetting voor ulieden zijn, beide den vreemdeling en den inboorling des lands.

I. Wij hebben hier eene order voor de plechtige viering van het pascha een jaar nadat zij uit Egypte waren getogen, en wel op den veertienden dag van de eerste maand des tweeden jaars, eenige dagen voordat zij geteld werden, want dat geschiedde in het begin der tweede maand. Merk op:

1. Dat God bijzondere orders gaf voor het vieren van dit pascha, anders zouden zij het (naar het schijnt) niet gevierd hebben, want bij de eerste instelling er van was bepaald, dat zij het zouden houden, als zij in het land der belofte zouden gekomen zijn, Ex. 12 : 25. En voorzooveel blijkt, hebben zij daarna geen pascha gevierd vóór zij in Kanaän kwamen, Jozua 5 : 10. Het was reeds vroeg eene aanduiding van de eindelijke afschaffing der ceremonieele inzettingen, dat de waarneming van sommigen er van zoo spoedig nadat zij waren ingesteld, gedurende zoovele jaren werd nagelaten. De inzetting van des Heeren Avondmaal (die in de plaats kwam van het pascha) werd in de eerste tijden van de Christelijke kerk niet aldus bij tusschenpoozen gevierd, of geheel terzijde gezet, ofschoon het toen voor de kerk een tijd was van grootere moeilijkheden en benauwdheid, dan Israel in de woestijn gekend heeft; ja meer: in tijden van vervolging werd het Avondmaal des Heeren meer dikwijls gevierd dan later. De Israelieten in de woestijn konden hunne bevrijding uit Egypte niet vergeten; hun tegenwoordige toestand moest er hen voortdurend aan herinneren. Al het gevaar daarvoor was toen zij in Kanaän kwamen, daar hadden zij het dus noodig om herinnerd te worden *aan den rotssteen, waar zij uit gehouwen waren.* Daar echter het eerste pascha zoo in der haast gevierd was, en eerder het wezen zelf dan het teeken er van was, was het de wil van God dat zij, bij den terugkeer van het jaar, toen zij kalmer en rustiger waren en beter bekend met de wet Gods, het wederom zouden vieren, opdat hunne kinderen de plechtigheid beter zouden begrijpen, en er de heugenis beter van zouden bewaren. Calvijn onderstelt dat zij verplicht waren het nu te houden, en merkt het aan als een voorbeeld van hun zorgelooze onverschilligheid, dat zij het noodig hadden herinnerd te worden aan eene inzetting, die zoo kort tevoren verordineerd was.

2. Mozes brengt de orders, die hij ontvangen heeft, getrouwelijk over aan het volk, vers 4. Zoo heeft Paulus aan de gemeenten overgeleverd wat hij betreffende het Evangeliepascha *van den Heere had ontvangen*, 1 Cor. 11 : 23. Magistraten moeten herinneraars zijn, en leeraren moeten *door vermaning of indachtigmaking, het gemoed* der menschen *opwekken* tot hetgeen goed is. [1])

3. Het volk gehoorzaamde aan de orders, die hun gegeven waren, vers 5. Hoewel zij kort tevoren het feest der inwijding hadden gehouden, Hoofdst. 7, wenschten zij daarom toch niet voor verontschuldigd gehouden te worden van dit feest te vieren. Buitengewone verrichtingen moeten de gewone diensten niet vervangen of verdringen. Zij hielden het pascha zelfs in de woestijn; en als wij ons in eenzamen en ongevestigden toestand bevinden, moeten wij toch, als wij er de gelegenheid toe hebben, tot God naderen in heilige inzettingen, want daarin kunnen wij de lieflijkste gemeenschap en de beste rust vinden. Aldus wordt voor Gods Israel voorzien en gezorgd in een woestijn.

II. Er worden instructies gegeven betreffende hen, die ceremonieel onrein waren, toen zij het pascha zouden eten. De wet op het pascha verplichtte iederen Israeliet om er van te eten, maar door eenige later volgende wetten was het hun, die eenigerlei ceremonieele onreinheid hadden opgedaan, verboden om van de heilige dingen te eten. Zij, wier hart en geweten verontreinigd zijn door zonde, zijn ten eenenmale ongeschikt om gemeenschap te oefenen met God, en zij kunnen met geen ware vertroosting komen tot de inzetting van het Evangeliepascha, voordat zij gereinigd zijn door oprecht berouw

1) 2 Petr. 3 : 1 naar de Engelsche overzetting. Zie ook de kantteekening op den Statenbijbel.

en geloof. En het is wel een treurig dilemma, waarin zij zich bevinden, want als zij niet tot de heilige inzettingen komen, maken zij zich schuldig aan minachting er van, en als zij komen in hunne onreinheid, dan zijn zij schuldig aan ontheiliging er van. Daarom moeten zij zich wasschen en *rondom Gods altaar gaan.*

1. Zie hier nu wat er gebeurde, toen dit pascha gehouden zou worden. *Er waren lieden, die over het doode lichaam eens menschen onrein waren,* vers 6, en zij moesten zeven dagen onder die ontreiniging zijn, Hoofdst. 19 : 11, en gedurende dien tijd mochten zij niet van de heilige dingen eten, Lev. 7 : 20. Dit was niet hun schuld, maar hun ongeluk; sommige personen moeten wel doode lichamen aanraken, om die van voor hunne oogen te begraven, en daarom konden zij des te geruster met hunne klacht tot Mozes komen.

2. Hoe die lieden zich toen tot Mozes gewend hebben, vers 7. De menschen zullen wijs handelen, als zij in moeilijke gevallen ten opzichte van zonde en plicht hunne leeraren raadplegen, die God over hen gesteld heeft, om *uit hun mond de wet te zoeken,* Mal. 2 : 7. Van deze middelen moeten wij gebruik maken ingevolge van ons gebed tot God om ons op den rechten weg te leiden. Merk op met wat droefheid deze menschen klagen, dat zij verhinderd zijn om de offeranden des Heeren te offeren. Zij hebben niet geklaagd over de wet, alsof zij onrechtvaardig was, maar zij treurden om hun ongeluk, omdat zij nu juist op dezen tijd onder het bedwang er van waren, en zij wenschen dat er een middel gevonden mocht worden ter hunner verlichting. Het is heerlijk en zielverkwikkend om de menschen te zien hongeren en dorsten naar Gods inzettingen, en hen te hooren klagen over hetgeen hen verhindert er van te genieten. Het moet ons een smart zijn, als wij door de eene of andere omstandigheid teruggehouden worden om ons offer te brengen in de plechtigheden van een sabbat of van een sacrament, zooals het dit voor David geweest is, toen hij van het altaar was verbannen, Psalm 42 : 2, 3.

3. De beraadslaging van Mozes om tot een oplossing te komen van deze zaak. Hier scheen de wet er tegen; en hoewel het regel is, dat de laatste wet de vorige moet verklaren, had hij toch medelijden met deze Israelieten, die aldus van het voorrecht werden verstoken om het pascha te houden, en daarom nam hij tijd om God te vragen ten einde Zijn wil te kennen omtrent deze zaak, vers 8. *Blijft staande, dat ik hoore wat de Heere u gebieden zal.* Hieraan moeten leeraren een voorbeeld nemen als zij gewetenszaken hebben te behandelen. *a.* Zij moeten niet snel en roekeloos beslissen, maar tijd nemen om na te denken, opdat elke omstandigheid van het geval behoorlijk overwogen worde, de zaak in het rechte licht worde beschouwd, en geestelijke dingen met geestelijke dingen worden vergeleken. *b.* Zij moeten Gods mond om raad vragen, en niet beslissen naar de neiging hun eigen zin of genegenheid, maar onpartijdig, naar den wil en de bedoeling Gods, en naar hun beste weten. Wij hebben niet zulk een orakel als Mozes had om het te kunnen raadplegen, maar moeten *tot de wet en de getuigenis* gaan, en spreken overeenkomstig dien regel, en als wij in moeilijke gevallen den tijd nemen om de zaak in het bijzonder tot God te brengen door een ootmoedig, geloovig gebed, dan hebben wij reden te hopen dat de Geest, die beloofd is om ons *in alle waarheid te leiden,* ons instaat zal stellen om anderen *op den goeden en rechten weg te leiden.*

4. De aanwijzingen, die God gaf voor dit en andere gelijksoortige gevallen, ter verklaring van de wet op het pascha. Dit onaangename voorval bracht goede wetten teweeg. Aan hen, die ceremonieel onrein waren als het pascha gegeten moest worden, werd vergund om het een maand later te eten, als zij rein zullen zijn, en dit werd evenzoo vergund aan hen, die op reis, *op een verren weg zijn,* vers 10, 11. Hieruit zien wij dat wij, als wij tot den Heere naderen in plechtige inzettingen, zoo wel rein als kalm en rustig moeten wezen. En tevens zien wij dat hetgeen ons ter verontschuldiging kan strekken, om een plicht gedurende eenigen tijd uit te stellen, ons niet zal rechtvaardigen als wij hem geheel verwaarloozen en nalaten. Wie in oneenigheid is met zijn broeder, kan *zijne gave daar laten voor het altaar,* terwijl hij heengaat *om zich met zijn broeder te verzoenen,* maar als hij het zijne daarvoor gedaan heeft, hetzij de verzoening tot stand gekomen is of niet, dan moet hij *komen om zijne gave te offeren,* Matth. 5 : 23, 24. Dit bijkomende pascha moest gevierd worden op denzelfden dag der maand als het eerste, omdat de inzetting was ter gedachtenis van hunne bevrijding op dien dag der maand. Eenmaal bevinden wij dat de geheele vergadering het pascha gehouden heeft op den veertienden dag der tweede maand, namelijk in den tijd van Hizkia, 2 Kron. 30 : 15, hetgeen wellicht kan dienen om er eene verklaring van te geven dat sommigen werden toegelaten om er van te eten, die niet rein waren; indien het pascha algemeen gehouden was in de eerste maand, dan zouden zij de onreinen hebben kunnen doen wachten om het in de tweede maand te houden; daar het echter algemeen in de tweede maand gehouden werd, waren zij niet gemachtigd om het in de derde maand te eten; veeleer dus dan het in het geheel niet te eten werden zij toegelaten, hoewel zij niet rein waren *naar de reinheid des heiligdoms,* vers 18, 19. *b.* Als het pascha in de tweede maand gevierd werd, dan moesten zij het nauwkeurig naar alle inzettingen houden, vers 12. Zij moesten niet denken dat, wijl het hun vergund was om het op een anderen tijd te houden, ook wel iets van de plechtigheden achterwege mocht blijven; neen, als wij niet kunnen wat wij zouden willen in den dienst van God, dan moeten wij toch het uiterste doen van wat wij kunnen. *c.* Deze vergunning in een geval van noodzakelijkheid moet toch niemand steunen in hun verzuim van het pascha op den gezetten tijd te houden, als zulk een geval van noodzakelijkheid niet aanwezig was, vers 13. Als iemand niet onbevoegd is om het pascha op den bestemden tijd te eten, en hij

laat het na, op grond — naar hij waant — van de vrijheid, die door deze wet toegestaan wordt, dan beleedigt hij God, goddelooslijk misbruik makende van Zijne goedheid, dan zal hij gewisselijk *zijne zonde dragen* en *uit zijne volken uitgeroeid worden.* Evenals zij, die tegen hun zin en gemoed genoodzaakt zijn van Gods inzettingen weg te blijven, gerust de gunst van Gods genade kunnen verwachten onder hunne beproeving, zoo kunnen zij, die door hun eigen keus wegblijven met volle recht de teekenen verwachten van Gods toorn over hunne zonde. *Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten. d.* Er wordt ook eene bepaling bijgevoegd ten gunste van vreemdelingen, vers 14. Hoewel het van den vreemdeling, die zich met hen wilde vereenigen om het pascha te eten, geëischt werd, dat hij besneden zou zijn als een proseliet van hun Godsdienst, Exod. 12 : 48, 49, was toch deze vriendelijke toelating van hen, die geen geboren Israelieten waren, om het pascha te eten, eene aanduiding van de gunst, die door Christus voor de arme heidenen was weggelegd. Gelijk er toen ééne wet was, zoo zal er in de dagen van den Messias één Evangelie zijn, voor den vreemdeling en voor den inboorling, want *in allen volke, die Hem vreest en gerechtigheid werkt, is Hem aangenaam,* en dit was een waarheid voordat Petrus haar vernomen heeft, Hand. 10 : 34, 35.

15. En op den dag van het oprichten des tabernakels bedekte de wolk den tabernakel, op de tent der getuigenis; en in den avond was over den tabernakel als een gedaante des vuurs, tot aan den morgen. 16. Alzoo geschiedde het geduriglijk; de wolk bedekte denzelven, en des nachts was er een gedaante des vuurs. 17. Maar nadat de wolk opgeheven werd van boven de tent, zoo verreisden ook daarna de kinderen Israels; en in de plaats, waar de wolk bleef, daar legerden zich de kinderen Israels. 18. Naar den mond des HEEREN verreisden de kinderen Israels, en naar des HEEREN mond legerden zij zich; al de dagen, in dewelke de wolk over den tabernakel bleef, legerden zij zich. 19. En als de wolk vele dagen over den tabernakel verbleef, zoo namen de kinderen Israels de waeht des HEEREN waar, en verreisden niet. 20. Als het nu was, dat de wolk weinige dagen op den tabernakel was, naar den mond des HEEREN legerden zij zich, en naar den mond des HEEREN verreisden zij. 21. Maar was het, dat de wolk van den avond tot den morgen daar was, en de wolk in den morgen opgeheven werd, zoo verreisden zij; of des daags, of des nachts, als de wolk opgeheven werd, zoo verreisden zij. 22. Of als de wolk twee dagen, of een maand, of vele dagen vertoog op den tabernakel, blijvende daarop, zoo legerden zich de kinderen Israels, en verreisden niet; en als zij verheven werd, verreisden zij. 23. Naar den mond des HEEREN legerden zij zich, en naar den mond des HEEREN verreisden zij; zij namen de wacht des HEEREN waar, naar den mond des HEEREN, door de hand van Mozes.

Wij hebben hier de geschiedenis der wolk, geen natuurlijke geschiedenis; wie *heeft de wetenschap der opwegingen der dikke wolken?* maar een Goddelijke geschiedenis van een wolk, die bestemd was om een zichtbaar teeken en symbool te wezen van Gods tegenwoordigheid onder Israel.

I. Toen de tabernakel voleindigd was, vestigde deze wolk, die tevoren hoog boven hun leger was, zich op den tabernakel en bedekte hem, om te toonen dat God Zijne tegenwoordigheid onder Zijn volk openbaart in en door Zijne inzettingen; daarin maakt Hij zich bekend en daarop moeten wij zien, als wij *de lieflijkheid des Heeren willen aanschouwen,* Psalm 27 : 4; Ezech. 37 : 26, 27. Aldus heeft God Zijn eigen geboden verheerlijkt, en Zijn welbehagen te kennen gegeven in de liefde en gehoorzaamheid van Zijn volk.

II. Wat overdag een wolk scheen, had gedurende den geheelen nacht het aanzien van vuur; en ware het alleen vuur geweest, dan zou het over dag nauwelijks merkbaar geweest zijn; maar God wilde hun een zichtbaar bewijs geven van het voortdurende Zijner tegenwoordigheid onder hen en van Zijne zorg over hen, en dat Hij *hen dag en nacht bewaarde,* Jes. 27 : 3, Psalm 127 : 6, 7. En aldus wordt ons geleerd *God geduriglijk voor ons* te stellen, en Hem nacht en dag nabij ons te zien. Er zou ook iets van den aard der Goddelijke openbaring, door welke de Oud Testamentische kerk bestuurd werd, aangeduid kunnen zijn in deze zichtbare teekenen van Gods tegenwoordigheid: de wolk wijzende op de duisternis, en het vuur op de verschrikking van die bedeeling, in vergelijking met de meer heldere, duidelijke en troostrijke openbaringen van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.

III. Deze wolk- en vuurkolom bestuurde en bepaalde al de bewegingen, de reizen en de legeringen van Israel in de woestijn.

1. Zoolang de wolk boven den tabernakel bleef, zoolang bleven zij aan dezelfde plaats. Hoewel zij ongetwijfeld zeer begeerig waren om voorwaarts te gaan, spoed te maken met hunne reis naar Kanaän, waar zij verlangden te wezen, en hoopten spoedig te komen, bleven zij toch waar zij waren, zoolang de wolk bleef rusten, of het een dag, eene maand, of een jaar was, vers 22. Wie gelooft, die zal niet haasten. Er gaat geen tijd verloren, als wij op Gods tijd wachten. God heeft evenveel welbehagen in onze onderworpenheid aan Zijn wil door tevreden stil te zitten, indien ons levenslot dit vereischt, als in ons werk voor Hem, wanneer wij er toe geroepen zijn.

2. Als de wolk opgeheven werd, dan vertrokken zij, al waren zij ook nòg zoo gerieflijk gelegerd, vers 17. Of het bij dag of bij nacht was, terstond volgden zij hare leiding, vers 21; en waarschijnlijk waren er sommigen aangesteld om dag en nacht de wacht te houden en er naar uit te zien, om bijtijds kennis te geven aan het leger om te vertrekken, en dit wordt

genoemd *de wacht des Heeren waar te nemen.* Daar het volk dus voortdurend in onzekerheid gehouden werd, en geen vasten tijd had voor blijven of gaan, waren zij verplicht om zich altijd op vertrekken voorbereid te houden. En om dezelfde reden worden wij in onzekerheid gehouden omtrent den tijd van het afleggen van ons aardsche huis dezes tabernakels, opdat wij altijd gereed zullen zijn om naar het bevel des Heeren te vertrekken.

3. Zoolang en zoover de wolk zich voortbewoog, zoolang bleven zij voorttrekken, en ter plaatse waar zij bleef stilstaan, sloegen zij hunne tenten op, en Gods tent in het midden er van, vers 17. Het is zeer droevig en troosteloos, om te blijven als God heengaat; maar zeer veilig en zeer lieflijk, om te vertrekken als wij God voor ons henen zien gaan, en te blijven waar Hij ons gebiedt te blijven. Dit is telkens en nogmaals herhaald in deze verzen, omdat het een voortdurend wonder was, dat dikwijls herhaald werd, en op al hunne reizen nooit heeft gefaald, en omdat het een zaak is, waar wij zeer bijzonder nota van moeten nemen, daar zij vol van beteekenis en zeer leerrijk is. Lang daarna wordt er melding van gemaakt door David, Psalm 105 : 39, en door het volk van God na hunne gevangenschap, Neh. 9 : 19. En van de leiding dezer wolk wordt gesproken als beteekenende de leiding van den gezegenden Geest, Jesaja 63 : 14. *De Geest des Heeren heeft hun rust gegeven; alzoo hebt Gij Uw volk geleid.*

Dit leert ons: *a.* De bijzondere zorg, die God draagt voor Zijn volk. Door niets kon Gods teederheid voor Israel meer nadrukkelijk en veelbeteekenender worden aangeduid dan door de leiding dezer wolk; zij leidde hen *op een rechten weg,* Psalm 107 : 7; hierdoor heeft God hen, als het ware, gedekt met Zijne vleugelen. Thans moeten wij zulke zichtbare teekenen van de Goddelijke tegenwoordigheid niet verwachten, maar voor geheel het geestelijke Israel Gods is de belofte gewis, dat Hij hen *zal leiden door Zijn raad,* Psalm 73 : 24, *tot den dood toe,* Psalm 48 : 14; dat *alle kinderen Gods geleid zullen worden door den Geest Gods,* Rom. 8 : 14; dat Hij *de paden recht zal maken van hen, die Hem kennen in al hunne wegen,* Spr. 3 : 6. God kent al hunne zaken, en leidt ze door Zijn bijzondere voorzienigheid ten beste. *De gangen des Godvruchtigen worden door den Heere bevestigd,* Ps. 37 : 23. *b.* Dat wij in al onze wegen op God moeten letten. In onze genegenheden en in onze daden moeten wij de leiding volgen van Zijn woord en Zijn Geest; al de bewegingen onzer ziel moeten geleid worden door den wil Gods; naar het bevel des Heeren moet ons hart in beweging zijn of rusten; in al onze zaken moeten wij de leiding volgen van Gods voorzienigheid, tevreden zijn met al Zijne beschikkingen, en ons gemoed in overeenstemming doen zijn met onzen toestand, wat of hoe die ook zij. Het volk van Israel de wolk tot gids hebbende, waren zij ontheven van de moeite om krijgsraad te houden, om te overleggen wanneer zij zouden optrekken, en waarheen zij hunne schreden zouden richten, hetgeen misschien twist en tweedracht onder hen teweeggebracht zou hebben. Ook behoefden zij geen verspieders of verkenners voor zich uit te zenden om hun bericht te brengen van den toestand des lands, en geen pioniers om den weg voor hen te banen, en geen beambten om de plaats aan te duiden, waar zij moesten legeren; dit alles heeft de wolk- en vuurkolom voor hen gedaan. En zij, die door het geloof hun weg en werk op den Heere wentelen, kunnen, hoewel zij verplicht zijn om met wijsheid en overleg de middelen te gebruiken, toch even gerust de uitkomst afwachten. „*Vader, Uw wil geschiede,* beschik over mij en de mijnen naar het U behaagt; hier ben ik, begeerende Uw welbehagen te doen, te reizen of te rusten naar den mond des Heeren. Wat Gij wilt, en waar Gij wilt, laat mij slechts de Uwe zijn, en altijd in den weg des plichts."

HOOFDSTUK X.

In dit hoofdstuk hebben wij; I. Orders voor het maken en gebruiken van zilveren trompetten, die de laatste bevelen schijnen te zijn, welke God op den berg Sinaï gegeven heeft; orders, die wel tot de minst gewichtige behooren, maar toch niet zonder beteekenis zijn, vers 1—10. II. De geschiedenis van het vertrek van Israel van den berg Sinaï en hun ordelijke tocht in de woestijn Paran, vers 11—28. III. Mozes' onderhandeling met Hobab, zijn schoonbroeder, vers 29—32. IV. Mozes' gebed bij het optrekken en rusten der ark, vers 33—36.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Maak u twee zilveren trompetten; van dicht werk zult gij ze maken; en zij zullen u zijn tot de samenroeping der vergadering, en tot den optocht der legers. 3. Als zij met dezelve blazen zullen, dan zal de geheele vergadering tot u vergaderd worden, aan de deur van de tent der samenkomst. 4. Maar als zij met de ééne zullen blazen, dan zullen tot u vergaderd worden de oversten, de hoofden der duizenden van Israel. 5. Als gij met een gebroken geklank blazen zult, dan zullen de legers, die tegen het oosten gelegerd zijn, optrekken. 6. Maar als gij ten tweeden maal met een gebroken geklank blazen zult, zullen de legers, die tegen het zuiden legeren, optrekken; met een gebroken geklank zullen zij blazen tot hunne optochten. 7. Maar in het verzamelen van de gemeente zult gij blazen, doch geen gebroken geklank maken. 8. En de zonen van Aäron, de priesters, zullen met die trompetten blazen; en zij zullen ulieden zijn tot een eeuwige inzetting bij uwe geslachten. 9. En wanneer gijlieden in uw land ten strijde zult trekken tegen den vijand, die u benauwt, zult gij ook met die trompetten een gebroken klank maken; zoo zal uwer gedacht worden voor het aangezicht des HEEREN uws Gods, en gij zult van uwe vijanden verlost worden. 10. Desgelijks ten dage uwer vroolijkheid, en in uw gezette hoogtijden, en in de beginselen uwer maanden, zult gij ook met de trompetten bla-

zen over uwe brandofferen en over uwe dankofferen; en zij zullen u ter gedachtenis zijn voor het aangezicht uws Gods; Ik ben de HEERE uw God!

Wij hebben hier aanwijzingen voor de openbare kennisgevingen aan het volk door trompetgeschal bij verschillende gelegenheden. Men zou zoo denken, dat Mozes voor zulk een zaak niet door God onderwezen behoefde te worden, daar zijn eigen verstand hem wel het gerieflijke van trompetten zou hebben doen inzien; maar hunne inrichting moest in alles Goddelijk zijn; en daarom wordt Mozes in deze zaak, hoe onbeduidend zij ook schijnt, door God onderricht:

I. Ten opzichte van het maken dier trompetten. Zij moeten van zilver gemaakt worden, niet van gegoten zilver, maar van geslagen werk; (zooals sommigen dit lezen) de stof en de vorm waren ongetwijfeld geschikt voor het doel. Thans werd hem bevolen, om slechts twee te maken, omdat er slechts twee priesters waren, om ze te gebruiken. Maar wij lezen dat in Salomo's tijd *honderd en twintig priesters trompetten met trompetten*, 2 Kron. 5 : 12. Men onderstelt dat de vorm dezer trompetten tamelijk gelijk was aan die, welke heden ten dage gebruikt worden.

2. Wie er gebruik van moest maken, geen ondergeschikt persoon, maar de priesters zelven, *de zonen van Aäron*. vers 8. Hoe groot en voornaam zij ook waren, toch moeten zij het geene verkleining voor zich achten, om trompetters te zijn in het huis Gods, de geringste dienst daar was nog eervol. Dit beteekende dat de dienstknechten des Heeren *hunne stem moeten verheffen als eene bazuin, om het volk hunne overtreding te verkondigen* Jes. 58 : 1, en hen tot Christus te roepen, Jes. 27 : 13.

3. Bij welke gelegenheid zij geblazen moesten worden. *a.* Voor *de samenroeping der vergadering*, vers 2. Aldus wordt hun gezegd de bazuin te blazen in Zion ter plechtige bijeenroeping der vergadering, om een vasten te heiligen, Joël 2 : 15. Er behoort openbare kennisgeving te geschieden van den tijd en de plaats der Godsdienstige bijeenkomsten, want de uitnoodiging tot het voorrecht der inzettingen is algemeen: *die wil, kome*. De wijsheid roept aan de spits der hooge plaatsen. Maar, opdat de trompet geen *onzeker geluid* zal geven, wordt hun gezegd dat zij, indien alleen de oversten en de oudsten moesten bijeenkomen, slechts op één trompet moeten blazen; het mindere moet voldoende zijn om *diegenen* bijeen te roepen, die voorbeelden moeten zijn van voortvarendheid voor alles wat goed is; maar als het geheele volk bijeenvergaderd moet worden, dan moet op beide trompetten geblazen worden, opdat zij op grooter afstand gehoord zouden worden. Met toespeling hierop wordt gezegd, dat diegenen welgelukzalig zijn, die het geklank kennen, Psalm 89 : 16, dat is die uitgenoodigd en geroepen zijn om tot God te naderen in den openbaren eeredienst, Psalm 122 : 1. En op den grooten dag zal de algemeene vergadering bijeengeroepen worden door *der engelen bazuin van een groot geluid*, Matth. 24 : 31. *b.* Voor *het optrekken des legers*, om het sein te geven wanneer iedere afdeeling zich in beweging moet zetten, want geen menschelijke stem kon zoo ver reiken om het woord van bevel te geven. Bij ons worden soldaten geoefend om op het geluid van trommelslag te letten, en hieraan te weten wat zij te doen hebben. Als de trompetten voor dit doel geblazen werden, dan moest het met een gebroken geklank zijn, korte, stootende tonen, geschikt om het hart des volks te bemoedigen als zij moeten optrekken tegen hunne vijanden, terwijl een aanhoudende, gelijkmatige toon meer geschikt is om de vergadering bijeen te roepen, vers 7. Evenwel, als het volk opgeroepen wordt om Gods oordeelen af te bidden, dan moest er met zulk een kort, stootend geluid op de bazuin geblazen worden, *een alarm*, zooals de Engelsche overzetting het heeft, hier, evenals in Joël 2 : 1. Op het eerste trompetgeschal moest Juda's legerafdeeling optrekken; op het tweede, dat van Ruben, op het derde dat van Efraïm, op het vierde dat van Dan, vers 5, 6. Sommigen denken, dat dit was tot heiliging van hunne tochten, want aldus werden door de priesters, die Gods mond waren tot het volk, niet slechts de Goddelijke orders afgekondigd om op te trekken, maar ook Gods zegen bekend gemaakt op al hunne bewegingen. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore, dat *God in waarheid met hen is*. Koning Abia heeft zich en zijn leger hierom zeer hoog aangeslagen, 2 Kron. 13 : 12. *God is met ons aan de spits, en Zijne priesteren met de trompetten des geklanks*. *c.* Ter opwekking en bemoediging van hunne heirscharen, als zij ten krijg uittogen, vers 9. *Wanneer gij ten strijde zult trekken zult gij ook met die trompotten een gebroken geklank maken*, hiermede uw beroep aanduidende op den hemel voor de beslechting uwer twistzaak, en God zal deze Zijn eigen inzetting erkennen. *Zoo zal uwer gedacht worden voor het aangezicht des Heeren uws Gods*. God zal letten op dit geklank der trompet, en verbonden zijn om hun strijd te strijden. Laat al het volk dit weten, en aangemoedigd zijn om Zijn strijd te strijden, zooals David, toen hij *het geruisch hoorde van een gang in de toppen der moerbeziënboomen*. Niet dat God het noodig had om door trompetgeschal gewekt te worden, evenmin als Christus het noodig had om in den storm door Zijne discipelen gewekt te worden, Matth. 8 : 25. Maar als Hij genade, een zegen, voor ons bestemt, dan wil Hij, dat wij er Hem om zullen vragen. Leeraren moeten de goede krijgsknechten van Jezus Christus opwekken, om manmoedig te strijden tegen de zonde, de wereld en den duivel, door hun te verzekeren dat Christus *de overste Leidsman is hunner zaligheid*, en dat Hij *den Satan haast onder hunne voeten zal verpletteren*. *d.* Ter viering van hun heilige feesten. Een hunner feesten wordt genoemd *eene gedachtenis des geklanks*, Lev. 23 : 23 en verv. En het schijnt dat zij al hunne feesten daarmede moesten opluisteren. Psalm 81 : 4, en ook hunne offeranden, 2 Kron. 29 : 27, om aan te duiden met welk een vreugde en zielsgenot zij hun

plicht volbrachten jegens God, en om het hart van hen, die den dienst bijwoonden, op te heffen tot een heilige blijdschap in den God, dien zij aanbaden. En dan was hetgeen zij verrichtten eene *gedachtenis voor God*, want dan heeft Hij een welbehagen in onze oefeningen der Godsvrucht, als wij er zelven behagen in hebben. Heilig werk moet met heilige vreugde gedaan worden.

11. En het geschiedde in het tweede jaar, in de tweede maand, op den twintigsten van de maand, dat de wolk verheven werd van boven den tabernakel der getuigenis. 12. En de kinderen Israels togen op, naar hunne tochten, uit de woestijn Sinaï; en de wolk bleef in de woestijn Paran. 13. Alzoo togen zij vooreerst op, naar den mond des HEEREN, door de hand van Mozes. 14. Want vooreerst toog op de banier van het leger der kinderen van Juda, naar hunne heiren; en over zijn heir was Nahesson, de zoon van Amminadab. 15. En over het heir van den stam der kinderen van Issaschar was Nethaneël, de zoon van Zuar. 16. En over het heir van den stam der kinderen van Zebulon was Eliab, de zoon van Helon. 17, Toen werd de tabernakel afgenomen, en de zonen van Gerson en de zonen van Merari togen op, dragende den tabernakel. 18. Daarna toog op de banier van het leger van Ruben, naar hunne heiren; en over zijn heir was Elizur, de zoon van Sedeür. 19. En over het heir van den stam der kinderen van Simeon was Selumiël, de zoon van Zurisaddai. 20. En over het heir van den stam der kinderen van Gad was Eljasaf, de zoon van Dehuël. 21. Toen togen op de Kohathieten, dragende het heiligdom; en de anderen richtten den tabernakel op, tegen dat dezen kwamen. 22. Daarna toog op de banier van het leger der kinderen van Efraïm, naar hunne heiren; en over zijn heir was Elisama, de zoon van Ammihud. 23. En over het heir van den stam der kinderen van Manasse was Gamaliël, de zoon van Pedazur. 24. En over het heir van den stam der kinderen van Benjamin was Abidan, de zoon van Gideoni. 25. Toen toog op de banier van het leger der kinderen van Dan, samensluitende al de legers, naar hunne heiren; en over zijn heir Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai. 26. En over het heir van den stam der kinderen van Aser was Pagiël, de zoon van Ochran. 27. En over het heir van den stam der kinderen van Nafthali was Ahira, de zoon van Enan. 28. Dit waren de tochten der kinderen Israels, naar hunne heiren, als zij reisden.

I. Wij hebben hier een algemeen bericht van het vertrek van het leger Israels van den berg Sinaï, bij welken berg zij nu omstreeks een jaar vertoefd hadden, gedurende welken tijd zeer veel gedenkwaardige zaken aan die plaats verricht zijn. Van dit vertrek schijnt God hun eenigen tijd tevoren kennis gegeven te hebben, Deut. 1 : 6, 7. *Gij zijt lang genoeg bij dezen berg gebleven; keert u en vertrekt, en reist heen naar het land der belofte.* De apostel zegt ons dat *de berg Sinaï is tot dienstbaarheid barende*, Gal. 4 : 24, ziende op de wet, die aldaar gegeven is, welke wel nuttig is als een tuchtmeester om ons tot Christus te brengen, maar wij moeten er niet in rusten, maar voorwaarts gaan naar de blijdschap en vrijheid der kinderen Gods, want onze zaligheid is niet door de wet, maar door de belofte. Wij hebben hier te letten op:

1. Het gegeven sein, vers 11, de *wolk werd verheven;* en wij kunnen onderstellen dat zij eenigen tijd bleef staan, totdat zij gereed waren om te vertrekken; en zeer veel werks was er dan om al die tenten af te breken, en al die goederen, welke zij er hadden, in te pakken; daar echter ieder gezin voor zijn eigen zaken zorgde, en allen het terzelfder tijd deden, hebben vele handen er licht werk van gemaakt.

2. De opmarsch begonnen zijnde *togen zij vooreerst op naar den mond des Heeren*, en zooals de wolk hen leidde, vers 13. Sommigen denken, dat in dit en het vorige hoofdstuk er zoo dikwijls melding van is gemaakt dat zij optrokken naar *den mond des Heeren*, dat is: naar Zijn bevel, waardoor zij bij al hunne reizen geleid werden, om den laster en den smaad af te wenden van Israel, die hun later aangewreven werden, alsof zij zoolang in de woestijn verwijlden, omdat zij er in verdwaald waren en er niet uit wisten te komen. Neen, zoo stond de zaak niet; bij iedere pleisterplaats, waar zij stil hielden, voor iederen voetstap, dien zij deden, waren zij onder Goddelijke leiding, en zoo *zij* al niet wisten waar zij waren, Hij, die hen leidde, wist het wèl. Zij, die zich aan de leiding van Gods woord en Geest hebben overgegeven, houden een rechten koers, zelfs dan, wanneer zij in verlegenheid schijnen te zijn. Zoolang zij er zeker van zijn, dat zij hun God en Gids niet kunnen verliezen, behoeven zij niet te vreezen hun weg te zullen verliezen, dat is: te verdwalen.

3. De plaats, waar zij na een driedaagschen marsch hebben gerust. Zij *togen op uit de woestijn Sinaï* en rustten *in de woestijn van Paran*. Al ons reizen in deze wereld is slechts van de eene woestijn naar de andere. De veranderingen, die wij denken dat verbeteringen zullen zijn, blijken dit niet altoos te wezen, zoolang wij overal waar wij gaan de gewone zwakheden der menschelijke natuur met ons omdragen, moeten wij verwachten waar wij ook gaan, er de gewone rampen van te zullen ontmoeten; nooit moeten wij rusten, nooit ons tehuis gevoelen, vóór wij in den hemel komen, en dan zal daar alles wèl met ons wezen.

II. Een bijzondere schets van de orde van hun tocht, naar het onlangs voorgeschreven model.

1. Juda's afdeeling ging vooraan, vers 14—16. De leidende banier, die nu door dien stam gevoerd werd, was een onderpand van den scepter, die in Davids tijd er aan gegeven zal worden, en zag nog verder, namelijk op den oversten

leidsman onzer zaligheid, van wien voorzegd was, dat *Hem de volkeren gehoorzaam zullen zijn*, Gen. 49 : 10.

2. Dan komen de twee geslachten van Levieten, die belast waren met het dragen van den tabernakel. Zoodra de wolk opgeheven werd, werd de tabernakel afgenomen, en ingepakt om vervoerd te worden, vers 17. En hier kwamen de zes wagenen, beladen met de zware en groote deelen van den tabernakel. Die veelvuldige verplaatsing van den tabernakel op al hunne reizen beteekende het beweeglijke van die ceremonieele bedeeling. Hetgeen zoo dikwijls veranderde, zal ten laatste verdwijnen, Hebr. 8 : 13.

3. Vervolgens kwam Rubens afdeeling, die haar plaats innam na Juda, *naar den mond des Heeren*, vers 18—20.

4. Dan volgden de Kohathieten met hun last, de heilige dingen van den tabernakel, *in het midden des legers*, de veiligste en de meest eervolle plaats, vers 21. En de anderen, dat is de Gersonieten en Merarieten, *richtten den tabernakel op tegen dat zij kwamen*, en misschien is dit hier in zoo algemeene bewoording uitgedrukt, omdat niet alleen de Levieten maar ook de andere Israelieten van de eerste afdeeling hielpen, als het noodig was, om de oprichting van den tabernakel te bespoedigen, nog eer zij hun eigen tenten oprichtten.

5. Efraïms afdeeling volgde onmiddellijk na de ark, vers 22—24, waarop, naar sommigen denken, de psalmist zinspeelt, als hij bidt, Psalm 80 : 3: *Wek Uwe macht op voor het aangezicht van Efraïm, en Benjamin, en Manasse*, de drie stammen, die deze afdeeling vormden, (en de ark wordt Zijne sterkte genoemd, Psalm 78 : 61) *en kom tot onze verlossing.*

6. Dans afdeeling kwam het laatst, vers 25—27, vormende de achterhoede, *samensluitende al de legers*, opnemende allen, die achtergebleven waren; niet de vrouwen en kinderen, wij kunnen onderstellen dat voor dezen door de hoofden der gezinnen in de onderscheidene stammen gezorgd werd; maar al de onreinen, het vermengde volk, en allen die zwak waren, en achterbleven op hun tocht. Hij, die Jozef als schapen leidde, heeft een teeder medelijden met de zwakken, die met de anderen geen gelijken tred kunnen houden, en *van allen, die Hem gegeven zijn, zal er geen verloren gaan*, Joh. 17 : 12. Zie Ezech. 34 : 16.

29. Mozes nu zeide tot Hobab, den zoon van Rehuel, den Midianiet, den schoonvader van Mozes: Wij reizen naar die plaats, van welke de HEERE gezegd heeft: Ik zal u die geven; ga met ons, en wij zullen u weldoen; want de HEERE heeft over Israel het goede gesproken. 30. Doch hij zeide tot hem: Ik zal niet gaan; maar ik zal naar mijn land en naar mijne maagschap gaan. 31. En hij zeide: Verlaat ons toch niet; want dewijl gij weet, dat wij ons legeren in de woestijn, zoo zult gij ons tot oogen zijn. 32. En het zal geschieden, als gij met ons zult gaan, en het goede geschieden zal, waarmede de HEERE bij ons weldoen zal, dat wij u ook weldoen zullen. 33. Zoo togen zij drie dagreizen van den berg des HEEREN; en de ark des verbonds des HEEREN reisde voor hun aangezicht drie dagreizen, om voor hen een rustplaats uit te speuren. 34. En de wolk des HEEREN was des daags over hen, als zij uit het leger verreisden. 35. Het geschiedde nu in het optrekken van de ark, dat Mozes zeide: Sta op, HEERE! en laat uwe vijanden verstrooid worden, en uwe haters van uw aangezicht vlieden! 36. En als zij rustte, zeide hij: Kom weder, HEERE! tot de tienduizenden der duizenden van Israel!

I. Wij hebben hier een bericht van hetgeen voorviel tusschen Mozes en Hobab, nu het leger Israels zijn tocht begon naar Kanaän. Sommigen denken dat Hobab dezelfde was als Jethro, Mozes' schoonvader, en dat het verhaal in Exodus 18 hier behoort plaats te hebben; maar het is meer waarschijnlijk, dat Hobab de zoon was van Jethro, die ook Rehuel genaamd is, Ex. 2 : 18, en dat, toen de vader, die op jaren was, naar zijn eigen land terugkeerde, Ex. 18 : 27, hij zijn zoon Hobab bij Mozes achterliet, zooals Barzillai Chimham bij David achterliet; en hetzelfde woord beteekent zoowel *schoonvader* als *schoonbroeder*. Nu is deze Hobab wel gaarne bij Israel gebleven, zoolang zij bij den berg Sinaï, dus dicht bij zijn eigen land, gelegerd waren, maar nu zij voorttrokken, wilde hij naar zijn eigen land en maagschap en het huis zijns vaders wederkeeren.

1. Nu hebben wij hier de vriendelijke uitnoodiging, die Mozes hem gaf, om met hen naar Kanaän te gaan, vers 29. Hij lokt hem met de belofte, dat zij goed en vriendelijk voor hem zullen wezen, en stelt er Gods woord voor ten onderpand. *De Heere heeft over Israel het goede gesproken.* Alsof hij zeide: „Kom, wees lotgemeen met ons, en wat wij hebben zult gij hebben, en wij hebben er de belofte Gods voor, dat wij het goed zullen hebben." Zij, die op reis zijn naar het hemelsche Kanaän, moeten al hunne vrienden opwekken om met hen te gaan, want wij zullen er niet minder om hebben van de schatten des verbonds en de genietingen des hemels, als anderen ze met ons deelen. En welk argument kan krachtiger bij ons zijn om Gods volk tot ons volk aan te nemen dan dit: dat God het goede over hen gesproken heeft! Het is goed om gemeenschap te hebben met hen, die gemeenschap hebben met God, 1 Joh. 1 : 3, en te gaan met hen, met wie God is, Zach. 8 : 23.

2. Hobabs neiging en tegenwoordig besluit om naar zijn eigen land weder te keeren, vers 30. Men zou gedacht hebben dat hij, die zooveel gezien had van de bijzondere tegenwoordigheid Gods onder Israel, en zulke groote bewijzen van Zijne gunst jegens hen, geen zoo sterke overreding noodig zou gehad hebben om met hen te gaan. Maar zijne weigering moet toegeschreven worden aan zijne gehechtheid aan zijn geboortegrond, die niet overwonnen werd,

zooals zij had moeten overwonnen worden, door een geloovig achtslaan op de belofte Gods en een waardeering van de verbondszegeningen. Wèl was hij een afstammeling van Abraham (want de Midianieten waren Abrahams nakomelingen door Ketura) maar hij was geen erfgenaam van Abrahams geloof, Hebr. 11 : 8, want dan had hij Mozes dit antwoord niet gegeven. De dingen dezer wereld, die gezien worden, trekken af van de dingen der andere wereld, die niet gezien worden. De magnetische kracht dezer aarde is voor de meeste menschen sterker dan de aantrekkelijkheid van den hemel zelf.

3. De sterke aandrang, dien Mozes aanwendde om hem van besluit te doen veranderen, vers 31, 32. Hij voert aan: *a.* Dat hij hun van dienst zal kunnen wezen. *„Wij zullen ons legeren in de woestijn,"* (een land, dat aan Hobab welbekend was), *zoo zult gij ons tot oogen zijn,* niet om ons aan te wijzen waar wij ons moeten legeren, noch werwaarts wij heen moeten gaan", (de wolk zal hun dit alles aanwijzen), „maar om ons de gerieflijkheden of ongerieflijkheden aan te toonen van de plaats, waar wij door heen gaan, of waar wij ons legeren, opdat wij van de gerieflijkheden het beste gebruik maken, en ons tegen de ongerieflijkheden zoo goed wij kunnen beschutten. Het is zeer goed bestaanbaar met ons vertrouwen op de voorzienigheid Gods om ook gebruik te maken van de hulp onzer vrienden in die dingen, waarin zij ons van dienst kunnen wezen. Zelfs zij, die door een wonder werden geleid, moeten de gewone middelen tot bestuur en leiding niet geringschatten. Sommigen denken dat Mozes dit aldus aan Hobab heeft voorgesteld, niet omdat hij zoo heel veel nut verwachtte van zijne kennis des lands, maar om hem te streelen met het denkbeeld, dat hij aan zulk een groote menigte van menschen van dienst zal kunnen wezen, en hem aldus te lokken door zijne begeerte op te wekken om die eer te verkrijgen. Calvijn geeft een geheel anderen zin aan deze Schriftuurplaats, zeer in overeenstemming met het oorspronkelijke, maar ik bevind niet dat daar later door anderen nota van is genomen. *„Ik bid u, verlaat ons niet,* maar ga met ons, om met ons in het beloofde land te deelen, *want daarom hebt gij onze legeringen in de woestijn gekend, en zijt gij ons tot oogen geweest,* en wij kunnen u geene vergoeding bieden voor de ontberingen, die gij met ons geleden hebt, en voor de vele goede diensten, die gij ons hebt bewezen, tenzij gij met ons naar Kanaän gaat. Gij zijt toch voorzeker met ons opgetrokken, om nu ook voortaan bij ons te blijven." Zij, die goed zijn begonnen, moeten dit als een reden gebruiken om nu ook goed voort te gaan, daar zij anders het voordeel en het loon zullen missen van al hetgeen zij gedaan en geleden hebben. *b.* Dat zij goed voor hem zullen wezen, vers 32. *Het zal geschieden, als gij met ons zult gaan, en het goede geschieden zal waarmede de Heere bij ons weldoen zal, dat wij u ook weldoen zullen.* Wij kunnen slechts geven wat wij ontvangen. Wij kunnen onzen vrienden geen meer dienst doen of vriendelijkheid bewijzen, dan het Gode behaagt in ons vermogen te geven. Dat is alles wat wij durven beloven, goed te doen naardat God het ons geven zal. Zij, die met Gods Israel deelen in hunne moeite, zullen ook met hen deelen in hunne zegeningen en hunne eer. Zij, die lotgemeen met hen willen wezen in de woestijn, zullen deel en lot met hen hebben in Kanaän; indien wij met hen lijden, zullen wij ook met hen heerschen, 2 Tim. 2 : 12; Lukas 22 : 28, 29.

Wij bevinden niet dat Hobab Mozes geantwoord heeft, en daarom hopen wij dat zijn stilzwijgen instemming te kennen gaf en dat hij hen niet verlaten heeft, maar dat hij, bemerkende hoe hij hun nuttig en van dienst zou kunnen zijn, hieraan de voorkeur gaf boven zijn eigen zin en neiging; en in dat geval heeft hij ons een goed voorbeeld nagelaten. En wij zien in Richt. 1 : 16, en 1 Sam. 15 : 6, dat zijn geslacht daar niets bij verloren heeft.

II. Een bericht van de gemeenschap tusschen God en Israel bij dit vertrek. Zij togen weg *van den berg des Heeren,* vers 33, dien berg Sinaï, waar zij Zijne heerlijkheid hadden gezien en Zijne stem hadden gehoord, en in verbond met Hem waren opgenomen; (zij moeten niet verwachten dat zulke verschijningen van God aan hen, als waarmede zij toen gezegend en bevoorrecht waren, voortdurend zouden plaatshebben;) zij togen weg van dien vermaarden berg, waarvan wij nooit meer lezen in de Schrift, behalve met toespeling op deze geschiedenissen in het verleden. En nu, vaarwel Sinaï, *Zion* is de berg, waarvan God gezegd heeft: *Dit is Mijne rust tot in eeuwigheid,* Psalm 132 : 14, en waarvan wij ook dit moeten zeggen. Maar toen zij wegtogen *van den berg des Heeren,* hebben zij *de ark des verbonds des Heeren* medegenomen, door welke hunne gemeenschrp met God in stand werd gehouden. Want daardoor:

1. Heeft God *hunne paden recht gemaakt.* De ark des verbonds ging hen voor; sommigen denken ten opzichte van plaats, tenminste bij dit vertrek; anderen denken, slechts ten opzichte van *invloed,* hoewel zij in het midden des legers werd gedragen, heeft toch de wolk, die er boven zweefde, hen in al hunne bewegingen geleid. De ark, dat is: de God der ark, wordt gezegd eene *rustplaats* voor hen uit te zoeken; niet alsof Gods oneindige wijsheid en kennis het noodig heeft iets te zoeken; maar elke plaats waarheen zij geleid werden, was zoo gerieflijk voor hen, alsof de verstandigste man onder hen gezonden was, om voor hen uit te gaan en de beste legerplaats voor hen aan te wijzen. Zoo wordt van Kanaän gezegd, dat het het land is, hetwelk God voor hen had *uitgespeurd,* Ez. 20 : 6.

2. Hierdoor hebben zij *in al hunne wegen God erkend,* haar beschouwende als een teeken van Gods tegenwoordigheid; als zij in beweging was of rustte hadden zij het oog op God. Als de mond der vergadering heeft Mozes, als de ark optrok en als zij rustte een gebed opgezonden; aldus werd hun uitgaan en hun inkomen geheiligd door gebed, en het is een voorbeeld voor ons om iedere dagreize en ieder dagwerk te beginnen en te eindigen met gebed.

A. Hier is het gebed bij het optrekken der ark, vers 35. *Sta op, Heere, en laat Uwe vijanden verstrooid worden.* Zij waren nu in een woest land, maar zij trokken heen naar het land eens vijands, en zij steunden op God voor voorspoed en overwinning in den krijg, zoowel als voor leiding en voorraad van levensmiddelen in de woestijn. David heeft lang daarna dit gebed gebruikt, Psalm 68 : 2, want ook hij heeft den strijd des Heeren gestreden. Merk op: *a.* Er zijn van de zoodanigen in de wereld, die vijanden zijn van God en die Hem haten, verborgen en openbare vijanden; vijanden van Zijne waarheid, Zijne wetten, Zijne inzettingen, Zijn volk. *b.* De verstrooiing en tenonderbrenging van Gods vijanden is iets, dat door al het volk des Heeren vurig begeerd en geloovig verwacht moet worden. Dit gebed is eene profetie. Zij, die volharden in opstand tegen God, spoeden zich heen naar hun verderf. *c.* Om Gods vijanden te verstrooien en te verdoen, is er niets meer noodig dan dat God opstaat. *Toen God opstond ten oordeel,* was het werk spoedig gedaan, Psalm 76 : 9, 10. „Sta op, Heere, zooals de zon opstaat om de schaduwen van den nacht te verstrooien." Christus' opstanding van de dooden heeft Zijne vijanden verstrooid, Psalm 68 : 19.

B. Zijn gebed als de ark rustte, vers 36. *a.* Dat God Zijn volk doe rusten. Sommigen lezen het aldus: *„O Heere, doe de vele duizenden van Israel* wederkeeren tot hunne rust na hunne vermoeienis." Zoo staat er in Jesaja 63 : 14: *de Geest des Heeren heeft hun rust gegeven.* Zoo bidt hij dat God aan Israel voorspoed en overwinning zal geven naar buiten, vrede en rust in hun eigen land. *b.* Dat God zelf onder hen zou rusten. Zoo lezen wij het: *kom weder, Heere, tot de tienduizenden der duizenden Israels.* De kerk Gods is een groote menigte; er zijn vele duizenden, die tot Gods Israel behooren. In ons gebed behooren wij die menigte met liefde te gedenken. Het welzijn en geluk van Gods Israel bestaat in de voortdurende tegenwoordigheid Gods onder hen. Hunne veiligheid is niet gelegen in hun aantal, al zijn zij ook *duizenden,* ja *vele duizenden,* maar in de gunst van God en Zijn genaderijk wederkeeren tot hen en verblijf onder hen. Deze duizenden zijn nullen, Hij is het cijfer, en daarom: *Welgelukzalig zijt gij, o Israel, wie is u gelijk?*

HOOFDSTUK XI.

Totnutoe zijn de zaken tamelijk goed gegaan in Israel; er was sedert de zaak van het gouden kalf weinig stoornis in de methodes van Gods gunst jegens hen; het volk scheen volgzaam in de rangschikking en reiniging van het leger, de oversten waren Godvruchtig en edelmoedig bij gelegenheid van de inwijding van het altaar, en er was goede hoop, dat zij nu spoedig in Kanaän zouden zijn. Maar in dit hoofdstuk begint een treurig tafereel, God is hun vijand geworden en strijdt tegen hen — en het is zonde, zonde, die al het kwaad teweegbrengt. I. Hun murmureeren deed een vuur onder hen ontbranden, dat echter spoedig op het gebed van Mozes geblusscht werd, vers 1—3. Niet zoodra is het vuur des oordeels geblusscht, of het vuur der zonde breekt weder uit, en God verheerlijkt beide Zijne goedertierenheid en Zijne gerechtigheid. I. Het volk is ontevreden wegens gebrek aan vleesch, en Mozes is verdrietig omdat hij gebrek heeft aan hulp, vers 10—15. *a.* God belooft beiden ter wille te zijn, Hij zal helpers aanstellen voor Mozes, vers 16, 17; en Hij zal het volk vleesch geven, vers 18—23. En, *b.* Beide beloften vervult Hij terstond; want de Geest Gods maakt de zeventig oudsten bekwaam voor de regeering, vers 24—30, en de macht Gods brengt kwakkelen, om het volk een vleeschmaaltijd te geven, vers 31, 32. Evenwel, de gerechtigheid Gods straft hen voor hun murmureeren, vers 33—35.

En het geschiedde, als het volk zich was beklagende, dat het kwaad was in de ooren des HEEREN; want de HEERE hoorde het, zoodat Zijn toorn ontstak, en het vuur onder hen ontbrandde, en verteerde in het uiterste des legers. 2. Toen riep het volk tot Mozes; en Mozes bad tot den HEERE; en het vuur werd gedempt. 3. Daarom noemde hij den naam der plaats Thab-era, omdat het vuur des HEEREN onder hen gebrand had.

1. Hier is de zonde des volks. Zij waren *zich beklagende,* vers 1. Er was een verborgen morren, eene ontevredenheid onder hen, die voor het oogenblik nog niet in openlijke rebellie uitbrak. Maar hoe groote hoop houts werd door dit kleine vuur niet aangestoken! Zij hadden voortreffelijke wetten en inzettingen van God ontvangen, maar toch, niet zoodra waren zij van den berg Gods weggetrokken, of zij begonnen met God zelven te twisten. Zie hierin: *a.* Het zondige der zonde, die, oorzaak genomen hebbende door het gebod, hierdoor nog te meer tergend werd. *b.* De krachteloosheid der wet door het vleesch, Rom. 8 : 3. De wet heeft de zonde ontdekt, maar kon haar niet tenietdoen; zij heeft haar voor een tijd in bedwang gehouden, maar kon haar niet uitroeien.

Zij waren zich *beklagende.* De uitleggers vragen waarover zij klaagden; en waarlijk, daar zij toch zooveel reden hadden om dankbaar te zijn, kan men zich met verbazing afvragen, wat hun een reden kon geven tot klagen, en wij kunnen denken dat zij, die klaagden, het niet onder elkander eens waren over de oorzaak. Sommigen klaagden misschien omdat zij van den berg Sinaï weggezonden waren, waar zij gedurende zoo langen tijd hadden gerust; anderen omdat zij er niet eerder van weggezonden waren; sommigen klaagden over het weer, anderen over de wegen; sommigen hebben misschien gedacht dat een reis van drie dagen een te lange tocht was, anderen dat die marsch niet lang genoeg was, daar zij er niet door in Kanaän gekomen waren. Als wij bedenken hoe hun leger geleid, bewaakt en lieflijk was gemaakt, welke goede levensmiddelen zij hadden, en welk goed gezelschap, hoe er voor hen gezorgd werd op hun tocht, opdat hunne voeten niet zouden zwellen en hunne kleederen aan hen niet zouden verouderen, Deut. 8 : 4, dan kunnen wij vragen: „Wat zou er meer kunnen gedaan zijn voor een volk om het hun aangenaam te maken?" En toch, zij waren *zich beklagende.* Zij, die een gemelijk, ontevreden humeur hebben, zullen altijd iets vinden,

dat hun niet naar den zin is, al zijn de omstandigheden van hun uitwendigen toestand ook nòg zoo gunstig.

2. Gods rechtvaardige toorn over de beleediging, die Hem door deze zonde werd aangedaan. *De Heere hoorde het*, hoewel het niet blijkt dat Mozes het hoorde. God kent de verborgen murmureering en ontevredenheid van het hart, al wordt die nòg zoo zorgvuldig voor de menschen verborgen gehouden. Wat Hij zag, mishaagde Hem. *Zijn toorn ontstak.* Hoewel God ons genadiglijk toelaat om *tot* Hem te klagen, als er oorzaak voor ons is, Psalm 142 : 3, is Zijn toorn toch terecht ontstoken, en neemt Hij het zeer euvel op, als wij zonder oorzaak *over* Hem klagen; zulk doen mishaagt ons in onze minderen.

3. Het oordeel, waarmede God hen kastijdde voor deze zonde. *Het vuur des Heeren ontbrandde onder hen.* Zulke vuurschichten uit de wolk, als die waardoor Nadab en Abihu gedood werden. Het vuur van hun toorn tegen God brandde in hunne ziel, Psalm 39 : 4, en met recht hecht zich nu het vuur van Gods toorn aan hun lichaam. Wij hebben reeds verscheidene malen van hunne murmureeringen gelezen, nadat zij uit Egypte waren gegaan, Ex. 15, 16 en 17. Maar wij lezen van geen plaag, die wegens hun murmureeren over hen gekomen is, zooals nu bij deze gelegenheid, want zij hadden nu groote ondervinding opgedaan van Gods zorg over hen, en daarom was hun wantrouwen zooveel te minder te verontschuldigen. Nu *werd een vuur ontstoken tegen Jakob*, Psalm 78 : 21; maar om te toonen hoe ongaarne God tegen hen streed, hechtte dit vuur zich slechts aan hen, die *in het uiterste des legers* waren. Zoo kwamen Gods oordeelen trapsgewijze over hen, opdat zij gewaarschuwd zouden wezen.

4. Hun roepen tot Mozes, die hun beproefde voorbidder was, vers 2. *Als Hij hen doodde, zoo vraagden zij naar Hem*, en wendden zij zich tot Mozes, opdat hij hun voorspraak zou zijn. Als wij klagen zonder er reden voor te hebben, dan is het rechtvaardig in God om ons reden tot klagen te geven. Zij, die Gods vrienden gering achten, als zij in voorspoed zijn, zullen hen gaarne tot hunne vrienden hebben, als zij zich in benauwdheid bevinden: *Vader Abraham, zend Lazarus.*

5. Het overmogen van Mozes' gebed voor hen. *Mozes bad tot den Heere*, (hij was altijd bereid voor hen in de bres te staan teneinde Gods toorn af te wenden), God zag hem en zijn offer aan, en *het vuur werd gedempt.* Hieruit blijkt; dat God geen vermaak heeft in straffen, want als Hij Zijne twistzaak begonnen is, wordt Hij spoedig bewogen haar op te geven. Mozes was een van die helden, die *door het geloof de kracht des vuurs hebben uitgebluscht.*

6. Een nieuwe naam, die hierop aan deze plaats werd gegeven; om de schande in gedachtenis te doen blijven van een murmureerend volk, en de eer van een rechtvaardig God, werd die plaats *Tabaëra* genoemd, dat is eene *branding*, vers 3, opdat anderen zullen hooren en vreezen, en zich laten waarschuwen om niet te zondigen, zooals zij gezondigd hebben, en gestraft worden, zooals zij gestraft werden, 1 Cor. 10 : 10.

4. En het gemeene volk, dat in het midden van hen was, werd met lust bevangen; daarom zoo weenden ook de kinderen Israels wederom en zeiden: Wie zal ons vleesch te eten geven? 5. Wij gedenken aan de visschen, die wij in Egypte om niet aten; aan de komkommers, en aan de pompoenen, en aan het look, en aan de ajuinen, en aan het knoflook. 6. Maar nu is onze ziel dor, er is niet met al, behalve dit man voor onze oogen! 7. Het man nu was als korianderzaad, en zijne verw was als de verw van den bedolah. 8. Het volk liep hier en daar, en verzamelde het, en maalde het met molens of stiet het in mortieren, en zood het in potten, en maakte daarvan koeken; en zijn smaak was als de smaak van de beste vochtigheid der olie. 9. En wanneer de dauw des nachts op het leger nederviel, viel het man op hetzelve neder. 10. Toen hoorde Mozes het volk weenen door hunne huisgezinnen, een ieder aan de deur zijner hut; en de toorn des HEEREN ontstak zeer; ook was het kwaad in de oogen van Mozes. 11. En Mozes zeide tot den HEERE: Waarom hebt Gij aan Uw knecht kwalijk gedaan, en waarom heb ik geen genade in uwe oogen gevonden, dat Gij den last van dit gansche volk op mij legt? 12. Heb ik dan al dit volk ontvangen? heb ik het gebaard? dat Gij tot mij zoudt zeggen: Draag het in uw schoot, gelijk als een voedstervader den zuigeling draagt, tot dat land, hetwelk Gij hunnen vaderen gezworen hebt? 13. Van waar zou ik het vleesch hebben, om al dit volk te geven? want zij weenen tegen mij, zeggende: Geef ons vleesch, dat wij eten! 14. Ik alleen kan al dit volk niet dragen, want het is mij te zwaar! 15. En indien Gij alzoo aan mij doet, dood mij toch slechts, indien ik genade in Uwe oogen gevonden heb; en laat mij mijn ongeluk niet aanzien!

Deze verzen doen ons zien in welk een treurige wanorde de zaken zich bevonden in Israel; beide het volk en de vorst waren ontrust en ontstemd.

I. Het volk murmureert en spreekt tegen God zelven (zooals dit verklaard wordt in Psalm 78 : 19), niettegenstaande Zijn heerlijke verschijningen *aan* hen en *voor* hen. Merk op:

1. Wie de misdadigers waren. *a.* Het *gemeene volkske* begon; zij *werden met lust bevangen*, vers 4. Het gemengde volk, het grauw, dat met hen uit Egypte kwam, alleen verwachtende het land der belofte, maar geen staat van beproeving op den weg er heen. Het waren schuimloopers, die zich aan de Joden vasthechtten als klitten, en alleen met hen mede wilden gaan, omdat zij in hun eigen land niet wisten aan den kost te komen, en dus daarbuiten for-

tuin wilden zoeken, dat waren de schurftige schapen, die de kudde hebben aangestoken, de zuurdeesem, die het geheele deeg zuur maakte. Een handvol muitzieke, ontevreden, kwaadaardige lieden kunnen in de best-ingerichte maatschappij groot onheil stichten, als er niet de grootste zorg wordt gedragen om hen tegen te gaan. De zoodanigen zijn *een verkeerd geslacht*, en wij zullen wijs doen met *ons er van te behouden*, Hand. 2 : 40. *b.* Zelfs de kinderen Israels werden er door aangestoken, zooals ons gezegd wordt in vers 4. Het heilig zaad vereenigde zich met het volk dezer gruwelen. Het vermengde volk, waarvan hier gesproken wordt, was niet met de kinderen Israels geteld, maar terzijde gesteld, als een volk, dat door God gering werd geacht, en toch hebben de kinderen Israels, hun eigen karakter en hunne onderscheiding vergetende, als het ware gemeene zaak met hen gemaakt, hunne wegen geleerd, alsof het schuim des legers tot de raadslieden er van gemaakt waren. De kinderen Israels, een volk nabij God en hoogelijk door Hem bevoorrecht, nu tot opstand tegen Hem gebracht! O hoe weinig eer heeft God in de wereld, als zelfs het volk, dat Hij zich geformeerd heeft om Zijn lof te verkondigen, Hem zoozeer tot oneer was! Laat dus niemand denken dat zijn uitwendige belijdenis en voorrechten hem zullen beveiligen, hetzij tegen Satans verzoeking *tot* zonde, of tegen Gods oordeelen *wegens* de zonde. Zie 1 Cor. 10 : 1, 2, 12.

2. Wat de misdaad was: zij werden met lust bevangen en murmureerden. Hoewel zij kort tevoren voor deze zonde gestraft waren, en velen van hen er om verdaan werden, zooals God Sodom en Gomorra verdaan heeft, en de reuk des vuurs nog in hunne neusgaten was, zijn zij er toch toe teruggekeerd, zie Spreuken 27 : 22.

Zij gaven groot op van den overvloed en de lekkernijen, die zij in Egypte hebben gehad, vers 5, alsof God hun groot onrecht had gedaan door hen vandaar uit te voeren. Toen zij in Egypte waren, kermden zij vanwege hunne lasten, want het leven werd hun verbitterd door harde dienstbaarheid; en nu spreken zij van Egypte alsof zij er als vorsten hadden geleefd, daar het tot voorwendsel moet dienen voor hun tegenwoordige ontevredenheid. Maar hoe kunnen zij zeggen, dat zij in Egypte visch aten om niet, alsof het hun niets kostte, terwijl zij er toch met hun zwaren, harden arbeid zoo duur voor betaalden? Zij *gedenken aan de komkommers, en aan de pompoenen, en aan het look, en aan de ajuinen, en aan het knoflook* (kostelijke, heerlijke zaken, voorwaar, om er zoo verzot op te zijn!) maar zij gedenken niet aan de tichelovens, en de aandrijvers, aan de stem van den verdrukker, en de striemen der zweep. Neen, dezen zijn door dit ondankbare volk vergeten.

Zij waren de goede spijs, die God voor hen voorzien had, moede, vers 6. Het was brood van den hemel, het brood der engelen. [1]) Om te toonen hoe onredelijk hunne klacht was, wordt het hier beschreven, vers 7—9. Het was goed tot spijze, aangenaam voor het oog, [1]) iedere korrel geleek een oostersche parel; het was een gezonde, voedzame spijze; het moest niet *droog brood* genoemd worden, want *zijn smaak was als van de beste vochtigheid der olie.* Het was (zeggen de Joden, Boek der Wijsheid 16 : 20) naar ieders smaak, zooals ieder het gaarne had, en hoewel de substantie altijd dezelfde was, kon het hun toch door de verschillende manieren van het te koken of te bakken, een aangename afwisseling bieden. Het kostte hun geld noch moeite, want het viel in den nacht, terwijl zij sliepen, en de moeite van opzamelen was al heel gering. Zij leefden kosteloos, en toch praatten zij nog van de goedkoopte in Egypte, en van de visch, die zij daar om niet aten. Ja, hetgeen nog oneindig heerlijker en kostelijker was dan dit alles: het manna kwam onmiddellijk van de macht en goedheid Gods, niet van Zijn gewone voorzienigheid, maar van Zijn bijzondere gunst. Het was, evenals Gods ontferming, elken morgen nieuw, altijd versch, niet als het voedsel, waarvan men aan boord van een schip leeft. Zoolang zij van het manna leefden, schenen zij ontheven van den vloek, dien de zonde over den mensch heeft gebracht, namelijk dat hij *in het zweet zijns aanschijns zijn brood zal eten.* En toch spreken zij van het manna met zulk eene verachting, alsof het nog niet eens goed genoeg was voor zwijnenvoedsel. *Nu is onze ziel dor.* Zij spreken alsof God hen hard behandelde door hun geen beter voedsel te geven. In het eerst hebben zij het bewonderd. *Wat is dit?* Exodus 16 : 15. „Welk een wonderlijk, heerlijk ding is dit!" Maar nu verachten zij het. Een gemelijk, ontevreden hart zal iets aan te merken vinden op hetgeen waar niets op aan te merken is, behalve dat het goed is. Het is zeer tergend voor God om Zijne gunsten te onderschatten, en bij al onze gewone zegeningen een „maar" te hebben. *Het is maar manna.* Zij, die zeer gelukkig zouden kunnen wezen, maken zich dikwijls ongelukkig door hunne ontevredenheid.

Zij konden niet tevreden zijn, of zij moesten vleesch hebben te eten. Zij hebben groote kudden van runderen en schapen met zich gebracht uit Egypte, maar zij waren òf gierig, en konden het niet van zich verkrijgen om ze te slachten, uit vrees dat hun veestapel dan zou afnemen; (zij moeten even goedkoop vleesch hebben als brood, of zij zijn ontevreden,) òf zij waren kieschkeurig, rund- en schapenvleesch kon hun niet behagen, zij moeten iets hebben, dat fijner en smakelijker is, zooals de visch, die zij in Egypte aten. *Voedsel* was hun niet meer genoeg, zij moeten op *lekkernijen* onthaald worden; zij hadden maaltijd gehouden met God op het dankoffer, waarvan zij hun deel hadden, maar het schijnt dat de tafel, die God voor hen hield, niet goed genoeg was, zij moeten keuriger gerechten hebben, dan die op Zijn altaar komen. Het is een blijk van de heerschappij van het vleeschelijke hart, als wij zoo gesteld zijn op al de genietingen der zinnen in haar uiterste

1) Psalm 78 : 25 naar de Engelsche overzetting.

1) Zie Kantteekening op den Statenbijbel.

volkomenheid, en daarin al ons vermaak vinden. *Laat u niet gelusten der smakelijke spijzen*, Spr. 23 : 1—3. Als God ons het brood onzes bescheiden deels geeft, dan behooren wij dankbaar te wezen, al eten wij ook niet het vette, en drinken wij niet het zoete.

Zij mistrouwden de macht en goedheid Gods, als ongenoegzaam om te voorzien in hun behoefte. *Wie zal ons vleesch te eten geven?* Als vaststaande beschouwende, dat God het niet kon. Zoo wordt dit verklaard in Psalm 78 : 19, 20. *Zou Hij Zijn volk vleesch toebereiden?* hoewel Hij hun reeds eenmaal vleesch bij hun brood had gegeven, toen Hij dit gepast oordeelde, Exod. 16 : 13, en zij konden verwachten, dat Hij het weder doen zou, en in goedgunstigheid, indien zij inplaats van te murmureeren hadden gebeden. Het is eene beleediging van God, als wij onze begeerten verder laten gaan dan ons geloof.

Zij waren heftig en onstuimig in hunne begeerten, *zij gelustten den lust* (zooals de Hebreeuwsche uitdrukking eigenlijk luidt), dat is: zij lustten gretig en gulzig, totdat zij weenden van spijt. Zóó kinderachtig waren deze kinderen Israels, zoo grillig en gemelijk, dat zij weenden, omdat zij niet hadden *wat* zij wilden hebben en *wanneer* zij het wilden hebben. Zij hebben deze begeerte niet tot God gebracht, zij wilden er liever aan ieder ander voor verplicht zijn dan aan Hem. Wij moeten ons nooit toegeven in een begeerte, die wij door het geloof niet kunnen verkeeren in een gebed, hetgeen wij niet kunnen, *als wij spijze begeeren naar onzen lust*, Psalm 78 : 18. Wegens deze zonde *was de toorn des Heeren zeer ontstoken* tegen hen, hetgeen geschreven is ter onzer waarschuwing, *opdat wij geen lust tot het kwaad zouden hebben, gelijkerwijs als zij lust gehad hebben*, 1 Cor. 10 : 6.

Vleesch is goed voedsel, en het is wettig en geoorloofd het te eten, maar van hen wordt gezegd, dat zij lust hadden tot het kwaad. Wat op zichzelf geoorloofd is, wordt kwaad voor ons, als het iets is, dat God ons niet toebeschikt heeft, maar dat wij toch met heftigheid begeeren.

II. Mozes zelf, hoewel zoo zachtmoedig en Godvruchtig een man, was toch bij deze gelegenheid ontrust, *ook was het kwaad in de oogen van Mozes.*

1. Het moet erkend worden, dat de terging zeer groot was. Deze hunne murmureeringen deden God oneer aan, en de smaad op Hem geworpen, nam Mozes ter harte. Die murmureeringen waren ook voor hem een groote kwelling. Zij wisten dat hij het uiterste deed wat hij kon voor hun welzijn, en dat hij niets deed, en niets kon doen, zonder een Goddelijk bevel. En dan toch onophoudelijk geplaagd en als met verwijtingen overladen te worden door een onredelijk en ondankbaar volk, dat was zelfs voor het zachtmoedig karakter van een Mozes te veel. God heeft dit in aanmerking genomen, en daarom bevinden wij niet, dat Hij hem dieswege bestraft heeft.

2. Toch heeft Mozes zich anders uitgedrukt dan hem betaamde bij deze gelegenheid, en in zijn beklag kwam hij tekort in zijn plicht beide jegens God en Israel. *a.* Hij onderschat de eer, die God hem aangedaan heeft door hem tot den doorluchtigen dienaar te maken van Zijne macht en genade in de verlossing en leiding van dat bijzondere volk, welke eer wèl tegen den last er van kon opwegen. *b.* Hij klaagt te veel over een gevoelige krenking, en neemt een weinig getier en vermoeienis al te zwaar op. Indien hij den last der regeering — die toch slechts als het „loopen was met de voetgangers" — niet kon dragen, hoe zal hij dan de verschrikkingen dragen van den krijg, dat een „vermengen zal zijn met de paarden"? Hij zou redenen genoeg hebben kunnen vinden om op hun geroep geen acht te slaan. *c.* Hij geeft groot op van zijn eigen verrichtingen, *dat de last des ganschen volks op hem lag*, terwijl toch in werkelijkheid God dien ganschen last van hem afnam. Mozes behoefde niet in zorg te zijn om kwartieren voor hen te vinden, of levensmiddelen, dit alles deed God. En als er een moeilijk geval was, dan behoefde hij in geene verlegenheid er om te zijn, zoolang hij de Godspraak kon raadplegen, de Goddelijke wijsheid hem voorlichtte en bestuurde, het Goddelijk gezag hem steunde, en de almachtige kracht belooning of straf uitdeelde. *d.* Hij is zich niet zoo bewust als hij moest wezen, van de verplichting die op hem rustte, om krachtens de opdracht en het bevel, die hij van God had ontvangen, het uiterste van wat hij kon te doen voor het volk, als hij te kennen geeft dat, dewijl zij niet zijne kinderen zijn, hij ook geen vaderlijke zorg voor hen behoefde te hebben, ofschoon God zelf, die hem toch kon gebruiken voor hetgeen Hem behaagde, hem aangesteld had om een vader voor hen te wezen. *e.* Hij stelt zijn last te zwaar voor, als hij vraagt: *Van waar zou ik het vleesch hebben om aan dit volk te geven?* vers 13, alsof hij, en niet God, de huishouder was. *Mozes heeft hun het brood uit den hemel niet gegeven*, Joh. 6 : 22. En het werd ook niet van hem verwacht, dat hij hun vleesch zou geven, anders dan door een werktuig te zijn in Gods hand; en als hij bedoelde: Van waar zou God het voor hem hebben, dan heeft hij den Heilige Israels te veel beperkt. *f.* Hij spreekt mistrouwend van de Goddelijke genade, als hij er aan wanhoopt, *al dit volk te kunnen dragen*, vers 14. Al zou het werk ook veel lichter zijn geweest, dan zou hij het toch in zijn eigen kracht niet hebben kunnen volbrengen, en al ware het nog veel zwaarder geweest, dan zou hij, door God daartoe bekrachtigd zijnde, het kunnen doen. *g.* Het was nog het ergste van alles, om hartstochtelijk naar zijn dood te verlangen, te begeeren om maar gedood te worden, omdat hem op dat oogenblik het leven een weinig zwaar was gemaakt, vers 15. Is dit Mozes? Is dit de man, die zachtmoediger was dan alle menschen, die op den aardbodem waren? De besten hebben hunne zwakheden en komen somtijds tekort in de beoefening van die genade, waarin zij anders het meest nitblinken. Maar God heeft de drift van Mozes toen genadiglijk voorbijgezien, en daarom moeten ook wij niet streng zijn in onze berispingen

van hem, maar bidden: *Heere, leid ons niet in verzoeking.*

16. En de HEERE zeide tot Mozes: Verzamel Mij zeventig mannen uit de oudsten van Israel, dewelke gij weet, dat zij de oudsten des volks en deszelfs ambtlieden zijn; en gij zult hen brengen voor de tent der samenkomst, en zij zullen zich daar bij u stellen. 17. Zoo zal Ik afkomen en met u aldaar spreken; en van den Geest, die op u is, zal Ik afzonderen, en op hen leggen; en zij zullen met u den last van dit volk dragen, opdat gij dien alleen niet draagt. 18. En tot het volk zult gij zeggen: Heiligt u tegen morgen, en gij zult vleesch eten; want gij hebt voor de ooren des HEEREN geweend, zeggende: Wie zal ons vleesch te eten geven? want het ging ons wel in Egypte! daarom zal de HEERE u vleesch geven, en gij zult eten. 19. Gij zult niet een dag, noch twee dagen eten, noch vijf dagen, noch tien dagen, noch twintig dagen; 20. Tot een geheele maand toe, totdat het uit uw neus uitga, en u tot een walging zij; overmits gij den HEERE, die in het midden van u is, verworpen hebt, en hebt voor zijn aangezicht geweend, zeggende: Waarom nu zijn wij uit Egypte getogen? 21. En Mozes zeide: Zes honderd duizend te voet is dit volk, in welks midden ik ben; en Gij hebt gezegd: Ik zal hun vleesch geven, en zij zullen een geheele maand eten! 22. Zullen dan voor hen schapen en runderen geslacht worden, dat voor hen genoeg zij? Zullen al de visschen der zee voor hen verzameld worden, dat voor hen genoeg zij? 23. Doch de HEERE zeide tot Mozes: Zou dan des HEEREN hand verkort zijn? Gij zult nu zien, of mijn woord u wedervaren zal, of niet.

Wij hebben hier Gods genadig antwoord op beide bovengenoemde klachten, waarin Zijne goedheid, oorzaak genomen hebben uit der menschen slechtheid, des te helderder uitblinkt.

I. Er wordt een voorziening getroffen tot herstel van de grief, waarover Mozes geklaagd heeft. Als hij den last der regeering te zwaar voor zich vindt, dan zal hem, hoewel hij een weinig te hartstochtelijk was in zijn klacht, toch verlichting worden geschonken, niet door zelf van de regeering ontzet te worden, maar door helpers voor hem aan te stellen, die, zooals de apostel zegt, 1 Cor. 12 : 28, *behulpsels, regeeringen* zijn, dat is helpers in de regeering, niet om zijne eer te verminderen, of in de schaduw te stellen, maar om hem het werk gemakkelijker te maken, *den last des volks met hem te dragen.* En opdat die maatregel zoowel aangenaam als van nut zal wezen, wordt aan Mozes bevolen:

1. De personen te benoemen, vers 16. Het volk was te hartstochtelijk en te onstuimig om met die keuze belast te worden; Mozes zelf moet hen naar zijn eigen welgevallen kiezen, opdat hij later niet zou klagen. Het aantal mannen, die hij te verkiezen had, was zeventig, overeenkomstig het getal der zielen, die naar Egypte waren gegaan. Hij moest de zoodanigen kiezen, die hij wist *oudsten te zijn.*

Zij, die als *oversten der duizenden, en oversten der honderden wel gediend hadden,* Ex. 18 : 25, verkrijgen zichzelven nu dezen goeden opgang. „Kies de zoodanigen, van wie gij weet dat zij waarlijk oudsten zijn, en niet slechts in naam; beambten, die hun ambt waarnemen." Wij lezen van hetzelfde getal van oudsten, die met Mozes op den berg Sinaï gingen, Exod. 24 : 1; maar die werden alleen bij die gelegenheid onderscheiden, doch dezen voor altijd, en overeenkomstig die instelling bestond het sanhedrin, of de groote raad der Joden, die in latere eeuwen te Jeruzalem zetelde en de hoogste rechtbank onder hen was, uit zeventig leden. Onze Heiland schijnt hier het oog op gehad te hebben in Zijne keuze van zeventig discipelen, die de helpers moesten zijn van de apostelen, Lukas 10 : 1.

2. Belooft God hen bekwaam te zullen maken. Als zij voor het ambt niet geschikt *bevonden* worden, dan zullen zij er geschikt voor *gemaakt* worden, want anders zullen zij voor Mozes eerder een hindernis dan een hulp zijn, vers 17. Hoewel Mozes al te stout met God heeft gesproken, breekt God de gemeenschap daarom niet met hem af; Hij verdraagt zeer veel van ons, en wij moeten elkander verdragen. *Ik zal afkomen* (zegt God) *en met u spreken,* als gij kalmer en rustiger zult zijn, en *Ik zal van den Geest* van wijsheid en Godsvrucht, en kloekmoedigheid, *die op u is, afzonderen, en op hen leggen.* Niet, dat Mozes minder van den Geest had, omdat zij er in deelden, of dat zij hierdoor met hem gelijk werden gemaakt, Mozes was nog altijd weergâloos, Deut. 34 : 10, maar zij werden begiftigd met een geest van bestuur in evenredigheid met hunne plaats, en met een geest van profetie om hun Goddelijke roeping er toe te bewijzen, daar de regeering eene theocratie was. Hen, die door God tot eenigerlei dienst worden gebruikt, maakt Hij er toe bekwaam, en zij, die er niet eenigermate bekwaam toe zijn, kunnen niet denken dat zij er wezenlijk toe geroepen zijn. Alle goede bekwaammaking is van God; *alle goede gave en alle volmaakte gift is van boven, van den Vader der lichten afkomende.*

II. Ook de begeerte van het misnoegde volk zal ingewilligd worden, opdat alle mond gestopt worde. Zij krijgen bevel *om zich te heiligen,* vers 18, dat is: om zich in de houding te brengen, om zulk een blijk van Gods macht te ontvangen, dat het tegelijk een teeken zal wezen van Zijne goedertierenheid en van Zijn oordeel. *Schik u, o Israel, om uwen God te ontmoeten,* Amos 4 : 12.

1. God belooft — of zal ik liever zeggen, dreigt — dat zij hun bekomst zullen hebben van vleesch, dat zij een maand lang niet slechts gevoed, maar ruim onthaald zullen worden op vleesch, behalve hun dagelijksch manna, en zoo zij hunne lusten niet beter bedwingen, dan zullen zij er oververzadigd van worden, vers 19, 20. Gij zult eten *totdat het uit uw neus uitga, en u tot walging zij.* Zie hier: *a.* De ijdel-

heid van alle genietingen der zinnen, zij zullen oververzadigen, maar niet bevredigen; geestelijke genietingen zijn daar het tegenovergestelde van. Gelijk de wereld voorbijgaat, zoo gaan ook haar begeerlijkheden voorbij, 1 Joh. 2 : 17. Hetgeen zoo vurig begeerd werd, wordt weldra walglijk. *b.* Welke beestachtige zonden (ja erger dan beestachtig) gulzigheid en dronkenschap zijn; zij doen de natuur geweld aan, maken het lichaam krank door hetgeen tot gezondheid er van moest strekken; het zijn zonden, die zichzelven straffen, en die straffen welke zij als vanzelf medebrengen zijn nog niet eens de ergsten, die zij veroorzaken. *c.* Hoe rechtvaardig het in God is om datgene walglijk te maken voor de menschen, waarnaar zij zoo buitensporig eene begeerte gekoesterd hebben. God kon hen vleesch evenzeer doen minachten, als zij het manna hadden geminacht.

2. Mozes werpt de onwaarschijnlijkheid tegen van de vervulling dier belofte, Markus 8 : 4. *Van waar zal iemand dezen kunnen verzadigen?* Sommigen verontschuldigen Mozes hier en leggen hetgeen hij zegt slechts uit als een bescheiden vraag, hoe of op wat wijze die voorraad van vleesch verwacht moet worden; maar het riekt toch te veel naar wantrouwen in God om gerechtvaardigd te kunnen worden. Hij werpt het groote aantal tegen van het volk, alsof Hij, die deze allen van brood heeft voorzien, hun niet door diezelfde onbegrensde macht vleesch kon geven. Hij acht dat het het vleesch moet wezen van beesten of van visschen, omdat dit de grootste dieren zijn, weinig denkende dat het vleesch van vogels en wel van kleine vogels tot dit doel zou dienen. God ziet niet zooals de mensch ziet, en Zijne gedachten zijn hooger dan onze gedachten. Hij werpt de gulzigheid tegen van het volk, hunne onverzadelijke begeerte, en wel in dat woord: *dat er voor hen genoeg zij?* Zelfs oprechte en groote geloovigen vinden het somtijds moeilijk om onder de ontmoedigingen van ondergeschikte oorzaken op God te vertrouwen, en op hoop tegen hoop te gelooven. Mozes zelf kon zich nauwelijks weerhouden van te zeggen: *Zou God een tafel kunnen toerichten in de woestijn?* toen dit het algemeene zeggen was geworden. Ongetwijfeld was dit zijne zwakheid.

3. God geeft een kort maar afdoend antwoord op deze tegenwerping in de vraag: *Zou dan des Heeren hand verkort zijn?* vers 23. Indien Mozes gedacht had aan de vorige dagen, waarin de rechterhand des Heeren zoo krachtige daden gedaan had, dan zou hij al die moeilijkheden niet hebben opgeworpen, daarom herinnert God er hem aan, te kennen gevende dat zijne tegenwerpingen tekort deden aan Gods macht, die hijzelf zoo dikwijls had gezien, niet alleen de getuige er van, maar ook het werktuig er voor is geweest. Had hij de wonderen vergeten, die de Goddelijke macht gewrocht heeft, toen zij de plagen bracht over Egypte, de zee heeft gekliefd, water uit de rots tevoorschijn heeft gebracht en brood uit den hemel heeft geregend? Was die macht afgenomen? Was God zwakker dan Hij placht te wezen? Of was Hij vermoeid van hetgeen Hij gedaan heeft? Wàt ons ongeloovig hart ook er tegen moge zeggen, zeker is het: *a.* Dat Gods hand niet is verkort, dat Zijne macht niet weerhouden kan worden dan door Zijn eigen wil, en dat voor Hem niets onmogelijk is. Die hand is niet kort, welke de wateren heeft gemeten en van de hemelen met de span de maat heeft genomen, Jes. 40 : 12, en den wind in Zijne vuisten heeft verzameld, Spr. 30 : 4. *b.* Dat zij niet verkort is. Hij is even sterk als Hij ooit geweest is; *Hij is niet mat en niet moede.* En dit volstaat om al ons wantrouwen tot zwijgen te brengen, als de middelen ons ontbreken. *Zou iets voor den Heere te wonderlijk zijn?* God brengt Mozes hier tot dit eerste beginsel, zet hem achteruit in zijne les, om den alouden naam van God te leeren: de Heere, God Almachtig, en stelt de proef of het bewijs in de uitkomst: *gij zult nu zien of Mijn woord u wedervaren zal of niet.* Dit verheerlijkt Gods woord boven Zijn naam [1]), dat Zijne werken er steeds aan beantwoorden. Als Hij spreekt, dan geschiedt het.

24. En Mozes ging uit, en sprak de woorden des HEEREN tot het volk; en hij verzamelde zeventig mannen uit de oudsten des volks en stelde hen rondom de tent. 25. Toen kwam de HEERE af in de wolk, en sprak tot hem, en afzonderende van den Geest, die op hem was, legde Hem op de zeventig mannen, die oudsten; en het geschiedde, als de Geest op hen rustte, dat zij profeteerden, maar daarna niet meer. 26. Maar twee mannen waren in het leger overgebleven; des eenen naam was Eldad, en des anderen naam Medad; en die Geest rustte op hen, (want zij waren onder de aangeschrevenen, hoewel zij tot de tent niet uitgegaan waren) en zij profeteerden in het leger. 27. Toen liep een jongen heen, en boodschapte aan Mozes en zeide: Eldad en Medad profeteeren in het leger. 28. En Jozua, de zoon van Nun, de dienaar van Mozes, een van zijn uitgelezen jongelingen, antwoordde en zeide: Mijn heer Mozes, verbied hun! 29. Doch Mozes zeide tot hem: Zijt gij voor mij ijverende? och of al het volk des HEEREN profeten ware, dat de HEERE Zijn Geest over hen gave! 30. Daarna verzamelde zich Mozes tot het leger, hij en de oudsten van Israel.

Wij hebben hier de vervulling van Gods woord aan Mozes, dat hij hulp zou hebben in de regeering van Israel.

I. Hier is de zaak van deze zeventig raadsheeren in het algemeen. Hoewel Mozes een weinig ontroerd was door het getier van het volk, was hij nu toch na zijne gemeenschapsoefening met God kalm, en was hij spoedig zichzelf weer. Naar hetgeen overeengekomen was,

1. Deed hij wat hem aangewezen was te doen; hij stelde de zeventig oudsten voor het

1) Zie Psalm 138 : 2 in de kantt. op den Statenbijbel.

aangezicht des Heeren rondom den tabernakel, vers 24, opdat zij daar zouden staan, bereid en gereed om de *genade Gods* te ontvangen, in de plaats waar Hij zich openbaarde, en opdat ook het volk getuige zou zijn van hun plechtige roeping. Zij, die gunst van God verwachten, moeten zichzelven en hunne diensten nederig den Heere aanbieden.

2. God bleef niet in gebreke het Zijne te doen. Hij *zonderde af van den Geest, die op Mozes was, en legde Hem op de zeventig mannen*, vers 25, waardoor zij, wier gaven en opvoeding hen met hunne naasten gelijkgesteld hadden, nu plotseling instaatgesteld werden om te zeggen en te doen wat buitengewoon was. Dit bewees dat zij zich onder Goddelijke ingeving bevonden. Zij profeteerden, en hielden den ganschen dag — maar alleen op dien dag naar sommigen denken — daarmede niet op. Zij spraken tot het volk van de dingen Gods, en legden misschien de wet uit, die zij kort tevoren hadden ontvangen, met bewonderenswaardige duidelijkheid en volledigheid, vaardigheid en juistheid van uitdrukking, zoodat allen, die hen hoorden, konden zien en zeggen, dat *God in waarheid onder hen is;* zie 1 Cor. 14 : 24, 25. Zoo werd, lang daarna, Saul voor de regeering aangewezen door de gave der profetie, die gedurende een dag en een nacht op hem gekomen is, 1 Sam. 10 : 6, 11. Toen Mozes Israel uit Egypte moest gaan leiden, werd Aäron aangesteld om zijn profeet te wezen, Exod. 7 : 1, maar nu God hem tot ander werk had geroepen, had Mozes in zijne plaats zeventig profeten om hem bij te staan. Diegenen zijn het geschiktst om in Gods Israel te regeeren, die wèl bekend zijn met Goddelijke zaken, en de gave hebben om te leeren tot stichting.

II. Hier is de bijzondere zaak van twee hunner, *Eldad en Medad*, waarschijnlijk twee broeders.

1. Zij waren door Mozes benoemd om helpers te zijn in de regeering, maar *waren niet*, zooals de anderen, *uitgegaan tot den tabernakel*, vers 26. Calvijn maakt de gissing, dat de oproeping hun gezonden was, maar dat zij niet tehuis waren toen zij kwam, zoodat zij wel *aangeschreven*, maar niet *geroepen* waren. De meesten denken dat zij uit overmaat van bescheidenheid en nederigheid geweigerd hadden om tot den tabernakel te komen, daar zij zich hunner zwakheid en onwaardigheid bewust waren, en zoo wenschten zij voor verontschuldigd gehouden te worden om aan de regeering te komen. Hun beginsel was hun tot lof, maar hunne praktijk in het niet-gehoorzamen van het bevel, was hun gebrek.

2. De Geest Gods vond hen in het leger, waar zij zich tusschen de vaten verstoken hadden; en daar profeteerden zij, dat is: zij beoefenden hun gave van bidden, prediken en God loven in de een of andere particuliere tent. De Geest Gods is niet gebonden aan den tabernakel, maar, *evenals de wind, blaast Hij waarheen Hij wil*, Joh. 3 : 8. *Waar zouden wij heengaan voor dien Geest?* Er was een bijzondere leiding van Gods voorzienigheid in, dat deze twee afwezig waren, want zoo bleek het dat het inderdaad een Goddelijke Geest was, door welken deze ouderlingen gedreven werden, en dat het niet Mozes was, die hun dien Geest gaf, maar God zelf. Zij hebben met bescheidenheid bevordering afgewezen, maar God legt hun die op, dringt hen er toe; ja zij hebben de eer, dat hunne *namen genoemd zijn*, welke eer de overigen niet hadden, want die zichzelven vernederen, zullen verhoogd worden, en diegenen zijn het meest geschikt voor de regeering, wier eerzucht het minst er naar uitgaat.

3. Hiervan wordt aan Mozes kennis gegeven, vers 27, *Eldad en Medad profeteeren in het leger.* Er is in die en die tent een conventikel [1]), en Eldad en Medad prediken er, buiten het toezicht en het bestuur van Mozes, en buiten de gemeenschap met de andere oudsten." De persoon, die deze tijding bracht — wie hij ook moge geweest zijn — schijnt dit als een onregelmatigheid beschouwd te hebben.

4. Jozua stelt voor hun het zwijgen op te leggen, vers 28. *Mijn heer Mozes, verbied hen.* Het is waarschijnlijk dat Jozua zelf een der zeventigen was, hetgeen hem des te meer voor de eer van hun orde doet ijveren. Hij achtte het een bewezen zaak, dat zij niet onder een noodzakelijke aandrift des Geestes waren, want *de geesten der profeten zijn den profeten onderworpen*, en daarom wilde hij dat zij òf in het geheel niet zouden profeteeren, òf naar den tabernakel zouden komen, en in overeenstemming met de overigen zouden profeteeren. Hij wenscht niet dat zij gestraft zullen worden voor hetgeen zij gedaan hadden, maar er slechts voor het vervolg van teruggehouden zullen worden. Dit voorstel deed hij uit een goed beginsel, niet uit persoonlijken afkeer van Eldad en Medad, maar uit oprechten ijver voor hetgeen hij als de eenheid der kerk beschouwde, en uit bezorgdheid voor de eer van God en Mozes.

5. Mozes verwerpt het voorstel en bestraft hem, die het gedaan heeft, vers 29. *„Zijt gij voor mij ijverende?* Gij weet niet van welken geest gij zijt." Hoewel Jozua Mozes' bijzondere vriend en vertrouweling was, en hij dit gezegd had uit eerbied voor Mozes, wiens eer hij niet gaarne zag tanen door de roeping van deze oudsten, bestraft Mozes hem toch, en in hem allen, die van zulk een geest zijn. *a.* Wij moeten ons niet in stilte bedroeven en bekommeren om de gaven en de bruikbaarheid van anderen. Het was het gebrek van de discipelen van Johannes, dat zij Christus Zijne eer benijdden, omdat zij die van hun meester in de schaduw stelde, Joh. 3 : 26 en verv. *b.* Wij moeten ons niet tot toorn laten vervoeren door de zwakheid en gebreken van anderen. Gesteld dat Eldad en Medad zich schuldig maakten aan een onregelmatigheid, dan was toch Jozua al te spoedig in toorn tegen hen ontstoken. Onze ijver moet altijd getemperd worden door de zachtmoedigheid der wijsheid; de gerechtigheid Gods heeft den toorn des menschen niet noodig,

1) Een onwettige kerkvergadering, of een sluipvergadering.

Jak. 1 : 20. *c.* Wij moeten niet de beste en nuttigste menschen tot partijhoofden maken. Paulus wilde niet dat gebruik gemaakt zou worden van zijn naam om een partij in bescherming te nemen, 1 Cor. 1 : 12, 13. *d.* Wij moeten niet haastig zijn, om diegenen te veroordeelen en tot zwijgen te brengen, die met ons in gevoelen verschillen, alsof zij Christus niet volgen, omdat zij *Hem niet met ons volgen*, Markus 9 : 38. Zullen wij hen verwerpen, die door Christus zijn aangenomen? of iemand weerhouden van goed te doen, omdat hij niet in alle opzichten met ons van één gevoelen is? Mozes was van een anderen geest; het is zóó verre van hem om deze twee tot zwijgen te brengen en den Geest in hen uit te blusschen, dat hij wenscht dat *al het volk des Heeren profeten waren*, dat is, dat *Hij Zijn Geest op hen legde*. Niet dat hij wilde, dat menschen zich tot profeten zullen opwerpen, die er niet toe bevoegd en bekwaam zijn, of dat hij verwachtte dat de Geest der profetie aldus gemeen zou gemaakt worden; maar aldus drukt hij zijn liefde en eerbied uit voor *al het volk des Heeren*, zijn welgevallen in de gaven van anderen, en toonde hij hoe verre het van hem was, om misnoegd te zijn wegens Eldads en Medads profeteeren buiten zijn toezicht. Van zulk een voortreffelijken geest was ook Paulus, die zich verheugde dat Christus gepredikt werd, al was het ook door hen, die hiermede meenden *aan zijne banden verdrukking toe te brengen*, Filipp. 1 : 16. Het behoort ons te verblijden, dat God gediend en verheerlijkt wordt, dat er goed wordt gedaan, al is het ook dat onze roem of vermaardheid, of de roem van ons systeem, er minder door wordt.

6. De oudsten, die nu geordend waren, traden terstond in dienst, vers 30, nadat hunne roeping genoegzaam bewezen was door hun profeteeren gingen zij met Mozes in het leger en legden zich toe op de zaken. De gave ontvangen hebbende, *bedienden zij dezelve als goede uitdeelers der menigerlei genade Gods*, en nu verblijdde Mozes er zich in, dat er zoovelen waren, om met hem te deelen in den arbeid en de eer. En: *a.* Laat Mozes' getuigenis geloofd worden door hen, die zoo gaarne aan de regeering willen zijn, namelijk dat de regeering een last is. Zij is een last van zorg en moeite en verdriet voor hen, die er de plichten nauwgezet van willen vervullen; en voor hen, die dit niet doen, zal zij een nog zwaarder last blijken te wezen in den dag des oordeels, wanneer zij onder het oordeel zullen vallen van den onnutten dienstknecht, die zijn talent begraven heeft. *b.* Laat Mozes' voorbeeld gevolgd worden door hen, die aan de regeering zijn; laat hen den raad en bijstand van anderen niet versmaden, maar begeeren, en er dankbaar voor zijn, niet wenschende wijsheid en macht voor zich te monopoliseeren. In de veelheid der raadslieden is behoudenis.

31. Toen voer een wind uit van den HEERE en raapte kwakkelen van de zee, en strooide ze bij het leger, omtrent een dagreis herwaarts, en omtrent een dagreis derwaarts, rondom het leger; en zij waren omtrent twee ellen boven de aarde. 32. Toen maakte zich het volk op, dien geheelen dag, en dien ganschen nacht, en den ganschen anderen dag, en verzamelden de kwakkelen; die het minst had, had tien homers verzameld; en zij spreidden ze voor zich van elkander rondom het leger. 33. Dat vleesch was nog tusschen hunne tanden, eer het gekauwd was, zoo ontstak de toorn des HEEREN tegen het volk, en de HEERE sloeg het volk met een zeer groote plaag. 34. Daarom heet men den naam derzelver plaats Kibrôth Thaäva; want daar begroeven zij het volk, dat belust was geweest. 35. Van Kibrôth Thaäva vertrok het volk naar Hazerôth; en zij bleven in Hazerôth.

God had Zijn belofte aan *Mozes* vervuld; Hij had hem helpers gegeven voor de regeering, en hiermede Zijne macht bewezen over de geesten der menschen, door Zijn Geest. Hier vervult Hij Zijn belofte aan het *volk*, door hun vleesch te geven, en daarmede bewees Hij Zijne macht over de mindere schepselen, en Zijne heerschappij in het rijk der natuur. Merk op:

1. Hoe aan het volk overvloed van vleesch werd gegeven, vers 31. *Een wind*, (een zuidoostenwind, zooals blijkt uit Psalm 78 : 26) voerde kwakkelen aan. Het is onzeker wat soort van dieren het waren; de psalmist noemt ze *gevleugeld gevogelte*. De geleerde bisschop Patrich is geneigd om zich te vereenigen met het gevoelen van sommige hedendaagsche schrijvers, die denken dat het *sprinkhanen* waren, een smakelijke spijze, welbekend in die streken; te meer, omdat zij door een wind werden aangevoerd, in hoopen op den grond lagen, en in de zon gedroogd werden tot gebruik. Wat zij nu ook waren, zij beantwoordden aan het doel, zij dienden om een maandlang aan Israel een feestmaal te bezorgen, zulk een toegevend Vader was God voor Zijn weerstrevend gezin. Sprinkhanen, die een plaag waren voor het vruchtbare Egypte, daar zij vruchten en groenten verslonden, waren een zegen in de dorre woestijn, daar zij nu zelf tot voedsel dienden.

2. Hoe gulzig zij waren op dit vleesch, dat God hun zond, met onverzaadbaren eetlust *vlogen zij op den roof*, geen acht slaande op wat Mozes hun van Gods wege had gezegd, dat zij er oververzadigd van zullen worden, vers 32. Twee dagen en een nacht waren zij bezig met vleesch te verzamelen, totdat ieder hoofd van een gezin op zijn minst tien homers tehuis bracht (dat was tien ezelsvrachten). David verlangde naar water uit den bornput van Bethlehem, maar toen hij het had, wilde hij het niet drinken, omdat het met levensgevaar verkregen was; veel meer reden hadden deze Israelieten om dit vleesch te weigeren, dat verkregen was door murmureering, en dat hun, naar zij goed konden bemerken aan hetgeen Mozes gezegd had, in toorn was gegeven. Maar zij, die zich onder de macht bevinden van een vleeschelijken zin, willen hunne lusten bevredigd

zien, al is het ook tot verderf van hun kostelijke ziel.

3. Hoe duur zij hunne maaltijden betaalden, toen het tot afrekening kwam, vers 33. *De Heere sloeg het volk met een zeer groote plaag*, de een of andere lichaamskrankheid, waarschijnlijk wel het gevolg van oververzadiging, die aan velen hunner het leven kostte, en dat zullen wel de aanvoerders geweest zijn in de rebellie. God geeft dikwijls de begeerten der zondaren in toorn tegen hen, terwijl Hij de begeerten van Zijn volk afwijst in liefde. *Hij gaf hun hunne begeerte, maar Hij zond aan hunne zielen een magerheid*, Psalm 106 : 15. Door al wat tot hen gezegd was, *waren zij nog niet vervreemd van hun lust*, en daarom, *als hun spijs nog in hun mond was, ging Gods toorn tegen hen op*, Psalm 78 : 30, 31. Wij hebben reden te vreezen dat, als wij verkrijgen wat wij zoo onstuimig begeerd hebben, het op de een of andere wijze een verdriet en kruis voor ons zal worden. God heeft eerst voor hen voorzien, en hen toen met een plaag bezocht: *a.* Om den roem Zijner macht hoog te houden, opdat er niet gezegd zou worden: „Hij zou hen niet gedood hebben, indien Hij bij machte ware geweest hen te voldoen." En: *b.* Om ons de beteekenis te toonen van den voorspoed der Goddeloozen, het is hunne toebereiding voor het verderf, zij worden gemest als een os voor de slachtbank.

Eindelijk. De gedachtenis hiervan wordt bewaard in den naam, die aan deze plaats gegeven is, vers 34. Mozes noemde haar Kibroth-Thaäva, *de graven der belusten*, of *van den lust*. En het zou kostelijk geweest zijn, indien deze graven van Israel belusten gebleken hadden de graven te zijn van Israels lust. De waarschuwing was bestemd om het alzoo te doen zijn, maar zij had die uitwerking niet, want er volgt in Psalm 78: *Boven dit alles zondigden zij nog.*

HOOFDSTUK XII.

In het vorige hoofdstuk hadden wij het verdriet, aan Mozes berokkend door het volk; in dit zien wij zijn geduld beproefd door zijn eigen bloedverwanten. I. Mirjam en Aäron, zijn eigen broeder en zuster beleedigden hem, vers 1—3. II. God riep hen deswege tot verantwoording, vers 4—9. III. Mirjam wordt er met melaatschheid om geslagen, vers 10. IV. Aäron onderwerpt zich, en Mozes doet nederig voorbede voor haar, vers 11—13. V. Zij wordt genezen, maar gedurende zeven dagen moet zij beschaamd zijn, vers 14—16. En dit is geschreven om te toonen, dat ook de beste personen en families hunne dwaasheden hebben en hunne kruisen.

Mirjam nu sprak, en Aäron, tegen Mozes, ter oorzake der vrouw, der Cuschietische, die hij genomen had; want hij had een Cuschietische ter vrouw genomen. 2. En zij zeiden: Heeft dan de HEERE maar alleen door Mozes gesproken? heeft Hij ook niet door ons gesproken? En de HEERE hoorde het! 3. Doch de man Mozes was zeer zachtmoedig, meer dan alle menschen, die op den aardboden waren.

1. Hier is de onbetamelijke ontevredenheid van Aäron en Mirjam: *zij spraken tegen Mozes*, vers 1. Indien Mozes, die zooveel eer heeft ontvangen van God, toch zooveel minachting en beleedigingen had te verduren van menschen, zal dan iemand onzer zulke beproevingen vreemd of hard vinden, en er hetzij toornig of mismoedig door worden? Maar wie zou gedacht hebben, dat dit verdriet aan Mozes berokkend zou worden:

A. Door hen, die zelf ernstig en Godvruchtig waren, ja meer, uitnemend in den Godsdienst: Mirjam, een profetes, Aäron, de hoogepriester, beiden mede-afgevaardigden met Mozes ter verlossing van Israel? Micha 6 : 4. *Ik heb voor uw aangezicht henen gezonden Mozes, Aäron en Mirjam.*

B. Door hen, die zijn naaste bloedverwanten waren, zijn eigen broeder en zuster, die zoo geschitterd hebben in stralen, ontleend aan zijn licht. Zoo klaagt de bruid: *de kinderen mijner moeder waren tegen mij ontstoken*, Hoogl. 1 : 6; en twisten onder bloedverwanten zijn zeer bijzonder smartelijk: *een geërgerde broeder is moeilijker te overwinnen dan een sterke stad*, Spr. 18 : 19. [1]) Maar dit draagt bij om de roeping van Mozes te bevestigen, en toont dat zijne verhooging zuiver en alleen door Gods gunst was, en niet door overeenkomst of afspraak met zijne bloedverwanten, die zelf hem zijne verhooging misgunden. Zoo hebben ook Christus' broeders niet in Hem geloofd, Joh. 7 : 5. Mirjam schijnt den twist begonnen te zijn, en Aäron, niet gebruikt of geraadpleegd zijnde in de keus der zeventig oudsten, was voor het oogenblik misnoegd en ontstemd, en dus te eerder geneigd om de partij zijner zuster te kiezen. Het zou iemand treurig kunnen aandoen om Aärons hand in zooveel overtredingen te zien, maar het toont dat *de wet tot hoogepriesters stelt menschen, die zwakheid hebben.* Satan heeft het eerst overmocht bij Eva, en door haar bij Adam. Zie hoe noodig het ons is, om ons niet door onze bloedverwanten te laten overhalen, om in twisten te worden betrokken, want wij weten niet hoe groote hoop houts door een klein vuur zal worden ontstoken. Aäron had behooren te gedenken dat Mozes voor hem gebeden heeft, toen God vertoornd was tegen hem wegens het maken van het gouden kalf, Deut. 9 : 20, en hem niet goed met kwaad moeten vergelden. Zij twistten met Mozes om twee dingen. *a.* Om zijn huwelijk. Sommigen denken om een huwelijk, dat hij kort tevoren had aangegaan met een Cuschietische of Arabische vrouw; anderen denken omdat naar hun oordeel, Zippora, die zij bij deze gelegenheid in minachting een Ethiopische vrouw noemden, een te grooten invloed had op Mozes in de keuze der zeventig oudsten. Er was misschien al oneenigheid ontstaan tusschen Zippora en Mirjam, waardoor warme woorden gesproken werden, en het eene gemelijke woord het andere teweegbracht, totdat ook Mozes en Aäron er in betrokken waren. *b.* Over zijne regeering. Niet omdat zij slecht was, maar omdat hij haar monopoliseerde, vers 2. *Heeft*

[1]) Naar de Engelsche overzetting.

dan de Heere maar alleen door Mozes gesproken? Moet *hij* alleen de keus hebben van de personen, op wie de geest der profetie zal komen? *Heeft Hij niet ook door ons gesproken?* Hadden wij niet ook eenig aandeel moeten hebben in deze zaak, om onze vrienden te bevorderen, zoowel als Mozes de zijne? Zij konden niet ontkennen dat God door Mozes had gesproken, maar het was duidelijk, dat Hij somtijds ook door hen had gesproken; en wat zij nu bedoelden was zich met hem gelijk te stellen, hoewel God hem op zoo velerlei wijze had onderscheiden. Het streven om de meeste te zijn is een zonde, die zelfs discipelen lichtelijk omringt, en het is uiterst zondig. Zelfs zij, die in eer en aanzien zijn, zullen er zelden genoegen in hebben, als anderen tot nog hoogere eer en aanzien komen. Zij, die uitmunten, worden gewoonlijk benijd.

2. Het groote geduld van Mozes onder deze terging. *De Heere hoorde het*, vers 2, maar Mozes zelf achtte er niet op, want, vers 3, hij was zeer zachtmoedig. Hij had wel reden om de beleediging zeer kwalijk te nemen, zij was boosaardig en zeer ongepast op een tijd, toen het volk naar oproer neigde, en hem kort tevoren zooveel verdriet had gebaard door hun murmureeren, dat gevaar liep van weder uit te breken, wanneer zij er dus in gesteund werden door Aäron en Mirjam; maar hij was *als een doove, hij hoorde niet.* Als het om Gods eer ging, zooals in de zaak van het gouden kalf, dan was niemand ijveriger dan Mozes, maar als het zijn eigen eer gold, dan was niemand zachtmoediger; moedig als een leeuw voor de zaak Gods, zacht als een lam voor zijn eigen zaak. Gods volk zijn *de zachtmoedigen des lands*, Zef. 2 : 3; maar sommigen bezitten die genadegave in hoogere mate dan anderen, zooals Mozes, die aldus geschikt gemaakt was voor het werk, waartoe hij was geroepen, en waarvoor al de zachtmoedigheid werd vereischt, die hij had, en soms meer. En somtijds is de onvriendelijkheid van onze vrienden een grootere beproeving van onze zachtmoedigheid dan de boosaardigheid onzer vijanden. Christus zelf maakt melding van Zijne zachtmoedigheid, Matth. 11 : 29. *Ik ben zachtmoedig en nederig van hart*, en het voorbeeld van zachtmoedigheid, dat Christus ons gesteld heeft, was zonder vlek, die van Mozes was dit niet.

4. Toen sprak de HEERE haastelijk tot Mozes, en tot Aäron, en tot Mirjam: Gij drie, komt uit tot de tent der samenkomst! En zij drie kwamen uit. 5. Toen kwam de HEERE af in de wolkkolom, en stond aan de deur der tent; daarna riep Hij Aäron en Mirjam; en zij beiden kwamen uit. 6. En Hij zeide: Hoort nu mijne woorden! Zoo er een profeet onder u is, Ik de HEERE zal door een gezicht Mij aan hem bekendmaken, door een droom zal Ik met hem spreken. 7. Alzoo is mijn knecht Mozes niet, die in mijn gansche huis getrouw is. 8. Van mond tot mond spreek Ik met hem, en door aanzien, en niet door duistere woorden; en de gelijkenis des HEEREN aanschouwt hij; waarom dan hebt gijlieden niet gevreesd tegen mijn knecht, tegen Mozes, te spreken? 9. Zoo ontstak des HEEREN toorn tegen hen, en Hij ging weg.

Mozes was niet vertoornd over de beleediging hem aangedaan; hij heeft er zich niet over beklaagd bij God, noch heeft hij eenigerlei beroep op Hem gedaan; maar God is er vertoornd om; Hij hoort alles wat wij zeggen in onze drift, en is een snel getuige van onze haastige woorden, hetgeen een reden is waarom wij vastberaden onze tong in toom moeten houden, teneinde geen kwaad te spreken van anderen, en waarom wij geduldig onze ooren moeten toestoppen, en er geen acht op moeten geven, als anderen kwaad spreken van ons. *Ik hoor niet* — want *Gij zult verhooren*, Psalm 38 : 14—16. Hoe meer wij in onze eigen zaak stil zijn, hoe meer God verbonden is haar voor te staan. De onschuldig-beschuldigde behoeft weinig te zeggen, als hij weet dat de Rechter zelf zijn pleitbezorger zal wezen.

I. De zaak komt in behandeling, en de partijen worden opgeroepen om terstond aan de deur van de tent der samenkomst te verschijnen, vers 4, 5. Mozes had zich dikwijls ijverig betoond voor Gods eer, en nu toonde God zich ijverig voor de eer van Mozes, want *die God eeren zal Hij eeren*, en nooit zal Hij achterblijven bij hen, die voor Hem ijveren. In oude tijden zaten de rechters in de stadspoort om recht te spreken, en nu stond bij deze gelegenheid de *Shechina* in de wolk der heerlijkheid *aan de deur van de tent der samenkomst*, en Aäron en Mirjam worden als misdadigers voor de balie geroepen.

II. Aan Aäron en Mirjam werd te weten gedaan, dat zij, groot als zij waren, toch niet moeten denken Mozes' gelijken te zijn, noch zich als zijne mededingers moeten voordoen, vers 6—8. Waren zij profeten des Heeren? Van Mozes zou in waarheid gezegd kunnen worden: *Hij meer.*

1. Het was waar dat God zeer veel eer legde op profeten; al hebben de menschen hen bespot en mishandeld, toch waren zij de gunstgenooten des hemels, de vertrouwelingen Gods. God *heeft zich aan hen bekend gemaakt*, hetzij in droomen als zij sliepen, of door visioenen als zij wakker waren, en door hen heeft Hij zich bekend gemaakt aan anderen. En dezen zijn gelukkig, dezen zijn groot, waarlijk groot, waarlijk gelukkig, aan wie God *zich bekendmaakt.* Thans doet Hij het niet door droomen en visioenen, zooals vanouds, maar *door den Geest der wijsheid en der openbaring*, die aan kinderkens de dingen bekendmaakt, welke *koningen en profeten* begeerden te zien, en ze niet zien mochten. Vandaar dat in de laatste dagen, de dagen van den Messias, de *zonen en dochteren* gezegd worden te zullen *profeteeren*, Joël 2 : 28, omdat zij beter bekend zullen zijn met de verborgenheden van het koninkrijk der genade, dan zelfs de profeten zelf geweest zijn, zie Hebr. 1 : 1, 2.

2. Maar de eer, op Mozes gelegd, was veel grooter, vers 7. *Alzoo is Mijn knecht Mozes*

niet, hij overtreft ze allen. Om Mozes te beloonen voor zijn zachtmoedig en geduldig dragen van de beleedigingen, door Mirjam en Aäron hem aangedaan, heeft God hem niet slechts gezuiverd, maar geprezen, en die gelegenheid gebruikt om hem een lof toe te kennen, die in de geschiedenis tot zijn onsterflijke eer vermeld blijft, en zoo zullen zij, die gesmaad en vervolgd worden om der gerechtigheid wil, een *groot loon hebben in den hemel;* Christus zal hen belijden voor Zijn Vader en de heilige engelen.

A. Mozes was een man van groote oprechtheid en beproefde trouw. Hij *is in Mijn gansche huis getrouw.* Dit wordt het eerst genoemd in zijne hoedanigheden, omdat genade hooger is dan gaven of talenten; liefde is meer en hooger dan kennis, en oprechtheid in den dienst van God geeft den mensch grootere eer en beveelt hem meer aan in de gunst Gods, dan geleerdheid, diepzinnige bespiegeling en de bekwaamheid om in *vreemde talen te spreken.* Dit is dat gedeelte van Mozes' karakter, dat de apostel aanhaalt als hij wil aantoonen dat Christus grooter is dan Mozes, want Mozes was slechts getrouw *als een dienstknecht*, maar Christus *als de Zoon*, Hebr. 3 : 2, 5, 6. God heeft het aan Mozes toevertrouwd om in alles Zijn wil aan Israel bekend te maken; Israel heeft het hem toevertrouwd om voor hen met God te handelen, en aan beiden was hij getrouw. In de behandeling der groote zaak zeide en deed hij alles wat aan een eerlijk Godvruchtig man betaamde, die niets anders op het oog had dan de eere Gods en Israels welzijn.

B. Mozes werd daarom geëerd met helderder openbaringen van Gods wil en met inniger gemeenschap met God dan ieder ander profeet. Hij zal: *a.* Meer dan eenig ander profeet van God hooren, helderder en duidelijker: *Van mond tot mond spreek Ik met hem*, of, *van aangezicht tot aangezicht*, Exod. 33 : 11, *gelijk een man met zijn vriend spreekt*, vrij en gemeenzaam, zonder verwarring of verschrikking als die, waaronder andere profeten soms geweest zijn, zooals Ezechiël en Daniël en zelfs Johannes, als God met hen sprak. Door andere profeten heeft God aan Zijn volk bestraffingen gezonden, en voorzeggingen van goed of kwaad, en die boodschappen Gods werden goed genoeg overgebracht in duistere bewoordingen, in beelden, en typen, en gelijkenissen; maar door Mozes heeft Hij aan Zijn volk wetten gegeven, en de inrichting van heilige inzettingen, die volstrekt niet in duistere bewoordingen overgebracht konden worden, maar in de duidelijkste en meest verstaanbare taal bekend gemaakt moesten worden. *b.* Hij zal meer dan eenig ander profeet van God zien; *de gelijkenis des Heeren zal hij aanschouwen*, zooals hij haar gezien heeft op Horeb, toen God Zijn naam voor hem uitriep. Toch zag hij slechts de *gelijkenis* des Heeren; engelen en verheerlijkte heiligen *zien altijd het aangezicht* onzes Vaders. Mozes bezat den geest der profetie op een hem eigen wijze, die hem ver boven alle andere profeten stelde, en toch is *de minste in het koninkrijk der hemelen meerder dan hij*, en nog veel meer wordt hij door onzen Heere Jezus overtroffen, Hebr. 3 : 1 en verv.

Laat nu Mirjam en Aäron eens bedenken wie het was, dien zij beleedigden. *Waarom dan hebt gijlieden niet gevreesd tegen Mijn knecht, tegen Mozes, te spreken?* Hoe durft gij een dienstknecht van Mij beleedigen, inzonderheid een dienstknecht als Mozes, die een vriend, een vertrouweling, een bezorger is van het huis?" Hoe durfden zij spreken tot smart en smaad van iemand, tot wiens lof God zóóveel te zeggen heeft? Konden zij niet verwachten dat God er vertoornd om zou wezen, het als eene beleediging van Hemzelven zou beschouwen? Wij hebben reden om bevreesd te zijn om iets tegen de dienstknechten van God te zeggen of te doen; het is op ons gevaar zoo wij het doen, want God zal hunne zaak verdedigen, en Hij acht dat *wie hen aanraakt Zijn oogappel aanraakt.* Het is gevaarlijk *Christus' kleinen te ergeren*, Matth. 18 : 6. Diegenen zijn inderdaad wel verwaand en *vermetel, die niet schromen de heerlijkheden te lasteren*, 2 Petrus 2 : 10.

III. Nadat God hun aldus hunne verkeerdheid en dwaasheid onder het oog had gebracht, toonde Hij hun daarna Zijn misnoegen, vers 9. *Zoo ontstak des Heeren toorn tegen hen*, waarvan misschien merkbare teekenen werden gegeven in de kleur der wolk of misschien in bliksemstralen, die er uit kwamen. Maar het was inderdaad aanduiding genoeg van Zijn ongenoegen, dat Hij wegging, en niet eens hunne verontschuldiging wilde aanhooren, want dat had Hij niet noodig, *Hij verstond van verre hunne gedachten*, en aldus wilde Hij toonen dat Hij misnoegd was. Het wegnemen van Gods tegenwoordigheid onder ons is het stelligste en treurigste teeken van Gods misnoegen op ons. Wee ons als Hij heengaat, en Hij gaat nooit heen, vóór wij Hem door onze zonde en dwaasheid van ons wegdrijven.

10. En de wolk week van boven de tent; en ziet, Mirjam was melaatsch, wit als de sneeuw. En Aäron zag Mirjam aan, en ziet, zij was melaatsch. 11. Daarom zeide Aäron tot Mozes: Och, mijn heer, leg toch niet op ons de zonde, waarmede wij zottelijk gedaan, en waarmede wij gezondigd hebben! 12. Laat haar toch niet zijn als een doode, van wiens vleesch, als hij uit zijns moeders lijf uitgaat, de helft wel verteerd is! 13. Mozes dan riep tot den HEERE, zeggende: O God! heel haar toch! 14. En de HEERE zeide tot Mozes: Zoo haar vader smadelijk in haar aangezicht gespogen had, zou zij niet zeven dagen beschaamd zijn? Laat haar zeven dagen buiten het leger gesloten, en daarna aangenomen worden! 15. Zoo werd Mirjam buiten het leger zeven dagen gesloten; en het volk verreisde niet, totdat Mirjam aangenomen werd. 16. Maar daarna verreisde het volk van Hazeröth, en zij legerden zich in de woestijn van Paran.

I. Hier is Gods oordeel over Mirjam, vers 10. *De wolk week van boven* dat deel van *den taber-*

nakel ten teeken van Gods misnoegen, en terstond werd Mirjam melaatsch. Als God heengaat, komt kwaad; verwacht geen goed als God heengaat. De melaatschheid was een krankheid, die dikwijls onmiddellijk door de hand Gods werd opgelegd als straf voor een bijzondere zonde, zooals op Gehazi wegens liegen, op Uzzia wegens het inbreuk maken op het priesterambt, en hier op Mirjam wegens twisten en oneenigheid veroorzaken tusschen bloedverwanten. De plaag der melaatschheid kwam waarschijnlijk uit in haar gelaat, zoodat het aan allen bleek, dat zij er mede bezocht was, en wel met de ergste soort er van, want zij was melaatsch, wit als de sneeuw, niet slechts zoo wit, maar ook zoo zacht als de sneeuw; het vleesch verloor zijne vastheid, zooals wanneer er verrotting in is. Haar vuile tong (zegt bisschop Hall) wordt terecht gestraft met een vuil gelaat, en hare dwaasheid om als mededingster van Mozes te willen optreden, is nu openbaar geworden voor alle menschen, want iedereen ziet zijn gelaat schitteren; en het hare melaatsch. Terwijl Mozes een sluier noodig heeft, om zijn glans te verbergen, heeft Mirjam er een noodig om haar schande te verbergen. Krankheden, die ons op de een of andere wijze misvormen, moeten beschouwd worden als eene bestraffing van onzen hoogmoed, en gebruikt tot genezing van dien hoogmoed, en onder zulke vernederende beschikkingen van Gods voorzienigheid behooren wij zeer nederig te zijn. Het is een teeken dat het hart waarlijk hard is, als het vleesch gedood wordt, terwijl de begeerlijkheden van het vleesch niet gedood zijn. Het schijnt dat deze plaag op Mirjam bedoeld was als eene verklaring van de wet op melaatschheid, Levit. 13, want er wordt naar verwezen bij de herhaling dier wet, Deut. 24 : 8. 9.

Mirjam was met melaatschheid geslagen, maar niet Aäron, omdat zij de eerste is geweest in de overtreding, en God een verschil wilde stellen tusschen hen, die misleiden, en hen, die misleid worden. Aärons ambt heeft hem niet tegen Gods misnoegen beschut, maar wel geholpen om hem tegen dit teeken van Zijn misnoegen te beveiligen; het zou hem niet slechts voor het oogenblik geschorst hebben in zijne bediening, toen hij zoo slecht gemist kon worden, (daar er behalve hem en zijn twee zonen geen andere priesters waren) maar het zou voor hem en zijn ambt smadelijk zijn geweest, en een blijvende vlek op zijn geslacht. Als priester had Aäron te oordeelen over melaatschheid, en het vervullen van dit deel van zijn ambt bij deze gelegenheid, toen hij *Mirjam aanzag, en zie, zij was melaatsch*, was een genoegzame beschaming voor hem. In haar was hij zelf getroffen, en hij kon haar niet melaatsch verklaren zonder te blozen en te sidderen, wetende dat hij zelf even schuldig was. Dit oordeel over Mirjam kan ons nuttig zijn als eene waarschuwing om ons er voor te wachten den Heere Jezus eene beleediging aan te doen. Indien zij aldus gekastijd werd wegens haar spreken tegen Mozes, wat zal er dan worden van hen, die tegen Christus spreken?

II. Aäron's onderwerping hierop, vers 11, 12. Hij verootmoedigt zich voor Mozes, belijdt zijne schuld, en bidt om vergeving. Hij, die zooeven zich nog met zijne zuster vereenigd had in te spreken tegen Mozes, is hier genoodzaakt om voor zich en zijne zuster een ootmoedig verzoek tot hem te richten, hem ten hoogste te verheffen (alsof hij Gods macht had om te vergeven en te genezen) dien hij zoo kort tevoren gekrenkt en verlaagd had. Zij, die de heiligen en dienstknechten Gods vertreden, zullen eenmaal zeer blijde zijn om hen zich tot vrienden te maken, op zijn laatst in de andere wereld, zooals de dwaze maagden vriendschapsdienst verzochten van de wijze maagden, toen zij haar om een weinig olie vroegen, en de rijke man Lazarus tot vriend begeerde om een weinig waters door hem te bekomen; en wellicht reeds in deze wereld, zooals Jobs vrienden, voor wie Job moest bidden, en hier Aäron bij Mozes, Openb. 3 : 9. In zijne onderwerping:

1. Belijdt hij zijn eigen en zijner zusters zonde, vers 11. Hij spreekt eerbiedig tot Mozes, van wien hij met geringachting had gesproken, noemt hem zijn *heer*, en wendt nu den smaad op zichzelven, spreekt als iemand, die zich schaamt over hetgeen hij heeft gezegd; *wij hebben zottelijk gedaan, en wij hebben gezondigd.* Diegenen zondigen, en doen zottelijk, die anderen smaden en kwaad van hen spreken, inzonderheid van Godvruchtige menschen, en van hen, die met gezag zijn bekleed. Door het betoonen van berouw herroept men hetgeen men verkeerd gedaan of gezegd heeft, en beter is het, dat wij het verkeerd gezegde of gedane herroepen, dan in die zonde te volharden en er door veroordeeld te worden.

2. Hij vraagt Mozes om vergeving: *leg toch niet op ons de zonde.* Aäron moest zijne gave naar het altaar brengen, maar, wetende dat zijn broeder iets tegen hem had, was hij, eerder dan ieder ander, verplicht zich met zijn broeder te verzoenen, ten einde bevoegd te wezen om zijne gave te offeren. Sommigen denken dat die snelle onderwerping, waartoe God hem bereid zag, datgene geweest is, hetwelk voorkwam dat hij, evenals zijne zuster, met melaatschheid geslagen werd.

3. Hij wekt Mozes' medelijden op met den treurigen staat zijner zuster, vers 12. *Laat haar toch niet zijn als een doode*, dat is: „Laat haar toch niet gebannen blijven uit den omgang, alles verontreinigende wat zij aanraakt, en zelfs reeds boven den grond als een doode verrotten. Hij beschrijft de ellende van haar toestand, om zijn medelijden op te wekken.

III. Mozes' voorbede voor Mirjam, vers 13. *Hij riep tot den Heere* met luider stem; omdat de wolk, het symbool van Zijne tegenwoordigheid weg was en op een afstand stond, en om de vurigheid zijner bede uit te drukken, *o God! heel haar toch!* Hiermede heeft hij doen blijken dat hij haar de beleediging, die zij hem had aangedaan, van harte vergaf; dat hij haar niet bij God beschuldigd heeft, en niet om gerechtigheid tegen haar gevraagd had; zóó verre van dien, dat, toen God uit achting voor zijne eer haar gekastijd had, hij de eerste was om

het oordeel over haar af te bidden. Door dit voorbeeld wordt ons geleerd *te bidden voor degenen, die ons geweld doen,* en geen behagen te vinden in de meest rechtvaardige straf, die door God of menschen opgelegd wordt aan hen, die ons schade of nadeel hebben toegebracht, of ons hebben beleedigd. Jerobeams verdorde hand werd genezen op het ernstiglijk bidden van den man Gods, tegen wien zij uitgestrekt was, 1 Kon. 13 : 6. Zoo werd Mirjam hier genezen op het gebed van Mozes, dien zij had beleedigd, en Abimelech op het gebed van Abraham, Gen. 20 : 17. Mozes had kunnen terugtreden, en gezegd hebben: „Zij heeft wat zij verdient, laat het haar leeren een andermaal haar tong beter in bedwang te houden." Maar niet tevreden er mede, dat hij kon zeggen niet gebeden te hebben om die straf over haar, bidt hij ernstiglijk om de wegneming er van. Wij moeten er ons op toeleggen om dit voorbeeld van Mozes, en dat van onzen Heiland: *Vader, vergeef hun,* na te volgen.

IV. De schikking van deze zaak op zulk een wijze, dat goedertierenheid en gerechtigheid elkander kunnen ontmoeten.

1. Er wordt genade bewezen. Mirjam zal genezen worden. Mozes vergeeft haar, en God zal haar vergeven. (Zie 2 Cor. 2 : 10.) Maar:

2. Ook de gerechtigheid heeft plaats, daar Mirjam vernederd zal worden, vers 14. *Laat haar zeven dagen buiten het leger gesloten worden,* opdat zij zelve meer besef krijge van hare schuld en er berouw van hebbe, en opdat hare straf te meer openbaar worde, en geheel Israel er mede bekend zij en er door gewaarschuwd zal worden om niet oproerig te wezen. Indien Mirjam, de profetes, onder zulk een merk van vernedering komt wegens een haastig woord, gesproken tegen Mozes, wat kunnen wij dan verwachten op ons murmureeren? *Indien dit aan het groene hout gedaan wordt, wat zal aan het dorre geschieden?* Zie, hoe de menschen zich verkleinen en verlagen door de zonde, hunne heerlijkheid doen tanen, hunne eer in het stof leggen. Toen Mirjam God loofde, vonden wij haar aan het hoofd der vergadering en een der schitterendste sieraden er van, Exod. 15 : 20. Nu zij met God heeft getwist, vinden wij haar uitgeworpen als het drek en afschrapsel er van.

Er wordt een reden gegeven voor haar buitengesloten zijn van het leger gedurende zeven dagen, omdat zij aldus *de straf harer ongerechtigheid moet aannemen.* Indien haar vader, haar aardsche vader, haar slechts in het gelaat had gespogen, en aldus zijn ongenoegen tegen haar had te kennen gegeven, zou zij dan daarom niet zoo beschaamd en ontroerd zijn, en zoo bedroefd, omdat zij het had verdiend, dat zij zich in hare kamer zou opgesloten hebben, en niet in zijne tegenwoordigheid zou zijn verschenen, haar aangezicht niet getoond zou hebben in het gezin, zich schamende over hare dwaasheid. Indien nu zulk een eerbied verschuldigd is aan *de vaders van ons vleesch,* als zij ons kastijden, *hoeveel te meer dan niet aan den Vader der geesten!* Hebr. 12 : 9. Als wij onder de teekenen zijn van Gods ongenoegen over de zonde, dan betaamt het ons beschaamd te zijn, en neder te liggen in die schaamte, erkennende dat *onzer is de beschaamdheid des aangezichts.* Als wij ons door eigen schuld en dwaasheid blootstellen aan den smaad en de minachting der menschen, de rechtvaardige bestraffing der kerk, of de kastijdingen van de Goddelijke voorzienigheid, dan moeten wij erkennen dat onze Vader ons rechtvaardig in het aangezicht spuwt, en beschaamd zijn.

V. De hindernis hierdoor veroorzaakt in den voortgang des volks, vers 15. *Het volk verreisde niet, totdat Mirjam aangenomen werd.* God verplaatste de wolk niet, en daarom hebben zij het leger niet verplaatst. Dit was bedoeld:

1. Als eene bestraffing voor het volk, dat zich bewust was gezondigd te hebben in de gelijkheid van Mirjams overtreding, door tegen Mozes te spreken. In zooverre zullen zij dus deelen in hare straf, dat het hun tocht naar Kanaän zal vertragen. Vele dingen zijn ons tegen, maar niets hindert ons zoo op onzen weg naar den hemel als de zonde.

2. Als een teeken van eerbied voor Mirjam. Indien het leger gedurende hare afzondering verreisd was, dan zou haar last en schaamte nog zooveel te grooter geweest zijn; in mededoogen voor haar zullen zij dus blijven, totdat haar ban is opgeheven en zij wederom aangenomen is, welke aanneming waarschijnlijk met de gewone plechtigheden voor de reiniging van melaatschen geschied is. Zij, die onder censuur en bestraffing zijn om de zonde moeten met groote teederheid behandeld worden, zij moeten niet *over* beladen worden, zelfs niet met de schande, die zij verdiend hebben, niet *als vijanden worden gehouden,* 2 Thess. 3 : 15, maar vergeven en vertroost worden, 2 Cor. 2 : 7. Zondaren moeten uitgeworpen worden met smart, en boetvaardigen aangenomen worden met blijdschap. Toen Mirjam weder aangenomen was, vertrok het volk naar de woestijn van Paran, die aan de zuidelijke grens van Kanaän was gelegen, en daarheen zou hun volgende marsch hen gebracht hebben, indien zij zichzelven den weg niet hadden versperd.

HOOFDSTUK XIII.

Het is een gedenkwaardige en zeer treurige geschiedenis, die in dit en het volgende hoofdstuk verhaald wordt van Israels terugkeer van de grenzen van Kanaän, toen zij gereed waren er den voet te zetten, en van het vonnis over hen om in de woestijn rond te dwalen en om te komen, wegens hun ongeloof en murmureeren. Er wordt van gesproken in Psalm 95 : 7 en verv., en gebruikt ter waarschuwing van ons Christenen in Hebr. 3 : 7 en verv. In dit hoofdstuk hebben wij: I. De zending van twaalf verspieders naar Kanaän, vers 1—16. II. De instructies, aan deze verspieders gegeven, vers 17—20. III. Hoe zij hunne opdracht volbracht hebben naar deze instructies, en hun terugkeer na hun onderzoek, vers 21—25. IV. Het rapport, dat zij in het leger van Israel hebben uitgebracht, vers 26—33.

En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 2. Zend u mannen uit, die het land Kanaän verspieden, hetwelk Ik den kinderen Israels geven zal; van elken stam zijner vaderen zult

gijlieden een man zenden, zijnde ieder een overste onder hen. 3. Mozes dan zond hen uit de woestijn van Paran, naar den mond des HEEREN; al die mannen waren hoofden der kinderen Israels. 4. En dit zijn hunne namen: van den stam van Ruben, Sammua, de zoon van Zaccur. 5. Van den stam van Simeon, Safat, de zoon van Hori. 6. Van den stam van Juda, Kaleb, de zoon van Jefunne. 7. Van den stam van Issaschar, Jigeal, de zoon van Jozef. 8. Van den stam van Efraïm, Hosea, de zoon van Nun. 9. Van den stam van Benjamin, Palti, de zoon van Rafu. 10. Van den stam van Zebulon, Gaddiël, de zoon van Sodi. 11. Van den stam van Jozef, voor den stam van Manasse, Gaddi, de zoon van Susi. 12. Van den stam van Dan, Ammiël, de zoon van Gemalli. 13. Van den stam van Aser, Sethur, de zoon van Michael. 14. Van den stam van Nafthali, Nachbi, de zoon van Wofsi. 15. Van den stam van Gad, Guel, de zoon van Machi. 16. Dit zijn de namen der mannen, die Mozes zond, om dat land te verspieden; en Mozes noemde Hosea, den zoon van Nun, Jozua. 17. Mozes dan zond hen, om het land Kanaän te verspieden; en hij zeide tot hen: Trekt dit henen op tegen het zuiden, en klimt op het gebergte; 18. En beziet het land, hoedanig het zij, en het volk, dat daarin woont, of het sterk zij of zwak, of het weinig zij of veel; 19. En hoedanig het land zij, waarin hetzelve woont, of het goed zij of kwaad; en hoedanig de steden zijn, in dewelke hetzelve woont, of in legers, of in sterkten; 20. Ook hoedanig het land zij, of het vet zij of mager, of er boomen in zijn of niet; en versterkt u, en neemt van de vrucht des lands. Die dagen nu waren de dagen der eerste vruchten van de wijndruiven.

1. Wij hebben hier orders gegeven, om verspieders te zenden om het land Kanaän te onderzoeken. Hier wordt gezegd dat God Mozes bevolen heeft om hen te zenden, vers 1, 2, maar het blijkt uit de herhaling van de geschiedenis daarna, Deut. 1 : 22, dat het voorstel er toe van het volk is uitgegaan. Zij kwamen tot Mozes, zeggende: *Laat ons mannen voor ons aangezicht henenzenden, die ons het land uitspeuren,* Deut. 1 : 22, en het was de vrucht van hun ongeloof. Zij wilden er Gods woord niet voor aannemen, dat het een goed land was, en dat Hij hen ongetwijfeld in het bezit er van zou stellen. Zij konden geen vertrouwen stellen in de wolk- en vuurkolom om hun den weg er heen te wijzen, en hadden een beteren dunk van hun eigen beleid dan van Gods wijsheid. Hoe ongerijmd was het dat zij heen zonden om een land uit te speuren, dat God zelf reeds voor hen uitgespeurd had; naar den weg er heen te vragen, als God zelf het op zich had genomen, om hun den weg er heen te wijzen! Maar aldus storten wij ons in het verderf door meer geloof te schenken aan de voorstellingen der zinnen dan aan de Goddelijke openbaring; wij wandelen door aanschouwen, niet door geloof, terwijl toch, *indien wij de getuigenis der menschen aannemen, de getuigenis van God ongetwijfeld meerder is.* Toen het volk met dit voorstel bij Mozes kwam, heeft hij (wellicht het ongeloof niet bespeurende, dat er in lag opgesloten) God er over geraadpleegd, die hem zeide het volk hierin ter wille te zijn, en verspieders voor hen heen te zenden. „Laat hen wandelen in hunne raadslagen." Toch was God op geenerlei wijze medeplichtig aan de zonde, die volgde, want het zenden dezer verspieders was zoo weinig de oorzaak der zonde, dat, indien de verspieders hun plicht hadden gedaan, en het volk den zijnen, het tot bevestiging en versterking van hun geloof zou gestrekt hebben, en hun goeden dienst zou hebben bewezen.

2. De personen benoemd, om in dien dienst te worden gebruikt, vers 4 en verv. *Eén uit iederen stam,* opdat het zou blijken de daad des volks in het algemeen te wezen, en oversten, personen van aanzien in hun stam, sommigen van de oversten over duizenden of honderden, ten einde aan het gezantschap meer geloofwaardigheid bij te zetten. Dit was bedoeld ten beste, maar het bleek die slechte uitwerking te hebben, dat de hoedanigheid van de personen maakte, dat aan hun slecht rapport des te meer geloof werd geschonken, en dat het grooter invloed uitoefende op het volk. Sommigen denken dat zij allen genoemd worden om den wille der twee goeden onder hen, Kaleb en Jozua. Er wordt hier nota genomen van de naamsverandering van Jozua bij deze gelegenheid, vers 16. Hij was Mozes' dienaar, maar hoewel hij van den stam van Efraïm was, was hij aangesteld als overste van de krijgsmacht, die tegen Amalek was uitgezonden. De naam, waarmede hij gewoonlijk genoemd en bekend was in zijn stam, was *Hosea,* maar Mozes noemde hem *Jozua* ten teeken van zijne genegenheid voor hem en macht over hem, en nu scheen hij bevolen te hebben, dat ook anderen hem aldus zullen noemen, en bepaald te hebben dat dit van nu voortaan zijn naam zou zijn. *Hosea* beteekent een bede om heil: *Behoud Gij; Jozua* beteekent een belofte van heil: *Hij zal behouden,* als antwoord op dat gebed; zoo nauw is de verwantschap tusschen gebeden en beloften. Gebeden overmogen voor beloften, en beloften leiden en moedigen aan tot gebed. Sommigen denken dat Mozes, door de eerste lettergreep van den naam Jehovah vóór zijn naam te plaatsen, waardoor *Hosea* in *Jehoshua* veranderd wordt, bedoeld heeft hem te eeren, èn hem voor dezen en volgende diensten aan te moedigen met de verzekering van Gods tegenwoordigheid. Toch wordt hij later nog Hosea genoemd, Deut. 32 : 44. *Jezus* is dezelfde naam als Jozua, en het is de naam van onzen Heere Christus, van wien Jozua een type was, als opvolger van Mozes, Israels overste en veroveraar van Kanaän. Er was nog een ander van dien naam, die ook een type van Christus is geweest, Zach, 6 : 11. Jozua was de verlosser van Gods volk van de machten van

Kanaän, maar Christus is hun Verlosser van de machten der hel.

3. De instructies, welke aan deze verspieders gegeven werden. Zij werden langs den naasten weg naar Kanaän gezonden, om het land te doorreizen en van zijn tegenwoordigen toestand bericht te brengen, vers 17. Er worden hun twee punten van onderzoek opgedragen: *a.* Betreffende het land zelf: *Beziet het land*, vers 18, en in vers 19, *hoedanig het land zij*; ziet, of *het goed zij, of kwaad*, en vers 20, *of het vet zij of mager*. Alle deelen der aarde deelen niet gelijkelijk in den zegen harer vruchtbaarheid; sommige landen zijn gezegend met een rijker grond dan anderen. Mozes zelf was wèl overtuigd, dat Kanaän een zeer goed land was, maar hij zond deze verspieders om een bericht er van te brengen ter overtuiging van het volk, zooals Johannes de Dooper tot Jezus gezonden heeft, om te vragen of Hij de Christus was, niet ter inlichting van hemzelven, maar van hen die hij zond. Zij moeten er op letten of de lucht er al of niet gezond was, waaruit de grond bestond en welke voortbrengselen hij opleverde, en ter meerdere voldoening en overtuiging van het volk, moeten zij eenige vruchten des lands medebrengen. *b.* Betreffende de inwoners: hun aantal, velen of weinigen; hun grootte, of het krachtige, gezonde lieden zijn, of zwakke; hunne woningen: of zij in tenten woonden, of in huizen, in open dorpen, of in ommuurde steden; of de boomen er in het wilde stonden, zooals in landen, die door de onkunde en traagheid der bewoners niet bebouwd zijn, of dat zij afgehouwen waren, zoodat er vlak en open land is, geschikt om beploegd en bezaaid te worden.

Dat waren de dingen, waarnaar zij een onderzoek moesten instellen. Er was misschien in den laatsten tijd niet zooveel verkeer tusschen Egypte en Kanaän als in Jakobs tijd, want anders hadden zij omtrent deze dingen wel inlichtingen kunnen inwinnen, zonder mannen uit te zenden om er onderzoek naar te doen. Let op het nut en voordeel, dat wij kunnen ontleenen aan boeken en geleerdheid, die hen, welke er belang in stellen, bekend kunnen maken met den staat en toestand van vreemde landen, die op veel grooteren afstand zijn, dan Kanaän nu van Israel was, zonder deze moeite en onkosten.

Mozes zendt de verspieders heen met dit woord: *versterkt u*, te kennen gevende, dat zij niet alleen zelven bemoedigd moeten zijn onder de moeilijkheden van deze reis, maar dat zij ook met een bemoedigend bericht tot het volk moeten komen, en de zaken in het beste licht moesten voorstellen. Zij werden niet slechts op een groote onderneming uitgezonden, waarvoor vastberadenheid en overleg noodig waren, maar er was hun ook een belangrijke zaak opgedragen, die zij getrouwelijk moesten behartigen.

21. Alzoo trokken zij op, en verspiedden het land, van de woestijn Zin af tot Rechob toe, waar men gaat naar Hamath. 22. En zij trokken op in het zuiden, en kwamen tot Hebron toe, en daar waren Ahiman, Sesai en Talmai, kinderen van Enak; Hebron nu was zeven jaren gebouwd vóór Zoan in Egypte. 23. Daarna kwamen zij tot het dal Eskol, en sneden van daar een rank af, met een tros wijndrijven, dien zij droegen met tweeën, op een draagstok; ook van de granaatappelen en van de vijgen. 24. Diezelve plaats noemde men het dal Eskol, ter oorzake van den tros, dien de kinderen Israels van daar afgesneden hadden. 25. Daarna keerden zij weder van het verspieden des lands, ten einde van veertig dagen.

Wij hebben hier een kort bericht van het opnemen des lands door de verspieders.

1. Zij zijn het geheele land doorgetrokken, van Zin in het zuiden, tot Rechob bij Hamath in het noorden, vers 21. Zie Hoofdst. 34 : 3, 8. Het is waarschijnlijk dat zij niet allen tezamen reisden, ten einde geen achterdocht op te wekken en gevangen genomen te worden, waarvoor wel gevaar bestond indien de Kanaänieten wisten (en men zou denken dat zij dit wel moesten weten) hoe nabij de Israelieten waren, maar zich in onderscheidene groepjes verdeelden, om aldus onverdacht als reizigers te kunnen voorttrekken.

2. Zij namen inzonderheid nota van Hebron, vers 22, waarschijnlijk omdat dicht bij die plaats de spelonk van Machpela lag, Gen. 23 : 2, waarin de aartvaders begraven waren, en wier doode lichamen, als het ware, het land in bezit hielden voor hunne nakomelingen. Aan dit graf inzonderheid hebben zij een bezoek gebracht, en de daar nabij gelegen stad vonden zij in het bezit van de kinderen Enaks, die hier genoemd worden. In die plaats, waar zij de grootste *aan*moediging verwachtten, vonden zij de grootste *ont*moediging. Waar de lichamen hunner voorouders bezit *voor* hen hielden, hielden de reuzen bezit *tegen* hen. Er wordt ons medegedeeld, dat zij *optrokken in het zuiden en tot Hebron kwamen*, dat is „inzonderheid Kaleb", zeggen de Joden, want van zijne aanwezigheid aldaar vinden wij uitdrukkelijk melding gemaakt in Jozua 14 : 9, 12, 13. Maar dat ook anderen van de verspieders er geweest zijn, blijkt uit hunne beschrijving van de Enakim, vers 33.

3. Zij brachten een druiventros mede en sommige andere vruchten des lands, als een bewijs hoe buitengewoon goed een land het was. Waarschijnlijk hebben zij zich van deze vruchten voorzien, toen zij het land verlieten en terugkeerden. De druiventros was zóó groot en zóó zwaar, dat zij hem met hun tweeën op een draagstok droegen, vers 23, 24. De plaats, waar zij hem afsneden, werd daarnaar *het dal Eskol* genoemd, dat is: het *dal van den druiventros*, dien beroemden druiventros, die voor Israel beide een onderpand en voorproef was van al de vruchten van Kanaän. Zoo zijn de tegenwoordige vertroostingen, die wij smaken in gemeenschap met God, een voorsmaak van de verzadiging van vreugde, die wij verwachten in het hemelsche Kanaän. Daaraan kunnen wij zien wat de hemel is.

26. En zij gingen heen, en kwamen tot Mozes en tot Aäron, en tot de geheele vergadering der kinderen Israels, in de woestijn van Paran, naar Kades; en brachten bescheid weder aan hen, en aan de geheele vergadering, en lieten hun de vrucht des lands zien. 27. En zij vertelden hun, en zeiden: Wij zijn gekomen tot dat land, waarheen gij ons gezonden hebt; en voorwaar het is van melk en honig vloeiende, en dit is zijne vrucht. 28. Behalve dat het een sterk volk is, hetwelk in dat land woont, en de steden zijn vast, en zeer groot; en ook hebben wij daar kinderen van Enak gezien. 29. De Amalekieten wonen in het land van het zuiden; maar de Hethieten, en de Jebusieten, en de Amorieten wonen op het gebergte; en de Kanaänieten wonen aan de zee, en aan den oever der Jordaan. 30. Toen stilde Kaleb het volk voor Mozes, en zeide: Laat ons vrijmoedig optrekken, en dat erfelijk bezitten; want wij zullen dat voorzeker overweldigen! 31. Maar de mannen, die met hem opgetrokken waren, zeiden: Wij zullen tot dat volk niet kunnen optrekken, want het is sterker dan wij. 32. Alzoo brachten zij een kwaad gerucht voort van het land, dat zij verspied hadden, aan de kinderen Israels, zeggende: Dat land, hetwelk wij doorgegaan zijn, om het te verspieden, is een land, dat zijne inwoners verteert; en al het volk, hetwelk wij in het midden van hetzelve gezien hebben, zijn mannen van groote lengte. 33. Wij hebben ook daar de reuzen gezien, en de kinderen van Enak, van de reuzen; en wij waren als sprinkhanen in onze oogen, alzoo waren wij ook in hunne oogen.

Het is een wonder hoe het volk van Israel geduld had, om veertig dagen op de terugkomst der verspieders te blijven wachten, toen zij gereed stonden Kanaän binnen te treden in de volle zekerheid van voorspoed, die de Goddelijke macht hun gaf, en die zij in de onafgebroken reeks van wonderen, welke hun totnutoe hadden vergezeld, ervaren hadden. Maar zij mistrouwden Gods macht en belofte, en wilden liever in onzekerheid gehouden worden door hun eigen raadslagen, dan tot zekerheid gebracht worden door Gods verbond. O hoe staan wij door ons ongeloof onszelven in den weg! Eindelijk zijn de boden teruggekeerd, maar zij zijn niet eenstemmig in het bericht, dat zij brengen.

I. De meerderheid brengt een ontmoedigend rapport uit, waardoor aan het volk den moed benomen wordt om voorwaarts te gaan. En terecht worden de Israelieten overgelaten aan deze verzoeking, daar zij zoo groot vertrouwen hadden gesteld in het oordeel van menschen, terwijl zij het woord Gods hadden om op te vertrouwen. Het is rechtvaardig in God, om diegenen in een kracht der dwaling te laten komen, die de liefde der waarheid niet hebben aangenomen. Let op hun rapport:

1. Zij kunnen niet ontkennen dat het land van Kanaän een zeer vruchtbaar land is; de druiventros, dien zij medebrachten, was er het zichtbaar bewijs van, vers 27. God had hun een land beloofd, vloeiende van melk en honig, en de booze verspieders zelf erkennen dat het zulk een land is. Zoo zal God zelfs uit den mond der tegenstanders verheerlijkt worden, en de waarheid Zijner belofte worden betuigd. En toch gaan zij daarna zichzelven tegenspreken, als zij zeggen, vers 32. *Het is een land, dat zijne inwoners verteert*, alsof het wel melk en honig en druiven opleverde, maar gebrek had aan andere levensbehoeften. Sommigen denken dat er toen juist een groote plaag in het land was, die zij aan de wijsheid der Goddelijke voorzienigheid hadden moeten toeschrijven, die aldus het aantal hunner vijanden verminderde, ten einde hun de verovering gemakkelijk te maken; maar zij hebben er aanleiding in gevonden om een blaam op het land te leggen. Om deze onredelijke vrees voor een plaag in Kanaän, werden zij terecht terstond afgesneden door een plaag in de woestijn, Hoofdst. 14:37. Maar:

2. Zij stellen het voor alsof de verovering van het land volstrekt onuitvoerbaar zal zijn, en dat iedere poging daartoe vruchteloos zal wezen. Het volk is sterk, vers 28, het zijn mannen van *goote lengte*, vers 32; *sterker dan wij*, vers 31. De steden worden beschreven als onneembare sterkten, zij zijn *vast, en zeer groot*, vers 28. Maar niets heeft hun kwade bedoeling meer in de hand gewerkt, dan hunne beschrijving van de reuzen. *Ook hebben wij daar de kinderen van Enak gezien*, vers 28; en wederom: *Wij hebben ook daar de reuzen gezien, de kinderen Enaks, van de reuzen*, vers 32. Zij spraken alsof zij reeds sidderden door hen te noemen, zooals zij gesidderd hadden toen zij hen zagen. „O die schrikkelijke reuzen! Toen wij in hunne nabijheid kwamen, *waren wij als sprinkhanen in onze oogen*, niet slechts klein en zwak maar bevend en verschrikt." Vergelijk Job 39 : 23. *Zult gij het beroeren als een sprinkhaan?* Ja meer: *alzoo waren wij ook in hunne oogen.* Zij zagen op ons met evenveel minachting, als wij op hen zagen met vrees en verschrikking." Zoodat hun oordeel over de geheele zaak is: *Wij zullen tot dat volk niet kunnen optrekken*, vers 31, en daarom moeten wij andere maatregelen nemen.

Nu zouden zij, zelfs als zij hun oordeel hadden moeten gronden op hetgeen naar menschelijk inzien waarschijnlijk was, niet van lafhartigheid vrij te pleiten zijn geweest. Waren dan de heirscharen Israels niet zeer talrijk? Zes maal honderd duizend krachtige mannen, uitnemend gerangschikt, nauw aaneengesloten, volkomen vereenigd in belangen en neiging, vormden een leger, zóó geducht, als wellicht ooit een te velde gebracht was; menigeen, dat minder sterk was, heeft wellicht grooter daden gedaan dan de verovering van Kanaän was, getuige het leger van Alexander de Groote. Mozes, hun opperbevelhebber was een wijs en kloekmoedig man, en zoo het volk een kloek besluit had genomen en zich dapper had gedragen, wie zou dan bestand zijn geweest tegen

hen? Het is waar, de Kanaänieten waren sterk, maar zij waren verstrooid, vers 29. *Sommigen wonen in het zuiden, anderen in het gebergte;* zoodat zij, op een afstand van elkander zijnde, niet snel met elkander vereenigd konden worden, en van wege hun verschillende belangen zouden zij ook niet lang bij elkander kunnen blijven om aan Israel het hoofd te bieden. Het land vruchtbaar zijnde, kon het leger er gemakkelijk onderhouden worden; en hoewel de steden versterkt waren, zouden die hun vanzelf in handen vallen, als zij de inwoners in het open veld hadden verslagen. En wat nu eindelijk de reuzen betreft, hun overmatige lengte zou hen een des te beter doelwit doen zijn, en die het grootste, zwaarste lichaam hebben, hebben niet altijd den meesten moed in het hart.

Zij verdienden dus als lafhartigen bekend te staan; maar dat was niet het ergste, de Schrift brandmerkt hen als ongeloovigen. Zij behoefden geen rekening te houden met hetgeen naar menschelijk inzien waarschijnlijk was, want: *a.* Zij hadden de onmiskenbare teekenen van Gods tegenwoordiigheid onder hen, en zij hadden de verzekering, dat Hij Zijne macht ten hunnen behoeve zou aanwenden. „De Kanaänieten waren sterker dan Israel". Gesteld dat dit zoo was; maar waren zij ook sterker dan Israels God? „Wij zullen niet tegen hen kunnen overmogen"; maar zou de almachtige God het niet kunnen? Is Hij dan niet in het midden van ons? Gaat Hij niet voor ons henen? Is er iets dat voor Hem onmogelijk is? Waren wij als sprinkhanen in de oogen der reuzen, en zij dan niet minder dan sprinkhanen in de oogen Gods? „Hunne steden zijn versterkt tegen ons"; maar zijn zij ook versterkt tegen den hemel? *b.* Zij hebben groote ervaring opgedaan van de kracht van Gods arm, opgeheven en ontbloot ten hunnen behoeve. Waren niet de Egyptenaren evenveel sterker dan zij, als de Kanaänieten? En toch, zonder dat door Israel een zwaard werd getrokken of een enkele slag geleverd werd, zijn Egyptes wagenen en ruiters verslagen en vernietigd. Door de Amalekieten zijn zij onder zeer ongunstige omstandigheden aangevallen, en toch werden dezen verslagen. Wonderen waren toenmaals hun dagelijksch brood; en, al was er niets anders: een leger, zoo goed geproviandeerd als het hunne was, zoo ruim, en geheel kosteloos, moest wel op iedere andere macht het voordeel hebben. En bovendien: *c.* Er waren hun bijzondere beloften gedaan van overwinning en voorspoed; God had aan Abraham de sterkste verzekeringen gegeven, dat Hij zijn zaad in het bezit zal stellen van dat land, Gen. 25 : 18; 17 : 8. Door Mozes had Hij hun uitdrukkelijk beloofd, dat Hij *de Kanaänieten zal uitdrijven*, en dat Hij *hen allengskens van hun aangezicht zal uitstooten*, Exod. 23 : 30. En als zij na dat alles nu nog zeggen: *Wij zullen tot dat volk niet kunnen optrekken*, dan is dit hetzelfde alsof zij zeiden: „God kan Zijn woord niet houden, Hij is niet bij machte Zijne belofte te vervullen". Eigenlijk kwam het er op neer, dat zij Hem tot een leugenaar maakten, Hem zeiden dat Hij meer op zich had genomen dan Hij tot stand kon brengen. Wij hebben een korte beschrijving van hunne zonde, waarmede zij de gansche vergadering besmet hebben; *Zij versmaadden het gewenschte land; zij geloofden Zijn woord niet*, Psalm 106 : 24. Hoewel zij het, na gedaan onderzoek, zoo *goed* bevonden als Hij gezegd had dat het was, *een land, vloeiende van melk en honig*, wilden zij het toch niet zoo *zeker* het hunne gelooven, als Hij gezegd had dat het het hunne zijn zou; zij wanhoopten er aan het te verkrijgen, hoewel de eeuwige Waarheid zelve het hun verpand had. Dit nu is de voorstelling der booze verspieders.

II. Kaleb moedigde hen aan om voorwaarts te gaan, hoewel hij alleen door Jozua hierin ondersteund werd, vers 30. *Kaleb stilde het volk*, dat hij in gisting zag komen, nog *vóór Mozes* zelven, wiens glinsterend gelaat hen niet verschrikte of in ontzag hield, toen zij weerspannig begonnen te worden. De naam *Kaleb* beteekent *geheel hart*, en hij beantwoordde aan zijn naam; hij was zelf kloek en krachtig en zou ook het volk aldus gemaakt hebben, indien zij naar hem hadden willen luisteren. Indien Jozua gepoogd had den storm het hoofd te bieden, hij zou, als dienaar van Mozes verdacht zijn geworden van partijdigheid, en daarom heeft hij dit wijselijk vooreerst aan Kaleb overgelaten, die van den stam van Juda, den leidenden stam was, en dus het meest bevoegd om gehoord te worden. Kaleb had de sterkte der inwoners evengoed gezien en opgemerkt als zijne collega's, en over de geheele zaak spreekt hij:

1. Met een volkomen zekerheid van voorspoed en welslagen. *Wij zullen het land voorzeker overweldigen;* wij zullen, hoe sterk de inwoners ook zijn, hen volkomen kunnen ten onderbrengen.

2. Hij moedigt het volk aan om voorwaarts te gaan, en, daar hij tot de voorhoede behoorde, spreekt hij als een man, die vast besloten is, om hen met kloekmoedigheid aan te voeren: *Laat ons vrijmoediglijk optrekken*, één stouten stap doen, één stouten slag slaan, en de zaak zal geschied zijn; het is alles het onze, zoo wij slechts den moed hebben om het tot het onze te maken. *„Laat ons optrekken en dat erfelijk bezitten."* Hij zegt niet: „Laat ons optrekken en het veroveren", dit beschouwt hij als reeds zoo goed als gedaan; maar: „Laat ons optrekken en het bezitten, er is niets anders te doen dan binnen te rukken, en de bezitting te nemen, die God, onze groote Heere, bereid is ons te geven." *Elk rechtvaardige is moedig als een jonge leeuw.* Moeilijkheden op den weg der verlossing nemen af en verdwijnen voor een levend, werkzaam geloof in de macht en de belofte Gods. *Alle dingen zijn mogelijk*, zoo zij slechts beloofd zijn, *aan hem die gelooft.*

HOOFDSTUK XIV.

Dit hoofdstuk geeft ons een bericht van den noodlottigen twist tusschen God en Israel, toen Hij wegens hun murmureeren en ongeloof zwoer in Zijn toorn, dat zij niet zouden ingaan in Zijne rust. Hier is:

I. De opstand van Israel tegen God na het rapport van de booze verspieders, vers 1—4. II. De vruchtelooze poging van Mozes en Aäron, Kaleb en Jozua om het oproer te stillen, vers 5—10. III. Hun algeheele ondergang rechtvaardiglijk gedreigd door een beleedigd God, vers 11—12. IV. Mozes' nederige voorbede voor hen, vers 13—19. V. Een verzachting van het vonnis als verhooring van Mozes' gebed: zij zullen niet allen verdaan worden; maar het raadsbesluit gaat uit, bekrachtigd door een eed, aangekondigd aan het volk, telkens en nogmaals, dat deze geheele vergadering in de woestijn zal omkomen, en, behalve Jozua en Kaleb, geen hunner Kanaän zal binnentreden, vers 20—35. VI. De dood van de booze verspieders, vers 36—39. VII. De bestraffing, gegeven aan hen, die desniettemin wilden voorttrekken, vers 40—45. En dit is geschreven ter onzer waarschuwing, OPDAT WIJ NIET IN HETZELFDE VOORBEELD DER ONGELOOVIGHEID VALLEN.

Toen verhief zich de geheele vergadering, en zij hieven hunne stem op, en het volk weende in dienzelven nacht. 2. En al de kinderen Israels murmureerden tegen Mozes en tegen Aäron; en de geheele vergadering zeide tot hen: Och of wij in Egypteland gestorven waren; of, och of wij in deze woestijn gestorven waren! 3. En: waarom brengt ons de HEERE naar dat land, dat wij door het zwaard vallen, en onze vrouwen, en onze kinderkens ten roof worden? Zou het ons niet goed zijn naar Egypte weder te keeren? 4. En zij zeiden de een tot den ander: Laat ons een hoofd opwerpen, en wederkeeren naar Egypte!

Hier zien wij welk kwaad de booze verspieders door hun oneerlijke voorstelling der zaken hebben teweeggebracht. Wij kunnen onderstellen dat deze twaalf mannen, die gezonden waren om een onderzoek in te stellen nopens Kanaän, de zaak onder elkander hadden besproken, eer zij hun rapport in het openbaar hebben uitgebracht. Kaleb en Jozua hebben waarschijnlijk het uiterste gedaan om de anderen tot hun gevoelen over te halen; en indien zij slechts overeen hadden kunnen komen om Kaleb als hun woordvoerder te laten optreden, hetgeen hem, naar de plaats die hij innam, toekwam, dan zou alles nog wel geweest zijn; maar de booze verspieders schijnen uit zuiveren tegenstand tegen Mozes en Aäron die muiterij moedwillig beraamd te hebben, hoewel zij er voor zichzelf geen voordeel van konden behalen, tenzij dan dat zij hoopten tot aanvoerders gekozen te worden in den terugtocht naar Egypte, dien zij nu in den zin kregen. Maar wat was er het einde van? Hen, die zij zochten te believen, zien wij in deze verzen in de uiterste kwelling en onrust, en vóór het einde van het hoofdstuk zijn zij ten verderve gebracht. Merk op:

I. Hoe het volk zich verbitterde en kwelde. *Zij hieven hunne stem op en weenden*, vers 1, meer geloof schenkende aan het rapport der verspieders dan aan het woord van God, en zich inbeeldende dat hun toestand wanhopig was. Zij vierden den teugel aan hunne hartstochten, en wisten zich niet in bedwang te houden. Als dwaze, ondeugende kinderen begonnen zij te weenen zonder te weten waarom. En alsof reeds alles verloren was, zaten zij neder en bleven *den geheelen nacht weenen*. Ongeloof of wantrouwen in God is een zonde, die zichzelve straft. De treurenden der wereld zijn talrijker dan de treurenden Gods, en *de droefheid der wereld werkt den dood*.

II. Hoe zij hunne regeerders beleedigden en trotseerden; zij *murmureerden tegen Mozes en tegen Aäron*, en in hen smaadden zij den Heere, vers 2, 3. De vergadering der oudsten begon de ontevredenheid, vers 1, maar weldra verspreidde zij zich door het geheele leger, want *al de kinderen Israels murmureerden*. Nijd en ontevredenheid verspreidden zich als een loopend vuur onder de onnadenkende menigte, aan wie gemakkelijk geleerd wordt *de heerschappij te verwerpen en de heerschappij te lasteren*, Judas: 8.

1. Zij zien terug met een ontevredenheid zonder oorzaak. Zij wenschen in Egypte te zijn gestorven met de eerstgeborenen, die aldaar gedood werden, of in de woestijn met hen, die kort tevoren gedood waren door de plaag, die wegens hun lusten over hen gekomen was. Zie den waanzin van onbeteugelde hartstochten, waardoor de menschen roekeloos wegwerpen zelfs datgene wat de natuur het dierbaarst en kostelijkst acht, namelijk het leven. Nooit waren zooveel maanden zoo aangenaam doorgebracht, als die welke zij hadden doorgebracht sedert zij uit Egypte waren gekomen, beladen met eer, omringd door weldaden en gunstbewijzen, voortdurend onderhouden met het een of ander dat verrassend en verwonderlijk was, en toch, alsof hun dit alles niet der moeite waard was om voor te leven, wenschen zij in Egypte te zijn gestorven. En de ontzettende oordeelen, die God over hunne naburen bracht vanwege hunne zonde achtten zij zóó gering, dat zij wenschen gedeeld te hebben in hunne plagen, liever dan een aanval te moeten wagen op Kanaän. Zij wenschen liever als misdadigers te sterven onder Gods gerechtigheid, dan als overwinnaars te leven in Zijne gunst. Zij wenschen te sterven uit vrees van te zullen sterven, en hebben geen verstand genoeg om te redeneeren zooals de arme melaatschen, die, liever dan op staanden voet te sterven, zich in het leger des vijands waagden, *indien zij ons dooden, wij zullen maar sterven*, 2 Kron. 7 : 4. Hoe laag was het karakter van deze ontaarde Israelieten, die liever dan als krijgslieden te sterven op het veld van eer (indien het dan op zijn ergst kwam) met het zwaard in de vuist, begeeren te sterven als schurftige schapen in de woestijn.

2. Zij zien voorwaarts met wanhoop zonder oorzaak, het beschouwende als vaststaande, dat zij, zoo zij voorwaarts gaan, allen door het zwaard zullen sterven; en zij wenden voor, dat de oorzaak van hun groote vrees lag in hunne bezorgdheid voor hun vrouwen en kinderen, die, oordeelen zij, den Kanaänieten ten prooi zullen worden. En hiermede werpen zij goddeloosslijk een blaam op God zelf, alsof Hij hen herwaarts had gebracht met het doel om hen door het zwaard te laten vallen, en hun arme, onschuldige vrouwen en kinderen ten roof te laten worden. Zoo beschuldigden zij dan inderdaad God, die liefde is, van de snoodste boosaardigheid; en de eeuwige waarheid van

de laagste huichelarij, te kennen gevende dat al de vriendelijke dingen, die Hij tot hen gezegd en voor hen gedaan heeft totnutoe, slechts bedoeld waren om hen in een valstrik te lokken, en om het geheime voornemen te bedekken van hen allen in het verderf te storten. Vermetele onbeschaamdheid! Maar wat zal die tong niet tegen den hemel spreken, die met een helsch vuur is ontstoken? De duivel behoudt zijn invloed op het hart der menschen, door hun slechte gedachten nopens God in te blazen, alsof Hij lust had in den dood der zondaren, en zich verlustigde in het lijden en de ontberingen Zijner eigen dienstknechten, terwijl hij weet (hetzij wij het weten of niet) dat de gedachten, die Hij over ons denkt, *gedachten zijn des vredes, en niet des kwaads,* Jer. 29:11.

III. Hoe zij eindelijk tot het wanhopig besluit kwamen om, instede van voorwaarts te gaan naar Kanaän, terug te gaan naar Egypte. Het voorstel daartoe wordt eerst slechts vragenderwijs gedaan, vers 3. *Zou het ons niet goed zijn naar Egypte weder te keeren?* Maar de gisting sterk zijnde, en het volk geneigd om gretig te luisteren naar alles wat verkeerd was, rijpte het spoedig tot een besluit, en dat wel zonder verdere bespreking of beraadslaging, vers 4. *Laat ons een hoofd opwerpen, en wederkeeren naar Egypte,* en lang daarna werd het betreurd, Neh. 9 : 17, dat zij *in hunne wederspannigheid een hoofd gesteld hebben om weder te keeren tot hunne dienstbaarheid,* want zij wisten dat Mozes voor dien terugtocht hun aanvoerder niet zou willen zijn.

1. Nu was het de grootste dwaasheid der wereld om zich in Egypte terug te wenschen; of te denken dat zij, indien zij daar waren, in beteren toestand zouden zijn. Als zij niet voorwaarts durfden gaan naar Kanaän, dan was het toch nog beter te blijven waar zij waren, dan naar Egypte terug te keeren. Wat ontbrak hun? Waarover hadden zij te klagen? Zij hadden overvloed, genoten vrede en rust, waren onder een goede regeering, hadden goed gezelschap, de teekenen van Gods tegenwoordigheid onder hen, genoeg om hun, zelfs in de woestijn, een aangenaam leven te bezorgen, als zij slechts een hart hadden, dat tevreden en vergenoegd kon zijn. Maar waarheen was het, dat zij nu zoo gaarne wilden heengaan om in beteren toestand te komen? Naar Egypte! Hadden zij zóó spoedig de harde dienstbaarheid vergeten, waaronder zij zich daar hebben bevonden? Wilden zij wederom onder de tirannie komen van hunne aandrijvers, en tot hun slavenwerk van tichelsteenen te maken terugkeeren? En konden zij, na al de plagen, waaronder Egypte om hunnentwil had geleden, een betere behandeling verwachten, dan zij er vroeger ondervonden hebben; niet veeleer nog erger? In hoe weinig tijds (nog geen anderhalf jaar) hadden zij al het zuchten en kermen hunner dienstbaarheid vergeten, en al de hymnen van hunne bevrijding! Als redelooze dieren bekommeren zij zich alleen om het tegenwoordige, en hunne heugenis wordt, met andere gaven en krachten van het verstand, opgeofferd aan hunne hartstochten. Zie Psalm 106 : 7. In Deuter. 28 : 68 worden zij gedreigd, dat zij tot voltooiing hunner ellende weder naar Egypte teruggebracht zullen worden, en toch is dit nu wat zij wenschen. Zondaren zijn vijanden van zichzelven, en zij, die niet wandelen naar Gods raad, gaan met hun eigen verderf en ondergang te rade.

2. Het was onzinnig en bespottelijk om van een derwaarts terugkeeren door de woestijn te spreken. Konden zij verwachten dat de wolk Gods hun den weg zou wijzen, of dat Zijn manna hen zou blijven spijzigen? En zoo neen, dan moesten de duizenden Israels onvermijdelijk verdwalen en omkomen in de woestijn. Gesteld eens dat de moeilijkheden om Kanaän te veroveren zoo groot waren, als zij zich die voorstelden, dan waren toch de moeilijkheden om weder te keeren naar Egypte nog veel grooter. Laat ons hierin zien: *a.* De dwaasheid van ongeduld en ontevredenheid onder de kruisen van onzen uitwendigen toestand. Wij klagen over hetgeen is, over onze plaats en ons lot, en wij wenschen te veranderen van toestand, maar is er in deze wereld ééne plaats, één toestand, waaraan geen bezwaren en moeilijkheden zijn verbonden, als wij zoo gansch geneigd zijn bezwaren en moeilijkheden te zien? Het middel om onzen toestand te verbeteren is, ons hart in een betere stemming te brengen en, inplaats van te vragen: „Zou het niet beter zijn om naar Egypte te gaan?" te vragen: „Zou het niet beter wezen vergenoegd te zijn, en ons voordeel te doen met hetgeen is, met hetgeen wij hebben? *b.* De dwaasheid om van Gods weg afvallig te worden. De hemel is het Kanaän, dat ons is voorgesteld, een land, vloeiende van melk en honig. Die er nòg zulk een ongunstig rapport over uitbrengen, kunnen toch niet anders zeggen, dan dat het een goed land is, alleen maar, het is moeilijk er in te komen, strenge en ernstige Godsvrucht wordt beschouwd als een onuitvoerbare zaak en dit houdt velen terug, en schrikt hen af, die goed begonnen waren; liever dan de denkbeeldige moeilijkheden te ondergaan, verbonden aan een Godsdienstig leven, gaan zij de noodlottige gevolgen tegemoet van een zondigen weg, en aldus herhalen zij de dwaasheden van Israel, die, toen zij nog één stap van Kanaän waren, een hoofd wilden aanstellen, om naar Egypte terug te keeren.

5. Toen vielen Mozes en Aäron op hunne aangezichten, voor het aangezicht van de gansche gemeente der vergadering van de kinderen Israels. 6. En Jozua, de zoon van Nun, en Kaleb, de zoon van Jefunne, zijnde van degenen, die dat land verspied hadden, scheurden hunne kleederen. 7. En zij spraken tot de gansche vergadering der kinderen Israels, zeggende: Het land, door hetwelk wij getrokken zijn, om hetzelve te verspieden, is een uitermate goed land. 8. Indien de HEERE een welgevallen aan ons heeft, zoo zal Hij ons in dit land brengen, en zal ons dat geven; een land, hetwelk van melk en honig is vloeiende. 9. Alleen zijt tegen den

HEERE niet wederspannig! en vreest gij niet het volk dezes lands, want zij zijn ons brood! hunne schaduw is van hen geweken, en de HEERE is met ons; vreest hen niet! 10. Toen zeide de gansche vergadering, dat men hen met steenen steenigen zou. Maar de heerlijkheid des HEEREN verscheen in de tent der samenkomst, voor al de kinderen Israels.

De vrienden Israels treden hier tusschenbeibeiden om hen, zoo het mogelijk is, er voor te behoeden van zich in het verderf te storten, maar tevergeefs. De geneesmeesters hunner kwaal zouden hen genezen hebben, maar zij wilden niet genezen zijn; hunne wachters hebben hen gewaarschuwd, maar zij wilden de waarschuwing niet ontvangen; en zoo is dan hun bloed op hun hoofd.

I. De beste pogingen werden aangewend om het oproer te stillen, en indien zij nu eindelijk hadden geweten wat tot hun vrede diende, dan zou al het nu volgende kwaad voorkomen zijn.

1. Mozes en Aäron deden het hunne, vers 5. Hoewel het tegen hen was dat het volk murmureerde, vers 2, hebben zij toch kloekmoedig de beleediging voorbijgezien, en betoonden zij zich trouwe vrienden van hen, die hun verwoede vijandschap betoonden. Het rumoer en getier van het volk waren zoo groot, dat Mozes en Aäron niet gehoord konden worden, al zouden zij hunne dienaren bevolen hebben om stilte te gebieden; de vertoornde menigte zou er wellicht nog rumoeriger door geworden zijn, en daarom zijn zij, ten einde gehoor te erlangen, voor de oogen der gansche vergadering op hunne aangezichten gevallen, waarmede zij te kennen gaven: *a.* Hun ootmoedig gebed tot God om het bruisen dezer zee te stillen, het bruisen harer golven, het rumoer des volks. *b.* De groote ontroering van hun eigen hart; zij vielen neder als menschen, die verbaasd en verschrikt, als van den donder getroffen zijn; verbaasd om te zien hoe het volk zijn eigen zegeningen wegsmeet; diegenen in zoo slechte gemoedsstemming te zien, die zoo wèl onderwezen waren. En: *c.* Hun dringend aanhouden bij het volk, om hun murmureeren toch te doen ophouden. Zij hoopten eene uitwerking ten goede bij hen teweeg te brengen door deze ootmoedige houding, bij hen te overmogen om toch niet te volharden in hunne rebellie. Mozes en Aäron smeekten hen om zich met God te laten verzoenen. Wat zij tot hen zeiden, deelt Mozes ons mede in zijne herhaling van deze geschiedenis, Deut. 1 : 29, 30. *Verschrikt niet en vreest niet voor hen: de Heere, uw God, die voor uw aangezicht wandelt, die zal voor u strijden.* Zij, die oprechte, ijverige vrienden zijn van kostelijke zielen, zullen zich elke vernedering getroosten, als zij strekken kan ter harer behoudenis. Niettegenstaande de hooge plaats, die Mozes en Aäron innamen, vallen zij met het aangezicht ter aarde voor het volk om hen te smeeken zich niet in het verderf te storten.

2. Kaleb en Jozua deden het hunne. Zij scheurden hunne kleederen in heilige verontwaardiging tegen de zonde des volks, en een heilige vreeze voor den toorn Gods, dien zij gereed zagen tegen hen ontstoken te worden. Het was zooveel te meer verdriet voor deze Godvruchtige mannen, dat dit oproer verwekt was door de verspieders, met wie zij voor deze opdracht vereenigd waren; en daarom achtten zij zich verplicht om te doen wat zij konden om den storm te stillen, dien hunne medegenooten hadden verwekt. Geen redeneering kon gepaster en aandoenlijker zijn dan de hunne hier, vers 7—9, en zij spraken met gezag.

A. Zij verzekerden hun dat het land goed was, dat zij onderzocht hebben, en dat het waard was om er voor te strijden, niet *een land, dat zijne inwoners verteert,* zooals de booze verspieders het hadden voorgesteld. *Het is een uitermate goed land,* het is *zeer, zeer goed* luidt het oorspronkelijke, zoodat zij geen reden hadden, *het gewenschte land te versmaden.* Indien de menschen slechts ten volle overtuigd waren van het begeerenswaardige gewin van den Godsdienst, dan zouden zij niet aarzelen om er ook den dienst van op zich te nemen.

B. De moeilijkheden, die er voor hen in den weg lagen, om er bezit van te nemen, achtten zij gering, telden zij niet. „*Vreest gij niet het volk dezes lands,* vers 9. Hoe geducht men ze u ook heeft voorgesteld, de leeuw is niet zoo woest en wreed als hij wordt afgeschilderd; *zij zijn ons brood*"; dat is: zij zijn voor ons gezet veeleer om ons met hen te voeden dan om met hen te vechten, zoo gemakkelijk en met zooveel voordeel voor onszelven, zullen wij hen tenonderbrengen." Van Farao wordt gezegd, dat hij hun tot spijze gegeven is, Psalm 74 : 14, en dit zullen de Kanaänieten ook voor hen zijn. Zij toonen aan dat het voordeel duidelijk aan Israels zijde is, hoe men hun ook het tegendeel daarvan gezegd moge hebben. Want: *a.* Hoewel de Kanaänieten in versterkte steden wonen, toch zijn zij open en bloot, want *hunne schaduw,* dat is: hunne bescherming, *is van hen geweken;* de gewone voorzienigheid, die de rechten der volken bewaart, heeft hen verlaten, en zal hun geen beschutting of bescherming zijn. De andere verspieders hebben nota genomen van hunne *kracht* maar dezen van hunne *goddeloosheid,* en daaruit leidden zij af, dat God hen heeft verlaten, en daarom *is hunne schaduw van hen geweken.* Geen volk kan veilig wezen, als het God er toe gebracht heeft om hen te verlaten. *b.* Hoewel Israel in tenten woont, zijn zij toch wèl versterkt. *De Heere is met ons,* en zijn naam is een sterke toren; *vreest hen niet!* Zoolang God met ons is, behoeven wij de sterkste macht niet te vreezen, die tegen ons is.

C. Zij toonden hun duidelijk dat al het gevaar voor hen lag in hunne ontevredenheid, en dat zij al hunne vijanden zullen overwinnen en tenonder brengen, zoo zij slechts God niet tot hun vijand maken. Daarvan alleen hangt de geheele zaak af, vers 8. „*Indien de Heere een welgevallen aan ons heeft,* en voorzeker heeft Hij dit, en zal Hij dit hebben, zoo wij Hem niet tot toorn verwekken, *zoo zal Hij ons in dat land brengen;* door Zijne gunst zullen wij gewisselijk in het bezit er van komen, door Zijne

gunst en het licht van Zijn aangezicht, Psalm 44 : 4, indien wij Zijne gunst niet verbeuren, en door onze eigen dwaasheden onze zegeningen van ons wenden". Tot dit punt is het gekomen: vers 9, *alleen zijt tegen den Heere niet wederspannig.* Niets dan hun eigen rebellie brengt de zondaren ten verderve. Als God hen verlaat, dan is het omdat zij Hem van hen wegdrijven; zij sterven omdat zij willen sterven. Niemand wordt van het hemelsche Kanaän buitengesloten, dan zij, die zichzelven er van buitensluiten. En kon de zaak duidelijker voorgesteld worden? Kon zij hun sterker aan het hart worden gelegd? En wat was de uitwerking?

II. Het was alles tevergeefs. Zij waren doof voor deze zoo duidelijke redeneering, ja zij werden er door verbitterd, en werden nog meer beleedigend en gewelddadig, vers 10. De gansche vergadering zeide dat men hen met steenen steenigen zou. De oversten der vergadering en de aanzienlijken (denkt bisschop Patrick) bevalen het gemeene volk op hen aan te vallen, hun de hersenen in te slaan. Zeer treurig voorwaar, was hun toestand, nu *hunne leidslieden hen aldus verleidden.* Het is iets gansch gewoons dat zij, wier hart *vol is om kwaad te doen,* in woede ontstoken worden tegen hen, die *hun goeden raad geven.* Zij, die het haten om verbeterd te worden, haten hen, die trachten hen te verbeteren, omdat zij hun de waarheid zeggen. Zoo vroeg reeds is Israel begonnen de profeten te mishandelen, en te steenigen die tot hen gezonden zijn; en dit was het, dat de mate hunner zonde vervuld heeft, Matth. 23 : 37. *Hen met steenen te steenigen.* Maar welk kwaad hebben zij dan gedaan? Geen misdaad kan hun ten laste gelegd worden; maar de waarheid is dat deze twee getuigen hen gepijnigd hebben, die hardnekkig waren in hun ongeloof, Openb. 11 : 10.

Kaleb en Jozua hadden zooeven gezegd: *De Heere is met ons, vreest hen niet,* vers 9, en zoo zij deze bemoedigende woorden niet willen toepassen op hun eigen vrees, dan zullen zij, die ze uitgesproken hebben, er zichzelven mede bemoedigen tegen deze verwoede menigte, die sprak van hen te steenigen, zooals David in een soortgelijk geval gedaan heeft, 1 Sam, 30 : 6. Zij, die niet overmogen om anderen met hun raad en vertroosting te stichten, moeten pogen om tenminste zichzelven te stichten. Kaleb en Jozua wisten dat zij opkwamen voor God en Zijne eer, en daarom twijfelden zij niet, of God zou opkomen voor hen en hunne veiligheid. En zij werden niet teleurgesteld; want onmiddellijk *verscheen de heerlijkheid des Heeren* tot verschrikking en beschaming van hen, die er voor waren om de dienstknechten Gods te steenigen. Toen zij zich zoo ongunstig uitlieten over God, vers 3, is Zijne heerlijkheid niet verschenen om hunne lasteringen tot zwijgen te brengen, maar toen zij Kaleb en Jozua dreigden, hebben zij *Zijn oogappel aangeraakt,* en toen is onmiddellijk Zijne heerlijkheid verschenen. Zij die zich in getrouwheid aan God blootstellen aan gevaar, zijn er zeker van onder Zijn bijzondere bescherming te worden genomen, en zij zullen tegen de woede der menschen worden verborgen, hetzij onder den hemel of in den hemel.

11. En de HEERE zeide tot Mozes: Hoelang zal Mij dat volk tergen? en hoelang zullen zij aan Mij niet gelooven, door alle teekenen, die Ik in het midden van hen gedaan heb? 12. Ik zal het met pestilentie slaan, en Ik zal het verstooten; en Ik zal u tot een grooter en sterker volk maken, dan dit is. 13. En Mozes zeide tot den HEERE: Zoo zullen het de Egyptenaars hooren; want Gij hebt door uwe kracht dit volk uit het midden van hen doen optrekken; 14. En zij zullen zeggen tot de inwoners van dit land, die gehoord hebben dat Gij, HEERE! in het midden van dit volk zijt; dat Gij, HEERE! oog aan oog gezien wordt; dat uwe wolk over hen staat, en Gij in een wolkkolom voor hun aangezicht gaat des daags, en in een vuurkolom des nachts; 15. En zoudt Gij dit volk als een eenigen man dooden; zoo zouden de heidenen, die uw gerucht gehoord hebben, spreken, zeggende: 16. Omdat de HEERE dit volk niet kon brengen in dat land, hetwelk Hij hun gezworen had, zoo heeft Hij hen geslacht in de woestijn! 17. Nu dan, laat toch de kracht des HEEREN groot worden, gelijk als Gij gesproken hebt, zeggende: 18. De HEERE is lankmoedig en groot van weldadigheid, vergevende de ongerechtigheid en overtreding, die den schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, in het derde en in het vierde lid. 19. Vergeef toch de ongerechtigheid dezes volks, naar de grootte uwer goedertierenheid, en gelijk Gij ze aan dit volk, van Egypteland af tot hiertoe, vergeven hebt!

I. Hier is het rechtvaardig vonnis, dat God uitsprak over Israel wegens hun murmureeren en ongeloof; hetwelk, hoewel het later verzacht werd, toch toonde wat hunne zonde verdiend had, en de eisch van de beleedigde gerechtigheid, en wat er geschied zou zijn, indien Mozes geen voorbede voor hen gedaan had. Wij kunnen onderstellen dat Mozes, toen *de heerlijkheid des Heeren verscheen in den tabernakel,* dit beschouwde als eene oproeping voor hem om er terstond heen te gaan, zooals hij bij een dergelijke gelegenheid, voordat de tabernakel opgericht was, op den berg ging, Exod. 32 : 30. Zoo heeft God, terwijl het volk Mozes zocht te smaden, hem openlijk geëerd als den man Zijns raads. Nu wordt ons hier medegedeeld wat God daar tot hem zeide.

1. Hij toonde hem het groote kwaad van des volks zonde, vers 11. Wat tusschen God en Israel voorviel ging door de hand van Mozes; als zij misnoegd waren op God, dan spraken zij er Mozes van, vers 2; als God misnoegd was op hen, dan zeide ook Hij dit aan Mozes; aan Zijn knecht, den profeet, Zijne verborgen-

heid openbarende, Amos 3 : 7. Over twee dingen heeft God rechtvaardiglijk bij Mozes geklaagd:

A. Hunne zonde. Zij *tergen* Mij, of, gelijk de velerlei beteekenis is van het woord: zij, *verwerpen, smaden, verachten* Mij, want *zij willen Mij niet gelooven*, dat was de bittere wortel die gal en alsem droeg. Het was hun ongeloof, die dezen dag tot *een dag van verzoeking* maakte in de woestijn, Hebr. 3 : 8. Wantrouwen van God, van Zijn macht en Zijn belofte, is zelf een zeer groote terging en ligt op den bodem van veel andere tergingen. Ongeloof is een groote zonde, 1 Joh. 5 : 10.

B. Hun volharden er in. *Hoelang zullen zij dat doen?* De God des hemels houdt er rekening van hoelang de zondaren volharden in hunne terging, en hoe langer zij het doen, hoe meer misnoegd Hij is. De verzwaringen van hunne zonde bestonden: *a.* In hunne betrekking tot God. *Dit volk*, een bijzonder volk, een belijdend volk. Hoe nader de menschen zijn tot God in naam en belijdenis, hoe meer Hij getergd wordt door hunne zonde, inzonderheid door hun ongeloof. *b.* De ervaring, die zij hadden van Gods macht en goedheid *door alle teekenen, die Hij in het midden van hen gedaan heeft*, en door welke men zou denken dat Hij hen krachtdadig verplicht heeft Hem te vertrouwen en te volgen. Hoe meer God voor ons gedaan heeft, hoe grooter de terging is, als wij Hem wantrouwen.

2. Hij toonde hem het vonnis, dat de gerechtigheid dieswege over hen uitsprak, vers 12. „Wat blijft er nu anders over, dan dat Ik een voleinding met hen maak. Het zal spoedig gedaan zijn: *Ik zal hen met pestilentie slaan*, niemand van hen overig laten, maar hun naam en geslacht uitdelgen, hen aldus verstooten, onterven, zoodat Ik niet langer verdriet aan hen zal hebben. *O wee! Ik zal Mij troosten over Mijne wederpartijders*, Zij wenschen te sterven, zoo laat hen dan sterven en dat wortel noch tak van hen overblijve. Zulke rebelleerende kinderen verdienen onterfd en verstooten te worden". En als nu gevraagd wordt: „Wat zal er dan worden van Gods verbond met Abraham?" dan is hier het antwoord: „Het zal bewaard worden in het geslacht van Mozes, *Ik zal u tot een grooter en sterker volk maken dan dit is.*" Aldus heeft God: *a.* Mozes op de proef willen stellen, om te zien, of hij voor Israel nog dezelfde genegenheid koesterde, als die hij bij een dergelijke gelegenheid te kennen heeft gegeven, door de voorkeur te geven aan hunne belangen boven de bevordering van zijn eigen gezin en geslacht; en het is gebleken, dat Mozes nog door denzelfden geest was bezield, nog dezelfde liefde had voor het welzijn van het algemeen, en het denkbeeld niet kon dragen om zijn eigen naam te verheffen op het verderf, den ondergang van den naam van Israel. *b.* Wilde God ons leeren, dat Hij niets verliest door den ondergang der zondaren. Indien Adam en Eva onterfd en uitgedelgd waren, dan zou Hij een anderen Adam en een andere Eva hebben kunnen scheppen, en in hen Zijne genade hebben verheerlijkt, zooals Hij hier Zijne genade verheerlijkt zou hebben in Mozes, al ware Israel dan ook uitgeroeid geworden.

II. De nederige voorbede, die Mozes voor hen deed. Hunne zonde had een noodlottige scheur doen ontstaan in den muur hunner verdediging, door welke scheur of bres het verderf gewisselijk binnengekomen zou zijn, indien Mozes door er zich in te stellen haar niet intijds geheeld had. Hier was hij een type van Christus, die voor Zijne vervolgers heeft gebeden, heeft gebeden voor hen, die Hem geweld deden, ons aldus van Zijn eigen voorschrift een voorbeeld nalatende, Matth. 5 : 44.

1. Waar hij in zijn gebed om vraagt, is in één woord: *Vergeef toch de ongerechtigheid dezes volks*, vers 19. Dat is: „Breng niet over hen het verderf, dat zij verdienen." Dat was Christus' gebed voor hen, die Hem kruisigden: *Vader, vergeef hun.* De vergeving van een nationale zonde, als zoodanig, bestaat in het afwenden van de nationale straf, en dat is het, waarom Mozes hier zoo ernstig en vurig bidt.

2. De pleitgronden zijn vele, en zij worden krachtig aangevoerd.

A. Den meesten nadruk legt hij op den pleitgrond, ontleend aan de heerlijkheid Gods, vers 13—16. Daarmede begint hij, en wel ietwat plotseling, naar aanleiding van het ontzettende woord: *Ik zal hen verstooten. Heere,* (zegt hij,) *zoo zullen het de Egyptenaars hooren.* Gods eer lag hem nader aan het hart dan zijn eigen belangen. Merk op hoe hij *deze zaak ordelijk voor God stelt.* Hij voert aan: *a.* Dat de oogen van Egypte en Kanaän op hen gericht waren, en groote verwachtingen omtrent hen gekoesterd werden. Het kon niet anders, of zij hebben gehoord, *dat Gij, Heere, in het midden van dit volk zijt*, vers 14. In de naburige landen weerklonk overal het bericht, dat dit volk de bijzondere zorg was van den hemel, zooals nooit eenig ander volk op aarde dit geweest is. *b.* Dat het zeer bekend zou worden, indien dit volk uitgedelgd werd. *„De Egyptenaars zullen het hooren*, vers 13, want zij hebben hunne spionnen onder ons, *en zij zullen het zeggen aan de inwoners van dat land*, vers 14, want er was veel verkeer tusschen Egypte en Kanaän, hoewel niet langs den weg door de woestijn. Indien een volk, waarover zoo groot gerucht is uitgegaan, geheel verdaan wordt, zoodat hun groote aanspraken op niets uitloopen, dan zal dit met zeer veel genoegen verteld worden te Gath, en verkondigd worden in de straten van Askelon; en welke uitlegging zal men er daar van geven? Het zal onmogelijk zijn om hen te doen begrijpen, dat dit een daad was van Gods gerechtigheid, en als zoodanig, strekkende tot Gods eer en heerlijkheid; *onvernuftige menschen weten daar niet van*, Psalm 92 : 7; maar zullen het toeschrijven aan het onvoldoende van Gods macht, en het aldus tot Zijn smaad aanwenden. vers 16. Hij slachtte hen in de woestijn, zullen zij zeggen, omdat Hij niet bij machte was hen in Kanaän te brengen; Zijn arm was verkort, en Zijn voorraad van wonderen uitgeput. Welaan, Heere, laat niet de eene eigenschap verheerlijkt worden ten koste van een andere; laat veeleer de barmhartigheid *roemen tegen het*

oordeel, dan dat de almachtige kracht beschuldigd of gelaakt wordt." De beste pleitgronden in het gebed zijn die, welke ontleend zijn aan Gods eer, want die komen overeen met de eerste bede in het gebed onzes Heeren: Uw naam worde geheiligd; Werp den troon Uwer heerlijkheid niet neder. God pleit hierop bij zichzelven, Deut. 32 : 27, *zoo Ik den toorn des vijands niet schroomde.* En wij moeten het gebruiken als een argument bij onszelven, om in alle dingen zoo te wandelen, dat wij aan de vijanden geen oorzaak geven om den Heere te lasteren, 1 Tim. 6 : 1.

B. Hij pleit op Gods uitroepen van Zijn naam bij Horeb, vers 17, 18. *Laat toch de kracht des Heeren groot worden;* kracht wordt hier genomen voor vergevende genade, het is Zijn macht over Zijn eigen toorn. Als Hij hen verdelgt, zal Gods macht in twijfel worden getrokken; indien Hij hunne verlossing voortzet en voleindigt, in weerwil van de ontstane moeilijkheden, niet slechts door de sterkte hunner vijanden, maar door hun eigen tergingen, dan zou dit de Goddelijke kracht grootelijks verheerlijken; wat kan Hij niet doen, die zoo zwak een volk tot overwinnaars kan maken, en zoo onwaardig een volk gunstgenooten kan doen worden? Hoe meer gevaar er is dat anderen Gods macht smaden, hoe meer wij moeten begeeren haar verheerlijkt te zien. Om aan deze bede kracht bij te zetten, verwijst hij naar het woord, dat God heeft gesproken: *De Heere is lankmoedig en groot van weldadigheid.* Van Gods goedheid werd daar gesproken als van Zijne heerlijkheid, God had er in geroemd, Exodus 34 : 6, 7. Nu bidt hij hier dat Hij haar bij deze gelegenheid zal verheerlijken. Wij moeten onze aanmoediging in het gebed nemen uit het woord van God, waarop Hij *ons heeft doen hopen,* Psalm 119 : 49. „Heere, wees, en doe *naar dat Gij hebt gesproken;* immers: hebt Gij gesproken, en zult Gij het niet doen?" Er zijn drie dingen, die God plechtig verklaard heeft, en die Mozes hier aangrijpt en gebruikt om aan zijne bede kracht bij te zetten. *a.* De goedheid van Gods aard in het algemeen: Hij is lankmoedig, of traag tot toorn, en van groote barmhartigheid, niet spoedig getergd, maar teeder en mededoogend jegens overtreders. *b.* Zijne bereidwilligheid inzonderheid om de zonde te vergeven, *vergevende de ongerechtigheid en overtreding,* zonden van allerlei soort. *c.* Zijn onwil om tot het uiterste over te gaan, zelfs als Hij straft. Want in dien zin kunnen de volgende woorden gelezen worden, *Die in het bezoeken van de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen niet gansch en al zal verwoesten.* In het tweede gebod heeft God inderdaad gezegd, dat Hij aldus bezoeking zal doen, maar hier belooft Hij geen voleinding te zullen maken met de geslachten, en zoo is dit dan hier zeer toepasselijk; want Mozes kan niet bidden, dat God deze zonde in het geheel niet zal straffen, (het zou een al te groote aanmoediging zijn van rebellie, indien Hij er het teeken van Zijn ongenoegen niet op plaatste) maar wel, dat Hij niet *het geheele volk als een éénig man zal dooden,* vers 15. Hij vraagt niet dat zij niet getuchtigd zullen worden, maar wèl dat zij niet zullen worden verstooten. En dit uitroepen van Gods naam was te meer van pas voor zijn doel, omdat het gedaan werd bij gelegenheid van het vergeven hunner zonde van het maken van het gouden kalf. De zonde, waarin zij nu gevallen waren, was erg genoeg, maar het was toch geen afgoderij.

C. Hij pleit op vroegere ervaring, vers 19. *Vergeef toch de ongerechtigheid dezes volks, naar de grootte Uwer goedertierenheid, en gelijk als Gij ze dezen volke van Egypteland af tot hiertoe vergeven hebt.* Dit scheen ten hunnen nadeele te zijn; waarom zou hun nog vergeving geschonken worden, die reeds zoo dikwijls vergeving hadden ontvangen, en toch al meer en meer in opstand kwamen, en door de zachtheid en het geduld huns Gods en de menigvuldige vergeving, die zij hadden ontvangen, verhard schenen, en aangemoedigd in hunne rebellie? Onder de menschen zou het als onstaatkundig beschouwd worden, om in zulke omstandigheden acht te slaan op een verzoek van dien aard, daar dit juist ten nadeele van den verzoeker zou strekken; maar, evenals in andere dingen, zoo zijn ook ten opzichte van vergeving der zonde, Gods gedachten en wegen oneindig hooger dan de onze, Jes. 55 : 9. Mozes beschouwt het als een goeden pleitgrond: Heere, *vergeef, zooals Gij vergeven hebt.* Het zal thans evenmin als vroeger een smaad zijn voor Uwe gerechtigheid, en niet minder tot lof strekken van Uwe genade, om nu te vergeven, dan het er vroeger toe gestrekt heeft. *De kinderen Jakobs zijn niet verteerd,* omdat wij te doen hebben met een God, *die niet verandert,* Mal. 3 : 6.

20. En de HEERE zeide: Ik heb hun vergeven naar uw woord. 21. Doch zekerlijk, zoo waarachtig als Ik leef! zoo zal de gansche aarde met de heerlijkheid des HEEREN vervuld worden! 22. Want al de mannen, die gezien hebben Mijne heerlijkheid en Mijne teekenen, die Ik in Egypte en in de woestijn gedaan heb, en Mij nu tienmaal verzocht hebben, en Mijner stem niet zijn gehoorzaam geweest; 23. Zoo zij het land, hetwelk Ik aan hunne vaderen gezworen heb, zien zullen! Ja geenen van die Mij getergd hebben, zullen dat zien! 24. Doch Mijn knecht Kaleb, omdat een andere geest met hem geweest is, en hij volhard heeft Mij na te volgen; zoo zal Ik hem brengen tot het land, in hetwelk hij gekomen was, en zijn zaad zal het erfelijk bezitten. 25. De Amalekieten nu en de Kanaänieten wonen in dat dal; wendt u morgen, en maakt uwe reis naar de woestijn, op den weg naar de Schelfzee. 26. Daarna sprak de HEERE tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 27. Hoelang zal Ik bij deze booze vergadering zijn, die tegen Mij zijn murmureerende? Ik heb gehoord de murmureeringen van de kinderen Israels, waarmede zij tegen Mij zijn murmureerende. 28. Zeg tot hen:

Zoo waarachtig als Ik leef, spreekt de HEERE, indien Ik ulieden zoo niet doe, gelijk als gij in Mijne ooren gesproken hebt! 29. Uw doode lichamen zullen in deze woestijn vallen; en al uw getelden, naar uw geheele getal, van twintig jaren oud en daarboven, gij, die tegen Mij gemurmureerd hebt. 30. Zoo gij in dat land komt, over hetwelk Ik Mijne hand opgeheven heb, dat Ik u daarin zou doen wonen! behalve Kaleb, de zoon van Jefunne, en Jozua, de zoon van Nun. 31. En uwe kinderkens, waarvan gij zeidet: Zij zullen ten roof worden! die zal Ik daarin brengen, en die zullen bekennen dat land, hetwelk gij smadelijk verworpen hebt. 32. Maar u aangaande, uw doode lichamen zullen in deze woestijn vallen! 33. En uwe kinderen zullen gaan weiden in deze woestijn, veertig jaren, en zullen uwe hoererijen dragen, totdat uw doode lichamen verteerd zijn in deze woestijn. 34. Naar het getal der dagen, in welke gij dat land verspied hebt, veertig dagen, elken dag voor elk jaar, zult gij uwe ongerechtigheden dragen, veertig jaren, en gij zult gewaar worden Mijne afbreking. 35. Ik de HEERE heb gesproken: zoo Ik dit aan deze gansche booze vergadering dergenen, die zich tegen Mij verzameld hebben, niet doe! zij zullen in deze woestijn teniet worden, en zullen daar sterven!

Wij hebben hier Gods antwoord op het gebed van Mozes, hetwelk beide van goedertierenheid en recht zingt. Het wordt aan Mozes gegeven, vers 20—25, om door hem aan het volk bekend gemaakt te worden, vers 26—35. De menigvuldige herhalingen van dezelfde zaken, die er in voorkomen, duiden aan dat die besluiten vaststaan, onveranderlijk zijn. Laat ons de bijzonderheden er van nagaan.

I. Van de uiterste strengheid van het vonnis wordt afgezien, vers 20. *Ik heb hun vergeven*, in dier voege, dat Ik hen niet terstond uitroei en hen verstoot." Zie de kracht des gebeds, en hoe God er zich in verlustigt het te eeren. Hij bedoelde te vergeven, maar Mozes zal den lof hebben van haar te hebben verkregen op zijn gebed; het zal geschieden *naar zijn woord*, aldus heeft hij als een vorst macht bij God, en heeft hij overmocht. Zie, hoe God onze gebeden voor anderen goedkeurt en ondersteunt, opdat wij in ons gebed toonen dat ons het algemeene welzijn ter harte gaat. Hier is geheel eene natie van het verderf gered door het krachtig, vurig gebed van een rechtvaardige. Zie, hoe God bereid is de zonde te vergeven, en hoe Hij zich laat verbidden. *Vergeef*, zegt Mozes, vers 19. *Ik heb vergeven*, zegt God, vers 20. Zoo heeft David Hem ook bereid gevonden om genade te betoonen, Psalm 32 : 5. *Hij doet ons niet naar onze zonden*, Psalm 103 : 10.

II. Er wordt in het algemeen besloten dat Gods naam zal verheerlijkt worden, vers 21. Het is gezegd, het is gezworen: *de gansche aarde zal met de heerlijkheid des Heeren vervuld worden.* In zijn gebed had Mozes getoond dat Gods eer en heerlijkheid hem zeer ter harte ging. „Laat het aan Mij over", zegt God, „om die te beveiligen en te bevorderen door deze beschikking." Geheel de wereld zal zien hoe God de zonde haat, zelfs in Zijn eigen volk, en haar straft; maar tevens hoe genadig en barmhartig Hij is, en hoe traag tot toorn. Zoo heeft ook onze Heiland toen Hij bad: *Vader, verheerlijk Uwen naam*, onmiddellijk het antwoord ontvangen: *Ik heb hem verheerlijkt, en Ik zal hem wederom verheerlijken*, Joh. 12 : 28. Zij, die in oprechtheid Gods heerlijkheid zoeken, kunnen zeker zijn van hetgeen zij zoeken. Daar God dit gebed om de verheerlijking van zichzelven in een belofte heeft verkeerd, kunnen wij het, in overeenstemming met de engelen, in lofzegging verkeeren, Jes. 6 : 3. *De gansche aarde is van Zijne heerlijkheid vol.*

III. De zonde van dit volk, die God er toe bracht om tegen hen te handelen, wordt hier in haar verzwarenden aard voorgesteld. Niet erger dan zij werkelijk was, maar zij wordt beschreven als uiterst zondig. Het was een booze vergadering; ieder hunner was slecht, maar allen tezamen, als vergadering, waren zij zeer slecht.

1. Zij *verzochten* God, verzochten Zijne macht, of Hij hen *kon* helpen in hunne benauwdheid; Zijne goedheid, of Hij het *wilde;* en Zijne getrouwheid, of Hij Zijn belofte zou vervullen. Zij beproefden Zijne gerechtigheid, of hunne tergingen Hem zouden vertoornen, en of Hij ze al of niet zou straffen. Zij tartten Hem, daagden Hem uit, zooals God de afgoden uitdaagt om *goed of kwaad te doen*, Jes. 41 : 23.

2. Zij *murmureerden tegen Hem.* Daar wordt sterk de nadruk op gelegd, vers 27. Gelijk zij twijfelden of Hij iets doen zou, zoo twistten zij met Hem om alles wat Hij deed of gedaan had; zich steeds verbitterende, en op alles aanmerking makende, alles afkeurende. Het blijkt niet dat zij murmureerden tegen de wetten en inzettingen, die Hij hun gaf (al bleken dezen ook een zwaar juk te zijn), maar zij murmureerden tegen de leiding, waaronder zij zich bevonden, en de voorziening, die er voor hen gemaakt was. Het is veel gemakkelijker om de uitwendige plichten en plechtigheden van den Godsdienst waar te nemen, dan een leven te leiden van afhankelijkheid van, en onderworpenheid aan, de Goddelijke voorzienigheid.

3. Zij deden dit, nadat zij Gods wonderen gezien hadden in Egypte en in de woestijn, vers 2. Zij wilden hun eigen oogen niet gelooven, die van God getuigden dat Hij in waarheid in hun midden was.

4. Zij hadden die terging *tienmaal* herhaald, dat is: zeer dikwijls. De Joodsche schrijvers rekenen uit, dat dit juist de tiende maal was, dat geheel de vergadering God tot toorn had verwekt. Eerst aan de Roode Zee, Exod. 14 : 11. Te Mara, Exod. 15 : 23, 24. In de woestijn Sin, Exod. 16 : 2. Tweemaal over het manna, Exod. 16 : 20, 27. Te Rafidim, Hoofdst. 17 : 1, 2. Het gouden kalf, Exod. 32. Toen te Tabeëra; daarna te Kibroth-Taäva, Hoofdst. 11. En zoo was dit nu de tiende maal. God houdt er rekening van hoe dikwijls wij onze tergingen herhalen, en

zal ze ons vroeg of laat ordelijk voor oogen stellen.

5. Zij zijn *Zijner stemme niet gehoorzaam geweest*, hoewel Hij hen telkens en nogmaals tegen hunne zonde had gewaarschuwd.

IV. Het vonnis over hen uitgesproken wegens deze zonde.

1. Dat zij het beloofde land niet zullen zien, vers 23, er niet in zullen komen, vers 30. *Hij heeft in Zijn toorn gezworen dat zij in Zijne rust niet zullen ingaan*, Psalm 95 : 11. Ongeloof in de belofte doet ons de weldaad er van verbeuren. Zij, die *het gewenschte land versmaadden*, zullen er van buitengesloten worden. De belofte Gods zal vervuld worden aan hun nageslacht, maar niet aan hen.

2. Dat zij onmiddellijk moesten terugkeeren in de woestijn, vers 25. Hun eerstvolgend optrekken zal een terugtocht zijn. Inplaats van voorwaarts te gaan naar Kanaän, op welks grenzen zij zich nu bevonden, moeten zij terugkeeren naar de Roode Zee. *Wendt u morgen;* dat is: „Zeer spoedig zult gij teruggebracht worden in de huilende woestijn, die gij zoo moede zijt. En het is tijd om voor uwe veiligheid te zorgen, want *de Amalekieten liggen op de loer in het dal*, gereed om u aan te vallen, indien gij voorwaarts gaat." Zij hadden hen in wantrouwen gevreesd, Hoofdst. 13 : 29, en nu worden zij rechtvaardiglijk door God met hen verschrikt. *De vrees des goddeloozen, die zal hem overkomen.*

3. Dat allen, die thans volwassen waren, in de woestijn zullen sterven, niet allen tegelijk, maar trapsgewijze. Zij wenschten dat zij in de woestijn mochten sterven, en God zeide *Amen* op hun hartstochtelijken wensch, en maakte hunne zonde tot hun verderf, *verstrikte hen met de redenen huns monds, heeft hunne tong doen aanstooten tegen zichzelven*, hield hen aan hun woord, en bepaalde dat *hunne doode lichamen in deze woestijn zullen vallen*, vers 28, 29, en wederom, in vers 32 en 35. Zie met welk een minachting er van hen wordt gesproken; nu zij zich door hunne zonde gering hadden gemaakt, worden die kloeke mannen slechts als doode lichamen beschouwd, daar de Geest des Heeren van hen was geweken. Zij waren allen slechts als dooden. Hunne vaderen hadden zulk een hooge waardeering van Kanaän, dat zij wenschten dat hunne doode lichamen derwaarts gebracht zouden worden, om er te worden begraven ten teeken van hun vertrouwen in Gods belofte, dat zij dit land tot eene bezitting zouden hebben; maar dezen, dat goede land versmaad hebbende, en geen geloof geschonken hebbende aan de belofte er van, zullen zij ook de eer niet hebben van er begraven te worden, maar in de woestijn hun graf vinden.

4. Dat zij, ingevolge van dat vonnis, in de woestijn zullen omdwalen, als reizigers, die verdwaald zijn, en dat wel gedurende veertig jaren, zoolang, dat er van hun uittocht uit Egypte tot aan hun intocht in Kanaän, juist veertig jaren zullen verloopen zijn, vers 33, 34. Zoo lang moesten zij omdwalen: *a.* Om te beantwoorden aan het getal der dagen, die de verspieders doorgebracht hebben om het land te onderzoeken. Zij waren tevreden om veertig dagen te wachten op het getuigenis van menschen, omdat zij God niet op Zijn woord wilden gelooven, en daarom moeten zij nu rechtvaardiglijk veertig jaren wachten op de vervulling van Gods belofte. *b.* Opdat zij hierdoor tot berouw en bekeering zullen gebracht worden, en genade bij God zullen vinden in de andere wereld, wàt er nu ook van hen in deze wereld moge worden. Nu hadden zij tijd om na te denken en hunne wegen na te gaan; en de ongerieflijkheden der woestijn zullen er toe bijdragen om hen te verootmoedigen en te verzoeken en *hun te toonen wat in hun hart was*, Deut. 8 : 2. Zoolang hebben zij *hunne ongerechtigheden gedragen*, het gewicht van Gods toorn gevoelende in hunne straf. Zij werden er toe gebracht om te zuchten onder den last hunner eigen zonde, die dit over hen gebracht heeft, en die te zwaar voor hen was om te dragen. *c.* Opdat zij diep zouden gevoelen hoe gevaarlijk het is voor het verbondsvolk Gods om met Hem te breken. *„Gij zult gewaar worden Mijne afbreking*, zoowel de oorzaken er van, dat zij teweeggebracht werd door uwe zonde", (want nooit verlaat God iemand, die niet eerst Hem verlaten heeft), „en de gevolgen er van, die uw verderf zullen teweegbrengen". *d.* Opdat in dien tijd een nieuw geslacht zou opstaan, hetgeen niet plotseling kon geschieden. En opdat de kinderen, grootgebracht zijnde onder de teekenen van Gods misnoegen tegen hunne vaderen, en aldus *hunne hoererijen dragende*, dat is: de straf voor hunne zonden, inzonderheid hunne afgoderij met het gouden kalf, die God tegen hen gedacht, gewaarschuwd zullen zijn om niet in de voetstappen van hunner vaderen ongehoorzaamheid te treden. En hun langdurig omdwalen in de woestijn, zal hun Kanaän ten laatste des te meer welkom doen wezen. Het schijnt dat Mozes bij gelegenheid van dit vonnis den 90sten psalm heeft geschreven, die zeer toepasselijk is op den tegenwoordigen toestand van Israel, en waarin hun geleerd wordt te bidden dat, dit vonnis niet herroepen kunnende worden, het aan hen mocht worden geheiligd, hunne dagen te tellen en een wijs hart te bekomen.

V. De goedertierenheid, die met dit strenge vonnis gepaard ging.

1. Goedertierenheid en gunst jegens Kaleb en Jozua. Wel zullen zij met de overigen ronddwalen in de woestijn, maar van allen, die nu boven de twintig jaren oud waren, zullen zij alleen de jaren hunner ballingschap overleven, en in Kanaän komen.

In vers 24 wordt alleen van Kaleb gesproken, en word hij met bijzondere eer geteekend:

A. In het karakter, dat hem wordt toegeschreven: *Er is met hem een andere geest geweest*, verschillend van dien der overige verspieders, en *hij heeft volhard den Heere na te volgen*, zich getrouw aan zijn plicht gehouden, hoewel hij door de anderen verlaten en bedreigd werd.

B. In de hem toegezegde belooning: *hem zal Ik brengen tot het land, in hetwelk hij gekomen was.* Het behoort van een iegelijk onzer

de zorg en het streven te wezen, om te *volharden in den Heere na te volgen.* Wij moeten in onze gehoorzaamheid aan Gods wil en dienst ter Zijner eer, Hem geheel volgen zonder verdeeldheid van zin of gedachten, oprecht en zonder veinzen, blijmoedig en zonder twisten, voortdurend en zonder te verslappen; dat is *volharden* Hem te volgen. Met hen, die God willen volgen, moet een andere geest zijn, een andere geest dan die der wereld, een andere geest dan hun eigen geest geweest is. Zij moeten den geest hebben van Kaleb. Hen, die in tijden van algemeenen afval volharden in den Heere na te volgen, zal God erkennen en eeren door bijzondere bewaring in tijden van algemeene rampen. Het hemelsche Kanaän zal het eeuwig erfdeel zijn van hen, *die volharden in den Heere na te volgen.* Als Kaleb weder genoemd wordt, vers 30, dan staat Jozua naast hem, omring door dezelfde gunst en gekroond met dezelfde eer, omdat hij naast hem gestaan heeft in denzelfden dienst.

2. Goedertierenheid jegens de kinderen, zelfs van deze rebellen. Er zal hun een zaad overgelaten worden, en aan dat zaad wordt Kanaän verzekerd, vers 31. *Uwe kinderkens,* die nu onder de twintig jaren oud zijn, *waarvan gij,* in uw ongeloof, *zeidet: zij zullen ten roof worden, die zal Ik daarin brengen.* Zij hadden hatelijk God beschuldigd van het voornemen om hunne kinderen ten verderve te brengen, vers 3. Maar God zal hun doen weten, dat Hij onderscheid kan maken tusschen de schuldigen en de onschuldigen, dat Hij hen kan uitroeien zonder hunne kinderen aan te raken. Aldus was de belofte gedaan aan Abraham, die voor een tijd scheen te falen, er voor bewaard om voor altijd te falen, en hoewel God hunne overtredingen met de roede kastijdde, heeft Hij Zijne goedertierenheid toch niet van hen weggenomen.

36. En die mannen, die Mozes gezonden had, om het land te verspieden, en die wedergekomen zijnde de gansche vergadering tegen hem hadden doen murmureeren, een kwaad gerucht over dat land voortbrengende; 37. Diezelve mannen, die een kwaad gerucht van dat land voortgebracht hadden, stierven door een plaag, voor het aangezicht des HEEREN. 38. Maar Jozua, de zoon van Nun, en Kaleb, de zoon van Jefunne, bleven levende van de mannen, die heengegaan waren, om het land te verspieden. 39. En Mozes sprak deze woorden tot al de kinderen Israels. Toen treurde het volk zeer. 40. En zij stonden des morgens vroeg op, en klommen op de hoogte des bergs, zeggende: Ziet, hier zijn wij, en wij zullen optrekken tot de plaats, die de HEERE gezegd heeft; want wij hebben gezondigd. 41. Maar Mozes zeide: Waarom overtreedt gij alzoo het bevel des HEEREN? Want dat zal geen voorspoed hebben. 42. Trekt niet op, want de HEERE zal in het midden van u niet zijn; opdat gij niet geslagen wordt voor het aangezicht uwer vijanden. 43. Want de Amalekieten en de Kanaänieten zijn daar voor uw aangezicht, en gij zult door het zwaard vallen; want omdat gij u afgekeerd hebt van den HEERE, zoo zal de HEERE met u niet zijn. 44. Nochtans poogden zij vermetel om op de hoogte des bergs te klimmen; maar de ark des verbonds des HEEREN en Mozes scheidden niet uit het midden des legers. 45. Toen kwamen af de Amalekieten en de Kanaänieten, die in dat gebergte woonden, en sloegen hen, en versmeten hen, tot Horma toe.

I. Hier is de plotselinge dood van de tien booze verspieders. Terwijl het vonnis over het volk werd uitgesproken, en vóór het nog afgekondigd was, *stierven zij door eene plaag voor het aangezicht des Heeren,* vers 36, 37. Nu wilde God:

1. Hiermede Zijn bijzonder misnoegen toonen tegen hen, *die zondigden en Israel hebben doen zondigen. a.* Zij hebben zelven *gezondigd,* door *een kwaad gerucht voort te brengen over dat land.* Diegenen tergen God en verwekken Hem tot toorn, die den Godsdienst verkeerd voorstellen, er smaad op werpen, er vooroordeelen tegen doen ontstaan in het hart der menschen, of aan hen, die dit zoeken te doen, aanleiding er toe te geven. Zij, die den dienst van God voorstellen als laag en verachtelijk, naargeestig en troosteloos, hard en onmogelijk, onnoodig en onnut, *brengen een kwaad gerucht voort* van het goede land, *verkeeren de rechte wegen des Heeren,* en maken Hem tot een leugenaar. *b.* Zij *deden Israel zondigen.* Voorbedachtelijk hebben zij *de gansche vergadering doen murmureeren tegen God.* Aanvoerders in de zonde kunnen verwachten onder bijzondere teekenen van Gods toorn te vallen, daar Hij streng met hen zal afrekenen voor het bloed der zielen, dat aldus vergoten werd.

2. God heeft hiermede getoond, wat Hij aan de gansche vergadering had kunnen doen, en er een voorproef in gegeven van de voltrekking van het vonnis, dat nu over hen was uitgesproken. Hij, die aldus één van een stam heeft afgesneden, zou plotseling den geheelen stam hebben kunnen uitroeien, en Hij zal het trapsgewijze doen. De opmerkelijke dood van openbare zondaren is een voorproef van het eindelijke verderf der goddeloozen, 2 Petr. 2:5, 6. Aldus wordt de toorn Gods geopenbaard, opdat de zondaren zullen hooren en vreezen.

II. De bijzondere bewaring van Kaleb en Jozua, vers 38. Zij *bleven levend.* Waarschijnlijk stonden al de twaalf verspieders bij elkander, want de oogen van geheel Israel waren nu op hen gevestigd, en daarom wordt het opgemerkt als iets zeer merkwaardigs, iets dat op de geheele vergadering wel indruk moest maken, dat, toen de tien booze verspieders dood nedervielen door de plaag, een booze, aanstekelijke ziekte, deze levend onder hen bleven staan, en gezond waren. Hiermede heeft God hun getuigenis bevestigd, en diegenen te schande gemaakt, die er van spraken hen te steenigen. Hij gaf hun tevens de verzekering, dat zij ook verder in de woestijn bewaard zullen blijven, als er duizen-

den zullen vallen aan hunne rechterhand en hunne linkerhand, Psalm 91 : 7. De dood mist nooit zijn doel, noch treft bij vergissing hen, die bestemd zijn om te leven, al bevinden zij zich ook in het midden van hen, die sterven.

III. De bekendmaking van het vonnis aan geheel het volk, vers 39. Hij deelde hun het raadsbesluit mede, dat tegen hen was uitgegaan, en dat niet herroepen kon worden: dat zij allen in de woestijn moeten sterven, en Kanaän voor het volgend geslacht bewaard zal blijven. Wij kunnen ons wel voorstellen, dat het een zeer groote teleurstelling was voor Mozes zelven, die er naar verlangde om in Kanaän te zijn, even goed als geheel het volk; maar hij berustte, doch zij weenden en treurden zeer. De verzekering, die Mozes had, dat God door dit oordeel verheerlijkt zal worden, gaf hem voldoening, terwijl de bewustheid van hun eigen schuld, en dat zij zelf dit over zich gebracht hadden, hen kwelde. Zij hadden voor niets geweend, vers 1, en nu is hun reden gegeven om te weenen; zóó rechtvaardiglijk worden murmureerders tot rouwbedrijvenden gemaakt. Indien zij getreurd hadden om de zonde, toen zij er getrouwelijk om bestraft waren, vers 9, dan zou het oordeel voorkomen zijn, maar nu zij slechts treurden om het oordeel, kwam dit treuren te laat, en baatte het hen niet; *zij vonden geen plaats des berouws, hoewel zij dezelve met tranen zochten*, Hebr. 12: 17. Zulk treuren is er in de hel, maar de tranen zullen er de vlammen niet uitblusschen, noch er de tong verkoelen.

IV. De dwaze, vruchtelooze poging van sommige Israelieten om voorwaarts te gaan naar Kanaän, vers 40.

1. Zij stonden vroeg op, monsterden al hunne krijgsmacht, vereenigden zich tot een legercorps, en verzochten Mozes om hen aan te voeren tegen den vijand; en nu is er onder hen geen sprake meer van een hoofd op te werpen, om naar Egypte terug te keeren. Zij belijden hunne schuld. *Wij hebben gezondigd*; zij beloven verbetering: *Zie, hier zijn wij, en wij zullen optrekken.* Nu begeeren zij het land, dat zij hadden versmaad, en stellen zij vertrouwen in de belofte, die zij gewantrouwd hadden. Zoo zal God overwinnen als Hij oordeelt, en vroeg of laat de zondaren overtuigen van het kwaad hunner goddelooze daden en harde woorden, en hen noodzaken die woorden te herroepen. Maar hoewel God verheerlijkt werd door deze hunne herroeping, hadden zij er toch geen nut of voordeel van, omdat zij te laat kwam. Het raadsbesluit was uitgegaan, de voleinding was besloten, zij hebben den Heere niet gezocht terwijl Hij te vinden was, en nu wilde Hij niet van hen gevonden worden. O! indien de menschen slechts even ernstig en ijverig er naar streefden om in den hemel te komen terwijl het nog hun dag der genade is, als zij het zijn zullen, wanneer die dag voorbij is, even zorgzaam wilden zijn om zich van olie te voorzien, terwijl de Bruidegom nog toeft, als zij het zijn zullen wanneer Hij komt, hoe wèl zou het dan met hen wezen!

2. Mozes wijst hun voorstel af, en verbiedt de expeditie, die zij beraamd hadden, vers 41—43. *Trekt niet op. a.* Hij waarschuwt hen voor de zonde, die er in gelegen is; *het is het bevel des Heeren te overtreden*, die hun uitdrukkelijk had geboden, om naar de Roode Zee terug te keeren. Hetgeen plicht was op den rechten tijd er voor, kan op den verkeerden tijd zonde worden. Wel is waar was het gebod, waarvan hij spreekt, hun als straf gegeven, maar hij, die de wet niet gehoorzaamd heeft, is verplicht zich aan de straf voor ongehoorzaamheid te onderwerpen, want de Heere is onze Rechter, zoowel als onze Wetgever. *b.* Hij waarschuwt hen voor het gevaar: *dat zal geen voorspoed hebben.* Het is dwaasheid ons voorspoed te beloven op hetgeen wij tegen den wil van God ondernemen. *„De Kanaänieten zijn daar voor uw aangezicht*, om u aan te vallen, en *de Heere zal in het midden van u niet zijn* om u te beschermen en voor u te strijden; ziet dus wèl toe *dat gij niet geslagen wordt voor het aangezicht uwer vijanden.* Zij, die buiten den weg zijn van hun plicht, zijn weg van onder Gods bescherming, en gaan dan voort op hun gevaar. Het is gevaarlijk te gaan waar wij niet kunnen verwachten dat God met ons zal gaan. Ja meer, duidelijk voorziet en voorzegt hij hunne nederlaag, *gij zult vallen door het zwaard der Amalekieten en Kanaänieten* (die door hun zwaard hadden moeten vallen); *omdat gij u afgekeerd hebt van den Heere*, van Zijn gebod en Zijne belofte, *zoo zal de Heere met u niet zijn.* God zal gewisselijk hen verlaten, die Hem verlaten, en zij, die door Hem verlaten zijn, staan bloot aan iedere ellende.

3. Desniettemin gaan zij voort. Nooit was een volk zoo verdorven, zoo vast besloten om in alles in tegenheid te wandelen met God. God *gebood* hun te gaan, en zij wilden niet; Hij *verbood* hun te gaan, en zij wilden. Aldus *is het bedenken des vleesches vijandschap tegen God. Zij poogden vermetel op de hoogte des bergs te klimmen*, vers 44. Hierin: *a.* Weerstonden zij het vonnis der Goddelijke gerechtigheid, en wilden zij, in weerwil er van, voorwaarts gaan. *b.* Minachtten zij de teekenen van Gods tegenwoordigheid, want zij wilden gaan, hoewel zij Mozes en de ark des verbonds achterlieten. Gods kracht hadden zij gewantrouwd, en nu hebben zij de vermetelheid om, zonder haar, in hun eigen kracht te gaan.

4. Dienovereenkomstig is de uitslag van hunne onderneming, vers 45. De vijand had post gevat op den top des bergs, om dien pas tegen de aanvallers te verdedigen, en van hunne verkenners bericht ontvangen hebbende van hunne nadering, deden zij een uitval tegen hen en versloegen hen, en waarschijnlijk zijn vele Israelieten gedood. Nu begon reeds het vonnis ten uitvoer te worden gebracht, dat *hun doode lichamen in de woestijn zullen vallen.* Die zaak kan nooit goed eindigen, die begonnen is met zonde. Het middel om vrede te hebben met onze vrienden en voorspoed tegen vijanden is: God tot onzen vriend te maken, en ons te bewaren in Zijne liefde. Toen de Joden, evenals deze hunne voorouders, *Christus' gerechtigheid hadden verworpen*, hebben zij

gepoogd *hun eigen gerechtigheid op te richten*, en de uitslag van hun pogen was ook aan die hunner voorouders gelijk, zij hebben gefaald.

HOOFDSTUK XV.

Dit hoofdstuk, dat meestal handelt over offeranden, staat hier tusschen twee verhalen van rebellie, het eene in Hoofdst. 14, het andere in Hoofdst. 16; om aan te duiden dat deze inzettingen der wet typen waren van de gaven, die Christus ontvangen zal, zelfs voor de wederhoorigen, Psalm 68 : 19. In het vorige hoofdstuk heeft God, op Israels terging, besloten hen te verderven, en ten teeken van Zijn toorn, had Hij hen veroordeeld om in de woestijn om te komen. Maar op Mozes' voorbede zeide Hij: IK HEB HUN VERGEVEN, en ten teeken van die genade herhaalt en verklaart Hij in dit hoofdstuk sommige der wetten nopens de offeranden, om hun te toonen dat Hij niettegenstaande het strenge, dat over hen besloten was, toch met hen verzoend was. Hier is: I. De wet betreffende de spijsoffers en drankoffers, vers 1—12, zoowel voor Israelieten als voor vreemdelingen, vers 13—16, en een wet op de hefoffers van de eerstelingen huns deegs, vers 17—21. II. De wet op offeranden voor zonden van dwaling, vers 22—29. III. De straf voor zonden met opgeheven hand, vers 30—31, en een voorbeeld daarvan gegeven in den sabbatschender, vers 32—36. IV. Een wet betreffende snoertjes ter gedachtenis aan de hoeken hunner kleederen, vers 37—41.

Daarna sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Wanneer gij gekomen zult zijn in het land uwer woningen, dat Ik u geven zal; 3. En gij een vuuroffer den HEERE zult doen, een brandoffer, of slachtoffer, om af te zonderen een gelofte, of in een vrijwillig offer, of in uw gezette hoogtijden, om den HEERE een lieflijken reuk te maken, van runderen of van klein vee; 4. Zoo zal hij, die zijn offerande den HEERE offert, een spijsoffer offeren van een tiende meelbloem, gemengd met een vierendeel van een hin olie. 5. En wijn ten drankoffer, een vierendeel van een hin, zult gij bereiden tot een brandoffer of tot een slachtoffer, voor een lam. 6. Of voor een ram zult gij een spijsoffer bereiden, van twee tienden meelbloem, gemengd met olie, een derde deel van een hin. 7. En wijn ten drankoffer, een derde deel van een hin, zult gij offeren tot een lieflijken reuk den HEERE. 8. En wanneer gij een jong rund zult bereiden tot een brandoffer of een slachtoffer, om een gelofte af te zonderen, of ten dankoffer den HEERE; 9. Zoo zal hij tot een jong rund offeren een spijsoffer van drie tienden meelbloem, gemengd met olie, de helft van een hin. 10. En wijn zult gij offeren ten drankoffer, de helft van een hin, tot een vuuroffer van lieflijken reuk den HEERE. 11. Alzoo zal gedaan worden met den eenen os, of met den eenen ram, of met het klein vee, van de lammeren, of van de geiten; 12. Naar het getal, dat gij bereiden zult, zult gij alzoo doen met elk een, naar hun getal. 13. Alle inboorling zal deze dingen alzoo doen, offerende een vuuroffer tot een lieflijken reuk den HEERE. 14. Wanneer ook een vreemdeling bij u als vreemdeling verkeert, of die in het midden van u is, in uwe geslachten, en hij een vuuroffer zal bereiden tot een lieflijken reuk den HEERE; gelijk als gij zult doen, alzoo zal hij doen. 15. Gij gemeente, het zij ulieden en den vreemdeling, die als vreemdeling bij u verkeert, eenerlei inzetting; ter eeuwige inzetting bij uwe geslachten, gelijk gijlieden, alzoo zal de vreemdeling voor des HEEREN aangezicht zijn. 16. Eenerlei wet en eenerlei recht zal ulieden zijn, en den vreemdeling, die bij ulieden als vreemdeling verkeert. 17. Voorts sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 18. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Als gij zult gekomen zijn in het land, waarheen Ik u inbrengen zal, 19. Zoo zal het geschieden, als gij van het brood des lands zult eten, dan zult gij den HEERE een hefoffer offeren. 20. De eerstelingen uws deegs, een koek zult gij tot een hefoffer offeren; gelijk het hefoffer des dorschvloers zult gij dat offeren. 21. Van de eerstelingen uws deegs zult gij den HEERE een hefoffer geven, bij uwe geslachten.

Wij hebben hier:

I. Volledige instructies gegeven betreffende de spijsoffers en drankoffers, die aanhangsels waren van al de offers van dieren. Het begin dezer wet is zeer bemoedigend: *Wanneer gij gekomen zult zijn in het land uwer woningen, dat Ik u geven zal*, dan zult gij zoo en zoo doen, vers 2. Hierdoor werd duidelijk te kennen gegeven, niet alleen dat God met hen verzoend was, niettegenstaande het vonnis, dat Hij over hen had uitgesproken, maar dat Hij het beloofde land zal verzekeren aan hun zaad, in weerwil van hunne neiging om tegen Hem te rebelleeren. Zij zouden op den een of anderen tijd kunnen denken schuldig te zijn aan eene wandaad, die hun noodlottig zou zijn en hen *voor altijd* zou buitensluiten, zooals hun laatste wangedrag de uitsluiting van één geslacht tengevolge heeft gehad, maar dit duidt eene verzekering voor hen aan, dat zij weerhouden zullen worden van God in zoo hooge mate te tergen en tot toorn te verwekken, dat zij de vervulling der belofte geheel en al zouden verbeuren, want deze wet neemt aan dat sommigen van hen in Kanaän zullen komen. Er waren twee soorten van spijsoffers. Sommigen werden op zichzelf geofferd, en de wet nopens dezen hebben wij in Lev. 2 : 1 en verv. Anderen werden gevoegd bij de brandoffers, en gingen er altijd mede gepaard, en voor dezen worden hier aanwijzingen gegeven. Daar nu de offers der dankzegging, die in vers 3 gespecifieerd worden, tot spijs bestemd waren op Gods tafel, was het noodig, dat er voortdurend brood, olie en wijn zou zijn, waarin het vleeschoffer ook mocht bestaan. De bestelmeesters van Salomo's tempel bezorgden *meelbloem*, 1 Kon. 4 : 22, en het was voegzaam, dat Gods tafel wèl voorzien zou zijn van brood, zoowel als van vleesch, en dat Zijn beker overvloeiende zou zijn. In het

huis mijns Vaders is overvloed van brood.

De strekking nu van deze wet is om aan te wijzen welke verhouding er moest wezen tusschen de spijs- en drankoffers en de onderscheiden offers, waaraan zij toegevoegd waren. Bestond het offer uit een *lam*, of een *geit*, dan moest het spijsoffer bestaan uit één tiende deel meelbloem, dat is: een omer, die vijf pinten bevatte. Dit moet gemengd worden met het vierde deel van een hin olie, en het drankoffer moest bestaan uit eenzelfde hoeveelheid wijn, vers 3—5. Indien het een ram was, dan werd het spijsoffer verdubbeld, twee tiende deelen meelbloem, gemengd met een derde deel van een hin olie (voor hen was olie zooals boter voor ons), en dezelfde hoeveelheid wijn tot een drankoffer, vers 6, 7. Indien het offer *een jong rund* was, dan werd het spijsoffer verdrievoudigd, drie omers meelbloem met vijf pinten olie, en eenzelfde hoeveelheid wijn ten drankoffer, vers 8—10. En aldus voor elk offer, hetzij het geofferd werd door een bijzonder persoon, of wel op kosten van het algemeen. Wat wij doen in den Godsdienst moet, evenals naar andere regelen, ook naar den regel der evenredigheid gedaan worden.

II. Inboorlingen en vreemdelingen worden hier gelijkgesteld, zooals zij ook in andere zaken gelijkgesteld werden, vers 13—16. „*Eenerlei wet en eenerlei recht zal ulieden zijn en den vreemdeling*, dat is: den vreemdeling, die den Joodschen Godsdienst heeft aangenomen". Nu was dit:

1. Eene uitnoodiging, gericht tot de heidenen, om proselieten te worden, en tot het geloof en de aanbidding van den waren God te komen. In burgerlijke zaken was er verschil tusschen geboren Israelieten en vreemdelingen, maar niet in de dingen Gods, *gelijk gijlieden, alzoo zal de vreemdeling voor des Heeren aangezicht zijn*, want Hij is geen aannemer des persoons. Zie Jes. 56 : 3.

2. Dit maakte het den Joden tot een plicht, om vriendelijk te zijn voor vreemdelingen, en hen niet te verdrukken, daar zij zagen dat God hen erkende en aannam. Gemeenschap in den Godsdienst verbindt tot wederzijdsche genegenheid en moet alle vijandschap dooden.

3. Het was eene vernedering voor den hoogmoed der Joden, die licht opgeblazen werden door de voorrechten hunner geboorte: „Wij zijn Abrahams zaad". God heeft hun doen weten, dat de kinderen van den vreemdeling Hem even welkom waren als de kinderen Jakobs; niemands geboorte of afkomst zal hetzij tot zijn voordeel hetzij tot zijn nadeel strekken in zijne aanneming door God. Dit gaf tevens te kennen dat, gelijk als geloovige vreemdelingen als Israelieten geacht zullen worden, zoo zullen ongeloovige Israelieten als heidenen worden geacht.

4. Het was een gelukkig voorteeken van de roeping der heidenen en van hunne toelating in de kerk. Indien reeds de wet zoo weinig onderscheid maakte tusschen Jood en heiden, veel minder onderscheid nog zal het Evangelie tusschen hen maken, dat den middelmuur des afscheidsels heeft verbroken, en beiden door ééne offerande met God verzoend heeft zonder het waarnemen van de plechtigheden der wet.

III. Een wet voor het offeren van de eerstelingen van het deeg aan den Heere. Evenals de vorige berust zij op de troostrijke onderstelling, dat zij *in het beloofde land zullen gekomen zijn*, vers 18. Nu zij van het manna leefden, behoefden zij zulk een uitdrukkelijke erkenning niet van Gods recht op hun dagelijksch brood, en van hunne afhankelijkheid van Hem er voor, want nu sprak dit vanzelf; maar in Kanaän, waar zij de vrucht zullen eten van hun eigen arbeid, eischte God dat zij Hem als hun landheer zullen erkennen, en als hun grooten weldoener. Zij moeten Hem niet alleen de eerstelingen en de tienden offeren van hun koren op het veld (die had de Heere zich reeds voorbehouden) maar als zij het in hunne huizen hadden, in hunne baktroggen, als het bijna gereed was om op hunne tafel te komen, dan moet God ook een schatting er van hebben, een deel van hun deeg, (een veertigste deel er van tenminste, of wel de geheele klomp, zeggen de Joden) moet opgeheven, of den Heere geofferd worden, vers 20, 21. en de priester moet het ontvangen ten gebruike van zijn gezin. Aldus moeten zij hunne afhankelijkheid van God erkennen voor hun dagelijksch brood, zelfs als zij het reeds in hun huis hadden, want dan moeten zij er het aangename gebruik van God van verwachten; immers wij lezen van hetgeen in huis gebracht werd, maar waar weinig van gekomen is, omdat God er in geblazen heeft, Haggai 1 : 9. Christus heeft ons geleerd te bidden, niet: *Geef ons dit jaar onzen jaarlijkschen oogst*, maar: *Geef ons heden ons dagelijksch brood*. Door deze wet zeide God tot het volk, wat lang daarna de profeet tot de weduwe van Sarepta gezegd heeft: *Maak Mij vooreerst een kleinen koek daarvan*, 1 Kon. 17 : 13. Deze offerande werd uitdrukkelijk in stand gehouden door de wetten van den tempel in Ezechiëls visioen, en het is een gebod met een belofte van zegen op het huis, Ezech. 44 : 30. *Ook zult gij de eerstelingen van uw deeg den priester geven, om den zegen op uw huis te doen rusten;* want als God ontvangen heeft wat Hem toekomt van onze bezittingen, dan kunnen wij van hetgeen ons ten deel valt het aangename en lieflijke verwachten.

22. Voorts, wanneer gijlieden afgedwaald zult zijn, en niet gedaan hebben al deze geboden, die de HEERE tot Mozes gesproken heeft; 23. Alles, wat u de HEERE door de hand van Mozes geboden heeft; van dien dag af, dat het de HEERE geboden heeft, en voortaan bij uwe geslachten; 24. Zoo zal het geschieden, indien iets bij dwaling gedaan, en voor de oogen der vergadering verborgen is, dat de gansche vergadering een var, een jong rund, zal bereiden ten brandoffer, tot een lieflijken reuk den HEERE, met zijn spijsoffer en zijn drankoffer, naar de wijze; en een geitenbok ten zondoffer. 25. En de priester zal de verzoening doen voor de gansche vergadering van de kinderen Israels, en het zal hun vergeven worden; want

het was eene afdwaling, en zij hebben hunne offerande gebracht, een vuuroffer den HEERE, en hun zondoffer, voor het aangezicht des HEEREN, over hunne afdwaling. 26. Het zal dan aan de gansche vergadering der kinderen Israels vergeven worden, ook den vreemdeling, die in het midden van henlieden als vreemdeling verkeert; want het is het gansche volk door dwaling overkomen. 27. En indien eene ziel door afdwaling gezondigd zal hebben, die zal een jarige geit ten zondoffer offeren. 28. En de priester zal de verzoening doen over de dwalende ziel, als zij gezondigd heeft door afdwaling voor het aangezicht des HEEREN, doende de verzoening over haar; en het zal haar vergeven worden. 29. Den inboorling der kinderen Israels, en den vreemdeling, die in hunlieder midden als vreemdeling verkeert, eenerlei wet zal ulieden zijn, dengenen, die het door afdwaling doet.

Wij hebben hier de wetten betreffende offeranden voor zonden van afdwaling. De Joden verstaan het van afgoderij of valschen eeredienst uit dwaling van hunne leeraren; het hier onderstelde geval is: *dat gij niet zult gedaan hebben alle deze geboden*, vers 22, 23. Indien zij tekort zijn gekomen in hunne dankofferen, ze niet overeenkomstig de wet hadden gebracht, dan moeten zij een offer brengen ter verzoening, ja al zou het nalaten er van ook door vergeten of vergissen zijn geweest. Indien zij tekort kwamen in één deel der ceremonie, dan moesten zij dit vergoeden door het waarnemen van een ander deel er van, hetgeen naar den aard was van een wet ter herstelling.

1. Het hier onderstelde geval is een nationale zonde, begaan door onwetendheid of afdwaling, en door de algemeen heerschende dwaling gebruikelijk geworden, vers 24, *de vergadering*, dat is: het geheele volk, want aldus wordt het verklaard in vers 25, *de gansche vergadering der kinderen Israels*. De waar te nemen plechtigheden waren zoo talrijk en van zoo verschillenden aard, dat men licht kan veronderstellen, dat sommigen er van langzamerhand vergeten zullen worden, en alzoo in onbruik komen, zooals inzonderheid die betreffende het hefoffer van hun deeg. Indien het nu na verloop van tijd door het raadplegen der wet zou blijken, dat deze of een andere bepaling algemeen veronachtzaamd is geworden, dan moest voor de geheele vergadering een offer gebracht worden, en dan zal de dwaling of het verzuim worden vergeven, vers 25, 26; niet met een nationaal oordeel worden gestraft, zooals zij verdiend had. Het offer *naar de wijze* verwijst duidelijk naar een vorige wet of inzetting, waarvan deze de herhaling is; en dezelfde var, die daar een *zondoffer* genoemd wordt, Lev. 4 : 13, 21, wordt hier een *brandoffer* genoemd, vers 24, omdat hij geheel verbrand werd, niet op het altaar, maar buiten het leger. En hier is nog de bijvoeging van *een geitenbok ten zondoffer*. Overeenkomstig deze wet bevinden wij, dat Hizkia verzoening gedaan heeft voor de dwalingen van de regeering zijns vaders door *zeven varren, zeven rammen, zeven lammeren, en zeven geitenbokken*, die hij offerde als *een zondoffer voor het koninkrijk en voor het heiligdom en voor Juda*, 2 Kron. 29 : 21, en *voor gansch Israel*, vers 24. En hetzelfde zien wij gedaan na den terugkeer uit de ballingschap, Ezra 8 : 35.

2. Evenzoo wordt het geval ondersteld van een particulier persoon. *Indien eene ziel door afdwaling gezondigd zal hebben*, vers 27, door eenig deel van zijn plicht te verzuimen, dan moet hij zijn offer brengen, naar het bepaald was, Lev. 4 : 27 en verv. Aldus zal verzoening gedaan worden *over de dwalende ziel, als zij gezondigd heeft door afdwaling*, vers 28.

Merk op: *a.* Voor zonden, die door afdwaling bedreven zijn, moet verzoening gedaan worden, want hoewel dwaling of onwetendheid in zekere mate tot verontschuldiging strekt, zal zij toch hen niet rechtvaardigen, die huns Heeren wil gekend hebben, maar niet hebben gedaan. David bidt om gereinigd te worden van zijn *verborgen afdwalingen*, dat is: van de zonden, waarvan hij zich niet bewust was, de afdwalingen, die hij niet verstond, Psalm 19 : 13. Zonden, bedreven door onwetendheid of dwaling, zullen vergeven worden door Christus, het groote Zoenoffer, die, toen Hij zich éénmaal opgeofferd heeft aan het kruis, de bedoeling van Zijn offer scheen verklaard te hebben in dat gebed: *Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.* En Paulus schijnt te verwijzen naar deze wet betreffende zonden in onwetendheid bedreven, 1 Tim. 1 : 13. *Mij is barmhartigheid geschied, dewijl ik het onwetende gedaan heb in mijne ongeloovigheid.* En het had een gunstig aanzien voor de heidenen, dat deze wet om verzoening te doen voor zonden door onwetendheid of afdwaling bedreven, uitdrukkelijk uitgestrekt wordt tot hen, die vreemdelingen waren, vers 29, maar ondersteld werden *proselieten der gerechtigheid te zijn.* Aldus komt de zegen Abrahams over de heidenen.

30. Maar de ziel, die iets zal gedaan hebben met opgeheven hand, hetzij van inboorlingen of van vreemdelingen, die smaadt den HEERE; en diezelve ziel zal uitgeroeid worden uit het midden van haar volk; 31. Want zij heeft het woord des HEEREN veracht, en Zijn gebod vernietigd; diezelve ziel zal ganschelijk uitgeroeid worden, hare ongerechtigheid is op haar. 32. Als nu de kinderen Israels in de woestijn waren, zoo vonden zij een man, hout lezende op den sabbatdag. 33. En die hem vonden, hout lezende, brachten hem tot Mozes en tot Aäron, en tot de gansche vergadering. 34. En zij stelden hem in bewaring; want het was niet verklaard, wat hem gedaan zou worden. 35. Zoo zeide de HEERE tot Mozes: Die man zal zekerlijk gedood worden; de gansche vergadering zal hem met steenen steenigen buiten het leger. 36. Toen bracht hem de gansche vergadering uit tot buiten het leger, en zij steenigden hem

met steenen, dat hij stierf, gelijk als de HEERE Mozes geboden had.

Hier is:

I. Het algemeene oordeel, uitgesproken over hen, die zondigen met opgeheven hand.

1. Diegenen worden geacht te zondigen met opgeheven hand, die openlijk Gods gezag weerstaan, en hun eigen lusten in mededinging er van stellen; die zondigen om den wille der zonde, in tegenspraak met het voorschrift der wet, en in uittarting van de straf, die er op gesteld is; die tegen God strijden en Hem tarten om Zijn ergst aan hen te doen, zie Job 15 : 25. Het is niet slechts te zondigen tegen licht en kennis, maar voorbedachtelijk te zondigen tegen Gods wil en heerlijkheid.

2. Zonden, aldus bedreven, zijn uitermate zondig. Hij, die aldus het gebod Gods overtreedt: *a. Smaadt den Heere*, vers 30, hij zegt van Hem het ergste wat hij kan, en dat wel zeer onrechtvaardiglijk. De taal van zoodanige zonde is: „De eeuwige waarheid behoeft niet geloofd te worden; de Heere van allen behoeft niet gehoorzaamd te worden; het is niet noodig, ja niet betamelijk, de almachtige kracht te vreezen, of er op te vertrouwen." Aan de oneindige Wijsheid schrijft zij dwaasheid toe en ongerechtigheid aan den rechtvaardigen Rechter van hemel en aarde; zoodanig is de boosheid van moedwillige zonde. *b. Zij veracht het woord des Heeren*, vers 31. Er zijn menschen, die in velerlei opzicht tekortkomen in de vervulling van het woord, en er toch een groote waardeering van hebben, en de wet eerbaar achten; maar zij, die zondigen met opgeheven hand, achten zichzelven te groot, te goed en te wijs om er zich door te laten regeeren. *Wat is de Almachtige, dat wij Hem zouden dienen?* Waarin de zonde zelve ook moge bestaan, het is wederspannigheid, die zich aan den vloek blootstelt. Het is *wederspannigheid, toegevoegd aan de zonde*, die als tooverij is, en wederstreven, als afgoderij.

3. Het oordeel, uitgesproken over de zoodanigen, is vreeslijk. Er blijft geen slachtoffer over voor deze zonden; de wet heeft er geen voor aangewezen, *die ziel zal uitgeroeid worden uit het midden van haar volk*, vers 30, *die ziel zal zekerlijk uitgeroeid worden*, vers 31, en opdat God eeuwiglijk zal worden gerechtvaardigd, en de zondaar eeuwiglijk te schande zal worden, *zal zijne ongerechtigheid op hem zijn*, en meer is er niet noodig om hem in de diepste hel te doen verzinken. De Joodsche schrijvers verstaan het in dier voege, *dat de ongerechtigheid zijne ziel zal blijven aankleven, nadat zij uitgeroeid is, en dat de mensch op den grooten dag des oordeels rekenschap zal hebben af te leggen.* De zonde was wellicht van zulk een aard, dat de zondaar er niet door blootstond aan straf van de burgerlijke overheid; maar indien zij bedreven werd met opgeheven hand, dan zal God het straffen er van in Zijn eigen handen nemen, en het is vreeslijk daarin te vallen. In het Nieuwe Testament vinden wij eenzelfde oordeel van uitsluiting van al het voordeel van de groote offerande, uitgesproken over het lasteren van den Heiligen Geest, en een algeheelen afval van het Christendom. Zie Matth. 12 : 32, en Hebr. 10 : 26, dat naar deze wet verwijst.

II. Een bijzonder voorbeeld hiervan in de zonde van sabbatschennis.

1. De zonde bestond in *hout lezen op den sabbatdag*, vers 32, welk hout waarschijnlijk bestemd was om er een vuur van te ontsteken, terwijl hun geboden was op den dag tevoren te bakken en te zieden wat zij te bakken of te zieden hadden, Exod. 16 : 23. Dit scheen slechts een lichte overtreding, maar het was een schending van de wet op den sabbat, en zoo lag er minachting in opgesloten van den Schepper, aan wiens eer de sabbat gewijd was, en een verbreken van de gansche wet tot welker bescherming de sabbat ingesteld was. En uit het context blijkt, dat het gedaan werd met opgeheven hand, als eene beleediging beide van de wet en den wetgever.

2. De overtreder werd in bewaring gesteld, vers 33, 34. Zij, die hem vonden *hout lezende, brachten hem* in hun ijver voor de eer van den sabbat, *tot Mozes en tot Aäron en tot de gansche vergadering*, hetgeen te kennen geeft dat de vergadering, daar het een sabbatdag was, tot Mozes en Aäron vergaderd waren, om onderricht van hen te ontvangen, en zich met hen in de aanbidding Gods te vereenigen. Het schijnt dat zelfs gewone Israelieten, hoeveel verkeerds er ook onder hen was, het toch niet konden aanzien, dat de sabbat ontheiligd werd, hetgeen een goed teeken was dat zij God niet geheel hadden verlaten, noch geheel door Hem verlaten waren.

3. God werd geraadpleegd, *want het was niet verklaard wat hem gedaan zou worden.* De wet had de ontheiliging van den sabbat reeds tot een misdaad verklaard, waarop de doodstraf stond, Exod. 31 : 14; maar zij waren in twijfel, hetzij omtrent de misdaad, of hetgeen hij gedaan had al of niet als een ontheiliging van den sabbat beschouwd moest worden, of betreffende de straf, welken dood hij moest sterven. God was de Rechter, en tot Hem brachten zij de zaak.

4. Het vonnis werd geveld; de gevangene werd geoordeeld een sabbatschender te zijn in overeenstemming met deze wet, en als zoodanig moet hij ter dood gebracht worden; en om te toonen hoe groot de misdaad was, en hoezeer zij den Heere mishaagde, en opdat anderen het zouden hooren en vreezen, en niet evenzoo met opgeheven hand zouden zondigen, wordt hij tot dien dood verwezen, die als de schrikkelijkste werd beschouwd; hij moet *met steenen gesteenigd worden.* vers 35. God ijvert voor de eer van Zijne sabbaten, en zal, wat de menschen ook mogen doen, hen niet onschuldig houden, die ze ontheiligen.

5. Het vonnis wordt voltrokken, vers 36. *De vergadering steenigde hem met steenen, dat hij stierf.* Zoovelen als konden werden gebruikt voor de volvoering der straf, opdat tenminste *diegenen* zouden vreezen den sabbat te schenden, die op dezen sabbatschender een steen hadden geworpen. Dit geeft te kennen dat de

openlijke ontheiliging van den sabbat een zonde is, die door de burgerlijke overheid behoort tegengegaan en gestraft te worden, daar zij, voorzoover het publieke daden betreft, de hoedster is van beide tafelen der wet, zie Nehem. 13 : 17. Men zou denken dat er niet veel kwaads steekt in een weinig hout te sprokkelen, op welken dag het ook zij, maar God bedoelde de voorbeeldige straf van hem, die dit gedaan heeft, als een blijvende waarschuwing voor ons allen, opdat wij nauwgezet den sabbat onderhouden.

37. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 38. Spreekt tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Dat zij zich snoertjes maken aan de hoeken hunner kleederen, bij hunne geslachten; en op de snoertjes des hoeks zullen zij een hemelsblauwen draad zetten; 39. En hij zal ulieden aan de snoertjes zijn, opdat gij het aanziet, en aan alle geboden des HEEREN gedenkt, en die doet; en gij zult naar uw hart en naar uwe oogen niet sporen, die gij zijt nahoereerende; 40. Opdat gij gedenkt en doet al mijne geboden, en uwen God heilig zijt. 41. Ik ben de HEERE uw God, die u uit Egypteland uitgevoerd heb, om u tot een God te zijn. Ik ben de HEERE uw God.

Er was nu door de wet eene voorziening gemaakt voor de vergeving van zonden der afdwaling en zwakheid, nu wordt hier een hulpmiddel gegeven om zulke zonden te voorkomen. Hun wordt bevolen snoertjes te maken aan de hoeken hunner kleederen, die hun hun plicht in herinnering moesten brengen, opdat zij niet zouden zondigen door vergeten.

1. Het vastgestelde teeken is een snoertje van zijde, linnen, of wol of het kleed zelf werd van onderen uitgerafeld, en een blauwe draad van boven er aan bevestigd om het stevig te houden, vers 38. Daar de Joden een bijzonder volk waren, werden zij aldus van hunne naburen onderscheiden in hun gewaad zoowel als in hunne spijze, en werd hun door deze kleine voorbeelden van eigenaardigheid geleerd, om ook in de grootere en gewichtiger dingen den weg, of de gewoonten, der heidenen niet te volgen. Aldus hebben zij zich ook overal waar zij kwamen als Joden bekend gemaakt, als degenen, die zich God en Zijne wet niet schaamden. Onze Heiland, geworden zijnde onder de wet, heeft deze snoertjes gedragen; vandaar dat wij lezen van den zoom Zijns kleeds, Matth. 9 : 20. De Farizeën hebben deze zoomen of randen vergroot, opdat zij meer heilig en vroom geacht zouden worden dan anderen. Maar de gedenkcedels waren andere dingen, die hebben zij zelf uitgedacht, terwijl de snoertjes een Goddelijke inzetting waren. De tegenwoordige Joden dragen ze, en als zij ze aandoen, zeggen zij: *Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, die ons door Uwe geboden geheiligd, en ons het gebod der snoertjes bevolen hebt.*

2. De bedoeling er van was hen te doen gedenken, dat zij een bijzonder volk zijn. Die snoertjes waren niet bedoeld als een versiering van hunne kleederen, maar om door indachtigmaking *hun oprecht gemoed op te wekken*, 2 Petr. 3 : 1, en door de snoertjes aan te zien, al de geboden des Heeren te gedenken. Velen zien op hunne sieraden om hun hoogmoed te voeden, maar zij moesten op deze versierselen zien om hun geweten op te wekken tot een besef van hun plicht, opdat hun Godsdienst hun steeds voor oogen zij, en zij dien overal zullen meedragen, zooals zij hunne kleederen overal meedragen. Als zij in verzoeking waren om te zondigen, dan zullen de snoertjes hen waarschuwen om Gods geboden niet te overtreden; als een plicht vergeten was om op den bestemden tijd gedaan te worden, dan zullen de snoertjes hen er aan herinneren. Deze inzetting, hoewel niet verplichtend voor ons, leert ons echter om altijd aan de geboden des Heeren onzes Gods te gedenken, *om die te doen;* ze in ons geheugen te bewaren en ze toe te passen op bijzondere gevallen, als er gelegenheid is om er gebruik van te maken. Zij waren inzonderheid bestemd om hen te bewaren voor afgoderij, *dat gij niet naar uw hart en naar uwe oogen zult speuren* in uwe Godsvereering. Maar het kan zich ook uitstrekken tot den geheelen wandel, want niets is meer in strijd met Gods eer en ons eigen waar belang, dan te wandelen in den weg van ons eigen hart, en naar het gezicht van onze oogen, want *het gedichtsel van het hart is boos*, en dat is ook *de lust der oogen.*

Het hoofdstuk eindigt met de groote en fundamenteele wet van den Godsdienst: *dat gij uwen God heilig zijt*, gereinigd van zonde, in oprechtheid gewijd aan Zijn dienst; en de groote reden voor al de geboden wordt telkens en nogmaals ingeprent: *Ik ben de Heere, uw God.* Als wij vaster geloofden, meer dikwijls en meer ernstig bedachten, dat God onze Heere is, en onze God, en onze Verlosser, wij zouden ons naar plicht, en belang en in dankbaarheid verplicht achten, om al Zijne geboden te houden.

HOOFDSTUK XVI.

De datum der geschiedenis, vervat in dit hoofdstuk, is volstrekt onzeker. Waarschijnlijk hebben die muiterijen plaats gehad na hun terugtocht van Kades-Barnea, toen zij — als ik dit eens zoo noemen mag — gevestigd waren voor hunne omwandeling in de woestijn, en dit nu als hunne vestiging, of bestemming, begonnen te beschouwen. Terstond nadat eenige nieuwe wetten gegeven waren, volgt het verhaal van een nieuwe rebellie, alsof de zonde, oorzaak genomen heeft door het gebod om uitermate zeer zondig te worden. Hier is: I. Een vermetele en gevaarlijke rebellie tegen Mozes en Aäron gericht door Korach, Dathan en Abiram, vers 1—15. 1. Korach en zijn medeplichtigen strijden om het priesterschap tegen Aäron, vers 3. 2. Mozes rededeert met hen, en beroept zich op God voor eene beslissing van dat geschil, vers 4—11. 3. Dathan en Abiram twisten met Mozes, en weigeren te gehoorzamen aan zijne oproeping, hetgeen hem grootelijks smart, vers 12—15. II. Een plechtig verschijnen voor God van hen, die aanspraak maken op het priesterschap, overeenkomstig het bevel, en een openlijke verschijning van de heerlijkheid des Heeren, die de geheele vergadering verteerd zou hebben, indien Mozes en Aäron geen voorbede voor haar hadden gedaan, vers 16—22. III. De beslissing van het geschil, de onderdrukking van den opstand, door den dood der rebellen. 1. Die in hunne tenten waren, werden levend begraven, vers

23—34. 2. Die aan de deur van den tabernakel waren, werden door vuur verteerd, vers 35, en hunne wierookvaten werden bewaard tot een gedachtenis, vers 37—40. IV. Een nieuwe opstand van het volk, vers 41—43. 1. God brengt het oproer tot staan door een plaag, vers 45. 2. Aäron brengt de plaag tot staan door wierook te offeren, vers 46—50. De wijze, waarop dit verhaal wordt medegedeeld, toont duidelijk aan dat de gisting zeer groot moet geweest zijn.

Korach nu, de zoon van Jizhar, zoon van Kahath, zoon van Levi, nam tot zich zoo Dathan als Abiram, zonen van Eliab, en On, den zoon van Peleth, zonen van Ruben. 2. En zij stonden op voor het aangezicht van Mozes, mitsgaders twee honderd en vijftig mannen uit de kinderen Israels, oversten der vergadering, de geroepenen der samenkomst, mannen van naam. 3. En zij vergaderden zich tegen Mozes en tegen Aäron, en zeiden tot hen: Het is te veel voor u! want deze gansche vergadering, zij allen, zijn heilig, en de HEERE is in het midden van hen; waarom dan verheft gijlieden u over de gemeente des HEEREN? 4. Als Mozes dit hoorde, zoo viel hij op zijn aangezicht. 5. En hij sprak tot Korach, en tot zijn gansche vergadering, zeggende: Morgen vroeg dan zal de HEERE bekendmaken, wie de Zijne en de heilige is, dien Hij tot zich zal doen naderen; en wien Hij verkoren zal hebben, dien zal Hij tot zich doen naderen. 6. Doet dit: neemt u wierookvaten, Korach en zijn gansche vergadering; 7. En doet morgen vuur daarin, legt reukwerk daarop voor het aangezicht des HEEREN; en het zal geschieden dat de man, dien de HEERE verkiezen zal, die zal heilig zijn. Het is te veel voor u, gij kinderen van Levi! 8. Voorts zeide Mozes tot Korach: Hoort toch, gij kinderen van Levi! 9. Is het u te weinig, dat de God van Israel u van de vergadering van Israel heeft afgescheiden, om ulieden tot zich te doen naderen, om den dienst van des HEEREN tabernakel te bedienen, en te staan voor het aangezicht der vergadering, om hen te dienen? 10. Daar Hij u, en al uwe broederen, de kinderen van Levi, met u, heeft doen naderen; zoekt gij nu ook het priesterambt? 11. Daarom gij, en uw gansche vergadering, gij zijt vergaderd tegen den HEERE! want Aäron, wat is hij, dat gij tegen hem murmureert?

I. Hier is een bericht van de opstandelingen, wie en wat zij waren; niet zooals tevoren de gemengde schare en de heffe des volks, die daarom nooit genoemd werden, maar mannen van naam en aanzien. Korach was de aanvoerder. Hij formeerde de factie en stelde zich aan het hoofd er van, weshalve zij de *tegenspreking van Korach* wordt genoemd, Judas: 11. Hij was een volle neef van Mozes, zij waren broeders kinderen, maar die verwantschap heeft hem niet weerhouden, om ruw en beleedigend te zijn jegens Mozes. Acht het niet vreemd dat iemands vijanden die *van zijn eigen huis zijn.* Met hem vereenigden zich Dathan en Abiram, oversten van den stam van Ruben, Jakobs oudsten zoon. Waarschijnlijk heeft het Korach gehinderd, dat Aäron tot het priesterambt was bevorderd, en dat Elizafan aan het hoofd der Kohathieten was gesteld, Hoofdst. 3 : 30; en de Rubenieten waren misschien vertoornd, omdat aan Juda de eereplaats in het leger was aangewezen. In vers 1 wordt On genoemd als een der hoofden van de factie, maar nooit daarna in geheel de geschiedenis, hetzij omdat hij, naar sommigen denken, berouw had en er zich van terugtrok, of omdat hij niet zoo op den voorgrond trad als Dathan en Abiram. De Kohathieten waren aan dezelfde zijde van den tabernakel gelegerd als de Rubenieten, hetgeen wellicht aan Korach de gelegenheid gaf om hen in het komplot te trekken; weshalve de Joden zeggen: *Wee den goddelooze en wee zijn buurman*, die gevaar loopt van door hem aangestoken te worden. En daar dezen zelf *mannen van naam* waren, hebben zij *twee honderd en vijftig oversten der vergadering*, vers 2, verlokt om aan de samenzwering deel te nemen; waarschijnlijk waren dezen eerstgeborenen, of tenminste hoofden van gezinnen, die vóór Aärons verheffing de heilige dingen bediend hadden. De hoogmoed en eerzucht van groote mannen hebben ten allen tijde veel kwaads gesticht, zoowel in de kerk als in den staat. Moge God in Zijne genade groote mannen nederig maken, en aldus vrede geven in onzen tijd! Vermaarde mannen, en mannen van naam, zooals dezen hier beschreven worden te zijn, zijn de groote zondaren geweest der oude wereld, Gen. 6 : 4. De naam en faam, die zij hadden, waren hun niet genoeg, voldeden hen niet; zij waren hoog, maar wilden nog hooger zijn, en zoo zijn de beroemde mannen berucht geworden.

II. Het bezwaar der rebellen, vers 3. Wat zij verkeerd vinden is, dat Aäron en zijn geslacht met het priesterambt zijn bekleed. Zij achten dit te groot eene eer om door Mozes gegeven en door Aäron aangenomen te worden, en dus beschuldigen zij beiden van overweldiging, van een onwettig zich meester maken van dit ambt. *Het is te veel voor u*, of: „Vergenoegt u er mede om op gelijken bodem te staan met uwe naasten, die allen heilig zijn, evengoed als gij, en dus ook even groot behooren te wezen". Of: „Laat het u genoeg zijn tot dusver geheerscht te hebben, en denkt er nu eens aan om uw plaats over te laten aan anderen, die er evenveel recht op hebben en evengoed instaat zijn om er de plichten van te vervullen".

1. Hoovaardiglijk roemen zij op de heiligheid der vergadering en de tegenwoordigheid Gods onder haar. *Zij allen zijn heilig*, en even geschikt om offeranden te offeren als Aäron, en als hoofden van gezinnen dit eertijds waren, en *de Heere is in het midden van hen*, om hen te erkennen en te leiden." Weinig reden hadden zij om te roemen op de reinheid des volks, of op de gunst van God, daar het volk toch zoo herhaaldelijk en nog zoo onlangs verontreinigd was door de zonde, en nu onder het teeken

was van Gods misnoegen, weshalve zij dankbaar hadden moeten zijn voor priesters om voor hen tusschenbeiden te treden bij God, maar inplaats van dankbaar voor hen te wezen, benijden zij hen.

2. Onrechtvaardiglijk beschuldigen zij Mozes en Aäron van zichzelven de eer genomen te hebben, die zij hadden, terwijl het toch zonder tegenspraak duidelijk was gebleken, dat zij er van God toe geroepen waren, Hebr. 5 : 4. Zoodat zij òf in het geheel geen priesters wilden hebben, noch eenigerlei regeering, niemand, die in burgerlijke of Godsdienstige zaken het bestuur zou hebben, niemand over de vergadering; òf zij wilden niet berusten in de door God ingestelde regeering, het door Hem verordineerde bestuur. Zie hieraan: *a.* Van welken geest de gelijkheidspredikers zijn en zij, die de heerschappij verachten en de machten weerstaan, die God over hen gesteld heeft; zij zijn trotsch, wangunstig, eerzuchtig, oproerig, goddeloos en onredelijk. *b.* Welke behandeling zelfs de beste en nuttigste menschen kunnen verwachten van hen zelfs, aan wie zij den meesten dienst bewijzen. Als diegenen voorgesteld worden als overweldigers, die het meeste recht hebben op de regeering, en als tirannen, die het best regeeren, zoo laat hen zich herinneren, dat Mozes en Aäron evenzoo verkeerd voorgesteld werden.

III. Mozes' gedrag toen deze beschuldiging tegen hem bekend werd gemaakt. Hoe heeft hij haar opgenomen?

1. *Hij viel op zijn aangezicht*, vers 4, zooals tevoren, Hoofdst. 14 : 5. Aldus toonde hij hoe gaarne hij zich aan hen zou onderwerpen en hoe bereid hij was om afstand te doen van de regeering, indien dit slechts bestaanbaar ware met zijn plicht tegenover God en zijne getrouwheid aan den hem opgedragen last. Aldus heeft hij zich ook door het gebed tot God gewend om bestuur en leiding van Hem te ontvangen voor hetgeen hij in die treurige omstandigheden te doen of te zeggen had. Hij wilde tot hen niet spreken, voordat hij zich aldus verootmoedigd had en zijn eigen gemoed tot kalmte was gekomen (het kon toch wel niet anders of hij moest ontroerd en ontrust zijn) en hij instructies van God had ontvangen. In zulk een geval *zal het hart des rechtvaardigen zich bedenken om te antwoorden*, en Gods mond om raad vragen.

2. Hij stelt voor om de zaak voor God te brengen en aan Hem de beslissing over te laten, als iemand die wèl verzekerd is van de deugdelijkheid van zijne aanspraken, maar toch gaarne bereid zou zijn, om zijn ambt neder te leggen, indien God het voegzaam zou oordeelen, om aan het misnoegde volk voldoening te geven door er anderen voor te benoemen. Een eerlijke zaak schroomt geen onderzoek, vreest geen tweede onderzoek, vreest geen spoedig onderzoek; laat het morgen reeds geschieden, vers 5—7. Laat Korach en zijne aanhangers hunne wierookvaten brengen en den Heere reukwerk offeren, en zoo Hij er Zijn welgevallen in te kennen geeft, dan is Mozes nu even tevreden, dat al het volk des Heeren *priesters* zijn, indien dit Gode behaagt, als hij tevoren tevreden geweest is, dat al het volk des Heeren *profeten* zijn, Hoofdst. 11 : 29. Maar zoo God, na beroep op Hem, voor Aäron beslist, (dat Hij ongetwijfeld doen zal) dan zullen zij het zeer gevaarlijk vinden om die proeve te doen, en daarom stelt hij het uit tot morgen om te zien, of de nacht ook beraad voor hen zou brengen, zoodat zij — tot berouw en bekeering gekomen — van hunne pretenties afzien.

3. Hij bespreekt de zaak openhartig met hen, teneinde door klem van redeneering het oproer te stillen, zoo mogelijk nog vóór het beroep op God, want zoo dit beroep plaatsheeft, dan weet hij, dat het in de beschaming der klagers zal eindigen.

A. Hij noemt hen *kinderen van Levi*, vers 7, en wederom in vers 8. Zij waren van zijn eigen stam, ja, zij waren van Gods stam, zoo was het dan des te slechter van hen, om aldus te rebelleeren, beiden tegen God en hem. Het was nog niet lang geleden, dat de kinderen van Levi zich aan de zijde Gods hebben gesteld in de zaak van het gouden kalf, en er onsterflijke eer door hebben verworven, en zullen zij, die toen de eenige onschuldigen waren, nu de leidende misdadigers zijn, en al de eer verliezen, die zij toen hebben gewonnen? Kon er zulk kaf op Gods dorschvloer zijn? Levieten, en toch rebellen?

B. Hij werpt hunne beschuldiging terug op henzelven; zij hadden onrechtvaardiglijk Mozes en Aäron ten laste gelegd van zich te veel aan te matigen, zeggende: *het is te veel voor u*, ofschoon zij niets meer gedaan hadden dan wat God hun opgelegd had te doen. Neen, zegt Mozes, *het is te veel voor u, gij kinderen van Levi.* Diegenen matigen zich te veel aan, die Gods verordineering durven bedillen en tegenspreken. Het is ons *genoeg* ons te onderwerpen, het is *te veel* voor ons, om de wet te willen voorschrijven.

C. Hij wijst hen op hunne voorrechten als Levieten, die genoeg voor hen waren; zij hadden het niet noodig om naar de eer van het priesterschap te staan, vers 9, 10. Hij herinnert hen er aan, hoe groot de eer was, waartoe zij als Levieten bevorderd waren. *a.* Zij waren *afgescheiden van de vergadering Israels*, van hen onderscheiden, boven hen verwaardigd. Inplaats van er over te klagen, dat Aärons geslacht boven hen was bevorderd, hadden zij dankbaar moeten wezen, dat hun stam boven de overige stammen was bevorderd, hoewel zij in ieder opzicht met hen gelijk waren. Als wij bedenken hoevelen er beneden ons zijn, dan zal dit ons helpen om niet afgunstig te wezen op hen, die boven ons zijn. Inplaats van te morren omdat iemand boven ons staat in eer, macht, bezitting of invloed, in gaven en bekwaamheden, in nuttige werkzaamheid voor anderen, hebben wij reden om God te danken als wij, die minder zijn dan de minsten, toch niet tot de allerlaatsten gesteld worden. Er zijn misschien velen, die beter verdienen, en minder bevorderd zijn. *b.* Zij waren afgescheiden tot de zeer groote eer: *Ten eerste.* Om *tot God te naderen*, meer dan de gewone Israelieten,

hoewel ook zij een volk waren, dat Hem nabij is. Hoe nader iemand tot God is, hoe grooter eer hij heeft. *Ten tweede. Om den dienst van des Heeren tabernakel te bedienen.* Het is eer genoeg om de vaten van het heiligdom te dragen, en in eenigerlei deel van den dienst des tabernakels gebruikt te worden. De dienst van God is niet slechts volmaakte vrijheid, maar hooge bevordering. *Ten derde. Om te staan voor het aangezicht der vergadering om hen te dienen.* Diegenen zijn waarlijk groot, die de gemeente dienen, en het is de eer van Gods dienstknechten om de dienaren te zijn der kerk, ja een eer, die hun waardigheid bijzet. *c.* Het was de God Israels zelf, die hen had afgescheiden. Hij was het, die hen op hunne plaats gesteld heeft, en daarom hadden zij niet misnoegd moeten wezen, en Hij was het evenzeer, die Aäron op zijne plaats gesteld heeft, en daarom hadden zij hem niet moeten benijden. *d.* Hij overtuigt hen van de zonde om hunne voorrechten te onderschatten: *is het u te weinig?* Alsof hij gezegd had: „Van alle menschen betaamt het u wel het allerminst om Aäron zijn priesterschap te misgunnen, daar gij toch, toen hij tot die eer werd bevorderd, voor een andere eer werdt bestemd en aangewezen, die daarvan afhankelijk was, zoodat gij kondet schitteren in een licht, dat aan het zijne ontleend was." Het voorrecht om tot den God Israels te naderen, is op zichzelf geen kleine zaak, en moet ons dus niet gering toeschijnen. Aan hen, die de gelegenheid veronachtzamen om tot God te naderen, er onverschillig en vormelijk in zijn, voor wie het een taak, geen genot is, kunnen wij met recht vragen: „Is het u te weinig, schijnt het u een kleine zaak te zijn, dat God u tot een volk gemaakt heeft, dat Hem nabij is?" Zij, die staan naar dingen die hun verboden zijn, en er zich met geweld meester van willen maken, smaden grootelijks de eer, die hun wèl toegestaan is. Wij hebben, een iegelijk van ons, zoo goed een deel van eer en aanzien, als God geschikt voor ons acht en waarvoor Hij ons geschikt ziet, en veel grooter dan wij verdienen, en wij behooren er tevreden mede te wezen, en niet, zooals dezen hier, *te wandelen in dingen, die te groot voor ons zijn. Zoekt gij nu ook het priesterambt?* Zij wilden niet *erkennen* dat zij het zochten, maar Mozes zag dat zij dit op het oog hadden; de wet had zeer goed gezorgd voor hen, die het altaar bedienden, en daarom begeeren zij nu dit ambt. *e.* Hij verklaart hunne rebellie opstand te zijn tegen God, vers 11; terwijl zij voorgaven op te komen voor de heiligheid en vrijheid van het Israel Gods, hebben zij in werkelijkheid de wapenen opgevat tegen Israels God; gij zijt vergaderd tegen den Heere. Wàt zij ook mogen zeggen of voorgeven, en — hetzij zij er zich van bewust zijn of niet — zij, die tegen God strijden, strijden tegen hun Maker. Diegenen strijden tegen den vorst, die strijden tegen hen, die door hem gemachtigd of afgevaardigd zijn; want, helaas, zegt Mozes, *wat is Aäron, dat gij tegen hem murmureert?* Indien murmureerders en klagers wilden bedenken, dat de werktuigen, waarmede zij twisten, slechts werktuigen zijn, die door God gebruikt worden, en dat zij slechts datgene zijn wat Hij hen doet zijn, niets meer en niets minder, niets beters en niets ergers, dan zouden zij niet zoo vrij en vermetel zijn in hunne berispingen en verwijtingen. Zij, die het priesterschap, zooals het was ingesteld, een zegen bevonden, moesten er God al den lof voor geven; maar zoo iemand het een last bevond, dan moest hij daarom niet twisten met Aäron, die slechts is wat hij gemaakt is, en slechts doet wat hem wordt geboden. Alzoo heeft hij zich op God beroepen in deze zaak, en hij kan er zeker van wezen, dat dit beroep voor hem gunstig zal uitvallen.

12. En Mozes schikte heen, om Dathan en Abiram, de zonen van Eliab, te roepen; maar zij zeiden: Wij zullen niet opkomen! 13. Is het te weinig, dat gij ons uit een land, van melk en honig vloeiende, hebt opgevoerd, om ons te dooden in de woestijn, dat gij ook uzelf ten eenenmaal over ons tot een overheer maakt? 14. Ook hebt gij ons niet gebracht in een land, dat van melk en honig vloeit, noch ons akkers en wijngaarden ten erfdeel gegeven. Zult gij de oogen dezer mannen uitgraven? Wij zullen niet opkomen! 15. Toen ontstak Mozes zeer, en hij zeide tot den HEERE: Zie hun offer niet aan! ik heb niet een ezel van hen genomen, en niet een van hen kwaad gedaan. 16. Voorts zeide Mozes tot Korach: Gij, en uw gansche vergadering, weest voor het aangezicht des HEEREN; gij, en zij, ook Aäron, op morgen. 17. En neemt een ieder zijn wierookvat, en legt reukwerk daarin, en brengt voor het aangezicht des HEEREN, een ieder zijn wierookvat, twee honderd en vijftig wierookvaten; ook gij, en Aäron, een ieder zijn wierookvat. 18. Zoo namen zij, een ieder zijn wierookvat, en deden vuur daarin, en legden reukwerk daarin; en zij stonden voor de deur van de tent der samenkomst, ook Mozes en Aäron. 19. En Korach deed de gansche vergadering tegen hen verzamelen, aan de deur van de tent der samenkomst. Toen verscheen de heerlijkheid des HEEREN aan deze gansche vergadering. 20. En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende: 21. Scheidt u af uit het midden van deze vergadering, en Ik zal hen als in een oogenblik verteren! 22. Maar zij vielen op hunne aangezichten, en zeiden: O God! God der geesten van alle vleesch! een eenig man zal gezondigd hebben, en zult Gij U over deze gansche vergadering grootelijks vertoornen?

Hier is:

I. het trotsche antwoord van Dathan en Abiram en hun lasterlijke aantijging. Mozes had wat Korach te zeggen had, aangehoord en beantwoord; nu roept hij Dathan en Abiram op om met hunne klachten te komen, vers 12, maar zij wilden aan zijne oproeping geen gevolg geven, hetzij omdat zij zich nog schaamden

om hem in het aangezicht te zeggen wat zij besloten hadden te zeggen, en dan is het een bewijs dat er nog eenige bescheidenheid in hen was overgebleven; of liever, omdat zij zijn gezag niet wilden erkennen, en dan is het een bewijs van de grootste onbeschaamdheid. Zij spraken de taal van Farao zelven, die Mozes heeft getart, maar zij vergaten hoe duur hem dit te staan was gekomen. Indien hun brein niet zoo ellendig verhit en hun hart niet zoo verhard was geweest, dan zouden zij hebben kunnen bedenken, dat zoo zij op deze boodschappers geen acht sloegen, Mozes hun spoedig in den naam van God boden des doods kon zenden. Maar aldus is het, dat *de God dezer wereld de zinnen verblindt van de ongeloovigen.* Maar door dezelfde boden zonden zij hunne artikelen van aanklacht tegen Mozes, en die aanklacht was zeer zwaar.

1. Zij beschuldigden hem van hun zeer groot kwaad gedaan te hebben door hen uit te voeren uit Egypte, dat zij hatelijk een land noemen, *vloeiende van melk en honig*, vers 13. Zeker zij hadden in Egypte overvloed van uien, knoflook en visch, maar nooit heeft Egypte aanspraak gemaakt op melk en honig; doch daarmede wilden zij slechts den spot drijven met het beloofde land. Ondankbare ellendelingen! om datgene voor te stellen als een hun aangedaan kwaad, hetgeen in werkelijkheid de grootste gunst was, die ooit aan een volk was bewezen!

2. Zij beschuldigen hem van het op hun leven toe te leggen, dat hij bedoelde *hen te dooden in de woestijn*, ofschoon zij er goed verzorgd werden. En dat zij veroordeeld waren om in de woestijn te sterven, hadden zij toch zichzelven te wijten. Mozes zou hen genezen hebben, maar zij wilden niet genezen zijn.

3. Zij beschuldigen hem van een aanslag voor te hebben op hunne vrijheid; dat hij bedoelde hen te knechten, *door zich tot een overheer over hen te maken.* Een overheer over hen! Was hij niet een teeder, liefhebbend vader voor hen, hun trouwe dienaar om des Heeren wil? Waren hun niet hunne bezittingen verzekerd, orde onder hen in stand gehouden, het recht onpartijdig bedeeld? Leefden zij niet in welvaart en eer? En toch klaagden zij, alsof Mozes' juk zwaarder was dan dat van Farao. En heeft Mozes zichzelven tot een overheer gemaakt? Verre van dien! Hoe gaarne zou hij in den beginne het ambt afgewezen hebben! Hoe gaarne zou hij er naderhand niet menigmaal afstand van hebben willen doen! En toch wordt hij aldus in de zwartste kleuren geschilderd als een tiran en overweldiger.

4. Zij beschuldigen hem hen te hebben bedrogen, vers 14. *Gij hebt ons niet gebracht in een land, dat van melk en honig vloeit*, zooals gij beloofd hebt te zullen doen. En wiens schuld was dit? Hij had hen tot aan de grenzen er van gebracht, en stond op het punt om hen, met Gods hulp, in het bezit er van te stellen; maar zij hebben het van zich geworpen, er de deur van toegesloten tegen henzelven, zoodat het zuiver en alleen hunne schuld was, dat zij zich thans niet in Kanaän bevonden; en toch werpen zij er de schuld van op Mozes. Zoo is het, dat *de dwaasheid des menschen zijn weg verkeert, en zijn hart zich tegen den Heere vergramt*, Spr. 19 : 3.

5. Zij beschuldigen hem in het algemeen van onoprechtheid, dat hij *de oogen dezer mannen wil uitgraven*, om hen dan blindelings te laten gaan waar het hem behaagt. In alles wat hij voor hen deed was het zijn doel hunne oogen *te openen*, en toch geven zij te kennen, dat hij voornemens was hunne oogen *uit te graven*, opdat zij niet zouden zien dat zij misleid en bedrogen waren. Ook de wijsten en besten kunnen niet iedereen behagen, niet van iedereen het goede woord erlangen. Diegenen vallen soms onder de sterkste afkeuring, die den hoogsten lof verdiend hebben. Menig goed werk had Mozes hun van den Vader getoond, en voor welk van die smaden zij hem?

II. Mozes' rechtvaardige toorn om hunne onbeschoftheid, vers 15. Hoewel Mozes de zachtmoedigste mensch was, *ontstak hij toch zeer*, daar hij in zich God gesmaad zag; hij kon het niet aanzien dat het volk zich in het verderf stortte, voor welks verlossing hij zooveel gedaan had. In zijne ontsteltenis:

1. Beroept hij zich op God ten opzichte van zijne oprechtheid; terwijl zij hem laaghartig eerzucht, hebzucht en tirannie aanwrijven door zich tot een overheer te maken. God was zijn getuige: *a.* Dat hij zich nooit met iets van hen verrijkt heeft; *ik heb niet één ezel van hen genomen*, niet slechts bij wijze van steekpenning of door afpersing, maar ook niet bij wijze van belooning of geschenk voor al de goede diensten, die hij hun had bewezen; nooit heeft hij de soldij van een generaal of het traktement van een rechter, en nog veel minder de schatting van een vorst ontvangen. Hij verkreeg meer bezitting door Jethro's schapen te hoeden, dan toen hij koning werd in Jeshurun. *b.* Dat hij hen nooit in iets benadeeld had; *ik heb niet één van hen kwaad gedaan*, neen, niet aan de minsten hunner, niet aan de slechtsten van hen, neen, niet aan hen, die het gemelijkst en tergendst voor hem waren; nooit heeft hij zijne macht misbruikt om het kwaad te ondersteunen. Diegenen, die zichzelven nooit bezoedeld hebben, behoeven niet te vreezen door anderen een smet aangewreven te worden; als de menschen ons veroordeelen, kunnen wij gerust zijn, zoo ons eigen hart ons niet veroordeelt.

2. Hij bidt God zich zijne zaak aan te nemen en hem te zuiveren, door Zijn ongenoegen te toonen als Korach en de zijnen, met wie ook Dathan en Abiram in verbintenis waren, wierook zullen offeren. Heere, zegt hij, *zie hun offer niet aan.* Hiermede schijnt hij te verwijzen naar de geschiedenis van Kain, die hij onlangs met eigen hand geschreven heeft, van wien gezegd is, dat de Heere hem en zijn offer niet aanzag, Gen. 4 : 5. Zij, *die de tegenspreking van Korach gevolgd zijn, zijn den weg van Kain ingegaan*, (deze twee zijn samengevoegd, Judas : 11) en daarom bidt hij, dat zij evenals Kain door God toornig aangezien zullen worden, en evenals hij te schande gemaakt zullen worden.

III. Het geschil tusschen Mozes en zijne beschuldigers aan de beslissing van den Rechter onderworpen.

1. Mozes daagt hen uit om met Aäron den volgenden morgen, ten tijde wanneer het reukwerk geofferd werd, te verschijnen, om dan de zaak aan het oordeel des Heeren over te laten, vers 16, 17. Daar hij hen door zijn kalme, liefdevolle redeneering niet tot overtuiging kon brengen, is hij bereid om met hen voor den rechterstoel van God te verschijnen en Gods uitspraak te verbeiden, teneinde dezen twist te beslechten. Hij had zich reeds tevoren hiertoe verbonden, vers 6, 7; en hier voegt hij er slechts één beding aan toe, waaruit zijn groote toegevendheid blijkt voor de klagers, namelijk dat Aäron, wiens verhooging zij wraakten, hoewel thans door de inzetting Gods bevorderd tot de eer om reukwerk te branden binnen den tabernakel, zich echter bij deze gelegenheid op de plaats van een nieuweling zou stellen op gelijken voet met Korach aan de deur van den tabernakel; ja meer, Mozes zelf zou ook bij hen staan, zoodat de klager alle eerlijke behandeling zou ondervinden, die hij slechts kon wenschen, en alzoo *alle mond gestopt worde.*

2. Korach neemt de uitdaging aan, en verschijnt met Mozes en Aäron *aan de deur van de tent der samenkomst* om zijne aanspraken te handhaven, vers 18, 19. Indien hij niet zoo verregaand onbeschaamd ware geweest, dan zou hij de zaak niet zoo ver hebben laten komen. Had hij niet onlangs gezien hoe Nadab en Abihu, de gezalfde priesters, dood ter aarde werden geworpen, omdat zij het hadden onderstaan reukwerk met onheilig vuur aan te steken, en kon hij met zijne medeplichtigen dan verwachten beter te zullen varen als zij reukwerk offeren met onheilige handen? En toch, om in de hoogte van zijn trots Mozes het hoofd te bieden, tart hij aldus den hemel, durft hij de Goddelijke aanneming van zijn reukwerk verwachten zonder door God gemachtigd te zijn het te brengen; zóó ellendig wordt door de bedriegelijkheid der zonde het hart verhard. *Zij namen een ieder zijn wierookvat.* Het waren wellicht eenigen van de wierookvaten, die deze hoofden van huisgezinnen gebruikt hadden bij hun huisaltaar, voordat dit deel van den Goddelijken eeredienst beperkt was tot de priesterschap en het altaar in den tabernakel (en zij wilden ze weer in gebruik en in eere brengen); of misschien waren het gewone komforen, die voor gewoon dagelijksch gebruik dienden. Nu zou men gedacht hebben dat Mozes de vergadering bijeengeroepen zou hebben tegen de rebellen om getuige te zijn van dit plechtig gericht, maar het schijnt dat Korach haar verzamelde tegen Mozes, vers 19, hetgeen te kennen geeft dat een groot deel der vergadering het met Korach hield, hem ten dienste was, en hem welslagen toewenschte, en dat Korach vol was van hoop dat hij zijn doel tegenover Aäron zou bereiken. Indien hij vermoed had wat de uitslag zou zijn, hij zou niet begeerd hebben, dat deze proefneming zoo in het openbaar zou plaatshebben; maar weinig dacht hij, dat hij de vergadering bijeen had geroepen om getuige te zijn van zijne beschaming. Het gebeurt dikwijls, dat trotsche, eerzuchtige menschen hun eigen grootheid denken te bevorderen, terwijl zij dan slechts hun eigen, schandelijken val verhaasten.

IV. De gerechtszitting heeft plaats, de Rechter spreekt het oordeel uit, en dreigt het aan de gansche vergadering te zullen volvoeren.

1. *De heerlijkheid des Heeren verscheen,* vers 19. Dezelfde heerlijkheid, die verschenen is om Aäron in zijn ambt te installeeren, Lev. 9 : 23, verscheen nu om hem er in te bevestigen, en hen te beschamen, die hem tegenstaan en zijne mededingers willen zijn. De *Shechina,* of Goddelijke Majesteit, de heerlijkheid des eeuwigen Woords, die gewoonlijk binnen den voorhang tusschen de cherubim woonde, werd nu openlijk gezien boven de deur van den tabernakel, ter verschrikking van geheel de vergadering; want, hoewel zij geenerlei gelijkenis zagen, konden zij toch waarschijnlijk aan het aanzien van het licht en het vuur duidelijk bemerken, dat God in toorn tegen hen was ontstoken, zooals toen Hij verschenen is, Hoofdst. 14 : 10. Niets is voor hen, die zich van schuld bewust zijn, schrikkelijker dan de verschijning der Goddelijke heerlijkheid, want zulk een hoogheerlijk Wezen moet wel een geducht vijand zijn.

2. *God dreigde hen allen in één oogenblik te verteren,* en te dien einde gebood Hij aan Mozes en Aäron om zich uit het midden van hen af te scheiden, vers 21. Aldus toonde God wat hunne zonde verdiend heeft, en hoe tergend zij voor Hem was. Zie hoe gevaarlijk het is om gemeenschap te hebben met zondaren, en ook maar in het minst met hen te deelen. Velen van de vergadering zijn waarschijnlijk gekomen omdat anderen kwamen, de menigte volgende, of uit nieuwsgierigheid, om den uitslag te zien; maar niet gekomen zijnde zooals zij hadden behooren te komen, om getuigenis af te leggen tegen de rebellen, en zich openlijk vóór God en Mozes te verklaren, waren zij in gevaar van in een oogenblik verteerd te worden. Als wij de kudde volgen, waarin de duivel gevaren is, dan loopen wij gevaar van met haar om te komen.

V. De nederige voorbede van Mozes en Aäron voor de vergadering, vers 22.

1. Hunne houding was die van dringend smeeken, *zij vielen op hunne aangezichten;* zij wierpen zich ter aarde voor God als smeekelingen, die vurig begeeren sparende genade te verkrijgen. Hoewel het volk hen verraderlijk had verlaten en zich gevoegd had bij hen, die de wapenen tegen hen hadden opgevat, betoonden zij zich toch getrouw aan den last, die hun was opgedragen, als herders van Israel, die in de bres moesten staan als zij de kudde in gevaar zagen. Indien anderen tekortkomen in hun plicht jegens ons, dan ontheft ons dit niet van onzen plicht jegens hen, van de verplichting, die op ons rust om hun welvaren te zoeken.

2. Hun gebed was een pleitend gebed, en het bleek een overmogend gebed te zijn. God zou *hen* nu *verdelgd hebben,* indien Mozes *Zijne grimmigheid niet had afgekeerd,* Ps. 106 : 23, maar verre zij het van ons te denken, dat Mozes

meer lankmoedig, meer barmhartig was dan God; doch God vond het goed en noodig Zijn rechtvaardig misnoegen te toonen tegen de zonde der zondaren door het vonnis, en tegelijkertijd Zijne goedheid en genade te toonen door het gebed der heiligen te verhooren, en het vonnis te herroepen. Let in het gebed: *a.* Op den titel, dien zij God geven: *God der geesten van alle vleesch.* Zie wat de mensch is, hij is een geest in vleesch, een belichaamde ziel; een schepsel, wonderbaarlijk samengesteld uit hemel en aarde. Zie wat God is: Hij is de God der geesten van geheel het menschdom. *Hij formeert den geest,* Zach. 12 : 1. Hij is *de Vader der geesten,* Hebr. 12 : 9. Hij heeft het vermogen om ze te formeeren, Psalm 33 : 15, en de macht om er over te beschikken, want Hij heeft gezegd: *Alle zielen zijn Mijne,* Ezech. 18 : 4. Zij geven hiermede te kennen dat, hoewel God als *de God der geesten van alle vleesch,* in Zijne vrijmacht deze vergadering *in één oogenblik* zou kunnen verteren, het toch te hopen was dat Hij in Zijne genade hen zou sparen, niet alleen omdat zij het werk Zijner handen waren en Hem toebehoorden, maar omdat Hij, *de God* zijnde *der geesten,* wist wat maaksel zij zijn, en onderscheiden kon tusschen de verleiders en de verleiden; tusschen hen, die moedwillig en boosaardig zondigden, en hen, die door hunne lagen en listen medegesleept waren; en diensvolgens een verschil zou maken in Zijne oordeelen. *b.* De drangreden, die zij aanvoeren, en die tamelijk gelijk is aan die welke Abraham aanvoerde in zijne voorbede voor Sodom, Gen. 18 : 23: *Zult Gij ook den rechtvaardige met den goddelooze ombrengen?* Zoo luidt hier de pleitrede: *een éénig man zal gezondigd hebben, en zult gij U over deze gansche vergadering grootelijks vertoornen?* Wèl was het aller zonde om in deze zaak medegedaan te hebben, maar de groote overtreding lag bij hem, die het eerst dit verraad bedacht en op touw gezet heeft. Wàt God in Zijne vrijmacht en strenge rechtvaardigheid ook moge doen, toch hebben wij reden te hopen, dat Hij niet om de zonde van éénen de gansche vergadering zal uitdelgen, maar dat, wijl *gerechtigheid en vrede elkander gekust hebben* in het verlossingswerk van Christus, *de barmhartigheid zal roemen tegen het oordeel.* Mozes wist dat de gansche vergadering langzamerhand *in de woestijn moest omkomen,* toch is hij nu dringend en vurig in zijn gebed, dat zij niet allen opeens verteerd zullen worden, en zal hij het als een gunst beschouwen, om uitstel voor hen te verkrijgen: *Heere! laat hem ook nog dit jaar.*

23. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 24. Spreek tot deze vergadering, zeggende: Gaat op van rondom de woning van Korach, Dathan en Abiram. 25. Toen stond Mozes op, en ging tot Dathan en Abiram; en achter hem gingen de oudsten van Israel. 26. En hij sprak tot de vergadering, zeggende: Wijk toch af van de tenten dezer goddelooze mannen, en roert niets aan van hetgeen hunner is; opdat gij niet misschien verdaan wordt in al hunne zonden. 27. Zoo gingen zij op van de woning van Korach, Dathan en Abiram, van rondom; maar Dathan en Abiram gingen uit, staande in de deur hunner tenten, met hunne vrouwen, en hunne zonen, en hunne kinderkens. 20. Toen zeide Mozes: Hieraan zult gij bekennen dat de HEERE mij gezonden heeft, om al deze daden te doen, dat zij niet uit mijn eigen hart zijn. 29. Indien dezen zullen sterven gelijk alle menschen sterven, en over hen een bezoeking zal gedaan worden, naar aller menschen bezoeking, zoo heeft mij de HEERE niet gezonden. 30. Maar indien de HEERE wat nieuws zal scheppen, en het aardrijk zijn mond zal opendoen, en verslinden hen met alles wat hunner is, en zij levend ter helle zullen nedervaren; alsdan zult gij bekennen dat deze mannen den HEERE getergd hebben. 31. En het geschiedde, als hij geëindigd had al deze woorden te spreken, zoo werd het aardrijk, dat onder hen was, gekloofd; 32. En de aarde opende haar mond, en verslond hen met hunne huizen, en alle menschen, die Korach toebehoorden, en al de have. 33. En zij voeren neder, zij en alles wat hunner was, levend ter helle; en de aarde overdekte hen, en zij kwamen om uit het midden der gemeente. 34. En het gansche Israel, dat rondom hen was, vlood voor hun geschrei: Want, zeiden zij, dat ons de aarde misschien niet verslinde!

Wij hebben hier de beslissing van den strijd met Dathan en Abiram, die tegen Mozes rebelleerden, zooals wij in de volgende paragraaf de beslissing zullen hebben van den strijd met Korach en zijne aanhangers, die zich als mededingers opwierpen van Aäron. Het schijnt dat Dathan en Abiram een grooten tabernakel hadden opgericht in het midden der tenten van hunne gezinnen, waar zij hof hielden, ter raadsvergadering bijeenkwamen en hun oproersvlag tegen Mozes hadden uitgestoken; hier wordt zij *de woning van Korach, Dathan en Abiram genoemd,* vers 24, 27. Daar verbleven Dathan en Abiram, als in de plaats van samenkomst, terwijl Korach en zijne vrienden naar den tabernakel des Heeren gingen, om den uitslag van hun twistgedwing met Aäron af te wachten; maar hier wordt ons gezegd, dat hunne zaak al tot beslissing was gekomen, voordat die van Korach beëindigd was, want God volgt de methode, die Hem behaagt in Zijne oordeelen.

I. De vergadering wordt in het openbaar gewaarschuwd om zich terstond van de tenten der rebellen terug te trekken.

1. God gebiedt aan Mozes om in dier voege tot de vergadering te spreken, vers 24. Dit was de verhooring van Mozes' gebed; hij had gebeden, dat God niet *de gansche vergadering zou verteren.* „Welnu", zegt God, „Ik zal het niet doen, mits zij zoo verstandig zijn om voor hun eigen veiligheid te zorgen, en het gevaar uit den weg gaan. Willen zij de rebellen verlaten, dan is het wel, en dan zullen zij niet met hen omkomen, maar anders moeten zij af-

wachten wat er volgen zal." Wij kunnen niet verwachten voordeel te hebben van het gebed onzer vrienden voor ons heil, tenzij wij zelf ons benaarstigen om van de middelen der verlossing gebruik te maken, want God heeft nooit beloofd hen te verlossen door een wonder, die zichzelven niet willen verlossen door middelen. Mozes, die voor hen gebeden had, moet hun dit nu prediken en hen waarschuwen *te vlieden van den toekomenden toorn.*

2. Diensvolgens begeeft Mozes zich naar het hoofdkwartier der rebellen, terwijl hij Aäron aan de deur van de tent der samenkomst laat, vers 25. Dathan en Abiram hadden wederspannig geweigerd om tot hem op te komen, vers 12; nu verwaardigt hij zich om nederig af te gaan tot hen, om te zien of hij hen nog tot overtuiging kon brengen, hen nog kon redden. Aldus moeten Evangeliedienaren *met zachtmoedigheid onderwijzen degenen die tegenstaan,* en het niet beneden zich achten om zich zelfs tot de meest wederspannigen neder te buigen, hun ten goede. Christus zelf heeft *Zijne handen uitgestrekt tot een ongehoorzaam en tegensprekend volk.* De zeventig oudsten van Israel vergezellen Mozes als zijne lijfwacht om hem te beveiligen tegen de beleedigingen van het gemeen, en hem door hunne tegenwoordigheid eer aan te doen en, zoo mogelijk de rebellen ontzag in te boezemen. Het is onze plicht om alles te doen wat wij kunnen om de beleedigde onschuld te beschermen en te ondersteunen.

3. Er geschiedt een openbare afkondiging, dat allen, die hun leven liefhadden, zich terstond van de tenten dezer goddelooze mannen moesten verwijderen, vers 26, en hiermede te kennen moesten geven dat zij hunne zaak en hun belang verlieten, hunne misdaden en raadslagen verfoeiden, en de straf vreesden, die over hen stond te komen. Zij, die niet willen omkomen met de zondaren, moeten *van uit het midden van hen uitgaan,* en *zich afscheiden.* Tevergeefs bidden wij: *Raap mijne ziel niet weg met de zondaren,* als wij ons niet behouden van dit *verkeerd geslacht.* Gods volk wordt geroepen om uit Babylon te gaan, opdat het aan hare zonden geene gemeenschap heeft, en opdat het van hare plagen niet ontvangt, Openb. 18 : 4.

II. De vergadering geeft gehoor aan de waarschuwing, maar de rebellen blijven hardnekkig, vers 27.

1. In Zijn genade heeft God het hart des volks geneigd om de rebellen te verlaten. *Zij gingen op van de woning van Korach, Dathan en Abiram, van rondom;* zoowel zij, die in hunne nabijheid legerden, en die ongetwijfeld hun gezin en hunne goederen met zich medegenomen hebben, als degenen, die van alle zijden opgekomen waren uit het leger om den uitslag te zien. Het was de verhooring van Mozes' gebed, dat God het hart der vergadering neigde om aldus op hun behoud bedacht te zijn. Aan hen, die God behouden wil, geeft Hij bekeering, opdat zij *ontwaken mogen uit den strik des duivels, waarin zij gevangen waren tot zijn wil.* Genade om zich af te scheiden van de boosdoeners, is een der dingen waarmede de verlossing gepaard gaat.

2. In Zijne gerechtigheid heeft God de rebellen overgelaten aan de hardheid van hun hart. Hoewel zij zich verlaten zagen door al hunne naburen, en als een doelwit gesteld voor de pijlen van Gods gerechtigheid, zijn zij, inplaats van op hunne aangezichten te vallen en zich voor God en Mozes te verootmoedigen, hunne misdaad erkennende en smeekende om vergeving, inplaats van te vluchten en zich te verspreiden en eene schuilplaats te zoeken onder de menigte, onbeschaamd *in de deur hunner tenten* gaan staan, alsof zij God zelf wilden trotseeren, en Hem tarten om nu maar Zijn ergst te doen. Zoo zijn hunne harten verhard tot hun eigen verderfenis, en waren zij onbevreesd, toen het met hen en hunne zaak het vreeslijkst was. Maar hoe betreurenswaardig dat hunne kinderkens, die van geen vrees of schuld wisten, door de vermetelheid hunner ouders in die gevaarlijke stelling kwamen! Zalig zij, aan wie intijds geleerd wordt zich voor God te buigen en Hem niet te wederstaan!

III. Het vonnis wordt door Mozes plechtig over hen uitgesproken in den naam des Heeren, en de beslissing der twistzaak zal uitgewezen worden in de voltrekking van dat vonnis door de almachtige kracht Gods. Toen de oogen van gansch Israel op hem gevestigd waren, wachtende op hetgeen nu gebeuren zou, heeft Mozes door Goddelijke ingeving, in rechtvaardige en heilige verontwaardiging over de onbeschaamdheid der rebellen de zaak tot een verrassend einde gebracht, vers 28—30, en hiermede zijn eigen onschuld bewezen.

1. Indien de rebellen een gewonen dood sterven, dan zal hij er in berusten om een bedrieger geacht en genoemd te worden; niet slechts als zij een natuurlijken dood sterven, maar ook indien zij sterven door een oordeel, waardoor andere boosdoeners gestorven zijn; indien zij sterven aan de pest, of door vuur van den hemel, of door het zwaard, zegt dan: „God heeft Mozes verloochend"; maar:

2. „Indien de aarde zich opent en hen verzwelgt" (een straf, waarvan geen voorbeeld was,) „dan wete het gansche huis Israels zekerlijk, dat ik Gods dienstknecht ben, door Hem gezonden, en voor Hem gebruikt, en dat zij, die tegen mij strijden, strijden tegen Hem." Het oordeel zelf zou bewijs genoeg zijn geweest van Gods ongenoegen tegen de rebellen, en zou iedereen hebben doen weten *dat zij den Heere getergd hebben;* maar toen dit aldus plechtig voorzegd was, toen er niet het minste teeken van was te bespeuren van buiten, toen was dit overtuigend bewijs nog zooveel te sterker, en was het buiten allen twijfel gesteld, dat hij niet alleen een dienstknecht, maar een gunstgenoot des Heeren was, die zoo volkomen bekend was met de Goddelijke raadsbesluiten en zoo buitengewone blijken kon verkrijgen van de Goddelijke macht ter zijner verdediging en rechtvaardiging.

IV. Het vonnis wordt onmiddellijk voltrokken. Het bleek dat God en Zijn dienstknecht Mozes elkander volkomen goed begrepen; want niet

zoodra had Mozes het woord gesproken, of God deed het werk: *het aardrijk, dat onder hen was, werd gekloofd,* vers 31; *de aarde opende haar mond, en verslond hen met hunne huizen, en alle menschen, die Korach toebehoorden, en al de have,* vers 32, en toen *overdekte zij hen,* vers 33. Dit oordeel was:

1. Weergaloos. Hierin heeft God *wat nieuws geschapen,* deed Hij wat Hij nooit tevoren had gedaan, want Hij heeft veel pijlen in Zijn pijlkoker, en er is *verscheidenheid der werkingen,* in toorn, zoowel als in genade. Dathan en Abiram achtten zich veilig, omdat zij op een afstand waren van de *Shechina,* vanwaar soms het vuur des Heeren was uitgegaan; *qui procul à Jove* (zeggen zij) *procul à fulmine — die ver is van Jupiter is ver van de bliksemschicht.* Maar God heeft hun doen weten, dat Hij niet gebonden is aan één manier van straffen; als het Hem behaagt zal *de aarde* even goed en krachtig Zijne gerechtigheid dienen als *het vuur.*

2. Het is voor de zondaren zelf zeer vreeslijk om levend neder te dalen in hun graf, in één oogenblik dood en begraven, neder te dalen in den afgrond, toen zij *in de kracht hunner volkomenheid, gansch stil en gerust waren.*

3. Het was streng jegens hun arme kinderen, die ter grooter verschrikking van het oordeel en ten duidelijker bewijze van Gods toorn, omkwamen als deel van hunne ouders, waarin wij, hoewel wij niet weten hoe ver hunne slechtheid had kunnen gaan om het te verdienen, of hoe God in Zijne goedertierenheid hun vergoeding heeft geschonken, toch hiervan volkomen zeker zijn: in het algemeen, dat de oneindige gerechtigheid hun geen onrecht deed. *Verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht.*

4. Het was gansch en al een wonder. Het klieven der aarde was een wonder, en evenzeer boven de kracht der natuur als het klieven der zee, en het weder toesluiten der aarde was nog meer wonderbaar dan de terugkeer der wateren. God heeft alle schepsel onder Zijn bevel, en kan, als het Hem behaagt, van allen werktuigen maken van Zijne gerechtigheid, ook zal geen van hen vriendelijk voor ons zijn, zoo Hij onze vijand is. God bevestigde nu aan Israel, wat Mozes hun onlangs in zijn gebed had geleerd, Ps. 90 : 11. *Wie kent de sterkte Uws toorns?* Hij heeft, als het Hem behaagt, *wat vreemds voor de werkers der ongerechtigheid,* Job 31 : 3. Laat ons dan tot deze gevolgtrekking komen: *Wie zou kunnen bestaan voor het aangezicht des Heeren, dezes heiligen Gods?*

5. Het was vol van beteekenis. Zij *zetten hun mond tegen den hemel,* en *hunne keel was een open graf;* rechtvaardiglijk opent dus de aarde haar mond om hen te verslinden. Zij maakten een scheur in de vergadering, rechtvaardiglijk wordt dus de aarde onder hen gescheurd. Vermetele zondaars, die het haten om zich te bekeeren, zijn een last voor de aarde, de gansche schepping zucht onder hen; hetgeen nu hiermede werd aangeduid, dat de aarde wegzonk onder deze rebellen, als vermoeid om hen langer te dragen, en zich onder hen te bevinden. En als wij bedenken hoe de aarde nu nog evenzoo belast is met het gewicht der ongerechtigheid, dan hebben wij reden om ons er over te verwonderen, dat dit de eenige maal was, dat zij wegzonk onder haar last.

Eindelijk. Het was een type van het eeuwig verderf der zondaren, die onboetvaardig zijn gestorven, en die — wellicht in toespeling hierop — gezegd worden *in de groeve te zinken,* Psalm 9 : 16, en dat zij *levend ter helle nederdalen,* Psalm 55 : 16. Maar in het geloof bidt David, zelfs als hij *in grondeloozen modder is gezonken, laat de diepte mij niet verslinden,* en *laat den put zijn mond over mij niet toesluiten,* zooals over de verdoemden, tusschen wie en het leven een groote kloof gevestigd is, Psalm 69 : 3—16. Zijn toestand was treurig, maar niet, zooals die van hen, wanhopig.

V. Gansch Israel is verschrikt door dit oordeel, vers 34. *Zij vloden voor hun geschrei.* Zij riepen om hulp, toen het te laat was; hun droevige kreten hebben, inplaats van hunne naburen hun ter hulpe te doen komen, hen zooveel te verder van hen weggedreven, want hun eigen en elkanders schuld kennende, haastten zij elkander voort, zeggende: *dat ons de aarde misschien niet verslinde.* Het verderf van anderen moet ons ter waarschuwing zijn. Indien wij door het geloof de kreten konden hooren van hen, die naar den bodemloozen afgrond gaan, dan zouden wij ons meer benaarstigen om te ontkomen, om onzes levens wil, opdat ook wij niet in hetzelfde oordeel vallen.

35. Daartoe ging een vuur uit van den HEERE, en verteerde die twee honderd en vijftig mannen, die reukwerk offerden. 36. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 37. Zeg tot Eleazar den zoon van Aäron, den priester, dat hij de wierookvaten uit den brand opneme; en strooit het vuur verre weg, want zij zijn heilig; 38. Te weten de wierookvaten van dezen, die tegen hunne zielen gezondigd hebben; dat men uitgerekte platen daarvan make, tot een overtreksel voor het altaar; want zij hebben ze gebracht voor het aangezicht des HEEREN, daarom zijn zij heilig; en zij zullen den kinderen Israels tot een teeken zijn. 39. En Eleazar, de priester, nam de koperen wierookvaten, en zij rekten ze uit tot een overtreksel voor het altaar; 40. Ter gedachtenis voor de kinderen Israels, opdat niemand vreemds, die niet uit het zaad van Aäron is, nadere om reukwerk aan te steken voor het aangezicht des HEEREN; opdat hij niet worde als Korach en zijne vergadering, gelijk als hem de HEERE door den dienst van Mozes gesproken had.

Wij moeten nu terugzien naar de deur van den tabernakel, waar wij hen lieten, die naar het priesterambt stonden, met hunne wierookvaten in de hand, gereed om reukwerk te offeren, en hier bevinden wij:

I. Dat wraak aan hen geoefend is, vers 35. Het is waarschijnlijk dat toen de aarde zich opende in het leger om Dathan en Abiram te

verslinden, *een vuur uitging van den Heere en de twee honderd en vijftig mannen verteerde, die reukwerk offerden*, terwijl Aäron, die bij hen stond, in het leven gespaard bleef. Deze straf was wel niet iets nieuws, zooals de vorige, want Nadab en Abihu zijn aldus gestorven, maar zij was niet minder vreemd of schrikkelijk, en het bleek:

1. *Dat onze God een verterend vuur is.* Is de donder een aanduiding van de verschrikking Zijner stem? De bliksem is het teeken van de macht Zijner hand. Wij hebben er *de hitte des vuurs* in te zien, *dat de tegenstanders zal verslinden*, en er uit af te leiden hoe vreeslijk het is, *in de handen des levenden Gods te vallen.* Hebr. 10 : 27—31.

2. Dat het zeer gevaarlijk voor ons is, als wij ons mengen in hetgeen ons niet toekomt. God ijvert voor de eer van Zijn eigen inzettingen, en wil ze niet overweldigd zien. Hoogstwaarschijnlijk is Korach zelf met deze twee honderd en vijftig, die zich vermeten hebben reukwerk te willen offeren, verteerd geworden, want het was het priesterschap, dat hij beoogde, en daarom hebben wij reden te gelooven, dat hij zijn post aan de deur van den tabernakel niet verlaten heeft. Maar zie, zij, die zich vleiden met de hoop van priesters te zijn, worden tot offers gemaakt van de gerechtigheid Gods. Waren zij tevreden geweest met hun ambt als Levieten, dat heilig en eervol was, en beter dan zij verdienden, dan zouden zij in vreugde en eere hebben kunnen leven en sterven, maar evenals de engelen, die gezondigd hebben, *hun beginsel verlatende*, en strevende naar een eer, die voor hen niet bestemd was, werden zij nedergeworpen in *hades*, hunne wierookvaten uit hunne handen geslagen, en de adem hun ontnomen door eene branding, die een type was van *de straf des eeuwigen vuurs.*

II. Er wordt zorg gedragen om de herinnering aan deze wraak te bewaren. Er wordt geen melding van gemaakt, dat hun *doode lichamen* opgenomen werden, de Schrift laat dezen als mest op de oppervlakte der aarde; maar er worden orders gegeven ten opzichte van de *reukvaten.*

1. Dat zij, omdat zij heilig zijn, bewaard moeten blijven; hiermede wordt Eleazar belast, vers 37. Deze overweldigers van het priesterambt waren onder de toelating Gods zoover gegaan, dat zij hun reukwerk aangestoken hebben met vuur van het altaar, dat hun, bij wijze van proefneming, toegelaten was te gebruiken, maar niet zoodra hadden zij hun vuur ontstoken, of God ontstak een ander vuur, dat hunne aanspraken voor goed tot een ongelukkig einde bracht. Nu wordt Eleazar bevolen *het vuur ver weg te strooien*, met het reukwerk, dat er mede aangestoken was, in de een of andere onreine plaats buiten het leger, om Gods verfoeiing aan te duiden van hun offer als iets onreins: *het offer der goddeloozen is den Heere een gruwel.* Maar hij moet de wierookvaten uit den gemengden brand, Gods vuur en het hunne, opnemen, omdat zij *heilig zijn.* Eens tot een heilig gebruik aangewend zijnde, en dat wel op Gods bevel, (hoewel slechts als proefneming) moeten zij niet weder tot gewoon gebruik aangewend worden, zooals sommigen dit verstaan. Maar zij waren veeleer verbannen, een anathema, en daarom moeten zij, evenals al het verbannene, op de een of andere wijze dienstbaar worden gemaakt aan de heerlijkheid Gods.

2. Dat zij gebruikt moeten worden tot den dienst van het heiligdom, niet als wierookvaten, dat zou veeleer een eer geweest zijn voor de overweldigers, wier schande bedoeld werd; ook waren er geen koperen wierookvaten noodig, het gouden altaar werd met gouden wierookvaten bediend; maar zij moesten tot groote platen geslagen, of uitgerekt, worden, om er het koperen altaar mede te overtrekken, vere 38—40. Deze eerzuchtigen dachten het altaar verdorven te hebben, door het priesterschap weder gemeen te maken, maar om te toonen dat, wel verre dat Aärons ambt verzwakt was door hun machtelooze boosaardigheid, het er veeleer door was bevestigd; werden hun wierookvaten, gebruikt in mededinging van het zijne, nu aangewend tot versiering en bewaring van het altaar, waaraan hij diende. Maar dit was nog niet alles; dit *overtreksel van het altaar moet dienen ter gedachtenis voor de kinderen Israels* in hunne geslachten, van deze groote gebeurtenis. Hoewel zij zoo verbazingwekkend was, en hoewel Mozes haar vermelden moest in zijne geschiedenis, was er toch gevaar, dat zij na verloop van tijd in vergetelheid zou geraken; indrukken, die diep schijnen, zijn niet altijd duurzaam; daarom was het noodig deze gedachtenis van het oordeel te verordineeren, opdat de Levieten, die dit altaar bedienden en zich de mindere diensten er van zagen aangewezen, zouden leeren zich binnen de hun gestelde grenzen te houden, en bevreesd zouden zijn, om ze te overschrijden, opdat zij niet worden als Korach en zijne vergadering, die Levieten waren en priesters wilden zijn. Deze wierookvaten werden bewaard *in terrorem — opdat anderen zullen hooren en vreezen en niet meer trotschelijk zullen handelen.* Aldus heeft God er in voorzien, dat Zijne *wonderen* van genade, zoowel als van oordeel, *in eeuwige gedachtenis zijn*, opdat aan het doel er van worde beantwoord, en opdat zij mogen dienen tot leering en waarschuwing van hen, *op dewelken de einden der eeuwen gekomen zijn.*

41. Maar des anderen daags murmureerde de gansche vergadering der kinderen Israels tegen Mozes en tegen Aäron, zeggende: Gijlieden hebt des HEEREN volk gedood! 42. En het geschiedde, als de vergadering zich verzamelde tegen Mozes en Aäron en zich wendde naar de tent der samenkomst, ziet, zoo bedekte haar die wolk; en de heerlijkheid des HEEREN verscheen. 43. Mozes nu en Aäron kwamen tot voor de tent der samenkomst. 44. Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 45. Maak u op uit het midden van deze vergadering, en Ik zal hen verteren, als in een oogenblik! Toen

vielen zij op hunne aangezichten. 46. En Mozes zeide tot Aäron: Neem het wierookvat, en doe vuur daarin van het altaar, en leg reukwerk daarop, haastelijk gaande tot de vergadering, doe over hen verzoening; want een groote toorn is van voor het aangezicht des HEEREN uitgegaan, de plaag heeft aangevangen. 47. En Aäron nam het, gelijk als Mozes gesproken had, en liep in het midden der gemeente, en ziet, de plaag had aangevangen onder het volk; en hij legde reukwerk daarin, en deed verzoening over het volk. 48. En hij stond tusschen de dooden en tusschen de levenden; alzoo werd de plaag opgehouden. 49. Die nu aan die plaag gestorven zijn, waren veertien duizend en zeven honderd, behalve die gestorven waren om de zaak van Korach. 50. En Aäron keerde weder tot Mozes aan de deur van de tent der samenkomst; en de plaag was opgehouden.

Hier is:

I. Een nieuwe rebellie tegen Mozes en Aäron, en wel reeds op den volgenden dag. Ontzet u hierover, gij hemelen, en verwonder u, gij aarde! Was er ooit zulk een voorbeeld van het ongeneeslijk bederf van zondaren? vers 41. *Des anderen daags* murmureerde geheel het volk.

1. Hoewel zij zooeven nog verschrikt waren op het gezicht van de straf over de rebellen, de kreten van deze wegzinkende zondaars, die zondaars tegen hun eigen ziel, hun nog in de ooren klonken; de reuk des vuurs nog was overgebleven, en de gekloofde aarde nog nauwelijks was toegesloten, werden toch dezelfde zonden opnieuw bedreven, en al die waarschuwingen in den wind geslagen.

2. Hoewel zij nog zoo kort geleden er voor behoed waren om in dezelfde straf te deelen, en de overlevenden *als vuurbranden uit het vuur waren gerukt*, beleedigen en trotseeren zij toch Mozes en Aäron, aan wier voorbede zij hunne redding en behoud verschuldigd waren. Hunne beschuldiging is zeer zwaar: *Gijlieden hebt des Heeren volk gedood.* Kon er iets gezegd worden, dat meer onrechtvaardig en boosaardig was? De rebellen verklaren zij heilig, noemen hen *des Heeren volk*, die gestorven zijn met de wapenen tegen Hem in de hand; de Goddelijke gerechtigheid zelve brandmerken zij; het was toch duidelijk genoeg dat Mozes en Aäron de hand niet hebben gehad in hun dood; zij deden wat zij konden om hen te redden, zoodat zij, door hen van moord te beschuldigen, daar eigenlijk God zelf van beschuldigden. De voortdurende hardnekkigheid van dit volk in weerwil van de verschrikkingen van Gods wet, zooals zij op den berg Sinaï was gegeven, en de verschrikkingen Zijner oordeelen, zooals die nu over de ongehoorzamen waren gekomen, toonen hoe noodig de genade Gods is voor een krachtdadige, afdoende verandering van der menschen hart en leven, zonder welke ook de beste middelen het doel nooit zullen bereiken. Wat vrees niet kon uitwerken, zal door liefde teweeggebracht worden.

II. Gods snelle verschijning tegen de rebellen. Toen zij vergaderd waren tegen Mozes en Aäron, misschien wel met het doel hen af te zetten of te vermoorden, wendden zij zich naar den tabernakel, alsof hun ontrust geweten wel afkeuring van daar verwachtte; en zie, *de heerlijkheid des Heeren verscheen*, vers 42, ter bescherming Zijner dienstknechten, en beschaming van Zijne en hunne beschuldigers en tegenstanders. Hierop *kwamen Mozes en Aäron tot voor de tent der samenkomst*, deels voor hun eigen veiligheid, daar zochten zij een toevlucht *voor den twist der tongen*, Ps. 27 : 5; 31 : 21; en deels ten einde om raad te vragen, en te weten wat Gods wil was voor deze gelegenheid, vers 43. Nu verklaart de gerechtigheid, dat zij verdienen *als in één oogenblik verteerd te worden*, vers 45. Waarom zouden zij nog één dag langer leven, die het haten om zich te bekeeren, en voor wie rebellie het dagelijksch werk is? Laat een rechtvaardige wraak gedaan worden, en dan zal de moeite met hen spoedig voorbij zijn; doch eerst moeten Mozes en Aäron beveiligd worden.

III. De voorbede door Mozes en Aäron voor hen gedaan. Hoewel zij, naar men zou denken, evenveel reden hadden als Elia om God *tegen Israel* aan te spreken, Rom. 11 : 2, vergeven en vergeten zij toch den smaad en de beleedigingen, die hun zijn aangedaan, en zijn zij de beste vreinden van hunne vijanden.

1. Beiden *vielen zij op hunne aangezichten*, om God nederig om genade voor hen te smeeken, wetende hoe groot hunne terging was. Zij hadden dit verscheidene malen tevoren bij dergelijke gelegenheden gedaan, en hoewel het volk hen er zeer slecht voor beloond had, heeft God hen toch genadiglijk aangenomen en verhoord; en nu volgen zij nog dezelfde methode, dit is *geduriglijk bidden.*

2. Mozes, bemerkende *dat de plaag had aangevangen in de vergadering* der rebellen, dat is onder diegenen van hen, *die zich* tegen Mozes en Aäron *verzameld hadden*, zond Aäron, om door eene daad van zijn priesterlijk ambt verzoening voor hen te doen, vers 46. En Aäron is gereedelijk gegaan, en heeft, staande tusschen de levenden en de dooden, reukwerk gebrand, niet om de lucht te zuiveren, maar om een beleedigd God te verzoenen, en aldus den voortgang van het oordeel gestuit.

Hieruit bleek: *a.* Dat Aäron een zeer *goed* man was, een man, die oprechte liefde koesterde voor de kinderen Zijns volks, hoewel zij hem haatten en benijdden. Hoewel God thans wraak deed voor het onrecht, hem aangedaan, en de zaak van zijn priesterschap verdedigde, treedt hij nu toch tusschenbeiden om Gods toorn van hen af te wenden. Ja meer, niet achtende op zijn hooge jaren en de achtbaarheid van zijn ambt en positie, *liep hij*, met haastigen tred, in het midden der gemeente, om hen te helpen. Hij heeft niet gezegd: „Laat hen eerst een wijle lijden onder de straf, dan zal ik hun des te meer welkom zijn als ik tot hen kom"; maar als iemand aan wien het leven van ieder

Israeliet zeer dierbaar is, haast hij zich naar de bres, waardoor de dood binnenkomt. Mozes en Aäron, die beschuldigd waren *des Heeren volk gedood te hebben*, zouden hen nu terecht hebben kunnen bestraffen; konden zij verwachten, dat diegenen hunne redders zullen wezen, die zij zoo hatelijk hunne moordenaars hadden genoemd? Maar deze Godvruchtige mannen hebben ons hier door hun voorbeeld geleerd, niet gemelijk te zijn jegens degenen, die ten onrechte misnoegd zijn op ons, en geen gebruik te maken van het voordeel, dat de menschen ons over hen geven door hun tergende woorden, door hun eenigerlei vriendelijkheid of weldaad te weigeren, die wij hun kunnen bewijzen. Wij moeten kwaad met goed vergelden. *b.* Dat Aäron een zeer *stoutmoedig* man was, stoutmoedig om zich te wagen onder het verwoede gepeupel, dat zich tegen hem verzameld had, en dat, voor zooveel hij wist, in nog grooter woede kon ontstoken zijn om de plaag, die nu had aangevangen; stoutmoedig, om zich te wagen temidden van de besmetting, waar de pijlen des doods het menigvuldigst waren, en honderden, ja duizenden, vielen aan zijn rechterhand en zijn linkerhand. Om hun leven te redden heeft hij het zijne in de waagschaal gesteld, het niet dierbaar houdende voor zichzelven, zoo hij slechts zijn dienst kon volbrengen. *c.* Dat Aäron een man Gods was, *gesteld voor de menschen in de zaken, die bij God te doen zijn.* Zijne roeping tot het priesterschap was hierdoor ten volle bevestigd en boven allen twijfel gesteld; God had niet slechts zijn leven gespaard, toen dat der indringers was afgesneden, maar maakte hem nu tot het werktuig om Israel te behouden. Vergelijk het wierookvat van Aäron hier met de *wierookvaten van deze zondaren tegen hun eigen zielen. Dezen* hebben God tot toorn verwekt, *dit* heeft Gods toorn gestild; *dezen* hebben menschenlevens ten verderve gebracht, *dit* heeft ze behouden; geen twijfel blijft er dus over aan Aärons roeping tot het priesterschap. Diegenen bewijzen het meeste recht te hebben op openbare eerambten, die zich het meest te koste geven voor het algemeene welzijn, en genade van den Heere verkrijgen om getrouw en tot zegen te zijn. Zoo iemand groot wil wezen, laat hem aller dienstknecht zijn. *d.* Dat Aäron *een type was van Christus,* die in de wereld is gekomen om verzoening te doen voor de zonde, en Gods toorn van ons af te wenden, en die door Zijn Middelaarschap en voorbede *staat tusschen de levenden en de dooden,* om zich Zijn verkoren Israel te verzekeren, en hen te behouden van uit het midden eener wereld, besmet door de zonde en liggende onder den vloek.

IV. De uitslag en het einde van geheel deze zaak.

1. Gods gerechtigheid werd verheerlijkt in den dood van sommigen. Zeer velen werden in zeer weinig tijds door het zwaard des Heeren nedergeveld. Hoewel Aäron al den spoed maakte, die hem mogelijk was, lagen er toch voordat hij zijn post bereikte veertien duizend zeven honderd menschen dood ter aarde, vers 49. Vergelijkender wijze gesproken, waren het slechts weinigen, die wegens de zaak van Korach gestorven zijn; slechts de aanvoerders werden tot voorbeeld gesteld; daar echter het volk door Gods lankmoedigheid en sparende genade niet tot bekeering was gebracht, is de gerechtigheid thans niet zoo spaarzaam geweest met het bloed der Israelieten. Zij schreeuwden wegens den dood van weinige honderden, alsof het een onbarmhartige slachting was onder *het volk des Heeren,* maar God brengt hier die klacht tot zwijgen door den dood van vele duizenden. Zij, die morren wegens de kleinere oordeelen bereiden zich grootere, want als God oordeelt, zal Hij overwinnen.

2. Zijne genade werd verheerlijkt in de behoudenis van de overigen. God toonde hun wat Hij *kon* doen door Zijne macht, en wat Hij *zou kunnen doen* in Zijne gerechtigheid; maar daarna toonde Hij hun wat Hij *zal* doen in Zijne liefde en barmhartigheid; Hij wilde, in weerwil van dit alles, zich een volk bewaren door een middelaar. De wolk van Aärons reukwerk, komende van zijne hand, deed de plaag ophouden. Het is grootelijks tot eer van Gods goedheid dat Hij, zelfs in toorn, menigmaal Zijner goedertierenheid gedenkt, en dat, zelfs als de oordeelen al begonnen waren, het gebed ze heeft doen ophouden; zóó bereid is Hij te vergeven, en zoo weinig lust heeft Hij aan den dood der zondaren.

HOOFDSTUK XVII.

Naar luid van het verhaal in het vorige hoofdstuk is er genoeg gedaan om alle aanspraken te vernietigen van de geslachten van den stam van Levi, om in mededinging te komen met Aäron, en om duidelijk te doen blijken, dat Aäron het hoofd was van dien stam. Maar nu schijnt het dat, toen die zaak geregeld was, de oversten der overige stammen begonnen te murmureeren; als het hoofd van een stam priester moet zijn, waarom kan dat dan niet het hoofd van een anderen stam dan dien van Levi wezen? Hij, die de harten doorgrondt, wist dat dit in het hart van sommigen van hen was opgekomen, maar heeft de openbaring er van in een openlijke daad genadiglijk verhoed ten einde bloedstorting te voorkomen; en Hij deed dit door een wonder, niet, zooals tevoren, door een wonder van toorn, maar van genade. I. De zaak wordt aan een proeve onderworpen, door twaalf staven, één voor ieder overste, te brengen en ze voor den Heere neder te leggen, vers 1—7. II. Na die proefneming wordt de zaak tot beslissing gebracht door het wonderdadige bloeien van Aärons staf, vers 8, 9. III. De beslechting van dien twist wordt geregistreerd door dien staf te bewaren, vers 10, 11. IV. Na eenig aarzelen wordt door het volk er in berust, vers 12, 13.

Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Spreek tot de kinderen Israels, en neem van hen voor elk vaderlijk huis een staf, van al hunne oversten, naar het huis hunner vaderen, twaalf staven; eens iegelijken naam zult gij schrijven op zijn staf; 3. Doch Aärons naam zult gij schrijven op den staf van Levi; want een staf zal er zijn voor het hoofd van het huis hunner vaderen. 4. En gij zult ze wegleggen in de tent der samenkomst, voor de getuigenis, waarheen Ik met ulieden samenkomen zal. 5. En het zal geschieden, dat de staf des mans, welken Ik zal verkoren hebben,

zal bloeien; en Ik zal stillen de murmureeringen van de kinderen Israels tegen Mij, dewelke zij tegen ulieden murmureeren. 6. Mozes dan sprak tot de kinderen Israels; en al hunne oversten gaven aan hem een staf, voor elken overste een staf, naar het huis hunner vaderen, twaalf staven. Aärons staf was ook onder hunne staven. 7. En Mozes legde deze staven weg voor het aangezicht des HEEREN, in de tent der getuigenis.

1. Hier hebben wij orders gegeven voor het brengen van een staf voor iederen stam (hetgeen van bijzondere beteekenis was, want het woord, dat hier gebruikt is voor *staf*, heeft somtijds de beteekenis van *stam*, zooals inzonderheid in Hoofdst. 34 : 13.) opdat God door een wonder, hetwelk Hij tot dat doel zal werken, bekend zou maken, aan wien Hij de eer van het priesterschap heeft verleend. *a.* Het scheen toen, dat het priesterschap een eer was, wèl waardig om naar gestaan te worden, zelfs door de oversten der stammen. Het is voor de voornaamsten onder de menschen een eer, om in den dienst van God te worden gebruikt. Maar dezen hebben er misschien meer naar gestaan om den wille van het gewin en de macht, die aan het ambt verbonden waren, dan om hetgeen er Goddelijk en heilig in was. *b.* Ook schijnt het dat, in weerwil van alles wat er geschied was om die zaak vast te stellen, er nog personen waren, bereid om bij iedere gelegenheid het ambt aan Aäron te betwisten. Zij wilden niet berusten in de benoeming door God gedaan; zij streden met God om de heerschappij; en nu is de vraag: wiens woord en wil zal bestaan? God wil regeeren, maar Israel wil niet geregeerd worden, en dat is nu de twist en de vraag. *c.* Het is een wonder van Gods genade, dat Hij, na onderscheidene wonderen gewrocht te hebben, om zonde te *straffen*, er nog één zal werken, om zonde te voorkomen. God heeft er afdoend voor gezorgd, dat de hardnekkigen zonder verontschuldiging worden gelaten en alle mond gestopt zal worden. Israel was zeer geneigd tot murmureeren, beide tegen God en tegen hunne regeerders. „Welnu", zegt God, „*Ik zal stillen de murmureeringen der kinderen Israels tegen Mij*, vers 5. Indien er iets is, dat hen kan overtuigen, dan zullen zij overtuigd worden, en indien *dit* hen niet overtuigt, dan zal niets hen overtuigen". Dit zal voor hen wezen, wat Christus zeide het teeken van den profeet Jona te wezen (dat is Zijn eigen opstanding) voor de mannen van dat geslacht: het grootste bewijs Zijner zending, dat gegeven kon worden.

De bevelen luiden: *a.* Dat twaalf staven gebracht moesten worden. Waarschijnlijk zijn die staven toen niet versch van een boom gesneden, want dan zou het wonder niet zoo groot zijn geweest; maar dat het de staven waren, die de oversten gewoonlijk gebruikten als teeken van hun gezag, zooals die, waarvan wij lezen in Hoofdst. 21 : 18, oude droge staven, waarin geen sap meer was, en het is waarschijnlijk, dat zij allen van een amandelboom gesneden waren. Het schijnt dat er in het geheel slechts twaalf staven waren, die van Aäron meegerekend, want als Levi met de andere stammen geteld wordt, dan worden Efraïm en Manasse tot één gerekend onder den naam Jozef. *b.* Dat de naam van ieder overste op zijn staf geschreven moest worden, opdat ieder den zijnen zou kennen, ten einde strijd te voorkomen, want op hetgeen geschreven is, kan men zich ten allen tijde beroepen. *c.* Dat zij gedurende één nacht in den tabernakel weggelegd moesten worden, *voor de getuigenis*, dat is: voor de ark, die, met haar verzoendeksel, een symbool of getuigenis was van Gods tegenwoordigheid onder hen. *d.* Zij moesten verwachten, daar hun dit van tevoren gezegd was, dat de staf van den stam, of van den overste, dien God tot het priesterambt had verkoren, *bloeien zal*, vers 5. Het was noodig dat hun dit gezegd werd, opdat het niet als iets toevalligs beschouwd zal worden, maar dat het aldus geschiedde naar den raad en den wil van God.

2. De uitvoering van Gods bevel. De oversten brachten hunne staven, sommigen hunner waarschijnlijk in de zoete hoop, dat de keuze op hen zou vallen, en allen het als genoegzame eer beschouwende, om mededingers van Aäron en candidaten voor het priesterambt te zijn, vers 7; en *Mozes legde ze weg voor het aangezicht des Heeren.* Hij heeft de tegenwerping niet gemaakt, dat de zaak reeds genoegzaam beslist was, en er reeds genoeg was geschied om diegenen te overtuigen, die niet onverwinlijk verhard waren in hunne vooroordeelen. Hij heeft het niet ondernomen om zelf den twist te beslechten, ofschoon dit licht te doen ware geweest; ook kwam hij niet met de bedenking, dat het nergens toe zou dienen, om voldoening te willen bieden aan menschen, die willens blind waren; maar, daar God het aldus wilde, deed hij wat hem bevolen was, en gaf de zaak over aan den Heere, op wien met algemeene instemming het beroep gedaan was.

8. Het geschiedde nu des anderen daags, dat Mozes in de tent der getuigenis inging; en ziet, Aärons staf, voor het huis van Levi, bloeide; want hij bracht bloeisel voort, en bloesemde bloesem, en droeg amandelen. 9. Toen bracht Mozes al deze staven uit, van voor het aangezicht des HEEREN, tot al de kinderen Israels; en zij zagen het, en namen elk zijn staf. 10. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Breng den staf van Aäron weder voor de getuigenis, in bewaring, tot een teeken voor de wederspannige kinderen; alzoo zult gij een einde maken van hunne murmureeringen tegen Mij, dat zij niet sterven. 11. En Mozes deed het; gelijk als de HEERE hem geboden had, alzoo deed hij. 12. Toen spraken de kinderen Israels tot Mozes, zeggende: Zie, wij geven den geest, wij vergaan, wij allen vergaan! 13. Al wie eenigszins nadert tot den tabernakel des HEEREN, zal sterven; zullen wij dan den geest gevende verdaan worden?

Hier is:

I. De eindbeslissing van den strijd over het priesterschap door een wonder, vers 8, 9. De staven werden uitgebracht van het heilige der heiligen, waar zij weggelegd waren, en openlijk aan het volk getoond; en, terwijl al de overigen gebleven zijn zooals zij waren, is alleen Aärons staf van een droge stok tot een levende tak geworden, die bloesem bloesemde en amandelen droeg. In sommige plaatsen waren knoppen, in andere bloesems, in nog andere vruchten, en dat wel op denzelfden tijd. Dit was wonderdadig en nam alle vermoeden weg van bedrog, alsof Mozes des nachts Aärons staf had weggenomen, en er een levende tak van een amandelboom voor in de plaats had gelegd; want geen gewone tak zou tegelijk knoppen, bloesems en vruchten dragen.

1. Nu was dit voor het volk een duidelijke aanwijzing, dat Aäron tot het priesterambt was verkoren, en geen der andere oversten van de stammen. Aldus werd hij van hen onderscheiden, en werd het voor allen openbaar dat hij onder den bijzonderen zegen des hemels was, die somtijds wasdom geeft, waar de hand des menschen noch geplant, noch nat gemaakt heeft. Bisschop Hall merkt hier op, dat vruchtbaarheid het beste bewijs is van een Goddelijke roeping „en dat de plantingen Gods, en de takken, die er afgesneden worden, bloeien zullen, zie Psalm 92 : 12—14. *De boomen des Heeren* kunnen wel dorre boomen schijnen te zijn, *maar zij zijn vol van sap*, Psalm 104 : 16. [1])

2. Het was een zeer gepast teeken om het priesterschap zelf voor te stellen, dat hierdoor aan Aäron bevestigd werd. *a.* Dat het vruchtbaar zou wezen voor, en dienstbaar aan de kerk Gods. Het bracht niet slechts bloesems voort, maar amandelen, want het priesterschap was bestemd en bedoeld, niet slechts om een eer te zijn voor Aäron, maar om een zegen te zijn voor Israel. Aldus heeft Christus Zijne apostelen en dienstknechten verordineerd, om heen te gaan en vrucht te dragen, en dat *hunne vrucht zal blijven*, Joh. 15 : 16. *b.* Dat er een opeenvolging van priesters zou zijn; hier waren niet slechts amandelen voor het tegenwoordige oogenblik, maar knoppen en bloesems, die weer beloofden voor later. Aldus heeft Christus gezorgd voor Zijne kerk, dat er van geslacht tot geslacht een zaad zou wezen, dat Hem dient. *c.* Dat dit priesterschap toch niet eeuwig zal duren, maar in vervolg van tijd, evenals de takken en bloesems van een boom, zal falen en verdorren. *Het bloeien van den amandelboom* wordt vermeld als een der teekenen van den ouderdom, Pred. 12 : 5. Deze hoedanigheid werd intijds aan het priesterschap toegekend, dat spoedig *oud gemaakt is en verouderd en nabij de verdwijning*, Hebr. 8 : 13, Het was een type en voorbeeld van Christus en Zijn priesterschap, want Hij is *de Man, de Spruite*, Zach. 6 : 12, die *een priester zal zijn op zijn troon*, en zal opschieten voor het aangezicht Gods, zooals deze staf hier voor de ark, *als een wortel uit een dorre aarde*, Jes. 53 : 2.

II. De gedachtenis van deze zaak door de bewaring van den staf voor de getuigenis, *in perpetuam rei memoriam, ter eeuwige gedachtenis*, vers 10, 11. Het is waarschijnlijk dat de knoppen, bloesems en vruchten frisch zijn gebleven; dezelfde Goddelijke macht, die ze in één nacht voortgebracht heeft, heeft ze eeuwenlang bewaard, tenminste zoolang als het noodig was *tot een teeken voor de wederspannigen*. Zoo was het een blijvend wonder, en de voortduring er van een onloochenbaar bewijs van de waarheid. Zelfs het blad van Gods boomen *zal niet afvallen*, Psalm 1 : 3. Deze staf werd bewaard, zooals de wierookvaten bewaard werden, *om een einde te maken aan hunne murmureeringen, dat zij niet sterven*. Gods doel in al de beschikkingen Zijner voorzienigheid, in de betooning Zijner genade en in Zijne oordeelen, en in de gedachtenis er van, is: zonde weg te nemen en te voorkomen. Deze dingen zijn gedaan, deze dingen zijn *geschreven, opdat wij niet zondigen*, 1 Joh. 2 : 1. Christus is geopenbaard *om onze zonden weg te nemen*. Wat God doet ter wegneming van zonde, wordt in ware liefde en goedertierenheid jegens ons gedaan, *opdat wij niet sterven*. Al de bittere medicijnen, die Hij ons geeft, en al de strenge maatregelen, die Hij ten onzen opzichte neemt, zijn ter genezing van een krankheid, die anders doodelijk zou zijn. Bisschop Hall merkt hier op, dat de tafelen der wet, het kruikje met manna en Aärons staf tezamen in of bij de ark bewaard werden, (de apostel noemt ze alle drie tezamen, Hebr. 9 : 4) om aan de latere eeuwen te toonen, hoe de kerk vanouds onderwezen, gevoed en geregeerd werd, en daaruit leidt hij af hoe kostelijk en dierbaar de leer, de sacramenten en de regeering der kerk hem zijn, en ons behooren te wezen. De staf van Mozes werd gebruikt om vele wonderen te doen, maar wij bevinden niet dat deze bewaard werd, want dat zou alleen gediend hebben om der menschen nieuwsgierigheid te bevredigen; maar de staf van Aäron, waarin een blijvend wonder was, werd zorgvuldig bewaard, omdat dit van blijvend nut zal wezen om der menschen geweten te overtuigen, allen twist omtrent het priesterschap te doen eindigen, en van Gods Israel het geloof te bevestigen in Zijne inzettingen. Zoodanig is het verschil tusschen de sacramenten, die Christus verordineerd heeft tot stichting, en de reliquiën, die de menschen hebben verzonnen tot bijgeloof.

III. Het angstgeschrei van het volk, vers 12, 13. *Zie, wij geven den geest, wij vergaan, wij allen vergaan!* Dit kan beschouwd worden als de taal, hetzij:

1. Van een *morrend* volk, klagende over de oordeelen Gods, die zij door hun hoogmoed en hardnekkigheid zelf over zich gebracht hadden. Zij schijnen te spreken in wanhoop, alsof God een harde meester was, die steeds twist met hen zocht, zoodat zij om de geringste afwijking of den kleinsten misstap moesten sterven. Zij moeten omkomen, zij moeten allen vergaan! laaghartig te kennen gevende dat God nooit tevreden zou zijn met hun bloed en hun verderf voordat Hij met allen een einde had gemaakt, allen waren omgekomen. Zoo schijnen

1) Naar de Engelsche overzetting.

zij *gelijk een wilde os in het net, vol van de grimmigheid des Heeren*, Jes. 51 : 20; zich er over verbitterende, dat God hun te sterk was, en dat zij genoodzaakt waren zich te onderwerpen, omdat zij niet anders konden. Het is zeer goddeloos om, als wij in benauwdheid zijn, ons tegen God te verbitteren, en dus in die benauwdheid nog meer te zondigen. Als wij sterven, als wij omkomen, dan hebben wij dit onszelven te wijten, de schuld er van is op ons eigen hoofd. Of:

2. Van een *berouwhebbend* volk; vele Schriftverklaarders zien er de taal van hunne onderwerping. „Nu bemerken wij dat het Gods wil is, dat wij op onze plaats blijven, en dat het gevaarlijk voor ons is, om meer nabij te komen dan het voor ons is verordineerd. Wij onderwerpen ons in deze teleurstelling aan den wil van God, wij zullen niet meer twisten, opdat wij niet omkomen". En zij vragen Mozes om voor hen tusschenbeiden te treden, opdat zij niet allen vergaan. Aldus was het doel bereikt, en heeft God ten opzichte van deze zaak hunne murmureeringen gestild; van nu voortaan zullen zij berusten. Als God oordeelt, dan zal Hij overwinnen, en op de een of andere wijze zal Hij de hardnekkigste tegensprekers vroeg of laat hunne dwaasheid doen bekennen; bekennen ook, dat Hij in de zaak waarin zij trotschelijk gehandeld hebben, boven hen was. *Vicisti Galilæe — Gij hebt overwonnen, o Galileër!*

HOOFDSTUK XVIII.

Aäron nu ten volle gevestigd zijnde in het priesterschap, tot zijn eigen en des volks groote voldoening (hetgeen het goede was, dat God uit den boozen tegenstand tegen hem heeft doen voortkomen) geeft God hem nu volledige instructies betreffende zijn ambt, of liever, herhaalt Hij die, welke Hij hem tevoren gegeven had. Hij zegt hem: I. Wat zijn werk moest wezen, welke zorg en last hem waren opgedragen, en welke hulp hij van de Levieten zou hebben voor dat werk, vers 1—7. II. Wat voor dit werk zijn en der Levieten loon zal wezen. 1. De emolumenten voor de priesters, vers 8—19. 2. Het vastgestelde onderhoud der Levieten, vers 20—24. III. Het deel, dat uit het onderhoud der Levieten aan de priesters moest gegeven worden, vers 25—32. Zoo wist iedereen wat hij te doen had, en wat hij had om van te leven.

Zoo zeide de HEERE tot Aäron: Gij, en uwe zonen, en het huis uws vaders met u, zult dragen de ongerechtigheid des heiligdoms; en gij, en uwe zonen met u, zult dragen de ongerechtigheid van uw priesterambt. 2. En ook zult gij uwe broederen, den stam van Levi, den stam uws vaders, met u doen naderen, dat zij u bijgevoegd worden, en u dienen; maar gij, en uwe zonen met u, zult zijn voor de tent der getuigenis. 3. En zij zullen uwe wacht waarnemen, en de wacht der gansche tent; doch tot het gereedschap des heiligdoms en het altaar zullen zij niet naderen, opdat zij niet sterven, zoo zij als gijlieden. 4. Maar zij zullen u bijgevoegd worden, en de wacht van de tent der samenkomst waarnemen, in allen dienst der tent; en een vreemde zal tot u niet naderen. 5. Gijlieden nu zult waarnemen de wacht des heiligdoms, en de wacht des altaars; opdat er geene verbolgenheid meer zij over de kinderen Israels. 6. Want Ik, zie, Ik heb uwe broederen, de Levieten, uit het midden der kinderen Israels genomen; zij zijn ulieden eene gave, gegeven den HEERE, om den dienst van de tent der samenkomst te bedienen. 7. Maar gij, en uwe zonen met u, zult ulieder priesterambt waarnemen in alle zaken des altaars, en in hetgeen van binnen den voorhang is, dat zult gijlieden bedienen; uw priesterambt geef Ik u tot een dienst van een geschenk; en de vreemde, die nadert, zal gedood worden.

De samenhang van dit hoofdstuk met het vorige is zeer opmerkelijk.

I. Aan het einde van dat hoofdstuk had het volk geklaagd over de moeilijkheid en het gevaar, die er in gelegen waren om tot God te naderen, waardoor zij de ontzettende vrees koesterden, dat de tabernakel in hun midden, die naar zij hadden gehoopt hunne blijdschap en hunne eer zou zijn, veeleer hunne verschrikking en hun verderf zou wezen. In antwoord nu op deze klacht geeft God hun door Aäron te verstaan, dat de priesters als hunne vertegenwoordigers zouden naderen, zoodat het volk wel op een afstand moest blijven, maar dat hun niet tot schande of nadeel zou strekken; maar dat hun troostrijke gemeenschap met God onderhouden zou worden door tusschenkomst of bemiddeling der priesters.

II. God had nu aan Aäron zeer groote eer bewezen; zijn staf had gebloeid, terwijl de staven der andere oversten droog en dor waren gebleven, ontbloot van vrucht, zoowel als van sieraad. Opdat nu Aäron niet opgeblazen zou zijn door de veelheid der gunsten, die hem waren bewezen, en de wonderen, die gewrocht waren ter zijner ondersteuning en handhaving in zijn hooge plaats, komt God tot hem om hem te herinneren aan den last, die hem was opgelegd, en den plicht die van hem, als priester, geëischt werd. Hij zal reden zien om niet hoovaardig te wezen op zijne bevordering, maar de eer van zijn ambt te ontvangen met eerbied en heilig vreezen, als hij bedenkt hoe groot de zorg, en hoe zwaar de last was, die hem waren opgelegd, en hoe moeilijk het voor hem zou wezen om goede rekenschap te geven van zijn gedrag in dit ambt. *Wees niet hooggevoelende, maar vrees.*

1. God spreekt hem van het gevaar, dat aan zijne waardigheid is verbonden, vers 1. *a.* Dat beide priesters en Levieten (*gij, en uwe zonen, en het huis uws vaders, de ongerechtigheid van het heiligdom zullen dragen;* dat is: indien het heiligdom ontwijd werd door het indringen van vreemdelingen of van personen in hunne onreinheid, dan zullen de Levieten en de priesters er de schuld van dragen, daar zij hen verwijderd hadden moeten houden. Hoewel de zondaar, die zich daar moedwillig binnendrong, in zijne ongerechtigheid zou sterven, zal zijn bloed toch van de hand des wachters geëischt

worden. Of, het kan genomen worden in meer algemeenen zin: „Indien een der ambtsplichten van het heiligdom verzuimd of veronachtzaamd wordt, indien een dienst niet op den bestemden tijd wordt verricht, of niet overeenknmstig de wet, indien er bij de verplaatsing van het heiligdom iets verloren of verlegd is, dan zult gij er rekenschap van hebben te geven, gij zult het hebben te verantwoorden". *b.* Dat de priesters zelven *de ongerechtigheid van hun priesterambt zullen dragen*, dat is: indien zij eenig deel van hun werk veronachtzamem, of iemand anders toestaan om zich in te dringen in hun ambt, en hun het werk uit de handen te nemen, dan zullen zij er de schuld van dragen. Hoe grooter het werk of de macht is, die ons is toevertrouwd, hoe grooter ons gevaar van schuld op ons te laden door er ontrouw aan te zijn. Het is een goede reden, waarom wij niet afgunstig moeten wezen op anderer eer of ambt, en waarom wij voor onszelven geen hooge plaatsen moeten begeeren, dat groote eer en waardigheid ons blootstellen aan groote ongerechtigheid. Zij, aan wie de zorg voor het heiligdom is opgedragen, zullen zeer veel te verantwoorden hebben. Wie zou de zorg over zielen begeeren, die denkt aan de rekenschap, die er van afgelegd moet worden?

2. Hij spreekt hem van den plicht, die aan zijne waardigheid is verbonden. *a.* Dat hij en zijne zonen moeten *zijn* — dat is: dienen — *voor de tent der getuigenis*, vers 2, dat is (zooals bisschop Patrick het verklaart, *voor het heilige der heiligen*, waarin de ark was; aan de buitenzijde van den voorhang van dien tabernakel, maar binnen de deur van den tabernakel der vergadering; zij moesten het gouden altaar bedienen, de tafel en den kandelaar verzorgen, tot welke geen Leviet mocht naderen. *Gij zult bedienen*, vers 7, niet: Gij zult heerschen"; er was nooit bedoeld dat zij den meester zouden spelen over het erfdeel des Heeren; maar „gij zult God en de vergadering dienen." Het priesterschap is een dienst. *Zoo iemand tot een opzienersambt lust heeft, die begeert een treffelijk werk.* Evangeliedienaren moeten gedenken dat zij *dienaren* zijn, van wie geëischt wordt dat zij ootmoedig, naarstig en getrouw zijn. *b.* Dat de Levieten hem en zijne zonen behulpzaam moeten zijn, hen moeten dienen *in allen dienst des tabernakels*, vers 2—4, hoewel zij volstrekt niet mogen naderen tot de vaten van het heiligdom, noch zich mogen mengen met de gewichtige diensten van het vet te verbranden of het bloed te sprengen. Aärons gezin was zeer klein, en naarmate het toenam zullen ook de andere gezinnen van Israel toenemen, zoodat hunne handen thans niet volstonden voor al den dienst des tabernakels, en ook in de toekomst er waarschijnlijk niet voor zullen volstaan. Daarom (zegt God) *zullen de Levieten u bijgevoegd worden en u dienen*, vers 2, en wederom in vers 4, waar eene toespeling schijnt te wezen op den naam Levi, die *bijgevoegd* beteekent. Velen van de Levieten hadden zich onlangs tegen Aäron verzet, maar God belooft dat zij van nu voortaan van harte met hem vereenigd zullen zijn in belang en genegenheid, en niet meer met hem zullen twisten. Het was voor Aäron een goed teeken dat God hem erkende toen Hij het hart neigde van hen, die hem moesten dienen om hem als hun meerdere te erkennen. De Levieten worden gezegd een gave te zijn, geschonken aan de priesters, vers 6. Wij behooren het als een groote gave van Gods goedheid te waardeeren, dat ons diegenen bijgevoegd zijn, die ons behulpzaam zijn in den dienst van God. *c.* Dat beiden, priesters en Levieten, zorgvuldig moeten waken tegen de ontheiliging der heilige dingen. De Levieten moeten *de wacht waarnemen van den tabernakel* opdat *geen vreemde* (dat is: ieder aan wie het verboden was) *nabij kome*, vers 4, en dat wel op straffe des doods, vers 7. En de priesters moeten *de wacht waarnemen van het heiligdom*, vers 5, moeten het volk onderrichten, en hen waarschuwen ten opzichte van den behoorlijken afstand, waarop zij zich hadden te houden, en hun niet toelaten om de hun gezette perken te overschrijden, zooals Korachs vergadering gedaan had; *opdat er geen verbolgenheid meer zij over de kinderen Israels.* Zonde te voorkomen is toorn te voorkomen, en het kwaad, dat de zonde gewrocht heeft, behoort ons een waarschuwing te zijn voor de toekomst, om er zoowel in onszelven als in anderen tegen te waken.

8. Voorts sprak de HEERE tot Aäron: En Ik, zie, Ik heb u gegeven de wacht Mijner hefofferen, met alle heilige dingen van de kinderen Israels heb Ik ze u gegeven, om der zalving wil, en aan uwe zonen, tot een eeuwige inzetting. 9. Dit zult gij hebben van de heiligheid der heiligheden, uit het vuur: al hunne offeranden, met al hun spijsoffer, en met al hun zondoffer, en met al hun schuldoffer, dat zij Mij zullen wedergeven; het zal u en uwen zonen een heiligheid der heiligheden zijn. 10. Aan het allerheiligste zult gij dat eten; al wat mannelijk is zal dat eten, het zal u een heiligheid zijn. 11. Ook zal dit het uwe zijn: het hefoffer hunner gave, met alle beweegofferen der kinderen Israels; Ik heb ze aan u gegeven, en aan uwe zonen, en aan uwe dochteren met u, tot een eeuwige inzetting; al wie in uw huis rein is, zal dat eten. 12. Al het beste van de olie, en al het beste van most en van koren, hunne eerstelingen, die zij den HEERE zullen geven, u heb Ik ze gegeven. 13. De eerste vruchten van alles, wat in hun land is die zij den HEERE zullen brengen, zullen uwe zijn; al wie in uw huis rein is, zal dat eten. 14. Al het verbannene in Israel zal het uwe zijn. 15. Al wat de baarmoeder opent, van alle vleesch, dat zij den HEERE zullen brengen, onder de menschen, en onder de beesten, zal het uwe zijn; doch de eerstgeborenen der menschen zult gij ganschelijk lossen; ook zult gij lossen de eerstgeborenen der onreine beesten. 16. Die nu onder dezelve gelost zullen worden zult gij van een maand oud lossen, naar uwe schatting, voor het geld van vijf sikkelen, naar

den sikkel des heiligdoms, die is twintig gera. 17. Maar het eerstgeborene van een koe, of het eerstgeborene van een schaap, of het eerstgeborene van een geit zult gij niet lossen, zij zijn heilig; hun bloed zult gij sprengen op het altaar, en hun vet zult gij aansteken, tot een vuuroffer van lieflijken reuk den HEERE. 18. En hun vleesch zal het uwe zijn; gelijk de beweegborst, en gelijk de rechterschouder, zal het uwe zijn. 19. Alle hefofferen der heilige dingen, die de kinderen Israels den HEERE zullen offeren, heb Ik aan u gegeven, en aan uwe zonen, en aan uwe dochteren met u, tot een eeuwige inzetting; het zal een eeuwig zoutverbond zijn, voor het aangezicht des HEEREN, voor u en voor uw zaad met u.

De dienst der priesters wordt een krijg genoemd; en wie dient ooit in den krijg op eigen bezolding? Gelijk zij goed gebruikt werden, zoo werden zij ook goed verzorgd en goed betaald. Niemand zal God om niet dienen. Alle geloovigen zijn geestelijke priesters, en God heeft beloofd voor hen te zorgen; zij *zullen de aarde bewonen en voorzeker gevoed worden*, Ps. 37 : 3 [1]), en *het goede wordt hun niet onthouden. De Godzaligheid heeft de belofte des tegenwoordigen levens.* En uit deze overvloedige voorziening, die hier voor de priesters gemaakt is, leidt de apostel af, dat het de plicht is der Christelijke gemeenten om hare leeraren te onderhouden; zij, *die steeds bij het altaar waren, deelden met het altaar.* Zoo behooren ook zij, die het Evangelie verkondigen, *van het Evangelie te leven*, er goed en behoorlijk van te leven, 1 Cor. 9 : 13, 14.

Merk nu op:

1. Dat een groot deel van de voorziening, die voor hen gemaakt was, voortkwam uit de offers, die zij zelven moesten offeren. Van bijna al de offers ontvingen zij de huiden, die zij mochten verkoopen, en ook hadden zij een groot deel van de spijsoffers en de zondoffers, enz. Zij, die *de wacht der offers* hadden, hadden er ook het voordeel van, vers 8. Gods werk brengt zijn eigen loon mede. Zelfs in het houden van Gods geboden is een groot loon. Het tegenwoordig genot van den Godsdienst is een deel van deszelfs loon.

2. Dat er niet slechts een goede tafel voor hen gehouden werd, maar dat zij ook geld ontvingen voor de lossing der eerstgeborenen, en die eerstelingen van vee, welke niet als offers geofferd mochten worden. Aldus was hun onderhoud in elk opzicht zoo geregeld, dat zij *niet ingewikkeld behoefden te zijn in de handelingen des leeftochts.* Zij hadden geen landerijen in bezit, geen grond te bebouwen, geen wijngaarden te snoeien, geen kudden te weiden, geen onroerende goederen te besturen, en toch hadden zij een ruimer inkomen dan wie ook. God heeft het aldus bevolen: *a.* Opdat zij zich geheel en volkomen aan hun dienstwerk zouden kunnen wijden, er niet van afgeleid of in gestoord zouden worden door eenigerlei wereldlijke zorg of aangelegenheid. De dienst des Evangelies vereischt den geheelen mensch. *b.* Opdat zij een voorbeeld zouden zijn van een leven door geloof, niet slechts in Gods voorzienigheid, maar in Zijne inzetting. Zij leefden van de hand in den tand, opdat zij zouden leeren niet bezorgd te zijn voor den morgen; elke dag zal genoeg hebben aan de voorziening, die er voor gemaakt is; en zij hadden geene bezittingen na te laten aan hunne kinderen, opdat zij hen door het geloof zouden overgeven aan de zorg van God, die hen hun levenlang had gevoed.

3. Een deel van hetgeen voorzien was voor hunne tafel wordt gezegd *een heiligheid der heiligheden te zijn*, vers 9, 10, dat door de priesters zelven gegeten moest worden, en alleen in den voorhof van den tabernakel; maar andere emolumenten waren *minder heilig*, en daarvan mocht geheel hun gezin eten, mits zij *rein* waren, vers 11—13. Zie Lev. 22 : 10 en verv. Er is bevolen dat *het beste van de olie, en het beste van most en van koren als eerstelingen den Heere geofferd moesten worden*, en den priesters gegeven, vers 12. Wij moeten God altijd dienen en eeren met het beste dat wij hebben, want Hij is de beste, en verdient het beste; Hij is de eerste en daarom moet Hij de eerste rijpe vruchten hebben. Zij, die denken onkosten te sparen door God af te schepen met het uitschot, bedriegen slechts zichzelven, want *God laat zich niet bespotten.*

4. Dit alles wordt aan de priesters gegeven *om der zalving wil*, vers 8. Het was niet om den wille van hunne verdienste boven andere Israelieten, dat hun deze schatting betaald werd, dit zij hun bekend, maar zuiver en alleen om den wille van het ambt, waartoe zij gezalfd waren. Aldus worden al de zegeningen, die aan des Heeren volk gegeven worden, hun gegeven *om der zalving wil*, die zij hebben ontvangen. Het wordt gezegd hun gegeven te zijn *tot een eeuwige inzetting*, vers 8, en het is *een eeuwig zoutverbond*, vers 19. Zoolang het priesterschap zal duren, zoolang zal dit er het onderhoud van zijn, opdat deze lamp niet zal uitgaan uit gebrek aan olie om haar brandende te houden. Zoo is er ook voorziening gemaakt dat de Evangeliedienst in stand zal blijven totdat Christus komt, door een eeuwige inzetting. *Zie, Ik ben met ulieden* (dat is hun onderhoud) *al de dagen tot de voleinding der wereld.* Dank zij den Verlosser, *is dit het woord, dat Hij ingesteld heeft tot in het duizendste geslacht.*

20. Ook zeide de HEERE tot Aäron: Gij zult in hun land niet erven, en gij zult geen deel in het midden van henlieden hebben; Ik ben uw deel en uwe erfenis in het midden van de kinderen Israels. 21. En zie, aan de kinderen van Levi heb Ik alle tienden in Israel ter erfenis gegeven, voor hun dienst, dien zij bedienen, den dienst van de tent der samenkomst. 22. En de kinderen Israels zullen niet meer naderen tot de tent der samenkomst, om zonde te dragen en te sterven. 23. Maar de

1) Naar de Engelsche overzetting.

Levieten, die zullen bedienen den dienst van de tent der samenkomst, en die zullen hunne ongerechtigheid dragen; het zal een eeuwige inzetting zijn voor uwe geslachten; en in het midden van de kinderen Israels zullen zij geen erfenis erven. 24. Want de tienden der kinderen Israels, die zij den HEERE tot een hefoffer zullen offeren, heb Ik aan de Levieten tot een erfenis gegeven; daarom heb Ik tot hen gezegd: Zij zullen in het midden van de kinderen Israels geen erfenis erven. 25. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 26. Gij zult ook tot de Levieten spreken, en tot hen zeggen: Wanneer gij van de kinderen Israels de tienden zult ontvangen hebben, die Ik u voor uwe erfenis van henlieden gegeven heb, zoo zult gij daarvan een hefoffer des HEEREN offeren, de tienden van die tienden; 27. En het zal u gerekend worden tot uw hefoffer, als koren van den dorschvloer, en als de volheid van de perskuip. 28. Alzoo zult ook gij een hefoffer des HEEREN offeren van al uwe tienden, die gij van de kinderen Israels zult hebben ontvangen; en gij zult daarvan des HEEREN hefoffer geven aan den priester Aäron. 29. Van al uwe gaven zult gij alle hefoffer des HEEREN offeren; van al het beste van die, van zijne heiliging daarvan. 30. Gij zult dan tot hen zeggen: Als gij deszelfs beste daarvan offert, zoo zal het den Levieten toegerekend worden als een inkomen des dorschvloers, en als een inkomen der perskuip. 31. En gij zult dat eten in alle plaatsen, gij en uw huis; want het is ulieden een loon voor uw dienst in de tent der samenkomst. 32. Zoo zult gij daarover geen zonde dragen, als gij deszelfs beste daarvan offert; en gij zult de heilige dingen van de kinderen Israels niet ontheiligen, opdat gij niet sterft.

Hier is nog een nader bericht nopens de voorziening, die er voor de priesters en de Levieten gemaakt was.

I. Zij moeten *geen erfdeel hebben in het land*; later werden hun slechts steden gegeven om in te wonen, maar geen land tot bezitting. *Gij zult geen deel in het midden van hen hebben*, vers 20. Dit wordt herhaald in vers 23, en nog eens in vers 24. Onder de kinderen Israels zullen zij geen erfdeel hebben, noch door aankoop noch door afkomst. God wilde dat zij goed verzorgd zouden zijn, maar Hij wilde niet dat hunne geslachten al te rijk zouden worden, opdat zij zich niet verheven zouden achten boven het werk, waarvoor zij loon ontvingen en waaraan zij verplicht waren zich voortdurend te wijden. Gelijk Israel een bijzonder volk was en onder de heidenen niet gerekend moest worden, zoo was Levi een bijzondere stam, die niet als de overige stammen gevestigd moest worden, maar er in alle opzichten van onderscheiden moest wezen. Er wordt een goede reden gegeven, waarom zij *geen erfdeel moesten hebben in het land*, want, zegt God, *Ik ben uw deel en uwe erfenis*. Zij, die God hebben tot hunne erfenis en hun deel tot in eeuwigheid, moeten met heilige minachting en onverschilligheid op de erfenissen dezer wereld zien, en er geen deel aan begeeren te hebben. *„De Heere is mijn deel, daarom zal ik op Hem hopen*, en niet steunen op iets dat ik op deze aarde heb, Klaagl. 3 : 24. De Levieten zullen geen erfdeel hebben, en toch zullen zij ruim en gerieflijk kunnen leven, om ons te leeren, dat God in Zijne voorzienigheid verschillende middelen heeft om diegenen te onderhouden, die er in afhankelijkheid van leven; de vogels oogsten niet, en worden toch gevoed; de leliën spinnen niet, en zijn toch bekleed; de Levieten hebben geen erfdeel in Israel, en leven toch beter dan iedere andere stam. De herhaling van de waarschuwing dat *geen Israeliet moet naderen tot de tent der samenkomst* is hier gepast, hoewel eenigszins plotseling ingevoegd, vers 22. Zij schijnt hier geplaatst in tegenstelling met de order betreffende de priesters en Levieten, dat zij *geen erfdeel zullen hebben in Israel*, om te toonen hoe God Zijne gunsten onderscheidenlijk uitdeelt. De Levieten hebben de eer den tabernakel te bedienen, welke eer aan de Israelieten ontzegd is; maar de Israelieten hebben de eer van een erfdeel te hebben in Kanaän, die aan de Levieten ontzegd is. Zoo wordt ieder er voor bewaard om den ander te benijden of te verachten, en beiden hebben reden om zich te verblijden in hun lot. De Israelieten moeten niet *tot den tabernakel naderen*, maar de Levieten moeten *geen erfdeel hebben in het land*. Als de leeraren willen dat de gemeenteleden zich in hunne sfeer zullen houden, en zich niet in het heilige ambt zullen mengen, dan moeten zij zich in de hunne houden, en zich niet in wereldlijke zaken laten inwikkelen.

II. Maar zij moeten beiden *tienden* hebben van het land. Behalve de eerstelingen, die den priesters waren toegewezen, en die — zeggen de Joden — een vijftigste deel moesten zijn, of tenminste een zestigste deel, was het tiende hun ook toegeschikt.

1. De Levieten ontvingen de tienden van het inkomen des volks. vers 21. *Ik* (wiens het geheel, het alles, is) *heb alle tienden in Israel* van alle voortbrengselen des lands *aan de kinderen van Levi ter erfenis gegeven*, om gelijkelijk onder hen verdeeld te worden, *voor hun dienst dien zij bedienen*. De Levieten waren de kleinste stam van de twaalf, en toch hadden zij behalve alle andere voordeelen, een tiende deel van de jaarlijksche winst, zonder dat zij de moeite en onkosten hadden van ploegen en zaaien; zoodanige zorg heeft God gedragen voor hen, die aan Zijn dienst gewijd waren; niet slechts opdat zij goed en behoorlijk onderhouden zouden worden, maar ook opdat zij geëerd zouden worden door de nationale erkenning van de goede diensten, die zij aan het publiek bewezen, en erkend mede als Gods agenten en ontvangers, want hetgeen een hefoffer was of eene offerande, opgeheven naar den hemel tot den Heere, werd door Hem aan de Levieten toegewezen.

2. Aan de priesters werden de tienden van de tienden der Levieten toegekend. De order hiervoor moest Mozes aan de Levieten overbrengen, en God wilde dat dezen ze blijmoedig zullen betalen, veeleer dan dat de priesters ze met gezag zullen eischen. *Gij zult ook tot de Levieten spreken en tot* hen zeggen, dat het *door hen geofferd moet worden*, veeleer dan dat het *van hen geheven zal worden.* Merk nu op: *a.* Dat de Levieten uit hunne tienden aan God moesten geven wat Hem toekwam, even goed als de Israelieten het Hem moesten geven uit hunne inkomsten. Zoo moeten thans ook leeraren liefdegaven geven uit hetgeen zij ontvangen, en hoe milder zij ontvangen hebben, hoe ruimer zij moeten geven, ja voorbeelden zijn van vrijgevigheid, vers 26. *Gij zult daarvan een hefoffer den Heere offeren.* Zij, die gebruikt worden om anderen behulpzaam te zijn in hunne oefeningen der Godsvrucht, moeten ook zelven den Heere hun hefoffer brengen. Gebed en lofzegging, opgezonden tot God, of liever het hart daarin tot Hem opgeheven, zijn thans onze hefoffers. Dit (zegt God) *zal u gerekend worden als koren van den dorschvloer;* dat is hoewel het niet de vrucht was van hun grond, noch van hun eigen arbeid, zooals de tienden der andere Israelieten dit waren, zal het toch, daar het was wat zij hadden, aangenomen worden, tot heiliging van al het overige. *b.* Dit moest gegeven worden aan den priester Aäron, vers 28, en aan zijne opvolgers, de hoogepriesters, om door hen verdeeld te worden onder de mindere priesters, zooals zij het geschikt zullen oordeelen. De priesters, die voortdurend het altaar bedienden, ontvingen het grootste deel van de voordeelen van het priesterambt, die voortkwamen uit de offers; daar er echter vele priesters gebruikt werden op het land om te onderwijzen en te besturen, werden de tienden, door de Levieten geofferd, waarschijnlijk door den hoogepriester aan hen toegewezen voor hun onderhoud. Het is de waarschijnlijke gissing van den geleerden bisschop Patrick, dat het tiende van dit laatste tiende aan den hoogepriester zelven bleef voorbehouden, om hem in zijn hoogen staat en waardigheid te onderhouden: want wij lezen van geen bijzondere voorziening, die voor hem gemaakt is. *c.* Als de Levieten aldus het tiende van hun inkomen, als een hefoffer, aan den Heere betaald hadden, dan hadden zij zelven het volkomen genot van de andere negen deelen, vers 30. Als gij *deszelfs beste daarvan offert*, (want nog moet Gods deel het beste wezen), en gij zult dat eten, niet als iets heiligs, maar met dezelfde vrijheid als waarmede de andere Israelieten hun deel eten, *in alle plaatsen, gij en uw huis*, vers 31. Zie hier dus op wat wijze wij het lieflijk en aangenaam genot kunnen hebben van al onze wereldlijke bezittingen, *zoodat wij daarover geene zonde dragen*, vers 32. *Ten eerste.* Wij moeten er zeker van wezen dat hetgeen wij hebben eerlijk verkregen is, en in den dienst van God, *Het is u een loon voor uwen dienst;* die spijze wordt het best gegeten, die eerst verdiend is; maar *zoo iemand niet wil werken, dat hij ook niet ete*, 2 Thess. 3 : 10. En van het loon op getrouwe diensten, gedaan *in den tabernakel der vergadering*, schijnt gesproken te worden op een wijze, die aanduidt, dat er een zeer bijzonder en lieflijk genot in is gelegen. *Ten tweede.* Wij moeten er zeker van wezen, dat God er het deel van heeft dat Hem toekomt. Dan eerst hebben wij het ware genot van ons goed, als wij er den Heere mede geëerd hebben. *Gij zult daarover geene zonde dragen, als gij deszelfs beste daarvan offert.* Dit geeft te kennen dat wij ons nooit moeten voeden zonder vreeze, opdat onze tafel ons geen strik worde, en wij *daarover zonde dragen*, en dat wij er op bedacht moeten zijn om tot *aalmoes te geven hetgeen daarin is*, opdat alles ons rein en lieflijk zij.

HOOFDSTUK XIX.

Dit hoofdstuk handelt uitsluitend over de bereiding en het gebruik van de asch, die in het reinigingswater gedaan moest worden. Het volk had geklaagd over de strengheid der wet, die hun verbood tot den tabernakel te naderen, Hoofdst. 17 : 13. In antwoord op deze klacht wordt hun hier bevolen zich te reinigen, zoodat zij zonder vrees konden naderen zoo dicht als het hun noodig was. Hier is : I. De wijze van bereiding dezer asch door het verbranden van een roode vaars, dat met groote plechtigheid gedaan moest worden, vers 1—10. II. De manier van haar te gebruiken. 1. Zij was bestemd om personen te reinigen van de onreinheid door het aanraken van een dood lichaam, vers 11—16. 2. Een kleine hoeveelheid er van moest in levend water gedaan worden, waarmede de te reinigen persoon gereinigd moest worden, vers 17—22. Dat deze ceremonieele reiniging een type was van de reiniging van het geweten der geloovigen blijkt uit de rede des apostels, Hebr. 9 : 13, 14, waar hij eene vergelijking maakt tusschen de kracht van Christus' bloed en de heiligende kracht, die er was in de asch van een jonge koe, beprengende de onreinen.

Wijders sprak de HEERE tot Mozes, en tot Aäron, zeggende: 2. Dit is de inzetting van de wet, die de HEERE geboden heeft, zeggende: Spreek tot de kinderen Israels, dat zij tot u brengen een roode volkomen vaars, in welke geen gebrek is, op welke geen juk gekomen is. 3. En gij zult die geven aan Eleazar, den priester; en hij zal ze uitbrengen tot buiten het leger, en men zal haar voor zijn aangezicht slachten. 4. En Eleazar, de priester, zal van haar bloed met zijn vinger nemen, en hij zal van haar bloed recht tegenover de tent der samenkomst zevenmaal sprengen. 5. Voorts zal men deze vaars voor zijne oogen verbranden; haar vel, en haar vleesch, en haar bloed, met haar mest, zal men verbranden. 6. En de priester zal nemen cederhout, en hijsop, en scharlaken, en werpen ze in het midden van den brand dezer vaars. 7. Dan zal de priester zijne kleederen wasschen, en zijn vleesch met water baden, en daarna in het leger gaan; en de priester zal onrein zijn tot aan den avond. 8. Ook die haar verbrand heeft, zal zijne kleederen met water wasschen, en zijn vleesch met water baden, en onrein zijn tot aan den avond. 9. En een rein man zal de asch dezer vaars verzamelen, en buiten het leger in een reine

plaats wegleggen; en het zal zijn ter bewaring voor de vergadering van de kinderen Israels, tot het water der afzondering; het is ontzondiging. 10. En die de asch dezer vaars verzameld heeft, zal zijne kleederen wasschen, en onrein zijn tot aan den avond. Dit zal den kinderen Israels, en den vreemdeling, die in het midden van hen als vreemdeling verkeert, tot een eeuwige inzetting zijn.

Wij hebben hier het Goddelijk bevel omtrent het plechtig verbranden eener roode vaars tot asch en het bewaren der asch, ten einde er, niet een schoonheidswater, maar een reinigend water van te maken, want dat was het uiterste, waartoe de wet reikte, zij kon niet, zooals het Evangelie, versieren, maar slechts reinigen. Dit verbranden der vaars, hoewel het geen eigenlijk zoenoffer was, daar zij niet op het altaar geschiedde, was toch eene afschaduwing van den dood en het lijden van Christus, waarmede Hij bedoelde niet slechts aan Gods gerechtigheid te voldoen, maar ook ons geweten te reinigen en te bevredigen, opdat wij vrede hebben met God, en vrede in ons eigen hart. Hiervoor is Christus gestorven, niet slechts gelijk de stieren en bokken op het altaar, maar zooals de vaars buiten het leger.

I. De te verbranden vaars moest met zeer veel zorg gekozen worden, veel meer nog dan voor de keus van ieder ander offer, vers 2. Zij moest niet slechts zonder gebrek wezen, als type van de vlekkelooze reinheid en zondelooze volmaaktheid van den Heere Jezus, maar het moest een *roode* vaars zijn, opdat zij, vanwege de zeldzaamheid der kleur, des te opmerkelijker zou zijn. De Joden zeggen: „Al waren er slechts twee haren zwart of wit aan, dan was zij onwettig". Als mensch was Christus de zoon van Adam, *roode aarde;* en wij vinden Hem rood in Zijn gewaad, rood door Zijn eigen bloed en rood door het bloed Zijner vijanden. En het moet er eene wezen, op welke geen juk gekomen is, hetgeen niet verboden was voor andere offers; maar aldus werd het vrijwillig offer afgeschaduwd van den Heere Jezus, toen Hij zeide: *Zie, Ik kom.* Hij is door geen andere koorden gebonden; dan die van Zijn eigen liefde. Deze vaars moest op kosten der vergadering aangeschaft worden, omdat zij er gemeenschappelijk belang bij hadden, en dat hebben ook alle geloovigen in Christus.

II. De verbranding geschiedde met groote plechtigheid. De zorg er voor was opgedragen aan Eleazar, niet aan Aäron zelven, omdat het niet voegzaam was dat hij iets zou doen, waardoor hij ceremonieel onrein werd, ja zelfs niet al was het ook maar *tot den avond*, vers 8; daar het echter een zaak van groot aanbelang was, inzonderheid van wege de beteekenis, die er in lag opgesloten, moest zij verricht worden door hem, die na Aäron de hoogste was in waardigheid. De overpriesters van Christus' tijd hebben de voornaamste hand gehad in Zijn dood.

1. De vaars moest geslacht worden buiten het leger, als iets onreins, hetgeen de ongenoegzaamheid aanduidt van de methodes, voorgeschreven door de ceremonieele wet, om zonde weg te nemen; wel verre van afdoende te reinigen, waren zij zelven onrein, alsof de onreinheid, die ze opgelegd werd, ze bleef aankleven. Om echter aan dit type te beantwoorden, heeft onze Heere Jezus, zonde voor ons gemaakt zijnde, *buiten de poort geleden*, Hebr. 13 : 12.

2. Eleazar moest *van haar bloed nemen en het recht tegenover de tent der samenkomst sprengen*, terwijl hij er gestadig heenzag, vers 4. Hierdoor werd het eenigermate van de natuur van een zondoffer, want het sprengen van bloed voor het aangezicht des Heeren was de voornaamste plechtigheid, die bij alle zoenoffers in acht werd genomen; daardoor werd te kennen gegeven, dat, hoewel dit niet op het altaar geschiedde, maar toch in de richting van het heiligdom, de kracht en geldigheid er van berustte op het heiligdom en er aan ontleend was. Hiermede werd de genoegdoening aangeduid, die aan God gedaan was door den dood van Christus, onzen grooten Hoogepriester, die *door den eeuwigen Geest* (en de Geest wordt, gelijk Ainsworth opmerkt, de vinger Gods genoemd, Lukas 11 : 20) *zichzelf Gode onstraffelijk opgeofferd heeft;* Hij heeft, als het ware, Zijn eigen bloed recht tegenover het heiligdom gesprengd, toen Hij zeide: *Vader, in Uwe handen beveel Ik Mijn geest.* Het geeft ook te kennen, hoe noodzakelijk het was voor de reiniging van ons hart, dat aan de Goddelijke gerechtigheid voldaan zou worden. Deze besprenging van het bloed legde kracht in de asch.

3. De vaars moest *geheel verbrand worden*, vers 5. Dit was een afschaduwing van het uiterste lijden van onzen Heere Jezus, beide in ziel en lichaam, als een vuuroffer. De priester moest, terwijl het vuur brandende was, er cederhout, hysop en scharlaken in werpen, die gebruikt werden voor de reiniging van melaatschen, Lev. 14 : 6, 7, opdat de asch er van zich met de asch der vaars zou vermengen, omdat zij ter reiniging moesten dienen.

4. De asch der vaars (zooveel mogelijk afgescheiden van de asch van het hout, waarmede zij verbrand werd,) moest zorgvuldig door de hand van een rein persoon verzameld, en (zeggen de Joden) fijn gestampt en gezift worden, en aldus bewaard worden ten gebruike der vergadering, als het noodig was, vers 9, niet alleen ten behoeve van dat geslacht, maar ook voor de nakomelingschap; want de asch van deze ééne vaars was voldoende om er evenveel vaten mede te bereiden als het volk van Israel er gedurende veel eeuwen noodig zou hebben. De Joden zeggen dat deze asch hun geduurd heeft tot aan de ballingschap, dus bijna duizend jaren, en dat nooit een andere vaars verbrand werd tot aan den tijd van Ezra, na hun terugkeer. Ik zie geen reden om aan deze hun overlevering, alleen gegrond (naar ik veronderstel) op het stilzwijgen hieromtrent van hun oude geschriften, geloof te hechten, daar zij in de latere eeuwen hunner kerk, waarvan zij volledige berichten hebben, niet minder dan acht verbrand vinden tusschen Ezra's tijd en de verwoesting

van den tweeden tempel, een tijdperk dus van ongeveer vijfhonderd jaren. Deze asch wordt hier gezegd weggelegd of bewaard te worden, als een *ontzondiging*, omdat zij, hoewel slechts bedoeld om van ceremonieele onreinheid te reinigen, toch een type was van die reiniging van zonde, die onze Heere Jezus heeft teweeggebracht door Zijn dood. Asch, gemengd met water, wordt gebruikt om te schuren, maar de kracht dezer asch lag zuiver en alleen in de Goddelijke inzetting, en hare vervulling en volkomenheid in de volmaaktheid van Christus, die *het einde dezer wet is tot gerechtigheid.* Merk nu op: *a.* Dat het water der afzondering die hoedanigheid verkreeg door de asch eener vaars, welker bloed voor het heiligdom gesprengd werd, zoodat datgene hetwelk ons geweten reinigt, de blijvende kracht is van Christus' dood; het is Zijn bloed, *dat ons reinigt van alle zonde*, 1 Joh. 1 : 7. *b.* Dat die asch voldoende was voor geheel het volk; er behoefde geen vaars geslacht te worden voor ieder persoon, of gezin, die reiniging van noode had, deze ééne was genoeg voor allen, zelfs voor de vreemdelingen, *die in het midden van hen als vreemdelingen verkeerden*, vers 10; en er is kracht genoeg in Christus' bloed voor allen, die zich bekeeren en het Evangelie gelooven, voor ieder Israeliet, en niet alleen voor hunne zonden, *maar ook voor de zonde der geheele wereld*, 1 Joh. 2 : 2. *c.* Dat deze asch onbedorven gedurende veel eeuwen bewaard kon blijven. Geen lichamelijke zelfstandigheid is zoo onverderflijk als asch, hetgeen (zegt bisschop Patrick) deze asch tot een zeer gepast embleem maakte van de eeuwige kracht van Christus' offerande. Hij kan volkomen reinigen, en daarom ook volkomen zaligmaken, allen, die door Hem tot God gaan. Deze asch werd weggelegd, als een voorraad of schat tot voortdurende reiniging van Israel van hunne onreinheden; en zoo is het bloed van Christus voor ons weggelegd in het woord en de sacramenten, als een onuitputtelijke fontein van verdienste, waartoe wij door het geloof dagelijks de toevlucht kunnen nemen voor de reiniging van ons geweten, zie Zach. 13 : 1.

5. Allen, die tot dezen dienst gebruikt werden, werden er ceremonieel onrein door, ook Eleazar zelf, hoewel hij slechts het bloed sprengde, vers 7. Hij, *die de vaars verbrand heeft, was onrein*, vers 8, ook hij, *die de asch verzameld heeft*, vers 10. En zoo hebben allen, die de hand gehad hebben in Christus' dood, er schuld mede op zich geladen; Zijn verrader, Zijne vervolgers, Zijn rechter, Zijn scherprechter, allen deden wat zij gedaan hebben met onrechtvaardige handen, hoewel *naar den bepaalden raad en voorkennis Gods*, Hand. 2 : 23; toch zijn sommigen van hen — en allen hadden het kunnen zijn — gereinigd door hetzelfde bloed, waarvan zij de schuld over zich gebracht hadden. Sommigen zien hier de beteekenis in van de onvolkomenheid der wettische diensten, en hunne ongenoegzaamheid om de zonde weg te nemen, daar zij, die de reiniging bereidden van anderen, door die bereiding zelf onrein werden. De Joden zeggen: dit is eene verborgenheid, die Salomo zelfs niet verstond, namelijk dat dezelfde zaak hen, die rein waren, onrein maakte, en die onrein waren rein maakte. Maar (zegt bisschop Patrick) het is niet vreemd voor hen, die bedenken, dat al de offers, die geofferd werden voor de zonde, als onrein beschnuwd werden, omdat er de zonden der menschen op gelegd werden, gelijk al onze zonden gelegd werden op Christus, die dieswege gezegd wordt *zonde voor ons te zijn gemaakt*, 2 Cor. 5 : 21.

11. Wie een doode, eenig dood lichaam van een mensch, aanroert, die zal zeven dagen onrein zijn. 12. Op den derden dag zal hij zich daarmede ontzondigen, zoo zal hij op den zevenden dag rein zijn; maar indien hij zich op den derden dag niet ontzondigt, zoo zal hij op den zevenden dag niet rein zijn. 13. Al wie een doode, het doode lichaam eens menschen, die gestorven zal zijn, aanroert, en zich niet ontzondigd zal hebben, die verontreinigt den tabernakel des HEEREN; daarom zal die ziel uitgeroeid worden uit Israel, omdat het water der afzondering op hem niet gesprengd is, zal hij onrein zijn; zijne onreinigheid is nog in hem. 14. Dit is de wet, wanneer een mensch zal gestorven zijn in een tent: al wie in die tent ingaat, en al wie in die tent is, zal zeven dagen onrein zijn. 15. Ook alle open gereedschap, waarop geen deksel gebonden is, dat is onrein. 16. En al wie in het open veld een, die met het zwaard verslagen is, of een doode, of het gebeente eens menschen, of een graf zal aangeroerd hebben, zal zeven dagen onrein zijn. 17. Voor een onreine nu zullen zij nemen van het stof des brands der ontzondiging, en daarop levend water doen in een vat. 18. En een rein man zal hijsop nemen, en in dat water doopen, en sprengen het aan die tent, en op al het gereedschap, en aan de zielen, die daar geweest zijn; insgelijks aan dengenen, die een gebeente, of een verslagene, of een doode, of een graf aangeroerd heeft. 19. En de reine zal den onreine op den derden dag en op den zevenden dag besprengen; en op den zevenden dag zal hij hem ontzondigen; en hij zal zijne kleederen wasschen, en zich met water baden, en op den avond rein zijn. 20. Wie daarentegen onrein zal zijn, en zich niet zal ontzondigen, die ziel zal uit het midden der gemeente uitgeroeid worden; want hij heeft het heiligdom des HEEREN verontreinigd, het water der afzondering is op hem niet gesprengd, hij is onrein. 21. Dit zal hunlieden zijn tot een eeuwige inzetting. En die het water der afzondering sprengt, zal zijne kleederen wasschen; ook wie het water der afzondering aanroert, die zal onrein zijn tot aan den avond. 22. Ja al wat die onreine aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn; en de ziel, die dat aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn tot aan den avond.

Hier worden aanwijzingen gegeven omtrent het gebruik der asch, die tot afzondering of reiniging bereid was. Zij werd bewaard om uitgedeeld te worden, en daarom werd zij nu wel, terwijl geheel Israel zoo dicht bij elkander gelegerd lag, aan één enkele plaats bewaard, en was dit ook voldoende; maar toen zij in Kanaän kwamen, werd waarschijnlijk in iedere stad een deel dier asch bewaard, omdat er dagelijks behoefte aan kon wezen. Merk op:

I. Voor welke gevallen eene reiniging met die asch noodig was. Er wordt hier geen ander genoemd dan de ceremonieele onreinheid, veroorzaakt door *de aanraking van een dood lichaam*, of van het gebeente, of het graf eens dooden, of het zijn in de tent of het huis waar een dood lichaam lag, vers 11, 14—16. Ik beschouw dit als een der grootste lasten van de ceremonieele wet, en een der meest onverklaarbare. Hij, die het doode lichaam van een onrein dier aanraakte, of die een levend mensch aanraakte, die zich onder de grootste ceremonieele onreinheid bevond, werd er slechts onrein door *tot aan den avond*, en had slechts gewoon water noodig om er zich mede te reinigen; maar hij, die nabij het doode lichaam kwam van een man, een vrouw of een kind, moest zeven dagen lang den smaad zijner onreinheid dragen, moest tweemaal met het water der afzondering gereinigd worden, dat hij niet zonder moeite en onkosten kon verkrijgen, en mocht vóór hij gereinigd was, op straffe des doods, niet nabij het heiligdom komen. Dit was vreemd, in aanmerking genomen:

1. Dat wanneer iemand stierf, en wij zijn *in doodsgevaar menigmaal*, verscheidene personen onvermijdelijk deze onreinheid moeten opdoen. Het lichaam moest ontkleed, gewasschen en omwonden worden, uitgedragen en begraven worden, en dit kon niet geschieden, zonder dat er vele handen voor werden gebruikt, en toch zijn die allen dan onrein; hetgeen beteekent, dat er in onzen verdorven en gevallen staat *niemand leeft, die niet zondigt*; wij kunnen het niet vermijden om besmet te worden door de verontreinigende wereld, waar wij door heengaan, en *dagelijks overtreden wij*; maar de onmogelijkheid voor ons om zondeloos te zijn, maakt de zonde niet minder verontreinigend.

2. Dat het zorgdragen voor de dooden, om hen op betamelijke wijze te begraven, niet slechts noodzakelijk, maar ook een zeer goed werk is, en eene daad van vriendelijkheid, zoowel ter eere van de dooden als ter vertroosting van de overlevenden, en er toch onreinheid door werd opgedaan, hetgeen aanduidt, dat de onreinheid der zonde ook onze beste werken aankleeft. *Voorwaar, daar is geen mensch rechtvaardig op aarde, die goed doet en niet zondigt*, op de een of andere wijze doen wij verkeerd, zelfs in ons goed doen.

3. Dat deze onreinheid opgedaan werd door hetgeen zij binnen hunne woning deden, hetgeen te kennen geeft (zooals bisschop Patrick opmerkt) dat God ziet wat er in het verborgene gedaan wordt, en dat niets voor de Goddelijke Majesteit verborgen kan blijven.

4. Dat deze onreinheid opgedaan kon worden, zonder dat men het wist, zooals door de aanraking van een graf, zonder dat men bespeurde dat het een graf was; waarvan onze Heiland zeide: dat *zij, die daarover wandelen, het niet weten*, Lukas 11 : 44, hetgeen de verontreiniging aanduidt der conscientie door zonden der afdwaling of der onwetendheid, en dat wij reden hebben om uit te roepen: „Wie zou de afdwalingen verstaan?" en te bidden: „reinig ons van de verborgen afdwalingen, van de fouten en gebreken, waarvan wij ons niet bewust zijn, waaraan wij ons niet schuldig zien."

Maar waarom heeft de wet een dood lichaam tot zoo iets verontreinigends gemaakt? *a.* Omdat de dood *de bezolding is der zonde*, er door in de wereld gekomen is, en door de kracht er van heerscht. Voor het menschdom is de dood iets anders dan wat hij voor de andere schepselen is; hij is een vloek, hij is de uitvoering van de wet, en daarom beteekent de verontreiniging van den dood de verontreiniging door de zonde. *b.* Omdat de wet den dood niet kon overwinnen, noch hem tenietdoen en er de eigenschap van veranderen, zooals het Evangelie dit doet door leven en onsterflijkheid aan het licht te brengen, en ons aldus in te leiden tot een betere hoop. Daar onze Verlosser dood en begraven was, is de dood niet meer verwoestend voor het *Israel Gods*, en daarom zijn doode lichamen ook niet meer verontreinigend; maar zoolang de kerk onder de wet was, kon het niet anders, of de verontreiniging van doode lichamen moest treurige denkbeelden in hun gemoed doen ontstaan betreffende den dood, terwijl thans de geloovigen door Christus er over kunnen triumfeeren en juichend uitroepen: *Graf, waar is uw overwinning*, 1 Cor. 15 : 55. [1]) Waar is uwe verontreiniging?

II. Hoe de asch in deze gevallen gebruikt moest worden.

1. Een kleine hoeveelheid van de asch moest in een vat met levend water gedaan en er mede vermengd worden, waardoor het, zooals het hier genoemd wordt, *water der afzondering* werd, omdat het gesprengd moest worden op degenen, die door hunne onreinheid van het heiligdom waren afgezonderd of verwijderd. Gelijk *de asch der vaars* de verdienste beteekende van Christus, zoo beteekende het *levend water* de macht en genade van den gezegenden Geest, die vergeleken wordt bij stroomen des levenden waters; en het is door Zijne werking, dat de gerechtigheid van Christus op ons wordt toegepast ter onzer reiniging. Vandaar dat wij gezegd worden *gewasschen* te zijn, dat is: *geheiligd en gerechtvaardigd*, niet slechts in den naam van den Heere Jezus, maar *door den Geest onzes Gods*, 1 Cor. 6 : 11; 1 Petr. 1 : 2. Zij, die zich het nut en voordeel beloven van Christus' gerechtigheid, terwijl zij zich niet onderwerpen aan de genade en den invloed des Geestes, bedriegen zichzelven, want wij kunnen niet scheiden wat God vereenigd heeft, noch op andere wijze door de asch gereinigd worden dan in levend water.

2. Dit water moet op den te reinigen per-

1) Naar de Engelsche overzetting.

soon gedaan worden met een bundeltje hysop, in het water gedoopt, vers 18. In toespeling hierop bidt David: *ontzondig mij met hysop.* Het geloof is het bundeltje hysop, waarmede het geweten besprengd en het hart gereinigd wordt. Velen zouden tegelijk besprengd kunnen worden, en het water, waarmede de asch vermengd werd, zou voor vele besprengingen kunnen dienen, totdat het alles gebruikt was, en zeer weinig er van, dat op een mensch viel, volstond om hem te reinigen, indien het met die bedoeling op hem gesprengd was. In toespeling op deze besprenging met het water der afzondering, wordt van het bloed van Christus gezegd, dat het is *het bloed der besprenging*, Hebr. 12 : 24; en daarmede wordt, naar Hebr. 10 : 22, *ons hart gereinigd van het kwaad geweten*, dat is: wij worden verlost van de onrust, die voortkomt uit een besef van onze schuld. En er is voorzegd, dat Christus door Zijn doop *vele heidenen zal besprengen*, Jes. 52 : 15.

3. De onreine persoon moest met dit water besprengd worden *op den derden dag* na zijne verontreiniging, en *op den zevenden dag*, vers 12—19. Wij kunnen onderstellen dat de dagen gerekend werden van dat hij de laatste maal nabij het doode lichaam was gekomen, of het had aangeraakt; want hij zou de dagen zijner reiniging niet beginnen, terwijl hij nog in de noodzakelijkheid is van die verontreiniging nogmaals op te doen. Maar als het doode lichaam begraven was, zoodat er geen noodzakelijkheid meer was om er mede in aanraking te komen, dan begon hij zijne dagen te rekenen. Dan alleen kunnen wij gerust en met vertroosting Christus' verdienste toepassen op onze ziel, als wij afstand hebben gedaan van de zonde, en *geen gemeenschap meer hebben met de onvruchtbare werken* des doods en *der duisternis.* De herhaling van de besprenging leert ons dikwijls de daden van bekeering en geloof te vernieuwen; ons, evenals Naäman, *zeven maal* te wasschen; het is noodig dat wij *dikwijls* doen, wat *zoo goed* gedaan moet worden.

4. Hoewel de opgedane onreinheid slechts ceremonieel was, zou toch het nalaten der voorgeschreven reiniging tot moreele schuld worden; *Wie onrein zal zijn, en zich niet zal ontzondigen, die ziel zal uit het midden der gemeente uitgeroeid worden*, vers 20. Het is gevaarlijk Goddelijke inzettingen te minachten, al schijnen zij ons ook gering of nietig toe. Een kleine wond kan, als zij verwaarloosd wordt, noodlottig worden; een zonde, die wij *klein* noemen, zal, zoo wij er ons niet van bekeeren, ons ten verderve zijn, terwijl groote zondaren, die zich bekeeren, genade zullen vinden. Onze onreinheid maakt scheiding tusschen ons en God, maar als wij onrein zijn en *ons niet ontzondigen*, dan zal dit ons *voor eeuwig* van Hem scheiden; het is niet zoozeer de wonde, die noodlottig is, als wel het minachten van het geneesmiddel er voor.

5. Zelfs hij, die *het water der afzondering sprengde*, of *het aanraakte*, of *den onreinen persoon aanraakte* moest *onrein zijn tot aan den avond*, dat is, hij moest op dien dag niet nabij het heiligdom komen, vers 21, 22. Aldus wilde God hun het onvolkomene doen zien van die diensten, en hunne ongenoegzaamheid om het geweten te reinigen, opdat zij zouden uitzien naar den Messias, die zich in de volheid des tijds door den eeuwigen Geest Gode onstraffelijk zou opofferen, en aldus *ons geweten zou reinigen van doode werken*, (dat is: van de zonde, die als een dood lichaam verontreinigt, en daarom *een lichaam des doods* wordt genoemd) opdat wij vrijheid van toegang zouden hebben tot het heiligdom om den levenden God met levende offeranden te dienen.

HOOFDSTUK XX.

Met dit hoofdstuk begint de geschiedenis van het veertigste jaar (dat het laatste jaar was) van der Israelieten omwandelingen in de woestijn. En van hun tweede jaar, waarin zij veroordeeld werden tot hunne quarantaine in de woestijn, wordt weinig van hen vermeld tot op dit laatste jaar, dat hen tot aan de grenzen van Kanaän bracht. En de geschiedenis van dit jaar is bijna even groot als de geschiedenis van het eerste jaar. Dit hoofdstuk geeft een bericht van: I. Den dood van Mirjam, vers 1. II. Het tevoorschijn brengen van water uit de rots. Daarin merken wij op: 1. Den nood, waarin Israel verkeerde wegens gebrek aan water, vers 2. 2. Hunne ontevredenheid en murmureering in dien nood, vers 3—5. 3. Gods ontferming en macht, waardoor zij van water werden voorzien uit de rots, vers 6—9, 11. 4. De zwakheid van Mozes en Aäron bij die gelegenheid, vers 10. 5. Gods misnoegen op hen, vers 12, 13. III. De onderhandeling met de Edomieten. Israels verzoek, vers 14—17, en der Edomieten afwijzing er van, vers 18—21. IV. Den dood van Aäron, den hoogepriester, op den berg Hor, Eleazars installatie in zijne plaats, en des volks rouw over hem, vers 22—29.

Als de kinderen Israels, de gansche vergadering, in de woestijn Zin gekomen waren, in de eerste maand, zoo bleef het volk te Kades. En Mirjam stierf aldaar, en zij werd aldaar begraven. 2. En er was geen water voor de vergadering; toen vergaderden zij zich tegen Mozes en tegen Aäron. 3. En het volk twistte met Mozes, en zij spraken, zeggende: Och of wij den geest gegeven hadden, toen onze broeders voor het aangezicht des HEEREN den geest gaven! 4. Waarom toch hebt gijlieden de gemeente des HEEREN in deze woestijn gebracht, dat wij daar sterven zouden, wij en onze beesten? 5. En waarom hebt gijlieden ons doen optrekken uit Egypte, om ons te brengen in deze kwade plaats? Het is geen plaats van zaad, noch van vijgen, noch van wijnstokken, noch van granaatappelen; ook is er geen water om te drinken. 6. Toen gingen Mozes en Aäron van het aangezicht der gemeente tot de deur van de tent der samenkomst, en zij vielen op hunne aangezichten; en de heerlijkheid des HEEREN verscheen hun. 7. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 8. Neem dien staf, en verzamel de vergadering, gij en Aäron uw broeder, en spreekt gijlieden tot de steenrots voor hunne oogen, zoo zal hij hun water geven; alzoo zult gij hun water voortbrengen uit de steenrots, en gij zult de vergadering en hare

beesten drenken. 9. Toen nam Mozes den staf van voor het aangezicht des HEEREN, gelijk als Hij hem geboden had. 10. En Mozes en Aäron vergaderden de gemeente voor de steenrots, en hij zeide tot hen: Hoort toch, gij wederspannigen! Zullen wij water voor ulieden uit deze steenrots hervoorbrengen? 11. Toen hief Mozes zijne hand op, en hij sloeg de steenrots tweemaal met zijn staf; en er kwam veel waters uit, zoodat de vergadering dronk, en hare beesten. 12. Derhalve zeide de HEERE tot Mozes en tot Aäron: Omdat gijlieden Mij niet geloofd hebt, dat gij Mij heiligdet voor de oogen der kinderen van Israel, daarom zult gijlieden deze gemeente niet inbrengen in het land, hetwelk ik hun gegeven heb. 13. Dit zijn de wateren van Meriba, daar de kinderen Israels met den HEERE om getwist hebben; en Hij werd aan hen geheiligd.

Na acht en dertig jaren van vervelende tochten, of liever van vervelende rusten, in de woestijn, terug naar de Roode Zee, richtte de heirscharen Israels nu eindelijk hun aangezicht weder naar Kanaän, en zijn niet ver van de plaats waar zij waren, toen zij door het rechtvaardig vonnis der Goddelijke gerechtigheid hunne omdwalingen moesten beginnen. Totnutoe waren zij als in een doolhof rondgeleid, terwijl er gerechtigheid geoefend werd aan de veroordeelde rebellen; maar nu waren zij weder op den rechten weg gebracht. Zij verbleven te Kades, vers 1, niet Kades-Barnea, dat nabij de grenzen van Kanaän lag, maar een ander Kades, op de grenzen van Edom, verder weg van het land der belofte, maar toch op den weg er heen van de Roode Zee, werwaarts zij teruggedreven waren. Hier nu:

I. Sterft Mirjam, de zuster van Mozes en Aäron, en, naar het schijnt, ouder dan deze beiden. Zij moest wel ouder zijn geweest indien zij de zuster was, die gesteld was om te zien wat er met Mozes geschieden zou, nadat hij in de kist van biezen aan den oever der rivier gelegd was, Exod. 2 : 4. *Mirjam stierf aldaar*, vers 1. Zij was eene profetes geweest, en het werktuig om veel goed te doen aan Israel, Micha 6 : 4. Toen Mozes en Aäron met hun staf voor hen heengingen, om wonderen voor hen te doen, ging Mirjam met hare trommel hun voor om God te loven voor deze wonderen, Exod. 15 : 20, en hierin heeft zij hun waren dienst bewezen. Eenmaal echter had ook zij gemurmureerd, en daarom mocht zij niet in Kanaän komen.

II. Hier is een ander Meriba; eene plaats van dien naam hebben wij tevoren ontmoet, in het begin van hun tocht door de woestijn, die aldus genoemd werd *om den twist der kinderen Israels*, Exod. 17 : 7. En nu hebben wij aan het laatste gedeelte van hun tocht weder eene plaats, die denzelfden naam draagt, en om dezelfde reden: *dit zijn de wateren van Meriba*, vers 13. Wat daar gedaan werd, werd hier herhaald.

1. *Daar was geen water voor de vergadering*, vers 2. Het water uit de rots van Rafidim had hen gevolgd zoolang er behoefte aan was; maar het is waarschijnlijk, dat zij gedurende eenigen tijd in een landstreek vertoefd hadden, waar zij op gewone wijze van water werden voorzien; en waar Gods gewone voorzienigheid in hun behoefte voorzag, daar was het voegzaam dat het wonder zou ophouden. Maar nu bleek het dat er in de plaats, waar zij zich nu bevonden, geen water was, of tenminste nooit genoeg voor de vergadering. Wij leven in een wereld van gebrek, en waar wij ook zijn, overal moeten wij de een of andere ongerieflijkheid verwachten. Het is een groote zegen om overvloed van water te hebben, een zegen, waarvan wij de waardij zouden beseffen en erkennen, als wij hem moesten missen.

2. Hierop gingen zij murmureeren, rebelleeren, vers 2. *Zij vergaderden zich*, en namen de wapens op *tegen Mozes en Aäron*. Zij twistten met hen, vers 3, spraken dezelfde onzinnige taal, die hunne vaderen tevoren gesproken hadden.

A. Zij wenschten als kwaaddoeners gestorven te zijn door de hand der Goddelijke gerechtigheid, liever dan voor een wijle verontachtzaamd te schijnen door de Goddelijke barmhartigheid. *Och, of wij den geest gegeven hadden toen onze broeders voor het aangezicht des Heeren den geest gaven!* Inplaats van God te danken, zooals zij hadden behooren te doen, dat Hij hen gespaard heeft. Niet alleen achten zij die goedertierenheid gering, maar zij zijn er boos om, alsof God hun groot onrecht had gedaan door hun hun leven te geven tot een buit en hen als vuurbranden uit het vuur gerukt te hebben. Maar zij behoeven niet te wenschen *met* hunne broederen te zijn gestorven, zij slaan den rechten weg in om weldra *als* hunne broederen te sterven. *Wee dengenen, die des Heeren dag begeeren*, Amos 5 : 18.

B. Zij zijn boos, omdat zij uitgevoerd zijn uit Egypte, en in deze woestijn zijn geleid, vers 4, 5. Zij twistten met Mozes om hetgeen zij wisten des Heeren doen te zijn; zij stellen datgene voor als een hun aangedaan leed, dat de grootste gunst was, die ooit aan een volk werd bewezen. Zij verkiezen slavernij boven vrijheid, het huis der dienstbaarheid boven het land der belofte, en hoewel zij nu slechts gebrek hadden aan water, stellen zij, nu zij in de stemming zijn om aanmerkingen te maken, het voor als een ondraaglijke ontbering, dat zij geen vijgen en wijnstokken hebben. Het was een verzwaring van hunne misdaad: *a.* Dat zij zoolang geleden hadden wegens de ontevredenheid en het wantrouwen hunner vaderen. Zij hadden *hunne hoererijen nu reeds bijna veertig jaren gedragen in de woestijn*, Hoofdst. 14 : 33, en toch treden zij nu in hunne voetstappen, en was het ook van hen waar wat aan Belsazar verweten werd, namelijk dat zij *hun hart niet vernederd hebben, alhoewel zij dit alles wèl geweten hebben*, Dan. 5 : 22. *b.* Dat zij zoo langdurig en zoo voortdurend Gods goedheid jegens hen hebben ervaren, zooals zij ook de liefde en trouw van Mozes en Aäron hebben ervaren. *c.* Dat Mirjam nu onlangs was gestorven, en dat zij dus, één hunner leidslieden verloren

hebbende, meer eerbiedig hadden behooren te wezen voor hen, die hun nog overgelaten waren; maar alsof zij besloten hadden God er toe te brengen om hen als schapen te laten zijn zonder herder, gaan zij zich tebuiten jegens hen in beleedigingen; inplaats van medegevoel te betoonen met Mozes en Aäron wegens den dood hunner zuster, doen zij droefenis toe tot hunne smart.

3. Mozes en Aäron antwoordden hen niet, maar *gingen tot de deur van de tent der samenkomst*, ten einde Gods wil in deze zaak te vernemen, vers 6. Daar *vielen zij op hunne aangezichten*, zooals vroeger bij een dergelijke gelegenheid, om den toorn Gods af te bidden en Hem om raad en leiding te smeeken. Hier wordt geen melding gemaakt van iets dat zij zeiden; zij wisten dat God de murmureeringen des volks hoorde, en voor Hem buigen zij zich ootmoedig neder, voorbidding doende met *onuitsprekelijke zuchtingen*. Daar lagen zij, wachtende op orders. *Spreek, Heere, want Uw knechten hooren.*

4. God verscheen niet op Zijn rechterstoel om de weerspannigen naar verdienste te vonnissen, neen, *Hij zal niet wederkeeren om Efraïm te verderven*, Hosea 11 : 19; *zal niet altoos twisten*, Psalm 103 : 9, zie ook Gen. 8 : 21. Maar Hij verscheen:

A. Op Zijn troon der heerlijkheid om hun onrechtvaardige murmureeringen tot zwijgen te brengen, vers 6. *De heerlijkheid des Heeren verscheen om het rumoer des volks te stillen* door hun ontzag in te boezemen. Een geloovig zien op de heerlijkheid des Heeren zou een krachtige beteugeling zijn van onze lusten en hartstochten, en onzen mond met een breidel bewaren.

B. Op Zijn troon der genade, om hun rechtvaardige begeerten te vervullen. Het was noodig dat zij water zouden hebben, en hoewel hun manier van er om te vragen onregelmatig en onordelijk was, heeft God het hun daarom toch niet willen weigeren, maar onmiddellijk orders gegeven om hen er van te voorzien, vers 8. Mozes moet voor de tweede maal in den naam Gods water voor hen gebieden uit de rots, om te toonen dat God nog even machtig is als ooit tevoren om Zijn volk van het goede te voorzien, zelfs in hun grootsten nood en bij een volstrekt falen van uitwendige middelen of ondergeschikte oorzaken. De almachtige kracht kan water uit de rots doen voortkomen; God heeft dit gedaan, en Hij kon het wederom doen, want Zijn arm is niet verkort. Opdat het niet den schijn zou hebben, dat er in de vorige rots zelf iets bijzonders was, een verborgen bron, door de natuur tevoren er in verborgen, gebiedt God hem hier een andere te openen, en wijst hem niet aan tot welke hij zich moest wenden, maar laat hem gebruikmaken van welke hij wil, of van de eerste de beste tot welke hij kwam, want voor de Almacht is het volkomen hetzelfde. *a.* God gebiedt hem *dien staf te nemen*, dien vermaarden staf, waarmede hij de plagen van Egypte heeft opgeroepen en de zee heeft gekliefd, opdat, dien in zijne hand hebbende, hij, zoowel als het volk, indachtig zou zijn aan de groote dingen, die God tevoren voor hen gedaan heeft, en aangemoedigd om thans op Hem te vertrouwen. Deze staf schijnt in den tabernakel bewaard te zijn, vers 9, want het was *de staf Gods*, de *scepter Zijner sterkte*, zooals het Evangelie genoemd wordt, Psalm 110 : 2, misschien wel in toespeling hierop. *b.* God gebiedt hem *de vergadering te verzamelen*, niet slechts *de oudsten*, maar het *volk*, om getuige te zijn van hetgeen er geschieden zal, opdat zij door hun eigen oogen overtuigd zouden worden, en beschaamd zouden zijn om hun ongeloof. Er is geen bedrog in Gods wonderwerken, en daarom schuwen zij het licht niet, noch het onderzoek van vele getuigen. *c.* Hij gebiedt hem *tot de rots te spreken*, die dan doen zal wat haar wordt bevolen, om het volk te beschamen, tot hetwelk zoo dikwijls gesproken is, maar dat nooit heeft willen hooren en gehoorzamen. Hunne harten waren harder dan deze rots; niet zoo week, zoo handelbaar, zoo gehoorzaam. *d.* Hij belooft dat *de rots haar water zal geven*, vers 8, en zij deed het, vers 11. *Er kwam veel water uit.* Dit is een voorbeeld, niet alleen van de macht van God, dat Hij aldus *honig uit den rotssteen kon doen zuigen en olie uit den kei der rots*, maar van Zijne genade en goedertierenheid, dat Hij het *wilde* doen voor zulk een tergend volk. Dit was een nieuw geslacht, (de meesten van het oude geslacht waren reeds in de woestijn gevallen) maar zij waren al even slecht als hunne voorgangers; het murmureeren zat hun in het bloed; maar toch werd hun het erfdeel van Gods gunst niet ontnomen, integendeel, de Goddelijke lankmoedigheid schittert hier met even helderen glans als de Goddelijke gunst. Hij is God, en geen mensch, in te sparen en te vergeven; ja meer, Hij gaf hun hier niet slechts den drank, dien zij gemeenschappelijk dronken met hun vee, vers 9, 11, maar Hij gaf er hun ook geestelijk in te drinken, daar het een type was van geestelijke zegeningen, *want die steenrots was Christus.*

5. Mozes en Aäron hebben in deze zaak niet betamelijk gehandeld, ja zóó onbetamelijk hebben zij gehandeld, dat God hun in Zijn misnoegen terstond zeide, dat zij de eer niet zullen hebben om Israel in Kanaän te brengen, vers 10—12. Dit deel der gewijde geschiedenis is zeer merkwaardig en zeer leerrijk.

A. Het is zeker dat God grootelijks en rechtvaardiglijk op hen vertoornd was, want Hij is nooit toornig zonder reden. Hoewel zij Zijne dienstknechten waren, die genade hadden verkregen om getrouw te zijn; hoewel zij Zijne gunstgenooten waren, die Hij hoogelijk had geëerd; heeft Hij hen toch om iets, dat zij bij deze gelegenheid dachten, of zeiden, of deden, onder de schande en vernedering gebracht om te sterven, zooals andere ongeloovige Israelieten gestorven zijn, zonder in Kanaän te komen. En ongetwijfeld heeft de misdaad de straf verdiend.

B. Maar toch is het onzeker wat het in hun doen geweest is, dat God zoo grootelijks had mishaagd. De fout was van ingewikkelden

aard. *a.* Zij hebben hunne orders niet stipt opgevolgd, maar zijn in sommige opzichten afgeweken van hunne opdracht. God gebood hun *te spreken tot de rots*, en zij spraken *tot het volk* en *sloegen op de rots*, hetgeen hun ditmaal niet bevolen was; maar zij dachten dat *spreken tot de rots* niet zou helpen. Als wij, in mistrouwen van de macht des woords, de toevlucht nemen tot de wereldlijke macht voor zuivere gewetenszaken, dan doen wij wat Mozes hier gedaan heeft, wij slaan de rots, tot welke wij alleen hadden moeten spreken. *b.* Zij eigenden zichzelven te veel toe van de heerlijkheid van dit wonderwerk: *Zullen wij water voor ulieden uit deze steenrots hervoorbrengen?* Alsof het door eenigerlei macht of waardigheid van hen geschiedde. Daarom wordt hun ten laste gelegd, dat zij *God niet geheiligd hebben*, dat is: dat zij Hem de heerlijkheid niet toebrachten van dit wonder, die Hem toekwam. *c.* Ongeloof was de groote zonde, vers 12. *Gijlieden hebt Mij niet geloofd;* ja meer, het wordt *wederspannigheid* genoemd tegen Gods gebod, Hoofdst. 27 : 14. Het gebod was water uit de rots te doen komen, maar zij rebelleerden tegen het gebod, door het te wantrouwen en er aan te twijfelen, of het zou geschieden. Zij spreken op twijfelachtige wijze: *Zullen wij water hervoorbrengen?* En waarschijnlijk hebben zij ook op andere wijze de onzekerheid van hun gemoed aan den dag gelegd, of er al of niet water zou komen voor zulk een weerspannig geslacht. En misschien hebben zij, hoewel God het beloofd had, er te meer aan getwijfeld, omdat de heerlijkheid des Heeren hun niet was verschenen op deze rots, zooals zij hun op die te Rafidim verschenen was, Exod. 17 : 6. Zij wilden zonder teeken Gods woord niet aannemen. Dr. Lightfoots denkbeeld van hun ongeloof is, dat zij zich afvroegen of zij, nu de veertig jaren ten einde waren, eindelijk Kanaän zouden binnentrekken, of dat zij vanwege hun murmureeren des volks veroordeeld zouden worden tot wederom een tijdperk van reizen en zwoegen, daar er nu weder een rots geopend was voor hun watervoorraad, hetgeen zij als eene aanduiding beschouwden van hun langduriger verblijf in de woestijn. Indien dit zoo was, dan zijn zij zelf rechtvaardiglijk buiten Kanaän gehouden, terwijl het volk er op den bepaalden tijd binnentrok. *d.* Zij zeiden en deden alles in drift en hartstocht; aldus wordt van hunne zonde gesproken in Psalm 106 : 33. *Zij verbitterden zijn geest, zoodat hij wat onbedachtelijk voortbracht met zijne lippen.* Het was in drift, dat hij hen *wederspannigen* noemde. Weliswaar, zij waren dit, God had hen zoo genoemd, en later heeft Mozes hen in rechtvaardige bestraffing aldus genoemd, zonder daarin te zondigen; maar nu kwam het voort uit een verbitterd gemoed, en werd het onbedachtelijk gezegd. Het was te veel gelijk *Raka* en *Gij dwaas.* Zijn tweemaal slaan van de rots (zonder naar het schijnt te wachten op het uitstroomen des waters na den eersten slag) toont dat hij in drift was. Hetgeen gezegd of gedaan is in zachtmoedigheid, en dan te rechtvaardigen is, kan gezegd of gedaan zijnde in toorn, zeer schuldig zijn. Zie Jak. 1 : 20. *e.* Hetgeen al het overige nog verzwaarde, en te meer tot toorn verwekte, was dat het in het openbaar gedaan werd, *voor de oogen der kinderen Israels*, voor wie zij voorbeelden hadden moeten wezen van geloof, en hoop en zachtmoedigheid. Wij bevinden Mozes schuldig aan zondig mistrouwen, Hoofdst. 11 : 22, 23. Dat bleef echter tusschen God en hem, en daarom werd het slechts berispt; maar dit was in het openbaar, het onteerde God voor het aangezicht van Israel, alsof hij hun Zijne gunsten misgunde, en het volk ontmoedigde om op God te hopen; en daarom werd het streng gestraft en wel te meer vanwege de waardigheid en uitnemendheid van hen, die zondigen.

Uit het geheel kunnen wij leeren:

Ten eerste. Dat de besten der menschen hunne gebreken en tekortkomingen hebben, tekortkomen zelfs in die genade, waarin zij gewoonlijk het meest uitblinken. De man Mozes was zeer zachtmoedig, en toch zondigde hij door drift; dat dan hij, *die meent te staan, toezien, dat hij niet valle.*

Ten tweede. Dat God betreffende de zonde niet oordeelt zooals de mensch oordeelt; *wij* zouden kunnen denken dat er niet veel verkeerds was in hetgeen Mozes toen zeide en deed, maar *God* vond er reden in om het streng te beoordeelen. Hij kent het maaksel van der menschen geest, Hij kent hun aard en karakter, Hij weet in welke gemoedsgesteldheid zij zijn bij bijzondere gelegenheden, en uit welke gedachten en bedoelingen de woorden en daden voortkomen; en wij zijn er zeker van, dat daarom *Zijn oordeel naar waarheid is*, als het niet overeenkomt met het onze.

Ten derde. Dat God niet slechts de zonden van Zijn volk opmerkt, en er misnoegd om is, maar dat, hoe nader zij tot Hem staan, hoe aanstootelijker Hem hunne zonden zijn, Amos 3 : 2. De psalmist schijnt naar deze zonde van Mozes en Aäron te verwijzen, als hij zegt: *Gij zijt hun geweest een vergevend God, hoewel wraak doende over hunne daden.* Gelijk velen gespaard worden in dit leven, en gestraft worden in het andere, zoo worden ook velen gestraft in dit leven, en gespaard in het andere.

Ten vierde. Dat als ons hart heet wordt in ons binnenste, het ons zeer noodig is om wèl acht te geven, dat wij niet zondigen met onze tong.

Ten vijfde. Dat het een blijk is van Mozes' oprechtheid, en van zijne onpartijdigheid bij het schrijven, dat hij dit omtrent zichzelven in de geschiedenis heeft vermeld, en geen sluier heeft geworpen over zijne zwakheid en tekortkoming, waaruit blijkt dat hij in hetgeen hij schreef, zoowel als in hetgeen hij deed, Gods eer meer heeft gezocht dan zijn eigen eer.

Eindelijk. De plaats wordt daarom Meriba genoemd, vers 13. Zij wordt Meriba-Kades genoemd, Deut. 32 : 51, [1]) om haar te onderscheiden van het andere Meriba. Het is het *twistwater* om de gedachtenis te bewaren van

1) Naar de Engelsche overzetting.

de zonde des volks en van Mozes, maar ook van Gods goedertierenheid, waarmede Hij hun van water voorzag, en Mozes, in weerwil van alles, erkende en eerde. Aldus werd Hij in hen geheiligd als *de Heilige Israels*, gelijk Hij genoemd wordt, als Zijne barmhartigheid roemt tegen het oordeel, Hosea 11 : 9. Mozes en Aäron hebben God niet geheiligd, zooals hun betaamd had, in de oogen van Israel, vers 12, maar God was in hen geheiligd, want Hij zal door geen mensch van Zijne eer verliezen. Indien Hij niet *door* ons wordt geheiligd, dan zal Hij *aan* ons worden geheiligd.

14. Daarna zond Mozes boden uit Kades tot den koning van Edom, welke zeiden: Alzoo zegt uw broeder Israel: Gij weet al de moeite, die ons ontmoet is; 15. Dat onze vaders naar Egypte afgetogen zijn, en wij in Egypte vele dagen gewoond hebben; en dat de Egyptenaars aan ons en onze vaderen kwaad gedaan hebben. 16. Toen riepen wij tot den HEERE, en hij hoorde onze stem, en Hij zond een Engel, en Hij leidde ons uit Egypte; en zie, wij zijn te Kades, een stad aan het uiterste uwer landpale. 17. Laat ons toch door uw land trekken. Wij zullen niet trekken door den akker, noch door de wijngaarden, noch zullen het water der putten niet drinken; wij zullen den koninklijken weg gaan, wij zullen niet afwijken ter rechternoch ter linkerhand, totdat wij door uwe landpalen zullen getrokken zijn. 18. Doch Edom zeide tot hem: Gij zult door mij niet trekken, opdat ik niet misschien met het zwaard uitga u tegemoet! 19. Toen zeiden de kinderen Israels tot hem: Wij zullen door den gebaanden weg optrekken, en indien wij van uw water drinken, ik en mijn vee, zoo zal ik deszelfs prijs daarvoor geven; ik zal alleenlijk, zonder iets anders, te voet doortrekken. 20. Doch hij zeide: Gij zult niet doortrekken! En Edom is hem tegemoet uitgetrokken, met een zwaar volk, en met een sterke hand. 21. Alzoo weigerde Edom Israel toe te laten door zijne landpale te trekken; daarom week Israel van hem af.

Wij hebben hier het verzoek van Israel aan de Edomieten. De naaste weg naar Kanaän van de plaats waar Israel nu gelegerd was, lag door het land van Edom.

1. Mozes zond gezanten tot den koning van Edom om met hem te onderhandelen over verlof om door zijn land te trekken, en hij geeft hun instructies voor hetgeen zij moesten zeggen, vers 14—17.

A. Zij moeten zich beroepen op hunne bloedverwantschap met de Edomieten. *Alzoo zegt uw broeder Israel.* Beide natiën stamden af van Abraham en Izak, Ezau en Jakob, de twee stamvaders van hun respectieve volken, waren tweelingbroeders, en daarom konden zij redelijkerwijs die vriendelijkheid van hen verwachten; ook behoefden de Edomieten niet te vreezen dat hun broeder Israel booze bedoelingen met hen had, of voordeel tegen hen zou zoeken.

B. Zij moeten een kort bericht geven van de geschiedenis en den tegenwoordigen toestand van Israel, waarmede zij achtten dat de Edomieten niet geheel onbekend waren. En hierin lag een dubbele pleitgrond. *a.* Israel is mishandeld geworden door de Egyptenaren, en daarom behooren hunne bloedverwanten medelijden met hen te hebben en hen te ondersteunen. *„De Egyptenaars hebben ons en onzen vaderen kwaad gedaan*, maar wij kunnen hopen dat onze broederen, de Edomieten, ons niet zoo kwaad gezind zijn. *b.* Israel is op wondere wijze verlost door den Heere, en daarom behooren zij gesteund en begustigd te worden, vers 16. *„Wij riepen tot den Heere, en Hij hoorde onze stem, en Hij zond een engel*, de Engel van Zijn aangezicht, de Engel des verbonds, het eeuwige Woord, *en Hij leidde ons uit Egypte*, en heeft ons hier gebracht." Het was dus in der Edomieten belang om zich aangenaam te maken aan een volk, dat zoo grooten invloed had in den hemel, en er zulk een gunstgenoot van was, en het was gevaarlijk voor hen om het leed te willen doen. Het is ons belang en onze plicht om vriendelijkheid te bewijzen aan hen, die het Gode behaagt als Zijn volk te erkennen, en dit volk tot ons volk aan te nemen. *Kom in, gij gezegende des Heeren.*

C. Zij moeten nederig om een doortocht door hun land verzoeken. Hoewel God zelf in de wolk- en vuurkolom hun God was, en zij, dien gids volgende, hun doortocht door ieders land voor geheel de wereld hadden kunnen rechtvaardigen, wilde God toch dat die beleefdheid aan de Edomieten betoond zou worden, om te toonen dat niemands eigendom onder schijn van Godsdienst aangerand mag worden. Heerschappij is gegrond in Gods voorzienigheid, niet in genade. Zoo heeft Christus toen Hij door een vlek van de Samaritanen wilde gaan, aan wie Zijne komst waarschijnlijk aanstootelijk zou zijn, *boden voor Zijn aangezicht gezonden*, om hun om verlof te vragen, Lukas 9:52. Zij, die vriendelijkheid willen ontvangen, moeten het niet versmaden er om te vragen.

D. Zij moeten borgtocht geven voor het goede gedrag der Israelieten op dezen tocht; dat zij zich op den grooten koninklijken weg zullen houden, op niemands erf zouden komen, zich noch aan land noch aan water zouden vergrijpen, zelfs van geen waterput gebruik zouden maken zonder er voor te betalen, met allen mogelijken spoed zouden voorttrekken, zoo snel als het hun als voetreizigers slechts mogelijk was, vers 17, 19. Geen voorstel kon billijker wezen, of vriendelijker gedaan worden.

2. De gezanten keeren terug met een weigerend antwoord, vers 18. Edom, dat is: de koning van Edom, als beschermer van zijn land, zeide: *Gij zult door mij niet trekken.* En als de gezanten blijven aanhouden, herhaalt hij de weigering en voegt er de bedreiging aan toe, vers 20, dat het op hun gevaar zou zijn zoo zij het beproefden, want dat hij zijne krijgsmacht dan tegen hen zou doen aanrukken. *Alzoo weigerde Edom Israel toe te laten door*

zijne landpale te trekken. De reden hiervoor was: *a.* Hun naijver op de Israelieten; zij vreesden schade en nadeel door hen te zullen ondervinden, en stelden geen vertrouwen in hunne beloften. En inderdaad, indien dit talrijk leger onder een andere tucht ware geweest dan die van den rechtvaardigen God zelven, die evenmin zou dulden dat zij kwaad deden, dan dat hun kwaad zou gedaan worden, dan zou er wel oorzaak geweest zijn voor die achterdocht; maar wat konden zij vreezen van eene natie, die zulke rechtvaardige wetten en rechten had? *b.* Het was ook toe te schrijven aan de oude vijandschap van Ezau voor Israel. Al hadden zij ook geen reden om schade of nadeel van hen te vreezen, toch waren zij niet bereid om hun zooveel vriendelijkheid te betoonen. Ezau haatte Jakob vanwege den zegen, en nu herleefde die haat, wijl de zegen beërfd stond te worden. God wilde hiermede de kwaadwilligheid der Edomieten aan den dag doen komen tot hunne schande, en de goedaardigheid der Israelieten op de proef stellen tot hunne eer: *zij weken van hem af,* en hebben die gelegenheid niet aangegrepen om met hem te twisten. Wij moeten het niet vreemd achten, als door onredelijke menschen het redelijkste verzoek wordt afgewezen, en dat zij, aan wie God gunst betoont, door hen worden beleedigd. *Ik ben als een doove, ik hoor niet.* Na dezen smaad door de Edomieten aan Israel aangedaan, heeft God aan de Israelieten een bijzondere waarschuwing gegeven, om *den Edomiet voor geen gruwel te houden,* Deut. 23 : 7, al hadden de Edomieten ook voor hen zulk een afschuw aan den dag gelegd, om ons te leeren, dat wij in zulke gevallen niet op wraak moeten zinnen.

22. Toen reisden zij van Kades; en de kinderen Israels kwamen, de gansche vergadering, aan den berg Hor. 23. De HEERE nu sprak tot Mozes en tot Aäron, aan den berg Hor, aan de pale van het land van Edom, zeggende: 24. Aäron zal tot zijn volken verzameld worden, want hij zal niet komen in het land, hetwelk Ik aan de kinderen Israels gegeven heb, omdat gijlieden Mijn mond wederspannig geweest zijt bij de wateren van Meriba. 25. Neem Aäron en Eleazar zijn zoon, en doe hen opklimmen tot den berg Hor. 26. En trek Aäron zijne kleederen uit en trek ze Eleazar zijn zoon aan; want Aäron zal verzameld worden en daar sterven. 27. Mozes nu deed, gelijk als de HEERE geboden had; want zij klommen tot op den berg Hor, voor de oogen der gansche vergadering. 28. En Mozes trok Aäron zijne kleederen uit, en hij trok ze zijn zoon Eleazar aan; en Aäron stierf aldaar, op de hoogte diens bergs. Toen kwam Mozes en Eleazar van dien berg af. 29. Toen de gansche vergadering zag dat Aäron overleden was, zoo beweenden zij Aäron dertig dagen, het gansche huis van Israel.

Het hoofdstuk begon met de begrafenis van Mirjam, en eindigt met de begrafenis van haar broeder Aäron. Als de dood in een huisgezin komt, dan zal dikwijls meer dan een lid er van door zijne slagen getroffen worden. Israel had de vorige beproeving, die hun getroffen had in den dood hunner profetes, niet tot hun nut aangewend, en daarom nam God spoedig daarna hun priester weg, om te beproeven of zij diens dood ter harte zouden nemen. Dit gebeurde reeds bij hun eerstvolgende pleisterplaats, toen zij naar den berg Hor gingen langs een omweg om het land der Edomieten heen, en dit links lieten liggen. Waar wij ook heengaan, overal wacht ons de dood en is het graf voor ons gereed.

I. God gebood Aäron te sterven, vers 24. God neemt Mozes en Aäron ter zijde, en zegt hun: *Aäron zal tot zijne volken verzameld worden.* Aan deze broeders, die elkander liefhadden, wordt gezegd dat zij moeten scheiden. Aäron, de oudste, moet het eerst sterven, maar Mozes zal hem waarschijnlijk niet lang overleven, zoodat het slechts voor een wijle, een kleine wijle, is dat zij gescheiden zullen zijn.

1. Er is eenig misnoegen in deze orders. Aäron moet niet in Kanaän komen, omdat hij bij het twistwater tekort was gekomen in zijn plicht. De vermelding hiervan heeft Mozes ongetwijfeld in het hart getroffen, daar hij misschien toen wist, dat hij de schuldigste was van de twee.

2. Er is in die orders ook veel goedertierenheid. Hoewel Aäron sterft om zijne overtreding, wordt hij toch niet als een kwaaddoener ter dood gebracht, niet gedood door een plaag, of door vuur van den hemel, maar hij sterft in vrede en in eer. Hij is niet *uitgeroeid uit het midden zijns volks,* zooals de uitdrukking gewoonlijk luidt betreffende hen, die sterven door de hand der Goddelijke gerechtigheid, maar hij is *verzameld tot zijne volken,* als een, die stierf in de armen der Goddelijke genade.

3. Er is veel type en beteekenis in. Aäron moet niet in Kanaän komen, om te toonen dat het Levietische priesterschap geen ding volmaakt heeft; dat moest geschieden door een betere hoop. Vanwege zonde en dood konden deze priesters niet blijvend zijn, maar het priesterschap van Christus, onbevlekt zijnde, is ook onveranderlijk, en aan dit priesterschap, dat eeuwig blijft, moet Aäron al zijne eer afstaan, Hebr. 7 : 23—25.

II. Aäron onderwerpt zich en sterft op de bepaalde plaats en wijze, en, voorzooveel blijkt, even goedsmoeds, alsof hij zich slechts ter ruste begaf.

1. Hij trekt zijn heilige kleederen aan om er afscheid van te nemen, en begeeft zich met zijn broeder en zijn zoon, en waarschijnlijk ook met sommigen der oudsten van Israel naar den top van den berg Hor, vers 27. Zij gingen op *voor de oogen der gansche vergadering;* waarschijnlijk was hun gezegd met welk doel zij daar opklommen. Door dien plechtigen optocht laat Aäron aan Israel weten, dat hij noch vreest noch beschaamd is om te sterven, maar dat hij, als de Bruidegom komt, zijne lamp brandende heeft, en kan uitgaan om Hem te ontmoeten.

Zijn opgaan naar den berg om te sterven beteekende dat de dood der heiligen, (en Aäron wordt *de heilige des Heeren genoemd*) hun opgang is, zij gaan veeleer *op* dan *af*, naar den dood.

2. Mozes, wiens handen Aäron het eerst met zijn priesterlijke kleederen bekleed hadden, trekt ze hem nu uit, want uit eerbied voor het priesterschap was het niet voegzaam, dat hij er in zou sterven. De dood zal ons ontkleeden; naakt zijn wij in de wereld gekomen, en naakt moeten wij er uitgaan. Wij zullen weinig reden zien om trotsch te wezen op onze kleederen, onze sieraden of eereteekenen, als wij bedenken hoe spoedig de dood ons van al onze heerlijkheid zal berooven, ons de kroon van het hoofd zal nemen.

3. Mozes trekt Eleazar terstond de priesterkleederen aan, bekleedt hem met het gewaad zijns vaders, en *sterkt hem met zijn gordel*, Jes. 22 : 21. Het was: *a.* Een groote troost voor Mozes, door wiens hand de wet van het priesterschap was gegeven, te zien dat het in opvolging zou blijven, dat er *voor den gezalfde* een lamp was toegericht, die de dood zelf niet zou uitblusschen. Dit was voor de kerk een gelukkig voorteeken en onderpand van de zorg, die God er voor zou hebben, dat, *als een geslacht* van leeraren en Christenen (geestelijke priesters) *voorbijgaat*, een ander geslacht in zijn plaats zal opkomen. *b.* Het was voor Aäron een groote voldoening, om zijn zoon, die hem dierbaar was, aldus bevorderd te zien, en zijn ambt, dat hem nog dierbaarder was, aldus bewaard te zien, en inzonderheid om hierin Christus' eeuwig priesterschap te zien. *Nu*, zou Aäron kunnen zeggen, *laat Gij, Heere, Uwen dienstknecht gaan in vrede, want mijne oogen hebben Uwe zaligheid gezien. c.* Het was een groote goedheid voor het volk. De installatie van Eleazar voordat Aäron nog was gestorven, zal hen, die slecht gezind zijn voor Aärons geslacht, weerhouden van elke poging om na zijn dood iemand anders in mededinging te stellen met zijn zoon. Wat konden zij doen nu de zaak alreeds beslist en geregeld was? Het zal ook een bemoediging geweest zijn voor hen, die God vreesden, en hun een teeken ten goede geweest zijn, dat Hij hen niet zal verlaten, *Zijne goedertierenheid niet van hen zal wegnemen.*

4. *Aäron stierf aldaar.* Spoedig nadat hem zijne priesterkleederen uitgetrokken waren, legde hij zich neder en stierf tevreden; want een Godvruchtige zal begeeren om, als het de wil des Heeren is, zijne nuttigheid voor anderen niet te overleven. Waarom zouden wij begeeren langer in deze wereld te zijn, dan zoolang wij er God en ons geslacht van eenigen dienst zijn?

5. Mozes en Eleazar met degenen, die hen vergezelden, begroeven Aäron waar hij gestorven is, zooals blijkt uit Deut. 10 : 6; en kwamen toen af van den berg. En toen zij nu afgekomen waren en Aäron hadden achtergelaten, hadden zij alle recht om te denken, dat hij veeleer was opgegaan tot een betere wereld, en *hen had achtergelaten.*

6. De gansche vergadering *beweende Aäron dertig dagen*, vers 29. Hoewel het verlies vergoed was in Eleazar, die nog in den bloei zijner jaren zijnde, geschikter was voor den openbaren dienst, dan Aäron zou geweest zijn, indien hij had blijven leven, was het toch een eer den overleden hoogepriester verschuldigd om rouw over hem te bedrijven. Terwijl hij leefde hebben zij bij iedere gelegenheid tegen hem gemurmureerd, maar nu hij dood was, *beweenden zij hem.* Zoo wordt aan velen geleerd het verlies te beweenen van de zegeningen, waarvoor zij niet wilden leeren dankbaar zijn, toen zij ze hadden. Aan de gedachtenis van vele Godvruchtigen is meer eer bewezen, dan aan hun persoon terwijl zij leefden; getuigen zij, die bij hun leven vervolgd werden, maar van wie men na hun dood de graven ging versieren.

HOOFDSTUK XXI.

De heirscharen Israels beginnen nu tevoorschijn te komen uit de woestijn en een bewoond land binnen te treden. Zij beginnen den strijd en nemen bezit van de grenzen van het land der belofte. Dit hoofdstuk geeft ons de beschrijving van een roemrijken veldtocht, inzonderheid in het laatste gedeelte. Hier is: I. De nederlaag van Harad, den Kanaäniet, vers 1—3. II. De kastijding des volks met vurige slangen voor hunne murmureering, en de verlichting hun geschonken na hunne onderwerping door hun zien op de koperen slang, vers 4—9. III. Onderscheidene marschen voorwaarts, en eenige voorvallen op den weg, vers 10—20. IV. De vermaarde overwinning op Sihon, koning der Amorieten, vers 21—32, en op Og, koning van Basan, vers 33—35, en de inbezitneming van hun land.

Als de Kanaäniet, de koning van Harad, wonende tegen het zuiden, hoorde dat Israel door den weg der verspieders kwam, zoo streed hij tegen Israel, en hij voerde eenige gevangenen uit denzelven gevankelijk weg. 2. Toen beloofde Israel den HEERE eene gelofte, en zeide: Indien Gij dit volk geheel in mijne hand geeft, zoo zal ik hunne steden verbannen. 3. De HEERE dan verhoorde de stem van Israel, en gaf de Kanaänieten over; en hij verbande hen en hunne steden; en hij noemde den naam dier plaats Horma.

1. Hier is de aanval van Harad, den Kanäaniet, op het leger Israels, hoorende dat zij kwamen *door den weg der verspieders.* Want hoewel de verspieders, die Mozes acht en dertig jaren tevoren gezonden had, toen onopgemerkt kwamen en gingen, is toch hunne komst en het doel er van later waarschijnlijk aan de Kanaänieten bekend geworden, en heeft het hen ontrust en genoopt het oog op hen te houden en berichten in te winnen omtrent hunne bewegingen. Toen zij nu hoorden dat Israel het aangezicht naar Kanaän gericht had, heeft deze Harad, het verstandig beleid achtende om den krijg op een afstand te houden, een aanval op hen gedaan, en den strijd met hen begonnen. Het bleek echter dat hij tot zijn eigen schade zich met hen mat; ware hij stil blijven zitten, dan zou zijn volk misschien het laatst van al de Kanaänieten verdelgd zijn geworden, maar nu was het

het eerste. Aldus zullen zij, die al te goddeloos zijn, sterven buiten hun tijd, Pred. 7 : 17.

2. Zijn voorspoed in het begin. Zijne voorposten namen eenige verstrooid geraakte Israelieten gevangen, vers 1. Hierdoor opgeblazen, begon hij te denken dat hij de eer zou hebben van dit geduchte heir te verpletteren, en zijn land van den bedreigden ondergang te redden. Het was tevens eene beproeving van het geloof der Israelieten en eene bestraffing voor hun mistrouwen en hunne ontevredenheid.

3. Israels ootmoedige bede tot God bij deze gelegenheid, vers 2. Het was eene verzoeking voor hen om evenals hunne vaderen te murmureeren, en er aan te wanhopen om in het bezit van Kanaän te komen; maar God, die hen door de leiding Zijner voorzienigheid op de proef had gesteld, stelde hen door Zijne genade instaat om zich goed te gedragen onder deze beproeving en op God te vertrouwen voor hulp tegen dezen woesten en machtigen aanrander. In hun gebed om voorspoed hebben zij door hunne oudsten *eene gelofte gedaan.* Als wij genade van God begeeren en verwachten, dan behooren wij onze ziel onder de verbintenis te stellen, dat wij getrouwelijk onzen plicht jegens Hem zullen vervullen, en inzonderheid, dat wij Hem zullen eeren met den zegen, dien wij van Hem vragen. Zoo heeft Israel hier beloofd de steden der Kanaänieten te zullen verwoesten, als zijnde het verbannene des Heeren, en hun roof niet ten eigen gebruike aan te wenden. Indien God hun de overwinning geeft, dan zal Hij al den lof er voor hebben, maar voor zichzelven zullen zij er geen gewin van nemen. Als wij in die gemoedsgesteldheid zijn, dan zijn wij toebereid om genade te ontvangen.

4. De overwinning, die Israel op de Kanaänieten heeft behaald, vers 3. Een sterk legercorps, waarschijnlijk onder het bevel van Jozua, werd uitgezonden, dat niet alleen de Kanaänieten terugdreef, maar hen vervolgde tot in hunne steden, die waarschijnlijk aan den zoom der woestijn waren gelegen, en ze geheel en al verwoestte, en toen naar het leger terugkeerde. *Vincimur in prœlio, sed non in bello — Wij verliezen een veldslag, maar de eindoverwinning is onzer.* Wat van Gad gezegd is, is waar van geheel het Israel Gods: een bende zal hem aanvallen, maar hij zal hen aanvallen in het einde. De plaats werd Horma genoemd, als een gedachtenis van de verwoesting, ter verschrikking van de Kanaänieten, en waarschijnlijk ter waarschuwing van het nageslacht om de steden niet te herbouwen, die, als Gode verbannen en offers der Goddelijke gerechtigheid, verwoest werden. En uit het voorbeeld van Jericho blijkt, dat de wet betreffende zulke steden was, dat zij nooit herbouwd moesten worden. Er schijnt een toespeling te zijn op dezen naam in de profetie van den val van het Nieuw-Testamentische Babylon, Openb. 16 : 16, waar gezegd wordt, dat zijner strijdkrachten verzameld zijn in een plaats, genaamd *Armageddon, de verwoesting eener bende.*

4. Toen reisden zij van den berg Hor, op den weg der Schelfzee, dat zij om het land der Edomieten heentogen; doch de ziel des volks werd verdrietig op dezen weg. 5. En het volk sprak tegen God en tegen Mozes: Waarom hebt gijlieden ons doen optrekken uit Egypte, opdat wij sterven zouden in de woestijn? Want hier is geen brood, ook geen water, en onze ziel walgt over dit zeer lichte brood. 6. Toen zond de HEERE vurige slangen onder het volk, die beten het volk; en er stierf veel volks van Israel. 7. Daarna kwam het volk tot Mozes, en zij zeiden: Wij hebben gezondigd, omdat wij tegen den HEERE en tegen u gesproken hebben; bid den HEERE, dat Hij deze slangen van ons wegneme. Toen bad Mozes voor het volk. 8. En de HEERE zeide tot Mozes: Maak u een vurige slang, en stel ze op een steng; en het zal geschieden, dat al wie gebeten is, als hij haar aanziet, zoo zal hij leven. 9. En Mozes maakte een koperen slang, en stelde ze op een steng; en het geschiedde, als een slang iemand beet, zoo zag hij de koperen slang aan, en hij bleef levend.

I. Hier is de vermoeienis van Israel door een langen tocht om het land van Edom, omdat zij geen verlof konden verkrijgen om door den naasten weg te gaan, vers 4. *Des volks ziel werd verdrietig op dezen weg.* De weg was misschien ruw en oneffen, of vuil en modderig; of wellicht verdroot het hun zulk een langen omweg te maken, en dat het hun niet toegelaten werd zich met geweld een weg te banen door het land der Edomieten. Wie ontevreden van aard is, zal altijd wel iets hebben om over te klagen.

II. Hun ongeloof en murmureeren bij deze gelegenheid, vers 5. Hoewel zij pas een glorierijke overwinning hadden behaald over de Kanaänieten, en zouden voortgaan overwinnende, en opdat zij overwonnnen, spreken zij toch met misnoegen van hetgeen God voor hen gedaan heeft, en met wantrouwen van hetgeen Hij nog wilde doen; zij waren verdrietig, omdat zij uit Egypte waren opgevoerd; omdat zij geen brood en water hadden, zooals andere menschen, door hun eigen zorg en vlijt, maar door een wonder. Zij hadden overvloed van brood, en toch klagen zij dat er geen brood is. want hoewel het engelenbrood is, dat zij eten, zijn zij het toch moede; van het manna walgen zij; zij noemen het *zeer licht brood,* geschikt voor kinderen, niet voor mannen en krijgslieden. Wat zal hun kunnen behagen, aan wie het manna niet behaagt? Wie twisten wil, zal verkeerds vinden waar geen verkeerds is. Zoo zullen zij, die gedurende langen tijd het genot hebben gehad van de middelen der genade, zich zelfs met het hemelsche manna overladen, en geneigd zijn het *zeer licht brood* te noemen. Maar laat ons vanwege de verachting, waarmede sommigen van het woord Gods spreken, het er niet minder om waardeeren; het is het brood des levens, krachtig brood, dat hen zal voeden en versterken, die er

zich in het geloof mede voeden ten eeuwigen leven; wie het dan ook *zeer licht brood* moge noemen.

III. Het rechtvaardig oordeel, dat God over hen bracht wegens hun murmureeren, vers 6. Hij zond *vurige slangen onder hen*, die hen beten, waardoor velen stierven. De woestijn, door welke zij heentrokken, was overal onveilig gemaakt door deze vurige slangen, zooals blijkt uit Deut. 8 : 15. Maar totnutoe had God Zijn volk wonderbaarlijk bewaard om er door geschaad te worden, totdat zij aan het murmureeren gingen; om hen hiervoor te straffen, hebben deze dieren, die totnutoe hun leger geschuwd hadden, het nu aangevallen. Rechtvaardiglijk komen diegenen onder Gods oordeelen, die niet dankbaar zijn voor Zijne zegeningen. Deze slangen worden *vurig* genoemd, hetzij naar hare kleur, of naar haar woede en de uitwerking van haar beet, ontsteking teweeg brengende in het lichaam, gepaard met hooge koorts en een onleschbaren dorst. Zij hadden onrechtvaardiglijk geklaagd over gebrek aan water, vers 5; om hen hiervoor te kastijden, zendt God hun dezen dorst, die door geen water gelescht kon worden. Aan hen, die schreien zonder reden, wordt rechtvaardiglijk reden gegeven om te schreien. Wantrouwig zeggen zij, dat zij moeten sterven in de woestijn, en God houdt hen aan hun woord en *laat hunne vreezen over hen komen*, velen van hen *zijn* gestorven. Onbeschaamd hebben zij God zelf beleedigd en weerstaan, *slangenvenijn was onder hunne lippen*, en nu vliegen deze vurige slangen, die vliegende draken schijnen geweest te zijn, Jes. 14 : 29, hun in het gelaat, en vergiftigen hen. In hun hoogmoed waren zij tegen God en Mozes opgestaan, en nu vernedert God hen door deze verachtelijke dieren een plaag voor hen te maken. Het geschut, waarvan vroeger gebruik werd gemaakt ter hunner verdediging tegen de Egyptenaren, werd nu tegen hen gericht. Hij, die kwakkelen heeft doen komen om hun een feestmaal te geven, liet hun weten dat Hij slangen zal doen komen om hen te bijten; de gansche schepping voert krijg tegen hen, die krijgvoeren tegen God.

IV. Hun berouw en hunne smeeking aan God onder dit oordeel, vers 7. Zij belijden hunne schuld, *wij hebben gezondigd;* zij zeggen waarin zij gezondigd hebben: *wij hebben tegen den Heere gesproken en tegen u.* Het is te vreezen dat zij hunne zonde niet bekend zouden hebben, indien zij er de straf niet voor hadden gevoeld; maar nu zijn zij verteederd onder de roede; *als Hij hen doodde zoo vroegen zij naar Hem.* Zij verzoeken om Mozes' gebed voor hen, zich bewust zijnde van hun eigen onwaardigheid om verhoord te worden, en overtuigd zijnde van Mozes' grooten invloed in den hemel. Hoe spoedig is hun toon anders geworden! Zij, die even tevoren met hem getwist hadden, alsof hij hun grootste vijand was, wenden zich nu tot hem als tot hun besten vriend, en verkiezen hem tot hun voorspraak bij God. Beproevingen brengen dikwijls veranderingen in der menschen gevoelens omtrent Gods volk, en leeren hun de gebeden op prijs te stellen, die zij tevoren geminacht hadden. Om te toonen dat hij hun van harte had vergeven, zegent Mozes hen, die hem hadden vervloekt, en *bidt voor hen, die hem hadden gelasterd.* Hierin was hij een type van Christus, die voor Zijne vervolgers heeft gebeden, en een voorbeeld voor ons, om heen te gaan en desgelijks te doen, en aldus te toonen dat wij *onze vijanden liefhebben.*

V. De wondere wijze, waarop God hun te hulp kwam. Hij heeft Mozes niet gebruikt om het oordeel op te roepen; maar ten einde hem in de liefde des volks aan te bevelen, maakte Hij hem tot het werktuig hunner redding, vers 8, 9. God gebood aan Mozes een voorstelling te maken van een vurige slang. Die voorstelling maakte hij van koper, en bevestigde haar aan een zeer lange stang, zoodat zij in alle deelen des legers gezien kon worden; en ieder, die door een vurige slang gebeten was, werd genezen door op die koperen slang te zien. Het volk bad dat God *deze slangen van hen mocht wegnemen*, vers 7; maar God oordeelde het voegzaam om dat niet te doen, want Hij geeft afdoende hulp op de *beste* wijze, al is het niet op *onze* wijze. Zoo heeft God hen, die om hunne murmureering niet gestorven zijn, er toch om doen *lijden*, opdat zij met te dieper gevoel er berouw van zouden hebben, en er zich om zouden verootmoedigen. Ook moesten zij door Mozes hunne genezing van God ontvangen, opdat zij — zoo het mogelijk was — zouden leeren nooit meer tegen God en Mozes te spreken. Deze methode van genezing was gansch en al wonderbaar, indien het waar is wat sommige natuurkundigen zeggen, dat het zien op schitterend gepolijst koper schadelijk is voor hen, die door vurige slangen zijn gebeten. God kan Zijne doeleinden tot stand brengen door tegenstrijdige middelen. De Joden zelf zeggen, dat het het gezicht op de koperen slang niet was, dat hen genas; maar door er naar op te zien, zagen zij op tot God als den Heere, die hen genas. Maar er was zeer veel Evangelie in dit bevel. Onze Heiland heeft ons dit gezegd, Joh. 3 : 14, 15, namelijk dat, *gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, de Zoon des menschen alzoo verhoogd moet worden, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve.* Let dan op de overeenkomst:

1. Tusschen hunne *krankheid* en de onze. De duivel is de oude slang, een vurige slang, vandaar dat hij verschijnt als *een groote roode draak*, Openb. 12 : 3. De zonde is de beet van deze vurige slang; zij is pijnlijk voor het opgeschrikte geweten, en giftig voor het toegeschroeide geweten. Satans verzoekingen worden zijn *vurige pijlen* genoemd, Efeze 6 : 16. Hartstocht en lust ontsteken de ziel; dat doen ook de verschrikkingen des Almachtigen, als zij *zich tegen haar rusten. In het einde* zal de zonde *bijten als een slang, en steken als een adder*, en zelfs het zoete er van wordt *tot gal der adderen.*

2. Tusschen hun *geneesmiddel* en het onze. *a.* Het was God zelf, die dit tegengif uitgedacht en voorgeschreven heeft tegen de vurige slangen, en zoo is het plan onzer verlossing

door Christus door de oneindige Wijsheid beraamd; God zelf heeft het rantsoen gevonden. *b.* Het was een zeer onwaarschijnlijke methode van genezing; en zoo is onze verlossing en zaligheid door den dood van Christus voor de Joden een *ergernis* en voor de Grieken een *dwaasheid*. Het was Mozes, die *de slang in de woestijn verhoogd heeft*, en zoo is de wet een tuchtmeester om ons tot Christus te brengen, en Mozes heeft van Hem geschreven, Joh. 5 : 46. Christus werd verhoogd door de oversten der Joden, die Mozes' opvolgers zijn geweest. *c.* Hetgeen genas was geformeerd in de gelijkenis van hetgeen wondde. Zoo is Christus, hoewel zelf volkomen vrij van zonde, *gezonden in gelijkheid des zondigen vleesches*, Rom. 8 : 3, zoozeer in gelijkheid er van, dat het werd aangenomen als iets dat vanzelf sprak, dat *deze mensch een zondaar is*, Joh. 9 : 24. *d.* De koperen slang werd opgericht, verhoogd; ook Christus werd verhoogd — verhoogd aan het kruis, Joh. 12 : 33, 34, want Hij is een schouwspel geworden der wereld. Hij werd verhoogd door de prediking van het Evangelie. Het woord, dat hier gebruikt is voor een *stang* beteekent een *banier*, want Christus gekruist *staat tot een banier der volken*, Jes. 11 : 10. Sommigen zien in *de verhooging der slang* een beeld of type van Christus' overwinning over Satan, de oude slang, wier kop Hij vermorzelde, toen Hij in Zijn kruis de overheden en de machten heeft uitgetogen en in het openbaar tentoongesteld, Col. 2 : 15.

3. Tusschen de *aanwending* van hun geneesmiddel en het onze. Zij zagen en leefden, en wij zullen, als wij gelooven, niet verderven. Het is door het geloof, dat wij *zien op Jezus*, Hebr. 12 : 2. *Ziet Mij aan en wordt behouden*, Jes 45 : 22. [1]) Wij moeten ons bewust zijn van onze wonde, en van het gevaar waarin wij door die wonde verkeeren; het getuigenis ontvangen dat God van Zijn Zoon gegeven heeft, en vertrouwen op de verzekering, die Hij ons heeft gegeven, dat wij door Hem genezen en behouden zullen worden, als wij ons onder Zijne leiding en hoede stellen. De koperen slang opgeheven zijnde zou niet genezen, indien er niet op gezien werd. Degenen, die wel op hunne wonde staarden, maar niet op de koperen slang wilden zien, moesten onvermijdelijk sterven. Als zij deze geneeswijze veronachtzaamden, en de toevlucht namen tot natuurlijke geneesmiddelen en daarop vertrouwden, dan zijn zij rechtvaardiglijk omgekomen; en als zondaren Christus' gerechtigheid minachten, of wanhopen er het nut en voordeel van te ontvangen, dan zal hunne wonde ongetwijfeld doodelijk worden. Maar al wie op dit teeken ter genezing zag, al was het ook van de uiterste deelen des legers, al was het ook met een zwak en weenend oog, werd stellig genezen; en zoo zal een iegelijk, die in Christus gelooft, al is het nog slechts met een klein of zwak geloof, niet verderven. Er zijn zwakke broederen, *voor wie Christus gestorven is.* Het leger Israels was misschien eenigen tijd nadat de koperen slang was opgericht, nog gekweld door vurige slangen; en sommigen hebben de waarschijnlijke gissing gemaakt, dat zij deze koperen slang op hun overige reizen medegevoerd hebben, en haar hebben opgericht als zij zich legerden, en haar, toen zij in Kanaän kwamen, ergens binnen de grenzen des lands hebben opgericht; want het is niet waarschijnlijk, dat zij in de woestijn zoo ver zijn gegaan van er reukwerk voor te branden, zooals wij bevinden, dat zij later gedaan hebben, 2 Kon. 18 : 4. Zelfs zij, die verlost zijn van den eeuwigen dood, welke de bezolding is der zonde, moeten verwachten er nog, zoolang zij in deze wereld zijn, de pijn van te gevoelen; maar wij kunnen steeds vergezeld zijn door de koperen slang om er bij alle gelegenheden op te zien, door steeds de gedachte in ons levendig te houden aan het sterven van onzen Heere Jezus.

10. Toen verreisden de kinderen Israels, en zij legerden zich te Oboth. 11. Daarna reisden zij van Oboth, en legerden zich aan de heuvelen van Abarim in de woestijn, die tegenover Moab is, tegen den opgang der zon. 12. Vandaar reisden zij, en legerden zich bij de beek Zered. 13. Vandaar reisden zij, en legerden zich aan deze zijde van de Arnon, welke in de woestijn is, uitgaande uit de landpalen der Amorieten; want de Arnon is de landpale van Moab, tusschen Moab en tusschen de Amorieten. 14. (Daarom wordt gezegd in het boek van de oorlogen des HEEREN: Tegen Waheb, in een wervelwind, en tegen de beken Arnon, 15. En den afloop der beken, die zich naar de gelegenheid van Ar wendt, en leent aan de landpale van Moab.) 16. En vandaar reisden zij naar Beër. Dit is de put, van welken de HEERE tot Mozes zeide: Verzamel het volk, zoo zal Ik hun water geven. 17. (Toen zong Israel dit lied: Spring op, gij put! zingt daarvan bij beurte! 18. Gij put, dien de vorsten gegraven hebben, dien de edelen des volks gedolven hebben, door den wetgever, met hunne staven.) En van de woestijn reisden zij naar Matanna; 19. En van Mattana tot Nahaliël; en van Nahaliël tot Bamoth; 20. En van Bamoth tot het dal, dat in het veld van Moab is, aan de hoogte van Pisga, en dat tegen de wildernis ziet.

Wij hebben hier een bericht van de onderscheidene tochten en pleisterplaatsen der kinderen Israels, totdat zij aan de vlakten van Moab kwamen, van welke zij eindelijk over de Jordaan Kanaän binnentrokken, zooals wij in het begin van het boek Jozua zullen lezen. De natuurlijke bewegingen gaan sneller, naarmate zij dichter bij haar middelpunt zijn. En nu *verreisden zij*, vers 10. Het zou goed zijn, indien wij aldus op onzen weg naar den hemel meer spoed maakten om hem af te leggen, om hoe meer nabij wij er komen, hoe meer ijverig en overvloedig te zijn in het werk des Heeren.

1) Naar de Eng. overz. en de kantt. op den Statenb.

Twee dingen inzonderheid zijn in het korte bericht van deze tochten opmerkelijk:

1. De groote voorspoed, waarmede God Zijn volk zegende bij de beken van Arnon, vers 13—15. Zij hadden nu het land van Edom, dat zij niet mochten aanvallen, ja zelfs niet mochten verontrusten of lastig vallen, Deut. 2 : 4, 5, omgetrokken, en waren aan de grenzen van Moab gekomen. Het is gelukkig, dat er meer dan één weg is naar Kanaän. De vijanden van Gods volk kunnen hun tocht daarheen vertragen, maar kunnen hun ingaan tot de beloofde rust niet beletten. Er wordt zorg gedragen om ons te doen weten, dat de Israelieten op hun tocht stipt en nauwkeurig de orders hebben opgevolgd, die God hun gegeven had, om geen vijandelijkheden te plegen tegen de Moabieten, Deut. 2 : 9, omdat zij de nakomelingen waren van den rechtvaardigen Lot, weshalve zij zich aan deze zijde van de Arnon legerden, vers 13, de zijde, die nu in het bezit was van de Amorieten, een der verbannen volken, hoewel zij vroeger aan Moab had behoord, zooals hier blijkt, vers 26, 27. Deze hun zorg om geen geweld te plegen jegens de Moabieten wordt lang daarna aangevoerd door Jeftha in zijn protest tegen de Ammonieten, Richt. 11 : 15 en verv., en als een getuigenis tegen hen gekeerd. Welke krijgsbedrijven zij verrichtten, nu zij aan die rivier Arnon gelegerd waren, wordt ons niet in bijzonderheden medegedeeld, maar wij worden verwezen naar *het boek der oorlogen des Heeren*, het boek wellicht, dat begonnen was met de geschiedenis van den oorlog met de Amalekieten, Exod. 17 : 14. *Schrijft het* (zeide God) *ter gedachtenis in een boek*, waarbij nog andere veldslagen, door de Israelieten geleverd, gevoegd werden, en onder dezen hunne krijgsbedrijven bij de rivier Arnon, te Waheb in Supha, zooals de kantteekening op de Engelsche Bijbelvertaling het heeft, en aan andere plaatsen bij deze rivier. Of, *er zal gezegd worden* (zooals sommigen den tekst hier lezen) in de gedachtenis *van de oorlogen des Heeren, wat Hij gedaan heeft aan de Roode Zee*, toen Hij Israel heeft uitgevoerd uit Egypte, en wat Hij gedaan heeft *aan de beken van Arnon* even voordat Hij hen in Kanaän bracht. Bij de herdenkIng van Gods gunsten jegens ons is het goed er de reeks van na te gaan, en te zien hoe Gods goedheid en genade ons voortdurend hebben gevolgd, van de Roode Zee aan tot aan de beken van Arnon. In ieder tijdperk van ons leven, ja bij iederen stap die wij doen, moeten wij opmerken wat God voor ons gedaan heeft; wat Hij toen en toen, en in zulk en zulk een plaats voor ons gedaan heeft moet duidelijk en onderscheidenlijk herdacht worden.

2. De wonderbare voorziening van water, waarmede God Zijn volk gezegend heeft te Beër, vers 16. In vers 10 wordt gezegd: zij legerden zich te *Oboth*, dat *flesschen* beteekent, aldus genoemd, omdat zij daar hunne flesschen met water vulden, om voor eenigen tijd voorraad te hebben; maar wij kunnen onderstellen, dat het toen met hen was zooals met Hagar, Gen. 21 : 15. *Het water uit de flesch was uit*, maar wij bevinden niet dat zij murmureerden, en daarom heeft God in Zijne ontferming over hen, hen tot een waterput gebracht, om hen aan te moedigen om in ootmoed en kalmte op Hem te vertrouwen, en te gelooven dat Hij genadiglijk kennis zal nemen van hunne behoeften, al klagen zij er ook niet over. In deze wereld legeren wij ons op zijn best te *Oboth*, waar onze vertroostingen in weinige en bekrompen vaten liggen besloten; als wij in den hemel komen, dan gaan wij naar Beër, de bron des levens, de fontein van levende wateren. Totnutoe hebben wij gezien dat als zij van water werden voorzien, zij er in onrechtvaardig misnoegen om gevraagd hadden, en dat God het hun in rechtvaardig misnoegen had gegeven; maar hier bevinden wij: *a.* Dat God het hun heeft gegeven in liefde, vers 16. *Verzamel het volk*, om getuige te zijn van het wonder en deelgenooten te zijn in de gunst, *zoo zal Ik hun water geven.* Eer zij vroegen, heeft God gegeven, en is Hij hun voorgekomen met de zegeningen Zijner goedheid. *b.* Dat zij het met vreugde en dankbaarheid hebben ontvangen, waardoor de zegen dubbel lieflijk voor hen werd, vers 17. Toen zongen zij ter eere Gods en ter bemoediging van elkander dit lied: *Spring op, gij put.* Aldus bidden zij dat de bron zal ontspringen, want beloofde zegeningen moeten tot ons komen door gebed. Zij verheugen zich er over, dat hij opspringt, en begroeten dit met blij gejuich; wij moeten *met vreugde water scheppen uit de fonteinen des heils*, Jes. 12 : 3. Gelijk de koperen slang een type was van Christus, die verhoogd werd ter onzer genezing, zoo is deze put, of bron, een type van den Heiligen Geest, die uitgestort is ter onzer vertroosting, en uit wien *stroomen des levenden waters vloeien*, Joh. 7 : 38. Ontspringt deze bron in onze ziel? Dan moeten wij daarvan zingen, er ons de vertroosting van toeëigenen en Gode de eer er van geven; wek deze gave op, zing er van. *Spring op, gij put, gij fontein der hoven*, om mijne ziel te bewateren, Hoogl. 4 : 15; pleit op de belofte, die wellicht zinspeelt op deze geschiedenis: *Ik zal de woestijn tot een waterpoel zetten, en het dorre land to watertochten*, Jer. 41 : 17, 18. *c.* Dat, terwijl *tevoren* de gedachtenis aan het wonder vereeuwigd werd in de namen, welke aan de plaatsen gegeven werden, en des volks twisten en murmureereren beteekenden, het wonder *nu* vereeuwigd werd in een loflied, waarin de herinnering bewaard werd aan de wijze, waarop het gedaan werd, vers 18. *Gij put, dien de vorsten gegraven hebben*, de zeventig oudsten waarschijnlijk, *door den wetgever*, of op aanwijzing van den wetgever, dat is Mozes, onder God, *met hunne staven;* dat is: met hunne staven maakten zij kuilen in den lossen, zandigen grond, en God heeft in de kuilen, die zij gemaakt hebben, het water wonderdadig doen opspringen. Zoo hebben lang daarna de vrome Israelieten, *gaande door het dal van Baca*, een dorre en dorstige plaats, putten gemaakt, en God heeft door regen van den hemel die poelen gevuld, Psalm 84 : 7.

Merk op: *Ten eerste.* God beloofde hun water te geven, maar zij moeten den grond

openen, om er doortocht aan te geven en het te ontvangen. Gods gunsten moeten verwacht worden in het gebruik van de middelen, die onder ons bereik zijn, maar toch is de uitnemendheid der kracht Godes. *Ten tweede.* De edelen van Israel waren ijverig om hunne handen aan dit werk te slaan, en gebruikten hunne staven, waarschijnlijk die welke de teekenen waren van hunne eer en macht ten dienste van het publiek, en hiervan wordt ter hunner eere melding gemaakt. En wij kunnen onderstellen, dat het gestrekt heeft om hen zeer te bevestigen in hun ambt, en dat het een groote troost was voor het volk, dat zij door de Goddelijke macht gebruikt werden als werktuigen voor deze wonderbare voorziening van water. Hieruit bleek dat de geest van Mozes, die weldra moest sterven, eenigermate op de edelen van Israel heeft gerust. Mozes heeft niet zelf den grond geslagen, zooals hij vroeger de rots geslagen heeft, maar hij gaf hun de aanwijzing om het te doen, opdat hunne staven in de eer zouden deelen van zijn staf, en opdat zij de troostrijke hoop zouden koesteren, dat, als hij hen ging verlaten, God hun niet zou verlaten, maar dat ook zij in hun tijd en geslacht tot een zegen zullen zijn, en Gods tegenwoordigheid onder hen zouden kunnen verwachten, zoolang zij handelden onder de leiding van den wetgever. Want troost kan alleen verwacht worden in den weg des plichts, en zoo wij Goddelijke blijdschap willen smaken, dan moeten wij zorgvuldig de Goddelijke leiding volgen.

21. Toen zond Israel boden tot Sihon, den koning der Amorieten, zeggende: 22. Laat mij door uw land trekken. Wij zullen niet afwijken in de akkers, noch in de wijngaarden; wij zullen het water der putten niet drinken; wij zullen op den koninklijken weg gaan, totdat wij uw landpale doorgetogen zijn. 23. Doch Sihon liet Israel niet toe, door zijn landpale door te trekken; maar Sihon vergaderde al zijn volk, en hij ging uit, Israel tegemoet, naar de woestijn, en hij kwam te Jahza, en streed tegen Israel; 24. Maar Israel sloeg hem met de scherpte des zwaards, en nam zijn land in erfelijke bezitting, van de Arnon af tot de Jabbok toe, tot aan de kinderen Ammons; want de landpale der kinderen Ammons was vast. 25. Alzoo nam Israel al deze steden in; en Israel woonde in al de steden der Amorieten, te Hesbon, en in al haar onderhoorige plaatsen. 26. Want Hesbon was de stad van Sihon, den koning der Amorieten; en hij had gestreden tegen den vorigen koning der Moabieten, en hij had al zijn land uit zijne hand genomen, tot aan de Arnon. 27. Daarom zeggen zij, de spreekwoorden gebruiken: Komt tot Hesbon; men bouwe en bevestige de stad van Sihon! 28. Want er is een vuur uitgegaan uit Hesbon, een vlam uit de stad van Sihon; zij heeft verteerd Ar der Moabieten, en de heeren der hoogte van de Arnon. 29. Wee u, Moab! Gij volk Kamoz zijt verloren! hij heeft zijne zonen, die ontliepen, en zijne dochters in de gevangenis geleverd aan Sihon, den koning der Amorieten. 30. En wij hebben hen nedergeveld! Hesbon is verloren tot Dibon toe; en wij hebben hen verwoest tot Nofat toe, welke tot Medeba toe reikt. 31. Alzoo woonde Israel in het land van den Amoriet. 32. Daarna zond Mozes om Jaezer te verspieden; en zij namen haar onderhoorige plaatsen in; en hij dreef de Amorieten, die er waren, uit de bezitting. 33. Toen wendden zij zich en trokken op den weg van Basan, en Og, de koning van Basan, ging uit hun tegemoet, hij en al zijn volk, tot den strijd, in Edreï. 34. De HEERE nu zeide tot Mozes: Vrees hem niet, want Ik heb hem in uwe hand gegeven, en al zijn volk, ook zijn land; en gij zult hem doen, gelijk als gij Sihon, den koning der Amorieten, die te Hesbon woonde, gedaan hebt. 35. En zij sloegen hem, en zijne zonen, en al zijn volk, alzoo dat hem niemand overbleef; en zij namen zijn land in erfelijke bezitting.

Wij hebben hier een bericht van de overwinningen, behaald door Israel over Sihon en Og, welke overwinningen onderscheidenlijk beschouwd moeten worden, niet alleen omdat zij onderscheidenlijk verhaald zijn, maar omdat zij lang daarna in de gedachtenis er van onderscheidenlijk tot Gods lof werden bezongen als voorbeelden van Gods eeuwige goedertierenheid. Hij heeft heerlijke koningen gedood; *Sihon, den Amoritischen koning, want Zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid; en Og, den koning van Basan, want Zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid,* Psalm 136 : 19, 20.

I. Israel zond een vreedzame boodschap aan Sihon, koning der Amorieten, vers 21, maar ontving een niet vreedzaam antwoord, een nog ongunstiger antwoord dan dat der Edomieten op een gelijke boodschap, Hoofdst. 20 : 18, 20. Want de Edomieten weigerden hun slechts den doortocht en wilden zich tegen hen verdedigen zoo zij hun land wilden binnentrekken; maar Sihon trok uit met zijne strijdmacht *tegen Israel in de woestijn,* buiten zijn landpale, zonder dat hem daartoe reden of aanleiding gegeven was, vers 23, en zoo ging hij uit op zijn verderf. Jeftha geeft te kennen dat hij door zijn staatkunde hiertoe geleid werd, Richt. 11 : 20. *Sihon betrouwde Israel niet door zijn landpale door te trekken;* maar zijn staatkunde bedroog hem, want Mozes zegt: *De Heere verhardde zijn geest en verstokte zijn hart, opdat Hij hem in de hand van Israel gave,* Deut. 2 : 30. De vijanden van Gods kerk zijn dikwijls verdwaasd juist in die raadslagen, die zij zoo wijs achten. Sihons leger werd verslagen, en geheel zijn land kwam in het bezit van Israel, vers 24, 25. Deze inbezitneming is:

1. Tegen de Amorieten zelven gerechtvaardigd, want zij waren de aanvallers, en hebben Israel ten strijde gedaagd; en toch zou dit

wellicht niet voldoende geweest zijn om Israel recht te geven op hun land; maar God zelf, de Koning der volken, de Heer der gansche aarde, had het hun geschonken. De Amorieten waren een van de volken, die uitgeroeid moesten worden, en wier land God aan Abraham en zijn zaad beloofd had, welke belofte vervuld zal worden als de ongerechtigheid der Amorieten volkomen zal zijn geworden, Gen. 15 : 16. Jeftha wijst op deze schenking als op hun recht, Richt. 11 : 23, 24. De overwinning, die God hun gaf over de Amorieten, stelde hen in het bezit van hun land, en krachtens de belofte, gedaan aan hunne vaderen, hadden zij er recht op, en behielden zij dus bezit er van.

2. Tegen de Moabieten, die vroeger de eigenaren waren van dit land, indien zij het ooit mochten opeischen, en er op zouden pleiten dat God zelf bepaald had, dat *geen erfenis van hun land aan Israel gegeven zou worden*, Deut. 2 : 9. Mozes voorziet hier het nageslacht van een wederantwoord op hun pleiten, en Jeftha maakt er tweehonderd zestig jaren later gebruik van, toen Israels recht op dit land betwist werd.

A. De rechtvaardiging bestaat hierin, dat dit land wel aan de Moabieten had behoord, maar dat de Amorieten het hun eenigen tijd tevoren hadden ontnomen, en er nu in het rustig bezit van waren, vers 26. De Israelieten hebben het niet aan de Moabieten ontnomen, dezen hadden het tevoren verloren aan de Amorieten, en zij waren genoodzaakt hunne aanspraken er op op te geven. Toen Israel het nu op de Amorieten had veroverd, waren zij niet onder de verplichting om het aan de Moabieten terug te geven, wier recht er op nu al lang verjaard was. Zie hier het onzekere van wereldlijke bezittingen, hoe dikwijls zij van eigenaar veranderen, en hoe spoedig wij er van beroofd kunnen zijn, zelfs als wij er ons in het zekerste bezit van wanen; *zij maken zich vleugelen.* Wij zullen dus wijs doen om ons te verzekeren van het goede deel, dat ons niet ontnomen kan worden. Zie ook de wijsheid der Goddelijke voorzienigheid, waardoor lang tevoren toebereidselen gemaakt zijn voor de vervulling van al de voornemens Gods op hun tijd. Dit land, bestemd zijnde voor Israel, komt het tevoren in de handen der Amorieten, die weinig denken dat zij het slechts als beheerders hebben, totdat Israel meerderjarig wordt, en dat zij het dan moeten overgeven. Wij begrijpen de groote middelen en doeleinden Gods niet, maar Gode zijn al Zijne werken bekend, zooals blijkt uit dit voorbeeld, dat Hij *de landpalen der volken gesteld heeft naar het getal der kinderen Israels*, Deut. 32 : 8. Al het land, dat Hij voor Zijn uitverkoren volk bestemd had, heeft Hij in het bezit gegeven van de gevloekte volken, die uitgedreven moesten worden.

B. Ten bewijze van hetgeen hij aanvoert verwijst hij naar de authentieke archieven van het land, want dat waren hunne spreekwoorden of liederen, uit een waarvan hij eenige plaatsen aanhaalt, vers 27—30, dat genoegzaam bewijst wat hier verklaard wordt, namelijk: *a.* Dat de plaatsen, die hier genoemd zijn, wel in het bezit der Moabieten geweest waren, maar door recht van verovering onder de heerschappij kwamen van Sihon, den koning der Amorieten. Hesbon is zijne stad geworden, en hij heeft er zoo ongestoord bezit van gekregen, dat zij voor hem gebouwd en bevestigd werd, vers 27. Evenzoo zijn het land van Dibon en Nofah onderworpen, en bij het koninkrijk der Amorieten ingelijfd, vers 38. *b.* Dat de Moabieten volstrekt buiten staat waren om het ooit weder in bezit te krijgen. Zelfs Ar der Moabieten, hoewel niet door Sihon genomen, maar nog altijd de hoofdstad van Moab, was toch zoo verzwakt door het verlies van die deelen des lands, dat zij niet instaat was een vijand hoofd te bieden, vers 28. De Moabieten waren verloren, en zelfs Kamos, hun God, had hen opgegeven, als niet instaat zijnde om hen uit de handen van Sihon te verlossen, vers 29. Uit dit alles blijkt, dat der Moabieten aanspraken op dit land voor altijd buitengesloten waren. Er kan nog een andere reden zijn voor de opneming van dit gedicht der Amorieten, namelijk om te toonen dat het triumfeeren der goddeloozen van korten duur is. Zij, die de Moabieten hadden overwonnen en over hen hadden gejuicht, zijn nu zelf overwonnen door Gods Israel, die over hen juichen. Het is zeer waarschijnlijk dat het dezelfde Sihon, koning der Amorieten, was, die dit land op de Moabieten had veroverd, die het nu aan de Israelieten verloor; want er is wel gezegd, dat het op een vorigen koning van Moab veroverd was, vers 26, maar niet door een vorigen koning der Amorieten; en dan toont het dat de gerechtigheid den menschen soms spoedig doet verliezen hetgeen zij door geweld verkregen hebben, en op welk onrechtmatig gewin zij zoo trotsch waren. *Zij zijn slechts een weinig tijds verheven.*

II. Og, de koning van Basan, inplaats van gewaarschuwd te zijn door het lot, dat zijne naburen getroffen heeft, om vrede te maken met Israel, wordt er door aangespoord om hun den krijg aan te doen, hetgeen evenzoo op zijn eigen verderf uitliep. Og was ook een Amoriet, en hij dacht misschien beter dan zijne naburen instaat te zijn om te krijgen tegen Israel en tegen hen te overmogen, vanwege zijn eigen reusachtige kracht en statuur, waarvan Mozes nota neemt, Deut. 3 : 11, waar hij een volledige bericht geeft van deze gebeurtenis. Merk hier op:

1. Dat de Amoriet den krijg begint, vers 33. Hij *ging uit hun* (Israel) *tegemoet, hij en al zijn volk, tot den strijd in Edreï.* Zijn land was zeer rijk en lieflijk. Basan was vermaard voor het beste hout, (getuigen de eikeboomen van Basan,) en het beste ras van vee, (getuigen de stieren en koeien van Basan;) en de lammeren en rammen van dat land waren beroemd, Deut. 32 : 14. Goddelooze menschen doen hun uiterste best om zich hunne bezittingen te verzekeren tegen de oordeelen Gods, maar tevergeefs, als hun dag komt moeten zij vallen.

2. Dat God belangstelt in de zaak, aan Israel zegt niet te vreezen voor deze dreigende macht, en hun een volkomen overwinning belooft. *„Ik heb hem in uwe hand gegeven*, vers

34; de zaak is reeds zoo goed als afgedaan, het land is geheel het uwe, treedt het binnen en neemt er bezit van. Reuzen zijn voor Gods macht slechts wormen.

3. Dat Israel meer dan overwinnaar is, niet alleen het leger des vijands verslaat, maar het land des vijands in bezit neemt, dat later een deel werd van het erfdeel van de twee en een halven stam, die zich aan deze zijde van de Jordaan hebben gevestigd. God gaf aan Israel dezen voorspoed terwijl Mozes nog met hen was, zoowel tot zijn eigen vertroosting, opdat hij het begin zou zien van het heerlijke werk, waarvan hij het einde niet zal beleven; als tot bemoediging van het volk in hun oorlog met Kanaän onder Jozua. Hoewel dit vergelijkender wijs voor hen slechts was als de dag van kleine dingen, was het toch een voorproef en onderpand van groote dingen.

HOOFDSTUK XXII.

In dit hoofdstuk begint de vermaarde geschiedenis van Balak en Bileam, hunne poging om Israel te vloeken, en hoe zij in die poging werden teleurgesteld. Aan Gods volk wordt lang daarna geboden te gedenken, wat Balak, de koning van Moab, beraadslaagde, en wat Bileam, de zoon van Beor, hem antwoordde, opdat zij de gerechtigheden des Heeren zouden kennen, Micha 6 : 5. In dit hoofdstuk hebben wij I. Balaks vrees voor Israel, en het plan, dat hij beraamde om hen vervloekt te krijgen, vers 1—4. II. Het gezantschap door hem gezonden tot Bileam, een waarzegger of toovenaar, om hem tot dat doel te laten komen, en de teleurstelling, die hij met dat eerste gezantschap ondervond, vers 5—14. III. Bileams komst na de tweede boodschap, die tot hem gezonden was, vers 15—21. IV. Den tegenstand, dien Bileam op weg ontmoette, vers 22—35. V. Het onderhoud, dat ten laatste plaatshad tusschen Balak en Bileam, vers 36—41.

Daarna reisden de kinderen van Israel, en legerden zich in de vlakke velden van Moab, aan deze zijde der Jordaan van Jericho. 2. Toen Balak, de zoon van Zippor, zag al wat Israel aan de Amorieten gedaan had, 3. Zoo vreesde Moab zeer voor het aangezicht dezes volks, want het was veel; en Moab was beangstigd voor het aangezicht van de kinderen Israels. 4. Derhalve zeide Moab tot de oudsten der Midianieten: Nu zal deze gemeente oplikken al wat rondom ons is, gelijk de os de groente des velds oplikt. Te dier tijd nu was Balak, de zoon van Zippor, koning der Moabieten. 5. Die zond boden aan Bileam, den zoon van Beor, te Pethor, hetwelk aan de rivier is, in het land der kinderen zijns volks, om hem te roepen, zeggende: Zie, er is een volk uit Egypte getogen; zie, het heeft het gezicht des lands bedekt, en het blijft liggen recht tegenover mij. 6. En nu, kom toch, vervloek mij dit volk, want het is machtiger dan ik; misschien zal ik het kunnen slaan, of zal het uit het land verdrijven; want ik weet dat, wien gij zegent, die zal gezegend zijn, en wien gij vervloekt, die zal vervloekt zijn. 7. Toen gingen de oudsten der Moabieten, en de oudsten der Midianieten, en hadden den loon der waarzegging in hunne hand; alzoo kwamen zij tot Bileam, en spraken tot hem de woorden van Balak. 8. Hij dan zeide tot hen: Vernacht hier dezen nacht, zoo zal ik ulieden een antwoord wederbrengen, gelijk als de HEERE tot mij zal gesproken hebben. Toen bleven de vorsten der Moabieten bij Bileam. 9. En God kwam tot Bileam en zeide: Wie zijn die mannen, die bij u zijn? 10. Toen zeide Bileam tot God: Balak, de zoon van Zippor, de koning der Moabieten, heeft hen tot mij gezonden, zeggende: 11. Zie, er is een volk uit Egypte getogen, en het heeft het gezicht des lands bedekt; kom nu, vervloek het mij; misschien zal ik tegen hetzelve kunnen strijden, of het uitdrijven. 12. Toen zeide God tot Bileam: Gij zult met hen niet trekken; gij zult dat volk niet vloeken, want het is gezegend. 13. Toen stond Bileam des morgens op en zeide tot de vorsten van Balak: Gaat naar uw land, want de HEERE weigert mij toe te laten met ulieden te gaan. 14. Zoo stonden dan de vorsten der Moabieten op, en kwamen tot Balak, en zij zeiden: Bileam heeft geweigerd met ons te gaan.

De kinderen Israels hebben nu eindelijk hunne omwandelingen in de woestijn volbracht, waaruit zij opgetogen zijn, Hoofdst. 21 : 18, en zijn nu gelegerd in de vlakke velden van Moab, nabij de Jordaan, waar zij bleven totdat zij na den dood van Mozes onder aanvoering van Jozua deze rivier overgetrokken zijn. Nu hebben wij hier:

I. Den angst, waarin de Moabieten verkeerden op de nadering van Israel, vers 2—4. Zij behoefden geen kwaad van hen te vreezen, als zij wisten (en waarschijnlijk heeft Mozes het hun doen weten) welke orders God aan Israel had gegeven, namelijk om niet tegen de Moabieten te strijden, noch hun eenigerlei vijandschap te betoonen, Deut. 2 : 9. Maar zoo zij hier al kennis van droegen, vreesden zij toch dat dit slechts geveinsd was om hen in slaap te wiegen, ten einde hen dan des te gemakkelijker te kunnen tenonder brengen. In weerwil van de oude vriendschap tusschen Abraham en Lot, besloten de Moabieten Israel ten verderve te brengen, zoo zij konden, en daarom nemen zij voor waar aan, zonder den minsten grond voor hun vermoeden te hebben, dat Israel besloten had hen te verderven. Zoo is het de gewoonte van hen, die kwaad beramen, voor te geven dat kwaad beraamd wordt tegen hen, en hunne vrees zonder grond moet dan tot dekmantel dienen voor hunne kwaadwilligheid zonder oorzaak. Zij hooren van de overwinningen, behaald op de Amorieten, vers 2, en denken nu dat hun eigen huis in gevaar is, als dat van hun nabuur in brand staat. Zij letten op hunne menigte, vers 3. *Maob vreesde voor het aangezicht dezes volks, want het was veel*, en daaruit maken zij op hoe gemakkelijk zij hun land konden veroveren, indien er niet terstond krachtige maatregelen werden genomen, om hen in hun zegevierenden loop te stuiten. Zij zullen

ons oplikken, of ons verslinden, *al wat rondom ons is*, even snel en onweerstaanbaar *als de os het groen des velds oplikt*, vers 4, en daarmede erkennende, dat zij tegen zoo geducht een vijand niet opgewassen zijn. Daarom waren zij zeer bevreesd en in grooten angst; aldus zijn de goddeloozen *vervaard geworden, waar geene vervaardheid is*, Psalm 53 : 6. Deze vrees deelden zij mede aan hunne naburen, de oudsten van Midian, opdat zij tezamen maatregelen zouden beramen voor hun wederzijdsche veiligheid, want, zoo het koninkrijk van Moab valt, zal de republiek van Midian niet lang in stand blijven. Als de Moabieten gewild hadden, dan hadden zij hun voordeel kunnen doen met Israels voorspoed tegen de Amorieten; zij hadden reden om zich te verblijden, en God en Israel te danken, dat zij verlost waren van de dreigende macht van Sihon, den koning der Amorieten, die reeds een deel van hun land had weggenomen, en zeer waarschijnlijk ook het overige zou vermeesterd hebben. Zij hadden ook wel reden naar Israels vriendschap te dingen, en hun te hulp te komen; maar den Godsdienst van hun stamvader, Lot, verlaten hebbende en verzonken zijnde in de afgoderij, haatten zij het volk van den God Abrahams, en zijn zij rechtvaardiglijk verdwaasd geworden in hunne beraadslagingen en overgegeven aan benauwdheid en ellende.

II. Het plan, beraamd door den koning van Moab, om het volk van Israel vervloekt te krijgen, dat is: God tegen hen te doen zijn, die, zooals zij bespeurden, totnutoe voor hen had gestreden. Hij betrouwde meer op zijne kunstenarijen dan op zijne wapenen, en had het idee, dat, zoo hij den een of anderen profeet kon krijgen, om door zijn krachtige toovermiddelen kwaad over hen in te roepen, en over hemzelven en zijne krijgsmacht een zegen uit te spreken, hij, hoewel anders te zwak zijnde, dan wel instaat zou zijn hun het hoofd te bieden. Dit denkbeeld ontstond:

1. Uit de overblijfselen van den een of anderen Godsdienst, want hiermede wordt afhankelijkheid erkend van sommige onzichtbare, souvereine machten, die de zaken der menschen beheerschen en ze bepalen, en de verplichting, waaronder wij zijn, om ons tot die machten te wenden, ze in te roepen.

2. Uit het verderf van den waren Godsdienst; want indien de Midianieten en Moabieten niet ellendig ontaard waren en afgeweken van het geloof en de aanbidding hunner vrome voorvaderen, Abraham en Lot, dan zouden zij het niet mogelijk hebben kunnen denken, om met hunne vervloekingen eenigerlei kwaad te kunnen doen aan een volk, hetwelk nog alleen den dienst van den waren God bleef aankleven, van wiens dienst zij zelven waren afgekeerd.

III. Zijn aanzoek bij Bileam, den zoon van Beor, een vermaard waarzegger, om Israel te komen vervloeken. Deze Bileam woonde op een grooten afstand, in het land, vanwaar Abraham gekomen was, en waar Laban heeft gewoond; maar hoewel er waarschijnlijk dichter bij velen waren, die aanspraak maakten op waarzeggerij, was er toch niemand, die vanwege zijn succes er zich zulk een naam in had gemaakt als Bileam; en Balak wil den besten gebruiken, dien hij krijgen kan, al moet hij hem dan ook van zeer verre laten komen, zoozeer heeft hij zijn hart gesteld op dit plan. Om hem te krijgen:

1. Maakt hij hem tot zijn vriend, doet hij zijn beklag bij hem, als zijn vertrouweling over het gevaar, waarin hij verkeert vanwege de talrijkheid en de nabijheid van het leger Israels, vers 5; *het heeft het gezicht des lands bedekt, en het blijft liggen recht tegenover mij.*

2. Hij maakt hem eigenlijk tot zijn god door de groote kracht en macht, die hij toeschrijft aan zijn woord: *wien gij zegent, zal gezegend zijn, en wien gij vervloekt, die zal vervloekt zijn*, vers 6. Bisschop Patrick is geneigd om met veel Joodsche schrijvers te denken, dat Bileam een groot profeet is geweest, die wegens het uitkomen van zijne voorzeggingen en de verhooring zijner gebeden, beide voor goed en voor kwaad, terecht beschouwd werd als een man, die grooten invloed had bij God; maar dat hij trotsch en geldgierig geworden was, en dat daarom God van hem was geweken, en dat hij om zijn afnemende reputatie nog op te houden, zich aan duivelskunstenarijen had gewijd. Hij wordt *een profeet* genoemd, 2 Petrus 2 : 16, omdat hij dit eenmaal geweest is; of misschien heeft hij reeds van het begin zijne vermaardheid verworven door tooverkunsten, zooals Simon de toovenaar, die het volk zoozeer betooverd had, dat zij hem *de groote kracht Gods* noemden, Hand. 8 : 10. Vervloekingen, door Gods profeten in den naam des Heeren uitgesproken, hebben een wonderbaarlijke uitwerking, zooals die van Noach, Gen. 9 : 25; die van Elisa, 2 Kon. 2 : 24; maar *een vloek, die zonder oorzaak is, zal niet komen*, Spr. 26 : 2, niet meer dan die van Goliath gekomen is, toen *hij David vloekte bij zijne goden*, 1 Sam. 17 : 43. Laat ons begeeren de gebeden van Gods dienaren *voor* ons te hebben, en vreezen ze *tegen* ons te hebben, want er wordt grootelijks acht op geslagen door Hem, die in waarheid zegent, en in waarheid vloekt. Maar Balak kan toch op deze vleiende plichtplegingen niet betrouwen als alleen voldoende om bij Bileam te overmogen; de voornaamste drijfveer moet nog komen, vers 7; *zij hadden het loon der waarzeggingen in hunne hand, het loon der ongerechtigheid, dat hij liefgehad heeft*, 2 Petr. 2 : 15.

IV. Het bedwang, dat God Bileam heeft opgelegd, hem verbiedende Israel te vloeken. Het is zeer waarschijnlijk dat Bileam, een weetgierig en nieuwsgierig man zijnde, geen vreemdeling was voor Israels zaak en hoedanigheid, en gehoord had dat God in waarheid met hen was, zoodat hij den boden terstond het antwoord had moeten geven, dat hij nooit een volk zou vloeken, dat God gezegend heeft; maar hij laat de boden bij zich vernachten, om zich in dien nacht te beraden over hetgeen hij doen zou, en instructies van God te ontvangen, vers 8. Als wij met verzoeking in bespreking treden, dan loopen wij groot gevaar van er door overwonnen te worden. In den nacht komt God tot hem, waarschijnlijk in een droom, en

vraagt hem wat die vreemdelingen bij hem komen doen; Hij weet het, maar Hij wil het van hem weten. Bileam zegt Hem met welke boodschap zij gekomen zijn, vers 9—11; en nu gebiedt God hem om niet met hen te gaan, noch het te wagen om dat gezegende volk te vloeken, vers 12. Zoo heeft het God somwijlen behaagd om ter bewaring van Zijn volk, tot slechte menschen te spreken, zooals tot Abimelech, Gen. 20 : 3, en tot Laban, Gen. 31 : 24. En wij lezen van sommigen, die werkers der ongerechtigheid zijn geweest, en toch in Christus' naam hebben geprofeteerd, en veel wonderen hebben gedaan. Aan Bileam wordt gelast niet slechts om niet tot Balak te gaan, maar ook om het niet te beproeven dit volk te vloeken, hetgeen hij gepoogd kon hebben op een afstand te doen, en de reden voor dit verbod wordt gegeven: *want het is gezegend.* Dit was een deel van den zegen van Abraham, Gen. 12 : 3: *Ik zal vervloeken, die u vervloekt;* zoodat een poging om hen te vloeken niet slechts vruchteloos, maar gevaarlijk zou zijn. Israel had God dikwijls getergd in de woestijn, maar toch wil Hij hun vijanden niet toelaten hen te vloeken, want *Hij vergeldt hun niet naar hunne ongerechtigheden.* De zaligheid van hen, wier zonden bedekt zijn, is hun deel, Rom. 4 : 6, 7.

V. De terugkeer der boden zonder Bileam.

1. Bileam geeft niet getrouwelijk Gods antwoord aan de boden weder, vers 13. Hij zegt hun slechts: *De Heere weigert mij toe te laten met ulieden te gaan.* Hij zeide hun niet wat hij hun had behooren te zeggen, namelijk dat Israel een gezegend volk was, en volstrekt niet vervloekt mag worden, want dan zou het plan teniet zijn gedaan, en de verzoeking niet zijn herhaald; maar inderdaad verzoekt hij hun van zijnentwege aan Balak te zeggen, dat hij zijn onderdanige dienaar is, zijn plan zeer toejuicht, en hem zeer gaarne ter wille geweest zou zijn, maar dat hij in waarheid het karakter heeft van een profeet, en zonder verlof van God niet moet heengaan, welk verlof hij niet gekregen heeft, en daarom moet hij voor het oogenblik voor verontschuldigd gehouden worden. Diegenen zijn een goed doelwit voor de pijlen van Satans verzoekingen, die op verkleinende wijze van Gods verboden spreken, alsof zij niets meer waren dan een weigering van verlof, en alsof *tegen Gods wet in te gaan* alleen maar was *een gaan zonder Zijn verlof.*

2. De boden brengen Bileams antwoord ook niet getrouwelijk over aan Balak; zij berichten hem niets anders dan: *Bileam heeft geweigerd met ons te gaan,* vers 14; te kennen gevende, dat hij slechts nog meer aangezocht wilde worden, en hoogere aanbiedingen wilde ontvangen; maar zij willen niet, dat Balak te weten zou komen, dat God Zijne afkeuring van de zaak heeft te kennen gegeven. Zoo worden de grooten der aarde ellendig misleid door de vleierijen van hen, die hen omringen, die alles doen wat zij kunnen om te beletten, dat zij hun eigen dwaasheden en gebreken zien.

15. Doch Balak voer nog voort vorsten te zenden, meer en eerlijker dan die waren; 16. Die tot Bileam kwamen, en hem zeiden: Alzoo zegt Balak, de zoon van Zippor: Laat u toch niet beletten tot mij te komen! 17. Want ik zal u zeer hoog vereeren, en al wat gij tot mij zeggen zult, dat zal ik doen; zoo kom toch, vervloek mij dit volk! 18. Toen antwoordde Bileam, en zeide tot de dienaren van Balak: Wanneer Balak mij zijn huis vol zilver en goud gave, zoo vermocht ik niet het bevel des HEEREN mijns Gods te overtreden, om te doen klein of groot. 19. En nu, blijft gijlieden toch ook hier dezen nacht, opdat ik wete, wat de HEERE tot mij verder spreken zal. 20. God nu kwam tot Bileam des nachts, en zeide tot hem: Dewijl die mannen gekomen zijn, om u te roepen, sta op, ga met hen; en nochtans zult gij dat doen, hetwelk Ik tot u spreken zal. 21. Toen stond Bileam des morgens op, en zadelde zijne ezelin, en hij trok heen met de vorsten van Moab.

Wij hebben hier een tweede gezantschap tot Bileam gezonden, om hem te halen teneinde Israel te vervloeken. Het zou goed voor ons zijn indien wij even vurig en standvastig waren in het streven om een goed werk te doen, niettegenstaande teleurstellingen, als Balak was om zijn boos opzet te volvoeren. De vijanden der kerk zijn rusteloos en onvermoeid in hunne pogingen om haar te verderven, maar die in den hemel zit lacht en bespot hen. Let op:

I. De verzoeking, die Balak aan Bileam voorhield; hij wist dien aanval krachtiger te maken dan de vorige. Zeer waarschijnlijk heeft hij aan deze boden dubbel geld medegegeven, maar bovendien verzoekt hij hem nog met eerbewijzingen, een lokaas niet slechts voor zijn hebzucht, maar voor zijn hoogmoed en zijn eerzucht. Hoe vuriglijk behooren wij God dagelijks te bidden deze twee leden van den ouden mensch in ons te dooden! Zij, die met heilige minachting op wereldlijken rijkdom en bevordering kunnen zien, zullen niet, evenals de meeste menschen, het zoo heel moeilijk vinden om een goede conscientie te bewaren. Zie hoe listig Balak het bij hem aanlegt met zijne verzoeking.

1. De boden, die hij zond, waren *meer en eerlijker,* dat is: aanzienlijker, vers 15. Hij zond tot dezen waarzegger met even veel achting en eerbied voor zijne hoedanigheid, alsof hij een regeerend vorst was, vreezende wellicht dat Bileam zich geminacht vond vanwege het kleine personeel en de geringe hoedanigheid van het vorige gezantschap.

2. Het verzoek was zeer dringend; deze machtige vorst richt een nederige bede tot hem: „*Laat u toch niet beletten tot mij te komen,* vers 16, neen, niet door God of uw geweten of door eenigerlei vrees voor zonde en schande."

3. De aanbiedingen waren zeer hoog. *Ik zal u zeer hoog vereeren* onder de vorsten van Moab; ja meer, hij geeft hem *carte blanche,* waarop hij zelf zijne voorwaarden kan schrijven, *al wat gij tot mij zeggen zult, dat zal ik doen,* dat is: „al wat gij begeert, zal ik u geven,

en al wat gij beveelt, zal ik nakomen, uw woord zal mij wet wezen", vers 17. Zoo zullen zondaars voor geen moeite terugdeinzen, geen kosten ontzien, en zich tot het laagste nederbuigen, om hetzij hunne zucht tot weelde te voldoen of aan hunne boosaardigheid den vrijen teugel te kunnen vieren. En zullen wij dan aarzelen om ons aan de wetten der deugd te onderwerpen? Dat zij verre!

II. Bileams schijnbaar weerstaan van, maar in werkelijkheid toegeven aan deze verzoeking. Wij kunnen hier in Bileam eene worsteling opmerken tusschen zijne overtuiging en zijn bederf.

1. Zijne overtuiging gebood hem om zich te houden aan het gebod van God, en hij sprak de taal dier overtuiging, vers 18. En niemand kon betere woorden spreken: *Wanneer Balak mij zijn huis vol zilver en goud gave*, en dat is meer dan hij kan geven, of ik kan vragen, *zoo vermocht ik niet het bevel des Heeren mijns Gods te overtreden*". Zie met hoeveel eerbied hij spreekt van God, Hij is: *Jehovah, mijn God.* Velen noemen God den hunne, die de Zijnen niet zijn, niet *in waarheid* de Zijnen zijn, omdat zij de Zijnen niet *alleen* zijn; zij *zweren bij den Heere en zweren bij Malkam.* Zie met hoeveel eerbied hij spreekt van het woord van God, als een, die besloten is, er zich aan te houden, en er in niets van af te wijken, en met hoeveel geringachting van den rijkdom dezer wereld, alsof goud en zilver hem als niets waren in vergelijking met de gunst van God; en toch terzelfder tijd wist Hij, die de harten doorgrondt, dat hij het loon der ongerechtigheid liefhad. Het is voor slechte menschen gemakkelijk om zeer goede woorden te spreken, en met hun mond een groot vertoon van vroomheid te maken. Men kan de menschen niet beoordeelen naar hunne woorden, God kent het hart.

2. Terzelfder tijd heeft zijn bederf hem sterk geneigd om tegen het gebod in te gaan. Hij scheen de verzoeking af te wijzen, vers 18. Maar in die afwijzing heeft hij toch geen afschuw er van te kennen gegeven, zooals Christus gedaan heeft, toen Hem de koninkrijken der wereld werden aangeboden: *Ga weg Satan*, en zooals Petrus gedaan heeft, toen Simon de toovenaar hem geld bood: *Uw geld zij met u ten verderve.* Maar het blijkt uit vers 19 dat hij een sterke neiging had om het aanbod aan te nemen, want hij wilde nog wachten om te weten wat de Heere verder tot hem spreken zal, hopende dat God van zin of gevoelen veranderd zou zijn en hem zou toelaten te gaan. Hiermede heeft Hij goddeloslijk een blaam geworpen op God Almachtig, alsof Hij van zin kon veranderen, zoodat Hij nu ten laatste zou toelaten hen te vloeken, die Hijzelf gezegend had genoemd, en alsof Hij er toe gebracht zou willen worden om datgene te veroorloven, wat Hij reeds verklaard had slecht te zijn. Gewis, hij *meende dat God ten eenenmale was zooals hij.* Hem was alreeds gezegd wat Gods wil was, waarin hij had moeten berusten, en niet wenschen om nog eens gehoor te verkrijgen voor de zaak, die zoo duidelijk beslist was. Het is een groote beleediging van God, en een stellig blijk van de heerschappij van het bederf in het hart verlof te vragen om te mogen zondigen.

III. Het verlof, dat God hem gaf, om te gaan, vers 20. God kwam tot hem, waarschijnlijk door een engel, en zeide hem dat hij, zoo hij wilde, met de boden gaan mocht. Aldus *heeft Hij hem overgegeven in het goeddunken zijns harten.* „Daar gij zooveel lust hebt om te gaan, zoo ga, maar weet, *dat de eer uwe niet zal wezen op dezen weg*, want, hoewel gij verlof hebt om te gaan, zult gij toch niet, gelijk gij hoopt, verlof hebben om te vervloeken, want *gij zult datgene doen, wat Ik tot u spreken zal.* God houdt de boozen aan een keten; *tot hiertoe zullen zij* onder Zijne toelating *komen, maar niet verder* dan Hij het hun toelaat. Zoo zal *de grimmigheid des menschen Hem loffelijk maken*, maar terzelfdertijd zal Hij *het overblijfsel der grimmigheden opbinden.* Het was in toorn, dat God tot Bileam zeide: „Ga met hen", en wij hebben reden te denken, dat Bileam zelf het zoo begrepen heeft, want wij bevinden niet dat Bileam pleit op Zijn verlof toen God hem bestrafte voor zijn gaan. Gelijk God somtijds de gebeden van Zijn volk in liefde afwijst, zoo geeft Hij somtijds in toorn de begeerten der goddeloozen.

IV. Zijn heengaan op deze reis, vers 21. God gaf hem verlof om te gaan *indien de mannen hem riepen*, [1]) maar hij wilde die reis zoo gaarne ondernemen, dat wij niet bevinden dat hij wachtte, totdat zij hem riepen, maar hijzelf *stond des morgens op*, maakte alles zoo spoedig mogelijk gereed, en *trok heen met de vorsten Moabs*, die er zeer trotsch op waren hun doel te hebben bereikt. De apostel beschrijft Bileams zonde als daarin te bestaan, dat hij zich om loon gretig in dwaling gestort heeft. Geldgierigheid is de wortel van alle kwaad.

22. Doch de toorn van God werd ontstoken, omdat hij heentoog; en de engel des HEEREN stelde zich in den weg, hem tot een tegenpartij; hij nu reed op zijne ezelin, en twee zijner jongeren waren bij hem. 23. De ezelin nu zag den engel des HEEREN staande in den weg, met zijn uitgetrokken zwaard in zijne hand; daarom week de ezelin uit den weg, en ging in het veld. Toen sloeg Bileam de ezelin, om haar naar den weg te doen wenden. 24. Maar de engel des HEEREN stond in een pad der wijngaarden, zijnde een muur aan deze en een muur aan gene zijde. 25. Toen de ezelin den engel des HEEREN zag, zoo klemde zij zichzelve aan den wand, en klemde Bileams voet aan den wand; daarom voer hij voort haar te slaan. 26. Toen ging de engel des HEEREN nog verder, en hij stond in een enge plaats, waar geen weg was om te wijken ter rechternoch ter linkerhand. 27. Als de ezelin den engel des HEEREN zag, zoo legde zij zich neder onder Bileam; en de toorn van Bileam

1) Vers 20, naar de Engelsche overzetting.

ontstak, en hij sloeg de ezelin met een stok. 28. De HEERE nu opende den mond der ezelin, die tot Bileam zeide: Wat heb ik u nu gedaan, dat gij mij nu driemaal geslagen hebt? 29. Toen zeide Bileam tot de ezelin: Omdat gij mij bespot hebt; och of ik een zwaard in mijn hand had! want ik zou u nu dooden. 30. De ezelin nu zeide tot Bileam: Ben ik niet uwe ezelin, op welke gij gereden hebt van toen af, dat gij mijn heer geweest zijt, tot op dezen dag? Ben ik ooit gewend geweest u alzoo te doen? Hij dan zeide: Neen! 31. Toen ontdekte de HEERE de oogen van Bileam, zoodat hij den engel des HEEREN zag, staande in den weg, en zijn uitgetrokken zwaard in zijne hand; daarom neigde hij het hoofd en boog zich op zijn aangezicht. 32. Toen zeide de engel des HEEREN tot hem: Waarom hebt gij uwe ezelin nu driemaal geslagen? Zie, ik ben uitgegaan u tot een tegenpartij, dewijl deze weg van mij afwijkt. 33. Maar de ezelin heeft mij gezien, en zij is nu driemaal voor mijn aangezicht geweken; indien zij voor mijn aangezicht niet geweken ware, zekerlijk ik zou u nu ook gedood, en haar bij het leven behouden hebben. 34. Toen zeide Bileam tot den engel des HEEREN: Ik heb gezondigd, want ik heb niet geweten, dat gij mij tegemoet op dezen weg stondt; en nu, is het kwaad in uwe oogen, ik zal wederkeeren. 35. De engel des HEEREN nu zeide tot Bileam: Ga heen met deze mannen; maar alleenlijk dat woord, wat ik tot u spreken zal, dat zult gij spreken. Alzoo toog Bileam met de vorsten van Balak.

Hier wordt ons bericht hoe God Bileam tegenstond op zijne reis naar Moab. Waarschijnlijk waren de vorsten van Moab vooruitgegaan; of deden de reis misschien langs een anderen weg en had Bileam eene plaats bepaald, waar hij met hen samen zou komen of waar zij op hem moesten wachten, want wij lezen niets van hen in dit deel van ons verhaal, maar alleen, dat Bileam, als een persoon van aanzien, vergezeld was van zijn twee dienaren; eer genoeg, zou men denken, voor zulk een man, zoodat hij niets aan Balak verplicht behoefde te zijn voor rang of aanzien.

I. Wij hebben nu hier Gods misnoegen op Bileam wegens zijn ondernemen van deze reis: *Gods toorn was ontstoken, omdat hij heentoog*, vers 22. De zonde der zondaren moet niet minder Godtergend geacht worden, omdat Hij haar toelaat. Wij moeten niet denken dat, wijl God de menschen door Zijne voorzienigheid niet weerhoudt van zonde, Hij haar daarom goedkeurt, of dat zij Hem daarom niet hatelijk is; Hij laat de zonde toe, en toch vertoornt zij Hem. Niets mishaagt God meer dan boosaardige plannen tegen Zijn volk; die hen aanraakt, raakt Zijn oogappel aan.

II. De wijze, waarop God aan Bileam Zijn misnoegen kenbaar maakte: *de engel des Heeren stelde zich in den weg, hem tot een tegenpartij.* Nu vervulde God Zijne belofte aan Israel: *Ik zal uwer vijanden vijand zijn*, Exod. 23 : 22. De heilige engelen zijn tegenpartijders der zonde, en worden misschien meer gebruikt dan wij weten om haar te voorkomen, inzonderheid om diegenen tegen te staan, die kwade bedoelingen hebben tegen Gods kerk en volk, voor wie Michael onze vorst staat, Dan. 12 : 1; 10 : 21. Hoe troostrijk is dit voor allen, die het goede wenschen voor Gods Israel, dat Hij aan de boozen nooit toelaat om iets tegen hen te ondernemen, zonder Zijn heilige engelen uit te zenden, om die ondernemingen op niets te doen uitloopen, en Zijne kinderkens te beveiligen. Toen de profeet *de vier hoornen zag, welke Juda en Israel verstrooid hebben*, zag hij tevens *vier smeden, die deze hoornen neder moesten werpen*, Zach. 1 : 18 en verv. *Als de vijand zal komen gelijk een stroom, zal de Geest des Heeren de banier tegen hem oprichten.* Deze engel was een tegenpartij voor Bileam, omdat Bileam hem als zijn tegenpartij beschouwde; maar anders zijn diegenen in werkelijkheid onze beste vrienden, (en wij behooren hen als zoodanig te beschouwen,) die ons tegenhouden op den weg der zonde. De engel stond met uitgetrokken zwaard, vers 23, *een vlammig zwaard*, zooals dat in de hand van den cherub, Gen. 3 : 24. *dat zich omkeerde naar alle zijden.* De heilige engelen voeren krijg tegen hen, op wie God vertoornd is, want zij zijn de dienaren Zijner gerechtigheid.

Aan Bileam wordt Gods misnoegen te kennen gegeven:

1. Door de ezelin, en dat heeft hem niet verschrikt. *De ezelin zag den engel*, vers 23. Hoe ijdel was Bileams roemen dat hij een man was, *wien de oogen geopend zijn*, en dat hij *de gezichten des Almachtigen ziet*, Hoofdst. 24 : 3, 4, als toch de ezelin, die hij bereed, meer zag dan hij, daar zijne oogen verblind waren door geldgierigheid en eerzucht, en het loon der waarzeggingen. Velen hebben God en de heilige engelen tegen zich zonder er zich van bewust te zijn. De *ezelin* kent haren bezitter en ziet zijn gevaar, maar Bileam heeft geene kennis, verstaat niet, Jes. 1 : 3. *Heere, is Uwe hand verhoogd, zij zien het niet.* Laat niemand opgeblazen zijn door een denkbeeld van visioenen en openbaringen, als zelfs eene ezelin een engel zag; maar laat diegenen zich schamen over hunne domheid, grooter dan die der beesten die vergaan, die, als hun gesproken wordt van het zwaard van Gods toorn, dat tegen hen is uitgetrokken zoolang zij volharden in hun boozen weg, er toch in voortgaan. Dan verstond de ezelin beter de wet der zelfbewaring, want om zoowel zichzelven als haar onzinnigen berijder te redden:

A. Week zij uit den weg, vers 23. Bileam had moeten achtslaan op dien wenk, en eens bij zichzelven moeten nagaan, of hij niet buiten den weg was van zijn plicht; maar in stede hiervan, *sloeg hij de ezelin om haar naar den weg te doen wenden*, vers 23. Aldus zijn zij, die zich door moedwillige zonde in het verderf storten, toornig op hen, die hun verderf zouden willen voorkomen.

B. Zij was nog niet veel verder gegaan, of wederom ziet zij den engel, en om hem te mijden *klemt zij zich aan den wand, en klemt Bileams voet aan den wand,* vers 24, 25. Aan hoe velerlei ongevallen staan wij bloot, als wij op reis zijn; als wij er voor bewaard worden, dan moeten wij dit toeschrijven aan Gods voorzienigheid, die ons door den dienst der engelen *bewaart in al onze wegen opdat wij onzen voet aan geen steen stooten;* maar als ons te eeniger tijd een ramp overkomt, dan behooren wij te onderzoeken of in Gods oog onze weg recht is of niet. Dit klemmen van Bileams voet redde hem het leven, maar toch ontstak het hem zoozeer in toorn, dat hij de ezelin voor de tweede maal sloeg. Zoo geneigd zijn wij om vertoornd te wezen op hetgeen, hoewel voor het oogenblik een ongerief, toch een wezenlijke vriendelijkheid is.

C. Bij de volgende ontmoeting met den engel, *legde de ezelin zich neder onder Bileam,* vers 26, 27. Nu had hij moeten bedenken dat hier stellig iets buitengewoons in was; want zijne ezelin was niet weerspannig, het was niet haar gewone doen; maar gemeenlijk zullen zij, wier hart *vol is om kwaad te doen,* met geweld voortgaan, en door alle moeilijkheden, die Gods voorzienigheid hun in den weg legt, om hen te weerhouden, heenbreken. Voor de derde maal sloeg Bileam zijne ezelin, hoewel zij hem thans den besten dienst had bewezen, dien zij hem ooit bewezen had, hem reddende van het zwaard des engels, en door haar nedervallen onder hem, hem leerende om hetzelfde te doen.

D. Toen nu dit alles niets op hem vermocht, opende God den mond der ezelin, en zij sprak tot hem, maar ook dit bewoog hem niet, vers 28. *De Heere opende den mond der ezelin.* Dit was een groot wonder, ten eenenmale boven de kracht der natuur, en gewrocht door den God der natuur, *die den mensch den mond gemaakt heeft,* en hem geleerd heeft te spreken, want anders (daar wij zuiver door navolging leeren spreken, weshalve zij, die doof geboren zijn, dientengevolge stom zijn) zou de eerste mensch nooit gesproken hebben en zijne nakomelingen evenmin. Hij, die den mensch heeft doen spreken, kon, als het Hem behaagde, de ezelin *met menschenstem doen spreken,* 2 Petr. 2 : 16. Ds. Ainsworth merkt hier op, dat de duivel, toen hij onze eerste ouders verleid heeft om te zondigen, een listige slang gebruikt heeft; maar dat God, toen Hij Bileam wilde overtuigen, een domme ezelin heeft gebruikt, een spreekwoordelijk dom en dwaas schepsel; want Satan verderft der menschen geest door de bedriegerij der menschen, om hen listiglijk tot dwaling te brengen; maar Christus *heeft het dwaze der wereld uitverkoren, opdat hij de wijzen beschamen zou.* Door een stomme ezelin kan God de dwaasheid van den profeet bestraffen, want Hij heeft nooit gebrek aan bestraffers, maar kan, als het Hem behaagt, de steenen doen roepen tot een getuigenis tegen hen, Lukas 19 : 40; Habakuk 2 : 11. *a.* De ezelin klaagde over Bileams wreedheid, vers 28. *Wat heb ik u gedaan, dat gij mij nu driemaal geslagen hebt?* vers 28. De rechtvaardige God wil ook de geringsten en zwaksten niet mishandeld zien; zij zullen òf instaatgesteld worden om ter hunner eigen verdediging te spreken, òf Hij zal zelf op de een of andere wijze voor hen spreken. God wil geen beest verongelijkt zien, veel minder nog een mensch, een Christen, een Zijner eigen kinderen. Wij kunnen *den mond der stommen niet openen* zooals God hier gedaan heeft, maar wij kunnen en moeten *onzen mond openen voor den stomme,* Spr. 31 : 8; Job 31 : 13. De klacht der ezelin was rechtvaardig. *Wat heb ik gedaan?* Als wij de neiging gevoelen om iemand met hand of mond te slaan, dan moeten wij nadenken en ons afvragen wat hij ons gedaan heeft. Wij hooren het niet, maar *het gansche schepsel zucht,* Rom. 8 : 22, bezwaard zijnde. Het was veel dat Bileam niet verbaasd was zijne ezelin te hooren spreken, en niet beschaamd werd; maar sommigen denken dat het voor hem, die een bezweerder was, niets nieuws was om aldus door duivelen in de gedaante van dieren te worden aangesproken. Anderen denken dat zijn hartstocht en woede hem zoo vervoerd hebben, dat hij niet instaat was op het vreemde der zaak te letten. Door niets wordt de mensch zoo verdwaasd en versuft als door ongebreidelden toorn. In zijn woede wenscht Bileam, *dat hij een zwaard had om er zijne ezelin mede te dooden,* vers 29. Zie zijne onmacht: kan *hij* denken door zijne vervloekingen kwaad te zullen doen aan Israel, die niet eens de macht heeft zijn eigen ezelin te dooden? Dat kan hij niet, hoewel hij het zoo gaarne wilde; en wat zou hij er bij winnen? Hij zou er zich slechts armer door maken (zooals velen doen) door aan zijn hartstocht en wraaklust toe te geven. Zoodanig was de dwaasheid van dezen valschen profeet. Het is een groot kwaad, merkt Bisschop Hall hier op, om in de handen te vallen van hen, die de stomme dieren onbarmhartig voor zich vinden, want *de rechtvaardige kent het leven zijner beesten. b.* De ezelin sprak met hem, vers 30. God stelde het *stomme* dier niet alleen instaat om te spreken, maar het *onvernuftige* dier om met verstand te spreken. Drie dingen voert zij aan bij hem. *Ten eerste.* Zijn eigendomsrecht in haar: *Ben ik niet uwe ezelin?* God heeft den mensch heerschappij gegeven over de dieren; zij zijn *in zijne hand gegeven* om gebruikt te worden, en *onder zijne voeten gesteld* om geregeerd te worden. Zelfs slechte menschen hebben een recht op de bezittingen, die God hun geeft, welk recht hun niet ontnomen mag worden. De heerschappij, die God ons over de dieren gegeven heeft, is een goede reden, waarom wij hen niet moeten mishandelen. Wij zijn hunne heeren, en daarom moeten wij niet hunne tirannen zijn. *Ten tweede.* Haar gedienstigheid voor hem: *op dewelke gij gereden hebt.* Het is goed voor ons om dikwijls te bedenken hoe nuttig de mindere schepselen zijn, en voor ons geweest zijn, opdat wij er Gode dankbaar voor zijn, en opdat wij barmhartig zijn voor hen. *Ten derde.* Dat zij niet gewoon was alzoo te doen, nooit tevoren zijn voet had geklemd, of onder hem was gaan nederliggen. Hij kon hier dus uit besluiten dat er iets buitengewoons was, dat haar nu alzoo

deed doen. Als eene verkeerdheid zelden voorkomt, dan moet dit ons misnoegen matigen tegen hem, die de verkeerdheid deed. Als de dieren afwijken van hun gewone gehoorzaamheid jegen ons, dan moeten wij de oorzaak hiervan zoeken in onszelven, en verootmoedigd zijn om onze zonde.

2. Bileam krijgt ten laatste kennis van Gods misnoegen jegens hem door den engel, en *dat heeft hem verschrikt.* Toen God zijne oogen opende, *zag hij den engel,* vers 31, en toen *boog hij zich op zijn aangezicht* in eerbied voor dien glorierijken bode, en in vrees voor het zwaard, dat hij in zijne hand zag. God heeft velerlei middelen om het harde, onverootmoedigde hart naar beneden te brengen. *a.* De engel bestrafte hem om zijn woede en gewelddadigheid; vers 32, 33. *Waarom hebt gij uwe ezelin nu driemaal geslagen?* Hetzij wij hieraan denken of niet, zeker is het, dat God rekenschap van ons zal eischen wegens het mishandelen Zijner schepselen. Ja hij toont hem hoeveel meer reden hij had om zich op de borst te slaan en zichzelf te veroordeelen, dan aldus uit te varen tegen zijne ezelin; *„Uw weg wijkt van mij af,* hoe kunt gij dan denken voorspoed te zullen hebben?" En hoeveel wijzer was zijne ezelin dan hij, en hoeveel had hij haar te danken, dat zij terzijde was uitgeweken; het was voor zijne, niet voor hare veiligheid, want indien zij was voortgegaan, dan zou hij gedood en zij in het leven gebleven zijn. Als onze oogen geopend worden, dan zullen wij zien in welk gevaar wij zijn in een zondigen weg, en hoezeer het in ons voordeel is, als wij er in worden tegengegaan; en welke dwazen wij zijn, als wij ons om dien tegenstand vertoornen, die er toe bijgedragen heeft om ons leven te redden. *b.* Toen scheen Bileam verzacht te worden, vers 34, *„Ik heb gezondigd,* gezondigd in deze reis te ondernemen, gezondigd om met zooveel geweld voort te gaan"; maar hij verontschuldigt dit door te zeggen, dat hij den engel niet gezien heeft, maar nu hij hem zag, was hij bereid terug te keeren. Wat God mishaagde was niet zoozeer zijn gaan, als wel zijn gaan met een boosaardige bedoeling tegen Israel en een stille hoop, dat hij, in weerwil van de voorwaarde waarmede zijn verlof bezwaard was, toch wel zou kunnen overmogen om hen te vervloeken, Balak ter wille te zijn, en bevordering van hem te verkrijgen. Het blijkt niet dat hij zich bewust is van deze boosheid van zijn hart, of gewillig was om haar te erkennen, maar als hij bemerkt, dat hij niet voorwaarts kan gaan, dan zal hij tevreden zijn (daar hij toch niet anders kan) om terug te gaan. Hier is geen teeken dat zijn hart veranderd is, maar, zoo hem de handen gebonden worden, dan kan hij hier niets aan doen. Zoo verlaten velen hunne zonden om niets anders, dan omdat hunne zonden hen verlaten hebben. Er schijnt een verbetering van leven te zijn, maar wat zal dit baten, zoo er geen vernieuwing is van het hart? *c.* Maar de engel laat hem zijn verlof om te gaan behouden, vers 35. *„Ga heen met deze mannen.* Ga heen, indien gij lust hebt om daar te schande gemaakt te worden voor Balak en al de vorsten van Moab. *Ga, maar alleen dat woord, dat ik tot u spreken zal, dat zult gij spreken,* hetzij gij wilt of niet." Want dit schijnt niet een voorschrift, maar eene voorzegging te zijn van de gebeurtenis, dat hij niet slechts niet bij machte zou zijn om Israel te vervloeken, maar gedwongen zou zijn hen te zegenen, hetgeen meer tot eer van God en tot zijne beschaming zal zijn, dan indien hij teruggekeerd was. Zoo heeft God hem gewaarschuwd, maar hij wilde de waarschuwing niet aannemen, en zoo *toog hij dan met de vorsten Balaks.* Over de ongerechtigheid van Bileams gierigheid was God verbolgen, en sloeg hem, evenwel ging hij afkeerig henen, Jes. 57 : 17.

36. Als Balak hoorde dat Bileam kwam, zoo ging hij uit hem tegemoet, tot de stad der Moabieten, welke aan de landpale van de Arnon ligt, die aan het uiterste der landpale is. 37. En Balak zeide tot Bileam: Heb ik niet ernstelijk tot u gezonden, om u te roepen? Waarom zijt gij niet tot mij gekomen? Kan ik u niet terecht vereeren? 38. Toen zeide Bileam tot Balak: Zie, ik ben tot u gekomen; zal ik nu eenigszins iets kunnen spreken? Het woord, hetwelk God in mijn mond leggen zal, dat zal ik spreken. 39. En Bileam ging met Balak; en zij kwamen te Kirjath-Huzzoth. 40. Toen slachtte Balak runderen en schapen; en hij zond aan Bileam, en aan de vorsten, die bij hem waren. 41. En het geschiedde des morgens, dat Balak Bileam nam, en voerde hem op de hoogten van Baäl, dat hij van daar zag het uiterste des volks.

Wij hebben hier de ontmoeting tusschen Brlak en Bileam, saamverbonden vijanden van Gods Israel; maar zij schijnen het niet eens te zijn in hunne verwachtingen van een goeden uitslag.

1. Balak spreekt er van met vertrouwen, niet twijfelend of hij zal, nu Bileam gekomen is, zijn doel bereiken. In deze verwachting gaat hij hem tot aan de uiterste grens van zijn land tegemoet, vers 36, deels om aan zijn eigen ongeduldig verlangen te voldoen om den man te zien, van wien hij zulke groote verwachtingen koesterde, en deels om aan Bileam eer te bewijzen en alles aan te wenden om hem aan zijn dienst te verbinden. Zie hoeveel eerbied heidensche vorsten bewezen aan hen, die slechts den naam hadden van profeten te zijn en voorgaven invloed te hebben in den hemel, en hoe welkom een was, wiens mond vol was van vervloekingen. Hoe schandelijk is het dan niet, dat de gezanten van Christus zoo weinig geëerd worden door de meesten, en zoo veracht worden door sommigen, en dat diegenen een zoo koud onthaal vinden, die een boodschap brengen van vrede en van zegen! Balak heeft nu over niets anders te klagen dan dat Bileam niet eerder gekomen is, vers 37. En hij vindt, dat Bileam meer acht had moeten slaan op zijn aandrang — *heb ik niet ernstiglijk tot u gezonden?* — (en de aandrang van personen van minderen rang dan dien der koningen heeft bij

velen overmocht om hen tegen hun zin en neiging te laten handelen) alsmede op Balaks voornemens en bedoelingen jegens hem: *kan ik u niet naar recht vereeren?* Als koning was Balak in zijn eigen land *de fontein der eer*, en Bileam had slechts te kiezen tot welk hoog eerambt hij bevorderd wilde zijn; daarom acht hij zich beleedigd door Bileams dralen, dat den schijn had alsof hij de eer, die voor hem bestemd was, niet der moeite waard achtte om haar aan te nemen. Bevordering tot eer en aanzien is voor velen een zeer groot lokaas; en het zou goed zijn, indien wij ons tot den dienst van God voelden aangetrokken door de eer, die Hij ons voorhoudt. Waarom vertoeven wij tot Hem te komen? *Kan Hij ons niet naar recht vereeren?*

2. Bileam spreekt alsof hij aan den goeden uitslag twijfelde, en zegt aan Balak dat hij niet al te veel op hem moet rekenen, vers 38. *Zal ik nu eenigszins iets kunnen spreken?* Ik ben gekomen, maar zijt gij hiermede nu nader aan uw doel? Ik zou zeer gaarne Israel willen vervloeken, maar ik moet het niet doen, ik kan het doen, God laat het mij niet toe." Hij schijnt met ergernis te spreken over den haak in zijn neus, en het gebit in zijne lippen, waarmede Sanherib gebonden was, Jes. 37 : 29.

3. Zij begeven zich nu met allen mogelijken spoed tot de zaak. Bileam wordt des avonds koninklijk onthaald; aan de goden van Moab wordt een dankoffer geofferd wegens de veilige aankomst van den welkomen gast, en hij wordt op het offermaal onthaald, vers 40. En om geen tijd verloren te laten gaan, voert Balak den volgenden morgen Bileam in zijn wagen naar de hoogten van zijn koninkrijk, niet slechts omdat hij dacht, dat zij vanwege hunne heiligheid, (zooals die dan was) gunstig zouden zijn voor zijne bezweringen, maar omdat hij van die hoogten een goed uitzicht had op het leger Israels, dat het doelwit was, waarop hij zijn giftige pijlen moest afschieten. En nu is Bileam in waarheid even begeerig om Balak te behagen, als hij ooit voorgewend heeft begeerig te zijn om Gode te behagen. Zie hoe noodig het ons is om iederen dag te bidden: *Onze Vader in den hemel, leid ons niet in verzoeking.*

HOOFDSTUK XXIII.

In dit hoofdstuk zien wij Balak en Bileam druk aan het werk in hunne pogingen om Israel kwaad te doen, en, voorzooveel blijkt, weten noch Mozes, noch Israel iets van de zaak, en zij zijn ook niet bij machte den strik te verbreken. Maar God, die Israel bewaart, en slaapt noch sluimert, verijdelt hunne poging, zonder hunne voorbede of tusschenkomst. Hier is: I. De eerste poging om Israel te vervloeken. 1. De toebereidselen er voor door offerande, vers 1—3. 2. De tegenovergestelde instructie door God aan Bileam gegeven, vers 4, 5. 3. De zegen, dien Bileam gedwongen was over Israel uit te spreken, inplaats van een vervloeking, vers 7—10. 4. De groote teleurstelling van Balak, vers 11, 12. II. De tweede poging, gedaan op dezelfde wijze, en op dezelfde wijze verijdeld, vers 13—26. III. Toebereidselen gemaakt voor een derde poging, vers 27—30; waarvan wij den uitslag hebben in het volgende hoofdstuk.

Toen zeide Bileam tot Balak: Bouw mij hier zeven altaren, en bereid mij hier zeven varren en zeven rammen. 2. Balak nu deed gelijk als Bileam gesproken had; en Balak en Bileam offerden een var en een ram op elk altaar. 3. Toen zeide Bileam tot Balak: Blijf staan bij uw brandoffer, en ik zal heengaan, misschien zal de Heere mij tegemoet komen; en hetgeen Hij wijzen zal, dat zal ik u bekendmaken. Toen ging hij op de hoogte. 4. Als God Bileam ontmoet was, zoo zeide hij tot Hem: Zeven altaren heb ik toegericht, en heb een var en een ram op elk altaar geofferd. 5. Toen legde de HEERE het woord in den mond van Bileam, en zeide: Keer weder tot Balak, en spreek aldus. 6. Als hij nu tot hem wederkeerde, ziet, zoo stond hij bij zijn brandoffer, hij en al de vorsten der Moabieten. 7. Toen hief hij zijne spreuk op, en zeide: Uit Syrië heeft mij Balak, de koning der Moabieten, laten halen, van het gebergte tegen het oosten, zeggende: Kom, vervloek mij Jakob! en kom, scheld Israel! 8. Wat zal ik vloeken, dien God niet vloekt? en wat zal ik schelden, waar de HEERE niet scheldt? 9. Want van de hoogte der steenrotsen zie ik hem, en van de heuvelen aanschouw ik hem; ziet, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden. 10. Wie zal het stof van Jakob tellen? en het getal, ja het vierde deel van Israel? Mijne ziel sterve den dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne! 11. Toen zeide Balak tot Bileam: Wat hebt gij mij gedaan? Ik heb u genomen om mijne vijanden te vloeken, maar zie, gij hebt hen doorgaans gezegend! 12. Hij nu antwoordde en zeide: Zal ik dat niet waarnemen te spreken, wat de HEERE in mijn mond gelegd heeft?

Hier zijn:

I. Groote toebereidselen gemaakt, om Israel te vervloeken. Er werd bedoeld den God van Israel er toe te brengen hen te verlaten, en òf aan Moabs zijde te staan, òf zich onzijdig te houden. O hoe groot is de zotheid van het bijgeloof, om zich in te beelden dat God klaar staat om der menschen bevelen op te volgen! Bileam en Balak denken Hem om te koopen met altaren en offeranden, geofferd zonder Zijne volmacht of instelling, alsof Hij *stierenvleesch zou eten of bokkenbloed zou drinken.* Bespottelijke onzin, te denken dat dezen Gode zouden behagen en Zijne gunst zouden verkrijgen, als er noch geloof in beoefend, noch gehoorzaamheid in bewezen werd! Toch schijnt het, dat zij deze offeranden hebben geofferd aan den God des hemels — de opperste *Numen* — of Godheid, en niet tot een hunner locale godheden. Maar het vermenigvuldigen der altaren was een voorbeeld van hunne ontaarding van den Godsdienst hunner voorvaderen, en hun afval tot afgoderij; want zij, die de altaren vermenigvuldigden, vermenigvuldigden de goden: *Efraïm heeft de altaren vermenigvuldigd tot*

zondigen, Hosea 8 : 11. *Het heeft hun niet goed gedacht God in erkentenis te houden*, maar zij zijn *verijdeld geworden in hunne overleggingen*, en toch hebben zij in hunne verwaandheid gedacht er God mede te winnen voor hen tegen Israel, onder wie zich Zijn heiligdom en Zijn gezalfd altaar bevond. Merk hier op:

1. Hoe gebiedend Bileam was, trotsch om over een koning te gebieden en aan vorsten de wet te stellen. Zoodanig is de geest van den booze, die zich verheft boven al wat God genaamd, of als God geëerd wordt. Met welk een gezag geeft Bileam zijne orders: *Bouw mij hier* (in de plaats die ik uitgekozen heb) *zeven altaren* van steen of graszoden. Aldus bedekt hij zijne boosaardigheid tegen Israel met een vertoon van vroomheid, maar zijn offer was een gruwel, daar hij het met zulk een schandelijk voornemen brengt, Spr. 21 : 27. Wat hij bedoelde was, niet God te eeren met de offeranden der gerechtigheid, maar zichzelven te verrijken met het loon der ongerechtigheid.

2. Hoe kruipend onderdanig Balak was. De altaren werden terstond gebouwd, en de offeranden bereid, de besten van iedere soort, *zeven varren en zeven rammen*. Balak heeft geen bezwaar tegen de onkosten, en hij acht het ook *geene vermoeidheid* noch eene verkleining om *bij zijn brandoffer te staan*, zooals Bileam hem had bevolen.

II. Het verkeeren van een vloek in een zegen door de macht van God, in liefde tot Israel, dat het bericht is, dat Mozes er van geeft, Deut. 23 : 5.

1. God legt den zegen in Bileams mond. Terwijl de offers brandden, trok Bileam zich terug, hij ging *alleen*, door niemand vergezeld, in het een of ander beschaduwd boschje op de hoogte, vers 2 in de Kantteekening. Zooveel wist hij, dat eenzaamheid een goede gelegenheid biedt voor gemeenschapsoefening met God; zij, die Hem willen ontmoeten, moeten zich terugtrekken van de wereld en de zaken en gesprekken er van, en verlangen in het verborgen te zijn, zich nooit minder alleen achtende, dan wanneer zij alleen zijn, omdat de Vader met hen is. Ga dus in uwe binnenkamer, en sluit de deur, en houd u er van verzekerd, dat God u zal ontmoeten indien gij Hem zoekt *naar het recht*. Maar Bileam trok zich slechts met een *misschien* terug, wel eenig idee hebbende dat God hem kon ontmoeten, maar zich bewust zijnde van schuld, en wetende dat God hem kort tevoren had ontmoet in toorn, had hij reden om twijfelend te spreken, vers 3. *Misschien zal de Heere mij tegemoet komen*. Maar laat zulk een man niet denken dat hij gunst van God zal ontvangen. Ja meer, het schijnt dat hij wel voorwendde uit te gaan om God te ontmoeten, maar in werkelijkheid voornemens was zich tot tooverijen te begeven, zie Hoofdst. 24 : 1. Maar wàt hij nu ook voorgehad moge hebben, God bedoelde hem dienstbaar te maken aan Zijn eigen eer en heerlijkheid, en daarom *ontmoette Hij Bileam*, vers 4. *Wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis?* Geen vriendelijke gemeenschap, dies zijn wij zeker; Bileams weg week nog af, was nog verkeerd, en God was nog zijn tegenstander; maar dewijl Balak hem tot zijn orakel had gekozen, wilde God hem dwingen om zulk een belijdenis uit te spreken tot eer van God en Israel, dat hierdoor allen zonder verontschuldiging zullen gelaten worden, die de wapenen tegen hen opvatten. Toen Bileam bemerkte dat God hem ontmoette, roemde hij op hetgeen hij gedaan: *Zeven altaren heb ik toegericht, en heb een var en een ram op elk altaar geofferd*. Hoe had hij het gedaan? Het kostte hem niets, het was op Balaks kosten gedaan, en toch: *a*. Roemt hij er op, alsof hij een groote daad had verricht. De daden van vroomheid, die in geveinsheid gedaan worden, worden met trots en eigenwaan beschouwd en vermeld. Zoo ging de Farizeër op naar den tempel om op zijne godsdienstigheid te roemen, Lukas 18 : 12. *b*. Hij voert het aan als een reden, waarom God zijne begeerte moet inwilligen om Israel te vervloeken, alsof hij God nu tot zijn schuldenaar had gemaakt, en nu alles van Hem kon eischen wat hij wilde. Hij denkt dat God hem zoo verplicht is voor deze offers, dat het minste wat Hij kon doen ter vergelding er van was, Israel op te offeren aan de boosaardigheid van den koning van Moab. Gemeenlijk denken slechte menschen dat zij door een vertoon van vroomheid God er toe zullen brengen, om hen te steunen, hun grofste onzedelijkheid en ongerechtigheid door de vingers te zien, vooral in vervolging, Jes. 66 : 5. Maar hoewel het offer een gruwel was, gebruikte God de gelegenheid van Bileams verwachting, om het woord in Bileams mond te leggen, vers 5, want *het antwoord der tong is van den Heere;* en aldus wilde Hij toonen hoe grootelijks diegenen zich vergissen, die zeggen: *Wij zullen de overhand hebben met onze tong, onze lippen zijn onze*, Psalm 12 : 5. Hij, die *den mensch den mond gemaakt heeft*, weet hem te besturen en hem tot Zijn eigen doeleinden te doen dienen. Dit is genoeg om de stoutmoedige zondaren te verschrikken, *die hun mond zetten tegen den hemel*. God kan *hunne tong doen aanstooten tegen zichzelven*. En het spreekt van vertroosting tot Gods getuigen, die Hij te eeniger tijd roept om voor Hem te spreken; want indien God een woord legde in den mond van Bileam, die God en Israel had willen schelden, dan zal Hij gewisselijk hun niet falen, die begeeren God te verheerlijken en Zijn volk door hun getuigenis te stichten; maar *in die ure zal hun gegeven worden, wat zij zullen spreken*.

2. Bileam sprak in het gehoor van Balak den zegen uit. Hij vond hem *staande bij zijn brandoffer*, vers 6, er nauwkeurig acht op gevende en in de volle verwachting van succes. Zij, die een antwoord des vredes van God wenschen, moeten bij het offer blijven, en *den Heere wèl aanhangen zonder herwaarts en derwaarts getrokken te worden, niet vertragende in goed te doen*. Bileam stelt zich op de plaats, waar hij zijne vervloekingen van Israel, — die hij misschien reeds in den vereischten vorm had opgesteld, zou gaan uitspreken, heft zijne spreuk op, en het blijkt een zegen te zijn, vers 7. Hij verklaart Israel veilig en gelukkig, en aldus zegent hij hen.

A. Hij verklaart hen veilig, buiten het bereik van zijn giftige pijlen. *a.* Hij erkent dat de bedoeling was hen te vervloeken; dat Balak naar zijn land om hem gezonden heeft, en dat hij met die bedoeling gekomen is, vers 7. De boodschap, hem gezonden, was: *Kom, vervloek mij Jakob, en kom, scheld Israel.* Balak was voornemens krijg tegen hen te voeren, en hij wilde dat Bileam zijne wapenen zou zegenen, en om het verderf van Israel zou bidden, en het zou profeteeren. *b.* Hij erkent dat dit plan verijdeld is, en erkent ook zijn eigen onmacht om het uit te voeren. Hij kon hun niet eens een kwaad woord geven, geen boozen wensch voor hen koesteren. *Wat zal ik vloeken dien God niet vloekt?* vers 8, niet dat hij het daarom niet *wilde* doen, maar dat hij het daarom niet *kon* doen. Dit is een oprechte bekentenis: *Ten eerste,* van de zwakheid en onmacht van zijn eigen tooverkunst, die door anderen zoo hoog geroemd werd, en die hij zelf ongetwijfeld niet minder hoog geroemd heeft. Hij was onder allen, die deze kunst beoefenden, de vermaardste, en toch erkent hij dat zijne kunst tekortschiet. God had de Israelieten gewaarschuwd zich niet te keeren tot de waarzeggers, Lev. 19 : 31, en in hetgeen nu gebeurde gaf Hij hun een reden voor deze wet, door hun de zwakheid en dwaasheid er van te toonen. Gelijk zij de toovenaars van Egypte verdwaasd hadden gezien, zoo zagen zij hier den grooten waarzegger van het oosten verdwaasd. Zie Jes. 47 : 12—14. *Ten tweede.* Het is een belijdenis van de souvereine heerschappij der Goddelijke macht. Hij erkent niet meer te kunnen doen dan God hem toelaat, want God kan al zijne raadslagen vernietigen. *Ten derde.* Het is een belijdenis van de onaantastbare veiligheid van Gods volk. Gods Israel wordt door Hem erkend en gezegend. Hij heeft hen niet gevloekt, want zij zijn verlost van den vloek der wet; Hij heeft hen niet gescholden, noch hen verworpen of verlaten, al zijn zij ook laag en gering. Zij, die de liefde hebben des hemels, worden door de hel gehaat; de slang en zijn zaad koesteren vijandschap tegen hen. Hoewel de vijanden van Gods volk in menig opzicht over hen kunnen zegevieren, kunnen zij hen toch niet *vervloeken,* dat is: zij kunnen hun geen wezenlijk kwaad doen, en nog veel minder een kwaad, dat hen in het verderf stort, want *zij kunnen hen niet scheiden van de liefde Gods,* Rom. 8 : 39.

B. Hij verklaart hen gelukkig in drieërlei opzicht. *a.* Gelukkig in het bijzondere van hen, in hun onderscheiden zijn van de andere volken, vers 9. *Van de hoogte der steenrotsen zie ik hem.* En waarschijnlijk was het een groote verrassing voor hem, dat hij hen, die hem waarschijnlijk afgeschilderd waren als een woeste, onordelijke troep, die als roofbende de omliggende landen onveilig maakte, in een regelmatig ingericht kamp zag, met alle teekenen van orde en tucht; dat hij hen zag als een volk dat alleen woonde, en voorzag dat zij alleen zullen blijven wenen, en dat dit bijzondere hun tot onuitsprekelijke eer zal wezen. Personen van rang en aanzien noemen wij *gedistingeerde* personen, dat is personen, die van anderen onderscheiden zijn; dit was Israels lof, hoewel hunne vijanden het hun tot een smaad aanrekenden, dat zij van alle naburige volken verschilden, niet slechts in hun Godsdienst en in hun heilige plechtigheden, in hun gewaad en hun gewone gebruiken, als een volk, geroepen uit de wereld, en dat er niet gelijkvormig aan moest wezen. Nooit hebben zij hunne eer en goeden naam verloren, voordat *zij zich vermengden met de heidenen,* Psalm 106 : 35. Het is de plicht en de eer van hen, die Gode gewijd zijn, om afgescheiden te wezen van de wereld, en niet te wandelen naar hare zeden en gewoonten. Zij, die zich nauwgezet toeleggen op bijzondere plichten, kunnen zich de vertroosting toeëigenen van bijzondere voorrechten, waar Bileam hier waarschijnlijk het oog op heeft. Gods Israel zal met andere volken niet op gelijken bodem staan, maar boven allen geëerd worden, als het volk, dat Gode nabij en Hem afgezonderd is. *b. Gelukkig in hun aantal,* niet zoo weinig en zoo verachtelijk als zij hem voorgesteld waren, maar een tallooze menigte, waardoor zij tegelijk eerbaar en geducht waren, vers 10. *Wie zal het stof Jakobs tellen?* Het groot aantal van het volk was de zaak, die Balak ergerde en vertoornde, Hoofdst. 22 : 3. *Moab vreesde zeer voor het aangezicht dezes volks, want het was veel;* en God doet door Bileam die vrees en ergernis nog toenemen, door zijne voorzegging van hun nog verdere vermeerdering. Balak wilde dat hij *het uiterste des volks zou zien,* Hoofdst. 22 : 41, hopende dat hij, hoe meer hij van hen zag, hoe meer verbitterd op hen zou worden, en zijne vervloekingen met des te meer scherpheid en woede over hen zou uitstorten; maar het tegendeel had plaats, inplaats van om hun groot aantal vertoornd te zijn, bewonderde hij het. Hoe beter wij met Gods volk bekend worden, hoe betere meening wij van hen zullen koesteren. Hij neemt nota van hun aantal. *Ten eerste.* Van *het stof Jakobs,* dat is: het volk Jakobs, van hetwelk voorzegd was dat het zal wezen als het stof der aarde in menigte, Gen. 28 : 14. Aldus erkent hij de vervulling van de belofte, gedaan aan hunne vaderen, en verwacht hij dat zij ook nog verder vervuld zal worden. Het was misschien een deel van de zonde van David in het volk te tellen, dat hij beproefde het stof Jakobs te tellen, terwijl God gezegd had dat het ontelbaar zou wezen. *Ten tweede.* Van *het vierde deel van Israel,* zinspelende op den vorm van hun kamp, dat in vier eskadrons verdeeld was onder vier banieren. Gods Israel vormt een zeer groot heir. Zijn geestelijk Israel is dit, en dit zal blijken als zij in den grooten dag allen tot Hem bijeenvergaderd zullen zijn, Openb. 7 : 9. *c. Gelukkig in hun einde. Mijne ziel sterve den dood der oprechten,* der oprechte Israelieten, die in verbond zijn met God, en *mijn uiterste,* of mijn toekomstige staat, zij gelijk het hunne, of wel, mijne belooning, namelijk in de andere wereld. Hier wordt, *Ten eerste,* voor vaststaand aangenomen, dat de dood het einde is van alle menschen, ook de oprechten, de rechtvaardigen,

moeten sterven; en het is goed hieraan te denken met toepassing op onszelven, zooals Bileam dit hier doet, sprekende van zijn eigen dood. *Ten tweede.* Hij spreekt in de onderstelling van de onsterflijkheid der ziel, en een anderen staat of toestand na den dood, waarvan dit een groot en heerlijk getuigenis is, en een bewijs dat het vanouds bekend was en geloofd werd. Want waarom zou de dood der oprechten begeerlijker zijn dan de dood der goddeloozen, als het niet was omdat op dien dood gelukzaligheid volgt in een andere wereld, daar wij toch zien, dat in de omstandigheid en wijze van sterven alle ding hun wedervaart gelijk allen anderen? *Ten derde.* Hij verklaart de oprechten waarlijk gezegend, niet slechts terwijl zij leven, maar ook als zij sterven, waardoor hun dood niet slechts begeerlijker wordt dan de dood van anderen, maar zelfs begeerlijker dan het leven zelf, want in dien zin kan zijn wensch worden opgevat: „als ik sterf, sterve mijn ziel den dood des oprechten, maar dat niet alleen, ik zou wel gaarne nu sterven, mits *dat ik den dood des oprechten sterf,* thans reeds aan mijn einde gekomen zou, mits het gelijk zij aan het zijne." Zeer dicht bij de plaats, waar Bileam nu was, op een der bergen Moabs, is niet lang daarna Mozes gestorven, en misschien heeft God, die dat woord in zijn mond gelegd heeft, bedoeld dat het daarop betrekking zou hebben, opdat Mozes er door aangemoedigd zou zijn om op te gaan en zulk een dood te sterven, als Bileam begeerde te sterven. *Ten vierde.* Hij toont dat zijn denkbeeld van den Godsdienst beter is dan zijne beoefening er van; er zijn velen, die *den dood der oprechten begeeren te sterven,* maar *er niet naar streven om het leven der oprechten te leven;* zeer gaarne zouden zij hun uiterste willen hebben als het hunne, hun einde, maar niet hun weg. Zij zouden heiligen willen zijn in den hemel, maar geen heiligen op aarde. Dat is *de begeerte des luiaards, die hem zal dooden, want zijne handen weigeren te werken.* Van Bileam is dit slechts een wensch, geen gebed, en het is een ijdele wensch, daar het slechts een wensch is voor het einde, het doel, zonder eenigerlei begeerte om gebruik te maken van het middel er toe. Zoover nu gaat deze zegen, namelijk tot aan den dood, en tot na den dood, tot aan het uiterste, het einde. Nu wordt ons hier gezegd in vers 11 en 12:

1. Hoe dit Balak heeft verbitterd, vers 11. Hij gaf voor den Heere te eeren met zijne offers, en te wachten op het antwoord, dat God hem zou zenden; en toch, toen het bleek dat dit antwoord hem niet naar den zin was, vergat hij God en ontstak in woede tegen Bileam, alsof dit zuiver en alleen *zijn* doen was. „*Wat hebt gij mij gedaan?* Hoe hebt gij mij teleurgesteld!" Soms maakt God de vijanden Zijner kerk tot eene kwelling voor elkander, terwijl Hij, die in den hemel zit, hen en de machtelooze pogingen hunner boosaardigheid bespot.

2. Hoe Bileam genoodzaakt was er in te berusten. Hij onderwerpt zich, omdat hij niet anders kan, maar hij toont niet weinig handigheid in het behandelen der zaak, alsof hij er zeer oprecht en nauwgezet in gehandeld had, en antwoordt Balak met den statigen ernst van een profeet: *Zal ik dat niet waarnemen te spreken, dat de Heere in mijn mond gelegd heeft?* vers 12. Aldus wordt aan een goddeloozen profeet een belijdenis van Gods alles beheerschende macht ontwrongen, tot verdere beschaming van een goddeloozen koning.

13. Toen zeide Balak tot hem: Kom toch met mij aan een andere plaats, vanwaar gij hem zult zien; gij zult niet dan zijn einde zien, maar hem niet ganschelijk zien; en vervloek hem mij van daar! 14. Alzoo nam hij hem mede tot het veld Zofim, op de hoogte van Pisga; en hij bouwde zeven altaren, en hij offerde een var en een ram op elk altaar. 15. Toen zeide hij tot Balak: Blijf hier staan bij uw brandoffer, en ik zal Hem aldaar ontmoeten. 16. Als de HEERE Bileam ontmoet was, zoo legde Hij het woord in zijn mond, en Hij zeide: Keer weder tot Balak, en spreek alzoo. 17. Toen hij tot hem kwam, ziet, zoo stond hij bij zijn brandoffer, en de vorsten der Moabieten bij hem. Balak nu zeide tot hem: Wat heeft de HEERE gesproken? 18. Toen hief hij zijne spreuk op en zeide: Sta op, Balak, en hoor! neig uwe ooren tot mij, gij zoon van Zippor! 19. God is geen man, dat Hij liegen zou, noch eens menschen kind, dat het Hem berouwen zou! Zou Hij het zeggen en niet doen? of spreken en niet bestendig maken? 20. Zie, ik heb ontvangen te zegenen; dewijl Hij zegent, zoo zal ik het niet keeren. 21. Hij schouwt niet aan de ongerechtigheid in Jakob, ook ziet Hij niet aan de boosheid in Israel. De HEERE, zijn God, is met hem, en het geklank des konings is bij hem. 22. God heeft hen uit Egypte uitgevoerd; zijne krachten zijn als van een eenhoorn. 23. Want er is geen tooverij tegen Jakob, noch waarzeggerij tegen Israel. Te dezer tijd zal van Jakob gezegd worden, en van Israel, wat God gewrocht heeft. 24. Zie, het volk zal opstaan als een oude leeuw, en het zal zich verheffen als een leeuw; het zal zich niet nederleggen, totdat het den roof gegeten en het bloed der verslagenen gedronken zal hebben! 25. Toen zeide Balak tot Bileam: Gij zult het ganschelijk noch vloeken, noch geenszins zegenen. 26. Doch Bileam antwoordde en zeide tot Balak: Heb ik niet tot u gesproken, zeggende: Al wat de HEERE spreken zal, dat zal ik doen? 27. Verder zeide Balak tot Bileam: Kom toch, ik zal u aan een andere plaats medenemen; misschien zal het recht zijn in de oogen van dien God, dat gij het mij vandaar vervloekt. 28. Toen nam Balak Bileam mede tot de hoogte van Peor, die tegen de woestijn ziet. 29. En Bileam zeide tot Balak: Bouw mij hier zeven altaren, en bereid mij hier zeven varren en zeven rammen. 30. Balak nu deed gelijk als Bileam

gezegd had; en hij offerde een var en een ram op elk altaar.

I. Hier worden voor de tweede maal, evenals tevoren, toebereidselen gemaakt om Israel te vervloeken.

1. Zij zijn hierbij van plaats veranderd, vers 13. Balak verbeeldde zich dat Bileam, *van de hoogte der steenrotsen*, vers 9, het volle gezicht hebbende op Israels leger, òf zoo ingenomen was met de schoonheid er van, dat hij hen niet wilde vervloeken, óf zoo verschrikt was door het ontzaglijke er van, dat hij het niet durfde; daarom wilde hij hem naar een andere plaats brengen, vanwaar hij slechts een gedeelte er van zien kon, een gedeelte, dat hem meer verachtelijk zou toeschijnen, en daarvoor hoopte hij dan tenminste, dat hij verlof zou krijgen om het te vervloeken, om dan aldus langzamerhand de overhand over hen te zullen verkrijgen; daar hij ongetwijfeld plan had, om, zoo hij hierin zijn doel bereikte, zijn aanval te richten op dat deel van Israels leger, waarop Bileam nu het oog gericht had, en waarin hij de vuurballen zijner vervloekingen zou werpen. Zie, hoe rusteloos en onvermoeid de vijanden der kerk zijn in hun boosaardige pogingen om haar te verderven; zij laten geen middel onbeproefd om hun oogmerk te bereiken. O mochten wij toch even schrander en vastberaden zijn in het najagen van goede plannen ter eere Gods!

2. De offeranden worden herhaald; er worden nieuwe altaren gebouwd, en op ieder altaar een var en een ram geofferd, en Balak staat even ijverig en waakzaam bij zijn brandoffer als tevoren, vers 14, 15. Indien wij even ernstig begeerden om den zegen te verkrijgen als Balak om een vloek teweeg te brengen (in bedoeling over Israel, maar in werkelijkheid over zichzelven en zijn volk), dan zouden noch de onkosten, noch het werk van den Godsdienst ons te veel zijn.

3. Wederom wendt Bileam zich tot God, en God ontmoet hem voor de tweede maal, en legt hem een ander woord in den mond, niet om het vorige te herroepen, maar om het te bevestigen, vers 16, 17. Indien nu God niet tot Bileam zeide: *Zoek Mij tevergeefs*, dan zal Hij dit nog veel minder tot *het zaad Jakobs* zeggen, die Hem gewisselijk zullen vinden, niet alleen gelijk Bileam, als hun onderrichter, maar als hun overvloedige belooner. Toen Bileam terugkeerde, was Balak ongeduldig om te vernemen met welke boodschap hij kwam: „*Wat heeft de Heere gesproken?*" Komt gij met betere tijding, met eenige hoop van wèl te zullen slagen? Dat moet ook onze vraag zijn, als wij komen om het woord Gods te hooren? Jer. 23 : 35.

II. Voor de tweede maal is de vloek, door de allesbesturende macht van God, in een zegen verkeerd; en deze zegen is ruimer en krachtiger dan de vorige, en snijdt alle hoop af om hem te veranderen. Daar Balak zoo ijverig was om te vragen wat de Heere heeft gesproken, vers 17, richt Bileam zich nu inzonderheid tot hem, vers 18. *Sta op, Balak, en hoor.* Het was een boodschap van God, die hij hem had te brengen, en van Balak wordt geëischt, ofschoon hij een koning is:

1. Dat hij zal *opletten*, zal *hooren*, met al de aandacht van zijn geest, opdat hem geen woord ontga.

2. Dat hij zal hooren met eerbied; *Sta op, Balak, en hoor.* Toen zijn opvolger Eglon een boodschap van God moest ontvangen, *stond hij op van den stoel*, Richt 3 : 20.

In zijne rede maakt Bileam Balak, tot diens uiterste smart en teleurstelling, bekend met twee dingen.

A. Dat hij *geen reden had te hopen Israel te zullen verderven;* het zou doelloos zijn het te beproeven, en hij zou zichzelven misleiden, zoo hij het verwachtte, en dat wel om twee redenen: *a. Omdat God onveranderlijk is*, vers 19. *God is geen man, dat Hij liegen zou.* De menschen veranderen van zin, van gedachten, en daarom breken zij hun woord; zij liegen, omdat zij berouw, spijt hebben. Maar God doet noch het een noch het ander. Hij verandert nooit van zin, en daarom herroept Hij nooit Zijne belofte. Bileam had erkend, vers 8, dat hij Gods raad niet kon veranderen, en daaruit leidt hij af, dat God zelf Zijn raad niet zou veranderen; zoodanig is de onvolmaaktheid van den mensch, en zoodanig is de volmaaktheid van God. *Het is onmogelijk dat God liege*, Hebr. 6 : 18. En als in de Schrift gezegd wordt dat *het Hem berouwt*, dan wordt hiermede geenerlei verandering van zin bedoeld, maar slechts van weg of van wijze. Het is een groote waarheid, dat bij God *geene verandering is of schaduw van omkeering.* Nu beroept hij zich hiervoor op Balak zelf: „*Zou Hij het zeggen en niet doen?*" het zeggen naar Zijn eigen bedoeling en voornemen, en het niet tot stand brengen in Zijne voorzienigheid, naar den raad Zijns willens? Heeft Hij gesproken in Zijn woord, en zal Hij het niet bestendig maken? Kunnen wij anders van God denken, dan dat Hij onveranderlijk is en getrouw aan Zijn woord? Al Zijn raadsbesluiten zijn onveranderlijk, en al Zijn beloften onschendbaar. Hij past die algemeene waarheid toe op het onderhavige geval, vers 20. *Hij heeft gezegend, en ik kan het niet keeren*, dat is: „Ik kan er Hem niet toe brengen om het te keeren." Israel was vanouds een gezegend volk, een zaad, dat de Heere had gezegend, de zegen van Abraham kwam op hen; zij zijn geboren onder den zegen van het verbond, en geboren tot den zegen van Kanaän, en daarom konden zij niet vervloekt worden, tenzij gij kunt onderstellen dat de God der eeuwige waarheid Zijn woord zal breken, ontrouw zal worden aan zichzelven, en aan Zijn volk. *b.* Omdat *Israel voor het oogenblik onlaakbaar is*, vers 21. Niet alsof er geen ongerechtigheid was in Jakob, of dat God haar niet zag; maar: *Ten eerste.* Er was niet zulk een mate van ongerechtigheid als waardoor God er toe gebracht zou worden hen te verlaten, hen prijs te geven aan het verderf. Hoe slecht zij ook waren, zóó slecht waren zij niet. *Ten tweede.* Er was geen afgoderij onder hen, die in bijzonderen zin *ongerechtigheid* en *boosheid* wordt genoemd. Sedert het gouden kalf

hebben wij niets van dien aard in Israel gevonden, en daarom wilde God, hoewel zij in andere opzichten tergend waren, hen toch niet verstooten. Bileam wist dat niets scheiding kon maken tusschen hen en God dan de zonde; zoolang God geen heerschende zonde onder hen zag, wilde Hij geen verdervenden vloek over hen doen komen; zoolang zij dus in gunst blijven bij God, wanhoopte hij er aan om hun ooit kwaad te kunnen doen. Zoolang wij verre blijven van de zonde, blijven wij verre van kwaad. Sommigen geven een anderen zin aan deze woorden; zij lezen ze aldus: *Hij heeft geen kwaad zien beproefd tegen Jakob, en Hij zal geen leed willen zien doen aan Israel,* dat is: „Hij heeft het niet toegelaten, en Hij zal het niet toelaten; Hij wil Israel niet zien geschaad of verongelijkt, maar zal hun recht doen en hun twistzaak twisten." God zal het niet dulden, dat aan Zijne kerk, Zijn volk, leed geschiedt, want wat hun aangedaan wordt, acht Hij zichzelven aangedaan, en zal er dienovereenkomstig rekenschap van vragen. *c. Omdat beider macht onweerstaanbaar was.* Hij toont Balak aan, dat er met hen niet te strijden was; het was doelloos het te beproeven, want: *Ten eerste.* Gods tegenwoordigheid was onder hen, *De Heere, zijn God, is met hen;* op bijzondere wijze, en zal er niet toe gebracht worden van hen te wijken. *Ten tweede.* Zij genoten de blijdschap dier tegenwoordigheid, en zij juichten er in, *het geklank des konings is bij hem.* Zij juichen over hunne vijanden, zeker zijnde van voorspoed en overwinning, voortdurend roemende in God als hun Koning en overwinnaar voor hen. *Ten derde.* Zij hadden de weldaad ervaren van Gods tegenwoordigheid onder hen, en van Zijne macht, die ten hunnen behoeve werd aangewend. Want God *heeft hen uit Egypte uitgevoerd,* vers 22. De macht, die dit gedaan heeft, kan nooit weerhouden, nooit weerstaan worden, en zoo glorierijk begonnen zijnde, zal Hij ongetwijfeld ook glorierijk voleindigen *Ten vierde.* Zoolang Gods tegenwoordigheid onder hen was, hadden zij de kracht eens eenhoorns, waren zij instaat allen het hoofd te bieden, die tegen hen zijn. Zie Hoofdst. 24 : 8. Zoodanig is de sterkte, die de God Israels geeft aan Zijn volk.

Hieruit leidt hij nu af dat het doelloos voor hem zou zijn om hun kwaad te veroorzaken, dat daartoe al zijne kunstenarijen zouden tekort schieten, vers 23.

1. Hij erkent zich verslagen. Waarlijk, *er is geen tooverij tegen Jakob,* die iets tegen hem vermag. De vervloekingen der hel zijn niet bestand tegen de zegeningen des hemels. Niet alsof er zulke pogingen niet gedaan zouden worden, maar zij zullen gewisselijk vruchteloos blijven. Sommigen merken op dat de naam Jakob een toestand van zwakheid en beproeving der kerk aanduidt, terwijl de naam Israel een toestand aanduidt van voorspoed en vooruitgang; maar hetzij de kerk in een toestand verkeert van zwakheid of van kracht, hare vrienden weinigen of velen zijn, ondergeschikte oorzaken gunstig of ongunstig zijn, het komt alles op hetzelfde neer. Geen instrument, dat tegen haar bereid wordt, zal gelukken. God kan gemakkelijk alle raadslagen van de machten der duisternis tegen de kerk doen mislukken, en ongetwijfeld zal Hij het, zoodat zij niet zullen overmogen om haar te verderven.

2. Hij voorziet dat dit in toekomende tijden herdacht zal worden. *Te dezer tijd,* dat is: van den tijd, waarin wij nu zijn, zal betreffende Jakob en Israel, en door Israel, gezegd worden *wat God gewrocht heeft!* Wat groote dingen God voor Zijn volk gedaan heeft! Het zal gezegd worden met verwondering, blijdschap en dankbaarheid en een tarten van de naburige volken om voorbeelden bij te brengen van een zelfde zorg hunner goden voor hen. De verijdeling der aanslagen van de vijanden der kerk moet tot eer van God in eeuwige gedachtenis worden gehouden. *Niemand is er gelijk God. o Jeshurun!* Naar hetgeen Bileam hier zegt betreffende de voortreffelijkheid van God boven al de goden der heidenen, verwijst Mozes misschien, als hij zegt: *Hun rotssteen is niet gelijk onze rotssteen, zelfs onze vijanden rechters zijnde,* Deut. 32 : 31, en inzonderheid Bileam. Balak heeft dus geen hoop om Israel ten verderve te brengen; maar:

B. Bileam toont hem, dat hij *meer reden had om te vreezen door hen ten verderve gebracht te zullen worden;* want waarschijnlijk zullen zij bloedig werk verrichten onder zijne naburen; en, mochten hij en zijn land ontkomen, dan was het niet, omdat hij te groot of te machtig voor hen was, maar omdat hij niet begrepen was in hunne opdracht der verdelging, vers 24. Zie, en sidder; het volk dat daar nu eenigen tijd in uwe nabijheid gelegerd was, rust slechts voor een wijle als een nederliggende leeuw, maar weldra zal *het zich verheffen als een oude leeuw, en zich niet nederleggen totdat het den roof gegeten en het bloed der verslagenen gedronken zal hebben.* Dit schijnt te wijzen op de overwinningen, die zij, naar hij voorzag, op de Kanaänieten zullen behalen, dat zij de wapens niet zullen nederleggen vóór zij het land, dat nu voor hen lag, geheel zouden veroverd hebben. En als zijns buurmans huis in brand staat, dan zal het zaak voor hem zijn om aan zijn eigen gevaar te denken.

Wat was nu het gevolg van deze teleurstelling? *a.* Balak en Bileam waren nu beiden de zaak moede. *Ten eerste.* Balak wil nu gaarne zijn bezweerder het zwijgen zien opgelegd. Daar hij niet kan zeggen wat hij wil, dat hij zeggen zal, wenscht hij dat hij in het geheel niets zegt; *„Gij zult hen ganschelijk noch vloeken noch zegenen,* vers 25. Indien gij hen niet kunt vloeken, dan smeek ik u hen tenminste niet te zegenen. Indien gij mijn krijgsmacht niet kunt steunen en bemoedigen, zoo sta haar tenminste niet tegen, en ontmoedig haar niet." God kan hen, die van Hem afwijken, *moede maken in de veelheid hunner raadslagen,* Jes. 47 : 13; 57 : 10. *Ten tweede.* Bileam is nog bereid zich overwonnen te bekennen, en beroept zich op hetgeen hij gezegd had aan het begin dezer onderneming, Hoofdst. 22 : 38. *Het woord, dat God in mijn mond leggen zal, dat zal ik spreken.* Dat toont: *Ten eerste.* In het alge-

meen, dat de weg des menschen niet in hemzelven is; er zijn veel raadslagen in het hart der menschen; maar Gods raad zal bestaan. *Ten tweede.* In het bijzonder: dat evenals geen instrument, dat tegen de kerk bereid wordt, zal gelukken, zoo zal God iedere tong, die in het gericht tegen haar opstaat, verdoemen, Jes. 54 : 17. *b.* Toch besluiten zij om nog een poging te doen. Zij vinden het schande om zich gewonnen te geven, en daarom gaan zij voort met hun plan, al zal het dan ook nog verder op hunne beschaming uitloopen. En nu gaan zij voor deze derde maal: *Ten eerste.* Van plaats veranderen. Balak is er ten laatste van overtuigd, dat het de schuld niet is van Bileam, dien hij eerst wel gelaakt had; maar dat hij zich werkelijk onder Goddelijk bedwang bevond, en daarom hoopt hij hem nu naar een plaats te brengen, waar God hem eindelijk zou toelaten hen te vervloeken, vers 27. Waarschijnlijk waren hij en Bileam te meer aangemoedigd om hunne poging te hernieuwen, omdat God aan Bileam de tweede maal had veroorloofd te gaan, hoewel Hij het hem de eerste maal had verboden; omdat zij toen door herhaalde pogingen hun doel bereikt hadden, hopen zij ook ditmaal te zullen slagen. En zoo is het dat, wijl het vonnis over de zondaren niet spoedig voltrokken wordt, hun hart vol in hen is om kwaad te doen. De plaats, waar hij hem nu heenbracht, was de hoogte van Peor, de hoogste bergtop van dat land, waar Baäl waarschijnlijk werd aangebeden, en die vandaar Baäl-Peor genoemd werd. Hij koos die plaats in de hoop, hetzij omdat het, naar hij zich inbeeldde, de woonstede was van Baäl, den god der Moabieten, Jehovah, de God van Israel, daar niet wilde, of niet kon komen om de volvoering van hun voornemen te verhinderen, of wel, omdat die plaats welgevallig was aan zijn god, zij ook den Heere welgevallig zou wezen, en Hij dus in een vriendelijke stemming gebracht zou worden. Zoodanigen ijdelen waan hebben dwaze menschen van God, en zoo ijdel zijn hunne overleggingen aangaande Hem. Zoo hebben de Syriërs zich verbeeld, dat de Heere wèl de God is der bergen, maar niet der dalen, 1 Kon. 20 : 28, alsof Hij machtiger was in de eene plaats dan in de andere plaats. *Ten tweede.* Zij herhalen hunne offerande, zeven varren en zeven rammen op zeven altaren, vers 29, 30. Zoo gaan zij voort met hun kostbare offers al hadden zij ook geen belofte om er hunne hoop op succes op te bouwen. Laat ons dan, die de belofte hebben, dat Hij op het einde het gezicht zal voortbrengen en niet liegen, niet ontmoedigd worden door vertraging of uitstel, maar volharden in den gebede en niet vertragen, Lukas 18 : 1.

HOOFDSTUK XXIV.

Dit hoofdstuk bevat het vervolg en besluit van de geschiedenis van het verijdelen der raadslagen van Balak en Bileam tegen Israel, zij werden teniet gedaan niet door kracht of geweld maar door den Geest van den Heere der heirscharen; en dit is een even groot voorbeeld van Gods macht over de kinderen der menschen, en Zijn gunst over Zijn eigen kinderen, als van welke overwinningen ook, die vermeld zijn in het boek van de oorlogen des Heeren. Van de toebereidselen, die gemaakt werden om Israel te vervloeken, lazen wij aan het einde van het vorig hoofdstuk. In dit hoofdstuk wordt ons medegedeeld: I. In welken zegen die bedoelde vervloeking verkeerd werd, vers 1—9. II. Hoe Balak hierop Bileam wegzond uit zijn dienst, vers 10—13. III. De voorzeggingen omtrent Israel en sommigen van de naburige volken door Bileam achtergelaten, vers 14—25.

Toen Bileam zag dat het goed was in de oogen des HEEREN dat hij Israel zegende, zoo ging hij ditmaal niet heen, gelijk meermalen, tot de tooverijen, maar hij stelde zijn aangezicht naar de woestijn. 2. Als Bileam zijne oogen ophief, en Israel zag, wonende naar zijne stammen, zoo was de Geest van God op hem. 3. En hij hief zijne spreuk op, en zeide: Bileam, de zoon van Beor, spreekt, en de man, wien de oogen geopend zijn, spreekt! 4. De hoorder der redenen Gods spreekt, die het gezicht des Almachtigen ziet; die verrukt wordt, en wien de oogen ontdekt worden! 5. Hoe goed zijn uwe tenten, Jakob! uwe woningen, Israel! 6. Gelijk de beken breiden zij zich uit, als de hoven aan de rivieren; de HEERE heeft ze geplant, als de sandelboomen, als de cederboomen aan het water. 7. Er zal water uit zijne emmeren vloeien, en zijn zaad zal in vele wateren zijn; en zijn koning zal boven Agag verheven worden, en zijn koninkrijk zal verhoogd worden. 8. God heeft hem uit Egypte uitgevoerd, zijne krachten zijn als van een eenhoorn; hij zal de heidenen, zijne vijanden, verteren, en hun gebeente breken, en met zijne pijlen doorschieten. 9. Hij heeft zich gekromd, hij heeft zich nedergelegd, gelijk een leeuw en als een oude leeuw, wie zal hem doen opstaan? Zoo wie u zegent, die zij gezegend, en vervloekt zij wie u vervloekt!

De zegen zelf, dien Bileam hier over Israel uitspreekt, is tamelijk gelijk aan de twee, welke wij in het vorige hoofdstuk gehad hebben, maar de inleiding er toe is verschillend.

I. De wijze van handelen is in verscheidene opzichten zeer verschillend.

1. Bileam laat de tooverijen ter zijde, waarop hij totnutoe gesteund had, daar hij bevond dat zij hem van geenerlei nut waren; het diende nergens toe om met den duivel te handelen voor een vloek, nu het toch duidelijk bleek dat God besloten was te zegenen, vers 1. Vroeg of laat zal God de menschen overtuigen van hunne dwaasheid in het zoeken van valsche ijdelheden, die tot niets nut zijn. Waartoe zou hij zich naar tooverijen begeven? Hij wist dat God buiten het bereik er van was.

2. Hij trok zich nu niet, zooals tevoren, terug naar een eenzame plaats, maar richtte zijn aangezicht terstond naar de woestijn, waar Israel gelegerd was; en daar er niets aan te doen is dat zij gezegend moeten worden, zal hij niets anders bedenken, maar toegeven aan den drang.

3. Nu *was de Geest Gods op hem*, namelijk: de Geest der profetie, zooals op Saul, om hem

te beletten David gevangen te nemen, 1 Sam. 19 : 23. Hij sprak niet zijn eigen gevoelen, maar de taal van den Geest, die op hem kwam.

4. Zijne inleiding verschilde van die, welke hij tevoren gebruikt had, vers 3, 4, en is eenigszins gelijk aan van David, 2 Sam. 23 : 1—3, maar sterk riekende naar hoogmoed en verwaandheid (denken sommigen), al den lof dezer profetie voor zichzelven nemende, en zichzelven verheerlijkende als een, die in den raad des hemels zit. Hij roemt op twee dingen: *a.* De gunst, die God hem bewees, door zich aan hem bekend te maken. Hij *hoorde de woorden Gods, en zag de gezichten des Almachtigen.* God zelf had hem ontmoet en tot hem gesproken, Hoofdst. 23 : 16, en dit maakt hem opgeblazen. Paulus spreekt met ootmoed van zijne visioenen en de openbaringen, die hem gedaan zijn, 2 Cor. 12 : 1, maar Bileam spreekt er van met hoogmoed. *b.* Zijn eigen macht en kracht om deze openbaringen te ontvangen en te dragen. Wèl is hij, evenals andere profeten, in een vertrekking van zinnen geweest, maar daarbij waren zijne oogen open. Tweemaal maakt hij hier melding van, maar in het oorspronkelijke zijn de woorden niet gelijk. Sommigen denken, dat vers 3 gelezen kan worden: *de man wiens oogen gesloten waren,* maar die nu *de oogen open heeft,* vers 4. Hij erkent in dwaling te zijn geweest, toen hij Israel poogde te vloeken, maar nu begint hij zijne dwaling in te zien; en toch blijft hij nog verblind door de dwaze en schadelijke lusten van geldgierigheid en eerzucht. Zij, die God en Zijn volk tegenstaan, zullen vroeg of laat moeten inzien dat zij ellendig misleid en bedrogen zijn. Van velen zijn wèl de oogen open, maar niet het hart; zij zijn verlicht, maar niet geheiligd; en de kennis, die de menschen opgeblazen maakt van hoogmoed, zal slechts dienen om hen bij te lichten naar de hel, waar velen met geopende oogen heengaan.

II. Maar de inhoud van den zegen is gelijk aan die der vorigen. Verscheidene dingen bewondert hij in Israel.

1. *Hunne schoonheid,* vers 5. *Hoe schoon zijn uwe tenten, o Jakob!* [1]) Hoewel zijn niet woonden in statige paleizen, maar in eenvoudige, ruwe tenten, die ongetwijfeld ook nog droevig verweerd waren, ziet Bileam toch schoonheid in deze tenten, vanwege hun bewonderenswaardige orde en rangschikking naar hunne stammen, vers 2. Niets beveelt den Godsdienst meer aan in de goede meening van hen, die hem van verre beschouwen, dan de eenheid en eensgezindheid van zijne belijders, Psalm 133 : 2. Het lieflijke van dit volk, en de groote roem, dien zij zullen verkrijgen onder hunne naburen, worden vergeleken bij de schoonheid en lieflijkheid van vruchtbare valleien en schoone lusthoven, bloeiende boomen en geurige specerijen, vers 3. Diegenen, wier oogen open zijn, zien de heiligen als de voortreffelijken der aarde, en dienovereenkomstig verlustigen zij zich in hen. *De rechtvaardige is* ongetwijfeld *voortreffelijker dan zijn naaste.* Zij zijn *boomen, die de Heere geplant heeft,* daar n bestaat hunne voortreffelijkheid. De scheuten der gerechtigheid zijn de planting des Heeren. Zie Hosea 14 : 5—7.

2. Hunne *vruchtbaarheid en toeneming.* Die kunnen bedoeld zijn in de beeldspraak van de valleien, hoven en boomen, zoowel als in deze uitdrukkingen, in vers 7: *daar zal water uit zijne emmers vloeien,* dat is: God zal hen bewateren met Zijn zegen, zooals met regen van den hemel, en dan *zal zijn zaad in vele wateren zijn,* vergelijk Hosea 2 : 23. *Ik zal ze Mij op de aarde zaaien.* En wateren worden in de Schrift genomen voor *volk, en menigten, en natiën.* Dit is vervuld geworden in de wonderbare toeneming van dat volk en hun groot aantal, zelfs in hunne verstrooiing.

3. Hunne *eer en verhooging.* Gelijk in de menigte des volks des konings heerlijkheid is, zoo is in de grootheid des konings de heerlijkheid des volks; daarom voorzegt Bileam dat *zijn koning boven Agag zal verheven worden.* Agag is waarschijnlijk de machtigste monarch geweest in die streken; Bileam had van niemand gehoord, die grooter of aanzienlijker was; hij verhief zich boven zijne naburen; maar Bileam voorzegt, dat Israels opperbevelhebber, die, na Mozes, Jozua geweest is, grooter en heerlijker zou zijn dan Agag zelf ooit geweest is, en grooter roem zou hebben in de geschiedenis. Saul, hun eerste koning, overwon Agag, hoewel van hem gezegd is dat hij *weeldelijk ging.*

4. Hunne *macht en zegepraal,* vers 8. *a.* Hij ziet terug op hetgeen zij gedaan hebben, of liever, op hetgeen voor hen gedaan was. *God heeft hem uit Egypte uitgevoerd.* Daarvan had hij tevoren gesproken, Hoofdst. 23 : 22. De wonderen, waarmede hunne verlossing gepaard ging, hebben meer dan iets anders bijgedragen tot hunne heerlijkheid en de verschrikking van hunne tegenstanders, Jozua 2 : 10. Hij, die hen uitgevoerd heeft uit Egypte, zal niet in gebreke blijven om hen in Kanaän te brengen, want Gods werk is volmaakt. *b.* Hij ziet op hun tegenwoordige kracht. Israel heeft als het ware *de krachten eens eenhoorns,* van welk schepsel gezegd wordt: *zal de eenhoorn u willen dienen, zal hij vernachten aan uwe kribbe? Zult gij den eenhoorn met zijn touw aan de voren binden?* Job 39 : 12, 13. „Neen, Israel is te machtig om door mijne vervloekingen beteugeld te worden, of door uwe heirscharen te worden verslagen."

5. Hun *moed en veilige rust,* vers 9. *Hij heeft zich nedergelegd gelijk een leeuw en als een oude leeuw.* Nu doet hij dit in de vlakke velden van Moab, en vraagt daartoe geen verlof van den koning van Moab, en ook vreest hij hem niet. Weldra zal hij dit doen in Kanaän; als hij zijne prooi verscheurd zal hebben, dan zal hij rusten, gerust tegen de vrees des kwaads, en al zijne naburen tarten, want wie zal een slapenden leeuw wakker maken? Men heeft opgemerkt dat leeuwen, (zooals de geleerde bisschop Patrick hier zegt) zich niet naar een schuilplaats terugtrekken om er te gaan slapen, maar overal nederliggen, wetende dat niemand hen zou durven storen; en zóó gerust waren de Israelieten in Kanaän, inzonderheid in den tijd van David en Salomo, en aldus is *de recht-*

1) Naar de Engelsche overzetting.

vaardige moedig als een jonge leeuw, Spr. 28 : 1, niet om anderen aan te vallen, maar om te rusten, omdat *God hen doet zeker wonen*, Psalm 4 : 8.

6. Hun *invloed op hunne naburen.* Hunne vrienden en bondgenooten waren gelukkig, gezegend: *Zoo wie u zegent, die zij gezegend.* Zij, die hun eenigerlei vriendelijkheid bewijzen, zullen er voorzeker te beter om varen; maar hunne vijanden, en zij die krijg tegen hen voeren, waren zeer zeker ongelukkig: *vervloekt zij wie u vervloekt.* Zij, die hun kwaad doen, doen dit op hun eigen gevaar, want wat hun gedaan wordt, hetzij goed of kwaad, wordt door God geacht als Hem te zijn gedaan. Aldus bevestigt hij den zegen van Abraham, Gen. 12 : 3, en spreekt alsof hij Israel toen zegende en niet vloekte, omdat hij begeerde te deelen in den zegen van Israels vrienden, en den vloek vreesde van Israels vijanden.

10. Toen ontstak de toorn van Balak tegen Bileam, en hij sloeg zijne handen samen; en Balak zeide tot Bileam: Ik heb u geroepen om mijne vijanden te vloeken, maar zie, gij hebt hen nu driemaal gedurig gezegend! 11. En nu, pak u weg naar uwe plaats! Ik had gezegd dat ik u hoog vereeren zou, maar zie, de HEERE heeft die eer van u geweerd! 12. Toen zeide Bileam tot Balak: Heb ik ook niet tot uwe boden, die gij tot mij gezonden hebt, gesproken, zeggende: 13. Wanneer mij Balak zijn huis vol zilver en goud gave, zoo kan ik het bevel des HEEREN niet overtreden, doende goed of kwaad uit mijn eigen hart; wat de HEERE spreken zal, dat zal ik spreken. 14. En nu, zie, ik ga tot mijn volk; kom, ik zal u raad geven, en zeggen wat dit volk uw volk doen zal in de laatste dagen.

Wij hebben hier het einde van de vruchtelooze poging om Israel te vervloeken, en hoe die poging nu voor goed wordt opgegeven.

1. Balak nam het op zijn ergst. Hij ontstak in woede tegen Bileam, vers 10. Beide in woorden en gebaren, uitte hij in de hevigste mate zijn ergernis en toorn over deze teleurstelling. Hij sloeg zijne handen in elkander van verontwaardiging, nu hij zag dat al zijne maatregelen op niets uitliepen en geheel zijn plan verijdeld was. Hij beschuldigde Bileam van hem op de grofste wijze beleedigd en bedrogen te hebben. *„Ik heb u geroepen om mijne vijanden te vloeken*, en gij hebt u betoond met hen in verbond te zijn en in hun belang, want *gij hebt hen nu driemaal geduriglijk gezegend*, hoewel gij mij door uw bevel om altaren te bouwen en offeranden te offeren, hebt doen gelooven dat gij hen gewisselijk zoudt vervloeken." Hierop bande hij hem uit zijne tegenwoordigheid, wees hem het land uit, verweet het hem, dat hij hem tot hooge eer had willen bevorderen, maar dat die eer hem nu zou ontgaan, vers 11. *„De Heere heeft die eer van u geweerd.* Zie nu wat gij er bij wint om den Heere te behagen inplaats van mij te behagen; dat kost u uwe bevordering." Zoo wordt aan hen, die door plichtsbetrachting verliezen lijden, dit gewoonlijk smadelijk verweten, alsof zij door de voorkeur te geven aan hun plicht boven hun wereldlijk belang, als dwazen hebben gehandeld. Terwijl toch God, indien Bileam vrijwillig en oprecht het woord des Heeren had opgevolgd en daardoor de bevordering zou verloren hebben, die Balak voor hem bestemd had, hem dit verlies ruimschoots vergoed zou hebben.

2. Bileam heeft er zich zoo goed hij kon uit zien te redden. *a.* Hij tracht de teleurstelling te verontschuldigen. En een zeer goede, geldige verontschuldiging heeft hij er voor, namelijk dat God hem weerhouden heeft van te zeggen wat hij had willen zeggen, en hem noodzaakte te zeggen wat hij niet heeft willen zeggen, en dat dit iets was waarop Balak niet misnoegd behoorde te wezen, niet slechts omdat hij het niet verhelpen kon, maar omdat hij aan Balak vooruit gezegd had waarop hij had te rekenen, vers 12, 13. Balak kon niet zeggen, dat hij hem had bedrogen, daar hij hem eerlijk gewaarschuwd had, hem gezegd had onder welk bedwang hij zich bevond. *b.* Hij tracht het te vergoeden, vers 14. Ofschoon hij niet doen kon wat Balak wilde, zal hij toch zijne nieuwsgierigheid bevredigen met voorzeggingen betreffende de hem omringende volken. Het is ons van nature eigen om behagen te scheppen in profetie, en daarmede hoopt hij dus den vertoornden vorst te verzoenen. Hij wil hem tevreden stellen met de verzekering dat, wàt dit geduchte volk ook aan zijn volk moge doen, het niet zal wezen vóór de laatste dagen, zoodat hij voor zich geenerlei kwaad of overlast van hen te vreezen had; *het gezicht was nog voor vele dagen*, maar in zijne dagen zal er vrede zijn. Hij zal hem op weg helpen om Israel kwaad te doen zonder de plechtigheden van tooverij en vervloeking. Dat schijnt opgesloten in het woord: *ik zal u raad geven.* Waarin die raad bestond, wordt hier niet gezegd, omdat hij in het geheim werd gegeven; maar later wordt het ons medegedeeld, Hoofdst. 31 : 16. Hij ried hem aan de Israelieten tot afgoderij te verlokken, Openb. 2 : 14. Daar hij geen verlof van God kon verkrijgen om hen te vloeken, helpt hij hem op weg om hulp te krijgen van den duivel om hem te verzoeken. *Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo* — Al ik *den hemel niet kan bewegen, dan zal ik aanzoek doen bij de hel.*

15. Toen hief hij zijne spreuk op, en zeide: Bileam, de zoon van Beor, spreekt, en de man, wien de oogen geopend zijn, spreekt! 16. De hoorder der redenen Gods spreekt, en die de wetenschap des Allerhoogsten weet; die het gezicht des Almachtigen ziet, die verrukt wordt, en wien de oogen ontdekt worden. 17. Ik zal hem zien, maar nu niet; ik zal hem aanschouwen, maar niet nabij. Er zal eene ster voortgaan uit Jakob, en er zal een scepter uit Israel opkomen; die zal de palen der Moabieten verslaan, en zal de kinderen van Seth verstoren.

18. En Edom zal een erfelijke bezitting zijn; en Seïr zal zijn vijanden een erfelijke bezitting zijn; doch Israel zal kracht doen. 19. En er zal één uit Jakob heerschen, en hij zal de overigen uit de steden ombrengen. 20. Toen hij de Amalekieten zag, zoo hief hij zijne spreuk op, en zeide: Amalek is de eersteling der heidenen, maar zijn uiterste is ten verderve! 21. Toen hij de Kenieten zag, zoo hief hij zijne spreuk op, en zeide: Uw woning is vast, en gij hebt uw nest in een steenrots gelegd. 22. Evenwel zal Kain verteerd worden, totdat u Assur gevankelijk wegvoeren zal. 23. Voorts hief hij zijne spreuk op, en zeide: Och! wie zal leven als God dit doen zal. 24. En de schepen van den oever der Chitteërs, die zullen Assur plagen, zij zullen ook Heber plagen; en hij zal ook ten verderve zijn. 25. Toen stond Bileam op, en ging heen, en keerde weder tot zijne plaats. Balak ging ook zijn weg.

Het ambt der profeten was om in den naam des Heeren te zegenen en te profeteeren. Als profeet heeft Bileam Israel moeten zegenen, en hier voorzegt hij de toekomstige gebeurtenissen.

I. Zijne inleiding is tamelijk gelijk aan die in vers 3 en 4. Op bewonderenswaardige wijze neemt hij de houding aan van een waar profeet; God liet hem dit toe en gebood het hem, omdat, wat *hij* ook moge zijn, de profetie zelf was een ware profetie. Hij roemt:

1. Dat *zijne oogen geopend zijn*, vers 15; want in oude tijden werden de profeten *zieners* genoemd, 1 Sam. 9 : 9, omdat zij moesten *spreken wat zij hadden gezien;* voordat zij dus hunne lippen openden, was het noodig dat hunne oogen geopend waren.

2. Dat hij *de redenen Gods hoorde*, velen hooren ze ook, maar geven er geen acht op, en hooren er God niet in.

3. Dat hij *de wetenschap des Allerhoogsten weet;* dit is hier bijgevoegd. Een mensch kan vol zijn van de wetenschap Gods, en toch gansch ontbloot wezen van de genade Gods; kan de waarheid ontvangen in het licht er van, en toch vreemd wezen aan de liefde er van.

4. Dat hij *de gezichten des Almachtigen zag*, maar niet zóó, dat hij *naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd werd.* Hij noemt God den *Allerhoogste* en den *Almachtige;* niemand kon met meer eer van Hem spreken en grooter prijs stellen op zijne bekendheid met Hem, en toch had hij geen ware vreeze voor Hem of liefde tot Hem of geloof in Hem; zóó ver kan iemand op den weg naar den hemel wezen en hem toch nooit bereiken.

II. Hier is zijne profetie van Hem, die de kroon en heerlijkheid van Zijn volk Israel zal wezen; en deze is:

1. In type of afschaduwing, David, die *niet nu*, niet spoedig, maar in verloop van tijd, *de landpalen der Moabieten zal verslaan*, bezit zal nemen van Edom en het gebergte Seïr, en onder wien de strijdmacht van Israel *kracht zal doen*, vers 18. Dit werd vervuld toen *David de Moabieten sloeg en ze mat met een snoer, zoodat de Maobieten David tot knechten werden*, 2 Sam. 8 : 2. En terzelfder tijd werden ook de Edomieten onderworpen, vers 14. Maar het is:

2. Onze Heere Jezus, de beloofde Messias, die voornamelijk bedoeld is, en van Hem is het een heerlijke en uitnemende profetie. Het was de wil van God, dat er aldus lang tevoren kennis zou worden gegeven van Zijne komst, niet alleen aan het volk der Joden, maar ook aan andere natiën, omdat Zijn Evangelie en koninkrijk zich zouden uitstrekken ver buiten de grenzen van het land Israels. Hier wordt voorzegd: *a.* Dat het nog zeer lang zal duren eer Hij komt: *„Ik zal hem zien, maar nu niet.* Ik zie hem in visioen, maar op zeer grooten afstand, door de tusschenliggende ruimte heen van tenminste vijftien honderd jaren." Of versta het aldus: Bileam, een goddeloos man, zal Christus zien, maar zal Hem niet van nabij zien. Hem ook niet zien zooals Job, die Hem gezien heeft als zijn *Verlosser*, Hem gezien heeft *voor zichzelven*, Job 19 : 25—27. Als Hij komt op de wolken *zal alle oog Hem zien*, maar velen zullen Hem zien, zooals de rijke man in de hel Abraham zag, *van verre. b.* Dat hij zal voortkomen uit Jakob en Israel, als een ster en een scepter; de eerste Zijn heerlijkheid en luister aanduidende, *de blinkende morgenster*, de laatste Zijn macht en gezag; *hij zal heerschen.* Deze profetie van Bileam (een der kinderen van het Oosten) betreffende eene ster, die zal voortkomen uit Jakob, als de aanduiding van een scepter, ontstaande in Israel, als eene overlevering van dat land bewaard zijnde, was misschien de aanleiding voor de wijzen — die ook uit het Oosten waren — om op het gezicht van een buitengewone ster boven het land van Judea, onderzoek te doen naar Hem, die de geboren Koning der Joden was, Matth. 2 : 2. *c.* Dat zijn koninkrijk universeel zal zijn, zegevierende over allen tegenstand, hetgeen afgeschaduwd werd door Davids overwinningen op Moab en Edom. Maar de Messias zal *al de kinderen Seths verstoren*, of — zooals sommigen den tekst lezen — zal over *al de kinderen Seths heerschen*, vers 17, dat is, al de kinderen de menschen, die afstammelingen zijn van Seth, den zoon van Adam, daar de afstammelingen der andere zonen van Adam uitgeroeid werden door den zondvloed. Christus zal Koning zijn, niet alleen van Jakob en Israel, maar van geheel de wereld; zoodat al de kinderen Seths òf geregeerd zullen worden door Zijn gouden schepter, of verbrijzeld zullen worden door Zijn ijzeren roede. Hij zal Zijn eigen algemeene heerschappij oprichten, Zijn gezag en macht vestigen, en *alle heerschappij*, die Hem tegenstaat, *tenietdoen*, 1 Cor. 15 : 24. Hij zal *alle kinderen Seths ontmuren*, zooals sommigen den tekst lezen. Hij zal al hunne verdedigingswerken nederwerpen, al hun vleeschelijk betrouwen tenietdoen, zoodat zij, òf zich aan Zijne heerschappij zullen onderwerpen, òf open en bloot liggen voor Zijne oordeelen. *d.* Dat Zijn Israel *kracht zal doen.* De onderdanen van Christus, bezield en bemoedigd door Zijne macht, zullen een geestelijken krijg voeren met de machten der duister

nis, en meer dan overwinnaars zijn. *Het volk, dat hun God kent, zal sterk zijn en groote daden doen*, Dan. 11 : 32. [1])

III. Hier is eene profetie betreffende de Amalekieten en Kenieten, van welker land hij waarschijnlijk sommige deelen zag.

1. De Amalekieten waren toen *de eerstelingen der heidenen*, dat is: het voornaamste der volken, vers 20. Daarom werd van Agag gesproken, in vers 7, als van een voornaam vorst, en zij waren de eersten, die streden tegen Israel toen hij uit Egypteland kwam. Maar de tijd zal komen, wanneer dat volk, groot als het thans schijnt te zijn, aan een algeheel verderf zal worden overgegeven en geheel uitgeroeid zal worden. *Zijn uiterste is ten verderve*, Hier bevestigt Bileam het vonnis door Mozes aangekondigd, Exod. 17 : 14, 16, daar God gezworen had, dat de oorlog des Heeren tegen Amalek zou zijn *van geslacht tot geslacht*. Zij, tegen wie God krijg voert, zullen gewisselijk voor eeuwig omkomen, want als God oordeelt zal Hij overwinnen.

2. De Kenieten waren nu van alle volken het meest gerust; de ligging van hun land was zoodanig, dat de natuur zijn vestingbouwkundige was en het buitengemeen had versterkt. *Uw woning is vast, en gij hebt*, als de adelaar, *uw nest in een steenrots gelegd*, vers 21. Gij acht u veilig; en toch *zal de Keniet verteerd worden*, vers 22 [2] langzamerhand tot verval komen, totdat zij door de Assyriërs gevankelijk weggevoerd zullen worden, hetgeen geschiedde tijdens de gevangenschap der tien stammen. Staatslichamen, al zijn zij ook nog zoo sterk, zullen evenals natuurlijke lichamen langzamerhand vervallen, en ten laatste ten verderve gaan; zelfs een nest in een steenrots zal geen altijddurende veiligheid bieden.

IV. Hier is eene profetie, die ver vooruitziet naar de Grieken en Romeinen, want hun land wordt ondersteld bedoeld te zijn met den *oever der Chittieten*, vers 24.

1. De inleiding tot deze spreuk; dit artikel van zijne profetie, is zeer merkwaardig, vers 23. *Och, wie zal leven als God dit doen zal*, Hiermede erkent hij dat alle omwentelingen van staten en koninkrijken *het doen zijn van God;* „als God dit doen zal"; wie ook de werktuigen er voor zijn, Hij is de opperste bestuurder. Maar hij spreekt er van met droefheid, en hij heeft een zeer treurig vooruitzicht van deze gebeurtenissen. *Wie zal leven?* Hetzij dat zijne bedoeling is: Die gebeurtenissen liggen nog zóó ver, dat het moeilijk te zeggen is, *wie zal leven als zij plaatshebben*. Maar *wie* ze ook zal beleven, zij zullen zien dat zij uiterst verbazingwekkend zijn. Of wel: Die gebeurtenissen zullen zóó treurig wezen, en zulke verwoestingen aanrichten, dat nauwelijks iemand zal ontkomen, of in het leven gelaten worden. Wie zal leven, als de dood zegevierend rondwaart? Openb. 6 : 8. Zij, die dan leven, zullen als vuurbranden zijn, uit het vuur gerukt, hun zal het leven gegeven zijn als een buit. Moge God ons bereiden en geschikt maken voor de ergste tijden!

2. De profetie zelve is opmerkelijk. Beide Griekenland en Italië liggen dicht aan de zee, en daarom werden hunne legers meestal in schepen uitgezonden. Nu schijnt hij hier te voorspellen: *a.* Dat de legers der Grieken de Assyriërs, die met de Perzen verbonden waren, zouden vernederen en tenonder brengen, hetgeen vervuld werd toen het land van het Oosten door Alexander vermeesterd werd. *b.* Dat hun en der Romeinen krijgsmacht de Hebreën, of Joden, die *de kinderen van Heber* genoemd worden, zal plagen. Dit werd ten deele vervuld, toen het Grieksche rijk de Joodsche natie verdrukte, maar voornamelijk toen het Romeinsche rijk haar ten verderve bracht, en er een einde aan maakte. Maar: *c.* Dat Chittim, dat is het Romeinsche rijk, waarin het Grieksche ten laatste was opgegaan, zelf voor eeuwig zal vergaan, als de steen, die zonder handen van den berg wordt afgehouwen, al deze koninkrijken zal verteren, en inzonderheid *de voeten van ijzer en leem*, Dan. 2 : 34. Aldus — zegt Dr. Lightfoot — heeft Bileam inplaats van de kerk te vervloeken, het eerst Amalek en het laatst Rome, den vijand der kerk, vervloekt. *Alzoo moeten omkomen, al Uwe vijanden, o Heere!*

HOOFDSTUK XXV.

Aan Israel, dat aan de vervloeking van Bileam was ontkomen, wordt hier zeer groot nadeel en veel versmaadheid berokkend door den raad van Bileam, die Balak, voordat hij van hem wegging, een krachtiger middel aan de hand deed om scheiding te maken tusschen de Israelieten en hun God, dan het middel dat hij had verzonnen. „Er is bij den Heere niets uit te richten met Bileams tooverijen en bezweringen om hen te verderven; beproef nu eens of de bekoringen der dochteren Moabs bij hen niets zullen uitrichten, om zichzelven ten verderve te brengen." Niemand wordt ellendiger betooverd dan zij, die door hun eigen lusten betooverd zijn. Hier is: I. Israels zonde. Zij lieten zich door de dochteren Moabs verleiden beide tot hoererij en afgoderij, vers 1—3. II. De straf gevolgd op deze zonde, door de hand van den magistraat, vers 4, 5. En onmiddellijk door de hand van God, vers 9. III. De vrome ijver van Pinehas in zijn dooden van Zimri en Kozbi, twee verharde, onbeschaamde zondaren, vers 6—8, 14, 15. IV. Gods loven van den ijver van Pinehas, vers 10—13. V. Vijandschap gesteld tusschen de Israelieten en de Midianieten, hunne verleiders, zooals in den beginne tusschen de vrouw en de slang, vers 16—18.

En Israel verbleef te Sittim, en het volk begon te hoereeren met de dochteren der Moabieten. 2. En zij noodigden het volk tot de slachtofferen harer goden; en het volk at, en boog zich voor hare goden. 3. Als nu Israel zich koppelde aan Baäl-Peor, ontstak de toorn des HEEREN tegen Israel. 4. En de HEERE zeide tot Mozes: Neem al de hoofden des volks, en hang hen den HEERE tegen de zon, zoo zal de hittigheid van des HEEREN toorn gekeerd worden van Israel. 5. Toen zeide Mozes tot de rechters van Israel: Een ieder doode zijne mannen, die zich aan Baäl-Peor gekoppeld hebben!

I. Hier is Israels zonde, waartoe zij verlokt werden door de dochteren van Moab en Midian; zij maken zich schuldig, beide aan lichamelijke

1) Naar de Engelsche overzetting.
2) Naar de Engelsche overzetting.

en geestelijke hoererij, want Israel koppelde zich aan Baäl-Peor, vers 3; niet allen, ook niet de meesten, maar toch zeer velen werden in dezen strik gevangen. Merk hieromtrent op:

1. Dat Balak op Bileams raad *den kinderen Israels dezen aanstoot heeft voorgeworpen*, Openb. 2 : 14. Diegenen zijn onze ergste vijanden, die ons verlokken tot zonde, want dat is het grootste kwaad dat een mensch ons doen kan. Indien Balak zijn gewapende manschappen tegen hen had afgezonden om met hen te strijden, dan zou Israel hen kloekmoedig weerstaan hebben, en ongetwijfeld meer dan overwinnaar zijn gebleven, maar nu hij zijn schoone vrouwen onder hen zendt, en hen tot zijne afgodsmaaltijden noodigt, geven de Israelieten laaghartig toe, en worden schandelijk overwonnen. Diegenen worden verslagen door zijne hoeren, die hij niet met zijn zwaard had kunnen verslaan. De bekoring van een ons vriendelijk toelachende wereld is gevaarlijker voor ons dan de verschrikking van een ons dreigend aanziende wereld.

2. Dat de dochteren van Moab hunne verleidsters waren en hen hebben overwonnen. Van dat Eva de eerste is geweest in de overtreding is de schoone sekse, hoewel de zwakkere, voor menigeen een strik geweest, ja sterke mannen zijn door de lippen der vreemde vrouw gewond en gedood, Spr. 7 : 26; getuige Salomo, wiens vrouwen netten en garen voor hem geweest zijn, Pred. 7 : 26.

3. Dat hoererij en afgoderij samen gepaard gingen. Eerst hebben zij hun geweten verontreinigd door ontucht te plegen met de vrouwen, en toen werden zij uit inschikkelijkheid voor haar, en in minachting van den God Israels, er gemakkelijk toe gebracht om zich voor hare afgoden te buigen. En zij zullen dit verder doen, indien, naar gemeenlijk ondersteld wordt, en hier wegens de samenvoeging er van waarschijnlijk is, de bedreven ontucht een deel uitmaakte van den eeredienst van Baäl-Peor. Zij, die door de heiningen der zedigheid zijn heengebroken, zullen nooit door de banden van Godsvrucht worden gehouden; en zij, die zich onteerd hebben door vleeschelijke lusten, zullen er geen bezwaar in vinden om God te onteeren door afgodendienst, waarom zij dan ook rechtvaardiglijk overgegeven werden tot oneerlijke bewegingen.

4. Dat zij door van afgodenoffer te eten *zich aan Baäl-Peor gekoppeld hebben*, aan wien die offeranden geofferd werden, hetgeen de apostel aanvoert als een reden, waarom Christenen niet moeten eten van *hetgeen den afgoden geofferd is*, wijl zij daardoor gemeenschap hebben met de duivelen, aan wie die offers geofferd werden, 1 Cor. 10 : 20. Het wordt genoemd *de offeranden der dooden te eten*, Psalm 106 : 28. Niet alleen omdat de afgod zelf een dood ding was, maar ook omdat de persoon, die er door werd voorgesteld, de een of andere held was, die na zijn dood vergood werd, zooals de heiligen in de kerk van Rome gecanoniseerd worden.

5. Het was een groote verzwaring van hunne zonde, dat Israel toen *te Sittim verbleef*, waar zij het gezicht hadden op het land Kanaän, en op het punt stonden van er bezit van te gaan nemen. Het was de hoogste mate van verraad en ondankbaarheid om ontrouw te zijn aan hun God, dien zij zoo trouw hadden bevonden aan hen, en afgodenoffer te eten als zij gereed stonden om zoo rijkelijk op Gods gunsten onthaald te worden.

II. Gods rechtvaardig ongenoegen tegen hen vanwege deze zonde. Israels hoererij deed wat al de tooverijen en bezweringen van Bileam niet konden doen; zij maakte dat God tegen hen was; nu *was Hij hun in een vijand verkeerd en heeft Hij zelf tegen hen gestreden.* Zóóvelen van het volk, ja zóóvelen van de oversten waren schuldig, dat het een nationale zonde is geworden, en daarom was God vertoord op de gansche vergadering.

1. Er brak terstond een plaag uit, want in vers 8 lezen wij van het ophouden er van, en in vers 9 wordt het getal opgegeven van hen, die er aan gestorven zijn; maar er wordt geen melding gemaakt van het begin dezer plaag, dat dus opgesloten moet zijn in de woorden: *de toorn des Heeren ontstak tegen Israel*, vers 3. In Psalm 106 : 29 wordt uitdrukkelijk gezegd: *de plaag deed een inbreuk onder hen.* Epidemische ziekten zijn de vrucht van Gods toorn en de rechtvaardige straf voor epidemische zonden, de eene besmetting volgt op de andere. Ongetwijfeld heeft de plaag hen aangetast, die het schuldigst waren en weldra hunne verboden genietingen duur moesten betalen; en ofschoon God thans zulke zondaren niet altijd met een plaag bezoekt, zooals Hij het hier gedaan heeft, zal toch dit woord van God vervuld worden: *Zoo iemand den tempel Gods schendt, dien zal God schenden*, 1 Cor. 3 : 17.

2. Er wordt bevel gegeven om de aanvoerders in deze zonde door het gerecht ter dood te brengen, hetgeen het eenige middel zal wezen om de plaag te doen ophouden, vers 4. *Neem al de hoofden des volks*, dat is: van dat deel des volks, dat uit het leger Israels in het land van Moab ging, om zich bij den afgodsdienst te voegen. *Neem hen en hang hen den Heere tegen de zon* als offers aan Gods gerechtigheid, en ter verschrikking voor het overige deel des volks. De rechters moeten bevel geven om hen eerst *te dooden met het zwaard*, vers 5, en hun doode lichamen moeten opgehangen worden, opdat de stompzinnige Israelieten, hun leidslieden en oversten zoo streng gestraft ziende voor hunne hoererij en afgoderij, zonder acht te slaan op hun rang en waardigheid, eenig besef zouden krijgen van het kwaad der zonde, en de verschrikking van Gods toorn tegen hen. Aanvoerders in de zonde moeten tot voorbeelden gesteld worden der gerechtigheid.

6. En ziet, een man uit de kinderen Israels kwam, en bracht eene Midianietin tot zijne broederen voor de oogen van Mozes, en voor de oogen van de gansche vergadering der kinderen Israels, toen zij weenden voor de deur van de tent der samenkomst. 7. Toen Pinehas, de zoon van Eleazar, den zoon van Aäron, den

priester, dat zag, zoo stond hij op uit het midden der vergadering, en nam een spies in zijne hand; 8. En hij ging den Israelietischen man na in den hoerenwinkel, en doorstak hen beiden, den Israelietischen man en de vrouw, door hun buik. Toen werd de plaag van over de kinderen Israels opgehouden. 9. Degenen nu, die aan de plaag stierven, waren vier en twintig duizend. 10. Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 11. Pinehas, de zoon van Eleazar, den zoon van Aäron, den priester, heeft Mijne grimmigheid van over de kinderen Israels afgewend, dewijl hij Mijn ijver geijverd heeft in het midden derzelve, zoodat Ik de kinderen Israels in Mijn ijver niet vernield heb. 12. Daarom spreek: Zie, Ik geef hem Mijn verbond des vredes. 13. En hij zal hebben, en zijn zaad na hem, het verbond des eeuwigen priesterdoms, daarom dat hij voor zijn God geijverd en verzoening gedaan heeft voor de kinderen Israels. 14. De naam nu des verslagenen Israelietischen mans, die verslagen was met de Midianietin, was Zimri, de zoon van Salu, een overste van een vaderlijk huis der Simeonieten. 15. En de naam der verslagen Midianietische vrouw was Kozbi, eene dochter van Zur, die een hoofd was der volken van een vaderlijk huis der Midianieten.

Hier is een merkwaardige strijd tusschen goddeloosheid en gerechtigheid, die met stoutmoedigheid en vastberadenheid gestreden zal worden; en de gerechtigheid draagt de overwinning weg, zooals zij ook ten laatste ongetwijfeld zal zegevieren.

I. Nooit was ondeugd meer stout en uittartend dan in Zimri; *een overste van een vaderlijk huis der Simeonieten.* Tot zulk een mate van onbeschaamdheid in het booze was hij gekomen, dat hij openlijk verscheen met een hoer (en zij was een hoer van hooge afkomst, de dochter van een overste van een vaderlijk huis in Midian) voor de oogen van Mozes en van alle Godvruchtigen in Israel. Hij vond het niet genoeg om met zijn hoer uit te gaan om de goden van Moab te aanbidden, maar na dit gedaan te hebben bracht hij haar mede om den God Israels te onteeren. Hij heeft haar niet slechts openlijk erkend als zijne vriendin, hooger in gunst bij hem dan een der dochteren Israels, maar ging openlijk met haar in den hoerenwinkel, een plaats der ontucht. Aldus heeft hij, *gelijk Sodom, zijne zonde vrijuit gesproken*, en heeft er zich zoo weinig voor geschaamd, dat hij er veeleer trotsch op was, en dus roemde in zijne schande. Al de omstandigheden droegen er toe bij om die zonde uiterst zondig, uiterst schandelijk te maken.

1. Het was de gerechtigheid des volks te beleedigen en haar uit te tarten. Aan de rechters was bevolen de misdadigers ter dood te brengen; maar hij achtte zich te hoog en te voornaam dan dat zij zich met hem zouden durven bemoeien, ja eigenlijk tartte hij hen om hem aan te raken zoo zij durfden. Voorzeker heeft *hij* alle vreeze Gods van zich geworpen, die geen ontzag had voor de machten, welke Hij verordineerd had tot een vrees voor de kwaaddoeners.

2. Het was een beleediging van den Godsdienst des volks, een smaden er van. Mozes en het gros der vergadering, die hunne oprechtheid bewaard hadden, *weenden aan de deur van de tent der samenkomst*, treurende over de zonde, die begaan was, en biddende dat de plaag mocht ophouden; zij *heiligden een vasten* in een plechtige bijeenkomst, *weenende tusschen het voorhuis en het altaar*, om den toorn Gods van de vergadering af te wenden; en nu komt Zimri onder hen met zijn hoer aan de hand om hen te bespotten en hun te zeggen, dat hij besloten was de maat der zonde even snel te vullen als zij haar ledigden.

II. Nooit was deugd kloekmoediger dan zij was in Pinehas. Onderricht van Zimri's onbeschaamdheid, die de gansche vergadering waarschijnlijk had opgemerkt, staat hij op van zijn gebedsoefening, grijpt zijn zwaard of spies, volgt die onbeschaamde zondaars in hunne tent, en doorsteekt hen, vers 7, 8. Het is volstrekt niet moeilijk Pinehas' daad te rechtvaardigen, want vermoedelijke erfgenaam zijnde van het hoogepriesterschap, was hij ongetwijfeld een der rechters van Israel, aan wie Mozes, volgens de aanwijzing Gods, bevolen had, om allen te dooden, die zich aan Baäl-Peor hadden gekoppeld; zoodat geen particuliere personen zich hierop kunnen beroepen om, onder voorgeven van ijver tegen de zonde, misdadigers ter dood te brengen, die door het gerecht vervolgd moeten worden. De burgerlijke overheid is de wreekster *tot straf dengenen, die kwaad doet*, en geen particulier persoon mag haar het werk uit de hand nemen.

Op tweeërlei wijze betuigde God Zijn welbehagen in den vromen ijver van Pinehas.

1. Hij heeft onmiddellijk de plaag doen ophouden, vers 8. Hun weenen en bidden hadden niet overmocht voordat deze daad van noodzakelijke gerechtigheid volvoerd was. Als de overheid er niet voor zorgt de zonde te straffen, dan zal God het doen, maar hunne gerechtigheid zal het beste middel wezen om Zijn oordeel te voorkomen, zooals in de zaak van Achan, Jozua 7 : 13.

2. Hij heeft eer gelegd op Pinehas. Hoewel hij niets meer gedaan had dan zijn plicht als rechter, maar het gedaan heeft in buitengewonen ijver tegen de zonde en om de eer van God en van Israel hoog te houden, en het gedaan heeft toen de andere rechters, uit eerbied voor Zimri's rang als overste, bevreesd waren en weigerden het te doen, heeft God hem Zijn bijzondere tevredenheid betuigd, en *werd het hem tot gerechtigheid gerekend*, Psalm 106 : 31. Men verliest er niets bij om voor Gods eer op te komen. Indien Zimri's bloedverwanten hierom wrok tegen hem koesterden; indien zijn eigen vrienden hem laakten als onbezonnen in zijn heftige en haastige daad, wat behoefde hij zich dit aan te trekken als God hem Zijne goedkeuring schonk? In een

goede zaak behooren wij ijverig te zijn. Pinehas, hoewel nog een jonge man, wordt bij deze gelegenheid verklaard de beste vriend zijns volks te zijn, vers 11. *Hij heeft Mijne grimmigheid van over de kinderen Israels afgewend.* Zoozeer verlustigt God er zich in barmhartigheid te betoonen, dat Hij een welbehagen heeft in hen, die het werktuig zijn om Zijn toorn af te wenden. Dit is de beste dienst, dien wij ons volk doen kunnen; en wij kunnen hier iets toe bijdragen door onze gebeden en door op onze plaats pogingen te doen om *de boosheid der goddeloozen een einde te doen nemen.* Het priesterdom wordt door een verbond aan zijn geslacht verzekerd. Het was tevoren reeds voor hem bestemd, maar nu werd het aan hem bevestigd, en hetgeen er de lieflijkheid en eer nog zeer van verhoogde, was dat het hem toegekend werd als belooning voor zijn Godvruchtigen ijver, vers 12, 13. Het wordt hier een *eeuwig priesterdom* genoemd, omdat het zou duren zoolang als de Oud Testamentische bedeeling zou duren, en dan zijne volkomenheid en eeuwigdurendheid zou erlangen in het onveranderlijke priesterschap van Christus, die *in der eeuwigheid geheiligd is.* Door *het verbond des vredes,* dat hem gegeven wordt, verstaan sommigen, in het algemeen: eene belofte van lang leven en voorspoed, en alle goed; maar het schijnt veeleer bedoeld, in het bijzonder, van het verbond der priesterdoms, want dat wordt *een verbond van leven en vrede* genoemd, Mal. 2 : 5, en het werd gemaakt ter bewaring van vrede tusschen God en Zijn volk. Merk op, hoe de belooning beantwoordde aan den dienst; door gerechtigheid te oefenen, heeft hij *verzoening gedaan voor de kinderen Israels,* vers 13, en daarom zullen van nu voortaan hij en zijn geslacht gebruikt worden om verzoening te doen door offerande. Hij heeft geijverd voor zijn God, en daarom zal hij het verbond hebben van *een eeuwig priesterdom.* Het is een vereischte, dat Evangeliedienaren niet slechts *voor God zijn,* maar *voor God ijveren.* Van hen wordt geëischt, dat zij meer dan anderen doen om de belangen van Gods koninkrijk onder de menschen te steunen en te bevorderen.

16. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 17. Handel vijandelijk met de Midianieten, en versla hen; 18. Want zij hebben vijandelijk tegen ulieden gehandeld door hunne listen, die zij listig tegen u bedacht hebben in de zaak van Peor, en in de zaak van Kozbi, de dochter van den overste der Midianieten, hun zuster, die verslagen is, ten dage der plaag, om de zaak van Peor.

God had de Israelieten voor hunne zonde gestraft met een plaag; als een Vader heeft Hij Zijn eigen kinderen met de roede gekastijd; maar wij lezen niet dat iemand van de Midianieten aan die plaag gestorven is; God heeft voor hen andere maatregelen genomen, Hij strafte hen met het zwaard eens vijands, niet met de roede eens vaders.

1. Aan Mozes wordt bevolen, hoewel hij de zachtmoedigste mensch was, en allesbehalve wraakzuchtig, *vijandelijk met de Midianieten te handelen en hen te verslaan,* vers 17. Wij moeten ons stellen tegen hetgeen ons een aanleiding is tot zonde, waarin het ook moge bestaan, al was het ook een rechteroog, of een rechterhand, Matth. 5 : 29, 30. Dat is de heilige toorn en wraak, die door droefheid naar God wordt gewerkt, 2 Cor. 7 : 11.

2. De reden, gegeven voor die wraakoefening, is: dat zij *vijandiglijk tegen ulieden gehandeld hebben door hunne listen,* vers 18. Al wat ons tot zonde brengt, moeten wij beschouwen als iets dat ons vijandig is, als een doorn in het vleesch. Het kwaad, dat de Midianieten aan Israel gedaan hebben door hen tot hoererij te verleiden, moet in gedachtenis worden gehouden en gestraft worden met evenveel strengheid als het kwaad, dat de Amalekieten hun gedaan hebben door met hen te strijden toen zij uit Egypte kwamen, Exod. 17 : 14. God zal gewisselijk afrekenen met hen, die des duivels werk doen door de menschen tot zonde te verleiden, inzonderheid met hen, die Israel doen zondigen. Zie voor nadere orders omtrent deze zaak Hoofdst. 31 : 2.

HOOFDSTUK XXVI.

Dit boek wordt Numeri genoemd naar de tellingen van de kinderen Israels, waarvan het mededeeling doet. Eenmaal werden zij geteld aan den berg Sinaï in het eerste jaar nadat zij uit Egypte waren getogen, waarvan wij het bericht hadden in Hoofdstuk 1 en 2. En nu worden zij voor de tweede maal geteld in de vlakke velden van Moab, even vóór zij Kanaän binnentrokken, en daarvan hebben wij een bericht in dit hoofdstuk. I. Er worden orders voor gegeven, vers 1—4. II. Een register van de geslachten en getallen van iederen stam, vers 5—50, en de som totaal, vers 51. III. Er worden regelen aangeduid, volgens welke het land onder hen verdeeld moest worden, vers 52—56. IV. De geslachten en getallen der Levieten afzonderlijk, vers 57—62. V. Er wordt nota genomen van de vervulling der bedreiging in den dood van hen, die het eerst geteld werden, vers 63—65, en hierop schijnt bij deze telling bijzonder acht geslagen te zijn.

Het geschiedde nu na die plaag, dat de HEERE sprak tot Mozes, en tot Eleazar, den zoon van Aäron, den priester, zeggende: 2. Neem de som van de geheele vergadering der kinderen Israels op, van twintig jaren oud en daarboven, naar het huis hunner vaderen, al wie ten heire in Israel uittrekt. 3. Mozes dan en Eleazar, de priester, spraken hen aan, in de vlakke velden van Moab, aan de Jordaan van Jericho, zeggende: 4. Dat men opneme van twintig jaren oud en daarboven; gelijk als de HEERE Mozes geboden had, en den kinderen Israels, die uit Egypteland uitgetogen waren.

Merk hier op:

1. Dat Mozes het volk niet anders geteld heeft, dan wanneer God het hem gebood. David heeft het in zijn tijd gedaan zonder een gebod van God, en het is hem duur te staan gekomen. God was Israels Koning, en Hij wilde niet, dat die daad van gezag gedaan zou wor-

den, dan op Zijn uitdrukkelijk bevel. Mozes had nu misschien gehoord van den zegen, dien Bileam, zeer tegen zijn zin en wil, genoodzaakt was geweest over Israel uit te spreken, en inzonderheid van zijn nota nemen van hun aantal, en dit getuigenis van hunne kracht en heerlijkheid, afgelegd door een tegenstander, behaagt hem wel, ofschoon hij het juiste getal des volks niet kent, voordat God hem nu zegt er de som van op te nemen.

2. Eleazar wordt hem voor die opdracht toegevoegd, zooals Aäron het tevoren geweest is, waardoor God Eleazar eerde voor de oudsten zijns volks en hem bevestigde in de opvolging.

3. Het was terstond na de plaag, dat die telling bevolen werd, om te toonen dat God in Zijne gerechtigheid wel met hen gestreden heeft in die alles-wegvagende pestilentie, maar toch geen einde met hen gemaakt had, noch hen gansch en al zou verstooten. Gods Israel zal niet aan het verderf worden prijsgegeven, al worden zij ook streng gekastijd.

4. Zij moesten nu dezelfde methode volgen als bij de eerste telling, alleen diegenen tellende, die ten heire uittrekken, want dat was de dienst, dien zij thans hadden te volbrengen.

5. Ruben was de eerstgeborene van Israel. De zonen van Ruben waren: Hanoch, van welken was het geslacht der Hanochieten; van Pallu het geslacht der Palluïeten; 6. Van Hezron het geslacht der Hezronieten; van Karmi het geslacht der Karmieten. 7. Dit zijn de geslachten der Rubenieten; en hunne getelden waren drie en veertig duizend zeven honderd en dertig. 8. En de zonen van Pallu waren Eliab. 9. En de zonen van Eliab waren Nemuel, en Dathan, en Abiram; deze Dathan en Abiram waren de geroepenen der vergadering, die gekijf maakten tegen Mozes en tegen Aäron, in de vergadering van Korach, als zij gekijf tegen den HEERE maakten; 10. En de aarde haar mond opendeed, en verslond hen met Korach, als die vergadering stierf, toen het vuur twee honderd en vijftig mannen verteerde, en werden tot een teeken. 11. Maar de kinderen van Korach stierven niet. 12. De zonen van Simeon, naar hunne geslachten: van Nemuel, het geslacht der Nemuelieten; van Jamin het geslacht der Jaminieten; van Jachin het geslacht der Jachinieten; 13. Van Zerah het geslacht der Zerahieten; van Saul het geslacht der Saulieten. 14. Dat zijn de geslachten der Simeonieten: twee en twintig duizend en twee honderd. 15. De zonen van Gad, naar hunne geslachten: van Zefon het geslacht der Zefonieten; van Haggi het geslacht der Haggieten; van Suni het geslacht der Sunieten; 16. Van Ozni het geslacht der Oznieten; van Heri het geslacht der Herieten; 17. Van Arod het geslacht der Arodieten; van Areli het geslacht der Arelieten. 18. Dat zijn de geslachten der zonen van Gad, naar hunne getelden: veertig duizend en vijf honderd. 19. De zonen van Juda waren Er en Onan; maar Er en Onan stierven in het land Kanaän. 20. Alzoo waren de zonen van Juda naar hunne geslachten: van Sela het geslacht der Selaieten; van Perez het geslacht der Perezieten; van Zerah het geslacht der Zerahieten. 21. En de zonen van Perez waren: van Hezron het geslacht der Hezronieten; van Hamul het geslacht der Hamulieten. 22. Dat zijn de geslachten van Juda, naar hunne getelden: zes en zeventig duizend en vijf honderd. 23. De zonen van Issaschar, naar hunne geslachten, waren: van Tola het geslacht der Tolaieten; van Puva het geslacht der Puvieten; 24. Van Jasub het geslacht der Jasubieten; van Simron het geslacht der Simronieten. 25. Dat zijn de geslachten van Issaschar, naar hunne getelden: vier en zestig duizend en drie honderd. 26. De zonen van Zebulon, naar hunne geslachten, waren: van Sered het geslacht der Seredieten; van Elon het geslacht der Elonieten; van Jahleël het geslacht der Jahleëlieten. 27. Dat zijn de geslachten der Zebulonieten, naar hunne getelden: zestig duizend en vijf honderd. 28. De zonen van Jozef, naar hunne geslachten, waren Manasse en Efraïm. 29. De zonen van Manasse waren: van Machir het geslacht der Machirieten; Machir nu gewon Gilead; van Gilead was het geslacht der Gileadieten. 30. Dit zijn de zonen van Gilead: van Jezer het geslacht der Jezerieten; van Helek het geslacht der Helekieten; 31. En van Asriël het geslacht der Asrielieten; en van Sechem het geslacht der Sechemieten; 32. En van Semida het geslacht der Semidaieten; en van Hefer het geslacht der Heferieten. 33. Doch Zelafead, de zoon van Hefer, had geen zonen, maar dochters; en de namen der dochteren van Zelafead waren: Machla en Noa, Hogla, Milka en Tirza. 34. Dat zijn de geslachten van Manasse; en hunne getelden waren twee en vijftig duizend en zeven honderd. 35. Dit zijn de zonen van Efraïm, naar hunne geslachten: van Sutelah het geslacht der Sutelahieten; van Becher het geslacht der Becherieten; van Tahan het geslacht der Tahanieten. 36. En dit zijn de zonen van Sutelah: van Eran het geslacht der Eranieten. 37. Dat zijn de geslachten der zonen van Efraïm, naar hunne getelden: twee en dertig duizend en vijf honderd. Dat zijn de zonen van Jozef, naar hunne geslachten. 38. De zonen van Benjamin, naar hunne geslachten: van Bela het geslacht der Belaieten; van Asbel het geslacht der Asbelieten; van Ahiram het geslacht der Ahiramieten; 39. Van Sefufam het geslacht der Sufamieten; van Hufam het geslacht der Hufamieten. 40. En de zonen van Bela waren Ard en Naäman: van Ard het geslacht der Ardieten; van Naäman het geslacht der Naämieten. 41. Dat zijn de zonen van Benjamin naar hunne

geslachten: en hunne getelden waren vijf en veertig duizend en zes honderd. 42. Dit zijn de zonen van Dan, naar hunne geslachten: van Suham het geslacht der Suhamieten; dat zijn de geslachten van Dan, naar hunne geslachten. 43. Al de geslachten der Suhamieten, naar hunne getelden, waren vier en zestig duizend en vier honderd. 44. De zonen van Aser naar hunne geslachten waren: van Imma het geslacht der Immaieten; van Isvie het geslacht der Isvieten; van Beria het geslacht der Beriïeten. 45. Van de zonen van Beria waren: van Heber het geslacht der Heberieten; van Malchiël het geslacht der Malchiëlieten. 46. En de naam der dochter van Aser was Serah. 47. Dat zijn de geslachten der zonen van Aser, naar hunne getelden: drie en vijftig duizend en vier honderd. 48. De zonen van Nafthali, naar hunne geslachten: van Jahzeël het geslacht der Jahzeëlieten; van Guni het geslacht der Gunieten; 49. Van Jezer het geslacht der Jezerieten; van Sillem het geslacht der Sillemieten. 50. Dat zijn de geslachten van Nafthali, naar hunne geslachten: en hunne getelden waren vijf en veertig duizend en vier honderd. 51. Dat zijn de getelden van de zonen Israels: zes honderd een duizend, zeven honderd en dertig.

Dit is het register van de stammen zooals zij nu ingeschreven waren, naar dezelfde orde waarmede zij in hoofdst. 1 geteld waren.

Merk hier op:

1. Dat van elken stam de geslachten vermeld worden, dat is: van de afstammelingen van de onderscheiden zonen der patriarchen, ter wier eere zij naar hun naam genoemd zijn. De geslachten der twaalf stammen worden aldus geteld: van Dan slechts één geslacht, want Dan heeft maar één zoon gehad, en toch was die stam de talrijkste van allen, behalve die van Juda, vers 42, 43. Zijn begin was gering, maar zijn laatste is zeer vermeerderd geworden. Zebulon was verdeeld in drie geslachten, Efraïm in vier, Issaschar in vier; Nafthali in vier en Ruben in vier; Juda, Simeon en Aser hadden ieder vijf geslachten. Gad en Benjamin hadden ieder zeven geslachten, en Manasse had acht. Benjamin heeft tien zonen naar Egypte gebracht. Gen. 46 : 21, maar drie van hen zijn òf kinderloos gestorven, òf hunne geslachten zijn uitgestorven, want wij vinden hier van slechts zeven de namen bewaard, en die geheele stam behoort niet tot de talrijkste; want in de opbouwing van geslachten en volken bindt Gods voorzienigheid zich niet aan hetgeen ons waarschijnlijk voorkomt. *De onvruchtbare heeft zeven gebaard, en die vele kinderen had is krachteloos geworden* 1 Sam. 2 : 5.

2. De getallen van elken stam. Als wij deze getallen vergelijken met die, welke voortkwamen uit hunne telling bij den berg Sinaï, dan bevinden wij dat de som totaal bijna gelijk is. Thans bedraagt de geheele som achttien honderd en twintig minder dan toen, en toch is van zeven stammen het getal toegenomen. Juda nam toe met negentien honderd, Issaschar met negen duizend negen honderd, Zebulon met drie duizend een honderd, Manasse met twintig duizend vijf honderd, Benjamin met tien duizend twee honderd, Dan met zeventien honderd, Aser met elf duizend negen honderd. Maar die toeneming werd meer dan opgewogen door de afneming van de vijf andere stammen. Ruben nam af met twee duizend zeven honderd en zeventig, Simeon met zeven en dertig duizend een honderd, Gad met vijf duizend een honderd en vijftig, Efraïm met acht duizend, en Nafthali met acht duizend. Hierin hebben wij op te merken: *a.* Dat alle drie stammen, welke gelegerd waren onder de banier van Juda, die de voorvader was van Christus, zijn toegenomen, want Zijne kerk zal gebouwd en vermeerderd worden. *b.* Dat geen der stammen zoo sterk was toegenomen als die van Manasse, die bij de vorige telling de kleinste van al de stammen was, slechts twee en dertig duizend twee honderd bedroeg, terwijl hij hier een der grootste is; en zijn broeder Efraïm, die daar talrijk was, is nu hier een der minsten. Jakob had zijne handen kruislings op hunne hoofden gelegd, en Efraïm boven Manasse gesteld, waarop de Efraïmieten zich misschien verhoovaardigd hebben, zoodat zij hunne broeders, de Manassieten, gingen vertreden; maar toen de Heere zag, dat Manasse veracht was, heeft Hij hem aldus uitermate doen vermenigvuldigen, want het is Zijne heerlijkheid de zwakken te hulp te komen en hen, die ternedergeworpen zijn, op te richten. *c.* Dat geen der stammen zoo sterk afnam als die van Simeon, van negen en vijftig duizend drie honderd, verminderde hij op twee en twintig duizend twee honderd, dus bijna tot op een derde van hetgeen hij geweest is. Een geheel geslacht van dien stam (namelijk dat van Ohad, vermeld in Exodus 6 : 14, was uitgestorven in de woestijn. Vandaar dat Simeon niet genoemd wordt in den zegen van Mozes, Deut. 33, en dat het erfdeel van dien stam in Kanaän onaanzienlijk was; het was slechts *onder het snoer* van de kinderen van Juda, Jozua 19 : 9. Sommigen maken de gissing dat de meesten van de vier en twintig duizend, die aan de plaag gestorven zijn om de ongerechtigheid van Peor, tot dien stam behoorden, want Zimri, die een aanvoerder was in die ongerechtigheid, was een overste van dien stam, velen van zijne stamgenooten zullen dus door zijn invloed *zijne verderfenissen zijn nagevolgd.*

3. In het bericht van den stam van Ruben wordt melding gemaakt van de rebellie van Dathan en Abiram, die van dien stam waren, in bondgenootschap met Korach, een Leviet, vers 9—11. Hoewel de geschiedenis er van slechts eenige hoofdstukken vroeger uitvoerig verhaald is, wordt er hier toch weder melding van gemaakt, als gepast om bij het nageslacht in herinnering te blijven, er aan te denken telkenmale als zij hun stamboom aanzagen en behagen vonden in de oudheid hunner geslachten en de heerlijkheid hunner voorouders, opdat zij zich een zaad van kwaaddoeners zouden noemen. Twee dingen worden hier van hen

gezegd: *a.* Dat zij *vermaard* of beroemd, *waren in de vergadering*, vers 9. [1]) Waarschijnlijk waren zij merkwaardig wegens hun vernuft, hunne werkzaamheid en hunne geschiktheid voor zaken. Deze Dathan en Abiram hadden ter bestemder tijd onder God en Mozes tot eer kunnen komen, maar hun eerzuchtig gemoed bracht hen er toe om tegen God en Mozes te strijden, en toen zij twistten met den een, twistten zij ook met den ander. En wat was het gevolg? *b.* Dat zij, die beroemd hadden kunnen worden, berucht werden, *zij werden tot een teeken*, vers 10. Zij zijn tot gedenkteekenen gemaakt van de Goddelijke gerechtigheid; in hun verderf toonde God zich heerlijk in heiligheid; en zoo werden zij gesteld tot eene waarschuwing aan anderen in alle eeuwen, om zich te wachten van in de voetstappen te treden van hun hoogmoed en rebellie. Er wordt hier nota genomen van de bewaring van *de kinderen van Korach*, vers 11; zij *stierven niet*, zooals de kinderen van Dathan en Abiram, ongetwijfeld omdat zij zich rein gehouden hebben van de besmetting, en zich niet bij den opstand wilden voegen, neen, zelfs niet met hun eigen vader. Indien wij niet deelen in de zonde der zondaren, dan zullen wij ook niet deelen in hunne plagen. Deze kinderen van Korach waren later van grooten dienst voor de kerk, daar zij door David aangesteld werden als zangers in het huis des Heeren; vandaar dat vele psalmen gezegd worden te zijn *voor de kinderen van Korach*, en misschien moesten zij zoolang daarna zijn naam dragen, veeleer dan dien van een hunner andere voorvaderen, als eene waarschuwing aan henzelven en als een voorbeeld van de macht van God, die deze keurige vruchten uit dien bitteren wortel heeft doen voortkomen. De kinderen van geslachten, die geschandvlekt waren, moeten er naar streven om door hooge deugden de schande hunner vaderen af te wisschen.

52. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 53. Aan dezen zal het land uitgedeeld worden ter erfenis, naar het getal der namen. 54. Aan degenen, die veel zijn, zult gij hunne erfenis meerder maken, en aan hen, die weinig zijn, zult gij hunne erfenis minder maken; aan een iegelijk zal, naar zijne getelden, zijne erfenis gegeven worden. 55. Het land nochtans zal door het lot gedeeld worden; naar de namen der stammen hunner vaderen zullen zij erven. 56. Naar het lot zal elks erfenis gedeeld worden, tusschen de velen en de weinigen.

Mocht iemand vragen waarom er zoo bijzonder rekening gehouden werd van de stammen en geslachten en van getal van het volk van Israel, dan is hier het antwoord: naar hunne toeneming werden zij bedeeld, niet door de gewone voorzienigheid Gods, maar naar belofte; en ter eere van de Goddelijke openbaring, wil God, dat er nota zal genomen worden van de vervulling der belofte, zoowel in hunne toeneming als in hun erfdeel. Toen Mozes het volk had geteld, heeft God niet gezegd: *Door dezen zal het land veroverd worden*, maar, dit als aangenomen beschouwende, zegt Hij hem: *Aan dezen zal het land uitgedeeld worden;* zij, die nu ingeschreven zijn als de zonen Israels, zullen toegelaten worden als erfgenamen van het land Kanaän. Nu wordt bij de verdeeling van het land onder deze stammen:

1. Aan Mozes den algemeenen regel der billijkheid voorgeschreven, namelijk dat hij aan velen meer moest geven, en aan weinigen minder, vers 54. Maar helaas, zooverre was *hij* van aan anderen te geven, dat hij zelf niets zal ontvangen; maar deze aanwijzing, die hem gegeven werd, was bestemd voor Jozua, zijn opvolger.

2. De toepassing van dezen algemeenen regel moest geschieden door het lot, vers 55. Niettegenstaande het aldus aan de wijsheid van hun vorst schijnt overgelaten, blijft de zaak toch ter eindbeslissing aan de voorzienigheid Gods, waarin zij hebben te berusten, al zou die nòg zoozeer ingaan tegen hunne staatkunde en hunne neiging; *het land nochtans zal door het lot gedeeld worden.* Als de God der volkeren, en de God van Israel in het bijzonder, behoudt Hij zich voor *de bepaling van hunne woning te verordenen.* En zoo heeft Christus, onze Jozua, toen men Hem drong de plaats van een Zijner discipelen te bepalen *aan Zijne rechterhand*, en die van een anderen *aan Zijne linkerhand* in Zijn koninkrijk, de souvereiniteit Zijns Vaders erkend in het beschikken hierover: *Het staat bij Mij niet te geven.* Jozua moet over de erfdeelen in Kanaän niet beschikken naar zijn eigen wil of neiging; *het zal gegeven worden hun aan wie het bereid is van Mijn Vader.*

57. Dit zijn nu de getelden van Levi, naar hunne geslachten. Van Gerson het geslacht der Gersonieten; van Kehath het geslacht der Kehathieten; van Merari het geslacht der Merarieten. 58. Dit zijn de geslachten van Levi: het geslacht der Libnieten, het geslacht der Hebronieten, het geslacht der Machlieten, het geslacht der Musieten, het geslacht der Korachieten. En Kehath gewon Amram. 59. En de naam der huisvrouw van Amram was Jochebed, de dochter van Levi, welke de huisvrouw van Levi baarde in Egypte; en deze baarde aan Amram Aäron, en Mozes, en Mirjam, hunne zuster. 60. En aan Aäron werden geboren Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar. 61. Nadab nu en Abihu waren gestorven, toen zij vreemd vuur brachten voor het aangezicht des HEEREN. 62. En hunne getelden waren drie en twintig duizend, al wat mannelijk is, van een maand oud en daarboven. Want deze werden niet geteld onder de kinderen Israels, omdat hun geen erfenis gegeven werd onder de kinderen Israels.

Levi was Gods stam, een stam, die niet met de overigen een erfdeel zou hebben in het land Kanaän, en daarom ook niet met de overigen

1) Naar de Engelsche overzetting.

geteld werd, maar op zichzelven. Aldus werden zij geteld aan het begin van dit boek bij den berg Sinaï, en daarom vielen zij niet onder het vonnis, uitgesproken over allen, die toen geteld waren, namelijk dat niemand van hen in Kanaän zou komen, dan Kaleb en Jozua; want van de Levieten, die niet met hen geteld waren, en ook niet ten heir moesten uittrekken, zijn Eleazar en Ithamar, en misschien nog anderen, die toen boven de twintig jaren oud waren — zooals blijkt uit hoofdst. 4 : 16, 28 — Kanaän binnengegaan; en toch was deze stam bij deze tweede telling slechts met duizend toegenomen, en was nog altijd een der kleinste stammen. Er wordt hier melding gemaakt van den dood van Nadab en Abihu wegens hun brengen van vreemd vuur voor het aangezicht des Heeren, zooals tevoren van de zonde en de straf van Korach, want *deze dingen zijn hun overkomen tot voorbeelden.*

63. Dat zijn de getelden van Mozes en Eleazar, den priester, die de kinderen Israels telden in de vlakke velden van Moab, aan de Jordaan van Jericho. 64. En onder dezen was niemand uit de getelden van Mozes en Aäron, den priester, als zij de kinderen Israels telden in de woestijn van Sinaï. 65. Want de HEERE had van die gezegd, dat zij in de woestijn gewisselijk zouden sterven; en er was niemand van hen overgebleven, dan Kaleb, de zoon van Jefunne, en Jozua, de zoon van Nun.

Hetgeen opmerkelijk is in het slot van dit verhaal, is de volvoering van het vonnis, uitgesproken over de murmureerders, Hoofdst. 14 : 29, dat niet één van hen, die geteld waren, *van twintig jaar oud en daarboven,* (en dat waren de Levieten niet, want dezen waren geteld òf van een maand oud, òf van dertig jaar tot vijftig) in Kanaän zou komen behalve Kaleb en Jozua. Bij de monstering, die nu gehouden werd, zijn ongetwijfeld aan diegenen van iederen stam, die aangesteld waren om de getallen op te nemen, bijzondere aanwijzingen gegeven om hunne lijsten te vergelijken met de vorige, en na te gaan of er van de getelden bij den berg Sinaï nog eenigen waren overgebleven, en het bleek, dat geen enkel man, die nu geteld was, toen ook geteld was, behalve Kaleb en Jozua, vers 64, 65. Hierin blijkt:

1. De rechtvaardigheid Gods, en Zijne getrouwheid aan Zijne bedreigingen, als het raadsbesluit eens is uitgegaan. Hij *heeft gezworen in Zijn toorn,* en wat Hij gezworen heeft, heeft Hij volbracht. Het is beter dat al die doode lichamen, al waren er ook tienmaal meer geweest, ter aarde vallen, dan dat het woord Gods ter aarde valt. Hoewel het opkomend geslacht met hen vermengd was, en velen van de schuldige en veroordeelde misdadigers het vonnis lang overleefd hebben, zelfs tot in het laatste van de veertig jaren, zijn zij toch allen op de een of andere wijze afgesneden, voordat deze telling geschiedde. Zij, die door God veroordeeld zijn, kunnen niet ontkomen, noch door als het ware opgelost te worden in de menigte, noch door uitstel van executie.

2. De goede tijding van God aan dit volk in weerwil van hunne tergingen. Hoewel dit murmureerend geslacht uitgeroeid was, heeft God toch een ander geslacht verwekt, dat even talrijk was, zoodat, hoewel dezen omkwamen, de naam Israel toch niet uitgedelgd was, en het erfdeel der belofte niet teloorging uit gebrek aan erfgenamen. En hoewel het getal iets minder was dan het bij den berg Sinaï geweest is, hadden de thans getelden dit voordeel, dat zij allen mannen waren van middelbaren leeftijd, tusschen de twintig en de zestig jaren, in den bloei van hun ouderdom voor den dienst. Gedurende de acht en dertig jaren van hunne omzwervingen in de woestijn hadden zij gelegenheid om bekend te worden met de wetten en inzettingen Gods, daar zij geenerlei werk of bezigheid hadden van burgerlijken of militairen aard om hen van die heilige studie af te leiden, en Mozes en Aäron hebbende, om hen te onderwijzen, alsmede Gods goeden Geest, Nehem. 9 : 20.

3. De getrouwheid Gods in de vervulling Zijner belofte aan Kaleb en Jozua. Zij zouden er voor behoed worden om in dit algemeene verderf te vallen, en zij zijn er voor behoed. De pijlen des doods, hoewel zij in de duisternis vliegen, vliegen toch niet in 't wilde, ook niet als zij het menigvuldigst vliegen, maar worden naar het bestemde doel gericht, en naar geen ander. Aan allen, die ten leven geschreven zijn, zal hun leven gegeven worden als een buit, ook zelfs in de gevaarlijkste tijden. Duizenden mogen vallen aan hunne rechterhand, en tien duizend aan hunne linkerhand, maar zij zullen ontkomen.

HOOFDSTUK XXVII.

Hier is: I. Een beslissing in de zaak van de dochteren van Zelafead, vers 1—11. II. Aan Mozes wordt kennis gegeven van zijn naderenden dood, vers 12—14. III. Voorziening gemaakt voor een opvolger in de regeering: 1. Door Mozes gebed, vers 15—17. 2. Door Gods bestel, vers 18—23.

Toen naderden de dochteren van Zelafead, den zoon van Hefer, den zoon van Gilead, den zoon van Machir, den zoon van Manasse, onder de geslachten van Manasse, den zoon van Jozef; (en dit zijn de namen zijner dochteren: Machla, Noa en Hogla, en Milka, en Tirza); 2. En zij stonden voor het aangezicht van Mozes, en voor het aangezicht van Eleazar, den priester, en voor het aangezicht van de oversten, en van de gansche vergadering, aan de deur van de tent der samenkomst, zeggende: 3. Onze vader is gestorven in de woestijn, en hij is niet geweest in het midden van de vergadering dergenen, die zich tegen den HEERE vergaderd hebben, in de vergadering van Korach; maar hij is in zijn zonde gestorven, en had geen zonen. 4. Waarom zou de naam onzes vaders uit het midden van zijn geslacht weggenomen worden, omdat hij geen zoon heeft? Geef ons een bezitting in het midden der broe-

deren van onzen vader. 5. En Mozes bracht hare rechtszaak voor het aangezicht des HEEREN. 6. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 7. De dochteren van Zelafead spreken recht: gij zult haar ganschelijk geven de bezitting eener erfenis, in het midden van de broederen haars vaders; en gij zult de erfenis haars vaders op haar doen komen. 8. En tot de kinderen Israels zult gij spreken, zeggende: Wanneer iemand sterft, en geen zoon heeft, zoo zult gij zijne erfenis op zijne dochter doen komen. 9. En indien hij geen dochter heeft, zoo zult gij zijne erfenis aan zijne broederen geven. 10. Indien hij nu geen broederen heeft, zoo zult gij zijne erfenis aan de broederen zijns vaders geven. 11. Indien ook zijn vader geen broeders heeft, zoo zult gij zijne erfenis geven aan zijn naastbestaande, die hem de naaste van zijn geslacht is, dat hij het erfelijk bezitte. Dit zal den kinderen Israels tot eene inzetting des rechts zijn, gelijk als de HEERE Mozes geboden heeft.

In vers 33 van het vorige hoofdstuk is van deze dochteren Zelafeads reeds melding gemaakt. Naar de bijzondere nota, die er van genomen wordt, schijnt het een buitengewoon geval te zijn geweest, en dat zulk een geval in gansch Israel nog niet was voorgekomen, namelijk dat het hoofd van een gezin alleen dochters, en geen zonen had. Haar geval wordt nogmaals besproken in hoofdstuk 36 ten opzichte van een andere bepaling er van; en volgens de uitspraak, die in haar zaak gedaan was, vinden wij haar in het bezit der erfenis gesteld, Jozua 17 : 3, 4. Men kan onderstellen dat haar persoonlijk karakter van zulk een aard was, dat er gewicht door werd bijgelegd aan hare zaak, en dat er daarom zoo dikwijls nota van genomen werd. Hier is:

I. Hare zaak door haarzelven voorgedragen en bepleit voor het hoogste gerechtshof, hetwelk bestond uit Mozes, als koning, de oversten als staatsraden, en de vergadering, of oudsten des volks, die gekozen werden als vertegenwoordigers des volks, vers 2. Deze hooge vergadering zat *aan de deur van de tent der samenkomst*, opdat zij voor moeilijke gevallen het orakel konden raadplegen. Tot hen richtten deze jonge dochters haar verzoek, want het is de plicht der overheid *den weezen recht te doen*, Psalm 82 : 3. Wij bevinden niet dat zij een advokaat hadden om voor haar te spreken, maar zij hebben zelve hare zaak zeer verstandig voorgedragen en bepleit, hetgeen haar des te gemakkelijker viel, omdat zij eenvoudig en eerlijk was, en zij dus het recht aan hare zijde hadden. Merk hier nu op:

1. Wat de inhoud is van haar verzoek, namelijk dat zij *eene bezitting mochten hebben in het land Kanaän in het midden der broederen haars vaders*, vers 4. Wat God aan Mozes gezegd had, Hoofdst. 26 : 53, had hij getrouwelijk aan het volk bekend gemaakt, namelijk dat het land Kanaän verdeeld moest worden onder hen, die nu geteld werden. Deze dochteren wisten dat zij niet geteld waren, en dus waren zij naar dien regel buitengesloten, en moesten zij geen erfdeel verwachten, en het geslacht haars vaders moest dan beschouwd worden als uitgestorven, kinderloos te zijn aangeschreven, hoewel hij al deze dochters had. Dit vonden zij hard, en daarom verzoeken zij erfgenamen te mogen zijn van haar vader. Indien zij een broeder hadden gehad, dan zouden zij zich niet tot Mozes hebben gewend (zooals iemand zich eens tot Christus heeft gewend, Lukas 12 : 13, om een bevel, dat hij *de erfenis met haar zou deelen*. Maar geen broeder hebbende, verzoeken zij om een bezitting. Hierin toonden zij: *a.* Een krachtig geloof in de macht en de belofte van God betreffende het schenken van het land Kanaän aan Israel. Hoewel het nog niet veroverd was, en nog in het volle bezit was van de inboorlingen, verzoeken zij toch om er deel in te hebben, alsof het alreede hunner was. Zie Psalm 60:8, 9. *God heeft gesproken in Zijne heiligheid*, en dan: *Gilead is mijn, en Manasse is mijn. b.* Een vurige begeerte naar een plaats en naam in het land der belofte, dat een type was van den hemel, en indien zij, zooals sommigen denken, daar het oog op hadden, en aldus het eeuwige leven hebben aangegrepen, dan waren zij voorzeker *vijf wijze maagden*, en haar voorbeeld behoort ons op te wekken om met alle naarstigheid ons te verzekeren van ons recht op de hemelsche erfenis, in de beschikking waarvan door het verbond der genade geen verschil wordt gemaakt tusschen man en vrouw, Gal. 3 : 28. *c.* Ware achting en eerbied voor haar vader, wiens naam haar dierbaar was, nu hij was heengegaan, en daarom wenschten zij dat zijn naam *niet uit het midden zijns geslachts zou weggenomen worden*. Kinderen hebben een schuld aan de nagedachtenis hunner ouders, hun opgelegd door het vijfde gebod: *Eer uwen vader en uwe moeder*.

2. Wat haar pleitgrond is, namelijk dat haar vader niet gestorven is onder een oordeel, dat vervallenverklaring van zijn stand en verbeurte van zijne bezitting tengevolge had, maar *in zijne zonde gestorven is*, vers 3, niet betrokken in eenigerlei muiterij of opstand tegen Mozes, inzonderheid niet in den opstand van Korach en zijne aanhangers, noch op eenigerlei wijze betrokken was in de zonden van anderen, maar alleen schuldig was aan de algemeene ongerechtigheid van het menschdom, en daarvoor moest hij zijn eigen Meester staan of vallen, maar aan een rechterlijke vervolging of aanklacht voor Mozes en de oversten had hij zich niet blootgesteld. Hij heeft nooit iets gedaan dat de rechten zijner kinderen in den weg kon staan. Het is voor ouders, als zij komen te sterven, een groote vertroosting, zich niet bewust te zijn van *die ongerechtigheden, die God bezoekt aan de kinderen*, al is het dan ook dat zij voor zich zeer te lijden hebben onder en wegens hunne zonde.

II. Hare zaak wordt door het Goddelijk orakel beslist. Mozes heeft zich niet aangematigd om zelf een oordeel er over uit te spreken; omdat hare zaak wel rechtvaardig en billijk scheen, maar hij toch uitdrukkelijke orders had ont-

vangen, om het land onder de getelden te verdeelen, en dat waren alleen mannen. Daarom *brengt hij hare rechtszaak voor het aangezicht des Heeren*, en wacht op Zijne beslissing, vers 5, en God zelf doet er uitspraak in. Hij neemt kennis van de zaken, niet alleen van volken, maar ook van particuliere gezinnen, en regelt ze naar den raad Zijns willens.

1. Het verzoek wordt toegestaan, vers 7. *De dochteren Zelafeads spreken recht, gij zult haar zekerlijk geven de bezitting eener erfenis.* Zij, die eene erfenis zoeken in het land der belofte, zullen vinden wat zij zoeken, en *andere dingen zullen hun toegeworpen worden.* Dat zijn aanspraken, die God zal steunen en tot een goed einde brengen. Deze dochteren Zelafeads gingen niet slechts met haar eigen gerieflijkheid en de eer van haar geslacht te rade, maar ook met de eer en het geluk van hare sekse, want bij deze bijzondere gelegenheid werd een algemeene wet gemaakt, dat in geval iemand geen zoon had, zijne bezittingen zouden overgaan op zijne dochters, vers 8. Niet op de oudste dochter, zooals op den oudsten zoon, maar op allen in gelijke deelen. Zij, die in zulk een geval hunne dochters berooven van haar recht, zuiver en alleen om den naam hunner familie in stand te houden, zullen — tenzij haar een ruime vergoeding gegeven wordt — beter de erfopvolging voor hun land, dan een zegen met en op dit land verzekeren.

2. Er worden nog verdere aanwijzingen gegeven voor de beschikking omtrent erfenissen, vers 9—11. Indien iemand in het geheel geen kinderen heeft, dan moeten zijne bezittingen overgaan op zijne broeders, indien hij geen broeders heeft, dan op de broeders zijns vaders, en indien ook dezen er niet zijn, dan op zijn naasten bloedverwant. Hiermede komen ook onze Engelsche wetten overeen. De Joodsche wetgeleerden willen het zoo zien opgevat, dat, indien iemand geen kinderen heeft, zijne bezitting overgaat voor zijne broeders, op zijn vader, indien deze nog leeft; maar hiervan staat niets in de wet, en in de Engelsche wet komt een bepaling voor, die het uitdrukkelijk verbiedt, namelijk dat geen bezitting in de opgaande lijn aan iemand kan toevallen, zoodat, indien een zoon een vrij leengoed koopt, en nog bij het leven zijns vaders kinderloos sterft, zijn vader er de erfgenaam niet van zijn kan. Zie hoe God erfgenamen maakt, en in Zijne beschikkingen hebben wij te berusten.

12. Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Klim op dezen berg Abarim, en zie dat land, hetwelk Ik den kinderen Israels gegeven heb. 13. Wanneer gij dat gezien zult hebben, dan zult gij tot uwe volken verzameld worden, gij ook, gelijk als uw broeder Aäron verzameld geworden is: 14. Naardien gijlieden mijnen mond wederspannig zijt geweest in de woestijn Zin, in de twisting der vergadering, om Mij aan de wateren voor hunne oogen te heiligen. Dat zijn de wateren van Meriba, van Kades, in de woestijn Zin.

I. God spreekt Mozes hier van zijne verkeerdheden, van zijn onbedachtelijk spreken bij de twistwateren, waar hij zich niet zoo behoedzaam had uitgedrukt ter eere van God en van Israel als hem betaamd had, vers 14. Hoewel Mozes een dienstknecht des Heeren was, een getrouw dienstknecht, is hij toch eenmaal wederspannig geweest *tegen Gods gebod*, is hij tekortgekomen in zijn plicht, en hoewel hij zeer eervol God gediend had en in hooge gunst bij Hem stond, zal hij nu toch hooren van zijne verkeerdheid; ook de geheele wereld zal er van hooren, telkens en nogmaals, want God zal Zijn misnoegen tegen de zonde toonen, zelfs in hen, die Hem het naast en het liefst zijn. Zij, *die kostelijk zijn van wijsheid en van eer*, hebben het noodig om voortdurend te letten op hunne woorden en wegen, opdat zij niet te eeniger tijd zeggen of doen, wat nog lang daarna schadelijk is aan hun welzijn, of aan hunne eer, of wel aan beiden.

II. Hij spreekt Mozes van zijn dood. Zijn dood was de straf zijner zonde, en toch wordt hem zijn dood aangekondigd op zulk een wijze, dat het oordeel er van verzacht, ja lieflijk gemaakt wordt, en hem er mede kan verzoenen.

1. Mozes moet sterven, maar eerst zal hij de voldoening hebben van het land der belofte te zien, vers 12. God heeft met hem dit gezicht er op te geven niet bedoeld hem er mede te tergen, of hem zijne dwaasheid te verwijten door datgene te doen wat hem belette er in te komen; ook werd er zulk een indruk niet door teweeggebracht op hem; maar God bedoelde het, en Mozes nam het aan, als een gunst. Zijn gezichtsvermogen werd (naar wij reden hebben te denken) wonderbaarlijk versterkt, zoodat hij er zoo helder en duidelijk een gezicht op kreeg, dat zijn onschuldige nieuwsgierigheid er geheel door werd voldaan. Dit gezicht op Kanaän beteekende zijn geloovig vooruitzicht op het betere land, dat is: het hemelsche, hetgeen voor stervende heiligen zeer troostrijk is.

2. Mozes moet sterven; maar de dood roeit hem niet uit, doch verzamelt hem slechts tot zijne volken, brengt hem ter ruste met de heilige aartsvaders, die hem zijn voorgegaan; Abraham, en Izak en Jakob waren *zijne volken*, de volken zijner keuze en zijner liefde, en tot hen wordt hij door den dood verzameld.

3. Mozes moet sterven, doch slechts zooals Aäron vóór hem stierf, vers 13. En Mozes had gezien hoe gemakkelijk en blijmoedig hij eerst het priesterschap, en daarna het lichaam heeft afgelegd. Laat Mozes dus niet vreezen te sterven, het is slechts een *verzameld worden tot zijne volken*, zooals Aäron tot zijne volken verzameld is. Zoo behooren wij van den dood onzer naaste en dierbaarste bloedverwanten gebruik te maken: *a.* Als een aansporing voor ons om dikwijls aan ons sterven te denken. Wij zijn niet beter dan onze vaderen of broederen; als zij zijn heengegaan, zullen wij ook heengaan; indien zij nu reeds verzameld zijn tot hunne volken, zullen wij weldra er ook toe verzameld worden. *b.* Als eene aanmoediging voor ons om zonder verschrikking aan den dood te denken, en er zelfs met welbehagen aan te

denken; het is slechts te sterven zooals die en die gestorven zijn, indien wij leven zooals zij geleefd hebben, en hun *einde was vrede;* zij hebben met blijdschap den loop geëindigd, waarom zouden wij dan in het dal der schaduw des doods kwaad vreezen?

15. Toen sprak Mozes tot den HEERE, zeggende: 16. Dat de HEERE, de God der geesten van alle vleesch, een man stelle over deze vergadering, 17. Die voor hun aangezicht uitga, en die voor hun aangezicht inga, en die hen uitleide, en die hen inleide; opdat de vergadering des HEEREN niet zij als schapen, die geen herder hebben. 18. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Neem tot u Jozua, den zoon van Nun, een man, in wien de Geest is; en leg uw hand op hem; 19. En stel hem voor het aangezicht van Eleazar, den priester, en voor het aangezicht der gansche vergadering; en geef hem bevel voor hunne oogen; 20. En leg op hem van uwe heerlijkheid, opdat zij hooren, te weten de gansche vergadering der kinderen Israels. 21. En hij zal voor het aangezicht van Eleazar, den priester, staan, die voor hem raad vragen zal, naar de wijze van urim, voor het aangezicht des HEEREN; naar zijn mond zullen zij uitgaan, en naar zijn mond zullen zij ingaan, hij, en al de kinderen Israels met hem, en de gansche vergadering. 22. En Mozes deed gelijk als de HEERE hem geboden had; want hij nam Jozua, en stelde hem voor het aangezicht van Eleazar, den priester, en voor het aangezicht der gansche vergadering; 23. En hij legde zijn handen op hem, en gaf hem bevel; gelijk als de HEERE door den dienst van Mozes gesproken had.

I. Mozes bidt hier om een opvolger. Toen God hem gezegd had dat hij moest sterven, heeft hij, zooals blijkt uit Deut. 3 : 24, 25, om uitstel voor zichzelven gebeden, maar toen hij dit niet kon verkrijgen, heeft hij ernstelijk gebeden dat Gods werk voortgezet mocht worden, al mocht hij dan de eer niet hebben van het te voleindigen. Afgunstige zielen beminnen hunne opvolgers niet, maar Mozes behoorde niet tot hen. Wij moeten in ons gebed en in ons streven voor het opkomend geslacht onze vurige wenschen toonen, dat de Godsdienst moge bloeien en dat de belangen van Gods koninkrijk onder de menschen verdedigd en bevorderd worden, als wij in ons graf zijn. In dit gebed geeft Mozes uitdrukking aan zijn teedere zorg voor het volk van Israel, dat *de vergadering des Heeren niet zij als schapen, die geen herder hebben.* Onze Heiland gebruikt deze vergelijking in Zijn mededoogen met het volk, toen zij gebrek hadden aan goede leeraren, Matth. 9 : 36. Overheidspersonen en Evangeliedienaren zijn de herders van een volk; indien dezen er niet zijn, of niet zijn zooals zij moeten wezen, dan zal het volk allicht afdwalen en verstrooid worden, dan zijn zij blootgesteld aan vijanden, in gevaar van gebrek te hebben aan voedsel, en elkander te schaden, *zooals schapen, die geen herder hebben.*

2. Een geloovig steunen op God als den *God der geesten van alle vleesch.* Hij is beide de formeerder en de doorgronder der geesten, en daarom kan Hij òf geschikte mannen *vinden,* òf hen geschikt *maken* om Zijne doeleinden te dienen tot welzijn Zijner kerk. Hij bidt God, niet om een engel te zenden, maar om *een man te stellen over de vergadering,* dat is: iemand te benoemen en aan te stellen, dien Hij zou bekwaam maken en erkennen als heerscher over het volk Israel. Eer God dezen zegen aan Israel gaf, heeft Hij Mozes opgewekt om er voor te bidden. Zoo heeft Christus, vóór Hij Zijne apostelen uitzond, hen die Hem omringden geroepen, om *den Heere des oogstes te bidden, dat Hij arbeiders in Zijn oogst zou uitstooten,* Matth. 9 : 38.

II. God verhoort Zijn gebed en benoemt zijn opvolger, namelijk Jozua, die zich reeds sedert lang onderscheiden had door zijn moed in den strijd tegen Amalek, door zijne nederigheid in Mozes te dienen, en zijn geloof en getrouwheid in zijn getuigenis tegen het bericht der booze verspieders. Dit is de man, dien God verkiest om Mozes op te volgen. *Een man in wien de Geest is, de Geest der genade.* Hij is een goed man, die God vreest, de gierigheid haat en die handelt uit beginsel. *De geest des bestuurs,* of der regeering; hij is geschikt om het werk te doen, zijn ambt naar behooren waar te nemen; een geest van leiding en kloekmoedigheid; en hij had ook *den geest der profetie,* want de Heere heeft dikwijls tot hem gesproken, Jozua 4 : 1; 6 : 2; 7 : 10. Nu zegt God hier aan Mozes:

1. Hoe of op wat wijze hij de opvolging aan Jozua moest verzekeren. *a.* Hij moet hem ordenen, *leg uwe hand op hem.* Dit geschiedde ten teeken, dat Mozes hem de regeering overdroeg, zooals het leggen der handen op het offer, het offer in de plaats stelde van den offeraar; en ook ten teeken, dat God hem den zegen des Geestes gaf, hetwelk Mozes verkregen had op zijn gebed. In Deut. 34 : 9 wordt gezegd: *Jozua was vol van den Geest, want Mozes had zijne handen op hem gelegd.* Die plechtigheid der handoplegging vinden wij gebruikt in het Nieuwe Testament ter afzondering van Evangeliedienaren, waarmede een plechtige aanwijzing van hen wordt aangeduid voor het ambt, en een ernstige begeerte, dat God er hen bekwaam toe zal maken, en hen er in zal zegenen. Zij worden aldus aan Christus en Zijne kerk geofferd als levende offeranden. *b.* Hij moet hem voorstellen aan Eleazar en aan het volk; hem stellen voor hun aangezicht, opdat zij zouden weten dat hij door God was aangewezen en bestemd voor dat gewichtig werk, en met die benoeming zouden instemmen. *c.* Hij moet *hem bevel geven,* een last opdragen. Hij moet belast worden met het volk van Israel, die in zijne hand waren overgegeven als schapen in de hand eens herders, en voor wie hij verantwoordelijk zal zijn. Hij moet streng bevel ontvangen om zijn plicht aan hen te doen. Zij stonden wel onder zijn bevel, maar hij stond

onder Gods bevel, en van Hem moet hij bevel ontvangen; de hoogsten moeten weten, dat er Een is, *hooger dan zij*. Dit bevel moet hem gegeven worden *voor hunne oogen*, opdat Jozua er te meer door getroffen zou zijn, en opdat het volk, het werk en de zorg ziende, die aan hun vorst waren opgelegd, zich te meer verplicht zouden gevoelen om hem te steunen en te bemoedigen. *d.* Hij moet hem *van zijne heerlijkheid*, dat is een deel van zijne heerlijkheid, *opleggen*, vers 20. Op zijn meest had Jozua toch slechts *iets* van de heerlijkheid van Mozes, en in vele opzichten stond hij bij hem achter. Maar hiermede scheen bedoeld te zijn, dat hij hem nu, terwijl hij nog leefde, als mederegent moest aannemen, hem moest toelaten om als zijn medehelper gezag uit te oefenen. Het is een eer om voor God en Zijne kerk te worden gebruikt, *iets van die eer* moet op Jozua gelegd worden, opdat het volk, nog bij Mozes' leven gewend zijnde hem te gehoorzamen, hem later die gehoorzaamheid des te blijmoediger zou bewijzen. *e.* Hij moet Eleazar, den hoogepriester met den borstlap des gerichts, aanstellen als zijn geheimraad, vers 21. *Hij zal voor het aangezicht Eleazars, des priesters, staan*, om door hem de Godsspraak te raadplegen, bereid en gereed, om al de instructies op te volgen, die hem er door gegeven zullen worden. Dit was eene aanwijzing voor Jozua, dat hij, ofschoon hij vol was van den Geest en hem al die heerlijkheid opgelegd was, toch niets moest doen zonder God om raad te vragen, niet moest steunen op zijn verstand. Het was ook een groote bemoediging voor hem. Israel te regeeren en Kanaän te veroveren waren twee moeilijke, zware zaken, maar God verzekert hem, dat hij voor beiden onder de Goddelijke leiding zal wezen, en dat God hem voor elk moeilijk geval raad zal geven om te doen wat het beste is. Mozes kon zelf de Godsspraak raadplegen, maar Jozua en de hem opvolgende richteren moeten van den dienst des hoogepriesters gebruik maken, en het oordeel raadplegen van de urim, dat, zeggen de Joden, niet geraadpleegd mocht worden dan door den koning, of door het hoofd van het sanhedrin, of door den vertegenwoordiger des volks voor hen en in hun naam. Aldus stond Israel nu onder een zuivere Godsregeering, want de aanstelling hunner vorsten geschiedde door God, en God bestuurde hen in de regeering. *Naar den mond van den priester*, dat is naar zijn woord, *naar de wijze van urim* moeten Jozua en geheel Israel *uitgaan en ingaan*, en ongetwijfeld zal God, die hen aldus leidde en bestuurde, hun uitgang en hun ingang bewaren. Diegenen zijn veilig en kunnen gerust zijn, die God volgen en Hem erkennen in al hunne wegen.

2. Mozes doet naar hetgeen hem door God gezegd was, vers 22, 23. Blijmoedig heeft hij Jozua geordend. *a.* Hoewel dit voor het oogenblik eene vermindering was voor hemzelven, en schier gelijkstond aan een afstand doen van de regeering. Hij wil zeer gaarne, dat het volk zal afzien van hem, en de oogen zal richten op de opgaande zon. *b.* Hoewel dit *een eeuwige schande voor zijn eigen gezin* schijnt te wezen. Het zou hem niet tot zoo grooten lof geweest zijn, indien hij zijne eer en waardigheid afgestaan had aan zijn eigen zoon, maar om met zijn eigen handen eerst Eleazar te ordenen tot priester, en nu Jozua, iemand uit een anderen stam, tot oppersten bestuurder, terwijl zijn eigen kinderen geenerlei bevordering hadden, maar in den rang van gewone Levieten moesten blijven, dat was een voorbeeld van zelfverloochening en onderworpenheid aan den wil van God, dat meer tot zijne eer was dan de hoogste bevordering van zijn gezin zou geweest zijn; want het bevestigt zijn karakter als de zachtmoedigste mensch op aarde, getrouw aan Hem, die hem in geheel Zijn huis gesteld heeft. Hiermede toont hij (zegt de uitnemende bisschop Patrick) een beginsel gehad te hebben, dat hem verhief boven alle andere wetgevers, die er altijd voor gezorgd hebben dat hunne familie zou deelen in de grootheid, die zij hadden verworven; maar hieruit bleek dat Mozes niet handelde *uit* zichzelven, daar hij niet *voor* zichzelven heeft gehandeld.

HOOFDSTUK XXVIII.

Nu het volk geteld is, worden orders gegeven voor de verdeeling des lands, en wordt een opperbevelhebber aangesteld van de krijgmacht. Nu zou men gedacht hebben dat het volgende hoofdstuk het verhaal zou bevatten van de geschiedenis van den veldtocht, of ons tenminste een bericht zou geven van de verordeningen betreffende den oorlog, maar neen, het bevat verordeningen omtrent den eeredienst. Zij staan nu op het punt Kanaän binnen te treden, en moeten er op bedacht zijn hun Godsdienst mede te nemen, en dien in de beslommeringen van den krijg niet te vergeten, vers 1, 2. Wij vinden hier eene herhaling van de wetten op de offers, die geofferd moesten worden. I. Dagelijksche, vers 3—8. Wekelijksche, vers 9, 10. III. Maandelijksche, vers 11—15. IV. Jaarlijksche. 1. Bij het paaschfeest, vers 16—25. 2. Op het pinksterfeest, vers 26—31. In het volgende hoofdstuk vinden wij die betreffende de jaarlijksche plechtigheden van de zevende maand.

Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Gebied den kinderen Israels, en zeg tot hen: Mijne offerande, Mijne spijze voor Mijne vuurofferen, Mijn lieflijken reuk, zult gij waarnemen, om Mij te offeren op zijn gezetten tijd. 3. En gij zult tot hen zeggen: Dit is het vuuroffer, hetwelk gij den HEERE offeren zult: twee volkomen eenjarige lammeren des daags, tot een gedurig brandoffer. 4. Het eene lam zult gij bereiden des morgens; en het andere lam zult gij bereiden tusschen de twee avonden. 5. En een tiende deel eener efa meelbloem ten spijsoffer, gemengd met het vierendeel van een hin van gestooten olie. 6. Het is het gedurig brandoffer, hetwelk op den berg Sinaï ingesteld was tot een lieflijken reuk, een vuuroffer den HEERE. 7. En zijn drankoffer zal zijn het vierendeel van een hin, voor het eene lam, in het heiligdom zult gij het drankoffer des sterken dranks den HEERE offeren. 8. En het andere lam zult gij bereiden tusschen de twee avonden; gelijk het spijs-

offer des morgens, en gelijk zijn drankoffer zult gij het bereiden, ten vuuroffer des lieflijken reuks den HEERE.

I. Hier wordt een algemeene order gegeven betreffende de offeranden des Heeren, die op hun tijd gebracht moesten worden, vers 2. Deze wetten worden hier opnieuw gegeven, niet omdat het waarnemen er van gedurende de acht en dertig jaren van hunne omwandelingen in de woestijn geheel in onbruik was geraakt; wij kunnen niet denken dat zij zoolang zonder openbaren eeredienst zijn gebleven; maar dat tenminste het dagelijksche lam des morgens en des avonds geofferd werd en op den sabbatdag werd verdubbeld; dat is de gissing van bisschop Patrick; maar dat vele der offeranden nagelaten werden, wordt duidelijk te kennen gegeven in Amos 5 : 25, aangehaald door Stefanus, Hand. 7 : 42. *Hebt gij ook slachtoffers en offeranden Mij opgeofferd, veertig jaren in de woestijn, gij huis Israels!* Daarin ligt opgesloten: „Neen, dat deedt gij niet". Maar, of nu die reeks van offeranden al of niet onderbroken werd, God oordeelde het gepast om nu de wet op de offers te herhalen:

1. Omdat dit een nieuw geslacht was, waarvan de meesten nog niet geboren waren toen de vorige wetten gegeven werden. Opdat zij nu zonder verontschuldiging zouden gelaten worden, hebben zij niet alleen deze geschreven wetten, die hun voorgelezen moeten worden, maar zij worden door God zelven herhaald, in kleiner bestek en eenvoudiger methode.

2. Omdat zij nu op het punt waren van krijg te voeren, en in verzoeking kunnen zijn om te denken dat zij, terwijl zij daarmede bezig waren, geene offers behoefden te brengen; *inter arma, silent leges — onder het wapengedruisch wordt slechts weinig acht gegeven op de wet.* Neen, zegt God, *Mijne offerande, Mijne spijze voor Mijne vuurofferen, zult gij* ook nu, *waarnemen te offeren*, en dat wel op hun tijd. Het was voor hen wel van het grootste belang om, nu zij oorlog gingen voeren tegen hunne vijanden, vrede te hebben met God. In de woestijn waren zij eenzaam, geheel afgezonderd van andere volken, en daarom hadden zij hunne onderscheidingsteekenen hier minder noodig, en hun nalaten van de offers zou hier niet zulk een ergernis geven, als toen zij in Kanaän kwamen en met andere volken vermengd werden.

3. Omdat hun nu het land der belofte in bezit zou gegeven worden, het land *vloeiende van melk en honig*, waar zij overvloed zouden hebben van alle goed. „Als gij nu uw overvloedige maaltijden zult hebben", zegt God, „vergeet dan niet aan uwen God de spijze voor Zijne vuurofferen te offeren." Kanaän was hun gegeven op voorwaarde, dat zij Zijne inzettingen zouden onderhouden, en Zijne wetten bewaren, Psalm 105 : 44, 45.

II. De bijzondere wet van het dagelijksch offer, een lam des morgens en een lam des avonds, dat vanwege het gestadige wederkeeren er van op elken dag *het gedurig brandoffer genoemd wordt*, vers 3, hetgeen te kennen geeft dat, als ons gezegd wordt *altijd te bidden, te bidden zonder ophouden*, hiermede bedoeld wordt dat wij tenminste des morgens en des avonds onze plechtige gebeden en lofzeggingen tot God moeten opzenden. Dit wordt gezegd *ingesteld te zijn op den berg Sinaï*, vers 6, toen de andere wetten werden gegeven. De instelling er van hebben wij in Exodus 29 : 38. In de herhaling der wet hier wordt niets anders bijgevoegd, dan dat de wijn des drankoffers *sterke wijn* moet wezen, vers 7. [1]) De krachtigste, edelste wijn, dien zij konden bekomen. Hoewel hij niet gedronken, maar op het altaar uitgestort moest worden, (weshalve zij konden denken, dat wijn van de minste kwaliteit nog goed genoeg zou zijn om weggeworpen te worden) eischt God toch den besten, den krachtigsten, om ons te leeren, dat wij God moeten dienen met het beste, dat wij hebben. De wijn moet krachtig wezen, zegt Ainsworth, omdat hij een beeld of type was van het bloed van Christus, waarvan de gedachtenis nog aan de kerk gelaten is in wijn, en van het bloed der martelaren, dat als een drankoffer werd uitgestort *over de offerande en de bediening onzes geloofs*, Filip. 2 : 17.

9. Maar op den sabbatdag twee volkomen eenjarige lammeren, en twee tienden meelbloem, ten spijsoffer, met olie gemengd, mitsgaders zijn drankoffer. 10. Het is het brandoffer des sabbats op elken sabbat, boven het gedurig brandoffer, en zijn drankoffer. 11. En in de beginselen uwer maanden zult gij een brandoffer den HEERE offeren; twee jonge varren, en een ram, zeven volkomen eenjarige lammeren; 12. En drie tienden meelbloem ten spijsoffer, met olie gemengd, tot den eenen var; en twee tienden meelbloem ten spijsoffer, met olie gemengd, tot den eenen ram; 13. En tot elk een tiende meelbloem ten spijsoffer, met olie gemengd, tot het eene lam; het is een brandoffer tot een lieflijken reuk, een vuuroffer den HEERE. 14. En hunne drankofferen zullen zijn de helft van een hin tot een var, en een derde deel van een hin tot een ram, en een vierendeel van een hin van wijn tot een lam; dat is het brandoffer der nieuwe maan in elke maand, naar de maanden des jaars. 15. Daartoe zal een geitenbok ten zondoffer den HEERE, boven het gedurige brandoffer, bereid worden, met zijn drankoffer.

De nieuwe manen en sabbaten worden dikwijls tezamen genoemd als groote plechtigheden in de Joodsche kerk, zeer troostrijk voor de toenmalige heiligen, en in type de Evangeliegenade voorstellende. Nu hebben wij hier de bepaling voor de offers:

1. Op de sabbatdagen. Op iederen sabbatdag moet het offer verdubbeld worden, behalve de twee lammeren ten dagelijkschen brandoffer, moeten er nog twee geofferd worden, een waarschijnlijk toegevoegd aan het morgenoffer, en het andere aan het avondoffer, vers 9, 10. Dit

1) Naar de Engelsche overzetting.

leert ons op de sabbatdagen onze oefeningen der Godsvrucht te verdubbelen, want dit eischt de plicht van den dag. De sabbatsrust moet gehouden worden, opdat wij ons te meer kunnen toeleggen op het sabbatswerk, dat geheel onzen sabbatstijd moet innemen. In Ezechiëls tempeldienst, die op Evangelietijden wijst, moesten de offeranden op den sabbat bestaan uit zes lammeren en een ram met hunne spijsoffers en drankoffers, Ezech. 46, om te kennen te geven, niet slechts de voortduring der sabbatsheiliging, in de dagen van den Messias, maar ook de toeneming, de verhooging er van. Dit is *het brandoffer van den sabbat in zijn sabbat*, luidt het oorspronkelijke in vers 10. Wij moeten het werk van elken sabbat werken op zijn dag, er ons op toeleggende om iedere minuut van den sabbattsijd uit te koopen, als degenen die gelooven dat hij kostbaar is, er niet aan denken om het werk van den eenen sabbat naar den anderen te verschuiven, want iedere sabbat is genoeg voor deszelfs dienst.

2. Voor de nieuwe maanden. Sommigen opperen het denkbeeld dat gelijk de sabbat gehouden werd met het oog op de schepping der wereld, de nieuwe maanden geheiligd werden met het oog op de Goddelijke voorzienigheid, want God *heeft de maan gemaakt tot de gezette tijden;* Hij leidt de wentelingen des tijds naar hare wisselingen, en bestuurt de ondermaansche dingen (naar velen denken) door hare invloeden. Hoewel wij nu geen feesten der *nieuwe maanden* vieren, moeten wij toch niet vergeten aan God de eer te geven van al de kostelijke dingen door de nieuwe maan tevoorschijn gebracht, die eeuwiglijk bevestigd is in den hemel, Psalm 89 : 38. In de nieuwe maanden waren de offers zeer aanzienlijk, twee varren, een ram en zeven lammeren met de spijsoffers en de drankoffers, die er mede gepaard moesten gaan, vers 11 en verv., behalve nog een zondoffer, vers 15. Want als wij eer geven aan God door Zijne zegeningen te erkennen, dan moeten wij Hem ook eer geven door onze zonden te belijden. En als wij ons verblijden in de gaven Zijner gewone voorzienigheid, dan moeten wij het offer van Christus, die groote gave van bijzondere genade, tot de bron en oorsprong maken van onze blijdschap. Sommigen hebben betwijfeld, of de nieuwe maanden tot hunne feesten gerekend moesten worden, maar waarom zouden zij er niet toe gerekend worden, als zij, behalve de bijzondere offers, die dan geofferd moesten worden, ook geen dienstwerk verrichtten, Amos 8 : 5, *de trompetten bliezen*, Hoofdst. 10 : 10, en tot de profeten gingen *om het woord te hooren*, 2 Kon. 4 : 23. En de aanbidding bij de nieuwe manen wordt als type gesteld van de aanbidding in de tijden van het Evangelie, Jes. 66 : 23.

16. En in de eerste maand, op den veertienden dag der maand, is het pascha den HEERE. 17. En op den vijftienden dag derzelve maand is het feest; zeven dagen zullen ongezuurde brooden gegeten worden. 18. Op den eersten dag zal een heilige samenroeping zijn; geen dienstwerk zult gijlieden doen; 19. Maar gij zult een vuuroffer ten brandoffer den HEERE offeren: twee jonge varren, en een ram, daartoe zeven eenjarige lammeren; volkomen zullen zij u zijn. 20. En hun spijsoffer zal zijn meelbloem met olie gemengd; drie tienden tot een var, en twee tienden tot een ram zult gij bereiden. 21. Tot elk zult gij een tiende deel bereiden tot een lam, tot die zeven lammeren toe. 22. Daarna een bok ten zondoffer, om over ulieden verzoening te doen. 23. Behalve het morgenbrandoffer, hetwelk tot een gedurig brandoffer is, zult gij deze dingen bereiden. 24. Achtervolgens deze dingen zult gij des daags, zeven dagen lang, de spijze des vuuroffers bereiden tot een lieflijken reuk den HEERE; boven dat gedurig brandoffer zal het bereid worden, met zijn drankoffer. 25. En op den zevenden dag zult gij een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult gij doen. 26. Insgelijks op den dag der eerstelingen, als gij een nieuw spijsoffer den HEERE zult offeren naar uwe weken, zult gij een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult gij doen. 27. Dan zult gij den HEERE een brandoffer ten lieflijken reuk offeren; twee jonge varren, een ram, zeven eenjarige lammeren; 28. En hun spijsoffer van meelbloem, met olie gemengd: drie tienden tot een var, twee tienden tot een ram; 29. Tot elk een tiende tot een lam, tot die zeven lammeren toe; 30. Een geitenbok, om voor u verzoening te doen. 31. Behalve het gedurig brandoffer, en zijn spijsoffer, zult gij ze bereiden; zij zullen u volkomen zijn met hunne drankofferen.

1. Hier is de bepaling voor de offers bij het pascha, niet van het voornaamste van die offers, namelijk het paaschlam (daartoe zijn tevoren genoegzame instructies gegeven) maar die welke geofferd moesten worden op de zeven dagen der ongezuurde brooden, die er op volgden, vers 17—25. De eerste en de laatste van die zeven dagen moesten als een sabbat geheiligd worden door een heilige rust en een heilige samenroeping, en gedurende elk der zeven dagen moesten zij zeer vrijgevig zijn met hunne offers, ten teeken van hun groote en voortdurende dankbaarheid voor hunne bevrijding uit Egypte; *twee varren, een ram en zeven lammeren.* Een Godvruchtige wandel in dankbaarheid voor *Christus, ons Pascha,* die voor ons geofferd werd, wordt *het houden van dit feest genoemd*, 1 Cor. 5 : 8. Want het is niet genoeg dat wij den zuurdeesem der kwaadheid en der boosheid uitzuiveren, maar wij moeten *Gode opofferen een offerande des lofs,* en hiermede voortgaan ten einde toe.

2. Evenzoo werden de offers bepaald, die geofferd moesten worden op het pinksterfeest, hier *de dag der eerstelingen* genoemd, vers 26. Op het feest der ongezuurde brooden offerden zij *een garf der eerstelingen* van gerst, (die bij hen het eerst rijp was) aan den priester, Lev.

23 : 10, als een inleiding tot hun oogst; maar nu, ongeveer zeven weken later, moesten zij *een nieuw spijsoffer den Heere brengen* bij het einde van den oogst in dankbaarheid aan God, die hun de vriendelijke vruchten der aarde niet slechts had gegeven, maar ook voor hen bewaard had, zoodat zij er ter bestemder tijd het genot van konden hebben. Het was op dit feest, dat *de Geest werd uitgestort*, Hand. 2 : 1 en verv. en duizenden op de prediking der apostelen bekeerd werden, en aan Christns werden geofferd als een soort van eerstelingen Zijner schepselen. Het offer, dat met de brooden der eerstelingen geofferd moest worden, was voorgeschreven in Lev. 23 : 18. Maar bovendien en behalve de dagelijksche offers, moesten zij *twee varren* offeren, *een ram* en *zeven lammeren, met een geitenbok ten zondoffer*, vers 27—30. Als God overvloediglijk *voor ons* zaait, dan verwacht Hij *van ons* een overvloedigen oogst. Bisschop Patrick merkt op dat in dit hoofdstuk geen dankoffers worden voorgeschreven, die voornamelijk den offeraars ten goede kwamen, en daarom meer aan henzelven werden overgelaten; maar *brandoffers*, die zuiver en alleen tot eer van God gebracht werden, en die Evangelische Godsvrucht voorstelden, door welke de ziel Gode geheel geofferd wordt in de vlammen van heilige liefde; en *zondoffers*, die typen waren van Christus' offerande van zichzelven, waardoor wij en onze dienst volmaakt en geheiligd worden.

HOOFDSTUK XXIX.

In dit hoofdstuk worden de vuuroffers voorgeschreven welke den Heere gebracht moesten worden op de feesten der zevende maand. I. Op den dag des geklanks, op den eersten dag dier maand, vers 1—6. II. Op den verzoendag, op den tienden dag, vers 7—11. III. Op het feest der loofhutten, op den vijftienden dag en de zeven daarop volgende dagen, vers 12—38. En dan het besluit van deze inzettingen, vers 39—40.

Desgelijks in de zevende maand, op den eersten der maand, zult gij een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult gij doen; het zal u een dag des geklanks zijn. 2. Dan zult gij een brandoffer, ten lieflijken reuk, den HEERE bereiden: een jongen var, een ram, zeven volkomen eenjarige lammeren; 3. En hun spijsoffer van meelbloem, met olie gemengd; drie tienden tot den var, twee tienden tot den ram; 4. En een tiende tot een lam, tot die zeven lammeren toe; 5. En een geitenbok ten zondoffer, om over ulieden verzoening te doen; 6. Behalve het brandoffer der maand, en zijn spijsoffer, en het gedurig brandoffer, en zijn spijsoffer, met hun drankofferen, naar hun wijze, ten lieflijken reuk, ten vuuroffer den HEERE. 7. En op den tienden dezer zevende maand zult gij een heilige samenroeping hebben, en gij zult uw zielen verootmoedigen; geen werk zult gij doen; 8. Maar gij zult brandoffer, ten lieflijken reuk, den HEERE offeren: een jongen var, een ram, zeven eenjarige lammeren; volkomen zullen zij u zijn; 9. En hun spijsoffer van meelbloem met olie gemengd: drie tienden tot den var, twee tienden tot den eenen ram; 10. Tot elk een tiende tot een lam, tot die zeven lammeren toe; 11. Een geitenbok ten zondoffer; behalve het zondoffer der verzoeningen, en het gedurig brandoffer, en zijn spijsoffer, met hun drankofferen.

Er waren in de zevende maand meer heilige feesten dan in eenige andere maand van het jaar, niet slechts omdat zij tot aan de bevrijding van Israel uit Egypte (welke bevrijding in de maand Abib plaatshad, weshalve die maand van toen af in alle kerkelijke tijdrekeningen tot het begin der maanden was gemaakt) de eerste maand geweest is, maar ook omdat zij voor alle burgerlijke rekeningen van het jubeljaar en de jaren der vrijlating nog de eerste maand bleef, en tevens omdat het de rusttijd was tusschen oogst en zaaitijd, als zij den meesten vrijen tijd hadden om op te gaan naar het heiligdom, hetgeen te kennen geeft, dat God uit aanmerking van werken der noodzakelijkheid of der barmhartigheid wel vrijstelling van den offerdienst wil verleenen, maar dat wij dan ook den tijd, die ons van de beslommeringen des levens overblijft, in den onmiddellijken dienst van God moeten doorbrengen.

1. Wij hebben hier het voorschrift nopens de offers, die op den eersten dag der maand geofferd moesten worden, op *den dag des geklanks*, welk een voorbereiding was voor de twee groote feestdagen, dien van het heilig treuren op den verzoendag, en dien der heilige vreugde op het feest der loofhutten. Als de eene plechtige dienst er toe bijdraagt om ons geschikt te maken voor den anderen, en zoowel de een als de ander ons bereidt voor den hemel, dan wordt aan het doel der Goddelijke inzettingen beantwoord. De dag des geklanks werd ingesteld, Lev. 23 : 24. Hier wordt hun voorgeschreven welke offers zij op dien dag moesten brengen, terwijl er daar geen melding van werd gemaakt. Zij, die Gods wil en bedoeling willen kennen in de Schrift, moeten Schrift met Schrift vergelijken, die deelen er van samenvoegen, die betrekking hebben op dezelfde zaak, want de laatste openbaringen van het Goddelijk licht verklaren wat duister was, en vullen aan wat er in de vorige ontbrak, *opdat de mensch Gods volmaakt zij*. De offers, die toen geofferd moesten worden, zijn hier in het bijzonder voorgeschreven, vers 2—6, en er wordt voor gezorgd dat zij niet in de plaats gesteld zullen worden van de dagelijksche offers en dat van de nieuwe maan. Hiermede wordt te kennen gegeven dat wij geen gelegenheid moeten zoeken om in den dienst van God af te nemen, niet blijde moeten wezen met een voorwendsel om een plicht na te laten, maar ons veeleer moeten verheugen met een gelegenheid om meer dan het gewone te doen in den Godsdienst. Als wij den huisgodsdienst hebben waargenomen, dan moeten wij niet denken dat dit ons nu ontheft van den plicht om in het verborgen Gods aangezicht te zoeken, of dat wij

op de dagen als wij naar de kerk gaan geen huisgodsdienst behoeven te hebben, want *wij moeten altijd overvloedig zijn in het werk des Heeren.*

2. *Op den verzoendag.* Boven en behalve al de diensten op dien dag, waarvan wij de instelling hadden in Lev. 16, en die, naar men zou denken, genoeg moeite en last oplegden, wordt hier nog bevolen *brandoffers* te offeren, vers 8—10. Want in ons geloof en onze bekeering, de twee groote genadegaven des Evangelies, die door hetgeen op dien dag verricht werd zijn afgeschaduwd, moeten wij het oog hebben op de eer en heerlijkheid Gods, die zuiver en alleen bedoeld was in de brandoffers. Er moest ook *een geitenbok ten zondoffer* zijn, *behalve het zondoffer der verzoeningen*, vers 11, hetgeen te kennen geeft, dat er zelfs in onze uitdrukkingen van berouw zooveel fouten en gebreken zijn, dat wij deel moeten hebben in een offer ter verzoening der schuld zelfs van dat deel der heilige dingen. Hoewel wij geen berouw moeten hebben van ons berouw, moeten wij er wel berouw van hebben, dat ons berouw niet dieper, niet hartgrondiger was. Ook werd hiermede de onvolkomenheid aangeduid van de offeranden der wet, en haar ongenoegzaamheid om de zonde weg te nemen, want op denzelfden dag dat het zondoffer der verzoening gebracht werd, moest nog een ander zondoffer gebracht worden. Maar *hetgeen der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was*, dat heeft Christus gedaan.

12. Insgelijks op den vijftienden dag dezer zevende maand, zult gij een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult gij doen; maar zeven dagen zult gij den HEERE een feest vieren. 13. En gij zult een brandoffer ten vuuroffer offeren, ten lieflijken reuk den HEERE: dertien jonge varren, twee rammen, veertien eenjarige lammeren; zij zullen volkomen zijn; 14. En hun spijsoffer van meelbloem, met olie gemengd; drie tienden tot een var, tot die dertien varren toe; twee tienden tot een ram, onder die twee rammen; 15. En tot elk een tiende tot een lam, tot die veertien lammeren toe; 16. En een geitenbok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, zijn spijsoffer, en zijn drankoffer. 17. Daarna op den tweeden dag: twaalf jonge varren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren; 18. En hun spijsoffer, en hunne drankofferen tot de varren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze; 19. En een geitenbok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, en zijn spijsoffer, met hunne drankofferen. 20. En op den derden dag: elf varren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren; 21. En hunne spijsofferen, en hunne drankofferen tot de varren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze; 22. En een bok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, en zijn spijsoffer, en zijn drankoffer. 23. Verder op den vierden dag: tien varren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren; 24. Hun spijsoffer, en hunne drankofferen tot de varren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze; 25. En een geitenbok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, zijn spijsoffer, en zijn drankoffer. 26. En op den vijfden dag; negen varren, twee rammen, en veertien volkomen eenjarige lammeren; 27. En hun spijsoffer, en hunne drankofferen tot de varren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze; 28. En een bok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, en zijn spijsoffer, en zijn drankoffer. 29. Daarna op den zesden dag: acht varren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren; 30. En hun spijsoffer, en hunne drankofferen tot de varren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze; 31. En een bok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, zijn spijsoffer, en zijne drankofferen. 32. En op den zevenden dag; zeven varren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren; 33. En hun spijsoffer, en hunne drankofferen tot de varren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar hunne wijze; 34. En een bok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, zijn spijsoffer, en zijn drankoffer. 35. Op den achtsten dag zult gij een verbodsdag hebben; geen dienstwerk zult gij doen. 36. En gij zult een brandoffer ten vuuroffer offeren, ten lieflijken reuk den HEERE: een var, een ram, zeven volkomen eenjarige lammeren; 37. Hun spijsoffer, en hunne drankofferen tot den var, tot den ram, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze; 38. En een bok ten zondoffer; behalve het gedurig brandoffer, en zijn spijsoffer, en zijn drankoffer. 39. Deze dingen zult gij den HEERE doen op uw gezette hoogtijden; behalve uwe geloften, en uw vrijwillige offeren, met uw brandofferen, en met uw spijsofferen, en met uw drankofferen, en met uw dankofferen. 40. En Mozes sprak tot de kinderen Israels, naar al wat de HEERE Mozes geboden had.

Kort na den verzoendag, den dag waarop de menschen hunne zielen moesten verootmoedigen, volgde het feest der loofhutten, waarop zij zich voor het aangezicht des Heeren moesten verblijden, want *die met tranen zaaien, zullen* weldra *met gejuich maaien.* Aan de vorige wetten betreffende dit feest, die wij hadden in Lev. 23 : 34 en verv. zijn hier nog aanwijzingen toegevoegd nopens *de vuuroffers*, die zij gedurende *de zeven dagen van dat feest* den Heere moesten offeren, Lev. 23 : 36. Merk hier op:

1. Hunne dagen van blijdschap en verheuging moesten dagen zijn van offeranden. Een blijmoedige stemming doet ons geen kwaad, en is geen kwaad teeken, als die stemming ons niet ongeschikt maakt voor de plichten van den on-

middellijken dienst van God, maar veeleer ons hart er toe aanspoort en verruimt.

2. Al de dagen van hun wonen in loofhutten moesten zij offeranden offeren. Zoolang wij nog hier in den tabernakelstaat zijn, is het ons belang en onze plicht, om voortdurend gemeenschap te onderhouden met God; ook zal het onzekere, het onvaste, van onzen toestand ons niet verontschuldigen, als wij de plichten van Gods eeredienst veronachtzamen.

3. De offeranden van al die zeven dagen worden, hoewel zij in niets verschilden dan in het getal der varren, allen afzonderlijk voorgeschreven, hetgeen toch geen ijdele herhaling is, want God wilde hen leeren zeer nauwkeurig te zijn in het waarnemen van deze diensten, en in het werk van elken dag het oog des geloofs op de inzetting gericht te houden. Evenzoo wordt er door te kennen gegeven dat de herhaling van dezelfde diensten, indien zij verricht worden met een oprecht hart en met het gestadige vuur van Godvruchtige liefde, voor God geene vermoeienis is, en daarom moeten wij er ons ook niet aan ergeren, en zeggen: *zie wat eene vermoeidheid!*

4. Het aantal varren (die het kostbaarste waren van het offer) werd met iederen dag minder. Op den eersten dag van het feest moesten zij er dertien offeren, op den tweeden dag slechts twaalf, op den derden dag elf enz., zoodat zij op den zevenden dag zeven offerden. En hoewel de laatste dag de groote dag was van het feest en met een heilige samenroeping werd gevierd, moesten zij toch slechts één var offeren; en terwijl zij op al de andere dagen twee rammen en veertien lammeren offerden, offerden zij op dien dag slechts één ram en zeven lammeren. Zoo was het de wil van den wetgever, en dat is reden genoeg voor de wet. Sommigen opperen het denkbeeld dat God hierin de zwakheid aanzag van het vleesch, dat geneigd is over de onkosten te morren van den Godsdienst; daarom wordt bevolen dat die al minder en minder moeten worden, opdat zij niet zouden klagen, dat God *hen deed dienen met spijsoffer*, Jes. 43 : 23. Of wel, er wordt hun hiermede te kennen gegeven, dat de bedeeling der wet zal verouden, en ten laatste verdwijnen, en de menigte hunner offers eindigen zal in één groot offer, oneindig kostelijker dan die allen. Het was op den laatsten dag van het feest, nadat al die offers geofferd waren, dat onze Heere Jezus stond en riep tot hen, die nog *dorstten naar de gerechtigheid*, (zich bewust zijnde van de ongenoegzaamheid van deze offers om hen te rechtvaardigen,) *tot Hem te komen en te drinken*, Joh. 7 : 37.

5. De spijsoffers en drankoffers vergezelden al die offers *naar hun getal en naar de wijze*. Al is er nòg zooveel vleesch, is er toch geen maaltijd zonder brood en drank, daarom moeten die nooit weggelaten worden van Gods altaar, dat Zijne tafel was. Wij moeten niet denken dat *veel* doen in den Godsdienst Gode welbehaaglijk zal zijn, zoo wij het niet *goed* doen en naar de door God bepaalde wijze.

6. Op elken dag moet er een zondoffer zijn, zooals op andere feesten. Onze brandofferen des lofs kunnen Gode niet welbehaaglijk zijn, tenzij wij deel hebben aan het groote zoenoffer, door Christus geofferd, toen Hij zich voor ons ten zondoffer heeft gesteld.

7. Zelfs als al die offeranden geofferd werden moet het gedurige brandoffer niet achterwege blijven, noch des morgens noch des avonds, dat moet iederen dag het eerst geofferd worden in den morgen, en het laatst in den avond. Geen buitengewone diensten moeten de vastgestelde oefeningen der Godvrucht verdringen.

Eindelijk. Hoewel al deze diensten door de geheele vergadering moesten geschieden, en op algemeene onkosten, moesten toch particuliere personen God verheerlijken met hun geloften en vrijwillige offers, vers 39. Toen God gebood dat zij *dit moesten doen*, heeft Hij plaats en ruimte gelaten voor edelmoedigheid in hunne Godsvrucht, voor zeer veel, dat zij nog *mogen doen*, geen andere wijze van Godsvereering bedenkende; maar overvloedig zijnde in deze, zooals in 2 Kron. 30 : 23, 24. Er zijn in Leviticus uitvoerige aanwijzingen gegeven betreffende al de soorten van offeranden, die door particuliere personen gebracht moesten worden, overeenkomstig de leidingen van Gods voorzienigheid met hen. Hoewel ieder Israeliet deel had in deze algemeene offers, moet hij toch niet denken dat die in de plaats kunnen komen van zijn geloften en vrijwillige offers. En zoo zal het gebed onzer leeraren met ons en voor ons ons niet vrijstellen van ook zelf te bidden.

HOOFDSTUK XXX.

In dit hoofdstuk hebben wij eene wet betreffende geloften, waarvan aan het einde van het vorige hoofdstuk melding is gemaakt. I. Er wordt ten algemeenen regel gesteld, dat alle geloften zorgvuldig en nauwkeurig betaald moeten worden, vers 1, 2. II. Enkele uitzonderingen op dien regel. 1. Dat de geloften van dochters niet verbindend zijn, tenzij haar vader er in toestemt, vers 3—5. 2. Dat de geloften van vrouwen niet verbindend zijn, tenzij hare echtgenooten er in toestemmen.

En Mozes sprak tot de hoofden der stammen van de kinderen Israels, zeggende: Dit is de zaak, die de HEERE geboden heeft: 2. Wanneer een man den HEERE een gelofte zal beloofd, of een eed zal gezworen hebben, zijn ziel met een verbintenis verbindende, zijn woord zal hij niet ontheiligen, naar alles, wat uit zijn mond gegaan is, zal hij doen.

Deze wet werd overgegeven aan de hoofden der stammen, opdat zij hen, die onder hunne zorg en hoede waren, zouden onderrichten en hun de wet zouden verklaren, hun noodige waarschuwingen zouden geven, en, zoo het geval zich voordeed, hen ter verantwoording zouden roepen wegens het niet nakomen hunner geloften. De hoofden der stammen hadden misschien bij een voorval van dien aard Mozes geraadpleegd, en begeerd om door hem den wil van God te kennen, en hier wordt hun die nu medegedeeld. *Dit is de zaak, die de Heere*

geboden heeft betreffende geloften, en het gebod is nog van kracht.

1. Het geval, dat hier ondersteld wordt, is dat iemand den Heere eene gelofte doet, en er Zijne eer en heerlijkheid mede op het oog heeft. Er wordt ondersteld dat hetgeen in de gelofte beloofd wordt, iets wettigs is, want niemand kan door zijn eigen gelofte verplicht zijn datgene te doen, wat door een Goddelijk voorschrift verboden is te doen. Maar er wordt ondersteld dat het iets is, waartoe hij voordat hij de gelofte gedaan was, niet in dien trap of mate reeds verplicht was. Iemand zou de gelofte kunnen doen, om op zekere tijden deze of die offeranden te offeren, een zekere som gelds aan de armen te geven, zich van deze of die spijzen en dranken, welke door de wet geoorloofd zijn, te onthouden, te vasten en zijne ziel te verootmoedigen, (gespecifiCeerd in vers 13) op andere dagen, buiten en behalve den verzoendag. Vele dergelijke geloften zouden gedaan kunnen worden, hetzij in een buitengewone warmte van heiligen ijver, of in verootmoediging wegens een begane zonde, of ter verkrijging van een begeerden zegen, of uit dankbaarheid voor ontvangen zegeningen. Het is zeer nuttig dergelijke geloften te doen, mits zij in oprechtheid gedaan worden en met de noodige voorzichtigheid. Geloften (zeggen de Joodsche wetgeleerden) zijn *de heg der afscheiding*, dat is: een heining om den Godsdienst. Hij, die een gelofte doet, wordt hier gezegd *zijne ziel met eene verbintenis te verbinden*. Het is een gelofte aan God, die een geest is, en aan Hem moet de ziel met al haar krachten verbonden zijn. Een belofte aan den mensch is eene verbintenis op zijn goed, zijne bezitting, maar eene belofte aan God is eene verbintenis op zijne ziel. Onze sacramenteele geloften, die ons tot niets meer verplichten dan tot hetgeen tevoren reeds onze plicht was, en die noch door vader, noch door echtgenoot teniet kunnen gedaan worden, zijn verbintenissen op de ziel, en door dezen moeten wij ons verbonden gevoelen tegen alle zonde, en verbonden om geheel den wil van God te doen. Onze gelegenheidsgeloften betreffende hetgeen tevoren *in onze macht was*, Hand. 5 : 4, zijn, als zij gedaan zijn, ook *verbintenissen der ziel*.

2. Het gebod luidt dat deze geloften nauwgezet gehouden moeten worden. *Zijn woord zal hij niet ontheiligen*, al zou hij ook later van gedachte of zin veranderen, *maar alles, dat uit zijn mond gegaan is, zal hij doen*. Het doen van geloften is een inzetting Gods, als wij geloften doen in geveinsdheid, dan ontheiligen wij die inzetting. Duidelijk en beslist wordt gezegd: *Het is beter, dat gij niet belooft, dan dat gij belooft en niet betaalt*, Pred. 5 : 5. *Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten*. Zijne beloften aan ons zijn *ja en amen*, laat de onze aan Hem niet zijn *ja en neen*.

3. Maar als eene vrouw den HEERE eene gelofte zal beloofd hebben, en zich met eene verbintenis in het huis haars vaders in hare jonkheid zal verbonden hebben; 4. En haar vader hare gelofte, en hare verbintenis, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, zal hooren, en haar vader tegen haar zal stilzwijgen, zoo zullen al hare geloften bestaan, en alle verbintenis, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, zal bestaan. 5. Maar indien haar vader dat zal breken, ten dage als hij het hoort, al hare geloften, en hare verbintenissen, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, zullen niet bestaan; maar de HEERE zal het haar vergeven, want haar vader heeft ze haar doen breken. 6. Doch indien zij immers een man heeft, en hare geloften op haar zijn, of de uitspraak harer lippen, waarmede zij hare ziel verbonden heeft; 7. En haar man dat zal hooren, en ten dage als hij het hoort, tegen haar zal stilzwijgen, zoo zullen hare geloften bestaan, en hare verbintenissen, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, zullen bestaan. 8. Maar indien haar man, ten dage als hij het hoorde, dat zal breken, en hare gelofte, die op haar was, zal tenietmaken, mitsgaders de uitspraak harer lippen, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, zoo zal het de HEERE haar vergeven. 9. Aangaande de gelofte eener weduwe, of eener verstootene: alles, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, zal over haar bestaan. 10. Maar indien zij ten huize haars mans gelofte gedaan heeft, of met een eed door verbintenis hare ziel verbonden heeft; 11. En haar man dat gehoord, en tegen haar stil zal gezwegen hebben, dat niet brekende; zoo zullen al hare geloften bestaan, mitsgaders alle verbintenis, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, zal bestaan. 12. Maar indien haar man die dingen ganschelijk tenietmaakt, ten dage als hij het hoort, niets van al wat uit hare lippen gegaan is, van hare gelofte, en van de verbintenis harer ziel, zal bestaan; haar man heeft ze teniet gemaakt, en de HEERE zal het haar vergeven. 13. Alle gelofte en allen eed der verbintenis, om de ziel te verootmoedigen, die zal haar man bevestigen, of die zal haar man tenietmaken. 14. Maar zoo haar man tegen haar van dag tot dag ganschelijk stilzwijgt, zoo bevestigt hij al hare geloften, of al hare verbintenissen, dewelke op haar zijn; hij heeft ze bevestigd, omdat hij tegen haar stilgezwegen heeft, ten dage als hij het hoorde. 15. Doch zoo hij ze ganschelijk teniet maken zal, nadat hij het gehoord zal hebben, zoo zal hij hare ongerechtigheid dragen. 16. Dat zijn de inzettingen, die de HEERE Mozes geboden heeft, tusschen een man en zijne huisvrouw, tusschen een vader en zijne dochter, zijnde in hare jonkheid, ten huize haars vaders.

Hier wordt ondersteld dat alle personen, die *sui juris* zijn, dat is: *over zichzelven kunnen beschikken* en ook gezond zijn van zinnen en van geheugen, verplicht zijn na te komen al wat zij beloven, dat wettig en mogelijk is;

maar als de persoon, die eene gelofte doet onder de heerschappij en ter beschikking van iemand anders is, dan verandert de zaak.

Er worden hier twee gevallen, die veel op elkander gelijken, gesteld en beslist.

I. Het geval van eene dochter in het huis haars vaders, en sommigen denken, en met veel waarschijnlijkheid, dat het zich ook uitstrekte tot een zoon, zoolang hij tehuis was bij zijn vader en onder voogden en leermeesters stond. Of de uitzondering zich zoover uitstrekt, zou ik niet kunnen zeggen. *Non est distinguendum, ubi lex non distinguit. Wij mogen geen onderscheidingen maken, die de wet niet maakt.* De regel is algemeen. Als iemand eene gelofte doet, moet hij haar betalen. Maar voor eene dochter is de gelofte onzeker, totdat haar vader er kennis van draagt, er (naar verondersteld wordt) van haarzelve de mededeeling van heeft ontvangen, want als zij ter zijner kennis komt, is het in zijne macht haar òf te bekrachtigen, òf teniet te doen. Maar ten gunste van de gelofte:

1. Zal zelfs zijn stilzwijgen volstaan om haar te bekrachtigen, vers 4. *Indien haar vader tegen haar zal stilzwijgen, zoo zullen al hare geloften bestaan. Qui tacet consentire videtur — Stilzwijgen geeft toestemming.* Hiermede staat hij aan zijne dochter de vrijheid toe, die zij zich genomen heeft, en zoolang hij niets zegt tegen hare gelofte, is zij er door verbonden. Maar:

2. Zijn protest er tegen zal haar volkomen tenietdoen; omdat het mogelijk is, dat zoodanige gelofte nadeelig is voor de zaken van de familie, des vaders maatregelen zou verstoren, de voorziening, die gemaakt is voor zijne tafel, in verwarring zou brengen, (als de gelofte betrekking had op spijzen,) of de voorziening zou verminderen, die hij voor zijne kinderen gemaakt heeft, indien de gelofte meer onkosten medebrengt, dan hij instaat is te dragen. In elk geval was het een schending van zijn vaderlijk gezag over zijn kind; indien hij dus hare gelofte breekt, dan gaat zij vrij uit, *de Heere zal het haar vergeven*, dat is: de schuld van hare gelofte geschonden te hebben zal niet op haar rusten. Zij toonde haar goeden wil door de gelofte te doen, en zoo hare bedoelingen er mede oprecht waren, dan zal zij aangenomen worden, en haar vader te gehoorzamen zal geacht worden beter te zijn dan offerande. Dit toont welk een eerbied kinderen aan hunne ouders zijn verschuldigd, en hoe zij hen behooren te eeren en gehoorzaamheid te betoonen. Het is in het belang van het publiek, dat het vaderlijk gezag gesteund moet worden, want als kinderen gestijfd worden in hunne ongehoorzaamheid tegen hunne ouders, (zooals dit geschiedde door de inzettingen der ouden, Matth. 15 : 5, 6) dan worden zij spoedig in andere dingen *kinderen Belials*. Indien deze wet zich al niet uitstrekt (zooals sommigen gedacht hebben) tot der kinderen huwen zonder de toestemming hunner ouders, waardoor het in de macht der ouders zou zijn het huwelijk teniet te doen, en er de verplichting van op te heffe , dan bewijst zij toch voorzeker wel het zondige er van, en legt aan de kinderen die aldus dwaselijk gehandeld hebben, de verplichting op er berouw van te toonen, en zich voor God en hunne ouders te verootmoedigen.

II. Het geval betreffende eene huisvrouw is hieraan tamelijk gelijk. Wat betreft eene weduwe of een gescheiden vrouw, zij heeft vader noch echtgenoot om macht over haar uit te oefenen, zoodat alle geloften, waarmede zij hare ziel verbonden heeft, *over haar bestaan*, vers 9. Het is op haar gevaar zoo zij er zich aan onttrekt; maar een echtgenoote, die niets heeft, dat zij strikt genomen, het hare kan noemen, dan met goedvinden van haren man, kan, zonder dat goedvinden, geene gelofte doen.

1. De wet is duidelijk voor eene vrouw, een echtgenoote, die dit nog lang na hare gelofte blijft. Indien haar echtgenoot zijne toestemming geeft tot hare belofte, al is het alleen maar door zijn stilzwijgen, dan zal hare gelofte bestaan, vers 6, 7. Indien hij hare gelofte breekt, dan zal, wijl hare verplichting ten opzichte van hetgeen zij beloofd had, zuiver en alleen uit haar eigen daad voortkwam, en niet uit een daaraan voorafgaand gebod van God, haar plicht jegens haar echtgenoot in de plaats er van komen, want aan hem behoort zij onderdanig te zijn, *als den Heere*, en nu is het zoo ver van haar plicht om hare gelofte te betalen, dat het hare zonde zou wezen om haar man ongehoorzaam te zijn, wiens toestemming zij wellicht had moeten vragen vóór zij de gelofte deed, en daarom heeft zij vergeving noodig, vers 8.

2. De wet is dezelfde in het geval dat een vrouw spoedig daarna weduwe wordt, of een scheidbrief ontvangt. Indien zij terugkeert naar haars vaders huis, dan komt zij er wel niet zoo terug, dat zij wederom onder zijn gezag staat, zoodat hij macht zou hebben haar geloften teniet te doen, vers 9; maar indien de gelofte gedaan werd, toen zij nog in het huis van haar man was, en haar man die gelofte brak, dan was zij teniet gedaan, voor altijd van nul en geener waarde gemaakt, en zij keert niet terug onder de wet van haar gelofte, als zij van de wet haars mans is losgemaakt. Dat schijnt de bepaalde beteekenis te wezen van vers 10—14, want anders zouden die verzen slechts een herhaling bevatten van vers 6—8. Maar er wordt bijgevoegd in vers 15, dat de man, zoo hij de geloften zijner vrouw tenietdoet, *haar ongerechtigheid zal dragen*, dat is: indien de gelofte, die zij gedaan heeft, wezenlijk goed was voor de eer Gods en het heil harer eigen ziel, en de man deze gelofte breekt uit geldgierigheid of wrevel, of om slechts zijn gezag te toonen, dan is zij wel van de verplichting ontheven van haar gelofte, maar hij zal zeer veel te verantwoorden hebben.

Nu is het hier zeer opmerkelijk hoe zorgvuldig de wet Gods te rade gaat met de goede orde in de huisgezinnen; het gezag ophoudt van den meerdere, en plicht en eerbied gebiedt aan den mindere. Het is betamelijk dat ieder man *zijn eigen huis regeert*, zijn vrouw en kinderen in onderdanigheid houdt *met alle stemmigheid*, en liever dan dat deze groote regel zal verbroken worden, of aan de mindere leden

van het gezin aanmoediging zou worden gegeven om deze banden te verbreken, wilde God zelf afstand doen van Zijn recht, en de verplichting zelfs van een plechtige gelofte opheffen; zoozeer versterkt de Godsdienst de banden tusschen alle betrekkingen, en verzekert het welzijn van de maatschappelijke samenleving, en daarin zijn *de geslachten der aarde gezegend.*

HOOFDSTUK XXXI.

Dit hoofdstuk behoort TOT HET BOEK DER OORLOGEN DES HEEREN, waarin het waarschijnlijk was opgenomen. Het is de geschiedenis van een HEILIGEN OORLOG, een oorlog met Midian. Hier is: I. Een Goddelijk bevel voor den oorlog, vers 1, 2. II. Het ondernemen van den oorlog, vers 3—6. III. De heerlijke uitkomst er van, vers 7—12. IV. Hun zegevierende terugkeer van den oorlog. 1. De eer door Mozes aan de krijgslieden bewezen, vers 13. 2. De bestraffing, die hij hun gaf wegens hun sparen van de vrouwen, vers 14—18. 3. De voorschriften, die hij hun gaf, om zich en hunne goederen te reinigen, vers 19—24. 4. De verdeeling van den buit, dien zij genomen hadden, de eene helft voor de krijgslieden, de andere helft voor de vergadering, en uit ieder dezer twee helften een schatting aan den Heere, vers 25—47. 5. De vrijwillige offeranden van de bevelhebbers vers 48—54.

En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende: 2. Neem de wraak der kinderen Israels van de Midianieten; daarna zult gij verzameld worden tot uwe volken. 3. Mozes dan sprak tot het volk, zeggende: Dat zich mannen uit u ten strijde toerusten, en dat zij tegen de Midianieten zijn, om de wraak des HEEREN te doen aan de Midianieten. 4. Van elken stam onder alle stammen Israels zult gij een duizend ten strijde zenden. 5. Alzoo werden geleverd uit de duizenden van Israel, duizend van elken stam, twaalf duizend toegerusten ten strijde. 6. En Mozes zond hen ten strijde, duizend van elken stam, hen en Pinehas, den zoon van Eleazar, den priester, ten strijde, met de heilige vaten, en de trompetten des geklanks in zijne hand.

1. De Heere der heirscharen geeft hier bevel aan Mozes om oorlog te voeren tegen Midian en Zijn bevel, of lastbrief, heeft dezen oorlog ongetwijfeld gerechtvaardigd, hoewel een oorlog zonder zoodanig bevel niet gerechtvaardigd zou zijn. De Midianieten waren nakomelingen van Abraham bij Ketura, Gen. 25 : 2. Sommigen van hen vestigden zich ten zuiden van Kanaän, onder wie Jethro heeft gewoond, en dezen behielden de aanbidding van den waren God; maar anderen van hen hadden zich ten oosten van Kanaän gevestigd en waren tot afgoderij vervallen; zij waren naburen van de Moabieten en in verbond met hen. Hun land was niet bestemd om aan Israel gegeven te worden, en Israel zou hen ook wel ongemoeid hebben gelaten, indien zij zich niet blootgesteld hadden aan Israels wrok door hun slechte vrouwen onder hen te zenden en hen tot hoererij en afgoderij te verlokken. Dat was de beleediging, het hun aangedane kwaad. Hiervoor, (zegt God,) *neem de wraak der kinderen Israels van de Midianieten,* vers 2. *a.* God wilde de Midianieten gekastijd hebben; er moest een vijandelijke inval gedaan worden in dat deel van hun land, dat het dichtst bij Israels leger was gelegen, en betrokken was geweest in dit kwaad, meer misschien dan de Moabieten, die daarom ook ongemoeid bleven. God wil dat wij diegenen tot onze grootste vijanden zullen rekenen, die ons tot zonde brengen, en dat wij hen zullen mijden. En daar *een iegelijk verzocht wordt als hij van zijn eigen begeerlijkheid afgetrokken en verlokt wordt,* en dezen de Midianieten zijn, die ons verstrikken door hunne listen, behooren wij onze wraak van hen te nemen, niet alleen geen verbond met hen aangaan, maar krijg tegen hen te voeren door een leven te leiden van dooding van het vleesch. God heeft op Zijn eigen volk wraak genomen omdat zij aan der Midianieten verleiding hebben toegegeven; maar nu moet met de Midianieten afgerekend worden, van wie de verzoeking is uitgegaan, want *Zijne is de dwalende en die doet dwalen,* Job 12 : 16; beiden zijn verantwoordelijk aan Hem, en hoewel *het oordeel begint van het huis Gods,* 1 Petr. 4 : 17, zal het er toch niet eindigen. De dag komt, wanneer wraak zal genomen worden van hen, die dwaling en bederf in de kerk gebracht hebben, en de duivel, die de menschen verleidde, *zal in den poel des vuurs geworpen worden.* Israels twist met Amalek, dat tegen hen streed, werd niet dan lang daarna gewroken, maar hun twist met Midian, dat hen tot zonde verleidde, werd spoedig gewroken, want zij werden als veel gevaarlijker en boosaardiger vijanden beschouwd. *b.* God wilde dat dit gedaan zou worden door Mozes, nog bij zijn leven; opdat hij, die dit kwaad zoo diep gevoeld heeft, de voldoening zou hebben van het gewroken te zien. „Zie, dat deze wraakoefening op de vijanden van God en Israel geschiedt, *daarna zult gij verzameld worden tot uwe volkeren.*" Dat was de eenige dienst van dien aard, dien Mozes nog doen moest, en dan heeft hij, als de daglooner, zijn dag vervuld, en zal hij zijn *quietus* hebben, *ingaan tot zijn rust.* Tot hiertoe moet zijn openbare arbeid gaan, en niet verder; de oorlogen van Kanaän moeten door een andere hand gevoerd worden. Soms neemt God nuttige menschen weg, als wij denken dat zij slecht gemist kunnen worden, maar dit moet ons tot voldoening zijn, daar zij toch nooit weggenomen worden, vóór zij het voor hen bestemde werk volbracht hebben.

2. Mozes geeft orders aan het volk om zich voor dezen veldtocht te bereiden, vers 3. Hij wilde niet het gansche leger doen uittrekken, maar *sommigen van hen moeten zich ten strijde toerusten,* de zoodanigen, die òf het meest geschikt, òf het ijverigst waren, om *de wraak des Heeren te doen aan de Midianieten.* God zeide: *Neem de wraak der kinderen Israels;* Mozes zegt: *Neem de wraak des Heeren;* want de belangen van God en Israel zijn vereenigd, en beider zaak is een en dezelfde. En zoo God in hetgeen Hij doet zich ijverig betoont voor de eer van Israel, dan voorzeker moet Israel, in hetgeen zij doen, zich ijverig betoonen voor

de eer van God. Dan alleen kunnen wij onze wraakoefening rechtvaardigen, als het *de wraak des Heeren* is, die wij doen. Ja om die reden is het ons verboden ons te wreken, omdat God gezegd heeft: *Mijne is de wraak, Ik zal het vergelden.*

3. Dienovereenkomstig wordt een legerafafdeeling gevormd voor dezen dienst, *van iederen stam duizend man*, twaalf duizend in het geheel; een klein getal in vergelijking met wat zij hadden kunnen zenden, klein ook waarschijnlijk in vergelijking van het aantal vijanden, tegen wie zij uitgezonden werden. Maar God wilde hen leeren dat *bij Hem geen verhindering is om te verlossen door velen of door weinigen*, 1 Sam. 14 : 6.

4. Pinehas, de zoon van Eleazar, wordt met hen uitgezonden. Het is vreemd dat geene melding wordt gemaakt van Jozua in dit groote krijgsbedrijf. Indien hij de opperbevelhebber was van dit leger, waarom zien wij het hem dan niet aanvoeren? Indien hij tehuis bleef, waarom vinden wij hem dan niet met Mozes om hen bij hun terugkeer tegemoet te gaan? Het is waarschijnlijk dat er, wijl iedere stam zijn eigen hoofdman heeft over duizend, geen opperbevelhebber was, maar dat zij uittrokken naar de orde van hun marsch door de woestijn, Juda waarop, en de overigen op hunne plaats, onder het bevel van hun respectieve bevelhebbers, vermeld in vers 48. Doch daar de oorlog een heilige oorlog was, was Pinehas hun algemeen hoofd, niet om de plaats in te nemen van een generaal, maar om door de Godsspraak de besluiten hunner krijgsraden te bepalen, waarin de oversten van duizenden allen zullen berusten, en naar welke zij hun gemeenschappelijke handeling zullen regelen. Daarom heeft hij de heilige vaten medegenomen, den borstlap des gerichts waarschijnlijk, door welken God in eenigerlei moeilijke omstandigheid geraadpleegd kon worden. Hoewel hij de hoogepriester nog niet was, kon hij *pro hac vice — voor deze bijzondere gelegenheid* — gevolmachtigd worden, om de urim en thummim te dragen, zooals 1 Sam. 25 : 6. Er was een bijzondere reden voor het zenden van Pinehas als hoofd van deze expeditie; hij had zich reeds onderscheiden door zijn ijver tegen de Midianieten en hun gevloekte listen om Israel te verstrikken, toen hij Kozbi, de dochter van een overste van een vaderlijk huis onder de Midianieten, had gedood, Hoofdst. 25 : 15. Hij, die het zwaard der gerechtigheid zoo goed gebruikt had tegen één particulieren misdadiger, was het meest bevoegd om het oorlogszwaard te besturen tegen geheel de natie. *Over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten.*

7. En zij streden tegen de Midianieten, gelijk als de HEERE Mozes geboden had, en zij doodden al wat mannelijk was. 8. Daartoe doodden zij boven hunne verslagenen, de koningen der Midianieten, Evi, en Rekem, en Zur, en Hur, en Reba, vijf koningen der Midianieten; ook doodden zij met het zwaard Bileam, de zoon van Beor. 9. Maar de kinderen Israels namen de vrouwen der Midianieten, en hunne kinderkens gevangen; zij roofden ook al hunne beesten, en al hun vee, en al hun vermogen. 10. Voorts al hunne steden met hunne woonplaatsen, en al hunne burgen verbrandden zij met vuur. 11. En zij namen al den roof, en al den buit van menschen en van beesten. 12. Daarna brachten zij de gevangenen, en den buit, en den roof, tot Mozes en tot Eleazar, den priester, en tot de vergadering der kinderen Israels, in het leger, in de vlakke velden van Moab, dewelke zijn aan de Jordaan van Jericho.

1. Hier is de aanval van dit kleine leger der Israelieten onder het bevel en de leiding van God op het land van Midian. *Zij streden tegen de Midianieten.* Waarschijnlijk hebben zij eerst hun manifest uitgevaardigd, waarin de redenen voor dezen oorlog waren blootgelegd, en waarin zij hun den eisch stelden, om de aanvoerders van het kwaad over te leveren aan de gerechtigheid; want dit is later de *wet* geworden, Deut. 20 : 10, en *in practijk gebracht*, Richt. 20 : 12, 13. Daar de Midianieten echter rechtvaardigden wat zij hadden gedaan, en de bedrijvers van het kwaad steunden en het voor hen opnamen, hebben de Israelieten hen te vuur en te zwaard aangevallen, met al de Godvruchtige kloekmoedigheid, waarmede hun ijver voor God en hun volk hen had bezield.

2. Hunne krijgsverrichtingen bij dezen aanval. *a. Zij doodden al wat mannelijk was*, vers 7, dat is, allen die zij ontmoetten zoover zij gingen. Zij joegen die allen over de kling, en gaven geen kwartier. Dat zij echter niet *al de mannen* van dat volk hebben gedood is zeker, want wij bevinden de Midianieten een machtig en geducht vijand van Israel in de dagen van Gideon, en zij waren de Midianieten van dit land, want zij worden gerekend met *de kinderen van het oosten*, Richt. 6 : 3. *b.* Zij *doodden de koningen der Midianieten*, dezelfden, die *de oudsten der Midianieten* genoemd worden, Hoofdst. 22 : 4 en *de geweldigen Sihons*, Jozua 13 : 21. Vijf van deze vorsten worden hier genoemd, een hunner was *Zur*, dezelfde Zur waarschijnlijk, die de vader was van Kozbi, Hoofdst. 25 : 15. *c.* Zij doodden ook Bileam. Er worden vele gissingen gemaakt omtrent de oorzaak, die Bileam toen onder de Midianieten heeft gebracht. Waarschijnlijk hebben de Midianieten, onderricht zijnde van het optrekken van dit leger van Israelieten tegen hen, Bileam gehuurd om hen te komen helpen met zijne tooverijen, opdat, zoo hij niet ten hunnen gunste aanvallend kon te werk gaan door het leger Israels te vervloeken, hij toch verdedigender wijs voor hen zou kunnen optreden door het land van Midian te zegenen. Wat nu ook de aanleiding moge geweest zijn van zijne tegenwoordigheid aldaar, het was Gods alles-besturende voorzienigheid, die hem er heen bracht, en de rechtvaardige wraak heeft er hem gevonden. Had hij zelf geloofd wat hij van den gelukkigen staat van Israel gezegd heeft, hij zou zich niet bij Israels vijanden gevoegd hebben;

maar rechtvaardiglijk sterft hij *den dood der goddeloozen,* (hoewel hij voorgaf den dood der rechtvaardigen te begeeren) en daalt hij neder in de groeve met de onbesnedenen, die tegen de overtuiging van hun eigen conscientie hebben gerebelleerd. De listen der Midianieten waren hun door Bileam aan de hand gedaan, het was dus rechtvaardig dat hij met hen is omgekomen, Hosea 4 : 5. Nu is *zijne* dwaasheid voor allen openbaar geworden, die het lot van anderen heeft voorzegd maar zijn eigen lot niet heeft voorzien. *d.* Zij *namen de vrouwen en kinderen gevangen,* vers 9. *e.* Zij *verbrandden hunne steden en burchten,* vers 10, niet voornemens zijnde om die zelf te gaan bewonen, (dat land lag buiten hunne lijn,) maar aldus voorkomende dat zij die gevlucht waren er een schuilplaats in zouden vinden, en er zich opnieuw zouden vestigen. Sommigen verstaan het van hunne afgodstempels; het was voegzaam, dat *die* mede begrepen zouden zijn in de wraak. *f.* Zij plunderden het land, voerden al het vee weg alsmede goederen van waarde, en zoo keerden zij terug naar het leger Israels, beladen met een rijken buit, vers 9, 11, 12. En zoo werden zij, evenals toen zij uit Egypte kwamen, verrijkt met den roof hunner vijanden, en voorzien van kudden voor het goede land, waarin God hen bracht.

13. Maar Mozes en Eleazar, de priester, en alle oversten der vergadering, gingen uit hun tegemoet, tot buiten voor het leger. 14. En Mozes werd grootelijks vertoornd tegen de bevelhebbers des heirs, de hoofdlieden der duizenden, en de hoofdlieden der honderden, die uit den strijd van dien oorlog kwamen. 15. En Mozes zeide tot hen: Hebt gij dan alle vrouwen laten leven? 16. Ziet, deze waren, door den raad van Bileam, den kinderen Israels, om oorzaak der overtreding tegen den HEERE te geven, in de zaak van Peor; waardoor die plaag werd onder de vergadering des HEEREN. 17. Nu dan, doodt al wat mannelijk is onder de kinderkens, en doodt alle vrouw, die door bijligging des mans een man bekend heeft. 18. Doch al de kinderen van vrouwelijk geslacht, die de bijligging des mans niet bekend hebben, laat voor ulieden leven. 19. En gijlieden legert u buiten het leger zeven dagen; een ieder, die een mensch gedood, en een ieder, die een verslagene zult aangeroerd hebben, zult u op den derden dag en op den zevenden dag ontzondigen, gij en uwe gevangenen. 20. Ook zult gij alle kleeding, en alle gereedschap van vellen, en alle geitenharen werk, en alle gereedschap van hout, ontzondigen. 21. En Eleazar, de priester, zeide tot de krijgslieden, die tot dien strijd getogen waren: Dit is de inzetting der wet, die de HEERE Mozes geboden heeft. 22. Alleen het goud en het zilver, het koper, het ijzer, het tin en het lood; 23. Alle ding, dat het vuur lijdt, zult gij door het vuur laten doorgaan, dat het rein worde; evenwel zal het door het water der afzondering ontzondigd worden; maar al wat het vuur niet lijdt, zult gij door het water laten doorgaan. 24. Gij zult ook uwe kleederen op den zevenden dag wasschen, dat gij rein wordt; en daarna zult gij in het leger komen.

Wij hebben hier den zegevierenden terugkeer van het leger Israels van den krijg tegen Midian. En hier:

1. Werd hun groote eer bewezen, vers 13. In weerwil van zijn hoogen ouderdom en zijn statigheid ging Mozes zelf hun buiten het leger tegemoet om hun geluk te wenschen met de overwinning, en de plechtigheden van den triomf met zijn tegenwoordigheid te vereeren. Voordeelen, die voor het algemeen welzijn zijn behaald, moeten in het openbaar worden erkend tot eer van God, en ter bemoediging van hen, die voor de zaak huns volks hun leven in de waagschaal hebben gesteld.

2. Zij werden er streng om bestraft, dat zij de vrouwen in het leven hebben laten blijven. Zeer waarschijnlijk had Mozes hun geboden de vrouwen te dooden, dat lag tenminste opgesloten in het algemeen bevel om Israel te wreken op de Midianieten; de strafoefening gold de misdaad, door welke zij hen tot de aanbidding van Baäl Peor hebben verleid, het was dus gemakkelijk om tot de gevolgtrekking te komen, dat de vrouwen, die de voornaamste misdadigsters zijn geweest, niet gespaard moesten worden. Hoe! (zegt Mozes) *hebt gij dan alle vrouwen laten leven?* vers 15. Een heilige verontwaardiging vervulde hem, toen hij ze zag. *Dezen waren door Bileams raad den kinderen Israels om oorzaak der overtreding tegen den Heere,* en daarom: *a. Is het rechtvaardig, dat zij sterven.* In geval van hoererij luidde de wet: *De overspeler en de overspeelster zullen zekerlijk gedood worden.* God had de overspelers van Israel gedood door de plaag, en nu was het voegzaam, dat de overspeelsters van Midian, inzonderheid wijl zij de verleidsters geweest zijn, terdood zouden worden gebracht door het zwaard. *b.* Het is *gevaarlijk ze in het leven te laten;* zij zullen wederom de Israelieten tot onkuischheid verleiden, en zoo zullen uw gevangenen uw overwinnaars worden, en voor de tweede maal uw verdervers." Er worden dus strenge orders gegeven, dat al de volwassen vrouwen in koelen bloede gedood zullen worden, en alleen kinderen van het vrouwelijk geslacht gespaard worden.

3. Zij waren verplicht zich naar de ceremonie der wet te reinigen, en zeven dagen buiten het leger te blijven, totdat hunne reinibing volbracht was. Want: *a.* Zij hadden hunne handen bezoedeld met bloed, waardoor zij wel geen zedelijke schuld op zich geladen hebben, daar de oorlog wettig en rechtvaardig was, maar zij zijn er door onder ceremonieele onreinheid gekomen, die hen ongeschikt maakte om, voordat zij gereinigd waren, nabij den tabernakel te komen. Aldus wilde God een vrees voor en afschuw van moord in hun gemoed bewaren. David moest den tempel niet bouwen, omdat hij *een krijgsman was en veel bloed had*

vergoten, 1 Kron. 28 : 3. *b.* Het kon niet anders, of zij moesten doode lichamen hebben aangeraakt, waardoor zij verontreinigd zijn geworden, en dit maakte het noodig, dat zij met het water der afzondering ontzondigd zouden worden, vers 19, 20, 24.

4. Ook den buit, dien zij genomen hadden, moesten zij reinigen; de gevangenen, vers 19, en al de goederen, vers 21—23. Wat het vuur kon verdragen, moest door het vuur gaan, en wat het vuur niet kon lijden, moest met water gewasschen worden. Deze dingen zijn door de Midianieten gebruikt, en nu in het bezit gekomen zijnde van Israelieten, was het voegzaam dat zij geheiligd zouden worden tot den dienst van dit heilig volk en ter eere van hun heiligen God. Voor ons wordt thans alles geheiligd door het woord en het gebed, indien wij geheiligd zijn door den Geest, die bij vuur en water wordt vergeleken. *Den reinen is alles rein.*

25. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 26. Neem op de som van den buit der gevangenen, van menschen en van beesten; gij en Eleazar, de priester, en de hoofden van de vaderen der vergadering. 27. En deel den buit in twee helften, tusschen degenen, die den strijd aangegrepen hebben, die tot den krijg uitgegaan zijn, en tusschen de gansche vergadering. 28. Daarna zult gij eene schatting voor den HEERE heffen, van de oorlogsmannen, die tot dezen krijg uitgetogen zijn, van vijf honderd eene ziel, uit de menschen, en uit de runderen, en uit de ezelen, en uit de schapen. 29. Van hunne helft zult gij het nemen, en den priester Eleazar geven tot eene heffing des HEEREN. 30. Maar van de helft der kinderen Israels zult gij een gevangene van vijftig nemen. uit de menschen, uit de runderen, uit de ezelen, en uit de schapen, uit al de beesten; en gij zult ze aan de Levieten geven, die de wacht van den tabernakel des HEEREN waarnemen. 31. En Mozes en Eleazar, de priester, deden gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 32. De buit nu, het overschot van den roof, dat het krijgsvolk geroofd had, was zes honderd vijf en zeventig duizend schapen; 33. En twee en zeventig duizend runderen; 34. En een en zestig duizend ezelen; 35. En der menschen zielen, uit de vrouwen, die geen bijligging des mans bekend hadden, alle zielen waren twee en dertig duizend. 36. En de helft, te weten het deel dergenen, die tot dezen krijg uitgetogen waren, was in getal drie honderd zeven en dertig duizend en vijf honderd schapen. 37. En de schatting voor den HEERE van de schapen was zes honderd vijf en zeventig. 38. En de runderen waren zes en dertig duizend; en hunne schatting voor den HEERE twee en zeventig. 39. En de ezelen waren dertig duizend en vijf honderd; en hunne schatting voor den HEERE was een en zestig. 40. En der menschen zielen waren zestien duizend; en hunne schatting voor den HEERE twee en dertig zielen. 41. En Mozes gaf Eleazar, den priester, de schatting van de heffing des HEEREN, gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 42. En van de helft der kinderen Israels, welke Mozes afgedeeld had van de mannen, die gestreden hadden; 43. (Het halve deel nu der vergadering was, uit de schapen, drie honderd zeven en dertig duizend en vijf honderd; 44. En de runderen waren zes en dertig duizend; 45. En de ezelen dertig duizend en vijf honderd; 46. En der menschen zielen zestien duizend;) 47. Van die helft der kinderen Israels nam Mozes een gevangene uit vijftig, van menschen en van beesten; en hij gaf ze aan de Levieten, die de wacht van den tabernakel des HEEREN waarnamen, gelijk als de HEERE Mozes geboden had.

Wij hebben hier de verdeeling van den buit, die in dezen krijgstocht tegen de Midianieten genomen was. God zelf wees aan hoe dit moest geschieden, en Mozes en Eleazar deden naar Zijne aanwijzing. Aldus werden onzalige twisten onder elkander voorkomen, en kwam de overwinning allen ten goede. Het was voegzaam dat Hij, die hun den buit gaf, er de beschikking over had; alles wat wij hebben is van God, en daarom moet het onderworpen worden aan Zijn wil.

1. De buit moet in twee deelen verdeeld worden, één deel voor de twaalf duizend mannen, die ten krijg waren uitgetrokken, en het andere deel voor de vergadering. De buit, die verdeeld moest worden, schijnt alleen bestaan te hebben in de gevangenen en in het vee, maar wat betreft zilverwerk, juweelen en andere goederen, ieder behield wat hij nam, zooals te kennen wordt gegeven in vers 50—53. Alleen datgene werd verdeeld wat van nut kon zijn in het goede land, waarin zij weldra komen zullen. Merk nu op: *a.* Dat de eene helft van den buit aan de geheele vergadering werd gegeven; aan iederen stam werd door Mozes zijn deel toegewezen, terwijl het verder aan de hoofden der stammen overgelaten werd, om hun respectieve deelen onder elkander te verdeelen naar hunne geslachten. De oorlog was ondernomen ten behoeve van de geheele vergadering; allen zouden zij bereid geweest zijn heen te gaan *tot de hulp des Heeren tegen de machtigen,* [1]) indien hun dit bevolen was geworden, en waarschijnlijk hebben zij ook geholpen door hunne gebeden, en daarom beveelt God, dat *zij die tehuis bleven den roof zouden uitdeelen,* Ps. 68 : 13. David heeft het in zijn tijd *tot eene inzetting en tot een recht gesteld in Israel, dat gelijk het deel is dergenen, die in den strijd mede afgetogen zijn, alzoo zal ook het deel zijn dergenen, die bij het gereedschap gebleven zijn,* 1 Sam 30 : 24, 25. Zij, die in openbaren dienst gebruikt worden, moeten niet zichzelven alleen willen bevoordeelen door hun arbeid en het

1) Richt. 5 : 23 naar de Engelsche overzetting.

gevaar, waaraan zij blootgesteld waren, zij moeten het voordeel van de gansche gemeenschap op het oog hebben. *b.* Dat echter aan de twaalf duizend, die ten strijde waren uitgetrokken, evenveel ten deel viel als aan de geheele vergadering, wier getal vijftig maal grooter was, zoodat de krijgslieden een veel beter deel hadden dan hunne broeders, die tehuis waren gebleven, en hiervoor waren goede redenen. Hoe meer moeite wij ons geven, en aan hoe grooter gevaar wij ons blootstellen in den dienst van God en ons geslacht, hoe grooter ten laatsten dage ons loon zal wezen, want *God is niet onrechtvaardig, dat Hij ons werk zou vergeten en den arbeid der liefde.*

2. Aan God moet er eene schatting van worden gegeven, als eene erkenning van Zijne souvereiniteit over hen in het algemeen, en dat Hij was hun Koning, aan wien *schatting verschuldigd was*, en in het bijzonder van Zijn aandeel aan dezen krijg en de winsten er van, daar Hij hun den voorspoed gegeven heeft; en opdat de priesters, des Heeren ontvangers, iets zouden hebben, dat aan hetgeen voor hun onderhoud voorzien was, toegevoegd werd. Van alles wat wij hebben moet aan God gegeven worden wat er Hem van toekomt. En, evenals tevoren, worden de krijgslieden hier bevoorrecht boven de overigen van de vergadering, want van het deel des volks eischte God een in vijftig, maar van het deel der krijgslieden slechts een op vijfhonderd, omdat het volk het hunne gemakkelijk had verkregen, zonder eenigerlei moeite of gevaar. Hoe minder gelegenheid wij hebben om God te eeren met onze persoonlijke diensten, hoe grooter onze geldelijke bijdragen behooren te wezen. De schatting uit der krijgslieden helft werd aan de priesters gegeven, vers 29. Die uit de helft des volks werd aan de Levieten gegeven, vers 30. Want de priesters werden uit de Levieten genomen, zooals de krijgslieden uit het volk voor bijzonderen dienst, en met gevaar van hun leven, en dienovereenkomstig was het hun loon.

48. Toen traden tot Mozes de bevelhebbers, die over de duizenden des heirs waren, de hoofdlieden der duizenden en de hoofdlieden der honderden; 49. En zij zeiden tot Mozes: Uwe knechten hebben opgenomen de som der krijgslieden, die onder onze hand geweest zijn; en uit ons ontbreekt niet een man. 50. Daarom hebben wij eene offerande des HEEREN gebracht, een ieder wat hij gekregen heeft, een gouden vat, een keten of een armring, een vingerring, een oorring of een afhangenden gordel, om voor onze zielen verzoening te doen voor het aangezicht des HEEREN. 51. Zoo nam Mozes en Eleazar, de priester, van hen het goud, alle welgewrochte vaten. 52. En al het goud der heffing, dat zij den HEERE offerden, was zestien duizend zeven honderd en vijftig sikkelen, van de hoofdlieden der duizenden, en van de hoofdlieden der honderden. 53. Aangaande de krijgslieden, een iegelijk had geroofd voor zichzelven. 54. Zoo nam Mozes en Eleazar, de priester, dat goud voor de hoofdlieden der duizenden en der honderden, en zij brachten het in de tent der samenkomst, ter gedachtenis voor de kinderen Israels voor het aangezicht des HEEREN.

Wij hebben hier een groot voorbeeld van Godsvrucht en toewijding van de bevelhebbers des legers, de kolonels, die oversten of *hoofdlieden der duizenden*, en de mindere officieren, die *hoofdlieden der honderden* genoemd worden. Zij kwamen tot Mozes als hun generaal en opperbevelhebber; en, hoewel hij nu weldra het tooneel dezer wereld zal verlaten, hebben zij zich toch met grooten eerbied en nederigheid tot hem gericht, zich zijne *knechten* noemende. De eer, die zij behaald hebben, maakte hen niet opgeblazen, zoodat zij niet vergaten wat hun plicht en houding tegenover Mozes moest zijn. In hunne toespraak tot hem hebben wij er op te letten:

1. Hoe zij Gods wonderbare goedheid jegens hen hebben gezien in hun veldtocht, daar Hij niet alleen hun leven, maar ook het leven van al de krijgslieden onder hun bevel had bewaard, zoodat, toen zij de som der krijgslieden hebben opgenomen, het bleek dat niet één man ontbrak, vers 49. Dit was zeer buitengewoon, waarvan misschien de wedergade in de geschiedenis van geen enkel land gevonden kan worden. Zooveel duizenden levens op het oorlogsveld in gevaar geweest, en geen enkel er van verloren, noch door het zwaard des vijands, noch door krankheid of ongeval! Dit was *van den Heere geschied*, en kan niet anders dan *wonderlijk* zijn *in de oogen* van hen, die bedenken hoe het leven van alle menschen, en inzonderheid het leven van krijgslieden, voortdurend in gevaar is. Het is een bewijs hoe aan deze bevelhebbers het leven hunner manschappen dierbaar en kostelijk was, dat zij het als een zegen en weldaad voor zichzelven beschouwden, dat aan niemand van hen, die onder hun bevel waren, leed overkomen is. *Van allen, die hun gegeven waren hadden zij niemand verloren*, zóó dierbaar is aan Christus het bloed zijner onderdanen en krijgsknechten, Psalm 72 : 14.

2. Hun Godvruchtige erkentenis wegens deze gunst, vers 50. *Daarom hebben wij een offerande des Heeren gebracht.* De offerande, die zij brachten, was afkomstig van hetgeen *een ieder gekregen heeft*, en zij hadden het eerlijk verkregen en onder de volmacht Gods. Zoo behoort *een iegelijk iets bij zichzelf weg te leggen, naar dat hij welvaren verkregen heeft*, 1 Cor. 16 : 2. Want waar God overvloediglijk zaait in de gaven Zijner milddadigheid, verwacht Hij dienovereenkomstig te oogsten in de vruchten van onze Godsvrucht en liefdadigheid. Eerst de tabernakel, en daarna de tempel, werden versierd en verrijkt met den buit, die van de vijanden van Israel genomen werd; zooals door David, 2 Sam. 8 : 11, 12, en zijn krijgsoversten, 1 Kron. 26 : 26, 27. Nooit moeten wij in den krijg, of in den handel, iets voor onszelven nemen,

waarvan wij niet in het geloof een deel aan God kunnen toewijden, die *den roof haat in het brandoffer;* maar als God ons opmerkelijk heeft bewaard en voorspoedig gemaakt, dan verwacht Hij dat wij op bijzondere wijze Hem onze erkentelijkheid zullen betoonen.

Wat nu deze offerande betreft: *a.* De bevelhebbers offerden haar, *om voor hunne zielen verzoening te doen,* vers 50. Inplaats van tot Mozes te komen om een belooning van hem te vragen voor de goede diensten, die zij gedaan hadden *in de wraak des Heeren te doen aan de Midianieten,* of om tropeeën op te richten van hunne zegepraal ten einde hun eigen namen onsterflijk te maken, brengen zij een offerande om *verzoening te doen voor hunne zielen,* zich bewust zijnde, zooals de menschen zich bewust moeten zijn, van tekortkoming ook zelfs in hun beste diensten, niet alleen in de zaak waarvoor zij bestraft waren geworden, vers 14, maar in nog vele andere opzichten; want *daar is geen mensch rechtvaardig op aarde, die goed doet en niet zondigt. b.* Mozes nam de offerande aan, en bracht het in den tabernakel, *ter gedachtenis voor de kinderen Israels,* vers 54, dat is: een gedenkteeken van Gods goedheid jegens hen, opdat zij aangemoedigd zouden wezen om op Hem te vertrouwen voor hun verdere oorlogen; en een gedenkteeken van hunne dankbaarheid aan God, opdat Hij, een welgevallen hebbende in deze dankbare erkentenis van verleende gunsten, die gunsten en zegeningen voor hen bestendig zou maken.

HOOFDSTUK XXXII.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. Het nederig verzoek van de stammen van Ruben en Gad om een erfdeel aan die zijde van de Jordaan, waar Israel nu gelegerd was, vers 1—5. II. Mozes' misduiding van hun verzoek, vers 6—15. III. De nadere verklaring er van, vers 16—19. IV. Het verzoek toegestaan op de voorwaarden door henzelven gesteld, vers 20—42.

De kinderen van Ruben nu hadden veel vee, en de kinderen van Gad hadden machtig veel; en zij bezagen het land van Jaëzer, en het land van Gilead, en ziet, deze plaats was een plaats voor vee. 2. Zoo kwamen de kinderen van Gad en de kinderen van Ruben, en spraken tot Mozes en tot Eleazar, den priester, en tot de oversten der vergadering, zeggende: 3. Ataroth, en Dibon, en Jaëzer, en Nimra, en Hesbon, en Eleale, en Schebam, en Nebo, en Behon; 4. Dit land, hetwelk de HEERE voor het aangezicht der vergadering van Israel geslagen heeft, is een land voor vee; en uwe knechten hebben vee. 5. Voorts zeiden zij: Indien wij genade in uwe oogen gevonden hebben, dat ditzelve land aan uwe knechten gegeven worde tot een bezitting; en doe ons niet trekken over de Jordaan. 6. Maar Mozes zeide tot de kinderen van Gad en tot de kinderen van Ruben: Zullen uwe broeders ten strijde gaan, en zult gijlieden hier blijven? 7. Waarom toch zult gij het hart der kinderen Israels breken, dat zij niet overtrekken naar het land, dat de HEERE hun gegeven heeft? 8. Zoo deden uwe vaders, als ik hen van Kades-Barnea zond, om dit land te bezien. 9. Als zij opgekomen waren tot aan het dal Eskol, en dit land bezagen, zoo braken zij het hart der kinderen Israels, dat zij niet gingen naar het land, dat de HEERE hun gegeven had. 10. Toen ontstak de toorn des HEEREN ten zelven dage, en Hij zwoer, zeggende: 11. Indien deze mannen, die uit Egypte opgetogen zijn, van twintig jaren oud en daarboven, het land zullen zien, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb! want zij hebben niet volhard Mij na te volgen; 12. Behalve Kaleb, de zoon van Jefunne, de Keniziet, en Jozua, de zoon van Nun; want zij hebben volhard den HEERE na te volgen. 13. Alzoo ontstak des HEEREN toorn tegen Israel, en Hij deed hen omzwerven in de woestijn, veertig jaren, totdat verteerd was het gansche geslacht, hetwelk gedaan had wat kwaad was in de oogen des HEEREN. 14. En ziet, gijlieden zijt opgestaan in stede van uwe vaderen, een menigte van zondige menschen, om de hittigheid van des HEEREN toorn tegen Israel te vermeerderen. 15. Wanneer gij van achter Hem u zult afkeeren, zoo zal Hij wijders voortvaren het te laten in de woestijn; en gij zult al dit volk verderven.

Israels tenten waren nu opgeslagen in de vlakke velden van Moab, waar zij vele maanden verbleven, terugziende op de reeds behaalde overwinningen in het land van Sihon en Og, en vooruitziende naar Kanaän, waarvan zij zich binnen weinig tijds hoopten meester te maken. Terwijl zij daar nu halt hielden, kwam de groote zaak van beschikking over het reeds veroverde land ter sprake, en tot beslissing, niet door een bijzonder bevel of aanwijzing van God, maar op het bijzonder en dringend verzoek van twee der stammen, dat door Mozes na een langdurig debat, dat er over ontstond, ingewilligd werd. Want zelfs *toen,* wanneer zooveel gedaan werd door buitengewone aanwijzingen van de Goddelijke voorzienigheid, werden toch vele dingen overgelaten aan het bestuur van de menschelijke wijsheid; want in Zijne regeering beide van de wereld en van de kerk maakt God gebruik van het verstand der menschen en brengt er Zijn eigen doeleinden door tot stand.

I. Hier wordt door de Rubenieten en Gadieten het voorstel gedaan om het land, dat zij nu onlangs in het bezit hadden genomen, en dat, naar het recht van verovering, aan geheel Israel behoorde, aan hen in het bijzonder tot een erfdeel te geven. Naar het algemeene denkbeeld, dat zij van het land der belofte hadden, onderstelden zij dat dit ongeveer hun deel er van zou wezen. Ruben en Gad waren onder dezelfde banier gelegerd, en zoo hadden zij goede gelegenheid om met elkander te beraadslagen en tezamen maatregelen te nemen omtrent deze zaak. In het eerste vers worden de

kinderen Rubens het eerst genoemd, maar daarna de kinderen Gads in vers 2, 25, 31, hetzij omdat de Gadieten het eerst het voorstel hebben gedaan en er het ijverigst voor waren, of wel omdat zij de beste woordvoerders waren, en meer bedreven in het behandelen van zaken, daar Rubens stam nog lag onder het vonnis van Jakob: *Gij zult de voortreffelijkste niet zijn.* Twee dingen, zeer algemeen in de wereld, dreven deze stammen er toe om die keus en het desbetreffende voorstel te doen, namelijk *de begeerlijkheid der oogen* en *de grootschheid des levens*, 1 Joh. 2 : 16.

1. *De begeerlijkheid der oogen.* Dit land, hetwelk zij begeerden, was niet alleen schoon van ligging en lieflijk voor het oog, maar het was ook goed voor weiden voor het vee, en zij hadden zeer veel vee, meer dan de andere stammen, omdat zij — naar men onderstelt — meer medegebracht hebben uit Egypte dan de anderen; maar dat was veertig jaren geleden, en veestapels kunnen in minder tijd dan dat, af- of toenemen; ik zou dus eerder denken, dat zij in de woestijn zuiniger waren geweest op hun vee, het beter hadden beheerd, beter hadden gezorgd voor de toeneming van het ras, en minder verkwistend waren geweest dan de anderen om *de lammeren der kudden* te eten en *de kalveren uit het midden van den meststal.* Daar zij nu dien grooten veestapel hadden, begeerden zij land in verhouding er van. In vele Schriftuurplaatsen wordt van Basan en Gilead gesproken als plaatsen, vermaard voor het vee; dit was reeds zoo, en daarom hoopten deze twee stammen, dat zij het ook voor hen zijn zouden, en, wat er de uitkomst ook van moge wezen, hier wenschen zij zich te vestigen. De oordeelkundige Calvijn denkt dat er veel verkeerds was in het beginsel, waaruit zij handelden, en dat zij meer met hun eigen voordeel en gemak te rade gingen, dan met het algemeene welzijn, minder acht sloegen op de eer en het belang van Israel en de belofte, gedaan aan Abraham van het eigenlijke land Kanaän, dan zij wel moesten. En nog is het maar al te waar, dat velen *meer het hunne zoeken dan hetgeen van Christus Jezus is*, Filip. 2 : 21, en dat velen meer denken aan hun wereldlijk belang en voordeel dan aan het hemelsche Kanaän. Hunne ziel is gehecht aan deze wereld, aan de dingen, die gezien worden en tijdelijk zijn; „het is ons goed hier te wezen", zeggen zij, en zoo verliezen zij wat hiernamaals is, omdat zij dit niet gezocht hebben. Zoo heeft ook Lot *naar het gezicht der oogen* gekozen, en deze zijne keus is hem duur te staan gekomen, heeft hem veel doen lijden. Willen wij ons deel goed kiezen, dan moeten wij het oog richten boven de dingen, die gezien worden.

2. Er was misschien ook wel iets van *de grootschheid des levens* in. Ruben was Israels eerstgeborene, maar hij had zijn geboorterecht verloren; onderscheidene stammen, inzonderheid Juda, hadden hem voorbijgestreefd in macht en aanzien; hij kon dus niet verwachten, dat hij het beste deel van Kanaän zou erlangen. Om nu de schaduw van zijn geboorterecht nog te redden, toen hij er het wezen van reeds lang had verloren, grijpt hij het eerste deel aan, hoewel het buiten Kanaän lag, en ver was van den tabernakel. Zoo heeft Ezau zijn geboorterecht verkocht, en werd toch het eerst met een erfdeel begiftigd in Seïr. De Gadieten stamden af van den eerstgeborene van Zilpa en maakten dezelfde aanspraken als de Rubenieten; ook Manasse was een eerstgeborene, maar wist, dat hij bij Efraïm, zijn jongere broeder, achtergesteld was, en daarom begeerde ook hij eenigen voorrang.

II. Aan Mozes mishaagt dit voorstel, en als getrouw vorst en profeet geeft hij aan de voorstellers een strenge bestraffing.

Het moet erkend worden, dat de zaak *prima facie — op den eersten aanblik* — een slecht aanzien had, inzonderheid de laatste woorden van hun verzoek, vers 5, *doe ons niet trekken over de Jordaan.*

1. Het scheen voort te komen uit een slecht beginsel, eene minachting van het land der belofte, dat Mozes zelf zoozeer verlangde te zien; een wantrouwen ook van de macht van God om de Kanaänieten uit het bezit te stooten; alsof een erfdeel in een land, dat zij kenden en dat alreeds veroverd was, begeerenswaardiger was dan een erfdeel in een land, dat zij niet kenden en dat nog veroverd moest worden; één vogel in de hand is meer waard dan twee in de lucht. Er scheen ook begeerlijkheid in, want wat zij met klem aanvoerden was, dat het land zoo goed was voor hun vee; ook sprak er wel veronachtzaming uit van hunne broederen, alsof er hun niets aan gelegen was wat er van Israel werd, mits het hun zelf maar wèl ging.

2. Het zou slechte gevolgen kunnen hebben. Het volk zou er onjuiste denkbeelden door kunnen opvatten, en zeggen dat zij al weinig genoeg waren om met de Kanaänieten te strijden, toen zij nog allen tezamen waren, hun leger dus nog voltallig was, maar dat nu de strijd zeer ongelijk zou worden, als er twee en een halve stam afvielen (meer dan een vijfde van hun geheele sterkte) en aan deze zijde van de Jordaan bleven. Het zou ook een slecht precedent zijn: als hun het land moest gegeven worden zoodra het was veroverd, dan zouden de andere stammen met dezelfde aanspraken kunnen komen, en dan zou de regelmatige verdeeling van het land door het lot voorkomen worden.

Mozes is zeer streng jegens hen in zijn antwoord, hetgeen toegeschreven moet worden aan zijn Godvruchtigen ijver tegen de zonde, en niet aan eenigerlei gemelijkheid als uitwerking van zijn hoogen ouderdom, want zijne zachtmoedigheid was evenmin afgenomen als zijne lichaamskracht.

Hij toonde hun wat hij vreesde verkeerd te zijn in hun voorstel, namelijk dat het hart hunner broederen er door ontmoedigd zou worden, vers 6, 7. „Hoe!" (roept hij in heilige verontwaardiging over hunne zelfzucht) „*zullen uwe broeders ten strijde gaan*, zich blootstellen aan al de ontberingen en gevaren van den krijg, *en gijlieden zult* op uw gemak *hier blijven?* Neen, bedriegt uzelven niet, in deze traagheid

en lafhartigheid zal ik u niet toegeven". Aan iemand, die tot Gods Israel behoort, voegt het slecht om in de moeilijke en gevaarlijke oogenblikken voor zijne broederen onbekommerd neder te zitten, alsof hem hun persoonlijke of algemeene belangen niet aangaan.

Hij herinnert hen aan de nootlottige gevolgen van het ongeloof en de lafhartigheid hunner vaderen, toen zij, zooals dezen nu, op het punt stonden Kanaän binnen te trekken. Hij verhaalt hun de geschiedenis zeer nauwkeurig, vers 8—13. *„Zoo deden uwe vaders*, wier straf een waarschuwing voor u moet wezen, om u er voor te hoeden om te zondigen in de gelijkheid hunner overtreding".

Hij waarschuwt hen voor het kwaad, dat waarschijnlijk uit die afscheiding zou voortkomen, welke zij gereed stonden in het leger Israels teweeg te brengen. Zij zullen gevaar loopen van toorn te brengen over de geheele vergadering, en hen allen terug te drijven in de woestijn, vers 15, 16. *„Gijlieden zijt opgestaan in stede van uwe vaderen,* om het goede land te minachten en te verwerpen, zooals zij gedaan hebben, nu wij hoopten dat gij in hunne plaats waart opgestaan om er bezit van te gaan nemen". Het was voor Mozes eene *be*moediging te zien, hoe zij in aantal waren toegenomen, maar eene *ont*moediging te zien, dat het daarbij eene toeneming was van zondige menschen, die in de voetstappen traden van hunner vaderen goddeloosheid. Het is treurig te bemerken, wat maar al te dikwijls valt op te merken, dat het opkomend geslacht niet alleen niet beter, maar erger is dan het vorige, en wat is daar dan het gevolg van? Ach! het zal *de hittigheid van des Heeren toorn vermeerderen*, dat vuur niet slechts aanhouden, maar vermeerderen, en de maat vullen totdat zij overloopt in een vloed der verwoesting. Als de menschen bedachten, zooals zij moesten bedenken, wat het einde zal wezen van de zonde, dan zouden zij bevreesd zijn om er mede te beginnen.

16. Toen traden zij toe tot hem, en zeiden: Wij zullen hier schaapskooien bouwen voor ons vee, en steden voor onze kinderen. 17. Maar wijzelven zullen ons toerusten, haastende voor het aangezicht der kinderen Israels, totdat wij hen aan hunne plaats zullen gebracht hebben; en onze kinderen zullen blijven in de vaste steden, vanwege de inwoners des lands. 18. Wij zullen niet wederkeeren tot onze huizen, totdat zich de kinderen Israels tot erfelijke bezitters zullen gesteld hebben, een ieder van zijne erfenis. 19. Want wij zullen met hen niet erven aan gene zijde der Jordaan, en verder heen, als onze erfenis ons toegekomen zal zijn aan deze zijde der Jordaan, tegen den opgang. 20. Toen zeide Mozes tot hen: Indien gij deze zaak doen zult, indien gij u voor het aangezicht des HEEREN zult toerusten ten strijde, 21. En een ieder van u, die toegerust is, over de Jordaan zal trekken voor het aangezicht des HEEREN, totdat Hij Zijne vijanden voor Zijn aangezicht uit de bezitting zal verdreven hebben, 22. En het land voor het aangezicht des HEEREN te ondergebracht zij; zoo zult gij daarna wederkeeren, en onschuldig zijn voor den HEERE en voor Israel, en dit land zal u ter bezitting zijn voor het aangezicht des HEEREN. 23. Indien gij daarentegen alzoo niet zult doen, ziet, zoo hebt gij tegen den HEERE gezondigd; doch gij zult uw zonde gewaar worden, als zij u vinden zal! 24. Bouwt u steden voor uwe kinderen, en kooien voor uwe schapen; en doet, wat uit uw mond uitgegaan is. 25. Toen spraken de kinderen van Gad en de kinderen van Ruben tot Mozes, zeggende: Uwe knechten zullen doen gelijk als mijn heer gebiedt. 26. Onze kinderen, onze vrouwen, onze have en al onze beesten zullen aldaar zijn in de steden van Gilead; 27. Maar uwe knechten zullen overtrekken, al wie ten heire toegerust is, voor het aangezicht des HEEREN tot den strijd, gelijk als mijn heer gesproken heeft.

Wij hebben hier de schikking van de zaak tusschen Mozes en de twee stammen ten opzichte van hunne vestiging aan deze zijde van de Jordaan. Die het verzoek gedaan hadden, hebben zich waarschijnlijk teruggetrokken om bij zichzelven te overleggen welk antwoord zij zouden geven op Mozes' strenge bestraffing, en na eenig beraad keeren zij terug met dit voorstel, namelijk dat hunne krijgslieden met hunne broederen zouden optrekken om hen behulpzaam te zijn in de verovering van Kanaän, maar dat zij hun gezin, hunne vrouwen en kinderen en hun vee in dit land zouden achterlaten; en aldus kon hun verzoek ingewilligd worden, zonder dat er kwade gevolgen uit zouden voortkomen.

Nu is het niet zeker, of zij dit al of niet bedoeld hebben, toen zij met hun verzoek gekomen zijn.

1. Indien zij het bedoeld hebben, dan is dit een voorbeeld hoe hetgeen goed en eerlijk bedoeld is soms verkeerd kan worden opgevat en uitgelegd. Mozes is hierin te verontschuldigen, want hij had reden het ergste van hen te verwachten, en de bestraffing, die hij hun gaf, kwam voort uit zijn groote begeerte om zonde te voorkomen.

2. Maar zoo zij het niet bedoeld hebben, dan is het een voorbeeld van de goede uitwerking van oprechtheid; want dan heeft Mozes door hun hunne zonde te toonen en het gevaarlijke er van, hen tot hun plicht gebracht zonder murmureering of twisting. Zij werpen niet tegen, dat hunne broeders ook wel zonder hunne hulp instaat zouden zijn om met de Kanaänieten te strijden, inzonderheid wijl zij er zeker van waren dat God voor hen zou strijden, maar zij verbinden zich om hun bijstand te verleenen.

I. Hun voorstel is billijk en edelmoedig, en van zulk een aard, dat zij, instede van hunne broederen te ontmoedigen, hen bemoedigden.

1. Dat hunne krijgslieden, die geschikt waren voor den dienst, *toegerust voor het aangezicht der kinderen Israels* zouden optrekken naar Kanaän; zoover was het er dus vandaan, dat zij hen zouden verlaten, dat zij, indien dit geschikt wordt geacht, hen zouden aanvoeren, en de eersten zouden zijn op alle gevaarlijke tochten. Zoover was het ook van hen om geen vertrouwen te hebben in de verovering van Kanaän, of het land te minachten, dat zij bereid waren om er met kracht en vastberadenheid behulpzaam bij te zijn.

2. Dat zij hun gezin en hun vee, dat slechts een belemmering zou zijn voor het leger, zouden achterlaten, en aldus aan hunne broederen van meer dienst zouden zijn, vers 16.

3. Dat zij niet naar hunne bezittingen zouden terugkeeren, voordat de verovering van Kanaän voltooid was, vers 18. Zij zullen hunne broederen met hun beste krachten ten dienste zijn, zoolang zij hunne hulp noodig hebben.

4. Dat zij echter geenerlei deel verwachten van het land, dat nog veroverd moest worden, vers 19. „*Wij zullen met hen niet erven*, noch onder voorgeven van hen bij te staan in den krijg een deel van hun land voor ons opeischen, wij zullen tevreden zijn met ons erfdeel aan deze zijde van de Jordaan, en zoo zal er dan aan de andere zijde des te meer voor hen zijn."

II. Mozes staat hun nu hun verzoek toe op voorwaarde, dat zij bij hun voorstel zouden blijven.

1. Hij dringt er ten zeerste op aan, dat zij de wapens niet zouden nederleggen, voordat hunne broeders de hunne nederlegden. Zij beloofden om *zich te haasten toegerust voor het aangezicht der kinderen Israels te gaan*, vers 17. „Neen", zegt Mozes, „*voor het aangezicht des Heeren* zult gij u toerusten ten strijde, vers 20, 21. Het is Gods zaak, veel meer dan de zaak uwer broederen, op Hem, en niet alleen op hen, moet gij het oog hebben." *Voor het aangezicht des Heeren*, dat is: Voor de ark des Heeren, het teeken Zijner tegenwoordigheid, die zij met zich gevoerd hebben bij hunne oorlogen in Kanaän; en deze twee stammen waren onmiddellijk vóór de ark geplaatst, gelijk wij zien in de orde van hun optrekken in de woestijn, Hoofdst. 2 : 10, 17.

2. Op die voorwaarde geeft hij hun dit land, en dan zal er geen zonde aan kleven, noch tegenover den Heere, noch tegenover Israel; en, welke bezittingen wij ook mogen hebben, het is begeerenswaardig om er aldus schuldeloos aan gekomen te zijn. Maar:

3. Hij waarschuwt hen voor hun gevaar, zoo zij hun woord niet gestand deden; indien gij niet alzoo doet, *zoo hebt gij aan den Heere gezondigd*, vers 23, en niet alleen tegen uwe broederen, en, weest er zeker van, *uw zonde zal u vinden*, dat is: „God zal er voorzeker afrekening voor houden met u, al zoudt gij u de zaak ook licht voorstellen." Vroeg of laat zal de zonde den zondaar gewisselijk vinden. Daarom is het zaak voor ons, dat wij onze zonde vinden, ten einde er berouw van te hebben, en er afstand van te doen, opdat onze zonden ons niet vinden tot ons verderf en onze schande.

III. Eenstemmig nemen zij de voorwaarden der schenking aan, en geven als het ware een borgtocht voor de nakoming er van, door een plechtige belofte, vers 25. *Uwe knechten zullen doen, gelijk als mijn heer gebiedt.* Hunne broederen hadden allen medegewerkt aan de verovering van dit land, en daarom erkennen zij zich verplicht en gehouden om hen te helpen in de verovering van hetgeen hunne bezitting zal zijn. Vriendelijkheid ontvangen hebbende, behooren wij van onzen kant ook vriendelijkheid te betoonen, al was er ook niet die voorwaarde aan verbonden, toen wij haar ontvingen. Wij kunnen onderstellen dat die belofte van beide kanten zoo begrepen was, dat niet al de getelden van deze stammen toegerust zouden medegaan, maar alleen diegenen, welke het geschiktst waren voor de expeditie, en het best dienst konden bewijzen, daar het toch noodig was, dat sommigen zouden blijven om den grond te bewerken en het land te beschermen; dienovereenkomstig bevinden wij, dat van de twee en een halve stam ongeveer veertigduizend man toegerust mede ten strijde trokken, Jozua 4 : 13, terwijl hun geheele aantal ongeveer honderd duizend bedroeg.

28. Toen gebood Mozes, hunnenthalve, den priester Eleazar, en Jozua, den zoon van Nun, en den hoofden der vaderen van de stammen der kinderen Israels; 29. En Mozes zeide tot hen: Indien de kinderen van Gad, en de kinderen van Ruben, met ulieden over de Jordaan zullen trekken, een ieder, die toegerust is ten oorlog, voor het aangezicht des HEEREN, als het land voor uw aangezicht zal ten ondergebracht zijn; zoo zult gij hun het land Gilead ter bezitting geven. 30. Maar indien zij niet toegerust met u zullen overtrekken, zoo zullen zij tot bezitters gesteld worden in het midden van ulieden in het land Kanaän. 31. En de kinderen van Gad en de kinderen van Ruben antwoordden, zeggende: Wat de HEERE tot uwe knechten gesproken heeft, zullen wij alzoo doen. 32. Wij zullen toegerust overtrekken voor het aangezicht des HEEREN naar het land Kanaän; en de bezitting onzer erfenis zullen wij hebben aan deze zijde der Jordaan. 33. Alzoo gaf Mozes hunlieden, den kinderen van Gad, en den kinderen van Ruben, en den halven stam van Manasse, den zoon van Jozef, het koninkrijk van Sihon, koning der Amorieten, en het koninkrijk van Og, koning van Basan; het land met de steden van hetzelve in de landpalen, de steden des lands rondom. 34. En de kinderen van Gad bouwden Dibon, en Ataroth, en Aroër, 35. En Atroth-Sofan, en Jaëzer, en Jogbeha, 36. En Beth-Nimra, en Beth-Haran, vaste steden en schaapkooien. 37. En de kinderen van Ruben bouwden Hezbon, en Eleale, en Kirjathaïm, 38. En Nebo, en Baäl-Meon, veranderd zijnde van naam, en Sibma; en zij noemden de namen der steden, die zij bouwden, met andere namen.

39. En de kinderen van Machir, den zoon van Manasse, gingen naar Gilead, en namen dat in, en zij verdreven de Amorieten, die daarin waren, uit de bezitting. 40. Zoo gaf Mozes Gilead aan Machir, den zoon van Manasse; en hij woonde daarin. 41. Jaïr nu, de zoon van Manasse, ging heen en nam hunlieder dorpen in, en hij noemde die Havvoth-Jaïr. 42. En Nobah ging heen, en nam Kenath in, met haar onderhoorige plaatsen, en noemde ze Nobah naar zijnen naam.

1. Mozes regelt hier deze zaak met Eleazar, en met Jozua, die zijn opvolger zal zijn, wetende dat hij zelf de tenuitvoerbrenging er van niet zal beleven, vers 28—30. Hij geeft hun eene bezitting *voorwaardelijk*, het aan Jozua overlatende om, zoo zij de voorwaarde nakwamen, er hen in het volstrekte bezit van te stellen. „*Indien zij niet toegerust met u zullen overtrekken*", dan zegt hij niet dat hij hun in het geheel geen erfdeel zal geven, maar dat hij hun dit erfdeel, dat zij begeeren, niet moet geven. „Indien hunne strijders niet met u willen overtrekken, dan moet gij de geheele stammen noodzaken om met u over te trekken, laat hen dan deel en lot hebben met hunne broederen, *zij zullen tot bezitters gesteld worden in Kanaän*, en laat hen niet verwachten, dat het lot hen zal begunstigen. Hierop herhalen zij hunne belofte, dat zij hunnen broederen trouw zullen zijn, vers 31, 32.

2. Mozes vestigt hen in het door hen begeerde land. Hij gaf het hun tot eene bezitting, vers 33. Hier wordt er nu voor het eerst melding van gemaakt, dat de halve stam van Manasse met hen dit land zal deelen. Waarschijnlijk hadden zij zich niet bij hen gevoegd om het verzoek te doen, maar toen men er toe overging om het land te verdeelen, bleek het te veel voor hen, en zoo had dan deze halve stam deel en lot met hen, hetzij op hun eigen verzoek, of door Goddelijke aanwijzing, of omdat zij zich onderscheiden hadden in de verovering van dit land; want de kinderen Machirs, een kloek, krijgshaftig geslacht, hadden Gilead genomen, en de Amorieten verdreven, vers 39. En daar zij zoo vermaard waren wegens hunne dapperheid en moed, was het voor de algemeene veiligheid des volks goed en nuttig, dat zij in dit grensland gevestigd waren. Betreffende de vestiging dezer stammen hier hebben wij op te merken: *a*. Dat zij de steden bouwden, dat is, ze herstelden, òf omdat zij geleden hadden door den krijg, òf omdat de Amorieten ze tot verval hadden laten komen. *b*. Dat zij er de namen van veranderden, vers 38, hetzij om hun gezag te toonen, opdat de verandering van naam de beteekenis zou hebben van verandering van bezitters, of wel omdat zij afgodische namen hadden ter eere van de drekgoden, die daar aangebeden werden. Nebo en Baäl waren namen van hunne goden, en het was hun verboden die namen te gedenken of te noemen, Exod. 23 : 13. Door nu de namen dier steden te veranderen, poogden zij ze in vergetelheid te brengen; en God belooft dat Hij de namen der Baäls zal wegdoen uit den mond Zijns volks, Hosea 2 : 17.

Eindelijk. Het is opmerkelijk dat, gelijk deze stammen thans vóór de andere stammen gevestigd waren, zij lang daarna ook vóór de andere stammen verdreven werden. Wij bevinden dat zij eenige jaren vóór de andere stammen gevankelijk naar Assyrië gevoerd werden, 2 Kon. 15 : 29. Zulk eene verhouding neemt Gods voorzienigheid somtijds waar, om voorspoed en tegenspoed tegen elkander te doen opwegen. Hij stelt den een tegenover den ander.

HOOFDSTUK XXXIII.

In dit hoofdstuk hebben wij een bijzonder bericht van de reizen en legeringen der kinderen Israels, van hunne verlossing uit Egypte tot aan hun intocht in Kanaän, twee en veertig in het geheel, met eenige merkwaardige gebeurtenissen, die in sommigen dier plaatsen zijn voorgevallen, vers 1—49. II. Een streng bevel om al de inwoners van Kanaän te verdrijven, dat zij nu gingen veroveren en in bezit nemen, vers 50—56. Zoodat het eerste gedeelte van het hoofdstuk terugziet op hun tocht door de woestijn, en het laatste gedeelte voorwaarts ziet naar hunne vestiging in Kanaän.

Dit zijn de reizen der kinderen Israels, die uit Egypteland uitgetogen zijn, naar hunne heiren, door de hand van Mozes en Aäron. 2. En Mozes schreef hunne uittochten, naar hunne reizen, naar den mond des HEEREN: en dit zijn hunne reizen, naar hunne uittochten. 3. Zij reisden dan van Rameses; in de eerste maand, op den vijftienden dag der eerste maand, des anderen daags van het pascha, togen de kinderen Israels uit door een hooge hand, voor de oogen van alle Egyptenaren; 4. Als de Egyptenaars begroeven degenen, welke de HEERE onder hen geslagen had, alle eerstgeborenen; ook had de HEERE gerichten geoefend aan hunne goden. 5. Als de kinderen Israels van Rameses verreisd waren, zoo legerden zij zich te Sukkoth. 6. En zij verreisden van Sukkoth, en legerden zich in Etham, hetwelk aan het einde der woestijn is. 7. En zij verreisden van Etham, en keerden weder naar Pihachiroth, dat tegenover Baäl-Sefon is, en zij legerden zich voor Migdol. 8. En zij verreisden van Hachiroth, en gingen over, door het midden van de zee, naar de woestijn; en zij gingen drie dagreizen in de woestijn Etham, en legerden zich in Mara. 9. En zij verreisden van Mara, en kwamen te Elim; in Elim nu waren twaalf waterfonteinen en zeventig palmboomen, en zij legerden zich aldaar. 10. En zij verreisden van Elim, en legerden zich aan de Schelfzee. 11. En zij verreisden van de Schelfzee, en legerden zich in de woestijn Sin. 12. En zij verreisden uit de woestijn Sin, en legerden zich in Dofka. 13. En zij verreisden van Dofka, en legerden zich in Aluz. 14. En zij verreisden van Aluz, en legerden zich in Rafidim; doch daar was geen water voor het volk, om te drinken. 15. Zoo verreisden zij van Rafi-

dim, en legerden zich in de woestijn van Sinaï. 16. En zij verreisden uit de woestijn van Sinaï, en legerden zich in Kibroth-Thaäva. 17. En zij verreisden van Kibroth-Thaäva, en legerden zich in Hazeroth. 18. En zij verreisden van Hazeroth, en legerden zich in Rithma. 19. En zij verreisden van Rithma, en legerden zich in Rimmon-Perez. 20. En zij verreisden van Rimmon-Perez, en legerden zich in Libna. 21. En zij verreisden van Libna, en legerden zich in Rissa. 22. En zij verreisden van Rissa, en legerden zich in Kehelatha. 23. En zij verreisden van Kehelatha, en legerden zich in het gebergte van Safer. 24. En zij verreisden van het gebergte Safer, en legerden zich in Harada. 25. En zij verreisden van Harada, en legerden zich in Makheloth. 26. En zij verreisden van Makheloth, en legerden zich in Tachath. 27. En zij verreisden van Tachath, en legerden zich in Tharah. 28. En zij verreisden van Tharah, en legerden zich in Mithka. 29. En zij verreisden van Mithka, en legerden zich in Hasmona. 30. En zij verreisden van Hasmona, en legerden zich in Moseroth. 31. En zij verreisden van Moseroth, en legerden zich in Bene-Jaäkan. 32. En zij verreisden van Bene-Jaäkan, en legerden zich in Hor-gidgad. 33. En zij verreisden van Hor-gidgad, en legerden zich in Jotbatha. 34. En zij verreisden van Jotbatha, en legerden zich in Abrona. 35. En zij verreisden van Abrona, en legerden zich in Ezeon-Geber. 36. En zij verreisden van Ezeon-Geber, en legerden zich in de woestijn Zin, dat is Kades. 37. En zij verreisden van Kades en legerden zich aan den berg Hor, aan het einde des lands van Edom. 38. Toen ging de priester Aäron op den berg Hor, naar den mond des HEEREN, en stierf aldaar, in het veertigste jaar na den uittocht van de kinderen Israels uit Egypteland, in de vijfde maand, op den eersten der maand. 39. Aäron nu was honderd drie en twintig jaren oud, als hij stierf op den berg Hor. 40. En de Kanaäniet, de koning van Harad, die in het zuiden woonde in het land Kanaän, hoorde dat de kinderen Israels aankwamen. 41. En zij verreisden van den berg Hor, en legerden zich in Zalmona. 42. En zij verreisden van Zalmona, en legerden zich in Funon. 43. En zij verreisden van Funon, en legerden zich in Oboth. 44. En zij verreisden van Oboth, en legerden zich aan de heuvelen van Abarim, in de landpale van Moab. 45. En zij verreisden van de heuvelen van Abarim, en legerden zich in Dibon-Gad. 46. En zij verreisden van Dibon-Gad, en legerden zich in Almon-Diblathaïm. 47. En zij verreisden van Almon-Diblathaïm, en legerden zich in de bergen Abarim, tegen Nebo. 48. En zij verreisden van de bergen Abarim, en legerden zich in de vlakke velden der Moabieten, aan de Jordaan van Jericho. 49. En zij legerden zich aan de Jordaan van Beth-Jesimotb, tot aan Abel-Sittim, in de vlakke velden der Moabieten.

Dit is een kort overzicht van de reizen der kinderen Israels door de woestijn. Het was een gedenkwaardige geschiedenis, wel waardig om aldus in verkorten vorm bewaard te blijven tot eer van God, die hen geleid heeft, en ter bemoediging van latere geslachten.

1. Merk hier op: Wie er de schrijver van was. *Mozes schreef hunne uittochten,* vers 2. Toen zij dezen moeizamen tocht ondernamen, heeft God hem bevolen een journaal of dagboek te houden, en daar al de merkwaardige gebeurtenissen in op te teekenen, die op hunne reizen voorvielen, om voor hemzelven bij het terugzien eene voldoening te zijn, en voor anderen eene leering. Het kan voor particuliere Christenen, maar inzonderheid voor hen die een openbaren post bekleeden, goed en nuttig zijn, om een verhaal in geschrift te brengen en te bewaren van de leidingen van Gods voorzienigheid met hen, de onafgebroken reeks van zegeningen, die zij hebben ervaren, inzonderheid de wendingen en veranderingen, die sommige dagen van hun leven meer werkwaardig hebben gemaakt. Ons geheugen is bedriegelijk en heeft die hulp noodig, *opdat wij gedenken aan al den weg, dien de Heere onze God ons in de woestijn geleid heeft,* Deut. 8 : 2.

2. Wat het bericht zelf was. Het begon met hun vertrek uit Egypte, ging voort met hun tocht door de woestijn, en eindigde in de vlakke velden van Moab, waar zij nu gelegerd waren.

A. Er worden hier sommige dingen opgemerkt betreffende hun vertrek uit Egypte, waaraan zij bij alle gelegenheden herinnerd worden als aan een nooit te vergeten wonderwerk. *a.* Dat zij *uitgetogen zijn met hunne heiren,* vers 1, in gelederen, als een heir met banieren. *b.* Onder Mozes en Aäron, hunne leidslieden, opzieners en bestuurders, onder God. *c. Door een hooge hand,* omdat Gods hand hoog was, die het voor hen had gewrocht, en *voor de oogen aller Egyptenaren,* vers 3. *Zij zijn niet heimelijk gevlucht,* Jes. 52 : 12, maar in trotseering van hunne vijanden, voor wie God hen tot zulk een lastigen steen had gesteld, dat zij hen niet konden, of wilden, of durfden wederstaan. *d.* Zij trokken uit terwijl de Egyptenaren hunne eerstgeborenen begroeven, of zich tenminste bereidden om hen te begraven. *e.* Aan al de plagen van Egypte wordt hier nog toegevoegd, dat *de Heere ook aan hunne goden gerichten had geoefend,* De afgoden, die zij aanbaden, werden waarschijnlijk verbroken, zooals later Dagon voor de ark, zoodat zij hen niet konden raadplegen nopens deze groote zaak. Hiernaar wordt misschien verwezen in Jes. 19. *De afgoden van Egypte zullen bewogen worden voor Zijn aangezicht.*

B. Betreffende hunne reizen naar Kanaän. Merk op: *a.* Dat zij voortdurend verreisden. Als zij voor een wijle in een plaats gelegerd waren, dan vertrokken zij vandaar naar een andere plaats. Zoodanig is onze toestand in deze wereld, wij hebben hier geen blijvende

stad. *b.* Het grootste deel van hun weg lag door de woestijn, ontbloot zelfs van de noodwendigheden van het menschelijk leven, hetgeen de wijsheid en de macht verheerlijkt van God, door wiens wonderbare leiding en milddadigheid de duizenden van Israel niet slechts hebben bestaan in de woeste, eenzame plaats, maar er even talrijk en krachtig uit tevoorschijn kwamen, als zij er in gegaan waren. In het eerst legerden zij zich *aan het einde* of de grens *der woestijn*, vers 6, maar later in het hart der woestijn; door de kleinere moeilijkheden bereidt God Zijn volk voor op grootere. Wij vinden hen in de woestijn van Etham, vers 8, van Sin, vers 11, van Sinaï, vers 15. Onze reizen in deze wereld gaan slechts van de eene woestijn in de andere. *c.* Dat zij heen en weder geleid werden, voorwaarts en achterwaarts, zooals in een doolhof, en toch waren zij al dien tijd onder de leiding van de wolk- en vuurkolom. Hij voerde hen rondom, Deut. 32 : 10, en toch *leidde Hij hen op een rechten weg*, Psalm 107 : 7. De weg, dien God neemt om Zijn volk tot zich te brengen, is altijd de *beste* weg, hoewel hij ons niet altijd de *naaste* weg schijnt. *d.* Sommige gebeurtenissen worden in dit journaal vermeld, zooals hun gebrek aan water te Rafidim, vers 14, de dood van Aäron, vers 38, 39, de aanval van Harad, vers 40; zelfs aan den naam *Kibroth Thaäva, de graven der lusten*, vers 16, is eene geschiedenis verbonden. Aldus behooren wij al de leidingen van Gods voorzienigheid met ons, ons gezin en ons land in gedachtenis te houden, en de vele voorbeelden van de Goddelijke zorg, waarmede Hij ons heeft geleíd, en gevoed en bewaard al onze dagen totnutoe. Sittim, de plaats waar het volk zondigde in de zaak van Peor, Hoofdst. 25 : 1, wordt hier *Abel-Sittim* genoemd; Abel beteekent *rouw*, zooals in Gen. 50 : 11, en waarschijnlijk werd die plaats zoo genoemd naar het treuren van het volk van Israel over deze zonde, en Gods toorn tegen hen dieswege. Het was zoo groot een rouw, dat de plaats er naar genoemd werd.

50. En de HEERE sprak tot Mozes, in de vlakke velden der Moabieten, aan de Jordaan van Jericho, zeggende: 51. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Wanneer gijlieden over de Jordaan zult gegaan zijn in het land Kanaän; 52. Zoo zult gij alle inwoners des lands voor uw aangezicht uit de bezitting verdrijven, en al hun beeltenissen verderven; ook zult gij al hun gegoten beelden verderven, en al hun hoogten verdelgen. 53. En gij zult het land in erfelijke bezitting nemen, en daarin wonen; want Ik heb u dat land gegeven, om het erfelijk te bezitten. 54. En gij zult het land in erfelijke bezitting nemen door het lot, naar uwe geslachten; dengenen, die veel zijn, zult gij hun erfenis meerder maken, en dien, die weinig zijn, zult gij hun erfenis minder maken. Waarheen voor iemand het lot zal uitgaan, dat zal hij hebben; naar de stammen uwer vaderen zult gij de erfenis nemen. 55. Maar indien gij de inwoners des lands niet voor uw aangezicht uit de bezitting zult verdrijven, zoo zal het geschieden, dat, die gij van hen zult laten overblijven, tot doornen zullen zijn in uwe oogen en tot prikkelen in uwe zijden, en u zullen benauwen op het land, waarin gij woont. 56. En het zal geschieden, dat Ik u zal doen gelijk als Ik hun dacht te doen.

Terwijl de kinderen Israels in de woestijn waren, heeft hun algeheele afzondering van andere volken hen uit den weg gehouden van verzoeking tot afgoderij, en dat was misschien één der bedoelingen met hun langdurige opsluiting in de woestijn, namelijk dat hierdoor de afgoden van Egypte vergeten zouden worden, en het volk, als het ware, gelucht en ontsmet zou zijn, en het geslacht dat in Kanaän kwam deze diepten van Satan nooit gekend zou hebben. Maar nu zij over de Jordaan zullen gaan, komen zij weder in die verzoeking, en daarom:

1. Ontvangen zij streng bevel om al de overblijfselen der afgoderij te vernietigen. Zij moeten niet slechts *al de inwoners des lands uit de bezitting verdrijven*, teneinde hun land in bezit te nemen, maar zij moeten al hun afgodische beeltenissen verderven, alsmede hun gegoten beelden, en al hun hoogten, vers 52. Zij moeten er geen van in wezen laten of bewaren, zelfs niet als gedenkteekenen der oudheid, om de nieuwsgierigen te bevredigen, of als versierselen van hunne woningen, of als speelgoed voor hunne kinderen; zij moeten ze allen vernietigen, beide ten teeken van hun afschuw van afgoderij, en om te voorkomen dat zij in verzoeking zouden zijn, om die beelden te aanbidden en de valsche goden, die er door voorgesteld werden, of wel om in zulke beelden of voorstellingen den God Israels te aanbidden.

2. Hun wordt verzekerd dat God, zoo zij dit deden, hen langzamerhand in het volle bezit van het land der belofte zou stellen, vers 53, 54. Indien zij zich zuiver hielden van de afgoden van Kanaän, dan zal God hen met de schatten van Kanaän verrijken. Leer hun weg niet, dan behoeft gij hunne macht niet te vreezen.

3. Zij worden er mede bedreigd dat zij, zoo zij hetzij de afgoden of de afgodendienaars spaarden, met hun eigen roeden geslagen zullen worden, en hunne zonde gewisselijk hunne straf zal zijn. *a.* Zij zullen adders aan hun boezem koesteren, vers 55. Wie van de Kanaänieten overblijven, zullen, als er een verbond met hen wordt aangegaan, al was het maar voor een wapenstilstand, *doornen in hunne oogen en prikkelen in hunne zijden zijn*, dat is: zij zullen bij alle gelegenheden eene kwelling voor hen wezen, hen beleedigen, en berooven, en zooveel zij slechts kunnen kwaad onder hen aanrichten. Wij moeten last en moeite verwachten van hetgeen waaraan wij op zondige wijze toegeven, waarin het ook moge bestaan, hetgeen waardoor wij ons in verzoeking willen laten komen, zal ons kwellen en plagen. *b.* De rechtvaardige God zal het rad op de Israelieten wenden, dat bestemd was om de Kanaänieten

te verpletteren, vers 56. *Ik zal u doen, gelijk als Ik hun dacht te doen.* Er was bedoeld dat de Kanaänieten uit het bezit zouden gestooten worden, maar als de Israelieten met hen instemmen en hun weg leeren, dan zullen zij uit het bezit gestooten worden, want rechtvaardiglijk zou God dan meer misnoegd zijn op hen, dan op de Kanaänieten zelven. Laat ons dit hooren en vreezen. Als wij de zonde niet uitdrijven, dan zal de zonde ons uitdrijven; als wij onze lusten niet dooden, dan zullen onze lusten den dood veroorzaken van onze ziel.

HOOFDSTUK XXXIV.

In dit hoofdstuk onderricht God Mozes, en deze moet dan Israel onderrichten: I. Betreffende de grenzen van het land Kanaän, vers 1—15. II. Betreffende de verdeeling en de uitdeeling er van aan de stammen Israels, vers 17—24.

Voorts sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 2. Gebied den kinderen Israels, en zeg tot hen: Wanneer gij in het land Kanaän ingaat, zoo zal dit het land zijn, dat u ter erfenis vallen zal, het land Kanaän, naar zijne landpalen. 3. De zuiderhoek nu zal u zijn van de woestijn Zin, aan de zijden van Edom; en de zuider landpale zal u zijn van het einde der Zoutzee tegen het oosten; 4. En deze landpale zal u omgaan van het zuiden naar den opgang van Akrabbim, en doorgaan naar Zin; en haar uitgangen zullen zijn, van het zuiden naar Kades-Barnea; en zij zal uitgaan naar Hazar-Addar, en doorgaan naar Azmon. 5. Voorts zal deze landpale omgaan van Azmon naar de rivier van Egypte; en haar uitgangen zullen zijn naar de zee. 6. Aangaande de landpale van het westen, daar zal u de groote zee de landpale zijn; dit zal u de landpale van het westen zijn. 7. Voorts zal uwe landpale van het noorden deze zijn: van de groote zee af zult gij u den berg Hor afteekenen. 8. Van den berg Hor zult gij afteekenen tot daar men komt te Hamath; en de uitgangen dezer landpale zullen zijn naar Zedad. 9. En deze landpale zal uitgaan naar Ziphron, en haar uitgangen zullen zijn te Hazar-Enan; dit zal u de noorder landpale zijn. 10. Voorts zult gij u tot een landpale tegen het oosten afteekenen van Hazar-Enan naar Sepham. 11. En deze landpale zal afgaan van Sepham naar Ribla, tegen het oosten van Ain; daarna zal deze landpale afgaan en strekken langs den oever van de zee Cinnereth oostwaarts. 12. Voorts zal deze landpale afgaan langs de Jordaan, en haar uitgangen zullen zijn aan de Zoutzee. Dit zal u zijn het land naar zijne landpalen rondom. 13. En Mozes gebood den kinderen Israels, zeggende: Dit is het land, dat gij door het lot ten erve innemen zult, hetwelk de HEERE aan de negen stammen en aan den halven stam van Manasse te geven geboden heeft. 14. Want de stam van de kinderen der Rubenieten, naar het huis hunner vaderen, en de stam van de kinderen der Gadieten, naar het huis hunner vaderen, hebben ontvangen; mitsgaders de halve stam van Manasse heeft zijne erfenis ontvangen. 15. Twee stammen en een halve stam hebben hunne erfenis ontvangen aan deze zijde der Jordaan, van Jericho oostwaarts tegen den opgang.

Wij hebben hier een beschrijving van de grenzen van het land Kanaän naar alle zijden. God onderrichtte Mozes hier om deze grenzen vast te stellen, niet als een aardrijkskundige op een landkaart, om aan de weetgierigheid te voldoen, maar als een vorst voor een schenking, opdat met zekerheid geweten zou worden, wat in die schenking begrepen is. Er was hun een veel grootere bezitting beloofd, die hun ook ter bestemder tijd gegeven zou zijn, indien zij gehoorzaam waren geweest, reikende zelfs tot aan den Eufraat, Deut. 11 : 24. En zoover heeft Israels heerschappij zich ook werkelijk uitgestrekt in den tijd van David en Salomo, 2 Kron. 9 : 26. Maar wat hier beschreven wordt, is alleen Kanaän, dat het deel was van de negen en een halve stam, want de andere twee en een halve stam waren reeds gevestigd. vers 14, 15. Betreffende deze grenzen nu van Kanaän valt op te merken:

I. Dat zij binnen zekere bepalingen waren afgeperkt, want God heeft *de bepalingen onzer woningen verordend*, Hand. 17 : 26. Die landpalen waren hun gesteld:

1. Opdat zij zouden weten wie zij hadden te verdrijven, en hoever de opdracht, die hun gegeven was, zich uitstrekte, Hoofdst. 33 : 53, dat zij *de inwoners zouden uitdrijven.* Alleen diegenen, welke zich tusschen deze grenzen bevonden, moesten zij verdelgen; tot hiertoe moet hun bloedig zwaard gaan en niet verder.

2. Opdat zij zouden weten welke bezitting zij te wachten hadden. God wilde niet dat Zijn volk hunne begeerte naar wereldlijk goed zou vergrooten, maar dat zij zouden weten genoeg te hebben, om daarmede dan tevreden te zijn. De Israelieten zelven moeten *niet alleen inwoners gemaakt worden in het midden des lands,* maar plaats laten voor hunne naburen om bij hen te wonen. God stelt bepalingen aan onze erve, zoo laat ons dan perken stellen aan onze begeerten en ons schikken naar den toestand, waarin God ons geplaatst heeft.

II. Dat het, betrekkelijk, een kleinen omvang had. Zooals de grenzen hier gesteld zijn, wordt het berekend slechts een lengte gehad te hebben van honderd zestig mijlen, en een breedte van ongeveer vijftig mijlen; [1]) het bevatte misschien niet veel meer dan de helft van de oppervlakte van Engeland; [2]) en toch is dit het land, dat aan den vader der geloovigen beloofd was, en de bezitting van het zaad Israels. Dit was het plekje gronds, waarin gedurende veel eeuwen God alleen *bekend was en Zijn naam groot was,* Psalm 76 : 2. Dit was de wijngaard des Heeren, de besloten hof; maar zooals het is met wijn-

1) Engelsche mijlen van twintig minuten gaans.
2) *Engeland* (zonder Schotland en Ierland) dus *niet* Groot Brittannië.

gaarden en hoven; de beperktheid van omvang werd ruim opgewogen door de buitengewone vruchtbaarheid van den grond, want anders zou het kleine land het talrijke volk, dat het bewoonde niet hebben kunnen onderhouden. Zie hier aan:

1. Hoe klein een deel van de wereld God voor zichzelf heeft; hoewel *de aarde des Heeren is, en hare volheid*, zijn er slechts weinigen, die Hem kennen en Hem dienen, maar die weinigen zijn gelukkig, zeer gelukkig, omdat zij Gode vruchtbaar zijn.

2. Hoe klein een deel van de wereld God dikwijls aan Zijn volk geeft. Zij, die hun deel hebben in den hemel, hebben reden om tevreden te wezen met een klein deel op aarde; maar evenals hier, wat er ontbreekt aan hoeveelheid, wordt vergoed door de hoedanigheid, want *het weinige, dat de rechtvaardige heeft*, het van de liefde Gods hebbende en met Zijn zegen, is veel beter en veel troostrijker, *dan de overvloed der goddeloozen*, Psalm 37 : 16.

III. Er was iets opmerkelijks in die grenzen en landpalen.

1. Kanaän zelf was een schoon, lieflijk, sierlijk land, Dan. 8 : 9; Ps. 48 : 3; en toch grensde het aan woestijnen en zeeën, en was omringd van onderscheidene treurig-uitziende landschappen. Aldus is de wijngaard der kerk aan alle zijden omgeven door de woestijn dezer wereld, die als contrast er van dient om te doen uitkomen, hoe *schoon van gelegenheid zij is.*

2. Velen van die grenzen waren zijne bolwerken en natuurlijke versterkingen, om den toegang voor vijanden moeilijk te maken, waarmede hun te kennen werd gegeven dat de God der natuur hun beschermer was en *hen met goedgunstigheid zal omringen als met een rondas*, Ps. 5 : 13. [1])

3. De grens reikte tot aan *de rivier van Egypte*, vers 5. Opdat de aanblik van dat land, dat zij van uit het hunne zien konden, hen zou doen gedenken aan hunne dienstbaarheid aldaar en hun wonderbare bevrijding.

4. Het begin hunner grenzen wordt hier gesteld aan de *Zoutzee*, vers 3, en daar eindigen zij, vers 12. Dat was het blijvende gedenkteeken van de verwoesting van Sodom en Gomorra; de schoone, vruchtbare vallei, waarin deze steden gestaan hebben, werd een meer, welks wateren nooit door een wind werden bewogen, geen schip droegen, met geen visch werden gevuld; geenerlei levend schepsel werd er in gevonden, weshalve het de *Doode Zee* werd genoemd. Dit was een deel hunner grenzen, om een gedurige waarschuwing voor hen te wezen, om zich te wachten voor de zonden, die het verderf over Sodom hebben gebracht; toch werd de ongerechtigheid van Sodom later in Israel gevonden, Ezech. 16 : 49, om welke Kanaän wel niet, zooals Sodom tot een zoutzee werd gemaakt, maar wèl tot een onvruchtbaren grond, en dat gebleven is tot op den huidigen dag.

5. Hun westergrens was de *groote zee*, vers 6, die thans de Middellandsche Zee genoemd wordt. Sommigen beschouwen die zee zelf als deel uitmakende van hun bezit, en dat zij krachtens deze schenking de heerschappij er over hadden, zoodat zij er de meesters van hadden kunnen zijn, indien zij het niet verbeurd hadden door hunne zonde.

16. Voorts sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 17. Dit zijn de namen der mannen, die ulieden dat land ten erve zullen uitdeelen; Eleazar, de priester, en Jozua, de zoon van Nun. 18. Daartoe zult gij uit elken stam een overste nemen, om het land ten erve uit te deelen. 19. En dit zij de namen dezer mannen: van den stam van Juda, Kaleb, zoon van Jefunne. 20. En van den stam der kinderen van Simeon, Semuel, zoon van Ammihud. 21. Van den stam van Benjamin, Elidad, zoon van Chislon. 22. En van den stam der kinderen van Dan, de overste Bukki, zoon van Jogli. 23. Van de kinderen van Jozef: van den stam der kinderen van Manasse, de overste Hanniël, zoon van Efod. 24. En van den stam der kinderen van Efraïm, de overste Kemuel, zoon van Siftan. 25. En van den stam der kinderen van Zebulon, de overste Elizafan, zoon van Parnach. 26. En van den stam der kinderen van Issaschar, de overste Paltiël, zoon van Azzan. 27. En van den stam der kinderen van Aser, de overste Achihud, zoon van Selomi. 28. En van den stam der kinderen van Nafthali, de overste Pedael, zoon van Ammihud. 29. Dit zijn ze, dien de HEERE geboden heeft, den kinderen Israels de erfenissen uit te deelen, in het land Kanaän.

God benoemt hier commissarissen om het land onder hen te verdeelen. De verovering er van wordt als een gedane zaak beschouwd, hoewel er totnutoe nog niets voor gedaan of ondernomen was. Hier hebben wij geen benoeming of aanstelling van generaals en opperbevelhebbers, die den oorlog moesten voeren, want zij zullen het land in bezit krijgen, *niet door hun zwaard, noch door hun boog*, maar door de macht en de gunst van God; en zij moeten zóó zeker zijn van de overwinning en van voorspoed, zoolang God voor hen streed, dat nu reeds de personen benoemd moeten worden, aan wie de verdeeling des lands zal worden opgedragen, dat is: die presideeren zullen bij de loting, in twistgedingen, die ontstaan kunnen, zullen hebben te beslissen, en zullen toezien, dat in alles naar recht en billijkheid gehandeld zal worden.

1. De voornaamsten van die commissie waren Eleazar en Jozua, vers 17, als typen van Christus, die als priester en koning het hemelsche Kanaän onder het geestelijk Israel verdeelt, maar, zooals hier door het lot beslist moet worden, zoo erkent Christus dat de beschikking moet zijn naar den wil des Vaders, Matth. 20 : 23, vergel. Efeze 1 : 11.

2. Opdat er geen schijn van partijdigheid zou wezen, werd, behalve dezen, nog een overste van elken stam aangesteld om toezicht te houden bij deze zaak, en er voor te zorgen, dat de stam, dien hij diende, niet benadeeld werd. Publieke

1) Naar de Eng. [Overz. en de Kantt. op den Statenb.

zaken moeten zoo behandeld worden, dat ieder niet slechts krijgt wat hem toekomt, maar dat, zoo het mogelijk is, aan ieder de overtuiging wordt gegeven, dat hem recht gedaan is en dat hij werkelijk heeft ontvangen wat hem toekomt. Het bevordert het geluk en welzijn van een land, als de oversten des volks, eenigen uit iederen stam, samenkomen, om over de zaken te beraadslagen, waar allen belang bij hebben; eene instelling, die zeer tot eer, rust en veiligheid strekt van de natie, die er mede gezegend is.

Sommigen merken op dat de volgorde van de stammen grootelijks verschilt van die, waarmede zij totnutoe bij alle gelegenheden genoemd zijn, en overeenkomt met de nabuurschap van hun lot bij de verdeeling des lands. Juda, Simeon en Benjamin, de eerste drie welke hier genoemd zijn, lagen dicht bij elkander; aan de eene zijde naast hen lag het erfdeel van Dan, dat van Efraïm en Manasse aan de andere zijde; Zebulon en Issaschar lagen naast elkander meer noordwaarts, Aser en Nafthali het noordelijkste van allen, zooals men gemakkelijk op een kaart van Kanaän zien kan. Dit is een bewijs, zegt bisschop Petrick, dat Mozes in zijne geschriften door Gods Geest geleid werd. Gode zijn al Zijne werken van eeuwigheid bekend, en wat voor ons nieuw en verrassend is, heeft Hij volkomen voorzien, zonder eenigerlei verwarring of onzekerheid.

HOOFDSTUK XXXV.

Daar er nu orders gegeven waren voor de verdeeling van het land Kanaän onder de leeken-stammen, (als ik ze zoo eens noemen mag) wordt nu gezorgd voor een behoorlijke voorziening voor de geestelijkheid, den stam van Levi, die de heilige zaken bediende. I. Er moesten hun acht en veertig steden toegewezen worden, met hare voorsteden, sommigen er van in elken stam, vers 1—8. II. Uit dezen moesten zes vrijsteden zijn, waar ieder een toevlucht moest vinden, die iemand onwetend verslagen heeft, vers 1—15. In de wet hieromtrent hebben wij op te merken. 1. In welke gevallen de vrijplaats niet toegestaan werd: in geen geval van moedwilligen moord, vers 16—21. 2. In welke gevallen zij wèl toegestaan was, vers 22—24. 3. De wet betreffende hen, die in deze vrijsteden een toevlucht hadden gezocht, vers 25—34.

En de HEERE sprak tot Mozes, in de vlakke velden der Moabieten, aan de Jordaan van Jericho, zeggende: 2. Gebied den kinderen Israels, dat zij van de erfenis hunner bezitting aan de Levieten steden zullen geven om te bewonen; daartoe zult gijlieden aan de Levieten voorsteden geven, aan de steden rondom dezelve. 3. En die steden zullen zij hebben om te bewonen; maar hunne voorsteden zullen zijn voor hun beesten en voor hunne have, en voor al hun gedierte. 4. En de voorsteden der steden, die gij aan de Levieten geven zult, zullen van den stadsmuur af, en naar buiten, van duizend ellen zijn rondom. 5. En gij zult meten van buiten de stad, aan den hoek tegen het oosten, twee duizend ellen, en aan den hoek van het zuiden, twee duizend ellen, en aan den hoek van het westen, twee duizend ellen, en aan den hoek van het noorden, twee duizend ellen; dat de stad in het midden zij. Dit zullen zij hebben tot voorsteden van de steden. 6. De steden nu, die gij aan de Levieten zult geven, zullen zijn zes vrijsteden, die gij geven zult, opdat de doodslager daarheen vliede; en boven dezelve zult gij hun twee en veertig steden geven. 7. Al de steden, die gij aan de Levieten geven zult, zullen zijn acht en veertig steden, deze met hare voorsteden. 8. De steden, die gij van de bezitting der kinderen Israels geven zult, zult gij van dien, die vele heeft, vele nemen, en van dien, die weinige heeft, weinige nemen; een ieder zal naar zijne erfenis, die zij zullen erven, van zijne steden aan de Levieten geven.

De wetten op de tienden en de offeranden hadden ruim voorzien voor het onderhoud der Levieten; maar het was niet te denken, en het zou ook niet goed zijn geweest voor het algemeene welzijn, als zij, toen zij in Kanaän kwamen, allen nabij of rondom den tabernakel zouden wonen, zooals in de woestijn, en daarom moet er gezorgd worden voor geschikte woonplaatsen voor hen, waarin zij op aangename, en tevens nuttige wijze kunnen wonen. Dat is het, waarvoor hier gezorgd wordt.

I. Er werden hun steden toegewezen met *hare voorsteden*, vers 2. Zij moeten geen grond hebben om te bebouwen; zij behoefden noch *te zaaien, noch te maaien*, noch *in de schuren te verzamelen*, want hun hemelsche Vader voedde hen met de tienden van de opbrengst van anderer arbeid, opdat zij zich des te meer konden toeleggen op de bestudeering der wet, en meer tijd zouden hebben om het volk te onderwijzen; want zij werden niet aldus gemakkelijk gevoed en onderhouden, opdat zij lui en ledig zouden zijn, maar opdat zij zich geheel zouden toewijden aan hunne roeping; en niet ingewikkeld zouden zijn in de handelingen des leeftochts.

1. Er werden hun steden gegeven, opdat zij bij elkander zouden kunnen wonen, met elkander konden spreken over de wet tot hunne onderlinge stichting, en in twijfelachtige gevallen elkander konden raadplegen en elkanders handen versterken.

2. Deze steden hadden voorsteden, bestemd voor hun vee, vers 3. Van den stadsmuur af gerekend, werden hun duizend ellen toegestaan voor de stallingen van hun vee, en dan nog twee duizend ellen voor weiden, om er het vee in te laten grazen, vers 4, 5. Er was zorg gedragen, niet alleen, dat zij konden leven, maar ruim konden leven, en alle begeerenswaardige gemakken en gerieflijkheden zouden hebben, opdat zij door hunne naburen niet met minachting aangezien zouden worden.

II. Die steden moeten hun toegewezen worden uit het erfdeel van elken stam, vers 8.

1. Opdat iedere stam aldus een dankbare erkentenis zou bewijzen aan God uit zijn onroerend zoowel als uit zijn roerend goed; want wat aan de Levieten gegeven werd, werd beschouwd als gegeven aan den Heere, en zoo werden hunne bezittingen hun geheiligd.

2. Opdat iedere stam het voordeel en voorrecht zou hebben, dat er Levieten onder hen woonden, om hun *de goede kennis des Heeren te leeren.* Aldus werdt dat licht verspreid door alle deelen des lands, en nergens duisternis gelaten, Deut. 33 : 10. *Zij zullen Jakob Uwe rechten leeren.* Jakobs vloek op Levi's toorn was: *Ik zal hem verstrooien onder Israel,* Gen. 49 : 7. Maar die vloek werd in een zegen verkeerd, en door aldus verstrooid te zijn, werden de Levieten instaat gesteld om zooveel te meer goed te doen. Het is voor een land een groote zegen, om er overal getrouwe leeraren in te hebben. Het aantal van de hun toegewezen steden was in het geheel acht en veertig, door elkander genomen vier in elken stam. Uit de vereenigde stammen van Simeon en Juda negen, uit Nafthali drie, en van ieder der overigen vier, zooals blijkt uit Jozua 21. Aldus werden zij gezegend met goede leeraren, en die leeraren met een goed levensonderhoud, niet slechts in tienden, maar ook in vaste goederen. En hoewel het Evangelie voor deze zaak niet zoo nauwkeurig is als de wet, blijkt er toch duidelijk uit dat *die onderwezen wordt, mede behoort te deelen van alle goederen, dengenen die hem onderwijst,* Gal. 6 : 6.

9. Voorts sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: 10. Spreek tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: Wanneer gij over de Jordaan gaat naar het land Kanaän, 11. Zoo zult gij maken, dat u steden tegemoet liggen, die u tot vrijsteden zullen zijn, opdat de doodslager daarheen vliede, die een ziel onwetend geslagen heeft. 12. En deze steden zullen u tot een toevlucht zijn voor den bloedwreker, opdat de doodslager niet sterve, totdat hij voor de vergadering aan het gericht gestaan hebbe. 13. En deze steden, die gij geven zult, zullen zes vrijsteden voor u zijn. 14. Drie dezer steden zult gij geven op deze zijde der Jordaan, en drie dezer steden zult gij geven in het land Kanaän; vrijsteden zullen het zijn. 15. Die zes steden zullen voor de kinderen Israels, en voor den vreemdeling, en den bijwoner in het midden van hen, tot een toevlucht zijn; opdat daarheen vliede wie een ziel onvoorziens slaat. 16. Maar indien hij hem met een ijzeren instrument geslagen heeft, dat hij gestorven zij, een doodslager is hij; deze doodslager zal zekerlijk gedood worden. 17. Of indien hij hem met een handsteen, waarvan men zou kunnen sterven, geslagen heeft, dat hij gestorven zij, een doodslager is hij; deze doodslager zal zekerlijk gedood worden. 18. Of indien hij hem met een houten handinstrument, waarvan men zou kunnen sterven, geslagen heeft, dat hij gestorven zij, een doodslager is hij; deze doodslager zal zekerlijk gedood worden. 19. De wreker des bloeds, die zal den doodslager dooden; als hij hem ontmoet, zal hij hem dooden. 20. Indien hij hem ook door haat zal gestooten hebben, of met opzet op hem geworpen heeft, dat hij gestorven zij; 21. Of hem door vijandschap met zijne hand geslagen heeft dat hij gestorven zij; de slager zal zekerlijk gedood worden, een doodslager is hij; de bloedwreker zal dezen doodslager dooden, als hij hem ontmoet. 22. Maar indien hij hem met der haast zonder vijandschap gestooten heeft, of eenig instrument zonder opzet op hem geworpen heeft; 23. Of onvoorziens met eenigen steen, waarvan men zou kunnen sterven, en hij dien op hem heeft doen vallen, dat hij gestorven zij, zoo hij hem toch geen vijand was, noch zijn kwaad zoekende; 24. Zoo zal de vergadering richten tusschen den slager, en tusschen den bloedwreker, naar deze zelve rechten. 25. En de vergadering zal den doodslager redden uit de hand des bloedwrekers, en de vergadering zal hem doen wederkeeren tot zijne vrijstad, waarheen hij gevloden was; en hij zal daarin blijven tot den dood des hoogepriesters, dien men met de heilige olie gezalfd heeft. 26. Doch indien de doodslager eenigszins zal gaan uit de palen zijner vrijstad, waarheen hij gevloden was; 27. En de bloedwreker hem zal vinden buiten de palen zijner vrijstad; zoo de bloedwreker den doodslager zal dooden, het zal hem geen bloedschuld zijn. 28. Want hij zou in zijne vrijstad gebleven zijn tot den dood des hoogepriesters; maar na den dood des hoogepriesters zal de doodslager wederkeeren tot het land zijner bezitting. 29. En deze dingen zullen ulieden zijn tot eene inzetting van recht, bij uwe geslachten, in al uwe woningen. 30. Al wie een ziel slaat, naar den mond der getuigen zal men den doodslager dooden; maar een eenig getuige zal niet getuigen tegen een ziel, dat zij sterve. 31. En gij zult geen verzoening nemen voor de ziel des doodslagers, die schuldig is te sterven; want hij zal zekerlijk gedood worden. 32. Ook zult gij geen verzoening nemen voor dien, die gevlucht is naar zijne vrijstad, dat hij zou wederkeeren, om te wonen in het land, tot den dood des hoogepriesters. 33. Zoo zult gij niet ontheiligen het land, waarin gij zijt; want het bloed ontheiligt het land; en voor het land zal geen verzoening gedaan worden over het bloed, dat daarin vergoten is, dan door het bloed desgenen, die dat vergoten heeft. 34. Verontreinigt dan het land niet, waarin gij gaat wonen, in welks midden Ik wonen zal; want Ik ben de HEERE, wonende in het midden der kinderen Israels.

Wij hebben hier de orders, gegeven betreffende de vrijsteden, welke orders zeer gepast volgen op hetgeen voorafgaat, omdat die vrijsteden allen Levieten-steden waren. In dit deel der inrichting is een goede wet, en er is ook veel zuiver Evangelie in.

I. Een goede wet nopens moord en manslag, en dat is een zaak waarvan de wetten van

alle natiën zorgvuldig kennis hebben genomen. Hetgeen hier vastgesteld wordt, komt overeen met de natuurlijke billijkheid.

1. Dat moedwillige moordenaars met den dood gestraft moeten worden. In zulk een geval mag geen toevlucht in een vrijstad worden toegestaan, geen losgeld worden aangenomen, geen verwisseling van straf worden toegestaan, *de doodslager zal zekerlijk gedood worden*, vers 16. Er wordt ondersteld dat die doodslag *door haat* geschied is, vers 20, of *door vijandschap*, vers 21, door plotselinge terging, (want onze Heiland verklaart onrechtmatige toorn evengoed moord te zijn, als een moord met kwaad opzet gepleegd, Matth, 5 : 21, 22,) hetzij de persoon vermoord is met een instrument van ijzer, vers 16, of van hout, vers 18, of met een steen, die op hem geworpen is, vers 17, 20, ja, indien hij hem in vijandschap slaat met de hand, zoodat er de dood op volgt, dan is het moord, vers 21; en het was een aloude wet, in overeenstemming met de wet der natuur, dat *wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden*, Gen. 9 : 6. Waar onrecht geschied is, moet vergoeding gedaan worden, en daar de moordenaar het leven niet kan wedergeven, dat hij ten onrechte weggenomen heeft, moet het zijne in de plaats er van geëischt worden, niet (zooals sommigen zich ingebeeld hebben) om de schim van den verslagene te verzoenen, maar om aan de wet en de gerechtigheid van een volk voldoening te geven, en om voor alle anderen een waarschuwing te zijn om niet evenzoo te doen. Hier wordt gezegd — en dit is wel de aandacht waard van alle vorsten en staten — dat *bloed ontheiligt* niet alleen het geweten van den moordenaar, die daarmede bewijst, dat hij *het eeuwige leven niet in zich heeft blijvende*, 1 Joh. 3 : 15, maar ook het land, waarin het bloed gestort wordt; zóó aanstootelijk is het voor God en alle goede menschen. En er wordt bijgevoegd, dat het land niet gereinigd kan worden van het bloed, dat er in vergoten is, dan door het bloed desgenen, die het vergoten heeft, vers 33. [1]) Als moordenaars aan de straf ontkomen van menschen, dan zullen zij, die hen hebben laten ontkomen, zeer veel te verantwoorden hebben, en God zal hen toch niet aan Zijn rechtvaardig oordeel laten ontkomen. Naar hetzelfde beginsel wordt ook bepaald, dat geen verzoening moet genomen worden voor de ziel, dat is: *het leven*, des doodslagers, vers 31. *Al gaf iemand al het goed van zijn huis* aan de rechters, aan het land, of aan den bloedwreker ter verzoening van zijne misdaad, *men zou hem ten eenenmale verachten*. De verlossing van het leven is zoo kostelijk, dat zij door geen aardsche schatten verkregen kan worden. *Aangaande degenen, die op hun goed vertrouwen, en op de veelheid huns rijkdoms roemen, niemand van hen zal zijn broeder immermeer kunnen verlossen*, Psalm 49 : 7, 8, hetgeen misschien een toespeling is op deze wet. Er komt hier een rechtsregel voor (die ook een rechtsregel is in Engeland, doch alleen in geval van verraad) dat niemand ter dood gebracht zal worden op het getuigenis van een eenigen getuige, maar dat hiervoor twee getuigen noodig zijn, vers 30. Deze wet is vastgesteld voor alle gevallen, waarop de doodstraf staat, Deut. 17 : 6; 19 : 15. *Eindelijk*. Niet alleen de vervolging, maar ook de terdoodbrenging van den moordenaar, wordt overgelaten aan den naasten bloedverwant van den vermoorde. Gelijk deze de losser moest zijn van zijns bloedverwants land, indien dit verpand was, zoo moest hij ook zijn bloedwreker zijn, indien hij vermoord werd, vers 19, indien hij overtuigd was door de bekendheid van het feit, en het niet noodig had om de zaak voor een gerechtshof te brengen. Maar indien het onzeker was, wie de doodslager is geweest, en de bewijzen twijfelachtig zijn, dan kunnen wij niet denken dat zijn bloot vermoeden hem zou machtigen om datgene te doen, wat zelfs de rechters niet anders dan op het getuigenis van twee getuigen doen konden. Alleen als het feit duidelijk, onomstootelijk bewezen is, dan mocht de naaste erfgenaam van den verslagene in rechtvaardige verontwaardiging den moordenaar dooden, overal waar hij hem ontmoette. Sommigen denken dat dit verstaan moet worden na het wettig vonnis van den rechter, en zoo zegt de Chaldeër: „Hij zal hem dooden nadat hij door het gerecht zal veroordeeld zijn"; maar volgens vers 24 schijnen de rechters alleen in twijfelachtige gevallen opgetreden te zijn; en dat zoo de persoon op wien hij wraak oefende inderdaad de moordenaar was, en wel een moedwillige moordenaar, de bloedwreker onschuldig was, vers 27. Slechts als de zaak anders bleek te zijn, dan was dit op zijn gevaar. Onze wet [1]) staat toe, dat door de weduwe of den naasten erfgenaam van den verslagene appèl aangeteekend wordt tegen den moordenaar, zelfs als de moordenaar in eerste instantie werd vrijgesproken; en indien dan bij de behandeling van dat appèl blijkt dat de aangeklaagde schuldig is, dan zal het vonnis van executie verleend worden ten verzoeke van den appèllant, die eigenlijk de bloedwreker genoemd kan worden.

2. Maar als de doodslag niet moedwillig of met voorbedachten rade geschiedde, als er geen vijandschap of opzet was, vers 22, als den verslagene geen kwaad gezocht was, vers 23, hetgeen onze wet *toevallige manslag* of *homicide, per infortunium — manslag bij ongeluk* noemt, dan kon de doodslager naar een vrijstad vluchten. Naar de Engelsche wet brengt dit voor hem, die den manslag gepleegd heeft, verbeurdverklaring van goederen mede, maar hij behoudt het leven.

Betreffende de vrijsteden luidde de wet:

A. Dat hij, die een ander gedood had, in deze vrijsteden veilig was en onder de bescherming der wet, totdat zijne zaak onderzocht was door *de vergadering*, dat is: door de rechters in een openbare rechtszitting. Als hij verzuimde zich daaraan te onderwerpen, dan was dit op zijn gevaar; als de bloedwreker hem elders vond of hem achterhaalde terwijl hij talmde op weg naar de vrijstad en hem ver-

1) Naar de Engelsche overzetting.

1) In Engeland.

sloeg, dan was zijn bloed op zijn eigen hoofd, wijl hij geen gebruik heeft gemaakt van het middel tot veiligheid, dat God voor hem voorzien heefl.

B. Indien het, na onderzoek, blijkt moedwillige doodslag geweest te zijn, dan kon de vrijstad hem niet langer bescherming verleenen. Dat was reeds bepaald in Ex. 21 : 14. *Gij zult hem van voor Mijn altaar nemen, dat hij sterve.*

C. Maar indien het, na onderzoek, bevonden werd door vergissing of bij ongeluk te zijn geschied, dat de slag werd toegebracht zonder bedoeling om het leven van den verslagene te benemen, dan kon de doodslager veilig *in de vrijstad* blijven, en de bloedwreker mocht zich niet met hem bemoeien, vers 25. Daar moest hij dan in ballingschap blijven van zijn eigen huis *tot aan den dood des hoogepriesters;* en zoo hij te eeniger tijd uit die stad of haar voorstad ging, dan stelde hij zich buiten de bescherming der wet, en zoo de broedwreker hem vond, mocht hij hem dooden, vers 26—28. Door nu het leven van den doodslager te bewaren, wilde God: *a.* Ons leeren dat de menschen niet moeten lijden om hetgeen hun ongeluk is, veeleer dan hunne misdaad; de daad van Gods voorzienigheid veeleer dan hun eigen daad, want *God heeft hem zijne hand doen ontmoeten*, Ex. 21 : 13. *b.* Door de verbanning van den doodslager uit zijn eigen stad en zijne opsluiting in de vrijstad, waar hij in zeker opzicht een gevangene was, wilde God ons leeren een afschuw te hebben van bloedschuld, zeer voorzichtig te zijn met het leven, en altijd bevreesd te wezen om door vergissing of verzuim iemands dood teweeg te brengen. *c.* Door de beperking van den tijd der ballingschap des overtreders tot aan den dood des hoogepriesters werd eer gelegd op dit heilig ambt. De hoogepriester moest als zoo groot een zegen geacht worden voor zijn land dat, als hij stierf, de droefheid over zijn dood alle andere gevoelens als het ware moest verzwelgen. Daar al de vrijsteden Levietensteden waren, en de hoogepriester het hoofd was van dien stam, en bijgevolg een bijzondere heerschappij had over die steden, konden zij, die daarin opgesloten waren, eigenlijk als zijne gevangenen worden beschouwd, en zoo was dan zijn dood hunne vrijlating. Het was, als het ware, op zijn verzoek dat de overtreder opgesloten werd, weshalve dit met zijn dood verviel; *Actio moritur cum persona* — Ainsworth heeft hier een andere opvatting van. Gelijk de hoogepriesters, zegt hij, zoolang zij leefden door hun dienst en het brengen van offeranden, verzoening deden voor de zonde, waarin zij Christus' genoegdoening voorstelden, zoo werden bij hun dood diegenen vrijgelaten, die in ballingschap waren wegens toevalligen doodslag, hetgeen een type was van de verlossing in Israel. *d.* Door den gevangene aan den bloedwreker over te laten in geval hij buiten de grenzen der vrijstad ging, werd hen geleerd vast te houden aan de methoden, die de oneindige wijsheid hun voorschreef voor hunne veiligheid. Het was voor de eer van deze wet, dat zij zoo strikt nagekomen moest worden. Hoe kunnen wij verwachten verlost te worden, als wij de verlossing veronachtzamen; hoe kunnen wij verwachten zalig te worden, als wij op zoo groote zaligheid geen acht slaan?

II. Er is zeer veel kostelijk Evangelie verborgen onder het type der vrijsteden, en daarnaar schijnt de apostel te verwijzen als hij spreekt van *de toevlucht te nemen om de voorgestelde hoop vast te houden*, Hebr. 6 : 18, en *in Christus gevonden te worden*, Filip. 3 : 9. In de geschiedenis van het Oude Testament lezen wij nooit van iemand, die van deze vrijsteden gebruik heeft gemaakt, evenmin als van andere dergelijke inzettingen, waarvan ongetwijfeld toch wel bij de daartoe bestemde gelegenheden gebruik zal gemaakt zijn; wij lezen slechts van de zoodanigen, die in gevaarlijke oogenblikken *de hoornen van het altaar* hebben gevat, 1 Kon. 1 : 50; 2 : 28, want het altaar — waar dit ook stond — was als het ware de hoofdvrijstad. Maar de wet betreffende deze steden was bedoeld om de hoop op te wekken van hen, die de verlossing in Israel verwachtten, en dat zal voor hen, die overtuigd zijn van zonde en dieswege in angst en verschrikking zijn, wezen wat de vrijsteden voor den doodslager geweest zijn. Merk op:

1. Dat er verscheidene vrijsteden waren, en zóó gelegen in de verschillende deelen des lands dat de doodslager, waar hij ook in het land Israels woonde, de eene of de andere in een halven dag kon bereiken; evenzoo, hoewel er slechts één Christus gesteld is om onze toevlucht te zijn, is Hij toch, waar wij ons ook bevinden, een nabijzijnde toevlucht, een hulp in benauwdheden, want *het woord is nabij ons*, en Christus in het Woord.

2. In elk dier steden was de doodslager veilig; en zoo zijn geloovigen, die de toevlucht nemen tot Hem, en in Hem rusten, beschermd en beveiligd tegen den toorn Gods en den vloek der wet. *Er is geene verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn*, Rom. 8 : 1. Wie zal hen, die aldus beschut zijn, veroordeelen?

3. Het waren allen Levietensteden. Het was eene vriendelijkheid voor den armen gevangene, dat hij wel niet mocht opgaan naar de plaats waar de ark was, maar zich toch temidden van Levieten bevond, die hem de goede kennis des Heeren zullen leeren, en hem zullen toonen hoe het best gebruik te maken van den toestand, waarin hij door de leiding van Gods voorzienigheid was gekomen. Het kon ook verwacht worden, dat de Levieten hem zullen vertroosten en bemoedigen, hem welkom zullen heeten; en zoo is het ook het werk der dienaren van het Evangelie om arme zondaren welkom te heeten bij Christus, en hen, die door genade in Hem zijn, te helpen en van raad te dienen.

4. Zelfs vreemdelingen en bijwoners, al waren zij geen geboren Israelieten, konden van het voorrecht dezer vrijsteden gebruik maken, vers 15. Zoo wordt in Christus Jezus geen verschil gemaakt tusschen Griek en Jood; zelfs de vreemdelingen, die door het geloof de toevlucht nemen tot Christus, zullen in Hem veilig en behouden zijn.

5. Zelfs de voorsteden der stad boden den

overtreder genoegzame bescherming, vers 26, 27. En zoo is er kracht zelfs in den zoom van Christus' kleed tot genezing en behoudenis van arme zondaren. Indien wij niet tot volle verzekerdheid kunnen geraken, dan kunnen wij ons toch vertroosten in een goede hope door genade.

6. De bescherming, die de doodslager in de vrijstad vond, was niet gelegen in de sterkte harer muren, of poorten, of grendelen, maar zuiver en alleen in de Goddelijke bepaling; zoo is het het woord des Evangelies, dat aan de zielen behoudenis geeft in Christus; *want Hem heeft God de Vader verzegeld.*

7. Indien de overtreder ooit er op betrapt werd, dat hij buiten het gebied zijner vrijstad omzwierf, of zich heimelijk naar zijn eigen huis begaf, dan verloor hij het voordeel zijner bescherming, en stond bloot aan het zwaard des bloedwrekers. En zoo moeten zij, die *in Christus zijn, in Christus blijven*, want het is op hun gevaar als zij Hem verlaten, en van Hem afdwalen. *Zich onttrekken is ten verderve gaan.*

HOOFDSTUK XXXVI.

Wij hebben in dit hoofdstuk de beslissing van een andere vraag, die ontstond uit de zaak van de dochters van Zelafead. God had bepaald dat zij zullen erven, Hoofdst. 27 : 7. Nu wordt hier: I. Een moeilijkheid opgeworpen, voor het geval dat zij iemand van een anderen stam huwen, vers 1—4. II. Dit wordt voorkomen door de Goddelijke bepaling, dat zij in haar eigen stam en geslachten moeten huwen, vers 5—7, en dit wordt als regel vastgesteld voor al dergelijke gevallen. vers 8, 9; en dienovereenkomstig zijn zij ook met personen van hun eigen familie gehuwd, vers 10—12, en daarmede besluit het boek in vers 13.

En de hoofden der vaderen van het geslacht der kinderen van Gilead, den zoon van Machir, den zoon van Manasse, uit de geslachten der kinderen van Jozef, traden toe, en spraken voor het aangezicht van Mozes, en voor het aangezicht der oversten, hoofden van de vaderen der kinderen Israels, 2. En zeiden: De HEERE heeft mijnen heer geboden, dat land door het lot aan de kinderen Israels in erfenis te geven; en mijnen heer is door den HEERE geboden, de erfenis van onzen broeder Zelafead te geven aan zijne dochteren. 3. Wanneer zij een van de zonen der andere stammen van de kinderen Israels tot vrouwen zouden worden, zoo zou hare erfenis van de erfenis onzer vaderen afgetrokken worden, en toegedaan tot de erfenis van dien stam, aan welken zij geworden zouden; alzoo zou van het lot onzer erfenis worden afgetrokken. 4. Als ook de kinderen Israels een jubeljaar zullen hebben, zoo zou hare erfenis toegedaan zijn tot de erfenis van dien stam, aan welken zij zouden geworden zijn; alzoo zou hare erfenis van de erfenis van den stam onzer vaderen afgetrokken worden.

Wij hebben hier het nederig betoog door de hoofden van den stam van Manasse gehouden voor Mozes en de oversten vanwege de order, die onlangs vastgesteld was betreffende de dochteren van Zelafead. Het geslacht, waartoe zij behoorden, was een deel van den halven stam van Manasse, wier erfdeel zal liggen binnen Kanaän; niet die halve stam, die alreeds gevestigd was; en toch spreken zij van het land hunner bezitting en het erfdeel hunner vaderen met evenveel zekerheid, alsof zij het reeds in handen hadden, wetende op wien zij vertrouwden. In hunne toespraak is op te merken:

1. Dat zij eerlijk en trouw de order citeeren, die voor dit geval was vastgesteld, niet voorstellen om haar teniet te doen, maar er zeer gaarne in willen berusten, vers 2, *De Heere heeft geboden de erfenis onzes broeders* Zelafeads te geven aan zijne dochteren; en zij zijn met die schikking zeer ingenomen, daar niemand hunner wist, of zich niet eens een dergelijk geval in hun eigen familie zal voordoen, wanneer dan hunne dochters van het voordeel dezer wet zullen genieten.

2. Maar zij stellen de moeilijkheid in het licht, die hieruit zou kunnen voortkomen, indien de dochters van Zelafead het zouden goedvinden om met iemand uit een anderen stam te huwen, vers 3. En het is mogelijk dat dit niet een bloot vermoeden of onderstelling was, maar dat zij wisten dat haar door jongelieden uit andere stammen het hof werd gemaakt, omdat zij erfdochters waren, ten einde voet te krijgen in dezen stam en aldus hun eigen erfdeel te vermeerderen. Dit heeft men inderdaad bij het aangaan van huwelijken dikwijls meer op het oog, dan het wel moest. Het is niet de geschiktheid van de persoon, maar de goede bezitting, die in aanmerking komt, de zucht om *huis aan huis te trekken, en akker aan akker te brengen;* maar waartoe dient eene erfenis in die betrekking zonder wijsheid? Maar hier kunnen wij onderstellen, dat de persoonlijke hoedanigheden dezer dochteren ze aanbevolen hebben, zoowel als hare fortuin. Hoe dit nu zij: de hoofden van haar stam voorzagen het kwaad, dat hieruit zou voortkomen, en brachten de zaak voor Mozes, opdat hij de Godsspraak er over zou raadplegen. Voor de moeilijkheid, die zij opwerpen, zou God hebben kunnen voorzien bij de vorige order in die zaak gegeven; maar om ons te leeren dat wij voor onze zaken niet alleen moeten letten op de leidingen van Gods voorzienigheid, maar ook ons verstand moeten gebruiken, heeft God er geene aanwijzing voor gegeven, totdat zij, wie dit aanging, wijselijk de moeilijkheid hebben voorzien, en zich vromelijk tot Mozes hebben gewend om er een regel voor vastgesteld te krijgen. Want hoewel zij als hoofden van hun geslacht hun gezag over deze dochteren Zelafeads hadden kunnen uitoefenen bij de beschikking over zichzelven, inzonderheid wijl haar vader gestorven was, en het gemeene belang van hun stam hierbij betrokken was, hebben zij zich toch liever voor deze zaak tot Mozes gewend, en wel met zeer goeden uitslag Wij moeten niet begeeren rechters te zijn in onze eigen zaak, want het is moeilijk om dit te zijn met onpartijdigheid. Het is in vele zaken gemakkelijker goeden raad aan te nemen dan te geven,

en het is aangenaam om onder leiding en bestuur te zijn.

In hunne voorstelling van de zaak hebben zij twee dingen op het oog:

1. Om de Goddelijke bepalingen der erfdeelen in stand te houden. Zij voeren het bevel aan, vers 2, dat het land door het lot aan de onderscheidene stammen gegeven zou worden, en zij wijzen er op, dat het inbreuk zou maken op de Goddelijke bepaling, indien zulk een aanzienlijk deel van het lot van Manasse door een huwelijk in een anderen stam overgebracht zou worden; want de kinderen, die uit dit huwelijk geboren zouden worden, zouden naar den stam huns vaders, en niet naar dien van hunne moeder genoemd worden. Dit zou nu wel het lot der bijzondere personen van dien stam niet verminderen (zij zouden het hunne blijven bezitten) maar het zou het lot van den stam in het algemeen verminderen, hem minder sterk en aanzienlijk maken. Daarom achtten zij te moeten opkomen voor het welzijn van hun stam; en misschien waren zij te meer bezorgd hieromtrent, omdat hij toch al zeer verzwakt was door de vestiging van de eene helft er van aan deze zijde van de Jordaan.

2. Om twist en krakeel onder het nageslacht te voorkomen. Indien er van andere stammen onder hen zouden komen, dan zou hieruit wellicht strijd kunnen ontstaan. In verloop van tijd zouden hun recht en aanspraak betwist kunnen worden, en hoe groote hoop houts zou door dit kleine vuur aangestoken worden! Het is de plicht van hen, die goederen hebben in deze wereld, om zulke schikkingen er voor te maken, dat er geen twist over ontstaat onder het nageslacht.

5. Toen gebood Mozes den kinderen Israels, naar des HEEREN mond, zeggende: De stam der kinderen van Jozef spreekt recht. 6. Dit is het woord, dat de HEERE van de dochteren van Zelafead geboden heeft, zeggende: Laat haar dien tot vrouwen worden, die in hare oogen goed zal zijn; alleenlijk dat zij aan het geslacht van haars vaders stam tot vrouwen worden. 7. Zoo zal de erfenis van de kinderen Israels niet omgewend worden van stam tot stam; want de kinderen Israels zullen aanhangen, een ieder aan de erfenis van den stam zijner vaderen. 8. Voorts zal elke dochter, die eene erfenis erft, van de stammen der kinderen Israels, ter vrouw worden aan een van het geslacht van den stam haars vaders; opdat de kinderen Israels erfelijk bezitten, een ieder de erfenis zijner vaderen. 9. Zoo zal de erfenis niet omgewend worden van den eenen stam tot den anderen; want de stammen der kinderen Israels zullen aanhangen, een ieder aan zijne erfenis. 10. Gelijk als de HEERE Mozes geboden had, alzoo deden de dochteren van Zelafead. 11. Want Machla, Thirza en Hogla, en Milka, en Noha, dochteren van Zelafead, zijn de zonen harer ooms tot vrouwen geworden. 12. Onder de geslachten van de kinderen van Manasse, den zoon van Jozef, zijn zij tot vrouwen geworden; alzoo bleef hare erfenis aan den stam van het geslacht haars vaders. 13. Dat zijn de geboden en de rechten, die de HEERE door den dienst van Mozes aan de kinderen Israels geboden heeft, in de vlakke velden der Moabieten, aan de Jordaan van Jericho.

1. Hier wordt op uitdrukkelijk bevel van God de zaak tusschen de dochteren van Zelafead en de overigen van den stam van Manasse beslist en vastgesteld. Het verzoek wordt ingewilligd, en er wordt zorg gedragen om de gevreesde moeilijkheid te voorkomen, vers 5. *De stam der kinderen Jozefs spreekt recht.* Zoo zullen zij, die de orakelen Gods raadplegen betreffende het vastmaken van hun hemelsche erfenis, niet alleen geleid en bestuurd worden in hetgeen zij te doen hebben, maar hun vragen er naar zal Gods goedkeuring erlangen, en zij zullen niet alleen hun *„wèl gedaan,* maar ook hun *recht gesproken,* gij goede en getrouwe dienstknecht, als aanmoediging van God ontvangen. De zaak is dan nu geschikt: de erfdochters moeten verplicht worden niet slechts binnen den stam van Manasse te huwen, maar binnen het gelacht der Heferieten, waartoe zij behoorden. *a.* Zij worden niet beperkt tot eenigerlei bijzondere personen, er was keus genoeg in de familie haars vaders. *Laat haar dien tot vrouwen worden, die in hare oogen goed zal zijn.* Evenals kinderen het gezag hunner ouders moeten erkennen, en niet tegen hun zin moeten huwen, zoo moeten ouders te rade gaan met de genegenheid hunner kinderen, als zij over hen beschikken, en hen niet dwingen personen te huwen, die zij niet kunnen liefhebben. Gedwongen huwelijken zullen niet waarschijnlijk een zegen blijken te zijn. *b.* Toch worden zij beperkt tot hare bloedverwanten, opdat haar erfdeel niet in een andere familie zal overgaan. God wilde hun doen weten, dat het land onder hen verdeeld wordende door het lot, waarvan het geheele beleid van den Heere is, zij Zijne bepaling niet kunnen verbeteren, en haar dus ook niet moeten veranderen. De erfenis moet niet *omgewend worden van stam tot stam,* vers 7, opdat er geene verwarring onder hen zij, hunne bezittingen niet onder elkander zouden geraken, en hunne geslachtslijsten niet verward en onduidelijk zouden worden. God wilde niet dat de eene stam verrijkt zou worden door de verarming van een anderen stam, daar zij allen gelijkelijk het zaad waren van Abraham Zijn vriend.

2. De wet, bij gelegenheid van dit bijzondere geval, werd geldig gemaakt voor altijd, en moest dus toegepast worden telkenmale wanneer zich weder zulk een geval voordeed, vers 8. Zij, die geen erfdochters waren, mochten huwen in welken stam zij wilden (hoewel wij kunnen onderstellen dat zij zich gewoonbinnen haar eigen stam hielden) maar die het wèl waren, moesten òf hare aanspraken op de erfenis opgeven, òf iemand van haar eigen familie huwen, opdat iedere stam zich aan zijn eigen erfdeel zou houden, de eene stam geen inbreuk zou maken op den anderen stam, maar

in al hunne geslachten de oude landpalen onbewogen zouden blijven, daar zij gesteld waren, niet door hunne vaderen, maar door *den God hunner vaderen.*

3. De onderwerping van de dochteren Zelafeads aan deze bepaling. Kon het anders of zij moesten wèl en naar haar genoegen huwen, als God zelf haar hierin leidde en bestuurde? Zij huwden de zonen van haar ooms, vers 10—12. Hieruit blijkt: *a.* Dat het huwelijk van volle neef en nicht op zichzelf niet onwettig is of binnen den graad van bloedverwantschap valt, waarin een huwelijk verboden is; want anders zou God deze huwelijken niet goedgekeurd hebben. Maar: *b.* Dat zulke huwelijken over het algemeen niet raadzaam zijn; want zoo er geen bijzondere reden voor was (een reden, die nu niet kan voorkomen, daar over het erfgoed thans niet, zooals toen, op bijzondere aanwijzing des hemels beschikt wordt) dan zouden zij deze hunne bloedverwanten niet gehuwd hebben. De wereld is wijd, en hij, die in oprechtheid wandelt, zal pogen ook met zekerheid te wandelen.

Eindelijk. Het besluit van het geheele boek, dat naar het laatste gedeelte verwijst: *Dat zijn de geboden en de rechten, die de Heere door den dienst van Mozes aan de kinderen Israels geboden heeft in de vlakke velden der Moabieten, aan de Jordaan van Jericho,* vers 13, dat is de voorafgaande van hoofdst. 26 af, waarvan de meeste betrekking hebben op hunne vestiging in Kanaän, hetwelk zij nu gereed stonden binnen te gaan. In welken nieuwen toestand God ons ook moge brengen, altijd moeten wij Hem bidden er ons de plichten van te leeren en ons bekwaam te maken om ze te volbrengen, opdat wij het werk van den dag op deszelfs dag doen en van de plaats in hare plaats.

EENE VERKLARING

MET PRACTISCHE OPMERKINGEN VAN HET VIJFDE BOEK VAN MOZES, GENAAMD

DEUTERONOMIUM.

Dit boek is eene herhaling van zeer veel van de geschiedenis en van de wetten, vervat in de drie voorafgaande boeken, welke herhaling Mozes kort vóór zijn dood aan Israel gedaan heeft (mondeling ten einde er sterker indruk door te maken, en schriftelijk opdat zij des te duurzamer zou zijn). Er komt geen nieuwe geschiedenis in voor, behalve die van den dood van Mozes in het laatste hoofdstuk, ook geen nieuwe openbaring aan Mozes, voorzooveel blijkt tenminste, en daarom is de stijl hier niet, zooals tevoren: *De Heere sprak tot Mozes, zeggende:*, maar de vorige wetten worden herhaald, verklaard en uitgebreid, sommige bijzondere voorschriften er aan toegevoegd met uitvoerige redeneeringen om ze nog nader aan te dringen. Hierin werd Mozes door Gods Geest gedreven en gesteund, zoodat dit even waarlijk het woord des Heeren is door Mozes, als dat, hetwelk met hoorbare stem tot hem gesproken werd *uit de tent der samenkomst*, Lev. 1 : 1. De Grieksche overzetters hebben het *Deuteronomium* genoemd, hetwelk beteekent: de *tweede wet*, of *een tweede editie van de wet*, niet met verbeteringen, want die waren niet noodig, maar met vermeerderingen of toevoegsels, ter nadere onderrichting van het volk in onderscheidene gevallen, die tevoren niet genoemd zijn. Nu was het:

I. Zeer tot eer van de Goddelijke wet, dat zij aldus herhaald werd. Hoe groot en vol van beteekenis waren de dingen van de wet, die aldus ingeprent werden, en hoe onverschoonbaar zullen zij wezen, door wie zij als *iets vreemds geacht worden*, Hosea 8 : 12.

II. Er kan een bijzondere reden geweest zijn, waarom die wet thans herhaald werd. De menschen van het geslacht, waaraan de wet eerst gegeven was, waren allen gestorven, een nieuw geslacht was opgekomen, aan hetwelk God haar herhaald wilde hebben door Mozes zelf, opdat er, zoo mogelijk, een blijvende indruk op hen gemaakt zou worden. Nu zij het land Kanaän in bezit gaan nemen, moet Mozes hun de artikelen van het verdrag voorlezen, opdat zij zouden weten op welke voorwaarden zij het land konden bezitten, en zouden begrijpen dat er zich goed te gedragen een van de voornaamste artikelen was.

III. Het zal van groot nut zijn voor het volk om die deelen der wet, welke hun meer onmiddellijk aangaan, verzameld en bijeengevoegd te hebben, want de wetten betreffende de priesters en Levieten, en de uitoefening van hun ambt zijn niet herhaald; voor hen was het genoeg, dat zij eenmaal overgeleverd waren, maar in mededoogen met de zwakheid des volks, zijn de wetten van meer algemeen belang een tweede maal overgeleverd; *gebod moet zijn op gebod, en regel op regel*, Jes. 28 : 10. De groote en noodige waarheden van het Evangelie moeten door Christus' dienstknechten het volk dikwijls op het hart worden gedrukt. *Dezelfde dingen aan u te schrijven*, zegt Paulus, Filipp. 3 : 1, *is mij niet verdrietig, en het is u zeker.* Wat God eenmaal heeft gesproken, hebben wij noodig tweemaal te hooren, en het is wèl, indien het dan goed begrepen en ter harte wordt genomen. Op drieërlei wijze moest dit boek van Deuteronomium groot gemaakt en geëerd worden.

1. De koning moest er eigenhandig een afschrift van maken, en het al de dagen zijns levens lezen, Hoofdst. 17 : 18, 19.

2. Het moest op groote, met kalk bestreken, steenen geschreven worde als zij over de Jordaan trokken, Hoofdst. 29 : 2, 3.

3. Ieder zevende jaar moest het op het loofhuttenfeest in het openbaar worden voorgelezen door de priesters, ten aanhoore van gansch Israel, Hoofdst. 31 : 9 en verv. Het Evangelie is een soort van Deuteronomium, een tweede wet, een wet ter genezing, een bijzondere wet, een wet des geloofs. Door het Evangelie zijn wij onder de wet van Christus, en het is een wet, die *degenen die daar toegaan heiligt.* — Dit boek van Deuteronomium begint met een herhaling van het verhaal van de voornaamste gebeurtenissen, die er met Israel hebben plaats gehad sedert zij van den berg Sinaï waren vertrokken. In het vierde hoofdstuk hebben wij een zeer aandoenlijke vermaning tot gehoorzaamheid; in het twaalfde hoofdstuk tot aan het zeven en twintigste hoofdstuk zijn veel bijzondere wetten herhaald, die in hoofdst. 27 en 28 versterkt worden met beloften en bedreigingen, zegeningen en vervloekingen, gevormd tot een verbond, Hoofdst. 29 en 30. Er wordt zorg gedragen om deze dingen in eeuwige gedachtenis onder hen te houden, Hoofdst. 31, inzonderheid door een lied, Hoofdst. 32, en zoo eindigt Mozes met een zegen, Hoofdst. 33. Dit alles werd door Mozes aan Israel overgeleverd in de laatste maand van zijn leven. Het geheele boek bevat de geschiedenis van slechts twee maanden; vergel. Hoofdst. 1 : 3 met Jozua 4 : 19; de laatste van de twee was Israels dertig dagen van rouw over Mozes. Zie hoe werkzaam en bedrijvig deze groote en Godvruchtige man is geweest om goed te doen; toen hij wist dat de tijd, die hem restte nog slechts kort was; hoe snel en levendig zijn bewegingen, toen hij naderde tot zijne rust. Zoo is ons ook meer vermeld van hetgeen onze gezegende Heiland gezegd en gedaan heeft in de laatste week van Zijn leven, dan in eenigerlei andere week. De laatste woorden van uitnemende personen maken een diepen indruk, of behooren dien te maken. Merk op voor de eer van dat boek, dat onze Zaligmaker, toen Hij de verzoekingen des duivels wilde beantwoorden met een: *Er is geschreven*, de woorden er voor steeds uit dit boek heeft aangehaald. Matth. 4 : 4, 7, 10.

HOOFDSTUK I.

Het eerste gedeelte van Mozes' afscheidsrede begint met dit hoofdstuk, en wordt voortgezet in het laatste gedeelte van het vierde hoofdstuk. In de eerste vijf verzen van dit hoofdstuk hebben wij den datum van de rede, de plaats waar zij werd uitgesproken, vers 1, 2, 5, en den tijd wanneer, vers 3, 4. Het verhaal in dit hoofdstuk herinnert hen: I. Aan de belofte, die God hun gedaan heeft van het land Kanaän, vers 6—8. II. Aan de voorziening van rechters, die er voor hen gemaakt was, vers 9—18. III. Aan hun ongeloof en murmureering na het rapport van de verspieders, vers 19—33. IV. Aan het vonnis, dieswege over hen geveld, en de bekrachtiging van dat vonnis, vers 34—46.

Dit zijn de woorden, die Mozes tot gansch Israel gesproken heeft, aan deze zijde der Jordaan, in de woestijn, op het vlakke veld tegenover Suf, tusschen Paran en tusschen Tofel, en Laban, en Hazeroth, en Dizahab. 2. Elf dagreizen zijn het van Horeb, door den weg van het gebergte Seïr, tot aan Kades-Barnea. 3. En het is geschied in het veertigste jaar, in de elfde maand, op den eersten der maand, dat Mozes sprak tot de kinderen Israels, naar alles, wat hem de HEERE aan hen bevolen had; 4. Nadat hij geslagen had Sihon, den koning der Amorieten, die te Hesbon woonde, en Og, den koning van Bazan, welke woonde te Astharoth, te Edreï. 5. Aan deze zijde van de Jordaan, in het land van Moab, hief Mozes aan, deze wet uit te leggen, zeggende: 6. De HEERE onze God sprak tot ons aan Horeb, zeggende: Gij zijt lang genoeg bij dezen berg gebleven. 7. Keert u, en vertrekt, en gaat in het gebergte der Amorieten, en tot al hunne geburen, in het vlakke veld, op het gebergte, en in de laagte, en in het zuiden, en aan de havens der zee; het land der Kanaänieten, en den Libanon, tot aan die groote rivier, de rivier Frath. 8. Ziet, Ik heb dat land gegeven voor uw aangezicht; gaat daarin, en bezit erfelijk het land, dat de HEERE aan uwe vaderen, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft, dat Hij het hun en hun zaad na hen geven zou.

Wij hebben hier den datum van deze rede, die Mozes voor het volk van Israel gehouden heeft. Een groot gehoor; ongetwijfeld waren er zoovelen als binnen het bereik van zijn stem konden komen, inzonderheid al de oudsten en de beambten, de vertegenwoordigers des volks, en waarschijnlijk was het op een sabbat, dat hij die rede heeft uitgesproken.

1. De plaats, waar zij nu gelegerd waren, was *in het vlakke veld van Moab*, vers 1, 5, waar zij gereed stonden Kanaän binnen te trekken en krijg te voeren tegen de Kanaänieten. Maar in zijn rede spreekt hij hun niet van krijgszaken, van de kunst van oorlogvoeren en van krijgslisten, maar van hun plicht tegenover God,

want zoo zij in Zijn vreeze en gunst bleven, zou Hij hun de verovering van het land verzekeren; hun Godsdienst zal hun beste staatkunde zijn.

2. De tijd was aan het einde van het veertigste jaar sedert hun uittocht uit Egypte. Zoolang heeft Hij *hunne zeden verdragen*, en hebben zij *hunne ongerechtigheden gedragen*, Num. 14 : 34; en nu een nieuw en aangenamer tooneel staat geopend te worden, herhaalt Mozes, als een teeken ten goede, deze wet voor hen. Zoo was na Gods twist met hen wegens het gouden kalf, het eerste en het zekerste teeken dat God met hen verzoend was, *de vernieuwing der steenen tafelen*. Er is geen beter bewijs en onderpand van Gods gunst, dan dat Hij Zijne wet in ons hart legt, Psalm 147 : 19, 20.

II. De rede zelve. In het algemeen sprak Mozes tot hen *naar alles, dat hem de Heere aan hen bevolen had*, vers 3. Hetgeen te kennen geeft, niet alleen dat hetgeen hij hun nu overgaf in substantie hetzelfde was dat tevoren bevolen was, maar dat het was hetgeen God hem gebood nu te herhalen. Hij gaf hun deze herhaling en vermaning zuiver en alleen door de leiding Gods. God gebood hem dit legaat aan de kerk te vermaken.

Hij begint zijn verhaal met hun vertrek van den berg Sinaï, vers 6, en verhaalt hier:

1. De orders, die God hem gaf om te vertrekken, en hun tocht voort te zetten, vers 6, 7. *Gij zijt lang genoeg bij dezen berg gebleven;* dat was *de tastelijke berg en het brandende vuur*, Hebr. 12 : 18, *tot dienstbaarheid barende*, Gal. 4 : 24. Derwaarts heeft God hen gebracht om hen te verootmoedigen, en hen door de verschrikkingen der wet toe te bereiden voor het land der belofte. Daar heeft Hij hen ongeveer een jaar laten blijven, en toen zeide Hij hun dat zij er *lang genoeg gebleven waren* en voorwaarts moeten gaan. God brengt zijn volk wel in benauwdheid en moeite, in geestelijke benauwdheid van ziel, maar Hij weet wanneer zij er *lang genoeg in gebleven zijn*, en Hij zal voorzeker een tijd, den geschiktsten tijd, vinden om hen van de verschrikkingen van *den geest der dienstbaarheid* te doen voortgaan naar de vertroostingen van *den Geest der aanneming*, zie Rom. 8 : 15.

2. Het vooruitzicht, dat Hij hun gaf op een spoedige en gelukkige vestiging in Kanaän. *Gaat naar het land* der Kanaänieten, vers 7, trekt binnen, en neemt er bezit van, het is het uwe. *Zie, Ik heb dat land gegeven voor uw aangezicht*, vers 8. Als God ons gebiedt voorwaarts te gaan in onzen Christelijken loop, dan stelt Hij ter onzer bemoediging het hemelsche Kanaän voor ons aangezicht.

9. En ik sprak te zelver tijd tot u, zeggende: Ik alleen zal u niet kunnen dragen. 10. De HEERE, uw God, heeft u vermenigvuldigd, en ziet, gij zijt heden als de sterren des hemels in menigte. 11. De HEERE, uwer vaderen God, doe tot u, zooals gij nu zijt, duizendmaal meer, en Hij zegene u, gelijk als Hij tot u gesproken heeft! 12. Hoe zou ik alleen uwe moeite, en uw last, en uwe twistzaken dragen? 13. Neemt u wijze, en verstandige, en ervaren mannen, van uwe stammen, dat ik hen tot uwe hoofden stelle. 14. Toen antwoorddet gij mij, en zeidet: Dit woord is goed, dat gij gesproken hebt, om te doen. 15. Zoo nam ik de hoofden uwer stammen, wijze en ervaren mannen, en stelde hen tot hoofden over u, oversten van duizenden, en oversten van honderden, en oversten van vijftigen, en oversten van tienen, en ambtlieden voor uwe stammen. 16. En ik gebood uwen rechters te zelver tijd, zeggende: Hoort de verschillen tusschen uwe broederen, en richt recht tusschen den man en tusschen zijn broeder, en tusschen deszelfs vreemdeling. 17. Gij zult het aangezicht in het gericht niet kennen; gij zult den kleine, zoowel als den groote, hooren; gij zult niet vreezen voor iemands aangezicht, want het gericht is Gods. Doch de zaak, die voor u te zwaar zal zijn, zult gij tot mij doen komen, en ik zal ze hooren. 18. Alzoo gebood ik u ter dier tijd alle zaken, die gij zoudt doen.

Mozes herinnert hen hier aan de gelukkige inrichting van hunne regeering, waaronder zij allen veilig en gerust konden wezen, indien zij dit niet zelven verhinderden door hunne zonde. Toen hun goede wetten gegeven waren, werd de uitvoering er van opgedragen aan goede, en wijze mannen. Dit getuigde van Gods goedheid over hen, en van Mozes' zorg voor hen; en hij schijnt hier melding van te maken ten einde zich bij hen aan te bevelen als een man, die in oprechtheid hun welzijn heeft zoeken te bevorderen, en zich alzoo den weg te bereiden voor hetgeen hij hun nog verder wilde zeggen, en waarmede hij ook niets anders dan hun welzijn beoogde.

In dit deel van zijn verhaal geeft hij hun te kennen:

1. Dat hij zich grootelijks verblijdt in de toeneming van hun aantal. Hij erkent de vervulling van Gods beloften aan Abraham, vers 10. *Gij zijt heden als de sterren des hemels in menigte*, en hij bidt om de nog verdere vervulling er van, vers 11. *De Heere, uwer vaderen God, doe tot u, zooals gij nu zijt, duizend maal meer.* Dit gebed is als tusschenzin ingelascht, en een goed gebed, dat met wijsheid ingevoegd wordt, kan niet ongepast zijn in een rede over Goddelijke dingen; ook zal zulk een vrome uitroep er den samenhang niet van verbreken, maar veeleer versterken en versieren. Maar hoe verruimd en uitgebreid zijn zijne begeerten, als hij bidt, dat zij tot nog duizendmaal meer zullen worden dan zij reeds zijn! Wij zijn niet eng of nauw gemaakt ten opzichte van de macht en de goedheid van God, waarom zouden wij dan eng zijn in ons geloof en onze hoop, die zoo ruim behooren te zijn als de belofte? Ruimer behoeven zij niet te wezen. Het is naar de belofte, dat Mozes hier zijn gebed afmeet. *De Heere zegene u gelijk als Hij tot u gesproken heeft.* En waarom zou hij niet mogen

hopen, dat zij duizendmaal meer zullen worden dan zij nu zijn, als zij toch nu tienduizend maal meer zijn dan zij waren, toen zij vóór twee honderd vijftig jaren afgingen naar Egypte? Toen zij onder de regeering van Farao waren, werd de toeneming van hun aantal benijd, en werd er over geklaagd als over een grief, Exod. 1 : 9; maar nu, onder de regeering van Mozes was het een reden van blijdschap, en werd er om gebeden als een zegen. Dit met elkander vergelijkende, konden zij er aanleiding in vinden om met schaamte en berouw te denken aan hunne dwaasheid, toen zij er van spraken zich een hoofd te stellen en naar Egypte terug te keeren.

2. Dat hij de eer der regeering niet voor zich wenschte te monopoliseeren, niet begeerde om alleen, als absoluut monarch, over hen te heerschen, vers 9. Hoewel hij een man was, die eer even waardig, en even bekwaam en bevoegd er toe als ooit eenig man geweest is, wenschte hij toch dat anderen hem behulpzaam zullen zijn in het werk, en bijgevolg ook met hem zullen deelen in de eer. *Ik alleen kan den last niet dragen*, vers 12. Het overheidsambt is een last. Mozes zelf, hoewel uitnemend begaafd, vond dat die last hem te zwaar op de schouders lag; ja het zijn de beste magistraatspersonen, die het meest klagen over den last, en het meest begeerig zijn om hulp te hebben, en het meest bevreesd om meer op zich te nemen dan zij kunnen volbrengen.

3. Dat hij niet wenschte zijn eigen aanhangers, of personen die onder de hand van hem afhankelijk waren, tot die waardigheid te bevorderen; want hij laat het aan het volk over om zelf hunne rechters te kiezen, aan wie hij eene aanstelling zou geven, niet *durante bene placito — om weer, als het hem behaagde ontslagen te worden;* maar *quam diu se bene gesserint — zoolang zij zich getrouw betoonen*, vers 13. *Neemt u wijze en verstandige en ervaren mannen van uwe stammen, dat ik hen tot uwe hoofden stelle.* Zoo hebben de apostelen de menigte der discipelen er toe geleid om opzieners te kiezen over de armen, waarna zij dezen toen de handen opgelegd hebben, Hand. 6 : 3, 6. Hij zegt hun *wijze en verstandige mannen te nemen*, wier persoonlijke verdienste hen daartoe aanbeval. De oorsprong en opkomst van dit volk waren nog zoo nieuw, dat niemand hunner op oudheid van geslacht of adeldom van geboorte kon bogen boven hunne broederen, en daar zij allen kort tevoren uit de slavernij van Egypte waren bevrijd, zal de eene familie waarschijnlijk niet veel rijker zijn geweest dan de andere, zoodat hunne keus zuiver en alleen bepaald moest worden door de hoedanigheden van wijsheid, ervaring en rechtschapenheid. „Kiest hen", zegt Mozes, „die in uwe stammen geroemd worden, en ik zal hen van ganscher harte *tot uwe hoofden stellen.*" Het moet ons niet verdrieten, dat Gods werk door andere handen dan de onze gedaan wordt, mits het door goede handen gedaan wordt.

4. Dat hij in deze zaak zeer gaarne het volk wilde believen, en hoewel het hem nooit om hun lof of toejuiching te doen was, wilde hij toch in een zaak van dien aard niet handelen zonder hunne goedkeuring. En zij hebben ingestemd met zijn voorstel, vers 14. *Dit woord, dat gij gesproken hebt, is goed om te doen.* Hij maakt hier melding van als verzwaring van de zonde van hunne muiterij en ontevredenheid daarna, daar de regeering, waarover zij ontevreden waren, er eene was, die zij zelf gewild hadden. Mozes zou hun tevredenheid hebben gegeven, indien zij tevreden hadden willen zijn.

5. Dat hij bedoelde hen te stichten, zoowel als hun voldoening te geven.

A. Hij stelde mannen aan van een goed karakter, vers 15, *wijze en ervaren mannen*, mannen die getrouw zullen zijn aan hunne opdracht en aan de belangen van het publiek.

B. Hij geeft hun een goede opdracht, vers 16, 17. Zij, die tot eer bevorderd worden, moeten weten dat hun arbeid is opgedragen, en dat zij er rekenschap van zullen hebben te geven. *a.* Hij beveelt hun naarstig en geduldig te zijn: *hoort de verschillen.* Hoort beide zijden, hoort ze ten volle, hoort ze met zorg en nauwkeurigheid, want de natuur heeft ons voorzien van twee ooren, en hij, *die antwoord geeft eer hij zal gehoord hebben, dat is hem dwaasheid en schande. De tong der geleerden* heeft het oor noodig van hem die leert. *b.* Rechtvaardig en onpartijdig te zijn; *richt rechtvaardig.* Er moet recht gesproken worden naar de omstandigheden der zaak, zonder dat daarbij de hoedanigheid der partijen in aanmerking komt. Aan de inboorlingen moet niet toegestaan worden de vreemdelingen te verdrukken, evenmin als aan de vreemdelingen om de inboorlingen te beleedigen of te schaden. Aan de grooten moet niet toegelaten worden de kleinen te verdrukken, evenmin als aan de kleinen om de grooten te berooven of te hoonen. In het gericht moet het aangezicht niet gekend worden, onomgekocht, onbevooroordeeld, naar billijkheid en rechtvaardigheid moet recht gesproken worden. *c.* Vastberaden en kloekmoedig te zijn, *„gij zult niet vreezen voor iemands aangezicht.* Laat u door geen vrees of ontzag bewegen om een kwade zaak te doen, hetzij door het geschreeuw der menigte, of door de dreigementen van hen, die macht hebben". En hij gaf hun een goede reden om aan dit bevel kracht bij te zetten: *„want het gericht is Gods.* Gij zijt Gods plaatsbekleeders; gij handelt voor Hem, en daarom moet gij handelen zooals Hij handelt; gij zijt Zijne vertegenwoordigers, maar als gij onrechtvaardig oordeelt, dan stelt gij Hem verkeerd voor. Zijns is het gericht, en daarom zal Hij u beschermen als gij recht doet, maar u gewisselijk ter verantwoording roepen als gij onrecht doet".

Eindelijk. Hij vergunde hun alle moeilijke zaken tot hem te brengen, en hij zal altijd bereid wezen te hooren en te oordeelen, en beiden rechters en volk gerust te doen zijn. *Zalig zijt gij, o Israel,* in zulk een vorst als Mozes geweest is.

19. Toen vertogen wij van Horeb, en doorwandelden die gansch groote en vreeslijke woes-

tijn, die gij gezien hebt, op den weg van het gebergte der Amorieten, gelijk de HEERE, onze God, ons geboden had; en wij kwamen tot Kades-Barnea. 20. Toen zeide ik tot ulieden: Gij zijt gekomen tot het gebergte der Amorieten, dat de HEERE, onze God, ons geven zal. 21. Ziet, de HEERE, uw God, heeft dat land gegeven voor uw aangezicht; trekt op, bezit het erfelijk, gelijk als de HEERE, uwer vaderen God, tot u gesproken heeft; vreest niet, en ontzet u niet. 22. Toen naderdet gij allen tot mij, en zeidet: Laat ons mannen voor ons aangezicht heenzenden, die ons het land uitspeuren, en ons bescheid wederbrengen, wat weg wij daarin optrekken zullen, en tot wat steden wij komen zullen. 23. Deze zaak nu was goed in mijne oogen; zoo nam ik uit u twaalf mannen, van elken stam een man. 24. Die keerden zich, en togen op naar het gebergte, en kwamen tot het dal Eskol, en verspiedden datzelve. 25. En zij namen van de vrucht des lands in hunne hand, en brachten ze tot ons af, en zeiden ons bescheid weder, en zeiden: Het land, dat de HEERE, onze God, ons geven zal, is goed. 26. Doch gij wildet niet optrekken; maar gij waart den mond des HEEREN, uws Gods, wederspannig. 27. En gij murmureerdet in uwe tenten, en zeidet: Omdat de HEERE ons haat, heeft Hij ons uit Egypteland uitgevoerd, opdat Hij ons levere in de hand der Amorieten, om ons te verdelgen. 28. Waarheen zouden wij optrekken? Onze broeders hebben ons hart doen smelten, zeggende: Het is een volk, grooter en langer dan wij; de steden zijn groot en gesterkt tot in den hemel toe; ook hebben wij daar kinderen der Enakieten gezien. 29. Toen zeide ik tot u: Verschrikt niet, en vreest niet voor hen. 30. De HEERE, uw God, die voor uw aangezicht wandelt, die zal voor u strijden; naar alles, wat Hij bij u voor uwe oogen gedaan heeft in Egypte, 31. En in de woestijn, waar gij gezien hebt dat de HEERE, uw God, u daarin gedragen heeft, als een man zijn zoon draagt, op al den weg, dien gij gewandeld hebt, totdat gij kwaamt aan deze plaats. 32. Maar door dit woord geloofdet gij niet aan den HEERE, uwen God, 33. Die voor uw aangezicht op den weg wandelde, om u de plaats uit te zien, waar gij zoudt legeren; des nachts in het vuur, opdat Hij u den weg wees, waarin gij zoudt gaan, en des daags in de wolk. 34. Als nu de HEERE de stem uwer woorden hoorde, zoo werd Hij zeer toornig en zwoer, zeggende: 35. Zoo iemand van deze mannen, van dit kwade geslacht, zal zien dat goede land, hetwelk Ik gezworen heb uwen vaderen te zullen geven! 36. Behalve Kaleb, de zoon van Jefunne; die zal het zien, en aan hem zal Ik het land geven, waarop hij getreden heeft, en aan zijne kinderen; omdat hij volhard heeft den HEERE te volgen. 37. Ook vertoornde zich de HEERE op mij om uwentwil, zeggende: Gij zult daar ook niet inkomen. 38. Jozua, de zoon van Nun, die voor uw aangezicht staat, die zal daarin komen; sterk hem, want hij zal het Israel doen erven. 39. En uwe kinderkens, waarvan gij zeidet: Zij zullen tot een roof zijn; en uwe kinderen, die heden noch goed noch kwaad weten, die zullen daarin komen, en dien zal Ik het geven, en die zullen het erfelijk bezitten. 40. Gij daarentegen, keert u, en reist naar de woestijn, den weg van de Schelfzee. 41. Toen antwoorddet gij, en zeidet tot mij: Wij hebben tegen den HEERE gezondigd; wij zullen optrekken en strijden, naar alles wat de HEERE, onze God, ons geboden heeft. Als gij nu een iegelijk zijn krijgsgereedschap aangorddet, en willens waart om naar het gebergte henen op te trekken, 42. Zoo zeide de HEERE tot mij: Zeg hun: Trekt niet op, en strijdt niet, want Ik ben niet in het midden van u; opdat gij niet voor het aangezicht uwer vijanden geslagen wordet. 43. Doch als ik tot u sprak, zoo hoordet gij niet, maar waart den mond des HEEREN wederspannig, en handeldet trotschelijk, en toogt op naar het gebergte. 44. Toen togen de Amorieten uit, die op dat gebergte woonden, u tegemoet, en vervolgden u, gelijk als de bijen doen; en zij verpletterden u in Seïr tot Horma toe. 45. Als gij nu wederkwaamt en weendet voor het aangezicht des HEEREN, zoo verhoorde de HEERE uwe stem niet, en neigde Zijne ooren niet tot u. 46. Alzoo bleeft gij in Kades vele dagen, naar de dagen, die gij er bleeft.

Mozes herhaalt hier uitvoerig de geschiedenis van den noodlottigen keer in hunne zaken door hun eigen zonde en Gods toorn, toen dit gansche geslacht van de grenzen van Kanaän, van de eer om het te veroveren en het genot van het te bezitten, teruggedreven werd naar de woestijn, waar later hun doode lichamen gevallen zijn. Het was een gedenkwaardige geschiedenis, wij lazen haar in Numeri 13 en 14, maar wij vinden hier onderscheidene bijzonderheden, die daar niet verhaald zijn.

I. Hij herinnert hen aan hun tocht van Horeb naar Kades-Barnea, vers 19, door *die groote en vreeslijke woestijn*. Hier neemt hij nota van:

1. Om hen de groote goedheid van God jegens hen te doen beseffen, door hen in zoo *groot* een woestijn te leiden, en te beschermen tegen het kwaad, waarvan zij in zoo *vreeslijk* eene woestijn omringd waren. De herinnering aan onze gevaren moet ons dankbaar maken voor onze uitreddingen.

2. Om de dwaasheid te doen uitkomen van hen, die in hunne ontevredenheid naar Egypte hadden willen terugkeeren door de woestijn, hoewel zij de leiding Gods hadden verbeurd en geen reden hadden om haar voor dien terugtocht te verwachten.

II. Hij toont hun hoe ver zij toen reeds op weg waren naar Kanaän, vers 20, 21. Met blijdschap had hij hun gezegd: *het land is voor uw aangezicht, trekt op, bezit het erfelijk.* Hij laat hun zien hoe dicht zij er aan toe waren, om gelukkig gevestigd te zijn, toen zij zelf een grendel voor hunne deur hebben geschoven, opdat zij zouden zien hoe uiterst zondig hunne zonde was. Het zal het eeuwige verderf der geveinsden verzwaren, dat zij *niet ver van het koninkrijk Gods waren,* en toch achtergebleven zijn, Markus 12 : 34.

III. Hij legt de schuld van het zenden der verspieders op hen, hetgeen niet is gebleken in Numeri. Daar wordt in hoofdst. 13 : 1, 2, gezegd dat de Heere hunne uitzending had bevolen, maar hier bevinden wij dat het volk dit het eerst had verlangd, en dat God, in het toe te laten, hen heeft overgegeven in het goeddunken huns harten, vers 22. Gij zeidet: *Laat ons mannen voor ons aangezicht henenzenden.* Mozes had hun Gods woord gegeven, vers 20, 21. Maar zij konden er niet toe komen om daarop te vertrouwen; menschelijk beleid en overleg stelden zij hooger dan de wijsheid Gods, en zij wilden met een kaars de zon bijlichten. Alsof het niet genoeg was, dat zij er zeker van waren een *God* te hebben, die voor hun aangezicht henengaat, moeten zij ook *mannen* voor hun aangezicht henenzenden.

IV. Hij herhaalt voor hen het rapport dat de verspieders hebben uitgebracht omtrent het kostelijke en de deugdelijkheid van het land, dat zij hebben bezichtigd, vers 24, 25. De zegeningen, die God beloofd heeft, zijn inderdaad zeer kostelijk en zeer begeerenswaardig, de ongeloovigen zelf rechters zijnde. Nooit heeft iemand het Heilige Land gezien, of hij moest erkennen dat het een goed land is. Maar de moeilijkheden om het te veroveren stellen zij voor als onoverkomelijk, vers 28, alsof het ijdel was te denken, om den strijd met de inwoners aan te binden, hetzij door hun slag te leveren in het open veld, want het volk is grooter en langer dan wij, hetzij door belegering, want de steden zijn groot en gesterkt tot in den hemel toe; een hyperbole, waarvan zij gebruik maakten om hun boos doel te bereiken, namelijk het volk te ontmoedigen; en wellicht wilden zij zich zelfs tegen den God des hemels keeren, alsof zij instaat waren Hem te tarten, zooals de Babelbouwers, de top van wier toren tot aan den hemel moest reiken, Gen. 11 : 4. Alleen die plaatsen zijn gesterkt tot in den hemel, die van Gods gunst omringd zijn als met een rondas.

V. Hij verhaalt hun welke moeite hij zich heeft gegeven om hen te bemoedigen, vers 29. *Toen zeide ik tot u: Verschrikt niet.* Mozes heeft genoeg redenen aangevoerd om het oproer te stillen, en hen met het aangezicht naar Kanaän gericht te houden. Hij verzekerde hun dat God met hen was en voor hen zou strijden, vers 30. Als bewijs van Zijne macht over hunne vijanden, wijst hij op hetgeen zij gezien hadden in Egypte, waar hunne vijanden in alles in het voordeel waren tegenover hen, en toch vernederd werden en gedwongen om te buigen, vers 30. En als bewijs van Gods liefde voor hen en de wezenlijke goedheid, die Hij hun wilde betoonen, wijst hij op hetgeen zij gezien hadden in de woestijn, vers 31, 33, door welke zij geleid werden door het oog der Goddelijke wijsheid in een wolk- en vuurkolom, die zoowel hunne reizen bestuurde als hunne rust regelde; hoe zij gedragen werden in de armen der Goddelijke genade, met evenveel zorg en teederheid, als ooit een kind gedragen werd in de armen van een voedstervader. En was er nu nog reden om God te mistrouwen? Of waren zij niet het ondankbaarste volk van de wereld, die na zulke merkbare teekenen van Gods goedheid *hun hart verhardden ten dage der verzoeking?* Mozes had eenmaal geklaagd, dat God hem gelast had dit volk te dragen, *gelijk een voedstervader den zuigeling draagt,* Num. 11 : 12. Maar hier erkent hij dat het God was, die hen aldus heeft gedragen, en misschien wordt hiernaar verwezen in Hand. 13 : 18, waar Hij gezegd wordt hen, of hunne zeden, te hebben verdragen in de woestijn.

VI. Hij legt hun de zonde ten laste, waaraan zij zich bij die gelegenheid schuldig hebben gemaakt. Hoewel zij, tot wie hij nu sprak, een nieuw geslacht waren, richt hij het verwijt toch tot hen: *gij waart wederspannig en gij murmureerdet;* want velen van hen bestonden toen reeds, hoewel onder de twintig jaren oud, en misschien hebben zij wel meegedaan in de muiterij, en de overigen hebben de ondeugden hunner vaderen geërfd. Let op hetgeen, waarvan hij hen beschuldigt:

1. Ongehoorzaamheid en wederspannigheid tegen Gods wet: *Gij wildet niet optrekken, maar gij waart den mond des Heeren wederspannig,* vers 26. Het verwerpen van Gods gunst is in werkelijkheid een rebelleeren tegen Zijn gezag.

2. Hatelijke verdenkingen van Gods goedheid. Zij opperden het laaghartig denkbeeld: *Omdat de Heere ons haat, heeft Hij ons uit Egypteland uitgevoerd,* vers 27. Wat kon meer ongerijmd, meer onwaar en meer smadelijk zijn voor God?

3. Op den bodem van dit alles was een ongeloovig hart, vers 32. *Gij geloofdet niet aan den Heere, uwen God.* Al uwe ongehoorzaamheid aan Gods wetten en uw mistrouwen van Zijne macht en goedheid komen voort uit het niet gelooven van Zijn woord. Wèl staat het slecht met ons geschapen, als de God der eeuwige waarheid niet geloofd kan worden.

VII. Hij spreekt van het vonnis, dat wegens die zonde over hen geveld werd, en waarvan zij de voltrekking hadden gezien.

1. Alleen waren zij veroordeeld om in de woestijn te sterven, en niemand hunner mocht in Kanaän komen, behalve Kaleb en Jozua, vers 34, 36. Zoolang moeten zij omdwalen in de woestijn, dat de meesten van hen naar den loop der natuur zullen sterven, en de jongsten van hen werden afgesneden. Aldus *hebben zij niet kunnen ingaan vanwege hun ongeloof.* Het was niet de overtreding van de geboden der wet, die hen buiten Kanaän sloot, neen, zelfs niet het gouden kalf, maar hun ongeloof aan die belofte, welke een type was der Evangeliegenade, om aan te duiden, dat geene zonde

ons ten verderve zal brengen, dan de zonde van ongeloof, die eene zonde is tegen het geneesmiddel.

2. Mozes zelf is later om Gods ongenoegen gevallen, wegens een haastig woord, waartoe zij hem door hunne terging geprikkeld hadden, vers 37, *Ook vertoornde zich de Heere op mij om uwentwil.* Omdat geheel het oude geslacht moet heengaan, moet Mozes zelf niet achterblijven. Hun ongeloof heeft den dood in het leger gebracht, en daar binnengetreden zijnde, valt zelfs Mozes onder den last, die hem is opgedragen.

3. Toch is hier barmhartigheid gemengd met het oordeel. *a.* Mozes mag hen niet in Kanaän brengen, maar Jozua zal dit doen, vers 38. *Sterk hem,* want anders zou hij den moed niet hebben om eene regeering op zich te nemen, onder welks gewicht hij Mozes zelf ziet vallen; maar laat hem er van verzekerd wezen, dat hij hetgeen, waartoe hij geroepen is, tot stand zal brengen. *Hij zal het Israel doen erven.* Evenzoo: *wat der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was,* dat heeft Jezus, *onze* Jozua, gedaan *door een betere hoop* teweeg te brengen. *b.* Hoewel dit geslacht niet in Kanaän zal komen, zal toch het volgende geslacht er in komen, vers 39. Gelijk zij om hunner vaderen wil waren uitverkoren, zoo zouden hunne kinderen rechtvaardiglijk om hunnentwil verworpen zijn kunnen worden. Maar *de barmhartigheid roemt tegen het oordeel.*

VIII. Hij herinnert hen aan hun dwaze en vruchtelooze poging om dit vonnis herroepen te krijgen.

1. Zij beproefden het door hierin beterschap te toonen; zij hadden geweigerd tegen de Kanaänieten op te trekken, en nu wilden zij in der haast optrekken, en gordden hiertoe hun wapenrusting aan, vers 41. Zoo zullen, als de deur gesloten en de dag der genade voorbij is, er gevonden worden, die buiten staan en kloppen. Maar hetgeen den schijn had van een verbeterde gezindheid, bleek slechts nog meer rebellie te zijn. God had door Mozes de poging verboden, vers 42; maar *zij handelden trotschelijk, en togen op naar het gebergte,* vers 43; nu handelende in minachting van de bedreiging, zooals zij tevoren gehandeld hadden in minachting van de belofte, alsof zij gansch beheerscht werden door een geest van tegenspraak, en dienovereenkomstig was dan ook het gevolg, vers 44; zij werden vervolgd en verpletterd; en door deze nederlaag, nadat zij God door hun murmureeren en hunne wederspannigheid er toe gebracht hadden hen te verlaten, werd hun te verstaan gegeven welken voorspoed zij hadden kunnen hebben, als zij in Zijne liefde waren gebleven.

2. Zij beproefden het door hunne tranen en gebeden, vers 45. *Zij kwamen weder en weenden voor het aangezicht des Heeren.* Toen zij morden en twistten, *hebben zij in dien nacht geweend,* Num. 14 : 1. Toen weenden zij tranen van rebellie *tegen* God, nu weenden zij tranen van berouw en verootmoediging *voor God.* Tranen van ontevredenheid moeten telkens weer geweend worden, de droefheid der wereld werkt den dood, en daar moet berouw van getoond worden. Zoo is het niet met de droefheid naar God, die zal eindigen in blijdschap. Maar hun weenen leidde tot niets. *De Heere verhoorde uwe stem niet,* omdat gij naar Zijne stem niet hebt willen luisteren; het raadsbesluit was uitgegaan en, evenals Ezau, vonden zij geene plaats des berouws, hoewel zij haar met tranen zochten.

HOOFDSTUK II.

In dit hoofdstuk gaat Mozes voort met zijn verhaal van Gods leidingen met Israel op hun weg naar Kanaän, maar maakt geen melding van iets, dat voorviel op hun moeizamen terugtocht naar de Schelfzee, waarop zij ongeveer acht en dertig jaren hebben doorgebracht; dat gaat hij stilzwijgend voorbij, als zijnde een treurige, donkere tijd; en hij begint nu zijn verhaal met het oogenblik toen zij hun aangezicht weder naar Kanaän hadden gericht, vers 1—3, en bewoonde landen naderden, ten opzichte waarvan God hun hier bevelen geeft. I. Welke volken zij ongemoeid moesten laten. 1. De Edomieten, vers 4—8. 2. De Moabieten, vers 9. Van de oudheden van hun land en van dat der Edomieten geeft hij eenig bericht, vers 10—12. Hier komt ook een bericht van hun overtrekken van de beek Zered, vers 13—16. 3. De Ammonieten, van wier land eenige bijzonderheden worden medegedeeld, vers 17—23. II. Welke volken zij moesten aanvallen en tenonder brengen. Zij moesten beginnen met Sihon, koning der Amorieten, vers 24—26. En, dienvolgens hadden zij een goede gelegenheid om met hem te strijden, vers 26—32. 2. God deed hen een volkomen overwinning over hem behalen, vers 33—37.

Daarna keerden wij ons, en reisden naar de woestijn, den weg van de Schelfzee, gelijk de HEERE tot mij gesproken had, en wij togen om het gebergte Seïr, vele dagen. 2. Toen sprak de HEERE tot mij, zeggende: 3. Gijlieden hebt dit gebergte genoeg omgetogen; keert u naar het noorden. 4. En gebied het volk, zeggende: Gij zult doortrekken aan de landpale uwer broederen, de kinderen van Ezau, die in Seïr wonen; zij zullen wel voor u vreezen, maar gij zult u zeer wachten. 5. Mengt u niet met hen: want Ik zal u van hun land niet geven, ook niet tot de betreding van een voetzool; want Ik heb Ezau het gebergte Seïr ter erfenis gegeven. 6. Spijze zult gij voor geld van hen koopen, dat gij etet; en ook zult gij water voor geld van hen koopen, dat gij drinket. 7. Want de HEERE, uw God, heeft u gezegend in al het werk uwer hand; Hij kent uw wandelen door deze zoo groote woestijn; deze veertig jaren is de HEERE, uw God, met u geweest; geen ding heeft u ontbroken.

I. Hier is een kort bericht van een langdurig verblijf van Israel in de woestijn. *Wij togen om het gebergte Seïr, vele dagen.* Bijna acht en dertig jaren hebben zij in de woestijnen van Seïr omgedwaald; waarschijnlijk zijn zij op sommige pleisterplaatsen jarenlang gebleven. Hiermede heeft God hen niet slechts gekastijd wegens hun murmureeren en ongeloof, maar;

1. Hen toebereid voor Kanaän; door hen te verootmoedigen vanwege de zonde, heeft Hij hen geleerd hunne lusten te dooden, God te

volgen, en zich in Hem te vertroosten. Het is een werk van tijd om zielen geschikt te maken voor den hemel, en het moet geschieden door een lange reeks van oefeningen.

2. De Kanaänieten bereid voor het verderf; al dien tijd bleef de mate hunner ongerechtigheid zich vullen; en, hoewel zij zich dien tijd ten nutte hadden kunnen maken om er zich in te bekeeren, hebben zij hem misbruikt door hun hart te verharden. Nu het leger Israels eenmaal teruggeslagen was, en daarna zoo lang in de woestijn verward en schijnbaar verloren was, waren zij gerust en dachten dat hun van uit dien hoek geen gevaar meer dreigde, waardoor de volgende aanval van Israel des te vreeslijker zou zijn.

II. Er worden hun orders gegeven om zich weder naar Kanaän te keeren. Hoewel God lang twist, zal Hij toch niet eeuwig twisten. Hoewel Israel lang moet wachten op verlossing, zal zij eindelijk toch komen. *Het gezicht zal nog tot op een bestemden tijd zijn, dan zal Hij het op het einde voortbrengen en niet liegen.*

III. Een last hun gegeven om de Edomieten niet te bemoeilijken.

1. Zij moeten geen vijandelijkheden tegen hen plegen, vers 4, 5. *Mengt u niet met hen.* *a.* Zij moeten geen gebruik maken van het voordeel, dat zij over hen hadden door den schrik, die hen op Israels nadering zou bevangen. „*Zij zullen wel voor u vreezen,* uw sterkte en aantal kennende, en de kracht van God, die ten uwen behoeve aangewend zal worden; maar denkt niet dat gij, wijl hunne vrees hen tot een gemakkelijke prooi voor u zou maken, op die prooi daarom moogt aanvallen; neen, *gij zult u zeer wachten*". Er is groote voorzichtigheid noodig en een krachtig beheerschen van onzen geest, om er ons van terug te houden diegenen te schaden, tegen wie wij in het voordeel zijn. Of wel, deze waarschuwing wordt gegeven aan de oversten; zij moeten niet alleen zelven zich niet mengen met de Edomieten, maar ook aan niemand van hun krijgsvolk toestaan om zich met hen te mengen. *b.* Zij moeten de beleediging niet wreken, die de Edomieten hun aangedaan hebben, toen zij weigerden hen door hun land te laten trekken, Num. 20 : 21. Zoo heeft God vóór Hij Israel leidde om hunne vijanden in Kanaän te verdelgen, hun geleerd vergiffenis te schenken aan hunne vijanden in Edom. *c.* Zij moeten niet verwachten dat hun eenig deel van hun land tot eene bezitting gegeven zal worden; het gebergte Seïr was reeds aan de Edomieten gegeven, en zij moeten niet denken dat zij, onder voorgeven van Gods verbond en leiding, maar alles mochten nemen wat hun onder de hand kwam. Heerschappij is niet gegrond in genade. Gods Israel zal goed geplaatst worden, maar zij moeten niet verwachten *alleen inwoners gemaakt te worden in het midden des lands,* Jes. 5 : 8.

2. Zij moeten handel met hen drijven als naburen, spijs en water van hen koopen, en wat zij gekocht hadden betalen, vers 6. Nooit moet de Godsdienst tot dekmantel gebruikt worden van onrechtvaardigheid. De reden, hiervoor gegeven, is: omdat God u gezegend heeft, en u totnutoe niets heeft ontbroken, vers 7; en daarom: *a.* Behoeft gij niet te bedelen; veracht het, om iets aan de Edomieten te danken te hebben, als gij toch een algenoegzamen God hebt om op te steunen. Zij hebben — dank zij den zegen van God — hetgeen waarmede zij het benoodigde kunnen betalen; gebruikt dus goedsmoeds wat gij hebt, en teert niet op de Edomieten. *b.* „Daarom moet gij niet stelen. Gij hebt de zorg ervaren van de Goddelijke voorzienigheid voor u; in vertrouwen daarop voor de toekomst en in het vaste geloof van hare genoegzaamheid moet gij geen indirecte middelen gebruiken om in uwe behoeften te voorzien. Leeft door het geloof, en niet op uw zwaard".

8. Als wij nu doorgetrokken waren van onze broederen, de kinderen van Ezau, die in Seïr woonden, van den weg des vlakken velds, van Elath, en van Ezeon-Geber, zoo keerden wij ons, en doortogen den weg der woestijn van Moab. 9. Toen sprak de HEERE tot mij: Beangstig Moab niet, en meng u niet met hen in den strijd; want Ik zal u geen erfenis van hun land geven, dewijl Ik aan Lots kinderen Ar ter erfenis gegeven heb. 10. De Emieten woonden tevoren daarin, een groot, en menigvuldig, en lang volk, gelijk de Enakieten. 11. Dezen werden ook voor reuzen gehouden, als de Enakieten; en de Moabieten noemden hen Emieten. 12. Ook woonden de Horieten tevoren in Seïr; maar de kinderen van Ezau verdreven hen uit de bezitting en verdelgden hen van hun aangezicht, en hebben in hunlieder plaats gewoond; gelijk als Israel gedaan heeft aan het land zijner erfenis, hetwelk de HEERE hun gegeven heeft. 13. Nu maakt u op, en trekt over de beek Zered. Alzoo trokken wij over de beek Zered. 14. De dagen nu, die wij gewandeld hebben van Kades-Barnea totdat wij over de beek Zered getogen zijn, waren acht en dertig jaren; totdat het gansche geslacht der krijgslieden uit het midden des heirlegers verteerd was, gelijk de HEERE hun gezworen had. 15. Zoo was ook de hand des HEEREN tegen hen, om hen uit het midden des heirlegers te verslaan, totdat zij verteerd waren. 16. En het geschiedde, als al de krijgslieden verteerd waren, uit het midden des heirlegers wegstervende. 17. Dat de HEERE tot mij sprak, zeggende: 18. Gij zult heden doortrekken aan Ar, de landpale van Moab; 19. En gij zult naderen tegenover de kinderen Ammons; beangstig die niet, en meng u met hen niet; want Ik zal u van het land der kinderen Ammons geen erfenis geven, dewijl Ik het aan Lots kinderen ter erfenis gegeven heb. 20. Dit werd ook voor een land der reuzen gehouden; de reuzen woonden tevoren daarin, en de Ammonieten noemden hen Zamzummieten; 21. Een

groot, en menigvuldig, en lang volk, als de Enakieten; en de HEERE verdelgde hen voor hun aangezicht, zoodat zij hen uit de bezitting verdreven, en aan hunlieder plaats woonden; 22. Gelijk Hij aan de kinderen van Ezau, die in Seïr wonen, gedaan heeft, voor welker aangezicht Hij de Horieten verdelgde, en zij verdreven hen uit de bezitting, en hebben aan hunne plaats gewoond tot op dezen dag. 23. Ook hebben de Kafthorieten, die uit Kafthor uittogen, de Avieten, die in Hazerim tot Gaza toe woonden, verdelgd, en aan hunne plaats gewoond.

Het is opmerkelijk, dat Mozes, sprekende van de Edomieten, hen *onze broederen, de kinderen Ezau's* noemde, hoewel zij zeer onvriendelijk waren geweest voor Israel en hun den vreedzamen doortocht door hun land geweigerd hadden; toch noemt hij hen *broeders*. Want hoewel onze bloedverwanten falen in hun plicht jegens ons, moeten wij toch niet vergeten dat zij onze bloedverwanten zijn, en naar de gelegenheid ertoe zich aanbiedt, niet tekortkomen in onzen plicht jegens hen.

Nu hebben wij in deze verzen:

I. Een bericht van Mozes omtrent den oorsprong der volken, van wie hij hier moet spreken; de Moabieten, Edomieten en Ammonieten. Uit andere deelen van zijne geschiedenis weten wij wel, wier nakomelingen zij waren; maar hier zegt hij ons hoe zij in de landen kwamen, waarin Israel hen vond. Zij waren niet de *oorspronkelijke bewoners*, maar:

1. De Moabieten woonden in een land, dat aan een talrijk geslacht van reuzen had behoord, *Emieten* genaamd, dat is: *de schrikkelijken*, even groot als de Anakieten, en misschien woester, vers 10, 11.

2. Evenzoo hebben de Edomieten de Horieten verdreven van het gebergte Seïr, en hun land in bezit genomen, vers 12 en wederom vers 22, waarvan wij lezen in Gen. 36 : 20.

3. Zoo hebben ook de Ammonieten bezit genomen van een land, dat vroeger bewoond werd door reuzen, genaamd *Zamzummieten, listige* of *booze mannen*, vers 20, 21; waarschijnlijk dezelfden, die in Gen. 14 : 5 *Zuzieten* genoemd worden. Hij heldert dit op door een voorbeeld, nog ouder dan die allen, de Kafthorieten, (die verwant waren aan de Filistijnen, Gen. 10 : 14) verdreven de Avvieten uit het land, en namen het in bezit, vers 23. De geleerde bisschop Patrick onderstelt dat deze Avvieten, vandaar verdreven zijnde, zich gevestigd hebben in Assyrië, en dat zij hetzelfde volk zijn van dien naam, waarvan wij lezen in 2 Kon. 17 : 31. Al deze omwentelingen nu zijn vermeld: *a.* Om te toonen hoe spoedig na den zondvloed de wereld weder bevolkt was, zoo wel bevolkt dat als een geslacht talrijk werd, zij geen plaats konden vinden om er zich te vestigen, tenminste niet in dat gedeelte der wereld, of zij moesten hen verdrijven, die alreeds gevestigd waren. *b.* Om te toonen dat de loop niet is der snellen, noch de strijd der helden. Reuzen werden verdreven door personen van gewone lengte, want waarschijnlijk waren deze reuzen, evenals die van vóór den zondvloed, Gen. 6 : 4, berucht om hunne goddeloosheid en verdrukking, waardoor de oordeelen Gods over hen gekomen zijn; en tegen dezen kon hun groote lengte hen niet beschermen of beschutten. *c.* Om te toonen welke onvaste, onzekere dingen wereldlijke bezittingen zijn en hoe dikwijls zij van eigenaars veranderen. Zoo was het vanouds en zoo zal het altijd blijven. Geslachten nemen af, en de bezittingen gaan van hen over op geslachten, die opbloeien en toenemen, zoo weinig standvastig, zoo weinig duurzaam zijn deze dingen! *d.* Om de kinderen Israels, die nu gingen bezitnemen van Kanaän, aan te moedigen onder de moeilijkheden, die hun daarbij te wachten stonden, en het ongeloof in het licht te stellen van hen, die bevreesd waren voor de kinderen Enaks, bij wie de reuzen, die hier gezegd worden overwonnen te zijn, vergeleken worden, vers 11, 21. Als Gods voorzienigheid dit gedaan heeft voor de Moabieten en Ammonieten, dan zal Zijne belofte dit nog veel meer doen voor Israel, Zijn bijzonder volk.

II. Israels vorderingen naar Kanaän heen. Zij *doortogen den weg der woestijn Moabs*, vers 8, en toen trokken zij over de beek Zered, vers 13; en daar neemt Mozes nota van de vervulling van het woord, dat God hen betreffende had gesproken, namelijk dat niemand van hen, die bij den berg Sinaï geteld waren, het land zullen zien, dat God beloofd had, Num. 14 : 23. Nu zij hun aangezicht naar Kanaän hebben gericht, het land onder de oogen hebben, blijkt het dat, overeenkomstig dat vonnis, geen enkel man van hen is overgebleven, maar dat allen gestorven zijn, vers 14. In den gewonen loop der voorzienigheid zal in een tijdperk van acht en dertig jaren meestal een nieuw geslacht ontstaan, en zullen van het oude slechts weinigen overgebleven zijn; maar hier was dit geslacht volkomen nieuw, en was er behalve Kaleb en Jozua niet één van overgebleven; *want de hand des Heeren was tegen hen*, vers 15. Diegenen moeten wel afnemen, totdat zij geheel verteerd zijn, tegen wie *de hand des Heeren is*. Merk op: Israel wordt niet geroepen om den strijd aan te binden tegen de Kanaänieten, voordat al de krijgslieden, de regimenten van veteranen, die gewoon waren aan ontberingen en de krijgskunst van de Egyptenaren hadden geleerd, *verteerd waren, uit het midden des heirlegers waren weggestorven*, vers 16, opdat de verovering van Kanaän, door een leger van nieuw-verwekte mannen, die in de woestijn waren opgeleid, geschied zijnde, het duidelijk zou blijken, dat de uitnemendheid der kracht Gods is en niet der menschen.

III. De waarschuwing hun gegeven, om zich niet te mengen met de Moabieten of de Ammonieten, die zij niet uit het bezit mogen stooten, ja niet eens mochten verontrusten. *Beangstig hen niet en meng u niet met hen in den strijd*, vers 9. Ofschoon de Moabieten het er op toelegden, om Israel te verderven, Numeri 22 : 6, moet Israel het toch niet op hun verderf toe-

leggen. Als anderen kwaad voor ons bedenken, rechtvaardigt dit ons niet om kwaad te bedenken voor hen. Maar waarom moeten de Moabieten en Ammonieten niet verontrust worden?

1. Omdat zij *de kinderen waren van Lot*, vers 9, 19, den rechtvaardigen Lot, die bij zijne oprechtheid is gebleven in Sodom. Het gaat aan kinderen dikwijls te beter in deze wereld om de vroomheid hunner voorouders; het zaad der oprechten, al is het ook ontaard, is nog met tijdelijk goed gezegend.

2. Omdat het land, dat zij in bezit hadden, hun door God was geschonken, en Hij het niet voor Israel had bestemd. Zelfs goddelooze menschen hebben recht op hun wereldlijke bezittingen, en moeten niet verongelijkt worden. Aan het onkruid wordt plaats toegelaten op den akker, en vóór den dag des oogstes moet het niet uitgeroeid worden. God geeft uitwendige zegeningen aan slechte menschen en behoudt ze hun, om te toonen dat dit niet de beste dingen zijn, maar dat Hij voor Zijne kinderen betere in reserve heeft.

24. Maakt u op, reist heen, en gaat over de beek Arnon; ziet, Ik heb Sihon, den koning van Hesbon, den Amoriet, en zijn land in uwe hand gegeven; begint te erven, en mengt u met hen in den strijd. 25. Te dezen dage zal Ik beginnen uw schrik en uw vreeze te geven over het aangezicht der volken, onder den ganschen hemel; die uw gerucht zullen hooren, die zullen sidderen en bang zijn van uw aangezicht. 26. Toen zond ik boden uit de woestijn Kedemot tot Sihon, den koning van Hesbon, met woorden van vrede, zeggende: 27. Laat mij door uw land doortrekken; ik zal alleen langs den weg voorttrekken; ik zal noch ter rechternoch ter linkerhand uitwijken. 28. Verkoop mij spijs voor geld, dat ik ete, en geef mij water voor geld, dat ik drinke; alleenlijk laat mij op mijne voeten doortrekken; 29. Gelijk de kinderen van Ezau, die in Seïr wonen, en de Moabieten, die in Ar wonen, mij gedaan hebben; totdat ik over de Jordaan kome in het land, dat de HEERE, onze God, ons geven zal. 30. Maar Sihon, de koning van Hesbon, wilde ons door hetzelve niet laten doortrekken; want de HEERE, uw God, verhardde zijn geest en verstokte zijn hart, opdat Hij hem in uwe hand gave, gelijk het is te dezen dage. 31. En de HEERE zeide tot mij: Zie, Ik heb begonnen Sihon en zijn land voor uw aangezicht te geven; begin dan te erven, om zijn land erfelijk te bezitten. 32. En Sihon toog uit ons tegemoet, hij en al zijn volk, ten strijde, naar Jahaz. 33. En de HEERE, onze God, gaf hem voor ons aangezicht; en wij sloegen hem, en zijne zonen, en al zijn volk. 34. En wij namen te dier tijd al zijne steden in, en wij verbanden alle steden, mannen, en vrouwen, en kinderkens; wij lieten niemand overblijven. 35. Het vee alleen roofden wij voor ons, en den roof der steden, die wij innamen. 36. Van Aroër af, dat aan den oever der beek Arnon is, en de stad, die aan de beek is, ook tot Gilead toe, was er geen stad, die voor ons te hoog was; de HEERE, onze God, gaf dat alles voor ons aangezicht. 37. Behalve tot het land van de kinderen Ammons naderdet gij niet, noch tot de gansche streek der beek Jabbok, noch tot de steden van het gebergte, noch tot iets, dat de HEERE, onze God, ons verboden had.

God had de zelfverloochening van Zijn volk op de proef gesteld in Zijn verbod om zich met de Moabieten en Ammonieten te mengen; en zij zijn deze rijke landen dan ook stil en rustig voorbijgegaan, en hadden, hoewel zij er de meerderen van waren in aantal, geen aanval er op gedaan. En nu beloont Hij hen hier voor hunne gehoorzaamheid, door hun het bezit te schenken van het land van Sihon, den koning der Amorieten. Als wij laten wat God verbiedt, dan zullen wij ontvangen wat Hij belooft, en niets verliezen door onze gehoorzaamheid, al zou het ook den schijn hebben voor het oogenblik, alsof wij er wèl verlies door lijden. Doe anderen geen onrecht, dan zal God u recht doen.

I. God geeft hun de opdracht om zich meester te maken van het land van Sihon, den koning van Hesbon, vers 24, 25. Dit was toen Gods wijze van over koninkrijken te beschikken, maar thans moeten zulke bijzondere schenkingen niet meer verwacht worden, en moet geen aanspraak er op worden gemaakt. In deze opdracht aan hen valt op te merken:

1. Dat God hun wel verzekerde dat het land hunner zal zijn, maar dat zij er zich toch moeite voor hebben te geven, dat zij er met den vijand om moeten strijden. Wat God geeft, moeten wij trachten te verkrijgen.

2. Dat God hun belooft voor hen te zullen strijden, als zij strijden. *Begint te erven, en Ik zal beginnen uw schrik en uw vreeze over het aangezicht der volken te doen komen.* God zal den vijand ontmoedigen, en hem aldus verderven; Hij zal Israel grootmaken, en aldus allen verschrikken, tegen wie hun bevolen is te strijden. Zie Exod. 15 : 14.

II. Mozes zendt aan Sihon een boodschap des vredes, en verzoekt slechts om een doortocht door zijn land, met de belofte hem geen hinder of schade te zullen veroorzaken, maar hem het voordeel te bezorgen van handel met hem te drijven, door hetgeen er noodig was voor een zoo talrijk volk voor gereed geld van hem te koopen, vers 26—29. Mozes is hierin noch ongehoorzaam geweest aan God, die hem bevolen had met Sihon te strijden, noch heeft hij bij Sihon geveinsd; ongetwijfeld heeft hij onder Goddelijke leiding gedaan wat hij deed, opdat Sihon zonder verontschuldiging zou blijven, hoewel *God zijn hart had verhard.* Dit kan tot voorbeeld dienen van Gods handelwijze met hen, aan wie Hij Zijn Evangelie geeft, maar geen genade geeft om het te gelooven.

III. Sihon begon den krijg, vers 32, daar God zijn hart verhard had, en wat tot zijn vrede

diende voor zijne oogen had verborgen, vers 30, *opdat Hij hem in Israels hand gave.* Zij, die zich met het volk van God mengen, doen dit tot hun eigen verderf, en soms brengt God Zijne vijanden door hun eigen raadslagen ten verderve. Zie Micha 4 : 11—13; Openb. 16 : 14.

IV. Israel behaalde de overwinning.

1. Zij hebben al de Amorieten gedood, mannen, vrouwen en kinderen, vers 33, 34. Dit deden zij als de uitvoerders van Gods toorn, nu de ongerechtigheid der Amorieten volkomen was geworden, Gen. 15 : 16, en hoe langer het duurde eer zij vol was, hoe zwaarder ten laatste de rekening is geworden. Dit was een der gevloekte natiën; zij stierven niet als Israels vijanden, maar als offers aan de gerechtigheid Gods, en Israel, als koninklijk priesterdom, werd gebruikt om die offers te offeren. Dewijl dit dus een buitengewoon geval was, moet dit niet als buitengewoon precedent aangehaald worden voor militaire executies, waarbij geen verschil wordt gemaakt, geen lijfsgenade wordt gegeven; *een onbarmhartig oordeel zal gaan over degenen, die geen barmhartigheid gedaan hebben.*

2. Zij namen bezit van alles wat zij hadden; hunne steden, vers 34, hunne goederen, vers 35, en hun land, vers 36. *Het vermogen des zondaars is voor den rechtvaardige weggelegd.* In welk een nieuwe wereld is Israel nu binnengetreden! De meesten van hen waren geboren en hadden hun leven doorgebracht in een groote, huilende woestijn, waar zij niet wisten wat velden waren of steden waren; zij hadden geen huizen om in te wonen, en hebben gezaaid noch geoogst; en nu worden zij plotseling meesters van een zoo goed bebouwd en van welige akkers voorzien land. Dit vergoedde hun het lange wachten, en toch was het maar een begin, een voorproef van zeer veel meer. Veel blijder nog zal de verandering zijn, die geheiligde zielen zullen ervaren, als zij heengaan van uit de woestijn dezer wereld naar het *betere land*, dat is: *het hemelsche, naar de stad, die fundamenten heeft.*

HOOFDSTUK III.

In dit hoofdstuk verhaalt Mozes I. De overwinning op Og, koning van Bazan, en hoe Israel zich meester heeft gemaakt van zijn land, vers 1—11. II. De verdeeling van het veroverde land onder de twee en een halve stam, vers 12—17. Onder zekere voorwaarden en bepalingen, vers 18—20. III. De aanmoediging aan Jozua om den oorlog voort te zetten, die zoo glorierijk was begonnen, vers 21, 22. IV. Mozes' bede om in Kanaän te komen, vers 23—25. Die bede wordt hem ontzegd, maar een evenredige vergoeding hem geschonken, vers 26—29.

Daarna keerden wij ons en togen op, den weg van Bazan; en Og, de koning van Bazan, trok uit ons tegemoet, hij en al zijn volk, ten strijde, bij Edreï. 2. Toen zeide de HEERE tot mij: Vrees hem niet, want Ik heb hem, en al zijn volk, en zijn land in uwe hand gegeven; en gij zult hem doen, gelijk als gij Sihon, den koning der Amorieten, die te Hesbon woonde, gedaan hebt. 3. En de HEERE, onze God, gaf ook Og, den koning van Bazan, en al zijn volk, in onze hand, zoodat wij hem sloegen, totdat wij hem niemand lieten overblijven. 4. En wij namen te dier tijd al zijne steden; en er was geen stad, die wij van hen niet namen; zestig steden, de gansche landstreek van Argob, het koninkrijk van Og in Bazan. 5. Al die steden waren met hooge muren, poorten en grendelen gesterkt, behalve zeer veel onbemuurde steden. 6. En wij verbanden dezelve, gelijk wij Sihon, den koning van Hesbon, gedaan hadden, verbannende alle steden, mannen, vrouwen en kinderkens. 7. Doch al het vee en den roof van die steden roofden wij voor ons. 8. Zoo namen wij te dier tijd het land uit de hand van de twee koningen der Amorieten, die aan deze zijde van de Jordaan waren, van de beek Arnon tot den berg Hermon toe; 9. (De Zidoniërs noemen Hermon Sirjon; maar de Amorieten noemen hem Senir). 10. Al de steden des platten lands, en het gansche Gilead, en het gansche Bazan, tot Salcha en Edreï toe; steden des koninkrijks van Og in Bazan. 11. Want Og, de koning van Bazan, was alleen van de overige der reuzen overgebleven; ziet, zijne bedstede, van ijzer, is zij niet te Rabba der kinderen Ammons? negen ellen is hare lengte, en vier ellen hare breedte, naar eens mans elleboog.

Hier zien wij een ander schoon land in Israels handen gegeven, namelijk Bazan. Van de overwinning op Sihon wordt dikwijls tegelijk met die over Og, melding gemaakt tot eer van God, te meer omdat daarmede Israels zegepralen begonnen zijn, Psalm 135 : 11; 136 : 19, 20. Zie:

1. Hoe zij de overhand kregen over Og, een zeer geducht vorst. *a.* Hij was zeer sterk, van de overigen der reuzen, vers 11. Zijn lichaamskracht was buitengewoon, een gedenkteeken daarvan werd bewaard door de Ammonieten, namelijk zijne bedstede, die in hunne hoofdstad als een zeldzaamheid werd vertoond. Het gewicht van zijn lichaam kon men opmaken uit de materialen, waarvan zijne bedstede gemaakt was; zij was van ijzer alsof een bedstede van hout te zwak voor hem was om er zich aan te wagen; en zijn lengte kan men opmaken naar de afmetingen er van; zij was negen el lang, en vier el breed, hetgeen dus, de el gerekend op een halve yard (en sommige geleerden berekenen, dat het nog iets meer was) dan was die bedstede vier en een halve yard lang en twee yards breed; en als wij nu stellen, dat zijne bedstede twee el langer was dan hijzelf — en meer behoeft niet — dan was hij ongeveer drie en een halve yard lang [1]) dus de dubbele statuur van een gewoon man, en in alles evenredig; en toch hebben zij hem geslagen, vers 3. Als God voor de zaak Zijns volks opkomt, dan kan Hij met reuzen handelen

1) Ruim drie meter.

als met sprinkhanen. Niemands kracht of macht kan hem beveiligen tegen den Almachtige. Het leger van Og was zeer sterk, want hij had het gebied over zestig versterkte steden, behalve nog de open steden, vers 5. Toch was voor Gods Israel dit alles niets, toen zij kwamen met de opdracht om hem te verdelgen.

2. Hij was kloekmoedig en vermetel, *hij trok uit ten strijde tegen Israel*, vers 1. Het was vreemd, dat hij zich door den ondergang van Sihon niet liet waarschuwen, en geen gezantschap zond om naar vredesvoorwaarden te vragen, maar hij betrouwde op zijn eigen kracht, en zoo werd hij dan verhard tot zijn verderf. Zij, die door Gods oordeelen over anderen niet ontwaken, maar volharden in hun tarten van den hemel, rijpen snel voor een gelijk oordeel over henzelven, Jerem. 3 : 8. God zeide aan Mozes hem niet te vreezen, vers 2. Indien al Mozes zelf zoo sterk was in het geloof, dat hij die vermaning niet noodig had, heeft het volk haar waarschijnlijk wel noodig gehad, en voor hen zijn deze vernieuwde verzekeringen bestemd: *Ik heb hem en al zijn volk en zijn land in uwe hand gegeven;* Ik zal u niet slechts verlossen *uit zijne hand*, zoodat hij u niet zal verderven, maar hem overleveren *in uwe hand*, opdat gij hem ten verderve zijt, en hem zijn aanval duur zult laten betalen". Hij voegt er bij: *gij zult hem doen, gelijk als gij Sihon gedaan hebt*, te kennen gevende dat zij aangemoedigd moeten wezen door hun vorige overwinning om op God te vertrouwen voor een nieuwe overwinning; want *Hij is God en verandert niet.*

II. Hoe zij Bazan, een zeer begeerlijk land, in bezit kregen. *Zij namen al zijne steden*, vers 4, en al den roof, vers 7. Zij namen het alles, vers 10, zoodat zij nu geheel dat vruchtbare land in handen hadden, dat ten oosten van de Jordaan lag, *van de beek Arnon tot den berg Hermon toe*, vers 8. Die verovering en inbezitneming van al deze landen was bestemd niet slechts om Israel aan te moedigen in hunne oorlogen in Kanaän, maar om voldoening te schenken aan Mozes vóór zijn dood; omdat hij de voltooiing hunner overwinningen en hunne vestiging niet zou beleven, geeft God er hem een voorproef van. Zoo wordt aan hen, die gelooven, de Geest gegeven, als *het onderpand van hunne erfenis tot de verkregen verlossing*.

12. Ditzelve land nu namen wij te dier tijd in bezit. Van Aroer af, dat aan de beek Arnon is, en de helft van het gebergte van Gilead, met de steden van hetzelve, gaf ik aan de Rubenieten en Gadieten; 13. En het overige van Gilead, mitsgaders het gansche land Bazan, het koninkrijk van Og, gaf ik aan den halven stam van Manasse, de gansche landstreek van Argob, door het gansche Bazan; datzelve werd genoemd het land der reuzen. 14. Jaïr, de zoon van Manasse, kreeg de gansche landstreek van Argob, tot aan de landpale der Gezurieten en Maächatieten; en hij noemde ze naar zijn naam, Bazan Havvoth-Jaïr tot op dezen dag. 15. En aan Machir gaf ik Gilead. 16. Maar aan de Rubenieten en Gadieten gaf ik van Gilead af tot aan de beek Arnon, het midden van de beek en de landpale; en tot aan de beek Jabbok, de landpale der kinderen Ammons; 17. Daartoe het vlakke veld, en de Jordaan, mitsgaders de landpale; van Cinnereth af tot aan de zee des vlakken velds, de Zoutzee, onder Asdoth-Pisga tegen het oosten. 18. Voorts gebood ik ulieden ter zelver tijd, zeggende: De HEERE, uw God, heeft u dit land gegeven om het te erven; allen dan, die strijdbare mannen zijt, trekt gewapend door voor het aangezicht van uwe broederen, de kinderen Israels; 19. Behalve uwe vrouwen, en uwe kinderkens, en uw vee (ik weet dat gij veel vee hebt), zij zullen blijven in uwe steden, die ik u gegeven heb; 20. Totdat de HEERE uwen broederen rust geve, gelijk ulieden, dat zij ook erven het land, dat de HEERE, uw God, hun geven zal aan gene zijde der Jordaan; dan zult gij wederkeeren, elk tot zijne erfenis, die ik u gegeven heb.

Na hun getoond te hebben hoe het land, waarin zij zich thans bevonden, veroverd was, toont hij hun nu in deze verzen, dat het gegeven werd aan de Rubenieten, Gadieten en den halven stam van Manasse, waarvan wij de geschiedenis gehad hebben in Numeri 32. Hier wordt dit herhaald.

1. Mozes specificeert de bijzondere deelen des lands, die aan elken stam werden toegewezen, inzonderheid de verdeeling van hetgeen aan den halven stam van Manasse kwam, de onderverdeelingen van welken stam merkwaardig zijn. Jozef was verdeeld in Efraim en Manasse; Manasse was verdeeld in eene helft aan deze zijde van de Jordaan, en de andere helft aan gene zijde; en hier aan de oostzijde van de Jordaan waren zij wederom verdeeld in twee groote geslachten, die elk hun aandeel kregen, Jaïr, vers 14, Machir, vers 15; en wellicht is Jakobs voorzegging van de kleinheid van dien stam nu vervuld door deze verdeelingen en onderverdeelingen. Merk op dat Bazan hier *het land der reuzen* genoemd wordt, omdat het in hun bezit was geweest; maar Og was de laatste dier reuzen. Het schijnt dat deze reuzen hun land verloren hebben, en er spoediger van uitgeroeid waren dan iemand hunner naburen, want zij, die, vertrouwende op hunne kracht en statuur, hunne hand keerden tegen ieder, zagen ieders hand tegen zich gekeerd, en zoo werden zij verslagen en gingen naar de groeve, hoewel zij de schrik waren geweest van de machtigen in het land der levenden.

2. Hij herhaalt de voorwaarden der schenking, die zij reeds hadden aangenomen, vers 18—20. Dat zij een sterke afdeeling van krijgslieden over de Jordaan zouden zenden, om de voorhoede te leiden in de verovering van Kanaän, die niet naar hunne gezinnen zouden terugkeeren, tenminste niet om zich voor goed te vestigen, (hoewel zij tijdelijk, aan het einde van een veldtocht, wel de winterkwartieren mochten

betrekken) vóór zij hunne broederen even volkomen en rustig in het bezit zagen van hun erfdeel als zij het waren in het hunne. Hiermede moet hen geleerd worden, *niet op het hunne te zien, maar ook op hetgeen der anderen is*, Filipp. 2 : 4. Weinig betaamt het een Israeliet om zelfzuchtig te zijn en particuliere belangen te stellen boven het algemeene welzijn. Als wij rust hebben, moeten wij begeeren dat ook onze broederen rust zullen hebben, en wij moeten bereid zijn wat wij kunnen daarvoor te doen, want wij zijn niet voor onszelven geboren, maar zijn elkanders leden. Een goed en Godvruchtig man kan zich niet zeer verheugen in het welvaren van zijn gezin, tenzij hij daarbij ook vrede ziet over Israel, Psalm 128 : 6.

21. Ook gebood ik Jozua terzelver tijd, zeggende: Uwe oogen zien alles, wat de HEERE, ulieder God, aan deze twee koningen gedaan heeft; alzoo zal de HEERE aan alle koninkrijken doen, naar welke gij henen doortrekt. 22. Vreest hen niet, want de HEERE, uw God, strijdt voor ulieden. 23. Ook bad ik den HEERE om genade, zeggende terzelver tijd: 24. Heere, HEERE! Gij hebt begonnen uw knecht te toonen uw grootheid en uw sterke hand; want wat God is er in den hemel en op de aarde, die doen kan naar uwe werken, en naar uwe mogendheden! 25. Laat mij toch overtrekken, en dat goede land bezien, dat aan gene zijde der Jordaan is, dat goede gebergte, en den Libanon! 26. Doch de HEERE verstoorde zich zeer om uwentwil over mij, en hoorde niet naar mij; maar de HEERE zeide tot mij: Het zij u genoeg; spreek niet meer tot Mij van deze zaak. 27. Klim op de hoogte van Pisga, en hef uwe oogen op naar het westen, en naar het noorden, en naar het zuiden, en naar het oosten, en zie toe met uwe oogen; want gij zult over deze Jordaan niet gaan. 28. Gebied dan Jozua, en versterk hem, en bekrachtig hem; want hij zal voor het aangezicht van dit volk henen overgaan, en zal hun dat land, dat gij zien zult, doen erven. 29. Alzoo bleven wij in dit dal tegenover Beth-Peor.

I. Hier is Mozes' aanmoediging aan Jozua, die hem in de regeering moest opvolgen, vers 21, 22. Hij gebood hem niet te vreezen. Zoo moeten zij, die oud zijn en ervaren in den dienst des Heeren, alles doen wat zij kunnen, om de handen te sterken van hen, die jong zijn en nog beginnen in den Godsdienst. Hij wijst hem ter zijner bemoediging op twee dingen.

1. Wat God gedaan had. Jozua had gezien welk een volkomen nederlaag God door de strijdmacht van Israel aan deze twee koninigen had toegebracht, en daaruit kan hij dan gemakkelijk afleiden, dat *de Heere alzoo aan alle koninkrijken zal doen, naar dewelke gij henen doortrekt*, en met wie wij oorlog zullen voeren. Hij moet hieruit niet alleen afleiden, dat de Heere aldus aan hen allen *doen kan*, want Zijn arm is niet verkort, maar dat Hij hun aldus *doen zal*, want Zijn voornemen of raadsbesluit is niet veranderd; die begonnen heeft zal voleindigen; Gods werk is volmaakt. Jozua had het *met zijne oogen* gezien. En hoe meer voorbeelden wij gezien hebben van de Goddelijke wijsheid, macht en goedheid, hoe minder wij te verontschuldigen zijn, indien wij *vreezen wat vleesch ons doen kan.*

2. Wat God heeft beloofd. *De Heere uw God zal voor u strijden;* en die zaak moet wel zegevieren, waar de Heere der heirscharen voor strijdt. *Indien God vóór ons is, wie kan dan tegen ons zijn*, om tegen ons te overmogen? Wij smaden onzen aanvoerder, indien wij Hem sidderend volgen.

II. Mozes' bede voor zichzelven, en het antwoord, dat God hem geeft.

1. De bede was dat hij, zoo het Gods wil was, voor Israel over de Jordaan in Kanaän zou gaan. Te dier tijd, toen hij Jozua had aangemoedigd om Israels strijd te strijden, daar hij het voor vastgesteld hield dat hij Israels aanvoerder zal zijn, toen, bij die gelegenheid, gevoelde hij de vurige begeerte om zelf over de Jordaan te gaan, welke begeerte zich uit niet in een hartstochtelijke, ongeduldige klacht, of aanmerkingen op het vonnis, dat over hem was uitgesproken, maar in ootmoedige smeeking tot God om een genadige herroeping van dat vonnis. *Ik bad den Heere.* Wij moeten nooit begeerten in ons hart toelaten, die wij niet in het geloof tot God kunnen opzenden in gebed, en alle begeerten, die onschuldig zijn, moeten tot God gebracht worden. Wij *hebben niet*, omdat wij *niet bidden.* Merk op:

A. Waar hij op pleit. Op twee dingen. *a.* Op de groote ervaring, die hij had van Gods goedheid jegens hem in hetgeen Hij gedaan had voor Israel. *„Gij hebt begonnen Uw knecht te toonen Uw grootheid en Uw sterke hand.* Heere, voleindig wat Gij hebt begonnen. Gij hebt mij Uw heerlijkheid doen zien in de overwinning, behaald over deze twee koningen, en het gezicht hiervan heeft mij vervuld van bewondering en dankbaarheid: o laat mij meer van de uitgangen mogen zien van mijn God, mijn Koning! Dit groote werk zal ongetwijfeld voortgezet en voltooid worden, schenk mij de voldoening van het te zien!" Hoe meer wij van Gods heerlijkheid zien in Zijne werken, hoe meer wij er van begeeren te zien. *De werken des Heeren zijn groot*, daarom *worden zij* al meer en meer *gezocht van allen, die er lust in hebben.* *b.* De goede indrukken, die door alles wat hij gezien had, op zijn hart teweeggebracht werden, *want wat God is er in den hemel en op de aarde, die doen kan naar Uwe werken?* Hoe meer wij bewogen zijn door hetgeen wij gezien hebben van God, van Zijne wijsheid, macht en goedheid, hoe beter wij bereid zijn voor nog verdere ontdekkingen. Diegenen zullen de werken Gods zien, die Hem er in zien en bewonderen. Mozes had zich reeds lang tevoren aldus over God en Zijne werken uitgedrukt, Exodus 15 : 11, en hij blijft nog van dezelfde meening, dat er geen werken zijn, waardig om vergeleken te worden bij Gods werken, Psalm 86 : 8.

B. Wat hij bidt. *Laat mij toch overtrekken,* vers 25. God had gezegd dat hij *niet zou overtrekken,* en toch bidt hij dat hij mag overtrekken, niet wetende of de bedreiging niet misschien voorwaardelijk was, want zij was niet bevestigd door een eed, zooals die ten opzichte van het volk, dat zij niet zouden ingaan. Zoo heeft Hizkia gebeden om zijn leven, en David om het leven van zijn kind, nadat beiden toch uitdrukkelijk door een boodschap Gods met den dood bedreigd waren; en de eerste heeft overmocht, maar niet de tweede. Mozes gedacht aan den tijd toen hij door het gebed bij God had overmocht, zoodat het Hem *berouwde over het kwaad, hetwelk Hij gesproken had Zijn volk te zullen doen,* Ex. 32 : 14. En waarom zou hij dan niet mogen hopen evenzoo voor zichzelven te zullen overmogen? *Laat mij toch overtrekken en dat goede land bezien.* Niet: „Laat mij toch overtrekken, om daar een vorst en heerscher te zijn;" hij zoekt niet zijn eigen eer, hij wil gaarne aan Jozua de regeering overlaten; maar: „Laat mij gaan, om aanschouwer te zijn van Uwe goedheid over Israel, en wat ik geloof betreffende het goede en voortreffelijke van het land der belofte ook te zien." Hoe aandoenlijk spreekt hij van Kanaän, dat *goede land,* dat *goede gebergte!* Diegenen kunnen hopen Gods gunst te verkrijgen en te genieten, die haar weten te waardeeren. Wat hij bedoelt met dat *goede gebergte* kunnen wij te weten komen uit Psalm 78 : 54, waar van Gods Israel gezegd wordt, dat Hij *hen bracht tot de landpale Zijner heiligheid, tot dezen berg, die Zijne rechterhand verkregen heeft;* waar dit duidelijk verstaan moet worden van het geheele land Kanaän, maar met het oog op het heiligdom, de heerlijkheid er van.

2. In God santwoord op dit gebed is een vermenging van *goedertierenheid* en van *recht,* opdat hij van beiden den Heere zingen zal.

A. Er was recht in de weigering van zijn verzoek, en er was ook toorn in, vers 26. *De Heere verstoorde zich zeer om uwentwil over mij.* God ziet niet slechts zonde in Zijn volk, maar die zonde mishaagt Hem zeer, en zij zelfs, die van *den toekomenden toorn* verlost zijn, kunnen toch in deze wereld onder het teeken van Gods toorn liggen, en zoo kan hun dan de een of andere gunst, waar hun hart zeer aan hecht, ontzegd worden. God is een genadig, teeder, liefhebbend Vader, maar Hij is toornig op Zijne kinderen als zij verkeerd doen, en weigert hun menige zaak, die zij begeeren en waar zij om zouden willen weenen. Maar hoe was Hij verstoord over Mozes? *Om Israels wil.* Hetzij: *a.* Om de zonde, waartoe zij hem getergd hadden, zie Ps. 106 : 32, 33. Of: *b.* Het wegnemen van Mozes op dien tijd, toen hij zoo slecht gemist kon worden, was eene bestraffing van geheél Israel, en een straf om hunne zonde. Of: *c.* Het was om hunnentwil, opdat het een waarschuwing voor hen zou zijn om zich te wachten van God te beleedigen, door te eeniger tijd hartstochtelijke ongeloovige woorden te spreken in de gelijkheid van zijne overtreding, want *indien dit aan zulk groen hout gedaan worat, wat zal aan het dorre geschieden?* Hij erkent dat de Heere *niet naar hem wilde hooren.* God had hem dikwijls gehoord en verhoord voor Israel, maar voor hemzelven wilde Hij hem niet verhooren. Het was het kroonrecht van Christus, den grooten voorbidder, om altijd gehoord te worden; toch hebben Zijne vijanden van Hem gezegd: *Anderen heeft hij verlost, hij kan zichzelven niet verlossen;* waarover de Joden Hem niet gesmaad zouden hebben, indien zij hadden bedacht dat Mozes, hun groote profeet, wèl voor anderen bij God heeft overmocht, maar niet voor zichzelven. Hoewel Mozes, een van het worstelend zaad Jakobs zijnde, God niet tevergeefs zocht, verkreeg hij toch niet de zaak, die hij zocht. God kan een welbehagen hebben in ons gebed, en ons toch juist die zaak, waar wij om bidden, onthouden.

B. In verscheidene opzichten is met dezen toorn ook barmhartigheid gemengd. *a.* God heeft Mozes onder het raadsbesluit, dat was uitgegaan, rust gegeven in zijne ziel, door dit woord: *Het zij u genoeg,* vers 26. Ongetwijfeld is met dat woord een Goddelijke kracht uitgegaan om Mozes met den wil van God te verzoenen, en hem er toe te brengen om er in te berusten. Als God ons door Zijne voorzienigheid niet geeft wat wij begeeren, maar ons door Zijne genade zonder dat tevreden geeft te wezen, dan komt dit tamelijk wel op hetzelfde neer. *„Het zij u genoeg* om God tot uw Vader te hebben, en de hemel tot uw deel, al hebt gij dan ook niet alles wat gij wenschtet te hebben in deze wereld. Wees hiermede tevreden: *God is algenoegzaam. b.* Hij legt eer op zijn gebed door hem te zeggen niet verder aan te dringen op zijn verzoek. *Spreek niet meer tot Mij van deze zaak.* Dit geeft te kennen dat wat God niet geschikt acht toe te staan, wij niet geschikt moeten achten te vragen; en dat God zulk een behagen schept in het gebed der oprechten, dat het Hem geen genoegen is, zelfs in geen enkel geval, er een weigerend antwoord op te geven. *c.* Hij beloofde hem een gezicht op Kanaän *van de hoogte van Pisga,* vers 27. Hoewel hij er het bezit niet van zal hebben, zal hij er toch een gezicht op hebben, en wel zulk een gezicht, dat het hem een ware voldoening zal zijn, en hem instaat zal stellen om zich een zeer duidelijk en aangenaam denkbeeld te vormen van dat beloofde land. Aan Mozes was niet slechts het gezicht zijner oogen behouden voor andere doeleinden, maar het was grootelijks versterkt en verruimd voor dit doeleinde, want als hij er niet zulk een gezicht op zou hebben, als anderen van dezelfde plaats er niet op konden hebben, dan zou dit voor Mozes geen bijzondere gunst zijn geweest, noch een zaak van belofte. Zelfs groote geloovigen zien, in den tegenwoordigen staat, den hemel slechts op een afstand. *d.* Hij gaf hem een opvolger, een die de eer van Mozes zou ophouden, en het heerlijke werk zal voortzetten en voltooien, waar Mozes zoozeer zijn hart op had gesteld, namelijk Israel in Kanaän te brengen, en er hen te vestigen, vers 28. *Gebied dan Jozua, en versterk hem, en bekrachtig hem* tot dit werk. Zij, aan wie God een last, een gebod geeft, zullen voorzeker ook kracht en

moed verkrijgen, om den last te volvoeren. En het is voor de vrienden der kerk (als zij stervende zijn en heengaan) een vertroosting te zien, dat Gods werk waarschijnlijk, als zij zwijgend nederleggen in het stof, door andere handen voortgezet zal worden.

HOOFDSTUK IV.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. Een zeer ernstige en aandoenlijke vermaning tot gehoorzaamheid, beide in het algemeen en in sommige bijzondere gevallen, ondersteund door een groote verscheidenheid van dringende argumenten, telkens en nogmaals herhaald, en hun op de meest treffende en meest liefdevolle wijze voorgesteld, vers 1—40. II. De aanwijzing der vrijsteden aan deze zijde van de Jordaan, vers 41—43. III. De bijzondere beschrijving van de plaats, waar Mozes de volgende herhaling der wet heeft uitgesproken, vers 44—49.

Nu dan, Israel! hoor naar de inzettingen en naar de rechten, die ik ulieden leer te doen; opdat gij leeft, en henen inkomt, en erft het land, dat de HEERE, uwer vaderen God, u geeft. 2. Gij zult tot dit woord, dat ik u gebied, niet toedoen, ook daarvan niet afdoen; opdat gij bewaart de geboden van den HEERE, uwen God, die ik u gebied. 3. Uwe oogen hebben gezien wat God om Baäl-Peor gedaan heeft; want alle man, die Baäl-Peor navolgde, dien heeft de HEERE, uw God, uit het midden van u verdaan. 4. Gij daarentegen, die den HEERE, uwen God, aanhingt, gij zijt heden allen levende. 5. Ziet, ik heb u geleerd de inzettingen en rechten, gelijk als de HEERE, mijn God, mij geboden heeft; opdat gij alzoo doet in het midden des lands, waar gij naar toe gaat, om het te erven. 6. Behoudt ze dan, en doet ze; want dat zal uwe wijsheid en uw verstand zijn voor de oogen der volken, die al deze inzettingen hooren zullen, en zeggen: Dit groote volk alleen is een wijs en verstandig volk! 7. Want wat groot volk is er, hetwelk de goden zoo nabij zijn als de HEERE, onze God, zoo dikwijls wij Hem aanroepen? 8. En wat groot volk is er, dat zoo rechtvaardige inzettingen en rechten heeft, als deze gansche wet is, die ik heden voor uw aangezicht geef? 9. Alleenlijk wacht u, en bewaart uwe ziel wel, dat gij niet vergeet de dingen, die uwe oogen gezien hebben; en dat zij niet van uw hart wijken, al de dagen uws levens; en gij zult ze aan uwe kinderen en uwe kindskinderen bekendmaken. 10. Ten dage, als gij voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, aan Horeb stondt, als de HEERE tot mij zeide: Vergader Mij dit volk, en Ik zal hun mijne woorden doen hooren, die zij zullen leeren, om Mij te vreezen al de dagen, die zij op den aardbodem zullen leven, en zij zullen ze hunne kinderen leeren; 11. En gij lieden naderdet en stondt beneden dien berg; (die berg nu brandde van vuur, tot aan het midden des hemels, er was duisternis, wolken en donkerheid.) 12. Zoo sprak de HEERE tot u uit het midden des vuurs; gij hoordet de stem der woorden, maar gij zaagt geene gelijkenis, behalve de stem. 13. Toen verkondigde Hij u zijn verbond, dat Hij u gebood te doen, de tien woorden, en schreef ze op twee steenen tafelen. 14. Ook gebood mij de HEERE ter zelver tijd, dat ik u inzettingen en rechten leeren zou; opdat gij die deedt in dat land, naar hetwelk gij doortrekt, om dat te erven. 15. Wacht u dan wel voor uwe zielen: want gij hebt geene gelijkenis gezien, ten dage als de HEERE op Horeb uit het midden des vuurs tot u sprak. 16. Opdat gij u niet verderft, en maakt u iets gesnedens, de gelijkenis van eenig beeld, de gedaante van man of vrouw; 17. De gedaante van eenig beest, dat op de aarde is; de gedaante van eenigen gevleugelden vogel, die door den hemel vliegt; 18. De gedaante van iets, dat op den aardbodem kruipt; de gedaante van eenigen visch, die in het water is onder de aarde; 19. Dat gij ook uwe oogen niet opheft naar den hemel, en aanziet de zon, en de maan, en de sterren, des hemels gansche heir; en wordt aangedreven, dat gij u voor die buigt en hen dient; dewelke de HEERE, uw God, aan alle volken onder den ganschen hemel heeft uitgedeeld. 20. Maar ulieden heeft de HEERE aangenomen, en uit den ijzeroven, uit Egypte, uitgevoerd; opdat gij Hem tot een erfvolk zoudt zijn, gelijk het te dezen dage is. 21. Ook vertoornde zich de HEERE over mij, om ulieder woorden; en Hij zwoer, dat ik over de Jordaan niet zou gaan, en dat ik niet zou komen in dat goede land, dat de HEERE, uw God, u ter erfenis geven zal. 22. Want ik zal in dit land sterven, ik zal over de Jordaan niet gaan; maar gij zult er over gaan, en datzelve goede land erven. 23. Wacht u dat gij het verbond des HEEREN, uws Gods, hetwelk Hij met u gemaakt heeft, niet vergeet; dat gij u een gesneden beeld zoudt maken, de gelijkenis van iets, dat de HEERE, uw God, u verboden heeft. 24. Want de HEERE, uw God, is een verterend vuur, een ijverig God. 25. Wanneer gij nu kinderen en kindskinderen gewonnen zult hebben, en in het land oud geworden zult zijn, en u zult verderven, dat gij gesneden beelden maakt, de gelijkenis van eenig ding, en doet wat kwaad is in de oogen des HEEREN, uws Gods, om Hem tot toorn te verwekken; 26. Zoo roep ik heden den hemel en de aarde tot getuigen tegen ulieden, dat gij voorzeker haast zult omkomen van dat land, waar gij over de Jordaan naar toe trekt, om dat te erven; gij zult uwe dagen daarin niet verlengen, maar ganschelijk verdelgd worden. 27. En de HEERE zal u verstrooien onder de volken; en gij zult een klein volksken in getal overblijven onder de heidenen, waar de HEERE u heen leiden zal.

28. En aldaar zult gij goden dienen, die des menschen handenwerk zijn, hout en steen, die niet zien, noch hooren, noch eten, noch rieken. 29. Dan zult gij vandaar den HEERE, uw God, zoeken, en vinden; als gij Hem zoeken zult met uw gansche hart en met uw gansche ziel. 30. Wanneer gij in angst zult zijn, en u al deze dingen zullen treffen; in het laatste der dagen, dan zult gij wederkeeren tot den HEERE, uw God, en Zijn stem gehoorzaam zijn. 31. Want de HEERE, uw God, is een barmhartig God; Hij zal u niet verlaten, noch u verderven; en Hij zal het verbond uwer vaderen, dat Hij hun gezworen heeft, niet vergeten. 32. Want, vraag toch naar de vorige dagen, die vóór u geweest zijn, van dien dag af, dat God den mensch op de aarde geschapen heeft, van het eene einde des hemels tot aan het andere einde des hemels, of zulk een groot ding geschied of gehoord zij, als dit; 33. Of een volk gehoord hebbe de stem van God, sprekende uit het midden des vuurs, gelijk als gij gehoord hebt, en levend zij gebleven? 34. Of: of God verzocht hebbe te gaan, om zich een volk uit het midden eens volks aan te nemen, door verzoekingen, door teekenen, en door wonderen, en door strijd, en door een sterke hand, en door een uitgestrekten arm, en met groote verschrikkingen; naar al hetgeen de HEERE, uw God, ulieden voor uwe oogen in Egypte gedaan heeft? 35. U is het getoond, opdat gij wetet dat de HEERE die God is; er is niemand meer dan Hij alleen! 36. Van den hemel heeft Hij u zijne stem laten hooren, om u te onderwijzen; en op de aarde heeft Hij u Zijn groot vuur doen zien; en gij hebt Zijne woorden uit het midden des vuurs gehoord. 37. En omdat Hij uwe vaderen liefhad, en hun zaad na hen verkoren had, zoo heeft Hij u voor Zijn aangezicht door Zijn groote kracht uit Egypte uitgevoerd; 38. Om volken, die grooter en machtiger waren dan gij, voor uw aangezicht uit de bezitting te verdrijven; om u in te brengen, dat Hij u hunlieder land ter erfenis gave, als het te dezen dage is. 39. Zoo zult gij heden weten, en in uw hart hervatten, dat de HEERE die God is, boven in den hemel, en onder op de aarde, niemand meer! 40. En gij zult houden Zijne inzettingen en Zijne geboden, die ik u heden gebiede, opdat het u en uw kinderen na u welga, en opdat gij de dagen verlengt in het land, dat de HEERE, uw God, u geeft, voor altoos.

Deze krachtige, voortreffelijke rede vormt zoozeer één geheel, en de bijzonderheden er van worden zoo dikwijls herhaald, dat wij haar als een geheel moeten beschouwen en verklaren, waarbij wij zullen trachten haar geschiktelijk onder hoofden te brengen, daar wij haar niet in paragrafen kunnen verdeelen.

I. In het algemeen beschouwd, is zij de aanwending en toepassing van de voorafgaande geschiedenis; zij is er als het ware de gevolgtrekking van: *Nu dan, Israel, hoor.* Dit gebruik behooren wij te maken van de beschouwing van den weg, dien God met ons gehouden heeft, wij moeten er door opgewekt en aangespoord worden tot plichtsbetrachting en gehoorzaamheid. Van de geschiedenissen der dagen vanouds behooren wij eenzelfde gebruik te maken.

II. Doel en strekking van deze rede is: hen te bewegen om zich dicht bij God te houden, aan Zijn dienst verbonden te blijven; Hem niet te verlaten voor een anderen god, en in geenerlei opzicht af te wijken van hun plicht jegens Hem. Let nu op hetgeen hij met zoo Goddelijke redekunde tot hen zegt:

1. Bij wijze van vermaan en bestuur.
2. Door beweegredenen en argumenten aan te voeren om aan zijne vermaningen kracht bij te zetten.

1. Ziehier hoe hij hun beveelt en gebiedt, hun toont *wat goed is, en wat de Heere van hen eischt.*

A. Hij vraagt hunne aandacht voor het woord van God, en voor de inzettingen en rechten, die hen geleerd waren. *Nu dan, Israel, hoor.* Hij bedoelt niet, dat zij hem nu slechts moeten hooren, maar dat zij aandachtig zullen zijn telkenmale als het boek der wet voor hen gelezen wordt, of als zij zelven het lezen. „Hoor naar de inzettingen, die de groote geboden Gods bevatten en de groote belangen van uwe zielen, en daarom uw groote aandacht eischen". Bij Horeb heeft God hun *Zijne woorden doen hooren;* de aandacht, die zij toen genoodzaakt waren te verleenen door de omstandigheden, waaronder zij uitgesproken werden, moet nu voortaan verleend worden door de uitnemendheid der zaken zelven. Wat God aldus *eenmaal gesproken heeft*, moeten wij *tweemaal hooren*, dikwijls hooren.

B. Hij gebiedt hun de Goddelijke wet zuiver en volledig onder hen te bewaren, vers 2. Bewaart haar *zuiver*, doet er niets aan toe, en doet er niets van af. Niet in de practijk — zooals sommigen het verstaan. „Gij zult er niet aan *toedoen* door het kwaad te bedrijven, dat de wet verbiedt; gij zult daarvan niet *afdoen*, door het goede na te laten, dat de wet eischt". Niet in *meening* of denkwijze — zooals anderen dit opvatten. „Gij zult er uw eigen bedenkselen niet aan *toedoen*, alsof de Goddelijke inzettingen gebrekkig waren, noch eenigerlei plechtigheden invoeren bij de Godsvereering, en nog veel minder verplichtend maken, dan die welke door God verordineerd zijn; ook zult gij van hetgeen door Hem verordineerd is niets afdoen of terzijde laten, alsof het onnoodig of overtollig was". Gods werk is volmaakt, er kan niets aan worden toegevoegd, en niets van worden afgedaan zonder het te bederven. Zie Pred. 3 : 14. De Joden verstaan het als een verbod om den tekst of de letter der wet te veranderen, zelfs niet in den minsten tittel of jota. En onder God hebben wij aan hun groote zorg en nauwkeurigheid veel te danken voor de zuiverheid en volledigheid van het Hebreeuwsche wetboek. Een dergelijke om-

heining vinden wij gesteld voor het Nieuwe Testament aan het einde er van, Openb. 22 : 18, 19.

C. Hij gebiedt hun Gods *geboden* te bewaren, vers 2, ze *te doen*, vers 5, 14; ze *te behouden en te doen*, vers 6; *Zijn verbond te doen*, vers 13. Het hooren is om te doen, kennis moet in beoefening gebracht worden. Gods geboden waren de weg, waarop zij blijven moesten, de regel, waaraan zij zich moesten houden; zij moeten zich regeeren door de zedelijke voorschriften, hunne Godsvereering inrichten naar de door God vastgestelde plechtigheden, het recht toepassen naar de rechtswetten. Hij besluit zijne rede in vers 40 met dit herhaald bevel: *Gij zult houden Zijne inzettingen en Zijne geboden, die ik u heden gebied.* Waar zijn wetten anders voor gemaakt, dan om nagekomen en gehoorzaamd te worden?

D. Hij gebiedt hun zeer stipt en nauwkeurig te zijn in hun waarnemen van de wet, vers 9. *Alleenlijk waeht u en bewaar uwe ziel wèl;* en vers 15: *Wacht u dan wèl voor uwe zielen;* en wederom vers 23: *wacht u.* Zij, die Godsdienstig willen zijn, moeten zeer voorzichtig wezen en met omzichtigheid wandelen. In aanmerking genomen door hoeveel verzoekingen wij omringd zijn, en welke verdorven neigingen wij in ons eigen hart hebben, is het ons zeer noodig goed uit de oogen te zien en ons hart wèl te bewaren. Die zorgeloos en zoo maar op goed geluk af wandelen, kunnen niet recht wandelen.

E. Hij gebiedt hun inzonderheid zich wél te wachten voor de zonde van afgoderij, de zonde, waartoe zij het meest in verzoeking zullen zijn door de zeden en gewoonten der heidenen, en waartoe zij het meest geneigd waren door de verdorvenheid van hun hart; die het meest God tot toorn zou verwekken, en dus van de verderflijkste gevolgen zou zijn voor henzelven. *Wacht u wel opdat gij u* door deze zaak *niet verderft*, vers 16. Tegen twee soorten van afgoderij waarschuwt hij hen. *a.* De aanbidding van beelden, al bedoelen zij ook nog zoozeer om in hen den waren God te aanbidden, zooals zij gedaan hadden in het gouden kalf; aldus de waarheid Gods veranderende in de leugen. Het tweede gebod is uitdrukkelijk hiertegen gericht, en het wordt hier uitgebreid, vers 15—18. *Wacht u dan wèl, dat gij u niet verderft";* want zij, die denken beelden te maken van God, vormen zulke denkbeelden van Hem in hun geest, die tot alle goddeloosheid leiden, en er wordt te kennen gegeven, dat dit geestelijk overspel is; en wacht u, dat gij u niet verderft, u niet ten verderve brengt. Zoo er iets is, dat u in het verderf kan storten, dan is dit het. Wat gij ook doet, maakt geen gelijkenis van God, hetzij in menschelijke gedaante, *man of vrouw*, of in de gedaante van eenig *beest* of van een *vogel*, van een *slang* of een *visch;* want de heidenen aanbaden hunne goden in beelden van die allen, daar zij òf niet instaat waren om de zoo duidelijke waarheid te begrijpen, òf niet gewillig waren haar te erkennen, die wij vinden in Hosea 8 : 6: *een werkmeester heeft het gemaakt, dus is het geen God.* Den oneindigen Geest voor te stellen door een beeld, en den grooten Schepper door het beeld van een schepsel, is de grootste beleediging, die wij God kunnen aandoen, en het grootste bedrog, dat wij aan onszelven kunnen plegen.

Als een argument tegen hun maken van beelden van God, herinnert hij hen er aan, dat God, toen Hij zich bij Horeb aan hen bekendmaakte, het deed door een stem, door woorden, die hun in de ooren klonken, om hen te leeren dat *het geloof is uit het gehoor*, en dat God *in het woord nabij ons is;* maar geen beeld, geen gelijkenis, was aan hun oog vertoond, want *God te zien gelijk Hij is*, is weggelegd voor onze zaligheid in de andere wereld; en *Hem te zien, zooals Hij niet is*, zal ons schaden in deze wereld, maar geen goed doen. *Gij zaagt geen gelijkenis*, vers 12, en nog eens in vers 15. Waarschijnlijk hebben zij gedacht eenigerlei gelijkenis te zien, want zij stonden op het punt om *door te breken tot den Heere om te zien*, Exod. 19 : 21. Doch al wat zij zagen was *licht* en *vuur*, maar niets, waar zij een beeltenis van konden maken. God had in Zijn oneindige wijsheid Zijne openbaring van zichzelven aldus doen plaatshebben vanwege het *gevaar van afgoderij.* Wèl is van Mozes gezegd, dat hij *de gelijkenis des Heeren heeft aanschouwd*, Numeri 12 : 8; hij was boven de verzoeking van afgoderij, en daarom heeft God hem die gunst toegestaan; maar wat het volk betreft, dat nog zoo kortelings de afgoden van Egypte had bewonderd, zij moesten geen gelijkenis van God zien, opdat zij niet zouden beproeven haar na te bootsen, en dan het tweede gebod tevergeefs zouden hebben ontvangen. „Want", zegt bisschop Patrick, „zij zouden gedacht hebben dat dit hun slechts verbood om eene voorstelling van God te maken buiten die Hijzelf hun getoond had, en dan tot de gevolgtrekking zijn gekomen, dat het maken van die voorstelling wettig en geoorloofd was". Laat dit eene waarschuwing zijn voor ons om ons er voor te wachten gelijkenissen van God te maken in onze verbeelding, als wij Hem aanbidden, opdat wij ons hiermede niet verderven. Er kunnen afgoden zijn *in het hart*, ook waar er geen zijn *in het heiligdom. b.* De vereering van zon, maan en sterren is een andere soort van afgoderij, tegen welke zij hier gewaarschuwd worden, vers 19. Dit was de oudste soort van afgoderij, en die het schoonstschijnend was, de aanbidding richtende tot die schepselen, welke in standplaats boven ons zijn, en daarenboven zoo heerlijk en glansrijk zijn en van zoo grooten en gewichtigen dienst voor de wereld. En juist dat schijnbaar aannemelijke er van maakte haar zoo gevaarlijk. Er wordt hier aangeduid: *Ten eerste.* Hoe sterk de verzoeking is voor de zinnen, want de waarschuwing luidt: *dat gij ook uwe oogen niet opheft naar den hemel, en aanziet de zon en de maan en de sterren, des hemels gansche heir, en wordt aangedreven dat gij u voor die buigt en ze dient*, door de sterke anndrift van een ijdele verbeelding en den alles-meesleependen bergstroom van de gewoonten der heidenen. Het hart wordt verondersteld het oog na te

wandelen, waartoe wij in onzen verdorven en ontaarden staat zeer licht geneigd zijn. „Als gij nu *de zon en de maan en de sterren* aanschouwt, dan zult gij zoo in bewondering zijn van haar hoogte en haar schittering, haar regelmatige bewegingen en krachtigen invloed, dat gij zeer sterk in verzoeking zult zijn om haar de eer te geven, die toekomt aan Hem, die ze gemaakt heeft, en ze gemaakt heeft tot wat zij zijn voor ons, haar het aanzijn heeft gegeven, en ze tot een zegen heeft gemaakt voor de wereld." Zij schijnen zeer groote vastberadenheid noodig gehad te hebben om zich te wapenen tegen deze verzoeking, zóó zwak was hun geloof in een onzichtbaren God en een onzichtbare wereld. *Ten tweede.* Maar hij toont hun hoe zwak de verzoeking zou wezen voor hen, die hun verstand gebruiken, want deze voorgewende godheden, de zon, de maan en de sterren, zijn slechts zegeningen, die de Heere, hun God, wien zij gehouden en verplicht waren te aanbidden, aan alle natiën en volken had medegedeeld. Het is ongerijmd ze te aanbidden, want:

1. Zij zijn de dienaressen der menschen; zij waren gemaakt en verordineerd om licht te geven op de aarde, en zullen wij nu haar dienen, die gemaakt waren om ons te dienen? In het Hebreeuwsch wordt de zon *shemesh* genoemd, hetgeen *dienaar* beteekent, want zij is de algemeene dienstmaagd van deze zichtbare wereld, en licht het geheele menschdom bij; laat haar dan niet aangebeden worden als Heere.

2. Zij zijn Gods gaven; Hij heeft ze geschonken, het voordeel, dat wij van haar hebben zijn wij Hem verschuldigd, hebben wij Hem te danken, daarom is het hoogst beleedigend voor Hem om haar de eer en den lof te geven, die Hem alleen toekomen.

F. Hij gebiedt hun hunne kinderen te leeren de wet Gods te onderhouden. *Gij zult ze aan uwe kinderen en kindskinderen bekendmaken,* vers 9; *zij zullen ze hunne kinderen leeren,* vers 10. *a.* Er moet worden zorg gedragen in het algemeen om het erfdeel van den Godsdienst onder hen te bewaren, de kennis en de aanbidding van God aan het nageslacht over te leveren; want het koninkrijk Gods in Israel was bestemd om altoosdurend te zijn, indien zij er het voorrecht niet van verbeurden. *b.* Daarom moeten de ouders er zeer bijzonder zorg voor dragen om hunne kinderen de vreeze Gods te leeren, en hen gewennen om al Zijne geboden aan te nemen.

G. Hij gebiedt hun nooit hun plicht te vergeten, vers 23. *Wacht u, dat gij het verbond des Heeren uws Gods niet vergeet.* God gedenkt steeds aan Zijn verbond, maar wij zijn zeer geneigd het te vergeten, en dat is de grondoorzaak van al ons afwijken van God. Daarom hebben wij noodig om te waken tegen alles, wat het verbond uit onze gedachten zou doen gaan, en te waken over ons hart, opdat wij het er niet uit laten ontglippen, en zoo moeten wij er ons voor hoeden om ooit onzen Godsdienst te vergeten, opdat wij hem niet verliezen. Zorg en behoedzaamheid en heilige waakzaamheid zijn de beste middelen tegen een slecht geheugen. Dat zijn de bevelen en aanwijzingen, die hij hun geeft.

2. Laat ons nu zien wat de beweegredenen en argumenten zijn, waarmede hij zijne vermaningen ondersteunt. Hoe stelt hij hun het recht ordelijk voor, en *vult hij zijn mond met argumenten!* [1]) Zeer veel heeft hij voor God te zeggen. Veel van hetgeen hij aanvoert heeft wel zeer bijzonder betrekking op dat volk, maar is toch ook voor ons van toepassing. Maar over het geheel blijkt dat de Godsdienst het verstand aan zijne zijde heeft, voor welker machtige bekoorlijkheden allen, die ongodsdienstig willen zijn, moedwillig de ooren sluiten.

A. Hij wijst op *de grootheid, heerlijkheid en goedheid van God.* Als wij bedachten welk een God het is, met wien wij te doen hebben, wij zouden het ons voorzeker ten plicht stellen Hem te gehoorzamen, en niet durven zondigen tegen Hem. Hij herinnert er hen hier aan, dat de Heere Jehovah *de eenig levende en ware God is.* Dit moeten zij *weten en in hun hart nemen,* vers 39. Er zijn vele dingen, die wij weten zonder er beter om te zijn, omdat wij ze niet in ons hart nemen; wij passen ze niet toe op onszelven, en leiden er de juiste gevoltrekkingen niet uit af. Dit is een waarheid zoo blijkbaar, dat het niet anders kan, of zij moet bekend wezen, en zoo gewichtig dat zij, indien er behoorlijk over nagedacht werd, de wereld krachtdadig zou verbeteren. *Dat de Heere Jehovah God is,* een oneindig en eeuwig Wezen, uit zichzelven bestaande en zichzelven genoegzaam, en de fontein van alle bestaan, van alle kracht en beweging; dat Hij *God is, boven in den hemel,* bekleed met al de heerlijkheid, en Heere van al de heirscharen der bovenwereld; en dat Hij *God is onder op de aarde,* die, hoewel verwijderd van den troon Zijner heerlijkheid, niet buiten het bereik is van Zijne macht, en hoewel verachtelijk en gering, niet beneden Zijne zorg en Zijne kennis is. En er is *niemand meer;* geen ware en levende God buiten Hem; al de godheden der heidenen waren namaaksels, en zelfs heeft geen hunner aanspraak gemaakt om algemeen monarch te zijn in hemel en op aarde, maar zij waren slechts locale goden. De Israelieten, die niemand anders dan den oppersten *Numen — Godheid,* aanbaden, zouden nooit te verontschuldigen zijn, indien zij òf van God veranderden, óf Hem veronachtzaamden. *b.* Dat Hij een *verterend vuur* is, een *ijverig God,* vers 24. „Wacht u van Hem te beleedigen, want, *Ten eerste.* Hij heeft een ijverig waakzaam oog, om eene beleediging te *zien;* Hij moet onze algeheele liefde en aanbidding hebben, en zal volstrekt geen mededinger dulden." Gods ijveren over ons is een goede reden voor ons Godvruchtig ijveren over onszelven. *Ten eerste.* Hij heeft een zware hand om een beleediging te straffen, inzonderheid ten opzichte van Zijn eeredienst, want daarover ijvert Hij op zeer bijzondere wijze; Hij is een *verterend vuur,* Zijn toorn tegen zondaars is schrikkelijk en verdervend; het is een *schrikkelijke ver-*

1) Job 23 : 4 naar de Engelsche overzetting.

wachting des oordeels en een *hitte des vuurs, dat de tegenstanders zal verslinden*, Hebr. 10 : 27. Vuur verteert alleen hetgeen er brandstof, voedsel, voor is, en zoo valt de toorn Gods alleen op hen, die zich door hun eigen zonde bereid hebben voor het verderf, 1 Cor. 3 : 13; Jes. 27 : 4. Zelfs in het Nieuwe Testament vinden wij hetzelfde argument tegen ons aangevoerd, als een reden, waarom *wij God met eerbied en Godvruchtigheid* zullen dienen, Hebr. 12 : 28, 29, omdat Hij wel een vervroolijkend licht is voor hen, die Hem getrouwelijk dienen, maar *een verterend vuur* voor hen, die met Hem beuzelen. *Ten derde.* Dat Hij echter ook een *barmhartig God* is, vers 31. Dit wordt hier gezegd als een aanmoediging tot berouw en bekeering, maar ook als een aansporing tot gehoorzaamheid, en als een overweging, geschikt om hun afval te voorkomen. Zullen wij een *barmhartig God* verlaten, die *ons* nooit *zal verlaten*, zooals hier volgt, indien wij Hem getrouw zijn? Waar kunnen wij heengaan om ons lot te verbeteren? Zullen wij het verbond onzes Gods vergeten, die *het verbond onzer vaderen niet zal vergeten?* Laat ons aan onzen plicht gehouden worden door de banden der liefde, en laat *de goedertierenheden Gods* ons bewegen om Hem te blijven aanhangen.

B. Hij wijst op hunne betrekking tot dezen God, op Zijn gezag over hen, en op hunne verplichtingen aan Hem. „De geboden, die gij moet houden en doen, zijn niet mijne geboden", zegt Mozes; „ik heb ze niet verzonnen, ik heb ze u niet opgelegd; het zijn de geboden des Heeren, gesteld door oneindige wijsheid, verplichtend gemaakt door een souverein gezag; Hij is *de Heere, uwer vaderen God*, vers 1, zoodat gij de Zijnen zijt door erfrecht; uwe vaderen waren Zijner, en gij zijt de ingeborenen Zijns huizes. Hij is *de Heere uw God*, vers 2, zoodat gij door uw eigen toestemming de Zijnen zijt. Hij is *de Heere, mijn God*, vers 5, zoodat ik met u handel als Zijn agent en gezant", en in Zijn naam heeft Mozes hun alles overgeleverd wat hij van God had ontvangen, en niets anders dan dat.

C. Hij voert aan *de wijsheid om Godsdienstig te zijn*, vers 6, *dat zal uwe wijsheid en uw verstand zijn voor de oogen der volkeren.* Door Gods geboden te houden, zullen zij: *a.* Wijselijk handelen voor zichzelven. *Dit is uwe wijsheid.* Het is niet slechts in overeenstemming met het rechte verstand, maar ten hoogste bevorderlijk aan ons waar belang; dit is een der eerste en oudste grondregelen der Goddelijke openbaring: *De vreeze des Heeren is de wijsheid*, Job 28 : 28. *b.* Zij zullen beantwoorden aan de verwachting van hunne naburen, die na het lezen of het hooren van de geboden der wet, die hun gegeven was, tot de gevolgtrekking zullen komen, dat het volk, geregeerd door deze wet, voorzeker een *wijs en verstandig volk* moet wezen. Groote dingen kunnen met recht verwacht worden van hen, die geleid en bestuurd worden door Goddelijke openbaring, en aan wie *de woorden Gods zijn toevertrouwd;* zij moeten wel wijzer en beter zijn dan de andere menschen, en dat zijn zij ook, indien zij zich laten regeeren door de regelen, die hun gegeven zijn; en indien zij het niet zijn, dan kan wel om hunnentwil de Godsdienst, dien zij belijden, gesmaad en gelasterd worden, maar in het einde zal toch die smaad tot hun eeuwige beschaming op henzelven nederkomen. Zij, die het voorrecht genieten van Goddelijk licht en Goddelijke wetten, behooren door hun gedrag en hunne handelingen hun roem op te houden van wijsheid en eer, zie Pred. 10 : 1, opdat God er door verheerlijkt worde.

D. Hij wijst op de bijzondere voordeelen, die zij genoten, voortvloeiende uit de gelukkige regeling, waaronder zij zich bevonden, vers 7, 8. Onze gemeenschap met God (die de hoogste eer en het grootste geluk is, die wij in deze wereld kunnen hebben) wordt onderhouden door het woord en het gebed; in die beiden was Israel gelukkig boven eenig volk onder den hemel. *a.* Nooit was een volk zoo bevoorrecht in tot God te spreken, vers 7. Hij was nabij hen zoo dikwijls zij Hem aanriepen; bereid op hunne vragen te antwoorden, bereid hunne beden te hooren, en ze door een bijzondere leiding van Zijne voorzienigheid te verhooren, en hun dus te geven waar zij om baden. Als zij tot God riepen om brood, om water, om genezing, dan bevonden zij dat Hij hun nabij was om hen te helpen en te ondersteunen, dan hebben zij Hem krachtelijk bevonden een hulp in benauwdheden, en dat Hij in het midden van hen was, Psalm 46 : 2, 6, dat Zijn oor open was tot hun geroep. Merk op: *Ten eerste.* Het is de aard van het Israel Gods, dat zij Hem bij alle gelegenheden aanroepen, dat zij al hunne nooden bekendmaken aan God, en hunne smeekingen tot Hem richten. Zij doen niets zonder Hem er in te kennen, zij begeeren niets dan hetgeen, waarvoor zij tot Hem gaan. *Ten tweede.* Zij, die God aanroepen, zullen Hem gewisselijk nabij bevinden, gereed en bereid hun op ieder gebed des geloofs een antwoord des vredes te geven. Zie Jes. 58 : 9. *Gij zult roepen*, als het kind om zijne voedster, *en Hij zal zeggen: Zie hier ben Ik;* waarom schreit Mijn geliefd kind? *Ten derde.* Dit is een voorrecht, dat het Israel Gods waarlijk groot maakt en geëerd. Wat kan verder gaan dan dit om een volk, een persoon groot te maken en te verheerlijken? Is er een naam, doorluchtiger dan die van Israel, *een vorst voor God? Wat volk is er zoo groot?* Andere volken kunnen bogen op grooter aantal, op grooter grondgebied, op hooger ouderdom van staatsinrichting, maar geen van allen kon roemen op zoo innigen vertrouwelijken omgang met den hemel als Israel. Zij hadden hunne goden, maar die waren hun niet zoo nabij als God Israel nabij was. Zij konden hen niet helpen in een tijd van nood, 1 Kon. 18 : 26. *b.* Nooit was een volk zoo bevoorrecht in van God te hooren door de inzettingen en rechten, die hun voorgesteld waren, vers 8. Ook dit was Israels grootheid boven ieder ander volk. *Wat groot volk is er, dat zóó rechtvaardige inzettingen en rechten heeft?* Merk op: *Ten eerste.* Dat al deze inzettingen en rechten der Goddelijke wet oneindig rechtvaardig en billijk zijn boven de inzettingen en rechten van eenig ander volk.

De wet van God is veel voortreffelijker dan de wetten der volken. Geen wet is zoo in overeenstemming met natuurlijke billijkheid en met de onbevooroordeelde voorschriften van een recht verstand, zich zoo gelijkblijvend in al de deelen er van, en zoo bevorderlijk aan het welvaren en het belang van het menschdom, als de wet der Schrift, Psalm 119 : 128. *Ten tweede.* Dat hun deze inzettingen en rechten voorgesteld worden is de ware en alles-overtreffende grootheid van eenigerlei natie of volk. Zie Psalm 147 : 19, 20. Het is een eer voor ons, dat de Bijbel in achting onder ons is en kracht uitoefent. Het is een blijk en bewijs, dat een volk hoog in gunst is bij God, en een middel om het hoog te doen staan onder de natiën. Zij, die de wet groot maken, zullen er door groot gemaakt worden.

E. Hij wijst op Gods glorierijke verschijning aan hen bij den berg Sinaï, toen Hij hun deze wet gaf. Hierop legt hij grooten nadruk. Wacht u dat gij niet vergeet den dag, *toen gij voor het aangezicht des Heeren uws Gods bij Horeb stondt*, vers 10. Sommigen van hen waren nog in leven, die het zich konden herinneren, hoewel zij toen onder de twintig jaren waren, en de overigen van hen konden gezegd worden daar te hebben gestaan in de lenden hunner vaderen, die de wet hebben ontvangen, en daar in verbond zijn getreden, niet alleen voor zichzelven, maar voor hunne kinderen, op wie God met het geven der wet bijzonder het oog heeft gehad, opdat zij haar hunne kinderen zouden leeren.

Twee dingen moeten zij gedenken, en men zou denken dat zij die wel nooit zouden kunnen vergeten. *a.* Wat zij bij den berg Sinaï gezien hebben, vers 11. Zij zagen een vreemde vermenging van vuur en van duisternis, beiden zeer vreeslijk en zeer ontzagwekkend, en die twee zaken moesten wel een zeer treffende tegenstelling van elkander zijn; de duisternis maakte het vuur in haar midden nog zooveel te meer ontzaglijk. Vuurvlammen in den nacht zijn iets vreeslijks; en het vuur maakte dat de duisternis, die er om heen was, nog zooveel te meer schrikwekkend was; het moest wel eene dikke duisternis zijn, die door zulk een vuur niet kon verdreven worden. In toespeling op deze verschijning op den berg Sinaï wordt van God gezegd, dat Hij zich voor Zijn volk en tegen Zijne en hunne vijanden toonde tegelijk in vuur en in donkerheid, Psalm 18 : 9, 10. Wederom zegt hij hun, in vers 36, wat zij zagen, want hij wilde dat zij dit nooit zouden vergeten: *Hij heeft u Zijn groot vuur laten zien.* Een enkele bliksemstraal, het vuur van den hemel, vervult ons met ontzag; en sommigen hebben opgemerkt dat de meeste schepselen gansch natuurlijk hun aangezicht naar den bliksem wenden, als bereid om er den indruk van te ontvangen; maar hoe schrikkelijk moet dan niet een gestadig vuur van den hemel zijn! Het was als een voorproef van den dag des oordeels, op welken de Heere Jezus in vlammend vuur geopenbaard zal worden. Gelijk hij hen herinnert aan hetgeen zij gezien hebben, zoo zegt hij hun wat zij niet gezien hebben; geenerlei gelijkenis, waaruit zij zich een denkbeeld zouden kunnen vormen van God in hunne verbeelding, of een beeld van God zouden kunnen stellen op hun hooge plaatsen. Naar hetgeen ons van God te zien wordt gegeven hebben wij genoegzamen grond om te gelooven, dat Hij een wezen is van oneindige kracht en volkomenheid, maar er is ons geen aanleiding gegeven om te denken, dat Hij een lichaam heeft, zooals wij er een hebben. *b.* Wat zij bij den berg Sinaï van God hebben *gehoord*, vers 12. *De Heere sprak tot u* met een hoorbare, verstaanbare stem, in uw eigen taal, en gij hebt haar gehoord. Hier weidt hij over uit bij het einde zijner rede, vers 32, 33, 36. *Ten eerste. Van den hemel heeft Hij u Zijne stem laten hooren.* God openbaart zich aan geheel de wereld in de werken der schepping, zonder spraak of taal, en toch wordt Zijne stem gehoord, Psalm 19 : 2—4. Maar aan Israel heeft Hij zich bekend gemaakt door spraak en taal, zich nederbuigende tot de zwakheid van den staat der kindsheid van de kerk. Hier was *de stem eens roependen in de woestijn om den weg des Heeren te bereiden. Ten tweede.* Zij hoorden haar *uit het midden des vuurs*, hetgeen aantoonde dat het God zelf was, die tot hen sprak, want wie anders zou bij een verterend vuur kunnen wonen? God sprak tot Job uit een onweder, dat schrikkelijk was, maar tot Israel uit het vuur, dat nog schrikkelijker was. Wij hebben reden om dankbaar te zijn, dat Hij niet aldus spreekt tot ons, maar door menschen gelijk wij zelven zijn, *wier verschrikking ons niet zal beroeren*, Job 33 : 6, 7. *Ten derde.* Zij hoorden haar en zijn toch levend gebleven, vers 33. Het was een wonder van barmhartigheid, dat het vuur hen niet heeft verteerd, of dat zij niet stierven van angst, toen Mozes zelf gansch bevreesd en bevende was. *Ten vierde.* Nooit heeft eenig volk iets dergelijks gehoord. Hij zegt hun te vragen naar de vorige dagen en ver verwijderde plaatsen, en zij zullen bevinden dat deze gunst van God, betoond aan Israel, zonder voorbeeld en zonder wederga is, vers 32. Deze bijzondere eer, hun aangedaan, eischte een bijzondere gehoorzaamheid van hen. Het kon met recht verwacht worden, dat zij meer voor God zouden doen dan andere volken, daar God zooveel had gedaan voor hen.

F. Hij wijst op Gods genaderijke verschijningen voor hen, door hen uit te voeren uit Egypte, hen tot een volk te formeeren, en hen dan tot Zijn eigen volk te maken, *een erfvolk*, vers 20; dit herhaalt hij in vers 34, 37, 38. Nooit heeft God voor eenig ander volk zoo iets gedaan; de opkomst van dit volk was gansch verschillend van den oorsprong van alle andere natiën. *a.* Zij werden aldus geëerd en onderscheiden, niet om iets goeds of verdienstelijks in henzelven, maar omdat God hunne vaderen heeft liefgehad, heeft Hij hen verkoren. Zie hier de redenen voor vrije genade; wij worden niet bemind om ons zelfs wil, maar om diens wil, die de groote bewaarder is van het verbond. *b.* Zij werden uit Egypte verlost door wonderen en door teekenen, in barmhartigheid over hen, en in oordeel over de Egyptenaren,

tegen wie God Zijn arm heeft uitgestrekt, waarvan het uitstrekken van Mozes' hand om de plagen op te roepen het teeken was. *c.* Zij waren bestemd voor een gelukkige vestiging in Kanaän, vers 38. Natiën moeten voor hun aangezicht worden uitgedreven ten einde plaats voor hen te maken, om te toonen hoeveel dierbaarder zij aan God waren dan eenig ander volk. Aan Israels eer en belang moeten beiden Egyptenaren en Kanaänieten opgeofferd worden. Zij, die Israel in het licht staan, Israel in den weg staan, zullen bevinden dat dit op hun gevaar is.

G. Hij wijst hen op Gods rechtvaardige verschijningen tegen hen somwijlen vanwege hunne zonden. Hij specificeert de zaak van Peor, vers 3, 4, die kort geleden was voorgevallen; hunne oogen hadden nog pas onlangs het plotselinge verderf gezien, dat gekomen was over hen, die zich aan Baäl Peor gekoppeld hadden; waaruit zij gemakkelijk konden afleiden welk gevaar er is in afval van God, en hoe kostelijk het is Hem aan te hangen. Hij neemt ook nota van Gods misnoegen tegen hemzelven, vers 21, 22. *Ook vertoornde zich de Heere tegen mij om ulieder woorden.* Hij maakt hier melding van om hunne oprechtheid te beproeven en te zien of zij het leed, dat zij hun trouwen vriend en leidsman berokkend hadden, werkelijk ter harte namen. Anderer lijden om onzentwil moet ons meer smarten dan ons eigen lijden.

H. Hij wijst op het stellige nut en voordeel der gehoorzaamheid. Met dit argument begint hij, vers 1. *Opdat gij leeft, en inkomt, en het land erft,* en daarmede besluit hij, vers 40, *opdat het u, en uwen kinderen na u, welga.* Hij herinnert hen er aan, dat zij nu ook zeer waakzaam moeten zijn, nauwkeurig moeten achtgeven op hun gedrag en wandel. Hun voorspoed zal afhangen van hunne Godsvrucht. Als zij Gods geboden houden, zal Hij voorzeker Zijne beloften aan hen houden.

I. Hij wijst op *de noodlottige gevolgen van hun afval van God.* Dat dit ongetwijfeld het verderf, de ondergang des volks zou zijn. Hierover weidt hij uit, in vers 25—31. *a.* Hij voorziet hun afval van God naar de afgoden, dat zij in verloop van tijd, als zij lang in het land zullen geweest zijn, als zij stijf geworden zijn op hun droesem, *zich zullen verderven* en *gesneden beelden maken;* dat was de zonde die hen het meest lichtelijk zal omringen, vers 25. *b.* Hij voorzegt de oordeelen Gods over hen dieswege: *gij zult ganschelijk verdelgd worden,* vers 26; *verstrooid worden onder de volken,* vers 27. En hunne zonde zal tot hunne straf gemaakt worden, vers 28, *aldaar zult gij goden dienen, die des menschen handen werk zijn,* gedwongen zijn ze te dienen, of gij wilt of niet, of wel door uw eigen dwaasheid en domheid, zult gij in uwe gevangenschap u tot geen betere hulp weten te wenden". Zij, die in hun voorspoed de plichten van den Godsdienst van zich afwerpen, kunnen niet verwachten er de vertroostingen van te zullen smaken, als zij tegenspoed hebben en in benauwdheid zijn. Dan worden zij met recht heengezonden naar *de goden, die zij gediend hebben,* Richt. 10 : 14. *c.* Maar hij moedigt hen aan te hopen dat God genade voor hen heeft weggelegd in de laatste dagen, dat Hij hen dan door Zijne oordeelen over hen tot bekeering zal brengen, en hen weder in het verbond met zich zal opnemen, vers 29—31. Merk hierbij op: *Ten eerste.* Dat wij, aan welke plaats wij ook zijn, *van daar den Heere, onzen God, mogen zoeken,* al zijn wij ook nog zoover van ons eigen land of van Zijn heiligen tempel. Er is op deze aarde geen plaats, waar een klove gevestigd is tusschen haar en den hemel. *Ten tweede.* Diegenen, en diegenen alleen, zullen God vinden ter hunner vertroosting, die Hem zoeken met geheel hun hart, dat is: die Hem geheel zijn toegewijd, ernstig en oprecht begeeren Zijne gunst te verkrijgen. *Ten derde.* Beproevingen zijn ons gezonden om ons op te wekken en aan te sporen om God te zoeken; Gods genade in hen werkende zijn velen aldus weder tot hun rechte gezindheid gekomen. „Als deze dingen over u zullen komen, dan is het te hopen, *dat gij u tot den Heere uwen God zult wenden,* want gij ziet wat er van komt, als gij u van Hem afwendt; zie Dan. 9 : 11, 12. *Ten vierde.* Gods getrouwheid aan Zijn verbond moedigt ons aan om te hopen, dat Hij ons niet zal verwerpen, al is het ook, dat het de beproeving is, die ons tot Hem drijft. Als wij ten laatste het verbond gedenken, dan zullen wij bevinden, dat Hij het niet heeft vergeten.

Laat nu al deze argumenten bij elkander gelegd worden, en zeg dan of de Godsdienst het verstand niet aan zijne zijde heeft. Niemand zal de regeering, het bestuur Gods van zich afwerpen, dan zij, die eerst het menschenverstand van zich geworpen hebben.

41. Toen scheidde Mozes drie steden uit, aan deze zijde der Jordaan, tegen den opgang der zon; 42. Opdat daarheen vlood de doodslager, die zijnen naaste onwetend doodslaat, dien hij van gisteren en eergisteren niet haatte; dat hij in een van deze steden vlood en levend bleef; 43. Bezer in de woestijn, in het effen land, voor de Rubenieten; en Ramoth in Gilead, voor de Gadieten; en Golan in Bazan, voor de Manassieten. 44. Dit is nu de wet, die Mozes den kinderen Israels voorstelde: 45. Dit zijn de getuigenissen, en de inzettingen, en de rechten, die Mozes sprak tot de kinderen Israels, als zij uit Egypte waren uitgetogen; 46. Aan deze zijde van de Jordaan in het dal tegenover Beth-Peor, in het land van Sihon, den koning der Amorieten, die te Hesbon woonde; welken Mozes sloeg, en de kinderen Israels, als zij uit Egypte waren uitgetogen, 47. En zijn land in bezitting genomen hadden; daartoe het land van Og, koning van Bazan; twee koningen der Amorieten, die aan deze zijde van de Jordaan waren, tegen den opgang der zon; 48. Van Aroër af, dat aan den oever der beek Arnon is, tot aan den berg Sion, welke is Hermon; 49. En al het vlakke veld, aan deze zijde der

Jordaan, naar het oosten, tot aan de zee des vlakken velds, onder Asdoth-Pisga.

1. Hier zijn de namen der vrijsteden aan deze zijde van de Jordaan, waar Israel nu gelegerd was. Drie steden werden tot dat doel aangewezen, één in het erfdeel van Ruben, een andere in dat van Gad, en de derde in het erfdeel van den halven stam van Manasse, vers 41—43. Wat Mozes voor dit volk doen kon terwijl hij nog met hen was, dat deed hij, om aan de richters, die reeds aangesteld waren, een voorbeeld te geven om de zaken goed te behartigen als hij er niet meer zijn zal.

2. De inleiding tot een andere rede, die Mozes voor Israel uitsprak, en die wij in de volgende hoofdstukken zullen hebben. Waarschijnlijk werd zij gehouden op den volgenden sabbat, als de vergadering bijeenkwam om onderricht te ontvangen. In het vorige hoofdstuk had hij hen in het algemeen vermaand tot gehoorzaamheid, nu zal hij de wet herhalen, die zij hebben waar te nemen, want hij vraagt wel een algemeene, maar geen blinde gehoorzaamheid. Hoe kunnen wij onzen plicht doen, als wij hem niet kennen? Daarom stelt hij hun de wet voor als den regel, waarnaar zij moeten handelen, den weg, waarop zij moeten gaan; hij houdt haar hun voor als den spiegel, waarin zij hun natuurlijk aangezicht zien, opdat zij, ziende op deze volmaakte wet van vrijheid, er in zouden blijven. *Dit zijn de getuigenissen en de rechten*, de zedelijke, ceremonieele en rechtswetten, die tevoren, toen Israel pas uit Egypte was gegaan, uitgevaardigd waren, en nu herhaald werden *aan deze zijde van de Jordaan*, vers 44—46. De plaats, waar Mozes hun deze wetten toevertrouwde wordt hier nauwkeurig beschreven. Het was: *a.* Tegenover Beth-Peor, een afgodstempel van de Moabieten, waar Mozes misschien somtijds den blik heenrichtte met een bijzondere waarschuwing aan hen tegen de besmetting van deze en andere dergelijke gevaarlijke plaatsen. *b.* Het was in het pas door hen veroverde land van Sihon en Og, en dat zij nu in bezit hadden, vers 47. Hun tegenwoordige overwinning was een krachtig argument voor gehoorzaamheid.

HOOFDSTUK V.

In dit hoofdstuk hebben wij de tweede editie van de tien geboden. I. De algemeene strekking er van; zij waren naar den aard van een verbond tusschen God en Israel, vers 1—5. II. De bijzondere voorschriften worden herhaald, vers 6—21. Met de dubbele overgave er van in gesproken woord en geschrift, vers 22. III. Het vaststellen der gemeenschap tusschen God en Israel door het middelaarschap en den dienst van Mozes. 1. Het was Israels ootmoedige bede, dat dit zoo zijn mocht, vers 23—27. 2. Het was Gods genadige vergunning, dat het zoo zijn zou, vers 28—31. En hieruit leidt hij de verplichting voor hen af om gehoorzaam te zijn, vers 32, 33.

En Mozes riep het gansche Israel, en zeide tot hen: Hoor, Israel! de inzettingen en rechten, die ik heden voor uwe ooren spreek, dat gij ze leert en waarneemt, om dezelve te doen. 2. De HEERE, onze God, heeft een verbond met ons gemaakt aan Horeb. 3. Met onze vaderen heeft de HEERE dit verbond niet gemaakt, maar met ons, wij die hier heden allen levend zijn. 4. Van aangezicht tot aangezicht heeft de HEERE met u op den berg gesproken uit het midden des vuurs. 5. (Ik stond te dier tijd tusschen den HEERE en tusschen u, om u des HEEREN woord aan te zeggen; want gij vreesdet voor het vuur en klomt niet op den berg) zeggende:

I. Mozes roept hier de gansche vergadering op. Hij *riep het gansche Israel*, niet slechts de oudsten, maar waarschijnlijk zoovelen van het volk als binnen het bereik zijner stem konden komen, vers 1. De grootsten en aanzienlijksten van hen waren niet boven Gods gebod, en de geringsten hunner waren niet beneden Zijne kennisneming van hen; allen hadden zij er belang bij te hooren wat zij allen gehouden en verplicht waren te doen.

II. Hij vraagt hunne aandacht. *„Hoor, Israel;* hoor en geef acht, hoor en gedenk, hoor, opdat gij moogt leeren, en houden, en doen, want anders is uw hooren doelloos. Als wij het woord Gods hooren, dan moeten wij er ons toe zetten het te leeren, opdat wij het bij ons hebben, in ons bezit en bereik hebben bij alle gelegenheden, en wat wij geleerd hebben moeten wij in beoefening brengen, want dat is het doel van hooren en leeren, niet om ons hoofd te vullen met begrippen, of onzen mond met woorden, maar om onze genegenheden en onzen wandel recht te maken.

III. Hij verwijst hen naar het verbond, dat met hen gemaakt was bij Horeb, als hetgeen waarnaar zij zich moeten regelen. Zie de wonderbare goedheid der Goddelijke genade, waardoor Hij het gebod verkeerd heeft in een verbond, opdat wij door onze eigen toestemming des te sterker verplicht zijn om te gehoorzamen, en door de Goddelijke belofte er te meer toe aangemoedigd zijn; want die beiden worden in het verbond ondersteld. De beloften en bedreigingen, gevoegd bij sommigen der geboden, zooals bij het tweede, derde en vijfde, maken ze gelijk aan een verbond. Let op:

1. De partijen van dit verbond. God heeft het *niet gemaakt met onze vaderen*, niet met Abraham, Izak en Jakob; aan hen heeft God *het verbond der besnijdenis* gegeven, maar niet dat der *tien geboden*. Het licht der Goddelijke openbaring kwam trapsgewijze, en aan de kinderen werd meer van Gods wet bekend gemaakt dan aan de vaderen. „Het verbond werd gemaakt met ons, of met onze onmiddellijke ouders, die ons hebben vertegenwoordigd bij den berg Sinaï".

2. De afkondiging van dat verbond. God zelf heeft als het ware de artikelen er van voor hen gelezen, vers 4. *Van aangezicht tot aangezicht heeft de Heere met u gesproken. Woord tot woord*, zooals het is in het Chaldeeuwsch. Niet in duistere visioenen, zooals Hij vanouds tot de vaderen sprak, Job 4 : 12, 13, maar openlijk en duidelijk, zoodat al de duizenden Israels

het konden hooren en verstaan. Hij sprak tot hen, en ontving toen hun antwoord, en zoo werd die zaak behandeld *van aangezicht tot aangezicht.*

3. Den middelaar des verbonds. *Mozes stond tusschen God en hen,* aan den voet des bergs, vers 5, en bracht boodschappen over en weer, beide voor de vaststelling van de preliminariën, Exod. 19, en voor de uitwisseling der ratificatiën, Exod. 24. Hierin was Mozes een type van Christus, die *staat tusschen God en den mensch om ons de woorden des Heeren te toonen,* een gezegende scheidsman, die Zijne hand op ons beiden gelegd heeft, zoodat wij zonder vrees beide van God kunnen hooren en tot Hem kunnen spreken.

6. Ik ben de HEERE, uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgeleid heb. 9. Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben. 8. Gij zult u geen gesneden beeld maken, noch eenige gelijkenis, van hetgeen boven in den hemel, of onder op de aarde is, of in het water onder de aarde is; 9. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik de HEERE, uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaderen bezoek aan de kinderen, en aan het derde en aan het vierde lid dergenen, die Mij haten; 10. En doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijne geboden onderhouden. 11. Gij zult den naam des HEEREN, uws Gods, niet ijdelijk gebruiken; wat de HEERE zal niet onschuldig houden dengenen, die Zijn naam ijdelijk gebruikt. 12. Onderhoudt den sabbatdag dat gij dien heiligt; gelijk als de HEERE, uw God, u geboden heeft. 13. Zes dagen zult gij arbeiden, en al uw werk doen; 14. Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN, uw Gods; dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uwe dochter, noch uw dienstknecht, noch uwe dienstmaagd, noch uw os, noch uw ezel, noch eenig van uw vee, noch de vreemdeling, die in uw poorten is: opdat uw dienstknecht en uwe dienstmaagd ruste, gelijk als gij. 15. Want gij zult gedenken dat gij een dienstknecht in Egypteland geweest zijt, en dat de HEERE, uw God, u vandaar heeft uitgeleid door een sterke hand en een uitgestrekten arm; daarom heeft u de HEERE, uw God, geboden dat gij den sabbatdag houden zult. 16. Eert uwen vader en uwe moeder, gelijk als de HEERE, uw God, u geboden heeft, opdat uwe dagen verlengd worden, en opdat het u welga in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal. 17. Gij zult niet doodslaan. 18. En gij zult geen overspel doen. 19. En gij zult niet stelen. 20. En gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste. 21. En gij zult niet begeeren uws naasten vrouw; en zult u niet laten gelusten uws naasten huis, zijn akker, noch zijn dienstknecht, noch zijne dienstmaagd, zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat uws naasten is. 22. Deze woorden sprak de HEERE tot uw gansche gemeente, op den berg, uit het midden des vuurs, der wolk en der donkerheid, met een groote stem, en deed daar niets toe; en Hij schreef ze op twee steenen tafelen, en gaf ze mij.

Hier is de herhaling van de tien geboden, waaromtrent wij hebben op te merken:

I. Dat zij, hoewel zij tevoren gesproken en geschreven waren, toch herhaald worden, omdat gebod moet zijn op gebod en regel op regel, en dat alles weinig genoeg om het woord Gods in ons hart en onze gedachten te houden, en er den indruk van te bewaren en te vernieuwen. Wij hebben het noodig, dat dezelfde dingen ons dikwijls ingeprent worden. Zie Filipp. 3 : 1.

II. Dat hier eenig verschil is met Exod. 20; zooals er ook eenig verschil is in het gebed des Heeren in Matth. 6 en in Lukas 11. Voor beiden is het meer noodig, dat wij ons binden aan de zaken dan aan de woorden.

III. Dat het grootste verschil is in het vierde gebod. In Exod. 20 wordt de reden, die er aan toegevoegd is, afgeleid uit de schepping der wereld; hier aan hunne bevrijding uit Egypte, omdat deze een type was van onze verlossing door Jezus Christus, ter herinnering waarvan de Christelijke sabbat wordt onderhouden, vers 15. *Gij zult gedenken, dat gij een dienstknecht in Egypteland geweest zijt.* En daarom:

1. Is het voegzaam, dat uwen dienstknechten het voorrecht gegeven worde van sabbatsrust, want gij kent het hart eens dienstknechts, en hoe welkom één dag rusten zal wezen na zes dagen van arbeid."

2. Is het voegzaam, dat God geëerd zal worden door het sabbatswerk en de Godsdienstige verrichtingen van den dag in aanmerking van de groote dingen, die Hij voor u gedaan heeft. In de opstanding van Christus zijn wij *door een sterke hand en een uitgestrekten arm* tot de heerlijke vrijheid gebracht van de kinderen Gods, en daarom wordt ons door de Evangelieeditie der wet geboden den eersten dag der week waar te nemen ter herinnering aan dat heerlijk werk van macht en genade.

IV. Aan het vijfde gebod is toegevoegd: *Opdat het u wèl ga,* welke bijvoeging door den apostel wordt aangehaald, en het eerst gesteld: *Opdat het u wèl ga en gij lang leeft op de aarde,* Efeze 6 : 3. Indien er voorbeelden zijn van sommigen, die zeer gehoorzaam en plichtmatig waren jegens hunne ouders, en toch niet lang geleefd hebben op de aarde, dan kunnen wij door deze verklaring er van het toch in overeenstemming brengen met de belofte: Of zij al of niet lang leven, het zal hun wèl gaan, hetzij dan in deze wereld of in een betere. Zie Pred. 8 : 12.

V. De laatste vijf geboden zijn aan elkander gevoegd of saamverbonden, dat zij niet zijn in Exodus: *En gij zult geen overspel doen, en gij zult niet stelen,* enz. Hetgeen aanduidt dat Gods geboden allen van gelijke waarde zijn; hetzelfde gezag, dat ons verplicht tot het eene, verplicht ons tot het andere, en ten opzichte

van de wet moeten wij niet partijdig zijn, geen voorkeur hebben, maar al de geboden Gods houden, want *wie de geheele wet zal houden, en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan allen,* Jak. 2 : 10, 11.

VI. Dat deze geboden gegeven werden met zeer veel ontzaglijke plechtigheid, vers 22.

1. Zij werden gesproken *met een groote stem, uit het midden des vuurs, der wolk en der donkerheid.* Dat was een bedeeling van verschrikking, bestemd om het Evangelie der genade des te meer welkom te doen zijn, en om een voorproef te wezen van de verschrikkingen van den dag des oordeels, Psalm 50 : 3, 4.

2. *Hij deed daar niets aan toe,* daarom moeten ook wij er niets aan toedoen; de wet des Heeren is volmaakt.

3. *Hij schreef ze op twee steenen tafelen,* ten einde ze te bewaren tegen verderf, en opdat zij zuiver en geheel aan het nageslacht overgeleverd zouden worden, voor welker gebruik zij bestemd waren, zoowel als voor het tegenwoordige geslacht. Dit de hoofden zijnde van het verbond, wordt de kist, waarin de beschreven tafelen nedergelegd werden, *de ark des verbonds* genoemd. Zie Openb. 11 : 19.

23. En het geschiedde, als gij die stem uit het midden der duisternis hoordet, en de berg van vuur brandde, zoo naderdet gij tot mij, alle hoofden uwer stammen en uwe oudsten. 24. En zeidet: Zie de HEERE, onze God, heeft ons Zijn heerlijkheid en Zijn grootheid laten zien, en wij hebben Zijn stem gehoord uit het midden des vuurs; dezen dag hebben wij gezien dat God met den mensch spreekt, en dat hij levend blijft. 25. Maar nu, waarom zouden wij sterven? Want dit groote vuur zou ons verteren; indien wij voortvoeren de stem des HEEREN, onzes Gods, langer te hooren, zoo zouden wij sterven. 26. Want wie is er van alle vleesch, die de stem des levenden Gods, sprekende uit het midden des vuurs, gehoord heeft gelijk wij, en is levend gebleven? 27. Nader gij, en hoor alles, wat de HEERE, onze God, zeggen zal; en spreek gij tot ons al wat de HEERE, onze God, tot u spreken zal, en wij zullen het hooren en doen. 28. Als nu de HEERE de stem uwer woorden hoorde, toen gij tot mij spraakt, zoo zeide de HEERE tot mij: Ik heb gehoord de stem der woorden van dit volk, die zij tot u gesproken hebben; het is altemaal goed, dat zij gesproken hebben: 29. Och dat zij zulk een hart hadden, om Mij te vreezen en al Mijne geboden te allen dage te onderhouden; opdat het hun en hunnen kinderen welging in eeuwigheid! 30. Ga, zeg hun: Keert weder naar uwe tenten. 31. Maar gij, sta hier bij Mij, dat ik tot u spreke al de geboden, en inzettingen, en rechten, die gij hen leeren zult, dat zij ze doen in het land, hetwelk Ik hun geven zal, om dat te erven. 32. Neemt dan waar, dat gij doet gelijk als de HEERE, uw God, u geboden heeft; en wijkt niet af ter rechter- noch ter linkerhand. 33. In al den weg, dien de HEERE, uw God, u gebiedt, zult gij gaan; opdat gij leeft, en dat het u welga, en gij de dagen verlengt in het land, dat gij erven zult.

I. Mozes herinnert hen hier aan de overeenkomst tusschen de beide partijen, die nu met elkander onderhandelden door bemiddeling van Mozes.

1. Hier is de ontsteltenis, waarin het volk gebracht werd door de groote ontzaglijkheid, waarmede de wet was gegeven. Zij erkenden niet instaat te zijn het langer te hooren. „*Dit groote vuur zal ons verteren,* deze ontzaglijke stem zal ons noodlottig wezen; wij zullen gewisselijk sterven, als wij haar nog langer hooren", vers 25. Het verwonderde hun dat zij er niet reeds door gedood waren, en zij beschouwden het als een buitengewoon voorbeeld van de Goddelijke macht en goedheid, niet alleen dat aldus tot hen werd gesproken, maar dat zij instaat waren om het te dragen. *Want wie is er van alle vleesch, die de stem des levenden Gods gehoord heeft gelijk wij, en levend is gebleven?* Gods verschijningen zijn sedert den val altijd ontzagwekkend geweest voor den mensch; maar Christus, de zonde weggenomen hebbende, noodigt ons om met vrijmoedigheid tot den troon der genade te komen.

2. Hun ernstig verzoek, dat God voortaan tot hen zou spreken door Mozes, met de belofte, dat zij wat hij zeide zouden hooren als van God zelven, en het zouden doen, vers 27. Hieruit schijnt het: *a.* Dat zij verwachtten nog meer geboden van God te zullen ontvangen, en bereid waren meer van Hem te hooren. *b.* Dat zij Mozes instaat achtten om deze ontdekkingen der Goddelijke heerlijkheid te dragen, die zij, vanwege schuld, zich bewust waren niet instaat te zijn te kunnen dragen. Zij geloofden hem een gunstgenoot des hemels te zijn, en dat hij hun getrouw zou wezen; en toch hebben zij op andere tijden tegen hem gemurmureerd, en nog slechts kort tevoren waren zij bereid hem te steenigen, Exod. 17 : 4. Zie hoe der menschen overtuigingen hunne hartstochten bestraffen. *c.* Dat zij nu in een goede gemoedsstemming waren, onder de krachtige overtuiging van het woord, dat zij hoorden. Van menigeen wordt door de wet het geweten opgeschrikt, zonder er door gereinigd te worden; er worden hun schoone beloften ontwrongen, maar geen goede beginselen hun ingeplant.

3. Gods goedkeuring van hun verzoek. *a.* Hij prijst wat zij gezegd hebben, vers 28. Zij spraken het tot Mozes, maar God nam er nota van, want er is geen woord op onze tong, of Hij weet het. Hij erkent dat het *altemaal goed is wat zij gesproken hebben.* Hun erkennen van de noodzakelijkheid van een middelaar om tusschen hen en God te handelen, was *goed gesproken.* Hun begeerte om verdere bevelen van God te ontvangen door Mozes, en hunne beloften om die bevelen te zullen nakomen, was *goed gesproken.* En wat *goed gesproken* is, zal zijn lof van God hebben, en behoort dien ook

van ons te hebben. Wat goed is, zoover het dan gaat, moet geprezen worden. *b.* Hij wenscht dat zij er slechts oprecht in waren, vers 29. *Och dat zij zulk een hart hadden.* Zulk een hart als zij *moesten* hebben, een hart om God te vreezen en steeds Zijne geboden te houden. De God des hemels begeert waarlijk en ernstig het welzijn en de zaligheid van arme zondaren; daarvan heeft Hij overvloedige bewijzen gegeven; Hij geeft ons tijd om ons te bekeeren; door Zijne goedertierenheden noodigt Hij ons tot bekeering, en wacht om ons genadig te zijn; Hij heeft Zijn Zoon gezonden om ons te verlossen; Hij heeft een algemeene aanbieding bekend gemaakt van vergeving en leven; Hij heeft Zijn Geest beloofd aan hen, die om Hem bidden, en heeft gezegd en gezworen dat Hij geen lust heeft in den dood der zondaren. *c.* Zulk een hart, als zij nu *hadden*, of, dat zij, naar men zou denken, hadden. Het zou voor velen goed zijn, indien zij altijd zulk een hart hadden, als zij somtijds schijnen te hebben, wanneer zij onder overtuiging zijn van zonde, of onder de bestraffing van Gods voorzienigheid, of als zij er toe komen om den dood in het aangezicht te zien; *hoe begenadigd zullen zij zijn als hun die smarten zullen aankomen!* Och, dat zij altijd zulk een hart hadden! *d.* Hij stelt Mozes aan om Zijn boodschapper bij hen te wezen, om de wet uit Zijn mond te ontvangen, en haar hun mede te deelen, vers 31. Hier werd nu de zaak vastgesteld met toestemming van beide partijen, dat God voortaan tot ons zal spreken door menschen, gelijk wijzelven zijn, door Mozes en de profeten, door de apostelen en evangelisten, en zoo wij dezen niet gelooven, zoo zullen wij ook niet gelooven of bewogen worden, al zou God van den hemel tot ons spreken, zooals Hij bij den berg Sinai tot Israel gesproken heeft, of boden zou zenden uit den hemel of uit de hel.

II. Hieruit leidt Hij den last voor hen af om al wat God hun geboden had waar te nemen en te doen, vers 32, 33. Daar God zich jegens hen zoo teeder had betoond, en zoo bereid om gedachtig te wezen dat zij stof zijn, en in te willigen wat zij begeerden, en daarbij zoo bereid om hun wèl te doen; daar zij zelven begeerd hadden Mozes tot hun leeraar te hebben, die hen dan nu ook onderwees, en daar zij zoo plechtig en onder den invloed van zooveel goede zaken en overwegingen hadden beloofd, dat zij zullen hooren en doen, beveelt hij hun *te gaan in al den weg, dien de Heere, hun God, hun gebood*, hun verzekerende, dat dit zeer tot hun voordeel en welzijn zou wezen. De eenige weg om gelukkig te zijn is om heilig te wezen. *Zegt den rechtvaardigen dat het hun wel zal gaan.*

HOOFDSTUK VI.

In dit hoofdstuk gaat Mozes voort met zijn last aan Israel om toch hun Godsdienst in stand te houden in Kanaän. Het is tamelijk gelijk aan Hoofdstuk 4. I. Zijne inleiding dient om hen te bewegen tot gehoorzaamheid, vers 1—3. II. Hij stelt de groote beginselen van gehoorzaamheid. De eerste waarheid, die geloofd moet worden: Dat God eenig is, vers 4. De eerste plicht, die gedaan moet worden: Hem lief te hebben met geheel ons hart, vers 5. III. Hij schrijft de middelen voor om den Oodsdienst in stand te houdea, vers 6—9. IV. Hij waarschuwt hen tegen de dingen, die het verderf zouden zijn van den Godsdienst: misbruik van overvloed, vers 10—12; neiging tot afgoderij, vers 14, 15, en hij geeft eenige algemeene voorschriften, vers 13, 16—18. Hij zegt hun welk onderricht zij hun kinderen moeten geven, vers 20—25.

Dit zijn dan de geboden, de inzettingen en de rechten, die de HEERE, uw God, geboden heeft om u te leeren; opdat gij ze doet in het land, naar hetwelk gij heentrekt, om dat erfelijk te bezitten; 2. Opdat gij den HEERE, uwen God, vreezet, om te houden al Zijne inzettingen, en Zijne geboden, die Ik u gebiede; gij, en uw kind, en kindskind, al de dagen uws levens; en opdat uwe dagen verlengd worden. 3. Hoor dan, Israel! en neem waar, dat gij ze doet, opdat het u welga, en opdat gij zeer vermenigvuldiget (gelijk als u de HEERE, uwer vaderen God, gesproken heeft) in het land, dat van melk en honig is vloeiende.

Merk hier op:

1. Dat Mozes het volk leerde al datgene — en datgene alleen — hetwelk God hem geboden heeft hen te leeren, vers 1. Zoo moeten Christus' dienstknechten aan Zijne kerken leeren, *alles wat Hij hun geboden heeft*, niet meer en niet minder, Matth. 28 : 19.

2. Dat het doel van hun onderwezen zijn was, dat zij zouden doen wat hun geleerd was, vers 1, dat zij *de inzettingen Gods zullen houden*, vers 2, *zullen waarnemen om ze te doen*, vers 3. Goed onderwijs van ouders en leeraren zal onze veroordeeling slechts verzwaren, indien wij er niet naar leven.

3. Dat Mozes zorgzaam poogt hen voor God en Godsdienst te doen kiezen nu zij Kanaän zullen binnengaan, ten einde toebereid te zijn voor het goede van dit land, en versterkt te zijn tegen de strikken en verzoekingen er van, en opdat zij, de wereld intredende, er wèl toegerust zouden intreden.

4. Dat de vreeze Gods in het hart het krachtigste beginsel van gehoorzaamheid zal zijn, vers 2. *Opdat gij den Heere, uwen God, vreest, om te houden al Zijne inzettingen.*

5. Dat het bezit van Godsdienst voor een gezin of een land de beste bezitting is. Het is ten hoogste wenschelijk, dat niet alleen wij, maar ook *onze kinderen* en *kindskinderen* den Heere vreezen.

6. Godsdienst en gerechtigheid bevorderen en beveiligen den voorspoed van ieder volk. Vrees God, en het zal wel met u wezen. Zij, die goed onderwezen zijn en doen wat hen geleerd is, zullen ook goed gevoed worden, zooals Israel in *het land, dat van melk en honig is vloeiende*, vers 3.

4. Hoor, Israel! de HEERE, onze God, is een eenig HEERE! 5. Zoo zult gij den HEERE, uwen God, liefhebben, met uw gansche hart, en met uw gansche ziel, en met al uw vermogen. 6. En deze woorden, die ik u heden

gebied, zullen in uw hart zijn. 7. En gij zult ze uwen kinderen inscherpen, en daarvan spreken, als gij in uw huis zit, en als gij op den weg gaat, en als gij nederligt, en als gij opstaat. 8. Ook zult gij ze tot een teeken binden op uwe hand, en zij zullen u tot voorhoofdspanselen zijn tusschen uwe oogen; 9. En zult ze op de posten van uw huis, en aan uwe poorten schrijven. 10. Als het dan zal geschied zijn, dat de HEERE, uw God, u zal hebben ingebracht in dat land, dat Hij uwen vaderen, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft, u te zullen geven; groote en goede steden, die gij niet gebouwd hebt, 11. En huizen, vol van alles goeds, die gij niet gevuld hebt, en uitgehouwen bornputten, die gij niet uitgehouwen hebt, wijngaarden en olijfgaarden, die gij niet geplant hebt, en gij gegeten hebt en verzadigd zijt; 12. Zoo wacht u, dat gij den HEERE niet vergeet, die u uit Egypteland, uit het dienshuis, heeft uitgevoerd. 13. Gij zult den HEERE, uwen God, vreezen, en Hem dienen; en gij zult bij Zijn naam zweren. 14. Gij zult andere goden niet navolgen, van de goden der volken, die rondom u zijn. 15. Want de HEERE, uw God, is een ijverig God in het midden van u; dat de toorn des HEEREN, uws Gods, tegen u niet ontsteke, en Hij u van den aardbodem verdelge. 16. Gij zult den HEERE, uwen God, niet verzoeken, gelijk als gij Hem verzocht hebt te Massa.

I. Hier is: een kort begrip van den Godsdienst, bevattende de eerste beginselen van geloof en gehoorzaamheid, vers 4, 5. De Joden houden deze twee verzen voor een der kostelijkste deelen van de Schrift; zij schrijven ze in hunne gedenkcedels, en houden zich niet slechts verplicht om ze iederen dag tenminste tweemaal te zeggen, maar zij zijn zeer gelukkig hiertoe verplicht te zijn, daar er dit gezegde onder hen is: *Gezegend zijn wij, die elken morgen en iederen avond zeggen: Hoor Israel, de Heere, onze God, is een eenig Heere.* Maar nog meer gezegend zijn wij, als wij goed bedenken en gebruiken:

1. Wat ons hier *betreffende God geleerd wordt te gelooven, a.* Dat de God, dien wij dienen, is Jehovah, een oneindig en eeuwig volmaakt wezen, uit zichzelven bestaande, en zichzelven genoeg. *b.* Dat Hij is de ééne, eenigleevende en ware God; Hij alleen is God, en Hij is eenig. Het vaste geloof aan deze klaarblijkelijke waarheid zou ons krachtig wapenen tegen alle afgoderij, die ingevoerd werd door deze fundamenteele dwaling: dat er vele goden zijn. Het is onbetwistbaar dat er *één* God is, en dat er *geen ander is dan Hij*, Markus 12 : 32. Laat ons dus geen anderen hebben noch begeeren te hebben. Sommigen hebben gedacht dat hier een duidelijke aanwijzing is van de drieëenheid van personen in de eenheid der Godheid, want driemaal is er de naam van God, en toch allen verklaard Een te zijn. Zalig zij, die dezen eenen Heere tot hun God hebben, want zij hebben slechts één Meester te behagen, maar één Weldoener te zoeken. Het is beter ééne fontein te hebben, dan duizend uitgehouwen waterbakken, één algenoegzamen God, dan duizend ongenoegzamen.

2. Wat ons hier geleerd wordt betreffende den plicht, dien God van den mensch eischt. Dit is samengevat in dit ééne, als zijn beginsel: *Gij zult liefhebben den Heere, uwen God, met uw gansche hart.* Hij had ondernomen, vers 2, hen te leeren God te vreezen, en ingevolge hiervan leert hij hen hier Hem lief te hebben, want hoe warmer onze genegenheid voor Hem is, hoe grooter onze eerbied voor Hem zijn zal, en het kind, dat zijne ouders eert, zal hen ongetwijfeld liefhebben. Heeft ooit een vorst een wet gemaakt, dat zijne onderdanen hem zullen liefhebben? Maar zoo groot is de nederbuigende goedheid der Goddelijke genade, dat dit tot het eerste en grootste gebod is gemaakt van Gods wet, dat wij Hem moeten liefhebben, en dat het uit een beginsel van liefde is, dat wij alle andere plichten jegens Hem volbrengen: *Mijn zoon, geef Mij uw hart.* Wij moeten Hem ten hoogste eeren, het moet ons een blijdschap wezen, dat er zulk een wezen is; wij moeten behagen hebben in al Zijne hoedanigheden en Zijne betrekkingen tot ons; onze begeerte moet tot Hem wezen, onze verlustiging in Hem, ons steunen op Hem zijn, aan Hem moeten wij volkomen toegewijd zijn. Het moet ons een voortdurend genot zijn aan Hem te denken, van Hem te hooren, Hem te dienen. Wij moeten Hem liefhebben.

A. Als het beste van alle wezens, hoogst voortreffelijk en beminnenswaardig in zichzelven.

B. Als onzen God, een God in verbond met ons, onzen Vader, onzen besten vriend en weldoener. Er wordt ons ook geboden God lief te hebben *met geheel ons hart, geheel onze ziel en al onze krachten.* Dat is: Wij moeten Hem liefhebben: *a.* Met een *oprechte* liefde; niet slechts in woord en met onze tong, zeggende dat wij Hem liefhebben, terwijl toch ons hart niet met Hem is; maar innerlijk en in waarheid, ons in Hem vertroostende. *b.* Met een *sterke* liefde; het hart moet naar Hem uitgaan in vurige genegenheid. Sommigen hebben daarom gedacht, dat wij het moeten vermijden om te zeggen (zooals wij ons gewoonlijk uitdrukken) dat wij dit of dat van ganscher harte doen zullen, want wij moeten niets anders van ganscher harte doen dan God liefhebben, en daar die uitdrukking hier gebruikt wordt voor dat heilige vuur, moet zij niet ontwijd worden. Hij, die ons alles is, moet ons alles hebben, en niemand dan Hij. *c.* Met een alles *overtreffende* liefde. Wij moeten God liefhebben boven ieder schepsel, hoe ook genaamd, en buiten Hem niets liefhebben, dan wat wij liefhebben voor Hem, en in ondergeschiktheid aan Hem. *d.* Met een *verstandige* liefde, want aldus is het verklaard in Markus 12 : 33. Om Hem lief te hebben uit geheel het hart en uit geheel het *verstand*, moeten wij Hem kennen, en Hem dus liefhebben als degenen, die daar goede redenen voor hebben. *e.* Met een *algeheele* liefde;

Hij is één, en daarom moet ons hart vereenigd zijn in deze liefde, en geheel de stroom onzer genegenheden moet naar Hem heenvloeien. O mocht deze liefde Gods in onze harten worden uitgestort!

II. Er worden hier middelen voorgeschreven voor het onderhouden en bewaren van den Godsdienst in ons huis en ons hart, opdat hij niet verdorre en tot verval kome. Het zijn deze:

1. Overdenking, vers 6. *Deze woorden, die ik u heden gebied, zullen in uw hart zijn.* Hoewel de woorden alleen zonder de zaken ons geen goed zullen doen, loopen wij toch gevaar van deze zaken te verliezen, als wij de woorden veronachtzamen, door welke gewoonlijk Goddelijk licht en kracht tot het hart gebracht worden. Gods woorden moeten bewaard worden in ons hart, opdat wij er in onze gedachten voortdurend mede bezig zijn, en aldus de geheele ziel er toe gebracht worde om er onder den invloed en indruk van te zijn. Dat volgt onmiddellijk op de wet van *God lief te hebben met geheel ons hart*, want zij, die dit doen, zullen Zijn woord in hun hart bewaren, beide als blijk van die liefde, en als een middel om haar te bewaren en te doen toenemen. Wie God liefheeft, heeft zijn Bijbel lief.

2. De Godsdienstige opvoeding hunner kinderen, vers 7. *„Gij zult ze uwen kinderen inscherpen;* en door uwe kennis mede te deelen, zult gij haar vermeerderen". Zij, die zelf den Heere God liefhebben, moeten doen wat zij kunnen om de liefde hunner kinderen voor Hem op te wekken, en aldus er voor te waken dat het erfdeel van den Godsdienst niet verloren ga in hun geslacht. *Gij zult ze uwen kinderen inscherpen*, dat is deze dingen dikwijls voor hen herhalen, alle middelen aanwenden om ze te doen doordringen tot hun gemoed. „Wees zorgzaam en nauwkeurig in het onderwijs uwer kinderen, doet ze scherp en duidelijk voor hen uitkomen. Leert ze uwen kinderen, niet alleen uw eigen kinderen" (zeggen de Joden) „maar allen, die op eenigerlei wijze aan uw zorgen zijn toevertrouwd". Bisschop Patrick merkt hier terecht op, dat Mozes zijne wet zóó eenvoudig en gemakkelijk te begrijpen achtte, dat iedere vader wel instaat zou zijn om haar zijnen zonen te leeren, en iedere moeder aan hare dochters. Aldus moeten wij die goede zaak, welke ons toevertrouwd is, zorgvuldig overleveren aan hen, die na ons komen, opdat zij aldus bestendigd worde.

3. Godvruchtige gesprekken. „Gij zult van deze dingen spreken met ernst en eerbied, ten nutte, niet alleen van uwe kinderen, maar ook van uw andere huisgenooten, uw vrienden en metgezellen, als gij in uw huis zit, hetzij aan uw werk, of aan uwe maaltijden, of om te rusten, of om bezoeken te ontvangen; en als gij op den weg gaat, hetzij om u te vermaken, of voor verkeer, of op reis; des avonds als gij u terugtrekt van uw gezin om u ter ruste te begeven, en des morgens, als gij opstaat van uwe legerstede en weder terugkeert tot uw gezin. Neemt alle gelegenheden waar om met hen, die u omringen, van Goddelijke dingen te spreken; niet van verborgenheden, die niet geopenbaard zijn, of die van twistige samensprekingen zijn, maar van de eenvoudige waarheden en wetten van God en hetgeen tot onzen vrede dient". Het is er zóó verre vandaan om eene verkleining geacht te worden van de eer der heilige dingen om ze tot onderwerp van onze gemeenzame gesprekken te maken, dat zij ons aanbevolen worden om er over te spreken, want hoe gemeenzamer wij er mede bekend zijn, hoe meer wij ze zullen bewonderen, en er door aangedaan zullen zijn, om aldus het middel te worden om Goddelijk licht en warmte te verspreiden.

4. Veelvuldig lezen van het Woord. *Ook zult gij ze tot een teeken binden op uwe hand, en zij zullen u tot voorhoofdspanselen zijn tusschen uwe oogen, en gij zult ze op de posten uws huizes en aan uwe poorten schrijven*, vers 8, 9. Het is waarschijnlijk, dat er in dien tijd weinige geschreven exemplaren waren van de geheele wet; alleen op het loofhuttenfeest werd ze den volke voorgelezen, en daarom heeft God hun gezegd om, voor het tegenwoordige tenminste, eenige uitgelezen volzinnen der wet, die het gewichtigst en meest-omvattend waren, op hunne muren te schrijven, of op rollen van perkament om aan het handgewricht te dragen; en sommigen denken, dat dit de oorsprong is van de gedenkcedels of gebedsriemen, die zoo veelvuldig door de Joden gedragen worden. Christus laakte de Farizeën, niet omdat zij ze droegen, maar omdat zij ze breeder maakten dan die van anderen *om van de menschen gezien te worden*, Matth. 23 : 5. Maar toen de Bijbels algemeener onder hen werden, was dit hulpmiddel minder noodig. De eerste hervormers van de Engelsche kerk hebben met wijsheid en Godsvrucht bepaald, dat er, toen Bijbels nog schaarsch waren, eenige uitgelezen gedeelten van de Schrift op de muren en pilaren van de kerken geschreven zouden worden, teneinde het volk, in overeenstemming met dit voorschrift hier, er gemeenzaam mede bekend te maken. Voor de Joden schijnt dit bevel naar de letter verplichtend te zijn geweest, maar voor ons naar de bedoeling, namelijk dat wij door alle mogelijke middelen moeten trachten gemeenzaam bekend te worden met het woord van God, teneinde het bij alle gelegenheden te kunnen gebruiken als een middel om ons te weerhouden van zonde, en ons te leiden en aan te sporen tot onzen plicht. Het moet voor ons wezen als hetgeen in *onze handpalmen gegraveerd is*, altijd voor onze oogen is. Zie Spr. 3 : 1, 3. Er wordt ook mede te kennen gegeven, dat wij ons nooit onzen Godsdienst moeten schamen, ons niet moeten schamen te erkennen, dat wij onder het bestuur en toezicht er van zijn. Laat er geschreven zijn op onze poorten, en laat ieder, die onze deur voorbijgaat, het lezen: dat wij gelooven, dat Jehovah alleen God is, en gelooven verplicht en gehouden te zijn *Hem van ganscher harte lief te hebben.*

III. Er wordt tegen gewaarschuwd God te vergeten ten dage van voorspoed en overvloed, vers 10—12. Hier:

1. Wekt hij hunne verwachtingen op van de goedheid huns Gods; het voor zeker aannemende, dat Hij hen in het goede land zal brengen, dat Hij beloofd had, vers 10. Dat zij niet langer in tenten zouden wonen als herders en arme reizigers, maar zich zouden vestigen in groote en schoone steden; niet langer zouden omdwalen in een onvruchtbare woestijn, maar het genot zouden hebben van wèl-voorziene huizen, en goed-beplante hoven, vers 11, en dit alles zonder zorg moeite of onkosten, waarop hij hier grooten nadruk legt: *Steden, die gij niet gebouwd hebt, huizen vol van alle goed, die gij niet gevuld hebt,* enz., eensdeels, omdat het de weldaad nog zooveel te kostelijker maakte, wijl zij zoo gemakkelijk kwamen aan hetgeen zij hadden, en anderdeels omdat als zij dit niet bedachten, de weldaad hun ook minder kostelijk zou zijn, want gewoonlijk waardeeren wij het meest wat ons duur te staan is gekomen. Zoo gemakkelijk aan de have gekomen zijnde, zouden zij allicht zorgeloos worden, en den Gever vergeten.

2. Hij spoort hen aan tot waakzaamheid tegen de slechtheid van hun eigen hart; *zoo wacht u,* als gij veilig en gemakkelijk nederligt, *dat gij den Heere niet vergeet,* vers 12. In dagen van voorspoed zijn wij zeer licht geneigd God te vergeten, niet te denken aan onze afhankelijkheid van Hem, onze behoefte aan Hem en onze verplichtingen jegens Hem. Als de wereld ons vriendelijk aanziet, zijn wij geneigd er het hof aan te maken, ons geluk er van te verwachten, en zoo vergeten wij dan Hem, die ons eenig deel en onze rust is. Agur bidt tegen deze verzoeking, Spr. 30 : 9, *Opdat ik zat zijnde U niet verloochene.* Daarom is in zulk een tijd groote zorg en voorzichtigheid noodig, en een nauwgezet waken over ons eigen hart. *„Zoo wacht u,* daar gij gewaarschuwd zijt voor uw gevaar, neem u er voor in acht. *Bindt deze woorden tot een teeken op uwe hand,* teneinde alzoo te voorkomen, dat gij God vergeet. Als gij gevestigd zijt in Kanaän, vergeet dan niet uwe bevrijding uit Egypte, maar ziet op *den rotssteen waaruit gij gehouwen zijt;* als uw laatste grootelijks is vermeerderd, zoo herinnert u het kleine van uw begin".

IV. Er worden hier eenige geboden en verboden gegeven, die van groot belang zijn.

1. Zij moeten bij alle gelegenheden eer geven aan God, vers 13. *Vreest Hem en dient Hem* (want als Hij een Meester is, dan moeten wij Hem eeren en Zijn werk doen), *en zweert bij Zijn naam.* Dat is: zij moeten zich bij geenerlei gelegenheid op iemand anders dan op Hem beroepen, als den ontdekker der waarheid en den wreker van onrecht. Zweert bij Hem *alleen,* en niet bij een afgod, of bij eenig schepsel. *Zweert bij Zijn naam* in alle verdragen en verbonden met de naburige volken, en bewijst hun de eer niet van bij hunne goden te zweren. *Zweren bij Zijn naam* wordt somtijds genomen voor een openbaar belijden van Zijn naam, Jes. 45 : 23. *Alle tong zal Mij zweren,* wordt in Rom. 14 : 11 verklaard: *alle tong zal God belijden.*

2. Zij moeten bij geenerlei gelegenheid die eer aan andere goden geven, vers 14. *Gij zult andere goden niet navolgen,* dat is: „Gij zult hen niet dienen of aanbidden"; want daarin zijn zij afgedwaald; zij hebben van den waren God afgehoereerd, die hierin, meer dan in iets anders, een *ijverig God* is, vers 15; en de geleerde bisschop Patrick merkt hier naar Maimonides op, dat wij nooit in de wet of in de profeten *toorn* of *grimmigheid* of *ijver* aan God zien toegeschreven, dan alleen wegens afgoderij.

3. Zij moeten zich wachten van God te onteeren door *Hem te verzoeken,* vers 16. *Gij zult den Heere, uwen God, niet verzoeken,* dat is: „Gij zult in geenerlei nood de macht, tegenwoordigheid en voorzienigheid Gods wantrouwen, noch met Hem twisten"; hetgeen zij, indien zij aan een boos, ongeloovig hart toegaven, in Kanaän zouden doen, zooals zij het in de woestijn gedaan hebben. Geen verandering van toestand zal de neiging tot murmureeren en zich verbitteren genezen. Onze Heiland gebruikt deze waarschuwing als antwoord op een van Satans verzoekingen, met toepassing op zichzelven, Matth. 4 : 7. *Gij zult den Heere, uwen God, niet verzoeken,* hetzij door te wanhopen aan Zijne macht en goedheid, terwijl wij op den weg blijven van onzen plicht, of door er op te vertrouwen, als wij van dien weg afwijken.

17. Gij zult de geboden des HEEREN, uws Gods, vlijtig houden, mitsgaders Zijne getuigenissen en Zijne inzettingen, die Hij u geboden heeft. 18. En gij zult doen wat recht en goed is in de oogen des HEEREN; opdat het u welga, en dat gij inkomt, en erft het goede land, dat de HEERE uwen vaderen gezworen heeft; 19. Om al uwe vijanden voor uw aangezicht te verdrijven, gelijk als de HEERE gesproken heeft. 20. Wanneer uw zoon u morgen zal vragen, zeggende: Wat zijn dat voor getuigenissen, en inzettingen, en rechten, die de HEERE, onze God, ulieden geboden heeft? 21. Zoo zult gij tot uwen zoon zeggen: Wij waren dienstknechten van Farao in Egypte; maar de HEERE heeft ons door een sterke hand uit Egypte uitgevoerd. 22. En de HEERE gaf teekenen, en groote en kwade wonderen in Egypte aan Farao en aan zijn gansche huis voor onze oogen; 23. En Hij voerde ons vandaar uit, opdat Hij ons inbracht, om ons het land te geven, dat Hij onzen vaderen gezworen had. 24. En de HEERE gebood ons te doen al deze inzettingen, om te vreezen den HEERE, onzen God, ons voor altoos ten goede, om ons in het leven te behouden, gelijk het te dezen dage is. 25. En het zal ons gerechtigheid zijn, als wij zullen waarnemen te doen al deze geboden, voor het aangezicht des HEEREN, onzes Gods, gelijk als Hij ons geboden heeft.

I. Hier gebiedt Mozes hun Gods geboden te houden, vers 17—19. *Gij zult de geboden des Heeren uws Gods vlijtiglijk houden.*

Het vereischt zeer veel zorg en moeite om den Godsdienst in zijn kracht in ons hart en leven op te houden. Onachtzaamheid zal ons verderf wezen, maar zonder vlijt en waakzaamheid kunnen wij niet behouden worden. Ten einde hen hiertoe te bewegen, toont hij hun:

1. Dat dit Gode zeer welbehaaglijk zal wezen. Het is *recht en goed in de oogen des Heeren*, en datgene is in waarheid recht en goed, wat dit is *in de oogen Gods*. Als wij achtnemen op de gunst van onzen Schepper als ons geluk en de wet onzer schepping als onzen regel, dan zullen wij Godsdienstig zijn.

2. Dat dit zeer nuttig en voordeelig voor henzelven zal wezen. Het zou hun het bezit van het land Kanaän verzekeren, voorspoed in dat land, en een voortdurend zegevieren over hen, die hun in den weg staan. Kortom: Doet wèl, en het zal *wèl met u zijn*.

II. Hij beveelt hun hunne kinderen te onderwijzen in de geboden Gods, niet alleen opdat zij in hun jonge jaren met verstand en liefde aan de Godsdienstoefeningen zullen deelnemen, maar opdat ook zij in hun mannelijken leeftijd den Godsdienst hoog zullen houden en hem overleveren aan hen, die na hen zullen komen. Nu is hier:

1. Een gepaste vraag, die de kinderen verondersteld worden te zullen doen, vers 20. „*Wat zijn dat voor getuigenissen en inzettingen en rechten?* Wat is de beteekenis van de feesten, die wij vieren, de offeranden, die wij offeren, en de vele eigenaardige gewoonten en gebruiken onder ons?" Merk op: *a.* Alle Goddelijke inzettingen hebben een zekere beteekenis, en het is iets groots, dat er mede bedoeld wordt. *b.* Het is van belang voor ons om er de beteekenis van te weten en te verstaan, opdat wij een redelijken Godsdienst waarnemen, en opdat wij *den Heere niet het blinde offeren*. *c.* Het is voor kinderen goed om reeds vroeg te vragen naar de beteekenis en bedoeling van de Godsdienstplichten, waartoe zij opgeleid worden. Aldus weetgierig te zijn naar de Goddelijke dingen is een goed teeken, dat zij er belang in stellen, en een goed middel om er zeer mede bekend en vertrouwd te worden; *dan zullen wij kennen*, indien wij aldus *vervolgen om den Heere te kennen*.

2. Hier is een volledig antwoord gelegd in den mond der ouders om op deze goede vraag te worden gegeven. Ouders en leeraars moeten onderricht geven aan hen, die aan hunne zorg zijn toevertrouwd ook al vragen zij er niet om, ja, al hebben zij er ook afkeer van; en nog veel meer moeten zij bereid wezen op vragen te antwoorden, en onderricht te geven als het begeerd wordt, want men kan hopen, dat zij, die het *vragen* het zullen willen *ontvangen*. Vroegen de kinderen naar de beteekenis van Gods wetten, zoo laat hun gezegd worden, dat zij waargenomen moeten worden:

A. In dankbare herinnering aan Gods vroegere gunsten jegens hen, inzonderheid aan hunne bevrijding uit Egypte, vers 21—23. Den kinderen moet dikwijls verhaald worden van den treurigen toestand, waarin hunne voorouders zich hebben bevonden, toen zij slaven in Egypte zijn geweest, de groote verlossing voor hen gewrocht door God door hen vandaar uit te voeren; en dat God met hun bijzondere inzettingen te geven bedoeld heeft de gedachtenis aan dat wonderwerk te bestendigen, waardoor zij tot een bijzonder volk geformeerd werden.

B. Als de gestelde voorwaarde van Zijn verdere gunsten. *De Heere gebood ons te doen al deze inzettingen ons ten goede.* God gebiedt ons niets dan wat wezenlijk ons ten goede is; het is ons belang zoowel als onze plicht om Godsdienstig te zijn. *a.* Het zal ons *leven* wezen, *om ons in het leven te behouden*, hetgeen een groote gunst is, meer dan wij konden verwachten, in aanmerking genomen hoe dikwijls wij het leven verbeurd hebben. De Godzaligheid heeft de belofte van den voortduur en de vertroosting van het tegenwoordige leven, inzoover het strekt tot eer en heerlijkheid Gods. *b.* Het zal onze *gerechtigheid* wezen. Indien wij slechts dat ééne gebod volkomen konden houden van God lief te hebben met geheel ons hart, geheel onze ziel en al onze krachten, en als wij konden zeggen: „Wij hebben nooit anders gedaan", dan zou dit zoo onze gerechtigheid zijn, dat wij recht zouden hebben op de voordeelen van het verbond in den staat der onschuld; indien wij gebleven waren in alles wat in het boek der wet geschreven is om dat te doen, dan zou de wet ons gerechtvaardigd hebben. Maar daar kunnen wij geen aanspraak op maken, en daarom zal onze oprechte gehoorzaamheid aangenomen worden door een Middelaar, door wien wij evenals Noach *rechtvaardig voor Gods aangezicht* genoemd worden, Gen. 7 : 1; Lukas 1 : 6; 1 Joh. 3 : 7. De Chaldeeuwsche overzetting geeft deze lezing: *Er zal een belooning voor ons wezen, indien wij waarnemen deze geboden te doen;* want, zonder eenige twijfel, in het houden van Gods geboden is groote loon.

HOOFDSTUK VII.

In dit hoofdstuk vermaant Mozes Israel: I. In het algemeen, Gods geboden te houden, vers 11, 12. II. In het bijzonder, en ten einde dit te kunnen, zich verre te houden van alle gemeenschap met afgodendienaars, 1. Zij moeten de zeven gevloekte volken ten eenenmale verdelgen, hen niet sparen en geen verbond met hen aangaan, vers 1, 2, 16, 24. 2. Zij moeten volstrekt geen huwelijk met hen sluiten, vers 3, 4. 3. Zij moeten hunne altaren en hunne beeldea verderven en verbreken, en niet eens het zilver en goud er van nemen tot hun eigen gebruik, vers 5, 25, 26. Om aan dit bevel kracht bij te zetten, toont hij hun wat zij gehouden zijn te doen: *A.* Als plicht, in aanmerking nemende: *a.* Hunne verkiezing door God, vers 6. *b.* De reden van deze verkiezing, vers 7, 8. *c.* In welke betrekking zij stonden tot God, vers 9, 10. *B.* Als hun belang. Hier wordt beloofd: *a.* In het algemeen, dat zoo zij God dienden, Hij hen voorspoedig zou maken en zegenen, vers 12, 15. *b.* In het bijzonder dat, indien zij de volken zullen uitdrijven, opdat dezen hun niet tot verzoeking zijn, God hen zal uitdrijven, opdat zij geene kwelling voor hen zullen wezen, vers 17—24.

Wanneer u de HEERE, uw God, zal gebracht hebben in het land, waar gij naar toegaat, om dat te erven; en Hij vele volken voor uw aangezicht zal hebben uitgeworpen, de He-

thieten, en de Girgasieten, en de Amorieten, en de Kanaänieten, en de Ferezieten, en de Hevieten, en de Jebusieten, zeven volken, die meerder en machtiger zijn dan gij; 2. En de HEERE, uw God, hen zal gegeven hebben voor uw aangezicht, dat gij hen slaat; zoo zult gij hen ganschelijk verbannen, gij zult geen verbond met hen maken, noch hun genadig zijn. 3. Gij zult u ook met hen niet vermaagschappen; gij zult uwe dochters niet geven aan hunne zonen, en hunne dochters niet nemen voor uwe zonen. 4. Want zij zouden uwe zonen van Mij doen afwijken, dat zij andere goden zouden dienen; en de toorn des HEEREN zou tegen ulieden ontsteken, en u haast verdelgen. 5. Maar alzoo zult gij hun doen: hunne altaren zult gij afwerpen, en hun opgerichte beelden verbreken, en hunne bosschen zult gij afhouwen, en hun gesneden beelden met vuur verbranden. 6. Want gij zijt een heilig volk den HEERE, uwen God; u heeft de HEERE, uw God, verkoren, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn uit alle volken, die op den aardbodem zijn. 7. De HEERE heeft geen lust tot u gehad, noch u verkoren, om uwe veelheid boven alle andere volken; want gij waart het weinigste van alle volken. 8. Maar omdat de HEERE ulieden liefhad, en opdat Hij hield den eed, dien Hij uwen vaderen gezworen had, heeft u de HEERE met een sterke hand uitgevoerd, en heeft u verlost uit het diensthuis, uit de hand van Farao, koning van Egypte. 9. Gij zult dan weten dat de HEERE, uw God, die God is, die getrouwe God, welke het verbond en de weldadigheid houdt dien, die Hem liefhebben en Zijne geboden houden, tot in duizend geslachten. 10. En Hij vergeldt een ieder van hen, die Hem haten, in zijn aangezicht, om hem te verderven; Hij zal het zijnen hater niet vertrekken, in zijn aangezicht zal Hij het hem vergelden. 11. Houdt dan de geboden, en de inzettingen, en de rechten, die ik u heden gebiede, om die te doen.

I. Hier is een zeer strenge waarschuwing tegen alle vriendschap en gemeenschap met afgoden en afgodendienaars. Zij, die in gemeenschap met God zijn toegelaten, moeten geen gemeenschap hebben met de onvruchtbare werken der duisternis. Deze dingen werden hun bevolen om hen te bewaren voor den strik, die thans op hun weg lag.

1. Zij moeten *geen genade betoonen*, vers 1, 2. Er wordt hun hier bloedig werk te doen gegeven, maar het is Gods werk, en goed werk, op zijn tijd en plaats noodig, Gode welbehagelijk en eervol.

A. God verbindt zich hier om het Zijne te doen. Er wordt van gesproken als van een aangenomen, overeengekomen zaak, dat God hen in het beloofde land zal brengen; dat Hij de volken, die de tegenwoordige bezitters van het land zijn, voor hun aangezicht zou uitdrijven, daaraan bleef geen twijfel overig. Zijn macht is onweerstaanbaar, en daarom *kan* Hij het doen; Zijn belofte is onverbreekbaar, en daarom *zal* Hij het doen. *a.* Deze aan het verderf gewijde natiën worden hier genoemd en geteld, vers 1. Het zijn er *zeven*, en zeven tegen één scheen wel een zeer ongelijken strijd te zullen opleveren. Zij worden genoemd, opdat Israel de perken en grenzen van zijn opdracht zou kennen; tot hiertoe moet hunne strengheid gaan, maar niet verder; en zij moesten ook niet onder schijn of voorgeven van hunne opdracht, allen dooden, die in hun weg kwamen. De beperking van hunne opdracht tot de hier-genoemde volken geeft duidelijk te kennen, dat dit in latere eeuwen niet tot precedent moet genomen worden; het zal de barbaarsche oorlogen niet rechtvaardigen, waarin geen lijfsgenade wordt verleend. Hoezeer deze methode, toen God zelf haar voorschreef, in overeenstemming moge geweest zijn met de bedeeling, onder welke zulk een menigte van dieren geslacht en verbrand werden tot offeranden, thans, nu alle zoenoffers volmaakt zijn in en vervangen door de groote verzoening aangebracht door het bloed van Christus, is menschelijk bloed wellicht kostbaarder geworden dan het geweest is, en zij, die de meeste macht hebben, moeten het niet verspillen. *b.* Hier wordt erkend dat die volken grooter en machtiger waren dan Israel. Zij waren lang gevestigd in dat land, voor hetwelk de Israelieten vreemdelingen waren; zij waren talrijker, van grooter lichaamsbouw en meer ervaren in den krijg, dan Israel; en toch zal dat alles niet beletten, dat zij voor het aangezicht van Israel uitgedreven zullen worden. De kracht van Israels vijanden verheerlijkt de kracht van Israels God, die hun voorzeker te groot zal wezen.

B. Hij spoort hen aan om dan nu ook het hunne te doen. *Gij zult hen slaan en hen ganschelijk verbannen*, vers 2. Als God hen uitwerpt, moet Israel hen niet binnenlaten, neen, zelfs niet als huurders, of schatplichtigen, of dienstknechten. Geenerlei verbond, van welken aard ook, moet met hen gemaakt, geen genade hun bewezen worden. Die strengheid werd geboden: *a.* Om de boosheid te straffen, waaraan zij en hunne vaderen zich hadden schuldig gemaakt. De ongerechtigheid der Amorieten was nu vervuld, en hoe langer het heeft geduurd eer zij vervuld was, hoe strenger de wraak was, toen die eindelijk kwam. *b.* Om het kwaad te voorkomen, dat zij aan Gods Israel zouden doen, indien zij in het leven werden gelaten. Het volk van deze verfoeiselen moet niet gemengd worden met het heilig zaad, opdat zij dit niet tot bederf brengen. Het is beter dat al deze levens van de aarde verdelgd worden, dan dat de Godsdienst, de ware aanbidding Gods, in Israel verloren ga. Aldus moeten wij handelen met onze lusten, die krijgvoeren tegen onze ziel; God heeft ze in onze handen overgeleverd door deze belofte: *De zonde zal over u niet heerschen*, tenzij het uw eigen schuld is. Laat ons er dan geen verbond mede sluiten, of hun genade bewijzen, maar ze dooden en kruisigen, en volkomen uitdelgen.

2. Zij moeten geen huwelijk aangaan met

diegenen van hen, die aan het zwaard zijn ontkomen, vers 3, 4. De geslachten der Kanaänieten waren oud, en waarschijnlijk werden sommigen er van edel of aanzienlijk genoemd, en dat zou voor de Israelieten, inzonderheid voor diegenen van hen, die minder in tel waren in hun stam, eene verzoeking kunnen wezen om eene verbintenis met hen te wenschen, ten einde tot beter bloed te geraken; te meer, wijl hunne bekendheid met het land hun van dienst zou kunnen wezen voor de bebouwing er van; maar de Godsdienst en de vreeze Gods moeten over al deze bedenkingen en overwegingen de bovenhand hebben. Wederzijdsche huwelijken onder hen waren ongeoorloofd, omdat zij gevaarlijk waren; het was juist deze zaak, die van zoo noodlottige gevolgen is gebleken voor de oude wereld, Gen. 6 : 2. En in de tegenwoordige wereld zijn duizenden door ongodsdienstige, goddelooze huwelijken ten verderve gegaan, want bij gemengde huwelijken is er meer grond om te vreezen dat de goeden *ver*keerd, dan om te hopen dat de kwaden *be*keerd zullen worden. In de uitkomst is ook het redelijke gebleken van deze waarschuwing: *zij zouden uwe zonen van Mij doen afwijken.* Aan Salomo is zijne dwaasheid hierin zeer duur te staan gekomen. Wij lezen van een nationaal berouw over deze zonde van vreemde vrouwen te huwen, en van zorg die toen gedragen werd voor een hervorming te dezen opzichte, Ezra 10 : 19 enz., Neh. 13 : 23, en er is een Nieuw-Testamentische waarschuwing om niet *een ander juk aan te trekken met de ongeloovigen*, 2 Cor. 6 : 14. Zij, die bij het kiezen van echtgenoot of echtgenoote niet binnen de perken blijven van tenminste een goede belijdenis van Godsdienst, kunnen niet verwachten in hen een geschikte hulp als tegen hen over te zullen vinden. De Chaldeeuwsche paraphrast voegt hierbij als een reden voor dit gebod, vers 3. *Want hij die afgodendienaars trouwt, huwt zich hierdoor aan hunne afgoden.*

3. Zij moeten alle overblijfselen van hunne afgoderij vernietigen, vers 5. Hunne altaren en zuilen, hunne bosschen en opgerichte beelden en gesneden beelden, het moet alles verwoest en vernietigd worden, beide in heiligen toorn tegen afgoderij, en om besmetting te voorkomen. Dit gebod was reeds tevoren gegeven, Exod. 23 : 24; 34 : 13. Veel goed werk van dien aard werd door het volk in hun vromen ijver gedaan, 2 Kron. 31 : 1, en door den Godvruchtigen Josia, 2 Kron. 34 : 3, 7, en daarmede kan vergeleken worden het verbranden van de tooverboeken, Hand. 19 : 19.

II. Hier zijn goede redenen, om aan deze waarschuwing kracht bij te zetten.

1. Dat God zich dit volk ten eigendom had verkoren, vers 6. Er was een verbond gemaakt, en een gemeenschap gevestigd tusschen God en Israel, zooals er niet was tusschen Hem en eenig ander volk ter wereld. Zullen zij nu door hunne afgoderijen Hem onteeren, die hen aldus geëerd heeft? Zullen zij Hem geringschatten, die aldus Zijne vriendelijkheid aan hen heeft bewezen? Zullen zij zich op één lijn stellen met andere volken, als God hen aldus boven alle andere volken geëerd en verhoogd heeft? Had God zich hen, en niemand dan hen, tot een bijzonder volk aangenomen, en zullen zij dan God niet aannemen tot hun God, en niemand anders dan Hem?

2. Het vrije van de genade, die deze keus gedaan heeft.

A. Er was in hen niets, dat hen voor deze gunst heeft aanbevolen of hun er recht op gaf. *In de menigte des volks is des konings heerlijkheid*, Spr. 14 : 28. Maar hun aantal was gering; zij waren slechts zeventig zielen toen zij naar Egypte gingen, en hoewel zij daar zeer vermenigvuldigd werden, waren andere volken toch veel talrijker; *gij waart het minste van alle volken*, vers 7. De schrijver van den Jeruzalemschen Targum bewijst zijne natie al te veel eer door deze lezing te geven van den tekst: *Gij waart nederig van gemoed, en zachtmoedig boven alle volken;* het tegendeel was waar. Zij waren veeleer boven alle andere volken hardnekkig en gemelijk.

B. God ontleent de reden er voor zuiver en alleen aan zichzelven, vers 8. *a.* Hij heeft u liefgehad omdat Hij u wilde liefhebben. Ja Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor U. Alles wat God liefheeft heeft Hij vrijwillig lief, Hosea 14 : 5. Zij, die omkomen, komen om door hun eigen verdiensten, maar allen, die behouden worden, worden behouden door voorrecht, dat is door de vrije genade Gods. *b.* Hij heeft Zijn werk gedaan omdat Hij Zijn woord wilde houden. „Hij heeft u uitgeleid uit Egypte ingevolge van den eed, gezworen aan uwe vaderen." Niets in hen, of gedaan door hen, kon God tot een schuldenaar van hen maken, maar Hij heeft zich tot een schuldenaar gemaakt van Zijn eigen belofte, die Hij niettegenstaande hunne onwaardigheid wilde vervullen.

3. De zin, of inhoud, van het verbond, waarin zij waren opgenomen, was in korte woorden, dat hetgeen zij voor God waren, God voor hen zijn zou. Zij zullen Hem voorzeker bevinden te zijn:

A. Goed en goedertieren voor Zijne vrienden, vers 9. „De Heere, uw God, is niet gelijk de goden der volken, de schepselen der verbeelding, geschikte onderwerpen voor loszinnige poëzie, maar geen gepaste voorwerpen van ernstige aanbidding; neen, Hij is God, in waarheid God, alleen God, de getrouwe God, instaat en bereid, niet alleen om Zijn eigen beloften te vervullen, maar om te beantwoorden aan al de rechtmatige verwachtingen van Zijne aanbidders; en Hij zal gewisselijk het verbond en de weldadigheid houden", dat is: „weldadigheid betoonen overeenkomstig het verbond aan hen, *die Hem liefhebben en Zijne geboden houden*" — en tevergeefs wenden wij voor Hem lief te hebben, indien wij er geen gewetenszaak van maken om Zijne geboden te houden — „en dit" (gelijk hier bijgevoegd is ter verklaring van het tweede gebod), „niet slechts aan duizenden van personen, maar aan duizenden van geslachten". Zoo onuitputtelijk is de bron, zoo gestadig zijn de stroomen!"

B. Rechtvaardig jegens Zijne vijanden; Hij

vergeldt een ieder van hen, die Hem haten, vers 10. *a.* Moedwillige zondaars zijn haters van God, want het bedenken des vleesches is vijandschap tegen Hem. Afgodendienaars zijn dit op bijzondere wijze, want zij zijn in verbond met Zijne mededingers. *b.* Zij, die God haten, kunnen Hem niet schaden, maar zullen gewisselijk zichzelven ten verderve brengen. Hij zal hen vergelden in hun aangezicht, in weerwil van hen en van hun machtelooze boosaardigheid. Van Zijne pijlen wordt gezegd, dat zij gericht zijn op hun aangezicht, Psalm 21 : 13. Of, Hij zal die oordeelen over hen brengen, die voor henzelven zullen blijken de rechtvaardige straf te zijn van hunne afgoderij. Vergelijk Job 21 : 19. Hij *vergeldt hem, dat hij het gewaar wordt.* Hoewel de wrake traag schijnt, is zij toch niet slap. Den goddelooze en zondaar zal vergolden worden op de aarde, Spr. 11 : 31. Ik kan de uitlegging van den Jeruzalemschen Targum op deze plaats niet stilzwijgend voorbijgaan, omdat zij het geloof aanduidt van de Joodsche kerk betreffende een toekomstigen staat. *Hij geeft hun, die Hem haten, het loon hunner goede werken in deze wereld, teneinde hen te verderven in de toekomende wereld.*

12. Zoo zal het geschieden, omdat gij deze rechten zult hooren, en houden en dezelve doen, dat de HEERE, uw God, u het verbond en de weldadigheid zal houden, die Hij uwen vaderen gezworen heeft; 13. En Hij zal u liefhebben, en zal u zegenen, en u doen vermenigvuldigen; en Hij zal zegenen de vrucht uws buiks, en de vrucht uws lands, uw koren en uw most, en uwe olie, de voortzetting uwer koeien, en de kudden van uw klein vee, in het land, dat Hij aan uwe vaderen gezworen heeft u te geven. 14. Gezegend zult gij zijn boven alle volken; er zal onder u noch man noch vrouw onvruchtbaar zijn, ook niet onder uwe beesten. 15. En de HEERE zal alle krankheid van u afweren, en Hij zal u geen van de kwade ziekten der Egyptenaren, die gij kent, opleggen, maar zal ze leggen op allen, die u haten. 16. Gij zult dan al die volken verteren, die de HEERE, uw God, u geven zal; uw oog zal hen niet verschoonen, en gij zult hunne goden niet dienen; want dat zou u een strik zijn. 17. Zoo gij in uw hart zeidet: Deze volken zijn meerder dan ik; hoe zou ik hen uit de bezitting kunnen verdrijven? 18. Vreest niet voor hen; gedenkt steeds wat de HEERE, uw God, aan Farao en aan alle Egyptenaren gedaan heeft; 19. De groote verzoekingen, die uwe oogen gezien hebben, en de teekenen, en de wonderen, en de sterke hand, en den uitgestrekten arm, door welken u de HEERE, uw God, heeft uitgevoerd; alzoo zal de HEERE, uw God, doen aan alle volken, voor welker aangezicht gij vreest. 20. Daartoe zal de HEERE, uw God, ook horzelen onder hen zenden; totdat zij omkomen, die overgebleven en voor uw aangezicht verborgen zijn. 21. Ontzet u niet voor hunlieder aangezicht; want de HEERE, uw God, is in het midden van u, een groot en vreeslijk God. 22. En de HEERE, uw God, zal deze volken voor uw aangezicht allengskens uitwerpen; haastelijk zult gij hen niet mogen tenietdoen, opdat het wild des velds niet tegen u vermenigvuldige. 23. En de HEERE zal hen geven voor uw aangezicht, en Hij zal hen verschrikken met groote verschrikking, totdat zij verdelgd worden. 24. Ook zal Hij hunne koningen in uwe hand geven, dat gij hun naam van onder den hemel tenietdoet; geen man zal voor uw aangezicht bestaan, totdat gij hen zult hebben verdelgd. 25. De gesneden beelden van hunne goden zult gij met vuur verbranden; het zilver en het goud, dat daaraan is, zult gij niet begeeren, noch voor u nemen, opdat gij daardoor niet verstrikt wordt; want dat is den HEERE, uwen God, een gruwel. 26. Gij zult dan den gruwel in uw huis niet brengen, dat gij een ban zoudt worden, gelijk datzelve is; gij zult het ganschelijk verfoeien, en te eenemaal een gruwel daarvan hebben, want het is een ban.

I. De waarschuwing tegen afgoderij is hier herhaald, evenals tegen gemeenschap met afgodendienaars, vers 16. Gij zult die volken verteren, en gij zult hunne goden niet dienen. Wij zijn in gevaar van gemeenschap te hebben met de wreker der duisternis, als wij behagen vinden in gemeenschap met hen, die deze werken doen. Hier is ook een herhaling van het bevel om de beelden te vernietigen, vers 25, 26. De afgoden, die de heidenen hadden aangebeden, waren een gruwel voor God, en daarom moeten zij ook hun een gruwel zijn; allen, die God waarlijk liefhebben, haten wat Hij haat. Let er op, hoe hierop bij hen wordt aangedrongen: *gij zult het ganschelijk verfoeien en ten eenenmale een gruwel daarvan hebben*, even zulk een heiligen toorn moeten wij hebben tegen de zonde, den gruwel, dien God haat. Zij moeten de beelden niet houden om aan hunne begeerlijkheid te voldoen: *het zilver en goud, dat daaraan is, zult gij niet begeeren noch voor u nemen*, en het niet jammer vinden, dat dit vernietigd wordt. Het is Achan duur te staan gekomen, dat hij het verbannene tot zijn eigen gebruik heeft aangewend. Zij moeten ook de beelden niet behouden om aan hunne nieuwsgierigheid te voldoen: „*Gij zult den gruwel in uw huis niet brengen*, om er als sieraad in opgehangen te worden, of als een antiquiteit te worden bewaard. Neen, in het vuur er mede! dat is er de beste plaats voor." Er worden hier twee redenen gegeven voor deze waarschuwing: *opdat gij daardoor niet verstrikt wordt*, vers 25, dat is: „opdat gij niet, eer gij het weet, er toe komt, om er van te houden, er lust toe krijgt en er eer aan bewijst;" en opdat gij niet *een ban zoudt worden gelijk datzelve is*, vers 26. Zij, die beelden maken, worden gezegd hun gelijk te zijn, dom, gevoelloos, levenloos; hier

worden zij in nog erger zin gezegd hun gelijk te wezen: vervloekt door God, ten verderve gewijd. Vergelijk deze twee redenen met elkander, en merk op, dat alles wat een strik voor ons is, ons onder een vloek zou brengen.

II. Bij de belofte van Gods gunst over hen, indien zij gehoorzaam zijn, wordt uitvoerig stilgestaan; in liefdevolle, welsprekende bewoordingen wordt er over uitgeweid, waardoor te kennen wordt gegeven hoezeer het God begeerte en in ons belang is, dat wij Godsdienstig zijn. Alle mogelijke verzekering wordt hun gegeven:

1. Dat, zoo zij in oprechtheid er naar streven hun deel van het verbond na te komen, God Zijn deel er van zal houden. *Hij zal het verbond en de weldadigheid houden, die Hij uwen vaderen gezworen heeft*, vers 12. Laat ons standvastig zijn in onzen plicht, en wij kunnen de standvastigheid van Gods weldadigheid niet in twijfel trekken.

2. Dat, indien zij God willen liefhebben en dienen en zich met het hunne aan Hem willen wijden, Hij hen zal liefhebben, hen zal zegenen en grootelijks vermenigvuldigen, vers 13, 14. Wat konden zij meer begeeren om gelukkig te zijn? *a. Hij zal u liefhebben.* In liefde tot ons is Hij begonnen, 1 Joh. 4 : 19, en als wij Zijne liefde in kinderlijke gehoorzaamheid beantwoorden, dan — maar dan ook alleen — kunnen wij er de voortduring van verwachten, Joh. 14 : 21. *b.* Hij zal ons boven alle volken zegenen met de teekenen Zijner liefde. Indien zij zich van hunne naburen willen onderscheiden door bijzondere diensten, dan zal God hen boven hunne naburen eeren door bijzondere zegeningen. *c.* Hij zal *u doen vermenigvuldigen.* Toeneming, vermenigvuldiging, was de aloude zegen voor het bevolken der wereld, telkens en nogmaals, Gen. 1 : 28; 9 : 1; en hier voor het bevolken van Kanaän, dat een kleine wereld was op zichzelve. De toeneming van henzelven en van hun vee is beloofd; zij zullen noch bezittingen hebben zonder erfgenamen, noch erfgenamen zonder bezittingen; zij zullen de volkomen voldoening genieten van veel kinderen te hebben, en voor allen een overvloedige voorziening en een ruim deel.

3. Dat, zoo zij zich rein willen houden van de afgoderij van Egypte, God hen vrij zal houden van *de ziekten van Egypte*, vers 15. Dat schijnt te wijzen, niet alleen op de plagen van Egypte, door de kracht waarvan zij verlost werden, maar ook op andere epidemische landziekten, zooals wij het noemen, en waarvan zij het heerschen onder de Egyptenaren zich herinnerden, en door welke God hen kastijdde wegens nationale zonden. Krankheden zijn Gods dienaressen; zij gaan waar Hij ze zendt, en doen wat Hij haar gebiedt. Het is dus goed voor de gezondheid van ons lichaam, om de zonde onzer ziel te dooden.

4. Dat, zoo zij de verbannen volken *wilden* uitdelgen, zij hen ook *zouden* uitdelgen; geen hunner zou voor hun aangezicht kunnen bestaan. Hun plicht in deze zaak zou zelf hun ten voordeel zijn. *Gij zult dan al die volken verteren, die de Heere, uw God, u geven zal*, dat is het gebod, vers 16. *En de Heere zal hen geven voor uw aangezicht, en Hij zal hen verschrikken met groote verschrikking, totdat zij verdelgd worden*, dat is de belofte, vers 23. Aldus wordt ons geboden de zonde niet te laten heerschen, er ons niet in toe te geven of haar te ondersteunen, maar haar te haten, en er tegen te strijden, en dan heeft God beloofd, dat *de zonde niet over ons zal heerschen*, Rom. 6 : 12, 14, maar wij zullen meer dan overwinnaars over haar zijn.

Het moeilijke en twijfelachtige van de veroovering van Kanaän is een struikelblok geweest voor hunne vaderen; hier bemoedigt hij hen ten opzichte van die dingen, die hen waarschijnlijk het meest zouden ontmoedigen, hun zeggende *niet voor hen te vreezen*, vers 18, en wederom vers 21.

A. Laat hen niet ontmoedigd zijn door het aantal en de sterkte hunner vijanden. Zegt niet: *Deze volken zijn meerder dan ik, hoe zou ik hen uit de bezitting kunnen verdrijven?* vers 17. Wij zijn geneigd te denken dat de talrijksten moeten zegevieren; maar om hen te versterken tegen deze verzoeking, herinnert hij hen aan het verderf van Farao en al de macht van Egypte, vers 18, 19. Zij hadden gezien de groote *verzoekingen*, of de *wonderen* — zooals de Chaldeër leest — de teekenen en de wonderen, waarmede God hen uitgevoerd had uit Egypte, ten einde hen in Kanaän te brengen; en daaruit konden zij gemakkelijk afleiden dat God de Kanaänieten uit het bezit *kon* verdrijven, die ofschoon zij geducht genoeg waren, toch niet zoo in het voordeel waren over Israel als de Egyptenaren. Hij, die het grootere gedaan had, kon ook het mindere doen, want anders zou het ook geen vriendelijkheid voor hen geweest zijn, dat Hij hen uit Egypte had uitgevoerd. Hij, die begonnen heeft, zal ook voleindigen. Daarom zult gij dit *steeds gedenken*, vers 18. Het woord en de werken Gods worden wèl herdacht, als zij gebruikt worden als hulpmiddelen voor ons geloof en onze gehoorzaamheid. De zaak wordt goed bewaard, als wij er terstond het gebruik van kunnen hebben in onzen tijd van nood.

B. Laat hen niet ontmoedigd zijn door de zwakheid en het gebrekkige van hun eigen strijdkrachten, want God zal hun hulpbenden zenden in troepen van *horzelen* of *wespen*, zooals sommigen het woord vertalen, vers 20, grootere, waarschijnlijk, dan de gewone, die hunne vijanden zoo zullen verschrikken en kwellen, (en wellicht ook van velen onder hen den dood veroorzaken) dat hun talrijkste legers een gemakkelijke prooi zullen worden voor Israel. God plaagde de Egyptenaren met vliegen, maar de Kanaänieten met horzelen. Zij, die zich door de mindere oordeelen over anderen niet laten waarschuwen, kunnen grootere verwachten over zichzelven. Maar hun grootste bemoediging bestond hierin, dat God in hun midden was, *een groot en vreeslijk God.* En zoo God voor ons is, zoo God met ons is, behoeven wij de macht van geen schepsel tegen ons te vreezen.

C. Laat hen niet ontmoedigd worden door den langzamen voortgang van hunne wapenen, noch denken dat de Kanaänieten wel nooit ten ondergebracht zullen worden. Zij werden niet

in het eerste jaar uitgedreven, neen, zij moeten *allengskens* en *niet haastelijk* uitgeworpen worden, vers 22. Wij moeten niet denken dat, wijl de kerk niet terstond verlost wordt en hare vijanden niet dadelijk vernietigd worden, het daarom ook wel nooit zal geschieden; God zal Zijn eigen werk op Zijn eigen wijze en op Zijn eigen tijd doen, en wij kunnen er zeker van zijn, dat Zijne wijze van doen en Zijn tijd om het te doen de beste zijn. Zoo wordt ook het bederf uit het hart der geloovigen *allengskens* uitgedreven. Het werk der heiligmaking gaat trapsgewijze voort, maar dit oordeel zal ten laatste in een volkomen overwinning uitkomen. De reden, hier gegeven is, (evenals tevoren in Exodus 23 : 29, 30) *opdat het wild des velds niet tegen u vermenigvuldige.* De aarde heeft God aan de kinderen der menschen gegeven, en daarom zal er veeleer een overblijfsel van Kanaänieten zijn om het bezit te bewaren, totdat Israel talrijk genoeg is om het land te vervullen, dan dat het de woning zal worden der draken, een zaal voor de jongen der struisen, Jes. 34 : 13. Dit kwaad der dieren had God echter kunnen weerhouden, Lev. 26 : 6; maar hoogmoed en vleeschelijke gerustheid, en andere zonden, die de gewone uitwerkselen zijn van een gevestigden voorspoed, waren vijanden, gevaarlijker dan de dieren des velds, die allicht zich onder hen vermenigvuldigd zouden hebben. Zie Richt. 3 : 1, 4.

HOOFDSTUK VIII.

Mozes had den ouders bevolen om bij het onderwijs hunner kinderen hun het woord Gods in te scherpen, Hoofdst. 6 7, door het veelvuldig herhalen derzelfde dingen, telkens en nogmaals, en nu volgt hij hier dezelfde methode bij het onderwijzen der Israelieten, daar hij hun dikwijls dezelfde bevelen en waarschuwingen inprent met dezelfde beweegredenen en argumenten om er kracht aan bij te zetten, opdat hetgeen zij zoo dikwijls gehoord hadden, hun bij zou blijven. In dit hoofdstuk geeft Mozes hun: I. Algemeene vermaningen tot gehoorzaamheid, vers 1, 6. II. Een terugblik op de groote dingen, die God voor hen gedaan heeft in de woestijn, als een goed argument voor gehoorzaamheid, vers 2—5, 15, 16. III. Een gezicht op het goede land, waar God hen nu in zou brengen, vers 7—9. IV. Een noodige waarschuwing tegen de verzoekingen van voorspoed, vers 10—14, 17, 18. V. Eene waarschuwing voor de noodlottige gevolgen van afval van God, vers 19, 20.

Alle geboden, die ik u heden gebied, zult gij waarnemen om te doen, opdat gij leeft, en vermenigvuldigt, en inkomt, en het land erft, dat de HEERE aan uwe vaderen gezworen heeft. 2. En gij zult gedenken aan al den weg, dien u de HEERE, uw God, deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft; opdat Hij u verootmoedigde, om u te verzoeken, om te weten wat in uw hart was, of gij zijne geboden zoudt houden, of niet. 3. En Hij verootmoedigde u, en liet u hongeren, en spijsde u met het man, dat gij niet kendet, noch uwe vaderen gekend hadden; opdat Hij u bekendmaakte, dat de mensch niet alleen van het brood leeft, maar dat de mensch leeft van alles, wat uit des HEEREN mond uitgaat. 4. Uw kleeding is aan u niet verouderd, en uw voet is niet gezwollen, deze veertig jaren. 5. Bekent dan in uw hart dat de HEERE, uw God, u kastijdt, gelijk als een man zijn zoon kastijdt. 6. En houdt de geboden des HEEREN, uws Gods, om in Zijne wegen te wandelen, en om Hem te vreezen. 7. Want de HEERE, uw God, brengt u in een goed land, een land van waterbeken, fonteinen en diepten, die in dalen en in bergen uitvlieten; 8. Een land van tarwe en gerst, en wijnstokken, en vijgeboomen, en granaatappelen; een land van olierijke olijfboomen, en van honig; 9. Een land, waarin gij brood zonder schaarschheid eten zult, waarin u niets ontbreken zal; een land, welks steenen ijzer zijn, en uit welks bergen gij koper uithouwen zult.

De last, dien hij hun hier geeft, is dezelfde als tevoren: al Gods geboden te houden en te doen. Hunne gehoorzaamheid moet:

1. Zorgzaam, nauwlettend, zijn, zij moeten *waarnemen om ze te doen.*

2. Algemeen; zij moeten *alle geboden waarnemen om te doen*, vers 1. En:

3. Uit een goed beginsel voortkomen, met het oog op God, als den Heere en hun God, en inzonderheid in een heilig vreezen van Hem, vers 6, uit eerbied voor Zijne majesteit, onderworpenheid aan Zijn gezag, en vrees voor Zijn toorn.

Om hen aan te sporen tot deze gehoorzaamheid, stelt hij er hun de groote voordeelen van voor, vers 1, dat zij zouden *leven en vermenigvuldigen*, en dat alles wèl met hen zal wezen. En daarenboven zegt hij hun ook:

I. Terug te zien op de woestijn, door welke God hen geleid heeft, vers 2. *Gij zult gedenken aan al den weg, dien de Heere, uw God, u deze veertig jaar in de woestijn geleid heeft.* Nu zij meerderjarig waren geworden en hun erfdeel in bezit gingen nemen, moeten zij herinnerd worden aan de tucht, waaronder zij gedurende hunne minderjarigheid geweest zijn, en de methode door God aangewend om hen voor zich op te voeden. De woestijn was de school, waarin zij veertig jaren lang gevoed en onderwezen zijn, onder voogden en verzorgers waren, en dit was nu de tijd om hun dit alles in de herinnering te brengen. De gebeurtenissen van deze laatste veertig jaren waren:

1. Zeer gedenkwaardig, wel waardig om herdacht te worden.

2. Zeer nuttig om herdacht te worden, daar zij vele argumenten opleverden voor gehoorzaamheid. En:

3. Zij zijn geschreven met het doel om herdacht te worden. Gelijk het feest van het pascha een gedachtenisviering was van hunne bevrijding uit Egypte, zoo was het loofhuttenfeest een gedachtenisviering van hun tocht door de woestijn. Het is zeer goed voor ons om te gedenken aan al de wegen van Gods voorzienigheid en genade, langs welke Hij ons totnutoe door deze woestijn heeft geleid, ten einde ons te bewegen om Hem met blijdschap te dienen

en op Hem te vertrouwen. Laat ons hier ons Eben-Haezer oprichten.

A. Zij moeten gedenken aan de benauwdheid, waarin zij soms gebracht werden: *a.* Ter vernedering van hun hoogmoed. Het was om hen te *verootmoedigen*, opdat zij zich niet bovenmate zouden verheffen door de veelheid der wonderen, die ten hunnen gunste gewrocht waren, en opdat zij er niet gerust op zouden zijn en er op zouden rekenen terstond in Kanaän te komen. *b.* Ter openbaring van hunne verkeerdheid, om hen *te verzoeken*, dat is hen op de proef te stellen, opdat zij en anderen zouden weten (want God zelf heeft het tevoren volkomen geweten) alles wat in hun hart was, en zouden zien dat God hen verkoren heeft, niet om iets dat in hen was en hen heeft aanbevolen in Zijne gunst, want geheel hun gedrag was eigenzinnig en verkeerd, en tergend. Vele geboden heeft God hun gegeven, die niet noodig zouden geweest zijn, indien zij niet door de woestijn waren gevoerd, zooals die betreffende het manna, Exod. 16 : 28; en God heeft hen hiermede op de proef gesteld, zooals onze eerste ouders op de proef werden gesteld door de boomen van den hof, of zij Gods geboden zouden houden of niet. Of wel, God beproefde hen hieraan, of zij op Zijne beloften zouden vertrouwen, het woord, dat Hij gebood aan duizend geslachten, en, steunende op Zijne beloften, Zijne geboden zouden gehoorzamen.

B. Zij moeten gedenken aan de voorziening, die altijd voor hen gemaakt werd. God zelf heeft bijzonder zorggedragen voor hun voedsel, hunne kleederen en hunne gezondheid. Wat wilden zij meer? *a.* Tot spijze hadden zij manna, vers 3. *God liet hen hongeren*, en toen *spijsde Hij hen met het manna*, opdat hun uiterste nood de voorziening zooveel temeer welkom zou maken, en Gods goedheid jegens hen destemeer merkwaardig zou zijn. God brengt Zijn volk dikwijls naar de diepte, teneinde de eer te hebben van hen te helpen. En zoo wordt het manna der hemelsche vertroosting gegeven aan hen, *die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid*, Matth. 5 : 6. *Voor een hongerige ziel is alle bitter zoet.* Van het manna wordt gezegd, dat het een soort van voedsel was, *dat zij noch hunne vaderen gekend hebben*, en wederom in vers 16. Indien zij wisten dat er zoo iets was, dat in die landen somtijds met den dauw viel, zooals sommigen denken dat zij dit geweten hebben, dan was het toch niet bekend, dat het ooit in zoo groote heeveelheden en zoo aanhoudend is gevallen, en in alle jaargetijden, zóó lang, en alleen op één bestemde plaats. Deze dingen waren ten eenenmale wonderbaar, en zonder voorbeeld. De Heere heeft om in hun nood te voorzien *iets nieuws geschapen.* En hiermede heeft Hij hen geleerd *dat de mensch niet alleen van het brood leeft.* Hoewel God brood verordineerd heeft tot versterking van het hart des menschen, en het gewoonlijk tot den staf des levens gesteld wordt, kan God toch, als het Hem behaagt, ook zonder brood steun en voedsel gebieden, en iets anders, waarvan men dit niet denken zou; evengoed aan het doel doen beantwoorden. Wij zouden van de lucht kunnen leven, indien zij *door het woord van God* daartoe geheiligd was; want God is aan de middelen, die Hij gewoonlijk gebruikt, niet gebonden, maar kan Zijn vriendelijke doeleinden voor Zijn volk ook zonder die middelen totstandbrengen. Onze Heiland haalt deze Schriftuurplaats aan in antwoord óp die verzoeking van Satan: *Zeg dat deze steenen brood worden.* „Waartoe dient dat?" zegt Christus, „Mijn hemelsche Vader kan Mij ook zonder brood in het leven behouden"; Matth. 4 : 3, 4. Laat Gods kinderen hun Vader niet wantrouwen, en geen zondige middelen aanwenden om in hun nood te voorzien. Op de een of andere wijze zal God voorzien in den weg van plicht en eerlijken vlijt, en *zij zullen voorzeker gevoed worden.* [1]) Dit kan geestelijk toegepast worden; het *woord Gods* als de openbaring van Gods wil en genade, behoorlijk ontvangen en aangenomen door het geloof, is het voedsel der ziel; het leven, dat er door onderhouden wordt, is het leven der menschen; en niet alleen het leven, dat door brood onderhouden wordt. Het manna was een type van Christus, *het brood des levens.* Hij is *het Woord Gods*, door Hem leven wij. Geve de Heere ons altijd dat brood, hetwelk blijft tot in het eeuwige leven, en laat ons niet tevreden zijn, ons laten afschepen met *de spijze die vergaat! b.* Dezelfde kleederen dienden hun van Egypte tot Kanaän, tenminste over het algemeen. Hoewel zij geen wisselkleederen hadden, waren die toch altijd nieuw, verouderden niet aan hen, vers 4. Dit was een blijvend wonder, te grooter indien zij, zooals de Joden zeggen, er mede groeiden, zoodat zij hun altijd pasten. Maar het is duidelijk, dat zij bundels van kleedingstukken op hunne schouders medegedragen hebben uit Egypte, Exod. 12 : 34, die zij onder elkander geruild kunnen hebben, als er aanleiding toe was; en die, welke zij droegen volstonden, totdat zij in het land kwamen, waar zij zich van nieuwe kleederen konden voorzien.

Door de methode, die God gebruikte om hen van voedsel en kleeding te voorzien, heeft Hij hen: *Ten eerste.* Verootmoedigd. Het was een vernedering voor hen om veertig jaren lang aan dezelfde spijze gebonden te zijn, zonder eenigerlei verscheidenheid, en aan dezelfde kleederen in hetzelfde fatsoen. Aldus leerde Hij hen dat de goede dingen, die Hij voor hen bestemde, typen waren van betere dingen, en dat het geluk van den mensch niet bestaat in gekleed te zijn *met purper en zeer fijn lijnwaad* en in *vroolijk en prachtig te leven*, maar in opgenomen te zijn in verbond en gemeenschap met God, en *in het leeren van de rechten Zijner gerechtigheid.* Gods wet, die aan Israel was gegeven in de woestijn, moet hun in de plaats van voedsel en kleeding wezen. *Ten tweede.* Hij beproefde hen of zij op Hem wilden vertrouwen om voor hen te voorzien, ook als de natuurlijke middelen ontbraken, Aldus leerde Hij hen te leven in afhankelijkheid van Zijne voorzienigheid, en zich niet verlegen te maken

1) Psalm 37 : 3 naar de Engelsche overzetting.

door de angstige zorg, *wat zij zouden eten en drinken, en waarmede zij zich zouden kleeden.* Christus wilde dat Zijne discipelen dezelfde les zouden leeren, Matth. 6 : 25, en gebruikte dezelfde methode om het hen te leeren, toen Hij hen uitzond *zonder buidel en male,* en er toch zorg voor droeg dat hun *niets ontbrak,* Lukas 22 : 35. *Ten derde.* God zorgde voor *hunne gezondheid en hun gemak.* Hoewel zij te voet reisden in een dor en droog land en de weg ruw en ongebaand was, is *hun voet toch niet gezwollen.* God heeft hen bewaard zoodat zij door de ongemakken hunner reis niet gedeerd werden, en zegeningen van dien aard behooren wij dankbaar te erkennen. Zij, die Gods leiding volgen, zijn niet slechts veilig, maar gerust. Zoolang wij op den weg des plichts blijven, zwellen onze voeten niet, het is *de weg der trouweloozen,* die *streng is,* Spr. 13 : 15. God heeft beloofd *de voeten Zijner gunstgenooten te bewaren,* 1 Sam. 2 : 9.

C. Zij moeten ook gedenken aan de bestraffingen, waar zij onder geweest zijn, vers 5. Gedurende deze jaren hunner opvoeding zijn zij onder strenge tucht gehouden, en niet zonder noodzaak. *Gelijk als een man zijn zoon kastijdt* tot zijn welzijn, en omdat hij hem liefheeft, *zoo kastijdt u de Heere uw God.* God is een teedere, liefhebbende Vader voor al Zijne kinderen, maar als het noodig is, zullen zij de roede gevoelen. Israel heeft haar gevoeld; zij werden gekastijd opdat zij niet veroordeeld zouden worden, gekastijd met een menschenroede. Niet zooals een man, die zijne vijanden zoekt te verderven, hen wondt en doodt, maar zooals een man zijn zoon kastijdt, wiens geluk en welzijn hij bedoelt, zoo heeft God hen gekastijd. Hij heeft hen getuchtigd en hen geleerd, Psalm 94 : 12. Dit moeten zij bekennen in hun hart, dat is: zij moeten het erkennen als hunne ervaring, dat God hen met vaderlijke liefde heeft gekastijd, waarvoor zij Hem kinderlijken eerbied en onderworpenheid moeten betoonen. Omdat God u gekastijd heeft als een Vader, moet gij *Zijne geboden houden,* vers 6. Dit gebruik moeten wij maken van al onze beproevingen, wij moeten er door opgewekt en aangespoord worden tot onzen plicht. Aldus wordt hun gezegd terug te zien op de woestijn.

II. Hij zegt hun voorwaarts te zien naar Kanaän, waar God hen nu inbracht. Waarheen wij ook onzen blik richten, hetzij wij terugzien of voorwaarts zien, overal zullen wij argumenten vinden voor gehoorzaamheid. Het land, waarvan zij nu bezit gingen nemen, wordt hier beschreven als een zeer goed land, vers 7—9. Er was alles in wat begeerenswaardig was.

1. Het was wel *bewaterd, als Eden, de hof des Heeren.* Het was *een land van waterbeken, fonteinen en diepten,* die bijdroegen tot de vruchtbaarheid van den grond. Er was daar misschien thans meer water dan in Abrahams tijd, daar de Kanaänieten bronnen hadden gevonden en gegraven, zoodat Israel de vruchten oogstte van hun vlijt zoowel als van Gods milddadigheid.

2. De grond bracht een grooten overvloed van allerlei goede dingen voort, niet alleen voor de noodwendige levensbehoeften van den mensch, maar ook ter verkwikking en veraangenaming van het menschelijk leven. In het land huns vaders hadden zij overvloed van brood; het was een korenland, een land van tarwe en gerst, waar zij door de gewone zorg en arbeid van den landman brood konden eten zonder schaarschheid. Het was een vruchtbaar land, dat nooit tot woeste onvruchtbaarheid zou gebracht worden dan door de ongerechtigheid van hen, die daarin woonden. Zij hadden niet slechts water genoeg om hun dorst te lesschen maar ook wijngaarden, waarvan de vrucht verordineerd was om het hart te verheugen. En als zij lekkernijen begeerden, dan behoefden zij die niet van verre landen te laten komen, daar hun eigen land wèl voorzien was van vijgeboomen, granaatboomen, olijfboomen van de beste soort, en honig, of *dadelboomen,* zooals sommigen denken, dat hier gelezen moet worden.

3. Zelfs de ingewanden der aarde waren zeer rijk, hoewel zij geen *zilver en goud* schijnen gehad te hebben; de vorsten van Sheba zullen dit ten geschenke brengen, Psalm 72 : 15; maar zij hadden overvloed van de nuttiger metalen: ijzer en koper. IJzersteenen en kopermijnen werden in hunne bergen gevonden. Zie Job 28 : 2.

Merk nu op, dat deze dingen vermeld worden: *a.* Om het groote verschil aan te toonen tusschen de woestijn, door welke God hen geleid heeft, en het goede land, waarin Hij hen ging brengen. Zij, die met lijdzaamheid de ongemakken dragen van een staat van beproeving, en er door worden verootmoedigd, zijn het best toebereid voor betere omstandigheden. *b.* Om te toonen onder welke verplichtingen zij waren om Gods geboden te houden, zoowel uit dankbaarheid voor Zijne gunsten jegens hen als ook met het oog op hun eigen belang, opdat namelijk die gunsten hun bestendigd zouden worden. Het eenige middel om in het bezit te blijven van dit goede land zal zijn in den weg van hun plicht te blijven. *c.* Om te toonen welk een beeld of type het was van toekomende goederen. Wat anderen er ook in gezien mogen hebben, Mozes heeft er waarschijnlijk een type in gezien van het betere land. De Evangeliekerk is het Nieuw-Testamentische Kanaän, bewaterd door den Geest in Zijne gaven der genade, beplant met de boomen der gerechtigheid en dragende de vruchten der gerechtigheid. De hemel is het goede land, waar aan niets gebrek is en waar volheid is van blijdschap, verzadiging der vreugde.

10. Als gij dan zult gegeten hebben, en verzadigd zijn, zoo zult gij den HEERE, uwen God, loven over dat goede land, dat Hij u zal hebben gegeven. 11. Wacht u, dat gij den HEERE, uwen God, niet vergeet, dat gij niet zoudt houden Zijne geboden, en Zijne rechten, en Zijne inzettingen, die ik u heden gebied; 12. Opdat niet misschien, als gij zult gegeten hebben en verzadigd zijn, en goede huizen gebouwd hebben, en die bewonen, 13. En uw runderen en uw schapen zullen vermeerderd zijn,

ook zilver en goud u zal vermeerderd zijn, ja al wat gij hebt, vermeerderd zal zijn; 14. Uw hart zich alsdan verheffe, dat gij vergeet den HEERE, uwen God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgevoerd heeft; 15. Die u geleid heeft in die groote en vreeslijke woestijn, waar vurige slangen, en schorpioenen, en dorheid, waar geen water was; die u water uit de keiachtige rots voortbracht; 16. Die u in de woestijn spijzigde met man, dat uwe vaderen niet gekend hadden; om u te verootmoedigen, en om u te verzoeken, opdat Hij u ten laatste weldeed; 17. En gij in uw hart zegt: Mijne kracht en de sterkte mijner hand heeft mij dit vermogen verkregen. 18. Maar gij zult gedenken den HEERE, uwen God, dat Hij het is, die u kracht geeft om vermogen te verkrijgen; opdat Hij zijn verbond bevestige, dat Hij aan uw vaderen gezworen heeft, gelijk het te dezen dage is. 19. Maar indien het geschiedt, dat gij den HEERE, uwen God, ganschelijk vergeet, en andere goden navolgt, en hen dient, en u voor dezelve buigt, zoo betuig ik heden tegen u, dat gij voorzeker zult vergaan. 20. Gelijk de heidenen, die de HEERE voor uw aangezicht verdaan heeft, alzoo zult gij vergaan, omdat gij de stem des HEEREN, uws Gods, niet gehoorzaam zult geweest zijn.

Gesproken hebbende van den grooten overvloed, dien zij in het land Kanaän zullen vinden, acht Mozes het noodig hen te waarschuwen tegen een misbruiken van dien overvloed, een zonde, waartoe zij te meer geneigd zullen zijn, nu zij na zoolang in een dorre woestijn verbleven te zijn, terstond dien wijngaard des Heeren zullen binnentreden.

I. Hij wijst hen op den *plicht*, die aan een staat van voorspoed is verbonden, vers 10. Het wordt hun vergund te eten, zelfs tot verzadiging toe, maar niet tot oververzadiging, niet tot overdaad. Maar laat hen altijd hun Weldoener gedenken, den Gever van hun goed, en niet nalaten dankzegging te doen na hun maaltijd; *zoo zult gij den Heere uwen God loven.*

1. Zij moeten er zich voor wachten om zoo veel te eten en te drinken, dat zij er door ongeschikt zouden worden voor den plicht om God te loven, veeleer moeten zij er naar streven om God hierin met zooveel te meer blijmoedigheid en verruiming des harten te dienen.

2. Zij moeten geene gemeenschap hebben met hen, die, als zij gegeten hebben en verzadigd zijn, valsche goden loven, zooals de Israelieten zelf gedaan hebben bij hunne aanbidding van het gouden kalf, Exod. 32 : 6.

3. Van alles, waar zij het genot van hadden, moet God de eer ontvangen. Gelijk onze Heiland ons geleerd heeft te zegenen vóór wij eten, Matth. 14 : 19, 20, zoo wordt ons hier geleerd dankzegging te doen na den maaltijd. Dat is ons *Hosanna, God zegene*, dat is ons *Hallelujah, Gezegend zij God.* Wij moeten God danken in alles. Volgens deze wet hebben de vrome Joden het lofwaardig gebruik aangenomen, om God te loven, niet slechts bij hun plechtige maaltijden, maar ook bij andere gelegenheden. Als zij een beker wijn dronken, hieven zij hunne handen op en zeiden: *Geloofd zij Hij, die de vrucht des wijnstoks geschapen heeft om het hart te verheugen.* Als zij den geur eener bloem roken, zeiden zij: *Geloofd zij Hij, die deze bloem welriekend heeft gemaakt.*

4. Als zij dankzegging deden voor de vruchten des lands, dan moesten zij ook danken voor het goede land zelf, dat hun door belofte geschonken was. Elk lieflijk genot moet ons eene aanleiding zijn, om God voor onze goede, aangename vestiging te danken; en ik weet niet of wij, die van deze natie zijn, niet evenveel reden hebben, als de Israelieten hebben gehad, om God voor een goed land te danken.

II. Hij wapent hen tegen de *verzoekingen* van een toestand van voorspoed, en zegt hun op hunne hoede er tegen te zijn. *Als gij goede huizen gebouwd zult hebben en die bewonen*, vers 12, (want, hoewel God hun huizen gaf, die zij niet gebouwd hebben, Hoofdst. 6 : 10, zullen die hun niet genoeg zijn, zij moeten grootere en schoonere hebben,) en als gij rijk zult geworden zijn *in vee, in zilver en goud*, vers 12, zooals Abraham, Gen. 13 : 2, wanneer *alles wat gij hebt, vermenigvuldigd is*,

1. „Zoo wacht u dan voor hoogmoed. Laat *alsdan uw hart zich niet verheffen*, vers 14. Als de goederen vele worden, is het hart geneigd zich te verheffen in eigenwaan, zelfbehagen en zelfvertrouwen. Laat ons er dan naar streven, om in een grooten staat ons hart klein te houden; ootmoed is zoowel de rust als het sieraad van voorspoed. Wacht u om, al was het ook maar in uw hart, dat hoovaardige woord te zeggen: *Mijne kracht, en de sterkte mijner hand, heeft mij dit vermogen verkregen*, vers 17. Den lof van onzen voorspoed moeten wij nooit aan onszelven toekennen, aan ons vernuft of onze vlijt; want *de spijs is* niet altijd *der wijzen, noch ook de rijkdom der verstandigen*, Pred. 9 : 11. Het is geestelijke afgoderij om aldus aan ons eigen garen te offeren, en aan ons eigen net te rooken, Hab. 1 : 16.

2. „Wacht u dan van God te vergeten." Dit volgt op het *verheffen van het hart*, want het is doordat hij *zijn neus omhoog steekt*, dat de goddelooze *niet onderzoekt* en dat *al zijne gedachten zijn, dat er geen God is*, Psalm 10 : 4. Zij, die zichzelven bewonderen, verachten God. *a.* „Vergeet niet uw plicht jegens God", vers 11. Wij vergeten God, indien wij Zijne geboden niet houden; wij vergeten Zijn gezag over ons en onze verplichtingen aan Hem, en verwachtingen van Hem, als wij niet gehoorzaam zijn aan Zijne wetten. Als de menschen rijk worden, zijn zij in verzoeking om den Godsdienst voor een noodelooze zaak te houden; zij zijn gelukkig zonder den Godsdienst, vinden hem beneden zich en te moeilijk en lastig voor hen; hunne waardigheid verbiedt hun zich te buigen, en hunne vrijheid verbiedt hun om te dienen, Maar wij zijn schandelijk ondankbaar indien. hoe beter God voor ons is, hoe slechter wij voor Hem zijn. *b.* „Vergeet Gods vroegere handelingen met u niet. Uwe verlossing uit

Egypte, vers 14. De voorziening, die Hij voor u gemaakt heeft in de woestijn, die groote en vreeslijke woestijn." Zij moeten nooit den indruk vergeten, die het vreeslijke van die woestijn op hen gemaakt heeft; zie Jer. 2 : 6, waar zij *de schaduw des doods* wordt genoemd. Daar heeft God hen bewaard om door de vurige slangen verdelgd te worden, hoewel Hij somtijds daarvan gebruik gemaakt heeft om hen te tuchtigen. Daar heeft Hij hen er voor bewaard om om te komen wegens gebrek aan water, hen volgende met water uit de keiachtige rots, vers 15, uit welke, zegt bisschop Patrick, men eerder vuur dan water verwacht zou hebben. Daar heeft Hij hen gespijsd met manna, waarvan reeds in vers 3 gesproken is, er voor zorgende hen in het leven te behouden, teneinde hun ten laatste wèl te doen, vers 16. Voor Zijn Israel bewaart God het beste voor het laatst. Hoe streng Hij ook met hen scheen te handelen op den weg, Hij zal niet falen hun ten laatste wèl te doen. *c.* „Vergeet Gods hand niet in uw tegenwoordigen voorspoed, vers 18. Gedenk dat Hij het is, die u vermogen geeft, want *Hij geeft u kracht om vermogen te verkrijgen.*" Zie hier hoe Gods geven en ons verkrijgen met elkander in overeenstemming worden gebracht, en pas dit toe op geestelijken rijkdom. Het is onze plicht om wijsheid te verkrijgen, en boven alles wat wij bezitten verstand te verkrijgen, en toch is het Gods genade, die wijsheid geeft, en als wij haar verkregen hebben, dan moeten wij niet zeggen: Het was de sterkte mijner hand, die mij haar verkregen heeft; maar erkennen, dat het God was, die ons de kracht gaf om het te verkrijgen, en daarom moeten wij Hem den lof er van geven en het gebruik er van Hem wijden. *De zegen des Heeren op de hand der vlijtigen maakt rijk,* beide voor deze wereld en voor de toekomende. *Hij geeft u kracht om vermogen te verkrijgen,* niet zoozeer om het u gemakkelijk te doen hebben, als wel om Zijn verbond te bevestigen. Al Gods gaven komen tot ons ingevolge Zijne beloften.

III. Hij herhaalt de waarschuwing, die hij hun dikwijls gegeven had voor de noodlottige gevolgen van hun afval van God, vers 19, 20. Merk op:

1. Hoe hij de zonde beschrijft: het is eerst het vergeten van God, en dan het aanbidden van andere goden. Tot welke goddeloosheid zullen zij niet vervallen, die de gedachte aan God uit hun hart verbannen? En zijn eenmaal de genegenheden van God *ver*plaatst, dan zullen zij spoedig *mis*plaatst worden op *valsche ijdelheden.*

2. Hoe hij hun hierom toorn en verderf aankondigt. „Indien gij dat doet, *dan zult gij voorzeker vergaan,* en dan zal de kracht van uwe handen, waar gij zoo trotsch op zijt, u niet kunnen helpen. Ja, gij zult vergaan, zooals de natiën, die voor uw aangezicht worden uitgedreven. In weerwil van Zijn verbond met u en uwe betrekking tot Hem, zal God u niet meer achten dan hen, zoo gij Hem niet gehoorzaam en getrouw wilt zijn." Zij, die anderen volgen in zonde, zullen hen gewis ook volgen in het verderf. Als wij doen zooals de zondaars doen, dan moeten wij verwachten, dat het ons gaan zal zooals het den zondaars gaat.

HOOFDSTUK IX.

In dit hoofdstuk is het Mozes' doel het volk van Israel te overtuigen van hun algeheele onwaardigheid om van God de groote gunsten te ontvangen, die hun nu verleend zullen worden, daar hij, als het ware, met kapitale letters aan het hoofd van hunne handvest schrijft: IK DOE HET NIET OM UWENTWIL, HET ZIJ U BEKEND, Ezech. 36 : 32. I. Hij verzekert hun de overwinning van hunne vijanden, vers 1—3. II. Hij waarschuwt hen om hun voorspoed niet toe te schrijven aan hunne verdienste, maar aan Gods gerechtigheid, die tegen hunne vijanden was, en aan Zijne getrouwheid, die voor hunne vaderen was verbonden, vers 4—6. III. Om duidelijk te doen uitkomen, dat zij geen reden hadden om op hun eigen gerechtigheid te roemen, maakt hij melding van hunne gebreken, toont hij Israel hunne overtredingen, en den huize Jakobs hunne zonden. In het algemeen: zij waren al dien tijd een wederspannig volk geweest, vers 7—24. In het bijzonder: 1. In de zaak van het gouden kalf, waarvan hij de geschiedenis uitvoerig verhaalt, vers 8—21. 2. Hij noemt eenige andere voorbeelden van rebellie, vers 22, 23. En: 2. Keert in vers 25 terug om te spreken van de voorbede, die hij voor hen gedaan heeft bij Horeb, om hun verderf wegens het gouden kalf te voorkomen.

Hoor, Israel, gij zult heden over de Jordaan gaan, dat gij inkomt om volken te erven, die grooter en sterker zijn dan gij; steden, die groot en tot in den hemel gesterkt zijn; 2. Een groot en lang volk, kinderen der Enakieten; die gij kent, en van welken gij gehoord hebt: Wie zou bestaan voor het aangezicht der kinderen van Enak? 3. Zoo zult gij heden weten dat de HEERE, uw God, degene is, die voor uw aangezicht doorgaat, een verterend vuur; die zal hen verdelgen, en die zal hen voor uw aangezicht nederwerpen; en gij zult hen uit de bezitting verdrijven, en zult hen haastelijk teniet doen, gelijk als de HEERE tot u gesproken heeft. 4. Wanneer hen nu de HEERE, uw God, voor uw aangezicht zal hebben uitgestooten, zoo spreekt niet in uw hart, zeggende: De HEERE heeft mij om mijne gerechtigheid ingebracht, om dit land te erven; want om de goddeloosheid dezer volken verdrijft hen de HEERE voor uw aangezicht uit de bezitting. 5. Niet om uwe gerechtigheid, noch om de oprechtheid uws harten, komt gij er henen in, om hun land te erven; maar om de goddeloosheid dezer volken verdrijft hen de HEERE, uw God voor uw aangezicht uit de bezitting; en om het woord te bevestigen, dat de HEERE, uw God, aan uwe vaderen, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft. 6. Weet dan, dat u de HEERE, uw God, niet om uwe gerechtigheid ditzelve goede land geeft, om dat te erven; want gij zijt een hardnekkig volk.

De oproep tot aandacht: *Hoor, Israel,* vers 1, duidt aan, dat dit een nieuwe rede is, uitgesproken eenigen tijd na de vorige, waarschijnlijk op den volgenden sabbatdag.

I. Hij stelt hun de geduchte kracht en macht

voor van de vijanden, met wie zij nu te doen zullen hebben, vers 1. De natiën, die zij moeten verdrijven, waren machtiger dan zij, geen ruwe, tuchtelooze benden, zooals de inboorlingen van Amerika, die gemakkelijk tenonder werden gebracht. En als zij hen gingen belegeren, dan zouden zij hunne steden wèl versterkt vinden, volgens de toenmalige kunst van fortificatie; gingen zij hun slag leveren in het open veld, zij zouden bevinden dat het volk groot en sterk was, waarvan het gerucht ging, dat niemand tegen hen bestand was, vers 2. Deze voorstelling komt tamelijk wèl overeen met die van de booze verspieders, Num. 13 : 28, 33, maar door hen met een geheel andere bedoeling gemaakt, namelijk om hen van God weg te drijven en hunne hoop op Hem te ontmoedigen, daar geen macht minder dan van Hem, die almachtig is, hen kon beveiligen en wèl doen slagen.

II. Hij verzekert hun de overwinning door de tegenwoordigheid Gods onder hen, niettegenstaande de sterkte van den vijand, vers 3. „Versta dan, waar gij op vertrouwen moet voor welslagen, en waarheen gij uw blik moet richten; het is de Heere uw God, die voor uw aangezicht henengaat, niet slechts als uw aanvoerder, uw opperbevelhebber, om leiding te geven, maar als een verterend vuur, om gericht onder hen te houden. Let er op: Hij zal hen verdelgen, en dan zult gij hen uitdrijven. Gij kunt hen niet uitdrijven, tenzij Hij hen verdelgt en hen tenonderbrengt. Maar Hij zal hen niet verdelgen en tenonderbrengen, tenzij gij er u met alle macht toe begeeft om hen uit te drijven". Wij moeten in afhankelijkheid van Gods genade onze pogingen aanwenden, en dan zullen wij door die genade welslagen.

III. Hij waarschuwt hen om geen de minste gedachte te hebben van hun eigen gerechtigheid, alsof die hun de gunst van God had verkregen. „Zeg niet: *De Heere heeft mij om mijne gerechtigheid*, hetzij uit aanmerking van mijn goed karakter, of ter belooning van mijn goede diensten, *ingebracht om dit land te erven*, vers 4. Denk niet dat het om uwe gerechtigheid of de oprechtheid uws harten is, dat het is uit aanmerking van uw goed gedrag of van uw goede gemoedsstemming", vers 5. En wederom wordt hier de nadruk op gelegd in vers 6, omdat het moeilijk is de menschen af te brengen van hun hoogen dunk van hun eigen verdiensten, en toch zoo noodig is dat dit gedaan wordt. *Weet dan*, geloof en bedenk het, *dat u de Heere, uw God, niet om uwe gerechtigheid dit goede land geeft.* Indien gij er op die voorwaarde in hadt, moeten komen, gij zoudt er voor altijd van buitengesloten zijn, *want gij zijt een hardnekkig volk*". Gelijk als ons bezitkrijgen van het hemelsche Kanaän moet toegeschreven worden aan Gods macht, en niet aan onze sterkte, zoo moet het toegeschreven worden aan Gods genade. en niet aan onze verdienste; in Christus hebben wij beide *gerechtigheid en sterkte*, in Hem moeten wij dus roemen, en niet in onszelven of in eenigerlei genoegzaamheid van onszelven.

IV. Hij duidt hun de ware redenen aan, waarom God dit goede land uit de handen der Kanaänieten zal nemen, om het aan Israel te geven, en zij zijn ontleend aan Zijne eer, maar niet aan Israels verdienste.

1. Hij zal geëerd worden in het verderf over de afgodendienaars. Zij worden met recht beschouwd als haters van Hem, en daarom zal Hij hunne ongerechtigheid aan hen bezoeken. *Om de goddeloosheid dezer volken verdrijft hen de Heere, uw God, voor uw aangezicht uit de bezitting*, vers 4, en wederom in vers 5. Al degenen, die God verwerpt, worden verworpen om hun eigen goddeloosheid; maar geen van hen, die Hij aanneemt, wordt aangenomen om zijn eigen gerechtigheid.

2. Hij zal geëerd worden in de vervulling van Zijne belofte aan hen, die in verbond met Hem zijn. God heeft aan de aartsvaders, die Hem liefhadden en alles verlaten hebben om Hem te volgen, gezworen dat Hij dit land aan hun zaad zou geven, en daarom wilde Hij die beloofde goedertierenheid houden aan duizenden, die Hem liefhadden en Zijne geboden onderhielden; Hij wilde Zijne belofte niet laten falen. Het was om hunner vaderen wil dat zij bemind waren, Rom. 11 : 28. En zoo is dan alle roem voor altijd uitgesloten. Zie Ef. 1 : 9, 11.

7. Gedenkt, vergeet niet, dat gij den HEERE, uwen God, in de woestijn zeer vertoornd hebt; van dien dag af, dat gij uit Egypteland uitgegaan zijt, totdat gij kwaamt aan deze plaats, zijt gijlieden wederspannig geweest tegen den HEERE. 8. Want aan Horeb vertoorndet gij den HEERE zeer, dat Hij zich tegen u vertoornde, om u te verdelgen. 9. Als ik op den berg geklommen was, om te ontvangen de steenen tafelen, de tafelen des verbonds, dat de HEERE met ulieden gemaakt had, toen bleef ik veertig dagen en veertig nachten op den berg, at geen brood, en dronk geen water. 10. En de HEERE gaf mij de twee steenen tafelen, met Gods vinger beschreven; en op dezelve, naar al de woorden, die de HEERE op den berg, uit het midden des vuurs, ten dage der verzameling, met ulieden gesproken had. 11. Zoo geschiedde het, teneinde van veertig dagen en veertig nachten, als mij de HEERE de twee steenen tafelen, de tafelen des verbonds, gaf, 12. Dat de HEERE tot mij zeide: Sta op, ga haastelijk af van hier, want uw volk, dat gij uit Egypte hebt uitgevoerd, heeft het verdorven; zij zijn haastelijk afgeweken van den weg, dien Ik hun geboden had; zij hebben zich een gegoten beeld gemaakt. 13. Voorts sprak de HEERE tot mij, zeggende: Ik heb dit volk aangemerkt, en zie, het is een hardnekkig volk. 14. Laat van Mij af, dat Ik hen verdelge, en hun naam van onder den hemel uitdoe; en Ik zal u tot een machtiger en meerder volk maken, dan dit is. 15. Toen keerde ik mij, en ging van den berg af; de berg nu brandde van vuur, en de twee tafelen des verbonds waren op beide mijne

handen. 16. En ik zag toe, en ziet, gij hadt tegen den HEERE, uwen God, gezondigd; gij hadt u een gegoten kalf gemaakt; gij waart haastelijk afgeweken van den weg, dien u de HEERE geboden had. 17. Toen vatte ik de twee tafelen, en wierp ze heen uit beide mijne handen, en brak ze voor uwe oogen. 18. En ik wierp mij neder voor het aangezicht des HEEREN, als in het eerst, veertig dagen en veertig nachten; ik at geen brood, en dronk geen water; om al uwe zonde, die gij hadt gezondigd, doende dat kwaad is in des HEEREN oogen, om Hem tot toorn te verwekken. 19. Want ik vreesde vanwege den toorn en de grimmigheid, waarmede de HEERE zeer op ulieden vertoornd was, om u te verdelgen; doch de HEERE verhoorde mij ook op dat maal. 20. Ook vertoornde zich de HEERE zeer tegen Aäron, om hem te verdelgen; doch ik bad ook ter zelver tijd voor Aäron. 21. Maar uwe zonde, het kalf, dat gij hadt gemaakt, nam ik, en verbrandde het met vuur, en stampte het, malende het wel, totdat het verdund werd tot stof; en zijn stof wierp ik in de beek, die van den berg afvliet. 22. Ook vertoorndet gij den HEERE zeer te Thab-era, en te Massa, en te Kibroth-Thaäva. 23. Voorts als de HEERE ulieden zond uit Kades-Barnea, zeggende: Gaat op en erft dat land, dat Ik u gegeven heb; zoo waart gij den mond des HEEREN, uws Gods, wederspannig, en geloofdet Hem niet, en waart Zijne stem niet gehoorzaam. 24. Wederspannig zijt gij geweest tegen den HEERE, van den dag af, dat ik u gekend heb. 25. En ik wierp mij neder voor des HEEREN aangezicht, die veertig dagen en veertig nachten, in welke ik mij nederwierp, dewijl de HEERE gezegd had, dat Hij u verdelgen zou. 26. En ik bad tot den HEERE, en zeide: Heere, HEERE! verderf uw volk en uw erfdeel niet, dat Gij door uwe grootheid verlost hebt; dat Gij uit Egypte door een sterke hand hebt uitgevoerd. 27. Gedenk aan uwe knechten, Abraham, Izak en Jakob; zie niet op de hardigheid dezes volks, noch op zijne goddeloosheid, noch op zijne zonde; 28. Opdat het land, vanwaar Gij ons hebt uitgevoerd, niet zegge: Omdat hen de HEERE niet kon brengen in het land, waarvan Hij hun gesproken had, en omdat Hij hen haatte, heeft Hij hen uitgevoerd, om hen te dooden in de woestijn. 29. Zij zijn toch uw volk, en uw erfdeel, dat Gij door uw groote kracht, en door uw uitgestrekten arm hebt uitgevoerd!

Opdat zij geen voorwendsel zouden hebben om te denken, dat God hen in Kanaän bracht *om hunne gerechtigheid*, toont hij hun hier welk een wonder van genade het was, dat zij niet voorlang in de woestijn verdelgd waren. *„Gedenkt, vergeet niet, dat gij den Heere uwen God in de woestijn zeer vertoornd hebt*, vers 7. Het is er verre vandaan, dat gij u Gods gunst waardig hebt gemaakt, integendeel, gij hebt u menigmaal aan Zijn toorn blootgesteld." De tergingen hunner vaderen worden hun hier toegerekend, want indien God met hunne vaderen gehandeld had naar hetgeen zij verdienden, dan zou dit tegenwoordig geslacht nooit hebben bestaan, en veel minder in Kanaän zijn gekomen. Wij zijn geneigd onze terging te vergeten, inzonderheid als wij de roede niet meer gevoelen, en hebben het noodig om er dikwijls aan herinnerd te worden, opdat wij ons nooit zullen inbeelden een eigen gerechtigheid te hebben. Uit de schuld, waaronder geheel het menschdom voor God ligt, bewijst Paulus dat wij door onze eigen werken niet voor God gerechtvaardigd kunnen worden, Rom. 3 : 19, 20. Indien onze werken ons veroordeelen, dan zullen zij ons niet rechtvaardigen.

1. Zij zijn een wederspannig volk geweest, van dat zij uit Egypte waren gegaan, vers 7. *Veertig jaren lang*, van het begin tot het laatst, hebben God en Mozes verdriet aan hen gehad. Het is een zeer treurig karakter, dat Mozes hun nu bij het afscheid toeschrijft, vers 24. *Wederspannig zijt gij geweest tegen den Heere van den dag af dat ik u gekend heb.* Niet zoodra waren zij tot een volk geformeerd, of er ontstond eene partij onder hen, die bij alle gelegenheden zich tegen God en Zijne regeering heeft verzet. Hoewel het Mozaïsche geschiedverhaal weinig meer vermeldt dan hetgeen in het eerste en het laatste van de veertig jaren is voorgevallen, schijnt het toch naar dit algemeene bericht, dat de overige jaren niet veel beter geweest zijn, maar één voortdurende terging waren.

2. Bij Horeb maakten zij een kalf en aanbaden het, vers 8 en verv, Die zonde was zoo snood, en door verschillende verzwarende omstandigheden zoo uitermate zondig, dat zij verdienden dat die hun bij alle gelegenheden verweten werd. Zij hebben het gedaan op de eigen plaats, waar de wet was gegeven, die hun uitdrukkelijk verbood God te aanbidden in of door beelden; en terwijl de berg nog rookte voor hunne oogen, en Mozes naar den top was gegaan om hun de wet in geschrift te halen, zijn zij snel ter zijde afgeweken, vers 16.

3. God was zeer toornig op hen wegens deze zonde. Laat hen niet denken dat God voorbijzag wat zij voor verkeerds deden, en hun Kanaän gaf voor wat er goeds onder hen was. Neen, God had besloten hen te verdelgen, vers 8, zou het gemakkelijk hebben kunnen doen en er niets bij verloren hebben; Hij verlangde zelfs van Mozes, dat hij van Hem zou aflaten, opdat Hij het zou doen, vers 13, 14. Hieruit bleek hoe snood hunne zonde was, want God is nooit meer toornig op iemand dan waarvoor oorzaak is, zooals dit dikwijls met menschen het geval is. Mozes zelf, hoewel een vriend en gunstgenoot, sidderde bij de openbaring van Gods toorn van den hemel tegen hunne goddeloosheid en ongerechtigheid, vers 19; *ik vreesde vanwege den toorn en de grimmigheid, waarmede de Heere zeer op ulieden vertoornd was om u te verdelgen*, bevreesd misschien niet

alleen voor hen, maar ook voor zichzelven, Psalm 119 : 120.

4. Door hunne zonde hadden zij het verbond met God verbroken, er al de voorrechten van verbeurd, hetgeen Mozes hun te kennen gaf door zijn *verbreken van de tafelen*, vers 17. Er werd hun een scheidbrief gegeven, en van nu voortaan zouden zij rechtvaardiglijk voor eeuwig verlaten zijn kunnen worden, zoodat hun wezenlijk wel de mond gestopt was, als zij wilden pleiten op eenigerlei gerechtigheid van henzelven. God had hen eigenlijk verloochend, toen Hij tot Mozes zeide, vers 12: „Zij zijn uw volk, zij behooren Mij niet, en er zal niet met hen gehandeld worden, alsof zij de Mijnen zijn."

5. Aäron zelf is daarom onder Gods ongenoegen gevallen, hoewel hij de gunstgenoot des Heeren was, en er slechts door overrompeling of door vrees toe gekomen was om zich met hen te verbinden in de zonde, vers 20. *Ook vertoornde zich de Heere zeer tegen Aäron.* Niemands plaats of hoedanigheid kan hem beschutten tegen Gods toorn, indien hij *gemeenschap heeft met de onvruchtbare werken der duisternis.* Aäron, die verzoening voor hen had moeten doen, indien de ongerechtigheid door brandoffers of slachtoffers weggenomen had kunnen worden, viel zelf onder den toorn Gods; zóó weinig hebben zij bedacht wat zij deden, toen zij hem in hunne zonde betrokken hebben.

6. Het was met groote moeite en langdurig aanhouden, dat Mozes zelf heeft overmocht om den toorn Gods af te wenden en hunne verdelging te voorkomen. Gedurende volle veertig dagen en veertig nachten heeft hij gevast en gebeden, eer hij vergiffenis voor hen kon verkrijgen, vers 18. En sommigen denken dat het tweemaal veertig dagen waren, vers 25, omdat gezegd is: „zooals ik mij tevoren nederwierp" [1]) daar bij die eerste veertig dagen zijne boodschap van een anderen aard was. Anderen denken dat het slechts éénmaal veertig dagen was, hoewel tweemaal vermeld, en nogmaals in Hoofdst. 10 : 10. Maar dat was genoeg om er hun een besef van te geven, hoe groot Gods ongenoegen tegen hen was, en hoe nauwelijks zij dieswege aan den dood zijn ontkomen. En hierin blijkt de grootheid van Gods toorn tegen geheel het menschdom, dat geen mindere dan Zijn Zoon, en ten koste van niets minder dan diens eigen bloed, dien toorn heeft kunnen afwenden. Mozes deelt hun hier de substantie mede van zijne voorbede voor hen. Hij was verplicht hunne hardnekkigheid te erkennen, hunne goddeloosheid en hunne zonde, vers 27. Hun karakter moet inderdaad wel slecht geweest zijn, als hij, die als hun voorspraak voor hen optrad, geen goed woord voor hen heeft te zeggen, niets anders ten hunnen behoeve kon aanvoeren, dan dat God groote dingen voor hen gedaan had, hetgeen eigenlijk hunne zonde slechts verzwaarde, vers 26, dat zij de nakomelingen waren van goede voorouders, vers 27, hetgeen tegen hen gekeerd had kunnen worden, als de zaak wèl erger, maar niet beter makende; en dat de Egyptenaren God zouden smaden, indien Hij hen verdelgde, als niet bij machte het werk te voltooien, dat Hij voor hen was begonnen te werken, vers 28, een pleitrede, waarop gemakkelijk geantwoord zou kunnen zijn: Het doet er niet toe wat de Egyptenaars zeggen, zoolang de hemelen Gods gerechtigheid verkondigen. Zoodat hunne redding van het verderf in dien tijd zuiver en alleen aan Gods genade en Mozes' dringende voorbede te danken was, en niet aan eenigerlei verdienste van hen, die zelfs ook maar als verzachting van hunne misdaad aangevoerd zou kunnen worden.

7. Om hen te meer onder den indruk te brengen van het verderf, waaraan zij toen blootstonden, beschrijft hij de vernieling van het kalf, dat zij gemaakt hadden, en dat wel zeer nauwkeurig, vers 21. Hij noemt het hunne zonde, misschien niet alleen omdat het het voorwerp was van hunne zonde, maar omdat de vernietiging er van bedoeld was als een getuigenis tegen hunne zonde, en de aanduiding aan hen van hetgeen de zondaars zelven verdiend hadden. Zij, die het gemaakt hadden, waren er aan gelijk, en hun zou geen onrecht geschied zijn, indien zij aldus tot gruis gestampt en vermalen waren geworden, en verbrand en verstrooid, zoodat er niets van hen overbleef. Het was oneindige genade, die de vernieling en vernietiging van den afgod aannam inplaats van het verderf en de vernietiging van de afgodendienaars.

8. Zelfs na deze ontkoming hebben zij bij vele gelegenheden den Heere telkens en nogmaals getergd. Hij behoefde slechts de plaatsen te noemen, want de gedachtenis hunner zonde en van hunne straf werd in die namen bewaard, vers 22, te *Thab-era, branding*, waar God Zijn vuur onder hen deed ontbranden wegens hun murmureeren; te *Massa*, de *verzoeking*, waar zij de almachtige kracht verzochten, op de proef stelden, of zij hen wel helpen kon; en te *Kibroth-Thaäva*, de *graven der belusten*, waar de lekkernijen, die zij begeerden, hun tot vergif werden. Daarna hun ongeloof en wantrouwen te *Kades-Barnea*, waarvan hij hun reeds gesproken had, Hoofdst. 1, en nu weder melding maakt, vers 23, en dat zou voorzeker hun verderf voltooid hebben, indien naar verdienste met hen gehandeld was.

Laat hen dit nu alles tezamen voegen, en dan zal het blijken, dat wèlke gunst God hen hierna betoonen zal in het onderwerpen van hunne vijanden en door hen in het bezit te stellen van het land Kanaän, zij hun niet betoond werd om hunne gerechtigheid. Het is goed voor ons om dikwijls met droefheid en schaamte onze vorige zonden te gedenken, en het register na te zien dat het geweten er van houdt, opdat wij zien hoeveel wij aan de vrije genade Gods verschuldigd zijn, en ootmoedig erkennen dat wij nooit iets anders van Gods hand verdiend hebben dan toorn en vloek.

HOOFDSTUK X.

In het vorige hoofdstuk heeft Mozes hen indachtig gemaakt aan hun eigen zonde, als een reden waarom

1) Vers 25 naar de Engelsche overzetting.

zij niet moeten vertrouwen op hun eigen gerechtigheid; en nu stelt hij hun in dit hoofdstuk Gods groote genade over hen voor, niettegenstaande hunne tergingen, als een reden waarom zij meer gehoorzaam moeten zijn in de toekomst. I. Hij noemt verschillende teekenen van Gods gunst en verzoening met hen, die nooit te vergeten zijn. *a.* De vernieuwing van de tafelen des verbonds, vers 1—5. *b.* Zijne orders om voorwaarts te gaan naar Kanaän, vers 6, 7. *c.* De verkiezing van den stam van Levi om Zijn stam te zijn, vers 8, 9. *d.* En de voortduring van het priesterschap na den dood van Aäron, vers 6. *e.* Zijne erkenning en aanneming van Mozes' voorbede voor hen, vers 10, 11. II. Hieruit leidt hij af welke verplichtingen nu op hen rustten om God te vreezen, lief te hebben en te dienen, die hij hun met tal van beweegredenen aan het hart legt, vers 12—22.

Terzelver tijd zeide de HEERE tot mij: Houw u twee steenen tafelen, als de eerste, en klim tot Mij op dezen berg; daarna zult gij u een kist van hout maken. 2. En Ik zal op die tafelen schrijven de woorden, die geweest zijn op de eerste tafelen, die gij gebroken hebt; en gij zult ze leggen in die kist. 3. Alzoo maakte ik een kist van sittimhout, en hieuw twee steenen tafelen als de eerste; en ik klom op den berg, en de twee tafelen waren in mijne hand. 4. Toen schreef Hij op de tafelen, naar het eerste schrift, de tien woorden, die de HEERE, ten dage der verzameling, op den berg, uit het midden des vuurs, tot ulieden gesproken had; en de HEERE gaf ze mij. 5. En ik keerde mij en ging af van den berg, en legde de tafelen in de kist, die ik gemaakt had; en aldaar zijn zij, gelijk als de HEERE mij geboden heeft. 6. (En de kinderen Israels reisden van Beëroth Bene-Jaakan en Mosera. Aldaar stierf Aäron, en werd aldaar begraven; en zijn zoon Eleazar bediende het priesterambt in zijne plaats. 7. Vandaar reisden zij naar Gudgod, en van Gudgod naar Jotbath, een land van waterbeken.) 8. Ter zelver tijd scheidde de HEERE den stam Levi uit, om de ark des verbonds des HEEREN te dragen, om voor het aangezicht des HEEREN te staan, om Hem te dienen, en om in Zijn naam te zegenen tot op dezen dag. 9. Daarom heeft Levi geen deel noch erve met zijne broederen; de HEERE is zijn erfdeel, gelijk als de HEERE, uw God, tot hem gesproken heeft. 10. En ik stond op den berg, als de vorige dagen, veertig dagen en veertig nachten; en de HEERE verhoorde mij ook op datzelve maal; de HEERE heeft u niet willen verderven. 11. Maar de HEERE zeide tot mij: Sta op, ga op de reis, voor het aangezicht des volks; dat zij inkomen, en erven het land, dat Ik hunnen vaderen gezworen heb, hun te geven.

Er waren vier dingen, in en door welke God zich verzoend heeft betoond met Israel en hen waarlijk groot en gelukkig heeft gemaakt, en waarin Gods goedheid oorzaak genomen heeft door hunne slechtheid om zich in des te grooter heerlijkheid te openbaren.

I. Hij gaf hun Zijne wet; gaf haar hun in geschrift, als een blijvend onderpand Zijner gunst. Hoewel de tafelen, die eerst beschreven waren, verbroken waren, omdat zij de geboden Gods hadden gebroken, en God terecht het verbond had kunnen verbreken, zijn toch, toen Zijn toorn was afgekeerd, de tafelen vernieuwd, vers 1, 2. Als God de wet in ons hart geeft, haar schrijft in ons binnenste, dan is dit het stelligste blijk van ons verzoend zijn met God, en het kostelijkste onderpand van onze zaligheid in Hem. Aan Mozes wordt bevolen de tafelen te houwen, want door overtuiging van zonde en verootmoediging bereidt de wet het hart voor Gods genade, maar dan is het alleen die genade, die de wet er in schrijft. Mozes maakte een *ark van sittimhout*, vers 3, een eenvoudige kist, dezelfde, naar ik onderstel, waarin de tafelen later bewaard zijn; maar in Exod. 37 : 1 wordt gezegd dat Bezaleël haar gemaakt heeft, omdat hij haar later heeft afgewerkt en met goud overtrokken. Of wel Mozes wordt gezegd haar gemaakt te hebben, omdat hij, toen hij voor de tweede maal op den berg ging, aan Bezaleël orders had gegeven om haar te maken en gereed te hebben als hij van den berg afkwam. En het is opmerkelijk dat om die reden de ark het eerste ding was, waarvoor God orders had gegeven, Exod. 25 : 10. En dit strekte aan de vergadering ten waarborg, dat deze tafelen niet, zooals de eerste, verbroken zouden worden. God zal Zijne wet en Zijn Evangelie zenden aan hen, wier harten bereid zijn als arken, om ze te ontvangen. Christus is de ark, waarin onze zaligheid veilig bewaard wordt, opdat zij niet verloren ga, zooals zij verloren ging toen de eerste Adam haar in zijne hand had. Merk op:

1. Wat het was, dat God op de twee tafelen geschreven heeft: de tien geboden, vers 4, of *tien woorden*, te kennen gevende in hoe klein een bestek zij vervat waren; het waren geen tien *rollen*, maar tien *woorden*, het was gelijk aan het eerste schrift, en beiden waren gelijk aan hetgeen Hij gesproken had op den berg. De tweede editie had geene herziening en verbetering noodig; ook was wat Hij schreef niet verschillend van wat Hij sprak; het geschreven woord is even waarlijk het woord Gods, als dat hetwelk Hij tot Zijne dienstknechten, de profeten, heeft gesproken.

2. Welke zorg er voor gedragen werd. Deze twee tafelen, aldus gegraveerd, werden zorgvuldig weggelegd in de ark. *En aldaar zijn zij*, zeide Mozes, waarschijnlijk heenwijzende naar het heiligdom, vers 5. Die goede zaak, die hem toevertrouwd was, heeft hij hun overgeleverd, haar zuiver en ongeschonden in hunne handen gelaten; dat zij er dan nu wèl zorg voor dragen, want het is op hun gevaar, zoo zij dit niet doen. Aldus kunnen wij tot het opkomend geslacht zeggen: „God heeft ons Bijbel, sabbaten, sacramenten enz. gegeven, als teekenen van Zijne tegenwoordigheid en gunst, en dáár zijn zij, wij hebben ze u overgegeven, 2 Tim. 1 : 13, 14.

II. Hij *leidde hen voorwaarts naar* Kanaän. Hoewel zij in hun hart naar Egypte terugkeerden, hoewel Hij rechtvaardiglijk het loon hunner

handelingen had kunnen kiezen, en hunne vreezen over hen had kunnen doen komen, heeft Hij hen uit een dorre, onvruchtbare woestijn in een land van *waterbeken* gebracht. Soms heeft God door de gewone middelen der natuur in hunne behoeften voorzien, en als deze faalden, door wonderen, en toch bevinden wij, dat, toen zij later in eenige benauwdheid kwamen zij God gewantrouwd en gemurmureerd hebben, Num. 20 : 3, 4.

III. Hij stelde een blijvende ambtsbediening onder hen in om in heilige zaken voor hen te handelen. Te dier tijd, toen Mozes voor de tweede maal op den berg ging, of spoedig daarna, ontving hij orders om den stam van Levi voor God af te zonderen, tot Zijn onmiddellijken dienst, daar zij zich door hun ijver tegen de aanbidders van het gouden kalf onderscheiden hadden, vers 8, 9. De Kohatieten droegen de ark; zij en andere Levieten stonden *voor het aangezicht des Heeren,* om Hem te dienen in al de diensten van den tabernakel; en de priesters, die van dien stam waren, moesten het volk zegenen. Dit was een blijvende inzetting, die nu reeds bijna veertig jaren in stand was gebleven tot op dezen dag, en er was eene voorziening gemaakt om haar te bestendigen door het vastgestelde onderhoud van dien stam, dat van zulk een aard was, dat zij er grootelijks door aangemoedigd werden in hun arbeid, en dat zij er niet van afgeleid behoefden te worden. *De Heere, die is zijn erfdeel.* Een gevestigde Evangeliebediening is een groote zegen voor een volk en een bijzonder teeken van Gods gunst. En daar de priesters niet altijd kunnen blijven, omdat zij sterflijk zijn, toonde God Zijne zorg voor het volk door hun opvolgers te geven, waarvan Mozes hier nota neemt, vers 6. Toen Aäron stierf, is het priesterschap niet met hem gestorven, *zijn zoon Eleazar bediende het priesterambt in zijne plaats,* en droeg zorg voor de ark, waarin de steenen tafelen, die kostelijke edelgesteenten, gelegd waren, opdat zij niet beschadigd zouden worden; en hem is de bewaring er van toevertrouwd. Onder de wet werd de opvolging in de bediening in stand gehouden door erfrecht op dit ambt in een zekeren stam en geslacht. Maar nu onder het Evangelie, de Geest meer overvloedig en krachtig uitgestort zijnde, wordt de opvolging in stand gehouden door de werking des Geestes in het hart der menschen, hen neigende tot en bekwaam makende voor dat werk — sommigen in iederen tijd, opdat de naam Israels niet uitgedeld worde.

IV. Hij heeft Mozes aangenomen als hun voorspraak en voorbidder, en daarom heeft Hij hem tot hun vorst en leidsman aangesteld, vers 10, 11. *De Heere verhoorde mij, en zeide tot mij: Sta op, ga op de reis voor het aangezicht des volks.* Het was een zegen voor hen, dat zij zulk een vriend hadden, die zoo getrouw was, beide aan Hem, die hem had aangesteld, en aan hen, voor wie hij was aangesteld. Het was voegzaam dat hij, die door zijne voorbede hen gered had van het verderf, de leiding van en het bevel over hen zou hebben. En hierin was hij een type van Christus, die, gelijk Hij *eeuwig leeft om voor ons te bidden,* ook *alle macht heeft in hemel en op aarde.*

12. Nu dan, Israel! wat eischt de HEERE, uw God, van u? dan den HEERE, uwen God, te vreezen, in al Zijne wegen te wandelen, en Hem lief te hebben, en den HEERE, uwen God, te dienen met uw gansche hart en met uw gansche ziel; 13. Om te houden de geboden des HEEREN, en Zijne inzettingen, die ik u heden gebied, u ten goede. 14. Ziet, des HEEREN, uws Gods, is de hemel, en de hemel der hemelen, de aarde, en al wat daarin is. 15. Alleenlijk heeft de HEERE lust gehad aan uwe vaderen, om die lief te hebben, en heeft hun zaad na hen, ulieden, uit al de volken verkoren, gelijk het te dezen dage is. 16. Besnijdt dan de voorhuid uws harten, en verhardt uw nek niet meer. 17. Want de HEERE, uw God, is een God der goden en een Heere der heeren; die groote, die machtige, en die vreeslijke God, die geen aangezicht aanneemt, noch geschenk ontvangt; 18. Die het recht van den wees en van de weduwe doet; en den vreemdeling liefheeft, dat Hij hem brood en kleeding geve. 19. Daarom zult gijlieden den vreemdeling liefhebben, want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland. 20. Den HEERE, uwen God, zult gij vreezen, Hem zult gij dienen, en Hem zult gij aanhangen, en bij Zijn naam zweren. 21. Hij is uw lof, en Hij is uw God! die bij u gedaan heeft deze groote en vreeslijke dingen, die uwe oogen gezien hebben. 22. Uwe vaderen togen af naar Egypte met zeventig zielen; en nu heeft u de HEERE, uw God, gesteld als de sterren des hemels in menigte.

Hier is een zeer aandoenlijke vermaning tot gehoorzaamheid, ontleend aan alles wat vooraf gezegd is, ondersteund door zeer krachtige argumenten en overtuigende welsprekendheid. Als een redenaar begint hij met een beroep op zijne hoorders: *Nu dan, Israel, wat eischt de Heere uw God van u?* vers 12. Vraag wat Hij eischt; zooals David, Psalm 116 : 12. *Wat zal ik den Heere vergelden?* Als wij genade van God hebben verkregen, dan betaamt het ons te vragen, wat wij Hem er voor zullen vergelden. Denk na over hetgeen Hij eischt, en gij zult bevinden, dat het niets is dan hetgeen ten hoogste rechtvaardig en redelijk is op zichzelven, en van onuitsprekelijk nut en voordeel voor u. Laat ons dan nu zien wat Hij eischt, en hoe groote reden wij hebben om te doen wat Hij eischt.

I. Hier wordt ons zeer duidelijk onze plicht aangewezen tegenover God, tegenover onzen naaste, en tegenover onszelven.

1. Hier wordt ons onze plicht geleerd jegens God, zoowel in de gezindheid en genegenheden der ziel, als in de daden van ons leven, onze beginselen en onze praktijken. *a.* Wij moeten *den Heere onzen God vreezen,* vers 12. En wederom in vers 20. Wij moeten Zijne majes-

teit aanbidden, Zijn gezag erkennen, ontzag hebben voor Zijne macht, en vreezen voor Zijn toorn. Dat is Evangelieplicht, Openb. 14 : 6, 7. *b.* Wij moeten Hem liefhebben; het moet ons verblijden dat Hij is; wij moeten wenschen dat Hij de onze zal zijn, ons verlustigen in de beschouwing van Hem en in gemeenschap met Hem; Hem vreezen als den grooten God en onzen Heere; Hem liefhebben als den goeden God, en onzen Vader en Weldoener. *c.* Wij moeten wandelen in Zijne wegen, dat is: de wegen, waarin Hij ons geboden heeft te wandelen. Geheel onze wandel moet in overeenstemming zijn met Zijn heiligen wil. *d.* Wij moeten *Hem dienen*, vers 20. Hem dienen *met ons gansche hart en onze gansche ziel*, vers 12, ons wijden aan Zijne eer, ons stellen onder Zijne heerschappij, ons ten koste geven om de belangen te bevorderen van Zijn koninkrijk onder de menschen. En wij moeten kloek en ijverig zijn in Zijn dienst, onzen inwendigen mensch opwekken en gebruiken in Zijn werk; wat wij voor Hem doen moeten wij blijmoedig doen en van harte. *e.* Wij moeten *Zijne geboden en Zijne inzettingen houden*, vers 13. Ons toegewijd hebbende aan Zijn dienst, moeten wij ons in alles Zijn geopenbaarden wil ten regel stellen, volbrengen alles wat Hij beveelt, nalaten alles wat Hij verbiedt, vastelijk geloovende dat al de inzettingen, die Hij ons gebiedt, ons ten goede zijn. Behalve het loon onzer gehoorzaamheid, dat ons onuitsprekelijk gewin zal zijn, is er nog ware eer en genoegen in gehoorzaamheid. Het is werkelijk goed voor ons tegenwoordig welzijn om ootmoedig, kuisch en sober te zijn, geduldig en tevreden, hierdoor zijn wij rustig en veilig, is het ons lieflijk, en zijn wij waarlijk groot. *f.* Wij moeten eer geven aan God door *bij Zijn naam te zweren*, vers 20, Hem aldus de eer gevende van Zijne alwetendheid, Zijne vrijmacht, Zijne gerechtigheid, zoowel als van Zijn bestaan. *Zweer bij Zijn naam*, en niet bij den naam van eenigerlei schepsel of valschen God, telkenmale als een eed tot bevestiging noodig is. *g. Hem moeten wij aanhangen*, vers 20. Hem verkoren hebbende tot onzen God, moeten wij trouw en standvastig bij Hem blijven, en Hem nooit verlaten, *Hem aanhangen* als dengenen, dien wij liefhebben en in wien wij ons verlustigen, op wien wij steunen en betrouwen, en van wien wij groote verwachtingen koesteren.

2. Er wordt ons hier onze plicht geleerd jegens onzen naaste, vers 19. *Gijlieden zult den vreemdeling liefhebben.* En indien den vreemdeling, dan nog veel meer onze broeders, als onszelven. Indien de Israelieten, die zulk een bijzonder volk waren, zoo onderscheiden van alle volken, vriendelijk moesten wezen voor vreemdelingen, dan moeten wij dit nog zooveel te meer zijn, wij, die niet binnen zulk eene omheining zijn gesloten. Wij moeten teedere belangstelling hebben voor allen, die de menschelijke natuur met ons deelen, en *naar wij gelegenheid hebben*, dat is: naar hunne nooddruft en ons vermogen, moeten wij *goed doen aan allen.* Er worden hier twee argumenten aangevoerd om dezen plicht bij ons aan te dringen. *a.* Gods gemeene voorzienigheid, die zich uitstrekt over alle volken, alle menschen, daar zij allen *uit eenen bloede gemaakt zijn.* God *heeft den vreemdeling lief*, vers 18, dat is Hij geeft aan allen het leven, den adem, en alle dingen, zelfs aan hen, die heidenen zijn en vreemdelingen voor het burgerschap Israels en voor Israels God. Hij kent volkomen hen van wie wij niets weten. Hij geeft *brood en kleeding* zelfs aan hen, aan wie Hij Zijn woord en Zijne inzettingen niet heeft gegeven. Gods gemeene gaven aan het menschdom maken het ons ten plicht alle menschen te eeren. Of wel, het duidt de bijzondere zorg van Gods voorzienigheid aan voor vreemdelingen, die in benauwdheid of moeite zijn, waarvoor wij Hem behooren te loven, Psalm 146 : 9, *de Heere bewaart de vreemdelingen*, en waarin wij Hem behooren na te volgen, Hem moeten dienen, met Hem moeten samenstemmen, ijverig zijnde om ons tot werktuigen te maken van Zijne hand van vriendelijkheid jegens vreemdelingen. *b.* De toestand van beproeving en benauwdheid, waarin de Israelieten zelf verkeerden, toen zij vreemdelingen waren in Egypte. Zij, die zelf in benauwdheid zijn geweest en barmhartigheid hebben gevonden bij God, moeten innig medegevoel hebben met hen, die evenzoo in benauwdheid verkeeren, en bereid zijn hun vriendelijkheid te betoonen. In weerwil van het herhaalde gebod, hun gegeven, om vriendelijk te zijn voor vreemdelingen, heeft het volk der Joden een ingewortelden afkeer gehad van de heidenen, op wie zij met de uiterste verachtng nederzagen, waardoor zij hun de genade Gods en het Evangelie van Christus misgunden, en dat heeft een algeheel verderf over henzelven gebracht.

3. Ons wordt hier onze plicht geleerd jegens onszelven, vers 16. *Besnijdt dan de voorhuid uws harten*, dat is: „Werpt van u alle verdorven neigingen, die u verhinderen God te vreezen en lief te hebben. *Doodt het vleesch* met zijne begeerlijkheden. Weg met alle vuiligheid en overvloed van boosheid, die den vrijen loop belemmeren van Gods Woord in uwe harten. Rust niet in de besnijdenis van het lichaam, die slechts het teeken was, maar weest besneden van hart, dat de zaak is, die beteekend werd." Zie Rom. 2 : 29. Christus' gebod gaat nog verder, en verplicht ons niet slechts om de voorhuid des harten af te snijden, die gemakkelijk gemist kan worden, maar de rechterhand af te houwen, en het rechteroog uit te rukken, die ons ergeren; hoe geestelijker de bedeeling is, hoe geestelijker wij behooren te wezen, en hoe ijveriger wij moeten zijn om de zonde te dooden. *En verhardt uw nek niet meer*, zooals zij totnutoe gedaan hebben, Hoofdst. 9 : 24. „Zijt niet langer wederspannig tegen Goddelijke geboden en tuchtigingen, maar bereid om voor beiden eenswillend te zijn met God." De besnijdenis des harten maakt ons bereid om te buigen voor God en Zijn juk op ons te nemen.

II. Wij worden hier zeer aandoenlijk bewogen tot onzen plicht. Laat slechts het verstand ons regeeren, dan zal de Godsdienst niet achterblijven.

1. Denkt aan de grootheid en heerlijkheid

van God, en vreest Hem dieswege; dient en gehoorzaamt Hem uit dat beginsel. Wat is het dat, naar men denkt, den mensch groot maakt? Wat anders dan groote eer, macht en bezittingen? Bedenkt dan hoe groot de Heere onze God is, en hoe grootelijks te vreezen. *a.* Hij heeft groote eer, een naam boven allen naam. Hij is *een God der goden en een Heere der heeren*, vers 17. Engelen worden *goden* genoemd, ook magistraten, en de heidenen hadden *vele goden en vele heeren*, de schepselen hunner eigen verbeelding; maar God is oneindig ver verheven boven al deze naamgoden. Hoe ongerijmd zou het in hen wezen om andere goden te dienen, als de God, aan wien zij trouw hadden gezworen, *de God der goden is! b.* Hij heeft groote macht. Hij is *die machtige en vreeslijke God*, vers 17, *die geen aangezicht aanneemt.* Hij heeft de macht van een overwinnaar, en zoo is Hij vreeslijk voor hen, die Hem weerstaan en tegen Hem rebelleeren. Hij heeft de macht van een rechter, en zoo is Hij rechtvaardig voor allen, die zich op Hem beroepen of voor Hem verschijnen. En het is evenzeer de grootheid en eer van een rechter om onpartijdig te zijn in zijn oordeel, zonder aanzien des persoons of geschenken te nemen, als het voor een generaal is om vreeslijk te zijn voor den vijand. Onze God is beide. *c.* Hij heeft groote bezittingen. Hemel en aarde zijn Zijne, vers 14, en al de heirscharen van beide. Daarom is Hij machtig ons te ondersteunen in Zijn dienst, en de verliezen goed te maken, die wij lijden in het volbrengen van onzen plicht jegens Hem. En daarom heeft Hij ons niet noodig, of iets dat wij hebben of kunnen doen; wij zijn verloren zonder Hem, maar Hij is gelukkig zonder ons, waardoor het nederbuigende van Zijn genade, waarmede Hij ons en onzen dienst aanneemt, waarlijk bewonderenswaardig is. Hemel en aarde zijn Zijne bezitting, en toch is *des Heeren deel Zijn volk.*

2. Aanmerkt de goedheid en genade van God en hebt Hem dieswege lief; dient en gehoorzaamt Hem uit dat beginsel. Zijne goedheid is Zijne heerlijkheid, evenzeer als Zijne grootheid. *a.* Hij is goed voor allen. Voor allen, die Hij ongelukkig ziet, zal Hij barmhartig worden bevonden. *Hij doet het recht der weezen en der weduwen*, vers 18. Het is Zijne eer de hulpeloozen te helpen, hen te ondersteunen, die hulp noodig hebben en aan wie de menschen geneigd zijn onrecht te doen, of hen tenminste te minachten. Zie Psalm 68 : 6, 7; 146 : 7, 9. *b.* Maar, *waarlijk God is Israel goed* op zeer bijzondere wijze, en daarom zijn zij onder bijzondere verplichtingen jegens Hem. *„Hij is uw lof, en Hij is uw God*, vers 21. Hebt Hem daarom lief en dient Hem vanwege de betrekking, waarin Hij tot u staat. Hij is uw God, een God in verbond met u, en als zoodanig is Hij uw lof," dat is: *a.* Hij legt eer op u; Hij is de God, in wien gij den ganschen dag kunt roemen, dat gij Hem kent en door Hem gekend zijt. Indien Hij uw God is, dan is Hij uw eer." *b.* „Hij verwacht eer van u. *Hij is uw lof,*" dat is: Hij is de God, dien gij gehouden en verplicht zijt te loven. Indien Hij geen lof heeft van u, vanwaar zou Hij dien dan kunnen verwachten?" *Hij woont onder de lofzangen Israels.*

Aanmerkt: *Ten eerste.* Zijn genaderijke verkiezing van Israel, vers 15. „Hij heeft lust gehad aan uwe vaderen, en daarom heeft Hij hun zaad verkoren". Niet dat er iets in hen was om die gunst te verdienen of dat er hen toe heeft aanbevolen, maar aldus was het goed in Zijne oogen. Hij wilde goed voor hen wezen, ofschoon Hij hen niet noodig had. *Ten tweede.* De groote dingen, die Hij voor Israel gedaan heeft, vers 21, 22. Hij doet hen gedenken aan hetgeen zij niet alleen met hunne ooren hadden gehoord, en hunne vaderen hun verteld hebben, maar ook aan hetgeen zij met hunne oogen hadden gezien, en dat zij aan hunne kinderen moeten vertellen; inzonderheid, dat binnen enkele geslachten zeventig zielen (want er waren niet meer toen Jakob afging naar Egypte) vermenigvuldigd zijn zoodat zij tot een groot volk werden *als de sterren des hemels in menigte.* En hoe talrijker zij waren, hoe meer lof en dienst God van hen verwachtte, maar evenals in de oude wereld, bleek het dat, toen zij begonnen zich te vermenigvuldigen, zij zich hebben verdorven.

HOOFDSTUK XI.

Met dit hoofdstuk besluit Mozes zijne inleiding tot de herhaling van de inzettingen en rechten, die zij moeten houden. Hij herhaalt het algemeen bevel, vers 1, en, aan het einde van het vorige hoofdstuk begonnen zijnde de groote dingen te vermelden, die God voor hen gedaan heeft, specificeert hij in dit: I. Verscheidene van de groote werken, die Hij voor hunne oogen gedaan heeft, vers 2—7. II. Hij stelt hun voor de toekomst leven en dood voor, den zegen en den vloek, al naar zij Gods geboden zullen houden, of ze niet zullen houden. Dat zij gewis voorspoedig zullen wezen, indien zij gehoorzaam zijn, gezegend zullen worden met overvloed van alle goed, vers 8—15, en met de overwinning over hunne vijanden, en de uitbreiding hunner landpalen, vers 22—25. Maar hunne ongehoorzaamheid zal een gewis verderf over hen brengen, vers 16, 17. III. Hij zegt hun welke middelen te gebruiken, om de wet Gods in gedachtenis te houden, vers 18—21. En IV. Besluit met hen plechtig te vermanen om te kiezen tusschen den zegen en den vloek, vers 26—32.

Daarom zult gij den HEERE, uwen God, liefhebben, en gij zult te allen dage onderhouden Zijn bevel, en Zijne inzettingen, en Zijne rechten, en Zijne geboden. 2. En gijlieden zult heden weten, dat ik niet spreek met uwe kinderen, die het niet weten en de onderwijzing des HEEREN, uws Gods, niet gezien hebben, Zijne grootheid, Zijn sterke hand en Zijn uitgestrekten arm; 3. Daartoe Zijne teekenen en Zijne daden, die Hij in het midden van Egypte gedaan heeft, aan Farao, den koning van Egypte, en aan zijn gansche land; 4. En wat Hij gedaan heeft aan het heir der Egyptenaren, aan deszelfs paarden en aan deszelfs wagenen; dat Hij de wateren van de Schelfzee boven hun aangezicht deed overzwemmen, als zij ulieden van achteren vervolgden; en de HEERE verdeed hen, tot op dezen dag. 5. En

wat Hij ulieden gedaan heeft in de woestijn, totdat gij gekomen zijt aan deze plaats. 6. Daarenboven, wat Hij gedaan heeft aan Dathan en aan Abiram, zonen van Eliab, den zoon van Ruben; hoe de aarde haar mond opendeed, en hen verslond met hunne huisgezinnen en hunne tenten, ja al wat bestond, dat hun aanging, in het midden van gansch Israel. 7. Want het zijn uwe oogen, die gezien hebben al dit groote werk des HEEREN, dat Hij gedaan heeft.

God heeft u gesteld als de sterren des hemels in menigte, zoo eindigde het vorige hoofdstuk; *daarom zult gij den Heere, uwen God, liefhebben*, zoo begint dit hoofdstuk. Zij, die door God opgebouwd worden in gezinnen, wier begin klein was, maar wier laatste grootelijks werd vermeerderd, behooren dit als een argument bij henzelven aan te voeren, waarom zij God moeten dienen. Gij zult *Zijn bevel onderhouden*, dat is: Zijn woord en de inzettingen van Zijn eeredienst, die hun toevertrouwd waren, en waarvoor zij aansprakelijk waren. Het is eene uitdrukking, dikwijls gebruikt met betrekking tot het ambt van de priesters en Levieten, want geheel Israel was een priesterlijk koninkrijk, een heilig volk. Let op het verband tusschen deze twee: *Gij zult den Heere liefhebben*, en *Zijn bevel onderhouden*, daar liefde gehoorzaamheid zal werken, en alleen die gehoorzaamheid Hem welbehaaglijk is, die voortvloeit uit een beginsel van liefde, 1 Joh. 5 : 3.

Hij gaat voort met onderscheidene groote en vreeslijke werken Gods te vermelden, die *hunne oogen hadden gezien*, vers 17. Dat deel van zijne rede richt hij tot de ouderen van jaren onder hen, die ook waarschijnlijk het ambt van oudsten bekleedden en zich nu onder zijn onmiddellijk gehoor bevonden. Er waren sommigen onder hen, die zich hunne verlossing uit Egypte konden herinneren, allen boven de vijftig jaren oud, en tot hen spreekt hij dit, niet tot de kinderen, die het slechts van hooren zeggen wisten, vers 2. Van Gods weldadigheden over ons, toen wij jong waren, moeten wij de gedachtenis en de indrukken behouden als wij oud zijn. Wat onze oogen gezien hebben, inzonderheid in onze jeugd, heeft ons aangedaan, en daarvan moeten wij nog lang een goed gebruik maken.

Zij hadden gezien welke schrikkelijke oordeelen God gebracht heeft over de vijanden van Israels vrede.

1. Over Farao en de Egyptenaren, die hen tot slaven hadden gemaakt. Welk een schoon land werd door de eene plaag na de andere verdorven en verwoest, teneinde Israels bevrijding tot stand te brengen! vers 3. Welk een prachtig leger werd bedolven onder de wateren der Roode Zee, om te voorkomen dat Israel opnieuw tot slavernij zou worden gebracht! vers 4. Aldus heeft Hij *Egypte tot hun losgeld gegeven*, Jes. 43 : 3. Veeleer zal dat vermaarde koninkrijk verwoest worden, dan dat Israel niet zal worden bevrijd.

2. Over Dathan en Abiram, die hen verstoorden. Gedenkt *wat Hij gedaan heeft in de woestijn*, door hoeveel noodzakelijke *kastijdingen* — zooals zij genoemd worden in vers 2 [1]) — zij er van teruggehouden werden om zich in het verderf te storten. Inzonderheid toen die stoutmoedige Rubenieten het gezag van Mozes tartten, en zich aan het hoofd stelden van een gevaarlijke rebellie tegen God zelven, die de geheele natie met den ondergang bedreigde, en er ook in geëindigd zou zijn, indien de Goddelijke macht den opstand niet terstond onderdrukt had, door de rebellen levend te begraven, hen, en alles dat in hun bezit was, vers 6. Wat tegen hen was gedaan, werd, hoewel verkeerd uitgelegd door de partij der misnoegden, Num. 16 : 41, in werkelijkheid in liefde tot Israel gedaan. Behouden te worden van het kwaad der rebellie in het eigen land is een even groote weldaad voor een volk, en legt hen daarom onder even sterke verplichting, als bescherming tegen de invallen van een buitenlandschen vijand.

8. Houdt dan alle geboden, die ik u heden gebied; opdat gij gesterkt wordt en inkomt, en erft het land, waarheen gij overtrekt, om dat te erven; 9. En opdat gij de dagen verlengt in het land, dat de HEERE uwen vaderen gezworen heeft, aan hen en aan hun zaad te geven; een land vloeiende van melk en honig. 10. Want het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven, is niet als Egypteland, vanwaar gij uitgegaan zijt, hetwelk gij bezaaidet met uw zaad, en bewaterdet met uw gang als een kruidhof. 11. Maar het land, waarheen gij overtrekt, om dat te erven, is een land van bergen en van dalen; het drinkt water bij den regen des hemels; 12. Een land, dat de HEERE, uw God, bezorgt; de oogen des HEEREN, uws Gods, zijn gedurig daarop, van het begin des jaars tot het einde des jaars. 13. En het zal geschieden, zoo gij naarstiglijk zult hooren naar Mijne geboden, die Ik u heden gebied, om den HEERE, uwen God, lief te hebben, en Hem te dienen, met uw gansche hart en met uw gansche ziel; 14. Zoo zal Ik den regen uws lands geven te zijner tijd, vroegen regen en spaden regen; opdat gij uw koren en uw most, en uwe olie inzamelt. 15. En Ik zal kruid geven op uw veld voor uwe beesten; en gij zult eten en verzadigd worden. 16. Wacht uzelven, dat ulieder hart niet verleid worde, dat gij afwijkt, en andere goden dient, en u voor die buigt; 17. Dat de toorn des HEEREN tegen ulieden ontsteke, en Hij den hemel toesluite, dat er geen regen zij, en gij haastelijk omkomt van het goede land, dat u de HEERE geeft.

Hij dringt nog altijd aan op dezelfde zaak, alsof hij er niet van kan scheiden vóór hij zijn doel bereikt. *Indien gij wilt ingaan tot het leven*, indien gij in Kanaän wilt komen, dat een type

1) In de Engelsche overzetting.

is van dat leven, en het zult bevinden een wezelijk goed land voor u te zijn, zoo *houdt de geboden*, houdt *al* de geboden, *die ik u heden gebied, hebt God lief en dient Hem van ganscher harte.*

I. Omdat dit het middel is om van het beloofde land bezit te krijgen en te behouden.

1. Het was het middel om er bezit van te *krijgen*, vers 8. *Opdat gij gesterkt wordt* tot den krijg, *en inkomt en het land erft.* Zoo weinig wisten zij van de ontberingen en de gevaren van de oorlogen in Kanaän, dat hij niet zegt dat zij moeten ingaan en *er voor strijden*, neen, zij hadden feitelijk niets anders te doen dan in te gaan en het *te erven*, te bezitten. Hij houdt zich niet op met hun de krijgskunst te leeren, hoe zij den boog moeten spannen en het zwaard moeten hanteren, en in de gelederen moeten blijven, ten einde versterkt te wezen, en in te gaan om het land in het bezit te nemen; neen, maar hij zegt hun *Gods geboden te houden*, hun Godsdienst hoog te houden; zoolang zij daar getrouw aan zijn, zal Hij hunne sterkte wezen en hun welslagen verzekeren.

2. Het was het middel om het bezit er van te behouden, vers 9. *Opdat gij de dagen verlengt in het land*, waar gij het oog op hebt. De zonde strekt om de dagen te verkorten van bijzondere personen, en de dagen te verkorten van den voorspoed eens volks; maar gehoorzaamheid zal strekken tot voortduring van hunne rust.

II. Omdat het land, waar zij heengingen, meer merkbaar afhankelijk was van den zegen des hemels, dan het land van Egypte, vers 10—12. Egypte was een voldoende vruchtbaar land, maar het was geheel vlak en werd bewaterd, niet zooals andere landen door regen, (er is van Egypte gezegd, *dat er geen regen over is*, Zach. 14 : 18,) maar door de overstrooming van den Nijl op zekere tijden van het jaar. Om die overstrooming nuttig aan te wenden werd veel kunst en arbeid van den landman vereischt, zoodat men in Egypte evenveel moeite en onkosten had voor een akker als voor een moestuin. En hierdoor waren zij te meer geneigd te denken, dat de kracht hunner handen hun dit vermogen verkregen heeft. Maar Kanaän was een oneffen land, een land van heuvelen en valleien, dat niet alleen een aangenamer uitzicht bood aan het oog, maar ook grooter verscheidenheid van grond opleverde voor de verschillende doeleinden van den landman. Het was een land zonder groote rivieren, behalve de Jordaan, maar het *drinkt water bij den regen des hemels.* En aldus:

1. Bespaarde het hun zeer veel arbeid. Terwijl de Egyptenaren in het veld tot aan de knieën in de modder stonden, om slooten te graven, ten einde water over het land te brengen, dat anders weldra als de heide in de woestijn zou worden, konden de Israelieten nederzitten in hunne huizen, warm en rustig, en het aan God overlaten om hun land te besproeien met den vroegen en den spaden regen, die *de rivier Gods* wordt genoemd, Psalm 65 : 10, misschien in toespeling op, en minachting van, de rivier van Egypte, waarop die natie zoo hoogmoedig was. Hoe beter God door onzen uitwendigen toestand voorzien heeft in ons gemak en gerief, hoe overvloediger wij moeten zijn in ons dienen van Hem; hoe minder wij te doen hebben voor ons lichaam, hoe meer wij behooren te doen voor God en onze ziel.

2. Zoo zeide hij hun dan op te zien tot God, die *ons goed doet van den hemel, ons regen en vruchtbare tijden geeft*, Hand. 14:17, en beloofd heeft zelf *aan Israel te zijn als de dauw*, Hosea 14 : 6. Zegeningen brengen de grootste vertroosting en lieflijkheid met zich, indien wij ze van den hemel zien komen als de onmiddellijke gaven van Gods voorzienigheid. Hoe afhankelijker wij zijn van God, met des te meer blijmoedigheid moeten wij Hem gehoorzamen. Zie hoe Mozes hier het land Kanaän verheerlijkt boven alle andere landen, en wel daarin, dat *de oogen Gods gedurig daarop zijn*, dat is: dat zij dit zouden zijn, om te zien dat er niets ontbrak, terwijl zij zich dicht aan God hielden en aan hun plicht; de vruchtbaarheid des lands zal niet zoozeer de gelukkige uitwerking zijn van den bodem, als wel de onmiddellijke vrucht van den Goddelijken zegen. Dit kan afgeleid worden uit den tegenwoordigen toestand van dit land, want men zegt dat het, nu God er van geweken is, zoo onvruchtbaar een plek gronds is, als er ergens onder den hemel gevonden wordt. Noem het niet *Naomi*, noem het *Mara.*

III. Omdat God hen gewisselijk zal zegenen met een overvloed van alle goede dingen, indien zij Hem wilden liefhebben en dienen, vers 13—15. *Ik zal den regen uws lands geven te zijner tijd*, zoodat zij er noch gebrek aan zullen hebben, als de grond hem behoeft, noch er te veel van zullen hebben; maar zij zullen den vroegen regen hebben in den zaaitijd, en den spaden regen vóór den oogsttijd, Amos 4:7. Dit stelde alle zegeningen voor, die God hun op hun tijd zal verleenen, inzonderheid geestelijke vertroostingen, die tot hen komen zal *als de spade regen en vroege regen des lands*, Hosea 6 : 3. En de aldus bewaterde aarde bracht voort:

1. Vruchten, ten dienste van den mensch, *koren, wijn en olie*, Psalm 104 : 13—15.

2. Gras voor het vee, evenzeer ten dienste van den mensch, *opdat zij* van hen *zullen eten en verzadigd* worden, vers 15. De Godzaligheid heeft hier *de belofte des tegenwoordigen levens*; maar *de gunst van God zal vreugde in het hart geven, meer dan ter tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.*

IV. Omdat hun afwijken van God naar de afgoden gewisselijk hun verderf zijn zal, vers 16, 17. *Wacht u, dat uw hart niet misleid worde.* [1]) Allen, die God verlaten om hunne genegenheid te stellen op een schepsel of er zich aan te wijden, zullen zich tot hun eigen verderf ellendig bedrogen vinden, en het zal dan hunne rampzaligheid verzwaren, dat zij over hen gekomen is omdat zij geen acht hebben gegeven. Een weinig zorg en waakzaamheid zou voorkomen hebben, dat zij door den grooten bedrieger misleid werden. Om hen op te wekken om acht te geven, zegt Mozes hun hier duide-

1). Vers 17 naar de Engelsche overzetting.

lijk en onomwonden, dat zoo zij *afwijken en andere* goden dienen:

1. De toorn des Heeren tegen hen zal ontsteken; en *wie kent de sterkte van dien toorn?*

2. Dat de goede dingen hun onthouden zullen worden; de hemel zal den regen terughouden, en dan zal de aarde natuurlijk ook geen vrucht opleveren.

3. Booze dingen zullen over hen komen, zij zullen *haastelijk omkomen van het goede land.* En hoe beter het land was, hoe smartelijker het zijn zal om er van om te komen. Het goede van het land zal hen niet beveiligen, als de slechtheid der inwoners hen rijp heeft gemaakt voor het verderf.

18. Legt dan deze mijne woorden in uw hart, en in uwe ziel, en bindt ze tot een teeken op uwe hand, dat zij tot voorhoofdspanselen zijn tusschen uwe oogen; 19. En leert die uwe kinderen, sprekende daarvan, als gij in uw huis zit, en als gij op den weg gaat, en als gij nederligt, en als gij opstaat; 20. En schrijft ze op de posten van uw huis, en aan uwe poorten; 21. Opdat uwe dagen en de dagen uwer kinderen, in het land, dat de HEERE uwen vaderen hun te geven gezworen heeft, vermenigvuldigen, gelijk de dagen des hemels op de aarde. 22. Want zoo gij naarstiglijk houdt al deze geboden, die ik u gebied om die te doen, den HEERE, uwen God, liefhebbende, wandelende in al Zijn wegen, en Hem aanhangende; 23. Zoo zal de HEERE al deze volken voor uw aangezicht uit de bezitting verdrijven, en gij zult erfelijk bezitten grooter en machtiger volken, dan gij zijt. 24. Alle plaats, waar uw voetzool op treedt, zal de uwe zijn; van de woestijn en den Libanon, van de rivier, de rivier Frath, tot aan de achterste zee, zal uwe landpale zijn. 25. Niemand zal voor uw aangezicht bestaan; de HEERE, uw God, zal uw schrik en uwe vreeze geven over al het land, waarop gij treden zult, gelijk als Hij tot u gesproken heeft.

I. Hier herhaalt hij de bevelen, die hij hun tot hunne leiding en hulp in hunne gehoorzaamheid gegeven heeft, en voor de instandhouding van hun Godsdienst onder hen, vers 18—20, hetgeen ongeveer van gelijke strekking is als hetgeen wij tevoren gehad hebben in hoofdst. 6 : 6 en verv. Laat ons allen geleid worden door de drie regelen, hier gegeven.

1. Laat ons hart vervuld zijn van het woord van God. *Legt deze woorden in uw hart en in uwe ziel.* Het hart moet de schatkamer zijn, waarin het woord van God bewaard wordt, om bij alle gelegenheden te worden gebruikt. Wij kunnen geen goede praktijken verwachten in den wandel, tenzij er goede gedachten, goede genegenheid en goede beginselen zijn in het hart.

2. Laat onze oogen gevestigd zijn op het woord van God. *Bindt deze woorden tot een teeken op uwe hand,* die altijd onder uw oog is, Jes. 49 : 16, *en dat zij tot voorhoofdspanselen zijn tusschen uwe oogen,* dat gij niet vermijden kunt te zien; laat hen u even gemeenzaam zijn, en laat uw oog er even gedurig op zijn, alsof zij *op de posten uwer deuren geschreven waren,* zoodat gij noch bij uw inkomen noch bij uw uitgaan vermijden kunt ze te zien." Aldus moeten wij *Gods rechten voor ons stellen,* er steeds het oog op hebben als op den gids op onzen weg, en den regel van ons werk, Psalm 119 : 30.

3. Laat onze tong gebruikt worden voor het woord van God. Laat het het onderwerp zijn van onze gemeenzame gesprekken, waar wij ook zijn, inzonderheid met onze kinderen, aan wie de dienst van God geleerd moet worden als het eene noodige, veel noodiger dan de regelen der welvoegelijkheid, of het beroep, waarvan zij in de wereld moeten leven. Er moet groote zorg en moeite aangewend worden om de kinderen intijds met het woord Gods en de groote dingen Zijner wet bekend te maken, en hen onder den indruk er van te brengen. Niets zal er zooveel toe bijdragen om den Godsdienst voorspoedig en bestendig te maken in een volk als de goede opvoeding der kinderen; als het zaad heilig is, dan is dit het behoud van het land.

II. Hij herhaalt de verzekeringen, die hij hun tevoren in den naam van God had gegeven, van voorspoed en welvaart, als zij gehoorzaam zijn.

1. Zij zullen een gelukkige vestiging hebben, vers 21. Hunne dagen zullen vermenigvuldigd worden, en als hunne dagen vervuld zijn, dan zullen ook de dagen hunner kinderen velen zijn, als de dagen van den hemel; dat is: Kanaän zal hun en hunnen erfgenamen verzekerd wezen zoolang de wereld bestaat, indien zij er zich niet zelf uitwerpen door hunne zonde.

2. Hunne vijanden zullen de macht niet hebben hen te ontrusten. *„Zoo gij naarstiglijk houdt al deze geboden,* vers 22, en uw plicht getrouw volbrengt, zal God niet alleen des landmans arbeid kronen met overvloed van de vruchten der aarde, maar ook de glorierijke ondernemingen van de krijgslieden zegenen en voorspoedig maken; de overwinning zal uwe wapenen vergezellen, God zal deze volken uitdrijven en u hun land doen erven", vers 23, 24. Hun grondgebied zal uitgebreid worden tot de volle uitgestrektheid der belofte, Gen. 15 : 18, en al hunne naburen zullen ontzag voor hen hebben, vers 25. Niets draagt er zooveel toe bij om een volk aanzien te geven naar buiten, het van waarde te maken voor zijne vrienden en geducht voor zijne vijanden, als de Godsdienst, heerschende over hun hart en besturende hunne daden; want wie kan wezen tegen hen, voor wie God is? En Hij is gewisselijk voor hen, die in oprechtheid voor Hem zijn. Spr. 14 : 34.

26. Ziet, ik stel ulieden heden voor zegen en vloek; 27. Den zegen, wanneer gij hooren zult naar de geboden des HEEREN, uws Gods, die ik u heden gebied; 28. Maar den vloek, zoo gij niet hooren zult naar de geboden des

HEEREN, uws Gods, en afwijkt van den weg, dien ik u heden gebied, om andere goden na te wandelen, die gij niet gekend hebt. 29. En het zal geschieden, als u de HEERE, uw God, zal hebben ingebracht in het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven; dan zult gij den zegen uitspreken op den berg Gerizim, en den vloek op den berg Ebal. 30. Zijn zij niet aan gene zijde van de Jordaan, achter den weg van den ondergang der zon, in het land der Kanaänieten, die in het vlakke veld wonen, tegenover Gilgal, bij de eikenbosschen van More? 31. Want gijlieden zult over de Jordaan gaan, dat gij inkomt om te erven dat land, dat de HEERE, uw God, u geven zal; en gij zult het erfelijk bezitten, en daarin wonen. 32. Neemt dan waar te doen al de inzettingen en de rechten, die ik u heden voorstel.

Hier besluit Mozes zijn algemeene vermaning tot gehoorzaamheid; zijn wijze van spreken is zeer aandoenlijk, en men zou denken dat zij er door aangespoord zouden zijn, om zich voor altijd aan God te verbinden, en dat er een onuitwischbare indruk van bij hen zou achterblijven.

I. Hij vat al zijne argumenten voor gehoorzaamheid samen in twee woorden: *zegen en vloek*, vers 26, dat is: belooning en straf, zooals zij staan in de beloften en bedreigingen, die de groote bevestiging zijn der wet, hoop aangrijpende en vrees, de twee handvatsels der ziel, waaraan zij gegrepen en vastgehouden wordt. Deze twee: zegen en vloek, stelt hij hun voor, dat is:

1. Hij verklaart ze, opdat zij ze zouden kennen; hij noemt de bijzonderheden, vervat beide in den zegen en den vloek, opdat zij des te duidelijker zouden zien, hoe begeerlijk de zegen en hoe ontzettend de vloek is.

2. Hij bevestigde ze, opdat zij er aan zouden gelooven; hij maakte het hun duidelijk door de bewijzen, die hij hun gaf van zijne opdracht, dat de zegen geen ijdele belofte en de vloek geen ijdele bedreiging is, maar dat beiden wezenlijke aankondigingen zijn van Gods voornemens met hen.

3. Hij zegt hun tusschen deze twee te kiezen, welke zij begeeren. Zoo open en eerlijk handelt hij met hen, en zoo ver is het van hem *de oogen dezer mannen uit te graven*, wat hem ten laste was gelegd, Num. 16 : 14. Aan hen en aan ons wordt duidelijk gezegd op welke termen wij staan bij den almachtigen God. *a.* Indien wij gehoorzaam zijn aan Zijne wetten, kunnen wij zeker zijn van den zegen, vers 27. Maar: *b.* Indien wij ongehoorzaam zijn, kunnen wij even zeker wezen van den vloek, vers 28. *Zegt den rechtvaardige*, (want God heeft het gezegd, en geheel de wereld kan dit niet herroepen of tegenspreken) *dat het hem wèl gaan zal;* maar *wee den goddelooze, het zal hem kwalijk gaan.*

II. Hij beveelt dat er een plechtige afkondiging zal gedaan worden van den zegen en den vloek, die hij hun voorgesteld had, op twee bergen, Gerizim en Ebal, vers 29, 30. Meer bijzondere aanwijzingen voor deze plechtigheid hebben wij in hoofdst. 27 : 11 en verv. en een bericht van de volbrenging er van in Jozua 8 : 33 en verv. Het moest geschieden, en het is ook geschied, terstond na hun komst in Kanaän, opdat zij bij het inbezitnemen van het land zouden weten op welke voorwaarden zij het zouden houden. De plaats, waar dit moest geschieden, wordt nauwkeurig beschreven door Mozes, hoewel hij haar nooit gezien had, hetgeen ééne omstandigheid is onder velen, waaruit blijkt dat hij zijne instructies van God had. Zij wordt gezegd te zijn *nabij de eikenbosschen van More*, die een der eerste plaatsen was waar Abraham gekomen is in Kanaän, zoodat God, door hen daarheen te zenden om den zegen en den vloek te hooren, hen herinnerde aan de belofte, die Hij aan Abraham aan diezelfde plaats gedaan heeft, Genesis 12 : 6, 7. De vermelding hiervan dient:

1. Tot aanmoediging van hun geloof in de belofte van God, dat zij weldra meesters zouden zijn van Kanaän. Doet het, zegt Mozes, aan gene zijde van de Jordaan, vers 30, want gij kunt er zeker van zijn, *dat gijlieden over de Jordaan zult gaan*, vers 31. De inzetting van dezen dienst, die in Kanaän gedaan moet worden, was hun een verzekering, dat zij er ingebracht zullen worden om het te erven, een teeken, zooals dat, hetwelk God aan Mozes heeft gegeven, Exod. 3 : 12, *Gijlieden zult God dienen op dezen berg.* En:

2. Het was een aansporing voor hen om gehoorzaam te zijn, opdat zij aan dien vloek ontkomen en dien zegen verkrijgen, waarvan zij, behalve hetgeen zij reeds gehoord hadden, weldra als oor- en ooggetuigen de plechtige afkondiging zullen bijwonen, vers 32. *„Neemt dan waar te doen al de inzettingen en de rechten*, opdat gij in die plechtigheid niet getuigen zult zijn tegen uzelven.

HOOFDSTUK XII.

In dit hoofdstuk komt Mozes tot de bijzondere inzettingen, die hij aan Israel heeft over te geven, en hij begint met die, welke betrekking hebben op de aanbidding Gods, inzonderheid die, welke het tweede gebod verklaren, waaromtrent God zeer bijzonder ijvert. I. Zij moeten alle overblijfselen van afgoderij volkomen vernietigen, vers 1—3. II. Zij moeten zich aan den tabernakel houden, vers 4, 5. Het eerste voorschrift diende om alle valsche aanbidding te voorkomen, het laatste om de aanbidding, door God ingesteld, in stand te houden. Door deze laatste wet wordt hun geboden: 1. Al hunne offeranden op het altaar Gods te brengen, en al hun heilige dingen naar de plaats, die Hij zou verkiezen, vers 6, 7, 11, 12, 14, 18, 26—28. 2. Wordt hun verboden in het algemeen, te doen zooals zij nu in de woestijn deden, vers 8—11. En zooals de Kanaänieten gedaan hadden, vers 29—32. En in het bijzonder om de heilige dingen in hunne huizen te eten, vers 13, 17, 18. Of de aangestelde bedienaren van den Godsdienst te verlaten, vers 19. 3. Het is hun veroorloofd vleesch als gewoon voedsel te eten in hunne huizen, mits zij het bloed niet eten, vers 15, 16. En wederom in vers 20—26.

Dit zijn de inzettingen en de rechten, die gijlieden zult waarnemen om te doen in dat land, hetwelk u de HEERE, uwer vaderen God,

gegeven heeft, om het te erven; al de dagen, die gijlieden op den aardbodem leeft. 2. Gij zult ganschelijk vernielen al de plaatsen, alwaar de volken, die gij zult erven, hunne goden gediend hebben; op de hooge bergen, en op de heuvelen, en onder allen groenen boom. 3. En gij zult hunne altaren afwerpen, en hun opgerichte beelden verbreken, en hunne bosschen met vuur verbranden, en de gesneden beelden hunner goden nederhouwen; en gij zult hun naam tenietdoen, uit diezelve plaats. 4. Gij zult den HEERE, uwen God, alzoo niet doen.

Van de groote oorspronkelijke waarheden, dat er een God is, en dat er slechts één God is, ontstaan de groote fundamenteele wetten, dat God aangebeden moet worden, en Hij alleen, en dat wij dus geen anderen god voor Zijn aangezicht moeten hebben. Dit is het eerste gebod, en het tweede is als een wacht of heg er om heen. Om een afval naar valsche goden te voorkomen, wordt ons verboden den waren God op dezelfde wijze te aanbidden, als waarop de valsche goden aangebeden worden, en wordt ons bevolen om de ingestelde inzettingen der aanbidding waar te nemen, ten einde bij het rechte voorwerp der aanbidding te blijven. Om die reden is Mozes zeer uitvoerig in zijne verklaring van het tweede gebod. Hetgeen in dit en de vier volgende hoofdstukken vervat is, heeft daar meestal betrekking op. *Dit zijn de inzettingen en rechten*, die zij moeten *waarnemen om te doen*, vers 1.

1. In de dagen van hun rust en voorspoed, als zij meesters zullen zijn van Kanaän. Wij moeten niet denken dat onze Godsdienst alleen ingesteld is om ons werk te wezen in de jaren van onze dienstbaarheid, ons onderhoud en vermaak in de plaatsen van onze eenzaamheid, en onze vertroosting in tijden van beproeving; neen, als wij er toe komen een goed land te bezitten, dan moeten wij in Kanaän de aanbidding Gods in stand houden, zoowel als in de woestijn; als wij volwassen zijn, zoowel als toen wij kinderen waren; als wij veel zaken omhanden hebben, zoowel als wanneer wij niets te doen hebben.

2. *Al de dagen, zoolang als gijlieden op den aardbodem leeft.* Zoolang wij hier in onzen staat van beproeving zijn, moeten wij in onze gehoorzaamheid volharden tot aan het einde, nooit aflaten van onzen plicht of vertragen in weldoen.

1. Nu wordt hun hier geboden, al de dingen te vernietigen, waarmede de Kanaänieten hunne afgoden gediend hebben, vers 2, 3. Hier wordt geen melding gemaakt van afgodstempels, hetgeen de meening ondersteunt van sommigen, dat de tabernakel, dien Mozes opgericht heeft in de woestijn, de eerste woonstede was, die ooit voor Godsdienstige doeleinden werd gebruikt, en dat daaraan de tempels hun oorsprong ontleend hebben. Maar de plaatsen, die daarvoor gebruikt werden en nu geslecht moesten worden, waren besloten velden, op *bergen en heuvelen* (alsof de hoogte van den grond bevorderlijk kon zijn aan het opgaan van hunne gebeden,) en onder groene boomen, hetzij omdat de lommer er van aangenaam was, of omdat het duistere en sombere er van tot plechtig ontzag stemde. Al wat het hart rustig en kalm kon maken en tot eerbied kon stemmen, werd geacht bevorderlijk te zijn aan vroomheid. De plechtige schaduw en stilte van een bosch worden nog bewonderd en bemind door hen, die van een nadenkend gemoed zijn. Maar het voordeel, dat die afgezonderde plekken aan de heidenen gaf bij de aanbidding hunner afgoden, bestond hierin, dat zij eene verberging waren voor die werken der duisternis, die het licht niet konden verdragen, en daarom moesten zij allen vernietigd worden met de altaren en de opgerichte beelden en de gesneden beelden, die door de inboorlingen werden gebruikt in de aanbidding van hunne goden, zoodat zelfs hun naam in vergetelheid zou geraken, niet slechts niet met eerbied zou herdacht worden, maar in het geheel niet. Zij moeten dus te rade gaan: *a.* Met den roem van hun land; laat er nooit van dit heilige land gezegd worden, dat het aldus verontreinigd werd, maar laat al deze mesthoopen weggevaagd worden, als dingen, die zij zich schamen. *b.* De veiligheid van hun Godsdienst; laat er geen van overblijven, opdat onheilige, onnadenkende menschen, inzonderheid in ontaarde tijden, er geen gebruik van zullen maken in den dienst van den God Israels. Laat deze pesthuizen afgebroken worden, als dingen waarvoor zij bevreesd waren. Hij begint de inzettingen, die op den Goddelijken eeredienst betrekking hebben, hiermede, omdat er eerst afschuw moet wezen voor hetgeen kwaad is, vóór er een standvastig aankleven kan zijn aan hetgeen goed is, Rom. 12:9. Het koninkrijk Gods moet opgericht worden, zoowel in personen als in plaatsen, op de puinhoopen van het rijk des duivels, want zij kunnen niet tezamen bestaan; er kan geen gemeenschap zijn tusschen Christus en Belial.

2. Hun wordt bevolen de gebruiken en plechtigheden van afgodendienaars niet over te brengen in de aanbidding van God, neen, zelfs niet onder schijn van haar te sieren en te verbeteren, vers 4. *Gij zult den Heere uwen God alzoo niet doen*, dat is: „Gij moet niet denken Hem eer te doen door op bergen en heuvelen te offeren, pilaarbeelden op te richten, bosschen te planten, en beelden op te richten, neen, gij moet niet toegeven aan een weelderige verbeelding in uwe aanbidding, noch denken dat hetgeen die verbeelding streelt Gode zal behagen. *Hij is boven alle goden*, en wil niet aangebeden zijn zooals andere goden het zijn.

5. Maar naar de plaats, die de HEERE, uw God, uit al uwe stammen verkiezen zal, om Zijn naam aldaar te zetten, naar Zijne woning zult gijlieden vragen, en daarheen zult gij komen; 6. En daarheen zult gijlieden brengen uwe brandofferen, en uwe slachtofferen, en uwe tienden, en het hefoffer uwer hand, en uwe geloften, en uw vrijwillige offeren, en de eerstgeboorten uwer runderen en uwer schapen. 7. En aldaar zult gijlieden voor het aangezicht

des HEEREN, uws Gods, eten en vroolijk zijn, gijlieden en uwe huizen, over alles, waaraan gij uwe hand geslagen hebt, waarin u de HEERE, uw God, gezegend heeft. 8. Gij zult niet doen naar alles, wat wij hier heden doen: een ieder al wat in zijne oogen recht is. 9. Want gij zijt totnutoe niet gekomen in de rust en in de erfenis, die de HEERE, uw God, u geven zal. 10. Maar gij zult over de Jordaan gaan, en wonen in het land, dat u de HEERE, uw God, zal doen erven; en Hij zal u rust geven van al uwe vijanden rondom, en gij zult zeker wonen. 11. Dan zal er een plaats zijn, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, om Zijn naam aldaar te doen wonen; daarheen zult gij brengen alles, wat ik u gebied; uwe brandofferen, en uwe slachtofferen, uwe tienden, en het hefoffer uwer hand, en alle keur uwer geloften, die gij den HEERE beloven zult. 12. En gij zult vroolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, gijlieden, en uwe zonen, en uwe dochteren, en uwe dienstknechten, en uwe dienstmaagden, en de Leviet, die in uwe poorten is; want hij heeft geen deel noch erve met ulieden. 13. Wacht u, dat gij uwe brandofferen niet offert in alle plaats, dien gij zien zult. 14. Maar in de plaats, die de HEERE in een uwer stammen zal verkiezen, daar zult gij uwe brandofferen offeren, en daar zult gij doen al wat ik u gebied. 15. Doch naar allen lust uwer ziel zult gij slachten en vleesch eten, naar den zegen des HEEREN, uws Gods, dien Hij u geeft, in al uwe poorten; de onreine en de reine zal daarvan eten, als van een ree, en als van een hert. 16. Alleenlijk het bloed zult gijlieden niet eten; gij zult het op de aarde uitgieten als water. 17. Gij zult in uwe poorten niet mogen eten de tienden van uw koren, en van uw most, en van uw olie, noch de eerstgeborenen van uwe runderen en van uwe schapen, noch eenige uwer geloften, die gij zult hebben beloofd, noch uw vrijwillige offeren, noch het hefoffer uwer hand. 18. Maar gij zult dat eten voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, in de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, gij, en uw zoon, en uwe dochter, en uw dienstknecht, en uwe dienstmaagd, en de Leviet, die in uwe poorten is; en gij zult vroolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, over alles, waaraan gij uwe handen geslagen hebt. 19. Wacht u, dat gij den Leviet niet verlaat, al uwe dagen in uw land. 20. Wanneer de HEERE, uw God, uw landpale zal verwijd hebben, gelijk als Hij tot u gesproken heeft, en gij zeggen zult: Ik zal vleesch eten; dewijl uwe ziel lust heeft vleesch te eten, zoo zult gij vleesch eten naar allen lust uwer ziel. 21. Zoo de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, om Zijn naam aldaar te zetten, ver van u zal zijn, zoo zult gij slachten van uwe runderen en van uwe schapen, die de HEERE u gegeven heeft, gelijk als ik u geboden heb; en gij zult eten in uwe poorten naar allen lust uwer ziel. 22. Doch gelijk als een ree en een hert gegeten wordt, alzoo zult gij dat eten: de onreine en de reine zullen het tezamen eten. 23. Alleen houdt vast, dat gij het bloed niet eet, want het bloed is de ziel; daarom zult gij de ziel met het vleesch niet eten; 24. Gij zult dat niet eten; op de aarde zult gij het uitgieten als water; 25. Gij zult dat niet eten; opdat het u, en uwen kinderen na u, welga, als gij zult gedaan hebben wat recht is in de oogen des HEEREN. 26. Doch uw heilige dingen, die gij hebben zult, en uwe geloften zult gij opnemen, en komen tot de plaats, die de HEERE verkiezen zal; 27. En gij zult uwe brandofferen, het vleesch en het bloed, bereiden op het altaar des HEEREN, uws Gods; en het bloed uwer slachtofferen zal op het altaar des HEEREN, uws Gods, worden uitgegoten, maar het vleesch zult gij eten. 28. Neemt waar en hoort al deze woorden, die ik u gebied, opdat het u, en uwen kinderen na u, welga tot in eeuwigheid, als gij zult gedaan hebben wat goed en recht is in de oogen des HEEREN, uws Gods. 29. Wanneer de HEERE, uw God, voor uw aangezicht zal hebben uitgeroeid de volken, naar dewelke gij heengaat, om die erfelijk te bezitten; en gij die erfelijk zult bezitten, en in hun land wonen; 30. Wacht u, dat gij niet verstrikt wordt achter hen, nadat zij voor uw aangezicht zullen verdelgd zijn, en dat gij niet vraagt naar hunne goden, zeggende: Gelijk als deze volken hunne goden gediend hebben, alzoo zal ik ook doen. 31. Gij zult alzoo niet doen den HEERE, uwen God; want al wat den HEERE een gruwel is, dat Hij haat, hebben zij hun goden gedaan; want zij hebben ook hunne zonen en hunne dochteren met vuur verbrand voor hunne goden. 32. Al dit woord, hetwelk ik ulieden gebied, zult gij waarnemen om te doen; gij zult daar niet toedoen, en daarvan niet afdoen.

Er is (voorzooveel ik mij herinner) in geheel de wet van Mozes geen gebod, dat hun met zooveel nadruk en zoo herhaaldelijk ingeprent wordt als dit, hetwelk hen allen verplichtte om hunne offers te brengen naar het ééne altaar, dat in den voorhof van den tabernakel was opgericht, en aldaar al de plechtigheden van den Godsdienst te verrichten; want ten opzichte van de zedelijke diensten mochten de menschen toen, evenals nu, overal bidden, zooals zij dan ook in hunne synagogen gedaan hebben. Het gebod om dit te doen en het verbod van het tegendeel wordt hier telkens en nogmaals herhaald, zooals wij kinderen leeren, en toch zijn wij er zeker van, dat er in de Schrift geen ijdele herhaling is, maar al die aandrang wordt gebruikt:

1. Vanwege de sterke neiging tot afgoderij

en bijgeloof, die er in het hart des volks was, en het gevaar van verleid te worden door de vele verzoekingen, waardoor zij omringd waren.

2. Vanwege het groote nut, dat het waarnemen van dit gebod voor hen zijn zou, beide om te voorkomen dat er verdorven zeden en gewoonten in hun eeredienst zouden ingevoerd worden, en om eenheid en broederlijke liefde onder hen te bevorderen en te bewaren, daar zij, allen in ééne plaats samenkomende, één van zin en één van hart zullen blijven.

3. Vanwege de beteekenis dezer instelling. Zij moeten zich aan ééne plaats houden, ten teeken van hun geloof in deze twee groote waarheden welke wij samengevoegd vinden in 1 Tim. 2 : 5, dat *er is één God,* en *één Middelaar Gods en der menschen.* Het diende niet alleen om het denkbeeld vast te houden van de eenheid der Godheid, maar het was ook eene aanduiding voor hen van den eenigen weg om tot God te naderen en gemeenschap met Hem te hebben in en door den Messias.

Laat ons nu dien last, zoo gewichtig en rijk van inhoud, onder geschikte hoofden brengen.

I. Er wordt hier beloofd, dat God, als zij in Kanaän gevestigd zullen zijn, en Hij *hun rust zal gegeven hebben van al hunne vijanden rondom, en zij zeker zullen wonen,* eene plaats zal verkiezen, die Hij tot het middelpunt hunner eenheid zal stellen, en waar zij al hunne offeranden zullen moeten brengen, vers 10, 11. Merk op:

1. Dat, als zij aan ééne plaats gebonden moeten zijn, zij er niet in onzekerheid over gelaten zullen worden, maar stellig zullen weten waar die plaats is. Indien Christus bedoeld had om onder het Evangelie zoodanig eene plaats als zetel van macht te stellen zooals die, waar Rome aanspraak op maakt, dan zouden wij hieromtrent niet zoo ontbloot gelaten zijn van onderricht, als wij zijn, betreffende die bestemde plaats.

2. God laat het hun niet over om die plaats te kiezen, opdat er geen twist om zou ontstaan onder de stammen, die ieder voor hun eigen wereldlijk belang gestreden zouden hebben, om haar bij zich te zien; maar Hij behoudt zich de keus er van voor, gelijk ook de aanwijzing van den Verlosser en de inzetting der sacramenten.

3. Hij wijst thans de plaats niet aan, zooals Hij de bergen Gerizim en Ebal heeft aangewezen voor het uitspreken van den zegen en den vloek, Hoofdst. 11 : 29, maar behoudt zich voor dit later te doen, opdat zij alzoo nog verdere instructies van den hemel zullen verwachten en een leiding door God, nadat Mozes weggenomen zal zijn.

De plaats, die God zal verkiezen, wordt gezegd de plaats te zijn, waar Hij Zijn naam zal stellen, dat is: die Hij de Zijne zal noemen, waar Zijne eer zal wonen, waar Hij zich aan Zijn volk zal openbaren, en zich bekend zal maken, zooals de menschen doen door hunne namen, en waar Zijn naam beide geloofd en aangeroepen zal worden. Zij zal Zijne woning zijn, waar Hij, als Koning van Israel, Zijn hof zal houden, en gevonden zal worden van allen, die Hem eerbiedig zoeken. De ark was het teeken van Gods tegenwoordigheid, en waar die gesteld werd, daar stelde God Zijn naam, en dat was Zijne woning; zij bevatte de tafelen der wet; want niemand moet verwachten gunsten van Gods hand te ontvangen, dan zij, die bereid zijn *de wet uit Zijn mond te ontvangen.* De plaats, die God het eerst verkoos om er de ark te doen wonen, was Silo; en nadat die plaats deze eer verzondigd had, vinden wij de ark te Kirjath-Jearim, en in andere plaatsen; maar eindelijk werd zij in Davids tijd vastgesteld te Jeruzalem, en betreffende Salomo's tempel had God meer uitdrukkelijk dan van eenige andere plaats gezegd: *Ik heb Mij deze plaats verkoren tot een offerhuis,* 2 Kron 7 : 12. Vergelijk 2 Kron 6 : 5. Thans onder het Evangelie, hebben wij geen tempel, die het goud heiligt, geen altaar, dat de gave heiligt, maar alleen Christus; en wat betreft de plaatsen der aanbidding, de profeten hebben voorzegd, dat *aan alle plaats* het geestelijk *reukwerk toegebracht zal worden,* Mal. 1 : 11. En onze Heiland heeft verklaard dat diegenen aangenomen zullen worden als ware aanbidders, die God in geest en waarheid aanbidden, zonder dat hetzij deze berg of Jeruzalem, daarbij in aanmerking komt, Joh. 4 : 21.

II. Er wordt hun geboden al hunne brandofferen en slachtofferen te brengen naar de plaats, die God verkiezen zal, vers 6. En wederom, vers 11, *daarhenen zult gij brengen alles wat Ik u gebied;* en vers 14, *daar zult gij uwe brandofferen offeren,* en vers 27, *het vleesch en het bloed zult gij bereiden op het altaar des Heeren, uws Gods.* En hoewel zij van hunne dankoffers, die hier hunne slachtoffers genoemd worden, het vleesch moeten eten, moest toch *het bloed op het altaar worden uitgestort.* Hierin werd hen geleerd dat brandoffers en slachtoffers niet om henzelven door God begeerd of aangenomen werden, noch om eenigerlei innerlijke waarde er van als natuurlijke uitdrukkingen van hulde en aanbidding, maar dat zij hunne kracht zuiver en alleen aan het altaar ontleenden, waarop zij geofferd werden, daar het een type was van Christus; terwijl gebeden en lofzeggingen, daar die veel meer noodzakelijk en kostelijk waren, iederen dag door het volk van God, aan alle plaatsen, waar zij zich bevonden, geofferd werden. Een Godvruchtig Israeliet kon God eeren, gemeenschap met Hem onderhouden, en genade van Hem verkrijgen, al had hij misschien maandenlang geen gelegenheid om een offer op Zijn altaar te brengen. Maar dit beteekent de verplichting voor ons, Christenen, om al onze geestelijke offeranden aan God op te offeren in den naam van Jezus Christus, slechts op aanneming hopende door Zijn middelaarschap, 1 Petrus 2 : 5.

III. Hun wordt geboden een feestmaal te houden van hun heilige dingen voor het aangezicht des Heeren en met heilige vreugde. Zij moeten niet alleen de offeranden op het altaar brengen, die aan God geofferd moesten worden, maar zij moeten naar de plaats des altaars ook al die dingen brengen, die hun door de wet bevolen waren te eten en te drinken tot eer van God, ten teeken van gemeenschap met Hem, vers 6. Hunne *tienden, hefoffers hunner*

hand, dat is: hunne eerstelingen, hunne *geloften* en hun *vrijwillige offeren*, al die dingen, welke op Godsdienstige wijze gebruikt moesten worden, hetzij door henzelven of door de priesters en de Levieten, moeten gebracht worden naar de plaats, die God zal verkiezen, zooals alle inkomsten van de kroon, uit alle deelen des koninkrijks naar de schatkist gebracht worden. En *aldaar zult gijlieden voor het aangezicht des Heeren, uws Gods, eten en vroolijk zijn*, vers 7. En wederom, vers 12, *gijlieden zult vroolijk zijn voor het aangezicht des Heeren, uws Gods, gijlieden en uwe zonen en uwe dochteren.* Merk hier op:

1. Dat hetgeen wij doen in den dienst van God en tot Zijne eer, tot ons eigen voordeel en welzijn strekt, indien wij het niet door onze zonde beletten. Zij, die aan God offeren, zijn welkom om voor Zijn aangezicht te eten, een feestmaal te houden van hunne offers; Hij *houdt avondmaal met ons*, en *wij met Hem*, Openb. 3 : 20. Als wij God verheerlijken, stichten wij onszelven, beschaven en ontwikkelen wij ons door Gods genade door de toeneming van onze kennis en ons geloof, de opwekking van Godvruchtige neigingen, en de bevestiging van goede gewoonten en besluiten, en aldus wordt de ziel gevoed.

2. Dat dit werk voor God met heilige vreugde gedaan moet worden. Zij zullen *eten en vroolijk zijn*, vers 7. En wederom in vers 12 en vers 18. *a.* Terwijl zij nu voor het aangezicht des Heeren waren, moesten zij vroolijk zijn, vers 12. Het is de wil van God, dat wij Hem dienen met blijdschap, niemand heeft Hem meer mishaagd dan zij, die *Zijn altaar bedekten met tranen*, Mal. 2 : 13. Zie welk een goeden Meester wij dienen, die het ons ten plicht stelt te zingen bij ons werk. Zelfs de kinderen en de dienstknechten en dienstmaagden moeten met hen vroolijk zijn voor Gods aangezicht, opdat de Godsdienstoefeningen hun een genoegen, en geen verdrietige taak zal zijn. *b.* Zij moeten het aangenaam gevoel meedragen van het genot, dat zij gesmaakt hebben in gemeenschap met God; zij moeten vroolijk zijn *over alles waaraan zij hunne hand geslagen hebben*, vers 7. Zij moeten iets van de vertroosting, die zij gesmaakt hebben in het werk van den Godsdienst, meedragen en er van genieten onder hun gewone bezigheden, en aldus versterkt zijnde in hunne ziel, moeten zij alles wat zij doen van harte en blijmoedig doen. En deze heilige, Godvruchtige blijdschap in God en Zijne goedheid zal het beste voorbehoedmiddel wezen tegen de zonde en den strik van ijdele en vleeschelijke vroolijkheid, en tegen de droefheid der wereld.

IV. Hun wordt bevolen vriendelijk te zijn voor de Levieten. Zullen zij met vroolijkheid een feestmaal gaan houden, dan moeten de Levieten met hen aanzitten, en zich met hen verblijden, vers 12; en wederom in vers 18, en een algemeene waarschuwing in vers 19. *Wacht u dat gij den Leviet niet verlaat al uwe dagen.* Er waren Levieten, die het altaar dienden als hulp van de priesters, en dezen moesten niet verlaten worden, dat is: bij den dienst door hen verricht, moeten zij altijd blijven; geen ander altaar moet opgericht worden, dan dat hetwelk door God geboden was, want dat zou wezen de Levieten te verlaten. Maar dit schijnt hier gesproken van de Levieten, die verspreid waren in het land om het volk te onderwijzen in de wet van God en hen bij te staan in hunne oefeningen der Godsvrucht, want het is *de Leviet, die in uwe poorten is*, welken zij in eer moeten houden. Het is een groote zegen om Levieten onder ons te hebben in onze poorten, opdat wij de wet uit hun mond zullen hooren, en opdat zij ons bij feestmaaltijden beteugelen, indien wij ons aan overdaad zouden willen schuldig maken. En het is de plicht der gemeente vriendelijk te zijn voor hare leeraren, die haar onderwijzen en een goed voorbeeld geven. Zoolang wij leven, zullen wij hunne hulp noodig hebben totdat wij komen in de wereld waar de inzettingen opgehouden hebben; en daarom moeten wij zoolang als wij leven de Levieten niet verlaten. De reden, hiervoor gegeven is: *want de Leviet heeft geen deel noch erve met ulieden*, vers 12, zoodat hij niet rijk kan worden door landbouw of koophandel, laat hem daarom deelen in de gerieflijkheden van uw rijkdom. Zij moeten de Levieten hunne tienden en offeranden geven, die vastgesteld zijn door de wet, omdat zij geen andere middelen van bestaan hadden.

V. Hun wordt veroorloofd gewoon vleesch te eten — maar niet het vleesch hunner offeranden — in hun eigen huizen, waar zij ook zouden wonen. Wat op de een of andere wijze Gode gewijd was, moeten zij niet tehuis eten, vers 13, 17; maar hetgeen niet aldus gewijd was, mogen zij slachten en eten naar hun welgevallen, vers 15. En dit verlof wordt herhaald in vers 20—22. Zoolang zij in de woestijn waren, schijnen zij geen vleesch gegeten te hebben dan van de beesten die tot offers dienden, behalve van die welke aan de deur van de tent der samenkomst geslacht waren, en waarvan een deel aan God werd aangeboden ten dankoffer, Lev. 17 : 3, 4. Maar toen zij naar Kanaän kwamen, waar zij op grooten afstand van den tabernakel moesten wonen, mochten zij voor hun eigen gebruik naar hun welgevallen slachten van hunne schapen en runderen, zonder een deel ervan naar het altaar te brengen. Dit verlof is zeer stellig en nadrukkelijk, en herhaald, opdat Satan geen aanleiding zou nemen uit de wet, die hun verbood het vleesch van hunne offers in hun eigen huizen te eten, om hun harde gedachten omtrent God in te blazen, zooals hij dit onze eerste ouders gedaan heeft, alsof God hun het genot niet gunde van wat Hij hun gegeven had; en daarom: *naar allen lust uwer ziel zult gij slachten en vleesch eten.* Er is een natuurlijke, geregelde lust, dien het geoorloofd is met soberheid en matigheid te bevredigen, geen al te groot genoegen vindende in die bevrediging, noch ontrust zijnde als er eens niet aan voldaan kan worden. De onreinen, die niet van de heilige dingen mochten eten, mochten toch wel van hetzelfde soort van vleesch eten, als het slechts tot gewoon voedsel diende. Het verschil tusschen reine en onreine personen

was onaantastbaar en bedoeld om de eer in stand te houden van hun heilige feestmaaltijden, en moest dus niet gelden voor hun gewone maaltijden.

Aan dit verlof is een dubbele beperking verbonden.

1. Zij moeten eten naar den zegen, dien God hun gaf, vers 15. Het is niet alleen onze wijsheid, maar onze plicht om naar ons inkomen te leven, en niet boven ons vermogen. Gelijk het van den eenen kant onrecht is om op te leggen wat uitgegeven moest worden, zoo is het nog veel meer onrecht om meer uit te geven dan wij hebben, want wat het onze niet is, moet wel van iemand anders zijn, die dus hierdoor beroofd of benadeeld wordt. En dit, zeg ik, is nog veel meer onrecht, omdat het gemakkelijker is later uit te deelen wat onrechtmatig opgelegd werd, en aldus eenigermate het onrecht te herstellen, dan om aan vrouw en kinderen en schuldeischers terug te betalen wat onrechtmatig werd uitgegeven. Laat tusschen deze twee uitersten de wijsheid een middenweg vinden, en laat dan waakzaamheid en vastberadenheid op dien middenweg blijven.

2. Zij moeten *geen bloed* eten, vers 16, en wederom, vers 23, *alleen houdt vast, dat gij het bloed niet eet*, vers 24, *gij zult dat niet eten*, en vers 25, *gij zult dat niet eten, opdat het u wèlga*. Als zij het bloed niet naar het altaar konden brengen, om daar voor het aangezicht des Heeren te worden uitgestort als Hem toebehoorende, dan moeten zij het op de aarde uitstorten als niet behoorende aan hen, omdat het het leven was en dus behoorde aan Hem, die het leven geeft, en als verzoening Hem behoorde, aan wien het leven verbeurd is. Bisschop Patrick denkt dat een der redenen, waarom hun het eten van bloed zoo streng was verboden, was het bijgeloof te voorkomen van de oude afgodendienaars ten opzichte van het bloed hunner offers, waarin hunne demonen, naar zij dachten, zich verlustigden, en zij verbeeldden zich, dat zij, door er van te eten, gemeenschap met hen kregen.

VI. Hun wordt verboden hun eigen verdorven gewoonten uit de woestijn, of de verdorven gewoonten van degenen, die vóór hen het land Kanaän bewoonden, aan te houden.

1. Zij moeten de onbetamelijke gewoonten niet aanhouden, die zij in de woestijn hadden aangenomen, maar die toen door de vingers werden gezien uit aanmerking van het ongevestigde van hun toestand, vers 8, 9. *Gij zult niet doen naar alles wat wij hier heden doen.* Nooit was er een betere regeerder dan Mozes was, en men zou denken dat er nooit betere gelegenheid was om goede orde en tucht onder een volk te handhaven, dan nu onder het volk van Israel, toen zij zoo dicht bij elkander onder het oog van hun regeerder gelegerd waren; en toch schijnt er veel verkeerds te zijn geweest, en vele onregelmatigheden bij hen binnengeslopen te zijn. Wij moeten nooit verwachten een maatschappij of kerk volmaakt te zien, rein en recht zooals zij behoorde te wezen, vóór wij in het hemelsche Kanaän komen. Zij hadden offers en een openbare Godsvereering, gerechtshoven en een burgerlijk bestuur, en te oordeelen naar de steeniging van den man, die gevonden werd *hout lezende op den sabbatdag*, werd er groote strengheid en striktheid gebruikt voor het inachtnemen van de gewichtigste zaken der wet; maar daar zij dikwijls van plaats veranderden en altijd in onzekerheid waren, kon niemand van hen de plechtige feesten en de plechtigheden der reiniging met die nauwkeurigheid waarnemen, welke door de wet werd vereischt. En diegenen onder hen, die geneigd waren om verkeerd te doen, hadden gelegenheid om het onopgemerkt te doen, omdat hun veelvuldige reizen stoornis gaven in de bedeeling van het recht. Maar, zegt Mozes, als gij in Kanaän komt, *dan zult gij niet doen naar alles wat wij hier heden doen.* Als het volk van God in ongevestigden toestand verkeert, dan kan wel iets toegelaten worden, dat op andere tijden niet mag worden geduld, of ontheffing worden verleend voor iets, dat op andere tijden streng gehandhaafd moet blijven. Een geval van noodzakelijkheid moet in aanmerking genomen worden, zoolang de noodzakelijkheid duurt; maar in Kanaän moet niet gedaan worden, wat in de woestijn toegestaan werd. Terwijl men bezig is een huis te bouwen, laat men er zeer veel vuil en afval bij liggen, dat alles weggeruimd wordt als het huis gebouwd is. Mozes stond nu op het punt zijn leven en zijne regeering neder te leggen, en het is hem een troost te voorzien, dat Israel beter zal wezen onder de volgende regeering dan onder de zijne.

2. Zij moeten den Heere niet aanbidden met de plechtigheden, waarvan de volkeren van Kanaän gebruik hadden gemaakt in den dienst van hunne goden, vers 29—32. Zij moeten niet eens navraag doen naar de vormen en de wijze van afgodenaanbidding. Welk goed zou het hun doen om *deze diepten des Satans te kennen?* Openb. 2 : 24. Het is het beste om maar onbekend te blijven met hetgeen gevaar oplevert om er door besmet te worden. Zij moeten de zeden en gewoonten der afgodendienaars niet invoeren: *a.* Omdat het ongerijmd zou zijn om diegenen tot voorbeelden te nemen, die door God tot hun slaven en gevangenen waren gemaakt, en voor hun aangezicht verdelgd werden. De Kanaänieten hadden niet zooveel voorspoed gehad in den dienst hunner afgoden, dat de Israelieten er lust door zouden krijgen om hunne gewoonten aan te nemen. Diegenen zijn wel zeer ongelukkig verdwaasd, die in den weg der zondaren willen wandelen, nadat zij hun einde gezien hebben. *b.* Omdat sommigen van hunne gewoonten uiterst wreed en onmenschelijk waren, niet slechts het licht en de wet der natuur vertraden, maar ook zelfs de natuurlijke liefde, zooals *hunne zonen en hunne dochteren met vuur te verbranden voor hunne goden*, vers 31, waarvan de vermelding reeds volstaat om die gewoonte hatelijk te maken, en ons met afschuw er voor te vervullen. *c.* Omdat hun afgodische zeden en gewoonten *een verfoeisel waren voor den Heere*, en de overbrenging er van in Zijn eeredienst ook dien zelfs tot een verfoeisel zou maken, en hetgeen, waarmede

zij Hem behoorden te eeren, en door hetwelk zij Zijne gunst hoopten te verkrijgen een beleediging voor Hem zou zijn. De zaak staat voorwaar al zeer slecht, als het offer zelf een gruwel is, Spr. 15 : 8. Daarom besluit hij in vers 32 met dezelfde waarschuwing betreffende de aanbidding van God, die hij hun tevoren had gegeven betreffende het woord van God, Hoofdst. 4 : 2. *Gij zult er* geen bedenkselen van uzelven *aan toedoen*, onder voorwendsel van de inzetting meer beteekenisvol of meer glansrijk en prachtig te maken, *noch ook daarvan afdoen* onder voorwendsel van haar gemakkelijker en meer practisch te maken, of van terzijde te laten wat wel gemist kan worden; maar gij zult waarnemen te doen al hetgeen, en niets anders dan dat God geboden heeft." Wij kunnen hopen in onze aanbidding Gode welbehaaglijk te wezen, als wij Zijne geboden waarnemen om te doen. God wil Zijn eigen werk op Zijn eigen wijze gedaan hebben.

HOOFDSTUK XIII.

Mozes blijft nog bij het zoo noodzakelijk onderwerp BETREFFENDE HET GEVAAR VAN AFGODERIJ. Aan het einde van het vorige hoofdstuk had hij hen gewaarschuwd tegen het gevaar van de zijde der Kanaänieten. In dit hoofdstuk waarschuwt hij hen tegen het ontstaan van afgoderij onder henzelven; zij moeten zich wachten van er toe verleid te worden: I. Door voorgeven van profetie, vers 1—5. II. Door het voorwendsel van vriendschap of bloedverwantschap, vers 6—11. III. Door voorwendsel van groote getallen, vers 12—18. In al die gevallen moet de verzoeking kloek en vastberaden weerstaan worden, en moeten de verleiders worden gestraft.

Wanneer een profeet, of droomendroomer, in het midden van u zal opstaan, en u geven een teeken of wonder; 2. En dat teeken of dat wonder komt, dat hij tot u gesproken had, zeggende: Laat ons andere goden, die gij niet gekend hebt, navolgen en hen dienen; 3. Gij zult naar de woorden van dien profeet, of naar dien droomendroomer niet hooren; want de HEERE, uw God, verzoekt ulieden, om te weten of gij den HEERE, uwen God, liefhebt met uw gansche hart en met uw gansche ziel. 4. Den HEERE, uwen God, zult gij navolgen, en Hem vreezen, en Zijne geboden zult gij houden, en Zijne stem gehoorzaam zijn, en Hem dienen, en Hem aanhangen. 5. En diezelve profeet, of droomendroomer, zal gedood worden; want hij heeft tot een afval gesproken tegen den HEERE, uwen God, die ulieden uit Egypteland heeft uitgevoerd, en u uit het diensthuis verlost; om u af te drijven van den weg, dien u de HEERE, uw God, geboden heeft, om daarin te wandelen. Zoo zult gij het booze uit het midden van u wegdoen.

I. Hier is een vreemde onderstelling, vers 1, 2.

1. Het is vreemd, dat er iemand onder hen zou opstaan, inzonderheid iemand die aanspraak maakt op visioen en profetie, die hen zou bewegen *om andere goden te dienen.* Was het mogelijk dat iemand, die zooveel kennis had van de methoden der Goddelijke openbaring, dat hij instaat was een profeet voor te stellen, toch zoo weinig kennis had van den aard en den wil Gods, dat hijzelf andere goden gaat dienen, en ook anderen verleidt om dit te doen? Kon een Israeliet zich ooit aan zulk een goddeloosheid schuldig maken? Kon een man van verstand ooit tot zulk een ongerijmdheid vervallen? Wij zien het in onze eigen dagen, en kunnen het daarom ook minder vreemd vinden. Er zijn menigten van menschen, die er aanspraak op maken beide geleerd en godsdienstig te zijn, en toch zichzelven en anderen aansporen, niet alleen om God te aanbidden door beelden, maar om Goddelijke eer te geven aan heiligen en engelen, hetgeen niet beter is dan *andere goden na te volgen en te dienen;* zoodanig is *de kracht der dwaling.*

2. Nog vreemder is het dat het teeken of wonder ter bevestiging van die valsche leer komt. Kan men denken dat God zelf zoo snood een denkbeeld zou ondersteunen? Heeft ooit een valsche profeet een waar wonder gewerkt? Hier wordt dit slechts ondersteld, en wel om twee redenen. *a.* Om kracht bij te zetten aan de waarschuwing tegen het luisteren naar zoo iemand. „Al zou het ook mogelijk zijn, dat hij een waar wonder werkt, moet gij hem toch niet gelooven, als hij u zegt dat gij andere goden moet dienen, want de Goddelijke wet daartegen is eeuwig en onveranderlijk." De onderstelling is als die in Gal. 1 : 8, *Al ware het ook dat wij, of een engel uit den hemel, u een Evangelie verkondigden, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben;* hetgeen de mogelijkheid niet bewijst, dat een engel een ander Evangelie zou verkondigen, maar op krachtige wijze de zekerheid en bestendigheid aanduidt van het Evangelie, dat wij ontvangen hebben. *b.* Om hen te sterken tegen het gevaar van bedriegerij en wonderen der leugens, 2 Thess. 2 : 9. „Gesteld eens dat de geloofsbrieven, die hij overlegt, zoo kunstig nagemaakt zijn, dat gij het bedrog niet kunt ontdekken, en dus ook niet kunt wederleggen, maar als zij strekken om u tot den dienst van andere goden te brengen, dan is dit alleen reeds voldoende om ze te wederleggen; geen getuigenis of bewijs kan toegelaten worden tegen zoo klaarblijkelijk eene waarheid als die van de eenheid der Godheid, en zoo duidelijk eene wet als die om den *eenig levenden en waren God te aanbidden.*" Wij kunnen niet onderstellen dat de God der waarheid Zijn zegel van wonderen zou hechten aan een leugen, zoo grof een leugen als verondersteld wordt in deze verzoeking: *laat ons andere goden navolgen en dienen.* Maar indien men zou vragen: Waarom werd het dien valschen profeet toegelaten, om dit grootzegel na te maken? Dan is hier het antwoord, vers 3. *De Heere, uw God, verzoekt ulieden.* Hij laat het toe, dat gij door deze verzoeking wordt aangevallen, om uwe standvastigheid op de proef te stellen, opdat zoowel zij, die volharden, als zij, die valsch en verdorven zijn, openbaar worden. Het is om u te beproeven, ziet dus toe dat gij u wèl gedraagt onder deze beproeving, en uw standpunt handhaaft."

II. Hier wordt een zeer noodzakelijk bevel gegeven voor zulk een geval.

1. Niet toe te geven aan de verzoeking, vers 3. *„Gij zult naar de woorden van dien profeet niet hooren.* Niet alleen zult gij niet doen waartoe hij u verleidt, maar gij zult niet eens met geduld de verleiding aanhooren, maar haar met de uiterste minachting en verfoeiing afwijzen. Een voorstel als dit moet niet eens besproken worden; het oor moet er voor worden gestopt: *Ga achter mij, Satan*". Sommige verzoekingen zijn zoo grof en snood dat er nooit over gedebatteerd kan worden, ja wij mogen er niet eens naar luisteren. Wat volgt in vers 4, *den Heere, uwen God, zult gij navolgen*, kan beschouwd worden: *a.* Als voorschrijvende een voorbehoedmiddel tegen de verzoeking: „Houdt u dicht aan uw plicht, en gij zult het kwaad uit den weg blijven". God verlaat ons nooit vóór wij Hem verlaten. Of *b.* Als ons voorziende van een antwoord op de verzoeking. Zeg: „Er is geschreven: *Den Heere, uwen God, zult gij navolgen en Hem aanhangen.* Wat heb ik dan met afgoden te doen?"

2. Den verleider niet te sparen, vers 5. Die profeet *zal gedood worden*, beide om hem te straffen voor den aanslag, dien hij gedaan heeft, (de verleider moet sterven, al werd ook niemand door hem verleid, een aanslag op de kroon is verraad) en om te voorkomen, dat hij nog meer kwaad doet. Dit wordt genoemd *het booze weg te doen.* Er is geen ander middel om de schuld weg te nemen dan door de schuldigen weg te doen; indien zulk een misdadiger niet gestraft wordt, dan maken zij, die hem behoorden te straffen, zich er voor aansprakelijk. En aldus moet *het kwaad weggenomen worden;* door het verrotte lid af te snijden wordt de besmetting gestuit. Tegen zulke gevaarlijke krankheden moeten terstond afdoende maatregelen genomen worden.

6. Wanneer uw broeder, de zoon uwer moeder, of uw zoon, of uwe dochter, of de vrouw van uw schoot, of uw vriend, die als uwe ziel is, u zal aanporren in het heimelijke, zeggende: Laat ons gaan en dienen andere goden, die gij niet gekend hebt, gij noch uwe vaderen; 7. Van de goden der volken, die rondom u zijn, nabij u of verre van u, van het eene einde der aarde tot aan het andere einde der aarde; 8. Zoo zult gij hem niet ter wille zijn, en naar hem niet hooren; ook zal uw oog hem niet verschoonen, en gij zult u niet ontfermen, noch hem verbergen; 9. Maar gij zult hem zekerlijk doodslaan; uwe hand zal eerst tegen hem zijn, om hem te dooden, en daarna de hand des ganschen volks. 10. En gij zult hem met steenen steenigen, dat hij sterve; want hij heeft u gezocht af te drijven van den HEERE, uwen God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgevoerd heeft. 11. Opdat gansch Israel het hoore en vreeze, en niet voortvare te doen naar dit booze stuk in het midden van u.

Door dit deel der wet wordt verdere voorziening getroffen tegen de besmetting der afgoderij door hen, die ons na en dierbaar zijn.

I. Het is de list van den verzoeker om zijne aanzoeken bij ons te doen door hen, die wij liefhebben, die wij het minst verdenken van kwade bedoelingen tegen ons, en die wij gaarne genoegen wenschen te doen, en geneigd zijn na te volgen. De verleiding wordt hier ondersteld te komen van een broeder of een zoon of dochter, die ons van nature na zijn, van een echtgenoote of een vriend, die ons na zijn door keus, en ons zijn *als onze ziel*, vers 6. Satan heeft Adam verzocht door Eva, en Christus door Petrus. Het is ons dus noodig op onze hoede te zijn tegen een slecht voorstel, als de persoon, die dat voorstel doet, aanspraak kan maken om invloed op ons te oefenen, opdat wij nooit tegen God zondigen, om den besten vriend, dien wij in de wereld hebben, genoegen te doen. De verzoeking wordt ondersteld in het geheim te geschieden, *u heimelijk zal aanporren*, te kennen gevende dat afgoderij een werk der duisternis is, dat het licht schuwt en begeert verborgen te blijven; en de zondaar belooft zichzelven en de verzoeker belooft hem er veilig en verborgen in te zullen blijven. Betreffende de valsche goden, die voorgesteld worden om ze te dienen:

1. Geeft de verzoeker voor, dat ze te aanbidden door geheel de wereld als praktijk is aangenomen. Zoo zij dus hunne aanbidding bepaalden tot een onzichtbare Godheid, dan waren zij buitengewoon, niet als andere menschen, want deze goden waren *de goden van de volken, die rondom hen zijn*, ja eigenlijk van alle volken der aarde, vers 7. Deze inblazing trekt velen weg van den Godsdienst en de Godsvrucht, namelijk dat het niet in zwang is, en zij maken het hof aan de wereld en het vleesch, omdat dit *de goden zijn der volken, die rondom hen zijn.*

2. Tegenover het beweren dat dit de gewoonte was van hunne voorouders, zegt Mozes: het zijn goden, *die gij niet gekend hebt, gij noch uwe vaderen.* Als zij, die uit Godvruchtige ouders geboren zijn en opgevoed werden in oefeningen der Godsvrucht, verleid worden om een ijdel, loszinnig leven te leiden, dan moeten zij gedenken, dat dit wegen zijn, *die zij niet gekend hebben, zij noch hunne vaderen.* En zullen zij dan aldus ontaarden?

II. Het is onze plicht God en Godsdienst te verkiezen boven de beste vrienden, die wij hebben in de wereld.

1. Wij moeten niet uit inschikkelijkheid voor onze vrienden *Gods wet* overtreden, vers 8. *Gij zult hem niet ter wille zijn*, noch met hem naar zijn afgodischen eeredienst gaan, neen, niet om hem gezelschap te houden, of uit nieuwsgierigheid, of om nog meer zijne genegenheid te winnen". Het is een algemeene regel: *Indien de zondaars u aanlokken, bewillig niet*, Spr. 1 : 10.

2. Wij moeten niet, uit medelijden met onze vrienden, den loop van Gods gerechtigheid belemmeren. Hij, die zoo iets voorstelt, moet niet slechts als een vijand worden beschouwd, of als een gevaarlijk persoon, voor wien men bevreesd moet wezen, maar als een misdadiger of verrader, dien wij in liefde en ijver voor

onzen souvereinen Heere, Zijne kroon en Zijne waardigheid, verplicht zijn aan te klagen, en dien wij niet kunnen verbergen zonder ons schuldig te maken aan medeplichtigheid aan zijn verraad, vers 9. *Gij zult hem zekerlijk doodslaan.* Door deze wet waren de personen, tot wie de verleiding kwam, verplicht den verleider te vervolgen en getuigenis tegen hem af te leggen voor de bevoegde rechters, opdat hij de straf zal ondergaan, door de wet voorgeschreven, en dat wel zonder uitstel, hetgeen, zeggen de Joden, hier bedoeld is met deze uitdrukking, zooals zij luidt in het Hebreeuwsch: *doodende zult gij hem dooden;* noch de vervolging, noch de uitvoering der straf mag uitgesteld worden; en hij die de eerste was in het vervolgen, moet ook de eerste zijn in het dooden, om te toonen dat hij bij zijn getuigenis blijft. *„Uwe hand zal tegen hem zijn,* om hem aan te wijzen als een anathema; *en daarna de hand des ganschen volks,* om hem als het vervloekte weg te doen". De dood, dien hij moest ondergaan, werd door de Joden als den ergsten van allen beschouwd. Hij moest gesteenigd worden, en de beschuldiging tegen hem geschreven, luidt: *Hij heeft u,* door een soort van geweld, *gezocht af te drijven van den Heere uwen God,* vers 10. Diegenen zijn gewis onze ergste vijanden, die ons zoeken af te drijven van God, onzen besten vriend; en al wat ons trekt tot de zonde, maakt scheiding tusschen ons en God; het is een aanslag op ons leven en moet als zoodanig gewroken worden. En: *Eindelijk.* Hier is de goede uitwerking van deze noodzakelijke strafvoltrekking, vers 11, *opdat het gansch Israel hoore en vreeze.* Zij moeten *hooren en vreezen,* want het straffen van misdaden is bedoeld *in terrorem* — om *te verschrikken* — en aldus de herhaling er van te voorkomen. En het is te hopen dat zij zullen hooren en vreezen, en dat zij door de strengheid der straf, inzonderheid als zij toegepast wordt volgens de rechtsvordering van een vader, een broeder of een vriend, zulk een afgrijzen zullen krijgen van de zonde, als zijnde ontzettend zondig, dat zij bevreesd zullen zijn een zelfde straf te moeten ondergaan. *Sla den spotter,* die zondigt met opgeheven hand, *zoo zal de onnoozele,* die in gevaar is om door onachtzaamheid te zondigen, *kloekzinnig worden,* en zich hoeden.

12. Wanneer gij van een uwer steden, die de HEERE, uw God, u geeft, om aldaar te wonen, zult hooren zeggen: 13. Er zijn mannen, Belials kinderen, uit het midden van u uitgegaan, en hebben de inwoners hunner stad aangedreven, zeggende: Laat ons gaan, en dienen andere goden, die gij niet gekend hebt; 14. Zoo zult gij onderzoeken, en naspeuren, en wel navragen; en ziet, het is de waarheid, de zaak is zeker, zulk een gruwel is in het midden van u gedaan; 15. Zoo zult gij de inwoners derzelve stad ganschelijk slaan met de scherpte des zwaards, verbannende haar, en alles, wat daarin is, ook hare beesten, met de scherpte des zwaards. 16. En al haar roof zult gij verzamelen in het midden van hare straat, en den HEERE, uwen God, die stad en al haar roof ganschelijk met vuur verbranden; en zij zal een hoop zijn eeuwiglijk, zij zal niet weder gebouwd worden. 17. Ook zal er niets van het verbannene aan uwe hand kleven, opdat de HEERE zich wende van de hitte Zijns toorns, en u geve barmhartigheid, en zich uwer erbarme, en u vermenigvuldige, gelijk als Hij uwen vaderen gezworen heeft; 18. Wanneer gij de stem des HEEREN, uws Gods, zult gehoorzaam zijn, om te houden al Zijne geboden, die ik u heden gebied, om te doen wat recht is in de oogen des HEEREN, uws Gods.

Hier wordt het geval gesteld, dat een stad afvalt van hare trouw aan den God Israels, en *andere goden gaat dienen.*

I. De misdaad wordt ondersteld bedreven te zijn:

1. Door een der steden Israels, die binnen hun rechtsgebied lag; de kerk *oordeelt dan slechts hen, die binnen zijn,* 1 Cor. 5 : 12, 13. En zelfs toen hun geboden werd hun Godsdienst in de eerste beginselen er van, te vuur en te zwaard te *bewaren,* was het hun toch niet vergund om hem door vuur en zwaard te *verbreiden.* Zij, die onder het rechtsgebied van een vorst geboren zijn en de wapens tegen hem opvatten, worden als verraders behandeld, maar vreemdelingen, die hem aanvallen, zijn dit niet. De stad, die hier afgodisch is geworden, wordt ondersteld vroeger den waren God te hebben aangebeden, maar zich nu naar andere goden te hebben gewend, hetgeen aanduidt hoe groot de misdaad is, en hoe ontzettend de straf zal zijn van hen, die *na den weg der gerechtigheid gekend te hebben, er zich van afkeeren,* 2 Petrus 2 : 21.

2. Er wordt ondersteld, dat de misdaad door de massa der bevolking bedreven is, want wij kunnen denken dat, indien een aanzienlijk deel der inwoners bij hunne oprechtheid waren gebleven, alleen de schuldigen gedood zouden worden, en de stad gespaard zou blijven om den wille der rechtvaardigen, die er in zijn, want: *zal de Rechter der gansche aarde geen recht doen?* Ongetwijfeld zal Hij het.

3. Zij worden ondersteld tot afgoderij te zijn gebracht door *mannen, Belialskinderen,* mannen, die onder geen juk willen zijn, zooals de beteekenis is der uitdrukking, mannen, die God niet vreezen en geen mensch ontzien, maar alle banden van wet en geweten van zich afschudden, voor alle deugd onvatbaar zijn geworden. Dat zijn degenen, die zeggen: „Laat ons andere goden dienen", die niet slechts hun zedelooze handelingen zullen toelaten, maar ze zullen goedkeuren en aanmoedigen. Belial is genomen voor *den duivel,* 2 Cor. 6 : 15, en de kinderen Belials zijn zijne kinderen. Dezen hebben de inwoners der stad afgetrokken, want een weinig van dien ouden zuurdeesem zal, zoo het niet intijds weggedaan wordt, het geheele deeg doorzuren.

II. Er wordt bevolen dat die zaak met groote

zorg en nauwkeurigheid onderzocht zal worden, vers 14. *Gij zult onderzoeken, en nasporen, en wèl navragen.* Zij moeten niet te werk gaan naar een los gerucht, of alleen op hooren zeggen; neen, zij moeten de bewijzen onderzoeken, en geen oordeel tegen hen uitspreken, of de bewijzen moeten duidelijk en onwederlegbaar zijn. Van God zelven wordt gezegd, dat Hij, eer Hij Sodom verwoestte, gezegd heeft: *Ik zal nu afgaan en bezien* of hare misdaden in overeenstemming zijn met het gerucht dat van haar uitging, Gen. 18 : 21. In rechtzaken is het noodig dat tijd, zorg en moeite besteed worden om de waarheid te ontdekken, en dat er zonder hartstocht, vooroordeel of partijdigheid een onderzoek worde ingesteld. De Joodsche schrijvers zeggen dat particuliere personen, die zich aan afgoderij schuldig maakten, door de mindere gerechtshoven geoordeeld mochten worden, maar dat de afval van een stad voor het groote sanhedrin gebracht moest worden, en zoo het blijkt dat die stad aan afgoderij is vervallen, dan moesten zij twee geleerde mannen tot haar zenden om haar te vermanen en terug te brengen. Indien de inwoners zich bekeerden, dan was alles wèl, indien niet, dan moest geheel Israel ten strijde tegen haar optrekken, om getuigenis af te leggen van hunne verontwaardiging wegens afgoderij, en om de verspreiding der besmetting tegen te gaan.

III. Indien de misdaad bewezen was en de misdadigers onverbeterlijk bleken, dan moest de stad gansch en al verwoest worden. Als er nog eenige rechtvaardige menschen in waren, dan zouden zij met hunne gezinnen ongetwijfeld zoo gevaarlijk een plaats verlaten, waarna dan al de inwoners, mannen, vrouwen en kinderen, *ganschelijk geslagen worden met de scherpte des zwaards,* vers 15. Al de roof der stad, beide winkelgoederen en huismeubelen, moet naar de marktplaats worden gebracht en verbrand worden, en de stad zelve in de asch gelegd en nooit meer herbouwd worden, vers 16. Aan de krijgslieden wordt op straffe des doods verboden iets van den roof ten eigen gebruike aan te wenden, vers 17. Het waren verbannen zaken, en het was gevaarlijk zich daarmede in te laten, zooals wij in het geval van Achan bevinden.

1. God gebiedt deze strengheid om te toonen welk een ijverig God Hij is ten opzichte van de zaken van Zijn eeredienst, en hoe groot een misdaad het is, om andere goden te dienen. De menschen moeten weten dat God Zijne eer geen ander zal geven, noch Zijn lof den gesneden beelden.

2. Hij verwacht dat magistraten, hunne eer en macht van Hem hebbende, Zijne eer zullen ter harte nemen, en hunne macht zullen gebruiken tot vrees der boosdoeners, want anders dragen zij het zwaard tevergeefs.

3. De getrouwe aanbidders van den waren God moeten alle gelegenheden waarnemen om hun rechtvaardigen toorn tegen afgoderij te toonen, en nog veel meer tegen atheïsme, ongeloof en ongodsdienstigheid.

4. Er wordt hier te kennen gegeven dat het beste middel om Gods toorn af te wenden van een land hierin bestaat, dat er gerechtigheid wordt geoefend aan de boozen van dat land, vers 17, *opdat de Heere zich wende van de hitte Zijns toorns,* die op het punt was te ontbranden tegen geheel de natie om de boosheid van die eene afvallige stad. Er is beloofd dat, zoo zij aldus de boosheid zullen wegdoen uit hun land, God hen zal vermenigvuldigen. Zij zouden kunnen denken dat het onstaatkundig is en in strijd met de belangen van het volk om een geheele stad te verderven om een misdaad, die alleen den Godsdienst betreft, en dat zij spaarzamer moeten zijn met het bloed der Israelieten. „Hebt daar geen vrees voor," zegt Mozes, „God zal u zooveel te meer vermenigvuldigen, het lichaam uws volks zal geen schade lijden door dit bedorven bloed er uit te laten wegvloeien."

Eindelijk, Hoewel wij in de gansche geschiedenis der Joodsche kerk geen voorbeeld vinden van de tenuitvoerlegging dezer wet, (Gibea werd niet om afgoderij, maar wegens onzedelijkheid verwoest) heeft God zelf toch wegens het verzuim om die wet toe te passen op de mindere steden, waar afgoden gediend werden, door het leger der Chaldeën haar tenuitvoer gelegd op Jeruzalem, de hoofdstad, die, wegens haar afval van God volkomen verwoest werd, en zeventig jaren lang in puin lag. Hoewel afgodendienaars aan de straf van menschen kunnen ontkomen, (ook is deze wet naar de letter thans niet meer verbindend onder het Evangelie,) zal toch de Heere onze God hen niet aan Zijn rechtvaardig oordeel laten ontkomen. Het Nieuwe Testament spreekt van gemeenschap met afgodendienaars als eene zonde, die boven iedere andere, *den Heere tergt,* en Hem tart, alsof *wij sterker zijn dan Hij,* 1 Cor. 10 : 21, 22.

HOOFDSTUK XIV.

In dit hoofdstuk leert Mozes hen: I. Zich te onderscheiden van hunne naburen door een eigenaardigheid: 1. In hun rouw, vers 1, 2. 2. In hunne spijze, vers 3—21. II. Zich toe te wijden aan God, en ten teeken hiervan Hem van hunne bezitting te geven wat Hem toekomt, de jaarlijksche tienden, en de driejaarlijksche voor het onderhoud van hun Godsdienstige feesten, de Levieten en de armen.

Gijlieden zijt kinderen des HEEREN, uws Gods; gij zult uzelven niet snijden, noch kaalheid maken tusschen uwe oogen, over een doode. 2. Want gij zijt een heilig volk den HEERE, uwen God; en u heeft de HEERE verkoren, om Hem tot een volk des eigendoms te zijn, uit al de volken, die op den aardbodem zijn. 3. Gij zult geen gruwel eten. 4. Dit zijn de beesten, die gijlieden eten zult; een os, klein vee der schapen, en klein vee der geiten; 5. Een hert, en een ree, en een buffel, en een steenbok, en een das, en een wilde os, en een gems. 6. Alle beesten, die de klauwen verdeelen, en de kloof in twee klauwen klieven, en herkauwen onder de beesten, die zult gij eten. 7. Maar deze zult gij niet eten, van degenen, die alleen herkauwen, of van degenen, die den gekloofden klauw alleen verdeelen: den kemel, en den haas,

en het konijn: want deze herkauwen wel, maar zij verdeelen den klauw niet; onrein zullen zij ulieden zijn. 8. Ook het varken, want dat verdeelt zijn klauw wel, maar het herkauwt niet; onrein zal het ulieden zijn; van hun vleesch zult gij niet eten, en hun dood aas zult gij niet aanroeren. 9. Dit zult gij eten van alles, wat in de wateren is: al wat vinnen en schubben heeft, zult gij eten. 10. Maar al wat geen vinnen en schubben heeft, zult gij niet eten; het zal ulieden onrein zijn. 11. Allen reinen vogel zult gij eten. 12. Maar deze zijn het, van dewelke gij niet zult eten: de arend, en de havik, en de zeearend, 13. En de wouw, en de kraai, en de gier naar haren aard; 14. En alle raaf naar haren aard; 15. En de struis, en de nachtuil, en de koekoek, en de sperwer naar zijnen aard; 16. En de steenuil, en de schuifuit, en de kauw, 17. En de roerdomp, en de pelikaan, en het duikertje, 18. En de ooievaar, en de reiger naar zijnen aard; en de hop, en de vledermuis. 19. Ook al het kruipend gevogelte zal ulieden onrein zijn; zij zullen niet gegeten worden. 20. Al het rein gevogelte zult gij eten. 21. Gij zult geen dood aas eten; den vreemdeling, die in uwe poorten is, zult gij het geven, dat hij het ete, of verkoopt het den vreemde; want gij, gij zijt een heilig volk den HEERE, uwen God. Gij zult het bokje niet koken in de melk zijner moeder.

Mozes zegt hier aan het volk van Israel:

I. Hoe God hen als een bijzonder volk geëerd had met drie onderscheiden voorrechten, die hun tot eer waren, en typen geweest zijn van die geestelijke zegeningen in hemelsche dingen, waarmede God ons in Christus gezegend heeft.

1. Hier is *uitverkiezing: u heeft de Heere verkoren*, vers 2. Niet om hun eigen verdienste, of om eenigerlei goed, dat Hij in hen voorzag, maar omdat Hij den rijkdom van Zijn macht en genade onder hen wilde verheerlijken. Hij heeft hen niet verkoren, omdat zij door hun eigen overgave en onderworpenheid Hem boven alle andere volken een eigen, bijzonder volk waren, maar opdat zij Hem dit door Zijne genade zijn zouden, en aldus zijn ook de geloovigen uitverkoren, Efeze 1 : 4.

2. Hier is *aanneming*, vers 1. *„Gijlieden zijt kinderen des Heeren uws Gods*, door Hem geformeerd tot een volk, door Hem erkend als Zijn volk, ja, als Zijn gezin, een volk, dat Hem nabij is, meer nabij dan eenig ander volk." *Israel is Mijn zoon, Mijn eerstgeborene;* niet omdat Hij kinderen behoefde, maar omdat zij weezen waren, en een vader behoefden. Ieder Israeliet is waarlijk *een kind van God*, deelende in Zijne natuur en gunst, Zijn liefde en Zijn zegen. *Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft!*

3. Hier is *heiligmaking*, vers 2. *„Gij zijt een heilig volk*, Gode afgezonderd, gewijd aan Zijn dienst, bestemd tot Zijn lof, geregeerd door een heilige wet, begunstigd met een heiligen tabernakel en de heilige inzettingen er van." Gods kinderen zijn verplicht heilig te wezen, en indien zij heilig zijn, dan zijn zij dit verschuldigd aan de genade Gods, die hen heilig maakt. De Heere heeft *hen zich afgezonderd*, hen bekwaam gemaakt tot Zijn dienst en tot de genieting van Hem, en aldus heeft Hij hen zich geheiligd.

II. Hoe zij zich behooren te onderscheiden van alle volken, die rondom hen zijn, en wel door een eigenaardige soberheid. En daar nu God hen aldus verhoogd heeft, moeten zij zich niet verlagen door de bijgeloovige gewoonten aan te nemen van afgodendienaars en zich met hen gelijk te stellen. *Weest gijlieden de kinderen des Heeren uws Gods*, zoo luidt de overzetting van dien tekst door de zeventigen, en dus als een gebod; dat is: „Gedraagt u, zooals het kinderen van God betaamt, en doet niets om de eer van die betrekking tot Hem te bezwalken, of er het voorrecht van te verbeuren.

Zij moeten zich inzonderheid onderscheiden in twee dingen.

1. In hun rouw. *Gij zult uzelven niet snijden*, vers 1. Dit verbiedt (naar sommigen denken) niet alleen *zich te snijden* bij hunne begrafenissen, hetzij als uitdrukking van hunne smart, of om met hun eigen bloed de helsche godheden te verzoenen, maar ook zich te verwonden en te verminken in de aanbidding hunner goden, zooals de Baälspriesters gedaan hebben, 1 Kon. 18 : 28, of zich te teekenen door insnijdingen in hun vleesch voor deze of die godheden, hetgeen in hen meer dan in iemand anders een onverschoonbare misdaad zou wezen, die in het teeken der besnijdenis het merk van den Heere Jehovah droegen. Zoodat:

Het hun verboden is hun eigen lichaam, om wat het ook zij, te verminken of te schaden. Mij dunkt, dit is als het bevel van een ouder aan zijn kleine kinderen, die dwaas, onachtzaam en koppig zijn, en gaarne met messen spelen: *Kinderen, snijdt u niet.* Dit is de bedoeling van de geboden, die ons den plicht opleggen onszelven te verloochenen; als wij ze goed begrepen, dan zouden wij weten dat zij beteekenen: *Doet uzelven geen kwaad.* En dat is ook de beteekenis en bedoeling van die omstandigheden, die ons het meest tegen schijnen te zijn, namelijk die dingen van ons weg te nemen, waardoor wij in gevaar zijn onszelven kwaad te doen. De messen worden ons afgenomen, opdat wij ons niet snijden. Zij, die als een heilig volk Gode gewijd zijn, moeten niets doen om zich te mismaken; het lichaam is voor den Heere, en moet dienovereenkomstig worden gebruikt.

Hier wordt verboden hunne ziel te beroeren door overmatige droefheid om het verlies van geliefde bloedverwanten of vrienden. „Gij zult ook zelfs in de treurigste omstandigheden geen uitdrukking geven aan uwe smart door u te snijden, en kaalheid te maken tusschen uwe oogen, als menschen, die uitzinnig zijn of zich verharden in hunne droefheid om de dooden, zooals degenen, die geen hoop hebben," 1 Thess. 4 : 13. Het is een uitnemende passage, die Ainsworth hier aanhaalt uit een der Joodsche schrijvers, die dit verstaat als eene wet tegen

bovenmatige droefheid om den dood van bloedverwanten of vrienden. *Indien uw vader* (bijvoorbeeld) *sterft, dan zult gij u niet snijden*, dat is: *gij zult niet meer treuren dan betamelijk is; gij hebt een Vader, die groot, levend, eeuwig is, namelijk den heiligen, gezegenden God*, wiens kinderen gij zijt, vers 1. *Maar een ongeloovige* (zegt hij,) *heeft, als zijn vader sterft, geen vader, die hem kan helpen in tijd van nood, want hij heeft tot een hout gezegd: Gij zijt mijn vader, en tot een steen: Gij hebt mij gegenereerd, Jer. 2 : 27; daarom weent hij, snijdt hij zich, en maakt hij zich kaal.* Wij, die een God hebben *in* wien wij hopen, en een hemel, *waarop* wij hopen, moeten ons met die hoop staande houden onder elke beproeving van dien aard.

2. Zij moeten zich ook onderscheiden in hun spijze. Van velerlei soorten van vleesch, die gezond genoeg zijn, en door andere menschen gewoonlijk gegeten werden, moeten zij zich zorgvuldig onthouden, als zijnde onrein. Die wet hadden wij tevoren in Lev. 11 : 2, waar zij uitvoerig verklaard werd. Door het verband, waarin zij hier voorkomt, is het duidelijk dat zij bedoeld was als een kenmerk van eigenaardigheid, van afgezonderd te zijn; want de waarneming er van zal hen in ieder gemengd gezelschap doen opmerken als een afgezonderd volk, en zal hen er voor bewaren om zich te vermengen met of zich te gedragen zooals hun afgodische naburen.

A. Hier worden de beesten, die zij mochten eten, meer in het bijzonder genoemd dan in Leviticus, om te toonen dat zij geen reden hadden om te klagen over het verbod om zwijnenvleesch te eten, of hazen en konijnen, als hun toch zulk een groote verscheidenheid was toegestaan niet alleen van gewoon rund- en schapenvleesch, dat alleen als slachtoffer en brandoffer geofferd werd, maar ook van wild, waarvan in Kanaän een groote overvloed was, zooals het hert, de ree en de buffel, waarvan het vleesch wel nooit op Gods altaar mocht komen, maar hun toch wel voor hun eigen tafel was toegestaan. Zie hoofdst. 12 : 22. Als zij van alle dezen vrijelijk mochten eten, (zooals Adam van allen boom des hofs mocht eten) dan waren diegenen niet te verontschuldigen, die om aan een verdorven lust te voldoen, of (naar het schijnt) ter eere van hun afgoden en om aan hun afgodische offers deel te nemen, *zwijnenvleesch aten en sop van gruwelijke dingen in hunne vaten hadden*, Jes. 65 : 4.

B. Betreffende visch is er slechts één algemeene regel gegeven, dat alle visschen, die geen vinnen en schubben hebben (zooals schelpvisschen en aal, en andere waterdieren, die geen geschikt voedsel zijn) onrein, en verboden zijn, vers 9, 10.

C. Er is geen algemeene regel gegeven betreffende gevogelte, maar de vogels, die in het bijzonder genoemd zijn, moesten hun onrein wezen, en weinig of geen van dezen worden ook thans gemeenlijk gegeten; en al wat niet uitdrukkelijk verboden is, is hun toegestaan, vers 11—20. *Al het rein gevogelte zult gij eten.*

Voorts wordt hun verboden: *a. Dood aas te eten*, dat is het vleesch van dieren, die hun eigen dood gestorven zijn, omdat er het bloed niet van werd afgescheiden, en, behalve nog de ceremonieele onreinheid, die het aankleefde, naar Lev. 11 : 39, is het toch ook ongezond voedsel, dat gewoonlijk onder ons niet gebruikt wordt dan door de armen. *b. Het bokje te koken in de melk zijner moeder*, hetzij om aan hun eigen lust tot weelde te voldoen, in de onderstelling dat dit een bijzondere lekkernij is, of naar een bijgeloovig gebruik der heidenen. De Chaldeeuwsche paraphrast leest dien volzin: *Gij zult geen vleeschspijzen en melkspijzen tezamen eten.* En zoo zou hiermede verboden zijn boter als saus bij vleesch te eten. Betreffende nu al deze voorschriften ten opzichte van hun voedsel zij opgemerkt: *Ten eerste.* De wet zelve geeft duidelijk te kennen dat zij alleen voor de Joden golden, niet van zedelijken aard of bestendig gebruik waren, daar zij niet algemeen verplichtend waren gesteld; want wat zij zelven niet mochten eten, mochten zij wèl aan een vreemdeling geven, aan een proseliet der poort, die den afgodendienst had verzaakt, en aan wien het dus vergund was onder hen te wonen, hoewel hij niet besneden was; of zij mochten het verkoopen aan een vreemdeling, een heiden, die voor handelszaken in hun land kwam, maar er zich niet in mocht vestigen, vers 21. Deze mocht eten wat een Israeliet niet eens mocht aanraken, hetgeen een duidelijk voorbeeld is van hunne hoedanigheid als bijzonder volk, als heilig volk. *Ten tweede.* Het is duidelijk door het Evangelie, dat die wetten en voorschriften thans verouderd en opgeheven zijn; want ieder schepsel Gods is goed, en er is niets verwerpelijk en niets moet gemeen of onrein genoemd worden, 1 Tim. 4 : 4.

22. Gij zult getrouwelijk vertienen al het inkomen uws zaads, dat elk jaar van het veld voortkomt. 23. En voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, ter plaatse, die Hij verkiezen zal, om Zijn naam aldaar te doen wonen, zult gij eten de tienden van uw koren, van uw most, en van uw olie, en de eerstgeboorten uwer runderen en uwer schapen; opdat gij den HEERE, uwen God, leert vreezen alle dagen. 24. Wanneer dan nog de weg voor u te veel zal zijn, dat gij zulks niet zoudt kunnen heendragen, omdat de plaats te ver van u zal zijn, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, om Zijn naam aldaar te stellen; wanneer de HEERE, uw God, u zal gezegend hebben; 25. Zoo maakt het tot geld, en bindt het geld in uwe hand, en gaat naar de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal; 26. En geeft dat geld voor alles, wat uwe ziel gelust, voor runderen en voor schapen, en voor wijn, en voor sterken drank, en voor alles wat uwe ziel van u begeeren zal, en eet aldaar voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, en weest vroolijk, gij en uw huis. 27. Maar den Leviet, die in uwe poorten is, zult gij niet verlaten; want hij heeft geen deel noch erve met u. 28. Ten einde van drie jaren zult gij voort-

brengen alle tienden van uw inkomen, in hetzelve jaar, en gij zult ze wegleggen in uwe poorten; 29. Zoo zal komen de Leviet, dewijl hij geen deel noch erve met u heeft, en de vreemdeling, en de wees en de weduwe, die in uwe poorten zijn, en zullen eten en verzadigd worden; opdat u de HEERE, uw God, zegene in al het werk uwer hand, dat gij doen zult.

Wij hebben hier een deel van de wet op de tienden. De voortbrengselen van den grond werden twee maal vertiend, zoodat beiden tezamen voegende, een vijfde deel van hun inkomen aan God gewijd was, en slechts vier vijfden voor hun eigen gebruik aangewend mocht worden, en zij moesten wel erkennen, dat zij een lichte pacht hadden te betalen, inzonderheid wijl Gods deel ten hunnen eigen bate werd besteed. Het eerste tiende was wel voor het onderhoud der Levieten, die hun de goede kennis Gods leerden, en hen dienden in heilige zaken; dit wordt ondersteld als hun vanouds toekomende, en het is door die wet bij erfrecht op de Levieten vastgesteld, Numeri 18 : 24 en verv. Maar het is van het tweede tiende, dat hier gesproken wordt, en dat uit het overblijvende genomen moest worden, als de Levieten het hunne hadden ontvangen.

I. Hun wordt hier bevolen het af te zonderen voor God, vers 22. *Gij zult getrouwelijk vertienen al het inkomen uws zaads.* De Levieten zorgden voor het hunne, maar het afzonderen hiervan was overgelaten aan de eigenaars zelven; de wet hen aanmoedigende tot eerlijkheid door vertrouwen in hen te stellen, en aldus hunne vreeze Gods op de proef te stellen. Hun wordt geboden *getrouwelijk* te vertienen, dat is het zekerlijk te doen en met nauwgezetheid, opdat Gods deel niet, hetzij opzettelijk of door vergissing, verminderd worde. Wij moeten zeker en gewis aan God geven wat Hem toekomt uit onze bezittingen, want, daar wij er slechts de rentmeesters van zijn, wordt van ons geëischt, dat wij getrouw zijn, als degenen, die rekenschap zullen hebben te geven.

II. Er wordt hun aangewezen hoe er over te beschikken, nadat zij het hebben afgezonderd. Een iegelijk legge iets bij zichzelven weg, naar dat hij van God welvaren verkregen heeft, en laat hem het dan besteden tot Godvruchtige doeleinden, naar dat God er hem de gelegenheid toe geeft; en het zal gemakkelijker uitgegeven worden, en het evenredige er van meer voldoening geven als wij het eerst weggelegd hebben. Over dit tweede tiende kan beschikt worden:

1. Voor werken van Godsvrucht voor de eerste twee jaren na het jaar der vrijlating. Zij moeten het opbrengen hetzij in natura of wel in de volle waarde er van, in de plaats van het heiligdom, en het daar besteden in heilige feestmaaltijden voor den Heere. Als zij het zonder veel bezwaar doen konden, moesten zij het opbrengen in natura, vers 23, maar zoo niet, dan mochten zij het te gelde maken, vers 24, 25, en dat geld moest dan besteed worden om er voor het aangezicht des Heeren feestmaaltijden van te houden. Het aangenaam, blijmoedig gebruiken van hetgeen God ons gegeven heeft, met soberheid en matigheid, is in werkelijkheid God er mede te eeren. Vergenoegdheid, heilige vreugde en dankbaarheid maken iederen maaltijd tot een Godsdienstig feestmaal. Het doel van deze wet hebben wij in vers 23, *opdat gij den Heere, uwen God, leert vreezen alle dagen;* het was om hen recht en standvastig te houden aan hun Godsdienst. *a.* Door hen bekend te maken met het heiligdom, de heilige zaken, en de plechtige diensten, die daar verricht werden. Het zal hun goed doen om hetgeen, waarvan zij het bevel en de inzetting lazen in hunne Bijbels, te zien verrichten in den tabernakel; het zal een dieper indruk op hen maken en hen uit de strikken houden van de afgodische gewoonten. Het zal een goeden invloed hebben op onze standvastigheid in den Godsdienst, *om nooit de onderlinge bijeenkomsten na te laten,* Hebr. 10 : 25. Door de gemeenschap der heiligen te genieten, kunnen wij onze gemeenschap met God onderhouden, *b.* Door ze te gebruiken voor de lieflijkste en aangenaamste diensten van den Godsdienst. Laat hen *zich verblijden voor het aangezicht des Heeren, opdat zij leeren Hem te vreezen alle dagen.* Hoe meer genoegen wij smaken in de wegen van den Godsdienst, hoe waarschijnlijker het is, dat wij zullen volharden om op die wegen te gaan. Eén ding moeten zij gedenken bij die vrome feestmaaltijden, namelijk om er hunne Levieten welkom aan te heeten. *Den Leviet zult gij niet verlaten.* „Laat hem nooit een vreemdeling zijn aan uwe tafel, inzonderheid niet als gij eet voor het aangezicht des Heeren".

2. Om de drie jaren moet over dit tiende tehuis beschikt worden voor werken van barmhartigheid, vers 28, 29. *Gij zult ze* — de tienden — *wegleggen in uwe poorten,* en laat die gegeven worden aan de armen, die, wetende dat de wet deze voorziening voor hen gemaakt heeft, ongetwijfeld er om komen zullen; en opdat zij gemeenzaam zullen worden met de armen en hun gezelschap niet zullen verachten. wordt hun hier bevolen hen welkom te heeten in hun huis; „laat hen komen, eten, en verzadigd worden". Bij deze liefdadige verdeeling van de tweede tienden moeten zij het oog hebben op arme leeraren, hen bemoedigen door hen in hun huis en aan hunne tafel te onthalen; vervolgens op arme vreemdelingen, niet slechts om in hun nooddruft te voorzien, maar om hun achting te bewijzen en aldus de begeerte in hen op te wekken om proselieten te worden; en dan op de weezen en weduwen, die, hoewel hun misschien een genoegzaam levensonderhoud is gelaten, toch ondersteld moeten worden niet meer op zoo ruimen, aangenamen voet te kunnen leven als tevoren, weshalve zij hen moeten ondersteunen, er toe moeten bijdragen om hun het leven te veraangenamen door hen aan hunne feestmaaltijden te noodigen. God draagt bijzonder zorg voor de weduwen en weezen, en Hij eischt dat ook wij dit zullen doen. Het is Zijne eer, en het zal ook onze eer zijn om de hulpeloozen te

helpen. En indien wij aldus God dienen, en goed doen met wat wij hebben, dan is hier beloofd dat de Heere onze God *ons zal zegenen in al het werk onzer hand.* De zegen Gods is alles in alles voor onzen uitwendigen voorspoed, en zonder dien zegen zal het werk onzer handen, dat wij doen, niets opleveren. Het middel om dien zegen te verkrijgen, is naarstig en liefdadig te zijn. De zegen daalt neder op het werk onzer handen. „Verwacht niet dat God u zal zegenen in uw traagheid en gemakzucht, maar in al het *werk* uwer hand". Het is de hand des vlijtigen, met den zegen des Heeren er over, die rijk maakt. Spr. 10 : 4, 22. En die zegen daalt ook neder op de gevende hand; aan hem die aldus uitstrooit zal voorzeker nog meer toegedaan worden, en de zegenende ziel zal vetgemaakt worden. Het is een ontwijfelbare waarheid, hoewel zij weinig geloofd wordt, dat liefdadig te wezen voor de armen, mild en vrijgevig te zijn in het ondersteunen van den Godsdienst, de zekerste en veiligste weg is tot voorspoed. Wat den Heere geleend is, zal met ruime interest terugbetaald worden. Zie Ezech. 44 : 30.

HOOFDSTUK XV.

In dit hoofdstuk geeft Mozes orders: I. Betreffende het kwijtschelden van schulden in ieder zevende jaar, vers 1—6, met de waarschuwing dat dit geen liefdadig leenen in den weg moest staan, ver 7—11. II. Betreffende de vrijlating van dienstknechten en dienstmaagden na zeven jaren dienst, vers 12—18. III. Betreffende het Gode heiligen van de eerstelingen van hun vee, vers 19—23.

Ten einde van zeven jaren zult gij eene vrijlating maken. 2. Dit nu is de zaak der vrijlating, dat ieder schuldheer, die zijnen naaste zal geleend hebben, vrijlate; hij zal zijnen naaste of zijnen broeder niet manen, dewijl men den HEERE eene vrijlating heeft uitgeroepen. 3. Den vreemde zult gij manen; maar wat gij bij uwen broeder hebt, zal uwe hand vrijlaten. 4. Alleenlijk, omdat er geen bedelaar onder u zal zijn; want de HEERE zal u overvloedig lijk zegenen in het land, dat u de HEERE, uw God, ten erve zal geven, om hetzelve erfelijk te bezitten; 5. Indien gij slechts de stem des HEEREN, uws Gods, vlijtiglijk zult gehoorzamen, dat gij waarneemt te doen al deze geboden, die ik u heden gebied. 6. Want de HEERE, uw God, zal u zegenen, gelijk als Hij tot u heeft gesproken; zoo zult gij aan vele volken leenen, maar gij zult niet ontleenen; en gij zult over vele volken heerschen, maar over u zullen zij niet heerschen. 7. Wanneer er onder u een arme zal zijn, een uit uwe broederen, in een uwer poorten, in uw land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, zoo zult gij uw hart niet verstijven, noch uwe hand toesluiten voor uw broeder, die arm is; 8. Maar gij zult hem uwe hand mildelijk opendoen, en zult hem rijkelijk leenen, genoeg voor zijn gebrek, dat hem ontbreekt. 9. Wacht u dat in uw hart geen Belials woord zij, om te zeggen: Het zevende jaar, het jaar der vrijlating naakt; dat uw oog boos zij tegen uw broeder, die arm is, en dat gij hem niet gevet; en hij over u roepe tot den HEERE, en zonde in u zij. 10. Gij zult hem mildelijk geven, en uw hart zal niet boos zijn, als gij hem geeft; want om deze zake wil zal u de HEERE, uw God, zegenen in al uw werk, en in alles, waaraan gij uwe hand slaat. 11. Want de arme zal niet ophouden uit het midden des lands; daarom gebied ik u, zeggende: Gij zult uwe hand mildelijk opendoen aan uw broeder, aan uwe bedrukten en aan uwe armen in uw land.

I. Hier is eene wet voor vrijlating van arme schuldenaars, die (naar wij kunnen onderstellen) onvermogend waren om te betalen. Ieder zevende jaar was een jaar van vrijlating, waarin de grond rustte van bebouwd te worden, dienstknechten ontslagen werden, en onder andere daden van barmhartigheid was dit er eene, dat zij, die geld geleend hadden en tevoren niet bij machte zijn geweest om het terug te betalen, in dit jaar er vrijgesteld van zullen worden; en hoewel hun geweten het hun ten plicht stelde om het later te betalen, zoo zij konden, kon toch de schuldeischer het niet door de wet terugkrijgen. Veel goede schriftverklaarders zijn van meening dat de wet alleen verbood om in het jaar der vrijlating betaling te vorderen, omdat er in dit jaar geen oogst zijnde, het niet te verwachten was dat de menschen dan hunne schulden zouden betalen, maar dat zij later langs wettelijken weg opgevorderd konden worden, zoodat de vrijlating de schuld niet tenietdeed, maar alleen uitstel van betaling verleende. Anderen gelooven echter dat de schuld voor altijd kwijtgescholden werd, (en dat komt mij waarschijnlijker voor) maar onder zekere beperkingen, genoemd of stilzwijgend in de zaak begrepen. Er wordt ondersteld dat de schuldenaar een Israeliet is, vers 3, en dat hij arm is, vers 4, dat hij geen geld leende om er handel mede te drijven of om een aankoop te doen, maar tot onderhoud van zijn gezin, en dat hij het nu niet terug kon betalen zonder geheel en al tot armoede te vervallen en in de noodzakelijkheid te komen van hulp te zoeken in andere landen, hetgeen een verzoeking voor hem kon wezen om van God af te vallen. De wet gebiedt niet dat de schuldeischer de schuld niet zal ontvangen, indien de schuldenaar of zijne vrienden haar kunnen betalen, maar dat hij haar niet door een proces mag opeischen. De redenen voor deze wet zijn:

1. Eer te leggen op het sabbatjaar, *dewijl men den Heere eene vrijlating heeft uitgeroepen,* vers 2. Het was Gods jaar voor hun land, zooals de wekelijksche sabbat Gods dag was voor henzelven, hunne dienstknechten en dienstmaagden en hun vee; en evenals door het rusten van hun grond, zoo wilde God ook door het vrijlaten van schulden, hen leeren op Zijne voorzienigheid te steunen. Dit jaar der vrijlating was een type van de genade der Evangelies,

waarin het welaangename jaar des Heeren wordt uitgeroepen, en door welke wij de kwijtschelding erlangen van onze schulden, dat is de vergeving onzer zonden, en ons geleerd wordt onrecht en beleedigingen te vergeven, gelijk wij hopen vergeving van God te zullen verkrijgen.

2. Het was om te voorkomen dat een Israeliet tot de uiterste armoede zou vervallen, aldus luidt de kantteekening [1]) op vers 4: *ten einde er geen armoede onder u zij*, geen ellendige armen, geen personen, die schandelijk arm zijn tot smaad van hun volk en Godsdienst, waarvan zij de eer behooren op te houden.

3. Gods borgstelling wordt hier gegeven door een Goddelijke belofte, dat wat zij ook door arme schuldenaars mogen verliezen hun vergoed zal worden door den zegen van God op alles wat zij deden en hadden, vers 4—6. Laat hen zorgen hun plicht te doen, dan zal God hen met zoo grooten voorspoed zegenen, dat zij, hetgeen zij door kwade schulden, die zij edelmoediglijk kwijtschelden, verliezen niet uit hun voorraad bij het einde des jaars zullen missen. Het is niet slechts: *de Heere zal u zegenen*, vers 4, maar *de Heere zegent u*, vers 6. [2]) Het is volstrekt onverschoonbaar als wij, hoewel God ons overvloed heeft gegeven, zoodat wij niet alleen genoeg maar overvloed hebben, streng en hard zijn in onze eischen aan onze arme broederen, want uit onzen overvloed behoort in hunne nooddruft voorzien te worden, zoodat er tenminste niet zulk eene ongelijkheid is als tusschen twee uitersten, 2 Cor. 8 : 14. Zij moeten ook in aanmerking nemen, dat hun land Gods gave aan hen was, dat al hunne inkomsten de vrucht zijn van Gods zegen over hen, en dat zij dus tegenover Hem gehouden en verplicht waren om hunne bezittingen te gebruiken en er over te beschikken zooals Hij het hun zegt en beveelt.

Eindelijk. Indien zij de kleine sommen, die zij hun armen broederen hadden geleend, willen kwijtschelden, dan is hun beloofd dat zij instaat zullen zijn groote sommen te leenen aan hun rijke naburen, *aan vele volken*, vers 6, en dat zij door die leeningen verrijkt zullen worden. Zoo zullen hun de volken worden onderworpen, van hen afhankelijk worden, zooals *de ontleener des leeners knecht is*, Spr. 22 : 7. Om te kunnen leenen en niet noodig te hebben om te leenen, moeten wij als een groote zegen, een groot voorrecht beschouwen, en als een goede reden, waarom wij goed moeten doen met hetgeen wij hebben, opdat wij God er niet toe brengen om ons te ontnemen wat wij hebben.

II. Hier is een wet ten gunste van armen, die ontleenen, om te voorkomen dat zij door de vorige wet schade ondervinden. Men zou allicht geneigd zijn aldus te redeneeren: Indien de zaak zoo staat tusschen een man en zijn schuldenaar, dat zoo de schuld niet betaald is vóór het jubeljaar zij niet meer invorderbaar is, en dus als verloren moet worden beschouwd, dan is het beter om maar niet te leenen. „Neen", zegt nu dit artikel van de wet, „zulk een gedachte moet niet bij u opkomen."

1. Het wordt als vaststaand aangenomen, dat er armen onder hen zullen zijn, die het noodig zullen hebben te leenen, vers 7, en dat zulke voorwerpen van barmhartigheid nooit zullen ophouden onder hen, vers 11. *De arme zal niet ophouden uit het midden des lands*, hoewel zij niet tot de alleruiterste armoede zullen vervallen, zullen er toch altijd de zoodanigen zijn, die achteruit zijn gegaan, en het noodig zullen hebben te leenen. Van zulke armen spreekt hij hier, en de zoodanigen hebben wij altijd met ons, zoodat een barmhartige gezindheid spoedig in de gelegenheid kan komen om zich in daden van barmhartigheid te uiten.

2. In zulk een geval wordt ons hier geboden te leenen of te geven naar wij er toe instaat zijn en de nood het vereischt. *Gij zult uw hart niet verharden, noch uwe hand toesluiten*, vers 7. Is de hand toegesloten, dan is dit een bewijs dat het hart verhard is, want als de wolken vol *zijn van regen, dan ontledigen zij zich*, Pred. 11 : 3. [1]) *Ingewanden van barmhartigheid* zullen milde uitdeelingen teweegbrengen, Jak. 2 : 16. Gij zult niet slechts uwe hand tot hem uitstrekken om hem iets toe te reiken, maar *gij zult hem uwe hand mildelijk opendoen, en zult hem rijkelijk leenen, genoeg voor zijn gebrek, dat hem ontbreekt*, vers 8. Soms is er evenveel barmhartigheid in verstandig leenen als in geven, daar het den ontleener verplicht tot vlijt en eerlijkheid, en hem op den weg kan brengen om zichzelven te helpen. Soms zijn wij in verzoeking te denken dat, als zich een voorwerp van barmhartigheid aan ons voordoet, het aan ons staat, of wij hem iets zullen geven of niets zullen geven; weinig of veel, terwijl hier het uitdrukkelijk bevel luidt, vers 11, *Ik gebied u*, niet slechts te geven, maar *uwe hand mildelijk open te doen*, mildelijk te geven.

3. Hier is een „Wacht u" tegen de tegenwerping, die kan opkomen tegen het liefdadig leenen naar aanleiding van de wet op het vrijlaten van schulden, vers 9. *Wacht u dat in uw hart geen Belialswoord zij om te zeggen: „Het zevende jaar, het jaar der vrijlating naakt*, en daarom zal ik niet leenen wat ik zeker zal verliezen", *opdat uw broeder*, aan wien gij weigert te leenen, *niet over u roepe tot den Heere, en het zonde in u zij.*

De wet is geestelijk, en legt beslag op de gedachten van het hart. Wij dwalen als wij meenen, dat gedachten vrij zijn van de kennisneming en het bedwang Gods. Het is voorwaar wel een boos hart, dat booze gedachten koestert naar aanleiding van de goede wet Gods, zooals het hart van hen, die, omdat God hun den plicht der barmhartigheid had opgelegd om te vergeven, de barmhartigheid weigerde van te geven. Wij moeten zorgvuldig waken tegen al die verborgen bedenkselen, die ons zouden doen aflaten van onzen plicht, of er ons in zouden ontmoedigen. Zij, die voor de daad der zonde bewaard willen blijven, moeten ook de gedachte der zonde uit hun hart weren. Als

1) Van de Engelsche overzetting.
2) Naar de Engelsche overzetting.

1) Naar de Engelsche overzetting.

wij gelegenheid hebben om in barmhartigheid te leenen, en wij kunnen den ontleener niet vertrouwen, dan moeten wij op God vertrouwen en leenen, hopende op niets in deze wereld, maar verwachtende dat het in de opstanding der rechtvaardigen vergolden zal worden, Lukas 6 : 35; 14 : 14. Het is ontzettend om het geroep der armen tegen ons te hebben, want Gods oor is open voor dat geroep, en in mededoogen met hen zal Hij gewisselijk afrekenen met degenen, die hard met hen handelen. Hetgeen wij denken onze wijsheid te zijn, blijkt dikwijls onze zonde te wezen; hij, die weigerde te leenen, omdat het jaar der vrijlating nabij was, dacht dat hij wijs heeft gehandeld, en dat de menschen *hem zullen loven, omdat hij zichzelven goed doet*, Psalm 49 : 19. Maar hier wordt hem gezegd, dat hij goddelooslijk heeft gedaan, en dat God hem zal veroordeelen als kwaad doende aan zijn broeder; en wij zijn er zeker van, *dat Gods oordeel naar waarheid is*, en dat wat Hij zegt zonde in ons te zijn gewisselijk ons verderf zal wezen, als wij er ons niet van bekeeren.

4. Hier is een gebod om al wat wij in liefdadigheid geven blijmoedig te geven, vers 10. „*Uw hart zal niet verdrietig zijn als gij hem geeft.*" [1]) Scheidt niet met weerzin van uw geld voor zoo goed een zaak, en denk niet dat het verloren is. Bewijst uw broeder niet met tegenzin een vriendelijkheid, en wantrouwt Gods voorzienigheid niet, alsof gij, wat gij in liefdadigheid geeft, zelf noodig zult hebben; integendeel, laat het u een genot en zielsverlustiging zijn te denken, dat gij met hetgeen gij hebt God eert, goed doet, uw broeder het leven aangenaam maakt, en uzelven een schat oplegt voor het toekomende leven. Wat gij doet moet gij gaarne en gewillig doen, want God *heeft een blijmoedigen gever lief*," 2 Cor. 9 : 7.

5. Hier is een belofte van eene belooning in dit leven: *Om dezer zake wil zal u de Heere, uw God, zegenen in al uw werk, en in alles waaraan gij uwe hand slaat.* Gierige menschen zeggen: „Geven ruïneert ons"; neen, het blijmoedig geven in liefdadigheid zal ons verrijken, *de schuren zullen er met overvloed door vervuld worden*, Spr. 3 : 10, en de ziel met ware vertroosting, Jer. 58 : 10, 11.

12. Wanneer uw broeder, een Hebreër of eene Hebreïn, aan u verkocht zal zijn, zoo zal hij u zes jaren dienen; maar in het zevende jaar zult gij hem vrij van u laten gaan. 13. En als gij hem vrij van u gaan laat, zoo zult gij hem niet ledig laten gaan; 14. Gij zult hem rijkelijk opleggen van uw kudde, en van uw dorschvloer, en van uw wijnpers; waarin u de HEERE, uw God, gezegend heeft, daarvan zult gij hem geven. 15. En gij zult gedenken dat gij een dienstknecht in Egypteland geweest zijt, en dat u de HEERE, uw God, verlost heeft; daarom gebied ik u heden deze zaak. 16. Maar het zal geschieden, als hij tot u zeggen zal: Ik zal niet van u uitgaan, omdat hij u en uw huis liefheeft, dewijl het hem wel bij u is; 17. Zoo zult gij een priem nemen, en steken in zijn oor en in de deur, en hij zal eeuwiglijk uw dienstknecht zijn; en aan uwe dienstmaagd zult gij ook alzoo doen. 18. Het zal niet hard zijn in uwe oogen, als gij hem vrij van u gaan laat; want als een dubbel-loons-daglooner heeft hij u zes jaren gediend; zoo zal u de HEERE, uw God, zegenen in alles, wat gij doen zult.

I. Hier is eene herhaling van de wet betreffende Hebreeuwsche dienstknechten die, hetzij zichzelven als dienstknechten verkocht hebben, of uit groote armoede door hunne ouders verkocht werden, of om het een of andere misdrijf door een gerechtshof verkocht werden. De wet gebood:

1. Dat zij slechts zes jaren mochten dienen, en in het zevende vrijgelaten moesten worden, vers 12. Vergelijk Exod. 21 : 2. En zoo het jubeljaar inviel voordat zijn tijd om was, dan zou hij hierdoor ontslagen worden. Gods Israel was een vrij volk, en moest niet tot altijddurende slavernij gedoemd zijn; en zoo is het geestelijk Israel Gods tot vrijheid geroepen.

2. Dat indien zij, als de zes jaren verstreken zijn, geen lust hebben om vrij uit te gaan, maar liever in dienst willen blijven omdat zij wél meer moeite hebben dan hunne meesters, maar minder zorg, zij zich dan onder de verplichting brengen om voor altijd, dat is levenslang, te dienen, door zich aan de deurpost het oor te laten doorboren, vers 16, 17. Vergelijk Exod. 21 : 6. Indien een man zich hierdoor in de oogen van sommigen onteerde, als iemand die geen recht besef had van eer en geen liefde voor de vrijheid, dan kunnen wij onderstellen dat hij bij anderen toch den naam kreeg van een man te zijn van een rustigen, tevreden, nederigen gemoedsaard, naarstig en liefhebbend, en *niet staande naar verandering.*

II. Hier is nog een bijvoegsel aan deze wet, waarbij bevolen wordt, dat zij hun dienstknechten eenige have moeten geven, opdat zij voor zichzelven zaken kunnen beginnen, nadat zij uit hun dienst zijn weggezonden, vers 13, 14. Men kon onderstellen dat zij zelven niets bezaten, en dat hunne vrienden hun weinig of niets konden geven, want anders zouden zij wel gelost zijn, eer zij door de wet werden ontslagen. Zij ontvingen geen loon voor hunne diensten, en alles wat zij door hun arbeid verkregen, behoorde hun meester, zoodat hunne vrijheid hun weinig zou baten, wijl zij niets hadden om er het leven mede te beginnen. Daarom wordt hier geboden dat zij mildelijk voorzien moeten worden van koren en vee: er is geen bepaalde hoeveelheid voorgeschreven dat wordt aan des meesters grootmoedigheid overgelaten, die waarschijnlijk des dienstkeechts verdienste en behoefte in aanmerking zal nemen. Maar de Joodsche schrijvers zeggen: „Minder dan de waarde van dertig zilveren sikkels kon hij niet geven; maar wel zooveel meer als hem goeddocht." Aan de dienstmaagden werd, als zij in haar dienst wenschten te blijven, het oor

[1]) Naar de Engelsche overzetting.

niet doorboord, maar als zij vrij uitgingen, dan moest ook haar een vrijwillige gift worden geschonken, want daarop zien de woorden in vers 17: *aan uwe dienstmaagd zult gij ook alzoo doen.*

De redenen hiervoor zijn ontleend aan de wet der dankbaarheid. Zij moeten dit doen:

1. Uit dankbaarheid aan *God*, die niet alleen hen uitgevoerd heeft uit Egypte, vers 15, maar hen heeft uitgevoerd, grootelijks verrijkt met den roof der Egyptenaren. Laat hen hunne dienstknechten niet ledig wegzenden want zij zijn ook zelf niet ledig uit het diensthuis weggezonden. Gods teedere zorg over ons en goedheid jegens ons verplichten ons zorgzaam en vriendelijk te zijn voor hen, die afhankelijk van ons zijn. Aldus moeten wij vergelden naar de weldaad, die ons bewezen is.

2. Uit dankbaarheid aan hunne *dienstknechten*, vers 18. „Het zal niet hard zijn in uwe oogen om hem iets uit uw overvloed te geven, want als een dubbelloons daglooner heeft hij u gediend. De dagen des huurlings waren op zijn meest drie jaren, Jes. 16 : 14, maar hij heeft u zes jaren gediend, en dat wel zonder loon." Meesters en landheeren moeten bedenken, hoe noodig zij hunne dienstknechten of pachters hebben, en welk voordeel zij hun opleveren; zij behooren dus niet alleen rechtvaardig maar ook vriendelijk voor hen te wezen. Aan deze redenen wordt nog, zooals tevoren in dit hoofdstuk bijgevoegd: *zoo zal u de Heere, uw God, zegenen*, vers 4, 6, 10. Wij kunnen zegen verwachten over ons huisgezin — en die zegen is de bron en oorzaak van voorspoed in ons gezin — als wij er een gewetenszaak van maken om er de plichten van te vervullen.

19. Al het eerstgeborene, dat onder uwe runderen en onder uwe schapen zal geboren worden, zijnde een manneken, zult gij den HEERE, uwen God, heiligen; gij zult niet arbeiden met den eerstgeborene van uw os, noch den eerstgeborene uwer schapen scheren. 20. Voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, zult gij ze jaar op jaar eten in de plaats, die de HEERE zal verkiezen, gij en uw huis. 21. Doch als eenig gebrek daaraan zal zijn, hetzij mank of blind, of eenig kwaad gebrek, zoo zult gij het den HEERE, uwen God, niet offeren; 22. In uwe poorten zult gij het eten; de onreine en de reine tezamen, als een ree, en als een hert. 23. Zijn bloed alleen zult gij niet eten; gij zult het op de aarde uitgieten als water.

Hie is:

1. Eene herhaling van de wet op de eerstelingen van hun vee, die, indien het mannetjes waren, *den Heere geheiligd moesten worden*, vers 19, ter gedachtenis van, en uit erkentelijkheid voor, het sparen van de eerstgeborenen van Israel, toen de eerstgeborenen der Egyptenaren, beide van menschen en beesten, door den verderfengel werden gedood, Exodus 13 : 2, 15. Op den achtsten dag moesten zij aan God gegeven worden, Exodus 22 : 30, om verdeeld te worden tusschen den priester en het altaar, Num. 18 : 17, 18.

2. Een bijvoegsel aan die wet ter nadere verklaring er van, hun voorschrijvende wat zij met de eerstelingen moesten doen. *a.* „Met de wijfjes. Met den eerstgeborene van uw rund — als het een wijfje is — zult gij niet arbeiden, noch de eerstgeborenen uwer schapen scheren", vers 19. Aldus wordt dit door den geleerden bisschop Patrick opgevat. Hoewel de eerstelingen, als het wijfjes waren, niet zoo geheel en al, en niet zoo vroeg, namelijk als zij acht dagen oud waren, Gode werden gewijd als de mannetjes, moesten zij door de eigenaars toch niet zoo tot hun eigen gebruik aangewend worden als hun ander vee, maar als dankoffers aan God worden geofferd, of gegeten worden bij een Godsdienstigen maaltijd aan het einde des jaars, vers 20. *Voor het aangezicht des Heeren uws Gods zult gij ze eten*, zooals bevolen is in hoofdstuk 12 : 18. *b.* Maar wat moeten zij doen met die, waaraan een gebrek, een kwaad gebrek, is? vers 21. Hetzij het een mannetje of een wijfje was, het moest niet naar het heiligdom worden gebracht, noch tot offerande, noch tot een heilig feestmaal worden gebruikt, want het zou niet voegzaam zij om er God mede te eeren, of een type te zijn van Christus, die *een onbestraffelijk en onbevlekt Lam is.* Toch moet het niet opgefokt worden, maar geslacht en in hun eigen huizen als gewoon voedsel worden gegeten, vers 22. *Alleenlijk moeten zij zich wachten om het bloed er van te eten*, vers 23. De veelvuldige herhaling van deze waarschuwing geeft te kennen hoe noodig zij was voor het volk, en welk een nadruk God er op gelegd heeft. Welk een voorrecht is het voor ons, dat wij niet onder dit juk zijn! Wij zijn aan geen bepalingen omtrent onze spijzen gebonden; wij maken geen verschil tusschen een eerstgeboren kalf of lam en wat er volgt; laat ons daarom de Evangeliebeteekenis van deze wet realiseeren, onszelven en het eerste van onzen tijd en van onze kracht aan God wijden, als een soort van eerstelingen Zijner schepselen, en alles wat wij hebben en genieten aanwenden tot Zijn lof, en onder het voorschrift Zijner wet, daar wij het alles hebben door Zijne gave.

HOOFDSTUK XVI.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. Een herhaling van de wet op de drie jaarlijksche feesten, in het bijzonder die op het pascha, vers 1—8. Die op het pinksterfeest, vers 9—12. Die op het loofhuttenfeest, vers 13—15. En de algemeene wet van het bijwonen dier feesten door het volk, vers 16, 17. II. De instelling van een minder overheidsambt, en algemeene rechtsregelen gegeven voor hen, die tot dat ambt worden geroepen, vers 18—20. III. Een rechterlijke waarschuwing tegen bosschen en beelden, vers 21, 22.

Neemt waar de maand Abib, dat gij den HEERE, uwen God, pascha houdt; want in de maand Abib heeft u de HEERE, uw God, uit Egypteland uitgevoerd, bij nacht. 2. Dan zult gij den HEERE, uwen God, het pascha

slachten, schapen en runderen, in de plaats, die de HEERE verkiezen zal, om Zijn naam aldaar te doen wonen. 3. Gij zult niets gedeesemds op hetzelve eten; zeven dagen zult gij ongezuurde brooden op hetzelve eten, een brood der ellende; (want in der haast zijt gij uit Egypteland uitgetogen) opdat gij gedenkt aan den dag van uw uittrekken uit Egypteland, al de dagen uws levens. 4. Er zal bij u in zeven dagen geen zuurdeeg gezien worden in eenige uwer landpalen; ook zal van het vleesch, dat gij aan den avond aan den eersten dag geslacht zult hebben, niets tot den morgen overnachten. 5. Gij zult het pascha niet mogen slachten in een uwer poorten, die de HEERE, uw God, u geeft. 6. Maar aan de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, om daar Zijn naam te doen wonen, aldaar zult gij het pascha slachten aan den avond, als de zon ondergaat, ter bestemder tijd van uw uittrekken uit Egypte. 7. Dan zult gij het koken en eten in de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal; daarna zult gij u des morgens keeren, en heengaan naar uwe tenten. 8. Zes dagen zult gij ongezuurde brooden eten, en aan den zevenden dag is een verbodsdag den HEERE, uwen God; dan zult gij geen werk doen. 9. Zeven weken zult gij u tellen; van dat men met de sikkel begint in het staande koren, zult gij de zeven weken beginnen te tellen. 10. Daarna zult gij den HEERE, uwen God, het feest der weken houden; het zal een vrijwillige schatting uwer hand zijn, dat gij geven zult, naardat u de HEERE, uw God, zal gezegend hebben. 11. En gij zult vroolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, gij, en uw zoon, en uwe dochter, en uw dienstknecht, en uwe dienstmaagd, en de Leviet, die in uwe poorten is, en de vreemdeling, en de wees, en de weduwe, die in het midden van u zijn; in de plaats, die de HEERE, uw God, zal verkiezen, om Zijn naam aldaar te doen wonen. 12. En gij zult gedenken, dat gij een dienstknecht geweest zijt in Egypte; en gij zult deze inzettingen houden en doen. 13. Het feest der loofhutten zult gij u zeven dagen houden, als gij zult hebben ingezameld van uw dorschvloer en van uw wijnpers. 14. En gij zult vroolijk zijn op uw feest, gij, en uw zoon, en uwe dochter, en uw dienstknecht, en uwe dienstmaagd, en de Leviet, en de vreemdeling, en de wees, en de weduwe, die in uwe poorten zijn. 15. Zeven dagen zult gij den HEERE, uwen God, feest houden, in de plaats, die de HEERE verkiezen zal; want de HEERE, uw God, zal u zegenen in al uw inkomen, en in al het werk uwer handen; daarom zult gij immers vroolijk zijn. 16. Driemaal in het jaar zal alles, wat mannelijk onder u is, voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, verschijnen, in de plaats, die Hij verkiezen zal: op het feest der ongezuurde brooden, en op het feest der weken, en op het feest der loofhutten; maar het zal niet ledig voor het aangezicht des HEEREN verschijnen; 17. Een ieder naar de gave zijner hand, naar den zegen des HEEREN, uws Gods, dien Hij u gegeven heeft.

Veel van de gemeenschap tusschen God en Zijn volk Israel werd onderhouden, en een Godsdienstig aanzien onder het volk bewaard, door de drie jaarlijksche feesten, waarvan wij de inzetting en de desbetreffende wetten reeds verscheiden malen gehad hebben; en hier zijn zij herhaald.

I. De wet op het pascha, een zoo groote plechtigheid, dat zij aan de geheele maand, in het midden waarvan zij gevierd werd, een groot en gewichtig aanzien gaf, vers 1. *Neemt waar de maand Abib.* Hoewel slechts één week van die maand als feest gehouden werd, waren de toebereidselen er voor zóó plechtig, en de overdenking en toepassing er van daarna zóó ernstig, dat het gelijk stond met een waarnemen van de geheele maand. De maand *Abib*, of der *nieuwe vruchten*, zooals de Chaldeeuwsche vertaling luidt, komt overeen met onze maand Maart, (of een deel van Maart en een deel van April) en was op bijzonder bevel van God ter herinnering aan hunne bevrijding uit Egypte, tot het begin des jaars gemaakt, Exod. 12 : 2, dat tevoren gerekend werd te beginnen met de maand Tisri, overeenkomende met onze maand September.

In deze maand moesten zij het pascha houden ter gedachtenis *dat de Heere hen uit Egypteland heeft uitgevoerd bij nacht*, vers 1. De Chaldeeuwsche paraphrasten hebben hier: „Omdat zij uitkwamen *uit Egypte bij daglicht*", omdat er een uitdrukkelijk bevel was, dat niemand zal uitgaan uit de deur zijns huizes *tot aan den morgen*, Exodus 12 : 22. Een hunner verklaart het aldus: „*Hij voerde u uit Egypte*, en deed wonderen *bij nacht*." En een ander: „Gij zult het pascha eten *bij nacht*." De desbetreffende wetten zijn:

1. Dat zij het pascha moesten offeren in de plaats, die God zou verkiezen, vers 2, en in geen andere plaats, vers 5—7. Het pascha zelf was een offer, vandaar dat Christus, ons Pascha, gezegd wordt *voor ons te zijn geslacht*, 1 Cor. 5 : 7, en gedurende de zeven dagen van het feest werden nog veel andere offers geofferd, Numeri 28 : 19 en verv., die hierin begrepen zijn, want er wordt hier gesproken van *schapen en runderen*, terwijl het pascha zelf slechts een lam was. Daar nu geen offers Gode welbehaaglijk waren, dan die op het altaar, dat ze heiligde, gebracht werden was het noodig, dat zij zouden opgaan naar de plaats, waar dat altaar was; want hoewel het paaschlam geheel en al door de eigenaars gegeten werd, moest het toch in den voorhof van den tabernakel worden geslacht, het bloed gesprengd, en de ingewanden op het altaar verbrand worden. Door hen te bepalen tot de bestemde plaats, hield hij hen

aan den bepaalden regel, waarvan zij allicht afgeweken zouden zijn, om dwaze verzinselen voor henzelven in te voeren, als het hun verooorloofd ware geworden binnen hun eigen poorten hunne offers te offeren, zonder daarbij onder het toezicht der priesters te zijn. Hiermede werd hun ook bevolen hun oog op God te hebben in de plechtigheid en dat de begeerte van hun hart moet wezen naar de gedachtenis van Zijn naam, daar hun bevolen was om te gaan naar de plaats, die de Heere zal verkiezen om Zijn naam aldaar te doen wonen, vers 2 en 6. Maar als de plechtigheid voorbij was, dan mochten *zij* zich keeren en heengaan naar hunne tenten, vers 7. Sommigen denken dat zij, indien zij wilden, reeds den volgenden morgen, nadat het paaschlam geslacht en gegeten was, mochten terugkeeren, daar de priesters en Levieten volstonden om het overige werk van de week te doen; maar het is er zoover vandaan dat de eerste dag van de zeven de dag was van hun uit elkander gaan, dat er uitdrukkelijk geboden is, dat het een dag van *heilige samenroeping* moet wezen, Lev. 23 : 7; Numeri 28 : 18. Daarom moeten wij het nemen zooals het in Jonathan's paraphrase wordt verklaard: *in den morgen na het einde van het feest zult gij gaan naar uwe steden.* En het was de gewoonte om de geheele week bij elkander te blijven, 2 Kron. 35 : 17.

2. Dat zij gedurende zeven dagen *ongezuurde brooden moesten eten*, en dat er dan *geen zuurdeeg in hunne landpalen gevonden moest worden*, vers 3, 4, 8. Het brood, dat zij dan moeten eten, wordt hier *brood der ellende* genoemd, omdat het noch aangenaam van smaak, noch licht verteerbaar was, en daarom geschikt om de bezwaardheid van gemoed aan te duiden onder hunne dienstbaarheid, en den haast in gedachtenis te houden, waarmede zij uittogen, daar de zaak zoo dringend was, dat zij niet wilden blijven om te wachten tot het brood gedeesemd was, dat zij medenamen op hun tocht. De Joodsche schrijvers deelen ons mede, dat het de gewoonte was aan den paaschmaaltijd, dat de heer des huizes dit ongezuurde brood brak, en aan ieder der aanzittenden een stuk er van gaf, zeggende: *Dit is*, dat is: dit stelt voor, of doet ons gedenken aan, (hetgeen het gezegde verklaart van onzen Heiland: *Dit is Mijn lichaam) het brood der ellende, dat onze vaderen in Egypte hebben gegeten.* De Evangeliebeteekenis van dit feest der ongezuurde brooden geeft ons de apostel in 1 Cor. 5:7, *Christus, ons Pascha, is voor ons geslacht*, en daar wij nu tot onze vertroosting deel gekregen hebben aan de gezegende vruchten van die offerande, *zoo laat ons feesthouden* in een heiligen wandel, vrij van *den zuurdeesem der kwaadheid en der boosheid* jegens onze broederen, en der geveinsdheid tegenover God, en *in de ongezuurde brooden der oprechtheid en der waarheid.*

Eindelijk. „Let ten opzichte van het pascha op het doel, waartoe het was ingesteld: *opdat gij gedenkt aan den dag van uw uittrekken uit Egypte*, niet slechts op den dag van het pascha, of gedurende de zeven dagen van het feest, maar *al de dagen uws levens*, vers 3, als een voortdurende drijfveer tot gehoorzaamheid." Zoo vieren wij de gedachtenis van Christus' dood op zekere tijden, opdat wij hem ten allen tijde zullen gedenken, als een reden, waarom wij zullen *leven voor Hem, die voor ons gestorven en opgestaan is.*

II. Zeven weken na het pascha moest het pinksterfeest gevierd worden, waaromtrent hun hier wordt geboden:

1. Van wanneer af zij de zeven weken moesten tellen: *van dat men met de sikkel begint in het staande koren*, vers 2, dat is: van den morgen van den eersten dag van het feest der ongezuurde brooden, want op dien dag (hoewel het volk waarschijnlijk niet aan den oogst begon voordat het feest voorbij was) werden boden gezonden om een garf van gerst te oogsten, die als eersteling aan God geofferd moest worden, Lev. 23 : 10. Sommigen denken dat er de bijzondere zorg mede te kennen wordt gegeven, die God voor hun land zou hebben met betrekking tot het weer, dat hun oogst steeds op denzelfden tijd rijp en gereed zou zijn voor de sikkel.

2. Hoe zij dit feest moesten houden. *a.* Zij moeten God een offer brengen, vers 10. Dit wordt hier *een vrijwillige schatting genoemd.* Het wordt van hen geëischt als een schatting aan hun souvereinen Heere en eigenaar, van wien zij al hun land hielden, maar omdat er de *hoeveelheid* niet van was bepaald, maar het aan ieders grootmoedigheid was overgelaten om te brengen wat hij wilde, en omdat hij al wat hij bracht blijmoedig moest geven, werd het toch een *vrijwillige schatting* genoemd. Het was een dankbare erkenning van de goedheid Gods over hen in de zegeningen van deze korenoogsten, die nu volbracht waren, en daarom moet het offer zijn, *naardat hen de Heere zal gezegend hebben.* Waar God overvloedig lijk zaait, daar verwacht Hij dienovereenkomstig te zullen oogsten. *b.* Zij moeten *vroolijk zijn voor het aangezicht des Heeren huns Gods*, vers 11. Heilige vreugde is het hart en de ziel van dankbare lofzeggingen, die als de taal en de uitdrukking van heilige vreugde zijn. Zij moeten zich verblijden in hun ontvangen van God en in hunne diensten voor en offeranden aan Hem; wij moeten ons verlustigen in onzen plicht, zoowel als in onze genieting. Hunne dienstknechten en dienstmaagden moeten zich met hen verblijden; „want gedenkt, *dat gij een dienstknecht geweest zijt*, vers 12, en dat gij zeer dankbaar zoudt geweest zijn, indien uwe aandrijvers u eens tijd en oorzaak gegeven hadden om u te verblijden; en uw God heeft u uitgeleid om een feest te houden met blijdschap, weest dus vriendelijk en aangenaam voor uwe dienstknechten en dienstmaagden, en geeft hun lieflijkheid in hun leven, maakt hun het leven gemakkelijk". En het schijnt dat deze algemeene woorden: *Gij zult deze inzettingen houden en doen*, hier bijgevoegd zijn om een bijzondere reden, namelijk, dat dit feest gehouden werd ter gedachtenis van de wetgeving op Sinaï, vijftig dagen nadat zij uit Egypte waren gegaan. De beste manier nu om onze dankbaarheid aan God uit te drukken voor Zijne gunst

in ons Zijne wet te geven is *er de geboden van waar te nemen en te doen.*

III. Zij moeten *het feest der loofhutten* houden, vers 13—15. Hier is geene herhaling van de wet op de offers, die in grooten getale op dit feest geofferd moesten worden, en die wij uitvoerig vermeld vonden in Numeri 29 : 12 en verv., omdat de zorg daarvoor aan de priesters en Levieten was opgedragen, die zulke herhalingen niet zoo noodig hadden als het volk, en omdat het geestelijk deel van den dienst, dat bestond in heilige blijdschap, Gode zeer welbehaaglijk was, en de voortdurende plicht moet zijn van een Evangelische gemeenschapsoefening waarvan dit feest een type was. Zie welk een nadruk er hier op wordt gelegd: *Gij zult vroolijk zijn op uw feest*, vers 14, *want de Heere uw God zal u zegenen in al uw inkomen en in al het werk uwer handen, daarom immers zult gij vroolijk zijn*, vers 15. Het is de wil van God, dat Zijn volk een blijmoedig volk zal zijn. Indien zij, die onder de wet waren, vroolijk moesten zijn voor het aangezicht des Heeren, hoeveel meer dan niet wij, die onder de genade des Evangelies leven, hetgeen het ons ten plicht maakt, om, niet slechts zooals hier, vroolijk te zijn op onze feesten, maar ons ten allen tijde te verblijden in den Heere. Als wijzelven ons in God verblijden, dan moeten wij doen wat wij kunnen, om anderen te helpen om zich ook in Hem te verblijden, door de treurenden te troosten, de nooddruftigen bij te staan, zoodat zelfs *de vreemdeling, de wees en de weduwe* zich met ons kunnen verblijden. Zie Job 29 : 13.

1. Wij moeten ons verblijden in God, niet alleen om hetgeen wij hebben ontvangen, en nog dagelijks van Hem ontvangen, maar ook om hetgeen Hij heeft beloofd, en wij verwachten nog van Hem te zullen ontvangen; *de Heere, uw God, zal u zegenen, daarom zult gij vroolijk zijn.* Zij, die God tot hunne blijdschap maken, kunnen zich verblijden *in de hoop*, want die het beloofd heeft is getrouw.

Eindelijk. De wetten betreffende de drie plechtige feesten worden saamgevat, vers 16, 17, zooals dikwijls tevoren, Exod. 23 : 16, 17; 34 : 23. De algemeene bevelen betreffende deze feiten zijn:

1. Dat al wat mannelijk onder hen is persoonlijk voor Gods aangezicht zal verschijnen, opdat zij door hun veelvuldig samenkomen om God te aanbidden aan dezelfde plaats en naar denzelfden regel, zich trouw en standvastig zullen blijven houden aan dien heiligen Godsdienst, die onder hen gevestigd was.

2. Dat niemand ledig voor Gods aangezicht moet verschijnen, maar dat een iegelijk eene offerande moest brengen ten teeken van hunne afhankelijkheid van God en van dankbaarheid jegens Hem. En God was niet onredelijk in Zijne eischen; een iegelijk geve naar hetgeen in zijn vermogen is; meer werd niet verwacht. Dit is ook thans nog de regel der liefdadigheid, 1 Cor. 16 : 2. Zij, die geven naar hun vermogen, zullen aangenomen worden, maar zij, die boven hun vermogen geven, worden dubbele eer waardig geacht, 2 Cor. 8 : 3, zooals de arme weduwe, die *al haar leeftocht* had gegeven, Lukas 21 : 4.

18. Rechters en ambtlieden zult gij u stellen in al uwe poorten, die de HEERE, uw God, u geven zal, onder uwe stammen; dat zij het volk richten met een gericht der gerechtigheid. 19. Gij zult het gericht niet buigen, gij zult het aangezicht niet kennen, ook zult gij geen geschenk nemen; want het geschenk verblindt de oogen der wijzen, en verkeert de woorden der rechtvaardigen. 20. Gerechtigheid, gerechtigheid zult gij najagen; opdat gij leeft en erfelijk bezit het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal. 21. Gij zult u geen bosch planten van eenig geboomte, bij het altaar des HEEREN, uws Gods, dat gij u maken zult. 22. Ook zult gij u geen opgericht beeld stellen, hetwelk de HEERE, uw God, haat.

1. Hier wordt zorggedragen voor een goede rechtsbedeeling onder hen, opdat geschillen beslecht worden, aan de verongelijkten recht wordt gedaan, en zij, die onrecht doen, gestraft worden. Zoolang zij in de woestijn gelegerd waren, hadden zij *rechters en ambtlieden* naar hun aantal, oversten van duizenden, en oversten van honderden, Exodus 18 : 25. Toen zij in Kanaän kwamen, moesten zij rechters en ambtlieden hebben naar hunne steden en vlekken, in al hunne poorten, want de gerechtshoven hielden hunne zittingen in de poorten.

Nu wordt hier aan deze mindere magistraten een opdracht gegeven: „Rechters zult gij aanstellen om geschillen te onderzoeken en er uitspraak over te doen, en ambtlieden om hunne vonnissen uit te voeren". Op wat wijze die personen nu ook in hun ambt gesteld werden — of zij door den souverein werden benoemd of door het volk werden gekozen — *de machten waren van God verordend*, Rom. 13 : 1. En het was een groote zegen voor het volk, dat hun het recht aldus aan de deur werd gebracht, opdat het met te meer bekwamen spoed en te minder onkosten bedeeld zou kunnen worden; een zegen, waarvoor ook wij, die tot ons volk behooren, zeer dankbaar moeten zijn. Ingevolge van deze wet was er, behalve het groot sanhedrin, dat zitting hield in het heiligdom, en bestond uit zeventig oudsten met een president, in de groote steden, waarin meer dan honderd twintig gezinnen woonden, een hof van drie en twintig rechters; in de kleinere plaatsen een hof van drie rechters. Zie deze wet hernieuwd door Josafat, 2 Kron. 19 : 5, 8.

Hier is een bevel aan deze magistraten om in het ambt, dat hun opgedragen was, recht te doen. Het is beter geen recht te spreken, dan niet goed recht te spreken, overeenkomstig de bevelen der wet en het getuigenis der feiten. De rechters worden hier gewaarschuwd om niemand onrecht te doen, vers 19, geen geschenken te nemen, waardoor zij verleid zouden worden onrecht te doen. Deze wet is tevoren reeds gegeven, Exodus 23 : 8; en hun wordt gelast recht te doen aan allen, vers 20.

„*Gerechtigheid, gerechtigheid zult gij najagen.* Houdt u aan de beginselen van het recht; handelt naar de beginselen van het recht, ondersteunt de eischen van het recht, volgt de voorbeelden van het recht, en jaagt na, kloek en vastberaden, wat recht is". Dat is het wat de magistraat altijd op het oog moet hebben, dat moet hij bedoelen, daaraan moeten alle persoonlijke belangen en inzichten opgeofferd worden: *recht te doen aan allen*, en *aan niemand onrecht te doen.*

2. Er wordt zorg gedragen om alle gelijkvormigheid met de afgodische gewoonten der heidenen te voorkomen, vers 21, 22. Zij moeten niet slechts zich niet met de afgodendienaars vereenigen in hunne aanbidding, noch hunne bosschen bezoeken, noch zich buigen voor de beelden, die zij hebben opgericht, maar: *a.* Zij moeten nabij Gods altaar geen bosch planten, ja zelfs geen enkelen boom, opdat het het aanzien niet zou hebben van de altaren der valsche goden. Dezen maakten bosschen tot de plaatsen hunner aanbidding, hetzij om haar geheim te houden, — maar hetgeen waar en goed is begeert veeleer licht en openbaarheid — of om haar plechtig te maken; maar in de aanbidding van den waren God is genoeg om haar plechtig te maken zonder de hulp van die uitwendige omstandigheden. *b.* Zij moeten geen beeld oprichten ter eere van God, want dat is iets dat de Heere haat. Er is niets, dat Hem meer lastert en smaadt, meer strekt om den geest der menschen te verderven, dan om God, die een oneindige en eeuwige Geest is, voor te stellen door een beeld en Hem in zulk een beeld te aanbidden.

HOOFDSTUK XVII.

De last van dit hoofdstuk betreft: I. De reinheid en volkomenheid van de dieren, die geofferd moesten worden, vers 1. II. De straf van hen, die afgoden aanbaden, vers 2—7. III. Het beroep van de mindere gerechtshoven op het groot sanhedrin, vers 8—13. IV. De keus en de plicht van een koning, vers 14—20.

Gij zult den HEERE, uwen God, geen os of klein vee offeren, waaraan een gebrek zij of eenig kwaad; want dat is den HEERE, uwen God, een gruwel. 2. Wanneer in het midden van u, in een uwer poorten, die de HEERE, uw God, u geeft, een man of vrouw gevonden zal worden, die doen zal, dat kwaad is in de oogen des HEEREN, uws Gods, overtredende Zijn verbond; 3. Dat hij heengaat en dient andere goden, en buigt zich voor die, of voor de zon, of voor de maan, of voor het gansche heir des hemels, hetwelk ik niet geboden heb; 4. En het wordt u aangezegd, en gij hoort het; zoo zult gij het wel onderzoeken; en ziet, het is de waarheid, de zaak is zeker, zulk een gruwel is in Israel gedaan; 5. Zoo zult gij dien man of die vrouw, die dit booze stuk gedaan hebben, tot uwe poorten uitbrengen; dien man, zeg ik, of die vrouw; en gij zult hen met steenen steenigen, dat zij sterven. 6. Op den mond van twee getuigen of drie getuigen, zal hij gedood worden, die sterven zal; op den mond van een eenigen getuige zal hij niet gedood worden. 7. De hand der getuigen zal eerst tegen hem zijn, om hem te dooden, en daarna de hand des ganschen volks; zoo zult gij het booze uit het midden van u wegdoen.

1. Hier is eene wet ter bewaring van de eer van Gods aanbidding door te bevelen, dat geen dier, waaraan eenigerlei gebrek is, Hem geofferd zal worden, vers 1. Deze rechterlijke waarschuwing hebben wij reeds dikwijls gehad. *Gij zult geen rund of klein vee offeren, waaraan een gebrek is*, waardoor het afzichtelijk wordt, *of eenig kwaad*, een krankheid of zwakheid, hoewel niet merkbaar op den eersten aanblik; het is Gode een gruwel. God is het beste van alle wezens; alles, alles, waarmede Hij gediend wordt, behoort dus het beste van zijn soort te zijn. Zeer bijzonder moesten de Oud Testamentische offers dit zijn, omdat zij typen waren van Christus, die *een onbestraffelijk en onbevlekt Lam is*, 1 Petr. 1 : 19, volkomen rein van alle zonde en van den schijn er van. In de laatste tijden van de Joodsche kerk, toen het volk door de Babylonische gevangenschap genezen was van afgoderij, werd hun toch ontheiliging ten laste gelegd door de overtreding van deze wet, daar het bij hen *niet kwaad was om wat blinds, of wat kreupels of kranks als offer aan te brengen*, Mal. 1 : 8.

2. Een wet om diegenen te straffen, die valsche goden aanbaden. Het was tot een halsstraffelijke misdaad gemaakt om anderen tot afgoderij te verleiden; Hoofdst. 13; hier is zij het niet minder om zich te hebben laten verleiden. Indien *de blinden aldus de blinden misleiden, moeten beiden in de gracht vallen.* Aldus wilde God hun vrees inboezemen voor die zonde, die zij wel als zeer zondig zullen beschouwen, nu er zoovele bloedige wetten tegen uitgevaardigd waren, en diegenen er van terughouden, die op geen andere wijze er tegen bewogen kunnen worden; en toch is de wet, die den dood werkt, ongenoegzaam gebleken. Zie hier:

A. Wat de misdaad was, waartegen deze wet gericht is: het dienen of aanbidden van andere goden, vers 3. De oudste en schoonschijnendste afgoderij wordt hier gespecificeerd: het aanbidden van zon, maan en sterren; en indien dit nu al zoo iets verfoeilijks was, hoeveel te meer dan niet het aanbidden van hout en steen of de voorstelling van lage, verachtelijke dieren. Daarvan wordt gezegd: *a.* Dat het hetgeen is, dat God niet had geboden. Telkens en nogmaals had Hij het verboden; maar het wordt aldus uitgedrukt om te kennen te geven, dat indien er niets meer dan dit tegen was, dit alleen reeds genoeg zou zijn, (want in de aanbidding Gods moet Zijne inzetting of gebod onze regel zijn en onze volmacht) en dat God nooit geboden heeft dat Zijne aanbidders zich zoo ver zouden verlagen, om aan hunne medeschepselen Goddelijke eer te be-

wijzen. Indien God hun dit geboden had, zij zouden met recht er over hebben kunnen klagen als een smaden en verkleinen van hen; maar nu Hij het hun verboden heeft, zullen zij uit een geest van tegenspraak zichzelven dien smaad aandoen? *b.* Dat *het kwaad is in de oogen des Heeren*, vers 2. Al wordt het nòg zoo zorgvuldig verborgen gehouden, Hij ziet het; en al wordt het nòg zoo vernuftig verzacht of bewimpeld, Hij haat het; het is een zonde, uiterst snood in zichzelve, en de hoogste beleediging, die Gode aangedaan kan worden. *c.* Dat het een overtreding is van het verbond. Het was op die voorwaarde, dat God hen aannam om Zijn bijzonder volk te zijn, dat zij Hem alleen als hun God zouden dienen en aanbidden, zoodat, indien zij aan een ander de eer gaven, die Hem alleen toekwam, het verbond teniet was gedaan, en al de voordeelen er van verbeurd waren. Andere zonden waren overtredingen van het gebod, maar deze zonde was een overtreding van het verbond. Het was geestelijk overspel, waardoor het huwelijksverbond werd verbroken. *d.* Het was een gruwel in Israel, vers 4. Afgoderij was slecht in wie het ook zij, maar zij was zeer bijzonder gruwelijk in Israel, een volk, zoo bijzonder gezegend met de openbaringen van den wil en de gunst van den alleen waren en levenden God.

B. Hoe het onderzocht moest worden. Als er kennis van werd gegeven, of als er grond van verdenking was, dat iemand, wie het ook zij, man of vrouw, andere goden had gediend, *a.* Dan moest een onderzoek worden ingesteld, vers 4. Hoewel het op den eersten aanblik niet zeker schijnt, kan het bij nader onderzoek toch waar blijken te zijn; en, zoo het bij mogelijkheid ontdekt kan worden, moet het niet ongestraft blijven; maar al werd het niet ontdekt, dan zou toch het onderzoek, dat er naar ingesteld werd, het land met schrik en afgrijzen vervullen. *b.* Er moet getuigenis gegeven worden, vers 6. Hoe snood en gevaarlijk de misdaad ook zij, toch moet niemand er voor gestraft worden, tenzij er door minstens twee getuigen goede en deugdelijke bewijzen van overgelegd worden. Onder voorgeven van God te eeren, moeten zij geen onschuldige straffen. Deze wet, die voor een geval van leven of dood twee getuigen vereischte, hadden wij tevoren in Numeri 35 : 30, en zij is aangehaald in Matth. 18 : 16.

C. Welk vonnis uitgesproken en tenuitvoer gelegd moet worden. Zoo zwaar een straf als de dood, zoo groot een dood als door steeniging, moet op den afgodendienaar worden toegepast, hetzij man of vrouw, want de zwakheid der zwakkere kunne zou geen verontschuldiging zijn, vers 5. De plaats der strafvoltrekking moet de stadspoort zijn, tot meerdere schande van den misdadiger, en ter meer openlijke waarschuwing aan anderen. De hand der getuigen moet in dit — evenals in andere gevallen — het eerst tegen hem zijn, dat is zij moesten den eersten steen op hem werpen, hiermede hun getuigenis erkennende, en plechtig de schuld van zijn bloed inroepende over henzelven, indien hun getuigenis valsch was. Deze gewoonte kon de menschen er van terughouden om een valsche getuigenis af te leggen. De getuigen waren wezenlijk de dood van den kwaaddoener, en daarom was het noodig, dat zij dit ook daadwerkelijk waren. Maar zij moeten gevolgd, en de strafoefening moet voltooid worden door de handen des volks. die aldus getuigenis moesten afleggen van hunne verfoeiing van de misdaad en, evenals tevoren, Hoofdst. 13 : 9, *het booze uit hun midden moesten wegdoen.*

8. Wanneer een zaak aan het gericht voor u te zwaar zal zijn, tusschen bloed en bloed, tusschen rechtshandel en rechtshandel, tusschen plaag en plaag, zijnde twistzaken in uwe poorten, zoo zult gij u opmaken en opgaan naar de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal; 9. En gij zult komen tot de levietische priesters, en tot den rechter, die in die dagen zijn; en gij zult ondervragen, en zij zullen u de zaak des rechts aanzeggen. 10. En gij zult doen naar het bevel des woords, dat zij u zullen aanzeggen, van diezelve plaats, die de HEERE verkiezen zal, en gij zult waarnemen te doen naar alles, wat zij u zullen leeren. 11. Naar het bevel der wet, die zij u zullen leeren, en naar het oordeel, dat zij u zullen zeggen, zult gij doen; gij zult niet afwijken van het woord, dat zij u zullen aanzeggen, ter rechter- of ter linkerhand. 12. De man nu, die trotschelijk handelen zal, dat hij niet hoore naar den priester, dewelke staat om den HEERE, uw God, te dienen, of naar den rechter, dezelve man zal sterven; en gij zult het booze uit Israel wegdoen. 13. Dat het al het volk hoore en vreeze, en niet meer trotschelijk handele.

Er was bevolen dat gerechthoven opgericht zouden worden in iedere stad, Hoofdst. 16 : 18, en zij waren gemachtigd om zaken te onderzoeken en te beslissen overeenkomstig de wet, zoowel die welke wij een crimineele zaak noemen, als die welke geschillen betroffen tusschen man en man; en wij kunnen onderstellen dat zij gewoonlijk de zaken, die voor hen gebracht werden, konden beslechten, en dat hun uitspraak dan beslissend was. Maar:

1. Er wordt hier aangenomen, dat soms een zaak voor hun hof gebracht kon worden, die voor deze mindere rechters te moeilijk was om er in te beslissen, want zij konden niet geacht worden zoo geleerd te zijn in de wetten, als zij die in hoogere gerechtshoven zaten. Zij moeten niet overhaast, maar slechts na grondig en nauwkeurig onderzoek en na raad ingewonnen te hebben een oordeel uitspreken, vers 8. *Wanneer een zaak aan het gericht voor u te zwaar zal zijn,* waarvan het voor de rechters geen schande zou zijn te erkennen dat zij te moeilijk voor hen is; gesteld dat het is *tusschen bloed en bloed*, het bloed van iemand, dat riep, en het bloed van hem, die van den moord beschuldigd was, en dat geëischt werd, als het bewijs twijfelachtig is, of het moedwillige moord of onwillekeurige doodslag was; of

tusschen *rechtshandel en rechtshandel*, de rechtshandel, die de aanklacht, en de rechtshandel, die de verdediging bevat, tusschen *plaag en plaag*, in een rechtsgeding over een aanslag of een vechtpartij, in deze en dergelijke gevallen kan, hoewel het bewijs duidelijk is, toch twijfel ontstaan over den zin en de beteekenis der wet en hare toepassing op het onderhavige geval.

2. Deze moeilijke zaken, die totnutoe, volgens den raad van Jethro, tot Mozes gebracht werden, moesten na zijn dood tot het opperste gezag worden gebracht, wie dan ook met dit gezag bekleed was, hetzij een richter, als er zulk een buitengewoon persoon verwekt, en bevoegd was om zoo zwaarwichtig een ambt te vervullen, zooals Othniël, Debora, Gideon en anderen, of de hoogepriester als hij door de uitnemendheid zijner gaven door God geroepen was om de publieke zaken te leiden, zooals Eli, of, (indien geen bijzonder persoon door den hemel voor die eer was aangewezen,) de priesters en Levieten, (of de priesters, die natuurlijk Levieten waren) die niet slechts het heiligdom bedienden, maar in raadsvergadering bijeen kwamen, om het appèl van de mindere hoven te ontvangen, en die redelijkerwijs ondersteld konden worden, niet slechts door hunne geleerdheid en ervaring het meest bekwaam en bevoegd te zijn, maar ook den besten bijstand van Gods Geest te hebben om twijfelachtige gevallen tot klaarheid te brengen, vers 9, 11, 12. Hun wordt niet geboden de urim en thummim te raadplegen, want men onderstelt dat die alleen geraadpleegd werden voor zaken, rakende de openbare aangelegenheden, hetzij van het geheele volk of van den vorst; maar in gewone gevallen moest men betrouwen op de wijsheid en rechtschapenheid van hen, die aan de regeering waren. In hunne uitspraak omtrent de beteekenis van de wet moest berust worden, en dienovereenkomstig moest het vonnis worden uitgesproken. En hoewel hun oordeel het gezag niet had van een Godspraak, had het toch behalve de zedelijke zekerheid als zijnde het oordeel van verstandige en ervaren mannen, nog het voordeel van een Goddelijke belofte, opgesloten in deze woorden van vers 9, *zij zullen u de zaak des rechts aanzeggen*. Het had ook den steun der Goddelijke inzetting, waardoor zij tot de opperste rechters des lands waren aangesteld.

3. Het eindoordeel, uitgesproken door den rechter, priester, of den grooten raad, moet door de betrokken partijen aangenomen en gehoorzaamd worden, en dat wel op straffe des doods. *Gij zult doen naar het bevel des woords, dat zij u zullen aanzeggen* — gij zult *waarnemen te doen naar alles wat zij u leeren* — vers 10, *gij zult niet afwijken van het woord, dat zij u zullen aanzeggen, ter rechter- of ter linkerhand*, vers 11. Het is voor de eere Gods en het welzijn van een volk, dat het gezag der hoogere machten gesteund wordt, en de behoorlijke orders der regeering opgevolgd worden, dat zij, die aangesteld zijn om te regeeren, gehoorzaamd worden, alle ziel hun onderworpen zij in al de dingen, die tot hun rechtsgebied behooren. Al zou iemand zich ook verongelijkt achten door het vonnis (daar iedereen allicht partijdig is voor zichzelven) moet hij zich toch onderwerpen, zich gedragen naar de uitspraak, al is die hem ook nóg zoo onaangenaam, en overeenkomstig die uitspraak dragen, of verliezen, of betalen, niet alleen om der straffe, maar ook om des gewetens wil. Maar indien een mindere rechter het vonnis weerspreekt van het hoogere hof en er de orders niet van wil uitvoeren; of indien een particulier persoon weigert zich naar deszelfs uitspraak te gedragen, dan moet die wederspannigheid met den dood worden gestraft, al zou ook de zaak, om welke die oppositie gevoerd wordt, nòg zoo onbeduidend zijn. *Die man zal sterven, dat al het volk het hoore en vreeze*, vers 12, 13. Zie hier:

1. Het kwaad der ongehoorzaamheid: rebellie, wederspannigheid uit een geest van tegenspraak en opstand tegen God; of tegen hen, die onder Hem met gezag bekleed zijn, met een beginsel van minachting en eigenwilligheid, is als tooverij en afgoderij. Uit zwakheid of onervarenheid in gevoelen te verschillen, kan verontschuldigd worden, en daarmede moet geduld worden geoefend, maar trotschelijk, in hoogmoed en goddeloosheid (zooals oude vertalingen dit verklaren,) dat is de wapens op te vatten tegen de regeering, en een beleediging van Hem, door wien de gestelde machten verordineerd zijn.

2. Het doel der straf: opdat anderen zullen hooren en vreezen, en niet desgelijks zullen doen. Sommigen zullen zoo verstandig zijn om het snoode der misdaad af te leiden uit het ontzettende der straf, en haar daarom verfoeien; en anderen zullen inzoover met hun eigen veiligheid te rade gaan, dat zij hun eigen zin en wil weerstaan en zich onderwerpen aan het vonnis, liever dan tegen zichzelven te zondigen en hun leven te verbeuren door er tegen in te gaan. Uit deze wet leidt de apostel het ontzettende af van de straf, welke diegenen waardig geacht zullen worden, die het gezag van den Zoon van God vertreden, Hebr. 10 : 28, 29.

14. Wanneer gij zult gekomen zijn in het land, dat u de HEERE, uw God, geeft, en gij dat erfelijk zult bezitten en daarin wonen; en gij zeggen zult: Ik zal een koning over mij stellen, als al de volken, die rondom mij zijn; 15. Zoo zult gij ganschelijk tot koning over u stellen dien de HEERE, uw God, verkiezen zal. Uit het midden uwer broederen zult gij een koning over u stellen; gij zult niet vermogen over u te zetten een vreemden man, die uw broeder niet zij. 16. Maar hij zal voor zich de paarden niet vermenigvuldigen, en het volk niet doen wederkeeren naar Egypte, om paarden te vermenigvuldigen; dewijl de HEERE ulieden gezegd heeft: Gij zult voortaan niet wederkeeren door dezen weg. 17, Ook zal hij voor zich de vrouwen niet vermenigvuldigen, opdat zijn hart niet afwijke; hij zal ook voor zich geen zilver en goud zeer vermenigvuldigen. 18. Voorts zal het geschieden, als hij op den stoel zijns koninkrijks zal zitten, zoo zal hij zich een dubbel van deze wet afschrijven in een boek, uit hetgeen voor het aangezicht der

levietische priesteren is; 19. En het zal bij hem zijn, en hij zal daarin lezen al de dagen des levens; opdat hij den HEERE, zijnen God, leere vreezen, om te bewaren al de woorden dezer wet en deze inzettingen, om die te doen; 20. Dat zijn hart zich niet verheffe boven zijne broederen, en dat hij niet afwijke van het gebod, ter rechter- of linkerhand; opdat hij de dagen verlenge in zijn koninkrijk, hij en zijne zonen, in het midden van Israel.

Na de wetten betreffende onderdanen, volgen nu hier gevoegelijk wetten betreffende koningen; want zij, die over anderen heerschen, moeten gedenken, dat zij ook zelven onder bevelen staan. Hier zijn wetten gegeven:

I. Aan de kiezers van het rijk, naar welke regelen zij hunne keus moeten doen, vers 14, 15.

1. Er wordt hier ondersteld, dat het volk na verloop van tijd, een koning zal begeeren, wiens koninklijke pracht en macht geacht zullen worden aan hunne natie een groot aanzien te geven onder hunne naburen. Het hebben van een koning is hun noch beloofd als een zegen, noch geboden als een plicht, (niets kon beter voor hen zijn dan het Goddelijk bestuur, waaronder zij zich bevonden) maar zoo zij het begeerden, is het hun toegelaten. Indien zij slechts zorg droegen, dat aan het doel der regeering wordt beantwoord, dat Gods wetten behoorlijk worden waargenomen om ze te doen, dan zouden zij aan geen bepaalden regeeringsvorm gebonden zijn, maar zal hun gaarne een koning worden toegestaan. Hoewel er iets onregelmatigs ondersteld wordt in het beginsel der begeerte, namelijk dat zij als andere volken zouden zijn, (terwijl God hen op velerlei wijze van andere volken onderscheiden heeft,) wilde God hen hierin toch ter wille zijn, omdat Hij er Zijn eigen voornemens en bedoelingen in tot stand wilde brengen, door de koninklijke regeering een type te doen zijn van het koninkrijk van den Messias.

2. Zij worden bestuurd in hunne keus. Als zij een koning over zich willen hebben, gelijk God voorzag dat geschieden zou, (hoewel het niet blijkt dat er ooit een voorstel toe gedaan was vóór bijna vier honderd jaren daarna) dan moeten zij: *a.* Gods mond om raad vragen, en hem tot koning maken, dien God zal verkiezen; en zij waren wèl gelukkig, dat zij een orakel hadden, om in zoo gewichtig een zaak te kunnen raadplegen, en een God om voor hen te kiezen, die onfeilbaar weet wat iedereen is en zijn zal. Koningen zijn Gods plaatsbekleeders, en daarom is het voegzaam dat Hij hen zal verkiezen. God zelf is op bijzondere wijze Israels Koning geweest, en indien zij nu, onder Hem, een anderen over zich aanstelden, dan was het noodig, dat Hij den persoon zou benoemen. Dienovereenkomstig heeft het volk, toen het een koning begeerde, zich gewend tot Samuel, een profeet des Heeren; en later zijn David, Salomo, Jerobeam, Jehu, en anderen gekozen door de profeten, en het volk wordt bestraft, omdat zij zich niet aan deze wet gehouden hebben, Hosea 8 : 4. *Zij hebben koningen gemaakt, maar niet uit Mij.* In alle gevallen moet Gods keus, zoo wij haar slechts kennen, de onze leiden en bepalen. *b.* Zij moeten geen vreemdeling kiezen, onder voorwendsel van hunne verbonden te versterken, of om de buitengewone geschiktheid van den persoon, opdat niet een vreemd koning vreemde zeden en gewoonten zal invoeren tegenover die, welke door de wet Gods zijn ingesteld; maar hij moet *uit het midden hunner broederen* zijn, opdat hij een type zij van Christus, die been van ons been is, Hebr. 2 : 14.

II. Er worden wetten gegeven aan den vorst, die gekozen zou worden, voor de behoorlijke administratie der regeering.

1. Hij moet zorgvuldig vermijden alles wat hem van God en Godsdienst zou kunnen afleiden. Rijkdom, eer en genot zijn de drie groote hinderpalen, die de Godsvrucht in den weg staan, *(de begeerlijkheid des vleesches, de begeerlijkheid der oogen, en de grootschheid des levens,)* inzonderheid voor hen, die in hoogheid gesteld zijn; tegen dezen wordt dus de koning hier gewaarschuwd.

A. Hij moet niet toegeven aan eerzucht door de paarden te vermenigvuldigen, vers 16. Hij, die op een paard — een fraai en statig dier — reed in een land, waar gewoonlijk van ezels en muilezels gebruik wordt gemaakt, had een grootsch aanzien, en daarom mocht hij wel paarden hebben voor zichzelven om op te rijden, of om voor zijn wagen gespannen te worden, maar hij moet geen *knechten te paard* zetten, Pred. 10 : 7, en ook niet veel paarden hebben voor zijne beambten en lijfwachten. Toen God hun koning was, reden Zijne richteren op ezelinnen, Richt. 5 : 10; 12 : 14; ook moet hij de paarden niet vermenigvuldigen voor den krijg, opdat hij er niet te veel op vertrouwe, Psalm 20 : 8; 33 : 17; Hosea 14 : 4. De reden, hier gegeven tegen zijn vermenigvuldigen van paarden, is dat er veelvuldiger omgang door zou ontstaan met Egypte, (dat Kanaän van paarden voorzag, 1 Kon. 10 : 28, 29) dan voegzaam was voor het Israel Gods, dat met zoo hooge hand vandaar was uitgebracht. *Gij zult voortaan niet wederkeeren door dezen weg*, uit vrees van besmet te worden met de afgoderij van Egypte, Lev. 18 : 3, waartoe zij maar al te zeer geneigd waren. Wij moeten ons hoeden voor een omgang, die ons in gevaar brengt van tot zonde verleid te worden. Als Israel niet moet wederkeeren naar Egypte, dan moeten zij ook geen handel drijven met Egypte; Salomo heeft er niets goeds door verkregen.

B. Hij moet niet toegeven aan genotzucht door de vrouwen te vermenigvuldigen, vers 17, zooals Salomo tot zijn ongeluk en verderf gedaan heeft, 1 Kon. 11 : 1, opdat zijn hart op haar gezet zijnde, niet afgeleid worde van de zaken, en alles wat ernstig is, en inzonderheid van het beoefenen der Godsvrucht, waar niets vijandiger aan is dan het toegeven aan het vleesch.

C. Hij moet niet toegeven aan zucht naar rijkdom door het zilver en goud grootelijks te vermenigvuldigen. Een toereikende schatkist wordt hem toegestaan, en het is hem niet verboden zijne geldmiddelen goed te beheeren, er

zuinig mede te zijn, maar: *a.* Hij moet het geld niet grootelijks vermeerderen, zoodat door de heffing er van het volk verdrukt wordt, (zooals Salomo schijnt gedaan te hebben; 1 Kon. 12 : 4) of hij er zichzelven mede bedriegt, door er op te vertrouwen en er zijn hart op te zetten, Psalm 62 : 11. *b.* Hij moet het niet vermenigvuldigen voor zichzelven. David vermenigvuldigde zilver en goud, maar het was voor den dienst van God, 1 Kron. 29 : 3, niet voor zichzelven; voor zijn volk, niet voor zijn eigen familie.

2. Hij moet zich zeer zorgvuldig toeleggen op de wet van God en die tot zijn richtsnoer maken. Deze moet hem beter zijn dan alle schatten, eer en genietingen, meer dan vele paarden of vele vrouwen, meer dan duizenden van goud en zilver.

A. Hij moet zich een afschrift maken van de wet naar het oorspronkelijke, in bewaring bij de priesters, die het heiligdom bedienden, vers 18. Sommigen denken dat hij zich alleen dit boek van Deuteronomium moest afschrijven, dat een uittreksel is van de wet, en waarvan de geboden, meestal van zedelijken en rechterlijken aard zijnde, den koning meer bijzonder aangingen dan de wetten in Leviticus en Numeri, die, ceremonieel zijnde, voornamelijk de priesters aangingen. Anderen denken dat hij al de vijf boeken van Mozes moest afschrijven, welke *de wet* genoemd worden, en die tezamen bewaard werden als de grondslag van hun Godsdienst. *a.* Ofschoon nu de koning ondersteld kon worden in het bezit te zijn van goede afschriften, die hij van zijne voorouders geërfd heeft, moet hij daarenboven nog zelf er een maken. Men kon denken dat die geërfde wel eenigszins versleten waren door voortdurend gebruik, en daarom moet hij bij de aanvaarding der regeering een nieuw hebben. *b.* Hoewel hij secretarissen had, die hij kon gebruiken om dit afschrift te maken, en die wellicht een betere hand schreven dan hij zelf, moest hij het toch zelf doen, met zijn eigen hand, ter eere van de wet en opdat hij geen Godsdienstige handeling beneden zich zou achten, ten einde zich te gewennen aan arbeid en studie, en inzonderheid ten einde hierdoor verplicht te zijn om zeer bijzonder kennis te nemen van ieder deel der wet, en haar, door haar te schrijven, in te prenten in zijn gemoed. Het is van zeer groot nut voor een iegelijk van ons om op te schrijven wat wij zeer bijzonder opmerkelijk en stichtelijk vinden in de Schrift, of in goede boeken, en in leerredenen, die wij gehoord hebben. Een goede pen kan een gebrekkig geheugen grootelijks te hulp komen, om uit den schat van den goeden heer des huizes oude en nieuwe dingen voort te brengen. *c.* Hij moet dit doen, zelfs als hij op den stoel zijns koninkrijks is gezeten, indien hij het niet eerder gedaan heeft. Als hij begint zich op de zaken toe te leggen, dan moet hij zich in de eerste plaats hierop toeleggen. Wie op den troon eens koninkrijks is gezeten, moet wel de handen vol hebben. De zaken van zijn koninkrijk, binnenslands en buitenslands, eischen veel van zijn tijd en zijne gedachten, en toch moet hij zich een afschrift maken van de wet. Laat hen, die zich mannen van zaken noemen, niet denken dat dit hen vrijstelt van werk te maken van den Godsdienst, en laat voorname, aanzienlijke mannen het geen verkleining voor zich achten, om voor zichzelven de voortreffelijkheden Zijner wet te schrijven, die Hij hun voorgeschreven heeft, Hosea 8 : 12.

B. Een Bijbel bij zich hebbende in zijn eigen schrift, moet hij niet denken dat het genoeg is om hem in zijn eigen vertrek te houden, neen, hij moet *daarin lezen al de dagen zijns levens*, vers 19. Het is niet genoeg om Bijbels te hebben, wij moeten ze gebruiken, ze dagelijks gebruiken, naar de plicht en de behoefte van elken dag het vereischen; onze ziel moet voortdurend haar maal van dit manna ontvangen, en als het goed verteerd wordt, dan zal het er een waar versterkend voedsel voor wezen. Gelijk het lichaam voortdurend nuttigheid erlangt van zijn voedsel, en niet alleen op het oogenblik wanneer dat voedsel gegeten wordt, zoo ontvangt de ziel nuttigheid van het woord Gods, indien zij *het dag en nacht overdenkt*, Psalm 1 : 2. En wij moeten volharden in gebruik te maken van het geschreven woord van God, zoolang wij leven. Christus' scholieren zijn nooit uitgeleerd in hun Bijbel, maar zullen hem voortdurend noodig hebben, totdat zij in die wereld komen, waar beide kennis en liefde volmaakt zijn geworden.

C. Zijn schrijven en lezen beteekenden niets, indien hij wat hij schreef en las niet in beoefening bracht, vers 19, 20. Het woord van God is niet bestemd om een bloot onderwerp van bespiegeling te zijn, maar een heerschende regel van gedrag en wandel. Laat hem weten: *a.* Welke heerschappij zijn Godsdienst over hem moet hebben, welken invloed hij op hem moet uitoefenen. *Ten eerste.* Hij moet er door worden bezield met grooten eerbied en ontzag voor de majesteit Gods en voor Zijn gezag. Hij moet leeren (en aldus moeten de *geleerdsten* nog altijd *leeren*) *den Heere, zijnen God, te vreezen;* en zoo hoog als hij is, moet hij gedenken dat God boven hem is; en wèlke vrees zijne onderdanen hem ook verschuldigd zijn, die, en nog veel meer, is hij verschuldigd aan God als zijn Koning. *Ten tweede.* Hij moet er door aangespoord worden tot een voortdurend waarnemen van de wet van God en een nauwgezette gehoorzaamheid er aan, als het gevolg, de uitwerking dier vrees. Hij moet *al de woorden dezer wet bewaren*, (hij is *custos utriusque tabulæ — de bewaarder der beide tafelen)* niet alleen om te zorgen dat anderen ze doen, maar om zelf ze te doen als een nederig dienstknecht van den God des hemels, en een goed voorbeeld voor zijne minderen. *Ten derde.* Het moet hem nederig houden; hoe hoog hij ook bevorderd is, laat zijn hart nederig zijn, en laat *de vreeze zijns Gods minachting van zijne broederen voorkomen;* laat zijn hart *zich niet verheffen boven hen*, zoodat hij zich hooghartig en minachtend jegens hen gedraagt en hen vertreedt; laat hem niet wanen beter te zijn dan zij, omdat hij grooter is en een grooteren staat voert, maar gedenken dat hij *Gods dienaar is, hun ten goede*

(major singulis, maar *minor universis — grooter dan één, maar minder dan het geheel.* Het moet zijne dwalingen voorkomen, *ter rechter- of ter linkerhand* (want beide ter rechter- en ter linkerhand zijn dwalingen) en hem in alles recht houden aan zijn God en zijn plicht. *b.* Van welk voordeel zijn Godsdienst voor hem zijn zal. Zij, die God vreezen en Zijne geboden houden, zullen er gewisselijk te beter om varen in deze wereld. De grootste monarch der wereld kan meer nut en voordeel erlangen door den Godsdienst, dan door al den rijkdom en de macht zijner monarchie. Het zal voordeelig zijn: *Ten eerste.* Voor zijn persoon. *Hij zal de dagen verlengen in zijn koninkrijk.* In de geschiedenis van de koningen van Juda bevinden wij dat, over het algemeen, de beste regeeringen het langst hebben geduurd, behalve wanneer God ze verkort heeft tot straf van het volk, zooals die van Josia. *Ten tweede.* Voor zijn gezin; ook zijne kinderen zullen voorspoedig zijn. Laat Godsdienstzin als een erfdeel na aan de nakomelingschap, en God zal haar Zijn zegen doen beërven.

HOOFDSTUK XVIII.

In dit hoofdstuk worden de rechten en inkomsten der kerk vastgesteld, en regelen voorgeschreven betreffende de bediening en het onderhoud der Levieten, vers 1—8. II. De waarschuwing tegen de afgodische, afgrijslijke gewoonten der heidenen is herhaald, vers 9—14. III. Eene belofte hun gegeven, dat de geest der profetie onder hen zal voortduren, om zich ten laatste te concentreeren in Christus, als den grooten Profeet, vers 15—18. Toorn bedreigd tegen hen, die de profetie verachten, vers 19, of haar nabootsen, vers 20, en een regel gegeven ter beproeving er van, vers 21, 22.

De levietische priesteren, de gansche stam van Levi, zullen geen deel noch erve hebben met Israel; de vuuroffers des HEEREN en Zijn erfdeel zullen zij eten. 2. Daarom zal hij geen erfdeel hebben in het midden zijner broederen; de HEERE is zijn erfdeel, gelijk als Hij tot hem gesproken heeft. 3. Dit nu zal het recht der priesteren zijn van het volk, van hen, die een offerande offeren, hetzij een os of klein vee; dat hij den priester zal geven den schouder en beide kinnebakken, en den pens. 4. De eerstelingen van uw koren, van uw most en van uw olie, en de eerstelingen van de beschering uwer schapen zult gij hem geven; 5. Want de HEERE, uw God, heeft hem uit al uwe stammen verkoren, dat hij sta om te dienen in den naam des HEEREN, hij en zijne zonen, te allen dage. 6. Voorts wanneer een Leviet zal komen uit een uwer poorten, uit gansch Israel, alwaar hij woont, en hij komt naar alle begeerte zijner ziel, tot de plaats, die de HEERE zal hebben verkoren, 7. En hij dienen zal in den naam des HEEREN, zijns Gods, als al zijne broederen, de Levieten, die aldaar voor het aangezicht des HEEREN staan; 8. Zoo zullen zij een gelijk deel eten, boven zijne verkooping bij de vaderen.

De magistratuur en de bediening van den Godsdienst zijn twee Goddelijke instellingen van kostelijk, bewonderenswaardig nut voor den steun en de bevordering van *het koninkrijk Gods onder de menschen.* Wetten betreffende de eerste hadden wij aan het einde van het vorige hoofdstuk, terwijl in dit hoofdstuk bevelen en aanwijzingen gegeven zijn voor de laatste. Er worden hier bakens gesteld tusschen den eigendom der priesters en dien des volks.

I. Er wordt zorg voor gedragen, dat de priesters zich niet inwikkelen in de handelingen des leeftochts, noch zich verrijken met de schatten dezer wereld; zij hebben voor betere dingen te zorgen. *Zij zullen geen deel noch erve hebben met Israel,* dat is: geen deel in den buit van den krijg, noch in het land, dat door het lot verdeeld moest worden, vers 1. Hun krijg en akkerbouw zijn beiden geestelijk, en genoegzaam om hun de handen te vullen beide met werk en gewin, en hen tevreden te doen zijn. *De Heere is zijn erfdeel,* vers 2. Zij, die volgens het Nieuwe Testament God tot hun erfdeel hebben, moeten niet begeerig zijn naar groote dingen in deze wereld, niet angstvallig vasthouden wat zij hebben, noch haken naar meer, maar op alle tegenwoordige dingen neerzien met de onverschilligheid, welke betaamt aan hen, die gelooven dat God algenoegzaam is.

II. Er wordt ook zorg gedragen dat zij geen gebrek hebben aan de gerieflijkheden en noodwendigheden dezes levens. God, die een Geest is, is hun erfdeel, maar hieruit volgt nog niet dat zij van de lucht moeten leven. Neen:

1. Het volk moet in hunne behoeften voorzien. Zij moeten *hun recht hebben van het volk,* vers 3. Hun onderhoud moet niet afhankelijk zijn van de edelmoedigheid des volks; de wet moet er hun recht op geven. Hij, die in het woord onderwezen wordt, behoort, naar recht, mede te deelen van alle goederen dengenen, die hem onderwijst; en hij, die het nut en voordeel heeft van plechtige Godsdienstige bijeenkomsten, behoort bij te dragen tot het onderhoud van hen, die in deze bijeenkomsten voorgaan. *a.* De priesters, die in de beurt hunner dagorde aan het altaar dienden, hadden hun deel van de offers, namelijk van de dankoffers, die gebracht werden, terwijl zij dienden; behalve nog de borst en schouder, die hun tevoren waren toegewezen, Lev. 7 : 32—34, wordt hier bevolen hun ook de beide kinnebakken en den pens te geven; zóóver was het er vandaan, dat de wet verminderde hetgeen hun reeds was toegestaan, dat zij hun nog eene vermeerdering gaf. *b.* De eerstelingen binnen zulk een gebied schijnen den priesters gebracht te zijn, die onder hen woonden, voor hun onderhoud op het land, de *eerstelingen* van hun *koren en wijn* tot voedsel, en *de eerstelingen van de beschering hunner schapen* voor kleeding, vers 4; want de priesters, die gebruikt werden om anderen te onderwijzen, moeten zelf leeren, voedsel en kleederen hebbende, daarmede vergenoegd te zijn. De eerstelingen waren Gode gewijd, en Hij heeft de priesters aangesteld tot Zijne ontvangers; en zoo God, in het algemeen, acht dat wat den armen gegeven wordt, Hem

geleend is, om met interest terugbetaald te worden, veel meer nog, in het bijzonder, wat aan arme leeraren gegeven wordt. Er wordt een goede reden gegeven voor die voortdurende lasten op hunne goederen, vers 5, omdat de Levieten *door God waren verkoren* en Zijn keus moet erkend en gesteund worden, en zij, die door Hem worden geëerd, moeten ook door ons geëerd worden; en *omdat zij staan om te dienen*, en beloond moeten worden voor hun arbeid en dienst, inzonderheid, daar het was *in den naam des Heeren*, op Zijne volmacht, in Zijn dienst en tot Zijn lof, en die last bij erfrecht overging op hun geslacht, op hun zaad tot in eeuwigheid. Zij, die aldus arbeidden, moesten op alle mogelijke wijzen aangemoedigd worden als sommigen van de noodigste en nuttigste leden hunner maatschappij.

2. De priesters zelf moeten elkander niet in den weg staan. Indien een priester, die door de wet slechts verplicht was om in de beurt zijner dagorde aan het altaar te dienen en daarvoor betaald werd, zich uit groote liefde voor het heiligdom tot voortdurenden dienst aldaar zou willen wijden, het gemak en genoegen van de stad, waar het zijn lot en deel was te wonen, verlatende om het genot te kunnen hebben van aan het altaar te dienen, dan moesten de priesters, wier beurt het was te dienen, hem toelaten, zoowel om te deelen in het werk, als om te deelen in het loon, en hem noch de eer van het eene, noch het voordeel van het andere benijden of misgunnen, al zou dit ook voor hen stoornis en nadeel schijnen te veroorzaken, vers 6—8. Een hartelijke, Godvruchtige ijver om God en Zijne kerk te dienen, moet gesteund, niet ontmoedigd worden, al zou het ook wezen, dat het een weinigje inbreuk maakt op een vastgestelde orde van zaken, en er wel wat onregelmatigs in schijnt te zijn. Is er iemand, die een hartelijke genegenheid schijnt te hebben voor het heiligdom, en zeer gaarne in den dienst er van gebruikt wil worden, *laat hem in Gods naam dienen;* hij zal Gode even welkom wezen als de Levieten, wier beurt het was te dienen, en hij behoort ook hun welkom te wezen. De vaststelling der dagorden was veeleer bestemd om hen bij het werk te houden, die niet gaarne zooveel deden, dan hen buiten te sluiten, die gaarne meer deden. En hij, die aldus als vrijwilliger dient, zal even goed loon ontvangen als zij, die geprest werden, behalve nog *hetgeen hem komt van de verkooping van zijn vaderlijk erfdeel.* [1]) De kerk van Rome verplicht hen, die hunne goederen verlaten om in een klooster te gaan, de opbrengst er van in het fonds van het klooster te storten, want gewin is hunne Godzaligheid; maar hier wordt bevolen, dat zulk een Godgewijde vrome zich de opbrengst van zijn vaderlijk goed zal voorbehouden; want de bediening van den Godsdienst — hoe ook misbruikt door de menschen — is nooit door God ingesteld om wereldsche belangen te dienen.

9. Wanneer gij komt in het land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, zoo zult gij niet leeren te doen naar de gruwelen van dezelve volken. 10. Onder u zal niet gevonden worden, die zijn zoon of zijne dochter door het vuur doet doorgaan, die met waarzeggerijen omgaat, een guichelaar, of die op vogelgeschrei acht geeft, of toovenaar, 11. Of een bezweerder, die met bezwering omgaat, of die een waarzeggenden geest vraagt, of een duivelskunstenaar, of die de dooden vraagt. 12. Want al wie zulks doet, is den HEERE een gruwel; en om dezer gruwelen wil verdrijft hen de HEERE, uw God, voor uw aangezicht, uit de bezitting. 13. Oprecht zult gij zijn met den HEERE, uwen God. 14. Want deze volken, die gij zult erven, hooren naar guichelaars en waarzeggers; maar u aangaande, de HEERE, uw God, heeft u zulks niet toegelaten.

Men zou denken dat het niet zoo noodig was, als het toch schijnt geweest te zijn, om het volk van Israel te wapenen tegen de besmetting van de afgodische zeden en gewoonten der Kanaänieten. Was het mogelijk dat een volk, zoo gezegend met Goddelijke inzettingen, ooit de beestachtige en wreede verzinselen van menschen en duivelen zou aannemen? Was er gevaar dat zij diegenen tot leermeesters en leidslieden in den Godsdienst zouden aannemen, die God tot hunne gevangenen en schatplichtigen had gemaakt? Het schijnt dat dit gevaar voor hen bestond, en daarom wordt hun hier, na veel dergelijke waarschuwingen, geboden, niet te doen naar de gruwelen dezer volken, vers 9.

I. Er worden sommige bijzonderheden genoemd, zooals:

1. Het offeren van hunne kinderen aan den Moloch, een afgod, die de zon voorstelde, door hen *door het vuur te doen gaan*, en somtijds hen als offers in het vuur te doen verteren, vers 10. Zie de wet hiertegen in Lev. 18 : 21.

2. Gebruik te maken van waarzeggerij, om onnoodige kennis van dingen te bekomen, met guichelarij om te gaan, of op vogelgeschrei acht te geven, waardoor de macht en kennis, die aan God eigen zijn, aan den duivel worden toegeschreven, tot grooten smaad zoowel van Gods raadsbesluiten als van Zijne voorzienigheid, vers 10, 11. Men verwondert er zich over dat zulke kunstenarijen en werken der duisternis, zoo onzinnig en ongerijmd, zoo goddeloos en zoo heiligschennend, gevonden konden worden in een land, waar de Goddelijke openbaring zoo helder schitterde; en toch vinden wij er nog overblijfselen van zelfs daar, waar Christus' heilige Godsdienst gekend en beleden wordt, zoodanig is de macht en het slim beleid van *de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw.* Maar laat hen, die achtgeven op waarzeggers, of naar toovenaars loopen om verborgen dingen te ontdekken, die tooverformules gebruiken om krankheden te genezen, in verbond of in bekendheid zijn met hen, die een waarzeggenden geest hebben, of zulk een verbond met hen aangaan — ik zeg, laat hen weten dat zij, zoolang zij aldus gemeenschap hebben

1) Vers 8 naar de Engelsche overzetting. Zie ook Kantteekening op den Statenbijbel.

met duivelen, geen gemeenschap kunnen hebben met God. Het is verbazingwekkend dat er nog lieden zijn, die zoo iets voorgeven, in een land en in dagen van licht, als waar wij in leven.

II. Er worden eenige redenen gegeven tegen hunne gelijkvormigheid aan de gewoonten der heidenen.

1. Omdat het hen verfoeilijk zou maken in de oogen Gods. Die zaken zelf Hem hatelijk zijnde, zijn zij, die ze doen, Hem een gruwel, en ellendig is wel het schepsel, dat zijn Schepper hatelijk is geworden, vers 12. Zie het boosaardige en schadelijke der zonde; het moet voorwaar wel een booze zaak zijn, die den God der genade en ontferming er toe brengt, om het werk Zijner eigen handen te verafschuwen.

2. Omdat deze gruwelijke praktijken het verderf zijn geweest der Kanaänieten; en zal Israel dan nu dat uitbraaksel oplikken?

3. Omdat *hun beter geleerd was*, vers 13, 14. Het is een argument zooals dat van den apostel tegen het wandelen van Christenen, zooals de heidenen wandelen, Efeze 4 : 17, 18, 20. *Gij hebt Christus alzoo niet geleerd.* „Het is waar, deze volken, die God *heeft laten wandelen in hunne wegen en heeft overgegeven in het goeddunken huns harten*, hebben zich aldus verdorven, maar gij zijt niet aldus door de genade Gods verlaten; *de Heere uw God heeft u zulks niet toegelaten;* gij zijt onderricht in Goddelijke dingen, en gij zijt gewaarschuwd voor het kwaad van deze praktijken; en daarom; wat anderen ook mogen doen, van u wordt verwacht dat gij *oprecht zult zijn met den Heere uwen God;* dat is: dat gij Hem Goddelijke eer zult bewijzen, Hem alleen, en aan geen ander, en geen van de bijgeloovige gewoonten der heidenen met Zijne inzettingen zult vermengen." Een van de Chaldeeuwsche paraphrasten neemt er hier nota van, dat God hun het orakel der urim en thummim had geschonken als voorbehoedmiddel tegen alle ongeoorloofde kunsten van waarzeggerij. Het waren dwazen, die den vader der leugenen gingen raadplegen, als zij zulk een gereed middel hadden om den God der waarheid om raad te vragen.

15. Een profeet, uit het midden van u, uit uwe broederen, als mij, zal u de HEERE, uw God, verwekken; naar hem zult gij hooren. 16. Naar alles, wat gij van den HEERE, uwen God, aan Horeb, ten dage der verzameling, geëischt hebt, zeggende: Ik zal niet voortvaren te hooren de stem des HEEREN, mijns Gods, en ditzelve groote vuur zal ik niet meer zien, dat ik niet sterve. 17. Toen zeide de HEERE tot mij: Het is goed, wat zij gesproken hebben. 18. Een profeet zal Ik hun verwekken uit het midden hunner broederen, als u; en Ik zal Mijne woorden in zijn mond geven, en hij zal tot hen spreken alles, wat Ik hem gebieden zal. 19. En het zal geschieden, de man, die niet zal hooren naar Mijne woorden, die hij in Mijn naam zal spreken, van dien zal Ik het zoeken. 20. Maar de profeet, die hoogmoediglijk zal handelen, sprekende een woord in Mijn naam, hetwelk Ik hem niet geboden heb te spreken, of die spreken zal in den naam van andere goden, dezelve profeet zal sterven. 21. Zoo gij dan in uw hart zoudt mogen zeggen: Hoe zullen wij het woord kennen, dat de HEERE niet gesproken heeft? 22. Wanneer die profeet in den naam des HEEREN zal hebben gesproken, en dat woord geschiedt niet, en komt niet; dat is het woord, dat de HEERE niet gesproken heeft; door trotschheid heeft die profeet dat gesproken; gij zult voor hem niet vreezen.

Hier is:

I. De belofte van den grooten Profeet, met een bevel om Hem te ontvangen, en naar Hem te hooren.

1. Sommigen denken dat het de belofte is van een opeenvolging van profeten, gedurende vele eeuwen in Israel. Behalve de priesters en Levieten, hun gewone leeraren, wier ambt het was Jakob Gods wet te onderwijzen, zullen zij profeten hebben, buitengewone leeraren, om hen te bestraffen voor hunne fouten en gebreken, hen te herinneren aan hun plicht, en hun toekomstige gebeurtenissen te voorzeggen: oordeelen ter waarschuwing en uitreddingen ter vertroosting. Deze profeten hebbende: *a.* Behoeven zij geen gebruik te maken van waarzeggerij, geen toovenaars te raadplegen, want zij kunnen Gods profeten raadplegen zelfs voor hun bijzondere of persoonlijke aangelegenheden, zooals Saul gedaan heeft toen hij de ezelinnen zijns vaders zocht, 1 Sam. 9 : 6. *b.* Konden zij den weg huns plichts niet missen door onwetendheid of vergissing, noch in hunne meening er over verschillen, daar zij profeten in hun midden hadden, die zij in ieder twijfelachtig geval konden raadplegen, of op wie zij zich konden beroepen. Deze profeten waren in sommige opzichten gelijk aan Mozes, hoewel toch ver beneden hem, Deut. 34 : 10.

2. Of nu in deze belofte, al of niet, ook eene opeenvolging van profeten begrepen was; hiervan zij wij zeker, dat voornamelijk en in de eerste plaats eene belofte van Christus er mede bedoeld was, en het is de duidelijkste belofte van Hem in geheel de wet van Mozes. Zij wordt nadrukkelijk toegepast op onzen Heere Jezus als den beloofden Messias, Hand. 3 : 22; 7 : 37, en het volk had het oog op deze belofte, toen zij van Hem zeiden: *Deze is waarlijk de Profeet, die in de wereld komen zou*, Joh. 6 : 14; en het was Zijn Geest, die in al de andere profeten gesproken heeft, 1 Petrus 1 : 11. Merk op:

A. Wat het is, dat hier omtrent Christus beloofd wordt; wat God aan Mozes bij den berg Sinaï beloofd heeft, dat hij verhaalt in vers 18, heeft hij het volk beloofd, vers 15, in den naam van God, namelijk: *a.* Dat er een profeet zou komen, groot boven alle profeten, door wien God zich en Zijn wil bekend zal maken aan de kinderen der menschen, meer ten volle en duidelijker dan Hij ooit tevoren gedaan heeft. Hij is *het Licht der wereld*, gelijk de profetie het was van de Joodsche kerk, Joh. 8 : 12. Hij is het Woord, door hetwelk God tot ons spreekt,

Joh. 1 : 1; Hebr. 1 : 1. *b.* Dat God *Hem zal verwekken uit hun midden.* Door Zijne geboorte zal Hij een wezen uit dat volk; Hij zal onder hen wonen en tot hen gezonden worden. Door Zijne opstanding zal Hij verwekt worden te Jeruzalem, en vandaar zal Zijne leer uitgaan tot de geheele wereld; aldus heeft God, Zijn Zoon Christus Jezus verwekt hebbende, Hem gezonden om ons te zegenen. *c.* Dat Hij zal wezen als Mozes, maar even ver boven hem als de andere profeten beneden hem waren. Mozes was een profeet die ook een wetgever was voor Israel en hun bevrijder uit Egypte, en ook Christus was dit. Hij onderwijst niet alleen maar heerscht en behoudt. Mozes was de stichter van een nieuwe bedeeling door teekenen, en wonderen, en machtige daden; en dat was ook Christus, waardoor Hij zich bewezen heeft te zijn een leeraar van God gekomen. Was Mozes getrouw? Dat was ook Christus; Mozes als een dienstknecht, maar Christus als de Zoon. *d.* Dat God *Zijne woorden in Zijn mond zal geven,* vers 18. De boodschappen, die God aan de kinderen der menschen had te zenden, zal Hij hun zenden door Hem, en Hij zal Hem volle instructies geven voor hetgeen Hij als profeet te zeggen en te doen heeft. Vandaar dat onze Heiland zegt Joh. 7 : 16, *Mijne leer is Mijne niet, maar desgenen, die Mij gezonden heeft.* Zoodat die groote belofte is vervuld, deze profeet is gekomen, namelijk Jezus. Hij is het, die komen zou, en wij hebben geen anderen te verwachten.

B. De overeenkomst tusschen deze voorgenomen bedeeling en de uitgedrukte keus en begeerte van het volk bij den berg Sinaï, vers 16, 17. Daar had God tot hen gesproken in donder en bliksemen, uit het midden des vuurs en der dikke duisternis; ieder woord deed hunne ooren klinken en hun hart sidderen, zoodat de gansche vergadering op het punt was om te sterven van vrees. In dien angst smeekten zij dringend dat God niet meer op die wijze tot hen zou spreken, (zij konden het niet dragen, het zou hen overstelpen en verbijsteren) maar dat Hij tot hen zou spreken door menschen zooals zij, thans door Mozes, later door andere profeten, zooals hij. „Welnu," zegt God, „zoo zij het, er zal tot hen gesproken worden door menschen, wier verschrikking hen niet zal beroeren"; en om die gunst nog te kronen boven al hetgeen zij konden bidden of denken, is in de volheid des tijds *het Woord zelf vleesch geworden,* en zij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwd, als *des Eengeborenen van den Vader,* niet zooals bij den berg Sinaï, vol van majesteit en verschrikking, maar *vol van genade en waarheid,* Joh. 1 : 14. Als verhooring dus van de bede van hen, die getroffen waren van ontzetting door de wet, beloofde God de vleeschwording van Zijn Zoon, hoewel wij het ver van de gedachte kunnen onderstellen van hen, die deze bede gedaan hebben.

C. Een last en gebod, gegeven aan al het volk om dezen grooten profeet, die hier beloofd is, te hooren en te gelooven, te hooren en te gehoorzamen; *naar Hem zult gij hooren,* vers 15, en wie naar Hem niet zal willen hooren, zal gewisselijk een zware verantwoording hebben te doen van zijne minachting, vers 19. *Van dien zal Ik het zoeken.* God zelf heeft dit toegepast op onzen Heere Jezus in *de stem van de hoogwaardige heerlijkheid: Hoort Hem,* Matth. 17 : 5. Hoort Hem, dat is: Deze is het van wien door Mozes vanouds gezegd is: *Hem zult gij hooren,* en toen stonden Mozes en Elia er bij en hebben er mede ingestemd. Het oordeel, uitgesproken over degenen, die naar dezen profeet niet hooren, is herhaald en bekrachtigd in het Nieuwe Testament: *die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem,* Joh. 3 : 36. *En hoe zullen wij ontvlieden, zoo wij ons van dien afkeeren, die van de hemelen is?* Hebr. 12 : 25. De Chaldeeuwsche paraphrase leest hier: *Mijn Woord zal het van hem eischen,* dat geen ander dan een Goddelijk Persoon kan zijn, Christus het eeuwige Woord, aan wien *de Vader al het oordeel heeft overgegeven,* en door wien Hij ten laatste de wereld zal oordeelen. Wie weigert naar Jezus Christus te hooren, zal bevinden dat dit op zijn gevaar is, dezelfde, die de Profeet is, zal zijn Rechter wezen, Joh. 12 : 48.

II. Hier is een waarschuwing tegen valsche profeten.

1. Bij wijze van bedreiging tegen hen, die valschelijk voorgeven profeten te zijn, vers 20. Al wie optreedt als profeet, en, hetzij een opdracht overlegt van een valschen god, zooals de profeten van Baäl gedaan hebben, of een nagemaakte en dus valsche opdracht van den waren God, zal geoordeeld worden schuldig te zijn aan hoogverraad tegen de kroon en waardigheid van den Koning der koningen, en die verrader zal ter dood worden gebracht, vers 20, namelijk door het oordeel van het groot sanhedrin, dat in vervolg van tijd zitting hield te Jeruzalem, weshalve onze Heiland zegt: *Het gebeurt niet dat een profeet gedood wordt buiten Jeruzalem,* en dus de schuld van het bloed der profeten aan Jeruzalem wijt, Lukas 13 : 33, 34, welke stad door God zelf dieswege gestraft werd; en toch werden *daar* valsche profeten ondersteund.

2. Bij wijze van leiding voor het volk, opdat zij door die valsche profeten niet bedrogen zouden worden, waarvan er velen waren, zooals blijkt uit Jerem. 23 : 25; Ezech. 13 : 6; 1 Kon. 22 : 6. Het is een zeer gepaste vraag, die zij ondersteld worden te zullen doen, vers 21. Daar het zoo groot een plicht is om naar de ware profeten te hooren, en er toch zooveel gevaar is om misleid te worden door de valsche profeten: *Hoe zullen wij het woord kennen, dat de Heere niet gesproken heeft?* Aan welke teekenen zullen wij het bedrog ontdekken? Het is van het grootste belang voor ons, om een toetssteen te hebben, waaraan wij het woord, dat wij hooren, kunnen toetsen, ten einde te weten te komen wat het woord is, dat de Heere niet heeft gesproken. Alles wat in strijd is met de gezonde rede, met het licht en de wet der natuur en met den duidelijken zin van het geschreven woord, dat is — hiervan kunnen wij zeker zijn — niet hetgeen de Heere heeft gesproken; ook niet wat de zonde steunt en aanmoedigt,

of duidelijk strekt om Godsvrucht en liefde te-niet te doen; verre zij het van God om in tegenspraak te wezen met zichzelven. De regel, hier gegeven in antwoord op deze vraag, was voornamelijk hier van toepassing, vers 22. Indien er oorzaak was om de oprechtheid van een profeet te verdenken, zoo laat hen opmerken of hij hun eenig teeken gaf, of een toekomstige gebeurtenis voorzeide; indien zijne voorzegging niet uitkwam, dan konden zij er zeker van wezen dat hij niet door God was gezonden. Dit heeft niet zoozeer betrekking op voorzeggingen van zegeningen of van oordeelen, (hoewèl er betreffende dezen en het verschil tusschen de voorzeggingen van zegeningen en oordeelen, een regel gegeven is om tusschen waarheid en leugen te kunnen onderscheiden, door den profeet Jeremia in Hfdst. 28 : 8, 9,) als wel op het geven van teekenen ter bevestiging van hunne zending. Al zou ook het teeken komen, dan zou dit nog hunne zending niet bewijzen, als zij hen aanspoorden om andere goden te dienen; dat punt was reeds vastgesteld, Deut. 13 : 1—3. Indien echter het teeken niet kwam, dan zou hierdoor hunne zending gelogenstraft worden. „Toen Mozes zijn staf ter aarde wierp, (dat is bisschop Patrick's verklaring hiervan) en zeide, dat hij een slang zal worden, dan zou Mozes een valsche profeet geweest zijn, indien die staf geen slang ware geworden. Indien, toen Elia om vuur van den hemel riep om het offer te verteren, geen vuur ware gekomen, dan zou hij niet beter geweest zijn dan de profeten van Baäl." Samuels zending werd hierdoor bewezen, *dat God niet één van al zijne woorden op de aarde heeft laten vallen*, 1 Sam. 3 : 19, 20. En door de wonderen, welke Christus heeft gewrocht, inzonderheid door het groote teeken, dat hij gaf in Zijne opstanding ten derden dage, hetwelk kwam zooals Hij het had voorzegd, bleek het, dat Hij een leeraar was, een leeraar van God gekomen.

Eindelijk. Hun wordt gezegd niet bevreesd te zijn voor een valschen profeet, dat is: niet bevreesd te zijn voor de oordeelen, die een zoodanige zou aankondigen om het volk te verschrikken; noch bevreesd te zijn om de wet op hem toe te passen, indien het, na een streng en onpartijdig onderzoek, bleek dat hij een valsche profeet was. In dit gebod om een valschen profeet niet te vreezen, ligt opgesloten dat een waar profeet, die zijne zending door duidelijke en onmiskenbare teekenen bewijst, wèl gevreesd moest worden, en dat het op hun gevaar was, zoo zij geweld jegens hem pleegden of hem smaadheid aandeden.

HOOFDSTUK XIX.

De wetten, die Mozes totnutoe herhaald en hun met kracht en nadruk aan het hart heeft gelegd, betreffen meestal daden van Godsdienst en toewijding aan God, maar hier komt hij meer ten volle om de plichten te bewijzen van rechtvaardigheid tusschen mensch en mensch. Dit hoofdstuk heeft betrekking: I. Op het zesde gebod: GIJ ZULT NIET DOODSLAAN, vers 1—13. II. Op het achtste gebod: GIJ ZULT NIET STELEN, vers 14. III. Op het negende: GIJ ZULT GEEN VALSCHE GETUIGENIS SPREKEN TEGEN UWEN NAASTE, vers 15—21.

Wanneer de HEERE, uw God, de volken zal hebben uitgeroeid, welker land de HEERE, uw God, u geven zal, en gij die erfelijk zult bezitten, en in hunne steden en in hunne huizen wonen; 2. Zoo zult gij u drie steden uitscheiden, in het midden van uw land, hetwelk de HEERE, uw God, u geven zal, om dat erfelijk te bezitten. 3. Gij zult u den weg bereiden, en de pale uws lands, dat u de HEERE, uw God, zal doen erven, in drieën deelen; dit nu zal zijn, opdat ieder doodslager daarhenen vliede. 4. En dit zij de zaak des doodslagers, die daarhenen vlieden zal, dat hij leve: die zijn naaste zal geslagen hebben door onwetendheid, dien hij toch van gisteren en eergisteren niet haatte; 5. Als, dewelke met zijn naaste in het bosch zal zijn gegaan, om hout te houwen, en zijne hand met de bijl wordt aangedreven, om hout af te houwen, en het ijzer schiet af van den steel, en treft zijn naaste, dat hij sterve; die zal in een dezer steden vluchten en leven; 6. Opdat de bloedwreker den doodslager niet najage, als zijn hart verhit is, en hem achterhale, omdat de weg te ver zou zijn, en hem sla aan het leven; zoo toch geen oordeel des doods aan hem is, want hij haatte hem niet van gisteren en eergisteren. 7. Daarom gebied ik u, zeggende: Gij zult u drie steden uitscheiden. 8. En indien de HEERE, uw God, uwe landpale zal verwijden, gelijk als Hij uwen vaderen gezworen heeft, en u al dat land geven zal, hetwelk Hij uwen vaderen te geven gesproken heeft; 9. (Wanneer gij al ditzelve gebod zult waarnemen, om dat te doen, hetgeen ik u heden gebied, den HEERE, uwen God, liefhebbende, en alle dagen in zijne wegen wandelende) zoo zult gij u nog drie steden toedoen tot deze drie; 10. Opdat het bloed des onschuldigen niet vergoten worde in het midden van uw land, dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft, en bloedschulden op u zouden zijn. 11. Maar wanneer er iemand zijn zal, die zijn naaste haat, en hem lagen legt, en staat tegen hem op, en slaat hem aan het leven, dat hij sterve; en vliedt tot een van die steden; 12. Zoo zullen de oudsten zijner stad zenden, en nemen hem van daar, en zij zullen hem in de hand des bloedwrekers geven, dat hij sterve. 13. Uw oog zal hem niet verschoonen, maar gij zult het bloed des onschuldigen uit Israel wegdoen, dat het u welga.

Het was een der geboden, gegeven aan de kinderen van Noach, *dat wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden*, Gen. 9 : 6, dat is: door den *bloedwreker*. Nu hebben wij hier de wet vastgesteld tusschen bloed en bloed, tusschen het bloed van den vermoorde en het bloed van den moordenaar, en een goede en afdoende voorziening gemaakt:

1. Dat de vrijsteden bescherming zullen bieden aan hem, die iemand bij ongeluk gedood heeft, zoodat hij niet zou sterven voor datgene als eene misdaad, hetwelk niet zijn vrijwillige daad maar zijn ongeluk was. De wet voor die vrijsteden hebben wij gehad in Ex. 21 : 13, en de uitvoerige bepalingen er voor in Num. 35 : 10 en verv. Hier wordt zij herhaald, en nog aanwijzingen er aan toegevoegd voor drie zaken.

1. De aanwijzing van drie steden in Kanaän voor dat doel. Mozes had er reeds drie voor aangewezen aan deze zijde van de Jordaan, het land, waarvan hij de verovering gezien heeft, en nu gebiedt hij hun, als zij aan de overzijde van de Jordaan gevestigd zullen zijn, er nog drie voor af te zonderen, vers 1—3, 7. Het land moest verdeeld worden in drie districten, zooveel mogelijk aan elkander gelijk en in het midden van elk moest een vrijstad wezen, zoodat van iederen hoek des lands er een bereikt kon worden. Zoo is Christus geen toevlucht op een afstand, waarvoor wij moeten opklimmen ten hemel of nederdalen naar den afgrond, maar het woord is nabij ons, en in het woord Christus, Rom. 10 : 8. Het Evangelie brengt de behoudenis tot onze deur, en daar klopt het om binnengelaten te worden. En om de vlucht voor den doodslager gemakkelijk te maken, moesten er gebaande wegen zijn, die naar de vrijsteden voerden, en waarschijnlijk waren dit straatwegen. De Joden zeggen dat de magistraten van Israel op een zekeren dag van het jaar boden uitzonden, om te zien of die wegen zich in goeden staat bevonden, en zij moesten struikelblokken uit den weg ruimen, bruggen, die beschadigd waren, repareeren, en, waar twee wegen zich kruisten, moesten zij een handwijzer plaatsen, met een vinger, die den rechten weg wees, en waarop met groote letters מִקְלָט מִקְלָט *Toevlucht, Toevlucht*, gegraveerd was. In toespeling hierop moeten Evangeliedienaren het volk den weg wijzen naar Christus, hen helpen en terechtwijzen om door het geloof de toevlucht tot Hem te nemen. Zij moeten bereid zijn om hunne vooroordeelen weg te nemen, en hen heen helpen over hunne moeilijkheden. En, geloofd zij God, *de weg der heiligheid* is voor allen, die hem in waarheid zoeken, een groote weg, zoo duidelijk en zoo gebaand, *dat die dezen weg wandelen, zelfs de dwazen, niet zullen dwalen.*

2. Het gebruik, dat van deze steden gemaakt moet worden, vers 4—6. *a.* Er wordt ondersteld dat iemand zonder het te bedoelen den dood veroorzaakt van zijn naaste (niet uit drift of met voorbedachten rade) maar zuiver en alleen bij ongeluk, zooals wanneer het ijzer van een bijl afschiet van den steel, met welk voorbeeld hier gegeven elk geval van dien aard vergeleken moest worden, om daarnaar te worden beoordeeld. Zie, hoe het menschelijk leven dagelijks in gevaar is, welke dood ons dikwijls omringt, en hoe noodig het ons dus is om altijd bereid te zijn. Hoe worden *de kinderen der menschen verstrikt ten boozen tijd, wanneer dezelve haastelijk over hen valt!* Pred. 9 : 12. Een booze tijd is het voorwaar, als dit niet alleen aan den gedoode gebeurt, maar ook aan dengene, die hem gedood heeft! *b.* Er wordt ondersteld dat de bloedverwanten van de verslagene geneigd zullen wezen om zijn bloed te wreken uit liefde voor hem en ijver voor de openbare gerechtigheid. Hoewel de wet niet toeliet, dat een andere beleediging of toegebrachte schade gewroken zal worden door den dood van den schuldige, werd dit aan den wreker van het bloed eens nabestaanden wèl toegestaan, omdat de toorns zijns harten, opgewekt door zoo ontzettend een geval, in aanmerking werd genomen, en zoo hij hem, die den manslag had gepleegd, al was het ook bij ongeluk, doodde, dan zou hem dit niet als moord toegerekend worden, indien hij het deed voordat de vluchteling de vrijstad had bereikt, zelfs al zou het ook uitgemaakt worden, dat diens daad niet des doods waardig was. Aldus wilde God aan de menschen een grooten afschuw en vrees inboezemen voor de zonde van moord. Indien zelfs een toevallige manslag aldus iemand in gevaar bracht van zijn leven, dan voorzeker moet hij, die, hetzij uit wrok en met voorbedachten rade, of in plotseling opkomende drift, iemands bloed vergiet *naar den kuil toevlieden, en men ondersteune hem niet,* Spr. 28 : 17; en toch stelt het Nieuwe Testament de zonde van moord voor als nog meer snood en meer gevaarlijk, dan zij zelfs door deze wet wordt voorgesteld, 1 Joh. 3 : 15, *gij weet, dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende.* *c.* Er is bepaald dat, indien een bloedwreker zoo onredelijk mocht zijn, dat hij voldoening eischt voor bloed, dat bij ongeluk werd vergoten, de vrijstad hem moet beschermen, die den doodslag heeft gepleegd. Zonden van onwetendheid stellen ons wel aan den toorn Gods bloot, maar er is hulp beschikt, indien wij er door geloof en bekeering gebruik van maken. Paulus, die een vervolger is geweest, heeft barmhartigheid verkregen, omdat hij het in onwetendheid gedaan heeft, en Christus heeft gebeden voor hen, die Hem kruisigden: *Vader! vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.*

3. De afzondering van nog drie steden voor dit gebruik, indien God later hun grondgebied zou uitbreiden en de heerschappij van hun Godsdienst zich daarover zou uitstrekken, opdat alle plaatsen, die onder het bestuur der wet van Mozes kwamen voor andere gevallen, ook het voordeel der wet mochten hebben voor dit geval, vers 8—10. Hier is: *a.* Eene aanduiding van Gods genaderijk voornemen, om hunne landpalen uit te breiden, zooals Hij aan hunne vaderen heeft beloofd, indien zij door hunne ongehoorzaamheid de vervulling dier belofte niet verbeurden, waarvan de voorwaarden hier zorgvuldig herhaald wordt, zoodat, indien zij niet werd vervuld, de schuld en de smaad op hen was, en niet op God. Hij heeft beloofd het te geven, *wanneer gij al dit gebod zult waarnemen om dat te doen;* en anders niet. *b.* Een bevel aan hen, om in het nieuw-veroverde grondgebied nog drie steden af te zonderen; welk getal aanduidt dat dit nieuw-veroverde

land even groot zal wezen als dat, hetwelk zij in den beginne veroverd hadden. Waarheen de grens van Israel gebracht werd, overal moet dit voorrecht er mede gaan, opdat *het bloed des onschuldigen niet vergoten wordt*, vers 10. Hoewel God de verlosser en bewaarder is van alle menschen, en teedere zorg heeft over ieders leven, is toch het bloed van Israelieten Hem zeer bijzonder dierbaar, Ps. 72 : 14. De geleerde Ainsworth merkt op dat de Joodsche schrijvers zelf erkennen, dat de voorwaarde niet nagekomen zijnde, de belofte van de uitbreiding hunner grenzen ook nooit vervuld is geworden; zoodat het nooit noodig is geweest om nog drie steden tot vrijsteden af te zonderen; maar (zeggen zij) *de heilige, gezegende God heeft het toch niet tevergeefs geboden, want in de dagen van Messias, den Vorst*, zullen drie andere steden aan deze zes toegevoegd worden. Zij verwachten dat dit naar de letter vervuld zal worden, maar wij weten dat de belofte in Christus haar geestelijke vervulling heeft, want de grenzen van het Israel des Evangelies zijn uitgebreid, overeenkomstig de belofte; en in Christus, *den Heere onze gerechtigheid*, is een toevlucht bereid voor allen, die tot Hem gaan.

II. Er is bepaald, dat de vrijsteden geen toevlucht zouden bieden aan een moedwilligen moordenaar, maar dat deze vandaar gehaald en aan den bloedwreker overgeleverd zou worden, vers 11—13.

1. Dit toont aan dat moedwillige moord nooit door den burgerlijken magistraat beschermd moet worden; hij draagt het zwaard der gerechtigheid tevergeefs, indien hij hen aan de scherpte er van laat ontkomen, die onder bloedschuld liggen, waarvan hij door zijn ambt de wreker is. Gedurende de heerschappij van het pausdom in Engeland, vóór de reformatie, waren sommige kerken en kloosters tot toevluchtsoorden gemaakt voor allerlei misdadigers, die er heenvloden, moedwillige moordenaars niet uitgezonderd, zoodat (gelijk Stamford zegt in zijne *Pleas of the Crown*, lib. 2. ch. 38.) de regeering niet Mozes volgt, maar Romulus; en het was niet vóór de laatste jaren van de regeering van Hendrik VIII, dat dit voorrecht van toevlucht voor moedwillige moordenaars werd ingetrokken, toen men hierin, zooals in andere zaken, meer acht begon te slaan op het woord van God dan op de voorschriften van Rome.

2. Hierop kan gewezen worden om aan te toonen, dat in Jezus Christus geen toevlucht wordt gevonden voor trotsche zondaren, *die in hunne schulden wandelen*. Indien wij aldus moedwillig zondigen, en er mede voortgaan, *zoo blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden*, Hebr. 10 : 26. Zij, die van hunne zonde de toevlucht nemen tot Christus, zullen in Hem veilig zijn, maar niet zij, die denken door Hem beschut te worden in hunne zonden. De zaligheid zelve kan de zoodanigen niet zaligmaken; de Goddelijke gerechtigheid zal hen zelfs uit de vrijstad weghalen, daar zij op bescherming er van geen recht hebben.

14. Gij zult uws naasten landpale, die de voorvaderen gepaald hebben, niet verrukken in uw erfdeel, dat gij erven zult, in het land, hetwelk u de HEERE, uw God, geeft, om dat erfelijk te bezitten. 15. Een eenig getuige zal tegen niemand opstaan over eenige ongerechtigheid of over eenige zonde, van alle zonde, die hij zou mogen zondigen; op den mond van twee getuigen, of op den mond van drie getuigen zal de zaak bestaan. 16. Wanneer een wrevelig getuige tegen iemand zal opstaan, om eene afwijking tegen hem te betuigen; 17. Zoo zullen die twee mannen, welke den twist hebben, staan voor het aangezicht des HEEREN, voor het aangezicht der priesters en der rechters, die in diezelve dagen zullen zijn. 18. En de rechters zullen wel onderzoeken; en ziet, de getuige is een valsch getuige, hij heeft valschheid betuigd tegen zijn broeder; 19. Zoo zult gijlieden hem doen, gelijk als hij zijn broeder dacht te doen; alzoo zult gij het booze uit het midden van u wegdoen; 20. Dat de overgeblevenen het hooren en vreezen, en niet voortvaren meer te doen naar dit booze stuk, in het midden van u. 21. En uw oog zal niet verschoonen: ziel om ziel, oog om oog, tand om tand, hand om hand, voet om voet.

Hier is eene wet ter voorkoming van bedrog en meineed; want de Goddelijke wet draagt zorg voor de rechten en den eigendom der menschen, en heeft ze omtuind. Zoo vriendelijk gezind is zij aan de menschelijke samenleving en aan de burgerlijke belangen der menschen.

I. Eene wet tegen bedrog, vers 14.

1. Hier wordt aan de eerste planters in Kanaän eene aanwijzing gegeven om landpalen te stellen naar de verdeeling des lands onder de verschillende stammen en geslachten door het lot. Het is de wil van God, dat iedereen zal weten wat het zijne is, en dat alle goede middelen gebruikt moeten worden, om inbreuk maken en het doen of lijden van onrecht te voorkomen. Als het recht vastgesteld is, dan moet er voor gezorgd worden, dat het later niet onzeker wordt gemaakt, en dat er, zoo mogelijk, geen aanleiding zij tot twist.

2. Een uitdrukkelijke wet voor het nageslacht om die landpalen niet te verrukken, welke al dus in den aanvang gesteld zijn; waardoor iemand heimelijk voor zich neemt hetgeen zijns naasten is. Dit is ongetwijfeld een zedelijk gebod, dat nu nog verbindend is, en aan ons verbiedt: *a.* Ons meester te maken van eens anders recht; voor ons te nemen wat het onze niet is, door bedriegelijke handelingen, zooals door vervalsching, het verbergen of vernietigen of veranderen van akten en geschriften, die onze landpalen zijn, het verplaatsen van heggen of grenssteenen. Hoewel de landpalen door de hand des menschen gesteld werden, was hij, die ze verrukte, toch een dief en roover voor de wet van God. Een iegelijk zij tevreden met zijn eigen deel, en rechtvaardig voor dat zijns naasten, en dan zullen er geen landpalen verrukt worden. *b.* Het verbiedt het zaaien

van oneenigheid tusschen naburen, en iets te doen, dat strijd en processen kan teweegbrengen, hetgeen gedaan wordt door de dingen te verwarren, die twistzaken zouden kunnen beslechten. En *c.* Het verbiedt inbreuk te maken op de gevestigde orde van de burgerlijke regeering, en het veranderen of afschaffen van oude gebruiken, zonder dat daar een rechtmatige oorzaak voor is. Deze wet handhaaft de eer der verjaring. *Consuetudo facit jus — Gewoonte geldt als wet.*

II. Een wet tegen meineed, die twee dingen vaststelt:

1. Dat één enkel getuige nooit toegelaten mag worden om getuigenis af te leggen in een crimineele zaak, zóó, dat op zijn getuigenis vonnis gewezen zou worden, vers 15. Deze wet hadden wij reeds tevoren, Num. 35 : 30, en in dit boek in hoofdst. 17 : 6. Dit werd vastgesteld ten gunste van den aangeklaagde, wiens leven en eer niet aan de genade moeten overgeleverd zijn van een bijzonder persoon, die een wrok tegen hem heeft; en ter waarschuwing van den aanklager, om niet te zeggen wat hij door het getuigenis van een ander niet waar kan maken. Het is een rechtvaardige schande, die door deze wet op het menschdom wordt gelegd, als zijnde valsch en onbetrouwbaar; iedereen wordt er door verdacht, en het is de eer van Gods genade, dat het getuigenis hetwelk Hij gegeven heeft betreffende Zijn Zoon, beide in hemel en op aarde bevestigd is door *drie getuigen,* 1 Joh. 5 : 7. *Want drie zijn er, die getuigen in den hemel, de Vader, het Woord, en de Heilige Geest. God zij waarachtig, maar alle mensch leugenachtig,* Rom. 3 : 4.

2. Dat een valsch getuige met dezelfde straf gestraft moet worden, als die den beschuldigde zou zijn opgelegd, vers 16, 21. *a.* De misdadiger hier is de valsche getuige, die gezegd wordt tegen iemand *op te staan,* niet alleen omdat alle getuigen opstonden als zij hun getuigenis aflegden, maar omdat een valsch getuige in waarheid opstaat als een vijand en aanrander tegen hem, dien hij beschuldigt. Indien twee of drie, of vele getuigen samenstemden in een valsch getuigenis, dan waren zij allen onderhevig om door deze wet vervolgd te worden. *b.* De persoon, die verongelijkt of in gevaar werd gebracht door het valsche getuigenis, wordt ondersteld de gedaagde te zijn, vers 17. Maar indien de persoon op dit getuigenis ter dood werd gebracht en het zou later blijken, dat het getuigenis valsch was, dan kon ieder of de rechters zelf, *ex officio — krachtens hun ambt,* de valsche getuigen ter verantwoording roepen. *c.* Dewijl zaken van dien aard meer dan gewoonlijk moeilijkheden opleverden, werden zij tot het opperste gerechtshof gebracht, *de priesters en rechters,* die gezegd worden *voor het aangezicht des Heeren te staan,* omdat, gelijk andere rechters in de poorten hunner steden zaten, zoo hebben dezen zitting gehouden in de poorten van het heiligdom, Hoofdst. 17 : 12. *d.* Het verhoor moet met groote zorg en nauwkeurigheid geschieden, vers 18. Er moet een onderzoek ingesteld worden naar het karakter der personen, en al de omstandigheden van het geval, die met elkander vergeleken worden, teneinde de waarheid te ontdekken, die, als men er aldus met getrouwheid en onpartijdigheid naar zoekt, door Gods voorzienigheid, naar men mag hopen, aan het licht zal gebracht worden. *e.* Indien het bleek dat iemand willens en wetens, en met boosaareige bedoelingen een valsch getuigenis tegen zijn naaste heeft afgelegd, dan moest hij, al werd ook het kwaad, dat hij bedoelde, niet tot stand gebracht, dezelfde straf ondergaan, die zijn getuigenis over zijn naaste zou hebben gebracht, vers 19. *Nec lex est justior ulla — Geen wet kon rechtvaardiger zijn.* Indien de misdaad, waarvan hij zijn naasten beschuldigde, met den dood gestraft moest worden, dan moest de valsche getuige gedood worden; indien met geeseling, dan moest hij gegeeseld worden; indien met geldboete, dan moest hij voor dezelfde som beboet worden. En omdat het aan hen, die niet bedenken hoe snood de misdaad is, en hoe noodzakelijk er op deze wijze tegen voorzien moet worden, hard zou kunnen toeschijnen iemand zoo streng te straffen wegens eenige woorden, die hij heeft gesproken, inzonderheid als er niet werkelijk kwade gevolgen uit zijn voortgekomen, wordt er bijgevoegd, vers 21, *uw oog zal niet verschoonen.* Niemand behoeft barmhartiger te zijn dan God. De weldaad, die voor het publiek zal voortvloeien uit deze strengheid, zal er ruim tegen opwegen, vers 20. *De overgeblevenen zullen het hooren en vreezen.* Zoo voorbeeldig een straf zal eene waarschuwing zijn voor anderen om zich niet tot zulk een kwaad te begeven, als zij zien hoe hij, *die een kuil gedolven en dien uitgegraven heeft, in de groeve is gevallen, die hij gemaakt heeft.*

HOOFDSTUK XX.

Dit hoofdstuk regelt de staande krijgsmacht en stelt wetten vast voor den oorlog. I. Betreffende de krijgslieden. 1. Die ten strijde uittogen moesten bemoedigd worden, vers 1—4. 2. Zij, wier zaken hunne tegenwoordigheid tehuis vereischten, moesten ontslagen en teruggezonden worden, vers 5—7; ook zij, wier zwakheid en vreesachtigheid hen ongeschikt maakten voor den dienst te velde, vers 8, 9. II. Betreffende de vijanden, tegen wie zij krijg voerden. 1. De onderhandelingen, die zij moeten voeren met de steden, die afgelegen zijn, vers 10—15. 2. Hoe zij het volk moesten verdelgen, in welks land zij gingen, vers 16—18. 3. De zorg, die zij moeten dragen, om bij hunne belegertng van steden de vruchtboomen niet te verderven, vers 19—20.

Wanneer gij zult uittrekken tot den strijd tegen uwe vijanden, en zult zien paarden en wagenen, een volk, meerder dan gij, zoo zult gij voor hen niet vreezen; want de HEERE, uw God, is met u, die u uit Egypteland heeft opgevoerd. 2. En het zal geschieden, als gijlieden tot den strijd nadert, zoo zal de priester toetreden, en tot het volk spreken, 3. En tot hen zeggen: Hoort, Israel! gijlieden zijt heden na aan den strijd tegen uwe vijanden; uw hart worde niet week, vreest niet, en beeft niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht. 4. Want

het is de HEERE, uw God, die met u gaat, om voor u te strijden tegen uwe vijanden, om u te verlossen. 5. Dan zullen de ambtlieden tot het volk spreken, zeggende: Wie is de man, die een nieuw huis heeft gebouwd, en het niet heeft ingewijd? die ga henen en keere weder naar zijn huis; opdat hij niet misschien sterve in den strijd, en iemand anders dat inwijde. 6. En wie is de man, die een wijngaard geplant heeft, en deszelfs vrucht niet heeft genoten? die ga henen en keere weder naar zijn huis; opdat hij niet misschien in den strijd sterve, en iemand ander dien geniete. 7. En wie is de man, die eene vrouw ondertrouwd heeft, en haar niet tot zich heeft genomen? die ga henen en keere weder naar zijn huis; opdat hij niet misschien in den strijd sterve, en een ander man haar neme. 8. Daarna zullen de ambtlieden voortvaren te spreken tot het volk, en zeggen: Wie is de man, die vreesachtig en week van hart is? die ga henen en keere weder naar zijn huis; opdat het hart zijner broederen niet smelte, gelijk zijn hart. 9. En het zal geschieden, als die ambtlieden geëindigd zullen hebben te spreken tot het volk, zoo zullen zij oversten der heiren aan de spits des volks bestellen.

Israel kon toen eerder als een leger dan als een koninkrijk worden beschouwd, een leger, gereed om eens vijands land binnen te rukken, en nog niet gevestigd in een eigen land; en behalve nog de krijg, dien zij nu gingen voeren, teneinde eene vestiging te verkrijgen, konden zij ook daarna hun eigen grenzen niet verdedigen, of uitbreiden, zonder krijgsgeschrei te hooren; daarom was het noodig, dat hun leiding en aanwijzing gegeven zouden worden voor hun militaire aangelegenheden, en in deze verzen wordt hen geleerd hoe hunne troepen te besturen, te rangschikken en in slagorde te stellen. En het is opmerkelijk dat de hier voorgeschreven krijgstucht zoo weinig hard en streng is, zooals krijgswetten anders gewoonlijk zijn, dat de geheele strekking er van is de krijglieden te bemoedigen en hun dienst licht te maken.

I. Zij, die tot strijden gezind waren, moesten aangemoedigd worden.

1. Mozes geeft hun hier een algemeene aanmoediging, die de aanvoerders en bevelhebbers in den krijg voor zichzelven moeten nemen, vers 1. *„Gij zult voor hen niet vreezen.* Al schijnt de vijand nog zoozeer het voordeel over u te hebben — daar hij talrijker is dan gij — en al bestaan zijne legers ook grootendeels uit paarden en wagenen, die gij voor u niet moogt vermenigvuldigen, zoo weigert toch niet den strijd met hen aan te vangen, vreest niet voor den uitslag, twijfelt niet aan voorspoed". Er zijn twee dingen, die hen moeten bemoedigen in den krijg, mits zij zich vast aan hun God en Godsdienst hielden, want anders zouden zij deze bemoedigende zaken verbeuren. *a.* De tegenwoordigheid Gods onder hen. *„De Heere, uw God, gaat met u,* en daarom zijt gij niet in gevaar, en behoeft gij niet te vreezen". Zie Jes. 41 : 10. *b.* De ervaring, die zij en hunne vaderen hadden van Gods macht en goedheid, door hen *op te voeren uit Egypteland* in weerwil van Farao en zijn heir, hetwelk niet slechts in het algemeen een bewijs was van Gods almacht, maar voor hen in het bijzonder een onderpand van hetgeen God nog verder voor hen doen zal. Hij, die hen redde uit de hand van die grootere vijanden, zal hen niet laten vertreden door degenen, die minder machtig zijn, om aldus alles wat Hij voor hen gedaan had teniet te maken.

2. De bemoedigende toespraak moest inzonderheid tot de gewone krijgslieden worden gericht, door een priester, die daartoe aangesteld en, naar de Joden zeggen, gezalfd was, en dien zij *den gezalfden des krijgs* noemden, een zeer gepaste titel voor onzen gezalfden Verlosser, den oversten leidsman onzer zaligheid. Deze priester moest, in den naam van God, het volk aanmoedigen, en wie was hiertoe zoo geschikt als hij, wiens ambt als priester het was om voor hen te bidden? Want de beste aanmoediging komt voort uit de dierbare beloften, gedaan aan het gebed des geloofs. Deze priester moest:

A. Hen gebieden niet bevreesd te zijn, vers 3, want niets maakr de handen zoo slap als hetgeen het hart doet beven, vers 3. Hiervoor is gebod op gebod noodig, zooals het hier ook wordt gegeven. Laat uw hart niet week zijn, om al de indrukken van vrees in zich op te nemen, maar laat een geloovig vertrouwen in de macht en belofte van God het versterken. *Vreest niet, en maak geen haast* (zooals het woord is in het oorspronkelijke) want die gelooft, maakt niet meer haast dan noodig is om goeden voortgang te hebben. „Maakt niet roekeloos haast, hetzij om op uw voordeel vooruit te loopen, of om laaghartig bij elk nadeel op de vlucht te slaan."

B. Hij moet hun de verzekering geven van Gods tegenwoordigheid onder hen, om hun rechtvaardige zaak te erkennen en voor te staan, en niet slechts hen van hunne vijanden te redden, maar hun de overwinning over hen te geven, vers 4. Zij, met wie God is, hebben geen reden om te vreezen. Dat deze bemoediging gegeven moet worden door den priester, een van 's Heeren dienstknechten, geeft te kennen: *a.* Dat het zeer gepast is voor veldlegers om predikers te hebben, niet alleen om voor hen te bidden, maar ook om voor hen te prediken, beide om te bestraffen hetgeen hun voorspoed in den weg zou staan en om hunne hoop op voorspoed op te wekken. *b.* Dat het het werk is van Christus' dienstknechten om Zijn goede krijgsknechten aan te moedigen in hun geestelijken strijd tegen de wereld en het vleesch, en hun te verzekeren dat zij overwinnaars zullen zijn, ja meer dan overwinnaars, door Christus, die ons liefgehad heeft.

II. Zij, die ongeschikt waren tot strijden, moesten ontslagen worden, hetzij de ongeschiktheid voortkwam:

1. Uit iemands uitwendige omstandigheden,

zooals: *a.* Wanneer hij kort tevoren een nieuw huis had gebouwd of gekocht, en er nog geen bezit van had genomen, het nog niet heeft ingewijd, vers 5, dat is, nog geen plechtig feestmaal heeft aangericht om zijne vrienden te onthalen, die gekomen zijn om hem welkom te heeten in zijn huis. Laat hem naar huis gaan en het lieflijke smaken van hetgeen God hem gegeven heeft, totdat hij, na er eenigen tijd het genot van gehad te hebben, er minder aan gehecht is, en bijgevolg in den oorlog er minder door afgeleid zal worden bij de gedachte er aan, en meer bereid zal zijn om te sterven en het te verlaten. Want dat is in den aard van al onze wereldlijke genietingen: in het eerst behagen zij ons het meest, na een wijle zien wij er de ijdelheid van in. Sommigen denken dat deze inwijding van hunne huizen een Godsdienstige daad was, dat zij er met gebed en lofzegging bezit van namen, met een plechtige toewijding van zichzelven en alles wat zij hadden aan den dienst en de eer van God. David heeft bij een dergelijke gelegenheid den 30sten palm gedicht, zooals blijkt uit het opschrift er van. Hij, die een eigen huis heeft, behoort het te wijden aan God door er de vreeze en aanbidding van God in hoog te houden, opdat hij een kerk, een gemeente, in zijn huis zal hebben, en hiervan moet men zich door niets laten afleiden. Of: *b.* Indien iemand groote onkosten heeft gemaakt om *een wijngaard te planten*, en verlangd heeft er *de vrucht van te genieten*, hetgeen hem in de eerste drie jaren verboden was door de wet in Lev. 19 : 23 en verv., zoo laat hem, indien hij het begeert, naar huis gaan, en zijn verlangen naar de vrucht bevredigen, vers 6. Zie, hoe toegevend God voor Zijn volk is in onschuldige dingen, en hoe verre van een harde meester te zijn. Daar het natuurlijk in ons is van den arbeid onzer handen te willen eten, zal een Israeliet veeleer van den krijgsdienst worden ontslagen, dan hierin gedwarsboomd te worden. Of: *c.* Als iemand het besluit heeft genomen om te huwen, en het huwelijk nog niet voltrokken is, dan stond het hem vrij om terug te keeren, vers 7, en ook om nog een jaar na zijn huwelijk tehuis te blijven, Hoofdst. 24 : 5, want de verschrikkingen van den krijg zullen onaangenaam wezen voor een man, die zoo pas den zachten huwelijksband heeft geknoopt en het lieflijke van een eigen huiselijk leven is begonnen te smaken. En God wilde in Zijne oorlogen niet gediend zijn door gepreste mannen, die tegen hun wil naar het leger gevoerd werden; zij moeten volkomen vrijwilligers zijn, Psalm 110 : 3. *Uw volk zal zeer gewillig zijn.* Bij het loopen van de Christelijke loopbaan en het strijden van den goeden strijd des geloofs, moeten wij *allen last afleggen*, alles wat onze ziel zou belemmeren en afleiden en ons onwillig zou maken. De Joodsche schrijvers zijn eenstemmig van gevoelen, dat deze vrijheid om terug te keeren, alleen was toegestaan in oorlogen, die zij vrijwillig ondernamen (zooals bisschop Patrick het uitdrukt) niet in die, welke op Gods bevel gevoerd werden tegen Amalek en de Kanaänieten en waarin ieder man verplicht was mede uit te trekken.

2. Indien iemands ongeschiktheid voor den krijg voortkwam uit de zwakheid en vreesachtigheid van zijn geest, dan had hij verlof om terug te keeren uit den strijd, vers 8. Gideon heeft deze bekendmaking afgekondigd in zijn leger, en toen zijn meer dan twee derden er van teruggekeerd, Richt. 7 : 3. Sommigen denken dat die versaagdheid en vrees, welke hier ondersteld worden, voortkwamen uit een boos geweten, waardoor een mensch bevreesd wordt dood en gevaar onder de oogen te zien. In dien tijd dacht men, dat mannen van een ongeregeld, losbandig leven geen goede soldaten konden zijn, lafhartig en een vloek voor het leger zouden bevonden worden, er schande en onrust over zouden brengen, en daarom moesten zij, die bij zichzelven van schuld bewust waren, weggezonden worden. Maar het schijnt veeleer bedoeld te zijn van een natuurlijke, aangeboren vreesachtigheid. Het was ten deele in vriendelijkheid voor hen, dat zij ontslagen werden; (wèl beschaamd gemaakt, maar tevens ontheven van een last, die voor hen te zwaar was om te dragen) maar nog veel meer in vriendelijkheid voor de overigen van het leger, die hierdoor bevrijd werden van hen, die wel een belemmering, maar van hoegenaamd geen nut of dienst waren, terwijl tevens het gevaar werd voorkomen dat hunne lafhartigheid en vlucht aanstekelijk zouden werken op de anderen; dat is de reden, die er hier voor wordt gegeven: *opdat het hart zijner broederen niet smelte gelijk zijn hart.* Vrees is besmettelijk, en is in een leger van de allerverderfelijkste gevolgen. Wij moeten er ons voor hoeden om de vrees te vreezen van hen die verschrikt zijn, Jes. 8 : 12.

Eindelijk. Hier wordt bevolen dat als alle lafaards weggezonden zijn, de oversten aangesteld moeten worden, vers 9, want het was op zeer bijzondere wijze noodig dat de aanvoerders en bevelhebbers mannen van moed zouden zijn. Die hervorming moest dus plaatshebben bij de eerste monstering en rangschikking van het leger. De krijgsknechten van Christus hebben het noodig kloekmoedig te zijn, ten einde zich manmoedig te kunnen gedragen en verdrukkingen te kunnen lijden als goede krijgsknechten, inzonderheid de officieren van Zijn leger.

10. Wanneer gij nadert tot eene stad om tegen haar te strijden, zoo zult gij haar den vrede toeroepen. 11. En het zal geschieden, indien zij u vrede zal antwoorden, en u opendoen, zoo zal al het volk, dat daarin gevonden wordt, u cijnsbaar zijn, en u dienen. 12. Doch zoo zij geen vrede met u zal maken, maar krijg tegen u voeren, zoo zult gij haar belegeren. 13. En de HEERE, uw God, zal haar in uwe hand geven; en gij zult alles, wat mannelijk daarin is, slaan met de scherpte des zwaards. 14. Behalve de vrouwen, en de kinderkens, en de beesten, en al wat in de stad zijn zal, al haar buit zult gij voor u rooven; en gij zult eten den buit uwer vijanden, dien u de HEERE, uw God, gegeven heeft. 15. Alzoo zult gij

aan alle steden doen, die zeer ver van u zijn, die niet zijn van de steden dezer volken. 16. Maar van de steden dezer volken, die u de HEERE, uw God, ten erve geeft, zult gij niets laten leven, dat adem heeft. 17. Maar gij zult ze ganschelijk verbannen: de Hethieten, en de Amorieten, en de Kanaänieten, en de Ferezieten, de Hevieten, en de Jebusieten, gelijk als u de HEERE, uw God, geboden heeft; 18. Opdat zij ulieden niet leeren te doen naar al hunne gruwelen, die zij hunnen goden gedaan hebben, en gij zondigt tegen den HEERE, uwen God. 19. Wanneer gij eene stad vele dagen zult belegeren, strijdende tegen haar, om die in te nemen, zoo zult gij haar geboomte niet verderven, de bijl daaraan drijvende; want gij zult daarvan eten, daarom zult gij dat niet afhouwen; (want het geboomte van het veld is des menschen spijze) opdat het voor uw aangezicht kome tot een bolwerk. 20. Maar het geboomte hetwelk gij kennen zult, dat het geen geboomte ter spijze is, dat zult gij verderven en afhouwen; en gij zult een bolwerk bouwen tegen deze stad, dewelke tegen u krijg voert, totdat zij ten onderga.

Hier wordt hun gezegd hoe zij moeten handelen met de steden, (die alleen worden genoemd, vers 10, maar ongetwijfeld zijn hiermede ook de legers te velde, en de volken met wie zij te doen hadden, bedoeld) tegen welke zij krijg zullen voeren. Zij moesten geen hunner naburen aanvallen, vóór zij hen door een openlijke verklaring, waarin de redenen van hun twist met hen genoemd zijn, gewaarschuwd hadden. Ook tegenover de ergste vijanden moeten de wetten van rechtvaardigheid en eer worden nagekomen, en gelijk het zwaard nooit zonder oorzaak getrokken moet worden, zoo moet het ook niet getrokken worden zonder dat de reden er voor blootgelegd wordt.

I. De oorlogsverklaring zelve moet nog met een aanbieding van vrede gepaard gaan, indien zij die op redelijke voorwaarden willen aannemen; dat is: (zeggen de Joodsche schrijvers,) „op voorwaarde, dat zij de afgoderij verzaken, den God Israels aanbidden, als proselieten der poort, die niet besneden waren, aan hun nieuwe meesters een jaarlijksche schatting betalen, en zich aan hunne regeering onderwerpen." Op deze voorwaarden zullen de krijgsverrichtingen gestaakt worden, en zullen hunne overwinnaars hunne beschermers worden, vers 10, 11. Sommigen denken, dat zelfs aan de zeven volken van Kanaän deze vredesaanbiedingen gedaan moesten worden, en dat die aanbieding geen scherts of bespotting was, al was het ook *van den Heere om hun hart te verstokken*, zoodat zij de aanbieding niet aannamen, Jozua 11 : 20. Anderen denken dat zij buitengesloten waren, vers 16, niet slechts van het voordeel dezer wet, vers 13, die militaire executies alleen tot de mannen beperkte, maar ook van het voordeel van die wet, welke geen oorlog toelaat, voordat het aanbod van vrede was afgewezen. En ik zie niet in hoe zij den vrede konden toeroepen aan hen, die zij ten eenenmale moesten verdelgen, aan wie zij geen genade moeslen betoonen, Hoofdst. 7 : 2. Maar ieder ander volk, waarmede zij krijg voerden, hetzij tot uitbreiding van hunne landpalen, of om onrecht, dat hun aangedaan was, te wreken, of ter verkrijging van recht, dat hun geweigerd werd, moesten zij eerst den vrede toeroepen. Laat ons hierin zien:

1. Gods genade in Zijn handelen met de zondaren; hoewel Hij hen rechtvaardiglijk en zeer gemakkelijk zou kunnen verdelgen, roept Hij hun toch, wijl Hij geen lust heeft in hun verderf, den vrede toe, en smeekt hen om zich met Hem te verzoenen; zoodat zij, die het meest blootgesteld zijn aan Zijne gerechtigheid, en op het punt zijn om er als slachtoffers van te vallen, zoo zij Hem vrede antwoorden, en Hem opendoen op voorwaarde, dat zij Zijne schatplichtigen en dienstknechten zullen zijn, niet slechts gered zullen worden van het verderf, maar ingelijfd bij Zijn Israel, als medeburgers met Zijne heiligen.

2. Laat ons hieruit ook leeren wat onze plicht is tegenover onze broederen: als er twist ontstaan is, dan moeten wij niet slechts bereid zijn naar vredesvoorstellen te luisteren, maar ons beijveren om zelf vredesvoorstellen te doen. Nooit moeten wij gebruik maken van de wet, vóór wij getracht hebben het geschil in der minne te schikken zonder onkosten en zonder kwelling. Wie ook voor den krijg is, wij moeten voor den vrede wezen.

II. Indien de aanbieding van vrede niet werd aangenomen, dan moesten zij de krijgsoperatiën voortzetten. En laat hen, aan wie God den vrede aanbiedt, weten dat, zoo zij die aanbieding afwijzen, er de weldaad niet van willen aannemen en gebruiken, het oordeel zal roemen tegen de barmhartigheid evenzeer in de volvoering der straf, als nu de barmhartigheid roemt tegen het oordeel in het uitstel. Voor dit geval is hier:

1. De belofte gegeven, dat zij zullen zegevieren. *De Heere, uw God, zal haar in uwe hand geven*, vers 13. Als wij eene zaak ondernemen op Goddelijke volmacht, en haar onder Goddelijke leiding tenuitvoerbrengen, dan kunnen wij verwachten dat wij er in zullen slagen. Als wij Gods methode volgen, zullen wij Zijn zegen hebben.

2. Hun wordt bevolen om ter voldoening aan de openbare gerechtigheid al de *krijgslieden* te slaan met de scherpte des zwaards, want aldus vat ik de uitdrukking op: *alles wat mannelijk is*, vers 13. Allen, die de wapenen droegen, (zooals toen allen deden, die er toe instaat waren). Maar het was hun vergund den roof voor zichzelven te nemen, vers 14, en daartoe werden de vrouwen en kinderen gerekend. Een rechtmatige eigendom wordt verkregen in hetgeen gewonnen is in een wettigen oorlog; God zelf erkent het recht er op, *de Heere, uw God, heeft u dien gegeven*, en daarom moet Hij er in erkend worden, Psalm 44 : 4.

III. Van de barmhartige bepalingen, gemaakt door deze wet, zijn de volken van Kanaän uit-

gesloten. Van de steden, die zeer ver van hen waren, mochten overblijfselen gelaten worden, vers 15, want er was niet zooveel gevaar dat zij door dezen met afgoderij besmet zullen worden; ook was hun land niet zoo onmiddellijk in de belofte begrepen. Maar van de steden, die aan Israel ten erfdeel gegeven waren, mocht geen overblijfsel gelaten worden van de inwoners, vers 16, want het was eene minachting van de belofte om Kanaänieten toe te laten om het land der belofte met hen te deelen. En er was nog een reden, waarom zij ten eenenmale uitgeroeid moesten worden, vers 17. Daar het niet verwacht kon worden, dat zij van hunne afgoderij zullen worden genezen, is er gevaar, zoo zij met die pestbuil op zich gelaten worden, dat zij er Gods Israel mede zullen aansteken, vers 18. *Opdat zij ulieden niet leeren te doen naar al hunne gruwelen*, hunne gewoonten in te voeren in de aanbidding van den God Israels, om Hem dan trapsgewijze te verlaten en valsche goden te gaan aanbidden; want zij, die het tweede gebod durven overtreden, zullen niet lang het eerste blijven houden. Een vreemde eeredienst opent de deur voor vreemde godheden.

Eindelijk. Er wordt zorg gedragen, dat bij belegering van steden geen vruchtboomen zullen vernield worden, vers 19, 20. In die tijden, toen de belegeraars zich een weg baanden, niet door bommen en kanonkogels zooals nu, maar met stormrammen, hadden zij veel hout noodig om een beleg voort te zetten. Omdat nu de menschen in de hitte van den krijg niet zoo geneigd zijn als zij moesten, om aan het algemeen belang te denken en dat te behartigen, wordt hier uitdrukkelijk verboden om vruchtboomen als gewone boschboomen te gebruiken. De reden hiervoor wordt opgegeven in den volzin: *want het geboomte van het veld is des menschen* (het woord *spijs* is door de vertalers ter nadere verklaring ingelascht). In alle oude overzettingen, in de Septuaginta, de Targums, enz. wordt die volzin aldus gegeven: *Want, is de boom des velds een man?* Of: *De boom des velds is geen man, dat hij tegen u zou komen in het beleg*, of, *zich van u terug zou trekken in het bolwerk.* „Koel niet op woeste wijze uw woede aan de boomen, die u geen kwaad kunnen doen." Maar onze overzetting schijnt het meest in overeenstemming te zijn met de bedoeling der wet; en wij leeren er uit:

1. Dat God een betere vriend is voor den mensch dan hij voor zichzelven is; en dat Gods wet, waarover wij zoo geneigd zijn te klagen als over een zwaar juk, te rade gaat met ons belang en ons gerief, terwijl onze eigen lusten en hartstochten, waaraan wij zoo gaarne toegeven, in waarheid de vijanden zijn van onze welvaart. Van velen der Goddelijke geboden en voorschriften is de bedoeling ons terug te houden van te vernielen en te verwoesten hetgeen ons voedsel, ons leven is.

2. Dat aan legers en legerbevelhebbers niet toegelaten wordt om in landen, waar het tooneel des oorlogs is, alle verwoestingen aan te richten, die het hun gevalt aan te richten. Militaire woede moet beteugeld en beheerscht worden door de rede. Oorlog, al wordt die ook met nòg zooveel omzichtigheid gevoerd, is nog altijd verwoestend genoeg, en behoort niet verwoestender gemaakt te worden dan volstrekt noodzakelijk is. Mannen van edele gezindheid zullen zich zorgzaam en teeder betoonen, niet alleen voor het leven der menschen, maar ook voor hun levensonderhoud; want hoewel het leven meer is dan het voedsel, zal het toch niets zijn zonder voedsel.

3. De Joden vatten dit op als een verbod van alle moedwillig bederven, om welke reden het ook zij. Geen vruchtboom moet vernield worden, tenzij hij onvruchtbaar is en onnut den grond beslaat". „Ja meer", zeggen zij, „wie moedwillig vaten breekt, kleederen scheurt, gebouwen afbreekt of voedsel bederft, overtreedt deze wet: *gij zult niet verderven*". Christus droeg zorg dat de overgeschoten brokken vergaderd werden, opdat niets verloren zou gaan. Alle schepsel Gods is goed, en gelijk niets geweigerd moet worden, zoo moet ook niets worden misbruikt. Wij kunnen nog gebrek hebben aan hetgeen wij onachtzaam bederven of vernielen.

HOOFDSTUK XXI.

In dit hoofdstuk worden maatregelen getroffen: I. Voor het wegnemen van bloedschuld van het land, als de persoon, die het vergoten heeft, der gerechtigheid is ontvloden, vers 1—9. II. Ter bewaring van de eer van een gevangen maagd, vers 10—14. III. Ter verzekering van het recht van een eerstgeboren zoon, al was hij ook niet de zoon van de meest beminde vrouw, vers 15—17. IV. Ter beteugeling en bestraffing van een wederspannigen zoon, vers 18—21. V. Ter handhaving van de eer der menschelijke lichamen, die niet aan de galg mogen blijven hangen, maar behoorlijk begraven moeten worden, oak al zijn zij de ergste misdadigers geweest, vers 22—23.

Wanneer in het land, hetwelk de HEERE, uw God, u geven zal, om dat te erven, een verslagene zal gevonden worden, liggende in het veld, niet bekend zijnde wie hem geslagen heeft; 2. Zoo zullen uwe oudsten en uwe rechters uitgaan, en zij zullen meten naar de steden, die rondom den verslagene zijn. 3. De stad nu, die de naaste zal zijn aan den verslagene, daar zullen de oudsten derzelver stad een jonge koe van de runderen nemen, met dewelke niet gearbeid is, die aan het juk niet getrokken heeft. 4. En de oudsten derzelver stad zullen de jonge koe afbrengen in een ruw dal, dat niet bearbeid noch bezaaid zal zijn; en zij zullen deze jonge koe aldaar in het dal den nek doorhouwen. 5. Dan zullen de priesters, de kinderen van Levi, toetreden; want de HEERE, uw God, heeft hen verkoren, om Hem te dienen, en om in des HEEREN naam te zegenen, en naar hun mond zal alle twist en alle plaag afgedaan worden. 6. En alle oudsten derzelver stad, die naast aan den verslagene zijn, zullen hunne handen wasschen over deze jonge koe, die in dat dal de nek doorgehouwen is; 7. En zij zullen betuigen

en zeggen: Onze handen hebben dit bloed niet vergoten, en onze oogen hebben het niet gezien; 8. Wees genadig aan Uw volk Israel, dat Gij, o HEERE! verlost hebt, en leg geen onschuldig bloed in het midden van Uw volk Israel! En dat bloed zal voor hen verzoend zijn. 9. Alzoo zult gij het onschuldig bloed uit het midden van u wegdoen; want gij zult doen wat recht is in de oogen des HEEREN.

In de voorafgaande wetten is krachtig en afdoend gezorgd voor de vervolging van een moedwilligen moordenaar, Hoofdst. 19 : 11 en verv., wiens terdoodbrenging het wegnemen was van de schuld van het land; maar indien dat niet kon gedaan worden, omdat de moordenaar niet bekend was, dan moesten zij niet denken dat het land nu niet in gevaar was van verontreinigd te worden, omdat het door geen veronachtzaming van hen was, dat de moordenaar ongestraft bleef; neen, er wordt hier een handeling van groote plechtigheid bevolen om de schuld weg te doen, als uitdrukking van hunne vrees voor en afschuw van deze zonde.

I. Het veronderstelde geval is *dat een verslagene zal gevonden worden* en *dat het niet bekend is wie hem verslagen heeft*, vers 1. Soms heeft de voorzienigheid Gods op wondervolle wijze deze verborgen werken der duisternis aan het licht gebracht, en door vreemde voorvallen of ontmoetingen heeft de zonde der schuldigen hen gevonden, in die mate zelfs, dat het tot een spreekwoord is geworden: *Moord zal uitkomen.* Maar zoo is het toch niet altijd; nu en dan worden des duivels beloften van geheimhouding en straffeloosheid in deze wereld vervuld; doch het is slechts voor een wijle, er komt een tijd, wanneer verborgen moordenaars ontdekt zullen worden, *de aarde zal haar bloed ontdekken*, Jes. 26 : 21, op het onderzoek, dat de gerechtigheid er naar zal doen; en er komt een eeuwigheid, wanneer zij, die aan de straf van menschen zijn ontkomen, onder het rechtvaardige oordeel Gods zullen liggen. En de straffeloosheid, waarmede zooveel moorden en andere boosheden worden gepleegd, maakt het noodig dat er een oordeelsdag zij, om het *weggedrevene te zoeken*, Pred. 3 : 15.

II. Er worden hier bevelen gegeven omtrent hetgeen in zulk een geval te doen is. Men neemt aan dat vlijtige nasporingen gedaan werden naar den moordenaar, dat er getuigen zijn gehoord, een streng en nauwkeurig onderzoek werd ingesteld naar de omstandigheden, ten einde zoo mogelijk den schuldige te ontdekken; maar indien desniettemin geen spoor van dezen gevonden kon worden, en er niemand was, die men van den moord kon beschuldigen, dan:

1. Moesten *de oudsten der naastbijzijnde stad* (waarin een gerechtshof van drie en twintig rechters gevestigd was) zich met de zaak bezighouden. Indien het onzeker was, welke stad de naastbijgelegene was, dan moest het groot sanhedrin commissarissen zenden, om door een nauwkeurige meeting die zaak te beslissen, vers 2, 3. Openbare personen moeten zorgzaam zijn voor het openbare welzijn, en zij, die in steden macht en aanzien hebben, moeten zich ten koste geven om grieven te herstellen en hetgeen verkeerd is in het land en in hunne omgeving weg te nemen of te hervormen. Zij, die het dichtst bij hen zijn, moeten het grootst aandeel hebben in hun goeden invloed, als dienstknechten Gods, hun ten goede.

2. De priesters en Levieten moeten die zaak leiden, en er hun bijstand aan verleenen, vers 5, opdat zij er de behandeling van kunnen leiden naar de wet, en inzonderheid om de mond des volks te zijn bij God in het gebed, dat bij die treurige gelegenheid opgezonden moest worden, vers 8. God Israels Koning zijnde, moeten Zijne dienaren hunne magistraten wezen, en door hun woord, als den mond van het hof en van de wetgeleerden, moeten alle geschillen beslecht worden. Het was hun voorrecht zulke gidsen te hebben, zulke opzieners en oversten, en het was hun plicht om bij alle gelegenheden gebruik van hen te maken, inzonderheid voor heilige zaken, zooals deze.

3. Zij moesten een koe brengen in een ruw, onbewoond en onbebouwd dal, en haar daar slachten, vers 3, 4. Dit was geen offerande, (want zij werd niet naar het altaar gebracht) maar een betuiging, dat zij aldus den moordenaar ter dood zouden brengen, indien zij hem in handen hadden. De koe moest er een wezen, *die aan het juk niet getrokken heeft*, om te kennen te geven (naar sommigen denken) dat de moordenaar een zoon Belials is; zij moest in een ruw dal gebracht worden, om den afschuw te kennen te geven van het feit, en dat de verontreiniging, die bloed brengt over een land, het onvruchtbaar maakt. En de Joden zeggen dat dit dal, waar de koe geslacht werd, daarna — tenzij de moordenaar ontdekt werd — nooit bebouwd of bezaaid mocht worden.

4. De oudsten moesten *hunne handen in water wasschen over deze jonge koe, die in dat dal de nek doorgehouwen is*, en belijden, niet alleen, dat zij zelven dit onschuldige bloed niet vergoten hebben, maar ook niet wisten wie het vergoten had, vers 6, 7, den moordenaar ook niet willens en wetens hadden verborgen, hem niet hadden geholpen om te ontvluchten, of hem op eenigerlei wijze in het plegen der misdaad behulpzaam zijn geweest. David zinspeelt op dit gebruik, Psalm 26 : 6, *Ik wasch mijne handen in onschuld*, maar indien Pilatus hier het oog op had, dan heeft hij dit ellendig verkeerd toegepast, Matth. 27 : 24, toen hij Christus veroordeelde, wetende dat Hij onschuldig was, en nu toch zichzelven vrijsprak van de schuld van onschuldig bloed te vergieten. *Protestatio non valet contra factum — Betuigingen baten niet, als zij tegengesproken worden door het feit.*

5. De priesters moesten tot God bidden voor het land en het volk, dat God hun genadig zou zijn, en de oordeelen niet over hen zou brengen, die oogluiking van de zonde van moord zou verdienen, vers 8. Men kon vermoeden dat de moordenaar òf een inwoner hunner stad was, òf er zich nu in verborgen hield, en daar-

om moeten zij bidden, dat het hun om zijne tegenwoordigheid in hun midden niet slechter gaan zal, Numeri 16 : 22. *Wees genadig Uwen volke Israel, dat Gij, o Heere, verlost hebt.* Als wij van de goddeloosheid der goddeloozen hooren, dan is het ons noodig om vurig tot God te roepen om genade voor ons land, dat er onder zucht en siddert. Wij moeten door ons gebed de mate ledigen, die anderen vullen door hunne zonden.

Nu was deze plechtigheid bevolen: *a.* Opdat er aanleiding door zij voor openbare gesprekken over den moord, welke dan op de eene of andere wijze tot de ontdekking van den moordenaar kunnen leiden. *b.* Dat zij den menschen schrik en afgrijzen zou inboezemen van bloedschuld, die niet slechts de conscientie verontreinigt van hem, die het vergoten heeft, (dit moet ons allen aansporen om met David te bidden: *verlos mij van bloedschulden*) maar ook het land, waarin het vergoten werd. Het roept tot den magistraat om gerechtigheid tegen den misdadiger; en als dat roepen niet wordt gehoord, dan roept het tot den hemel om oordeelen over het land. Indien er nu zooveel zorg aangewend moest worden, om het land van schuld te bevrijden, als de moordenaar niet bekend was, dan was het voorzeker onmogelijk, om het tegen schuld te beveiligen, indien de moordenaar bekend was en toch beschermd werd. Door deze plechtigheid zal aan allen geleerd worden hun uiterste zorg en naarstigheid aan te wenden om moord te voorkomen, te ontdekken en te straffen. Zelfs de heidensche zeelieden waren bevreesd voor bloedschuld, Jona 1 : 14. *c.* Opdat wij allen zouden leeren ons te wachten van in anderer zonden te deelen en ons medeplichtig met hen te maken *ex post facto — na de daad*, door de zonde of den zondaar te ondersteunen, en er niet in onze plaats tegen te getuigen. Wij hebben *gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis*, indien wij ze niet bestraffen en er niet tegen getuigen. Het berouw van de gemeente te Corinthe wegens de zonde van een harer leden, heeft zulk een zorgzaamheid teweeggebracht, zulk een heilige verontwaardiging, vrees en wraak, 2 Cor. 7 : 11, als door de hier verordineerde plechtigheid wordt te kennen gegeven.

10. Wanneer gij zult uitgetogen zijn tot den strijd tegen uwe vijanden; en de HEERE, uw God, hen zal gegeven hebben in uwe hand, dat gij hunne gevangenen gevankelijk wegvoert; 11. En gij onder de gevangenen zult zien eene vrouw, schoon van gedaante, en gij lust tot haar gekregen zult hebben, dat gij ze u ter vrouwe neemt; 12. Zoo zult gij haar binnen in uw huis brengen; en zij zal haar hoofd scheren, en haar nagelen besnijden, 13. En zij zal het kleed harer gevangenis van zich afleggen, en in uw huis zitten, en haar vader en haar moeder een maand lang beweenen; en daarna zult gij tot haar ingaan, en haar man zijn, en zij zal u ter vrouwe zijn. 14. En het zal geschieden, indien gij geen behagen in haar hebt, dat gij haar zult laten gaan naar haar begeerte; doch gij zult haar geenszins voor geld verkoopen, gij zult met haar geen gewin drijven, daarom dat gij haar vernederd hebt.

Door deze wet wordt aan een krijgsman toegestaan om, zoo hem dit behaagde, zijne gevangene te huwen. Vanwege de hardigheid hunner harten heeft Mozes hun dit toegestaan, opdat zij, indien hun die vrijheid niet gegeven werd, om de zoodanigen te huwen, de vrijheid niet zouden nemen om zich met haar te verontreinigen, en door zulk een slechtheid zou het leger verontrust worden. Van dien man wordt ondersteld dat hij reeds eene vrouw heeft, en dat hij deze vrouw als tweede, of ondergeschikte vrouw, zooals de Joden haar noemen, er bij neemt. Dit toegeven aan der menschen ongeregelde lusten, waarin *hun hart hunne oogen navolgde*, komt geenszins overeen met de wet van Christus, die daarom in dit opzicht onder anderen, de wet van Mozes verre overtreft. Het Evangelie vergunt den man, die eene vrouw heeft, niet er een andere bij te nemen, want van den beginne is het alzoo niet geweest. Het Evangelie verbiedt eene vrouw, al is het ook een schoone vrouw, aan te zien om haar te begeeren, en gebiedt het dooden en verloochenen van alle ongeregelde begeerten, al zou dit ook even zwaar en moeilijk zijn als het afhouwen van een rechterhand; zóó wordt door onzen heiligen Godsdienst, meer dan door dien der Joden, de eer hoog gehouden, en de heerschappij ondersteund van de ziel over het lichaam, van den geest over het vleesch, overeenkomstig deszelfs heerlijke openbaring van leven en onsterflijkheid, en van een betere hoop.

Maar hoewel aan krijgslieden deze vrijheid wordt toegestaan, wordt er hier toch voor gezorgd, dat zij er geen misbruik van zullen maken, dat is:

I. Dat zij zichzelven niet zullen misbruiken door het te haastig te doen, al was de gevangene hun ook nòg zoo begeerenswaardig. „Als gij *lust tot haar gekregen zult hebben, dat gij ze u ter vrouwe neemt.* Het is waar: gij behoeft de toestemming harer ouders niet te vragen, want zij is uwe gevangene en ter uwer beschikking, maar:

1. Gij zult geen gemeenzamen omgang met haar hebben, vóór gij haar gehuwd hebt." Deze vergunning was bedoeld, niet om een vuilen, beestachtigen lust te bevredigen, in de hitte en woede van deszelfs rebellie tegen rede en deugd, maar een eerbare, edelmoedige genegenheid voor een schoone en beminnelijke vrouw, hoewel zij in droefheid en benauwdheid is; daarom mag hij haar, zoo hij wil, tot zijne vrouw maken; maar *hij moet niet met haar doen als met een hoer.*

2. Gij zult haar niet plotseling huwen, maar haar een volle maand in uw huis houden, vers 12, 13. Dit moet hij doen, hetzij: *a.* Om te beproeven zijne genegenheid voor haar te doen ophouden, want hij moet weten dat hij wel geen kwaad doet door haar te huwen, (zoo stond toen de wet,) maar dat hij veel beter zou doen door het te laten. Laat haar daarom haar hoofd

scheren, opdat zijne liefde niet opgewekt worde door haar schoone haarlokken, en hare nagels laten wassen (zooals de lezing is in de kantteekening) om de schoonheid harer handen te ontsieren. *Quicquid amas cupias non placuisse nimis. — Wij moeten onze genegenheid matigen voor de dingen, die wij in verzoeking zijn al te veel lief te hebben.* Of liever: *b.* Dit werd gedaan ten teeken van haar verzaken van afgoderij, en dat zij een proseliet werd van den Joodschen Godsdienst. Het scheren van haar hoofd, het knippen van hare nagels en het veranderen van haar kleedij beteekenden haar afleggen van haar vorigen wandel, die in hare onwetendheid verdorven was, opdat zij een nieuw schepsel zou worden. Zij moet in zijn huis blijven om in de goede kennis des Heeren onderwezen te worden, en in Zijne aanbidding. De Joden zeggen dat, zoo zij weigerde en in hare afgoderij bleef volharden, hij haar niet mocht huwen. De belijders van den Godsdienst moeten niet een ander juk aantrekken met de ongeloovigen, 2 Cor. 6 : 14.

II. Evenzoo wordt er voor gezorgd, dat zij de arme gevangene niet zullen misbruiken.

1. Zij moet tijd hebben *om haar vader en hare moeder te beweenen*, van wie zij gescheiden was, en zonder wier toestemming en zegen zij nu waarschijnlijk zal huwen, misschien wel een gemeen soldaat van Israel, al was zij in haar eigen land ook van edele afkomst en als zoodanig opgevoed. Het zou zeer onvriendelijk zijn haar te dwingen om te huwen, voordat die smart gelenigd en zij haar eenigermate teboven gekomen is, vóór zij beter bekend is geworden met het land harer gevangenschap, en daardoor er mede verzoend is. Zij moet niet hare afgoden beweenen, maar blijde zijn ze te verzaken; alleen aan de droefheid over hare bloedverwanten, die haar na en dierbaar zijn, mag zij aldus toegeven.

2. Indien hij, die haar in zijn huis gebracht heeft met de bedoeling haar te huwen, bij nader bedenken van zijn voornemen afzag, dan mocht hij haar niet verkoopen, geen gewin met haar drijven, zooals met zijn andere gevangenen, maar moest haar vrijheid geven om terug te keeren naar haar eigen land, zoo zij dit wilde, omdat hij haar vernederd en bedroefd heeft, door verwachting bij haar op te wekken, die hij daarna teleurstelde, vers 14. Haar aldus misleid hebbende, moet hij haar niet ook ten prooi maken. Dit duidt aan hoe bindend de wetten zijn van gerechtigheid en eer inzonderheid bij voorgeven van liefde en trouwbeloften, die als plechtige zaken beschouwd moeten worden, waarin iets heiligs is, en waarmede niet gespot en geschertst moet worden.

15. Wanneer een man twee vrouwen heeft. een beminde en een gehate; en de beminde en de gehate hem zonen zullen gebaard hebben, en de eerstgeboren zoon van de gehate zal zijn; 16. Zoo zal het geschieden, ten dage als hij zijne zonen zal doen erven wat hij heeft, dat hij niet zal vermogen de eerstgeboorte te geven aan den zoon der beminde, voor het aangezicht van den zoon der gehate, die de eerstgeborene is. 17. Maar den eerstgeborene, den zoon der gehate, zal hij kennen, gevende hem het dubbele deel van alles, wat bij hem zal worden gevonden; want hij is het beginsel zijner kracht, het recht der eerstgeboorte is het zijne.

Deze wet weerhoudt huisvaders van hun oudste zonen te onterven uit bloot eigenzinnigheid, zonder dat er een rechtmatige oorzaak voor is.

I. Het hier gestelde geval, vers 15, is zeer leerrijk.

1. Het toont het groote kwaad aan van meer dan ééne vrouw te hebben, welk kwaad door de wet van Mozes niet onderdrukt werd, waarschijnlijk in de hoop dat der menschen eigen ervaring van de ongelegenheid, die er in de gezinnen door veroorzaakt werd, er ten laatste zelve een einde aan zou maken, zoodat zij het zichzelven ten wet zouden stellen, om niet meer dan ééne vrouw te hebben. Let op de onderstelling, die hier gemaakt wordt: indien een man twee vrouwen heeft, dan is het duizend tegen een, dat de eene bemind en de andere gehaat, dat is blijkbaar minder bemind, zal zijn, zooals Lea minder bemind was door Jakob; en het gevolg hiervan kan niet anders dan twist en ijverzucht, nijd, verwarring en alle boos werk teweegbrengen, waardoor dan aan den echtgenoot voortdurend kwelling en onrust wordt veroorzaakt, en dat hem zoowel in zonde als in moeilijkheden zal brengen. Diegenen gaan veel meer met hun eigen gemak en voldoening te rade, die zich aan Gods wet houden, dan diegenen, die aan hun eigen lusten toegeven.

2. Het toont hoe Gods voorzienigheid gemeenlijk aan de zijde der zwaksten is, en *overvloediger eer geeft aan hetgeen gebrek aan dezelve heeft;* want de *eerstgeboren zoon* wordt hier ondersteld de zoon te zijn van haar, *die gehaat is;* zoo was het in Jakobs gezin, omdat *de Heere zag, dat Lea gehaat was*, Gen. 29 : 31. De groote Heer des huizes geeft wijselijk aan ieder zijn deel van genot en vertroosting; indien de eene de eer had van de beminde huisvrouw te zijn, dan bleek het dikwijls dat de andere de eer had van de moeder des eerstgeborenen te zijn.

3. Die wet is voor ouders ook nu nog verbindend, zij moeten aan hunne kinderen geven wat hun van rechtswege toekomt, zonder partijdigheid. In het veronderstelde geval moet de oudste zoon, ofschoon hij de zoon is der minstbeminde vrouw, het voorrecht zijner geboorte hebben, hetwelk bestond in een dubbel deel van zijns vaders bezittingen, omdat hij het beginsel is zijner kracht, dat is: in hem begon het gezin versterkt te worden, en *zijn pijlkoker begon gevuld te worden met de pijlen eens helds*, Psalm 127 : 4, en daarom *is het recht der eerstgeboorte zijn*, vers 16, 17. Jakob had Ruben wel zijn eerstgeboorterecht ontnomen en het aan Jozef gegeven, maar het was omdat Ruben door het bedrijven van bloedschande zijn geboorterecht had verbeurd, niet omdat hij *de zoon was der gehate.* Opdat nu hetgeen Jakob rechtvaardig-

lijk heeft gedaan, niet als precedent zou beschouwd worden voor anderen om hetzelfde onrechtvaardiglijk te doen, wordt hier gezorgd dat, als de vader bij uiterste wilsbeschikking zijn goed verdeelt, het kind niet te slechter zal varen om zijns moeders ongeluk van minder bemind te zijn door haar echtgenoot, want dat was niet de schuld van het kind. Ouders behooren geen ander verschil te maken in de toebedeeling hunner genegenheid aan hunne kinderen, dan het verschil, dat zij duidelijk gemaakt zien door God in de toebedeeling Zijner genade onder hen. Daar het Gods voorzienigheid is, die erfgenamen maakt, moet de beschikking der Voorzienigheid niet tegengestaan, maar er in berust worden. Geen zoon moet door zijn vader verlaten of verzaakt worden, voordat deze duidelijk blijkt van God te zijn verlaten, hetgeen moeilijk van iemand te zeggen is, zoolang als hij leeft.

18. Wanneer iemand een moedwilligen en wederspannigen zoon heeft, die de stem zijns vaders en de stem zijner moeder niet gehoorzaam is; en zij hem gekastijd zullen hebben, en hij naar hen niet hooren zal, 19. Zoo zullen zijn vader en zijne moeder hem grijpen, en zij zullen hem uitbrengen tot de oudsten zijner stad, en tot de poort zijner plaats. 20. En zij zullen zeggen tot de oudsten zijner stad: Deze onze zoon is afwijkende en wederspannig, hij is onze stem niet gehoorzaam; hij is een brasser en zuiper. 21. Dan zullen alle lieden zijner stad hem met steenen overwerpen, dat hij sterve; en gij zult het booze uit het midden van u wegdoen; dat het gansch Israel hoore, en vreeze. 22. Voorts wanneer in iemand een zonde zal zijn, die het oordeel des doods waardig is, dat hij gedood zal worden, en gij hem aan het hout zult opgehangen hebben; 23. Zoo zal zijn dood lichaam aan het hout niet overnachten, maar gij zult het zekerlijk ten zelven dage begraven; want een opgehangene is Gode een vloek. Alzoo zult gij uw land niet verontreinigen, dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft.

I. Hier is een wet om een wederspannigen zoon te straffen. De vorige wet er in voorzien hebbende, dat ouders hunne kinderen niet van hun recht zullen berooven, was het voegzaam, dat nu vervolgens er in voorzien zal worden, dat kinderen niet tekort zullen komen in de betooning van den eerbied en het betrachten van den plicht, die zij aan hunne ouders verschuldigd zijn, want er is in Gods wet geene partijdigheid.

1. Merk op, hoe de misdadiger hier beschreven wordt. Hij is *een moedwillige en wederspannige zoon*, vers 18. Aan geen kind moest het er te slechter om gaan, dat het zwak van gestel, langzaam van begrip en klein van verstand was, maar wel om moedwilligheid en wederspannigheid. Als de zoon zich trotsch en beleedigend gedraagt tegenover zijne ouders, het uitdrukkelijk gebod dat zij hem geven, hem ten goede, overtreedt, zich door hunne kastijding niet wil laten verbeteren, schande brengt over hun geslacht, hun hart bedroeft, hun goed doorbrengt, en door zijn losbandig leven dreigt hen te gronde te richten, dan is hij *een moedwillige en wederspannige zoon*. Inzonderheid wordt hij ondersteld, *een brasser of een dronkaard te zijn*. Dit geeft te kennen dat er zonden waren, waartegen zijne ouders hem zeer bijzonder gewaarschuwd hadden, en dat het dus hierin duidelijk bleek, dat hij hunner stem niet gehoorzaam was. Aan Lemuel werd door zijne moeder die last gegeven, Spreuken 31 : 4. In de opvoeding van kinderen moet grootelijks zorg gedragen worden om alle neiging tot dronkenschap tegen te gaan, en hen uit den weg der verzoeking er van te houden, daarom moet hun reeds vroeg vrees en afschuw van die beestachtige zonde worden ingeboezemd, en hen intijds geleerd worden zichzelven te verloochenen. Of: *b.* Dat hij zoo beleedigend en wederspannig was jegens zijne ouders, omdat hij *een brasser en dronkaard was*. Er is niets, dat de menschen meer zeker en meer noodlottig tot allerlei slechtheid brengt, en hen er in verhardt, dan dronkenschap. Als menschen aan den drank zijn, vergeten zij de wet, Spr. 31 : 5, zelfs de fundamenteele wet van hunne ouders te eeren.

2. Hoe met dien misdadiger gehandeld moet worden. Zijn eigen vader en moeder moeten zijne aanklagers zijn, vers 19, 20. Zij zouden hem niet zelven ter dood mogen brengen, maar zij moeten hem aanklagen bij de oudsten der stad, en die aanklacht moet wel met een bedroefd hart gedaan worden: *Deze onze zoon is afwijkende en wederspannig*. Zij, die zich overgeven aan ondeugd en goddeloosheid en zich niet willen verbeteren, verbeuren hun deel in de natuurlijke genegenheid van hun naaste betrekkingen, de oorzaken van hun bestaan worden terecht de oorzaken van hun verderf. De kinderen, die hun plicht vergeten, moeten zichzelven, en niet hunne ouders, er van beschuldigen, als zij met minder genegenheid worden aangezien. En hoe moeilijk teeder liefhebbende ouders het thans ook vinden om zich met de rechtvaardige straf hunner wederstrevende kinderen te verzoenen, ten dage der openbaring van de rechtvaardige oordeelen Gods, zal alle natuurlijke genegenheid zóó volkomen opgaan in de Goddelijke liefde, dat zij zelfs in de veroordeeling zullen berusten van die kinderen, omdat God er voor eeuwig in zal verheerlijkt worden.

3. Welk oordeel aan hem voltrokken moet worden, hij moet in het openbaar *door de lieden zijner stad gesteenigd worden, dat hij sterve*, vers 21. En aldus: *a.* Werd het ouderlijk gezag hoog gehouden, en God, ons aller Vader, toonde er zich ijverig voor, daar het een der eerste en oudste stroomen is, ontleend aan Hem, die de fontein is van alle macht. *b.* Deze wet, behoorlijk tenuitvoer gelegd, zou reeds vroeg *alle werkers der ongerechtigheid uitroeien uit het land*, Psalm 101 : 8, en het verspreiden van dien kanker voorkomen, door het verrotte

deel reeds intijds weg te snijden; want zij, die slechte leden waren van een gezin, zullen nooit goede leden worden van de maatschappij. *c.* Het zou kinderen met ontzag vervullen, en hen door vrees en schrik tot gehoorzaamheid aan hunne ouders brengen, indien zij niet op andere wijze tot hun plicht gebracht en bij hun plicht gehouden kunnen worden. Opdat *gansch Israel het hoore en vreeze.* De Joden zeggen: „De oudsten, die hem veroordeelden, moesten er een geschreven kennisgeving van zenden aan geheel de natie: *In dat en dat hof, op zulk een dag, is die en die persoon door ons gesteenigd, omdat hij een moedwillige en wederspannige zoon was.*" En ik heb wel eens gewenscht dat, gelijk in al onze gerechtshoven een nauwkeurig register gehouden wordt van de veroordeeling van misdadigers, *in perpetuam rei memoriam — opdat de gedachtenis er van niet verloren ga, er ook openbaar en authentiek kennis* worde gegeven in druk aan geheel het koninkrijk van zoodanige veroordeelingen en strafvoltrekkingen door de oudsten zelven, *in terrorem — opdat allen zullen hooren en vreezen.*

II. Een wet voor de begrafenis van kwaaddoeners, die gehangen waren, vers 22. Het was onder de Joden in het geheel niet in gebruik zooals onder ons, om hen op te hangen aan den hals zoodat er de dood op volgt; maar dezulken, die gesteenigd waren, indien het wegens Godslastering of een andere afschuwelijke misdaad was, werden, op bevel van de rechters, hun doode lichamen, gedurende eenigen tijd aan een paal gehangen, als een schouwspel voor de wereld, om het schandelijke der misdaad te kennen te geven, en anderen met des te meer schrik en afgrijzen te vervullen, opdat zij niet alleen zouden hooren en vreezen, maar ook zouden zien en vreezen. Nu wordt hier bevolen dat zij, op welk uur van den dag zij ook opgehangen werden, met zonsondergang afgenomen en begraven moesten worden, maar niet den geheelen nacht moesten blijven hangen, *den zoodanige* (zegt de wet) *is deze bestraffing genoeg,* tot hiertoe moet zij gaan, maar niet verder. Laat de boosdoener en zijne misdaad verborgen zijn in het graf.

1. God wilde aldus de eer hoog houden van het menschelijk lichaam, en dat men teederheid zal hebben ook voor de ergste misdadigers. De tijd voor het tentoonstellen van doode lichamen is aldus beperkt om dezelfde reden, waarom door een andere wet, het getal geeselslagen beperkt werd, *opdat niet uw broeder voor uwe oogen verachtelijk gehouden worde.* Het straffen na den dood behoudt God zichzelven voor, maar voor den mensch is dan niets meer te doen. Het is dus wel de vraag, of het ophangen van misdadigers in ketenen, en het tentoonstellen van hun hoofden en gevierendeelde lichamen [1]) betamelijk is onder Christenen, die de opstanding van het lichaam verwachten.

2. Het is echter duidelijk dat er eene ceremonieele beteekenis in was gelegen. Volgens de wet van Mozes was de aanraking van een dood lichaam verontreinigend, en daarom moeten doode lichamen ook niet blijven hangen in het land, omdat dit, naar denzelfden regel, het land zou verontreinigen. Maar:

3. Er wordt hier één reden gegeven, die betrekking heeft op Christus: *een opgehangene is Gode een vloek,* dat is: het is de hoogste mate van smaad en schande, die een mensch aangedaan kan worden, en maakt hem bekend als liggende onder den vloek van God, zooveel als een uitwendige straf dit kan. Zij, die hem aldus zien hangen tusschen hemel en aarde, zullen tot de gevolgtrekking komen dat hij door beiden verlaten en beiden onwaardig is; laat hem dus niet den geheelen nacht blijven hangen, want dat zou te ver gaan. Als de apostel aantoont hoe Christus ons verlost heeft van den vloek der wet door zelf een vloek voor ons gemaakt te zijn, heldert hij dit op door het brandmerk, dat op iemand geplaatst was, die aan een hout werd gehangen, te vergelijken met den dood van Christus, Gal. 3 : 13. Door den Geest geleid zijnde, gebruikt Mozes deze uitdrukking van *Gode een vloek te zijn,* als hij niets meer bedoelt dan met de uiterste schande en smaad behandeld te zijn, opdat dit later toegepast zou worden op den dood van Christus en zou aantoonen dat Hij den vloek der wet voor ons ondergaan heeft, hetgeen Zijn liefde ten zeerste verhoogt, en een groote bemoediging is voor ons geloof in Hem. En (gelijk de uitnemende bisschop Patrick terecht opmerkt) deze Schriftuurplaats wordt toegepast op den dood van Christus, niet alleen omdat Hij onze zonden gedragen heeft en blootgesteld was aan versmaadheid en schande, zooals deze kwaaddoeners, die door God vervloekt waren, maar omdat Hij in den avond van het vloekhout werd afgenomen en begraven, (en dat wel door de bijzondere zorg der Joden met het oog op deze wet, Joh. 19 : 31) ten teeken dat nu, de schuld weggenomen zijnde, aan de wet voldaan was, zooals er aan voldaan was, als de boosdoener tot aan zonsondergang bleef hangen; meer eischte zij niet. Toen hield hij op een vloek te zijn. En gelijk het land Israels rein was, als het doode lichaam was begraven, zoo is ook de gemeente gewasschen en gereinigd door de volkomen voldoening, gewrocht door Christus.

1) In Engeland gebruikelijk ten tijde van den schrijver.

HOOFDSTUK XXII.

Dit hoofdstuk bevat wetten: I. Ter bewaring van barmhartigheid en goede nabuurschap in de zorg voor verdwaald of gevallen vee, vers 1—4. II. Ter bewaring van orde en onderscheiding, dat mannen en vrouwen elkanders kleederen niet moeten dragen, vers 5, en andere noodelooze vermengingen vermeden moeten worden, vers 9—11. III. Tot behoud van vogels, vers 6, 7. IV. Van leven, vers 8. V. Van de geboden, vers 12. VI. Van den goeden naam eener belasterde vrouw als zij onschuldig was, vers 13—19, maar voor haar straf, indien zij schuldig is, vers 20, 21. VII. Ter bewaring van de kuischheid der vrouwen, vers 22. Maagden, die verloofd zijn, vers 23—27, of niet verloofd zijn, vers 28, 29. En eindelijk, tegen bloedschande, vers 30.

Gij zult uws broeders os of klein vee niet zien afgedreven, en u van die verbergen; gij zult ze uwen broeder ganschelijk weder toe-

sturen. 2. En indien uw broeder niet nabij u is, of gij hem niet kent, zoo zult gij ze binnen in uw huis vergaderen, dat zij bij u zijn, totdat uw broeder die zoeke, en gij ze hem wedergeeft. 3. Alzoo zult gij ook doen aan zijn ezel, en alzoo zult gij doen aan zijne kleeding, ja alzoo zult gij doen aan al het verlorene uws broeders, dat van hem verloren zal zijn, en dat gij zult hebben gevonden; gij zult u niet mogen verbergen. 4. Gij zult uws broeders ezel of zijn os niet zien, vallende op den weg, en u van die verbergen; gij zult ze met hem ganschelijk oprichten.

Hier wordt geëischt dat de vriendelijkheid, die aan een vijand bewezen moet worden, Exod. 23 : 4, nog zooveel te meer betoond zal worden aan een buur, al was deze ook geen Israeliet, want de wet is in overeenstemming met de natuurlijke billijkheid.

1. Dat verdwaald vee teruggebracht moet worden, hetzij aan den eigenaar, of in de weide, waaruit het weggedwaald was, vers 1, 2. Dit moest gedaan worden uit medelijden met het vee, dat zoolang het dwaalde aan gevaar was blootgesteld, en uit beleefdheid en achting voor den eigenaar, ja meer, in gerechtigheid jegens hem, want dit was doen zooals wij wenschen, dat ons gedaan zal worden, hetgeen een der fundamenteele wetten der billijkheid is. De Godsdienst leert ons vriendelijke, goede buren te zijn, bereid te wezen om, als wij er de gelegenheid toe hebben, goede diensten te bewijzen aan alle menschen. Dit doende, moesten zij geen moeite ontzien, maar, als zij wisten wie de eigenaar was van het verdwaalde dier, dan moesten zij zelf het hem terugbrengen; want indien zij den eigenaar alleen bericht zenden dat hij het moet komen halen, dan zou aan het dier een ongeval kunnen overkomen, eer hij het bereiken kan. Zij moeten geen onkosten ontzien, maar, zoo zij niet wisten wie de eigenaar was, dan moesten zij het naar hun eigen huis brengen en het voeden, totdat de eigenaar gevonden is. Indien er nu zulk een zorg gedragen moet worden voor den verdwaalden os of ezel des naasten, hoeveel te meer dan niet, als deze zelf wegdwaalt van God en zijn plicht; dan moeten wij alles doen wat wij kunnen om hem te bekeeren, Jak. 5 : 19, hem terecht te brengen, ziende op onszelven, Gal. 6 : 1.

2. Dat verloren goederen den eigenaar teruggebracht moeten worden, vers 3. De Joden zeggen: „Hij, die verloren goederen vond, moest er openlijk drie- of viermaal door den gewonen omroeper kennis van laten geven", naar de gewoonte onder ons; indien de eigenaar niet kon gevonden worden, dan mocht hij, die de goederen gevonden had, ze tot zijn eigen gebruik aanwenden; maar (zeggen sommige geleerde schrijvers) hij zou wèl doen om de waardij dier goederen aan de armen te geven.

3. Dat vee, hetwelk gevallen of op andere wijze in gevaar is gekomen, geholpen moet worden, vers 4. Dit moet geschieden in mededoogen met de dieren, want *de rechtvaardige geeft acht op het leven zijner beesten*, Spreuken 12 : 10,[1]) ook op die de zijnen niet zijn; en in liefde en vriendschap voor een nabuur, niet wetende hoe spoedig wij zijne hulp noodig kunnen hebben. Indien één lid tot het andere zou kunnen zeggen: „ik heb u voor het oogenblik niet noodig", dan kan het toch niet zeggen: „Ik zal u nooit noodig hebben".

5. Het kleed eens mans zal niet zijn aan een vrouw, en een man zal geen vrouwekleed aantrekken; want al wie zulks doet, is den HEERE, uwen God, een gruwel. 6. Wanneer voor uw aangezicht een vogelnest op den weg voorkomt, in eenigen boom, of op de aarde, met jongen of eieren, en de moeder zittende op de jongen of op de eieren, zoo zult gij de moeder met de jongen niet nemen. 7. Gij zult de moeder ganschelijk vrijlaten, maar de jongen zult gij voor u nemen; opdat het u welga, en gij de dagen verlengt. 8. Wanneer gij een nieuw huis zult bouwen, zoo zult gij op uw dak een leuning maken; opdat gij geen bloedschuld op uw huis legt, wanneer iemand, vallende, daarvan afviel. 9. Gij zult uw wijngaard niet met tweeërlei bezaaien; opdat de volheid des zaads, dat gij zult gezaaid hebben, en de inkomst des wijngaards niet ontheiligd worde. 10. Gij zult niet ploegen met een os en met een ezel tegelijk. 11. Gij zult geen kleed van gemengde stof aantrekken, wollen en linnen tegelijk. 12. Snoeren zult gij u maken aan de vier hoeken uws opperkleeds, waarmede gij u bedekt.

In deze verzen zijn verscheidene wetten betreffende zeer geringe zaken; de wetten der menschen bemoeien zich daar gewoonlijk niet mede. *De minimus non curat lex — Van kleine zaken neemt de wet geen nota;* omdat echter Gods voorzienigheid zich over de kleinste zaken uitstrekt, doen Zijne geboden dit ook, opdat wij daarin *in de vreeze des Heeren zullen wezen*, gelijk wij onder Zijn oog zijn. En toch zijn beteekenis en strekking van deze wetten, die klein schijnen, van zulk een aard, dat zij niettegenstaande die kleinheid, gevonden worden onder de dingen van Gods wet, die Hij voor ons geschreven heeft, en dus groot door ons geacht moeten worden.

I. Het verschil in sekse door de kleedij wordt in stand gehouden, ter bewaring van onze eigen kuischheid en die van onzen naaste, vers 5. *De natuur zelve leert* dat er onderscheid tusschen hen gemaakt wordt *in hun haar*, 1 Cor. 11 : 14, en naar denzelfden regel in hunne kleederen, die dus niet met elkander verward moeten worden, hetzij in hun gewone, dagelijksche dracht of bij sommige gelegenheden. Om een wettige vlucht of verberging te bevorderen, mag dit geschieden, maar of het voor sport of op het tooneel ook mag, dat kan met recht betwijfeld worden.

1. Sommigen denken dat dit betrekking

1) Naar de Engelsche overzetting.

heeft op de afgodische gewoonten der heidenen; bij de aanbidding van Venus verschenen vrouwen in krijgsrusting, en mannen in vrouwenkleederen. Dit, evenals andere bijgeloovige gewoonten, wordt hier gezegd *den Heere een gruwel te zijn.*

2. Die wet verbiedt het door-elkander-mengen van de neigingen en zaken der seksen; mannen moeten niet verwijfd wezen, noch het werk der vrouw in huis doen; en vrouwen moeten geen halve mannen zijn, niet willen *leeren en over den man heerschen,* 1 Tim. 2 : 11, 12.

3. Dit dooreenmengen van kleederen werd waarschijnlijk gebruikt om ontucht te plegen, en is daarom verboden; want zij, die bewaard willen worden voor zonde, moeten zich ver houden van alle gelegenheden er toe of hetgeen er toe leiden kan.

II. Bij het uithalen van een vogelnest moet de moeder vrijgelaten worden, vers 6, 7. De Joden zeggen: „Dat is het minste van al de geboden van de wet van Mozes", en toch wordt aan het nakomen er van dezelfde belofte gegeven als aan het houden van het vijfde gebod, dat een der grootste is, *opdat het u welga en gij de dagen verlengt;* want gelijk ongehoorzaamheid in kleine zaken een zeer groote minachting toont van de wet, zoo toont gehoorzaamheid in een kleine zaak zeer grooten eerbied er voor. Hij, die den vogel uit zijne hand vrijlaat (die meer waard was dan tien in de lucht) zuiver en alleen omdat God het hem gebiedt, doet hierin blijken dat hij *al Zijne bevelen, van alles, voor recht houdt,* en dat hij veeleer zichzelven kan verloochenen dan tegen God zondigen. Maar zorgt God ook voor de vogelen? 1 Cor. 9 : 9. Ja gewis; en wellicht doelt onze Heiland op deze wet: *Worden niet vijf muschjes verkocht voor twee penningen? en niet één van die is voor God vergeten.* Deze wet:

1. Verbiedt ons wreed te zijn voor dieren of genoegen te smaken in ze te verdelgen. Hoewel God ons *wijzer heeft gemaakt dan het gevogelte des hemels,* en ons *heerschappij er over heeft gegeven,* moeten wij ze toch niet mishandelen, noch met hardheid over hen heerschen. *Gij zult de moeder vrijlaten,* om wederom uit te broeden, *verderf ze niet, want daar is een zegen in.* Jes. 65 : 8.

2. Zij leert ons mededoogend te zijn voor onze eigen natuurgenooten, en het denkbeeld van alles wat barbaarsch en wreed is te verafschuwen, inzonderheid tegenover de zwakkere sekse, die altijd met den grootsten eerbied behandeld moet worden uit aanmerking van de smarten, waarmede zij kinderen ter wereld brengt. Er wordt van gesproken als van een voorbeeld van de meest onmenschelijke wreedheid, dat *de moeder verpletterd werd met de zonen,* Hosea 10 : 14, en dat *de zwangere vrouwen werden opengesneden,* Amos 1 : 13. En voorts geeft het nog te kennen dat wij iemands natuurlijke liefde en teederheid van gemoed niet moeten misbruiken om hun onrecht te doen. De moeder zou niet gevangen hebben kunnen worden, indien haar zorg voor haar eieren of voor haar jongen (zeer verschillend van de struis) haar niet op het nest had teruggehouden, daar zij zich anders gemakkelijk had kunnen redden door de vlucht. Daar het nu al zeer treurig zou zijn, dat het haar te slechter gaat om hetgeen waarvoor zij geprezen moet worden, zorgt de wet er voor dat zij geprezen wordt. De herinnering hieraan kan ons wellicht eens terughouden van iets hards of onvriendelijks te doen aan iemand, die in onze macht is.

III. Bij het bouwen van een huis moet er voor gezorgd worden, dat het veilig is, en niemand letsel bekomt door er af te vallen, vers 8. De daken hunner huizen waren plat, zoodat men er op kon wandelen, zooals uit vele Schriftuurplaatsen blijkt. Opdat niemand nu door achteloosheid er af zou vallen, moeten zij er een leuning of borstwering, die (zeggen de Joden) drie en een halve voet hoog moet zijn, om heen maken. Indien dit niet gedaan was, en er een ongeluk uit voortkwam, dan heeft de eigenaar door zijn verzuim bloedschuld over zijn huis gebracht. Zie hier:

1. Hoe dierbaar het leven der menschen aan God is, die het beschermt, niet slechts door Zijne voorzienigheid, maar ook door Zijne wet.

2. Hoe dierbaar het daarom ook aan ons moet wezen, en welke zorg wij moeten dragen om te voorkomen, dat iemand letsel ontvangt. De Joden zeggen dat zij door de billijkheid dezer wet verplicht waren (en dat zijn wij ook) om alles te omheinen of uit den weg te ruimen, dat gevaar kan opleveren voor het leven; zooals door diepe waterputten te bedekken, bruggen in goeden staat te onderhouden en dergelijke dingen meer, omdat, zoo iemand door ons verzuim omkomt, zijn bloed van ons geëischt zal worden.

IV. Er worden hier allerlei vermengingen verboden, vers 9, 10. Veel er van hebben wij reeds tevoren gehad in Lev. 19 : 19. Er schijnt in deze dingen geenerlei zedelijk kwaad te zijn en daarom maken wij er geen gewetensbezwaar van om tarwe en rogge op eenzelfden akker te zaaien, paarden en ossen tezamen voor den ploeg te spannen, en kleederen te dragen van half garen, half wollen stof. Maar hiermede wordt verboden, hetzij:

1. Een gelijkvormigheid met sommige gewoonten der heidenen. Of:

2. Hetgeen in strijd is met de eenvoudigheid en reinheid van een Israeliet. Zij moeten hunne ijdelheid of zucht naar hetgeen zeldzaam is niet bevredigen door dingen samen te voegen, die de Schepper in oneindige wijsheid afzonderlijk heeft gemaakt; zij moeten geen ander juk aantrekken met de ongeloovigen, noch zich vermengen met de onreinen, zooals een os met een ezel. Ook moet hunne belijdenis en wandel in deze wereld geen bonte kleurschakeering vertoonen, maar „uit één stuk" zijn.

V. De wet nopens snoeren aan hunne kleederen ter gedachtenis aan de geboden, die wij tevoren hadden in Numeri 15 : 38, 39, is hier herhaald, vers 12. Hieraan werden zij onderscheiden van andere lieden, zoodat men al op het eerste gezicht kon zeggen: Daar gaat een Israeliet, hetgeen hen leerde om zich hun land-

aard en het eigenaardige van hun Godsdienst niet te schamen, hoe ook hunne naburen er hen met minachting om zouden aanzien. En zij werden er ook door herinnerd aan de geboden bij de bijzondere gelegenheden, waarop zij betrekking hadden. Misschien is de wet hier herhaald, omdat de geboden, die er onmiddellijk aan voorafgaan, zoo gering schijnen, dat zij gevaar liepen van voorbijgezien of vergeten te worden. De snoertjes zullen er u aan herinneren, dat uwe kleederen niet van gemengde stof, wollen en linnen tegelijk, moeten wezen, vers 11.

13. Wanneer een man eene vrouw zal genomen hebben, en tot haar ingegaan zijnde, alsdan haar zal haten, 14. En haar oorzaak van naspraak zal opleggen, en een kwaden naam over haar uitbrengen, en zeggen: Deze vrouw heb ik genomen, en ben tot haar genaderd, maar heb den maagdom aan haar niet gevonden; 15. Dan zullen de vader van deze jonge dochter en hare moeder nemen, en tot de oudsten der stad aan de poort uitbrengen, den maagdom dezer jonge dochter. 16. En de vader van de jonge dochter zal tot de oudsten zeggen: Ik heb mijn dochter aan dezen man gegeven tot een vrouw, maar hij heeft haar gehaat; 17. En ziet, hij heeft oorzaak van opspraak gegeven, zeggende: Ik heb den maagdom aan uw dochter niet gevonden; dit nu is de maagdom mijner dochter. En zij zullen het kleed voor het aangezicht van de oudsten der stad uitbreiden. 18. Dan zullen de oudsten derzelver stad dien man nemen, en kastijden hem; 19. En zij zullen hem een boete opleggen van honderd zilverlingen, en ze geven aan den vader van de jonge dochter, omdat hij een kwaden naam heeft uitgebracht over een jonge dochter van Israel; voorts zal zij hem ter vrouwe zijn; hij zal haar niet mogen laten gaan al zijne dagen. 20. Maar indien ditzelve woord waarachtig is, dat de maagdom aan de jonge dochter niet gevonden is; 21. Zoo zullen zij deze jonge dochter uitbrengen tot de deur van haars vader huis, en de lieden harer stad zullen haar met steenen steenigen, dat zij sterve, omdat zij een dwaasheid in Israel gedaan heeft, hoereerende in haars vaders huis; zoo zult gij het booze uit het midden van u wegdoen. 22. Wanneer een man gevonden zal worden, liggende bij eens mans getrouwde vrouw, zoo zullen zij ook beiden sterven, de man, die bij de vrouw gelegen heeft, en de vrouw; zoo zult gij het booze uit Israel wegdoen. 23. Wanneer er een jonge dochter zal zijn, die een maagd is, ondertrouwd aan een man, en een man haar in de stad zal gevonden, en bij haar gelegen hebben; 24. Zoo zult gij ze beiden uitbrengen tot de poort derzelver stad, en gij zult hen met steenen steenigen, dat zij sterven; de jonge dochter, ter oorzake dat zij niet geroepen heeft in de stad; en den man, ter oorzake dat hij zijns naasten vrouw vernederd heeft; zoo zult gij het booze uit het midden van u wegdoen. 25. En indien een man een ondertrouwde jonge dochter in het veld gevonden, en de man haar verkracht en bij haar gelegen zal hebben, zoo zal de man, die bij haar gelegen heeft, alleen sterven; 26. Maar de jonge dochter zult gij niets doen; de jonge dochter heeft geen zonde des doods; want gelijk of een man tegen zijn naaste opstond, en sloeg hem dood aan het leven, alzoo is deze zaak. 27. Want hij heeft haar in het veld gevonden; de ondertrouwde jonge dochter riep, en er was niemand, die haar verloste. 28. Wanneer een man een jonge dochter zal gevonden hebben, die een maagd is, dewelke niet ondertrouwd is, en haar zal gegrepen en bij haar gelegen hebben, en zij gevonden zullen zijn; 29. Zoo zal de man, die bij haar gelegen heeft, den vader van de jonge dochter vijftig zilverlingen geven, en zij zal hem ter vrouwe zijn, omdat hij haar vernederd heeft; hij zal ze niet mogen laten gaan al zijne dagen. 30. Een man zal zijns vaders vrouw niet nemen, en hij zal zijns vaders slippe niet ontdekken.

Deze wetten raken het zevende gebod, door een strafverordening de vleeschelijke lusten beteugelende, die strijd voeren tegen de ziel.

I. Indien een man, lust krijgende naar een andere vrouw, zijn eigen vrouw belastert, teneinde van haar ontslagen te komen, haar valschelijk beschuldigt den maagdom aan haar niet gevonden te hebben, toen hij tot haar naderde, dan moet hij, als zijn laster bewezen wordt laster te zijn, gestraft worden, vers 13—19. Waarin het bewijs bestond, dat de beschuldiging van den echtgenoot valsch was, daarover zijn de geleerden het niet eens, en het is ook volstrekt niet noodig er een onderzoek naar in te stellen; zij, voor wie deze wet bestemd was, hebben haar ongetwijfeld begrepen; ons is het genoeg te weten dat deze slechte echtgenoot, die aldus gepoogd had den goeden naam zijner eigen vrouw te gronde te richten, gegeeseld en beboet moest worden, en er van buitengesloten werd om ooit aan de vrouw, die hij aldus mishandeld had, een scheidbrief te geven, vers 18, 19. Toen hij mishagen in haar kreeg, zou hij haar, zoo hij gewild had, een scheidbrief hebben kunnen geven, de wet liet hem zulks toe, Hoofdst. 24 : 1. Maar dan moest hij haar haar huwelijksgoed geven; zoo hij nu echter, om dit goed voor zich te behouden en haar nog te kwaad te doen, haar goeden naam rooft, dan was het recht dat hij er streng voor gestraft zou worden, en voor altijd de vergunning verbeurde om haar een scheidbrief te geven. Merk op:

1. Hoe nader iemand tot ons staat, hoe grooter zonde het is hem te belasteren en zijn goeden naam te bekladden. Er wordt van gesproken als van een misdaad van de ergste soort, als iemand zijn broeder, zijns moeders zoon, belastert, Psalm 50 : 20, die u het naast

is, veel meer nog om uw eigen vrouw of uw eigen man te belasteren, dat is uzelven. Het is voorwaar wel een slechte vogel, die zijn eigen nest bevuilt.

2. Kuischheid is eer, zoowel als deugd, en hetgeen aanleiding geeft om haar te verdenken, is een even groote smaad en schande, als wat het ook zij; daarom moeten wij in deze zaak, meer dan in wat het ook zij, zeer teergevoelig zijn omtrent onzen eigen en anderer goeden naam.

3. Op ouders rust de plicht om voor den goeden naam hunner kinderen op te komen, want daarin is ook hun eigen goeden naam gemoeid.

II. Indien de vrouw, die als maagd gehuwd werd, bevonden werd er geene te zijn, dan moest zij aan de deur haars vaders gesteenigd worden dat zij stierf, vers 20, 21. Indien de ontucht gepleegd was voordat zij was verloofd, dan zou daar de doodstraf niet op gestaan hebben, maar zij moest sterven wegens het bedrog, dat zij gepleegd heeft aan hem, die haar heeft gehuwd, daar zij zich wel bewust was verontreinigd te zijn, terwijl zij hem liet gelooven dat zij een kuische en zedige vrouw was. Maar sommigen denken dat haar onkuischheid met den dood gestraft werd, alleen in geval dat zij bedreven was na hare verloving, in de veronderstelling dat weinigen tot rijpheid waren gekomen of zij waren reeds verloofd, hoewel nog niet gehuwd.

1. Dit was een krachtige waarschuwing aan jonge vrouwen om de hoererij te vlieden, daar zij, hoe ook verborgen gehouden vóór het huwelijk, teneinde dit niet in den weg te staan, toch na het huwelijk voorzeker ontdekt zal worden tot haar eeuwige schande en verderf.

2. Aan ouders wordt hiermede te kennen gegeven, dat zij door alle mogelijke middelen de kuischheid hunner kinderen moeten bewaren, door hun goeden raad te geven en te vermanen, hun een goed voorbeeld te geven, hen van kwaad gezelschap terug te houden, voor hen te bidden, en hen onder noodzakelijk bedwang te houden; want als de kinderen ontucht pleegden, moesten de ouders de smart en de schande hebben, om ze aan hun eigen deur te zien ter dood brengen. Die uitdrukking: *zij heeft eene dwaasheid in Israel gedaan*, werd gebruikt voor diezelfde misdaad in de zaak van Dina, Gen. 34:7. Alle zonde is dwaasheid, inzonderheid ontucht, maar bovenal ontucht in Israel, naar belijdenis een heilig volk.

III. Als een man, ongehuwd of gehuwd, bij een getrouwde vrouw gelegen zal hebben, dan moesten zij beiden ter dood gebracht worden, vers 22. Deze wet hadden wij tevoren in Lev, 20 : 10. Als een gehuwd man bij een ongehuwde vrouw heeft gelegen, dan was de misdaad niet zoo zwaar en werd ook niet met den dood gestraft, omdat er geen onechte kinderen door gebracht werden in gezinnen, onder den naam van wettige kinderen.

IV. Als een jonge dochter verloofd, doch nog niet getrouwd was, dan was zij niet onder het oog van haar toekomstigen echtgenoot, en daarom is zij en hare kuischheid onder de bijzondere bescherming der wet gesteld.

1. Indien haar kuischheid geschonden werd met haar eigen toestemming, dan moesten zij en de man, die overspel met haar bedreven had, gedood worden, vers 23, 24. En men zal het er voor houden dat het met hare toestemming was, indien het geschied was in een stad, of in een plaats waar, indien zij geroepen had, haar spoedig hulp verleend zou zijn om het kwaad te voorkomen. *Qui tacet, consentire videtur — Zwijgen geeft toestemming te kennen.* Men kan vermoeden dat diegenen gewillig toegeven aan de verzoeking, die de middelen en de hulp niet willen gebruiken, welke hun gegeven zouden zijn om haar te vermijden en te overwinnen. Ja, dat zij in de stad gevonden werd, een plaats van allerlei gezelschap en vermaak, wanneer zij onder de bescherming van haars vaders huis had moeten blijven, was een bewijs tegen haar, dat zij niet die vrees had voor de zonde en het gevaar er van, die aan een zedige vrouw betaamt. Zij, die zich onnoodig blootstellen aan verzoeking, zullen er rechtvaardiglijk door lijden, eer zij het weten worden zij er door overvallen en gevangen. Dina verloor hare eer door aan hare nieuwsgierigheid toe te geven om *de dochteren des lands te bezien.* Door deze wet was de maagd Maria in gevaar, dat zij openlijk ten voorbeeld gesteld zou worden, dat is, dat zij zou worden gesteenigd dat zij stierf, maar God had door een engel aan Jozef de zaak opgehelderd, en zoo werd dit gevaar van haar afgewend.

2. Als zij hare toestemming niet had gegeven, maar verkracht was, dan werd hij, die haar onteerd had, ter dood gebracht, maar de jonge dochter moest vrijgesproken werden, vers 25—27. Indien het nu in het veld was geschied, buiten het bereik van het gehoor van vrienden of naburen, dan zal ondersteld worden dat zij geroepen heeft, maar dat er niemand was om haar te helpen of te redden, en daarenboven, haar gaan in het veld, eene plaats van eenzaamheid, stelde haar niet zoo bloot aan gevaar. Door deze wet nu wordt ons te kennen gegeven: *a.* Dat wij alleen lijden zullen om de slechtheid, die wij doen, niet die ons aangedaan wordt. Datgene is ons geen zonde, waar niet in meerdere of mindere mate onze wil in was. *b.* Dat wij van alle menschen het beste moeten onderstellen, tenzij het tegendeel blijkt, niet slechts de liefde, maar ook de billijkheid eischt dit. Hoewel niemand haar hoorde roepen, zal toch, omdat niemand haar had kunnen hooren, als zij riep, aangenomen worden dat zij geroepen heeft. Dezen regel behooren wij te volgen in het beoordeelen van personen en zaken: *alle dingen geloovende, alle dingen hopende.* *c.* Dat onze kuischheid ons zoo dierbaar moet zijn als het leven; als die aangerand wordt, dan is het volstrekt niet ongepast om *Moord! Moord!* te roepen, *want gelijk of een man tegen zijn naaste opstond en sloeg hem dood aan het leven, alzoo is deze zaak.* *d.* Zie, bij wijze van toespeling hierop, wat wij te doen hebben, als Satan ons aanvecht met zijne verzoekingen; laat ons, waar wij ook zijn, luid roepen tot den hemel om hulp, *(Succurre, Domine, vim patior — Help mij, Heere, want mij wordt geweld aangedaan*, en

wij kunnen er zeker van zijn, dat wij daar gehoord en verhoord zullen worden, zooals ook Paulus verhoord werd met de verzekering: *Mijn genade is u genoeg.*

V. Indien een jonge dochter, die niet verloofd is, aldus verkracht wordt, dan moet de dader beboet worden, en de boete aan haar vader worden gegeven; en zoo deze en de jonge dochter er in bewilligen, dan moet hij haar huwen, en haar nooit een scheidbrief geven, al was zij ook nog zoover beneden hem, en al was zij hem later ook nog zoo onaangenaam, zooals Thamar was aan Amnon, nadat hij haar verkracht had, vers 28, 29. Dit was om menschen terug te houden van zoo snoode bedrijven, waarvan het een schande is dat wij genoodzaakt zijn er over te lezen en te schrijven.

VI. De wet, die een man verbiedt de weduwe zijns vaders te huwen, of eenigerlei onvoegzame gemeenzaamheid te hebben met zijns vaders vrouw, wordt hier herhaald, vers 30, van Lev. 18 : 8. En waarschijnlijk is het bedoeld — zooals bisschop Patrick opmerkt — als een korte herinnering aan hen, om zorgvuldig alle wetten na te komen tegen bloedschendige huwelijken, dit geval of voorbeeld gespecifieerd zijnde omdat het het verfoeilijkste is van allen. Daarvan zegt de apostel, dat het *onder de heidenen niet genoemd wordt*, 1 Cor. 5 : 1.

HOOFDSTUK XXIII.

De wetten in dit hoofdstuk zijn: I. Ter bewaring van de zuiverheid en eer der geslachten Israels door er dezulken van buiten te sluiten, die er een oneer voor zijn zouden, vers 1—8. II. Ter bewaring van de reinheid en eer van het leger Israels, als het buitenslands was, vers 9—14. III. Ter aanmoediging van proselieten, vers 15, 16. IV. Tegen hoererij, vers 17, 18. V. Tegen woeker, vers 19, 20. VI. Tegen het verbreken van geloften, vers 21—23. VII. Welke vrijheid men mocht nemen in zijns naasten akker en wijngaard, en welke niet vers 24, 25.

Die door plettering verwond of uitgesneden is aan de mannelijkheid, zal in de vergadering des HEEREN niet komen. 2. Geen bastaard zal in de vergadering des HEEREN komen; zelfs zijn tiende geslacht zal in de vergadering des HEEREN niet komen. 3. Geen Ammoniet, noch Moabiet zal in de vergadering des HEEREN komen; zelfs hun tiende geslacht zal in de vergadering des HEEREN niet komen tot in eeuwigheid. 4. Ter oorzake dat zij ulieden op den weg niet tegengekomen zijn met brood en met water, als gij uit Egypte uittoogt; en omdat hij tegen u gehuurd heeft Bileam, den zoon van Beor, van Pethor uit Mesopotamië, om u te vloeken. 5. Doch de HEERE, uw God, heeft naar Bileam niet willen hooren, maar de HEERE, uw God, heeft u den vloek in een zegen veranderd, omdat de HEERE, uw God, u liefhad. 6. Gij zult hun vrede en hun best niet zoeken, al uwe dagen in eeuwigheid. 7. Den Edomiet zult gij voor geen gruwel houden, want hij is uw broeder; den Egyptenaar zult gij voor geen gruwel houden, want gij zijt een vreemdeling geweest in zijn land. 8. Aangaande de kinderen, die hun zullen geboren worden in het derde geslacht, elk van die zal in de vergadering des HEEREN komen.

De uitleggers zijn het niet eens met elkander omtrent hetgeen hier bedoeld wordt met: *in de vergadering des Heeren te komen*, dat hier verboden wordt aan gesnedenen en bastaarden, Ammonieten en Moabieten tot in eeuwigheid, maar Edomieten en Egyptenaren slechts tot in het derde geslacht.

1. Sommigen denken dat zij hierdoor uitgesloten werden van gemeenschap te oefenen met het volk van God in hunne Godsdienstoefeningen; hoewel gesnedenen en bastaarden erkend werden als leden der kerk, en de Ammonieten en Moabieten besneden konden worden en tot den Joodschen Godsdienst overgaan, moesten zij en hun geslacht toch eenigen tijd onder de teekenen van oneer zijn, gedenkende den rotssteen, waar zij uit gehouwen waren, en niet zoo nabij het heiligdom komen als anderen, en ook niet zulk een vrijen omgang hebben met Israelieten.

2. Anderen denken dat zij hierdoor buitengesloten worden van eenigerlei ambt in de gemeente; geen van dezen mochten oudsten of rechters wezen, opdat de eer der magistratuur er niet door bevlekt worde.

3. Nog anderen denken dat zij er slechts door uitgesloten werden om met Israelieten te trouwen. Aldus is de geleerde bisschop Patrick geneigd het op te vatten; maar wij bevinden dat, toen deze wet na de ballingschap ten uitvoer werd gelegd, zij niet alleen de vreemde vrouwen, maar ook alle vermenging van Israel afscheidden. Zie Neh. 13 : 1—3. Met de dochteren van deze volken, (behalve echter de Kanaänietische volken) schijnen de Israelietische mannen te hebben mogen huwen, als zij volkomen tot den Joodschen Godsdienst waren overgegaan; maar met de mannen van deze natiën mochten de dochteren Israels niet huwen, en die mannen konden ook niet genaturaliseerd worden, behalve in sommige uitgezonderde gevallen, die hier genoemd zijn.

In het algemeen is het duidelijk dat hier oneer gelegd wordt:

A. Op bastaards en gesnedenen, vers 1, 2. Door bastaarden verstaan hier de Joodsche schrijvers niet allen, die uit hoererij geboren zijn of buiten het huwelijk, maar allen, die uit de bloedschendige vermengingen voortkwamen, welke verboden zijn in Lev. 18. En hoewel het niet de schuld was van de kinderen, die daaruit geboren werden, was het toch om de menschen van zulke onwettige huwelijken en ongeoorloofde lusten terug te houden zeer voegzaam en gepast, dat er aldus schande rustte op hun nageslacht. Naar dezen regel was Jeftha, hoewel de zoon eener hoer, eener vreemde vrouw, Richt. 11 : 1, 2, toch geen bastaard in den zin dezer wet. En wat betreft de gesnedenen, schoon zij door deze wet als dorre boomen buiten den wijngaard schenen geworpen, waarover zij klagen, Jes. 56 : 3, wordt hier toch

beloofd, Jes. 56 : 5, dat, zoo zij zorgden voor hun plicht jegens God voorzoover zij toegelaten waren, door Zijne sabbaten te houden en te verkiezen hetgeen waar Hij lust in had, het gemis van dit voorrecht hun vergoed zou worden door zulke geestelijke zegeningen als die hun recht zouden geven op een eeuwigen naam.

B. Op de Ammonieten en Moabieten, de nakomelingen van Lot, die terwille van zijn uitwendig voordeel en gemak zich van Abraham had afgescheiden, Gen. 13 : 11. En wij bevinden niet dat hij of de zijnen zich ooit weder bij de kinderen des verbonds gevoegd hebben. Hier worden zij afgesneden *tot in het tiende geslacht*, dat is (naar sommigen denken dat het verklaard wordt) tot in eeuwigheid. Vergelijk Nehem. 13 : 1. De reden van dezen twist, dien Israel met hen moet hebben, zoodat zij *hun vrede niet moeten zoeken*, vers 7, is: de onvriendelijkheid, die zij nu onlangs aan het leger Israels hebben bewezen, in weerwil van de orders, die God aan Israel had gegeven, om hun geen schade of overlast aan te doen, Deut. 2 : 9, 19. *a.* Het was al slecht genoeg, dat zij hun *op den weg niet tegengekomen zijn met brood en water*, vers 4, dat zij niet als bondgenooten of tenminste als onzijdige staten, levensmiddelen naar hun kamp brachten, waarvoor zij behoorlijk betaald zouden zijn. Het was gelukkig dat Gods Israel hunne vriendelijkheid niet noodig had, God zelf volgde hen met *brood en water*. Toch moet dit verzuim in latere eeuwen tegen hunne natie herdacht worden. God zal gewisselijk afrekenen, niet alleen met hen, die Zijn volk tegenstaan, maar ook met hen, die hen niet helpen en bijstaan, als zij er de macht en de gelegenheid toe hebben. In den grooten dag is het een verzuim, een nalaten, waartegen de aanklacht gericht is: *Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij niet te eten gegeven. b.* De Moabieten deden nog erger, zij huurden Bileam om hen te vloeken, vers 4. Weliswaar, God heeft den vloek in een zegen verkeerd, vers 5, niet slechts het woord in Bileams mond veranderende, maar werkelijk datgene tot eer en voordeel van Israel verkeerende, hetwelk bestemd was tot hun verderf. Maar hoewel het plan verijdeld en ten beste gekeerd werd, was de boosheid der Moabieten er niet minder tergend om. God zal met zondaars handelen, niet slechts naar hun doen, maar ook naar hun pogen, Psalm 28 : 4.

C. Den Egyptenaren en Edomieten is het merk van Gods ongenoegen niet zoo diep ingedrukt, als den Moabieten en Ammonieten. Als een Egyptenaar of Edomiet proseliet werd, dan werden zijne kleinkinderen als leden van de gemeente des Heeren aangemerkt, en dat wel in alle opzichten, vers 7, 8. Wij zouden denken dat de Edomieten aan de Israelieten meer schade en nadeel hebben toegebracht dan de Ammonieten, en even weinig gunst van hen verdienden, en toch, „*den Edomiet zult gij voor geen gruwel houden*, zooals den Ammoniet, *want hij is uw broeder*". De onvriendelijkheid van nabestaanden, hoewel door velen het meest euvel opgenomen, behoort toch door ons, omdat zij nabestaanden zijn, het eerst vergeten te worden; en wat nu den Egyptenaar betreft, er wordt hier een vreemde reden gegeven, waarom hij niet voor een gruwel gehouden moet worden: *want gij zijt een vreemdeling geweest in zijn land*, en daarom, hoewel gij er hard behandeld werdt, weest beleefd jegens hem om den wille van oude bekendschap met hem. Zij moeten niet gedenken hunne dienstbaarheid in Egypte om wrok tegen de Egyptenaren te koesteren, maar slechts om Gods macht en goedheid te verheerlijken in hunne verlossing.

9. Wanneer het leger uittrekt tegen uwe vijanden, zoo zult gij u wachten voor alle kwade zaak. 10. Wanneer iemand onder u is, die niet rein is, door eenig toeval des nachts, die zal tot buiten het leger uitgaan, hij zal tot binnen het leger niet komen. 11. Maar het zal geschieden, dat hij zich tegen het naken van den avond met water zal baden; en als de zon ondergegaan is, zal hij tot binnen het leger komen. 12. Gij zult ook een plaats hebben buiten het leger, en daarheen zult gij uitgaan naar buiten. 13. En gij zult een schopje hebben, benevens uw gereedschap, en het zal geschieden, als gij buiten gezeten hebt, dan zult gij daarmede graven, en u omkeeren, en bedekken wat van u uitgegaan is. 14. Want de HEERE, uw God, wandelt in het midden van uw leger, om u te verlossen, en om uwe vijanden voor uw aangezicht te geven; daarom zal uw leger heilig zijn, opdat Hij niets schandelijks onder u zie, en achterwaarts van u afkeere.

Israel was nu in een legerplaats, en dit groote leger zal weldra den strijd aanvangen, die hen waarschijnlijk geruimen tijd bij elkander zal houden, en daarom was het voegzaam, om hun bijzondere bevelen te geven voor de goede orde in hun leger. En de last, hun gegeven, is in één woord *rein* te zijn. Zij moeten zorg dragen om hun leger rein te houden van *zedelijke, ceremonieele* en *natuurlijke* verontreiniging.

1. Van *zedelijke* verontreiniging, vers 9. *Wanneer het leger uittrekt tegen uwe vijanden*, beschouwt u dan zeer bijzonder gehouden en verplicht, *om u te wachten voor alle kwade zaak. a.* De soldaten zelf moeten zich wachten voor zonde, want de zonde neemt de kracht weg van de dapperheid, schuld maakt de menschen tot lafaards. Voor hen, die hun leven in de waagschaal stellen, is het zeer bijzonder zaak om vrede te maken en te bewaren met God, en een onergerlijk geweten te hebben, en dan kunnen zij zonder vrees den dood in het aangezicht zien. In het volvoeren van hun last, moeten krijgslieden zich wachten van den lust bot te vieren van boosaardigheid, hebzucht of ontucht, want dat zijn *kwade zaken*, zij moeten zich ver houden van afgoden, of van het verbannene, dat zij vonden in het leger hetwelk zij plunderden. *b.* Zelfs zij, die tehuis bleven, het gros van het volk en ieder particulier persoon, moeten zich dan zeer bijzonder wachten voor alle kwade zaak, opdat zij door hunne

zonde God er niet toe brengen om zich terug te trekken van het leger, en de overwinning te geven aan de vijanden ter kastijding van Zijn eigen volk. Tijden van oorlog behooren tijden te zijn van reformatie, hoe kunnen wij anders verwachten dat God ons gebed om voorspoed zal verhooren? Psalm 66 : 18. Zie 1 Sam. 7 : 3.

2. Van *ceremonieele* verontreiniging, die iemand overkomen kan zonder er zich van bewust te zijn, en waarvoor hij verplicht was zijn vleesch in water te baden, en zich als onrein te beschouwen tot aan den avond. Een krijgsman moest zich niettegenstaande zijn voortdurenden dienst en plicht, die hij in het leger te verrichten had, zoo weinig als ontheven beschouwen van het waarnemen dezer plechtigheid, dat er zelfs meer van hem geëischt werd dan op een anderen tijd. Indien hij in zijn huis was, dan behoefde hij slechts zijn vleesch met water te baden, maar in het leger zijnde, moet hij buiten het kamp gaan, als verplicht zijnde het rein te houden, en zich zijner eigen onreinheid schamende, en niet vóór zonsondergang terugkeeren, vers 10, 11. Door dien last en smaad, waaraan de menschen zelfs door onwillekeurige verontreiniging blootgesteld waren, werd hen geleerd een groote vrees te koesteren voor alle vleeschelijke lusten. Het zou goed zijn zoo krijgslieden hieraan wilden denken.

3. Van *natuurlijke* verontreiniging. In het leger des Heeren moest niets wezen, dat aanstootelijk of hinderlijk is, vers 12—14. Het is vreemd dat de Goddelijke wet, of tenminste de plechtige orders en bevelen van Mozes, zich zou uitstrekken tot dingen van dien aard; maar de bedoeling er van was hen te leeren; *a.* Zedigheid en welvoegelijkheid; de natuur zelve leert hun zich dus te onderscheiden van de dieren, die geen schaamte kennen. *b.* Zindelijkheid en netheid zelfs in hun leger. Onreinheid is aanstootelijk voor de zinnen, waarmede God ons begiftigd heeft, nadeelig voor de gezondheid, een onrecht aan het welvaren en de behaaglijkheid van het menschelijk leven, en een blijk van een slordig gemoedsbestaan. *c.* Reinheid van de besmetting der zonde; indien die zorg gedragen moet worden om het lichaam rein en frisch te houden, veel meer zorgzaam moeten wij dan zijn om den geest, het gemoed, in dien staat te houden. *d.* Eerbied voor de Goddelijke majesteit. Dit is de reden, hier gegeven, *want de Heere, uw God, wandelt* door Zijne ark, het bijzondere teeken Zijner tegenwoordigheid, *in het midden van uw leger.* Met betrekking tot dit uitwendig symbool wordt die uitwendige reinheid vereischt, die hoewel er naar de letter niet op aangedrongen werd toen die reden niet meer bestond, ons toch leert innerlijke reinheid van ziel te bewaren, uit aanmerking dat het oog Gods altijd op ons is. Door deze uitdrukking van eerbied voor de tegenwoordigheid Gods onder hen, werd hen geleerd beide om zich te versterken tegen de zonde, en zich aan te moedigen tegen hunne vijanden uit aanmerking van Zijne tegenwoordigheid. *e.* Achting voor elkander. De vuilheid van één persoon is schadelijk voor velen; deze wet der zindelijkheid leert ons dus om niet te doen wat met recht aanstootelijk is voor onze broederen en hen grieft. Het is een wet tegen overlast.

15. Gij zult een knecht aan zijn heer niet overleveren, die van zijn heer tot u ontkomen zal zijn. 16. Hij zal bij u blijven in het midden van u, in de plaats, die hij zal verkiezen, in een van uwe poorten, waar het goed voor hem is; gij zult hem niet verdrukken. 17. Er zal geen hoer zijn onder de dochteren van Israel; en er zal geen schandjongen zijn onder de zonen van Israel. 18. Gij zult geen hoerenloon noch hondenprijs in het huis des HEEREN, uws Gods, brengen, tot eenige gelofte; want ook die beiden zijn den HEERE, uw God, een gruwel. 19. Gij zult aan uw broeder niet woekeren, met woeker van geld, met woeker van spijze, met woeker van eenig ding, waarmede men woekert. 20. Aan den vreemde zult gij woekeren, maar aan uw broeder zult gij niet woekeren; opdat u de HEERE, uw God, zegene in alles, waaraan gij uwe hand slaat, in het land, waar gij naar toe gaat om dat te erven. 21. Wanneer gij den HEERE, uw God, een gelofte zult beloofd hebben, gij zult niet vertrekken die te betalen; want de HEERE, uw God, zal ze zekerlijk van u eischen, en zonde zou in u zijn. 22. Maar als gij nalaat te beloven, zoo zal het geene zonde in u zijn. 23. Wat uit uwe lippen gaat, zult gij houden en doen; gelijk als gij den HEERE, uw God, een vrijwillig offer beloofd hebt, dat gij met uw mond gesproken hebt. 25. Wanneer gij gaan zult in uws naasten wijngaard, zoo zult gij druiven eten naar uw lust, tot uwe verzadiging; maar in uw vat zult gij niets doen. 25. Wanneer gij zult gaan in uws naasten staande koren, zoo zult gij de aren met uwe hand afplukken; maar de sikkel zult gij aan uws naasten staande koren niet bewegen.

Er zijn hier orders gegeven voor vijf onderscheidene dingen, die niet met elkander in betrekking staan.

I. Het land Israels wordt hier tot toevluchtsoord, of vrijplaats, gesteld voor dienstknechten, die door hunne meesters verongelijkt en mishandeld werden, en uit naburige landen hier een toevlucht zochten, vers 15, 16. Wij kunnen niet onderstellen, dat deze wet hen verplichtte, om aan alle beginsellooze mannen, die uit hun dienst wegliepen, gastvrijheid te verleenen; Israel behoefde niet (zooals Rome in het begin) op die wijze bevolkt te worden. Maar:

1. Zij moeten den sidderenden dienstknecht niet aan zijn verwoeden meester uitleveren, vóór het, na onderzoek, is gebleken, dat de knecht zijn meester verongelijkt heeft, en terecht aan straf onderhevig was. Het is eervol om de zwakken te beschutten en te beschermen, mits zij niet slecht zijn. God vergunt aan Zijn volk de verdrukten voor te staan. De engel gebood aan Hagar tot hare meesteres terug te keeren, en Paulus heeft Onesimus aan zijn

meester Filemon teruggezonden, omdat geen van beiden reden hadden om weg te loopen uit hun dienst, en hun terugkeer stelde hen ook niet aan gevaar bloot. Maar de dienstknecht, die hier ondersteld wordt ontkomen te zijn, dat is: om zijns levens wil te zijn gevlucht naar het volk van Israel, waarvan hij gehoord had dat zij barmhartige lieden waren (zooals Benhadad van de koningen van Israel had gehoord, 1 Kon. 20 : 31,) ten einde zich te redden van de woede van een tiran. Hem uit te leveren in zulk een geval, is een lam in den muil eens leeuws te werpen.

2. Indien het bleek dat de knecht mishandeld was, dan moesten zij hem niet alleen beschermen, maar hem, zoo hij bereid is hun Godsdienst aan te nemen. zooveel mogelijk aanmoedigen om zich onder hen te vestigen. Er wordt zorg gedragen, dat hij vrij zal blijven om zijne woonplaats onder hen te kiezen — *waar het goed voor hem is*, en dat hij den eenen harden meester niet voor een anderen zal verruilen — *gij zult hem niet verdrukken.* Aldus zal hij spoedig een aangenaam verschil ontwaren tusschen het land Israels en andere landen, en het voor altijd voor het zijne verkiezen. Zij, die tot de waarheid bekeerd worden, moeten met groote teederheid behandeld worden, opdat zij niet in verzoeking zijn terug te keeren.

II. Het land Israels zal geen schuilplaats wezen voor de onreinen, aan geen hoer en geen schandjongen mag toegelaten worden onder hen te wonen, vers 17, 18, geen hoer en geen hoerenwaard. Geen huizen van ontucht mogen, hetzij door man of vrouw, gehouden worden. Hier is:

1. Een goede reden aangeduid, waarom zulk een goddeloosheid niet onder hen geduld mag worden: zij waren Israelieten. Daarop schijnt de nadruk gelegd. Als een dochter Israels een hoer is, of een zoon Israels een hoerenwaard, dan doen zij den stam, waaruit zij zijn voortgekomen, smaadheid aan, het volk waartoe zij behooren, den God dien zij aanbidden. Het is slecht, in wie het ook zij, maar het slechtst in Israelieten, *een heilig volk*, 2 Sam. 13 : 12.

2. Een rechtvaardig merk van ongenoegen op deze goddeloosheid geplaatst, dat van hoerenloon, dat is: het geld dat zij verkrijgt door hare hoererij, en van den prijs van een hond, dat is: van den schandjongen, koppelaar of hoerenwaard, (aldus versta ik dit, want dezulken worden *honden* genoemd, Openb. 22 ; 15) het geld, dat hij door deze ontuchtige, schandelijke handelingen verkrijgt, geen deel *in het huis des Heeren mag gebracht worden* (gelijk de prostituées onder de heidenen gewoonlijk deden) *voor eenigerlei gelofte.* Dit geeft te kennen: *a.* Dat God van zulke slechte lieden in het geheel geen offer wil aannemen; zij hadden niets waarvan zij een offer konden brengen, dan hetgeen zij door hunne slechtheid verkregen, en daarom kon hun offer niet anders dan *den Heere een gruwel zijn*, Spr. 15 : 8. *b.* Dat zij niet moeten denken door geloften te doen en te betalen en offers te brengen aan den Heere, verlof te zullen krijgen om met deze zonde voort te gaan, zooals sommigen, die dat beroep uitoefenden, zich schenen voor te spiegelen, Spr. 7 : 14, 15. *Ik heb heden mijne geloften betaald, daarom ben ik uitgegaan u tegemoet.* Niets kon aangenomen worden of welbehaaglijk zijn in de plaats van boete en berouw. *c.* Dat wij God met ons goed niet kunnen eeren, tenzij wij er eerlijk aan gekomen zijn en op eerbare wijze. Er moet niet alleen aangemerkt worden wat wij geven, maar ook hoe wij er aan gekomen zijn. God haat den roof in het brandoffer, en ook evenzeer onreinheid.

III. De zaak van den woeker is hier geregeld en vastgesteld, vers 19, 20. *a.* Aan een Israeliet moeten zij niet op woeker leenen. Zij hadden en hielden hunne bezittingen onmiddellijk van en onder God, die, wijl Hij hen van alle andere volken had onderscheiden, hun, indien Hem dit had behaagd, had kunnen bevelen alle goederen gemeen te hebben onder zich; maar instede hiervan, en ten teeken van hun gezamenlijk deel en belang in het goede land, dat Hij hun heeft gegeven, hun slechts voorschreef om, als het noodig was, te leenen zonder interest, hetgeen onder hen, weinig of geen verlies zou opleveren voor hem, die ter leen gaf, omdat hun land zóó verdeeld was, en hunne bezittingen zóó klein waren, en er zóó weinig handel onder hen werd gedreven, dat zij zelden of nooit groote sommen behoefden te leenen, behalve voor het onderhoud van hun gezin, als de opbrengst van hun land schade had geleden of om een andere, dergelijke reden, en om in zulk een geval voor zoo klein een zaak interest te eischen, zou wreed geweest zijn. Als hij, die ontleent, winst er mede behaalt, of hoopt winst er mede te behalen, dan is het recht, dat hij, die ter leen geeft, deelt in de winst; maar aan hem, die ontleent voor zijn noodzakelijk voedsel, moet medelijden betoond worden, aan hem moeten wij als wij het hebben, leenen zonder iets weder te hopen, Lukas 6 : 35. Aan een vreemdeling mochten zij leenen op woeker, dat is: op interest; want hij werd ondersteld van den handel te leven, en dus winst te behalen met hetgeen hij ontleende, en dat hij onder hen kwam in de hoop van winst te kunnen behalen. Hieruit blijkt dat woeker, dat is interest of rente, op zichzelf niet verdrukkend is, want zij mochten den vreemdeling niet verdrukken, maar mochten toch wel interest van hem nemen.

IV. Hier wordt geëischt dat wij de geloften, waarmede wij onze ziel verbonden hebben, zullen betalen, en dat behoort tot de wet der natuur, vers 21—23. *a.* Er wordt ons vrijheid gelaten om al of niet geloften te doen. *Als gij nalaat te beloven* (de een of andere bijzondere offerande, boven die welke door de wet geboden waren,) *zoo zal het geen zonde in u zijn.* God had reeds Zijne bereidwilligheid te kennen gegeven, om een aldus beloofde vrijwillige offerande aan te nemen, al bestond zij ook slechts in een handvol *meelbloem*, Lev. 2 : 4 en verv., hetgeen eene aanmoediging was aan hen, die daartoe geneigd waren. Maar opdat de priesters, die het grootste deel van deze vrijwillige offeranden voor zich ontvingen, het volk niet zouden uitzuigen, door het hun ten

plicht te stellen zulke geloften te doen, boven hun vermogen en tegen hunne neiging, wordt hun hier uitdrukkelijk gezegd dat het geen zonde in hen zou zijn, als zij zulke geloften niet deden, zooals het zonde in hen zou zijn, indien zij nalieten eenigerlei offer te brengen, dat God bijzonder geëischt had. Want (gelijk bisschop Patrick zeer juist opmerkt) God wilde dat de menschen ongedwongen zijn in Zijn dienst, en dat al hun offeren vrij en blijmoedig zal geschieden. *b.* Maar als wij een gelofte gedaan hebben, wordt het ons ten hoogsten plicht gesteld haar te vervullen, en dat wel spoedig. *Gij zult niet vertragen die te betalen*, opdat zij na de eerste gelegenheid uitgesteld zijnde, de ijver er voor niet zal afnemen, de gelofte vergeten worde, of er iets gebeure, waardoor het u onmogelijk wordt haar te betalen. *Wat uit uwe lippen gaat* als een plechtige en wèl overwogen gelofte, moet niet herroepen worden, *zult gij houden en doen*, stipt en ten volle. De regel van het Evangelie gaat nog iets verder, 2 Cor. 9 : 7. *Een iegelijk doe, gelijk hij in zijn hart voorneemt*, al is het ook nog niet uit zijne lippen gegaan. Hier is een goede reden, waarom wij onze geloften moeten betalen, namelijk dat God, indien wij het niet doen, *het zekerlijk van ons zal eischen*, zeker en streng met ons zal afrekenen, niet alleen voor ons liegen, maar het ondernemen Hem te bespotten, met wien niet gespot kan worden. Zie Pred. 5 : 4.

V. Er wordt hier vergunning gegeven om, als zij door een korenveld, of door een wijngaard gaan, koren of druiven, die langs den weg groeiden, te plukken en te eten, hetzij uit noodzakelijkheid of voor vermaak, maar zij mogen er niets van medenemen, vers 24, 25. Daarom werden Christus' discipelen er niet om gelaakt, dat zij aren plukten (het was genoegzaam bekend dat de wet dit toeliet) maar omdat zij het op den sabbatdag deden, hetgeen door de inzetting der ouden verboden was.

1. Deze wet nu gaf hun te kennen, welk een grooten overvloed van koren en wijn zij in Kanaän zullen hebben, zoodat een weinigje van hunne vruchten niet gemist zou worden; zij zullen genoeg hebben voor zichzelven en voor al hunne vrienden.

2. Zij voorzag in hulp en ondersteuning voor arme reizigers, om verlichtlng te bieden voor de vermoeienis hunner reis, en zij leert ons vriendelijk te zijn voor de zoodanigen. De Joden zeggen: „Deze wet was voornamelijk bedoeld ten gunste van de arbeiders, die gebruikt werden voor de inzameling van hun koren- en wijnoogst, hun mond moet evenmin gemuilband worden als die der dorschende ossen."

3. Zij leert ons niet op ons recht van eigendom te staan in kleinigheden, waarvan het gemakkelijk is te zeggen: *Wat is dit tusschen u en mij?* Het is waar, de druiven, die de voorbijganger at, behoorden hem niet, en de eigenaar heeft ze hem niet gegeven, maar zij waren van zoo luttel waarde, dat hij reden had te denken, dat hij ze hem niet zou weigeren, als hij daar tegenwoordig was, evenmin als hij zelf een soortgelijke beleefdheid zou weigeren te bewijzen, en daarom was het geen diefstal ze te nemen.

4. Zij gewende hen aan gastvrijheid, en leert ons mededeelzaam te zijn, en niet alles als verloren te beschouwen wat wordt weggegeven Maar:

Eindelijk. Zij verbiedt ons van de vriendelijkheid onzer vrienden misbruik te maken en uit de ons redelijk toegestane inschikkelijkheid aanleiding te nemen om op onredelijke wijze inbreuk te maken op eens anders rechten. Als men ons een vinger geeft, moeten wij niet de geheele hand nemen. Zij mogen van huns naasten druiven eten, maar hieruit volgt niet dat zij ze mogen medenemen.

HOOFDSTUK XXIV.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. De toelating van echtscheiding, vers 1—4. II. Het ontslag van pas gehuwde mannen uit den krijg, vers 5. III. Wetten betreffende panden, vers 6, 10—13, 17, IV. Tegen het stelen van menschen, vers 7. V. Betreffende melaatschheid, vers 8, 9. VI. Tegen onrechtvaardigheid van meesters jegens dienstknechten, vers 14, 15, Rechters voor hoofdmisdaden, en burgerlijke zaken, vers 17, 18. VII. Over barmhartigheid jegens de armen, vers 19—22.

Wanneer een man eene vrouw zal genomen en die getrouwd hebben, zoo zal het geschieden, indien zij geen genade zal vinden in zijne oogen, omdat hij iets schandelijks aan haar gevonden heeft, dat hij haar een scheidbrief zal schrijven, en in haar hand geven, en ze laten gaan uit zijn huis. 2. Zoo zij dan, uit zijn huis uitgegaan zijnde, zal heengaan en een anderen man ter vrouw worden, 3. En deze laatste man haar gehaat, en haar een scheidbrief geschreven, en in haar hand gegeven en haar uit zijn huis zal hebben laten gaan; of als deze laatste man, die haar voor zich tot eene vrouw genomen heeft, zal gestorven zijn; 4. Zoo zal haar eerste man, die haar heeft laten gaan, haar niet mogen wedernemen, dat zij hem ter vrouwe zij, nadat zij is verontreinigd geworden; want dat is een gruwel voor het aangezicht des HEEREN; alzoo zult gij het land niet doen zondigen, dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft.

Dit is nu het verlof, de toelating, waarop de Farizeën verkeerdelijk wezen als op een gebod, Matth. 19 : 7. *Mozes heeft geboden haar een scheidbrief te geven;* het was niet zoo; onze Helland zeide hun dat hij het slechts heeft toegelaten vanwege de hardigheid hunner harten, uit vrees dat zij met hardheid over hunne vrouwen geheerscht, of wellicht ze gedood zouden hebben, indien zij geen vrijheid hadden om te scheiden. Waarschijnlijk waren echtscheidingen reeds vroeger in gebruik, dit wordt als een aangenomen zaak beschouwd in Lev. 21 : 14, en Mozes achtte het noodig er eenige regelen voor vast te stellen.

1. Dat een man niet van zijne vrouw mag scheiden, tenzij hij *iets schandelijks aan haar*

gevonden heeft. Het was niet genoeg te zeggen dat hij niet van haar hield, of dat hij meer hield van een andere, maar hij moet een reden aantoonen voor zijn mishagen in haar; iets waardoor zij onaangenaam en aanstootelijk voor hem was, ofschoon het haar voor iemand anders niet onaangenaam behoefde te maken. Dit schandelijke moet iets zijn, dat minder was dan overspel, want daarvoor zou zij ter dood moeten gebracht worden, en minder dan het vermoeden, de verdenking er van, want in dat geval zou hij haar het bitterwater der ijveringen kunnen laten drinken; maar het beteekent óf een lichtzinnigheid van gedrag, óf een gemelijkheid van gemoedsaard, of wel de een of andere walglijke kwaal, ja, sommige Joodsche schrijvers meenen dat een stinkende adem al reden genoeg was om echtscheiding te vorderen. Wat er nu ook mede bedoeld zij, blijkbaar was het iets van belang, zoodat de latere Joodsche leeraars gedwaald hebben, die echtscheidingen toelieten om allerlei oorzaak. al was die nog zoo beuzelachtig, Matth. 19 : 3.

2. Dat het niet mondeling, niet door het gesproken woord moest geschieden, want dat woord zou in haast kunnen gesproken zijn, maar bij geschrifte, en dat wel in behoorlijken vorm, en plechtig verklaard voor getuigen, dat het zijn eigen, vrijwillige, wèl overwogen daad was, hetgeen dus een werk was van tijd, en nog ruimte liet voor nadenken, zoodat het niet roekeloos of in overijling gedaan werd.

3. Dat de echtgenoot dit geschrift in de hand zijner vrouw moet geven en haar wegzenden, hetgeen, naar sommigen denken, hem verplichtte haar te begiftigen, of behoorlijk te verzorgen overeenkomstig haar staat, dat eene hulp voor haar kon wezen, om te hertrouwen; hiervoor was een goede reden, daar de oorzaak van den twist niet haar schuld, maar haar ongeluk was.

4. Dat het haar geoorloofd was te hertrouwen, vers 2. De scheiding had het huwelijk even volstrekt ontbonden als de dood het zou ontbonden hebben, zoodat zij even vrij was om te huwen, als wanneer haar echtgenoot gestorven was.

5. Dat zij, indien haar tweede echtgenoot stierf of haar een scheidbrief gaf, wèl voor de derde maal mocht huwen, maar dat haar eerste echtgenoot haar nooit weder tot zich mocht nemen, vers 3, 4, dat hij wèl had mogen doen, indien zij geen anderen getrouwd had, want door deze hare daad had zij voor altijd afstand van hem gedaan, en voor hem moest zij dan als verontreinigd beschouwd worden, hoewel niet voor een ander. De Joodsche schrijvers zeggen, dat dit was om een uiterst lage en slechte gewoonte te voorkomen, in gebruik bij de Egyptenaren, namelijk van vrouwen te ruilen; of wellicht was het om te voorkomen, dat mannen in onbezonnenheid een scheidbrief gaven aan hunne vrouwen; want de aldus gescheidene vrouw zou, in wraakoefening, terstond met een anderen kunnen huwen, en de man, die haar had weggezonden, zou, hoe hij ook dacht zijn lot te verbeteren door een andere keuze, kunnen bevinden, dat de tweede nog erger is dan de eerste was, nog iets onaangenamers had, zoodat hij zijn eerste vrouw terugverlangde. „Neen", zegt deze wet, „gij zult haar niet hebben; gij hadt haar moeten houden, toen gij haar hadt". Het is het beste om tevreden te wezen met hetgeen wij hebben, daar veranderingen uit ontevredenheid dikwijls blijken verslimmeringen te zijn. Het ongerief, dat wij kennen, is gewoonlijk beter, hoewel wij geneigd zijn te denken dat het erger is, dan het ongerief, dat wij niet kennen. Door de strengheid dezer wet toont God ons den rijkdom Zijner genade, in Zijne bereidwilligheid om verzoend te zijn met Zijn volk, dat van Hem afgehoereerd heeft, *Gij hebt met vele boeleerders geboeleerd, keer nochtans weder tot Mij, spreekt de Heere,* Jer. 3 : 1, want Zijne gedachten en wegen zijn hooger dan de onze.

5. Wanneer een man een nieuwe vrouw zal genomen hebben, die zal in het heir niet uittrekken, en men zal hem geen last opleggen; een jaar lang zal hij vrij zijn in zijn huis, en zijne vrouw, die hij genomen heeft, verheugen. 6. Men zal beide molensteenen, immers den bovensten molensteen niet te pand nemen; want hij neemt de ziel te pand. 7. Wanneer iemand gevonden zal worden, die eene ziel steelt uit zijne broederen, uit de kinderen Israels, en drijft gewin met hem, en verkoopt hem; zoo zal deze dief sterven, en gij zult het booze uit het midden van u wegdoen. 8. Wacht u in de plaag der melaatschheid, dat gij naarstiglijk waarneemt en doet naar alles, wat de levietische priesteren ulieden zullen leeren; gelijk als ik hun geboden heb, zult gij waarnemen te doen. 9. Gedenkt wat de HEERE, uw God, gedaan heeft aan Mirjam, op den weg, als gij uit Egypte waart uitgetogen. 10. Wanneer gij aan uw naaste iets zult geleend hebben, zoo zult gij tot zijn huis niet ingaan, om zijn pand te pand te nemen; 11. Buiten zult gij staan, en de man, dien gij geleend hebt, zal het pand naar buiten tot u uitbrengen. 12. Doch indien hij een arm man is, zoo zult gij met zijn pand niet nederliggen. 13. Gij zult hem dat pand zekerlijk wedergeven als de zon ondergaat, dat hij in zijn kleed nederligge, en u zegene; en het zal u gerechtigheid zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods.

I. Hier is eene wet tot bewaring en bevestiging der liefde tusschen pasgehuwden, vers 5. Deze wet volgt gevoegelijk op die nopens de echtscheiding, die voorkomen zou zijn, indien hunne genegenheid voor elkander van den beginne af wèl gevestigd was. Als de man in het eerste huwelijksjaar veel van huis is, dan loopt zijne liefde voor haar gevaar van af te koelen en naar anderen afgetrokken te worden, die hij elders zou ontmoeten. Daarom zal hij van dienst in den oorlog, of in gezantschappen, of voor andere publieke zaken, die hem van huis roepen, vrijgesteld worden, opdat hij *de*

vrouw, die hij genomen heeft, zal kunnen verheugen. Het is van zeer groot aanbelang, dat de liefde tusschen echtgenooten in stand worde gehouden, en dat alles zeer zorgvuldig worde vermeden, wat hen van elkander zou kunnen vervreemden, inzonderheid in den beginne; want als er in die betrekking de liefde niet is, die er moest wezen, dan is de deur opengezet voor allerlei schuld en smart. Een der plichten van echtelieden is elkander te verheugen en te bemoedigen onder de zorgen en wederwaardigheden des levens, medewerkers te zijn van elkanders blijdschap, want *een blij hart zal goed doen als een medicijn.* [1])

II. Een wet tegen het stelen van een mensch, vers 7. De wet van Mozes heeft op het stelen van vee of goederen de doodstraf niet gesteld; maar het stelen van een kind, of van een zwak of onnoozel man, of van iemand, dien men in zijne macht had, en hem te verkoopen, dat was een halsmisdaad, en kon niet, als andere diefstallen verzoend worden door vergoeding; zooveel *gaat een mensch een schaap teboven,* Matth. 12 : 12. Het was een zeer snoode, ergerlijke misdaad, want:

1. Het was het publiek te berooven van een zijner leden.

2. Het was iemands vrijheid weg te nemen, de vrijheid van een vrijgeboren Israeliet, die na het leven de meeste waarde voor hem had.

3. Het was iemand weg te drijven van het erfdeel des lands, op welks voorrechten hij recht had, en hem te zeggen heen te gaan en andere goden te dienen, zooals David klaagt over Saul, 1 Sam. 26 : 19.

III. Eene herinnering betreffende melaatschheid, vers 8, 9.

1. De desbetreffende wetten moeten zeer zorgvuldig worden nagekomen; wij hadden die in Lev. 13 : 14. Zij worden hier gezegd geboden te zijn aan de Levietische priesteren, en daarom worden zij niet herhaald in eene rede tot het volk; maar aan het volk wordt hier geboden om zich in geval van melaatschheid overeenkomstig de wet, tot den priester te wenden, en naar zijn oordeel, in zoover het overeenstemde met de wet, te doen. Daar de plaag der melaatschheid gewoonlijk een bijzonder teeken van Gods misnoegen wegens zonde was, moest hij, in wien de verschijnselen er van zichtbaar werden, haar niet verbergen of er de teekenen van wegsnijden, of zich om hulp en genezing tot een medicijnmeester wenden; hij moest naar den priester gaan en zijne voorschriften en bevelen volgen. Zoo moeten ook zij, wie geweten gedrukt wordt door de bewustheid van schuld en toorn, het niet bedekken, niet pogen hunne overtuiging van zonde van zich af te schudden, maar door berouw en gebed en een ootmoedige belijdenis den aangewezen weg volgen tot vrede en vergeving.

2. Het geval van Mirjam, die met melaatschheid werd geslagen om haar twisten met Mozes, moet niet worden vergeten. Het was een verklaring van de wet op melaatschheid. Gedenkt er aan, en: *a.* „Hoedt u van te zondigen naar de gelijkheid van hare overtreding, opdat niet hetzelfde oordeel over u kome. *b.* „Indien iemand uwer met melaatschheid wordt geslagen, denkt niet dat gij niet naar de wet behandeld zult worden, vindt het niet hard buiten het leger gesloten te zullen worden en aldus tot een schouwspel gemaakt; het is niet te verhelpen. Mirjam zelve, hoewel zij eene profetes en de zuster van Mozes was, werd er niet van vrijgesteld, maar genoodzaakt zich aan die strenge tucht te onderwerpen, toen zij onder deze Goddelijke bestraffing was". Zoo hebben David, Hizkia, Petrus en andere groote mannen zich verootmoedigd toen zij gezondigd hadden, de smart en schaamte aangenomen; laat ons niet verwachten op gemakkelijker voorwaarden verzoend te worden.

IV. Noodzakelijke orders met betrekking tot panden voor geleend geld. Het wordt hun niet verboden panden aan te nemen, welke hem, die ter leen geeft, waarborgen tegen verlies, en hem, die ter leen ontvangt noodzaken eerlijk te zijn. Maar:

1. Zij moeten den molensteen niet te pand nemen, vers 6, want daarmede maalden zij het koren, dat brood moest worden voor het gezin; of, zoo het een openbare molen was, dan verdiende de molenaar het brood, het onderhoud van zijn gezin er mede; en zoo verbiedt dus de wet om iets te pand te nemen, welks gemis iemand in gevaar bracht zijn levensonderhoud te verliezen. In overeenstemming hiermede is de aloude algemeene wet in Engeland, welke verbiedt om gereedschappen of instrumenten, waarmede iemand zijn beroep uitoefent, te pand te nemen, zooals de bijl van een timmerman of de boeken van een geleerde, of beesten die voor den ploeg gespannen worden, zoolang hij nog andere dieren heeft, die beter gemist kunnen worden. (Coke 1. Inst. fol. 47.) Dit leert ons met het welzijn van anderen te rade gaan evenzeer als met ons eigen voordeel. De schuldeischer, die er niets om geeft dat zijn schuldenaar met zijn gezin van honger omkomt, er zich niet om bekommert wat er van hem worden zal, zoo hij slechts zijn geld krijgt of tegen het verlies er van gewaarborgd is, handelt niet slechts in tegenspraak met de wet van Christus, maar zelfs met die van Mozes.

2. Zij moeten niet in het huis gaan van hem, die ontleent, om het pand te halen, maar moeten buiten staan, en hij moet het naar buiten brengen, vers 10, 11. *Die ontleent,* zegt Salomo, *is des leeners knecht,* opdat nu de leener geen misbruik make van het voordeel, dat hij over hem heeft, om er zijn eigen belang mede te bevorderen, is er bepaald dat hij niet mag nemen wat hem gelieft, maar wat de ontleener het best kan missen. Iemands huis is zijn kasteel, ook zelfs des armen mans huis is dit, en wordt hier onder de bescherming der wet genomen.

3. Dat nooit het beddekleed van een arme te pand mag genomen worden, vers 12, 13. Dit hadden wij tevoren in Exodus 22 : 26, 27. Als het des morgens aangenomen werd, moest het des avonds teruggebracht worden, hetgeen

1) Spr. 17 : 22, naar de Engelsche overzetting en de kantteekening op den Statenbijbel.

eigenlijk zeggen wil, dat het in het geheel niet genomen mocht worden. „Laat de arme schuldenaar in zijn eigen kleed nederliggen en u zegenen," dat is: „voor u bidden, en God loven voor uwe vriendelijkheid jegens hem." Arme schuldenaars moeten zich bewust zijn (meer dan zij gewoonlijk zijn) van de goedheid van die schuldeischers, die niet al het voordeel der wet tegen hen inroepen, en hunne vriendelijkheid vergelden door hunne gebeden voor hen, als zij niet bij machte zijn om ze op een andere wijze te vergelden. Ja meer, „gij zult niet slechts de gebeden en goede wenschen hebben van uw armen broeder, maar *het zal u gerechtigheid wezen voor het aangezicht des Heeren, uws Gods*," dat is: „Het zal aangenomen en beloond worden als een daad van barmhartigheid jegens uw armen broeder en gehoorzaamheid aan uw God, als een blijk dat gij u in oprechtheid gedraagt naar de wet. Hoewel het door de menschen als een daad van zwakheid kan beschouwd worden om den waarborg af te geven, dien gij hadt, dat de schuld u betaald zou worden, zal het door uw God beschouwd worden als eene daad van goedheid, die haar loon geenszins zal verliezen.

14. Gij zult den armen en nooddruftigen daglooner niet verdrukken, die uit uwe broederen is, of uit uwe vreemdelingen, die in uw land en in uwe poorten zijn. 15. Op zijn dag zult gij zijn loon geven, en de zon zal daarover niet ondergaan; want hij is arm, en zijn ziel verlangt daarnaar; dat hij tegen u niet roepe tot den HEERE, en zonde in u zij. 16. De vaders zullen niet gedood worden voor de kinderen, en de kinderen zullen niet gedood worden voor de vaders; een ieder zal om zijne zonde gedood worden. 17. Gij zult het recht van den vreemdeling en van den wees niet buigen, en gij zult het kleed der weduwe niet te pand nemen. 18. Maar gij zult gedenken dat gij een knecht in Egypte geweest zijt, en de HEERE, uw God, heeft u van daar verlost; daarom gebied ik u deze zaak te doen. 19. Wanneer gij uw oogst op uw akker afgeoogst, en een garf op den akker vergeten zult hebben, zoo zult gij niet wederkeeren om die op te nemen; voor den vreemdeling, voor den wees en voor de weduwe zal zij zijn; opdat u de HEERE, uw God, zegene in al het werk uwer handen. 20. Wanneer gij uw olijfboom zult geschud hebben, zoo zult gij de takken achter u niet nauw doorzoeken; voor den vreemdeling, voor den wees en voor de weduwe zal het zijn. 21. Wanneer gij uw wijngaard zult afgelezen hebben, zoo zult gij de druiven achter u niet nalezen; voor den vreemdeling, voor den wees en voor de weduwe zal het zijn. 22. En gij zult gedenken dat gij een knecht in Egypteland geweest zijt; daarom gebied ik u deze zaak te doen

I. Aan meesters wordt hier bevolen rechtvaardig te wezen voor hun arme daglooners, vers 14, 15.

1. Zij moeten hen niet verdrukken, hetzij door hen te overladen met werk, hen op onredelijke en onbillijke wijze te bestraffen, of hun hun loon te onthouden. Een dienstknecht, al is hij ook een vreemdeling voor het burgerschap Israels, moet niet mishandeld worden. „Want *gij zijt een knecht geweest* in het land, waar gij een vreemdeling waart, vers 18, en ge weet hoe hard het is om door een aandrijver verdrukt te worden; en in dankbaarheid aan God, die u bevrijd heeft en u gevestigd heeft in uw eigen land, zult gij den dienstknecht, of daglooner, niet verdrukken." Meesters moeten geene tirannen wezen voor hunne dienstknechten, want *hun Meester is in den hemel*, zie Job 31 : 13.

2. Zij moeten trouw en stipt hun loon betalen. *Op zijn dag zult gij zijn loon geven*, hem niet slechts ten volle betalen en zonder bedrog er bij te plegen, maar ook op tijd, en zonder uitstel. Zoodra hij zijn dagwerk heeft verricht, moet hij, zoo hij het verlangt, zijn loon hebben, zooals de arbeiders, van wie gesproken wordt in Matth. 20 : 8, als het avond geworden is. Hij, die voor dagloon werkt, wordt ondersteld van de hand in den tand te leven, en hij kan het brood voor morgen niet hebben voor zijn gezin, vóór hem zijn dagloon is uitbetaald. Wordt hem zijn loon onthouden, dan zal dit: *a.* Verdriet zijn voor den dienstknecht, want *hij is arm, en zijne ziel verlangt daarnaar*, hij begeert ernstiglijk het loon van zijn werk, Job 7 : 2, en hij rekent er op als de gave van Gods voorzienigheid tot onderhoud van zijn gezin. Een medelijdend meester zou de verwachting van zijn armen dienstknecht niet willen teleurstellen, die er zich zoo op verheugt zijn loon te ontvangen, al zou dit den meester ook wellicht een weinig ongelegen komen; maar dat is nog niet het ergste. *b.* Het zal in den meester zonde zijn. „De benadeelde dienstknecht zal tegen u roepen tot den Heere; daar hij niemand anders heeft, tot wien hij zich kan wenden, zal hij appèl aanteekenen bij het hof des hemels, en het zal zonde in u zijn." Of, indien hij niet klaagt, zal de zaak voor zichzelve spreken: „*De loon der werklieden, welke van u verkort is, roept*", Jak. 5 : 4. Het is een grootere zonde dan de meeste menschen denken, en zal in den grooten dag aldus bevonden worden, om arme dienstknechten, daglooners en werklieden, die wij gebruiken, te verdrukken en hun hun loon te onthouden. God zal hun recht doen, al doen de menschen het niet.

II. Aan overheidspersonen en rechters wordt geboden rechtvaardig te zijn in hunne bedeeling van het recht.

1. Voor crimineele zaken wordt hier een blijvende regel vastgesteld, namelijk dat *de vaders niet gedood zullen worden voor de kinderen, noch de kinderen voor de vaders*, vers 16. Indien de kinderen zich blootstellen aan de straffen der wet, zoo laat hen de straf lijden, maar laat niet de ouders voor of met hen lijden; het is reeds smart genoeg voor hen om hunne kinderen te zien lijden. Indien de ouders schuldig zijn, zoo laat hen sterven om hun eigen

zonde; maar hoewel God, de vrijmachtige Heere des levens, somtijds de ongerechtigheid der vaderen, inzonderheid de zonde van afgoderij, bezoekt aan de kinderen, laat Hij toch aan de menschen niet toe om dit te doen. Dienovereenkomstig bevinden wij, dat Amazia de kinderen spaarde, wier vaders ter dood werden gebracht, omdat zij den koning hadden verslagen, 2 Kon. 14 : 6. Het was een buitgewoon geval, en ongetwijfeld door de bijzondere leiding des hemels, dat Sauls zonen gedood werden om het misdrijf huns vaders, en zij stierven veeleer als offers dan als kwaaddoeners, 2 Sam. 21 : 9, 14.

2. In gewone of civiele zaken tusschen partij en partij moet groote zorg worden gedragen dat iemand, wiens zaak recht was, geen onrecht zou lijden vanwege zijne zwakheid, of omdat hij geen vrienden had om voor hem op te komen, zooals vreemdelingen, weezen en weduwen, vers 17. *Gij zult het recht van den vreemdeling en van den wees niet buigen*, aan de weduwe niet dwingen tot hare kleederen toe te pand te geven, omdat haar recht is onthouden. Rechters moeten voorspraken zijn van hen, die voor zichzelven niet kunnen spreken, en geen vrienden hebben om voor hen te spreken.

III. Aan de rijken wordt bevolen vriendelijk en barmhartig te zijn voor de armen. Op veelerlei wijze wordt hun dit door de wet van Mozes geboden. Het bijzondere voorbeeld van barmhartigheid, hier bevolen, is dat zij niet gierig moeten zijn bij het inzamelen van hun oogst van koren, druiven en olijven, zoodat zij bevreesd zijn om er iets van achter te laten, maar liever iets moeten vergeten of voorbijzien, en laat de nalezing voor de armen, vers 19—22.

1. „Zeg niet: „„het is alles mijne en waarom zou ik het dan niet hebben?"" „maar leer een edelmoedige minachting hebben voor den eigendom in zulke geringe zaken. Een paar vergeten garven zullen er u niet armer om maken aan het einde des jaars, en het zal iemand goed doen, zoo gij het niet hebt."

2. „„Zeg niet: „„Als ik iets geef wil ik weten aan wien ik het geef, waarom zou ik het laten opzamelen door ik weet niet wien, die mij er dus ook nooit voor zal danken?"" „maar vertrouw op Gods voorzienigheid in het beschikken over uwe weldadigheid, die haar misschien aan de meest-nooddruftigen ten goede zal doen komen." Of: „Gij kunt met reden denken, dat wat gij laat liggen in handen zal komen aan de vlijtigen, die ijverig zijn om te zoeken en op te zamelen wat deze wet voor hen verordineerd heeft."

3. „Zeg niet: „„Wat moeten de armen met druiven en olijven doen? Voor hen is het genoeg om brood en water te hebben", „want daar zij dezelfde zintuigen hebben als de rijken, waarom zouden zij dan ook niet eens iets hebben, dat voor die zintuigen aangenaam is?" Boaz gaf bevel om allengskens van de handvollen wat te laten vallen voor Ruth en God heeft hem gezegend. Alles wat achtergelaten wordt is niet verloren.

HOOFDSTUK XXV.

Hier is: I. Een wet om de geeseling van kwaaddoeners te matigen, vers 1—3. II. Een wet ten gunste van een dorschenden os, vers 4. III. Ter smading van hem, die weigerde zijns broeders weduwe te trouwen, vers 5—10. IV. Voor het straffen van een onwelvoegelijke vrouw, vers 11, 12. V. Voor rechte maten en gewichten, vers 13—16. VI. Voor de verdelging van Amalek, vers 17—19.

Wanneer er tusschen lieden twist zal zijn, en zij tot het gerecht zullen toetreden, dat zij hen richten, zoo zullen zij den rechtvaardige rechtvaardig spreken, en den onrechtvaardige verdoemen. 2. En het zal geschieden, indien de onrechtvaardige slagen verdiend heeft, dat de rechter hem zal doen nedervallen, en hem doen slaan in zijn tegenwoordigheid, naar dat het voor zijn onrechtvaardigheid genoeg zal zijn, in getal. 3. Met veertig slagen zal hij hem doen slaan, hij zal er niet toedoen; opdat niet misschien, zoo hij voortvoere hem daarboven met meer slagen te doen slaan, uw broeder dan voor uwe oogen verachtelijk gehouden worde. 4. Een os zult gij niet muilbanden, als hij dorscht.

I. Hier is eene aanwijzing aan de rechters voor het geeselen van misdadigers, vers 1—3.

1. Er wordt hier ondersteld dat, zoo iemand van een misdaad wordt beschuldigd, beschuldiger en beschuldigde beiden voor de rechters zullen gebracht worden, opdat het geschil beslist worde.

2. Indien iemand van een misdaad werd beschuldigd, en het bewijs tegen hem onvoldoende bleek, zoodat het tegen hem ingebrachte niet uitgemaakt kon worden, dan moest hij worden vrijgesproken: gij zult *den rechtvaardige rechtvaardig spreken*, dat is: hem die dit aan het hof toeschijnt te zijn. Indien de beschuldiging wordt bewezen, dan is de schuldigverklaring van den beschuldigde de rechtvaardiging van den beschuldiger, als rechtvaardig in de aanklacht.

3. Als de aangeklaagde schuldig wordt bevonden, dan moet hij veroordeeld worden, *gij zult den onrechtvaardige verdoemen*, want *den goddelooze te rechtvaardigen* is den Heere evenzeer een gruwel als *den rechtvaardige te verdoemen*, Spr. 17 : 15.

4. Als volgens de wet de doodstraf niet stond op de misdaad, dan moest de misdadiger geslagen worden. Wij hebben zeer veel geboden ontmoet, waaraan geen bijzondere strafbepalingen waren toegevoegd; naar de vaste gewoonte der Joden werden de meeste overtredingen er van met geeseling gestraft, van welke straf niemands rang of hoedanigheid hem onthief, zoo hij de overtreder was, doch onder bepaling, dat men het hem nooit mocht verwijten, en dat het niet als een onteerende straf beschouwd moest worden. De aanwijzingen, hier gegeven voor het geeselen van misdadigers, zijn: *a.* Dat het met plechtigheid moest geschieden, niet met onstuimigheid door de straten, maar in open rechtszitting, voor het aangezicht

des rechters, en met zooveel bedaardheid en overleg, dat de geeselslagen geteld konden worden. De Joden zeggen dat terwijl de strafoefening plaatshad, de voornaamste rechter van het hof met luider stem Deut. 28 : 58, 59, en 29 : 9 las en besloot met de woorden uit Psalm 78 : 38: *Doch Hij, barmhartig zijnde, verzoende de ongerechtigheid.* Aldus werd er een soort van Godsdienstige handeling van gemaakt, waarvan het zooveel te meer waarschijnlijk was dat de overtreder er door tot verbetering zal komen, en dat anderen er zich door zullen laten waarschuwen. *b.* Dat zij in verhouding moet wezen tot de misdaad, *naardat het voor zijne onrechtvaardigheid genoeg zal zijn in getal*, opdat sommige overtredingen misdadiger zullen schijnen dan anderen, — hetgeen zij dan ook werkelijk zijn — de misdadiger met vele slagen geslagen wordende, waarop misschien gezinspeeld wordt in Lukas 12 : 47, 48. *c.* Dat, hoe groot de misdaad ook was, het getal slagen nooit hooger dan veertig mocht wezen, vers 3. Veertig *min een* was het gewone gebruik, zooals blijkt uit 2 Cor. 11 : 24. Aan Paulus schijnen zij altijd evenveel slagen gegeven te hebben als aan welken kwaaddoener het ook zij. Zij verminderden het getal met één, hetzij uit vrees van zich bij het tellen vergist te hebben (hoewel een der rechters aangesteld was om de slagen te tellen,) of omdat zij nooit tot de alleruiterste strengheid wilden gaan, of omdat er gewoonlijk een zweep met drie riemen voor gebruikt werd, zoodat dertien slagen — elke slag voor drie geldende — juist het getal negen er dertig opleverden. De reden, die er hier voor gegeven wordt, is: *opdat niet uw broeder dan voor uwe oogen verachtelijk worde gehouden.* Hij moet nog als *broeder* worden beschouwd, 2 Thess. 3 : 15, en door deze barmhartige beperking zijner straf moet zijne eer bewaard blijven. Het behoedt hem er voor verachtelijk te worden gehouden voor de oogen zijner broederen, nu God zelf door Zijne wet hem onder Zijne zorg neemt. Menschen moeten niet behandeld worden als honden, en diegenen moeten niet *verachtelijk worden gehouden voor onze oogen* aan wie, voorzooveel wij weten, God nog genade kan geven, om hen *kostelijk te doen zijn in Zijne oogen.*

II. Een bevel aan landlieden, om hun vee niet te verhinderen om te eten als zij aan het werk zijn, en er spijs binnen hun bereik is, vers 3. Dit voorbeeld van den dorschenden os, (waarop gezinspeeld wordt in Hosea 10 : 11) is genomen voor al dergelijke gevallen. Hetgeen deze wet merkwaardig maakt boven anderen (en eenzelfde toepassing ondersteunt van andere zoodanige wetten,) is, dat zij tweemaal wordt aangehaald in het Nieuwe Testament, om te toonen dat het de plicht is der gemeente om hare leeraren een betamelijk onderhoud te geven, 1 Cor. 9 : 9, 10, en 1 Tim. 5 : 17, 18. Naar de letter er van leert zij ons om prijs te stellen op de dieren, die ons dienen, en hun niet alleen het noodzakelijk levensonderhoud, maar ook het voordeel van hun arbeid toe te staan; en zoo moeten wij leeren, niet slechts om rechtvaardig, maar vriendelijk te wezen voor allen, die ons ten goede, gebruikt worden, niet slechts hen te onderhouden, maar aan te moedigen, hen inzonderheid, die onder ons arbeiden in het woord en de leer, en aldus ten goede bezig zijn voor onze ziel.

5. Wanneer broeders samenwonen, en een van hen sterft, en geen zoon heeft, zoo zal de vrouw des verstorvenen aan geen vreemden man daarbuiten geworden; haars mans broeder zal tot haar ingaan, en nemen haar zich ter vrouwe, en doen haar den plicht van eens mans broeder. 6. En het zal geschieden dat de eerstgeborene, dien zij zal baren, zal staan in den naam zijns broeders, des verstorvenen; opdat zijn naam niet uitgedelgd worde uit Israel. 7. Maar indien dezen man zijns broeders vrouw niet bevallen zal te nemen, zoo zal zijns broeders vrouw opgaan naar de poort tot de oudsten, en zeggen: Mijns mans broeder weigert zijn broeder een naam te verwekken in Israel, hij wil mij den plicht van eens mans broeder niet doen. 8. Dan zullen hem de oudsten zijner stad roepen, en tot hem spreken; blijft hij dan daarbij staan en zegt: Het bevalt mij niet haar te nemen; 9. Zoo zal zijns broeders vrouw voor de oogen der oudsten tot hem toetreden, zijn schoen van zijn voet uittrekken, en spuwen in zijn aangezicht, en zal betuigen en zeggen: Alzoo zal dien man gedaan worden, die zijns broeders huis niet zal bouwen. 10. En zijn naam zal in Israel genoemd worden: Het huis desgenen, dien de schoen uitgetogen is. 11. Wanneer mannen, de een met den ander, twisten, en de vrouw des eenen toetreedt, om haar man uit de hand desgenen, die hem slaat, te redden, en haar hand uitstrekt en zijne schamelheid aangrijpt; 12. Zoo zult gij haar hand afhouwen, uw oog zal niet verschoonen.

I. Hier is de wet vastgesteld betreffende het huwen van de weduwe eens broeders. Uit de geschiedenis van Juda's gezin blijkt, dat dit een oud gebruik was, Gen, 38 : 8, ter bewaring en instandhouding van de onderscheiden geslachten. Het gestelde geval komt dikwijls voor, namelijk dat een man sterft zonder kinderen na te laten, hetzij in den bloei zijner jaren, of spoedig na het huwelijk, terwijl zijne broeders nog te jong waren om gehuwd te zijn. In zulk een geval nu moest de weduwe niet hertrouwen in een andere familie, tenzij al de bloedverwanten van haar overleden man haar weigerden, opdat de bezitting, waarmede zij begiftigd was, niet vervreemd werd.

2. De broeder haars echtgenoots, of naaste bloedverwant, moest haar huwen, deels uit achting voor haar, die haar eigen volk en haars vaders huis vergeten hebbende, alle mogelijke vriendelijkheid moet ontvangen van de familie, waarin zij door haar huwelijk gekomen is, en deels uit achting voor den overleden echtgenoot, opdat hij, hoewel gestorven zijnde, niet vergeten zou worden, noch gemist zal worden in

de geslachtregisters van zijn stam; want het eerstgeboren kind, dat de broeder of naaste bloedverwant bij de weduwe zou hebben, moest genoemd worden naar den gestorvene, en in het geslachtsregister ingeschreven worden als zijn kind, vers 5, 6. Wij hebben reden te denken dat de menschen onder die bedeeling niet zoo helder en vast een vooruitzicht hadden, van zelf na den dood te leven, als wij thans hebben, aan wie *het leven en de onsterflijkheid aan het licht gebracht zijn door het Evangelie;* en daarom moesten zij wel te meer begeeren te leven in hun nageslacht, welke onschuldige begeerte eenigermate bevredigd werd door deze wet, een middel gevonden zijnde, dat de naam eens mans niet uitgedelgd zou worden in Israel, al had hij ook geen kind bij zijne vrouw, dat is, dat zijn naam niet zou voorkomen op den stamboom, of, hetgeen hieraan gelijk was, onder het brandmerk der kinderloosheid zou blijven. De Sadduceën hebben onzen Heiland een geval voorgesteld met betrekking tot deze wet, met het doel er de leerstelling van de opstanding door in het nauw te brengen, Matth. 22 : 24 en verv., wellicht te kennen willende geven, dat het niet noodig was de onsterflijkheid der ziel en een toekomstigen staat voor te staan, daar de wet er zoo goed in voorzien had, dat der menschen naam en geslacht in deze wereld in wezen zullen blijven. Maar:

3. Indien de broeder of nabestaande weigerde dezen goeden dienst te bewijzen aan de nagedachtenis van den verstorvene, wat moet er dan geschieden? *a.* Hij zal er niet toe gedwongen worden, vers 7. Indien zij hem niet bevalt, is hij vrij om haar te weigeren, hetgeen, naar sommigen denken, in zulk een geval niet veroorloofd was vóór de wet van Mozes. In die betrekking is liefde alles in alles voor het behaaglijke en lieflijke van het leven, en liefde kan niet gedwongen worden, en daarom moet zonder haar die betrekking niet gedwongen tot stand worden gebracht. *b.* Maar hij zal er in het openbaar om gesmaad worden, dat hij weigert. De weduwe, als de persoon aan wie de naam en de eer van den overledene het meest aangingen, moest bij de oudsten een klacht indienen wegens de weigering. Indien hij dan in zijne weigering bleef volharden, dan moest zij *zijn schoen uittrekken en hem in het gezicht spuwen*, in de open rechtszitting (of, zooals de Joodsche wetgeleerden het temperen, voor zijn aangezicht spuwen) om hem een schandmerk in te drukken, dat ook na hem op zijn geslacht zou blijven, vers 8—10. Diegenen lijden rechtvaardiglijk in hun eigen eer, die niet doen wat zij moeten om den naam en de eer van anderen te bewaren. Hij, die zijns broeders huis niet wilde bouwen, verdiende dat er een smet kwam op zijn eigen huis, en dat het genoemd zou worden *het huis desgenen, wien de schoen uitgetogen is*, ten teeken, dat hij verdiende barrevoets te moeten gaan. In het geval van Ruth vinden wij die wet ten uitvoer gelegd, Ruth 4 : 7; omdat echter op de weigering van den naasten bloedverwant er een ander was, bereid om de plichten van den broeder eens echtgenoots te vervullen, zoo was het die andere die den schoen uittrok, en niet de weduwe, Boaz, en niet Ruth.

II. Een wet om een onwelvoegelijke vrouw te straffen, vers 11, 12. De vrouw, die volgens de vorige wet den broeder haars echtgenoots moest verklagen, omdat hij haar niet wilde huwen, en hem in tegenwoordigheid der oudsten in het gezicht moest spuwen, had wel een groote mate van stoutmoedigheid noodig; maar opdat nu die stoutmoedigheid, welke deze wet ondersteunde, niet zoo ver zou gaan, dat zij ongepast werd voor haar sekse, is hier een zeer strenge, maar rechtvaardige wet om onbeschaamdheid en onzedigheid te straffen.

1. Het onderstelde geval is blijkbaar in de hoogste mate schandelijk. Eene vrouw zou het niet kunnen doen, als zij niet alle deugd en eer had afgeschud.

2. De aanleiding er toe zou haar ten deele kunnen verontschuldigen, het was om haar echtgenoot te redden uit de hand desgenen, die hem te sterk was. Indien nu die handeling zoo streng gestraft moest worden, hoeveel temeer dan niet, zoo zij in dartele brooddronkenheid gedaan werd.

3. Voor straf moest haar de hand afgehouwen worden; en de magistraat moet niet barmhartiger willen wezen dan God, *uw oog zal niet verschoonen.* Onze Heiland zinspeelt misschien op deze wet, als Hij ons gebiedt *die rechterhand, die ons ergert,* of ons eene aanleiding is tot zondigen, *af te houwen;* het is beter het zwaarste lijden op te leggen aan het lichaam, dan dat de ziel voor eeuwig verloren ga. Zedigheid is de omtuining der kuischheid, en moet daarom door beide seksen met de uiterste zorg bewaard worden.

13. Gij zult geen tweeërlei weegsteenen in uw zak hebben, een grooten en een kleinen. 14. Gij zult in uw huis geen tweeërlei efa hebben, een groote en een kleine. 15. Gij zult een volkomen en gerechten weegsteen hebben; gij zult een volkomen en gerechte efa hebben; opdat uwe dagen verlengd worden in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal. 16. Want al wie zulks doet is den HEERE, uwen God, een gruwel; ja al wie onrecht doet. 17. Gedenkt wat u Amalek gedaan heeft op den weg, als gij uit Egypte uittoogt; 18. Hoe hij u op den weg ontmoette, en sloeg onder u in den staart al de zwakken achter u, als gij moede en mat waart; en hij vreesde God niet. 19. Het zal dan geschieden, als u de HEERE, uw God, rust zal gegeven hebben van al uwe vijanden rondom, in het land, dat u de HEERE, uw God, ten erve geven zal, om het erfelijk te bezitten, dat gij de gedachtenis van Amalek van onder den hemel zult uitdelgen; vergeet het niet!

I. Hier is een wet tegen bedriegelijke maten en gewichten; zij moeten ze niet slechts niet gebruiken, maar zij moeten ze niet hebben; ze niet hebben in den zak, niet hebben in het huis,

vers 13, 14, want indien zij ze hadden, zouden zij sterk in verzoeking zijn ze te gebruiken. Zij moeten niet een groot gewicht en een groote maat hebben om er mede te koopen, en een klein gewicht en een kleine maat om er mede te verkoopen, want dat was bedrog naar beide kanten, terwijl ieder op zichzelf al slecht genoeg was; zooals wij lezen van hen, die de *efa* verkleinden, waarmede zij het koren maten, dat zij verkochten, en den *sikkel* vergrootten, waarmede zij het geld wogen, dat zij er voor ontvingen, Amos 8 : 5. Maar *gij zult een volkomen en gerechten weegsteen hebben*, vers 15. Wat de maatstaf is van recht. moet zelf recht wezen, indien zij dat niet is, dan is zij een voortdurend bedrog. Hiervoor was reeds tevoren gezorgd, Lev. 19 : 35, 36. Deze wet wordt versterkt met twee zeer goede redenen.

1. Dat rechtvaardigheid en billijkheid Gods zegen over ons brengen. Het middel om onze dagen te verlengen en voorspoed te hebben, is rechtvaardig en billijk te wezen in al onze handelingen; *eerlijkheid is de beste staatkunde.*

2. Dat bedrog en onrecht ons blootstellen aan den vloek Gods, vers 16. Niet slechts het onrecht zelf, maar allen die onrecht doen, zijn *Gode een gruwel.* En rampzalig is de man, die verafschuwd wordt door zijn Maker. Hoe hatelijk in het bijzonder al de kunsten van bedrog zijn aan God, wordt door Salomo onderscheidene malen aangeduid, Spr. 11 : 1; 20 : 10, 23, en de apostel zegt ons dat de Heere een wreker is over allen, die bedriegen in eenigerlei handeling, 1 Thess. 4 : 6.

II. Een wet om Amalek te verdelgen. Hier is een *recht gewicht* en *een rechte maat*, dat gelijk Amalek aan Israel gemeten heeft, aan Amalek weder gemeten zal worden.

1. Het kwaad, dat Amalek aan Israel gedaan heeft, moet hier herdacht worden, vers 17, 18. Toen dit kwaad gedaan was, werd reeds bevolen dat het ter gedachtenis in een boek geschreven zou worden, Exod. 17 : 14—16, en hier, dat de gedachtenis er van bewaard moest blijven, niet in persoonlijke wraakoefening, want het geslacht, dat door de Amalekieten had geleden, was er niet meer, zoodat zij, die nu leefden, en hunne nakomelingen geen persoonlijken wrok over dit onrecht konden gevoelen, maar in ijver voor de eere Gods (die door de Amalekieten beleedigd was) dien *troon des Heeren*, tegen welken de hand van Amalek was uitgestrekt. De handelwijze der Amalekieten tegenover Israel wordt hier voorgesteld: *a.* Als uiterst laaghartig en valsch. Zij hadden volstrekt geen reden om met Israel te twisten, zij hebben hun ook den oorlog niet verklaard, er hun geenerlei kennis van gegeven, maar overvielen hen, toen zij pas uit Egypte, uit het diensthuis waren gekomen en, voor zooveel het hun toescheen, slechts Gode gingen offeren in de woestijn. *b.* Als zeer barbaarsch en wreed; want zij sloegen de zwakken, die zij hadden behooren te ondersteunen. De grootste lafaards zijn gewoonlijk ook de grootste wreedaards, terwijl zij, die mannenmoed hebben, ook menschelijk medelijden hebben. *c.* Als zeer goddeloos en onheilig; zij vreesden God niet. Indien zij eenigen eerbied hadden gehad voor den God Israels, van wien zij een teeken zagen in de wolk, of eenigerlei vrees voor Zijn toorn, van welks sterkte over Farao zij onlangs gehoord hadden, dan zouden zij dien aanval op Israel niet gewaagd hebben. Wel, hier was nu de grond en oorzaak van den twist, en het toont aan hoe God wat aan Zijn volk gedaan wordt, beschouwt als gedaan aan Hemzelven, en dat Hij zeer bijzonder zal afrekenen met hen, die pasbeginnenden in den Godsdienst hinderen en ontmoedigen, en (als agenten van Satan) de zwakke en gebrekkigen aanvallen, hetzij om hen af te leiden van God, of om hen te ontrusten, en aldus Zijne kleinen ergeren.

2. Dit kwaad moet ter bestemder tijd gewroken worden, vers 19. Als hunne oorlogen, die zij voerden om hun koninkrijk te vestigen en hunne landpalen uit te breiden, geëindigd waren, dan moeten zij kroeg voeren tegen Amalek, vers 19, niet slechts om hen te verjagen, maar om hen te verteren, om *de gedachtenis van Amalek van onder den hemel uit te delgen.* Het was een voorbeeld van Gods lankmoedigheid, dat Hij de wraak nog zoo lang verschoof, die Amalek tot berouw en bekeering had moeten brengen; maar ook een voorbeeld van schrikkelijke vergelding, dat zoo lang daarna het nageslacht van Amalek verdelgd werd om het kwaad, dat hunne voorouders aan Gods Israel gedaan hadden, opdat geheel de wereld moge zien en zeggen, dat *wie hen aanraakt Gods oogappel aanraakt.* Het was bijna vier honderd jaren daarna, dat Saul bevel kreeg, om dit vonnis ten uitvoer te leggen, 1 Sam. 15, en door God werd verworpen, omdat hij het niet ten volle gedaan heeft, maar sommigen van dit gevloekte volk in het leven liet blijven, in minachting, niet slechts van de bijzondere orders, die hij van Samuel had ontvangen, maar ook van het algemeene gebod, hier door Mozes gegeven, en waarvan hij niet onkundig kon zijn. David heeft later eenige verwoesting onder hen aangericht, en in Hizkia's tijd hebben de Simeonieten *de overigen der ontkomenen* geslagen, 1 Kron. 4 : 43, want als God oordeelt, zal Hij overwinnen.

HOOFDSTUK XXVI.

Met dit hoofdstuk besluit Mozes de bijzondere wetten, die hij geschikt oordeelde aan Israel bij zijn afscheid van hen te geven; hetgeen volgt is bij wijze van bevestiging en bekrachtiging. In dit hoofdstuk geeft Mozes hun: I. Een formulier van belijdenis, af te leggen door hem, die den korf offerde met de eerstelingen zijner vruchten, vers 1—11. II. De betuiging en het gebed, te doen na de beschikking van de tienden des derden jaars, vers 12—15. Hij maakt al de geboden, die hij hun had gegeven, verplichtend: 1. Door het Goddelijk gezag; „Niet ik, maar de Heere, uw God, heeft u geboden deze inzettingen en rechten te doen," vers 16. 2. Door het wederzijdsche verbond tusschen God en hen, vers 17—19.

Voorts zal het geschieden, wanneer gij zult gekomen zijn in het land, dat u de HEERE, uw God, ten erve geven zal, en gij dat erfelijk zult bezitten, en daarin wonen; 2. Zoo zult gij nemen van de eerstelingen van alle vrucht

des lands, die gij opbrengen zult van uw land, dat u de HEERE, uw God, geeft, en zult ze in een korf leggen; en gij zult heengaan tot de plaats, die de HEERE, uw God, verkoren zal hebben, om Zijn naam aldaar te doen wonen; 3. En gij zult komen tot den priester, dewelke in die dagen zijn zal, en tot hem zeggen: Ik verklaar heden voor den HEERE, uw God, dat ik gekomen ben in het land, hetwelk de HEERE onzen vaderen gezworen heeft ons te zullen geven. 4. En de priester zal den korf van uwe hand nemen, en hij zal dien voor het altaar des HEEREN, uws Gods, nederzetten. 5. Dan zult gij voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, betuigen en zeggen: Mijn vader was een bedorven Syriër, en hij toog af naar Egypte, en verkeerde aldaar als vreemdeling met weinig volks; maar hij werd aldaar tot een groot, machtig en menigvuldig volk. 6. Doch de Egyptenaars deden ons kwaad, en verdrukten ons, en legden ons een harden dienst op. 7. Toen riepen wij tot den HEERE, den God onzer vaderen; en de HEERE verhoorde onze stem en zag onze ellende aan, en onzen arbeid, en onze onderdrukking. 8. En de HEERE voerde ons uit Egypte, door een sterke hand, en door een uitgestrekten arm, en door grooten schrik, en door teekenen, en door wonderen. 9. En Hij heeft ons gebracht tot deze plaats; en Hij heeft ons dit land gegeven, een land vloeiende van melk en honig. 10. En nu, zie, ik heb gebracht de eerstelingen van de vrucht dezes lands, dat Gij, HEERE, mij gegeven hebt! Dan zult gij ze nederzetten voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, en zult u buigen voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods; 11. En gij zult vroolijk zijn over al het goede, dat de HEERE, uw God, aan u en uw huis gegeven heeft; gij, en de Leviet, en de vreemdeling, die in het midden van u is.

I. Hier wordt bevolen dat een goed werk gedaan moest worden, namelijk het jaarlijksche aanbieden van een korf met de eerstelingen der vruchten aan God, vers 1, 2. Behalve de garf der eerstelingen, die voor het geheele land geofferd werd op den morgen na het pascha, Lev. 23 : 10, moest iedereen nog voor zichzelven een korf met de eerstelingen brengen op het pinksterfeest, als de oogst geëindigd was, welk feest daarom het feest der eerstelingen genoemd wordt, Exod. 34 : 22, en gezegd te worden gehouden met een vrijwillige schatting, Deut. 16 : 10. Maar de Joden zeggen: „Als de eerstelingen toen niet gebracht werden, dan mochten zij op iederen tijd daarna, tusschen dat tijdstip en den winter gebracht worden." Als iemand op het veld of in den wijngaard ging ten tijde als de vruchten begonnen te rijpen, dan moest hij een merk plaatsen op die, welke hij zag reeds het verst te zijn, en ze afzonderen voor de eerstelingen, tarwe, gerst, druiven, vijgen, granaatappelen, olijven en dadels, van iedere soort moesten eenigen in een korf gelegd worden met bladeren er tusschen in, en aangeboden aan God in de plaats, die Hij zal verkiezen. Nu kunnen wij uit deze wet leeren:

1. God te erkennen als den Gever van al die goede dingen, welke de steun en lieflijkheid zijn van ons natuurlijk leven, en daarom Hem er mede te eeren en te dienen.

2. Onszelven te verloochenen. Wij houden het meest van hetgeen het eerst rijp is; menschen, die kieschkeurig zijn en gaarne iets zeldzaams hebben, wenschen gediend te worden met elke vrucht, die uitkomt: *Mijne ziel begeert vroegrijpe vrucht.* Toen God hun dus gebood ze af te zonderen voor Hem, leerde Hij hen de verheerlijking van Zijn naam te verkiezen boven het bevredigen van hun eigen lust en begeerte.

3. Aan God het eerste en het beste te geven van wat wij hebben, als die gelooven dat Hij de eerste en de beste is van alle wezens. Zij, die de dagen hunner jeugd en het beste van hun tijd aan God wijden, brengen Hem de eerstelingen der vruchten, en in zulke offeranden heeft Hij een welbehagen. *Ik gedenk der weldadigheid uwer jeugd.*

II. Worden goede woorden in hun mond gelegd, om gesproken te worden bij het doen van dit goede werk, als eene uitlegging van de beteekenis van deze plechtigheid, opdat het een redelijke dienst zij. De offeraar moet zijne erkentenis beginnen vóór hij zijn korf aan den priester overgaf, en dan moet hij er mede voortgaan, als de priester den korf voor het altaar gezet heeft, als een geschenk aan God, hun grooten landheer, vers 3, 4.

1. Hij moet beginnen met een volledig bewijs van ontvangst te geven van het goede land, dat God hun gegeven heeft, vers 3. *Ik verklaar heden dat ik gekomen ben in het land,* nu, eindelijk, na veertig jaren van omzwerven, *dat de Heere gezworen heeft ons te zullen geven.* Het was zeer gepast dit te zeggen, toen zij het eerst in Kanaän kwamen; nadat zij er lang in gevestigd waren, hebben zij dit formulier waarschijnlijk gewijzigd. Als God Zijne belofte aan ons vervuld heeft, dan verwacht Hij dat wij dit zullen erkennen tot eer van Zijne getrouwheid; zooals Salomo gedaan heeft, 1 Kon. 8 : 56, *niet een eenig woord is er gevallen van al Zijn goede woorden.* En onze lichamelijke genietingen worden ons dubbel lieflijk, als wij ze ons zien toevloeien uit de bron der belofte.

2. Hij moet gedenken en erkennen den geringen oorsprong van dit volk, waarvan hij een lid was; hoe groot zij nu ook waren, en hij met hen, hun begin was zeer klein, hetgeen aldus door deze openbare belijdenis in gedachtenis gehouden moet worden in alle eeuwen van hunne kerk, opdat zij niet hoogmoedig zullen worden op hunne voorrechten en voordeelen, maar steeds dankbaar zullen zijn aan dien God, wiens genade hen heeft verkoren toen zij zoo gering waren, en hen zoo hoog heeft opgeheven. Hiertoe moeten zij twee dingen erkennen: *a.* De geringheid van hun stamvader. Een bedorven, of verloren gaande,

1) Naar de kantteeking op den Statenbijbel.

of een door den Syriër bedorven man, namelijk Laban, was mijn vader, vers 5. Jakob wordt hier een Aramiet of Syriër genoemd, omdat hij twintig jaren in Paddan-Aram heeft gewoond, zijne vrouwen van dat land waren, en al zijn kinderen daar waren geboren, behalve Benjamin; en de belijder bedoelde misschien niet Jakob zelf, maar dien zoon van Jakob, die de vader was van zijn stam. Hoe dit nu zij, beiden vader en zonen waren meer dan eens op het punt van bedorven te worden, verloren te gaan, of om te komen, door Labans strengheid, Ezau's wreedheid, en den hongersnood in het land, welke laatste omstandigheid de aanleiding was van hun afgaan naar Egypte. De Chaldeër geeft deze lezing van den volzin: *Laban, de Syriër, zocht mijn vader te verderven*, en de Arabische overzetting luidt: *had hem bijna verdorven, of verdelgd. b.* Den ellendigen toestand van hunne natie in haar kindsheid. Zij hebben als vreemdelingen in Egypte gewoond, zij dienden er als slaven, vers 6, en dat wel gedurende langen tijd; gelijk hun vader een *Syriër* genoemd werd, zouden zij *Egyptenaren* kunnen genoemd zijn, zoodat zij, zoolang buiten Kanaän gehouden zijnde, er geen aanspraak op konden maken als bezitters. Een arm, veracht, verdrukt volk waren zij in Egypte, en daarom hadden zij, hoewel thans rijk en groot geworden, geen reden om hoogmoedig en zorgeloos te zijn en God te vergeten.

3. Hij moet dankbaar Gods groote goedheid erkennen, niet alleen jegens hemzelven in het bijzonder, maar jegens Israel in het algemeen. *a.* In hen uit te voeren uit Egypte, vers 7, 8. Daarvan wordt hier gesproken als van een daad van medelijden: *Hij zag onze ellende aan;* en een daad van macht: *Hij voerde ons uit Egypte door een sterke hand en door een uitgestrekten arm.* Dit was een groote verlossing, wèl waardig om bij alle gelegenheden herdacht te worden, en inzonderheid bij deze gelegenheid. Het moet hen niet verdrieten om een mand met eerste vruchten aan God te brengen, want aan Hem hebben zij het te danken dat zij hun getal van tichelsteenen niet behoefden te brengen aan hun wreede aandrijvers. *b.* Door hen te vestigen in Kanaän, vers 9. *Hij heeft ons dit land gegeven.* Merk op: hij moet God niet slechts danken voor zijn eigen deel, maar voor het land in het algemeen, dat aan Israel gegeven was; niet slechts voor zijn winst in dit jaar, maar voor den grond, die deze winst heeft opgeleverd, en dien God genadiglijk aan zijne voorouders had geschonken en als erfenis heeft verzekerd aan hun nageslacht. Het genoegen, dat wij smaken in hetgeen wij hebben moet ons dankbaar maken voor ons aandeel in den openbaren vrede en overvloed; en met onze tegenwoordige zegeningen moeten wij God loven ook voor de vroegere gunsten en weldadigheden, die wij gedenken, en de verdere zegeningen, die wij hopen en verwachten.

4. Hij moet Gode zijn korf met eerstelingen offeren, vers 10. *Ik heb gebracht de eerstelingen van de vrucht dezes lands*, als een erfpacht van *het land, dat Gij, Heere, mij gegeven hebt.* Wat wij ook aan God geven, wij geven het Hem slechts van het Zijne, 1 Kron. 29 : 14. En het betaamt ons, die zooveel van Hem ontvangen, om te overleggen wat wij Hem zullen vergelden. Hij stelde den korf voor het aangezicht Gods, en de priesters, als Zijne ontvangers, hadden de eerstelingen der vruchten als de emolumenten van hun ambt en het loon voor hunne diensten, Num. 18 : 12.

Eindelijk. Aan den offeraar wordt hier bevolen, om als hij den dienst geëindigd heeft:

1. Gode eer te geven: *gij zult u buigen voor het aangezicht des Heeren, uws Gods.* Zijne eerstelingen zouden niet welbehaaglijk zijn zonder verdere daden van aanbidding. Een nederig, eerbiedig, dankbaar hart, dat is het waarop God ziet, en dat Hij eischt; en zonder dat is alles, wat wij in een korf kunnen leggen van geen nut. *Al gaf iemand al het goed van zijn huis*, om hiervan verschoond te zijn, of inplaats er van, *men zou het ten eenenmale verachten.*

2. Om er het genot van te nemen voor zichzelven en zijn gezin, vers 11. *Gij zult vroolijk zijn over al het goed.* Het is de wil van God, dat wij blijmoedig zijn, niet slechts in ons verrichten en nakomen van Zijn heilige inzettingen, maar ook in ons genieten van de gaven Zijner voorzienigheid. God wil dat wij van alle goed, dat Hij ons geeft, het aangenaamste gebruik zullen maken, maar er toch de stroomen van zullen nasporen tot aan de bron van alle vertroosting.

12. Wanneer gij zult geëindigd hebben alle tienden van uw inkomen te vertienen, in het derde jaar, zijnde een jaar der tienden; dan zult gij aan den Leviet, aan den vreemdeling, aan den wees en aan de weduwe geven, dat zij in uwe poorten eten en verzadigd worden. 13. En gij zult voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, zeggen: Ik heb het heilige uit het huis weggenomen, en heb het ook aan den Leviet en aan den vreemdeling, aan den wees en aan de weduwe gegeven, naar al Uwe geboden, die Gij mij geboden hebt; ik heb niets van Uwe geboden overtreden, en niets vergeten. 14. Ik heb daarvan niets gegeten in mijn leed, en heb daarvan niets weggenomen tot iets onreins, noch daarvan gegeven tot een doode; ik ben der stem des HEEREN, mijns Gods, gehoorzaam geweest; ik heb gedaan naar alles, wat Gij mij geboden hebt. 15. Zie nederwaarts van Uw heilige woning, van den hemel, en zegen Uw volk Israel, en het land, dat Gij ons gegeven hebt, gelijk als Gij onzen vaderen gezworen hebt; een land van melk en honig vloeiende.

De wet betreffende de beschikking over hunne tienden in het derde jaar hadden wij tevoren in Hoofdst. 14 : 28, 29. De tweede tienden, die in de andere twee jaren gebruikt werden voor buitengewone feestmaaltijden, moesten in het derde jaar tehuis besteed worden om de armen te onthalen. Omdat dit nu niet onder het oog

der priesters geschiedde, en er groot vertrouwen werd gesteld in het volk, dat zij er eerlijk over zullen beschikken overeenkomstig de wet, voor *den Leviet, den vreemdeling, den wees en de weduwe*, vers 12, werd vereischt dat zij, als zij bij het volgende feest *voor het aangezicht des Heeren verschenen*, zullen betuigen, als het ware onder eede, op een Godsdienstige wijze, dat zij zich in dezen trouw en eerlijk van hun plicht hadden gekweten.

I. Zij moesten een plechtige verklaring hiervan afleggen, vers 13, 14.

1. Dat geen heilige dingen door hen bewaard waren: *Ik heb het heilige uit het huis weggenomen*, er is niets anders in gebleven dan hetgeen mijn deel is.

2. Dat de armen, inzonderheid arme leeraren, arme vreemdelingen en arme weduwen, hun deel gehad hebben overeenkomstig het gebod. Het is voegzaam dat God, die door Zijne voorzienigheid ons alles geeft wat wij hebben, ons door Zijne wet zal besturen in het gebruik er van. En hoewel wij nu niet onder zulke bijzondere wetten leven ten opzichte van het gebruik onzer inkomsten, als zij, is ons toch in het algemeen geboden aalmoezen te geven van hetgeen wij hebben; dan, en niet anders, zijn ons alle dingen rein. Het lieflijke onzer bezittingen kunnen wij dan eerst genieten, als God er uit ontvangen heeft wat Hem toekomt. Dat is een gebod hetwelk niet overtreden moet worden, ja zelfs niet met de verontschuldiging, dat het vergeten was, vers 13.

3. Dat niets uit deze tienden verkeerdelijk werd aangewend tot gewoon gebruik. Dit schijnt te verwijzen naar de tienden van de twee andere jaren, die door de eigenaars zelven gebruikt moesten worden in feestmaaltijden. Zij moeten verklaren: *a.* Dat zij er niet van gegeten hadden in hun leed, wanneer zij door hun rouwbedrijf over de dooden gewoonlijk onrein waren; of zij hadden er niet met spijt of leedwezen van gegeten, zooals degenen, die *al hunne dagen in duisternis hebben gegeten.* *b.* Dat zij het niet heiligschennend vervreemd hebben tot eenigerlei gewoon gebruik, want het was het hunne niet. En:

Eindelijk. Dat zij niets daarvan gegeven hebben tot een doode, ter eere van hun doode goden, of in de hoop het van nut te doen zijn voor hun doode vrienden. Dat zij nu verplicht waren aan het einde der drie jaren deze plechtige verklaring af te leggen, bracht de verplichting voor hen mede om getrouwelijk te handelen, wetende dat zij geroepen zullen worden om zich aldus te zuiveren. Het is onze wijsheid om ten allen tijde ons geweten rein te houden, opdat wij, als wij geroepen worden om rekenschap af te leggen, ons aangezicht zonder vlek kunnen opheffen, Job 11 : 15, [1]) De Joden zeggen dat zij deze verklaring van hunne oprechtheid met zachte stem moesten afleggen, omdat zij den schijn had van eigen lof te zijn, maar dat de voorafgaande belijdenis van Gods goedheid met luider stem moest uitgesproken worden, ter Zijner eer en verheerlijking. Hij, die deze verklaring niet durfde afleggen, moest zijn zondoffer brengen, Lev. 5 : 15.

II. Bij deze plechtige verklaring moesten zij een *plechtig gebed* voegen, vers 15, niet bijzonder voor zichzelven maar voor *Gods volk van Israel;* want in den algemeenen vrede en voorspoed zal ieder afzonderlijk persoon vrede en voorspoed hebben. Hieruit moeten wij leeren anderen te gedenken in ons gebed, met God te worstelen om een zegen over ons land en volk, ons Israel, en voor de algemeene kerk, waarop ons bevolen wordt het oog te hebben in onze gebeden, als het Israel Gods, Gal. 6 : 16. In dit gebed wordt ons geleerd:

1. Tot God op te zien als in een heilige woning, en daaruit af te leiden dat heiligheid Zijnen huize sierlijk is, en dat Hij in hen, die tot Hem naderen, geheiligd wil wezen.

2. Te steunen op de gunst van God en Zijn genaderijke kennisneming, als genoegzaam om ons en ons volk gelukkig te maken.

3. Het een wondervolle nederbuigende goedheid van God te achten, dat Hij het oog wil slaan zelfs op een anderszins zoo groote en aanzienlijke vereeniging van menschen als Israel was. Het is een nederzien.

4. Om vurig te zijn in ons gebed tot God om een zegen voor Zijn volk Israel, en op *het land, dat Hij ons heeft gegeven.* Want hoe zou het land zijne inkomst geven, of, al gaf het die ook, welk genot kunnen wij er van hebben, indien daarmede God, onze God, ons niet zegende? Psalm 67 : 7.

16. Te dezen dage gebiedt u de HEERE, uw God, deze inzettingen en rechten te doen; houdt dan en doet dezelve met uw gansche hart en met uw gansche ziel. 17. Heden hebt gij den HEERE doen zeggen, dat Hij u tot een God zal zijn, en dat gij zult wandelen in Zijne wegen, en houden Zijne inzettingen, en Zijne geboden, en Zijne rechten, en dat gij Zijner stem zult gehoorzaam zijn. 18. En de HEERE heeft u heden doen zeggen, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zult zijn, gelijk als Hij u gesproken heeft, en dat gij al Zijne geboden zult houden. 19. Opdat Hij u alzoo boven al de volken, die Hij gemaakt heeft, hoog zette, tot lof, en tot een naam, en tot heerlijkheid; en opdat gij een heilig volk zijt den HEERE, uwen God, gelijk als Hij gesproken heeft.

Twee dingen voert Mozes hier aan, om aan al deze bevelen kracht bij te zetten.

I. Dat het *Gods geboden* waren, vers 16. Het waren niet de geboden door zijne wijsheid ingegeven, noch werden zij ten uitvoer gelegd op zijn eigen gezag, neen, de oneindige wijsheid heeft ze ontworpen, en de macht van den Koning der koningen heeft ze verplichtend voor ons gemaakt. *„De Heere uw God gebiedt u,* daarom zijt gij in dankbaarheid aan Hem gehouden en verplicht ze te gehoorzamen, en het is op uw gevaar, zoo gij er ongehoorzaam aan zijt. Het zijn Zijne wetten, daarom zult gij ze doen, want

1) Naar de Engelsche overzetting.

daartoe zijn zij u gegeven; doet ze, en betwist ze niet, doet ze en onttrekt er u niet aan, doet ze, niet achteloos en geveinsd, maar *met uw hart en uwe ziel*, met *geheel uw hart* en *geheel uwe ziel*.

II. Dat hun verbond met God hen verplichtte om deze geboden te houden. Hij wijst niet slechts met nadruk op Gods souvereiniteit over hen, maar ook op Zijn recht van bezit in hen, en op de betrekking, waarin zij tot Hem staan. Het verbond is wederzijds, en op beide zijden verplicht het tot gehoorzaamheid.

1. Opdat wij ons deel van het verbond nakomen, en aan de bedoelingen er van beantwoorden, vers 17. „*Heden hebt gij plechtig erkend en beleden* [1]), *dat de Heere Jehovah uw God is*, uw Vorst en Heerscher. Gelijk Hij dit is door een onbetwistbaar recht, zoo is Hij dit ook met uw eigen toestemming." Zij hebben dit stilzwijgend gedaan door het aanhooren van Zijn woord, zij hebben het met luider stem gedaan, Exod. 24, en zullen het nu weer doen eer zij scheiden, Deuter. 29 : 1. Dit nu verplicht ons in getrouwheid aan ons woord, zoowel als uit plicht jegens onzen Souverein, *Zijne inzettingen en Zijne geboden te houden*. Wij zijn in waarheid meineedig, en zullen verraderlijk onze heiligste beloften schenden, indien wij den Heere hebben aangenomen als onzen God, en dan niet nauwgezet Zijne geboden houden.

2. Dat ook Gods deel van het verbond gehouden zal worden, en aan zijn bedoelingen zal worden beantwoord, vers 18, 19. De Heere heeft u niet slechts aangenomen, maar u openlijk erkend als Zijn סְגֻלָּה *Zijn eigen bijzonder volk, gelijk Hij u beloofd heeft*, dat is: overeenkomstig de ware bedoeling en beteekenis van de belofte. Nu was hunne gehoorzaamheid niet alleen de voorwaarde dezer gunst, en van de voortduring er van, (indien zij niet gehoorzaam waren, zou God hen verstooten en verloochenen), maar zij was ook het voornaamste doel van deze gunst. Hij heeft u erkend met de bedoeling, *dat gij Zijne geboden zoudt houden*, opdat gij zoowel de beste leiding als de beste aanmoediging zoudt hebben in den Godsdienst." Aldus zijn wij *uitverkoren tot gehoorzaamheid*, 1 Petrus 1 : 2, *uitverkoren om heilig en onberispelijk te zijn*, Efeze 1 : 4, gereinigd om een bijzonder volk te zijn, en niet alleen goede werken zouden doen, maar er ijverig in zouden zijn, Titus 2 : 14.

Hier wordt gezegd dat God twee dingen bedoeld heeft met hen als Zijn bijzonder volk te erkennen, vers 19. Hen hoog te zetten, en te dien einde hen heilig te maken; want heiligheid is ware eer en het eenige middel tot eeuwige eer. *a*. Hen hoog te zetten boven al de volken, die Hij gemaakt heeft. De grootste eer, waartoe wij in deze wereld instaat zijn, is om in verbond met God te worden opgenomen, en in Zijn dienst te leven. *Hoog in lof*, want God wilde hen aannemen, en dat is ware lof, Rom. 2 : 29. Hunne vrienden zullen verwonderd wezen, Psalm 48 : 6. Hunne vijanden zullen hen benijden, Zefanja 3 : 19, 20. *Hoog in naam*, hetgeen, naar sommigen denken, het voortduren aanduidt van dien lof, *een naam, die niet uitgeroeid zal worden*. En *hoog in eer*, dat is: in al de voordeelen van rijkdom en macht, die hen groot zouden maken boven hunne naburen. Zie Jer. 13 : 11. *b*. Opdat zij een heilig volk zouden zijn Gode afgezonderd, Hem toegewijd, en voortdurend gebruikt in Zijn dienst. Dit heeft God beoogd met hen tot Zijn volk te maken, zoodat zij, indien zij Zijne geboden niet hielden, al deze genade tevergeefs zouden hebben ontvangen.

[1]) Naar de Engelsche overzetting.

HOOFDSTUK XXVII.

Mozes had zeer uitvoerig en volledig aan het volk hun plicht voorgesteld jegens God en jegens elkander in het algemeen en in het bijzonder; hij heeft hun duidelijk getoond wat goed is en wat de wet van hen eischt, en hen, aan het einde van het vorige hoofdstuk onder de verplichting gesteld beide van het gebod en van het verbond; en nu gaat hij in dit hoofdstuk er toe over om hun uitwendige middelen voor te schrijven: I. Om hun geheugen te hulp te komen, opdat zij de wet niet zouden vergeten als iets vreemds. Zij moeten al de woorden dezer wet op groote steenen schrijven, vers 1—10. II. Om hun gevoel en hunne genegenheid op te wekken, opdat zij niet onverschillig zouden worden voor de wet, alsof zij iets gerings was. Als zij in Kanaän gekomen zullen zijn, moesten de zegeningen en vervloekingen, die de bekrachtiging waren der wet, plechtig uitgesproken worden ten aanhoore van gansch Israel, dat er Amen op moest zeggen, vers 11—26. En indien eene plechtigheid als deze geen diepen indruk bij hen zou teweegbrengen, en hen door de groote dingen van Gods wet niet bewogen zou doen worden, dan zou dit door niets kunnen geschieden.

En Mozes, tezamen met de oudsten van Israel, gebood het volk, zeggende: Behoudt al deze geboden, die ik ulieden heden gebied. 2. Het zal dan geschieden, ten dage als gij over de Jordaan zult gegaan zijn in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal, zoo zult gij u groote steenen oprichten, en bestrijken ze met kalk. 3. En gij zult daarop schrijven alle woorden dezer wet, als gij overgegaan zult zijn; opdat gij komt in het land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, een land vloeiende van melk en honig, gelijk als de HEERE, uwer vaderen God, tot u gesproken heeft. 4. Het zal dan geschieden, als gij over de Jordaan gegaan zult zijn, dat gij deze steenen, van dewelke ik u heden gebied, zult oprichten op den berg Ebal, en gij zult ze met kalk bestrijken. 5. En gij zult aldaar den HEERE, uwen God, een altaar bouwen, een altaar van steenen; gij zult geen ijzer over hetzelve bewegen. 6. Van geheele steenen zult gij het altaar des HEEREN, uws Gods, bouwen; en gij zult den HEERE, uwen God, brandofferen daarop offeren. 7. Ook zult gij dankofferen offeren, en zult aldaar eten, en vroolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods. 8. En gij zult op deze steenen schrijven alle woorden dezer wet, die wel uitdrukkende. 9. Voorts sprak Mozes, tezamen met de Levietische priesteren, tot gansch Israel, zeggende: Luistert toe en hoort, o Israel! op

dezen dag zijt gij den HEERE, uwen God, tot een volk geworden. 10. Daarom zult gij der stem des HEEREN, uws Gods, gehoorzaam zijn, en gij zult doen Zijne geboden en Zijne inzettingen, die ik u heden gebied.

I. Hier is een algemeene last aan het volk om Gods geboden te houden, want zij zouden ze tevergeefs kennen, indien zij ze niet hielden. Op het nakomen van dezen last wordt bij hen aangedrongen:

1. Met alle gezag. *Mozes, tezamen met de oudsten Israels*, de oversten van elken stam, vers 1, en wederom in vers 9, *Mozes, tezamen met de Levietische priesteren*, zoodat hun de last gegeven werd door Mozes, die koning was in Jeshurun, en in vereeniging met hem, door hun voornaamste bestuurders, zoo geestelijke als wereldlijke. Opdat zij niet zouden denken dat het alleen Mozes, een oud en stervend man, was, die zulk een groot gewicht hechtte aan den Godsdienst, of alleen de priesters en Levieten, wier beroep het was Godsdienstig te zijn, en er hun levensonderhoud van hadden, hebben ook de oudsten van Israel, die door God in eer en macht over hen geplaatst waren, en die mannen van zaken waren in de wereld, en dit ambt waarschijnlijk nog lang zullen bekleeden nadat Mozes zal heengegaan zijn, het volk geboden *Gods wet te houden*. Mozes had iets van zijne eer en waardigheid op hen gelegd, en nu vereenigt hij hen met zich in het geven van dezen last, zooals Paulus in zijne brieven somtijds de namen van Silvanus en Timotheus bij den zijnen voegt. Allen, die invloed hebben op anderen, of macht over hen kunnen uitoefenen, behooren dien invloed en die macht te gebruiken tot steun en bevordering van den Godsdienst onder hen. Al zou ook het oppergezag in den staat nog zoo goede wetten hiervoor maken, zou dit weinig baten of uitwerken, indien de mindere beambten in hunne plaatsen, en de leeraren in de hunne, en de hoofden van gezinnen in de hunne, hun ambt niet naar behooren uitoefenen.

2. Met allen aandrang. Met den grootsten ernst dringen zij er bij hen op aan, vers 9, 10, *Luister toe en hoor, o Israel*. Het is een zaak, die de grootste aandacht vereischt en verdient. Zij spreken hun van hun voorrecht en eer: *Op dezen dag zijt gij den Heere, uwen God, tot een volk geworden*. De Heere heeft u voor de Zijnen erkend, en is nu op het punt van u in het bezit te stellen van Kanaän, hetwelk Hij u lang tevoren als *uw God* beloofd heeft, Gen. 17 : 7, 8, en zoo Hij ter bestemder tijd deze Zijne belofte niet vervuld had, zou Hij zich schamen uw God genoemd te worden, Hebr. 11 : 16. Meer dan ooit zijt gij nu Zijn volk, *weest dus Zijner stem gehoorzaam*. Voorrechten moeten gebruikt worden als aansporingen tot plichtsbetrachting. Moet een volk niet geregeerd en bestuurd worden door zijn God?

II. Een bijzonder bevel aan hen om met groote plechtigheid *de woorden dezer wet* te registreeren, zoodra zij in Kanaän zouden komen. Slechts eenmaal moest dit geschieden, en wel bij hun intocht in het land der belofte, ten teeken dat zij er bezit van namen onder de verschillende voorwaarden, vervat in deze wet. Er heeft een plechtige bevestiging plaats gehad van het verbond tusschen God en Israel bij den berg Sinaï; daar werd een altaar opgericht en twaalf kolommen, het boek des verbonds werd genomen en voor het volk gelezen, Exod. 24 : 4. Wat hier bevolen werd, is een plechtigheid, die ongeveer van denzelfden aard was.

1. Zij moeten een gedenkteeken oprichten, waarop zij *de woorden dezer wet moeten schrijven*. *a*. Het monument zelf moest zeer gering en eenvoudig wezen, slechts van ruwen, ongehouwen steen met kalk bestreken; geen gepolijst marmer of albast, geen bronzen tafelen, maar gewone kalk op steen, vers 2. Het wordt wederom herhaald in vers 4, en er worden orders gegeven, niet dat het schrift zeer fraai moet zijn, opdat het door kenners en liefhebbers van kunst bewonderd zou kunnen worden, maar zeer duidelijk, opdat wie voorbijloopt het kunne lezen, Hab. 2 : 2. Het woord van God behoeft door geen kunst van menschen verfraaid te worden, noch opgesierd door *bewegelijke woorden der menschelijke wijsheid*. Maar, *b*. De inscriptie moest zeer groot wezen, *al de woorden dezer wet*, vers 3, en wederom in vers 8. Sommigen verstaan het alleen van het verbond tusschen God en Israel, vermeld in Hoofdst. 26 : 17, 18. Laat deze hoop opgericht worden tot een getuigenis, zooals het gedenkteeken van het verbond tusschen Laban en Jakob, dat uit niets bestond dan een hoop steenen, haastiglijk bij elkander gebracht, waarop zij tezamen aten ten teeken van vriendschap, Gen. 31 : 46, 47, en de steen, dien Jozua oprichtte, Jozua 24 : 27. Anderen denken dat de vloeken van het verbond in dit hoofdstuk op dit monument geschreven waren, temeer wijl het op den berg Ebal werd opgericht, vers 4. Nog anderen denken dat het geheele boek van Deuteronomium op dit monument geschreven was, of tenminste de inzettingen en rechten er van, van Hoofdst. 12 tot het einde van hoofdstuk 26. En het is niet onwaarschijnlijk dat de steenhoop zoo groot is geweest, dat hij, alle zijden er van gebruikt zijnde, zoo uitvoerig een opschrift kon bevatten, tenzij wij (met sommigen) willen onderstellen, dat allen de tien geboden er op geschreven waren, als een authentiek afschrift van de twee steenen tafelen, die in de ark waren gelegd. Zij moesten dit schrijven als zij in Kanaän zullen gekomen zijn, en toch zegt Mozes, *opdat gij komt in het land*, dat is opdat gij er met gerustheid in komt en met de volle verzekerdheid van voorspoedig te zullen zijn en er gevestigd te worden, want anders zou het beter voor u wezen, om er in het geheel niet in te komen. Schrijft het als de voorwaarden van uw ingaan, en erkent dat gij er op die voorwaarden ingaat; daar Kanaän gegeven is door de belofte, moet het gehouden worden door gehoorzaamheid.

2. Zij moeten ook een altaar oprichten. Door de woorden der wet, geschreven op de kalk, *heeft God tot hen gesproken;* door het altaar

en de offeranden, die er op geofferd werden, spraken zij tot God; en aldus werd er gemeenschap onderhouden tusschen hen en God. Het woord en het gebed moeten samengaan. Naar hun eigen bedenksel mochten zij wel geen altaar oprichten buiten het altaar van den tabernakel, maar op bevel van God en bij een bijzondere gelegenheid machten zij het wèl. Elia heeft een tijdelijk altaar gebouwd van twaalf ongehouwen steenen, zooals dit altaar hier, toen hij Israel terugbracht tot het verbond, dat nu gemaakt werd, 1 Kon. 18 : 31, 32. *a.* Dit altaar moest gebouwd worden van steenen, zooals zij ze in het veld vonden liggen, niet nieuw gehouwen uit de rots, en nog veel minder kunstig vierkant gemaakt: *gij zult geen ijzer over dezelve bewegen,* vers 5. Christus, ons altaar, is een *steen afgehouwen zonder handen,* Dan. 2 : 34, 35, en daarom *door de bouwlieden verworpen,* als hebbende geene gedaante noch heerlijkheid, maar aangenomen door God den Vader, en tot hoofd des hoeks gemaakt. *b.* Op dit altaar moesten brandofferen en dankofferen geofferd worden, vers 6, 7, teneinde eer te geven aan God en Zijne gunst te verwerven. Waar de wet geschreven was, werd dichtbij een altaar opgericht, om te kennen te geven dat wij met geene vertroosting op de wet kunnen zien, ons bewust zijnde haar geschonden te hebben, indien het niet ware voor de groote offerande, door welke verzoening is gedaan voor de zonde; en het altaar werd opgericht op den berg Ebal, den berg, waarop de stammen stonden, die *Amen* zeiden op den vloek, om aan te duiden dat wij door Christus *verlost zijn van den vloek der wet.* In het Oude Testament zijn de woorden der wet geschreven met den vloek der wet er aan toegevoegd, hetgeen ons zou vervullen met schrik en ontsteltenis, indien wij in het Nieuwe Testament (dat er mede verbonden is) er niet dichtbij een altaar opgericht hadden, dat ons eeuwige vertroosting geeft. *c.* Zij moeten daar eten en *vroolijk zijn voor het aangezicht des Heeren, huns Gods,* vers 7. Dit beteekende: *Ten eerste.* Hunne instemming met het verbond, want degenen, die een verbond met elkander aangingen, bekrachtigden het door tezamen een feestmaal te houden. Zij hadden deel aan het altaar, dat Gods tafel was, als Zijne dienstknechten en onderhoorigen, en in het bezit gesteld zijnde van het goede land, verplichtten zij zich om de pacht er van te betalen, en de diensten te verrichten, die een der voorwaarden waren van de koninklijke schenking. *Ten tweede.* De vertroosting, die zij smaakten door het verbond; zij hadden reden om zich te verblijden in de wet, toen zij er een altaar ter genezing bij hadden, en wel zoo nabij; het was een groote gunst jegens hen, en een teeken ten goede, dat God *hun Zijne inzettingen gaf;* en dat zij erkend werden als het volk van God en *de kinderen der belofte,* dat was wel iets om zich in te verblijden, hoewel zij, toen deze plechtigheid verricht moest worden, nog niet in het volle bezit waren van Kanaän; maar God *heeft gesproken in Zijn heiligdom, dies zal ik van vreugde opspringen Gilead is mijn, Manasse is mijn,* ja volkomen mijn.

11. En Mozes gebood het volk te dien dage, zeggende: 12. Dezen zullen staan, om het volk te zegenen op den berg Gerizim, als gij over de Jordaan gegaan zult zijn: Simeon, en Levi, en Juda, en Issaschar, en Jozef, en Benjamin. 13. En dezen zullen staan over den vloek op den berg Ebal; Ruben, Gad en Aser, Zebulon, Dan en Nafthali. 14. En de Levieten zullen betuigen en zeggen tot allen man van Israel, met verheven stem: 15. Vervloekt zij de man, die een gesneden of gegoten beeld, een gruwel des HEEREN, een werk van 's werkmeesters handen, zal maken, en zetten in het verborgene! en al het volk zal antwoorden en zeggen: Amen. 16. Vervloekt zij, die zijnen vader of zijne moeder veracht! en al het volk zal zeggen: Amen. 17. Vervloekt zij, die zijns naasten landpale verrukt! en al het volk zal zeggen: Amen. 18. Vervloekt zij, die een blinde op den weg doet dolen! en al het volk zal zeggen: Amen. 19. Vervloekt zij, die het recht van den vreemdeling, van den wees en van de weduwe buigt! en al het volk zal zeggen: Amen. 20. Vervloekt zij, die bij de vrouw zijns vaders ligt, omdat hij zijns vaders slippe ontdekt heeft! en al het volk zal zeggen: Amen. 21. Vervloekt zij, die bij eenig beest ligt! en al het volk zal zeggen: Amen. 22. Vervloekt zij, die bij zijne zuster ligt, de dochter zijns vaders of de dochter zijner moeder! en al het volk zal zeggen: Amen. 23. Vervloekt zij, die bij zijne schoonmoeder ligt, en al het volk zal zeggen: Amen. 24. Vervloekt zij, die zijn naaste in het verborgene verslaat! en al het volk zal zeggen: Amen. 25. Vervloekt zij, die geschenk neemt, om eene ziel, het bloed eens onschuldigen, te verslaan! en al het volk zal zeggen: Amen. 26. Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve! en al het volk zal zeggen: Amen.

Toen de wet geschreven was om door alle menschen gezien en gelezen te worden, moest de bekrachtiging er van worden afgekondigd, die zij ter volttooiing der plechtigheid van het sluiten des verbonds met God na rijp beraad moesten verklaren te hebben goedgekeurd. Dit was hun tevoren reeds bevolen, Hoofdst. 11 : 29, 30, en daarom begint deze bepaling hier ietwat plotseling. Het schijnt dat er in Kanaän, in het deel er van, dat door het lot was toegewezen aan Efraïm (Jozua's stam) twee bergen waren, die dicht bij elkander lagen, met een dal er tusschen in, de een genoemd *Gerizim,* en de andere *Ebal.* Op de glooiing dezer bergen, die tegenover elkander waren, moesten de stammen opgesteld worden, zes aan de ééne, en zes aan de andere zijde, zoodat zij in het dal aan den voet van elken berg tamelijk dicht tot elkander naderden, zóó dicht bij dat de priesters, die tusschen hen in stonden, door allen die aan beide zijden het dichtst bij waren, gehoord konden worden. Als dan stilte en aan-

dacht geboden waren, sprak een der priesters, of misschien meerderen, die op eenigen afstand van elkander stonden, met luider stem de hier volgende vloeken uit, en al het volk, dat op de glooiing en aan den voet van den berg Ebal stond, (zij, die verder afstonden, het sein volgende van hen, die dichter bij en binnen het bereik der stem van den priester stonden,) zeide: *Amen.* Dan werd de tegenovergestelde zegen uitgesproken: „Gezegend zij hij, die zoo en zoo niet doet", en zij, die op de glooiing en aan den voet van den berg Gerizim stonden, zeiden: *Amen.* Ongetwijfeld moesten zij aldus diep bewogen worden door de zegeningen en de vervloekingen, de beloften en de bedreigingen van de wet, en niet slechts al het volk er mede bekend worden, maar er door leeren ze op zichzelven toe te passen.

I. Er is in het algemeen iets op te merken betreffende deze plechtigheid, die slechts eenmaal moest plaats hebben, maar waarvan door het nageslacht zal worden gesproken.

1. God bepaalt welke stammen op den berg Gerizim, en welke op den berg Ebal moeten staan, vers 12, 13, om de twisten te voorkomen, die misschien zouden ontstaan zijn, indien het aan hen ware overgelaten om zich te rangschikken. De zes stammen, die aangewezen waren om den zegen uit te spreken, waren allen de kinderen der vrije vrouwen, want aan de zoodanigen behoort de belofte, Gal 4 : 31. Levi wordt hier onder de overigen gesteld om aan de bedienaren van den Godsdienst te leeren om ook op zichzelven den zegen en den vloek toe te passen, die zij prediken aan anderen, en door het geloof hun eigen Amen er aan toe te doen.

2. Van de stammen, die *Amen* moesten zeggen op de zegeningen, wordt gezegd: *dezen zullen staan om het volk te zegenen,* maar van de anderen: *dezen zullen staan over den vloek,* zonder het volk er bij te noemen, als ongenegen om te onderstellen dat iemand uit dit volk, hetwelk God als het Zijne had aangenomen, zich onder den vloek zou leggen. Of wellicht geeft die verschillende wijze van uitdrukking te kennen, dat er in het algemeen slechts één zegen over het volk van Israel uitgesproken zou worden, als een gelukzalig volk, en dat dit altijd zoo zijn zou, *indien zij gehoorzaam waren,* en op dien zegen moesten de stammen, die op den berg Gerizim stonden *Amen* zeggen: „Zalig zijt gij, o Israel, en moogt gij dit immer wezen"; maar dan komen de vervloekingen als eene uitzondering op den algemeenen regel; (en wij weten: *Exceptio firmat regulam — De uitzondering bevestigt den regel*). Israel is een gezegend volk, maar indien er zelfs onder hen eenige particuliere personen zijn, welke die en die dingen doen, als hier genoemd zijn, zoo laat hen weten dat zij part noch deel hebben in de zaak, maar onder een vloek zijn. Dit toont aan hoe bereid God is om den zegen te schenken; zoo er zijn, die onder den vloek vallen, hebben zij het zichzelven te wijten, zij zelven brengen dien over zich.

3. De Levieten of priesters, de zoodanigen onder hen, die hiertoe aangesteld waren, moesten de vloeken uitspreken zoowel als de zegeningen. Zij waren verordineerd om te zegenen, Hoofdst. 10 : 8, de priesters deden het dagelijks, Num. 6 : 23. Maar zij moesten *het kostelijke uittrekken van het snoode,* zij moesten dien zegen zoo maar niet in het algemeen geven, maar verklaren aan wie hij niet toekwam; opdat zij, die er geen recht op hadden, niet zouden denken er in te deelen door zich onder de menigte te bevinden. Evangeliedienaren moeten de verschrikkingen der wet prediken, zoowel als de vertroostingen des Evangelies; moeten niet slechts het volk lokken tot hun plicht door de belofte van een zegen, maar er hen ook toe verschrikken door de bedreigingen van een vloek.

4. De vervloekingen staan hier opgeteekend, maar niet de zegeningen; want zoovelen als er uit de werken der wet zijn, die zijn onder den vloek; maar het was eene eer, weggelegd voor Christus, om ons te zegenen, en dus datgene voor ons te doen *wat der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was.* In Christus' rede op den berg, die de ware berg Gerizim was, hebben wij niet anders dan zegeningen, Matth. 5 : 3 en verv.

5. Op ieder der vervloekingen moest het volk *Amen* zeggen. Het is gemakkelijk om de beteekenis te verstaan van het *Amen* op de zegeningen. De Joden hebben een gezegde om de menschen aan te moedigen *Amen* te zeggen op de openbare gebeden: *Al wie Amen zegt na hem die zegent, is als degeen die zegent.* Maar hoe konden zij *Amen* zeggen op de vervloekingen? *a.* Het was eene belijdenis van hun geloof in de waarheid er van, dat deze en dergelijke vervloekingen geen ijdele schrikaanjagingen waren, maar werkelijke aankondigingen van den toorn Gods over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen, waarvan geen *jota* ter aarde zal vallen. *b.* Het was een erkenning van de billijkheid dezer vervloekingen; als zij *Amen* zeiden, zeiden zij hiermede niet alleen: *Het is zeker dat het zoo zijn zal;* maar ook *het is recht, dat het zoo zijn zal.* Zij die deze dingen doen, verdienen onder den vloek te vallen en er onder te liggen. *c.* Het was zulk een verwensching ingeroepen over zichzelven, dat zij onder de sterkste verplichtingen waren, om niets van doen te hebben met zulke booze praktijken als waarop deze vloeken moeten rusten. „Gods toorn treffe ons, zoo wij ooit zulke dingen doen." Wij lezen van degenen, die *in den vloek kwamen,* (en bij ons is dat de gewone vorm van een plechtigen eed,) *dat zij zouden wandelen in de wet Gods,* Neh. 10 : 29. Ja de Joden zeggen, (naar de aanhaling van bisschop Patrick) „Door dit *Amen* uit te spreken, heeft het volk zich jegens elkander verbonden, dat zij Gods wet zullen waarnemen, waardoor ieder verplicht was om, zoover hij dit vermocht, zijn naaste te beletten om deze wetten te overtreden, en diegenen te bestraffen, die ze hadden overtreden, uit vrees van anders de zonde te dragen en met de zonde den vloek.

II. Laat ons nu nagaan wat de bijzondere zonden waren, tegen welke hier die vervloekingen aangekondigd zijn.

1. Zonden tegen het tweede gebod. Dit vlammend zwaard is hier opgesteld om dat gebod het eerst te houden, vers 15. Diegenen worden hier vervloekt, niet alleen die beelden aanbidden, maar die ze maken, of ze houden, als het dezulken (of dergelijken) zijn, als welke afgodendienaars gebruiken in den dienst van hunne goden; hetzij een gesneden beeld of een gegoten beeld, het komt alles op hetzelfde neer, het is *een gruwel des Heeren,* al wordt het ook niet opgericht in het openbaar, maar slechts in een verborgen plaats, al wordt het ook niet werkelijk aangebeden noch gezegd bestemd te zijn om aangebeden te worden, maar slechts bewaard met eerbied, en een voortdurende verzoeking. Hij, die dit doet, kan misschien aan de straf van menschen ontkomen, maar aan den vloek Gods kan hij niet ontkomen.

2. Tegen het vijfde gebod, vers 16. Het minachten van ouders is eene zonde zoo snood, dat zij onmiddellijk na het minachten van God zelven gesteld wordt. Als iemand zijne ouders mishandelde, hetzij in woord of daad, dan viel hij onder het oordeel van den magistraat, en moest gedood worden, Ex. 21 : 15, 17. Maar hen te verachten in zijn hart, dat was iets, dat niet ter kennis kwam van den magistraat, en daarom wordt het hier onder den vloek Gods gelegd, die het hart kent. Het zijn gevloekte kinderen, die zich minachtend en beleedigend gedragen jegens hunne ouders.

3. Tegen het achtste gebod. De vloek Gods is hier gelegd: *a.* Op een onrechtvaardigen nabuur, *die zijns naasten landpale verrukt,* vers 17, zie Hoofdst. 19 : 14. *b.* Op een onrechtvaardigen raadsman, die, als zijn raad gevraagd wordt, zijn vriend boosaardiglijk leidt tot hetgeen hij weet tot diens nadeel te zullen zijn, en dat is: *een blinde op den weg te doen dolen* onder voorgeven van hem op den goeden weg te leiden; niets kan meer wreed en verraderlijk zijn dan dat, vers 18. Zij, die anderen verleiden om van den weg van Gods geboden af te wijken, en hen tot zonde verlokken, brengen dien vloek over zichzelven, dien onze Heiland heeft aangekondigd, Matth. 15 : 14. *Indien nu de blinde den blinde leidt, zoo zullen zij beiden in de gracht vallen. c.* Op een onrechtvaardigen rechter, *die het recht buigt van den vreemdeling, van den wees en van de weduwe,* die hij behoorde te beschermen en te ondersteunen, vers 19. Dezen worden ondersteld arm te zijn en geen vrienden te hebben, (men kan er immers niets bij winnen om hun een vriendelijkheid te bewijzen, en er niets bij verliezen door hun een ondienst te doen,) en daarom zijn rechters in verzoeking, om tegen alle recht en billijkheid in het met hunne tegenstanders te houden, maar vervloekt zijn zulke rechters.

4. Tegen het zevende gebod. Bloedschande is een gevloekte zonde, *met eene zuster, eens vaders vrouw of eene schoonmoeder,* vers 20, 22, 23. Deze misdaden stelden de menschen niet alleen bloot aan het zwaard van den magistraat, Lev. 20 : 11, maar, hetgeen nog ontzettender is, aan den toorn Gods; evenzoo ook beestachtigheid, vers 21.

5. Tegen het zesde gebod. Twee van de ergste soorten van moord worden hier gespecificeerd. *a.* Sluipmoord: als een man zijn naasten aanvalt, niet als een openlijk tegenstander, hem de gelegenheid gevende om zich te verdedigen, maar hem *in het verborgen verslaat,* vers 24, zooals door vergif of anderszins, zoodat hij niet ziet wie hem kwaad doet. Zie Psalm 10 : 8, 9. Hoewel zulke verborgen moorden onontdekt en ongestraft kunnen blijven, zal toch de vloek Gods ze achtervolgen. *b.* Moord onder schijn van wet, die van alle anderen de grootste beleediging van God is, want hierdoor wordt een Zijner inzettingen gebruikt om de ergste schurken te beschermen; en het grootste onrecht aan onzen naaste, want het vernietigt zijne eer zoowel als zijn leven; vervloekt dus zij hij, die zich laat huren of omkoopen, hetzij om te beschuldigen, of om te veroordeelen, en aldus *een onschuldige* verslaat, vers 25. Zie Psalm 15 : 5.

6. De plechtigheid besluit met een algemeenen vloek over hem, die *de woorden dezer wet niet zal bevestigen,* of, zooals de zin ook gelezen kan worden: die *de woorden dezer wet niet nakomt om ze te doen,* vers 26. Door onze gehoorzaamheid aan de wet zetten wij er ons zegel op, en aldus bevestigen wij haar, gelijk wij door onze ongehoorzaamheid doen wat wij kunnen om haar te verbreken, Psalm 119 : 126. De apostel, alle oude overzettingen volgende, geeft de lezing: *Vervloekt is een iegelijk die niet blijft,* enz. Gal. 3 : 10. Opdat zij, die schuldig waren aan andere zonden dan die in deze bedreiging genoemd zijn, zich niet vrij zouden wanen van den vloek, worden door dit laatste vers allen ingesloten; niet alleen zij, die het kwaad doen, dat de wet verbiedt, maar ook zij, die het goede nalaten, dat de wet eischt, worden er in begrepen. Hierop moeten wij allen *Amen* zeggen, ons erkennende onder den vloek te zijn, dit rechtvaardiglijk verdiend te hebben, en dat wij er gewisselijk voor eeuwig onder hadden moeten omkomen, indien *Christus ons niet verlost had van den vloek der wet, een vloek voor ons geworden zijnde.*

HOOFDSTUK XXVIII.

Dit hoofdstuk is een zeer uitvoerige verklaring van twee woorden in het voorgaande hoofdstuk: zegen en vloek. In het algemeen werden diegenen gezegend verklaard, die gehoorzaam waren, en diegenen vervloekt, die ongehoorzaam waren. Omdat echter algemeenheden niet zoo treffen, daalt Mozes af tot bijzonderheden, en beschrijft den zegen en den vloek, niet in hunne bronnen, (die zijn buiten het gezicht, en dus het aanmerkelijkst, hoewel het minst opgemerkt: de gunst van God, de bron van allen zegen, en de toorn Gods, de bron van allen vloek,) maar in de stroomen, de zichtbare uitwerkselen van den zegen en van den vloek, want het zijn werkelijke dingen, en hebben werkelijke uitwerkselen. I. Hij beschrijft de zegeningen, die over hen komen zullen, als zij gehoorzaam zijn, persoonlijke zegeningen, zegeningen over het gezin, en inzonderheid nationale zegeningen, want in die hoedanigheden wordt hier met hen gehandeld, vers 1—14. II. Nog uitvoeriger beschrijft hij den vloek, die over hen komen zal, indien zij ongehoorzaam zullen zijn, en hun uiterste kwelling zal wezen, vers 15—44. 2. En ten laatste hun algeheele ondergang, vers 45—68. Dit hoofdstnk is van ongeveer gelijke strekking als Lev. 26, hun voorstel-

lende leven en dood, goed en kwaad; en de belofte aan het einde van dit hoofdstuk, van hunne wederherstelling op hun berouw, is hier mede uitvoeriger herhaald, Hoofdst. 30. Gelijk zij nu gebod op gebod hadden in de herhaling der wet, zoo hadden zij regel op regel in de herhaling der belofte en der bedreigingen. En dezen zijn beiden daar en hier overgegeven niet slechts als bekrachtigingen der wet, wat voorwaardelijk zijn zou, maar als voorzeggingen van de gebeurtenis, wat zeker wezen zal, namelijk dat het volk van Israel voor een tijd gelukkig zijn zal in hunne gehoorzaamheid, maar ten laatste te gronde zal gaan wegens hunne ongehoorzaamheid, en daarom wordt gezegd in Hoofdst. 30 : 1: dat al deze dingen over hen komen zullen, de zegen en de vloek.

En het zal geschieden, indien gij der stem des HEEREN, uws Gods, vlijtiglijk zult gehoorzamen, waarnemende te doen al Zijne geboden, die ik u heden gebied, zoo zal de HEERE, uw God, u hoog zetten boven alle volken der aarde. 2. En al deze zegeningen zullen over u komen, en u aantreffen, wanneer gij der stem des HEEREN, uws Gods, zult gehoorzaam zijn. 3. Gezegend zult gij zijn in de stad, en gezegend zult gij zijn in het veld. 4. Gezegend zal zijn de vrucht uws buiks, en de vrucht uws lands, en de vrucht uwer beesten, de voortzetting uwer koeien, en de kudden van uw klein vee. 5. Gezegend zal zijn uw korf, en uw baktrog. 6. Gezegend zult gij zijn in uw ingaan, gezegend zult gij zijn in uw uitgaan. 7. De HEERE zal geven uwe vijanden, die tegen u opstaan, geslagen voor uw aangezicht; door één weg zullen zij tot u uittrekken, maar door zeven wegen zullen zij voor uw aangezicht vlieden. 8. De HEERE zal den zegen gebieden, dat Hij met u zij in uwe schuren, en in alles, waaraan gij uwe hand slaat; en Hij zal u zegenen in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal. 9. De HEERE zal u zichzelven tot een heilig volk bevestigen, gelijk als Hij u gezworen heeft, wanneer gij de geboden des HEEREN, uws Gods, zult houden, en in Zijne wegen wandelen. 10. En alle volken der aarde zullen zien, dat de naam des HEEREN over u genoemd is, en zij zullen voor u vreezen. 11. En de HEERE zal u doen overvloeien aan goed, in de vrucht uws buiks, en in de vrucht uwer beesten, en in de vrucht uws lands; op het land, dat de HEERE uwen vaderen gezworen heeft u te zullen geven. 12. De HEERE zal u opendoen Zijn goeden schat, den hemel, om aan uw land regen te geven te zijner tijd, en om te zegenen al het werk uwer hand; en gij zult aan vele volken leenen, maar gij zult niet ontleenen. 13. En de HEERE zal u tot een hoofd maken, en niet tot een staart, en gij zult alleenlijk boven zijn, en niet onder zijn; wanneer gij hooren zult naar de geboden des HEEREN, uws Gods, die ik u heden gebied te houden en te doen; 14. En gij niet afwijken zult van al de woorden, die ik ulieden heden gebied, ter rechter- of ter linkerhand, dat gij andere goden nawandelt, om hen te dienen.

De zegeningen zijn hier gesteld vóór de vervloekingen, om te kennen te geven:

1. Dat God traag is tot toorn, maar snel en vaardig om genade te betoonen. Hij heeft gezegd en gezworen dat Hij veel liever wenscht, dat wij zullen gehoorzamen en leven, dan zondigen en sterven. Het is Hem een verlustiging te zegenen.

2. Dat, hoewel beide de beloften en de bedreigingen bedoeld en bestemd zijn om ons tot onzen plicht te brengen en bij onzen plicht te houden, het toch beter is, dat wij tot hetgeen goed is gelokt worden door een kinderlijke hoop op Gods gunst, dan er toe verschrikt worden door een slaafsche vrees voor toorn. Die gehoorzaamheid is het meest Gode welbehaaglijk, welke voortkomt uit een beginsel van vermaak in Gods goedheid.

I. Nu hebben wij hier de voorwaarde, waarop de zegen beloofd is.

1. Het is op voorwaarde, dat zij *der stem Gods vlijtiglijk zullen gehoorzamen*, vers 1, 2; dat zij God zullen hooren spreken door Zijn woord, en er zich ten zeerste op zullen toeleggen, om zich bekend te maken met Zijn wil, vers 13.

2. Op voorwaarde, dat zij *waarnemen te doen al zijne geboden*, (en om gehoorzaam te zijn, is het noodig waar te nemen;) en *de geboden des Heeren houden en in Zijne wegen wandelen*. Ze niet slechts eenmaal doen, maar ze altijd houden; niet slechts beginnen in Zijne wegen te wandelen, maar er in blijven wandelen tot het einde.

3. Op voorwaarde van *niet af te wijken ter rechter- of ter linkerhand*, hetzij naar bijgeloof aan den eenen kant, of naar goddeloosheid aan den anderen kant, en inzonderheid, dat zij geen andere goden nawandelen, vers 14, dat de zonde was, waartoe zij de meeste neiging hadden, en die God het meest mishaagde. Laat hen zorgen den Godsdienst hoog te houden, beiden den vorm en de kracht er van, in hun gezin en in hun volk, en dan zal God niet falen hen te zegenen.

II. De bijzonderheden van dezen zegen.

1. Er is beloofd dat Gods voorzienigheid hen voorspoedig zal maken in al hun uitwendige zaken en belangen. Van deze zegeningen wordt gezegd, dat zij over hen zullen komen, vers 2. In het gevoel hunner onwaardigheid zijn vrome menschen soms bereid van den zegen weg te gaan, denkende dat hij hun niet toekomt; maar de zegen zal hen vinden en volgen, en zoo zal in den grooten dag de zegen komen over de rechtvaardigen, die zeggen: *Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien en gespijzigd?* Matth. 25 : 37. Er is beloofd:

A. Dat zij veilig en gerust zullen zijn. Overal waar zij waren, zal een zegen over hen komen, *in de stad, of op het veld*, vers 3. Hetzij hunne woning in de stad was of op het land, hetzij zij landlieden waren of winkeliers, hetzij hun bedrijf of beroep hen in de stad riep of op het veld, zij zullen bewaard blijven voor de gevaren, en de genietingen smaken van elke omgeving. Deze zegen zal hen vergezellen op hunne reizen, bij hun uitgaan en hun inkomen,

vers 6. Hun persoon zal worden beschermd, en de zaak waar zij op uitgingen zal wèl gelukken. Merk hier op, hoe voortdurend wij afhankelijk zijn van God, beide voor het behoud en voor de lieflijkheid van dit leven. Wij hebben Hem noodig bij iedere wending, in al de verschillende omstandigheden van het leven; wij kunnen niet veilig zijn als Hij ons Zijne bescherming onthoudt, noch gerust zijn als Hij ons Zijne gunst niet verleent, maar zoo Hij ons zegent, laat ons gaan waar wij willen, het zal wèl met ons zijn.

B. Dat zij een talrijke nakomelingschap zullen hebben; *Gezegend zal zijn de vrucht uws buiks*, vers 4, en daarin zal de Heere *u doen overvloeien*, vers 11, ingevolge van de belofte, gedaan aan Abraham, dat zijn zaad zal wezen *als de sterren des hemels* in menigte, en dat God hun tot een God zal zijn; grooter en meer omvattender zegen kon niet op de vrucht huns buiks overgaan. Zie Jes. 61 : 9.

C. Dat zij rijk zullen zijn, overvloed zullen hebben van alle goed in dit leven, hetgeen hun beloofd is, niet bloot opdat zij er het genot van zullen hebben, maar (zooals bisschop Patrick naar een der Joodsche schrijvers opmerkt) opdat zij hetgeen zullen hebben waarmede zij God kunnen eeren, en geholpen zullen worden, om Hem blijmoedig te dienen, en in hunne gehoorzaamheid aan Hem kunnen voortgaan en volharden. Er wordt een zegen beloofd: *a.* Op alles wat zij buiten de deur hadden, koren en vee op het veld, vers 4, 11. Inzonderheid zullen hunne koeien en schapen gezegend worden om den wille hunner eigenaars, en tot een zegen voor hen worden. Te dien einde is beloofd, dat God hun *regen te zijner tijd* zal geven, die in vers 12 *Zijn goede schat* genoemd wordt, omdat met deze *rivier Gods* het land *verrijkt* wordt, Psalm 65 : 10. Onze hulp moeten wij voortdurend uit Gods goeden schat zien komen, en onze verplichtingen er voor aan Hem erkennen. Als Hij Zijn regen terughoudt, dan moeten de vruchten, beide van de aarde en van het vee, weldra vergaan. *b.* Op alles wat zij binnenshuis hadden, den korf en de baktrog, vers 5, de voorraadschuren, vers 8. Als de voorraad in huis gebracht is, zal God hem zegenen, en niet er in blazen, zooals Hij somtijds doet, Haggai 1 : 6, 9. Wij hangen af van God en Zijn zegen, niet slechts voor ons jaarlijksch koren uit het veld, maar voor ons dagelijksch brood uit onzen korf en baktrog, en daarom is ons geleerd er iederen dag om te bidden.

D. Dat zij voorspoed zullen hebben in al hun werk, hetgeen hun een voortdurende voldoening zal zijn; *„De Heere zal den zegen gebieden* (en Hij alleen kan hem gebieden) over u, niet alleen in alles wat gij hebt, maar in alles wat gij doet, *in alles waaraan gij uwe hand slaat*, vers 8. Dit gaf te kennen dat zij zelfs als zij rijk zijn, niet lui of ledig moeten wezen, maar de een of andere goede bezigheid ter hand moeten nemen; en God zal hunne vlijt erkennen, en *al het werk hunner handen zegenen*, vers 12, want hetgeen rijk maakt en rijk houdt is *de zegen des Heeren* op *de hand der vlijtigen*, Spr. 10 : 4, 22.

E. Dat zij geëerd zullen zijn bij hunne naburen, vers 1. *De Heere, uw God, zal u hoog zetten boven alle volken der aarde.* Hij heeft hen aldus gesteld door hen in het verbond met zich op te nemen, Hoofdst. 26 : 19. En Hij zal hen al meer en meer aldus stellen door hun uitwendigen voorspoed, indien zij zich niet verkleinen door zonde. Twee dingen zullen er toe bijdragen om hen groot te maken onder de volken. *a.* Hun rijkdom, vers 12. *„Gij zult aan vele volken leenen* op interest", (dien zij van de naburige volken mochten nemen) „maar gij zult het niet noodig hebben te ontleenen". Dit zal hun grooten invloed geven op allen, die rondom hen zijn, want die ontleent is des leeners knecht. Dit kan bedoeld zijn van handel en koopmanschap, dat hun uitvoer grooter zal zijn dan hun invoer, hetgeen de balans naar hunne zijde zal doen overslaan. *b.* Hunne macht, vers 13. *De Heere zal u tot een hoofd maken*, om aan allen de wet te stellen, schatting te eischen en alle geschillen te beslissen. Iedere schoof zal zich buigen voor de hunne, hetgeen hen zoo gewichtig zal maken, dat *alle volken der aarde voor hen zullen vreezen*, vers 10, dat is: eerbied zullen hebben voor hun ware grootheid, en vrees om hen tot hunne vijanden te maken. De bloei van den Godsdienst onder hen en de zegen Gods over hen zullen hen geducht maken voor al hunne naburen, schrikkelijk als slagorden met banieren.

F. Dat zij zullen zegevieren over hunne vijanden, en voorspoedig zullen zijn in al hunne oorlogen. Indien er volken zouden zijn, stoutmoedig genoeg om tegen hen op te staan en hen te verdrukken of inbreuk op hen te maken, het zou op hun gevaar wezen, zij zouden gewisselijk geslagen worden voor hun aangezicht, vers 7. De krijgsmacht van den vijand, hoewel in volle sterkte tegen hen uitgetogen door één weg, zal volkomen verslagen worden en voor hen vlieden door zeven wegen, daar ieder zoo goed hij kan zal zoeken zichzelven te redden en in veiligheid te stellen.

Uit dit alles kunnen wij leeren — en het ware goed zoo de menschen het wilden gelooven — dat Godsdienst en vroomheid de beste vrienden zijn van uitwendigen voorspoed. Hoewel tijdelijke zegeningen niet zooveel plaats innemen in de beloften des Nieuwen Testaments als in die van het Oude Testament, is het toch genoeg, dat de Heere Jezus ons Zijn woord heeft gegeven (en op dat woord kunnen wij immers gewisselijk vertrouwen) dat, zoo wij *eerst het koninkrijk Gods zoeken en zijne gerechtigheid, alle andere dingen ons toegeworpen zullen worden*, inzoover de Oneindige Wijsheid het goed voor ons acht. En wie kan het verder begeeren? Matth. 6 : 33.

2. Er is ook beloofd dat de genade Gods *hen tot een heilig volk zal bevestigen*, vers 9. Hen in het verbond met zich opgenomen hebbende, zal Hij hen in het verbond houden; mits zij de middelen gebruiken om standvastig te zijn, zal Hij hun de genade der standvastigheid verleenen, opdat zij van Hem niet afwijken. Zij, die oprecht zijn in heiligheid, zullen door God in heiligheid worden bevestigd, en *Hij is mach-*

tig hen te bevestigen, Rom. 16 : 25. Hij, die heilig is, zal nog heilig zijn, en hen, die God bevestigt in heiligheid, bevestigt Hij hierdoor tot een volk voor zich, want zoolang wij ons dicht aan God houden, zal Hij ons nooit verlaten. *Deze bevestiging van hun Godsdienst zal de bevestiging wezen van hun eervollen naam*, vers 10. *Alle volken der aarde zullen zien dat de naam des Heeren over u genoemd is*, dat is: dat gij een zeer voortreffelijk en glorierijk volk zijt en onder de bijzondere zorg en hoede zijt van den grooten God. Het zal hun bekend gemaakt worden, dat een volk, hetwelk *naar Jehovah's naam genoemd is*, ongetwijfeld het gelukkigste volk is op de aarde, hunne vijanden zelven rechters zijnde. De gunstgenooten des hemels zijn in waarheid groot, en vroeg of laat zullen zij blijken dit te zijn, zoo niet in deze wereld, dan toch te dien dage, wanneer zij, die thans Christus belijden, door Hem beleden zullen worden voor menschen en engelen, als degenen tot wier eer Hij een welbehagen heeft.

15. Daarentegen zal het geschieden, indien gij der stem des HEEREN, uws Gods, niet zult gehoorzaam zijn, om waar te nemen, dat gij doet al Zijne geboden en Zijne inzettingen, die ik u heden gebied, zoo zullen al deze vloeken over u komen en u treffen. 16. Vervloekt zult gij zijn in de stad, en vervloekt zult gij zijn in het veld. 17. Vervloekt zal zijn uw korf, en uw baktrog. 18. Vervloekt zal zijn de vrucht uws buiks, en de vrucht uws lands, de voortzetting uwer koeien, en de kudden van uw klein vee. 19. Vervloekt zult gij zijn in uw ingaan, en vervloekt zult gij zijn in uw uitgaan. 20. De HEERE zal onder u zenden den vloek, de verstoring en het verderf, in alles, waaraan gij uwe hand slaat, dat gij doen zult; totdat gij verdelgd wordt, en totdat gij haastelijk omkomt, vanwege de boosheid uwer werken, waarmede gij Mij verlaten hebt. 21. De HEERE zal u de pestilentie doen aankleven, totdat Hij u verdoe van het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven. 22. De HEERE zal u slaan met tering, en met koorts, en met vurigheid, en met hitte, en met droogte, en met brandkoren, en met honigdauw, die u vervolgen zullen, totdat gij omkomt. 23. En uw hemel, die boven uw hoofd is, zal koper zijn, en de aarde, die onder u is, zal ijzer zijn. 24. De HEERE, uw God, zal pulver en stof tot regen uws lands geven; van den hemel zal het op u nederdalen, totdat gij verdelgd wordt. 25. De HEERE zal u geven geslagen voor het aangezicht uwer vijanden; door één weg zult gij tot hem uittrekken, en door zeven wegen zult gij voor zijn aangezicht vlieden; en gij zult van alle koninkrijken der aarde beroerd worden. 26. En uw dood lichaam zal aan alle gevogelte des hemels, en aan de beesten der aarde tot spijze zijn; en niemand zal ze afschrikken. 27. De HEERE zal u slaan met zweren van Egypte, en met spenen, en met droge schurft, en met krauwsel, waarvan gij niet zult kunnen genezen worden. 28. De HEERE zal u slaan met onzinnigheid, en met blindheid, en met verbaasdheid des harten; 29. Dat gij op den middag zult omtasten, gelijk als een blinde omtast in het donkere, en uwe wegen niet zult voorspoedig maken; maar gij zult alleenlijk verdrukt en beroofd zijn al de dagen, en er zal geen verlosser zijn. 30. Gij zult eene vrouw ondertrouwen, maar een ander man zal haar beslapen; een huis zult gij bouwen, maar daarin niet wonen; een wijngaard zult gij planten, maar dien niet gemeen maken. 31. Uw os zal voor uwe oogen geslacht worden, maar gij zult daarvan niet eten; uw ezel zal van voor uw aangezicht geroofd worden, en tot u niet wederkeeren; uw klein vee zal aan uwe vijanden gegeven worden, en voor u zal geen verlosser zijn. 32. Uwe zonen en uwe dochteren zullen aan een ander volk gegeven worden, dat het uwe oogen aanzien, en naar hen bezwijken den ganschen dag; maar het zal in het vermogen uwer hand niet zijn. 33. De vrucht van uw land en al uw arbeid zal een volk eten, dat gij niet gekend hebt; en gij zult alle dagen alleenlijk verdrukt en gepletterd zijn. 34. En gij zult onzinnig zijn, vanwege het gezicht uwer oogen, dat gij zien zult. 35. De HEERE zal u slaan met booze zweren aan de knieën en aan de beenen, waarvan gij niet zult kunnen genezen worden, van uw voetzool af tot aan uw schedel. 36. De HEERE zal u, mitsgaders uw koning, dien gij over u zult gesteld hebben, doen gaan tot een volk, dat gij niet gekend hebt, noch uwe vaderen; en aldaar zult gij dienen andere goden, hout en steen. 37. En gij zult zijn tot een schrik, tot een spreekwoord, en tot een spotrede, onder al de volken, waarheen u de HEERE leiden zal. 38. Gij zult veel zaads op den akker uitbrengen, maar gij zult weinig inzamelen; want de sprinkhaan zal het verteren. 39. Wijngaarden zult gij planten en bouwen, maar gij zult geen wijn drinken, noch iets vergaderen; want de worm zal het afeten. 40. Olijfboomen zult gij hebben in al uwe landpalen, maar gij zult u met olie niet zalven; want uw olijfboom zal zijne vrucht afwerpen. 41. Zonen en dochteren zult gij gewinnen, maar zij zullen voor u niet zijn; want zij zullen in gevangenis gaan. 42. Al uw geboomte en de vrucht uws lands zal het boos gewormte erfelijk bezitten. 43. De vreemdeling, die in het midden van u is, zal hoog, hoog boven u opklimmen; en gij zult laag, laag nederdalen. 44. Hij zal u leenen, maar gij zult hem niet leenen; hij zal tot een hoofd zijn, en gij zult tot een staart zijn.

De heldere zijde van de wolk beschouwd hebbende, die gekeerd is naar hen, die gehoorzaam zijn, wordt ons nu de zwarte, donkere

zijde gewezen, die naar de ongehoorzamen is gekeerd. Indien wij Gods geboden niet houden, derven wij niet slechts den beloofden zegen, maar brengen ons onder den vloek, die alle ellende omvat, zooals in den zegen alle geluk is opgesloten. Let op:

I. De billijkheid van dezen vloek. Het is geen vloek zonder oorzaak, of om een geringe, nietige oorzaak; God zoekt geen gelegenheid tegen ons, en evenmin is Hij geneigd om met ons te twisten. Wat hier genoemd wordt als brengende den vloek, is:

1. Een verachten van God, het weigeren om *Zijner stem gehoorzaam te zijn*, vers 15, dat de hoogst-mogelijke minachting is, alsof het niet der moeite waard is om op hetgeen Hij zegt acht te slaan, en alsof wij onder geen verplichting tot Hem stonden.

2. Hem ongehoorzaam te zijn door *Zijne geboden niet waar te nemen en te doen*. Niemand valt onder Zijn vloek dan zij, die rebelleeren tegen Zijn gebod.

3. Hem te verlaten. „Het is *vanwege de boosheid uwer werken*, waarmede gij Mij niet slechts hebt geminacht, maar *waarmede gij Mij hebt verlaten*, vers 20. Nooit verstoot God ons, vóór wij Hem hebben verlaten. Het geeft te kennen dat hunne afgoderij, waardoor zij den waren God zullen verlaten voor valsche goden, de zonde zal wezen, die hen meer dan eenigerlei andere, te gronde zal richten.

II. De uitgestrektheid en kracht van dezen vloek. „Deze vloeken zullen over u komen van boven en u treffen; gij zult pogen er aan te ontkomen, maar tevergeefs; zij zullen u volgen waar gij ook heengaat, u aangrijpen en u overmogen, vers 15. Van den zondaar wordt gezegd dat hij, als Gods toorn hem achtervolgt, *snellijk* van Zijne hand zou willen vlieden, Job 27 : 22 [1]), maar hij kan niet, *hij zij gevloden van de ijzeren wapenen, de stalen boog zal hem doorschieten*. Er is geen wegloopen *van* God dan door *tot* Hem te loopen, geen wegvlieden van Zijne gerechtigheid dan door de toevlucht te nemen tot Zijne genade. Psalm 21 : 9.

1. Waar de zondaar ook heengaat, Gods vloek zal hem volgen; waar hij ook is, hij blijft op hem. Hij is vervloekt *in de stad* en *in het veld*, vers 16. De sterkte der stad kan hem er niet tegen beschutten, de aangename buitenlucht op het land weert de pestdampen niet van hem af. Hij is vervloekt, vers 19, als hij ingaat, want *de vloek des Heeren is in het huis des goddeloozen*, Spr. 3 : 33, en hij is vervloekt als hij uitgaat, want hij kan dien vloek niet achterlaten, noch er zich van bevrijden, die tot zijn binnenste is ingegaan als het water, en als de olie in zijne beenderen.

2. Al wat hij heeft, is onder den vloek. *Vervloekt is het aardrijk om zijnentwil*, en alles wat er op is, of er uit voortkomt, en zoo is hij, als Kaïn, vervloekt van den aardbodem, Gen. 4 : 11. De *korf en baktrog* vervloekt, vers 17, 18. Daar hij al zijne genietingen verbeurd heeft, zijn zij hem in zekeren zin ontzegd, als gevloekte zaken, waarop hij geen recht heeft. Voor hen, *wier verstand en geweten bevlekt is*, zijn ook alle andere dingen bevlekt, Tit. 1 : 15. Alles is hem verbitterd, hij kan er geen ware lieflijkheid in vinden, want de toorn Gods vermengt er zich mede, en het is er zóó ver vandaan eenigerlei zekerheid te hebben, dat zij blijvend voor hem zijn, dat hij, zoo zijne oogen geopend zijn, ze allen veroordeeld kan zien en verbeurd verklaard, en daarmede ook al zijne blijdschap en al zijne hoop tot in eeuwigheid.

3. Ook alles wat hij doet is onder den vloek. Het is een vloek *in alles, waaraan hij zijne hand slaat*, vers 20. Een voortdurende teleurstelling, waaraan diegenen onderhevig zijn, die hun hart stellen op de wereld, en er hun geluk van verwachten, en die niet anders dan een voortdurende kwelling kan wezen. Deze vloek hier is juist het tegenovergestelde van den zegen in het eerste deel van dit hoofdstuk. Zoo is er van alle zaligheid in den hemel, niet slechts het gemis, maar het tegenovergestelde in de hel. Jes 65 : 13. *Mijne knechten zullen eten, maar gijlieden zult hongeren.*

Er worden hier vele bijzondere oordeelen genoemd, die de vruchten zullen zijn van den vloek, en waarmede God het Joodsche volk zal straffen voor hun afval en ongehoorzaamheid.

A. Deze bedreigde oordeelen zijn van onderscheiden aard, want God heeft vele pijlen in Zijn pijlkoker, *vier booze gerichten*, Ezech. 14 : 21, en nog vele meer.

Zij worden hier als zeer schrikkelijk voorgesteld, en zeer levendig en aangrijpend beschreven, opdat de menschen, wetende den schrik des Heeren, zoo mogelijk bewogen zouden worden.

B. De bedreigingen van dezelfde oordeelen worden verscheiden malen herhaald, teneinde dieper en duurzamer indruk teweeg te brengen, en om te kennen te geven dat, zoo zij volhardden in hunne ongehoorzaamheid, het oordeel, dat zij dachten voorbij te zijn, en waarvan zij zeiden: „Voorwaar, de bitterheid er van is geweken", met verdubbelde kracht terug zal komen, want als God oordeelt, zal Hij overwinnen.

Lichaamskrankheden worden hier bedreigd, die epidemisch in hun land zullen heerschen. Van dezen maakt God somtijds gebruik ter kastijding en verbetering van Zijn eigen volk; *Heere, zie, dien Gij liefhebt is krank*. Maar hier worden zij gedreigd te zullen komen over Zijne vijanden, als teekenen van Zijn toorn en bestemd tot hun verderf. Zoo dat, al naar onze gemoedsgesteldheid is onder krankheid, zij ons ten zegen is of ten vloek. Maar wàt krankheid nu ook moge zijn voor particuliere personen, zeker is het dat epidemische ziekten, die onder een volk woeden, nationale oordeelen zijn, en als zoodanig moeten beschouwd worden. Hier dreigt hij: *a.* Met pijnlijke krankheden, vers 35, booze zweren, beginnende in de beenen en knieën, maar zich verspreidende, zooals de zweren van Job, van het hoofd tot de voeten. *b.* Schandelijke krankheden, vers 27, *zweren van Egypte* (zulke zweren, als waarmede de Egyptenaren geplaagd werden, toen God Israel van hen uitvoerde) en spenen en droge schurft,

1) Naar de Engelsche overzetting.

vuile ziekten, de rechtvaardige straf voor hen, die zich vuil hadden gemaakt door de zonde. *c.* Doodelijke krankheden. De pestilentie, vers 21, de tering (genomen voor alle chronische kwalen) en de koorts (voor alle acute ziekten) vers 22; zie Lev. 26 : 16, en allen ongeneeslijk, vers 27.

C. Hongersnood en schaarschheid van levensmiddelen, en dit: *a.* Uit gebrek aan regen, vers 23, 24. *Uw hemel, die boven uw hoofd is*, dat deel van den hemel, dat boven uw hoofd is, *zal zoo droog wezen als koper*, terwijl de hemel boven andere landen zijn dauw zal afdruppelen; en wanneer de hemel is *als koper*, dan zal de aarde natuurlijk *als ijzer* wezen, zoo hard en zoo onvruchtbaar. Inplaats van regen zal het stof van de groote wegen opgejaagd worden, en het weinige, dat er nog is van de vruchten der aarde bederven. *b.* Door vernielende insecten: De sprinkhaan zal het koren bederven, zoodat zij niet eens *zaad meer over zullen hebben*. vers 38, 42. En de vrucht van den wijnstok, die hun hart vroolijk moest maken, zal door den worm afgegeten worden, vers 39. En de olijfboom zal op de een of andere wijze *zijne vrucht afwerpen*, vers 40. De heidenen wenden vele bijgeloovige gewoonten aan ter eere van hunne afgoden om de vruchten der aarde te bewaren; maar Mozes zegt aan Israel, dat het eenige middel om ze te bewaren is: Gods geboden te houden, want Hij is een God met wien niet valt te beuzelen zooals met hunne afgoden, maar Hij wil in geest en waarheid gediend wezen. Deze bedreiging vinden wij vervuld in Israel, 1 Kon. 17 : 1; Jer. 14 : 1 en verv. Joël 1 : 4.

D. Dat zij in den krijg voor het aangezicht hunner vijanden geslagen zullen worden, die, toen zij hen in hunne macht hadden, waarschijnlijk des te wreeder jegens hen zijn zullen wegens hunne strengheid jegens de Kanaänieten, welke hunne naburen in latere eeuwen wel geneigd zullen zijn tegen hen te gedenken, vers 25. Het zal hunne vlucht des te meer schandelijk en smartelijk maken dat zij over hunne vijanden hadden kunnen triumfeeren, indien zij getrouw waren geweest aan hun God. De doode lichamen van hen, die in den krijg waren gevallen of in gevangenschap onder vreemden waren gestorven, zullen *het gevogelte des hemels tot spijs zijn*, vers 26. En aan een Israeliet, die de gunst zijn Gods verbeurd heeft, zal zoo weinig menschlievendheid betoond worden, dat *niemand het zal afschrikken*, zoo hatelijk zal Gods vloek hen aan geheel het menschdom doen zijn.

E. Dat zij verdwaasd zullen worden in al hun raadslagen, zoodat zij hun eigen belang niet zullen onderkennen, noch iets voor het algemeene welzijn zullen doen, vers 28, 29. *De Heere zal u slaan met onzinnigheid en met blindheid.* Gods oordeelen kunnen den geest der menschen bereiken, om dien met duisternis en afgrijzen te vervullen; en van alle oordeelen zijn die het zwaarst, die de menschen tot een schrik maken voor zichzelven en tot hun eigen verdervers. Wat zij bedacht hebben om zich te beveiligen, zal zich nog tot hun nadeel keeren. Zoo bevinden wij dikwijls dat de bondgenooten, op wie zij vertrouwden, *hen benauwden en hen niet sterkten*, 2 Kron. 28 : 20. Zij, die niet in Gods raad willen wandelen, worden rechtvaardiglijk overgelaten om door hun eigen raad te worden verdorven; en zij, die moedwillig blind zijn voor hun plicht, verdienen blind gemaakt te worden voor hun belang; en, daar zij *de duisternis liever gehad hebben dan het licht*, zoo laat hen *op den middag omtasten* als in duisternis.

F. Dat zij door den trotschen overwinnaar beroofd zullen worden van al hun genietingen, ja van alles, zooals Benhadad met Achab gedaan heeft, 2 Kon. 20 : 5, 6. Niet slechts hunne wijngaarden zullen hun ontnomen worden, maar ook hunne vrouwen en kinderen, vers 30, 32. De dingen, die hun het liefst waren, waarin zij het meeste behagen vonden, en waarvan zij zich het meeste genot beloofden, zullen tot vermaak en triomf dienen van hunne vijanden. Gelijk zij gewoond hebben in huizen, die zij niet hebben gebouwd, en van wijngaarden hebben gegeten, die zij niet hebben geplant, Hoofdst. 6 : 10. 11, zoo zal het nu met anderen ten hunnen opzichte wezen. Hun ossen, ezels en schapen zullen, evenals die van Job, voor hunne oogen worden weggenomen, en zij zullen ze niet wederkrijgen, vers 31. En al de vrucht van hun land en van hun arbeid zullen de vijanden opeten; zoodat zij en de hunnen gebrek zullen hebben aan het noodige, terwijl hunne vijanden zwelgen in hetgeen, waarvoor zij gearbeid hebben.

G. Dat zij gevankelijk weggevoerd zullen worden naar een afgelegen land, *ja in alle koninkrijken der aarde*, vers 25. Hunne zonen en dochteren, van wie zij zich lieflijkheid en vertroosting beloofden, zullen in gevangenschap gaan, vers 41, ten laatste ook zij zelven en hun koning, in wien zij zich veiligheid beloofden en rust, vers 36. Dit is volkomen vervuld toen eerst de tien stammen gevankelijk naar Assyrië weggevoerd werden, 2 Kon. 17 : 6, en niet lang daarna de twee stammen naar Babylon, en twee hunner koningen, 2 Kon. 24 : 14, 15; 25 : 7, 21. Wat als een verzwaring hunner gevangenschap vermeld wordt is dat zij naar een onbekend land zullen gaan, welks taal en zeden zeer vreemd zullen zijn en hunne behandeling wreed en barbaarsch, en daar zullen zij *andere goden dienen*, dat is: gedwongen worden dit te doen door hunne vijanden, zooals het in Babylon ook geschied is, Dan. 3 : 6. God maakt der menschen zonde dikwijls tot hunne straf. *Gij* zult *andere goden dienen*, dat is: „Gij zult hen dienen, die ze dienen"; in de Schrift wordt eene natie dikwijls naar den naam van haar god genoemd, zooals in Jer. 48 : 7. Zij hadden afgodendienaars tot hunne metgezellen gemaakt, en nu maakte God afgodendienaars tot hunne verdrukkers.

H. Dat de overgeblevenen beleedigd en getiranniseerd zullen worden door vreemdelingen, vers 43, 44. Zoo werden de tien stammeu beleedigd en verdrukt door de kolonisten, die de koning van Assyrië zond om bezit te nemen van hun land, 2 Kon. 17 : 24. Dit kan

ook bedoeld zijn van het trapsgewijze inbreuk maken van de vreemdelingen in hunne poorten op hunne bezittingen, zoodat zij er zich ten laatste geheel meester van maakten, en er hen geheel uitgedraaid hadden. Wij lezen van de vervulling hiervan in Hosea 7 : 9. *Vreemden verteren zijne kracht;* vreemden nemen het brood uit den mond van de ware, geboren Israelieten, waardoor zij rechtvaardiglijk gekastijd werden voor hun invoeren van vreemde goden.

I. Dat hun naam en roem onder hunne naburen gansch verduisterd zouden zijn, en zij, die een naam en een lof geweest zijn, zullen tot een schrik, een spreekwoord en een spotrede zijn, vers 37. Sommigen hebben de vervulling van deze bedreiging gezien in hun tegenwoordigen toestand, want als wij van de meest trouwelooze en barbaarsche handeling spreken, zeggen wij: Niemand *dan een Jood zou dit gedaan hebben.* Aldus is de zonde een smaad voor ieder volk.

Eindelijk. Om hunne ellende te voltooien wordt de bedreiging gedaan, dat zij door al deze oordeelen buiten hunne zinnen zullen geraken, vers 34. *Gij zult onzinnig zijn vanwege het gezicht uwer oogen,* dat is: beroofd zijn van alle vertroosting en hoop en aan de uiterste wanhoop overgegeven. Zij, die wandelen door aanschouwen en niet door geloof, zijn in gevaar van het verstand te verliezen als alles om hen heen schrikkelijk is; en zeer treurig, voorwaar, is de toestand van hen, die *onzinnig zijn vanwege het gezicht hunner oogen.*

45. En al deze vloeken zullen over u komen, en u vervolgen, en u treffen, totdat gij verdelgd wordt, omdat gij der stem des HEEREN, uws Gods, niet gehoorzaam zult geweest zijn, om te houden Zijne geboden en Zijne inzettingen, die Hij u geboden heeft. 46. En zij zullen onder u tot een teeken en tot een wonder zijn, ja onder uw zaad tot in eeuwigheid. 47. Omdat gij den HEERE, uwen God, niet gediend zult hebben met vroolijkheid en goedheid des harten, vanwege de veelheid van alles; 48. Zoo zult gij uwe vijanden, die de HEERE onder u zenden zal, dienen, in honger, en in dorst, en in naaktheid, en in gebrek van alles; en Hij zal een ijzeren juk op uw hals leggen, totdat Hij u verdelge. 49. De HEERE zal tegen u een volk verheffen van verre, van het einde der aarde, gelijk als een arend vliegt, een volk, welks spraak gij niet zult verstaan; 50. Een volk stijf van aangezicht, dat het aangezicht des ouden niet zal aannemen, noch den jongen genadig zijn. 51. En het zal de vrucht uwer beesten en de vrucht uws lands opeten, totdat gij verdelgd zult zijn; hetwelk u geen koren, most noch olie, voortzetting uwer koeien noch kudden van uw klein vee zal overig laten, totdat Hij u verdoe. 52. En het zal u beangstigen in al uwe poorten, toldat uw hooge en vaste muren nedervallen, op welke gij vertrouwdet in uw gansche land; ja het zal u beangstigen in al uwe poorten, in uw gansche land, dat u de HEERE, uw God, gegeven heeft. 53. En gij zult eten de vrucht uws buiks, het vleesch uwer zonen en uwer dochteren, die u de HEERE, uw God, gegeven zal hebben; in de belegering en in de benauwing, waarmede uwe vijanden u zullen benauwen. 54. Aangaande den man, die teeder onder u, en die zeer wellustig geweest is, zijn oog zal kwaad zijn tegen zijn broeder, en tegen de huisvrouw zijns schoots, en tegen zijn overige zonen, die hij overgehouden zal hebben; 55. Dat hij niet aan een van die zal geven van het vleesch zijner zonen, die hij eten zal, omdat hij voor zich niets heeft overgehouden; in de belegering en in de benauwing, waarmede u uw vijand in al uwe poorten zal benauwen. 56. Aangaande de teedere en wellustige vrouw onder u, die niet verzocht heeft haar voetzool op de aarde te zetten, omdat zij zich wellustig en teeder hield; haar oog zal kwaad zijn tegen den man haars schoots, en tegen haar zoon, en tegen hare dochter; 57. En dat om hare nageboorte, die van tusschen hare voeten uitgegaan zal zijn, en om hare zonen, die zij gebaard zal hebben; want zij zal hen eten in het verborgene, vermits gebrek van alles; in de belegering en in de benauwing, waarmede uw vijand u zal benauwen in uwe poorten. 58. Indien gij niet zult waarnemen te doen al de woorden dezer wet, die in dit boek geschreven zijn, om te vreezen dezen heerlijken en vreeslijken naam, den HEERE, uw God; 59. Zoo zal de HEERE uw plagen wonderlijk maken, mitsgaders de plagen van uw zaad; het zullen groote en gewisse plagen, en booze en gewisse krankten zijn. 60. En Hij zal op u doen keeren alle kwalen van Egypte, voor dewelke gij gevreesd hebt, en zij zullen u aanhangen. 61. Ook alle krankte, en alle plaag, die in het boek dezer wet niet geschreven is, zal de HEERE over u doen komen, totdat gij verdelgd wordt. 62. En gij zult met weinige menschen overgelaten worden, in plaats dat gij geweest zijt als de sterren des hemels in menigte; omdat gij der stem des HEEREN, uws Gods, niet gehoorzaam geweest zijt. 63. En het zal geschieden, gelijk als de HEERE zich over ulieden verblijdde, u goed doende en u vermenigvuldigende, alzoo zal zich de HEERE over u verblijden, u verdoende en u verdelgende; en gij zult uitgerukt worden uit het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven. 64. En de HEERE zal u verstrooien onder alle volken, van het eene einde der aarde tot aan het andere einde der aarde; en aldaar zult gij andere goden dienen, die gij niet gekend hebt, noch uwe vaders, hout en steen. 65. Daartoe zult gij onder dezelve volken niet stil zijn, en uw voetzool zal geen rust

hebben; want de HEERE zal u aldaar een bevend hart geven, en bezwijking der oogen, en mattigheid der ziel. 66. En uw leven zal tegenover u hangen; en gij zult nacht en dag schrikken, en gij zult van uw leven niet zeker zijn. 67. Des morgens zult gij zeggen: Och dat het avond ware! en des avonds zult gij zeggen: Och dat het morgen ware! vermits den schrik uws harten, waarmede gij zult verschrikt zijn, en vermits het gezicht uwer oogen, dat gij zien zult. 68. En de HEERE zal u naar Egypte doen wederkeeren in schepen, door een weg, waarvan ik u gezegd hebt: Gij zult dien niet meer zien; en aldaar zult gij u aan uwe vijanden willen verkoopen tot dienstknechten en tot dienstmaagden, maar er zal geen kooper zijn.

Men zou gedacht hebben dat nu genoeg gezegd was om hen te vervullen van vrees voor *dien toorn Gods*, die *geopenbaard is van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der mensehen.* Om echter te toonen hoe diep de schatten zijn van dien toorn, en dat er nog meer en nog erger is, begint Mozes, als men gedacht heeft dat hij aan het slot van dit treurige onderwerp is gekomen, opnieuw en voegt aan deze rol van vervloekingen nog veel andere gelijksoortige woorden, zooals Jeremia aan de zijne gedaan heeft, Jer. 36 : 22. In het eerste gedeelte van zijne bedreiging schijnt Mozes hunne gevangenschap in Babylon te voorzeggen en de rampen, die er aan voorafgingen en haar hebben vergezeld, waardoor zij zelfs na hun terugkeer in zoo ellendigen en geringen staat waren, beschreven in vers 44, namelijk dat hunne vijanden tot een hoofd waren, en zij tot een staart gemaakt zijn; maar hier, in dit tweede gedeelte, voorzegt hij hun laatste verwoesting door de Romeinen, en hunne verstrooiing daarna. En de tegenwoordige toestand van het Joodsche volk en van allen, die bij hetzelve ingelijfd zijn door den Joodschen Godsdienst te hebben omhelsd, beantwoordt zoo volkomen en nauwkeurig aan de voorzegging, vervat in deze verzen, dat hij tot een onbetwistbaar bewijs dient van de waarheid der profetie, en bijgevolg van het Goddelijk gezag der Schrift. En deze laatste verwoesting, hier voorgesteld zijnde als schrikkelijker dan de vorige, toont het, dat hunne zonde, in Christus en Zijn Evangelie te verwerpen, gruwelijker en Godtergender was dan zelfs hunne afgoderij geweest is, en hen nog meer onder de macht van Satan liet; want door hunne gevangenschap in Babylon werden zij in zeventig jaren tijds grondig en voor goed van afgoderij genezen; maar na deze laatste verwoesting zijn reeds meer dan zestien honderd jaren verloopen [1]) en nog zijn zij ongeneeslijk afkeerig van den Heere Jezus. [2]) Merk op:

I. Wat hier in het algemeen gezegd is van den toorn Gods, die over hen zal komen en op hen zal blijven vanwege hunne zonden.

1. Dat zij, indien zij zich niet willen laten *regeeren door Gods geboden*, gewisselijk *ten verderve gebracht zullen worden door dezen vloek*, vers 45, 46. Omdat gij *Zijne geboden niet hebt gehouden*, (inzonderheid het gebod om den grooten Profeet te hooren en te gehoorzamen) *zullen al deze vloeken over u komen*, als over een volk dat aan het verderf gewijd is, en zij zullen wezen *tot een teeken en tot een wonder.* Het is verbazingwekkend om te denken, dat een volk, dat zoolang het bevoorrechte volk des hemels is geweest, zoo volkomen verlaten en verstooten is; dat een volk, zoo innig tezamen vereenigd, zoo overal heen verspreid is, en dat toch dit volk, zóó verstrooid onder alle natiën, zich zoo afgezonderd, zoo onderscheiden zou houden van andere volken, en zich met geen van die allen zou vermengen; maar, als Kaïn, zwervende en dolende zou zijn, en toch geteekend om door ieder herkend te worden.

2. Dat zij, zoo zij *God niet wilden dienen met vroolijkheid*, gedwongen zullen worden *hunne vijanden te dienen*, vers 47, 48, opdat zij het verschil zouden kennen, 2 Kron. 12 : 8, hetgeen naar sommigen denken de beteekenis is van Ezech. 20 : 24, 25. *Omdat zij Mijne inzettingen verworpen hebben, gaf Ik hun beschikkingen, die niet goed waren.* Merk hier op: *a.* Van hen, aan wie God overvloed geeft van het goed dezes levens, wordt met recht verwacht, dat zij Hem zullen dienen. Waar anders onderhoudt Hij ons voor, dan opdat wij Zijn werk zullen doen, en op de een of andere wijze dienstbaar zullen zijn aan Zijne eer en heerlijkheid? *b.* Hoe meer God ons geeft, hoe blijmoediger wij Hem moeten dienen; onze overvloed moet olie wezen voor de raderen van onze gehoorzaamheid. God is een meester, die met blijdschap gediend wil wezen, en er zich in verlustigt ons te hooren zingen bij ons werk. *c.* Indien wij, als wij de gaven van Gods milddadigheid ontvangen, Hem òf in het geheel niet dienen, óf Hem dienen met tegenzin, dan is het rechtvaardig in Hem om ons het zware leed van gebrek en slaafsche dienstbaarheid te laten ondervinden. Zij, die klagen zonder reden, verdienen dat hun oorzaak tot klagen wordt gegeven. *Tristis es, et felix! Gelukkig, en toch niet tevreden!* Schaam u over uwe dwaasheid en ondankbaarheid.

3. Dat, zoo zij God niet eerden door een eerbiedige gehoorzaamheid, Hij aan hen verheerlijkt zal worden door wonderlijke plagen over hen te doen komen, vers 58, 59. Met recht verwacht God van ons dat wij Zijn heerlijken en vreeslijken naam zullen vreezen, en, hetgeen vreemd is, die naam welke ons hier wordt voorgesteld als het voorwerp onzer vrees, is: DE HEERE UW GOD, die in onze Bijbels [1]) hier zeer gepast met groote hoofdletters is gesteld, want niets kan meer waarlijk verheven zijn. Gelijk niets meer troostrijk is, zoo is ook niets meer ontzagwekkend, dan dit, dat Hij, met wien wij te doen hebben, Jehovah is, een

1) Ten tijde van den schrijver, nu reeds meer dan 1800 jaren.

2) Maar zullen dit niet altijd blijven, want de beloften van hunne wederherstelling in Hoofdst. 30 zijn even waar als de bedreigingen in Hoofdst. 28. Vert.

1) De Engelsche.

wezen, oneindig volmaakt en volzalig, onze rechtmatige Heer en eigenaar, van wien wij wetten hebben te ontvangen, aan wien wij rekenschap hebben af te leggen; dit is groot, en grootelijks te vreezen. Wij kunnen met recht van God verwachten dat, zoo wij Zijn vreeslijken naam niet vreezen, wij Zijn vreeslijke plagen zullen gevoelen, want op deze of die wijze zal God gevreesd worden. Al Gods plagen zijn vreeslijk, maar sommigen maakt Hij wonderlijk, daar zij het buitengewoon kenmerk in zich dragen van de Goddelijke macht en gerechtigheid, zoodat men op het eerste gezicht er van kan zeggen: Voorwaar! *er is een God, die op de aarde richt!*

II. Hoe de bedreigde verwoesting beschreven is. Mozes behandelt hier hetzelfde treurige onderwerp, waarover onze Heiland met Zijne discipelen in Zijn afscheidsrede heeft gesproken, Matth. 24, namelijk de verwoesting van Jeruzalem en van het Joodsche volk.

Vijf dingen worden hier voorzegd als trappen tot hun verderf.

1. Dat zij aangevallen zullen worden door een buitenlandschen vijand, vers 49, 50. *De Heere zal tegen u een volk verheffen van verre*, namelijk de Romeinen, *gelijk als een arend vliegt*, zich haastende tot zijne prooi. Onze Heiland maakt gebruik van deze gelijkenis, als Hij deze verwoesting voorzegt, dat, *waar het doode lichaam zal zijn, daar zullen de arenden vergaderd worden*, Matth. 24 : 28. En bisschop Patrick merkt op (om het merkwaardige der vervulling des te meer te doen uitkomen) dat de adelaar het veldteeken der Romeinsche legers was. Van dit volk wordt gezegd, dat het *stijf* [1]) *van aangezicht is*, eene aanduiding van een harden aard, hard en streng, dat geen medelijden zou hebben met de zwakheid en de gebrekkelijkheid, hetzij van kinderen of van oude lieden.

2. Dat *het land verwoest zal worden*, al de vruchten er van opgegeten zullen worden door dit heir van vreemdelingen, hetgeen het natuurlijk gevolg is van een vijandelijken inval, inzonderheid als hij, zooals die door de Romeinen, gedaan wordt tot kastijding van rebellen, vers 51. *Het zal de vrucht uwer beesten en de vrucht uws lands opeten*, zoodat de inwoners verhongeren, terwijl de aanvallers zich ten volle verzadigen.

3. Dat hunne steden belegerd zullen worden, en dat de hardnekkige weerstand der belegerden en de kracht der belegeraars zóó groot zullen wezen, dat zij, namelijk de belegerden, tot het uiterste gebracht zullen worden, en ten laatste den vijand in handen zullen vallen, vers 52. Geen plaats, hoe wèl versterkt ook, ja zelfs Jeruzalem niet, hoewel het zoolang weerstand bood, zal ontkomen. Twee van de gewone gevolgen van een langdurig beleg worden hier voorzegd. *a.* Een schrikkelijke hongersnood, die in zóó hooge mate zal heerschen, dat zij, uit gebrek aan voedsel, *hun eigen kinderen zullen slachten en eten*, vers 53. Mannen zullen dit doen, in weerwil van hunne gehardheid en hun vermogen om honger te lijden; en, hoewel de wet der natuur hen verplicht om voor hun gezin te zorgen en het van het noodige te voorzien, zullen zij weigeren om aan de vrouw en de kinderen, die verhongeren, iets te geven van het kind, dat barbaarsch geslacht werd, vers 54, 55. Ja vrouwen, zelfs vrouwen van aanzienlijken stand, zullen in weerwil van haar aangeboren kieschkeurigheid op haar spijzen en haar natuurlijke liefde voor haar kinderen, toch uit gebrek aan voedsel, zoozeer alle menschelijkheid vergeten, dat zij ze zullen slachten en eten, vers 56, 57. Laat ons, als in het voorbijgaan opmerken, hoe hard dit lot moet geweest zijn voor zachte, teergevoelige vrouwen, en leeren om ons niet toe te geven aan overgevoeligheid, omdat wij niet weten waar wij nog toe zullen komen eer wij sterven; hoe kieschkeuriger wij zijn, hoe harder het voor ons zijn zal gebrek te lijden, en hoe meer wij dan in gevaar zullen zijn om verstand en Godsdienst, ja zelfs de natuurlijke genegenheid op te offeren aan het geroep en het knagen van een niet in toom gehouden eetlust. Deze bedreiging is meer dan eens letterlijk vervuld, tot onuitwischbare schande van het Joodsche volk; nooit was iets dergelijks gedaan door Griek of barbaar, maar bij het beleg van Samaria heeft eene vrouw *haar eigen zoon gezoden en gegeten*, 2 Kon. 6 : 28, 29. En er wordt van gesproken als gemeenlijk te zijn gedaan in het beleg van Jeruzalem door de Babyloniërs, Klaagl. 4 : 10. En in het laatste beleg door de Romeinen heeft, naar Josephus ons verhaalt, een edele vrouw, door den uitersten hongersnood gedreven, haar eigen kind gedood, en er in het verborgen de helft van opgegeten, maar lieden uit de heffe des volks, vleesch ruikende, drongen het huis binnen, en toen heeft die vrouw hun de nog overgebleven helft, die zij voor later had willen bewaren, getoond, en hen uitgenoodigd om ze met haar te deelen. Wat is er te wreed of barbaarsch om gedaan te worden door hen, die door God zijn verlaten! *b.* Ziekte is nog een gevolg van een streng en langdurig beleg, en deze wordt hier gedreigd, *booze en gewisse krankten, en van langen duur*, vers 59. [1]) Dezen zullen den Joden bijblijven overal waar zij later heen zullen gaan; de plagen van Egypte, melaatschheid, booze zweren, vers 60. Ja, alsof de bijzondere rampen, waarmede hier gedreigd wordt, nog niet genoeg zijn, besluit hij met een enzoovoorts, vers 61. De Heere zal alle krankte en alle plaag over u doen komen, *die in het boek dezer wet niet geschreven zijn*. Zij, die onder den vloek Gods vallen, zullen bevinden dat hun de helft van het gewicht en de verschrikking van dien vloek nog niet was aangezegd.

4. Dat groote menigten van hen zullen omkomen, zoodat zij *weinig in getal* zullen worden, vers 62. Het was een volk, dat door God op wonderbare wijze was vermenigvuldigd, zoodat zij *als de sterren des hemels waren in menigte*, maar om hunne zonde, *verminderd en tenonder gekomen*, Psalm 107 : 39. De berekening is gemaakt, dat bij de verwoesting van het Joodsche

1) „Onbeschaamd, hard, onbeweeglijk," Kantteekeningen op den Statenbijbel.

1) Naar de Eng. overz. Zie ook kantt. op den Statenb.

volk door de Romeinen, zooals blijkt uit het bericht, dat Josephus er van geeft, meer dan twee millioen door het zwaard zijn omgekomen in de verschillende plaatsen, behalve nog degenen, die omkwamen door honger en pestilentie, zoodat het geheele land ten ondergang was gebracht en in een woestijn was verkeerd. Het is een ontzettend woord in vers 63. *Gelijk als de Heere zich over ulieden verblijdde, u goed doende en u vermenigvuldigende, alzoo zal zich de Heere over u verblijden, u verdoende en u verdelgende.* Zie hier *de goedertierenheid en de strengheid Gods;* helder schittert de genade in het vermaak, dat God heeft in goeddoen, Hij verblijdt er zich in; maar niet minder blinkt Zijne gerechtigheid uit in het vermaak, dat Hij vindt in het verderven van de onboetvaardigen, niet in het ongelukkig maken van Zijne schepselen als zoodanig, maar inzoover het de handhaving is van Zijn eigen eer en in het verzekeren van de doeleinden Zijner regeering. Zie welk een boosaardige, onheilstichtende zaak de zonde is, die het noodig maakt voor den God der oneindige goedertierenheid, om zich te verblijden in het verderf Zijner schepselen, ja van diegenen zelfs, die Zijne gunstgenooten zijn geweest.

5. Dat het overblijfsel verstrooid zal worden onder alle volken. Dit voltooit hunne ellende, vers 64. *De Heere zal u verstrooien onder alle volken.* Dit is op merkwaardige wijze vervuld in hun tegenwoordige verstrooiing, want schier in alle landen, hetzij in het bezit van Christenen of van Mohammedanen, worden Joden gevonden, en wel in zoo grooten getale, dat men gezegd heeft: indien zij zich konden vereenigen voor één gemeenschappelijk belang, zij zouden een geduchte heirschaar vormen, zeer wel instaat om den machtigsten rijken en vorsten het hoofd te bieden; maar zij zijn onder de macht van den vloek, en zijn zóó verstrooid dat zij niet bij machte zijn om zich tot één lichaam, ééne maatschappij te vereenigen. Hier wordt voorzegd dat zij in hunne verstrooiing geen Godsdienst zullen hebben, dat is, zij zullen noch tempel, noch altaar, noch priesterschap hebben, want zij zullen *andere goden dienen.* Sommigen denken dat dit vervuld is door het geweld, den Joden aangedaan in Roomsche landen, om de beelden te aanbidden, die in de Roomsche kerk gebruikt worden, en dat wel tot hun groote kwelling. *b.* Zij zullen geen rust hebben, geen rust voor het lichaam, *uw voetzool zal geen rust hebben,* vers 65, maar voortdurend zult gij van de eene plaats naar de andere gaan, hetzij in hoop op gewin, of uit vrees voor vervolging, allen zullen zij wandelende Joden zijn; geen rust voor hun geest, (hetgeen nog veel erger is) maar *een bevend hart,* vers 65, *gij zult uws levens niet zeker zijn,* vers 66; beide het licht en de duisternis moede, die voor een rustig gemoed ieder op zijne beurt welkom zijn; maar voor hen zal zoowel de dag als de nacht eene verschrikking wezen, vers 67. Zoo was eenmaal de toestand van Job, Job 7 : 4, maar voor hen zal die toestand altijddurend wezen; die blindheid en duisternis, waarvan de apostel spreekt als gekomen te zijn over Israel, en die schuld, *welke hun rug allen tijd verkromt,* Rom 11 : 8—10, moest wel een voortdurende rusteloosheid en ontzetting bij hen teweegbrengen. Diegenen zijn een kwelling voor zichzelven en voor allen, die hen omringen, die dag en nacht vreezen en altijd ongerust zijn; laat Godvreezende menschen hier tegen strijden, en niet toegeven aan de vrees, die pijn heeft: en laat goddelooze menschen niet gerust zijn in hunne goddeloosheid, want hun hart kan niet bestaan en hunne handen kunnen niet sterk zijn, als de verschrikkingen Gods zich tegen hen rusten. Zij, die des morgens zeggen: *Och dat het avond ware!* en des avonds: *Och dat het morgen ware!* toonen: *a.* Een voortdurende gisting en kwelling, knorrig zijnde op de uren, omdat zij zoo langzaam voorbijgaan, en klagende over de lengte van iedere minuut. Laat ons de tijd kostbaar wezen als wij voorspoed hebben, dan zal hij niet zoo vervelend zijn als wij in benauwdheid zijn, als hij anders zijn zou. *b.* Een voortdurenden angst en schrik; des morgens bevreesd voor *den pijl, die des daags vliegt,* en daarom wenschende dat de dag voorbij was; maar wat zal dit hun baten? Als de avond komt, is het bevende hart niet minder beducht *voor den schrik des nachts,* Psalm 91 : 5, 6. Zalig zij, wier hart gesterkt is in God, en die daarom *gerust zijn van de vreeze des kwaads.* Merk hier op: De schrik en vrees ontstaan niet alleen van het gezicht der oogen, maar van de vrees des harten; niet slechts door werkelijke gevaren, maar ook door denkbeeldige; als men er toe komt om eens een onderzoek in te stellen naar de oorzaken der vrees, dan blijken zij dikwijls slechts de schepselen der verbeelding te wezen.

Eindelijk. Aan het einde dreigt God hen te zullen laten waar Hij hen gevonden heeft: *in een diensthuis,* vers 68. *De Heere zal u naar Egypte doen wederkeeren,* dat is: zij zullen in denzelfden ellendigen toestand zijn, als toen zij de slaven waren der Egyptenaren, en met hardheid door hen behandeld werden. God had hen uit Egypte gevoerd en gezegd: *Gij zult dien weg niet meer zien,* of: gij zult voortaan door dezen weg niet wederkeeren, Deut. 17 : 16, maar nu zullen zij weder tot denzelfden toestand van slavernij gebracht worden als waarin zij toen waren. Aan vreemdelingen verkocht te worden zal al erg genoeg wezen, maar veel erger zal het zijn om aan vijanden verkocht te worden. Zelfs slaven kunnen als zoodanig gewaardeerd worden, maar een Jood zou zoo slecht een naam hebben voor alles wat laag en verachtelijk is, dat, als hij te koop geboden wordt, niemand hem zal willen koopen, hetgeen den meester, die hem te koop had, des te strenger voor hem zal maken. Men zegt dat dertig Joden voor één klein geldstukje verkocht werden, zooals zij onzen Zaligmaker voor dertig stukken gelds verkocht hebben.

Ten opzichte nu van geheel deze zaak: *Ten eerste.* De vervulling van deze voorzeggingen aan het Joodsche volk toont, dat Mozes door den Geest Gods heeft gesproken, die gewisselijk het verderf voorziet der zondaren en er hen voor waarschuwt, opdat zij het door een waar

en tijdig berouw kunnen voorkomen, of anders zonder verontschuldiging worden gelaten. *Ten tweede.* Laat ons allen hieruit leeren, beroerd te zijn, dat is ontzag te hebben [1]) en niet te zondigen. Ik heb gehoord van een goddeloos man, die, na de lezing van de bedreigingen in dit hoofdstuk zóó verwoed werd, dat hij het blad uit den Bijbel scheurde, zooals Jojakim Jeremia's rol aan stukken sneed en in het vuur wierp, maar waartoe dient het een kopie te vernielen, als toch het origineel in de Goddelijke raadsbesluiten blijft geregistreerd, waardoor het onveranderlijk bepaald en vastgesteld is, dat *de bezolding der zonden de dood is*, hetzij de menschen het willen hooren, of het zullen laten.

HOOFDSTUK XXIX.

De eerste woorden van dit hoofdstuk zijn er de inhoud van. *Dit zijn de woorden des verbonds*, vers 1, dat is de volgende woorden. Hier is I. Een verhaal van Gods handelingen met hen, ten einde hen in dit verbond te brengen, vers 2—8. II. Een plechtig bevel aan hen om het verbond te houden, vers 9. III. Een uittreksel van het verbond zelf, vers 12, 13. IV. Een nadere aanduiding van de personen, die in het verbond opgenomen zijn, vers 10, 11, 14, 15. V. Een aanduiding van het groote doel van dit verbond tegen afgoderij, in een tusschenzin, vers 16, 17. VI. Een zeer plechtige en ontzaglijke aankondiging van den toorn Gods tegen personen, die zich vrede beloven op een zondigen weg, vers 18—28. VII. Het besluit van dit verdrag, met een onderscheiding tusschen verborgen en geopenbaarde dingen, vers 29.

Dit zijn de woorden des verbonds, dat de HEERE Mozes geboden heeft te maken met de kinderen Israels, in het land van Moab, boven het verbond, dat Hij met hen gemaakt had aan Horeb. 2. En Mozes riep gansch Israel, en zeide tot hen: Gij hebt gezien al wat de HEERE in Egypteland voor uwe oogen gedaan heeft, aan Farao, en aan al zijne knechten, en aan zijn land; 3. De groote verzoekingen, die uwe oogen gezien hebben, diezelve teekenen en groote wonderen. 4. Maar de HEERE heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, noch oogen om te zien, noch ooren om te hooren, tot op dezen dag. 5. En Ik heb ulieden veertig jaren doen wandelen in de woestijn; uwe kleederen zijn aan u niet veroud, en uw schoen is niet veroud aan uw voet. 6. Brood hebt gij niet gegeten, en wijn en sterken drank hebt gij niet gedronken; opdat gij wistet, dat Ik de HEERE, uw God, ben. 7. Toen gij nu kwaamt aan deze plaats, toog Sihon, de koning van Hesbon, uit, en Og, de koning van Bazan, ons tegemoet, ten strijde, en wij sloegen hen. 8. En wij hebben hun land ingenomen, en dat ten erve gegeven aan de Rubenieten en Gadieten, mitsgaders aan den halven stam der Manassieten. 9. Houdt dan de woorden dezes verbonds, en doet ze; opdat gij verstandelijk handelt in alles, wat gij doen zult.

1) Ps. 4 : 4, naar de Engelsche overzetting.

Nu Mozes uitvoerig de geboden had herhaald, die het volk moest waarnemen als hun deel van het verbond, en de beloften en bedreigingen, die God zou vervullen (al naar zij zich gedroegen) als Zijn deel van het verbond, wordt het geheel hier saamgevat in een bondgenootschappelijke handeling. Het verbond, dat tevoren gemaakt werd, is hier hernieuwd, en evenals tevoren, is Mozes er ook nu de middelaar van, vers 1. *De Heere heeft Mozes geboden het te maken.* Mozes zelf, hoewel koning in Jeshurun, kon het verbond niet anders maken dan naar God er hem instructies voor gaf. Het is niet in de macht van de bedienaren des Evangelies om de voorwaarden vast te stellen van het verbond, zij moeten er slechts de zegelen van uitdeelen. Dit verbond wordt gezegd te zijn *boven het verbond, dat Hij met hen gemaakt had aan Horeb*, want hoewel het verbond hetzelfde was, was het toch nu een nieuwe afkondiging en bekrachtiging er van. Het is waarschijnlijk dat sommigen nu leefden, die hoewel zij nog niet oud genoeg waren, toen het verbond aan Horeb gemaakt werd, om gemonsterd te worden, echter wèl oud genoeg waren om voor zichzelven hunne toestemming tot dat verbond te geven, en toch wordt het hier hernieuwd. Zij, die een plechtig verbond met God hebben aangegaan, moeten alle gelegenheden waarnemen om het weder te doen, als degenen die met hun keus te ingenomen zijn om te willen veranderen. Maar verreweg de meesten waren een nieuw geslacht, en daarom moet het verbond met hen opnieuw worden aangegaan, en het is voegzaam, dat met de kinderen des verbonds het verbond zal worden vernieuwd.

I. Gewoonlijk zal een verdrag beginnen met een verhaal; hier nu begint het verdrag met het verhaal van de groote dingen, die God voor hen gedaan heeft.

1. Als eene aanmoediging voor hen om te gelooven dat God waarlijk hun God zal zijn, want Hij zou niet zooveel voor hen gedaan hebben, indien Hij niet voornemens was nog meer voor hen te doen, waarvoor alles wat Hij totnutoe gedaan had, als het ware, slechts de inleiding was; ja Hij had in hetgeen Hij totnutoe gedaan had zich een God betoond, hetgeen hunne verwachting kon opwekken van iets groots, beantwoordende aan de volle uitgestrektheid van die gewichtige belofte, dat Hij hun een God zal zijn.

2. Als een aansporing voor hen om Hem een gehoorzaam volk te zijn, uit aanmerking van hetgeen Hij voor hen gedaan heeft.

II. Hij doet een beroep op hun eigen oogen voor het bewijs van hetgeen hij hier zegt, vers 2. *Gij hebt gezien al wat de Heere gedaan heeft.* Hun eigen zintuigen waren het onomstootelijk bewijs van het feit, dat God groote dingen voor hen gedaan had, en dan was hun eigen verstand niet-minder een bevoegd rechter van de billijkheid der gevolgtrekking, die er uit afgeleid wordt: *Houdt dan de woorden dezes verbonds.*

III. Hij specifieert deze dingen om de macht en goedheid van God te toonen in Zijne verschijningen voor hen.

1. Hunne bevrijding uit Egypte, vers 2, 3. De verbazingwekkende teekenen en wonderen, waarmede Farao geplaagd werd en gedwongen hen weg te zenden; en Israel was beproefd (want zij worden *verzoekingen* genoemd) of zij op God zouden vertrouwen dat Hij hen beveiligen zou tegen en verlossen zou door die plagen.

2. Hun gedrag gedurende veertig jaren in de woestijn, vers 5, 6. Zij werden geleid, gekleed en gevoed door wonderen; hoewel de paden in de woestijn niet slechts onbekend maar ook onbetreden waren, heeft God er hen toch voor behoed om er te verdwalen; en — zooals bisschop Patrick opmerkt — die eigen schoenen, die zij op bevel van God in Egypte aandeden bij het pascha, toen zij gereed waren om uit te gaan, Exod. 12 : 11, zijn niet versleten, maar dienden hen tot zij in Kanaän kwamen; en hoewel zij niet leefden van brood, dat het hart versterkt, en van wijn, die het verheugt, maar van manna en rotswater, waren zij toch mannen van kracht en kloekmoedigheid, bekwaam tot den krijg. Door deze wonderen werd hun bekend gemaakt dat de Heere God was, en door deze zegeningen dat Hij hun God was.

3. De overwinning, die zij onlangs behaald hadden over Sihon en Og, en het goede land, dat zij in bezit hadden genomen, vers 7, 8. Zoowel de vroegere als de tegenwoordige zegeningen moeten door ons gebruikt worden als drijfveeren tot gehoorzaamheid.

IV. Als gevolgtrekking uit dit verhaal:

1. Mozes betreurt hunne stompzinnigheid, vers 4. *Maar de Heere heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan.* Hiermede wordt de schuld van ons onverstand, en zotheid, en ongeloof niet op God gelegd, alsof *zij* wel bereid waren geweest om Zijn genade te ontvangen, en er om gebeden hadden, maar *Hij* haar hun had geweigerd; neen, het legt de schuld op henzelven. „De Heere, die de Vader is der geesten, een God in verbond met u, en die altijd zoo rijk in barmhartigheid over u is geweest, zou ongetwijfeld al Zijn andere gaven met deze gave gekroond hebben; Hij zou u een hart hebben gegeven om te verstaan, en oogen om te zien, indien gij niet door uw weerstrevenheid en verkeerdheid Zijn vriendelijke voornemens hadt tegengewerkt, en Zijne genade tevergeefs hadt ontvangen". Het hoorende oor, en het ziende oog, en het hart dat verstaat zijn de gaven van God. Allen, die ze hebben, hebben ze van Hem. God geeft niet slechts voedsel en kleederen, maar rijkdom en groote bezittingen, aan velen, aan wie Hij geen genade geeft. Velen genieten van de gaven, maar hebben geen hart om er den Gever van te onderkennen, of om de ware bedoeling en het gebruik dezer gaven te begrijpen. Gods bereidwilligheid om ons goed te doen in andere dingen is een duidelijk bewijs, dat het onze en niet Zijne schuld is, zoo wij geen genade, die beste van alle gaven, hebben. Hij zou ons vergaderd hebben, maar wij hebben niet gewild.

2. Mozes beveelt hun gehoorzaam te zijn, vers 9. *Houdt dan de woorden dezes verbonds en doet ze.* Dankbaarheid en welbegrepen eigenbelang, zoowel als plichtsbesef en trouw, nopen ons de woorden dezes verbonds te houden.

10. Gij staat heden allen voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods; uwe hoofden uwer stammen, uwe oudsten en uwe ambtlieden, alle man van Israel; 11. Uwe kinderkens, uwe vrouwen en uw vreemdeling, die in het midden van uw leger is, van uw houthouwer tot uw waterputter toe; 12. Om over te gaan in het verbond des HEEREN, uws Gods, en in Zijn vloek, hetwelk de HEERE, uw God, heden met u maakt; 13. Opdat Hij u heden zichzelven tot een volk bevestige, en Hij u tot een God zij, gelijk als Hij tot u gesproken heeft, en gelijk als Hij uwen vaderen, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft. 14. En niet met ulieden alleen maak ik dit verbond en dezen vloek; 15. Maar met dengene, die heden hier bij ons voor het aangezicht des HEEREN, onzes Gods, [staat; en met dengene, die hier heden bij ons niet is. 16. Want gij weet hoe wij in Egypteland gewoond hebben, en hoe wij doorgetogen zijn door het midden der volken, die gij doorgetogen zijt. 17. En gij hebt gezien hun verfoeiselen en hun drekgoden, hout en steen, zilver en goud, die bij hen waren. 18. Dat onder ulieden niet zij een man, of vrouw, of huisgezin, of stam, die zijn hart heden wende van den HEERE, onzen God, om te gaan dienen de goden dezer volken; dat onder ulieden niet zij een wortel, die gal en alsem drage; 19. En het geschiede, als hij de woorden dezes vloeks hoort, dat hij zichzelven zegene in zijn hart, zeggende: Ik zal vrede hebben, wanneer ik schoon naar mijns harten goeddunken zal wandelen, om de dronkene te doen tot de dorstige. 20. De HEERE zal hem niet willen vergeven, maar alsdan zal des HEEREN toorn en ijver rooken over denzelven man, en al de vloek, die in dit boek beschreven is, zal op hem liggen; en de HEERE zal zijn naam van onder den hemel uitdelgen. 21. En de HEERE zal hem ten kwade afscheiden van al de stammen Israels, naar alle vloeken des verbonds, dat in het boek dezer wet geschreven is. 22. Dan zal zeggen het navolgende geslacht, uwe kinderen, die na ulieden opstaan zullen, en de vreemde, die uit verren lande komen zal, als zij zullen zien de plagen dezes lands en deszelfs krankheden, waarmede de HEERE het gekrenkt heeft; 23. Dat zijn gansche aarde zij zwavel en zout der verbranding; die niet bezaaid zal zijn, en geen spruit zal voortgebracht hebben, noch eenig kruid daarin zal opgekomen zijn; gelijk de omkeering van Sodom en Gomorra, Adama en Zeboïm, die de HEERE heeft omgekeerd in Zijn toorn en in Zijne grimmigheid; 24. En alle volken zullen zeggen: Waarom heeft de HEERE aan dit land alzoo gedaan? wat is de ontsteking van dezen

grooten toorn? 25. Dan zal men zeggen: Omdat zij het verbond des HEEREN, des Gods hunner vaderen, hebben verlaten, dat Hij met hen gemaakt had, als Hij hen uit Egypteland uitvoerde; 26. En zij heengegaan zijn, en andere goden gediend en zich voor die gebogen hebben; goden, die hen niet gekend hadden, en geen van welke hun iets medegedeeld had; 27. Daarom is de toorn des HEEREN ontstoken tegen dit land, om daarover te brengen al dezen vloek, die in dit boek geschreven is. 28. En de HEERE heeft hen uit hun land uitgetrokken, in toorn en in grimmigheid, en in groote verbolgenheid; en Hij heeft hen verworpen in een ander land, gelijk het is te dezen dage. 29. De verborgen dingen zijn voor den HEERE, onzen God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en voor onze kinderen, tot in eeuwigheid, om te doen al de woorden dezer wet.

.

Uiit de lengte der volzinnen hier, en het overvloedige en scherpe dezer uitdrukkingen, kan men opmaken dat Mozes, nu hij het slot zijner rede nadert, zeer warm en vurig was, en zeer begeerig om hetgeen hij gezegd had in te prenten in het hart van dit onnadenkende volk. Om hen te sterker aan God en hun plicht te verbinden, sluit hij (als het ware) met groote plechtigheid van uitdrukking (welke in de plaats treedt van de uitwendige plechtstatigheid, die gebruikt was in Exod. 24 : 4 en verv.) een verdrag tusschen hen en God, een eeuwig verbond, dat God niet zou en zij niet moesten vergeten. Hij vraagt niet om hun bepaalde, duidelijke toestemming, maar stelt hun de zaak duidelijk voor oogen, en laat haar dan verder tusschen God en hun eigen geweten. Merk op:

I. De partijen van dit verbond of verdrag.

1. Het is de Heere, hun God, met wien zij een verbond aangaan, vers 12. Aan Hem moeten zij zich overgeven, aan Hem moeten zij zich verbinden. „Het is Zijn eed; Hij heeft het verbond opgemaakt en vastgesteld; Hij eischt uwe instemming er mede. Hij heeft het u gezworen, en gij moet het Hem zweren". Dit eischt van ons oprecht en ernstig te zijn, nederig en eerbiedig in onze verbondshandelingen met God, gedenkende hoe groot een God Hij is, met wien wij in verbond zijn, die ons volkomen kent en een volstrekte heerschappij over ons heeft.

2. Zij moeten allen in het verbond met Hem worden opgenomen. Allen waren zij opgeroepen om voor God te verschijnen, vers 2, en zij gaven der oproeping gehoor, en nu wordt hun gezegd, vers 10, wat het doel was van hun verschijnen voor God *en corps* — zij moesten met Hem in verbond treden. *a.* Zelfs hun groote mannen, de oversten hunner stammen, hunne oudsten en ambtlieden, moeten het geen verkleining achten van hunne eer of een vermindering van hunne macht, om hun hals te buigen onder dit juk. Veeleer moeten zij het eerst in dit verbond treden, ten einde een goed voorbeeld te geven aan hunne minderen. *b.* Niet alleen de mannen, maar ook de vrouwen en kinderen, moeten in dit verbond komen; hoewel zij niet geteld en gemonsterd waren, moeten zij zich *tot den Heere voegen*, vers 11. Zelfs kinderen zijn instaat om in het verbond met God te worden opgenomen, en moeten met hunne ouders worden toegelaten. Kinderkens, zoo klein nog, dat zij op den arm gedragen worden, moeten tot Christus worden gebracht, en zullen door Hem gezegend worden, want *derzulken* was en *is het koninkrijk Gods.* *c.* Niet alleen de mannen van Israel, maar de vreemdeling, die in hun leger was, mits hij inzoover tot hun Godsdienst was overgegaan, dat hij alle valsche goden had verzaakt, moest in dit verbond met den God Israels worden opgenomen, nademaal ook hij, ofschoon een vreemdeling, in deze zaak als *een zoon Abrahams* beschouwd moest worden, Lukas 19 : 9. Dit was reeds vroeg een aanduiding van gunst jegens de heidenen en van de goedertierenheid, die God voor hen had weggelegd. *d.* Niet slechts de vrijen, maar ook de houthouwers en de waterputters, de geringste werklieden, die zich onder hen bevonden. Gelijk niemand te groot is of te aanzienlijk om onder de *verplichtingen* van het verbond te komen, zoo is ook niemand te gering om de *zegeningen* van het verbond te beërven. In Christus wordt geen verschil gemaakt tusschen dienstknecht en vrije, Coloss. 3 : 11. *Zijt gij, een dienstknecht zijnde, geroepen? laat u dat niet bekommeren.* 1 Cor. 7 : 21. *e.* Niet alleen degenen, die nu voor God tegenwoordig waren in deze plechtige vergadering, maar ook zij, die niet hier bij hen waren, werden in het verbond opgenomen, vers 15. *Gelijk als met hem, die hier bij ons staat,* (aldus denkt bisschop Patrick dat de zin overgezet moest worden) *zoo ook met hem, die heden niet bij ons is;* dat is: *a.a.* Degenen, die tehuis bleven, waren er mede in opgenomen. Al werden zij teruggehouden, hetzij door krankheid, of door noodige zaken, moeten zij toch niet denken, dat zij onder geen verplichting zijn gekomen; neen, ieder Israeliet deelt in den algemeenen zegen; zij, die tehuis blijven, deelen in den buit; en daarom moet ook ieder Israeliet zich gebonden achten door de toestemming van het vertegenwoordigende lichaam. Zij, die niet kunnen opgaan naar het huis des Heeren, moeten geestelijke gemeenschap onderhouden met hen, die wèl opgaan, en afwezig zijnde naar het lichaam, in den geest tegenwoordig zijn. *b.b.* De toekomende geslachten zijn er mede in begrepen. Ja een der Chaldeeuwsche paraphrasten leest hier: *Al de geslachten, die er geweest zijn, van de eerste dagen der wereld af, en allen, die ontstaan zullen tot aan het einde der wereld, staan heden hier met ons.* En aldus dit verbond nemende als een type van het verbond der genade, is het een groot en heerlijk getuigenis van den Middelaar van dat verbond, die *dezelfde is gisteren, en heden, en tot in eeuwigheid.*

II. De korte inhoud van dit verbond: al de geboden, en al de beloften van het verbond zijn begrepen in de verbondsbetrekking tus-

schen God en hen, vers 13. Dat zij gesteld en bevestigd zouden worden *om Hem een volk te zijn;* Hem waar te nemen en te gehoorzamen, toegewijd te zijn aan Hem, afhankelijk te zijn van Hem; en dat Hij hun tot een God zou zijn, overeenkomstig het verbond, gemaakt met hunne vaderen, om hen heilig, hoog en gelukkig te maken. Hunne vaderen worden hier genoemd, *Abraham, Izak en Jakob,* als voorbeelden van vroomheid, die zij zich moesten beijveren na te volgen, die voor zich nut en voordeel verwachtten van het verbond, dat met hen gemaakt was, Een juiste beschouwing van de betrekking, waarin wij staan tot God als onzen God, en van de verplichting, die op ons rust als Zijn volk, is genoeg om ons tot al de plichten en al de vertroostingen te brengen van het verbond.

III. Het voornaamste doel van de vernieuwing van dit verbond op dien tijd, was hen te versterken tegen de verzoekingen van afgoderij. Hoewel ook andere zonden het verderf zullen zijn van den zondaar, was dit de zonde, die waarschijnlijk hen ten verderve zal brengen. Hieromtrent nu toont hij hun:

1. Het gevaar, waarin zij zich bevonden om er toe verzocht te worden, vers 16, 17. *„Gij weet hoe wij in Egypteland gewoond hebben,* een land, overgegeven aan afgoderij; en het ware te wenschen dat er niet sommige overblijfselen van de besmetting dier afgoderij onder u waren. *Wij zijn doorgetogen door het midden van andere volken, de Edomieten, Moabieten,* enz., en hebben *hunne verfoeiselen gezien,* en hunne drekgoden, en sommigen onder u waren hun misschien maar al te zeer genegen, en hunkeren nog naar hen, en zouden liever een houten god aanbidden, dien zij kunnen zien, dan een oneindigen Geest, dien zij nooit gezien hebben." Het is te hopen dat er de zoodanigen onder hen waren, die, hoe meer zij van die verfoeiselen en drekgoden zagen, hoe meer afkeerig er van werden en ze haatten; maar er waren onder hen, die ze zagen en er door bekoord werden; de gevloekte dingen zagen en ze begeerden.

2. Het gevaar, waarin zij verkeerden, indien zij toegaven aan de verzoeking; het was op hun gevaar zoo zij God verlieten om afgoden te gaan dienen. Indien zij zich niet wilden laten binden en weerhouden door de geboden van het verbond, dan zullen zij bevinden dat de vloeken van het verbond sterk genoeg zullen zijn om hen te binden en gebonden te houden.

A. Afgoderij zal het verderf wezen van particuliere personen en van hun gezin, vers 18—21, waar wij: *a.* Den zondaar zien beschreven, vers 18. *Ten eerste.* Hij is iemand, die *zijn hart afwendt van zijn God;* daar begint het kwaad, in *het boos ongeloovig hart,* dat *de menschen neigt om af te wijken van* den levenden God naar doode afgoden. Tot die zonde zelfs worden de menschen verzocht, als zij van hun eigen begeerlijkheden afgetrokken en verlokt worden. Zij, die beginnen zich van God af te wenden door hun plicht jegens Hem te veronachtzamen, worden gemakkelijk naar andere goden heengetrokken; en zij, die andere goden dienen, wenden zich zeer zeker af van den waren God, want Hij laat geen mededingers toe; Hij wil alles wezen, of niets. *Ten tweede.* Hij is *een wortel, die gal en alsem draagt;* dat is: hij is een gevaarlijk man, die zelf vergiftigd zijnde door slechte beginselen en neigingen, met een verborgen minachting van den God Israels en Zijne inzettingen, en een vereering voor de goden der volkeren, door alle mogelijke middelen anderen zoekt te verderven en te vergiftigen, en hen naar afgoderij te trekken; dat is de man wiens vrucht een *vergiftig kruid* — aldus is dit woord overgezet in Hosea 10:4 — is, en *alsem;* het is zeer onaangenaam aan God, en zal aan allen, die door hem verleid zijn, *in het laatste bitterheid wezen.* Daarnaar wordt verwezen door den apostel, Hebr. 12 : 15, waar hij op gelijke wijze vermaant om zich te hoeden voor hen, die ons van het Christelijk geloof willen aflokken; zij zijn het onkruid op den akker, dat, als men het laat geworden, zich over den ganschen akker zal uitspreiden. Een weinig van dezen zuurdeesem zal het geheele deeg doorzuren. *b.* Zijne gerustheid in de zonde. Hij belooft zich straffeloosheid, al volhardt hij ook in zijne goddeloosheid, vers 19. Hoewel hij *de woorden van den vloek hoort,* zoodat hij op geen onwetendheid van het gevaar kan pleiten zooals andere afgodendienaars, *zegent hij zich nog in zijn hart,* acht hij zich veilig tegen den toorn van den God Israels, onder de bescherming van zijne afgoden, en daarom zegt hij: *„ik zal vrede hebben,* hoewel ik in mijn godsdienst niet geregeerd word door Gods inzettingen, maar door mijn eigen verzinsel, om dronkenschap tot den dorst te voegen; de eene booze daad bij de andere." Afgodendienaars waren als dronkaards, zelf heftig gesteld op hunne afgoden, en zeer vlijtig om er ook anderen toe te brengen. Hunne afgoderijen gingen meestal gepaard met brasserijen, 1 Petr. 4 : 3, zoodat dit een wee uitspreekt over dronkaards (inzonderheid de dronkenen van Efraïm) die, als zij ontwaken, dorstig zijnde, den wijn nog meer zoeken, Spr. 23 : 35. En zij, die zich dronken maakten ter eere van hunne afgoden, waren de ergste dronkaards. Er zijn velen, die onder den vloek Gods zijn en zich toch zegenen, maar weldra zullen zij bevinden dat zij in dit zegenen van zichzelven, zichzelven slechts bedriegen. Diegenen zijn rijp voor het verderf, en er is weinig hoop op hunne bekeering, die zichzelven hebben doen gelooven dat zij vrede zullen hebben, al blijven zij ook op hun zondigen weg. Dronkenschap is een zonde, die het hart verhardt, en het geweten verkracht, evenzeer als iedere andere zonde; een zonde, tot welke de menschen zelven verwonderlijk verzocht zijn, zelfs als zij er nog onlangs het kwaad van hebben ondervonden, en tot welke zij verwonderlijk gaarne anderen verleiden, Hab. 2:15. En zulke verstrikkende zonde is afgoderij. *c.* Gods rechtvaardige strengheid jegens hem voor de zonde, en voor de gruwelijke beleediging, God aangedaan, door te zeggen, dat hij vrede zal hebben, al bleef hij ook op zijn zondigen weg, aldus de eeuwige waarheid logenstraffende, Gen. 3 : 4. Er is in geheel het boek Gods nauwe-

lijks eene bedreiging, die schrikkelijker is dan deze. O dat trotsche zondaars haar mochten lezen en sidderen! Want het is geen ijdel schrikbeeld om kinderen en zotten vrees aan te jagen, maar een werkelijke aankondiging van den toorn Gods tegen de goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen, vers 20, 21. *Ten eerste. De Heere zal hem niet willen vergeven.* De dagen van zijn uitstel, die hij misbruikt, zullen verkort worden, en in het midden des oordeels zal aan geen barmhartigheid gedacht worden. *Ten tweede. De toorn des Heeren en Zijn ijver*, die de heftigste toorn is, *zal rooken over dien man*, zooals de rook van een oven. *Ten derde. Al de vloek, die in dit boek geschreven is, zal op hem liggen*, niet op hem vallen om hem te verschrikken, maar op hem blijven om hem in de diepste hel te doen verzinken, Joh. 3 : 36. *Ten vierde. Zijn naam zal uitgedelgd worden*, dat is: hijzelf zal uitgeroeid worden en zijne gedachtenis met hem vergaan. *Ten vijfde.* Hij zal *ten kwade worden afgescheiden*, hetgeen het meest juiste denkbeeld is van een vloek; hij zal buitengesloten worden van alle geluk en alle hoop er op, en zonder herstel geteekend zijn voor de rampzaligheid. En — *eindelijk*, dit alles *naar alle vloeken des verbonds*, die de ontzettendste vloeken zijn, daar zij de rechtvaardige wraak zijn van misbruikte genade.

B. Afgoderij zal het verderf zijn van hun volk; zij zal plagen brengen over het land, dat medeplichtig was aan de zonde, door dezen wortel der bitterheid te laten voortgroeien, en er de besmetting van aannam; zoover de zonde zich heeft verspreid, zoover zal ook het oordeel zich verspreiden. *a.* Het verderf wordt beschreven. Het begint met plagen en krankheden, vers 22, om te zien, of zij door de mindere oordeelen tot bekeering gebracht kunnen worden; maar zoo niet, dan eindigt het in een algeheele omkeering, zooals die van Sodom, vers 23. Gelijk dit dal, dat vanwege zijne vruchtbaarheid als de hof des Heeren was, in een poel van zout en sulfer verkeerd was, zoo zal het land Kanaän woest en onvruchtbaar gemaakt worden, zooals het ook is sedert de laatste verwoesting door de Romeinen. De zee van Sodom grensde aan het land Israels, opdat zij er door gewaarschuwd zouden worden tegen de goddeloosheid van Sodom; maar, die waarschuwing niet ter harte genomen hebbende, zijn zij als Sodom gemaakt in verderf, zooals zij als Sodom waren in de zonde. *b.* Er wordt gevraagd naar de reden hiervan, en die reden wordt opgegeven. *Ten eerste.* Er zal naar gevraagd worden door *het navolgend geslacht*, vers 22, dat den toestand van hun volk in alle opzichten het tegenovergestelde zal vinden van wat hij geweest is, en als het beide de geschienis en de belofte zullen lezen, verbaasd zal wezen over de verandering. Ook de vreemdeling en de omwonende volken, zoowel als particuliere personen, zullen vragen: *Waarom heeft de Heere dezen lande alzoo gedaan?* vers 24. Groote verwoestingen worden ook elders voorgesteld als treffende de toeschouwers met verbazing, 1 Kon. 9 : 8, 9; Jes. 22 : 8, 9. Het was tijd voor de naburen om te beven, toen het oordeel aldus *begon met het huis Gods*, 1 Petr. 4 : 17. De nadruk moet in deze vraag gelegd worden op *dit land;* het land Kanaän, dit goede land, de roem van alle landen; dit land vloeiende van melk en honig. Hoe betreurenswaardig, dat zoo goed een land als dit woest wordt gemaakt! Maar dit is nog niet alles; het is dit *heilige land;* het land Israels, van een volk in verbond met God; het is Immanuels land; een land, waar God gekend en aangebeden werd; en toch aldus verwoest! Het is geen nieuwe zaak voor God om verwoestende oordeelen te brengen over een volk, dat in belijdenis Hem na is, Amos 3 : 2. Hij doet dit nooit zonder een gegronde reden. Het is van belang voor ons om naar die reden te vragen, opdat wij Gode de eer geven, en er ons door laten waarschuwen. *Ten tweede.* De reden is hier opgegeven in antwoord op die vraag. De zaak zal zoo eenvoudig, zoo duidelijk wezen, dat alle menschen zullen zeggen: Het was omdat zij *het verbond des Heeren, des Gods hunner vaderen, hebben verlaten*, vers 25. Nooit verlaat God de menschen, voordat zij eerst Hem hebben verlaten. Maar zij, die den God hunner vaderen verlaten, worden rechtvaardiglijk uit het erfdeel hunner vaderen geworpen. Zij zijn heengegaan en *hebben andere goden gediend*, vers 26, goden met welke zij niet bekend waren en waar zij geene verplichting aan hadden, hetzij uit plicht of uit dankbaarheid; want God heeft de schepselen niet gegeven om door ons gediend te worden, maar om ons te dienen; ook hebben zij ons geenerlei goed gedaan (zooals sommigen den zin lezen) meer dan waartoe God ze bekwaam gemaakt heeft; aan den Schepper dus zijn wij schuldenaren, en niet aan de schepselen. Het was daarom dat *de toorn des Heeren ontstoken is over dit land*, vers 27, *en dat Hij hen uit hun land heeft uitgetrokken*, vers 28. Zoodat, hoe schrikkelijk ook de verwoesting was, de Heere er rechtvaardig in geweest is, hetgeen erkend wordt in Dan. 9 : 11, 12. „Aldus", zegt Ainsworth, „laat de wet van Mozes de zondaren onder den vloek, en *uitgetrokken uit des Heeren land;* maar de genade van Christus jegens de berouwhebbende, geloovige zondaren, *plant hen weder in hun land, en zij zullen niet meer worden uitgerukt*, bewaard zijnde in de kracht Gods", Amos 9 : 15.

Eindelijk. Hij besluit zijne profetie van de verwerping der Joden, zooals Paulus zijne rede besluit over hetzelfde onderwerp in Rom. 11 : 33. *Hoe ondoorzoekelijk zijn Gods oordeelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen!* Zoo hier vers 29. *De verborgen dingen zijn voor den Heere, onzen God.* Sommigen maken het tot ééne zinsnede: *De verborgen dingen des Heeren, onzes Gods, zijn geopenbaard aan ons en onze kinderen*, zoover als wij er belang bij hebben ze te kennen, en zoo heeft Hij niet met andere natiën gedaan; maar wij maken er twee volzinnen van, door welke:

1. Het ons verboden is nieuwsgierig naar de verborgen raadsbesluiten Gods te vragen en ze te beslissen. Er wordt een volledig antwoord gegeven op de vraag: *Waarom heeft de*

Heere dezen lande alzoo gedaan, voldoende om God te rechtvaardigen en ons te vermanen en te waarschuwen. Maar indien men nu nog verder ging vragen, waarom God al die wonderen gedaan heeft om zulk een volk te formeeren, welks afval en verderf Hij toch duidelijk voorzag? Waarom heeft Hij dien afval en dat verderf niet door Zijn almachtige genade verhinderd? Of, wat Hij nu nog voornemens is met hen te doen? Zoo laat zulke vragers weten, dat dit vragen zijn, die niet beantwoord kunnen worden, en dat het dus niet voegzaam is ze te doen. Het is hoogmoed en aanmatiging in ons om in de *Arcana Imperii — de verborgenheden der regeering* te willen blikken, en naar redenen van staat te vragen, die *het ons niet toekomt te weten.* Zie Hand. 1 : 7; Joh. 21 : 22; Coloss. 2 : 18.

2. Wij worden geleid en aangemoedigd om naastig te onderzoeken naar hetgeen God bekend gemaakt heeft; *de geopenbaarde dingen zijn voor ons en onze kinderen.* Hoewel God veel van Zijn raad verborgen heeft gehouden, is er toch genoeg geopenbaard om ons te voldoen en ons zalig te maken. Hij heeft *niets achtergehouden van hetgeen ons nuttig is,* maar alleen datgene, waaromtrent het goed voor ons is onwetend te zijn. Wij behooren ons en ook onze kinderen, bekend te maken met de dingen Gods, die geopenbaard zijn; het is ons niet alleen vergund ze te onderzoeken en te doorvorschen, maar het is ons belang om dit te doen; het zijn dingen, die ons en de onzen aangaan. Het zijn de regelen, waarnaar wij moeten leven, de schenkingen, waarop wij moeten leven en teren; en daarom moeten wij zelf ze naarstiglijk leeren, en ze vlijtiglijk onze kinderen leeren. Al onze kennis moet ons leiden tot het in beoefening brengen, want dat is het doel van alle Goddelijke openbaring, niet ons te voorzien van vreemde onderwerpen voor bespiegeling en redeneering, waarmede wij onszelven en onze vrienden vermaken, maar opdat wij *doen al de woorden dezer wet,* en in ons doen gezegend zullen zijn.

HOOFDSTUK XXX.

De bedreigingen van het vorige hoofdstuk gelezen hebbende, zou men denken dat er nu een voleinding gemaakt zou worden met het volk van Israel, dat hun zaak en toestand ten eenenmale hopeloos waren, maar in dit hoofdstuk hebben wij een duidelijke kennisgeving van de genade, die God voor hen heeft weggelegd in de laatste dagen, zoodat eindelijk de goedertierenheid zal roemen tegen het oordeel en het laatste woord zal hebben. Wij hebben hier: I. Groote en dierbare beloften aan hen gedaan na hun berouw en hun wederkeeren tot God, vers 1—10. II. De rechtvaardigheid door het geloof hun voorgesteld in het gebod, dat hun nu was gegeven, vers 11—14. III. De geheele zaak in hunne keus gelaten, vers 15—20.

Voorts zal het geschieden, wanneer al deze dingen over u zullen gekomen zijn, deze zegen of deze vloek, die ik u voorgesteld heb, zoo zult gij het weder ter harte nemen, onder alle volken, waarheen u de HEERE, uw God, gedreven heeft; 2. En gij zult u bekeeren tot den HEERE, uw God, en Zijner stem gehoorzaam zijn, naar alles, wat ik u heden gebied, gij en uwe kinderen, met uw gansche hart en met uw gansche ziel. 3. En de HEERE, uw God, zal uw gevangenis wenden, en zich uwer ontfermen; en Hij zal u weder vergaderen uit al de volken, waarheen u de HEERE, uw God, verstrooid had. 4. Al waren uwe verdrevenen aan het einde des hemels, van daar zal u de HEERE, uw God, vergaderen, en van daar zal Hij u nemen. 5. En de HEERE, uw God, zal u brengen in het land, dat uwe vaderen erfelijk bezeten hebben, en gij zult dat erfelijk bezitten; en Hij zal u weldoen, en zal u vermenigvuldigen boven uwe vaderen. 6. En de HEERE, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om den HEERE, uw God, lief te hebben met uw gansche hart en met uw gansche ziel, opdat gij levet. 7. En de HEERE, uw God, zal al die vloeken leggen op uwe vijanden en op uwe haters, die u vervolgd hebben. 8. Gij dan zult u bekeeren, en der stem des HEEREN gehoorzaam zijn, en gij zult doen al Zijn geboden, die ik u heden gebied. 9. En de HEERE, uw God, zal u doen overvloeien in al het werk uwer hand, in de vrucht uws buiks, en in de vrucht uwer beesten, en in de vrucht uws lands, ten goede; want de HEERE zal wederkeeren, om zich over u te verblijden ten goede, gelijk als Hij zich over uwe vaderen verblijd heeft; 10. Wanneer gij der stem des HEEREN, uws Gods, zult gehoorzaam zijn, houdende Zijne geboden en Zijne inzettingen, die in dit wetboek geschreven zijn; wanneer gij u zult bekeeren tot den HEERE, uw God, met uw gansche hart en uw gansche ziel.

Deze verzen kunnen op tweeërlei wijze beschouwd worden: als een voorwaardelijke belofte, of als een volstrekte en bepaalde voorzegging.

1. Zij moeten voornamelijk beschouwd worden als een voorwaarlijke belofte, en als zoodanig behooren zij dan aan alle personen en aan alle volken, en niet alleen aan Israel. En de bedoeling er van is: ons te verzekeren dat de grootste zondaars, als zij berouw hebben en zich bekeeren, vergeving hunner zonden zullen ontvangen en in Gods gunst zullen worden hersteld. Dit is de strekking van het verbond der genade; het laat plaats voor berouw in geval van wangedrag, en belooft vergeving na betoond berouw, hetgeen het verbond in den staat der onschuld niet gedaan heeft. Merk hier nu op:

1. Hoe het berouw beschreven wordt, dat de voorwaarde is van deze beloften. *a.* Het begint in ernstig nadenken, in ter harte nemen, vers 1. „Gij zult u herinneren [1]) hetgeen gij hadt vergeten, of waarop gij geen acht hebt geslagen." Nadenken is de eerste stap tot be-

1) Naar de Engelsche overzetting.

keering. *Gedenkt.... brengt het weder in het hart, o gij overtreders.* De verloren zoon kwam eerst tot zichzelven, en toen tot zijn vader. Hetgeen zij moesten gedenken, is de zegen en de vloek. Indien de zondaren slechts ernstig wilden nadenken over het geluk, dat zij verloren hebben door de zonde, en de ellende, waarin zij zich gestort hebben, en dat zij door berouw aan die ellende kunnen ontkomen, en dat geluk wederom kunnen smaken, dan zouden zij niet vertragen om *weder te keeren tot den Heere hun God.* De verloren zoon *gedacht aan den zegen en den vloek*, toen hij nadacht over zijn tegenwoordige armoede en den overvloed van brood *in het huis zijns vaders*, Lukas 15 : 17. *b.* Het bestaat in een oprechte bekeering. Dit nadenken, dit ter harte nemen, kan niet anders dan droefheid naar God teweegbrengen en schaamte, Ezech. 6 : 9; 7 : 16. Maar hetgeen het leven en de ziel is van berouw, en zonder hetwelk de hartstochtelijkste uitdrukkingen slechts een bespotting zijn, is *een wederkeeren, of bekeering, tot den Heere onzen God*, vers 2. *Wanneer gij u zult bekeeren tot den Heere uwen God met uw gansche hart en uwe gansche ziel.* Wij moeten wederkeeren tot onze trouw en gehoorzaamheid aan God als onzen Heere en Heerscher, tot onze afhankelijkheid van Hem als onzen Vader en Weldoener, onze toewijding aan Hem als ons hoogste doel, en onze gemeenschap met Hem als onzen God in het verbond. Wij moeten terugkeeren tot God van alles wat zich tegen Hem stelt, of in mededinging met Hem is. In dit wederkeeren tot God moeten wij oprecht zijn — met hart en ziel, en geheel en al — met geheel het hart en geheel de ziel. *c.* Het wordt getoond door een voortdurende, gestadige gehoorzaamheid aan den heiligen wil van God. Als gij *Zijner stem gehoorzaam zult zijn*, vers 2, *gij en uwe kinderen*, want het is niet genoeg, dat wij zelven onzen plicht doen, wij moeten hem ook onze kinderen leeren en hen aansporen om hem te doen. Of dit komt hier als de voorwaarde van het erfrecht op den zegen, mits hunne kinderen zich nauwgezet aan hun plicht hielden. Deze gehoorzaamheid moet wezen met het oog op God; gij zult *Zijner stem gehoorzaam zijn*, vers 8, en nog eens in vers 10. Zij moet oprecht wezen, en blijmoedig, en geheel en al, *met uw gansche hart, en met uw gansche ziel*, vers 2. Zij moet voortkomen uit een beginsel van liefde, en ook die liefde moet wezen *met uw gansche hart en met uw gansche ziel*, vers 6. Het is op het hart en de ziel, dat God ziet, en het is het hart en de ziel, die Hij eischt, die wil Hij hebben, en niets anders, geheel en al, of in het geheel niet. En zij moet algemeen wezen, *naar alles, dat ik u heden gebied*, vers 2, en wederom in vers 8, *gij zult doen al Zijne geboden.* Want hij, die zich vergunt één gebod te overtreden, maakt zich schuldig aan allen, Jak. 2 : 10. Een oprecht hart *merkt op al Gods geboden*, Psalm 119 : 6.

2. Waarin de gunst bestaat, die beloofd is op dit berouw. Hoewel zij door hunne benauwdheid en hun ongeluk onder de volken, waarheen zij gedreven waren, tot God zijn gekomen, vers 1, zal God hen desniettemin aannemen, want beproeving en benauwdheid worden ons gezonden om ons tot berouw en bekeering te brengen. Al waren zij *tot aan het einde des hemels verdreven*, zal van daar hun boetvaardig gebed het genaderijk oor Gods bereiken en zal Zijne gunst hen aldaar vinden, vers 4. *Undique ad cœlos tantundem est viæ — Van elke plaats gaat dezelfde weg naar den hemel.* Op deze belofte pleit Nehemia voor het verstrooide Israel, Neh. 1 : 9.

Hier wordt beloofd: *a.* Dat God zich hunner zal ontfermen, als geschikte voorwerpen van Zijn medelijden, vers 3. Tegen zondaren, die volharden in hunne zonde, heeft God toorn, Hoofdst. 29 : 20, maar met hen, die berouw hebben en zich beklagen, heeft Hij medelijden, Jer. 31 : 18, 20. Ware boetvaardigen kunnen grootelijks bemoedigd zijn door de ontferming en de barmhartigheid onzes Gods, die nooit uitgeput zijn, maar altijd overvloeien. *b.* Dat Hij *hunne gevangenis zal wenden, en hen weder zal vergaderen uit al de volken, waarheen zij verstrooid waren*, vers 3, al was het van nòg zoo ver, vers 4. Een van de Chaldeeuwsche paraphrasten past dit toe op den Messias, het aldus verklarende: Het woord des Heeren zal u vergaderen, door de hand van Elias den grooten priester, en zal u wederbrengen door de hand van den Messias; want dit was Gods verbond met Hem, dat Hij *de bewaarden in Israel zou wederbrengen*, Jes. 49 : 6. En dit was de bedoeling van Zijn dood, dat Hij *de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen*, Joh. 11 : 51, 52. *Tot Hem zal de vergadering des volks wezen*, Gen. 49 : 10. [1] *c.* Dat Hij hen *weder zal brengen in hun land*, vers 5. Boetvaardige zondaren worden niet alleen verlost uit hunne ellende, maar weder hersteld in waar geluk, in de gunst van God. Het land, waarin zij gebracht zijn om het te beërven, is wel niet hetzelfde, maar in sommige opzichten beter dan dat, hetwelk onze vader Adam bezat, en uit hetwelk hij was verdreven. *d.* Dat Hij hun *wèl zal doen*, vers 5, en *zich over hen zal verblijden ten goede*, vers 9. Want er is blijdschap in den hemel wegens de bekeering van zondaren; de vader van den verloren zoon *verblijdde zich over hem ten goede.* Dat Hij hen zal vermenigvuldigen, vers 5. En opdat, als zij talrijk geworden zijn, iedere mond spijs zou hebben, zal Hij hen *doen overvloeien in al het werk hunner hand*, vers 9. Nationale bekeering en verbetering brengen nationalen overvloed, vrede en voorspoed. Er is beloofd: *De Heere zal u doen overvloeien* in de vrucht uwer beesten en uws lands ten goede. Velen hebben overvloed tot schade en nadeel, de voorspoed der zotten zal hen verderven. Hij is *dan* ten goede, als God er ons genade bij geeft, om hem te gebruiken tot Zijne eer en heerlijkheid. *e.* Dat Hij den vloek, die op hen was, zal doen overgaan op hunne vijanden, vers 7. Als God hen vergaderde om hen weder te bevestigen, zullen zij veel tegenstand ontmoeten, maar dezelfde vloeken, die een last op hen waren, zullen hun eene beschutting wezen, doordat zij

1) Naar de Engelsche overzetting.

over hunne tegenstanders zijn gekomen. *De beker der zwijmeling zal van hunne hand genomen worden, en in de hand gezet worden van hen, die hen bedroefd hebben,* Jes. 51, 22, 23. *f.* Dat Hij hun Zijne genade zal geven om hun hart te veranderen en in hun hart te heerschen, vers 6. *De Heere, uw God, zal uw hart besnijden om den Heere, uwen God, lief te hebben.* Wij willen hier aanteekenen: *a.a.* Het hart moet besneden worden om God lief te hebben. De onreinheid van het vleesch moet weggedaan worden, en de dwaasheid van het hart, zooals de Chaldeeuwsche paraphrase het verklaart. Zie Coloss. 2 : 11, 12; Rom. 2 : 29. De besnijdenis was een zegel des verbonds; het hart is besneden om God lief te hebben, als het door dien band krachtig aangespoord wordt tot, en gehouden wordt bij, dien plicht. *b.b.* Het is het werk van Gods genade om het hart te besnijden en er de liefde Gods in uit te storten; en deze genade wordt gegeven aan allen, die berouw hebben en haar zorgvuldig zoeken. Ja, het schijnt veeleer een belofte dan een bevel, vers 8. *Gij dan zult u bekeeren, en der stem des Heeren gehoorzaam zijn.* Hij, die van ons eischt dat wij ons zullen bekeeren, belooft genade om ons te kunnen bekeeren, en het is onze schuld, zoo die genade zonder uitwerking blijft. Hierin is het verbond der genade wèl geordineerd, dat al wat in het verbond geëischt wordt, ook beloofd is. Keert *u tot Mijne bestraffing, zie Ik zal Mijn Geest overvloediglijk uitstorten,* Spr. 1 : 23.

Eindelijk. Het is opmerkelijk hoe Mozes hier God noemt: *de Heere uw God,* twaalf maal in deze tien verzen, te kennen gevende: *Ten eerste.* Dat boetvaardigen in hun terugkeeren tot God aanmoediging kunnen vinden in hunne betrekking tot Hem, Jer. 3 : 22. *Zie, hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de Heere onze God,* daarom zijn wij verplicht tot U te komen; tot wien anders zouden wij heengaan? En daarom hopen wij bij U gunst te vinden." *Ten tweede.* Dat zij, die van God zijn afgevallen, indien zij tot Hem terugkeeren en hun eerste werken doen, in hun vorigen staat van eer en geluk hersteld zullen worden. *Brengt hier voor het beste kleed.* In de bedreigingen van het vorige hoofdstuk wordt Hij steeds *de Heere* genoemd, een God van macht en de Rechter van allen; maar in de beloften van dit hoofdstuk *de Heere uw God,* een God van genade en in verbond met u.

II. Dit kan ook beschouwd worden als eene voorzegging van de bekeering en wederherstelling der Joden: *Wanneer al deze dingen over u gekomen zullen zijn,* vers 1. Eerst de zegen, en daarna de vloek, dan zal hun de nog weggelegde barmhaartigheid geschieden. Hoewel hun hart ellendig verhard was, zal toch Gods genade het verteederen en veranderen, en dan zal, hoewel hun toestand allertreurigst was, de voorzienigheid Gods hunne rampen doen eindigen.

1. Nu is het zeker dat dit vervuld werd in hun terugkeer uit de Babylonische gevangenschap. Het was een groot voorbeeld van hun berouw en hunne verbetering, dat Efraïm, die vergezeld was met de afgoden. ze heeft verzaakt, zeggende: *Wat heb ik meer met de afgoden te doen?* Die gevangenschap heeft hen grondig en voor goed van afgoderij genezen; en toen heeft God hen weder in hun land geplant, en hun wèl gedaan. Maar:

2. Sommigen denken, dat het nog verder vervuld zal worden in de bekeering der Joden, die nu nog verstrooid zijn, hun berouw over de zonde hunner vaderen in hun kruisigen van Christus, hunne bekeering tot God door Hem, en hunne toetreding tot de Christelijke kerk. Maar *ach! wie zal leven als God dit doen zal?*

11. Want ditzelve gebod, hetwelk ik u heden gebied, dat is van u niet verborgen, en dat is niet verre. 12. Het is niet in den hemel, om te zeggen: Wie zal voor ons ten hemel varen, dat hij het voor ons hale, en ons hetzelve hooren late, dat wij het doen? 13. Het is ook niet op gene zijde der zee, om te zeggen: Wie zal voor ons overvaren aan gene zijde der zee, dat hij het voor ons hale, en ons hetzelve hooren late, dat wij het doen? 14. Want dit woord is zeer nabij u, in uw mond, en in uw hart, om dat te doen.

Mozes spoort hen hier aan tot gehoorzaamheid uit overweging van het eenvoudige en gemakkelijke van het gebod.

I. Dit is waar van de wet van Mozes. Zij konden hunne ongehoorzaamheid nooit verontschuldigen door te zeggen, dat hetgeen God hun geboden had òf *onbegrijpelijk* òf *onuitvoerbaar* was, onmogelijk om geweten of gedaan te worden, vers 11. *Het is voor u niet verborgen.* Dat is:

1. „Het is niet te hoog voor u; gij behoeft geen boden naar den hemel te zenden, vers 12, om te vragen wat gij doen moet om God te behagen; en gij behoeft evenmin *over de zee* te gaan, vers 13, zooals de philosofen gedaan hebben, die door vele en ver verwijderde landstreken gereisd hebben om geleerdheid te verkrijgen; neen, die moeite en onkosten worden niet van u gevergd; ook is het gebod niet onder het bereik alleen van de rijken, of van hen die van een zeer groot en fijn verstand zijn; maar *het is zeer nabij u,* vers 14. Het is geschreven, in uwe boeken, duidelijk voorgesteld op tafelen, zoodat die voorbijgaat het kan lezen; de lippen uwer priesters bewaren deze kennis, en als er een moeilijkheid voorkomt, dan kunt gij de wet uit hun mond zoeken, Mal. 2 : 7. Het is niet medegedeeld in een vreemde taal; maar het is in uw mond, dat is: in de volkstaal, die gemeenlijk door u wordt gesproken, waarin gij het kunt hooren en lezen, en er gemeenzaam over kunt spreken met uwe kinderen. Het is niet ingewikkeld in duistere gezegden en beeldspraak, om u in spanning te houden, of in hiëroglyphen, maar het is in uw hart; het is u overgeleverd op zulk een wijze, als die geschikt is voor uwe vatbaarheid, ja voor de vatbaarheid van den geringste."

2. „Het is niet te moeilijk of te zwaar voor u", is de lezing van den zin in de Septuaginta,

vers 11. Gij behoeft niet te zeggen: Men zou evengoed kunnen opklimmen naar den hemel, of heenvliegen op de vleugelen van den dageraad naar het uiterste der zee als te beproeven om al de woorden dezer wet te doen"; neen, zoo staat de zaak niet; het is niet zulk een ondraaglijk juk, als sommige slechtgezinde lieden het voorstellen. Het was voorzeker een zwaar juk in vergelijking met dat van Christus, Hand. 15 : 10, maar niet in vergelijking met de afgodische diensten van de naburige volken. God beroept zich op henzelven, dat Hij *hen niet heeft doen dienen met spijsoffer, noch hen vermoeid heeft met wierook*, Jes. 43 : 23; Micha 6 : 3. Maar Hij spreekt inzonderheid van de zedelijke wet en hare geboden. „Deze is zeer nabij u, overeenkomstig de wet der natuur, die gevonden zou zijn in het hart en in den mond van iederen mensch, indien hij er slechts acht op had geslagen. Er is datgene in, *dat de wet toestemt dat zij goed is*, Rom. 7 : 16. Gij hebt dus geen reden om te klagen over eenigerlei onoverkomelijke moeilijkheid in de waarneming er van."

II. Dit is waar van het Evangelie van Christus, waarop de apostel het toepast, en dat hij tot de taal maakt *van de rechtvaardigheid, die uit het geloof is*, Rom. 10 : 6—8. En velen denken dat dit hier voornamelijk door Mozes bedoeld is, want *hij heeft van Christus geschreven*, Joh. 5 : 46. Dit is Gods gebod thans onder het Evangelie, *dat wij gelooven in den naam van Zijn Zoon Jezus Christus*, 1 Joh. 3 : 23. Indien wij vragen, zooals de blinde: *Heere, wie is Hij*? of waar is Hij? opdat wij in Hem mogen gelooven; Joh. 9 : 36, dan geeft deze schriftuurplaats het antwoord. Wij behoeven niet op te klimmen naar den hemel, om Hem van daar te halen, want Hij is van daar nedergekomen in Zijne vleeschwording; noch neder te dalen in den afgrond, om Hem van daar te halen, want van daar is Hij opgekomen in Zijne opstanding. Maar het woord is nabij ons, en in dat woord Christus; zoodat, indien wij met het hart gelooven dat de beloften der vleeschwording en opstanding van den Messias vervuld zijn in onzen Heere Jezus, en Hem dienvolgens aannemen, en Hem belijden met onzen mond, dan hebben wij Christus met ons, en dan zullen wij zalig worden. Hij is nabij, zeer nabij, die ons rechtvaardigt. De wet was duidelijk, en gemakkelijk te volbrengen, maar het Evangelie is dit nog veel meer.

15. Ziet, ik heb u heden voorgesteld het leven, en het goede, en den dood, en het kwade. 16. Want ik gebied u heden, den HEERE, uw God, lief te hebben, in Zijne wegen te wandelen, en te houden Zijne geboden, en Zijne inzettingen, en Zijne rechten, opdat gij levet en vermenigvuldiget, en de HEERE, uw God, u zegene in het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven. 17. Maar indien uw hart zich zal afwenden, en gij niet hooren zult, en gij gedreven zult worden, dat gij u voor andere goden buigt, en dezelve dient; 18. Zoo verkondig ik ulieden heden, dat gij voorzeker zult omkomen; gij zult de dagen niet verlengen op het land, naar hetwelk gij over de Jordaan zijt heengaande, om daarin te komen, dat gij het erfelijk bezit. 19. Ik neem heden tegen ulieden tot getuigen den hemel en de aarde; het leven en den dood heb ik u voorgesteld, den zegen en den vloek! Kiest dan het leven, opdat gij levet, gij en uw zaad; 20. Liefhebbende den HEERE, uw God, Zijner stem gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij is uw leven en de lengte uwer dagen; opdat gij blijft in het land, dat de HEERE uwen vaderen, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft hun te zullen geven.

Het slot der rede van Mozes straalt als een helder, schitterend licht en heeft den gloed van een zeer sterk vuur, opdat, zoo mogelijk, hetgeen hij gepredikt had door mocht dringen tot het verstand en het hart van dit onnadenkend volk. Wat zou gezegd kunnen worden dat treffender is en meer geschikt om een diepen indruk teweeg te brengen. De wijze, waarop hij met hen handelt, is zoo redelijk en wijs, zoo liefdevol en in alle opzichten zoo geschikt om het doel te bereiken, dat er ten volle uit blijkt hoe ernstig hij meende wat hij hun heeft gezegd, en er geen verontschuldiging overbleef voor hunne ongehoorzaamheid.

I. Hij stelt hun de zaak zeer dnidelijk voor. Hij beroept er zich voor op henzelven, of hij hun de zaak niet zoo helder en duidelijk heeft voorgesteld als zij slechts konden wenschen.

1. Iedereen begeert het leven en het goede te verkrijgen, en aan dood en kwaad te ontkomen; iedereen begeert geluk en vreest ellende. „Welnu," zegt hij, „ik heb u den weg getoond om al het geluk te verkrijgen, dat gij slechts kunt begeeren, en aan alle ellende te ontkomen. Wees gehoorzaam, en alles zal wèl wezen, en niets verkeerd." Onze eerste ouders hebben de verboden vrucht gegeten in de hoop van er de kennis van goed en kwaad door te verkrijgen; maar het was een ellendige kennis, die zij verkregen hebben, van goed, door het te verliezen, en van kwaad, door de bewustheid er van. Maar zóó groot is de ontferming Gods over den mensch, dat Hij, inplaats van hem aan zijn eigen dwaling over te laten, hem het voorrecht heeft geschonken van Zijn woord met zulk eene kennis van goed en kwaad, als die hem voor altijd gelukkig kan maken, indien hij dit niet door zijn eigen schuld verhindert.

2. Iedere mensch wordt in zijn daden en handelingen bewogen door hoop en vrees, werkelijke of schijnbare. „Welnu," zegt Mozes, „ik heb beiden beproefd; indien gij tot gehoorzaamheid getrokken zult worden door het stellige vooruitzicht op voordeel er van, of gedreven wordt tot gehoorzaamheid door het niet minder stellige vooruitzicht op het verderf en ondergang in geval dat gij ongehoorzaam zijt, dan zal er op deze of die wijze op u gewerkt worden, gij zult dicht bij God, en uw plicht worden gehouden; maar indien niet, dan zijt gij ten eenenmale zonder verontschuldiging."

Hooren wij dan nu de gevolgtrekking van geheel deze zaak. *a.* Indien zij en de hunnen God wilden liefhebben en dienen, dan zullen zij leven en gelukkig zijn, vers 16. Indien zij *God wilden liefhebben*, en de oprechtheid hunner liefde toonen door *Zijne geboden te houden;* indien zij er een gewetenszaak van maken om *Zijne geboden te houden*, en dit doen uit een beginsel van liefde, dan zal God hun goed doen, en dan zullen zij zoo gelukkig wezen als Zijne liefde en Zijn zegen hen maken kan. *b.* Indien zij of de hunnen te eeniger tijd zich van God afwenden, Zijn dienst verlaten en andere goden aanbidden, dan zal dit gewisselijk hun verderf wezen, vers 17, 18. Merk op: Het is niet om ieder gebrek, iedere tekortkoming in de bijzonderheden van hun plicht, dat verder wordt gedreigd, maar om afval en afgoderij; hoewel iedere overtreding van het gebod den vloek verdiende, zou toch de natie alleen te gronde gaan om hetgeen de schending is van het huwelijksverbond. De strekking van het Nieuwe Testament is tamelijk hieraan gelijk; dit stelt ons op dezelfde wijze leven en dood voor, goed en kwaad: *Die gelooft zal zalig worden, die niet gelooft zal verdoemd worden*, Markus 16 : 16. En dat geloof omvat liefde en gehoorzaamheid. Aan hen, die *met volharding in goeddoen, heerlijkheid en eer, en onverderflijkheid zoeken*, zal God *het eeuwige leven geven, maar dengenen, die twistgierig zijn, en die der waarheid ongehoorzaam, doch der ongerechtigheid gehoorzaam zijn*, en dus in werkelijkheid andere goden aanbidden en dienen, zal *verbolgenheid en toorn vergolden worden* van een onsterflijken God; waarvan het gevolg verdrukking en benauwdheid moet wezen van een onsterflijke ziel, Rom. 2 : 7—9.

II. De zaak aldus voorgesteld hebbende, laat hij het nu aan hunne keus over, met een aanwijzing of bevel, om een goede keus te doen. Hij neemt hemel en aarde tot getuigen van zijn open en getrouw handelen met hen, vers 19. Zij konden niet anders dan erkennen dat, wat ook de uitkomst moge wezen, hij zijne ziel had bevrijd; en opdat zij nu ook hunne ziel zullen bevrijden, zegt hij hun het leven te kiezen, dat is: verkiezen om hun plicht te doen, hetgeen hun leven zijn zal. Diegenen zullen leven hebben, die het kiezen; zij, die de gunst van God kiezen en gemeenschap met Hem voor hun geluk, en hunne keus naar behooren doorzetten, zullen hebben wat zij verkiezen. Zij, die leven en geluk derven, hebben het zichzelven te wijten; zij zouden het gehad hebben, indien zij het hadden gekozen toen het in hunne keus gesteld was; maar zij sterven omdat zij *willen* sterven, dat is: omdat zij het beloofde leven niet op de gestelde voorwaarden willen hebben.

In het laatste vers:

A. Toont hij hun in het kort wat hun plicht is: *God lief te hebben*, Hem lief te hebben als *den Heere*, een Wezen, in de hoogste mate beminnenswaardig, en als *hun God*, een God in verbond met hen; en als blijk van deze liefde, in alles *Zijner stem gehoorzaam te zijn*, en, door standvastigheid in deze liefde en gehoorzaamheid, *Hem aan te hangen* en Hem in liefde en in hun uitwendig gedrag nooit te verlaten.

B. Hij toont welke reden er is voor dezen plicht. In aanmerking: *a.* Van hunne afhankelijkheid van God; *Hij is uw leven en de lengte uwer dagen.* Hij geeft het leven, bewaart het het leven, herstelt het leven, en verlengt het door Zijne macht, al is het ook een broos leven; en door Zijne lankmoedigheid, al is het ook een verbeurd leven; en Hij is de vrijmachtige Heere des levens, in wiens hand onze adem is. Daarom moeten wij ons bewaren in Zijne liefde, want het is goed Hem tot onzen vriend te hebben, en kwaad Hem tot onzen vijand te hebben. *b.* Van hunne verplichting aan Hem om de belofte van Kanaän gedaan aan hunne vaderen, en bekrachtigd door een eed. En, *c.* Van hunne verwachtingen van Hem in de vervulling dier belofte: „Hebt God lief, en dient Hem, opdat gij moogt wonen in dat land der belofte, waarvan gij zeker kunt zijn, dat Hij het u kan geven en voor u bewaren, die *uw leven is en de lengte uwer dagen.*" Al deze dingen zijn redenen voor ons om te blijven in liefde en gehoorzaamheid aan den God aller genade en vertroosting.

HOOFDSTUK XXXI.

In dit hoofdstuk vinden wij, dat Mozes zijne rede geëindigd hebbende: I. Het volk bemoedigt, dat nu Kanaän stond binnen te treden, vers 1—6, en Jozua, die hen zal aanvoeren, vers 7, 8, 23. II. Hij draagt zorg dat deze dingen altijd in de herinnering zullen blijven na zijn verscheiden. 1. Door het boek der wet, hetwelk was: *a.* Geschreven. *b.* Overgegeven in de bewaring der priesters, vers 9. en 24—27. *c.* Bevolen om ieder zevende jaar in het openbaar te worden gelezen, vers 10—13. II. Door een lied, dat God aan Mozes gebood te schrijven ter hunner onderrichting en vermaning. *a.* God roept Mozes en Jozua naar de deur van de tent der samenkomst, vers 14, 15. *b.* Hij voorzegt den afval van Israel na verloop van tijd, en de oordeelen, die zij hiermede over zich zullen brengen, vers 16—18. *c.* Hij schrijft het volgende lied voor als een getuigenis tegen hen, vers 19—21. *d.* Mozes schreef het, vers 22, en gaf het aan Israel met de bekendmaking van het doel er van, zooals hij het van den Heere had ontvangen, vers 28—30.

Daarna ging Mozes heen, en sprak deze woorden tot gansch Israel, 2. En zeide tot hen: Ik ben heden honderd en twintig jaren oud, ik zal niet meer kunnen uitgaan en ingaan; daartoe heeft de HEERE tot mij gezegd: Gij zult over deze Jordaan niet gaan. 3. De HEERE, uw God, die zal voor uw aangezicht overgaan; die zal deze volken van voor uw aangezicht verdelgen, dat gij hen erfelijk bezit. Jozua zal voor uw aangezicht overgaan, gelijk als de HEERE gesproken heeft. 4. En de HEERE zal hun doen, gelijk als Hij aan Sihon en Og, koningen der Amorieten, en aan hun land, gedaan heeft, die Hij verdelgd heeft. 5. Wanneer hen nu de HEERE voor uw aangezicht zal gegeven hebben, dan zult gij hun doen naar alle gebod, dat ik ulieden geboden heb. 6. Weest sterk en hebt goeden moed, en vreest niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht; want het is de HEERE, uw God, die met u gaat; Hij zal u niet begeven, noch u verlaten. 7. En Mozes

riep Jozua, en zeide tot hem voor de oogen van gansch Israel: Zijt sterk en heb goeden moed! want gij zult met dit volk ingaan in het land, dat de HEERE hunnen vaderen gezworen heeft hun te zullen geven; en gij zult het hen doen erven. 8. De HEERE nu is degene, die voor uw aangezicht gaat; die zal met u zijn; Hij zal u niet begeven, noch u verlaten; vreest niet, en ontzet u niet.

Wie wars is van scheiden (zeggen wij) *zegt dikwijls vaarwel.* Zoo zegt Mozes dikwijls vaarwel aan de kinderen Israels, niet omdat hij er afkeerig van was om tot God te gaan, maar omdat hij wars was om van hen te scheiden, vreezende dat zij, als hij hun verlaten had, God zouden verlaten. Wat hij hun te zeggen had bij wijze van raadgeving en vermaning, had hij hun gezegd; hier nu roept hij hen tezamen om hun een woord van bemoediging te geven, inzonderheid met betrekking tot de oorlogen van Kanaän, die zij nu stonden te beginnen. Het was een ontmoediging voor hen, dat Mozes weggenomen zou worden op een tijd, toen hij zoo slecht kon worden gemist. Hoewel Jozua voor hen zou blijven strijden in het dal, zullen zij Mozes niet hebben om voor hen te bidden op de hoogte des heuvels, zooals hij vroeger gedaan heeft, Exod. 17 : 10. Maar het is niet te verhelpen; *Mozes kan niet meer uitgaan en ingaan,* vers 2. Niet dat hij onbekwaam of ongeschikt was geworden door eenigerlei verval of afneming van lichaam of geest, want *zijne kracht was niet vergaan,* Hoofdst. 34 : 7, maar hij kan zijn ambt niet langer vervullen, want:

1. *Hij is honderd en twintig jaren oud,* en het is tijd dat hij er aan denkt zijne eer en waardigheid af te staan en weder te keeren tot zijne rust. Hij, die zoo hoogen leeftijd had bereikt, toen zeventig of tachtig de gewone maat was, zooals blijkt uit het gebed van Mozes, Psalm 90 : 10, mocht wel denken, dat hij als een daglooner zijn dag voleindigd had.

2. Hij is onder het vonnis Gods. *Gij zult over deze Jordaan niet gaan.* Zoo was dus een punt gezet aan zijn dienst; tot hiertoe moet hij gaan, tot hiertoe moet hij arbeiden, maar niet verder. Aldus had God het bepaald, en Mozes berust, want ik weet niet waarom iemand onzer zou begeeren een dag langer te leven, dan zoolang God werk voor ons te doen heeft, en wij zullen ook niet verantwoordelijk zijn voor meer tijd dan ons toegewezen is. Maar hoewel Mozes niet zelf over de Jordaan moet gaan, is hij toch begeerig hen aan te moedigen, die het wel moeten.

I. Hij bemoedigt het volk, en nooit kon een legerhoofd zijn soldaten op zóó goede gronden bemoedigen, als die waarop Mozes hier Israel moed inspreekt.

1. Hij verzekert hun van de voortdurende tegenwoordigheid Gods onder hen, vers 3. *De Heere, uw God,* die u tot hiertoe geleid en bewaard heeft, *zal voor uw aangezicht overgaan,* en zij kunnen vrijmoedig en gerust volgen, die er zeker van waren God tot hun leidsman en aanvoerder te hebben. Hij herhaalt dit nog met nadruk in vers 6. *„De Heere, uw God,* de groote Jehovah, die de uwe is in het verbond, *Hij is het,* Hij, en geen mindere, Hij, en geen ander, *die met u gaat;* die, niet slechts door Zijne belofte u verzekerd heeft, dat Hij *voor uw aangezicht zal henengaan,* maar door Zijne ark, het zichtbare teeken van Zijne tegenwoordigheid, u toont dat Hij ook werkelijk *voor uw aangezicht henengaat".* En hij herhaalt het met uitbreiding. „Hij gaat niet slechts in het begin voor uw aangezicht henen, om u in te brengen, maar Hij zal steeds met u blijven, met u en de uwen; *Hij zal u niet begeven noch u verlaten;* Hij zal in geenerlei verlegenheid of benauwdheid u teleurstellen, noch ooit zich uwer belangen onttrekken, wees standvastig met Hem, en Hij zal het met u wezen". Dit wordt door den apostel toegepast op geheel het geestelijk Israel Gods, ter bemoediging van hun geloof en hunne hoop; ons is dit Evangelie gepredikt zoowel als hun, *Hij zal u niet begeven, en Hij zal u niet verlaten,* Hebr. 13 : 5.

2. Hij beveelt hun Jozua aan als aanvoerder; *Jozua, die zal voor uw aangezicht overgaan;* hij is iemand, van wiens gedrag en kloekmoedigheid, en oprechte toewijding aan hunne belangen, zij een langdurige ervaring hadden, en dien God had verordineerd en gesteld om hun leidsman te zijn en hem daarom ongetwijfeld zal erkennen en zegenen, en tot zegen voor hen zal maken. Zie Numeri 27 : 18. Het is een groote bemoediging voor een volk, als God in de plaats van nuttige werktuigen, die weggenomen worden, anderen verwekt om hun werk voort te zetten.

3. Hij verzekert hun van welslagen. De grootste veldheeren gerugsteund door de grootste voordeelen en hulpmiddelen, moeten toch erkennen dat de uitslag van den krijg onzeker is, de strijd is niet altijd der helden of der stoutmoedigen, een ongelukkig voorval, waaraan niemand dacht en dat door niemand kon voorzien worden, kan tegen alle hoop en verwachting in de krijgskans doen keeren. Mozes had volmacht van God om aan Israel te verzekeren, dat zij, in weerwil van alle moeilijkheden en omstandigheden in hun nadeel, toch gewisselijk zullen zegevieren. Een lafaard zal nog strijden, als hij zeker is van de overwinning. God neemt op zich, om het werk te doen, *Hij zal deze volken verdelgen,* en Israel zal weinig anders te doen hebben dan den roof te deelen; *dat gij hen erfelijk bezit,* vers 13. Door twee dingen kan hunne hoop hierop aangemoedigd worden. *a.* De overwinningen, die zij reeds behaald hebben op Sihon en Og, vers 4. Hieruit konden zij afleiden beide de macht van God, dat Hij kon doen wat Hij gedaan had, en het voornemen van God, dat Hij zal voleinden wat Hij heeft begonnen. Aldus moeten wij gebruik maken ven onze ervaringen. *b.* Het bevel, dat God hun gegeven had om de Kanaänieten te verdelgen, Hoofdst. 7 : 2; 12 : 2, waarnaar hij hier verwijst, vers 5. *Gij zult hun doen naar alle gebod, dat ik ulieden geboden heb,* en waaruit zij konden afleiden dat, zoo God hun geboden heeft de Kanaänieten te verdelgen Hij

hun ongetwijfeld de macht zal geven om het te kunnen doen. Als God ons iets ten plicht heeft gesteld, dan hebben wij reden te verwachten dat Hij ons de gelegenheid en hulp zal geven, die wij noodig hebben om dien plicht te volbrengen; zoodat hij om dit alles reden genoeg had om hun te zeggen: *Weest sterk en hebt goeden moed*, vers 6. Zoolang Gods kracht en macht voor hen was, hadden zij geen reden om te vreezen voor al de machten van Kanaän tegen hen.

II. Hij bemoedigt Jozua, vers 7, 8. Merk op:

1. Hoewel Jozua een ervaren veldheer was, en een man van beproefde dapperheid en moed, die zich reeds in menige krijgsverrichting had onderscheiden, vond Mozes toch reden om hem te zeggen *goeden moed te hebben*, nn hij een nieuwen werkkring ging intreden; en verre was het van Jozua om het als eene beleediging op te nemen of als een twijfelen aan zijne kloekmoedigheid, om aldus vermaand te worden, zooals wij somtijds zien, dat menschen van een gemelijk gemoed op hatelijke wijze vermaningen en waarschuwingen voor verwijtingen en afkeuringen houden. Jozua zelf is zeer tevreden om door Mozes vermaand te worden, sterk te zijn en goeden moed te hebben.

2. Hij geeft hem dien last *voor de oogen des ganschen Israels*, opdat zij des te eerbiediger zullen zijn jegens hem, dien zij nu zoo plechtig in zijn ambt gesteld zagen; en opdat hij zich des te meer ten voorbeeld van moed zou stellen voor het volk, dat getuige was van den last gegeven aan hem, zoowel als aan henzelven.

3. Hij geeft hem dezelfde verzekering van de Goddelijke tegenwoordigheid en bijgevolg van heerlijken voorspoed, die hij aan het volk heeft gegeven. God zal met hem wezen, zal hem niet verlaten, en daarom zal hij voorzeker de groote onderneming tot stand brengen, die hem was opgedragen. Gij zult hun het land der belofte doen erven. Diegenen zullen voorspoedig zijn, met wie God is en daarom moeten zij *goeden moed hebben*. Laat ons door God kloeke daden doen, want door Hem zullen wij overwinnen; indien wij den duivel weerstaan, zal hij van ons vlieden en God *zal hem haast onder onze voeten verpletteren*.

9. En Mozes schreef deze wet, en gaf ze aan de priesteren, de zonen van Levi, die de ark des verbonds des HEEREN droegen, en aan alle oudsten van Israel. 10. En Mozes gebood hun, zeggende: Ten einde van zeven jaren, op den gezetten tijd van het jaar der vrijlating, op het feest der loofhutten, 11. Als gansch Israel zal komen, om te verschijnen voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, in de plaats, die Hij zal verkoren hebben, zult gij deze wet voor gansch Israel uitroepen, voor hunne ooren. 12. Vergadert het volk, de mannen, en de vrouwen, en de kinderen, en uwe vreemdelingen, die in uwe poorten zijn; opdat zij hooren, en opdat zij leeren, en vreezen den HEERE, uwen God, en waarnemen te doen alle woorden dezer wet. 13. En dat hunne kinderen, die het niet geweten hebben, hooren en leeren, om te vreezen den HEERE, uwen God, al de dagen, die gij leeft op het land, naar hetwelk gij over de Jordaan zijt heengaande, om dat te erven.

De wet is door Mozes gegeven; aldus lezen wij in Joh. 1 : 17. Hem was niet alleen toevertrouwd om haar aan dat geslacht over te leveren, maar ook aan de navolgende geslachten, en hier blijkt het dat hij getrouw was aan zijne opdracht.

I. *Mozes schreef deze wet*, vers 9. De geleerde bisschop Patrick verstaat dit van al de vijf boeken van Mozes, welke dikwijls de *Wet* worden genoemd; hoewel hij onderstelt dat Mozes het grootste gedeelte van den Pentateuch reeds tevoren geschreven had, heeft hij hem toch niet vóór dit tijdstip voleindigd; nu heeft hij de laatste hand gelegd aan dit gewijde geschrift. Velen denken dat de wet hier (inzonderheid wijl zij *deze wet* genoemd wordt, dit groote Kort Begrip van de wet) verstaan moet worden van het boek van Deuteronomium; al die redevoeringen voor het volk, die dit geheele boek innemen, heeft hij, door Goddelijke ingeving bezield zijnde, geschreven als het woord van God. Hij schreef deze wet:

1. Opdat zij, die haar gehoord hadden, haar nog dikwijls zullen zien en in hun geheugen terugroepen.

2. Opdat zij des te veiliger aan de nakomelingschap zou worden overgeleverd. De kerk heeft overvloedig nut en voordeel ontvangen van de geschriften, zoowel als van de prediking der Goddelijke dingen; het geloof is niet alleen uit het gehoor, maar ook uit lezen. Dezelfde zorg, die genomen was voor de wet, is, Gode zij dank, ook genomen voor het Evangelie; spoedig nadat het was gepredikt, werd het geschreven, opdat het hen zou bereiken, op dewelken de einden der eeuwen zullen gekomen zijn.

II. Haar geschreven hebbende, gaf hij haar over in de hoede en zorg van de priesters en de oudsten. Hij gaf een authentiek exemplaar aan de priesters, om bij de ark gelegd te worden, vers 26, om daar te berusten als een standaard, waaraan alle andere afschriften getoetst moesten worden. En er wordt ondersteld, dat hij een ander exemplaar heeft gegeven aan de oudsten van iederen stam, om door allen van dien stam, die er neiging toe hadden, afgeschreven te worden. Sommigen merken op dat aan de oudsten, zoowel als aan de priesters, de wet toevertrouwd was, om te kennen te geven, dat de magistraten door hunne macht, zoowel als de bedienaren van den Godsdienst door hunne leer, den Godsdienst moeten handhaven, en zorgdragen dat de wet niet overtreden wordt of verloren zal gaan.

III. Hij bepaalde dat de wet in het openbaar gelezen zal worden in een algemeene vergadering van geheel Israel, ieder zevende jaar. Zeer waarschijnlijk hebben de vrome Joden de wet dagelijks gelezen in hun gezin, en *van oude tijden wordt Mozes op elken sabbat in de syna-*

gogen gelezen, Hand. 15 : 21. Maar opdat de wet te meer geëerd en groot gemaakt zou worden, moest zij eens in de zeven jaren in een algemeene vergadering gelezen worden. Hoewel wij het Woord voor onszelven in onze huizen lezen, moeten wij het niet onnoodig achten om het ook in het openbaar te hooren lezen.

Nu geeft hij hier eene aanwijzing, wanneer deze plechtige lezing der wet moet plaatshebben; zij moet geschieden: *a.* In het jaar der vrijlating. In dat jaar rustte het land, zoodat zij goed den tijd hadden om dezen dienst bij te wonen. Dienstknechten, die dan ontslagen werden, en arme schuldenaars, aan wie dan hun schulden werden kwijtgescholden, moesten weten dat van hen, die het nut en voordeel genieten van de wet, met recht verwacht werd, dat zij er nu ook gehoorzaamheid aan zullen bewijzen, en dat zij zich dus moesten overgeven om Gods dienstknechten te zijn, omdat Hij hunne banden heeft losgemaakt. Het jaar der vrijlating was een type van de Evangeliegenade, dat daarom *het welaangename jaar des Heeren* wordt genoemd, want de vergeving onzer schulden en onze verlossing door Christus verplichten en dringen ons Zijne geboden te houden, Lukas 1 : 74, 75. *b.* Op het loofhuttenfeest in dat jaar. Op dat feest werd inzonderheid van hen geëischt, om *vroolijk te zijn voor het aangezicht Gods*, Lev. 23 : 40. Daarom moesten zij dan de wet lezen, beide om hunne vroolijkheid voegzaam te doen zijn en haar binnen de perken te houden, en om hunne vroolijkheid te heiligen, opdat zij Gods wet tot het onderwerp zullen maken van hun vreugde, en haar met genoegen zullen lezen, en niet als een verdrietelijke taak.

2. Voor wie zij gelezen moest worden, voor *gansch Israel*, vers 11, *mannen, vrouwen, en kinderen, en de vreemdelingen*, vers 12. De vrouwen en kinderen waren niet verplicht om naar de andere feesten op te gaan, maar alleen naar dit, waarin de wet werd gelezen. Het is de wil van God, dat alle menschen zich bekend zullen maken met Zijn woord. Het is een regel voor allen, en daarom moet het voor allen gelezen worden. Er wordt ondersteld dat, daar geheel Israel bij geen mogelijkheid op ééne plaats bijeen kon komen, of dat de stem van één man hen allen bereiken kon, zoovelen als de voorhoven van het huis des Heeren konden bevatten daar bijeen kwamen, en de overigen terzelfder tijd in hunne synagogen. De Joodsche wetgeleerden zeggen dat de hoorders verplicht waren *hun hart te bereiden*, en te hooren *met vreeze en eerbied en met blijdschap en beven*, zooals ten dage *toen de wet gegeven werd op den berg Sinaï;* en hoewel zij *groote en wijze mannen* waren, *die de gansche wet zeer wel kenden*, waren zij toch verplicht om *met groote aandacht te luisteren*, want *hij, die leest, is de boodschapper der vergadering om de woorden Gods te doen hooren.* Ik wenschte wel dat zij, die het Evangelie hooren prediken en lezen, dit in aanmerking wilden nemen.

3. Door wien zij gelezen moest worden. *Gij zult deze wet lezen*, vers 11. „Gij, o Israel," door een bevoegd persoon, die hiertoe aangesteld is; of, „gij, o Jozua, hun voornaamste bestuurder", zooals wij bevinden, dat hij zelf de wet gelezen heeft, Jozua 8 : 35. Dat heeft ook Josia gedaan, 2 Kron. 34 : 30; en Ezra, Nehem. 8 : 3. En de Joden zeggen dat de koning zelf (als zij er een hadden) de persoon was, die in de voorhoven des tempels las, dat er voor dat doel in het midden van den voorhof een spreekgestoelte was opgericht, waarop de koning stond; dat het boek der wet hem gegeven werd, door den hoogepriester; dat hij opstond om het aan te nemen, een gebed uitsprak (zooals ieder deed, die de wet in het openbaar moest lezen) eer hij las; en dan mocht hij, als hij dit wilde, gaan zitten en lezen, maar het werd prijzenswaardiger in hem geacht om staande te lezen, zooals (zeggen zij) Agrippa gedaan heeft. Hier zij mij de gissing veroorloofd, dat Salomo in zijn tweede boek *de Prediker* wordt genoemd, omdat hij de substantie van dat boek in een rede voor het volk heeft uitgesproken na zijn openbaar lezen van de wet op het loofhuttenfeest, overeenkomstig het hier gegeven gebod.

4. Tot welk doel zij aldus plechtig gelezen moest worden. *a.* Opdat het tegenwoordige geslacht zijn bekendheid met de wet Gods zou bewaren, vers 12. Zij moeten hooren, opdat zij leeren, en God vreezen en waarnemen hun plicht te doen. Zie hier wat ons doel moet wezen in ons hooren van het Woord; wij moeten hooren, opdat wij leeren en toenemen in kennis; en telkens als wij de Schrift lezen, zullen wij bevinden dat er al meer en meer uit te leeren is. Wij moeten leeren, opdat wij God vreezen, dat is, naar behooren getroffen zullen zijn door de dingen Gods; en wij moeten God vreezen, ten einde *waar te nemen te doen alle woorden dezer wet*, want tevergeefs wenden wij voor Hem te vreezen, indien wij Hem niet gehoorzamen. *b.* Opdat het opkomend geslacht bijtijds doortrokken worde van Godsdienst, vers 13, niet alleen opdat zij, die iets weten, meer zullen weten, maar opdat *de kinderen, die niets geweten hebben*, bijtijds *dit* mogen weten, dat het hun grootste belang, zoowel als hun plicht is, God te vreezen.

14. En de HEERE zeide tot Mozes: Zie, uwe dagen zijn genaderd, om te sterven; roep Jozua, en stelt ulieden in de tent der samenkomst, dat Ik hem bevel geve. Zoo ging Mozes, en Jozua, en zij stelden zich in de tent der samenkomst. 15. Toen verscheen de HEERE in de tent, in de wolkkolom; en de wolkkolom stond boven de deur der tent. 16. En de HEERE zeide tot Mozes: Zie, gij zult slapen met uwe vaderen; en dit volk zal opstaan, en nahoereeren de goden der vreemden van dat land, waar het naar toe gaat, in het midden van hetzelve; en het zal Mij verlaten, en vernietigen Mijn verbond, dat Ik met hetzelve gemaakt heb. 17. Zoo zal Mijn toorn te dien dage tegen hetzelve ontsteken, en Ik zal hen verlaten, en Mijn aangezicht van hen verbergen, dat zij ter spijze zijn en vele kwaden en be-

nauwdheden zullen het treffen; dat het te dien dage zal zeggen: Hebben mij deze kwaden niet getroffen, omdat mijn God in het midden van mij niet is? 18. Ik dan zal Mijn aangezicht te dien dage ganschelijk verbergen, om al het kwaad, dat het gedaan heeft; want het heeft zich gewend tot andere goden. 19. En nu, schrijft ulieden dit lied, en leert het den kinderen Israels, legt het in hun mond; opdat dit lied Mij ten getuige zij tegen de kinderen Israels. 20. Want Ik zal dit volk inbrengen in het land, dat Ik zijnen vaderen gezworen heb, vloeiende van melk en honig, en het zal eten, en verzadigd, en vet worden; dan zal het zich wenden tot andere goden, en hen dienen, en zij zullen Mij tergen, en Mijn verbond vernietigen. 21. En het zal geschieden, wanneer veel kwaden en benauwdheden hetzelve zullen treffen, dan zal dit lied voor zijn aangezicht antwoorden tot getuige; want het zal uit den mond zijns zaads niet vergeten worden; dewijl Ik weet zijn gedichtsel, dat het heden maakt, aleer Ik het inbreng in het land, dat Ik gezworen heb.

I. Hier worden Mozes en Jozua geroepen om in de deur van de tent der samenkomst voor de Goddelijke Majesteit te verschijnen, vers 14. Aan Mozes wordt wederom gezegd dat hij weldra zal sterven; zelfs zij, die het meest bereid en gewillig zijn om te sterven, hebben het toch noodig om herinnerd te worden aan het naderen van den dood. Uit aanmerking hiervan moet hijzelf komen om God te ontmoeten, want alles wat onze gemeenschap met God bevordert, helpt ons om ons op sterven te bereiden. Hij moet ook Jozua medebrengen, om Gode als zijn opvolger voorgesteld te worden, en om zijn opdracht en last te ontvangen. Mozes gehoorzaamt gereedelijk aan de oproeping, want hij behoorde niet tot degenen, die hunne opvolgers met leede oogen aanzien, integendeel, hij verblijdde zich in hem.

II. God is hen genadiglijk ontmoet. *Hij verscheen in de tent der samenkomst* (zooals de Schechina placht te verschijnen) *in de wolkkolom*, vers 15. Dit is de eenige maal dat wij in geheel dit boek lezen van de verschijning van de heerlijkheid Gods, terwijl wij er in de vorige boeken dikwijls van gelezen hebben. hetgeen misschien te kennen geeft dat in de laatste dagen, onder de Evangelische wet, zulke zichtbare verschijningen van de Goddelijke heerlijkheid niet verwacht moeten worden, maar dat wij zooveel te meer moeten achtgeven op het profetische woord, dat zeer vast is.

III. Hij zegt aan Mozes dat na zijn dood het verbond, dat hij met zooveel moeite heeft opgericht tusschen Israel en hun God, gewisselijk verbroken zal worden.

1. Dat Israel *God zal verlaten*, vers 16. En wij kunnen er zeker van zijn, dat, als het verbond tusschen God en den mensch verbroken wordt, de schuld aan den mensch moet liggen; hij is het, die het verbreekt; wij hebben het reeds dikwijls opgemerkt: Nooit verlaat God de menschen, voordat zij Hem verlaten. Het aanbidden van de goden der Kanaänieten (die de inboorlingen geweest zijn van dat land, maar van nu voortaan als de vreemdelingen er van beschouwd zullen worden) zal ongetwijfeld als een verlaten van God worden aangemerkt, gelijk overspel als een verbreking van het verbond. Zoo zijn nu nog diegenen afvalligen van Christus, en zullen als zoodanig geoordeeld worden, die hetzij een god maken van hun geld door heerschende begeerlijkheid of een god van hun buik door heerschende zinnelijkheid. Zij, *die zich tot andere goden wenden*, vers 18, verlaten hun eigen voorrechten. Deze hun afval wordt voorzegd als een gevolg of uitwerking van hun voorspoed, vers 20. *Zij zullen eten en verzadigd worden*, dat is alles wat zij met hun eten op het oog hebben, hun eigen lusten te bevredigen; en dan zullen zij vet worden, gerust worden en zinnelijk worden; hunne gerustheid zal hunne vrees wegnemen voor God en Zijne oordeelen; en hunne zinnelijkheid zal hen neigen tot de afgoderijen der heidenen, *die het vleesch verzorgen tot begeerlijkheden*. God voorziet helder en onfeilbaar al de goddeloosheid der goddeloozen, en heeft dikwijls een verbond gemaakt met degenen, van wie Hij heeft geweten, dat zij *gansch trouweloosslijk handelen zullen*, Jes. 48 : 8, en vele gunsten verleend aan hen, van wie Hij wist, dat zij zeer ondankbaar zullen handelen.

2. Dat God dan Israel zal verlaten; en rechtvaardiglijk verwerpt Hij hen, die Hem onrechtvaardiglijk hadden verworpen, vers 17. *Zoo zal Mijn toorn te dien dage tegen hetzelve ontsteken, en Ik zal hen verlaten.* Zijne voorzienigheid zal hen verlaten, hen niet langer beschermen en voorspoedig maken, en dan zullen zij hunnen naburen ten prooi worden. Zijn Geest en genade zal hen verlaten, hen niet langer onderwijzen en besturen, en dan zullen zij hoe langer hoe meer bijgeloovig verdwaasd en verhard worden in hunne afgoderij. Aldus *zullen vele kwaden en benauwdheden hen treffen*, vers 17, 21, die zulke blijkbare teekenen zullen zijn van Gods misnoegen op hen, dat zij zelven gedwongen zullen zijn het te erkennen: *Hebben ons deze kwaden niet getroffen, omdat onze God in het midden van ons niet is?* Zij, die tegen God gezondigd hebben, zullen bevinden dat zij alle kwaden op hun eigen hoofd hebben gebracht. Maar wat hunne ellende voltooide, was *dat God te dien dage Zijn aangezicht van hen zal verbergen;* te dien dage van hunne benauwdheid, vers 18. In welke uitwendige benauwdheden wij ook zijn, zoo wij slechts het licht van Gods aangezicht hebben, kunnen wij gerust zijn. Maar indien God Zijn aangezicht verbergt voor ons en voor onze gebeden, dan zijn wij verloren.

IV. Hij beveelt aan Mozes hun een lied te schrijven en te leeren, bij het opstellen waarvan Gods Geest hem zal bezielen, en dat een blijvend getuigenis zal zijn *voor* God, als getrouw *aan* hen, door hen te waarschuwen, en *tegen* hen, als personen, die ontrouw zijn aan henzelven, door de waarschuwing niet aan te nemen, vers 19. Het geschreven woord in het

algemeen, zoowel als dit lied in het bijzonder, is een getuige voor God tegen allen, die het verbond met Hem verbreken. *Het zal tot eene getuigenis zijn,* Matth. 24 : 14. De wijsheid des menschen heeft velerlei middelen uitgedacht om de kennis mede te deelen van goed en van kwaad : door wetten, geschiedenissen, profetieën, spreuken, en onder die allen, door liederen; ieder van dezen heeft zijn nut. En de wijsheid van God heeft in de Schrift van die allen gebruik gemaakt, opdat onwetende en zorgelooze lieden zonder verontschuldiging zouden gelaten worden.

1. Dit lied, op de rechte wijze gebruikt, zou het middel kunnen zijn om hun afval te voorkomen; want in het opstellen er van had God het oog op hun tegenwoordig gedichtsel, nu, heden, aleer zij ingebracht waren in het land der belofte, vers 21. God wist zeer wel dat er in hun hart zulke grove denkbeelden waren omtrent de Godheid en zulk eene neiging tot afgoderij, dat zij tonder zal wezen voor de vonken van deze verzoeking, en daarom waarschuwt Hij hen in dit lied voor hun gevaar. *Het woord Gods is een oordeeler der gedachten en der overleggingen des harten* en komt den zondaar tegen met zijn berispingen en bestraffingen, Hebr. 4 : 12. Vergelijk 1 Cor. 14 : 25. Leeraren, die het Woord prediken, kennen het gedichtsel niet van het hart der menschen, maar God, wiens Woord het is, kent het volkomen.

2. Indien dit lied hun afval niet voorkwam, zou het toch een hulp kunnen zijn om hen tot bekeering te brengen, en hen van hun afval terug te brengen. Als hunne kwaden en benauwdheden over hen gekomen zullen zijn, *zal dit lied niet worden vergeten,* maar kan dan tot een spiegel dienen om er hun aangezicht in te zien, zoodat zij zich verootmoedigen en wederkeeren tot Hem, van wien zij zijn afgevallen. Hen, voor wie God genade heeft weggelegd, kan Hij wel inzoover aan zichzelven overlaten, dat zij vallen, maar Hij zal in de middelen voorzien tot hun herstel en hunne wederoprichting. De medicijn is reeds bereid tot hunne genezing.

22. Zoo schreef Mozes dit lied te dien dage, en hij leerde het den kinderen Israels. 23. En Hij gebood Jozua, den zoon van Nun, en zeide: Weest sterk en heb goeden moed, want gij zult de kinderen Israels inbrengen in het land, dat Ik hun gezworen heb; en Ik zal met u zijn. 24. En het geschiedde, als Mozes voleind had de woorden dezer wet te schrijven in een boek, totdat zij voltrokken waren, 25. Zoo gebood Mozes den Levieten, die de ark des verbonds des HEEREN droegen, zeggende: 26. Neemt dit wetboek, en legt het aan de zijde van de ark des verbonds des HEEREN, uws Gods, dat het aldaar zij ten getuige tegen u. 27. Want ik ken uwe wederspannigheid en uw harden nek. Zie, terwijl ik nog heden met ulieden leef, zijt gij wederspannig geweest tegen den HEERE; hoeveel temeer na mijn dood! 28. Vergadert tot mij al de oudsten uwer stammen, en uwe ambtlieden; dat ik voor hunne ooren deze woorden spreke, en tegen hen den hemel en de aarde tot getuigen neme. 29. Want ik weet dat gij het na mijn dood zekerlijk zult verderven, en afwijken van den weg, dien ik u geboden heb; dan zal u dit kwaad in het laatste der dagen ontmoeten, wanneer gij zult gedaan hebben dat kwaad is in de oogen des HEEREN, om Hem door het werk uwer handen tot toorn te verwekken. 30. Toen sprak Mozes, voor de ooren der gansche gemeente van Israel, de woorden dezes lieds, totdat zij voltrokken waren.

I. Hier is aan Jozua het bevel gegeven, dat God gezegd had, vers 14, hem te zullen geven; hetzelfde inderdaad, dat Mozes hem gegeven had, vers 7, *Wees sterk en heb goeden moed,* vers 23. Jozua had nu van God zooveel gehoord van de boosheid des volks, dat hij moet aanvoeren, dat dit wel een ontmoediging voor hem moest zijn. „Neen", zegt God, „hoe slecht zij ook zijn, gij zult uwe onderneming ten einde brengen, want *Ik zal met u zijn.* Gij zult hen in het bezit van Kanaän stellen; indien zij er zich later door hunne zonde weder zullen uitwerpen, dan zal dit uwe schuld niet wezen, noch een oneer voor u; *heb dus goeden moed.*

II. De plechtige overgave van het boek der wet aan de Levieten, om nedergelegd te worden aan de zijde der ark, wordt hier wederom verhaald, vers 24—26, en tevoren in vers 9. Maar hier alleen wordt hun gezegd waar zij dit kostbare origineel als een schat moeten bewaren, niet in de ark, daarin werden slechts de twee steenen tafelen bewaard, maar in een andere kist *aan de zijde van de ark.* Waarschijnlijk was dit hetzelfde boek, dat in het huis des Heeren werd gevonden, (op de een of andere wijze verlegd zijnde,) in de dagen van Josia, 2 Kron. 34 : 14, en zoo kunnen misschien de volgende woorden: *dat het aldaar zij ten getuige tegen u,* inzonderheid wijzen op die gebeurtenis. die zoolang daarna plaatshad, want het vinden van dit boek was de aanleiding, dat het in het openbaar door Josia zelf gelezen werd, als een getuigenis tegen het volk, dat toen bijna rijp was voor zijn verderf door de Babyloniërs.

III. Het lied, dat wij vinden in het volgende hoofdstuk, wordt hier aan Mozes overgegeven, en door hem aan het volk. Hij heeft het eerst geschreven, vers 22, naardat de Geest Gods het hem ingaf, en toen *sprak hij het voor de ooren der gansche gemeente van Israel,* vers 30, en leerde het hun, vers 22, dat is: gaf er hun exemplaren van en beval aan het volk om het van buiten te leeren.

Het werd eerst mondeling overgeleverd, en daarna in geschrift, aan de oudsten en ambtlieden als de vertegenwoordigers van hun onderscheidene stammen, vers 28, om door hen overgeleverd te worden aan hun onderscheidene geslachten en gezinnen. Het wordt hun overgegeven met een plechtig beroep op hemel en aarde, betreffende de duidelijke waarschuwing, die er hun door gegeven werd, tegen de noodlottige gevolgen van hun afval van God, en met een verklaring van de weinige blijd-

schap en hoop, die Mozes in en voor hen had.

1. Hij geeft te kennen hoe weinig vreugde hij in hen gehad heeft, terwijl hij bij hen was, vers 27. Het is niet in drift of in bitterheid des harten, dat hij zegt: *ik ken uwe wederspannigheid*, vers 27, (zooals hij eens onbedacht gezegd heeft: Hoort toch, gij wederspannigen,) maar als gevolg van een langdurige bekendheid met hen: *gij zijt wederspanig geweest tegen den Heere.* Van hunne wederspannigheid tegen hem maakt hij geen melding, die had hij reeds lang vergeven en vergeten; maar van hunne wederspannigheid tegen God moeten zij hooren, opdat zij er immer berouw van zullen hebben, en haar nooit zullen herhalen.

2. Hoe weinig hoop hij hun-aangaande had, nu hij hen gaat verlaten. Naar hetgeen God nu tot hem gezegd heeft, vers 16, meer dan naar zijn eigen ervaring van hen, hoewel die ontmoedigend genoeg was, zegt hij hun, vers 29. *ik weet dat gij het na mijn dood zekerlijk zult verderven.* Het heeft bij dezen goeden en Godvruchtigen man ongetwijfeld menige treurige gedachte opgewekt, toen hij den afval en het verderf voorzag van een volk, waarvoor hij zich zooveel moeite gegeven had om hun goed te doen en hen gelukkig te maken; maar het was zijn troost, dat hij zijn plicht gedaan had, en dat God verheerlijkt zal worden, indien niet in hunne vestiging, dan toch in hunne verstrooiing. Zoo heeft onze Heere Jezus kort vóór Zijn dood voorzegd dat er valsche christussen en valsche profeten zullen opstaan, Matth. 24: 24, niettegenstaande welke, en in weerwil van allen afval der latere tijden, wij vast kunnen vertrouwen, dat *de poorten der hel niet zullen overmogen tegen de kerk*, want *het fondament Gods staat.*

HOOFDSTUK XXXII.

In dit hoofdstuk hebben wij: I. Het lied, dat Mozes op het bevel van God den kinderen Israels heeft overgeleverd als een blijvende vermaning aan hen om er zich voor te wachten God te verlaten. Het grootste deel van dit hoofdstuk wordt er door ingenomen. Daarin hebben wij: 1. De inleiding. vers 1, 2. 2. De grootheid en goedheid van Gods aard en wezen, en in tegenstelling hiermede het slechte karakter van het volk van Israel, vers 3—6. 3. Een verhaal van de groote dingen, die God voor hen gedaan heeft, en daartegenover een bericht van hun slecht gedrag tegenover Hem, vers 7—18. 4. Een voorzegging van de verwoestende oordeelen, die God over hen brengen zal vanwege hunne zonden, waarin God gerechtvaardigd wordt door de vele verzwaringen van hun goddeloosheden, vers 19—22. 5. Een belofte van de verdelging hunner vijanden en verdrukkers ten laatste, en de heerlijke verlossing van een overblijfsel van Israel, vers 36—43. II. De vermaning, waarmede Mozes hun dit lied overgaf, vers 44—47. III. De orders door God aan Mozes gegeven om op den berg Nebo te klimmen en er te sterven, vers 48—52.

Neig de ooren, gij hemel! en ik zal spreken; en de aarde hoore de redenen mijns monds. 2. Mijne leer druipe als een regen, mijne rede vloeie als een dauw; als een stofregen op de grasscheutjes, en als druppelen op het kruid. 3. Want ik zal den naam des HEEREN uitroepen; geeft onzen God grootheid! 4. Hij is de Rotssteen, wiens werk volkomen is; want al Zijne wegen zijn gericht. God is waarheid, en is geen onrecht, rechtvaardig en recht is Hij. 5. Hij heeft het tegen Hem verdorven, het zijn Zijne kinderen niet, de schandvlek is hunne; het is een verkeerd en verdraaid geslacht. 6. Zult gij dit den HEERE vergelden, gij dwaas en onwijs volk! Is Hij niet uw Vader, die u verkregen, die u gemaakt en u bevestigd heeft?

I. Wij hebben hier de voorrede of inleiding tot dit lied van Mozes, vers 1, 2. Hij begint:

1. Met een plechtig beroep op hemel en aarde betreffende de waarheid en het gewichtige van hetgeen hij gaat zeggen, en de gerechtigheid van de Goddelijke maatregelen tegen een rebelleerend en afvallig volk; want in hoofdst. 31 : 28 heeft hij gezegd, dat hij in dit lied hemel en aarde tot getuigen zal roepen tegen hen. Hemel en aarde zullen eerder hooren dan dit verdorven, onnadenkend volk; want die wijken niet af van hunne gehoorzaamheid aan hun Schepper, maar *blijven nog heden staan naar Zijne verordeningen, als Zijne knechten*, Psalm 119 : 89—91, en daarom zullen zij opstaan in het gericht tegen het rebelleerende Israel. Hemel en aarde zullen getuigen tegen zondaren, getuigen van de waarschuwingen, die hun gegeven zijn, en van hunne weigering om die waarschuwingen aan te nemen; zie Job 20: 27, *de hemel zal zijne ongerechtigheid openbaren, en de aarde zal zich tegen hem opmaken.* Of wel, hemel en aarde zijn hier genomen voor de bewoners er van, engelen en menschen; beiden zullen samenstemmen om God te rechtvaardigen in Zijne maatregelen tegen Israel, en *om Zijne gerechtigheid te verkondigen*, Psalm 50: 6. Zie Openb. 19 : 1, 2.

2. Hij begint met een plechtige toepassing van hetgeen hij gaat zeggen op het volk, vers 2. *Mijne leer zal druipen als de regen.* [1]) *a.* „Zij zal als een slagregen wezen voor de wederspannigen," aldus verklaart een der Chaldeeuwsche paraphrasten de eerste zinsnede. Regen wordt soms gezonden ten oordeel, getuige die, door welken de aarde overstroomd en bedolven werd; en gelijk het woord Gods voor sommigen opwekkend en verfrisschend is en *een reuk des levens ten leven*, zoo is het voor anderen schrikwekkend en doodend en *een reuk des doods ten doode. b.* Zij zal als een aangename lieflijke dauw zijn voor hen, die op de rechte wijze toebereid zijn om haar te ontvangen. Het onderwerp van dit lied is een leer; hij had hun een lied gegeven van lof en dankzegging, Exod. 15, maar dit is een lied ter onderrichting, een leerdicht, want in psalmen, en lofzangen en geestelijke liederen, moeten wij niet slechts eer en heerlijkheid geven aan God, maar ook *elkander leeren en vermanen*, Coloss 3: 16. Vandaar dat vele psalmen van David het woord מַשְׂכִּיל tot opschrift hebben, hetgeen beteekent: *Om te onderwijzen.* Deze leer wordt gepast vergeleken bij regen en plasregens, die van boven komen, om de aarde vruchtbaar te maken,

1) Naar de Engelsche overzetting.

en volbrengen, waartoe zij gezonden zijn, zie Jes. 55 : 10, 11, en naar geen man wachten, Micha 5 : 6. Het is een zegen als die regen dikwijls op ons nederdaalt, en het is onze plicht om hem in te drinken, Hebr. 6 : 7. Hij belooft dat zijne leer vloeien zal als de dauw, en als een stofregen, die zachtkens en zonder gedruisch nederkomt. Het gepredikte woord zal dan waarschijnlijk nut doen, als het zacht doordringt tot het hart der hoorders. Hij eischt van hen dat zij haar zullen aannemen, dat zij hun even welkom en lieflijk zal zijn als regen op de dorstige aarde, Psalm 72 : 6. En het Woord Gods zal ons dan waarschijnlijk goed doen, als het ons evenzoo lieflijk en aangenaam is. De geleerde bisschop Patrick vat het op als een gebed, dat zijne woorden, die hun van den hemel gezonden waren, mochten binnendringen in hun hart en dat zullen verteederen, zooals de regen de aarde week maakt, en het aldus vruchtbaar maken in gehoorzaamheid. [1])

II. Een ontzagwekkende verklaring van de grootheid en gerechtigheid Gods, vers 3, 4. Hiermede begint hij en stelt het als zijn eerste beginsel:

1. De eer Gods hoog te houden, zoodat er geen smaad op geworpen kan worden om den wille der goddeloosheid van Zijn volk Israel. Hoe slecht en verdorven zij ook mogen wezen, die naar Zijn naam zijn genoemd, Hij is recht en rechtvaardig, en alles wat goed is; en om hunne slechtheid moet men van Hem niet te slechter denken.

2. Om de goddeloosheid van Israel te verzwaren, dat zulk een heilig God kende en aanbad, en toch zelf zoo onheilig was. En:

3. Om God te rechtvaardigen in Zijne handelingen met hen; wij moeten volhouden, dat God rechtvaardig is, zelfs wanneer *Zijne oordeelen een groote afgrond zijn*, Jer. 12 : 1. Psalm 36 : 7.

Mozes stelt zich om den naam des Heeren uit te roepen, vers 3, opdat Israel, wetende welk een God Hij is, dien zij verklaard hebben hun God te zijn, nooit dwaas genoeg zal wezen, om Hem voor een valschen God, een drekgod, te verlaten. Hij roept hen daarom op, om Hem grootheid toe te schrijven. Het zal ons ter voorkoming van zonde, en om ons op den weg te houden van onzen plicht, van groot nut wezen, om steeds hooge, eervolle gedachten van God te koesteren, en die bij alle gelegenheden ook uit te drukken. *Geeft onzen God grootheid.* Wij kunnen aan Zijne grootheid niets toevoegen, want zij is oneindig; maar wij moeten haar erkennen en er Hem de eer van geven.

Als Mozes nu de grootheid van God wil doen uitkomen, doet hij het, niet door Zijn eeuwigheid en onbegrensde grootheid te verklaren of het schitterende Zijner heerlijkheid in de bovenwereld te beschrijven, maar door de getrouwheid aan te toonen van Zijn woord, de volmaaktheden Zijner werken, en de wijsheid en billijkheid van al de daden van Zijne regeering, want daarin schittert Zijne grootheid het meest voor ons, en dat zijn de nopens Hem geopenbaarde dingen, die *voor ons en voor onze kinderen zijn*, Hoofdst. 29 : 29. *a. Hij is de rotssteen*, vers 4. Zes maal wordt Hij aldus genoemd in dit hoofdstuk, en door de LXX wordt dit steeds vertaald door *Theos, God.* De geleerde Hugh Broughton heeft uitgerekend dat God (behalve in dit hoofdstuk) in het Oude Testament achttien malen de *Rots* wordt genoemd (hoewel wij het in sommige plaatsen vertalen door *kracht*) en beschuldigt daarom de papisten, dat zij van Petrus een god maken, als zij hem tot de rots maken waarop de kerk gebouwd is. God is de Rots, want Hij is in zichzelven onveranderlijk en onbeweeglijk, en voor allen, die Hem zoeken en tot Hem vluchten, is Hij een ondoordringbare toevlucht, en voor allen, die op Hem vertrouwen, is Hij een eeuwig fondament. *b. Zijn werk is volkomen.* Zijn werk der schepping was dit, het was alles *zeer goed;* Zijne werken der voorzienigheid zijn dit of zullen ter bestemder tijd dit zijn en, als de verborgenheid Gods vervuld zal zijn, dan zal de volmaaktheid Zijner werken aan de geheele wereld blijken; niets dat God doet kan verbeterd worden, Pred. 3 : 14. God voleindigde thans wat Hij beloofd en begonnen had voor Zijn volk Israel, en uit de volkomenheid van Zijn werk moeten zij aanleiding nemen, om Hem de eer te geven van de volmaaktheid van al Zijne werken. De beste werken van den mensch zijn onvolkomen, zij hebben hunne fouten en gebreken, en worden onvoltooid gelaten, maar *Gods werk is volmaakt;* als Hij begint zal Hij voleinden. *c. Al Zijne wegen zijn gerichten.* De doeleinden Zijner wegen zijn allen rechtvaardig, en Hij is wijs in de keus der middelen om die doeleinden tot stand te brengen. Gericht beteekent beide wijsheid en rechtvaardigheid. *Des Heeren wegen zijn recht*, Hosea 14 : 10. *d.* Hij is *een God van waarheid*, op wiens woord wij kunnen steunen, want Hij kan niet liegen; Hij is getrouw aan al Zijne beloften, en ook Zijne bedreigingen zullen niet ter aarde vallen. *e.* Hij is *zonder onrecht;* die nooit iemand, die op Hem betrouwd heeft, heeft bedrogen, nooit iemand onrecht heeft gedaan, die zich op Zijne rechtvaardigheid heeft beroepen, en nooit hard was voor iemand, die zich aan Zijne genade heeft toevertrouwd. *f. Rechtvaardig en recht is Hij.* Gelijk Hij niemand onrecht zal doen door hem zwaarder te straffen dan hij verdient, zoo zal Hij ook niet falen allen te beloonen, die Hem dienen of voor Hem lijden. Hij is inderdaad rechtvaardig en recht, want Hij zal er afdoend voor zorgen dat niemand iets door Hem zal verliezen. Welk een schoon lieflijk denkbeeld geeft ons dus dit eene vers van den God, dien wij aanbidden! En hoeveel reden hebben wij om Hem lief te hebben en te vreezen, een leven van verlustiging in Hem te leiden en van afhankelijkheid van en toewijding aan Hem! Dit is *onze Rotssteen, en in Hem is geen onrecht*, Psalm 92 : 16.

III. Een zware beschuldiging tegen het Israel Gods, welks aard en karakter in alles het tegenovergestelde was van die van *Israels God*, vers 15.

1) In onze Statenoverz. staan de werkwoorden hier ook in de aanv. wijs, en zoo kan de zin dan ook als een gebed worden beschouwd. Vert.

1. *Hij heeft het tegen Hem verdorven.* Of *hij heeft zich verdorven*, het gros van het volk heeft dit gedaan, *het gansche hoofd is krank en het gansche hart is mat.* God heeft hen niet verdorven, want *rechtvaardig en recht is Hij;* maar zijzelven alleen zijn de werkers van hun eigen zonde en van hun verderf, en beiden zijn begrepen in dit woord: zij hebben zich verdorven, want een iegelijk wordt verzocht, als hij van zijn eigen begeerlijkheid afgetrokken en verlokt wordt. En *het heeft u bedorven*, Hosea 13 : 9. Indien gij een spotter zijt, gij alleen zult de schuld en de smart dragen, Spr. 9 : 12.

2. *Hun gebrek is niet Zijner kinderen.* [1]) Zelfs Gods kinderen hebben hunne gebreken, zoolang zij zich in dezen onvolmaakten toestand bevinden; want als wij zeggen: Wij hebben geene zonde, geen gebrek, dan bedriegen wij onszelven. Maar de zonde van Israel behoorde daar niet toe; het was geen zwakheid, waartegen zij streden, waartegen zij hebben gewaakt en gebeden, maar een kwaad, waarop hun hart ten volle gezet was om het te doen; want:

3. Zij waren *een verkeerd en verdraaid geslacht*, gedreven door een geest van tegenspraak, die daarom wilden doen wat hun verboden was, *omdat* het verboden was; hun eigen zin en wil stelden tegenover den wil van God; ongeduldig waren onder de bestraffing; de tucht haatten, en *afkeerig henengingen in den weg huns harten.* De Chaldeeuwsche paraphrase geeft deze lezing van het vers: *Zij hebben zich verstrooid* of veranderd, *en niet Hem, zelfs de kinderen, die afgoden dienden, een geslacht, dat zijn eigen werken verdierf, en zich vervreemd heeft.* Afgodendienaars kunnen God niet schaden of Zijne werken bederven, of Hem een vreemdeling maken voor de wereld. Zie Job 35 : 6. Neen, al de schade, die zij toebrengen, is aan hen zelven en hun eigen werken. Bisschop Patrick geeft een andere lezing van dit vers: *Heeft Hij hun eenige schade toegebracht?* Dat is: „Is God, de Rotssteen, te laken, voor het kwaad dat Israel zal wedervaren? Neen, *Zijne kinderen zijn hun schandvlek*", dat is: Al het kwaad, dat over hen komt, is de vrucht van de goddeloosheid hunner kinderen, want hun gansche geslacht is krom en verdraaid. Allen, die te gronde gaan, richten zichzelven te gronde, zij sterven omdat zij willen sterven".

IV. Een aandoenlijk verwijt of beklag aan dit tergend volk wegens hunne ondankbaarheid, vers 6. *„Zult gij dit den Heere vergelden?* Voorzeker zult gij later zoo laag en valsch niet wezen in uw gedrag tegenover Hem, als gij geweest zijt".

1. Hij herinnert hen aan de verplichtingen, die God hun opgelegd heeft, om Hem te dienen en Hem aan te hangen; Hij is een Vader voor hen geweest, had hen verkregen, gevoed, gedragen en verzorgd; Hij heeft hunne zeden verdragen; en zij zullen het hart een Vaders gaan vertreden? Hij had hen gekocht, had vele en groote wonderen gedaan om hen te verlossen uit Egypte, had *menschen in hunne plaats gegeven, en volken in plaats van hunne ziel*, Jes. 43 : 4. *Is Hij niet uw Vader* (uw eigenaar, naar sommiger lezing) die een onbetwistbaar eigendomsrecht heeft op u? En *de os kent zijn bezitter.* „Hij heeft u gemaakt, u het aanzijn gegeven, u gevestigd, u in het aanzijn bewaard. Heeft Hij dit niet gedaan? Kunt gij de verplichtingen ontkennen, die gij aan Hem hebt, uit aanmerking van de groote dingen, die Hij voor u gedaan en bedoeld heeft?" En zijn niet onze verplichtingen als gedoopte Christenen even groot jegens onzen Schepper, die ons gemaakt heeft; onzen Verlosser, die ons gekocht heeft; en onzen Heiligmaker, die ons gevestigd en bevestigd heeft?

2. Hieruit leidt hij af hoe slecht het is Hem te verlaten en tegen Hem te rebelleeren. Want: *a.* Dat was lage ondankbaarheid. *„Zult gij dit den Heere vergelden?"* Vergeldt gij Hem aldus de gunsten, die Hij u heeft bewezen? Zult gij de krachten, die gij van Hem hebt ontvangen, tegen Hem aanwenden? Zie Micha 6 : 3, 4; Joh. 10 : 32. Dit is een zoo gruwelijke slechtheid, dat geheel de wereld er schande over zal roepen; zeg dat iemand ondankbaar is, en gij kunt niets slechters van hem zeggen. *b.* Het was een buitensporige dwaasheid, *gij dwaas en onwijs volk.* „O gij uitzinnigen, wie heeft u betooverd! Gal. 3 : 1. Dwazen, voorwaar, om Hem te mishagen, van wien gij zoo zeer afhankelijk zijt! Uw eigen zegeningen te verlaten voor valsche ijdelheden! Alle moedwillige zondaren, maar inzonderheid zondaren in Israel, zijn de onverstandigste en ondankbaarste menschen te wereld.

7. Gedenk aan de dagen van ouds, merk op de jaren van elk geslacht; vraag uw vader, die zal het u bekendmaken, uwen ouden, en zij zullen het u zeggen. 8. Toen de Allerhoogste aan de volken de erfenis uitdeelde, toen Hij Adams kinderen vaneen scheidde, heeft Hij de landpale der volken gesteld naar het getal der kinderen Israels. 9. Want des HEEREN deel is Zijn volk, Jakob is het snoer Zijner erve. 10. Hij vond hem in een land der woestijn, en in een woeste huilende woestijn; Hij voerde hem rondom, Hij onderwees hem, Hij bewaarde hem als Zijn oogappel. 11. Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, ze neemt en ze draagt op zijn vlerken; 12. Zoo leidde hem de HEERE alleen, en er was geen vreemd God met hem. 13. Hij deed hem rijden op de hoogten der aarde, dat hij at de inkomsten des velds; en Hij deed hem honig zuigen uit de steenrots, en olie uit den kei der rots; 14. Boter van koeien, en melk van klein vee, met het vet der lammeren en der rammen, die in Bazan weiden, en der bokken, met het vette der nieren van tarwe; en het druivenbloed, reinen wijn, hebt gij gedronken.

Mozes had hun in het algemeen God voorgesteld als hun grooten Weldoener, dien zij uit dankbaarheid verplicht waren waar te nemen en te gehoorzamen, en nu geeft hij hun in deze

1) Vers 5, naar de kantteekening van den Statenbijbel.

verzen bijzondere voorbeelden van Gods goedheid jegens hen en zorg voor hen.

1. Sommige voorbeelden er van waren oud, en ten bewijze van die beroept hij zich op de geschiedenis, vers 7. *Gedenk aan de dagen van ouds*, dat is: „Houd in gedachtenis de geschiedenis van die dagen en van de wonderbare leidingen van Gods voorzienigheid betreffende de oude wereld, en betreffende uwe voorouders, Abraham, Izak en Jakob; gij zult een voortdurende reeks vinden van zegeningen, die hen hebben vergezeld; en hoe lang reeds hebben niet alle dingen medegewerkt tot hetgeen nu geschiedt!" De authentieke geschiedenissen der oude tijden zijn van ongemeen nut, en inzonderheid de geschiedenis der kerk in hare kindsheid zoowel van de Oud Testamentische, als van de Nieuw Testamentische kerk.

2. Anderen waren van lateren tijd, en tot bewijs van dezen beroept hij zich op hunne vaderen en hunne oudsten, die nu leefden en bij hen waren. Ouders moeten hun kinderen vlijtiglijk leeren niet alleen het woord van God, Zijne wetten, Hoofdst. 6 : 7, en de beteekenis van Zijne inzettingen, Exod. 12 : 26, 27, maar ook Zijne werken, en de methoden van Zijne voorzienigheid, zie Psalm 78 : 3, 4, 6, 7. En de kinderen moeten de kennis dezer dingen begeeren, die nuttig zullen zijn om hen aan te sporen tot hun plicht en hen er bij te houden.

Over drie dingen wordt hier uitgeweid als voorbeelden van Gods goedheid jegens het volk van Israel, en van hun sterke verplichting om Hem nooit te verlaten.

I. De vroege bestemming van het land Kanaän tot hun erfdeel; want hierin was het het type van ons hemelsche erfdeel, en dat het vanouds in de Goddelijke raadsbesluiten was verordineerd en bereid, vers 8. Toen de aarde onder de kinderen der menschen verdeeld werd, in de dagen van Peleg, na den zondvloed, een ieder geslacht zijn eigen deel had, waarin het zich moest vestigen en langzamerhand tot een volk moest worden, had God Israel in Zijne gedachten en in Zijn oog; want dit goede land, waar zij nu heengingen, hun tot een erfdeel bestemmende, als de tijd er voor gekomen zou zijn, beschikte Hij, dat de nakomelingen van Kanaän veeleer dan van eenig ander toen levend geslacht, daar intusschen geplant zouden zijn, om, als het ware, het bezit er van te bewaren, totdat Israel er voor bereid en gereed was; omdat die geslachten onder den vloek waren van Noach, door welken zij veroordeeld waren tot dienstbaarheid en verderf, Gen. 9 : 25; en daarom des te meer rechtvaardig, eervol, gemakkelijk en ten volle uitgeroeid zouden worden, als de volheid des tijds was gekomen, en Israel er bezit van zou nemen. Aldus heeft Hij de landpalen van dat volk gesteld met het oog op het bepaalde getal der kinderen Israels, opdat zij juist zooveel zouden hebben als zij noodig hadden. En sommigen maken de opmerking dat Kanaän zelf met zijne elf zonen, Gen. 10 : 15 en verv. juist het getal vormt van de twaalf stammen Israels. De wijsheid Gods heeft de bepalingen van der menschen woningen gesteld, en beide de plaats en den tijd van ons leven in deze wereld bepaald, Hand. 17 : 26. Toen Hij *de aarde der menschen kinderen heeft gegeven*, Psalm 115 : 16, was het niet, opdat ieder er maar van grijpen zou wat hij kon; neen, Hij deelt den volken de erfenis uit, en wil dat ieder zal weten wat het zijne is en geen inbreuk zal maken op de bezitting zijns naasten. De oneindige Wijsheid strekt zich zeer ver uit en bepaalt tevoren wat lang daarna geschiedt; *Gode zijn al Zijne werken bekend* van het begin tot het einde, Hand. 15 : 18, maar dat zijn zij niet aan ons, Pred. 3 : 11. De groote God heeft in Zijne regeering van de wereld en het regelen der zaken van staten en koninkrijken bijzonder het oog op Zijne kerk en Zijn volk, en gaat in alles te rade met hun welzijn. Zie 2 Kron. 16 : 9, en Jes. 45 : 4. De Kanaänieten dachten dat zij een even goed en stellig recht hadden op hun land, als hunne naburen op het hunne, maar God bedoelde dat zij er slechts de houders van zijn zouden, totdat de Israelieten, hunne landheeren, kwamen. Aldus bedient God zich, om Zijne bedoelingen van liefde jegens Zijn volk tot stand te brengen, van hen, die Hem kennen noch liefhebben, en *die het zóó niet meenen, en wier hart het zóó niet denkt*, Jes. 10 : 7. Micha 4 : 12.

De reden, die gegeven wordt voor de bijzondere zorg, die God voor Zijn volk heeft gedragen, lang voordat zij waren geboren, en men (als ik dit zoo zeggen mag) aan hen niet gedacht heeft in onze wereld, verheerlijkt nog meer Zijne goedheid, en maakt haar onuitsprekelijk verplichtend, vers 9, *want des Heeren deel is Zijn volk*. Geheel de wereld is Zijne; Hij is eigenaar en bezitter van hemel en aarde; maar de kerk is Zijne in zeer bijzonderen zin; zij is Zijn domein, Zijn wijngaard, Zijn besloten hof; Hij heeft er een bijzonder vermaak in; zij is de beminde Zijner ziel; in haar wandelt Hij en woont Hij; zij is Zijne rust tot in eeuwigheid. Hij stelt bijzonder belang in haar en bewaart haar als Zijn oogappel; Hij heeft bijzondere verwachtingen van haar, zooals een man verwachting heeft van zijn erfdeel; en Hij ontvangt grootere inkomsten van eer en heerlijkheid en aanbidding van dat onderscheiden overblijfsel dan van geheel de overige wereld. Dat God het deel Zijns volks zou wezen, is licht te begrijpen, want Hij is hunne blijdschap en hun geluk; maar dat zij Zijn deel zouden wezen, die hen noch noodig had, noch eenig nut of voordeel van hen had, dat is alleen te begrijpen door de wonderbare nederbuigendheid van Zijn vrije genade. Ja Vader, *want alzoo is geweest het welbehagen voor U*, om hen aldus te achten en te noemen.

II. Het formeeren van hen tot een volk, opdat zij geschikt zouden zijn om in dit erfdeel te komen, zooals een erfgenaam als hij meerderjarig is geworden, op den tijd, door den vader vastgesteld. En ook hierin was Kanaän een type van het hemelsche erfdeel; want gelijk dit van eeuwigheid af bestemd en verordineerd was voor geheel het Israel Gods, zoo zijn zij in den tijd, (en het is een werk van tijd) er bekwaam en geschikt voor gemaakt, Coloss. 1 : 12. De verlossing van Israel uit de slavernij door de verwoesting van hunne verdrukkers, ging vergezeld van zooveel wonderen, waar-

neembaar voor de zinnen, en daarvan is zoo dikwijls gesproken, dat zij in dit lied niet vermeld behoefde te worden; maar de genaderijke werken Gods *aan* hen, zouden minder opgemerkt worden dan de glorierijke werken, die Hij voor hen had gewrocht; en daarom geeft hij er de voorkeur aan daarop te wijzen. Zeer veel was gedaan om dit volk te vormen, er een gestalte aan te geven, en het geschikt te maken voor de groote dingen, die er voor bestemd waren in het land der belofte, en dit wordt hier op uiterst sierlijke wijze beschreven.

1. *Hij vond hem in een land der woestijn*, vers 10. Dit wijst ongetwijfeld naar de woestijn door welke God hen naar Kanaän gebracht heeft, en in welke Hij zich zooveel moeite met hen heeft gegeven; het wordt de kerk in de woestijn genoemd, Hand. 7 : 38. [1]) Daar werd zij geboren, gekweekt en opgevoed, opdat alles blijken zou Goddelijk en van den hemel te wezen, daar zij noch voor spijze, noch voor geleerdheid gemeenschap hadden met eenig deel van deze aarde. Omdat echter gezegd is, dat Hij hen daar *gevonden* heeft, schijnt hiermede ook bedoeld te zijn eene voorstelling te geven van den slechten toestand, zoowel als van het slechte karakter van dat volk, toen God voor het eerst begon voor hen te verschijnen. *a.* Hun toestand was ellendig, Egypte was hun een land der woestijn, een woeste, huilende wildernis, want zij waren er slaven, en riepen vanwege hunne verdrukking, en waren gansch verbijsterd, niet wetende vanwaar hulp te verkrijgen; daar vond God hen, en vandaar heeft Hij hen gehaald. En: *b.* Hun gemoedsgesteldheid was van zoodanigen aard, dat men er zich weinig goeds van kon beloven; zij waren over het algemeen zoo onwetend omtrent Goddelijke dingen, zoo stompzinnig en onvatbaar om er de indrukken van te ontvangen, zoo gemelijk en zoo zwartgallig, zoo eigenzinnig en zoo twistziek, en daarbij zoo vreemd geneigd tot de afgoderijen van Egypte, dat zij wèl gezegd konden worden gevonden te zijn in een land der woestijn; want men zou met even redelijken grond een oogst van koren kunnen verwachten van een onvruchtbare woestijn als eenigerlei goede vrucht of dienst voor God van een volk van zulk een karakter. Zij, die door genade vernieuwd en geheiligd zijn, moeten dikwijls gedenken aan hetgeen zij van nature waren.

2. *Hij voerde hem rondom, Hij onderwees hem.* Toen God hen in de woestijn had, heeft Hij hen niet terstond naar Kanaän gebracht, maar liet hen een grooten omweg maken, en zoo heeft Hij hen onderwezen; dat is: *a.* Hierdoor nam Hij tijd om hen te onderwijzen, en gaf hun geboden, naar zij instaat waren ze te ontvangen. Zij, wier roeping het is anderen te onderwijzen, moeten niet denken dat dit plotseling of opeens kan geschieden; die onderwezen worden moeten den tijd hebben om te leeren. *b.* Hierdoor heeft Hij hun geloof en hun geduld op de proef gesteld, en hen gehard tegen de ontberingen der woestijn, en zoo heeft Hij hen onderwezen. Elke handeling van God met hen was leerrijk; zelfs als Hij hen kastijdde, onderwees Hij hen hiermede uit Zijne wet. Wij lezen in Psalm 107: *Hij leidde hen op een rechten weg*, terwijl wij hier toch lezen: *Hij voerde hem rondom*, want God leidt Zijn volk altijd op den rechten weg, al schijnt die ons ook een omweg toe, zoodat de verste weg dikwijls blijkt indien niet de naaste weg, dan toch de beste weg naar huis in Kanaän te zijn. Hoe God hen heeft onderwezen, werd lang daarna verklaard, Neh. 9 : 13. *Gij hebt hun gegeven rechtmatige rechten en getrouwe wetten, goede inzettingen en geboden*, en inzonderheid, vers 20, *Gij hebt Uw goeden Geest gegeven om hen te onderwijzen*; en Hij onderwijst met macht. Wij kunnen ons wel voorstellen hoe ongeschikt dit volk voor Kanaän zou geweest zijn, indien zij niet eerst door de tucht van de woestijn waren gegaan.

3. *Hij bewaarde Hem als Zijn oogappel*, met alle mogelijke zorg en teederheid tegen de booze invloeden van een open lucht en al de gevaren van een onherbergzame woestijn. De wolk- en vuurkolom was hun beide ten gids en ten herder.

4. Hij deed voor hen wat de arend doet voor zijn nest van jongen, vers 11, 12. Die gelijkenis werd reeds even gebruikt in Exodus 19 : 4, *Ik heb u op vleugelen der arenden gedragen*, hier wordt er nog nader over uitgeweid. Men heeft opgemerkt dat de arend een sterke genegenheid heeft voor zijne jongen, en haar toont, niet alleen zooals andere dieren door ze te beschermen en voor hun voedsel te zorgen, maar door ze op te voeden, en ze te leeren vliegen. Te dien einde wekt hij hen op uit het nest, waarin zij liggen te sluimeren, zweeft over hen heen, om hun te toonen hoe zij hun vleugels moeten gebruiken, en gewent ze dan te vliegen op zijne vleugels, totdat zij geleerd hebben op hun eigene te vliegen. Dit is — in het voorbijgaan gezegd — een voorbeeld voor ouders om hunne kinderen op te leiden tot arbeid, en hun niet toe te geven in luiheid of gemakzucht. Zoo heeft God met Israel gedaan; toen zij verzot waren op hunne slavernij en wars om haar te verlaten, heeft God hen door Mozes opgewekt om naar vrijheid te haken, en menigmaal hen teruggehouden van naar het diensthuis terug te keeren. Hij voerde hen weg uit Egypte, leidde hen in de woestijn, en heeft er hen nu eindelijk doorheen geleid. *De Heere alleen leidde hen;* Hij had geen hulp noodig, ook heeft Hij niemand als deelgenoot om dit werk tot stand te brengen; hetgeen een goede reden was waarom zij dan nu ook den Heere alleen zouden dienen, en geen ander, niet eens in deelgenootschap, en veel minder nog in mededinging met Hem. Er was geen vreemde god met Hem om mede te helpen aan Israels verlossing, en daarom moet er ook geen wezen om te deelen in Israels hulde en aanbidding, Psalm 81 : 10.

III. *Hunne vestiging in een goed land.* Dit was nu ten deele reeds gedaan in de gelukkige vestiging van twee en een halven stam, een voorproef en onderpand van hetgeen spoedig en zeker voor de overige stammen gedaan zou worden.

1) Naar de Engelsche overzetting.

1. Zij waren gezegend met glorierijke overwinningen over hunne vijanden. vers 13. *Hij deed hem rijden op de hoogten der aarde*, dat is: Hij leidde hem uit tot overwinning, en bracht hem zegevierend tehuis. Hij reed over de hooge plaatsen of sterkten, die tegen hem opgeworpen werden, en zat gerust en in eer neder op de vruchtbare heuvelen van Kanaän. In Egypte hadden zij een gering, ellendig voorkomen, en zij waren het ook, want zij waren arm en veracht; maar in Kanaän was hunne houding groot en voornaam, en dat waren zij er ook, want zij waren bevorderd en verrijkt, zij reden statig, als een volk, in welks eer de Koning een welbehagen heeft.

2. Met grooten overvloed van alle goed, niet slechts de gewone opbrengst van het veld, maar, hetgeen ongemeen was, *honig uit de steenrots, en olie uit den kei der rots*. Hetgeen verwijzen kan, òf naar hun wonderbaarlijke voorziening van zoet water uit de rots, dat hen volgde in de woestijn, dat *honig en olie* genoemd wordt, omdat het gebrek dat zij er aan hadden geleden het zoo zoet en aangenaam voor hen maakte als honig en olie op andere tijden; òf wel naar den grooten overvloed van honig en olie, dien zij in Kanaän zullen vinden, zelfs in die deelen, die het minst vruchtbaar waren. De rotsen van Kanaän zullen nog een betere opbrengst geven dan de akkers en weiden van andere landen. Er worden nog andere voortbrengselen van Kanaän genoemd, vers 14. Er zal zulk een overvloed en zulk een verscheidenheid van gezond voedsel wezen (en alles het beste in zijn soort) dat, zoo het hun behaagde, ieder maal een feestmaal kon zijn. Voortreffelijk brood, bereid van het beste koren, hier genoemd *het vette der nieren van tarwe;* (want een graankorrel is niet zeer ongelijk in vorm aan een nier) boter en melk in overvloed; het vleesch van vetgemest vee, en voor drank niet minder dan druivenbloed, reinen wijn. Zulk een liefderijk Vader, en zoo vriendelijk een weldoener was God voor hen. Ainsworth ziet in den overvloed van goede dingen in Kanaän een beeld van de vruchtbaarheid van Christus' koninkrijk en de hemelsche vertroostingen van Zijn woord en Geest; voor de kinderen van Zijn koninkrijk heeft Hij *boter en melk*, de onvervalschte melk van het Woord, en vaste spijze voor krachtige menschen, met den wijn, die het hart verheugt.

15. Als nu Jeschurun vet werd, zoo sloeg hij achteruit; (gij zijt vet, gij zijt dik, ja met vet overdekt geworden!) en hij liet God varen, die hem gemaakt heeft, en versmaadde den Rotssteen zijns heils. 16. Zij hebben Hem tot ijver verwekt door vreemde goden; door gruwelen hebben zij Hem tot toorn verwekt. 17. Zij hebben aan de duivelen geofferd, niet aan God; aan de goden, die zij niet kenden; nieuwe, die van nabij gekomen waren, voor dewelke uwe vaders niet geschrikt hebben. 18. Den Rotssteen, die u gegenereerd heeft, hebt gij vergeten; en gij hebt in vergetenis gesteld den God, die u gebaard heeft.

Wij hebben hier eene beschrijving van Israels afval van God, die weldra zal plaatshebben en waartoe zij reeds neiging hadden. Men zou gedacht hebben dat een volk, onder zoo groote verplichtingen aan God, uit plichtbesef dankbaarheid en welbegrepen eigenbelang, zich nooit van Hem zou hebben afgewend; maar helaas, zij zijn spoedig terzijde afgewend.

Hier zijn twee groote voorbeelden van hunne goddeloosheid, en ieder derzelven was in waarheid een afval van God.

I. Gerustheid en zinnelijkheid, hoogmoed en onbeschoftheid en de andere gewone manieren om van overvloed en voorspoed misbruik te maken, vers 15. Israel wordt hier *Jeschurun* genoemd, hetgeen volgens sommigen beteekent *een oprecht volk*, en volgens anderen *een ziend volk;* maar zij hebben spoedig hun roem beide voor hunne kennis en hunne oprechtheid verloren; want goed gevoed zijnde:

1. Werden zij vet en dik, dat is: zij gaven zich toe in allerlei weelde en bevrediging van hunne lusten, alsof zij niets anders te doen hadden dan *het vleesch te verzorgen tot begeerlijkheden*. Zij *werden vet*, dat is: zij werden log en zwaar, achteloos voor zaken en ongeschikt er voor, dof en dom, zorgeloos en gevoelloos, en dit was de uitwerking van hun overvloed. *Aldus zal de voorspoed der zotten hen verderven*, Spr. 1 : 32. Maar dit was nog het ergste niet.

2. Zij *sloegen achteruit;* zij werden hoogmoedig en onbeschoft, en hieven tegen God zelven de verzenen op; als God hen bestrafte, hetzij door Zijne profeten of door Zijne voorzienigheid, sloegen zij de verzenen tegen de prikkels, als een *onbandige koe* of *een ongewend kalf*, en in hunne woede vervolgden zij de profeten en trotseerden zij God zelven. En aldus *liet hij God varen, die hem gemaakt heeft*, (geen behoorlijken eerbied betoonende aan zijn Schepper en niet beantwoordende aan het doel zijner schepping) en deed een onduldbaren smaad aan *den Rotssteen zijns heils*, alsof hij geen verplichting aan Hem had voor gunsten in het verledene, of niet afhankelijk van Hem was voor de toekomst. Zij, die een god maken van zichzelven, een god maken van hun buik, in hoogmoed en brooddronkenheid en het niet kunnen dragen dat men het hun zegt, verlaten hierdoor God en toonen hoe gering zij Hem achten.

II. Afgoderij was het groote bewijs van hun afval en daartoe waren zij door hun hoogmoed en brooddronkenheid gekomen, zoodat zij nu afkeer kregen van hun Godsdienst, en verzot waren op veranderingen. Merk op:

1. Wat soort van goden zij kozen, waaraan zij offerden; toen zij den God verlieten, die hen gemaakt had, vers 16, 17. Het verzwaarde hunne zonde, dat zij dezelfde diensten, dien zij voor den waren God hadden moeten doen, deden, *a*. Voor *vreemde goden*, die niet konden voorgeven hun eenigerlei goedheid te hebben bewezen of hen onder eenigerlei verplichtingen te hebben gelegd; goden, die zij niet kenden, van welken zij geenerlei nut of voordeel konden verwachten, want zij waren vreemdelingen.

Of wel, zij worden *vreemde goden* genoemd omdat het anderen waren dan de eene, eenige en ware God, aan wien zij ondertrouwd waren, en getrouw moesten zijn. *b.* Aan *nieuwe goden*, die *van nabij gekomen waren* of pas waren opgekomen, want zelfs in den Godsdienst, welks oudheid een der heerlijkste eigenschappen er van is, zijn de menschen in de ijdelheid hunner gedachten verzot op nieuwigheden, en in minachting van den Oude van dagen, hebben zij hunne liefde gegeven aan nieuwe goden. Een nieuwe god! kan er grooter onzinnigheid bestaan? Als wij den rechten weg willen vinden tot rust dan moeten wij vragen naar *de oude paden*, Jer. 6 : 16. Het is waar, hunne vaderen hebben andere goden gediend, Jozua 24 : 2, en het zou voor de kinderen misschien een kleine verontschuldiging geweest zijn, indien zij tot dezen waren teruggekeerd; maar *nieuwe goden te dienen, voor dewelken hunne vaders niet geschrikt hebben*, en dezen er temeer om lief te hebben, omdat zij nieuw waren, dat was de deur openen voor eindelooze afgoderij. *c.* Zij waren dezulken, die in het geheel geen goden waren, bloote namaaksels; hunne namen waren het verzinsel van menschen en hunne beelden het werk van der menschen handen. Ja meer, *d.* Het waren duivelen. Wel verre van *goden* te zijn, *vaders en weldoeners* voor het menschelijk geslacht, waren zij inderdaad *verdervers* (dat is de beteekenis van het woord) wier doel het was kwaad te doen. Indien er geesten of onzichtbare machten waren, die hunne afgodstempels bezaten, dan waren het booze geesten en kwaaddoende machten, die zij toch niet behoefden te aanbidden uit vrees, dat zij hun anders kwaad zouden doen, zooals men zegt dat de Indianen om die reden hunne goden aanbidden, want zij, die getrouwelijk God aanbidden, zijn buiten des duivels bereik, ja de duivel kan alleen diegenen verderven, die aan hem offeren. Hoe waanzinnig zijn afgodendienaars, die den *Rotssteen des heils verlaten*, om zich te pletter te gaan stooten tegen de rots des verderfs.

2. Welk een groote beleediging dit was voor Jehovah hun God. *a.* Het was met recht verklaard als een vergeten van Hem, vers 18. *Den rotssteen, die u gegenereerd heeft, hebt gij vergeten.* Het achtgeven op God zou zonde voorkomen, maar als de wereld wordt gediend en aan het vleesch wordt toegegeven, dan wordt God vergeten; en kan er iets meer laag en onwaardig zijn dan God te vergeten, die de oorzaak is van ons bestaan, door wien wij bestaan, en in wien wij leven en ons bewegen? En zie wat hiervan komt, Jes. 17 : 10, 11. *Omdat gij den God uws heils hebt vergeten, en niet gedacht aan den Rotssteen uwer sterkte*, zullen de ranken der planten in het eerst wel lieflijk zijn, maar ten laatste zal de oogst *maar een hoop van het gemaaide zijn in den dag der krankheid en der pijnlijke smart.* Men wint er niets bij door God te vergeten. *b.* Het werd met recht ten kwade geduid als een niet te verontschuldigen beleediging. *Zij hebben Hem tot ijver verwekt en tot toorn*, vers 16, want hunne afgoden waren Hem gruwelen. Zie hier Gods misnoegen tegen afgoden, hetzij dezen opgericht worden in het hart of in het heiligdom. Hij is ijverzuchtig op hen als mededingers met Hem naar den troon in het hart. Hij haat hen als vijanden van Zijne kroon en regeering. Hij is, en zal zijn, zeer toornig op hen, die eerbied of genegenheid voor hen hebben. Diegenen bedenken niet wat zij doen, die God tergen, want *wie kent de sterkte Zijns toorns?*

19. Als het de HEERE zag, zoo versmaadde Hij hen, uit toornigheid tegen Zijne zonen en Zijne dochteren. 20. En Hij zeide: Ik zal Mijn aangezicht van hen verbergen; Ik zal zien welk hunlieder einde zal wezen; want zij zijn een gansch verkeerd geslacht, kinderen, in welken geen trouw is. 21. Zij hebben Mij tot ijver verwekt door hetgeen geen God is; zij hebben Mij tot toorn verwekt door hunne ijdelheden; Ik dan zal hen tot ijver verwekken door diegenen, die geen volk zijn, door een dwaas volk zal Ik hen tot toorn verwekken. 22. Want een vuur is aangestoken in Mijn toorn, en zal branden tot in de onderste hel, en zal het land met zijne inkomst verteren, en de gronden der bergen in vlam zetten. 23. Ik zal kwaden over hen hoopen; Mijne pijlen zal Ik op hen verschieten. 24. Uitgeteerd zullen zij zijn van honger, en opgegeten van den karbonkel en bitter verderf; en Ik zal de tanden der beesten onder hen schikken, met vurig venijn van slangen des stofs. 25. Van buiten zal het zwaard berooven, en uit de binnenkameren de verschrikking; ook den jongeling, ook de jonge dochter, het zuigende kind met den grijzen man.

De methode van dit lied volgt de methode van de voorzeggingen in het vorige hoofdstuk, en daarom volgen na Israels afval van God, beschreven in de vorige verzen, nu onmiddellijk de besluiten der Goddelijke gerechtigheid hen betreffende. Wij bedriegen ons als wij denken dat God zich aldus door een dwaas en trouweloos volk laat bespotten, dat onstandvastig met Hem is.

I. Hij had zich in hen verlustigd, maar nu zal Hij hen met verfoeiing en verachting verwerpen, vers 19. Toen de Heere hunne valschheid en dwaasheid zag, en hun lage ondankbaarheid, versmaadde Hij hen. De zonde maakt ons hatelijk in de oogen van den heiligen God; en geen zondaren zijn zoo afzichtelijk voor Hem als degenen, die Hij Zijne zonen en dochteren had genoemd, en die zichzelven zoo genoemd hebben, en Hem toch hebben getergd en tot toorn verwekt. Hoe nader iemand is tot God in belijdenis, hoe walglijker zij Hem zijn, als zij zich *ontreinigen door hunne werken*, Ps. 106 : 39, 40.

II. Hij had hun de teekenen gegeven van Zijne tegenwoordigheid en van Zijne gunst, maar nu zal Hij zich van hen terugtrekken, en *Zijn aangezicht van hen verbergen*, vers 20. Het verbergen van Zijn aangezicht geeft Zijn groot misnoegen te kennen; zij hadden Gode hun rug

toegekeerd, en nu zal God hun Zijn rug toekeeren, vergel. Jer. 18 : 7 met Jer. 2 : 27, maar hier geeft het ook te kennen de traagheid van Gods maatregelen in den weg des oordeels. In hun afval begonnen zij met nalaten van hetgeen goed is, en gingen toen voort met het doen van wat kwaad is. Evenzoo zal God eerst Zijne gunsten opschorten, en laat Hij hun zien wat daar het gevolg van zal zijn; welk een vriend zij verliezen als zij God er toe brengen hen te verlaten, om te beproeven of dat hen tot berouw en bekeering zal brengen. Zoo bevinden wij dat God zich verbergt in de verwachting, als het ware, van de gebeurtenis, Jes. 57 : 17. Om zich te rechtvaardigen in Zijn verlaten van hen toont Hij, dat zij van zulk een gemoedsaard waren, dat men niets met hen kon uitrichten, want zij zijn:

1. Een verkeerd geslacht, een volk, ontevreden van aard, hardnekkig in de zonde, en dat zich niet wilde verbeteren.

2. Zij waren trouweloos, een volk, dat men niet kon vertrouwen. Toen Hij hen verloste en opnam in het verbond, zeide Hij, *zij zijn kinderen, die niet liegen zullen*, Jes. 63 : 8, maar toen zij bleken anders te zijn, *kinderen in welke geen trouw is*, verdienden zij verlaten te worden, dat de God der waarheid niets meer van doen met hen wilde hebben.

III. Hij had alles gedaan om het hun gemakkelijk te maken en hun genoegen te geven, maar nu wilde Hij hun datgene aandoen, dat uiterst kwellend voor hen zijn zal. De straf beantwoordt hier aan de zonde, vers 21.

1. Zij hadden God getergd met verachtelijke goden, die in het geheel geene goden waren, maar valsche ijdelheden, schepselen van hun eigen verbeelding, die den eerbied hunner aanbidders noch verdienden of konden beloonen. Hoe ijdeler en lager de goden waren, die zij nahoereerden, hoe grooter de beleediging was, die zij den grooten en goeden God aandeden, dien zij de afgoden tot mededingers en tegenstanders gesteld hadden. Dit bracht twee groote boosheden in hunne afgoderij, Jer. 2 : 13.

2. God wilde hen daarom plagen met verachtelijke vijanden, die onwaardig, zwak, en van geene beteekenis waren, den naam van volk niet verdienden, hetgeen voor hen een groote vernedering was, en de verdrukking, waaronder zij zuchtten, nog verzwaarde. Hoe lager het volk was, dat hen tiranniseerde, hoe wreeder het zijn zal (niemand is zoo lomp en onbeschoft als een bedelaar te paard), behalve nog, dat het smadelijk zal zijn voor Israel, dat zoo dikwijls over groote en machtige volken had getriumfeerd, om nu zelf vertreden te worden door de zwakken en zotten, en onder den vloek te komen van Kanaän, die een knecht der knechten moest zijn. Maar God kan het zwakste werktuig tot een geesel maken voor den sterksten zondaar, en zij, die door de zonde hun almachtigen Schepper beleedigen, worden rechtvaardiglijk beleedigd door de geringsten hunner medeschepselen. Dit werd op merkwaardige wijze vervuld in de dagen der richteren, toen zij soms door diezelfde Kanaänieten verdrukt werden, die zij tenonder hadden gebracht, Richt. 4 : 2. Maar de apostel past het toe op de bekeering der heidenen, die een volk waren geweest, niet in verbond met God en dwaas omtrent Goddelijke zaken, maar in de kerk gebracht werden, zeer tot verdriet der Joden, die daar bij alle gelegenheden een groote verontwaardiging om toonden, en dit was beide hun zonde en hun straf, zooals dit altijd met nijd en afgunst het geval is, Rom. 10 : 19.

IV. Hij had hen in een goed land geplant, en hen voorzien van alle goede dingen, maar nu zal Hij hun al hunne gerieflijkheden ontnemen en hen ten ondergang brengen. De bedreigde oordeelen zijn zeer schrikkelijk, vers 22—25.

1. Het vuur van Gods toorn zal hen verteren. vers 22. Zijn zij trotsch op hun overvloed? Het zal de inkomst des lands verteren. Vertrouwen zij op hunne kracht? Het zal de gronden der bergen in vlam zetten. Er is geen beschutting tegen de oordeelen Gods, als zij komen met de opdracht om alles te verwoesten. Het zal branden tot in de onderste hel, dat is: het zal hen tot de diepste ellende brengen in deze wereld, hetgeen toch nog slechts flauw zou gelijken op de volkomen en eindelooze ellende en rampzaligheid in de andere wereld. De helsche verdoemenis (zooals onze Heiland haar noemt,) is het vuur van Gods toorn, dat zich hecht aan het schuldige geweten van den zondaar, tot zijn onuitsprekelijke en eeuwige kwelling, Jes. 30 : 33.

2. De pijlen van Gods oordeelen zullen op hen verschoten worden, totdat Zijn pijlkoker geheel ontledigd is, vers 23. De oordeelen Gods vliegen, evenals pijlen, zeer snel, Psalm 64 : 8, diegenen op een afstand bereikende, die zich vleien met de hoop er aan te zullen ontkomen, Psalm 21 : 9, 13. Zij komen van een onzichtbare hand, maar brengen doodelijke wonden toe, want nooit mist God het doel, 1 Kon. 22 : 34. De bijzondere oordeelen hier bedreigd, zijn:

A. Hongersnood. *Zij zullen uitgeteerd zijn van honger.*

B. Pestilentie en andere krankheden, hier genoemd *karbonkel en bitter verderf.*

C. Kwellingen door de mindere schepselen, *tanden der beesten en venijn van slangen,* vers 24.

D. Oorlog, en de noodlottige gevolgen er van, vers 25. *a.* Onophoudelijke verschrikkingen. Als *van buiten het zwaard is*, dan kan het niet anders, of er moet *van binnen vrees zijn*, 2 Cor. 7 : 5. *Van buiten was strijd, van binnen vrees.* Zij, die de vreeze Gods van zich afwerpen, worden met recht blootgesteld aan de vrees voor vijanden. *b.* Algemeene sterfte. Als het zwaard des Heeren gezonden wordt om alles te verwoesten, dan zal het verderven zonder onderscheid te maken; noch de kracht van den jongeling, noch de schoonheid der maagd, de onschuld van den zuigeling, noch de deftigheid of zwakheid van den grijsaard zal een beveiliging wezen tegen het zwaard, als het den een zoowel als den ander verteert. Zuke verwoestingen worden aangericht door den krijg, inzonderheid als hij gevoerd wordt door menschen, roofgierig als wilde dieren en venijnig als slangen, vers 24. Zie hier het

kwaad, dat door de zonde wordt aangericht, en acht hen dwaas, die er slechts een grap van maken.

26. Ik zeide: In alle hoeken zou Ik hen verstrooien; Ik zou hunne gedachtenis van onder de menschen doen ophouden; 27. Ten ware dat Ik de toornigheid des vijands schroomde, dat niet hunne tegenpartijen zich vreemd mochten houden; dat zij niet mochten zeggen: Onze hand is hoog geweest, de HEERE heeft dit alles niet gewrocht. 28. Want zij zijn een volk, dat door raadslagen verloren gaat, en er is geen verstand in hen. 29. O dat zij wijs waren! zij zouden dit vernemen, zij zouden op hun einde merken. 30. Hoe zou een eenige duizend jagen, en twee tien duizend doen vluchten, ten ware dat hunlieder Rotssteen hen verkocht, en de HEERE hen overgeleverd had? 31. Want hun rotssteen is niet gelijk onze Rotssteen, zelfs onze vijanden rechters zijnde. 32. Want hun wijnstok is uit den wijnstok van Sodom, en uit de velden van Gomorra; hunne wijndrijven zijn vergiftige wijndrijven, zij hebben bittere beziën. 33. Hun wijn is vurig drakenvenijn, en een wreed adderenvergift. 34. Is dat niet bij Mij opgesloten, verzegeld in Mijne schatten? 35. Mijne is de wraak en de vergelding, ten tijde als hunlieder voet zal wankelen; want de dag huns ondergangs is nabij, en de dingen, die hun zullen gebeuren, haasten. 36. Want de HEERE zal aan Zijn volk recht doen, en het zal Hem over Zijne knechten berouwen; want Hij zal zien, dat de hand is weggegaan, en de beslotene en verlatene niets is. 37. Dan zal Hij zeggen: Waar zijn hunne goden? de rotssteen, op welken zij betrouwden? 38. Welker slachtofferen vet zij aten, welker drankofferen wijn zij dronken; dat zij opstaan en u helpen, dat er verberging voor u zij.

Na vele schrikkelijke bedreigingen van wèlverdienden toorn en wraak, hebben wij hier verbazingwekkende aanduidingen van genade en onverdiende barmhartigheid, die roemt tegen het oordeel, en waaruit blijkt, dat God *geen lust heeft in den dood van zondaren*, maar wèl daarin, dat zij zich bekeeren en leven.

I. In ijver voor Zijn eigen eer, zal Hij *geen voleinding met hen maken*, vers 26—28.

1. Het kan niet ontkend worden, dat zij verdienden geheel ten verderve te worden gebracht, en dat God *hunne gedachtenis van onder de menschen zou doen ophouden*, zoodat de naam van een Israeliet niet anders dan in de geschiedenis bekend zou zijn, want zij waren een volk, *dat door raadslagen verloren gaat, en waarin geen verstand is*, vers 28, het meest dwaze, onnadenkende volk, dat ooit bestond, dat de heerlijkheid Gods niet wilde gelooven, ofschoon zij haar zagen; Zijne goedertierenheid niet begrepen, hoewel zij haar ondervonden en er op leefden. Van hen, die zulk een God konden verwerpen, zulk een wet, zulk een verbond, voor ijdele drekgoden, kon in waarheid gezegd worden: *er is geen verstand is hen.*

2. Het zou voor God gemakkelijk zijn geweest hen te verderven en hunne gedachtenis uit te roeien; toen de meesten van hen waren gedood door het zwaard, was het slechts een verstrooien van het overblijfsel naar eenige onbekende volken der aarde, dan zou nooit meer van hen gehoord worden, en de zaak ware afgedaan. Zie Ezech. 5 : 12. God kan hen verderven, die het best versterkt zijn, hen verstrooien, die het nauwst saamverbonden zijn, in eeuwige vergetelheid de namen begraven van hen, die het beroemdst waren.

3. De gerechtigheid eischte het: *Ik zeide: Ik zou hen verstrooien.* Het is voegzaam dat diegenen weggedaan worden van de aarde, die weggegaan zijn van hun God; waarom zou er met hen niet naar verdienste gehandeld worden?

4. De wijsheid dacht aan den hoogmoed en de onbeschaamdheid der vijanden, die uit het verderf van een volk, dat aan God zoo dierbaar is geweest en voor hetwelk Hij zulke groote dingen gedaan had, aanleiding zouden nemen, om zich ongunstig uit te laten over God, en zich in te beelden dat, omdat zij Israel tenonder hebben gebracht, zij nu ook over den God Israels hadden gezegevierd. De tegenstanders zullen zeggen: *Onze hand is hoog geweest*, hoog voorwaar, als zij te hoog was voor hen, voor wie God zelf streed; ook zullen zij niet bedenken dat *de Heere dit alles heeft gewrocht*, maar wanen dat zij het gedaan hebben in weerwil van Hem, alsof de God Israels even zwak en onmachtig was, en even gemakkelijk ter neder te werpen, als de voorgewende godheden van andere volken.

5. Uit aanmerking hiervan heeft de barmhartigheid de overhand, zoodat een overblijfsel gespaard en het onwaardige volk voor een algeheelen ondergang behoed zal worden: *Ik schroomde den toorn des vijands.* Het is een uitdrukking naar de wijze der menschen; het is zeker dat God den toorn niet vreest van een mensch, maar in deze zaak handelde Hij alsof Hij hem vreesde. Die weinige vromen in Israel, aan wie de eer van Gods naam ter harte ging, *vreesden den toorn des vijands* ten opzichte van deze zaak meer dan wat het ook zij, zooals Jozua, Jozua 7 : 9, en dikwijls ook David, en omdat zij hem vreesden, wordt van God zelf gezegd dat Hij hem vreesde. Hij had Mozes niet noodig om hierop bij Hem te pleiten, maar gedacht er zelf aan. *Wat zullen de Egyptenaren zeggen?* Laat allen, wier hart beeft voor de ark Gods en voor Zijn Israel, zich hiermede troosten, dat God zelf voor Zijn eigen eer zal zorgen en Zijn naam niet zal laten ontheiligen. Hoezeer wij ook verdienen onteerd te worden, nooit zal God den troon Zijner heerlijkheid laten onteeren.

II. In zorg voor hun welzijn begeert God ernstiglijk hunne bekeering, en opdat zij hiertoe zullen komen, dat zij *op hun einde zullen merken*, vers 29. Merk op:

1. Hoewel God hen een dwaas volk genoemd heeft, waarin geen verstand is, wenscht Hij toch dat zij wijs waren, zooals Deut. 5 : 29, *Och,*

dat zij zulk een hart hadden om Mij te vreezen! en Psalm 94 : 8, *gij dwazen, wanneer zult gij verstandig worden?* God verlustigt zich er niet in te zien, dat zondaren zich in het verderf storten, maar begeert dat zij zichzelven zullen helpen, en, zoo zij willen, is Hij bereid hen te helpen.

2. Het is een groot blijk van verstand, en zal zeer veel bijdragen tot der zondaren wederkeeren tot God, als zij ernstig merken op het einde, of den toekomenden staat. Hier is het inzonderheid bedoeld van hetgeen God door Mozes voorzegd had betreffende dit volk in de laatste dagen; maar het kan meer in het algemeen worden toegepast. Wij behooren te denken aan: *a.* Het einde des levens en den toekomenden staat der ziel. Wij moeten aan den dood denken als aan ons heengaan van een wereld der zinnen naar een wereld van geesten, het einde van onzen staat van beproeving, en ons ingaan in den onveranderlijken staat van belooning en vergelding. *b.* Het einde der zonde en den toekomenden staat van hen, die er in leven en sterven. O dat de menschen wilden merken op de zaligheid, die zij zullen verliezen, en de rampzaligheid, die zij gewisselijk over zich zullen brengen. Indien zij *in hunne schulden wandelen*, wat zal er het einde van wezen? Jeruzalem heeft dit vergeten, *daarom is zij wonderbaarlijk omlaag gedaald*, Klaagl. 1 : 9.

III. Hij herinnert aan de groote dingen, die Hij vroeger voor hen gedaan heeft, als een reden, waarom Hij hen niet gansch zou verstooten. Dit schijnt de beteekenis te zijn der woorden, vers 30, 31. „Hoe zou één Israeliet te sterk zijn geweest voor duizend Kanaänieten, zooals zij dikwijls geweest zijn, als het niet was omdat God, die grooter is dan alle goden, voor hen heeft gestreden?" En zoo komt dit overeen met Jes. 63 : 10, 11. Toen Hij hun, zooals hier, *in een vijand was verkeerd*, en *tegen hen streed om hunne zonde*, toen heeft Hij *gedacht aan de dagen vanouds*, zeggende: *Waar is Hij, die hen uit de zee opgebracht heeft?* Zoo ook hier. Evenals vanouds begint Zijn arm zich uit te strekken *tegen den toorn des vijands*, Psalm 138 : 7. Er was een tijd, toen Israels vijanden verkocht werden door hun eigen rotssteen; dat is: hunne afgoden, die hen niet konden helpen, maar hen verrieden, omdat Jehovah, de God Israels, hen besloten had als schapen ter slachting. Want de vijanden zelven moeten erkennen dat hunne goden volstrekt niet waren opgewassen tegen den God Israels. *Want hun wijnstok is uit den wijnstok van Sodom*, vers 32, 33. Dat moet bedoeld zijn van Israels vijanden, die zoo gemakkelijk vielen voor het zwaard van Israel, omdat zij rijp waren voor het verderf en de mate hunner ongerechtigheid vol was. Maar deze verzen kunnen ook verstaan worden van het verwonderlijke overmogen van Israels vijanden over hen, toen God hen gebruikte als *de roede Zijns toorns*, Jes. 10 : 5, 6. „Hoe zou één Kanaäniet duizend Israelieten jagen" (zooals gedreigd is tegen hen, die op hulp van Egypte vertrouwden, Jes. 30 : 17, *van het schelden eens eenigen zullen duizend vlieden*) „als het niet was dat Israels Rotssteen hen had verlaten en overgegeven?" Want anders, hoe zij hunne kracht ook mogen toeschrijven *aan hunne goden*, Hab. 1 : 11 [1]), zooals de Filistijnen hunne overwinning toeschreven aan Dagon, het is zeker: de rotssteen der vijanden zou niet overmocht hebben tegen den Rotssteen Israels; God zou spoedig hunne vijanden gedempt hebben, Psalm 81 : 15, als niet de goddeloosheid van Israel hen in hunne handen had overgeleverd. Want hun wijnstok, dat is: Israels wijnstok, is *uit den wijnstok van Sodom*, vers 32, 33. Zij waren geplant als *een edele wijnstok, een geheel getrouw zaad*, maar door de zonde zijn zij veranderd *in verbasterde ranken eens vreemden wijnstoks*, Jer. 2 : 21, en zij hadden de zonde en ongerechtigheid van Sodom niet alleen overgenomen, maar overtroffen, Ezech. 16 : 48. God noemde hen Zijn *wijngaard, een plant Zijner verlustiging*, Jes. 5 : 7. Maar hunne vruchten waren:

1. Zeer walglijk voor God, bitter als gal.

2. Zeer boosaardig en verderflijk voor elkander, als adderenvergif. Sommigen verstaan dit van hunne straf, hunne zonde zal *in het laatste bitterheid zijn*, 2 Sam. 2 : 26; zij zal *bijten als een slang en steken als een adder*, Spr. 23 : 32; Job 20 : 14.

IV. Hij besluit tot het verderf ten laatste van hen, die hunne vervolgers en hunne verdrukkers zijn geweest. Als de beker van den wijn der grimmigheid rondgaat, dan zal de koning van Babel er ten laatste uit drinken. Jer. 25 : 26; zie ook Jes. 51 : 22, 23. De dag komt, wanneer het oordeel, dat begon van het huis Gods, zal eindigen met den goddelooze en den zondaar, 1 Petr. 4 : 17, 18. Ter bestemder tijd zal God de vijanden der kerk nederwerpen.

1. In misnoegen tegen hunne goddeloosheid, die Hij opmerkt, vers 34, 35. Is deze hun onvermurwbare woede tegen Israel niet *bij Mij opgesloten*, om hiernamaals verrekend te worden, als het zal blijken, dat *Mijne de wrake is?*" Sommigen verstaan het van de zonde van Israel, inzonderheid van hun vervolgen van de profeten, die tegen hen opgesloten was, dat is: tegen hen bewaard bleef, *van het bloed des rechtvaardigen Abels af*, Matth, 23 : 35. Hoe dit zij, ons leert het dat de goddeloosheid der goddeloozen in Gods schatkamer bewaard wordt, verzegeld in Zijne schatten.

A. Hij merkt haar, Psalm 90 : 8. Hij weet beide wat de wijn is en wat de druiven zijn, wat de gezindheid is van het hart en wat de daden zijn van het leven.

B. Van beiden houdt Hij een register in Zijn eigen alwetendheid, en in het geweten van den zondaar, en dit is *verzegeld in Zijne schatten*, hetgeen veiligheid en geheimhouding aanduidt; deze boeken kunnen niet verloren gaan, en zij zullen niet vóór den grooten dag worden geopend. Zie Hosea 13 : 12.

C. Dikwijls stelt Hij de straf der zonde zeer lang uit, zij is weggelegd totdat de maat vol is, en de dag der lankmoedigheid Gods voorbij is. Zie Job 21 : 28—30.

---

1) Naar de Engelsche overzetting.

D. Er komt een dag van afrekening, als al de schatten van schuld en toorn opengedaan zullen worden, en de zonde der zondaren hen gewisselijk zal vinden. *a.* De zaak zelf zal voorzeker geschieden, want de Heere is een God, *wiens de wraak is,* en daarom zal Hij het vergelden, Jes. 59. : 18. Dit wordt aangehaald door den apostel, om de strengheid te toonen van Gods toorn tegen hen, die van het geloof van Christus afvallen, Hebr. 10 : 30. *b.* Het zal ter bestemder tijd geschieden, in den besten tijd, ja het zal binnen korten tijd geschieden. *De dag huns ondergangs is nabij,* en hoewel hij schijnt te toeven, draalt hij toch niet en sluimert niet, maar zal haasten. *In één uur* zal het oordeel over Babylon komen.

2. Hij zal het doen in mededoogen met Zijn eigen volk, dat, hoewel het Hem grootelijks getergd had, toch in betrekking tot Hem stond, en in hunne ellende en beroep deed op Zijne ontferming, vers 36. *De Heere zal Zijnen volke recht doen,* dat is hun recht doen tegen hunne vijanden, hunne zaak voorstaan, het juk der verdrukking verbreken, waaronder zij zoolang gezucht hadden. *Het zal Hem over Zijne knechten berouwen;* Hij zal niet van zin veranderen, maar van weg en wijze, voor hen strijdende, zooals Hij tegen hen gestreden heeft, als Hij ziet *dat hunne kracht is weggegaan.* [1]) Dit verwijst duidelijk naar de verlossingen, die God voor Israel gewrocht heeft door de richteren, uit de hand dergenen, aan wie Hij hen verkocht had om hunne zonden. Zie Richt 2 : 11—18, en hoe *Zijne ziel verdrietig werd over den arbeid van Israel,* Richt. 10 : 16, en dat wel, toen zij tot den uitersten nood en ellende waren gekomen. God hielp hen, als zij zichzelven niet konden helpen, en toen er niemand besloten of gelaten was, [1]) dat is niemand van hen die in steden of ommuurde plaatsen woonde, waarin zij opgesloten waren, noch iemand, die in verstrooide huizen op het land woonde, waar zij op een afstand waren van hunne naburen. Gods tijd om te verschijnen voor de verlossing Zijns volks is gekomen, als het op zijn ergst met hen is. God beproeft hun geloof, wekt hen op tot gebed, door de benauwdheid het zwaarst te laten worden, en dan verheerlijkt Hij Zijne kracht, beschaamt het aangezicht Zijner vijanden, en vervult het hart Zijns volks met des te grootere vreugde, door hen uit dit uiterste gevaar te redden, *hen als vuurbranden uit het vuur te rukken.*

3. Hij zal het doen in minachting en tot versmaadheid van de afgoden, vers 37, 38. *Waar zijn hunne goden?* Dit kan op tweeërlei wijze verstaan worden. *a.* Dat God voor Zijn volk doen zal wat de afgoden, die zij gediend hadden, niet voor hen konden doen. Zij hadden God verlaten en waren zeer mild in hunne offeranden aan de afgoden, brachten *het vet hunner slachtofferen en den wijn hunner drankofferen* naar hunne altaren, en onderstelden dat hunne godheden er zich mede voedden, en met hen vergastten zij er zichzelven op. „Welnu", zegt God, „zullen deze goden, die gij met zoo groote onkosten gediend hebt, u helpen in uwe benauwheid en u aldus beloonen voor de onkosten, die gij voor hen gedaan hebt? *Gaat henen en roept tot de goden, die gij verkoren hebt, laat u die verlossen ten tijde uwer benauwdheid,* Richt. 10 : 14. Dit is bedoeld om hen hunne dwaasheid te doen inzien door God te verlaten, die hen kon helpen, voor goden die het niet konden, en hen aldus tot berouw en bekeering te brengen en hen toe te bereiden voor de verlossing. Als de overspeelster *hare boeleerders naloopt,* maar *dezelven niet aantreft,* tot hare afgoden bidt, en geene goedheid van hen ervaart, *dan zal zij zeggen: Ik zal henengaan en keeren weder tot mijn vorigen man,* Hosea 2 : 6. Zie Jes. 16 : 12; Jer. 2 : 27, 28. Of *b.* Dat God aan Zijne vijanden doen zal, hetgeen waarvan de afgoden, die zij gediend hebben, hen niet kunnen redden. Sanherib en Nebukadnezar hebben den God Israels stoutmoedig getart om Zijne aanbidders te verlossen, Jes. 37 : 10; Dan. 3 : 15; en Hij *heeft* hen verlost, tot beschaming hunner vijanden. Maar de God Israels heeft Bel en Nebo getart om hunne aanbidders te verlossen op te staan en hen te helpen en hunne bescherming te zijn, Jes. 47 : 12, 13; maar zij hebben hen zoo weinig kunnen helpen, dat zij zelven, dat is hunne beelden, hetgeen alles was wat er van hen was, *in gevangenschap gingen,* Jes. 46 : 2. Zij, die op eenigerlei rotssteenen vertrouwen buiten God, zullen die ten dage hunner benauwdheid zand bevinden, zij zullen hun falen, als zij ze het meest noodig hebben.

39. Ziet nu, dat Ik, Ik DIE ben, en geen God met Mij. Ik dood en maak levend, Ik versla en Ik heel; en er is niemand, die uit Mijne hand redt! 40. Want Ik zal Mijne hand naar den hemel opheffen, en Ik zal zeggen: Ik leef in eeuwigheid! 41. Indien Ik Mijn glinsterend zwaard wette, en Mijne hand ten gerichte grijpt, zoo zal Ik de wraak op Mijne tegenpartijen doen wederkeeren, en Mijnen hateren vergelden. 42. Ik zal Mijne pijlen dronken maken van bloed, en Mijn zwaard zal vleesch eten; van het bloed des verslagenen en des gevangenen, van het hoofd af zullen er wraken des vijands zijn. 43. Juicht, gij heidenen, met Zijn volk! want Hij zal het bloed Zijner knechten wreken; en Hij zal de wraak op Zijne tegenpartijen doen wederkeeren, en verzoenen Zijn land en Zijn volk.

Dit besluit van het lied spreekt van drie dingen.

I. Eere aan God, vers 39. „Zie nu ten opzichte van geheel de zaak, dat Ik, Ik DIE ben. Leer dit uit het verderf der afgodendienaars, en van de onmacht hunner goden om hen te helpen". De groote God eischt hier:

1. De eer van het bestaan in en uit zichzelven. *Ik, Ik ben Die.* Aldus besluit Mozes met dien naam van God, bij welken Hij hem het eerst bekend was gemaakt, Exod. 3 : 14. *„Ik ben Die Ik ben.* Ik ben Die Ik geweest

1) Vers 36 naar de Engelsche overzetting.

ben, Die zijn zal, Dien Ik beloofd heb te zijn, Dien Ik gedreigd heb te zijn; allen zullen Mij getrouw bevinden aan Mijn woord". De Targum en de Uzziëlides geeft hier deze paraphrase van: *Als het Woord des Heeren* zich zal openbaren om Zijn volk te verlossen, dan zal Hij tot alle volken zeggen: *Zie dat Ik nu ben wat Ik ben, en geweest ben, en zijn zal*, hetgeen wij zeer goed weten toe te passen op Hem, die tot Johannes gezegd heeft: *Ik ben Die is, en Die was, en Die komen zal*, Openb. 1 : 8. Deze woorden: *Ik, Ik ben Die*, ontmoeten wij dikwijls in die hoofdstukken van Jesaja, waarin God Zijn volk aanmoedigt om te hopen op hunne verlossing uit Babylon, Jes. 41 : 4; 43 : 11, 13, 25; 46 : 4.

2. Van de eenige oppermacht. *„Er is geen God met Mij.* Geen om met Mij te helpen, geen om met Mij te wedijveren". Zie Jes. 43 : 10, 11.

3. Van een volstrekte vrijmacht: *Ik dood en maak levend*, dat is: alle kwaad en alle goed komen van Zijne hand van voorzienigheid; Hij formeert beide het licht des levens en de duisternis des doods, Jes. 45 : 7; Klaagl. 3 : 37, 38. Of, Hij doodt en wondt Zijne vijanden, maar geneest en maakt levend Zijn volk; doodt en wondt met Zijne oordeelen hen, die van Hem afvallen en tegen Hem rebelleeren; maar als zij berouw hebben en zich bekeeren, dan geneest Hij hen en maakt hen levend door Zijne goedertierenheid en genade. Of wel, het geeft Zijn onbetwistbaar gezag te kennen om te beschikken over al Zijne schepselen, en het aanzijn, dat Hij hun gegeven heeft, teneinde er Zijn eigen doeleinden door tot stand te brengen. Als Zijne oordeelen zijn uitgegaan, *verslaat Hij wie Hij wil, en behoudt bij het leven wie Hij wil.* Of wel zoo: Ofschoon Hij doodt, maakt Hij toch weder levend; *ols Hij bedroefd heeft zoo zal Hij zich ontfermen*, Klaagl. 3 : 32. Hoewel Hij ons *gescheurd heeft*, zal Hij *ons genezen*, Hosea 6 : 1. De Targum van Jeruzalem leest hier: *Ik dood hen, die levend zijn in deze wereld, en maak hen, die dood zijn, levend in de andere wereld.* En sommigen van de Joodsche wetgeleerden zelven hebben opgemerkt, dat dood en een leven na den dood, dat is: eeuwig leven, in deze woorden te kennen worden gegeven.

4. Van een onwederstaanbare macht, die niet bedwongen kan worden. *Daar is niemand, die uit Mijne hand redt* hen, die Ik ter verderfenis heb geteekend. Gelijk er geen tegenwerping kan gemaakt worden tegen het vonnis van Gods gerechtigheid, zoo is er ook geen ontkomen aan de tenuitvoerlegging van Zijne macht.

II. Verschrikking voor Zijne vijanden, vers 40—42. Verschrikking, voorwaar, voor hen, die Hem haten, gelijk allen doen, die andere goden dienen, volharden in moedwillige ongehoorzaamheid aan de Goddelijke wet, en Zijn getrouwe dienstknechten mishandelen en vervolgen. Dat zijn degenen, op wie God de wraak zal doen wederkeeren, deze Zijne vijanden, die niet willen dat Hij over hen zal heerschen. Teneinde de zoodanigen intijds te verschrikken tot berouw en tot een wederkeeren tot hun plicht jegens God, wordt hier de toorn Gods van den hemel tegen hen geopenbaard.

1. Het vonnis Gods wordt bekrachtigd met een eed, vers 40. *Hij heft Zijne hand op tot den hemel*, de woonplaats Zijner heiligheid; dit was een aloud en veelzeggend teeken, gebruikt bij het zweren, Gen. 14 : 22. En daar Hij bij niemand, die meerder was, had te zweren, zoo zwoer Hij bij zichzelven en bij Zijn eigen leven. Diegenen zijn onherstelbaar rampzalig, die het woord en den eed Gods tegen zich hebben. De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen, dat de zonde der zondaren hun verderf zal wezen, indien zij er mede voortgaan.

2. Er worden toebereidselen gemaakt voor de voltrekking van het vonnis: *het glinsterend zwaard is gewet.* Zie Psalm 7 : 13. Het is een zwaard, dat *dronken is geworden in den hemel*, Jes. 34 : 11. Terwijl het zwaard gewet wordt, wordt nog ruimte gelaten aan den zondaar om zich te bekeeren en, zoo hij dit dan veronachtzaamt, zal het zwaard hem des te dieper wonden. En gelijk het zwaard gewet is, zoo grijpt de hand, die het moet gebruiken, het oordeel aan met het vaste voornemen om er mede door te gaan.

3. De uitvoering van het vonnis zal ontzettend wezen. Het zwaard *zal vleesch eten* en *de pijlen zullen dronken gemaakt worden van bloed*, er zal zoo ontzettend veel bloed worden vergoten, het bloed van de verslagenen in den krijg, en van de gevangenen, aan wie geen lijfsgenade zal worden verleend, maar die onder de krijgswet allen ter dood zullen gebracht worden. Als Hij de wraak begint te oefenen, dan zal Hij haar voleinden. De uitleggers zijn in groote verlegenheid om de laatste zinsnede te verklaren: *van het hoofd af* (of naar de Engelsche overzetting: van het begin af,) *zullen er wraken des vijands zijn.* Bisschop Patrick, de uitnemende Schriftverklaarder, denkt dat hiervoor gelezen kan worden: *Van den koning af tot den staaf des vijands toe*, Jerem. 50 : 35—37. Als het zwaard van Gods toorn getrokken is, dan zal er bloedig werk geschieden, er zal bloed zijn tot aan de toomen der paarden, Openb. 14 : 20.

III. Troost voor Zijn eigen volk, vers 43. *Juicht, gij heidenen, met Zijn volk.* Hij besluit het lied met woorden van blijdschap; want in Gods Israel is een overblijfsel, welks einde vrede zal wezen. Gods volk zal ten laatste juichen, zal juichen tot in eeuwigheid. Er worden hier drie dingen genoemd, als oorzaken van vreugde:

1. De uitbreiding van de grenzen der kerk. De apostel past de eerste woorden van dit vers toe op de bekeering der heidenen, Rom. 15 : 10. *Weest vroolijk, gij heidenen, met Zijn volk.* Zie wat de genade Gods doet in de bekeering van zielen, zij brengt hen er toe om zich te verblijden met het volk van God; want de ware Godsdienst maakt ons bekend met ware vreugde, zoo groot is de vergissing van hen, die denken dat hij de strekking heeft om de menschen naargeestig te maken.

2. Het wreken van het twisten met de kerk op haar tegenstanders. Hij zal een onderzoek instellen naar *het bloed Zijner knechten*, en het

zal blijken hoe dierbaar en kostelijk het Hem is, want aan hen, die het vergoten hebben, zal bloed te drinken worden gegeven.

3. De genade, die God weggelegd heeft voor Zijne kerk en voor allen, die er toe behooren. *Hij zal verzoenen Zijn land en Zijn volk*, dat is: allen, die Hem overal vreezen en dienen. Wèlke oordeelen er ook gebracht zullen worden over de zondaren, met het volk Gods zal het wèl wezen. Laat Joden en heidenen zich hierin tezamen verblijden.

44. En Mozes kwam, en sprak al de woorden dezes lieds voor de ooren des volks, hij en Hosea, de zoon van Nun. 45. Als nu Mozes geëindigd had al die woorden tot gansch Israel te spreken; 46. Zoo zeide hij tot hen: Zet uw hart op al de woorden, die ik heden onder ulieden betuig, dat gij ze uwen kinderen gebieden zult, dat zij waarnemen te doen al de woorden dezer wet. 47. Want dat is geen vergeefsch woord voor ulieden; maar het is uw leven; en door ditzelve woord zult gij de dagen verlengen op het land, waar gij over de Jordaan naar toe gaat, om dat te erven. 48. Daarna sprak de HEERE tot Mozes, op dienzelven dag, zeggende: 49. Klim op den berg Abarim, (deze is de berg Nebo, die in het land van Moab is, die tegenover Jericho is) en zie het land Kanaän, dat Ik den kinderen Israels tot eene bezitting geven zal; 50. En sterf op dien berg, waarheen gij opklimmen zult, en word vergaderd tot uwe volken; gelijk als uw broeder Aäron stierf op den berg Hor, en werd tot zijne volken vergaderd; 51. Omdat gijlieden u tegen Mij vergrepen hebt, in het midden der kinderen Israels, aan het twistwater te Kades, in de woestijn Zin; omdat gij Mij niet geheiligd hebt in het midden der kinderen Israels. 52. Want van tegenover zult gij dat land zien, maar daarheen niet inkomen, in het land, dat Ik den kinderen Israels geven zal.

I. Wij hebben hier de plechtige overgave van dit lied aan het volk van Israel, vers 44, 45. Mozes sprak het tot zoovelen als hem konden hooren, terwijl Jozua het terzelfder tijd in een andere vergadering sprak voor zoovelen als zijn stem kon bereiken. Aldus tot hen komende uit den mond van beide hunne bestuurders, van Mozes, die de regeering nederlegde, en van Jozua, die haar op zich nam, zouden zij zien, dat beiden van één geest, een zelfde gevoelen waren, dat zij, hoewel van bevelhebber veranderende, toch geen verandering kregen in het Goddelijk gebod; Jozua, zoowel als Mozes, zou tegen hen getuigen, indien zij ooit God gingen verlaten.

II. Een ernstig bevel hun gegeven, om hun hart te zetten op deze en alle andere goede woorden, die Mozes tot hen gesproken heeft. Hoe vurig verlangt hij het goede voor hen allen, hoe begeert hij dat het woord Gods een diepen en blijvenden indruk bij hen teweeg zal brengen, hoe ijvert hij over hen met een Godvruchtigen ijver, uit vrees dat zij deze groote dingen eenmaal zullen laten varen!

1. De plichten, die hij hun op het hart bindt, zijn: *a.* Zelf deze dingen waar te nemen: „Zet uw hart beide op de wetten en op de beloften en bedreigingen, op de zegeningen en de vloeken, en nu eindelijk op dit lied. Laat uw geest vlijtig deze dingen overdenken en er door getroffen zijn; weest ijverig in het betrachten van uw plicht, en houdt u er aan met een vast voornemen des harten." *b.* Deze dingen getrouwelijk over te brengen aan hen, die na hen komen zullen. Gebruikt den invloed, dien gij hebt op uwe kinderen, voor dit doel, en *beveelt hun*, zooals uw vader Abraham gedaan heeft, Gen. 18 : 19, *dat zij waarnemen te doen al de woorden dezer wet.*" Zij, die zelf goed en Godvruchtig zijn, kunnen niet anders dan begeeren dat ook hunne kinderen het zijn zullen, en dat de nakomelingen in hun tijd den Godsdienst in eere zullen houden.

2. De argumenten, die hij aanvoert om hen te bewegen werk te maken van den Godsdienst, en er in te volharden, zijn: *a.* Het groote gewicht der zaken zelf, die hij hun had opgedragen, vers 47. „*Het is geen vergeefsch woord, maar het is uw leven.* Het is geen onverschillige zaak, maar van volstrekte noodzakelijkheid; geen beuzeling, maar een zaak van aanbelang, een zaak van leven en dood; neemt haar ter harte, en het is voor eeuwig wél met u, veronachtzaamt haar, en gij zijt voor eeuwig verloren." O dat de menschen er toch ten volle van overtuigd waren, dat de Godsdienst hun leven is; ja het leven van hunne ziel! *b.* Het groote voordeel, dat het voor hen zijn zou; *door ditzelfde woord zult gij de dagen verlengen op het land Kanaän*, welke belofte een type is van dat eeuwige leven, tot hetwelk, naar Christus ons verzekerd heeft, diegenen zullen ingaan, die de geboden onderhouden, Matth. 19 : 17.

III. Orders, gegeven aan Mozes betreffende zijn dood. Nu deze vermaarde getuige voor God zijn getuigenis voleindigd heeft, moet hij opklimmen tot den berg Nebo en er sterven. In de profetie van Christus' twee getuigen is een duidelijke toespeling op Mozes en Elias, Openb. 11 : 6, en daar hunne wegneming door het martelaarschap plaatshad, was zij wellicht niet minder glorierijk dan die van Mozes of Elias. Die orders werden op denzelfden dag aan Mozes gegeven, vers 48. En waarom zou hij, nu zijn werk volbracht was, nog een dag langer wenschen te leven? Wèl had hij tevoren gebeden, dat hij over de Jordaan mocht gaan, maar nu is hij volkomen tevreden en, zooals God hem bevolen had, *sprak hij niet meer van deze zaak.*

1. God herinnert hem hier aan de zonde, waaraan hij zich had schuldig gemaakt, waarom hij van Kanaän was buitengesloten, vers 51, opdat hij de bestraffing des te geduldiger zou dragen omdat hij gezondigd had, en nu zijne droefheid zou vernieuwen om dat onbedachte woord; want ook voor de besten der menschen is het goed om, als zij sterven, berouw en leedwezen te hebben over de zwakheden en

gebreken, waarvan zij zich bewust zijn. Het was een nalaten, dat aldus aan God mishaagd heeft; hij heeft *God niet geheiligd*, zooals hij Hem had behooren te heiligen *in het midden der kinderen Israels*, hij heeft zich niet met betamelijkheid gedragen bij het volbrengen der orders, die hij toen ontvangen had.

2. Hij herinnert hem aan den dood van zijn broeder Aäron, vers 50, teneinde hem zijn eigen dood meer gemeenzaam te maken, en minder vreeslijk. Het is, als wij sterven, een groote bemoediging voor ons, om te denken aan onze vrienden, die ons zijn voorgegaan door het dal van de schaduwen des doods, inzonderheid aan Christus, onzen oudsten Broeder en grooten Hoogepriester.

3. Hij zond hem naar een hoogen heuvel om van diens top het land Kanaän in oogenschouw te nemen en dan te sterven, vers 50. De herinnering aan zijn zonde mocht den dood schrikkelijk maken, maar het gezicht, dat God hem gaf op Kanaän, nam er de verschrikking van weg en was een teeken dat God met hem verzoend was, en een duidelijke aanwijzing voor hem dat, hoewel zijn zonde hem buitensloot van het aardsche Kanaän, zij hem toch het betere land niet zou ontrooven, dat in deze wereld niet anders gezien kan worden dan met het oog des geloofs. Diegenen kunnen getroost en gerust sterven, wanneer het ook zij dat God hen oproept, (in weerwil van de zonden, die zij tegen zichzelven gedenken) die een geloovig vooruitzicht en een wèl gegronde hoop hebben op het eeuwige leven na den dood.

HOOFDSTUK XXXIII.

Toch heeft Mozes nog niet afgedaan met de kinderen Israels; aan het einde van het vorige hoofdstuk schijnt hij voorgoed afscheid van hen te hebben genomen, maar hij heeft hun nog iets te zeggen. Hij had een afscheidsrede voor hen gehouden, en het was een uitvoerige en zeer aandoenlijke rede. Na die rede had hij hun een psalm gegeven, een langen psalm, en nu blijft er niets anders over dan hen heen te zenden met een zegen; dien zegen spreekt hij uit in dit hoofdstuk, in den naam des Heeren, en zoo verlaat hij hen. I. Hij verklaart hen allen gezegend in hetgeen God alreeds voor hen gedaan heeft, inzonderheid door hun Zijne wet te geven, vers 2—5. II. Hij spreekt een zegen uit over iederen stam, die zoowel een gebed is om, als een profetie van, hun gelukkigen staat. 1. Ruben, vers 6. 2. Juda, vers 7. 3. Levi, vers 8—11. 4. Benjamin, vers 12. 5. Jozef, vers 13—17. 6. Zebulon en Issaschar, vers 18, 19. 7. Gad, vers 20, 21. 8. Dan, vers 22. 9. Naftali, vers 23, Aser, vers 24, 25. Hij verklaart hen allen in het algemeen gezegend, om hetgeen God voor hen zijn zou en voor hen zou doen, indien zij gehoorzaam zijn, vers 26—29.

Dit nu is de zegen, met welken Mozes, de man Gods, de kinderen Israels gezegend heeft vóór zijn dood. 2. Hij zeide dan: De HEERE is van Sinaï gekomen, en is hunlieden opgegaan van Seïr; Hij is blinkende verschenen van het gebergte Paran, en is aangekomen met tienduizenden der heiligen; tot Zijne rechterhand was een vurige wet aan hen. 3. Immers bemint Hij de volken! Al Zijne heiligen zijn in uwe hand; zij zullen in het midden tusschen uwe voeten gezet worden; een ieder zal ontvangen van uwe woorden. 4. Mozes heeft ons de wet geboden, eene erfenis van Jakobs gemeente; 5. En hij was koning in Jeschurun, als de hoofden des volks zich vergaderen, samen met de stammen Israels.

Het eerste vers is het opschrift van het hoofdstuk: Het is een zegen. In het vorige hoofdstuk had hij de verschrikkingen des Heeren gedonderd tegen Israel vanwege hunne zonde; het was een hoofdstuk als de rol van Ezechiël vol van klaagliederen, en zuchting en wee. Om dit nu te verzachten, en opdat het niet zou schijnen dat hij in toorn van hen scheidde, voegt hij er hier een zegen aan toe, en laat hun zijn vrede, die nederdalen en rusten zou op al diegenen onder hen, die kinderen des vredes waren. Zoo was Christus' laatste werk op aarde *Zijne discipelen te zegenen*, Lukas 24 : 50, zooals hier Mozes, ten teeken van in vriendschap te scheiden. Mozes zegende hen:

1. Als een profeet, *een man Gods*. Het is een zeer begeerenswaardige zaak om deel te hebben in de gebeden van hen, die invloed hebben in den hemel; het is *het loon eens profeten*. In dezen zegen drukt Mozes niet alleen zijn goede wenschen uit voor zijn volk, maar voorzegt hij door den geest der profetie toekomstige dingen betreffende hen.

2. Als een vader van Israel — goede vorsten zijn als een vader voor hunne onderdanen — heeft Jakob op zijn sterfbed *zijne zonen gezegend*, Gen. 49 : 1, en naar dit voorbeeld zegent Mozes hier de stammen, die uit hen zijn voortgekomen, om te toonen dat, hoe tergend zij ook geweest waren, het erfdeel van dien zegen hen niet was ontnomen. Dat hij even vóór zijn dood dien zegen over hen uitsprak, zal waarschijnlijk daardoor een diepen indruk bij hen teweegbrengen, en hun ook een blijk wezen van Mozes' welwillende gezindheid jegens hen, daar hij wenschte dat zij gelukkig zullen zijn, hoewel hij moet sterven, en dus niet in hun geluk zal deelen.

Hij begint zijn zegen met een verheven beschrijving van de heerlijke verschijningen Gods voor hen door hun Zijne wet te geven, en van de groote weldaad, die zij voor hen was.

I. Er was een zichtbare en luisterrijke openbaring van de Goddelijke majesteit, genoeg om atheïsten en ongeloovigen te overtuigen en voor altijd tot zwijgen te brengen, de stompzinnigsten en onverschilligsten op te wekken en te ontroeren, en alle verborgen neigingen tot andere goden beschaamd te maken, vers 2.

1. Zijne verschijning was heerlijk; Hij blonk en schitterde als de zon, wanneer zij uitgaat in hare kracht. Zelfs Seïr en Paran, twee bergen op eenigen afstand, waren verlicht door de Goddelijke heerlijkheid, die op den berg Sinaï verscheen, en er eenige stralen van terugkaatste, zoo schitterend was de verschijning en zoo bijzonder opgemerkt in de aangrenzende landen. Hierop zinspeelt de profeet, om de wonderen der Goddelijke voorzienigheid te doen uitkomen, Hab. 3 : 3, 4; Psalm 18 : 8—10. De Jeruzalemsche Targum geeft een zonderlinge verkla-

ring hiervan; hij zegt: „Toen God nederkwam om de wet te geven, bood Hij haar op het gebergte Seïr den Edomieten aan, maar zij weigerden haar, omdat zij er het gebod in vonden: *Gij zult niet doodslaan;* toen bood Hij haar den Ismaelieten aan op den berg Paran, maar ook zij wezen haar af, omdat zij er in vonden: *Gij zult niet stelen;* en toen kwam Hij op den berg Sinaï, en bood haar Israel aan, en zij zeiden: *Al wat de Heere zal spreken, zullen wij doen.*" Ik zou zoo ongegrond een waan niet overgeschreven hebben, als het niet was om zijn hooge oudheid.

2. Hij was luisterrijk vergezeld. Hij kwam met Zijn heilige miriaden, zooals Henoch lang tevoren voorzegd had, dat Hij zou komen om de wereld te oordeelen ten laatsten dage, Judas: 14. Dezen waren de engelen, die *wagenen Gods*, onder welke de Heere was in deze heilige plaats, Psalm 68 : 18. [1]) Zij vergezelden de Goddelijke Majesteit en werden bij de plechtigheden van dien dag gebruikt als Zijne dienaren. Vandaar dat gezegd is, dat *de wet door bestellingen der engelen is ontvangen*, Hand. 7 : 53; Hebr. 2 : 2.

II. Hij gaf hun Zijne wet, welke genoemd is:

1. Een *vurige wet*, omdat zij hun gegeven was *uit het midden des vuurs*, Deut. 4 : 33, en omdat zij als vuur werkt: als zij aangenomen wordt, dan is zij smeltend, verwarmend, reinigend, en verbrandt het vuil des verderfs; als zij verworpen wordt, dan verhardt, verschroeit, pijnigt en verderft zij. De Geest daalde neder in verdeelde tongen *als van vuur*, want ook het Evangelie is een vurige wet.

2. Zij wordt gezegd te zijn *aan Zijne rechterhand*, hetzij omdat Hij haar op steenen tafelen schreef, of wel omdat het de kracht aanduidt der wet, de Goddelijke kracht, die er van uitgaat, opdat zij niet ledig wederkeert; of wel, zij kwam als een gave tot hen, en het was een zeer kostelijke gave, een zegen der rechterhand.

3. Het was een blijk van de bijzondere goedheid, die Hij voor hen had. *Immers bemint Hij de volken*, vers 3, en daarom wordt gezegd, dat de wet, hoewel zij *een vurige wet is, aan hen was*, vers 2, dat is voor hen, of ten gunste van hen. De wet Gods, geschreven in het hart, is een stellig bewijs dat er de liefde Gods in is uitgestort; wij moeten Gods wet als een der gaven Zijner genade beschouwen. Immers beminde Hij de volken, of legt hen op Zijn hart, zooals de eigenlijke beteekenis is dier woorden, hetgeen niet slechts de innigste liefde te kennen geeft, maar ook de teederste en zorgzaamste bescherming. *Al Zijne heiligen waren in Zijne hand.* Sommigen verstaan dit inzonderheid van Zijne ondersteuning van hen, en dat Hij hen in het leven heeft behouden bij den berg Sinaï, toen de verschrikking zoo groot was, dat Mozes zelf beefde en bevreesd was; zij hoorden de stem Gods en zijn levend gebleven, Hoofdst. 4 : 33. Of het geeft te kennen dat Hij hen door Zijne wet tot een volk heeft geformeerd, hen vormde zooals de pottenbakker het leem. Of, zij waren in Zijne hand om bedekt en beschermd te worden, en gebruikt, zooals de zeven sterren in de hand van Christus, Openb. 1 : 16. *God heeft al Zijne heiligen in Zijne hand*, en hoewel er *tienduizenden* zijn *van Zijne heiligen*, vers 2, is toch Zijne hand, waarmede Hij de wateren meet, groot genoeg en sterk genoeg, om ze allen te houden, en wij kunnen er zeker van zijn, dat *niemand hen uit Zijne hand zal rukken*, Joh. 10 : 28.

III. Hij neigde hen, om de wet te ontvangen, die Hij hun gaf. *Zij zaten aan Uwe voeten* [1]) als leerlingen aan de voeten van hun meesters, ten teeken van eerbied in afwachting van, en nederige onderworpenheid aan, hetgeen geleerd wordt. Zoo zat Israel aan den voet van den berg Sinaï, en beloofde te hooren en te doen al wat God zou zeggen. Sommigen lezen het: zij werden geslagen of getroffen aan uwe voeten, namelijk door de verschrikkingen van den berg Sinaï, die hen voor het oogenblik zeer verootmoedigden, Exod. 20 : 19. Iedereen stond toen gereed om Gods woorden te ontvangen, en zij waren dit ook, toen de wet in het openbaar voor hen gelezen werd, zooals Jozua 8 : 34. Het is een groot voorrecht om, als wij de woorden Gods gehoord hebben, de gelegenheid te krijgen om ze nogmaals te hooren, *Ik heb hun Uwen naam bekend gemaakt, en zal hem bekend maken*, Joh. 17 : 26. Zoo had Israel niet slechts de wet ontvangen, maar zal haar wederom ontvangen, en nooit zonder onderwijs gelaten worden.

Aan het volk wordt geleerd om, in dankbaarheid voor de wet van God steeds een eerbiedige gedachtenis te bewaren, beide van de wet zelve en van Mozes, door wien zij gegeven werd. Twee van de Chaldeeuwsche paraphrasten lezen hier: *De kinderen Israels zeiden: Mozes gebood ons eene wet;* en de Joden zeggen dat, zoodra een kind instaat was te spreken, zijn vader verplicht was het deze woorden te leeren: *Mozes gebood ons eene wet, het erfdeel van de vergadering Jakobs.*

1. Hen wordt geleerd met grooten eerbied van de wet te spreken, en haar te noemen: *het erfdeel van de vergadering Jakobs.* Zij beschouwden haar: *a.* Als aan hen in het bijzonder gegeven, als hetgeen waardoor zij van andere volken onderscheiden waren, die er noch de kennis van hadden, Psalm 147 : 20, noch, al hadden zij haar ook, onder de verplichting waren om haar waar te nemen, zooals Israel onder die verplichting was, en daarom, (zegt bisschop Patrick) „hebben de Joden, als zij een land veroverden, niemand gedwongen de wet van Mozes aan te nemen, maar alleen om zich aan de zeven geboden Noachs te onderwerpen." *b.* Als een onvervreemdbaar erfgoed aan hen verzekerd, want aldus gaan erfenissen aan het nageslacht over. En: *c.* Als hun rijkdom, hun waren schat. Zij, die het woord van God en de middelen der genade hebben, hebben reden te zeggen: een schoone erfenis is ons geworden. Hij is inderdaad rijk, in wien het woord van Christus rijkelijk woont. Misschien wordt de wet hun *erfdeel* genoemd, omdat zij hun met

1) Naar de Engelsche overzetting.

1) Vers 3, naar de Engelsche overzetting.

hun erfdeel gegeven werd, er zoo aan was toegevoegd, dat het verlaten der wet een verbeuren des erfdeels tengevolge zou hebben. Zie Psalm 119 : 111.

2. Hen wordt geleerd met grooten eerbied van Mozes te spreken, en zij waren te meer verplicht zijn naam in eere te houden, omdat hij geen maatregelen had genomen om hem in zijn geslacht te bewaren; zijne nakomelingen zijn nooit *de zonen van Mozes* genoemd, zooals de priesters *de zonen van Aäron* genoemd zijn. *a.* Zij moeten Mozes erkennen als een groot weldoener van hun volk, doordat hij *hun de wet gebood;* want, hoewel zij van de hand Gods kwam, ging zij door de hand van Mozes. *b. Hij was koning in Jeschurun. Hun de wet geboden hebbende,* heeft hij, zoolang als hij leefde, zorg gedragen, dat zij waargenomen en ten uitvoer gelegd werd. En zij waren zeer gelukkig zulk een koning te hebben, die hen regeerde, ten alle tijde voor hen in- en uitging, maar inzonderheid dan een groot aanzien had, *als de hoofden des volks vergaderd waren,* in parlement, als het ware, en Mozes president onder hen was. Sommigen verstaan dit van God zelven; Hij verklaarde zich tot hun Koning, toen Hij hun de wet gaf en Hij bleef dit, zoolang zij *Jeschurun* waren, *een oprecht volk,* en totdat zij Hem verwierpen, 1 Sam. 12 : 12. Maar het schijnt veeleer van Mozes verstaan te moeten worden. Een goede regeering is een groote zegen voor het volk, waarvoor zij wèl reden hebben dankbaar te zijn; en die staatsregeling is zeer gelukkig, welke zooals die van Israel, en zooals die van ons [1]) de macht verdeelt tusschen den koning in Jeschurun en de hoofden der stammen, als zij tezamen vergaderd zijn.

6. Dat Ruben leve, en niet sterve, en dat zijne lieden van getal zijn! 7. En dit is van Juda, dat hij zeide: Hoor, HEERE! de stem van Juda! en breng hem weder tot zijn volk; zijne handen moeten hem genoegzaam zijn, en zijt Gij hem een hulp tegen zijne vijanden!

I. Hier is de zegen van Ruben. Hoewel Ruben de eer van zijn geboorterecht had verloren, begint Mozes toch met hem, want wij moeten hen, die onteerd zijn, niet beschimpen en de teekenen van schande voor niemand duurzaam willen maken, al waren die in het eerst ook nog zoo verdiend, vers 6. Mozes begeert en voorzegt:

1. De instandhouding van dien stam, hoewel hij een grensstam aan de overzijde van de Jordaan was, „zoo laat hem toch *leven* en noch door zijne naburen worden vernietigd, noch onder hen opgaan". En wellicht heeft hij de uitgelezen mannen van dien stam op het oog, die, daar zij hun erfdeel reeds hadden ontvangen, er hunne huisgezinnen in vestigden, terwijl zij zelf nu gereed waren *toegerust voor het aangezicht hunner broederen over te trekken,* Numeri 32 : 27. „Laat hen op dien edelen krijgstocht worden beschermd, en hun hoofd bedekt zijn ten dage der wapening".

2. De toeneming van dezen stam: *dat zijne lieden van getal zijn.* „Laat het een talrijke stam wezen, al is hun andere eer ook verbeurd en verloren, zoodat zij de voortreffelijksten niet zijn, niet zullen uitmunten, zoo laat hen toch vermenigvuldigen". *Dat Ruben leve en niet sterve, al is het ook dat zijne mannen weinig in aantal zijn,* aldus denkt bisschop Patrick dat de volzin overgezet kan worden. „Hoewel hij niet kan verwachten te bloeien, Gen. 49 : 4, zoo laat hem toch niet omkomen, niet vergaan". Al de Chaldeeuwsche paraphrasten brengen dit in verband met de andere wereld. Dat *Ruben leve in het eeuwige leven,* en den *tweeden dood niet sterve;* aldus Onkelos. *Dat Ruben leve in deze wereld, en den dood niet sterve, die de goddeloozen in de toekomende wereld sterven;* aldus Jonathan en de Jeruzalemsche Targum.

II. De zegen van Juda, die vóór Levi gesteld wordt, omdat *onze Heere uit Juda gesproten is,* en (zooals Dr. Lightfoot zegt) om de waardigheid van het koningschap boven het priesterschap. De zegen, vers 7, kan betrekking hebben, hetzij:

1. Op den geheelen stam in het algemeen. Mozes bidt om en profeteert van den grooten voorspoed van dien stam. Dat God zijne gebeden zal verhooren (zie er een voorbeeld van in 2 Kron. 13 : 14, 15); hem in zijn erfdeel zal bevestigen; hem voorspoedig zal maken in al zijne zaken, en hem de overwinning zal geven over zijne vijanden. Het wordt als aangenomen en vastgesteld beschouwd, dat de stam van Juda een biddende en tevens een zeer werkzame stam zal zijn. „Heere", zegt Mozes, „hoor zijne gebeden, en geef voorspoed op al zijne ondernemingen; *laat zijne handen hem genoegzaam zijn,* in den landbouw, zoowel als in den krijg". De stem des gebeds behoort steeds vergezeld te wezen van de hand des strevens, dan kunnen wij voorspoed verwachten. Of:

2. Het kan in het bijzonder betrekking hebben op David, als type van Christus; dat God *zijne gebeden zal hooren,* Psalm 20 : 2 (en Christus *werd altijd verhoord,* Joh. 11 : 42) dat Hij hem de overwinning zal geven over zijne vijanden en voorspoed in zijn groote ondernemingen. Zie Psalm 89 : 21 en verv. En het gebed, dat God hem *tot zijn volk zal brengen,* [1]) schijnt betrekking te hebben op Jakobs profetieën betreffende Silo, dat *tot Hem de volken vergaderd zullen worden,* Gen. 49 : 10. [1])

De stam van Simeon is voorbijgegaan in den zegen, omdat Jakob hem onder een schandmerk heeft gelaten, en hij nooit, zooals Levi, iets gedaan had om in eer hersteld te worden. In de woestijn werd hij meer dan eenigen anderen stam verminderd; en Zimri, die nog kort geleden zich zoo in het openbaar schuldig had gemaakt, was van dien stam. Of wel, omdat het erfdeel van Simeon een aanhangsel was van dat van Juda is die stam mede in den zegen van Juda begrepen. In sommige afschriften van de LXX is Simeon bij Ruben gevoegd: *Dat Ruben leve en niet sterve, en dat Simeon velen in getal zij.*

1) In Engeland.

1) Naar de Engelsche overzetting.

8. En van Levi zeide hij: Uw thummim en Uw urim zijn aan den man, Uw gunstgenoot; dien Gij verzocht hebt in Massa, met welken Gij getwist hebt aan de wateren van Meriba. 9. Die tot zijn vader en tot zijne moeder zeide: Ik zie hem niet; en die zijne broederen niet kende, en zijne zonen niet achtte; want zij onderhielden Uw woord, en bewaarden Uw verbond. 10. Zij zullen Jakob Uwe rechten leeren, en Israel Uwe wet; zij zullen reukwerk voor Uwen neus leggen, en dat gansch verteerd zal worden, op Uw altaar. 11. Zegen, HEERE! zijn vermogen, en laat U het werk zijner handen wel bevallen; versla de lenden dergenen, die tegen hem opstaan en hem haten, dat zij niet weder opstaan!

Mozes is uitvoerig in den zegen over den stam van Levi, niet zoozeer omdat het zijn eigen stam was (want daarvan maakt hij geen gewag) als wel omdat het Gods stam was. De zegen van Levi heeft betrekking:

I. Op den hoogepriester, hier Gods *heilige* genoemd, vers 8, [1]) omdat zijn ambt heilig was, ten teeken waarvan *Heiligheid des Heeren* op de gouden plaat geschreven was, die hij op het voorhoofd droeg.

1. Hij schijnt te erkennen dat God Aäron en zijn zaad rechtvaardiglijk uit dit ambt had kunnen ontzetten vanwege zijne zonde te Meriba, Numeri 20 : 12. Zoo wordt dit door velen verstaan. Mij schijnt het eerder waarschijnlijk toe dat hij integendeel bij God pleit op den ijver en de getrouwheid van Aäron en zijne stoutmoedigheid in het stuiten van den stroom der murmureeringen van het volk bij het andere Meriba, Exod. 17 : 7, hetgeen zeer merkwaardig zou kunnen zijn, en waarop God het oog zou kunnen gehad hebben, toen Hij hem het priesterschap verleende, hoewel er daar geen melding van wordt gemaakt. Al de Chaldeeuwsche paraphrasten komen overeen, dat het eene beproeving was, waarin hij volkomen en getrouw werd bevonden, en de beproeving heeft doorstaan, en dat het dus niet Num. 20 : 12 is, dat bedoeld wordt.

2. Hij bidt dat het ambt van hoogepriester blijvend zal zijn; *Laat Uw thummim en urim met hem zijn.* [1]) Zij werden hem voor een uitnemenden dienst geschonken, zooals blijkt uit Mal. 2 : 5. „Heere, laat die hem nooit ontnomen worden". Niettegenstaande dezen zegen zijn de urim en de thummim verloren gegaan in de gevangenschap, en nooit hersteld in den tweeden tempel, maar het heeft zijn volkomen vervulling in Jezus Christus, Gods Heilige, en onzen grooten Hoogepriester, van wien Aäron een type was. Bij Hem, die van eeuwigheid af in den schoot des Vaders was, zullen de urim en de thummim blijven, want Hij is de Wonderlijke, de eeuwige Raad. Sommigen vertalen hier thummim en urim als gemeene zelfstandige naamwoorden, te meer omdat hier, en hier alleen, de gewone orde in de samenvoeging omgekeerd is. Thummim beteekent *oprechtheid*, en urim *verlichting; laat dezen met Uwen heilige zijn;* dat is: „Heere, laat de hoogepriester altijd beide een oprecht man en een verstandig man zijn." Een goed gebed om voor de bedienaren van het Evangelie op te zenden, dat zij een helder hoofd en een eerlijk hart zullen hebben; licht en oprechtheid maken den volkomen Evangeliedienaar.

II. Op de mindere priesters en Levieten, vers 9—11.

1. Hij prijst den ijver voor God van dezen stam, toen zij zich aan de zijde van Mozes schaarden (en dus aan de zijde Gods) tegen de aanbidders van het gouden kalf, Exod. 32 : 26 en verv., en gebruikt zijnde om de aanvoerders in deze goddeloosheid te dooden, hebben zij dit met onpartijdigheid gedaan; de beste vrienden, die zij hadden in de wereld en die hun even dierbaar waren als hun naaste bloedverwanten, hebben zij niet gespaard, als zij afgodendienaars waren. Onze liefde voor God en Zijne eer moet altijd de overhand hebben over onze liefde tot elk schepsel, hoe ook genaamd. En aan hen, die niet slechts zichzelven rein houden van de heerschende ongerechtigheid der tijden en plaatsen, waarin zij leven, maar ook, naar dat zij er toe instaat zijn, er tegen getuigen, *en staan voor God tegen de boosdoeners*, zal een bijzonder teeken van eer gegeven worden. Wellicht had Mozes het oog op de kinderen Korachs, die geweigerd hebben zich met hun vader te vereenigen in zijne tegenspreking, Num. 26 : 11; ook op Pinehas, die *gericht oefende*, zoodat *de plaag werd opgehouden*. En het ambt, dat hen tot voortdurend dienen aan het altaar verplichtte, tenminste als het hunne beurt van dienen was, legde hen onder de noodzakelijkheid van dikwijls afwezig te zijn van hun gezin, waarvoor zij dus niet zoo goed konden zorgen en voorzien als andere Israelieten. Dit was een gedurige zelfverloochening, waaraan zij zich onderwierpen, teneinde Gods woord waar te nemen en het verbond des priesterschaps te bewaren. Zij, die geroepen zijn om in het heilige te dienen, moeten los zijn van de banden en belangen, die hun het dierbaarst zijn in deze wereld, en het volbrengen van hun dienstwerk stellen boven het dienen of behagen van hun beste vrienden, Hand. 21 : 13—20, 24. Onze Heere Jezus kende Zijne moeder en broeders niet, toen zij Hem van Zijn werk wilden afhouden, Matth. 12 : 48.

2. Hij bevestigt de aanstelling van dezen stam om de heilige dingen te bedienen, die de belooning was van hun ijver en trouw, vers 10. *a.* Zij moesten met het volk handelen voor God. *„Zij zullen Jakob Uwe rechten leeren, en Israel Uwe wet*, beide als predikers in hun Godsdienstige bijeenkomsten, de wet lezende en verklarende, Nehem. 8 : 7, 8, en als rechters, moeilijke en twijfelachtige gevallen beslissende, die tot hen gebracht werden," 2 Kron. 17 : 8, 9. De lippen der priesters bewaarden deze wetenschap ten gebruike van het volk, dat uit hun mond de wet moest zoeken, Mal. 2 : 7. Zelfs Haggai, een profeet, raadpleegde de priesters in eene gewetenszaak, Hag. 2 : 11 en verv. De

1) Naar de Engelsche overzetting.

prediking is noodig niet slechts voor het eerste planten der kerk, maar ook voor de bewaring en opbouwing der kerken als zij geplant zijn. Zie Ezech. 44 : 23, 24. *b.* Zij moeten met God handelen voor het volk, door reukwerk te branden tot lof en eer van God, en offeranden te offeren, om verzoening te doen voor de zonde en de gunst van God te verkrijgen. Dat was het werk der priesters, maar de Levieten waren er bij behulpzaam. Zij, die het nut en voordeel wilden hebben van hun reukwerk en hunne offeranden, moesten getrouw hun onderricht waarnemen.

3. Hij bidt voor hen, vers 11. *a.* Dat God hun vermogen, hunne bezittingen zou zegenen, en hetgeen hun toegewezen was voor hun onderhoud aangenaam voor hen zou maken. *Zegen, Heere, zijn vermogen.* Er was een overvloedige voorziening voor hen gemaakt, en zij kwam gemakkelijk tot hen, en toch konden zij er geen genot en blijdschap in vinden, tenzij God haar voor hen zegende; en daar God zelf hun deel was, kon een bijzondere zegen op hun deel verwacht worden. Sommigen lezen den volzin aldus: *Zegen, Heere, hunne deugd.* „Heere, vermenigvuldig Uwe genade in hen, en maak hen al meer en meer bekwaam voor hun werk." *b.* Dat Hij hen zou aannemen in hun dienst. *Laat U het werk zijner handen bevallen,* beide voor hemzelven en voor het volk voor hetwelk hij dient." Gode welbehaaglijk te zijn, dat is hetgeen wij allen moeten bedoelen, waarnaar wij moeten streven in al onze Godsdienstige verrichtingen, hetzij wij dan al of niet welbehaaglijk zijn aan menschen, 2 Cor. 5 : 9, en het is de kostelijkste zegen, dien wij kunnen begeeren, hetzij voor onszelven of voor anderen. *c.* Dat Hij het voor hem zal opnemen tegen zijne vijanden, *versla de lenden dergenen, die tegen hem opstaan en hem haten.* Hij onderstelt dat Gods dienstknechten vele vijanden zullen hebben; sommigen zullen hen haten om hunne getrouwheid, en zullen pogen hun kwaad te berokkenen; anderen zullen afgunstig zijn op hun inkomen, en heiligschennend trachten er hen van te berooven; anderen zullen hen tegenstaan in de uitoefening van hun ambt, en zich niet onderwerpen aan de uitspraak der priesters; en sommigen zullen het ambt zelf willen vernietigen. Nu bidt hij dat God al zulke pogingen zal doen mislukken, en het kwaad op de hoofden van de werkers er van zal doen wederkeeren. Dit gebed is een profetie, dat God gewisselijk zal afrekenen met hen, die de vijanden zijn van Zijne dienstknechten, en tot aan het einde des tijds de bediening van den Godsdienst in Zijne kerk zal in stand houden, in weerwil van alles wat de poorten der hel tegen haar beramen. Saul verhief zich tegen de priesters des Heeren, 1 Sam. 22 : 18 en dat heeft de maat zijner zonde vol doen worden.

12. En van Benjamin zeide hij: De beminde des HEEREN, Hij zal zeker bij hem wonen; Hij zal hem den ganschen dag overdekken, en tusschen zijne schouders zal Hij wonen! 13. En van Jozef zeide hij: Zijn land zij gezegend van den HEERE, van het uitnemendste des hemels, van den dauw, en van de diepte, die beneden is liggende; 14. En van de uitnemendste inkomsten der zon, en van de uitnemendste voortzetting der maan; 15. En van het voornaamste der oude bergen, en van het uitnemendste der eeuwige heuvelen; 16. En van het uitnemendste der aarde en hare volheid, en van de goedgunstigheid desgenen, die in den braambosch woonde, kome de zegening op het hoofd van Jozef en op den schedel des afgezonderden van zijne broederen! 17. Hij heeft de heerlijkheid des eerstgeborenen zijns osses, en zijne hoornen zijn hoornen des eenhoorns; met dezelve zal hij de volken tezamen stooten tot aan de einden des lands. Deze nu zijn de tienduizenden van Efraïm, en deze zijn de duizenden van Manasse!

I. Hier is de zegen van Benjamin, vers 12. Benjamin komt na Levi, omdat de tempel, waarin het werk der priesters lag, zich juist aan de grens bevond van het erfdeel van dien stam; en hij komt vóór Jozef vanwege de waardigheid van Jeruzalem (dat gedeeltelijk in dien stam lag) boven Samaria, dat in den stam van Efraïm lag, en omdat Benjamin het huis van David en den tempel des Heeren aanhing, toen de overige stammen met Jerobeam beiden hebben verlaten.

1. Benjamin wordt hier *de beminde des Heeren* genoemd, daar de vader van dien stam Jakobs beminde zoon was, *de zoon zijner rechterhand.* Diegenen zijn in waarheid gezegend, die de beminden des Heeren zijn. Saul, de eerste koning, en Paulus, de groote apostel, waren beiden uit dien stam.

2. Hij wordt hier verzekerd van de bescherming Gods, hij zal *zeker wonen.* Zij, die door God worden bemind, zijn veilig, Psalm 91 : 1.

3. Er wordt hier te kennen gegeven dat de tempel, waarin God zal wonen, in de landpalen van dien stam gebouwd zal worden. Jeruzalem, de heilige stad, was in het erfdeel van Benjamin, Jozua 18 : 28, en hoewel Zion, de stad Davids ondersteld wordt tot Juda te behooren, was toch de berg Moria, waarop de tempel gebouwd was, in Benjamins erfdeel. Daarom wordt God gezegd te wonen *tusschen zijne schouderen,* omdat de tempel op dien berg stond zooals het hoofd van een man op zijn schouders. En hierdoor was Benjamin *den ganschen dag overdekt* onder de bescherming van het heiligdom, Ps. 125 : 2, waarvan dikwijls gesproken wordt als van een toevlucht, een beschutting, Psalm 27 : 5; Nehem. 6 : 10. Benjamin, wonende bij den tempel Gods, woonde zeker, dat is: woonde in veiligheid bij Hem. Het is gelukkig om in de nabijheid van den tempel te zijn. Die ligging van Benjamin was waarschijnlijk de eenige reden, die dezen stam bij Juda en de Goddelijke inzettingen liet blijven, toen de tien andere stammen afvallig werden. Diegenen hebben in waarheid een verdorven en slecht hart, die, hoe *dichter* zij bij de *kerk* zijn, *des te verder van God zijn.*

II. De zegen van Jozef, beiden Efraïm en Manasse insluitende. In Jakobs zegen, Gen. 49, is die over Jozef het uitvoerigst, en dat is hij ook hier, en aan dien zegen ontleent Mozes den titel, dien hij aan Jozef geeft, vers 16, *de afgezonderde van zijne broederen*, of, zooals het ook gelezen kan worden: *een nazireër onder hen*, zoowel ten opzichte van zijn Godsvrucht, waarin hij bij menige gelegenheid hen allen overtroffen heeft, en van zijne waardigheid in Egypte, waar hij beide hun heerscher en weldoener was. Zijn broeders hebben hem van zich afgezonderd door hem tot een slaaf te maken; maar God heeft hem van hen onderscheiden door een vorst van hem te maken.

De zegeningen, waarom voor dien stam gebeden wordt en die hem voorzegd worden, zijn: groote overvloed en groote macht.

1. *Groote overvloed*, vers 13—16. In het algemeen: *Zijn land zij gezegend van den Heere.* Het waren vruchtbare landstreken, die aan Efraïm en Manasse ten deel vielen, maar Mozes bidt dat zij besproeid zullen worden door den zegen van God, die rijk maakt en waarvan alle vruchtbaarheid afhankelijk is.

A. Hij noemt vele bijzonderheden, die hij bidt, dat bijdragen zullen tot den rijkdom en overvloed van deze twee stammen; van den Schepper alle nut en allen dienst der mindere schepselen verwachtende, want zij zijn al datgene voor ons, wat Hij ze voor ons maakt. Hij bidt: *a.* Om *tijdige regens* en dauw, *het uitnemende van den hemel*, en zóó kostelijk en uitnemend zijn zij, dat, hoewel zij slechts uit zuiver water bestaan, zonder dezen de vruchten der aarde zouden falen. *b.* Om *overvloedige fonteinen*, die mede bijdragen om de aarde vruchtbaar te maken, en hier genoemd worden *de diepte, die beneden is liggende*, beiden zijn *de rivieren Gods*, Psalm 65 : 10, want Hij is *de Vader van den regen*, Job 38 : 28, en Hij heeft inzonderheid *de fonteinen der wateren gemaakt*, Openb. 14 : 7. *c.* Om de *weldadige invloeden* der hemellichamen, vers 14, om de uitnemende vruchten, tevoorschijn gebracht door de levenwekkende warmte der *zon*, en de verkoelende vochtigheid der *maan*. Dat zij de jaarlijksche vruchten hebben in hun onderscheidene maanden, overeenkomstig den loop der natuur; in ééne maand olijven, in een andere dadels", enz. Zóó verstaan sommigen het. *d.* Om de vruchtbaarheid zelfs van hun heuvelen en bergen, die in andere landen kaal en onvruchtbaar plegen te zijn, vers 15; dat zij *het voornaamste hebben der oude bergen;* en, indien de bergen vruchtbaar zijn, dan zullen de vruchten, die er op groeien het eerst rijp zijn, en ook het rijpste zijn, Zij worden *de oude bergen* genoemd, niet omdat zij er vóór anderen geweest zijn, maar omdat zij, evenals de eerstgeborenen, voortreffelijker waren in waardij en hoedanigheid; en *eeuwige heuvelen*, niet alleen omdat zij, evenals andere bergen, onbeweeglijk zijn, Hab. 3 : 6, maar omdat de vruchtbaarheid er van blijvend zal wezen. *e.* Om de voortbrengselen der lagere gronden, vers 16, *het uitnemendste der aarde.* Hoewel de aarde zelve een nuttelooze, waardelooze klomp stof schijnt te zijn, worden er toch kostelijke dingen uit voortgebracht voor het onderhoud en de gerieflijkheid van het menschelijk leven, Job 28 : 5. *Uit de aarde komt het brood voort*, omdat ons lichaam er uit voortkomt en er toe moet wederkeeren. Maar wat is *het uitnemendste der aarde* voor een ziel, die van God kwam en tot Hem moet wederkeeren? Of wat is hare volheid, in vergelijking met de volheid, die in Christus is, waaruit wij ontvangen genade voor genade? Sommigen zien in de uitnemende dingen, om welke hier gebeden wordt, typen van de *geestelijke zegeningen in den hemel in Christus*, de gaven, en genade en vertroostingen des Geestes.

B. Hij kroont het alles met de goedgunstigheid of de genadige aanneming van Hem, *die in het braambosch woonde*, vers 16, dat is: van God, dien God, die aan Mozes verschenen is in het braambosch, dat brandde, doch niet werd verteerd, Exod. 3 : 2, om hem zijn opdracht te geven om Israel uit te leiden uit Egypte. Hoewel Gods heerlijkheid daar slechts voor een wijle verscheen, wordt zij toch gezegd er te *wonen*, omdat zij er bleef zoolang zij er noodig was. *De goedgunstigheid van de Schechina in het braambosch*, zoo zou dit ook gelezen kunnen worden, want *Schechina* beteekent *hetgeen woont*, en hoewel zij slechts voor een korten tijd *in het braambosch* woonde, bleef zij toch bij het volk van Israel. Het zou overgezet moeten worden: *Mijn woner in het braambosch*, die een verschijning was van de Goddelijke Majesteit alleen aan Mozes, ten teeken van het bijzondere deel, dat hij in God had, en die hij wenscht te gebruiken tot welzijn van dezen stam. Menigmaal is God aan Mozes verschenen, maar nu op het oogenblik, dat hij gaat sterven, schijnt hij de lieflijkste herinnering te hebben aan die, welke hem toen als ingeleid heeft tot de gezichten des Almachtigen en zijne gemeenschap met den hemel heeft gevestigd; dat was een tijd van liefde, die nooit vergeten kon worden. Het was aan het braambosch, dat God verklaarde *de God te zijn van Abraham, Izak en Jakob*, en aldus de belofte bevestigde, gedaan aan de vaderen, die belofte, welke reikte tot aan de opstanding des lichaams en het eeuwige leven, zooals blijkt uit het argument, dat onze Heiland er aan heeft ontleend, Lukas 20 : 37. Zoodat hij, als hij bidt om de goedgunstigheid van Hem, die *in het braambosch woonde*, het oog heeft op het verbond dat te dier tijd en te dier plaatse vernieuwd werd, en waarop al onze hoop op Gods gunst gegrond moet zijn. Nu besluit hij dien ruimen zegen met een gebed om de gunst van God. *a.* Omdat die de bron en oorsprong is van al deze zegeningen; zij zijn de gaven van Gods gunst; dat zijn zij voor Gods volk, wàt zij nu ook voor anderen mogen wezen. Ja, toen Efraïm (een afstammeling van Jozef) afweek van God, *als een onbandige koe*, waren deze vruchten van zijn land zoo weinig de gaven van Gods gunst, dat zij slechts bedoeld waren om hem vet te mesten voor de slachtbank, *als een lam in de ruimte*, Hosea 4 : 16, 17. *b.* Omdat dit de lieflijkheid en de vertroosting is van al deze zegeningen; wij smaken er dan eerst blijdschap en genot in, als

wij er Gods gunst in zien. *c.* Omdat die beter, oneindig beter is dan al deze zegeningen; want zoo wij slechts de gunst van God hebben, dan zijn wij gelukkig en kunnen gerust zijn, ook al ontbreken ons al deze dingen, en ons verblijden in den God onzes heils, *alhoewel de vijgeboom niet bloeien zal, en er geen vrucht aan den wijnstok zijn zal,* Hab. 3 : 17, 18.

2. Jozef wordt hier gezegend met groote macht, vers 17. Er worden drie voorbeelden van deze zijn macht voorzegd. *a* Zijn gezag onder zijne broederen. *Hij heeft de heerlijkheid des eerstgeborenen zijns runds,* of eens jongen stiers, die een statig dier is en daarom vroeger gebruikt werd als een zinnebeeld van koninklijke majesteit. Jozua, die Mozes moest opvolgen, was van den stam Efraïm, des zoons van Jozef, en zijne heerlijkheid blonk waarlijk uit, hij was eene eer voor zijn stam. In Efraïm lag later de koninklijke stad der tien stammen. En uit Manasse waren Gideon, Jeftha en Jaïr, die allen sieraden waren van en zegeningen voor hun land. Sommigen denken dat hij bij den eersteling van den stier wordt vergeleken, omdat het geboorterecht, dat Ruben had verloren, was overgegaan op Jozef, I Kron. 5 : 1, 2, en bij den eersteling van *zijn* stier, omdat Basan, dat in het erfdeel van Manasse lag, beroemd was voor stieren en koeien, Psalm 22 : 13, Amos 4 : 1. *b.* Zijne macht tegen zijn vijanden en zijne overwinning over hen: *zijne hoornen zijn hoornen des eenhoorns,* dat is: „De krijgsmacht, die hij te velde zal brengen, zal zeer sterk en zeer geducht zijn, *met dezelve zal hij de volken tezamen stooten*", dat is: „hij zal allen overwinnen, die zich op zijn weg stellen." Uit het twisten der Efraïmieten, beide met Gideon, Richt. 8 : 1, en met Jefta, Richt. 12 : 1, blijkt dat zij een krijgshaftige, vurige stam waren. En toch zien wij dat de kinderen Efraïms, toen zij het verbond Gods hadden verlaten, hoewel zij *gewapend waren, zich omkeerden ten dage des strijds,* Psalm 78 : 9, 10; want hoewel hier verklaard is dat zij sterk en stoutmoedig zijn als eenhoornen, werden zij, toen God hen verlaten had, zwak als andere menschen. *c.* Het getal zijner lieden, waarin Efraïm, hoewel de jongere zoon, zijn broeder overtrof, daar Jakob in het voorzien van deze zelfde zaak, zijne handen boven hun hoofd gekruist had, Gen. 48 : 19. *Dezen nu zijn de tienduizenden van Efraïm, en dezen zijn de duizenden van Manasse.* Jonathans Targum past dit toe op de tienduizenden van Kanaänieten, overwonnen door Jozua, die van den stam van Efraïm was, en van de duizenden van Midianieten, overwonnen door Gideon, die van den stam van Manasse was. En de verklaring van den Jeruzalemschen Targum op het eerste deel van dit vers is opmerkelijk; dat „gelijk met de eerstelingen van den stier nooit gewerkt mocht worden, en de eenhoorn niet kon worden getemd, zoo zou Jozef altijd vrij blijven. Zij zouden ook vrij gebleven zijn, indien zij zich niet door de zonde verkocht hadden."

18. En van Zebulon zeide hij: Verheug u, Zebulon! over uw uittocht, en Issaschar! over uwe hutten. 19. Zij zullen de volken tot den berg roepen; daar zullen zij offeranden der gerechtigheid offeren; want zij zullen den overvloed der zeeën zuigen, en de bedekte verborgen dingen des zands. 20. En van Gad zeide hij: Gezegend zij, die aan Gad ruimte maakt! hij woont als een oude leeuw, en verscheurt den arm, ja ook den schedel. 21. En hij heeft zich van het eerste voorzien, omdat hij aldaar in het deel des wetgevers bedekt was; daarom kwam hij met de hoofden des volks, hij verrichtte de gerechtigheid des HEEREN, en Zijne gerichten met Israel.

Wij hebben hier de zegeningen van Zebulon en Issaschar samengevoegd, want beiden waren zij de zonen van Jakob bij Lea, en door de ligging van hun erfdeel in Kanaän waren zij buren. Er is voorzegd:

I. Dat beiden een goede vestiging en een aangenaam werk zullen hebben, vers 18. Zebulon moet zich verheugen, want hij zal er reden toe hebben, en Mozes bidt dat hij er reden toe zal hebben in zijn uittocht, hetzij in den krijg, want *Zebulon heeft zijne ziel versmaad ten doode* — dat is: heeft zijn leven in de waagschaal gesteld — *op de hoogten des velds,* Richt. 5 : 18; of liever, naar de zee, want Zebulon was *aan de haven der schepen,* Gen. 49 : 13. En Issaschar moet zich verheugen in zijne hutten, dat is in zijn bedrijf tehuis, den landbouw, waarop de mannen van dien stam zich gewoonlijk toelegden, want zij zagen dat rust goed was, en dat als de zee onstuimig was, het land aangenaam was, Gen. 49 : 14, 15,

Laat ons hier opmerken. *d.* Dat gelijk Gods voorzienigheid de bepalingen van der menschen woningen verschillend heeft verordineerd, sommigen in de stad, en sommigen op het land, sommigen in zeehavens en anderen meer in steden van het binnenland, zoo heeft zij ook wijselijk der menschen neigingen gericht naar onderscheidene bezigheden tot welzijn van het publiek, gelijk ieder lid van het lichaam geplaatst en geschikt gemaakt is ten dienste van het geheel. De geest of geaardheid van sommige menschen leidt hen naar wetenschap, die van anderen naar de zee, van nog anderen naar den krijg. Sommigen voelen neiging voor landelijke bezigheden, anderen voor den handel, en sommigen hebben aanleg voor kunsten, en het is goed, dat het zoo is. *Ware het geheele lichaam het oog, waar zou het gehoor eijn?* 1 Cor. 12 :*17. Het was ten algemeenen nutte van Israel, dat de mannen van Zebulon kooplieden waren en de mannen van Issaschar landbouwers. *b.* Dat, waar ook onze plaats zij, en waarin onze werkzaamheden ook bestaan, het onze wijsheid zal wezen en onze plicht, om er ons naar te schikken, en het is een groot geluk om er genoegen in te vinden. Zebulon verheuge zich in zijne uittochten, hij danke God voor de winsten en drage met geduld en onderworpenheid de verliezen en de ongerieflijkheden van zijne koopmanschap, hij verachte de geringheid er van niet, en benijde de rust

niet van Issaschars hutten. *Issaschar verheuge zich in zijne hutten*, laat zijne afzonderingen hem gevallen, en laat hem tevreden wezen met zijn landelijke bezitting, en niet morren omdat hij Zebulons genoegen niet heeft van te reizen en van zijne winsten in den handel. Ieder bedrijf heeft zijne gerieflijkheden en zijne ongerieflijkheden, en daarom moeten wij ons met het hart toeleggen op het werk, dat God ons te doen heeft gegeven, waarin dit ook moge bestaan; en het is wezenlijk een groot geluk om tevreden te zijn met ons lot, *Dat is een gave Gods*, Pred. 5 : 18.

2. Dat zij beiden in hunne plaats dienstbaar zullen zijn aan de eere Gods en de Godsdienstige belangen van de natie, vers 19. *Zij zullen de volken tot den berg roepen*, dat is: tot den *tempel*, want Mozes voorzag dat die op een berg gebouwd zal worden. Ik zie niet waarom dit tot Zebulon beperkt moet worden (zooals de meeste uitleggers doen). Indien beide Zebulon en Issaschar het aangename en het nut van hun onderscheiden bezigheden hebben, waarom zouden wij dan niet onderstellen dat zij beiden zorg droegen om er God de eer van te geven? Twee dingen zullen zij voor God doen.

A. Zij zullen anderen noodigen tot Zijn dienst; *de volken tot den berg roepen. a.* Zebulon zal zijne bekendheid en omgang met naburige volken, tot welke hij uitgaat, tot dit edele doel gebruiken: den Godsdienst onder hen bekend te maken en te bevorderen, en hen tot den dienst van den God Israels te noodigen. Mannen van veel zaken en grooten omgang met anderen moeten met verstand en ijver pogen om het beoefenen van ernstige Godsvrucht aan te bevelen aan hen, met wie zij verkeeren en onder wie zij hunne zaken doen. De zoodanigen zijn gezegend, want zij zijn tot zegen. Het zou goed zijn indien de toeneming van handelsbetrekkingen met vreemde landen dienstbaar gemaakt kon worden aan de verspreiding van het Evangelie. Deze profetie betreffende Zebulon ziet misschien wel op de prediking van Christus en Zijne apostelen, die begonnen is in het land van Zebulon, Matth. 4 : 14, 15, *en zij riepen de volken tot den berg*, dat is: tot het koninkrijk van den Messias, dat genoemd is *de berg van het huis des Heeren*, Jes. 2 : 2. *b.* Issaschar, die tehuis blijft en in tenten woont, zal zijn buurman roepen om op te gaan naar het heiligdom, op de tijden vastgesteld voor hun plechtige feesten, hetzij omdat zij ijveriger en voortvarender zijn dan hunne naburen (en het is dikwijls opgemerkt dat, hoewel zij, die bij Zebulon wonen in de haven der schepen, die drukke plaatsen zijn, waar veel menschen bijeenkomen, meestal meer hebben van het *licht* van den Godsdienst, zij, die met Issaschar wonen in tenten op het land, meer van het *leven* en de *warmte* er van hebben) en zij kunnen daarom door hun ijver diegenen tot een heilige mededinging opwekken, die meer kennis hebben, Psalm 122 : 1; of: omdat zij meer dan anderen de tijden waarnamen, die voor hunne feesten waren vastgesteld. Een van de Chaldeeuwsche parafrasten geeft van het vorige vers deze lezing: *Verheug u, Issaschar, in de tenten uwer scholen*, in de onderstelling dat velen hunner geleerden zullen zijn en hunne geleerdheid zouden gebruiken om met de wenteling des jaars kennis te geven van het naderen der feesten, want de almanakken waren toen niet zoo algemeen als nu. En Onkelos inzonderheid: *Verheug u, Issaschar, als gij de tijden van de plechtige feesten te Jeruzalem gaat berekenen*, want dan *zullen de stammen Israels vergaderd worden op den berg van het huis des heiligdoms.* Zoo leest hij het begin van dit vers, en velen denken dat dit de beteekenis is van die eigenschap van de mannen van Issaschar in den tijd van David: *dat zij ervaren waren in het verstaan van de tijden, om te weten wat Israel doen moest*, 1 Kron. 12 : 32. En de hoedanigheid, die volgt in vers 33, van de mannen van Zebulon, dat zij dezulken waren, die *uitgingen in het heir, ervaren zijnde in den krijg*, kan wellicht den zegen, hier over dezen stam uitgesproken, verklaren. Zij, die niet zooals Zebulon de gelegenheid hebben om diegenen in de kerk te brengen, die nog buiten zijn, kunnen toch zeer dienstbaar zijn aan hare belangen, door mede te helpen om hen, die binnen zijn, op te wekken, aan te moedigen en op te bouwen. En het is een goed werk om de menschen tot de inzettingen Gods te roepen, de herinnering op te wekken van hen, die vergeetachtig zijn, de tragen op te wekken, die wel willen volgen, maar niet gaarne zouden willen voorgaan.

B. Zij zullen niet slechts anderen tot den dienst van God noodigen, maar er zelf overvloedig in zijn; *daar zullen zij offeranden der gerechtigheid offeren.* Zij zullen niet anderen naar den tempel zenden en zelf tehuis blijven onder voorwendsel, dat zij niet uit hunne zaken weg kunnen; maar als zij anderen aansporen *om vlijtig henen te gaan om het aangezicht des Heeren te smeeken*, dan zullen zij zeggen: *wij zullen ook henengaan*, zooals in Zacharia 8 : 21. Het goede, waartoe wij anderen aansporen, daar moeten wij zelven het voorbeeld van wezen. En als zij tot den tempel komen, dan zullen zij niet ledig voor het aangezicht des Heeren verschijnen, maar voor de eer en den dienst van God medebrengen, naardat Hij hun welvaren heeft gegeven, 1 Cor. 16 : 2. *a.* Hier is voorzegd dat beide deze stammen rijk zullen worden. Zebulon, die buitenslands gaat, *zal den overvloed der zeeën zuigen*, die volle borsten zijn voor de kooplieden; terwijl Issaschar, die tehuis blijft, zich zal verrijken *met de verborgen dingen*, de schatten, *des zands;* hetzij met de vruchten der aarde of de onderaardsche schatten van metalen en mineralen of (daar het woord, hier door zand vertaald, eigenlijk het zand der zee beteekent) de rijke dingen, opgeworpen door de zee, want Issaschars erfdeel reikte tot aan den zeeoever. Misschien wordt hun voorspoed in *het roepen der volken tot den berg* aangeduid door hun *zuigen van den overvloed der zeeën*, want wij hebben een zelfde zegswijze gebruikt voor het toebrengen der volken tot de kerk in Jes. 60 : 5. *de menigte der zee zal tot u gekeerd worden*, en in vers 16:

gij zult de melk der heidenen zuigen. Er is voorzegd: *b.* Dat deze stammen, aldus verrijkt zijnde, *hun gewin den Heere zullen verbannen*, dat is: wijden, *en hun vermogen den Heere der gansche aarde*, Micha 4 : 13. Dat de koophandel van Zebulon en het hoerenloon van Issaschar den Heere heilig zijn zullen, Jes. 23 : 18; want daaruit zullen zij *offeranden der gerechtigheid offeren*, dat is offeranden overeenkomstig de wet. Wij moeten God dienen en eeren met hetgeen wij hebben, en waar Hij overvloediglijk zaait, daar verwacht Hij dienovereenkomstig te oogsten. Zij, die *den overvloed der zeeën zuigen* en *de bedekte verborgen dingen des zands*, moeten in evenredigheid daarvan offeranden der gerechtigheid offeren.

II. Vervolgens komt de zegen over den stam van Gad, vers 20, 21. Dit was een der stammen, die alreeds gevestigd waren aan de zijde van de Jordaan, waar Mozes zich nu bevond.

1. Hij voorzegt wat deze stam zijn zal, vers 10. *a.* Dat hij verruimd zal worden, gelijk hij thans reeds een ruim deel had, en hij geeft God de eer beide van Zijn tegenwoordige en toekomstige uitbreiding. *Gezegend zij, die Gad ruimte maakt.* Wij bevinden hoe deze stam verruimd werd door zijn voorspoed in den krijg, dien zij zeer nauwgezet tegen de Hagarenen hebben gevoerd, 1 Kron. 5 : 19, 20, 22. Aan God moet de eer worden gegeven van al onze verruimingen. *b.* Dat hij een dappere en zegevierende stam zal zijn, die met rust gelaten zijnde, veilig en onbevreesd zou wonen als een leeuw, maar getergd zijnde als een leeuw *zal verscheuren den arm, ja ook den schedel*, dat is: alles zal verscheuren en vertreden wat hem in den weg is, beide den arm, dat is: de kracht, en den schedel, dat is de staatkunde en het gezag zijner vijanden. In Davids tijd waren er Gadieten, wier *aangezichten waren als aangezichten der leeuwen*, 1 Kron. 12 : 8. Sommigen houden Jehu voor een Gadiet, omdat wij voor het eerst melding van hem zien gemaakt te Ramoth in Gilead, dat tot Gad behoorde, en zij denken dat dit op zijn dappere daden betrekking kan hebben.

2. Hij prijst dien stam voor hetgeen zij gedaan hadden, en nu deden, vers 21. *a.* Zij hadden verstandig gehandeld voor zichzelven, toen zij hun erfdeel met de eersten kozen in een land, dat reeds veroverd was. *Hij heeft zich van het eerste voorzien;* hoewel hij zorg had voor zijne broederen, begon zijne liefdadigheid toch tehuis, dat is met zichzelven, en hij wilde gaarne het eerst bediend, het eerst gevestigd zijn. De Gadieten waren de eerste en dringendste voorstellers om een erfdeel te ontvangen aan die zijde van de Jordaan, en daarom worden zij nog vóór de Rubenieten genoemd in de geschiedenis van deze zaak, Num. 32 : 2. En terwijl dus aan de andere stammen hun erfdeel door Jozua, den veroveraar, werd toegewezen, werd aan Gad en zijne metgezellen hun erfdeel toegewezen door Mozes, den wetgever, en zij werden er in gevestigd door de wet, of, (zooals het woord is) *bedekt*, of beschermd door de bijzondere leiding van Gods voorzienigheid, die waakte over hen, die achterbleven, terwijl de krijgslieden voorttrokken met hunne broederen. *De menschen loven u, omdat gij uzelven goed doet* (als gij het eerst voor uzelven zorgt, zooals Gad gedaan heeft,) Psalm 49 : 19. En God zal u loven als gij goed doet aan uwe ziel, die in waarheid gij zelf zijt, en het eerst daarvoor zorgt in een erfdeel van den wetgever. *b.* Zij handelden nu eerlijk en kloekmoedig met hunne broederen, want zij *kwamen met de hoofden des volks*, voor wier aangezicht zij over de Jordaan gingen, om *de gerechtigheid des Heeren te verrichten* aan de Kanaänieten onder de leiding van Jozua, aan wien wij hen later plechtig gehoorzaamheid zullen zien beloven, Jozua 1 : 12, 16. Dit hadden zij op zich genomen te doen, toen hun hun erfdeel was toegewezen, Num. 32 : 27. En dit hebben zij gedaan, Jozua 4 : 12. En toen de oorlogen van Kanaän geëindigd waren, heeft Jozua hen weggezonden met een zegen, Jozua 22 : 7. Het is een gezegende en eervolle zaak om onze broederen behulpzaam te zijn in hunne zaken, en inzonderheid om mede te werken in het verrichten van de gerechtigheid des Heeren, door datgene te onderdrukken of weg te doen wat Hem tergt en mishaagt; dit was het, wat aan Pinehas tot gerechtigheid werd gerekend.

22. En van Dan zeide hij: Dan is een jonge leeuw; hij zal als uit Basan voortspringen. 23. En van Nafthali zeide hij: O Nafthali! zijt verzadigd van de goedgunstigheid, en vol van den zegen des HEEREN; bezit erfelijk het westen en het zuiden. 24. En van Aser zeide hij: Aser zij gezegend met zonen; hij zij zijnen broederen aangenaam, en doope zijn voet in olie. 25. IJzer en koper zal onder uw schoen zijn; en uwe sterkte gelijk uwe dagen!

I. Hier is de zegen van Dan, vers 22. Jakob had hem in zijn zegen vergeleken bij een slang in list; Mozes vergelijkt hem bij een leeuw wegens moed en vastberadenheid, en wat zou kunnen bestaan voor hen, die het hoofd van een slang en het hart van een leeuw hebben? Hij wordt vergeleken bij de leeuwen, die voortspringen uit Basan, een berg, bekend om de woeste leeuwen, die er uit voortsprongen op hunne prooi in de vlakten. Dit kan betrekking hebben, hetzij:

1. Op de bijzondere overwinningen, behaald door Simson (die van dezen stam was) op de Filistijnen: *De Geest des Heeren begon hem bijwijlen te drijven in het leger van Dan*, toen hij nog zeer jong was, als een leeuwenwelp, zoodat hij in zijne aanvallen op de Filistijnen hen verraste en overweldigde door zijne kracht, zooals een leeuw zijne prooi, en een zijner eerste heldendaden was het verscheuren van een leeuw. Of:

2. Op een meer algemeene krijgsverrichting van dien stam, toen eene bende van Danieten op het bericht, dat hun gebracht werd, van de gerustheid en zorgeloosheid van Laïs, dat in een deel van Kanaän lag, het verst van hen verwijderd, die plaats bij verrassing innam. Zie Richt. 18 : 27. En daar de bergen van Basan niet ver van die stad waren, hebben zij waar-

schijnlijk van daar hun aanval er op gedaan, weshalve zij gezegd worden *voortgesprongen te zijn van Basan.*

II. De zegen van Nafthali, vers 23. Hij ziet op dien stam met verwondering en juicht hem toe. „O Nafthali, gij zijt gelukkig, gij zult dit zijn, moogt gij het altijd zijn!" Er zijn drie dingen, die het geluk uitmaken van dezen stam.

1. *Wees verzadigd van de goedgunstigheid.* Sommigen verstaan dit van de goedgunstigheid van menschen, hun goeden wil en hun goed woord. Jakob had dezen stam beschreven als in het algemeen bestaande uit hoffelijke, welwillende menschen, gevende schoone woorden, als de lieflijke hinde, Gen. 49 : 21. Wat nu zullen zij hierdoor verkrijgen? Mozes zegt hun hier dat zij zullen deelen in de genegenheid hunner naburen en verzadigd zijn van goedgunstigheid. Zij, die beminnen, zullen bemind worden. Maar anderen verstaan het van de gunst van God, en met reden, want deze alleen is de gunst, die de ziel verzadigt en ware blijdschap geeft in het hart. Diegenen zijn in waarheid gelukkig, die de gunst van God hebben, en diegenen zullen haar hebben, die er hunne voldoening in vinden en achten dat zij, die hebbende, genoeg hebben en niets meer begeeren.

2. *Wees vol van den zegen des Heeren,* dat is, niet slechts van de goede dingen, die de vruchten zijn van den zegen, koren en wijn en olie, maar van den zegen zelven, dat is: van de genade Gods, overeenkomstig Zijne belofte en Zijn verbond. Zij, die dezen zegen hebben, kunnen zich wèl als vol beschouwen, zij hebben niets anders noodig om hen gelukkig te maken. „Het erfdeel van den stam van Nafthali", zeggen de Joden, „was zóó vruchtbaar, en hoewel noordelijk gelegen, waren de voortbrengselen zóó vroeg rijp, dat zij, die van dien stam waren, meestal de eersten zijn geweest, die de eerstelingen der vruchten in den tempel brachten, en zoo hadden zij dan den eersten zegen van den priester, die de zegen des Heeren was." Kapernaum, waar Christus voornamelijk gewoond heeft, lag in dien stam.

3. *Bezit erfelijk de zee en het zuiden;* zooals de tekst gelezen kan worden, dat is: van die zee, welke ten zuiden van uw erfdeel zal liggen, dat was de zee van Galilea, waarvan wij zoo dikwijls lezen in de Evangeliën, vlak ten noorden waarvan het erfdeel van dien stam was gelegen, en die van zooveel nut en voordeel was voor dezen stam, getuige den rijkdom van Kapernaum en Bethsaida, die in het grondgebied van dien stam en aan de kust dier zee waren gelegen. Zie hoe Mozes in deze zegeningen door den geest der profetie werd gedreven, want vóór nog het lot in den schoot was geworpen, voorzag en voorzeide hij hoe het beleid er van zijn zou.

III. De zegen van Aser, vers 24, 25. Hij bidt om en profeteert vier dingen voor dezen stam, die een *gezegend zijn* in zijn naam draagt, want Lea noemde den vader er van *Aser,* zeggende: *Tot mijn geluk,* Gen. 30 : 13.

1. De toeneming van hun aantal. Zij zijn nu een talrijke stam, Num. 26 : 47. Hij zij het nog meer: *Aser zij gezegend met zonen.* Kinderen, inzonderheid kinderen des verbonds, zijn een zegen, geen last.

2. Zijn aanzien onder zijne naburen, *hij zij zijnen broederen aangenaam.* Het is zeer begeerenswaardig om de gunst en liefde te hebben van hen in wier midden wij wonen; daarom moeten wij bidden tot God, die alle harten in Zijne hand heeft, en wij moeten er naar streven om ze te verkrijgen door zachtmoedigheid en eene bereidwilligheid om, naar ons vermogen, en naar dat wij er de gelegenheid toe hebben, goed te doen aan alle menschen.

3. Den rijkdom van hun land. *a.* Boven den grond: *hij doope zijn voet in olie,* dat is: „Hij hebbe zulk een overvloed er van in zijn erfdeel, dat hij er niet slechts zijn hoofd mede kunne zalven, maar, zoo hem dit behaagt, er zijne voeten in kunne wasschen", dat gemeenlijk niet gedaan werd, maar toch bevinden wij dat onze gezegende Zaligmaker Zijnen broederen zoo aangenaam was, dat Zijne voeten met de kostbaarste zalf werden gezalfd. Lukas 7 : 46. *b.* Onder den grond. *IJzer en koper zal onder uw schoen zijn,* dat is: „Gij zult grooten overvloed hebben van deze metalen (mijnen er van) in uw eigen grond, die door een ongemeenen zegen rijk zal zijn aan de oppervlakte en in het binnenste; of, indien zij ze niet hadden als de voortbrengselen van hun eigen land, dan zullen zij van het buitenland ingevoerd worden, want het erfdeel van dezen stam lag aan de zeekust. De Chaldeeuwsche paraphrasten verstaan het in overdrachtelijken zin: „Gij zult sterk en glansrijk zijn als ijzer en koper."

4. Het voortduren van hunne macht en kracht. *Uw sterkte gelijk uwe dagen.* Velen omschrijven dit aldus: „De kracht van uw ouderdom zal wezen als die uwer jeugd; gij zult geen afneming bespeuren, maar zult uw jeugd vernieuwen, alsof niet slechts uwe schoenen, maar uw gebeente van ijzer en koper waren." De dag wordt in de Schrift dikwijls genomen voor de gebeurtenissen van den dag, en dit hier alzoo opvattende, is het een belofte, dat God hen genadiglijk zal ondersteunen onder hunne benauwdheden en beproevingen, waarin die dan ook mogen bestaan. En zoo is het een belofte aan al het geestelijk zaad van Abraham, dat God in Zijne wijsheid hunne genade en vertroosting evenredig zal doen zijn aan den dienst en het lijden, waartoe Hij hen roept. Is hun werk aangewezen? Zij zullen de kracht hebben om het te doen. Worden hun lasten opgelegd? Zij zullen de kracht hebben om ze te dragen, en *nooit verzocht zijn boven hetgeen zij vermogen.* Hij is getrouw, die aldus beloofd heeft, en ons op die belofte heeft doen hopen.

26. Niemand is er gelijk God, o Jeschurun! die op den hemel vaart tot uwe hulp, en met Zijne hoogheid op de bovenste wolken. 27. De eeuwige God zij u eene woning, en van onder eeuwige armen; en Hij verdrijve den vijand voor uw aangezicht, en zegge: Verdelg! 28. Israel dan zal zeker alleen wonen, en Jakobs oog zal zijn op een land van koren en most;

ja zijn hemel zal van dauw druipen. 29. Welgelukzalig zijt gij, o Israel! wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door den HEERE, het schild uwer hulp, en die een zwaard is uwer hoogheid; daarom zullen zich uwe vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen, en gij zult op hunne hoogten treden!

Dit zijn de laatste woorden van allen, die Mozes, de groote schrijver; de groote gezagvoerder, hetzij zelf geschreven heeft, of die van hem geschreven zijn, en zij zijn dus zeer merkwaardig, en ongetwijfeld zullen wij ze ook van groot nut bevinden. Mozes, de man Gods, die evenveel reden heeft gehad als ooit een bloot mensch gehad heeft, om beide God en Israel te kennen, heeft met zijn laatsten ademtocht den God Israels en het Israel Gods groot gemaakt. Beiden zijn in zijn oog onvergelijkelijk, en wij zijn er zeker van dat in dit zijn oordeel zijn oog niet was verduisterd.

I. Geen God zooals de God Israels. Geen van de goden der heidenen was instaat om voor zijne aanbidders te doen wat Jehovah deed voor de Zijnen, vers 26. *Niemand is er gelijk God, o Jeschurun.* Als wij verwachten dat God ons zal zegenen in ons wèl te doen, dan moeten wij Hem zegenen door wèl van Hem te spreken, en een der plechtigste manièren van God te loven bestaat in te erkennen dat niemand Hem gelijk is.

1. Dit was de eer van Israel, ieder volk roemde op zijn God, maar geen volk had zulk een God om op te roemen als Israel.

2. Het was hun geluk en welzijn dat zij in verbond waren opgenomen met zulk een God. Van twee dingen neemt hij hier nota als bewijzen van de onbetwistbare uitnemendheid van den God van Jeschurun bovenalle andere goden. *a.* Zijn souvereine macht en heerschappij, *Hij vaart op den hemel*, en met de grootste statigheid en pracht *op de bovenste wolken.* Op den hemel te varen duidt Zijne grootheid en heerlijkheid aan, waarin Hij zich openbaart aan de bovenwereld, en het gebruik, dat Hij maakt van de invloeden des hemels en de voortbrengselen der wolken om Zijn eigen doeleinden tot stand te brengen in deze lagere wereld. Hij bestuurt ze zooals een man zijn paard bestuurt. Als Hij iets te doen heeft voor Zijn volk dan vaart (of rijdt) Hij op den hemel om het te doen, want Hij doet het snel en krachtig, geen vijand kan Hem voor zijn of den voortgang stuiten van Hem, die op den hemel rijdt. *b.* Zijn oneindige eeuwigheid; Hij is de eeuwige God, en Zijne armen zijn *eeuwige* armen, vers 27. De goden der heidenen waren pas onlangs verzonnen en zullen weldra vergaan, maar de God van Jeschurun is eeuwig; Hij was vóór alle werelden, en zal zijn als er geen tijd en geen dagen meer zijn zullen. Zie Hab. 1 : 12.

II. Er is geen volk gelijk het Israel Gods. Iederen stam gelukkig genoemd hebbende, noemt hij hen allen tezamen zeer gelukkig, zóó gelukkig in alle opzichten, dat er geen volk was onder de zon, dat hun gelijk was, vers 29. *Welgelukzalig zijt gij, o Israel,* een volk, welks God de Heere is, reeds daarom in waarheid gelukzalig, *en niemand is u gelijk.* Als Israel God eert als een God bij wien niemand te vergelijken is, dan zal Hij hun zooveel gunst verleenen, dat geen volk hun gelijk is; zij zullen de afgunst van al hunne naburen zijn, en de vreugde van allen, die het goede voor hen wenschen. *Wie is u gelijk,* o volk? Zie, gij zijt schoon, Mijne vriendin, zegt Christus tot Zijne bruid. Waarop zij onmiddellijk antwoordt: *Zie, Gij zijt schoon, mijn liefste. Welk volk* (neen, niet al de volken tezamen) *is gelijk Uw volk Israel?* 2 Sam. 7 : 23. Wat hier gezegd is van de kerk van Israel en de eer en voorrechten er van, kan gewisselijk toegepast worden op *de kerk der eerstgeborenen,* die in de hemelen opgeschreven is. De Christelijke kerk is het Israel Gods, zooals de apostel haar noemt, Gal. 6 : 16, over hetwelk vrede zal wezen, en die verwaardigd is boven iedere gemeenschap van menschen in de wereld, zooals Israel dit geweest is.

1. Nooit was een volk zoo wèl bevestigd en beschut, vers 27. *De eeuwige God zij u een woning!* waarin gij veilig en gerust kunt leven, zooals een mensch in zijn huis. Ieder Israeliet is ook inderdaad tehuis in God; de ziel keert tot Hem weder en rust in Hem, als in haar rustplaats, Psalm 116 : 7, haar verberging, Psalm 32 : 7. En zij, die Hem tot hunne woning maken, zullen al de vertroostingen en weldaden hebben van eene woning in Hem, Psalm 91 : 1. Mozes had het oog op God als de woning Israels toen zij omdwaalden in de woestijn, Psalm 90 : 1. *Heere, Gij zijt ons geweest een toevlucht van geslacht tot geslacht.* En nu zij zich gingen vestigen in Kanaän, moeten zij niet van woning veranderen; nog zullen zij den eeuwigen God noodig hebben voor hunne toevlucht en Hem hebben; zonder Hem zou Kanaän zelf een woestijn wezen en een land van duisternis.

2. Nooit was een volk zoo wèl ondersteund en geholpen; *van onderen zijn de eeuwige armen;* dat is: de almachtige kracht van God wordt aangewend tot bescherming en vertroosting van allen, die op Hem betrouwen, in hun grootste verlegenheid en benauwdheid èn onder de zwaarste lasten. *a.* De eeuwige armen zullen de belangen der kerk ondersteunen in het algemeen, opdat zij niet vermindere of terneder worde geworpen; onder de kerk is die Rots der eeuwen, waarop zij gebouwd is, en tegen welke de poorten der hel nooit zullen overmogen, Matth. 16 : 18. *b.* Den geest, het hart van particuliere geloovigen, zoodat zij wel gedrukt maar nooit overweldigd zullen worden door eenigerlei benauwdheid. Hoezeer de kinderen Gods te eeniger tijd ook naar beneden gebracht worden, de eeuwige armen zijn onder hen, om hun hart voor bezwijken te behoeden, en hun geloof voor wankelen of falen, zelfs als zij bovenmate gedrukt worden. Het eeuwige verbond en de eeuwige vertroostingen, die er uit voortvloeien, zijn in waarheid eeuwige armen, waarmede de geloovigen wonderbaarlijk ondersteund werden, en goedsmoeds gehouden werden in de zwaarste tijden. Gods genade is hun genoeg, 2 Cor. 12 : 9.

3. Nooit is een volk onder zoo goede aanvoering ten strijde gegaan. *„Hij zal den vijand voor uw aangezicht verdrijven* [1]) door Zijn almachtige kracht, die plaats voor u zal maken, en door een opdracht, waarin gij ondersteund en geholpen zult worden; Hij zal zeggen: *Verdelg hen*". [1]) Zij gingen nu een land binnentrekken, dat in het volle bezit was van een sterk en geducht volk, en dat, er het eerst in gevestigd zijnde, zich als de rechtmatige eigenaar er van beschouwde; hoe zal nu Israel hunne verdrijving kunnen rechtvaardigen, en hoe zullen zij haar ten uitvoer kunnen brengen? *a.* God zal hun de opdracht geven om de Kanaänieten te verdelgen, en die opdracht zal hen rechtvaardigen tegenover de geheele wereld. Hij, die de oppermachtige Heere is van alle levens en van alle landen, liet den kinderen Israels niet slechts toe bezit te nemen van het land Kanaän, en de bewoners van Kanaän over de kling te jagen, maar heeft het hun uitdrukkelijk geboden. Aldus gemachtigd zijnde hebben zij dit niet slechts wettig *mogen* doen, zonder dat hun hierom door wie het ook zij eenigerlei blaam hetzij van diefstal of van moord aangewreven kon worden, maar het ook in gehoorzaamheid aan God *moeten* doen. *b.* God zal hun de macht en de bekwaamheid geven om hen te verdelgen, ja eigenlijk zal Hij het zelf doen; *Hij zal den vijand voor uw aangezicht uitdrijven*, vers 27, [2]) want reeds de vrees of schrik Israels zal hen op de vlucht doen gaan. *God heeft de heidenen uit de bezitting verdreven om Zijn volk te planten*, Psalm 44 : 3. Zoo zijn de geloovigen meer dan overwinnaars over hun geestelijke vijanden, door Christus, die hen heeft liefgehad. De overste Leidsman onzer zaligheid *heeft den vijand van voor ons aangezicht verdreven*, toen Hij de wereld heeft overwonnen en de overheden en de machten heeft uitgetogen aan het kruis; en tot ons komt het woord van bevel: *„Verdelg hen*, vervolg de overwinning, en gij zult den roof deelen."

4. Nooit was een volk zoo wel beveiligd en beschermd, vers 28. *Israel dan zal zeker alleen wonen.* Zij, die in God wonen, maken Zijn naam tot hunne toevlucht, hun hoog vertrek. *Zij wonen in de hoogten, de sterkten der steenrotsen zullen hun hoog vertrek zijn*, Jes. 33 : 16. Zij zullen zeker, veilig, alleen wonen. *a. Ofschoon* zij alleen wonen, geen verdrag of verbintenis met hunne naburen hebben gesloten, en geen reden hebben om hulp en bijstand van iemand hunner te verwachten, zullen zij toch zeker, dat is: *veilig wonen*, zij zullen wezenlijk veilig zijn, en zullen zich ook veilig gelooven. *b. Omdat* zij alleen wonen; zij zullen veilig wonen, zoolang zij rein blijven, en onvermengd met de heidenen, een bijzonder en eigenaardig volk. Hunne onderscheiding van andere volken heeft hen wel *als een gesprenkelden vogel* gemaakt, Jer. 12 : 9, en hen blootgesteld aan de kwaadwilligheid van hen, die hen omringden, maar in werkelijkheid was zij hunne bewaring voor het kwaad, dat hunne naburen hun toewenschten, daar zij hen onder de bescherming Gods hield. Allen, die zich dicht bij God houden, zullen veilig bij Hem bewaard blijven. Er is beloofd dat in het koninkrijk van Christus, *Israel zeker zal wonen*, Jer. 23 : 6.

5. Nooit was een volk zoo wel verzorgd; *Jakobs fontein*, [1]) dat is het tegenwoordige geslacht van dat volk, dat als een fontein is voor alle stroomen, die later er uit zullen ontstaan of er van afgeleid zullen worden, zal nu weldra in een goed land gevestigd zijn. *Jakobs oog* (zooals het ook gelezen kan worden, want hetzelfde woord beteekent zoowel fontein als oog) *is op een land van koren en most*, dat is: waar zij nu gelegerd waren hadden zij Kanaän in hun oog, het lag vlak voor hen, aan de overzijde van de rivier, en weldra zullen zij het in hunne handen en onder hunne voeten hebben. Dit land, waar zij het oog op hadden, was gezegend beide met de vettigheid der aarde en met den dauw des hemels; het was *een land van koren en wijn*, degelijke en nuttige voortbrengselen. Ook zal zijn hemel (alsof de hemel zeer bijzonder bestemd was om een zegen te zijn voor dat land) *van dauw druipen*, zonder welken, al was de grond nòg zoo goed, het koren en de wijn spoedig zouden falen. Ieder Israeliet heeft zijn oog, het oog des geloofs, op het befere land, het hemelsche Kanaän, dat rijkelijk voorzien is van betere dingen dan koren en wijn.

6. Nooit was een volk zoo goed geholpen; als zij in eenigerlei verlegenheid of benauwdheid waren, reed God zelf op den hemel *ter hunner hulp*, vers 26. En zij waren een volk, *verlost door den Heere*, vers 29. Als zij in gevaar waren van eenigerlei kwaad of gebrek hadden aan eenig goed, dan hadden zij een eeuwigen God, tot wien zij zich konden wenden, en een almachtige kracht om op te steunen. Niets kon hen schaden, die door God werden geholpen, en het was niet mogelijk dat het volk zou omkomen, hetwelk *verlost was door den Heere.* Zij, die toegedaan worden tot het Israel des Evangelies, zullen zalig, dat is verlost worden, Hand. 2 : 47.

7. Nooit was een volk zoo goed gewapend; God zelf was het schild hunner hulp, door wien zij gewapend waren ter verdediging en genoegzaam beschermd tegen alle aanvallers; en Hij was het *zwaard hunner hoogheid*, omdat Hij, door voor hen te strijden, hen voortreffelijk heeft gemaakt boven andere volken; of omdat Hij in alles wat Hij voor hen deed het oog had op Zijn heiligdom onder hen, dat *de heerlijkheid van Jakob* wordt genoemd, Psalm 47 : 5; Ezech. 24 : 21. Zij, in wier hart de heerlijkheid der heiligheid is hebben God zelf tot hun schild en zwaard, en worden beschermd door de geheele wapenrusting Gods; Zijn woord is *hun zwaard*, en het geloof in dit woord is *hun schild*, Efeze 6 : 16, 17.

8. Nooit was een volk zoo wel verzekerd van de overwinning over hunne vijanden. *Zij*

1) Vers 27, naar de Engelsche overzetting.
2) Naar de Engelsche overzetting.

1) Vers 28, naar de Engelsche overzetting en de kantteekening op den Statenbijbel.

zullen zich geveinsdelijk aan u onderwerpen, dat is: „zij zullen gedwongen zijn zich aan u te onderwerpen, zeer tegen hun zin en wil, zoodat het slechts een nagemaakte of geveinsde onderwerping zijn zal. Toch zal het doel worden bereikt, want gij zult *op hun hals treden*, zooals de LXX dien zin overzetten, en wij zien dit geschied, Jozua 10 : 24. „Gij zult op hunne sterkten treden, al zijn die ook nog zoo hoog; en hunne paleizen en tempels vertreden, al zijn die ook nog zoo heilig geacht. *„Indien uwe vijanden leugenaars tegen u worden bevonden"* (zoo lezen sommigen den tekst) *„dan zult gij op hunne hoogten treden*, indien zij niet gehouden willen worden door de banden van verbonden of verdragen, dan zullen zij verbroken worden door den krijg". Aldus zal de God des vredes Satan onder de voeten van alle gelooVigen verpletteren, en Hij zal dit *haast* doen, Rom. 16 : 20.

Neem nu dit alles tezamen, en gij zult zeggen: *Welgelukzalig zijt gij, o Israel, wie is u gelijk?* Driewerf zalig het volk, welks God de Heere is.

HOOFDSTUK XXXIV.

Gelezen hebbende hoe Mozes zijn GETUIGENIS heeft voleindigd, wordt ons nu hier gezegd hoe hij terstond daarna zijn LEVEN heeft geëindigd. Dit hoofdstuk kon niet door Mozes zelven geschreven worden, maar werd bijgevoegd door Jozua, of Eleazar, of, naar de gissing van bisschop Patrick, door Samuel, die een profeet was, en op Gods bevel geschreven heeft wat hij in het archief van Jozua en de hem opvolgende richteren vond opgeteekend. Wij hadden zijne laatste WOORDEN, hier hebben wij zijn laatste WERK, zijn werk van sterven, en dat is een werk, dat wij allen weldra te doen zullen hebben, en het is noodig, dat het GOED gedaan worde. Hier is: I. Het gezicht, dat Mozes had op het land Kanaän even vóór hij stierf, vers 1—4. II. Zijn dood en begrafenis, ver 5, 6. III. Zijn ouderdom, vers 7. IV. Israels rouw over hem, vers 8. V. Zijn opvolger, vers 9. VI. Zijn karakter, vers 10—12.

Toen ging Mozes op, uit de vlakke velden van Moab, naar den berg Nebo, op de hoogte van Pisga, welke recht tegen Jericho over is; en de HEERE wees hem dat gansche land, Gilead tot Dan toe; 2. En het gansche Nafthali, en het land van Efraïm en Manasse, en het gansche land van Juda, tot aan de achterste zee; 3. En het zuiden, en het effen veld der vallei van Jericho, de palmstad, tot Zoar toe. 4. En de HEERE zeide tot hem: Dit is het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, zeggende: Aan uw zaad zal Ik het geven! Ik heb het u met uwe oogen doen zien, maar gij zult daarheen niet overgaan.

I. Hier is Mozes opklimmende naar den hemel tot aan den top van Pisga, om daar te sterven, want die plaats was hiervoor aangewezen, Hoofdst. 32 : 49, 50. Israel lag toen gekampeerd in de vlakke velden van Moab, en van daar klom hij, volgens het hem gegeven bevel, op naar den berg Nebo, tot het hoogste punt van dat gebergte, hetwelk *Pisga* genoemd werd, vers 1. Pisga is de gemeene naam voor al zulke hoogten. Mozes schijnt alleen naar den top van Pisga te zijn opgeklommen, *alleen en zonder hulp*, een teeken dat zijne lichaamskracht niet was verminderd, daar hij op den laatsten dag zijns levens naar den top van een hoogen berg kon opklimmen, zonder de ondersteuning te behoeven, die hij eens noodig heeft gehad voor zijne handen, toen zij zwaar waren geworden, Ex. 17 : 12; *alleen, zonder metgezel.* Toen hij geëindigd had Israel te zegenen, heeft hij, naar wij kunnen onderstellen, plechtig afscheid genomen van Jozua en Eleazar en zijn andere vrienden, die hem waarschijnlijk tot aan den voet des bergs hadden vergezeld; maar toen gaf hij hun den last, dien Abraham aan zijne jongens gegeven had aan den voet van een anderen berg: *Blijft gij hier*, terwijl ik daarheen ga en sterf. Zij moeten hem niet zien sterven, omdat zij niet moeten weten waar zijn graf is. Hetzij dit nu zoo was of niet, hij klom op naar den top van Pisga:

1. Om te toonen, dat hij bereid was te sterven. Toen hij de plaats van zijn dood kende, heeft hij haar zoo weinig vermeden, dat hij goedsmoeds een steilen berg heeft beklommen om er te komen. Zij, die door genade wèl bekend zijn met een andere wereld, en er veel gemeenschap mede gehad hebben, behoeven niet bevreesd te zijn om deze wereld te verlaten.

2. Om te toonen dat hij op den dood zag als op zijne hemelvaart. De ziel van een mensch, van een Godvruchtigen mensch, gaat, als zij het lichaam verlaat, *opwaarts*, Pred. 3 : 21; in overeenstemming met de beweging der ziel, zal het lichaam van Mozes er mede opwaarts gaan, zoover als de aarde het zal dragen. Als Gods dienstknechten van uit de wereld weg worden geroepen, dan luidt het bevel: *Ga op en sterf.*

II. Mozes weder nederwaarts ziende naar deze aarde, om het aardsche Kanaän te zien, dat hij nooit mag binnengaan, maar in dit Kanaän voorwaarts ziende naar het hemelsche, waar hij nu stond binnen te gaan. God had gedreigd dat hij niet in het bezit zou komen van Kanaän, en de bedreiging is nu vervuld. Maar Hij had ook beloofd dat hij er een gezicht van zou hebben, en de belofte wordt thans verwezenlijkt; *de Heere toonde hem* al dat goede land, vers 1.

1. Hij ging alleen naar den top van Pisga, maar toch *was hij niet alleen*, want de Vader was met hem, Joh. 16 : 32. Als iemand vrienden heeft, dan zal hij die om zich heen hebben als hij ligt te sterven. Maar als het, hetzij door Gods voorzienigheid of door hunne onvriendelijkheid, gebeurt dat wij dan alleen zijn, zoo behoeven wij *geen kwaad te vreezen*, indien de groote en goede Herder met ons is, Ps. 23 : 4.

2. Hoewel zijn gezichtsvermogen zeer goed was, en hij al het voordeel had van een hoogen grond, dat hij voor het uitzicht kon wenschen, zou hij toch niet hebben kunnen zien wat hij nu zag, geheel Kanaän, van het eene uiteinde tot het andere (berekend op ruim vijftig uren) en van de eene zijde naar de andere zijde, (geschat op ongeveer achttien

*

uren,) indien zijn gezichtsvermogen niet wonderbaarlijk ondersteund en verruimd was; en daarom wordt gezegd: *De Heere wees het hem.* Al de lieflijke uitzichten, die wij hebben op het betere land, zijn wij verschuldigd aan Gods genade; Hij is het, die *den Geest der wijsheid* geeft, zoowel als den *Geest der openbaring*, het oog, zoowel als het voorwerp. Dit gezicht, dat God hier aan Mozes gaf op Kanaän, heeft de duivel waarschijnlijk gepoogd na te bootsen met de pretentie van het nog te overtreffen, toen hij in een luchtverschijnsel onzen Heiland, dien hij, evenals Mozes, op een zeer hoogen berg had gesteld, al de koninkrijken der wereld toonde, met al hunne heerlijkheid, niet trapsgewijze, zooals hier, eerst één land en dan een ander, maar allen in één oogenblik tijds.

3. Hij zag het van verre: zulk een gezicht hadden de Oud Testamentische heiligen op het koninkrijk van den Messias; zij hebben het *van verre gezien.* Zoo heeft Abraham lang vóór dit tijdstip den dag van Christus gezien, en de belofte niet verkregen hebbende, haar in het geloof omhelsd; zie Hebr. 11 : 13. Zulk een gezicht hebben de geloovigen thans door genade op de zaligheid en heerlijkheid van hun toekomenden staat. Het woord en de inzettingen zijn voor hen wat de berg Pisga voor Mozes geweest is; daaruit hebben zij een troostrijk gezicht op de heerlijkheid, die nog geopenbaard moet worden, en zij verblijden zich in de hope er op.

4. Hij zag het, maar moet er nooit het genot van hebben. Gelijk God somtijds Zijne kinderen wegneemt vóór het *nakende kwaad*, zoo neemt Hij hen op andere tijden weg vóór het *komende goed*, dat is, goed, dat aan de kerk in deze tegenwoordige wereld ten deel valt. Heerlijke dingen worden gesproken van Christus' koninkrijk in de latere dagen, van zijn toeneming en bloei; wij voorzien het, maar zullen waarschijnlijk niet lang genoeg leven om het te aanschouwen. Zij, die na ons zullen komen, zullen, hopen wij, dat beloofde land binnen gaan, hetgeen ons een troost is, als wij onze doode lichamen zien vallen in de woestijn dezer wereld. Zie 2 Kon. 7 : 2.

5. Hij zag dit alles even vóór zijn dood. Somtijds bewaart God de heerlijkste ontdekkingen Zijner genade voor Zijn volk om hun ten steun te zijn in het oogenblik van sterven. Kanaän was *Immanuels land*, Jes. 8 : 8, zoodat hij in de beschouwing er van het gezicht had op de zegeningen, die wij genieten door Christus. Het was een type van den hemel, Hebr. 11 : 16, waarvan het geloof de vaste grond en het bewijs is. Zij, die sterven in het geloof van Christus en in de hope op den hemel, en met Kanaän voor hunne oogen, kunnen goedsmoeds deze wereld verlaten. Aldus de zaligheid Gods gezien hebbende, kunnen wij wèl zeggen: *Nu laat Gij, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede.*

5. Alzoo stierf Mozes, de knecht des HEEREN, aldaar in het land van Moab, naar des HEEREN mond. 6. En Hij begroef hem in een dal, in het land van Moab, tegenover Beth-Peor; en niemand heeft zijn graf geweten, tot op dezen dag. 7. Mozes nu was honderd en twintig jaren oud, als hij stierf; zijn oog was niet donker geworden, en zijn kracht was niet vergaan. 8. En de kinderen Israels beweenden Mozes, in de vlakke velden van Moab, dertig dagen; en de dagen des weenens, van den rouw over Mozes, werden voleindigd.

I. Hier is de dood van Mozes, vers 5. *Alzoo stierf Mozes, de knecht des Heeren.* God had hem gezegd dat hij niet over de Jordaan mocht gaan, en hoewel hij in het eerst ernstiglijk om de herroeping van dit vonnis heeft gebeden, was toch Gods antwoord op zijn gebed hem genoeg, en nu *sprak hij niet meer van deze zaak*, Hoofdst. 3 : 26. Zoo heeft onze gezegende Heiland gebeden dat de drinkbeker van Hem voorbij mocht gaan, maar, daar dit niet kon, heeft Hij berust met: *Vader, Uw wil geschiede.* Mozes had reden om te begeeren nog een wijle in de wereld te leven. Wel is waar, hij was oud, maar hij had de dagen van de jaren *des levens zijner vaderen nog niet bereikt.* Zijn vader Amram is honderd zeven en dertig jaren oud geworden, zijn grootvader Kehath honderd drie en dertig, zijn overgrootvader Levi honderd zeven en dertig, Ex. 6 : 16—20. En waarom moest Mozes, wiens leven nuttiger was dan dat van een hunner, op honderd en twintig jarigen leeftijd sterven, daar hij toch het verval van den ouderdom niet bespeurde, maar even geschikt was tot den dienst als ooit tevoren? Israel kon hem toen noode missen; zijn leiding en zijne gemeenschapsoefening met God zouden even gelukkig en gewenscht voor hen zijn bij de verovering van Kanaän, als de kloekmoedigheid en het beleid van Jozua. Het was hard voor Mozes zelven, om na al de vermoeienissen der woestijn te hebben doorstaan, belet te worden om de genoegens van Kanaän te smaken; na den last en de hitte des daags te hebben gedragen, de eer van het werk te voleindigen aan een ander te moeten afstaan, en dat wel niet aan zijn zoon, maar aan zijn dienaar, die moet ingaan tot zijn arbeid; wij kunnen onderstellen, dat dit voor vleesch en bloed niet aangenaam was. Maar *de man Mozes was zeer zachtmoedig;* God wil het aldus, en goedsmoeds onderwerpt hij zich.

1. Hij wordt hier *de knecht des Heeren* genoemd, niet slechts als Godvruchtige; al Gods heiligen zijn Zijne knechten; maar als een uitnemend en nuttig man, die Gods raad had gediend in Israel uit te voeren uit Egypte, en hen door de woestijn te leiden. Het was grootere eer voor hem om *de knecht des Heeren*, dan om koning in Jeschurun te zijn.

2. Maar toch, hij sterft. Noch zijn Godsvrucht, noch zijn nuttige dienst en arbeid zullen hem vrijwaren tegen den dood. Gods dienstknechten moeten sterven, opdat zij rusten van hun arbeid, hun loon ontvangen, en plaats maken voor anderen. Als Gods dienstknechten worden weggenomen, Hem niet langer moeten dienen op aarde, dan gaan zij *Hem beter dienen*, Hem *dag en nacht dienen in Zijn tempel.*

3. Hij sterft in het land van Moab, buiten

Kanaän, toen hij en zijn volk nog in ongevestigden toestand waren, nog niet waren ingegaan tot hunne rust. In het hemelsche Kanaän zal geen dood meer zijn.

4. Hij sterft *aan den mond des Heeren*, zooals de beteekenis is der woorden. De Joden zeggen: „met een kus van Gods mond". Ongetwijfeld is hij kalm en zacht ontslapen (het was een *euthanasia*, een *begeerenswaardige dood*. Er waren geen banden tot zijn dood, en hij smaakte de liefde zijns Gods in zijn dood. Maar dat hij stierf *naar den mond des Heeren* beteekent niets meer dan dat hij stierf in onderworpenheid aan den wil van God. Als de dienstknechten des Heeren al hun ander werk verricht hebben, dan moeten zij ten laatste in gehoorzaamheid aan hun Meester sterven, en bereid zijn naar huis te gaan, wanneer Hij hen ook roept, Hand. 21 : 13.

II. Zijne begrafenis, vers 6. Het is een ongegronde waan van sommigen der Joden, dat Mozes, evenals Elia, weggenomen werd in den hemel, want er is uitdrukkelijk gezegd: *hij stierf en was begraven;* maar waarschijnlijk is hij opgewekt om met Elia getuige te zijn van Christus' verheerlijking op den berg.

1. God zelf begroef hem, namelijk door den dienst der engelen, die zijne begrafenis wel stil en in het verborgen, maar toch zeer statig en luisterrijk volbrachten. God draagt zorg voor de doode lichamen Zijner dienstknechten; gelijk hun dood Hem kostelijk is, zoo is ook hun stof Hem kostelijk, geen greintje er van zal verloren gaan, het verbond er mede zal herdacht worden. Toen Mozes dood was, heeft God hem begraven; toen Christus dood was, heeft God Hem opgewekt; want de wet van Mozes moest een einde nemen, maar niet het Evangelie van Christus. De geloovigen zijn der wet gedood, opdat zij eens anderen zouden worden, namelijk *desgenen, die van de dooden opgewekt is*, Rom. 7 : 4. Het schijnt dat Michael, dat is Christus (naar sommigen denken) Mozes heeft begraven, want door Hem zijn de Mozaïsche inzettingen teniet gedaan, *aan Zijn kruis genageld*, en begraven in Zijn graf, Col. 2 : 14.

2. Hij werd begraven in een dal tegenover Beth-Peor. Hoe gemakkelijk zouden de engelen, die hem begroeven, hem over de Jordaan gevoerd kunnen hebben, en hem bij de aartsvaders in de spelonk van Machpela hebben begraven! Maar wij moeten leeren niet al te veel bezorgd te zijn ten opzichte van de plaats, waar wij begraven worden; indien de ziel rust bij God, dan doet het er niet heel veel toe waar het lichaam rust. Een van de Chaldeeuwsche paraphrasten zegt: „Hij was begraven tegenover Beth-Peor, opdat wanneer Baäl-Peor ook mocht roemen, dat de Israelieten aan hem gekoppeld waren, het graf van Mozes tegenover zijn tempel hem eene bestraffing zou zijn."

3. De bijzondere plaats er van was niet bekend, opdat de kinderen Israels, die zoozeer geneigd waren tot afgoderij, het doode lichaam van Mozes, den grooten stichter en weldoener van hun volk, niet opgegraven, zorgvuldig bewaard en aangebeden zouden hebben. Het is waar, onder alle voorbeelden van hunne afgoderij, lezen wij niet dat zij ooit reliquieën hebben aangebeden, waarvan de reden misschien was dat zij, aldus belet zijnde Mozes te aanbidden, zich zouden schamen om iemand anders te aanbidden. Sommigen van de Joodsche schrijvers zeggen dat het lichaam van Mozes verborgen werd, opdat de toovenaars, die de dooden vroegen, hem niet zouden ontrusten, zooals de toóveres van Endor Samuel ontrust heeft, hem doende opkomen; God wilde den naam en de gedachtenis van Zijn knecht Mozes niet aldus laten misbruiken. Velen denken dat dit de twist was tusschen Michael en den duivel om het lichaam van Mozes, vermeld in Judas : 9. De duivel wilde de plaats bekendmaken, teneinde haar een strik te doen zijn voor het volk, en Michael wilde het hem niet toelaten. Diegenen dus, die Goddelijke eer bewijzen aan de overblijfselen (reliquieën) van gestorven heiligen, houden het met den duivel tegen onzen Vorst.

III. Zijn ouderdom, vers 7. Zijn leven was verlengd:

1. Tot hoogen ouderdom. Hij was honderd en twintig jaren oud, zoodat hij wel niet den hoogen leeftijd der patriarchen bereikte, maar toch veel ouder is geworden dan de meesten zijner tijdgenooten, want de gewone leeftijd van den mensch was nu onlangs op zeventig jaren teruggebracht, Ps. 90 : 10. De jaren van Mozes' leven waren drie veertigtallen; de eerste veertig bracht hij door als een hoveling in welgesteldheid en eer aan het hof van Farao; het tweede veertigtal bracht hij door als een arme, eenzame herder in Midian; in het derde veertigtal was hij koning in Jeschurun, in eer en macht, maar bezwaard en belast met zeer veel zorg en moeite; zoo veranderlijk is de wereld, waarin wij leven en zoozeer zijn goed en kwaad er in vermengd; de wereld vóór ons is onvermengd en onveranderlijk.

2. Tot een goeden ouderdom. Zijn oog was niet verdonkerd, zooals dat van Izak, Gen. 27 : 1, en dat van Jakob, Gen. 48 : 10. Ook *was zijne kracht niet vergaan*, er was geen verval van lichaamskracht, noch een afneming van geestvermogens, hij kon nog evengoed spreken, en schrijven en loopen als ooit tevoren, zijn verstand was nog even helder en zijn geheugen even sterk als altijd. „Zijn gelaat was niet gerimpeld", zeggen sommigen van de Joodsche schrijvers, „hij had nooit een tand verloren", zeggen anderen, en velen van hen zeggen, dat het glinsteren van het vel zijns aangezichts, Ex. 34 : 30, tot het laatste toe geduurd heeft. Dit was de algemeene belooning voor zijne diensten, en het was inzonderheid de uitwerking van zijn buitengewone zachtmoedigheid, want dat is een genadegave, die evenzeer als iedere andere *medicijn voor den navel en een bevochtiging voor de beenderen* is. Hoewel de veroordeelende kracht van de wet door Mozes gegeven, voor de geloovigen teniet is gedaan, blijven de geboden toch nog bindend, en zullen dit zijn tot aan het einde der wereld; van dezen is het oog niet verdonkerd, want zij zullen de gedachten en bedoelingen des harten onderscheiden, ook is hunne kracht van verplichting niet vergaan, wij zijn nog onder de wet van Christus.

IV. Het plechtig rouwbedrijf over hem, vers 8. Het is een plicht jegens de blijvende eer van overleden voorname personen, om hen te volgen met onze tranen, als degenen die hen liefhadden en waardeerden, en hun verlies gevoelen, en waarlijk verootmoedigd zijn wegens de zonden, die God er toe gebracht hebben om hen van ons weg te nemen; want boetvaardige tranen werden zeer gepast met dezen vermengd.

1. Merk op wie de rouwbedrijvenden waren: de kinderen Israels, allen vereenigden zich en namen deel aan de plechtigheid, waarin die dan ook bestond; hoewel sommigen onder hen misschien, die ontevreden waren op zijn bestuur, slechts in schijn rouw bedreven. Toch kunnen wij onderstellen dat degenen onder hen waren, die vroeger met hem hadden getwist, zijn bestuur hadden afgekeurd, en wellicht tot hen hadden behoord, die er van spraken hem te steenigen, maar nu hij van hen weggenomen was, zijn verlies gevoelden en van harte betreurden, schoon zij hem niet hadden weten te waardeeren terwijl hij in hun midden was. Zoo werden de murmureerders er toe gebracht de leering aan te nemen, Jes. 29 : 24. Het verlies van goede menschen, inzonderheid van goede regeerders, is zeer te betreuren, en moet ter harte worden genomen; diegenen zijn wel stompzinnig, die er onverschillig voor zijn.

2. Hoelang zij rouw bedreven: dertig dagen; zoolang heeft die plechtigheid geduurd, en wij kunnen onderstellen dat er sommigen onder hen waren, in wier hart de rouw veel langer duurde. Maar *het voleindigen van de dagen des weenens van den rouw over Mozes* is een wenk voor ons om, hoe zwaar het verlies ook zij, dat wij hebben geleden, ons toch niet over te geven aan altijddurende smart; wij moeten de wonde mettertijd laten genezen. Als wij hopen juichende naar den hemel te zullen gaan, waarom zouden wij er dan toe besluiten om rouwdragende naar het graf te gaan? De ceremonieele wet van Mozes is dood en begraven in het graf van Christus; maar de Joden hebben de dagen van hun rouw er om nog niet voleindigd.

9. Jozua nu, de zoon van Nun, was vol van den Geest der wijsheid, want Mozes had zijne handen op hem gelegd; zoo hoorden de kinderen Israels naar hem, en deden gelijk als de HEERE Mozes geboden had. 10. En er stond geen profeet meer op in Israel gelijk Mozes, dien de HEERE gekend had, van aangezicht tot aangezicht; 11. In al de teekenen en de wonderen, waartoe hem de HEERE gezonden heeft, om die in Egypteland te doen aan Farao, en aan al zijne knechten, en aan al zijn land; 12. En in al die sterke hand, en in al die groote verschrikking, die Mozes gedaan heeft voor de oogen van gansch Israel.

Wij hebben hier een zeer eervolle lofspraak beide op Mozes en Jozua; ieder hunner heeft zijn lof, en behoort dien te hebben. Het is ondankbaar om onze levende vrienden zóó te verheerlijken, dat wij de verdiensten vergeten van hen, die heengegaan zijn, aan wier nagedachtenis eer verschuldigd is; al de eerbied moet niet aan de opgaande zon worden bewezen; en van den anderen kant: het is onrechtvaardig om de verdiensten van hen, die heengegaan zijn, zóó te verheffen, dat wij het voorrecht verachten, dat wij hebben in hen, die hen zijn opgevolgd. Laat, evenals hier, God in beiden worden verheerlijkt.

I. Jozua wordt geprezen als een man, uitnemend bekwaam voor het werk, waartoe hij geroepen is, vers 9. Mozes heeft Israel tot aan de grenzen van Kanaän gebracht, en toen stierf hij en verliet hij hen, om aan te duiden dat *de wet geen ding volmaakt heeft*, Hebr. 7 : 19. Zij brengt de menschen in de woestijn der overtuiging van zonde, maar niet in het Kanaän der rust en van den gevestigden vrede. Het is eene eer, weggelegd voor Jozua (onzen Heere Jezus, van wien Jozua een type was) om voor ons te doen *hetgeen der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was*, Rom. 8 : 3. Door Hem gaan wij in de rust, de geestelijke rust van het geweten, en de eeuwige rust in den hemel. Drie dingen hebben samengewerkt om Josua's roeping tot deze groote onderneming te rechtvaardigen.

1. God maakte hem er toe bekwaam. *Hij was vol van den Geest der wijsheid*, en daaraan had hij ook wel behoefte, die zulk een weerstrevend volk had te besturen en zulk een sluw volk had te overwinnen. Beleid is in een legerhoofd een even noodzakelijk vereischte als kloekmoedigheid. Hierin was Jozua een type van Christus, in wien al de schatten der wijsheid verborgen zijn.

2. Mozes had hem op Gods bevel er toe geordend. *Hij had zijne handen op hem gelegd*, hem aldus aanwijzende als zijn opvolger, en God biddende hem bekwaam te maken voor het werk en den dienst, waartoe Hij hem had geroepen; en dit wordt aangeduid als de reden, waarom God hem een meer dan gewonen geest van wijsheid had gegeven, daar hij door God zelven voor de regeering was aangewezen. Hen die door God worden gebruikt, zal Hij geschikt maken voor hetgeen waarvoor Hij hen gebruikt; en omdat dit het was, dat Mozes voor hem van God gevraagd heeft, heeft hij toen zijne handen op hem gelegd. Toen Christus' lichamelijke tegenwoordigheid aan Zijne kerk werd ontnomen, bad Hij den Vader een anderen Trooster te zenden en Hij verkreeg hetgeen waar Hij om gebeden had.

3. Het volk heeft hem blijmoedig erkend, en zich aan hem onderworpen. In de genegenheid des volks te deelen is een groot voorrecht en een groote bemoediging voor hen, die tot eenigerlei openbaar ambt geroepen zijn. Het was ook een groote zegen voor het volk dat zij, toen Mozes gestorven was, niet waren als schapen zonder herder, maar iemand in hun midden hadden, dien zij eenstemmig en met het grootste vertrouwen als zoodanig konden aannemen.

II. Mozes wordt geprezen, vers 10—12, en wel met reden.

1. Hij was inderdaad een zeer groot man, inzonderheid in twee opzichten. *a.* Zijne vertrouwdheid met den God der natuur. *God heeft hem gekend van aangezicht tot aangezicht*, en zoo heeft hij God gekend. Zie Num. 12 : 8. Hij zag meer van de heerlijkheid Gods dan ooit een der heiligen (van het Oude Testament tenminste) gezien heeft. Hij had vrijer en menigvuldiger toegang tot God, en God sprak met hem niet in visioenen en sluimeringen op de legerstede, maar als hij wakker was en voor de cherubim stond. Andere profeten werden als God tot hen sprak verschrikt, Dan. 10 : 7, maar Mozes bleef altijd kalm als hij een Goddelijke openbaring ontving. Zijn invloed en macht in het rijk der natuur; de wonderen van oordeel, die hij deed in Egypte aan Farao, en de wonderen van genade, die hij deed in de woestijn ten behoeve van Israel, bewezen dat hij een bijzonder gunstgenoot des hemels is geweest, en een bijzondere opdracht had om op deze aarde te handelen zooals hij gehandeld heeft. Nooit was er een mensch, dien Israel meer reden had om lief te hebben, en wien de vijanden van Israel meer reden hadden te vreezen. Let er op dat de geschiedschrijver de wonderen, door Mozes gewrocht, *teekenen en wonderen* noemt, gedaan met *een sterke hand en groote verschrikking*, hetgeen naar de verschrikkingen van den berg Sinaï kan verwijzen, door welke God Mozes' opdracht ten volle bevestigde en haar buiten allen twijfel bewees Goddelijk te zijn, en dat wel *voor de oogen des ganschen Israels.*

2. Hij was grooter dan iemand uit de andere profeten des Ouden Testaments; hoewel zij mannen waren, grootelijks bemind en bevoorrecht door God, en van grooten invloed op aarde, was toch niemand hunner te vergelijken bij dezen grooten man; niemand heeft zoo klaarblijkelijk een opdracht van den hemel bewezen, en haar zoo ten uitvoer gebracht als Mozes. Dit schijnt lang daarna geschreven te zijn, en toch was er toen nog geen profeet opgestaan *gelijk Mozes*, en er is zulk een ook niet opgestaan tusschen dien tijd en *de verzegeling van het visioen en de profetie.* Door Mozes heeft God de wet gegeven en de Joodsche kerk geformeerd; door de andere profeten heeft Hij slechts bijzondere bestraffingen, onderrichtingen en voorzeggingen gezonden. De laatste der profeten besluit met den last *de wet van Mozes te gedenken*, Mal. 4 : 4. Christus zelf heeft zich dikwijls op de geschriften van Mozes beroepen, en hem tot getuige geroepen als een, die van verre *Zijn dag gezien heeft en van Hem heeft gesproken.* Maar zoover de andere profeten bij hem achterstonden, zoover heeft onze Heere Jezus hem overtroffen; Zijne leer was voortreffelijker, Zijne wonderen waren grooter en heerlijker, en Zijne gemeenschap met den Vader inniger en meer vertrouwelijk, want *Hij was van eeuwigheid in den schoot des Vaders*, en door Hem spreekt God in deze laatste dagen tot ons. De geschiedenis van Mozes verlaat *hem* begraven in de vlakke velden van Moab, en besluit met het einde van zijne regeering, maar de geschiedenis van *onzen Zaligmaker* verlaat *Hem zittende aan de rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen*, en ons is verzekerd, dat *der grootheid Zijner heerschappij en des vredes geen einde zal zijn.* In zijn brief aan de Hebreën toont de apostel de voortreffelijkheid van Christus boven Mozes helder en uitvoerig aan, als een goede reden waarom wij, die Christenen zijn, gehoorzaam en getrouw moeten zijn aan den heiligen Godsdienst, dien wij belijden. God make ons allen alzoo door Zijne genade!

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

QS 28g4-H

89

BIBLIOTHEEK VRIJE UNIVERSITEIT
3 0000 00788 5589